Universidad de Deusto
Biblioteca

Súma. ſilueſtrín. 2 ps.

Universidad de Deusto
Biblioteca

I. H. S.

Siglo 17 Año 1552 Summa Silvestrina Sylvestri Mazolini Prieratis de Moculin.

2ª pars.

(Archivo de Loyola).

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda pars que dicitur summa summaruz silueſtrina nuperrime magna cum diligentia recognita: adiectis etiam adnotatiunculis. Et numeris hactenus non impreſſis. Huius quoqz ſumme tabula in ptes duas diuiſa eſt: ſicut 7 ipſa ſũma. vt cuiqz parti ſua pars reſpõdeat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

BIBLIOTECA DE JESUITAS

¶ Incipit secunda pars Summe siluestrine.

¶ De iactantia.

IActantia secūdus sanctus Tho. scōa scōe q. cxvij. a iactādo dicta est vitiū quo ḡs se effert super id qđ in eo est. vel holes in eo esse opinantur: ad similitudinē eorū que volum⁹ iactare que. s. leuamus in altū: z cōsistit ꝓprie in dictis. impropie ꝯo in factis sicut cū ḡs se effert vestibus z aliis pōpis: z ex superbia ostitur sicut ex cā motiua ſm eundem ibi. aliqñ ex vanitate: sicut ex fine aūt ex inani gloria. sēz frequētius. aliquādo eīm etiā finaliter. p cedit ex cupiditate acqrēdi diuitias vnde z a Grego. ponit filia vrtusz. Et vt dicit est peccatū mortale tribus modis. Primo quando est ꝓra gloriā dei sicut dixit Crus Eze. xxviij. Deus ego sum: z multi se iactant de peccatis mortalib⁹. Scōo quādo est contra honorē aut charitatem primi. s. in notabile pludicium. Tertio quādo. procedit ex superbia que sit mortale peccatum vel ex inani gloria mortali: qđcūq aut generaliter ex quocūq mortali fine.

¶ De iconomo.

IConomus est cui res ecclesiastica gubernāda mandat: di. lxxxix. qz in ḋbus dā: z est idem iconomus qđ syndicus: z debet esse clericus non laycus. vt in. d. c. z in. c. iudicatuz ibidē: z in. c. qm in ḋbus dam. xvj. q. vij. de quo dic vt infra laycus. ¶. j. Sed aduerte q⁹ differētia sit inter actorē. procuratorē. z syndicū. seu iconomū: ſm glo. in. ca. erga eſpum. ij. q. vij. qz actor ꝓstituit a non dño z auctoritate iudicis. z ad pñtes ltes tm: procurator vero semp a vero domino ꝓstituitur: siue ad vnā litem siue plures: siue pſentes siue futuras: syndicus vero siue iconomus ab vniuersitate ꝓstituit siue a collegio: z ad vnā causaz z plures z pñtes z futuras: z auctoritate epi: de iura. c. impator in fine. Canon nñ oēs administratores ecclesie vocat procuratores. j. q. iij. saluator. z ibi vide glo. z in. d. c. imperatorum: vbi Panor. dicit q⁹ il ad vnam certā causam solū ꝓstituitur: pōt fieri siue auctoritate superioris aliter non.

Jeiunium. N 164. 2

Perdulia est species adoratiōis de qua infra latria. ¶. j. z ¶. iij.

¶ De ieunio z abstinētia.

Ieiunij ſm Panor. in rubr. de ob. ieiu. dicit a quodam iteſtino sic vocato. eo q⁹ vt plurimū vacuum sit z exinanitum z sumitur quādoq; ipropie z ſpūaliter z sic est abstinētia a vitiis ſm illud Isay. lviij. hoc est ieiunij qđ elegi: dissolue colligationes impietatis ꝛc. z propriesiue corporaliter z sic est subtractio vel priuatio cibi ac potus. ¶ Ieiunium aūt propie est multiplex. Nam si diuidatur ſm leges ḋbus indicit est triplex. Primus est ieiunium legis naturalis. quod est quoddā generale. i. subtractio cibi ac potus nō habēs determinatū modū vel diēi vel horā comedēdi vel cibi quātitatē. sed ſm q⁹ rō dictat ad carnem domādam. ¶ Secundum est legis veteris. in quo erat cerimoniale ꝓceptū ieiunādi certis diebus. ex causis quas ponit Zero di. lxxvj. c. ieiunij ad qđ modo nō tenemur. qz cerimonialia cessauerunt. ¶ Tertium est legis humane: de quo infra per totum. Jeiu. nature

Jeiu. legis

¶ Si ꝯo diuidat ſm causas ieiunādi sic est duplex: vt dicit. z. z. q. cxlvij. z. iij. di. xv. q. iij. ar. ſ. q. ij. ſ. luctus. i. cum amaritudie peccatoz z pñtis vite: z exultatiōis. que duo sic intelligo vt ieiunij luctus sit ad satisfaciendū ꝓ peccatis preteritis. vel ad cauēduz futura: ieiunium vero exultationis sit ad mentē in diuina leuādam. ¶ Si ꝯo diuidat ſm modos abstinendi a cibis sic etiā ē duplex. sēz nature z eccle. z. z. q. cxlvij. z. iij. di. vij. q. j. ar. iij. Est aūt ieiunij nature quo ḡs ieiunus ḋr ante cibū sumptū illa die. etiam si postea pluries comestur⁹ sit: qđ qz ḋr ex priuatiōe cibi ꝓassumpti. iō quelibet cibi sumptio hoc ieiunij soluit. Jeiunij ꝯo eccle est quo ḋr ḡs ieiunās ſm modū ad ecclesia ſtitutū ad carnis afflictionē: qđ idē manet ēt post vnicā comestionē. nec soluit nisi p⁹ secūdā sumptionē illoz que in cibū z refectionē de se consueuerunt assumi: ideoq; ea que. ꝓpter alios cibos. accipi ꝓsueuerunt. vel digerēdos sicut electuaria. vel deducendos p mēbra. sicut potus vini aut aque hoc ieiunij nō soluūt ḡtus nutriāt aliquo mō. hec ex illo. Et sic p⁹ ſm mētē eius quomodo ieiunium ecclesie debeat diffiniri: z glosari vel perfici diffinitio Isidori dicēdo: q⁹ ieiunium est parsimonia vicrno. abstinentiaq; ciborū qz: i. addendum est ſm ordinationez vel cōsuetudinem ecclesie i. semel tātum in die naturali sumēdo cibum q⁹ modū cibi. Et satis

Jeiu. cleste

aa Q

cōcordat panor. vbi supra & similiter Gof. dicens q̄ est subtractio prandij. & post cenā cuiuslibet cibi primatio vsq; in diem sequentē: & abstinentia a carnibus. & trahentib⁹ sēmētinā originē ab ipsis. vt a lacte caseo et ouis: que diffinitio elicitur distin. iiij. c. denq; & recitatur ac declaratur a Panorm. vbi supra: pro qua etiam aduerte primo quod secundum Grego. prandium in hora nona apud antiquos vocabatur cena: quia scilicet nulla cibatio sequebatur: & secūdo quod abstinentia a carnibus & reliquis competit solum ieiunio quadragesimali. aliūs autem ieiunijs secundum consuetudinem regionis: quod Iſidorus notauit in parsimonia ciborum.

1.q. ¶ Primo vero queritur vtq; & quādo siue q̄ bus diebus ieiunium cadat sub pcepto ecclesie vel sub p̄silio. vel sub prohibitōe: & dicit. g. Tho. sc̄da sc̄e. q. clxvij. q̄ ieiuniū in quātū pinet ad necessitatē cō: rectōis peccat. vel satisfactōis in pna. vel ad elevatio nē mētis in spūalia: sic i cōi cadit sub precepto legis nature: sed determinatio tpis & modi ieiunādi: cadit sub pcepto iuris positiui: q̄ ab ecclesia sic statutum est. s. vt aliquib⁹ diebus fideles ieiunent: quod patet prio q̄. dicitur dist. xj. q̄ in his rebus in q̄bus nihil certum scriptura statuit. mos populi. mos dei: nec refert vtrum voluntas principis verbis aut factis declaretur. ff. de legi. l. de quibus: vnde obligat rōnabilis & pscripta consuetudo. dist. ij. c. illud. & c. illa. sc̄do quia hoc videt expresse pcipi. de pse. dist. iij. non liceat: & c. non opz: & c. placuit: & dist. v. quadragesima. P Quibus autem diebus ex mādato ecclesie q̄s timeatur ieiunare: dico quod in inscriptis / prio in quadragesima tota exceptis dñicis diebus. de consec. dist. v. quadragesima. & de cō. dist. iij. non liceat. sc̄o i quat tuor tpibus: dist. lxxvj. statuimus. de q̄bus in hoc ꝙ ſiu. Unde crux. lucia. cinis & carismata dia vt ieiunet quarta sequens feria: idest ieiunium quattuor tēporum celebratur prima quarta feria. que sequitur festū sancte crucis de mēse septēb. tio. & festū sancte Lucie. & cinerum. & pēthecosten. tertio i vigilia pentheco sten. vt no. dist. lxxvj. c. de ieiunio: & ibi Gra. ea dē dist. ij. necessario. teneat q̄ sit de p̄silio. verius tñ est q̄ sit de pcepto sm glo. Jo. ibi. i d. ij. & allegat. d. c. de ieiunio: sed ego dico primo q̄ non est de pcepto ex iure canonico scripto vt ibi Gra. q̄ sm. g. Th. sc̄da ij. q. clxvij. ar. v. ad tertiū. ieiunij exultatōis nō est i pcepto ecclesie: & tale č nō solū q̄n č i vigilia pēthe. ij. č q̄n eueniſ infra octauas eiusdem: vt dē dicit i. iiij. dist. xv. q. iij. ar. iij. q̄ō. ij. ad q̄ntum. Dico sc̄do q̄ est de pcepto: vt dicit Jo. non ex rōne eius sed ꝓpter generalē ꝓsuetudinē fidelium. quarto i vigilia natiuitatis dñi nostri Jesu xp̄i: extra eo. c. j. q̄nto i vigilia assumptōis beate Marie: vt i. d. c. j. non aūt in vigilia natiuitatis etiā dē ij pe. de pal. & cōiter pcto. ij Archie. i sc̄da parte ti. vj. dubitet: sexto i vigilia Joā. bapti. et Laurentij & oium sanctoz & generali ecclesie ꝓsuetudine sm Inno. et cōiter doc. ij nullo iure inueniatur expressus: septio inoibus vigiliis duodecim apostoloz. ꝑter vigilias Philippi et Jacobi ac Jo. euāgeliste: extra eo. ꝓsilium nostri fi: et sunt hec. s. sancti Matthie. de qua supra dictum. Petri et Pauli Jacobi. Bartholomei. Simōis et Iude. Andree et Thome: dicit tñ pe. de palu. q̄ vigilia Bartholomei Jacobi et Matthei č in pcepto solum vbi est ꝓsuetudo: sed primū est mutuus. cōsus et magis iuridicum. Si tñ pdictaz vigiliaz aliqua in dñica euenerit sabbato pcedēti ieiunādā est. extra eo. c. j. q. ij. Ex consilio agit et non de pcepto ecclesie ieiunium indicitur in aduētu dñi sm cōem opinionē doctoz: de quo in. c. ꝓsilij. extra eo. et in rogatōibus. de quo in. c. rogatōes. de cō. dist. iij. et in quarta ac sexta feria. vt i. c. ieiunia eadem di. et in oibus sabbatis. vt in. c. sabbato. eo. di. Ex prohibitōe vero ecclesie q̄s ieiunare non debet in die. dñico. de consec. di. v. quadragesima. vbi dies dominicales subtrahūtur ab observātia ieiunij quadragesimalis: et a fortiori in aliis temporibus: et di. xxx. si quis. ꝑpter. vnde. g. Tho i. iiij. dist. xv. et. 2. 2. q. clxvij. dicit q̄ ex ea die ieiunare quasi agens contra ꝓsuetudinem popu li xp̄iani: vel ex suppositōe peccaret: q̄ intelligo de ieiunāte ad afflictionē: q̄ ieiunij in cenis non ij tpe letitie. i. tpe pascali vel in dominica: vt dicit. 2. 2. vbi ꝑ. sec⁹ si q̄s ieiunaret sine scādalo ieiunio exultatōis q̄ nō peccaret: et idem si ieiunaret ad sanitatē. vel studium. vel ad mortificationē corpis q̄ differri non pōt. ꝑpter pñtem carnis petulantiam vel hmōi.

Quando ieiu.

¶ Sc̄o queriſ q̄s q̄s circa ieiunium obligēt vel deobligēt seu excuset ex ꝓsuetudine et dico duo. P primum. Sc̄m pe. de palu. in. iiij. dist. xv. ad ieiunia ꝓsuetudinaria. ipsa ꝓsuetudo ligat etiaz si scripta non dicat: ar. c. i his reb⁹. dist. xj. vñ si i aliqua dyocesi consueuit certo die ieiunari. tenentur ieiunare illi de dyocesi siue indigene. sicut et si episcopus ieiunium indiceret: alienigene vero si veniunt alio habitandi eximuntur ligātur ieiu-

2.q. 1.dictum

nio ꝓsuetudinario sicut & scripto. si aūt trāseant solum nō ligant ꝓsuetudinibus & statutis terre iz in comedēdo cauere debēt a scādalo: q̄ si esca fratrē meū &c. ar. di. xij. illa. Secūdū archie. tñ ꝓsuetudo laicoz nō ligat clericos. nec clericoū secularū religiosos: q̄ distincti sunt modi abstinentie inter hos tres status: & plures abstinentias hēt clerici q̄s laici. & religiosi q̄s clerici seculares vñ nō opz q̄ ad eoz ieiunia ligent: quorum ét ꝓsuetudinibus a suis ieiunijs non absoluuntur: sm regulam iuris: qui nō honorat. nō onorē. P Secūdum. Ubi ieiunū est iure statutum ho. in. c. q. extra. eo. dicit q̄ in ieiunijs solēnibus. i. p ecclesiam indictis: nihil pōt facere ꝓsuetudo. q̄ō panor. ꝑz limitat prio quātū ad ieiunia tollēduz ex toto sine cā rationabili: secus quātū ad interpretationem qualiter sit expellēdū. puta quo ad cibos. horā. collationē & huiusmodi: q̄ consuetudo est optima legū interpres: & secūdo nisi papa sciret & tollere aret: vñ in. d. c. q. facit magnū festū de quadam glo. ibi dicente q̄ ꝓsuetudo est ieiuniorum relaxatiua. Ego no primā limitationē approbo. & sic' secundā. ꝓcurrētibus duobus: primo q̄ papa tolleret sine reclamatōe: secus vbi reclamaret p̄dicatores sicut vbi q̄s facit de ieiunio q̄dragesime. q̄ō a minori parte fidelium seruat. & tñ ꝓsuetudo nō excusat: secūdo q̄ cōsuetudo talis sit apud timoratos & non eos q̄ nō ieiunāt credētes tñ & scēleres se ieiunio obligatos: q̄ nō est ꝓsuetudo iz corruptela Usi sm archie. excusant indigene terre vbi vtri timorati nō ieiunant in vigiliis Jacobi. Bartho. & mathie. non aūt si nō ieiunent ribaldi: & similr excusant a ieiunio sue terre alienigene alio se transferentes alio habitādi: non aūt si transeant solum sicut nec ad illud terre ieiunia ligantur.

3.q̄ō.

¶ Tertio cum de integritate ieiunij sm Ricar. in. iiij. tria sint. s. comestio vnica: determinata hora comedendi: & abstinentia a carnibus ouis & lacticinijs in quadragesima: q̄ritur qualr sit ieiunandū vel frangatur ieiunium. & tum ad vnitatem comestionis et dico multa. P primum circa illud varia fuit doctoz opinio: nam aliqui dicunt nullo iure cauetur q̄ semel tñ in die ieiunij comedatur: & ꝑr licere pluries in die comedere sine fractione ieiunij mō fiat ex cā rōnabili & sm cōsuetudinem eoz quibus conniuitur: quam opinionem sequitur panor. in rub. de ob. ieiu. q̄ inquit cū non habeamus ius specificum recurrendū est ad ꝓsuetudinē loci. & sic. c. vtinā. di. lxxix. ex quo infert ad collationem seroti nā. vt infra partecula. iij. ꝓ hac opinione facit q̄ō. no. inno. in. d. rub. q̄ prādere pluries in die est contra ꝓsuetudinem approbatam ecclesie: & sic videtur sentire q̄ nō sit contra ius specificū: & idē ibi dicit q̄ cisterciēses licite statuerunt q̄ seruitores in die ieiunij aliq̄d sumant. s. ante prandiū. licet q̄ō seruientes dñis faciendo credētiam ieiunij non soluunt. Alij vero dicunt q̄ō geminata comestio ieiunij soluit: q̄ ecclesie vsus ꝓsuetudo q̄ p lege hūida est sic obtinuit. vt semel tñ comedatur qui opinionez sectur got. et cōiter theologi in. iiij. dist. xv. ꝓ hac facit q̄ fideles cōiter pluries in die bibūt sine cō scientia frangendi ieiunij non aūt pluries comedūt. Sanctus tho. aūt has opiniones concordat dicēs q̄ ieiunij soluit si comedatur pluries p modū cibi: non aūt si p modum medicine. i. ad reparandū ne potus noceat. vt archie. docte & eleganter exponit. Igitur nō frāgit ieiunij ꝑpter pluralitatē comestionū q̄ comedit in ordine ad potū vt ifra ptscula tertia: nec lectores aut seruitores ꝑgustātes. aut q̄ surgūt a mēsa ꝑpter infirmitatem necessitatē denuo regressuri vt prādeāt q̄: tota est vna comestio & vna mēsa ij rod. s. ꝑpter ptinuum exercitiū circa prādiū. vel ex intētione interrumpentis: nec sacrēteos credentiam etiā quo ad carnes in quadragesima: q̄ hoc non est p modum cibi: nec q̄ mane vel sero bibit vinum vel cerusiam. aut comedit electuaria delectationis cā sm Ricar. q̄. s. hoc non sit p modum cibi. nec secūdū Pe. de pa. q̄ nō. ꝑpter famē aut voluptatē. sed timore deficiēdi ꝑ anxietate in die ieiunij sicus vel porrectā vel aliq̄d hmōi ꝑsumeret ante horā comestionis quasi p modū medicine. Frāgit ꝙ ieiunium q̄cūq; aliq̄d comestibile vel potabile sumeret extra prādium in fraudē. i. ad subleuādam nō q̄dem debilitatē sed famē. vt exponit archie. quia ille ex sua intētione pluries cibatur sumendo aliq̄d p modum cibi. P Sc̄o m. ij por⁹ aliquo modo nutriat tñ sm. g. Tho. q̄ magis sumitur ad corpis alterationē & digestionē ciboz q̄m ad nutrimētum. licitum est ieiunātibus pluries ifra diē vnā potare iz immoderātia circa hoc possit esse peccatū & meritū ieiunij perdere. ver. Eadem dicit Pe. de palu. q̄ potus ieiunij non soluit siue post siue ante prādiū. nisi fiat i fraudē. i. ad subleuādā famē. Et idē alb. & pe. & Ricar. dicens de bono & equo magis abstinēdū esse a potui mi ceruisie & hmōi i mane quā i sero: q̄ tūc vt plurimū nocet stomacho ieiuno. Et si vt illi dicunt licitus est mane potus etiā vini.

2.

sine fraude. licitum est et aliqd sumere pro stramento potus ne obsit: imo cessat omnis fraus circa intentionem. et indiscretio circa veritatē. et hoc expresse tz. s. tho. in. iiij. di. xv. in. q. v. Jeiunio. ar. iiij. q. prima. tz no loquatur de pane et fructibus vel herbis q cōtēr yenīāt in cibū hominis tz de electuariis et hmōi medicinalibus. ℣ Tertiū. De collatione serotina gḡaliter sciēdū est q quedā sunt q nec sumunt nec sunt ordinata principaliter ad nutriendū tz nutriāt aliqualiter vt potus ervini et electuaria. et ite medicine et hmōi de quibus intelligit q ex sensualitate sumpta non frangunt Jeiunium; quedam vo sunt ordinata principaliter ad nutriēdū que in cibum sumi psueuerūt vt panis. sm Pet. de pal. et fructus et herbe. et principaliter panis. De primis ergo et de secūdis excepto pane non est dubium q licite de sero sumūtur cā medicine. i. ne noceat potus. tz nō p modum cibi. sed si non sumātur p modum medicine sm archie. plus interpretandū est rōne psuetudinis q ea de cāvr introducta. qō et sentit panor. qr psuetudini stāduz est ex quo tus non est in oppositū. nō tz eos limitatur nisi fiat excessus in quātitate vltra psuetum vel nisi fiat in fraudē. i. studiose ad nutriēdū vtra famē: secus si stāte quātitate psueta fiat ad alium rōnabilem finez: puta ad dozmiēdum ad substentandum naturam aut vocem pseruādam. hmōi: imo et si ex sensualitate. imo rōne famis. sm Mētez panor. qr sufficit nō exire terminos psuetudinis. vñ dicit dire. sm quosdam posse stamul vt in Jeiunio ecclesie bis comederetur tz parum. De pane tñ dicit archie. q eius bucella Jeiunii soluit: sed ex. s. tho. epe. de pal. et aliis doct. pelpulo hec distinctio panis ab aliis q veniunt in cibum hois haberi nō pt nisi de congruo. vnde qr circa hoc legē aliaz pter psuetudinem nō habemus: dico q vbi est psuetudo licite sumitur panis. et aliud nō habetur vel si habetur illud stomacho nocet: vel nō reparat sufficienter vtra potum. Immo et tz eo casu vbi est consuetudo de nō sumēdo panem: quia in foro psicie consuendo non obligat nisi in casum legislatoz intēdit. vt pz ex dictis supra consuetudo. ℌ. xiij qui non intēdit vt sine pane bibas quādo si ne pane potus quo indigeo obesset: vt quia fructus non habeo. vel si habeo non habeo stomachum fructibus opportunū.

4 ¶ Quarto q̄ritur qualr Jeiunādum sit q̄tū ad horā comedendi: et dico multa. ℣ primuz Dies artificialis sm astrologos tz duodecim horas inequales quaz extrema sunt ortus et occasus solis: medium vo ad qō sexta terminatur est punctus meridiei. Totā aūt diem artificialē partimur in quatuor ptes equales quaz due sunt ante meridiē: et due post: et quaz ālz ptinet horas tres: ex quo fit vt horas numeremus p triplicitates. i. accipiendo extrema illaz quatuor partiū: et dicēdo tertia: sexta: nona: et duodecima. Et sic factum est vt primū triū horaz spaciū post meridiē dicatur hora nona: aliud et imediate pcedens dicatur hora sexta: ista quod hora sexta finitur in puncto meridiei et ibi incipit nona. ℣ Scōm. In iure scripto nulla hora est determinata comedēdi in die Jeiunij: nisi hora vesperoz tpe quadragesimali vt de conse. dist. j. solent. et p panor. in rubr. de obser. Jeiu. vñ in hoc psuetudo est lex et statutuz ecclesie: et hec sm oēs est vt hora nona comedat. Sed qr hora nona dz et in prin. et in fi. s. Tho. in iiij. distin. xv. q. iij. videtur velle q in omni Jeiunio prandendum sit hora nona completa. idest hora tertia post meridiem: quod Petrus de palu. verum dicit quo ad Jeiunium quadragesimale tantum: quo ad alia vero dicit licitum esse prandere in principio none. i. in meridie: sed quia hic lex est consuetudo. consuetudini standum est populi dei in omni Jeiunio vt in meridie non patrolabium sed grosso modo computato comedatur. dist. xj. in his. ℣ Tertium. Pteuenire non debiliter horaz comedendi ex causa rationabili secundum Innocē. in rub. de obser. Jeiu. non est peccatum: et sic dicit debere intelligi. c. solent. de conse. dist. j. quod intelligo verum in his qui sunt obligati Jeiunare si interueniat superioris possibilis haberi comode dispensatio. Sine causa vero rationabili preuenire horam etiam per notabile spacium. sum. ange. dicit esse veniale tñ. allegāo. ℌ. alias ea demū. xxv. di. vbi dicit Aug. q si qs corpe sanꝰ. aliqs Jeiunantibus prādere voluerit. i. ante horā est petīa veniale: sed vt dicit ibi glo. Aug. loquit de Jeiunijs volūtarijs nō de necessarijs: vñ sm Pe. de pa. ē mortale. et idē dicit gl. i. d. ℌ. alis: et vī esse text. i. d. c. solēt: qō tz sm. d. sum. loquat de illo tñ hoc nec certū est nec pbabile. Pōt tamē sm Pet. de pa. circa horam dispensari. pter debilitatez. vel leuiorē: vel iter. aut alias pias causas. ℣ Quartū. Tardare Jeiunium post nonā quantūcūq tarde tur nō est petīa sm oēs doc. nisi fierer ex alia suppletione. ℣ Quito queritur quādr sit Jeiunādum quātum ad abstinentiam carnium et hmōi: et dico multa. ℣ primum. Et sus carnis i oi ecclīastico Jeiunio interdict⁹ est illud

frāgit sm oēs doctores: eius vero oppoz et lacticinioz interdictus est in quadragesima. vt di. iij. dentes nō aūt in alijs Jeiunijs sm Pe. de palu. et. s. Thom. et cēter doc. nisi psuetudo hoc habeat quam vbiq seruādaz in Jeiunijs dicit Aug. Ambro. et Jero. di. xij. ista. et di. lxxvj. vtinā: vñ in oibus Jeiunijs pter quadragesimaz ista comedi possunt vbi psuetudo est quod comedātur. Unde scōm Pe. de pal. is cui insuetū est Jeiunare simpliciter. non tenetur nisi a carnibus abstinere. Sed et si alicubi sit psuetudo q non comedātur. sum. ang. nō putat frangi Jeiuniuz si comedant non ex gulositate sed ex cā rōnabili sed quia consuetudo in his est lex. dico q ex hoc Jeiunium frangitur. nec excusat comedēs a mortali nisi sicut excusat Jeiunū frangens de quo infra ℌ. ix. ℣ Secūdum. Tenet Host. in sum. eo. titu. quod cuicūq conceditur vsus ouoꝝ et caseoꝝ psensus intelligitur vsus sagiminis siue lardi: arg. c. presbyter. di. lxxxij. et ibi glo. et idem Panormi. in. c. psulust. de iude. licet tunc non sit licitum vti carnibus: qr quasi mutando formam videt rei substantia imutata. ℣ Tertium. Secūdum Pe. de pa. histones comedētes i quadragesima butirū. vident excusari: qr in illis partibus in q̄bus ecclesia dispensare potest. sciendo et dissimulando dispensat. si tamē ita dissimulat. q nec punit excōicatione nec prohibet verbo: alioquin eū ad correctionē teneatur participare in crimine: vñ fornicationē simplicē et si non punit: p̄dicat tñ esse illicitam. Unde cum ecclesia si eat nec eis prohibeat. nec p̄dicet eos malefacere: et si aliud pti allegium no habeant excusantur. hec ex illo ℣ Quartum. Secundum Archie. qui excusatur a Jeiunio propter etatem vel laborem vel alium cām rōnabilem. et potest in quadragesima vti quadragesimalibus cibis: et vti carne. lacticinijs vel ouis ex voluptate. vel in curia. mortaliter peccat: et idem dicit de quocunq comedente carnes in alijs Jeiunijs ecclesie.

6. q 1. dic. ¶ Sexto querit qñ. i. qua etate ex p̄cepto sit Jeiunādum et dico duo quātum. i. ad inuētutē et senectutē. ℣ Primū. Qua etate incipiat q̄s obligari Jeiunio Jo. an. Inno. sup. c. psilium. de obseruantia Jeiunioz multas recitat opiones in nulla se firmans. Opio aūt Inno. in rub. de ob. Jeiu. est q teneātur oēs tane mētis doli capaces. poterites Jeiunare. cū peccare possint et petā deflere de deli. puer. c. j. et idem videt tenere supple. tanq̄ rutius vtra ros. et ang. Sed veritas et cōmunis opinio est quam ponit. s. Tho. et Pe. de pal. tarchle. q post finē tertij septēnij. i. post vigesimum primum ānum: qr tz antea tenear quis carnē subingare spiritui. nō tamē p hoc medius: pter idigere multo cibo ad nutrimētum et augmētum. Nec tñ est simile de Pe. de indigētibus multo cibo ad generationē qr diebus Jeiunij pluges abstinere debent a coitu: et semel in anno sufficit fecundare: ex cum Jeiunio plus abundat semen q̄ sit necesse. Quia tamē circa illō rēpus q̄dā alijs sunt sortiores sm eum. Pe. de palu. relinq̄tur arbitrio pfessoris et consilio medicine. iestimare vel non: et in religionibus differētiā Platoz sm ℣. ℣. professi tamē regulā quā p̄ceptum est aliquibus diebꝰ Jeiunare. ad hoc obligant ante dictam etatem. ℣ Secūduz In senibus nullum tēpus ab aliquo determinatū est. in quo ab obligatōe Jeiunij absoluant: vñ excusari possunt eo mō quo firmi et debiles. de q̄bus est cadē rō sm Inno. et Arch. rōne vero senectutis sm nō excusant si sunt ad Jeiunia fortes. Ricar. tñ in. iiij. dist. non obligari nimius senex. i. decrepitos qr propter debilitatem caloris indiget cerebro relicti: cuiusmodi sunt regulariter. qui septuagesimum ānum ꝑpleuerunt sm medicos. et glo. in. ℌ. vs. Ad quod facit illud psalmi. ānj nostri in ipis septuaginta anni. et. i. ff. C. qui eta. lib. x. iuncta. et. q. ℌ. fin. ff. de ver. vbi maior. lxx. annis excusatur a muneribus psonalib⁹. et si fortiori a Jeiunio qō est maximum onus. 7. q.

¶ Septio querit vtz Jeiunia que sunt de p̄cepto transferri possint aut redimi vel commutari cū dispētatōe vel sine: et dico multa. ℣ Primum. Jeiunia ab ecclesia p̄cepta de die in diem transferri possunt ex causis secūdum Inno. in. d. rub. sicut si festū accidit. secunda feria. vigilia Jeiunatur in sabbato et nō in dominica. extra eo. c. j. et ita pari ratione si vigilia accidat in festo solēni ꝑpter eius veneratiōnem pōt priori die Jeiunium explicari: sicut i Frācia vbi sunt ecclesie sancti Quintini vigilia olim sancti Jeiunij die p̄cedenti: quod Panor. in. d. rub. limitat modo fiat auctoritate epi: ar. c. ij. de obser. Jeiu. in fi. ℣ Secundum. Quātum ad redēptionem Jeiunioz ecclesie Inno. et Panor. in. d. rub. tenent q̄ aliquis citra papam dispēsare non pōt. nisi cā sit indebente Jeiunare. ex causa aūt pōt eps dispensare et in bonū aliud compensare: et cū satis sufficiens est debilitas plene. ex defectu nature vel exterioꝝ puenies exercitio: imo secūdum archie. est etiam vtilitas publica. pura bona et necessaria predicatio: vel discursus propter ne-

cessitatē vel vtilitatē ecclesie. quā ieiunij cō mutationē sum. ro. intelligit nō posse fieri ppria auctoritate: quod verū est vbi dubiū esset an cā excusaret a ieiunio necne: secus vbi esset manifestū. vt. ſ. §. ix. Ieiunijs autē ad q̄s ex voto obligauit dispensare potest ep̄s. et sine cā existēte inuouēte. mō illud in q̄ fit 2mutatio sit melius. i. acceptius deo vt in. c. j. de vot. Quero vtrum ponitur in pnia redimi pñt auctoritate suplonis vel ēt equalis 2fessoris. de quo ℣. 2fessio. pmo. §. xxvij.

3 ℣ Tertium. Quārum ad dispensationē super solutione ieiunij talis regula seruanda vt ex mente oiuz doc. Si certū est q̄ ds ieiunare nō possit ex cā euidentia pōt ds ieiunij ppria auctoritate dimittere ſz ℣. ℣. z oēs: si ℣o sit dubiū. 2sulēdus est vir bonus z pitus puta medicus aut 2fessor vel altus. ali iudicio eius cā est euidēs. iterū pōt ds propria auctoritate dimittere ſm mētē eiusdē ℣. q̄ eo casu cā est euidēs: sivero ipse sit dubi⁹ op3 adire suplorē. i. epm vel ppriū sacerdotē q̄ declarare pōt auctoritative. dispensando in dubio. Limita tñ totā regulā cessante scādalo q̄ ēt cā extante euidēte in se vel aliquibus. ex inde aliqui scādalizarēt ur

4 petēda esset dispēsatio. ℣ Quartū. Suplor a quo in ieiunio ecclie hmōi dispēsatio petēda est ſm ho. in. c. 2silij. e. tī. est epūs nec sufficit licentia simplicis sacerdotis ētex iusta cā. nisi fūma necessitas imineat. ita q̄ sine periculo ad epm recursus haberi non possit Rod. aūt sentirevt q̄ hoc possit proprius sacerdos qui est iudex ordinarius 2scientie: q̄ dicit q̄ arbitrio boni viri pot⁹ q̄ ds p doctri nā ſm ālem limitandū est pro quāta necessi tate ieiunij sit soluendū. ℣. tho. autem in quarto. di. xv. tz q̄ sacerdos pōt dispēsare. z plat⁹ in religiōe: addē ℣o tu q̄ medicus pōt declarare. z ilr quātū ad carnes comedēdas diebus prohibitis. peccat tñ medicus sine cā rōnabili vel saltē dubia ſz archidiacalia mādās. ar. xxiij. q. j. q̄d culpatur.

8. q. 1. dictum. ℣ Octauo ḡritur vtrū obligati ad ieiunium ecclie z illud sine dispensatiōe solmētes peccēt mortaliter z quotiens z dico multa. ℣ Primū. Secūdū car. in cle. j. de obser. ieiu. frangēs ieiunium ecclie ad q̄ tenet. nō peccat mortaliter. nisi ex ptemptu vel in obedientia hoc faciat. puta q̄ nō vult se subdūcere precepto. z dicit hoc tenere arch. in. §. alias ea demum. di. xxv. qui tñ ibi recitat io. de fanto. hoc tenēdē. Et istam opinionē sequitur sūang. z ra. ro. z supple. addens vel nec ex consuetudine. vt. j. inobedientia. Sanctus tho. ℣o dicit q̄ peccat mortaliter qui hoc facit ex ptemptu. vel sic q̄ ipediat finis quē intēdit legislator: nō aūt qui ex cā rōnabili. et intēdit ſm archie. illud q̄ sentit pe. de pal. z glo. in. d. §. alias. z cēis opinio. s. q̄ hoc non est mortale. nisi ex ptemptu. vel scienter sine cā rationabili vera vel estimata. vnde ſm pet. de pal. si hoc fiat ex cā sufficiēti non est peccatum. si ex cā non sufficiēti sed supple q̄ credatur sufficiēs est venialē vt legētes institutam in cōpletorio: si sine causa est mortale. si aduertit esse diem ieiunij. ℣ Secūdū ſm pe. de pal. qui mane comedit de ieiunio non aduertēs: si quidem scire tenebatur q̄ esset ieiunium. non excusatur a fractione eius. nec tamē eadem die ieiunare tenetur cum iam fit inquit obligatus ad ieiunādū in alia. z si nō liceret sibi plus comedere nimium grauaretur nec cum toto hoc ēet ieiunium propter nimiam anticipationē. sed si nō tenebat scire non reputatur fractio ieiunij. vnde ac si esset ieiunio potest illa die ieiunare comedēdo sua hora pro prādio: q̄ ieiunij homini indictum nō soluitur nisi p actum humanum q̄ requirit intētionem z deliberationē veram vel ps̄umptam. hec ex

3 silio. sed vide particula sequēti. ℣ Tertium. Qui nō ieiunat vnadie tz videat ad ieiunij teneri in alia p pe. de pal. z tex. in. c. j. de obse. tñ dico oppositum p. c. ij. e. tī. vbi ieiunij frangentibus nō imponitur vt alio die ieiunent. ad quod facit quod no. Inno. in. c. j. de cele. miss. de eo qui officium dimittit qui illud resumere nō tenet. quasi sit; seruitus cuiuscūq; dici. Nā si teneat ꝑ hare operas certo tpe z impedit. nō sum obligatus alio tempore. quia nō sunt eedē ope. ſz variamur ex tpe. vt est tex. no. in. l. si non sortē. §. liberi⁹. ff. de cōdi. inde. z si relinquit mihi vsufructū p biēnium proxime futurū. z impedit. nō possum petere vsūfructum alterius biēnij: quia nō est idē vsufructus. l. sir vsufructus. m. ff. de vsufru. z redd. habita. z tex. c. primi ds intelligi de translatione fiēda ex causa propter solēnitatem. ℣ Quartum. Fractor ieiu

4 nij pro qualibet vice qua comedit in die ieiunij vltra vnam vicē peccat mortaliter ſm io. de nea. in quol. quia istud ꝑceptum z reducitur ad negatiua. i. ne comedas nisi semel. quod verū esset si nouo ꝑcepto semp come deret. alias aūt verius z cōmunius est dictum durā. in. liij. q. tñ semel peccat mortaliter: aliter obligaretur ad ipossibile. q̄ ex quo semel ieiunium fregit illa die ieiunare nō pōt: in quadragesima tñ secus vbi ieiunare pōt alia die: vñ quot dies ds omittit. tot peccata committit.

9. q. 1. dictum. ℣ Nono querit q̄ sint ps̄one excusate vel cāe rōnabiles excusantes a ieiunio: z dico multa. ℣ Primum. Ad cognoscēdum quis possit z teneatur vel non possit sine nō teneatur ieiunare accipienda est regula z maxima: q̄ ex. s. tho. in. liij. colligitur talis. s. q̄ ds tz z ds conseruare sibi vitā z robur necessariū ad ea q̄ sibi incūbunt facienda necessario. p vita vel officio vel societate ꝓximorum vel respectu eoꝝ q̄ facere pōt melioza ieiunio: intelligendo tñ primo q̄ inesūbere ds necessario aliquid: qñ alis esset notabile dānum vel incōmodū: z secūdo intelligēdo de officio z societate quā ds relinq̄re nō pōt sine periculo vl incōmodo. vt q̄ forte incideret in latrones si solus esset: vel q̄ vir posset viuere si offin

2 desereret vt cursor vel laborator: z hmōi: et tertio q̄ in oibus dubijs circa p̄dicta stādū est arbitrio boni viri. vt dictū est supra. §. vij particula. iij. ℣ Sēm. Juxta mētem sancti tho. 2. 2. q. cxlvij. z. iij. d. xv. pegrinātes aut multū laborantes: q̄b⁹ necessitas imminet tunc faciendi magnas dietas vel multū laborandi si volunt se z suos sustentare. vel non incurrere notabile detrimētum sui status z cū labore vel itinere non pñt observare ieiunium: excusant alis si possent vtraq̄ facere cōmode tenent ieiunare: z sil'r si possunt iter differre: z subtrahere vel minuere laborem ita vt possint ieiunare sine detrimēto sui status. Et addit pe. de pal. q̄ si pegrinatio non est necessaria peccat illam aggrediens indiscrete. i. eo tpe quo ieiunandum est: ea tñ aggressa tz incōpossibile ieiunium frangere: sicut tz infirmo ex sua culpa durāte infirmitate. Addit ēt. s. tho. q̄ nolentes conducere oparios nisi ieiunium frangant non sunt immunes a culpa nisi forte sit causa necessaria q̄ festinationē opis exposcat. item q̄ ex parte operantis intentio maioris lucri non necessariū non excusat. Adde q̄ 3 eugen⁹. liij. mccccxl. circa hoc fecit magnā modificationem: indulgēs q̄ artifices laboriosa opa exercētes: eruditi sive diuites sint sive pauperes non teneant ad ieiunij sub ꝑcepto. vt refert sum. ro. z alis a iuris doctis auditul. Qđ aūt de laboratoribus dixit. s. th. intellige ēt de itinerantibus cā lucri. ℣ Ter

3 tium. Cursores si hoc exigit suum currere p tertium vel futurū excusantur a ieiunio: et hoc ſm pe. de pal. non solum si sine tali officio viuere non possent: q̄ tunc excusaret pauertas: sed etiaz si aliter possent viuere: sed nō eque bene: q̄ aliud est de illis qui ad certum diem se locant qui non debent se locare nisi tunc possint ieiunare si alis habent vn-

de viuant: aliud de eo qui locat se ad totum annum z ad totale seruitium: q̄ si exciperet q̄ nunq̄ diebus ieiunij itineraret: non inueniret receptorem. ℣ Quartum. Excusantur etiam 4 pauperes qui sufficientem cibum p vna refectione habere non possunt: et similiter q̄ ꝓpter precedentem inedīā ieiunium nunc ferre non possunt ſm. s. tho. 2. 2. vbi supra. Sub quo etiam ſm archie. videt posse cōprehēdi illos. qui nec possunt parare nec habent parantes necessaria ad ieiunium. ℣ Quintum. Excusant sil'r ſm. ℣. ℣. pregnantes z lactantes si debilitas eas impediat vl si ex hoc timetur de ꝑiculo earū aborsu vl defectu alimenti pueri: immo ieiunium debēt dimittere. ℣ Sextum. Excusantur etiam in 6 firmi z debiles qui si necessarium cibum vna vice sumerent obesset: p quo tñ statur arbitrio boni viri ſm archi. ℣ Septimum. Excusantur etiam senes z pauuli. vt supra di 7 ctū est §. vj. ℣ Octauum. Excusantur ex vo tos ſm Imo. z panor. in rub. de ob. ieiu. con 8 tradicentibus viris quo ad ieiunia votiua seu voluntaria. xxxiij. q. vl. manifestum: nō aūt q̄ ad indicta ab ecclesia: q̄ magis vicario dei obediendum est q̄ marito iniuste ꝑ cipientibus. xxxij. q. iij. iulianus. nisi inde inter ipsas z maritos scandalum oriretur puta verbera blasphemie. odia notabilia: q̄ tūc saltem ex licentia sacerdotis poterunt frangere. ar. vt constitueretur. di. i. in fi. q̄ ꝓceptum iuris politui non obligat aliquē cum scandalo. vt in. c. ij. de no. ope. nun. z. c. nihil 9 de ꝓcript. Nonum. Excusantur etiaz ꝓdicatores si eorum ꝓdicatio sit necessaria ex officio puta ex obedientia vt patet ex dicta maxima. vel etiam si non sit necessaria ex officio: sed tamen sit necessaria ex caritate ꝓdicantium: aut magna siue excellēti vtilitate: q̄ ieiunium alias opera meliora nō impedit dicente. s. tho. in. liij. q. si abstinentia sit tanta q̄ homo ab operibus vtilioꝝ impediatur ꝑpalis ad ea de necessitate non teneatur. indiscretum est ieiunium. z si non licitum. Et in ḡnto quol. ar. xxij. dicit q̄ si quis in tm virtutem nature debilitet p ieiunium z alia hmōi q̄ non sufficiat debita opera exequi puta ꝓdicator ꝓdicare doctor docere: cātor cantare z sic de alijs absq̄ dubio peccat. hec tñ qui loquitur de ꝓdicantibus z docentibus ex debito. Si aūt aliquis voluntarie predicet. i. non missus: aut ideo missus: q̄ vult mitrl z sua ꝓdicatio non sit necessaria: q̄ alij sunt qui eque bene pñt supplere vel melius non video quomodo sit turus si ieiunium frangat: q̄ nō est necessitas: vñ

tallis dz alijs operibus vacare.

10.q. 1.dicitur. ¶ Decimo ꝯ aliter q̃rit q̃d iuris de abstinẽtijs alijs a ieiunio: r dico multa. ℣ Primus. Comedere carnes ferta feria sine cã infirmitatis est mortale. de cõ. di. iij. de esu carnium. qõ tñ fallit si sit dies natalitatis dñi qz tũc licite ab oibus comedũt. nisi ab his q votoꝝ vel regulari obseruãtia ad nõ comedẽdum tenerentur: de ob. ieiu. c. fi. r multo magis qñ natale est in die sabbati. Ex quibus elici põt primo q die festo non solũ spiritualr sz ẽt corporaliter possumus honeste lergri in cibis r vestibus. ad solẽnitatẽ dieꝝ: r secũdo q̃ liarus in religione potẽs dispẽsare in esu carniũ. põt eã suo subdito dispensare feria sexta si sit natale. qz eũ ibi sint due ꝓhibitiões. s. ecclesie r religiõis sublata pma p ecclesiam. stat tolũ secũda sup quam potest ꝓtestatus. Nec obstat q ecclesia cum istis nõ dispensat. quia verum est. ℣ Tuz ad obligationẽ voti r religionis. non quo ad obligationem ecclesie: vñ si eũ tall fiat dispensatio in voto ia3 poterit comedere carnes si deinde natale veniat in feria sexta. ℣ Secũdum. Qui vouit non comedere ova in feria sexta si sit dies natalis dñi nõ ꝓt ꝛ3 aliquos comedere carnes: qz abstinẽtia ouoꝝ includit abstinẽtia carnium non econuerso: vñ q̃ vouit abstinere ab ouis r vouit abstinere a carnibus sed ego distinguo: qz si habitualiter intendẽbat se eo casu velle ꝓtestare carnibus. vt quia si hoc memorie occurrisset hoc deliberasset. nõ poterã comedere. si ꝯo intendebat se non ꝓtestare potest. qz tantum obligatur ad tm intendebat: si ꝯo non scit discernere eytz sicvel sic nõ comederet. nõ ꝓpter dictam rationẽ q̃ potius est ad oppositum. qz primus se minus dilecto nõ ꝓtestat se dilecto magis. sed ideo qz in dubijs tenẽda est via securioꝝ de spõsalibus: ꝛ3 qz hoc non est necessariũ ꝛ3 sufficit eligere rutam: ideo ꝓtra facienꝰ nõ esset iudicãdus de mor 3 tali nisi forte rõne erronee ꝓscientie. ℣ Tertiũ. Comedere carnes sabbato vbi non est ꝓsuetũ est mortale: de cõ. di. v. qz dies: non aũt vbi est ꝓsuetudo comedẽdi. vt in tracta cathalonia: alijs pribus: qz stabitur ꝓsuetudini di. xij. illa aũt. r idem panor. in. c. ij. extra eo. Ad. c. aũt sabbato de con. di. v. dicꝰ loquitur de ꝓsilio. sicut caueꝝ de die mercurij. eidem de. c. qz dies. de con. dist. iij. de quo vide gl. in. c. de esu. de con. di. iij. in qua habeꝝ q illud quod ibi de esu carnium dicitur incipe dsem. a tertio cene. est ꝓsilium. Sm dir. aũt incipit a media nocte ꝑcedente vigiliam. r duratvsq; ad aliam mediã noctem sequentem. ℣ Quartũ. qui carnes die 4 sabbati in suis ꝓtibus comedere consueuerũt. comedẽdo in ꝓtibus alijs vbi hoc non est ꝓsuetum Sm dir. peccãt. d. c. quia dies. r xij. di. illa. a ꝯtrario: sensu. q̃ ꝯo de ꝓsuetis vbi hoc nõ est ꝓsuetum veniunt ad illa3 vbi hoc est ꝓsuetum. animo habitãdi. s. totaliter comedendo non peccãt: nisi astringantur voto vel abstinẽtia regulari. extra eo. c. fi. Multa ẽt ꝓtinentia ad abstinentiã a carnibus habes infra religio per totum.

¶ De ignorantia.

IGnorãtia ly ꝓprie sit ꝓtinctio scientie: tñ large qñq; sumitur ꝑ nescia q̃ negationẽ scientie ꝓportat q̃nq; lapidẽ q̃n angelis Sm theologos. r in natura hominis integra quo ad alia ꝺd esse põt. qñq; ẽt large sumit ꝑ errore. s. habitu scientie falsi. ℣ Uñ ꝓsuenit dici quod ignorãtia est triplex: ꝓxima. s. negatiois q̃ scientia negat nec tñ aptitudo sciendi ponit: secũda ꝓtinctionis q̃ scientia negat ꝛaptitudo sciendi ponit. tertia prave dispositionis. q̃ ponit errorem scientie recte ꝓtrariuz ℣ Sed nũc intendimus de ignorãtia ꝓprie que est ꝓtinctionis. r est ꝓprie ꝓtinctio scientie possibilis adipisci. Et hec in genere est triplex. quedam scilicet bona qua scilicet ignorantur ea que scita esse possent occasio peccati. vt dist. xxxvij. ẽtuis: quedam vero mala qua. s. quis ignorat que scire tenetur: alia nec bona nec mala qua. s. quis ignorat. que scire neq; expedit neq; tenetur sicut sunt locutiones ꝑticularia facta hominum ad se nullo modo pertinentiuz. puta loquentium in india. Sed nunc intendimus de ignorantia mala. Et hec ẽ distinguitur ex parte rei ignorate est dupler: qz quedam est ignorantia iuris qua scilicet ignoratur aliquod ius. vt si nescio me posse succedere cognato meo discedẽti. ff. de iur. r fac. igno. l. j. que ignorantia diuiditur sicutius ignoratum. quod est multiplex scilicet naturale diuinum. humanum tam ciuile q̃ canonicum. municipale. quedã vero est ignorantia facti. vt si nescio illum decessisse qui mihi cognatus est. vel aliquid simile. que ignorantia diuiditur sicut r factum. quod est multiplex scilicet factuz necessarium ad salutẽ vt quod christus sit passus. r necessarium ad officium. vt in ꝑdyterio manuum ꝓpositio: r factum propriuz ac alienum. ℣ Si vero distinguatur ex ꝑte actus quem ignorans elicit vel imperat. est triplex. s. actus. concomitans. r sequens. quã-

Ignorantia negationis.

Ignor. ꝓprie que est ꝓtinctionis.

Ignor. iuris.

Ignor. facti.

distinctionem vide diffuse. xij. q. vi. art. viij. Ubi. s. tho. dicit q̃ ignorantia ad actum voluntatis se ꝯ3 concomitãter q̃n est de eo qõ agitur: r tñ ii sciretur nihilominus ageret: sicut si volens occidere hostẽ occidat illum credens se occidere cervum. Se ꝯ3 vero ꝓ ignõtum ipsa est voluntaria: vel qz volũtas in ipsam fertur volens ignorare: quo casu ignorantia est affectata: vel qz non curat scire q̃ scire põt r ꝺ3: sic eñ non agere r nõvelle voluntarium ꝺr: vt cũquis actum nõ considerat qõ ꝓsiderare põt r ꝺ3 q est ignorantia male electiõis ex habitu vl̃ passiõe ꝓueniẽs siue qz noticiã quaz ꝺ3 hñe acẽrere nõ curat: quõ ignorantia vniuersalis iuris dicitur voluntaria quasi p negligentiã ꝓueniẽs. Antecedenter vero se ꝯ3 qñ nõ est voluntaria: r tñ est cã volendi q̃ aliqs hõ non vellet: sicut cum quis ignorat aliquã circũstantiaz actꝰ quã scire non tenebatur: r ex hoc aliquid q̃ non faceret si sciret: puta cũ adhibita diligẽtia ꝓ̃ciens sagittam interficit transeũtem nesciens aliquem transire. Ignorantia ꝛ̃ primo modo non inducit ad volendũ sed accidit simul aliquid esse factum r ignoratuz r non factꝰ inuoluntariuz: qz nihil causat repugnans volũtati sed facit nonvoluntariũ qz ignoratum non põt esse volitum: secundo aũt modo non causat inuoluntariuz simplr qz est voluntaria: sed Sm quid ignõtum precedit motum voluntatis ad aliquid agẽdum qui non esset scia ꝓ̃te. tertio aũt mõ causat inuoluntarium simplr. de quo vide infra. Si vero distinguatur ex parte ignorantis sic est valde multiplex r in diuersos gradus negligentie r culpe in sciendo ea q̃ sunt iuris aut facti. Nam q̃dam est ignorantia affectata illa. s. qua quis non vult scire qõ tenetur: sed placz ei ꝓ̃ nescire vt libertius peccet ꝓscientia nõ repugnante: quedam vero non est affectata Et ista est dupler: qz q̃dam est inuincibilis: s. humano studio insuperabilis: siue qz nullo mõ superari põt vt ea que est in pueris r amentibus: siue qz superari põt sed cum maxima difficultate: vt in sensu debilibus. vnde Sm ℣. dubitans r consulens viros doctos. vel se consulentes laborat ignorantia inuincibili. Quedam aũt est vincibilis. Et ista est dupler. quia quedam est crassa r supina. que de mente doc. est illa qua qõs sciendo non scit ex negligentia lata siue late culpe: vt qz non scit publica r manifesta que omnes sciunt ad similitudinem hominis crassi r supini: q̃ non videt etiam posita coram: quedam vero non sunt supina. Et ista est dupler: qz quedam est improbabilis qua. s. quis ignorat. probabilis idest ad quod omnes vel maior pars eiusdem scit. ff. de iur. r fac. ignoran. l. regula. ℌ. sed facti. quedam vero est probabilis. qua. s. quis ignorat improbabile vt est illud quod omnes vel maior pars ignorat. Et ista de mente doct. videtur etiam distinguenda quia aliquando ex leui: aliquando ex leuissima aut nulla procedit adhibendi negligentia. ℣ Preter omnes tamen nunc recitatas ignorantias est ignorantia ꝓprie electiõis: secũdum quam omnis malꝰ ꝓ̃ ignorans: ratio ethi. qua scilicet id quod in vniuersali scitur esse malum in particulari creditur bonum sicut qui fornicatur fornicationẽ quaz alꝰ scit esse peccatum r malũ: hic r nunc credit bonum: sed hec non est ignorantia ꝓprie: sed inconsideratio veniens ex cã peccati id est ex habitu vel passione vel aliquo simili ꝓhibente rationem a consideratione actuali.

Ignorantia affectata.

Inuincl.

Supina.

Improb.

proba.

¶ Primo vero q̃rit q̃ sint illa q̃ q̃qz scire tenetur. r dicit. s. Tho. xij. q. lxxij. art. ij. qõ quilꝫ tenet scire illa sine quorum scientia actũ debitũ exercere recte non põt: vñ omnes tenẽtur scire ea q̃ sunt fidei r vniuersalia iuris ꝑcepta: singuli vero ea q̃ ad eoꝝ statũ vl̃ officiũ pertinent: nõ aũt theoremata geometrie: vel particularia ꝓtingentia nisi in casu hec ille. sed intellige q̃ q̃qz tenẽt scire ea q̃ sunt fidei eo modo quo sup: a fides. ℌ. iij. dicum est r vniuersalia iuris ꝑcepta. s. decalogum ꝓtũ. s. ad substantiam vt sciẽt q̃ furtum est ꝓtiñ r hmõi: non aũt ꝓtum ad ordinem. Quantũ aũt ad ꝑcepta ecclesie quilꝫ tenetur scire solum ea q̃ nõ põt sine lata negligentia ignorare: vt q̃ clericus non sit ordinandus r hmõi: ꝓ ieui aũt nõ tenetur quia de mortali regulariter. de quo vide ℌ. culpa. ℌ. ij. r. iij. 1.qõ.

¶ Secõ q̃rit vtrũ ignorãtia possit eẽ cã peccati. r dicit. s. tho xij. q. lxxvj. ar. j. q̃ sic ꝑ accidẽs sicut remouẽs ꝓhibẽs: qz est ꝓtinctio scie ꝑficientis rõnem q̃ ꝓhiber actũ peccati inclinãtis actus humanos: r hoc siue sit ignorantia vniuersalis principij. vt q̃ pater sit occidendus siue particularis circunstantie. vt q̃ hic sit pater: qz Sm vt q̃qz scientiaz rõ est actus directiua. Igitur non quelibet ignorantia est cã peccati: sed illa tm q̃ tollit sciam. ꝓhibẽtem actum peccati: vñ illi cuꝰ voluntas sic est dispositꝰ q̃ nõ ꝓhiberet fabricatu parricidij ẽt si patrez agnosceret: ignorantia patris nõ est cã peccati: sed ꝛcomitãter se ꝯ3 ad peccatum: ideo q̃ talis non peccat ꝓpter ignorantiam: sed ignorando. ij. ethi. hec ex illo. 2

3 ¶ Tertio queritur vtr ignorantia sit peccatuz: r dicit: s. Tho. vbi ar. ij. q. nulla ignorãtia inuincibilis. i. studio insuperabilis ẽ peccatũ: qz nõ est volũtaria. nec ipm̃atur ad negligẽtiam si ds nesciat qõ scire nõ põt: simili ter nec ignorãtia vincibilis si sit eoz̃ que ds scire non tenetur est pctm̃. sed soluz si sit eoz̃ que ds scire tenetur qz quicũq negligit habere vel facere qõ facere vel habere tenetur. peccat pctõ omissionis. vñ talis ignorantia est peccatũ rõne negligẽtie. iz priuatio ipsa scie fm se nõ sit peccatũ. Nec tamẽ ignorãs quilibet tẽpore peccat actu. iz quãdo tẽpus est acq̃rẽdi sciam quã nõ habet: sicut in aliis pctis omissiõis solo illo tpe homo actu peccat. p quo alligat ꝓceptum affirmatiuum.

4 ¶ Quarto queritur vtr ignorãtia excuset a pctõ. ex toto: r dico hic aduertẽdum esse. qõ hic. r. q. sequẽti nõ queritur de excusatõe a pctõ in ordine ad leges humanas secũdum quas iterdũ excusatus nõ excusatur. r reus non ꝺdemnaturſed in ordine ad legẽ diuinã r fozꝫ ꝺscie ad quẽ intellectũ itelligo rñdere. s. Tho. vbi supra ar. iij. sic virtualiter dicẽtẽ. Ignorãtia que nõ est cã actꝰ peccati iuxta. i. dicta suplus i principio huius tituli nõ excusat a pctõ: qz nõ causat inuolũtariũ vt q̃libet ignorãtia ꝓfus vel ꝓcomitãs actũ peccati: que vero est cã actus. de se hz q̃ excuset a pctõ. de cuius rõne est esse voluntarium: qz ipsa causat inuolũtarium. Sed tamẽ ex duobus ꝓtingere põt q̃ non totaliter excuset a peccato. Prio ex parte rei ignorate quia. s. aliquid ignoratur quod scitum retraheret a peccato. r tamen aliquid scitur per quod cognoscitur illud esse actum peccati: sicut si quis perentiat patrem ignorãs esse patrem r sciens esse hominem quod sufficit ad rationem peccati: vnde licet ꝓpter ignorantiam peccet. non tamen totaliter excusatur a peccato. quia adhuc remanet ei cognitio peccati. Secundo ex parte ipsius ignorantie: quia scilicet ipsa est voluntaria. vel directe vt cum quis studiose vult nescire: vel indirecte. sicut cum quis ꝓpter laborem vel alias occupationes. negligit addiscere illud quo retraheretur a peccato. r qõ scire tenetur r potest. quia talis negligẽtia facit ignorãtiam esse voluntariam r peccatum. modo sit eoz̃ que ds scire tenetur r põt. Si vero sit talis ignorãtia que oino sit inuoluntaria. sine qz est inuincibilis. siue qz est eius qõ ds scire non tenet. oino a peccato excusat. h. ex dicto. Vide etiã ⊹ seq. vide infra ꝑdicator. ⊹ vij.

¶ Quinto queritur vtr ignorãtia excuset a pctõ in parte diminuendo illud: r dicit. s. Tho. vbi supra. ar. iiij. sic. Illa sola ignorãtia põt minuere peccatũ. que r est rõ peccati. r tñ a pcto nõ excusat ex toto: qz ignorãtia voluntarium pctm̃ intantum minuit inquãtum minuit volũtarium. r si volũtariuz non minuit nullo modo minuit pctm̃: vnde ignorãtia totaliter a pctõ excusans illud nõ minuit sed omnino aufert. quia totaliter aufert volũtarium: que vero nõ causat peccatũ sed ꝓcomitrat. pctm̃ nec minuit nec auget. Talem aũt ignorantiã que põt minuere peccatũ ꝓtingit quãdoq̃ esse ꝓ se ꝺirecte volũtariam. sicut cũ ds sponte nescit vt liberius pecce. r tũc augere videt volũtarium r pctm̃: qz ex intẽsione volũtatis ad peccãdũ. puenit q̃ velit ds subire ignorantie damnum. ꝓpter libertatẽ peccãdi. Quãdoq̃ ꝫo est voluntaria idirecte vel p accñs. puta cum ds non vult in studio laborare. ex quo sequitur illũ esse ignorãtẽ: vel cuz quis vult imoderate vinum potare. ex quo sequitur eũ inebriari r diserẽtione carere: r tunc minuit voluntarium. r põr pctm̃. Cum enim aliquid non cognoscitur esse peccatum dicẽ non põt q̃ voluntas p se r directe ferat in pctm̃: sed p accidẽs vñ est ibi ꝓmptus minor. r põr minus pctm̃. hec ex illo. Ex quibus oibus breuiter colligẽduz est quõ ignorãtia excuset in foro ꝓscie in ordine ad legez dei. Si enim ignorantia tãta est q̃ auferat rõnem volũtarij vt inuincibilis in furiosis. excusat a toto: nisi eã ex sua culpa incurrisset. quo casu fm aliquos excusat solũ a tanto. quod nõ intelligitur quasi tunc fiat peccatum. sed qz qõ fit addita accidentalem grauitatẽ peccato. vt supra ebrietas. ⊹ iiij. dictũ est. Et idem dic fm. s. Tho. in quol. de eo q̃ hz sufficiens impedimẽtum. ꝓpter qõ scire non potuit. sicut qui fuit in carcere vel terris ad quas cõstitutio pape nõ peruenit ꝓtra eam faciẽdo. non peccat. Si ꝫo omnino nõ ꝓtuarrõnem volũtarij. sic est ignorãtia cõmissionis qua. s. quis vult non scire. nec excusat nec alleuiat: si vero est omissionis qua. s. quis negligit scire que tenetur r satis faciliter scire potuisset sic fm Car. excusat a tanto. sed non a mortali si est circa precepta legis diuine aut naturalis. xxiij. questione. j. si quis dederit: r distinc. xxxviij. qui ea: quod intelligo qñ negligẽtia est lata. vt qz est ꝓtra contenta in dictis legibꝰ ex ꝑse r nõ subtiliter reducitur: si vero sit circa precepta iure positiuo exeuntur etiam a culpa mortali vbi non est crassa siue cum negligẽtia lata. r̃t aliter iuxta dicẽda. s. in ꝺbe dictis. Et fm ꝑdicta intellige quod ꝺcit. s. q. j. qro. r. xxiij. q. j. scisma. r. xxj. q. vij. quẽ admodum. r. xxviij. q. i. ⊹ ex his.

6 ¶ Sexto qrit quo ignorantia facti excuset vel non excuset a pena iuris in foro alie: r dico q̃ hz decretistas. r in ordine ad canones pontificales ꝺ. l. ꝺe his: r extra de homi. sicut dignũ distinguitur sic. Aut quis in facto qõ agit dat operam rei licite aut illicite Si illicite: vt qui a solatiatur ludo pericolo sonde moꝛo aut mutilatio sequitur. imputatur ei quo ad peccatum intelligẽ vt punitẽdum canonice. r non quo ad deum. nisi iuxta ꝑdicta priori ⊹ r quo ad irregularitatẽ. r generaliter penam iudicialem: r si r si ecclesiagtram aut lapidẽ iaceat. qz dat operam rei illiciteꝫ vñ lamech cecus non excusatur ab homicidio caym. quem suus puer ferã iudicauerat. Et quod de maiori r a dicto est. dicit potest de minori q̃ est dolꝰ capax. si det operam rei illicite. de delic. puc. c. vlti. Si ꝫo dat operam rei licite. aut adhibuit diligẽtiam debitam aut non. Si non adhibuit non excusatur a peccato licet malum sequens sit contra eius voluntatem puta si quis. ꝓciat regulas de recto nõ clamans. nec aliter signum faciens. r hominez interficiat: imputatur illi quo ad peccatum r penam iudicialẽ: hz intellige quo ad peccatum in ordine ad canonicã punitionẽ non aliter alioquin quot regulas. piecerat tot ꝓmitteret homicidia: cũ illud peccatũ non ꝓsistat in ipsa occisiõe hz in ꝓiectiõe alicuius si ds post projectionem r a occisionem occideretur. adhuc post mortem committeret peccatum nouum homicidij. Si vero diligẽtiam adhibuit non imputat illi quod ꝓter intẽtionem sequit. ꝺ. l. sepe. r. xv. q. j. si ds nõ frat⁹. vñ iacob cognoscẽs nõ ꝓtoz̃ loco ꝓtoz̃. i. lyam loco rachaelis excusat.

7 ¶ Septimo qrit quomodo excuset vel non excuset a pena iuris in foro alie ignorantia iuris ipsius. r dico q̃ aliqñ aliqs nõ est irregularis vel excõicatus iuris ꝓmptiõe in foro pctioso. ⊹ tñ istas penas incurrit inveritate: vt qñ delictũ ꝓpter qõ inferunt probari non põt aliqñ ꝫo est ecõuerso: vt si delictũ falso vel male, pbet. Loquendo ergo fm veritatẽ r in foro alie. dico q̃ facẽs aliqd ex ignorãtia. quod non est ꝓtra legem dei vel nature. credens illud nullatenus fore. pꝫhibitum. cum tñ sit pꝫhibitum. si talis ignorantia non est affectata nec crassa. puta qz laborat prouisibus scire necessaria. sibi vt qz si est mulier. rusticus. mercator. vel hmõi libenter vadit ad ꝑdicationem r alia loca vbi talia declarantur. r facit quod communiter faciũt alij de sua qualitate: si vero est religiosus libẽter studet. interrogat. huius modi. excusat ab omni pena. Et exõicationis. in iure posita. r ab omni culpa. ꝓter. clarum in. c. fi. qui mat. accu. pos. r ꝓ rõnem. c. cognoscẽtes. de ꝓsti. r facit. l. fin. ff. de decre. ab ordi. facẽ. r quod ꝺcit. s. thom̃. in primo quol. ar. xix. ꝺcens quod ignorans ꝓstitutionem summi pontificis ex negligentia nõ excusatur a culpa agendo contra illam: a qua excusatur si habuit sufficiens impedimentum sciendi: puta si fuit in carcere vel in terris ad quas ꝓstitutio non pervenit vel hmõi: r ratio est quia ignorantia quãdo est causa actus nisi ipsa sit peccatum excusat a peccato: quia causat inuoluntarium. Jura ꝫo que videnẽ immuere contrarium fundam se inp ꝓmptiõe. vt euidẽter colligit glo. in. l. j. C. de interdic. matrl. approbata p doctoꝛes ibi r in. l. ff. ff. de rit. nup. r in. l. q contra. C. de incc. r nutl. nup. et adhuc magis r pte colligitur. ex his que no. in. d. c. cognoscentes: vbi determinatur quod volens probare ignorantiam ad euitãdam penaz audiendus est. Fallit quod dictum est in ꝑlatis. officialibus. medicis. r huiusmodi artificibus q̃ exercere hñt aliqua ex quibus notabile damnum ꝓximo ex ignorantia inferri posset: quia officia talia non debent assumere: nisi sint ad illa exercẽda sufficienter instructi: aliter eis imputatur. Si autẽ ignorantia sit affectata non euitat penam: quia in dolo est. similiter nec si sit crassa vel supina: pura quia nescit quod sciunt cõmuniter omnes sue conditionis. vt quia illud ꝑdicatur. sed ipse nunq̃ vult sermones audire. nec interesse currat vbi talia declarantur cum tñ comode posset: vt in. c. vt ziarsi. de ꝓsti. lib. vi. Si vero id quod ex ignorãtia facit est contra legem de vel nature distinguo: quia aut de his que q̃libet scire tenet̃ tãq̃s necessaria ad salutem: et sic nullus excusat quia faciens quod in se est ad scieduz semp scit. etiã si ꝓpoꝛeret deum reuelare. Si ꝫo est de aliqs iteruz distinguo: quia aut expressum et explicitum est in eis. et sic ignorantia non excusat a mortali xxj. q. j. si cupis. quia talia quilibet scit cuz sint de naturali instinctu nisi sit lata negligẽtia. vel saltem dubitat. et inquirere tenetur ante factum: nec a pena illi debita iure positiuo secundum sco. in. iij. ꝺ. vj. et facit qõ no. gl. in cle. eos. de conf. r affi. et. l. penula C. de infirmis vocan. et ⊹ ff. j. q. iij. qõ ẽtiã ad penam

iuris posit iuſ limita vt dictum est. ℣. excõicatio. x. ℋ. iij. Si ℣o non est explicitũ sed reducibile maxime cũ subtilitate: sic credo excusari a pena a culpa eos q̃ sunt ignorãs reo nõ affectate nec crasse: qz dux est eum peccare mortaliter q̃ illicitũ contractũ admittit ignorãter ꝓpter rei subtilitatem credẽs licitum esse: ꝛ facit. xv. q. i. merito. ꝛ. c. fi. xxxvij. dl. si aũt dubitarent secus esset.

8. q. ¶ Octauo q̃rit̃ quo ignorãtia excuset a pena in humano iudicio. seu foro contẽtioso:

1. dictum. ꝙdco multa. ℣ Primũ. Ignorãtia q̃ est sine oi culpa. cultat oẽm penam legis: ꝛ hoc tenet panor. in. c. cognoscentes. de consti. dicens hoc probari ꝑ text. clarum: in. c. cuz in tua. qui matri acc. pos. ꝛpto hoc facit. d. c. cognoscentes. in principio ibi rem que culpa caret: in damnum vocari non conuenit. Et ex hoc infert a sum. ros. contra ange. q̃ sclẽs se agere ꝓtra legem dei vel nature vt occidẽs hominẽ vel cedẽs clericum. ꝛ ignorans annexam penam legis positiue. puta irregularitatis excõmunicatiõis. nihilominꝰ eã incurrit: qz est in culpa: ita tz gl. in c. a nobis. el primo de sen. ex. sco. in. iiij. dist. vl. sed hoc limitavt ℣. excõica. q. notabili. iij. ꝛ excõica x. ℋ. iij. ꝛ hic infra particula ter

2 tia. ℣ Secundũ. Sententijs p statuta quorũcũq; ordinariorum nõ liganꝫ ignorãtes nisi ignorantia crassa fuerit vel supina: vt probatur p. c. vt animarum de consti. ll. vj. quod ſm gl. ibi verum est. etiam si talia statuta ordinariorum puniant factum: alias damnatum: ꝛ pro hoc vr̃ tex. ibi. qz statutuz excõmunicabat fures. ꝛ tamẽ nõ ligat ignorantes. ꝙ ꝛ factum sit damnatum: ꝛ hoc tenẽ: tz glo. in. d. c. a nobis ꝓtrariũ teneat dicẽs q̃ ignorãtes non excusantur si puniant factum aliꝰ damnatum: qz scire debebãt factum esse damnatum. ꝛ sic allegare nõ pñt ignorantiam. ꝛidem bart. ꝛ legisse in. l. cunc-

3 tos populos. C. de sum. trĩ. ℣ Tertiũ. Secũdũ aliquos aliꝰ rest de statuto vel ꝓstitutõe ghali pape q̃ de statutis ordinariorum. qz si includit factum damnatum. regulariter non excusantur ignorantes: vt probatur p. d. ca. vt animaz. a ꝓtrario sensu: ꝛ tenet ibi Jo. an. in gl. in ℣b. statuta. dicẽs q̃ de ghalibus statutis canonum vel legũ nõ loquitur q̃ ab olbus scirj ꝛ custodiri debẽt. sed vt patuit. ℣. excõicatio. x. ℋ. iij. si loquamur de facto damnato a lege positiua. excusant ignorãtes nisi esset ignorantia affectata q̃ scientie ecpollet. aut crassa vel supina: sivero loquamur de facto damnato lege diuina aut naturali sunt opiniones contrarie. quas vt ibi dictum est sum. ang. nitit̃ concordare vt ligentur si ignorantia sit crassa seu late cui pe. nõ autem si leuis. dicens virtualiter sic. Aut loquimur de excõicationibus illatis iure cõi. vel p extrauagantes. aut quecũq; statuta. super facto diuina lege damnato. q̃ cõiter in dioc̃esibus ꝓdicantur ꝛ sciuntur vt est illa de non contrahendo in gradu. phibito de nonverberando clericum ꝛ hmõi. et sic ligãtur ignorantes. quia lata culpa est. ignorare quod sciunt omnes sue conditõis quia si ecclesias. ꝛ predicationes adiret non ignoraret. ꝛ sic limito tenentes quod liganꝫ tur. Aut loquimur de his q̃ communiter in dioc̃esibus non publicantur nec sciuntur. ꝛ sic non ligatur ignorans nisi sit persona cui non liceat ignorare: ꝛ sic limito tenentes q̃ non ligãtur. Et ista solutio est de mente archie. in. tertia par. ti. xxv. ca. xxxiij. in fi. post d. anto. de bu. dicentez in lectura. quod mulieres. ꝛ monachi ab ignorantia iuris nõ excusantur. vbi iuris omni anno fit publicatio in locis vbi sunt: alias excusantur. vt. l. cum indebita. ff. de proba. Et ratio est quia quantitas pene proportionari debet quantitati culpe. de pe. felicis. libro. sexto. talis autem legem diuinam offendit nõ aũt canonis cõditorẽ cum canonem ignoret sine oi culpa. s. lata quaz canon requirit: vñ puniri debet solum pena legis diuine. nõ pena legis humane quam nõ ꝓtulit. quia data ignorãtia cessat ꝓemptus ſm. d. ant. in d. c. a nobis: ꝛ facit. c. fi. qui matri. acc. poss. ꝛ quod no. Innocẽ. ꝛ docto. in. c. si ℣o et. ℋ. de sen. ex. vbi excusatur ab excommunicatiõe qui clericum percussit ignorãs illum eẽ clericum. tz factum illud sit diuina lege damnatum. Sed sum. ro. male et inualide nititur euertere dictam solutiõem. Primo inãt qz nullo iure ꝓbatur: tz dico q̃ probaꝫ sufficiẽter vt patuit nec opz in tali materia hẽ demonstratiões: secundo qz est ꝓtra. d. c. vt aiarum quod loq̃tur de statutis ordinariorum ꝛ ꝓhr a ꝓtrario sensu nõ loquit̃ de statutis summi põtificis: sed dico argumẽt tz a ꝓtrario sensu nõ semp valere ſm decretistas. nec probatur q̃ hic valeat. vbi rõ. d. c. f vt animarum plcullo obuietur. eque militat in papa. ꝛ magis. qz eius statutuz plures ligat. ꝛ minus publicatur tertio qz supflue in. d. c. vt aiarum. poneretur ordinariorum sed sufficisset dicere quorũcũq;. sed dico quod necessario addidit ordinariorũ ad differẽtiam statutorum que faciũt cõitates q̃ animam p spũalia eos penas nõ ligãt. ꝛ non dixit quorũcũq; ordinariorum locutum cuꝰ

cuiusmodi sunt ẽpi ſm glo. in. d. c. vt aiaruz sed quorũcũq; ordinariorꝫ simplr̃ vt includeretur ecclesiam papa qui est oim ordinariorꝫ ordinarius: tz iste hoc neget sine valida probatione: quarto qz sollicitans diuina sicut ꝛ ceteri holes sue conditionis si eo ignorante publicetur statutum contra factum damnatum in qõ ille incidit non caseurus si taleꝫ excõicationem sciuisset ſm istam distinctionez erit excõicatus: qz ſm istos inquit ad incidẽdum duo requiruntur. s. factum damnatum ꝙ publicatio statuti ꝛ rursus non erit excõicatus ſm istos: qz est extra omnem culpam ignorantie: sed dico q̃ non erit excommunicatus si non est in lata culpa nesciendi. nec illa duo sufficiunt ſm istaz opinionem: sed requiritur publicatio talis quam omnes aut fere omnes sciunt: puta q̃ fit frequenter aut taliter q̃ sine lata culpa ignorari non possit Et ideo dico idem esse de statutis summi põtificis maxime si non includerent factuz damnatũ: ita q̃ ignorans non affectate aut crasse vel supine cuadit penas legis que. s. infliguntur. ꝑ culpa. tz non eas que ex ipso fctõ infliguntur vt irregularitas. Et p hoc euacuatur fundamentum scoti q̃. d. sum. ro. habet. ꝑ achille ad impugnandum sum. ange. Et ad regulam q̃ ignorantia facti nõ iuris excusat: ꝛ alia iura idem dicentia dico q̃ intelliguntur in foro contentioso qñ ignorantia est crassa vel supina vel qñ est leuis sed non ꝓbatur: quam ignorantie ꝓbationẽ in dubio iura admittunt. vt in. d. c. cum in tua. quõ aũt admittatur. vide infra lex. ℋ. vij.

4 ¶ Quartum. Vbi constitutio generalis vl ꝑuincialis ꝛ hmõi requirit dolum expresse vl tacite non hz locuz in ignorante: sed a pena eius excusantur ignorantes: tz talis constitutio includat factum dãnatum: qõ ꝓbatur per. c. si quis suadente. xvij. q. iij. lucto. d. c. si vero. ꝛ idez panor. in. d. c. cognoscentes. dicens q̃ tz talis fuerit in lata culpa non tamẽ incidit in sniam: tz ꝓ modo culpe aliter sit puniendus. Ad hoc facit qõ no. Jmo. in cle. eos. de consan. ꝛ affi dicens q̃ cum ille text. dicat si quis scienter contrarerit non cõprehendit casum ignorantie ẽt si caderet in latam culpam: qz dicendo scienter videtur dolum requirere tz glo. vbi contrariũ innuat. Et idem ſm panor. vbi est dicendum in casibus in quibus lata culpa non equiparatur dolo si pena sit corporis afflictiua. vt in. l. in actionibus. ff. de in lit. iur. ꝛ plene ꝑ Barto. in. l. q̃ nerua ff. deponi. Si vero sum⁹ extra dictos casus: tunc ignorans lata culpa punitur sicut dolose fecisset: qz regulariter lata culpa equiparatur dolo. ff. de regu. iur. magna negligentia. ꝛ in dicta. l. quod nerua.

℣ Quintum. Dicitur autem requiri dol⁹ ſm panor. vbi supra expresse quandoverba statuti hoc important: tacite vero quando punit actum qui fit in personam alterius: puta si dicat statutuz: quicunq; percusserit clericum vel aliuꝫ puniatur tali pena: quia iuris non potest esse sine dolo. xv. q. ſ. c. primo. 5

¶ Sextum. Si vero ignorãs fuit in leui aut 6
leuissima culpa tenet cy. in. l. si quis non dicam. C. de epis. ꝛ cle. ℞n. l. data opera. C. qui accus. non pos. quod non punitur criminaliter sed ciuiliter: puta ad ꝛ restitutionez damni ſm modum culpe. ꝛ allegat bonum rex. in. l. qui edes. ff. de incen. rui. nau. glo. ꝛ barto. tenẽt contrarium in. l. respiciendum. ff. de pe. qõ ẽt do. anto. sequitur: sed panor. ꝑ concordia distinguit: qz prima opinio est oe ay bi ciuiliter puniri põt. qz leuis culpa leuiter est puniẽda. de accu. cum dilect. ꝛ iste est casus. d. l. qui edes. secunda vero vbi non potest puniri ciuiliter. vt qz non dedit dãnum sed aliter venit contra legem. hec ex illo. Ez aduerte q̃ ex iam si talis punitur criminaliter non tñ pena statuti sed arbitraria: qz si statutum non hz aliqñ locũ in lata culpa vt dictũ est multominus in leui aut lvuissima. ℣ Septimum. Ignorantia iuris non tollit bonaz 7
fidem quo ad faciendum fructus suos ter. est in. l. sed si lege. ℋ. scire. ff. de petit. here. qõ limita nisi sit affectata vel crassa. ℣ Octauuz. 8
Ignorantes aũt legis aut iuris non ꝑsumit post tempus i quo lex incipit ligare. de quo infra lex. ℋ. vij.

¶ Nono q̃ritur q̃ conclusiones qõnã decisiue sequantur ex premissis: ꝛ dico multa. 9. q.

℣ Primum. Exigentes augmenta nouaꝝ pe 1. dictum.
dagiorꝫ a laycis puta inquantum vel aliqd tale ignorantes sniam excõicationis ꝓhibiliter. l. non crasse. non incidunt: maxime qz factum non est damnatuz: secus si a clericis quia talis ignorantia non põt esse sine lata negligentia. ℣ Secundum. Qui intrant mo- 2
nasteria monialium ꝓdicatorꝫ ꝛ minorꝫ contra sniam excõicationis papalem: vel quorũcũq; monialium contra sniaꝫ excõicationis a dioc̃esanis aliqñ latas ignorantes ꝓbabiliter censuras non incidunt si intrãt bona intentione: quia factum est non est dãnatuz: nec si mala intentione ꝓtra sniaz dicẽsanorꝫ tz factuz sit dãnatum: immo nec cõtra sniaz pape. vt ptz ex dicto. tz sum. ro. sentiat contrarium. Aduerte ergo q̃ de hoc dubitans laborat ignorantia crassa. qz diligens homo in cauendo ẽ sur as: tunc interiz caue

ret donec inquireret. ℣ Tertium. Idez dico de excōicatione pauli in extrauaganti q̄ incipit ambitiose: contra alienantes res ecclesiasticas siue facientes pactum p quod ea dominium transferatur: aut cōcedentes hypothecantes: infeudantes: vel in emphiteosim concedentes: aut locantes in casibus iure non expressis: exceptis fructibus & bonis q̄ seruando seruari non possunt: & contra aliter alienata recipientes: & est episcopalis iz alicubi non fuerit admissa. Sic etiaz de multis aliis dici potest que sine lata negligentia ignorantur.

¶ De illegitimis filiis ꝓpue quantum ad promotionem.

Illegitimus filius. i. nō de legitimo matrimonio natus quis & quotuplex sit et quō succedat in bonis dem est supra filius: quō verolegitimetur infra legitimus nunc aūt de eo agimus in ordine ad ꝓmotionem ad ordines ecclesiasticos a quib⁹ omnes illegitimi siue mancer eo: siue spurij: siue nothi: siue naturales arcent ꝓhibiti ordinari. de electo. i. notuit. qui fi. sint leg. per venerabilez ¶ Cā aūt ꝓhibitiōis est primo dignitas clericalis que hmōi vilibus conferri non dz. de excess. ꝓela. inter dilectos. in secularibus tñ dignitatibus tales non semper ꝓhibentur. ff. de decu. l. spurij. & l. generaliter. ℋ spurios vbi & ꝓfertur illegitimus legitimo competitori: secūdo detestatio criminis paterni. de here. vergentis: tertio quia solent talem imitatores esse criminis paterni. vſ. q. ſ. ſi quis cum militibus.

1.qō. ¶ Primo vero queritur quid iuris si fuerint per ignorantiam ꝓmoti: & dicit ho. q̄ ꝓbabilius ignorantia omnes excusat. ſ. promotores. ar. C. de testa. l. ſ. & ff. de of. ꝓto. Iiij. ſhe illegitimus. ſi veritatem nouit in conspectu dei credit quātunciūz ſit occultum. de tempo. oī. c. ſi. ſi autem nihil ſcit excusatus est. Et iz in hoc ſm eundem ho. prima facie credendum sit matri. de ꝓba. per tuas. & de ꝓsump. afferte. & c. literas. ℋ primo. illi tamē credere non cogitur. ar. C. de testamen. l. nec professio. ſi tamen conscientiam hz: dispēsationez impetret quā hoc casu facile dz obtinere. De hoc supra adulterium. ℋ. ij.

2 ¶ Sebo q̄rit q̄d de illis sacerdotū quos susceperunt ex legitima vroze ante ordinē sacerū: & dicit ray. tales iure cōi ꝓmoueri posse ad oēs ordines & dignitates nisi in illa ecclesia in qua patres eoz immediate fuerūt ꝓlati vel canonici: vbi non ꝓhit canonicari vel ꝓmoueri: q̄ intellige ad easdē dignitates & ꝓbendas quas patres eoz tenuerunt: ad alias aūt & in eadē ecclesia poterunt canonicari & ꝓmoueri & viuentibus eoz patrib⁹ & in eade ecclia in officio suo manētibus. de fi. ſpby. ad hoc. & c. ad extirpandas. & c. ad abolendā. Et idē ho. ber. & gof. q̄ addit q̄ cū pater habuit ꝓsonatū aut ꝓpetuā vicariam in aliqua ecclia: filius immediate ſpsum vel ſpam hre non pōt. d. c. ad extirpandas. & c. q̄n. eo. ti. Item si pater habuit ꝓsonatū filius nō pōt hr vicariam nec ecōuerso. c. michael & c. ꝓstituto. de fi. ſpb. Intelligēdo istud ecōuerso: q̄ ſi ꝑ habuit vicariā filius ꝓsonatū immediate hre non pōt. d. c. ꝓstituto. & rō ē q̄: ꝓpetuus vicarius curā hz ecclesie. cui⁹ vicarius existit. de of. vic. ex pte. Oō ſi fili⁹ dispensatiue succedat patri. frater ſtius bene poterit postea succedere patri ſm ho. q̄ in hoc patri immediate non succedit: lec⁹ ſi primus frater habuisset ecclesiā solū de facto: q̄ sibi succedere non poterit. Quō aūt hec ꝓhibitio extēdatur ad nepotes. vide supra beneficium. iij. ℋ. vſ. & vij.

3 ¶ Tertio q̄rit an natus de coitu illegitimo possit de iure cōi tāq̄ legitimus ꝓmoueri ſi ꝑ deinde matrē duxerit in vroxē: & dico q̄ ſi tpe ꝓcept⁹ poterat eā hre in vrorem: & postea duxit legitimat⁹ est fili⁹: & ad oēs act⁹ legitimos admittet̄ ad hereditatē ſz ray. Et ſi post natiuitatē filij mr̄ supleuerit alterā mortuo ꝓtraxit cū isto: vt eōuerso: ꝑ duxit aliā qua mortua ꝓtraxit cū ista. Secus aūt ſi tpe ꝓceptus nō poterat eē matrimonij inter illos: q̄ tūc iz fuit adulato ꝓdimēto duxerit illaz nō legitimatus est fili⁹: extra q̄ ſi. sint leg. iij. ta. in aut. q̄. mo. na. effi. leg. colla. vſ. circa pn cipiū. Concor. gof. & ho. & ray. q̄ addit q̄ idq̄ dictū est tale legitimatū eē quo ad oēs act⁹ legitimos fallit in ꝑatu ad quē promoueri non poterit absq̄ dispensatione pape. vt ptz ſm vnam lecturam extra de elect. innotuit. & idem rectrant gof. & ho. sed magis approbant quod etiam in hoc casu dispensatione non egeat in fauorem prolis extra qui ſi. sint legi. ex tenore. qui mater accu. pot. videntur in fine.

4 ¶ Quarto queritur quid ſi presbyter filium generet ex vroze legitima cum qua contraxit dum erat layeus vel in minoribus: numquid filius erit legitimus: & distinguit hostiē. quia ſi inulta vel ignorante vroze fuit ꝓmotus talis fauore prolis erit legitimus: ſi vero ea consentiente non erit legitimus. xxxij. di. seriatim. Et sic ſcōm hanc distinctionem

cōcorda opiniōes ray. & gof. que videtur cōtrarie. Idem dic si ea sciēte & nō ꝓtradicēte. di. iiij. ſi seruus sciēte. Vide etiam gl. in c. ministri. lxxxj. d. que dicit q̄ ſi vir post suā ordinatiōem cognoscat vxorem cum qua vorum emisit, committit incestum et filij erunt illegitimi.

5 ¶ Quinto queritur quis dispēsare possit cū illegitimo vt promoueatur: & dico q̄ episcopus quātum ad ordines minores. & bñficiū sine cura: aliter nō. nec ad dignitates seu ꝓsonatus. nisi papa: de fil. ſbby. ſo qui ii. vi. vbi etiam ꝑz q̄ ſi ꝑ papam fuerit cum tali dispēsatum. vt possit bñficium curatum obtinere. intelligit solum de vno. Et si ab epo fiat dispēsatio. nō extēditur nisi ad ea que pōt si vero fiat a papa. ꝓmoueri poterit ad parrochialem ecclesiam: nō ad ꝓsonatum vel rectoriam ad quam ꝓ electionem procedi consueuit. de prebē. c. vi. Cōcor. ray. gof. et ho. sed de his & similibus vide. J. bñficiū. iij. ℋ. vij. & sequen.

6 ¶ Sexto queritur que dispēsatio est circa illegitimos. & dicit ray. q̄ ſi monasterium intrāt de iure cōi possent ad oēs ordines ꝓmoueri: di. lvi. ℋ. j. extra de fil. ſbby. c. j. quia religiōis ingressus tollit irregularitatem. sicut & in gratitudinem. xix. q. vi. non liceat: ad ꝓlationem tñ ꝓmoueri nō ꝓhit absq̄ dispēsatiōe pape. d. c. j. imo ſm ꝑt. de pal. in quarto. illegitimus etiam ingressus religionem. curam animarum iure ordinario siue p electiōem siue per cōmissionem habere nō potest. & intelligit etiam per dispēsationem episcopi. secus pape. Si vero remanēt in seculo. nec ad ordines nec ad ꝓlaturam possunt absq̄ dispēsatiōe ꝓmoueri: sed circa eos q̄nq̄ adhibetur dispēsatio magna. ſ. vt ordinent & instituantur in ecclesijs aliis a paterna si sunt filij ꝓbyteri: alij vō in quibuscūq̄ ecclesijs. ar. extra de fil. ſbby. ꝓsentium: aliquando maior. ſ. vt etiaz ꝑterna aliquo tñ medio: extra eo. extransmissa: aliqñ maxima vt. ſ. in paternanullo medio. extra eo. ex tuis.

¶ De imaginibus.

Imagines sanctorum secundū gregō. de con. di. iij. per latum depinguntur vt idiote q̄ literas nescīūt legant in eis q̄s sequi debeant.

1.q. ¶ Queritur vō quid iuris de eis: & dico multa. ℣ primum. Imagines sanctoz̄ sunt adorande vulta q̄ solam reuerentiā exhibet ſm glo. in c. venerabiles. de con. di. iij. non antē latria. vnde violande non sunt. de con. dist. iij. planum. cum duobus. c. sequentib⁹. ℣ Secundum. Non iz aūt eas in aggrauationez cessationis aut excōmunicationis in terram prosternere lapidibus obuere: aut spinis supponere vel hmōi: q̄z id fieri dissimulet, ꝓhibetur in. c. ſi canonici. de of. ordi. li. vi. ℣ Tertium. Imago xp̄i sub forma agni pingenda non est: sed in forma humana. vt in. c. sexta ſancta synodum. de con. di. iij. q̄z presente veritate debent cessare figure. vbi dicit glo. q̄ hoc credit ideo dicit q̄z in cruce agnus solus depingebatur: vnde inquit non est. ꝓhibitum depingere xp̄m in spē humana: & sub spō agnuz: sed solum pingere xp̄m in agno immo vbi videtur ꝓhiberi pictura agni in manu percussoris: sed consuetudo ꝓtraxit tum obtinuit & seruanda videt vbi xp̄us exhibetur adorandus. i. vbiq̄ extra crucem: q̄a non pingitur vt imago ducens in illum representatiue que adorat: ſ. Quartuz. Signū crucis in silice aut marmore humi positis. sculpere non iz. C. nemi. licet. lig. ſal. i. vnica: & videt esse ꝓceptuz. q̄z vult hoc puniri pena grauissima. vbi dicit glo. fortemortis: ex quo patet quātum reprehensibiles sint qui sepulturis in imo positis impōnunt cruces.

¶ De immunitate seu libertate ecclē ꝓtio i se & quo ad loca. reo & ꝓsonas

Immunitas quasi non munitas importat negationē munitiōis. i. officioz̄ vel onerū a quibus ecclesie sunt immunes. vt extra eo. ecclesie: vel i portat negationē munez̄. sordidoz̄ ſcz que ecclesia nō subit. vt calcis coquēde. harene fodiēde. & similiū: & alto nole dz emunitas quasi extra munia vel munera libertas. Est aūt imunitas ecclesie ſz gof. i sum. eo. ti. libertas ꝓcessa ecclesijs vel ecclesiasticis ꝓsonis & reb⁹ aliis ad eas spectātib⁹ vel est priuilegiū ecclesiastice libertatis. vel ꝓsonaz̄. aut rez̄ ad eaz ꝓtinētium. Vñ ecclesiastica immunitas & libertas sunt idē.

1.q. 1.dict. ¶ Prio vō querit̄ que sunt loca ecclesiastica immunitate gaudētia: & dico multa. ℣ primū. Nō solū ecclesia ꝓsecrata ecclesiastica gaudet immunitate: ſz & nō ꝓsecrata. intelligē fundata auctoritate pōtificis primar iuz lapide iponētis. Et si non fuerint ibi celebrata diuina: ſz ho. quē sequit̄ panor. i. c. ecclesia. c. ti. vbi vr ter. & mouet: q̄z palatiū epi gaudet hac immunitate. xvij. q. iij. id ꝓstitum⁹: ꝓsir. multo fortiꝰ ecclesia: & facit q̄z oia priuilegia ꝓcessa ecclesijs extēdunt ad hospitalia epi auctoritate fundata in. l. oia priuilegia. C. Silvestri.

de epl.ꝛ cle.Item quod de proximo fiēdum est hꝫ ꝓlam facto.vt.l.non tñ.in prin.ff. de excu.tut.ꝛ in.l.pe.ff.de testa.mill.Hanc opinionem tꝫ.Jo.de lign.post laur.in cle.j. de pe.tre.ꝛ car.ꝛ Inno.ꝛray.vide infra lo-
2 ca.§.liij.ꝑ Secundus.Ecclesia quoq; inter dicta sibi gaudet ꝑm goff.ꝛ vin.ar.d.c.eccle sia.ꝛ sequitur cōiter doc.eidem dic de cimiterio tꝫ in alijs quibus cōsibus non sit iudex iu dicium quod de ecclesia.sicut dictum est.§.
1. 3 cimiterium in prin.ꝑ Tertius.Et similiter hospitale ꝛ priuata oratoria.si sunt epi au ctoritate fundata ꝑm mentem gof.et facit qđ ipse no.in.ca.fi.de.ecc.edi.ꝛ tꝫ lau.in.d. cle.j.ꝛ plꝫ Panor.in.d.c.ecclesia p.d.l.oia. alias non: quia quod est hodie oratorium
2.q. cras erit camera possibiliter.
¶ Secundo ḡrit ad q̄ se extēdat imunitas
1.dictum. ecclesiastica ꝓtū ad ecclesiā.cimiteria:vi co q̄ ad multa.ꝑ Primo qr in eis tractāda nō sunt placita secularia ecclesiastica tamē possent:vt in.c.j.de im.ec.ꝛ.c.cū ecclia.et ois processus ac snia iudicio secularis da ta in ea.nulla est ipso iure eo.ti decer ti.vi. maxime snia sanguinis que ibi sub anathe mate fieri prohibetur.in.d.c.cum eccl'ia:qđ de alia a sanguine limita nisi sit data p vlā volūtarie inrisdictiōis:qr sic tꝫ ꝑm panor. in.d.c.cū eccl'ia:ꝛ sic tꝫ de canlis ecclesia sticis.ar.c.qua fronte de ap.ꝛ sic ſnia data in domo eccl'ie.Fꝫ panor.lꝫ fieri nō debeat qr cū.d.ꝓstitutio sit penalis nō dꝫ extendi. Et intelligit q̄ in domo eccl'ie iudex,secu laris tus reddere nō dꝫ qñ propria auctori tate quasi ex iure publico eligit sibi mālonē secus vbi hꝫet ista domū ꝓductā ab ecclesia vel gratis ꝓcessam. Pōt tñ aliqs in ecclesia doctorari ꝑm Jo.an.in.c.decer.eo.ti lib.vi.ꝛ placet panor.in.d.c.cum ecclesia.Tenēt ēt contractus ibi factꝫ sit petū ꝑm panor.in d.c.cum ecclesia.post glo.in.d.c.decet:qr ille c.decet.cū sit penale.ꝛ loquatur solus de stre pitu iudicior ad contractus extendi nō dꝫ. Ex quo aduerte q̄ dispositio odiosa ꝓcepta super quasi ꝓtractu non extēditur ad cōtra ctum pur. Nam in iudicio quasi ꝓtrahūt l.iij.§.vniuersale scribit.ff.de pecu. Nec cō cepta sup cōtractu puro extēditur ad quasi contractum ꝑm bar.in.l.more.ff.de acq.he re.vbi vult q̄ si statutum ,phibet mulierez contrahere sine certa solēnitate: nihilomi nus hereditatem pōt adire:qr tunc non ꝛe contrahit cuz debitoribus hereditarijs: ad
2 quod vide quod legitur in.l.apud iulianū. ff.qui ex cau.in pos.eatur.§.vl.ꝛ pe.ꝑ Secū do se extendit ad hoc q̄ non debent in cayel cimiterio fieri conclamationes: seditiones: impetus vniuersitatum ꝛ quarūlibet societa tum ꝓtentiones:publica parlamēta nego ciationes ꝑcipue nundinarꝫ vt fori.ꝛ in.c.de cer.eo.ti.ll.vſ.possent tñ ꝑm Jo.an.ibi fieri parlamēta ꝛ societates,p actu pietatis aut spūalitatis.vt refert panor.in.d.c.cū eccl'ia. Non tñ est peccatum mortale quodlibet ꝑ dictorum:qr ter.in.d.c.decet.dicit q̄ ordina rij locorꝫ hec facilāt obseruari:suadēda sua deant.interdicta cōpescant.Ex quibus cō cludi pōt q̄ mortale est exercere ibi ea.q̄ ora tionem ꝛpe debito impedirent:alia non nisi ex sint mala:vel habeant ex se maximam irreuerentiam vt spectantia ad sanguinem que sub anathemate prohibētur ꝛ pollutio nes ēt alo licite propter maximam sedlitatē ꝛ furta que ex se sunt mala:ꝛ maximaz irre uerentiam continent diuinorum:vel nisi ds facere ex ꝓtemptu:et sic intellige.c.vlt.ꝛ pe nul.dist.xiij.ꝑ Tertio qr in ecclesia sepelirī3 non debēt.nisi epi vel abbates.vel digni ꝑ sbyteri aut layci fideles.xiij.q.ij.nullus: qđ intelligunt aliqui de laycis facientibus mi racula virtute fidei:hoſt.ꝺo de quolibet fi deli in dignitate constituto.vt icomite.rege impatore:glo.ꝺo de quolibet fideli xp̄iano nisi alias decesserit in mortali.vel in tornea mētis:vel ecclesia sit interdicta:et sic ꝑm eā excluditur Gentilis.sed opinio glo.que ho die seruatur.de iure non placet qr cum ibi tex.distinguat de sepultura infra et iuxta ec clesiam Gētilis sepelirī posset iuxta.l.in ci miterio:placet vero opinio Hosti.et opinio ꝓma sic intellecta.vt fideles dicātur a fi delitate ꝑcipua quam ad deuz et homines seruarunt.maxime si ad gratiam miraculo rum attigerunt.Possunt ergo in ecclesia se pelirī ꝑsone digne.aut dignitate ecclesiastica vel mundana.aut dignitate virtutis ex cellentis.hoc tamen hodie non seruat̄ et ma le:quia de iure ciuili nullus dꝫ in ecclesia se pelirī.vt not.Albꝛ.in.l.nemo apostoloſi.C. de sacrosan.ec.et Azo.in sum.ꝑ Quarto nō 4
debet ecclesia incallellari:nec in propugna culum edificari ꝑm Inno.et Ray.vt ide bel lum fiat,ꝛtra hostes.vel vt ibi recipiant bel lum facientes.nisi iusta necessitate.et sc̄m Host.auctoritate epi si comode haberi pōt. de custo.cu.relinqui:sc̄z vt boni vīri etiā lai ci defendantur a malis,puta pirratis here ticis vel paganis.et eadem ratione malis xp̄ianis et hoc communiter tenēt doc.Fꝫ pa nor.in.d.c.cum ecclesia.ꝑ Quinto.itra eccle 5
sia vel cimiterio non debent suppellectilia poni vel hospitalari in illa facere vel cōui

uiū nisi,ꝓpter hostiles incursus ꝛ alias ne cessitates.quibus cessantib⁹ ad pristina lo ca reportētur:alias videt mortale in hoc ea su ꝛ in ꝓsoſ:vt in.d.c.relinq.ꝛ di.xlij.c.vlt. pe.ꝛ anpe.nisi excessus eēt modicus.Deuē ditione tamē candelaꝝ in ecclesia vt tene re sum.ang.quod indistincte sit tollerabilis. non obstante q̄ dominus esecit de tēploven dentes:quia ibi fiebant pacta ꝛ multa per turbantia cultum diuinum.quod nō est hic secus de alia negociatione:sed sum.ro.cum archie.dicit hoc licere si fiat principaliter ad satisfaciendum fidelium deuotioni:non au tem si fiat principaliter ad lucrum :imo il lud dandum est pauperibus de ꝓsilio.et sic tene:quia ibi est prohibita negociatio⁹ vn de layci qui ad lucrum ꝛ negociationez hu iusmodi vendunt stant extra ecclesiam.
6 ꝑ Sexto in ecclesia vel cimiterio nulla debz fieri violētia:aut aliquis inde violenter ex trahī:aut eius confinia frangi.xvij.q.iij.si cut antiquitus:nec ea que in ea posita sunt per vim aut furtum auferri :aliter sacrile gium est.ea.q.quisquis inuentus:ꝛ sic ē mor tale vt ibi patet.De immunitate tamen ec clesie quo ad illam ꝓfugientes ggetur spāl ter infra ꝛimunitas.iij.ꝑ Septimo ecclesia 7
non dꝫ in seculare habitaculum aut in vsuz secularium ꝓuerti de cō.dicti.j.ligna ꝛ cap̄ 8
c.sequētibus:de relig.do.ad hec.ꝑ Octauo ludi theatrales cum laruis ꝛ similibus inho nestis.in ecclesia fieri nō possunt:de vi.ꝛ ho ne.cle.cum decorē:secus de honestis ducēti bus ad deuotionē.vt repsentare ꝑsepe dñi herodē ꝛ magos vel hmōſi:ar.de cō.di.ij.se
3.q. met.ꝛ di.xliij.queris quasi in fi.
¶ Tertio queritꝛ ad que se extēdat imuni tas ecclesiastica quātum ad res ecclesiasti cas ꝛ ecclesiastica iura:ꝛ dico quod multa.
1.dic, ꝑ ꝓto qr rustici nō possunt ecclesie rura de serere:ꝛ alio se trāsferre:extra eo.c.iij.quod
2 intellige ꝑm glo.ibi de astrictis glebe:ꝛ qui sint vide supra colonus.ꝑ Sexto qr quilibet pōt regulariter suam rē ecclesie relinquere l.gnall.ꝛ.l.iubemus.C.de sac.san.ec.ꝛ etiā donare inter viuos sine insinuatione in infi nitū.l.illud.ibidē.ꝛ in aut.de nō alie.re.ec. .§.si minus:quāuis glo.in.d.§.teneat ꝛtra-
3 rium:quia primū est verius:vt supra dona tio.j.§.xvj.ꝑ Tertio quia transferꝛ domi nium rei in ecclesias solo pacto.l.sola nuda ꝓmissione cū in alijs sit necessaria traditio. l.vt sit inter diuinū.C.de sacr.san.ec.in glo. qđ Albꝛ:idē sequit̄:ꝛ idē est ꝑm rodo.quan do dat aliqđ ecclesiastice ꝑsone imitu eccle sie.ꝛ idē vt ꝓx.d.l.circa hospitalia ꝛ ꝓcessa

in redēptōe captiuoꝝ.§ intellige de ꝓmissiōe facta homini non deo vt in voto infra votū. sc̄o.§.xix.votū.liij.§.vij.In emptōe tamē requirit solutio pēij vel fides de eo:ał dominium non acquiret ꝑm glos.ꝺictam.
ꝑ Quarto qr ḡcēd emptū fuerit de pecunia 4
ecclesie:reuerti debet ad ecclesiam.xij.q.ij. apostolicos:ꝛ.q.v.firmum:ꝛ hoc siue nomine ecclesie emptum sit siue nō:de pecu.cle.c.j. 5
ꝛ.c.inquirendum.ꝑ Quinto quia nec eccle sia nec monasteria vel hospitalia tenentur ad lucrariuam descriptionem:vt in.§.sanct mus.xxij.q.viij.Est autē lucrativa descri ptio.quarta pars bonorum.que a curialib⁹ relinquebatur:quam fiscus vendicat exce ptis relictis curialibus.ꝛ eorum ꝓmictis: de quo habes.C.qui.et qui.quar.pars.l.pri ma et.ij.C.de impo.lucra.descrip.l.vnica.
ꝑ Sexto quia laicorum statuta non habent 6
locum super rebus ecclesie:de rebus ec.non aliēnā.c.fi.de quo infra statutum.§.ij.quod quidam verum limitant nisi papa tale sta tutum approbaret:de constitu,ecclesia san cte Marie.in glo.quod verum puto secūdū Baldum ibi quando erpresse et nominatim approbatur a papa:secus si generaliter ap probaret statuta:quia ꝑ talem approbatio nē contra ecclesiam non valerēt:cum sit cō tra ecclesiasticam libertatē:ꝛ sic tene.ꝛ vide eundē Bal.in.c.primo ꝑ quos fiet inuestitu. et infra eodē titu.§.vj.et.vij.Immo ꝑm ali quos dictum ꝓ:kullegium extēditur ad res patrimoniales cleroꝝ:et ita tenet gl.in c.ecclesia sancte Marie.de ꝓstitu.et in.c.fi.de vita et ho.cle.et in.c.ex lris.de pigno.et.xvj. q.j.similiter:et est ēt glo.ling.apud legistas ꝑm Fran.tignl.in.l.fi.§.patrimoniorum.in ꝛbo pontifex.ff.de mu.et ho.sed in ꝛrariuz faciunt que dico infra ꝑscriptio.§.vij.parti cu.septima.Statuta autem laycorum im pedientia quocunq; modo liberam facultā rē donandi ecclesijs aut pro anima ꝑm pa nor.in.c.relatū.et ꝓto de testa.non valēt.vt no.in.l.ꝓtia.C.de sac.san.ec.sicut et ꝑm Jo. an.in.c.fi.de im.ec.li.vi non obstāte statu to qđ phibet forēsibus seu nō suppositis iu risdictioni.pōt donari ecclesie.qr inferior au ferre non pōt ꝓtuilegiuz superioris:et ꝛz bal. in auc.cassa.C.de sac.san.ec.si cauetur statu to quod non valeat testamētuz nisi infra ses menses insinuetur.si clericus sit heres ꝛ nō insinuet.non sit testamentum nullum:quia statutū non astringit clericū nec a foriori ec clesiam si fuisset institua. Et ex his infert Panormi.ibi quodcunq; statuto cauea tur q̄ mulier donare non possit ecclesie seu

ad plam cām. seu testari ⁊ se obligare eccle-
sie vel ad plas cās. sine pnia duoꝝ agnato-
rū. tamen hoc poterit sine hac solēnitate: qr
talia relicta determinari debent scōm cano
nes ⁊ non fm leges vel statuta que sunt pe
nitus cluſis. l. omnes populi. ff. de iusti. ⁊ iu-
re. ⁊ idem tenet dñs Anto. in. d. c. relatum: ⁊
p War. in. l. prima. C. de sum. trī. Sed Bald.
in. c. ecclesia sancte Marie. ⁊ c. que i ecclesiaꝝ
rū. de ꝓsti. tenet valere statutum si disponat
de re imobili: sed ꝓtra eum est in. c. fi. de re-
bus eccle. nō alie. ⁊ ibi Jmo. ⁊ bene. Possunt
tamē layci fm Jo. de Imo. in. d. c. fi. statuere
sup mortuariis. in his que non applicātur
ecclesie: ⁊ addit Panor. ibi. aut concernunt
diuinum cultum vel refrigeriuꝫ anime: qr
cum hec sint annexa iuri spirituali nō valeret: puta quia non dētur nisi tot cereī vel nō
inultentur nisi tot clerici: vnde solum valet
in concernētibus pompas mundanas que
sunt potius consolationes viuorum ꝙm mor-
tuorum suffragia. nec ecclesia talia appro-
bat. xlij. q. ij. ℔ prepostex. ⁊ qr fm Bal. in
l. j. C. de iati. liber. rol. equi ducti ad sepultu
ram militis ⁊ arma debēt remanere apud
clericos vel fratres ꝙpelientes. quasi seque
la cadaueris. arg. l. medico. ℌ. ff. de aur. ⁊
argē. lega. ideo non valeret statutum laico
rū. vide etiā de his titulo sequēti fere p totū.

7 ℣ Septimo qr nec etiā prelati aut ecclesiasti
ce pson. possent ecclesijs talias vel exactio
nes. aut nouos census ponere. aut veteres
augere: aut alio modo grauare: de quo su-
pra gabella ij. ℌ. j. possunt tamen archiepi
scopi ⁊ episcopi fm Panor. in. c. cū apostoꝛ
lus. de cēsi. exigere a clericis obuētionē eis
ꝓcessam in. d. c. cuꝫ apostolus: aliud non: de
quo ista visitatio ℌ. v. quazꝫ nā ab oratorijs
locis non religiosis. etī ī rōne visitatiōis exi
gere nequeunt. de censi. c. vltimo. ⁊ ibi Pa-
nor. Possent ēt compellere ad charitatiuuꝫ
subsidium si rōnabilis ⁊ manifesta cā sub-
sit. vt si volunt ire Romam. p cōmuni vtili-
tate ⁊ hmōi. Potest etiā rector ecclesie pro
sua necessitate obligare res ecclesie. puta qr
est infirmus vel indigēs indumētis. secūdū
Jo. an. in. c. ex ꝑsentium. de pigno. adde ⁊ p
necessitate ecclesie. de solu. c. ꝓtio. ⁊ successor
tenebitur: ⁊ cum eo cōiter transeunt docto-
res: ℨ Panor. in. d. c. ex ꝑtiuꝫ. distinguit di
cēs hoc verum esse si ecclesia sit potēs: licet
ipse morte ꝓuentus non soluerit: secus si a
principio vel expost facto ecclesia sit impotēs.

8 Ibi vide si placet. ℣ Octauo quia vt no. Pa
nor. in. d. c. ex ꝑtium. de pigno. si rector ec-
clesie potuit ecclesie aliq̄d acq̄rere ⁊ nō fecit
vel ob negligētiam passus est rem ecclesie
ꝑscribi tenet ipsi ecclesie: p quo habes tex.
cum glo. xij. q. iij. c. fi. ad instar tutoris q̄ ad
hoc tenet: vt in. l. quicūd. C. arbi. tutel. et sic
ꝓz quod ēt tenet de leui culpa si non labo-
rat vt acquirat ecclesie. vt in. d. l. q̄cūd. ⁊ in
d. c. fi. quod nō intelligas quali teneat labo
rare ꝓsonaliter aut ex doctrina. vel artificio
acquirere ecclesie sed cuꝫ sollicitudine agē-
do ⁊ promouendo res ecclesie: ex qua sollici
tudine acquisitum est ecclesie. vnde ℨ scōm
pe. de ancha. in. c. cōsensus de rebus eccle.
non alie. fieri possit compensatio cum perdi
tis ex eius negligētia. ⁊ ex eius diligētia ac-
quisitis: q̄ allegat. l. cum querit. ff. de admi.
tut. ⁊ l. gallus. vbi Bal. cuꝫ sequit. ff. de ꝑdur.
tamē ex tali sollicitudine acquirum in recō-
pēsationem dari non potest cum sit ecclesie:
sed dictā pe. intelligit de acquisito sibi per
exercitium vel aliter. de quo supra clericus
iij. ℌ. vj. ℣ Nono qr ecclesie carēti ꝓpio pla
to. ꝑscriptio nō currit. ℨ supioꝛ placitus pos-
sit agere. p ea: fm Jmo. in. c. olim el ꝓtio. de
resti. spo. ⁊ tex. ē in. c. j. de reb. eccl. nō alie. li.
vj. ¶ Sez Bar. dubitauerit. arg. l. ij. ff. de aqua
plu. ℣ Decio qr res ecclesie sine certa solēni 10
tate alienari non possunt. de qua supra alie
natio ℣ Undecio qr de rebus ecclesiasticis ⁊ 11
ēt patrimonialibus clericoꝝ. aut de causis
spūalibus. iudex secularis non pōt iudicaꝛ
de quo supra exco. ix. ℌ. v. ℣ Duodecio qr lo- 12
ca pia sunt sub ecclesie iurisdictione. de reli.
do. ad hec. ⁊ in clem. qr cōtingit eo. titu. de
re. do. fm panor. in. c. cum sit generale. de so
ro cō. vbi ledēte ea cēsendi sunt sacrilegi. d.
c. cum sit gñale: non aute ledēte in bōis cle
ricorum sine violēria ꝓsone. ℨ ipsa sint sub
iurisdictione iudicis ecclesiastici. de fo. com.
si clericus. ℣ Decimotertio quia relicta i te- 13
stamēto minus solēni ecclesijs ⁊ pijs loci⁹.
valēt: de testamē. c. cum oēs. ⁊ c. relatuꝫ. ⁊ c.
indicante: de quo infra legarum. iij. ℌ. ix.
℣ Decioquarto qr ecclia vel eius possessio- 14
nes. p alienis debitis obligari non possunt:
⁊ obligans est suspēsus ab administratione
tēporalium ⁊ spūalium. de solu. c. ij. q̄ tamē
suspēsio p ēm relaxari pōt ꝓtio ecclesie in-
dēnitati consulto. c. ex pte. el ꝓtio de ẏb. sig.
Non comprehēdit tamē ista suspensio epi
scopos. de sen. ex. qr piculoſuꝫ. ll. vj. ℣ Decio 15
quinto qr excōicant vsurpātes regalia. custo
diā. ⁊ hmōi de q̄bus supra excōicatio. ix. ℌ.
xlij. ℣ Decioſexto qr clericus tenēs ecclesiā 16
ex layci collatōe. si nō resignauerit suspēsus
ē ab officio ⁊ bñficio. layeus ẏo excōicādus
de iur. patro. ꝓteres: ⁊ c. relatuꝫ. iuncto. c. si

aūt vobis. xj. q. iij. ⁊ c. cuꝫnō ab hoie. de iu-
17 di. ℣ Decimoseptimo qr ecclesiastica ornamēta inysum secularium ꝙrti nō debent.
nec vasa ecclesiastica aut cortine. aut cete-
ra ornamēta debēt pollui puluīo nuptiaꝝ
de cō. di. j. ligna. ⁊ q̄nq̄. c. seq. xij. q. ij. nulli ℨ
xlv. q. iij. qui semel. Dicit tñ glo. ray. q̄ si le
gatus apostolice sedis vel archiēps aut
epūs reciperet a monasterio vel epō: domus
ecclesiastica in quarteciperet. ornari posset
cortinis ⁊ ornamētis ecclesie: ⁊ idē credo si ꝑ
paret illi altare vel capella in domo laicali
18 ℣ Decimooctauo qr ecclesia vtit iure mino
ris ⁊ reipublice: ista q̄ olim priuilegia ꝓcessa
reipublice vident ꝓcessa ecclesijs fm glo. in
c. auditis ⁊ ibi panor. de resti. in ante. ⁊ gl. in
4. q. c. j. eo. tī. item pōtyti iure imperij.

¶ Quarto querit ad q̄ se extēdat immunitas ecclesiastica ẽtū ad ecclesiasticas pso-
nas. ⁊ dico q̄ ad multa. s. vt clericus ꝓcuti
sine ꝓcutētis excōicatiōe nō possit. xvij. q.
iij. si q̄s: nec possint ēt ꝙtrī coram laico
iudice. de fo. cō. c. ij. nec possint laici cū eis
stare in choro: de vit. cle. c. j. ⁊ de cō. di.
ij. sacerdotum: panor. rñ in. d. ca. j. dicit hoc
nō esse priuilegium clericorum. sed vt plā-
tētes nō impediātur. nec possint fatigari an
garijs ⁊ pangarijs idest seruitutibus per
sonarum q̄ rerum fm ray. sed sint immu-
nes a muneribus personalibus. C. de epis.
1. dictum. ⁊ cle. l. omnes. ⁊ l. ꝓsbyteros. xij. q. ij. eccle
siarum. sed pro hoc loco multa. ℣ primum
Munerum mere ꝓsonalium. l. que cum pro
uisiōe ꝓcorporali labore sine aliquo gerētis
detrimēto ppetrāntur. vt in. l. fin. ff. de mu. et
ho. quedam sunt sordida. vt cloacre mūdan
de. calicis coquēde: harene fodiēde. fossati
vel stabuli purgandi ⁊ hmōi. de quibus i. l.
maximaꝝ. C. de excu. mu. q̄dam vero nō sūt
sordida sed honesta: qr hñt annexū honoꝛeꝫ
vt sunt officia secularia: q̄dam vero simplicia
nec honorem nec vituperium habentia
annexum q̄ possunt dici neutra vt legatio tu
tela vel cura ⁊ hmōi. de q̄bus omnibus ha-
2 betur supra gabella. iij. ℣ Secūdū. Ad mu-
nera sordida non tenentur ecclesie nec earū
mancipia: aut clerici vel eorum ꝓxores: aut
familie ⁊ coloni. xvj. q. j. ℌ aliter ℌ. nouarū
⁊ ℌ. placet. ij. C. de epis. ⁊ cle. l. ij. Et. l. neminem. C. de sac. san. ec. que vult q̄ teneat in
aduentu ꝓncipis non valet quo ad clericos
ecclesias atq; seruos qui sunt domino eccle-
starum subiecti: quia iure diuino sunt exem
pti. vt in. c. ℌ imperator. di. xcvj. ⁊ no. Inno.
ℌ. c. ij. de ma. ⁊ obe. ⁊ facit. l. rescripto. ⁊ q̄s
ibi no. bar. ff. de mu. ⁊ ho. ⁊ hoc intellige de
familia perpetua ecclesiarum ⁊ earum ser-
uis: sed bene valet quo ad colonos liberos
qui seruiunt pro mercede cum sint sub im-
peratore iuxta no. ℌ. c. indicarum. lxxxix. di
stin. ⁊ ab ipso a multis exemptiuꝫ in. l. j. ⁊. ij.
C. de epis. ⁊ cle. ideoq; poterit eoꝝ immu-
nitatem limitare. vt in simili no. glo. in. c. cū
secundum leges. de here. libro sexto. vñ ta-
les tenētur ad gabellas ⁊ alia onera de par
te eis contingente secundum fede. consil. iij.
Ad munera etiam honesta clerici non tenē
tur per. c. sacerdotibus. ⁊. c. sed nec procura
tionis. ne cle. vel mo. ⁊ in. l. placet. C. de epis.
⁊ cle. vbi dicitur placet nostre clementie. vt
clerici nil cōe cuꝫ publicis actionibus vt ad
curiam pertinentibus cuius corpori nō sūt
annexi habeant. Ex quopatet q̄ non sunt
de vniuersitate nec in ea possunt habere vo
cem. vt tenet Jnn. in. c. dilecta. de excef. pla.
A muneribus autem neutris ℨ sint exem-
pti. vt in. l. generaliter. C. de epis. ⁊ cleri. po-
sita in. c. ℌ aliter. xvj. q. j. tamē fm glo. iun-
cto tex. in. c. puenit. distin. lxxvj. possunt si
volunt legitimam tutelam accipe: non dati
uam. aut testamētariam: sed ēpi aut mona
chi non. lxxxvij. di. epōs. ⁊. xvj. q. j. monachi:
tutelam aūt miserabilium ꝓsonarum oēs
clerici ⁊ monachi possunt suscipere: qr offi-
cium pium est. vt in. d. c. puenit. Et in omni
bus ꝓdictis muneribꝫ ꝓsonalibus quo ad
ecclesias ⁊ clericos. habēt locuꝫ predicta tā
in ordinarijs q̄ extraordinarijs muneribꝫ
seu indictis vel supindictis: vt in. l. pij. C. de
sacrosan. ec. ⁊ in aut. item nulla cōmunitas
C. de epis. ⁊ cle. ⁊. c. ℌ. de cen. lib. vj. Quando
aūt dicaꝝ ordinaria vel extraordinaria
indicta ⁊ supindicta. vide supra gabella. v.
ℌ. iij. ℣ Tertium. Non tenent etiam cleri- 3
ci custodire ciuitatem vel oppidum fm Pa
nor. in. c. puenit. eo. titu. nisi subesset necessi
tas maxima. vt no. glo. xvj. q. j. ℌ. pij: que q̄
dem p laycum discerni nō dz fm Hostī. in
sum. sed p episcopum. ⁊ p eum compellētur
vt in. c. ecclesia sancte Marie de ꝑstitu. puta
quia aliter sine eis defendi non potest: quo
casu tenerētur: argu. l. nullus penitus. C. de
cursu pu. ⁊ in. d. c. puenit: ⁊ facit tex. in. c. pe.
de homi. vbi tēpore inabilis clerici possunt
vna cū layeis sumere arma ⁊ pugnare. nec
sunt irregulares si multi sunt occisi: modo
nullum. ꝓpria manibus occiderint ⁊ si vul-
nerauerint. ℣ Quartum. Non tenētur etiā
re ad bellum vbi impugnandi sunt alij fm 4
Panormi. in. d. c. puenit etiam si ageret de
recuperatione terre sancte: quia clericatus
reddit eos inhabiles ad pugnam etiaꝫ cū

sarracenis vt probatur in.c.ex multa.§.fi. de voto.

5.q. ¶ Quinto q̄rit ad q̄ se extendat imunitas ecclesiastica q̄tū ad psonas ⁊ res sine p̄dialimul: ⁊dico q ad gabellas vt.§. sequēti: et ad munera patrimonialia siue realia ad q̄ non tenet ecclesia: sed circa hoc dico multa

1.dici. ℣ Primus. Munera patrimonialia seu realia. l. que sumptibus patrimonij ⁊ damnis administrantis expediuntur. vt in.l. fin. §. patrimoniorū. ff. de mu. ⁊ ho. duplicia sunt quedam. s. mere patrimonialia: ⁊ quedam mixta. sic dicta q̄ hñt onus cū sumptu. d. l. fi. §. mixta: q̄ participāt de munere psonali quatenus hñt onus annexum. ⁊ de patrimoniali quatenus sunt cum sumptu. ℣ Secundus. Munera mere realia tripliciter inducuntur vel imponuntur: primo rei de eo quod faciendum est de ipsa re: vt q̄ nauis aut currus vel equus ecclesie. vadat ad seruitiū reipublice. scḋo sup eo q̄ p̄cipit ex ipsa re: vt si det certa pars fructuum. ⁊de hijs in. d. §. patrimoniorū. tertio ipsi rei debeo q̄ nec p̄cipit ex ipsa re. nec est in ipsa re: vt prestare certam pecunie summā annuatim de quo habes in. l. hactenus. §. j. ff. de vsufr. et in. c. j. de censi. Mixta quoq; dupliciter imponunt. primo p̄sone habito respectu ad rē seu bona patrimonij: q̄ modus differt a tertio modo imponēdi onera rebus mere patrimonialibus: q̄ ibi q̄libet res tenet p̄ro munere q̄ eā respicit ⁊ nō vltra. l. imperatores. ff. de publi. hic vero est p̄sona obligata. ⁊ p̄sequēter omnes res patrimonij. l. ait fertur. §. fiscus. ff. de iure fisci. secūdo imponunt p̄sone nulla facta mentione de re. ⁊ sic dr̄ capitatio. quia per capita imponit. non habito respectu ad bona patrimonij. vt l. l.

3 vna. C. de capitatione cui. ℣ Tertium. An aūt ecclesia vel ecclesie p̄dium teneatur ad munera mere realia. panor. in. c. fi. de vit. et ho. cle. dicit q̄ sit ex quibus imponunt talia munera: habebant omnia tale ⁊ppetuum annexum. inuariabile ac certum siue ex dispositione publica puta principis: siue ex dispositione priuata. vt in. c. quanto. de cēsi. et ante ℣ venirent ad ecclesiam sicut ptz exemplum de tributo. vt in. l. imperatores. ff. de pub. ⁊ c. j. in fi. de cen. vbi innuitur q̄ quilibz possessio ab antiquo est onerata onere soluendi tributa: ⁊ sic ecclesia de talibus rebus tenetur: q̄ res transit cum onere suo. de decl. pastoralis. ⁊ de pigno. ex litteris. Fateor ⁊ si q̄ talia tāq̄ princeps. puta q̄ uis aut obligatur hodie ad talia tributa. vt no. in. l. j. ff. de censib. Si vero non erant onerate onere tali certo ⁊ inuariabili q̄n peruenerūt ad ecclesiam sic non tenetur ecclesia. Quia essent onerate onere incerto ⁊ variabili: vt sūt iste descriptiones q̄ fiunt hodie: q̄ estimant bona cuiuscūq; vt soluat plus vel minus secūdum impositionem collecte. ¶ Et hāc opinionem tenuit ray. addens aliquid de muneribus ⁊ oneribus extraordinarijs. ⁊ dicens q̄ ecclesiastica p̄dia grauari non debent muneribus extraordinarijs. xvj. q. j. §. nouarum. ad honesta vero sicut sunt ordinaria tributa tenētur. xxiij. q̄. fi. tributum. hō tamen facilit in domib⁹ arrijs ⁊ hortis iuxta ecclesiam positis: ⁊ in manso de quo ecclesia dotata est. de quibus nullus debet dari tributum: sed de alijs sic nisi sit expresse remissum: q̄ res ad ecclesiam trāsit cum onere suo. xxiij. q. vl. secundum canoni cam. de censi. sanctimm. ad extraordinaria vero ⁊ de nouo inducta non tenentur. xvj. q. j. placuit: nisi. s. quatenꝰ ātiq̄tus tenebāt ꝓz gl. sic. nec ad ea que subito inūgunt: nisi respiciant ptas cui. et necessitas exposcat: de quo dic vt infra. p̄cu. quarta. virtualr. ¶ Eādem ēt tenuit Inno. j. c. nō minus. eo. ti. ⁊ re citat Panor. ibidē: Jo de lig. i cle. p̄ri ō cē si. et Jo. an. post archi. i. c. j. eo. ti. li. vj. et plz: lz aliqui teneāt q̄ si possessiones p̄tus erant ascripte vt tātum soluāt, p libra. q̄ tunc teneāt eccl̄ia: ꝓz p̄ia opio est tutior: lz ista nō sit p̄dēnāda. Sunt tamē aliqua onera q̄ rōe naturali succūbūt ipsis reb⁹ vt reficere via ante domum: et sic ecclesia tenet. vt no. bar. in. l. ad instructionem. C. de sac. san. ec. Itez in purgatione putei necessarij totevicinie in qua est ecclesia. vt no. Spe. ti. de censi. Itez soluere ad portam vel pontē. p̄ro plaustro. ad ipsius porte vel pontis ꝓseruationem. q̄ destruit viam: vt no. in. d. l. ad instructiones: et no. Bal. de pa. ꝓstan. et idē de similibus. Ad munera vero mixta imposita p̄rio modo ecclesia non tenet: nec ēt layci nō subditi lz habeāt patrimoniū. in loco. l. rescripto. §. fi. et ibi p Bar. ff. de mu. et ho. nisi aliud habeat ꝓsuetudo quo ad laycos: vt no. Bar. in l. vna. C. de capitatione cui. non quo ad ecclesiam: q̄ ꝓsuetudo non valet. auc. cassa. C. de sacrosan. ec. iuncta auc. itē nulla communitas. C. de epi. et cle. ¶ Et isto mō pōt intelligi tex. c. non minus. eo. ti. et. c. fi. de vita et hone. cle. et. c. q̄n. de cēsi. lib. vj. Sic. nec tenet ecclesia nec clerici ad mixta imposita. secundo modo: quia non sunt subditi imperatori dicto capitulo quā q̄. immo nec layci ciues. sed tantum rustici. vt in dicta lege vna. not. Bart. ¶ Et hec omnia procedūt regulariter. ℣ Quartum. De concernen- 4

tibus aūt pietatē. vt instructio pontiū ⁊ viarum. dubitat: ⁊ dicit Inno. q̄ ecclesia tenet p. d. l. ad instructiones. ⁊ p. c. j. eo. titu. similiter in edificatione murorū. cinitatis aut ville: ⁊ idē glo. in. d. c. non minus. ⁊ Inno. ⁊ hostiē. ⁊ dñs Car. ⁊ Phil. ⁊ Pe. de an. ⁊ Albe. in d. l. instructiones: addēs quod idē putat de fontibus ⁊ pureo cōmuni: ar. ff. ne quid i loco pub. l. q̄. §. via. ⁊ dicit hmōi opinionis esse dd. ⁊ Old. Sed in ꝓtrarium est cōmunis opinio canonistarū in. c. fi. de vita ⁊ ho. cler. ⁊ in cle. p̄sti de censi. ⁊ ptz p Joā. de lig. ⁊ Bar. in l. rescripto. ff. de mu. ⁊ ho. ⁊ in. d. l. plz: ⁊ glo. xvj. q. j. §. nouarum. ⁊ Panor. in. d. c. nō minus p multa motiua. Unde dic q̄. d. l. ad instructiones ⁊ similes non valēt: quia lz. c. j. cum similibus de no. ope. nun. dicant stādū legibus. ex quo in canonibus ꝓtrarium non reperit tamē hoc non est vez. quādo lex imperialis ecclesijs est damnosa seu ecclesiastica psonis: quia tunc non tenet nisi specifice approbet: ab ecclesia: vt ē cōmunis opinio docto. in. c. fi. de sol. ⁊ in. c. ecclesia sancte marie. de p̄sti. ⁊. c. fi. de reb. ecc. non alie. ⁊ di. x. si in adiutorium. Distinguo tamē sic ꝑm panor. in. d. c. non minus ⁊ est mens Ray. pisa. ⁊ Archie. Naz aut necessitas vel pietas imminēs ꝓcernit vtilitatē ecclesiaz. a remotis p quādam ꝓsequētiam. ⁊ tūc est rex. aptus i d. c. nō minus q̄ non tenet: nisi sponte velit approbante ep̄o cum clero: ⁊ p̄ri⁹ ꝓsulto romano pontifice p. c. aduersus. eo. tit. vbi tamē aduertēdum est. q̄ si tanta esset necessitas vel pietas. q̄ non posset sine scādalo ⁊ periculo recursus p̄tus haberi ad romanum pontificem: sufficeret deliberatio cleri cum episcopo: facit. c. fi. de ec. edi. ⁊ quod ibi not. Aut necessitas vel pietas concernit de direcro ⁊ principaliter vtilitatē ecclesiarū ⁊ laycorum: vt pura q̄ praua societas territorij. cuius cinitatis incēdit. p̄decta deuastās in quo ecclesia multas habet possessiones: ⁊ tunc dz ecclesia ꝓtribuere: non tamē ad deliberationē solius populi: lz oportet quod clerus ⁊ populus principaliꝰ ꝓueniant ⁊ deliberent: q̄ quod omnes tangit. dz ab omnibus approbari: in clemē. j. ⁊. q̄. de cēsi. ⁊. c. ad hoc. de offi. archi. Fatetur tamē Panor. vbi supra in d. c. non minus. quod si clerus nollet sine legitima causa p̄sentire possent layci imporra re auxilium suplorio ecclesiastici vt compellat eos: vt in. c. mulns. de iur. pat. ¶ Et in hoc casu non hz locum dispositio. d. c. aduersus de ꝓsultatione romani pontificis: quia hec impensa non fit propter publicam vtilitatē sed propter priuatam ecclesiarum: ⁊ sic sumus extra casum p̄fati. c. aduersus. Facit cle. j. ⁊. ij. de cēsi. ℣ Quintus. Si possessio aliqua vel domus teneatur alicui facere albergum et postea ad ecclesiam pueniat. ſm Host. et Inno. ecclesia tenebit ad idem aut ad vendēdum: ⁊ si q̄s in recognitionē dñij eorum suorum in aliqua ecclesia sibi hospitium reseruasset. illud ſm Inno. sibi debet. xvij. q. fi. eleuterius: non tamē licet taliꝰ violenter irrumpere domos rōne alicuius iuris sibi debiti: aliter sacrilegium committit xij. q. ij. nullis: et eadem rōne non tollere ide necessaria violēter hospitium ingrediendo ſm Inno. q̄ etiam ſm eūdē Inno. extra eo. c. j. in tali casu nulla domus vel res ecclesie deber hanc seruitutē vel ad hoc est obligata. sed ipsa ecclesia: ꝓtra quā competit actio psonalis ⁊ non realis: secus tamē in habēte iurisdictionem in ecclesia q̄ posset inique in tranꝺ violēter domum irrumpendo repellere: et idem de eo q̄ possidet ecclesiam quasi platus: quod tñ abbas non potest respectu domorum capelle: q̄ capellam non possidet lz habeat in ea tus subiectionis: arg. ff. ad. l. aquil. quēadmodum.

¶ Sexto querit quō se extendat ecclesiastica imunitas circa gabellas et hmōi: ⁊ dico multa. ℣ Primum. Ecclesie vel clerici nō tenentur ad gabellas que hodie ponunt in vino: et silibus: ſm Panor. in. d. c. non minus: per. d. aut. item nulla cōmunitas. et ita Bal. in. d. l. plz. C. de sacrosan. eccl: nisi gabella fuisset imposita p̄ro oneribus ad que tenetur ecclesia: quia tunc succedit loco onerum. vt voluit Butri. in. d. l. ad instructionem.

.6.q. .1.dic.

℣ Secundum. Si clericus res ecclesie ad 2
alium locum transferat causa negociatōis
exigi non potest pedagium vel gabella. ſm
Panor. in. d. c. fi. de vita et hone. cle. q̄ delictum clerici ecclesie nocere non potest: vide
Fede. ps̄i. cc. secus si sunt sue. non ecclesie.

℣ Tertium. Clerici soluere nō debēt gabel 3
lam p̄ro vino aut frumēto quod ex suis p̄dē
da habitum vendunt ſm Bal. pe. et Cy. i. l.
omnis. C. de epi. et cle. nec etiā ad portam ⁊
idē Bar. in. d. l. plz: nec etiā de patrimonio
debēt soluere pedagia vel gabellas ſm panor. in. d. c. fi. et facit cle. p̄sti de cēsi. et. c. q̄n.
eo. titu. lib. vj. ℣ Quartum posito q̄ pro- 4
pter debita aut aliud ꝓsules gabellam ponant sup carne aut vino et hmōi. quā eccle
soluūt indirecte cum emāt carius ꝓz Ricar.
in quol. cui ꝓsentit astē. lib. vj. titu. xxx. distinguēdum est. Nam si cā ponit, ꝓpter abusus
et excessum eoz. s. quod fecerunt. sic nō licite ponunt sed soluant de suo. si vero ponunt

propter cōem vtilitatē tam clericoꝝ ꝙ laicoꝝ. sic ītelligo. Si vo ꝓpter vtilitatē laicoꝝ principaliꝝ. clericoꝝ vero indirecte ꝙ remotis. puta qꝛ ciuiū ꝓsperitas. in ecclesie ꝛ ecclesiasticaꝝ psonaꝝ vtilitatē redūdat. itez distinguit. Nā aut faciūt aliō extorquendi pecunias ab ecclesiasticis. quas extorquere aliō mō nō ꝓsuꝛ sic nō ītelligo: aut nō faciunt eo alio. qꝛ ēt si nō essent ecclesiastice psone adhuc eam ponerēt. sic ītelligo habita auctoritate dñi tēporalis. ꝛ habita moderatione ne ponat magis sup his q̄ sepius emunt a clericis: aut ab extraneis. aut a pauperibus. q̄ ab aliis ciuibus: ꝛ sic clerici ꝙqueri non possunt. maxime cum alibi possint semere ītelligo non ita commode. Probant hec. ff. de no. ope. nun.

¶ Rursus secūdo de imunitate seu libertate ecclesie ꝙtum ad eius violationem.

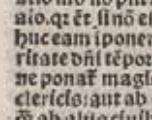

Immunitas seu libertas ecclesiastica secundo cōsiderari potest q̄tum ad violationem. quando scilicet ꝛ quomodo agatur contra eam ꝛ violetur: et que violantium sit pena.

1.q. ¶ Primo vero q̄rit in quo ꝓsistat ꝛ quid cōprehēdat dicta immunitas: ꝛ dico q ītz patere possit ex titulo ꝓtoto. abūdātius tamen ex fran. de zab. in repetitiōe decretalis ꝑpē dimus de sentē. ex. ꝛ recitat archie. tertia parte. tit. xij. ista imunitas vel libertas seu exemptio ecclesie in psonis rebus ꝛ iuribus comprehēdit oia ꝓuilegia collata ecclesie a deo vel hominib⁹ q̄bus libera est ab oneribus q̄bus alij subiacīuntur. de q̄bus. F. ecclesia. j. §. iiij. ꝛ. §. imunitas primo p totū: ꝛ sparsim p totum hoc opus. Quoꝝ priuilegiorum q̄dam sunt data a deo. vt illud quodcūq; ligaueris sup terram. math. xvj. ꝛ xviij. q. j. quodcūq; q̄dam vero a papa. vt illud: si quis suadente. xvij. q. iij. quedaꝫ ab imperatore: q̄ aliq̄n ꝓceduntur loco. vt q̄ loco sacro non fiat iniuria: aliquando autem ecclesie generaliter idest toti cōgregationi fidelium. C. de sac. san. ecc. l. j. aliquādo minus generaliter. vt oibus ecclesiasticis. vel epi vel alijs ordinibus clericoꝝ. C. de epi. ꝛ cle. l. nemo. multa alia que ꝓsequitur Inno. in. c. nouerit eod. titu. quedam vero data sunt ab inferioribus. vt de resti. in inte. auditis. ꝛ de fide instru. inter. ꝛ de decī. dudum: de quibus datur regula generalis. q̄ quilibet potest ecclesie dare ꝓuilegium in his que ad se spectant: de dona. cum dilecti ꝓuilegium tamē ġhale ꝓcedere ad solum

principem spectat: papam. s. ꝛ imperatorē: cum ad eum solum spectet vniuersaliter disponere de orbe. ix. q. iij. cuncta. ꝛ. c. p principalem. ꝛ de vsu pal. ad honorem. Quedam rursus ꝓuilegia sunt ġhalia idest cōcessa toti ecclesie. vt illud si quis suadēte. q̄dam particularia seu spāliā vt concessa alicui or dini. vel particulari ecclesie vt de rescriptis cum ordinem. ꝛ de preseri. auditis. Quedā rursus sunt personalia idest concernentia personas clericorum. vt quod clericus sine excommunicatione per cui nō possit. d. c. si quis suadente. nec coram laico iudice conueniri. de foꝛ. con. c. ij. quedam realia idest concernentia res ꝛ iura clericorum ꝛ ecclesiarum. vt. C. de epi. ꝛ cle. l. ġhaliter: ꝛ devit. ꝛ ho. cle. c. fi. Decet illo. cui adde q̄ dupliciter ista ꝓuilegia violanꝛ. s. simplici facto. ꝛ in hoc non incidit semp in excōicationē ſz interdum vt dicetur. aliquādo ꝑ statutuꝫ. tunc secus.

¶ Secundo q̄rit quomodo aut q̄n dicat ꝛ ecclesiastica libertas vel imunitas violari. ꝛ dico sic. Circa hoc dicit Inno. q̄ nō violat violatis ꝓuilegijs particularium ecclesiarum: ſz violatis illis q̄ ꝓceduntur ecclesie vniuersali. Bart. aūt. ff. qua. re. ac. fi. da. de leg. j. §. q̄ onerande. dicit ſr̄ ꝓtra libertatē ecclesie. quando fit aliqua dispositio vel statutum ꝑ quod clerici efficiuntur timidiores: quod non nego. ſz fit ēt ꝓtra eam. cum fit cōtra ꝓuilegia vniuersalis ecclesie ſm Inn. Francis. autē zaba. vbi. F. dicit ꝓtra libertatē ecclie esse quotiēs tollit vel minuit libertas ecclesie ēt particularis. quando ista libertas non est vnius ecclesie particularis ſz ġhalis aliorum. vt de immu. ecclesie. c. j. lib. vi. in ꝟbo ledere vel minuere. Et infra. Et violatio libertatis ecclesie. si laici aliq̄d disponunt auctoritate in aliquo de rebus ecclesiasticis vt dis. xcvj. dñi. ꝛ de consti. ecclesiarum. sic ꝓtulit dominus lap. optimus in iure canonico theoricus ꝛ practicus. Et randē ꝓcludit q̄ fit contra libertatē ecclesie. quando cunq; violatur ꝓuilegium concessum sup ġhali libertate ecclesie. ꝛ hoc sine violetur quo ad omnes ecclesias: siue clericos: sine quo ad vnam ecclesiam vel clericū q̄ omnes ecclesie sunt vna. xxiij. q. j. loquitur: ꝛ de sum. trī. c. primo: secus de libertate particularis ecclesie idest nō competē ti ġhali ecclesie. hec illevalde dñi. Intelligo q̄ ꝓuilegium ġhalis ecclesie dupliciter intelligitur. s. vt conueniat omnibus fidelibus. ꝛ vt conueniat omnibus clericis vel ecclesiasticis: vt ꝓuilegiū fori ꝛ canonis si q̄s

ꝓuilegia.

suadente. q̄ violando non est dubium q̄n ecclesie libertas violetur.

3 ¶ Tertio q̄rit vtrum violetur ecclesie libertas si cōitas statuat ne per suos iudices reddatur ius alicui prelato puta epo cōtra suos debitores. ꝛ dico q̄ ꝑma facie ſm dcm Inno. non videtur violari. qꝛ. s. fit cōtra particularem ecclesiam: ꝛ sicut potuisset ex toto ciuitas reuocare iurisdictionem a suis iudicibus ita in parte limitare. de of. dele. pastoralis. sed tū ſm zab. hoc non est verū: ꝛ rō est qꝛ fit contra ꝓuilegium concessum oib⁹ clericis. C. de epis. ꝛ cle. aūt statuimus. ꝛ hoc ꝑbat ter. de excep. c. ij. lib. vi. qꝛ hic non ledit particularis ꝑlatus tū: sed tota vniuersalis ecclesia. ꝛ eius libertas sicut ꝛ cuiuslibet clericus conuenitur coram iudice laico fit iniuria toti ordini clericali. ex. q. j. inolita. et de foꝛ. com. si diligenti. ꝛ similiter si abyna ecclesia particularis ꝓiuncta collecte ꝙ laicos quia violatur libertas ecclesiastica. de qua in. c. nouimus. de immu. eccle. ꝛ eodem titu. c. clericis. libro sexto. Violatur tamen hic libertas ecclesie indirecte sicut de immu. ecc. c. fi. libro sexto. vbi dicitur violare eam violare statuens q̄ nullus coquat panem clericis vel contrahat cum eis.

4 ¶ Quarto q̄rit quid si statuto cauetur q̄ nullus presumat allegare q̄ aliquis ꝓpositus. puta ꝓtensis ecclesie non habeat iurisdictionē quasi ep̄alem in loco: ꝛ dicit idez zab. patere ex dictis q̄ turbans iurisdictionem vnius ordinarij facit iniuriam ecclesie vniuersali: vnde predictum statutum est cōtra ecclesiasticam libertatē: qꝛ per illud violatur libertas epi diocesani. q̄ in spirituali iurisdictione fundat intentionem de iure cōmuni in tota diocesi. de offi. oꝛ. c. j. ꝛ eo. ti. cū epō. li. vi. ista q̄ nullus inferior pōt hꝛe iurisdictionem in tota diocesi. Item est violatio libertatis: si laici auctoritate disponūt de rebus ecclesie. vt. d. est.

5 ¶ Quinto quid si violetur particulare ꝓuilegium particularis ecclesie vel particularis ordinis puta illud cisterciē. de quo de ꝓscrip. cum ordinem. vt si legatus apostolice vīget cisterciensem ad respondendum coꝝ se per rescriptum non faciens de ordine eorum mentionem: ꝛ dicit idem q̄ non est contra ecclesie libertatem: quia op3 hoc casu ciratum allegare suum ꝓuilegium. forte eſſi negabitur cisterciēsi. q̄ si notorium sit videtur obligari ad veniendum vt ꝓponat: qꝛ ītz excusetur ab onere ꝑbandi: non tū ꝓponendi. vt de accu. veniēs. Ptz etiam ad hoc quesitum ex dictis supra. §. ij.

¶ Sexto quid de statutis laicoꝝ dispōentibus auctoritabiliter ꝛ ꝓceptiue de aliquibus concernentibus ecclesias ꝛ si non directe puta qꝛ aliqua bona immobilia vendi nō possint non subdito cōis: ꝛ annullant ꝓtractum si fiat nunquid destruetur contractus si laicus vendat ecclesie obstante statuto: ꝛ dicit zab. quod sic ſm fran. de albergo. qꝛ statutū non est contra libertatem ecclesie: quin contrahendo ecclesia non fungitur iure speciali sed cōi cū aliis. ꝛ ꝑinde in hoc ecclesie libertas non versatur q̄ non oibus sed ecclesie tū cōuenit. ar. ff. de leg. ij. l. legatum. sed so. cal. consulit contrarium. s. q̄ in tali statuto nō ineludūtur ecclesie nec ecclesiastice psone: qꝛ si statutum hoc exprimeret esset illicitū in eo quod ꝓhibetur contractum de se licitum fieri cum ecclesia ad quod de ꝓuile. quāto. ꝛ de immu. ec. c. fi. li. vi. sed nec in verbis generalibus ineludit ecclesia ad q̄s de magi. conue. l. j. Et hoc tenet Jo. an. in. d. c. fi. dicens q̄ tale statutum quo ad ꝓhibēdos cōtractus factos cum non subditis laicis: bene valet per. l. dudum. in fi. ff. de contrahen. emp. iuncta. l. cum ita. sed in ecclesijs secus q̄ sunt ꝓuilegiate in donationibus vt fieri possint in ecclesiam. C. de sacrosan. eccle. l. illud. ꝛ sic super alijs contractibus vt trā seat dñium in ecclesiam sine traditione. eo. ti. l. fina. Item sic intelligendo etiam contra libertatem ecclesie. de consti. ecclesia. ꝛ si fuisſz expressum statuentes q̄ seruare faceret essent excōicati. vt eo ti. nouerint. Et dicit idē Jo. an. non esse absurdum dicere q̄ iudex ecclesiasticus posset cogere illos ad quos pertinet declarare statutum illud non respicere contractus factōdos cū ecclesia: qꝛ ꝛ si nō de iure: tū de facto impeditur ꝑ illud vtilitas ecclesie. vt de arbi. quenlt. Et idē determinauit olo. de quo fede. consl. lxxvij.

¶ Septimo q̄d si statutum dispōat q̄s donatio sit ipso iure nulla nisi potestati denuncietur infra mēsem. aut q̄ non valeat testm̄ nisi facte registratū in memorialibus cōis infra certum dieꝫ: vtrū teneat donatio et testamentum respectu ecclesie non seruata tali forma. ꝛ tenuit Jo. cal. statutuꝫ quo ad ecclesiam non ligare ꝑ ſr̄ ꝓpositas rōnes: zab. aūt arguēs in ꝓrarium post multas rōnes dicit q̄ tunc talia statuta non tenēt cum apparere possit ea vergere in derogationez ecclesiastice libertatis q̄s q̄fiat sic distingue do docet. Naz si ī eis fiat mētio de ecclesiastica vel ecclesiasticis ꝑsonis: eo ipso apparet q̄ sunt contra libertatem ecclesie in eo q̄ laici statuunt de non pertinentibus ad se ꝑ.c.

6

7

ñ de re.ecc.nō alle. Si ꝙ de eis nulla fiat mētio vt in duabus ꝓdictis qōnibus tunc aut statutū nō simp'r ꝓhibet ꝓtractū sed certā formā requirit: puta q' nō valeat donatio nisi insinuata potestati. aut simp'r ꝓhibet ꝓtractū. Si ꝓhibet ꝓtractū non simp'r sed sub certa forma. aut illa est sine magna difficultate obseruabilis aut nō: nisi est sine magna difficultate obseruabilis. aut addicit ꝓtractui q̄ de sua natura est de foro eccleiasticoꝝ vt sup legato vel alijs ꝓtractibus ad pias causas aut addicit alteri ꝓtra cui. Igitur si ꝓhibet sub certa forma sine magna difficultate obseruabili ꝓhibet ꝓtractū qui de natura sua sit de foro iudicis secular is: vt regulariter sunt omnes ꝓtractus ꝓdispositiōes laicoꝝ: tūc p hoc ecclesie libertas non violatur in aliquo: quia ꝯtra hoc ecclesiꝫ ꝛ ecclesiasticis ꝑsonis fauendum sit. non tñ ita vt turbet iurisdictio laicoꝝ: vt de iudi. nouit q̄ maxime dico. q: ex iustis causis talia statuta iustificari ꝑsit. nec bona ad nutū habētium. In non subditos alienenť: sed solum subest cā rationabilis alias de facili posset ciuitas exui tributarijs ꝛ alijs subtinētibus onera ꝓmunitatis Et idcirco si disponat statutum q' venditio non teneat. nisi fiat proclamatio in palatio si ꝙ velit in aliquo ꝓtradicere. vel nisi alienans sit annozuꝫ. xxx. vel nisi inter sint duo proximiores. non tenebit alienatio facta in ecclesiam . tali forma non seruata . quia in hoc nullo ꝑiuli iure munita est ecclesia. nec in aliquo per hoc sibi ꝓiudicabitur . Si vero forma adiecta non est sine magna difficultate seruabilis. dicit idem sicut ꝛ quando ꝓtractus precise ꝓhibetur. ꝓparando in hoc difficultatem impossibilitati. vt de iurelu. breui. ꝛ hoc intelligēdo de difficultate q̄ sit maxima. ꝛ talis q' cēseat ipossibilitas. Et p hoc decidit alia q̄stio. Cum enim fit statutū q' non fiat trāslatio immobiliū. in nō subeuntē onera ꝓmunitatis nisi de licentia ꝓmunis vel habētis iuꝝ cōis si querit vtꝝ teneat trāslatio facta in ecclesiā nō seruata tali forma rñdeť q' sic nec pōt dici nulla: q: cū talis obtētio licēter dependeat ab vno solū. habeť ꝑ ꝓ possibili. vñ tale statutū est ita limitādū q' non extendat ad ecclias Et idem dicēdū est si difficultas sit magna ꝙuis nō tāta q' cēseatur ꝓ impossibili. Qñ aūt difficultas dicat talis ꝛ q̄n non ꝓz p exē pla. ff. ꝛ. j. posita. in quo p maxime debent attēdi circūstātie. ex ꝙbus actus variat. vt de iurelu. cū q̄dā. Si vero statutū ꝓhibet ꝓtractū simp'r. vt cū disponit bona in non subditū trāsferri nō posse. vel nō subeuntes onera ꝓmunitatis. tūc si ꝓtractus est de foro eccle. nō ꝛz statutū. sicut dictū est in alio mēbro ꝓcedēti. ꝛz si nō est de foro ecclesiastico. vt cum ꝓhibet vēdi. nō subtinēti onera cōtaris: tūc aut ex obseruātia eius multuꝫ ꝓiudicat eccle aut parū vel nihil. Si multū ꝓiudicat eccle. ad illā vel clericos non extēdit: sicut est statutū ꝓdictuꝫ qō ꝓhibet vendi nō subtinētibus onera cōtaris. qz ꝛz ea nō subtineāt vt de imu. ecc. nouimus nō tñ ꝓpter hoc debent minus dñ tractari ꝯ laici illa subtinētes: alias ꝓulleguꝫ ecclesie eēt dānosum. ꝓtra illud de reg. iur. c. qō ob ꝯtam lib. vj. ltē ex hoc violaretť libertas ꝛ immunitatis ecclesie. ex quo p eā efficerenť deteriorisꝫ ꝓditōis. vt de ꝓbni. quāto. Sz si nullū vel pauꝫ ꝓiudicij ex eius obseruātia inferret. subtineri posset. puta si disponit arma nō alienari in nō subditos vel q̄d simile. de his q̄ clericis iure ꝓhibent. vt q' reciperent gabelle ab oibus qui deferūt res cā negotiatiōis. ꝛ hmōi. extra ne cle. vel mo. p totū: imo ēt si sunt talia q̄ possent cōpetere clericis. dū tñ non sit notabile ꝓiudicium ecclie. ꝛ appareat cā rōnabilis alijs ꝓpter quā moti sunt statuētes. Procedūt hec de radice iuris. ꝛ innituntur maxime eēt. vt ecclie ꝓseruent in iure suo. ꝛ alioꝝ iurisdictio nō ex toto ꝓfundat. ad qō accedit. xi. q. j. ꝙuenit. Qō aūt dicit fran. de alber. q' ꝑ statutum ꝓhibēs alienationeꝫ rex in nō subditos. nō agitur ꝓtra libertatē ecclesie . est vex de non subdito. i. de alieno territorio. non autē de non subdito. i. exempto. vt clerici ꝛ ecclesie. q: ꝓulleguꝫ clericoꝝ non ꝛz eis esse damnosuꝫ. quod esset si excluderentur a bñficio q' habent cłnes et subditi. quo ēt ipsi debēt gaudere de fo. cō. dilecti. Dictum ēt bar. de quo. ff. excōicatio viij. excōicatōe. q̄nta ꝓcula q̄nta quo dat ꝓsilij vt oia ꝓdia ciuium fiant tributaria ꝓmunis vt sic ad eccl'iam transeant cū onere suo. nō. ꝓcedit in italia. cum in ea ꝓdia nō sint tributaria. C. de epi. ꝛ cle. l. de his ꝛz apparet ret factū in fraudē eccle. maxie si tributū eēt maximū ꝛ solū eēt ꝓpositū ꝓnon exigeret. vñ cōiter a moder. non teneť licite fieri posse illud ꝓsilium. Et ex hoc appet statutum fiorētie factum circa annos dñi.

M. cccc xxv. q' oia immobilia tunc inuenta apud laicos seu portantes onera cōtaris: transirent cum onere impositonū cōtaris in quēcūq; transirent non posse ad clericos vel ecclesias extendi si emant vel eis testō legentur: cuꝫ non fuerint ab antiquo tributaria nec seruatus sit modus datus a barr. q̄ tamen licitus non reputatur: quia in fraudem factus.

8 ¶ Octauo quid si statuatur vt nullus forēnsis possit obtinere ecclesiasticum beneficiuꝫ vel eius capę possessionem nisi ꝓius obtinere tur in consilio ciuitatis: ꝛ dicit archi. ꝛ baba. cōlter teneri hoc esse contra ecclesiasticā libertatem: ꝛ ita declaratum ꝑ papam. Et idem esset si hoc statueretur de ciue.

9 ¶ Nono q̄ritur vtrum statutum quo violaťr ecclesiastica libertas si fiat a laicis eam violet si fiat a clericis vnius ecclesie contra aliā vt si aliqui. canonici statuant ne quis de sua parrochia ad funus vocet religiosos nisi vocet totum capitū: ꝛ dico q' sic q: posse diuinas laudes circa funera ꝓsoluere tanq̄ dei ministros ꝛ inde aliquid elemosinaľr accipe ē ꝓiudicium totius cleri. vnde eo violato violatur ecclesiastica libertas: qō ꝓz ꝑ eaz violant laici restringēdo hmōi funeralia etiaz circa particulare vnā eccl'iam q' tāto est deterius q̄to granamen ab ecclesia inferť ecclesie ac si ídē non amet seꝑm. Sicut enī ff. q. tho in. ij. ceteris paribus melius est bene facere amico ꝛ ꝓiunctori q' alijs: ita econtra ei male facere pelius est.

10 ¶ Decimo q̄ritur q̄ pena violantiū eccl'iasticā immunitatez: ꝛ dico q' si violetur statutū pena est semp excōicatio late snie. vt supra excōicatio. ix. ℌ. x. Siꝛ violetur simplici facto semp est mortale in re notabili: q: est cōtra iusticiā ex quo talis immunitas ei debetur. Aliqñ ꝛ o pena est excōicatio nō late ꝛz ferende snie: quō intelligo dictū gof. dicētis q' q̄ aliquo mō ecclesias violant vel ꝑsonas vel ab ipsis rapiunt violēter seu vsurpāt bona ipsaꝝ sacrilegiū cōmittunt: ꝛ excōicandi sunt. xvij. q. nullus. ꝛ c. si quis deinceps. que dicta intelige citra casus statim dicendos. Aliqñ etiā pena est excōicatio late snie sicut circa incendiarios. ꝛ effractores sacroꝝ locoꝝ: ꝛ occupantes bona vacantium ecclesiarum ꝛ vsurpantes in ecclesijs vel alijs ꝑis locis guardiā vel iuspatronatus de nouo ꝛ circa multos alios de ꝙbus habes supra in tractatu excōicatiōibus in diuersis titulis. Sed q̄dicte pene sunt spuales ēt pena pecuniaria hmōi ecclesiastice libertatis violatores puniendi sunt q̄nq; q̄dem maloꝝ quandoq; vero minoꝝ. xvij. q. iij. q̄squis. qō iudicio arbitrio relinquēdum est. Et ꝑsone vel loco est pecunia vapida cui iniuria facta est ea. q. si qō in arrio. Spāliter aūt dicit alber. in auc. cassa. C. de sacrosc. ec. q' faciētes statuta ꝓtra libertatē ecclesiasticā puniunť pena ꝓinationis iurisdictionis ꝛ mille mercarū: ꝛ reciores: statuarū: scriptores: iudicantes ꝑm talia statuta ipso iure sunt infames ꝛ reorum snie nulle: ꝛ alij actus legitimi nihil valent. vt ꝓz in corpore vñ hec auc. sumitur q' multi hñt post libꝝ tenduoꝝ: ꝛ est ꝓstō federici iuniorisꝫ Spāliter. Et ff. panor. in. c. aduersus. de immu. ec. dñs ant. in suis reperto. volunt q'. ecclesias vel clericos collectantes. i. collectas illis imponētes postq̄ post monitionē excōicati fuerint ꝑ. c. non minus. siue tolleret siue ignorent coꝝ snie aut statuta ipso iure nō teneāt siue ꝓtra ecclesiam siue ℌ ꝑsonā. Et laicā edita sint: alij āt volunt q' subdito ex quo cū effectu collectauerunt ipso iure sint nulle: cuiꝰ opinionis vt panor. ꝛ ꝓz q' rex ℌbis. phemij colligit mēs disponentis. ff. de here. instī. l. fi. ꝛ ꝑ bar. l. j. ambitiosa. ff. de decre. ab or. fa. ex quo pater q' d. c. aduersus. voluit aliq̄d addere ad iura antiquū qō ꝓz ibidē in ℌbo adꝺicimus.

¶ Rursus de ecclie immunitate. iij. specialiť quantū ad ꝓfugiētes ad eccl'iam.

Immunitas ecclie. iij. ꝓsideraľ ꝑt spāliť quantū ad malefactores vel alios ad eā ꝓfugiētes que immunitas in hoc ipso ꝓsistit primo q' nullus ℌtūcūq; malefactor ꝓfugiēs ad ecclesiā vel spaciū ꝓinde legiatū circa ipsam. de quo infra dz ꝑ vim abstrahi. scdo q' decetero ꝑ eodē maleficio puniri nō pōt morte vl pena corꝑali ꝑm panor. in. c. inter alia. eo. tit. ꝛz dz ab eccl'ia defendi nisi in casib⁹ de qb⁹ infra ℌ. ij. ꝛ. iij. vt in. c. sicut ātiq⁹. xvij. q. iij. ¶ Primo ergo q̄rit q' loca gaudeāt ista immunitate: ꝛ dico q' ois eccl'ia ꝓsecrata: ꝛ ēt non ꝓsecrata sed tñ epi auctoꝛitate fundata: ꝛ interdicta vt. ff. immunitas. ℌ. j. ꝛ siť hospitalia ac priuata oratoria si dicta sint auctoritate fundata: ꝛ palatiū epi ēt si nō sit cōtunctū ecclesie. xvij. q. iij. id ꝓbatum. qō c. absolute loquitur de domo epi ēt si sit extra spaciū ꝓinde legiatū ꝑm panor. quē de ꝓdictis oibus vide si vis extra eo. eccl'ie. ꝛ siť spacium in circuitu ecclesie. xl. passuuꝫ quo ad maiorem. i. matricem. ꝛ. xxx. quo ad minores ecclesias. xvij. q. iij. sicut. vbi dicit gl. quod passus secundum Isido. est mensura quinq; pedum. pes aūt spaciuꝫ. xxv. digitoꝝ qō tñ nō ꝛz i capellis q̄ sūt i ābitu castelloꝝ.

Universidad de Deusto Biblioteca

vbi ꝓpter loci angustiã obseruari nõ potest vt.xvij.q.iij.cũq: similiter ⁊ religiosoꝝ monasteria ꝫ archiep̃le. Et ſm ho. iz nõ ſit expreſſuz in iure ⁊ corpus xp̃i hac gaudet immunitate: vt ꝫfugiẽs ad illud debeat eſſe tutus puta ſi obtinuerit ſacerdoti illud portãti et ſe adiunxerit: qz vbi eſt rõ maior ibi et ius maius: ⁊ mulier tangẽs fimbriam xp̃i ſanata eſt: matth.ix. Nec tñ ſic ſaluaꝫ dãnaꝫ ad mortẽ recipiẽs corpus xp̃i. quia occidit iez rõnabiliter in aliam diem differaꝫ: ⁊ rõ eſt ſm eum. qz ad eccleſiam fugiẽs lider ad eã venit ideoꝝ dz in ea libertate defendi: corpus aũt xp̃i datum in eo q̃ eſt in carcere. nõ inuenit libertatem.

2 ¶ Scõo querit q̃ de numero fugitiũ ad dicta loca: hac immunitate no gaudeãt nec ſint rurſi: ⁊ dico q̃ tria gña ꝓſonaꝝ. ℣ Primũ eſt latronũ publicoꝝ. i. ſm panor. i. c. inter alia eo. tit. q̃ palam ⁊ publice furant. vel publice ſtant ad ſtratas vel in caſtris vt tranſeũtes p̃dentur. ℣ Secũdum eſt eoꝝ q̃ ſunt noctu vt populatores agrorum i. ſm Inno. q̃ nocte agros populant ⁊ vaſtant ſiue ertaz ſm Panor. ſi noctu obſident ſtratas: taleo enĩz abſtrahi ab eccleſia poſſunt. xvij. q. iij. ſicut ⁊ extra. eo. inter alia. ℣ Tertium eſt eoꝝ qui maleficium aliquod enorme cõmiſerunt in cimiterio vel eccleſia ſub ſpe quod ab illa defendant. q̃ ſm hoſt. ſemp̃ ꝑſumit ſi nihil ꝓbetur ꝫtrarium. qui ab tali eccleſia nõ defendunt extra eo. imunitatẽ: nec etiã ab alia ſi ad eam ꝫfugiant ſm ☧☧. qz cum yna lit per orbẽ eccleſia. iz ſint multe p̃ſeũlares quĩ facit iniuriam vni eccleſie oĩbus facit ℣ trariũ tñ de conſuetudine ſeruaꝫ apud aliquos. forte putãtes ſm eũdez. q̃ licet minor vtiꝫ ſuo priuilegio ⁊tra aliũ minorẽ: ita vna eccleſia ⁊tra aliam. Et iz. d. c. imunitatẽ. loquaꝫ de homicidio ⁊ mutilatione. tñ ſm Panor. ibi locum hz in oĩbus aliis grauib̃ delictis. ꝓpter ibi tãtã rõnis: vñ fecit in nõ enormib̃ ibi cõmiſſis: qz gaudeãt. Si aũt cõmiſit quis maleficium in eccleſia vel cimiterio ſed non ſub p̃dicta ſpe. ſm Panor. nõ defendit: aliꝝ ño dicunt ⁊tra rium ⁊ verius: qz in aliis non hz locum nõ ſtilus. c. que eſt in eccleſia vel cimiterio delinquere ſub dicta ſpe. Qui etiaz ſub p̃dicta ſpe extra eccleſiã vel cimiterium delinquit gaudet imunitate: arg. d. c. imunitatem: ⁊ de hoc ẽt vide. ℍ. ſequẽti p̃cepta. v. ℣ Quarto gen̈ ſm Pe. de an. eſt raptoꝝ virginũ. adulteroꝝ. ⁊ homicidaꝝ. p aut. ℌ mã. pri. ℍ. q̃ ſi delinquẽtes: tñ cõiter tenet ⁊ verius q̃ illa aut. p ſuo canonicũe correcta. ⁊ q̃ ſolũ excipiant p̃dicta tria gña: ⁊ quartuz q̃ excipit ſm q̃d. l. ſeruoꝝ. q̃ ſi p̃ſtita a dño cautõe de impunitate exire nolint de eccleſia. imitti cõpellũtur ⁊ reddũtur dño. xvij. q. iij. id ꝑſtituimus. ⁊ extra eo. inter. 3

¶ Tertio querit q̃ gaudeãt p̃dicta imunitate ꝫfugij: ⁊ dico i gñe q̃ oẽs p̃dictis exceptis ẽt iudei ⁊ pagani ꝫ ho. Ber. ⁊ Inno. ſed qz de multis pot eſſe dubiũ multa ſpaꝛ dico. ℣ Primũ iudeus ad eccleſiã fugiẽs gaudet iſta imunitate ſm glo. in. d. c. inter alia de im mu. ec. ⁊ Inno. ⁊ ho. ⁊ ber. ⁊ ☧☧. ſm glo. vero in. l. j. C. d his qui ad ec. ꝫfu. nõ gaudet: ⁊ hoc Panor. in. d. c. inter dicit eſſe verũ: qz lex p̃dicta induxit p̃ſumptionem iuris. ad ius: cõtra quam non admittit ꝓbatio. dſt. l. ferrũ q̃ ꝫfugit non ꝓpter zelum fidei. ꝫ ꝓpter euaſionẽ debitoꝝ vel crimin̈ Sum. ho angel. ⁊tra ſupple. tenentẽ idiſtincte q̃ gaudet: diſtinguit: quia gaudet ſi petit baptiſm ſi. aliꝝ non: quia videtur veniſſe vt effugiat nõ cauſa fidei: ſed ego dico cum p̃lima opinĩõe indiſtincte q̃ gaudet: qz gratioſaz ꝑſtitutiõez non excipiẽtem eum. nos reſtringere nõ debemus: maxime qz motiuum aliozꝝ e friuolum. quia malefactores ad eccleſiaz ꝫfugiẽtes iure defendendi. pro maiori parte confugiunt timore penarum ℞ zelo fidei vel religionis. ℣ Secũdum. De paggano idez quod de iudeo tenet Inno. Ber. ⁊ ho. ⁊ ☧☧. q̃ gaudet: ⁊ ita tenẽ non obſtante quod Panormi. videtur velle vbi ſupra quod ſolus catholicus gaudeat. De excommunicato ño hz qui dã dubitẽt tñ idem ſentit ☧☧. q̃ de p̃dictis: ⁊ hoc tenẽ: qz lex eum non excipit: hz idẽ ☧☧. ſequẽdam dicat in hoc conſuetudinem approbatam. Et idem puto de heretico quantuz ad maleficia alia ab herẽſi. ℣ Tertiuz. Clerici ⁊ religioſi hoc imunitate non gaudent ſm Panormi. in. d. c. inter alia. ſi iudex eccleſiaſticus cauſa diſcipline vult eos de eccleſia extrahere ⁊ flagellare vel in carcerez trudere: quod apertiſſima ratione probat̃ ℞ſertim in religioſis: qui raro aut nunquaz exeũt claſtrũ monaſterij: qz in monaſterio ſm eoꝝ regulaz ⁊ iura communia per ſuperiores poſſunt in monaſterio arceri ☧ berari ⁊ incarcerari: ⁊ ſi opus eſt de monaſterio expelli ⁊ in artioꝛi detrudi. vt in. c. vniuerſi tatis. de ſenten. excommunĩ. ℣ Quartũ. Fugientes ad eccleſiam tẽpore belli gaudent hac imunitate. ſi ea nõ incaſtellarunt aut inde nõ pugnarũt: ar. c. ſi. eo. tit. nec capi debẽt res eoꝝ ibidẽ repoſite niſi eſſent de nõ gaudẽtibus hac imunitate. xvij. queſtione iij. ſicut antiquitus. ℣ Quinto. Reꝛ⁹ ⁊ ſubiuramẽto redeundi dimiſſus. ſi fugiat ad ec-

eccleſiam ſm Jo. an. in addi. ad ſpe. de iure. iur. nõ recidit ſi iniuſte detinebatur. maxime ſi imminet piculum mortis vel mutilatiõis. ſeu peret abſolutionem a iuramẽto: ſi vero iuſte detinebatur. compellẽdus eſt redire vt voluit bar. in. l. relegati. ff. de pe. Nõ tñ dz pati eccleſia vt inuitus abſtrahat. niſi p̃ſtita cautõe de impunitate mortis vel mutilatiõis. ℣ Sextum. Fugiẽs ad eccleſiam ꝓpter debitum. an iſto priuilegio gaudeat panor. in. d. c. inter alia extra. eo. dicit q̃ legiſte in. l. p̃nti. C. de his q̃ ad ecc. ꝫfu. diſtinguũt. Nam ſi debitum eſt ꝓpter tributuz ſ. debitum principi. vt in aut. de mã. ꝓnc. ℌ publicoꝝ. non vero tributoꝝ. vbi no. in gl. ſm pe. vt refert ci. iz q̃ non extrahetur. ſed ibi citabitur ⁊ſi ſe defenderit: bñ quidẽ: ſin aũt procederetur admiſſionem in poſſeſſiõe bonoꝝ: ⁊ita intelligit. d. aut. ℣ plz panor. qz nõ potuit impator ꝓtius ſuum nouiſſimum ꝑdicare immunitati eccleſie ꝓ canones ꝓceſſe. Si vero debitum ꝓpter aliud: nõ extrahẽ imitus ſm oẽs. d. l. p̃nti. ſed in mõ procedẽdi ſunt opiniões. ſed mihi plz opinio ſac. de ra. dicẽtis q̃ dabitur ſibi ſecuritas ſtãdi ⁊ redũdi extra eccleſiã p. xxx. dies. ſ. q̃ ꝛ fidebit aduocatus ad iudiciũ ⁊ iudex ſi dabit ſniam ⁊tra eum ꝓdẽnabit. q̃ aut re deat ad eccleſiam aut ſnie pareat ⁊ cũ hac opi. träſit ci. ⁊ adde q̃ ſi nullo mõdo vult exire conſtituet procuratorem. 4.q.

¶ Quarto querit q̃o ab eccleſia defendi dz qui ad illam ꝫfugit ſn caſu in quo eſt iure defendandus ⁊ dico q̃ exceptis p̃dictis ea ſib⁹ de q̃bus dictũ eſt. ℌ. ſcõo ℌ ſtitere cuz alter grauiter deliquerit: debẽt eccleſie rectores ſeruare illi vitã ⁊ mẽbra: imo ẽt immunitatem ab oi corporali tormẽto. ſeu pena corporis afflictiua. xvij. q. iij. ꝑſtituimus: ⁊ poterũt illũ petẽti ꝓcedere. recepta ꝓus ſup ipunitate eiuo idonea cautõe. ſ. vel furatoria tm. xvij. q. iij. id ꝑſtituimus: vel fideiuſſoria ꝓpenali. ſi timeatur q̃ petẽs iuramẽta nõ ſeruet. ar. de re. ſpo. ex traſmiſſa. ſup eo quod fecit ſi q̃ ꝫfugit. aliaꝝ legitime punirẽdus. extra. eo. inter alia. Potroſ̃ dũ eſt in eccleſia. nec extrahẽdus neceſſitas aut ſpecialia illi negãda: nec moleſtandus. C. de his qui ad ecc. ꝫfu. l. preſenti. Quod ſi quis ⁊tra ecerit. ſciat ſe crimine leſe maieſtatis irretitum. ⁊ vltimo ſupplicio puniendum. d. l. p̃nti. ⁊ eod. titu. l. ij. Ad requiſita natura debitis ereat locis: ita tamẽ quod ad domos aliaꝝ nõ accedat. vij. q. iij. diffinxit. tũc enim capi poſſet. Igitur ſicut dictũ panor. in. d. c. inter alia talis nõ ꝫſequit̃ priuſus remiſſionem. ſed tñ ſignum ad duo principaliter. primo vt indeuiolẽter extrahi. nõ poſſit. ſecũdo vt ampliꝰ de illo delicto dãnari nõ poſſit ad mortẽ. aut altã penã corporis afflictiuã: ſi poterit dãnari pecunialiter. ⁊ aliter ſi in ꝓna: ⁊ dſt eſt in eccleſia poterit agi ⁊tra eum nõ ſolũ ciuiliter ſz ẽt criminaliter ſm eũ. Et aduerte q̃ ſz exeat de eccleſia ex quo ſemel ꝫfugit ad eam. tam nõ pot de illo maleficio corporaliter damnari ſm gl. in. c. reum. xvij. q. iij. ⁊ ſuit ſnia hug. ⁊ ſequitur ibidem archi. 6

¶ Quinto ꝛitur quis. puidebit iſti ꝫfugiẽti de expẽſis. ⁊ dicit q̃ dã indiſtincte q̃ eccleſia: vt in. d. l. p̃nti in fine. ſicut rector carceris. puidebit captiuis. C. de epi. audi. iudices: ⁊ hoc notatur. xvij. q. iij. diffinxit. ſed melius panor. in. d. ca. inter alia diſtinguit poſt hugo ⁊ archi. qz aut ille hz ꝓpriũ ⁊ ſibi. puidebit aut nõ habet ⁊ victum manibus quaerẽs: aut neutrum pot. ⁊ prouidebit eccleſia tãq̃ pauperi. Et adde q̃ ſi hz ꝓpriũ ꝛco vti nõ poteſt. eccleſia illi ſubuenerit. tenetur ad reſtitutionem vbi ſua poterit rehabere. ar. eoꝝ que dicit. g. tho. in quinto. quol. ar. xvij. 5

¶ Sexto ꝛitur ẽs ſit huius imunitatis violator ſi facies violẽtã in eccleſia: ⁊ dico plane eſſe de eo q̃ locũ ſacrũ ingreditur indeuiolẽter ꝫfugã abducẽs. ſed circa alios de quibus eſt dubium dico multa. ℣ Primũ. Qui exiſtens extra cimiterium vel eccleſiã. trahit violẽter eum q̃ eſt intra p ptẽ clamidis extra terminos exiſtẽtẽ. offendit hãc imunitatẽ ſm vincẽtium in. c. ſi. eo. tit. nõ ꝛſie trahẽs clericũ incidere in canonẽ. ſecus ſm̃ goſ. ſi quis de loco imunitatis trahat violẽtẽ ad mortẽ vel aliam penam. qz canon ſolã violẽtiam ꝑdenat. q̃ nõ ſit violẽti. adde ẽt ſi dolo decipitur. Et idẽ panor. ℣ Secũdũ. Qui exiſtẽs in loco imunitatis ꝑmittit exiſtẽtẽ extra. ℌ ſz panor. in. c. ſi. eo. tit. violat eccleſie imunitatẽ quia delictum fuit ibi ꝓncipatum. Iz alibi ꝑſumarum ꝛhz locum. c. ſi. eod. tit. vt. ſ. non defendatur ab eccleſia. ſupple niſi probet ſe id nõ admiſiſſe. ea ſpe vt ꝓtegeretur ab eccleſia. Barro. autem in. l. quod ait. ff. de ad. l. dicit quod potens aliquem de platea extra plateam ſibi illum ꝑcutiẽs. nõ punitur. ſanctꝰ percutiẽs in platea. ſibi dicit q̃ quãdo initium. finis loci. ⁊ temporis ſunt ſimilia. fauore reſpiciendus finem ne de ꝛro ꝓ punitur. ſed quãdo principium eſt licitum hñs cauſam licitam. illud ꝓncipiũ inſpiciemus. ꝓ quo facit optime. l. ꝙ cũ maior. ff. de bo. li. Et q̃ hoc ſolũ dicta q̃ ſequẽs 1. dict. 1. dictum.

Pone q̄ aliq̄s in sultault aliquē in platea. ꝛ fugault cū extra plateā. ibiq̄ p cussit. nō vī eū p̄cutere in platea. Pone aliū casū. Stā te statuto q̄ q̄s sine pena possit in sua pos-sessiōe p̄cutere eū q̄ illā ingredit. si ingre-dit̄re meā possessiōez aggredior. ꝛ extra illā p̄sequor fugiēt̄. ibiq̄ eū p̄cutio licite p̄cu tio. seu occido. q̄z initiū licitū fuit. Tene mē ri p̄dicta. hec ex illo: q̄ / t ex. d. l. q̄ō ait. in-fert q̄ in maleficijs ꝺz in p̄mēri fieri q̄ō fit vno ictu ꝺz durer p ꝺs as illa rixa. Sz tūc dicitur bar. citvex. vbi sunt plures actiōes vt aggressio. insequutio. ꝛ p̄cussio. dictū ꝺs panor. vbi est vna tm̄ puta vnus motus tel p̄secti. q̄ incipit in vno loco ꝛ in alio finit.

3 ℙ Tertiū. Qui existēs in ecclia mādat deli-ctū p̄mitt̄i extra ecclesiā. vel ecōtra existēs extra ecclesiā mādat delictū p̄mitti in eccle sia. vtr̄ violet immunitat̄. vel gaudeat imu nitate p̄sugiēs necne. dicēdum est q̄ ista q̄ō dep̄det ab illa vbi ꝺz delinquere mādator in loco. s. vbi mādault an vbi delictū fuit ex pletū: rdico q̄ rex. in cle. pastoralis dere in di. inversicutio desipisceret. lūcra glo. vī tu nere q̄ ibi delictū p̄mittat vbi illud sequī vel expleī: q̄z sibi ꝺz q̄ citatio facta. f. fines iperū. citatū extra iperū p̄stitutū nō arcta ult: rita sentit bar. in. l. sivt. p̄ponī. ff. de fi deiuss. ꝛi. l. ñ solū. §. si mādato. ff. de iureiur. Sz tñ dic q̄ ēt attribueī fem̄ i loco vbi mā dauit. q̄ō exequēs exequī necessitate iuris.

¶ Septimo q̄rit̄ vtrum violēter in casu illi c to p̄fugā extrahēs de ecclesia teneat illi restituere: rdicit panor. in. d. c. inter alia. cū Bart. in. l. p̄ñti. C. de his q̄ ad ecc. p̄fu. q̄ de iure p̄ōt petere se restitui p̄stine libertat. cū de feto sit p̄uat⁹: p̄cor. ol. 5. vī. et eccl'a p̄ōt agere cū sit spoliata vt l. c. malor. xvij. q. iij. vbi ꝺz q̄ ecclesia ꝺz p excōicationē ad restitutionē p̄pellere extrahentē: ac ēt inter dicere ne a tota domo sua recipiant oblatiōes q̄ō p̄cedit ēt in extrahētes et seruū. Nec enitat iste restitutionē. ēt si sit dñs volēs ꝺ mare sufficiēter ꝺz ecclesie. eius amentiz q̄ō extractionē p̄stari ꝺz nō postea. ¶ Et fa cit hoc ad q̄nē an captus in alieno territo rio peti possit: rdico q̄ sic. p. d. c. minor. ꝛ sic mat bar. in. l. si cui. ff. de accu.

8 ¶ Octauo quer̄tur qua pena puniatur qui talem extrahit violenter. aut p̄stringit. vel negat requiem aut vestes vel victum: et dī co quod iure ciuili incurrit crimen lese ma-iestatis. vltimo supplicio ferendus. dicta. l. presenti: iure vero canonico debet excom municari. ꝛ ꝺdemnari pecunialiter. ꝛ insupo ni sibi publica p̄sta: nec restitui ꝓmissoni. nisi restituat extractū: vt in. d. c. miror. iun cto. c. si quis ꝓtumax. ꝛ. c. ꝺsquis. ꝛ quod ꝺt no. xvij. q. iij.

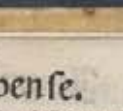

Impense ab impendendo fm̄ azo. sunt triplices. s. necessita-te. i. quibus non facti res erat peritura. vel futura longe de-terior. l. impense. ff. de ver. sig. vtiles. i. quibus nō factis res non erat peritura: sed eis factis melior effi citur: vt si fiat in domo fenestra: ꝛ voluntā-rie. i. quibus non factis res non erat peri tura nec eis factis efficit melior ꝫmenior: vt si fiant in domo picture. Voluntarie non re petuntur nec deducuntur sicut necessarie ꝛ vtiles. sed licitum est abradere sine lesione p̄iudicij status. si abradi possunt mihi alioꝫ vtilitatem afferre alioquin non ꝺz. sed sibi imputet qui fecit: quia donasse vī iuris fi ctiōe. Vide supra expense.

i Impedimentū quo ad matrimo-nium. vide infra matrim. onium. vī. viij. vlij.

i Imperator. vide papa. §. primo. ff. electio. iij. §. iij. ꝛ. v.

Imperium merum est. habere gladium. potestatē ad animaduer-tendum in facinorosos homi-nes: quod ꝫpotestas appellatur. im perium vero mixtum. in dando possessionem ꝓstituit: vt in. l. impe-rium. ff. de iur. om. iudi. vbi gl. vide. De im romento imperatoris coronandi. infra ti-tulamentum: primo ad fi.

Impossibile ꝺz q̄ō fieri aut esse nō p̄t: ꝛ hoc dupliciter. s. p̄tio q̄z simpl'r fieri nō p̄t. siue de facto. vt q̄ celū sit terra. siue ꝺs iurēt q̄ hō furet: ꝛ sic ꝺo q̄z fieri q̄dem p̄ōt. sz cū difficultate. vt q̄ clau dus velociter currat: sicut inuisibile ꝺz q̄ō cū difficultate vī. vñ iuridice impossibile ꝺz tri pliciter. p̄tio q̄ō nō p̄ōt fieri iuste. xxiij. q. ij. sane el p̄mo: ꝛ est in ar. q̄ illud possumus q̄z de iure possumus: sc̄ho q̄ō nō p̄ōt fieri p̄mo de: alle di. xxj. cathanēsis ecc. ꝛ. ff. de ver. sig. l. nepos p̄oculo: tertio q̄ō nō p̄t fieri hone-stevt de ꝺdi. instit. l. filius. vide ēt. §. facere.

Impubes a pube. i. pudentia cor-poris dictus quia hec loca primo lanuginem ducunt. de despon. im pu. puberes. dicitur masculus do nec compleuerit. xiij. annum. femina vero. xij. C. quando tut. vel. cur. l. fi. ꝛ instit. q̄ mo. fi. ꝛu. in p̄in. quod sū. ang. verum dicit quo

ad tutelā non quo ad matri. p̄trahendū: ꝺz tādiu est impubes masculus vel femina: q̄ diu gñare non p̄ōt. vt in. d. c. puberes. i tex. ꝛ in glo. sed hoc non bene ꝺz q̄z illud. c. loquī tur de pubertate naturali: q̄ q̄z cōster i. xiij quo ad masculū. ꝛ in. xij. quo ad feminā com pletur ideo iuridice loquēdo ēt in dicto ter-mino cōpletur. vt p̄z in. c. ex literis. de despon. impu. ꝛ ita cū ray. ꝛ cōster aliūs doc. te net rosel. Impubes aūt fm̄ bart. in. l. talis. C. de his q̄ vt indi. ꝺz non sit idoneus testis in maleficijs. vt. l. in testimonijs. ff. de testi. tñ hoc est vez q̄tū ad plenā p̄bationem: sz ad indicia bene p̄ōt examinari: relicturi ei est sufficiēs indiciū. Non ꝺz ēt impubes tor queri. terrel tñ solēt ꝛ habena vel ferula ce-di. ff. ad senatusco. silelianū. l. j. §. impubere Non potest etiam impubes vel furiosus cō mittere capitalem fraudem. cū desit nō potest mereri penam qua capite puniendus sit. ff. de edi. edic. l. cum aut. §. primo. ꝛ facit. C. de fal. mo. l. j.

i Nanis gloria. infra vana gloria.

i Incantatio. vide infra sortilegiuz secundo.

i Incarceratus. vide supra carcer.

¶ De incendiario ꝛ incendio.

Incēdiarius p̄prie fm̄ rayñ. gof. ꝛ ho. est q̄ auctoritate p̄o-pria incēdit ciuitatem: villam mansionem: segetem et simi lia aliena incēdit malo studio puta odio aut vindicta. xxiij. q. vj. pessimam. xij. q. ij. cū venerabilem. de iniur. si quis domū. ꝛ sic' qui ad hoc dedit mā datum: auxilium vel p̄silium scienter. vt i. d. c. pessimā. Non ergo est incēdiarius q̄ hoc facit auctoritate potentis indicere bellum: nec q̄ in domo vel segete p̄pria nisi ex dolo. vt incenderet aliena fm̄ glo. ray. peccaret tñ abutendo re sua: nec qui malo studio sed casu vel negligentia: q̄z ly ex negligentia te neatur ad interesse. vt de iniur. c. fi. nō tamē tenetur pena incendiarij nisi fuerit culpa tā lata vt luxurie aut dolo. sit p̄prima. vt i. l. pe. ff. de incen. ꝛ concor. gof. ꝛ ho.

1. q̄ō. ¶ Primo vo q̄rit̄ q̄ sit pena incēdiarij: et di co q̄ de iure ciuili est vt ipse igne cremet̄ vel subijciatur bestijs si humiliori loco existēs id fecerit. si vero in aliquo gradu capite pu-nitur aut deportatur in insulam. ff. de incen. l. q̄ edes. ꝛ. l. vl. ape. ꝛ ff. de penis. l. capitaliū ff. ad. l. cor. de sic. l. si quis dolo. De iure vero canonico incēdiarius ecclesie vel religiosi loci: aut cimiterij vel spacij p̄uilegiati in circuitu ecclesie est ipso iure excōicatus post denunciationem a solo papa absoluendus vt dictum est supra excōicatio. vij. excōica-tione septima. incendiarius vero alioꝫ io eorum cum mandantibus consulentibus ꝛ fouentibus est excōicadus. xxiij. q. viij. si ꝺs membrorum. ꝛ. c. pessimam. qui etiam a so lo papa post denunciationem absoluuntur vt dictum est vbi supra. Immo tales alicubi ipso facto habentur p excōicatis ex p̄suetu dine ly re vera sine constitutione aut senten tia excōicatio non feratur. vt supra excōica tio. vij. §. septimo. Ultra hoc autez q̄ scienter ꝛ voluntarie facit. vel ex culpa lata: tenetur de omni damno. de iniur. si egressus. cū. c. se quenti. ꝛ facit. l. si fortuitu. ff. de incen. et non solum de dāno incendij sed etiam rez perdi tarum cā incēdij. ar. c. fi. de iniur. Si vo cul pa fuit levis aut levissima: tūr tenet ad resti tutionem si de hmōi culpis tenebatur. de q̄ supra culpa. §. quarto. non tñ credit peccas se mortaliter. Si vero de contingentib' ni hil omisit non tenetur.

¶ Sc̄ho q̄rit̄ vtrum rapiens bona eoz q̄ 2 patiuntur incendium teneatur ad restitutio nem: ꝛ dico q̄ sic de iniur. si quis domuz nisi haberetur p̄o derelictis. puta quia ignis tā tum inualuit q̄ nullus sine periculo vite po test illis succurrere: ꝛ dñs reliquebat illa in cendio quo casu recipiens non tenetur re stituere necessario. ar. l. si quis mercēs. ff. p derelicte.

¶ Tertio q̄rit̄ vtruz cuertēs domū vicini 3 timēs sue ex incēdio teneat ad restōnem: et dicit ꝺr. ri. de incēdiarijs q̄ non si metu erat iustus. puta q̄z ignis p̄uenerat ad domū vicini vel p̄babiliter dubitabatur vt q̄ tñs erat ventosum ꝛ hmōi. l. iij. §. q̄ō alt p̄tor. ff. de incen. vnde dicit rex. in. l. si alius fecerit. §. est ꝛ alia exceptio. ff. quod vi aut clam: q̄ nullam iniuriam aut damnum dare videt eī picturis edibus: ꝛ facit. l. si quis fume. §. q̄ō ꝺr. ff. ad. l. aquil. Si vero non fuit iustus me tus: ꝛ tunc tenetur ad dānū simplū fm̄ ho. q̄ tñ addit q̄ si a vicinitate domus alicuius di ruta est iusto metu incendij q̄ iudex ex offi cio ꝛ summa equitate facere ꝺz vt ei qualez vicino: tum satisfaciat. p̄ sua parte. ar. l. j. §. equissimum. ff. ad. l. ro. de iac. ꝛ. l. interdum ff. qui po. in pigno. hab.

i Incertoz restitutio. declaratur in fra restitutio. vlij. ꝫ totum.

i Incestus. infra luxuria.

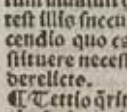

Incorrigibilis dicitur quis corrigi nō potest quod dupliciter est. s. de facto ꝛ iuridice. Incorrigibilis de fa cto ꝺz dupliciter. s. simpliciter. ꝛ sic

quo ad vitia nullus est in via qz sunt voluntaria: & fm quid siue difficulter & sic est io q assuetu vitia: aut ex cõplexione naturali in eis natura ad illa: qz difficile est ꝓsuetudinem aut naturalẽ sensualitatis inclinationẽ euicere. Incorrigibilis ẽo iuridice est de quo iura & iuriste loquunt. Incorrigibilis igit fm bal. ẽz q iudici non paret in extremo iurisdictionis qꝰ est fnia: ꝓnunciat ẽo q non paret. in prin. qꝰ est citatio. Sedm ant. ẽo de butrio ẽz incorrigibilis q postꝰ penitus est cõdẽnatus: itez fertur ad idẽ crimẽ. de sen. ex cõ. vt fame. Et iz non faciat pniam nõ ẽz ꝓpterea incorrigibilis nisi reuertatur ad delictum sic vel ꝓtius nec faciat sui pñtiam iudici. vt lit. non contesta. qñ frequẽter. ℍ. qz dñi facit sui pñtiam vt iudex possit eum apprehẽdere non est incorrigibilis: qz ecclesia adhuc hz quid vltra faciat. de iudi. cum nõ ab homine.

INdefinita ꝓpositio. f. cuius de posito est nomẽ appellatiuum sine signo vlr & pticulariv vẽ ditor tenẽt de vel de enuctione aliqñ sumit ꝓ vlr in turevt cũ lex dicit fur est puniendus: qꝰ ptz ex oibus legibus sic loquẽtibus cuz eoꝝ intellectu. qz natura legis est oto in quibus est medij suũ eadem regula' ꝓcludere: cũ vbi est eadẽ rõ idẽ ius debeat cẽ. ff. ad. l. aquil. l. illud. itẽ qua rõne detraherẽt vnus de tita lege: & alĩ & sic esset frustratoria. Differt tñ indefinita ab vniuersali fm bar. qa vlis cõprehendit oia ex suo ꝓpio significato: non aũt indefinita: sed ex sua rõne iuris interpretatione. vnde vniuersaliter tenetur li heres cum ẽz promitto quod heres meꝰ non tibi obstabit. l. nullus heres meus. ff. de verbo. obliga. l. ij. ℍ. fi aĩs non ẽt certitudo de quo dicereꝝ: & similiter li seruos meos testores dicendo lego seruos meos testores: & oẽs sunt testores. l. lego oẽs seruos testores. non aũt oẽs simplr. l. pall'. quia li testores restringit ad aliqs . Et vlr oẽs indefinita legis vel canonis ius tradere intẽdentis equipollet vniuersali si lege vel canone non definitur. l limitatur. xxxj. qõ. i. qꝰ si dormierit: quod Jo. an. limitat si eadẽ rõ sit omnium particularium in vniuerso comprehensorum aĩs non. vnde si legatur lana non continetur tinea in legato. l. si cui. i pn. ff. de lega. iij. sed si legatur omnis lana etiã tincta cedit legato. l. pediculis. ℍ. labeo. ff. ẽaur. & arg. leg. in. c. vt circa. oe elec. li. vi. Similiter etiam fm aliqs si obligo bona mea non significat vlr qz super tex filij naturales & concubina non continentur: qz ex natura istarum rerum quis ita ad illas afficit qõ nunqꝫ vel raro eas obligat & ꝓpr in obligatione eas noluit comprehendere immo nec comprehẽdũtur si dicatur omnia bona mea qz significatum sumitur ex verbis & cõi mõ agẽdi seu obligãdi cũ debeant ꝓba deseruire intentioni non econtra. 22. q. v. humane aures. xxviij. di. secnlo. ſ. q. ſ. marchiũ. de ꝓbo. signi. intelligentia.

¶ De indiciis.

INdicium dictum ab indicando seu notificando est medij intellectualis ẽ ita tio elicende ex aliqua singulari circũstantia insurgens. C. de rei vend. l. indicia & melius in. l. fi. C. de. ꝓba. vide supra fama. ℍ. vij. Indicium aũt plenum fm bar. in. l. ea ꝙdez C. de accu. est diuinatio rei ꝓ signa sufficientia per ꝙ animus in aliq̃ tãq̃ ẽo quiescit et plus inuestigare non curat. vt. d. l. indicia. semiplenum vero est presumptio fortiter mouens aim ad aliquod credẽdum vel dicendum. de quo in. l. cum ꝓbaria. ff. de ꝓbatio. ꝓ quo nota q̃ triplex est indicium. f. leue adiciendum violentum qꝰ ꝓbationem facit & ꝓbabile qꝰ mediat inter hec: & facit ꝓsumptionem: & sufficit ad torturam de quo infra inquisitio. j. ℍ. xj. in fine. & inquisitio. ij. ℍ. ix. Adde fm paridem deputeo in suo tractatu de sindicatu q̃s indicium cui frequenter contingit abesse veritatem est leue. arg. in. l. non homo. C. vnde cogna. est vero graue si el frequenter veritatem ꝓtingit adesse & equiparatur ꝓsumptioni iuris vt no. ꝓ ci. in. l. metum. ff. de dolo.

¶ Primo vero queritur qualiter ꝓbeꝫ indicium: & dico q̃ ad minus ꝓ duos testes. vt est glo. & ibi doc. in. l. fi. C. fami. her. & bart. in l. fi. ff. de que. & ang. in. l. fi. ff. quod me. cau. & bal. in. l. qui ꝓponebatur. ff. de leg. ij. et vt reo ꝓiudicent oportet testes citari atq̃ iurare aliter non ꝓiudicant vt no. in. l. si qꝰ de adul. 1. q.

¶ Sedo q̃ritur vtrum sufficiat indicia vnuz ad ꝓcedendum contra aliquez maxime ad torturam: & dico q̃ non regulariter sed ꝓ pz q̃ sint plura. vt no. glo. & bar. in. l. ſ. ℍ. occisorum. ff. ad ſillcia. & bal. in. l congruit. ff. de offi. ꝓſi. Teneret tñ ꝓcessus si non opponeret ꝓ illis plura non ꝓcessissent indicia: sed tamen damnari non posset etiam si in tormentis esset confessus & postea rat ificauit. vt est tex. cum glo. & ibi bar. in. l. pe. de q̃. secus si sponte 2.

si sponte ã sine tortura esset ꝓfessus fm pe. de anch. in cle. j. de homi. Aliquando tamẽ sufficit vnum indicium. pura testis vnus integer & bone fame & omni exceptione maior. l. nulla exceptione repellibilis fm panor. in c. primo de ꝓbat. & in ca. j. de testi. q̃ testificat q̃ vidit aliquem ꝓmittere tale maleficium: & tunc potest poni ad torturam ad inquirẽdum: vt dicit panor. in. c. cuz in ꝓmptione de reg. iur. & no. glo. & doc. in. l. si qꝰ. C. ad l. iul. ma. & barto. in. l. j. ℍ. ij. & l. maritus. & l pe ff. de q̃. & bal. in. l. fi. C. fami. her. & fall. in l. fi. C. de que. & ange. in. l. fi. ff. de que. sed intelligẽ si testificatur super facto. vt vidi ticiũ occidere secus si super indicio. vt vidi ei cum cum gladio euaginato: de quo barto. in. l. fi. C. fami. her. & in. d. l. fi. ff. de que. & panor. in. c. iij. loco de ꝓba. & in. c. super eo. ei ij. de testi. Et simlr ꝓfessio extraiudicialis rei si est homo male vite & ꝓditionis vt dicit bar. in. l. fi. de que. Item si iuuenis inuenitur exire de domo pulchre mulieris. vel cuz ea inuentus est in locis secretis & aptis ad fornicandum. vt no. in. c. litteris de ꝓbum. & hmõi. Et ita videtur arbitrio iudicis relinquendum quando indicium vnum sufficiat: maxime si procedit ex officio suo. Concluditur ergo no. dictum panor. in. d. c. cũ in ꝓmptione: & Barto. in. l. fi. ff. de quest. q̃ que indicia sufficiant ad questionem. nõ potest dari certa doctrina sed relinquendũ est iudicis arbitrio: & similiter eius arbitrio relinquitur vtrum sufficiat indicium vnũ: vel plura requirantur fm ang. in li. de maleſi. Adde etiam q̃ duo indicia leuia ꝓstituũt vnum sufficiens ad torturam. fm bar. in. l. 3 fi. ff. de questi.

¶ Tertio queritur vtrum sufficiant indicia si reo non detur copia & aduocato suo: & dico q̃ non. vt. l. custodias. & ibi glo. bar. ange. et Jmo. ff. de pub. iudi. quod limitat ang. in. l. si vacantia. C. de bo. vacan. nisi quando iudex ꝓcedit ex mero officio suo & non ad ꝑtem. vt no. dominus ant. in. c. qualr et qñ el. ij. de accusa. 3

¶ Quarto q̃ritur vtrum fama sit sufficiens indicium: & dico q̃ non. f. quo ad torturã ẽz bar. in. l. j. ℍ. idem cornelio. ff. de que. nisi ligatur cum aliis indicijs. Fama tñ cum vno teste in ciuilibus facit plenam ꝓbationem vt in. c. veniens. ei. j. de testi. secus in criminalibus & ipsa sola aliqñ inducit purgationem canonicam. vt infra infamia. ℍ. ij. aliq̃ tñ volunt q̃ infamia vehemẽs faciat indicium sufficiẽs. de quo vide paridẽ vbi supra 4

¶ Quinto queritur. vtrum particeps criminis interrogatus vel sua sponte dicens: faciat indicium contra socium: & dico q̃ nõ vt no. bar. in. l. j. ℍ. si seruus. ff. de que. maxime cum omne indicium debeat ꝓbari ꝓ duos testes. vt ℍ. j. dictum est similiter nec pater vel filius aut alij communales: de quib' in l. parentes & liberi. C. de testa. vt no. bart. in d. ℍ. idem cornelio. & hoc qñ nulla alia indicia vrgentia precedãt. Et ideo socius de socio non est interrogandus. l. fi. C. de accusa. Fallit in assassinis. vt no. glo. in. l. non ideo minus. C. de accu. & in delictis in offensaz generalitatis. vt no. bar. in. l. repl. ff. de quesli. sicut sunt latrones & hmõi vide infra inquisitio. ℍ. ij. parti. v. Unde liez vnus testis omni exceptioni maior deponens directe super facto principali puta qz vidit committi tale maleficium faciat indicium sufficiens ad torturã vt dictum est. ℍ. ij. tñ supradictus socius ex quo suum crimen est confessus: est infamis saltez infamia facti: ideoq̃ non est testis omni exceptioni maior. Uñ Bal. in. c. j. ℍ. sacramẽtum de ꝓsue. rec. feu. dicit illud dictum. f. vnum testem facere indicij. debere intelligi si est vite. pbate vel bone opinionis. nec põt haberi suspectus familiaritate vel mala fama. aut alia causa iudicis arbitrio: lõ fm eum infamis infamia facti nõ est idoneus testis. vt no. etiam ipse Bal. in. l. fi. C. de reꝫ. re. p no. ibi ꝓ glo. quod tñ fallit quãdo de crie agit ciuiliter fm Panor. l. c. qñ. de testi. de quo vide supra causa. ℍ. v. si vero agatur criminaliter. vide eundem Jmo. c. j. de ꝓbat. & dic q̃ tũc materia est p legistas & canonistas inuoluta: & forte dici posset q̃ particeps criis tũc facit idicij dupliciter. ꝓio qñ sine socio delicti cõmitti nõ potuit vt formicatio & sodomia: & nõ apparet rõ quare magis nomi net hũc socij q̃ illuz: & sedo gñaliter qñ ex plecturis tollit illa ꝓsumptio qua rõne infamie suspectus est de veritate: vt qz nõ est astutus nec subornatus. nec ipenitens. & res est verissimilis & hmõi que iudicis arbitrio relinquunt. maxie & si ꝓcedit ex officio suo. Et ita sentit Bal. l. c. l. ij. ℍ. sacramẽtũ tertio in calib' in q̃bus põt qs interrogari de socio fm Ang. & paridẽ vbi supra. Quando autem possit quis interrogari de socio. vide Panor. in. c. primo. de ꝓfessis. & in. c. quoniam. de testi. 5

¶ Sexto querit quid si essent duo vel tres testes singulares. iuxta dicenda ifra testis. ℍ. ij. & dico q̃ nullo mõ ꝓtungi possunt ad faciendum indicium nisi aliquis sit testis omni exceptione maior vt dictum est. ℍ. ij. & v. & 6

multo minus ad faciendam probationem. Ratio quia cum duo testes requirantur regulariter vt dictum est. tales non sufficiunt quia vnum quodq; dictum de per se imperfectum est: ita no. bald. in l. si quis ex argẽtarijs. ℍ. ff. de eden. & p3 p ñō. p dominum aut. in. c 13 de testi. dum loquitur de probatiõe p testes singulares. Nec obstat q; vnus testis deponens sup facto principali. iungatur cũ3 probatione fame: vt probatur in. l. iij. ℍ. eiusdem. ff. de testi. & p bar. in. l. admonẽdi. ff. de iurefur. istud enim est q; hic est perfectum. s. vnus testis integer vt dictum est. & fama que faciunt perfectum indicium. vt no. barto. in l. de minore. ℍ. si plures. ff. de que. Item non obstat q; due probationes semiplene diuersi generis coniungantur ad vnam plenam faciendam. iuxta no. p bar. in. d. l. admonendi. q; illud verum est quando coniunguntur ad eundem actum: sed diuerse probationes diuersorum actuum & generum. nunq; ad faciẽdam plenam probationem ꝓiungunt. Iste est casus ita deducit bal. in l. obseruare. C. quo. ap. non. re. et posuit do. an. in. c. veniens. el. s. de testi. Ex ꝗbus infertur q; due mulieres dicentes se peccasse cum aliquo. iungi nõ ꝑñt ad faciẽdum indicium perfectum. necad arctãdum ad veritatem dicendam: etiam cum aliquibus coniecturis: maxime cum deponant de delicto in earum corpore perpetrato. iuxta notata per barto. in. l. si quis in graui. ff. ad senatusconsilentianum vbi dicit quod nullum faciunt indicium: et idem Ange. in l. ij. C. de cal.

Indulgentia est ire filla: que audire aut videre non valet eũ cui trascitur: & cõmuniter est venialis: mortale vero per accidens. vt forte ratiõe scandali vel q; negat loĝlam aut respõsum vel huiusmodi in casu in quo diuino ꝑcepto tenetur. de quo vide supra charitas. ℍ. quarto & quinto.

Indutile ſm glo. sum. iij. q. ij. sunt quintuplices. Vide ibi.

De indulgentijs.

Indulgentia nobis p scripturã minime innotuit. 13 inducaf illud. ij. cor. 5. ſi quid donauī vobis: sed nec p dicta antiquorum doctor. sed modernor. Dicitur eñ gre. indulgentiã septẽnem in stationib' rome posuisse: & q; ecclesia hoc facit & fuat. credendum est ita esse: q; regitur spũ sã. Indulgentia ergo ab indulgeo dicta est q; multa significat: primo. s. gratie collationem: sicut papa alicui ex potestate aliquã indulsit scilicet assiduitate alicuius exercitij vel operis. vt idem sit indulgere q; operã dare sicut ex ꝗbus indulgere gule. & tertio remissionẽ debiti vel actionis cuius habet ius aduersus aliquem sicut qui ex actione iniuriarum aut pecuniar. indulget p remissionẽ: & deus indulgere peccata ex. Igitur p aliquã similitudinez ad ꝑdicta indulgẽtia multa significat de quo vide: archi. & ge. in. c. indulgentie. de pe. & re. lib. vi. a ꝗbus solũ dissentio i hoc q; indulgentiã dicũt aliqñ vocari ius coe. xxiij. q. ij. interfectores. & xxxv. qõ. vj. de incestuosis. sed hoc non ex ꝓprie. sed q; aliqñ fuit indulgentia bene põt esse ius coe ſm gl. in. d. c. interfectores. Unde dico q; indulgentia ꝑmo significat concessionem gratie. vt lit. pe. c. ſi. de priull. duclum. & secõ ipsam alicuius operis assiduitatem ex alio modo ẽx verbum et tertio ꝓpriſſime significat remissionẽ sine relaxationem debiti ex pte eius cui indulgef sine actiõis ex pte indulgentis: siue relaxet actionez in iuris rigore dispensando. vt di. lxxvij. c. ſi. in ſi. de elec. dudũ el scõ. siue penã ad quã ꝗsi obligat. ij. q. iij. ſi quez. ℍ. vnde. Et q; quãtũ ad effectũ idez est remittere debitum. et dare vnde illud soluat ide gnarto ex indulgentia donatio illius quo ꝗs debitum soluit: sicut si factor vel iconomus alicuius magni dñi. de thesauris quos habuit a dño vel seruio eius eo volente daret debitori eiusdem dñi vnde solueret illi vel offerret ipsi domino pro eo: diceret debitum idulgere: non quia indulgeat: sed q; facit vt illi debitum non imputetur a domino ac si esset remissum. Et sic sumitur indulgentia in ꝓposito vt patebit per. s. Tho. statim. Unde indulgentia non est remissio pene vt diffinit sum. ange. nec relaxatio eiusdem vt dicit sũ. ro. quia ecclesia facit indulgentias quãtum ad omnes penas. et tamen non absolvit ab omni pena: vñ. s. Tho. in. iij. di. ij. q. j. arti. iij. q. j. ad secũdum. soluens ad illud motiuũ q; inferior. i. papa absoluere nõ põt a pena ad quam ſupior ligault. idest deus dicit: q; iste qui indulgentias suscipit nõ absolvitur simpliciter loquendo a debito pene: sed datur sibi vñ debitum soluat. Est ergo idulgẽtia ecclesiastica donatio alicuius sumpti de thesauro spũali ecclesie. facta peccatori vt inde satisfaciat deo penar. creditori: et hoc clarius patebit. ℍ. sequen.

Primo vero queritur quid est fundamentum et ratio faciendi huiusmodi indulgentias: et dicit. s. Tho. vbi supra sic. Rõ quare valere ꝑñt indulgentie est vnitas corporis mistici. in qua multi in opibus ꝓpie. supererogauerunt ad mẽsuram debitorum suorũ & multas tribulatiões suluste substinuerũt patiẽter. per quas multitudo penarum poterat expiari. si eis deberetur. Quorum meritorum tanta est copia. quod omnẽ penam debitam nunc viuẽtibus excedunt: & ꝓpter meritum xpi: quod & si in sacramẽtis operetur: non tamẽ eius efficacia in sacramẽtis includitur: sed sua infinitate efficaciam sacramentor. excedit. Dictum est aũt supra q; vnus pro alio satisf facere põt. Sancti autem in ꝗbus supabundantia operũ satisfactionis inuenif. non determinate. p isto qui remissione indiget. hmõi opera fecerũt: ab' absq; omni indulgẽtia remissionẽ ꝓsequeretur: sed cõiter pro tota ecclesia: sicut apostolus dicit se implere ea que desunt passioni xpi in corpore suo. p ecclesia ad quam scribit. ij. cor. s. Et sic ꝑdicta merita sunt cõmunia toti ecclesie. Ex autem que sunt cõia multitudini alicui distribuũtur singulis de multitudine. ſm arbitrium eius qui multitudini pest. Unde sicut aliqs ꝓsequeref remissionem pene. si alius pro eo satisfaceret: ita si ei satisfactio alterius sibi p eum qui põt distribuitur hec ille. & est cõmunis opinio theologorum in iij. di. xx. & canonistar. in. c. indulgẽtie. De pe. & re. lib. vi. & cle. vnica de reli. & pe. san. & in. d. c. quod aũt Summa autez ange. ab isto fundamẽto declinans dicit cũ Frã. de mayro. q; cum merita sanctor. sint vltra ꝓdignum remunerata a deo. & exhausta. dãtur solum ex merito xpi & passionis eius: ex istud arguimẽtum fuit soluti anteq; factum a. Pe. de palu. in. iij. ea. di. sic dicẽte. Opus bonum penale sanctor. dupliciter ꝓsiderari põt prio. s. inquãtum meritorium. & sic non transgredif ꝑsonam meritis. nisi solum merituz xpi. q; sibi & aliis meruit: & sic nullus plus meruit quam acceperit vel accepturus sit in seipso. Et scõ inquãtum est satisfactorius & sic multi sancti plus satisfecerũt quã debuerunt. Quia ergo sancti plus substinuerũt quã meruerint & nõ solum ad merendi sed & satisfaciendi. & p se quidẽ prio. deinde pro omnibus indigẽtibus ſm intẽtionem ecclesie &c. hec ille. & ex casibus dictis & sancti Tho. elice q; actus qui vtrute tripliciter sanctis fecerunt opa satisfactoria. prio pro se. secõ pro aliquibus determinatis personis vna vel pluribus. tertio pro ecclesia. Adde secũdum eundem quod liberatio a pena tota vel ꝑte eius ẽ in sacramẽtis & indulgẽtijs: sed in indulgẽtijs ex solutione. in sacramẽtis ex mera liberalitate dei: quia dicere q; in eis deus nihil remittat nisi quãtum sibi soluit aut de thesauro cõis ecclesie. aut de thesauro cordis vel corporis. vel auris. est dicere deum minus liberalem. hec ex illo.

Scõo queritur vtrum indulgẽtie valeant & ad ꝗd seu que pene per indulgẽtias remittant: & dicit. s. Tho. vbi supra quod ab omnib' ꝑcedit idulgẽtias aliqd valere: q; impium esset dicere q; ecclesia aliqd vane faceret: sed ad ꝗd valeant fuerunt multe opiones vt colligit ab ipso ibi & a glo. in. c. qõ aute. de pe. & re. sed omnes aut sunt ita absurde q; nec reprobare nec recitare eas dignum est. vel reducunt ad istam quã. s. doctor ibi recitat & que dicit q; non valent ad absolutedum a restu pene quaz ꝗs in purgatorio ex iudicium vel merek. sed valẽt ad absolutedũ ab obligatione. qua sacerdos obligauit penitẽtem ad penam aliquã. vel ad quã. etiã ordinat ex canonũ statutis. Sed hec opinio inquit non vt vera: prio q; est expresse cõtra priuilegium petro datum: vt qõ in terra remitteret remitteref & in celo: vnde remissio que fit quãtum ad forum ecclesie. valet etiã quãtum ad forum dei. Et ꝓterea ecclesia huiusmodi indulgẽtias faciens. magis dãnificaret ꝙ iuuaret. q; remitteret ad pẽas graiores. i. purgatorij absoluendo ab iniunctis. Et ideo aliter dicendum quod valent & quãtum ad forum ecclesie & quãtũ ad forum dei. ad remissionẽ pene residue post ꝓritionem et ꝓfessionem et absolutionem. siue sit iniuncta siue non. hec ille: idest siue sit iniuncta ꝑ sacerdotem vel canones. siue nõ sit ab eis iniuncta sed a deo iniungenda. Et hec ẽ vera & cõmunis opinio quam sequit Bossr. Jo. an. & Panor. in d. c. quod autem. & communiter alij canonistę ibi: & theologi. in. iij. distio. xx.

Tertio queritur quãtũ idulgẽtie valent in remittẽdo ꝑdictã penam: et dicit. s. Th. de hoc multas esse opiones. Prima dicit q; indulgentiar. valor mensurat ſm intensam suscipientis deuotionẽ nec valẽt quãtũ pdi de homines ad bñ faciendũ alliciat: ex ꝓtractoritatis si in ea deprehenderef aliqd falsitatis ſm Aug. in epistola ad Iero. ita & ecclesia nõ haberet: Secũda dicit q; valẽt quãtio indulgentiã q; forte min' estimat qõ dat: aut recipientis q; min' pap' estimare posset qõ dat: ex iudicio bonor. pensata ꝓditiõe ꝑsone. eruditate et necessitate ecclesie. Sed hec opinio stare non potest: primo quia ſm

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc indulgentie non valerēt ad remissionē sed magis ad quādam ꝓmutationē. ⁊ ꝓterea ꝓdicatio ecclesie non excusarēt a mēdacio. cum q̄libz indulgētia ꝓdicēt longe maioꝛ quā iusta estimatio possit acquirere pēsatis omnibus ꝓdictis: sicut cuꝫ adeūti vnā ecclesiam dant septem ānī. cuiusmodi indulgētias &c. rōne instituit in stationibꝰ. Ade q̄ aliquādo ꝓ remissione ꝓdicāt indulgētia maioꝛ: ⁊ ꝓ eadē aliq̄n maioꝛ aliquā do minoꝛ. ℙ Tertia dicit quod quātitas remissionis. non mensuratur ꝑm deuotionem suscipiētis tātum. nec eius qđ datur. sed ꝫ cām ꝓ qua indulgētia datur: ad quā ꝫ q̄ hō accedit ꝑm hoc ꝓsequit remissionē indulgētie. vt in toto vel in pte: sed ꝑtra quia ꝑm hoc saluari non pōt ecclesie ꝓsiectudo. que. p eadem cā interdū maiorē interdū minoꝛem indulgētiā ponit: sicut rebꝰ eodē mō se habētibꝰ visitātibꝰ vnā ecclesiā aliq̄n ānuꝫ aliq̄n dies. xl. dant. ,put gr̄am facere volnerit papa indulgētiam ꝓcedēs. Et ideo dōm q̄ quātitas effectus ꝓsequitur quātitatem cause. cā autem effectiua remissionis pene indulgētiꝰ. non est deuotio aut labor. aut datum recipientis. vel cā ꝓ qua fiunt. sed abūdātia meritoꝝ ecclesie. que sufficit ad totam penam exp̄dāz: vnde non opꝰ ad aliquod illoꝝ ꝓportionare quantitatē remissionis. sed ad merita ecclesie que semper superabūdant. ideoq̄ ꝑm q̄ applicant ad ictuꝫ remissionem ꝓsequit. Ad hoc aūt q̄ isti applicentur. requirit auctoꝛitas dispensandi hmōi thesaurum: ⁊ vnio eius cui dispēsatur ad eū qui merebatur. quod est ꝑ charitatē: ⁊ ratio dispēsandi ꝑm quā saluāt intentio eoꝝ qui opa meritoria fecerūt: q̄ fecerūt ad honorē dei ⁊ vtilitatē ecclesie in ḡnali: vñ eis causa vergēs in vtilitatē ecclesie ⁊ honorē dei. est rō sufficiēs indulgētias faciendi: vnde ⁊ dari pōt ꝓ tempoꝛali bꝰ nō simplr sed ordinatis ad spiritualia. pura repressionem inimicoꝝ ecclesie pacē eius turbātiuꝫ ꝑstructionē ecclesiaꝝ ⁊ pontifi ⁊ hmōi vñ non dat ibi spūale ꝓ tēporali ꝫ ꝓ spūali. Et ī hō dōm est q̄ indulgētie simplr tm valent quātum ꝓdicatur modo ex pte dātis sit auctoꝛitas: ex pte recipiētis charitas: ex pte cause pietas: que honorē dei ⁊ vtilitatez primi ꝓpterhēdit: ⁊ in arbitrio dātis est taxare quantū de pena p indulgētiā remittat q̄ ista remissio ē effectꝰ clauis iurisdictōis cū nō pertineat ad clauē ordis. vt dicēt: talis aūt effectꝰ subiacet hoīs arbitrio. nō aūt effectꝰ clauis ordinis. Nec ꝫ hoc fit nimis magnū foꝝ. cū misericordia dei aut diuine iustitie derogatur

Resoln.

Requisita ad indul.

3

qz nihil de pena dimittit. sed pena vnius alteri computat. Si tamē q̄s ita ordinate remittat ista quod hoies quasi ꝓ nihilo ab operibus pie reuocentur: peccat facies tales indulgētias: ⁊ nihilominus q̄s plenam indulgētiam ꝓsequit. hec ex. 9. Tho. Ex quibus ꝫ q̄ ſ ꝫ indulgētia esse decem dieꝝ valz de cem dies. ⁊ ſ ctum. valet cētum ⁊ generaliter tantū valet quantum sonat: mō adiint illa tria que dixit. s. Tho. ⁊ adde quartum quod ipse tanquam manifestum tacuit. q̄ seruetur forma ꝓcessionis. idest fiat id quod mandatur ⁊ sub cuius ꝓditione indulgētia concedit̄.

4

¶ Quarto querit quomodo intelligendus sit iste valoꝛ decem aut centum dierum. vel hmōi: ⁊ dico q̄ ꝑm eōem doctrinā ꝓcipue albe. ⁊ ꝑſi. ⁊ Archie. ⁊ est mēs. s. Tho. cuꝫ ꝫ q̄ tm valēt quātū sonāt ītelligit q̄ si dicunt dies esse cētum nō sunt tm nonaginta: sed sunt cētum valētes tm ad remissionem pene quantū cētum dies pnie ꝑm taxationem facētā a iure vel sacerdote vel iustitia diuina: q̄ ist̄ dies non sunt dies celi seu purgatoꝝ ꝫ mūdi. Et ītendūt q̄ ist̄ dies cētum tm valēt quātum si q̄s centū dieb⁹ faceret pniam ꝑm eōem iuris vel sacerdotū vel iustitie diuine ꝓpositionē factā vel fiendā: ītelligēdo quod ista taxatio fiat ꝑm diuinam iustitiaꝫ principal'r ꝑm canones ꝓ⁹ ⁊ arbitriū sacerdotū secundario: in quātum taxāt ꝑm iustitiā del non declinādo ad minus q̄ valerent plus. nec excedēdo in plus. q̄ valerēt mīn⁹. ꝫ ad illud plus iusto ꝓpositū iam non teneꝛēt peccatoꝛ: q̄ esset illi remissum non rōne indulgētie que nō dat nisi in ordie ad veruꝫ reatū pene ⁊ nō existimatū. ꝫ explicita voluntate ꝓnētis q̄ supueniēte. indulgētia nō ītēdit ligare ad aliq̄d si forte plus iusto p errorē ꝓposuit. Isti aūt dies sic taxati nō valent ꝑcise cētum purgatoꝝ: q̄ cū sorti sit diuersum. forte q̄ dico non rñdeꝛ dicit ꝫ paucis diebus pōt q̄s hic soluere pniam. ibi longo tpe pagēdam: ideoq̄ ꝑm ꝓdictos. cētū dies indulgētie eq̄pollētes centū dieb⁹ pnie. non sunt dies purgatoꝝ. s. quātū est ex ītētione ecclesie: sine isti dies rñdeant illis siue non. vñ ꝑm Herue. in. iiij. dist. xx. ⁊ pisanum ⁊ cōmunez doctrinā. sicut centum dies penitentie plus valent vni quam alij rōne maioris deuotionis: ita ⁊ centum dies indulgentie a. s. q̄ vnus p hoc abolere poterit magnuꝫ tempus purgatoꝝ puta ānū. alius ꝓ parum. puta dimidiū ānū: q̄s tm locū habere non vī vbi plenarie dat vel p aliquā determinata ꝑte peccatoꝝ puta. tertia. vel dimi-

dia ⁊ hmōi. Cum opinione ꝓdictoꝝ trāsit supple. ⁊ sum. ro. sed sum. ang. dissentit ℙ tū ad hoc q̄ illi dies plus valeāt vni q̄ alteri rōne maioris deuotōis: q̄ inquit vī derogare verbis indulgētie cum dicatur q̄ dat indulgētia tot annoꝝ. debeat intelligi de annis vere ꝛoptime pnie fidē: q̄ ꝛba in potiori signi ficato sunt intelligēda. ⁊ latissime in bñficio pncipis. de ꝛb. sig. olim tibi: ꝫ illud suū motiuū nihil est: q̄ que dicit de' latissima intellectiōe verboꝝ vez est. si hoc patēt intētio pncipis p verba ⁊ alia indicia depte hēsa: qđ nō est in ꝓposito. q̄ cū dicit papa centū dies de iniūctis sibi penitētijs relaxamus. loquit de' pnia explenda per istū. ⁊ nō de optima explebili p alium deuotiorem.

carpit sū. ang.

5

¶ Quinto q̄rit̄ q̄ indulgētia ex pte dantis. q̄s. s. ⁊ qualiter eā dare possit. ⁊ debeat: ⁊ dico multa. ℙ primū. S. thom. in ista gōne fundamētu tribuit. in. iij. sniaꝝ. vbi. s. ar. iij. q. s. sic virtualiter dicēs. Indulgētie hīt effectū ꝑm q̄ opera satisfactoria vnius cōputaī alteri nō solū ex vi charitatis sed intentiōe operātis aliquo ad illū directa. Sz intētio alterius ad alterū pōt tripliciter diriḡi. Primo in singulari. sicut cū q̄s. p alio determinate satisfacit. alicui libet pōt alteri sua opa cōlcare: ⁊ sic do in spāli vt cū q̄s orat p sua ꝓgregatiōe ⁊ familiaribus. ⁊ benefactoribus. ⁊ ad hoc ordinat ēt sua opa satisfactoria: ⁊ sic q̄ ꝓgregatiōi pest pōt illa alteri cōlcare. applicādo intētionē illoꝝ q̄ sunt de ꝓgregatiōe sua ad hūc determinate. tertio in ḡnali. sicut cū quis opera sua ordinat ad bonū ecclie in ḡnali: ⁊ sic q̄ pest eccl'ie ḡnaliter. pōt opera illa applicare cōlcā do intentionē suā ad hūc vel illū. Et q̄ homo est pꝰ congregationis ⁊ congregatio ecclesie: ideo in intentione priuati boni includitur intentio boni congregationis ⁊ boni totius ecclesie: ideo q̄ pest ecclesie pōt excōlcare ea que sunt ꝓgregationis ⁊ huius hois: ⁊ q̄ pest cōgregationi ea q̄ sunt huius hois sed nō conuertitur. Sed neq̄ prima cōlcatio neq̄ secūda indulgentia ēt: sed solū tertia: ꝓpter duo ꝓmo q̄ ꝑ illas cōlcationes q̄nis hō soluatur a reatu pene q̄tū ad deū: tñ ꝛ soluit a debito faciendi satisfactionē iniunctā ad quam obligatus est ex ꝓcepto ecclesie a quo etiaz debito absolutur p sc̄am: sc̄o q̄ in vna p sona vel in vna congregatione nō est indeficientia meritoꝝ vt sibi ⁊ olbus alijs valere possit. vnde iste nō absolutur a pena debita p tota nisi tm determinate p eo fiat q̄tum debeat: sed in ecclesia tota est indeficientia meritoꝝ ꝑcipue ꝓpter meritū xp̄i: ideoq̄ so

1. dict.

lus ille q̄ ꝓficitur ecclesie potest indulgentiam facere. Sed cum ecclesia sit congregatio fidelium: ꝓgregatio aūt hoim sit duplex ſ. economica. vt eoꝝ q̄ sunt de vna familia ⁊ politica vt eoꝝ q̄ sunt de vno populo: ecclesia assimilatur congregationi politice: q̄a ipse populus ecclesia dī: sed cōētus diuersi vel parrochie in vna diocesi. similiaī congregationi in diuersis familijs vel officijs. Et ideo solus ep̄s ꝓprie ꝓlatus ecclesie dī: ideoq̄ ipse solus quasi sponsus annulum ecclesie recipit: ideoq̄ solus hz plenam prātez in dispensatione sacramētoꝝ. ⁊ iurisdictiones in foro causaꝝ quasi ꝓsona publica: aliī aūt ꝑmqđ illis ab illo cōmittit. Sed sacerdotes q̄ plebibus ꝓficiuntur non sunt simplr ꝓlati: sed quasi coadiutores. vñ in ꝓsecratione sumus tanto magis his auxilijs indigeni⁹ ꝓpter quod etiam non oia sacramenta dispēsant. Unde sacerdotes parrochiales vel abbates. aut alij huiusmodi prelati nō possent hmōi indulgentias facere: hec ille: q̄ intendit quod hoc potest papa ex ꝓpria auctoritate. ep̄us vero colpso quod est episcopus ex cōmissione generali pape hoc pōt ꝓticulariter in ordine ad subditos suos: reliq̄ vero solum ex cōmissione spāli. ⁊ hoc ēt inuit ho.

2

ℙ Secundum. Secūdum docto. in. c. q̄s autem. ⁊ in. c. cum ex eo. de pe. ⁊ re. indulgentiam ꝓcedere pōt. ꝓtio solus papa plenarie in toto oꝛbe. q̄ solus assumptus est in plenitudine potestatis. d. c. cum ex eo. et. extiij. q. j. quodcunq̄. Et ꝛsecūdo legati dñi pape pñt ꝓcedere perpetuam in terminis sue legationis sicut et statuta perpetua facere. de of. lega. c. fina. in ter. et in glo. Et tertio archiepiscopus in sua ꝓuincia et ep̄s in sua dyocesi: mō non excedāt summā dierū. xl. et si detur a pluribus vel vnum annum in dedicatione basilice et non plus. ēt si dedicēt a pluribus. vt in. d. c. cum ex eo. et c. nostro. eo. tiē. in. d. c. cum ex eo. limitat nisi in foro penitentiali in quo poterūt concedere plures annos modo faciant dyocesrē. et idē Ho. l. c. into alij ꝓlati inferiores siue seculares siue regulares. vt abbates et huiusmodi et specialiter ꝓ scripōe. non aliter. vt in. c. accedentibus de excē. ꝓla. q̄ hoc est dignitatis ep̄alis. vt in ter. in. d. c. accedētibus: possunt tñ cōlcare bona sui collegij. Et quinto omnes sacerdotes in foro pnitentiali dare possunt indulgētiam his quos possunt absoluere: ꝫ sum.

ange. ꝛ rof. ꝑtra supple. que adducit ad hoc multos doctores: ꝫ ex ꝓmissis ꝑz hoc ee impossibile, ꝓpter loquẽdo doctores aũt quos allegat nil aliud sentiũt nisi q̃ sacerdos potest penam debitam minuere peccatori nõ applicãdo merita p̃ modũ indulgentie: ꝫ augendo erubescẽtiam. ꝛ contri. ionem virtute clausum: ꝛ exhibendo ministerium in sacramẽto in quo deus aliquid remittit: et orando pro peccatore: ꝛ etiam minuendo penam canonum: ꝛ ab alio iniunctam in casu quo mimi ꝛ mutari põt ꝑsũ ad aliquid particulariter iniunctum. sed non sic quia vere peccator teneat ad illud aut ad equi-
3 ualens si illud meruit hic vel in purgatorio quod facit indulgentia. ℣ Tertiũ. Electus ꝛ confirmatus in eccl̃a sed nõdum ꝓsecratus ꝓcedere põt indulgentias si est ꝑbyter ꝛm ho. in. d. c. accedentibus. ꝛnõ aliter: Jo. aũt cal. post. s. tho. ꝫ q̃ etiam si nõ sit sacerdos hoc potest: eidem in legato: ꝛ idem panor. quia posse ꝓcedere has indulgẽtias ꝓsequitur iurisdictionem. quam diaconi ꝛ alij non sacerdotes possunt habere vel ꝓmissam sicut legati vel ordinariam sicut electi ꝫ non consecrati in episcopos aut sacerdotes. vt in. c. ex trãsmissa. de electõe. Nec tollitur p̃ peccatum dicta potestas q̃diu ab ecclesia tollerank ꝛm ray. ꝛ ho. ꝛ ia dict. c. dictum est.
4 prima q. i. ℣ Quartum nõ ꝑht autem dicti prati indulgẽtias ꝓcedere nõ subditis suis vñ ꝛm pe. de pal. ꝑisi quia non hñt subditos nõ possunt indulgẽtiam facere. Fallit quod dictum est in duobus casibus: primo in. c. nostro de pe. ꝛ re. vbi archiepi ꝓcedunt simpliciter per totam prouinciam. licet nõ sint eius subditi nisi in casibus iure expressis: q̃s tñ intellige quo ad existentes de prouincia non quo ad non habentes ibi domicilium. secundo q̃s illi qui volunt eas accipere: habent licentiam a ꝓprio ep̃o ꝛm alios. ytho. Inn. in. c. q̃s aũt. de pe. ꝛ re. immo ꝛm alios de licentia proprij sacerdotis prochialis: ꝛ cum hoc tranlit hos. sed guil. in spe. dicit tutius esse q̃ habeatur consensus epi. et sufficit ꝛm eius ꝑsensu metropolitani. d. c. nostro. Addit etiam idem guil. ibi q̃ ex causa põt ep̃o statuens in sua dioecesi concedere vt indulgentie sue ꝑsint venientibus de dioecesi aliena cum epi. s. ꝓprij consensu: ꝛ facit d. c. q̃s autem. non tñ posset concedere q̃ indulgentie ab alijs epis in eius dioecesi ꝓcesse valeant: quia in primo casu illuc accedẽt eo quodammodo forum consequuntur. de for compe. romana. ℌ contrahentes. libro sexto in secundo vero alienam dioecesim vt ibi iu-
dicent ingrediuntur in qua alienum parrochianum ligare aut soluere non possunt: alioquin vnus episcopus posset centum annos indirecte concedere. Ex quo ꝑz q̃ litere habite a diuersis episcopis dantibus indulgẽtias his qui aliquibus faciunt elemosinas non valent nisi subsint ep̃o facienti vel habeant licentiam a proprio episcopo vel sacerdote vt tales indulgentie eis prosint: de foro compe significasti. ꝛ de pe. ꝛ re. quod autez. vbi dicit panor. quod rutum ꝛ valde expedies est vt volens peregrinari ꝛ pla locavi sitare licentiam habeat a proprio iudice ꝑticipandi indulgentijs aliens: quod tamen de indulgentijs pape non intelligitur. ꝫ. q. iij. cuncta. ℣ Quintum. Si dicti prelati concedunt indulgentias vltra dictum summas non valent. vt in c. indulgentie. de pen. ꝛ re. libro sexto. quod glo. ibi intelligit quo ad excessum. non quo ad terminum ꝓcessum: sed Se. in. c. fi. eo. titu. ꝛ lib. dicit ꝛm Joã. mo. q̃ talis indulgentia est omnino nulla: per tex. qui dicit: ita tamẽ quod statutuz generalis ꝓcilij non excedatur. ꝛ ꝓsequẽter videt prãdecessorum limitata in tantũ q̃ si statutum excederent potestatem nõ haberẽt: ꝛ sic videret facta. a non habẽte potestatem. Sed prima opinio est verior. quia vt dicit Jo. an. hic est quedam liberalitas. et in his et in donationibus dicimus quod valẽt pro parte vsq̃ ad modum legitimum. ꝛ in residuo non: et hoc videt approbare Panor. in simili de q̃nquagesima episcopi. aut centesima ~~etc~~ quo supra donatio ꝓtio. ℌ xvij. ℣ Sextum. Si ille gitione indulgentie concurrunt multi: puta archie ꝛ episcopus. vt q̃ vter q̃z eam dat faecientibus tale quid: puta q̃ vter q̃z in ꝓsecratione alicuius basilice dat annum: dico ꝛm Host. i. d. c. ex eo. ꝛ Dur. in libro primo quod subditi epi habebunt vtrancz puta bienniũ. alij vero comprouinciales alteram tñ. s. archiepalem. Si vero eps dedit. xl. dies idulgentie. ꝛ successor eius totidez: nõ valz vtraq̃ ꝛm Se. in. c. fi. de pe. ꝛ re. lib. vj. ex mente Jo. an. in addi. spec. q̃ per talem multiplicationem veniri posset ꝑtra ꝓcilij. cuz ex eo supra allegatum. ℣ Septimum. Indulgentie durant post mortez concedẽtis ꝛm Inno. in. c. q̃s trãslationem. de off. lega. ꝛ facit q̃s no. Lap. in. c. fi. de rescrip lib. vj. ꝛ sequit ge ml. ibi: ꝛ similiter facit q̃s no. glo. ꝛ docto. in c. cum ad hoc. de cle. non re. ꝛ Laud. in cle. fi. de elec. Et facit ad litteras q̃ falnuncẽtius non expirat morte ꝓcedẽtis: ꝓ quo ẽt vide glosam singularem in. c. cum ex eo. de electio. libro. vj. Nec obst. l. finali ff. de pen.

q̃ loq̃tur in penalibus. Et idem dicit glo. in c. fi. de off. lega. de indulgentijs quas legati ꝓcedunt subuenientibus ad reparationez põtium vel loci religiosi: quia durant post finitam legationem. quẽadmodũ ꝛ eorum statuta. etiã si in eis ꝓtineat pena excõicatõis: ꝛ consentit ibi Panor. Secus de indulgẽtia seu licentia: puta eligendi sibi ꝓfessorez. vel non residendi in beneficio. sed tenet q̃ expirat morte ꝓcedentis seu finito eius offo. nisi sit facta cum cause cognitione ꝛ consensu sui capituli: q̃ est in ꝓiudicium ecclesie. Et sic tene quod in concessiõe iudicatiua gratia concessa per inferiores papa. sine cause cognitione. expirat. sed secus si concederet a papa vel non esset alteri ꝓiudicatiua add̃e vel concederetur auctoritate pape: vt sua gratia. ℌ ij. Et sic concorda doctores. Et idem dic de indulgentijs aliorum ꝓlatorum ꝛm Per. de palu. quod. s. non finiuntur morte ꝓcedentium nisi p̃ accidens subsequatur alia eiusdem rõnis q̃ priorẽ non compatiatur vt. supra ꝑticula priore. destruuntur tñ ꝛm Pe. de palu. destructo taliter loco vt reedificatõe indigeat. ꝛ rõ esse potest q̃ ꝓcedunt auctoritate pape: ꝛ non ꝓiudicãt.
8 ℣ Octauum. Reuocatio indulgentie aũ certificationem nõ nocet ꝛm Se. de ꝓcc. ꝑben. c. i. lib. vi. sed ipsa durat quousq̃ certificati fuerint illi quibus concessa est: nisi in renouatione esset clausula decreti vel quid simile. p̃ quod expresse appareret de voluntate pape contraria. Et huius exemplum est q̃ olim Calixtus ꝓcessit indulgẽtiam dantib⁹ subsidium ꝛc. quam successor reuocault. e t tamen ꝛm doc. in. d. c. primo. illi qui subsidiũ dederunt medio tempore. s. a die reuocationis vsq̃ ad diem noticie illam habuerunt. De priuilegio aũt vtrum sumat vires statiz a concessione. infra ꝑriuilegium. ℌ vltimo. ℣ Nonum. Questionibus indulgẽtie dande sunt sub forma que habet in. d. c. cũ ex eo.
6 ℂ Sexto queritur quid⁹ ex causis possit q̃s facere indulgentiam: ꝛ dico multa.
℣ Primum. Scõm cõster doctores fieri põt indulgentia pro dei laude ꝛ gloria: que ꝑcipue relucet in sanctis eius: q̃ honorant. ꝛ cõstructione ecclesiaz. ꝛ cõmemoratione suarum virtutum. Et ideo recte datur indulgẽtia edificantibus ecclesias celebrantibus festa sanctorum. astantibus predicationi ꝛ diuinis officijs. Item pro cõi vtilitate vt fidei Oratẽs ꝓ defensione terre sancte. promotione studij ꝛ rege Fran hutusmodi. ℣ Secundum. Potest etiam da cle indul. ri pro spualibus tñ: sicut Juno. quart⁹ de-
ꝓsequunt dit oratibus ꝓ rege Francie. indulgentiam decem dier. vt refert. s. Tho. in. iij. nõ autẽ pro tẽporalibus tñ. sed vt ordinarik ad spiritualia vt dictum est. ℣ Tertium. Nõ põt autez dari pro remissione iniuriaz: q̃ ꝫ. s. Bona. in hac datione ꝺz attẽdi aliq̃d q̃s sit mere voluntatis ꝛ non necessitatis cuiusmodi est dicta remissio.
ℂ Septio queritur quot requirãtur ad hoc 7.
vt indulgentie alicui⁹ valeant: ꝛ dico multa.
℣ Primum. Secundum Pe. de palu. requi- 1. dic.
runtur quattuor. Duo quidem ex parte dãtis: ꝓtio. s. auctoritas. de qua supra ℌ v. particula secunda: non aũt reqũritur bonitas q̃ vt dicit. s. Tho. potestas faciendi indulgẽtias consequitur iurisdictionem. que p̃ peccatum mortale non amittitur ꝛ sebo causa 2.
rõnabilis. s. opus ad honorem dei vel vtilitatẽ ecclesie seu primi. Ex quo infert archi. ꝛ. s. Tho. q̃ papa non põt ad libitũ euacuare purgatorium: q̃ hoc esset indiscretum ꝛ irrationabile. ad hoc autem quod indulgẽtia valeat reqũritur causa conueniens: vt dicit. s. Tho. in. iij. dist. xlv. Et similiter duo ex parte suscipientis: primo. s. vt sit in statu merendi. idest in charitate: vnde non valẽt existẽtibus in mortali saltẽ protunc: q̃ manente causa. i. culpa vel offensa. effectus. s. reatus pene tolli non põt: secundo vt faciat illud pro quo indulgentia datur: voluntas autem faciendi illud sufficit q̃dcñ quãtum admereri augmẽtum gratie vel glorie. sed non quãtuz ad remissionẽ pene seu adeptionem indulgẽtie ꝛm. s. Tho. ꝛ Pe. Summa aũt ang. ponit alia duo. ꝓtio scz q̃ accipiẽs credat ecclesiam habere hanc auctoritatez. sed hoc reducit̃ adesse in charitate: secũdo q̃ sit subditus dãtis. ꝫ hoc reducit̃ habere 2.
auctoritatẽ. ℣ Secũdum. Cõfessio actualis nõ reqũritur necessario et de mortalib⁹ quã-
tum ẽ ex natura talis ꝓcessionis ꝛm ek⁹ sed sufficit ꝓtritio que nõ est sine charitate: reqũritur ꝫo actualis ꝓfessio si hoc intẽdit indulgentie largitor. Verũ aũt hoc tute dat vel nõ intendat cum dicit vere ꝓfessis ꝛ ꝓtritis. licz ꝓbabiliter aliqui dicãt q̃ sic. ista q̃ intendit dare solum his qui post ꝓfessionẽ non incidẽt in mortale. mihi tamẽ ꝓbabilius videt q̃ intendat dare oibus q̃bus põt si secundel in anno sunt ꝓfessi vel volunt ꝓfiteri. s. oibus qui sunt in charitate facientibus id pro quo dat. q̃. papa nõ largit indulgẽtiam vt suppono principalr vt inducat ad confessionẽ sed ad aliud puta elemosynã vel hmõi vñ q̃s ꝫ ꝓfessio intelligit ꝛm Pe. de pa. in p̃ positor vel ꝛm alios quod tamẽ forte idẽ est. intelligitur confessio scõm statutum eccle-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sie.l.semel in anno addevel ꝓfiteri volentibus. Et hāc opinionē expresse tz panor.in.c. ois de pe.& re.& io.and.in.d.c.qō aūt.& in glo.in cle.vnica.de rel.& ve.sau.& imo.& ear. ibidem.& sic fuit & fisum & declaratum in pcilio pstantiēsi yt habēt in quodā libello scripto manu reuerēdi quondā pfūi fratris Io annis de galopia ord.pdi.viri docti & veridici et debet tamē dici ꝓfiteri: qz plerūq; homines maxime seculares credūt se ꝑfectos et sunt solum attriti q̄ tñ p cofessionez de attritis fiūt ꝑfecti. ¶ Tertium. Charitas actualis necessario requirit de mente docto. qui indistincte dicit requiri charitatem. arch. tñ ex hoc q̄ aliquādo dr & ꝓfessi vel qui intra mensem fuerint ꝓfessi arguit q̄ videatur ex mente & pactione concedentis q̄ qui non est in statu merendi. recedente ficta effectum recipiat. quod qz est possibile & ex concedentis voluntate dependens. pium est dicere quod sit verum. quia vt dicit gl. in.d. cle.vnica. hmōi concessiones non decet nec expedit amare interpretari. tum etiam qz verisimile est quod concedens sic virtualiter intendat. & sic exprimeret si de hoc cogitaret. quia verisimile est q̄ intendat his q̄ faciunt id pro quo datur indulgentia. eam valere oi modo quo est possibile. Et ideo nullus ēt̄ueunt in mortali existens esset ab indulgentia capienda: qz forte aliqñ ꝓretur & illam consequetur.

7.q. ¶ Septimo q̄rit quibus indulgētie valere
1. dicerum. possint: & dico multa. ¶ primū. Existētibus in mortali indulgētie nō valēt & tum ad remissionē pene sm oēs: imo nec ad acquirendam gr̄am sm.s.tho. ¶ huic hoc aliqui dixerint: qz tz merita per indulgentiam dispensata ad hoc possint valere non tñ propter hoc dispensant. sed determinate ad remissionē pene. Si aūt fieret cōcatio p hūc modum: facio te participem meritorū totius ecclesie. vel vnius congregationis. aut spāliꝫ psone sic valere posset ad mercēdū aliquid
2 ei qui est in mortali hec ille ¶ Secūdū. Valent aūt sm.s.tho. etiam religiosis si obseruent renorem bulle vt.s. de licētia prelatorū dent aliquid aut faciāt. qz nō sunt peiores pdictis & alij. non tamē per eas remittūtur illis impōsita in foro capituli. qz illud nō est pniale sz indicciale. Nec tñ oz religiosos exire claustra p indulgentijs: qz tz ille plus valeāt quo ad remissionez culpe & obseruātia: ecōtra tñ est quo ad acquisitionez
3 pmij q̄ō est melius hec ex illo. ¶ Tertium. Valent ēt sm eundem in quarto: di.xlv. defunctis si ꝓfinet in tenore bulle nō ꝓ eis faciat aliās q̄ō mandat: vtr aūt eis valeāt p modū indulgētie vel suffragij modo non est curādum. ¶ Quartū. Prelato aūt qui si 4
lās ꝓcessit ēt si faciat id p quo ꝓcessit nō valent sm vsin. in.d.c. cum ex eo.& guil. in spe. et arch. in.d.c. indulgentie. C. ne quis in.c.su. l.j.& l. inquisitio. C. de sol. sed versus. s. tho. & alij theologi in quarto dist. xx dicunt q̄ tz principaliter non possit sibi prelatus indulgentiam dare. qz s. nō habet causam vt se pronocet ad ea que vergunt in dei honorez & vtilitatem ecclesie. Gratia cuius dātur indulgētie. quia horum cura est illi cōmissa. tñ data alijs vti potest sub eadem forma. & idem tz gaspar. in.d.c. nostro: & sequit ge. in d.c. indulgētie. de pe.& re. li.vj. & facit quod no. doc. in.c.p venerabilem q̄ fi. sint leg. vbi princeps legitimare pōt filios suos nō tāq̄ pr̄. sed tanq̄ princeps: & sic gaudet priuilegio quo et ceteri participes.

8 q. ¶ Octauo q̄rit q̄ō intelligēda sunt multa
1. dictum que circa indulgētias dicūtur & fiūt. & dico multa. ¶ primum. Cum datur indulgētia portigētibus manus adiutrices. vel dantibus auxilium. aut faciētibus hoc vel illud: sm.s.tho. & s. bo. intelligitur si hoc faciant sm q̄ eis ꝓpruit: vñ si paup dādo vnum denarium totam assequitur. nō tamē idē erit de diuite. qui dādo obolum nō dr dare auxilium: pro quāta tamē parte faciet id q̄ō mādatur pro tāta habebit indulgētiam vt innuit vterq; eorum: tz aliqui sentiāt cōtrarium. Predicta tamē intellige q̄n mādatur aliquid ḡhaliter & indeterminate. secus si determinate. vt dare aureum vel dicere semel aue maria. quia in talibus non exquiritur deēctia persone vel status: & effectus
2 operis impositi. ¶ Secūdum. Cum dat̄ facietibus certum q̄d determinate vel etiam ḡhaliter & indeterminate & tum ad ꝓfaciā in dulgētiam & remissionem pene nō refert vtr illud fiat cum magno labore vel sine. qz indulgētia nō proportionatur labori sed meritis dispēsatis. tz referat & tum ad meritū vñ dicit. s. thom. in quarto q̄ clericis aliq; ecclesie vicini equaliter habent indulgentiam sicut aduene nisi aliud exprimat in forma: 3
sed nō equaliter merentur. ¶ Tertiū. Cuz datur indulgētia faciētibus certum q̄d pu tavisitātibus aliquam ecclesiam. si determinetur tempus puta a vespera ad vesperā vel vsq; ad tale tempus sm.s.tho. intelligitur facientibus semel tātum: & si sit perpetua intelligitur totiens quotiēs sicut in ecclesia beati petri rome est indulgētia perēnis. xl. dieruz. & ꝑsentē Io. cal. alle. c.j. de fi-

lijs ꝓfoy. ll.vj.& c. non pōt. de ꝓben. lib.vj & sequitur Io. an. & ge. Inno. tñ & Guil. in spe. tenent q̄ etiam si tps est determinatū intelligitur totiens quotiens. & hoc sequitur sum. ang. & ro. ꝑra supple. sed opinio beati Thome practicatur & est in consuetudine que est optima legum interpres: vñ & cōiter illā approbant doc. in.c.fi. de penit. & re. li.vj. & sequitur alb. i. & eli. in suo tracta. de indulgentijs.
4 ¶ Quartum. Cum datur indulgentia aliqūm dierum vel temporum forma inspicienda est. Nam si dr. xl. dies vel annos de iniūctis penitentijs remittuntur solum pene iniuncte a sacerdote in foro pnie. si. xl. dies simplr: sic mittuntur pene quadraginta diebus pagē de extaratiōe diuine iustitie vel canonū aut sacerdotis conformiter ad illam. l. clauē nō errante: si dr peccatorū de quibus fuerit ore confessi sm aliquos non remittuntur nō cōfessa siue qz sunt oblita: siue qz sunt admissa post confessionem: sufficit tñ quo ad oblita sm archie. confessio ḡhalis si dr tertie ptis peccatorū illa ita remittit in foro ecclesie et dei: ac si per pniam esset abolita quorū olim fundamentū est: qz tūc valent & tum sonāt non sunt tñ amare sed pie interptande vt di
5 etum est. ¶ Quintum. Dies vel anni indulgētie an sint vtiles vel cōtinui. panor. post ho. in.c. cum ex eo. de pe.& re. dicit q̄ dies sūt vtiles: anni vero continui. Et vult dicere q̄ō aliquis iniunctum est ieiunare xl. dies cōtinue: vel etiam interpollate accepta indulgentia xl. dierū erit absolutus. Si vero iniuncta est pnia annalis etiam si non sit continue & certis diebus septimane peragendo: puta ieiunando sexta feria quod est ieiunare. iij. dies in anno illa aboleri non pōt p indulgentias totidem dierum: sed solum p annalem q̄ verum puto q̄n datur annus indulgentie quo ad penas iniunctas. si aūt daretur annus simpliciter puto q̄ esset vtilis: ita q̄ cui iniūctū est ieiunare duobus annis alternatis diebꝰ habito vno anno indulgētie simpliciter: absolutus est: quia idem est vnus annus quod dies. cccl.xv.

9.q. ¶ Nono queritur vtrum is qui indulgētias pniarum iniunctarum rite consecutus est teneatur illas explere: puta si alicui iniuncta erat pnia septennis & indulgentiam septennem assecutus est & dico q̄ non: qz per contritionem pena eterna dimittitur & in temporalem commutatur. de pe. di. j. verbum. temporalis vero per satisfactionem: aut p indulgentiam que illi equipollet. vnde per indulgentiam satisfactionem enervat penitētialis satisfactio. vt in.d.c. q̄ō aūt. Et ibi pan. reprobat opinionem dicentium indulgētias prodesse quo ad pnias hic iniunctas dūmodo sacerdos iniungens hoc concedat vt cōpensari possit pnia cum indulgentia & nō aliter dicens q̄. d. opinio nimis restringit potestatem & effectum indulgentiarum: qz cum ꝑfi ciscantur ex thesauro ecclesie cuius potestatem hz papa: ꝓdesse debent omnibus quibus ille concedit. vel alius ab eo habēs potestatem: unde non est necessaria licentia sacerdotis. Non tñ propter indulgētias cessandum est in hac vita ab operibus pnie & s. tho. & cōiter omnes doc. tuz qz vt dicit. s. tho. opera pnie non soluz sunt in satisfactionem etiam id rem cedium contra peccata: & cipue qz interdum quis dz plura & credat: debitam totam iniunxerit: & ꝑ hoc ad aliquid eius non iniunctum & per indulgētiā & consequenti aliqñ non relaxatum tenea- carpit ro.
mur. Sum. tñ ro. innra gl. in.c. mēsurā. de pe. di. j. dicit q̄ sufficit pena minor iniūcta a suo ordinario iudice siue sacerdote si hoc fecit animo dispensandi: & similiter si per errorem fecit & credebatur peritus: sed ista non bene dicuntur loquendo de ea que est minor debito post remissionem quam facit de auctoritate ipse in sacramento penitentie: vel hō per modos dictos supra. & quinto. particula secunda. in fi. vel consimiles. & hoc ptz per s. tho. vbiq;.

10.q. ¶ Decimo queritur specialiter q̄d iuris de
1. dic. indulgētia plenaria marie in articulo mortis: & dico multa perstringendo breuiter de quibus diffuse archie. in tertia parte. tit.x. c. iij. & iiij. & v. ¶ primū. Indulgētia plenaria solum a summis pontificibus datur: primo omnibus certum locum visitantibꝰ simpliciter. l. omni tempore vt de sepulchro dñi ieco omnibus visitantibus certum locū certa die infra annum. vt de ecclesia sēte Marie angelorū ferrarie ordinis pdicatorum: et in bauma beate peccatricis p eugeniū quartum: & iste perpetuo durant nili reuocentur tertio omnibus facientibus certum opus. vt assumentibus crucez contra infideles: quartocertis notatis pionis in vita vel in morte facientibus certo tempore in bulla taxato: aliquod opus: & hec sine dubio durat post mortem concedentis. per reg. decet concessum a principe beneficium ee mansurum. lisias vtile certis diebus tēpore iubilei. Que indulgentia plenaria vulgariter dicitur de Culpaz a culpa & pena quod proprie non est verum qz solo deo solus deus culpam remittit: sed ideo sic dici mittitur.

Ed̄ Jubileo. vi. Comm. alberteff
Jm Jmodicond. in pr̄i Jubileo

tur quia ibi remittitur culpa a deo in contritione que preexigitur. ꝛpena a papa per
2 indulgentiam que subsequitur. ℣ Secūdū Articulus mortis in hac materia nisi aliud exprimatur. nō est articulus verus. quo ℣ quis moritur. sed presumptus. quo ḋs est
matur ſm̄ communē iudicium morituꝝ. sicut ꝛ in extrema vnctione: vnde qui in articulo presumpto absoluitur consequit effectum indulgentie. ꝛ gratia expirat in posterū. quod non esset si in forma diceretur. ꝛ casu quo nō moriaris tibi reseruetur gratia ista in finem: quia tunc nec effectum consequit nec gratia expirat. ℣ Tertium. Qui in hu-
3 iusmodi articulo vult hmōi indulgentiā cōsequi. non ḥz necessario confiteri de peccatis alias ꝓfessis. nec etiam ġhaliter: quia remissio in tali casu facta non est sacramentalis. ideoꝙ peccatorum notitiam non requirit. aut totam absolutionis sacramentalis. ſz ſſupponit. nec hoc exprimit forma indulti. quia non dicit. ore confessus sibi. ḥz confessus simp̄r: oporteret tamen confiteri mortalia post confessionem admissa. Et si loquelam ꝛ usum ratōis amisisset posset consequi remissionem pene vigore indulti per signa equipollentia confessioni. non autem si nullo modo potest intimare talia peccata vt videtur: quia nunq̄ est ea cōfessus: ſil'r nec si usum ratōis amisit post mortale de quo non est contritus quod q̄ sciri non potest nisi quis in notorio vsq; ad illud vltimum manifester. potest sacerdos facere quod in se est vt illi absolutionem tribuatꝛ
4 plenam remissionem. ℣ Quartum. Venialibus quoq; non confessis indulgentie valor non tollitur: si mortalia sunt confessa ꝛ contritio de venialibus adest. que si non adsit ḥz non impediatur quis a salute qua gratiam venialia non tollunt: impediretur tamē remissio penarum provenialibus debitarum: q̄ pena non remittitur culpa remanēte etiam veniali. ℣ Quintum. Forma
5 ꝙ absolutionis aut remissionis plenarie que ad clauēs iurisdictionis pertinet non est sicut absolutio sacramentalis a peccatis que ſ. ḥz certam formaz. que nec mutari nec ab alio q̄ a sacerdote proferri potest cum effectu. sed caret determinata forma. ꝛ pōt fine certa forma concedi. vt dicendo sic faciens sic habeat. sed tñ illa debet esse forma etiā quam indultum decernit: quod quia ꝛ manifester ḥz quod confessor plenam remissionē tali persone largiatur: ꝛ pāter hec debet eē forma. Auctoritate sedis apostolice mihi pro hac commissa. ꝛ eodo tibi plenariaz remissionem omnium peccatorum tuorum: de q̄bus eḡ ꝛ ritus ꝛ ore ꝓfessus preter ea q̄ ex ꝓfidētia huius indulti commissisti: hec ex archie. ſz intelligē q̄ ista est quemēs forma auctoritate apostolica mihi in hac pte cōmissa. ꝛ eodo tibi plenam indulgētiam oiuz peccatorum tuorum. quod autē additur de q̄bus ꝛc. verum est solum si hoc exprimatur in indulto. ℣ Sextum. Non est necesse ꝛ eo-
6 dērem hāc remissionem esse sacerdotē. nisi hoc expresse in commissiōe mādetur quia si pāo potest nō esse sacerdos ergo ꝛ exequēdo: imo sicut sine forma ista ꝛ sine ministro dari potest: imo si dicatur quod minister sit idoneus ꝓfessor non addendo sacerdos potest esse laicus si sacerdos vel clericus haberi nō potest. ꝛ pfessio talis facta que non est sacramentalis valet ad consequendam indulgentiam per istuz etiam si forma nō vtatur sed quibuscunq; verbis equipollentibus.
7 ℣ Septimum. Tūm in forma huiusmodi indulti ꝛ tinetur quod satisfaciat si habet aliū satisfacere. intelligit si potest: vnde si alias
8 est bene dispositus fructum consequitur indulgencie ꝛ remissionis. ℣ Octauum. Si q̄s ante electionem confessoris priuetur vsu rationis. si in sanitate mentis constitutus dixit sibi in tali casu velle impertiri absolutionem per quemcunq; poterit sacerdos eam ꝛpendere quātum ad ola his exceptis que ex forma indulti excipiuntur. imo sufficit si hoc habitualiter intendebat. ḥz dicto modo non elegerit: imo aliquibus videt quod
9 etiam laicus poterit in absentia sacerdotis. ℣ Nonum. Qui in peccato mortali existens id quod in hmōi indulto mādatur puta elemosynam vel peregrinationem nihil dominus indulgētiam ꝓsequi potest modo tempore remissionis siue mortis sit in gra-
10 hec ola archie. ℣ Decimum. Qui plenariaz indulgētiam rite assecutus est si eo instanti moreretur euolaret statim ad celum ſm ho. quod tamen ſm aug. de anebo. ꝓpter quattuor fallit. ꝓmo si detur indulgentia generalis de penis iniunctis. ꝛ maior fuerat iniungēda: q̄ tale in purgatorio luet. secūdo si detur de peccatis ore cōfessis. ꝛ aliq̄ ex oblitione nō fuerūt cōfessa: sed intelligē nō ꝓfessa specialiter nec generaliter secūdū archie. q̄ quo ad oblita sufficit ꝓfessio gen-
11 ralis. ꝛ tertio si post indulgentiam q̄s committat peccatum mortale: quod tamē est ꝓter casum nostruz. quarto si in affectu steterit aliqua culpa venialis. q̄ illa per indulgentiaz remitti non potest quousq; est affectus ad illam.

n.q ¶ Undecimo q̄ritur q̄ pena est religiosorum ꝓdicantium indulgētias indiscretas: ꝛ dico de hoc haberi in ele. religiosi de priuileg̃is. vbi ꝓceptum est eis ne hoc faciant ꝛ dicunt indiscrete: primo ſm glo. ibi q̄n sunt q̄dē cōcesse: sed concedi non potuerūt. ſ. de iure: et idē paulus vt q̄ ꝓcedēs excedit ℣ titatē. d. c. cū ex eo. ꝛ tertio ſm zen. q̄n. ꝓbari nō possūt ar. de ꝓba. q̄n. ꝛ. c. post cessionē. ꝛ de fide instru. c. ij. Peccant igitur mortal'r q̄n ꝓdicāt indiscretas primo ꝛ sēo mō indubitate: ꝛ similiter tertio mō ad hunc sensum q̄n predicant eas q̄ ꝓbari nō p̄nt. i. nō sunt. ꝓbabiles seu verisil'es sed sunt duble: secus si eēnt certe: ḥz ꝓbari nequirent.

1 Nepta leticia est filia gule: q̄ quādo sit peccatum. vide iudus. ℣. secundo.

¶ De infamia.

Infamia dicta quasi sine fama ab in q̄ est non esse lesę dignitatis qualitas vita ꝛ moribus reꝓbata p̄ argumentū a cōtrario sensu sicut fama est illese dignitatis status vt supra dictus est loco suo. Unde infamis dicitur cuius status vita ꝛ moribus est reprobatus sicut colligitur. ff. de in ius voc. l. sed ꝛ si hac lege. ℣ preterea. in glo. ꝛ. ff. de obse. vide l. honori. et l. licet.

r.q. ¶ Primo vero q̄ritur quotuplex sit infamia ꝛ dico q̄ triplex. ſ. facti: iuris ciuilis ꝛ iuris canonici. Nam infamia sic diuidit: q̄: q̄dā est infamia facti. puniens ex cōi hoim loquelę. de qua p̄ bar. in l. de minore. ℣. rationem. ff. de que. ꝛ est qua de facto ḥz infamis ḥz glo. ray. lo cuius apud bonos ꝛ graues opinio grauata est super crimine aliquo: q̄dāz vero est infamia iuris qua. ſ. ḥz quis infamis a iure que ꝛ duplex est. ſ. iuris ciuilis ꝛ canonici.

¶ Sēo q̄ritur quō ꝓtrahit̄ vel incurrit infa-
2 mia facti: ꝛ dico q̄ multipl'r. Aliq̄n enī incurritur a crimine ita q̄ crimē est primā cā infamie: aliq̄n causat ab alio puta q̄ fuit incarceratus. ſ. iuste vel ꝓpter crimen repulsus a testimonio. de testi. testimoniū. vel q̄ pater p̄ verba turpia instituit eū heredē. vt dicendo filiū meū. p̄ditorem nec̄ ꝛ hmōi heredē instituo. vt el lego. C. ex q̄. cau. infa. ir-
ro. l. ea q̄ pater. vel p̄ ꝛba iudicis dicētis postulanti calūniaris vel dūfaceres si ad frugē vite melioris te ꝓverteres ꝛ hmōi. C. e. l. verbū. ꝛ l. interlocutio. Multis ēt aliis modis incurrit vt ġhaliter quotiens apud bonos ꝛ graues viros infamatur quis ex alia facto. d. l. ḥz. ff. de obse a liber. ꝛ. vſ. q. ſ. sunt plurimi. vt no. in. c. ḥz ex quadam. de test. nō autem infamiam faciunt dicta paucorum nec multaꝝ leuiū pſonaꝝ mō apud bonos ꝛ graues non sit opinio lesa. Dicunt autē hic graues q̄ non sunt leues: puta si sit hō bone fame ꝛ opinionis antiquus sicut benemerens ḥz qui non demeruit. ff. de lega. ij. l. cum pater. ℣. rogo. ꝛ. l. cum quidam. in princip. ꝛ de scruti. c. vno. in huiusmodi tñ credo stan dum arbitrio iudicis.

¶ Tertio q̄ritur quem effectū ḥz hec infa-
3 mia facti: ꝛ dico primo q̄ repellit a dignitatibus de exces. pla. inter dilectos. q̄ vilib' ꝛ indignis porte dignitatū patere nō debent: sil'r nec infamibus. de re iur. infamibus. lib. vi. ꝛ intelligē ſm archi. de dignitatib' eccle siasticis ꝛ secularibus: q̄ infamis iudex eē pōt. iij. q. vij. infamis. nec ꝓcuratoꝛ. de iud. deputati. ꝛ. d. c. infamibus. ḥz possit esse arbiter. ea. q tria. ver. cognitoꝛes. ℣ Et secūdo repellit a testimonio in cā criminali: li aliqs aūt admittunt plus ꝛ minus ſm q̄s sunt infamati. vt no. Jo. an. ꝛ panoꝛ. in. c. testimonij. de testi. ꝛ in c. inquisitionis. ℣. pe. de accus. ℣ Et tertio ab accusando. l. q̄ accusare. ff. de accu. ℣ Et quarto a postulādo. ff. de post. l. j. de qua postulatione. vide infra postulatio. ℣ Et q̄nto a ꝓmotione ordinum. de accu. oi poteno deus. dist. lxxxj. cantis d̄ daniel. immo iam ꝓmotum suspendit ſm Inn. de postul. pla. c. fi. de elec. sup eo de renun. nisi cū pdē. ℣ Et sexto indicit q̄relaz inofficiosi restamēti contra testm̄ fratris si infamē heredez instituit ꝛ rumpit. C. de inoffi. testa. l. fratres. ℣ Et septimo indicit purgationem canonicam si iudici videbitur. de accu. veniens. et ibi de hoc ho. ꝛ in glo. in. l. nullam. C. ex q̄b. cau. infa. ali. irro.

¶ Quarto queritur quomodo tollitur ista infamia facti: ꝛ dicit panoꝛ. in. c. ex diligenti 4
de simo. q̄ tollitur per contrarium factum. vt no. Jo. vſ. q. ſ. c. omnes in glo. Potest etiā princeps disponere vt talis infamia non habeat effectum. vt no. Panoꝛ. in. c. cum te. de sen. ꝛ re iudi.

¶ Quinto q̄ritur quō incurritur infamia iu 5
ris ciuilis: ꝛ dico q̄ duobus modis. ꝓmo p̄ iudicis ordinarij sniam diffinitiuam cri rum: non aūt p̄ sniam interlocutoriam: vel etiam arbitri. l. quid ergo. ℣ ex cōpromisso. ff. de his qui no. infa. ꝛ regulare est q̄ in criminibus publicis non incurratur nisi p sentiam. l. j. ff. de his qui no. infa. ꝛ no. di. in d. reg. infamibus. ꝛ Panormi. in. c. testimo-

nium.de testi. Que autem sint crimina pu-
blica habes instit.de pub.iudi.p totum:& su
pra crimen ℋ-lij. ℙ Et sc̃o incurrit ipso fa-
cto.in casibus in quibus iure cauetur ꝙ in
curras ipso facto:vt cum imperator militi au
fert insignia.vel aliquē in exiliū mittit.l.qđ
alt ℋ-ignominiosa.ff.de his qui not.infa. Et
q̃ exercent improbum fenus exigentes usu
ras usuraꝝ.iij.q.vij ℋ-porro:& ibi vide mul
ta de ista materia in tex.& in glo. Et qui de-
prehēdit in adulterio.ff.de ritu nup.l.palā
ℋ-que in adulterio:vel contrahit simul cuz
duabus.vel simul habet duas spōsas.l.qđ
igit.ff.de his qui no.infa.de biga.nup a no
bis. Et qui locauit operas suas vt pugna-
ret cum fera.ff.de postul.l.j ℋ-bestias:secus
si cū virtutis exercende. Et q̃ faciunt ludos
per sculosos per plateas.& alia loca per.d.l.
pro quo etiam vide glos.in.l.ij.ff.de his qui
no.infa.que vult ꝙ omnes ioculatores sint
infames ipso iure.quia mercedis gratia in
dibrium sui faciunt:quod limit ꝛdum videt
de mente Panor.in.c.cū decorē de vita & ho.
cle.si q̃s bis exequatur artē illā:ar.in.l.pa-
lam de ritu nup.vbi habet mulierē dici me
retricē.si admisit duos causa questus:& fa-
cit.xxv.q.ij.& approbat hoc archi.in.c.illud
xij.dist.dicens ꝙ in malis actibus & in delic-
tis sufficit binus actus ad probādum cō-
suetudinem quo ad holes & alalta.C.ō epi.
aud.l.nemo. Inno.tamē in.d.c.cum decorē
limitat si hoc histriones faciant in publico:
ibi etiam innuit ꝙ ꝓsuetudinem non faciāt
duo actus:sed primum est verius. Sec̃o aūt
de locātibus operas & ascendētibus arbo-
res gratia colligēdorum fructuum.aut tur
res gratia capiendi aues.qui nō sunt infa-
mes ꝓm bar.in.d.l.j.qr sit gra publice vtilitatis. Et q̃ lenocinium exercēt vel filias aut
neptes ꝓstituit.l.athletas ℋ-ait prętor.ff.co
dē.& ibi de multis alijs vide & similiter in.d.
ℋ-porro. Ex his aūt tria notabilia patent. Nota.l.

ℙ Primum quod in criminibus binus actꝰ
inducit ꝓsuetudinez quod facit ad casus re
seruatos episcopo quando alias q̃d est.in con-
2 suetudine. ℙ Secūdum qđ mulier que duos
admisit causa questus est meretrix:& sic de-
quid deinceps lucretur potest retinere: se-
cus de fornicantibus hinc inde principali-
ter causa libidinis:quia si reciprint mune-
ra restituere tenentur:vt infra restitutio.ij.
3 ℙ Tertium quod ex duabus vicibus induci
tur frequentatio monasteriorum.quod est
peccatum vel habet spēm peccati nisi bene
circūstantionetur:& hoc ptz in.c.monasteria
de vi.& ho.cle.

¶ Sexto queritur quomodo incurratur in- 6.q.
famia canonica:& dico ꝙ regulariter omnes
infames ꝓm leges etiam ꝓm canones sūt in
fames.vt probat text.in.c.omnes.vj.q.j.et
no.Inno.in.c.qualiter.& qñ.el sc̃o de accu.
& similiter oēs qui suis culpis ad ordines ꝓ
moueri non possunt.vt in.d.c.oēs in tex.& in
glo.de quo etiam.d-ℋ-porro.& ꝓm Panor.in
c.exhibenti.de symo.incurrit ꝑaliter ex
quolibet peccato mortali.vt.vj.q.j.infames:
& ibi in glo.summa:& hec durat donec sub-
latum sit crimen.vt in.d.c.infames.& glo. in
c.illi.vj.q.j.ideoꝙ post penitētiam cessat in
famia talis.

¶ Septio querit spāliter.vtrum ꝓfessio delicti in iudicio reddat aliquem infamē infamia 7
iuris:& dicit War.in.l.infamem.ff.de publ.
iudi.no. Pan.in.c.at si clerici de iudi.ꝙ nō
qz ad infamiam videtur iudicium ꝓtorum
requirere vt quis sit condemnatus de crimie
l.j.ff.de his qui not.infami.& in.c.criminis
confessus non habetur pro condemnato:vt
l.si confessus.ff.de custo.& exhiben.re. Unde
Barto.in.l.furti.ff.de his qui not.infa.dat
cautelam vt quando requiritur sententia
ad infamiam.soluatur condemnatio ante
sententiam.& sic quis euadet:argu.l.si reus
ff.de procurato. Similiter nota aliam cau
telam.scz quod talis non litiget per se sed ꝑ
procuratorem:quia ꝛz ipse condemnetur et
procurator procuratorio nomine.hoc tamē
casu.nec dominus nec procurator efficitur
infamis:vt probatur in.d.l.furti ℋ-si q̃s alie
no.per tex.& glo.& ibi Bar.hoc no.& docto.
Et loquitur quando quis conuenitur vt cō
demneur actione famosa.vel ex crimine ex
quo sequitur infamia. Prima tamen cau-
la non valeret vbi infamia irrogatur ipso
iure.vt in.c.testimonium de testi.qz ꝑ solu-
tionem videretur reus fateri crimen.l.ad so
lutionem.C.de re iudica.& l.quoniam.ff.de
his qui no.infa.

¶ Octauo queritur vtruz efficiatur infamis 8
prelatus remotus ꝓpter dolum:& dicit Pa-
nor.in.c ꝛz.de symo.& ibi glos.quod sic.sicut
iura volunt in tutore.

¶ Nono querit vtruz pdēnatus de falso cō 9
missio in offō testificādi efficiat infamis:& di-
co ꝙ sic si directe fuit pdēnatus.de ord.cog.
cum dilectus.in fin.secus si directe non fuit
actum ꝓra eum:sed vt repellererur a testi
monio.arg.d.c.cuz dilectus.& l.lucius.ff.de
his qui not.infa. 10

¶ Decio querit vtrum infamia iuris tollat
executōem ordinum:& dicit Panor.vbi su-
pra ꝙ sic.& exercitium cuiuscūq; dignitatis

& admit honorem quesitum & querendum
vt dicit tex.in.l.infamia.C.de decurl.ideo
prelatus nō expectet sniam.ꝛz resignet spō
te a principio & sic evitabit infamiam. Et ꝑm
eundem in.c.querelam de iure.infamia
talis priuat ipso facto.dignitatibus & ho-
ribus clera titulos beneficiales.vt probatur
ex text.l.ij ℋ-milleo.ff.de his q̃ no.infa.
vbi dicit glo.quod sicut infamia priuat ip-
so facto militem militia.vt ibi sic pari rōne
priuat militia celesti in alijs dignitatibus &
honoribus:eidem videtur velle gl.in.l.fru
stra.C.de resti.mili. In beneficialibus autez
dicit se non inuenire textum hoc dicentem:
vnde hanc spiritualem penam non debe-
mus ponere in ipso ex quo iure canonico
nō cauet expresse.vt in simili dicit glo.in.c.
fi.de iure pa. Patet tñ ꝙ collatio facta infa
mi ipso iure nulla est.regula infamibus.de
re.iur.li.vj.& l.ij.C.de dignit.& facit.c.inter
dilectos de excess.priel. Repellit etiam infa-
mia talis non solum a promotione sed etiā
ab accusando.testificando postulando. et
huiusmodi sicut & de infamia facti di-
ctum est.

11 ¶ Undecimo queritur quis possit auferre
hanc infamiam iuris:& dicit panor.in.d.c.
cum te de sen.& re.iudi.quod solum ꝑ prin
cipem tollitur quo ad illos qui sunt sibi sub
iecti. non quo ad subiectos pape. sed per
ipsum papam solum:vt in.l.j.ff.de postu.&
in.d.c.cum te.et hoc directe. Indirecte au-
tem hoc potest aliquando episcopus.vt di-
spensando in casibus sibi a iure permissis:
puta condemnatus de adulterio efficitur
infamis.& tamen episcopus dispensare pōt
super adulterio.& sic ꝓfiter in infamia. sed
non principaliter seu directe:de quo vide
Barto.in.dicta.l.j.et in.l.infantem in fi.ff.
de pub.iudi.

12 ¶ Duodecimo queritur vtrum papa possit
restituere laicum non subiectum sue iurisdi-
ctioni:dico ꝙ non de iure.ij.q.ij ℋ-hinc
colligitur.nisi forte esset sibi necessarius in
clericatu.& tunc ipse tñ & nō alius posset de
plenitudine tñ ptātis hoc pōt iusta dicēda
infra in ℣bo papa.ℋ-casus.ℋ-j.casu.xliij.
Eos autem q̃ de suo sunt patrimonio restī-
tuere pōt.& eos q̃ iuri alioꝝ non subsunt.et
oēs clericos.vt in.c.pervenerabilem qui fi.
sint leg.no.ber.& Inno.& host.in.d.c.cuz te.
Similiter tenent docto.quod collegiū car-
dinalium potest sicut et papa:sed Panor.
in.d.c.cum te.& rarium tenet.ſ.q̃ nō potest
quod ego verum puto nisi periculum esset
in mora expectandi futurum pontificez vt
in simili dictum est.ℋ-excōicatio.vij.excō-
catione.xij.dub.ij. Item excōicatio.ix.excō
catione.xij.dub.ij.ix.seruando.

¶ Decimotertio queritur vtrum reges tol 13
lere possint hanc infamiam iuris:& dico ꝙ
non ꝓm Inno.si subsunt imperatori:si ꝓ nō illi
qui superiorem non recognoscunt ꝓm dñm
ant.in.c.cum te.

¶ Decimoquarto querit vtrū restitutus ꝑ 14
imperatorem indigeat alia dispēsatione vt pro
moueat:& dicit Panor.in.d.c.cum te.ꝙ non
modo egerit penitentiam:& idem dic de re-
stituto per regem qui non subiicitur impe
ratori. Qualiter autez & quando infamatus
sit indicenda purgatio.infra purgatio.per
totum.

¶ De infidelitate & infidelibus.

INfidelitas opposita fidei q̃
est virtus theologica ꝓm.s.
tho.ij.q.j.& ro.x.& astē.in
sum.dupl'r or.primo.ſ.pu
re negauerut in hijs q̃ de fi
de habilli nihil vllo tpe audi
nerūt:secūdo ꝓtrarie erut in
his q̃ audita fide credere recusant. in quo
proprie rō infidelitatis completur. Et primo
q̃dem modo non hz rōnem culpe sed pene.
qz est sequela peccati adde talis ignorātia
diuinorum:vñ tales infideles non damnā-
tur ꝓpter infidelitatez sed ꝓpter alia pec
cata que sine fide remitti non pñt:pro quo
facit illud Jo.xv.si non venissem & locutus
eis non fuissem peccatum nō haberent.ſ.in
fidelitatis ad xp̃m ꝓm aug sed sc̃o mō est
peccatum grauissimum vt pz vbi.ℋ-Et isto
mō nunc de infidelitate prosequimur.

¶ Primo vero q̃rit quot sunt spēs infidelli- 1.q.
tatis.& dicit.s.tho.& astē.vbi.ℋ q̃ sunt tres
paganoꝝ.iudeoꝝ.& hereticoꝝ:que pessima
est:qz ꝓtrarietas ad fidem.aut est ad nūdū
susceptam.& quenit paganis.aut ad susce-
ptam.& hoc dupl'r.ſ.ad susceptam in sua fi-
guras:convenit iudeis.aut ad susceptam in
se et convenit hereticis. Unde marrani pro
prie sunt heretici: quia fidem aliquando
susceperunt.

¶ Secundo queritur vtrū oia que faciunt 2
infideles sint peccata.tex.s.tho.ij.di.xli.&
super illud oē qđ nō est ex fide peccatū est &
astē.& dico ꝙ nō omnia vita vel operatio infide
lium peccatū est.sed solum qñ faciūt aliqđ
opus ex infidelitate.vel relatum ad infide
litatem:vt qñ sarracenus ieiunat vt seruet
legem machometi:vel iudeus sabbatizat
et hmōi.quo casu mortaliter peccāt; alias

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem pñt habere actus bonos ex obiecto vel circūstantijs placētes deo.ꝛ3 nullus eorum sit meritorius.

3 ¶ Tertio querit vtꝝ infideles sint in suis ritibus in ꝙbus peccāt tollerādi:ꝛ dicit.s. tho.2.2.vbi.ꝑ.ꝙ ritus iudeoꝝ tollerantur ab ecclesia,ꝓpter figurā in testimoniū christiane veritatis,nō āt ritus aliox infidelium nisi vt vitet malus malū vel facilius pueꝛtant.ꝛ idem astensis dicēs infidelū ritus tollerari posse sine peccato.vel ꝓpter bonum inde sequēs.vel ꝓpter malum vitādum.Utrum aūt ad fidem sint cogēdi vide ꝑ.baptistinus.lib.ꝗ.vj.ꝛ.vij.

4 ¶ Quarto querit vtrum peccēt mortaliter fideles vendentes vel alio titulo prędentes infidelibus aliqua puta carnes oliuas ꝛhmōi ꝙbus ad eorum ritum vtuntur:ꝛ dico ꝙ sic ꝑ se ad hunc finē vēderēt.quia essent cooperatores.Si vero nō vēdant hoc fine nec sciūt aut probabiliter credūt vel dubitāt quod vtētur ad illum finem nullo modo peccant.per ea que dicta sunt supꝛa in ti tulo arg.Si vero hoc sciunt vel probabiliter credunt seu dubitant.sum.ange.in titulo infidelitas. videtur tenere quod non sit mortale:aliter inquit ecclesia eos tollerās cum sciat ꝙ quasi omnibus vtuntur secundum aliquam conditionem suarum secꝛarum. videretur christianis damnationis laqueum ponere.summa vero roſ.in titulo iudeus secundo tenet quod sit mortale:allegans quod hic est permissio tertio modo q scilicet non ꝛ3 in re illicita:de quo infra permissio.Ego autem distinguo dicens quod ex necessitate et rationabili causa vti possumus malo.idest peccato alterius ad hoc dispositi:ad bonum nostrum.modo non cooperemur immediate ad aliq̄d quod ex sua natura sit peccatum.sicut ex causa accipio mutuum ab vsurario.ad hoc parato.participādo cum eo.solum in acceptiōe datione mutui que de se nō est mala:secus autez sine causa.vel si nō sit paratus ꝛ induco ad tenus.vel si cooperarer in aliquo de se malo.vt in soluēdo maleficium p virtutez diabolī.Igitur ex causa rationabili ꝛ3 istis vendere puta ex magna necessitate vel vtilitate quia sunt parati ad hoc.nec participatur in aliquo de se malo:sicut etiam ex causa rationabili emo agrum mihi valde vtilem ab eo quem scio tota pecunia vel eius parte male vsurum:sine causa autem nō li cet:quia dare occasionem peccati sine causa est peccatum.non autem euz causa puta si mulier ad ecclesiam vadat.Dicit tamen s.tho.2.2.q.clxix.ar.vi.ꝙ si qua esset ars. ad faciēdū opera ꝙbus homines sine peccato vti nō ꝑnt.artifices talia faciēdo peccāt:vt pote ꝓbētes alijs directe cām peccādi.puta si ꝙs fabricaret idola.vel aliqua ad cultum idolatrie ꝑtinētia:ꝛ3 loquitur de facientibus illa intentiōe.cum non sit ratio quare alia causa fiant.

¶ Quinto querit vtrū cum infidelibus possint fideles 5
suersari ꝛ dicit.s.thom.2.2.vbi ꝑ.ꝙ ab hoc nō sunt ꝓhibēdi fideles in fide firmi ita ꝙ inde magis sperēt illoꝝ puersio ꝙ horum subuersio:sed prohibēdi sunt simplices ꝛ infirmi ne sine magna necessitate puersentur cum eis.Asten.quoꝝ idē sapit.dicēs ꝙ si ecclesia hoc interdiceret ꝓpter aliquod eorum peccatum punitū sic nō liceret:si vero nō interdiceret sic distinguit vt.s.tho.

¶ Sexto queritur vtrum permittēdi sint in 6
fideles habere dominium super fideles:et dicit.s.thom.2.2.vbi ꝑ.quod non dominium nouum:sed solum antiquum.quo etiaꝝ priuari possunt.vide ibi arg ꝛ.et ꝑ.iudeus .Ꝕ.quarto.

¶ Septimovtꝝ infideles possint licite a fi- 7
delibus rebus suis spoliari.ꝛ dicit ho.in.c. qō sup his:de vot.ꝙ sic si ecclesie dñium nō recognoscūt:ꝓ illud matth.vlt.data est mihi oīs potestas in celo ꝛ in terra:quā.s.pote state trāstulit in vicariuz suū:secus si ecclie domin iū recognoscūt ꝛ nō sunt infesti christianis:ꝓ quo est ter.cum gl.xxiij.q.vij.si de rebus.ꝛ hoc ꝛ3 sum.ang.sed Inno.in.d. c.quod sup his ꝛ3 quod non.nisi sint infesti christianis vel aliter delinquūt in legem'nature.et facit ꝓ eo tex.xxiij.q.viij.dispar. et hoc tene.quia.s.tho.2.2.q.lxvi.ar.viij. ad secūdū.dicit quod spoliari possunt suis bonis publica ꝛ nō priuata.auctoritate.ea rōne qua ꝑm leges terrenorum principū.ea possidēt iniuste:qō supple est dupliciter vt innuit Innocē.s.vel quia illa subripuerunt christianis. vel qz per dños fideles ꝓdemnātur in bonis ꝓpter delicta eorum de ꝙbus eos punire possunt. De iudeis autem infra iudeus.

¶ Octauo querit vtrum infidelibus sit cre- 8
dēdum in aliorum ꝓiudiciuz:ꝛ dicit panor. in.c.1.de here.ꝙ nō:ar.d.c ꝑ.qz ex quo sunt infideles deo.nō ꝑsumuntur fideles homi nibus:ideoꝝ testes nō admittunt ꝓra christianos.si.q vij.nō potest.c.pagani:quod tñ fallit in materia heresis.vt.ꝑ.iudeus.Ꝕ. iij.particula.viij.

¶ Nono q̄ritur vtrum liceat assumere ha- 9

bitum infidelū ꝛ sic se simulare infidelē:ꝛ dicit rodo.ꝙ sic ex ca rōnabili sicut fecit sanctus sebastian⁹ modo in tali veste nō sit aliquod signum:vel aliq̄s caracter principaliter institutus ad discernēduz ꝓfessores alicuius infidelitatis:qz sic non liceret eo ꝙ per tale signum mentiretur contra fidei ꝓfessionem Sine cā vero rōnabili nullo mō ꝛ3. Utrum dubitare de fide sit mortale siue infidelitas. vide supra heresis ꝓ.o.Ꝕ.tertio Utrū etiaꝝ cum infidelibus sit disputandum supra disputare per totum.

i Firmus famulus an debeat habere salarium. vide supra familia.Ꝕ.secundo.

Infra aliqñ exclusiue aliquā do inclusiue sumitur.Vide p Inno.de fide instrū.inter dilectos.ꝛ Jo.mo. de excep pta. super verbo.octo.libro sexto. ꝛ Jo.an de cle.consu.

Ingenuus est ꝙs cui ex natiuitate cōpetit libertas q̄ nō est factus liber sed natus.insti.de inge.in ꝑn. de ser.non ois instruendi in glo.et sic nulli tenetur obsequi. Potest tñ libertus consequi ingenuitatem.ſ.si a dño suo fuerit expositus.

¶ De ingratitudine ꝛ ingratis.

Ingratitudo est vitiū opposituz gratie seu gratitudini.vñ sicut gratitudo est virtꝰ retribuens benefactori qō dz:ita ingratitudo est vitium non retribuēs benefactori quod debet.

1.qō. ¶ Primo vero q̄ritur vtrū semp sit peccatū: ꝛ dico ex.s.tho.2.2.q.cvij.ꝙ sic:qz cū duplex sit debitum.ſ.legale ad qō reddendū inducit iustitia ꝛ morale:ad quod inducit honestas virtutis:ꝛ q reddit gratitudo: ingratitudo tollit hoc debitum honestatis:ꝛ consequenter opponitur gratitudini q̄st virtus: ꝛ 2ñr est vitium ꝛ peccatum.

2 ¶ Secdo q̄rit vtrū sit spāle pctū.ꝛ dico ex.s tho.2.2.vbi supra.ꝛ.iij.q.lxxxviij.ꝛ.iij.dist. xxij.ꝛ per.aure.ꝙ ingratitudo materialiter ad deū est in quoz pctō ingtū.ſ.hō facit aliquid ꝙ pōt ad ingratitudinez ptinere.vt si ꝙs voluptate ductus fornicationi consentit ꝓra deū bñfactorē:ꝛ tunc est circūstātia:formaliter aūt est aſa actualr bñficiū ꝓtēnit vl non appreciatur aut non recognoscit:et sic est spāle peccatum.

3 ¶ Tertio q̄rit quot sunt gradus ingratitudinis:ꝛ dico ex eodē ꝙ sicut gratitudo hz diuersos gradus quoꝝ primus est bñficiū recognoscere.scōs gratias ꝛ laudes agere.tertius retribuere ꝙ loco ꝛ tpe ſm ꝓpriā facultatē:ita ingratitudo opposita hz silr diuersos gradus.Et qz primū in ꝙstione est vltimū in resolutione.Primus gradus ingratitudinis est nō retribuere ſm qō decet,scōs est dissimulare.ſ.nō laudare nec gras agere tertius est non recognoscere siue ꝑ obliuionez siue ꝑ quē cūq̄s aliū modū.Et q̄n in negatione intelligit opposita affirmatio:lō adp mū gradū ingratitudinis ptinet ꝙ aliq̄s retribuat mala ꝓ bonis:ad scōm ꝙ bñficiuz vituper:ad tertiū ꝙ illud maleficiū repuret

¶ Quarto q̄rit vtrū ingratitudo sit peccatū 4
mortale.ꝛ ex.s.tho.22.colligit ꝙ cū dupliciter sit ꝙs ingratus primo ꝑ omissionē vt non reddo:ꝛ scōo ꝑ cōmissionē agēdo ꝓtrariū ꝙtuz ad primū est mortale si ꝑmittat aliq̄d ꝙ necessario erat faciēdum simpliciter vel in casu vel rōne interioris ꝓmptus:ꝛ silr ꝙtū ad scōm erit mortale si aliq̄d fiat ꝙ necessario erat omittendum vel rōne cōtēptus interioris:alias est venialē.

¶ Quinto q̄rit vtrū ingratis sint bñficia sub 5
trahēda.ꝛ dicit.s.tho.vbi supra.aliud cē ꝙ ingratus dignus est pati:qz sine dubio mereꝝ subtractionē:aliud ꝙ bñficiū opz facere qz primo nō dz cē facilis ad ingratitudinem iudicādā:qz forte bñficiato nō occurrit facultas aut debita opportunitas.reꝛ tribuēdi: scōo dz tendere ad hoc ꝙ de ingrato faciat gratū:qō quidē si non pōt primo forte scōo bñficio faciet:sed si ille ex bñficijs multiplicatis ingratitudinē augeat ꝛ fiat peior dz a bñficioꝝ exhibitiōe cessare.Et idē dicit glo. in.c.nō ois.v.q.v.dicēs ꝙ si ꝑsumitur ex bñficis trahendus ad gratitudinē vel ad minus malū nō sunt subtrahenda:sed si ad peiora vel ad ꝑseuerandū in malo inducitur subtrahi debent.

¶ Sexto vtrū ex ipotētia possit ꝙs ab ingra- 6
titudinis vitio excusari:ꝛ dico ꝙ non:qz ad debitū gratitudinis reddēdū magis,attenditur voluntas ꝙ opꝰ.vñ dicit seue.in li.de bñficijs in dāte aut faciente aio.Et iō sufficit voluntas recompensandi cū deest facultas. Utrū aūt ꝓpter ingratitudinē ꝛeuocet donatio.ꝑ.donatio.ꝑ.Ꝕ.xiij.

In integrū restō est ꝓprie status vel iuris reintegratio ꝙ quā subuenitur minoribus ꝛ ecclesijs. vt ꝑ.l. ꝑ.C.de sen.pa.ꝛ ꝑm spe.cē audientie reintegratio.ff.de mi.l.q si minor.Ꝕ.si restitutio.Et in integrū restituere cē reducere i euz

statum in quo quis erat ante lesionez extra eo. auditis. in glo. Q̄ hoc ēt per hanc subueniunt maioribus z lesitima z iusta cā. ff. ex quib. cau. ma. p totum. z sic intelligitur. c. ex literis. eo. ti. z. c. bertoldus. de re iudi. z. c. significante. de pigno.

¶ De iniurijs.

Iniuria ab in. i. nō z ius dicta est quasi nō iure aut cōtra ius facta: aut ſm ethimologiam quasi iniqua iura z multiplr ōr. ℣ Primo esn ōr gñaliter oē non iure factum. i. vt iniuria opponitur iuri p̄uatiue vel cōtradicto rie: vel q̄ nullo iure p̄cipit aut vetatur vt lenare festucam. ℣ Scōo spāl ōr culpa. vt in. l. aq̄. i. vt iniuria opponit iuri extraric. ℣ Tertio ōr iniq̄tas vel intuitticia iudicantis quasi ius iniquū z iniustū. ibi. e. ti. in p̄in. i. vt iniuria ꝓsistit i iuris abusu. ℣ Quarto ſm vsum loquēntium. p̄rie ōr q̄ fit cōtra alicuius honorem. vt. ff. eo. l. i. z. l. apud labeonez. Et fit tribus modis: primo re sicut cū manus inferunt. vt in. d. l. i. ℣ i. z. xvij. q. iij. si quis suadente scō ꝙ bis sicut quinclā do aut primellando. vt in. d. ℣ i. facit. c. oliz eo. ti. iij. literis. sicut cū quis ad infamiā alicuius libellum vel famosum carmē: aut hi storiam p̄scribit. ff. eo. l. lex cornelia. ℣ si quis verbo z. z idē si aliqđ malo dolo fecit vt aliquid hoꝛ fieret: puta dimisit scripturaz cadere in platea. ar. ff. de ver. sig. l. late. Nec distinguitur vtrū noie suo vel alteri⁹ ed iderit: vel vtrū nomē exp̄serit eius quē intēdebat infamare necne: nō p circūstantias agnosci possit. Eodem mō tenet si sine scriptura: notā vel signum aliqđ istoꝛ p̄dixerit: puta q̄ veste lugubri vtitur in alicuius iniuriā vel comma posuit in porta z hmōi. ff. eo. l. item apud labeonem. ℣ ait p̄toꝛ. ne quid infamādi cū fiat. z. v. q. i. q̄daz malignis pūs. Et de lita quarta est hic sermo.

1. qō. ¶ Primo vero q̄ritur q̄s possit iniuriam facere seu de iniuria teneri: z dico q̄ ille tantū qui etiam pati illam potest: q̄s th fallit i furioso z puero qui non est dolī capax z in dormiente qui eaz pati possiunt z nō facere. Aduertendum est th q̄ nullus iniuriam facere potest aut de iniuria tenet nisi sciat aut scire debeat se iniuriam facere. q̄ si quis p locum percutiat: aut dum certat non tenet iniuriarum. ff. eo. l. illud.

2 ¶ Secundo q̄ritur vtrum teneatur de iniuria is qui vere alicui dicit latro fur homicida z hmōi. z dicit ho. q̄ non si faciat alo accusandi. aut denunciandi delictum z probauerit. ff. eo. l. eum qui. in p̄in. vbi dicitur: peccata nocentium nota esse z expedire z oportere. z. C. eo. ti. l. i. si quidem. ℣ idem si faciat excipiendo vt eum repellat a testimonio. de testi. ex parte. vel ab ordie aut beneficio. de accu. super his: q̄ hoc iure conceditur: z nemo facit iniuriam q̄ vtitur iure suo. de elec. cuz ecclesia volaterana. Si vero dicit ad infamandum tantum quod p̄sumitur quando non habet iustam causam dicendi iniuriam facit z condemnandus est. d. l. si quidē z. l. tertia. C. eodem. vi. q. i. ex merito. z. c. de terioꝛes. z no. Hostien. z Ber. in. c. si culpa. eo dem titulo.

¶ Tertio q̄ritur vtrum fiat iniuria mātrone deprehense in veste meretricali si intemptetur: z dico quod non facit. c. in audiētia. de sen. excom. nec iniuriatur matrimonio ſm hosti. z ber. qui illud ignorauit. C. de adul. l. si ea. sicut nec militie qui militē ignorat. ff. loca. l. si ignoraās. Secus in habitu honesto. 3

¶ Quarto q̄ritur vtrum possit quis iniuriam repellere: z dico q̄ defendendo solum ſm omnes iz: sed percutiendo sunt opiniones: q̄ dicit hug. ℣ ivero ira. di. l. q̄ non iz. quod ber. z laur. in. c. suscepimus. de homi. restringit ad clericos. ego vero dico iurta dicta supra bellum. q. ℣ i. q̄ iz etiam clericis, si aliter iniuria vitari non potest intelligendo de personali cuz moderamine inculpate tutele: z est meno alex. in. iij. parte sum. ivero sit verbalis idem dicendum videtur quod de fuga turpi supra bellum. secundo. ℣ tertio dictum est. Intellige omnia dum iniuria est in ferri non in facto esse sed tunc dic vt. ℣ sequenti. 4

¶ Quinto q̄ritur vtrum iniuriā passus teneatur illam remittere: z dicit glo. in. c. si q̄s contristatus. xc. dist. quod non quo ad actionem scilicet vtrel satisfiat xxiij. q. iij. si illic. immo dicit q̄ agendo bene facit vt satisfaciat. xlv. dist. z qui. z. xxiij. q. v. de occidendis quia iniuriator tenetur ne dnm peteret pena sed etiam satisfacere de damno dato ex iniuria si potest: aliter absolui non potest nisi iniuriatuo remittat actionem iniurie vel aliter quo ad conscientiam. Rancorem vo cordis etiam iniuriatoꝛ: non satisfaciente tenetur iniuriatus dimittere. de p̄e. distin. quinta. c. vl. immo nunq̄ debet admittere: q̄ nō licet aliquem odire. xxiij. q. iij. cum in lege. xi. q. iij. inter verba. 5

¶ Sexto q̄ritur cui competat vel detur actio iniuriarum. z dico q̄ ipsa non nascitur ex pacto 6

6 ¶ Sexto q̄ritur cui cōpetat vel det actio iniuriarum: et dico q̄ ipsa nō nascitur ex pacto sed ex cōtumelia. l. ij. vnus. ff. eo. vnde cōperit ei qui iniuriam patitur: vt no. insti. eo. ti. ℣ rub. contra eum q̄ illam intulit: vel inferri procurauit. insti. eo. ti. ℣ non solū. Notandum est. vero q̄ nedum iniuria fit alicui in persona propria sed etiam si fiat in filio vl ei qui habet in potestate. insti. eo. ℣ patitur: dum tamen iniuriās sciebat cuz filium familias. i. ignoraret cuius. Datur ēt actio filiofamilias in nomine suo. l. filiusfamilias. ff. de act. z. oblig. Item sponsam vel vxorem: et sic datur actio viro z mulieri: si sit filiafamilias etiam patri. l. ℣ vl. ff. eo. Non tamē patitur sponsa vel vxoꝛ iniuriam factā viro: q̄ vxores a viris, non viri ab vxoꝛib⁹ defenduntur. ff. eo. l. z. de sponsa. dicitur in. l. item apud labeonem. ℣ sponsum. Item datur heredi ob iniuriam factam cadaueri defuncti cuius est heres vel si fama eius sit lacessita. dict. lege. p̄ta. ℣ sed si forte cadaueri. Item datur domino ob iniuriam attrocem factaz seruo. d. l. item apud. ℣ p̄toꝛ ait: z insti. eo ℣ seruus. Item datur episcopo pro iniuria facta clericis: et abbati suis monachis. vt no. in. c. parrochianos. de sen. excō. 5

7 ¶ Septimo q̄ritur quanti condemnabit reus in hac actiōe: et dico q̄ tāti quāti actoꝛ iuraverit se nolle illam iniuriam sustinuisse premissa tamen iudicis taxatione insti. eoꝺ ℣ pena. z. ff. eo. l. institutionibus. In isto autem iuramento duo modi traduntur. Nam quidam dicunt q̄ sufficit actoꝛem iurare q̄ nollet lucrari tantum. vel tantum. pro eo q̄ talem iniuriam substineret: sed alij dicūt verius. q̄ debet iurare se potius velle de suo p̄diduisse tantum. vel tantum. q̄ talem iniuriā substinuisse: quod ho. in sū. de iniur. et dam. videtur approbare: z spec. eo. ti. 6

8 ¶ Octauo q̄ritur quomō tollitur vel abolet actio iniuriarum: et dico q̄ multis modis. ℣ Primo remissione: vt per supplicationem aut preces. 23. q. 4. si illic: aut ꝑ pactū 1. modus. 2 ff. de pac. l. ſl. tibi dece. ℣ primo. ℣ Secundo dissimulatione. ff. eo. l. non solum. ℣ si. vbi dicitur q̄ si statim passus iniuriam ad animū non reuocauerit postea ex penitētia remissaz iniuriam non poterit recolere: z insti. eo. ℣ vltimo. Unde illata iniuria actoꝛ si per annū vtilem quando est per metum. aut continuō si est alio modo illata. non agit. aboletur. l. ſl cum exceptione. ℣ in cause. ff. quod metus causa. z. C. de iniur. z quod no. in glo. l. ſl non conuitij: posset tamen etiam post annū agere iudirecte per viam exceptionis. puta si iniuriator esset excommunicatus nō absolueretur: secundum ho. z panoꝛ. in. c. ea noscitur. de sen. excom. ℣ Tertio salutatione. osculatione. comessiōe. z huiusmodi signis. q̄ sunt signa reconciliatiōis sicut subtractio signū. est inimicitie: vt no. glo. in. c. cum adrianus di. 63 et in. c. cum super abbatia. de off. dele. quod intellige verum nisi a principio prouocasset aduersarium ciuare eum faciendo: q̄ tunc per osculum et predicta signa non tolleretur. nisi expresse renuncietur. vel transigat et sic intellige predicta. l. non soluz. ℣ primo. ℣ Non credo etiam q̄ tollatur dicta actio. si homo exhibet signa que inimico exhibere tenetur necessario: q̄ per illa non dicitur quis reconciliatus: pro quo facit quod no. bar. in d. l. si tibi decem. q̄ infirmus dicendo sacerdoti se remittere sibi illatam iniuriam: intelligitur remisisse odium et non satisfactionē iniurie. ℣ Quarto tollitur quoties quis in dicem incitat ad torquendum iniuriantem. eo ipso q̄ eum torquet aut condēnat ad virgas dictam: vnde aliam satisfactionem actoꝛ ꝑtere non poterit pro iniuria: vt est bonus textet ibi bar. in. l. sed et si vnus. ℣ si ante iudicez ff. eo. nisi. protesteris q̄ ex hoc non vis tibi p̄iudicari. quin pro tuo interesse possis agere actione iniuriarum: vt. l. ſi. ff. de iniur. 4

¶ Quinto per mortem quia talis actio non transit ad heredem ante litis contestationez moriente iniuriato, vt. l. iniuriam. ff. eo. Et hec omnia limita vera secundum panormi. in. c. olim de iniur. quo ad actionem iniuriarum. sed non quo ad damna z expensas: q̄ per hoc non tollitur quin agere possit ad restitutionem. ar. c. primo de iniur. et sic seruat in conscientia. Et etiam si iniuriatus nō ageret, tenetur reus ad interesse et damna que Nota. 5
tulit nisi velit illi remittere: vt l. d. c. primo.
℣ Nota tamen secundum ho. in sum. titulo de pe. q̄ si iniuriatus nollet cum iniriante componere. vel nimis eum grauaret. tunc iniuriator in conscientia tenere posset arbitriū iudicis penitentie. ar. c. veniens de iureiurā. et. c. ij. de arbi. Aduerte etiam q̄ si quis pecuniam soluat pro remissione iniurie obtinēda efficitur infamis. nisi pactum fiat iudicis auctoritate. ff. de his qui not. infa. l. furti. ℣ set infamis si esset condemnatus per iudicez siue ciuiliter siue criminaliter agatur. ff. de his qui no. infa. l. athletas. ℣ vltimo. Et ibi cuz agitur contra aliquem procuratoꝛem cōstituat. vel faciat compromissum. vt. ℣ infamia. ℣ septimo. Quando autem iniuria dicitur atroꝛ vel enormis. ℣ secundo. z Absolu

tio quarto.in principio.

Iustitia secundū.s.Tho.22. q.59.a.1 alios theologos est duplex.quedaz scilicet illegalis opposita iustitie legali:et quedam consistens in quadam inequalitate opposita iustitie speciali de qua infra. Et ista cum in proximi nocumento consistat ex suo genere est peccatum mortale: quia est contra charitatem. Excusatur tamen vt nō sit mortale.vel ratione ignorantie secunduz philosophum. v.ethic. vel ratione paruitatis rei:quia deficit a ratione perfecta eius quod est iniustum facere.inquantum reputari potest non esse omnino contra voluntatem eius qui hoc patitur:puta si quis alicui auferat vnum pomum vel aliquid tale.de q̄ ꝓbabile ē q̄ nō ledat nec ei displiceat.

¶ De Inobedientia.

Inobedientia dicta est quasi non obedientia: vnde est priuatio vel negatio obedientie: consistens in duobus. scilicet in omittēdo quo ad precepta vel mandata affirmatiua que imperant opus:et in agēdo quo ad negatiua que vetant: sicut obedientia econtrario cōsistit in faciendo quo ad affirmatiua z omittendo quo ad negatiua. Quando autem alicubi sit preceptum et quando mandatuz vel consilium. vide infra precepti. ℣ Est autē duplex inobedientia secundum.s. Thomā 22.q.104. vna scilicet specialis que est contemptus precepti. de quo.ℨ. contemptus. Et ista vt ibi dicit semper est peccatum mortale:et intellige cuam si non sit contra preceptū sed solum contra mandatum: quia ipse contemptus est formaliter superbia. que est peccatum grauissimum. Et alia generalis. idest omnis recessus a precepto vel mandato. et ista non videtur semper esse peccatum mortale sed sic videtur distinguendum. Aut enī est contra consilium:et tunc si sit consilium perfectionis vt illud vade vende omnia que habeo non est peccatum :et sic intellige glosaz. in capitulo generali. de elect. libro sexto et infra que allegat :si vero sit consilium reuerentie quod dicitur mandatum. vt quādo subditus deberet facere sed superior nō vult recipere vt est illud veritatez loquimini.sic est venale: vt notat Archidiacon⁹ in capitulo testamentum distinct. vj. et dist. xxv. ℨ. alias ea demuz. Aut est contra preceptum:et hoc dupliciter. Nam aut est contra precepta dei siue iuris diuini: aut cōtra precepta hominis siue iuris humani vel positiui. Si est contra precepta dei sic est semper mortale si est sciēter. vel ex ignorantia non excusante: facit. ℨ. porro. trigesimasecunda distinctione .et distincti. octuagesimaprima. si qui presbyteri: vbi dicitur idolatria:et decimaquarta questione prima quisquis. Si vero sit ignorantia excusante de qua. ℨ. ignorantia .ℨ. septimo sic nō est mortale. Si vero est circa precepta iuris positiui distingue. Nam si taliter seu preceptum per longa tempora receptum nō fuit sciente superiore et transgressores non puniente sic non est mortale:z facit quod notat Panormitanus in capitulo cum olim. de cler. con. vbi declarat grecos clericos nō peccare licet accipiant vxores:ex quo no. q̄ quādo lex generalis recipitur in vsum a certo genere personarum .et ab alio non recipitur. non obseruantes non peccant saltem post tempora longa: iij. distinct. ℨ. leges .et quod notant doctores in capitulo primo de treuga et pace non obstante eo quod ibi tenet ꝓpositio quia loquitur quando talis prevaricatio est peccatum de sua natura: quo casu non receptio non excusat: secus si essent eiusdem generis: et maior pars acceptasset quia licet superior non puniret tamen para minor non excusaretur: sed haberet locum illud multa per patientiam tolerantur. cē. de prebendis. cum iam dudum. Idem dico si talis lex fuit recepta sed per consuetudinem abrogata: quia non peccant inobedientes vt supra consuetudo .ℨ. sexto. Si vero talis lex non est repudiata seu non acceptata: nec abrogata consuetudine: tunc diuersa est opinio inter doctores. Nam quidam vt collec. in capitulo primo de constitutionibus emulti alij dicunt q̄ talis inobedientia non est mortale. nisi fiat ex contemptu. quaz opinionem summa angelica ascribit etiam beato Werh. libro vndecimo de precepto et dispen. sz nō est verū. qz ber. nō loquit de inobedientia ꝓceptoz sz mandatoruz. vt ꝓz intuenti. Alij vero dicūt q⁹ est mortale solum ratione contēptus vel consuetudinis. q̄ est ꝺdam cōtēpt⁹ interpretat⁹ qō sū. ang. ascribit R⁹. c. f. quol. q. xix. sed de hoc. ℨ. contemptus .ℨ. primo. Et hāc opinionem sum. ang. sequit contra rosel. inobedientiā que nō ē ex contemptu aut consuetudine dicens venale peccatum quia non est totaliter cōtra finē legis: sed non bene dicitur. qz sequitur q⁹ scienter cōtrahēs in gradibus ab ecclesia prohibitis non ex contēptu sz ex voluptate nō peccaret mortaliter

cuz hoc nō faciat ex cōsuetudine qō est absurdū cum sit iure excommunicatus nec est verū ḋn tūc agat cōtra legis intentionē. Alij vero dicūt esse mortale solū qñ fit sciēter ꝓtra ꝓceptū sic q⁹ frustrat intentio ꝓcipientis qō tūc dicūt esse qñ fit sine cā rōnabili intelligo vera vel existimata: nta qnō est mortale ꝓmo nō obedire ex ignorātia nisi esset affectata vel crassa: nec 2°. agendo ꝓter aut cōtra verba seruādo intentionem ua q⁹ probabiliter credi potest q⁹ si adesset legislator non vellet obligare: nec tertio etiam agendo contra intentionem ꝛ verita tē non autem secundum existimationem non obedientis nisi laboraret predicta ignorātia. Et ista est vera mens. s. tho. in. 4. di. 15. a. 22. q. 147. vbi loquitur de ieiunio. vt etiam .ℨ. patuit. et panor. in rub. de ob. ieiu. et archi. di. 76. in capitulo vtinam et ge. in capitulo generali. de elec. libro. 6. ꝓ quo facit capitulo 2. de ma. et ob. et capitulo quod ꝓcipitur 14. q. 1. et glosa. in capitulo quisquis. 4. q. 5.

Sicut autem dictum est de preceptis statutorum ita dicendum est de ꝓceptis prelatorum: superiorum excepto q⁹ quo ad. ꝑmissionem ꝛ transgressionez mitius agitur cum lege ꝛc. ℣ Que autem dicta sunt de inobedientia statutorum q⁹ scilicet est peccatum' henr. de gan. 3. quol. q. 22. quem sequitur summa angelica non intelligit indistincte etiam quo ad statuta penalia. sed circa ea distinguit: qz aliquando ibi sunt duo precepta: vt statuimus ne' fiat tale quid: et qui fecerit soluat decem et tunc obligant ad culpam: aliquando vnū tantum: vt statuimus q⁹ quicūq; fecerit sic soluat: ꝛ sic obligat solum' ad penam. sed ista distinctio est verbalis tantum ꝛ puerilis: quia nullas apponit penam statuto. nisi quia vult aliquid fieri vel omitti: ideo dic indistincte cū s. thom. q⁹ omnes leges humane obligant in conscientia siue ad culpam modo sint iuste. et sic intellige gl. et glos. in capitulo vt animarum. de constitutione libro. 6. et no. in capitulo quod super his de vo. ꝛ io. an. in capitulo. relatum ne cle. vel mona. ꝛ ge. in capitulo perpetue de electione libro sexto qui dicūt indistincte q⁹ statutum penale preceptiuum licet contineat aliam partem corporalez obligat tamē ad mortale. ℨ. gabella tertio. ℨ. octauo. De hac materia infra lex. ℨ. nono et infra statutum. ℨ. secundo.

Officiosum dicitur quod est sine officio vel contra officium id est obsequium: vnde inofficiosum testamentum dicitur quod est contra officium pietatio vt infra testamentum ꝓmo .ℨ. 6. ꝛ inofficiosa dicitur donatio que est contra officium pietatis ad similitudinem inofficiosi testamenti ff. vt. C. eo. ti. l. j. quia scilicet ꝑ eam liberi vel parentes excluduntur a bonorum subsidio ex proposito donantis vel recipientis quod etiam sufficit ad reuocationem ꝑ no. in. l. si liqueat. in glo. C. eo.

i Nquilinus est qui cōducit rem vt bannā. l. errorē in glo. iuncta. l. 13. C. locati. vide infra locatio. ℨ. 9.

i Nquietudo mentis est auaricie filia: et cōiter est veniale peccatum nisi interueniat omissio alicuius necessarij ad salutem.

¶ De inquisitione et inquirente ꝓmo in genere.

Inquisitio ab inquirendo importat investigationem alicuius incogniti: que ꝛ in iudicio vel canonica dicitur si fiat secunduz iura vel canones ꝛ de eius substantia sunt quinqz vt infra. ℨ. 4. Est autē inquisitio triplex secundum q⁹ colligitur ex panormitano in capitulo qualiter et quando el. 2. de accu. scilicet generalissima qua inquiritur super statu totius prouincie vel diocesis. ꝛ generalis qua inquirit sup statu alicuius ciuitatis castri vel loci et specialis contra certam personam: siue ad imponendam penam: siue ad peccatum euitandum ex debito officij. Vel dic q⁹ est triplex prima scilicet generalis simpliciter idest quantum ad personas. et delicta: vt cum preses. inquirit an sint homines facinorosi: de qua in lege congruit. ff. de off. pre. ff. ꝛ secunda specialis simpliciter idest quantum ad personas et delicta vt cum de certo et limitato delicto contra certam et limitatam personam preses vel prelatus inquirit de qua in lege ea quidem. C. de accusationibus ꝛ tertia generalis simul ac specialis secundum quid: sive sit generalis quo ad personas et quo ad delicta specialis vt cum preses inquirit contra eos qui tictum occiderunt: de qua in lege mandatis. de condi. ob tur. cau. siue econtrario sit generalis quo ad delicta et quo ad personas specialis vt cum potestas vel alius potuit ad sindicatum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. q. ¶ Primo vero queritur ex parte inquirentis quis possit inquirere: r dico tria. ¶ Primum.

1.dict: Quilz prelatus inquirere potest cōtra subditum sui: immo tenet ne subditorum sanguis de manibus ei⁹ exquirat in die iudicij. 6. off. or. irrefragabili: de reg. c. vl. facit ēt. c. lz heli.

2 decimo 37. di. ligit r. d. c. ḡiter. et 2. ¶ Secūdū. Generaliter ſm ange. de peru. inquirere pōt iudex ſi est cōperens aliās nō tenet inquisitio de sen. r reiudi. ea q̄ fiunt li. 6. Ubi scienduū est ſm ipsum q⁹ in causis meri imperij vt sunt criminales solus iudex habēs merū imperium pōt inquirere: q: huius negocij ipe solus habet iurisditionem. ff. de iurisd. om. iudi. l. iubere leidēter aūt ēt iudex ciuilis cārū pōt inārere de causis meri iperij. C. de testi. l. nullī: vt cū testis corā eo falsum deponit: q: tunc rōne incidētis cognitiōis cā meri iperij denoluta est ad suā iurisdictionē: r punit talis inquirēs inquisitū pena extraordinaria ſm alios vel ſm alios pena ordinaria. Et ſi clericus falsum deponat coram iudice laico. puniri quidē potest p eum ſm ci. glo. in. d. l. nullū ſm ray. ſo puniri nō pōt p. c. ſi diligēti de fo. eō. r primū dictum ver⁹ est iure ciuili antiquo dictū vero ray. iure canonico r ciuili nouo vt C. de epis. r cler. l. statuim⁹. In causis ſo ciuilibus r pecuniarijs spectātib⁹ ad publicā vtilitatē inārere pōt olo iudex ad cui⁹ iurisdictionem offīi r cognitionem talis cā spectat: ad priuatā vero vtilitatē. vel ad remouēdū tutorem vel curatorē. tanq̄ suspectū rome p̄tor inquirit vel subdelegatus r in. quincia. peōsul. Et cū hodie potestates terrarū in terra quaz regūt teneāt locum p̄sidis cōtā eis agēda est q̄stio suspecti tutoris. Ad inquirendum tñ cōtra vsurarios vt vsuras restituāt inquirere possunt ordinarij locorum et eorum vicarij de

3 vsur. ad nostram. ¶ Tertium Monachi r religiosi deputari non possunt a sede Apostolica generales inquisitores ſm panor. in. c. cum dilecti. de accu. nisi sint de in dignitate. de rescrip. statutum li. 6. Ubi no. ſm eudem in. c. cām el primo de iudi. q⁹ in statutis r odiosis monachi non veniunt nomine fratrum nec monache nomine sororum: r dicuntur proprie fratres aut sorores mendicantes vero r habitantes solitarie monachi vel moniales appellantur.

2 q. ¶ Secundo queritur ex parte materie inquirende de quibus possit inquiri: r dico q⁹ ang. de peru. vt recitat archi. 3. parte ti. 9. ſic virtualiter dicit. Inquisitio fieri non potest secūdum glo. iuris ciuilis in. ¶. ſi publico nisi in his casibus primo scilicet ratione iniurie illate presbyteris aut eorum ministris etiam in loco occulto existentibus. 2. in crimine suspecti tutoris. 3. in crimine notorio 6. in casibus notatis in. d. ¶. ſi publico. Sed contra inquit: quia potest inquiri etiam contra omnem sacrilegum latronem et plagiarium. l. 4 ¶. mandatis. ff. ad. l. iuli. pecu. et contra facientem seditionem in ciuitate in auc. de man. pun. ¶. finali r vt videtur regulariter contra omnem malum hominē de off. pref. l. congrijt. Nicolaus vero de nacta in quadam sua disputatione recedens ab opinione illius glo. dicit inquisitionem fieri posse in sex casibus quos pro regulis bar. in. d. ¶. ſi publico sibi assumit: primo scilicet ad denunciationem officialis scilicet publici ad hoc deputati vt cum per statutum deputātur in comitatu officiales ne maleficia committant. l. diuus de cu. reo. 2. propter precedētem incidētem cognitionem: vt in falso teste. C. de testi. l. nullū. 3. propter precedentem ḡhalem inquisitionem vt. ſ. inuento malefactore fiat specialis inquisitio vt cōdēnari possit: aliās frustra fieret. l. congruit de off. p̄ſi. 4. vbi maleficium coram iudice cōmittit: vt falsa charta C. de p̄ba. l. iubemus. 5. propter atrocitatem criminis r iniuriam clericis factam. C. de epi. r cle. l. ſi quis in hoc genus. 6 propter criminis notorietatem vt in. l. ea. C. de proba. septimo secundum Bar. vbicunq̄ sine metu calumnie r sine solennitate inscriptionis procedit accusatio: sed hoc septimum reprobat in glosa qui etiām recitatis multorum opinionibus dicit virtualiter ſic. Inquisitio fit duabus ex causis scilicet ad priuatā aut ad publicā vtilitatem. Ad priuatam autem regulariter non fit inquisitio scilicet ex officio: quia que in iudicio agunt⁹ ad partis postulationem agenda sunt non ex officio. ff. de iudi. vbi quis age. l. qui semel: quod tamen fallit in casibus primo in suspecto tutore: quia ad vtilitatem pupilli inquirit nullo postulante: secundo in datione tutoris qui dari potest ex officio nemine petente. tertio quia censitor ad vtilitatem priuatam potest inquirere. quarto quia et pretor similiter contra exequutores publicos r ad priuatam vtilitatem ne vexent tributis r aliis huiusmodi vt in autentica de man. prin. ¶. coges: et quinto episcopus similiter in causa vsurarum vt restituantur priuato de iureiurando ad nostram. Ad publicam vero vtilitatē ſi fiat inquisitio. aut erit in causis ciuilibus et tunc ſi regula. est q⁹ in

1. regula. obs. pos. l. ſi quis: aut in criminalibus r tunc dantur quattuor regule. ¶ Prima. Ubicunq̄ crimen est tale q⁹ accusando solennitas relaxatur: de illo potest inquiri: q̄s probat. C. de accu. l. ea. quod etiaz no. Inno. in. c. vña. de cohabi. cle. r mu. et idem est q⁹ ad denunciationem publici officialis pōt inquiri: quia per talem denunciationem fit crimen notorium. ¶ Secunda. Ubicunq̄ cōmittitur crimen coram iudice. ita q⁹ offendatur para vl

2 iudicis. maiestas. pōt inquiri de eo: quod ꝓbatur. C. de testi. l. nullum: vnde ſi quis coram iudice producit falsum testem. vel vtik falso instrumento. q: iudicis aures offendit

3 et partis. merito potest inḡri. ¶ Tertia. Ubicunq̄ crimen est de atrocioribus fama publica precedente a fide dignis. potest inquiri: quod probatur. l. 4. ¶. mandatis. ff. ad. l. iul. pecu. q: in istis accusationibus iuris solennitas relaxatur. Et inter atrociora reputatur iniuria facta clericis: vt. C. de epis. r cleri. l. ſi quis in hoc genus. ¶ Quarta. His casib⁹ exceptis non potest in criminalibus causis inquiri: quod probatur per. l. rescripto. ¶. ſi quis accusatus. ff. de mune. r hono. Quod intelligē de iure ciuili. q: de canonico inquiri potest etiam in alijs casibus vt quotiens procedit infamia: de qua infra. ¶. iij. vel accusatio aut denunciatio. Unde et idem angelus dicit q⁹ iure canonico. quo inquisitio est. remedium ordinarium. de sen. ex. cum dilecti. vera est sequens opinio. Nam secundum alios duplex est inquisitio: vna principaliter ex officio iudicis notabili: alia mercenaria seu incidens ex officio iudicis mercenario seu incidenter. Prima tribus modis fit. primo quando per famam imploratur vt in. l. infimas. C. de offi. rect. prouin. nam fama tenet locum accusatoris: de accuſ. qualiter et quando: secundo quando per motorem provocatur. de accuſ. cū oporteat. tertio quando excitatur per publicam denunciationem vt. d. l. ea.

3. q. ¶ Tertio queritur ex parte persone contra quam inquiritur quid de illa iura tradiderint: et dico multa.

1. dict. ¶ Primum. Oportet inquisitum seu personā contra quam inquiritur esse de iurisditione inquirentis. quantum ad articulum de quo inquiritur: aliter contra ipsum inquiri non potest de for. com. ſi diligenter: et auten. statuimus de epi. et cle.

2 ¶ Secundum. Inquisitus recusare potest iudicem ſi habet illum suspectum. de ap. cum speciali: puta quia ex odio fine procedit. vel quia est criminosus. ar. iij. q. vij. iudicet: potest etiam negare infamiam precessisse: r consequenter oportebit iudicem primo cognoscere hoc: vnde ſi infamatū non inuenerit p cedere non poterit: aliās ſic: de ap. cum oportet: et. c. cum oporteat. r. c. qualiter. el. secundo. Et licet accusator probet infamatum nihilominus reus probare poterit q⁹ sit bone fame. q: de pur. c. cum in iuuentute: et potius erit priuilegium bone fame q̄ infamie: ar. de accu. licet. in fine. et no. Bar. in. d. c. qualiter. el secundo. Ista tamen quo ad omnia seruanda non sunt in inquisitione regularia quia facilius et liberius possunt a suis admi nistrationibus amoueri. d. c. qualiter: quod limita nisi infligendum sit graue preiudicium ar. dicto. c. qualiter in ſi. in verbo facilius r liberius.

¶ Tertium. Inquisitus an teneatur de omnibus respondere veritatem. Pe. de palu. in 3
tij. di. xlv. dicit q⁹ ſic ram de se q̄ de alio. q̄s certum est iudicem inquirere in casu in quo de iure potest: quia in iudicio mētir r est mortale. Si vero certum est q⁹ iniuste inquirit: puta q: non precessit accusatio. nec denunciatio. nec clamosa insinuatio. nec infamia illi⁹ nec factum est diuulgatum nec denunciatuz in speciali. vt talis iacet occisus nec scitur a quo: in generali. puta tale monasterium est diffamatum de religionis dissipatione: nō tenet nec de se nec de alio: q: ille in hoc nō ēfus iudex. Si vero sit dubiū iuris aut facti: presumendū est pro iusticia iudicis r debet homo dicere veritatem: hec ex illo. pro quo tamen aduerte q⁹ ex sola denunciatione vel notorietate facti in generali vel speciali licet iudex licite inquirarim genere. tamen nullus tenetur fateri veritatem etiam inquisit⁹ in specie: quia specialiter iudex inquirere non potest nisi de illo inquisito precedat infamia vt hmōi: vt. ¶. correctio. ¶. viij.

¶ Quarto. Eo ipso q⁹ ḡs hz aliq̄s crimē pp 4
q̄s iudex ꝑ illū iuste inquirit ꝑs pe. de pal. et de aliqs criminibus pōt inquirere: q: nō prius iudicare. ꝓbetur: vñ vbi iā p vnicū crimē et diffamatus. et de aliq̄ hz dicere veritatē. Et sīr si oēs illi sui sunt in statu q⁹ iuste contra eos agi pōt. p vnico crimie et de oibus aliqs pōt r hz. pdere illos: qñ eorum correctionē nō sperat: maxime cū pena illoz. ē in periculum coitatis: vt quia scit eos fures r latrones r penitētes: seū aūt q̄ iā penituit accusahec ille. r intellige in occultis sec⁹ in his que probari possunt vt. ¶. accusatio. ¶. ix.

¶ Quintum. Inquisitus r confitens ꝓprium 5

Universidad de Deusto
Biblioteca

delictum an debeat vel possit de aliis crimi-nosis interrogari bar.in.l.repeti.ff.de que.di stinguit. Nam quedam sunt crimina que principaliter in alterius offensam vel odiū nō cō mittuntur:sed propter cōmittentiū commodum: vt falsare vel fabricare monetam: latrocinia facere:& in his potest interrogari de socijs vt probatur in.l.diuus ff.de cu.re.& in l. pronunciarum.C.de fer. Quedam vero cō mittuntur principaliter in odium offensi:& in istis secus.vt in.d.l.repeti.& l.vl.C.de accu sa.quod tamen fallit in casu.l. pri⁹.ff.ad sil. & secundū p̄ anor.in.c.primo de confes.etiā fallit in crimine lese maiestatis.

6 ℣ Sextum. Inquisitus potest impugnare in quisitionē quotiēs deficit in aliquo de substantialibus:nec ex tali inquisitione cōdemnari potest:nisi confessus sit crimē vel talem defectum substantialiter non opponat: quia tunc sequi potest:condemnatio:de confessio. capitulo primo libro sexto. Huiusmodi antē substātialia ꝛ ang.de peru. sunt quinq; vtinfra.§.vs.

¶ Quarto queritur ex parte cause motiue ad inquirēdum.virum necessario precedere debeat infamia:& dico multa.

1.dict. ℣ Primus.Fama publica & clamosa insinuatio a fide digno procedens licitat iudices ad inquirendum:adeo q̄ inquisitio fieri non potest nisi diffamatio procedat a viris honestis non maliuolis & malefactis:nō semel sed pluries:de simo.lz heli.de accusa.qualiter & qñ el.§.vbi notat p anor.& expresse ptz in tex.q̄ in prelatis.s.secularibus opz infamiam esse tantam vt tolerari non possit sine scandalo vt qi infamantur de incontinentia.vel periculo vel vt infamantur de hereſi vel de dilapidatione:sed contra subditum sufficit precedens infamia etiam non scandalosa.sic̄ cōtra prelatum regularem.

2 ℣ Secundum.Infamiam precedere inquisitionem ſm ang.de peru.& archie.fallit primo vbi inquiritur ad remotionē prelatorum regularium:quia non est necesse q̄ precedat periculosa vel scandalosa.§.vbi sit presente p te vnō opponēte q̄ nō precessit infamia vel nō legitime de accu.e.§.lib.vi. ℣ Tertio vbi sit contra eum crimen est cōfessus.de cōfes. c.j.li.vi.quod dupliciter potest intelligi prio secundum dicta petri de pal.§.prioni particula.iij.quando quis iuste inquiritur de vno crimine.qz inquiri potest de alijs ḡt si de illis nō sit infamatus:sc̄do de crie cōfesso sed nō iuridice: ītio vbi sit generaliter cōtra caput et mēbra alicuius ecclesie ciuitatis castri vel loci de dilecto in genere:de offi.or.c.j.& ita tenet ho.in sum.vñ hoc possunt sindicatores rectorum qui sindicant caput & mēbra.puta potestatem capitaneum vel eius officiales. & ita de consuetudine seruatur:quinto quando fit ad denunciationē publici officialis.de offi.c.j.in fi.& ita tenet ho.sexto cum iudex inquirit ex mero et puro officio ex sua voluntate non ad instigationē alterius:et idem vbi inquirit ex necessitate officij: etiam in criminali,vbi non est necessaria diffamatio etiam si ex voluntate non ex necessitate inquirat si ne alterius petitione ex mero officio, vel ad denunciationem publici officialis.Adde tu septimo quando procedit aliquo accusante et semiplene probante vel apparētibus exp̄ssis indicijs quia tunc secundū sanctū Thomas.ū.q.q.vj.ar.i.& ū.& j.quol.ar.xvj.et iudex per iuramentum et prelatus p̄ preceptū potest exigere veritatem quod est inquirere.

3 ℣ Tertium De ista precessione infamie patet mitamus etiam vbi supra sparsim sic dicit.Si inquisitio sit generalissima non reqūritur infamiam precedere.quia ad illam tenetur prelatus quolibet anno de censi. cum venerabilis et capitulo romana. eodem titulo, libro sexto.Similiter nec si sit generalis:& in capitulo primo.ff.de offi.or.di.et.l. congruit .ff. de officio presidis.Similiter nec si sit specialis ideſt contra certam personam et fiat non ad penam imponendam sed ex debito officij: vt ne matrimonium contrahatur propter impedimentum .vel non promoueatur quis ad prelaturam vel electus non confirmetur.si reperitur vitiosus:ad quod capitu. postquam. et capitul. cum dilecto. et capitul. nihil.de electis et capitul. fi.de clandest. despon.et qō no.Inno.in capitulo de excessi. prelatorum.Similiter nec si sit specialis et fiat ad penam imponendam ad denunciationem publici officialis .C.de accusa.l.ea. quod de testi.cogen.preterea.sed non denunciatur nisi notoria alias non creditur denūciatorib⁹:de quo tñ dicit.4.q.4.§.vlt.hec ex illo.cui adde q̄ ēt non requiritur q̄ p̄cedat infamia si iudex p̄cedat ad accusationē alicui⁹ semiplene p̄bantis vel p̄cedētibus indicijs.si aſit nullū hoz precedat. regulariter i spāli inq̄sitiōe ad penā req̄ritur ifamia qua nō p̄cedēte nō p̄t inquiri:vt in.d.c. qualiter & quando.& no.p̄a.in.c.ad nostrā.de iureiu. el.g.in casibus tamē potest inquiri vt dictū est p̄cula prior.Adde etiā q̄ ista infamia q̄ precedere debet aliquādo a doctoribus dicit esse publica vnde dicit.g.Tho. quol.xj. ar.xij.q̄ debet p̄cedere clamor congregationis.& vt̄ est si inquirat ad instantiā alteri⁹

aliquādo vero dicitur sufficere q̄ sit apud bonos et graues.et verum est si procedatur ex officio.

5.q. ¶ Quinto querit q̄ sit forma inquisitionis:& dico q̄ angelus de pu.tradit formas inquisitionum habentium aliquid specialiter.& recitat archie.iij.parte tit.ix.capitulis.vij.viij. ix.ex quorū dictis colligo multa. ℣ Primum. Forma inquisitionis generalis quo ad personas sed specialis quo ad delicta quātū ad substantiam vel essentiā suam includit q̄nq; primo vt nominetur modus procedendi qui est inquisitio & persona inquirens cuz officio importante inrisditionem ad inquirendum et tertio persone in genere cōtra quas inquiritur:& quarto delictum de quo inquiritur:& quinto locus ac tp̄s quibus delictū cōmissuz est. sic hec est inq̄sitio quo ad p̄mū:que fit p. a. sindicum vel potestatē talē quo ad scēm contra omnes & singulos quo ad tertiū qui tirium occiderunt quo ad quartū:tali loco & 2 tempore quo ad quintum. ℣ Secundū. Forma inquisitionis generalis quo ad delicta sed specialis quo ad personas:quantū ad substantiam vel essentiam suam includit etiam quinq; predicta & eodē modo.excepto q̄ personas exprimit in specie.et delicta in genere sic.Hec est inquisitio quo ad primum:que fit per.a.sindicum talem.quo ad scēm.contra. n. olim ptātem talē & ministros eius quo ad tertiū.super eo quod iniq̄ egit quo ad quartum.infra tale tempus & in tali loco puta palatio sue residentie quo ad quintum. ℣ Tertium. Forma inquisitionis specialis quo ad 3 personas & delicta quantum ad substantiā vel essentiam suam includit predicta quinq; ita tamen q̄ persona & maleficium specificet inquirendum.& vlterius addit sextum .s. infamiam precedentem sic.Hec est inquisitio q̄ fit per talem.contra talem.de eo qō fama publica precedente.& clamosa insinuatione referente. nō quidē a maliuolis & suspectis.sz ab honestis & fide dignis.ad aures eius pervenit q̄ ipsum interfecit tali tempore & loco.

4 Quartum. Inuentis malefactoribus specialibus per generalem inquisitionem. contra eos fit specialis inquisitio.ex qua ad cōdemnationem venit nō ex ghali:& oēs testes examinari in prima inquisitiōe examinari debēt in secunda:aliter ex primis attestationib⁹ inquisitus dānari non posset: cum testes deposuerint eo non citato:& sic testimonium contra eum esset nullū in ei⁹ p̄iudiciū.C.de testi.l.si qñ.

6.q. ¶ Sexto queritur quot sint de substantia in quisitionis & dico ſm archie.post ang.de peru.q̄ quinq̄ primo q̄ iudex inquirens sit cōpetens.de sen.& re. iudi.ea que.lib.vj.secundo q̄ inquisit⁹ sit de iurisdictiōe inferentis quo ad illum articulum.de for.cō.si diligenti.tertio q̄ materia talis sit de qua possit inquiri iuxta dicta superius.§.ij.quarto q̄ precedat infamia nisi in casib⁹ de q̄bus.ℨ.§.iij. quinto q̄ inquisitio habeat formam de qua in.§. prioze:aliter sequi nō potest cōdēnatio vt in c.qualiter.& c.inquisitionis.& cap̄.cum oportet.de accusa.

¶ Septimo q̄rit quid de testibus in cā inquisitionis iura tradiderint:& dico multa. 7.q̄

℣ Primum.Forma iuramenti testium in causa inquisitionis hec est.Si est inquisitio contra personam & crimē determinatum iurat testis q̄ super crimine dicet plenam veritatem de simo.licet heli. Si vero est super statu ecclesie iurat dicere de his qui scit vel in ecclesia reformanda:vel respondere ad interrogata.de accusa.cum dilectus. Nec tamen in ca- 1.dict. lib⁹ debet iurare de occultis.i.secundū. ℣ Secundum, Si testes interrogentur super de quibus quis non est infamatus:qz secretorum solus deus iudex & cognitor est.di.xxxij. erubescant.& ū.q.v.consulisti.& solum deus habent vitorem.C.de iureiuran.l.iusiurandi. ℣ Secundum, Si testes interrogentur super occultis.si inquisitio sit generalis respondere non debent nisi de crimine de quo infamia precessit.de accus.qualiter & quando.el.§.et multo minus si sit specialis contra aliquem. Si vero precessit infamia contra aliquem. dicent veritatem super omnibus que scūt de eo quod inquiritur etiam si illud quod scūt sit occultum:vt si de fornicatione agitur & vocatur is qui cuz eo fuit debet dicere secretas circūstantias etiam quas secreto nouit:etiā si iurauit tenere secretum:quia vel iuramentum fuit illicitum.vel intelligendum erat q̄ non reuelaret nisi ex iusta causa:si tamen ēt set infamatus de fornicatione sed non cum ista muliere nō esset reuelanda occulta fornicatrix.Concor.innoc.& ho.in.c.qualiter el.j. de accu.& io.& archi.§.q.v.habet hoc & ℣. Nec testes alicui dixerint de occultis de quib⁹ nō precessit ifamia.dictū eorū nō valebit ad punitendū.de accusa. inq̄sitionis:in speciali vel crimine secus est si ſ vnum crimē puta homicidium sit positum in forma inquisitionis & testes deponunt de alio puta furto.cō dēnari reus de furto nō poterit:qz respectu eius nō est determinatus loc⁹ aut tp̄s:qō tñ fallit si de crimie cōstaret p. ppriā cōfessionē de cōfes.c.§.lib.vj.& nō est qz nulle sunt preiudicis in confessum nisi condemnando.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2.q. ¶Octauo queritur quando sit ex quibus causis ad inquisitionem procedendū sit: & dicq; de hoc Richar. in. iiij. distin. xix. sic dicit Walsm famā talē vt ppter eam prelatus de beat procedere ad inquirendum. nō faciunt dicta paucorum: qz dicit glo. in. c. inquisitionis. de accu. q; dicta paucorum nō infamant et dz fama esse per villam siue parrochiā ad hoc vt fiat inq̄sitio. ℔. q. ſ. deus ol potens. Qñ igitur mala fama ortū habet ab incerto motore vel auctore. si ad aures plati deuenerit p clamosam insinuationem. vel ea scandalū in populo generetur: dz ad inquisitionem procedere quāuis nullus se offerat ad accusandum factum vel famam: sed cum procedit ad inquirēdum inquirere non dz de quibus infamia non precessit. Quando vero ortum habet a certo auctore vel certis auctoribus. tunc si illi non sunt inimici. sed prouidi & honesti. debet prelatus procedere ad inquisitionem: et similiter si sunt quidam inimici & maluoli. sed hoc non cōstat certitudine sed per presumptiones nō violentas: si vero constat eos esse tales per legitimas probationes. vel eorum confectionem: vel p̄sumptiones violētas & infamātes alias fuerit bom nois. & persona notabilis. nō est ad inquisitionē procēdendum de purga. c. cum in iuuentute. Quidam tamē dicunt procedendum esse ad inquirendum. vndecunq; procedat mala fama: & infamato canonicam purgationē indicendā saltem propter scandalum. de accu. qualiter et quando: sed intelligitur quando illi a quib⁹ infamia ortum habuit. non probātur esse inimici vel malinoli. hec ex illo: vbi not. q; p̄m Ray. cuiusq; est dicta opinio sufficit q; quis sit infamatus apud bonos & graues. non distincto a quibus ortum habeat infamia: cum ab incerto auctore procedat. de cō. di. iij. sanctū et concordat ber. & ho. Igitur ſm. ℣. & sum. cō. lib. ij. titu. xxxiij. q. v. ad inquisitionē procedendū est ex q̄tuor causis. Primo ex clamosa insinuatione. vt dictū est: quod sum. ang. in inquisitione particulari ad penā limitat quando fama publica defertur iudici sedenti pro tribunali ad banchum: alias inquit in secreto non valet sc̄m ang. in. l. si vacantia C. de bo. vacan. et cum alijs indicijs aliter inder ad aliquem actum procedere non potest sed oppositum est verum vt patuit ex dictis richardi qz inquiritur aliquando etiā si nullus famam accusat & ipsa fama denunciat locum tenens accusatoris. de simo. licet heli. angelus autem loquitur sc̄m ius ciuile secundo propter timorem scandali quod potest ecclesiam turbare. siue sit vnus adeo potens quod ipse scandalizatus potest ecclesie scādalum suscitare. siue sint plures quia ad remotionem talis scandali indicitur purgatio. et illa inquisitionem sequit. tertio cōtra eum qui est suspectus suo prelato vel principi terre. vel alijs bonis viris: qz ex hoc indicitur purgatio: et intellige de suspitione probabili etiam sine infamia sed non sine indicijs vt. ſ. purgatio. ℌ. scḃo. Quarto propter periculum etiam sine infamia. sicut fit in hereſi & alijs criminibus que serpunt in occulto non tamen sine indicijs. Quinto adde ex denunciatione publici officialis vel famam pbare volentis. de accusa. cum oporteat: sed tamē in nullo crimine procedi potest ad inqrendum ex sola denunciatione publica. nisi precesserit fraterna correctio. de simo. licet heli: vnde eam se fecisse denūciator probabit proprio iuramento ſm archie. ℌ. q. ſ. si peccauerit: quantum ad primam que fuit inter se et ipsum solum. & per testes inductos quantum ad eam que fuit coram testibus licet etiam ad istam putem sufficere iuramentum vbi testes predicti haberi non possunt. Sexto, ex accusatione cum semiplena probatione Septimo ex commissione iuris vel hominis. Et hec omnia patent ex dictis.

¶Nono queritur qualiter in inquirendo sit procedendū: & dico multa in genere & in specie. ℣ Primō. In inquisitiōe primo debet poni locus delicti et tempus vt dictū est. tangē substātia alia: alia ℣o opportuna sed in libello accusationis necessaria sc̄m formam. l. libellorum. iusti. de pub. iudi. in inquisitione obseruari non debent ſm glos. ibi & ſm Innocen. ſm tamen inco. bu. quem sequitur ang. excepta inscriptione. omnia alia solēnitas que seruatur in accusatione. seruanda est inquisitione. Et sc̄ḃo dz procedi cōtra presentem & si est absens nō p cōtumaciā citādus est: sed tñ ſm archie. hoc de cōsuetudine nō seruat: qz semper inquiritur de delicto. etiā si inquisitus sit absens. & nō p cōtumaciā est tñ ℣ ita tutius q; cōdēnetur. Et tertio debet inquirēdus ante formationem inq̄sitionis interrogari de inquirendis vt habeat facultatem defensionis: & si ante formetur q̄s interrogek. est nulla vt in. d. c. qualiter: tamē de consuetudine, cōtrarium seruatur & valet vt in. c. ſ. eo. tit. lib. vj. si nō fuit oppositum. ℣ Sc̄ḃm. Inquisitio quam facit iudex alio procurāte siue promouente. & quam facit ex off cio suo ad clamorē fame dupl'r differunt. Primo qz in illa inquisitus iurare nō cogit ne ex hoc possit istrui promotor inq̄sitiōis: ſz ipse tenet pbare suā intentionē: alias puniretur suspēsiōe ab officio et

1.dict. 9

2

beneficio vel aliter donec se purgauerit q; non animo calumniandi crimina imposuit: de calum. cum dilectus: in ista vero inquisitus cogitur iurare q; respōdebit veritatem ad interrogata. siue inquisitio sit contra primatam p̄sonam siue contra conuentū. Et. 2. quia in illa publicatio attestationibus non recipiunt alij testes: quia timeretur de subornatione: in 3 ista vero potest denuo ab alijs testibus veritas inquiri. 2. q. 5. habet: & c. mēnam. ℣ Terrium. Jn generali inquisitione cum alicui cōmittitur inquisitio ecclesie contra caput & mēbra procedendum est primo de plano sine strepitu indicij: cum non deceat seruos de talib⁹ implicari de accu. olim: non tñ q; ordo iudiciarius olim pretermittat: sed p modum qui dicetur infra iudicij. ℌ. ij. Et secūdo inquisitor debet iuramētum clericis si est cōtra ecclesiā sup his que sciunt vel credunt in sua ecclesia reformanda tam in capite q̄m in membr⁹ exceptis criminibus occultis de mera veritate dicenda: vt in. d. c. qualiter de accu. Nec iuramētum vel interdictum vel excōicatio lata ab abbate vel alio inferiore cōtra subditos nec relenent inquisitorivalet aut ligat immo tenentur inquisitores talem temeritatem castigare. de off. or. plerig. lib. vj. Et tertio procedet ad recipiendū dicta eorum quos inquirit vel testium si qui ꝓducuntur ab aliquo quibus exponet obiecta & nōia testiū: q̄ō tñ fallit in casu de quo. ℌ. hereſio. ℌ. ℌ. et in talib⁹ inq̄sitiōe recipiuntur testes tales quales in ecclesia in uentunt: qz q̄ domi fiūt per domesticos ꝓbari oportet: de testi. veniens. Et quarto exceptiones contra testes & alios & replicationes legitimas admittet: vt deponendi falsum prohibeatur audacia. v. q. ij. si primates & d. c. qua- 4 liter. ℌ. debet. ℣ Quartum. Jn inquisitione vero contra singularem personam sic p̄cedendum est q; primo fieri debet in loco in quo illa cōuersata est. xxiij. q. ſ. parati⁹ & de p̄sump. quorundam: quod intellige si commode fieri potest alias nō est necesse. Et secundo citād⁹ est inquirendus. d. c. si primates. & d. ℌ. debet & sic debet esse presens nisi se per contumaciā absentauerit. Et tertio fieri debet coram eccle sie senioribus & exponenda sunt inquirendo capitula de quibus inquirendus fuerit: & dāda illi dicta & nomina testium: quod tñ secundum augu. de pn. fieri debet post testium depositionem id est attestationem. et non ante: vt cesset omnis materia corrumpendi testes. Jta nota. ho. super. dicti. c. qualiter. Et quarto secundū gui. & ang. testes non possunt examinari parte non citata: p. l. si quando. C. de testi. aliter non inferunt preiudicium non citato. Et quinto admittende sunt exceptiōes vt. ℌ. particula prior. Et sexto inquisitor debet facere iurare & testificari etiam eos qui denunciauerūt de simo. licet heli: secus in via accusationis. qz accusator non potest esse testis de accu. cuz. p. Et septimo inquisit⁹ potest opponere cōtra inquisitorem q; sit suspectus vel criminosus vel contra denunciationem vel literas ad inquirendum impetratas: & contra testes & dicta eorū. de accu. cum oporteat. Et viij. post q̄s inquisit⁹ cōfessus fuerit aliqua crimina coram eo q̄ cōtra eum sup illis fuerat deputat⁹ nō poterit impugnare cōfessionē quo min⁹ puniat dicendo q; sup illis nō fuerat affamatus: vel q; p eundē inquisitorem capitula sup q̄bus volebat inquirere sibi tradita nō fuerunt de accu. post q̄s ij. vj. Et nono q; si inquisitor talis processerit ad veritatē inquirendā omissa inquisitione infamie inq̄sito ꝑsonam nec reclamāte aut quicq̄s sup hoc excipiēte nō potest tod hoc inquisitus impugnare processum qz nō fuit de infamia p̄mittus inquisitum de accu. si is. li. vj. Et ola predicta intelligi etiam in inquisitione speciali ad quam ex generali venitur. 10. q.

¶Decimo ḡrif que ꝓbationes recipiunturi vt ex inquisitiōe sequi possit condemnatio: & dico q; qñ inquiritur cōtra laicum de crimine recipiuntur ꝓbationes aperte & necessario concludentes vt in. l. sciant. C. de proba. Contra religiosum vero si de crimine inquiritur adhuc requirūtur exactores: de. simo. lz. Diuersimo de tamen probationes contra religiosum requirunt. Nam si inquiritur ad correctionem secundū regulā ſm eam de plano inquirendum est. non seruata forma dicti. c. ℌiter vt no. de appel. reprehensibilis. Si vero inquiritur ad remouendū ab administratiōe tūc q̄si agitur de ꝓiore vel abbate curam habēte auctoritate diocesani instituto. ℌtum ad q̄dam seruanda est forma dicti. c. qualiter licet non quo ad omnia: quia nō vocabitur modo petitionem: & remoueri poterit leuius & ex leniori da est consuetudo: specialis locorum religiosorum: de ap. quia vero. Quando vero agitur instituitur et destituitur ad abbatis arbitrium vt notat innocentius in dicto capitulo qualiter.

¶Undecimo queritur vtruz fama faciat plenam fidem vel probationem: ei dico q; bārto. in. l. de minore. ff. de q. refert di. & ci. tenere q; fama cum vno teste facit plenā probationem in ciuilib⁹ nō in criminalib⁹ in quib⁹ requirū- 11.

tur probationes luce clariores. Ipse vero dicit q̄ quedam sunt in quibus sufficit famam sic esse licet in veritate ita non sit: & tunc sufficit probatio fame. vt. l. barbarius. de off. pre. to. Quandoq; vero requiritur probatio veritatis q̄ ita sit: & tūc quādo ipsa fama seu communis opinio facit & inducit veritatē sufficit pbatio fame: vt. l. j. ff. de fu. & facit. l. cū de lanionis. ff. de fun. instru. Quādo vero fama non inducit veritatem dicit q̄ si fama probet solum ex voce populi non probata aliqua presumptiōe ex qua dicta fama & opinio trahat originem tunc fama non probat. sed magis dicetur vana vox populi que non est audienda adiunat tamen probationem iā factam vt. l. iij. ff. eiusdez. ff. de testi. Sic & ista fama esset probata q̄ traxit originē ex aliquibus presumptionib⁹ legitimis precedētibus in quibuscūq; casib⁹ facit pbationē plenā puta in causis bzeuitatis vel modici piudicij nō in alijs: sed an faciat semplenā ita q̄ cū vno teste probet dicit q̄ debemus considerare illa indicia & illas presumptiones qualiter vigeāt & fm qualitates illas dicā inquit eā facere semiplenā pbationem vel non facere. Et ita debet intelligi glo. in. l. excusant. ff. de ex. tu. et d. l. iij. Et ex hoc habesēt ppēdere vtrū fama sit sufficiēs indicij ad tortura vel nō. ff. ex bar.

21. q. 1. ¶ Duodecimo q̄rit quis effectus inquisitionis & dico q̄ si inquiritur cōtra pīatū vel habentem administrationem & conuincit pena eius est remotio exē ploy illici diffamati cui dicitur est: iam non poteris villicare: lu. 16. de accu. & liter. Si vero nō habet administrationē pena est arbitraria. fm merita psone & qualitatem excessus. de accu. inquisitiōis. in fi. quod tñ falsitas in crīminibus enormibus qui ordinis exequutionem aut beneficij retentionem post peractam pemtentiam impediunt. vt est in simoniaco in ordine & beneficio. d. c. inquisitionis. Que autē dicantur enormia vide. ē. enorme & ē. crimen. De inquisitoribus vero hereticorum vide. ē hereſis. ij.

¶ Rursus de inquisitione. ij. specialiter quo ad religiosos.

Inquisitio rursus secundo specialiter considerari potest quo ad religiosos & clericos in qua & fl observanda sint omnia dicta ti. prīore preterea de quib⁹ specialiter cautum est: tamen ad pleniorem notitiam sciendum est q̄ archi. post magistrum simonem virtualiter dicit ita.

3. dict. fl.

¶ Primum. Aut talis inquisitio fit in generali super statu ecclesie vel capitulariter aut contra determinatam personam. Et si in generali ab omnibus tunc inquirēdum est & omnes tam benivoli q̄ malivoli audiendi. Sed si cōtra determinatam personam malivoli et extranei possunt omnino repelli et similiter infames.

¶ Secundum. Quando sic procediturscilicet contra determinatam personam deponentes contra eam primo iurent anteq̄ eorum testimonium vel depositio admittatur. iij. q. xv. hortamur. & de accu. qualiter & quando. 2

¶ Tertium. Et si omnes vel multi dicant se nihil scire de persona per certam scientiam sed solum p̄ famam et forte credulitatem per hoc non fit conuictio nec poterit in aliquo puniri: quia nihil per huiusmodi depositionem probatur. nisi sola fama que ad puniendum non sufficit: vnde nisi adsint testes alij: solum est infamato purgatio canonica indicenda est. secundum arbitrium iudicis & qualitatem personet modum infamie suscitate et hoc habetur de accu. in. c. inquisitionis et ij. q. v. presbiter per totum. 3

¶ Quartum. Cum autem inquiritur contra determinatam personā ad petitionem partis agētis cōtra eaz: primo iudex descendēs ad inquisitionem habita persona pīte debet inquirere de fama persone delate: quā si diffamatā inuenerit procedat testes admittendo. aliter non est inquisitiōis negocio procedendū contra ipsā de accu. cum oporteat. Immo cuius actor probauerit eam infamatam adhuc re⁹ probare poterit se bone fame. de pur. ca. cum oporteat: & tunc prestantius erit priuilegium bone fame q̄ probate infamie: & hoc tenendū est nisi probetur factum: quod si probari non poterit: procurans inquisitionez grauius puniatur. de calum. cum dilectus. 4

¶ Quintum. Fama autem inuenta de persona apud paucos vel leues personas: nec cogit: necdat occasionem prelatis ad inquirendū precipue de persona que prius fuit clare et bone fame: secus si apud plures bonos et graues: quia fama apud tales cum suspitionibus violētis secundum cōditionē psone de qua agitur facit quodāmodo probationem: quia & si singula nō possint: simul tñ collecta valent. Nihil est enī aliud in hac materia probatio. q̄ rei dubie per testes vel instrā. vel presumptiones ostensio. xxij. q. j. dixit. 5

¶ Sextum. Igitur procedens cōtra personā inquirendo ex fama primo eā citabit. aut vobit secūdū modū religiosorū q̄ arcer⁹ obligātur ad obediendū prelatis suis: & faciēt eā iurare sup̄ vītate dicēda de his de q̄b⁹ infamat⁹ est de accu. cū dilecti. Iz alicq religiosi ex consuetudine hoc faciāt per preceptum addentes quandoq; excomunicationem propter pertinaciam inobedientiam aliquorum. 6

7 ¶ Septimum. Cum autem inquiritur solūz ad correctionem vel penitentiam valde liberius procedendum est q̄ cum proceditur ad depositionem & penam maxime circa seculares: quia primo casu proceditur in fauorem 8 eius contra quem agitur: non semper in secō.

¶ Octauum. Quando prelatus ex inquisitione profectum non sperat dimittere non debet inquisitionem generalē ad quam tenetur ex offi. certis temporib⁹. di. 18. quoniā quidem specialē etiam contra determinatam p̄sonaz quam facere non tenetur nisi fama deferente vel aliqua persona acclamante in his casib⁹ faceretenetur secundū formam iuris: siue credat ex ea inquisitum proficere siue non: quia proficiet circa alias personas que sunt scandalizate ex fama audita donec viderint fieri quod iura disponūt. Et si inter illos alios qui sunt in congregatione sunt aliqui quibus ad vtilitatem: alij quibus ad scandalum est et anime damnum et differri potest. et queri opportunitas faciendi coram illis quibus cedere potest ad bonum: ita tamen q̄ finaliter non: supersedeatur ab actu iusticie propter malum aliquorum maxime cum bonum inde sequens maius reputatur q̄ malum in genere suo. Sed hoc dictum archie. & mag. stmo. intellige vbi scandalum iam incipit esse phariseorum & non pusillorum. Et si multitudo sit in culpa et timeatur ne velit insurgere ad defendendum supersedeāt ad tempus di. 82. plurimos.

9 ¶ Nonū. Clericū asit vt religiosū & crimle vehemēt p̄sūptū & nolēt recognoscere vītatē vtiq; iz ponere ad questiōes. i. tormēta quia q̄uis fm iura ciuilia liber homo ad torturā poni nō debeat sed serui tantūmō. ff. de que. per totū tñ. q; faciēs peccatum seruus est peccati. 10. viij. iō talis vt seruus poni pōt ad questiones: vt. vj. q. i. c. iiij. & possūt arrestari seu detineri. & in custodia dicēte benedicto. xij. in statuto ad minores. q̄ frater de enormi crīe p̄babiliter suspectus pōt arctari. Nullo tñ mō & a q̄stionibus inchoandū. de regu. iu. cū in contēplatione: q: siue p̄lat⁹ siue alī⁹ de eo mādato vl inferēs clerico pato corrigi & obedire volēti. excōmunicat⁹ ē. de sen. ex. vniuersitatis: & hoc tenēt ho. archi. Et si statiz hoc fieret presertim nulla presumptiōe precedente ex loc⁹ appellādi. ij. q. vj. non solēt. Que tñ oēa circa hmōi circa clericos debēt ex moderate: ppter periculū excōi canonis: & pp hoc q̄ iudiciuz pessimū ē q̄s p̄cedit ex suspectione. vel exorta pfessiōe: sicut. xv. q. vj. si sacerdotibus. & ff. de que. l. seruus q: aliqui duritia contempnunt: aliq; cum tanta ipatientia suscipiūt vel potius velint mēti q̄pati. Intelligere vero q̄ enormia crīa in religioso hic dicūtur omnia mortalia. ar. d. c. illi. vbi dicuntur compellēdi ad correctionē qui perpetrāt peccata que qui agunt regnū dei non consequētur. apto quolibet tali pōt religiosus arctari ad custodiā si expedit correctionis: nō autem ad penam sed pro his q̄ exprimuntur in statutis sui ordinis vel eis arbitrio discretorum equiparantur.

10 ¶ Decimum in virtūs corrigendis vbi deficit ius. loci consuetudo in modo puniēdi sequēda est: nec debet prelatus introducere nouā consuetudinē simpliciter vel alicui⁹ alterius loci ad puniendum propter hoc vt vitia efficacius corrigantur si ex hoc scandalum oriē quia non sunt facienda mala vt veniant bona. ro. ij.

11 ¶ Undecimū. Cum etiā in religiosorū priuilegijs dicitur quod postpositis rimulis & apicibus iuris possint prelati libere procedere ad correctionem vitiorum. per hoc non eximuntur a iure cōmuni. ad quod omnes catholici tenentur: de constitu. capitulo primo sed non tenetur ad ea que non sunt de substantia iuris seu ordinis iudiciarij sine quibus in iudicio contentioso procedi non potest: sicut dicitur in constitutionibus fratrum predicatorum quod electiones prelatorum fiant secundum formam canonicam. alijs solennitatib⁹ iuris relegatis. si qd omitteretur cum proceditur per scrutinium q̄ sit de substantia forme. cassatur electio: ea vero que nō sunt de substātia forme. vt collatio zeli ad zelum. & huiusmodi per illa verba tolluntur.

12 ¶ Duodecimum. Dicitur etiam in. c. quāuis de prebē. lib. vj. q̄ quātis carcer sit deputatus ad custodiam reorum: si tamen prelatus clericos confessos vel conuictos de criminib⁹ eorum excessibus. ceteris q̄ circunstantijs p̄uida deliberatione pēsatis. in perpetuum vel ad tempus carceri mancipet: non est improceri mancipandus: q: excōmunicatus est qui iniuriose clericum detinet. de sen. ex. nup. Nec est a quocunq; existimandū q̄ per hoc quis efficiatur infamis q̄ est carceri mancipatus cū de carcere & cathenis quis quandoq; egrediatur ad regnū. ecclesiasticū. iij. sicut pz̄ ge. xxxix. de ioseph carcerato iniuste. & de petro. act. v. & de paulo. ij. cor. vj. & de iohanne bap. matth. xiij. Ex iusto tamen carcere est quis infamis. vt. ē. infamia. ij.

INscriptio seu inscribere secundum aliquos est accusatorem pfiteri vera que in libello sunt vel secūdum alios profiteri se velle pſeq̄ vsq; ad finē: vel ſm alios obliggare se ad penā talionis .i. simile ei quā reus dz pati vel quam accusator intēdit inferre ſi probauerit: qz talio ſportat ꝓprie relationez ſimilis q̄ est inter eos q̄ dicunt tales: z hāc opinionē tz io.an. z glo.in.c.ſup his de accu. z ꝓbat in c.tue d c.ꝓcur. z ſequit panor.in.d.c.ſup his. De q̄bus opinionib⁹ vrim.l.ſi cui in prin.ff.de accu. z l.in cauſis .C.de accu. Re vera ſm ſignificationē vocabuli inſcribere est actus ſcribentis in aliquo: inſcriptio z idem actus alr idest per modū noīs ſignificatus: et ſic̄ est ipſa ſcriptura. ex vſu ẽ loquentiū est accusare in ſcriptis z inſcriptio est ſcriptio accuſatoris et ipſa accuſatio ſcripta idest libellus quem accusator offert iudici ſub hac forma: ego. N. cōtā vel apō. N. ꝓtorē vel iudicē refero talem reū legis iulie ō adulteriis de adulterio qō cōmiſit cum. b. dum esset cū ea mense tali in domo tali cōſule tali regnāte: de quo libello q̄d cōtinere z qualiter formari debeat nota. in. l. penul. C. de accu. Sz qz huiꝰ accuſationis effectus est obligari ad talionē. i. talem penā: inſcriptio ꝛ talis obligatio ex ꝓſequēti ſiue ſcribaſ siue nō/habet aūt inſcriptio locū tolū in criminibꝰ vbi p modū accuſationis opponunt nō ſi opponunt p modū exceptiōis vel de eis ſine accuſatore cognoſcaſ: vt. l. qui crimē cuz ibi no. C. de his qui accu. poſ. Unde non est neceſſaria inſcriptio opponenti crimina accuſatori vel teſtī vt ab accuſatione vel teſtificatione repellantur: vel electo ne confirmetur: ſi ẽ obligaſ ia cōfirmato puta in conſecratione obligans debet ſe obligare ad penā extraordinariam. ad arbitriū iudicis citra vindictam inſcriptionis: qz electus crimine ſic ꝓbato. perdit acquiſita per electionem et confirmationem. non autem habita prius: vt in d. c. ſuper his. z c. qualiter et q̄ſi el. ꝛ de accu. Accuſāti vero neceſſaria: ē inſcriptio ſecūdū glo. z doct. in. d. c. ſuper his: niſi in octo caſibus. et ibi vide. Et licet inſcriptio non fiat. i. talis obligatio deficiens tamen punīri debet pena talionis ſm accur. in. l. q̄. C. de ſi. inſtru. z Bar. in. d. l. ſi cui.

ANſignia ꝓprie videntur dici ſi ana nobilitatio. aut famoſitatio ſicut inſignia dicitur valde nobilis. et famoſus etiam in malo vt barrabas: inde cōſueuerunt inſignia dici arma ſiue diſtinctiua ſigna q̄ conſueuerunt vt plurimum eſſe nobilium. Pōt autem quilibet ſibi aſſumere inſignia et arma ſecundum communiter doctores vt refert Panormitanus in. c dilecta. de. excell. Pla. ſicut et nomen aſſumitur ad placitum: vt quis agnoſcatur ab alio. inſti. de le. H. ſi quis in nomine. z. l. ad recognoſcendum. C. de ingenu. z manu. Immo poteſt quis aſſumere ſibi inſignia alterius ſecundum eundem ibi ſicut et nomen/quod verum limitat niſi illi cuius ſunt pretenderent aliquod damnum: puta ſi facinoroſus aſſumat arma alterius poſſet ille loco facinoroſi offendi: vnde talis implorare poteſt officium iudicis et ille pōt prohibere: qz ſpectat ad illum quies populorum .l.j. H. quies. ff. de off. pref. vr. Et idē dic vbi interest reipublice: ſicut ſi quis accipit inſignia bom arnificis qui nō ẽ ita bonus et ita populi decipiuntur: de quo habes per Bar. in tract. de inſignib⁹ et armis. Non pōt autem quis aſſumere inſigna dignitatis nīſi habeat iſtam dignitatē: alias est falſarius l. eos. z quod ibi no. ff. ō fal. z facit. c. j. de. cle. non or. mi. vide etiam. ō. habitus. H. j.

INſtirpes ſuccedere ſm ho. est ſuccedere filios premortuoꝝ in eō partem quā eoꝝ parētes erant habituri ſi viuerēt: vñſi q̄s exuno filiovñ neporē habuerit. ex alio decem vel plures. tantū capiet vnus ex parte vna quātum decem ex altera. in ſucceſſione deſcendentium qz collaterales ſemper viriliter ſiue in capita ſuccedunt. i. equis portionibus. auc. de her. ab intеſt. j. ſi.

INſtitor. ab inſtando dictus. ie. est qui vinis vendendis. vel alicui alteri negocio prepoſitus inſtat. l. institor. la prima. ff. de inſti. acti.

INſtitutio seu inſtituere ſcōm Hoſti. est eccleſie ſeu eccleſiaſtici beneficij collatio. Inſtituere autez poteſt iure cōi epiſcopus: item ſede vacante capitz de inſti. z ſi capm lib. vj. item is qui habet ex delegatiōe epi de inſti. ex frequentibus: item qui hoc habet ex conſuetudine modo ſit clericus vt in. c. cū veniſſent eo. titu. talis tamen inſtitutus ab iſto adminiſtrare non debet. nec eccleſie poſſeſſionem adipiſci: niſi de conſenſu z auctoritate diocesani. d. ca. ex frequentibus. Item abbates in eccleſijs ſibi pleno iure ſubiectis i. in ſpiritualibus et in temporalibus poſſunt curam committere ſine preſentatione epiſcopo facta argu. a cōtrario. de prebē. in latera. nēſi. de capel. mo. pſbyteri. li. vj. xvj. q. j. pillo.

INſtrumentum infra tabellio.

¶ De intentione.

INtentio ſit dupliciter. primo. ſ. ipſe motꝰ voluntatis tēdentis in finē per aliq̄d mediū: puta volēs ſanitatē p medicinā. xj. q. xj. ar. ſ. ad vltimū. z ſcōo ipſe finis intentꝰ vt ſic. i. vt terminat predictum morum ſeu vt acquiſibilis a volēte per aliquid: z hoc mō principaliter hic de intētione est ſermo.

1-q. ¶ Primo vero querit vtrū intētio bona ſufficiat ad bonā volūtatē z bonū opus: z dico q̄ nō: qz ſi volūtas est bona est etiā bona intentio. cū volūtas nō dicaſ bōa niſi habeat bonū obiectū z bonū finē: nō aūt ecōtra. ſed pōt intentio eſſe bona z oēs malā: ſicut cū quis vult furari vt largiaſ paupi nō patiēti extremā neceſſitatē. Vide. xj. q. xix. ar. vij. ad vltimum: z ſubtiliter .j. di. xxxviij. ar. v. z di. xl. ar. j. Qō aūt ſit cuius finis bonus est ipſe z quoq; bonū est: verū ē de fine rerū. ſicut ſi ex tario est bona equus est bonus: verū est etiā de fine actuū. ſicut ſi bonū est obiectuz puta iuſtitia bon⁹ est actꝰ puta velle iuſtū: nō aūt est verū de fine volentis ſicut nō est bonus q̄ vult malū ad finē bonū cōtra apl'm ro. iij.

2 ¶ Scōo querit vtrū enētus ꝑter intētionē iſe queꝝ aliq̄d addat ad bōitatē vel malitiā actꝰ humani: z dico ex mēte ſcti tho. z. s. bon. theologorū. q̄ bonitas z meritū actꝰ humani ꝑncipaliter cōſiſtit in bonitate actus interioris voluntatis: q̄ ſolꝰ ſufficit ad meritū ſi ſit cōpletus z pfectus ita q̄ ſequerē actus exterior: ſi adeſſet facultas z opportunitas: vñ actꝰ exterior nō addit ad bomtatem niſi quantuz ad meritū premiū accidētalis. Enētus aūt ſe queno vt ptz pria ſcōe. q. xx. ar. v. ſi ſit precogitatus addit in bonitate: z ſimiliter ſi nō ſit precogitatus ſed per ſe cōſequik in pluribus qz conſtat actū in gñe ſuo eſſe melioꝝ ex quo plura bona. z peiotē ex quo plura mala ſequi poſſunt: ſi ẽ ſequik per accīs in pancioribꝰ nō addit: qz nō daſ iudiciū de re per illud qō per accīs ſed tantū p illud qō per ſe est. Ui de etiā prima ſecunde. lxxiij. viij. z. H. obiectas

3 ¶ Tertio q̄rik vtrū perſuntētionem poſſit ḡa opera ſua alteri applicare: z dicit aſſen. z est meno. s. tho. in quarto in materia de indulgentijs. q̄ ſic tripliciter. z intellige non quātum ad meritū neceſſario eſt ꝓpriū qz ſic intelligitur illud ꝑs. redderet vnicuiq; ſm opera ſua: ſed quantū ad ſatiſfactionem. ¶ Primo in ſingulari vrcli q̄s pro alio determinate ſatiſfacit: z ſic quilz poteſt alteri ſua bona cōmunicare. ¶ Secūdo in ſpeciali: vt eſi quis oret pro cōgregatione ſua z ſuis familiaribꝰ et benefactoribus z ād hoc etiam ordinat opera ſua ſatiſfactoria: z ſic ille qui preeſt religioni poteſt illa opera cōicare aliq̄ applicando intentionē eoꝝ qui ſunt de ſua congregatione. ad hunc determinate. ¶ Tertio in generali. ſ. ordādo z benefaciendo pro eccleſia in cōmuni: z ſic qui ꝑest eccleſie generaliter pōt illa opera cōicare. applicando ſuā intētionē ad hunc vel illum. Et iō qui ꝑeſt eccleſie generaliter cōicare poteſt ea que ſunt ꝓgregatiōis et huius hois ſed nō ecōtra. Prima cōicatio et ſcōa nō dicunt indulgentie ſed tantū tertia. vt dicum est. H. indulgentia. H. v. Et ex his ptz ad quid valeāt litere receptionis ad beneficia alicuius ordinis: qz valēt ad ptici pationem ſatiſfactionis ſuperfluentis in illo ordine tantā quantā intēdit cōcedens. cuius intentio dz eſſe ſm q̄ iuſticia z ſapientia diuina diſſinit.

4 ¶ Quarto querit vtrū ois actio humana. i. procedens ab intentione deliberata ſit neceſſario bōa vel mala: z ꝓbat. s. tho. xj. q. xviij. ar. viij. q̄ ſic: qz aut est ordinata vt dz et ſic bona: aut nō. et eſt mala: non tñ eſt ſemper meritoria vel demeritoria. ſed mediū dak in operatione bona ex genere puta ſi detur elemoſina ex pietate naturali. ab eo q̄ nō est in gratia. puta infideli: qz est bona ſed nō meritoria. Cōtra hoc aūt ſum. aug. dicit ſe colligere aliqua ex. s. bo. q. dist. xlj. ſed male procedit nō diſtinguens inter bonū ac malū. z meritoriū ac demeritoriū.

¶ De Interdicto primo. q̄d z q̄tuplex ſit.

INterdictū cū ſit terminꝰ vtroq; iure vſitatus. ſm ciuile ſiue pretorij dici videtur ab iter. z dico vñ dz quaſi inter duos dictū. inſti. eo. ti. H. exhibitoria: z oliz erat quedā formata z ſolēnis cōceptio verborū. q̄ bus pretor fieri aliq̄d iubebat aut ꝓhibebat quod tunc maxime fiebat cū de poſſeſſione vr quaſi inter aliquos cōtendebaſ. z nouē ſunt publica z. xxviij. priuata: de quib⁹ glo. z doc. in. c. paſtoralis. de cō poſſeſ. z ꝓprie. z in. c. ti cendo cū nō ſemper prohibeat ſed aliqñ aliis canonicum quod eſt eccleſiaſtica cenſura aliquotum prohibitiua z ſic de eo hic agi interdictum ſeparatio a iure vel iudice facta a certis ſacris et omnibus diuinis officijs. et eccleſiaſtica ſepultura iuxta declaranda. J. interdictum quarto per totum: vt haberi poteſt extra de ſpon. non nobis. z de pe. et re. quod in te.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.qō. ¶Primo vero queritur cū nomine ecclesiastice censure fm doctores venāt excōicatio. interdictum ⁊ suspensio. quō ista cōueniant et distinguunt: ⁊ de cessatiōe a diuinis: ⁊ dico q̄ fm archie. post ho. cōueniunt in multis. Primo q̄ oēs iste fiue fieri debent in scriptis cōtinentibus cām. Secō q̄ nō relaxant per sequentem sed per antecedentē appellationē. Tertio q̄ ligati aliqua earū nec eligere nec eligi pñt. Quarto q̄ nullus earū aliqua ligatus dz celebrare diuina aliter irregularis efficitur. Quinto q̄ tales fiūas dz precedere monitio. f. cū ferunt ab hole. Sexto q̄ eis ligatus afi absolutionē iurat de cetero nō contrauenire: ⁊ in eis pōt fieri relaxatio ad cautelam. excepto gñali interdicto in quo nō habet locum. extra de sen. ex. pñti. lib. vi. in interdicto vero speciali posito in aliq̄ ecclesia quāuis dicat archidiaconus q̄ nō possit relaxari ad cautelā si dicat nullū io. th̄ mo. ⁊ cal. et vt vī io. an. dicit Ziti. Septimo q̄ hmōi fiue debēt obseruari per supiores. Octauo q̄ nullus eor̄ durante fiua pōt testificari. ō test. venieno. Nono q̄ supior nō dz easrevocare. vī pronunciare nullus vel de ipsis aliq̄d disponere. nisi vocatis pribus. Decimo q̄ illi qui per priuilegiū sunt recepti in ꝓpriōs spāles ecclesie romane. vel sedis aplice filios: lz propter hoc nō essent exēpti: ut sicut nec excōicari ita nec interdici vel suspēdi pñt ab alio q̄ romano pōtifice vel legato de latere: de verb. sig. c. f. lib. vi. ¶Et idē io. cal. excepto primo qō nō ponit. Differunt vero illa tria fm archie. post. io. cal. in multis. Primo q̄ excōicatio ⁊ suspensio feruntur ꝓprie cōtra singulares ꝑsonas lz suspensio feratur cōtra clericos tm̄ interdictum vero fertur contra loca propria et vniuersitates ⁊ collegia: interdū autē ⁊ cōtra singularem personam sed nō ita propie. Secō q̄ cum suspenso ⁊ interdicto ꝓticipari pōt in oībus. exceptis sacramētis cerris ⁊ diuinis officiis: nō aūt cum excōicato. Tertio q̄ effectus excōicationis late suspendi nō pōt: sed effectus aliarū sic. Quarto q̄ epi nō incurrunt aliquā fiuam suspensionis vel interdicti prolatam ab homine vel a iure. nisi specifice exprimantur. de sen. ex. q̄ periculosum lib. vi. quod priuilegiū nō habent quantum ad excōicationem. Quinto q̄ interdictū generale relaxari nō pōt adde vel potius nō oportet ad cautelam: sed ab alio sententiā potest quis absolui ad cautelaz. Sexto q̄ in interdictum generale in locū ꝓferri non potest sine licentia papē speciali pro debito pecuniario: sed bene excōmunicatio ⁊ suspensio de a p. pretera: secus de speciali. i. singulari contra aliquam ecclesiam. Cessatio aūt a diuinis vt no. panor. in. c. dilectus de ap. differt ab interdicto: quia ipsa est quid facti. cum non sit aliud q̄ suspendere organa ministrum vt ibi non celebrent: sententia vero interdicti est quid iuris vnde quando supponit locus interdicto. ibi celebrans etiaz forensis incurrit irregularitatem. vt in. c. io q̄. de sen. excom. lib. vi. secus autem in cessatione a diuinis vt volunt docto. in. ca. irrefragabili. de offi. or.

¶Secūdo queriq̄tuplex est iterdictū: ⁊ dico q̄ in genere est triplex. f. personale nñs. i. quo interdicitur persona nō locus vel habitatio persone: ⁊ locale nñs. i. quo interdicitur locus vel habitatio ⁊ nō persona loci: aliud locale et personale simul. Sciendū est aūt q̄ aliud est interdicere locum. aliud holes loci vel homines ⁊ locū q̄ si locus tantū est interdictus holes loci q̄ nō dederūt cām interdicto alibi possunt audire diuina. ⁊ ecclesiastica recipe facta: si vero holes aut locus ⁊ holes sunt interdicti tenebunt eriā alibi seruare interdictum nisi in casib⁹ expressis a iure: vt colligit in. c. si fiua. de sen. excō. li. vi. in tex. ⁊ in glo. 2

¶Tertio queritur quotuplex sit interdictū locale: ⁊ dicit sum. ang. q̄ est triplex. f. generale vt cum interdicitur regnum vel prouincia vel diocesis. speciale vt cum interdicitur ciuitas castrum aut villa: ⁊ singulare. vt cum interdicit certa ecclesia vel certe ecclesie: sed contra primo q̄ sum. ro. et supple. et omnes summiste ordinis eius dicunt q̄ non est nisi duplex generale scz ⁊ speciale: secundo quia in iure non reperitur interdictum locale singulare. immo quod ipse dicit singulare in iure dicitur speciale vel particulare ⁊ quod dicit speciale in iure dicitur generale: vt patet expresse ex intentione canonis. de verbo. signifi. cum in partibus. ⁊ de senten. excom. si ciuitas lib. vi. ¶Et ideo dico quod est tantum duplex scilicet generale ⁊ speciale seu particulare. Est autem interdictum locale generale. quo interdicitur regnum vel prouincia: vel ciuitas vel castrum aut villa de verbo. signi. cum in partibus. vbi declaratur sic debere intelligi interdictum terre generale in priuilegiis. Interdictum vero locale speciale siue particulare est quo interdicitur vna certa ecclesia vel plures certe ecclesie non autem omnes ecclesie alicuius ciuitatis vel loci. Unde dicitur interdictū generale q̄ totā aliquid sine exceptiōe cōprehēdit vt innuit glo. in. d. c. cū in partibus. et Panor. spāle vero q̄ nō cōprehendit totū sed partē. ¶Et ppes dicit archie. post cal. q̄ est interdictū speciale cuz 3

interdicitur aliqua ecclesia. ac etiam cū interdicuntur omnes ecclesie vnius ciuitatis aut prouincie: quia ⁊ si non in illis ecclesijs tamen in aliis locis illius ciuitatis extra ecclesiam possent celebrari et audiri diuina ab hominibus illius loci. hec ille. qui intendit q̄ sit speciale: q̄ non comprehendit omnia loca ciuitatis sed quedam. i. ecclesias.

4 ¶Quarto queritur quotuplex est interdictum personale: et dicit sum. an. q̄ triplex. f. generale quo interdicitur populus regni ciuitatis ville vel ciuitatis et speciale. quo interdicitur aliquod collegiū vel vniuersitas in populo inclusa: et singulare quo interdicit certa persona vel ēt incerta vt cum dicitur qui fecerit hoc sit ipso facto interdictus: sed quia ista nullo iure probantur melius sum. ro. et alij dicunt q̄ est duplex tantum. f. generale et speciale siue particulare. Est autem interdictum personale generale. quo interdicunt homines regni prouincie ciuitatis. castri aut ville: vel ar. d. c. cuz in partibus. Interdictū vero personale speciale vel particulare seu singulare est quo interdicitur pars vnius ciuitatis vel castri aut ville. vt certa persona vel certe persone: aut etiam incerta vt cum dicitur qui fecerit hoc vel illud sit ipso facto interdictus: vel si interdicatur tota aliqua vniuersitas que sit pars alicuius populi: puta totum studium ticinense. non est interdictum generale sed speciale. siue particulare dictum a parte alicuius terre.

¶Rursus de interdicto. 2. quando et quos liget.

1. dict. INterdictum. 2. considerandum est quantum ad hoc vt sciaf qñ et quos liget et dico multa.

¶Primum. Ad hoc vt sententia interdicti obliget sufficit eā publice promulgari nec postea necesse est eā singulorū aurib⁹ inculcare: di. 16. qō dicitis: sufficit ēt eū q̄s scit vicinos suos maxime eccliaz metropolitanā recepisse seruare sciam: de po. pla. c. 1. Insup oēs religiosi tā exēpti q̄ nō exēpti q̄ viderint vel scierint ecclīam matricē loci. ⁊ maiorē iuxta dicta. 3. excōicatio 9°. ¶. 47. seruatur quodcunq; interdictum positū auctoritate sedis apostolice vel ordinarioꝝ: debēt ⁊ ipsi seruare. alioquin sunt excōicati: ⁊ idē in interdictis ⁊ cessationibus a diuinis indictis p statuta. prouincialiū cōciliorū. vel eporum auctoritate: ⁊ in generalibus cessationibus a diuinis ciuitatū terrarum. ⁊ aliorū locorū quas aliquādo ex consuetudine capitula collegia vel cōuentus secularium aut regulariū eccle siaz sibi vēdicāt: nō obstātib⁹ quibuscūq; appellationibus ante ea ēt ad sedē apostolicā vel aliū interiectis ⁊ aliis obiectionib⁹ q̄buscūq; vt in cle. ex frequētibus de sen. excō. Et hec quidē dicta sunt ex corpore iuris. lz per extrauagantē martim quinti que incipit: insup ad euitandu scādala quā habes. 3. excōica. 5°. notabili. 4. non tenet quis obseruare interdictum ecclesiasticum a iure vel homine generaliter promulgatum nisi talis sententia fuerit contra personam collegium vniuersitatem ecclesiam communitatem vel locum certum vel certam a iudice publicata vel denunciata specialiter et expresse. ¶Imo etiam eo sic publicato ipso iure in duobus casibus non ligat. Primo quando fertur contra participantes cum excomunicatis in casu quo minor ex iusta causa incurrit excomunicationem sine canonica monitione premissa: quo casu ipso iure nullum est: sicut ⁊ suspensio quelibet: intellige si feratur ab inferiori a papa. de senten. excom. statutuz lib. vi. que monitio dicitur canonica et legitima. quando nominatim admonentur alias non. vt in. c. constitutionem. eo. tit. ⁊ lib. Contra alios autem licet debeat precedere monitio quando fertur pro cōtumacia scōm Innocen. in. c. ad hec quoniam. el. iij. de ap. tamen tenet: ⁊ similiter si proferatur si ne scriptis. quāuis iudex incurrat penam de qua in capi. f. de senten. excommuni. lib. vi. Et generaliter puto interdictum non ligare in omni casu in quo excōmunicationis sentēcia non ligat. de quo. 3. excommunicatio. ij. notabili. f. ij. quando interdictū est latum ꝓpter aliquos ⁊ illi nō seruant allegantes sua priuilegia. de priui. petistis. quod ho. limitat quando est positum ad eorum querelam propter eorum vtilitatem: q̄ tunc alij seruare nō tenentur ⁊ sic efficitur nullum: quod limita quando priuilegiorum fines excedunt vt ibi secus si non seruatur ab hio propter quotuz delectum positum est: q̄ licet ipsi violent alij tamen seruare tenentur.

¶Secōm. Cū interdicit terra alicui⁹ dñi fm archie. post io. cal. ⁊ telligit. f°. de ea q̄ē sua q̄ ad dñiuz iurisdictiōale: ⁊ multo fortiꝰ si eēt illius dñi simplr ⁊ absolute ꝓpria. Et secō de ea quā ab alio tz in feudū vel ēphiteosim: rodo. de feudo. sz si ēt dicta rō. ⁊ tex. in. c. f. de po. pla. in verbo terraz. Et tertio de ea q̄ pertinet ad illū rōne dotis vxoris: q̄ cōstante matrimonio maritꝰ est dñus dotis. Et ōrto fm io. an. et ge. in. d. c. si fiua. de sen. ex. ii. vi. de ea in q̄ solū habet usū fructū. Et q̄nto fm ino. ⁊ ho. de ea q̄ sibi fauet i crimine: ⁊ con. ber. Nō aūt intelligit de ea que est sibi pignorata. de qua 2

Universidad de Deusto
Biblioteca

tamen intelligeretur si diceret iudex interdico terram quã ille tenet fm io.an. quia creditor habet possessionem veram pignoris. ff. de vsuca. l. serui. Et si talis dominus cuius terra interdicit hẽt terrã in diuersis prouinciis aut locis fm cal. & ge. si habet eam pro parte et pro diuiso. omnes ille partes sunt interdicte: sed si p indiuiso secus: ne innocẽs puniatur ar. ff. q. 4. c. fi. Et si talis dominus postea nouam terram acquirat. illa non subiacet interdicto nisi latior sententie expressisset vel intendisset tam de habita q̃ de habenda. Et si vendat aut perdat terram interdictam non propter hoc tollitur interdictum cum omnes rei huius transeat cum ipsa: de deci. pastoralis. nec ista est modus tollendi interdictũ qõ debet relaxari p iudicem: qui tamen cessante causa interdicti se facilem exhibet.

3 ¶ Tertiũ. Si dicat iudex interdico regnum frãcie extenditur interdictũ ad totam terrã adherentem ei tempore late sententie siue ratione dominij. siue ratione feudi de po. prel. c. primo vel fm glo. ibi extenditur etiam ad terras que adherebãt ei prestando auxilium tẽpore prelati interdicti. Si vero dicat: interdico terram regis francie dic. ff. priori.

4 ¶ Quartuz. Si interdicit ciuitas castrũ aut villa interdicta interdicunt suburbia & contenta edificia illius loci. de sen. excõ. si ciuitas li. 6. Iz proprie nõ omnia ista hẽant suburbia Et hoc ẽt si dicta suburbia & cõtinentia edificia in nullo erant subiecta dicto loco. vel vniuersali interdicte modo in eis habeat iurisdictionem qui interdicti sententiã pfert. Quã iurisdictionẽ si nõ hẽt Iz iure scripto nõ videãtur interdicta suburbia tamẽ ponderata ratione. ff. c. si ciuitas que est ne vilipẽdatur cẽsura ecclesiastica. secundũ archie. dici posset q̃ etiam tunc intelligantur interdicta. non ab homine sed a iure. de sen. ex. nup/Intelligunt aũt suburbia fm. io. de deo. ea q̃ sunt. f. vltimam portam. & faciunt cum ciuitate publicas functiones: & vocantur ad consilia et conciones: vel fm ge. dicuntur burgi extra & prope ciuitatem in quibus domus sunt contiguer vel secundum archie. dicũtur domus per quas est iter rectum eundi ad ciuitatem vel locum: et omnes isti virtualiter dicũt idẽ intendentes q̃ suburbia sunt burgi. qui incipiunt ad portam ciuitatis: et iuxta publicam viam extenduntur tantum quantum et vsus loquentium burgos appellat. quod est aliquando vsq; ad vltimam portam siue secundum vallum vbi scilicet est vltima porta et secundum vallum seu fossum vt media. Iani: non autem semper. Continentia vero edificia communiter a docto. dicuntur domus circa ciuitatem non cõputate intra suburbia nec directe ducentes ad ciuitatem: sed glo. in. d. l. si. ciuitas dicit iudicis arbitrio relinquendum que dicantur continentia edificia: q̃ tex. non dicit continuis sed continentibus: quod intellige quantum ad terminum vel extensionem talium edificiorum quam iudex aut bonus vir arbitrari debet tantuz extenti quantum exigit ratio. d. c. que est ne censura ecclesiastica vilipendatur: vt dictuz est. Unde si ita iacent q̃ cõmode populus cõfluere posset illuc pro diuinis. sunt continentia edificia et interdicta: alias secus pura si distent per miliare nec passim potest populus illuc conuenire.

5 ¶ Quintum. Interdicta ecclesia interdicta est capella eius & cimiterium si sunt ecclesie contigua: nec poterit quis celebrare in capella vel in cimiterio sepeliri: alias secus. d. c. si ciuitas. Contigua aũt fm glos. sunt quorum extrema se cõtingũt: ita supple q̃ remanent distincta siue duo. sine medio vt si due domus habeant duos muros se tangentes. vt pz. v. phy. cõtinua vt ibi dr: sunt quoz vltima sunt vnũ: & si due domus habeant solũ vnũ murũ cõmunem intermedium.

6 ¶ Sextum. interdicto loco generaliter aut specialiter propter delictũ. domini vel rectoris. nõ sunt interdicti homines vel clerici talis loci: vnde extra illa loca possunt audire diuina & ibi sepeliri si ibi mortui fuerint vel elegerint sepulturam et clerici celebrare q̃ nõ sunt interdicti: nisi fuerint in culpa interdicti ponẽdi: q̃ tales vbiq; sunt interdicti. & tex. est in. c. si sententia de sen. excõ. lib. vi. & not. Panor. in. d. c. q̃dam te. de pe. & re. & c. non est vobis. de spõ. sed limita nisi a ipsi fuerint interdicti propter dñm puniendũ in eis q̃ tunc vbiq; sunt interdicti. de sen. ex. si ciuitas. lib. vi. Similiter si locus vel ecclesia interdicta est propter delictum clericorum tantũ vel q̃ fuit violata parrochiani nõ sunt interdicti. sed possunt in alia ecclesia nõ interdicta eligere sepulturã & audire diuina fm ho. Sed fm ino. & ho. si est interdicta ecclesia aliqua in penã populi. Iz multi ex eis nõ dereliquerint. sed solum vniuersitas vel forte q̃ deliquit dño & in hoc punitur qui nõ est in culpa nõ põt alibi eligere sepulturam nisi ex priuilegio speciali: ridẽ archie. post Jo. cal. Et Iz cõtrarium dicat sum. ang. q̃. c. quod alle. f. vt priuilegia. de priuile. loquitur quando populus est interdictus: tunc tamẽ die cum eis. q̃ eo casu totus populus est interdictus Iz non totus sit in culpa: sicut et cum interdicitur propter delictum domini.

7 ¶ Septimum. Interdicta aliqua ecclesia propter hoc non intelligitur clerus eius cẽ interdictus: vnde clerici eius licite celebrabũt in alia: ar. de priuil. per exemptionem. libro sexto. & econtrario interdicto clero alicuius ecclesie non propter hoc intelligitur ecclesia interdicta. vnde in ea licite celebrabũt alij clerici fm Jo. an. in. d. c. si sententia.

8 ¶ Octauum. Cum interdicitur clerus alicuius loci non ex hoc intelligitur locus: vel illius loci populus interdictus secundum Jo. cal. nec econtra interdicto populo intelligitur clerus aut locus interdictus sed singuli de populo: vnde nec in illa terra: nec alibi poterũt admitti ad diuina nisi in casibus iure expressis. vt in dicto capitulo si sententia. quia ista sunt diuersa vt dicto capitulo si sententia. et aliud est interdictum loci aliud vniuersitatis vel collegij. de vsu. c. x. libro sexto. Et io mine cleri dicit contineri non solum promotos ad ordines. sed etiam religiosos et religiosas. conuersos et conuersas. qui ita sunt ad ecclesiaz translati q̃ de populo propie dicti non possunt. duodecima questione prima duo sunt. Unde clerici possẽt celebrare sicut prius secundum Jo. and. in. d. c. si sententia idest alta voce pulsatis campanis. interdictis tamen exclusis vt ei imponit sum. ange. & poterunt admitti omnes qui nõ sunt de populo illo & non sunt causa interdicti: et ita tenet Archidiaconus in dicto capitulo si sententia. fede. con. septuagesimo. et similiter fm cal. admitti possunt qui erant de populo illo. sed domicilium transtulerunt si nõ fuerunt in culpa: quod est verius et sequitur gemini. in dicto capitulo si sententia licet aliter dicat q̃ remanent interdicti donec sententia relaxetur saltem circa eos. Dicit tamen cal. q̃ eo casu seruari debet moderatio. capitulo alma videlicet celebrentur diuina submissa voce tamen clausis. non pulsatis campanis &c. alioquin prestari videretur occasio periculi quia audirentur voces. et censura vilesceret vnde consulendum esset clericis vt durante tali interdicto abstinerent a publica celebratione: quod sum. ro. approbat cum archie. et sum. ang. male reprobat dicens q̃ moderatio. c. alma. & c. quod in te. de pe. & re. intelligũtur quando locus est interdictus: non expresso loco in sententia interdicti: non habet locũ cessatio diuinoz & alia quis sit generale: Iz re vera opinio cal. est rutio: & dictus capitulo conformiet vt pz intuenti. nec io. an. dicit illud quod iste ill imponit. Et si interdicto populo clerus potest celebrare ibi diuina. multofortius in generali interdicto terre clerici licet illud seruare teneantur fm Hh. tamen poterunt celebrare alibi: quia eoruz persone non sunt interdicte.

9 ¶ Nonum. Si quis de vniuersitate interdicta se transferat ad aliquem locum primo. dimisso secundum cal. si est specialiter interdictus aut de populo interdicto. ita q̃ fuit in culpa propter quã latum fuit interdictum. quocunq; se transferat remanet interdictus. cap. alma. Hanc sed si non fuit in culpa. & ex toto desinit esse de populo interdicto credit circa eum cessare interdictum: q̃ in eo cessat causa sufficiẽs & cõseruãs: et cõsequenter effectus: di. 61. neophitus. asten. tñ tenet q̃ ligetur donec relaxetur sententia circa eũ: nisi forte iudex ligare eum non intẽderet nisi ẽt diu erat subditus illi domino: sed hoc dic verum quãdo fuit spectaliter interdictus aut fuit in culpa. Si vero econtra existẽs de populo non interdicto sit de populo vel de vniuersitate interdicta credit q̃ ex tunc ligetur sicut et alij cum factus sit membrum corporis illius. et sic debet eodem iure censeri. di. 18. c. primo.

10 ¶ Decimum. Si existens de populo vel vniuersitate interdicta banmatur simpliciter & nõ ad tempus. fm eundẽ cal. circa illum cessat interdictum: q̃ non amplius cẽsetur de vniuersitate: illa vel populo: secus de pfinato vel relegato ad tempus: quia est cuius et de populo. ff. de inter. & rele. l. legati. Sz intelligẽ si non fuit in culpa.

11 ¶ Undecimũ. Si vero talis exẽs de vniuersitate vel populo interdicto ingrediat monasteriũ. post pfessionẽ indubitanter poterit ordinari Sz eundẽ cal. q̃ desinit totaliter ee de populo: q̃ intelligo ẽt si fuit in culpa. cũ religio sit maxima pena & mors ciuilis. ar. eorũ q̃ dicenẽ. de cruce signatis. Sz ali pfessionẽ tuti ẽ q̃ nõ ordinee durãte interdicto: tñ si fuerit ordinat⁹ putat ordinationẽ tenere. ar. ge. in. d. c. si sñia & tẽdit fede. poterit interesse diuinis sine relaxatione interdicti.

12 ¶ Duodecimũ. Absentes ipso q̃ interdicti sententia ferẽ in vniuersitate aut vel populũ & filios p̃ io. an. in. d. c. si sñia. refert quosdã religiosos & ignorãs ex maleficio nõ obligaẽ. xv. q. f. alios. & c. nõ ẽ. q̃ pena suos dz tenere aucto pena interdicti puniunt et q̃ nõ peccauerũt: spõ. nõ ẽ: vñ Sz eũ ligant: q̃ ibi. d. c. si sñia. Iz fateaẽ eos insontes q̃ ad deuz & hoc placet cal. Et si talis absens ẽ de alia ciuitate

Universidad de Deusto
Biblioteca

te vel populo. Iz receptus fuerit in ciuē aut populare populi interdicti. ꝛ forte ibi nunc̄ hitanerit vt facilꝫ teneat: credit cal. dicto populo interdicto esse interdictū: quod ego vez non puto si non sit in culpa: quia non est ratio maior cum sit ciuis duarum communitatum q̄ magis ligetur cum vna c̄ remaneat solutus cum alia.

13 ¶ Decimumtertium. Habitantes in ciuitate non ciues nec de populo illius existentes non includūtur in interdicto illius vniuersitatis vel populi: vt in. d. c. si sententia. si tamē locus esset interdictus. in eo audire diuina

14 non possent ſz extra p̄m cal.

¶ Decimūquartum. Ciues habitantes continuo extra ciuitatem suburbia vel continentia edificia. interdicto populo vel ciuibus. ciuitatis. intelliguntur secundum cal. ipsi interdicti. etiam vbicunq̄ habitent ex quo po

15 nuntur ciues vel de vniuersitate interdicta.

¶ Decimumquintum. Nobiles et marchiones. comites barones et huiusmodi habitātes in ciuitate interdicta ligantur secundum cal. si sunt de tali populo vel vniuersitate qō ideꝫ patet quia subeunt onera et habent hōnores sicut et alī: et idem si per priuilegia essent exempti ab oneribus: secus si essent sui iuris vel ex consuetudine vel ex priuilegio imperali: ita q̄ dicte vniuersitati tanc̄ de

16 eius corpore in nullo participarent.

¶ Decimumsextum. Interdicta familia alicuius. secundum rodo. erunt interdicti clerici de eius familia nisi specialiter eximantur et idem asten. si autem interdicantur omnes doctores alicuius ciuitatis. non sunt interdicti clerici qui sunt doctores. per glosam in dicto capitulo si sententiam. similiter si interdicuntur clerici non veniunt religiosi nō habentes dignitatem: ꝛ de hoc supra clericus. ſ. H. ſ. Nec est verū quod dicit ge. in dicto capitulo si sententia. q̄ interdicto clero venisit etiam regulares conuersi ꝛ conuerse qui ita sunt ad ecclesiam translati q̄ de populo dici non possunt: quia gaudent eodem priuilegio cum clericis sue religionis qui i materia odiosa non veniunt nomine clericorum vt supra clericus primo.

17 ¶ Decimūseptimū. Interdicto populo interdicti sunt impuberes eius. ſz io. de deo. si sūt doli capaces: q̄ etas illa est plena malicie ꝛ mēdacijs de delict. pue. pueris: si vero nō sūt doli capaces possunt audire diuina in terra non interdicta. non autem in interdicta. q̄ non est eis iure concessum.

18 ¶ Decimūoctauum. Interdicto populo nō hīomin⁹ interdicte sunt mulieres viris suis q̄tū possunt in culpa interdicti ꝓtradictes q̄ sunt de eodē corpore sicut ꝛ de viris cōtradicentibus alijs dictū est. ℣ H. xij. in quo th sum. ro. ꝛ ang. io. de deo. imponunt contrādictoria.

¶ Decimumnonuz. Homines non interdicti 19
aliunde venientes ad terram interdictaz ibi sunt interdicti ad hunc sensum q̄ secunduz Astensem de mente hostiensis non possunt ibi celebrare nec audire diuina: quia loco sit er dicto intelligitur omnibus interdictum ibi audire diuina. nisi super hoc sint aliqui priuilegiati puta accipientes crucem ꝓ subsidio terre sancte: et hoc nunc est expressum de primil. licet libro sexto.

¶ Vigesimum. Proferens sententiam interdi 20
cti tenetur illam obseruare eius superior vt patebit ex dicendis infra interdictum. sexto H. primo. ꝛ si eam non seruat: non tamen ꝓpter hoc alij excusantur. vt infra eod̄. H. sed tenentur seruare. etiam si ipse intendebat relaxare. sed hoc non expressit. et de hoc ibidē.

¶ Rursus de interdicto tertio a quo ponaꝫ aut suspendatur vel relaxetur.

Interdictuz. iij. considerandū est a quo ponī possit que sit forma ponendi aut relaxandi illud. De posito enim ab homine quantuz ad hoc certa regula dari nō pōt.

¶ Dico ꝙ oritur ℨ q̄d vel quē poni possit in 1. q.
terdictū: ꝛ dico q̄ g̃aliter ℨ oēz p̄sonā subdi
tam cuiuscūq̄ conditionis: ꝛ ꝓtra omnē vniuer
sitatē: ꝛ cōtra oēz locū a suo p̄lato: aliter sētia
lata a iudice non suo non ligat. de offi. dele.
sane. el. ij. ꝛ de iudi. vt si clerici: de priuilegiat⁹
tñ ne possint interdici. infra H. 4. de filijs ēc
romane ecclesie vel apostolice sedis supra in
terdictum. ſ. H. ſ.

¶ Secūdo oritur a q̄ poni possit interdictuz 2
ꝛ dicit archie. q̄ ab homine ꝛa iure: ab vtro
q̄ q̄nq̄ interdictū generale. q̄nq̄ spāle: q̄nq̄
q̄ etiam singulare: quod non est sic intelligē
dum quasi interdictū diuidatur in hec. tria.
sed locale intendit diuidere in duo. scilicet ge
nerale ꝛ speciale quod etiam dicitur singula
re: sed quia de generali locali ꝛ personali sit
agit. ideo ponit tantum tria membra predicta. ſ. generale: tam locale q̄ personale. ꝛ spe
ciale locale. ſ singulare p̄sonale: ꝛ ista patent
considerāti diffinitiones eius. tertia parte.
titulo. xxvij. c. ij. imo hoc ipse dicit expresse ibi
c. v. circa principium.

¶ Tertio q̄rit⁹ a q̄ hole poni possit interdictū 3
generale locorū ꝛc personarū. ꝛ speciale ꝛ sin
gulare: ꝛ dico q̄ hoc pōt ꝓ to i genere ois po
tens excōicare vł suspēdere rōe iurisdictiōis

ordinarie vel delegate super interdicendos
de verbo. signi. querenti: de offi. dele. quia pon
tificali libro. vj. Et secundo papa in tota eccle
sia vt planum est. Et tertio delegatus etiam
cōtra sue iurisditionis ep̄m de off. dele. sane. ꝛ
subdelegatus de offi. dele. ex litteris quod pla
nū est si in ijs delegationis est clausula cōsue
ta. ſ. cōtradictores per cēsurā ecclesiasticam
cōpescendo. de verbo. signi. querenti: ꝛ simili
ter si datus est simpliciter sine dicta clausula
quia tunc poterit hanc penā imponere maxi
me vbi est expressum a iure de off. dele. de cau
sis. Et quarto ordinarius ep̄s contra eos qui
sunt sue iurisditionis: nō tamē debet suspen
dere vel interdicere clericos. aut eorum eccle
sias perpetuo vel ad longum tēpus: nisi de cō
sensu capł. de excess. pla. c. ſ. maxime qñ. pce
dit ex officio regulariter tamen sententia pa
storis soluz de iure cōsuetudine timenda est
ꝛ tremenda. xj. q. ij. c. j. 16. q. ij. visis: de off. or.
cum ab ecclesiarum. Et hoc potest electus cō
firmatus nondum consecratus: q̄ hoc est iu
risdictiōis de elec. transmissam. Et quinto in
ferior prelatꝰ habens iurisdictionē ordinariā
contra sibi subditos. de consue. cum inter: de
off. or. cum ab ecclesiarū: vbi notaꝫ qui ꝛ quā
do inferiores ab ipsis habeant iurisdictionē
ordinariā. Et. vj. sede vacante capitulum de
maio. ꝛ obe. is qui. Non potest autem inter di
cere mulier prelata ꝛ prioriſſa vel abbatiſſa:
quia hoc ad potestatem clauium pertinet. de
pe. ꝛ re. noua. Nec canonici ecclesie cathedra
lis possunt similiter interdictum ponere alī
q̄ locove ecclie: de his q̄ fi. a ma. per. c. q̄ sunt.

4 ¶ Quarto queritur a quo homine poni possit
contra priuilegiatos ne possint interdici: ꝛ di
co multa. ℣ Primum. Exemptis a prelatis non
possunt ab eis interdici etiā indirecte. immo
phibēt eis ne in exemptorū odiū aut priuile
giorum fraudem interdicant vel excommu
nicent vendentes eis aut ab illis ementes
aut eis cōicantes aliter cōtra facientes sunt
puniendi: de priuil. quanto. Si tamen exemp
tus ab vna parte beneficium habet ratione
cuius non sit exemptus in hoc dioc̄esam sui
sententijs subiacet: de priui. cum capella. Si
uiliter ratione delicti ꝛ contractus interdici
possent vt supra exemptio. H. octauo. ℣ Secū
dum. Priuilegia q̄ aliqui excommunicari
vel eorum terre interdici non possint concessa
singularibus personis ecclesiasticis vel secu
laribus non extenduntur ad sententias ordi
nariorum: quia ipsi tales excommunicare et
interdicere possunt nisi concessa fuerint regi
bus regnis vel eorum filijs: aut religiosis nō
ratione personarum sed ordinum vel loco
rum: de priuile. ne aliqui. libro sexto. ℣ Tertiū.
Si dominus temporalis supponat terram
suam. ꝛ protoget in se iurisdictionez alicuius
episcopi potest terra eius ab illo interdici se
cundum hostien. si ordinarius consensit in p
rogationem. de fo. com. significatū: ſ vero non
consenserit. adhuc putat quod possit ꝛ cleri
ci tale interdictum seruare tenentur: de iure
iurando ex rescripto. et de officio. dele. p. et. g.
Licet enim laicus per specialem conuentio
nem non possit supponere alīs ecclesias vel
personas ecclesiasticas terre sue: tamen cum
vniuersitate tacite transeunt.

¶ Quinto queritur vtrum impositio interdi 5
cti requirat causam aliquam ꝛ quam: ꝛ di
co multa.

℣ Primum. Secundum innocentium ꝛ hos
tiensem ꝛ ber. interdictum poni non potest si
ne causa rationabili sicut nec cessatio a diui
nis vt supra cessatio. H. primo dictum est: ex
que ff. a ma. per capitulum quesiuit: quam de
cretalem innocentius ꝛ hostiensis sic intelli
gunt q̄ sententia interdicti non est ferenda p
pter culpam particularis persone sed vniuer
sitatis nisi sit dominus loci de spon. non est
nobis: de offi. dele. sane. Igitur ferri potest pro
pter delictum domini vel capituli siue alicu
ius communitatis.

℣ Secundum. Nullus locus potest interdi
ci auctoritate ordinaria. vel delegata ꝓ de
bito pecuniario vel cuiuslibet pecunie quanti
tate. aliās non tenet nisi fieret de sedis apo
stolice speciali ꝛ expressa licentia per extraua
gātem bonifacij octaui que incipit: prouide
quod archie. videtur. limitare de interdicto
generali: dicens poni posse speciale ꝓ dicta
causa: qui non loquitur deponendo auctori
tate. pape. quia sic poni potest generale: ergo
loquitur de ponēdo auctoritate episcopi. Stā
dum tamen est consuetudini in hoc.

¶ Sexto queritur vtrum positio interdicti
requirat monitionem. et dico secundum cal. 6. q.
derinum quod si fertur ab homine ꝓpter cō
tumaciam necessaria est monitio precedens
et forma que traditur de sententia excom
municationis capitulo primo libro sexto ꝛ sic
intellige de appellationibus capitulo repre
hensibilis si tñ sine ea fiat tenet vt ibi innuit
sum. ro. mālsimile nō est necessaria monitio
sed tu limita ꝓpter delictū commissum: ita q̄
inferaſ in penā vt dicit inno. q̄ tūc ꝓbata cul
pa vel notoria existēte imponi potest sine mo
nitione ꝛ penitenti ꝛ correpto sicut ꝛ de suspē
sione ꝓz. v. q. 4. in loco quod supple limitat

Universidad de Deusto
Biblioteca

de pena statuta p canonēq; incurritur ipso facto: q; si imponat ab homine pro pena debet ꝓcedere vt dicit monitio: sed est impossibile: q; respectu preteriti vt ꝓteritum nō habet locuz monitio nisi quatenus est aliquo modo futurum quo modo intelligitur. c. sicut de coha. cle. & mu. quod allegat. Si ꝙ inferat a iure, ꝓpter delictū sit sine monitione. secundum archie. post cal. siue sit spāle siue generale.

7 ¶ Septimo q̄rit vtrū interdictū ferēdū sit. sub aliq̄ forma verboz: dico q; interdictū ferri q̄dē debet in scriptis cōtinēbus causam & exꝑplarit. nec iudex tradere interdicto inframeſem si fuerit requisit⁹ sub pena suspēsionis ab ingressu ecclesie p mēsem vt de sen. ex. cū medicinalis. li. vj. tñ nō est aliqua forma ſborū necessario obseruāda: sed potest esse ista vel similis seu equipalens. Nos propter talē cām ecclesiā siue terrā talē supponimus interdicto verbo. signi. cū in parti. h⁹: & de off. dele. sane & vt dicit inno. cōiter addit ecclesiastico ad differētiaz interdicti legalis. ꝑōt aūt iudex sententiā talem ꝑ sua voluntate determinare puta interdicēdo missam cū cātu. vel horas aut sepulturas & huiusmodi vel excipiēdo aut subiūgendo quos vult & q̄s vult puta q̄s dās terre est ibi ꝓhis & hmōi de spon. non est vobis.

8 ¶ Octauo q̄rit vtrum interdicti suspēdi possit ita q; liceat celebrare diuina: & dico multa.

1. dict. ℣ Primū. Secūduz ber. de ap. ad hec quoniā eps suspēdere potest suū interdictū dando li cētiam celebrādi in ecclesia a se interdicta sed est hoc solius pape sed veri⁹ dicit, inno. & ho. q; quādo locus est interdict⁹ talis ſhia suspēdi pōt. & tūc lz ibi celebrare de priuil. vt priuilegia. intellige si est interdict⁹ ab ēpo secus si a papa. Sic̄ si est interdicta persona seu suspensa pro delicto alterius quod aliq̄s fit. vt 17. q. 4. miroz & c. felix talis sentētia a ēpm suspēdi potest sicut & tolli. Sed si hoc factuz sit pro culpa suspensi vel interdicti nō posset de licentia alicuius celebrare vel huiusmōi sentētia suspendi: sed intellige alicuius extra summum pontificem: q; ipse posset eum tali dispēsare cum sit iuris humani nisi adhuc perseueraret in delicto quia tunc dispensare non posset in celebratione misse sed tantum in alijs.

2 ℣ Secundum. Per appellationem sequentez non suspenditur interdictum: si tamen eius effectus sit suspensus ad tempus secundum ho. infra tempus suspensionis appellari potest a suspensa sententia sicut a conditionali de ap. preterea & c. dilectus. Et idem de sententia suspensionis. Secus in sententia excommunicationis cuius effectus nunq̄ relaxari potest ad tempus nisi omnino tollatur. de sen. ex. cum desideres. Et hec omnia limita de interdicto a diuinis & spiritualibus nō a temporalibus puta ne quis ingrediat possessionem petri. ff. de ap. l. constitutionis: pro quo vide io. an. in c. is cui. de sen. ex. li. vj.

℣ Tertium. Priuilegium concessum a legato de latere q; quis tempore interdicti valeat celebrare interdictis & excommunicatis exclusis. valet quantum ad sententias suas & suorum ordinariorum secundum lau. nisi specialiter a successore reuocetur: et tenet idem q; etiam valet quo ad sententias pape ar. ca. dilectus. el. 2. de rescriptis. 3 5

℣ Quartum. Sententia interdicti & suspensionis nudo verbo suspenditur vel totaliter relaxatur cum turamento tamen. de sen. ex. alma. li. vj. 4

¶ Nono queritur vtrum interdictum relaxari possit & quomodo: & dico multa. 9 q. 1. dict.

℣ Primum. Secundum ho. licet in sententia excommunicationis expressa sit solennis forma quam habeo. ℣. absoluto. iij. ℟. iij. in sententia tamen interdicti et suspensionis secus est: quia nudo verbo relaxantur cum iuramento tamen vt. ℣. proxime dictum est: vnde in eius absolutione vel relaxatione si sit latum simpliciter non ad tempus licet non sit tradita specialis forma necessario seruanda tamen secundum ho. & alios doc. oportet vti aliqua forma verbali sed sufficit dicere reuoco. remouco. absoluo. aut quid simile. non sufficit autem si papa det licentiam celebrandi in ecclesia a se specialiter interdicta: quia ſm ho. per hoc interdictuz non relaxatur scilicet nisi pro illo casu. Si vero ipse vel aliuz qui ꝑ tulit interdictum non seruando illud intendit per hoc relaxare ista q; ipse proferens hoc dicit secundum cal. est relaxatum: cuz non sit certa forma relaxandi: sed vbi proferens hoc non dixit licet mente gereret relaxare non est relaxatum: q; sicut verbaliter fuit lata sententia: ita verbo debuit relaxari. de re iudi. c. primo. quod verū est preter ch̄m papa qui legib⁹ non subijcitur. ff. de le. l. princeps. vnde si mē tē solā relaxet est relaxatum nec violātes incurrunt penas iuris licet peccent si hoc ignorant secundum cal.

2 ℣ Secundū. Si interdictum sit latuz ad tempus puta vsq; ad annum. vel donec satisfecerit. vel donec talis ibi moretur vel huiusmodi post tale quid absolutio nulla requiritur sed ipso facto interdictum remouetur & licite post hoc celebratur vt notat panormitanus in. c. non est vobis de sponsalibus et hoc intellige siue a iure fuerit siue ab homine: et idem de qualibet alia suspensione. Secus autem de

sententia excōmunicationis ad tempus quia requiritur absolutio. vt not. docto. in. c. finī. de matri. cō. ꝓtra. inter. ecc. Et ibi reddūt rationem: quia excommunicatio requirit certā formā in absolutione. sz in interdicto & suspēsione sufficeret constare de mēte iudicis. Et sz aliqui dubitent de excōmunicatione lata a papa ad tempus: tñ tenendum est q; requiritur absolutio nisi aperte constet papā velle eum esse absolutum. vt no. do. ant. & sequit panor. in. d. c. fi.

3 ℣ Tertium. Interdictum generale ad cautelam relaxari non potest de sen. ex. presenti libro sexto. sed si sit particulare seu speciale contra personam. sic potest relaxari ad cautelam. ar. a contrario sensu dicto capitulo p senti. Unde speciale interdictum positum in aliqua ecclesia huius archi. dicat q; non pōt relaxari ad cautelam si dicatur nullum. io. tamen mo. dicit contrarium: quod io. an. fatetur videri sibi verius. et placet etiam cal. q. c. presenti de sen. ex. lib. vj. loquitur de generali interdicto. q̄s scilicet ad cautelā relaxari non potest: secus ergo de speciali. xxv. di. qualis. Sed tamē per li potest intellige li oportet. q; nihil obest si relaxet licet nō oporteat ar. dicto capitulo presenti. Quicquid autem sit de speciali ꝯrum ad locum tamē quātum ad speciale personale hoc rene: & ratio est quia specialiter interdicto donec absoluatur omnia sacramenta negantur: & sic idem & quod ꝑ excōmunicatione a qua quis absoluitur sub conditione. vt in capitulo solet. de sen. excom. libro sexto. Et hoc tenet Johan. in. d. c. ꝓhīt: quod limita quando videtur expediens relaxatio.

4 ℣ Quartum. Ciuitate interdicta si quis volūt satisfacere tenere. dicit q; in eis relaxatur interdictum: sed ho. dicit q; non: quia sic rigor ecclesie dissolueret: & idē tenet ber. io. & inno. de pe. & re. q̄s itē. pro eo q; ibidē hoc spāliter conceditur sumentibus signum crucis & peregrinis: ꝓsequēter hoc intelligitur in alijs prohiberi.

10. q. ¶ Decimo q̄rit a q̄ possit interdictū relaxari: & dico multa.

℣ Primū. Si ſhia interdicti vt suspēsionis ab hoie absoluere seu relaxare pōt ille q̄ retulit vt ei⁹ superiorū nō aūt ali⁹ nisi de eius mandato. xxiij. q. j. si petrus. Si vero sit a iure: aut conditor canonis nihil sibi reseruauit. et tunc poterit hoc eps ordinarius. nisi ect latuz ad certum tpo. q; aſi illud nō posset p ea q̄ not. glo. in. c. cupientes. ℟. ceterū. in. ℣. suspensos. de ele. li. vj. Ex quo sequitur limitatio ad. c. nuper. Et sic̄ hoc poterit legatus sedis apostolice. ar. c. nup. de sen. ex. imo & quilz ordinar⁹ prelatus ēt ꝓpio inferior ꝯtum ad personas sue iurisdictionis: lz nō quo ad locū. ar. eo. q̄ dicta sunt. ō. dispēsatio. ℟. ix. Nec obstat potestī minus. puta tollere vinculuz pollutionis ab ecclesia per reconciliationez ergo nec maius. f. tollere vinculū interdicti quod est mai⁹ cū inde ex hoc cōtrahat irregularitas gumentū a minori in genere diuerso: sicut antea est hic q; reconciliare ecclesiā pollutā est cōsecrationis vel ordinis. absoluere vero ab interdicto ē iurisdictionis. & ꝑterea ꝑbatio ꝓcedit de interdicto loci: nos loquimur de interdicto ꝑsone. Aut ꝓdictor canonis reſuauit sibi aliq̄d aſsad interdictū puta absolutionē ab excōmunicatiōe lata ℣ singulares ꝑsonam sz nō absolutionē ab interdicto q̄s iure sequitur ex eodē delicto contra vniuersitatem vel locū. & tunc ſm archie. lz nō expresse ex consequēti vt sibi reseruāsse relaxationē interdicti q; quotiēs vicii ex vna radice nascūtur. ꝙhis est vt eadē lege tollatur. C. de nup. si libertaz erasit si⁹ titulo rōnis: q; interdictū & excōmunicatio nole cēsure cōtinēt. de ℣b. signi. ꝯrentiq̄s de vno ℟ de alio intelligendū est. Sz hoc dicit ū io. an. nō placet hac rōne: q; ō duo bus suppositis vno solo reseruato. alterū vt concessum: & hoc vt placere glo. in cle. f. de he re. & hoc vt seq̄ sum. ro. sz mihi placet magis opinio archie. & ꝓbatio io. an. ꝓcedit l duo bus disparatis. nō aūt ꝓhr se hūtibus. Si aut sibi reseruauit absolutionē ab interdicto. ipse solus poterit. aut alius de ei⁹ mādato.

¶ Undecimo querit vtr superior prelatus debeat aut possit relaxare inferiorē & dico multa. 11

℣ Primū. Archiēps vel eius officialis nō potest relaxare interdictū siue excōmunicationis vel suspēsionē lata ab officialibus archidiaconoꝝ seu alīs iurisdictionē hūtibus sub diocesibus suffraganeoꝝ. ipsis q̄ tulerunt omissis. vt. vbi ℟ nō relaxat: vñ si relaxauerit lz male egerit tz tñ relaxatio nisi aliq̄ ꝙsuetudo obstaret vt in sum. cōfe. li. eo. 33. q. 1 69. sibi ſm Innocentium.

℣ Secūm. Posit q̄ ſhia interdicti ꝑ alios inferiores ꝓlatos rōnabiliter lata ē: maior ego non debeat eā relaxare. absq; cōgrua satisfactōe & ꝙscientia ei⁹ qui tulit eā. de off. ord. cum ab

ecclesiarum: sz si non sit rōnabiliter lata. dz sine difficultate relaxare q̄ eā tulit. de off. or di. grāue: seu superior ad quem. reḡritur de
12 sen. ex. cū medicinalis lib. vj.

¶ Duodecimo querit q̄d de eo q̄ interdicto vel excōmunicatione astrictus offert se ad iusticiā eor̄. pro quibus sentētiā accepit: & dico q̄ iudex eum ne sic decedat p̄t absolvere: et si aduersa pars appellet ne absolvatur: ante absolutionē tñ debet ab illo accipi sufficiēs cautio. q̄ in presentia romani pontificis ad quem appellatur. si voluerit appellator. vel coram iudice cui causam delegauerit: iure patebit. Et idē de his q̄ dicunt se iniuste interdictos vel excōmunicatos. Et si ad sedē apostolicam hi qui hmōi sententiam protulerūt ap
33 pellarent: de ap. qua fronte.

¶ Decimotertio querit q̄d si tpe generalis interdicti is propter cui⁹ culpā latā est vult satisfacere: dicit io. an. q̄ tollet interdictum si vero fuit cupabilis tantū⁹ p̄lliarius vel auxiliaris⁹ iz accipiat cautio & iniūgat penitentia nō relaxabit tñ interdictū: de sen. excō. alma. li. vj. Quod si nō ꝓpter eius culpā latuz est. ipse quidē punit: sz eius satisfactio nō requirit. de sen. ex. si sniā. li. vj.

¶ Rursus de interdicto ḡrto q̄ a iure ponat.

1.q. Interdictū. 4. aliq̄ est alicubi ipso iure positum & de hoc nunc agendum est.

¶ Primo ḡritur q̄ a iure latū sit interdictū gñale locale: & dico q̄ i multis casib⁹. Primo q̄ 1.casus.
ciuitas siue rep̄sentāta ciuitate in q̄ mouit sūmus pōtifex nō struat disp̄sitionē. c. vbi
2 periculū. de ele. lib. vj. qz tūc ipso facto est interdicta. vt ibidē. Secundo q̄ ciuitas dat auxiliū consilium vel fauorez insequutorib⁹ aut captoribus cardinaliū. aut percussorib⁹ vel mādatoribus predictoꝝ aut socijs talia facientiū vel si infra mēsem tales delinquentes non punierit si potest: qz ipso facto est interdicta. de pe. felicis: libro sexto. Excipitur
3 roma. Tertio q̄ collegiū vel vniuersitas ciuitatis aut loci ab ecclesijs vel ecclesiasticis ꝑsonis: exigit pedagia guidagia. vel alia. per se aut p alīū de rebꝰ suis quas non causa negociandi deferunt aut ad hmōi solūenda compellunt: qz ipso facto ois ciuitas castrū aut villa aut alius locus dicte vniuersitatis vel collegū subiacet interdicto: de ex̄li. q̄. li. vj. Jo. aūt cal. dicit istū casum nec receptum eē nec seruari: iz postea sanctū fuerit penas p̄dictas debere p locorum dioceses publicari: vt in cle. p̄ni. de sen. ex. sed cō muniter ista opinio tm archie. nō tenet: qz
e si de lege dicatur q̄ cōfirmatiue eē morib⁹ ventium approbatur: & propter cōtrariā cōsuetudinem abrogatur. di. iij. ℣. leges. non tñ sic est de sentētia excōmunicationis: addeuꝝ interdicti que subito trahit sec̄u effectū suū: & preterea in dicto capi. cōtra. vt. contraria cō suetudine nō obstante. Quarto q̄ collegium vel vniuersitas substinēt. per mensem 4
penam quā meruerunt in conducēdo aut p̄mittēdo usurarios alienigenas. aut illis locā do domos que imponit in. c. j. de vsur. lib. vj. vbi de qua infra vsura. ℣. 2. 2. qz post mēsez oēs terre ipsorum sunt interdicte. q̄diu q̄dē vsurarij in illis cōmorantur. vt in. d. c. j. Quinto q̄ ciuitas cōmittit aliquid in eām sumꝫ 5
vt capiatur: ꝑcutiatur: bānīatur: qz ipso facto est interdicta: cle. si quis suadente. de pēnis. Casus autē. c. de immu. eccle. li. vj. renouatus est per cle. quoniā. eo. ti. Sexto quando dominꝰ 6
regni castri vel loci ꝑdit nec legatꝰ aut nūciꝰ
7 pape. possit exequi suū offm: qz est interdictū regnū castrū vel locꝰ ipso facto etādiu donec pstiterit in tali cōtumacia. de off. lega. sicut ꝑ gētes li. vj. Extrauagans est. Octauo 8
q̄ vniuersitas pcdit rep̄saliaꝝ. aut concessas extēdit ad psonas ecclesiasticas vel eoꝝ bona nisi infra mēsem renocet: qz ipso facto est interdicta. de iniur. & si pignoratiōes li. vj.

¶ Secō ḡritur q̄ a iure latū sit interdictū generale p̄sonale: & dico q̄ in duobus casib⁹ 2.q.
Primo in oi casu quo infertur generale locale ꝑpter crimē vniuersitatis: vt in oībus predictis: non aūt ꝑpter crimē dñi tantum. nisi spāliter populꝰ exprimat: vt ptz ex dicto. ℣. interdictum. ij. ℣. vj. Secō q̄ cōtigit vel vniuersitas imponit exigit vel recipit collectas ab ecclesiastic⁹ &c. de q̄bꝰ in. c. clericis de
i mu. ec. li. vj. seu q̄ bona depositata i ecclesijs arrestauerit: occupauerit: vl arrestari aut occupari fecerit. seu dederit i his auxiliū consiliū vel fauorē scienter: qz ipso facto est interdicta: nec absolui nisi de spāli mādato sedis aplice: nō obstāntib⁹ q̄buscū q̄ priuilegijs. vt i d. c. clericis sz tñ vacat p cle. vnicā. eo. ti. licet sient dicta. ℣. prioꝝ particula tertia.

¶ Tertio q̄rit q̄ a iure latū sit interdictū lo- 3
cale: spāle. dico q̄ i multis casib⁹. Primo q̄ ecclia. aliq̄ polluit p iniuriosū homicidiū. vel iniuriosā sāguinis effusionē: aut effusionē humani seminis iuxta dicta. ℣. ꝓsecratio ecclie. ij. ℣. q̄. tūc ita est interdicta q̄ ad recōciliatiōez nō debēt in ea officia diuina celebrari: de eo. di. pnia. si mosbi: & c. ecclesijs.

Secūdo quando clerici vel religiosi inducūt aliquē ad vouendū aut iurandū: vl fide interposita: seu alio ꝓmittēdū de sepultura: si in eoz ecclesia vel cimiterio illi sepelīāt: qz si infra decendiū non restituant ecclesie vbi de iure venit sepeliendus. omnia que occasione sepulture habuerūt. etiā si nō petantur. & cadauer si petatur. ipso facto eorū ecclesie & cimiteria sunt interdicta. c. alarum periculis. de sepul. lib. vj. & tam diu donec satisfecerint vt ibidem. Tertio q̄s ēps aliquo loco detineturꝫ inuitus. cle. si quis suadente. de pēn. & hoc interdictum pōt esse generale & spāle.

¶ Quarto querit q̄s iure ferat interdictum 4
speciale personale. qđ etiam aliquādo ōt singulare: & circa hoc dico multa.

1.dict. Primum q̄ vt ptz ex dictis interdictū sit singulare personale est quando singulari persone interdicūtur diuina officia & ecclesiastica sacramenta. oia vt ꝑticulariter quedā officia vel quedā sacramenta. de offi. dele. ex litteris et de priui. c. j. & c. eporum lib. vj. & de tēp. or. vel nō est cōpos: & illō etiā pōt dici suspēsio.
2 Secōm est q̄ interdictus ab aliquo actu re spiciente diuina: intelligit interdictus etiaz ab oi alio qui includit in illo: vel qui sine illo interdicto exerceri nō pōt: de ap. solliciti. Unde interdict⁹ ab officio sacerdotali: nō dz primo exercere officia que ꝑprie cōperiūt sacerdoti: secus si esset et soluz interdictū altaris ministeriū: nec sēcō officium pontificale qz illud sine sacerdotali exercere nō pōt ē ex ꝓui. ex litteris. Et eadē ratione interdictus ab ordinibus minoribꝰ. ꝓmoueri nō pōt ad maiores: nec interdictus. idest suspensus ab exercitio inferioris ordis. exercere actū superioris: quē sine exercitio inferioris exercere nō pōt: sicut ecōtra. ꝓhibit⁹ a maiori nō intelligit ꝓhibitus a minori. ꝓbat hoc. xcv. di. illō. 3
et. di. iiij. gesta. Tertium est q̄ ēps suspensus vel interdictus a pōtificali officio. si exerceat sacerdotale etiam cum pontificalibus nō est irregularis: sed si exercet aliquid per se speciāle ad officium pontificale respectu cōsecrationis episcopalis. siue cū missa vt consecrando ordinare siue sine missa vt crismare in fronte est irregularis. Quartū ē q̄ sacerdos cui in 4
terdicta sunt sacerdotalia. si cōficiat corpus christi sine missa est irregularis: non autem excōmunicatus minor celebrans scienter. lis 5
cet peccet mortaliter. Quintum est q̄ ab ingressu ecclesie est quis interdictus in multis casibus. Primo si ferat sententiam excōmunicationis aliter q̄ iura tradiderint: scilz in scriptis continentibus causam. et premissa monitione coram restibus per quos probari

possit eo. titulo sac⁹. item eodem titu. lib. vj. capitu. j. Et secundo si quis seruauerit constitutionem innocētij quarti que est in. c. romana. de cens. lib. vj. ꝓcipientis procurationes a visitantibus recipi in victualibus non in pecunia. & non recipi munera. nec etiaz ꝓ curationes in victualibus a locis non visitatis quia patriarchis archiepiscopis & episcopis si infra mensem duplum nō reddiderint ecclesie grauate interdictus est ingressus ecclesie: inferiores vero ab officio et beneficio sunt suspensi donec reddiderint. de cē. exigit libro sexto. Et tertio si recipiat episcopatum vel abbatiā aut inferiorem dignitatē de mansona ista cōferendo. xvj. q. vij. si quis deinceps Et quarto si celebrat scienter seu alias ꝓhibitus in diuinis. presentibus publice excōmunicatis vel interdictis: vel eos admittit ad ecclesiasticam sepulturaz. donec satisfaciat ad arbitrium eius cuius sentētiam contempserunt. de ꝓmule. capitu. episcopotum. lib. vj. quod archi. intelligit de sentētia hominis ꝓpter illud verbum ad arbitrium &c. Hodie tamen admittentes tales ad ecclesiasticam sepulturam est excōmunicatus. per cle. eos. de senten. excōmu. Que autem sit pena talis sez qui ab ingressu ecclesie est interdictus. si nō obseruet sniaz. vide infra interdictū. vj. ℣. ij.

¶ Rursus de interdicto. v. quātū ad effectū q̄d. s. eo tpe liceat: & quid nō liceat.

Interdictum quinto considerandum est quantum ad effectum. videndo quid tempore interdicti liceat & quid non liceat stante duplici considera-
tione. c. alma. de sentē. excomm. lib. vj. Et circa hoc multa queruntur.

¶ Primo est querit q̄sit & qualr intelligēda 1.q.
circa diuina officia moderatio: ꝓla. d. c. alma. et dico multa. ꝓmū. Secōm antiq̄ iura in loco 1.dict.
suppōsito ecclīastico interdicto nulla ꝓmittebant ecclīastica officia celebrari: vel audiri: de pe. & re. q̄s in te. de spō. nō est vobis: nisi semel i ebdomada celebrari cā cōficiēdi corpꝰ xpi. & sē. ex. ꝓmittim⁹: sz p nouā iura istō extitit moderatū p. d. c. alma. ꝓlo p istū. s. modū q̄ singulis diebꝰ i tali loco pñt & debēt in ecclesijs & monasterijs missē & alia officia celebrari sicut ꝓius. sed cū his quatuor cōditionibꝰ. s. submissa voce. tanuis clausis. nō pulsatis campis. excōicatis & interdictis: exclusis et nō venientes ad diuina ita ꝓnunt distributiones ac si nō eēt interdictū. Predicta aūt moderatio locū nō hz in interdicto ꝓpri seu ꝑsonali

Universidad de Deusto
Biblioteca

nersitatis non expresso loco in sentētia: q dictum, & alma loquitur simul de interdicto generali loci & vniuersitatis ville castri regni & hmōi. S. Liter fm glo. nec ipsa nec sequēs habet locum in ecclesia vel monasterio speciali ter interdictis. q nullo modo ibi possent celebrare diuina etiam cuz dicta moderatione. habent tamen locum eque in exemptis sicut in non exemptis. Non habet etiam locum ista limitatio q ibi cōtinetur in .S. adducimus scōm gemi. post io. an. super dicto. ca. alma in nouel. quando clericus iubetur exire relictis parrochialibus ministris pro dandis sacramentis: sed statur. d. capitu. permittimus vt semel tantum in ebdomada celebretur: iz quia ad hoc nihil allegant. & in. d. c. alma ecclesia inēdit ampliare antiqua iura & quod ecclesie non p̄uentur debitis obsequijs sine culpa vt pater in tex. dico hoc non habere locum quando clerus iubetur exire: ex impossibilitate facti. quia scilicet si exit collegiū diuina celebrari nequeunt collegialiter: non autem ex aliqua iuris prohibitione: ideo si qui tunc licite remanent possunt celebrare & non sacerdotes communicare vt prius cum illa moderatione nisi in sententia aliter continetur: quia intētio illius capituli est q̄ diuina celebrentur quantum comportatur pena eorum qui iuste puniuntur: quam nullo modo impedit illa celebratio sic moderata: ad quod etiam facit regula iuris. in. vi. odia quia gratie & fauores maxime in spectantib⁹ ad animam debent ampliari. Unde etiam dico quod eo casu non interdicitur penitentia religiosis sanis qui non fuerunt in culpa. et licite remanent: tum ex ratione dicti capituli tum etiam quia si licite celebrant licite cōficiās purgant. Eadem etiam ratione monialeꝰ que licite remanent: licite celebrant diuina. & cōmunicant vt prius & confitentur: ei eadem moderatione. De penitentia autez secularium nō decedentium: dico q olim in generali interdicto nō licebat. de spon. non est vobis: nunc autem licet per. d. c. alma. S. q̄ vero modo nō sint excōmunicati nec causaz dederint interdicto: vt infra. S. vij. q̄ō quidez vtrum sit uerū quando clerus iubetur exire. nec ter. nec glo. inuenio hoc negantēnec ad hoc est ratio efficax: & ideo nisi in sentētia aliter contineat ita tenendum est. Dicere autez q papa nulli possit negare penitentiam in sanitate est erroneum q̄ contra. c. quod in te. de penitē. & remissi. & fuit error olim gos. congre. & vin. vt refert glos. in. d. capitu. alma.

2 ℣ Secundum. predicta autē officia sub tali moderatione secundum archi. in. d. ca. alma. celebranda sunt a proprijs ecclesiarum clericis vel monachis monasteriorum: nisi & ipsi essent interdicti: quia de interdicto singulariter aut generaliter qui etiam vbiq̄ est interdictus capitulum illud non loquitur. ℣ Poterit autem celebrari missa etiam peculiaris scōm ge. io. an. & io. cal. in. d. c. alma: sed io. mo. dixerit quod solum conuentualis. quod non habet rationem. cum celebrandum sit vt prius seruatis predictis. ℣ Tertium ad ista diuina admitti non debent seculares non interdicti siue de terris non interdictis scōm omnes vt in. c. licet. de priuile. lib. vi. de clericis autem aliarum ecclesiarum vel monasteriorum monachis. tenet archi. in. d. ca. alma quod non possent admitti: sed io. an. videtur tenere cōtrariam dicens q̄ qui nimis emungit elicit sanguinem: & hoc contrarium tenet & ꝓbat p multa cal. & fede. cōsi. 87. dicens q̄ tales nō admittere est absurdum: & hoc tene ex intentione. c. alma. & per regulā iuris in. vi. odia: et dic q̄ verbum canonici ꝯ clerici ecclesiarū restringit distributionem. nō auditionem vel celebrationem que permittitur sicut prius. 5

℣ Quartum. Cum alicui singulari persone conceditur vt cum dicta moderatione possit audire diuina tempore interdicti. cuius familiares qui nō dederunt causam & domesti ci admittuntur ad audiendum cum illo. & illi concelebrandum: vt in. d. c. licet vobis. S. conceditur: nisi ob istam causam in fraudem sint assumpti. de verbo. signifi. ca. vlti. lib. vi. Secus autem de familiaribus alicuiꝰ collegij. q̄ nō admittuntur nisi sint priuilegiati. vt in. d. c. licet. Si tamen in collegio deficiūt omneꝰ preter vnum vel infirmantur dubitatur an ille celebrare possit: cum familiari: sed ho. in. c. nonnullis de priui. tenet quod poterit me priuilegium sit inutile: & idez iohan. an. & idē cal. ratione cogentis necessitatis vt habeat seruitorem. ℣ Quintum. Priuilegiuz quo alicui quibus religiosis cōceditur tempore interdicti posse recipere ad diuina confratres suos de illis confratribus debet intelligi: qui licet remanent in seculo: eorū tamen ordini sunt oblati mutato habitu seculari: vel etiaz qui inter viuos dederunt illis bona sua retento vsufructu in vita. de priuilegijs. vt priuilegia. S. f. & in capitu. cum & plantare. S. de fraternitatibus. 4 5

¶ Secundo querit q̄ sit. & qualiter intelligēda moderatio scōa. d. c. alma: & dico multa. 2. q.

℣ Primum. Ibidem cōceditur q̄ in quatuor festiuitatibus. s. natiuitatis. resurrectiōis pēthecostes. & assumptionis beate marie campane pulsentur. & tanuis aptis alta voce diuina celebrentur in locis interdictis excōmunicatis exclusis sed interdictis admissis: ita th̄ q̄ illi propter quoslatū est interdictū alteri non propinquēt nō obstātibus q̄buscunq̄ priuilegijs. & ℣ extrauagantez martini quinti & eugenij. iij. additur solemnitas corporis xpi & octaue eius. Et fm io. cal. dici potest missa etiam alia ℣ de ipso festo. ℣ Secundum. Nō de predictis festiuitatibus dictum est secūdū archie. de vna die tantum pro singulis debet intelligi: vnder querunt doctores quando talis incipiat & quando finiatur. Et quidem quantum ad principium quasi omnes concordant q̄ a vesperis vigilie incipiūt: licet dicat io. mo. q̄ quando dies incipit lucescere: sextuz vero ad finem io. an. in glo. tenet q̄ finitur in vesperis: archi. vero tenet q̄ in completorio quia in beneficijs est larga interpretatio facte da: & in vesperis cōpletorium continetur. xj. q. iij. si ꝯs epūs. el. iij. & 92. di. c. vl. vbi laur. hug. & io. hoc no. & concor. fede. consi. iij. ℣ Tertium. 2 3

Quid vero liceat in p̄dictis festiuitatibus archie. post archi. & io. an. dicit nō posse dari eor pus xpi. nisi sicut & alijs diebꝰ. s. infirmis decedentibus. de sen. excō. rnfso. vñ quod dicitur in canone de cō. di. ij. & si non frequētius: & de pe. & re. omnis q̄ fideles communicare debēt in natali paschate & penthecoste intelligit in terdictos alia. phibitione cessantibꝰ. Et idem fm eosdem de extrema vnctione dicēdum est s. q̄ dari non potest. Potest aūt fm fede. consi. iij. cum hoc priuilegium sit fauorabile & p̄n cipis: & consequēter ampliandum & late interpretādum ep̄s altaria & virgines in istis festiuitatibꝰ consecrare: vela benedicere: & imponere monialibus calices p̄ameta aquā abbatissam & abbates & hmōi: q̄ sub note diuinoꝝ ista veniunt: cū sacramenta non sint: & sic potest sacerdos benedicere sponsas aquā quoq̄ & eam aspergere: candelas: oliuas. Intelligē tamen q̄ fiant hec a personis non interdictis aliter essent irregulares cum ptineāt ad ordinem: secus de alijs q̄ ratione ordinum non cōueniunt. vt est benedictio mense: gratiarum actio post mensam & similia. Notandum tamen est q̄ nuptiarum benedictio fm ho. habet locum in festo assumptionis beate marie adde tu etiam corporis xpi non autem in alijs quia nupcie in eis in ofi loco prohibētur 33. q. 4. non oportet. Possunt etiam secunduz fede. alijs diebus ista fieri tempore interdicti sed solum secundum modificationem primā de qua. S. p̄iore. ℣ Quartuz. De ecclesiastica vero sepultura est dubium: quia io. an. dicit q̄ non licet: idem ge. & io. de lig. sed io. cal. dicit posse in dictis diebus mortuos publice & solenniter sepeliri vbi aliud non obsistat: puta q̄ sepeliendus nō est specialiter & nominatim interdictus. nec in causa interdicti: & mouet: quia ideo prohibetur: quia ad diuinum officium accedit cum debeat funus ad ecclesiam deferri cum officio diuino. 13. q. 2. quia diuina diuinum autem officium hijs diebus permittitur solenniter celebrari. Et hec opinio mihi placet: quia sepultura a tempore interdicti prohibetur propter duo: primo ratione diuini officij annexi. secundo ratione dependentie ad ordinem sacrum propter consecrationem vel benedictionez cimiterij: vnde nec in cimiterio sine officio nec extra cum officio fieri potest: ea vero in quibus ista duo concurrunt in predictis solennitatibus licēt vt consecrationes & benedictiones de quibus dictum est statim. Si tamen adhuc vera esset prima opinio secundum fede. non sunt irregulares clerici officiando circa sepulturam: quia quantuz ad officium relaxatum est interdictum. 3. q

¶ Tertio vero queritur que prohibeant exerceri tempore interdicti vel in loco interdicto sine tali moderatione. d. c. alma: & dico colligēdo ex inno. & panor. & communiter doc. in. c. nō est vobis. de spon. & c. fi. de ex cess. priel. & c. quod in te. de pe. re. & c. fi. de sen. excō. li. vi. q̄ prohibentur exerceri omnia spiritualia que reducuntur ad sex semper tali tempore prohibita nisi sint iure specialiter concessa. ℣ Primum quod prohibetur est generaliter omne exercitium deputatum certo ordini ecclesiastico. siue clerici sint presbyteri siue inferiores vt no. panormi. in. c. ij. de cle. excō. mi. ℣ Secūdū celebratio diuinoꝝ. de sen. ex. rnfso. de cle. exmi. c. ij. & iij. qui non licet tempore generalis interdicti etiam in locis exemptis nisi sicut in alijs de quo infra. S. v. & S. S. i. & ij. quoꝝ diuinorum nomine venit solum ordinatum in breuiario vel missali. ℣ Tertium est administratio sacramentorum nisi vt. j. S. vij. ℣ Quartū est collatio ordinum nisi. vt. j. S. vij. ℣ Quintum est ecclesiastica sepultura id est in ecclesia vel cimiterio & extra ista cuz officio non audire campanarum si pro diuinis. Adde septimuz quo diuina celebrantur nisi vt. S. S. ij. parricij sēs exemptis sicut in alijs vt in. c. auctoritate celebrando: secundum modificationem. c. alma. de sen. ex. li. vi. de qua. S. sequenti. Et omdū th̄ vt no. panor. in. c. tanta. de excess. priel. q̄ per interdictū non suspendit iurisdictio prela

ni etiã circa spãlia: sed virtꝰ interdicti refer
nr tãtum ad exercitiũ ordinis. Secundũ etiã
q̃ prohibet missa sicca. i. sine cõsecratione sa-
cramenti cum sit de substantia in missali: et ita
interpretatur consuetudo.

4.q. ¶ Quarto querit quomodo clerici agẽdo ex
ordine suo preter dictam moderationem vio-
lent interdictum et consequenter sint irregu-
1.dict. lares: et dico multa. ℣ Primũ. De hoc panor.
in. c. ij. de cle. ex. mi. sic dicit in simili. Si cleri-
cus sui pẽsus vel excommunicatus. audiat ali-
quid attribuũ alicui ordini efficit irregula-
rio: secus si audiat aliquid exercibile per lai-
cum: vt q̃ cãtat vnum responsoriũ in ecclesia
vel dicit aliqd̃ versum de psalmo: vñ licet pec
cet nõ dicendo officium tñ dz dicere vt privata
psona et quatinꝰ vt no. in. c. illud eo. titulo. et
cõsequẽter nõ debet dicere dño vobiscũ q̃ nõ
est verbum private psone. hec ex illo vbi. vbi i
de in. c. ad hec. de ex. prel. sic dicit. Cõclude post
inno. et docto. q̃ illi incidũt in irregularitatẽ
non seruando interdictum qui exercet aliqd̃
deputatũ alicui ordini ecclesiastico et hoc fa-
ciunt nãq̃ clerici sue sint prelati: sive clerici
inferiores: vt si diaconus dicat euangelium vel
subdiacon⁹ epistam tanq̃ subdiacon⁹ vel acco
lit⁹ exercet officiũ suũ tanq̃ accolit⁹ sec⁹ vbi
exercet aliqd̃ nõ deputatũ certo ordini. vñ cã
tãs responsoria vel dicẽs psalmos nõ officiãdo
pncipaliter ecclesiã sed vt quilibet alius laic⁹
non efficitur irregularis. sm inno. a benc: idẽ
in benedicente mẽsam: quod nõ est deputatũ
certo ordini: sed de consuetudine exercetur in
distinete etiã a non ordinario: sicut et epistola
dicit sine apparatu ex cõsuetudine per quẽ
cũq̃: et idez it exerceret ea que sunt iurisdictio
nis. vt absoluendo excommunicatum modo
nõ absolueret vt sacerdos. i. cum solennitate
de qua in. c. a nobis. el. ij. de sen. ex. ℣ Concludo
ergo breuiter q̃ iurisdictionalia non sunt pro
hibita rẽpore interdicti nec exercẽs ea tpe ex-
communicationis eff. cit irregularis: et idem si
non sunt deputata certo ordine vel si sunt de
putata ex consuetudine exercentur per quem
cunq̃. hec ex illo. Vel quod tamen idẽ est: di-
citur clericus secundum archie. post cal. age-
re vel ingerere se in officio suo sicut prius et
violare interdictum cũ celebrat solenniter vel
secundum alios principaliter vel quasi cleri-
cus agens in officio vel ordine suo secundum
panor. et docto. in. d. c. iuta horas diurnas vel
nocturnas vel aliud officium competens ra-
tione alicuius ordinis quez habet. ij. q. iij. epi
scopus adde vel cum facit hebdomadariam
in horis canonicis quod est sacerdotis. et idẽ
no. inno. et alij post cum in. c. fi. de excess. prela.
secũdum quos etiam violat illud in missa nõ
solum celebrãdo vt sacerdos sed etiam legen
do euãgelium vt diaconus calicem offerendo
vt subdiaconus. vel vicem vt accolitus et hu
iusmodi qõ secundum inno. limita nisi vbi es
set cõsuetudo q̃ pertinens ad certũ ordinem
puta cãtare epistam sine ordinẽ distinctiõe idisti
cte fiat: quia tunc non esset irregularis. Sec⁹
autem exercendo aliquid non deputatum
certo ordini ecclesiastico: vt si legit psalmos
vel legit euangelia. quod quilibet potest in
terra interdicta sicut et predicare. de sen. excõ.
responso. vel si in matutinis legit lectiones vel
cantat responsoria quia secundum hostien. et
ℏ. non est irregularis: quod intellige si non
facit officiando principaliter id est ex officio
suo. sed tanq̃ laicus: etiam si ista faceret in
choro: vnde etiam secundum multos non est
irregularis qui interest officio: etiam si cum
alijs cantet. vel secundum inno. dicat officiuz
vt quilibet alius modo non celebret nec aliqd̃
in officio suo agat: quod ho. in. c. tanta de ex.
prela. et specu. limitat quando interest ex qua
dam deuotione non contemnendo: secus si ex
contemptu et auctorizando: vt quia prelatus
facit celebrari diuina: quia sic esset irregula-
rio secundum glosam in cle. archiepiscopo.
de priuile. et con. ℏ. dur. Ex his intelligo q̃
per celebrationem horarum incurratur irre-
gularitas solum ab eo qui interest auctorita-
tiue et aboq̃ officiat principaliter scilicet qua
si soluendo horas suas vt clericus solenniter
officiando ecclesiam vel populum: et inchoan
do ac perficiendo vt est ebdomadarius: qui
dicitur agere ex officio suo: quia hoc proprium
est sacerdotis. secus de cãtoria.

2 ℣ Secundum. De psalmista vero interdi-
cto seu etiam non interdicto sed in loco in-
terdicto vtrum solenniter agendo in officio
suo violet illud et sit irregularis. cal. dicit q̃
non secundum theologos: quia psalmista-
tus secundum eos non est ordo: secundum ca
nonistas vero secus: quia tenent q̃ sit ordo
21. distinctione cleros: et q̃ tali ordini compe-
tit cantare scilicet in choro psallendo et lectio
nes ac responsoria legendo: vnde ista facien-
do est irregularis: sed in dic q̃ theologis in
hac parte standum est. cum eorum sit decidere
an sit ordo: et ipsi dicunt q̃ nõ est ordo. sed
officium annexum ordini lectoratus intellige
per attributionem et non per sequelam: vt in
fra ordo. primo. ℸ. primo vnde ista facere non
est ei proprium scilicet legere et cantare.

5 ℣ Tertium. Et clericus simplex habens tantũ
primam tonsuram si cantet in officio suo est
irregularis secundum hostien. et ℏ. dur. in

spe. sed q̃ prima tonsura sm theologos dñ⁹
in hoc standum est. nõ est ordo sed dispositio
ad ordines ideo q̃ talis nihil ex suo officio fa
cere potest: et sic nec efficitur irregularis cãtã
4 do vel psallendo. ℣ Quartum. Et clericus di
cat epistam sine apparatu. secũdũ aliquos et
placet inno. et sequit pisa. nõ est irregularis. vbi
est cõsuetudo q̃ sine distinctione ordinis ali-
quis dicat epistolaz. Irregularitas. ℸ. xij. vel
potest cerum aut faciat aliud pertinens ad
aliquem ordinem: sed solum vbi non est: quod
quidem dictum calderi. reprobat quia illa
distinctio non tollit quin illa de iure cõueniãt
alicui ordini sed tu dic cum inno. q̃ illa distin
ctio facit q̃ ea que conueniunt ratione ordi-
nis non fiant ex ordine vel officio: quod suffi-
cit ad vitandam irregularitatem: sicut de cle-
rico astante officio et cantãte ex quadam de-
uotione nõ quasi soluendo horas dictum est.
5 ℣ Quintum. Quantũ pertinet ad benedictio
nes dicit inno. q̃ in bñdictione aque contrahi
tur irregularitas: q̃ est annexa ordini: de co.
di. ij. aquam: qõ intellige secundum archie.
qñ hoc ageret clericus interdict⁹: secus si nõ
interdictus eã faciat in loco interdicto serua-
ta predicta moderatione: q̃ cum hodie liceat
celebrare cum dicta modificatione a fortiori
licet aquam benedicere et idem de similibus.
Aquam autẽ benedictam aspergere laicis lo
ci interdicti sacerdos non debet nisi in. d. so-
lennitatibus: si tamen aspergat secundũ cal.
non est irregularis q̃non est iure cautum ad
de quia non est proprium alicuius ordinis
quod fallit ad versum asperges in principio
misse: quia est proprium sacerdotis: et genera
liter vbicũq̃ ingreditur aliqua sacerdotalis
benedictio. Benedictio autem mense etiam
a clerico interdicto non inducit irregularita
tem secundum cal. quia nulli est ordini depu
tata. Nec benedictio quã consueuerunt pnti
res aut episcopi in sua dioceli itinerando ob
uiantibus dare: secundum aliquos. licet tu-
tum sit abstinere quod cal. dicit verum in be-
nedictione simplici: secus de solemni ad quã
pre mittitur. sit. nomen domini benedictum
quia talis competit ei ratione ordinis di. 95.
capitulo ecce. immo ego dico esse idem etiam
in simplici. quando expetitur aut datur ra-
tione ordinis: secus ratione etatis vel sancti
tatis eadem ratione. Benedictio vero calis
cis paramentorum corporalium. candelarũ
in festo purificationis. aut oliarum in die
palmarum fieri non potest secundum cal.
a clerico interdicto: vel etiam a non interdi-
cto in loco interdicto nisi secũdũ dictam mo
derationem: aliter supple inducit irregulari
tatem. Et idem de officio baptismi in sabba
to sancto vel pro confectione crismatis in ce-
na domini quod conceditur in capitulo quo
niam. de sententia excommunicationis libro
sexto. sz cũ dicta moderatiõe vel pro anniuer
sario defunctorum: et pro introductione mu
lieris in ecclesiam post partum cuz psalmis
rogationibus et solẽni introductione: quia est
officium ordinis clericalis: sed sine officio fa
cta solum cõfessione vt melio est. poterit mu-
lier per se intrare gratias agendo. Et idez re
licet: sed intellige de solemni. Benedictio asit
ℏ. videtur concessa cum non sit iure prohi
bita: adde quia non est ordinis alicuius: et
idem de benedictione vestium volentium in
trare aliquam religionẽ. vel et ordinẽ tertii.
Sextum. Officium comendationis anima
rum decedentium iuxta morem credit calde.
posse fieri loco et tempore interdicti: q̃ vide
tur annexum absolutioni facte in penitẽcia
que tunc cõceditur vt. ℸ. vij. pticula tertia.
Septimum. Orationes etiam que fiunt in
capitulo religiosorum non violant interdi-
ctum: modo nõ dicatur dominus vobiscum
quod sm aliquos ante orationez videtur cer
ti ordinis: sed loco eius dicatur domine exau
di orationem meam: quia talis non sunt cer
ti ordinis.

5.q. ¶ Quinto querit quomodo a clericis vel epi
scopis violetur interdictuz per celebrationẽ
1.dict. diuinorum sine modificatione. d. c. alma: et di
co multa. ℣ Primũ. Per quãlz cũque ordinis
nũ dictaz i modificatõe pria si nõ seruet vio
lat interdictũ et est clericꝰ irregularz. Et seruat
aliqs si celebrat vel aliqd̃ alicuius ordis agit
vt in officio suo: puta si pulsatis cãpanis ce-
lebrat vel et si alta voce tñ sm ho. io. an. et io.
cal. Et si aliqs celebrãtibꝰ facit tñ vnũ pdi
ctorũ puta apit ianuã vel campanã sonat et
huiusmodi: archie. credit ipsum irregularem
quia participat in crimine crimnoso. de sen.
excõ. nuper: secus si aliquid predictorum fa
ciat vt celebrent diuina. que tñ de facto nõ ce
lebrantur: cum irregularitas requirat actu
2 centes officium tempore interdicti generalis
vel specialis locorum per viã vel extra eccle-
siã vt audiãt sectares cũ hoc sit officiare ppꝛz
ar. c. fi. de pnã. lib. vi. vbi ptz q̃ etiã dimissis
celebratio extra ecclesiã tali tẽpore prohibet
euntes audiuerint: tum qz quod modicũ est
ratio apprehendit quasi nihil. ℸ. phi. tũ qz nõ

Universidad de Deusto
Biblioteca

tñ contra rationem legis: consulit tamē cal. q̄ non dicāt horas in via q̄n sunt duo vel plures: q̄ non audet dicere quin violent interdictum ex quo audiri possunt ab alijs. Ex quo infero de mente eius q̄ tempore interdicti generalis clerici non interdicti eriā in loco interdicto possunt simul dicere horas bini modo nō agāt clare: nec animo officiandi pp̄r̄ vel ecclesiā. idē dico in speciali si sit positū propter populū puniendū vel affligendum. de
3 hoc de pe. & re. q̄ in te. ℣ Tertium. Tpe generalis vel specialis interdicti locoꝝ possunt nō solū clerici verū ēt seculares: orare in ecclesia oratione priuata fm mo. q̄r talis actꝰ nō continetur sub aliquo prohibitorum. supra. ℍ. iij. & idem Rodo. etiam si orantes sint interdicti vel ipsa ecclesia.

4 ℣ Quartū. Violat etiā diu' notū celebratione quoties agunt clerici aliquid alicuius ordinis cū oratione diuina iuxta dicta. g. ℍ. iij. p totū nisi in casu iure cōcesso in administratione sacramentoꝝ q̄r secundū mētē fedē. ofa tales ye
5 mūt nosse diuinor. ℣ Quintū. ēpis cōceditur & alijs superioribus vt vbilibet possint cum altari portatili celebrare & celebrari facere & audire diuina. Quis sit interdictꝰ terra ciuitas aut castrum seruato tamen q̄ dictum est. in missis clausso cāpanis nō pulsatis. interdictis exclusis de priuil. c. fi. li. vj. Et simile priuilegiū habēt fratres predicatores & minores de priuil. q̄ in his. & no. in. d. c. fi. in glo. Si tamen esset interdicta ecclesia vel aliquis locus singularis. nec episcopus nec predicti fratres possent ibi celebrare vt no. in. an. in. c. quesuit. de
6 cle. non re. & sequitur ibi panor. ℣ Sextū. pro dicendis horis canonicis aut missis tempore interdicti nullo modo licet pulsare cāpanas etiam paruas vel procul ab ecclesia existētes secundum archie. post cal. possunt antē pulsari pro predicatione fm generalem consuetudinē. quia ista pulsatio est quodam preambulum ad actum permissum. i. predicationē que fieri potest in loco interdicto interdictis & excommunicatis. de sentē. excom. rēsponso post quam predicationē in fine ēt generalis confessio fieri potest interdictis. Similiter pulsari possunt pro aue maria: quia illa salutatio nulli ordini est annexa: assimiliter pro oratione aliquarum litterarum. vel in aduentu alicuius prelati & huiusmodi: & similiter pro horis dici nonsilicandis. quantum ad laicos: quantum aūt ad clericos secundū eūdē cal. non licet: q̄r ex quo dicto tēpore solent diuina celebrare presumeretur q̄ pro hoc sonarent: vigesimaoctaua distinctione sicut sane: sed tamen propter hoc inquit non efficerentur irregulares: sed ego dico q̄ vbi propter hoc non pulsarent nec pulsare crederentur nullo modo est clericis illicitum.

℣ Septimus. Priuilegiati ante. c. al. quod in 7.
suis festiuitatibus publice possint celebrare vel in suo iocundo aduentu: hoc facere non possunt sine primo dicto capitulo moderatione: quia per illud eorum priuilegia reuocantur: secus de priuilegiatis per dictum capitulum quia tales poterunt sicut in suis festis predicatores et minores. Et secundus Innocentius et Hostiensem tales alios ad celebrandum admittere nō possunt si priuilegiū est datum personaliter sic concedimus vobis vt possitis celebrare. sec' si ipsonaliter sic concedimus vt in vestris ecclesijs celebretur vt in. d. priuilegio.

℣ Octauum. Priuilegiati vt admittantur tē 8
pore interdicti. si dederunt causam interdicto. vel eoꝝ culpa dolo vel fraude fuit prolatum vel ad perpetrandum delictum cuius causa interdictum latum est dederunt auxilium consilium vel fauorem nō obstante priuilegio nullo modo possunt admitti: vt in cap. tu. vel vobis. de priui. lib. vj.

℣ Nonum. Tempore interdicti obligati ad 9
officium non excusantur ab illo sed illud dicere tenentur. etiaꝫ si ipsi sint singulariter interdicti: debent tamen eo casu dicere sigillatim sicut. g. de excōmunicatis excommunicatione. ij. ℍ. iij. dictum est.

℣ Decimum. Cruce signati contra hereticos 10
habentes ex priuilegio quod tempore interdicti in terra interdicta possint admitti ad diuina secundum Johan. de deo. si possunt cōtradicere potestati et officialibus & non contradicunt videntur consentire. ideoq̄ nec ad diuina nec ad ecclesiasticam sepulturam debent admitti. Si tamē de taciturnitate post ea dolentes contradicunt eorum priuilegiū reuiuiscit per sanum intellectum capitu. duo duo. de senten. excō.

℣ Sexto queritur quomodo laici violent in 6.a
interdictum: et dico quod ingerendo se his que illis prohibentur. Non licet autem eis tempore interdicti nec excommunicatis audire diuina etiam stando extra ecclesiam secundum Hosthen. quod de mente eius assensio limitat si dicantur in ecclesia: si vero dicantur in domo vel in via non prohibent audire secundum quosdam vt dicit Rodo. sed non placet nisi quando non studiose ad hoc dicerentur. alioquin enacuari possent iste cēsure in fraudē legis: nec sunt ad offertoriū admittē dinec est eis porrēda pax aut fenestra vbi hostiaꝫ agendū vt videāt corpus xp̄i nec cleri-

cis licet ita alte dicere vt foris audiantur: et colliguntur hec extra. de pe. quod in te. et con. satis Ray. et ℣. sed intellige q̄ clericis non licet ita alte celebrare studiose: quia possunt ita alte dicere vt se inuicem audiant in choro etiam si hoc faciendo preter suaz intentionem audiantur extra ar. d. cap. alma. possunt autem laici interdicti orare in ecclesia etiā interdicta: extra tēpora celebrationis diuinoruꝫ: nisi sint excōmunicati maiores: vel ab ingressu ecclesie interdicti fm mo. & ℣. et similiter exercere que nullius sunt ordinis vt aduocādo docēdo et huiusmodi. et dicere
7 letanias vel suos laudes vt facilit fratarie. ¶ Septimo querit quō interdictū violet circa sacramentorum administrationē: & dico tempore interdicti nō esse ministrāda ecclesiastica sacra. de sen. ex. rñso. & de extrema vnctiōe presertim est versū fm panor. in. d. c. rñso. & dominū an. de bu. in. c. nō est vobis. de spon. q̄ etiā nec clericis vel religiosis conceditur fm io. an. & cal. qui sunt de loco interdicto iz nō interdicti. Fallit tñ qō dictum est: & hz multeas
1. exceptio exceptiones vt patebit. ℣ Prima. Nam excipitur baptismus: nō solū parulorū sed etiā adultorū. de sen. excom. quoniā. lib. vj. & consequenter officium baptismi tanq̄ accessorij. et omnia per que venitur ad baptismum & sine quibus expediri non debet cuiusmodi est cathecismus. de con. di. iij. ante baptismum nec esset irregularis fm Cal. clericus baptizans in ecclesia specialiter interdicta & idem intellige de penitentia & alijs concessis: vnde probat clarissimus doctor mathe. de vgonibꝰ in suo trac. de inter. q̄ in ecclesia specialiter interdicta. licitum est audire confessiones: et hoc rationabiliter: quia permissa permittuntur secm q̄ intra disponunt & obseruat vsus vt infra particula. ij. Si tamen cōmode fieri posset. ista essent alibi exercenda.
2 ℣ Secunda. Excipitur confirmatio que etiā adultis potest exhiberi. de senten. excom. responso. & dicto. c. quoniam: & consequenter cōfectio crismatis in die cene: quo ad baptismo et cōfirmatione vtimur. vt. d. c. responso. & d. c. quoniā. que tamē confectio fm archi. in. c. quoniam. de sen. excom. lib. vj. fieri nō potest nisi cum moderatione prima. capitu. alma.
3 ℣ Tertia. Et similiter penitentia non solum decedentium sed etiam sanorum dummodo non fuerint excommunicati intellige ratione delicti propter quod positus est interdictus: q̄ non possunt absolui nisi in morte: secus de excōmunicatis ex alia causa: dummodo etiam non sint de illis propter quorum culpam vel dolum lata est sentētia interdicti. vel qui prebuerunt consilium auxilium vel fauorem: nisi prius satisfecerint si possunt. vel de satisfaciendo prestiterint idoneam cautionem: aut si hoc non possunt nisi iurauerint quod cum poterunt satisfacient. et ad satisfactionem faciendam per eos qui tenentur. dabunt consilium auxilium & fauorem. & ad hoc fideliter iuxta suum posse laborabunt. vt in. d. c. alma. Et habent locuꝫ ista etiam si clericus iubeat exire: nisi alter contineatur in sententia: vt. ē. ℍ. j. parti. prima. Nec tamen propter aliquod predictorum fieri debet relaxatio interdicti. vt in. d. c. alma. sed solum iniungenda penitentia salutaria. Ubi etiam notandum est q̄ non solum tempore interdicti licet absolutio sacramentalis in penitentia. sed etiam generalis nō q̄ non sit officium diuinum vt dicit cal. alioquin interdictus eam faciens non esset irregularis: sed quia concessa penitentia conceditur omnis absolutio generalis & specialis cum ordinētur ad emēdationem peccati. De absolutiōe tñ ab excōi
4 catione dicit inno. q̄ si clericus interdictus vel non interdictus sed in loco interdicto excōmunicat aliquem vel ab excōicatiōe absoluit nō est irregularis: q̄r huiusmodi nō sunt ordinis sed iurisditionis. ij. q. j. nemo: quod de excommunicatione non est dubium vñ idem de absolutiōe dicēdum est. de pe. distin. prima. verbum absolutionis tamen solennia exhibere. vt est dicere cum stola psalmos. & oratione vel in ecclesia introducere excōmunicatum: quia hoc est ordinis & officij. huiusmodi facies ē irregularis fm inno. & spe. & concor. ho. & laud. et panor. in. c. fi. de ex. prela. & sequitur sum. ro. contra sum. ange. Sed ego valde dubito et falsum credo: quia si licitum est mihi non interdicto aliquem absoluere a peccatis qō est ordinis non apparet quin possim etiam absolurionem que sit ordinis impēdere excōmunicato. quem necessario ante ab excōmunicatione ēt a peccato absoluo vnde dictum illo si in loco interdicto. ℣ Quarta exceptio est de 4
eucharistia. Nam dari & deferri potest moriē
tibus. de sen. excom. permittimus. & de pe. et re. quod in te. etiam cum campanula & luminalijs cōsuetis fm cal. q̄r cum aliquid permitti fm q̄ ius disponit & obseruat vsus ar. ℔. dicit ante. xbi. iz. illa. Mari etiam potest sine damnatio ad mortem fm cal. cle. prima. de pēn. & re. q̄r cēsentur in articulo mortis. Sumi etiam potest a clericis quando licite celebrant: quia sumere tenentur. de cō. di.

ñ.cõprimus. Dari etiam potest clericis non celebrantibus qz licz cal. videat in hoc trepidare. vt pote quia videbat religiosos generaliter suis fratribus sororibus vel monialibus indifferenter tempore interdicti concedere hoc sacramentum: z ex alia parte contrarium ei videbatur de iure: qz in edictis permissorijs certorum casuum. cuius modi est percipere eucharistiam vt viaticũ tẽpore interdicti: qõ ratione nõ inuenitur expresse permissum subiacere regule prohibitiue. ij. q. iij. cõtinuisti: z est expressum in cle. exiui. de verbo. sig. ℌ. porro. tamen ge. in. d. c. alma dicit q dari põt clericis illius ecclesie: qr nõ est eis ꝓhibita participatio sacramentorum. nec diuinorũ officiorũ: vt in. d. c. ptz: qr possunt secrete celebrare z sic sumere corpus christi. z sic eis hoc expresse permittitur: z hoc est verius: alioquin aliquis nulla in eo facta variatione in ordie ad interdictuz posset hodie percipere eucharistiã qui heri nõ poterat vt si diaconus fiat sacerdos z celebret: qõ est irrationabile: quia non mutat causa nõ mutatur effectus. Non autem potest dari sanis qui nõ sunt damnati vel clerici etiam si sint seculares. quib⁹ permittitur audire diuina per. d. c. alma: qr ẽm archi. ibi ꝛz aliqui dixerint q̃ potest dari. verius tamen est q̃ nõ: qr in. c. si sententia. de sent. excom. lib. vj. ponuntur vt diuersa auditio diuinorum z perceptio sacramentorum: z adde qõ dictũ est de edictis permissorijs. De pregnantibus autem est diuersa opinio. sed bene panor. in. d. c. qõ in te. dicit mulieris cõditionem ponderandam: vt eis detur si probabiliter imminet periculũ mortis nõ aliter et est mens io. an. qua distinctione etiam circa obsessos z mare intrantes tenendum est. Nec obstat prędictis q̃ conceditur viaticum cui cõceditur ꝓnia. de pe. et re. quod in te. qz verum est de viatico vt viaticũ. quod est solum quãdo datur probabiliter moriturꝰ: vel dubio de morte: nõ autem vt est eucharistia.

5 ℣Quinta exceptio est in sacramẽto matrimonij qõ tali tempore licite contrahitur etiam ab interdictis ẽm ino. sicut z apud infideles. 16. di. deinde benedictio tamen nuptialis ꝓhibetur ẽm ho. ℣Sexta est in ordinum collatione: qz si populus interdictus est z nõ cler⁹ 6
clerici illius loci extra locum illum poterunt ad alios ordines promoueri ẽm inno. sed nõ laici quod intelligo etiam de clericis habentibus solum primam tonsuram: qz sunt de clero z consequenter nõ interdicti eo casu: si vero locus tantuz sit interdictus. ꝛz ibi nullus valeat ordinari. laici tamẽ qui nõ fuerũt in culpa delicti propter quod interdictum latũ est. extra locum interdictum poterũt ordinari. nisi locus esset interdictus propter delictũ vniuersitatis secundum ℭ alde. qz tunc nullus de vniuersitate posset ordiari. In loco autez interdicto sine necessitate nec laici nec clerici possunt ordinari: ex necessitate vero videtur posse attentari quod sic sc̃ũ panorm. in. d. c. non est vobis. z in. d. ca. quod in te. sed verius est q̃ nõ. cum hoc sit certi ordinis.

8. q. ℭ Octauo queritur quomodo violetur interdictum circa ecclesiasticam sepulturã: z dico 1. dict.
multa. ℣Primũ. Tẽpore gñalis interdicti denegatur laicis ecclesiastica sepultura etiam si penitentiam egerint. de pen. z remiss. quod in te: quia tales adhuc interdicti sunt etiam si peccatores non sunt. xvij. questio. iiij. miror sicut z interdicti qui tunc absoluũtur ab aliqua excõmunicatione remanẽt interdicti do nec soluatur interdictum. Et si ireis. sic interdictis morientibus apparuerint penitentie signa non debent in ecclesia sepeliri sed extra. z soluto interdicto ad ecclesiam transferri. ar. de sentẽ. excommunic. cum illorũ: in qua si de facto cõtra iura fuissent sepulti nõ sunt exhumandi. cum ad eũ statum venerit res a quo potuit incepisse. ℣Secundum. Sicut autem laici non sunt eo tempore in ecclesia se- 2
peliendi: ita nec in cimiterio. de priuile. vt priuilegia ideſt in loco deputato ad sepulturam licet non sit per episcopum benedictus sc̃ũ stepha. vel melius vt dicatur cimiteriuz ops secundum iohan. an. quod sit locus ad vsuz cimiterij per episcopum benedictus. de consecra. nemo: z idem virtualiter cal. addẽo quod hoc oportet fateri quantũ ad sententiam excommunicationis que ponitur in cle. eos. de sepul. Dicit autem ℣℣. dur. quod irregularis est clericus sepelicꝰ solenniter hominem interdictum in cimiterio. ar. capitu. f. de postu. sed ego addo idem esse si sepeliat solẽniter etiam non interdictum in loco interdicto ideſt cum officio solito: quia hoc competit certo ordini secundum qõ cõmuniter seruatur.

3 ℣Tertium. Extra ecclesiam z cimiterium possunt tẽpore interdicti laicoꝝ corpora sepeliri sine officio diuino ẽm cal. qz remanere nõ debent inhumata: nõ aũt cum officio diuino sed clerici illud celebrantes sunt irregulares.

4 ℣Quartũ. clericis q̃ nõ fuerũt interdicti z interdicti seruauerunt cõcedit ecclesiastica sepultura sine pulsatione cãpanarũ. z sine solẽnitate cũ sillẽtio. d. c. qõ in te quod tñ hodie nõ est verũ de silẽtio officij funeralis cũ missa cõcedat z horaꝝ solutio ẽm moderationẽ capituli alma: vbi sepeliri possunt cum officio sine nota. per ar. c. cui ꝛz. de reg. iur. lib. vj. mo-

deratione tamẽ predicta obseruata ẽm fece. z in diebus in quibus potest publice celebrari poterunt sepeliri cum campanis z aliqõ cõsuetis vt dictum est. Et si qui sint clerici qui aliquo casu sepeliri non possunt apud ecclesiã suam vel quia non ꝓhibentur sepeliri poterunt in alia ar. dictorum. ℌ. ℌ. j. parti. iij. z quia. d. c. quod in te non limitat ad ecclesiam propriam sed absolute concedit eis ecclesiasticam sepulturam laicis autem non interdictis nõ concedit sepeliri in cimiterio sito in loco interdicto cum officio clericorum subsilentio cessantibus aliqõ solennitatibus secũdum cal. quia illud ex gratia conceditur clericis z consequenter intelligitur aliqs denegatum. Confratres quoq; qui ex priuilegio religiosorum quorum sunt confratres admittuntur ad diuina sepeliri non possunt in ecclesia interdicta. intellige etiam generaliter secundum sum. ang. licet ſn aliqs possint libere sepeliri de priuil. vt priuilegia. quod tamẽ panor. ibi in ſ. limitat quando elegerunt sepulturam in ecclesia nõ interdicta: alias possunt etiam in interdicta sepeliri. vide ibi. 1. q.

5 ℣Quintuz. Si autẽ ecclesia aliqua sit specialiter seu singulariter interdicta quidam vt io. an. dicunt non posse ibi clericos sepeliri vt refert panor. in. d. c. quod in te. sed ho. tenet contrarium: quia tantum valet interdictũ generale quo ad ola quantum spãle quo ad quedam. panor. vero bene distinguit qz clerici illius ecclesie ibi possunt sepeliri non aliq̃ cum habeant in loco ecclesias non interdictas.

Adde q̃ si alias ecclesias non haberent aut sunt impedite et ipsi possent ibi sepeliri vt dictum est laici vero in. d. c. casu specialis interdicti localis si ipsa ecclia est interdicta ꝓpter delictum clericorum tantum vel quia violata fuit. parrochiani possunt in alia nõ interdicta sepeliri et audire diuina: secus si interdicta est in penam populi. ꝛz multi ex eis nõ deliquerint sed forte vniuersitas vel magna pars. vel forte dominꝰ et in hoc puniſ qz non possũt i alia et nõ interdicta sepeliri.

℣Sextum. Priuilegiatus post. c. alma. sup 6
auditione diuinorum z sacramentorum perceptione vel etiam super sacramentorum perceptione. sine mentione diuinorum secunduz cal. admitti potest ad ecclesiasticam sepulturã. ℌ. vtꝰ de illa mẽtio nõ fiat: ſz si priuilegiũ esset factum super audutione diuinorum non facta mẽtione de perceptione sacramentorum satis vt dubiũ. tñ tz q̃ sit ecclesiastica sepultura. concessa: ꝑ regulã cui cõmunicamus viuo tẽ. xxiij. q. ij. sane solẽnitatibus tñ cessantibus vt ꝛz de clericis.

℣Septimum. Tempore interdicti etiam ab 7
z pro ipsis interdictis licet recipere mortuaria rogare si mortui sunt penitentes. xj. q. iij. quicunq; intra. si vero non penituerunt nec illa recipi possunt nec est pro eis orandum. 88. di. c. ſi. Quomodo autem sint excommunicati admittentes ad sepulturã notariꝰ interdictos vel publice excõmunicatos. z sepelientes tẽpore interdicti defunctos in cimiterijs vel ecclijs in casibꝰ iure nõ cõcessis. vide: ℌ. excõicatio. ir. ℌ. xxxv. z i cle. eos de sepultu.

ℭ Rursus de interdicto ẽtium ad penas violantium illud.

Interdictũ. vj. ꝑsiderandum est circa ad penas quas incurrunt violãtes illud: qõ. ſ. de mente doctoꝝ dupliciter ſit. ſ. dũ interdictus exercet aliqd sibi illicitũ. vel non interdictus in loco interdicto preter moderationes dictas in principio titu. prioris.

ℭ Primo vero queritur quando locum habeant vel non habeãt pene iuris contra violatores interdicti: z dico eas locum non habere primo vbi interdictũ est relaxatum verbaliter: quia iam nec violatur cum non sit. Nec similiter vbi est relaxatum mente sola a summo põtifice. qz ipse solus hoc mõ põt relaxare vt. ℌ. interdicti. iij. ℌ. ir. vnde tunc celebrantes in loco et tempore interdicti ignorantes mẽtalem relaxationem. licet peccent non tamen sunt irregulares secundum ℭal. habẽt ℌo loc⁹ vbi a papa nõ est relaxatũ verbo aut mẽte z vbi non est relaxatum ab inferioribus verbaliter: quia tunc irretiunt omnes violatores: etiam si ipse ferens sententiã vel eius superior eam violet: vnde sc̃ũ cal. sunt irregulares ligati a canone per capitulo qui. de sen. ex. lib. vj. de con. c. ſ. et ſi. qõ limita de superiori citra pontificẽ summum. 1. q.

ℭ Scõ queritur quas penas incurrant cõ- 2. q.
ter clerici religiosi habẽtes aliquẽ ordinẽ violãdo interdictũ: z dico q̃ tres. ſ. irregularitatem ineligibilitatẽ. z impostulabilitatem: pro quorum intellectu dico multa.

ℭ Primum. Clericus interdictus generaliter 1. dict.
aut specialiter sine singulariter. nullibi põt exercere actum pertinentem ad aliquem ordinem aut celebrationem diuinorum. quoruz nomine veniunt misse. hore canonice: exequie benedictiones solẽnes. z ola de quibus rubrica supra interdictum. v. ℌ. iij. quod tamẽ fallit si quid horũ sit dispositio vel regula ad aliqõs mus respectu sequẽtꝭ baptismi: z comẽdatio ale respectu prioris absolutiõis in pñia. Nõ

Universidad de Deusto
Biblioteca

interdictus autez talia exercere poteſt quidem ſed non in loco vel tempore interdicti niſi ſecundum q̄ eſt iure permiſſum.

2 ℣ Secundum. Clericus interdictus exercens predicta alicubi ſine vbicunq; et non interdictus exercēs ea in loco interdicto. intelligе ſine moderatione .c. alma. ꝛ vt clericꝰ ē irregularis. c. is qui. ꝛ is ꝛcui. de ſē. ex. li. vſ. ꝛ. c. cum eterni. de ſen. ꝛ re iudi. lib. vj. ꝛ ſnelligibilio: ita q̄ nec eligi poteſt nec eligere. d. c. is qui. ꝛ in poſtulabilis de poſtu. prelato. c. ſ. Quod quidem quantum ad ſecundum limitatur primo a fede. quādo non interdictus publice ꝛ palam more ſolito celebrat: ſecundo limitatur ſi locus ſit interdictus propie quia ſi quis ſcienter celebraret in eccleſia nō interdicta propie ſed violata ſemine vel ſanguine. non eſt irregularis licet graviter peccet vt in. d. c. is qui. ꝛ conſequēter a fortiori nec perſoluendo horas canonicas. vel aliquid

3 aliud diuinorum.

℣ Tertium. Si clericus non interdictus ſciēter celebret. non quidem in loco interdicto. ſz tamen perſonis interdictis a iure vel ab homine vel recipiat publice interdictos ad diuina officia vel ſacramenta vel ſepulturam: non eſt irregularis eſt tamen interdictus illi ingreſſus eccleſie donec ſatisfaciat ad arbitriū eius cuius ſententiam contempſit. de priuil. c. porum. li. ſexto vſi in ea ſe ingerit in officio ſuo efficitur irregularis de ſen. ex. is cui. libro ſexto. vbi licet ponātur multi quibus interdicitur ingreſſus eccleſie: tamen hoc eſt diuerſimode. quia cuz hoc etiam aliqui ſunt irregulares iuxta dicta in titulo prioꝛ: et alii qui excommunicati vt ſupra excōmunicatio. ix. ℌ. xxxv. Et idez eſt ſm fede. quādo admittuntur laici aliunde aduenientes ad diuina in eccleſia nō interdicta exiſtente in loco interdicto generaliter aut ſpecialiter. ℣ Quartum. Si autem predicti. ſ. clericus interdictus in loco interdicto exercent aliqua non deputata certo ordini vt cātare in choro. legere. pſalmos vel epiſtolam ſicut faciunt alq̄ laici non officiāns principaliter eccleſiam ſm inno. in c. tanta. de ex. priꝛ. ꝛ ſequitur panor. in. c. ℌ. de cle. ex. mi. nō incidunt in prefatas penas: et de his dictum eſt in titulo prioꝛe fere per totum. ℣ Quintum. Si autez clericus decedat interdictus priuatur eccleſiaſtica ſepultura dicto. c. is cui.

3. q. ¶ Tertio queritur que ſint pene quas diſtincte ꝛ ſeorſum preter predictas incurrunt clerici ꝛ religioſi ſubditi vel prelati: ꝛ dico multa.

1. dict. ℣ Primum. Clericus violans interdictum modo dicto in ℌ. prioꝛe. eſt ſuſpenſus ab officio ꝛ beneficio et iuriſdictione ſm veriorem intellectum. de ex. priꝛ. tanta. in tex. ꝛ in gloſ. et ſequūtur cōmuniter doctores. ꝛ eſt benefichs ſpoliandus. de cle. ex. mi. poſtulaſti. o.

2 ℣ Secūdum. Religioſus etiam non ſeruans interdictum q̄s ſcat eccleſiam matricem ſeruare. eſt excōicatus per cle. ex frequentibus. de ſen. excō. vt habetur ℣. excōicatio. vſ. ℌ. xiv ſ tamen violator interdicti ſit religioſus ad nullum ordinez ordinatus. ꝛ ſi irregularitatem nō incurrat qz nō eſt expreſſum in iure nam. c. is qui loquitur de ſola irregularitate que procedit ex ſola celebratiōe diuinorū vel ordinū executiōe: poterit tamē alr puniri ſm cal. vt recludi in artius monaſterium ꝛ idem videtur de moniali: immo tam ille q̄ iſta eſt ineligibilis actiue ꝛ paſſiue: qz ꝛ ſi nō habent ordinem clericalem ratione tamē ſtatus ſui habent officiū celebrandi diuina ſm ſuā cōditionem. vnde illam penam incurrunt cuius ſunt capaces.

℣ Tertium. Secundum innocen. er hoſtie n. violans interdictum ꝛ ad violandum inducens ſuſpenſus eſt: ꝛ ſic ſi prelatus eſt omnis eius inſtitutio. deſtitutio. collatio prebendaꝝ beneficiorum ac dignitatum: ꝛ ſententie in ſi cunq; prolate ſunt irrite ꝛ inanes. Non ergo poteſt premiſſa facere. Et vt aiūt idem fortē dicendum eſt in aliis ſpiritualibus. ſ. q. ſicut et conferri non poſſunt ſic nec facta ab eo collatio valet vt in. d. c. poſtulaſtis: ꝛ de eta. ꝛ quali. or. cum bone.

4. q. 1. c. 2. ¶ Quarto queritur que ſit pena clerici interdicti aut illi participāti: ꝛ dico tria. ℣ primū Nominatim dicuntur interdicti omnes qui proprio nomine vel alia certa circūloquutione per ſententiam deſignantur: inſti. de exhere. li. ℌ. nominatim: ꝛ ſimiliter tanq̄ nominatim interdicti ſunt omnes de quibus conſtat q̄ ſunt interdicti vt ſi ciuitas vel caſtrum interdicatur: ſi vero interdicantur fautores ſiue participantes in crimine nō dicuntur nominatim interdicti ſed tantum in genere niſi notorie cōſtet eos eſſe fautores: vide infra nominatim. ℣ Secundum. Secūdum inno. hoſt. ber. in diuinis ſunt vitandi omnes nominatim vel tanq̄ nominatim interdicti: non autem quis tenetur vitare interdictos generaliter vt participes. quouſq; per iudicem ſpeciſicentur: niſi forte eorum participatio eſſet valde notoria. ita q̄ inficiationi non eſſet locus de cohā. cle. ſ. muli. tua nos. ℣ Tertium. Si ſacerdos probabiliter credit aliquos interdictos eſſe in eccleſia ſcilicet tempore celebrationis diuinorum debet monere in generali vt exeant: alias non tenetur eos vitare maxime pub. ſce

publice donec poſſet de ſua: imo hodie ſemꝑ da eſt moderatio cōſulq; cōſtantiēſis quā habes. ℣. excōmunicatio. v. nōbili. iij. Si vero ſacerdos ſuſcipiat ſciēter interdictū. alq̄ nō tenentur exire ſm ℌ. ipſe tamen ſacerdos peccat ꝛ incurrit penā. c. epoꝛ. de priui. li. vſ. vbi ꝺr ſuſpenſus ab ingreſſu eccleſie: vt dictum eſt: qđ intellige de interdictis publice iuxta decretū cōſtantiēſe de quo. ℣. qz idez ē iudicium quo ad vitare de interdictis et excommunicatis.

4 ℣ Quartum. Si clerici exhites notarim interdicti celebrauerint diuina ſunt irregulares ſm inno. ſ. q. iij. ſi quis epꝰ. ꝛ perpetuo deponendi. niſi q̄ ſi multi ſunt principales ſunt de ponendi. cum alqꝭ ꝺo ſuper irregularitate poterit diſpenſari ſz non niſi per papā: ꝛ facit de cle. exco. minore latores: vbi ēt ꝺr q̄ multi tudo intelligitur cū excedit. xl.

5. q. ¶ Quinto queritur q̄ ſit pena clerici interdicti ab ingreſſu eccleſie ab hōmine vel a iure: ꝛ dico q̄ ſi talis ꝑgerat ſe diuinis in eccleſia in officio ſuo efficit irregularis. ꝺ ſē. ex. inc ui. li. vſ. Si vero ingerat ſe diuinis extra eccleſiam puta ſub diuo vel tēctorio: ſm glo. ibi nō efficitur irregularis Si vero celebrat in oratorio dic q̄ ſi eſt oratoriū ſtricte ita q̄ nō eſt eccleſia nō eſt irregularis: ſi vero eſt eccleſia ſz nō dum conſecrata que propie ꝺr baſilica eſt irregularis: quia ſatis eſt q̄ ſit epiſcopi auctoritate fundata.

6

¶ Sexto queritur q̄ ſit pena participātis in diuinis cū eo cui eſt interdictus ingreſſus eccleſie: ꝛ dico ſic. Preſbytero celebrante miſſam in eccleſia ſi ſubdiaconus cui eſt interdictus ingreſſus eccleſie. dicit epiſtolam extra eccleſiam in illa miſſa vel diaconus ſic interdictus euangelium: ipſe preſbiter ſciēter taleo ſicut ſupra admittēs eſt irregularis ꝑticipādo in crimine criminoſo quod participium videtur eſſe in eccleſia: quia et illi eo caſu efficiuntur irregulares: propterea q̄ vnuſ eſt officium ꝛ principaliter in eccleſia celebrat cui in actu ſibi ꝓhibito cooperantur. ꝺi. l. ſi quis viduam. Si vero e contrario ſubdiaconus cui eſt interdictus ingreſſus eccleſie dicit epiſtolam in eccleſia in miſſa quam ſacerdos celebrat extra eccleſiam irregularis ē quia in eccleſia vere et de facto id fecit: ꝛ ſic in loco prohibito. c. is qui. de ſen. ex. li. vſ. ꝛ idē de diacono et euangelio: preſbiterum autem ſum. ro. non audet dicere irregularem licet videatur participare in culpa. ne principale vel dignus trahatur ad accеſſorium vel minus dignum ego vero dico q̄ eſt irregularis quia eque vel magis participat ſicut in prioꝛi caſu quo idem dixit eum irregularem: regula autē iuris q̄ accеſſorii naturā ſeq̄ cōgruit puncipalis fallit vbi eſt periculum animꝭ. vt deſiurein. debitores. ꝛ. c. cum contigat ꝛ preterea celebrationi non accedit cum iſto ſubdiacono. quia celebrari poteſt cum alio vel ſine.

7. ¶ Septimo queritur que ſit pena laicis violatis interdicti: ꝛ dico ſecūdū inno. q̄ ſimpliciter non incurrat irregularitatem vel ſuſpenſionem. graviter tamen peccat. puniendus per eccleſiaſticum iudicem pena arbitraria. de taliter quia faciunt contra obedientiā eccleſiaſticā. ℣. di. xi. ſi quis. quod videtur multipliciter. qñ id faciunt ex contemptu non aliter. nſi in quatuor caſibus poſitis in cle. ſ. de ſententia excōmunicatio. vſ. excōicatiōe. vſ. excōicatio. ix. excommunicatione. xxxv.

8 ¶ Octauo queritur vtrum ex ſola conſuetudine poſſit quis venire contra interdictum ſine pena: ꝛdico q̄ non. de conſue. cum intra. ſecundum inno. ℣o. Quomodo autem fratres predicatores ꝛ ſm minores tpe interdicti ſint priuilegiati habes. ab archie. in. ij. pte ti. xxvij. c. v. in fi. ꝛ in mari magno.

Intereſſe ſm Barth. in. l. vnica. C. de ſen. que pro eo quod intereſſe. proprie ſtricte. eſt eſtimatio alicuius vtilitatis non habite propter alicuius factum iniuſtum vel conceſſionem iniuſtam. Eſt autem duplex aliud ſcilicet lucri ceſſantis. ꝛ hoc eſt quando homo impeditur a lucro qđ faceret ſi talis pecunia ſibi reſtituta fuiſſet. vel non fuiſſet leſio talis illata: ꝛ huiuſmodi: aliud ē ſcilicet in re: aliud extra rem. Intereſſe dānī emergentis in re vel circa rem. etiam dicitur intrinſecum ſecundum bar. ibi. ꝛ eſt ipſa res data ex re. vt fructus ꝛ partus ꝛ huiuſmodi Exemplum. Vendidiſti mihi vinum quod valebat. xx. ꝛ precium tibi tradidi. nec dedi tantum habiturus eram: ꝛ de hoc. ff. de ac. tereſſe extra rem vel extrinſecum. eſt quod p̄ Exemplum. Vēdidiſti vinū nec tradidiſti. ſz ſi tradidiſſes ex eo potuiſſem negociari ꝛ lucrari: vendidiſti granum ꝛ qz non tradidiſti ſerui mei fame perierunt. Et iſtud quando petatur in contractibus habes in l. iulianus. ℌ. ſ. ff. de ac. em. vend. ꝛ. l. cum venditorem.

C. de ac. emp. even. ff. de ver. obliga. l. si insulam. Quando autem teneatur quis in cōscientia infra restitutio. iij. §. ix. vsura. j. §. ix. Interesse qđ habet certam quantitatem vel speciem duplum excedere non potest: quando autem duplum excedat habes in. d. l. unica. in. tex. & in glo. sed quo ad conscientiam habes infra vsura. j. §. eodem.

Interlocutoria sententia vide infra sententia: sed vtrum ipsa trāseat in rem iudicatam. vide. c. cum cessante. de appel.

3 ¶ De interpretatione.

Interpretatio est vnius verbi per aliud. vel vnius sententie per aliam declaratio. sicut interpres vnā linguam per aliam manifestat. est multiplex. vt no. panor. in. c. j. de postu. pl. Quedam em̄ est generalis & necessaria & redigenda in scriptis. vt principia. de senten. ex. inter alia. xj. q. j. §. ex his omnibus. C. de leg. l. vltima. & hec ius facit quo ad oēs de consti. c. ij. alia generalis et necessaria sed non redigenda in scriptis. vt consuetudinis ff. de leg. si de interpre. alia nō generalis sed necessaria: cum scriptis redigenda vt iudicis ff. de. leg. non possunt. ar. & l. nū vt ait. qui sēntiam suā interpretari pōt. ar. ff. de re iudi. paulus. vbi supplere potest q̄ desunt sententie. & sic interpretari sicut exponitur. ff. de preto. sti. l. pretoris. alia nec generalis nec necessaria nec redigenda in scriptis vt magistratus. C. de profes q̄ vir. constan. l. vna. li. xij. vide panor. in. c. j. de po. prela.

4. q. ¶ Primo vero queritur ad quem spectet legis interpretatio & dico q̄ interpretatio diuine aut canonice legis pertinet ad papā: et similiter legis ciuilis inquantū concernit clericos. vt in. c. j. de iuramēto calū. inquantū vo cōcernit laicos pertinet ad imperatorē. l. ff. C de le. qz est eius interpretari cuius & condere: de re. iur. li. vj. Quod intellige verū generaliter vtrum aūt ad vnā causaz & iudex potest interpretari vt no. inno. in. c. cuz spāli. de ap. de quo & vide bonā glo. in. c. j. de po. prel. & facit l. unica. C. de profes. qui in vr. nisi & aliquid sta arduum q̄ certus intellectus dari nō pos sit: qz tunc recurrendum esset ad principem l. pe. & ff. C. de le. hec panor. in capitulo pīo de iu. cal. An etiam legatus possit interpretari rescriptum vide eundem in. c. j. de po. pla. Sciendum tamen q̄ lex humana seruari nō debet quando est in damnum. sed pro interpretatione recurrendum est ad principez nisi periculum sit in mora. vide. 12. q. 96. ar. 6. & 12. q. 60. ar. §.

¶ Secundo queritur vtrum interpretatio p. 2
ullegij pertineat ad principem solum: & dicit panor. in. c. cum venissent de iudi. q̄ aut dubium est super potestate. f. si potuit dare & sic nulli inferiori a principe licet: vt i. c. j. de trāsl. pl. xvij. q. iij. §. qui autem. 8. q. 3. cuncta per mundum: aut dubium est super validitate vel surreptione: & sic potest inferior iudex secūdum communiter. docto. aut dubitatio est circa verba solum. & tunc si casus est clarus & de cilibilis de facili: sic potest inferior cognoscere ad preiudicium partium: & communiter doctores q̄ inferior interpretatur legem superioris in preiudicium partium: vt not. Inno. in dicto capitulo cum speciali: et facit. c. inter alia. de sentē. excōmunicationis et. d. l. finali. Si vero casus est dubius sic ad principem pertinet si eius presentia de facili potest haberi: ar. dicti capituli cum venissent. & dicto capitulo inter alia. et in. l. el facto. §. primo. ff de vul. & pu. sub. Quod si de facili non potest adiri princeps propter distantiam longam. sic poterit interpretari per rationem naturalem & verisimilem. que notari potest per expressa verba. pro quo est casus in dicta. l. ex facto. §. secundo vbi iurisconsultus interpretatur legem ex naturali ratione: & facit quod notat Innocentius in dicto capitulo cū speciali. et rex. in capitulo cum personede priuil. libro sexto. Aut dubium vertatur circa intentionem principis. et decidi nō potest sine dubio magno: sic interpretatio est solius principis. Ad predicta facit tex. capitulo venerabilem de elec. Dicit etiam speculator in titulo de lega. §. nunc ostendendum. q̄ episcopus potest interpretari iurium allegationes de pigno. significante. et dicti capituli venerabilem. procedit in arduo negotio vt dicti ē.

¶ Tertio queritur vtrum in contractibus 3
sit interpretatio facienda. vt res potius valeat q̄s pereat: et dico q̄ sic de fide instru. inter dilectos in glosa. & ff. de rebus du. l. quotiens in actionibus. de verborum significatione abbate. §. supra quod fiat. Si autem res valeret secundum intellectum vtriusq̄ tunc accipiendum est illud quod est magis verisimile. ff de rebus dubijs. l. cum in testamēto et. ff. de verborum obligatione. l. eum qui. et quod consuenit decimaoctaua distinctione de fra causam: et quod magis conuenit iuri de consuetudine cum dilectus. §. finali vbi interpretatio sit contra eum qui legem potuit aptius dicere. ff. de pac. l. veteribus. de priui. capimlo qz in glo. Interpretatio aūt in contractibus sit plena: in testamentis plenior in beneficijs quoque plenissima. de dos

na. cum dilecti. Interpretatio quoq; loquutionū fieri debet p̄m personas que loquuntur vel q̄ de quibus loquitur. 26. di. deinde. in glo.

4. q. ¶ Quarto q̄ritur quō sit intelligenda illa regula iuris in. vj. contra eum qui legem potuit aptius est interpretano facienda: & dicit q̄ glo. ibi post multa complectit istā materiam dicens. Obscuritas vel ambiguitas aut ponitur in vltimis voluntatibus aut in conuentionibus factis in iudicio. aut in confessionibus. aut in contractibus & penis. aut in sententijs. Si in vltimis voluntatibus subdistingue: qz aut cōstat de voluntate expresse aut tacite: & si expresse illa seruat: qz nihil est quod tantum debeatur hominibus & q̄ vltime voluntatis liber sit stilus. xij. q. q. vltima voluntas: & de testa. officij: si vero cōstat tacite vt p coniecturam illa seruat. 26. q. 6. qui recedūt & de testa. requisiti. Et hoc nisi dicta voluntas turpis esset. vt. ff. de con. institu. l. quidam vel alias cōtra ius. pone exēplū de testa. tua. Si nō cōstet expresse nec tacite. statur verbis testamenti: ad qđ. 22. q. 2. is aūt. de cele. miss. in quadam. Si aūt verba sunt minus larga sequimur benignius & minimum. de re. iur. li. vj. in obscuris minimū est sequendum: & sic esset heredis electio. Si vero non apparet que pars sit benignior. vel minor neutra tenet. ff. de testa. l. si duo sunt. Si q̄ritur ad quem spectet indagatio dicti q̄ ad iudicem. C. de fideicō. l. voluntatis defuncti. Si vero in iudicijs sit ambiguitas sit interpretatio pro proferente ratio qz debitor semper negaret se de hoc sensisse. C. de ān. excep. l. vl. & hoc in litis exordio: de quo de restit. spo. cum ad sedē. Si vero in probationib⁹ sit ambiguum interpretabit contra p̄ducētē de cō. appo. per tuas: & de p̄ba. in presentia: debent enim p̄bationes esse clare. de prescrip. audito: saluo ceo q̄ possent testes obscure deponentes: interdum iterū interrogari vt de testibus cum clamor. In confessionibus aūt si confitear incertum certificare cogitur. ff. de confes. l. certum: alias quin iaciperetur quod magis expediret aduersario vt ibi: & de confes. c. j. In contractibus vero aut est certus de consensu aut de dissensu. aut dubium. In primo casu statur ei quod senserunt de spon. capitulo primo in secundo nihil valet. 27. questione secunda. sufficit. 30. questione secunda vno. de rap. cum causam. 29. questione prima. §. primo. & ibi error non solū corporis sed & materie vendicationem impedit: quia nil tam contrarium consensui sicut error. ff. de iudi. l. ij. & errare est aliud pro alio putare. 38. distinctione Quis. non tamen omnis error impedit matrimoniuz vt infra matrimonium octauo. §. primo. In tertio autem casu scilicet dum est dubium subdistingue: quia aut potest valere secundum intellectum vnius tantum aut vtriusq̄. Et si secundum intellectum vnius tantum valeat secundum quem valere potest. ff. de verborum obligatione quotiens quod & etiam habet locum in contractu matrimoniali in foro iudiciali. in foro autem anime standum est ei qui in tali dubio dissensisset. vt de spon. tua nos. Si autem secundum intellectum vtriusq̄ potest valere. valeat illud quod est verisimilius. ff. de verbo. obliga. cum qui ita: & in regula inspicimus in obscuris quod est verisimilius vel quod plerumq̄ consuevit fieri cum fuis concor. de reg. iur. libro sexto. & si dubitatur quod sit verisimilius seruatur quod in hac regula dicitur. ff. de verborum obligatione. l. quicquid. Et hoc verum si neuter dolum committat contra eum fiet interpretatio. 22. questione quinta. §. ex his. & capitulo quacunq̄: si vero vterq̄ dolū committit ad communem significationem recurretur vt in dicta decretali ex litteris. & 22. questione v. §. si ergo: & idem reputat in iuramentis vt ibi notatur. In sententijs autem interpretari poterit preses prouincie vel procurator cesaris. ff. de ap. ab executore non aūt minor: qz functi⁹ est officio suo siue bene siue male in dicādo: qđ intellige de diffinitiua sūa: sec⁹ de interloquutoria de quo dic vt notat de appellatione cessante. De fructibus tamen et expensis supplere potest eadem die. ff. de re iudicata le ge paulus. De hoc nota trigesima quinta questione nona. §. quia ergo alias incipit his ita in glosa vndecima questione. j. §. his in glosa. hec ex illa glosa.

¶ Quinto queritur quid sit dicendum in ge- 5
nere de interpretatione canonum legum scriptorum priuilegiorum statutorum vitionum fauorabilium vel odiosarum ut proco q̄ clarissimus iuris vtriusq̄ doctor dominus baptista de fliſco in quodam suo preclaro opusculo dicit q̄ leges & canones & rescripta & priuilegia & statuta & vltime voluntates & consuetudines & contractus recipiunt interpretationem. vel a consueto modo interpretandi. vel a similibus: vel aliis iuribus scritione & lege non possunt. ff. de leg. De edicto pretoris tex. est in lege si quis id quod. ff. de iurisdi. om. iudi. De priuilegijs et benefi. cijs. tex. in lege beneficij. ff. de constitutio. principum. lege prima. §. in initio. de offic.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pte.vt.De vltimis voluntatibus in.l.liberorum.ff.de lega.iij.De contractibus in.l.veteribus.ff.de pactis.De consuetudinibus in.l. de quibus.ff.de legibus. De statutis in.l.cesar.ff.de publi.z vect.in.l.ij.C.de nota.De re scriptis in capitulo causam.de rescrip.z in capitulo licet.de preben.

2 ¶Secundum.Interpretatio est facienda:vt vi tetur delictum. We.in.l.j.C.de his qui.vt in. v.H.si fundum.

3 ¶Tertium. Illa interpretatio est fugienda que trahit ius ad gratiam .We.in.l.si marito ff.solu.ma.

4 ¶Quartum.Dispositio quantūcunq; penalis est latissime interpretanda:qñ si non latissime interpretaretur: vel in totum euerteretur vel magnam plagam acciperet. Hoc probat in.l.j.H.sed z si qñ.ff.de car.edic.z in.l.j.H.pecuniam.ff.de calum.

¶Quintum.Item interpretatio est facienda ne actus pereat.l.si quando de leg.j.Item est faciendavt verba non sint superflua.l.si quādo.in prin.de lega.j.de verbo.signi. abbate.

6 ¶Sextum quantumcunq; invna lege sint poste multe pene non habent locum nisi in casu in quo omnes ille pene possent verificari glo.in.l.mancipia.C. de ser.fug.vnde.c. cūm de vsur.in.vj.non potest habere locum in indeis.

7 ¶Septimum.Quando lex dicatur odiosa vel fauorabilis intelligitur ex prohemio bar.in l.qui exceptionem. ff.de con.inde.bal.in.l.ff. ff.de.leg.tuto.Attendit etiā ad hoc principalis causa. Ang.in.l.mater decedēs.de test.vbi autem dispositio concernit qualitatē agentiū z patiētiū ly sit penalis tñ nō est odiosa z restringenda nisi ex pte eius cui venit imponēda pena:ex pte vero eius cuius fauorem respicit est fauorabilis z extendenda. Alex.in.l.venia.C.de in ius.vocā. bar. z.l.ij.C. quod vi. me. Si aūt nō cōcernit qualitatē agētiū z patiētiū sed qualitatem facti.tunc illa dispositio de sui natura fauorabilis efficitur odiosa z restringenda si addatur pena. Ita ibi tradūtur per multa iura.

Intestat⁹ ḡs decedit quatuor modis p̄mo si nullū testamētū fecit: secūdo si fecerit ꝯ nō iure:tertio si fecit iure tñ postea ruptum'est posthumi natiuitate: vel irritū factuz est capitis diminutiōe testatoris.quarto si nulli sunt heredes ex eo testamento vt in auc.de here.ab intestato,in prin. Possunt addi z duo alij modi ex postfacto:primꝰ.s.p querelā expugnato testamēto.secūdus p bonoꝝ possessionez contra tabulas: vide azo.in sum.C.de su. z legi.here.

Intrusus dicit qui nō canonice sed per violentiam occupat honores vt beneficia ecclesiastica vñ est fur z latro existens in mortali z restitutioni obnoxius o'im q̄ idē recipiēde restī.spo.grauis.

¶De inuentis.

Inuenta dupliciter dicūtur p̄prie scilicet z sunt ea que prius querebant sicut p̄prie aurum inuenit qui huiꝰ gratia terrā effodit:z improprie z sunt q̄ casu inuenimus:sicut ōr aurū inuenire qui sepulchrum effodit pro tumulando cadauere.C.de thesau.l.vnica.in glo.z de vtrisq; hic intendimus.

¶Primo vero q̄ritur vtrum inuēta sint restituenda sub pena furti:z dico multa. ¶Primū hiero.14.q.5.multi.z aug.eadē.q. dicunt rapinā esse inuēta non reddere.qō improprie dicit p̄prie vero est furtum.ff.de fur.l.falsus: quod ꝑm.s.tho.2.2.q.66.z ricar.z alios doc: est verū qñ quis alio retinēdi non autē reddē di dño accipit rē inuentam q̄ de ꝓpinquo fuit in bonis alicuius ita q̄ habet dñm qō intelligē nisi haberet p derelicta immo idē puto ēt si ab antiquo dño caruit vt thesaurus inuēt⁹ z quis accipit alio nō faciendi partem illi cui dz qz etiam eo casu illa res p illa parte dñm habet nō antiquū sed nouum.i.eum cui debetur quo inuito attrectat.in his vero q̄ nunq̄ fuerūt in alicuius dominio vt lapilli in littore maris z aues ac pisces z hmōi que occupanti cōcedunt nō habet locum furtū. ¶Secundū. Si aūt habeno rem inuētā restitutioni obnoxiam nescit dominum rei:publice denunciari faciat ꝑm archie.et si non inuenitur dabitur pauperibus secundum panor.z omnes doc. ar.de rysu.cum iu.z in auc.omnes peregrini C.eo.de suc.nisi inuentor sit multum pauper ꝑm archie.quia de licentia episcopi vel penitentiarij eius vel confessoris illud sibi retinebit. ¶Tertium. Ad sciendum vero cui debeantur inuenta secundum doctores sic distinguendum est. Nam aut nunquam fuerunt in bonis alicuius vt lapilli in littore maris z aues pisces bestie z omnia animalia nō domestica ante captionem :z ista occupanti concedunt̄ etiam in fundo alieno modo ingressum fundi non prohibuerit dominus sed de feris infra.H. proximo.aut fuerunt in bonis alicuius solum ab antiquo vt thesaurus z de huiusmodi secundum sanctum thomam est eadem ratio id est sunt occcupantis: nisi q̄ secundum leges ciuiles meditas est domini agri:sed de hoc infra.H-proximo.aut fuerunt

1.q. 1.dicit

5

de propinquo z talia inueniens restituere tenetur .xiij.q.v.si quid inueniſti.z.d.l.falsus etiam si sint amissa ex ruina:vel incēdio. vel naufragio.vt.ff.de incen.rui.nau.per totuz z idem est de iactatis in mare gratia nauis alleuiande.ff.ad.l.ro.de iac.l.qui alleuiādi. Que quidem vera sunt nisi haberentur ꝑ derelictis:quod fede.const.xvij.credit esse si dominus tacet non perquirens per se vel p alios:quia.d.l. qui alleuiande.videtur imponere necessitatem statim perquirendi res amissas:z sic ista negligentia non querendi tollit primam presumptionem quaz facit lex scilicet q̄ non habeantur pro derelictis.nisi aliter conster per qualitatem actus,de voluntate domini cum nemo presumatur iactare res suas.d.l.falsus.H.si iactantium. et.d.l.q alleuiande.Quod nota pro limitatione dictorum infra naufragium.H.primo z quarto. Nec possent talia inuenta non habita pro derelictis vsucapi:quia in eis deficit titulus pro derelicto.vt in.l.si quis mercēs.ff.pro derelicto.vnde consuetudo occupandi iactata in mare:vel rapta a fluminibus:videtur ex presse reprobari.per.d.l.qui alleuiande.z ibi glo.no.non ob.q̄ loquitur de iactatis in mare.quia idem est de ablatis a flumine.vt sūt ligna et huiusmodi:cum paruz differant ab illis.vt dicit tex.insti.de re.diui.H.vlti.z facit aut.nauigia.C.de fur.

2.q. ¶Secundo specialiter queritur cuiusnam sint ferre inuente aues:z huiusmodi animalia:et dico multa.

1.dict. ¶Primum.Secundum direc.libro.tertio vocucres,pisces fere z huiusmodi.que in nullius sunt bonis et que vadunt quo volunt.naturali ratione capienti concedūtur:nec distinguitur vtrum in proprio fundo vel in alieno licet is qui alienum fundum ingreditur venandi vel aucupandi gratia possit a domino prohiberi ne ingrediatur :et sunt capientis q̄diu sua custodia cohercentur:sed in libertatem redduntur quando locum effugiunt capientis .insti.de re.diui.H.fere.

2 ¶Secundum.Si autez predicta fuerint ab aliquo sic vulnerata vt capi possint secundū eundem direc.statim intelliguntur esse vulnerantis .modo ea persequatur .quia si desinit persequi .rursus erunt occupātis :stando tamen videtur consuetudini in his. Si autem essent capta in laqueo vel rete alieno non sunt accipientis.secundum glo.in.l.in laqueū.ff.de acqui.re.do.et insti.de re.diui.H.singulorum.licet rigor iuris videatur velle q̄ sint capientis ibidem.

3 ¶Tertium .Fere siluestres sed domestice fa

cte:sicut panones columbe: cerui.cuniculi: apes in alueo et huiusmodi. habentia consuetudinem eundi et redeundi ad certum locum.alicuius possessoris .tādiu sunt possidē tis locum .q̄diu habent animum reuertendi domum et non vltra efficiuntur capientis secundum direc.quem animum reuertendi de posuisse videntur cum reuertendi consuetudinem deseruerint.d.insti.H.seruos.Unde si bis aufugiant nec horis debitis non impediti reuertuntur.fiunt capientis :quia consuetudo inducitur per binum actum.l.ij. C. de epi.audi.Si autem essent inclusa in piscinis vel in alijs locis furtum committeretur. Et idem de piscibus.argu.d.insti.H.apum. Si aut quis autem occupet examen apum in aruoribus cuiuscunq; aut etiam fauum mellis furtum non committit.licet dominus arboris possit ingredientem prohibere.Intelligo autem predicta quando huiusmodi habent ꝑsuetudinē redeundi interueniēte aliq̄ opere possidentis locum :vt patet de alueo apum: alioquin non liceret occupare apes aut aues in arboribus vbi fauum habent aut nidum.

4 ¶Quartum.Animalia naturaliter domestica vt galline et huiusmodi.semper sunt domini et vbicūq; etiam si casu aliquo territe euolauerint a facie domini sui.z capiens ea restituere tenetur rem cum fructibus .d. insti .H. gallinarum.et.ff.de acqui.re do.l.naturalem .H.pauonum.

5.q. ¶Tertio specialiter queritur cuius sit thesaurus si inueniatur idest vetus depositio pecunie cuius nō extat memoria secundum petrum de pal.vel condita ab ignotis dominis tēpore vetustiori mobilia.C.de thesau.l. vnica.et dico multa.

1.dictum ¶Primum. Thesaurus ex intentione nullius potest querere.ali cubi etiam in suo fundo arte magica aliās erit fisci secundum accursi.et.C.de thes.l. vnica.nec in fundo alieno inuito domino.nec etiaz domino volēte ignorante opes abditas suo nomine idest quesitis .d. l.vnica .iuncta glos.potest autem quis q̄rere in fundo suo.vt ibi: et in alieno volente domino nomine ipsius domini. ita quod querens intelligatur locasse operas ear. ibidem immo etiam nomine querentis si dominus sciat queri opes abditas.et consentiat:quia potest querenti totum ius suum tribuere:secus vbi ignoraret ibi esse thesaurum.et consensum prestaret querenti ex alia causa ficta.Sic intelligo.d.l.vnicam.

2 ¶Secundum.Si quis thesaurum inuenit in solo suo ꝑm mēres.s.tho.q̄m omnes doc

cto. est totus inuentorio. & hoc est de iure naturali secundū glo. insti. de re. diui. ℌ. thesauros. nec distinguitur an casu vel ex intentiõe inuenerit. quia. d. l. vnica questionez istam permittit.

3 ℙ Tertium. Si vero in loco alieno alicuius scilicet primati inuenit. aut hoc est a casu. et sic medius est inuentoris & medius domini loci vt ad pacem seruandam statuerunt iura ciuilia licet de naturali equitate sit inuentoris: aut dedita opera. & in hoc sunt opiniones: quia ho. dicit q̄ totus est inuentoris & sequuntur p̄ sa. pe. de p̄al. archie. & multi alle. d. l. vnicam. & ista opinio est vera. ſi cõsentiat dominus non ignorans & totum tribuat ḡrenti. vt qz ipe nõ vult querere vel alia causa. Et secundum istam etiam opinionez scripsi in aur. ro. in cõmuni virgi. euangelio primo: & casu. 39. ex alijs ℣ort supple. rosel. & ſſi. ange. dicunt q̄ totus erit domini fundi ſi eo inuito querit: quod planum est per dictam legem vnicam. immo etiam ſi eo valente & suo nomine querit: quia. d. l. vnica hoc prohibuit fieri et in penam totum statuit esse domini: & ista opinio est vera quando dominus consentit querenti ignorans quod thesaurum querat: vel quando non tribuit querenti totuz quod inuenerit nec aliquid petit: vtroq; tamen casu secundum iuristas. querens habebit operum mercedem. Sed ista opinio est falsa eo modo quo alia est vera. scilicet ſi dominus ex certa ſciencia consentias: quia ius suum quod habet in querẽdo transferre potest in alium: nec. d. l. vnica dicit indistincte quod totus thesaurus sit domini ſi quis querat eo volente. sed eo volẽte ignorante opes abditas. vt quia consentit ḡstitom nesciens quod thesaurus ḡratur.

4 ℙ Quartum. Si autem inuenerit in loco sacro vel religioso dicto ℌ. thesauros. dicitur idem esse quod ſi inuenisset in loco suo. vnde totus erit inuentoris indistincte siue a casu siue ex intentione inuenerit: et hoc tenuit tertia decima quarta questione quinta ſi quid inuenisti. in glo. et sequitur sum. ro. sed hoc reprobat summa angelica et vult esse idem ac ſi inuentus fuisset in loco alieno et a casu erit medius inuentoris. dedita vero opera sine voluntate aut cum voluntate domini ignorantis tamen erit prelati: vt expresse tenent doctores in dicto ℌ. thesauros. quia hodie ecclesie et loca sacra sunt prelatorum et ista est veritas: ſi qua est inter leges dissonantia vide doc. tores in dicto ℌ. thesauros. & dicta. l. vnica.

5 ℙ Quintum. Si autem inuenerit in loco publico fisci vel ciuitatis: dimidius erit inuentoris & dimidius fisci vel ciuitatis. d. ℌ. thesauros. quod glosa in dicta. l. vnica intelligere vt dictur iuxta predictam distinctionem. vt scilicet ſi a casu inuenitur dimidiat. ſi ex intentione totus sit domini loci ſi non accessit voluntas domini scientis: & hoc est verum quia. d. l. vnica loquit de loco alieno indistincte. hic tamẽ aduerte quod in suo loco inuenire nõ dicitur vſufructuarius: nec ille qui habet bona ipothecata. nec maritus ſi inuenit in fundo dotali. vnde tenebit quidem thesaurum inuita vxore sed soluto matrimonio restituere tenetur: vide Bartholum in. l. ſi is. ℌ. finali. ff. de acquiren. re. do. emphiteota vero qui habet vtile dominium diuidet cum domino habente directum. vide Bartholum in. l. in causa. circa finem. ff. de procura. et ſi dominus directus inuenerit vtilis poterit dimidium petere secundum Angelum de are. d. ℌ. thesauros.

ℙ Sextũ. Seõm pet. de pa. hodie vbicunq; 6 ueniatur thesaurus de cõsuetudie est principis & ego dico istã ꝓsuetudinẽ in ꝓsciẽtia non ligare: qz nõ ẽ introducta p̄ modũ legis & violẽtie: nec fuit vnq̃ moribus vtẽtũ approbata nisi violẽter: & ẽt ꝑtra iura canonica q̄ volũt bona incerta ſi restituẽda sunt eẽ pauperuz & ſi non sunt restituẽda ẽ cõtra iura ciuilia. & ꝑtra naturalẽ eq̃tatẽ. vt ptz i. d. ℌ. thesauros vbi ẽt q̄ diuus adrianus naturalẽ equitatẽ sequut⁹. & ꝑtra quã eq̃tatẽ ꝓsuetudo nõ põt.

℄ Quarto q̄ritur vtrũ emẽs domũ pro centũ 4. q̄. in q̄ post reperit thesaurũ valẽtẽ ducẽta teneat dño: & dicit Iudo. de ro. q̄ tenet. esse consuluit. obtinuit in curia q̄ in hoc ḥz locum remedium. c. cum cõ. de emp. scilicet quod rescindatur cõtractus vel restituatur pluꝰ: sz de iure verius est quod non teneatur: quia thesauri nullus est dominus vt ex diffinitiõe patet: & casus est in. l. prima. C. de euic. et. l. nunq̃ ℌ. thesaurus. ff. de acquirẽ. re. do. & sic remanebunt in dispositione iuris communis vt. ſ. totꝰ sit inuentoris inuenit in suo solo: vt d. l. vnica. iste autẽ emptor ẽ dñs: vñ erit totus. Et hoc est indubitatũ ſi emptor nihil sciuit de thesauro & confirmatur per. l. a tutore iuncta glo. ff. de rei vendi. vbi pecunia inuenta per modũ thesauri cedit emptori: secꝰ si non per modum thesauri vt quia murata fuit in muro ita. ſ. q̄ ibi non fuit ab antiquo Nec ob. q̄ venditor thesaurum non vendidit. quia non ideo dicit eẽ inuentoris qz emit sz qz inuenit. Si ℣o sciebat & propterea emit dubiũ ẽ. sz th. & Tho. 22. q. 66. ar. quito vt tenere q̄ licite emat: qõ sum. ang. vep. dic sz

iuris rigorem. de equitate tamen partem deberet venditor habere: quo ad conscientiam vero videtur inuenisse ex quo sciebat: & sic ſi a casu medius erit suus: ſi a proposito totus cedet domino. d. l. vnica: sed ego dico q̄ quia secundum leges dominus potest ingressum sui fundi prohibere ad querẽdum ea que domino carent puta auesset thesaurum. ſi inuenit dedita opera domino prohibente totus erit domini vt planum est: quia violenter contra iura intrauit: ſi vero domino cõsentiente ex ignorãtia similiter totus erit domini: quia dolus fuit in causa: ſi autẽ domino consentiẽte scienter totus erit querentis: quia etiam de bursa dominus potuit tradidisse thesauruz: ſi vero a casu & tacuit totus est querentis naturali equitate vt dictum est: & etiam hoc loco ius ciuile quod domino ad pacem dat partem. non dabit eam: quia cessat ratio cõseruande pacis. ex quo dominus fundi nihil 5 scit de intentiõe thesauri ſi fundi vẽditionẽ.

℄ Quinto queritur quid de insula inuenta in mari aut terra per alluuionem addita alterius terre: & distinguo. vt instituta de re. diui. ℌ. insula. Nam insula nata in mari est occupantis: in medio vero fluminis est cõmunis habentibus predia iuxta flumen hinc inde: ſi vero non est in medio est eius cui est propinquior: ſi tamen fluuius diuidatur: cingat agrũ eius remanet ager cuius erat: ſi autem fluuius minus murat alicuius. primus alicuius efficitur eorum qui predia iuxta illum habent secundus vero est publicus. & ſi reuertitur ad primum. secundus erit habentium predia circa illum. Ager autem inundatus a qua ea recedente. remanet cuiuscuius erat. hec ibi. Si tamẽ aliud haberet cõsuetudo standũ erit illi.

Nuncupatiũ est libellus in quo bona hereditaria vel etiã alia apud aliquem inuenta scribũtur. Quod quidem heredi facere est vile: qz nõ ſi fecerit tenebitur de oꝰbus legatis & debitis. ſi autem fecerit grauari nõ poterit vltra vires hereditatis modo cepe rit facere infra tres dies a morte testatoris. vel postq̃ scit se institutum heredem. & scribat omnes res defuncti sub testibus. & perficiat infra quadraginta dies. vel infra annũ ſi res sunt remote.

Nuestitura proprie est possessiõis rei traditio: proprie vero alicuius corporei loco possessionis in manibus positio. vt quando dominus dat ali cui vasallo. vel quid simile dicens se facere inuestituram. vt in lib. feu. in titu. quid sit inuestitura. Et quidem est sicenda inuestitura coram testibus. sed non quia non valeat sine testibus & instrumẽto. sed vt veritas probari possit. Et ſi fiat de beneficio nouo. tunc ſi habet inuestiens pares. i. vassallos alioꝝ coram iij tribus vel saltem duobus ex eis tenetur facere: ſi vero nõ habet faciat coram aliis idoneis testibus. Si vero de veteri inuestiat beneficio fieri potest coram quibuscunq; idoneis testibus. vt in ti. qui testes sunt necessarij. Et etiam idem est ſi clericus qui de proprio bonis inuestit. de rebus vero ecclesie admittuntur omnes idonei testes secũdum Hostien.

Inuidia quãtum ex. s. tho. 22. q. xxxvj. colligit est tristitia de bono alieno inquãtum macula propie glorie videt inferre: pro quo sciendum vt ibi patet q̄ quadrupliciter homo tristatur de bono alieno. ℙ primo qz inde timetur malum sibi vel alijs boni: et hoc non est inuidia sed effectus timoris secundum phm. secundo retro. & potest esse sine peccato. ſ. quando timetur iniustuz malũ sicut exo. xv. letatus est israel de subuersione egyptioꝝ iniuste persequentium. ℙ Secũdo ex hoc q̄ illud bonum nobis deest: quod proprie dicit zelus fm philosophũ ibi qui est iuuabilis si sit circa honesta seu virtutes fm illud. ſ. cor. xiij. emulamini charismata meliora: si vero sit circa temporalia potest esse. ſi peccato vel sine eomõ. scilicet quo & appetitus temporalium. ℙ Tertio inquantum ille cui accidit bonuz est. eo indignus: quod circa honesta ex quibus quis iuſtꝰ efficit accidere nõ põt fm philosophum ibi: sed circa diuitias & huiusmodi que dignis & indignis possunt accidere: q̄ tristitia secũdum eũdem vocatur nemesis & pertinet ad bonos mores. quia scilicet. prout possunt magna videri nõ aspicienti bus ad eterna: sed fm sacram scripturã ista tristitia reprehẽditur: qz huiusmodi bona in correctionẽ vel damnationem secũdum illud ꝑo. noli emulari &c. ℙ Quarto tristatur quis de bono alterius inquantum illud est diminutiuum proprie glorie vel excellentie: & hoc fm. s. tho. & phm. vbi. ẽ. qz dolet de eo super quo gaudendũ est. ſ. de bono: & de ghe suo est triatur charitati q̄ de bono primi gaudet: primi th̃ mortis etꝰ rõne imperfectionis vel inde-

liberationis actus non sunt peccata mortalia: nec etiam si bonum de quo dolet sit quid minimum: vt patet ma. q. 10. ar. 1. Filie autē eius secundum gregō. in mor. sunt quinq. scilicet odium. susurratio. detractio: de quibus vide in titulis suis: et similiter exultatio in aduersis et tristitia in prosperis: que de genere suo sunt peccata mortalia quando propter inuidiam hoc est: nisi excuset indeliberatio actus vel modicitas rei.

i Perdulia infra latria.
i Poenissio vide infra simulatio.
i Potheca. vide infra pignus.

¶ De ira.

IRa fm aug. est appetitus vindicte. fm ari. vero est accensio sanguinis circa cor. sed secundum. s. tho. ma. q. xli. a. 22. q. dvii. ira vtrumq; predictorū complectit sed primū formaliter. secōm vero materialiter: vnde completa diffinitio est. vt ira sit accensio sanguinis circa cor. propter appetitum vindicte: et idem dicit dñs alber. iii. distin. xxxv. Ex quo sequitur q ira vt dicit. s. tho. in. iii. di. xv. sumitur tripliciter. primo vt sonat habitum vitiosum. secōo vt est actus voluntatis appetentis vindictam. tertio vt est passio. i. actus vel motus sensitiuus conformis predicto actui voluntatis qui est cum transmutatione corporali idest sanguinis accensione. vt autem est passio tres sunt eius' spēs fm philosophum. iii. ethi. c. 5. tho. 22. vbi. ē. scilicz acuta que est eorum qui facile irascuntur: et cito quiescunt: amara quo ad eos qui diu tenent memoriam iniurie: et grauis quo ad eos qui nolunt iram deponere nisi subsequuta vindicta.

1.q. ¶ Primo vero queritur vtrum ira sit illicita: et dicit. s. tho. ij. ij. vbi. ē. q in passionibus appetitus sensitiui dupliciter est malū. primo. s. qz passio est mala fm speciem suam: ex eo q fuit obiectū est malū siue repugnans rationi cuiusmodi est inuidia que dolet de bono: et secundo fm superabundantiam vel defectum Et primo modo ira nō ē mala: qz ē appetit⁹ vindicte quam quis potest bene appetere: puta ad correctionem vitiorum et conseruationez iusticie secōm ordinē rationis. quo casu sit a deo cui⁹ minister potestas punitiua vt. ro. xiii. et similiter male: puta ad malum eius qui est puniendus: sed secundo mō in ira potest inueniri malū: quando. s. aliquis irascit plus vel minus preter rōnem rectam. Unde ad rationem si se habeat antecedenter trahit eam a sua rectitudine et habet rōnem mali: si vero se habet cōsequēter: prout scz appetitus sensitiuus mouetur contra vitia fm ordinem rationis est ira bona que dicitur per zelum que rationis oculum turbat. qz in executione actus iudicium rationis aliqualiter impedit eius tamen rectitudinem non tollit. Non est autē cōtra rationem virtutis. vt intermittatur deliberatio rationis: in exequutione eius quod est ratione deliberatum: qz etiam aro impediretur in suo actu: si dum dz agere deliberaret de agendis. hec ex illo virtualiter.

¶ Secundo queritur vtrum ira sit peccatum 2
et dicit. s. tho. vbi. ē. ar. ij. q ira cum sit passio sensitiui appetitus est mala si ordinem rationis excludat. Qui quidem ordo in ira potest considerari dupliciter. primo quantum ad appetibile in quod tendit qō est vindicta quam si quis fm rationis ordinem appetat est ira laudabilis et vocatur ira per zelum si vero contra rationis ordinē appetat quacunq; puta q puniatur qui non meruit vel vltra qz meruit vel non fm legitimū ordinem. intellige per habentem auctoritatem. vel nō. propter debitū finē qui est conseruatio iusticie et correctio culpe. est appetit⁹ vitiosus et vocat ira per vitiū. secōo quantū ad modū irascendi. vt. s. motus ire nō immoderate feruescat: nec interius: nec exterius: quod quidē si permittatur. non erit ira absq; peccato etiā si quis appetat iustam vindictam. hec ex illo virtualiter.

¶ Tertio queritur vtrum omnis ira sit pec- 3
catum mortale: et dicit idem vbi. ē. ar. iij. q q̄ est inordinata ex parte appetibilis iuxta dicta. ℣. priore de genere suo est peccatum mortale: qz contrariatur iusticie et charitati: ly posse esse veniale. propter imperfectionē actus qz scz punit deliberationē. vel est de aliquo modico q q̄ si nihil est reputandum: ita q etiā si actu inferak nō erit pcm̄ mortale: puta parū trahere puerum per capillos vel huiusmodi Quando vero est inordinata quantum ad modū irascendi. non hz ex suo genere rōnem peccati mortalis: ly posse esse mortale. puta si ex vehementia ire excidat quis a dilectiōe dei et primi. hec ex illo. Ex quibus oibus ptz q suppposita deliberatione actus et notabilita tevindicte quinq; modis ira est mortale. s. si quis primo appetat puniri eū q̄ nō meruit vl̄ secōo plus q̄ meruit. vel tertio ab eo qui iure nō pōt: vel quarto sine nō debito: vl̄ quinto: si ex ire feruore quis cadat a charitate dei vel proximi: qō tñ non erit nisi actu aliquid fiat dicatur vel cogitetur cōtra deū vel proximū puta blasphemando deum. aut maledicēdo proximum. vel non occurendo in necessitate.

4.q. ¶ Quarto queritur quot sunt ille ire. et dico q fm. s. tho. vbi. ē. post grego. q sunt sex prima scilicet rixa qua duo vel pauci cōtradicesse in factis se percutiēdo: secunda tumor mētis: q̄ est qñ hō cogitat diuersas vias vindicte et talibus cogitationibus replet animum suū. tertia contumelia qua verba iniuriosa cōtra. primū dicunk. quarta blasphemia qua similia dicunk contra deū: quinta clamor. i. inordinata et confusa loquutio: sexta indignatio. qua scilz quis aliquem indignum reputat q contra eū tale quid fecerit. Addunt quidam maledictionē seditionem bellum et vindicatiōem: sed omnia hec reducunk ad predicta. Et tumor quidem mentis est veniale vel mortale secundum q ira a qua procedit: clamor autē est veniale nisi p accidēs ratione scandali: et similiter indignatio: vindicatio vero est proprie effectus ire et est petim̄ sicut et illa: de rixa autē et cōtumelia et blasphemia et de aliis vide in locis suis.

¶ De irregularitate.

IRregularitas quasi priuatio regule ab in id est non mutato scilz n. in. r. et regula: et irregularis priuatus regula dicitur. Et est irregularitas fm spec. nota seu impedimētū canonicum ex facto siue defecto prouenies. quo quis ad ecclesiasticos ordines promoueri et iā promotus in eis ministrare. p hibek: ar. de tempo. or. c. vl. vñ differt a suspensione quia ēs includit et addit: cū suspēsio importet inhabilitatem ad exequutionē solū irregularitas autem ad exequutionē et ordines vt. ℣. suspensio in principio. ℣ Contrahit autē irregularitas in genere tribus modis scilicet ex delicto. ex defectu corpis: ex defectu sacride quibus habes per doctores in. c. nisi cum. ℣. persone vero de renū: sed specificando contrahitur in casibus. 23. quantum ad hoc ne possit aliquis promoueri aut iā promot⁹ ministrare: de quibus. casib⁹ patebit per sequētes questiones: presuppositis regulis que date sunt t ℣. homicidium. iij. ℣. ℣.

1.q. ¶ Primo ergo queritur vtrum irregularitas contrahatur per homicidium et mutilationem: et dico q sic vt supra homicidium. iij. per totum.

2 ¶ Secundo queritur vtrū cōtrahak irregularitas suscipiendo ordines in excommunicatione maiori: et dico q sic vt in. c. ℣. de eo. qui fur. or. su. 2. c. cum illorum. de sen. excom. Et licet inferior papa aliquando possit absoluere talē ab excōmunicatione in qua erat. non tamen poterit dispensare secum in tali irregularitate nisi de mandato pape: siue scienter excommunicatus existens ordines suscepit siue ignoranter. s. facti memoriam nō habens aut ex ignorantia iuris hoc non credens sibi esse prohibitum: vt in. d. c. cum illorum. Si tñ iste efficiātur religiosus post laudabilē conuersationem in religione per aliquod tempus potest episcopus dispensare cū eo apostolica auctoritate. vt in. c. fi. de eo. qui fur. or. su. dispensat etiam abbas cum monachis fm q dictus est ℣. abbas. ℣. ℣. Et quod de excōmunicato dictū est secundum ray. locū habet in suspenso vel interdicto vel simpliciter vel a talibus ordinibus si ipsos recipit sic suspensus.

¶ Tertio queritur an contrahatur qñ quis 5
vna die ordines minores et subdiaconatū recipit: et dico q sic. c. cum. h. de eo qui fur. vel si duos simul sacros ordines suscipit. c. fi. de eo qui fur. or. siue hoc faciat vno die vero siue festo ad dominicā de temp. or. c. fag. Sed cui⁹ isto potest episcopus dispēsare vt in ordinib⁹ nō furtiue suspectis possit ministrare dummodo ei non fuerit prohibitum sic ordinari sub pena excommunicationis late sententie: qz tunc non posset nisi sicut dictū est de eo qui excōicatus ordines suscipit: in ordine agit sic furtiue susceptos vel ad maiores null⁹ potest nisi papa dispēsare fm io. an. et videtur sequi panor. in c. ℣. de eo qui fur. or. et facit tex. d. c. in fi. iuncto. c. se. et. d. c. litteras: quod intellige nisi intrauerit religionem. qz potest ēs tunc pape auctoritate dispensare: vt. d. c. fi. et etiam abbas. c. ℣. de cle. qui fur. or. su.

¶ Quarto queritur vtrū cōtrahatur p itera- 4
tionem sacramentoruz imprimētium caracterem: et dico q sic si fiat scienter nā quo ad ministrātem q̄ quo ad suscipientem ar. 68. di. c. ℣. et cō. di. ℣. dicti: et sic indistinete tz archie. sed limitat sco. in. iij. di. iij. de baptismo tāctū expressuz: sicut de baptismo. vt in. c. ij. de apo. Et iō scienter baptizās fm ho. si est clericus deponendus est ar. c. qui bis. et. c. eos. de cō. di. iij. si vero laicus est excommunicād⁹ nec poterit ordinari: vnde ēt accolitus qui ministrat nō dz ad ordines promoueri nisi religionē intrauerit quo casu potest episcopus secū dispēsare: si vero sit occultū promoueri poterit. post cātillud. c. intelligi q ista acholit⁹ rebaptizatus fm panor. ibi. di uerit vel fuerit rebaptizatus. Si ℣ rebaptizat q̄s ignorāter ignorātia facti exhibita prius debita diligentia. omnino excusak non agit ex ignorantia iuris cū hoc sit contra ius diuinū. Si vero q̄s rebaptizatur scienter est irregularis. si vero ignorāter ignorātia iuris similiter

Universidad de Deusto
Biblioteca

est irregularis.ꝛ similiꝫ est irregularis si fuit ignorãtia facti ꝛ postꝫ scimt habuit ratiõ di. 50.confirmandũ ꝛ.ſ.q.7.qui in qualiber:sive ro nõ habuit ratiõ est irregularis ſm gofre. iudigẽs dispensatione epi: sed veri⁹ dicit ho. ꝛ sequitur sco.qꝫ nõ est irregularis sed excusatur sicut ꝛ conferẽs exignorantia ꝓbabili. ar. c.placuit.ſ.q.iiij. Nec obstat.d.c.qui bis ꝛ qõ ibi no.qꝛ ſm sco.illud.c.cum accipiatur ex penitentiali theodori epi cãtuarien'is infligere nõ potest irregularitatẽ: nisi forte dicaꝫ qꝫ ola capitula a gratiano posita in decreto sunt cõfirmata ꝓ papã:qõ non est manifestum:ꝛ adde qꝫ confirmatio simplex nihil addit di.12.ꝓceptis:de confir.vtil.vel inutil.cũ dilecta: cum c.sequenti.ꝛ de priuil.qu ia intentionis.,vnde etiã si forent confirmata irregularitatem nõ inducerẽt.Si vero rebaptizat quis aut rebaptizatur in dubio scilicet pest debitam\diligentiam nõ inducitur irregularitas:qꝛ nõ ꝺr iteratum qõ nescit factũ esse:de cõ.di.ſ.solennitates.ꝛ di.iiij.ſi nullam:ꝛ de presbi.nõ bap. penitens. Similiter nõ est irregularis qui coacte coactione absoluta fuit rebaptizatus:sec⁹ in condicionata.vt notat innocen.ca.eos.de con.di.iiij.

¶ Quinto queritur vtrum contrahatur ꝓ infidelitatem:ꝛ dico qꝫ sic si sit apostata a fide:sicut fecit iulianus vt in.c.julian⁹.xj.q.iij.verũ est tñ qꝫ si qui apostataverint propter tustuz timorem si erãt sacerdotes solus papa dispẽsabit si vero diaconi vel inferioris grad⁹ aut laici:ep̃s poterit dispensare:si autem voluntarie sine timore aliquo apostataverunt.solus papa dispensat cum eis.vt in.ca. presbiteros di.50.immo secundum inno.in.c.ſ.de apostata.ꝛ ho.oẽs tales apostate hodie sunt vere hereticꝛ in ipso habent locũ ola iura de hereticis ꝛ pene contra eos statute.De irregularitate apostatarum a religione.vide.ℨ.apostata. ℌ.viij.Si autem fidelis fiat hereticus si cleticus erat poterit post penitentiam ꝛ abiurationem in ordine suscepto ministrare:sed in suscipiẽdis.tã clerici ℭ laici sunt irregulares vt.ſ.q.viij.saluberrimum:ꝛidem est de eo qui in contemptum ab hereticis se fecit ordinari cum quibus solus papa dispensat.ſ.q.viij.cõuenientibus.

6 ¶ Sexto queritur vtrum incurratur per infamiam iuris aut facti.ꝛ dico qꝫ sic de quo habes supra infamia.ℌ.tertio ꝛ exemplum infesto.ℌ.vltimo de sortilegio manifesto.

7 ¶ Septimo queritur vtrum incurratur per ordinari ab episcopo excommunicato:ꝛ dico qꝫ sic quia exequtionem conferre potest:quia eam non habet.ſ.q.ſ.gratia.ꝛ.c. statuimus:ꝛ q.septima diabertum:si tamen hoc fecit ignoranter sic dispensare poterit episcopus tam in susceptis ℭ in suscipiendis: si vero scienter solus papa de ord.ab epi.qui re.c.ℌ. Et idem dico de ordinatio a scismaticis. de scis. fraternitat:secundum ber.ibidem.Unde nota qꝫ licet heretici excommunicati:simoniaci in ordine vel beneficio scismatici:depositi suspensi interdicti ꝛ degradati verum ꝛpi corpus conficiant ꝛ veraciter ordines conferant si veram formam conseruent ecclesie dist.19. secundum.ꝛ prima questione prima dominus ꝛ.c.qꝫ quidam:ꝛ de con.di.iiij.ostenditur:ordinati tamen a talibus non habent exequtionem:ꝛ sic tales ordinationes irrite dicuntur:de scis. capitulo primo. Secundum gof. tamen ꝛ ho.ordinati a talibus coactione per metum cadentem in constantem virum non indigent dispensatione.et magis placet: vel episcopus poterit dispensare. Hodie tamen illa habent modificationem magnam ex constitutione concilij constantiensis:vt ſ. excommunicatio .v.notabili quarto:vnde non incurritur irregularitas ista. nisi quo ad illos quos per dictam constitutionem vitare tenemur. 3

¶ Octauo queritur vtrum incurratur per susceptionem ordinis ab eo qui renunciauit episcopatui ꝛ dico qꝫ non si resignauit loco solum ꝛ non dignitati ꝛ interuenerit.licẽtia episcopi propriꝫ: quia sic remansit episcopus: sed si dicta licentia non interceſſit efficitur irregularis de or.ab epi.qui re.capitulo primo si vero resignauit non solum loco sed etiam dignitati:tunc ordinatus a tali cum licentia sui episcopi in minoribus ordinibus non est irregularis sed sine licẽtia sui ꝓlati vel si maiores ordines a tali susceperit scienter vel ex ignorantia crassa sic irregularis est et solus papa dispensat. si vero ex ignorantia ꝓbabili sic etiam irregularis est. sed episcopus poterit dispensare.vt in dicto capitulo primo. 9

¶ Nono queritur vtrum incurratur per receptionez ordinis ab alie no ep̃o.sine licentia propriꝫ ꝓlati: et dicunt aliqui quod sic si ordinator sit suspensus per annum a collatione omnium ordinum: de tempor. ordi. eos.libro sexto. quod intellige si ordinatus erat clericus:ꝛ de anno continuo et integro:de electio.prohida.libro sexo.sed secundum glossam in dicto capitulo eos.ꝛ goffre. si ep̃s ordinator sit suspensus tamen sic ordinati non sunt ipso iure irregulares sed sunt suspendendi iper capitulum quod translatio-

nem.de temp.or.vbi tenet ſdẽ do.ant.ꝛ si celebret antecꝫ suspendatur nõ efficiuntur irregulares ꝛ hoc sequitur ho.gual.ꝛ guil.ꝛ magis placet:ſz grauiter peccent celebrãdo anteꝫ eoꝝ ꝓlati habeant ratam talẽ ordinationẽ: vt no.in.d.ca.eos. Fallit hoc qñ ꝓlati sunt manifeste suspensi propter alienorum ordinationem :qꝛ ẽdiu sic sunt suspensi eorum subdin sine eoꝝ licẽtia possunt ab alienis ꝓlatis ordinari:vt in.d.c.eos. Sunt autez manifesti per iuris euidentiaz qꝛ cõuicti sunt in iudicio vel confessi aut qꝛ manifeste ordinauerũt alienum. Et nõ solum in ep̃is sed in abbatibus ꝛ quibuscunqꝫ ordines cõferentibus locum hꝫbẽt predicta. Quo ad vltramontanos autem ab ep̃o citramontano ordines suscipientes sine licẽtia ep̃i de cuius dioceſi trahũt originem:vel in cuius dioceſi beneficiati sunt.que constet ꝓ litteras patẽtes causam rationabilẽ cõtinentes quare ipsos nolit vel non possit ordinare tenẽ qꝫ sunt ipso iure suspensi tali suspensione qꝫ si celebrant efficiuntur irregulares:nec poterunt a tali suspensione absolui nisi per papam :vt in.c.ſ.de temp. or.li.vj. Et hec pena locum habet in quibuscunqꝫ ordinibus receptis ab episcopo italico a quocunqꝫ vltãmontano secũdũ communez opinionem in.d.c.ſ.nõ autem in italico ordinato ab vltramontano episcopo:vt ibi tenet glo.similiter nõ habet locũ in existentibus intra montes si ab italico episcopo ordinentur. vt ibi no.Et si quꝛaꝫ quis possit dare istam licẽtiã accipiendi ordines ab alieno ep̃o:dico qꝫ episcopus de cuius dioceſi est oriundus vel in cuius dioceſi habet bñficium ecclesiasticuz aut domicilium ſz inde non sit oriundus et episcopo agente in remotis eaz dare potestꝫ vicarius eius generalis in spiritualibus:ꝛ sede vacante capitulũ:non autem alꝫ officialeꝭ episcoporum.Et archidiaconi.de offi.archi. significasti.nec quicunqꝫ alꝫ inferiores prelati religiosi vel alꝫ. nisi sint priuilegiati per papã:vel ſm io.an.nisi habeant hoc ex prescripta consuetudine:religiosi tamen in prioratibus non exceptis.per suos prelatos deputati priores.et eorum socij possunt dũ ibi morantur ordinari a locorũ ordinarijs.ſz nõ sint ibidem oriundi de tẽp.or.nullus.lib.vj.Epo autem cui mittunt cũ licẽtia .possent cũ huiusmodi dispensare eos absoluere sicut prio ꝛ ius ꝓlatus:quia omnia videntur cõcessa sine quibus ordinatio non põt expediri. de.offi.dele.preterea. 10

¶ Decimo queritur vtruz incurratur per recꝑtiõez ordinũ extra tẽpora statuta:ꝛdico qꝫ sic.di.75.c.vl.de tẽp.or.c.ℌ.ꝛ.c. cũ quidã:et c.consultationi:creditꝫ tamẽ inno.ꝛho.qꝫ tales ordinati non sunt ipso iure suspensi ab ordine suscepto.ſz suspẽdendi:ar.c.litteras. in ſi.de tẽ.or.et sic exponunt.d.c.cum quidaz ibi debes expertes reddere.ſ.per sententiam ſz dicit dominus ant.in.d.c. litteras qꝫ sunt ipso iure suspensi:ordinantes suspendendi ꝛhoc est verius vt ꝓz in.c ℌ.de temp.or.Cõceditur tamẽ ep̃iscopis dispensatio in susceꝑdendis aut nõ ſm rodẽ.cũ ibi dicatur solum de susceptis. Nõ poterit tamẽ dispẽsare ep̃s qui ordinauit ſm do.ant.in.d.c.consultationi sed eius successor. Hodie aũt recipiẽtes or dines sacros extra tẽpora vel ante etatẽ aut ꝛsi celebrant fiũt irregulares a solo papa absoluendi.ꝛ possunt ipso iure beneficio ꝓprio uari per extraua.ꝓh.secũdi que incipit cum ex sacro et renouatam per regulas cancellarie innocen.viij.ꝛ alexan.vj.quibus standum est vt habetur in capitu.primo.ꝛ secundo.di.xl.ꝛ no.in.c.ℌ .de referi.ꝛ.c.pastoralis de ſi.instru. 11

¶ Undecimo queritur vtrum incurrat eam is qui per saltum promotus ministrat in ordine superiori:et dicit archi.in capitu.sollicitudo.dist.lxj.quod iste non sit suspensus nisi sicut ille qui est in mortali sed suspẽdendus vnde si celebrat in ordie superiori anteꝫ suppleatur omissum peccat mortaliter sed non efficitur irregularis.et hoc sequitur summa angeli.ꝛ rose.et quidam alꝫ aliegantes capitu.sollicitudo.distin.quinquagesima secunda qõ hoc non ꝓbat.cũ ibi nõ dicatur quod ille ministrauerit in tali ordine:vnde ꝛhostiẽ. dicit qõ est irregularis:ꝛ hoc probo. quia talis est suspensus per dict .capitu. sollicitudo ministrando autem in ordine a quo est quis suspensus efficitur irregularis per capitu. cum medicinalis.de sententia excommunicationis libro sexto. Unde dico quod talis suscipit caꝛacterem superioris ordinis communiter secundum theologos. sed de hoc infra dine pretermisso sciẽter.dico qõ est irregulasequenti.Si vero ministrat in ordine supioris ideſt per saltum adepto.dico quod est irregularis de rigore iuris et debet deponi etiaz si non ex malicia sed ex ignorantia vel negligẽtia aliquem ordinem pretermisit:sed th ex dispensatione episcopi ad ordinez pretermiſ sum poterit ꝓmoueri suspensus interim ab exequtione superioris:di. xlviij.sicut olim.di. lxj.sollicitudo:extra de cleri.per sal.pro.capi.

. istud nõ . red Diz . in minoribꝰ (re) diuj Bg
datꝫ laico ꝓ . alicuius episcopꝰ . ꝓ re que
alias loquebatur dñs ꝓpapa . dixit 1449 .
nbr vide .

Universidad de Deusto
Biblioteca

ynico: ꝛ ſſmiliter poterit cum eo diſpenſari ſi miniſtrauerit interim in illo ordine credẽs ſe gradatim ꝓmotum. d. c. ynico ſi autez in ordine ſic ſuſcepto ſcienter ſine diſpenſatione miniſtrauerit diſpenſari non poteſt ꝙ vlterius aſcendat niſi per papam: ſed in ordine ſuſcepto adhuc poteſt diſpenſari per epiſcopum ſicut cũ non ordinato miniſtrante. ff. diſpenſatio. ℌ. 10. In hac autem ſententia concor. ho. ℌℌ. ꝛ ray. ꝛ ſupple.

12 ¶ Duodecimo queritur vtrũ cõtrahak ab eo q̃ adminiſtrat in ordine quẽ nõ habet: ꝛ dico ꝙ ſicut in. c. ſ. ꝛ. q. de cle. nõ or. mi. qs̃ intelligo et in eo qui eſt ꝑ ſaltum ꝓmotus quia ex ſua culpa nõ debet cõmoditatem reportare. Qs̃ th ſecũdum. s. tho. videk limitandũ ſi ille ordo ſit ſacer: qz dicit l. iuj. di. 24. ꝙ officia quatuor ordinũ minoꝝ exerceri licite poſſent a nõ ordinatis. ſecundo limitandum eſt qñ talia nõ loco ſed ſerio fiũt: qz licet peccaret ſi ioco ageret nõ th eſſet irregularis ſm ho. 15. q. 1. illa qz volũtas ꝛ ꝓpoſituꝝ maleficia diſtinguunt de ſen. excõ. volũtate. tertio limitat ꝙ non ſit mere laicus qz talis ſecũdum dire. nõ incurreret irregularitatem ꝛ placet ſum. ang. licet cal. in c. ij. de cle. ex. mi. teneat contrarium ꝛ hoc eſt verius vt patebit. quarto ꝙ non faciat ignoranter quo ad nõ ꝓmotum pro ſaltum: qz ſi probabiliter credit ſe ordinatum non eſt irregularis. quinto limita qñ talem ordinem nõ habet ℭtum ad ſubſtantiam ſecus ſi in ordinatione dimiſſum eſt aliquid qõ certum eſt non eſſe de ſubſtantia quia ſi miniſtret anteqz ſupleatur omiſſum nõ erit irregularis: quia nullo iure hoc exprimitur licet peccet mortaliter ſexto ſecũdum omnes limita ſi miniſtret ſolenniter id eſt exercendo aliqd deputatum certo ordini. tanqz in officio illo conſtitutus. puta legendo euangeliũ vt diaconus vel epiſtolã vt ſubdiaconus et hmõi: ſecus ſi legeret non tãqz in tali officio. ſic ut ſi monialis legat euãgeliuꝝ in matutinis. xxvij. q. ſ. diaconiſſam in glo. clericus deficiẽte ſubdiacono in ſolẽnitatibus indutus ſine manipulo cãtat epiſtolaz: vt no. in. c. vt quiſqz ꝓbr. de vi. ꝛ ho. cle. qz non ẽ irregularis ſm ho. ꝛ inno. ibidẽ quod vez. ẽ quo ad clericum ſi cantet ſolum indutus dalmatica mõ careat manipulo et non offerat calicẽ. Et idẽ redit qõ dic panor. in. c. vt quiſqz eo. ti. ꝙ nõ effugit irregularitatem intelligitur cum veſtibus omnibus ẽt manipulo. Cõclude ergo ꝙ celebrare in aliquo ordine eſt exercere actũ ſecundariũ vel principalem illius eo tpe ꝛ loco tmõ. quo ſolet exerceri: ſicut actu ꝑncipaliter legere epiſtolã vbi ꝛ qñ celebratur miſſa quo ad ſubdiaconum. vel euangelium quo ad diaconuꝝ. vel conſecrationẽ quo ad ſacerdotem: miniſtrare vero ſolẽniter eſt miniſtrare: cum propriis ornamẽtis illius ordinis. ſicut cũ manipulo quo ad ſubdiaconum ꝛ cũ ſtola quo ad diaconũ. ꝛ planeta quo ad ſacerdotem. Igit non habens aliquẽ ordinẽ efficitur irregularis. ſi loco tpe tmõ conſuetis exercet principalẽ actum eius vel etiam ſecundariũ cũ ꝓpriis ornamentis: immo ſi exerceat actũ principalem ẽt ſine ornamẽtis. ſi ſo exercitiũ ſit ſine vtroqz ſcilicet ornamẽtis ꝛ principali actu non efficitur irregularis: vt ſi epiſtolam cantet ſine manipulo: ſine calicis ꝓtrectione. addit archie. ſi ſit cõſuetudo ꝙ illo modo cõtetur a conſtituto in minoribus: ſecus autez inquit. vbi cum manipulo. vel ꝓtrigendo calicẽ: vel vbi nõ eſt mos ꝙ cãtent niſi ſubdiaconi. Non diſpenſat autem cum illo niſi papa ſm ho. ꝛ gof. vt ad maiores ordines aſcẽdat: ſed in ſuſceptis poterit eps diſpenſare.

13 ¶ Decimotertio queritur vtrũ incurrak qñ quis ſuſpẽſus excõicatus vel interdictus ingerit ſe diuinis celebrando vel faciendo aliquid attributũ certo ordini eccleſiaſtico etiaz minori puta accolitatus exorciſte ꝛ hmõi. et dico multa. ℣ Primuꝝ. Talis eſt irregularis ſm cõmunem opinionem vt not. ho. ꝛ io. an. et panor. in. c. ij. de cle. excõ. mi. quod limita ſi hoc facit tanqz clericus vt ꝑz per no. a doc. et panor. in. c. ſi. de excel. ꝓela. ſiue ſolẽniter. ſm ℌℌ. ꝛ diſpenſat ſolus papa: vt in. ca. ſ. de re. iudi. lib. vj. Secus ſi attẽptet aliquid exercibile etiam per laicos vt quia cantat reqẽ eternam aut verbum pſalmi. ꝛ hmõi. qz licet grauiter peccet non vitando cõmunicationẽ ſibi interdictam: tamen non efficitur irregularis. vt in. c. tãta. de excc. ꝓe. niſi qs̃ audiret diuina auctorizando: vt ſi eps faciat coram ſe celebrari: qz tunc efficitur irregularis: ſec᷑ non auctorizando vt vult glo. in. clemen. ſ. de primile. ꝛ panor. in. c. illud. de cleri. exc. mi. Dato etiam quod illud ſit deputatum certo ordini. tamen de cõſuetudine exerceretur per aliũ quemcunqz indiſtincte etiam a non ordinatis talis exercens non eſſet irregularis ſecundum inno. quod ſtellige ſi exercent illud ſine ſolemnitate. vt ſit cantet epiſtolam ſine manipulo quia non eſſet irregularis talis ſubdiaconus. immo etiam ſi ſit ſacerdos vel diaconus ſecundum. ℌℌ. quia pene non ſunt extendẽde ſimiliter nec ſz per. de pal. ſacerdos baptizans in neceſſitate ſicut vetula ſine ſolemnitate: ſecus cum ſolẽnitate: vnde ſecundũ eũdẽ per. irregularis. eſt ſacerdos ſi excõ-

cãtus ſoleniter baptizet: ſz baptiſma cõferaꝝ ab olbus: ꝛ ſi in foro cõſcientie abſoluit palã vel occulte. Fallit th hoc ſm ℌℌ. ꝛ aſten. contra ho. ſi excommunicatus exerceat actũ minorum ordinum etiam ſoleniter: qz non eſt irregularis. cum hoc etiam per non ordinatuꝝ fieri poſſit: ſed ho. tenet ꝙ talis omnino irregularitatem incurrat per. c. cũ medicinalis. de ſen. exc. lib. vj. ꝛ ſic diſpenſari nõ poteſt ni ſi per papam: ꝛ idem panor. in. c. ſ. de cle. excom. dicens ꝙ hec opinio eſt cõmunis ꝛ vera qz in ra loquun diſtinete: ꝛ idẽ dire. lib. iij. quo ad incurrendã irregularitatẽ: ſed quo ad diſpenſationem videtur tenere ꝙ eps poſſit diſpẽſare ſm ray. ꝛ ho. ꝛ archi. ꝛ panor. in. c. cle rici. de cle. ex. concordat: ſed nõ tene ꝙ pertnet ad papam. ℣ Secũdum. Si eps tulit ſniam excõicationis contra celebrantẽ in aliqua ca 12
pella. celebrãs ibi prima vice nõ eſt irregularis ſm archie. niſi eſſet interdicta ſed eſt excõmunicatus: ſecũda a ſit vice celebrans efficit 3
irregularis. ℣ Tertiũ. Recipiẽs ordines etiã minores in excõicationem maioris efficitur irregularis per ſolũ papã diſpenſabilis. de ſen. excõ. cũ illoriũ: vbi ſm guil. dur. nõ diſtingnit inter maiores ꝛ minores: ſi erat in excõicatione minoꝝ: qz nõ inuenitur iure expreſſum ſm glo. ray. ℣ Quartũ ſi ſacerdos excõicat᷑ ſoleniter officiaret eccleſiam in matutinis ve ſperis vel alijs horis: ſm archie. incurrit irregularitem: ſecus pſalmodizando cũ aliqs qõ etiam faciunt laici. Et ſimiliter ſm aliquos vt refert richar. in. iij. diſ. xviij. ſi extra eccleſiam dicat horas ſuas. officiãdo populuꝝ. vt in exercitu vel naui: ſecus ſi dicat horas ſuas cum vno vel pluribus nõ officiando eccleſiaz vel populũ. Et ſimiliter ſm ge. ꝛ oẽs pene doctores. ſi adeſt diuinis auctorizãdo ovnde ſm panor. in. c. ſi. de excel. ꝓel. cauendum ꝓlato tẽpore excõicationis ſuſpenſiõis vel interdicti ne faciat coram ſe celebrari diuina. aut ne interſit celebrationi: qz tunc videtur auctorizare: ꝛ ſimiliter ſm ge. in. c. medicinalis. de ſen. exc. lib. vj. ſi facit actum principalẽ chori: vt qz dicit cap'm ꝛ orationem. vel facit officium cantoris in choro: ſecus autem ſm ge. ſi nec auctorizat nec exercet aliquod officiũ chori licet diuinis intereſſit aut legat ꝛ cantet cum aliqs. Aduerte tamen ꝙ de ebdomadario ſoleniter officiante in horis. ſm aſten. nõ eſt dubium ꝙ incidat: ſi etiaz talis ſacerdos non ſoleniter officiaret. ſed a caſu ſuppleret ꝓ ebdomadario etiam incidit: qz de conſuetudine illud officium exercetur per ſacerdotem ſolum. maxime cũ habeat dicere dominꝰ vobiſcum. quod eſt certo ordini deputatum: de cantore autem ꝛ aliqs officialibꝰ chori. credo ꝙ non incidant: qz ꝛ ſi de iure ſint deputati certo ordini. de conſuetudine tamen qua ſi generali exercentur indiſtincte a quocunqz etiam non ordinato. etiam a nouitijs etiam laicis. De bene dicente aquam. ℨ. aqua. ℌ. vi ii. ℣ Quintum. Si clericus ignorat ſe excommunicatum ſuſpenſum vel interdictum ſm rodo. non efficitur irregularis celebrãdo anteqz ſciat ſi ignorantia fuit: facti probabilis puta qz miſit ꝑcuratorem qui non cõparuit et ſic fuit excõicat᷑: ſecus ſi craſſa. vt ſi citat᷑ noluit cõparere: ꝛ ſic itellige. c. apoſtolice. de babiliter dubitabat de excõmunicatione. puta qz conſcius de culpa: qz ſi fuit excõmunicarantia nõ ꝓbabilis diſpenſat abbas ſi talis eſt regularis ſm ꝑpe. de pal. ſi vero ſecularis ſolus papa. de ſentẽ. excommu. cum illoruꝝ. ℣ Sextum. Secundum panor. in. d. ca. illud habens notitiam excõmunicationis per ſolã famam. ſi nona abſtinet irregularis eſt ſi modo verum competit poſſe: ſed tamen aduerte ſm glo. in. d. c. illud qz dicta paucorum famam non faciunt. de accu. inquiſitionis: nec tenetur credere ſz dicak ei ab aliquibus. ix. q. ij. non ſolum ille. quod verum eſt niſi ex conſcientia culpe. vel dictis plurium inſurgeret notabile dubiũ: qz ſic nõ abſtinendo irregularitatem non effugeret. ℣ Septimum. Secundum panor. in. c. ſi celebrat. de cle. ex. mi. excõmunicatus minori celebrando nõ ſit irregularis: ratio qz talis excõmunicatio non inducit ſuſpenſionem ordinum vel officij ſed tantum priuat participatione. ſacramentorum. vt in. d. c. ſi celebrat. ℣ Octauuꝝ. Si iudex dicat ſuſpendo te ab officio vel beneficio ſecundum gof. in. capl. quanto de magi. talis ſententia nõ valet ratione incertitudinis. l. iij. C. de. ſen. que. ſ. cer. ſz do. autem ant. aut cõſtat de intentione ꝛ ſic ſerua. aut non conſtat. et ſic tutius eſt abſtinere ab vtroqz: tamẽ ſi nõ abſtinet non efficitur irregularis: ꝛ hoc tenet panor. ibidem dicẽs ꝙ licz ſententia iniuſta liget. hoc tamen dz intelligi quãdo apparet de illa: hic aũt nõ apparet an ab officio. vel a beneficio ſuſpendere voluerit. Utrum autez omnis ſuſpenſus celebrans ſit irregularis. vide infra ſuſpẽſio. ℌ. v. Quõ etiam excommunicatus efficiatur irregularis ingerendo ſe diuinis: ſine exercitio alicuꝰ deputati certo ordini infra. ℌ. 27.

¶ Decimoquarto querik vtrum incurratur 14.
ratione criminis: ꝛ dico ꝙ ſic. 25. di. primum xxxiij. di. quã. ſ. q. vij. ſi quis oẽm: ſed diſtin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gue/vt not.in.c.ex tenore de tempo.or.r.§.dictum est crimen.§.ij.r.iij.r hic perstringẽdo dicitur. ℣ Enomie'ẽm impedit promouendũ et deijcit promot.ũ.etiam si sit occultũ. ℣ Mediocre vero si sit occultum ne nutꝰ illorum facit nec indiget dispensatione sed sufficit penitentia sacramentalis.de tempo.ordi.ex tenore.r.c.questum:si etiam sit manifestum per confessionem extrain dicialem non inducit irregularitatem.quãuis talis si sit clericus sit suspendẽdus ab officio r beneficio.de ex. pl̃i. ꝯ sit grauc:si etiam sit manifestum per famam deficiente accusatore vel probatione legitima.non inducit irregularitatez. sed indicenda est tali purgatio canonica.qua prestita absoluetur r si in ea defecerit deponet de adul.significastꝰ:si vero sit manifestũ per sententiam vel confessionem.vel confessionem metu probationis factam.inducit irregularitatem:r idem si sit notorium per euidentiam facti quod nulla potest reperiri versatione celari.cuius scz rei:s est populus r inficionis non est locus de tem.or.questum.℣ Potest tñ in hmõi notorijs de iure vel de facto per ep̃m dispensari sup̃ tali irregularitate sm̃ inno.in glo.super.d.c.ex tenore. Leuia aũt crimina sine minora sunt occulta siue manifesta. nec impediunt promouendũ nec promotum deijciunt de cohã.cle.emul. vestra.

15 ¶ Decimoquinto querit an incurratur ex bigamia:r dico q̃ sic extra de bigamis per totum:r de hoc supra bigamia.

16 ¶ Decimosexto queritur vtrũ incurrak per cõtractũ matrimoniũ:r dico q̃ sic dupliciter primo si contrahẽs sit in sacris r habeat votum solẽne .vt.§. bigamia. in prin.scõo si cõtrahendo ducat vxorẽ vilẽ mulierẽ puta an cillam vel tocularricẽ.vel aliquaz ex his que publicis spectaculis mancipank 1z virginem di.xxxiij.si dꝫ vidua:quẽ quidẽ dicũt esse bigamũ sed nõ est verũ si sit virgo.nisi dicak bigamus quãtũ ad effectũ q̃ est irregularitas.

17 ¶ Decimoseptimo querit̃ vtrum incurratur per solẽnem phiam:r dico q̃ sic.di.50.ex penitẽtibus:potest aũt cũ his in minoribus p̃pter necessitatem vel vtilitatẽ ecclesie dispẽsari.di.50.placuit:et hoc per episcopum ex quo non est ei prohibitum:in maioribus autem solus papa dispensat.d.c.ex penitentibus:r di.51.qui in aliquo. Dicit tamen inno. et ho.quod hoc curia non seruat:r sic videt hodie locum non habere irregularitas ista. Publica autem penitentia irregularitatem non inducit:qr nõ est iure cautum.

18 ¶ Decimooctauo querit̃ vtrum inducatur q̃ celebrationem in loco interdicto q̃ sic.de sen. ex.lo qui.lib.vj. de quo.§. interdictum vltimo per totum.r solus papa dispensat.

19 ¶ Decimonono queritur vtrũ inducẽtur vitio aduenient̃e in corpore siue a proposito:sue a casu:r dico q̃ sic modo quo supra corpore vitiatus per totum. Et idem est de hermofrodita:etiam si plus vergat ad sexum virilẽ quia licet sit susceptiuus caracteris ordinis prohibetur tamẽ ordinari r ordinatus ministrare.ar.di.xxxvj.illiteratos:si autez magis ad femineũ vergat vel sm̃ rodo.etiam si sit partialis.nõ est etiam caracteris susceptiuꝰ.

20 ¶ Vigesimo queritur vtrum incurratur per illegitimitatẽ:r dico quod sic.de ff. presbi.c. j.r.c.is qui.eo.tit.lib.vj.in minoribus tamen ordinibus potest episcopus dispensare.in sacris autem solus papa:vt in.d.capitu.primo Si tamen efficiantur tales religiosi possunt iure cõmuni promoueri ad omnes ordines etiaz sacros.d.c.j. Et si illegitimatio sit secreta ita q̃ solus illegitimus eam sciat sm̃ dire. si se facit ordinari moraliter peccat:nec debet vti susceptis sine dispensatione.

21 ¶ Vigesimoprimo queritur vtrum incurratur in adultis per dilationem baptismi vsq̃ ad egritudinem:r dico q̃ sic. di.57.si quis quia presumit ecclesia quod talis non ex voluntate.sed ex necessitate baptizetur vtibiꝫ in penam negligentie circa salutem:nec per baptismum tollitur ista irregularitas. secundum glos.ibi:quia idem non operatur cõtrarios effectus de bap .maiores:nec parit obligationem r liberationem.ff de solu.l.qui hominem.§.vltimo. Potest tamen talis admitti in duobus casibus:primo si post baptismũ fides r vita eius probabilis apparuerit.secũdo si hoc exegerit raritas clericorum.d.capitu.si quis.alias non poterit ordinari sine dispensatione papę:ar.d.c. si quis.

22 ¶ Vigesimosecundo queritur vtrum incurratur a religioso egrediente claustrum ad audiendas leges vel phisicam.:r dico q̃ sic si ante duos menses non fuerit reuersus: et solus papa dispensat.ne cleri. vel mona. capitu.vlti.

23 ¶ Vigesimotertio queritur vtrum incurrat eam episcopus presbiter aut diaconus qui pretextu iniuste excommunicationis recursum habet ad imperatorem:r dico quod sic et solus papa dispensabit.xxj.q.vlti.c.pennulti.et in.c.si quis.xxiij.questio.vltima.ampliatur dicta irregularitas ad omnes qui sunt sub ecclesiastica regula:sed non ipso iure.sicut in predictis.

24 ¶ 24.querit vtrũ sint irregulares heretici: et dico q̃ sic.j.q.j.verũtñ:si tñ reuertant̃ post

abiurationem recipiuntur ad laicam communionem postq̃ fuerint reconciliati.j.q.vij.dabertrum:r cum eo fit dispensatio q̃q̃ etiam plenissima vt promoueri possint ad episcopatum r superiores dignitates.12.di.nos cõsuetudinem.23.q.4.ipsa pietas.

25 ¶ Vigesimoquinto querit vtrum contrahak p curialẽ esse:et dico q̃ sic.j.ordo.4.§.vltio

26 Vigesimosexto queritur vtrum contrahatur per seruitutem:r dico q̃ sic vt infra ordo.iiijr §.penultimo.

27 ¶ Vigesimoseptimo queritur ad intellectum multorum que dicta sunt quando contrahatur irregularitas per indebitam celebrationem vel exequutionem ordinum:r dico q̃ archie.post cal.r an.de butri.sic distinguit. Aut eñ vtens officio ordinis est femina:r sic non fit irregularis:etiam si sit religiosa:quia non est capax ordinis r consequenter nec irregularitatis per quam quis prohibetur ordinari vel ordinis officium celebrare. Aut est vir. Et tunc aut furiosus r sic non efficitur irregularis.simliter nec infans clericꝰ de homi. si furiosus:aut sane mentis. Et tunc aut est laicus aut clericus. Et si est laicus videtur irregulario si cum solemni apparatu celebrauit exequendo scilicet actum alicuius ordinis siue sit conuersus religiosus siue secularis de cle.nõ or. mi.c.j.r solus papa dispensabit sicut r cum ordinato suspenso celebrante quod secundum sanctum thomam intellige de ordinibus sacris vt.§.13 .dictum est:secus si sine solemni apparatu:r hanc opinionem tene cõra dire.r sum.ange. inquantum irregularitas impedit ab ordine suscipiẽdo:qr huius secularis est capax r minus illi congruit quod agit q̃ si esset clericus licet non habeno ordinem talem. Si vero est clericus .aut celebrat in ordine quem nõ habet aut quẽ habet. Et si quẽ non habet.in ordinibus sacris est irregularis.excepto q̃ exñs in minoribus põt cãtare epistolã sm̃ viliel .sine solemnitate.qđ inno.limitat in absentia subdiaconi r sine eius ornamẽto. .i.solẽni apparatu qui est manipulus dicente petro de palu.q̃ tuni cellam licet etiam non subdiacono portare quia non est ei propria vestis sicut manipulus.quem nullus eo inferior portare debet. Si vero clericus celebrat in ordine quem habet.tunc aut est excõmunicatus maiori .aut celebrat seu officium exercet in loco interdicto ab homine vel a iure.aut est suspensus. Si primum aut secundum. est irregularis r a solo papa dispensabilis.de sentẽ.excom.10 qui.lib.vj.secundum guil.tamẽ cõstitutus in minoribus excõicatus ministrando seu exercendo officium suum.etiam cũ solẽnitate nõ efficitur irregularis:qr illa duo.c.si quis eps̃ j.r.ij.xj.q.iij.nõ loquũtur de eis.r pene sunt restringẽde:sed sec' de subdiacono.j.si solẽniter legat:si aũt sine solẽnitate legat epistolã subdiaconus diaconus vel presbiter excõmunicatus.credunt quidã q̃ nõ incurrat irregularitatem. Si autem clericus est suspensus sumendo suspensionem large.i.quo ad se tñ tum pura propter mortale vel minorem excõmunicationem.vel iniunctione a confessore. celebrando non fit irregularis:sed summendo proprie.i.quo ad se r alios aut est suspensus ab homine siue iure aut a canone. Si autem est suspẽsus ab homine proprie.i.quo ad se et alios.est irregularis si hoc sciuit r si hoc ignorauit ignorantia crassa aut supina non autem si probabili.r hoc quocũq̃ sit suspensus simpliciter siue ad tempus determinatum.siue nõ determinatum:etiam si ratione defect' vel infamie:talis durãte suspẽsiõe si celebrat est irregularis dispensandus solum per papam:ad qđ.q.q.iij.si quis presbiter.sen.excõ.medicinalis.lib. vj. Si vero est suspensus a canone:tunc aut ratiõe crimis aut ratione defectus.aut ratiõe scandali vel infamie. Si ratione criminis aut simpliciter est suspensus.r sic celebrando est irregularis ij.q.iij.si dꝫ eps̃:aut ad tps̃. Et tunc aut ad tẽpus determinatũ.r sic interim celebrando est irregularis:aut ad tẽpus indeterminatũ Et tunc aut cum conditione donec satisfaciat aut cuz conditione donec poeniteat Si cũ cõditione donec satisfaciat:vt di.81.si dꝫ sine r.c.sequẽti de cohabita. clericꝰ.mulꝰ. sicut:r in cle.j.de deci.cũ similibꝰ:et sic si sic suspẽsus aft absolutionẽ celebret est irregularis. 1z dꝫ contrarium dicant:quia in hoc facti iudicis est necessarium vt habeatur pro absoluto :vt dixi inquit cal.de etate et qualitate cum bone.et sic cum factum hominis sit necessarium.sequitur q̃ quo ad suspensionẽ dei. canon aliquid addit vt in decretali sicut de cohabitatione clericorum et mulierũ. Si vo est suspensus cũ conditione donec poeniteat:vt de elec.capitulo officiũ: tñc equidẽ tenere q̃ interi celebrãdo nõ efficiatur irregularis:qr talis suspẽsio videt esse dei. ad quã nihil addit canõ.nec vt hẽat p sublata alidũ est de ea vt de suspẽsione dei tñ. Si vero ratione defect' ordinis vt clericꝰ per salũ pro morbus quantum ad ordinem omissum. in quo si exerceret officium antequam recipiat ẽ irregularis:sed celebrando in ordine ad quẽ

et p saltum pmotus quem habet nō est irregularis di.52. solliciti: sed adde contrarium esse verius vt .H.xj. aut ratione alterius defectus. vt bigamus illegitimus corpore vitiat⁹ ordinatus ante legitimam etatem. vel a non suo episcopo quo casu omnes cōcordant q celebrando non est irregularis. q hoc non est expressus in iure: a quia curia cuius stilus est attendendus de crimi. fal. ℞ grauī. qñ mādat cum iā ordinatis in supradictis defectib⁹ dispēsari nihil dicit de irregularitate. di. 56. apostolica a. c. cenomanensem. Nec obstat q ordinatio ait legitimam etatē vel ab epo non suo fuerit cum petō: q principalis cā suspensionis in talibus est defectus non petiti. Et hac ratione putat q irregularis ex celebratione diuinorum sit suspēsus a canone ꝓpter hāc irregularitatem si th alias nō est suspensus a iure vel ab homine puta q absolutus est ab excōicatione a suspēsione sed nō est secum dispensatum sup irregularitatē. vel nō suspensus cōtrahit nouā irregularitatē: q hoc non expressit in iure. Si aūt tertio mō est suspensus a canone. s. ratione scādali vel infamie celebrādo nō est irregularis. de cle. peregri. c. j. Ex quo sequitur sm inno. q hi quorum crimina sunt notoria qui etiā post ꝓhiam ꝓhibētur celebrare ꝓpter scādalū et infamiā vt de coha. cle. a mu. c. ij. si ante absolutionem celebrent non incurrunt notam irregularitatem: a ex allegatione quam facit videtur intelligere de notorio fornicatore q6 pisi. est tenere et q6no. in. c. j. de sen. ex. lib. vi. intelligit de notorio fornicatore ai penitentiā celebrāte: nē videat ℣ sibi ipsi contrarius. Th de rigore sola⁹ pna non tollit suspensionez canonis in notorio fornicatore. vt videtur expressum. di. l. peruenit. quia requiritur iudicis factum. vt .ō. dictum est de suspēso a canone donec satisfaciat. Absolutione tamē facta a sententia canonis a qua potest hoc casu episcopus absoluere quia⁹ conditor canonis sibi non reseruauit. si pniteat remanente irregularitate quam contraxerat huiusmodi fornicator ex celebratione diuinorum de qua nondum est dispēsat⁹ ex noua celebratiōe nouā irregularitatē nō incurrit. Et hec ola. dño anto. de but. de cle. ex. mi. ff celebrat: excepto eo quod de sancto tho. pet. de pal. a ℣℣. dictum est. Ex addit archie. q ex predictis videtur ordinatus ante legitimaz etatem esse ipso iure suspensus ab exequutione ordinis sic recepti: sed tamen solemnes doctores tenēt q non sed est suspendendus ꝛet illi dicti ordinis exequutio interdicenda vsq; ad legitimam etatem: post quod si eo pacto ut erit irregularis. Et sic senſit ray. guil. archidi. in ro. di. 77. ber. de cle. p sal. p capitulo. s. ant. de bu. de tem. or. vel non est cōpos: pauperiabo. super cle. generalem. de eta. a qualita.

¶ Ulgesimo octauo queritur quomodo irregularitas tollatur: rdico q; tribus modis. 28.q1

℣ primo per baptismum quo scilicet tollitur omnis contracta ante illuz cū peccato. sm ar chi. xxvj. di. capitulo deinde. a panor. in capitulo gaudemus. de diuor. a etiam eam querent ex sequela peccati vt est infamia: et etiaz omnis irregularitas homicidij. sine fuerit cuz peccato siue non: pro quo facit .c. si quis viduam: di. l. ℋ. j. a. c. si quis post. di. lj. nō autem irregularitas bigamie propter defectū sacramenti. distinctione vigesima sexta actiua: et capitulo deinde. nec illa que prouenit ex defectu natalium. Et hec est communis opinio licet aliqui tenuerint q per baptismū nulla irregularitas deleatur: vt dicit ricardus. quol. q. ij. aliqui vero quod non deleat illā que venit ex homicidio sine peccato: vt not. panormi. in. d. capitu. gaudemus: sed tene quod dixi: a vide etiam. ō. baptismus. vj. ℋ. j.

℣ Secundo tollitur per religiōis ingressum vt not. glos. in capitu. secundo. de apo. sed non omnis vt dicitur. sed ea solum que non prouenit ex propriis delictis: vt in capi. j. de ſpresbite. ita quod promoueri potest ad ordines sine dispensatione. sed non ad dignitates siue prelationes. vt capitu. fina. de filijs presbite. a hostien. in. c. scō. de apo. a sic dicit intelligendam auten. de mona. in principio vbi dicitur quod religionis ingressus omnem tollit irregularitatem: panor. vero in. d. c. ij. dicit q tollitur ea solū de qua est iure expressum quod tollatur. licet inducat facilioremdispensationē. ℣ Tertio per dispensationem pape. qui omnem irregularitatem tollere potest: cum omnis sit de iure positiuo. q. q. vj. item daniel: a tenet innocen. de renunc. nisi a sic cōmuniter tenetur. Quomodo aūt epi dispensare possint dictū est supra dispensatio. H. E. Licet autem conueniens a consuetum sit vt sup ea verbis dispēsetur sub hac forma vel simili ego dispenso tecum in malitis regularitate quam contraxisti propter talem causam vel si contraxisti quando dubitatur tamen episcopus ordinando eum cum quo dispensare potest. ipso facto dispensat si hoc intendit. licet verbis nō vtat. et ide scribit archie. est de prelato mittendo ad ordinandos.

i Rristo vide. ō. derisio.
i Ronia vide. ō. hironia per. h.
i Strio vide. ō. ars. ℋ. 7. e. ō. ifamis ℋ. v.

¶ De iudeis.

Judei sunt

Judei sunt qui legem mosayca litteraliter tenent a obseruando sequitur: vnde xpiani litere minis ad herentes iudaizare dicitur. de sac. vnc. c. vnico ℋ. pe. qō facere non debent. di. v ℋ. j. a di. vj. ℋ. vj. a de cele. mis. cū marte. ℋ. cetez. de cōsti. trāslato. Et dicti sunt sm ray. a ho. a nole principalis tribus. s. iude. a prius dicebantur hebrei ab heber: cuius familia cultū dei tenuit ceteris idolatria fedatis: Quis hoc aliqui negent: dicentes q hebrei dicuntur quasi transfluuiales. 1.q.

¶ Primo vero queritur quomodo ad iudeos se debeant habere xpistiani in genere a dico multa. 1.dict:

℣ primum. Xpiani nimiā familiaritatē a cōuersationem cū iudeis habere non debēt. extra eo. ad hec. a. c. ij. qō th sm. s. Tho. 22. q. 10. fallit in his qui sunt firmi in fide. ita qō ex conuersatione cum infidelibus non timet de eorū subuersione. sed sperari pōt ex hoc infidelium cōuersio: q tales non sunt prohibendi cōicare cū illis: sed infirmi de quibus timeri pōt a prohibendi sunt ex casu necessitatis: conuersari cum illis.

2 ℣ Secundum. Igitur cum iudeis xpiani comedere non debent. nec habitare. nec eos ad sua conuiuia recipere. xxvij. q. j. nullus. a. c. oēs. quod tamē hug. l. d. c. omnis limitat qñ volunt cibos discernere: q vbi non discernūt licet manducare cum eis a eos inuitare. quā limitationē sequitur sum. ang. a ro. cōtra mē tem supple: sed male: tum quia ratio prohibitionis nō est solum illa que tangitur in. d. c. omnes. ne. s. illi videantur esse superiores christianis idest sanctiores dum illi discernunt a non xpiani: sed est etiam alia. i. nimia familiaritas. ar. d. c. ad hec. a glos. l. d. c. omnes. que dicit potius prohiberi conuiuia iō loquelam. quia maior est in cibo qz in colloquio familiaritas: que ratio eque militat vbi iudei non discernunt immo magis: tū ēt q comedere cū iudeis non discernētibus ciboo. est participare cū eis in peto mortali: q sm eorū conscientiam erroneā discernere tenētur ex precepto mosaice legis. vñ cū pisarchie. supple ray. laur. io. inno. a gof. dicendū est indistincte prohibitā esse cibi sumptionē cum iudeis: r opposītum faciens mortaliter peccat. Et eadem prohibitio hodie secundum oēs predictos ē circa sarracenos siue gentiles quia sicut dicit glo. in. d. c. omnis. Iz non cōtineatur verbis huius edicti. vt .ij. q. ij. in. c. ad mensam vbi conceditur māducatio cum eis: tamen continentur sententia; quia ipsi hodie cibos discernunt. sicut dicunt predicti doctores iudaizant tamen qui vadunt ad predicā dum sarracenis et aliis infidelibus cibis eorz. vt possunt sm tempora licitis. nisi fuerint idolis immolati: quibus et in extrema necessitate vti possent dūmodo nō in veneratione idoli: vt in sum. cō. lib. j. ti. iij. q. v. a est mens oim predictorz: vt pz extra de iude. ℞ sit laudabile.

℣ Tertiū. Azima quoq; iudeorum comedere prohibitum est xpianis. d. c. nullus. a intelligere etiam seorsum ab eis: a rō est q cibus discretus ab eis. qui etiā inhibetur. dctō. c. omnis. clericus autem contra facies debet deponi a laicis excōicari. d. c. nullus. qō th fallit in duobus casibus in quibus licite māducatur primo sm glo. ibi qñ quis predicat illis. de iude. ℞ sit laudabile: quod intelligo vbi alia cibi non haberentur sicut de idolotito dictū est. scō in necessitate sm rodē. a ℣℣. qō intelligē nō vt azima sed vt est simplex panis. 3

℣ Quartuz. nulli xpiano licet in suis infirmis tanquā vocare iudeos: aut ab eis recipere medicinas. d. c. null⁹. a. d. c. oēs. dicit tamē glo. in. c. null⁹. q medicinalia possunt ab eis emere xpiani a eas preparare ar. C. de iude. nemo et addit sum. ang. a ro. q non Iz emere ab eis medicinas preparatas: qō est irrationabile. cum non possit reddi rō de medicina potius ℞ de alio venali: nec tex. prohibet. medicinā ab eis emere sed accipere. in quo tex. interdicit familiaritatē que est inter medicum a infirmum. non inter emptorem a venditorem. 4

Fallit tamen quod dictum est secundum hu. in necessitate qñ aliusmedicus non habetur eidem die quādo non habetur peritus sufficienter pro presenti infirmitate.

℣ Quintum. Non Iz etiam xpiano fe cum in deo in balneo lauare. d. c. nullus. Et q ola p dicta prohibentur laicis sub pena excōmunicationis relicis sub pena depositionis: iō contrafacientes mortaliter peccāt: nisi excusentur probabili iuris ignorantia: a ide z vide tur de sequentibus. 5

℣ Sextum. Nulli xpiano licet in testamento aliquid relinquere iudeis aut paganis: alioquin ēt post mortē iudicabitur anathema. extiij. q. ij. sane. el. ij. a de here. si quis epō. qō ho. limitans dicit nihil posse legari vniuersitati iudeorum. C. eo. l. prima. sed singulis forte sic secundum azo. quod ītum ad singulos intellige secundum ℣℣. rationē extreme vel multuz arcte necessitatis: non autem ad ditandum etiam si essent fratres. vt. d. c. si qō. qō sum. ang. a ro. indistincte concedūt licere: sed supple. dicit nō licere clerico per. d. 6

Universidad de Deusto
Biblioteca

c.si ḡlis eps. sed est fatuum: qr nullum ius humanum phibet illud ad qđ tenemur iure diuino vel naturali ḡtū, aūt ad vniuersitatē nō limitatur: qr illa nō patitur.

3 ¶ Septimum. Nō peccāt xp̄iani cōicantes iudeis in mercimoniis. Fz panorm. in. c. post miserabilem. de vsuris. per ar. a contrario illius tex. qr in penam interdicitur eis cōmunio. ⁊ cōsequenter regulariter non est interdicta. sz tantū nimia familiaritas ⁊ conuersatio. vt extra. eo. ad hec. ⁊. d. c. nullꝰ cū similibꝰ vbi admonitus nolēs abstinere ab eorum nimia familiaritate: peccat mortaliter.

2. q. ¶ Secundo queritur specialiter quomodo xp̄iani se debeant habere ad iudeos quantū ad seruire. et dico multa.

1. dict. ¶ Primū. Judei siue sarraceni. neq; sub alēdorum puerorū suoꝝ obtētu. neq; pro seruitio. vel qualibet cā. xp̄iana mācipia in domibus suis permittantur habere. extra eo. indei. alle nō lz xp̄iano seruire iudeo: qđ ho. p d. c. iudei limitat in domo iudei. secus extra domum: sed melius panor. in. d. c. ad hec dicit hoc nō licere ēt extra domū assidue: quia tex. d. c. ad hec prohibet cōtinuā conuersationem ⁊ assiduam familiaritatē. nō habita mētione de domo: ⁊ nutritione infantium in domo eorū: ⁊ sic voluit equiparare assiduū seruitium extra domum ⁊ seruitium factum in domo: ⁊ certe ista sūt paria. habito respectu ad causas phibitionis: que sunt due. prima. ne simplices ex assidua familiaritate subuertantur: secunda ne iudei videantur superiores xp̄ianis: cum debeāt se xp̄ianoꝝ suos recognoscere: extra eo. alī iudeos.

2 ¶ Secundum. Constituta mercede licet christiano locare operas suas in seruitio iudeoꝝ extra domum ⁊ etiam in eorū domo si absint iudeorum persone: vt si colat agros eorum quod est licitum extra eo. multorum. vel si fabricet edificium: qr rō legis que est eius anima stat in assidua familiaritate: que hic cessat. Unde pōt iudeus habere colonum xp̄ianū alscriptitiū. ⁊ originarium. d. c. multorum. non autem seruum vt ibi.

3 ¶ Tertium. Non licet mulieribꝰ xp̄ianis nutrire filios iudeoꝝ. Fz panor. in. d. c. ad hec. ⁊ glo. ⁊io. an. ⁊ do. ant. ēt extra domū: ſm car. autem non licet eis hoc in domo. secus extra domum: propter tex. d. c. ad hec. qui dicit in domo. sz secunda opinio est vera ſm verba legis: prima vero secundum sensum quando ex nutritione extra domum sequit familiaritas nimia. ar. d. c. nullus. iuncto. c. ad hec.

4 ¶ Quartū. Non potest episcopus dispēsare vt iudei habeant in domo sua nutrices xp̄ianas ſm car. quia istā prohibitio est in honorem fidei: ⁊ placet panor. in. d. c. ad hec et sic tenet: quia in fidei dis contra ius non dispensat nisi hoc sit ei expresse vel tacite concessus vt. ff. dispensatio. ℌ. 4.

5. q. ¶ Tertio specialiter queritur quomodo ad iudeos se debeant habere christiani quantum ad esse seruum: ⁊ dico multa.

1. dict. ¶ Primum. Xp̄ianus emere ⁊ habere potest seruum iudeum extra eoꝝ. ⁊ si iudeos. vigesima materia questione octaua dispar: non tamen debet cum eo morari sic quod cum habeat familiarē. xxvij. q. j. sepe nullus. et capitulo omnes. quia secundum io. iudei sunt difficiliores ad conuertendum et periciores ad subuertendum ḡs gentiles. Si autem christianorum serui fieri voluerint christiani. si ne iudei sint siue: gētiles nō poterūt eoꝝ dñi phibere. 10. q. ij. duo sunt. tamen scōz ray. et. s. Tho. per baptismū a seruitute non liberantur sed remanent serui: quia seruitus est introducta iure diuino. ar. di. xxxv. sexto. ⁊ iure gentium. di. j. ius gentium: et iure canonico comprobata. xij. q. ij. ecclesiam. secundum ho. ⁊ gof. Et addit ray. qr vbi ex bona consuetudine christiani non solent esse serui. dominus de cōsilio eos manumittet: vel saltem pecunia mēdicata aut seruitio ad tempus prestito se rediment. xij. q. ij. cum redemptor. qui tamen eos teneret in seruitute vel alteri venderet non peccaret: quia quod nō est prohibitum intelligitur esse concessum. ar. xij. q. ij. ebron. Et hoc etiam asserit do. io. in lib. qui ōz lucula noctis.

¶ Secundum. Non autem econtra est licitum iudeo habere seruum xp̄ianum: extra eo. multorum: ⁊. C. de epis. ⁊ cle. l. deo nobis. ℌ. is ita. vbi iubetur vt nullus iudeus: vel paganus. vel hereticus: christianos seruos habeat: qr si in tali reatu fuerint inuenti sancitur seruos omnibus modis liberos esse.

¶ Tertium. Seruus ergo iudei etiam si erat vernaculus de ancilla eius natus. factus christianus statim eripitur in libertatē. nullo precio dato. d. l. deo nobis. et di. liij. fraternitatem. nec redigeturitex in seruitutem ēt si dominus eius postea baptizetur vt dicitur in dicta l. deo. Et similiter si iudeus ematvl qualitercunq; acquirat seruum christianum quod ei prohibetur extra eo. c. pio. ⁊ vltimo statim nullo precio dato efficit liber. di. liij. mancipia. Et similiter si seruus nō christianū emit causa seruitū sui et vult effici christianus. quia hac voluntate patefacta statim vendicat sibi libertatem. nullo dato precio dicto capitulo fraternitatē. Si aūt talē. s. nō xp̄ianum emit nō causa seruitū sed mercimonij ⁊ infra treo menses venalem nō exposuerit: similiter statim liberatur nullo precio dato. d. ca. ſi. quia presumitur ad seruitium suū emisse: sed si venalem infra dictum tempus exposuit ⁊ per eum non steterit quin venderetur eipe infra illud spaciū vel post vult effici xp̄ianus nō liberabitur ab eius seruitute nisi pro quolibet bono seruo dentur solidi. xij. vt. d. c. fraternitatem. ⁊ extra. eo. ca. j. ij. ⁊ vltimo: pro seruo autem non ita bono secundum panor. in. d. c. j. diffalcabitur: quia ibi bonus accipitur pro optimo. Et predicta intelige nisi dominus eum voluerit circuncidere vel alteri secte signaculum imprimere. s. cum diceret se velle fieri xp̄ianum: qr tunc propter iniuriam corporis sine precio liberabit. dist. 54. nulla. ⁊ idē gof. Dicti aūt mēses incipiūt currere a die emptionis ſm ho. in. d. c. ſi. vel a die quo petijt xp̄ianitatem ſm io. an. ⁊ panor. in. d. c. j. ⁊ dicti solidi debēt esse aurei ſm vin. gof. ⁊ panor. ita qr hic solidus capitur pro aureo. vt insti. de pena. te. lit. ℌ. ſi. vbi glo. dicit qr in legibus capitur solidus pro aureo. alī vero dicunt qr capitur pro solido vsualis monete. ff. de lega. iij. l. nummis. vbi dicitur qr in legato nummorum in dubio intelligitur minor moneta: ⁊ hāc opinionem videtur tenuisse sum. ang. ⁊ est vera ad hūc sensum quia. xij. solidi id est aurei solvendi sunt ex vsuali moneta illius loci extra de maled. statutimus: non autem ad istum vt xij. solidi sum mantur secundum vsum vulgarem quia videtur trupha. qr lex dei qui seruum bonum emit precio magno resarcire voluerit precio tam exiguo.

4 ¶ Quartum. Si dicunt seruum emptum causa mercimonij nullus christianus vult redimere. ⁊ ipse precium duodecim solidorum quo se redimat non habuerit: nihilominus liberabitur ⁊ hostiatim precium querer. ff. de manumiss. l. quarta. ℌ. suis autem: vel si nullo modo potest habere seruiat ei per quinquennium vt no. glo. 36. q. j. de raptoribus: ⁊ patet C. de cap. l. vi. Si vero redimatur ab aliquo secundum ray. propter hoc non erit eius seruus sed erit liber ⁊ restituet ei precium ar. insti. de noxali. act. ℌ. dominus: quod precium si non habet querei hostiatim vel si statim habere non potest secundum glosam extra eodem capitulo primo fernat ei tantum quod cum precio seruitium compenseur. ⁊ postea quo vult eat dicta lege vnica: ⁊ dicto capitulo de raptoribus: ⁊ tempus seruiendi potest intelligi secundum aliquos de quinquennio ad instar eius qui est redemptus ab hostibus vt. C. de postli. re. ⁊ re. ab ho. lege finali vel ad arbitrium boni viri secundum raymundum. Si vero plures emptores apparuerint secundum gof. episcopus loci magis eligat idoneū ff. de accu. lege si plures: vel si sunt pares gratificet episcopus cui voluerit ar. de iur patro: cum autem. Et idem hostiensis. Et intellige predicta nisi pietatis causa fuerit redemptus quo casu nec reddere precium: nec seruire ratione. ar. ff. de nego. ge. l. nemini. ⁊. ff. de ritu nup. fu. l. ar si quis. Sic autem factum testatur. ar. d. l. ar si quis. Concor. goffredus. ⁊

5 ¶ Quintum. Secundum ray. idem per omnia dicendum est de seruis sarracenorum: et con. laur. ⁊ io. quia vt dicunt idem periculum ⁊ prima petri secunda quod carnalibus dominis seruī obediant: dicunt intelligi debere secundum statum ecclesie primitive intellige in quo gentiles non iudaizabant vt modo: vel secundum hostiensem intelligitur de seruientibus in gleba. non domi. de cen. omnis: sed primum est melius. Secundum raymundum etiam seruī hereticorum impune possent relinquere dominos suos ⁊ ad ecclesiam confugere. C. de here. l. manicheos.

4. q. ¶ Quarto queritur quomodo cogendi sunt iudei se habere ad christianos siue a quibus sunt compescendi iudei inter christianos conuersantes: ⁊ dico multa.

1. dict. ¶ Primum. Non debent iudei permitti inter christianos habere officia publica nec aliquam dignitatem vel ministerium ne occasionem habeant seuiendi distinctione quinquagesima quarta nulla. decima septima questione quarta constituit ⁊ extra eo. cum sit. ⁊ capitulo penultimo ⁊. C. de inde. lege finali. ⁊ si talia officia fuscepcrint eis negari debet communio christianorum donec officium dimiserint et quicquid inde acceperint per diocesani pro uidentiam in vsus pauperum conuertatur: extra eo. cum sit: vbi etiam patet qr hoc obtinet in pagano. Archie. autem post sanctum thomam secunda secunde questione decima argumento decimo dicit quod dominium et prelatio infidelium super fideles nouiter instituenda nullo modo permitti debet: quia cederet in scandalum et periculum: cum facili liter subiecti superiorum sequantur imperiū nisi sint magne virtutis: et similiter infideles fidem contemnerent si scirent fidelium defectum constituit: sed dominium et prelatio laz preexistens auferri ḡdē p ecclesiā pōt qr illi merito fidelitatis merent amittere ius pla

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionis sup fideles qui in dei filios trãsferunt: ꝛ quandoq; illud ecclesia auferet. s. illis infidelibus qui tẽporaliter subiiciũtur ecclesie aut membris eius: vt iudeis in. d. c. fraternitatem nec eis iniuriã facit q; cum sint ecclesie serui potest de bonis eorum disponere: quandoq; vero non auferet. s. illis infidelibus qui sic ei tẽporaliter non subsunt: ꝛ hoc ad scandalum vitandum. ¶ Secundum. Scõm panor. in. ca: ex speciali: eo. titulo per preterita prohibitum est iudeis ꝛ paganis omne commerciam per quod xp̃ianis aliquod grauamẽ posset inferri: vnde licet vendatur eis redditus regalis ꝛ illi possint emere illud: vt in. d. c. ex speciali collectio tamen per ipsos fieri non poterit sed p̃ xp̃ianos quia colligendo posset iudeus committere fraudes. ¶ Tertium. Ex. d. l. vl. C. de iude. vbi dr̃ q; nullum honorem nullã dignitatem nullã preeminentiã inter xp̃ianos iudei possunt habere. bar. infert q; doctorari nõ possunt cum doctoratus dignitas sit ꝛ preeminẽtia non ob. l. generaliter. ff. ff. de decu. que punitit iudeos ꝓmoueri ad dign: tates: q; in telligit inter ipsos iudeos non inter xp̃ianos Immo panor. in. c. j. de iude. dicit q; de rigore iuris nõ possunt intrare scolas causa addiscẽdi: quia. c. nullus di. 54. prohibet a iudeis recipi medicinam: ꝛ cum illis esse in balneo propter periculum corruptionis. vbi tñ contrahitur consortium ꝛ cohabitatio temporalis ꝛ q̃ si momentãnea: ꝛ consequenter a fortiori debet phiberi ingressus scolar̃. vbi nõ solũ consortiũ sed amicitia cõtrahit intrinseca. Item q; de facili iuuenes hñtes etatem mollẽ corrumpi possent ab astutia iudeor̃: q̃ tñ in scolis theologor̃ ego non credo ꝓcedere: q; sunt velut p̃dicatores. q̃dã: ꝛ theologi sunt firmiores in fide. ¶ Quartũ. Prohibẽdi sunt ẽt ꝓcedere in publicũ sine habitu vel signo distinctiuo a xp̃ianis. extra eo. in nonnullis: q̃ vbi q; est patẽter: ꝛ non sub plica: ꝛ tã in masculis q̃m in feminis ſm doc. ibi. ¶ Quintũ. Prohibẽdi sunt ẽt nouas erigere sinagogas eo. titulo cõsuluit ꝛ. c. iudei: antiquas tñ reficere possunt ꝛ refarcire ruinosas ita tñ q; edificatio noua nõ perdat formam antiquam: quia vbicunq; mutatur prima forma puta quia edificium fit preciosius vel magis amplum dr̃ nouum ꝛ cadit sub prohibitione: noui edificij: vt probatur ex d. c. consulit ꝛ facit quod in simili notatur in glo. c. admonere. 33. q. 2. ꝛ in. c. presbiter. 81. di. ꝛ in. c. causam de testi. in. ẋ. in tẽpore. ꝛ in glo. in. l. iulianus. ff. sed ſ quis. ff. ad exhiben. Et si antiqua ex toto ꝛ funditus corruit reedificare non poterunt ſm panor. in. d. c. consuluit: q; esset nouam facere: ad quod facit quod legit ꝛ no. in. l. inter stipulantem. ff. sacrã. ff. de verbo. obliga. ꝛ vide glo. in simili de iure patro. ca. ij. Et ſ nouas sinagogas erexerint in so. libris auri sunt puniendi. C. de iude. l. hac victura. ¶ Sextum. Prohibendi sunt etiã in diebus lamentationis ꝛ dominice passionis prodire in publicum extra eo. in nonnullis: ꝛ secundum glo. ray. forte idẽ esset ſ ecclesia lamentaretur pro communi aliquo infortunio xp̃ianitatis: dn etiã in die parasceues non debent habere hostia vel fenestras apertas: extra eo. quia sup his. ¶ Septimum. Cogendi sunt etiaz soluere decimas prediales: extra de deci. de terris: ꝛ ſ totam aliquã parochiaz occupauerunt emendo que a xp̃ianis possideri solebant: tenentur nihilominus soluere. d. de cimas prediales ꝛ omnes census ꝛ alia q̃ xp̃iani de predictis soluere tenebãtur: de usu. quãto. non autem decimas vel oblationes personales cum non recipiãt ecclesiastica sacramẽta nec audiant diuina. ¶ Octauum. Cogendi sunt etiã xp̃ianos testes recipere cõtra se sed contra xp̃ianum testimoniũ ferre nõ possunt de testi. iudei. immo repellũtur ab oĩb⁹ actib⁹ legitimis. ij. q. vij. alien: in crimine tñ hereseos p̃ testibus admittunt. vt in. c. cõtra xp̃ianos de he. li. vi. Nonum. Prohibendi sunt ẽt agere ꝛ conuenire apud seniores eor̃: quod tñ eis licet apud iudices nr̃os: sicut etiã in causa ciuili arbitrum possunt eligere iudeum: cui⁹ sententiam exequtur ordinarius. C. eo. l. iudei.

¶ Decimum cogendi sunt etiã ne exigãt usuras. sed exactas restituã. tdeyfur. post miserabilem: ꝛ ad hoc compelli possunt ꝛ debent per principes vt ibi: quod ſ non faciunt compelli debent per iudicem ecclesiasticum censura ecclesiastica vt dicit ho. ꝛ io. an. inno. in. d. ca: post misc. ꝛ facit. ca. postulasti. de iude. ꝛ quod ibi no. Unde ꝛ ipsi principes mortaliter peccant eos ad hoc non cogendo ꝛ xp̃iani cõmercium cum non restituentibus habentes post monitionẽ vt. in. d. c. post mi. ꝛ in. c. quanto de iude. ¶ Undecimum. Prohibendi sunt etiam ne quenq; non existẽtẽ de sua natione vel secta circũcidere presumant etiã ſ sit seruus. eorũ vt. l. vnica. C. ne xp̃ianum mancipium. sibi est eis pena capitalis idest. perpetui exilij que aliquando dicitur capitalis. vt. ff. de penis. l. rei capi talis. ¶ Duodecimum. Similiter etiã ne iudeus christianaz accipiat in vxorem alio quin punitur adulterij pena. C. eo. l. ne quis. ¶ Tredecimum. Cogendi sunt etiam per papam ꝛ alios principes quibus subduntur laborare manibus alias turpis lucri ꝛ peccatorum que faciunt sunt participes: non ob. cap. sicut. de iude. vbi dicitur q; ab eis nulluserigat coacta seruitia: q; illud intelligitur de seruitijs ad vilitatẽ dominorũ solum.

14 ¶ Decimumquartum. Prohibendi sunt etiã ne fidem catholicam impugnent dogmate peruerso. alioquin sanguine punitur. vt in d. l. hac victura. ꝛ generaliter ne intemptent contra eam quicq̃ derestabile. sicut est q; nutrices xp̃iane proꝑciant lac in latrinam post susceptionem corporis xp̃i: extra eo. ſ iudeos

5. q. ¶ Quinto queritur quomodo sint puniendi participãtes cum iudeis contra casus predictos vel ipsi iudei contra predicta facientes ꝛ dico duo.

¶ Primum. Participantes eĩ eis ſ sunt clerici ꝛmoniti nõ desistunt: priuandi sunt officio ꝛ beneficio: ſ vero sunt laici vt principes nolentes exequi predicta. vel alĩ aliq̃ offerẽtes impedimentum. ſ admoniti non satisfaciunt debent excõmunicari. xxvij. q. prima nullus.

¶ Secundus. Judeivero contra predicta facientes sic puniuntur vt xp̃iani ab illorum cõmunione ꝛ consortio seu commercio tandiu separentur sub pena excommunicatiõis donec illi emendauerit et satisfecerint: extra eo. ꝛ ſ iudeos. ꝛ possent etiã per ecclesiam verberari vel alio modo corporaliter multctari de ꝓcepto episcopi vel principis. ar. xvij. q. iij. constituit. aut etiaz puniri alia pena. de sus. post miserabilez. Quod autem dicitur ecclesiam non iudicare de hiſ q̃ foris sunt. xxvij. q. j. sepe. dicit glo. eẽ verum quo ad spiritualem penam q; eos non excommunicat. secus quo ad corporalem. Unde ſ nimis conuersẽtur cum his qui ex eis sunt conuersi ad fidẽ vel eos peruertere nitũtur debent flagellari d. c. sepe. ſ aliquem ex suis fieri xp̃ianũ faciẽs aut alios genere furoris intemperant. puniuntur igne. C. de iude. l. iudeis. ꝛ similiter ſ xp̃m blasfemauerint ſm leges vt dicit ho. debent decapitari: vnde principes seculares iudeos q̃ blasfemãtes punire debẽt grauiꝭ pena pecuniaria vel etiaz grauiori: extra eo. in nonnullis. Et secundũ. d. ho. ad hoc ſaz lot horingie lz iudei delinquẽs nihil habeat preter usuras. nihilominus puniri potest pena pecuniaria: ne ex sua iniquitate commodum reporter: maiorẽ q̃ quicunq; alius usurarius in simili casu quanto pecunia que auferetur ab illo minus pertinet ad illum: ꝛ in sup addi potest alia pena. ne sufficere videat ad penam. q; pecuniam debitam alĩ debeat possidere. pecunia tamen ablata ab eo nomine pene retineri non potest a domino seu officialibus punientibus: sed de ea fieri debet vt infra. ẋ. vij. dicetur. hoc tamen dictum. o. Tho. procedit quo ad usuras incertas: non autez quo ad certas. nisi quatenus presupponeretur de voluntate spoliati.

¶ Sexto queritur quid prohibentur facere xp̃iani contra iudeos: ꝛ dico multa. 6. q.

¶ Primo enim non debent eos ad fidem cogere violenter extra eo. sicut. de quo dicit vt supra baptismus. iij. ẋ. vj. Pecunia tamen et alĩs blandimentis ipsos ꝛ alios infideles ad licere possumus ad fidem ſm glo. io. in. c. 1. dist. homo. xxiij. q. iij. que allegat. c. quod autez. xxiij. q. vij. ꝛ. c. qui sincera. xlv. dist. similiter sub tali conditione potest xp̃ianus aliquam ducere in vxorẽ. vt vt fiat xp̃iana. vij. q. j. cauagitur de conuersione alicuius ad fidem: et sic non obstat. j. q. iij. ꝛ pio. hec ibi: sed aduertẽte q; in spiritualibus licite fit pactũ de spirituali pro alio spirituali reddẽdo. puta ẽ matrimonio pro conuersione. sed non de temporali reddendo pro spirituali: quia sicuti illud vendere ita ꝛ emere non licet. Et de hoc i suo simili dicit. o. Tho. in. ij. quol. ar. xxiij. ad. xvij. q; illicitum est ad religionem inducere q̃ tẽporalia cũ pacto: sec⁹ sine pacto. j. q. iij. ẋ pio ꝛ sic illuester dona p̃misit volentibus baptizari. vt in. d. c. ẋ pio. no. Vide infra ſmos nia. ẋ. vij. par. tertia.

¶ Secundo non debent eos offendere in persona vel i bonis. sine iudicio terrene potestatis. d. c. sicut. 2

¶ Tertio non debent eos impedire obseruare consuetudines suas in suis festiuitatibus modo nihil faciãt in opprobrium xp̃ianorum 45. di. qui sincera. ꝛ. d. c. sicut. ꝛ C. de iude. l. iudeis. Pro quo sciendum est ex. 22. q. 10. ar. xj. q; humanum regimen debet imitari diuinuz a quo deriuatur: quod permittit aliqua mala in vniuerso que posset phibere: ne sub latis eis maiora tollãtur bona. aut mala maiora sequantur: sic tolerantur ritus infidelium in quibus peccant. Ex hoc autem q; in dei ritus suos obseruant in quibus aliquando veritas fidei figurabatur. hoc sequitur bonum q; fidei nostre testimonium habem⁹ ab hostibus. ideoq; tolerantur: vt dist. 45. infidelium ritus. quia nihil vtilitatis aut veritatis asserunt non sunt aliquatenus tolerãdalum vel dissidium vel impedimentum salutis eorum: qui tolerati paulatim conuertuntur. 3

¶ Quarto non debent ab eis exigi coacta seruitia que facere non consueuerũt. d. c. sicut. de quo. ẋ. baptismus. iij. ẋ. vj. 4

Summa

Siluestri

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 ¶Quinto non debent effodi eorū sepulchra vel corpora humana obtentu pecunie: nec eorum emunt eria quisq; mutilare aut invadere d.c. sicut. & cōtrafacientes christiani si sunt clerici priuari debent officio et beneficio: si
6 laici excommunicandi. vt in. d.c. sicut.
¶Sexto nō debēt sabbatis suis ad iudiciū trahi. C. de iude. l. die sabbati. & d.c. sicut.
¶Septimo non debent impediri sua prout melius poterūt vendere. sicut nec xpiani. C.
8 eo. l. nemo.
¶Octauo non sunt spoliādi bonis iuste que sūt si conuertātur ad fidem: nec debita successione: & si ablata fuerint precipitur potestatibus locorum sub pena excommunicationis: q faciant ea restitui extra eo. iudei. el secundo. Ex quo infert panormitanus q nō perdunt agnationem suam. vnde succedere debent: suis attinentibus. & multominus bona legitime questa: cuius contrarium existimant vulgares quod erroneum est.
9 ¶Nono non sunt prohibendi ad fidem converti & suscipere baptismū etiā si serui sunt xpianorum. ar. c. due sunt. xvi. q. ij. remanent tamen serui si prius erant serui alicuius ciuis christiani cum seruitus sit approbata iure diuino ciuili & canonico. duodecima questione secunda & si quos. dulcius tamē tractandi sūt q̄ alij serui qui non sunt xpiani. ar. de maio. et obe. per tuas.

7.q. ¶Septimo queritur vtrum domini exactionem facere possint in iudeos: et dicit sanctus Thomas in epistola ad ducissā brabantie. q̄ licet sicut iura dicūt iudei merito sue culpe sint addicti seruituti. & sic domini res eorum possint accipere tanq̄ suas: ita tamen quod vite necessaria nō subtrahantur: quia tamen oportet nos ambulare honeste ad eos qui foris sunt ne nomen domini blasphemetur hoc videtur obseruandum vt in exactionibus quas facere non consueuerunt non pregrauentur: ad consuetas autem cogi possunt.
Cum tamen mihil habent preter vsuras. vt idem ibidem dicit cum non possint ipsi iudei talia licite retinere. ipse quenter nec domini recipientes collectas a talibus possunt talia retinere licite. nisi forte essent talia que ab ipsis dominis vel eorum antecessoribus iudei extorsissent: extorta autem ab aliqs illis debent restituere quibus iudei tenebantur si inueniuntur alioquin in pios vsus secundum consilium diocesani vel aliorum proborum. vel in communem vtilitatem terre si necesse est eroganda sunt. Nec esset illicitū si nouiter domini exigerēt talia a iudeis. seruatis tū suorū predecessorum consuetudine, hac intentione vt impios vsus expendant. Hec ex illo. Ex quibus patet q̄ bona incerta vsurariorū iudeorū: licet sint per diocesanū dispensanda quando ad aliū non deuenerūt. vt infra restitutio. viij. §. v. secus vbi deuenerunt ad manus dominorū. Pro predictis tamen vt sciatur quid: liceat principi: & si forte non semper expediat nota q̄ iudei cū serui sint per dominū suū vendi possunt. ar. C. si ser. expor. vene. l. j. & ij. propter quam rationem tenet archi. q̄ eis potest auferre bona eorū cū ea non habeant nisi vt peculium: & alle. c. iudei. el. ij. eo. ti. vbi statuitur q̄ si conuertātur non auferantur eis bona: & consequenter si non conuertatur possunt auferr a contrario sensu: ameli⁹ facit. c. sicut iudei. eo. n. vbi p hibentur eorū bona auferri sine iudicio terrene potestatis: et p̄ hoc princeps potest.
¶Octauo queritur vtrum recipi & retineri possint dona & mercedes quas iudei tribuunt p labore: & dicti ff. q̄ de his q̄ habēt iudeiq̄ alio modū q̄ per vsuras & rapinas. puta ex artificio. non est dubiū q̄ sic: si autē nihil habent preter vsuras. tūc si recipiens certat de suo damno vitādo nō peccat: sicut q̄ dānificatus est a fure vel raptore puta q̄ incendiū nō peccaret si acciperet ab eo dānum suū Ita ipse fur aut raptor nihil haberet. nisi questum furto vel rapina: dūmodo non recipiat p dāno suo in spē res ipsas alienas. Dona aūt & elemosine accipiende non sunt ab vsurariis. q̄s per hoc efficerentur non soluendo nisi ea intentione vt restituantur creditoribus eorū. & idē dic quodcūq̄ alio titulo oneroso vel lucrativo bona hmōi acceperint: si vero sunt soluendo non obstante tali acceptatione dic vt infra restitutio. ij. §. vij. Utrū aūt eis vendi possint illa quibus illicite vtuntur ad ritum suum. vide. ti. infidelitas. §. iij.

¶De iudice in se.
Iudex dicit⁹ ē q̄si ius dicēs populo. siue q̄ iure discepter. i. iuste iudicet. de xbo. sig. forus. §. i ol. vñ iudex ē io q̄si iure pōt iustum cuiq̄ decernere & reddere. ar. d.c. fori⁹.
¶Primo vero queritur quotuplex sit iudex: 1.q.
et dico q. o. Thomas. 22. q. 97. ar. 10. tāngit tria iudicum genera ad quos omnes reducuntur: tenendo istam conclusionem. q̄ nullus potest iudicare nisi subditum ordinarie. vel ex cōmissione superioris. vel propria sponte: quibus suppositis sic distinguo. Nam iudicum quidam est ordinarius. quidam extraordinarius. Ordinarius quis sit. Jo. and. secundum Innocentium & hostien. multa notat. in. c. cū ab ecclesiarū. de off. or.

et breuiter dico quod archie. post innoc. videtur diffinire vt sit is qui est ab vniuersitate vel collegio electus & per superiorē cōfirmatus vniuersitati aut collegio prefectus: ab eo qui habet administrationem cum iurisdictione: vnde secundus inno. ordinarius dicitur qui est ab vniuersitate electus & per superiorem confirmatus. vt in auf. defen. ciui. §. interim vnde & rector cuiuslibet vniuersitatis est ordinarius: & qui eligitur ab his qui sunt alicuius professiōis negotiatiōis vel artis. vt sunt pistores cerdones physici canoniste & similes. Alij vero diffinunt vtsit is qui habet vniuersitatem causarum vt. j. hereticus. sc̄do. Extraordinarius vero iudex. est is qui non ptinet alicui vniuersitati vel collegio: & est duplex quidam scilicet habens iurisdictionē ex partium voluntate vt arbiter de quo supra in loco suo: quidam vero ex commissione superioris vt delegatus ad certam causam & subdelegatus. Sūt tamen & alie iudicum differentie sed ad predictas reducuntur. Quidam enim dicuntur pedanei. quorum officiū est de minutis & infimis causis cognoscere: et inutilibus autvilibus: licet sint ordinarij. Maiores autem causas tenētur maioribus referre cum ipsi per se terminare nō possint. C. de peda. iudi. l. ij. Quidam etiam olim dicebantur cartularij qui erant ab imperatore priuilegiati. vt coram eis possent litigare quivellent. Iz ipsi ad hoc aliquez cogere nō possent.

2 ¶Secundo querit quis & cuius possit esse iu-
1.dict. dex laicus: et dico multa. ¶Primū. Judex ecc̄
potest omnis qui nō prohibetur. ar. cū apud de spō. & l. mutuo. ff. de procu. prohibetur autez surdus. mutus. perpetuo furiosus. impubes. femina. seruus. excommunicatus. cōtumax. infamis. reus inimicus actoris. vel alia causa suspectus. & imperitus seu illiteratus de quibus diffuse non prosequor causa breuitatis
2 ¶Secundum. Laicus potest constituere suū iudicem omnem qui alias iurisdictionem precessit et non alium. C. de iurisdictione omn. iudi. lege. j. & l. priuatorum & intelligitur velle & consentire quando scit eum non esse suum iudicem & tñ litigat sub eo. ff. de iudi. l. secunda quod secundum glo. in capitu. si diligenti. de foro competen. limita verum in causa ciuili secus in criminali: de quo vide Panormita. ibi. Si autem is cui vult se subijcere non habet iurisdictionem in actu non potest. ar. de foro competen. significasti. & in cap. si diligēti Clerici vero non possunt in non suum iudicē consentire etiam pro bonis temporalibus: ni si sit persona ecclesiastica & de consensu episcopi sui. de foro compe. significasti: & ibi Panormita. in capitu. si diligenti. Nam secularis iudex nullam potest in eo habere iurisdictionem: neq̄ in criminalibus. C. de episcopis et clericis. auf. statuimus & de foro competen. secularis libr. vj. ¶Tertium. Clericus huic privilegio renūciare non potest: & si renūciat 3
respōdendo coram iudice seculari: si causa est ciuilis cadit a causa sua: in criminalibus autem sūi locum amittit: de foro competen. si diligenti: & si non habent locum siue dignitatez potest alias extraordinarie puniri. Si autez iudex laicus indicat de clerico priuari debet officio iudicandi si eum vocat ad iudicium suum sc̄da. q. j. molita: nec sententia valebit. de iudi. ar si clericus sed & is qui recit cum vocare. debet amittere causam per sententiam tamen: & debet excōmunicari. d. capi. molita quam penam secundum hostien. patietur ex sola vocatione ex quo clericus tractus est: iudex autem non nisi iudicauerit. vel forte citra litis contestationem locus est penitētie: & vterq̄ peccat mortaliter & similiter clericus respondēdo. nisi esset in minoribus. & vellet deferre clericatū. ¶Quartum. Fallit quod di 4
ctum est. primo in causa reconuentionis ciuilis. q. si clericus conuenit laicum coram iudice laico. & ille reconuenerit clericum ciuiliter & ferat⁹ sententia contra clericum tenet: q̄ factus est suus iudex per reconuentionem. de mat. pen. capi. primo & secūdo. & ij. q. vij. cum ius agendo. Criminaliter vero laicus coram laico sicut non potest clericum conuenire ita nec reconuenire. ij. q. ij. neganda. Fallit sc̄do quando clericus est traditus curie seculari. Et tertio quando interuenit ep̄alis auctoritas: q̄ tūc posset iudex laic⁹ iudicare clericū in causa tgali mere alias nō: vt l. c. ij. de iudi. Et idē si interuenit auctoritas abbatis quo ad monachū in exemptis. q̄ hz quasi iurisdictionem ep̄alem. Vide panor. de iudi. ar si clerici. Glo. aūt summaria. que ponit. ij. q. j. in prin. ponit duos alios. f. in causa feudi & si sit incorrigibilis. di. xvij. nec licuit ¶Quintū. 5
Cū clericus capitus ꝓpter malefic̄iū a iudice laico. petit se remitti ad curiā ecclesiasticā: vel iudex ecclesiasticus illū petit: dico. q̄ ad quez spectet cognitio patebit. §. vj. pticula tertia. modus aūt p̄cedendi est q̄ si notorium est q̄ restitui absq̄ aliqua cognitione. Si autem fama publica de hoc est. vel ipse pro clerico cōmuniter habetur vel primo non se gerebat habitu clericali. debet etiam reddi inconti-
nenti. sed cū cause cognitiōe de clericatu tra
tñ q̄ ꝓbādi necessitate nō ipse sed aduersari⁹

Universidad de Deusto
Biblioteca

constringatur. Si veroante deprehensionē
pō laico publice se gerebat.ꝛ pro tali cōmu-
niter habebatur:etiam si tēpore deprehen-
sionis erat in habitu clericali:nō ē restituen
dus quousq; fidem fecerit de clericatu.sed
tamen,interim quiescet processus iudicialis
de sententia excommunica.si iudex .libro.vj.
6 ¶Sextum si clericus post delictum puta ho
micidium efficiatur clericus ꝛ allegat clerica
tum ne puniatur a iudice laico.di.in.l.itē vul
pianus.ff.de excusa.tuto.vt refert bar.in.l.f.
ff.de pe.determinauit.q; si se clericū fecit in
fraudem non prodest illi dicta allegatio.l.si
maritus.H.f.ff.de adul.ꝛ l.hoc accusare.H.
hoc beneficio:si vero certum est hoc eum fe-
cisse sine fraude,p̄dest allegatio.d.H.hoc be-
neficio:si vero est dubium.tunc si erat accusa
tus vel infamatus de crimine.p̄sumit hoc
fecisse in fraudem:ꝛ concordat guido de su.et
spec.in titu.de reo,Sed Barto.dicit totam
istam determinationē loqui ante incohatio
nem processus contra eū:si vero fuisset inco-
hatus vel sententia lata ꝛ post efficiatur cle-
ricus.videtur tex.cū glo.q; ista allegatio nō
prosit.l.si quis postea.ff.de iudi.ꝛ l.cum que
dam.ff.de iur.om.iudi.quod io.an.in.c.f.de
obli.ad ratio.dicit verum quantū ad exequ
tionem faciendam in rebus q; autem perso-
na capi possit vel in carceribus detineri aut
decapitari fieri nō potest.cum persona cleri-
ci sit exēpta a manu iudicis secularis:ꝛ idez
concludit bar.dicens q; eum punire non po-
test iudex secularis nisi prius degradet.¶Et
quod de clerico dicit die de omni professo sic
q; fiat religiosus qz mortuus est mundo vt.l.
deo nobis.C.de epi.co.ꝛ cleri.Predicta autē
non sunt vera si professionem faceret in carce-
ribus vt ibidem no.iohan.an.nec si mutaret
habitum ꝛ efficeretur beghinus.aut miles
gaudens postq̄ quod habeat priuilegium vt
sit exēptus a curia seculari.qz illa regula nō
facit eum clericum aut religiosum:ꝛ idē gul.
7 de laude.¶Septimū.Si delegatus pape in
sua delegatione delinquat an coram ordina-
rio loci conueniri possit in aut.qua.in prouin
cia.C.vbi de crimi.agi oportet.legiste tracta
uerunt:ꝛ iohan.an.in capitu.ff.de rescrip.et
panor. ibidem secundum quem est conclusio
quod si delinquit in procedendo cum solū cō
tra papam delinquat non parendo eius mā
datis per alium inferiorem puniri non potest
immo secundum panormi.in capitu.prude
ntiam.de offi.deleg.non potest eum cogere ad
exequendum:si vero delinquit peruerse agen
do punirī potest per ordinarium loci:quia nō
conuenitur vt delegatus.sed vt criminosus
Quod io.an.an.videtur limitare quādo per
hoc non impediretur procedere in causa sibi
delegata:quia dicit se nō credere.quod pen
dente causa coram eo conueniri possit coram
ordinario.saltem vbi impediretur procedē-
re in causa sibi delegata quia respectu eius
dumtaxat est maior omni ordinario. vt in ca 8
pitu.studuisti.de offi.delega.¶Octauū.Lai
cus laicum sub papa in re ciuili conuenire
non potest secundum glo.xj.q.j.in summa:et
Panor.in.c.licet ex suscepto.de fo.competē.
Fallit in.xvj.casibus.Primo ratione consue
tudinis.de fo.compe.si clericus.Secūdo in
terris subiectis ecclesie quo ad temporalem
iurisdictionem:vt ibi not.Tertio quando cau
sa super qua additur spectat ad ecclesiasti-
cum de iure.de ex.cog.tuam.ꝛ de fo.compe.
cum sit generale.Quarto;quādo vacat impe
rium ꝛ aditūr papa in causa spectante ad
imperatorem:vt in.d.c.licet.Quinto data ne
gligentia principis in iustitia ministrāda.d.
c.licet.ꝛ d.c.cū sit.Sexto quando impetrat a
persona miserabili ꝛ oppressa:vt in .c.ex par
te.d.de fo.com.Septimo quando iudex secu
laris non habens superiorez in prouincia.si
legatur suspectus:aut non vult iusticiam fa
cere:vt no.in aut.vt differen.iudi.H.f.ꝛ sexto.
Octauo in causa reconuentionis.iij.q.viij.
H.cuius in agendo.Nono secundum hostiē.
in causis mortuarium a defunctis relicto
rum aut.de ecclesia ti.H.si autem.10.quando
secularis iudex inuocat auxilium ecclesie.xx
iij.q.v.administratores p̄m inno.puta quia
subditi sibi nō obediunt.Undecimo ratione
administrationis assumpte a laicis;qō intel
lige vt no.in.c.iudicatum.89.di.Undecio.si
ecclie;seruiyl'hoies seruientes ecclesie a lai
cis collecterentur.xij.q.q.ecclesiarum seruos
et in aut.item nulla cōtas.C.de epis.et cle.
Decimoterrio.quando in prouincia nō est iu-
dex aut supior laicor;qz tunc adiri pōt epūs.
vt est casus in aut.vt diffe.iudi.H.si vero con
tigerit.Decimoquarto.qñ aliquid est ambi-
guum.vt difficile inter iudices variatur;qui
fi.sunt leg.per venerabilē.Decimoquinto qñ
agit per viā denūciationis euangelice de iu
di.nouit.Decimosexto qñ cā profana est āne
xa cū cā spectante principali;r ad ecclesiam:
cuius exemplū ponit glo.de dote. in.c.de pru
dentia.de do.post dinot.resti.ꝛ hoc qñ nō agi
tur principaliter de dote:sz cōsequētia.¶Ir
ca predicta aūt vide panor.in.d.c.iz ꝛ adde
q; predicta sunt vera loquēdo iuridice:de ple
tudine autē potestatis sub papa versari pōt
omnis causa a quocūq; cū sit olim iudex ha
bens in sua voluntate omnia iura humana.

5.q. ¶Tertio queritur quis ꝛ cuius possit esse iu-
1.dict. dex ecclesiasticus: et dico multa. ℣Primum.
Persona ecclesiastica potest esse iudex ꝛ cau-
sas ventilare ꝛ iudicare inter subditos in qui
bus habet iurisdictionem presertim clericos
q.q.f.c.ij.ꝛ.c.experientie.de fo.cō.per totum.
2 ℣Secundum. Omnis xpianus ratione spiri-
tualitatis:puta qz causa est spiritualis.ꝛ ra-
tione peccati efficit de foro ecclesie.de iudi.c.
ij.ꝛ.c.nouit.Unde si iudex laicus negligit de
subditis iusticiam facere ecclesiasticus iudex
potest illū compellere ad iusticiam tenendaz
ꝛ supplere defectum ei⁹ cognoscēdo de causa
ꝛ sic de subditis ei⁹ iudicare.de fo.cō.ex trās-
missa.23.q.5.administratores.Glo.etiā sum.
xj.q.j.vltra casum negligentie ponit alios:vt
si iudex ecclesiasticus cōueniat laicum super
rebus spiritualib⁹.de iudi.c.ij ꝛ.iij.vel si ru-
stici ecclesie conueniantur 89.di.iudicarū:de
ap.si duobus:vel si quis rapuerit reo ecclesie
adde vel clericoū: vel port⁹ ex consuetudine
p̄ de iure conuenit sub clerico:de fo.cō. cum
sit:ꝛ.c.si clericus:vel si iudex secularis fuerit
suspectus vel habeatur grela cōtra ipsum in
aut.vt diff.in.colla.ix.H.f.ꝛ ij.ꝛ pe.Nō tñ cō
trario,ppter negligētiā iudicis ecclīastici pōt
cōueniri coram laico.de iudi.qualiter in fi.
3 Tertium.Qñauis iudex ecclesiasticus dire
cte iudicare non possit de infidelibus p̄m ray.
qz forte sunt.f.aliquas religiōis regulas im-
ponendo:indirecte tamen iudicat subtrahen
do xpianos ab eorum communione: vt patet
de iudeis precipue si attemptaret subuertere
xpianos:aut xpm blasfemare vt.d.iudeus.f.
H.ꝛ breuiter iudicat in omnibus ptinentibus
ad fidei defensionem:ac etiam delictorum cor
rectionem:quo ad infideles.seu temporali iu
risdictione subiectos. ar.C.de in.de.l.iudei ro
mano.
4-q ¶Quarto querit qualis debeat esse iudex p̄
-tum ad intellectū siue scientiaz:ꝛ dico p̄m ber.
de rescrip.scisciatus q; debet ita esse peritus
vt quererē non habeat ab alijs quicquid euz
loqui oporteat.de consan.ꝛ affi.ex litteris:z in
aut.de iudi.in prin.col.6.sed ꝛ si sit illiterat⁹
habeat tamen consuetudinem ꝛ peritiam iu-
dicandi potest ei causa committi.C.de iurisf.
om.iudi.l.certi iurisf.sed iudex maxime eccle-
siasticꝰ esse nō potest nisi sit peritus saltē me
diocris iuris scientia vt no.d.10.c.j.ꝛ de elec.
cum nobis olim.Et hoc videtur velle glo.in
in.c.scisciatus de rescrip.ex qua infert ibi pa
nor.q; contra iudicem delegatum potest exci
pi.q; iudex esse non possit;quia est illiteratus
ꝛ non habet peritiam iudicandi:secus si eam
haberet ex consuetudine licet esset illiteratus
vt est tex. in.d.l.certi iuris:ꝛ hoc secundum
mentem eius locum habet indistincte in iu-
dice seculari ꝛ ecclesiastico. Non tamen opor
tet iudicem esse peritissimum:cum ex defectu
scientie concedatur illi assumere posse assesso-
rem expensis partium: de rescrip. statutum
-H.assessorem.li.vj.Et hec nota quia faciunt
ad casum cuz a sede apostolica cause religio
sis committuntur non habentibus theori-
cam vel practicam indicandi;quia cōtra eos
potest excipi q; iudices esse non possint nisi sit
data certa persona.
¶Quinto queritur quomodo intelligi de 5
beat iudicis mandatum vel commissio:z dico
multa. ℣Primum. Si dicatur iudices simpli 1.dict.
citer ꝛ pure:dico per hoc non remoueri ordi-
nem iuris.sed tantum pernitiosam subtilita-
tem:quia predicta verba important cursum p
prio significato idez q; sine plica ꝛ malitia:ad
quod glo.in cle.sepe.de verbo.sgni.inverbo.
simpliciter.ꝛ iudicarius ordo non est inuen-
tus ad inuoluendū de iudi.delicti;sīq; ideoq;
non removebitur secundum panor. ibi. ℣Se 2
cundum. Si dicatur procedas sine iuris solē-
nitate secundum panor.in d.c.dilecti.censē
tur sublata solennitas iuris ciuilis ꝛ canonī-
ci:sed nō diuini ꝛ iurisgentium:ideoq; duo te-
stes sufficerent licet forte plures requirerenk:
ꝛ similiter si essent infames:quia infamia est
de iure positiuo:de simo.q; tuas:nō tamen re-
cipiuntur non citata parte: qz c tatio est spe-
cies defensionis que est de iure gentiū:nec po
test tolliyr in cle.pastoralis.de re.iudi.poterit
autē eos recipere sine iuramento ꝛ diebus;fe
riatis in honorem dei:cum hec solennitas in-
ducta sit iure ciuili p̄m bar.in.l.filius fami.ff.
de dona.ꝛ similiter eos poterit recipere etiam
si sint persone iure reprobate puta relegatey'
infames.ff.de testa.l.cum lege. ℣Tertium. 3
Si dicatur iudices vt volueris secundum pa
nor.ibi intelligitur solum dolus exclusuo.ar.
rius tollere non potest sine causa:sicut nec cō
mittens:qz nemo plus iuris in alium trāsfert
pter quod dicit bar.i extrauā.ad reprimēdā
qz ille cui committitur vt faciat quod vult.
gulas iuris ciuilis remanet tamen ligatus re
equitatis quod idem est:vt in dicta clemen.
regulas excessit iuris naturalis.℣Quartum 4
Si dicatur iudices secundum veritatem et
equitatem:secundum panor.in capitulo litte
ras de iur.cal.seruari debent solennitates et

Universidad de Deusto
Biblioteca

rigorose iuris posstitui:sed melius dicit do.an. q ad rigorosas non tenetur. Verbum autem hoc bona equitate omissis solennitatibus iuris non intelligitur quasi non debeat haberi respectus ad civilia iura. quia est contra legem bona fides.ff.depo.sed quasi nō debeat haberi ad illa iura que ponunt quasdam solennitates vel subtilitates negocij veritatem non tangentes que vocantur apices iuris secundum bar.in.l.si fideiussor.ff.manda.negotium vero principale per iura debet decidi.

5 ¶Quintum. Si dicatur iudices vt tibi videbitur secundum panor.in.ca.f.de iudi.iudicare debet iudicio intellectus cui congruit hoc verbum videbitur: & ita no.bar.in.l.quid tamen .ff.arbiter.ff.de arbi. Et idem cum dicitur relinquo arbitrio vel iudicio aut prudentie me quia tunc denotatur arbitrium boni viri ratiōe regulari. sic cū dicit vt visū fuerit vel tibi, videbitur:vt no.panor.in.c.f.de seque.pos. Et sic militer p hec verba si existimaueris.si arbitratus fueris.si tibi placuerit imporiat arbitriū predictum & non propria & nuda voluntas:vt ꝓbat in.l.fideicommissa.§.cūm.ff.de lega.iij. & in.l.thais.§. sororem.ff.de fideicom. liber.

Vide textum cuz glos.in capitulo.f.de cor. vicia.& per bartolum in extrauagāti ad reprimendam.& panor.in capitulo.f.de consti. Ubi tenet sequi omnes regulas iuris civilis secūdūz bar.in.d.extrauag.alle.l.f.ff.de arbi. Et breviter omnia verba exceptis istis.volo libz arbitriū plenum vel liberū.vt ibino.bar. imꝑportant arbitriū boni viri.

6 ¶Sextum. Si dicat sine strepitu & figura iudicij:quomodo sit intelligenduz & quomodo omnia esse possint omnia q non sunt de iure gentiū vel naturali: vide diffuse in cle.sepe.de verbo.signi.

7 ¶Septimum verbum summarie intelligendum est breviter ita q tota substantia negocij comprehēdatur nec de substantialibus ꝛc q omittatur: vnde libellus eque formatur sicut si procedatur ordinarie.& lis contestatur & datur diffinitiua sententia. Verbum autem de facto intelligitur manu regia.l.q.in prin. ff. de oti.in.& sic committitur omnia iuris solēnitas sed alterius iura nullo modo leduntur contra naturalem equitatem. Verbum etiaz postpositis rmulis & apicibus iuris secundū mentem archie.ius commune non tollit. sed solū ea que non sunt de substantia ordinis iudiciarij: sine quibus in foro contēcioso procedi non potest. Verbū ēt de plano exponit pau.in cle.dispendiosam.de iudi.idest sine strepitu iudiciorum:de quibus omnibus vide archie.iij. parte.titulo.9.c.15.

¶Octauū. Predicta notāda sunt.ex q̄bus ptz 8
multa q decisio q̄stionū. Nā si dicat aliqui imꝑpone penitentiā vt ibi visum fuerit non datur libera potestas nec ad suam voluntatem potest imponere:sed denotat arbitriū boni viri: vt no.glo.in.c.ij.de cor. vitia.& panor.in.c.ſignificauit. de pe.& re. Et idem a fortiori si dicat rel:quo tue prudentie vel discretioni. Si etiam mercator pactus est cū factore se datu rū solum illud salarium quod sibi videbit si ne partz sue multum lucrekdare tenebik ad arbitriū boni viri honestum secūdū q alij factores habere consueuerūt:& non pro sua voluntate:& facit.l.q si nolit.§. quasi dna .ff.de edil.edic. Si tamē addita fuissent aliqua verba restrictiua dicti illius ad nudam voluntatem.vt si dixisset nolo tibi dare aliq̄d certi: nec tm̄ aut quātū sed solū vt mihi videbik.nec volo alleges consuetudines vel hmōi q que intelligeretur se velle stare in nuda voluntate secus esset:nec teneretk de necessitate.& si de equitate q̄ scienti & volenti nō fit iniuria nec dolus. Si etiā religiosi habeāt ex legibus suis q̄ prelatus possit in ordinis rigore dispensare vt sibi videbik:requiritur arbitriū boni viri.i. non voluntas simpliciter sed ratione regulata. Et idem si compromittatur in arbitros vt eis vt debitur & huiusmodi. 6.q.

¶Sexto queritur de quibus possit vel non possit iudex secularis aut ecclesiasticus iudicare:& dico multa. 1.dict.

¶Primum. Judex secularis iudicare potest de his que sunt peccata vt de vsura furtis et huiusmodi secundum panormitanum in capitulo cuz sit generale.de for.compe. dummodo non dispuretur vtrum sit peccatum principaliter:vt patet.ff.&.C. de condi.inde. per totum:& hec est cōmunis opinio & vera quia coram eo potest obiici de iuramento si non veritur dubium de eius validitate.vt in.c.rex debet.23.questione quinta. Si vero dubitatur vtrum sit vsura vel ne peccatum vel ne:iudicare non potest sed ad ecclesiam est recurrendum.quasi sint le.per venerabilē:& in cle. vnica.de vsur. Fallit hoc in crimine hereseos de q nullo mō nisi exequēdo se intromittere potest. Fallit etiam secundum glo.in.d.c. cum sit generale.in multis alijs casibus:sed dico cū panor. nullum alium esse.nisi in dubio vt dictuz est: de quo vide glo.3 2.q.v.ꝑpana religio:et ibi p archi.& .C. crimen.§.f.

¶Secundum. Prelatus vel iudex ecclesiasticus habens temporalem iurisdictionem secundum raymun.debet constituere iudicē secularez q audiat cās sanguinis:qz.f.de his se intromittere nō pōt:iz possit mandare vt fiat 2

iusticia etiā in speciali sup aliquo maleficio puta homicidio:& interrogatus quid agendū respondere possit:cōsulendus esse peritos sine irregularitate:ne cle. vel mo.ꝑ olī.vj. Ex quibus ꝑz q̄ potest iudex secularis compellere ad restitutionem vsurarū. ¶Tertium in casu 3
de quo.§.§. particula.v. qñ.f.clericus pro maleficio tenek a iudice laico & allegak q est clericus & petik remitti ad curiam ecclesiasticā:ad iudicē ecclesiasticum spectat cognoscere qz de re agik spirituali: sine ecclesiastica sed vocari debet iudex secularis aut alius cuius interest.de sen.ex.si iudex.li.vj.

7.q. ¶Septimo querik in genere quid iudex possit aut debeat circa iudicandos:& dico multa.

1.dict. ¶Primum. Malus iudex aut prelatꝰ secūdū alex.in tertio subditos iudicando mortaliter peccat:de quo dic vt.§. correctio.f.§.xvj.

2 ¶Secundum. Ordinarie aūt procedendo sine accusatore iudicare nō potest:de accusa.si legitimꝰ:extraordinarie aūt pōt:vt in iquisitione & denunciatione:vt.§. patuit suis locis:infamia habēte locum accusatorie:de accu.cudentia. ¶Tertium. Non potest etiam iudi- 3
cincte partes cogere ad compositionem. Nā ad pacem quidem & potest & debet partes reducere & compellere tam secularis q̄ ecclesiasticus iudex respectu subditorum suorum secundum panor.in rubr.de treu.& pa. 90.di. si quis. capitulo contristatus & capitulo placuit.quod etiam tenet bar.in.l.congruit.ff.de offi.presidio. In causa vero civili non potest ad compositionem inducere etiam princeps ex potestate ordinaria.l.f.ff.de no. ope nun. limita nisi lis sit longa & intricata:quia iudex potest partes ad concordiam compellere:vt dicitur esse ter. in capitulo placuit.90.di.& ita videtur limitare panormitanus in.c.fina.de transac.dicens q hoc iudex potest si iura ptium sunt ignota:si vero iam sunt clara .vt quia conclusiz est in causa.& sic iudici liquet ꝑ qua parte debeat ferre sentētiā. Fm io.an. nisi alique circunstantie suadeant abstinere debet ab hi compositione:qz de iure vnius alteri tradere non debet sine causa. Ex circūstantijs aūt posset hoc facere:& ceterio paribus magis dz suadere actori vincēti: q̄ reo absoluendo:qz sententia ferenda pro actore est mandanda exequutioni.et in executionis actu fieri posset litigiū longū q̄ ratio cessat ex parte rei:z & ex parte eiꝰ posset subesse cā: vt qz actor & pecuniosꝰ & potens appellare.

4 ¶Quartum. Potest & & tenetur compellere: potētiores.ne cōtumelijs afficiant viliores.l. illicitas.§.ne potētiores.ff. de.off.pſi.

5 ¶Quintū. Pōt & ac tenetur compellere adversarium ad prestandū cautionem.de non offendendo actorem vel suos:qñ talis verisimiliter timeno imploratꝰ eius officium.vt in d.§.ne potētiores.vbi per bart.& est ter.l.l. denunciamus.C. de his qui ad ecc.confu. et ibi per.cynum:& facit text.in.c.de benedicto. 32.q.j.vbi.c.litteras in fi.de resti.ſpo.

¶Sextum. Potest etiam ac tenetur ex neces- 6
sitate officij purgare prouincā malis hominibus.& text.est in.l.iij.& .l.congruit.ff.de offi. presi.propter quod dicit bal.in.l.gallus.ff.de liber.& postu.& rapha.zinno.q̄ licet statutū civitatis dicat q̄ potest punire.li potest importat necessitatem.d.l.gallus.in principio. vnde si non facit tenetur de negligentia. Fa cit qđ no.bal.& ange.in.l.mancipia.C. de ser. fugiti. Debet ergo inquirere delicta. aliter tenebitur in sindicatu quod limita si habet merū imperium.l.imperiū.& qđ ibi no. bar. & in.l.uberecauere.ff.de in.om.iu.& in.l.j.ff. de off.eius.cui man.est.in. ¶Septimū. Tene- 7
tur iudex secularis brachium prestare ecclesiastico cōtra subditum resistentē ei de facto secus si de iure:vt qz appellauit ad supiores et episcopꝰ dicit q̄ nō potest & petit brachiū seculare:& ita no.pan.in ca.f.de of.or.et idez in exemplo.qui allegat exemptionem quam episcopus non admittit.

¶Octauo queritur specialiter quid possit eir 8.q.
ca munera quantum ad se & suos officiales:
et dico multa. ¶Primū. Ea que a iudicibus 1.dict.
quocūq̄ titulo recip unt in genere tria sunt
quantū ex doc & iure colligitur.f.expēse:sala-
riū.& munera sive ſportule que sunt muñera
quoꝝ quātitas nō est lēge diffinita. vt in auf.
ghaliter.C.de epi.& cle. ¶Scōm. Scōm iura 2
civilia iudex ordinarius secularis petit ſportulas solum:nec aliud petere pōt.iij.q.iij.oferat:& ita ꝛz cū azo.sum.ang.cuius allegationes hoc nō ꝑbant:vbi melꝰ ꝛz ros.q̄ ordinarius secularis ſportulas nō petit nec accipit.cū hēat suas ꝓuisiones:sed si easnō haberet vel sufficiētes.est vera opinio prima:vele gatus ſo ſportulas petit:sed nō hz nisi duos aureos in princi. etiā si sit a principe & duos in fine.qñ causa excedit centū aureos. quos si nō excedit nihil habebit in auf.de iudi.§. cle. Expiunk esculent & poculēta.i. comestibilia & potabilia ex mera liberalitate oblata
idest sine petitione ēt interdicta si talia sunt
c.statutum.de rescrip.lib.vj.& ff. de off.presi.
bitur fm glo.in.d.c.statutum & pensata qualitate dantis & accipiētis scōm guiller. de si-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mo.r si questiones.Et ista esculēta r poculenta dicūt expensa moderata.di.18.de eulogijs q̄ ab olivis recipi possunt. Alia autem ofa ēt si sit vnus denarius prohibentur oēs iudices accipere.ff.de offi.pfi.l.plebiscitor.r.l.solent.ff. de offi.procon. no.glo.in.l.iij. C.de condi.obtur.can. facit.l.prima.C.de pe.iudi.etiā si recipiant vt expediant causam:aliter restituere tenentur talia munera ar.d.c.statuimus r.c. exigit.de cen.li. 6.immo si talis iudex sit delegatus ecclesiasticus non l.berak facta remissione a dante: nisi restituat et si restituere in fraudem vt sibi postea redonaretur.non valeret fm glo.in.d.c.statuimus:secus si restitueret sine fraude r ille liberaliter redonaret fm.d. glo.quod intellige finito iudicio. ℣ Tertium. 3
Judex ecclesiasticus siue ordinarius siue delegat⁹ fm panor.in.c.cum ab omni de vit.r ho. cle.sportulas recipere non potest:vt in.d.c.cuz ab oi:q̄ tz de delegato loquatur:tamē idem tenet ibi panor.r io.an.r ceteri de ordinario eadem immo potiori ratione:quia ideo est beneficiatus vt iusticiam reddat:r est glos. ad hoc in capi.non licet.xj.q.iij. Potest tamen fm guil.ordinarius habere q̄s dak apparitoribus r scriptorib⁹ scribētib⁹ acta cause.r huiusmodi:r cogenk ptes ad huiusmodi sportulas nisi litigātes sint paupes:r fm alex.d alenſis r huiusmodi inferiores officiales nō habētes reddit⁹ deputatos aliquid exigere possunt a litigātib⁹ fm cōsuetudinē terre.sed nō pvim aut immoderatā improbitatē:timor fm/ho.in sum.Et si habeant reddit⁹ deputatos possunt aliqs parū recipere sine vi r improbitate immoderata:assessor tñ habēs salariū hoc non potest aliter.restituere tenetur ar.d. c.cum ab omni. Esculentum tamen r poculentum recipi licite delegatus predicto modo.vt dicto capitulo statutum.r idem ē de ordinario.vt placet multis.qr ista non presumuntur dari ad corruptionem sed ad curialitatem:et idem puto de omnibus inferioribus:quantum ad ordinariuz tamen ray. videtur velle quod huiusmodi recipere quidē possit.non tamen a partibus propter suspitionem:quod verum est nisi propter circunstantias personarum vel temporum aut locorum hoc daret suspitionis materiam non aliter.Quantum etiam ad delegatum vult ibidem panormitanus quod si non sit sufficienter beneficiatus possit petere sportulas quod verū puto:si inde iacturam patik alicui⁹ honesti exercitij alis plz optimo p̄traria.
4 ℣ Quartum.Utrum consuetudo accipiendi sportulas excuset ordinarium vel delegatuz ecclesiasticum .car.in cle.statutum de elec. distinguit dicens .quod non si consuetudo ortā habuit ab exactione.si vero ab exactiōe ortum non habuit compelli possunt partes ad observandum laudabilem consuetudinem. de fmo.ad apostolicam:sed licet hec distinctio quantum ad primum membruz vera sit quia tunc est contra honestatem r mentem d.c.cum ab omni.r facit.c.ex multis.f.q.iij. quantum tamen ad secundum non est vera quia si non precedit exactio cum sit ex⁹ mera liberalitate donatum.non inducitur consuetudo.sed quelibet donatio habet effectū suū iuxta ea que no.in glo.r bart.in.l.cum de in rem verso.ff.de vsu.c.autem ad apostolicam loquitur quando aliquid fuit datum in pīa causam.quo casu videntur laici voluisse inducere consuetudinem.Et ideo dico cum io. an.r panor.r cōiter doc.q̄ non valet ista consuetudo.Et licet dicat ibi card. q̄ ista consuetudo excusat a mortali moderate recipiēn tem:q̄ habet pro se doctores famosos iuxta no.ff.de.re.iudi.l.cum prolatis.r de po.pte. capitu.vnico.lib.vj.tamen hoc non credo verum nec istuz a restitutione excusari nisi vbi non discerneret veriorem opinionem.

¶ Nono queritur quid iudex possit quantuz ad expensas suas r suorum:r dico multa. 9.q.
℣ Primum.Judex secularis delegatus principis vel ordinarij cum extra domicilium proficiscitur expensas moderatas:r equaliter a partibus exhibendas potest expetere.d icto capitu.statutum sicut r testis cum proficiscitur extra domicilium. quarta questio.tertio ℣.venturus.cum nemo suis sumptibus cogatur militare:r idem quidam tenent de ordinario seculari licet oppositū sit de ecclestico vt dicetur:quia prouisionem suam habet cum onere maiori. Si tamen litigantes sint paupes.r delegatus a sumptibus.vt dicto capitulo statutum.r ordinarius a sportulis abstinebit:auc.de man. p̄n.fi ibi ēz. 1.dict.
℣ Secundum.Delegatus ecclesiasticus si sit a principe cum extra domicilij sui proficisci 2
tur secundum guil.er.habebit expensas non solum pro victu sed etiaz pro victuris equorum et huiusmodi:licet non salariuz.dicto capitulo cum ab omni.duodecima questio. q̄.charitatem:quia nemo cogitur suis stipendijs militare:et munera non sumptus prohibentur:prima questio. prima indices:quod quidem videt guil.indistincte tenere contra dominum suum ho.qui hoc videtur limitare quando nō habet sufficiens beneficiuz. di.c. cum ab oi:sed primū est verius ar.d.c.cuz ab omni.r.d.c.statuti.℣.insuper.que indistincte loquūtur:qr beneficia tali nō cōferūtur cum

hoc onere cum non habeat ordinarium iurisdictionem:r ita tenet panor.in.d.c.cum ab oi. Nec obstat quod minores facere potuisset.ff man.l.si quis impēdia nec tenetur deducere eas quas domi fecisset cum illa iura expensas indistincte permittāt:r ita tz panor.contra glo.in.d.c.cū ab omni.Et si hac occasiōe pdit equū vel cappa spoliatur.vel eius fami lia infirmatur.sicz opz eum motā facere lō giorem fm aliquos hoc a ptibus petere non pōt.ff.man.l.inter causas.℣.non ola:fm ho. vero pōt quatenus plusqm in domo sua expendit.de procu.cū pro causa. Recipiet aūt expēsas ab vna sola parte si ad eis petitionē inuit vltra duas dietas.de rescrip. nonnulli:si vero infra duas dietas fm ber.eas recipiet ab actore.nisi fuerit impetratus de consensu partium.iiij.q.iij. venturis.de rescrip. dispendia sed fm guil.etiā si ab altera partium sit impetratus cōiter procurabitur:qr eius officiū est cōe.xiij.q.v.nō sane. Jn domo aūt sua vel ciuitate iudicans nihil suo nole pro expensis obtinebit.xxij.q.i. q̄ militare:etiā si sit scolaris bononie vel parisius motam trahens. qui interim studeret. loquendo de stricto in re fm aliquoq:tz ar.videtur in contrariū. xij.q.ij.charitatē:ppter q̄s videt guil.tituba re:sed ego dico primum verū esse vbi causa bneui cōpēd.o pōt expedire:secus vbi eū oportet propter hoc tpe multo r notabili. puta per mensem esse in studio:qr inde non dz notabiliter dampnificari.de fideiuss. peruenit. 1.dict.
3 ℣ Tertium.Delegatus ordinarij ecclesiastici si sit delegatus ad vniuersitatē.vt sunt cōiter ep̄orum vicarij fm guil.in spe.lib.f. cum extra domicilij proficiscitur expensas nō habebit.f.a partibus sicut nec ordinarij.cū idē sit constitutū.de ap.romana:immo illas dabit ordinarius.de offi.or.inter cetera:quātis forte possit cōsuetudo valere vt quid certum recipiatur.ar.de offi.or.cū dilectus. Si vero sit delegatus ad sp̄alem causam r malitiose est idem.qr.f.nō recipiet expensas sed ei put debit ordinarius.ar.d.c.inter cetera.r glo.in d.c.statuti.de off.dele.pastoralis. Si vero sit ne fraude.vt pareatur partium laboribus r expensis fm sum.ang.habebit expensas sicut r delegat⁹ principis vel ordinarij secularis:r intellige a partibus:r idem glo.in.d.c. statuti:r placet panor.vbi.℣.sed guil.de hoc dubitat r dicit forte hoc esse verū ne officium suum sit illi damnosuz:vhoc dicit tenere vincentiū.vt.iiij.q.iij.℣.venturis:r.xiij.q.v.nō sane.glo.vero.in.d.c.cum ab omni. tz cōtrarium dicens q̄ ordinarius tenebitur illi prouidere:r ista est veritas quando ordinarius est.potens ad expensas:qr ordinarius tenek suis expensis iuo reddere:vt dicetur:r consequēter si hoc alicubi delegat mādat ei facere id ad quod ipse tenetur:r cōsequenter alium aggrauat sine cā:secus si nō pōt. Non est autem simile de principe:qr ad hoc a nullo artatur.Ex cōsuetudine tamē induci potest vt tā delegati q̄z ordinarij extra domicilij pro causis proficiscentes petant oēs expensas scōm gof.r guil.in spe.℣ Quartum. Ordinarius 4
ecclesiasticus etiam cū extra domicilium suū proficiscik ad locū sue iurisdictiōis. expensas nō habebit:qr redditus hz fm guil.vt stipendium sui ar.d.c.cū ab omni.r.r.q.iij. illud nisi proficiscatur pro cōsecratione ecclesie.de si mo.cū sit romana:vel suā prouinciā visitet de cen.cū apostolus r.c.exigit.eo. titu.lib.vj. 10.q.
¶ Decimo queritur quid possit circa suum r suoꝝ salariuz:r dico multa.℣ Primū. Ecclesiastici iudices r delegati gratis iudicare de 1.dict.
bent:nec exigere possunt decimam vel aliam quotam litis.etiam si hoc habeat cōsuetudo do vt summat panor.in.c.cum ab oi.de vit.r ho.cle.addens tñ q̄ talis cōsuetudo valeret in foro seculari.in ecclesiastico vero nō videk posse induci.per tex.in.d.c.cum ab oi. Jo.ast an.ant.de butri.pe.de ancha.r zab.vt refert archie.tenere videntur q̄ tā ordinarij q̄z delegati.de cōsuetudine aliquid petere poterūt pro salario:r fernandā erit consuetudo loci:mo aliquid moderatum petatur:sed contra hoc videtur esse tex.predictus dicēs nihil esse accipiendum pro salario vltra expensas.etiam si hoc habeat consuetudo.Et tz dicat guil.in spe.q̄ ibi reprobatur cōsuetudo q̄s fit pactū a iudice cum partibus super salario:vel fm pet.de ancho.reprobetur cōsuetudo preterita r non futura. vt in cle.statutum.de elec. tamen qr nō est certum sed dubium. vtrum reprobata cōsuetudine per iura intelligatur de preterita solum non de futura que super inducereturideo ex dictis io.de fmo.archie. dicit sic posse distingui:vt cōsuetudo valeat circa expensas puta q̄ ordinarij peipere possint expensas si extra domicilium proficiscā cū litigātibus iudex possit cōuenire a principe guil.in spe.si vero habet simpliciter q̄ possit aliquid peipi pro salario.licet sint opiniones tamen videtur q̄ non valeat secūdum glos. in.cle.statutum.de elec.r facit tex.d. capitu. cum ab omni:r hoc quo ad iudicem ecclesiastic um:quia quo ad secularem tolerari possit:vt in auc.de iudi.℣.ne autem.in glosa.
℣ Secūdum.Assessor salarium recipere po r

Universidad de Deusto
Biblioteca

test a ptibus secdm guil. in spe. per. c. non licet. ff. q. iij. vnde illud habebit licet delegatus moriatur ante termin causse: vel si post conclusione partes ante sentetiam cõponãt: nec. ob. d. c. cũ ab omni q; loquitur quãdo in fraudem queritur assessor. Distingut tamen q; assessor delegati potest quidez accipere salariũ si assumptus est sine fraude z ad illud iudex partes cogere potest. de rescrip. statutum. lib. vj. vel si illud exigit assessor iudex il lud moderabit si sit immoderatum fm guil. sed si esset assumptus in fraudem. puta vt ni hil ageret sed vt sub hoc nole delegatus salarium acciperet pro eo. vel si tanꝫ peritus nõ egebat sed si voluit grauare partes. accipiet illud a iudice nõ a partibus. vt. d. c. cum ab omni. z. d. c. statutum. Assessor vero ordinarij nõ habebit salarium a partibus nec pro eo iudex salariuz exiget sed de suo soluet: q; nõ debet ignorare canones. x. q. iij. cognouimus et di. xx. §. f. de consa. z af. c. f. sciendo autem canones raro eueniet casus in quo nõ possit iudicare: q; fm eos in foro eiꝰ sunt cause terminande. de foro compe. quod clericis: si tamen eueniet soluet de suo. cuz hoc ex redditi bus possit: ar. c. cuz ab omni. Et concor. io. de mõ. mur. z io. an. z hoc in ordinario ecclesiasti co: q; secularis cum leges scire non teneat sed sufficiat illum habere experientiam de causis.
C. de iudi. l. certi. poterit pro assessore salariuz petere fm io. de imo. qui tamen dicit sup hoc consuetudinem seruandã. ℣ Tertiũ. Si duo bus assessoribꝰ assumptis vt de eorum consilio pronunciet eis discordantibus. tertiꝰ assumatur in fraudem. vt q; ad sui exonerationẽ fingũt se nõ posse concordare: illi suum salariũ participabunt cũ tertio ne ex suo dolo cõmodum reportent. z iudex obuiabit huic fraudi cessante vero fraude. tertius salarium habe bit a partibꝰ. ℣ Quartũ. ordinariꝰ fm sum. ang. salarium petere potest pro notario: sed ego dico q; non: q; si tenetur ad iusticiam ex hibendã sine stipendio. ꝓpter suos redditus tenek ad ola sine quibus hoc facere non. põt vt de assessore patuit: delegatus vero hoc mo do non ꝑcipet cum eo. vt. d. c. statutum.

℣ Quintum. Persone que habent recipere sa laria fm guil. exigere debent illa ante calcu lum sententie: q; partes de victoria sperãtes ad sniam properant z libentius soluunt ꝙ condemnate.

¶ Undecimo querit quid iudex possit circa penas reoruz: z dico multa. ℣ Primum. Quã tum ad totalez relaxationẽ pene legis vel sta tutorum. s. tho. 22. q. lxvij. dicit q; iudex du pliciter impeditur ne hoc possit. primo ex par

te accusatoris ad cuius aliquando ꝑtinet ius vt reus puniatur puta ratione iniurie illate: et huiusmodi relaxatio non est in arbitrio iu dicis: quia debet cuiꝫ ius suum reddere. se cundo ex parte reipublice ad cuius bonum p tinet q; malefactores puniãtur: z quantũ ad hoc differẽtia est iter iudices iferiores z supe mũ cui plenarie respublica cõmissa est: q; illi soluere non possunt a pena cõtra legem a su periori positam, princeps vero qui habet ple nariam potestatem super republica hoc po test cum hoc illi viderit expedire: z cum pas suo iniurtiam velit ius suum remittere. Et in tendit q; si pena exigitur ꝓpter cõmune z pri uatuz bonũ simul. relaxare põt princeps stan tibus duobus. s. q; expediat bono cõmuni. et offensus assentiat: sed inferior nullo modo: si vero exigitur pro bono cõmuni tantum. hoc põt princeps stãte primo illorũ duoꝝ. inferior vero nullo modo: si vero exigit pro bono pri uato tantum. vterq; potest reo consentiente et princeps etiam si ille dissentiat z expediat bono cõmuni: q; gratia eius ꝓponitur pri uatum. ℣ Secũdum. Quantũ vero ad dimi nutionem dicit ho. q; reo convicto certa pena imponenda est si inveniatur in iure: quod ar chie. limitat quantũ ad iferiorẽ: sup. nemus ve ro si relaxare etiam minuere põt. sup. vero etiã limita quantũ ad delegatum procedentẽ or dinarie. q; nec minuere põt nec augere. vt no. in. c. de causis. de off. dele. si vero procedat ex traordinariꝰ hoc potest. l. quid ergo. ff. de his qui no. infam. ordinarius autem potest hoc etiam in processu ordinario ex causa. vt not. bar. in. d. l. quid ergo. z sequitur pan. in. c. cũ. de emp. z ven. z facit. c. at si clerici. de iudi. qõ ber. in. d. c. de causis. z in. c. super his. de accu sa. dicit verum quando põt dispensare super crimine alias nõ. Si aũt non inuenit: in iure cõmittitur iudicio arbitrio. de trãs. c. fi. C. de de vi. pu. vel priua. l. seruos: qui semp in hũ modi totem partẽ dz declinare z sic mitigare. ma xime si cũ alleuiane subesti: qõ fm. s. tho. vbi ℨ. limitandũ est in his que iudicis arbitrio relinquunt: q; in talibus locũ hz fm eum iu dicis mia. Sed z si quis accusatus sponte et non metu probationum confitetur. de mente vtriuſq; iuris est q; pena dimittatur aut mi nuatur: nisi immineret periculũ aſe vel eccle sie fm ho. ℣ Tertium. Quantũ vero ad aug mentũ dico augendã esse aliqñ penã ad alio rũ terroꝛẽ qui ꝓni sunt ad culpã: q; multis crassantibus opus est exẽplo. ff. de pe. l. aut facta. §. fi. quod, sum. ang. dicit posse fieri eo modo quo de diminutione dictũ est: sed melius indistincte hoc sum. ro. z supplẽ cõcedunt: z

sic etiam hoc poterit delegatus ordinarie pro
4 cedens. ℣ Quartũ. Qñ põt quis pro delicto eodem pluribus penis puniri: si ab abliquo iudice imponatur minor. alia puniri non po terit. C. de accu. l. qui de crimine: z ibi ange. z
5 fallce. ℣ Quintum. Pena dimittens in casu sibi non concesso. fm. s. tho. tenetur ad restitutionez cõmuni tati: vel accusatori si eius in tererat vt puniretur: qui hoc auxit tenek reo. cõ
6 cor. ho. z ray. ℣ Sextum. Secũdum pe. de pa in. in. iij. di. 22. nullus iudex ꝓplanus dz con fessionem negare petenti z parato facere de bitum: etiaz si timeret ne eriperetur. quia vti lius scandalum nasci permittitur ꝙ veritas deferatur de re iudi. q; scandalizaverit: z hoc nisi crederek non ex deuotione petere. sed spe ereptionis: vt q; sub patibulo petit qui nõ pe tiuit in carcere. Undere sunt alaruz hoc ne gantes. cum etiam relapsis qui sine vlla au dientia tradendi sunt iustitie seculari eccle sia gremium non claudat: quin penitentiam
12. q. et viaticum ministret.
¶ Duodecimo querit q; sit pena iudicis iniu
1. dict. ste iudicantis aut alias in suo officio delinqn tis. z dico multa. ℣ Primũ. Si iudicis negligẽ tia parsincurrit aliqd dãnũ tenek ad restitu tionem fm glos. in. c. quoniam contra. de pro ba. in verbo negligentia: z sequuntur cõmuni ter docto. quod panorml. ibi limitat in foro
2 anime si fuit in dolo vel lata culpa: z de hoc supra culpa. §. iij. ℣ Secundum. Si iudex te nebatur z nullo modo voluit ferre sententiã et inde aliquis suuz ius amisit fm ray. tenek iudex: z facit litem suã: ideſt tenetur ad totaz litis estimationez leſo. 23. q. 2. dominus. z. q. 5. administratores. in aut. vt diffe. iudi. §. pe. Et idem guil.
3 ℣ Tertium. Si aduersam partem iudex non condemnauit in expensis. de suo alteri par ti restituere tenetur. l. sancimus. C. de iudi. qõ limitat glo. in. c. fi. de reſcri. si fuit petituz alias non.
4 ℣ Quartũ. Judex non terminãs sententiã, in fra certũ diẽ. incidit in penaz statuti: hoc mã dantis fm panor. in. c. lz de proba. si fuit rec situs. q; nõ tenetur impẽdere officium suum ad primatam vilitatẽ nisi requiratur: vt. l. 3. §. hoc autem. ff. de dam. infec. z ibi bar.
5 ℣ Quintũ. Scõm ang. xi. q. 3. c. non lz. Nõ lz iudici vẽdere iustum iudiciũ: si liceat aduo cato vẽdere iustũ patrocinii: z iurisconsulto iustũ ꝓsilium. Sententia igitur lata interue niente pecunia nulla est ipso iure fm glo. et sequitur panor. in. d. c. cum ab omni. §. q. vi. §. venales. C. quãdo ꝓuoc. nõ est ne. l. vena leo. in tex. z in glo. sentẽtia tñ arbitriũ tz licet agens ex ea repellatur exceptione doli. C. de arbi. l. 3. z in glo. predicta. Secus si per gra tiam datur: q; tunc nõ est nulla ipso iure: sed datur restitutio vt in. d. glo.
℣ Sextum. Secundũ ray. si iudex accepit pe cuniã vt male iudicaret. non solum punitur vt scienter male iudicans de quo infra pars ticula. 7. lz dictam pecuniã restituere tenek nõ ei qui dedit cũ turpiter dederit: sed ei in cu ius iniuriã recepit. §. q. §. iubemus. ar. xvij. q. §. quis in atrio. quodvez intellige in foro causarum. non aũt in foro pñie. in quo non succedit obligatio nisi ad solũ interesse. nec ad penã nisi successerit sententia iudicialis. 6
zit glo. ray. Si vero eã accepit vt bene iudica ret secũdũ eũdem restituere tenetur ei qui de dicarez bene turpiter accepit. 14. q. 5. nõ sane z crimen cõcussionis commisit. Et idẽ dicit si ex aliꝫ cã oportebat eũ nõ iudicare. z nihilo minus vt non iudicaret aliquid accepit: puta q. §. iubemus de simo. nemo. Sed ꝓ his aduer te ꝙ datũ iudici ad eũ corrũpendũ nõ debet dãti nec repetiꝫ: z fm glo. in. c. §. recte iudicat xi. q. iij. cõuer sic plumik. Dato autvt iuste iu dicet alias nõ iudicaturus vel vt iniuste non iudicet debet danti nec liberak iudex dando pauperibus: q; dans repetere potest in con scientia. vbi non stamus presumptioni sed ve ritati. §. q. §. iubemꝰ de simo. nemo. xi. q. iij. nõ licet. Datum vero simpliciter vt iudicet nõ re petit: sed dño amittit causam ꝓcipalez. ff. de cõd. ob. ca. 1. §. fi. z facit glo. in. dicto capi tulo qui recte: qõ limita nisi quando aliter nolebat iudicare: q; eo casu repetitur. Utrum autez in huiusmodi sit simonia infra simo. §. decimo.
℣ Septimo si iudex iniuste iudicauit si ẽdem 7
dolose seu scienter fecit fm ray. tenek leſo he ise ad omne interesse nisi posset inducere illũ ꝓ q; tulit sententiã ad plenariã satisfactionẽ. C. de pena in. qui. ma. l. §. q. §. iij. quatuor: z fm leges multas alias penas debet sustinere: rei nẽ: §. q. iij. quicũq; z fm guil. hoc est grauius riatur deo z si sit iudex ecclesiasticus ordina rius vel delegatus z cõtra iusticiam in grauamen alterius partis in iudicio quicq; fecit per gratiam vel sordes puta pecuniam su spensus est per annum ab exequutione offi cij. z dz cõdẽnari ꝓ ad estimationẽ litis. de ignorantiam secundum leges tenetur leſo in ꝙtum bonum z equũ vt religioni iudicãtis. ff.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de var.& extraor.cog.l.ff.sed in foro aliter tenetur vt in primo casu si fuit in culpa: qz scilicet scivit vel scire debuit se insufficientē & tamen causaz talē iudicare presumpsit si tamē erat delegatus ex necessitate oblē.bona fide & de plano consilio male iudicauit nō tenetur fm guil.& idē secundum ray.si deceptus fuit per assessorem q̄ cōmuniter sufficiens putabatur. Si aūt hoc fecit p negligentiaz qz.s.cum esset sciēs & valēs negligit studere & videre quod debuit.idem est fm ray.sicut de ignorante. Si vero hoc fecit p metum si quidē erat iustus & cum accipit officium non credebat verisimr ad hoc venire nō tenet ad restitutionem peccat tamen: si vero metus non sit iustus.vel cum accepit officium de hoc dubitabat.vel poterat credere verisimr tenet ad omne dampnum scōz bal.in.l.fi.C.de pe.in.qui ma.iudi.q.s. in pmis.Et tā ipsi q̄ alīq officiales occidētes malefactores sine sacramentis qñ illa: petūt mortaliter peccant.Le.s.de pe.& re.

¶ Rursus de iudice.q.Rtum ad eius officium ideat iudicare.

1.q. 1.dict.

IUdex secundo cōsiderāduz est q̄ rtum ad eius officiū.i.iudicādi qō citationem,pcessum sentētiā & exequutionem comprehendit.

Primo vero q̄rit q̄ vocari possint seu citari vt iudicentur & dico multa. ℣ Primū Citari seu vocari in iudicium multi non possunt de quibus.ff.de in ius.vo.l.q.s.iij.& sunt consul.prefectus.pretor:magistratus habens imperium merum vel mixtum:episcopus dū agit sacra qui vxorē ducit:que ducitur in vxorem:qui funus familiare prosequitur:qui iuxta mortuum facit obsequia:qui propter religionem loci se mouere non potest vt regularis vel inclusa. Alibi etiam ponuntur alīq: vt sunt infames & furiosi.ff.de cō.sur.l.ij.qō in tellig & per se.secus per tutores &curatores. Et preterea nec seruus dominum nec liberti patronum in famosis actionibus.nisi venia impetrata in ius vocare pōt .de quibus no.ff.de in ius.vo.l.2.2.3.& sequentibus.

℣ Secundum.Si pupillus vocetur in iudicium et nullus eum defendat iudicium. nullū erit.ff.de re iudi.l. contumacia. 2

3 ℣ Tertium.Mulier inuite vocari non pōt personaliter in iudiciū causa testimonij vel alia ℟ cunqz in iure nō expressa:secus si velint: ve iudi. mulieres.ii.vi.vnde si necessariū est earum testimoniū mittat iudex expensis producentis eas:tabellionē vel aliā idoneam personam: aut si hoc iure prohibente non potest personaliter vadat:vel si ire non decreat alium mittat:aliter totū erit irritum & inane vt ibi.

℣ Quartum.Casus autē iure expressi in quibus vocantur sunt isti.Primus in cā criminali .ff.de publi.iudi.l.pe.§.ad crimen.Secundus in ferendo testimoniū in cā criminali. quādo potest admitti:de quo infra testis §.Tertio quādo est nutrix filioli si non vult actorem constituere insti.de cur.§.vl. 4 5

℣ Quintum. Mulieres autem religiose. presertim que debent sub clausura morari:ex q̄ cunqz causa vocari non possunt.etiam si velint intelligē.personaliter:vt in.d.c.mulieres

℣ Sextum.Si contra p̄missa de facto citentur alique mulieres totum est irritum ipso iure.vt in.d.c.mulieres.& fingens casum vt iudex ad mulierem vadat.pro testimonio.ex communicatus est.vt ibidem. 6

2.q ¶ Secundo queritur quo tempore iudex debeat vel possit iudicare:& dico q̄ iudicare nō potest tempore feriato.vt supra ferie & dominica dies. Nec vitia die sui officij.ff.de iurisdi.omn.iudi.l.eum qui.Si tamen iudicat tenet.vt in.l.meminisse.ff.de off.procon.sed limita primo in ordinario:quia delegatus etiaz vltima die iudicat:vt in capitu.consulunt .de off. delega.& secūdo fm Bar.in.d.l.eum qui.limita post aduentum successoris:quoniam ante licite iudicat.d.l.meminisse. Nec dz hora nocturna.de offi.dele.consuluit:si tamen procedat nocte cum lumine candele.ad litis contestationem vel sententie prolationem valet q̄ agit:qz multa prohibentur que tamen facta tenent.de regula.ad apostolicā.de iure. quēadmoduz .§.quod si post.de quo not.in auc.de iudicibus.§. sedebunt.

3 ¶ Tertio queritur quoloco iudex possit aut debeat iudicare & dico q̄ in loco sue iurisdictionis nisi de consensu partium & iudicis territorij.viij.q.j. episcopum.cum duobus se.c. pro quo etiā vide glo.in capitu.vt litigantes de off.or.lib.vi.Fallit etiam hoc in episcopo expulso:& in his que sunt voluntarie iurisdictionis q̄ vbiq; possunt exerceri.ff.de of.procō.l.q.2.c.nouit.de off.leg.& ibi. glo.

4.q ¶ Quarto queritur quomodo iudex debeat iudicare:& dico q̄ sedendo vt no.in.d.§.sedebunt:& secūdum allegata & probata secundū omnes fere canonistas vt refert archie.post ray.Iz hoc limitetur nisi constet de veritate in contrarium:quo casu dic vt infra.§.sequēti.Et secundum statuta & consuetudines locorum iuxta dicta. ℣.consuetudo:& dicenda infra.§.vij.Et quandoq; secundum equitatem. pro quo aduerte q̄ panormi.in.c.fi.de transac. fm glos. dicit quod ius semper est preferēdum equitati:& propter equitatez nō scriptum nō debet iudex a iure scripto recedere:qz nō debet velle clementior lege videri:vt dicit tex.i aut.de iudi.§.oportet. Doctor tria cōiter faciunt mēbra. Nā aut neutrum est scriptū.s.nec ius:nec equitas:tunc iudex debet seruare equitatē.vt in.d.c.fi.ad qō adde notabile verbū inno.in.c.j.de cōsti. qō sequitur bar.in.l.j.C.de li.q̄ in hoc quere linquūtur:iudicis arbitrio:semper dz seruare equitatē.Aut alterū tantum est scriptuz: illud est seruandū. Aut est scriptū vtrunqz tunc aut ius est scriptum in genere & equitas in spē vel econtra.& seruandū est quod in spē reperitur scriptū:qz species generi derogat:aut ambo sunt scripta generaliter vel ambo specialiter:& tunc communiter tenet q̄ equitas sit preferenda.

5 ¶ Quinto queritur vtrum dato casu q̄ petetur in iudicio contra veritatem .puta qz innocens conuincat.debeat iudex iudicare fm allegata & probata aut fm veritatē si eam nouit:& dico q̄ si iudex procedat extra iudicium vt in dandis officijs & alīs que illius arbitrio committuntur.non est dubiuz quin teneatur propriam pscientiā sc̄z & non allegata & p testes falsos ,probata.ff.de iurisdi.omn.iu. l.j.2.q.Et similiter in dispēsationib⁹.vt.§.q. vij.exigunt.Et similiter si procedat in iudicio potest absolvere eos quos scit reos in veritate sed non legitime convictos: quia iura hoc volunt expresse.vt nemo publicet alterius peccatum quod probare nō potest.vt in.c.si sacerdos.de off.iud.or.& in.l.illicitas.§.negs licitas.ff.de.off.presi.& ff.de. feri.l.cadē ocatio iuncta glo.& c.si tātī eps.vj.q.q.& c. quo tieus.& c.mēnā.ij.q.v.absolvitur.infamat⁹ ex quo in probando defecerunt accusatores Si vero procedat in iudicio .an possit condēnare eum quē scit innocentem legitime convictum.sunt opiniones due solemnes.

1.opi. ℣ Prima est antiquorum theologorum & canonistarū dicentiuz q̄ iudex talē pōt condēnare sine peccato concurrentibus duobus. primo q̄ iudex sit talis in tali casu q̄ tenet de iure toti causarum iusticiam exhibere:& ita q̄ necessario incumbat ei absolutio vel condemnatio.secundo q̄ nulla occasione āt via:puta cedendo officio,vel remittendo ad superiores vel diligentius perquirendo veritatem possit eum liberare de iure.Et probatur ista opinio.ff.de offi.presi.l.illicitas.§.veritas.& iij.q.vij.iudicet.xj.q.iij. sūmopere. vj.q.j.si tantū.& c.placuit.

℣ Quam quidē opinionē qui sequunt tres distinctiones mente gerunt perquas:soluūt oia que adducuntur in contrarium. 1.dist.

Prima.Dupliciter quis dē innocēs scilicet de facto .si crimen in veritate nō admisit: & de iure.qz.s.crimen illum admisisse iuridice non ꝓbatur:& similiter dupliciter dz quis nocēs vel reus.s.de iure.qz.s. iuridice conuincitur crimen admisisse:& de facto.qz.s. crimen in veritate admisit.Et sic innocens de iure potest esse reus de facto et econtra:& reus de iure pōt esse innocens de facto & econtra.

℣ Secunda.Duplex est veritas.s.veritas essendi siue rei & veritas iuris sine presumptionis & sic de facto vera aliquando sunt falsa presumptione iuris & econtra. 2.dist.

℣ Tertia.Duplex est cōscientia iudicis :sicut et duplex scientia:vna.s.inquantū est priuata psona q̄ scit aliqd:sicut i facto accidit. alia inquantū ē psona publica q̄ scit aliqd si cut in iudicio,pbat. Istā opinionē quidā sequunt simpliciter quātū ad oēs causas tā criminales q̄ ciuiles. 3.dist.

℣ Et hec opinio est pe.ray.in sū.io.ij.q.vij. iudicet. vbi multa allegantur.& archi.ibidez & ber.ac ho.de off.or.c.j.& inno.de cōsti. venerabilis dicentis q̄ eps in ordine iudiciario debet fm allegata potius sc̄z fm veritatem iudicare:allegās predicta iura:addens qz persone publice non est iudicare de probatis.vj. q.j.si omnia.& glo. in.c.pastoralis de offi.de le.§.quia vero.& in.c.j.de off.or.& glo.& bar.in l.illicitas.§.veritas. ff.de offi. presi.& do.car. vt refert panor.in.d.c.pastoralis.est etiā io. an.qui sentit hoc non esse illicitum nisi ratione conscientie.contra quam nullus vnqz iudicare vel aliquid facere potest sine peccato etiam si de se sit licitum vt supra dictum est conscientia. Unde in addi. ad spec. in titulo de alle.& dif.dic q̄ potest quis triplicem scientiā habere.s.vt deus sicut sacerdos per confessionem:vt iudex.quia.s. constat ei q̄ acta publica:& vt priuatus. Igitur si iudex habeat conscientiam contra acta publica secū dum illam procedere non debet .quia illam scientiam non habet vt iudex: sed vt priuatus:& ipse habet iudicare vt iudex iz debet laborare ad inquirendam & habendam veritatem:& si nō potest instet vt alleuietur ab onere iudicandi:et si non potest informet cōscientiam secundum illam distinctionem vt scilicet non curet de scientia quam habet vt priuatus:& si non potest non pronunciet sed suspendat & ferat patienter si superior eiz de hoc puniat q̄ non vult iudicare:ad quod.c. litteras.& c.inquisitioni.de sen.ex. non tamē debet propter conscientiam pronunciare contra acta publica:nec abstinere ab officio iudicandi alioquin tenendo contrarium totuz ius positiuum confunderetur. hec ex illo q̄

Universidad de Deusto
Biblioteca

intendit quod conscientia ad hoc non liget cum sit erronea nisi eo casu quo deponi non potest. qz tunc dixi supersedendum. Et ſm opinionem istorū locutus est. s. Tho. q. 22. q. 67. ar. 2. dicit q̄ iudex in iudicando magis debet sequi legitima documenta per instrumenta ꝛ testes ꝛ huiusmodi q̄ id quod ipse nouit tanq̄ priuata persona: tamen ex priuata cognitione inuari potest vt districte discutiat probationes inductas. vt possit eas defectum inuestigare: quas si non potest de iure repellere: debet eas in iudicando sequi. Et. q. 64. ar. 6. ad tertium. dicit q̄ si iudex non potest inuenire occasionē liberandi conuictum. vt occidatur quem ipse scit innocentem: debet eum remittere ad superiorē. si adit nec hoc potest. non peccat secundū allegata ferens sentētiam: quia ipse non occidit eum: sed illi qui asserunt eum nocentem. hec ille. quē communiter sequuntur predicatores. et secundum archie. ista opinio cōmunius tenetur. Et si obiciatur q̄ pilatus non peccasset occidendo xp̄m negatur qz non habuit testimonia cōuenientia secundum euangelistas ex examinatio accusationib⁹ iudeox ipemet dixit q̄ nihil dignum morte inuenit in eo. et poterat remittere ad superiorem. ℣ Ex quibus ptz q̄ ista opinio intelligitur concurrentibus duobus de quibus dictum est: ꝛ tenet etiā in casibus criminalibus. ¶ Alia vero est
2. opi. opinio q̄ nullo mō dz iudicare cōtra veritatē. sz dz oi modo ꝛ via ex qua liberare de iure si pōt: etsi non pōt eū absoluat aut cesset a iudicando. Quā quidē opinionem qui sequuntur vnā distinctionē mēte gerūt. s. q̄ ꝓbata dicūtur aliq̄ dupliciter. s. vere ꝛ falso. ex quo mō iudicādū ē sz ꝓbata. nō secūdo. Et hec opinio vt originaliter ē hugo. quā quidā sequūtur simplr nō solū in criminalib⁹ sz et in ciuilib⁹ ꝛ hec ē opinio ſſi. ang. dicētis in oibus talib⁹ eē mortale iudicare cōtra veritatē. Sed ista opinio stare nō pōt: quātuz ad causas pecuniarias: qz est cōtra glo. in. d. c. pastoralis. et inno. ibi. ꝛ oēs pene doctores: qui lz loquant de executione iniuste sñie ad diriméndū litem tñ idē est de eius ꝓlatione eadē rōne: est et spāliter cōtra doctores ordinis sui puta. su. ro. ꝛ supple. vt patebit statī ꝛ cōtra richar.
3. opi. in quo. iij. q. xxv. ¶ Ex his duabus cōflatur tertia media aliquo⁹ tenentiū partim cum prima parti cū sc̄a. Nam ang. ꝛ imo. in. l. a diuo pio. ff. de re. iudi. tenere videntur cū prima in ciuilib⁹: ꝛ cū secūda in criminalib⁹ qō sum. ro. sequit ꝛ supple limitās criminalib⁹ vbi venit imponenda pena corporalis. et idē glo. ray. dicens q̄ debet potius iudex omnia mala tolerare q̄m condemnare talē ad mortem aut mutilationē ēt ad preceptum superioris: vel exponere condēnandum: qō ſſi. ro. videtur intelligere de malis personalibus. dicens q̄ potius debet magis pati puniri pena pecuniaria. q̄m in morte hominis cōsentire saltē ꝛ canonistas. sz si veniret iudex punitē dus personaliter. potius dz cōdemnare ꝛ cōdēnationē exequi q̄m hoc pati: qz prima charitas incipit a se ipso.

℣ Sed ista probatio nō est bona: qz lz prius debeam personaz meā defensare q̄m proximi ꝛ sic illum occidere ne ipse me occidat: nō tñ lz mihi occidere aliquem ne occidar a tertio qz non lz priuato occidere nisi se defendēdo vt ptz ex dictis supra homicidium primo. vñ potius debeo mori q̄m occidere nisi defendendo me ab inuasore. ℣ Iosti. in. d. c. pastoralis. distinguit: qz si iudex habet conscientiam in dubitatam qua sibi clare constet de contrario eius quod probatum est: nec contra eam pronūciare debet: nec eā deponere: sed instare vt exoneretur: qō si nō potest appellet ad superiorem: si vero non habet indubitatam. deponat eā si potest: etsi non pōt. non dz contra eā iudicare ēt si sit erronea per. c. tuas. de fi. ꝛ. c. litteras. de restit. spo. hec ex illo vt recitat panor. sed insufficienter: qz si nihil agere posset apud superiorē non docet quid agendum: vñ io. an. q̄ in eos. c. pastoralis simpliciter cū illo transire videbatur remisit se ad ea que dixit in ad. spe. q̄. ℣. recitata sunt. 9. q. 1. dicit.

Cal. etiaz vt recitat panor. i. d. c. pastoralis. distinguit: qz conscientiam cōtra acta per argumēta leuia debet deponere. ſm acta iudicare: ad qō. d. c. inquisitioni. qō si nō potest nullo modo iudicet contra eam. d. c. per tuas. cōscientiam vero indubitatam nullo dz modo deponere sed subdistinguēdum est. Nam si illa conscientia est contra reum. vt quia titiō accusatum de homicidio scit illud admisisse sed testes non probant. tunc non debet eum nunciare innocentem contra conscientiam: nec condēnare ſm conscientiā: sz eum absoluere ſm acta: qz nō dz iudicare ſm conscientiam quā hz vt priuatus: ꝛ sic non facit contra conscientiā. Si vero illa conscientia ē ꝓ reo: puta qz testes ꝓbāt de homicidio ꝛ ipse scit q̄ illud nō admisit: tūc nō debet eum condēnare nec cāz delegare. nec remittere ad superiorē si vehemēter suspicatur q̄ ex remissione damnaretur: sz debet supersedere nisi credat q̄ successor eū dānabit. q̄ casu dz eū absoluere sz ꝓclaz suam: qz vt iudex informari nō pōt: qz ex quo habet certā scientiā vt hō priuatus non potest recipere vt iudex. hec ille

qua si dicat q̄ scientie cōtrarie in eodē subiecto concurrere non possunt. Sed cōtra qz licet bene dicat in primo ꝛ secundo membro: in tertio tamen deficit in duob⁹. Primo in suo fundamento principali q̄ scientie contrarie simul non possunt esse in eodem: quod est verum in scientijs proprie dictis: secus si vna sit scientia proprie alie presumptiue vt ea que est turis vt quisq; in se experitur. Secūdo qz vt obiecit panor. si iudex contra acta posset absoluere reū. i. accusatum licet innocentē. hoc esset cōfundere totū ius positiuum ꝛ dare iudici materiam calumniādi. Nō enim debet credi iudici dicenti se habere sciam alicuius facti in alterio⁹ prejudiciū vt. vj. q. ij. si tñ: ꝛ. c. placuit. x. c. qñ cōtra. de ꝓba. Panor. adit in. d. ca. pastoralis ap probat distinctionē cal. in hoc tñ ab eo dissentiens q̄ dicit iudicē non debere absoluere reū cōtra acta: sed contrā: qz si non debet absolvere. ergo si necessitat ad iudicandum cogēt illū condēnare contra cōsciam. Nec valet dicere q̄ in tali casu nunq̄ cogi potest iudicare ab aliquo homine: cū sit contra illud preceptū dei superioris. innocentē ꝛ iustū non occides. exo. 23. quia hoc esse contra preceptū dei nō est certum sed probabile est q̄ non: cū hoc dicāt plures ꝛ peritiores ac solenniores doctores ex diffinitione probabili. s. ethi. vel saltem est dubiū in dubijs agit quisq; tenēt obedire superiori scōm omnes. ꝛ vt infra obedientia: ꝛ ptz ratione: quia si q̄o sit dubius de precepto dei ꝛ certus de precepto superioris q̄s etiā est dei. eligere debet certum alioquin etiam in c nulib⁹ hoc non esset licitum qz sicut est cōtra preceptum dei q̄ nullus occidatur ita etiam ꝛ q̄ nullus furetur vel auferat contra iusticiam bona alterius. Et ideo simpliciter tenenda est prima opinio cōcurrentibus istis duobus: lz hoc sit pene impossibile. Quod ptz primo auctoritate. d. legis illicitas. ℌ veritas. ff. de off. ꝑſi. vbi dr q̄ veritas rerum erroribus gestorum nō vitiatur: ꝛ ideo preses prouincie id sequatur qō cōuenit eū sequi ex fide eorum que probantur. Nec valet glosare vt glosat cal. ꝛ panor. q̄ intelligitur de probationibus veris: quia oppositum intellexit ibi glosa ordinaria. ꝛ bar. ꝛ cōmuniter legiste: ꝛ similiter glo. in. l. eadem. ff. de feri. ꝛ bene quia aliter intelligendo. semp' iudex pecunia corruptus posset calumniari ꝛ reum absoluere dicendo se habere notitiam facti secundo autore doctorum predictorum maxime sancti thome cums doctrina nihil continet notabile contra mores aut fidez cum sit per ecclesiam probata: maxime quia in predictis cautissime incessit semper oratione premissa: adeoyt in huiusmodi dubijs. vbi opus erat certificaretur per reuelationem: ſſi cum patet q̄ petruo ꝛ paulus exposuerunt illi textum dubium ysaye. ꝛ xp̄s questionem. de sacro: qui ꝛ quidem eius doctrinaz maxime q̄m tum spectabat ad xp̄m adesse quantum ad fidem ꝛ mores probauit dicens bene scripsistis de me tho. iij. patet ex ratione quia in dubijs obediendum est vt dictum est. Unde qui iuxta hec potest conscientiam suam formare. iudicet secundum probata: quivero non potest ne iudicet contra conscientiaz: siue nō iudicet contra superioris obedientiā: tñ primum est gradum vero contra preceptū dei immediate. secūdum vero contra preceptum hominis.

℣ Sexto queritur vtrum peccet minister exequitor iniuste sñie: ꝛ dicit guil. simpliciter in 6. q.
distincte q̄ sic: sed ista rō illo venit ex falsa opinione superiore. ℌ. dānata q̄ non sit cōtra scientiam priuatā sc̄z publicas attestatiōes iudicales in tertia parte. ꝛ ricar. in quol. 3. q. 25. q̄ peccat si sententia continet intolerabilem errorem aut manifestam iniusticiam nec debet obedire: aliter excusarentur carnifices marytyrum occisores: si vero non continet manifestā iniusticiā non peccat qz superioris sñiam' discutere nō dz: nec ipe occidit sed iudex. Ad quā dem dictū sum. ang. limitat quando nō est certus de innocentia cōdemnati: qz in dubio excusatur: sed si sit certus peccat mortaliter: sz ista limitatio. pcedit ex alio falso. s. q̄ peccet ēt in dubio eo casu iudicans secundum probata: de q̄ in superiori. ℌ. Raymū. autem dicit q̄ exequi dz si dubitat de innocentia: qz excusat a pena pter obedientie bonum. q. q. iij. quid ergo: ꝛ. 23. questione prima quid culpatur: non autē si cam pro certo nouit: sed ista debent intelligi de innocentia in ordine ad iudicem: vt scilicet exequi debeat si dubitat eum innocentem id est iniuste damnatum non autem si de hoc sit certus: quia si secundum eum iuste iudex dānat innocentem. committeret quando tenetur obedire superiori nec pōt aliter eum iuuare eadē rōne: minister tenēt exeq̄ qñ tenet obedire obtinere. ℣ Septio q̄ritur vtrum iudex teneat 7.
iudicare secundum statuta vel consuetudines loci inter eos quorum vnus est sibi subditus ꝛ nō alter: ꝛ dicit panor. in. c. q̄ clericis. de foro cōpe. q̄ aut statutum cōcernit solennitas actus exhibēdi tempore cōtractus: ꝛ tunc sine sit statutum laicale: siue clerici non valebit actus nisi solennitas illa fuerit obseruata: quia subditus contrahere non potuit ēt si nō subdito spreto lege sui superioris: imo pec

canit:de maio.& obe.c.fi.& c.reqsisti.de testa. & nulla fuit contracta obligatio lege sibi resistente & inhabilitante consensum suū. l. cū lex ff.de fideiuss.& quod no.in.c.si diligenti.de for. cō.& in.c.cum contingat.de iureur.sic non tenuit cōtractus cum debeat esse vtriusq; obligatorius.l.labeo.ff.de verbo.signi.sicut videmus q donatio facta etiā non subdito. vltra quingentos aureos sine insinuatione non valet.l. sancimus.C.de dona.Et ideo iudicabit secundū hoc statutum in vtroq foro inter clericum & laicum:& facit quod determinat fede: consl.77.q cessio actionis contra plebeium facta notabili ab ecclesia non valet.ex quo statuto prohibetur ne nobilis ea possit recipere ratio quia statutum disponit in casu licito & inter subditos.& nō in fraudem libertatis ecclesiastice.Ex quo patet q laicus tenet in testando seruare omnes solennitates sue legis alias nō valebit quantumcunq instituat clericum:nisi hoc fecerit pro alia sua:quia in talibus sufficit seruare dispositionem iuris gen riū.c.relatū.el.ſ.de resta.& l.ſ.C. de sacrosan. ecc.Aut statutum concernit rē.exemplū statuto cauet ne res dotalis sine certa solennitate possit alienari:& non valet alienatio ipsa nō seruata:Et facta clerico:per.qō non dico q statutum laicos ligat clericū sed tm subditū & impedit obligationem oriri.l.nō dubium.C.de legi.ideoq si clericꝰ vult illud obligare faciat illum seruare seruanda.Aut statutū concernit personam: puta q debeat aliquid facere post contractum perfectum.vt apprehendere possessionem infra certum tempus aut probare per:tot testes & huiusmodi & tunc clericus nō arctatur respectu statuti laici:etiam ligatus in foro seculari:nec laicus respectu statuti ecclesiastici ipsius clerici nec foresis:quod limita verum quando aliquid est explicandum per partem extra iudicium:quia debet iudex ecclesiasticus etiam litigantes.secundum suā legem iudicare:& facit quod no.in.l.ſ.C.de costi.pe.secus vbi aliquid est explicandum in iudicio:quia non potest iudex ecclesiasticus arctari statuto laicorum:vnde si eorum statuto cauetur q non possit probari mutuum per testes:si laicus litigat contra clericum in foro ecclesiastico non astringitur laicus illi statuto:& facit quod no.in.c.q.de arbi.li.vj.& no.p bar.in.l. cunctos populos.C. de sum.tri. vbi dicit q etiam si tale statutum concerneno personam indirecte tangit bona:q non ligantur Exemplum. Statuto cauet q primogenitus succedat.Certe forensis non ligatur etiam si habeat ibi bona.Secus si principaliter concerneret bona: vt si diceret q bona deferantur ad primogenitum. Facit.l.ſ.ff.de tuto.et cur.da.vbi licet preses puincie possit dare tutorem non tamen eum qui non eiusdem puincie vel habet ibi domiciliū.Et sic fuit disputatum per dominum Ian.in questione facti.Statuto cauetur mutuū q si res ab aliquo possessa euincatur non teneatur possessor eam restituere nisi dato sibi precio quotemit. Bononiensis litigat mutuū contra mutuensem:& sententiam obtinet. Nunquid dabit sibi precium.Certe non quia illud statutum nō porrigit vires ad forenseo: licet ibi litigent. Facit ad hoc quod no.pet.de ancha.in.c.canonum.de constitutiōibus.Ex quo infert pa nor.vbi.ſ.q Ius statuto caueatur q vsurarius non teneatur restituere pignus etiam si probet quis se esse dominum nisi restituto precio pro quo est impignoratum: quod non extenderetur ad rem clerici vel forensis impignoratam domino inscio:quia si res est clerici nō subiacitur iurisdictioni laicorum:de vit. & hon. cle.c.fi.in cle.si vero sit laici extranei & ibi est ō lata furtiue non potest dici de iurisdictione statuentis:sicut dicimus de re mobili que nō est permansura in loco.vt no.in.c.ſt. de foro. compe.& facit.l.heres absens.H. nunquid. ff. iudi.Aut statutum dat modum decidēdi causam:& tunc si prefigit legem iudici.iudex tenetur & sub eo potest allegari.exemplum.statuto cauet vt iudex sequat libros mercatorum & tunc in foro seculari facit fidem in preiudicium subditoꝝ non aūt clericorum vel extraneoꝝ.Si tamen vult recipere librum pro se vigore statutorum tenet recipere contra se tāc.cum olim de censi.cum ibi no.Sivero non prefigit legem iudici:sed loquit generaliter adhibeat fides libris mercatorum: tunc,vbiq potest allegari contra subditū statuentis:nisi in casu quando non vult suscipere contra se.Secundum autem quam consuetudinem sit iudicandū.vide.S.cōsuetudo.H.19.& 20.

8

¶Octauo queritur quid iura velint circa sententias iudicum interpretandas:& dico multa infra tractanda in titulo sententia.de sententia ipsa in se:in ordine autem ad iudicem nunc dico sic.Si lata sententia dubium circa eam nouiter oriatur vtrum possit ea iudex interpretari.glo.in.c.primo de po. prel. arguit q sic:sed panormitanus in dicto capitulo primo.& in capitulo ex parte.el tertio.de verbo.signi.post bar. & glo.in.l.ab executore.ff. de ap.dicit q non potest si est delegatus per.c. in litteris.de off.dele.similiter non potest si est ordinarius & inferior: vt in dicta lege ab executore: vbi tex.no. maiores autem iudices possunt vt videtur tex.in eadem lege: sed ista

debet interpretari.vt non corrigat.vel mutet sed tantum declaret. Arbiter autem videtur hoc non posse.per tex.in.c.cum olim.de arbi. eibi panor.Et predicta faciunt ad questionez.an statutarij deputati a populo.sua possint interpretari statuta ſ dubitatio subortia tur:& io.an.in.d.c.ex parte.& bar.& communiter legiste in.l.omnes populi.ff.de iusti.& iure.communiter concludunt q nō ex quo fūeti sunt officio suo ſz panor.in.d.c.ex parte. Nec obstat si dicatur eius esse interpretari cuius & condere:quia isti non videntur statuta in veritate condidisse sed populus:quia is dicitur facere cuius auctoritate fit:de preseri.ſ diligenti.videō ad populum seu ad generale concilium concurrendum est. Quod intellige quando interpretatio est valde dubia:quia si esset clara & iuri consona ,iudex coram quo vertitur questio potest interpretari statutum.sicut dicimus in lege communi & principum priuilegijs.vt no.innoc.in.c. cum speciali.de ap.& facit .l.vnica .C.de profesto.in vi.constan.li.ſ.vbi datur ·inferioribus & doctoribus potestas interpretandi. Adde tamē qō no.in.de ro.in suis singularibus.per.l. paulus.la prima .de re iudi.q iudex: pōt eadē die post sententiam latā supplere circa accessoria:videm in arbitrio per glo.singularem in.l.quia arbiter ass errauerit.ff.de arbi.

¶De iudicio.

Iudicium ſm.a.Tho.22.q.60.ſz proprietaz impositionē significat rectam determinationē iustoruz: & est actus iudicis inquantū est iudex.i.ius dicens:sed post ampliatum est nomē eius ad significandū oēm rectam determinationē speculatiuā aut practicam.Et iō sumit iudicū primo pro sententia iudicis.ff.de re iudi.l.ſ.2.pro casu fortuito.qui.ſ.venit,ex iudicio dei.vt ptz ex consuetudine loquentiū:tertio pro actione qua ad iudicium tenditur:vt iudicium fami.hercis. ff.de iudi.l.in familie.quarto,p pena que ex sententia infligitur.di.l.expurgabat .quinto pro vsu rationis quo iudicatur sicut dicimꝰ in puerio non esse iudicium:& facit insti.d.nō ē p.fa.re.H.Hterea.vj.p iſtitia vel ordinatione cause discutiende in iure coram iudice: q modo sumitur in.l. properandum.H. ſ.C. de iudi.ff.eo.l.ponebatur .Et isto modo hic de iudicio intēdimus principaliter:est actus legitimus duarum personarum scilicet actoris et rei super eadem questione.sub eodem iudice contractus.de verbo.signifi.fotus. in glo.Et sic adiuncto iudice tres persone con

Summa

currunt:vnde & ab aliquibus dicitur actus trium personarum.ſ.vere vel ficte:q aliquādo fama locum tenet actoris.vel secundum car.& redit in idem est inuestigatio quam secundum ordinem iuris facit iudex per ivarios modos ad veritatem eliciendam & custodiendam.xxx.q.v.iudicantem. 1.q.

¶Primo vero queritur quomodo iudicū se habeat ad arbitrium:& dico secundū gof.q arbitrium & iudicium eodem modo possunt diffiniri.excepto q iudicium est de causa ciuili & criminali.arbitrium vero de ciuili tantum:& iudicium necessario arbitrium vero voluntarie subimus.

Pro q sciendū ē q ſm Az.o.arbitri si ē actꝰ certarū personaꝝ exēptiū cōpromissum.limita sup ciuili qōne:vñ ſz alios.ē actꝰ triū p sonaꝝ. sup ciuili qōne ītellige ſi iudicio ptēdēt iū. 2

¶Secundo queritur quotuplex est iudicū & dico q duplex principaliter.ſ. ordinarium ideſt quod fit coram ordinario ordinarie:extraordinarium: quod sic ōr. Primo si ſt cōmissa delegato.vt no.ber.in.no.& ho.in.c.quoniam de proba.& ibi glo.Et secundo quando non proceditur in figura iudicij.sed ex iudicio officio per modum inquisitionis.vel denunciationis.de accu.sup his.& c.qualiter.el.scōo. Et tertio in causis electionis:postulationis aut prouisionis.super dignitatibus .personatibus.officijs.canonicatibus. prebendis, seu quibuscunq aliis beneficijs ecclesiasticis.aut super decimis.matrimonijs.& vsuris:in quibus procedendum est simpliciter: & de plano. de quibus no.in.c.olim.de accu. per innocen.ho.& in capitulo statuta.de he re.libro sexto.& io mo.& io.an.pro quo etiam videtur tex.iuncta glos.in capitulo quoniaz contra.de proba.Et quarto dici potest extraordinarium:quādo iudex ecclesiasticus cognoscit de temporalibus rebus laicorum. ratione peccati annexi. de iudi. nouit .Quedam etiam iudicis dicuntur capitalia quibus scilicet caput eximitur a ciuitate.morte vel exilio.insti.de pu.in.H.publicorum.quedam publica que sunt de publicis causis. quasi populica:quia cuilibet de populo commissa est exequutio vel in crimine le. maiest. in quo omnes de populo possunt accusare: quandoq etiam publica dicuntur a crimine.de quibus insti.vbi supra.in prin.quedaz vero dicuntur priuata que ciuiliter pertractantur .Et dicitur iudicium ciuile quando finis tendit ad commodum partis.criminale vero quando ad commodum reipublice. siue pena sit corporalis siue pecuniaria.glo. no.in.l.pretor.ff.de sepul.vio.et fuit opinio

Siuestri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

innocen:in capitulo qualiter ꝛ quando.el.q. de accu.vi de etiam.ff.causam.§.v.

3 ¶ Tertio queritur quot modis iudiciū redditur illicitum:et dico q tribus:primo quando deest iudici auctoritas super reo vel causa:ꝛ dicitur iudicium vsurpatum quod prohibetur. de pe.di.vj.§.ſi.ꝛ.vj.q.ij.scriptum ꝛ hoc est mortale in re notabili. secundo quando iudex habens auctoritatem iniuste procedit.amore.odio.vel alia passione.ꝛ dicitur iudicium iniustum: quod prohibetur. xj q. iij.quicunq.vel similiter mortale.tertio qñ iudex habens auctoritatem.ꝛsecundum iura procedens.vel quicunq; alius extra iudicium.ex leuibus signis aliquem condemnat siue ex suspitionibus:ꝛ dicitur iudicium temerarium. quod prohibetur.ij.q.j.primo ſper.Vbi glo.distinguit triplicem suspitionē scilicet violentam vt si reperitur suspectus cum suspecta:nudus cum nuda in eodem lecto:ꝛ hec inducit condemnationem tanq; sufficienter probatum sit.xxxij.q.j. dicit dominus:et probabilem.vt cū oritur infamia de aliquo etiam apud graues personas: et hec licet non faciat probationem. inducit tamen purgationem quam potest prelatus exigere.ij q.iij.presbiter.ꝛtemerariam vt cū oritur ex leuibus indicijs puta ex loquutione leuiū personarum.Et hec habet multos gradus secundum.s. Tho.ꝛꝛ.q.60. Primo cum quis ex leuibus ⁊insufficientibus signis dubitat de bonitate vel malitia alicuius: ꝛ hoc,est leue ꝛ veniale peccatum. Secundus cum pro certo malitia creditur:ꝛhoc in re notabili est mortale.qz proximus contēnitur.ſ. iniuste ꝛnotabiliter. Tertius cum procedit exteri⁹ ad sententiandū ſm talia signa.ꝛ hoc similiter est mortale.

4 ¶ Quarto queritur quot modis iudicium redditur nullū:ꝛ dico q multis. primo rōne iudicij incompetentis:puta quia nō habet potestatem super eum quem iudicat:vt de iudi.c.at si clerici.cum suis concor. Secundo ratione persone agentis.puta qz est minor et agit sine auctoritate.curatorum.C.de iudi.l.properandū.ꝛC.q legi.perso.in iudi. habēt.l.j.ſiſtr qz est seruus.vel monachus. aut excōicatus ⁊hmōi.qz similes agere non possunt.nisi in casibus expressis a iure. Tertio ex defectu rei:puta qz sub tali iudice tractari nō pōt:sicut nus patronat⁹ sub laico.de iudi.quanto.vel res ecclesiastica.de iudi. de cernimus.

5 ¶ Quito querit vbi icipit quot modis iudicū finit.ꝛ dico q incipit in litis contestatiōe ex hoc respectu cause.C.eo.l.j.nō aūt respectu aliorū actuū iudicialiū:vt sūt examinis partiū ꝛ cōfessio.ꝛc.finitur vero ſm gof. quatuor modis.primo ex pte:vt cause criminales biēnio.C.vt infra cer.ter.c. cri. ter. per;totum:cetere vero triēnio.C.de iudi.l.p perandū. Secūdo sententia:qz iudicū finem accipit ex re iudicata.vt in.c.iudicū.de re iudi. Tertio ꝓhibitione.ꝛquarto status mutatione:qz iudicū soluitur veniēte eo qui iudicare iussit. vel qui maius imperium in eadem iurisdictione habet:vel ipse iudex eiusdem imperū esse ceperit cuius est ipse qui iussit. ff.eo.l.in dictum.

¶ De iuratione et iuramento primo in se.quid ꝛ quotuplex sit.

IUrare ſz.o.tho.ꝛꝛ.q.89.ē deū testē invocare vñ est actus latrie dicēte hieronymo sup mat. q; qui iurat aut veneratur aut obligit eū per quem iurat. Juramentū vero;ſm gof.ho.ꝛarchi.vt refert ascēdit sū.an.ē assertio vel negatio de aliq licito:possibili.ꝛhonesto facte rei attestatiōe firmata. Sz hoc non bene dr:qz ſz hoc nullus possz male iurare. Sed sz ꝛꝛ.vero vt refert ꝛ sequit supple.iuramētum ē affirmatio de aliquo facte rei attestatione firmata. Sz nec hoc sufficiēter dr:qz nō solū asserens sz ēt negās aliqñ iurat. Et iō ſz archie.ꝛ est mēs.s. Tho.iuramētū est affirmatio vel negatio de aliq facto vel fiēdo.facte rei attestatione firmata. Not.ſ. P pto q̄ nota pmo q; hic affirmatio et negatio sumit nō solū formaliter.i.oratio prolata :sz ēt virtualiter sicut cū aliquo dicente alicui iura ita eē ille tāgit librū. nihil dicēs ille tacit⁹ hētur p iuramētō loquutiōe iuratoria. P Nota scōo q; ista sacra res per quā iuratur est de⁹ aut aliqd dei inquātū ē dei. cū iurare sit deū testē invocare: vñ p creaturas iurām⁹. nō ſz se ſūptas.sz inquātū manifestāt in eis veritas diuina. Vñ cū iuram⁹ p sc̄a dē euāgelia vel sanctos.intelligit iuramētū eē per deū cuius veritas cōtinetur in fide euāgelio ⁊per sanctos est predicata. Not.ſ.

¶ Primo vero queritur quot modis iuret:ꝛ dico q duobus in genere:primo simplici verbo.vt dicendo per deum ita est.nec est necesse ſm panor.in.c.ꝛ si xp̄s de iureiu. q; dicat iuro/Scōo interueniente aliqua sacra re:vt cum iuratur in manu episcopi vel super euāgelijs aut cruce vel huiusmodi/Primum fit multis modis de quibus certa regula dari non potest:sicut in lege veteri iurabant dicendo vivit dominus. vivit anima mea hoc addat mihi dominus ⁊huiusmodi.ſ.reg.xxij.

et in primitiua ecclesia dicēdo testis est mihi deus:deū testē invoco: veritatē dico in xp̄o nō mentior testis est mihi cōscia.ꝛꝛ.q.j.si pecūs et sic deus te adiuuet.xxxv.q.vj.de parētela Silr ꝛ scōm:vt per euangelitū xp̄i. p corpus per crucē xp̄i.per sacrm vel ordinem sacrum aut sanctos.vt no.in. c.si aliqua. ꝛꝛ.q.j.Vñ io.an.dicit in cle. q; iuramentū ex iuris ordine factū multiplr fit. Quedam.n.iura dicūt simpliciter debere iurari.quedā corpaliter:quedam sup sancta dei euāgelia:quedā addūt ipsorū tactum.ꝛ q.vij.quotiens. Apud italicos interpretat cōsuetudo.q; sufficit quēlibz librū. vel quālibet scripturā tāgere: qō facta puto p̄cedere vbi ēt de iuramēto corpali exprimitur.nō sic aūt vbi de tactu euangeliorum ponit:vt in cle.multor.de here.sup ver.tactu.

2 ¶ Scōo querit quotuplex est iuramentū:et dico q est duplex.ſ.iudiciale.i.delatum in iudicio etiā coacte ꝛ extraiudiciale.i.nō in iudicio sed extra ex partiū voluntate ꝛ cōuentiōe exhibitū ꝛ susceptū vnde ꝛ cōuentionale dr. Et iudiciale q̄dē aliqñ dr iuramentū de calūnia.quo.ſ.quis iurat se bona fide nō ad calūniandū cāz mouisse;vel rñdere:seu aliquid proponere:vt.C.de.in.calū.l.ij.§.j.ff.fa.her. Inter coheredes.§.fami.qui her.Et dz hoc iuramentū esse nō tm de preterito.sed etiā ō futuro:vt ibi.Est aūt calūnia falsa petitio.vel iniusta re pulsio.facta sciēter.ar.cop. que no. ff.ad turpi.l.j.§.calūniari.ij.q.iij.§.notādū. Aliqñ vero solū dr iudiciale.ꝛ est licite ex co. sz q; propter litē.siue propter rem in lite.i.in iudicio peritam prestat.Vñ aliquādo dat a iudice quando deficiēntibus ꝓbationib⁹. habens vnū testem vel famā pro aliquo.cōpellit cū iurare super quo est fama.Et dr necessariū:qz pars cui defert sine cā illud recusare nō pōt:vt in.c.ſi.de iureiur.in prin.ꝛ in. l.gñaliter.C.de nō nu.pe.Dicit etiā decisorium: qz prestat ad litis decisionē. Et aliquando vñ iuramentum iudiciale datur aperte pti.ꝛ tūc recusari potest.vt i.d.c.ſi. Extraiudiciale ēt ſm ray.ꝛ.s.tho.in.ij.di.xxxix.ꝛ.ꝛ.q.ꝛ.xxix. est duplex.ſ.assertorium.quo iurat de preterito vel presenti sic esse vel non esse:vt in cap. si vero. de iureiur.ꝛ promissorium seu obligatorium de futuro.vt cum quis iurat aliquid se daturum vel facturum aut non daturum vel facturum vt in.c.contingat .de iureiur. Addit sum.ang.tertium scilicet confirmatorium sicut cum filia renunciant bonis paternis ꝛ iuramentum tali renunciationi interponit:vt in capitu.de pactis. libro sexto.ꝛ in au.ſ.sacramenta puberum.C.si aduersus vēdi. sed istud;iuramentum est promissorium vt pater. Est autem ꝛ iuramentum execratorium:vt cū quis inuocat deū non solum vt testem sed etiam vt iudicem punitorem: sicut dicendo si non sic est.non sit salus anime mee: sed istud non ponit in numerum cum predicto assertorio vel promissorio. licet nō eorum:qz illa interdum sine execratione fiunt.

¶ Tertio queritur specialiter vtrum sit iuramentum dicere in veritate ita est.ei dicit panormi.in dicto capitu.ꝛ si christus.q; sic:quia interponitur deus qui est veritas ad cōfirmationem actus.de cele.mis.in quadaz:quod licita quando iurans intēdit iurare seu innocare veritatem primam:ꝛ nō aliter:alioquin scilicet sine causa ꝛ necessitate:aliquando si ne necessitate iurasset:qz dixit inveritate dico vobis q; multe vidue ꝛc. 3

¶ Quarto queritur vtrum sit iuramentum iurare per creaturas non sacras puta celum ignem ꝛ huiusmodi.ꝛ dico quod sic.ſi apponatur deus oblique: vt per istum ignem dei vel huiusmodi:quia deus innocatur cōditor eius. Et hoc idem innuit sanctus Thoſn. ꝛꝛ. vbi supra. ꝛ alij doctores qui dicunt dominum prohibuisse iuramentum per celum et terram ꝛ alias creaturas non simpliciter sed ita quod eis diuina reuerentia exhibeatur.sicut iudei per angelos ꝛ creaturas iurabant vt dicit Hieron⁹. Et hoc expresse tenet. sanct⁹ Thoſn. in tertio.di.xxxix.ꝛ.q.3.Bosi.in. ij.distin.xxxix.dicens q; licet iurare per creaturam relatam ad creatorem. hoc est prout relucet in ea vestigiū diuine veritatis. Immo etiam si non apponatur deus explicite ꝛ tamen illa creatura sit aliqd in quo peculiarter fiat nobis memoria dei quando illud nominatur videtur quod per illam fiat iuramentum vt per animam.ꝛ per conscientiam sicut ergo innuit.sanctus Bonauē.imo etiam per celum vt innuit sanctus Thoſn. tertio vbi supra. 4

¶ Quinto queritur vtrum eque iurari possit per in sicut per li per:ꝛ dicit.q.Wo.vbi.ſ. quod duplex est modus iurandi:scilicet per li per ꝛ per li in:sz li p magis dicit ipsam veritatem sub rōne testificantis ꝛ principiantis. sed li in habitudinē importat diuine veritatis sub ratione testificantis ꝛ exemplantis. Unde secūdum rem idem est iurare in deum et per deum ꝛ dicere testis est mihi deus. Et ideo dici potest q; dicere in cōscientia mea sic est:vel in anima mea est iuramētum:ꝛ idem est in re quod per conscientiam meam:ꝛ animam meam. 5

6 ¶ Sexto queritur vtrū ois fidei prestatio. i. promissio super propria fide sit iuramentum et dicit panor. in. c. querelā. de iureiur. q̄ sic sz nō ecōtrario oē iuramētū est fidei prestatio: q̄ oz quis prestare fidem q̄n promittit aliquid dicendo per fidē meā vel sic. de⁹ me adiuuet ꝛ hmōi: ꝛ sic fidei prestatio non includit nisi iuramentū. promissorū ꝛ nō assertorū. Sz male sumit fidei prestationem esse solū in promittendo. cū etiā quis possit asserere aliquid per fidē suam: ꝛ dicendo sic me deus adiuuet quod. ppte est iuramentū execratorum. Sū. aūt ang. dicit q̄ fidei p̄statio est promissio fidem sine verbo iuro: sed iuramentū est. cuz dicitur iuro per deū vel per aliud. sed contra q̄ nō est necesse q̄ in iuramēto vtamur hoc verbo iuro sed sufficit deū explicite vel implicite interponere: fm pasi. in. c. affi xp̄o. de iure. Et ideo alī dicunt ista differre: q̄ iuramentum sit sacre rei interuentu nō aūt fidei prestatio: vñ ipsa nō est iuramentū nisi sumeret fides pro virtute theologica sed est promissio facta super propria fide. i. fidelitate: vt ꝛ ipm nomē sonat. Unde aliqñ ista dicunt idē. q̄ inter ea quo ad pctm mortale nō est differētia: vñ sz archi. in. c. j. de sepul. lib. vj. ꝛ inno. ꝛ cōi der doc. in. d. c. ꝛ si xp̄s. sicut iuramētū est dicere iuro tibi per fidem meā vel euangelium. sic etiam ꝛ dicere promitto tibi per fidē meam si ue sub fide mea: aliqñ ho ponūtur vt diuersa. vt in. c. peruenit. de fideiuss. ꝛ in. c. querelaz ne prel. vi. su. ꝛ. c. ij. de spōsalibus. q̄. s. quo ad penam periurij vt depositionis in clerico. nō sunt idez vt infra periurio. ¶. ij. Simpliciter vero promissio oz q̄ nec iuramento: nec fidei p̄stanōe firmat. De forma aūt turamēti q̄ō imperator facit pape aut episcop⁹ exemptus aut rector ecclesie episcopo. vide archie. ij. parte. titu. x. c. iiij.

¶ Rursus de iuramento scōo an ꝛ qñ licitum sit vel illicitum.

Uramentū scōo considerandum est an ꝛ quando licitum sit vel illicitum.

2 q. ¶ Primo vero queritur vtrū licitum sit aliqñ aut etiam frequenter iurare: ad q̄ dicit. s. tho. 22. q. lxxxix. ar. j. q̄ iuramentum fm se. est licitū ꝛ honestum: q̄ ptz ex origine: q̄ in troductū ē. ex fide qua holes credunt deū habere infallibile veritatē. ꝛ vniuersalem olim cognitionem ꝛ prouisionē: ꝛ ex fine: q̄ inducit ad iustificandū holes: ꝛ ad fruendū controuersias vt oz ad hebre. vj. Nihil aūt prohibet aliquid esse fm se bonū. q̄ ex eo cedit in malū eius qui nō vtitur eo conuenienter sicut est susceptio eucharistie. Iuramentum aūt cedit in malū alicui. ex eo q̄ male vtitur eo ideo sine necessitate ꝛ cautela debita: q̄ videt parū reuerentiam habere ad deū qui ex leui cā testē inducit q̄ nō presumeret ēt de aliquo viro honesto. Imminet ēt periculū periurij: q̄ de facili hō delinq̄t in verbo. vt ptz ia. ij. vñ iuratiōi nō acquiescat os tuū. ecclesiastici. xxiij. hec ex illo. q̄ ibidē ar. v. dicit q̄ iuramentū nō est habendū inter ea q̄ sūt per se appetēda. sz inter ea q̄ sunt huic vite necessaria fm augu. de ꝛmo. do. q̄bus indebite vtitur q̄cunq; vltra terminos necessitatis: q̄ qñq; q̄rit nisi ad subueniēdū alicui defectui nō numerat inter per se appetēda. sed iter necessaria: vt medicla que rēq̄rit ad subueniendū infirmitati: iuramētū aūt queritur ad subueniendū alicui ōfectui: q̄. s. vnus hō alteri decredit. Nec ꝛñ est ſmile de voto quo aliquid in reuerentia dei ordinatur: ꝛ de iuramento quo reuerētia nominis diuini assumitur ad confirmationem alicuius.

2 ¶ Scōo q̄ritur vtrū liceat iurare per creaturas: ꝛ dicit idē vbi. s. ar. vj. q̄ iuramentū q̄ō per simplicē contestationē fit principal⁹ refert ad ipsum deū. cuius testimoniū inuocat secūdario vero ad illud assumunt aliq̄ creature non scōm se sed inquantū in eis diuina veritas manifestatur. de quo ti. prioze. ¶. iiij. in iuramento aūt facto per execrationem inducitur creatura aliqua. vt in qua diuinum iudicium exceatur: quo modo solet hō iurare per caput suum: aut filium. aut aliam rē dilectam. Quod aūt ioseph iurauit per salutē pharaonis. geñ. xlij. vtroq; modo p̄t intelligi sz per modum execrationis. quasi salutē pharaonis obligauerit deo vel p̄r modum contestationis quasi contestando veritatem iustitie diuine ad cuius exequutionem princi pes terre constituūtur. hec ex illo.

3 ¶ Tertio queritur quibus cōpetat iuramentum: ꝛ dico quod pueri fm. s. tho. ar. viij. ad iuramentum nec coguntur: nec admittūtur ante ānos pubertatis. 22. q. clxxix pueri: vbi etiam dicitur q̄ si iurauerint ꝛ pater vt audierit statim contradixit irrita sunt iuramenta. Si tamen iurant habentes vsum rōnis sine in iudicio: siue extra ita peccāt venialiter aut mortaliter fm qualitatē periurij. sicut et alīq. de delic. puc. c. j. Similiter nec alias periuri. 22. q. v. paruuli. q̄ archie. intelligit de conuictis in iudicio qui repellūtur in iudicio et in cōtractibus vt infames: de periurio aūt notorio ex facto dubitat: cum innumeri sint tales in cottidiana loquutione: sed ego puto idē in isto si iuramentū fuit expicēs: ēt ad

verba ꝛ deliberationē ꝛ factum: vt si quis coram multis deliberate iuret per scīa de euangelia facta de aliq̄ q̄ euidenter est falsum: secuo si verba potuerunt fuisse iuratoria ꝛ non iuratoria: aut si ex ira vel alio dubitetur de animo iurandi: aut si dubiteur an factuz sciuerit esse tale. Nec furiosi. 15. q. 5. merito. Sacerdotibus etiam non licet iurare secundum ꝛtho. vbi. s. vñ clerici iurare nō possunt cui cūq; laico super euangelia. 22. q. 5. nullus: q̄ō intelligo nisi de licētia prelati sui. vt in. c. j. de iura. cal. quod verū est si iurant tanq̄ superiori ꝛ sic intelligo. d. c. nullus: aliter sic etiaz sine licētia. vt in. c. ex rescripto. ꝛ. c. puenit. de iureiur. Nō possunt ēt iurare de calumnia sine licentia sui superioris. nisi ille coram quo litigat sit eius superior: sed habita licentia possunt etiā in manu iudicis laici. 22. q. 7. nos. Non possunt etiā iurare in actu testificādi sine licētia superioris. 14. q. 2. q̄ō. ꝛ intellige in manu laici Exceptis aūt tribus casib⁹ predictis. possunt licite iurare ēt in manu laici ꝛ sine alia licentia. vt in. d. c. ex rescripto. ꝛ. c. puenit. ꝛ no. pa. in. c. j. de iureiur. sed hoc limita fm. s. tho. quo ad sacerdotes esse licitū pro aliqua necessitate vel magna vtilitate precipue pro spiritualibus negocijs. Ponit aūt ray. septē casus in quibus possunt ꝛ debēt iurare. Primo ne p. defectu ꝓbationis aliquis ledat aut rem suam perdat: de quo infra tertio. ¶. 6. secundo pro fide. tertio. p obedientia. quarto pro pace. quinto pro indemnitate ecclesie quod tamen ad p̄ mū reducit. sexto: quādo ab excōmunicatione absoluuntur. septimo cum infamati debent se purgare. Probātur hec omnia de elec. signi ficasti. vltra medium. 28. di. de siracusane. de off. or. ad reprimendam. 2. q. 5. presbiter. Potest etiam hodie addi q̄ si litigēt in causa spirituali vel alia iurare debent de calumnia. s. vt dictum est: ꝛ similiter de veritate dicēda de iur. cal. si de calumnia. li. 6.

4 ¶ Quarto queritur cui qñ ꝛ propter quid sit iurandum: ꝛ dico in iudicio iurādum esse iudici competenti: extra iudiciuz vero cuicunq; iurari potest. Nō aūt licet iurare in iudicio diebus feriatis nisi pro pace ꝛ pñs causis vt de feri. conquestus: vnde ꝛ secundum sanctum thomam in solennibus diebus quibus est rebus spiritualibus vacandum non sunt iuramenta p̄standa pro rebus temporalibus: nisi forte ex magna necessitate: sed solum pro spiritualibus. Similiter iurandum est ante cibum ꝛ potum ideo stomacho ieiuno. 22. questione quinta. honestum: sed hoc est de honestate vt ibi. Propter quid autem sit iurandum dico q̄ ad causam materialem quod iuramento assertorio licitum est de omni siue pro omni re iurare si expedit iurantiuel alteri: promissorio vero pro omni re licita iusta ꝛ honesta: pro re autem turpi illicita vel iniusta factum iuramentum non tenet. ar. ca. vltimo. de pac. ꝛ clarius infra. Quantum vero ad finalem dico q̄ pro causa illicita ꝛ mala iurare illicitum est ꝛ malū. vt sunt coniurationes conspirationes huiusmodi. ar. capitul. vltim. de pac. ꝛ de re. iudi. capitulo primo: sed pro licita ꝛ vtili sibi aut alteri iurandum est.

¶ Quinto queritur quomodo iurandum sit: ꝛ dico secundum omnes tres debere esse comitere. quarto. ꝛ de iureiur. ꝛ si christus. ¶. iacobus. ꝛ. 22. questione secunda: animaduertendum scilicet veritas iustitia. ꝛ iudicium. Et in veritas vt scilicet ad quod iuramento firmatur falsum non sit: ꝛ adde quod notat glo. in dicto capitulo animaduertendum hoc intelligendum esse de veritate rei ꝛ conscientie vt scz verum sit q̄ō iuratur ꝛ verū esse sciat: ꝛ si nescit esse verum sed credit de credulitate iurēt ꝛ non de scia nez simpliciter ita esse et multo minus si dubitat. Et secundo iustitia vt scilicet q̄ō iurat non sit illicitū: ꝛ sic videt s. tho. veritatē referre ad iuramentum assertoriuz ꝛ iustitiam ad promissoriū. Et tertio iudiciū. s. discretionis vt nō leuiter sed discrete ex necessaria causa iurekadde vel: ex vtili: vñ in hoc vt dicit intelligit deuotio fides ꝛ ola res quisita ad debitum modum iurandi. Et si aliq̄ quod predictorū trium defuerit nequaq̄ erit iuramentum sed piurium vtin. d. c. animaduertendū. ꝛ primo q̄dez ac principaliter scōm s. tho. 22. q. 99. si defuerit veritas: q̄ iuramē tum ordinat principaliter ad cōfirmationem dicti humani: cui cōfirmationi falsitas opponit. secūdario aūt q̄ deest iustitia: q̄ iurās illicitum obligat ad faciēdū cōtrarium. tertio si deest iudiciū: q̄ indiscrete iurans periculose cōmittit iurādi falsitatē. Utrum aūt semp sit mortale q̄n aliquid predictoz defuerit. dicit panor. in. d. c. ꝛ si xp̄s. q̄ non. sed aliquādo veniale. vt no. archi. in. d. c. animaduertendū de quo infra periurium in principio.

¶ Sexto queritur an sit peccatuz mortale sic regulariter secūdum omnes: vnde propter defectum veritatis iurans peccat mortaliter in multis casibus. ¶ Primo scienter iurando falsum in iudicio. ¶ Secundo etiam extra iudicium si quis aduertat de falsitate ꝛ iuramē to simul: alias autem si aduertat quidē de iuramēto sz nō de falsitate: vel econtra de falsi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rate sed nō de iuramēto. vel de neutro est venīale. vñ iurās ex impetu ire si iurādo aduertit se iurare falsum. z th̄ pſequik est mortale: si vero nō aduertit ex dolo vel lata culpa simiter est mortale: alias autem veniale. ℣ Tertio iurando falsitatem iocose: z ifte secundum doct. quantum ad aliquid grauius peccat q̄ si serio iuraret: quia magis vane assumit nomen domini.

℣ Quarto quando aliter est in re q̄ in cōscientia iurantis: quod tripliciter accidit: quia aliquādo quis iurat verum credens iurare falsum quod est ꝓprie mēriri: aliquando vero iurat falsum credens iurare verū: z hoc est mortale ſm aliquos: quia si factum nescit nō debet iurare ita esse: sed ita se credere: q̄ tamen ego verum putarem si diligentiam nō adhibuit: aliquando vero iurat dubius an. s. ita sit nec ne: z hoc indubitanter est mortale.

7 ¶ Septimo queritur an sit mortale iurare sine secūdo comite. i. iustitia: z dico q̄ sic tripliciter. ℣ Primo q̄n quis iurat se facturum vel omissurum quod faciendo vel omittendo peccat mortaliter: puta si iurat se occisurum hominem vel non honoraturum parentes.

℣ Secundo quando q̄s iurat se non facturū aliquod bonū notabile licet ad illud nō teneatur puta se nō ingressurū religionē: q̄s quidez s. tho. dicit esse grane pctm: q̄r precludit via spūsancto: ar chie. aūt vī velle esse mortale: vñ ꝓpter tale iuramētū ꝓhibek q̄s ꝓmoueri ad epatū. di. 85. florentinus. Secus si q̄s iuret se nō facturū aliquod bonum modicū puta se non daturum pomū puero aut facturū aliq̄s leue malū puta veniale: q̄r hoc est veniale ſm ℣℣. z monal. z pisa. z archie. z veritatem: licet hus. tenuerit esse mortale: q̄r illa auctoritas. 22. q. 4. in malis impia est promissio q̄ scelere adimplek. hoc non probat: cuz veniale ꝓprie non dicatur scelus. Et hoc maxime verū est q̄n iurās intendebat implere iuramentū. Sz cōtra q̄. s. tho. talem appellat piurum. 22. q. 98. ar. 1. ad primum: z in multis aliis locis. sol. etiā eus qui iurat sine iudicio discretionis appellat piurum: z th̄ non semper peccat mortaliter. vt ℋ. sequenti.

℣ Tertio q̄n quis iurat se facturum aliquid q̄d potest esse bonum z malū: sicut herodes iurauit puelle se daturum quicquid peteret q̄d sane intelligendo potuit esse licitū puta si peteret aliquid licite dabile: male vero intelligēdo potuit esse mortale.

8 ¶ Octauo queritur an sit mortale iurare sine tertio comite id est iudicio puta ex leuitate sine necessitate vel vtilitate: z dico q̄ non secundum omnes doctores nisi primo interuenīret contemptus aut secundo exponat se periculo notabili deterendi. aut tertio. quod dubitatur vtrum iuretur provero precipue in alterius preiudicium: quia secundum doctores iurare debet secundum q̄ recolit scilicet dubie vel certe. Unde secundum ℋℋ. hostien. et ber. mulier confessa adulterium sacerdoti nō potest iurare marito se peccatum illud non habere: q̄r non est certa sibi esse dimissum. de pur. ca. accepimus.

9 ¶ Nono queritur vtrum inducens alium ad iurandum quem scit falsum iuraturum vel nō seruaturum quod iurat peccet mortaliter: et dicit richardus in tertia distinctiōe. 39. q̄ aut facit vt persona publica ad instantiam partis. z ex ordine iuris: z sic non peccat: si vero facit vt persona publica tamen cōtra ordinē iuris vel vt persona priuata sic peccat grauiter. Car. autem in cle. vnica. de iureiur. dicit q̄ talis vincit homicidā. 22. questione quinta illum conuictus z capitulo sequenti z sic patet q̄ est mortale. Et ex hoc infert panor. in capitulo clericꝰ. de cohabi. cle. z mu. q̄ nunq̄ est deferendum iuramentum illi cōtra quē estve hemens suspitio de transgressione eius: z deferens peccat: intellige mortaliter iuxta pādictam distinctionē: z allegat. c. ille. 22. q. 5. z facit optime textus dicti. c. clericis: q̄ nō vult cogi clericos ad iurādum dimittere cōcubinas. ℳ nota cōtra confessores recipiētes a secularibus iuramenta de abstinendo ab aliquo: vnde potius penam statuant. Non credo tamen verum quod dictum est quando is quez quis scit falsum iuraturum est tam paratus iurare puta quia obtulit se: z est aliqua ratio nabilis causa recipiendi tale iuramentum: nec de tali loquitur. dict. capitul. ille. sed de eo qui ad iurandum inducit vel disponit eum quem s. it vel probabiliter credit periurasturum.

10 ¶ Decimo queritur vtrum sit mortale iurare per membra dei vel sanctorum: z dicit summa angelica q̄ taleo si iurant per membra inhonesta sunt blasfemi vt pater per capitulum si quis per capitlum 22. questione. s. ibi vel alio modo blasfemia z. si vero iurant per honesta z cum reuerentia est veniale. Sed primū dictū est falsum q̄n talia mēbra sunt in deo vel sanctis: vt p̄z ex diffinitiōe blasfemie. nec hoc ꝓbat. d. c. si quis. q̄r secundū bona. vbi. ℣. loquit cōtra eos q̄ credebant deū ſm deitatē habere talia mēbra: est th̄ blasfemia vere si nō sunt i deo. vt cū iurat p sexū femineū dei: vel secundū modū q̄n p talia membra irreuerēter iurat aut ēt si sine iuramēto nominētur z attribuant deo. Et ideo ℋtius ad hoc dico. q̄ aliquādo sunt blasfemia aliq̄n non: semp tn̄ peccāt mortaliter cū sint blasphemi vere vel moraliter rōne cōtemptus irreuerētie: ar. extra de male. statuimus: z ita sentit archie. z cōiter doc. Secūdū ēt dictū est falsum: q̄r si iurando p creaturas separatas a deitate: nō peccak nisi per defectū debitaꝝ circūstantiaꝝ puta per euāgelia z crucē: multo magis per cōiunctas vnp sanctum corpus aut sanguinē vel caput dei: ad sanum intellectum fidei ista. s. attribuēdo deo humano. De iuramento etiam infra periurium.

¶ Rursus de iuramēto tertio quomodo intelligendum sit z interpretandum.

IUramētum rursus tertio inducet cōsideratiōe ℋtium ad aliqua in eo subintellecta z ꝓsupposita. Unde n̄ſc de eiº intellecto vel interpretatiōe agēdū est q̄ interpretatio valet z locū habet q̄n iurās nō habet expresse z specifice aliud obligādi se sup aliquo determinato cōtra ipsam interpretationē: aliter aūt non valeret. vt no. panor. in. c. veniēs de iure iur. z facit. c. iuramenti. 22. questione. s.

1. q. ¶ Primo vero querik vtrum in omni iuramēto etiā simpliciter facto subintelligende sint multe cōditiones: z dicit glo. in. c. quemadmodum. de iureiurā. q̄ in assertorio nulla conditio subintelligik: sed in promissorio subintelliguntk multe: nec tamen illud erit conditionatum etiam si ipse exprimantur secūdū panor. ibi. vt in. c. significasti. z quod ibi no. de elec. z

1. subintelligit in iur. promiss. in. l. iij. ff. de leg. i. z. l. aliquādo. ff. hēd. ꝙdemō. de quo dic vt infra mrimonium. ℋ. s. ℣ Subintelligik aūt ꝓmo si deo placuerit. 22. q. 2. beatus. ℋ. s. Et scdo si placuerit pape. vt in. d. c. venientes. de iureiuran. immo in omni iuramēto excipitur auctoritas superioris cuiuscūq̄ extra eos. etate. In rebus tamē vel iuribus pape nō subiectis secundū panor. in. c. ꝙstituimus. de reseri. non subintelligitur illa clausula. d. c. venientes. vnde sine cā rationabili absoluere non pōt a iuramento prestito. sup rebus non spectantibus ad eū: vt no. glo. in. c. quanto. de iureiu. z inno in. c. cū inter. p. de renū. Et hīo fede. consi. 191. formal hāc questionez. Quidā clericus in minoribꝰ scolario filiusfami. exīo in studio. de voluntate patris obligatus est iuramento non exire districtū boñ. nisi prius solueret debitū sed reuocatus a patre ad certam diē petita a non obtenta licentia a creditore: redūt ad patrem vel episcopum. Nunquid est periurus. Et concludit q̄ ꝓmo excusatur ꝓpter preceptū patris ad quod multipliciter ex lege est obligatus: z consequenter videtur q̄ ois obligatio facta per filium etiā cum iuramēto intelligitur saluo iure patris: inter alias conditiones quas habet iuramentum ista est potior q̄ in eo intelligitur saluū ius alterius. extra eo. cum contingat. z. c. ꝙsto. z. d. c. venientes. Et hinc est q̄ filiusfa. non pōt vouere sine consensu patris: excepto voto religionis per quod solui tur patria potestas. sxti. q. v. pueri. Concludit ēt q̄ ifte excusaretur a periurio ēt propter iussum ep̄i: addens q̄ predicta intelliguntur vera vbi filius non p̄curauit se reuocari alias secus. Et ita tenet sum. 2 senserit iuramēto ꝙgeneraliter quicunq̄ superior. filius ex obedientia nō excusat: q̄r nulla est cū superior se spoliauerit iure suo. z de posset th̄ excusari ex aliqua alia conditione vna ex sequentibus. ℣ Nam tertio subintelligitur si res in eodē statu permanserit: extra eo. quēadmodum. Unde qui iurauit accipere bertam in vxorem. si fuerit illa fornicata aut effecta lepr̄osa vel incurabilis infirma. nō tenetur obseruare iuramentum. d. c. quēadmodum. Et ſm archie. qui iurauit reddere gladium non tenetur si repetatur in furia. nec erit periurus q̄r cum promisit nō cogitabat de furia que superuenit. de qua si cogitasset nō promisisset. Et ob hoc bart. in. l. ꝙ seruum. de verbo. obli. determinat hanc questionem. Feci pactum cum inimico meo. z ꝓ missis non offendere illum. Demum ipse fuit exbānitus. Ter forma statuti quis potest illū occidere: an occidendo eum videar frangere pacem. Oldra. determinauit q̄ nō: ar. d. l. ꝙ seruum. iuncta. l. si seruū. de verb. obligā. z Et idem tz bar. ꝓbans hac ratione: q̄r illa ꝓmissio nō offendēdi intelligik nisi lege permittente: vt. l. q̄o. ℋ. inter locatorem. ff. loca. item q̄r videtur facta par. i. rebus ste stantibus. d. c. quēadmodū. Idē videk tenere io. an. in. c. frustra. in mer. de re. iur. lib. vi. z ista rerū mutatio excusans a iuramento dupliciter intelligik primo q̄n casus nouiter emergēs est talis q̄ si fuisset a ꝓncipio iuramentū fuisset temerarium z hoc p se patēs. scdo q̄n est talis q̄ si fuisset a ꝓncipio iurās nō iurasset ſm multos doc. z bñ. q̄n iuramētū interpretandū est ſm intentionē iurātis q̄ i tali casu nō intēdebat se obligare actu vt p̄z. nec habitu q̄ si de eo cogitasset nō se obligasset. ℣ Et q̄ro intelligik si seruetur mihi fides seu ꝓmissum extra. eo. quēadmodum. Et ob hoc dicit bar. in. l. si cū venerit. ff. ꝓ soc. q̄ si promisi nō dividere societatē intelligik si seruetur mihi promissum. Et addit q̄ ista 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

cōuentio habet etiā istā cōditionem nisi soc⁹ sit rixosus vel molestus: qō est vtile ad.q.q pupillus ꝓuocare nō potest sociū ad diuisionē.vt.l.si pupillor..ff.de re.eo.quod intelligit nisi habeat socium odiosum vel molestū. ℣t hoc etiā facit ad testatores qui sepe apponūt in testamento q̄ fratres dividere non possunt q̄ intelligit sub dictis cōditionibus. Quādo aūt huiusmodi ꝓmissiones obligent vide iuramentum.iij.§.13. ℣t quinto intelligit si res sit honesta ⁊ possibilis.d.c.quēadmodum ⁊.c.quintauallis extra eo. ℣t sexto si facultas subsit extra.eo.querelā ⁊.c.breui: vbi hꝫ q̄ difficultas excusat a periurio: licet scōm glo. ibi nō liberet a pena conuentionali. ℣ Septimo si iuraueris mihi reddere pecuniā spe future numerationis subintelligit si ego tibi numerauero.C.de non nu.pe.l. indubitati. ℣t octauo si iurauī dare dotē intelligit si nuptie fuerint subsequute .ff.de iur.do.l. stipulationem. ℣t nono si iurauī stare preceptis alterius intelligit si non precipiat q̄d immoderatū a superiore vel arbitro: vt exheredare filios vel vxorē repellere.d.c.quintauallis: vel curiā principis nō intrare si erat consiliarius vel aduocatus: extra.eo.veniens. ℣ro hoc facit q̄ iuramentum nō extēdit ad veritatē non cogitatā vt in.d.c.quēadmodū: nec obligat vltra consensum.facit.d.c.quintauallis.⁊.d.ca. veniens: ⁊ no.panor.in.c.cum gratia de como. ℣t, decimo si iurauī tibi reddere centum libras vsq̄ ad certum tempus subintelligit ni si iudex interdicat.ar. extra de cen. signifi catuit. ℣t vndecimo si iurauī tibi reddere grauī aut vinum ⁊ huiusmodi intelligitur eiusdem bonitatis.ff.si cer.pe.l.cum quid. ℣t duodecimo cum quis iurat factum alterius subintelligitur q̄ ad hoc perficiendū bona fide laborabit.de spō.ex litteris.el scō. ℣t decimo tertio si iurauī tibi fidelitatē aut q̄ non ero tibi contrarius subintelligitur nisi iuramentum vel meorum petēdo.vel defendēdo.extra. eo. petitio. ℣t decimoquarto si vir ⁊ mulier iurent cōtrahere. subintelligitur nisi alteri accidat quid turpe ⁊hmōi vt dictū est: vel nisi ex mutuo cōsensu inuicē se absoluāt: de spō. c.ij. ℣t decimoquinto si iuro tibi tanq̄ regi filio non obligor: ⁊ idē videt si tu tanq̄ ep̄us q̄ depositum non teneberis: qō limita si in vtilitatem ecclesie pecunia versa est. xv.q.vj. alius. ℣t decimosexto si iuro facta pace cū aliquo de non offendēdo. restringitur ad offensam' ratione inimicitie preterite non ad nouam ex postfacto insurgentem. ℣m bart. in.l.aut facta.ff.de pe. ⁊ sequitur panor.in.c. cum inter.de renū. ℣t decimoseptimo si ḡs renūciauit cū iuramento iuri qō hꝫ vel habere sperat aut pōt in aliqua re nō extendit ad ius superueniens ex noua causa vel spe. ℣m panor.in.d.c.cum inter. ℣t similiter de decimooctauo si quis iurat nō expellere inquilinū. intelligitur si soluerit pensionem scōm panor.in.c.tua nos.de iureiu. ℣t decimono si pater iuranit non exheredare filiū tel ligitur nisi crimen ingratitudinis cōmiserit l.quidā cū filium .ff.de verb.obli. ℣t vigesimo ℣m bar.in.l.quero.§.interlocatorez .ff. locā.vbi ōt q̄ si conductor preterit id ad qō tenetur ex natura cōtractus. nō teneri ei locatorem ex promissione locationis .Vide§. facit ad omnes contractus in quibus aliqd vltro citroq̄ promittitur: vt quilibet non teneatur seruare quod ꝓmisit si per aduersas partē nō seruat id ꝓpter qō sunt promissa: de quo tit. sequēti.§.j. Vñ si vir iurauit nō dimittere vxorem intelligit nisi faciat cōtra legem cōiugij: ⁊ si promisit dotē dimittere pōt si nō soluit .iuxta no.in.c.vestras.de do. post diuor. resti. ℣ Sciēdū tñ est q̄ speciales conditiones nō subintelligūtur in iuramento si nō exprimantur. quāuis mēte cōcipiant .xxij.q. vlti. nisi vbi lex exp̄mit aliquid agi tacite inter cōtrahentes. q̄ tūc pro expresso habetur d.l.cum quid.

¶ Scdo querit ḡaliter qūo iuramentū interptandū sit: ⁊ pro fundamēto adduco duo dicta.s.tho. Nā.22.q.lxxxix.ar.vij.ad quartum dicit q̄ iurans sine dolo obligatur ℣m intentionem iurantis: iurās vero cū dolo ℣m sanū intellectū eius cui iuratur. In tertio vero di.xxxix.q.j.ar.ij°.q.iij. dicit q̄ iurās sine dolo in foro cōscientie nō obligat nisi ℣m suā intentionē. sed in foro contentioso vbi intentio ignorat obligatur ℣m q̄ verba cōmuniter accipi solent. hec ille: cuius ꝛba intelligūtur de iuramento promissorio: q̄ in assertorio nō cadit obligatio. ℣ Ad questionē igit dicit inno. in.c.veniēs.de iureiur. q̄ iuramentū ḡaliter ꝑ stitū. ꝑ obia presūda mādatis. i interpat sic vt nō extēdatur nisi ad ea de q̄bus cogitatū est vel debuit merito cogitari: vt in.c.q̄ntauallis. de iureiur. ⁊ de deci. ex multiplici. de respo. audita. 22.q.ij. ne ḡs. Alij tñ dicit q̄ interpretatur ḡaliter nisi sit ℣ p⁹ius iuramentū vt in.d.veniens. vel cōtra ius. vt in.d.c.q̄ntauallis: vel contra ꝑsumptionē cōem q̄ si hoc mādari credidisset nūq̄ iurasset: ar.c.petitio de iureiur. Sed primū est verū in foro ⁊ ie: q̄ iuramentum promissorium factum bona fide ⁊ sine dolo trahit obligationez ab intētione

iurantis ⁊ ℣m illā dz interpretari. Scōm vero procedit in foro causarū. ℣ In iuramento vero determinato super aliquo particulari ℣m eundē inno.vbi.ℵ.interpretat in foro ⁊ ie ℣m intentionē iurātis.extra.eo.venientes.et c.ad nostrā.el.ij.in iudicio vero interpretabit ℣m iura: extra eo.venientes. facit.c.hūane aures.xxij.q.v.qō quidē dicti quantū ad forū ⁊ie ꝑcedit quantum ad personā priuatā exigentē inīq̄. i. vt ⁊ cōtū ad iudicē exigentē sīr inīq̄. Unde ℣m rod.qué sequitur alden. cum vir exigit ab vxore iuramentū sup adulterio q̄ inīq̄ agit. poterit iurare qō est verum ℣m suaz intentionē. Iz sit falsū ℣m intellectū audientis: ⁊ ℣m richar.in.iij°.di.xvij°.circa fin obstetrices nō peccassent Iz non rñdissent ad intentionem pharaonis: quia nō fuit ei data auctoritas ad aliquid agendū cōtra deū. Et similiter cū iuramento ab aliquo aliquid exigitur quod sine petō prestare nō pōt. cum iurat illud facere: pōt habere intentionē faciēdi quantū poterit sine petō: sicut mulier habens impedimentū. excōicata. q̄ non probare. cum in mortis articulo oporteat eā iurare de stando cum vro. dz intelligere quantū poterit sine petō: ⁊ nō stando nōpturabit. vt no. in.c.litteras. de resti. spo. ℣ Si vero is qui exigit sit iudex in bona fide exigens in casu licito ℣m ordinem iuris. tunc hꝫ locū illud. 22. q.vij. quacunq̄ parte verborū quis iuret de tanē qui cōscientie testis est. ita hoc accipit sicut ille cui iuratur intelligit: ⁊ scienter non iurans ℣m intentionem exigētis peccat mortaliter ⁊ est periurus. ⁊ implere tenetur sicut ille intellexit. ℣ Si vero exigens sit ꝑsona priuata que nō exigat vi aut inīq̄. tūc distinguo Nam aut iurans est in dolo ⁊ malitioseiurat et exigens in bona fide. ⁊ tunc interpretabit ℣m intentionem sanā recipiētis: ⁊ aliter fuit periurus ar.d.c.quacunq̄: nec obstat q̄ votum dolosum nō obligat: q̄ votū fit deo proprie sed iuramentū hoī: ⁊ rursus obligatio in voto cōtrahitur per intentionē: in iuramēto vero per deliberatam verborū attestationem Aut ecōuerso exigens est in dolo ⁊ iurans in bona fide: ⁊ sic interpretabitur ℣m intentionē iurantis q̄ in ea fundatur obligatio in iuramento voluntario. ⁊ fraus ac dolus nemini debent patrocinari. de rescrip. ex tenore. Et iuxta hec intellige que dicit. s. tho. 22. q. 89. ar.vij.ad quartū. ⁊ tertio vbi.ℵ. Sīho vterq̄ fuit in bona fide. sed vnus vno et aliter alio modo intelligebat: sic in foro ⁊ ie interpretabitur ℣m intentionem iurantis vt not.§. ex his oībus colligitur. xxij.q.v. in foro aūt cōtentioso stabitur verbis. de spō. ex litteris: que si duplicem habeant intellectum. in stipulationibus ⁊ alijs contractibus cōtra stipulātē ⁊ vendentē interpretabit̄ ff.l.inter stipulantē.§.j.ff. de verbo.oblig.⁊.l.labeo.la.j.ff.de cōtrahen. emp. in iudicijs vero in pncipio pro actore: in medio pro vtroq̄: in fine pro reo interpretabitur. de proba. ex litteris. vt eccle. be.c. vt nūm in delictis aūt contra delinquentē nisi aliud appareat. de presump.c.j. ℣ Licet aūt ois re ciprata in hoc.§. dicta sint a doctoribus de iuramento promissorio pncipal'r: tñ etiā vera sunt in assertorio. vt ptz per exemplū ⁊ dictū rod. ⁊ asten. excepto q̄ nō videt distinguendū vtrū iuramentū fiat sup re generali aut particulari: sed solū vtrū exigatur inīq̄. puta a iudice vel superiore cōtra iura. a particulari aūt vi: ⁊ tunc dic vt dictū est. Et adde q̄ etiā si primatus nō exigat vi iuramentū sed spōte offeratur ℣m aliquos nō est iurandū dolose: q̄ hoc est vti iuramento ad aliū finem q̄ fit inuentum: q̄ hoc est vti ad fallēdum ⁊ inuitum est ad certificandū. Si aūt exigat quidē sed non vi. sed deprecative. licitum est iurare caute: non ad fallendū sed ad occultandum que non expedit reuelare. ℣ Ex quibus ptz q̄ religiosi in materia pestis iurantes ad portas ciuitatū dolose ⁊ sophistice deierant q̄ illud iuramentum seu testimoniū fue conscientie q̄ idem est. exigitur quidez ab eo qui nō est superior sed nō exigitur violenter cōminando nec ipsi violenter iurant sed cogūtur solum ex suppositione si vellāt intrare: vnde illi licite hoc exigunt: illi tenentur iurare ad intentionem sanā eorum propinquam vel remotam que est principaliter ad quā propinquā ordinatur. Quod ideo dico quia aliquādo tales officiales credunt aliquem locuz esse pestilentem qui non est: quia tunc non crederet periurare iurātem cautelose: quia iurat ad intentionem predictorū remotam. que est scire an fuerit in tali loco infecto. Et idem si quis fuit quidem in tali loco infecto sed non sic vt potuerit inficere: vt q̄ non erat aer corruptus ⁊ transiuit celeriter in equo. Et ḡaliter aut' concederē deberent ingressum si scirent veritatem.

¶ Tertio ḡrit vtrū iuramētū ꝑstitū in ꝑnate ℣ ria iuris ad iurz limitez restringat: ⁊ dicit p⁹ nor.in.c.tua nos.de ecc.edi. q̄ sicita q̄ recipit ōcō limitationes ⁊ restrictiones quas recipit illud ius. Facit tex.in.l.ff.C. de condi.inde. ⁊ c.per tuas.de ārbi. vbi dicit q̄ cū quis iurat stare sententie arbitri sub certa pena. nō obligatur nisi vel parere sententie vel soluere pe

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam:ideoq; sufficit si pēnam soluit:similiter si iurauit non sub pena:qr tenēt vel seruare sniam vel ad interesse.ff.de arbi.l.diē.§.fi.qr intelligitur ista clausula:ego parebo snie.vel soluam penam:cum iste intellectus sit sibi datus a iure. Panor.aūt in.c. quintaualles de iureiur.dicit hoc verū in snia arbitri:nō aūt arbitratoris:qr in tali snia nō est datus talis intellectus. Item pro hoc facit inno.in.c.cuz oēs.de consti.dicens q̄ prelatus qui iurauit nō alienare bona ecclesie. potest nihilomin9 alienare in causa necessaria.vt in.c. fi.de ec. ed.l.2 etiam vtili cū in hoc casu necessitas et vtilitas equiparētur a iure.xij.q.ij.sine exceptione 2 sic iuramentū intelligitur de aliena tione illicita solum. Facit.c.petitio.6 iureiu. vbi iurans nō esse contra aliquem intelligi tur illicite.secus legitime.etiam pro vtilitate propria. Facit etiam capitu .ex parte tua.de cle.nō re .vbi iurās residere in ecclesia:potest iuramento nō obstante se absentare pro ne cessitate vel vtilitate ecclesie. Facit etiā quod no.in.c.prout nobis.de do.vbi is qui iurauit parere mādatis ecclesie vel iudicio.si se gra uatum sentit potest appellare:qr iuramentū nō se extendit ad hoc quando est generaliter latum. Et q6 no.in.c.ex tenore.de sen.excom. vbi 13 idem panor.q̄ etiam ex cā noua super ueniente.vel si erat primo:erat occulta.pote rit ille qui iurauit respondere coram aliquo iudice .nō obstante iuramento generali.illuz recusare. Nec obstat predictis q̄ iuramentū h3 clausulam aut vi3 clausule:ti nō valet q6 agovt ago.valeat quantū potest.vt in.c.quā to.2 in.c.ad nostrā.el.ij.de iureiur.no.in.l.cū pater.§.filius matrem.ff.de lega.ij.2 per bar. in.l.si quis pro eo.ff.de fideiuss.2 in.l.sciendū ff.de verbo.oblig.2 cōsequenter dz aliqd opa ri quod nō faceret si predicta essent vera. Di citur.n.q̄ aliquid operatur.qr adijcit vincu lum 2 strictius ligat iurantem.2 quādoq; ac cumulat forum foro.vt in.c.fi.de foro cōpe. lib.vj. In casu aūt vbi nihil aut parum ope ratur.verum est q̄ habet vim illius clausule sed hoc nō est in casibus predictis:qr strictꝰ stringit 2 ideo sufficit. Facit etiam pro predi ctis quod no.do.an l.c.ex literis.el.ij.de spō. et sequitur ibidem panor.q̄ sicut equitas p toria facit vt in stipulationibus pretorijs p mittendo factū alienum.in dubio interprete tur promisisse se facturum.2 curaturum quā tum in eo est:vt in.l.quotiēs.ff.de verbo .ob. ita equitas iuris canonici hoc inducit in ma teria canonica:vt ptz in.d.c.ex literis.2 in gl. ibidem vbi parentes qui iurant sponsalia p filijs non peccant.licet non sequantur nō ex eorum defectu:qr illud iuramentum intelli gitur quantum in eis est se facturos. Facit etiam quod no. panor.in.c.cū clerici. de.ver. signifi.vbi dicit quod iuramentum generali ter prestitum debet restringi quantum potest vt minus obliget iurantem:qr vbi tractatur de obligatione est facienda stricta interpre tatio.all.cap̄.ad nostram.el.ij.de iureurā. et.c.j.eo.ti.lib.vj.2.l.quicquid astringēde .ff. de verbo.oblig. Et in.c.quēadmodum dicit idē panor.q̄ iuramētū in aliquo cōtractu re cipit oēs conditiones 2 limitationes 2 subau ditiones quas habet ille contractus:2 simili ter si apponitur in alia dispositione vel obli gatione:qr regulatur ab illa:2 facit pro hoc l.fi.C.de non nume.pecu.2 no.per bar.in.l.si societatem.§. arbitrorum.ff.pro soci.que no. qr facilit ad multa.vt.§. priori dictum est.

¶ Quarto queritur quomodo interpretetur si prelatus iurauit non alienare bona eccle 4
sie sine licētia pape aut superioris:2 dicit pa normita.in.d.capitu.tua nos .quod interpre tabitur vt alienare non possit sine licentia.qr designatio huius verbi licentia est quod de bet primo peti etiam in casu licito quasi pre latus reseruet in se cognitionem. vtrum ca suo sit licitus vel non.pro quo facit in simili. c.licet.de regula. Item qr si intelligeretur de illicita alienatione solum iuramentum nihil valeret:qr nec cū licentia superioris fieri pos set:2 consequenter oportet quod intelligatur de omni licita. Concor. Johan.an.post hosti. in.c.primo.de hijs que fi.a prela. Non obstā te tamen iuramento imminēte necessitate vt genti posset alienare si superior adiri non pos set.ar.in.l.tutor qui repertorium. ff. de admi nistra.tuto.vbi ex causa necessitatis potest tutor inuentario non facto administrare bo na pupilli:quod alias necessuate cessante nō potest. Facit quod nota.io.xij. questio.ij .ca. sine exceptiōe.2 capitu.placuit. hug.2 archi. ea.q.2 iohan.de fanco.in clemēti. prima. de rebus eccles.non alienan.vbi dicit in casu illius clemen.alienationem posse fieri impu ne.si necessitas non patitur tantam dilatio nem.2 tenuit Pan.de disputatione que inci pit:condemnatus 2 sequitur card.in dicta clemen"i.prima.2 Panormi.in capi.finali.de eccle.edi.quod no.pro religiosis habentibus prelatos in remotis.

¶ Quinto querit vtrū iuramentū illius qui 5
iurauit aliquam accipere interpretandū sit vt possit intrare religionem.2 dicit panor.in. c.cōmissum.de spon.sēm vnam lec. que sibi placet quod sic:2 ideo interpretatur q̄ eā ac cipiet nisi ingrediatur religionem:nec obstat q̄ vt contrahat ibi consulit 2 postea ingredia tur:qr istud fit propter vulgi opinionem ne ap pareat periurus cū in veritate non sit. Si ve ro dicak quomodo inuenitur ista interpreta tio:dico q̄ subintelligik nisi moriak ciuilik: vel dicq̄ habek in.c.puenit.el.ij.de iureur.vbi dr q̄ promissum non infringit qui in melius cō mutat.vel dic q̄ sicut non valet iuramentuz non faciendi aliquod bonum sic non valeat iuramentum faciendi bonum:melioris impe diti3nam.

6 ¶ Sexto querik vtrū interpretabik iuramētū vt locum habeat in casu ficto:2 dicit panor.in c.ex parte.el.ij.de cle.nō resi.q̄ si iuramētum non tēdit in aliquam lesionem illius qui iura uit 2 facit ad bonum illius cui pstitū est.tunc subest causa large interpretandi .vt in.d.c.ex parte:vbi ille qui iurauit residere si se absen tat.p necessitate ecclesie habek p residēte. Si vero iuramentū obseruātia tendit in damnū illi9 cui fit l3 respiciat vtilitatem alteri9 tan tū tunc nō verificatur in casu ficto:q6 probak sm cōmunē lectorā in.c.ad nram.el.j.de iure tur.vbi dr q̄ iuramētū dz seruari in casu spe cifico 2 nō in casu ficto. Naz ibi tenent inno.2 io.an.q̄ si debitor intraueat nō molestare cre ditorez sup pignore donec soluisset sibi debitū non sufficit q̄ creditori fit satisfactū ex fructi bus pignoris:sed opz primo q̄ fiat realis solu tio debiti licet ficte soluerit ex quo percepit de bitum ex fructibus pignoris. Facit.l. licius ff.de condi.2 demon.vbi no.q̄ cōditio fieri de bet in forma specifica. War.tamē.in.l. ampli9 ff.rē.ra.ha.determinat cōtrariuz in isto casu. quia iussus dare seu soluere implet cōditionē cōpensando .l. si peculiū.§.j.ff.de testa.libe. Item impeditus iusta de causa facere q6 p misit.nō est periurus.l.fi.ff.qui satisda.cog. 2.c.significāte de pigno.si āt tibi nō soluo qr tu mihi nō soluis.facto tuo impedior.2 p̄r nō ero periurus. Et hec opinio mihi videtur de iure verior:nec esse contra casum.d.c. ad nostrā.qr ille debitor certat de dāno vitādo 2 creditor nullū dānum h3:2 ideo habebit lo cū fictus intellectus in tali casu. Et sic .pec. dit opinio bar.2.d.c.ad nostrā.nō probat cō trarium qr fz io.an.ibi ex forma iuramenti requirebatur numeratio pecunie.

7 ¶ Septimo queritur vtrū inferior papa pos sit interpretari iuramentū:2 dicit spe.in titu lo de lega.q̄ sic q̄ dubitatur de validitate eius. Quod aūt in.c.venerabilē.de elec.vide tur contrariū dicendo:dicit dupliciter habere lo cum:primo q̄ procedit in arduo negocio 2 inter magnas personas:secūdo q̄ vult da re licentiā cōtrauenienti sine commutatiōe in aliud. Et sic hoc potest epa 2 qui eius ha bet auctoritatē. De periurio infra suo loco.

¶ Rursus de iuramēto.iij.quantuz ad virtutem obligatoriam.

Iuramentū.iij.considerandum est inquantum est promissoriuz habēs vim obligandi ad aliqd faciendū aut omittēdū:q̄ qui dem obligatio fm .s .Tho.vbi .j. non habet locū in iuramēto assertorio q6 non est de fiendo per nos vel omittendo sed de preterito aut presentinec̄ in assertorio de futuro per alias causas fiendo.vt q̄ cras erit pluuia sed solum in his que sunt fienda per iuramentem.

¶ Pmo igik queritur vtz iuramētū promisso 1.q.
rij priuati sit semper obligatorium:2 dicit. s. Tho.22.q.89.q̄ sic.nisi vergat in peiorem exitum:quod quidem tripliciter in genere cō tingit vt colligik ab eo ibi.ar.vij.ad sēm pri mo qr iurat quis facere aliquid secundum se malū puta fornicari:quo casu malū est:iura re 2 seruare iuramentū.secōo qr iurak aliquid maioris boni impeditiuum.puta nō ingredi religionem:quo casu pctīm est iurare qr ponī tur obex spiritui sctō.sed nō est pctīm seruare iuramentū:l3 sit melius nō seruare.tertio qr nouiter aliquid emergit faciens esse illicituz seruare iuramētū q6 a pncipio sane intellectū potuit esse licitū vt ptz in iuramēto herodis Sed archi.in.c.fi aliquid.22.q.iij.2 panor. Concl.
in.c.fi vero.de iureiur.magis particularizāt. Ex quibus habet q̄ iurans aliquid se facturum obligatur ad illud.nisi primo vergat in interitū salutis spūalis.qr.f.est aliquid mor tale aie:vel secōo nisi vergat in interitū salu tis corporalis.qr.f.est aliquid mortale corpo ri:vel tertio nisi vergat in dispendiū salutis eterne seu spūalis:qr.f.est aliquid veniale q̄ si disponens ad mortale.2 cōsequenter ad in teritū.vel quarto nisi vergat in peiorē exitū. ¶ Et hic quartus casus est multū gfialis sub quo.s.tho.oēs cōprehendit cilli diuidit in tres vt dictū est:sed sm archi.in.d.c.fi aliqd et glo.ray.hoc est sex modis. ¶ Primo quādo iuratur aliquid q6 est mortale. ¶ Secōo quā do iuratur aliquid in se veniale. ¶ Tertio qñ iuratur aliquid ex se indifferens.quod tamē ex circunstantia efficitur veniale aut morta le:vt non esse negociatorem vel militem:vel non recipere fundum alicui domino:quia da to casu in quo.quis viuere nequeat nisi ve niat contra iuramentum.illud seruare nō te netur:qr si a principio fuisset iste casus iura mentum fuisset temerariū.vnde cōtrauenire potest propria auctoritate.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quarto cū iuramentū excludit opus faciēdum ex charitate: vt quando quis iurat q̄ nihil ex charitate dabit tali q̄ non est veriſimile q̄ deus qui mādat opera charitatis acceptet talia iuramēta que non debent eſſe in culū iniquitatis. extra eo. quanto.

¶ Quinto cū excludit opus de gñe bonorum vt cum q̄s iurat q̄ non erit eps vel religioſus vel non ieiunabit pro ſuis peccīs ꝛ hmōi que q̄dem iuramēta cum ſcz non iurāt venale aut mortale hū. 22. q. 44. in prin. notauit eſſe ſeruāda. ꝛ idē gratian⁹ eadez. q. 4. vl. ſed archi. in. c. florentinum. di. 85. poſt. d. tho. 22. q. 89. hoc reprobat nō obſtāte. d. tex. per quē ab epiſcopatu repellit qui iurauit q̄ non erit eps: q̄ hoc non eſt q̄ teneat iuramentum ſed q̄ peccauit mortaliter iurando contra ſecundam p tem iuſticie. ſ. fac bonū ſicut ſi iuraſſet contra primam. ſ. declina a malo.

¶ Sexto cū excludit opus indifferēs pro deo vel primo pia intētione faciendū: vt q̄ nō loquetur martino. vel nōintrabit domum eius ꝛ huiuſmodi. Vñ ſm. s. tho. in quol. 12. iurāns q̄ nō cōcubit aliq̄s experimentū peccat nec tenet ſeruare iuramētū: niſi q̄s docēs eſt p̄ns ꝛ vult illo vti. ¶ Sed p hoc ſciendū eſt q̄ primus quidem ideſt iurans de mortali peccat mortaliter iurando ꝛ ſeruando: ſecundus autē ideſt iurans de veniali peccat venialiter iurādo vt. ff. iuramētū. ff. ff. vñ. ſeruādo aūt iuramētū ſz hug. peccat mortaliē q̄ facit ff. c. i mālis. 22. q. 4. ſz melius dī. Ro. q̄ ſolū venialiter ꝛ ratio: quia non eſt hoc mortale ratione operis vt patet: nec ratione obſeruationis iuramenti: quia illa non eſt de ſe mala nec conſequenter aggrauat. Sum. autem ang. dicit eſſe veniale quando ſimpliciter committitur venial: mortale vero quando quis ideo committeret venial quia iurauit. quia nomen dei aſſumit in malum: ſed male: q̄ illa intentio non aggrauat ſed alleuiat. cum veniat ex reuerentia dei: ne c tunc aſſumit nomē domini ad malum ſed quando iurauit. ꝛ tamē ex tunc non peccauit mortaliter vt dictum eſt: quia reo eſt modica.

Nota.

¶ Circa hoc autē ſic dicit archie. Si quod iuratur eſt illicitum ꝛ venial de ſe vt bibere quater quod eſt nimis iuranti. ſeruare iuramentum eſt venial: ſimiliter ſi quod iurat eſt aliquod indifferens: vt ire ad villam. vel aliquod licitum in ſe vel vtile alteri. nullius tamen vel pauiſſime importantie. vt verberare filium: vel dare alicui aliquid paruum. vt pomum ꝛ huiuſmodi. non ſeruare tale iuramentum non videtur mortale. Quis iurans intenderet ſeruare. Si autem quod iuratur eſt licitum ꝛ alicuius importātie vt dare pecuniam ex contractu vel bono. vel ingredi religionem. ſi iurans intendebat non ſeruare eſt mortale: q̄ mentitur. ꝛ tenetur impiere ſi poteſt in foro iudiciali tantū ſm aliquos. vt etiā in conſcientia ſm alios. q̄s eſt tut⁹. ꝛ cōſulendum ſm archie. ſi vero intendebat ſeruare obligatur ſed impiere nō tenetur ſi nō poteſt vel eo modo quo non poteſt.

¶ Secundo queritur vtrum ſemper ꝛ quo modo obliget iuramentum collegij vel vniuerſitatis vel ſocietatis: ꝛ dico multa. 2.q. 1.diſ.

¶ Primum. Quando vniuerſitas alicui⁹ ciuitatis vel collegij iuramēto ſe obligauit: et iurantes iam ſunt mortui. ſucceſſores illud iuramentum non ſeruantes non ſunt periuri. ſm ray. ꝛ. s. Tho. 22. q. 98. q̄ obligatio iuramenti eſt perſonalis ꝛ non tranſit ex pte iurantis ad ſucceſſores. quantum ad periurium infra. ff. ſeq. Tenent th ex quadam ſi delitate illi⁹ iplere. extra eo. fitatis. ꝛ ō vſitua. Ex parte vero eius cui iuratur trāſgreditur perſonam: vnde pmittens obedientiā prelato ꝛ ſucceſſoribus nō tenetur denuo pmittere ſucceſſori: q̄ eſt ei obligat⁹ ſicut anteceſſori cui pmiſit. Q̄ tamē falſit in liberto q̄ tenetur profeſſionez facere infra annū nouo patrono. xij. q. ij. lōgiquitate. ꝛ. c. ſepe fit. no. inno. ꝛ bar. in. d. c. fitatis. ¶ Sēm. Si multi tudo iurauit aliquid facere vel nō facere. ſm ☞. tenetur quilibet obſeruare. ſi abſolute et in oēm euentū iuratū ē: ſi ño ſub cōditiōe vel ob determinatā cām. puta ſi alq̄ ſeruarent ꝛ huiuſmodi. nō tenet quis niſi extante conditione. ar. de cōdi. ap. verū. extra eo. peruenit. Unde ſi oēs alq̄ vel plures nō ſeruant. hoc caſu: alq̄ vident abſolut: ſi vero pauci ſunt qui nō ſeruāt recurrendū eſt ad intentionē iurātium. Videlicet q̄ ſi intendebāt q̄ quocunq̄ nō obſeruante ipſi nō tenerent: aut ſolum ſi multi eſſent illi qui nō ſeruarent: ꝛ ſi de intentione neſcitur tutius eſt ſeruare. Ubi aūt nulla cōditionem habebat in mente vel dubitatur an fuerit ſimplex vel ſub cōditione diſtinguit. Nam ſi iuramentū ſpectet tantū ad cōmodū iuranti. ꝛ mediet⁹ vel maior pars non ſeruat ꝛ hoc vergit in dānum ſeruantiū et lucrum nō ſeruantiū benigne interpretandum eſt q̄ alq̄ nō tenentur: ſed ſi ſeruantes nullum damnū patiunt nō eſt iurum cōtra uenire: ſed denunciēt prelato. vt cogat ſeruare vel ſibi inuicez remittere. Si vero cōcernit cōmodū aliorū. nō poſſunt ſibi remittere aut alijs nō ſeruātibus nō ſeruare ſine periurio ſi ſimpl⁹ iurarūt: ꝛ ſi dubiāt an ſimpliciter vel ſub cōditione iurarūt. dimittant incertū

ſcilicet. non ſeruare ſeruent quod certum ē. hec ex illo: ſed adde q̄ ſi iſta non obſeruatio aliquorū talē reddit caſum q̄ ſi a principio talis fuiſſet non iuraſſent. non tenentur. vt patet ex dictis titulo priore. ff. ſ. conditione tertia infra iuramentū. v. ff. ſ.

3 ¶ Tertium. Quādo ſingulares perſone firmant iuramēto ſtatuta collegij. ſublatis ſtatutis. per ipſam vniuerſitatē. non obligat iuramentū. ſecundū io. an. in. c. ſ. de his que fi. a ma. par. ca. ſed panor. in. c. dilecto de p̄bē. egregie diſtinguit. Nam ſi ſingulares de collegio iurant vt ſingulares. vera eſt opinio io. an. ſicut ſi ſtatuto cauetur vt nullus det vocem niſi matriculatus. aut q̄ nullus vadat de nocte. ꝛ iurauerunt ſinguli ſeruare. q̄ hoc concernit obſeruantiam ſingulorum. ſi collegiū tollat ſtatutū non peccabunt cōtra uenientes: q̄ iuramentum erat ſtatuto acceſſorium: ꝛ remoto principali remouetur acceſſorium. Si vero iuramentū aſtringit eos ad obſeruantiam vt collegialiter. ſic ſine p̄iurio contrauenire non poſſunt. ēt collegialiter. cauſa rationabili nō ſubſiſtente. Exemplum vt in. d. c. dilecto. de canonicis iuranti bus vt ēt collegialiter nō recipiāt canonicos q̄ non eſt dubium q̄ vt ſinguli non poſſunt. Aduerte tamē q̄ ſi ſtatuētes vel eorū ſucceſſores veniunt ſcienter contra ſtatutū vident illud tollere etiā vnico actu. ſ. collegiali ſm panor. ꝛ io. an. Aduerte etiaz q̄ eo caſu quo non poſſunt contrauenire collegialiter: intelligitur niſi propter fauorez publicū q̄ hoc intelligitur exceptū: vt no. panor. ibi. ꝛ ſz p̄dicta intellige glo. in. c. in. his. ff. diſt. Aduerte ēt q̄ in caſu eodē ex caſu poſſent cōtrauenire aliq̄s auctoritate p̄pria vel ſuperioris iuxta dicenda infra titulo ſequenti p totum.

4 ¶ Quartum. Singuli de collegio vel vniuerſitate q̄ iurarunt ſeruare multa contēta in ſnio ſtatutis. an ſint periuri cōtraueniendo paul. in cle. i. de reg. diſtignit. Nā ſi iurarūt ſeruare ſtatuta ſi cōtrauenīāt collegialiter non incidūt in p̄iurij q̄ tollūr ſtatutū. ꝛ p̄ter tollit iuramentū ſtatuto acceſſorū: q̄ſ limita vt q̄dicta p̄iore dictū ē: ſi vero iurauerūt ſeruare cōtenta in ſtatuto. incidūt in periurij veniendo cōtra ſine cauſa rōnabili. Q̄ quidē panor. in. d. c. dilecto. intelligit q̄ndo iurauerunt ſeruare contenta in ſtatuto nulla habita mētione de ſtatuto: vt puta ſi dixerunt: iuramus non recipere aliquē qui nō ſit graduatus: ſecus ſi addidiſſent ſicut cōtinetur in ſtatuto. quia hoc caſu videntur iuraſſe ſeruare ſtatutum. Et idem ſentiendū eſt. in. d. cle. ſ. Io aūt de lig. in. d. cle. ſ. dicit q̄ in primo mēbio. i. quando iurauerunt ſeruare ſtatuta contrauenīēdo etiā collegialiter licēter incidūt in periurij. Tu vero dic diſtingendo cū panor. vt particula priore.

¶ Quintū. Si aūt talia ſtatuta eſſent confirmata ab epiſcopis aut principibus ciuitatum vel terrarū poſſunt inferiores indiſtincte contrauenire dicto modo ſecundum bart. in l. omnium. C. de teſta. ꝛ in. l. omnes populi. ff. de iuſti. ꝛ iur. ſed bal. in. d. l. omnium tenet q̄ nō. panor. autem in. c. cuz accēſſiſſent. de cōſti. concordat: q̄ primum eſt verum ſi ſtatutum concernit principaliter fauorem ſtatutum. facit. c. pro illorum. de preben. ēt ſi ſtatutū contineat talē materiā q̄ non valuiſſet ſine ſuperiore: vt idem panor. no. in. c. cū. W. gū cui ſtatuentes tanq̄ priuilegio poſſunt renunciare ſi vero concernatur fauorē aliorum vel bonū publicū. ſic verum eſt ſecundum q̄ ſuperior confirmando videtur ſuaz facere diſpoſitionē: q̄ omnia noſtra facim⁹ quibus auctoritatē impertimur: de preben. ff. apoſtolice. lib. ſexto. ꝛ. l. ſ. C. de vete. iu. enucl. 5

¶ Sextum. Statuta terrarū non permittentia vinum aliunde allatum vendi in ſuo territorio. i. quādiu vinum illius terre inuenitur tanto. vel tanto precio venale. ēt ſi ſint iuramento firmata non ſunt obſeruanda ſm mo. quia illicita ſunt ipſa ꝛ iuramenta cum etiam circūſcripto ſtatuto iuramento. talia facere intentiōe corrupta illicitum ſit. Sec⁹ ſi aliqua bona intentione ad bonū reipublice. puta q̄ ibi ſunt vina corruptioni obnoxia que in longum tēpus ſeruari non poſſunt: q̄ vēdi non poſſent ſi aliūde portaretur vinuz. et. ſic terra illa pateretur grauem iacturam. Quō aūt intelligenduz ſit q̄ſ quis iurat ſeruare ſtatuta. vniuerſitatis. vide infra. ff. 23. 6

¶ Tertio querif vtrū iuramentū factū ab aliquo ſubdito alicui obliget eū ad ſucceſſores eius cui iuratur. aut ſucceſſores iurantis. Et ad primū archie. poſt panor. in. c. veritatis. extra eo. dicit q̄ aut in iuramēto facta ē mētio de ſucceſſorib⁹. ꝛ tūc nō cogitur amplius vel ſubditū: de q̄ recognitione loquif. c. de longinquitate. xij. q. ij. Aut ſimpliciter fuit p̄ſtitū nulla facta mētione de ſucceſſorib⁹. ꝛ tūc aut fuit preſtitum ſimpliciter perſonaliter: et tunc ſecundū gof. thoſiē. cuilibet ſucceſſori iurare tenetur facit. l. imperialē. de. p̄hi. feu. ali. ſed contra hoc eſt. d. c. veritatis. ꝛ pa 3.q.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nor.limitat hoc verū si fuit prestitum sub nomine proprio vel appellito aliquo verbo personali vt promitto tibi si ramē is cui fuit iuratum remoueretur a dignitate,non tenetur iurano illi amplius ad iuramēti obseruantiam: qr intelligitur prestitū psone rōne dignitatis.vde hoc est tex.in.c.venerabilem. in fi.de elec. Aut fuit prestitū simpliciter sub nomine dignitatis.etunc transit ad successores ēt tunc̄ qr non fuerit facta mētio de successoribus: vt si dixit promitto obedire episcopo senensi vel romano pontifici: qr dignitas ex diuersitate presidentiū nō variatur.xij.q.ij. liberti.de reseri.si gratiose.libro sexto.z facit c.quoniā abbas.de off.dele.zqō no.bar.in.l. centesimo.ff.de ver.obli./Ad secundum dicunt idem panor.qr ho.zcommuniter doct.dicunt iuramentū non trāsire in heredem vel successorem iurantis:etiam si iurasset pro se et suis successoribus vel heredibus,quia ly possit quis heredem obligare temporaliter, immo etiā non faciendo mentionē de heredibus.pactum regulariter transit in eos:spiritualiter tamen non potest:quia ly sit honestū vt in spiritualibus obligationibus.filius se quatur voluntatez patris.non tamen est necessarium.vt in.c.j.de despon.impu.iiij.c.ex l fin .de spō.

4 ¶Quarto queritur vtrum paganus iurāns per falsos deos non concessos teneatur.z dicit ray.qr cum iurauit peccatum commisit iurando:sed si modo non obseruat fidē promissam.addit peccatum peccato.z concor.s. Thom.addens.qr licitum est recipere iramentum eius qui paratus est per falsos deos iurare.non tamen licet eū ad hoc inducere.

¶Quinto ḡritur ḡ obligatio sit maior voti vel iramenti.vdicit.s.Tho.22.q.89.qr votum ex sui ratione est magis obligatorium :qr eius obligatio ex fidelitate cantatur quā debemus deo,cuius transgressio infidelitatem ꝓfr irreuerētiā continet:obligatio vero iramēti canitur ex reuerentia quā debemus exer qua tenemur qr verificemus id quod p nomē eius ꝓmittimus:cuius trāsgressio continet irreuerentiā tantum.

6 ¶Sexto ḡritur vtrū iurās aliquid in genere obligetur ad spēm:zdicit hosti.qr ēs generali tas obscuritatē pariat non videor cogitasse de his super quib⁹ specialiter iuraturus nō fuissem. Et sic interpretandum est iuramentū fecīdū intēriōnē iurātis.quando sine dolo quis iurat.Secus autem quando ipse ēs dolo est.et ille cui iuratur est sine dolo. Igit si emergat casus inopinatus.de quo si cogitassem nullo modo iurassez.nō teneor.Satis concor.ray.z ꝓb⁹. Sed adde ex panor.in c.veniens.extra eo.vbi habetur ꝑz inno.qr si iuramentū fuit generaliter prestitū: nō extēditur nisi ad ea de quibus cogitandum est: vel debuit merito cogitari:extra eo. quintauallis.vt supra iuramentū.iij.q.ij. dictuz ē. si vero fuit specialiter prestitū: recipit interpretationem secūdū ius in foto contentioso: in penitentiali vero ꝑm intentionē iurantis: z de hoc supra iuramentū.iij.q.ij. Per hoc autem soluitur ista questio .Quidam clericꝰ iurauit stare mandato episcopi:qui precepit vt renunciaret beneficio et non appellaret. Certe ex quo non erat verisimile qr de his cogitasset:poterat precepto non obstante appellare:z ita determinatum fuit per doctores rot.

7 ¶Septimo queritur vtrū iramentū p metū extorti sit obligatorium:puta si deprehensꝰ a latronibꝰ iurauit se daturū pecuniā et dicit

1. dicit

co multa.

ꝑ Primum.Secundum ray.si fuit de re licita est obligatorium:secus de illicita:re idē.s. Tho.addens quod poterit tamē in iudicio repetere quod soluit vel denunciare prelato qui ex iusta causa huiusmodi obligationem poterit relaxare etiam si contrarium iurasset qr tale iramentū vergeret in deteriorem exitum:cum sit contra iusticiam publicam. Intelligunt autem quidam vt Io.cal.z glo.zv. q.vj. auctoritatem .quod in foro conscientie sit hoc iramentum obligatorium indistincte. quidam vero vt Johannes an.tenent melius quod sit obligatorium in foro conscientie solum si intendebat se obligare:sed in foro iudiciali hoc sibi non crederetur.z hoc sequit panormitanus in capitulo si vero eodem titulo z est verius:z quod talis quo ad deum non indiget absolutione si non intendebat se obligare:quia deus iuramentum accipit prout ex corde procedit.xxij.q.v.humane aures. In foro aūt ꝓtioso ecclie ꝑz.s.ho.iramentū coactū nō est obligatorium:qr ꝓsumit qr ḡo nō iurauerit volūtate splēdi. Et ista ē ēt opinio sancti Tho.s.qr obliget in conscientia iuramēti coactū scilicet si erat intētio se obligādi.non autem in foro contentioso. vt ꝑz l.j.di.39.z.4°.di.19.22.q.89.7°. tertium.q.98.3.ad primaz. Oppositiz videt tenere io.an.z tenet panor.ibi dicēs.qr iramētū nō dz ēe obligatorium si quis non habuit animum obligādi se:z sic debere presumi :ꝑz ecclesia aliter statuit ne dek materia allegandi meti:esse deserādi.cum frequēter iramētū intercueniat i actib⁹ holuz.Sz hoc nō bñ dicitur:qr si iurauit dare latroni certū aureoin

tentione nō dandi sed euadendi.in cōscia nō tenetur ꝑm eūdem panor.z in foro contentioso presumit qr eo animo iurauerit vt ipsemet dicit:z cōsequēter si ecclesia statuit me dare centum.imq; agit contra me ob reuerentiā iramenti:z sic facit malum vt veniat bonum cōtra.apostoluz ro.iij.Et ꝓterea vt dicit.s. tho. in tertio ei qui vim intulit.s.cadētem in cōsiā tem virum nō competit actio ex obligatōe talis iuramēti. Nec valet dicere possibile esse qr nō eo animo iurauī sed ato dandi:qr cum hoc nō consiet si statuisset vt darem exponeret se periculo faciendi iusticiā. Capituluz aūt si vero.z.c.verum q̄ adducit panor.nō probant in oppositū:qr loquunt in casu quo iuramētum tenebat ex intentione iurātis vel saltē cū hoc erat dubium.Cal.Et qui adducit.s.tho.p opinione cōtraria cum nō vidit in tertio,vbi clare loquit z in.22.vbi ēs allegat non intellexit ad plenū.

2

ꝑ Secūdū.Jurando vero talis.ēs tali ato. s. se non obligādi sc̄ōm eūdem panor. ibi peccauit qr assumpsit nomen dei sine effectu:sed ve rialiter si erat homo ꝓfectus aliasnon peccauit ꝓ q̄ facit qō habek in simili.22.q.2.ne dis sed ego distinguo:qr si in nullo sensu intendebat facere qō iurabat.vere z formaliter deseruit z peccauit mortaliter:z sic intellige archie.dicentem qr peccauit mortaliter.facit.c. querelam.de iureiur.z ca.illud.2.q.5.z quod no.glo.in.d.c.auctoritatem:si vero in aliquo sensu intēdebat facere quod iurabat licet nō in sensu eius cui iurabat.vt quia iurauit dare centum subaudiendo in alio suo si deberet tunc nō peccat:qr nō tenek iurare ꝑm intentionem eius cum non sit suus index:sed vtik. formula tione licita.que licet.vt in.capitu. vtile. 22.q.2.

3 ꝑ Tertium.Eo casu quo iramentū hoc est est obligatorium si contraueniat qui iurauit ante absolutionem a iuramento peccat:z ꝑm aliquos venialiter tantum pro eo qr.c.verum eo. titulo dicit pro tali transgressione esse imponendam penitentiam vt pro mortali:z hoc sequitur sum.ang.etiam quando habuit animum se obligandi:sed io.cal.b.tho.archi.z archie.z panor.z sum.ro.tenent qr peccet mortaliter.z hoc est indubitatum qr deierat. Ad ca. autem verum io.cal.respōdet tripliciter. Primo qr loquitur post absolutionem a iramento:sed hoc non placet io.an.z bene:quia tunc cum non peccet nulla est illi imponenda penitentia.secundo qr procedit i foro iudiciali: secus in penitentiali. tertio qr non dicit istum nō peccare mortaliter.ꝑz nō puniēdū tanq̄ ꝓ mortali.s.voluntarie cōmisso:qr metꝰ alicuius culpē:z eodē modo videk respondere panor. dicēs qr si constaret ipsum habuisse animum se obligandi decēret puniri pro mortali licet non ita acriter sicut si iurasset contra iuramētum libere prestitum:z ita restringit.d.c. verum.Ḡ.ceterum.

ꝑ Quartum.Si sumꝰ in dubio vtrū habuerit animum se obligandi nec ne.dicit sum.ang.qr nō obligat ad seruādū.vt est tex.in.c.qr me.cauratiuit.c.non loquitur quādo interuenit iuramentum in quo sicut dicit.s.tho.est duplex 4
promissio.s.facta homini que nō est efficax z facta deo que ligat:qñ quis intēdebat ligari:
vñ melius sum.ro. post archie.z panor.,dicit qr tūc proprie loquitur.d.c. verus:qz in dubio
presumēdum esset qr non habuit animum se obligādi sed qr posset accidere contrariū ne eccle
sia daret materiā deliberandi voluit qr in dubio iuramētum obseruarek:sed post factuz re
spectu pene est restringendū in mitiorē partez
vt non puniak tanq̄ pro mortali.

ꝑ Quintum .Predicta intelligenda sunt primo in iuramento promissorio non autem in as 5
sertorio:quia in hoc nullus metꝰ excusaret a
mortali iurāte falsuz.32.q.5.ita ne:z.s.tho.3.
dist.39.Et secundo intellige de metu cadente
in constantē virum secundum glo.in.d.c. veruz:z.s.tho.in tertio.di.39.q.j.ar.3.q.2.licuta
autem metuo non excusat.

¶Octauo queritur vtrum iuramentum: extor 8.q.
tum dolo sit obligatorium:z dicit archie. post
panor.qr si contractus sup quo prestatur est
alias reprobatꝰ fauore ipsius iurātis,tale iramentū nō est obligatorium:z casus est in.c.
cum contingat.a contrario litere: vbi dicit qr
mulier consentiens alienatiōi rei dotalis: z iuramo nō contrauenire vbi non superuenit dolus nec metus ,non est audienda scilicet quo
ad relationem iramenti vel annullationem
contractus. Ergo si interuenerit dolus secus
est:quia tex.excipit dolum:z sic etiam in.c.2.d
pact.libro.vj.z.c.licet.eo.titulo.z lib.z in auk.
sacramenta puberum. Et idem dicendū cum
interuenit metus. Ex quo enim talia iuramenta contra legem sunt non ligant nisi sint
voluntaria omnino: quod etiam tenet Bartolus. Tutius tamen est si petatur. absolutum non venit contra dispositum a iure z intus est dolus quod excipit mentem iurantis
tunc nō ligat iramētū:z pōt cōtrauenire nul
la exīte absolutiōe.ar.p ld qō no.io.d.l.c.vni
exīsse sētit ponēdo termlop i mlote. 2 5. ānio

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ in mulere seducta a fratrib⁹ hereditati paterne renũciando q̃ valebat longe plus q̃ habuit in dote: qđ est notãdũ pro limitatione .c. secundi. de pac. li. vj. ſ. q̃ non procedat qñ dolus dedit causam contractui. qz vbi dol⁹ dat causam contractui excluditur voluntas. l. prima. ff. de dolo: ꝛ iuramentum non obligat vltra intentionem iurantis. extra. eo. veniens.

9 ¶ Nono queritur vtrũ obliget iuramentum factum ex impetu iracũdie: ꝛ dico q̃ panor. in c. sicut ex litteris. de iureiur. ꝛ sum. ang. ac. ro. attribuunt io. an. in. d. c. q̃ iuramẽtum factũ calore iracundie nõ obligat: quod quidẽ dictum do. an. ꝛ omnes predicti limitant quando calor fuit tantus q̃ quis deliberate illud iuramentum nõ fecisset: qz cũ procedãt de pari votum ꝛ iuramentũ. vt no. in. c. ſ. ꝛ. ſ. de iureiur. sicut in voto ſm. a. tho. deliberatio restringitur ita ꝛ in iuramento. Sed ego dico q̃ io. an. ibi loquit de iuramẽto monachi in rñs non redire ad claustrum quod nõ solum fuit ex iracundia sed etiam de se temerarium ꝛ illicitum: vt ibi ptz in ter. Et q̃ p̃dicta limitatio est cõtra mentem eiusdẽ io. an. qui in. c. duduz de conuer. cõiu. vx limitare quando tãtus est calor q̃ homo nõ aduertit plene: dicens q̃ votum emissum calore iracundie nõ obligare verum est qñ est talis ꝛ tanta turbatio q̃ sapit quandam mentis alienationem ex qua potest: alias votum ex iracundia obligat. qz ea que in se sunt bona non indigent deliberatione. intellige longa ꝛ multa vt in dubijs. cum hec subito fieri possint. Et si etiaz dicta limitatio contra ꝓ. dicentem q̃ qui ex impetu iurauit quod deliberate non iurasset seruare tenetur si licitum est: ꝛ sic etiam sentit sum. cõ. ꝛ sum. pisa. ꝛ archie. Nec valet predictorum fundamẽtũ: quia deliberatio dupliciter sumitur aliquando scilicet pro conclusione consilij q̃ aliquando pene repente etiam in homine passionato fit: ꝛ ista est que in voto ꝛ iuramento requirit: aliqñ vero sumitur pro conclusione predicta facta animo quieto ꝛ ista in p̃dictis non requiritur vt patebit ex dicẽdis infra votum. ſ. ¶. 13. Et iuxta hec intellige q̃ iuramentum ex abrupto id est sine deliberatione factum non obligat secundum archie. post panormitanum quem refert quia non habet in se cõsensum. licet peti possit absolutio ad cautelam.

10 ¶ Decimo queritur vtrum obliget iuramentũ vergẽs in dispendium propie salutis corporalis: ꝛ dicit panor. in. c. ſ. vero. eo. titulo q̃ non: quia sicut non valet iuramentum tendẽs in mortem alterius. 22. questione quarta. capitulo ita ꝛ fertur valere non debet si tendit in proprium: vt in capitulo si non licet: 22. q. v. hoc limitat glo. in. d. c. ſ. vero. quando directe vergit in mortem. secus si occasionaliter sicut qui iurauit stare rome de mense aug. tenetur ibi stare: quia licet multi moriantur nõ tamen semper. Hanc etiam limitationem limitat io. an. verum nisi ex imminẽti infirmitate vel complexione iudicaret sic iurãs ex tali mora moriturus. Et sic collige ex dictis eius q̃ si ex qualitatibus verisimiliter presumitur de morte non obligat. Et similiter dico q̃ nõ obligat iuramẽtum qñ cedit in mutilationẽ qz nemo membrorũ suorum est dñs. l. liber homo. la prima. in prl. ff. ad. l. aquili. itẽ si a principio talis casus affuisset iuramentuz fuisset temerariũ: vnde talicasu emergente temerariũ eẽt illud obseruare. ¶ predicta ꝛñ limita nisi mors aut mutilatio infligenda esset ex instituta qz tunc nõ posset ꝙ fugere contra iuramẽtum vt. ff. accusatio. ſ. vltimo. Ex predictis inuebit panor. contra cartusiensẽ. dicens. q̃ si a peritis medicis diceret fratrem cartusiẽsem ordinis nõ posse aliter morte euadere nisi pedes carnũ nõ obstãte regula aut voto deberet carnes comedere: qz sicut iuramentũ ita ꝛ votum nõ ligat propter periculũ mortis: cum paribꝰ passibꝰ ambulẽt. vt no in. c. ſ. ꝛ. c. debitores. extra. eo. ꝛ. c. iz. ꝛ. c. magnedevot. Ferturꝛñ q̃ magister ray. de villa nova fecit tractatum in quo concluſit vitã posse restaurari sine esu carnium: dicens q̃ vinum mediocre maxime aromaticũ et vitella ouoz mediocriter mollia que acutissima digestiõe cõuertunt in laudabilem ꝛ multuz sanguinem sunt ad hec magis competentia ꝙ carnes. Et certe si. hoc est verum cessat primum dictum: sed vbi ex circunstantijs medici dicerent contrarium procederet dictum meum. Item posset contingere q̃ infirmo ova essent fastidio ꝛ horrori ꝛ q̃ non posset illa capere: quo casu indubie illud esset tenẽdum: quia necessitas excusat ab omni peccato. vt in capitulo secundo. de ob. ie iu. hec ille. Unde cartusienses indistincte non reprobat sed tantum in casu: ꝛ meo iudicio bene dicit.

11 ¶ Undecimo queritur vtrum obliget iuramẽtum factum contra bonos mores naturales: puta quia prebet occasionem delinquendi: et dico q̃ non vt in capitulo quem admodum. de iureiur. ꝛ in reg. non est obligatorium. de reg. iur. libro sexto. Sicut si vir iurat non agere cõtra proximum rerum amotarum non valet: vt. ff. de pac. do. l. conuenire: quia prebetur mulieribus occasio furandi. Similiter qui iurauit non denunciare aliquem nõ tenetur: quia est contra bonum anime delinquentis ꝛ charitã

tis. ¶. q. ſ. si peccauerit. ꝛde iud. nouit. ꝛ facit l. si vnus. ff. pacta. ff. de pac. Hoc tamẽ exẽplum limitat ho. verũ esse. ſ. q̃ non tenetur: nisi quãdo vellet denũciare solum propter commodum proprium: qđ non ꝛz. Et facit. c. ad nostrã. el. ſ. de iureiu. sed opz denunciare vel agere propter bonum commune principaliter. ꝛ sic secundario propter proprium: qđ intellige in iniurijs: qz ad vitandum interesse rerum non est peccatum querere suum in iudicio: ar. dictorũ supra accusatio. ¶. vſ.

12 ¶ Duodecimo queritur vtrum obliget: iuramentum cõtra iuramentũ priusfactũ: ꝛdico primo q̃ nõvt in. c. sicut ex litteris. de spon. ꝛ in. c. quãto. de iureiu. ꝛin. c. intellecto. eo. tit. qđ ho. inno. ꝛpan. in. d. c. sicut. intelligũt etiã si sit promissio. cuius postmodũ inno. videat tenere contrariũ in. c. veniẽs. de iureiu. ſz nõ ẽ verũ per. c. iuramẽti. xxij. q. v. Dico scdo q̃ actus gestus contra primum iuramentũ nõ est ipso iure nullus indistincte: ſz ſz panor. in. d. c. intellecto. si actus dependet a mera voluntate iurantis. puta qz nullo iure prohibetur. sic tenet: vnde secũdũ inno. in. c. dilecto de preben. si quis iurauit non alienare libuz ꝛñ alienauit tenet alienatio licet sit periur⁹ ꝛ facit. c. vltima voluntas. xiij. q. ſ. in glo. vbi tangitur q̃ qui iurauit non mutare testamẽtũ. si mutat tenet secundũ. ſz si periurus: nisi in ea su aliquius conditionis subintellecte ex causantis. Ego tamẽ in. c. cum marthe. de cel. miſ. tenet non valere secundũ testamentum sed io. an. in reg. quod semel. lib. vj. tenet illũ valere: qz nullo iure cauetur. q̃ sit nullum factum per quod fit contra iuramentum: qđ verum est quando actus dependet a mera facultate iurantis. Si vero ab ea non dependeat. puta qz interdictũ a lege fauore ipsius iurantis. Exemplum in muliere ꝛ minore q̃ alienare non possunt. vel alium contractum facere sine certa solemnitate: tunc actus ẽt iuratus contra primum iuramentũ non valet ipso iure: ꝛsic intelligo glo. in. c. licet. de iureiu. lib. vj. ꝛ ratio est. qz actus sine iuramento erat ipso iure nullus. obstante legis prohibitione. ratione autem iuramenti substineri non potest: qz iam obligauerat se deo ppriũ iuramentum. ꝛsic secundum fuit illicitũ. ¶ Et idem dic qñ actus prohibetur ratione publice vtilitatis: ꝛ iste est casus. c. intellecto. Igitur dic q̃ si lex seu statutum non resistit actui iurato. si contrarium fiat actus non ẽ ipso iure nullus: sec⁹ si resistit: et ita tenet archi. in. c. ſ. a sede. de preben. lib. vj. gaspar. de cul. in. c. cum cõtingat. de iureiu. ꝛspe. de emꝛpen. Quod nota pro cautela mulierum tã mentium ne inducantur ad aliqua facienda in suum preiudicium. Iurent enim prius in manibus alicuius coram testibus. se nolle tales alienationes vel renunciationes facere quomodo quando contrarium faciunt. intendat non facere contra iuramentum priũ. l. non est. et aliter renunciare sed solum verbaliter qz sic nõ erunt periure. eo quod non tenentur iurare ſm intentionem exigentis iuramentũ de quo supra iuramentum. iij. ¶. ij. dictum est.

13 ¶ Decimotertio queritur vtrum obliger iurãri. ꝛdicit panor. in. c. peruenit. el. ſ. de iureiu. q̃ quandoq̃ due obligationes respiciũt se adinuicem. puta promisi equũ. propter qđ alius ꝓmisit mihi centũ: sic si ego non seruo promissum nec ille tenebitur mihi de centuz. ꝛ sic intellige illud frangenti fidẽ. ff. pro so. l. si conuenerit. xxviij. q. ij. ſi infidelis. ff. de ioff. testa. l. institutus. C. de pac. l. cum proponas. la. ¶. ꝛsic intelligit. d. c. peruenit. ꝛ. c. cõstitutus. de pe. Et idem dico quando conditionaliter promisi: puta iuraui adire romam si. deus meus non dabo non teneor: quia p̃sentio conditionem. l. cedere diem. ff. de ver. sig. infi. de ver. obli. ¶. ex cõditionali. Et si is cui iuraui non implet promissum ex aliq̃ necessitate. puta quia non potest. nihilominꝰ ego non teneor ad iuramentum factum propter illud: ꝛhoc tenet do. ant. ꝛ panor. in. c. si cut. el. tertio. de iureiur. ꝛ placet licet aliq̃ teneant solum me non teneri quando alius ex negligentia aut voluntate non attendit. Quãdoq̃ autem obligationes non referuntur ad inuicem sed ad diuersa: puta ꝓmisi tibi simpliciter centum. non ex hoc sed simpliciter promisisti mihi aliquid facere: ꝛsic licet ego non impleam promissum. tamen tu teneris. quia nõ promisisti mihi ratione mee promissionis sed simpliciter: ꝛ de specie ad speciem non fit compensatio. vt no. in. c. ¶. de depo. Et hoc tenuit ci. in. d. l. cum proponas. ꝛsic intellige. c. noli. xxiij. q. i. vbi dicitur q̃ hosti. seruanda est fides. Nec ob. c. quod deo patri. xxij. questi. v. de voto viri ꝛ mulieris. vbi licet alter frangat. alter tamen tenetur seruare: quia ibi quilibet eorum simpliciter vouerat deo. non conditionaliter. rei est obligatus: sed si de hoc cogitasset non vouisset: quia sic non tenetur per ea que dicta sunt supra iuramẽtum. iij. ¶. ij

14 ¶ Decimoquarto queritur vtruz obliget iuramentum quando mandatum legis aut su

Universidad de Deusto
Biblioteca

perioris contrarium vult: rdico q non. Exē plum si iurauī dare tibi decem. nudex ex alī qua legitima cā hoc ībet: vtlz non teneor. de cēsī. significauit. l. fi. ff. qui sa. da. co. Itē si fuisti excommunicatus post iuramentum ti bi factum de alī quo tibi dādo: non teneor vt supra excommunicatio tertio ī principio. effec. decimotertio. Item excommunicatio. v. §. iiij. dub. xij. Unde in omni iuramento subin. telligitur salvo iure superioris vel alterius secundum io. an. in dicto capitulo quemadmodum extra eo. qui fac. cum. veniens. eo. ti.

¶ Decimoquinto queritur vtrum obliget iuramentum in alterius preiudicium: vt puta si iurent canonici q̄ si quis eorum efficiatur episcopus seruabit quedam in preiudicium episcopalis dignitatis: rdico q̄ non vt in. c. sicut ex nostris. de iureiur. Et idem si cardinales iurassent in preiudicium sedis apostolice: quia assumptus in papam non teneret. Et idem si vir iurauit non stare cum propria vxore propter odium quia non tenetur: ímo nec etiam si propter continentiam. sed eo casu tenēt reddere licet exigere nō possit: quia illud est solum in preiudicium suum: rdico videtur tenere hyo. tancre. gof. tio an. pro quo vide glo. in capitulo tua nos. de iureiur. Et idem si iurauit in preiudicium alterius cuius potestatis subiicitur: puta si vxor iurauit peregrinationem vel abstinentiam. similiter seruus monachus: rhuiusmodi. vnde impleri non possunt cum eis a superiori contradicitur: de quo infra votum. iij. §. iij. Et idē cū quis promisit tenere secretum: quia non tenetur quando est alteri nociuum quin possit et debeat reuelare his qui possent prodesse: nō obesse. rxxi. questione quinta. hoc videtur. et sentit glo. in capi. ego. de iurem. aut si producatur in testem: quia secundum inno. in. c. qualiter. rquando. el. primo. de accu. tenetur dicere etiam si cogitasset de hoc quando iurauit: rfacit. c. quia plerique. de off. ot. libro sexto. r. c. consulturus. el. primo. de testi. r. c. olim de accu. Si tamen is qui exigit iuramentum ab aliquo de veritate dicenda sit homo fide dignus de quo verisimiliter presumitur q̄ procedit ordine iustitie non seruato. sic non tenetur reuelare quod scit etiam si posset probare. Et similiter ēpūs non sit crudelis sed qui procedat ordine debito. non debet ei reuelare si probare non potest. scilicet in iudicio. ar. c. si peccauerit. secunda questione prima. rvigesima questione septima plerunq̄. secundū rodo. illius tamen qui possunt prodesse non obesse generatur si iurauit. xxi. q. v. hoc videtur. Et idem de eo qui iurauit non prestare auxiliū tali: q̄ intelligitur iuuisse sm̄ io. an. alī. c. petitio. de iureiu. r. c. f. de his que fi. a ma. parte. r. c. grauez. de exce. pre. si etiam iurasset de iusto auxilio non dando non tenetur: quia iuramentum non ligat ad illicita r contra ius. d. c. quāto. eo ti. Et idez de eo qui existēs in dignitate r alienans bona iurat non reuocare: quia non tenetur vt in. d. c. intellecto: eo dē ti. quia est in preiudicium alterius. f. dignitatis. c. cum contingat. in fi. eodem ti. r. c. §. de pac. lib. vi. Et hoc tene etiam si non iurasset primo. non alienare: ix glo. sentiat oppositum. d. c. intellecto per predicta: sed limita in notabili alienatione. per quam dignitas notabiliter leditur: secus in re modica: quia proprium est principum donare. de donatione. capitulo primo. vbi iuramēto facto a prelato. de non alienando nisi consulto papa non debet fieri relatio ad alienationem modicam: quia iuramentum nō extenditur ad verisimiliter non cogitata. capit. veniens. eodem titulo. rconsentit fede. consl. 203.

16 ¶ Decimosexto queritur vtrum obliget iuramentum factum contra legem posse tuam aut contra statutum r dico multos de hoc fuisse opiniones vt recitat panormitanus in capitulo cum contingat. de iureiurā. tamen hoc videtur verius. Nam aut lex positiua seu statutum aliquid prohibet propter bonos mores naturales conseruandos. r tunc non valet iuramentum. vt in reg. non est obligatorium. de regu. iu. libro sexto sicut iuramētum mulieris que viuente viro dedit fidem adultero de contrahendo post mortem viri: quia sic lex est indispensabilis r inuariabilis quinta distinctione in principio. r octaua distinctione que contra. secus in bonis moribus similibus: quia iuramentum valet cōtra eos de pigno. significante. vbi valet iuramentum contra pactum legis commissorie. Aut lex seu statutum fundatur super bono publico principaliter. r sic non tenet iuramentum: quia pacta vel iuramentis priuatorum ius publicum remitti non potest: ad quod. l. ius publicum. ff. de pact. Aut lex seu statutum non fundatur in bonis moribus naturalibus: nec super bono publico principaliter sed in odiū aliquorum: r sic tenet iuramentum quando potest sine dispendio salutis impleri: licet nō sine dispendio rerum corporalium: vt in. d. c. significante. r in. c. debitores. de iureiur. Idē dicendum est quando lex est fundata principaliter super fauore priuato. licet consequenter r secundario super publica vtilitate: quia iuramentū ligat. et est iste casus propie capitu. fina. de pac. li. vi. r hoc qñ non continet

aliquam turpitudinez cōtra bonos mores naturales: nec ex parte iuramēti: nec ex parte materie super qua iuramentum prestatur: nec contra bonum publicū principaliter. Et ratio quare teneat iuramentū in istis duobus casibus est. qz iurando nō peccauit. qz talis lex est potius priuilegiatiua q̄m preceptiua: ideoq̄ eius cōtrariū nō est in dispendiū salutis eterne. sz solum rerū tpaliū: aut si peccat transgrediendo. tamē pōt seruari sine peccato ideoq̄ tz iuramentum. de iureiur. r si xps. iuncto. §. illicitum. r r. q. iij. Secus ubi quādo esset contra bonos mores naturales. vel ius publicū principaliter: q̄ sine peccato seruari nō pōt. Actus ubi gestus cōtra legem vel statutū. principaliter fundatū sup fauore vel odio priuato. iuramento ita firmat q̄ etiam obligat heredes sm̄ cōem opinionē vt dicit panor. in. d. c. cū contingat: qz iuramentū cōfirmatorium validat actum inualidū: r ex illo ortt actio: vt in auc. sacra puberum. C. si aduer. ven. qō limita ni si dolo vi aut metu sit iuramentū extortum. vt in. c. contingat. eo. ti. r. c. ix eo. lib. vi. r in. c. §. de pac. lib. vi. r. d. auc. sacra: secus ubi in sacramēto introductorio obligationis: puta iuro dare tibi centū nulla cā precedente: qz iste nō est modus inducēde obligationis. nisi ibi liberto: vt in. l. vt iureimrādi. in prin. ff. & ope. libe. r. l. fi. ff. de lib. cā. r ibi guil. de cu. r bar. in l. iusurandum. ls. §. ff. de iureiu. Et ideo non ligaret heredē de iure ciuili sed de iure canonico si fuit culpa nō implendi r iuramentuz erat simplex puta iurauit dare decem. r peti tuit de peccatis suis: vnde credo q̄ teneatur per id qō dix. §. hereditas. iij. §. vij. ¶ Si aūt in dicta lege vel statuto fundato sup̄ puato bono vel odio dicat q̄ nō valeat contractus nihilominus valebit si interponatur iuramētum. r facit qō no. inno. in. c. §. de reg. vbi dicit q̄ in istis spūalibus. ius naturale preferk positiuo. Si ño in statuto addak q̄ si fuata nō fuit solēnitas debita. ptumik dolus vel alia illicita. cā. adhuc tamē ligat iuramentū si cōstat cōtractū esse verū r nō ficticium aut dolosum quo ad ipsum minorē r hmōi: pro quo fit: r hoc tam in foro ale vbi credik pro se et ptra se vt in. c. fi significasti. el. f. ō homi. r no. in cle. prima. de pe. §. etiā in foro cōtencioso: qz cessat ratio statuti. Si vero fuerit dolus vt fraus tunc si statuto suberat cā presumēdi dolū vt qz cōiter in loco decipiebātur dolose minores tunc salvabitur opinio bar. r bal. r aliorū renentium iuramentū non valere: qz nō tollit presumptionem statuti legitime inductam: sed secus si statuto nō suberat cā presumendi dolum: quia tunc ligat iuramentum.

¶ Sed pone q̄ episcopus statuerit quemlibet clericum absentem infra certam diem reuerti sub pena excommunicationis: clericus autme de licentia episcopi iurat ad sinodium. r iurauerat creditori suo non recedere ante eius solutionem. Queritur an obliget iuramentum vel preceptum superioris aut legis: r dico videri quidē iuramentum esse nullū. qz cōtra obediētiā supioris seruari nō pōt sine meritu salutis. d. c. cum cōtingat. r. c. q. de pac. lib. vi. sed tamē in rei veritate tz: quia dicit panor. in. c. venientes. de iureiur. r est dicum io. an. in mer. in regula. in malis. pmis. sis. lib. vi. quod ex quo cum licentia epi fuit in studio. r pro necessitate studū debitum cō traxit: videt se obligasse cū licētia epi: qz vno concesso cōcedunt ola sine quibus illud non habet effectum. de off. dele. c. preterea. r cap. ff. de ptocu. r sic recedere nō dz sed seruare iuramentum. Secus vero si sine licētia epi aduit studium: vel non pro necessitate studū sed pro lascivia debitum contraxit: qz tunc nō vz iuramentū contra obedientiā supioris. Idē dico in patre reuocāte filiuz qui predicto mō iurauerat: r idem de quolibet subdito. Et facit pro mercatoribus qui contra prohibitionem suorum dñorum vadūt ad certa loca. p hibita sm̄ qz phibere possunt. vt in. l. fi. r qō ibi no. ff. de decre. ab ot. fa. r. l. mercatores. C. de cōmer. r mer. r. l. relegatorum. ff. de iterdict. et re. r quod ibi no. qz ad standum ibi se obligare non poterunt: nisi superiores tacite vel expresse consentiant.

17 ¶ Decimoseptimo queritur vtruz obliget iuramentum positum super contractu sim̄ nia to: r dico quod panor. in dicto capitu. cum cōtingat. distinguit. ¶ Quaz aut simulatio est de consensu vtriusq̄ partis tam super contractu q̄m super iuramēto. r tunc si ex iusta causa puta ex iusto timore vel qz indigebat mutuo concepit pignus in forma venditiōis vt creditor lucraretur fructus. r sic non obligat iuramentum: quia defuit cōsensus. vt fuit iusta causa simulandi. ad quod capitu. f. quod me. causa. r. l. fina. C. de non nume. pecunia. Si vero fit ex causa iniusta. puta causa fraudandi gabellas vel aliter ad deceptionē pximi simulauit vnum contractum esse alium. r iurauit singula contenta in instrumento: vetio intentiōis ex iniusta causa nō excusat: vt no. in ca. interrogasti. xxvij. distin. sicut ille q̄ crimi. fal. r volens cōtrauenire nō debet audiri: sed si iurasset solū nō cōtrauenire illi cōtra

Universidad de Deusto
Biblioteca

tui quem simulabat in deceptionē populi. Iz grauiter peccauerit iurando in dānum ꝓximi tamē nō obligat. qz defuit cōsensus: vñ respectu dei nō exigitur absolutio a iuramēto: ar. c. tua. de spō. sed in foro cōtētioso cōpellitur obseruare. nec audiet volēs allegare turpitudinem suā: z hoc verū inquantū est solū in preiudiciū sumꝫ z nō i minet periculum aīe.

¶ Aut simulatio solū erat suy cōtractu ex pte vtriusq; sed iuramentū interuenit ne agatur cōtra tacite vel expresse: z hoc ne ꝓdet fenerationi detegere. Et sicut si ignorauit quis rem et tamē simulauit vendere. vt mutuū faciat fructus suos. z iurauit nō detegere sed seruare pignoratitium cōtractum: z tūc obligat iuramentum. z perinde est ac si iurasset soluere usuras: z facit qđ no. ci. in. l. si ex cautione. C. de nō nu. pe. vbi concludit q̄ iurans nō opponere exceptionem de non nu. pe. obligatur. Iz simplr renunciatio nō valeret. In foro tamē ūte si nō habuit intentionē obligandi se non tenetur vt dictū est. Z. iuramentū. iij. H. scdo.

¶ Aut simulatio est de vno cōtractu ad aliuz cōtractū qui sine peccato seruari non pōt vt cōtractus simoniacus: Iz cōcipiaē sub alio cōtractu: z tunc iurās scienter peccat mortalr. et tenet nō fuare. 22. q. iiij. per totum.

Aut simulatio fuit ex pārte iurantis tantū. super cōtractu solū ab eo simulato. vt qz aliud gerebat in corde. aliud in ꝓbis. vel vsus est verbis duplicibus calliđe iurādo: z tunc sm panor. ibi intelligit sm intentionē recipientis. z sic deus videt recipe. G. q. v. quacunq; z. H. ex his olbus. z sic ligat iuramentum sm distinctionem de qua supra iuramentum tertio. in principio. z. H. H.

18 ¶ Decimooctauo querit vtruz obliget iuramentum si superueniat impossibilitas. vt ne cessitas aut magna difficultas z dico q̄ non. Nam de impossibilitate ꝺr impossibiliū nulla est obligatio. ff. de regu. iur. de necessitate vero z magna difficultate dicit doc. in. c. quelam. de iureiur. z in. c. breui. eo. ti. q̄ excusat a periurio: ratio qz deus respicit animū non manū. xiij. q. v. si qđ inueneris: z facit. l. si. ff. de satisda. cog. Usi dicit inno. in. c. venerabilez de elec. q̄ vigente necessitate pōt quis ꝓpria auctoritate frangere iuramentuz. si non pōt haberi superior a quo petat absolutio. xj. q. iij. ante cessat. Et si tpe iuramenti credebat se iurans nō posse implere vel nō habebat ꝓbabilem cām credendi q̄ posset implere sm ho. peccauit mortalr iurando: qz defuit in primo veritas: in scdo iudicio: z sic est piurus: secus si ꝓbabiliter credidit se facere posse. ifra votum. q. H. i.

¶ Decimonono querit vtrū obliget iuramentum qñ quis nō habuit animū obligandi se cum iurauit: puta quis dolo inductꝰ iurauit qđ alno nō iurasset nisi dolus fuisset. z dico q̄ non etiaz si dolus veniret re ipsa: facit. l. treo fratres. ff. de pac. z. l. si soror. C. de colla. z fe de. consl. cxv. vbi determinat filiā minorem seductam a fratribus que renūciauit bonis paternis credens q̄ nō valeant multo plus cū sua dos non obligari iuramento quando multo plus valebant: qz vbi dolus est excludi tur voluntas. l. si. ff. de dolo. Tenet etiā. g. bo. vbi. Z. q. iij. ar. i. q̄ vniuersalr nō obligat iuramentū si iurans a sum se obligandi nō habuit: dz: tñ indēnitati ꝓximi satisfacere. si eū dolose decepit sm rīcar. cadē di. ar. i. q. ij. An aūt peccet mortaliter iurando dic vt. Z. H. vij. facit. c. veniens. z. c. quintauallis. extra. eo.

19 ¶ Uigesimo querit vtrū obliget iuramentū qñ in melius cōmutat: z dico q̄ nō vt in. c. puenit. el. ij. de iureiur. sed hoc hz duas limitationes. Prima qñ vtrunq; nō pōt impleri sm do. an. in. d. c. peruenit: qz tūc quādo iuramentum est impeditiuū vel turbatiuū maioris boni. Iz sit tutū habere licentiā a superiore. tñ nō est necessaria: qz pōt Iuenire iuramēto. alk. c. cōmissum de spon. z. c. Iz. de regu. allego etiā. c. scripture. de voto. vbi hoc hz innoc. aperte. facit glos. in. c. monachuz. xx. q. iij. et xxxiij. q. v. noluit. Secus si bonum iuratū nō esset impeditiuū maioris boni sed vtrūq; fieri posset: qz cōtrauenire nō posset iuramento sine auctoritate superioris. Iz eps posset dispēsare vt contrauenīat rōne maioris boni sm inno. in. c. debitores. eo. tit. Et similiter dic si esset dubiū an esset maioris boni impeditiuū necessario requiri dispensationē epi: ar. c. j. de voto. Secundam quando iuramentum non concernit propriam vtilitatem alicuius: quis si cōcerneret non esset vera dicta regula etiā si vnum sit totaliter impeditiuuz alterius: nec prodest in hoc superioris auctoritas: z facit quod nota. in capitu. quanto. eo. titu. z in capitu. cum inter. p. de renun. z iohan. an. in mercu. in regula. in malis. de reg. in. libro. vj. qz debitor qui iurauit dare vnā rē nō pōt dare meliorē alias ꝓ illa. inuito creditore. l. j. H. ff. ff. si cer. pe: z isti. qui. mo. sol. obli. in. principio. nisi velit in propriam religionis observantiam commutare. z vnum est impeditiuum alterius: quod placet fauore religionis et etiam sequitur Panormita. in. dicto capitu. perueniet.

22 ¶ Uigesimoprimo ꝛritur vtrū obliget iuramentum qñ quando id quod iuratur consistit in facto: et dico secundū aliquos quod nō obligat sic vt iurans teneat precise ad factuz: qz sm aliquos obligatus ad factuz sufficit si soluat interesse: vt in. l. stipulationes nō diuidunt. ff. de verbo. obli. z in. l. si quis ab alio. in. fi. ff. de re. iudi. qz sm communiter doc. tenet vel ad factum. vel ad interesse. z nō precise ad factum vt no. bar. in. d. c. l. stipulationes. Sed ego dico q̄ diuino z canonico iure tenet ad factum ꝓprie. si potest impleri z non sit contra bonos mores aut aliquod predictoꝝ in quo nō obligat iuramentum: z hoc ꝓbatur p. c. j. z. c. qualiter. de pac. z. c. iuramenta. z. xxij. q. v. z facit. c. licet de voto. z. c. ex litis. el. ij. de spon. z. c. nouit de iudi. z hoc et vt sensisse bar. vbi. Z. Qñ autem factum est alienum nō tenet quis facere nisi quantum in ipso est bona fide. de spon. ex literis.

23 ¶ Uigesimotertio queritur vtrum iurans seruare statuta alicuius ecclesie vel ciuitatis aut vniuersitatis si aliquod fiat nouum aut sit illectum. teneat ad illud: z tenent communiter doctores in. c. clericus. extra eodem. q̄ si iurauit seruare statuta edita. non extenditur iramentum ad futura: quia non extenditur ad ea de quibus non fuit verisimiliter cogitatuz z hoc est indubitatum ex mente. q. tho. xxij. q. 98. secundo ad quartum. si vero non fuit appositum hoc verbum edita sed simpliciter iurauit seruare statuta extenditur etiam qđ edē da secundum io. an. z car. indistincte; secundum alios vero indistincte ad futura non extenditur quod melius summa. ang. asserit ꝯ sum. ro. distinguat. vt extendatur ad futura que sunt modici preiudicij. non autem ad ea que sunt magni: quia hoc sentit sanctus thomas. vbi supra dicens q̄ talis non tenetur ex iuramento seruare futura nisi intenderet se ad hoc obligare: z bene hoc probat panor. qz propter periculum periurij iuramentum est grauis preiudicij: z stricte interꝑtatiōis ideoq; non extendendum sed potius restringendum vt non comprehendat etiam quod ex lata verborum significatione posset comprehendere qđ vult archi. in. c. ne quis. xxij. q. j. Et si dictus iurans addidit q̄ per ꝓnus prestitū iuramentum seruabit etiam futura. nō est obligatus ex iuramento illa seruare ita q̄ fit piurus non seruando. s. ex ꝓmissione. vt in. c. clericꝰ. eo. titulo. qđ limita sm panor. nisi cōstaret in foro aīe vel iudiciali q̄ intendebat nouiter iurare qz obligaret de iuramento. ar. extra. eo. z si xꝑs. Qđ si inter dicta statuta vel consuetudines iuratas sint aliq illicita vel impossibilia aut ecclesiastice libertati contraria. si iurans hoc scinit nō debuit sic generaliter iurare nec alia solū: sed iurando peccauit mortaliter iuxta predicta. Si vero nesciuit similiter nō seruāda extra. eo. contingit. ti. vj. sed nō similiter peccauit sed. plus vel minꝰ sm qualitatem ignorātie. Sciendū est et q̄ talis nō tenet seruare statuta abrogata p consuetudinē ratione nabilē z ꝓscriptam. de consue. c. ff. qz illa nō habēt vim statuti. ar. di. iiij. H. legesi

24 ¶ Uigesimoquarto querit quid si quis iurauit tenere obstagia in certo loco. z non habet ibi qđ comedat vel vñ soluat: z dicit ho. q̄ si tpe obligationis iam erat nō soluēdo tenet obstagia seruare: qz vt ad hoc se obligasse. vt vitē erat soluendo z nūc deuenit ad paupertatem distingue: qz si est talis qui posset sine verecundia mēdicare. idē dr qđ primo: sed si est nobilis z in dignitate tali subueniendum est inris beneficio. extra. eo querelam. z. c. breui.

25 ¶ Uigesimoquinto querit qđ si debitor iuratuit creditori se solutuz in certo termino z impeditus nō potest: z dicit ho. q̄ si cum iurauit credebat se nō posse soluere. vel nō habebat probabilē causam credēdi in vtroq; casu peccat: qz in primo erat veritas: in scdo iudicium. Si vero ab initio ꝓbabiliter credebat se posse soluere. nō periurauit: z si postea fecit posse suū nō est piurus. Et multo magis excusat si pecuniā mīlit tpe debito. sed casu fuit ꝓdicta. de iureiu. q̄relam. Et si postea lapso termino posset z non solueret efficeret periurus qz lapsus termini non subtulit obligationem iramenti. de dol. z cōtu. cum dilecti.

26 ¶ Uigesimosexto queritur quid si quis iurauit redire ad carcerem z dico q̄ ad hoc nō tenet si carcer erat iniuriosus. i. contra iura. qđ etiam si imineret periculum mortis secundum glo. in cle. pastoralis. de re iudi. z bar. in. l. relegati. ff. de pe. z panor. vi. Z. accusatio. H. vltimo. hoc autem limita vt non teneatur si iurauit animo euadendi: secus si animo se obligā di iuxta ea que dicta sunt supra. eo. ti. H. vij.

27 ¶ Uigesimoseptimo queritur vtrum possim compensare si iurauī dare tibi decem z tu mihi debes alia decem: z dicit panor. in. c. ad no

Universidad de Deusto
Biblioteca

strām.el.ſ.extrā.co. q nō: qz iuramentum eſt obſeruandū in forma ſpecifica: nec ſufficit illud adimplere in effectu qđ ibi pz̄ per rex. illū qz turās tenet priuo actualiter ſoluere. nec ſufficit compenſare ꝯ compenſatio ſit facta ſolutio. l.ſi peculium. §. f. ff. de ſtati. Et dicit idē q nostri doc. communiter ſentiunt quod dicti eſt. ſed cōtrarium ſenſit bar. in. l. ampliꝰ ff. rē ra. hā. vbi concludit q compenſans non ero periurꝰ. Nā conditiones debent quidez impleri in forma ſpecifica ſicut iuramentum vt in. l. qui heredi. ꝛ. l. meuio. ff. de condi. ꝛ demon. ſed iuſſus dare implet cōditionem compenſando. vt in. d. l. peculiꝰ. Ergo ꝛc. Preterea ſi ego impedior inſta de cā facere qđ promiſi nō ſum periurꝰ. vt in. l. ſi. ff q ſatisda. cog. ſed ſi ego nō ſoluo tibi qđ tu debes mihi tantundem ego impedior a te: vnde quaſi facto tuo impeditus non debeo eſſe periurꝰ. Hāc rationem facit tex. in. l. iiſi. ver. item queritur ff. de ſtati. Et concludit panor. ob rōnes bar. q ante factum ſequēda eſt opinio prima quā tenet io. an. ꝛ inno. ſed poſt factū vt quis excuſetur a periurio ſequenda eſt opinio bar. Ego vero dico q ſi ideo non poſſum ſoluere tibi. qz tu mihi non ſoluis indubitanter ꝛ ante factū opinio Bar. eſt tenenda: quia ſi impotentia me excuſat a periurio vt patet ex dictis multo magis impotentia quaz ex tuo defectu potior. Si vero poſſum ſoluere etiam ſi mihi nō ſoluas adhuc eſt vera ſaltem in conſcientia niſi iurando intendiſſes ſe obligare ad danduz decem formaliter vel ad dādum etiam ſi alꝰ tibi nō ſoluiſſet modo liquida ſint decem que mihi debes: quia recōpenſans ſolvit licet non ſoluat formaliter ſed virtualiter ꝛ ſic intelligitur. d. l. ſi peculium: ex iuramento autem non tenetur ſoluere formaliter niſi expreſſerim vel intenderim ſoluere decem. etiam alio mihi nihil ſoluēte quo caſu loquitur dictum .c. ad noſtra ꝛ. vbi erat reddenda pecunia mutuata ſuper pignore non computatis fructibus ꝛ in capitulo debitores. eo. titulo vbi erant promiſſe vſure.

28 ¶ Vigeſimooctauo queritur vtrum is qui iurauit non reuelare ſecretuz indiſtincte tenetur illud celare: ꝛ dicit panor. de mente glo. in c. ego. extra. eo. q ſi quis iurauit non reuelare ſecretum intelligitur de honeſto: ꝛ non de alteri nociuo: ſed illud poſſum reuelare non omnibus ſz his q poſſunt prodeſſe. pro quo vide

29 tertium. iuncta gloſa. in. capitulo. nerui. diſtinctione. iz.

¶ Vigeſimonono queritur quid ſi quis iurauit non fideiubere: ꝛ dicit io. an. q obſeruare non tenetur vbi periclitatur ſaluꝰ proximi ſi fideiubeatur: quia iuramentum non extenditur ad hunc caſum incogitatum. de quo ſi tunc cogitaſſet iuramentum fuiſſet temeratium: ꝛ hoc panor. in. ca. ſi v. ro. eo. titu. habet p indubitato qz in tanta neceſſitate tenetur quis proximo ſubuenire: di 86. paſce. Immo ſentit idem panor. ꝛ valde bene q tale iuramentum non obliget vbicunq primus vere indiget fideiuſſione licet non periclitetur eius ſalꝰ nec elimoſyna ſit de neceſſitate niſi in neceſſitate extrema: qz licet hoc caſu fideiuſſio non ſit de precepto eſt tñ de conſilio ꝛ opus ex pietate faciendum propter deum ꝛ proximū: non poteſt autem quis obligari vt non faciat opera pietatis ꝛ perfectionis: quia non eſt verſimile q deus talia iuramenta ſuſcipiat contra conſilium ſuum.

¶ Trigeſimo queritur an obliget iuramentum puelle q dote contenta non habebit regreſſum ad bona paterna ꝛ dico q ſic: vt ſupradictum eſt in titulo dos. in principio. Si tamen dolus interuenit ita q non iuraſſet niſi dolus aſſuiſſet tunc ſecus vt ſupra codez §. 19. Adde tamen q ſingulariter notat panor. in capitulo non ſine. de arbi. vbi ponit regulā q quantumcunq iuramentum prohibeatur quacunq lege etiam canonica vel diuina tamen ſi non continet in ſe peccatum tenetur iurans obſeruare illud licet peccauerit iurando ꝛ facit pro hoc capitulū. ꝛ ſi xpo. extra eodem. Utrum autem mulier que fecit donationem ꝛ iuraut non contrauenire poſſit renocare ſuperueniētibus liberis. ſ. donatio. ſ. §. 18.

¶ Trigeſimoprimo queritur quomodo intelligitur illa auctoritas. 22. queſtione quinta capitulo iuramenti quod deus non. Facit differentiam inter iuramentum et ſimplicem loquelam ꝛ dicit Panormitanus in. prohemio decretalium propter finem hoc eſſe quādo ſimplex loquela continet perfidiam vel mendacium. vt quia venit ad decipiendum: ꝛ intelligē mendacium pernicioſum: ez ſic etiam ſentit gloſa ibi quia inquit virum qđ eſt mortale licet alterum altero grauius. Sz tamen aduerte q textus non dicit illud ſed dicit quod deus inter iuramentum ꝛ loquelam noſtram nullam vult eſſe differentiam: quia ſcilicet in vtroq vult eſſe veritatem. vt patet intuenti.

Utrum etiam ie. qui iurauit ſtare ſententie arbitri poſſit petere reductionem ad arbitrium boni viri. ſupra arbiter. §. quinto.

Vide etiam ſupra familia. §. octauo. de famulo qui iurauit reuelare domino furez. De periurio infra ſuo loco.

¶ Rurſus de iuramento quinto quātuz ad relaxationem vel abolitionem.

Uramētum quinto cōſiderari poteſt ſ̄tum ad eiꝰ abolitionē q ſ̄dem locū nō habet vbi manifeſte iuramētū nō obligat: qz tunc poteſt q iurauit ꝓpria auctoritate contrauenire vt patebit. ſed ſolū vbi ꝓiuramētū cōtrahīt vere vel apparēter obligatio: que alicuius auctoritate aut voluntate aboleri aut relaxari poteſt. Hoc aūt fit quatuoꝛmodis: primo. ſ. abſolutione ſuperioris: puta epi vel pape: ꝛ ſecundo cōmutatione boni melioris: ꝛ tertio irritatiōe gubernatoris. ꝛ quarto relaxatione creditoris: de quibus oībus ſtatim patebit.

1.q. ¶ Primo igit querit vtrum ꝛ qñ poſſit quis cōtra ſuum iuramentum ꝓpria auctoritate cōtrauenire: dico duo. vnū. ſ. in genere aliud in ſpecie. ℣ Quātum ad primum vt colligo ex in no. in. c. cum quidam. de iureiur. dico q qñ dubium eſt an iuramentum ſit obligatoriuz nec ne. nemo contrauenire poteſt ſine auctoritate ſuperioris: nec iudex ſecularis eo caſu poteſt ſe intromittere ſed remittere debet ad eccleſiā ſticā: ita no. panor. in. c. cū cōtingat. eodem titulo. Quādo vero nō eſt dubium de eius obligatione ſed certū eſt q nō obligat. tūc ſi ſeruari poteſt abſq aliquo diſpēdio ſalutis. dz peti abſolutio. ꝓpter reuerētiā ſacramēti: qđ patet. in. c. cum dā. eo. ti. dicit. pez nō quātum ad neceſſitatē ſed ſolum ne notet de trāſgreſſione iuramēti. i. ratione ſcandali: ꝛ ita tenet: ſi vero ſit in diſpēdium ſalutis. vt quia derogat charitati. vel eius ꝓfectioni. vel diſponētibus ad illam. poteſt homo ꝓpria auctoritate contrauenire. Cōſonat aūt. s. tho. 22. q. 89. ar. 9. ad tertium dicens q in dubio debet peti abſolutio quam epiſcopus poteſt impendere: ſed quando manifeſte iuramentū repugnat iuſticie. vt qz iuratum eſt illicitum puta homicidiū. vel impeditiuum maioris boni puta non intrare religionem. nō eſt opus abſolutione. ſed in primo caſu tenetur quiōnō ſeruare iuramentum. in ſecūdo ſeruare poteſt et non ſeruare.

℣ Quantū ad ſecundū cū dictū ſit iuramentum vergere in peiorem exitū ſex modis. primo ſi iuratur aliqđ mortale: ſecūdo ſi venia le. tertio ſi indifferens qđ ex circūſtantiis poteſt fieri mortale aut venialē: quarto ſi excludit aliquid faciendum ex charitate: quinto ſi excluditur opus de genere bonis: ſexto ſi excludit quid indifferens pia intentione faciendi. vt ꝑ iuramētū. iiſi. §. ſ. Cum inquātum ſic dictū ſit. dicit monal. q in tribus primis caſibus poteſt quis ꝓpria auctoritate contrauenire. ſed imponenda eſt tali penitentia ꝓ temerario iuramento: in reliqs aūt tribus ſiue huiuſmodi iuramenta non ſint obligatoria. nec imponenda ſit penitentia ꝓ tranſgreſſione eorum tanq ꝓ mortali: non expedit tamen ꝓpria auctoritate contrauenire: niſi ꝓpter vigentē neceſſitatez tū propter reuerentā iuramenti: tū propter ſcandalum. hec ex illo. quē tamē ſtrellige iuxta diſtinctionē primi dicti. i. in generali. ſ. de certo vt dubio. qz in oībus his ſex caſibus poteſt quis auctoritate ꝓpria cōtrauenire ſi certum eſt q iuramentum nō liget. Adde ex auctoritate cōtrauenire vigente neceſſitate. ſi nō pōt haberi ſuperior a quo petatur abſolutio. ꝑ. iuramentū. iiſi. §. vltq.

¶ Scōo queriſ vtrū in iuramētio poſſit dispensari ſemper vel impēdi abſolutio: ꝛ dico ſcōm. s. tho. 22. q. lxxxix. ꝛ omnes doctores q in iuramento promiſſorio aliquando: in aſſertorio vero nunqs diſpenſari poteſt: quorum omnium rationem vide ibi. Utrum aūt ſemper diſpēſari poſſit in promiſſorio. per aliquē hominem. ſum. ro. recitans dix. in lib. q. dicit q ſi quis iuret aliquid licite ꝛ honeſte ſeruabile nec ſubeſt cā: papa illud mutare nō dz: ſi tñ abſoluat aliquez tz abſolutio: qz eſt. ſ. ius poſitiuum: ꝛ etiā cōtra ius diuinū pōt diſpēſare dū tñ contra euangeliū vel articulos fidei nō diſpēſet. hec ille. ꝛ ſic ſz hoc ſemp fieri poſſet abſolutio a iuramento. pmiſſorio de pleni tudie poteſtatis papalis. In quibus paucis verbis ſunt multe falſitates. ꝓi a ſcilicet q papa poſſit diſpenſare licet non debeat in iuramento licite ꝛ honeſte ſeruabili ſine cauſa. ſecūdā q obſeruatio talis iuramenti ſit de iure poſitiuo. tertia q plus poſſit papa diſpenſare cōtra vetus q̄ cōtra nouum teſtamentū: quarta q plus poſſit diſpenſare circa omnia ſacramēta q̄ circa articulos fidei: ſed cōtra primā ꝛ ſcam adduco. s. tho. 22. vbi. ſ. dit ad hoc q aliquid cōtra iuramentū fiat: qz hoc eſt impoſſibile cū obſeruatio iuramēti cadat ſub ꝓcepto diuino qđ eſt indiſpēſabile ſed ad hoc vt id qđ ſub iuramento cadebat ria iuramēti: ſicut ꝑ voto dictū eſt. hec ex illo. Nec eſt verum q in. c. ſentientes. eo. ti. dicaſ cepta. ſed ſuperioris ius. Et ideo panor. in. c. quāto. extra. eo. quando iuramentū ex ol par li citum eſt. ſcilz tam ex parte iurantis q̄ iuramentuz recipientis ꝛ materie reſpondet

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum distinctione dicens. Aut tale iuramentū fuit prestitum per inferiorem in materia spectante principaliter ad papam: vt si iurauerunt canonica non recipere aliquem in canonicum vltra numerum talem: ⁊ tūc potest papa absoluere a tali iuramēto sine causa quia in tali iuramento intelligitur excepta auctoritas pape vt in capitulo venientes. eodem titulo ⁊ hoc ibi nota: hostiensis. Aut fuit prestitum in alia materia: ⁊ tūc aut materia in q̄ prestatur est ad honorē dei ꝯcipaliter puta pro fabrica ecclesie vel religiōis ingressu ⁊ sic sine causa nullus pōt absoluere nisi de⁹: ⁊ sic intellige io. an. post vin. in. c. q. de spon. qz papa nō potest remittere obligationē deo questam sine cā. 24. q. 1. manet. 23. q. 4. si is qui. ⁊ multo min⁹ potest absoluere seipsum. de iure pa. pervñas: si tñ aliū absoluit presumit in pubio absolutus quo ad ecclesiā militantē. Si aūt subest cā papa potest absoluere. vt in. c. si vero. eo. titulo. immo ⁊ ep̄s sicut ⁊ votū commutare. vt dicit inno. in. c. debitores ⁊ panor. in c. cum cōtingat. eo. ti. qui ēt poterit interpretari fm do. an. in. d. c. ḡsto. ⁊ spe. in titulo de lega. to. q. 1. dubitat de eius validitate ⁊ alīs dnbus. Que a nō sit inter papam ⁊ ep̄m differentia dicet ☞. iij. ⁊. iiij. Est autem iusta cā ꝯcedendi virādū fm inno. in. c. venerabilē. de elec. ⁊ glo. in. c. ḡsto. de iureiur. vel cum maior vtilitas imminet in commutatione: vt no. inno. in d. c. debitores. ⁊ est tex. in. c. peruenit. el. ij. eo. titulo. vel fm dirē. si malū exemplum protogēt in multos: vel quecunq; alia eorum arbitrio indicanda meo iudicio. de quibus causis in. c. nos sectōrum. 15. q. 6. ⁊. c. auctoritatē. Aut materia in qua est prestitum non pertinet ad papam. nec ad honorem dei sed commodum hominis: ⁊ sic papa sine causa remittere non potest vt no. archie. in. c. auctoritatem. xv. q. vj. sed potest ex causa vt in. c. ḡsto. extra eod. et in. c. q. de vot.

3 ¶ Tertio queritur vtrum episcopus possit in iuramentis dispensare: ⁊ dicit ray. q̄ tale iudicandum est de absolutione a iuramento ⁊ a voto: ⁊ glo. eius dicit q̄ non solum papa sed etiā ep̄s dispensare potest in iuramento sicut et in voto. Et secundū. s. Tho. 22. q. 89. ar. 9. ad tertium. dispensare potest quando dubium est vtrum id quod sub iuramento cadit sit illicitum vel illicitum: proficuū vel nocium aut simpliciter: aut in aliquo casu: ⁊ intellige a fortiori si sit manifestum. Si autem sit manifeste licitum ⁊ vtile, non videtur inquit habere locum dispensatio vel commutatio. nisi aliquid melius occurrat ad communem vtilitatem faciendum quod maxime videtur pertinere ad potestatem pape. q̄ habet curam vniuersalis ecclesie. hec ille. cuius mens est q̄ iuramentum licitū ex omni parte. s. iurantis eius cui iuratur ⁊ materie: sit indispensabile: ⁊ vtile sit incommutabile nisi occurrat vtilius ad commune bonū. quod si sit bonum diocesis commutabit ep̄s. alioquin papa. vt innuit illud verbum maxime. Iuste in iuramēto manifeste licito. s. ex omni parte episcopus nō dispensat: ⁊ papa vbi ex cā sed si sit turpe ex parte iurātis vel materie. vel ex parte recipientis poterit dispēsare: vñ fm inno. dispēsat in iuramēto si sunt dolo. metu. aut vi extorta. Et secundū panor. in. c. j. de iureiu. si notorie cōstat de turpi receptione poterit dispensare absq; hoc q̄ citet suscipientem vel cogat relaxare: puta si quis metu exegit iuramentum super eo de quo alias ēt de iure tenet vt explicat idem pa. l. c. ad nostram. el. iij. eo. ti.

¶ Quarto querit que differentia in dispēsando sit inter papam et ep̄m: ⁊ dicit archie. potē panor. q̄ papa hoc potest respectu totius orbis ep̄s vero respectu sue diocesis: ité ille potest respectu magnarū personarum ⁊ in multum dubijs: quo modo potest intelligi. c. venerabilem. eo. ti. iste vero hoc potest in aliquo: ité vt dicit panor. in. c. proposuit. de cōcef. prebē. ep̄s non liberat ex toto a voto sed cōmutat in cām magis acceptā. ex. de vot. c. j. quod intellige q̄n votum ts ⁊ ligat: papa aūt pōt ex toto liberare: quēadmodū ipse deus. Sed de hoc tertio infra votū. 4. ☞. iij. Inferior aūt ep̄s nō habens ep̄alem iurisditionē: nō potest a iuramento absoluere sicut nec in voto dispēsare: vt no. in. c. primo de voto.

5 ¶ Quinto queritur vtrum licite quis possit petere absolutionem a iuramento in casu in quo tenet: ⁊ panormita. in capitu. cum cōtingat. eo. ti. respondet cum distinctione. Nā aut iuramentum continet turpitudinem ex parte suscipientis maxime concurrente: nisi teria turpi sup qua prestat. ex pte iurantis nullo imminente peccato. ⁊ sic potest peti absolutio non obstāte contradictione aduersarij. ⁊ casus est in capitulo debitores. eodem titu. Aut iuramentum nullam aliam turpitudinem habet nisi quia est contra legem prestitum: ⁊ in hoc distingue. Aut. n. lex resistit propter fauorem reipublice principaliter. et non est necessaria absolutio: quia iuramentum non valuit: de foro competenti. si dilgēti. Aut resistit principaliter propter fauorē iuris. licet sec̄dario in fauorem: vt in muliere minore ⁊ hmōi: ⁊ tūc si seruari pōt sine dispēdio salutis. absolutio petī nō pōt. c. si fo. cūs

similibus eo. ti. quod intellige quando sine dolo. vi. aut metu. sed sponte ⁊ scienter est iuratum. Si vero iuramentū: sit in cōtractu et datur enormis lesio. tz iurauerit nō cōtrahere petere tamē poterit absolutionē: qz presumitur dolus. l. cōs. ☞. lucius. ff. de hi. que infrau. cre. ⁊ l. qui testiū. ff. de proba. ⁊ qz nihil interest virū interueniat dolus a proposito vel reipsa. Ll quis ēt aliter. ff. de verb. obli. et qz verba iuramenti debēt intelligi eiusmodi sēs q̄ non fuerunt vlla rōne vel cā. exceptis grauibus lesionibus. gr. l. creditor. ☞. lucius ff. manda. Intellige nisi scienter iurasset: qz cessat dolus. ⁊ reipsa. ⁊ ex proposito. ideo tz non poterit. Sic etiā ff. nō intellexit enormē lesionem. Is dixerit nō contrauenire negz pne negz magne: vt ponit notarij. nō propterea prohibetur quin possit petere absolutionem: de q̄ io vide. s. ardit. ☞. vij. circa fi.

6 ¶ Sexto querit vtrū ⁊ a quo in iuramento possit fieri cōmutatio: ⁊ dico q̄ de hoc in. c. peruenit summatiz tz q̄ nō deierat qui iuramēti cōplementū in melius cōmutat: circa q̄s panor. ibi sic distinguit. Nam iuramentum aut cōcernit vtilitatem priuatā: aut honestē dei. Si cōcernit vtilitatem priuatam. cōmutari nō pōt etiā in melius sine cōsensu eius cui p̄ stitum fuit: nec in hoc prodest superioris autoritas. ex hoc q̄s no. in. c. quāto. eo. tit. ⁊ per inno. in. c. ēt inter. de renū. pro quo etiā facit qz debitor vnā rem etiā meliorē pro alia inuito creditore soluere nō pōt: isti. ḡbus mo. tol. ob. in prin. Si vero cōcernit honorem dei. requiritur superioris auctoritas in cōmutatione fm ant. Si dubiū est vtrū illud in q̄s vult quis cōmutare sit maius bonum. Et idē si euidenter est maius bonū. sed obseruatio eius q̄s iurauit nō impedit illud vl turbat: puta qz iurauit adire. s. ant. ⁊ nunc vult adire sepulchrum: pōt. n. implere primum ⁊ postea scōm qz requiritur suprioris auctoritas saltez epi. d sicut votum ita et iuramentum pōt cōmutare fm inno. in. c. debitores. eo. ti. Si vero seruari nō pōt iuramentū sine pertubatiōe vel defectione maioris boni. propria autoritate cōtra uenire pōt fm do. ant. sicut si iurauit adire sepulchrum aut cōtrahere cū aliqua. pōt propria auctoritate intrare religionē: qz pro tempotali obsequio impēdit dño perpetuū seruitutem. ar. de vot. c. scripture. Sed nota q̄ si nō sit ad honorem dei nec priuatam vtilitatē sed ꝓpter bonū cōe idē videt sicut si ēt ad p̄uatam vtilitatem: qz cōmutari nō poterit sine consensu eius qui habet curā boni cōis.

¶ Septimo queritur vtrum aboleri possit iuramentum per irritationē gubernatoris seu domini: ⁊ dicit. s. tho. 22. q. lxxxix. q̄ 13 ad vnumquēq; pertinet irritare. i. annullare iuramentum a sibi subditis factū. circa ea que ei⁹ potestati subdunt: sicut pōt pater irritare iuramentum puelle ⁊ vir vxoris. vt ēz nume. xxx. qs fm ☞☞. videt intelligendū in his que nō possunt fieri sine scandalo ⁊ preiudicio virorū. Et idē fm archie. de filijs ⁊ seruis videtur. 8

¶ Octauo queritur vtrū ille cui iurando, aliquid promittitur possit abolere iuramentum relaxando illud: ⁊ dicit. s. tho. 22. q. lxxxix. q̄ sic si promissum erat alicui ptinēs ad eius vtilitatem: puta seruitiū vel pecunia: aut intelligitur soluisse promissum. qñ fecit deo fm eius voluntatem: si vero promissum ptinet ad honorem dei vel vtilitatem aliorum. vt religionis ingressus vel opus pietatis. tunc absoluere nō pōt ille cui promittitur: qz promissio nō est facta illi principaliter nisi forte sit interposita cōditio. si illi videbit cui promittit. vel aliquid aliud tale. Et cōcor. ho. ⁊ ray. 9

¶ Nono querit quid si duo vel plures sibi inuicē aliqd sub iuramēto promittūt. ⁊ dicit io. an. in. c. si. de spō. ⁊ io. ō lig. in cle. j. de vsur. q̄ pōt sibi inuicē relaxare iuramētū qō cōcernit vtilitatem iurantium tantū: secus si cōcerneret cultum dei vel religionē aut pietatē: puta qz iurarūt ingredi religionē ⁊: dicere duo psalteria pro inuicem. q̄ velde suo luero dabūt certam ptem pauperibus: qz hmōi sibi remittere nō possunt. Similiter nec si iurauerūt id ad quod tenebant. puta q̄ nō faciēt furtū. q̄ nō falsificabunt merces. Sic nec si iurauerunt facere vel nō facere aliqd simpliciter. quod nō pertinet ad eū cui iuratur vt q̄ nō negociabuntur vel nō facient talē artem: si tñ tale iuramentū resisteret, incōmodum alterius. puta cōitatis vel aliorū. nō valeret vt dictū ē. Similiter nō tenet quādo iurādo de aliquo faciendo vel nō faciēdo intendebat q̄ ille cui iurat similiter faceret: qz si ille nō seruat: nec iste tenet. Concor. per ofa direc. Facit qō no. ho. inno. ⁊ ber. in. c. peruenit. el. ☞. ij. facit. c. si. cut el. iij. de iureiur.

¶ Duodecimo quid si duo habentes mēsuram vel stateram cōitatis quā consueuerant portare ad vendentes vnde mercedem recipere. iurauerūt sibi inuicem. eā de cetero non portare. ⁊ dicit. ☞☞. q̄ si ex hoc multū dāmificati sunt: vt qz promissum est de alia mensura nō possent auctoritate propria venire contra iuramentum nisi forte ex hoc ad extremā necessitatem deuenirēt. vel nullo modo habere possent vnde viuerent: ⁊ ps tamē absq; tāta necessitate posset hoc iuramentū in melius cō mutare cum nulli sit vtile: sed aliquibus dā. 10

Universidad de Deusto
Biblioteca

nosum. Et si alter eorum periurat portando reliquis nō tenebitur iuramēto si intēdebat mirare sub cōditiōe q̄ alter seruaret iuramētum tenebitur vero si iurauit absolutē: si nescit quo iurauit vel intenderit tunc si emolumentum erat cōe nihilomin⁹ tenetur: qz nullum ex hoc fit ei preiudiciū. si vero emolumētum est solum portantis. tunc benignius est interpretandū. f. q̄ fidem nō seruanti nō promiserit cum dāno suo ꝛ lucro alterius: qz generaliter fm ho. ꝛ ber. si duo aliquid inuicem sibi iurarūt vno nō seruanti alius non tenet extra co. sicut. el. iij. nisi illud esset in honorez dei. puta dicere psalterium pro inuicē vel certam elemosinam elargiri supra iuramentum iij. ff.

17 ¶ Undecimo querit vtr̄ venditor iurans nō cōtrauenire vēditioni ꝛ nunc dicens se decem pro vltra dimidiam. debeat audiri: ꝛ dicit glo. in. c. cum cā. de emp. ꝛ ven. q̄ nō. si est maior: secus al. ꝛ si minor qz per tale iuramentū nō excluditur nisi beneficiū etatis. nō autem q̄ renunciet iuri cōpetenti: vnde pōt agere ad supplementum precij aut vēditiōis rescissionē nisi iurasset rē aut preciū nō repetere eo q̄ vltra dimidiam esset deceptus. qz tunc vtr̄q̄z via esset illi precluſa. ppter iuramentum. Ad dit tamē panor. ibi q̄ si minor esset enormiter lesus. posset petere absolutionē a iuramento etiam si interuenissent verba magis specifica vt qz dixit se velle donare totū qđ p.ꝰ valebat etiā in magna quantitate: qz in minore presumitur deceptio: ar. l. si quis cum sciret. ff. pro emp. Et idem credit de maiore vt possit petere absolutionem rōne enormissime lesionis intelligendo q̄ nō donauerit quod pl⁹ valebat qz non presumitur in tanta quantitate donatio sed deceptio: hec ille ibi: si tamen presumeretur donatio secus.

12 ¶ Duodecimo queritur vtr̄ possit quis pro alia auctoritate venire cōtra iuramentum ex tortum dolo: ꝛ archie. post panor. distinguit. Nā si iuramentū venit super cōtractu reprobato pōt: vt. ff. iuramentum quarto. ff. vij. Si vero iuramentum nō venit contra dispositum a iure distinguendum est: quia si tantꝰ est dolus quod excipit mentem iurantis. puta quia eo cessante non iurasset: similiter potest ar. per id quod no. iohan. an. in. c. vnico. de commo. de quo etiaz vide in. d. ff. vij. si vero dolus non excludit consensum vt quia nō dat causam contractui: requiritur absolutio que prestari debet non obstante contradictione aduersarij propter eius turpitudinem et dolum. Et similiter requiritur vbi interuenit metus qui in odium aduersarij metum inferentis faciliter debet impendi. vt in. c. veruz eo. titu. non solum si metus cadebat in constantem virum vt vult ibi glos. sed etiā si mens fuit vanus secundum hostien. quod magis placet panormita. in odium cogentis ne commodum ex suo dolo reportet: sed intellige quando iurans intendebat se obligare alias propria auctoritate cōtrauenire potest iuxta predicta.

¶ Decimotertio qñ turpitudo reputur ex pte recipientis iuramentum. ita quod locus est petitioni absolutionis. sed iurans antecz absolueretur incidit in periurium queritur vtrū possit absolutionem petere sicut ante periurium. ꝛ dicit archie. post panormita. extra eodem. c. primo. quod aut taz est elapsus terminus solutionis ꝛ non debet audiri: quia frustra implorat legis auxilium qui committit in legem. de vsur. quia frustra ꝛ hoc sentit Federi. consi. 288. ꝛ hoc non perseueret in periurio: sed debet soluere vsuras ꝛ postea repetere vt in capitu. debitores. extra eo. si vero nō est elapsus terminus sed mora cōmittitur ex sola interpellatione: sic instante termino solutionis peti non potest relaxatio a iuramento ne ter⁹. incidat in periurium secundum iohan. an. ꝛ sic solum potest petere relaxationem antecz constituatur in mora solutionis. Sed non placet domi. anto. dictum federi. f. quod audiri non debeat periurus relaxationem petens. qz cum esset obligatus ad soluēdum in termino. et ad soluēdum simpliciter quatenus remaneat obligatus post terminū potest petere relaxationem: quod panormi. putat verum. si non perseverat in peccato: sicut incideret in periurium de quo est sibi penitentia imponēda: secꝰ si in peccato perseueret.

¶ Decimoquarto q̄rit vtr̄ iurās soluere qđ 14 q. aliter turpiter accipit puta vsuras possit petere absolutionē ante solutionem: ꝛ dicit archie. post panormi. in capi. primo. eo. ti. quod si simplr iurauit soluere vsuras. tunc habet plura remedia.

¶ Primum vt soluendo impleat iuramentū deinde reperat. extra eo. debitores. 1. Primum

Secundum vt petat creditorem compelli ad relaxationem iuramenti. vt in dicto capi. primo. ꝛ hoc nisi instaret terminus solutionis qđ ex mora incideret in periurium: qz tunc non audiretur. sed primo soluat ꝛ postea repetat et idem si terminus est elapsus. 2.

¶ Tertium vt petat absolutionē ab epō: qđ ēdem remediū ino. putat esse subsidiū subsidiarium. i. non valens nisi seruato secundo remedio. ꝛ cōsentit io. an. sed do. anto. tenet q̄ sit subsidiuz id est valens per se quod magis placet panor. quia si episcopus absoluit a iuramento metu prestito. nec est necesse recurrere ad iuramentum recipientem. vt in capitulo ad aures. extra. de his que vi. metusue. c. ff. multo magis in casu isto. 3.

4 ¶ Quartum vt conuentus excipiat se non teneri ad obseruantiam iuramenti cum ipse creditor propter suam turpitudinem illud relaxare tenetur ꝛ illud relaxari petit quod tamen facere debet ante terminum solutionis elapsum.

5 ¶ Quintum. vt iudex ex officio suo compellat creditorem desistere ab vsurarum exactione.

¶ Si vero iurauit soluere ꝛ nullā sup hoc que rimoniam mouerevel iudici denunciare: tunc habet etiam plura remedia.

1.re. ¶ Primum vt soluat ꝛ postea repetat: quia non iurauit non repetere. ꝛ hoc iuramentum est stricte intelligendum. vt in ea. ad audientiam. de his que vi me. ꝛc. sed hoc ego non approbo quia virtualiter ꝛ fm suam mētez iurauit non repetere si non mentiebatur.

¶ Secundum vt denunciet ecclesie: quia nullum iuramentum obligare potest quin possit quis ecclesie denunciare criminosum: vt in. c. quemadmodum. eo. titulo. quod panormitanus post hostien. videtur limitare vt denunciet si videt intentionem suam super salute p̄ximi fundatam ꝛ non superesse suo principaliter: quia obstaret illi iuramentum: sed ego dico de mente. s. tho. esse. q̄ hoc possit intendēs principaliter suum interesse: quia ex quo iuramentum nullum est illud me non astringit ad hāc intentionem vel illam.

¶ Tertium vt faciat se absoluere sine citatione creditoris secundum iohan. an. quod Panormi. non placet qz hoc implicite querelam continet quam abiurauit: sed ego dico quod iuramentum nō querulandi non valuit cum sit contra publicam iusticiam. 3

¶ Quartum est vt iudex ex officio suo compellat creditorem relaxare iuramentum vel ab exactiōe desistere. Si vero iam soluit vsuras potest repetere: quod si iurauit non repetere vel querulari semper remanet sibi via denūciandi que per iuramentum excludi nō pōt. 4

15 ¶ Decimoquinto queritur vtrum vocanda sit para aduersa cum quis petit relaxari sibi iuramentum factum ad instantiam eius: et dicit archie. post panormita. quod si iuramentum continet aliquam vtilitatem ex parte recipientis. relaxari non debet nisi vocata parte: quia nihil fieri debet in preiudiciū absentis: de can. pos. capit. primo. ꝛ si aliter fiat absolutio non valet: quod tamen limitat ni si notorie constet iuramentum continere turpitudinem ex parte recipientis. ita quod pars absenti certum sit nullaz defensionem competere in hoc quo casu valz absolutio parte non vocata. ad quod capitu. bone. de elec. sed si non constat manifeste de turpitudine. vt qz puta qz contractus erat sub forma licita conceptus ꝛ sic nō. potest constare de turpitudine ante finem termini. vel propter absentiaz partis: vel qz terminus instabat. tunc nō fiet absolutio parte non vocata: vt in. c. debitores eo. ti. Dominus autem an. dicit q̄ si tanta sit turpitudo ex parte recipientis iuramentum q̄ ei nulla actio acquiratur: nec contractus iuramento firmetur: non est necesse partem vocari: qz nullum potest interesse pretendere sed supposito quod debeat pars vocari si tamen absolutio fiat parte non vocata tenet: sicut dicitur de absolutione ab excommunicatione: quod ego verum puto quando iuramētum iuste petebatur relaxari: alias secus. ni si eo casu quo relaxans posset de iure partis auferre ꝛ dare alteri parti.

Urisdictio secundū ayo. est potestas de publico introducta cum necessitate iurisdicendi. vel equitatis statuende: ꝛ dicit iurisdictio quasi iuris potestas a iuris ꝛ dictio quod ē potestas: q̄si iusta ꝛ legitima potestas: quas commissa intelliguntur ofa cōmissa sine quibus explicari non potest. ff. de iurisdi. om. iud. l. secunda. Secundum herveum sic describitur. Jurisdictio est qua presidens alicui reipublice potest dicere iuo statūēdo: sententiando vel cuz obligatione subditorum ad habendum id quod dicitur prout iusto. Jurisdictionum quedam est ordinaria ꝛ quedam delegata. Ordinariam dant quattuor. Primo lex inanimata vel canon. ꝛ delegatam. Secundo lex animata vt papa vel imperator: non inferior nisi episcopus uersus ap̄probata. vt mercatoꝝ cerdonū. ꝛ aliorū artificū q̄ possunt de suo corpore creare facultatē. artiū vel legistaꝝ: de q̄ no. l. c. cuz lius principio. alia est plena. f. so principe: de quo vide. C. eo. titulo. l. iij. Item pomt. que exerceri potest oi tēpore oi loco. ff. qñ litigaē q̄ expediri non pōt a iudice preceden te. seu non sedente pro tribunali. nec dieb⁹ se

Universidad de Deusto
Biblioteca

statis:nec de nocte.iij.q.ij.spadum.de offi. de leg.consuluit.

Ius dictum est ãſſi iuſſũ .di.50. ius aũt.ꝛ ſm ulpi.v.ubi cuꝰ multas ſignificatiões ponit io. an.ō re.iu.in pri.li.vj.ff.s. tho. 22.q.57.ar.j.ꝛ in propoſito ſumit.put est ars bonꝫ cũ cuius merito ḋs nos ſacerdotes appellãt:idest ſua iura cuilibet miniſtrãtes ſeu ſacroꝝ ꝓceptoꝝ miniſtros.ff.de iuſti.ꝛ iur.l.j.ij.ꝛ ſſo.ꝛeſt quid mediũ inter eqtatẽ ꝛ rigorẽ. Eſt aũt rigor exceſſus ſiue auſteritas iuris aliquoꝝ ad terꝝ ſcriptnꝫ q̃ ſeruãdus nō est niſi vbi timet exẽplũ mali.di.45.ſed ꝛ illꝰ:qñq; tñ ſumitur aliis modis vt.j.rigor.Equitas ẽo eſt iuſticia dulcore miſericordie tẽperata.ꝛ hãc iudex ſp debet habere ꝓoculis.ff.de eo.qđ cer.lo.l.q̃ ſi ephesi:di.45.diſciplinas:ꝛ di.50.ponderet: qꝛ melꝰ est de miſericordia q̃ ō ſeueritate reddere rõnem.ꝛ 6.q.7.alligãt:qđ ray.intelligit niſi ex cã iuſta ſeruck rigor aut fiat diſpẽſatio Et qꝛ iura humana ſemper inteẽ ſũt cũ miſericordia punire:quia derogatur a diuino:ideo eqtas etiã in ipſo rigore ſeruanda est qñ expedit:vñ ꝓpriũ eius est diſcedere a verbis legis ſeruato eius intentiõe vt .ſ. eqtas.dictum est.Vide aũt multa de iure canonico ꝛ ciuili infra lex.Diuidit aũt ius in naturale gentiũ.ciuile.ꝛ publicũ:de quo vide diſtin.prĩa p totũ ẽt.ff.de iuſti.ꝛ iur.p totũ.Utrũ aũt valeãt eaq̃ fiũt cõtra ius vide infra lex.Ꝟ.vltimo.

Vſ urãdum vt dicit panor.extra. eo.in rubr.ꝛ iuramẽtũ ꝛ ſacramẽtũ ſunt ſynonima.idẽ ſignificantia vt ibi probat.dicitur vero iuſtũ randum ſecundum aliquos.vt no.in aut.ſacramẽta.C.ſi aduer.vẽn.qꝛ ius ponitur ꝓ expreſſione verboꝝ.qõ nõ placz ibi pet.ꝛa.ꝛdicit q̃ multa ſunt neceſſaria vt iuridice iuretur.vt ſit ſenſus cũ ōt de iureiurando iure.i.iuramẽto iure facto.ꝛ dicu ho. in ſum.co.ti.Ꝟ.q̃ melius diceretur de facto iurato vel de iureiurato. Eſt aũt multiplex iuxta dicta ſupra iuramentum.ſ.Ꝟ.ij.

¶ De iurepatronatus ꝛ patrono.

Uſpatronat⁹a iure ꝛ patrono:dicit multipl⁹ in iure notatur: Uſ em qñq; aduocatio extra.eo.qꝛ clericoꝝ qñq; vicedominat⁹ vel cuſtodia ſeu guardia. extra eo.ꝓtera:qñq; ius frequẽtatiõis vel ꝓfeſſiõis.xvj.q.vij.pie mẽtio.ꝛ.c.frigẽtinus.que nomina pro eodem ſupponunt.de ſta.mo.in ſingulis Ꝟ.

ſi. Eſt igitur iuſpatronatus ſm ho. poteſtas preſentandi inſtituendũ ad beneficiũ eccleſiaſticũ intelligẽ ſimplex ryacão ꝫ ray.goſ. inno.vbr. Uel est ius honorificum oneroſuz vtile:alicui competens in eccleſia.ꝓ eo q̃ de conſenſu dioceſani eam fundauit conſtruxit vel dotauit ipſe vel is a quo cauſam habuit ſm io.an.ꝛpatronũ.in rubr. de iurepa. Quomodo autem ſit honorificum:oneroſuz vtile vide infra.Ꝟ.ij.per totum. Patronus quoq; dupliciter ſumitur loquendo iuridice ſ.ciuiliter ſeu ſecundũ iura ciuilia.ꝛ ſic patronus est qui ſeruum manumiſit ꝛ a dominio qui patrocinatur in cauſſe:ꝛ canonice ſeu ſecundũ iura canonica:ꝛ ẽ is qui habet dictam poteſtatem preſentandi.

¶ Primo vero queritur quomodo quis poſſit eſſe patronus ſeu acquirere iuſpatronat⁹ et dico multa.

Ꝟ Primum q̃ tribus modis fit quis eccleſie patronus:qꝛ patronũ faciunt dos.ædificatio fundus.vt dicit verſus:ꝛ intellige q̃ per qđ ꝫ horũ efficitur quis patronus ſm io.an. qđ archie.limitat ſi fiat auctoꝛitate epi. Et ſic ꝓꝫ q̃ multi poſſunt eſſe patroni:vt qꝛ vnus dedit fundum alius edificauit ꝛ alius dotauit vel etiam ſi plures fundauerunt aut edificauerũt aut dotauerũt vt infra ꝓticula tertia circa ꝓncipiũ. Ꝓtio ergo eſt quis patronus:qꝛ eccleſiã fundauit.i.fundũ ad edificãdum dedit.de iure pa.a nobis.ꝛ.c.abbatem xvij.q.ij.ſed ſi fundus pereat eccleſia facta vel fienda.perdit hoc ius. Scõo qꝛ eccleſiã conſtruxit.xvj.q.vij.monaſterijs:qđ intellige ſi de cõſenſu epi fiat:eũ alio mõ eccleſia fieri non debeat.de cõſe.di.j.nemo.de iure pa.qſſi.ꝛ.c. nobis fuit.xvj.q.vij.filijs. Et idem est etiã ſi mulier ſit que cõſtruxit ſm archie.ꝛ idẽ ſecundum ho.ſi quis funditus deſtructam de conſenſu epiſcopi reparauit ꝛ ſtellige etiã de eadem materia:qꝛ perinde eſt ac ſi de nouo feciſſet.de iude.conſuluit:ꝛ in aut.vt nullꝰ ſab. orato.domi.Ꝟ.primo.ſecus ſi.ſolum refecit ſecundum lauren.ꝛ primus ediſicator perdit iuſpatronus.niſi fundum dediſſet.ſecũdum glo.in.c.quoniã.eo.vel dotem:equũ tamẽ eſt ſm ho.vt anteq̃ reedificationi epiſ cõſentiat.antiquus patronꝰ requiratur.ꝛ ipſe in reedificando ſi voluerit ceterio preferatur. Tertio qꝛ eccleſiã dotauit. d.c. filgo.ꝛ.c. quicunq; ibidem.qđ quidam intelligũt de dote ante cõſecrationẽ data.qꝛ nulla ſeruitus rei ſacre poteſt imponi.l.ſeruitutes.ff.de ſeruit. l.ij.Ꝟ.vltꝛ.ꝛ quod humani iuris deſinit eſſe ſeruitutem nõ recipit.ff.cõ.prędi.l.cauetur.ſed qꝛ habere bonũ patronũ nõyꝫ fuit⁹ ꝫ beneficiuz cũ

neficium cũ non gratia ſui ꝫ eccłie patroci nek quo ad tpalia.ideo melius Inn.ꝛhoſt. hoc intelligunt de data ẽt poſt ꝓſecrationẽ qꝛ ſine ſubſtantia rei nõ poteſt eccłie diſerri.l.q.ij.ſi ḋs obſecerit.ꝛeo caſu ſm Jo. an.efficit dotans patronus cũ edificãte:qđ panor.in.c.quonĩam.eo.titu.limitat veruz quando fundator ad dotationem compelli non põt vt ſit in ſtilo capellis archie.vero ſi mittat primo ſi fiat auctoꝛitate dioceſani.ꝛ a conſecrari ſacłẽt vel ipſo epo conſecrato re dos haberi non põt:limita ẽt ſi detur nomine dotis:quia ſi quis aliqđ magnum dederit eccłie ante conſecrationem vel poſt. nõ dotis nomine. erit quidem benefactor ꝫ non patronus ſm Innoc.ꝛpanor.in.d.c. quoniam.ꝛarchie.Ꝟ Secũdum.Quãtuz ad fundationẽ ꝛpſecrationem eccłie remanẽt multe qõnes quas archie.poſt aliquos doctores ſic determinat. Si vnus materiã in ſtruendo alius gratis opas ponit vt faber aut ſoluit ponẽti:ambo erunt patroni ſi de hoc cum auctoꝛitate epi cõuenerunt:alias nõ:ſed ſupple erit ſolus ille qui materiam poſuit. Si tutor nolit pupilli.vel de eius pecunia aut in eius fundo.eccłiam fundet cõſtruat vel dotet.iuſpatro.acquiritur pupilli.non tutoꝛi:quia ois acquiſita p tutorem ex rebus pupilli.acquiꝛitur pupillo.de pecu.clc.c.ij. Si clericus de pecunia ꝓpria eccłiam ꝓſtruat in fundo eccłe vtriq; idest clerico ecclie acquiritur hoc ius:qꝛ eccłe ſue ꝓditoꝛi deteriorẽ facere nõ potuit. de dona.c.ũ.ꝛ idem ſi in fundo ꝓpꝛio ex pecunia aut in eius fundo.eccłiam fundet cõſtruat vel dotet.iuſpatro.acquiritur pupilli.non tutoꝛi:quia ois acquiſita p tutorem ex rebus pupilli.acquiꝛitur pupillo.de pecu.clc.c.ij. Si clericus de pecunia ꝓpria eccłiam ꝓſtruat in fundo eccłe vtriq; idest clerico ecclie acquiritur hoc ius:qꝛ eccłe ſue ꝓditoꝛi deteriorẽ facere nõ potuit. de dona.c.ũ.ꝛ idem ſi in fundo ꝓpꝛio ex pecunia eccłie emptus est fundus.ꝛ facta ꝓſtructio.ſz nõ eius nomine eccłe tñ acquiritur hoc ius.ar.xij.q.ij.aplicos. Et ex hijs ꝓꝫ q̃ ſi laicus capellã in eccleſia conſtruat ꝛ docet non acq̃ritur hoc ius illi ſolliz etiaz eccleſie ſimul ſm panor.in.c.ad audiẽtiam. de ec.edi.qꝛ eccleſia fundum ponit. Si ex pecunia miſtis non eo ſcẽte nec eiꝰ nole alius eccleſiã ꝓſtruat non acq̃ſit hoc ius miſti:qꝛ non fuit ꝓſenſus ehi ad miſtem.d.c.qñ.nec forte expedit eccleſie miſtẽ habere ꝓnuz nec ẽt conſtructoꝛi:qꝛ fraus ꝛ dolus nemini debent patrocinari.de reſcri.ſedes.ſz rema nebit eccleſia libera. Si de pecunia fenebri vſurarij eccleſia ꝓſtructa est ſz de aliꝰ non fit eccleſia ꝓſtruenda de vſur.qꝛ fruſtra:nec elemoſyna facienda.ſ.q.l.non est putanda. ſed reſtituenda ſint.ꝓpter hoc tñ non est eccleſia illa demolianda.reſtiũ.q.vj.comperim⁹ ꝛ iuſpatronatus acquiritur ipſi vſurario:qꝛ dominium pecunie erat ipſius immo et res empta ex ea.vt no.per modernos in.c.cum tu.de vſur.quod limitanſi aliunde ꝫ vnde ſoluat his a qb⁹ extoꝛſit:alꝫ eccłia ſit liberata.ar.eoꝝ q̃ no.ſ.q.ſ.nõ ẽ putãda. Et idẽ dicẽdum de eccleſia edificata ex pecunia furtis aut ſimoniaco vel acquiſita p meretriciũ vel alĩ illicitũ modũ in vltio tñ caſu nõ est pecunia reſtringenda vel erroganda pauperibus vt in alijs. Ꝟ Tertium.Quantũ etiam multe qõnes quas archi.poſt aliquos ſolẽniter tribuunt ad actum inducentem ius patronatus hoc non impedit equalem acquiſitionem illius iurio.ar.de conſue.c.ſi.libr. clementem dotem ex quo ſunt plures. Uñ ſm Inno.poſſunt eſſe plures in conſtituẽda dote ꝛ quilibet erit patronus.ꝛ idez glo.ſ.ix.ij. vult q̃ dans modicam dotẽ nõ ſit patronꝰ limitat.quãdo vnus ſolus dat:ſecus ſi plures dant ſufficiẽtẽ. Et idẽ dic in edificatiõe ꝛ fundatione. Et ſi vnus habuit licẽtiam a dyoceſano alĩ non ille ſolus erit patronus e itelligẽ a dyoceſano non q̃dẽ edificãtis.ſz dyoceſis in qua est fundus.eo.tit.nobis.de foro cõ.ſane. Si epꝰ licẽtiam dare nõ vult. vt qꝛ vult pecuniam vel alia de cã.referat hoc pape.q̃ euz compellet.eo.ti.nullus:vel licẽtiam dabit niſi ſubſit iuſta cã negandi. Utr̃ aũt hoc caſu recurſus haberi poſſit ad metropolitanũ. Tã.Uln.ꝛ Goſ.videtur ſentire q̃ ſic:ꝛ trarium ſenſit Hoſt.ſz alĩ dicunt ſi epꝰ monitus licẽtiam dare recuſauerit vel neglexerit ſine iuſta cã.eam dare poterit Archie.qꝛ negligẽtiam ſuffraganei ſupplet.ix.q.iij cum ſimus negligẽtia est aũt lapſo tpe monitõis nulla cã aſſignata. Si vacauerit ſedes capitulũ poterit dare licentiã edificãdi eccleſiam:qꝛ in his que ſunt in risdictionis non ordinis.vt eſt hoc capitulum olim.

Conclu.

¶ Scõo queritur quotuplex ꝛ quale ius acquiratur patrono:ꝛ dico quod quadruplex. iuxta illud :patrono debet honoꝛ.onꝰ.emolumẽtuz:ꝓſentet.ffit.defendat. alaꝫ regen⁹. reſti vt ꝓſentet inſtituẽdum ad ꝓbendas.ſororum:in collegiatis autem in electione ſz facta non fiẽda poſtulatur aſſenſus patroni fundatione hoc conceſſit epiſcopus patrono clerico:ꝛ papa layco.vt in.d.cã.a nobis.

Summa

Universidad de Deusto
Biblioteca

sumcta glos. Et si eps vel alius platus sine
patroni psentatione rectore instituit. institutio ipso iure nulla est. per. c. decernimus.
xvj. q. vij. fm Jo. an. in. c. ij. de offi. vica. lib.
vj. Qō fallit primo si patronus fuisset ne-
gligēs in pntādo: q: elapso tpe. eps dō in-
stituit: rsēdo si institutus sit papa. q: institue
re pōt sine psentatiōe patroni. Iz secus sit in
alijs platis citra papam: extra. co. cū dilec
tus: rsīr pt legatus de latere si patronus
sit ecclesiasticus: secus si secularis: pro quo
vide glos. in cle. p lras de pbē. r panor. in. c.
qm extra. e. est casus. d. c. cū dilectus. ℣ Se
cundō est q hz hūc honorem. q quasi pnci-
palis r primus in processionibus incedit. xvj.
q. vij. plene mētis: r. c. frigētius. ℣ Tertiō est
q hz hoc onus. q sit defensor pcipuus ec-
clesie: ideoq tenet eā defendere ab oibus
oppressoribus: xvj. q. vij. filijs: vñ ei tenet
de administratiōe rōnem reddere psenta-
tus: intellige si patronus sit ecclesiasticus.
vt no. in. c. cū r plantare de priui. r panor. in
c. ex lris. c. cū propter. eo. ti. non tamen val
de stricte dicendo quid expendat quotidie.
4 sed in generevt no. panor. in. c. ex litteris ex
tra eo. ℣ Quartum vt habeāt hanc vtilita-
tem quod si vergat ad inopiam. alatur de
bonis ipsius ecclesie. d. ca. filijs: ita scilicet
quod ex redditibus vltra necessario rema
nentibus. ecclesia tenetur alimentare pa-
tronum pingue⁹ q̄ alios paupes. xvj.
q. vij. quicunq; et secundo. r. ea. nobis in fi.
de iurepa.

3. q. ¶ Tertio q̄rit̄ vtrum patronus aliq̄d possit
exigere in recognitionē iurispatronatus: et
dico q nō fm panor. in. c. pterea el. ij. e. tit.
nisi in fundatiōe hoc a diocesano fuisset sibi
reseruatum. Nā in ipsa fundatione pōt pa-
tronus laicus de ꝓsensu epi certum retinere
cēsum. d. c. pterea. non tñ pōt seruitiū aliq̄s
exigere post fundationē. vt dicit ibi panor.
nisi reseruatū fuerit p eām tpe fundationis
vel al's iure cautū. Vñ si eps auctoritatez p̄
stitisset posset tale ius vendere titulo apud
ipm remanente. Et dicit primo q illa tex. se
al's ꝓsuluisse q̄ ppl's patronus exigere non
pōt a pbytero certos cereos in recognitio-
nem iurispatro. ex quo illud non fuit reser-
uatum tpe fundationis: nec pōt patron⁹ p̄
pria auctoritate aliq̄s seruitiū vel aliud tē-
porale sibi reservare: sed hoc facere dz epūs
2 ad eius petitionem. ℣ Infert etiā sēdo q̄s si
strut: r reseruauit aliquam pensionez annua
tim filijs soluendam q eam exigere non po
terunt nisi eps illud reseruet patrono p sta-
tutum. ℣ Et tertio q patronus donare non z
pōt iuspatronatus sine consensu epi: r intel
lige laico vel clerico ratione patrimonij: se-
cus si vult donare ecclesie extra. c. illud. In
no. fm docto. si eps statuisset pensionem pa
trono immoderatam respectu reddituz ec
clesie: vel que ex postfacto incipiat multum
grauare: reduci poterit ad moderationem
debitam. ℣ Fallit quod dictum est de reser-
uatione cum auctoritate epi primo quando
patronus non dedit dotem pinguem r abū
dantem sed solū necessariam ad sustentatio
nez ministroz: q: tunc nullū seruitiū poterit
sibi retinere. vt no. panor. in. c. j. de cen. ℣ Se
cundo q̄n locus religiosus puta monasterij
in pprio solo. pprijs expensis ecclesiam cō
struxit: q: talis locus hz in eis omnia tpalia
bona sicut eps omnia spūalia. de priuil. cuz
r plantare ℣ in ecclesijs. r de capel. mo. c. j. r
nihilominus habet dictus locus ius psen-
tandi de sepul. ne prel. sicut. 4. q.

¶ Quarto queritur specialiter vtruz r quo
modo iuspatronatus transire possit ad he
redes vel legatarios: r dico multa.

1. dico ℣ Primum. Pro intellectu dicendoꝝ ad-
uerte quod dupliciter hoc ius trāsit in alīū:
primo secundum se. sicut cum permutatur
cum alio spirituali. secundo gratia eius cui
est annexum. vt cum venditur vel donatur
aut aliter transit in aliuz villa vel huiusmo
di: vnde r ōz trāsire in alium cum vniuersi-
tate bonoꝝ. vt. xvj. q̄. vij. nemīni: r extra
eo. ex litteris. r. c. cum seculum nisi specialī
ter de ipso exciplatur fm ho. sic etiā transit
ius sepulchri. ff. de extra. emp. l. in modicis: r
similiter oia iura que possunt p laycos pos
sideri: sed secus de decimis r ecclesijs talijs
iuribus mere spiritualibus fm Jnno. quia
illa cum vniuersitate non transeunt: quod
Host. limitat nisi vniuersitas transiret in ec
clesiam vel locum religiosum quia tunc etiā
illa transeunt. Non pōt aūt fm archi. r Jo.
and. rolli a patronis etiam a legato de late-
re: sed solum a papa: quēt hoc nō facit. nisi
ex causa vergenti: ne layci retrahātur a cō
structione. r dotatione ecclesiarum. Jus igi
tur patronatus transit ad heredes secūdū
Panor. in. c. primo. de iurepa. r omnes doc.
Et erit hoc ius apud quemlibet heredum
insolidum. etiam si ex inequalibus partib⁹
sint heredes. fm glo. in. c. j. eod. titu. modo
non sit aliqs heres cōstitutus in certa re: et
cuilibet patronorum cōpetit quo ad oēs ef
fectus. pter sacerdotio pntationem. que ita
est apud omnes cōmuniter. q̄ non est apud
aliquem singulariter. extra eo. c. prio. r sēdo

vt cōmuniter tenēt doctores. Iz forsan vt di-
cit Jnno. pingulo: sit vox illius qui plus ha
ber in hereditate: r rō est fm glo. q: cuz hoc
ius sit indiuisibile nō possumus dicere vnuz
habere duas partes in eo. sicut in heredita
2 te. ℣ Secundum. Nec potest diuidi hoc ius
inter heredes fm panor. in d. c. prio. quali-
tercūq; intelligatur ista diuisio cum ipsum
ius sit incorporale: possent tamē conuenire
patroni vt alternatis vicibus presentēt. d.
clemē. ff. r de hoc possunt pacisci fm Host. r
Ber. Iz contrarium senserit Jnno. quod itel
ligi pōt vt honestius sit si semp occident. ali
militer si habēt plures ecclesias possent cō
uenire vt vnus in vna r alius in alia pntet:
q: sicut in rpe. ista r respectu locoꝝ est pmis
sa diuisio r hec nō est ea que pbibetur in. d.
3 c. j. de iurepa. ℣ Tertium. Et non solum ad
suos sed etiam ad extraneos heredes tran
sit: fm panor. in. c. cum seculum eo. ti. de mē
te Jo. an. r Jnno. q: si filij solum succederēt.
nō posset patronus illud trāsferre in aliam
psonam etiam cum vniuersitate quod pz
falsum in. d. c. cum seculum. r in. c. illud eod.
ti. Vñ trāsferet in quoscūq; heredes: r nō so-
lum in mares sed et in feminas. ar. cle. fi. de
pcess. prebē. r sentit glo. in. c. qm inuestituraꝝ.
xvj. q. vij. Et ideo fm Fede. ostl. iij. filius qui
repudiauit hereditatē paternaz nō erit pa
tronus: sīr nec filia dotata non succedens
patri. quia renunciauit hereditati. Ex his
colligē duo: primum q si filia est heres suc-
cedit sicut masculus vt dictum est: scōm q
ius patronatus regulat̄ ab hereditate etiā
inter filios. r sic filius qui non est heres non
succedit in hoc iure: quod sentit Joan. and.
in. c. si vero. eodem titu. dicens quod vbi est
consuetudo quod solus primogenitus suc-
cedat vt in anglia alij filij non succedēt i iu-
repatronatus: imo fm Panor. in. d. c. prio.
eo. titu. si pater instituit filium in certa re. r
extraneum heredē vniuersalem. iuspatro-
natus in extraneum trāsibit. r nō in filiū: vt
4 in. d. c. j. ℣ Quartum. Succedunt autem he
redes per stirpes r nō in capita fm panor.
in. d. c. j. r hodie determinatum est in cle. fi.
extra eo. vñ si plures succedūt vni ex duob⁹
patronis ecclesie. oēs habent loco vnius.
5 ℣ Quintū. Nec pōt hoc ius adiudicari vni
ex heredibus fm panor. in. c. querimoniam
eo. ti. q: si equaliter diuidunt tunc si dak ha-
bēti minus. p restauratiōe illicitū est. r simo
6 nlacum. eo. ti. pterea. ℣ Sextum. Panor. in
d. c. cum seculum refert Jo. an. dicere quod
quēadmodū iuspatronatus pōt donari. sta
r legari: q: legatum est donatio quedaz fcā

a testatore. vt Instit. de leg. in prin. ideoq; in-
fert q si donatur ecclesie non est necesse iter
uenire ꝓsensus episcopi. sicut nec in donatio
ne inter viuos: si autem legatur layco. vel
etiam clerico nomine propio. tunc debz in-
teruenire consensus episcopi sicut in dona-
tione. Dicit tamen hoc speciale tanore ylti-
me voluntatis vt consensus episcopi possit
interuenire etiam ex postfacto: licet sit con-
tra ius vt habeatur consensus tempore testa
menti vel ante mortem testatoris. Et idem
sentit Joā. an. in. d. c. cum seculum: eo. titu.
dicens q sine licentia episcopi tenet legatū
facturn de eo ecclesie: sed non priuate perso
ne. Fede. autem fuit in singulari opinione q
titulo legati transferri possit sine consensu
episcopi: sed moderni cōmuniter tenent qō
dictum est. maxime Cald. dicens quod ante
consensum episcopi ius patronatus constitit
apud heredem: quia ex ordinatiōe laycī ius
hoc non potest in alium transferri: et hoc
plus placet Panormi. quia iura communi
ter loquuntur de filijs vel heredibus. nō au
tem de legatarijs. vt in. c. filijs. xvj. q. vij. ex
tra eo. c. j.

5. q. ¶ Quinto queritq̄uō gñaliter trāseat i aliū
etiā in fiscū: r dico multa. ℣ Primū. Hoc ius
directe non ōr spūale: q: cadit in laycū: sed
fm dd. inquātum p ipsum pstatur vta ad cō
sequēdum spūale beneficiū: vñ etiam vocat 2
ānexum spirituali. extra eo. de iure. ℣ Secū
dum. Summarie loquēdo fm Ho. hoc ius
transfert in alium quattuor modis. prio. s.
successione vt dictum est: r scōo permutatio-
ne ad aliud spūale. de re. pmu. ad qōnes. et
c. ff. r tertio donatiōe. extra eo. pterea: r quar
to vēditiōe: q: Iz spāliter vēdi non possit. ex
tra eo. de iure. tñ transit cum vniuersitate.
nisi de ipso exciplatur vt dictuz est. extra eo
dem ex litteris. r. c. cum seculum: adde q si
militer trāsit cū vniuersitate in ꝓductōe ad
firmam seu ad pēsionē. d. c. ex litteris: r sīr
natio. ℣ Tertium. Donatiōe hoc ius sic trā 3
sit in alium quod donari non pōt cuilibet
layco sine licētia epi. extra eo. pterea. ma
xime vbi dubitatur ne fiat in fraudem r in
co autem sine tali licētia donari potest: qō
si clericus recipiat nolle ecclesie sue: si vero
an. in. d. c. cū sellicet videtur limitare
note. prio. rectrix dcā licētia. vide sentit Jo.
ticula. vj. Ecclesie ño r loco religioso scōm
doc. cōmuniter sine licētia epi donari potest
vt no. in. c. nullus. r. c. ex insinuatione. r. c. li-

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 lud.z.c.vnico.eo.titu.lib.vj.P Quartuz. Si aũt vendaĩ spāliter est symonia: si vo ematur intentione priuandi aut psentandi quem velit spoliari debet emptor z ecclesia esse libera ſm Inno. sed si ematur cum vniuersitate tēporalium cum qua z ipsum trāsit nō est symonia ſm Host. z Cal. z p3 ex.c.ex litis eo.titu. Quod in.c.qz clerici limitat Panor. nisi illa tēporalia principaliter emantur propter hoc ius p3sequēdum. quia esset symonia ex3 parte emptoris. limita etiaz nisi z ipm cum talibus in vēditione exprimatur: quia ſm Jo.an.in.c.vnico.eo.titu.lib.vj. si dicaĩ vēdo tibi villam z iuspatronatus quod habeo in illa. non valet venditio: sz secus si simpliciter villam vendit. vt in cle. pastoralis. de re iudi. Et idem si vēdatur palatium in quo est capella. quia iz cōtrarium no. Inno. z Jo. in.d.c.ex litis. tñ verior est opinio dicentium q transit illud iuspatronatus cū palatio. arg.l.si mercedē. ff. si eum fundum. ff. de ac emp. Et ideo emptor z feudatarius. cuz acq̃rant directum vel vtile dominium rerū similiter acquirunt iuo patronatus licite: si

5 cut alios fructus habēt. ff. de cōtrahē. ēpt. l. In lege. ff. dolia. P Quintum. Jn feudū hoc ius dari pōt cum vniuersitate. vt in.d.c.cuz seculum: non aũt spāliter z expresse secūduz Host. quia feudum requirit homagium qđ est rei tēporalis: pignori aũt dari nō potest simpliciter vt planum est. nec cum vniuersitate ſm Inno. iz alij sint in ptrarium: ratio pōt esse. qz dato opposito. l. q esset pignoratum cum vniuersitate non posset p̃sentare creditor. quia non pōt vti re pignorata. nec debitor qz trāstulit in creditorem. z sic fieret

6 detrimētuz ecclesie quod esse non d3. d.c.cū seculum. P Sextum. Publicatis bonis omnibus patris non confiscaĩ hoc ius nec eo priuatur filius si publicatio fiat ab iperatore vel iudice seculari etiam p crimle lese maiestatis: qr imperator priuare hoc iure laycum non potest cum habeat illud a papa vt no. glo. z Archi. in.c.filij. xvj.q.vij. quod intelligo verum nisi hoc ius esset in aliquavniuersitate seculari: qz cum ea transiret. Vide etiam glo. in.c.satis puerum. dl. vj. que dicit q d3 pater cōmiserit crimen lese matestatis quo filij efficiunt infames. l. ĝsčs. C. ad. l. iul. ma. Jnfames aũt et p motī deūciunt. vj. q.j. infames. filij tñ clerici non ydūt difficultatis non efficiunt infames: z sic nec iuspatronatus: imo ēt si nō sunt clerici. nisi cum vniuersitate vt dictū est. P Septimū. Sēm archi. dist. xxj. c. hortamur. iuspatronatus p̃scribi non pōt a laycis ēt parrochianis: sz Jo. an. in nouel. sup regula. qđ alicui gratiose l. vj. diffuse disputāo efficaciter destruit rōes archi. z p̃cludit ptrarium. vide ibi.

6.q. ¶ Sexto cū patronus habeat p̃sentare epō rectorē institutū dum in ecclesia cuius est patronus. xvj. q. vij. decernimus. querit qñ debeat p̃sentare vel epō instituere: r dico multa. P Primū. Patronus si est laycus. p̃tare tenetur infra quattuor mēses a vacatiōis si vo est ecclesia monasterij vel clericus. infra sex. ēt si iuspatronatus habuit ex collatiōe laici. extra eo. si laycus. li. vj. aliter epūs ordinabit de ecclesia: ar. extra eo. qñ. z. c. cū pter. Sed intelligē si patron⁹ sciēter omittit p̃sentare: qz ei ignoranti non currit dictus tēpus. ſm Fede. z Jo. an. in.c.ij. de sup. negla. z Panor. in.c. cum pter. extra eo. titu.

1.dicto P Secūdum. Si aũt patroni sint simul laycus z clericus vel ecclesia seu monasterius habebunt simil tēpus sex mēsium ad p̃sentandum ſm Jo. an. z archi. in.c.vnico eo. titlib. vj. z glo. in.d.c. si laycus contra Host. ita q rōne cōlonie priuilegium ecclesie transibit ad laycū: ad instar eius qđ dr. de eo ĉ habet rē cōmunē cum pupillo. qne vsucapi nō pōt vel p̃scribi pter pupillum. vt in.l. si cō munē. ff. quē ad. ser. amit. z ita p ecclesiā cōsequitur qđ p se nō posset. Et idē Panor. i eā te. eo. tit. qz magis dignum trahit ad se minus dignum: de con. ecc. vel alta. quod in dubijs. Sed intelligē de patrono ecclesiastico habēte hoc ius rone eccle: quia si haberet rone patrimonij esset idē p omnia sicut i laycō. eo. tit. cum dilectus. z glo. in cle. fi. eodē titu. z no. Panor. in.d.c. eam te. P Tertiuz. Si patroni ex contētione de patronatu occupati infra dictū tēpus nō p̃sentāt. ultimus eps puidebit. Nam duo sunt casus. vt no. Panor. in.d.c. qñ. in q̃bus epūs sine p̃sentatiōe patroni rectorē instituit: primo qñ p̃tatus sine scandalo institui non pōt. secūdus quando contētio sup patronatu nō decidit̃ infra tēpus p̃fixum patronis ad p̃sentandum. Ex hoc vitio habes casum in quo non valēt agere currit tēpus. Nec tamē est simile de electoribus z p̃ratoribus. quia si non decidit̃ ḡstio inter electores infra tēpus ad eligēdum p̃fixuz non devoluit̃ pter hoc ad sup̃iorē p̃as libere ordinandi ecclesiam ſm Host. z Jo. an. qz nō est quod ipse rē habēt̃ huc ius eligēdi cum p eos non steterit. sz p illē sibi motam: vñ cuz contrarium statutum non sit nisi in p̃sentatione non debemus hoc iuo ertēdere ad electionē vbi habetur pinguius ius. z ēt p̃ficium maius cum forte daretur sup̃ior non

gratus vel non expedies. p quov̄ text. c. ij. de in integ. restit: vbi longo tpe fuit certatū sup iure eligēdi. nec tñ fuit ad superiorez devoluta potestas. P Quartum. Senestre qđ in.c. nulla. de cō. pben. datur superiori. cum facta est devolutio ad eum in bñficio p̃ferēdo. non d3 locum in hāte instituere p̃sentatum p patronuz. ſm dominos de rot. vt refert Panor. in.d.c nulla. qz ille tex. loquitur in eo ĉ d3 p̃ferre non aũt extenditur ad habētem instituere: qz in institutiōe non d3 esse tps ita prolixum cuz institutor habeat solum examinare p̃sentatum: alioquin longo tpe posset vacare bñficium. i. per annuz. si institutor haberet sex mēses sicut ecclesiasticus patronus. Et qz respectu institutiōis nō habetur tps a iure p̃fixum. remedium est ad superiorem recurrere qui p̃figat tps institutori. Et idem in eo. qui d3 cōfirmare electionem. vt. s. tempus sibi p superiorem p̃figatur si differt infra tps debituz confirmare. hec ex illo.

7.q. 1.dictum. ¶ Septimo qrit̄ quales possit vel teneatur patronus p̃tare: r dico multa. P Primum. Patronus tenet̄ p̃tare alium a se: z quātūcūq; idoneus teipsum p̃tare non potest extra eo. per vestras. potest tñ pater p̃tare filiū suum vel nepotem. Il sit idoneus. sz ho. gof. vber. quin potius vt p̃tandus q̃ alius. l. ceterio paribus de cohabi. cle. c. j. Il et sint plures patroni possunt p̃sentare vnum de seipsis. ar. de elec. cum in iure. sitr vacante ecclesia potest eps vocare patronum. et sic motu proprio conferre ſm ho. ar. d.c. cū in iure: eidem panor. in.d.c. pvestras. z muniter doct. Et si obijciatur qr institutio facta da. vt in.c. illud. eo. ti. rñdet idem panor. qđ patronus acceptando collationē videt̄ consentire nec tñ se ingerere cū hoc nō habuerit originem a se sed a supiore: item p̃tatio interuenit aliqñ ex post facto. vt in.c. si vo. extra eo. P Secundum. Si patronus p̃sentet non idoneum seu indignum. si tpe est collesiū vel p̃sona ecclesiastica p̃uatus est. p ea vice iure p̃sentandi. z devoluit̄ ad superiorem. extra eo. ca. cuncti. z de supp. ne. pla. sicut. Et idem ſm quosdam. Il sit laycus saltem est priuandus iz ſm Inn. benefaciat epūs si tpe remittat. puisionē patrono laico: z hoc secūtur sum. ro. sed supple. z sum. ang. melius tenent q non sit priuatus: q ēt tenet archie. in.c. sui cepti. de pben. lib. vj. et Inno. z ber. in.c. cum vos. de of. ord. vbi dicit glo. q non est priuatus vel priuandus: quia laicus est minus est expertus circa ecclesiastica z minus hz tempus ad p̃sentandum q̃ clericus. vnde z variare potest non clericus. extra eo. cum autem. z hoc elicitur subtiliter ex.d.c. cum vos. z hoc sequit archie. addens q potest priuari. Peccaret tñ moraliter patronus etiam laicus scienter p̃sentando indignuz: qz infideliter agit in officio sibi commisso.

8.q. 1.dictum. ¶ Octauo queritur posito q multi possint variando p̃sentari quis eoz sit p̃ferendus. z dico multa. P Primum. Potest patronus laicus duos successiue p̃sentare: itaq; variare potest antequ epūs confirmet et iudicet. relinquitur quem velit instituere. extra eo. cum autem. ex quo p3 vt tibi elicit panor. q variare potest accumulative: sz nō ertoto recedendo a primo. ars epūs non haberet illam facultatem. Si vero patron⁹ sit collegium vel ecclesiastica persona variare non pōt sed primus est p̃ferēdus. extra eo. cum aduocat. z Panor. addit de mēte Inno. cē. q eius p̃sentatio h3 vim electionis: qz licet electores variare nequeūt de elec. publicato. ita nec p̃tātes. z idē sentit Archie. ita q posset appellare acq̃sito sibi tā iure si sine cā repelleret ſm Gof. ar. extra eod. pastoralis. Et intelige de patrono ecclesiastico cui competit p̃sentatio iure ecclesie: secus iure patrimonij: qz ista est p quia in eo q in layco

2 p quo vide glo. in cle. vj. eo. tit. P Sēm. Si duo sint patroni laycus z clericus ĉ primo p̃sentauerūt vnū. z deinde variādo laycus p̃sentauit aliū. Panor. in.c. cum aūt. eo. tit. dicit q nō habebit locū dispositio. d.c. cum aūt. vt. s. eps possit gratificare: qz p primū est potior cum p̃tatus fuerit ab vtroq; secundus potest in p̃iudiciū p̃sentati. nō tñ cum patroni. P Tertiū. Et si p̃tatus secūdo sit

3 idoneus magis ſm panor. i. d.c. cum aūt. eps non habebit optionē iz Joā. an. videat sentire ptrariuz: p.c. si forte. lxiij. distin. vbi dicitur q vbi vota sunt paria preferendus est qui maioribus iuuatur meritis: z facit d.c. cum autem dum ponderat quod scīa erat eque idoneus: secus ergo si idoneus magis. Immo putat Panorm. l. quod si unaquis idoneus protestaretur posset appellare: quia id committitur iudicio epūs potior quam boni viri: quia verbum iudicum. sapit descretionem. ēt arbitrium boni viri. P Quartum. Si autem patroni variant in pari numero. vt quia vnus vnuz. z alius

4 p̃sentat. quidam dicunt epūs habere optionem. Joan. andr. vero dicit q̃ sic adducens. d.c. quod autem: sed Panor. Silvestr. dicit iq

Universidad de Deusto
Biblioteca

sbi tz primum. alr. glo. xvj. q. vij. si plures: ꝛ Inno. in. c. j. eo. tit. ꝛ sequit gaf. de cal. ꝛ doctor. ḡnimmo de iuris rigore posset attemptari q̄ eps instituere potest extraneum ex quo patroni nō p̄cordāt ꝑm eundē panor.

5 ℣ Quintum. Si pupillus siue puer q̄ est patronus habens septem annos ꝛ vltra. ꝓsentat idoneum reius tutor alium ꝗuis equalem ꝑm archi. ꝓferēdus est ꝫ quem pñtauit pupillus: qr pupillus est dño: ꝛ idē bar.

6 hic. ℣ Sextum. Episcopus qui pñtatū idoneū malitiose recusauit admittere. ad p̄uidēdum ei in competēti bñficio compellitur: extra. eo. pastoralis: quod quidē. c. ꝑm archi. loquit q̄n ꝑmo pñtatus erat dignior. secūdo. secus si secūdus erat eque idoneus ꝛ variare patrono p̄cedit. ꝛeps in hoc hz liberum arbitrium. vt in. c. cum aūt. eo. tit. ꝛ sic puniri nō dz: quod ēt no. goff. in sū. ꝛmo ꝑm Jo. an. post ho. si nō erat eque idoneus. dūmodo idoneus. Dicit etiam panor. in. d. c. cum aūt. q̄ eps incidit in dictam penā potest ergādo primū sine cā secus si nō ꝓcurit instituere primum ꝫ dissimulitur haberet cām examinādi. ꝛ ante institutionem patronus alium pñtauit quia nō dz puniri aliqua pena: qr vsus est legis auctoritate: q̄ intellige si secūdus fuit eque dignus vel saltē dignus ꝛ patrono licebat variare.

9.q. ¶ Nono queritur quid iuris si dubitat de pñtātium sit patronus: ꝛ dico q̄ si q̄stio afi predictum tempus quatuor mēsium quo ad laicum. ꝛ ser quo ad ecclesiasticum finita nō fuerit. eps instituet saluo iure eius q̄ viderit: extra. eo. si vero. ꝛ. c. quoniam in quibusdam: qui institutum ab eps debet repte sentare. vt in. d. c. si vero.

10 ¶ Decimo queritur quomodo debeant patroni p̄sentare: ꝛ dicit archi. post archi. super. c. decernimus. xvj. q. vij. q̄ fieri solet vt patroni siue parrochiani si sunt patroni cōueniant in ecclesia sicut monachi in. c. ꝛ conueniunt in aliquem vt ꝓsentetur ꝛ illum eligunt vt ꝓsentandum q̄s fieri consueuit per scripturam. Possunt etiam cōpromittere in aliquem vt nolet eoꝝ eligat vel ꝓsentet vt si bi videtur. Sed per talem electionem non acquiritur ius electo. de iure. c. si. ꝛ ea ꝛ non obstante possunt patroni variare: qr illa electio non est nisi quedam postulatio que ante eps superiori ꝓsentetur non impedit aliā de postu. c. bone. et primo. Utrum autem sit necessarium q̄ sic conueniant vel de bene ēē vide. ℌ. sequenti.

11 ¶ Undecimo queritur vtrum contempt⁹ alt cuius patroni impediat institutionē alicui⁹ presentati ab aliis: ꝛ dico multa. ℣ primus Secundum archie. in. d. c. decernimus. tribus modis spernitur patronus: vel qr non vocatur cum expectari ꝛ vocari commode potest: vel si adest sed repellitur vel non auditur siue admittitur ad consilium. ℣ Secundum. Jo. an. in nouel. super. c. q̄n. eo. tit. dicit q̄ si patroni habent presentare vt collegium contemptus alicuius patroni impedit institutionem presentati ab aliis sicut ꝛ in electionibus. vt extra de preben. cum i ecclesijs. libro sexto. ꝛ ratio est quia non singuli vt singuli sed vt corpus habent presentare: ꝛ consequenter necesse est vocari existentes de corpore ꝛ ita seruatur. Si vero ꝓsentent vt singuli datoquod aliqui presentatio nem suam faciant alijs non vocatis tenet: ꝛ illis non vetatur quin possent eundem vel alium presentare: ꝛ in institutione seruabitur quod dicit in. d. c. quoniā. vt. s. instituat habēs plures voces. si est idoneus. Et hoc sequitur etiam Fede. Panor. autem dubitat an hoc sit vez ꝑ theoricam Bartol. in l. omnes populi. ff. de iusti. ꝛ iur. vbi dicit q̄ siue a collegio consensus sit explicandus. siue a pluribus vt sunt singulares dummodo in actu maior pars ꝓsidēt minori semper debent simul esse per. l. iuris gentium. ff. de pac. ꝛ hoc plus placet Panor. quia ex cōtrario dicto maior pars patronorum posset negligere minores. que si fuisset presens. potuisset inducere aliam ad consensum alterius: ꝓ quo facit. c. q̄. ꝛ quod ibi not. de arbi. lib. vi.

¶ Duodecimo quēritur quid si patroni sint 12
plures ꝛ in presentando dicoꝝ dent: ꝛ dicit summa pisa. post summam confes. quod ille debet preficī. qui maioribus sumatur meritis ꝛ a pluribus eligitur extra eodē quoniam. Et si numerus est equalis. ad merita recurrendum est. dist. lxij. si forte. Si vero omnia sunt equalia. potest episcopus dicere quod concordent et iterum presentent. di stin. lxxix. si duo: et si non concordant locus est gratificationi de electio. venerabilez. ℌ. obiectioni. Si tamē neuter potest poni sine scandalo. tunc episcopus ecclesiam ordinabit vt melius viderit expedire. vt in dicto capitulo quoniam. et concor. Hostiē. addēs quod si episcopus talem ecclesiam ordinare non potest. eam interdicat extrahens reliquias in patronorum rubore. extra eodem. c. primo. et sēdo quod ꝑm Inno. Bert eundem Hostī. intelligendum est de reliquijs que sunt extra altare in capsis: alias non liceret. Quod si nec sic possunt compesci vel ad cōcordiam renocari potest recurrēdum ad brachium seculare: de offi. ord. c. primo. Et hec intelligēda sunt nisi inde malus scandalum oriretur q̄ tunc essent cōmittēda. dist. l. vt cōstituretur. Et interim durāte discordia. ponetur ab episcopo in ecclesia iconomus: appellatione cessante: qui eius fructus aut expēdet inutilitatē ecclesie. aut fideliter institutēdo reseruabit. de off. or. cuz vos. Archie. vide si opz. iij. parte. ti. xij. c. vl. ℌ. vltimo.

13 ¶ Decimotertio queritur vtrum maior ps patronorum qui in institōne alicuius requiritur intelligenda sit respectu omnium patronorum vt ex decem vocibus habeat sex: vel respectu minorum partium vt ex decez vocibus habeant quatuor si nullus alius habet plures quā tres: ꝛ dicit Panor. in. c. quoniam extra eo. post Joā. an. q̄ si presentatio fit ab istis vt a collegio. requirit maior pars respectu totius collegii. ꝛ videtur ter. in. c. ecclesia. et p̄o. de elect. aut presentant tanquā singuli. ꝛ tunc sufficit maior ps respectu aliarum partium: ꝛ sic intellige. d. c. quoniā. hoc aūt dictum notādum est: q̄ facit ad multa. Ubi enim plures habēt explicare aliquem actum. aduertendum est. vtrum habeant hanc potestatem vt collegium vel vt singuli: vt primo casu requirat maior pars totius collegii. secūdo ꝫo sufficiat maior respectu minorum. Aduerte tamen pro predicto secūdum Innocē. ꝛ host. quod in huiusmodi ꝫ tantam vocē habeat vnus ex patronis quantam alius. tamē ad tēdēda sunt merita ꝓsonaꝝ sicut ꝛ in electionibus ecclesiasticis: de elec. dudū. ꝛ in testibus. vt de testi. in nostra.

14 ¶ Decimoquarto queritur cuius etatis vel conditionis debeant esse qui vocantur quādo secularis vniuersitas habet presentare: ꝛ dicit Archie. post Archi. ꝛ ibi. quos refert quod cum vniuersitas secularis vocari debet ad eligendum seu nominandum rectorem ecclesie. omnes maiores. xiij. anno. vocari debent. siue sint mares siue femine. siue virgines. siue coniugate. siue vidue: ꝛ minorum tutores. ff. ad municipales lege filij. ℌ. si vidua: ꝛ similiter filijfamilias si alibi quam in iudicio patris habent domicilium. Istud tamen vt dicit Archiepiscopus quod vocentur femine de populo ad eligendum communiter non seruatur: ꝛ in hoc consuetudini standum est: si tamen aliqua in particulari habet hoc ius in aliqua ecclesia ad ipsam bene spectat presentatio sicut ad viros. hec ille.

Usticia ꝑm q̄ sonat habitus virtutis vt colligit a. q. tho. xij. q. lx. xxij. q. lvij ꝛ lxj. ij. dist. xx. ꝛ. 2. 2. iij. dist. ix. ꝛ xxx. ij. sic diuidit. Nā quedā est iusta ꝛ quedā accōmoda: ꝛ ista q̄ eodē mō diuidit. Accōmoda est duplex. s. generalis que est ordinans ad bonū cōmune: ꝛ particularis ordinans ad singulares ꝓsonas. Generalis est duplex. s. q̄ causaliter. que est iusticia legalis ordinans omnes virtutes ad bonū cōmune. differēs realiter a qualibet alia virtute: ꝛ per dōnē a legali seu vt ordinata ad cōe bonum. differēs ab alijs virtutib⁹ ꝑm rōnem. tāti. mutatiua que dirigit vnā priuatā ꝓsonam ad aliam in his que inter eas ꝓsistunt: ꝛ distributiua que est directiua ordinis eius q̄s est cōmune ad singulares ꝓsonas: distribuēs singulis vt decet.

lz Aracter. karitas. karecismꝰ. est ꝛ-
milia redre supra sub littera. C.

¶ De laycio.

Laycus a laos grece latine populus dicitus ē quasi popularis. i. de populo nō de clero. Sicut ēm ꝓ Hiero. xij. q. j. duo sunt: ꝛ planorum duo sunt genera. s. clerus electus i sortez dñi diuinis officijs mācipatus. a cleros sors: ꝛ laycus. i. populus. Huius quidaz deuiro q̄ ꝑticipent vt deo deuoti. i. quer si quia sunt de clero ꝛ tamē laycī dicuntur: sorte a laos quod est lapis. quasi lapidei ꝛ duri non sascise susceptiui impressionis litterarie. Unde proprie ad clerum spectant clerici. i. qui per primā tonsurā ordinant tandē ad horas canonicas ꝛ sacrificium altaris: ad populum vero seculares: medij autem sunt conuersi ꝛ oblati.

¶ Pio ℞o queriť vtr laycus possit esse ꝑ- 1. q.
curator vel syndicus rez ecclesiasticaꝝ: vbi cit colle. vt refert panor. i. c. decernimꝰ. de iudi. q̄ ghalis administrator esse nō pōt loco plati absentis: vel q̄ reputat absens. sicut presit spiritualib⁹. bene potest cōmitti laycō temporalium cura: maxime vbi clericus non reperitur idoneus. Allegat no. per Innocē. dicētem quod laycis generalis administratio committi non potest vt super omnes ita vt superiori administratori respondeat: dominentur sed specialis quarūdam rez. quod placet Panormi. qui alleg. glos. in. c. inditurum. lxxxix. distinctione. Et ideo. d. c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

decernimus dicit q̄ non potest esse iconomus. l. habere generalem administrationem omnium bonorum ecclesiasticorum tā temporalium q̄ spūalium ⁊ sic pōt oibus: sed bene potest esse iconomus ecclesie in tēporalibus. xvj. q. vij. in nouo. Et hoc idem tenet gas. de cal. ⁊ host. ⁊ Joan. and. in. c. vnico de sine.

2 ¶ Secūdo q̄ritur vtrū laicus possit eē procurator clerici ad eligēdum: ⁊ dico q̄ nōn. vt no. doct. in. d. c. decernimus: q̄ vbi hz exercere actum spūalem iudicio suo. nō potest cōstitui laicus. vt no. io. and. in regula. quod alicui suo non lz de reg. iur. lib. vi. Et sic limita. c. primum de procura. ll. vj. vt solum habeat locum in iudicialibus. vbi etiā in causis spūalibus admittitur ad agendum ⁊ defendendum.

3 ¶ Tertio q̄rit vtrū laicus possit eē vicarius epi: ⁊ dico q̄ non: vt no. doc. in. d. c. in nouo in. c. pūcipit de arbi. ⁊ in. c. vno. de sind. ⁊ facit glo. in. d. c. decernimus. dicēs q̄ cāe spūales nō pñt ꝑmitti laicis. Et rāōne delegatis ꝑ epm. Qđ intellige in spiritualibus q̄ si eps hz iurisdictionem tpalem in loco. potest laicum facere vicarium suum: vt in c. fi. ne cle. vel mo. ll. vj. sed in spūalibus nō imo nec clericum coniugatum ſm doct. de cle. coniuga. c. vno ll. vi.

4 ¶ Quarto q̄rit vtrum laicus possit clericum accusare: ⁊ dicit bar. di. ix. q. q. vij. in pnc. q̄ sic. Et est bone fame. ij. q. vij. clericos. ⁊ idem gratianus vt pz ꝑ totā q̄nē: ⁊ ſm aliquos accusare pōt ꝓpter delictum q̄ sua interest hñe bonū patrum: vt xxiij. di. illud. Iz certior est opinio q̄ non possit nisi prosequēdo iniuriā suā. iij. q. vj. oibus. de test. de ceteris: in crimine hereſis. ⁊ simonie. ⁊ lese maiestatis. xv. q. iij. sane: de simonia: ⁊ in crimine sacrilegij Iz quotidiā. xvij. q. iij. ℌ. q̄ aūt. In his aūt oibus ita demum admittunt laici si bono zelo denūciet crimē de simo. Iz āt. si accusatus fuerit vite suspecte. admittuntur laici male vite: si vo fuerit bone vite admittunt solum laici bone vite. de simo. per tuas. Clerici vero admittuntur contra clericos nisi fuerint criminosi vel irregulares. vij. q. vij. ꝓmunt: ⁊ c. ipsi. quo stoli: simoni sint irregulares admittunt ad accusationem eorum qui sunt eiusdem ordinis vel inferioris. vt in d. ca. ipsi apostoli. Et hec intellige de solēni accusatiōe. Utrū laicus possit pdicare. j. pdicator. Utrumvero possit committi verberatio clerici. ſ. exēcōicatio. vj. ℌ. iij. casu. xi.

¶ De latria ⁊ omni adoratione.

Latria grece latine dr religio. ſm aug. x. de ciui. dei. c. iij. ⁊ est virtus moralis qua deū adoramus ⁊ colimus: et ſm aug. hz quattuor nomina: q̄z apud grecos dr latria i. cultus. ⁊ theosebia. i. diuinus vel bonus cultus: apud latinos ꝙo dr religio ꝓ eisdem. ꝙius virtutis actus ipse rari. mediāte alia virtute eliciti sunt actus oium virtutū quos cēo ordinat in reuerentiā dei: vt vsitate reviduas Ja. j. eliciti ꝙo immediate ab illa interiores ⁊ ꝓncipales sunt deuotio. oratio: exteriores vero ⁊ secundarii ordinati ad interiores. ꝙbus ipsa velut fingitur ad mentem excitandā ⁊ mouēdas in spūalia sunt adoratio. qua corpus exhibet ad reuerendum deū: ⁊ alij ꝙbus deū reuerentur exteriorib⁹ colit. vel. ꝑmittendo vt in voto. vt in sacrificijs decimis ꝓmittūs et hmōi de quibus omnibus. s. tho. agit. ij. ij. q. lxxxiij. ⁊ sequētibus multis. significat et actum ipsius virtutis.

¶ Primo vero q̄ritur quō ꝓueniant ⁊ differāt latria. dulia. ⁊ sperdulia: ⁊ dico q̄ in hoc ꝓueniūt. q⁹ sunt virtutes ꝙbus honoramus honorāda. differūt vero sic. Nā latria deus honoramus ⁊ colimus: vt ꝓz ex dictis. ⁊ est seruitus q̄ soli deo ꝑ se debet: ⁊ hoc rōne ꝑncipij creatōis. gubernationis. iij. di. ix. xxij. q. lxxxj. aliquibus vero alijs ratione dei: vt infra. ℌ. sequenti. Dulia vero honoramus creaturam ⁊ est seruitus que debetur creature. iij. dist. ix. ⁊ xxij. q. cv. Iperdulia vero est potissima species dulie conuenies creature exvnione ad deum. xxij. q. cij. iij. secūdum. iij. di. ix. q. ij. ꝙ. cor.

2 ¶ Secūdo queritur que adoranda sint latria: ⁊ dico q̄ ꝓmo tota trinitas. ⁊ hoc vna adoratione. iij. di. ix. xxij. q. lxxxi. Et secūdo humanitas xꝑi. iij. q. xxv. ⁊ hoc vt eius vnita verbo. s. in ꝓsona nō aūt ſm se Iz iperdulia. vt ibidē. ꝙ Et tertio caro xꝑi. iij. di. ix. ⁊. iij. q. xxv. ꝙ Et quarto imago xꝑi. 22. q. lxxxi. ⁊ iij. q. xxv. ꝙ Et q̄nto diuine relationes. j. qō. xxxiij. ū. ꝙ Et sexto hostia sub pdictōe tñ habituali si sit rite ꝓsecrata. iij. di. ix. q. j. ar. ij. q. vj. secūdū. Et septimo crux xꝑi vt repreſentās xꝑm extēsum. ⁊ trāgēs ſpm ꝙ eius sanguine ꝓfusa: Iz crux in alia materia dz adorari. latria vt imago tantum. iij. q. xxv. xxij. q. cliij. iij. tertiū. vt res aūt q̄dā adorāt iperdulia. iij. di. ix. Et octauo omnia alia q̄ fuerūt christi vt claui lancea. coronaveſtes et hmōi. rōne ꝓtractus tñ iij. q. xxv. In pdictis tamē sunt alique difficultates q̄s dilu-

ſuge tetigi in additionibus ad porta. iij. di. ix. ⁊ in rosa aurea casu. xij. ⁊. iij.

3 ¶ Tertio q̄ritur q̄ adoranda sint iperdulia ⁊ dico q̄ ꝓmo humanitas xꝑi ſm se vt dictum est. Et scdo crux xꝑi vt res q̄damvt dicū est: q̄s non intelligit vt in se nec ſm se ꝓ cise: q⁹ rei irrōnabili vt sic nullus honor debetur. vt ꝓz. iij. par. xxv. neq; vt tangens vt repſitans xꝑm seu ſili actu ꝓiuncta. quia sic adoratur latria sed vt res xꝑi ſegata a xꝓo vide vbi supra. ꝙ Et tertio mater xꝑi q̄ rōne sui Iz adoretur dulia tñ vt mater xꝑi adoratur iperdulia. iij. di. ix.

4 ¶ Quarto q̄ritur q̄ adoranda sint dulia: et dico q̄ ꝓmo mater dei in se vt dicū est: ⁊ secundo relige sanctoꝝ. iij. q. xxv. ⁊ tertio viri sancti. iij. di. ix: ⁊ intellige sancti ſm nostraz opinionem.

5 ¶ Quinto q̄rit vtrū possit q̄s adorare aduersariū sine pcto q̄n credit esse xꝑm: ⁊ dico q̄ nō nisi sub pdictione si ita est actu voce aut mente exꝑssa: q⁹ ipsa nouitas insolite rei cōsiderationem ⁊ discussionē requirit sicut beata virgo cogitabat qualis esset angelica salutatio.

Atro publicus dr q̄ insidiatur ⁊ aggredit in publicis stratis. nocturnus ꝙo populator agroꝝ qui nocte agros incēdit ⁊ vastat: de quo. ff. fur. ℌ. ſ. ⁊ exēcratio vij. ℌ. ij. ꝙos ſm leges ipsum lz occidere. de quo supra homicidiū. j. ℌ. ij. particula. vj. nec gaudent immunitas ecclesiastica si confugiunt ad ecclesiā. vt supra ⁊ raptor.

Audemium est solutio q̄nquagesime pte vel estimationis rei fiēda dño ab eo q̄ de nouo acq̄rit emphteosim. Unde. ff. emphiteosis. ℌ. xx.

¶ De legatis. j. in ghe ⁊ absolute.

Egatū est donatio q̄dā a testatore relicta ⁊ ab herede ꝓstāda Debebem post mortē testatoris ⁊ post adītā hereditatē ab here de. vt colligit inſtit. de lega. ℌ. ſ. Et hodie legatū ⁊ fideicōmissū sunt fere idē ⁊ q̄dā iuris est in vno est ēt in alio. ff. de leg. ſ. l. ſ. sed fideicōmissum dicitur est q⁹ olim pendebat ex fide heredis. Et iō fideicōmissarij dicuntur quoꝝ fideicō legata soluenda committuntur qui etiam dicuntur testamentorum executores.

¶ Primo vero q̄ritur quō possit fieri legatū 1. qō. ⁊ dico q̄ oē legatū fieri pōt q̄busciq; verbis aptis ⁊ idoneis vt si dicatur lego: do: dari iubeo: volo: rogo: posco: opto vt deg. l. ij. C. cōi de le. si tñ verba demonstratiua sint annexa vide supra 2dicto. ℌ. iij. Et hoc multipl'r fit ꝙ Primo quidē pure. vt cū dr lego tali cēto: ⁊ tunc statim mortuo testatore legatū cedit legatario. infra. ℌ. xv. ꝙ Secdo ꝙo in diem vt lego tali ad paschā. Et tunc si dies est omnino incerta. vt lego tibi cētum die qua iniecū vicero legatum est 2ditionale. l. dies. ff. de condi. ⁊ demonstr. ⁊ l. stipulatio ista. ℌ. saturninus. ff. ad treb. Si vero est certa omnino. vt lego titio in paschate futurovel q̄n curret. m. cccc v. ⁊ hmōi: vel est certa ad mi go titio q̄n erit. xxv. annoꝝ: quod. s. tps cerro cuenier: sed forte tunc non viuet titi⁹ tunc legatum factum tali tēpore vel die statim a die mortis testatoris cedit legatario quo ad transmissionem: q⁹ si legatarius moreretur post mortem testatoris ⁊ ante illum diē: nihilominus legatum debetur heredib⁹ eius. vt ꝓz in. l. vnica. ℌ. cum igitur. C. de cad. tol. Et idem dic q̄n legantur fructus q̄ nascētur ex tali fundo: q⁹ lz moriatur legatarius tñ ad suos heredes transmittit. vt no. gl. in. l. stez q⁹. ff. de pac. Sed intellige nisi aliud ipediat. l. si ea quidē. C. de his qui vt indig. Patet q⁹ dictum est. l. si cum heres. ff. q̄n dies. ce. ⁊ l. heres. in pin ff. de condi. ⁊ demō. vbi ꝓz q⁹ q̄n quis legat titio possessionē cuz moriatur. lz sit incertum q̄n moriet. q⁹ tamē certum est quod moriatur. legatū est ad diē certum: ⁊ sic debebitur eius heredibus: sed si legaret sic: heres dato possessionē titio cū morieris: secus est: q⁹ sic est 2ditionale: quia sit morituus heres. s. vel titius. ꝙ Et tertio ex die: vt lego tali a pascate in antea: ⁊ tunc distingue vt de legato in diem. ꝙ Et quarto sub conditione per li si. vt lego tibi centuz si filiam meam acceperis. vel per cum vt lego tibi centum cum sueris. xiij. annoꝝ: ⁊ tunc si heredi lo hec dū completus fuerit. xiij. annus ⁊ non aliter. C. de leg. l. fina. Hoc tamen fallit in libertate vt dicēdo seruū meum liberum iubeo cum filius meus fuerit quadragesima annorum vt videatur potius rogare ⁊ sub cōditione. C. de fideicōmiss. ll. l. fideicommissaria. ꝙ Et quinto pure ⁊ sub conditione simul: vnde si in singulos annos alicui allcui legatū sit plura sint legata: ⁊ primi anni erit purum: sequentiū vero conditionale. scilicet si viuat: vnde eo mortuo non transmittetur ad heredes. l. si

1. modus.

in singulos.ff.de annu.lega.Quando igit fit sub conditione legatum ante conditiõis euentum non cedit,legatario:vnde simoda tur ante conditionis impletionem remane bit apud grauatum.ꝛ non transmittet ad suos heredes:sed tamen limita vt infra.§. illi.ꝛ.x.¶ Sed pro notitia premissorum sciẽ dum est primo.q̃ ll si non semper conditio nem facit. Nam quando apponitur tempo ri preterito.vel pñti non facit conditionem proprie.l.institutio talis in fin.ff.de condi. instl.ꝛ.l.eas in prin.ꝛ.l.si ita stipulatus fue ro hanc summam.ff.de verbo.obli.nec ob stat.l.si sic.ff.de leg.j.quia impropie loquitur. Similiter ll si non facit conditionem. quando respicit euentum futuri temporis certum omni certitudine ſm bar.in.l.j.ff. de condi.ꝛdemon.ꝛidem dic quando condi tio est impossibilis.l.j.ff.de condi.instl.Qñ autem euentus est certus.sed incertum est quando.vt mors.sic facit conditionem ſm bar.vbi.¶.ꝛglo.in.l.in omnibus obligatio nibus.ff.de re iur.ꝛ similiter conditionem facit quando euentus est omnino incertus Quandoq; etiam ll si ponitur pro quia.l.vl deamus in prin.ff.de in ll.iur.ꝛ.l.titium et meuium.ff.de admi.tu.quandoq; etiam ꝓ Quis.l.fi.C. de liber.ꝛeo.liber:at quandoq; simul cum ll.ꝛ.hoc modo:et si negocia fa miliaribus prepediti:ꝛ stat pro quãuis.l. Nota.2. prima.§.nunciatio.ff.de no.oper.nuncia.et diffuse Barto.vbi.¶.¶ Sciendum est secũ do quod ll cum aliquando habet vim copule.l.illi cum illo.ff.de vsufru.le.ꝛ sic non facit conditionem nisi ante appareat vo luntas disponentis.l.si ita fuerit.§.fi.ff.de testa.ma.ꝛ.l.si ancilla.ff.de leg.j.Aliquan do vero est coniunctio videlicet quando apponitur verbo preteriti.vel presentis tẽ poris et sic etiam non facit conditionez sed ponitur causative cum pro quia.vel aduer fatiue pro quãuis.l.demonstratio.§.primo ff.de conditio.et demonstra.et ibi Barto. Aliquando reperitur aduerbium scilicet cum pro quando:quod est cum apponitur verbo futuri temporis.et sic tunc videtur quod non sit differentia inter si et cum: et quod vtrumq; faciat conditionem.l.qui pro Nota.3. missit.ff.de condi.inde.cum multis aliis in glo.dicta.l.demonstratio.¶ Sed quia mul te leges videntur contrarie sciendum est tertio quod Barto.ibidem dicit.quod est 1.dñia. triplex differentia. Prima.quia ſi principa liter denotat conditionem: secundario ve ro tempus:quia nulla est conditio que non habeat in se futurum tempus: cum vero principaliter tempus.quia est aduerbium temporis.secundario vero cõditionem.qõ probatur in.l.ſi titio.ff.quando dic.leg.ce. Et ideo quando ponitur circa substãtiam obligationis.vel circa voluntatem que ex primitur per verbum futuri subiunctiui.ſi ponitur per ſi non valet sed bene per cum verbi gratia.Stipulatio que fit sic:promit to tibi centum ſi volueris non valet:secus dicendo.promitto tibi centum cum volue ris.l.centesimus.§.fina.ff.de verbo.oblig. quia in primo conditio est expressa per ſi.in secundo est tacita per cum:et expressa no- 2 cent.l.nomunq̃.ff.de condi.ꝛ demõ.¶ Se cunda differentia est quia ſi legas mihi de cem cum petiero.non facit conditionem.l. ſi decem cum petiero.ff.de verbo.obliga.et l.titia.ff.de condi.et demonstra.sed bene ſi legas decem ſi petiero: vt not.in.dicta.l.ſi decem:quia per ſi est conditio expressa:per cum tempus principaliter: et consequenter cum talis expressio temporis.faciat exactionem de presenti.siue executionem.nul lam suspensionem inducit:ideoq; licet mo riatur anteq̃ petat.non deficit conditio.l. liber homo.§.decem.ff.de verbo.obligati. ¶ Tertia differentia est quia ll si.siue appo 3 natur circa dispositionem.siue circa execu tionem. facit dispositionem conditiona lem.l.quibus diebus.§.quidam titio.ff.de condi.ꝛ demonstra.sed cum facit dispositionem conditionalem in vltimis voluntatibus:vt in.d.§.quidam titio.vbi no.secus in contractibus. sed bene facit dispositionem resolvendam sub conditione. vt.ff.de in dl.adiec.l.q̃.et ibi bona glo.Cum tamẽ facere dispositionem ꝑditionalem in vltimis voluntatibus.limita verum.quãdo ad ditur dispositioni vltime que concernit voluntatem disponendi siue dispositionem.l. ſi cui legetur.ff.de leg.j.nisi quando relinquitur coniuncte persone:quia tũc in dubio facit diem dicta.l.seius saturninus.ff. ad treb.sed secus quãdo dispositio cõcernit preceptum solvendi siue executionem ꝛ tempus certum saltem in se sicut est tempus certe etatis:quia tũc nõ facit ꝑditionem sed dilationem:quia de naturali cum est facere tempus.l.his verbis. et ibi Bald.C. quando dl.le.ce.Aduerte etiam quod licet dicatur lego tibi centum ea conditione vt facias tale quid.legatum non est conditionale sed modale.l.meuia.ff.de ma.rest. ꝛ.l.ij.ff.de dona.Et sic verbum ea conditione accipitur impropie ſm Bart.in.d.l.quibus diebus.

2.q. ¶Secundo queritur vtrum relictũ in dies debeatur cum fructibus intermedij tempo ris ꝛ distinguo. Nam ſi dies fuit appositus gratia legatarij:pura quia puer sic debẽtur debentur.Et sic concorda.l.in fideicõmissaris.ff.ad treb.ꝛ.l.in fideicommissi.§.cum positum.ff.de vsuris.et.l.eum.de annu.lega.et est glo.in.l.his verbis.C.quando.dl. leg.ce.

3 ¶Tertio queritur vtrum valeat legatum conditione non impleta conditione ex defectu legatarij vel alio modo ꝛ distinguo. Aut enim conditio respicit factum eius cui relinquitur solum puta ſi manumiserit seruum suum:ꝛ tunc ſi conditio deficit per casum vt quia seruus naturali morte moritur:sic consequetur legatum.ff.de condi.instl.ꝛ q̃ sub conditione.§.quoties.nisi fuerit in mora. ff.de condi.ꝛ demon.l.pe.ſi vero deficit per alium puta quia fuit interfectus:tũc aget contra interfectorem.l.aquil.l.inde neratius. §.idem iulianus.ff.ad.l.aquil.ꝛ ſi occisor est non soluendo,de equitate admitti debet ad legatum.l.titio.§.fi.ff.de condi.ꝛ demon.et l.fi.ff.de eo per quem fa.est.Aut consistit in facto eius cui relictum est ꝛ etiam alterius ꝛ tunc ſi per casum fortuitum euenit ne impleat:amittet legatum nisi fauore alimẽtorum.l.annua.ff.de annu.leg.ſi vero non per casum sed per factum alterius.sic non amittet sed habebit.Probatur hec distinctio i.l. in testamento.ff.de condi.ꝛ demonstra.et in glo.l.prime.C.de institu.ꝛ substitu.ꝛ est equa berratis.l.cum ita legatur.ff.de condi.ꝛ demonstra.vel etiam nisi conditio esset inhonesta:quia sic habetur pro non adiecta.l.cũ ita legatum sit.ff.de condi.ꝛ demon.

4 ¶Quarto queritur vtrum expiret legatum factum sub conditione impossibili vel inhonesta:ꝛdico quod ſi conditio sit impossibilis non vitiat legatum.vt.l.obtinuit.ff.de condi.ꝛ demonstratio.immo nec ſi sit possibilis sed per legatarium fieri non potest vt ſi legatur aliquid alicui ꝛ eius fideicommittit vt emptum alienum seruum manumittat ꝛ dominus eum vendere non vult.Habebit enim legatum:quia per eum non stetit quo minus fideicommissum prestiterit:vnde ꝛ ſi seruus mortuus fuisset a legato non submoueretur l.ſi titio.ff.de leg.j.Et idem dico de cõdicione inhonesta:quia habenda est pro non adiecta.vnde legatum factum sub conditione ſi nupserit sempronio ſi non nupserit illi nõ expirat ſi sit indignus eius nuptijs:secus ſi possit illi honeste nubere.ar.g.d.l.cum tale legatum sit.ꝛ.l.cum tale legatuꝫ.§.meuie.ff. de conditio.ꝛ demonstra.Et idem ſi legatũ sit vt nubat ſm arbitrium sempronij:q;pin de est ac ſi hec conditio non sit adiecta.l.filie fue.ff.de condi.ꝛ demon.

5 ¶Quinto queritur quid ſi legeꝫ vxori sub ꝑditione ſi caste ꝛ honeste vixerit et ſilia trã sierit ad secunda vota.ꝛ dicit bar.in.l.mulier.§.cum proponeretur.ff.ad treb.q̃ legatum non amittet:quia hoc est caste et honeste viuere.ꝛxxi.distinctio.nicena sed ſm irat loquendi:pro quo facit quod not.idem in.l. labeo.ff.de supp.le.ꝛ in.l.omnes populi.ff. de iusticia ꝛ iure.ꝛ Innocen.in.c.olim.de rescrip.quia communis vsus loquendi prefertur proprie significationi verborũ in qua cunq; materia.Et idem tenet Panormita. in capitulo vt clericorum.de vita ꝛ honest. cleri.addens quod caute addendum esset ſi caste vixerit ꝛ in viduitate. Oldra. autem dicit standum communi intellectui testatoris qui intendit quod alteri non nubat:qõ quidam verum dicunt ſi talis sit simplex et idiota:quia potest ignorare in matrimonio esse castitatem:secus ſi doctus esset.Angel. autem de are.in.§.iuris.precepta.institu.de iust.ꝛ iur.dicit quod intelligitur donec alteri non nupserit vel corpus suum corrupe rit ſi talia verba prolata sunt a marito vel filijs vel heredibus qui leduntur per transitum ad secunda vota.vt no.glo.in.l.fina. et ibi docto.C.de indic.vi.tol.secus ſi proferãtur a lege vel a patre matre vel aliis consiliarijs mulieris vel penitus extraneis: quia nubendo legatum non perdet.vt.§.cum ꝓponeretur.l.mulier.ff.ad trebellia.nisi forte nubat tali qui esset dedecori agnatiõi sue ꝛ relinquenti.arg l.tertie.§.ſi emancipatꝰ. ff.de contrahenda.secus ſi corpus suum corruperit.Intelligit tamen ange.in aute.quo semel pro quo tex.in.l.boues.§.hoc sermone.ff.de verbor.significatio,per quem tex. na sua distribui in dotandis mulieribus in nuptijs non de tertijs.Ego autem dico predicta omnia vera esse ſi voluntas testatoris ignoretur:sed ſi colatur aut probabiliter conjecturef in vtroq; foro seruabitur sine predicti testatoris pro lege seruanda est.xlij.q.secũda.c.vltimo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

6 ¶ Sexto queriᵗ an teneat legatū factuz alicui ecclesie sub ꝯditione q̄ ibi sepeliaᵗ. si ꝯtingat accidat, ppter qđ ibi non debeat sepeliri. vt quia se occidit vel moritur excōicatus ⁊ huiusmodi: ⁊ dicit Bar. post Dy. in. l. miles. §. ream. ff. de adul. q̄ nihilominus soluetur legatū ecclesie. cum facto legātis ⁊ eius culpa hoc acciderit: ⁊ sequiᵗ Bal. in. l. si ꝯs ad declinādum. C. de epi. ⁊ cle. ⁊. l. j. C. de his q̄ pe. no. Ratio quia in legato ad plas causas attenditur duplex fauor. s. legantis ⁊ cui legatur: ⁊ consequēter ꝛz hoc casu cesset fauor ecclesie cui legatur. Nec obst. q̄ non sit impleta conditio. quia est impossibilis. ⁊ consequenter non vitiat legatum: vt. l. obtinuit. ff. de condi. ⁊ demon.

7 ¶ Septimo queriᵗ. vtrum valeat legatum factum sub cōditione q̄ fiat aliq̄d quod ꝛaz factum est. puta quod fiat altare in tali loco ad honorem talis sancti ⁊ hoc iam legatarius fecerat. ⁊ dico quod nō sed efficiᵗ caducum. p. l. cōditionem. ff. de condi. ⁊ demōstra. ⁊ hoc videtur sibi tenuisse Bart. vbi dicit quod ad actionem cōsequendam nō sufficit aliquid fieri facto. ⁊ videᵗ esse tex. ibi in fi. dicens. si facto fecerit non videᵗ obtempe raſſe voluntati. sed ad penam euitādam dicit de mente Dy. non referri qualiter fiat: vt l. ex quidē. C. si man. ita alle. sit. Et sic pater quod non debetur predictum legatum: nec ligaretur talis si fieret excōicatio cōtra nō soluētes legata: nec incurreret aliam penā si esset appolita: pro quo facit quod no. Ludo. de ro. ⁊ Barto. in. l. cum seruus. ff. de verborum obligatio. ⁊. l. forma. §. si cum ego. ff. de censi. Et valet ad multa predicta Barto. distinctio.

8 ¶ Octauo queritur vtrum teneat legatum si legatarius premoriatur leganti: ⁊ dico q̄ non sed rem anedit heredibus legantis: secus autem si moreretur post mortē quidem testantis sed antequam heres ꝺdiret hereditatem: quia tunc debetur heredibus legatarij. l. vnica. §. sed vt manifeſetur. C. de caduc. tol. Limita tamen ista vt infra legatuz ij. §. v. particula prima.

9 ¶ Nono qđ si legeᵗ alicui alicui sub ꝺditiōe si liberos habuerit vel nupserit: ⁊ ille religionē ingrediᵗ. ⁊ dico q̄ nihilominus ꝺz habere legatum. vt supra heredit. ad. §. vltio. Unde ⁊ si puelle relinquatur mille si nupserit. ⁊ si religionem intrauerit centum. nihilominus si intrabit habebit mille. vt dictuz est ibidem.

10 ¶ Decimo queriᵗ qđ fiet si legatarius moritur ante euētum ꝺditionis sub qua factum est legatū: ⁊ dicit Panor. in. c. nos qđem. de testa. q̄ aut legatū est factū pſone ituitu ipſe puta q̄ alij pſone fuisset testator relicturus ⁊ tūc deficiēte illa pſona conuerti ꝺz in aliū: vsuz piū. vt volūtas defuncti vel effectus impleat sicut dicimus in legato facto in ciuitate. ppter ppetuam memoriaz defuncti. q̄ alibi fiet si fieri non possit vbi ordinauerat. vt l. legatū. ff. de vsufru. leg. Si vo relictū fuit ꝛēplatione pſone vel collegij certi nō habito respectu ad plam cām. tunc deficiente legatario expirat legatum. ⁊ remanet apud grauatum vt in. l. pater. §. tusculanus. ff. de lega. iij. C. de cadu. tol. l. vnica. §. si autē aliquid sub conditione. Si autem dubitaᵗ an habuerit respectum ad animam vel pſonā tūc in dubio fauore ve religionis pſumere debemus q̄ ad plam cām reliquerit. argu. l. sunt pſone. ff. de reli. ⁊ sump. fu. Et hoc no. ⁊ sequiᵗ Bar. in. d. §. tuscul⁹. Et hec de putatio ad alīū pium vsum fieri ꝺz de ꝛēsu epi ⁊ heredis simul. d. l. legatum. ⁊ no. in cle. q̄ ꝺngit. de reli. do. ℙ Et faciūt ista ad qōnem si relinquitur aliquid puelle maritā de. ea mortua anteq̄ relictū assequereᵗ vtꝺ expiret vel sit puerte dum in aliam puellam maritādam: ⁊ dicit Panor. in. d. c. nos qđez q̄ ex variis coniecturis iuderi cōiecturabit an testator respectum habuerit ad animaz vel ad fauorem puelle forte quia sibi diu seruierat. Nam tunc presumptio est quod voluerit eaz potius remunerare. Secus ergo si ex coniecturis hoc non poterit cōstare: q̄ tunc debet conuerti ad aliam puellam maritandam: quia videtur factum contemplatione anime. Et idē de omni legato qđ ꝛse qui non pōt suū effectū.

¶ Undecimo queritur an expiret legatum ꝺditionale si purificetur conditio antequaz legatū firmeᵗ morte testatoris: ⁊ dico q̄ sic: puta quia legauit quidam cēnz puelle maritande. l. si vel quando maritabitur. ⁊ ante eius mortem ista nupsit. Non enim post eius mortem poterit hoc petere si testamentum non reuocetur. quia sicut expirat legatum absolute factum si legatarius premoriatur absolute ita expirat factum sub aliqua conditcone si legatarius quantum ad illam conditionem moriaᵗ quod sit ceuz illa conditio iam esse non pōt: ⁊ preterea idem est ac si relictum esset aliq̄d vt fieret quod fuerat factum. Si tñ aliter constaret de volūtate legātis seruāda esset.

12 ¶ 12. q̄riᵗ vtꝺ falsa demōstra. vel cāvitiet legatū: ⁊ dico q̄ falsa demōstra. nō officit: q̄

ibi ꝓstat de rei volūtate: vt dicēdo lego tibi seruum meum emptū a titio cū sit emptus ab alio modo ꝓstet de seruo instī. eo. §. huic proxima: vide. ff. ꝺditio. Similiter nō vitiat falsa cāvt lego petro cēntuz q̄ mihi tale seruum fecit: cum tñ non fecerit instī. e. §. non ge: secus si ꝺditionaliter vt ibidem.

13 ¶ Decimotertio q̄ritur q̄d si legetur cēntum titio sub ꝺditiōe si voluerit: ⁊ dico q̄ legatū nō transibit ad heredes tītū. nisi ille expiret ferie sevelle. l. si ita legatum sit. §. illi si voluet ff. de leg. j.

14 ¶ Decimoquarto q̄riᵗ qua actiōe petātur legata: ⁊ dico q̄ nō solum p̄ actionem pſonalem. sed etiam p̄ in rem. ⁊ ipothecariam in res mortui: ⁊ idem dico in fideicōmissis: vt instī. de leg. §. nostra. ⁊ C. cōia. de. l. j.

15 ¶ Decimoquinto q̄ritur quādo possunt peti legata: ⁊ dico q̄ solum post aditam hereditatem nisi sint ad plas cāo. Uñ scito q̄ rei legare dominium postq̄ adita est hēditas. ipso iure transit ab eo qui legauit ad legatarium recta via. ff. de fur. l. a titio: no. glo. in. c. raynaldus de testa. Et ideo ex tūc pertinent ad legatarium fructus rei legate: no. Glos. in. l. in legatis. C. de vsur. l. a titio ff. de fur. l. legatum. la. ij. ff. de leg. ij. ⁊. l. si tibi homo. §. cum seruus. ff. de leg. j. Fallit hoc qñ legatur res aliena. l. cum alienam. C. de le. ⁊. l. non dubium. ff. de lega. iij. Et in legato relicto in genere. l. apud ofilidium. ff. de op. leg. Et in relicto alternatiue. l. hmōi. §. stichum. ff. de leg. j. ⁊. l. si tali uilderuz. §. stichū ff. de leg. ij. Et in relicto in diem: q̄ nisi adueniente die non transit. l. sempronius. ff. de vsufru. leg. Et quando aggrauat heredem ad vendendum rem. l. vxorem. ff. de lega. iij. Ad quem autez pertineat soluere legata ad heredez ꝛz vel proprietariū. an magis ad vsufructuarium omnium bonorum vide infra vsus ⁊ vsufructus. §. ix. particula quinta.

16 ¶ Decimosexto q̄riᵗ quo ordine capiant legatarij: ⁊ dico q̄ nullū ordinē obseruamus sed simul equaliter tuemur. l. lo cui. §. si plures. ff. vt in pos. lega.

17 ¶ Decimoseptimo queritur quibus modis legatum efficitur caducum. ⁊ dico q̄ tribus in genere. ℙ Primo quando id quod legat in testamento habetur pro nō scripto quod tripliciter contingit. Aut. s. quia decessit legatarius. quem testator viuere credebat. Aut quia id quod legatur nec est nec eē potest in rerum natura: vt equus mortuus quē testator viuere credidit. Aut puta rei legate nullum est ꝛmercium. vel q̄ alienari prohibenᵗ: ⁊ dicit azo. q̄ ēt si sit ꝛmercium. ꝛz cū difficultate grādi vt in pdīs. necessarijs ceteris. nō valet legatū nec ēt estimatio dabiᵗ instī. de lega. §. ꝛz si talis reo: nec volūtas testatoris appareat velle estimationē dari q̄si eraminari possent. ff. de ie. j. l. si quis inquilinos. Excipiᵗ fm̄ eundē casum q̄si redemit homiem libe q̄ ab hostibus: q̄ pōt liberari a pignore qđ tacite habeo in eo. donec soluaᵗ ꝺtūz. vel seruierit p. quinquēnū. l. senatus. ff. de leg. j. Itē aduerte q̄ si ꝛmercium rei legate sit in cōi. ꝛz nō hēs tūc damnato ad dandū ꝛo cōmercium nō sit et ei cui pītarioz. aut prore mācipiū christianū: tunc nec res nec estimatio debeᵗ: aut propter ꝺditionē statutū ⁊ qz est seruus cui militia nō debetur. aut p vitium corporis. qz est claudus. ⁊ legaᵗ sibi debitum cursoris: ⁊ sic si testator sciebat dare. ff. de lega. j. Item ea q̄ sunt ꝛiuncta edificium. ff. de lega. j. l. cetera. itē nec res sacre. ℙ Secūdo ꝺz legatum caducum in casu ca duco tripl⁹. aut qz legatarius ꝓmoritur q̄ testator vel efficiᵗ finis pene: aut qz testm improbe in officiosum dicit. ff. de inoff. testa. l. papinianus. §. meminisse: aut ēt propter graues inimicitias exortas inter leganteᵗ legatarium: si tamē redeant ad amicitiam reintegratur legatum: ꝛz propter leues inimicitias non efficitur caducum. ff. de adi. le. l. iij. in fi. ⁊. ff. de his q̄. de indig. l. si inimicitie. tertio ꝺt proprie caducum: quod post mortem testatoris deficit quacunq̄z ratione: vt si legatarius spernat. vel cōditio sub qua legatum est. deficiat. C. de cadu. tol. l. vnica.

¶ Rursus de legatis scēdo a quo fieri pōssint aut cui facta eē intelligantur.

Legatum scēdo pſiderādum est quātuz ad cū q̄ legare potest: ⁊ cui legari intelligitur. 1.q.
¶ Primo ergo q̄ritur q̄s possit legare: ⁊ dico multa.
ℙ Primum. Legare pōt ois ⁊ solus ille qui pōt testari. ff. de le. i. l. ij. ⁊ rō est qz legatū relinquit nō potest nisi in testamēto. vel codicillo: vñ testator pollet vt qui vnum pōt possit ⁊ reliqua. ff. de iur. codi. l. diui. §. codicillos. Is demum. Fallit hoc in legatis ad plas causas vt infra legatum. iij. §. x. Qui autē possint testari infra testamētum. §. j. ℙ Secūdō. Minor

Universidad de Deusto
Biblioteca

ñ prodigus aut furiosus. ingrediens religionē testari legare ꝛ disponere pōt de rebus suis ēt sine auctoritate curatoris ꝑm cōiter doc. vt dicit panor. in. c. pñtia. de probā. dūmodo tpe dispositiōis ingressus nō sit furiosus: ꝛ hoc aperte sentit Jo. an. ibi qz in istis spūalib⁹ nō curamus de patria vel curatoris auctoritate: vt in. ca. si annuum. de iudi. lib. vj. ¶ Tertium. De filio aūt familias quātum ad bona castrēsia vel quasi nō est dubium. q⁹ de his potest testari ꝑm ci. in aut. ingressi. C. de sacrosan. ecc. nec quātum ad ꝓfectitia q⁹ de his non potest testari: sed dubium remanet in bonis aduentitijs. Et panor. ibidē putat bona aduentitia ingresso. indistincte acquiri monasterio: ruz quia amplius non est filius in potestate patris. ꝛ sic nō acquiritur vsūfructus patri. tum qz clerici ꝛ psone religiose sunt priuilegiati sup bonis aduētitijs: ita vt plenā habeāt ip sor⁹ administrationē. ita q⁹ illud quod laicis est aduentitium clericis reputatur castrēse vel quasi. Et hac rōne forte idem dicī pōt de bonis acquisitis prius. vt statim p ingressum gaudeant illo priuilegio: de quo vide. ff. clericus. iiij. ff. xliij.

2 ¶ Secūdo q̄rit cu⁹ possit aliq̄d legari: ꝛ dico multa. ¶ Primū. Regulariter iiij soli pōt legari. q̄ pōt heres instituī: de quo: vide. ff. hereditas. iij. §. ij. ꝛ qui sit persona certa aliter nō valet. l. vulgo. ff. de sta. ho. Fallit tamē hoc in aliquibus casibus de quibus in §. sequenti. ꝛ infra legatum. iiij. §. iij. ¶ Secundū. Potest tñ pater legare filijs spuriis ratione alimen. orum. vel relinquere dotes filiabus spuriis. cum dos succedat loco alimētor. ꝑm bar. in aut. ex complexu. C. de incer. nup. Iz spurij nō possint heredes instituī. ¶ Tertium. Ecclesie construende ꝑz panor. in. c. nos quidem de testa. potest aliq̄d legari. sed nō donari: quia nō valet donatio facta loco ꝓstrūdo: vt in. c. abbate. same. de re iudi. lib. vj. Rationem diuersitatis ponit bar. in l. seruos ad custodiā. ff. de ali. lesib. le. q⁹ donatio requirit psonā ꝛ scientiā. ideo absenti Iz possit donari. non tñ fit dño ante ꝙ sciat ꝛ ꝓsentiat. l. absenti. ff. de dona. ꝛ pre ben. si tibi absenti. ll. vj. Incerte etiā psone legari pōt dūmō ex euētu possit certificari. l. cum ꝓ §. furdo. ff. de leg. ij. secus si certificari nō posset euētu. vt no. glo. in. d. c. nos. ¶ Quartum. Fratribus minoribus. qui. s. annuos redditus hñe non possunt per clericul. §. q̄cunq⁹ annul. de ꝛ. sig. pōt aliquid legari vt in. d. cle §. cupiētes. modo nō sit vtilitor: hereditatis vel tanta eius pōs q⁹ ꝑsumatur fieri in modo ꝛ forma legati fraudulenter ꝓ successione hereditatis: de qua non sunt capaces.

3.q. 1. dictum

¶ Tertio q̄rit vtrum legari possit aliq̄d fratribus mēdicātib⁹. ꝛ dico multa. ¶ Primum. Fratribus minoribus nō Iz habere annuos redditus vt §. prioze dictum est. tñ hoc dz intelligi ꝓ victu ac vestitu ꝛ ad tēpus nō modicū: vñ ꝑm card. in. d. cle. exiui. post fede. eos pñt hñe si relicti sunt ad certū vsum diuini cultus: puta vinum ꝓ sacrificio. frumentūꝙ hostijs: ꝛ quētus est caparꝛ sūr si relicti sunt ꝓ victu aut vestitu. vel indistincte non in ꝑpetuū sed ad modicum tpōs: q: vt legatū vnū cuius sūma quo ad solutionē diuisa est: nec p hoc tollit mendicitas sed sublenat. sed si relinquunt ad tempus non modicum non valet q: ꝓputant inter immobilia vt in. d. §. q̄cunq⁹ annui. Dicit aūt tpo nō modicū ꝑm sum. ange. id qō est vltra decēniū. Iz melius dz ꝑm sum. rof. decēniū vel vltra: vt no. in cle. prima de reb. ecc. nō alie. in glo. Addit ēt ipse car. q⁹ non repugnat mendicitati seruare victualia qñ timeā q⁹ alio mō hñi non poterūt. ¶ Secundum. Legata autem que fiunt eisdem fratribus minoribus. dum ꝙdam indirecte relinquunt hospitalibus aut collegijs cū onere soluendi singulis annis duas petias pānivel hmōi. Iz panor. in. c. in pñtia de ꝓba. ꝛ. in. c. nimis ꝓcaua de excess. ꝓel. nō valeds quia esset hñe quādam ꝓprietatē. et possent esse tot annui redditus q⁹ eos nō ꝙpot teret mendicare quod est contra eorum regulam. ꝓdicatores tamē non sunt incapaces ex eorum regula sed ex constitutiōibus Sed intellige ista nō licere nō quidem indistincte vt tenuit sum. rof. sed qñ possideant qualiredditus ꝓprietates exigēdo ēt in iudicio: secus elemosynaliter extra iudiciū petendo vt §. Tertium. ¶ Tertium. Petrus de pal. or. pred. in epistola ad magistrū ordinis eiusdem loquēs de dicto ordine ꝓhibet omnibus mendicantibus de anniuersarijs ꝑpetuis sic dicit. Sicut non est contra ordinem imo de ordine recipere quotidianas elemosynas ita etiā anniuersaria ꝑpetua: nec hoc est habere redditus recipiēdo gratis. ꝛ petendo extra iudicium: nec est in hoc necessaria dispensatio. sicut nec in quotidie mendicando: sed reperere illa in iudicio tanꝙ redditus sibi debitos. nō Iz absq⁹ dispensatione. que fieri non debet nec illud dissimulari: nili ex causa necessitatis. puta in locis vbi ira charitas refrigust. qō fratres seminantes spiritualia non possunt

aliter metere corporalia. hec ille. addēsidē esse de cēsibus annuis ꝛ redditibus tratruz ad vitam: ꝛ concor. archi. ꝛ fariner⁹ in consil. dicens q⁹ non Iz fratribus inducere aliquez ad talia legata facienda q⁹ si facta fuerint in iudicio non petant quasi innuens q⁹ extra iudiciū per modum elemosine peti pñt. Ex his sum. ro. infert q⁹ annuum ꝓuentū loco⁹ possessionis vel hmōi non Iz minoribus ēt extra iudiciū exigere: sed recipe sponte oblatum: sed per exactionē si intelligit cōpulsionem ad dādū nihil est qō ꝛ: qz hoc extra iudicium non fit nili ꝙ violentiam: si vero intelligit petitionē dico q⁹ hoc possunt ꝑm sum. ang. Iz si qui est daturus ad hoc in conscientia teneaꝝ sicut possunt petere elemosinam ab eo q̄ ad eā tenetur rōne supplitatis. Predicta limita de reddit⁹ibus ꝛ ꝓuentibus ad magnū tpōs: qz si sint ad modicū: pñt mēdicantes illos petere in iudicio exceptis minoribus q̄bus nō Iz p. d. cle. §. vey. de verbo. Pro ꝑdictis etiaz aduerte sequi ex dictis petri q⁹ idem ꝓnentus respectu vnius fratris pōt repugnare mendicitati non respectu alterius. vt q: vnō intendit in iudicio repetere ꝛ non alius.

2

4 ¶ Quartum. Quod dictū est de ꝑpetuis anniuersarijs ldē a fortiori dici pōt: de ꝓuentibus quos aliq̄n dñi ordinant annuatim fratribus dari sup datijs vel gabellis iustis: q: dentur ꝛ reuocentur.

4.q. ¶ Quarto q̄rit vtrū legatū factum duob⁹ re coniunctis: si vnus repudiat aut viuo testatore moritur: aut deportetur vel hmōi: accrescat alteri: ꝛ dicit pe. de peru. in tract. de ca. porti. epi q⁹ sic. l. re coniunctim. ff. de leg. iij. ꝛ. l. vnica §. his ita. C. de cad. tol. non aūt accresceat cognatione legali cōiūctis. l. mulieri ꝛ titio. ff. de condi. ꝛ demon. Est autem notandum q⁹ legatarij dicuntur cōiūcti re ꝛ verbis qñ vna res legatur eis copulatim. vt lego stichum meum petro ꝛ martino: ꝛ re tñ qñ legatur diuisim. vt lego petro stichum meum: item lego martino stichum meū. vt instī. de legi. §. si eadem res. in ter. ꝛ glo. ꝛ ꝛ bis tñ. vt qñ petro ꝛ martino legaꝝ fundus equis portionibus. Preferur aūt ꝓiunctus re ꝛ verbis alijs coniunctus re tñ: an ꝛo cōiunctus verbis tñ ꝑferatur coniunctio re tñ. est opinio diuersa: sed dic q⁹ non equaliter veniunt. vt not. in. d. l. re coniuncti. vnde dicit ang. are. instī. de pup. subst. §. singulis. q⁹ qñ testator dicit lego filiabus meis centū ꝑ qualibet. Iz sint verbaliter cōiuncte tamē quia quilibet ad sua centum. ꝛ sic ad rez diuersam vocantur. non est inter eos ius accrescendi. ꝛ casus est. ꝛ ibi bart. in. l. huiusmodi §. i. ff. de lega. j.

5 ¶ Quinto queritur vtrum legatum factum ꝛpo in dubio ꝓsumatur factum ꝓ ꝛplatione ecclesie ꝛ dico duo. ¶ Primus. Cū aliquid relinquitur constituto in dignitate non ratione dignitatis sed rōne sue psone: illud ē sūm ꝛ si ante diem cadētem legati moriatur expirat legatum. vt supra dictum est. Iz sed si legatum assequatur ex ir⁹ suū ꝛ ab intesta. Si vero relinquit ex rōne dignitatis. vel loci in quo Iz dignitatem ēt si moriatur ante diē cadentem legati debetur successori ¶ Scōm. Ad qōnem igitur motā dicit aliquis q⁹ cū aliquid relinquitur principi videt legatū esse dignitari ex hoc q⁹ relictū est sub noie dignitatis vñ successori debeat si ille mo riatur ante diez legati cadentē: qz dignitas non moritur. d. c. liberti. sed vbi relinquitur aliq̄d anguste si illa moriat aī diē legati cadentē legatū periit. l. cū principi. ꝛ se. ff. de legā. §. qz cū dignitatē habeat non exse sed exaugusto. non videt ei relictū sub noie dignitatis sed sub noie ꝓprio. vñ non debet auguste succedenti nili alio medio ꝓbabili cōcludaꝝ testatoris voluntas. Et ex his de mēte bar. faciunt theoricam q⁹ si dd relinquat expsso noie ꝓprio tñ videt relictū psone: expresso noie ꝓprio appellatiuo tñ vt relinquo principi vt ꝙ eo videt relictū dignitati: expsso vero vtroq⁹ si pcedit ꝓprio videt cedere psone: si appellatiuū dignitatis vel ecclesie cedit dignitati. ꝛ de hoc q⁹ bar. in. l. cluſ. ibus. ff. de re du. Panor. aūt in. c. reqsiti. de testa. dicit q⁹ in dubio ad ꝓcturas est recurrendū. vt si sit factū a ꝓsona ꝓiuncta: non ꝓsumaꝝ fcm contemplatione ecclesie cuius dignitati relinq̄t hoc ꝛo vel domino Joanni non expsso ꝛo et sic erit suum et succedent ꝓpinqui ab intestato. c. quia nos. de testamen: Si vero legatur ab extraneo: ꝓsumitur factum contemplatione ecclesie: ꝛ idem per omnia dic de quocunq⁹ habente administrationez seu coniunctus non amare coniunctuz ꝛ econtra extraneus extraneū amare: ꝛ sitr nomine ꝓprio possumus significare dignitatez ita peratorem vocando cesarem: ꝛ econtra nomine appellatiuo certaz personam sicut cū rusticus cognomi natur rex: ideo viūtas testatoris in dubio ex coniecturis exemplorū est probabilius: primo quidem ex reali-

Resolutio

bus ⁊ verbalibus simul si possibile est vt innuit tex. in. d. c. requisiti. deinde vero ex sumptis a rebus vt facit panor. deinde ho ex supribus a nole si reales deficiunt vt facit bar to. Est aũt notandũ q verbũ administratio hic verificatur in hñte dignitatẽ seu misterium in ecclesia separatum a ꝯgregatione ꝑm Inn. in. d. c. requisiti administrationes hꝫ q̃ pot absoluere: placo ẽt hic sumitur large vt cõprehendat ẽt hñtes ecclesiam curatã extraneus ẽt ꝺ: qui nõ est coniunct⁹ in quarto gradu consanguinitatis vel affinitatis. vt est tex. in aut. licentiam. C. de epi. ⁊ cler. et in aut. de eccle. ti. §. interdicimus. ⁊ ideꝫ glo. xij. q. iij. c. j. ⁊ est communis opinio q̃uis alii qui aliter teneant.

6. q. ¶ Sexto q̃ritur cuius ꝓcreplatione ꝑsumak fcis legatũ ecclesiastico non hñti th administratione in ecclesia: ⁊ dico q de hñte administratione dictum est §. prio. e. de non hñte vero q̃ th est ecclesiasticus dicit panor. in. d. c. requisiti. de testa. q in dubio ꝑsumek factuꝫ intuitu ꝑsone si ꝓtũ pot habere: si vo habere non pot ꝓpterea: puta qꝫ religiosus sic ꝑsumitur factũ intuitu monasterij vel ecclesie. Facit. l. deo nobis. C. de epi. ⁊ cle. ⁊ xvij q. j. c. vnico. Et sic quando factum est intuitu ecclesie disponere non poterit nisi sicut de rebus ecclesie.

7 ¶ Septimo q̃ritur cuius erit legatũ factuꝫ ecclesie sancte marie indistincte cũ in loco sint multe. ⁊ dicit panor. in. c. indicãte. de test. q in dubio debik ecclesie parrochiali si vocak filio noie: alioquin debitur pauperi ꝑm cõter doc. ⁊ si sint equales ꝑm cõiorem opinionem debitur eꝺo vt distribuat vel gratificet alteri: ⁊ si nulla sic vocetur in loco filio hꝫ gl. in. d. c. nos quidẽ. de testa. debik ecclesie cathedrali. vt no. in glo. ꝑfati. c. indicãte. ⁊ facit. l. q̃ dilitio. ff. de condi. ⁊ demon. vbi si testator mandauit aliq̃ fieri in loco. ⁊ non dixit in quo intelligit de loco filius municipij vbi habitat: ⁊ hoc de auctoritate cpi ⁊ rectoris. Similiter qñ legatur aliquid ecclesie fiende ⁊ non ꝺ: de loco episcopus et executor prouidebũt de loco constructionis: ⁊ hoc fauore pietatis nisi aliter constet de mẽte testatoris.

8 ¶ Octauo q̃ritur vtrum legatum factum filiofamilias in dubio ꝑsumatur factũ intuitu patris. ⁊ dicit bart. in. l. cũ aliquis. C. de iur. del. ⁊ refert panor. in. c. ꝛynut⁹. de test. q si sit per ista verba lego filio martini non intelligitur contemplatione patris maxime si exprimatur nomẽ filij: puta istio filio martini: ⁊ nomiatio patris intelligitur facta cũ demonstrationis. non ob. d. l. cum alicꝫ. qui oquitur in seruo: quia exprimitur qualitas que si esset vera legatum de iure acquireret dño: ⁊ sic videtur contemplatione domini factum sed secus in filio: quia filiatio non facit relictum acquiri patri: quia posset eẽ emancipatus: ⁊ maxime hodie cum in aduẽticijs acquiratur filio proprietas. Si ho sic ret de patre mẽtio ⁊ de patria potestate. idẽ esset sicut de seruo: de quo tamẽ dubitat panor. qꝫ filiationis qualitas non impedit ꝓprietatem acquiri filio: ⁊ ideo videtur q̃ solum vsufructus acquiratur patri.

9 ¶ Nono queritur vtrum legatum factum omnibus canonicis talis ecclesie etiam expressis nominibus ꝓsumatur ecclesie contemplatione factum: ⁊ dico quod sic per. l. cuibus. ff. de rebus dubijs. vbi dicit text. q̃ cuibus cuiratio legatum vel fideicommissum datum cuitari relictum videtur quod verum est secundum glo. n si sit datuꝫ vt singulis: quia non ciuitati sed ipsis ciuibus acquiritur. Facit. l. annua. §. a titio. ff. de annu. lega. Secus si vni non habenti administrationem vel ꝓlationem qui est simplex canonicus: quia sibi non ecclesie acquiritur vt dictum est nisi probaretur legatum factum fuisse intuitu ecclesie vel nisi legatarij fraudem adhibuisset dicto. c. requisiti. in fi. de testamen. ⁊ facit. l. nonnunq̃. ff. ad treb.

10 ¶ Decimo queritur cum legatarius vt non potest legato nisi respectu ecclesie: vt quia legauit. §. qꝺ clerico vlaꝫ p suũ funduꝫ quadat ad ecclesiam. vtrum in dubio intelligatur factum intuitu ecclesie: et dico quod sic et sic acquiritur ecclesie: et ita intelligo quod notat glosa in lege non plures. C. de sacrosanctis ecclesijs. ne legatum sit inutile. Vide etiam quod notant docto. in. l. prima. C. eodem.

11 ¶ Undecimo queritur quid si quis leget sic lego petro ⁊ filijs eius possessionẽ vel aliud ⁊ dico q petrus habebit medietatem et filij eius aliam medietatem consequenter. ff. de vsufr. accre. l. si quis titio. ⁊ de testa. raynaldus. in glo.

12 ¶ Duodecimo queritur vtrum legatũ quo mihi licet cedere lapides in solo testatoris transeat ad meos heredes: ⁊ dico quod non ⁊ est tex. in. l. apud iuleanum. §. si quis. ff. de lega. primo. ⁊ ratio secundum glo. est qꝺ est ius personale.

13 ¶ Decimo tertio q̃ritur vtrũ faciẽs legatuꝫ alteri adimit ⁊ sibi relinq̃ p suggestionẽ: sollicitudinem vel importunitatem teneatur: ⁊ dicit dominus bart. cepo. in suis cautelis q̃ tenetur

q̃ tenek actiõe de dolo vel in factum. subsidiaria ei cui adeptum est: vel cui ideo non est relictum. ff. de do. ex. l. j. no. ange. in. l. si. C. si quis alt. testa. proh. ⁊ facit. l. prima. ⁊ sbi not. C. §. pe. bo. subla. lib. x. Sed melius dicit infra restitutio. q̃. §. vj. qui incipit aliquando.

14 ¶ Decimoquarto queritur quid si testator erret in noie: ⁊ dico non officere modo cõstet de quo sensit. l. si in nomine. C. de testa. Facit. ff. de lega. j. l. iij. insti. de leg. §. si quis in nomine.

15 ¶ Decimoquinto q̃rik de quotidiana cõne Pone q legatarius ꝓmiserit aliq̃d. qõ si testator sciuisset sibi nõ legasset: ⁊ qꝫ vtor ẽ eꝰ corrupit: q̃rik an legatarius repellak exceptione: vt dicere gl. in. l. fideicõmissuꝫ. C. de fideicõ. q sic: qõ barto. dicit procedere sine scrupulo si hoc ꝓmisit vino testatore: si vero ꝓmisit post mortẽ eius est dubiũ: qꝫ dici nõ pot q testator tacite reuocauerit: ⁊ iõ tũc putat dicẽdũ q legatũ nõ extinguik. ⁊ sic legatario aut erk tãꝯ ab indigno. vt no. in. l. soror. C. de his q. vt indi. hec ex litio. Et sic ex ꝓdictis vt dicẽdũ q talis legatarius possit tenere eũ bona ꝓ sckẽtia dictũ legatũ donec p iudicẽ aliter fuerit iudicatũ. Secus th vt dicẽdũ si testator diceret relinquo vxori meec. si caste vixerit: qꝫ si fornicetur non poterit in conscientia sibi habere seu vsufructum.

¶ Rursus de legatis tertio q̃ritur ad rẽ legatã qd. ⁊. posslt aut qd intelligak legari.

Legatũ tertio ꝓsiderari pot q̃tũ ad rẽ legatã. qd. ⁊. possit aut qd intelligak legari. pro quo etiam vide infra lex. §. xvj. ad finem.

1. qõ. ¶ Primo igitur q̃ritur quid legari possit ex bonis nõ alienis: ⁊ dico multa. ꝑ primũ. Legari pot q nondũ est in rerum natura: mõ sit futuꝫ vt fructus futuri in tali fundo: aut qõ nascek ex ancilla ⁊ huiusmodi. insti. de le. §. ea. quoq̃ res. ꝑ Secũꝫ Quelibet res testatoris ⁊ heredis sik legari pot: nec refert aut sciuerit vel ignorauerit esse suam vel heredis. insti. eo. §. si quis rem suam ⁊ rõ huius patebit. §. sequenti. ꝑ Tertium. Jura actiones ⁊ seruitutes ⁊ hmõi incorporea sik legari possunt nisi vsũs testator debitum exegerit vel remiserit: ⁊ in dubio ꝑsumitur legatum voluisse adimere exigendo vel remittendo. insti. de lega. §. cũ ãt. in tex. ⁊ in glo. ꝑ Quartum. Debitori sua liberatio legari potest. insti. eo. §. si quis debitori. l. nisi testator vsus exegerit. insti. ibidẽ. §. ea usam.

Summa.

¶ Scdo q̃ritur vtrum testator legare possit rem alienã ẽt in foro ꝓscie: ⁊ dico q sic si sclẽter legauit: ⁊ heres tenetur eã emere ⁊ ꝑtare: vel solvere estimationem si eã habere nõ pot ⁊ possit estimari. iusti. de leg. §. nõ solum ⁊. §. qõ aũt. Sed p intellectu ꝓdictorum dico multa. ꝑ Primũ. Quantũ ex panor. extra de testa. in. c. filius colligitur. intellige q dictũ est cũ tali distinctione. Aut enim res legata scienter erat testatori pignorata vel in ea habebat aliqõ aliud ius: ⁊ tunc non ꝑsumik le gasse nisi ius qõ habebat ⁊ sic non debitur estimatio. vt in. l. seruele ectione. ff. de leg. j. ⁊ sic si legauit fundũ quem ꝓuxerat per quennium: heres soluet pensiones: ⁊ legatarius habebit. ꝑsum fundi sine aliqua solutione. l. qui ꝓcubinam. §. q hortos. ff. de leg. iij. Aut res legata erat simul cõis testatoris ⁊ alteri: ⁊ sic intelligitur legasse partem suam solum: nisi dixisset totam talem rem vel aliquid equalens: qꝫ sic estimatio deberek. vt no. Bar. in. l. cum alienã. C. de leg. Aut res omnino est aliena. ⁊ tunc si est heredis debetur res omnino: et tex. est in. l. vnum ex familia. §. si rem. ff. de leg. ij. si vero non est heredis sed alterius. si legauit scienter debetur res vel estimatio. si estimari pot. d. l. cũ alienam: sed si filius rei cõmunem habeat nõ potest. legatum est inutile. vt qꝫ legauit rez sacram vel principis. l. apud iulianuꝫ. ff. de leg. j. Si vero legauit ignoranter. tunc aut extraneo. ⁊ non valet indistincte ꝑm ff. ange. vel melius hꝫ sum. pisa. nõ valet nisi res esset heredis quo casu tenetur eam prestare d. l. vnum. §. si rem tuam: aut nisi relinquerit ꝑsone coniuncte cui alias tãtum de suo erat relicturus si sciuisset d. l. cui aliena. Et bal. in. l. prima. C. de sacrosan. ec. 13 ecclesiã esse coniunctum ꝑsonam cum sit omniũ fidelium mater. xij. q. ij. qui abiulerit: sed panor. in. c. filius de testamẽ. tꝫ q non. sed solum plenum sanguine esse hic ꝓiunctam ꝑsonam: vt in. c. nonnulli. de rescrip. ego autem dico quod esse ꝓiunctam ꝑsonam vel extraneam si accidens se habet sed p se ꝓsiderandũ est si el alias erat relicturus. ⁊ tenetur heres ẽt extranee: tum quia si alias erat relicturus lege seruanda est. xij. q. ij. c. vl. ꝑ Secũꝫ. Que decisa sunt particule ꝓioze. cõmunis. ter doc. tenent esse vera etiam in foro canonico de testa. ipse vero ibi tenet ꝓrarium. ꝓpter. rex. dicentem quod ꝑm leges seculi heres cogitur soluere rem alienam legatam: sed qꝫ lege dei non lege huius seculi viuimus. vat.

Siluestri. ll.

Universidad de Deusto Biblioteca

de iniustum vt vt res tibi legate que cuiusdam ecclesie eē phibentur.ꝛ teneantur: ſz ſuum motiuum est inefficax.quia ſm Inn. xx. loquitur in rebus ecclesie legatis alteri eccl'ie in q̄bus legatum nō tenuit: vñ indubitāter in omni foro tenēda sunt predicta. q̄ procedūt in virtute huius.q̄ voluntas testatoris seruāda est si scitur aut probabiliter deprehēditur p plecturas: eo casu idez est ac si legasset alternatiue rem principaliter aut saltem pretium eius. P Tertium. Per predicta soluitur questio que de facto accidit.s.vtruz mulier legāte monasterio pro salute anime. vestem alienam.i. foceri teneat legatum: ꝛdico q̄ sic iuxta p̄dictam distinctionem.nō ob.d.c.filius: q̄ cōtra est lectura ino.q̄ loquak in rebus ecclesie: quē et intellectū rz gl.in.c.si eps.xij.q.v.vbi archi.vī dicere.q̄ hoc casu legatarius agere poterit ad estimationē. Et hoc.s.legatū valere ꝛ saltē estimationē deberi.cōiter tenēt doctores.in.d.l.cum alienam.

3.q. ¶ Tertio queritur vtrum legata vna re alī quādo debeat intelligi legata eē etiam alia in dubio: ꝛ dico multa. P Primum. Legata domo debetur etiam ortus ei coherēs ſm panor.in.c.rainutius de testa.ff.si serui.vē. l.testatrix.ꝛ.ff.de ac.emp.eyen.l.si creditor in fine: quod limita primo in dubio.quia si aliter p̄stare voluit tale legātis secus eēt: ꝛsecūdo quādo eadez ianua claudit domū ꝛ ortum: secus si sic nō coherer.quia nō debetur. Et sic intellige glos.in.c.ſi.xij.q.ij.et panor.vbi.ſ. De hoc in c.sanctum de cen. vbi domus ac ortus ponuntur vt diuersa. P Secundum. Legatis vestibus vxori ornamēta aurea vel argētea earum nō videtur legata: q̄ accessoria pclosiora suo principali non accedunt: sed tñ ludo.de ro.tenet q̄ veniant et pclosiora ꝛ accedant principali. vt l.alī non sunt.ſ. pernenisamus.ff.de au.ꝛ ar. le.ꝛ bar.ibi in.l.cū aur.dicit glo.falsam.in l.q.ff.de pecu.le.q̄ vult q̄ accessoria pclosiora suo principali non extinguatur destructo principali. Est aūt aduertendū q̄ bart.i.l.nulli p̄tius.C. nulli licere in fre.ꝛ eque se.li.xj.notat multe rsdus non esse de iure phibita ea q̄ spectāt ad eaz ornatum: sed hodie in multis ciuitatibus esse statutuz q̄ aliqua ornamenta eis portare non liceat. Propter qō dicit eo casu quo sunt phibita nō p̄t dici accessiones vestium ar.d.l.Et eodē modo non possent dici mulieris cū empta ea q̄ gratia eius sunt phibita. hec ex ſllo. P Tertiuz. Legato chirographo: intelligunt legate actiones que sunt in eo.l.qui chirographum.ff.de leg.iij.

P Quartum. Legato lecto venit ornamētū eius. vt in.l.libroz.ℌ.ſi.ff.de leg.iij.

¶ Quarto q̄ritur quid debeak q̄n legatū fit in genere: ꝛ dico q̄ legatum nullū est si genꝰ illud sit gñalissimum vt lego substantiā vel rem: si vero est subalternū vt lego aī al corpꝰ ꝛ hmōi lik̄ est nullū: q̄ data musca esset q̄s liber: si vero est genus inferius q̄ impropriē vr genus sed est spēs specialissima: tunc distinguendū est. Nam si res hmōi gñis habz certos fines a natura designatos vt bos equus ꝛ hmōi est varia opinio sed plz mihi opinio Jo. quā sequit accur. in.l.legato generaliter.ff.de lega.i.s.q̄ aut testator quos reliquit seruos vel boues i certos: de icertis sunt in suo patrimonio.ꝛ tunc eligit legatarius. vt instit.eo.ℌ.si gñaliter. dum tñ non eligat optimum.d.l.legato: aut non sunt i suo patrimonio: ꝛ sic electio erit heredes. vt.ff. de tritico leg.i.iij. in p̄nci.ꝛ dl.iij.ꝛ similiter vbi testator de certis seruis sensit incertum. puta quis legauit vnum de seruis suis electio erit legatarij. l.qui duos.ff. de lega. primo. Si vero habet certos fines ex sola distinctione hominis. vt fundus.ff.de lega.primo.l.quod in rerum.ℌ.si quis: sic non valet: quia videtur derisorium quia heres prestando fundum vnius digiti vel vnguis liberaretur.d.l.quod in rerum.ℌ.si quis autem. Si vero habet facto hominis vt domꝰ que per factum hominis de duabus sit vna diruendo parietem ꝛ huiusmodi. vt.ff.cōmunia p̄dio.l.si quis duas.ℌ.ſ.sic aut legāto bouz in genere reliquit domos aliquas electio erit legatarij: aut non reliquit.ꝛ legatum erit derisorium.ff.de leg.primo.l.si domus. Aduertēdus est tamē q̄ qñ electio datur heredi in rebꝰ legatis in genere.ꝛ illud genꝰ est talis q̄ualitatis. quod in ipso sunt quedam nihilvalentia.ꝛ que nō habere magis expedit quā habere. tunc non potest talia dare. sed bz rem mediocrem. vt in.d.l.legato.ꝛ.C. de dona.l.si quis argētum.ℌ.ꝛ C. cōmu. de leg.l.ſ.ℌ.ſ. Si vero sumus extra talis poterit heres dare nummuz in tali genere.l.si ita scriptum sit.in fine.ꝛ.l.apud iulianum.ℌ.selo.ff.de lega.primo.ꝛ.ff.de regiur.l.semper in obscuris.ff.de verbo.oblig. l.si ita stipulamur. Fallit hoc in legatis ad pias causas. quia debetur id quod melius est fauore pie cause. vel saltez mediocre. puta legatum est vas dabitur argentuz inter aurum ꝛ aurealcum vel stagnum. vt habetur ꝛ nota.in.l.titia.ℌ.sela.ff.de auro ꝛ argēto lega. vbi dicit Bartolus quod si legatur calix intelligitur argenteus. si planeta intelligitur de serico. ꝛ sic de similibus.

5 ¶ Quinto queritur q̄d furis si quis legauit quattuor lagenas olei que sunt in tali vase que.s.nō sunt nisi due. vel si de pecunia que est in tali capsa. legauit vnī.xxx.alī.xx.alij x.ꝛ non sunt nisi.xxx.ꝛ dico solum deberi id quod inueniꝫ. l.si quis testamēto.ff.de leg.j.ꝛ vnicuiq; pro rata defalcabitur. vt.s.si cui xxx.legauerat non habeat nisi.xv.alius.x. alius.v. Facit.l.cū certus numerus de trivi.ꝛ ole.lega.ꝛ de lagenis est casus in.l.sicꝫ seruum.ff.de leg.ij.

6 ¶ Sexto queritur vtrum legans mihi omnia bona sua mobilia in dubio intelligatur ertā oēs fructus ꝛ debitores legasse: ꝛ dico quod sic oēs fructus qui rēpore mortis testatoris erāt a solo separati.ff.de rei ven.l. fructus: sed non habeo de tali legato nola debitorum suorum nisi aliter de mente conſiterit: q̄ nola debitorum non sunt mobilia nec i mobilia. sed in tertia specie.ff.de re iudi.l.a duo pio.ℌ.in venditione: item q̄ non est nostrum quod nobis debetur: sed tantū illud quod possumus vēdicare.ff.de auro ꝛ argē.leg.l.ij. sed de hoc dic vt supra alienatio.ℌ.ſt. Et idem dic de lignis ꝛ lapidibus ad edificium preparatis quod non venisset. argumen.ff. de legatis.iij.l.ligni appellatione.ℌ.ſi.

7 ¶ Septio queritur quid si habeno lancem maximam minorem ꝛ minimam. legat lancem minorem: ꝛ dico quod debetur medie magnitudinis in dubio.ff.de auro ꝛ argen. l.qui lance.

8 ¶ Octauo queritur vtrum is q̄ legauit vni fundum alī vsufructum fundi. in dubio debeat intelligi legasse vnicuiq; ipsorum dimidium vsufructus. d. fundi: et dicit Jud. de ro. q̄ sic. l.si alq.ff. de vsufruc. lega. secus in iudicis sententia. vt l.et puto.ℌ.primo.ff. famil. hercis.

9 ¶ Nono queritur quid habebit is cui legatur victus ꝛ vestitus seu alimenta qō idem est: ꝛ dico quod habere debet cibum. potuz. vestes. lectum. habitationem et ea sine quibus viuere non potest. ff. de alimen. ꝛ cibaria. lega. l. legatus. ff. de verbo. significa. l. victus non tamē ea que pertinēt ad disciplinam. d. l. legatus. intelligē non necessarias vt supra alimēta in principio.

10 ¶ Decimo si testator legauit filie sue nupte quotānis aureos decem pro iudumēto. et illa p quattuor annos dictam summā a fratribus non petiit queritur an petere possit summam preteritorum annorum: et dico quod nō. ar. l. q̄dam p̄dia. ff. de vsufru. lega.

¶ Undecio queriť q̄d vxori valeat legatum quo legatur ei sua dos: ꝛ dicit Asten. q̄ plenior est actio ex legato q̄ ex dote inst. de legā. ℌ. ꝛ si vxori: q̄ vt ibi dicit glo. legatū statim debetur. dos vero si consistat in mobilibus debetur post annum. Item valet q̄ nō habebit probare dotem fuisse tante quanti ratis si exprimatur: alias sic. C. de fal. causa adlec. l. iij. 11

¶ Duodecio queriť vtrū legās creditori suo in dubio videak voluisse cōpēsare: ꝛ dicit panor. in. c. officij de testa. q̄ sic. p. l. si cū dotem. ℌ. si pater. ff. so. ma. vbi bz q̄ filia cui debebak dos. ꝛ factū est legatū. nō potest petere vtrūq; q̄ vī testator legasse ato cōpensandi tāt verū. quādo relictū est p debitorē necessarium. qui ex necessitate iuris tenebak ad debitū. Secus p debitorē volūtarium q̄ sez sua voluntate se obligauit ad debitū q̄ hoc casu nō videť factū animo compēsandi nisi sit expressum: vt probat in. l. vnica. ℌ. sciēdū. C. de rei vx. act. vbi habetur q̄ si maritus q̄ tenetur. s. ex volūtario ꝛ tractu matrimonij restituere dotem post mortem aliquid vxori simpliciter legauerit. illa poterit petere vtrūq; ꝛ similiter dic de legato facto cuicū q̄ creditori a debitore: ad quod. C. de her. in sti. l. si compēsandi. ff. de leg. primo. l. luctus: ꝛ. ff. de legatis. q̄. l. vltima. ℌ. pe. ꝛ in. d. c. officij vbi legatum episcopo simpliciter factū nō minuit portionem sibi debitam ex aliis legatis factis ecclesijs: quāuis: vt dicit ibi Panormitanus legator non est debitor. epi necessarius aut volūtarius sed ecclesie ipse quibus reliquit. 12

¶ Deciotertio queriť si legato sit ānexū certum onus. an rōne dicti oneris sit legatarius absolutus a soluenda gabella. qua ex statuto debeť solidus pro libra vel hmōi: ꝛ dico quod tanto minus soluere tenetur quanta est oneris estimatio: vt videť voluisse Dy. ꝛ Bal. p. l. sed si hoc. ff. de p̄di. ꝛ demō. Et hoc facit ſm sum. ro. ptra gabellarios. quib⁹ p huiusmodi: vt solui nō debeat de eo. quod accipit molens: quod rationabiliter dicere tur si per portam transiret frumentum solum dum ferrur ad molendinum: sed vbi transit propter multas causas. de his non iudicare datiarius ℌ accipe q̄ statutū. 13

¶ Decimoquarto queriť si l. gans ancillaz noie bertā eā vendiderit ꝛ emerit aliam vocās eam similiter bertam an debeatur bertā secundā: ꝛ dico quod sic. ff. de condi. ꝛ demō. l. fille sue: qō limita nisi testator vendē- 14

Universidad de Deusto
Biblioteca

do habuerit animum adimẽdi legatum: de quo dic. vt .ℌ. seq.

15 ¶ Decioquinto querit vtr legatis alicuius rebus et postea venditis p testatorem teneatur heres: et dico q sic nisi vendendo testator habuerit animum adimendi legatu. insti. eo. ℌ. si rem: et in dubio, pbabit heres voluntem defuncti esse mutatam: vt no. glo. in. d. ℌ. si rem. Et idẽ dicẽdum si rem legatam pignori tradidit: qr nisi habuerit animu. adimẽdi legatum: tenet heres eaꝫ redimere et tradere legatario. d. instit. ℌ. et si rem.

16 ¶ Decio sexto. Quid si testator dicit. lego cẽ tum titio: et si ea ꝑ ederit. item lego alia centum: et dico q heres semel tm restituere tenetur. ff. de lega. iij. l. fideicõmissa. ℌ. si quis de cem. Quomodo legari possit vsufructus: et quomodo intelligantur talia legata. relinquo vtorem meã ffiam et vsufructuariã. vide infra vsus. ℌ. xiij.

¶ Rursus de legatis. quarto ad pias causas.

Legatum. quarto ad ꝑsiderandu. est quãdo est ad pias causas.

1.q. ¶ Prio vero querit quod legatu. dicat esse ad pias causas: et dico q tale est omne quod relinquit pro anima. vt sentit glo. et clarius Bar. in. l. si quis titio. ff. de leg. ij. Et qs relinquit miserabilibus ꝓsonis. vt pupillis. viduis peregrinis. pauperibus et hmõi auxilio, pro destitutis ſm pe. de peru. in trac. de canonica portõe epi. all. lxxvij. di. c. j. quia huiusmodi ꝓsone in iudicio et extra quadam ꝓrogatiua letãtur. C. quãdo imperator pu. et vi. p totum: et in. l. si qs ad declinãdum. C. de epi. et cle. et in aut. ℌ. ec. ti. ℌ. si. et deverbo. signi. sup qbusdaꝫ in fi. quod verꝫ limita de pupillis et viduis pauperibus. de so. compe. ex tenore: de offi. dele. significantibus. Et quod relinquit ecclesie vel aliis pijs locis: de testi. c. si. pia aũt loca sunt hospitalia. monasteria. et quelibet alia loca. in quibus senes pauperes et languide ꝓsone aluntur et alia opera charitatis exercentur. d. l. si qs ad declinandum. et l. orphano trophos ibidem: et de relig. do. de xenodochijs. Et secũdum quosdam quod relinquitur ad custodiam ciuitatis: vel aliorum locorum cõmunium seu publicorum. arg. c. q. de Imu. eccle. et. C. de dona. l. penul. ℌ. sed clare. l. illud. C. de sacrosan eccle. et que ibi not. Et quod relinquitur ad refectionem pontium et viarum. vt dicit glo. in. l. j. ℌ. ad muniçipium. ff. ad legem fal. similiter murorum et fossatorum vrbis aut castri et similiũ et hoc si necessitas imineat. alias non. argu. l. ad instructiones. C. de sacrosan. eccle. et. l. omnes prouinciarum. et. l. ad portus. C. de oper. pu. et. l. vnica. C. de ꝑhibs. mu. et. l. penult. C. de priui. do. aug. et. c. ij. et. c. non minus. et. c. aduersus de imu. eccle. Et quod legatur in ornamentis ecclesie pro luminaribus. fabrica. libris. et aliis ad cultum diuinum pertinentibus siue sit ad tem pozalem. siue ad ꝑpetuum cultum. de testa. c. si. et facit glo. C. ad legem fal. aut. similiter Et quod relinq tur pro redimendis captiuis. l. nulli. C. de epi. et cle. in aut. de ec. ti. ℌ. si quis. Et quod relinquitur pro maritandis puellis ꝺz bar. in. l. j. ff. solu. ma. et in. l. si ego. in princ. ff. de iure do. et in. l. ij. ff. de dona. et argu. c. fin. de feri. vbi dicunt doctores quod dos est pia cã et consequenter relictum pro dote est ad pia causam. Et quod relinquitur pro alimẽtis intellige egentium. xij. q. ij. aurum. Et generaliter quod deo relinquitur. pro anima cẽsentur relinqui. Et ideo conclude quod pro pie dicitur relictum ad pias causas: quando relinquitur pro dei honore aut sanctorũ. vel ꝓ salute alicuius ꝑsonis aut loci relinquat: qr pium est qđ fit ꝓpter cultũ diuinum: secus pro honore mundi aut perpetua fama: qr non ꝺz pium: in foro tamẽ causarum si dubium fuerit. ꝑsumetur omne relictum supradictis ad piam causam esse relictũ. l. ꝓ deoz animę salute.

¶ Scõo quero vtr dicat ad pias causas legatum pro male ablatis sine restitutione: et dicit Joan. in addi. ad Spe. de instru. edi. q sic si relinquatur paupibus vel ecclesijs et huiusmodi: als non: vnde dicit potius cõsiderari cuiꝰ quare legat. l. illud. C. de sacrosan. ec. vbi dicit glo. q quãdo legat diuini pro anima nõ est ad pias causas. secus si nõ diuini. d. l. si qs titio: qđ verꝫ est quo ad ꝑsumptionem; secus quo ad veritatem que principaliter respicit intentionem.

¶ Tertio queritur quid si quis leget centũ non expressa causa ꝓpter quam. nec persona cui legat: et dicit Joan. and. vbi supra illud esse legatum ad pias causas. Et vt no. Albri. in. d. l. ad instructionem. C. de sacrosan. eccle. legatum incertum ad pluꝫ vel publicum vsum. puta viarum et pontium refectionem valet. vt. ff. de lega. ij. l. quidaꝫ in testamento.

¶ Quarto querit vtrum relictum consanguineo pauperi sit ad pias cãm: et dicit bal. in. l. j. C. de sacrosan. ecc. q non nisi dicat pro anima et pro deo hoc se facere: et facit quod no. Bar. in. d. l. j. sed intellige quo ad ꝑsumptionem.

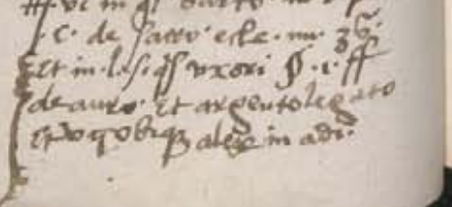

5 ¶ Quinto queritur vtrum legata ad pias causas gaudeant eodem ꝑiulegio cum relicto ecclesie: et dicit panor. in. c. relatum. et primo de testa. q sic: quia ecclesia ꝓtegitur ꝓpter animam contemplatione dei. Facit quod no. Jo. an. in. c. j. de in integ. re. libro. vj. vbi voluit q sicut ecclesia. ita et alia pia loca possunt petere restitutionem in integrum.

6 ¶ Sexto queritur vtrum de legatis ad pias causas possit falcidia vel trebellianica detrahi: et dicit panor. in. c. raynaldus de test. cõiter teneri q nõ quo ad falcidiã: quo ad trebellianicam bart. in. l. marcellus. ff. ad trebel. et bal. in. l. id quod pauperibus. C. de epis. et cle. et multi alij tenẽt et q nõ detrahit: ꝺz Jo. an. ꝺz pterarum in glo. sua. et multi alij: vt no. albri. in. l. si quis ad declinãdũ C. de epi. et cle. prima autem opinio est magis pia et tenẽda. quia rationabilius est hoc de trebellianica cꝫ de falcidia: sicut porro est in hereditate heres cui absolute relinquitur cꝫ hꝰ cui relinquit vt restituẽda alteri: vñ testator sicut pot ꝓhibere falcidiã ita et trebellianam: vt infra legitima. ℌ. xij.

7 ¶ Septimo qrit quot testes requirant aut valeãt ad legata pia: et dicovt infra testm. ℌ. v. et vj.

8 ¶ Octauo qrit vtr valeãt legata ad pias causas sine institutiõe heredis: et dicit panor. in. c. indicãte de testa. q si testator noluit mori intestatus. nõ valet: instit. Leo. ℌ. ah heredis: quod intellige in foro cãri. vt ꝓz ex dictis. ℌ. sequẽti: ꝺz vbi quis eligit mori intestatus. valent nedũ legata ad pias causas: sed quecunq; alia. Qui autem talia legata facit in dubio vr voluisse mori intestatus. vt ꝑbat tex. in. d. c. indicante. et facit qđ legitur et no. in. l. iij. ff. de iur. codi.

9 ¶ Nono queritur vtrum legata ad pias causas valeant in testamento etiam minus solenni voluntate facto: et dico q sic extra de testa. cum esset. qr in tali legato sufficiũt duo vel tres testes: cum tñ dicat ibi dñs aut decu. q de iure ciuili in testamento requirũtur septem nisi sit rusticorum in quo sufficiũt quinq; sicut et in codicillis. C. de test. l. fi. ꝺz qr. d. c. cum esset. videtur cum duob⁹ aut tribus testibus requirere etiam presbyteri ꝑsentiam: querit an valeat testamentum nõ assistente presbytero parrochiali: et dicit qđ sic quantum ad legatum ad pias cãs scõm cõiter doc. non autem in alijs nisi adsit presbyter cum duobus testibus. et sic. d. c. ꝺz intelligi ſm. c. sequens. s. c. relatum. q de duobus testibus non de presbytero mentionem facit. Et dicit spe. q si adessent tres alij testes et non presbyter non valeret: et idẽ si alius presbyter et non suus: qr a solennitate legali recedi non ꝺz nisi quantum expressum est in iure canonico: vnde cum tex. reqrat ꝑsbyterum suũ: dempto presbytero suo remanemus in dispositione iuris ciuilis: et ista est cõmunis opinio. Ipse tñ aliter determinat vt infra testm. ℌ. v.

¶ Decimo qritur vtrum ex defectu testamẽti vitientur legata ad pias causas: et dicit panor. in. c. indicante. de testa. q non scõm vnam opinionem. vt no. in. l. j. C. de sac. eccle. et in. l. eam quam. C. de fideicõ. ꝑ quo facit quod not. barto. in. d. l. j. et bal. in. l. illa quis relinquit sua respectu pie cause dispositioni ritꝰ valet: ꝺz non valeat testamentuꝫ quo ifra testamentum. j. ℌ. ix. Rõ. diuersitatis est. qr talis cuius arbitrio committitur ꝺz regulam iuris dicunt. humani et gẽtium oibus deo et religioni debeatur. et ad redimẽda peccata. xij. q. ij. aie. de pe. dist. j. medicina: ideoq; aliud facerenõ potest. In ꝓpha nio aũt nulla est regula limitãs: ideoq; posset aliud velle quam testator: et ꝓpterea cuꝰ voluntas testatoris sit incerta. ideo ẽ capratoria. idest adulatoria seu deceptoria secũdum glo. in. c. cum tibi de testa. Aduertẽdũ est hic secũdum Bar. de sar. fer. in sua instrica. quod aut testator voluit quod testamẽtum valeret iure directo testamenti et nõ aliter: et sic si testamẽtum est nullum. qr ista heredem incapacem. heres ad quem veniunt bona non tenetur in conscientia: aut vouit quod si non iure testamẽti saltem valeret iure codicillorum. et omni alio modo quo posset: et tunc ille ad quem bona peruenerit sumẽdum. nisi quãdo testator prouidit sibi: ut ꝺd fiendum si quod ordinauerat nõ haberet effectum: et facit. l. cum proponas. C. de here. instit. Item dic ſm Bar. in. l. in testamẽto. ff. de fideicom. libb. et panor. in. c. pio. de succe. ab intesta. quod ꝺz voluntas defuncti non fuerit perfecta ratione publicatoꝛis vt puta hunc testamentum manu sua ꝓscripsit volens poste. redigi in publicam formam sed morte vel furore preuentus nõ potuit: quod nihilominus heres tenetur. Item si testamẽtum facere cepit sed complere nõ potuit. legata facta valent: quia negari non potest quin sit perfectus consensus. ratione

voluntatis. Iz non ratione operis. Ité bart. in.l.cum quis.C.de iur.&fac.igno. Iz quod si testamẽtum est nullum vel qz deficit voluntas defuncti. vel ex preteritõe heredis ignorãdo qz eum habeat sic legata nõ valẽt: qõ limita nisi sint talis. quod etiam si filius se habere sciuisset. nihilominus fecisset: arg. xvij. q. xiij. c. si. sed qñ est irritum ex preteritione vel exheredatione nominis: debẽtur ei legata. vt in aut. ex causa. C. de liber. ꝓteri. Qñ etiã est nullum qz non sunt testes sufficientes. vel deficit solẽnitas aliqua iuris ciuilis: si constat heredi de voluntate defuncti: vel per duos testes probari põt obligatur naturaliter iuregentium. ad illam implendam.

11 ¶ Undecimo queritur vtz legatum ad certum vsum possit ad alium 2uerti: dicit archie. post lap. in cle. qz contingit de religio. do. quod ea q ad certũ vsum largitõe sunt deputata fidelium. ad illum debent et non ad alium salua sedis apostolice auctoritate 2uerti: de rell. do. qz ptingit. Et sicut hoc f. mutare legata. non Iz in facto. ita nec Iñ modo nec in loco de rell. spo. possunt. Et causa tamen puta quia in loco illo fieri nõ potest vbi est legatum licet mutare. de testa. nos quidem: et hoc etiam per episcopum vel alium inferiorem papa. Sed petrus. de peru. vbi ff. distinguit. Naz si ipse vsus impleri potest de iure z de facto: puta quia legauit quis vt monasterium fiat in tali dioceſi. eps est contentus: sic de iure Iz de cõ. di. i. nemo: z nullum est impedimentum in facto. qz pecunia est parata. z cetera necessaria. nec est qui aduersetur: sic potest fieri de facto. tũc dicit quod in alium vsum cõuerti non potest: z est casus. capitulo. nos quidẽ. de testa. z. ff. de admi. re. ad clui. pti. l. j. de quo ẽt est casus in. l. nulli. C. de epis. et cle. Immo si q legatarii non impleꝝ tale legatum redit ad heredẽ. z ꝓ hoc est casus in c. eũ dilecti. de dona. z facit qõ no. de condi. appo. c. pen. Et hec intellige ꝓ a nisi in legato ad pias cãs si interueniat dispẽsatio papę. Si vero ille vsus põt impleri de iure sed non de facto puta ꝓpter guerras: vel qz pecunia est modica vel non est locus in ecclia vbi legauit ꝓ capella fiendaz hmõi: tũc iste casus est in. l. legatã. ff. de admi. re. ad ci. pt. z in. d. c. nos qdẽ. ibi impleri non põt q ꝓbũ intelligitur etiã de potentia facti. de reſcri. scisitatus. z põt fieri cõmutatio auctoritate suplorũ ẽt si in testõ sit clausula q ad alĩ vsum conuerti non possit ꝙ depurat. Rõ est qz voluntas testatoris interꝓtanda est ſm ius cõe vt res magis valeat ꝙ pereat. de ver. sig. abbate. ideoq; cum de iure cõmi possit in alium vsum conuerti talis clausula nõ obstabit. Et ex his dicit spe. q si mihi legatur vt vadam extra mare z nullꝰ audet ire. q assequar legatum Iz non vadã mõ vadaz ad illum locum. Sil si testator legat pro laboze stineris vel pnie iuncte vt vadam romam: z ꝓpter impedimenta non possum qõ assequar legatum modo vadã ad locũ illez d. l. legatum. Excipitur tñ qõ legat ꝓ subsidio terre sancte: qz si non possum i mõ expectabitur rps z seruabitur legatũ. de vo. magne. Si vero talis vsus põt impleri de facto sed non de iure: tunc aut hoc est qz nõ est ad alĩ quem finẽ honestũ puta qz legauit ꝙs cẽ tum vt fiat ludus theatralis in ecclesia qui est illicitus de iure de vi. z ho. cle. cum decorem. z sic legatum inutile est nec fiet 2uersio arg. eorum que no. in glo. in. l. j. ff. de condi. insti. aut hoc est non qz non sit ad finẽ honestum. ſ qz ius prohibet: z tunc fiet cõuersio in alium vsum honestum: vt est casus i. l. legatum ciuitati. ff. de vsufru. leg. et sic intelligẽ. d. c. nos qdem in verbo non põt impleri. sez de iure. Excẽplum. Testator legat q ꝑdicatores aut minores se ꝓferant ad habitãdum in suis domibus. z ibi diuina celebrent pro salute alie sue: quod de iure fieri non potest. p c. vnicum. de excess. prela. lib. vj. tamẽ vsus ẽ honestus. quia pro anima z cultu diuino. Similiter legat quod fiat ecclesia in tali loco. quod fieri non potest. ꝓpter priuilegium quod habent predicatores z minores vel huiusmodi: ideoq; fiet in loco congruo z honesto.

12 ¶ Duodecimo queritur cuius auctoritate talis commutatio fiet: z dicit per. de peru. vbi supra quod si non subest causa. intellige ex parte rei vel legati: puta quia põt de iure z de facto impleri. addeꝝ et nihil apparet in quod sit bonum mutare. tunc inquit solus papa potest. l. legatum. ff. de admi. re. ad clerici. et clemen. qz contingit de religio. domibus. Si vero subest causa legitima potest dyocesanus. etiaz si potest impleri de facto et de iure: nisi testator prouidisset quid fiendum de legato: vsu non impleto. quo casu fieri non potest commutatio. vt not. Barto. in. l. liberto. ſ. luctus. et ibi rex. ff. de ãnu. lega. intelige saltem per dyocesanum. Bartolus autem in. d. l. legatam. aliter distinguit ꝙ illaz l. Quando eñ relinquitur vt fiat opus non licitum. intellige non quia sit in se inhonestũ sz qz iuo. phibet: vt. ſ. prior: tunc 2uertitur in aliud auctoritate. primi superioris.

causa cognita z vocatis his quoruz interesse põt. vt. l. legatum. ff. de vsufru. le. Qñ ꝙ potest licite fieri tũc si pecunia. ꝓ hoc relicta sufficit. nõ põt in alĩ vsuz 2uerti nisi auctoritate pncipis. vt. d. l. legatũ. i pri. si ꝙ nõ sufficit cõuerti põt absq; pncipis auctoritate. vt d. l. legatã. hec ex illo. Vide. ꝓ his ẽt not. per Bal. Ang. z Salyn. in. l. si testamẽtum. C. de testa. vbi strictius dicunt. qz nõ Iz pape alterare vsum illaz. rex. que p fideles sunt relicte. qõ intellige de potestate ordinaria z i nõ pñs. secus de absoluta vel i pñs legatis. Ex qbus oibus concludeꝝ volũtas ac legata testatoris circa pias causas. possent p papã mutari in alium vsum vsuz. ex sine causa se tenẽte ex parte rei. non aũt sine cã se tenente ex parte ipsius pape. qz opz qꝝ faciat bonum ꝛ nec est cã: vnde ſm Bal. in. l. rescripta. C. de pti. impe. offe. ois rõ motiua pncipis habetur. p causa. Per ẽm vero ſm aliquos in distincte mutari non possunt. qõ sum. rot. vt renere in titu. legatus. ſ. vũ. alle. cle. qz contingit. de relig. do. Iz ibidem. ſ. fx. sentiat op posítum. ſm alios vero possunt p ẽm mutari. p tio ex causa legitima. sez se tenente ex parte rei non aũt sine cã: z tcõ in dubio an causa sit legitima necne: z hoc tenet Per. de peru. z Archie. post lap. vbi supra. z Bar. de fax. fer. vbi supra. z facit dictum Lud. õ roin no. qꝝ legatum factũ pro calice vel reparatione ecclesie. si ecclesia non Iz opus põt per ẽm solum fieri cõuersio in alium vsum ptii. Ad. d. vero cle. dico qꝝ limitatur cõiter maxime ſm Lap. vt eps hoc non possit sine cã: z idem est ſm glo. ordinariam. z lap. i. d. cle mẽ. de legato sedis apostolice: qz. ſ. hoc non potest sine causa: z idem vt tenere Jabba. ibi dicẽs qꝝ legatus de latere hoc põt qñ 2uerti non põt ad vsum destinatũ.

13 ¶ Deciotertio querit vtz in tali cõmutatione rez ab sensus heredis grauatl: z dicit Pe. vbi supra qꝝ si impleri nõ põt de iure vel de facto. rez ab sensus heredis grauatl. et ecclesie cui legatum est: z ita loquit. l. legatum. ff. de vsufru. le. Et idem dic quãdocunqꝝ ex cã legitima dz fieri mutatio. Et si ecclesia cui legat cõsentit cõmutationi. heredes ꝙ dissentiunt. eps fauebit ecclesie legatarie fauore volũtatis defuncti ad implẽdẽ z nõ heredi. z est casus in d. l. legatũ. Quod tñ fallit in legato p monasterio fiẽdo. qꝝ sine 2sensu heredis cõmutari nõ põt: nisi fuerit negligens: quo casu eps elapso termino hoc potest sine eius cõsensu. d. c. nos quidẽ. Predicta autem faciunt ad qõnem quaz notauit Spec. z Jo. an. de eo qui relicto herede z tribus commissariis. iussit edificari et dotari ecclesiam: quo mortuo duo cõmissarij voluerunt legatũ 2uertere in trãsferẽdo vnum monasteriũ male situatũ. sed tertius z heres dissensit: z tenent qꝝ ne dũ duo ex eis Iz nec oẽs ꝓtra volũtatez heredis potuerũt: qz in ecclesia nouiter cõstructa ius Iz acqrirantur. Et remittit Jo. an. ad ea que nõ. i. c. nos qdem. de testa. Verũtamen in predicto excipitur auctoritas sedis apostolice. quia vt dicit Guill. de mon. laud. papa potest in legatis ad pias causas quicquid voluerit facere.

14 ¶ Decimoquarto queritꝝ vtrum legatuz factum pro construẽdo hospitali. in quo ponetur rector ad arbitrium certi plati. possit ꝙ heredes mutari in edificatione monasterij religiosorum: z dicit Lap. in. d. cle. qz cõtingit. z refert do. An. in. d. c. nos qdẽ. qꝝ Joan. cum qbusdam turrisio 2sulit ꝙ sic: cum licẽtia epi: eriam cõtradicente illo. Plato: qz melius facit non aliud sed idez facit de iure. puenit el sco. z facit. c. scripture v vot. 2tra qz voluntas defuncti ꝙ lege seruari Iz. vt patet. xlij. q. ij. vltima voluntas: de celebr. miss. cum marte. z pseqẽter forma mandati Iz diligentissima accuratiõe seruari: nec eo casu plus continet in se quod est minus vel econtrario. de prebẽ. cum de beneficio. lib. vj. z in hoc videtur residere Lap. z Zabba. z dicunt illud non esse simpliciter malus quã hoc sed sunt diuersa opera pietatis que se habẽt ſm excedens z excessum. Dicit aũt ad hoc do. An. quod ista sunt vera in materia odiosa vel ambitiosa z pseqẽter restringibili. de pben. Rufus. lib. vj. opio vero Joan. loquitur in materia fauorabili z maxime ale defuncti. in qua fit plena interpretatio. de dona. cum dilecti. Unde verisimiliter ꝑsumitur quod defunctus non contradixisset. demonstrando sibi vsum vtiliorem. Fa ad hoc quod not. Bartolus in. l. fin. ff. de operi. pu

15 ¶ Decimoquinto queritur quis possit sumz officium impendere vt legata consequantur ꝑ primum. Secundum ꝑnoz. in. c. nos de testamẽ. hoc potest etiam iudex secularis ẽt in legatis ad pias causas: text est in auten. de eccle. titul. ſ. si quis edificationem. Similiter tam secularis quam ecclesiasticus potest compellere vt legata soluantur. que fiunt non certe psone: vel si certe. tamen est talis quod non potest in iudicio petere: vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt fratres minores.d.H.si dis. Secus si legatū sit factū certe psonē nō ad plā cām: qr tūc opz q̄ solū ad instātiā ptis compellat. ℣ Secundū. Secūdū eūdē panor. in. c. si heredes de testa. si testator puidit sibi de executore. eps nō se pt intromittere in legatis ad pias cās nisi in defectū. vt infra testm. ij. H. iij. x. viij. xim. t tua nos de testa. t in aut. de ecc. ti. H. si dis. p redēptiōe. Si ℣ o de executore sibi nō puidit. tūc in legatis p redēptiōe captiuoz. t limonis pauperum prouidebit eps. vt in. d. H. si dis. p re. t. nulli. C. de epi. t cle. In aliis aūt heres. vt in. d. c. si heredes. t. cap. tua. nos. de testa. nisi in ne gligētia. vt infra testm. ij. H. vi. De cautela dāda volēti legare pro alia sed filiemii parentes. vide intra pactum. H. xij.

LEgatis vide. ē delegatus. H. x. et adde. q̄ impedientes legatos vel nuncios apostolicos ne exerceant sua officia. ipso facto sunt excōica ti. t terre regna vel loca eorum sunt interdicta tādiu ꝑdiu in contumacia perstiterint eorum dñi. c. super gentes. t regna: de offi. legati. lib. vi.

¶ De legitimoz legitimatione.

LEgitimus filius est fm ray. q̄ de legitimo matrimonio natus est: vel de eo q̄ legitimū reputabat. supple iz interesset impedimētū extra q̄ fili. sint legi. cū inter ioānē. t hoc sine ambo in facie eccle plureti sunt bona fide credētes se legitime copulatos cū tñ nō essent sive si alter tātum hoc credebat: qr sic etiā legitimus est filius t vtriq̄ pareti succedet. extra. eo. ex tenore. secus si clandestine contraxissent: quia videtur fuisse ignorantia affectata. t multo magis si ambo impedimentum scientes publice contraxerunt. de clā. dispo. cum inhibitio. Consentit. s. thom. ꝑ p e. sed adde quod etiam sunt legitimi qui nati sunt de sponsa si sponsalia fuerunt contracta in facie ecclie t ibi non fuit impedimentum nec copula fornicaria: t sic intellige panorm. in c. per tuas qui fi. sint leg. imo etiam si copula fuit fornicaria vt videtur casus in. ca. is qui de spon. t ibi hoc videtur tenere panor. Si vero sponsalia fuerunt clandestina. nō fuit tamen impedimentum nec copula fornicaria dicit glos. in. c. latores. qui fi. sint legi. tur cōiuges. sed ala. dicit hoc procedere respectu nubentium. non respectu filioz. sed dicūtur cōiuges. t placet panorm. Ex quo infert quod natus ex masculo t femina simul habitātibus ꝓsumitur legitimus q̄si fauore legitimationis. maxime fm Inno. si se vocabāt coniuges de quo vide ibi panorm. t idem dic in casu nostro fauore matrimonij. Si autem sponsalia fuerunt clādestina. t copula fornicaria sed nullus erat impedimentum videtur quod filij sint illegitimi. nisi ex diuturna cohabitatione ꝓsumatur matrimonium. vt. ℣. filius. H. viij. an non est matrimonium verum nec ꝑsumptum. ℣ Legitimare autem est habilitādo de illegitimo legitimum ex gratia facere. t legitimatio est habilitatio illegitimi ad actus legitimos ad q̄s ex illegitimitate erat inhabilis: de quibus infra eo. t ere p totum. ℣ Licet autem legitimatio in ordine ad legitimantem distinguatur vt infra. H. j. t. ij. tamen in se t in ordine ad suum effectum est triplex. vt colligit ex aut. de but. in. c. pvenerabilē q̄ si. sint leg. dicēte q̄ legitimatio est triplex. Quedam enim est plenissima p quā deletur fundamentum vitij. a quo legitimationis t illegitimationis differentia cō surgit: quam solus papa facere potest. quia solus dispone potest super matrimonio. Quedam vero est plenior. que integrat ad iura primeue nature non disponendo in vsium: quam potest et papa t Imperator secundum ea que spectant ad illos. Quedam vero est plena vt dispensatio cum illegitimo in aliquo effectu legitimationis. non integrando ex toto. quam etiam facere potest eorum vterq̄. hec ex illo. Sed intellige quod disponere in vsium et facere quod illicite coeunteo licite contingantur. puta concedendo matrimonium in quarto gradu.

¶ Primo vero q̄ritur quotuplex sit legitimatio facta a iure. r. dico secundum ꝑ. de pal. liij. distin. xlij. q. xxxvij. quod est triplex. ℣ Quedam enim est communis iuri canonico et ciuili. vt quando in vnoq̄ ducitur concubina ex qua prius nati sunt filij. quia tunc p sequēs matrimonium filij prius ex illa suscepti sunt legitimi quo ad omnia. si tēpore conceptionis poterat eē vxor legitima. ℣ Quedam alias meretrix cōmunis sine media te sive immediate ducta fuerit: alter nunq̄. de quo ℣. illegitimus. H. iij. ℣ Quedam ℣ o est iuri canonico ꝓprium. que est p religionis ingressum. s. cum effectu profitēdo: quo legitimatur ingrediens quo ad omnes ordines. t nullam dignitatem propie dictā. vt quod sit prelatus per electionē. de filiis ꝑsby. c. primo. q̄ curā alarū iure ordinario

sive p electionem sive p cōmissionem habere non pot. Et q̄ dicunt aliqui ep̄z posse dispensare cum spurio religioso ad curā et abbatiaz non legi. inq̄t: sitr. q̄ possit ex hoc succedere vel ordo. p eo qui succederet si ēet legitimus. C. de sacrosan. eccle. deo nobis. nō credo. q̄ est stricti iuris. Unde si est legitimatus quo ad ordines non ꝓpter hoc est q̄ ad successionem. ℣ Quedam vero est propria sui ciuili que fit multis modis de quib⁹ ex ꝑse habentur iura ciuilia in diuersis locis.

1. locus

℣ Primus est q̄n pater intelligē non habēs filios legitimos filium naturalem tradit curie ciuitatis sue vnde est oriundus. vel si est oriundus de veteri aut noua roma offert se curie cuiuscūq̄ ciuitatis metropolitane: et sit officialis in ea. insti. de nup. H. vi. ℣ Secus est q̄n pater offert illum imperatori t sit curialis in aut. quibus mo. na. effi. sui. H. si dis. q̄ igitur. sed t̄n iste non succedit agnatis grādēbus vel descendentibus vt ibidē. ℣ Tertius est q̄n pater filiam naturalem matrimonio copulauerit officiali ciuitatis vnde est oriundus. vel si est pater oriundꝰ de veteri aut noua roma copulet officiali ciuitatis metropolitane. C. de na. liber. i. iij. t. i. ii. ℣ Quartus est q̄n nullo alio legitimo existente: vel si existit nō contradicit sed cōsentit filius naturalis patre defuncto confert seipm curie in officialē t illa eum recipit. vt in. d. H. si quis igit. erit esi legitimus vt succedat patri ab intestato: non tñ aliis cognatis ex parte patris: nec ipsi filii. vt in. d. aut. H. filium vero. ℣ Qui tus quando pater deficiente prole legitima offert principi preces pro filiis naturalibus vt sint legitimi successores etiam sine matrimonio: dū tamen princeps preces admittat dicta aut. H. illud tamen. ℣ Sextus quando pater in testamento dicit eum sibi velle succedere: si tamen filius post mortē patris ꝑn cipi supplicauerit t testamentum ostenderit quia tunc dono principis t legio erit heres legitimus: modo sequatur voluntatem patris. vt in. d. aut. H. si vero is qui. ℣ Septimus quando pater in vltima voluntate nominat filium t heredem instituit. C. de na. lib. aut. item si quis. quod limita secundus quod in casu sequenti. ℣ Octauus quando in publico instrumento id est scripto per notarium: aut etiam si sit scriptum propria manu cum subscriptione trium testiū nominauerit esi filium nec adiecerit naturalem: quod baldꝰ in capitulo innotuit. de electio. limitat si addat suum. quasi dicat in sua potestate: et sic legitimum nec sufficeret sola nominatio secundum eundem. ibi. Et hoc casu si sunt plures filij naturales ex eadem matre nati: licet testimonium dederit vni tantum: omnes tamen erunt legitimi. Et hoc intelligē quādo non supereſt prole legitima secundum glo. in. c. per tuas. qui filij sint leg. quam sequuntur communiter doctores. Est autem notandum quod predicta legitimatio iuris ciuilis propria secundum per. de pal. non tenet quo ad spiritualia nec etiaz quo ad alia ecclesiastica nec spiritualia sunt ligant nisi tem t spiritualibus cuiusmodi est causa legitimationis t matrimonialis nō ligāt nisi per canones approbentur etiam si nō reprobentur specialiter. Summa vero ang. vide tur aliud extremum tenere. s. quod inciuilibus cte dicta legitimatio valeat. Ego vero dico q̄ melius dicit sum ro. cum Inno. t Ber. eaz valere ad secularia t ꝓpria quo ad successiones t dignitates in terris subiectis ꝑsti. legitimantis: in aliis vbi non fit alteri ꝓiudicium: non autem ad ordinem vel dignitatem ecclesiasticam. Et ad petrus dicit q̄ legitimatio quo ad secularia t temporalia non est causa ecclesiastica vel spiritualis mere: alioquin quo ad hec conditor legis imperator non posset legitimare q̄ falsum patebit contra sum. vero ange. dico q̄ legis potestas non potest se plus extendere q̄ imperatoria a qua habent efficaciam: que potestas imperatoria non se extendit ad legitimandum quo ad omnia indistincte vt etiaz patebit. Spurij vero quantum est per legeo legitimari non possunt sed solum per papā vel imperatorem aut alium eius auctoritate fm ray. pe. t al.

Sti. ang. carpitur.

¶ Secundo queritur quotuplex sit legitimatio facta ab homine: t dico q̄ est triplex fm eundem pe. vbi supra. 2. q.

¶ Quedam enim fit per episcopum quē certum est posse legitimare quantum ad minores ordines t simplicia beneficia. l. que nec cure sunt nec dignitatis. de filiis ꝑsbyter. c. primo. t de facto dispensare videtur si ordines vel beneficium illegitimo ꝓferat scienter: quod de subditis illegitimo intelligendum est cum non subditum soluere non posset a pena legis sicut nec ligare: vnde et nec beneficium nec minorum ordinum executiones dare potest nisi a suo episcopo fuerit legitimatꝰ. Ad antecedentia autem legitimatus videt etiā t ad sequentia legitimatus esse: vnde quia canonici maxime cathedralium ecclesiarū in iudices impetrantur: videtur quod si alius illegitimi iudices esse non possunt: quia de

Legiti. p epm.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc sunt opiniones . tñ eo ipso q canonici sunt in iudiceo sicut ⁊ ceteri possent i petrari qz cui lz qȝ malus est. nō dz qȝ minus est nō licere ad successionē ℞o hereditatis. nec eps nec alīs ꝑlatus papa inferior pōt legitimare: qz nō est ei ꝑmissū. ¶ Quedā ℞o fit p papā extra. co. pvenerabilē: quē certū est legitimare posse ad oēm ordinē bñficiuz dignitatē ecclesiasticam: cum hoc nihil sit aliud ꝙ impedimēta iuris canonicis ammouere: ⁊ad oēs actus seculares ⁊ spūales ⁊ad successionē hereditariam in terra sibi subiecta. si sit illegitimus iure positiuo quia omne tale pōt remouere nō solum a principio sed ēt ex post facto. nō faciēdo q legitimatus si natus legitime sz faciendo q a successione nō repellatur rōe illegitimitatis: imo ſm pet. de pa. Et si sit illegitimus iure diuino aut naturali: qz cum nō priuetur hoc q natus est illegitime: alioqn a quocunq; legitimatus priuaret. sz p hoc qz nūc iudicat illegitim⁹. ecclia cuius est iudicare an sit illegitimus etiā ad successionem. potest eum facere haberi pro legitimo. hec ex illo ꝙ intendit qz illegitimitas sit de iure diuino aut naturali tñ inhabilitas illegitimi ad succedēdum est de iure positiuo ⁊ ꝓinde pōt ab eo. De terra vero non subiecta illi patebit infra. ℣ illi. ℣ Quedam vero fit p principem secularem pura imperatorē aut alium principē eius auctoritate aut alium nō recognoscentē superiorem in tpalibus. de quo vide p doc. in. c. p tuas. ꝙ si. sint le. Quē ꝺdem imperatorem certum est posse legitimare sup. ple pōt in tpalibus. puta in successiōibus ⁊ honoribus seculi in terris sibi mediate vel immediate subiectis. non aūt in terris eccle cū absurdū sit eum maioris eē potestatis in terris eccle ꝙ papam sz multos in terris imperij. item qz in illis non hz iurisdictionē tpalem sz papa. sītr nec in spiritualibus puta in promotione ad ordines ēt in terris suis: vñ legitimatus ab eo simpr vel ab alio eius auctoritate indiget dispēsatione si vult promoueri. ¶ de gl. ꝛ. dis. lege: nec erit legitimus in dominio eorum ꝙ imperatorem nō recognoscēt quantum ad eos p q̄ fieret alteri ꝓiudicium: puta quātuz ad successionem bonoꝝ ab intestato. vt no. in. d. c. pvenerabilē. sītr nec sup. ple futura ꝙ non potest sua lege tollere gradus consanguinitatis ⁊ affinitatis. Et hec procedūt de imperatore tā coronato: de non coronato autem magis est dubium. tñ ia. de are. ⁊ Jo. an. tenent q potest.

¶ Quantuz ℞o ad alios ꝓncipes legitimare pōt subditum suū quicūq; in tpalibus nō hȝ dñm tpalem superiorē: qz ex hoc pōt penas tpales suoꝝ subditoꝝ statuere vel destituere vt vult ſm archie. ⁊ per. de pal. vñ si lex ciu illis dicit spurium non succedere. nō litigat spurium francie nisi inquātum placet regi francorū. hec omnia ex archi. post pe. de pal. Sed intellige de non recognoscente superiorē licite ⁊ iuridice propter ꝓcessionē ecclie vel ꝓsuetudinē rationabilem ⁊ preseripta vel huiusmodi.

¶ Tertio qrit de ℚlitate vel mō legitimationis ab homine. ꝺico multa. ℣ Primum Secūdum panor. in. d. c. pvenerabilē. quatuor requiruntur vt valeat legitimatio. ꝓmo vt exprimatur ℚlitas legitimationis. ſ. an sit spurius vel incestuosus vel naturalis tm. secundo vt exprimat an habeat fratres legitimos aut naturales. tertio q pr filius legitimādus ꝓsentiāt. vñ bar. in. l. in uiti. ff. de hls q̄ sunt su. vel alie. iur. ꝓcludit q pr legitimare nō pōt filios bastardos ipsis inuitis: idē dicit de naturalibus natis ex ꝓcubinis. nisi filius sic infans: vt. l. iubemus. C. de emā. li. ⁊ est rō ſm Lud. de ro. qz liber homo nō pōt nolens alterius subiici potestati. Dicūtur tñ ꝓsentire si sciāt suā legitimationē ipetrari: non ꝓtradicitur est gl. singularis in. l. adoptōibus. ff. de adopt. aliqñ tñ cōtra rium tenebatur. qz in p iudicialibus taciturnitas non habet p cōsensu. ℣rto q si pr mortuus fuerit vocentur agnati vt ꝓsentiāt: nisi princeps legitimare vellet ex cer. a sciētia ipsis nō vocatis: quia potest ex certa sciētia restituere in integrū cum ꝓiudicio alterius. vt not. in. l. fi. C. sent. pass. ⁊ in. l. in cause. ff. de minoribus. Si tamē pr vixit sufficit si ipse ꝓsentiat ⁊ sītr si est mortuus: dispositive legitimare ē post mortē suam. nec tūc eēt necesse quod agnati vocarētur: qz tunc ēt ipsis inuitis posset legitimari: adeo quod ēt succederet ab intestato ipsis agnatis. ℣ Secundum. Adde quod ad primum ꝺdictorum qz ſm Jo. an. in addi. ad spe. in ti. qui fi. sint legi. si ds impetrādo legitimationē dicit se spurium. ⁊ sit spurius duplicatus. vt qz ex vxorato ⁊ vxorata si hoc non exprimatur impetratio non valet sed reputatur subreptitia: facit in simi. cle. 1. de ꝓben. de fi. ꝓdy. c. fi. ℣ Tertium. Adde quo ad secundum ⁊ tertium. quod ſm anto. de butri. si legitimatio fiat in vita patris. potest disponere de hereditate quod vult in ꝓiudicium ꝓsentis hereditatem. et valet legitimatio non citata parte. sed tamē exigitur. quod mētio fiat agnatorum: ⁊ idē si fiat ad instantiam filij intuitu patris: sed tñ requritur assensus patris a principio vel ex post facto. ℣ Quartum. Dicit aūt gñaliter q 4 oē tacitum quo expresso princeps nō legitimasset hz ymaginare legitimationem ⁊ eā facit subreptitiā immo ſm panor. in. d. c. p venerabilem. et si non ita de facili legitimasset ad qȝ de rescrip. postulasti. sed saltē primū est vez. ℣ Quintum. Adde p quarto q ſm anto. de 5 but. qñ legitimatio fit post mortem patris si fiat p verba restrictiua. vt dicēdo ꝓ terimus tibi legitimationem tunc non retrotrahitur: si vero fiat p verba restrictiua. vt dicendo in tegramus ⁊ ad oia primeua nature ac si legitime natus esset q̄ fieri dz qñ legitimans vult totaliter integrare tunc retrotrahitur sed diuersimode ſm diuersos. Nam ſm alios sic retrotrahitur quod tollit ius alijs medio tpe ℚsitum ſm bar. aūt in. l. gallus. ff. de lib. ⁊ post. non tollit nisi aliud legitimato specificetur restitutum. ⁊ hoc tenet Joan. and. in addi. spe. ⁊ ant. de but. dicēs q si nō appareat de expressa voluntate principis qȝ voluerit alteri preiudicare nec exprimatur aliud de iure alteri quesito valet legitimatio. sed non ad ꝓiudicium alterius. Et hec intellige de legitimatione quā quis facit in terris suis: alibi aūt non posset ēt citatis illis q̄bus ius est ℚsitum nisi consentiant.

4. q. ¶ Quarto qritur spaliter vtrū papa legitimare possit quo ad successionē hereditariā ⁊ alia tēporalia in terris imperij: ⁊ dico qȝ sicut archie. recitat in hoc due sunt opiniones

1. opi. Quidam enī dicunt q ex quo aliquis legitimatur a papa in spūalibus videt ꝙ ꝓ tiam legitimatus in tpalibus quo ad successionem. ſ. ⁊ dignitates ne sit absurdum ⁊ quasi monstruosum: vt legitimatus ad spūalia si legitimo ad tpalia cēseatur quā opinionē tenet got. in sum. ⁊ concordat. d. c. p venerabilem.

2. opi. Alij vero dicunt q hoc non pōt quo ad successiones que esset preiudicialis hereditī. sed quo ad actus spūales ⁊ dignitates seculares: qȝ de facto tenuit in regno Francie: qz pr imogenitus comitis flandrie legitimatus non successit. ⁊ in comitatu sed alius minor legitimus. Veritas aūt ℚsitum ex Archie. post pe. de pal. colligit est vt in terris si bi tpaliter non subiectis legitimare possit: primo ℚsitum ad actus spūales. ⁊ scdo qtuz ad dignitates vel officia publica non preiudicantia alteri puta esse iudicem ordinarium vel delegatum: ⁊ tertio quantum ad successionem respectu iuris querendi puta pluribus patre: qñ constat de mente pape exprimentis quasi ad successionem. vt iuxta dicenda infra. ℣ vñ. qz hoc spectat ad ius positiuum vt supra. ℣ ij. dictum est: quarto vero respectu iuris iam quesiti. vt qz legitimatur post mortem patris iam acquisito alijs iure in hereditate paterna. aliud est: qz obstat non solum ius positiuum dicens ipsum non debere succedere: sed etiam naturale dicēs rē debere. vnde papa facere non pōt nisi sit dominus tpalium in casu in quo hoc princeps posset. hec ex illis. adde quinto ℚsitum ad p lem futuram ſm ant. de but. ſ. faciendo q legitime nascatur qui alȝs illegitime nasceret ſ. remouendo aliquem gradum ꝓsanguinitatis vel affinitatis ꝙbiliter sicut grego. ſx. remouit. v. ⁊. vi. vnde hodie in his gradibus nascuntur legitimi: vel particulariter cū aliquibus dispensando vt contrahant in gradibus stantibus puta tertio vel quarto: ⁊ generaliter remouendo oē impedimentū matrimonij iuris positiui. Oēs aūt doct. cōcordāt quo ad tria primū ⁊ quintū: sed in quarto est tota diuersitas. ⁊ tenēt multi cannonistę q non pōt in terra non sua sine ꝓsensu tpalis dñi non recognoscentis superiorez legitimare. plem ꝓbitem cū preiudicio iuris questi alijs. vt lo. ⁊ ber. ⁊ panor. vt illi im. ponit sum. ang. qui hoc sequitur. alij ℞o quos melius sicut ant. de but. qui limitando excipit qñ legitimat sibi suppositum vel de primo supponendum puta clericū factū vel de primo clericandū: qz tunc legitimando simpliciter. intelligitur legitimat⁹ quo ad successionem ⁊ honores: ⁊ sītr panor. qui in. d. c. p venerabilez. sītr excipit qñ hoc facit exima ⁊ ardua cā. puta qz inde sequitur maxima fidei dilatatio vel hmōi: qz tunc papa exercere potest iurisdictionem tēporalem vt in. d. c. per venerabilem. ⁊ in. c. pro humani. de homicidio. libro sexto. ⁊ quando dominus tēporalis non recognoscens superiorem consentit: ⁊ quando ipsum nō recognoscentem superiorem, legitimat aut filios ei⁹ ⁊ quādo vult incipere a radice matrimonij ca. de con. ⁊ affi. Alij vero adhuc magis apropinquantes veritati dicunt duo. primuz quod papa in hoc absolute ⁊ sine distinctione potest: ⁊ secundum quod hoc non potest discrete sed indiscrete tantum per hoc q legitimare potest in maloribus. i. spūalibus vt per hoc q potest in radicem matrimonij. i. p hoc q filiū matrimonium potuisset facere legitimum. Et quantum ad primū verum dicunt vt ptz p. d. c. p venerabi. ez. in pn. vbi

3. opi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

papa virtualr sic arguit ⁊ dicit. Sedes apostolica legitimat non solum naturales: sed etiam adulterinos filios ad actus spirituales ⁊ ad ẽpalem dignitatẽ in ꝗbus maior prouidentia auctoritas ⁊ idoneitas requiritur: ergo legitimare potest ad seculares: qz quod in maiori concedit licitum esse vr ⁊ in minori: presertim si preter romanum pontificem inter homines suplorem alium non recognoscant: qđ etiã vr posse, pbari p similẽ: qz eo ipso q̃ alicui ad apicẽ ẽpalis dignitatis attollit. eximit a patria potestate. hec ibi vbi clare patet ꝓpositum. Et si dicatur quod intelligitur in terris ecclesie tantum. siue in patrimonio beati Petri: ⁊tra prio. qz hoc excluditur p li presertim. quod Joã. glosat. i. maxime: ꝗuis alij ⁊tra intellectuz dictionis glosent. i. tantum. scõ quia probatio adducta. i. qz spualia sunt maiora ubiq; probat cum vbiq; sint maiora etiã in terris imperij. Si etiã dicat q̃ intelligit de actibus secularibus non ꝑtinentibus iuri questo alicuius ⁊tra. prio qz hunc sensum dicta ꝓbatio excludit. cum ⁊ illi sint spualiũ minores: scõ qz etiam excludit illũ simile adductum: qz episcopalis dignitas conferitur cũ preiudicio patris. Secundum vero dictum sez quod hoc possit solum indirecte ẽ falsum. qz q̃ directe potest maius directe põt ⁊ minus. Unde decepti sunt in textu non distinguẽtes inter posse ⁊ facere: qz rex non dicit quod dispensans in spualibus ꝑtr possit dispensare in secularibus sed q̃ ꝑtr dispẽsat. sez ẽt si nihil aliud exprimatur: quod in non ꝑiudicantibus inhabitãter est verum: ⁊ similiter in aliis si cõstet de voluntate põtificis. Sed contra ꝑdicta arguo per tex. ibi dicentem. Id agit. i. legitimare quo ad secularia in patrimonio beati Petri libere potest apostolica sedes: ex quo videt quod alibi hoc libere nõ possit: sed dico quod vtiq; in terris sibi nõ subditis tẽporaliter hoc papa libere nõ potest. sed rectitur cã non solũ ex parte legitimãdi. vt in. d. patrimonio. sed etiã ex pte imperatoris vel principis cui ꝑiudicare nõ potest dispẽsando cum subditis eius eo modo quo sunt subditi. i. quo ad temporalia sine cã vel licẽtia eius. ex cã tamẽ põt puta qz ille deberet legitimare ⁊ non vult: vel nõ potest de facto aut de iure vel hmõi. Concludo itaq; ⁊ dico q̃ cum potestas imperatoris ⁊ a fortiori aliorum principum vt ꝑdixerunt. ⁊ Aug. de ancho. ⁊recitat archid. xxiij. pte. tit. xxij. sit subdelegata respectu pape. ij. q. i. ꝗuinq; litem. ⁊ sit derivata a deo mediante papa q̃ secũdum. s. Tho. in. q. dist. xliij. in. i. tenet apicem in potestate spuali ⁊ temporali ⁊ tota iurisdictio imperatoris a papa dependeat q̃ illum instituit ⁊ destituit vt ultra in rem. papa. fuit um est dicere quod nõ possit circa subditos eius q̃cq̃ ille põt vel vltra. maxime de plenitudine potestatis. ꝗ quid sit de potestate iurium. que tamẽ nõ legi aliq̃d contra hoc aperte dixisse: imo expresse dictum. c. per venerabilem ꝓcludit quod ex causa hoc potest etiaz extra patrimoniũ beati Petri: ⁊ hoc non solum si ad ipsum recurratur vt videtur velle glo. sed simpliciter: modo subsit causa ex parte dñi temporalis: qua non estante hoc non posset imediate de iure: qz preiudicaret dño sine causa. Et si de facto contrarium tenuit in regno Francie: hoc non fuit qz papa hoc non potuerit: sed qz non expressit suam voluntatem quantũ ad successionem vel ex illa causa. Quod ẽt hoc non seruetur in practica non est quia papa non possit: sed quia non vult sed certe expedit. 5. q.

¶ Quito spãliter queritur de imperatore vbi possit legitimare: ⁊ dico quod in terris sibi subiectis mediate vel imediate. imo de iure ipse solus potest in toto imperio. non alter rex alij reges vel principes recognoscẽtes eum in dñm: qz legitimatio sicut ⁊ tame restitutio ⁊ similia reseruata videntur principi cuius est ꝓprium dispensare circa suam legem: secus si essent principes vel ciuitates nõ recognoscentes in temporalibus superiorem: qz isti tantam habẽt potestatem quantam imperator in suo imperio: vnde ⁊ in. c. per venerabilem vr quod videtur alicubi regem Francie ex hoc q̃ suplorem non recognoscit posse legitimare si filium suum: nõ inquãtum est pater sed inquãtum est princeps. In terris autem ecclesie nõ potest legitimare p rescriptum. marie quantum ad ea que preiudicanturi quesito vel querendo: qz in eis nullam habẽt iurisdictiõem: potest tamẽ in eis legitimare p legẽ generalẽ ꝑm Anto. de but. qz virtus legis eius se extendit ad existentes in terris ecclesie: non ex virtute legis solum. sed ex generali approbatõe ecclesie. dicti. c. si in aduersum. ⁊ papa approbare censẽtur eo q̃ nõ reprobat. Sic̃ legitimare non põt in terris eorum q̃ suplorem in tẽporalib⁹ sicut non recognoscũt: eadem rõne. ⁊ multo minus hoc potest qui eius auctoritate legitimat: sed hoc potest solum vbi ⁊ imperator. Pro hoc autem sciendum est q̃ vt patet i. d. c. p venerabilem rex Francorum suplorẽ in tẽporalibus non recognoscit. quod gl. dicit verum de facto. de iure tamen subest iquit

Regẽ frã in imperio romano. vij. q. j in apibus: ad qõ eor̃ non etiam de elec. p venerabilem multa addũt: subdi ipe ⁊idem tenet ho. contra Innoc. dicentem q̃ ratori. de iure subest pape ⁊ nõ imperio: qz omnes principes seculares imperatorem recognoscere debẽt in dominum. lxvij. di. adrianus ex quo dicit q̃ reges hispanie angle ⁊ frã cie tenẽtur de iure obedire imperatori iz de facto nõ obediant: ⁊ sentit q̃ ꝓtra imperium ꝓscribere non potuerunt nisi ꝓscripsissent passiue. i. nomine ecclesie romane. forte tamẽ inquit interim excusantur a peccato dũ imperator non exigit ab eis obedientiam: sicut in simili notatur de decimis: ⁊ consentit Jo. an. Panor. autem in. d. c. p venerabilem dicit q̃ ꝓscribere non potuerunt vt ipsi nõ subsint imperio: quia sine possessione ꝓscripto non ꝓcedit nõ potest autez quis possidere seipsum iura aũt imperij in suis regnis ꝓscribere ꝓsumerunt. ad qõ facit qõ no. Jo. an. in. c. cum ẽpo de off. ord. li. vj. ⁊ cuz hoc translit sum. ro. Sed dño an. dicit posse defendi q̃ sibi ꝓtra imperium ꝓscripserunt quia plures põt esse imperatores. quẽadmodum q̃ plures eligunt in discordia ⁊ de ꝓsuetudine verũ ministrat vt no. gl. in cle. romani. de iure iur. ⁊hoc tene etiam quãtũ ad nõ subiici quia iz nemo possit esse in possessione sui eo modo quo dominus seruus: secus eo modo quo liber homo est in possessione libertatis.

6 ¶ Sexto q̃rit vtz comites palatini vel alij habẽtes auctoritatẽ legitimãdi ab imperatore. legitimare possint in ꝑiudicium agnatoz. ⁊dicit dñs ant. in. d. c. p venerabilez q̃ sl̃r sibi habeãt illã a papa: qz hmõi ꝓcessiones tãq̃ ꝑiudiciales alijs sunt restringẽ dend. l. j. ff. li. ho a ꝓncipe ff. ne. ꝗd. in lo. pu. ⁊intelliguntur sine aliorum ꝑiudicio. de ofdele. sup co. Bal. autem in rub. C. est in contrarium q̃s simpl̃r est concessa auctoritas legitimandi. Panor. aũt in. d. c. p venerabilem dicit inspiciẽda fore verba ꝓtestio colla te. ⁊ vbi esset data simpl̃r. credit quod possint legitimare in ꝑiudicium agnatorum quemadmodum ⁊ imperator: qz in hac legitimatione iura non loquuntur nisi de patre cum spe. Posset aũt dici q̃ dictum bal. ⁊ pano. est verum quo ad filios naturales ꝛñ. maxime cum ꝑiudicaz solum in spe: nõ aũt in spurios ⁊alijs natis ex coitu legibus damnato. nisi expresse ꝓcedatur: ⁊tacit q̃ no. Jo. an. in addi. ad spe. in ti. q̃ fi. sint leg. dicens si spurius dupliciter. s. ex patre vxorato et matre maritata ipetrat rescriptum legitimationis nõ valet si nõ sit expressuz ytraq; facit ẽt quod dictũ est. J. H. lij. d. lij. facit etiã quod dicetur. H. sequenti.

¶ Septimo quritur quo intelligẽda sit legitimatio ex parte legitimati. ⁊dico multa ꝑ primum. Legitimatus quo ad ordinem ⁊ bñficium ecclesiasticum. li ꝗdem hoc fiat ab ẽpo nõ intelligitur legitimatus nisi ad ea ad que ẽpo põt. s. ad ordines minores. ⁊ bñficium sine cura dignitate. ⁊ poterit etiã in alia dioceli promoueri. quia hoc est de iurisdictione ecclesiastica. cui nullius ꝑiudicium. nõ tamen erit legitimatus ad actus seculares ꝑm sum. ꝑil. nisi in terris subditis temporaliter pape: quod non intelligas quantum ad successionem que summo pontifici reseruatur vt dictum est. sed quãtum ad dignitates seculares ⁊alia nulli ꝓiudicãtis. Si vero hoc fiat a papa. poterit ꝓmoueri ad parrochialem ecclesiam. nõ ad ꝓsonatum vel rectoriam ad quam ꝑ electionem ꝓcedi consueuit. de preben. c. vit. ⁊ sentit ray. gof. ⁊ho. ꝑ Secundum. Si papa aliqua exprimat ad que aliquem legitimat ꝑm anto. de butr. non ꝓpter hoc intelligitur legitimare ad alia. nisi quando sunt minora ⁊ non preiudicatiua alijs: sicut si legitimat ad dignitates nõ legitimat ꝓpter hoc ad successionem sed ad posse esse conseruatos ⁊ huiusmodi. ꝑ Tertium. Legitimatus a papa simpliciter in foro communi secundum anto. de butr. non intelligitur legitimatus ad successionem nisi exprimatur. ẽt si legitimaretur quo ad omnia nec ꝑm gof. est legitimat⁹ quo ad dignitates: ꝛ verius ꝑm host. est quod sic quia talis est pinde ac si ex legitimo matrimonio esset natus. cum hoc faciat lex mortua. c. tanta. qui fi. sint. le. ⁊ multo magis viua. ff. de con. ꝓin. l. beneficium. sicut simpliciter restitutus ad omnia restituitur. C. de sen. paf. l. prima sic simpliciter legitimatus intelligi debet ad omnia asten. lib. vij. sed intellige semper excepta ꝓiudiciali ayt dictum est. ꝑ Quartum. Legitimatus a papa ad dignitates secunduz goff. in sum. ⁊hostien. non intelligitur legitimatus ad episcopatuz ⁊alias dignitates maiores: sed tantum quo ad inferiores. de con. preben. dilectus. quia cum hec indulgentia sit odiosa. est restringenda. extra de consan. quod dilectio. ꝑ Quintuz. Si papa dispensat in matrimonio contracto in gradibus ꝓhibitis iure canonico. nõ ꝓpter hoc legitimat filios ante conceptos. sz conceptos post legitimat quo ad omnia. si ex-

1. dictum.
2
3
4
5
7

Universidad de Deusto
Biblioteca

presse legitimet aĩ ꝓceptos nõ erũt quo ad
oĩa. i. quo ad tpalia in terris pape nõ subdi
tis ſm do. an. ſz verius ſm io. an. ꝛ panor. in
d. c. venerabilẽ legitimãdo matrimoniũ ẏt
ex tñc erũt legitimi ꝓ oĩa. mõ proles fuerit
6 gñata. ex coitu matrimoniali ſaltẽ effectu
ſz de iure poſitiuo nõ tenuerit. ℣ Sextum.
Legitimatus ab aliquo pñcipe ſeculari
vel ciuitate ſm Inn. intelligiẽ legitimatus
quo ad oẽs actus ſeculares in terris ſubd'
tis legitimãti ſed nõ intelligas de ꝓiudicã
tibus niſi ſpãliter exprimãtur iuxta ꝓdicta
in aliis aũt terris quo ad non ꝓiudicantia
tm̃: ꝛ intellige ẽt ſi expreſſe fuiſſet legitima
tus ad ꝓiudicãdũ: ſz ꝓpter hoc nõ erit legi
7 timatus ad ſpãlia. ℣ Septimum. Legiti
matus ab iperatore cũ clauſula iſta. ſine ꝓ
iudicio filioꝝ legitimoꝝ. ſm ludo. de bolo.
in addl. pſilũ. xrix. io. de ana. incipientis in
chriſtinole. dz intelligi q̃ equa lance ſuccedãt nõ aũt q̃ in totũ ab hẽditate excludaĸ:
qz in oibus ĸis maxime gratioſis. dz cu
rari maligna ꝛ callida interpretatio. ꝛ eligi
ſana. de decl. ad audiẽtiam. ꝛ de cle. non re.
relatio: interpretatio aũt q̃ iſte in totũ ex
cludaĸ a ſucceſſõe parum aut nihil ꝓdeſt.
quod eĸ nõ dzyt in. c. ſi papa de ꝓb. ll. vj. ꝛ
eĸt ꝓta mẽtẽ ꝛ verba legitimãtis ꝛ produce
ret effectum ꝓtrarium ꝓta oĩa iura mũdi
vt ꝑz in. l. legata inutiliter. ff. de lega. j. Et
ꝓterea q̃ tale ꝓeludicium nõ attẽdatur
virtute dicte clauſule expreſſe ꝓbatur p
ter. iuncta glo. ĩ. in. c. ij. de pact. ll. vj.

8 q. ¶ Octauo queritur vtrum filiꝰ nati ex cleri
co nõ exiſtẽte in ſacris ſz in minoribus. ꝛ cõ
cubina. legitimẽtur per ſequẽs matrimo
nium. ꝛ tenuit ricar. mal. q̃ nõ: quia coitus
ꝓcubinarius in clericis eſt roraliter repro
batus a lege vt in auĸ. de ſanctis eccliſ. ℌ cle
ricos. vñ nõ poſſunt dici filij naturales. nec
ꝓſiter legitimari p ſequens matrimonium
Sed Jo. an. in mercu. in regu. ſine culpa re
citato dicto ricar. determinat ꝓtrarium. p
regulam quod ex quocunq̃ coitu ſint nati
modo potuerit eĸ ꝓcuius ſi ꝓſenſus affuiſ
ſet. legitimãtur per ſequẽs matrimonium.
ſecus ſi tũc nõ poterat eĸ ꝓcuius. Bar. au
tem in. l. concubinam. ff. de cõcu. diſtinguit
an ille clericus fuerit beneficiatus nec ne:
ſed hoc nihil facit contra Jo. and. quia da
to quod eſſet bñficiatus. nihilominus ſi cõ
traheret matrimonium teneret: ꝓſiter filij
legitimarentur. per. d. c. tãta. Et per dictã
regulam ꝑz quod ſi farracenus habuit fi
lium ex chriſtiana ꝓpoſtea effectus chriſtia
nus ꝓtrahat cuz illa. nõ propter hoc filius
legitimaĸ: qz tpe ꝓceptiõis nõ poterat eſſe
matrimoniuz vt in. c. caue. xxvij. q. j. Et idẽ
dic de nato ex coitu inceſtuoſo. ſz poſtmodũ
ex diſpẽſatiõe eccleꝛ ꝓtrahaĸ matrimoniũ.
niſi aliud in diſpẽſatiõe dicaĸ: qz tpe conce
ptiõis nõ poterat eĸ matrimoniuz obſtãre
impedimẽto ꝓſanguinitatis vel affinitatis
Et ſic panor. in. d. c. tãta ꝓcludit. quod ybi
coitus nõ poterat eſſe ꝓcuius obſtãre impe
dimẽto perpetuo. nõ remouibili ſine diſpẽ
ſatiõe eccleſie: filij per ſequẽs matrimoniuz
nõ legitimantur. 9

¶ Nono queritur vtrũ poſſit q̃s petere ſe. p
nũciari legitimum: ꝛ dicit Inn. q̃ nõ niſi ad
aliq̃d effectum. puta ſi ag. ĩ de ſucceſſiõe. ꝛ
iputaĸ ſibi q̃ nõ legitimus. qz tũc hoc põt
perere vt in. c. j. qui ſi. ſint leg. vel ſi diffama
tur de illegitimitate. Et idem panor. in. ca.
cũm. eo. tit.

¶ De Legitima portione.

Legitima portio eſt ps here
ditatis aliquibus lege decre
ta. Cum enim olim poſſet re
ſtator totam hereditatẽ ſuã
alteri relinquere. lex ſtatuit
aliquid relinqui legitimis
heredibus vt patebit.

¶ Primo ergo q̃rit quotuplex eſt legitima 1.q.
portio. ꝛ dico quod eſt triplex. ℣ Prima dici 1. pos.
tur legitima. vt. C. de inoff. teſt. l. omni mo
do: dĩ etiam aliquãdo debita pars. vt in. l.
ſcimus. C. eo. aliquãdo debitum ſimplr. vt
in auĸ. de trieĸ. ℌ. j. aliquãdo debitum bo
norum ſubſidiuz. vt. C. de inoff. dona. l. ſi to
tas: aliq̃n dr pars debita iure nature. vt in
auĸ. de trieĸ. ℌ. hoc nos. Hec debetur iu
re nature filijs que ſine cauſa exheredari
nõ poſſunt. ꝛ eis mortuis debetur nepoti
bus ex eis legitime natis: ꝛ huic nullum
grauamẽ poteſt imponi per legata aut fi
deicommiſſa. ſed per debita tãtum nõ po
teſt etiam ei imponi dllario vel ꝓditio aut
modus: ĩ ſi apponãtur habẽtur ꝓ nõ ad
iecta. d. l. oi modo. duabus ſequentibus.
Et hec eſt ratio. Si filij ſunt quatuor vel in
fra. debent habere tertiam partem. ſi quin
q̃ vel vltra debent habere medietatem. C.
de inoff. teſt. auĸ. nouiſſima. ꝛ intellige ter
tiam partem vel medietatem eius q̃s eis
deferebatur ab inteſtato. vt no. glo. ĩ. l. ĩ
arrogator. de adop. et ibi Bartolus. ꝓ
hoc allegat. l. papinianus. ℌ. quoniam au
tem. ff. de inofficio. teſta. Et intellige de
tractis debitis ſi qua eſſent. ꝓ quo facit.
l. veniſſe. ff. de verborum ſignificatione.
℣ Secunda dicitur falcidia a falcidio au 2

ctore que debetur iure inſtitutionis et eſt
quarta pars totius hereditatis quam in
ſtituens heres retinet ꝛ detrahit ſibi de ſin
gulis legatis niſi ad plus cãs: ſi hereditas
eſt exhauſta legatis. vt q̃ ſupra dodrantem
i. tres partes hereditatis eſt aliquid lega
tum vel fideicõmiſſum. de teſta. raynaldus
aũt ſiĸ. C. ad. l. falcidiam. inſti. eo. j. reſpon
ſo. ℣ Tertia dr trebellianica a trebellio au
ctore que debetur iure inſtitutionis: ꝛ eſt q̃r
ta pars totius hereditatis ſicut cuz inſtitu
tus heres vniuerſaliter vel i certa quota he
reditatis rogatur vt alteri reſtituat heredi
tatem ſine liberis moriendo põt ſic inſtitu
tus retinere quartam partem totius here
ditatis. inſt. de fideicõ. here. ℌ. ſed q̃. ꝛ. C. ad
treb. per totum. etiam ſi plures fuerint here
des: tñ inſtitutus heres in certe parte eam
non habebit ſm bar. in. l. j. ff. ad. l. fal. Unde
nota ſm panor. in. c. raynutius. de teſta. q̃s
hec quarta trebellianica nõ detrahit ꝓ he
redẽ ꝓſtitutum in re certa ſed ꝓ rẽm. vt cõ
ſuluit bal. p. l. l. ff. ad. l. fal. l. ꝓ conſtitutũ he
redem inſolidum vel in quota hereditatis:
ſicut falcidia detrahi põt ꝓ inſtitutum in di
midia. vt ꝓbatur in. c. raynaldus. de teſta.
Et hec detrahitur de tota hereditate ſicut
falcidia deducitur nõ ex rota hereditate: ſz
ex ſingularibus relictis.

2.q. ¶ Scdo q̃ritur quid cõputetur in iſtis legi
timis: ꝛ dicit panor. in. c. raynutius. de teſt.
q̃ in falcidia non cõputanĸ niſi ea q̃ obuene
runt heredi iure inſtitutionis: non aũt lega
ta vel allo titulo ꝓueniẽta: in trebellianica
vero cõputantur non ſolũ q̃ obuenerunt illi
iure inſtitutionis: ſed etiam q̃ ex teſtõ pura
iure legati vel donationis: non aũt talia ob
uenientia extra teſtm: ꝛ de ꝓdicto eſt caſus
ꝛ ibi bar. ꝛ ang. ꝛ Imo. in. l. in quarta. ff. ad
l. fal. ꝛ ibi ponunt rõnem differentie cũ glo.
q̃ dicit q̃ ideo eſt: qz in falcidia plus grauaĸ
heres cũ onera hereditaria rem aneant pe
neo eum inſolidum: ideoq̃ releuaĸ hoc vt ſi
lud ſoluz cõputetur in falcidiam q̃ iure he
reditario capit in trebellianica aũt non ſu
ſtinet onera niſi ꝓ parte ideoq̃ plus grana
tur. In legitima vero ſeu in portione debita
iure nature cõputantur nõ ſolum ꝓuenien
tia ex teſtõ quocũq̃ ti. ſed etiam vñcũq̃ ſint
profecta. ſ. a defuncto. ſecus ſi quid caperẽ
tur extra patrimonium defuncti: quia illud
in quartam non imputatur. vt. l. ſcimus. ℌ.
repletionem. C. de inoffi. teſta. quod eĸt vult
bar. in. d. l. in quartam. Et ſic pater quod ea
ptum extra teſtamentum non computaĸ in
quartam trebellianicam. vt. l. pater filium.
ff. ad trebel. ꝛ tamen computantur in legiti
mam debitam iure nature: cuius ratio eſt
ſm bar. in. d. l. in quartam. quia falcidia et
trebellianica debetur occaſione teſtamenti
ideo in eam non computatur niſi quod ve
nit ex teſtamento: debita vero iure nature ve
nit aliunde cuz non proprie ꝓueniat ex vo
luntate patris ſed ex legis diſpoſitiõe: quia
velit nolit pater oportet filium habere legi
timã ſuã. ℣ Et ex hiis patet q̃ in aliis quar
tis que deberentur ex aliis diſpoſitionibus
vt mulieri vel viro ex forma ſtatuti: compu
tatur quicquid extrinſecus venit. vt in aut.
preterea. C. vnde vir ꝛ vxor. ℣ Aduertẽdum
eſt tamen circa hoc vltimum ſm panor. in
d. c. raynutius. quod aut pater donauit filio
ob cauſam puta dotis vel donationis ꝓ
pter nuptias: ꝛ illud imputatur in ſuam le
gitimam. vt in aut. ex teſtamento. C. de col
la. aut fuit donatio facta ſimpliciter: ꝛ tunc
filio vt benemerito illud non computaĸ: qz
valet hec donatio ac ſi fuiſſet facta extraneo
aut donatio non tenuit inuita: ꝛ tunc cõpu
tatur in legitimam etiam ſi mortẽ confirme
tur. Et ex hiis infert panor. in. d. c. raynutĩ
q̃ falcidia magis eſt priuilegiata q̃m trebel
lianica: ꝛ iſta magis q̃m legitima. ℣ Aduer
tendum eſt etiam ſecundum aſten. quantuz
ad modum inchoandi huiuſmodi quartas
ſi heres inſtitutꝰ ſit de liberis teſtatoris ad
quem pertinet portio naturalis: primo ex
tota hereditate deducet legitimam portio
nem. ſ. tertiam. i. quatuor vncias. ex reliq̃s
vero octo vncijs defalcabit. per. l. falcidiaz
iure inſtitutionis. quartam. i. duas vncias.
reliquas vero. vj. i. medietatez hereditatis
diuidet inter legatarios ꝓrata. inſtit. ad. l.
fal. ℌ. cum autem.

¶ Tertio q̃ritur vtrũ legitima debita iure z
nature poſſit ꝓ ſtatutũ vel ꝓſuetudines tolli
in totũ. ꝛ dicit albe. in. l. q̃m in ꝓloribus. C.
de inof. teſt. q̃ doc. cõter ꝛ ẽt vltramontani
tenẽt q̃ nõ: aliq̃ ẽo magni tenẽt q̃ ſic: ſed pri
ma opinio videĸ eĸ verior. ſ. q̃ non in totuz
aut diſtinguĩ: qz ſicut a natura depender ali
mentatio filij a patre. ff. de iuſti. ꝛ iur. l. ꝓ
ima. ℌ. hinc deſcendit. ſta poſt mortez patris
re dependere videretur. vt innuitur in aut. de
trien. ꝛ ſe. ℌ. j. ad fi. ꝛ ℌ. phlebemus aũt. ibi ſi
vult filios: ꝛc. ꝓ hoc facit inſtit. de iure
natura. ℌ. primo. ff. de pac. l. ius agnationis.
Cy. autem in. l. ſancimus. C. de nupt. ꝛ vi. in
regula indultum. ꝛ Bartolus in. l. titio. ℌ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſi.ff.de condi.ædemõ.tenẽt q̃ tolli põt in totum: qz ista portio est de iure ciuili cuz olim nõ esset: sed hec rõ non cõcludit: qz est de iure ciuili solum ẽptũ ad taxationẽ talis quãtitatis nõ aũt absolute. Põt tñ in.d.c. raynutius distinguit ꝛ bene. Nã aut filius non hz̃ vñ viuat aliunde: ꝛ sic vera est opinio prima ꝛ mouẽt q̃ iure ciuili spurio nihil debeꝫ vt in auc. ex complexu. C. de incest. nup. ꝛ tñ ius canonicum sequendo naturalẽ cẽtatez̃ disponit vt habeat alimenta. de eo qui duxit ma. cũ haberet: ergo fortius in legitimo si hoc vult ius ciuile posset ius canonicum hoc tollere. Aut hz̃ vnde viuat ꝛ sic est verũ scõa. Aduertendum est tñ q̃ hz̃ in legitima ista filius grauari non possit p fideicõmissũ ẽm opinionem cõez̃ p.l.qm̃ in prioribus. C. de inoffi. testa. ꝛ l. cum patronus. ff. de le. ij. de quo bar. ꝛ dl. dubitauerunt in.l.j. ff. de vulga. ꝛ pup. substitutione. tñ succedentes ab intestato ipsi filio si illũ decedere ꝛtingat impuberẽ possunt grauari. ꝛ est casus in.l. si tundum p fideicõmissum cũ.l. seq. ff. de leg. ij. vñ dicit bal. in.l. cũ vtrum. C. de fideicõ. q̃ substituens filio impuberi poterit grauari vt restituat legitimam filio. debitaz̃. Et si verba sunt dubia puta testator dixit post mortem filij mei impuberis hereditas integra restituatur seio: nec expressit p filium vel succedentes ab intestato filio meo: vel p substitutum datum filio meo: fideicõmissum debebit in legitima ẽt ẽm bar. in.l. q̃ duos. ff. de vulg. ꝛ pup. sub. ꝛ cõsuler sequnt scribentes ibi. et refert panor. fuisse consultum pe Jo. de imo. ꝛ fulgo. in.c. raynutius. de testamen. lz̃ bar. in.l. coheredi. ff. de vulga. ꝛ pupilla. sub. aliter dixerit.

4 ¶ Quarto q̃ritur vtrũ p non ꝓfectionẽ inuẽtarij pdatur legitima debita iure nature: et dico q̃ bar. in aut. sed cum testator. C. eo. refert glo. tenere q̃ non in aut. hoc amplij. C. de fideicom.

5 ¶ Quinto q̃ritur vtrum legitima debita iure nature amittatur p crimen patris i lesaz̃ maiestatem: ꝛ dico q̃ car. in cle. pastoralis. de re iudi. refert landul. tenere q̃ non: et filios audita condẽnatione patris si furtiue subripiant legitimam non teneri ad restitutionem principis saltez̃ in foro aie: qz pñt tenere de iure nature q̃s p ius positiuum tolli non põt. Ad hoc de testa. raynutius. qz pater non potest priuare filiuz̃ legitima nisi in casu ingratitudinis. C. de inof. test. quoniaz̃ in prioribus. ꝛ facit c. ius dictum. de ẽb. sig. ꝛ aũt. de here. ꝛ fal. ℌ. ſi quia autem nõ ipleo vbi dicitur q̃ etiam ꝓpter reatum inobedie tie filius priuari non potest legitima. Sed zen. tenet contrarium: qz per contractũ põt tolli legitima cuz debeatur deducto ere alieno. vt. l. papinianus. ℌ. ſiij. ff. de inof. testa. in delictis autem quasi contrahimus. quia p quasi contractum quis se obligat ad penaz̃ ff. de iur. fis. l. imperatores. Hanc opinionez̃ tenet Jo. de lig. ꝛ dicit veriorem: qz legitima est quota bonoꝝ quam pater habet tempore mortis: nihil aũt hz̃ qñ sunt confiscata. ff. de inter. ꝛ relẽ. l. ſij. Et pro ista opinione facit quod no. bart. in aut. ſi qua mulier. C. de sacrosan. ec. vbi dicit q̃ portio legitima filio debita non debetur nisi post mortem naturalem. vt. l. j. ℌ. ſi puberi. ff. de coll. bo. vbi dicit bar. q̃ ille ℌ. facit ad questionem. an pater debeat soluere condemnationem vsq̃ ad legitimam si filius condemnetur pro maleficio: ꝛ dicit quod videtur rex. ibi quod non: quia in vita patris non debet legitima separari vt in dicto ℌ. ſi impuberi. ꝛ in.l. fin. ff. de lib. agno. dicit quod filius nullum ius habz̃ in debito bonorum subsidio vluente patre. ꝛ de hoc videri casum in dicta.l. fina q̃ patronus nullum ius habet in bonis liberti. p quo. l. secunda. ff. ſi a pa. quis fue. ma. Sed quod dicit Barto. legitimaz̃ non deberi nisi post mortem naturalem intellige vel sibi ęquolentem scilicet mortem ciuilem: puta relegionis ingressuz̃ quando hec habet quo ad bona temporalia omnino eundem effectuz̃ quem haberet mors naturalis: puta si ingrediatur religionem fratrum minorum vt nobarto. in dicta auct. ſi qua mulier. p̃o quo etiam facit. c. cum simus. de regu. ꝛ idem est de quacunq̃ religione in qua ingressus bona sibi retinere non potest etiam in communi. Primam opinionem laud. sum. ange. tenet tanq̃ magis plam lz̃ de rigore iuris minus veram: quia per titulum lucratiuum et donationem pater in preiudicium filij alienare non potest. C. de inof. do. per totum. et de dona. ꝛ quod ibi no. c. ff. fiscus autez̃ hoc capit ex titulo lucratiuo. ideoq̃ non potest in preiudicium filij. Ad zen. dicit verum dicere quando ex quasi contractu damnificauit principem in bonis. alꝫ non quia non est eis alienũ: nec proprie pater tenetur ex quasi contractu sed simpliciter ex delicto. Ad Jo. de lig. dicit patere: quia alienatio facta titulo lucratiuo in fraudem filij non valz̃. Ad bartol. nihil dicit nec illum adducit. Summa autem ro. tenet opinionem secundam: ꝛ ita tenendum est: quia summa angel. male probat ꝛ male soluit. Pater primum quia q̃ dicitur patrem alienare non posse titulo lucratiuo

cratiuo in preiudicium filij. verum est sponte sua. quod non est hic vbi cogitur: ꝛ preterea hic ipse non alienat sed ius. Pater etiã secundum quo ad zen. quia princeps damnum patitur in honore saltem. ꝛ est eo alienum non ex sublatione. sed ex legis cõdemnatione. Et quo ad io. de lig. qz valet talis alienatio quando est coacta. ꝛa lege.

6 ¶ Sexto q̃ritur cum dicitur in testamento q̃ si filij non fuerint executi voluntatem testatoris sint exheredati ꝛ priuati legitima debita iure nature. an incurrãt dictam penam non exequendo maxime ad pias causas: ꝛ dico quod glos. in.c. si heredes de testa. limitat auf. hoc amplius. C. de fideicom. dicens quod filius institutus non impleno voluntatem defuncti in relictis ad non pias causas. solum priuatur successione defuncti non autem debito iure nature. sed si relicta sunt ad pias causas. priuatur etiam debito iure nature. Et hz̃ glo. in ſi. nõ videatur istam opinionem firmare. eaz̃ tamen sequitur host. hz̃ fateatur quod si filius peniteret. ecclesia posset illi facere aliquaz̃ elemosynam: Panor. autez̃ dubitat de hoc quia iura loquuntur de relictis in testamẽto: hec aũt portio filio debetur extra omne testamentum. cum sit quasi debitum nature: vnde iura solum voluerunt excludere a commodo habito p defunctum: qz ex quo noluit onus nõ dz̃ hñe honorem seu emolumẽtum: que ratio cessat in debito iure nature quod debetur sine aliquo onere. vt. l. qñ in prioribus. C. de inoff. test. Item negare nõ possumus quin res sit dubia: ꝛ in dubijs sequi debemus partem benigniorem: vt in reg. odia. de re. iur. lib. vj. Vide etiam ℌ. ix. casu. ſiij.

7 ¶ Septimo queritur vtrum filius institutus heres possit repudiare paternam hereditatem retenta sibi legitima: ꝛ dicendum est q̃ non: quia cum etiam in legitima fuerit institutus non potest pro parte acceptare ꝛ pro parte repudiare secundum bar. in.l. gerit. ff. de acquiren. here. ꝛ bal. in.l. vnica. C. quãdo non pe. par. Et eadem ratione idem dicendum est parte decedente ab intestato: qz non potest agnoscere hereditatem paternã p parte ꝛ pro parte abstinere.

8 ¶ Octauo queritur quid si filius institutus sit in mĩnori parte: ꝛ dico q̃ nihilom in nõaget vsq̃ ad supplemẽtum. d.l. omnimodo: quia hec legitima datur in bonorum subsidium de iure nature.

Casus 9 ¶ Nono queritur in quibus casibus cesset falcidia: ꝛ dico q̃ in multis. Ꝑ primo in his que sic elegantur q̃ alienari non possunt vt pueniant ad successores eius cui relicta sunt. C. ad. l. fal. aut. sed in ea re. Ꝑ Secundo i his que ad pias causas relinquuntur. vtin aut. 2
similiter. C. ad. l. fal. ꝛ bal. in.l. a iure. ℌ. ritto ff. de condi ꝛ demonstra. Si tñ ecclesia vel pius locus institueretur heres: tunc detraheretur falcidia de legatis facto alteri ecclesie vel pio loco: qz currit priuilegiuz̃ cum priuilegio: ꝛ sic concurrentibus priuilegijs duplo. C. qui po. in pig. hab. ꝛ no. panor. in. c. tur alb. in.l. ſi quis ad declinandã. C. de epi. ꝛ cle. Et quod dictum est falcidiam non deberi de legatis ad pias causas. bal. in dicta quantur: puta cum mihi fundus cum pacto
ro litis. C. ad. l. fal. l. in testõ: sed hodie cessit ẽm p auf. de her. ꝛ fal. ℌ. ſi. ideoq̃ nõ cessat. 3
Ꝑ Quarto i male ablatis certis vel incertis legatis. ꝛ similiter in aliis alienis. l. iponẽ- 4
da. C. ad. l. falci. ꝛ ita tenet sum. ang. lz̃ melius sum. ro. cum Bar. in.l. j. C. de sacrosan. ecc. distinguit. quia si sint incerta cessat falcidia qz̃ sunt ad pias causas. l. ꝓ anima ſtilius cuius erãt: si vero sint certa relicta hic quibus debẽtur nõ sunt ad pias causas. qz proxima causa relinquẽdi est debitum ꝛ nõ causa pia que est solum quãdo nulla necessitas subest. sed sola religio ꝛ liberalitas in deum vnde in hic videt ꝓcludere q̃ falcidia. possit detrahi si probari nequeunt: si ꝓbatis cui relinquunt, ꝓbaret sibi debita eẽ aliis de ẽ ex testamẽto. detrahi nõ posset sed cessaret ff. de auro ꝛ argen. l. qui vroti. Hec ex Bar. quem sequit sum. ro. idistincte: sed melius dz̃ q̃ Bar. loquit in foro causaꝝ: in foro aũt aie etiã si. ꝓbari nequeunt mõ heres sciat vel probabiliter credat esse aliena nõ potest falcidiaz̃ subtrahere qz esset subripere aliena. Et si pater. p male ablatio tñ ligaret q̃ legitima iure nature debita mĩnuaf. dicit Astẽ. li. ſij. ti. xxv post monal. q̃ si talia male ablata probari nõ pñt heres soluere non tenet vt debitũ. l. vt res alienũ. sed vt leuarum: vñ si legitimã iure nature debitam minuit soluere nõ tenet itellige i foro causa rum. etiam in foro conscientie nisi sciat vel probabiliter credat ita: secus in illo cui falcidia competit: quia cum talia legata sint ad pias causas cessat hodie vt dictum est: ideoq̃ illam non detrahet. Ꝑ Consilium autem non potest vt velit ea, restituere male

Universidad de Deusto
Biblioteca

ablata que quasi totam hereditatez exhauriat.vel ad hoc se obligare legitima nō detracta. vt restituat ipse dum viuit vel faciat codicillum in quo ordinet omnia bona sua distribui pauperibus pro male ablatis in certis asserens q plura sunt male ablata q̄ sua bona:similiter que probari nequeunt relinquat his quibus debentur.

5 ¶ Quinto si testator certus de quātitate sui patrimonij prohibeat expresse deduci falcidiam:in auc.sed cum testator.C ad.l.falcidiam.

6 ¶ Sexto si heres nō fecerit inuentarium sm modum:tempus statutum a iure.vt in

7 d.auc.sed cum testator. ¶ Septimo si heres infra legitimum tempus volūtati non paruerit testatoris:de testa. Raynaldus:ad fi.vbi dicit glo.tempus legitimum esse tēpus anni a iussu iudicis computādum infra quod si non paruerit.dicit etiam quod perdat omnia excepto eo quod sibi debetur

8 ex fideicommisso. ¶ Octauo de legato dotis vt.l.ij §.idem quesiuit.ff.de dot.pteleg.

9 ¶ Nono in libertate legata.l.papinianus.

10 ff.de inoff.testa. ¶ Decimo quando legatur

11 instrumentum rei alterius. ¶ Undecimo in casu legis beneficio.quando scilicet occultault vel negault res hereditatis.ff.ad.l. falci.Vide etiam infra.§.xij.casu.vj.

10.q. ¶ Decimo queritur vtrum factis multis legatis tam ad pias causas q̄m non pias.excedentibus facultatez hereditatis debeat fieri detractio de tricēsimo an solum de his q̄ non ad pias:r dicit albe.in.l.si quis ad declinandam.C.de epi.r cle.q̄ fit communiter de tricēsimo:non obstāte q̄ cesset falcidia in his q̄ ad pias:quia nō est falcidia sz declaratio legati inanter facti ab initio.ff. ad treb.l.ij.§.si is qui quadraginta.

11 ¶ Undecimo queritur cū in legatis ad pias causas cesset falcidia.vtrum hoc pertineat ad onus heredis an aliorum legatariorum r dicit bar.in aut.sed r in ea.C.ad.l.falci.q̄ onerantur heredes r legatarij:qz ista legata debent ante omnia detrahi vt ex alienis

ff.ad.l.falci.l.cris allent.r sic ex hoc heres minorem quartam r atq; legatarū minū habebunt de legato.j.

¶ Duodecimo queritur in quibus casib⁹ cesset trebellianica:r dico q̄ in multis. ¶ Primo in legatis ad pias causas.vt dictum est supra legatum:iij §.vt. ¶ Secundo si testator prohibuit.vt in aut.de here.r fal.§.sive testator expressi. ¶ Nam si potest tollere falcidiā multo magis trebellianicam que minus est priuilegiata.vt.ff.ad.l.fal.l.in quartaz. Et licet contrarium teneat glo.in.l.in aute.sed cum testator.C.ad.l.fal.tamen barto.in.l. marcellus.ff.ad trebellia.concludit quod potest.dicens idem tenere Odof.Jacob.de are.r cy.r est opinio communis r verior.vt in dicto.§.si vero. ¶ Tertio quando substitutio euanescit.vtputa quia restituere rogatus decederet sine liberis:vel non maritaretur r huiusmodi ingreditur religionem.vt in aut.nisi rogati.C.ad trebel. ¶ Quarto qñ solo iudicis officio compulsus adūt heredi tatem quia totum restituet.insti.de fideicō miss.here.§.imprimis. ¶ Quinto in fideicommisso vniuersali relicto ad pias causas.qō vniuersale dicitur quando tota hereditas venit restituēda sicut dicitur particulare qñ restituenda veniunt solum quedam particularia bona. hoc enim tenet bar.in aut. sed r in ea.C.ad.l.falci.contra glo.in.c. primo. de testamē.libro sexto.non ob.rationes in cōtrarium.s.qz si in fideicommisso vniuersali non detrahatur.frustra erit heres Dicit enim.l.marcellus.ff.ad trebel.hoc esse contra ter.in corpore vnde sumitur aut.simliter.C. ad legem fal.vbi loquitur quando tota substantia est exhausta. Nec est in vacuum heres.quia ter.in aut.de here.r falci.§.si vero expressum.dicit quod habet meritū quo ad deum.qz exercuit actum pietatis. ¶ Sexto amittitur tam ipsa q̄m falcidia sm Bal.in.l. scimus.§.licentia.C.de iure delī.p negatiō fideicommissi in qualitate vel quātitate facta. si ille cui fideicommissum est factum. p hauerit qualitatem vel quātitatem fideicommissi:nec aliquam ex ipsis poterit detrahere. ¶ Septimo sm aliquos p non pfectionem inuētarij.sed verius est sm Bar.in d.aut.sed cū testator.q̄ non:qz non dz indici correctio legis nisi in casu legis corrigentis.vt.l.scipimus.C.de adop.r idem tz Jac. de bel.r cy.

¶ Decimoterzio queritur vtrū ḡs possit deducere duas legitimas portiōes.s.debitam iure nature r trebellianicā:r dico de hoc o sm fuisse opiones.vt p3 in l.§.q̄s.C.ad.l.fal.hodie vero distinguendum est cum Bar.in.l. papinianus.§.meminisse.ff.de inoffi.testa. r Bal.in.l.filium q̄ habēte.C.fami. her. r canonistis in.c.raynutius. r in.c.raynaldus de testa. Naz si substitutio aut rogatio sit facta pure aut ad certum diem intellige de presenti quod perinde est ac si sit pure facta. tunc detrahere non poterit nisi vnam quam voluerit:sed si sit facta sub conditione:puta si decedat sine liberis.vel ad incertum diem. tunc poterit deducere ambas: et sic concordat iura canonicum et ciuile. et

hec est opinio communis sm Panor.in.d.c. raynutius vbi etiā approbat sicut r in.d.c. raynaldus.13 ptrarium videat de iure ciuili.vt in aut.de restit.§.quādoquidem.Unde dicit Bar.q̄ vbi ḡs esset rogatus de restituendo incōtinenti vel pure nō obseruaret illa decretalis de dupli portione deducēdam sepe consuluit.Quod quidē sepe accidit quādo dispositio nō valet iure testamēti:r est apposita clausula q̄ valeat saltē iure codicillorum.de qua vide infra testamētum.§.xj. Tunc em si testamētum non valeat aliqua rōne.vt qz in eo nō sunt testes debiti vel alia eā testator videt voluisse q̄ hereditas restituat venientibus ab intestato statim.vt notat in aut.ex causa.C.de lib.pte.r sic non detrahet nisi vna quarta. Hec ex illo. Rō aūt diuersitatis sm doc.vt refert Asten.lib.tij.titxxv.r Panor.in.d.c.raynutius est.qz i restitutione facienda pure r de p̄senti occurrunt eodem tpe due deductiones q̄ regula iuris ei utilis non patit:vt in.l.in rōe.§.quod vulgo. ff.ad.l.fal.r in.l.iubemus.C.ad treb.r in.d. l.filium qui habētē. Vbi vero nō est facienda pure vel ad certam diē de p̄senti sed ad incertam.posset incōtinenti deduci quarta debita iure nature.qz eam sine omni grauamine dz habere:in processu vero tpis deducet trebellianicaz.in qua cum fructus percepti compute nō minus diminuit substātia hereditatis q̄m si fieret restitutio incontinēti vbi substantia eius minueretur.Et per hoc videt q̄ si dies illa incerta vel cōditio emergeret ante perceptionem fructuum detraheret altera portio tantum.

14 ¶ Decimoquarto queritur vtrū institutus in re certa habeat p omnia loco legatarij:vbi est Panor.post glo.in.d.c.raynutius quod habet loco legatarij quo ad quedam.r quo ad quedam loco heredis:de quo dicēdum. vt in.l.quotieno.C.de here.instit.Et iter ceteros effectus operat hoc vnum notabiles in instituto in re certa:qz coheredē non potente vel nolente adire hereditatē iste habebit illam in totum:quia non potest restatore decedere pro pte testatus.r pro pte intestatus l.§.si ex fundo.ff.de here.instit.quam vtilitatez iste non assequeret si esset purus legatarius:quinimo p̄deret legatum ex quo nō aditur hereditas ex testamēto.C.si omissa cau.testamen.quasi per totum:nisi esset ad piam causam:quia talia debentur eriaz nō adita hereditate.vt voluit Bar.in.l.j.C.de sacrosan.ec. De quo vide supra legatuz.iij. §.vij.ix.r.x.

15 ¶ Decioquinto queritur qd si ecclesia vel hospitale instituit hered.r adeat absq; bñficio inuentarij.an teneat insolidum:r Barto.in d.aut.sed cum testator.r dicit p verbum cogit abitio:sed in.l.j.C.de sacrosan.eccle.tenet q̄ non:qz iura ciuilia nō possunt obligare ecclesiam:r pia locaultra vires hereditatis.cum talis obligatio non sit de iure naturali:r in legatis ad pias causas cessat omnis solēnitas iuris ciuilis. Si tamē aliquis sacerdos instituat heres rōne p̄sanguinitatis vel amicitie non intuitu diuine religionis:tunc putat teneri insolidū:vt in aut.de anima sua.

¶ Decimosexto queritur an filio sufficiat habere legitimā quocūq; ti.relicti:r dicit bar. in aut.nouissima.C.de inof.testa. q̄ hodie habere dz iure institōnis.vt in aut.vt cum de ap.cogno.§.aliud.Rō qz est titulus magis honorabilis:itē qz hz ius accrescēdi in hereditate:vt no.in.l.quotiēs.C.de her.instit.Et hz eā habere cū usufructu.tu.vt i aut.de trien. r semi.§.phibem⁹.Et sic.l.vxori mee.ō usufru.leg.est correcta in filijs. Dicit et glos.in d.§.aliud q̄ in minimo facta institutio excludit querelā:vt in.d.aut.vt cum de appe. cogno.§.ceterum si q̄s ager tñ ad supplemētum.vt.C. de inof.testa.l.oimodo. Nec sufficeret si filio relinquerē fideicōmissum vniuersale.vt vult Bar.in.l.ita tñ.§.q rogatus si.ad treb.r in.l.scimus.§.cum aūt.C.de inof.testa.vbi glo.reprobat:qz tex.in corpore vñ sumit aut.nouissima allegata. expressam mētionē facit q̄ nō valet iure fideicommissū:qō ex videt expressum in.d.§.q rogat⁹. Glosa tñ singularis in.d.aut.nouissima:de qua ibi Alex.de imo.facit magnū scrupulum dicit:qz si testamētum fiat solēne dz institui:si vero minus solēne puta inter liberos sufficiet quocūq; relicti titulo dūmodo aliquid relinquatur:qz defectus alicuius solēnitatis iuris positiui illud non vitiat:vt in.§.ex imperfecto.l.hac consultissima C.de test.r aget vsq; ad supplemētum. Secus si preteriti fuerint aliquot ex ḡlis filijs:qz testamentum esset nullum.l.filio preterito.ff.de inoff.testa. Item limita quod debet habere iure institutiōis.nisi institutio omitteretur in fauorem filij.vt in casu.l.multi de lib.r posthu.vt notabiliter videtur p̄cludere bar. li si statutum hoc non sic oleret:secundum Baldum in.l.fina.C.de bonis que liberis. Et no.quod mater non dz habere legitimā filij nisi qñ filius facit testamentuz vel moritur ab intestato:secus si p̄ facit testamentum

filio impuberi vt in.c.ſi pater de teſta.li.vi.

17 ¶ Decimotertio querit vtr hodie parentes debeāt habere legitimā ture inſtōnis: & dicit Bar.in.d.auf.nouiſſima q̄ glo.ſi.l.j.§.j.ff.ſi a pa.q̄.fue.ma.tangit iſtam qōez in patrono: & ꝓcludit.q̄ patronus pōt habere quocūq; relicti titu. Pater aūt & patron eq̄ parant ad omnia.exceptis q̄buſdā que notant in.d.l.j.inter que nō reperit iſta diuerſitas. Ergo ꝛc. Preterea quod nō mutat expreſſe remanet incorrectum: vt.l.precipim⁹. C.de appel.hec Bar.Bald.autem in.l.j.C. de bo.poſ.contra tab.li.tenet ꝓtrarium: vbi dicit quod filius dz relinquere parentibus ture inſtitutionis: & fundat ſe p ter.expreſſum in.d.l.omnimodo circa principium: et idem Jaco.de bel.Et hec opinio eſt tenenda vbi filius teſtans nullos filios relinquit quoniam vbi filij ſupereſſent.nulla legitima videt debita patri:imo in nihilum ſuccedit vt eſt glo.valde notabilis.inſtl.quib. mod. ius pa.po.ſol.§.noſtra aut.in⁹ bo paterno. Et non mirū: q̄ in ſucceſſione prima cā eſt liberoꝝ. vt in auf.de here.ab inteſta.circa principium. Glo.tñ in.l.pē filiū.ff.de inoffi. teſta.tz debere inſtitui pēm et eſtātibus liberis: ſed primū eſt verius.

18 ¶ Decimooctauo querit vtr in aſcēdētibus ſit aucta porcio legitima ſicut eſt aucta in filijs.vſq; ad triēm & ſemiſſem: & dicit Barto.in dicta auf.nouiſſima.de mente glo.ſ. et docto.quod ſic.vt in auf.de trien.et ſemiſ. §.primo.

Ex no ꝑm gl.i.§.q̄ ſi i adulterio rerij.q.j.eſt.q̄ dānatā adulterā ducit: vel q̄ eā ſibi recōciliat.C. de adul.l.caſtitati: vel q̄ ſcienter adulterā tz: vt in.d.§.q̄ ſi. vel q̄ recipit pecuniaz.p adulterio.ff. de adul.l.ij.§.lenocinij: ſz limita p̄dicta i tribus primis caſib⁹ vera niſi eſſent emēdata. Itē lenocinīū cōmittit q̄ hz mālcipia q̄ſtinaria: quia hoc non eſt minus quam ꝓprio cor pore facere queſtum.l.palā.§.lenocinīū. ff. de ritu nup.

¶ De lepra & leproſo.

Epra iter morbos contagioſos cōputat: vnde hz iura leproſi ab hoium habitatione ſepant: de ꝑiu.lepro.c.j.

1.q. ¶ Prio ꝛo querit vtr lepra ſupueniēs ſoluat ſpōſalia. ſ. de futuro ad iſtātiā ſanj: vbi eo q̄ ſic.extra eo.l.ſaez: & ideꝛ eſt de qualibet alia enormitate ſupueniēte: q̄ in obligatōe q̄ſtali de contrahēdo matrimonio ſubintelligitur niſi quicq; turpe ſupueniat: vt in.c. quēadmodum.de iureiu. 2

¶ Scōo querit vtr lepra ſupueniēs ſoluat matrimoniū vel impediat ꝓtrahēdū: & dico q̄ nō ſoluit matrimoniū.extra eo.c.j.& c.ſaez in quo hz dicit ꝓſummatū. tñ ꝑm ho.& Dānot. hz intelligi.l.ꝓtractum. Sīr nec impedit q̄ pōt ꝓtrahere leproſus.ſi inueniat volētem.extra eo.c.ij.

¶ Tertio querit vtr abſoluat ꝓiugē ſanuz ab obligatōe reddēdi debitū ꝓiugali vel ſeruitū aut cohabitatōis. Et dico quo ad debitum ꝓiugale q̄ non ꝑm gl.in.d.c.j. niſi eo mō quo dictum eſt ſupra debitū.§.j.ſ.ꝑpter periculum infectōis.ꝑhabile.nō obſtāte q̄ j c.ij.eo.ti.in hoc caſu nulla exceptio inueniat qz intelligit.ꝑpria.ſec⁹ de cōi & generali que in multis caſibus inuenit.ſ.rōne dicti periculi: vel ēt rōne i poſſibilitatis ſicut forte ex horroꝛe reddere nō pōt ſicut nec mouerī qui eſt ob hoc exēctāreꝛ habereꝛ.p excēlento apud eccliaz nō tñ quo ad deū ꝑm panor mi.ar.c.ſaez.de reſti.ſpo.& j.c.inq̄ſitōi.ō ſentē.exc. Sīr nō abſoluit a debito cohabitādi eodem lecto vel i eadē domo: qz ſi ita fieret ex coitu ſi cut ex frequēti cohabitatōe: & idē glo.i.d.c. j. Filū quoq; leproſorum debēt manere cuz ſano ne inficiant ꝑm oēs. 3

¶ Quarto querit vtr lepꝛoſi teneant ad decimas: & dicit glo.i.c.ij.de ecc.edi.q̄ ſic niſi de oꝛtis & nutrimētis aialium ſuoꝝ. que ſole ibi excipiunt: ſed intellige q̄n cōiter vluſt vt ibi: alias de oibus ſimpl'r dare tenēnturꝛ alij xp̄iani. 4

¶ Quinto querit vtr leproſi habere poſſint eccliaz & p̄ſbyteꝝ q̄ celebꝛet eis: & dico q̄ ſic ſi tot ſūt ſimul cōtervluētes q̄ eā cū cimiterio poſſint ꝓſtituere mō veterib⁹ eccleſijs de iure ꝓchiali nō fiat iniuria.d.c.ij. 5

¶ Sexto querit vtr ſacerdos factus leproſus poſſit i eccleſia ꝓchiali platēo officio fungi: & dico q̄ ſi ſine ſcādalo & abominatōe populi nō pōt illud exercere dz ab offō remoueri: ita tñ q̄ ꝑm facultates eccle adminiſtrenē illi neceſſaria quouſq; conualeſcerit: vt in.c. tua nos.de cle.egro. Rectorib⁹ ꝛo eccleſiaꝝ q̄ ſine ſcādalo coꝝ q̄ ſunt ſani altari ſeruire nō pñt.dādus ē coadiutoꝛ q̄ curā hēat animaꝝ cui adiutoꝛi ād ſubſtētationē ꝓgrua porcio de facultate eccle eiuſdē aſſigneē. vt i.c. de rectorib⁹.ō cle.egro. Ex quo ēt ꝑz q̄ nō pñt debet celebꝛare q̄n hoc ſine ſcādalo pōt. vt in ſecreto & hmōi.ar.d.c.de rectorib⁹. Vide de hoc ſupra coꝛpoꝛe vitiatus.§.vij. 6

¶ De lege ꝛomnibus partibus eius.

Ex dicta eſt ſm.b.tho.xij. q.xc.a ligando qz obligat. q̄ oi legi eſt cōe: vel a legēdo. qz ſcripta eſt. q̄ oi nō ꝙuenit ſi ei ꝓprio q̄ apud nos legis nomen habuit.i humane ꝓtituti⁹.l. deinde 5 6 ēt diuine. Sūt ꝛo quattuoꝛ ḡnalia noia ex eo q̄ ligeꝛ vel legaꝛ. ius redactū maxime in ſcriptis. eo q̄ p hoc iuſtū cognoſcaꝛ & reddatur ſtatutū. eo q̄ firmeꝛ deliberatōe. quaſi ſd ſtatu. i. in gradu imobili ſtiſi vel poſitum ꝛoſtitutio. q̄ſi ſimul ſtatuti.io eo q̄ ad eā de liberandā multi. i. populus ꝙuenirēr. Nec tñ ſignificaꝛ ꝓſtitutio ſolum id q̄ populus ſtatuit. hz ampliaꝛ ad oē ſtatutū & legē. Eſt igit lex. ꝑm eūdē ibi. ordinatio. ſ. actua ratiōis. ſ. practice. ad bonū cōe. ſ. terre ciuitatis. ꝓincie regni. aut mūdi ab eo q̄ curā hz cōitatis de iure nō de facto. ꝓmulgata. Ex qua diffinitione ſic intellecta ſequit ꝓprio q̄ lex ſit aliq̄ rōnis. ſ. ꝓpoſitōe⁹ vniuerſales rōnis practice actu vel habitu ꝓsiderate. vt ꝛz. xij.q.xc.ar.j. ſine dicrame practice rōnis vt ibi.q.xcj.ar.j. Et ſcōo q̄ volūtas principis nō hz vim legis ſz iniquitatis nullā vt regulaꝛ aliqua rōne: vt ēt ꝛz ibi ar.j.ad tertiū. Et tertio q̄ nullū p̄ceptū hz vim legis niſi ꝑm ordinē ad bonū. ſ. cōe ad q̄ oīs lex vt ad finē ordinaꝛ. vt ibi ar.ij. Et quarto q̄ nullū p̄ceptum vel ordinatio iniuſte p̄ſidentis eſt lex nec obligat in aliquo foro.

1.q. ¶ Primo ꝛo q̄ritur quot & que ſint propinque ptes ſeu ſpēs legis in cōi: & dico q̄ quātuz ex.s.tho.xij.q.xcj. & thomiſtis colligitur ſunt ſeptē. Quaꝛ prima eſt lex eterna que Lex eterna. eſt ordinatio rōnis dei ab bonū cōe totiꝰ mūdi ſeu ſub aliq̄s verbis eſt ꝓceptus gubernationis reꝝ in deo. xij.q.xcj.ar.j. quā legē ſeu ꝓceptum deus dedit celis: & ꝑ hāc aliqs iurta illud ps. ꝓceptū poſuit & nō ꝓteribunt. Lex naturalis. Secunda eſt lex naturalis & eſt participatio q̄dam legis eterne & impreſſio diuini luminis in creatura rōnali qua ſic inclinatur ad debitum actuz & finē xij.q.xcj.ar.j. ſiue ſub aliq̄s verbis eſt ordinatio rōnis in hoie impreſſa a deo in ordine ad finē debitum. Moſaica. Tertia ē lex moſaica. Quarta eſt lex euangelica. Oīno Euangel. he quattuoꝛ ſunt leges diuine. Quinta ꝛō eſt Conſue. ſuetudo q̄ eſt q̄dā lex humana inq̄ſtū hz vim Canonica legis ex principijs ſeu voluntate q̄dā ſit deſignata. Sexta eſt lex canonica q̄ applicando

diffinitione legis in cōi ſupra poſitā ex mēte ſancti tho. ſi non ſit vtis ordinatio rationis ad bonū cōe eccleſiaſticū ab eo q̄ hz auctoritatem ꝓmulgata: ſi vero ſit vtis eſt ordinatio rōnis ad bonū cōe eccleſiaſticū totius orbis a ſummo pontifice ꝓmulgata. Si vero ſit particularis eſt ordinatio rōnis ad puncte vel loci cōe bonū eccleſiaſticū a metropolitano vel dioceſano aut eccleſiaſtico collegio hñte auctoritatem ꝓmulgata: & tunc ꝓprie ꝛz lex municipalis q̄libet ꝙpꝛioꝝ ſibi nomē ſtatuti. Septima eſt lex ciuilis ſi ue politica q̄ ſi diffiniatur cōiter ad iuſtam Ciuilis. & intuitū vniuerſalē & municipalem ſic lex ē conſtitutio ppli qua maiores natu ſimul cū plebibus aliquid ſanxerunt. d.q.lex. Sed ſi diſtinguamus ad mēte⁹. s.tho. ſi ſit vtis & iuſta eſt ordinatio rōnis ad bonū cōe ciuile totius orbis a tota multitudine vel gerente vices eius. ꝓmulgata. Si vero ſit particularis eſt ordinatio rōnis ad bonū cōmune. puncte vel loci a tota multitudine aut gerente vices eius ꝓmulgata. Et eſt etiam quedā lex ſpālis ꝙformis generali. i. reſcriptum: & que dā priuata. quaſi generali aduerſa. i. priuatem ſint ſeptē genera legum vniuerſalium de eterna nō inclēdimus cuz ſpectet ad theologos niſi quatenus ītra in ritu. volūtas. §. vnico dicetur de ꝙformitate volūtatum. ſi ſr nec de moſayca: qz hodie nonꝙiget niſi quatenus ꝓtinet naturalē: ſi ſr nec de euāgelica: niſi quatenus ꝓtinet p̄cepta de qb⁹ ītra p̄ceptum p totum: & ꝙſilia de qbus ītra religio: nec de ꝙſuetudinaria: qz ſ hac dictū ē ſupra ꝙſuetudo: ſed ſolū de naturali ex pte: & de canonica inquātum hz aliq̄d cōe cū ciuili: de ciuili principaliter & de vtraq; principaliter inquantum eſt vniuerſalis inquantum pero eſt particularis vel municipalis ſecundario. inquātum in ea ſaluantur que de lege in cōi dicuntur.

¶ Scōo queritur que ſint ptes hui⁹ triū legū naturalis canonice & ciuilis & quō allegētur. Et dico q̄tū ad naturalē q̄ cū parmeraꝛ ſint nobis innumerabilia i ḡne tamē ſunt tria. ſ. principia. ꝓcones. & ꝓcepta de terminationes. de qb⁹ ſupra ꝙſuetudo. §. ix. q̄ tñ tria diſpoſa ſunt p totū ius canonicū ac ciuile vñ ꝓticulariter non allegātur. Quan Diuiſio iuris cāo nici. to ad ius canonicū dico q̄ ptes eius dupliciter ſumūtur. Prio q̄tū ad ꝓditores vel modū ꝓcedi tales leges: & ſic diſtinguuntur ſecundū noia ſignificātia hmōi legis ꝑcepta que ſunt canō. decretū. decretalis. Canon aūt gre

Universidad de Deusto
Biblioteca

ce latine ꝺr regula.liij.dt.canon:qſio in me
dicina ſunt canones.regulantes in medicã
do ⁊ ſcriptura ꝺr canonica:quia regulat in
credẽdo⁊ agendo:⁊oẽ qꝫ habeꝫ in corpore
iuris canonici ẽt ſi nõ ſit ꝓſtitutio eccleſiaſtl
ca ſed dictum alicuius doctoris:ꝫ ſtricte ⁊
in propoſito ꝺr canon ꝓſtitutio eccleſiaſtica
facta in ꝓcilio vel ꝓuincíali.⁊ ſic capiꝫ.
de ꝓſti.canonũ. Decretũ ꝯo ſm ſpe:ꝺr qſiꝫ
ſnia diffinitiua.ff.de re.iudi.l.decretum vel
interlocutoria.ff.de aſſeſ.l.ſi.ſu ſi.qſiꝫ eſt cõ
ſensus eligẽtiũ in ſcriptis redactus.ij.q.ſ.
legũ:de elec.innotuit:qſiꝫ illud qꝺ capitu
lũ vel ordo vel vnluerſitas vel malo:p ſe or
dinault.ff.qꝺ cuius.vni.l.plane.⁊ quaſi p
totũ:qſiꝫ auctoritas iudicis in alienatõl
bus rer. ꝺcipue minor. interpoſitavr.C.de
ꝺdi.ml.l.interpoſitaꝫ p totũ:qſiꝫ auctoꝛi
tas ꝓncipis in reſcriptis bñficialibus inter
poſita:qſiꝫ vt in ꝓpoſito.ꝺr id qꝺ papa ſta
tuit de ꝓſtitio cardinalũ nullo facta ꝓſulta
tione:qꝺ ⁊ in ſcriptis redigiſſ:vt de reſcrip.
pñti.xx.dt.decreta.⁊.c.ſequẽti. Decretalis
vero epiſtola eſt in q̃ papa ad ꝓſultationem
alicuius rñdet:de reſcrip.c.ſ.ſiue ſolus ſi
ue de fratrum ꝓſili.vt de elec.bone memo
rie. Inueniuntur alia noia ſignificãtia iu
rio canonici ꝓcepa:ſꝫ ſemp ſignificãt aliqꝺ
ꝓdictoꝝ ex alia ratione.vt dogma qꝺ ꝓſtitit
in doctrina fidei:mãdatũ in doctrina moꝝ
interdictũ in quo nulla pena addicit:ſan
ctiovbi addicit pena:tñ vnũ.p alio frequẽ
ter ponit.xxv.q.ij.ſi ꝯs. ℙ Secũdo ſumunt
ptes iuris canonici ſm libꝝos in ꝙbus pri
neꝫ:q̃ ſunt q̃tuoꝝ.ſ.decretũ decretalis.ſex
tus ſic dictus qꝝ poſt q̃nq̃ libꝝos decreta
liũ ſit editus a clemẽtine ſic dictus qꝝ ꝓſtitu
tiones contineat clementis quinti. Alie aũt
conſtitutiones papales q̃ emanarunt poſt
compilationem decretalium non habẽtvſm
niſi de eis mentio fiat in.vj.vel niſi ſint edite
poſt ſertũ vt probatur in prologo dicti ſexti
Decretum diuiditur in tres partes. primo
ſ.in diſtinctiones centum vel centum ⁊ vnã
ſm eoꝝ qui vltimam ꝓdiſtinguũt. Allegatur
aũt ſic.xxv.di.acutius ita qꝝ li acutius eſt
principium capli.Et ſecundo in cauſas.xxx
vi.diſtinctas p gones diſtinctas p capitula
excepta tertia qõne.xxxiij.cauſe q̃ diſtingui
tur per ſeptem diſtinctiones ⁊ vocatur tra
ctatus de penitentia ⁊ allegatur ſic.xxv.q.ſ.
decime.queſtio tñ de penitentia allegaꝫ ſic.
de peni.di.iij.ſepties. Et ſcõo in tractatu.de
conſecratione diſtinctũ p q̃nq̃ diſtinctiones
⁊ ſic allegatur de conſe.di.j.vafa. Liber ſo
decretaliũ in q̃nq̃ libꝝos diuiditur diuiſos p rubricas ⁊ capa:et ſic allegaꝫ.extra
de iude.⁊ ſi iudeos.immo melius omittitur
li extra.i.extra decretum ſm panoꝝ.in ꝓhe
mio decretaliũ:qꝝ allegatio ſꝫto breuioꝝ
tanto melioꝝ mõ intelligaꝫ. Sextus vero ⁊
clementine eodẽ mõ p eaſdẽ rubricas diſti
guũt ſicut ⁊ decretales:⁊ eodẽ mõ allegant
excepto qꝺ additur.li.vj.vel in cle.ſic.De ſẽ
tẽ.li iudex.li.vj.de ver.ſig.ſepe.in clemẽ.
Quantũ ꝯo ad ius ciuile dico qꝝ partes eiꝰ
multis modis ſumũtur de ꝙbus ꝓſequitur
s.tho.xij.q.xcv.ar.iiij.⁊ ibi vide ſi vis:ſꝫ ꝓ
tum ptinet ad ꝓhem ꝓſideratiõẽ dupl'r ſu
mũꝫ. Et ꝓmo ꝓtũ ad modũ deſcẽdẽdi a iure
nãturali:ſic diuidit in ius naturale.ſ.gẽtiũ
qꝺ ſ.a nã ẽt ſine lege hꝫ auctoritatẽ⁊ ius le
gale.ſ.lege poſitũ vt ꝑz.v.eth.⁊ ius gẽtiũ de
riuaꝫ a naturali vt ꝓſuetudovñ ⁊ ipm ẽ aliq̃
mõ naturale.ius ꝯo legale deriuaꝫ vt ꝓcu
laris determinatio:de quo vide ℍ.ſeq.ꝓcu
la.iij. Pro quo ſciẽdum eſt qꝝ ius ſiue iuſtuꝫ
naturale ꝺr qꝺ ex ſui natura ẽ alteri adeq̃
tũ:qꝺ dupl'r ꝓtingit.ſ.ſm ſuã abſolutã rõnẽ
ſicut femina adequaꝫ maſculo vt inde fiat
generatio:⁊ ꝙ aliquid inde ꝓſio:ſicut ager
adequatur iſti vel illi vt ſit ſuus.ꝓprius non
ſm ſuam rõnem abſolute.ſed ſm oportunis
tatem colẽdi:⁊ ſimil'r hic homo illi vt ſit ei⁹
ſeruus.non ſm ſuã rõnem abſolute ſed in
quãtum vtile eſt huic regi ab illo ⁊ illi inua
ri per iſtum. ℕ aturale aũt ꝓio modo cõue
nit oibus animalibus ſicut ⁊ apprehendere
aliquid abſolute:ſed naturale ſecũdo mo
do eſt hois ꝓpꝛium.qꝝ ꝓpꝛiũ eſt ratiõis
ꝓſideãre aliqꝺ cõparatiue ad illud qꝺ in
de ſequitur. Et hoc eſt ius gẽtium. Unde di
cit iurisconſultus Quod naturalis ratio in
ter hoies conſtituit ſꝛ apud oẽs gentes cu
ſtoditur vocaturq̃ ius gentium. ℙ Secũdo
diuiditur quantum ad libꝝos in ꝙbus ꝓtine
tur:et ſic diuiditur in tres partes principa
les quarum prima ãt digeſtum et ſic ſci biſ
ff.et continet.l.libꝝos diuiſos in triavolumi
na.ff.vetus et infortiatum.et ff.nouus quo
rum quodlibet diuiditur per libꝝos.et libꝝ
per rubricas.et rubrice per leges ſeu capi
tula.⁊ hec aliquando per paraphos. vnde
ff.vetus continet.xxiij.libꝝos et partes.xxiiij
ideſt duas rubricas:infortiatum vero cõti
net.xxiij.libꝝos ⁊ rubricã vnã.ff.aũt nouũ cõ
tinet libꝝos.xij.vñ totũ.ff.ꝓtinet.l.libꝝos.ſe
cũda ꝺr coder.⁊ ſcribitur ſic.C.vel ſic.C.eo.
et continet nouẽ libꝝos.diuiſos vt ſupra.ter
tia vero ꝺr volumen quod in ſe cõtinet quat
tuoꝝ volumina ſeu opera: primum dicitur
inſtituta:ſecundum tres libri codicis numq̃

rati cum nonẽ prioribus lꝫ ſint in alio volu
mine.tertium authenticum:quartuꝫ liber ſeu
vſus feudoꝝ. Quidam ramẽ ius ciuile di
uidũt in quattuoꝛ partes principales.ſcꝫ.ff.
C.auf.inſtit. ℙ Allegatur autem ius ciuile ſe
ptem modis. Primo ſic.ff.de eden.l.ſi ꝺs ex
argentario.ℍ.primo.ſ.digeſtis de edendo.
lege ſi quis ℍ.tali vel tali⁊ ſignificatur hoc
eſſe in aliquo.l.libꝝorum.ff.ſcõo ſic.C.de epi
ſcopa.audien.l.mime:ideſt codice de epiſco
pali audientia lege tali vel tali.tertio ſic.C.
de agrico.⁊ cenſi.l.conſcimus.libꝝo.xj.⁊ pa
tet totuꝫ excepto quod additur libꝝo.xj.ad
denotandum dictam legem non eſſe in no
uem primis libꝝo codicis ſed in tribus qui
ſunt in volumine.quorum primus eſt deci
mus.ſecundus vndecimus.tertius duodeci
mus.quarto ſic.C.de epiſco.⁊ cleri.auf.ſta
tuimus.ſ.codice de epiſcopis ⁊ clericis.au
thentica ſtatuimus:ꝓ quo aduerte qꝺ que
dam ſententie extracte de libꝝo authenticoꝝ
⁊ denotate in margine codicis.vel etiam in
aliq̃bus codicibus inſerte textui ſecundum
conuenientiam rubricaꝝ:que non ſunt que
rẽde in authentico.ſed in codice ſub rubrica
allegata.quinto ſic.Auf.de leno.ℍ.ſancim⁹
ideſt authentico de lenonibus ℍ.tali et alia
ponitur collatione tali:⁊ deſignatur allega
ta eſſe in libꝝo authenticoꝝ q̃ continet no
uem collationes:vnde ll authentica in gene
re femineo importat legem.in neutro vero
libũ authenticoꝝ.ſexto ſic. In libꝝo vel in
vſi.feu.de prohl.feu.alie.c.quonlaꝫ:ideſt in
libꝝo vel in vſibus feudoꝝ de prohibita
feudi alienatione.c.tali:⁊ patet totũ.ſeptio
ſic. Inſti.de re.diui.ℍ.ite ea:⁊ ꝑz totum ex di
ctis. Et ſic ꝑz qꝝ quãtũ ad allegatões diui
ditur in q̃nq̃ libꝝos.ſ.digeſtũ.codicẽ autẽti
cum.libũ ſeudoꝝ ⁊ inſtitutã:qꝝ codex trib⁹
modis allegatur.

3.q. ℂ Tertio queriſ que ſunt tradita p docto
res de lege naturali.que expedit noſtre in
tẽtioni eſſe ſcita: ⁊ dico quod ſunt multa.
ℙ primuꝫ. Scõm.s.tho.xij.q.xciij.ar.ſcõo
t.dic. lex naturalis nõ ẽ eſſentialr habitus rõnis
quo.ſ.ratio agit.qꝝ ipſa eſt quoddã actuꝫ ſi
ue ꝓſtitutum p rõnem:ſed eſt habitus.t.ali
quid habitualiter tãtum.inquãtum princi
pia eiꝰ aliquãdo habituo tñ cõſiderantur:
ideſt ipſa principia humanorum actuum con
tenta in habitu q̃ eſt ſindereſis:pura non in
ferre iniuriam reddere depoſitum. vim vi
repelliere ⁊ huiuſmodi que omnia habẽt ra
tionem vnius legis naturalis inquãtũ oſa
referunt ad vnũ ꝓncipiũ.ſ.bonũ eſt faciẽdũ
⁊ maliũ vitãdũ:qꝺ eſt primũ ꝓceptũ legis na
turalis.vt ibi ſubtilr ꝓbat:ſup quo iquit
ſundantur omnia alia precepta vt.ſ.omnia
alia facienda aut vitanda pertineãt ad ꝓ
cepta legis naturalis que ratio practica na
turaliter apprehendit eſſe bona. Hec ex illo.
ℙ Secũduꝫ. Sicut dicit.s.Tho.xij.q.xciij. 2
ar.v.aliqꝺ dupl'r poteſt intelligi eſſe de na
re nature:ꝓio qꝛ ad illud natura inclinat.
vt quod nemini faciẽda eſt iniuria.ſcõo qꝛ
natura ꝓrarium nõ induxit. ſicut dicere poſ
ſumus de lege nature eſſe quod homo ſit nu
dus:qꝛ natura illi veſtimẽta non dedit:⁊ ſic
eſt etiam de lege nature cõmunis oium poſ
ſeſſio qꝛ.ſ. diſtinctio poſſeſſionum propꝛie
tas ⁊ ſeruitus.nõ ſunt inducta a natura: ſed
ℙ Tertium. Sicut dicit.s.Tho.xij.q.xciij.ar. 3
ℍ.ix.in lege naturali tria ſunt.ſ.ꝓia ei⁹ ꝓri
cipia.vt declina a malo⁊ fac bonum: milli
nocẽdum.ſm rõnem vluẽdum ⁊ huiuſmo
di.⁊ quedam cõcluſiones principiorum cõ
munium que ſunt quaſi ſecũdaria ꝓcepta.
vt non occides.depoſitum reddes iniquum
punies.⁊ oia precepta decalogi.vt xij.qõ.c.
lares determinationes.vt quedam particu
hoc vel illo modo. ℙ Quartum. Ius natura 4
le tempore nõ variatur ſed permanet imu
tabile.vt dicit Grati.diſti.i.ℍ.primo. quod
ſecũs Tho.xij.q.xciij.ar.v.ſic exponit quia
cum dupl'r hec lex intelligatur mutari.ſ.p
ſubtractionem vt ſam nõ ſit de lege nature
quod ꝓhibet erat:⁊ per additionem ꝓio mo
do quãtum ad ſua ꝓria principia eſt omni
no imutabilis:quãtum vero ad ſecũda ꝓce
pta que ſunt quaſi ꝓpinque primoꝝ conclu
ſiones.eſt imutabilis in pluribꝰ ſed in pau
cioribus poteſt mutari vt dicetur ſequenti
prieula:ſecũdo vero modo mutari poteſt:qꝛ
multa ad naturalem legem ſupaddita ſunt
tam per legem diuinam quam humanam pri
ncria ad vtilitatem humane vite. Tu vero
adde quod etiam ꝓio modo mutari poteſt
quo ad ꝓticulares determinatiões.ſicut et 5
lex humana a qua habẽt vigorẽ. ℙ Quintuꝫ
ius naturale ſm Iſido.in lib.ethy.eſt comu
ne oium nationũ:qꝺ.s.Tho.xij.q.xciij.ar.
iiij.dicit eſſe verum quantum ad ꝓria princi
ꝓia ſm rectitudinẽ.qꝛ.ſ.ſemper ſunt recta
⁊ obſeruãda:⁊ ſm noticiã qꝛ.ſ.ſemper et ab
omnibus cognoſcuntur eſſe recta⁊ ſeruan
da. Et ſimiliter eſt verum quantum ad con
cluſiones ſecũdum rectitudinem⁊ noticiam
vt in pluribus:ſed in paucioribꝰ deficit quã
tum ad rectitudinem propter particularia
impedimẽta:ſicut depoſitum in caſu nõ eſt

Universidad de Deusto
Biblioteca

reddēdum q: esset dānosum? ñter irratio
stabile: vt si repetatur ad impugnādum pa
triā. timīr deficit in pauciorib⁹ quātuz
ad notitiam. ex hoc q aliqui hñt rōnē pas
siōibus deptauarā. vel malā ꝓsuetudinem
seu malā habitudinē nature. sicut germa
ni olim nō reputabāt latrocinia esse pecca
ta vt refert Iulius cesar. Nec obstat qō di
cit grati. in princ. decretorum ius naturale
esse qō in lege? euāgelio ꝓtinet. q̄ non sunt
omnibus cōia. q? vt dicit. s. tho. nō iō sic di
citur q̄si oia ꝓcepta in illis sint de iure na
ture. cum ibi q̄dam tradātur supra naturā
vt spectātia ad fidē: sed q: ea q̄ sunt de iure
nature ibi plene ꝓtinentur: vt q fiat vel nō
fiat alteri qō ds sibi vult fieri vel non fieri.
Quantuz vero ad ꝑticulares determinatio
nes non est omnibus cōe: q: vt p3. vbi. ē. q.
xcv. ille non hñt vigorem nisi ex humana le
ge que. s. non est eadem apud oēs. Sextum
ius naturale ꝓius est ol lege creata: q: ce
pit ab exordio creature rōalis. vt dicit gra
ti. dist. vi. in fi. ? post hoc exordiū habuit ius
consuetudinis.

4. q. ¶ Quarto quer̄ qs posset facere legē: rdi
co q fm ho. canonē. Lecclesiasticā ꝓstitutio
nē facere pōt papa gñalem in oibus spūa
libus? ecclesiasticis: de. ꝓsti. c. fi. ? gñale cōci
liū eius auctoritate factū di. iij. regula. ? le
gatus in ꝓuincia sua. de off. le. c. a. fi. de lo.
? 2d. ex rescrip. ? cilīū ꝓuinciale siue lega
tus ad faciendum illud spāliter destinatus
di. xvi. quod ō? z metropolitanus cū suo ꝑ
lio prouinciali de paruis negotijs ꝓspectāt
bus ad onus suum: non autem de magnis
vt spectantibus ad fidem. xvij. dist. inultis
sed sūt canones obligāt solum sibi subditos
i. prouinciales: ? fm archi. di. iij. ℌ. j. durāt.
etiam eo recedēte. de offi. le. neminī: de alijs
autem ꝓceptis ꝙhibitionibus? interdictis
dicit q? ꝓhibeat aliquez aduocare post
tempus sue administrationis. ille aduocare
poterit. ff. de peti. l. viti. secundum vīn. et
similiter stat ad tempus ꝓhibet illud. ff. de
peti. l. mortis. si vero sententialiter cū cause
cognitiōe. suo officio finito nihilominus te
net statutum. ? ita intelligitur. C. de po. l. j.
Et similiter canonem facere potest episco
pus in sua dio. de ma. ? obe. si ds: ? hoc sal
tē in suo concilio sinodali secundum glo. di.
xvij. ℌ. j. l3 ꝓprie non ꝓsueverit dici canon
ℌ constitutio sinodalis. Et similiter capi
tulum pōt sibi ꝓstitutionē facere extra eod.
c. cū accessissent? vniuersitas clericorum ac
magistrorum extra eo. ex litteris: ? illr sta
tuere aliqs ius distī. xi. catholica: vbi dicit
archi. q nullū statutū facere pōt eccl'ia ca
thedralis vel alia sine consensu epi. de con
sue. cū ꝓsuetudinis: ? de hīs que fi. a pla. nos
ult. nisi sint aliqua minima: ? rō est q: epūs
est caput cathedralis ecclesie? aliarum. de
testi. requisisti: ? sine capite nihil est faciēdū
fm Inno. qui sic no. de ꝓsti. cum accessissent
Et q vr contradicere extra de constitu. cum
omnes. ? de cleri. non resi. cum dilectus. dic
q illa iura possunt intelligi quando illa cō
stitutio fctā fuit auctoritate epi: vel nō erat
qui illam impugnaret. al's non valeret: nisi
papa ex certa sciētia illā ꝓfirmasset ℌz ber.
compost. qui ita no. in. d. c. cum olim. ℙ Lege
vero ciuilē generalē facere potest in tpali
bus imperator. c. de leg. l. ij. ? l. fi. ? prefectus
ptorio. ? cōs q̄bus imperator hoc mandat. ?
populus romanus? romanus senat⁹. ? oīs
ciuitas seu pōt sibi legē facere: ? probantur
hec omnia instit. de iur. natu. ℌ. j. ? ij. Dicit
autē Bald. in. l. omnes populi. ff. de iustī. ?
iur. q̄ ēptū quis hz de iuris dictione tantum
hz de auctoritate condēdi legem vel statu
tum: nec vltrius extēditur. nisi hij quorum
interest ꝓsentiant vel ad minus sint ꝓnites:
fm Innoc. in. c. j. de loca. ? in. c. a nobis el. j.
de sen. ex com. ? allegat ca. fi. de his q̄ fi. a pla.
Ratio fm do. an. in. ca. cum laicis de re.
ec. nō alie. quia potestas statuēdi dependet
a iurisditiōe? imperio in statutēte. ? subiectio
ne quo ad eum in quē statuitur. de cōsti. ec
clesia. xcvi. di. bñ quidem glo. ? bart. in. l. j.
ff. de iurisd. om. iu. ℙ Omnium aūt dictoruz
in hoc ℌ. quo ad canones? leges. rationē as
signat. s. doc. xij. q. xc. quia inquit ordinare
aliquid ad bonū ꝯmune quod facit lex. est
vel totius multitudinis. vel alicuius gerē
tis vices eius: yñ legem condere ptinet ad
totam multitudinem vel ad ꝑsonam publi
cam que habet curam totius multitudinis
Et dicit etiam idē in. ij. di. xliij. in lit. q̄ po
testatis spūalis? secularis papa apicem ti;
Unde dico q ipse potest quo ad ciuilia ex cā
facere legem vbiq melius q̄ imperator. Ulle
de. ℌ. legitimatio ℌ. iij. ℙ Quinto queritur
quevel quot requirūtur ad legē esse iustā. ?
dico fm arch. post. s. tho. xū. q. xcvi. ar. iij.
q̄ leges dicunt iuste vel iniuste fm quadru
pler genus cārum: quod sic intelligē. quia
requirit ur ad iustitiā earuz iustitia ℌz oēs
cās simul. ad iniustitiā vero sufficit iniusti
tia fm vnā. q: fm dio. bonū est ex totalis in
tegra cā. malū ex singulis defectib⁹. ℙ Ex
fine igitur dicitur lex iusta q̄n ordinatur ad
bonū ꝯmune quod est finis eius: iniusta ño
q̄ est ? traria bono cōmuni: sicut q̄n impo

nitur ad ꝓuatam vtilitate imponentis vt
cupiditatē aut gloriā iniusta est. ℙ Ex cā? o
efficiente iusta est si statuens nō excedit suā
potātem. q:. s. eam facit subditis suis: iusta ve
ro si fert eam sup eos in quibus nō hz pote
statem: pula si laicus quicūq; ēt imperator
faciat legem ēt sup clericos vt q rsideāt in
foro suo vel soluant tallias? hmōi. ℙ Ex for
ma vero iusta est q̄n fm equalitatē ꝓportio
nis imponunt onera subditis in ordine ad
bonū cōe: q: cū vnus hō sit pars multitudi
nis q̄libet homo qō est ? q hz est multitudi
nis sicut ? qlz pars qō est totius est: vnde ex
cā iuste a rectoribus imponūtur collecte fm
ꝓportionem pura ad se defendendū in bello
tionaliter: sed aliqui aleuiantur aliqui ni
mis notabilr aggrauantur. ℙ Ex materia
iusta vero q̄n est de illicitis puta contra ius
diuinum aut naturale.

6 ¶ Sexto q̄ritur q̄ ? quot req̄rant ad hoc q
lex habeat vim obligandi nam in se sine in cō
muni ? dico q multa. ℙ Primo q̄ iniusta q:
al's non hz rōnem legis fm. s. tho. vt dictuz
est. ℙ Secdo q̄ sit publice. promulgata aut so
lenniter edita puta in consilio populi secun
dum panor. de postu. pla. c. j. ℙ Tertio quod
elapsum sit tps post qō incipit obligare: cir
ca qō sciendū est q: ho. ? silr ber. quos sectur
supple. dicit indistincte constitutionem gñia
lem incipere artare post duos mēses a publi
catione. vt in au. vt fac. no. consti. in rubro ?
nigro. colla. v. ? idem Jo. an. nisi aliud in cō
stitutione caueatur: q: inquit cū hoc sit iure
sit cautū illud seruabimus: qm ēt roborat
videtur: extra ne cle. vel mo. c. vl. ? de sen. ex
cō. nouerit. inferior aūt ꝓstitutio fm cōdes
ho. puta capitulor? vniuersitatum vel epi
? hmōi ligat incētinenti facta ꝓmulgatiōe
nisi forte abūtes ? ignorantes q̄bus nec? tē
pus dabitur ne q̄limitabitur: sed relinquit
iudicis arbitrio. extra q. ma. a cu. po. ca. fi.
Sum. vero. ang. indistincte dicit legē postq̄
est solenniter edita ligare scientes sine expe
ctatione tpis alterius. Sum vero ro. melli
distinguit panor. in. c. cognoscentes. extra
e. Nam aut ꝓstitutio ponit tps post cui? la
psum vult ligare? standum est tempori: et
sic intelligendum. c. cuz singula. de ꝓben.
libro sexto. adeo q̄ si constitutio dicat qō ex
nunc vult ligare immediate ligat: qō intel
lige respectu retractationis actus non aūt
respectu pene: q: absurdum esset ad penam
obligari ignorantes. vt in. d. c. cognoscētes.
nam verba gñalia debent restringi ad hoc
vt absurditatem nō includant. Aut cōstitu
tio non apponit tps sed loquitur simplr: et
tunc si est inferioris a principe immediate
ligat omnes facta ꝓmulgatione nisi forte
absentes? ignorantes quibus nec tpus da
bo nec limitabo sed iudicis arbitrio relinq
in constitutionibus tñ inferior? a ꝓncipe:
opinio est determinata q: non ligant ignoraū
tes. extra eo. vt ai ay. lib. vj. si vero est consti
tutio ꝓncipis fm omnes dantur duo men
pus incipit currere fm aliquos a publica
tione facta in ꝓuincia. vt videtur velle di
cta in curia romana. p quo vide gl.
super data. libro sexto. vbi dicit Jo. an. fmū
discurrit ꝑ ꝓuincias. secundum vero i cō
stitutione pape qui sic non discurrit: ? ita ex
presse tenet panor. in. c. nouerit. de sen. ex. di
cens non esse necesse constitutiones pape pu
blicari in qualiber ꝓuincia sed satis esse si
in curia romana: ? ita tenet sum. ro. ? tenen
dum est cum eius statuta non sint singulo?
aurib⁹ inculcanda. de po. pla. c. j. lz ipe pa
nor. in. d. c. cognoscentes. dicat se de hac opi
nione Jo. an. dubitare. Sum tñ ang. idez te
net esse de vtraq; constitutione contra illud
quod seruatur in practica: ? preterea cū nul
la fortē decretalis publicata sit in omnib⁹
ꝓuincijs nulla vbiq; ligaret. Si vero aliter
minum dicit temporis constitutio veniat ad
noticiam immediate ligat fm glo. in. c. ij. de
re. ec. non alie. li. vj. ? idem pan. ibi. ? idē ho.
? idem panor. in. c. j. de po. pla. ? placet Joā.
de lig. q: frustra expectatur eventus cuius
nullus est effectus. de of. dele. cum cōtingat
ℙ Quarto q̄ ꝑ iferiores sit sucepta? appro
bata. iij. di. in istis ℌ. leges. vbi ? virtualis
ter hec ratio assignatur. q: si moresvtētium
possunt legem confirmare iam abrogare pos
sunt etiam facere ne firmetur? acciplat vim
obligatiuam. Et si opponatur q̄ hoc sit ab
surdum: quia potestas condentis legem pē
det a subditorum? arbitrio: dico primo hoc
non esse inconueniens in ꝓncipe seculari
cui est imperatore. quia vt recitat? sequl vi
detur arch. distin. tertia. lex quidam. vt lau
ri auctoritatem quam in eum transtulerit
iusta. ℌ. sed quod principi. instī. de iur. na. ſ
cut iuder qui delegauit: sed omnes ecclesie
non possunt auferre auctoritatem a papa:
quia eam habet a domino. Vide si vis Ar
chie. tertia parte. titu. xvij. c. vnico. coll. iij.

no.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Esto tamen quod illud sit inconueniens in imperatore sicut in papa: dico quod hoc nō sequit: qr pōt ꝓceps deputare executorem ꝓpellēdē ad obseruātiā legis. quo casu necessaria erit susceptio legis. subditis cōpulsio. Et dato qꝫ ꝓpelli nō possint adhuc non sequit illud inconueniēs: qr eo casu quo princeps vult cōpellere sz neqt. nō receptio. non impedit vim legis: cum eo mō eā impediat quo ꝓsuetudo tollit. s. qr princeps scit & tollerat. ℣ Circa hoc car. in prohe. cle. duo dicit: primum qꝫ nō receptio tūc excusat qñ lex per ꝓsuetudinem ꝓtrariam est nō recepta: quā ꝓceps scit & tollerat. quod intelligo qr aut, bivel a maiori ꝓte non est recepta: & sic intelligitur. d. c. in ꝗo. r. c. se. secundum quod alias nō receptio nihil operatur. Ego autē apptobo primum dicti & secundū qñ maior ꝑs recipit vel ꝓceps nō receptiōem nō tollerat secus si eam scit et tollerat. puta si cōdita lege anteqꝫ veniat tempus receptionis actualis seu vsus. propositum mutat & tollerat nō vsum. ℣ Pro maiori aūt hominum notitia sciēdum est qꝫ glos. singularis in. c. quia circa. de consan. & affi. dicit quod tollerantia & dissimulatio principis in actu de iure ꝓhibito inducit dispensationez: quod do. ō intelligit quādo constitutio papē ā principio non recipitur papa sciente & tollerante. quo casu tollerantia excusat a peccato: non autez si a principio recipitur ab aliquibus & ab aliquibus nō. hoc autem panor. limitat qñ maior ꝑs populi recipit eam. qr tūc minor peccat: secus econtra. ℣ Et ex hoc hoc no. pulchrā theoricā: qꝫ vbicūqꝫ lex gñalis recipit invsu a certo gñe ꝑsonarum: ab alio vero nō: nō recipiēres nō peccāt saltem per longa tempora: ad quod dist. xiij. leges: secus si in eodem gñe ꝑsonarum maior ꝑs recipit quia minor nō excusatur. ℣ pōt ibi locum illud de ꝓbē. cū iam dudum. s. multa p paciētiam tolerantur &c. ℣ Et ex his etiam colligi potest alia theorica. s. qꝫ etiam lex ꝓceptiua tollitur si moribus vrētium nō recipitur. Iz aliud sentiat ho. cuius dictum est verum quādo lex est principia. inducēs ex natura sua peccatum ex contrauentiōe. vt quia concurrit cum lege diuina supra consuetudo ℍ. vij.

Nota.

No.

7. q. ¶ Septimo qrit quot & q̄ requirātur ad hoc vt lex obliget religiosū vel illū in particulari: dico qꝫ requirunt ātuor requisita de qbus in ℍ. pōte dictum est: & viterius requirit qꝫ nō ignoret legē sine culpa: iz eam sciat aut ignoret sua culpa iuxta ea q̄ dicta sunt. ē. ignorātia. ℍ. viij. ℣ Et q̄ voluerit ignorātiam probare postq̄ scientia ꝑsumitur. i. post tps quo lex cepit artare. indubitanter admittēdus est ꝑm panor. in. d. c. cognoscēteo. vt in. c. fi. qui. ma. ac. po. & in. l. fin. ff. de decre. ab or. vel in. c. fi. de po. ꝓtel. vbi dr qꝫ nō facile admittit: ex quo sequit qꝫ admitti pōt. Ex quo ēt pz qꝫ in ꝓscientia nō ligatur ignorāns. sine culpa sua: alioquin frustratorie ꝑmitteret ad ꝓbandum suā ignorantiā. ℣ Admittet aūt ꝑm dire. & Io. ꝓprio iuramēto: de sen. ex. sivero el. q. vel alio modo. si probarepōt. vt qr fuit in alio loco. vel extra diocesim. ꝑm ber. Inn. & ho. in. d. c. cū in tua. q. ma. ace. po. ℣ Si tñ ꝓsumptio aliq̄ eēt contra eum nō crederetur iuramēto: qr in dependentibus a ꝓscientia alicuius non standum iuramēto eius. vbi sunt ꝓlecture aliq̄ in ꝓtrariū. vt dicit panor. in. c. vidua. de regul. qō intellige in foro ꝓtentioso: secus in foro alio vbi ꝓscientie sue standum.

8 ¶ Octauo queritur vtrum lex canonica vel ciuilis aut quecūqꝫ ꝓstitutiovel statutum obliget ex sua trāsgressiōe ad mortale semp & in omni casu. dico qr lex vel statutum. qñqꝫ ꝓcipit. qñqꝫ mādat. qñqꝫ ꝓsuilit quod quādo fiat vide infra ꝓceptum ℍ. ij. Olo igitur trāsgressio ꝓcepti mandati vel ꝓsilij si sit ex ꝓtemptu. est peccatuz mortale eo modo quo dictum est. ē. ꝓtemptus ℍ. ij. Trāsgressio vero mādati cessante ꝓtemptu est venialis tātum: ꝑm doc. quod intelligo ēt in ꝓstitutiōibus ciuilibus: qr ꝑm archie. post augu. leges impiales iuste obseruatis necessitatē i ponūt ēt in foro ꝓscientie. Trāsgressio & ꝓcepti seu statuti ꝓceptiui humani canonici vel ciuilis cessante ꝓmptu de se & regulariter est peccatum mortale nisi fiat ex rationabili cā: secus si fiat ex cā rationabili vera vel saltem probabiliter credita. hoc enim sentit. s. tho. quo ad ius canonicum. 2. 2. q. cxlvij. ar. iij. ad secūdum vbi dicit qꝫ transgrediens ꝓceptum de lelunio ex ꝓtemptu. vel impedimēto finem legislatoris peccat mortaliter: nisi ex cā rōnabili. Et similiter ꝓtū ad ius ciuile. 2. 2. q. xcvj. ar. vj. vbi dicit qꝫ ois lex ordinatur ad bonuz cōe. sed ꝓtingit qꝫ aliquid seruari cōi saluti sit vtile in pluribus. qō tñ in casu est nocuum & tūc lex non est seruāda vt si lex māder non aperiri portas dum ciuitas est obsessa. nihilominus aperietur ꝓtra verba & ꝑm mentem legis eo casu quo hostes insequerētur aliquos ꝑ quos ciuitas ꝓseruat. hoc tñ intelligendū est qꝫ si obseruatio legis iz ꝓbabilis nō habeat subditū periculū cui oporteat statiz occurri non ꝑtinet ad quēliz inter ꝑtari quid sit vtile: sed est solius ꝓncipis q̄ ꝓpter hmōi casus iz auctoritate dispēsandi in legibus: sit vero sit subditū ꝓiculū non parūm tantam morā vt ad ſuplorem possit recursus haberi: ipsa necessitas dispēsationē iz annexam: qr necessitas nō subdit legi. Hec ex illo: & sic vez & illud necessitas iz nō legē. iz ipsa sibi facit legē. ſ. q. ſ. remissionē. ℍ. sed notandum Idem ēt sentit archi. in. c. vtinā. dl. lxxvj. dicēs qꝫ ꝓcepta q̄ ꝑ modū statuti vel ꝓstōnis ꝑponuntur nō eodē mō obligant oēs: sed iz qꝫ requirtur ad finē quē legislator intēdit cuius auctoritate si q̄s transgrediēdo ptēnat vel alio mō transgrediatur qꝫ impediatur finis quē intēdit peccat mortaliter: sed si ex rōnabili cā nō seruet & ꝓcipue si nō decerneret esse seruandū legislator si adesset non est mortale. Et si obij clak qꝫ ꝓcepta ecclesie obligāt si cut ꝓcepta dei ꝑm illud luce. x. q̄ vos audit me audit: dic qꝫ ꝓcepta dei sunt iuris naturalis & ꝑm se necessaria ad salutē: sed statuta ecclesie sunt de ijs q̄ non sunt ꝑ se de necessitate salutis sed solū de institutione ecclesie vñ pōt esse aliqua impedimēta ꝓpter q̄ dō ad obseruanda ieiunia nō tenet ꝑm. s. tho. vbi ex illo. Et ꝓsentit panor. sup rub. de obseru. dicens qꝫ inoi ꝓcepto legis positiue admittitur exceptio cāe rōnabilis vt in. c. si qñ de rescrip. al's transgressio esset mortale ēt sine ꝓtemptu. Nec est faciēda distinctio an transgressio fiat ex ꝓsuetudine vel ne: qr ratio actuum de se ex venialī nō facit mortale. Et si obijciak qr obiectas sit assidua est mortalis. xxv. di. ℍ. al's ea demū dicit supra eb: letas ℍ. i. Opinio aūt sum. ang. est qꝫ nō fit mortale facere ꝓtra ꝓceptū legis humane nisi ex contemptu. vel consuetudine. De hoc etiam supra ieiunium. ℍ. octauo. & supra inobedientia.

9. q. ¶ Nono queritur vtrū leges humane canonice vel ciuiles obligent in foro ꝓscie sic qꝫ sint seruande: & dico qꝫ ꝑm. s. tho. xij. q. xcvj. & 2. 2. q. lx. leges humane si sunt iuste habēt vim obligādi in foro ꝓscie a lege eterna a q̄ derivant ꝑm illud ꝓuer. viij. ꝑ me reges regnant &c. non aūt si sunt iniuste nisi ratione scandali vitandi in his q̄ sunt ꝓtra deum.

Sed hec dicta sunt vera regulariter in casu tñ aliter est. Unde panor. in. c. quia plerique. de immu. eccle. ex mente doctoꝝ ponit duas regulas ad cognoscendum qñ ligant in foro conscientie. ℣ Prima est qꝫ vbicunqꝫ ius positiuum habens connexum legis seu equitatis naturalis disponit super restitutione vt retentione seruanda est talis lex etiaz in foro conscientie: & probatur regula qr lex positiua: peccati non nutritiua: est seruāda etiā in foro conscientie: ex quo nulla alia lex distinguit eō casu inter forum iudiciale & penitentiale: nec subest cā distinguendi. ℣ Secunda. Ubicunqꝫ inter legem positiuam & naturalem datur discrepantia seruāda est lex seu equitas naturalis in foro anime nisi lex positiua ex aliqua iusta & vera cā disponat contra illam qr quō fieri possit vide supra eō. ſ. ℣ Adde tertiam qñ ius ciuile non continet in se peccatum nec ab eccl'ia reprobatur. qr seruari dz in foro conscientie: qr ubi euangelicis & canonicis decretis nō obtur. ſ. leges ciuiles. dist. x. ℍ. ecce. nisi vt infra ℍ. eodē casu. Jo. & ℍ. xv. per totum. Et ꝓtuz colligitur ex Inno. in. c. qr plerique. de immunitate. & Jo. cal. & panor. in ꝓlo. decretaliuz & Jo. an. in. c. ℍōs. de vsu. & multis aliis i causibus vndecij: ex canonicis & ciuilibus aut alia etiam ꝓceptiua in foro conscientie non est seruanda. ℣ Primo quando lex positiua distinguit inter forum conscientie & contentio nis: quia non seruabitur in foro conscientie de spon. ℣ Secundo qñ ius se fundat sup ꝓsumptione & nō super veritate: qr in foro cō scientie attendimus ad veritatem vt creditur de ꝓiudicio anime cuius. de homi. significasti. vnde si veritas sit contra ꝓsumptionem non seruabitur. Unde iz heres non certificiat mentaliter sum tñ in conscientia nō tenebitur inquantum se extendit: fuit ius alterius velit: quia ꝓsumitur pluo esse in hereditate. vt in aut. de here. & fal. no. & probatur in. d. c. tua. & in. c. literis. in fi. de restitu. spo. & in. c. a nobis. el. primo. de sen. excō. Pro quo videbald. in. l. i. C. de sacrosan. eccle. Sed aūt ius hoc faceret in penam. vide infra ꝑ sed princeps. ꝓpter vtilitatem. ꝓpriā ed. sdit facit. c. erit aūt lex. d. xiij. quo casu dr lex iniusta ex fine ꝑm panor. in. c. canonum. de cōstit. & s. tho. xij. q. xcvj. ar. iij. Adde idem esse si semel institura sit ad bonum cōe sed iaz ad illud non militat: puta cum institurum est pedagium ad securitatem & commoditatez viarum & non custodiuntur vie vel non reflex non distribuit eque onera subditis: quia excedit auctoritatē statuentis. vt ꝓz in statutoēpi qō nō ligat deliquētes extra sua dio

1. regu.

1. casus.

2

3

4

5

ceſſim. Et ſubditos ſuos. vt in. c. vt animar-
6 de p̄ſti. li. vj. q; eſt iniuſta ex auctoritate ſiue
cā efficiēte. ℣ Sexto qñ iduc it ad p̄tiū p̄tra
legē del vel nature vel iuris canonici: q; eſt
iniuſta ex materia: cuj⁹ ſūt multe ō q̄b⁹. ℣. ſ.
ſequēti qō limita: niſi in penā beneget aliq̄d
,pter equū bonū publicū: vt q̄ nō ſoluens
gabellā nō audiat vel inſtrūmenta nō regiſtratū i
libris cōis nō reputet aucteticum ſz falſum
q; locum habebit. etiā in foro p̄ſcie ſm bal.
in. c. ſi q̄s tr̄ſigna. ſi de fen. p̄tō. fue. Et idem
explicat bar. in extrauagāti ad reprimēdā
in ꝓbo denūciationē in macedoniano Et
vellejano. ℣ Septimo quādo eſt penalis. q;
7 ante ꝺdēnationē non tenet q̄ ſoluere penā
No in foro alē. vt eſt glo. in. c. fraternitas. xij. q.
8 ij. de quo dic vt. ℣. pena. ℣. xxvj. ℣ Octauo qñ
rō legis ceſſat in foro alē: q; lex cāmvel rō
nem nō exprimat. ea tñ nō debemus conſe-
ctari. ad limites eius legē limitare vel am
pliare: iuxta theoticā docto. in. l. nō dubiū
C. de leg. cuius exemplum vnū eſt in clauſu-
ne portaꝝ: de qua ſupra ℣. vlti. ꝑpe medi. ſi:
aliud ꝓbi ſtatute caueat q; vir lucret dimi
diam dotis vxore moriente. cauſa nō expreſ
ſa. cuius cām debemus cōlectari expenſas
mariti in deducēda vxore ad ſuam domuꝝ:
ꝓpter ſi eam non deduxit non lucrat: ſecus ſi
eque lucraret mulier vt vir: quia tunc cauſa
eſtimaret affectus maritalis ideoq; etiā
ſi non duxiſſet lucraretur. Et hoc no. panor.
in. c. ex publico. de puer. plu. Et facit q̄ idem
9 no. in. c. q; in inſulis. de ſta. mo. de quo infra
℣. xvij. ℣ Nono quandoverbalegis nō ada
p̄tamur ad aliquē caſum. q; nec eius diſpoſi
tio adaptabitur ſi de mēte aliter nō p̄ſtite
rit. vt eſt notabile dictū bar. l. l. iij. ℣. toriēs
ff. de dam. inf. Et in. l. ita aūt. ff. de adml. tut.
vbi dicit quod ſi ſtatuto caueat quod ſoluā
tur p̄o gabella de quolibet ꝑtactu ſex de
narij p̄o libra. illud non habebit locum in
re inēſtimabili: q; cum verba non adaptē
tur. nec diſpoſitio Et facit. c. indēnitatibus. ℣.
ſed cum eas. Et ibi ☞. de elec. lib. vj. Et bar. i
10 l. cōſtitutum. ff. de teſtamē. ml. ℣ Decio quā
do lex ciuilis ſz non ſit ꝓbata iure canoni
co tamē fouet lucrū odioſum ꝓpter rigo
rē quēdam cuius exēplum eſt in. c. filius no
ſter. de teſta. vbi ſz lex ciuilis diſponat valere
legatuꝝ rei aliene nō eſt tñ fouenda in fo
ro alē: q; fouet lucrum odioſuꝝ heredi: nec
eſt fundata ſup naturali eq̄tate a p̄te nō cō
ſtito de voluītate defuncti: Et facit in ſimili. c.
ex p̄te. i. ſi. de cē. Et. c. dilecti. de iudi. Et. c. i. de
do. Et p̄tu. de quo dic vt ſupra legatū. iij. ℣. ij.
11 ℣ Undecimo quādo lex ciuilis nō fuit mot

bus vtētium recepta: Et canō aliter nō diſpo
nit expreſſe q; nō obligat de neceſſitate. vt
no. Panor. in. c. litteras. de iura. calum. De
lege autem canonica vel ſtatuto dic vt ſu
p̄ta. ℣. ſexto ad ſi.

12 ¶ Decio queritur que ſint leges ſimpliciter 10. q.
inſuſte ex materia vel ſm alaz nō liganteſ Et 1. que
nō ſeruāde: Et dico q; ſunt multe. ℣ Prio ille ligat.
que ꝓcedūt filium germani vnī⁹ poſſe copu
lare matrimoniū cum filia alterius germa
ni: vt inſtit. de rap. ℣. inter eas. Et. C. de nup. l.
nemini: q; ſm deum tales debēt penitus ſe
parari: de ꝓſan. Et affi. non dz. Et. xxxv. q. iij. ℣ 2
genſem. ℣ Sco ō ille que dicunt puellam ra
ptam nō poſſe ꝓtrahere matrimonium cuz
ſuo raptore. C. de rap. virg. l. vnica: q; hodie
ſm canones poteſt. de rap. c. fina. ſz ſm anti
quos canones non poſſet. ℣ Tertio ille que 3
concedunt homini ſoluto tenere mulierē ſo
lutā in ꝓcubinā. vt in aut. ḡb. mo. na. eſſi. fat-
℣. ſi q̄s. q; ſm deū Et ſimp̄l⁹ fornicatio ē pec
catū: Et ꝓcludit a regno del. ſ. cor. vj. ℣ Quar 4
to ille que ꝓcedit viro occidere adulterum
vxoris deprehēſſ ſuz in adulterio. ſi eſt p̄ſona
vilis Et cui nō debeatur reuerētia. ff. de adul. l.
marito la. ſ. Et. l. ſi adulterū. Et. C. de adul. l.
graechus. hodie aūt iure nouo nō ſolū ꝺpre
hēſum in adulterio ſz etiā vbiq; poſt trinaz
denūciationē p̄t occidere: vt in aut. vt licet
at matri Et aule. ℣. pe. Et vltiꝰ que ꝓcedit pa
tri habēti filiam in ſua p̄tate occidere adul
terum ſilie in domo ſua vel generi fornican
tem Et ipſam filiā. ff. de adul. l. pater. Et. l. non
in ea. Et etiā inuētum in reb⁹ venereis p. l. q̄
dā. ff. de adul. que ſm gl. ſunt añcedēſia ſce
lus. ſ. apparatus colloquia locus cōſtitutus
conuiuia. baſia. tactus. Et idem bar. Et ſimi
liter de latrone Et populatore agroruꝝ: quia
ſm deum nihil horum ſz ſm illud ☞ Eo. xx.
nō occides. de quo ertam vide ſupra hom
icidiuꝝ p̄tio. ℣. q̄. partic. v. ℣ Quinto que dā 5
nāt tenētem in vxorem deprehēſam in adul
terio. C. de adul. l. crimē. Et. l. caſtitati: q; ſm
deum Et iura canonica p̄t illam tenere ſine
pena modo velit ab adulterio recedere. xxx. 6
q. ſ. ℣. obanditur. ℣ Sexto que concedunt in
multis caſibus repudium vxoris Et diſſolu
tionem matrimonij rite contracti: Et maxi
me in caſu q̄ no. in ca. lege. di. x. Et. xxvij. q. ij.
ſunt qui dicuntur q; hoc in eisdem. ca. prohi
beatur. ℣ Septimo ille que vxorē nubētē infra 7
tēpus luctus mariti l. vnius anni. dānat in
famia ꝛmultis penis. C. de ſecū. nup. l. ſ. Et. ij.
quiadicit apoſtolus quod nubat muliet cui
vult. de ſecun. nup. c. primo. in fi. vbi no. In
nōcē. q; ei remittūtur omnes pene que ſunt

tantū ad penā ipſius: ſecuſ ſi inde ꝓueniat
aliquid ad alios: q̄b⁹ dās anto. de but. ma-
gio ibidē declarat: dicēs q; pene fundate ſu
p̄ odio ſecūdarū nuptiaꝝ: vel feſtinatione
trāſitus ſunt correcte. vt in. d. c. fi. q; ꝓtrahe
re matrimoniū nō eſt odioſum neq; ꝓhibi-
tū ſz ab apoſtolo p̄miſſum: ſ̄vero fundā-
tur ſuper fauore primi matrimonij adhuc
durāt: ſicut ſi mater ꝓſequitur aliq̄d ab in-
teſtato vel ex teſtō alicuius filioruꝝ p̄rioris
matrimonij. hz ſolū ſup eoꝝ uſufructum duz
viuit remanēte ꝓpietate apud filios eius-
dē matrimonij ſi eſtāt: q̄bus nō eſtātibus
ꝓſequitur plenum ius: vt. l. femine. ℣. fin. C.
de ſecū. nupt. Adde q; eſtāt pene poſite in
fauoꝝ filioꝝ ꝓpter culpā matris. ſicut
lex ꝺponit penā matri q̄ agnouit tutelā filii
trāſiuit ad ſecūda vota. nō petitio tutoꝛe
filio. vt in. l. oēm matri. C. ad tertu. ℣ Octa-
uo ille que filium ſpurium dicit nō eſſe alē
dum. vt ſupra ſi. ius. ℣. iiij. ℣ Nono ille que
dicit heredem ſi nō fecerit inuētarium te-
neri ad omnia debita defuncti: cuius cōtra
rium dictum eſt ſupra heredit⁹. tertio. ℣
v. ℣ Decimo ille que in certis caſibus dicit
heredem nō teneri de maleficio defuncti: q;
vt ibi ſupra ꝓ3 tenetur ad omnia debita Et
ex maleficio inquātum hereditas ſufficit.
℣ Undecimo ille que volūt relictum in vltis
ma voluntate nō valere niſi habeat ſeptem
quinq; teſtes. C. de teſta. l. ſyrnus. Et. l. ſi.
ficiūt tres aut etiam duo teſtes de teſta. cū
eſſent. tca. relatum. ℣ Duodecimo ille q̄ de
cuit hominem nō teneri ex promiſſione nudo
pacto ſine alia iuris ſolēnitate cum nō oria
tur inde actio. ff. de pac. l. iuriſgētium: quia
ſm deum Et canones. moraliter peccat rece
dēs a pacto. extra de pac. c. ſ. xxij. q. v. infra
to vni recipīēti p̄o alio: quia ſm deum re-
neor. nō autem ſm leges niſi promiſſio fa-
cta fuerit p̄ſone exiſtēti ſub alterius p̄tate:
vt ſeruo ſeu filiofamilias vel ꝑcuratori ſeu
negociorum geſtori: quia p̄ hos dñs acquiꝛi
tur patri ꝛdomino. inſtit. per qua. ꝓſo. no.
acquiren. obli. ꝓ totum. Et. ff. Et. C. de ꝑcu. et
de neg. ge. ℣ Decimoterтio ille q̄ inter emē-
tes vēdētes ꝓcedūt vel p̄mittūt deceptōez
13 iuxta dicta. ff. emptio vñ. ℣ Decimoquarto
ille ſm q̄s nō ſz emere ſeu vēdere iura ꝛac-
tiōes. q̄ q̄s hꝫ ꝓtra alīū ꝓ minori ꝓcio q̄s ſit
debitū p̄ncipale: alī nō valet emptio nec ꝑ
14 ſit talis iura. ꝓ ꝓtextū Et ꝓ ꝓte ꝺonatio ꝛc.
māda. l. ꝓ diuersas. Et. l. ab anaſtaſio ſed ſm

deum talis ēmptio hz mō nō fiat in fraudez
p̄ſurarū. ſed ꝓpter interē aut laboꝛē qui
forſitan erit in rehabēdo: ſeu q; dubitat ne
debitoꝛ fugiat aut venīat ad paupertatē. ſz
de hoc vide. ſ. vſurario. ij. ℣. ſ. ℣ Decimoqn-
to ille ſm q̄ poſſeſſoꝛ male fidei tōgiſſimo
tpe. ſ. xxx. vel. xl. annorum p̄ſcribit: q; hoc
eſt falſum ſm iura canonica. extra de reg.
iur. poſſeſſor. libro. vj. vide infra ꝓſcriptio.
℣ Decimoſexto ille q̄ maleficia cogitationū 16
regulariter nō puniūt. ff. de pe. l. cogitatio-
nis: q; oio mala cogitationi vel a deo vel ꝓ 17
cimoſeptimo ille q̄ hz punīt magis q; vene-
ficos tñ q̄ hec fecerint ꝓtra imbres. vētos Et
rum: q; ſm deū talia ēt ſic facere eſt grauiſ
ſimum peccatum vt ꝓbat. s. thom. ſ. ſ. q.
xcvj. ℣ Decimooctauo ille ſm quas licitus 18
toꝛē. ff. de huari. l. ſi. quia hoc ſm deum nō
hz. xxij. q. lxix. ℣ Decimonono ille q̄ vſuras ꝓ 19
mittūt ſz hodie etiam ꝓ leges omnes abro
gate ſunt: vt infra. vſura. ſ. ij. ſicut que pu-
niebant mulierem in lupanari: vt dicit ſan-
ctus thomꝰ.

¶ Undecimo q̄ritur q̄ ſint leges iniuſte nō
ligantes Et laicos nec ſeruāde in foro cōſ-
cientioſo. eccleſiaſtico vel ciuili: Et dicit Innoc. in
c. ſi. de re. ec non alie. Et ſequitur panor. in. c.
ſ. de reſtit. in integ. q; ubi ius canonicum in
aliqua materia dat regulam ſpālē. non de
bemus illam diſtinguere ꝓ iura ciuile: ſed ubi
cunq; illam diſtinguere ꝓ iura ciuile: ſed ubi
gratia canon induxit ſuam ſolēnitatem in
alienatione rei eccleſiaſtice ideo ſeruare nō
debemus illam iuris ciuilis poſitaz in auk.
hoc ius. C. de ſac. ſan. ecc. Et hoc eſt cio q; in
foro eccleſiaſtico nulla lex valet cui aliquis
canon ſpālter ꝓtrariatur. q̄b⁹ Et ꝓ3 q; diſt. x.
p totum. ꝓ3 q; leges ſeculares legibus ca-
nonicis ꝓtrarie nullius ſunt momēti. Et le-
ges ſacros canones ſequi nō dedignantur.
precipue in matrimonijs vſuris Et hmōi. in
aut. vt nō lux. co. na. colla. vi. in aut. vt cle.
apud ꝓpoſ. epi. col. ℣. ſ. ſi vero eccleſiaſticum
quod ſaltē in foro eccleſiaſtico eſt indubita
tum. vt etiam ſentiꝛ Jo. and. in regula poſ
ſeſſoꝛ. lib. vj. relinquēs ſub dubio de foro ci
uili vtrum in eo poſſit papa leges corrige-
re vel auferre: ꝛdpreſſe panorml. in. c. cleri
ci de iudi. q; in mā eccleſiaſtica non datur
contrarietas inter canones Et leges. q; ſup-
ple leges ſuccumbunt. in mā vero indiffere
ti ſeruatur canon in foro ſuo Et leges in ſuo.
in foro autem ciuili an ſint ſeruande leges
quibus contrariātur aliqui canones. ſunt

opinionles. Quidaz enim dicūt indistincte q papa pōt leges quo advtrūq; forum tollere. z pīter edendo canones ptrarios eas corrigit. l. deponit: ad qō distin. x. pstitutionem. z de testa. cum esset: quidam vero indistincte dicūt illuz nō posse leges tollere nisi quo ad suum for: inter hos vero Jo. an. in glo. sup regula possessor dicit se medium incedere dicendo quod eas tollere potest quo ad forum. civile solum in terris in quibus hz temporalem iurisdictionem: quia prātes distincte sunt. xvj. dī. cum ad veruz. x. dī. qm. in hoc tñ in quibus periculum alie vertit eas tollere pōt. Ctrum advtrumq; for. vbiq; vt probatur de iudi. nouit de prescrip. c. fi. z de secū. nup. c. pe. quia in his legeo sacros canones immutari nō dēsignātur ant. vbi. S. hic ex illo. Et verū dicit de factor forte quo ad posse iuris dicum cessante causa rationabili. sta practicatur vt. s. solum in causis ecclesiasticis canones corrigant leges in foro civili: ēstū ad posse autem absolute potestatis vbiq; eas potest corrigere quātum ad vtrūq; forum: quia omnia iura positiua subsunt eius voluntati. Sm. o. thom. z alios theologos: nō obstāte q; potestates ille sez pape z imperatoris sint distincte: quia hoc non dicitur quasi sint dispate vna nō posit contra aliam. sed quia sunt subordinate et vna dependet ab alia simpliciter vel secundum quid. Vide tamen de his etiā hic. S. xv. post medium z infra obedientia. S. x.

12 ¶ Duodecimo queritur que pena statuenda sit illis qui leges iniustas: dico quod si tales leges sunt simpliciter contra dei vel ecclesie mandata. puta q; liceat fieri sacrificia facere simoniam vel alienare feudum ecclesiasticum vel huiusmodi ipso iure nō valet. dī. viij. q. ptra. xxxij. q. vij. flagitia. extra de simo. cum in eccle. z c. non satis. extra de cōsti. q; in ecclesiarum faciētes inducētes psentientes z seruantes peccāt mortaliter. d. c. cum in eccle. d. c. nō satis: quod intelligo si sunt ptra mandata delyt pz vel naturevel ēt si sunt ptra ius positiuum Sm holt. ad pauperes opportunitatē z impedimentū institutam. quod intelligo de iure etiam civili: vt cum imponitur indebita grauamina. z similiter si cōtra mādata ecclie pus edita: qz est suppbia: inobedientia dispōnere ptra dispositionē sup̄ioris: secus si fecit ptra eadē mandata posterius edita quia dictum est q; p sup venientes canones nō tolluntur in foro civili: nisi forte in his in quibus legum ēditor non habebat potestatē puta disponēdo de causis ecclesiasticis. qz tūc yō mortale si ptra volūtatē ecclesie fecit. qz cōtra iustitiam vsurpatiue egit quod est mortale in re notabili Sm. o. tho. Si vo cēnt ptra libertatē ecclesiasticā tūc pdētes z seruātes sūt excōicati ipso facto vt S. excōicatio. ix. S. x. Et si quod lucrum eis vel alijs damnum ex talibus legibus iniustis secutum est cōditores z hēdes eorum. z qui eos ad cōdēndum induxerūt tenētur in solidum: similiter seruantes tenētur de omni lucro quod eis earū occasione puenit: z de omni damno qō intulerūt: sicut in simili dicam de participātibus cuz raptoribus. Et vltra patetū casum ēratiōe irrogat excōicatio vtpz si quis deret suppositis sacrēdotibus vel non restituēdis: vt in cle. ex gratul. de vsu. eidem vt supplemēto si sup simonia faciēda cum hostie simonia cadat sub excōicatiōe pape p extrauagantem eugenij. iij. cum detestabile: ſ quia excommunicantur simoniaci non statuētes aut deliberantes de simonia. z pene sunt restringende. hoc non credoverum.

¶ Decimoterio q̄rit vtrum in iure canonico sint aliqua non ligantia: z non tenenda quātum ad textum. aut glosas: aut doctores ecclesiasticos in gñe. Iz ecclesia nō possit errare determinādo de fide mortibus vt. S. dictum est S. ecclesia. primo S. ij. sim. nec papa vt papa. vt. s. papa. S. anto. z dico tria iuxta tria quesita.

¶ Primum ēstum ad textum iuris canonici attinet in decretis sunt multa p ptrariaz consuetudinē abrogata seu revocata: sicut q; clerici inchoāt ieiunium quadragesimale immediate post sexagesimam. dī. iij. statutimus cum duobus. c. se. z tñ ptrarium faceret nō est peccatum vt dī. ea. S. vl. Et q; dies rogationum aū ascēsionē ferentur. de cele. dist. iij. pronūciādum: z ieiunētur ea. dist. rogationes. Et q; ebdomada sancta ac pasce ferietur. d. c. pronūciādū. Et q; certa forma seruet in lris dimissoriis clericoz trāseuntiū ad officiādū in alia dioceſi. dī. xxiij. qō Sm gl. abyz in dissuetudinē. Iz illa forma nō seruet seruādū tñ est Sm arcpi. qō tradi tur dī. lxxij. s. q; clericus aliene dioceſis non recipiat ad officiādū sine lris dimissoriis. l. testimonialibus sui epi: qō qz nō obseruat non sine peccato. sequitur q; scelerati sunz iudicē fugientes. non cogniti admittant. s. imo aliqñ nullum ordinē penitus habēt. Et q; iuramētum fiat a ieiunio. xxij. q. v. honestum: qō nō exigatur solēne. i. in iudicio rhmōti quadragesima aut adueū vel diebus dominicis. vt ibi in c. decreuit. quoniz vtrūq; p consuetudinem abrogatuz est Sm

glo. sbi. Et q; repto furto in monasterio et ignorato auctore sic fiat purgatiovr abbas vel alius ex monachis ce'ebrata missa: oibus der cōtonez sub hac obtestatione coz dīt sit tibi ad pbationez q; Sm gl. sbi hodie est abrogatum qz indebite fieret cū qua concordat. b. th. in. iij. Et q; sacra. s. altaris nō debēt nisi a ieiunis celebrari. l. conficit: excepto die cene dñi. de con. dist. s. qō Sm glo. est abrogatum ēstū ad illā exceptionē. Et q; dē de con. dī. ij. in. c. triforme de vna ex tribus partibus hostie reseruanda in fine misse: q; hodie non seruatur sed simul due sisce sumūtur z qō dī in. c. tribus gradibus de ieiunio seruando p aliquas horas. s. post sumptum sacrmq; hodie non seruatur. sed paulo post comedi pōt Sm. o. tho. Et qō dī in. c. ois. de continendo ab actu pugali p tres quatuoz vel cinq; dies añ cōtonem: qō glo. dicit eē de cōsilio: z pñr est debitū honestatis nō necessitatis. P. Multa ēt edita antiquo iure in essdem decretis sunt imutata. vt q; electio epoz fieret nō a canonicis tm. s. maioris ecclesie. sed et ab alijs religiosis et clericis. dī. lxiij. obeuntibus. l. q; dubiuz Sm iura cōia fiebat a canonicis cathedralium ecclesiaz: et cōfirmabatur a metropolitanis. hodie vero qñ ambitio z lasciuia totam ecclesiaz detur pauis. S. papa reseruat sibi collationem oiz dignitatum Sm archi. l. patriarchaz: metropolitanoz: epoz: abbatū: ppositoraz z plebanatuū seu priozatuū: ecclesiaz collegiatarum: z capla in his se non ht intromittere sūt z acclament antistites: q; ideo nūc rari sunt sancti. qz crebro instituunt inich z oiz clericoz pestes. Et q; certa rpa circa eratres ordinādoz puta annī. xx. ad subdiaconatum ad diaconatū. xxv. xxx. vero ad sacerdotium z certa interstitia seu intervalla seruentur. dī. lxxvij. z. lxxxvij. p totum. q; hodie per cle. de eta. z qua. oz. sunt imutata iuxta dicenda infra ordo. iij. S. ij. Et q; certi gradus. l. ser consanguinitatis z affi. ad contrahendū obseruārētur. xxxv. q. ij. iij. z. iiij. que hodie immutata sunt p decretū em non debet. de consan. z affi. z reducta ad quartum consan. z affi. inclusiue. Et q; omnes in cena dñi z per in anno communicent. s. natalitiate resurrectione z penthecōste. de con. dist ij. c. in cena. z in. c. seculares. z in alijs tribꝰ ea plenius q; ex modo loquendi videtur eē sub

Gratianus in aliqb9 nō tenerī.

pcepto qō hodie est sub consilio excepto die resurrectionis qui solus est de pcepto per. c. ois. de pe. z re. P. Multa etiam gratiaꝰ monachus auctor illius libri ex suo sensu in illo loquitur que non tenētur. P. primo. Naz in dī. xlij. S. i. dicit q; ei qui vrget inter duo mala licitum est minus eligere: vnde videt q; quis possit esse perplexus inter duo peccata q; necesse sit alte z cōmittere qō ibi glos. cundo. Nam dī. xcv. S. sed illud post. c. pbyteros dicit q; forte necessitate vrgente in absentia epoz vbi est consuetudo pbyteri pñt in fronte crismare: qō est falsum in quacūq; necessitate z consuetudo in hoc est corrupta nihil faciens. de consue. cpto. z sic tenet. o. tho. z alij theologi z yl detur gl. firmare. nec epi in hoc pōt dispensare. sed papa hoc pōt Sm. o. tho. z alios theologos: Iz alij hoc negent qō pīz qz gregoꝰ aliqñ in hoc dispensauit pz dī. ea. puenit. P. Tertio. Nū. h. q. i. c. de manifesta sentit q; innotorijs q; ibi vocado: quod simpliciter non est verum sed loquitur dimīnute. vnde z glo. super. c. manifesta notanter ponit triplex notorium. s. facti iuris z presumptionis: z que z quales in eis requiratur probatio vide ibi z infra notorium. S. v. P. Quarto. Nam qui. ea. in. c. deus omnipotens. in. S. qñ dicit q; qui probatus est notorius peccator post secūdam z tertiā correctionem. i. monitionem si incorrigibilis non penitet est damnatus per sententiam non tenetur: quia in huiusmodi notorijs non requiritur monitio precedens. P. Quinto. Naz xi. q. iij. S. euidenter ita q; post. c. ad mēsam. dicit q; imponens manus violentas in personam ecclesiasticam incurrit anathema secundum illud. xvij. q. quarta si quis suadente. z exponit anathema. i. deest separationem a sacramentis et ingressu ecclesie. non autem communione fidelium quod ecclesia non tenet secundum glo. sbi. quia in contrarium est. c. peruenit. de appel. Nec valet correctio Jo. vt dicatur q; talis non est vitandus antecē denunciatur quia est expresse cōtra. c. cū non ab homine. de sen. P. Sexto. Nā illud greg sententia pastoris sine iusta sine iniusta z imenda est. i. seruanda exponit iuxta id est iusta pro crimine quod vere est in illo homine. iniusta vero cum non est in eo simile crimen pro quo fertur pura furtum: sed aliud puta adulterium z male deceptus secundum glo. ex eo quod greg. subintulit ne ipsam sententiam ex alia culpa moreatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui gre. aliam culpã vocat ibm ꝓceptũ sñle
We hoc supra excõicatio. iij. §. vij. ℣ Nã. xij.
q. j. q̃rit vtrũ liceat clericis habere ꝓpria bo
na arguẽs ꝑ ꝛtra. ꝛ de. mũ. in. c. ꝓcipimus
§. cũ ergo soluit q̃ hoc ly clericis oriẽtalib⁹
q̃bus ly vti matrimonio ꝛ occidentalibus q̃
añ suã ordinatione legitime habuerũt vxo
res ꝛ filios alijs añt non q̃ esset falsum scõm
glo. summa. qz oibus clericis ly nisi renũcia
uerint ꝓpriis vt religiosi vel se voto ad hoc
astrinxerint vel ꝛpe ecclesie ꝓmittue: ꝛ con
cor. b. tho. ℣ Octauo. Nam. xiij. q. j. quereꝭ
vtrum clericis in iudicio liceat sua repetere
ñdet dupl'r: primo licere clericis ẽt ꝓfectis
in iudicio ꝓtendere non ꝑ captãdo lucro: ly
ꝑ dãno vitando: scdo q̃ ꝛ sino ꝑ suis rebus
tñ. ꝑ cõbus ecclesiaꝝ suaꝝ defendẽdis licz
stare in iudicio: sed imꝓfecta est ista solutio
ꝛ glo. sum. ꝓfecti soluit dicẽs hoc posse oẽs
clericos q̃ ꝑñt hñe. ꝓpriũ: ꝛ si non hñt vt reli
giosi ꝑñt repetere bona ecclesiaꝝ vel mons
sterioꝝ suoꝝ si sunt ꝓlati vel de mandato ꝑ
latoꝝ si ꝓlati nõ sunt: oẽs ẽt clerici ꝑñt age
re in iudicio ꝑ miserabilibus ꝑsonis de mã
dato supioris. xvj. q. j. puenit. q̃uis magis
deceat ꝑ alios. i. laicos litigare. ℣ Nono. nã
xvj. q. j. dilecto. §. põt ẽt alr dicit q̃ ad ꝓfi
bẽdum sufficit habuisse bonã fidẽ cũ q̃s ce
pit possidere ly medio tpe habuerit ꝓscẽtiaz
ret alienę: sed ly hoc sit cõtra iura ciuilia: tñ
glo. dicit hoc non tenere ꝑm ius canonicum
cui in hoc standũ est: sed opz habere bonaz
fidẽ. i. credere se iuste possidere ol tpe quo ꝑ
scriptio currit. vt de re iur. possessor. lib. vj.
℣ Decimo Nã. xxij. q. iij. §. vl. dicit q̃ iurãs
aliquẽ ducere in vxorẽ post votũ castitatis
non ꝓhibeꝭ seruare hoc iuramẽtũ: sed iniũ
genda est et pnia de violatione voti: qõ q̃dẽ
ly sit verꝫ ꝑmagno matrimonio: qz eaz di
mittere non ꝑõt non obligatione iuramẽti:
sed maloꝝ vinculo facti rñ. si nõ ꝑsumauit. ꝑ
hiberur sub mortali nõ seruare iuramẽtum
qz maius ꝛ ꝓr'r ꝑñter obligatius est vicium
voti ꝑ illius iuramenti. Ibiẽt subdit q̃
iurans se in non fieri clericũ vel religiosum
incõsiderate: qz nõ admittit ꝓhoc sol⁹ ale
vl corꝑo. sed ꝑm. q. tho. hoc iuramẽtũ est li
ciẽtũ ꝑm se q̃ est nõ solũ q̃ admittit salus
aie vel corꝑis: sed ẽt q̃ minuit vel impe
dit. ꝓfectus aie ꝑ obseruantiã iuramenti
℣ Undecimo. Nam. xxij. q. v. §. j. dicit q̃ co
gens aliquem ad iurandum peccat mortali
ter si ꝑiurat: q̃ ꝛ glo. affirmat: sed intelli
gitur si scit aut verisimiliter credit q̃ iura
bit falsum: vt declarat ang. i. c. sile qui ea. q.

de hoc tñ supra iuramentuz. q̃. §. vij. ℣ Duo
decimo. Nam. xliij. q. j. audiuimus. §. si aũt
post. dicit q̃ lapsus in veterem hereſim est
excõicatus. ꝛ ꝑñr suspensus ab executione
ordinis ꝛ iurisdictionis. ꝛ ꝑñr excõicare nõ ꝑt
sed si nouam confingat non est excõicat⁹. ꝛ
cũ tolleretur ab ecclesia. i. cũ est occult⁹ ꝑõt
excõicare ꝛ alia agere: sed glo. dicit indistin
cte q̃ est excõicatus nec ꝑõt excõicari sine se
quatur veterem siue nouaz confingat. i. nisi
sit omnino occultus iuxta illud quod dictuz
est supra excõicatio. iij. §. xj. Valent tñ alias q̃
facit dum tolleratur. Et idez dicit de scisma
ticis nisi forte in summo pontifice, cum duo
creantur: ꝛ quilibet credit se esse papam q̃s
intelligẽ q̃n haberent cãm credẽdi ꝛ ꝑ vtra
q̃ parte essent rõnes vehemẽtes ꝑm archi.
vt accidit inter vrbanũ ꝛ clementez. ℣ Decimo
tertio. Nam etiam di. i. gẽrens vtrũ lapsi
post baptismũ sed penitentes possint ꝓmo
ueri ad ordines dignitates vel curas vel iã
ꝓmoti in eis ꝓmanere. soluit dupl'r. ꝓmo
in. c. sacerdos. §. quo q̃ sic si vere penitẽt. nõ
si ficte. i. non in odiũ criminis sed also respe
ctu: scdo in. c. ꝑsbyteros. §. ꝑñt ꝛ aliter q̃ sic
si petã sunt occulta: sed si sunt manifesta q̃
scãdalizant sic nec ꝓmoueri possunt nec exe
qui in susceptis. Sed vtraq̃ solutio est imꝑ
fecta ꝛ confusa necꝛa simpl'r ly saluabilis
cum additione ꝑm archi. iij. parte. tit. xj. c.
vij. §. ij. Quantum eñ ad primã dicendum
est q̃ si crimina inducunt irregularitatẽ nõ
possunt his irretici, q̃tũcunq̃ penitẽant sine
dispensatione ordinari vel beneficiari vl' vti
susceptis. exemplum in enormibus vt in ho
micidio mutilatiõe hereſi cõsimile. ſimonia
in ordine susceꝑto dignitate ꝛ beneficio cu
rato etiam occultis. in q̃bus solus papa dis
pensat. ꝛ in mediocribus cum sunt notoria:
vt in adulterio sacrilegio incestu ꝛ hmõi in
q̃bus etiam epi aliq̃s dispensant. Sicꝫ nõ
inducunt irregularitatem possunt peracta
interiorꝫ pnia ꝛ ꝓmoueri ꝛ exequi in ꝓdictis
Quantum tamen ad debere vel non debere
dispensare cum predictis ꝓcedũ prima so
lutio vt fiat si vere penitent non autem si fi
cte. Quantum vero ad solutionem secundã
supplendum est qz si talia occulta sint enor
mia necessaria est dispensatio. si vero non
sunt enormia per secretam penitentiaz pur
gata non impediunt. Manifesta vero seu no
toria per confessionem in iudicio vel comis
cionem vel euidentiam facti que nulla pos
sit tergiuersatione celari siue sint enormia si
ue mediocria indigent dispensatione. si ta
men sint mediocria ꝛ non notoria: sed tame

a multis

a multis scita. non indigent dispensatione
sed priuata pnia purgantur. Et hec satis
possunt elicidi ex glo. sum. ℣ Decimoquar
to. Nam de pe. di. prima. querens vtrum so
la contritione secreta satisfactõe abſq̃ cõ
fessione sacramentali cum ramen adsit fa
cultas possint peccata deleri arguit ꝓ eõ
tra. ꝛ demum in §. vlti. nõ determinat ly ire
linquit iudicio lectoris quam sequatur opi
nionem ly ꝑm glo. sum. videatur ad hoc de
clinare q̃ sit necessaria confessio: ad quod
facit. c. ſi. Et eodem modo magister sentẽ.
hanc questionem motaz in quarto inderer
minatam relinquit. Sed beatus tho. ibi in
expolitione littere dicit q̃ tunc sine preiudi
cio salutis potuit vtraq̃ opinio teneri: sed
posq̃ ecclesia per innocentium tertiuz hoc
determinauit secus est: et concor. glo. sum.
i fine post multas falsas opiões recitatas.

2. dictus. ¶ Secundum dictum principale est hoc.
Quantum ad glosas decretoruz dico quod
sunt satis bone necessarie. ꝛ similiter glos.
summarie que ponũtur in primo distinctio
num vel questionum in quibus cuz multe re
citentur opiniones vtima est melior. Sunt
tamen in diuersis capitulis alique glos. nõ
vere aliquãdo. ℣ Primo. Nam. xiij. q. ij. in
c. tempus glos. videtur tenere q̃ hic q̃ sunt
in inferno mediocriter mali valent suffra
gia facta ꝓ eis ad diminutionem pene. ly
numq̃ liberentur: quod. q. tho. in quarto ꝑm
probat. Decepta est autem male intelligẽs
ibi aug. qui dicit mediocriter malos eos q̃
descendunt ad purgatorium quibus dicit
valere suffragia vt tollerabiliorꝫ sit ipsa dã
natio. i. deest condemnatio ad penam purga
toriam vt. f. alienentur. ℣ Secundo. Naz de
con. di. ij. super. c. tribus. ponit multas opi
niones de speciebus eucharistie. cum sum
munrur. f. q̃ non descendunt in stomachum
mixte aliq̃ cibis vel descendunt quidem sed
per sudores aut occultos meatus exeũt seu
resoluuntur. vel q̃ q̃ cito atteruntur dentiꝫ
bus desinit ibi esse corpus xꝑi que oẽs sunt
false per. q. tho. ꝛ alios theologos ꝑm quos
est idem iudicium de eis vt de aliis cibis q̃
tum ad digestionem ꝛ nutrimentum. ꝛ tam
diu sub eis est corpus xꝑi q̃diu durant i sto
macho etiam si sumantur a mure. ꝛ tra aliã
glo. ea. di. in. c. qui bene dicentem quod sta
tim ibi desinit esse cum a mure spẽs sumun
tur: de quo vide supra eucharistia. iij. §. j.
Eucharia. iij. §. i. in fin. ℣ Tertio. Nam ea.
di. sup. c. timorem. videtur dicere q̃ post in
stitutionem eucharistie ꝛ ante resurrectio
nem christi. solus christus poterat confice
re. ꝛ q̃ ſlin triduo mortis aliquis apostolo
rum consecrasset non fuisset ibi corpus chri
sti sine anima ꝛ quedam alia que communi
ter non tenentur: licet secundum capo. dici
posset hoc sacramentum sic institutum fuis
se vt solum christo viuente conficeretur.
℣ Quarto. Nam di. xl. super. c. ſi papa. tenet
non solum ꝓ hereſi sed ꝓ quolibet noto
rio crimine ex quo scãdalizatur ecclesia pos
se deponi papa ſi post monitionem esset in
corrigibilis quod est falsum. vt supra consi
lium. §. iij. ℣ Quinto. Naz. xxij. q. ij. super. c.
ne quis arbitretur. tenet mẽdacium officio
sum quod alicui prodest ꝛ nulli nocet eẽ pec
catum mortale in viris perfectis. i. qui sunt
libus quod secundum. s. tho. 22. q. cx. est fal
sum. quia perfectio personalis aut status p
fectionis non facit veniale de se esse morta
le nisi rõne scandali quod tamẽ in hufusmo
di non semp esset mortale. ly raro. quod de
terminare difficile est. ℣ Sexto Nam. ij. q. j.
sup. c. ſi peccauerit: querit primo vtrum tra
terna correctio intelligatur de occultis vel
manifestis: et videtur tenere ꝑm Joã. q̃ de
occultis qui tamẽ scimꝰ a paucis et ꝑari
possunt: sed. q. Tho. dicit simpl'r de occul
tis mortalibus. ℣ Secũdo querit vtrum ad
eam teneãtur omnes ex ꝓcepto: et dicit q̃
quãtum ad peccatum ꝓpetrãdũ tenẽnt om
nes: quãtum ad ꝓpetratũ ꝑlati solum ex ꝑ
cepto subditi ex ꝓfitio: sed btus Tho. ꝑ
bat simpl'r ad hoc oẽs teneri. ℣ Tertio que
rit vtz ad denũciationẽ admittanꝫ oẽs vt
criosi et infames: et dicit q̃ admittunꝫ oẽs
mõ bono zelo denũciẽt: q̃s de criosis eõ ꝑñt
mitur qz sua vitia nõ correxerũt: sed veritas
est ꝑm archie. q̃ ad denũciationem euãge
licam. i. charitatiuam vbi intẽditur solum
emẽdatio oẽs admittunꝫ nisi ꝑsumaꝫ quod
hoc nõ intẽdãt: sed ad iudiciale vbi ẽt intẽ
ditur punitio seruãdũ est q̃s ꝛ extrahe ac
cu. qualr ꝛ quãdo. et. c. inquisitionis. vide supra
denũciatio. ¶ Tertiũ dictũ ꝓncipale ẽ hoc.
Quãtuz ad doctrinas ecclesiasticas triplex
est gen⁹. Quedã eñ sunt reꝓbate tũc fal
se et hereticę. xxiij. q. iij. c. pe. et dist. xv. sectã
romana i palea. extra de sum. trl. ꝛ ſi. ca. dã
namus. Quedã ꝛo i. d. c. sctã romana ꝛ cla
rañt apocriphe. f. quasi occulte seu secrete
ꝑm archi. di. xvj. in ꝓl. qz. f. nõ in ecclesia sed
remote et secrete sunt legẽde: q̃s intelligẽ de
apocriphis ex dubietate ꝓtatis. de q̃ ꝛo q̃
tur. d. c. sctã romana. et de q̃bus q̃sq̃ ibet. ẽ
ad credẽdũ q̃s vult vel non credẽdum: non
aũt intelligitur de apocriphis solum ex du

nu

Universidad de Deusto
Biblioteca

blete auctoris. cuiusmodi sunt aliq libri in biblia qui ñ publice legunt. Quedã ꝟo sunt approbate. de ꝗbus oibus vide in. d. c. sctã romana: addeq inter doctrinas doctorum solẽniter approbatas est et hodie Doctrina. s. doctoris. vt pater p extrauagãtem Jo. xxij. q per bullam vbani. v. directã archiepo cancellario magistris vniuersis in ciuitate theolosana cuius vltima verba sunt hec. Volumus insuper tenore ꝑsentium vobis iniungimus. vt docti beati thome doctrinam tãq̃ verissimam catholicam fectemini. eaq̃s studeatis totis viribus ampliare. Adde etiam q fm aug. archi. in. c. noli. di. ix. in doctrinis doctorum approbatis aliqd potest reprehẽdi q hinc ꝑz q inuicem aliqñ ꝓtraria scripserunt sicut hiero. tenuit nõ esse bigamũ eũ q̃nam mulierẽ habuit añ baptismum et aliã post. et ang. tenuit ꝓtrarium cuius ẽt sñia ꝑferur dist. xvj. acutius. in spectãtibus ñ ad fidem et mores necessarios ad salutez nullo modo discordãt sancti doct. realiter fm archie. Adde etiam fm archi. super. c. q̃s nesciat dist. ix. q rubrice decretalium auctenticantur in ꝓhemio decretalium: vbi ꝺz rubrice et extrauit lit. pẽ. nihil Inno. in glo. rubrice: et similiter rubrice vel tituli legales sunt auctentici. ff. de in integ. re. l. j. non autem rubrice decretorum vñ aliqñ inueniuntur false. xxv. q. j. placuit fm Inn. q̃ ita no. in ꝓhe. decre. que tamẽ ponũtur ibi dicta ꝓclitorum vel sũmoꝝ pontificum vel doctorum approbata sunt sz nõ dicta gratiani fm Jo. an.

14. q. ¶ Decimoquarto q̃rit vtrũ oẽs ligenẽ lege quasi legi subiecti: ꝺco ex archie. et sancto tho. xij. q. xcvj. ar. v. q eũ lex habeat duo. s. q̃ sit regula et habeat vim coactiuaz: duplr aũcto subditur humane legi primo. s. vt regulatus regule et scõ o sicut coactus cogenti. Primo modo humane legi oẽs subiiciũtur q̃ subduntur potestati q̃ fecit legem: nõ aũt aliq sine simplr sint absoluti a subiectione potestatis: vnde q̃ sunt de vna ciuitate vt regno non subdũtur legibus ꝓncipis alterius ciuitatis aut regni. siue sint absoluti ñ aũ aliqua solum sicut subiectus ꝑ cõ sull regulatur eius mandatis: sed non i his q̃ dispensantur ab imperatore. Secõ aũt modo subdũt mali quoꝝ volũtas a lege discordat: non aũt boni quoꝝ voluntas legi cõsonat: qz q̃ est coactũ est violentũ et contrariũ voluntati: vñ isto mõ lex iusto posita non est l. ad thimo. j. sed impijs. Igitur vt ꝺz. xix. q. j. in. c. duc. q̃ lege priuata. i. spũssancti ducẽ non astringũt lege publica: qz. i. tila lex est super oẽm legem humanã: vñ fm q̃s ea ducẽtur viri spũales non subdunt humane legi. ñtum ad ea q̃ sunt ꝓtraria ductioni spũssancti: ad quã ñ ductionem ꝑtinet vt viri spũales subdantur humane legi fm illud petri. q̃ subiecti et. et ois anima potestatibꝰ sublimioribus subdita sit. xj. q. j. magnum. Princeps etiam vt dicit iurisconsultus solutus est legibus suis. s. ꝗtum ad vim coactiuam: qz nullus seipsum cogit nec alĩ in eũ põt ferre sñiam et sic ꝺrit dauid tibi soli peccaui. i. a te solo sum puniendus. vt ꝑz de pni. di. iij. totã. non aũt ñtũ ad directiuã sed est subiectus fm iudiciũ dei: vñ ꝺz eã seruare ꝓpria volũtate vt de ꝑsti. cũ oẽs. Est etiã supra legẽ inñtũ põt eam mutare et in eo loco et tpe dispensare. hec ex illis. Igitur põt dispensare secum ex eã sicut cum aliꝯ: sine eã vero non seruando peccaret. 15

¶ Decioquinto queritur vtrum leges aut statuta laycorum ligent clericos et alias ecclesiasticas personas vt teneãtur hec obseruare: et dicit panor. in. c. ecclesia sancte marie. de cõsti. q̃ aut lex disponit specifice super rebus ecclesiasticis et bonis eaꝝ. et sic ẽ nulla et nõ seruãda tãquam condita ab eo qui non �effectatẽ: qz nec iperator nec alius secularis �effectatem sup ecclesias aut ecclesiasticas psonas: vt in. d. c. ecclesia. Et hoc verum est nisi in duobus casibus: ꝓmo quãdo est priuilegiatus. qz potest quis priuilegiare etiam nõ sum subditum: et sic intelligitur. c. nouit. de iudi. vbi allegatur lex theodosij: secũdo quãdo est fundata sup naturali rõne: qz tunc seruari ꝺz non rõne legis sed rõne iusticie naturalis. l. scire oportet. ff. de excu. tut. ℌ. q̃ nõ iuste. Aut lex disponit gñaliter non faciẽdo mẽtionẽ de clericis et ecclesiasticis: et tunc si non potest seruari sine peto. vt in ꝓscriptione male fidei non est seruãda a quocũq: de ꝓscrip. c. fi. et. c. iz mulieres. de iureiur. ibi. vj. Si vero est rõnabilis et non ꝓtradicens canonibus seruãda est etiã quo ad clericos et ecclesiasticas personas si est fauorabilis. vt in. c. rechris. et secundo de app. Unde statutum disponẽs vt existentibus masculis mulier non succedat potest rigitur et ad clericos vt no. panor. in. c. constitutus. de restitu. in integ. et similiter ꝓpriuilegium ꝓcessus holbus alicuius loci comprehendit etiam clericos illius loci licz non exprimat: ad qd̃. facit. c. dilecti. de fo. com. et no. p Jo. de lig. i. c. quod clericis. de fo. com. et bal. l. i. cũctos populos. C. de sũ. trl. Tibi tẽ notãdũ est q̃ qñ talis lex gñaliter disponẽs potest ꝟhabere ad commodũ et icõmoduz-

nõ potest dici ꝑiudicialis: sicut si statutũ disponit quod primogenitus succedat secũdo genitus iz sit clericus non succeder similr in statuto quo masculi excludunt mulieres nõ succeder mulier. licz sit effecta religiosa: vnde omnes leges disponentes super contractibus emptionis. venditio. locatio. comodata. et hmõi. si non contradicunt canonibꝰ vel legi nature sunt seruande etiã quo ad ecclesiasticas psonas. ꝓ quo facit. c. j. de no. op. nun. et est de mente host. et Jo. an. in. c. ecclesia. vt lit. penden. sed si afferunt ꝑiudicium simpliciter. secus est: vt qui nõ facit mulctarium: vel infra tale tẽpus non admittit hereditatẽ sit priuatus et hmõi: qz nunq̃ põt esse ad cõmodum ecclesiasticoꝝ: ideoq̃ non retinetur: similiter qñ statutũ ne possit aliqd vẽdi non subditis. Si vero lex ciuilis est generalis et rõnalis. sed deuians a canonibus in foro seculari seruabit. sed nõ in ecclesiastico. neq̃ in terris subiectis dominio ecclesie. qz ꝺz seruari tunc lex canonica in vtroq̃ foro: ꝓ quo facit. c. ij duobus. de app. et qõ no. in. c. quod clericis. de foro compet. Aut lex ciuilis disponit sup materia ad ecclesiaz ꝑtinente nõ disponẽdo de ipsa materia. sed tollendo lucrum quod alias deferat vel imponẽdo penam actum explicanti. Exemplũ primi de raptore contrahente matrimoniũ cũ rapta. in quo casu lex ꝑiuat omnib bonis datis sibi a raptore: et sic nõ valeret vulgo not. in. c. de puellis. xxxvj. q. ij. et eam sequi videt Fede. consi. xxxv. et mihi placet: qz seruãda ẽ quo ad nõ ecclesiasticos. Exemplum secũdi. Statutũ punit ꝓtrahentem sine ꝑsensu parris vel agnatorum. et nõ valet fm panor. vbi supra. Item aliud exẽplum lex punit mulierẽ ꝓtrahentẽ infra ãnuz lucr: vt C. de secũ. nup. quasi p totũ: et nõ valz rõne ꝓdicta: qõ limita vt supra. ℌ. r. casu. vij. Aut lex ciuilis disponit circa accidentia tẽporalia ad actum spũalem: vt in dote: et tũc si nõ ꝓtradicit canon valet. c. raymutius. et. c. raynaldus. de testamẽ. et quod no. in. c. ij. de dot. ꝓtractionẽ matrimonij. Si ꝟo ꝓtradicit canoni. tũc pendet ab illa rõne cuius fort sit causa dotis. et Innocẽ. in. c. de prudẽtia. de dot. põst diuor. re. et panorm. tenuit quod ẽ misti fori: et sic lex seruabitur in foro suo. et locus erit ꝑiudicialis. c. cum sit generale. de fo. cõpe. Aut lex ciuilis ꝓcedit circa actus spũales ꝑsumendo et lex canonica inuenit ꝓtraria ꝑsumit matrimoniũ si masculus et femina simul habitant. l. in libere. ff. de re. nup. si sit libera et non facit questum de corpore vt ibi: lex ꝟo canonica ꝑsumit adulteriũ siue fornicatiõem. xxx. q. v. aliter: et sic standum est in vtroq̃ foro iuri canonico. qz lex imitat canones. de iudi. clerici. Et cõm hec limita iura dicẽtia leges seruãdas que canonibus non contradicũt.

¶ Decisexto circa legis intellectum queritur quõ lex sit interpretãda: ꝺco quod qd. et quotuplex sit et a quo fiat interpretatio legis dicrum est supra interpretatio. quõ autem debeat se habere interpres i interpretãdo vt venian ad legis intellectũ. dico ex panor. i. c. ad audiẽtiam de decti. quod diuersitas vocabulorum ideirco diuersitatẽ rerum et raro contingit. quod duo vocabula idez per omnia ꝑportẽt: alias ora idueretur supfluitatem: q̃ de hoc ẽ pulcher text. i. l. si q̃s codicillis. C. de co di. et ad hoc. d. c. ad audiẽtiam. Et ibi dicit Jo. de lig. q̃ si apparet de mẽte legis est ei ſtãctum et contra ꝓprium verboꝝ significatum. vt l. i. cum pater. ℌ. dulcissimus. ff. de legi. ij. vbi verba restringũtur p rõnem exꝑsam: rõ. est q̃: verba deseruunt intentioni nõ econtra cum se habeãt verba et ittẽtio seu rõ vt corp et anima q̃ sicut anima corpori ita rõ legis verbis dominatur: ad quod. l. non dubium. C. de legi. Si vero de mente nõ constat. tũc si verba sunt clara non est ab eis recedẽdum: vt in. c. fi. de verbo. sig. Quod itelligo vbi rõ non est exꝑssa in lege. nec conlectari potest rõ naturalis eius. q̃ vt singulariter dicit Cy. et alij post eum in. d. l. nõ. dubiuz. vbi rõ non est exꝑssa in lege. debemꝰ conlectari per similia rõnem naturalẽ. que mouere potuit legislatorez. qui sine rõne nõ fuit motus cum sine rõne non sit lex. ij. distic. erit autem. et secũdum illam rõnem cõlectatam possum restringere et extendere legem etiam odiosam. vt ℌ. sequen. sed vbi dicta rõnem conlectari non possumus ꝓcurratur ad verba si clara sunt. Si ꝟo sunt dubia tunc fienda est interpretatio per alias leges si fieri potest: quia iura debent ſtudiat. de electio. libro sexto. Si vero per alia iura apparere non potest intellectus. tunc recurrendum est ad consuetudinem ciuitatis. vt lege minime. et lege si de interpretatione. ff. de legi. et in. c. cum dilectus. de consuetu. Si vero non apparet de consuetudine loci recurrendum est ad similia. vt in lege non possunt. ff. de legibus. In defectu vero omnium recurrendum est ad ꝓncipez

Universidad de Deusto
Biblioteca

qz eius est interpretari cuius est̄ condere quod dz intelligi qñ p remedia supradicta vel similia haberi no pōt legis certitudo: z sic intelligē. l. vnicam. C. de pfe. inuid. pstā. li. xij. vbi datur doctoribus potestas interpretandi: z idē in iudicibus. iuxta no. in. c. cū speciali. de app. Vide tamē quod no. Bar. in. l. non aliter. ff. de lega. iij. vbi dicit q̄ primo debemus inspicere q̄d senserit testator: qz ante omnia voluntas testatoris dominatur. l. cum virum. C. de fideicom. Qō si non apparet debem⁹ deinde inspicere qō est verisimile. l. si mater. C. de inofficio. z subst. sub cō. fa. z. l. muller. ff. ad treb. Et si nō apparet quid sit verisimile. tunc inspicimus propriam significationem verborum: z ita loquitur. d. l. nō aliter. Vide etiam glo. singularem quā omnes sequuntur in. l. tale pactum. ℌ. fi. ff. de pactis. que dicit quod dispositio facta in vnius casum. trahitur ad alium de quo si disponentes cogitassent verisimiliter idem disposuissent. Quod no. qz facit ad mīta. De p̄dictis autem domin⁹ Bap. a sliseo. in quodā opusculo sic dicit. Quantum ad interpretationem legum z canonū quod quātum ad hoc vniuersale est. cōclusio est q̄ vnius dispositionis. vnus est intellectus z nō plures. Nā intellectus sumitur a ratione non a cortice verborum. l. scire leges. ff. de legi. Et ideo in illa. l. dicit Bal. quod cuius est multiplex intellectus. eius veritas ignoratur. Et lō bar. to. in. l. in ambiguo. ff. de rebus dub. dicit q̄ quādoyna lex habet plures intellectus. qui omnes possunt esse veri illa lex reputatur in nullis. nisi probētur per alias leges. In hoc autem aduertēduz est quod illa lectura seu ille intellectus est magis tenendus. qui vitio caret. si alij vitio non careāt: quod probatur p̄ regu. l. in ambiguo. ff. de legi. z in. l. cā pēda. ff. de regu. iuris. Preterea ille intellectus est magis tenēdus qui est magis dubitabilis. per regu. l. quod habeo. z ibi not. ff. ad carbo. z declarat̄ doml. Abbas. in. c. cuz in iure. de elec. Barto. tamē in. d. l. in ambiguo. vult quod ille intellectus sit magis tenēdus. qui p̄bat̄ p̄ meliores rōnes z leges. Preterea quando ex proprietate sermonis. duo intellectus includūtur. ille est magis tenendus qui colligitur magis proprie. Ita probat. l. nepos proculo. ff. de verborum si-

17 gnificatio.

¶ Decioseptimo querit̄ spāl̄r quō lex sit interpretāda ex sua rōne seu cā finali: z dicoq̄d sit rō vel dictacō z quō i ponet̄ z cognoscat̄ dictū ē supra cā: quō ℣o ex ea debeam⁹ legē interpretari z duci i mētē ei⁹ pz ex stati-

dicēdis hic. z ℌ. seq. Nā rō legis plus dz attēdi q̄ lex ipsa. l. q̄ legis ℣ba. l. j. C. que sit lōga p̄scr. z dl. j. p̄suetudo. vbi dz q̄ lex ē dēclaratiua rōne p̄sistit: vñ bal. in. c. j. de cōsti. dicit q̄ lex p̄sistit in substātia rōnis: z Bar. in. l. cū mulier. ff. so. matri. dicit q̄ rō legis z mēs legis idem est: quod intelligē causal̄r. z de rōne finali que dz ipsa lex fm Bal. in. c. dilectus. el scō de rescrip. qui etiam dicit in. l. si q̄s seruo. C. de fur. quod rō finalis est anima legis Et ideo vbicūq̄ habet locuz ratio legis hz locuz ē lex. C. de interdic. l. j. fm archi. z sequit̄ Ge. in. c. vbi periculum de elec. lib. vj. z hoc ē si verba p̄tradicāt. vt. l. scire oportet. ℌ. aliud. in verbo. sed z si maxime verba legis. ff. de excu. tu. quia nō in solūs sed in sensu consistit eu̾gelium. j. q. j. marchion. z. c. intelligentia. de verborum significa. z facit ter. in. l. iij. C. de libe. prete. quia vbi inquit manifestissimus est sensus testatoris interpretario ℣boz nusq̄ nisi valet. vt melior sensu existat. Bal. etiā in. l. cōmissoria. C. de pactis inter emp. z vē. dicit quod hz iudicē sit imposita necessitas seruādi statutum fm formam prout iacet ad litteram. arg. l. prie. ℌ. si q̄ nauem. ff. de exercito. tamē non habebit locum hec necessitas nisi saluo intellectu qz ifa occidit spūs viuificat: p quo facit gl. i. c. illo vos. in ℵ. pign⁹. de pig. Nā si qua iura dicūt legē seruādā ēt in foro aie. vez dicūt quādo eadē est ratio in vtroq̄ foro: qz sic in foro aie non cessat: fm Panor. in. ca. tua. de vsur. in fi. Sed tamē predicta intellige. iuxta dicēda ℌ. sequē.

16

¶ Decioctauo querit̄ vtz ex rōne legis sic debeamus interpretari z intelligere leges. vt eā in silibus z odiosis ac penalibus extēdamus: z dico quod de extēsione legis ad similia dictum est supra argumentatio. ℌ. prio. quātum vero ad odiosa z penalia dictuz est ēt ibi aliqualr̄ hz pleni⁹ pz ex statim dicēdis. P Nā fm Jo. de imo. z ge. i. c. si posti. ℌ. 5 elec. libro. vj. duplex est mens legis. s. comprehensiua z extensiua de quib⁹ infra ℌ. xx. que duo sic intelligē nō qz dicāt duas mētes si ēdem comparatam duplr̄ vel ad duo. scz ad rem de qua agitur in. l. cuius est ratio siue ad casum in ea comprehensum z sic dicitur comprehensiua: z ad aliam rem simlem siue ad alium casum: z sic dicitur extensiua. P Igitur secundum mentem comprehensiuam fit extensio legis in penalibus et a fortiori in fauorabilibus secundum Joannem de imo. et Geminia. vbi supra. sed propie non est extensio. Et sic intelligo quod dicit Panormitanus in. c. quia in insulis de sta-

mo. q̄ lex dz ampliari z restringi ad limites rationis expresse ēt si verba non patiantur vt in. l. adigere. ℌ. fulo. ff. de fur. pat. z in. l. cum pater. ℌ. dulcissimus. ff. de leg. ij. z in. l. pater. ℌ. fundum. ff. de leg. iij. z facit. c. cuz dilecta de confir. vtl. vel inutil. z bonus text. in re. fi. de reg. iur. lib. vj. z quod no. Bart. in. l. item q̄ritur. ℌ. qui impleto. ff. loca. Et idem Panor. in. c. j. de iur. cal. dicit quod ēt in penalibus seu odiosis quando rō est expressa extenditur z ampliatur dispositio legis. ad limites rōnis expresse: no. glo. in cle. p̄ia in verbo eligatur de elec. z in cle. ij. in ℣bo. pñt leum. devit. z hon. cle. z in. d. reg. fi. z q̄s no. ibi dl. z Jo. an. in mer. z quod no. in. d. ℌ. dulcissimus. Secus autem esset in dictis penalibus fm eundem Panor. in. ca. j. de sen. z rel. iudi. vbi allegaretur simile sub terminis falcidie. vel aliorum vel paribus. vt no. Inno. in. c. cuz spāl. de app. P Secundum mentem vero legis extēsam non fit extēsio legis in penalibus ex identitate rōnis. sed solum in non penalibus fm eundem Jo. de imo. z ge. z de elec. tantum libz. vj. P Pro quo sciendum est q̄ in hoc est magna difficultas inter canonistas. Nam Joan. and. fuit sibi multuz contrarius in glosis suis: quia in. c. dispendia de rescrip. libro. vj. dicit q̄ p idēntitatem rationis hz locum dispositio sed non penal: sed in cle. j. de elec. aliter sentit. Bl. vero. d. c. sepe dicit quod p̄stitutio penalis extendi tur ad alium casum p̄ comprehensum. q̄ est eadem ratio romnimoda similitudo. et tunc p̄prie non dī extēsio: quia. l. quod est ex rōne legis est ipsa lex. z dominus pe. dicit istam glo. esse singularem. Sed Jo. de imo. z Jo. and. dicūt non fieri extensionem legis seu constitutionis penalis: ēt si sit omnoda similitudo: z subsit eadem rō vt etiam not. Io. an. in re. odia. de reg. iur. lib. vj. z hoc cōtra tenetur p̄ cōclusione z regula vera: z p̄bat c. p̄stitutionem. de re. li. vj. vbi ptz q̄ cōstitutio loquens de p̄lectoribus z minoribus nō habebat locū in alijs mēdicantibus: iz subesset eadem rō: vnde p̄ter indēitatē rōnis lex ea proganit ad alios mendicantes. Fallit ñ hec regula in multis fm ge. in d. c. sepe que ibi vide fl. vlo. Ego adū teneo opinionez dicte glo. in. c. sepe. cum limitatione q̄ rō sit expressa saltem indubitate p̄sumpta: z dico q̄ constitutio penalis cuius ratio est expressa per legem extenditur ad casum alium non expressum si ratio sit par simpliciter seu eadem aut certe maior: z legislator partialiter non disponat in contrarium declinādo a ratione legis propter aliquam particularem aut priuatam considerationem: qz si cut philosophice loquendo est impossibile esse eandem causam quin sequatur idē effectus ita loquēdo iuridice impossibile est eē eandem rationem z non esse idem ius: cum ratio ipsa sit formaliter ius z lex nisi hoc sit ex voluntate legislatoris vt dictum est: quā tñ sequi non tenemur nisi exprimatur. vt pz per. s. tho. ver. q. xxiij. ar. vij. z infra obediē tia. ℌ. vlti. vndecimo ipse specialiter disponat contra vel p̄ter rationem legis semp fiet dicta extensio in penalibus vbi ratio est expresa in lege z est eadem. vt in. l. his solis. C. de re. do. ad quod etiam tex. optimus in. l. ij. ℌ. quid si curatores. z ℌ. quid si decesserint. ff. ad tertul. z. l. palam. in. ℌ. senatus. ff. de ritu nup. Nec potest dici propie q̄ sit interpretatio extensiua: sed potius intensiua seu intellectiua qz lex non est aliud q̄ ratio legis. vt ꝑbatur in. l. nō dubium. C. de legi. z q̄s lex penalis extendatur si in eis est scripta rō naturalis aut ciuilis tenet Bal. post Bar. z similr̄ panor. ēt si rō non sit expressa modo sit indubitate p̄sumpta: vt supra argumētatio. ℌ. j. sed vt dixi limita nisi legislator spāl̄r ex

Nota. expresse dissponat in p̄rarium dicte rōnis declinādo ab ea. Nā gl. pre. l. c. p̄stitutio. ℌ. ele. lib. vj. vult constōnem penalem nō extendi ad casum aliuz. ēt si rō legis sit expressa. q̄si ipsa constitutio est exorbitās. Vide etiā infra pena. ℌ. iij.

¶ Declonono querit̄ vtrum lex vel p̄stō penalis debeat aliquo casu late interpretari: z no. Bar. vnum singulare i. l. quēadmodum C. de agri. z cen. li xj. quod licz lex penalis et odiosa extra. p̄prium significatum nullatenus extēdatur: vt in regula odia. tamē vbi extēsio tendit in fauorem reipublice. ita debemus ipsam extendere sicut legem fauoz publice puniri maleficia vt prouincia quie ta permaneat. l. congruit. ff. de offi. p̄si. ff. p 19 statutum punitur faciens punitur etiam ille est. qz pars rorum quod est totius est: vnde cum stricta interpretatio in penalibus sit in fauorē alicuius horis q̄ est pars totius multitudinis. contēti dz ille fauor p̄pter fauorē totius cōmunitatis Panor. quoq̄ in. c. ex te nore q̄ fi. sint leg. dicit quod constitutio penalis debet z potest extendi z largo modo interpretari. quando emanat vt euitentur pericula animarum: cuius rationem intelligē esse qz p̄o salute anime conteneda est corporis salus. sed limita quando ētiā ipsa larga interpretatio expedit saluti animarū.

Et ex his fieri pōt regula gñalis philosophica q̄ quotiēs illud in cuius fauorē tendit larga interpretatio constitutiōis penalis est fauorabilius eo in cuius fauorē tendit interpretatio stricta. large interpretandum est: quia eius quod magis diligimus oppositum magis odimus regul'r ſm pbm.

¶ Vlgelimo. Queritur quomodo monstrek 20 q̄prehendatur mens legis comprehensiua extensiua r dico ſm Joā. de imo. ꝛge. in d. c. ſi postēs. de elec. li. vj. q̄ ꝓhēſiua mōstratur ex quattuor. ℣ Primo ex cōtrario verborum. quia prevalet omni rigori ꝛ significationi verborum. ff. de leg. ſū. l. libros. §. quod tamen casu. r de consue. cuz dilectus. ℣ Secūdo ſi aliter intelligēdo sequer ex absurdus intellectus cum lex debeat esse possibilis ꝛ honesta. ilq. di. erit autem. 2no. bar. in l. oēs populi. ff. de iust. ꝛ iur. exemplum. lex dicit qui occiderit hominem capite puniak Si ad ifam dz intelligi sequitur q̄ occidēs seipsum defendēdo vel furiosus. deberet. occidi. 3tra cle. ſi furiosus. de ho. quod est absonum. ℣ Tertio qñ inlege est expressa ratio legis quia ex illa vt dictum est colligik mēs legis: r facit cle. prima de elec exēpluz in. ca. ex parte de postula. vbi prohibito de adnocando facta monachis extenditur ad canonicos: quia lz sint diuersi tamen quia ꝓstitutio fundat se sup religiōe. extēdit ꝛ ad canonicos. ꝛ ideo omnis constitutio q̄ habet respectum ad religionem. lz loquatur de monachis comprehendit etiam canonicos. r omnes qui tria vota promittunt Secus si loqueretur de religione cum aliqua qualificatione: puta monachus niger r huiusmodi. ℣ Quarto quando per eādem constitutionem vel per aliam apparet id q̄ ibi est positum gratia exemplī fuisse positus sicut. l. prima. ff. vti possi. 6z q̄ lz verba edicti loquātur de ede. tamē in fundo etiā habent locum. vt in §. hoc interdicto omnib⁹. ibidem: mēo autem extēſiua ſm eos dē: comprehēditur ex dēcētia rationis nō scripte. vt in. l. ſ. C. de interdic. r re. facit. c. inter cetera. de rescript. r. c. q̄. de trāsla. prela. q̄ de ſimilibus ad ſimilia idem iudicium est. vt dicitur in. d. c.

21 ¶ Vlgelimoprimo q̄ritur vtrum ſi lex aliq̄d nō prohibet intelligatur esse ꝓcessum: r dico quod in. c. inter corporalia. de translat. habetur duplex arg. vnum. ſ. quod prohibita intelligantur omnia que non sunt ꝓcessa: dicēte textu quod non nuch intelligitur prohibitum quod non est concessum: a'ind quod ꝓcessa intelligantur omnia q̄ nō sunt prohibita: r vtrūq; ar. habetur ibi in glo. que r solut dicēs primum habere locum in iudiciis adde r contractibus strictī iuris vt in arbitrijs r priuilegijs r rescriptis licitis: secūdū vero in iudiciis r contractibus bonefidei. in beneficijs absolutionibus r in edictis ꝓhibitorijs in quibus quilibet admittitur q̄ nō prohibetur. Dicit autem ho. quod ſi cōstitutio promulgata est affirmatiue omnia quā continet r ex eis sequētia videtur concessa nisi reperiatur prohibita puta concessuz est cōrahere matrimonium ergo cuilibet et semper nisi reperiatur prohibitum. Sivero promulgata sit negatiue omnia ex ea sequētia intelligūtur prohibita nisi reperiatur cōcessa sicut prohibetur ne quis occidat: ergo semper r omnibus prohibetur nisi qñ inuenitur concessum.

¶ Vlgelimosecundo queritur vtrum lex indulgens aliq̄d quod pōt tendere in alterius ꝓiudicium. intelligatur saluo interesse partis r dico q̄ sic. vt tz Bal. de pa. iura. ſir. r panor. in. c. i. de iudi. 22

¶ Vlgelimotertio. Queritur vtrū ꝓstō intelligatur respicere ꝓterita: vel futura: r dico q̄ futura solum de ꝓsti. cognoscētes. r ibi Panor. r hoc nisi in ea nolatim de ꝓteritis caueak. eo. titu. c. ſi. Sed adde singulare dictū Panor. in. c. qñ symoniaca. de symo. q̄ constitutio iuris antiqui declaratoria addens nouam penam: non extenditur respectu pene ad preterita. r sic respectu ſ'tius pene cēsetur constitutio noua: quod optime probatur ibi. Nam lz ante illam ꝓstōnem concilij symonia cōmitterek in receptōe monialiuz. ꝓclo dato: tamē ista pena nō erat sic statuta sez q̄ monales committētes symoniā in earum receptōe de monasterio pellerētur. l. ar etoxi. ad agendum penitētiam detrudēde: que pena non extēditur ad monales ante dictam constitutionem per symoniam recep tas. Hanc opinionem tenet Pau. de ele. a. in ꝓhemio elementi: r idem Car. per glo. in cle. ex graui de vsur. r idem Lad. Et dicit idem Panorml. in. d. c. ſi. quod vbi constitutio est declaratoria iuris naturalis extenditur ad preterita: quia ls qui declarat nihil de nouo inducit. l. heredes palam. ff. de testamen. vnde potius ligat constitutio antiqua q̄m noua declaratoria: sed vbi constitutio est partim declaratoria r partim noui iuris editoria licet cōcernat preterita inquantum est declaratoria. non tamen inquātum est noui iuris editoria. Exemplum dicit constitutio quod nemo audeat vsuras exercere. et quicunq; exercuerit puniatur publi-

catione omnium bonorum. Nam certe licet factum sit damnatuz de preterito. tamē pena publicationis cum sit de nouo. nō extēditur ad eos q̄ vsuras exercuerunt. ꝛ ſi istaz constitutionem. ℣ Et per hec soluitur questio subsequans: gabellarij exigentes pedagia a clericis sunt iure communi excommunicati. r aliter solum. vt in. ca. q̄ſq. de constit. lib. vj. sed deinde per extrauagātes r ꝓcessum curie a tempore Pauli ſcōi sunt excommunicati papa'r. queritur ergo vtrum illi q̄ ciderunt ante dictas extrauagātes sint excommunicati. r aliter tantum vel ex papaliter: r dico quod r aliter tantum: qr lz ille posteriores ꝓstōnes sint iuris veteris declaratorie. pene tamē in eis cōtente sunt nouē r ad preterita non extēduntur. r idem in similibus dicēto.

24 ¶ Vlgelimoquarto. Queritur vtrum lex vel statutum loquēs per verba ꝓteriti tpis idulgēdo aliq̄d extēdatur ad futura: r dicit Panor. in. d. c. cognoscētes. de constit. quod non ne detur materia delinquēdi. vt est ter limitans hāc materiā in. l. cum lex. ff. de legi. p quam dicit Bar. quod ſi statuto cauetur. q̄ filius bannitus soluens decem eximak de banno. non habet locum respectu eorum qui bannīrur de futuro: qr daretur materia delinquēdi: secus autem ſi cessaret hec rō: qr lz loquatur per verba ꝓterita vel presentia extenditur ad futura: qr lex semp loquitur. l. arriani. C. de here.

25 ¶ Vlgelimoquinto. Queriť vtr legeo humane sint mutāde facilr: r dicit Augu. in ꝓlo. de lib. ar. quod lex rēporalis q̄uis iusta sit. mutari tñ per tpa iuste pōt: q̄ ſm. s. Tho. xij. q. xcvij. ar. j. dupl'r ꝓtingit cum lex sit q̄d directiuum actuum humanoꝝ. ℣ Prio. f. ex 1. ca. pte rōnis cui naturale videk gradatim ab imperfecto ad perfectum venire vñ sicut primi philosophātes tradiderūt ipſa perfecta quedā q̄ posteriores magis pficiēda ita in opabilibus primi itendētes inuenire aliq̄d vtile hominū cōtari ustimerūt ipſa perfecta quedaz in multis deficiēta. que posteriores mutauerūr. ſtimētes aliqua que a cōi vtilitate deficere possent i pauciorib⁹. ℣ Secūdo ex parte horis per mutatōem ꝓdītōis hoium: quibus ſm diuersas eorum ꝓdītōes diuersa expediunt: sicut ſm Aug. vbi supra ſi populus sit moderatus r grauis r cōis vtilitatis diligētissim⁹ custos. recte ferť lex qua sibi licet creare magistratus: que ptās sibi recte adhibuerit ſi paulatim deprauatus. flagitiosis remissē cōmittak. Vñ sicut ciuilis ita r canonica iura aliq̄n mutata sunt sicut p3 di. lxij. c. 2

vota. circa electōem pontificū que principaliter catholicis vsu r ꝓstōne presentabak vt illaz eoꝝ auctoritate roborata nullus hereticoꝝ aut scismaticoꝝ auderet ꝓtraire: sed q̄ ipa ratoreo suum modū ignorātes aliqñ. nō in numero ꝓsentiē tum. sed distributiuum immo exterminātium esse voluerūt frequēter et in heresim lapſi vnitatē ecclesie impugnare conati sunt. sanctoꝝ patrum ꝓtra eos instituta prodierunt vt se electioni non ingererēt. r qui eorum suffragio ecclesiam obtinerēt anathematis vinculo inodaretur. ℣ Non tamē debet leges sine causa multuz vtili vel necessaria mutari di. xij. ridiculuz: qr vt dicit. s. Tho. cum ipſa legis mutatio quātum in se est habeāt detrimētum cōmunis saluris sine vtilitatio. eo q̄ ꝓsuetudo inuat ad obseruātiam legis que ab ea habet maximū virtutē ſm philosophuz. r ideo pol. nunqs debet lex mutari nisi ex alia parte. rō tum recompēsenk cōi saluti quātum ex ista derogatur. qr in tātum recte mutatur iquā rum per eius mutatōem puidetur bono cōmuni. hoc aūt contingit ex aliqua maxia et euidēti vtilitate puenīente ex nouo statuto vel ex eo quod est maxima necessitas. qr lex aut grauamen. aut iniqtatem. aut nocumētum continet.

¶ Vlgelimosexto. Queriť q̄bus r quotupl'r lex tollak: r dico q̄ multis r multipl'r. ℣ Primo p ꝓsuetudinem ꝓtrariam vt dictum est supra consuetudo. §. vj. r ista statutuz. §. iij. ℣ Secundo tollitur etiam per non vsum alt quo modo: pro quo scito quod vt colligitur ex Panor. in. c. Joānes. de cle. ꝓuoga. ſi non vsus habet in se actum tacitum contra dispositionem iuris inducti ꝓsuetudinem derogatoriam legis. exemplum lex defert hereditatem cōter r qualr filios tam masculos quam femineis. l. maximum vtiluz. C. de libe. prete. sed consuetudo defert solum ptī mogenito vel solum masculis. lz igitur secūdogeniti vel femine nūquam sint vſi illa lepter actū tacitū ꝓtrarium legi. Si vero non vsus non hz actum contrarium legi tacitum vel expressum. nō inducitur cōsuetudo cōtra legem per non vsum sicut verbigra. llcz sint plusqz cētum ānī quod nullus vēdidit mastrodtū. nō tñ est abrogata lex. querit. ff. de sta. ho. que vult vt estimetur ſm statū pualentem. Simr: ster lz non agam contra eum qui mihi damnum dedit actione legis aquilie. non tamen per hoc abrogatur illa lex: qr ipſa non necessitat ad agendum: sed dat facultatem. ℣ Tertio tollitur per le-

Universidad de Deusto
Biblioteca

g:m siue ꝓsilturionem ꝓrrariaꝫ.pro quo no
ta q̄ Panor.in.c.cum accessissent de ꝓstitu
l.oulbus.ꝛBarto.post ci.in.d.l.omnes po
pull.ff.de iustl.riur.dicit quod ꝓior lex vel
constitutio tollitur per legem contrariam
posteriorem:lz non fiat mentio de prima.de
cogna.spir.c.i.nisi habeat clausulam dero
gatoriam ad secundam:quo casu opus eēt
facere mentionem de prima.ar.l.si quis in
pn.ff.de lega.iij.ꝛin.c.nonnulli de rescrip.
Aliq̄ tamen dicunt oportere facere mentio
nem de prima habēte.d.clausulam deroga
toriam ad secundam si loquamur de priui
legio reseriptor testat.que sunt priuate le
ges.nō autem si de legibus ꝛstatutis:p cle.
dudum de sepul.qz cum ꝓceps plumatur
omnia scire velle reuocare scītur statuen
do in ꝓrariuꝫ:ſz secus in priuata que est in
facto.ꝛpli hec opinio ēt si lex prior priuata
nō habeat dictam clausulam : qz dicit ar
chie.simp'r q̄ posterior ꝓstitutio priorē tol
lit ēt si de illa non faciat mentionez:nisi ꝑor
sit reseriptum de reserip.ceterum vel priui
legium.vt no.dist.xxviij.quoniam in gl.vel
nisi sit ꝓsuetudo:qz non tollitur p̄ sequentez
ꝓstitutionem:nisi fiat mētio de ea.de ꝓsti.lz
lib.vj.Unde ēt si non habeant.d.clausulaz
adhuc posteriori lege non tolluntur:nisi de
h'o fiat mentio.

27.q. ¶ Uigesimoseptimo queritur quid lex tol
lat:rdico q̄ tollit multa.P̄ p:imo legem vt
dictum est.Ş.prioꝛi.ꝛsecundo ꝓsuetudinem
generalem iuxta dicta.Ţ.ꝓsuetudo.Ş.vi.co
suetudines aūr statuta particularia loco
rum vel p̄sonarum singularium . ꝓstitutio
nona ꝓncipia non tollit.modo sint rationa
bilia.cum sint facti ꝛ in facto ꝓstant et ea
possit papa rationabiliter ignorare:nisi de
hoc ꝓstitutio expressam fecerit mentionem
de ꝓsti.lz.lib.vj.P̄ Undecertio tollit cōsue
tudines ꝛstatuta spālia ſi de eis faciat mē
tionem.P̄ Quarto etiam tollit statuta spā
lia etiam si de eis non fiat mentio specialis
quando illa ꝓtinent solum ius ꝓmune:quo
modo intelligo dictum dire. Nam si epūs fe
cit statutum quo solum canek ius cōe.ꝛ pa
pa deinde fecerit nouam ꝓstitutionem con
trariam illi statuto:vt extra de eta.ꝛ qual.
pterea que cōtra ad ꝓfitarlōes patrono
rum est hodie reuocata.de instit.filo.lib.vi.
dicit idem q̄ sicut subiatum est ius ꝓmune
ita ꝛstatutum ēſi quod simp'r ꝓtinebat id
quod ꝛdicta decretalis:qz illud nō est facti
nec ꝓsistit in facto.immo est iuris ꝛ ꝓsistit in
iure:quia hoc loco cessat ratio.d.c.lz ſz Jn
no.ꝛ hostiē.Et si contrarium diceretur ſaz
episcopi possent tollere auctoritatem sum
mo pontifici faciendi iura in suis dioceſibus .ſtatuendo simpliciter que iure canen
tur hec no.Archi.ꝛ Joan.and.in.dicto.ca
pitulo.licet.

¶ Uigesimooctauo. Queritur vtrum actus 28
gestus ꝓtra legem sit nullus ipso iure:ꝛ dl
cit regula iuris q̄ que ꝓtra ius fiunt.debēt
pro infectis haberi.P̄ Quam regulam qui
dam vt refert Jo.and.dicunt habere locuꝫ
solum quādo ius ꝓhibet aliquid non sim
pl'r sed addit.si ꝓtrarium fiat non valeat.
Sed hoc inquit reprobatur p.l.non dubiū.
C de legi.vbi habetur expresse quod suffi
cit legislatorem aliq̄d prohibuisse.lz nō ad
iecerit si ꝓtra factuꝫ fuerit nō valere P̄ Qui
dam vero vt sum.ptt.ꝛsupple.tenent regulā
sine illa limitatione dicētes quod indubi
tanter.tenēdum est q̄cūq; lex ꝓhibet nullo
alio addito.q̄ ꝓtra fiunt ipso iure non vale
re nisi sint talia quod eorum effectus reno
cari non possit vt homicidium quod.f.ſz de
facto.Et si quid aliud lex addit.hoc potest
esse tripl'r.primo addendo verba annullan
tia vt dicendo si ꝓtra factum fuerit sit irritū
manet:etunc est planum.ff.de tutel.l.mu
tuo.Ş.sub conditione secundo addendo ver
ba exprimentia modum per quem illud fa
ctum annullat.vt dicendo.q̄ ꝓtra fecerit re
moueatur exceptione talivel tali:vt macc
donlani aut velelani de dolo huiusmodi:et
tuncvalet factum ꝓtra legem prima facie ſz
remouetur exceptiōe opposita tertio addē
do verba ꝓfirmatiua:vt si ꝓtra factum fue
rit valebit quidem ꝛc.ꝛtuncvalet.ff.de fides
uis.l.grece.Ş.a tutoꝛ.ꝛde interdic.ꝛ rela.l.
relegatorum.Ş.ad tempus.ꝛquando apel
sit.l.i.Ş.biduum.Et hec cit sniadi.ꝛ ci.Ş.ſz
ꝓtra hanc opinionem obiici potest eo mo
do quo.Jo.an.obicit in glo.ꝓtra regulā p̄
dictam.de matrimonio contracto post sim
plex votuꝫ quod tenetur devot.c.vno.li.vi.
ꝛ de ꝓtracto contra interdictum ecclie.ex
tra eo.per totum.ꝛinter compatres ex ca
thecliſmo.de cog.spir.c.q̄.lib.vj.ꝛ de senten
tia sub ꝛditione data que tenet.q̄.q.vi.bi
duum:rde ecclesia consecrata p̄ alienū epm
rde omnibus que fieri prohibentur tamen
facta tenent.vt in.d.Ş.ad tpo.et de his que
sunt ꝓtra ius ꝛ postea ꝓfirmantur.q̄ idem
allegat in regula nō firmatur.de re.iur.li.
vi.Et solvit ipse primo ſz Jo.ber.et accur
hanc regulam habere veritateꝫ iuxta que
habent perpetuam prohibitionis causam
ꝓrariaveroſn his que temporalē.Uel sēc
inquit dic hāc regulam esseverā nisi eodem

vel alio iure tolleretur.i.ad annullandum
certa actio vel exceptio paretur.vt in his q̄
fiunt dolo vel metu ſm dl.qz factum tenet:
lz non teneat considerato effectu.ff.eo.nihil
interest.ꝛ sic intelliguntur contraria.Uel ter
tio inquit dic q̄ illa non sunt contra ius:qz lz
ius non assistat non tñ plene resistit.hec er si
lo:sed tu si vis tenere primam opinionē sol
ue q̄ secūdam responsionem Jo.an.q̄ ota illa
iura tollerentur:qz adduntur ꝓhibitiō ver
ba confirmatiua:vel p̄ tertiam q̄ redit in se
cundam.P̄ Panor.adūr videtur opinionē ſn. Opi.pañ.
pl.distinguendo limitare:qz in.c.innotuit ꝓhi
de testi.ad questionem principaliter rñdet di
stinguendo. Nam si dispositio.i.ꝓstitutio nō
est penalis:regulariter actus est nullus. vt
in regula q̄ contra ius.ꝛ in.l.non dubiuꝫ.C.
de legi.q̄ intelligē qñ lex h̄z ꝛpetuam c'm
ꝓhibitionis.i.nō ꝓhibendi est perpetua:se
cus si p̄alis.de quo vide infra matrimoniſi
viij.in pedimento xvi.ꝛ in.c.video.x.di.vbi
est bona glo.si vero dispositio est penalis:d
dam dicunt q̄ p̄ appositionem pene fit sine
tur actus:qz lex tunc nō videtur simp'r pro
hibere:sed vltra,pcessit apponendo penam
q̄b vetz est nulli lex vltra penam inducat act⁹
nullitatem.vt in.l.iubemus.C.de sacrosan.
eccle.ꝛ in.c.qz propter.de elec.Et li hec opi
nio non videatur placere bar.in l.pretor.ff.
de no.ope.nūi.qui allegat d.l.iubem⁹.ꝛ mul
ta iura que vltra penam inducunt act⁹ nul
litatem:th rñderi potest q̄ in iuribus illis Opi.ppa
inducere actus nullitatem.P̄ Ego vero sup
posito q̄ regula non intelligatur in maleſi
cūs que.i.tenent de facto sicut occisus reui
uiscere non potest sed vt dicit Jo.an.tenet in
his qui de iure sortiuntur effectum.i.ad̄ fo
rī possent:nec in habētibus temporalē cāz
ꝓhibitionis sed inhabentibus perpetuaz
colligendo omnia predicta quevera sunt ad
rectum sensum:dico q̄ contra ius fit aliquid
duobus modis. primo simpliciter qñ.i.ius
prohibet nullo addito vel addita act⁹ nulli
tate:ꝛ tunc indubitanter non valet:ꝛ secun
do secundū quid.i.aliquo addito quod est
prohibere ex parte ꝛ ex parte concedere.c. vt
patebit.ꝛ sit tribus modis:ꝛ quidem si ꝓ
hibitioni addatur pena extra ea que secun
dum se sunt illicita.i.maleficia factū tenet:
nisi ex presse annulletur.quia sic prohibetur
puta dicendo nullus emat a tali sub pena
x.est prohibere vno modo ꝛ alio modo con
cedere:quia est dicere nullus emat ab illo:ꝛ
si quis vult emere soluat decem:vnde tenet
emptio.si vero addatur confirmatio actus

prohibiti ꝛ contra legem facti:etiam est pro
hibere aliquo modo.i.ante factum ꝛ aliquo
modo non.i.post factum:ꝛ sic etiam tenet lz
interuenerit peccatum. Si vero addaſ mo
dus annullandi etiam est prohibere aliquo
modo.i.ante factum.ꝛ aliquo modo cōcede
re.i.post factum donec irritetur.vnde tenet
in se prima facie sed non considerato effectu
ꝛ sic patet quod factum contra ius:eo mo
do quo est factum contra ius nunqꝫ tenet de
iure licet teneat alio modo quo s iure tolle
ratur.P̄ Sed tamen aduerten dum est ꝛ lz Aduerte.
aliqualiter pateat ex dictis ſm q̄ panor.non
semper ex non observantia legis inducitur
ipso iure nullitas.sed aliquando irritat ipso
facto:aliquando prestat causam irritandi:
si enim lex iubet aliquam solennitatem ad
hiberi tempore cōtractus si aliter fiat act⁹
est nullus ipso iure.vt in.c.fine ex.iij.q.q.et
c.auditis.de elect.ꝛ in d.l.non dubium.ꝛ.C.
de testa.hec consultissima.si vero iubet ali
quam solennitatem adhiberi post cōtractuꝫ
vel aliquem actum perfectum:tunc si solenni
tas illa non interuenit:non inducitur nulli
tas actus ipso iure:sed non valet in effectu
qz debet annullari nisi aliud exp:esse cautu
tur in dispositione:ꝛ hoc videtur probari in
l.vniuersa.C.de preci.impera.esse. exꝑpluz
ſ.rutum dicit de quolibet contractu solua
tur gabella in decem solidis pro libra:certe
si nou soluitur contractus remanet validus
licet possit annullari:quod procedit etiaz si
lex dicat aliq̄ non valeat:quia debet intelligi
non valeat.i.in effectu.vt in.d.l. vniuersa.
secus si diceret non valeat ipso iure vel ipso
facto P̄ Ex predictis potest colligi ratio qua
re aliqui actus contra legem facti tenere di
cuntur:ꝛ non sunt nulli ipso iure ꝛ sunt qua
tuor.P̄ Prima est ſm glos.in.c.tua fraterni
tas.de spon duo.ꝛ Jo.ꝛ ber.ꝛ accur.quādo 1.ratio.
causa ꝓhibitionis est temporalis ꝛ nō ꝑer
petua.vt in.c.i.de ma.con.contra.inter ecc.
que dicitur temporalis quando est restricta
ad certum tempus puta si ꝓhibeatur ma
trimoniū ꝓpter venerationem certe diei l.
si ꝓhibeatur ꝓpter sollicitudinem certe diei
c.ad apostolicam.de regu.iur.lib.vi.Secus si
ꝓhibeatur aliquid ſm se ꝓpter malum q̄d
inde sequi potest vel bonum quod posset im
pedirī vt matrimonium in certo gradu:sic
intellige.d.l.non dubium.ꝛ.c.videa.di.x.et
c.contradicimus.xxxv.q.iij.ꝛ.c.non ꝓ ore
xxxiij.q.iiij.P̄ Secunda secundum cor.in cle ꝛ
men.i.de reserip.qñ lex punit contra facien 2.ratio.
tem:quia tenet si expresse non ānulletur ſa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum contra: secus qñ punit sed solum prohibet: ut ic loquitur. d. l. nō dubium. ℙ Tertio ſm panor. in. c. ad apostolicam de regu. qñ prohibitio legis pcernit pncipaliter fa nore alicuius qz talis prohibitio hz potius vim exhortationis respectu illius. p cuius fauore principaliter sit. quia renunciare potest pro quo facit. ilij. di. ℌ. hec ſi legibus. et infert posse per hoc interpretari: iz statuto caueatur ne mulier possit contractum facere sine presentia duorum agnatorum q̄ valeat ꝓtractus sine pñtia eorum si statutum expresse actum factum nō annullet. facit. l. si quis in conscribēdo. C. de pact. ꝛ. d. c. ad apostolicam vbi patet obligationem acquiri eo. iz actus sit prohibitus a lege fauore volentis profiteri. ℙ Quarto ſm car. in cle. 4 1. de iurepa. concordante glo. ibi ꝛ pau. quā do lex dat certam formam super eo qō alicui conuenit ex sua potestate sicut si episcopo qui absoluere potest ex sua iurisdictione ab excommunicatione quam sibi conditor canonis nō reseruauit. lex mandet q̄ nō absoluat nisi faciat sic vel sic: quia si ꝓtrarium faciat absolutio iz. Secus quando lex dat talem potestatem ei qui talia eas eam non habebat cum tali forma: quia forma nō seruata nihil facit.

¶ Vigesimonono. Quæritur vtrum teneant 29 facta in fraudem legis: ꝛ dico quod in fraudem legis nihil agendum est. ff. de legibus contra legem: quia eum quid prohibet vna via intelligitur prohibere ꝛ alia. de reg. iur. eum quid. libro sexto. Unde facta. in fraudem legis non tenent vt nota Barto. in. l. amplius. ff. de rem. ra. ha. alle. l. si libertus minorem. ꝛ ibi tex. ff. de iurepa. secus autez si quid fieret in fraudem hominis. etiā prin cipis. Uide Panor. in. c. dilectus. el secundo de preben. ꝛ quod no. in. d. l. si libertus. Quo modo autē fiat fraus legi vide supra fraus ℌ. primo.

De materia etiam legis vide supra ꝑ ſuetudo ꝛ infra statutum.

¶ De libello actoris ꝛ famoso.

Libellus diminutiue quasi paruus liber dicens iuridice dicitur multis modis Potest enim hoc diminutiuum descendere a libra bel. a libum libi ꝛ est panis azimus siue subcinericius de quo in. l. iudices. C. de epi. audi. vbi text. dicit q̄ incarceratio debet tradi libellus duobus aut tribus diurnis. glo. j. panibus potest etiam descendere a liber libri ꝛ significat primo generaliter omnem paruum librum q̄cquid ꝓtineat sicut ꝛ codicillus paruum codicē secundo sumitur pro scriptura demādatoris vel tertio ꝓ scriptura recusationis vel quarto pro ea quā datur vrori repudiate q̄ēt ꝺz libellus repudij: vel ḡnto. q̄ scriptura appellationis. ff. de ap. l. j. sexto. ꝓ scriptura qua iudex dat appellātī apostolos. de appel. cordi. li. vj. pro scriptura ꝓtinente pces oblatas principi. C. qñ il. princi. ob. fa. lite conte. octauo pro scriptura in tamatoria: que ꝺz libellus famosus nono. ꝓ prie pro scriptura agentis q̄ principi questionem ſ futuram actionem.

¶ Primo igitur queritur quid ꝛ quotuplex 2 q̄ ℌ sit libellus agentis ꝛ dicit ci. q̄ est breuis scriptura intentionem actoris vel accusatoris ꝓtra reum clare deprimens vel est breuis scriptura. actoris petitionem. ꝛ cām continēs. ꝛ actionem complectens. ℭ est autem duplex. s. accusationis qui in criminalibus. ꝛ connēxionis qui in ciuilibus locum hz: vt est glo. in pñn. c. j. de libel. ob. vt ꝑ ex descriptione non ꝺz libellus esse verbosus. vel vtēs superfluus. nec obscurus vel alternatiuus quia alternatiua obscuritatē ponit. vt no. in glo. iq̄. l. si rem. ff. de rei ven. est tamē libellus incertus admittēdus vbi incertitudo venit ex facto aduersarij iuxta nor. in. capitulo. significantibus. de libel. oblig. de quo vide ibi ꝛ glo. aureā in. c. abbate sane de re iudi. in verbo dominū li bro sexto.

¶ Secundo q̄ritur que ꝛ quot debeat conti 2 nere dicens libellus: ꝛ dico quod plura. vt in his versibus. quis quid. coram quo. quo iure petatur: ꝛ a quo. recte compositus dicās libellus erit. nam libellum conuētionis oꝑ ꝓtinere quis. f. sit qui conuenit alium. i. nomē actoris ꝛ dd petatur. i. rē petitam. ꝛ cora quo agitur. s. nomē iudicis. ꝛ quo iure quis petit. ꝛ sic causam petēdi. ℭ a quo petitur res i. nomē rei. ꝺz etiam continere diē in quo libellus datur. sed in libello accusationis cō tineri debēt nomē accusatoris. rei. iudicis ꝛ crimē de quo agitur: ꝛ quandoq; persona cum qua crimē dicitur commissum: locus ꝛ dies accusationis. ꝛ mēsis in quo crimē est commissum: sed diem ꝛ horam aponere non est necesse ſm Goff. vide panor. in rubri. de libel. ob.

¶ Tertio q̄ritur vtrum oblatio libelli sit de 3 substantia ordinis iudiciarij: ꝛ dico q̄ ber. ca. s. de libel. ob. ponit opiniones pro et contra: ꝛ concludit quod sic: vñ semp offerendus est. iudici in principio litis. ꝛ in ſcis

ptis. ꝛ per euz reo vt deliberare possit. iij. q. iij. offeratur. in modicis tamen causis scriptura non requiritur. xj. q. prima. si ḋs cum clerico.

4 ¶ Quarto q̄ritur quid sit libellus famosus ꝛ dico q̄ ſm docto. est compositio in scriptis facta in infamiam alicuius eius q̄ ꝑbare nō vult ꝛ in publico iactata vel in loco vbi innenſatur.

5 ¶ Quinto q̄ritur que sit pena cōpōētis libellum famosum: ꝛ dico q̄ est quadruplex ℌ ſm q̄ quatuor modis pōt agi cōtra eum: si enim agatur criminaliter ꝛ ſm leges ꝛ sit certum de actore si sit consuetus ſm glo. ſum. v. q. i. ſm leges decapitatur siue deportatur v. q. j. hi qui innenti. ꝛ. l. vnica. C. de fa. libel. ℌ sit inestabilis. s. iiij. q. iij. ob carmen. ff. ℌ testa. fa. non po. l. qui. Si vero agatur secūdū canones verberādus est. v. q. j. primo ꝛ gna hematis ādus. vt. C. in. d. c. hi qui. ꝛ. c. ij. ea. q. sed si sponte confiteatur cum nō possit ꝓbare mitius agitur cum eo. v. q. j. c. ij. ꝛ sic intelligē quod puniatur ad arbitrium iudicis. de of. deleg. de. ca. in fi. Si vero de actore certum nō est debet moneri vt prodeat in publicum ꝛ probet quod scripsit: quod si nō fecerit primo priuabitur sacramentis postea excōicabitur ꝛ hoc est cum innocens alīqō infamatur: secus si fuerit reus qui accusatur: quia expedit peccata nocentium nota esse. ff. de iniur. cum qui. in pñn. hec glo. que videt tota contineri ibi in. c. ij. ꝛ adde quod etiam poterit deponi cum illud crimen sit graue ꝛ damnationi vicinissimum. xxv. di. ℌ. nūe aūt circa quam glo. aduerte q̄ ſum. ang. multipliciter deficit primo: qz eam tenet indistincte: cum'tñ sum. ro. sequens azo. dicat talem glo. locum habere in iudicio: qz extra nemo debet alium prodere. vt. j. q. j. summa. de peni. dist. j. homicidioz. ꝛ de hoc vide infra rūa. ℌ per totum. secūdo qz deprauat glo. ḡtiuz ad illud si ꝙ sponte confiteatur cū nō possit ꝓbare loco cuius de ſum. habet. sed si spōte confiteatur nō timore ꝓbationum mitius cum eo agitur in quo habet sensum. s. q̄ nō mitius agatur cum eo si sponte quidem fatetur sed timens ne conuincatur: quia cum etiam minor culpa sit vel sic confiteri ℭ obstinate ꝑsistere vsq; dum conuincatur debz esse minor pena. Aduertendum est etiaz secundo de mēte d. gl. ꝛ ext. in. d. c. ij. q̄ si actor huius rei occultus prodeat in publicum ꝑbaturus que continentur in libello liber est adicta pena. Aduertendum est tertio quod secundum iura ciuilia qui hunc libellum inuenerit ignarus ꝛ non statim destruxerit vel occultauerit sed vim eius manifestauerit. s. dolo quasi actor huiusmodi delicti capitali sententie subiugatur. vt in. d. l. vnica. Et sic etiam secundum canones punietur vt actor Si vero agatur ciuiliter. s. actione iniuriarum que non publici iudicij sed priuati continet querelam. C. de iniur. l. iniuriarum. pena erit secundum iuramentum actoris ꝛ in dicis taxationem. Instituit. de iniur. ℌ. pena. Si vero agatur in foro penitentiali tenetur sicut ꝛ alij detractores ad restitutionem fame scilicet alium libellum in contrarium faciendo. ꝛ vltra hoc tenetur de omni damno satisfacere.

¶ De libero: libra: ꝛ libere.

Liber dicitur is qui nullī sub est potestati. ff. de capt. ꝛ post li. reuer. l. non dubito. ℌ. liber autem populus: siue liber est qui ex ingenuo nascitur et a libertate dicitur. Et sunt liberi filij filie. ꝛ ceteri omnes in recta linea descēdentes vsq; ad trinepotes ꝛ vlterius dicuntur superiores seu posteriores: sicut etiam parentes dicuntur oēs ascēdentes per paternam seu maternam cognationem nobis coniuncti vsq; ad tritauum: ꝛ vlterius dicūtur superiores seu maiores. ff. de verbo. si. l. liberoz. videtur aūt appellationem liberoz venīant legitimi trīs: aut ēt naturales. vide panor. in. c. in pñtia. de ꝓba intricantem. ꝛ eo viso. dic cum glo. in cle. vnica. de bap. q̄ nomina liberoz nō veniunt naturales dñi quo ad liberoz cōmodū vel honorem: iz veniant quō ad parentum reuerentiam. Appellatione aūt filioz regulariter non cōprehēdūtur nepotes. Instit. qui. de. ruto. pot. in fi. ꝛ est glo super verbo liberi in cle. vnica. de bap. ꝛ facit glo. in. c. in penitentia. de proba.

¶ Hoc aūt verbuz libera adiunctū potestā Libera. ti videtur excludere alterius consensum: vt dicatur libera potestas qñ potest quis sine alterius consensu disponere. de postu. ꝑla. c. fi. Non tamen significat vltra mandatum generale cum datur libero potestas aliquid faciendi: ꝛ consequenter non videntur concessa que requirunt mandatum speciale de communi vsu: licet secus ex significato artē fieri quod sine mandato speciali non fieret: excepta donatione. l. procurator cui generaliter. ff. de procur. cuncta. l. filius. ff. de dona. non posset procurator cui concessa est generalis administratio non expresso verbo li-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bera. cuius significatum additur. ꝛ operak. non autem significat donationez que ex sua natura est gratuita. vide Bartolum in lege qui rome. ℌ callimachus ff. de verborum obligatio.

Libere ¶ Hoc autem verbum libere excludit oēm morā ꝛ pditōem. de preben. extirpādum. ℌ penul. ꝛ c. li beneficia. eo. titu. lib. vi. ꝛ de of. ordi. c. ordinarij ℌ quod si forte libro. vi. ꝛ ibi per Joan. an. ꝛ Arch. de homi. pro humani. libro. vi. imo ſm multos denotat quādam prerogatiuam absolutam seu dominium super actum cui addicitur: vt. l. procurator: cui libera. ff. de procura. ꝛ. l. iusiurandum quod ex conuentione. ℌ ſi. ff. de iureiu. de elec. cum nobis olim. in fi. vide per Barto. in. l. alio. ff. de alimen. ꝛ cibaria. lega. ꝛ Panor. in. c. cum literis. de sepul. ꝛ in. c. vestra de loca. Unde liberum dominium non habz quis super actum circa quem cum illū vult exercere impeditur aliqualiter. Omnis enī prohibitio siue rēporalis: siue perpetua cōtradicit libertati. l. libertas. ff. de sta. ho. qō no. qz facit ad multa.

l Libertus est seruus manumissus de quo ītra manumissio.

¶ De lite ꝛ litigioso.

Lis a ꝓtentione limitis dicta est ſm illud Virg. limes erat positus litem vt discerneret agri. de verbo. sig. foruz ꝛ bz nota lis cum fuerit ꝓtestata de verbo. sig. ex parte el secūdo. ꝛ. c. aduersario. de excep. Est autem lis idem qđ litigium: vt innuit. g. Tho. sed a sede. q. cx vi. ꝛ de mēte eius sibi similiter dissimiliter potest lis esse: contradictio vel oppositio positus amicitie seu affabilitati. l. facta animo ꝓtristandi. Si enim contradictio fiat rōne persone: cui non vult quis assentire pertinet ad discordiam: si vero fiat rōne persone quam quis contristari non vereretur sic est litigium oppositus affabilitati siue amicitie cuius est alios delectabiliter conuisere. Et sic lis semper consistit in hoc quod do alicui malum ifert vel auert bonū: qz tristitia siue ꝓtristatio non est nisi de malo inherē te. vel bono recedente. est autem duplex lis. quedam. f. priuata. l. que vertitur inter aliquos nullo presente: vel presente priuata persona aut publica non vt publica sed vt priuata: ꝛ quedam publica seu iudicialis i qua vertitur inter aliquos coram publica persona vt publica: de qua glo. in. d. c. forus dicit quod ipo ꝛat causam ciuilem non criminalem. quod verum est quātum ad primas nominalis derivationez que est a limite agri: tamen non video quare agitatio cause criminalis non possit dici litigium scōm principia. s. Tho.

¶ Prio vero queritur ād sit ꝓcipium litis. 1. q. in iudicio: ꝛ dico quod est contestatio: que ē initium actōis e cōflictus nō obstāte quod oporteat libellum ꝓcedere sup quo fiat ꝓtestatio. vt de libel. obla. c. i. qz ipsa oblatio libelli est dispositio ad contestationem: vnde semper necesse est quod precedat libelli oblatio extra eo. c. i. nisi partium consensu remittatur.

¶ Secdo queritꝝ ād sit litis ꝓtestatio: ꝛ dico q̄ 2
ſm Gof. est negocij ꝓcipalis hinc inde apud iudicem facta narratio ꝛ subsecuta rōsio. siue negādo siue concedēdo: quod prio est intelligēdum iudice interrogāte ꝛ secūdo verbaliter. i. ozetenus ſm Panor. extra eodem. c. vnico. ꝛ tertio intelligo q̄ hec fiāt alio ꝓcedēdi in cā ꝛ ea itentōe directe ꝛ a propositō: et quarto p ꝓcipales psonas nō per aduocatos nisi forte ꝓcipales adeo fuerit idiscreti vt eoz defectus de iuia iudicis suppleat p alios: vt i. c. pastoralis. de iudi.

¶ Tertio queritꝝ ād sit litis quali ꝓtestatio: 3
ꝛ dico q̄ est aīs adꝰ aduentus l iudicio. sup rebus mobilibus. quas possidet nolē alieno. notar. dūm i iudicio. ꝛ accipit iduitias ad denūciādum dño vt ad iudicem ventat aut mittat: si ipse dñs nō comparet i termio sibi dato. tunc est lis bz qualis contestata contra dūm: siue habetur pro ꝓtestata. ad iterumpēdum lōgi temporis ꝓscriptōem. vt in. c. quaz frequēter. ℌ in alijs. ver. q̄ si sup. vt lit. non ꝓte.

¶ Quarto queritꝝ ād sit litem pendere: ꝛ di 4
co q̄ est litis ꝓtestatione esse vsq; ad finam diffinitiuam vel terminū litis: ſ lis bz pendere quo ad hoc vt nihil inouetur cum citatio legitie peruenerit ad partem. vel per eā stetit quominus perueniret. cum tali expectatione potuit instrui super quo conueniatur: vt summat Joan. and. in cle. ij. eo. titu. ꝛ potest addi. vt ibi not. quod peruenitur debito tempore.

¶ Quito queritur que sit res litigiosa: ꝛ di 5
co q̄ est res mobilis vel imobilis vel se mouens de cuius dño causa mouet inter petitorem ꝛ possessorez iudiciaria conuentione: vel preciosus principi oblatis ex iudicij insinuatis: ꝛ p cum futuro reo cognitis. ita bz i auf. litigiosa res. C. de litig. et sic res efficitur litigiosa ante litis ꝓtestatiōem. per solaz iudiciariam citationem vel libelli. i. supplicationis oblationem. f. facram principi: ex

cipi: ita tenet glo. in. c. ecclesia. el primo. vt lit. pen. in. c. i. eo. ti. li. vi. ꝛ Panor. in. d. c. ecclesia. Iz quidam teneāt q̄ solum efficitur litigiosa p litis contestationem. vt in. d. ca. i. glo. recitat ꝛ improbat. Sed tamen Panor. ibidem dicit q̄ glo. imperfecte loquitur nisi hll attingens de actione an quando efficia tur litigiosa: ita q̄ cedi sine vicio litigiosi alteri non possit. videas ipse vbi sic distinguit. ꝛ limitat. naz cum agatur tripliciter. f. actione reali vel personali. aut mixtam. ℌ actio. illud quod dictum est verum est quādo agitur actione reali. ꝛ agitur de dominio. C. de litigio. in auf. litigiosa: eidem de quasi dominio vt publiciana de qua glo. in. c. abbate sane debere iudi. libro. vi. puta cum petitur res bona fide empta ꝛ recepta a non domino quia publiciana est eiusdem nature vt no. in. d. auf. eidem si agatur de parte dñij vt deysetruc. quia res erit litigiosa per conuentionē solam. ar. in. d. auf. ꝛ ibi no. ꝛ bar. in. l. i. ff. de litig. Et hoc de ipsa re. an vero ipsa actio realis cum agitur de dominio vel quasi vel de eo quod est pars dominij efficiatur litigiosa per conuentionem solam vt sic non possit vlterius cedi sine vicio litigiosi. Barto. in. d. l. ff. eo. ꝛ in. l. ij. C. eodem tenet idem in actiōe quod in re ipsa sed Jo. an. in. c. fi. extra eo. tenet quod respectu actionis requiritur litis contestatio: vnde an tevendi poterit licet non ipsa res. Et hoc plus inquit mihi placet: quia cum. d. auf. faciat mentionem solum de re non de actione ad rem respectu actionis stabimus iuri antiquo quod videtur requirere contesta. lit. vt. l. ij. ꝛ. l. fi. C. de litigio. sed si agitur nō de ꝓo dominio vel quasi sed de alio iure puta ypothecaria. tunc res nō efficitur litigiosa. vnde potest vendi cū onere suo: vt in. d. auf. sed ipsa actio efficitur litigiosa. tātum per litis contestat. vt erat de iure antiquo. d. l. ij. ꝛ fi. Si autem inquit agatur actione confessoria vel negatoria. supple quod efficit si actor dicit se ius habere pura agit ad prebendam tantam ab illo quam dicit suam: ꝛ tunc res efficitur litigiosa: in relligo per cōuentionem seu citationem. quia inquit licet incorporalia non sint in bonis nostris sunt tamen in quasi bonis: secus si dicat aliqđ ius sibi deberi: quia cum non contendatur de dominio vel quasi non efficitur ipsa res seu ipsum ius litigiosum: vt no. Innocen. in c. cum. M. de consti. et limitandum est i dō stinguendum dicunt Barto. in. d. l. i. quod in loco: pro alibus res non efficitur litigiosa: vt in auf. eodem. ℌ ad hoc. Ipse tamen actiones efficiuntur litigiose per litis contest. qr. in. d. l. ij. Si vero agitur actione personali. Barto. in. d. l. j. dicit quod si non contendit de re ipsa: sed de aliquo opere facto in re. res ipsa nunquā efficitur litigiosa etiam si illa actio sit in rem scripta. Si vero contendatur de re ipsa efficitur litigiosa ipsa ꝛ actio per litis contesta. vt. d. l. ij. C. eodem. sed ipse in. l. ij. C. eodem. simpliciter dicit quod ipsa res non efficitur litigiosa. sed. ipsa actio efficitur litigiosa per litio cōtesta. ꝛ idem Joan. and. extra eodem. c. finit quod iz per actionem personalem agaditur alienatio per litis contestationem: qz non efficitur litigiosa ex quo non contendit de ipsius dominio. Et hoc plus ꝓ̄z portio post principium. Si vero agatur actione mixta secundum Barto. in. l. ij. C. eodem. ꝛ. l. ſ. ff. eodem. si actio sit vniuersalis solam controuersiam seu citationem. vt. l. diuus. ff. de peti here. ꝛ. l. alienationes. ff. familie herci. ano. in glo. vbi patet quod post citationem non debet possessor hereditarie alienare regulariter aliquam rem hereditariam siue agatur petitione hereditatis siue iudicio familie herci. ꝛ placet Panor. quātum ad res ipsas de quibus. d. iura loquūtur. sed ipse actiones non prohibentur cedi ante litis contestationem vnde stante iure antiquo vt ipsa actio vniuersalis efficiatur litigiosa per solam contestat. vt d. l. ij. ℌ in. C. eodem. Si vero actio est particularis. vt communi diuidendo que datur ad diuidendum rem particularem cōes iā res ꝛ actio efficitur litigiosa per litis contest. vt. l. ſ. C. commu. diui. iuncta. l. i. ano. ℌ o. in. d. l. alienationes. ꝛ barto. in iuribus prealligatis.

¶ Sexto queritur quis sit litigiosus: ꝛ dico 6
quod philosophice est is qui ad omnia contrariatur causa contristādi. vt patet in. iij. ethi. idest ille q̄ non est cum viuentibus affabilis seu delectabilis vt decet: sed onerose litigiosus est q̄ tenetur litigioso contra. cetu. qui est quando res vel actio litigiosa transfertur in alium vel pigno. l datur aut obligatur. vnde dicit glo. in. d. c. ecclesia. vt lit. pen. quod vltium litigū dē cum ꝙ rem litigiosam transfert in alium lite pendente siue sint res siue actōes. C. de litig. j. vlt. ꝛ in

Universidad de Deusto
Biblioteca

aut. ibi posita. immo in d. c. ecclesia dicit papa. q̃ res litigiosa sine vitio litigioli nõ potest pignorari vel aliter obligari: vt videtur text. in l. ij filius. ℣. si. alias est in l. j. ff. q̃ res pig. obli. po. ☞ sentit glo. in l. j. C. communi diui. ☞ sequitur Barto. in d. l. j. immo ℑm glo. ibi in. c. ecclesia el. ij. incidit quis in vltium litigioli per contractum locatiõis qõ panorm. in d. c. ecclesia el. j. dicit verum in locatione ad tempus longum vel longissimum. quia tunc constituitur ius in re. ff. de superfi. l. j. ac. ij. ff. si ager vec. vnde prohibitur vendere vel obligare prohibetur in longũ vel longissimum tempus locare. vt dicit gl. in cle. vna de re. ecc. non alle. secus in locatione ad tempus modicuz quia res litigiosa lege prohibetur solum alienari: pignorari vel obligari. vt in. d. l. ij. C. de litig. ☞ d. l. si filius: prohibitus. autem alienare vel obligare non prohibetur locare ad modicum tempus: vt est text. maxime iuncta glo. in d. cle. vna. ☞ in. l. penul. ℣. instituto. ff. de leg. ij. vbi hec no. di. ☞ bart. quod ramen panor. vbi. ℣. limitat nisi locatio ad tempus modicum sit facta in potentem seriose ita qõ rehaberi non posset de facto quia satis tũc res videtur alienata vel obligata: ☞ ratio magis ℑ verba attendenda est: vt. l. cum pater. ℣. dulcissimus. ff. de lega. ij. ☞. C. ff. de reg. iur. li. vj. ☞ quod no. ibi dd. ☞ in. l. non dubiuz. C. de legi. fit enim fraus legi de priui. quando. ☞ de imu. ec. c. fi. li vj. ℣ Sunt tamen casus vt dicit glo. in d. c. ecclesia. et primo. in quibus litigiosa res alienari potest qui ponitur in. d. l. vlt. C. de litig. ☞ nomine dotis donationis ante nuptias. transactionis ☞ diuisionis rerum hereditariarum facte vel per legatu vel per fideicommissi causaz. ☞ hoc locum habet in specialibus iudicijs. secus in vniuersalibus vero cum agitur de hereditate petitur permittit quãdoqz fieri alienationẽ. f. pro impensis funeris. pro solutione debitoꝝ. pro elbargiis familie. ff. de petitio. here. l. vltimo. hec in glo. dicit tamen ibi Panor. quod inquantum illo excipit casum legati fideicommissi hodie illa lex ff. quantum ad hoc recipit correctionem per auk. de litig. vbi dicitur quod si res litigiosa legatur alicui tunc heres debet iudicium ad finem perducere. ☞ si euincit rem tradat legatario alias liberatur. ☞ cum videatur testator legasse illis euentum legando rem litigiosam: ipse tamen legatarius ne fiat collusio vt in. d. auk. de litig. Adde etiam predicta ☞ secundum ange. in aut. de litig. quod litigiosa res alienari potest ab aliis inter quos de ea nulla est lis.

7 ¶ Septimo queritur que sit pena eius qui est iudex litigiosus. seu quid operatur. vitium litigiosi: et dicit panor. vbi. ℣. quod oritur multe pene de quibus per Barto. in l. j. ff. de litig. que hodie videntur cessare per penam legis noue que latius videtur prouidere. sez. C. de litig. l. fina. et sunt principaliter due pene: prima quia contractus non tenet: secunda quia contrahentibus scienter imponuntur certe pene. de ꝙbus in. d. l. fin. quas ipse post hostien. sic declarat. Si vterqz contrahentium ignorat probabilis ignorantia excusat de constitu. cognoscentes de clerico. excõ. mi apostolice. licet ipsa in venditore vel aliter alienante difficiliter reperiatur. cum non possit ignorare rem esse litigiosam nisi successerit alteri. per regu. is qui in ius de regu. iur. libro. sexto. vñ de hoc casu contractus non tenet sed alie pene cessant. si vero vterqz scit tunc non tenet contractus et proceder lis suo more vt primus: sed pene committentur: quia emptor perdit pretium et venditor cogit tantundem conferre de suo. et vtraqz quantitas applicatur fisco. vt. d. l. fin. ☞ adde quod emptor restituet rem. f. venditori. Si vero alter tantum sciuit tunc ille solus punitur: ignorans lucratur tertiam partem pretij. si vero emptor recuperat pretium suum ☞ lucratur tertiam partem de eo quod venditor soluere de suo tenetur. reliqua due partes applicantur fisco. ☞ idem dic in donatione: quia estimabitur res. et procedetur ad penas modo predicto. Addit Panor. primo quod si quis rem litigiosam sacre domui dedicauerit. punitur in duplum applicandum petenti. ff. de litig. l. penu. ☞ vlti. secundum host. Addit etiam secundo quod est alius effectus huius vitij: quia sententia lata contra alienantem mandatur executioni absqz alia citatione pro eam in quem facta fuit alienatio. vt no. Barto. in. d. l. j. et latius per eum declaratur in l. creditores. de pig. Addit tertio has penas procedere si fiat alienatio durante litigio. si autem instantia est perempta. tunc aut per lapsum triẽnij de iure ciuili: ☞ non impeditur contractus: nec habent locum supascripte pene. sed durat vitium litigiosi quo ad dd. vt l. j. C. de ꝓscrip. lon. tem. ☞ per barto in. d. l. j. aut quia actor renunciauit litigi tunc ex toto cessat vitium litigiosi. arg. in. l. post ☞ litig. C. de pac. no. glo. in. d. l. j. C. de prescrip. long. tem.

8 ¶ Octauo ꝛritur gñaliter an ☞ qñ ꝺs possit cedere actionem litigiosam vel aliã ☞ valet cessio. ☞ panor. in. c. fi. de all. iu. mu. distinguit sic. ℣ Si enim cessio facta est in vltima voluntate tenet vt no. in. l. nomen. ff. de lega. iij. sic tñ q̃ si actio erat in iudicium deducta p defunctum non debet agere legatarius ꝺs heres: ☞ si euicerit omnem talem vtilitate quã consequetur debet legatario restituere: et si nihil consequetur nihil restituat vt dictum est. ℣. priore. sed si actio non erat deducta in iudicium poterit legatarius post cessionem agere. vt in aut. nunc si heredi. C. de litig. et hoc secundum glo. in aut. nunc si heres suum ꝓximus heredis si erat litigiosa cum legabatur. l. cum seruus ff. de lega. primo. si vo tacta est litigiosa vino aut mortuo testatore sũ ꝓximus legatarij. ff. de leg. j. l. seruus legat⁹. nisi heres fuerit in mora. ar. ff. de leg. j. l. cuz res. ℣ Si vero cessio facta est non in vltima voluntate sed inter viuos distinguendũ est. ℣ Nam si fit potentiori ratione officij seu dignitatis precipue non valet: ☞ cedens perdere debet omne ius quod habebat: et iste est proprius casus l. ij. C. ne li. po. ☞ hoc verum secundum. in tl. de cessione actionum postvincen. qñ fit potentiori maliciose cũ opprimendi aduersarium: secus si bona fide. arg. u. l. q̃ stipendia. C. de procu. ☞ placet panor. sivero cessio fit potentiori non ratione officij vel dignitatis sed ratione nobilitatis: vel quia dominus per exceptionem. vt. l. pe. ☞ quod no. ff. de all. iudi. mu. ca. fac. non pdit tamen actionem cedens sed punitur ℑm vnaz opinionez qz non potest amplius cedere istã actionem alteri nec potest in ea constituere procuratorem sed tenetur prosequi vt videtur innuere. d. l. pe. sed glo. in. d. l. pe. dicit q̃ ibi no. ff. de all. iudi. mu. ca. fac. non pdit tamen actionem cedens sed punitur ℑm vnaz opinionez qz non potest amplius cedere istã actionem alteri nec potest in ea constituere procuratorem sed tenetur prosequi vt videtur innuere. d. l. pe. sed glo. in. d. l. pe. dicit q̃ in isto casu videtur transtulisse magis rem ☞ litem. ☞ sic cessionarius habebit rẽ si euincatur: ☞ cedens expensas litis facit in dãnuz suum: secus si non fuit facta ratione iudicij mutandi: quia tenet vt patet ex no. in glo. in l. prima. C. ne licẽ. po. ℣ Si vero cessio fiat inter viuos ☞ non potentiori distinguit. ℣ Nã si est dubitata quod eoipso quod in litigium deducta est: quia dubius euentus litis facere gulariter alteri cedi non potest: sed cedens incidit in vitium litigiosi. vnde puniri debet vt in. l. fina. C. de litig. ☞ per glo. in. c. ecclesia el primo. ne li. pendente. quod ramen fallit in casibus ibi emmeratis. Vbi ramen notandum est quod in casibus in quibus potest fieri cessio: prosecutio actionis non fiet a cessionario sed a cedente secundum Inno. in quam glo. in dicto. c. fina. qui allegat in ar. l. ☞ ff. de aqua. plu. ar. ℣ Si vero actio non est dubitata tunc regulariter põt cedi titulo donationis: venditionis: vel alio titulo legitimo. vt probatur. C. de here. vel act. vendi. l. nominis vendicio. ☞ in. l. ꝙ diuersas. C. mãdati. ℣ Pretenditur tñ simulatus contractus ex multis. Primo ex precij modicitate: ☞ est dubium dubitum expensas labores ☞ huiusmodi. ℣ Secundo quando in cessione non exprimitur titulus. vt quando ꝺs cedo actionez ☞. nec ꝺs ꝓ qua cã. vt probatur in. d. l. per diuersas. ☞ tenent communiter. doct. ℣ Tertio quando cessio fuit ꝓ parte vendita ☞ ꝓ parte donata vt. d. l. per diuersas. ☞ ratio quia ista cessio est odiosa: secus in aliis quia valz Et isto casu admittitur cessionarius vsqz ad quantitatem quam exbursauit: in alia ꝺs ꝓditur actio. vt. d. l. ꝓ diuersas. ℣ Quarto qñ cessio pure venditur tñ precium non fuit nisi ꝓ parte: ☞ de reliqua confitetur se recepisse. ℣ Quinto qñ dicit se donare ꝓpter benemerita quem non fuit: falsit in casib⁹ cõtentis in. d. l. per diuersas. vbi non presumitur simulatio: vt puta si inter coheredes est facta cessio. vel cum est facta insoluntum vt ꝓmuniminc rei sue. vt cum domus sua minatur ruinam domui mee: ego timens mei oẽ ius tue: item si sit inter legatarios ☞ fideicõmissarios: vel qñ heres cessit actionez legatario similiter in societate. f. qñ socij sibi cedunt actionem.

9 ¶ Nono queritur an cessio actionis possit fieri clerico. ☞ dicit panor. in. d. c. fin. q̃ non ꝓ venditionem: quia vilius emere ☞ carius vẽdere clerico non licet: posset tamen clerico vel ecclesie bona fide donari secundum eius dem ibi.

10 ¶ Decimo queritur vtrum litigans teneatur ad restitutionem expensarum ☞ damnorum parti aduerse ☞ dico q̃ si ꝺs si sciebat se iniuste causaz fouere: aut si a principio hoc nescit. sed tamen hoc cognouit in cause progressu ☞ non desiit. ar. c. dominus. de secund. nupt. ☞ in. l. si quis insticiatus. ☞ ibi Bartol. ff. de.

11 ¶ Undecimo queritur ꝙpens litigiosi philosophice. de quo supra. ℣. vj. ☞ dico q̃ de iure non ꝺs ordinari. xlvj. di. ℣. j.

Itere alene nõ debent alene aperiri. vt supra falsarius. ℣. i fe antẽ ꝓprie aligi ꝺs iudicant. primo ☞ tenetur scriptor ad restitutionem vt infra restitutio. ℣. decimo. aliquando vero

preiudicant scribenti. Et de hoc panor. in. c. fraternitati. de cle. non resi. ꝛcludendo post bar. in. l. lucius. ff. de fideiuſ. diſtinguit. Aut enim ſunt. litere generales ſicut cum ꝺr̃ preſentium latori fidem adhibeas: ꝛ iſto cāu cū iſte lator non poſſit contrahere: aut aliquid intentare in preiudicium ſcribēris: ſi ſo cui ſcribitur mutaret illi pecuniaz ꝛ huiuſmodi nō preiudicaret ſcribenti. vt in. l. fin. C. qō cum eo. qui in all. poſtea. quia ſunt litere cō mendaricie niſi aliud addatur: puta ſub pi culo meo ꝛ huiuſmodi. vel niſi doloſe dedit illi literas, quia tunc tenerentur. ar. l. vēditor ff. de dolo. aut ſūt litere magiſtratuales: puta quia dicitur in eis tali de mea intentione plene informato: plenam fidem adhibes: qr tunc tenetur ꝛ agere actione mandati contra ſcribētem ille cui ſcribitur: ſed non ꝺz ei credere in uliquo q̄ ei approprientur. facit. l. ſi vero remunerandi. ff. man.

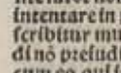

Litigator eſt non ſolum actor ſz ēt reus ꝛ litigatoris nomine etiā reꝰ comprehenditur. de lit. conteſt. c. ſ. libro ſexto.

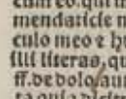

Quellarius ꝓtractus qui ꝺr̃ dare vel acceptio ad liuellū: idez eſt q̄ emphiteoſis ꝛ ibi vide: et de laudemio ſoluendo: ꝛ ſz quidam vt bar. in. l. ſi finita. ff. ſi de vectigalibus. ff. de dā. infec. teneant q̄ differt: qr emphiteoſis fit a dño data aūt ad liuellū a non dño. l. a vaſſallo emphiteota ꝛ hmōi tñ temporibus noſtris cōſiter non differunt niſi qñ iſta datio fit illicite: ꝛ in fraudem vel in forma vſurarum vt ſupra vſura. ij. ff. xv.

¶ De locis religioſis.

Oca hic non ſum ſitur philoſophice vt ſunt ſupficies corporum locantium ꝛ continētium alia corpora eo mō quoniam ne corpus ꝺr̃ eſſe in loco: ſed ſumūtur ꝓ humanis habitationibus in vita vel post mortem que diuiduntur in prophanas ſiue primatas religioſas ſiue publicas ꝛ ſacras. ſepul.

1. qō. ¶ Primo vero queritur quotuplex ſit locꝰ: ꝛ dico q̄ triplex vt iam patet ex dictis. Nam panor. vbi ſupra dicit quidam locus eſt omnino priuatus: vt quia nō eſt deputatus ad vſum publicum. ſ. ad diuina acde ſine ſit paſone priuate ſine reipublice ꝛ talis poteſt licite vendi etiam vt ibi fiat cimiterium vel eccleſia. xij. q. ij. aurum. Quidam vero eſt religioſus ſed non ſacer: vt ille in quo ſepultus eſt aliquis de voluntate domini. C. de relig. ꝛ ſump. fu. l. ij. ꝛ talis vendi non poteſt ſecūdū glo. ꝛ verum eſt ſecundum Inno. de iure cuilibet quia immediate quatenus corpus maxime chriſtiani. vt addit ludo. de ro. tangit illum locum deſinit eſſe in dominio alicuius l. ꝓpꝫ. ff. de aqua plu. ar. non autem de iure canonico: vnde putat locum non eſſici religioſum niſi auctoritate pontificis deputetur ad talem vſum. pro quo. c. ad hec. de religioſo. ꝛ hec opinio fuit originaliter glo. ſatoris decreti. xiij. q. ij. in. c. eccleſiaſtico. Sed panor. diſtinguit ſaluendo dictam glo. ꝛ ſuos eſt utile. Nam iſte locus ſtricte non eſt religioſus quo ad hoc quod gaudeat priuilegio religioſi loci ꝛ publici ſed large quia deputatꝰ eſt ad vſum pium ſicut dicimus q̄ laici valde boni poſſent appellari religioſi quaſi ad diuinum cultum relegati. vt in. c. eccleſia. de conſti. Quidam vero eſt locus religioſus ꝛ ſacer vt eſt locus cimiterianus. ſ. deputatus pro cimiterio eccleſie: abſque indubie vēdi non poteſt: quia non eſt in bonis alienus. de pre ben. ratio. ꝛ. ff. de re. diui. l. in tantuz. ℌ. facer ꝺr̃ aūt ſm panor. facer large ꝓpter ēpalem benedictionem ſed non ſtricte qr non fit ibi conſecratio ſeu vnctio cum oleo ſancto vt in eccleſia vel altari vnde ſolum benedicitur: eccleſia vero conſecratur. de conſe. diſt. ij. nemo. vnde dicimus cimiterium minꝰ dignuz ℌ eccleſia.

¶ Secundo queritur quid requiriꝫ ad hoc ꝛ q̄ hoſpitale vel oratorium fiat locus religioſus gaudens eccleſia in immunitate. ꝛ dicit archi. poſt ludo. de ro. in quodam ſuo conſi. q̄ omnium inclus conſtructione interuenire autem epiſcopi. de reli. do. ad hec. Simpliciter autem hoſpitale ad pauperes recipiendos ſine altari cimiterio vel alio iure epiſcopali conſtrui poteſt per primaram perſonam ſine licentia epiſcopi. vt no. Innocē. in. d. c. ad hec. ꝛ glo. in. c. quedam. xvij. q. ſecunda. vñ clemen. quia contingit. de relig. do. immo et oratorium ſimpliciter vt ibi oretur licet miſſa ibi celebrari non poſſit ſine epiſcopi conſenſu. de conſecra. diſtinctio. prima. vniciuiq; ꝛ c. clericos. quod etiam nor. hoſtien. ꝛ Joan. an. de cenſi. capitulo finali. immo in tali oratorio fieri non poteſt erectio campanarum. de priuileg. patientibus. Sed talis locꝰ nō eſt religioſus: quia ſecundum glo. in clemē. quia contingit. de relig. domi. poteſt per edificatorem ad prophanos vſus conuerti: qñ non eſſet ſi effectus eſſet religioſus. vt de regu. iur. ſemel deo.

¶ Tertio

3 ¶ Tertio queritur quomodo hoſpitale vel oratorium in dubio cognoſcetur eſſe locus religioſus. l. eſt auctoritate. fundamus ꝛ hēder archie. poſt lud. de ro. q̄ recurrendum eſt ad ꝓſumptiones ex qualitate circūſtantiarum talis loci. ſi enim hꝫ omnes circūſtantias loci prophani eſt prophanus ad eſt ea raz non ptinens ꝺus eēt celebrationi oratioꝰ deputatus ꝓout fere eſt in oibus patrie magnorum. vbi ſunt capelle habentes formam oratoriꝰ. que circumſtātie ſunt non habere cimiterium vel ſignum ſepulture. niſi inſtitutio vel datiuz eius fiat p laicos non requiſita auctoritate dioceſani: nec eo exiſtente in poſſeſſione exercēdi ēpalia iura ꝛſi ex bonis eius ſoluantur collecte cōitati laicorum: ꝛſi oratorium ſi qō eſt regatur p laicos: ꝛſi non hꝫ campanile vel cāpanā ſi ꝓ rectū. ſi ꝺo hoſpitale haberet oratorium edificatum in forma eccleſie hñs campanile erectum. ℌ. rectū ꝛ cāpanaz qua pulſatur eū ibi celebrat: ꝛ altare in forma lapidea. ſ. fixuz ſicut hñt alie eccle ibiq; pſacerdotes celebrātur publice ꝓmēdū eſt locum eſſe religioſum: ꝛ ita determinat archie. de ꝓſe. dī. nemo. ꝛ eum ſequit Jo. cal. in ſuo cōſilio ar. c. quod interrogaſti. dī. xxvij. ꝛ c. vidua. xxvij. q. j. ꝛ de regula vidua. ꝛ idē ſi ſit ibi cimiterū vel ſignū ſepulture: cuius enim ꝓcio decimarum oblationuz. ꝛ onus baptizandi. nō ceneat facere eccleſiā curatā: vt hoſt. ꝛ Jo. an. in nouel. in. c. quia nō nulli. de cle. non re. qō ſequitur ſede. in ſuis cōſil. argumm tñ locum ipſum eccleſiaſticum ꝛ religioſum: vt no. glo. in cle. quia contingit de reli. do. inverb. altare. ꝓtenit Joā. cal. in ſuis ꝓſil. ſed qr iſte circumſtantie variari ꝓſunt multis modis. ideo ipſe ſede. conſi. xxxv. ꝛ ar chie. videtur velle q̄ iudicabitur locus prophanus vel religioſus ex pluribus circūſtātie qz ꝓ eo iudicandum eſt: ꝓ quo faciunt plures rationes de. dec. ſuggeſtum. qō ſequitur ſi ſunt pares: alioquin ex portionibus iudicabitur: vt etiam ipſe archie. innuit vnde concludit q̄ hoſpitale non ꝺz cenſeri locꝰ ꝓphanus ex hoc ſolo q̄ non habet campanile ſupra tectum vel habet nomen alicuius laici: puta domini bonifacij ꝛ non alicuius ſanctī: vel quia datur per laicos ꝛ adminiſtratur in tempore alibi: ſi cum ibi officiatur ꝓ clericos in horis ꝛ celebrantur ibi continue miſſe: aut habet cimiterium vel ſepulturaz: quia tunc ex portionibus circumſtantiaꝝ cenſebitur religioſa domus. ꝛ viſitabitur a dioceſano niſi ſit exemptum quo caſu ſeruabitur cle. quia contingit. de relig. do. immo di-

cit idem ludo. quod in dubio eo ipſo qō ipſe miſſe celebrātur preſumitur auctoritate epiſcopi edificatum: ꝛ dictum eſt ſingulare Archi. de con. diſt. ſ. nemo. quod verum eſt quā do continue celebrantur: ꝛ per clericos i horis officiatur. vel concurrentibus aliis adminiculis: de quibus ſupra ali's non videtur ſufficere eum in locis prophanis dicātur alique miſſe: dicit etiam panor. in. c. inter dilectos. de dona. ꝓ ſi longo tempore ibi fuerunt celebrata diuina publice ꝛ omniꝰ admiſſa indifferenter ꝛ elenata campana: ſignum eſſet quod locus eſſet publicus ideſt religioſus.

¶ Quarto queritur que loca ſint religioſa: ꝛ 4. dico quod licet ſam aliqualiter pateat ex dictis: tamen adduco rex. in. c. ad hec. de relig. domi. vbi habetur quod religioſus eſt locꝰ auctoritate epiſcopi etiam ad vſum hoſpitalitatis deputatus: ꝛ ad mundanos vſus redire non poteſt. ꝛ a fortiori loca religioſa ſunt eccleſie ꝛ capelle ꝛ monaſteria auctoritate epiſcopi vel pape ad cultum diuinum deputata. Et ibi a ꝓtrario ſenſu infert panor. ꝓ hoſpitale non efficiꝫ religioſum qō non eſt auctoritate pontificis edificatuz vel deputatum ad hoſpitalitatez: ſed redire poteſt ad humanos vſus: quod intelligo eoꝰ ſente qui edificauit: ſecus autem ſi deceſſit. per aut. de ec. ti. ℌ. ſi quis edificationem. ℣ Predicta facit ſi ad multa: ꝛ ꝓ ad queſtionem an baſilica. i. eccleſia nō dum conſecrata gaudeat priuilegio immunitatis: ꝛ diuina miſteria ibi non fuerint celebrata. glo. in. c. eccleſia. de immu. ec. dicit quod nō mota ꝓ ter. ibi in qua diuina miſteria celebrantur a contrario ſenſu: ꝛ idem tenet Abb. ꝛ idem Clemens vt refert ho. qui fuit egregius in riſta. ſed ipſe hoſt. tenuit contrarium. quia ſufficit ſm eum ꝙ locus ſit edificatus auctoritate pontificis primarium lapidez imponentis intellige per ſe vel per alium cum non poſſit redire ad vſus humanos: vt i. d. c. ad hec: ꝛ ter. in eo quod dicit celebrantur exponit. i. celebrari poſſunt. Huic ſecnꝰ eſt do. Car. quia cum iſta materia ſit ſanctorabilis non eſt reſtringenda ſed relaxanda. Sequitur ſimiliter alīꝫ doctores. vt rectat panormitanus in. d. c. eccleſia. quia multuz facit ter. ꝓ eo. cum non ſe fundet ſuper celebratione: licet de ea fiat mentio in narratione. ſed ſuper deputatione quia eſt deputata diuino obſequio: que ratio vendicat ſibi locum licet ibi non fuerit celebratum. Sequitur ꝛ ipſe panormitanus adducens vltra predicta. l. omnia priuilegia. C. de epiſ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ꝛ cleri. vbi probatur quod omnia ꝓuilegia concessa eccleſi aſticis extenduntur ad hoſpitalia. ſ. epiſcopi auctoritate fundata: ergo fortius ad eccleſiam de proximo conferanda. iſta opinio indubitanter tenenda eſt. quia dicit archi. in. c. diffiniuit. xxvij. q. iij. quem referendo ſequitur bal. in. l. ſi ds ad declinandum. C. de epi. ecle. q̃ fugiens ad hoſpitale tutus eſt a iudice ſeculari ſicut ſi fugiſſet ad eccleſiam quod verum eſt de hoſpitali auctoritate epi fundato. ꝓ qõ ſ. videtur eius auctoritate deputatum ad vſum pauperum etiam ſi adhuc ſorte nullus ſit receptus. Si ergo hoc verum eſt de hoſpitali ad receptionem pauperum ordinato: ſtultum eſt hoc negare de eccleſia ordinata ad rem ſancta miſteria. Quod tñ pnor. vꝰ limitare niſi ꝓſuetudo ſit in oppoſitum: cui dicit hodie ſtandum vt no. Inno. in c. inter. de immu. ec. Utrum autem mẽdicãtes poſſint noua loca recipere vel antiqua mutare. vide. ℣. excõicatio. ix. excommunicatione. xliij.

De locatione ꝛ conductione.

Locatio eſt perſone vel rei ad vſum facta ꝓceſſio. mercede in pecunia numerãda conuenta alias ſi res vel ſpecies ꝓ mercede daretur. non eſſet locatio ſed aliud contractus innominatus. ſ. do. vt faciaꝫ. ꝛ agerẽtur preſcri. ℣. ff. depoſi. l. j. ℣. ſi quis ſeruum. Conductio vero eſt perſone vel rei ad vſum acceptio interuentu pecuniarie mercedis. Igitur locator eſt qui ſub pecuniaria mercede locat rẽ vel perſonam ſuam. Conductor vero eſt q̃ hmõi accepit ſoluendo penſionem. d. ℣. ſi ds Unde ſi meam domuꝫ te inhabitare patior ſub pecuniaria mercede mihi data vel danda ego locator: tu vero conductor ea: et ſi tu operarius in re mea certa mercede pecuniaria tibi danda: tu locator operaꝝ mearꝝ: ego vero conductor earũdem dicor. ff. eo. q̃ operas. ſed reſpectu operis eſt econtra: qz ego locator tu conductor dicerꝛis. ff. eo. l. itẽ que ritur ℣. l. ꝛ ℣. ſi gemina. Aduertenduꝫ tñ eſt q̃ contractus innominatus inducitur ſecũm naturam contractus nominati cui affimilatur niſi aliud actum fuerit. vt in. d. ℣. ſi quis. ꝛ ſequitur bar.

1.qõ. ¶ Primo aũt q̃ritur quid locari poſſit. ꝛ dicꝰ q̃ oẽs ille res q̃ vendi poſſunt niſi ſint ſeruitutes prediales puta iter: actus: via ꝛc. ꝛ que locari nequeunt vt eſt text. ꝛ glo. in. l. locare. ff. loca. ſeruitutes aũt perſonales que ſunt vſusfructus bene poſſunt locari. ff. de vſufru. l. arboribus. ſed non ſeruitus vſus vt inſti. de vſu. ꝛ habita ℣ minus. ſed ſi fit ab vſufructuario extinguitur locatio ꝓ morte ipius vſufructuarij. vt. C. de iure do. l. ſi ſocrus. et per maximum ꝛ mediam capitis diminutionem. inſti. de vſufru. ℣ finitur: a ꝓprietario aũt fieri non põt locatio ſeruitutis perſonalis. Res tñ venalis locari non põt eſtimata periculo conducentis quo ad perditionem ꝛ deterioꝛationem ſed videtur fieri in fraudem vſurarum: quia res eſtimata intercedit loco pecunie. l. ſi vero ℣. quod alt. ff. ſo. mat. nec eſt vera locatio qz locator rem ſuo periculo tradit.

¶ Secundo q̃ritur quis poſſit rem locabilẽ ꝛ locare: ꝛ dico q̃ multa. ℣ Primuꝫ locare nõ poteſt aliquis prelatus religioſus ad vitaꝫ. l. diceꝛ vel certum tempus. ſ. longum: reddituꝫ: vel partem eorum. aut iura vel poſſeſſiões monaſteriorum vel altarium adminiſtrationuꝫ ſibi commiſſarũ. niſi neceſſitas vel vtilitas conuentus ſiue loci expoſcat. ꝛ accedente cõſenſu conuentus vel ſuperioris ſi conuẽtum non habet: aliter ſuſpenſus eſt ipſo facto: nec conductori acquiritur ius aliquod: tamen hoc non extenditur ad locationes: aut venditiones fructuum vel redditũ ad modicum tempus. vt in clemen. monaſteriorum de reb. eccl. non alie. cum ibi not. ℣ Secundum. beneficiatus locare poteſt reddituꝫ eccleſie ſue ſine aliqua licentia ſecundum Panorm. in cap̃lo veſtra. de loca. quod intelligi ad tempus non magnum. puta annouꝫ nouem. ꝛ facit glo. in clemẽ. primo de re. eccle. non alie. Nec impedire valet hoc ſtatutum aut phibitio ſuperioris in ꝓtrarium. ꝓpter verbum libere quod ponitur in ſta. ℣ Tertium. Cꝛ ſi beneficiatus ante rẽpũ ſi nitum locationis moꝛiatur: extinguitur locatio: quia clericus comparatur vſufructuario vel vſuario. de pe. cle. c. ſi. ꝛ ideo extinguitur ſic ius vſufructuarij. de dona. conſultationibus. de pigno. c. fina. ꝛ ſic nor. Joã. mo. in. c. hoc conſultiſſimo. de reb. eccl. nõ alie. libro ſexto. ꝛ ſi conductor ſolut penſionem non habebit a ſucceſſore in eodem beneficio: niſi ſit conuerſum in vtilitate eccleſie: vt not. Hoſtien. in. ca. ſecundo. ne prela. vi. ſuos. ℣ Quartum. Sacerdoti nunquam licet locare operas ſuas pro diuinis officiis dicendis. de ſymo. cum in eccle. ꝛ multo capitu. aliter eſſet ſymoniacus: licet tamen ei paciſci cum aliquo quod moꝛetur in aliqua eccleſia vt celebret ibi diuina. Ita tamen quod non habeat intentionem ad diuina.

ſed ad manſionem quam ibi facit. vel ad laborem quẽ ſuſtinet. vel ad damnum qõ patitur rõne moꝛe. vt in. c. ad queſtiones de rerum pmu. ꝓ ar. ꝛ no. Inno. in. c. penul. ne prelaꝫ. in ſua. ſed de hoc vide infra ſymonia. ℣. ix. ℣ pro tempore. illis autem exercitijs poteſt locare: ſed intellige ſi perſone ſue conueniant. ℣ Quintum. Conductor locare poteſt alteri rem conductam niſi aliud conueniſſent. C. loca. l. nemo. ꝛ tunc res poſterioris conductoris ſunt obligate domino principali vſq; ad illam quantitatem qua ſecundus conductor tenetur primo. ff. eodem. l. ſi lege. Unde ſcholaris contrahens ſocietatẽ cum alio ſcholari recedens ſecundum Panorm. in capitulo inter dilectos. de fide inſtrumen. poteſt alium loco ſui ponere in domo vel camera conducta: ꝛ idem Bal. in dicta. l. nemo: niſi veliet locare partem ſuã perſone inhoneſte. quia tunc non poſſet. ꝛ idem intellige de omni perſona iniuſte preiudicãte. eadem ratione vel niſi inter eos aliud eſſet conuentum. d. l. nemo. An autem hoc poſſit inuitis ſociis Bal. videtur tenere quod ſic. ꝛ idem ce. in. l. vlam. C. loca. ſed melius glo. inſti. loca. in fi. dicit quod ita poſſit alteri locare iure conductionis ratio tamen ſocietatis prohibet. que prenalet iuri locationis. cum videatur electa induſtria perſone. inſtitu. pro ſoc. ℣ ſoluitur. ꝛ idem tenet Speculator. de iudi. ℣ ſecũo. ꝛ clarino Azo. per. l. pceptione. ff. de his qui delece. vel effu. addens quod ſi ſcholaris non degit in domo vt verſatari debet poteſt contra eum agi actione ꝓ ſocio ſed vtili. quia directe datur quãdo cõtrahitur ſocietas ad cõmodioꝛẽ vtiuꝫ. ꝛ queſtiuꝫ vberioꝛẽ: de qua legeꝫ loquũtur. vt no. Specu. vbi ſupra. Ex quo videt quod in materia odioſa non venit ſocius in domo. vnde ſi ſtatutum dicit quod ſocius teneaꝫ pro ſocio: non venit ſocius in domo: qz non eſt proprie iſta ſocietas. ꝛ in odioſis verba ſtricte captiuntur. l. iij. ℣. hec autem verba. ff. de nego. geſt. ꝛ c. in noſtra. de iureiuran. Inſuper dicit Panor. in. d. c. inter dilectos. quod ſi male verſaꝫ ꝛ compeſci nõ põt a ſua inſolẽtia. poterit expelli. p. l. ſi conuenerit. in fin. ff. pro ſoci. ꝛ. v. q. iij. in loco. ℣ Sextuꝫ ſi duo ſocij habẽt domum communẽ ꝛ vnus vult habitare alius vult eam tradere ad penſionẽ. pferendus eſt ille q̃ vult habitare. de quo vide gl. in. l. ſabinus. ff. cõi diui. pro quo ẽt non. q̃ id qđ eſt miſchi cõmune cũ alio non eſt meũ. pprie. C. ſi. fa. po. l. ℣. ſi. p qđ ſtert bal. q̃ ſi ſtatuto cauet vt amputet manus vni q̃ tãti in domo peccauit. nõ intelligit de domo cõmuni: cum ibi in ſtatutis debeãt pprie intelligi. l. ille. aut ille. ꝛ. l. nõ aliter. de leg. iij. Licet aũt cõmune proprie nõ ſit meũ: tamẽ ſocius peregre profectus penſionẽ petere nõ poteſt a ſocio ſi rotam domũ cõmunẽ ihabitauit. ſed dñi petere poſſet ſi eam alteri ſub pẽſione locaſſet ſm bal. ꝛ Imo. in. l. duo frẽs. ff. de acq. here. qđ Pau. de ca. dicit ſe habuiſſe de facto.

¶ Tertio querit cui poſſit res locabilis locari: ꝛ dico multa. ℣ Primũ res locabilis locari põt oibus q̃ poſſunt eã emere: niſi ſit miles vel curialis q̃bus nõ pñt locari pdia ad colẽdum. ne amiſſo vſu armoꝝ ad opus rurale ſe trãſferãt. C. loca. l. milites. l. curialis ꝛ. l. vl. ſubuenit tñ ignoranter facienti. ff. locatẽ. ꝛ idem videt in clericis ꝛ monachis ni ſi ex cã neceſſitatis. ne cle. l. mo. c. j. ℣. c. l. vbi Panor. i. c. veſtra. de loca. ℣ Tertiũ domus ꝓpinquua vni magiſtro. locari nõ põt alteri magiſtro ita q̃ voces adinuicẽ confundant ꝛ ſi factum fuerit primus expellere poterit ſecũdum. C. de ſt. li. vi. ro. l. vnico. in fine. Et hec cauſa tractari poteſt i feriis tẽpore meſ ſm Ho. de iudi. ſignificauerunt. ℣ Quartũ id quod in partibus ꝓlate dictum eſt dici põt ſm ſum. ange. idiſtincte de quocunq; allo ꝓpediente lectionez dicti magiſtri. arg. d. l. vnice. ſed melius diſtinguẽdum eſt aut dicẽdum vt ſtatim. vñ ad queſtionẽ an doctor poſſit expellere fabrum qui mouet iuxta ſcholas. Bar. in. l. i. ff. ſo. ma. refert Joã. de are. diſtinguẽtem. nã ſi doctor ꝓuenit fabrum preferꝛ. vt. l. ij. ℣. ſi cho. ff. ne cld in loco pub. ſi vero faber ꝓuenit doctorem. tũc aut doctor non poteſt cõmode ſcholas alibi facere: ꝛ tunc etiam preferꝛ: qz propter neceſſitatem frangit diuina reuerẽtia. l. oẽs. C. de ꝛ tũc ſecus eo quod ꝓuenit faber: vt. l. ſi plus doctor: quia maloꝝ ꝓfertur minoꝛi. ꝛ hec ꝓcedunt niſi alie circunſtantie preponderẽt. ficio iudicis: conſideranda diſpoſitione loco. ruꝫ ꝛ antiqua conſuetudine contracte: quia forte eſt conſuetum ſemplegi: ꝛ ex aliqs circunſtãtijs ꝓferat doctorẽ vel fabrũ. ꝛ idẽ in duabus ſcholis ſe ꝓdicẽtibꝰ. C. de ſu. li. vi. ro. l. j. li. xj. ꝛ in ambiguis ꝓfertur doctor communi ꝛ in quolibet particulari: cum quilibet poſſit audire doctorem et adiſcere

Universidad de Deusto
Biblioteca

ꝛ ꝑ sciam ḋs efficiꝭ doctor. ꝛ forte papa. ridē puto si habeꝛ stat iuxta domum vnius scholaris vel plurium ad quod ꝓpꝛie facit. d. l. j. so. mat. hec Bar. Et ꝑ hoc etiaz dici potest quod scholaris vel doctor pōt ihibere alio scholari vel doctori vt legat voce demissa. ꝓdicto adde tex. in. c. ꝓidem. xv. qō. tj. vbi ep̄s volenti facere baptisterium ꝓpe monasterium Gelasius papa inhibuit. qꝛ propter strepitum aduēntium monachi nō poterāt ḋcte ꝛ secure deuota officia celebrare. ꝛ sic possunt religiosi expellere fabrum inquietātem officia diuina vel infirmoꝝ quietem ꝛ huiusmodi. ¶ Quintum non ꝛs ecclā locare sicut nec vendere aliquid alicui. si credatur eo principaliꝛ vsurum ad peccatum mortale: vt gladium ad iniuste occidēdum ꝛ domum ad fenerandum. vide infra vsura ij. ¶. vltī.

¶ Quarto queriꝭ vsq; quo possit fieri locatio: ꝛ dico q; ad tēpus ꝛ in ꝑpetuū. ff. si ager vec. l. j. Dicuntur esse agri vectigales. ḋ perpetuo locārur. s. ḋdiu vectigal soluatur. vt d. l. ſ. Et succedit heres in locatōe ꝛ ꝺductōe si mortuꝰ conductor infra tēpus locatōis i ſure ꝺductōis: secus in vsufructu q̄ ꝑsonalis est ꝛ extinguiꝭ cum ꝑsona. ff. loca. l. ſi q̄s domū. ¶. ſi fructuarius.

¶ Quinto queriꝭ quo tpe merces sit soluenda: ꝛ dicit Az. ꝛ Bof. ꝛ cōmuniter docto. in c. ꝓpter sterilitatem. extra eo. quod si quid actū est illud seruabiꝭ aliꝰ ꝓsuetudo regionis de qua si non appareat tū q̄ō minimum est. idest in fine ānī: vt dicit. l. semp in stipulatione. ff. de reg. iur. ꝛ no. Ho. ꝛ Ber. de cē. exp̄te. ꝛ facit de regu. iur. in obscurio. lib. vi. ff. de ꝺo. oblig. l. ḋ hoc anno. ꝛ. l. eum q̄. ff. quādo dī. vsufru. leg. ce. l. j. in pri. ꝛ hec secūdum Panor. i. c. ſter. silitatē eo. rit. ꝛa sunt ēt in aliis ꝓtractibus vbi q̄s se obligat ad aliquid faciēdum pro certa mercede nisi causa quare ḋat merces aliud reḋrat: puta q̄ ḋat pro sum ꝑtibus: q̄ tunc secūdus Panor. in prin. ꝺz fieri solutio: q̄ videtur hoc tacite actum: si vero solviꝭ pro labore vel remuneratōe considerāda est qualitas ꝑsone ꝛ veri similiter iudicādum qua ꝛsideratōe versiliꝭ solvēdi ante finē cessante in fine solueretur adde ſm Panor. in. c. pervenit. de arbī. quod ḋ ꝓmisit soluere annuatim tenēr soluere in principio anni qui vero singulo anno tenetur in fine.

¶ Sexto queriꝭ an ꝺductor inſolutū ḋs̄lonem teneaꝭ querere ḋfim: ꝛ dicit Panor. l. c. significāte. de pig. ex mēte Bar. l. l. trē lītā. ff. de ꝓsti. pe. q̄ aut solutio ꝺz fieri respectu alicuius rei vt pro aliqua re. aut nō. ꝛ si primū tūc si creditor est eiusdem fori in quo est illa res situata. ire ꝺz debitor ad domū creditoris: si ḣo sunt diuersi fori non tenēr ire ꝛs sufficit q; dicat in domo sua. sum paratus facere si q̄s esset q̄ recipient. ideo ifert Panor. q; si emphiteota nō est de foro dñi non tenetur ꝑ solūdo canone dñm querere: secus si est eiusdē fori: ꝛ sic intellige. c. ꝓpter de loca. Si vero solutio non est fienda respectu alicuius rei: vide cum ibi.

¶ Septio queriꝭ vtr is q̄ alicui locauit molēdinum ad molēdum ei ꝛ filiis ac heredibus eius certa mercede in ꝑpetuum tenebitur illis oībus eodem ḋlo molere si fiat illoꝝ multiplicatio in infinitū. ꝛ dicit ꝑsle. et ynus. q; non. q; nō vī de hoc cogitasse. l. ſi q̄s in vna. ff. de pri. ꝛ co. re. vē. sed Albī. in aut. hoc ius. C. de sacrosan. ec. dicit q; imo tenēr de stricto iure ad q̄ō facit. l. ſi fundus ita. ij. ff. ſo. ff. de ser. vr. predi. sed de eqtate cōscientie tene primum.

¶ Octano queritur vtr is q̄ ꝺduxit fundū ad medium vel certā ꝑtem nulla facta mētione de arboribus. habebit aliquā ꝑtē de fructibꝰ? boz. ꝛ dico q; nō: sed locator habebit oēs. ff. de vsufruc. l. fructus. ꝛ si colonꝰ destruat arbores tenebiꝭ. ꝛ similiꝛ eius culpe ipurak si q̄s eius odio arbores excidat. l. ſi merces. ¶. culpe. ff. lo. q̄ limita ſm gl. i. d. ¶. culpe q̄ ſuo dolo vel culpa tale odiū est causarū aḣo non.

¶ Nono queriꝭ vtr aliq̄s locator possit expellere ꝺductorē vel inquilinū: ꝛ dico q; inquilinus. ꝓpie est q̄ conducit rē vrbanam. l. erro rē. in glo. iuncta. l. ij. C. loca. ꝛ ꝓpie vrbanum ꝑdium: colonus ḣo ij large sit oīs ꝺducens ꝑdia colendo sub pecuniaria mercede scōm Jo. tñ. ꝓpie ḋz q̄ rusticam rez ꝺducit: vnde inquilinus reſider in ciuitate: colonus aūt in villa: vt. ff. de acq. pos. l. q̄ pignoris. ꝛ. l. ſi q̄ quod. ¶. ēt p colonos eo. tit. ꝺductor vero est quoddā generale vtriuꝫ ꝙuenīēs vt ex diffinitōe ꝑz. Unde quātum ad ꝑsentē gōnē nihil differt inter inquilinum ꝛ ꝺductorē. dico ergo q; pōt ſm doc. in. d. c. ꝓpter. in quattuor casibus. ¶ Primo ſi domus locata necessaria facta sit sue habitatōi: puta si destructa est domus sue habitatōis vel postea duxit vxorem vel filiꝰ necessitas occurrit: oī intellige si necessitas supuenit locatōi iam facte ꝛ aliter. puldere non pōt. vt. l. edē. C. loca. aliter non diceꝛē necessitas: secus si tempore locationis aliam domum non habebat. quia imputabit sibi nec poterit expellere. ff. loca. l. si q̄s domum. ¶. huic subiūgi. ¶ Secundo ꝛ cum dominus eget refectione quia ruinā minatur: quam tempore locationis non minabat: ut quo casu sicut ꝛ in precedenti fieret remissio pensiōis pro temporis rata. de loc. propter sterilitatem. ꝛ. d. l. edēm. ꝛ. l. quero. ff. loca. ¶. inter locatorem: vel prouidebitur de alia domo eque idonea. ff. eo. l. cum plures in prin. ꝛ resecta domo poterit cōductor petere in ea reponi ſm glo. iuncto text. in. l. si duo. ¶. cum inquilinus. ff vti possi. ꝛ ibi p bar. ¶ Tertio quando ꝺductor in domo perseuerat et sine lesione rei vtpura tenet publicas meretrices vel etiā perueros homines vt lenones ꝛ huiusmodi ar. in aūt. de leno. ¶. sancimus. ꝛ ic non remittitur pensio ſm hosti. vel si versatur peruerse cum lesione rei. tenendo porcos in solario incidendo arborem. non colendo suo tempore: etiam recipitur pensio sed ager locator ad interesse de damno dato ſm hosti. in dī. c. propter sterilitatem. ¶ Circa hoc scito q; in isto tertio casu dicerunt aliqui non esse remittendam partem pensionis pro rata temporis quasi compensando. sed potest agere cōtra inquilinum pro damno dato actione legis aquilie. vel ex locato quod panor. ſm Jo. an. limitando dicit verum quando peruersetur dando damnum. sed si se haberet peruerse in domo sine damno. potest expelli nō remissa pensione pro rata: quia dñs nō ꝺz sustinere hoc dannum ex culpa inquilini: quod intelligitur quando dominus ignorabat ꝺditionem inquilini: alias dannus erit suum quia expelli non poterit ante tēpus. ¶ Quarto quando inquilinus per biennium non soluit pensionem sed si paratus sit soluere audiendus est. ff. loco. querle. ¶ Circa hoc autem panor. ibi distinguit. Nam si locatio facta est ad longum tempus. i. decem annorum. tunc hoc est dupliciter: q; aut primo fuit constituta vna pensio pro toto tēpore ꝛ potest. expelli si nō soluit tempore conuento: quia si non seruat contractum nō est sibi seruanda fides: aut secundo fuit constituta singulis annis ꝛ tunc habet locum. d. c. propter. vt si non soluerit per biennium possit expelli: quod procedit etiam si factū fuit vt non posset expelli durante tempore: quia debet intelligi eo soluente pensionem. vt est ter. in l. quero. ¶. inter locatorem. ff. eodem. Si vero locatio fuit ad tempus modicum nō est necesse expectare biennium: sed expelli potest si non soluit tempore debito et ꝛz auctoritate propria. Et est ratio diuersitatis hic ꝛ ibi: quia hoc casu inquilinus non habet ius ture: vnde si expellitur non competit sibi ali

quod interdictum contra dominum. arg. in l. colonus. ff. de vi ꝛ vi. ar. sed in ꝓpio casu colonus possidet naturaliter ꝛ habet pignus ius. ad quod. l. ij. si ager, vect. vñ non potest sic repente expelli: sed expectaḃ biennium: licet possit dominus agere actione locati ad recipiendum pensionem tempore debito. Adde quod no. do. alexan. de imo. consi. cxxvj. quod si cōductor iurauit soluere canonem singulo anno: ꝛ cessat soluere anno vno ipso iure cadit a iure sue conductionis: qui est periurus. l. si quis maior. C. de transactio. ꝛ in terminis in contractu locationis decidit Bald. in. c. querelam. de iureiuran. docto. in dicta. l. si quis maior. quod dispositio illius legis habet locum in omni ꝙtractu iurato.

¶ Decimo queritur vtrum inquilinus possit similiter propter necessitatem dimittere domum ante finitum tempus. contra dominum volūtatem: ꝛ dicit Panor. in. d. c. propter quod sic ſm Uln. ꝛ Jo. an. quod etiam tenet glo. in. l. ſi in lege. ¶. si domus. ff. loc. Ex quo inferri potest q; dimittere pōt propter pestem: quia est probabilis necessitas: ꝛ facit tex. in. l. habitatores. ff. eo. ꝛ intellige q; potest dimittere remissa pēsione pro rata. aliꝰ nihil ei prodesset ista facultas. Et sic in conscientia seruandum est. quānis secūdum Panor. in practica vīr possit obtineri. l. in foro causarum.

¶ Undecimo queriꝭ vtr colonus postquaz ager seminauit si dñs eum vēdicerit expelli possit p emptorem ꝛ dico quod nō. sed medietatē fructuum habebit. vel vt ꝙuenerant: si tamē vēditor oīs fructus accepisset ager colonus ꝙtra vēditorem. ff. de leg. i. l. nihil spāle: tamē colonus habet priuilegium fisci ſm rode. Hic tñ aduerte q; succedēs in re locata si est de beneficiis ecclesiasticis. et locatio sit facta ab habēte administratōem ꝛ cum debitis solēnitatibus ꝛ cautis. de quibus supra alienatio. ꝛ ad debitum tempus. debeḃ stare locationi: ꝛ si ecclesia forez lesa. posset petere restitutionem in integrum. c. i. de reb. eccl. nō alienem vt sunt canonici simplices. sic non tenet qui locare non potest vltra tempus vite sue. l. si quis domum. ff. loca. nisi cum causa rationabili ꝛ episcopi auctoritate fecisset. Cuz vero res locata non est ecclesiastica. tūc successor vniuersalis tenetur ṫa. e. l. vsam veritatis. C. loca. successor vero particularis in

dicta re non tenet stare nisi locator habuisset administrationem plenam. vt maritus in predio dotali. quia sic tenet: vt in. l. si fructo. ff. solut. matri. et idem in tutore rei pecu pupilli. si tutelle. ff. de admini. tuto.

12 ¶ Duodecimo querit vtr minuēda sit pensio. quando conductor vti non potuit re cōducta: rdistinguo. quia aut locator locauit res aut opas. Et quidez si locauit res. si sterilitas p locatoris voluntatem quominus p conductor re conducta vteret. sic tenet el ad interesse. l. si de fundo. C. locat. si vo steterit non p eius voluntatem: sed p casum fortuitum ex parte locatoris contingentem: puta quia propter eius delictum publicatus est fundus locatus. vel ex parte rei locate. puta si edes locata combusta est vel ager terre motu corruit. sic pensio remittitur pro rata. l. si quis domum in fi. et. l. ex conducto. §. i. et. l. fi. ff. loca. Et idem dicendum est quando ex necessitate locatoris aduenientes oportuit conductorem expellere vel propter refectionem domus. l. qui insulam in princ. et. l. si fundus. ff. eodem. Si vero stat p conductorem vel eius culpam. quo minus re locata vtat nihilominus totam petitionē soluere tenet. l. colonus. §. nauez. ff. loca. ¶ Si vero ex casu fortuito sollicetur pte eius accidente. stetit limiliter tenet. quando locator alteri locando. similiter mercedem habuisset: alias non. vt patet ex. l. fin. §. ff. ad l. ro. de sac. facit. l. sed addes. §. cum quidā. ff. loca. Si vo quis locauerit opas. si p eum non stat quominus eas soluat. sed p conductorem. pstabit conductor pensionem et ea si casu fortuito impediat. vt est casus in. d. §. cum quidam: quod verum puto in conscientia qñ locator alīs inuenisset mercedez si tali non locasset. Si vero stetit p locatorē non impeditum casu fortuito tenetur ad oē interesse nec mercedem habebit. Et vo impedito casu fortuito sic remittitur pensio pro rata temporis. vt est casus in. l. si vno. §. item cum quidam. ff. loca. et in. l. si hi. C. loc. et in. l. aduocationis. C. de condi. ob causam non autem tenetur ad interesse et si sam inchoasset operas vel fecisset aliquas expensas ad se preparandum: et tali casu fortuito impedimento reperet illas expensas quas fecit propter hoc vt habetur in. l. pecuniam. in princip. ff. de condi. ob cām. de eo qui parauerat se re ad locum et fuit impeditus tē pestate. fallit hoc vt non remittatur pensio: quando ex casu fortuito stat per locatorem in aduocato: quia non repetitur salarium ab eius heredibus eo morīente. l. prima. ff. de va. et extraor. cog. et idem de quocunq; habē te officium publicum: quo modo loquitur. l. arboribus. §. de illo. ff. de vsufruct. et. l. diem functo. ff. loc. et. l. diem functo. ff. de offi. assessorem. Item fauore libertatis. vt in. l. cum heres. §. titiohus. ff. de stat. li. hec eliciuntur ex azo. et barto. et aliis docto. in. d. §. cum quidam et sic tenet nisi consuetudo aliter haberet. vide supra familia. §. ij.

¶ Decimotertio queritur vtrum rei vsu nō impedito sit facienda remissio propter sterilitatem in fructibus: et dico quod sic aliquādo: sed nota quod quando sit tanta sterilitas vt fiat remissio sunt opiniones vt recitat Panormi. in dicto capitulo propter. ¶ Prima est vt tunc fit quando fructus seminis non potuerunt colligi: sed hec non tenet cōmuniter. ¶ Secunda est vt in hoc stetur opinioni vulgari. ar. in. l. cum relationibus. §. assinam. ff. de iur. instru. et satis est ista substentabilis ex quo lex non determinat. Tertia est vt si vltima dimidiam iusti precii est lesus conductor: fiat remissio pro rata quā tenuit Cy. in. l. i. §. C. eo. et expressius ibi Barto. quia ille p tractus est bone fidei. que l cōductore non patit tñ dānū sine culpa sua. Quarta est quam posuit Barto. in. l. si merces. §. vlo maior. hoc esse quando deductis sumptibus nihil percipit colonus: sed hāc Panor. ibi merito improbat. ¶ Quinta est quam idē Bar. in eadem. l. i. posuit vt hoc fit quando vix colligit duas ex tribus partibus eius quod solebat colligi quam opinionē Jo. an. videt fouere dum ponit exemplum in eo q̄ p trib⁹ sertarijs terre. soliti erat colligere quindecim et soluebat dño tres aureos si colligit decem soluat duos: sed si anno sequenti colligit. xx. fit compensatio et hanc opinionem sequitur sum. ange. Ego autem dico standum quentioni: qua si hoc nulla sit approbo secūdam opinionem que est Gof. fm q̄ vulgaris. l. cōis opio est liomata p suetudine patrie. ita q̄ in hoc certa regla dari non pōt: sed cum locatio et conductio sint contractus bone fidei. institu. de actio. §. actionum: merces dz quenire arbitrio boni vir. l. si in lege. ff. loca. Qñ igit p pter dictā sterilitatem fiat recōpensatio pro rata. dico hoc esse quādo euenit pter cōsuetudinem casu fortuito sine culpa coloni. puta ex grandine vel alia aeris intēperie. qō limita fm Hostī. et Panor. qñ nō potest fieri compensatio cum sterilitate anni precedentis vel sequētis imediate durante eadez locatione: si vero hoc non contingat casu fortuito: sed vitio et debilitate terre scōm Dir-

13

1. opi.

2

3

4

5

mulla fit remissio. vt q̄ vinū coacuit vel herbis segetes sunt corrupte: q̄ hoc pōt iputari colono. q̄ herbas non remouit. Et idez dicit et si soluatur certa species. quia tz nō sit pprie locatio. tamē quo ad hoc idem est iudicium. ¶ Sed aduerte quod ista de partiario cum dño: quia non fiet ibi remissio. vt notat glo. in. d. c. ppter. ¶ Aduerte etiam q̄ si fructus affuissent: sed post collectionem emarcuerint. vel exercitus eos consumpsit et huiusmodi non dicetur sterilitas nec fiet remissio: secus si erant colligendi. vt in lege ex conducto. §. si vis. ff. locati. et lege damnum.

14 C. eodem.

¶ Decimoquarto querit vtr augēda sit pēsio propter fertilitatē. et dicit Panor. vbi supra q̄ nō primo si hoc sit quia fructus valēpius soluto. sicut nec fieret minutio si minus valerēt: nec sco. si sit propter industriā coloni: ne sua industria sit sibi damnosa: vt. ff. eo. l. ex conducto: et. l. fi. C. ad situal. nec tertio: si contingat propter bonitatem rei: q̄ rei bonitatez dño locauit meliori precio quam potuit: sed fit si contingat casu fortuito: puta si locauit molēdinum ex quo conductor percipiebat solum. l. sed. propter alia molēdina nūc destructa hoc āno pcepit cētum. fiet pēsionis augmentum. p rata: sicut fit remissio propter sterilitatē casu fortuito ptingēte m: q̄ rtrariorū eadē est disciplina. xxxi. dist. hospitioli. et. l. i. ff. de hoc q̄ sunt sui vel alie. iur. et idē glo.

15 in. l. si merces. ff. eo.

¶ Decioquinto querit dhus casibus generaliter sit fienda remissio cēsus vel pēsiōis: et dico q̄ fit pro si conductor expellit. iuxta dicta supra. §. xij. et scō. propter vim maiorē cui resisti nō potuit: et tertio. propter id quod pter p suetudinem a casu euenit puta tēpestatem vel aliam intemperiē aeris in deuastatione fructuum: vt in. d. l. ex conductore: et quarto specialiter propter sterilitatem. vt supra. §. xiij.

16 ¶ Decioserto querit dā iurio si conductor aliquid expendit in re conducta. et dicit Hostī. q̄ si expēdit necessario vel vtiliter auxit edificauit vel instituit. aget contra locatorem vt restituat expensas. ff. loca. l. dominus. et in. d. l. sed addes. §. inquilinus: et ibi glo. sed clarius tex. est in. l. colonus. pro vnico. ff. eo. si tamē posset tollere impēsas sine lesiōe rei non tenet locator sed conductor eas tollere potest: vt in. d. §. si inquilinus. Predicta autē non intelligas de expēsis factis pro animali locato pascendo vel colenda possessione et huiusmodi: sed de alijs puta curatiōe inobi reparatione ruine. plantatione vinearū et huiusmodi. de quo etiam vide supra edificium. in pria.

17 ¶ Decioseptimo querit vtrum conductor teneatur locatori de dāno qō in re locata ptingit et ex qua culpa: et dicit Hostī. q̄ teneat si contingit sua culpa vel eorum quorum opa vtitur. Et tenet de dolo et tata et leui culpa qz gratia vtriusq; celebrat iste p tractus. instit. qui. mo. cō. ob. §. vlti. et ita cōmuniter tenēt glo. et doc. in. l. ij qs domum. §. celsus. et in. l. si merces. §. cōlumnam. ff. loca. de damnoveto illato ab alio non tenet si obuiare non potuit. ff. eodem. sed de damno: silr nec de casu fortuito nisi eo modo quo dictum est supra cōmodatū. §. ix. tenetur tamen de custodia. d. l. q̄ mercedē: quia et mercede pro solo custodia accipiens tenetur etiam de leuissima extra de depo. bona fides. et idem intelligas de locatore operarum. quidaz autē vt mar. in. d. §. qui columnam dicunt locatorem operarum ad transuehendas columnas et similia que facilr franguntur. teneri etiaz de leuissima. propter rez. dicēt em: culpa abest: si omnia facta sunt que diligentissimus quisque obseruasset. sed concordia fit sic. vt teneatur de leuissima si locauit operas in re que curam diligentissimaz requirit. vt i adamante expoliendo. vesle aurea incidēda. alys vera erit opiuio glo. quod teneat soluz de leui. nec obstat glo. in. l. q̄ mercedez. et in. l. dominus. ff. eo. vbi dicit q̄ si spālr mercedez accipit pro custodia tenetur de leuissima. qz pro hoc sciendum est quod si sumus in contractu in quo quis tenebat soluz de lata culpa. vt in deposito accepto mercedis pro custodia facit vt teneatur etiam de leui. et sic intellige. c. bona fides. de depo. et. l. j. §. si vestimēta. ff. depo. si vero qs tenebatur de leui culpa vt in locato accepto mercedis p custodia rei locate facit vt teneatur etiam de lenissima: et sic loquitur et intelligitur. d. l. qui mercedem. et. d. l. dominus. Et hoc quidem sum. ange. et ro. tenent indistincte: supple autem limitat quando quis obtulit se custodire. argu. l. j. §. seq. pe. ff. depo. et hoc tene quia est regula doctorum. vt patet ex Panormi. in. d. ca. bona fides. iuncto. c. vnico. de commit culpa leuissima. nō affit sit gratia vtriusq; nisi aliud addat. §. tñ leuis. mō etiā ipse tractus sit gra vtriusq; vñ nisi aliud addat. limitās nō venit leuissima. ¶ Ex his pz qō tur de damno. Qui enim recipit pallium

Universidad de Deusto
Biblioteca

meum.ꝛ p errorem dedit alteri tenetur. qr error in facto ꝓprio non tollerat.l.item ḡ rit.ℌ.ite si pallio.ff.e.c̄ ē vestimēta polliēda accepit tenet si mus ea corrodit.d.l.item qrit.ℌ.si fullo.si ēt nauta me inuito ponat res meas in alia naui.q̄ ego posuerim tenet si perierunt.d.l.item qrit.ℌ.j.vbi p3 q̄ nō tenet si trāstulit nō inuito dño sed bona fide ꝛ sine culpa ēt si mala fide trāstulit ꝛ ea dem nauigatione vtraq̄ nauis pūt.ff.ad. l.rho.de iac.l.fin.ℌ.j.quia ly fuerit in culpa rem meā infideliter ptractādo: ex illa tamen culpa non peryit: ex quo dño erat periturā.quod est valde notandum.

18 ¶ Decimooctauo qrit vtrum locās vasa vitiosa ignorāter ꝓpter q̄ō emarcuerint vinum. aut effusum est tenet? dico q̄ sic ad restitutionē in interesse vini: nec ignorātia cū excusat: secus aūt in pascuis locat vbi locatore ignorāte fuit herba pestifera. ꝛ interiērūt alalia ꝓducentis qr non tenet. vt in.d.l. sed addes.ℌ.j.vbi dicit glos. hoc ē spāle in locatore vt interesse extra rem hic veniat. rō diuersitatis ē pōt q: dicta ignorātia ibi nō ꝓsumit ℌ ne negligēria scīēdi quod scire debuit: secus in herbis. In scientia tñ nō haberet locū dicta lex nisi q̄ locasset taliaya sa probonis secus si simpliciter exhibuisset vidēda per ꝓductorem ignorans an essent bona vel ne: quia tūc cū nō sit in aliqua culpa nō tenet. ꝛ q̄ dictū est invalis intellige in oi revitiosa ex qua dānū prouenire pōt: nisi vitiū sine culpa ignorēt cum locatur. Ad fortiori aūt tenet ad restitutionē interesse q̄ locat rēvitiosam scīēter: ar.d.l.sed addes. q̄ no. ꝓ vno qui locāt equos se demergēres in aquas: qr tenetur si vestes destruank. secus in commodato.

19 ¶ Decimonono queritur cui incūbet probatio vbi in locatorvnus affirmat dolus aut latā culpam interuenisse: ꝛ alius negat puta pastor qui locauit opera: ꝛ dicit sum. ang. q̄ ō tenet de dolo lata culpa ꝓbatio incumbit dicēti interuenisse dolū vel latā culpam. sed vbi tenetur de leui aut leuissima. tūc tenet? ꝓductor ꝓbare se casu amisisse. ℌ sumro. ꝛ sup. dicit ꝓbationem incumbere pastori. ꝛ hñ quia cōsuetudo legum interpretatione officij debeat habere custodiam si dicit amissam ouem ꝓbet ab illisse domū sine culpam sicut argentarius ꝓbare debet se amisisse rationes cum ruina vel incēdio. ff. de eden. l. si quis ex argentario. ℌ. fi. eidem videtur dño in lege veteri determinasse. vt p3 exo. xxij. ꝛ idem in custode carceris. ff. de custo. re. l fi. Alias aūt qui dolus allegat. l. quotiens. ℌ. qui dolo. ff. de probatide etiam supra custos. ℌ. iij. an liberetur conductor a custodia. si dominus aliam custodiam ponat. vide autem multa supra verbo familia. Lucrum non dicit nisi deductis expensis. l. illud in gl. C. de col. ꝛ. ff. pro soci. l. mutuus.

De ludo seu loco in gñe ꝛ in spē.

Ludus vel locus est locutiovl operatio in qua nihil queritur nisi delectatio aia lis. 2. 2. q. clxviij. ar. ij. vñ est in remedium contra fatigationem aialem dās aie quietē. l. delectationē. ibidēr. xij. q. j. arvj. ad illud. iij. ptra. c. xxv. p quo aduerte q̄ sicut ēt ℌtū ad appetitū sensitiuū est duplex cupiscētia. f. naturalis ꝛ aialis. xij. q. xxxiij. ita est duplex delectatio. f. naturalis. q̄ est de eo qđ absente apprehēdit vt nature ꝓueniēs cuiusmodi. f. sunt ois prinentia ad ꝓseruationem individui vel ibus potus. ꝛ pertinētia ad potentias vegetantias. ꝛ aialis qua est de eo quod apprehenditur vt cōueniēs. ex discursu. l. operatione rōnis particularis seu cogitatiue.

14. ¶ Primo ꝛo q̄rītur in gñe ꝛ summatim q̄d de ludo scripserit. a. tho. ꝛ dico eum scripsisse fundamēta totius materie ludricē: vnde suppositis diffinitione de qua statim dicus est sic dicit. ℌ Triplex est ludus. f. turpis vt theatralis ad luxuriam ꝓuocans: recreatiuus. f. qui honeste ad recreationem fit. et deuotus quis. venit ex vbertate deuotiōis de quo dixit dauid. ludā. xvij. so fiā. ij. re. vi. quorum primus a quolibet ɔz euitari. tertius ɔz a quolibet assumi: secūdus ɔz sūmi ℌ a penitētē tēperatius. iij. dist. xvi. q. iij. ar. ij. q. j. ℌ In ludis aūt intellige recreatiuis. cauēda sunt tria ꝓmo. f. dicta ac facta turpia vel noclua. secundo resolutio grauitatis. vñ dicit tullius in ꝓlo de offi. q̄ sicut pueris nō oēm ludēdi latitudinem damus. ita eā q̄ ab honestis actiōibus non sit aliena. sic in ipso loco aliquid probi ingenij eluceat. tertio indebite circūstātie ℌm psonā tp̄s locū? hmōi. 2. 2. q. clviij. ar. ij. ℌ Et si q̄s ad recreationē debite ludat est meritorius in habente caritatē. ij. di. xl. ar. v. in cor. ii. ℌo ludat indebite ad recreationē opponit? eutropelie: ad quietē ℌo inordinate ludere ꝓpter ad motiē. 2. 2. q. clxxviij. ar. j. ad tertiū. ℌ Excessus aūt i ludo. f. recreatiuo ē duplex. f. rōne turpitudinis vel nocumēti: rōne circūstātie indebite: quoꝝ primus est penit? mortale

Triplex ludus.

Excessus in ludo.

le intellige in re notabili: secundus est venia le nisi in eo ponatur finis. 2. 2. q. clxviij. ar. iij ꝛ si obiciatur q̄ pōt ee: tertius excessus nimis resoluendo grauitatem: dico hoc esse nō possen sili vno illoꝝ duoꝝ modoꝝ: vnde ille modus reducitur ad alios. ℌ Defectus etiā inordi est peccatum: sed minus ḡ excessus ibidē ar. iij. hec sunt que ille sum matim docuit q̄ diffuse. vide vbi supra. ℌ Et si queratur de

Alea. alea ad quem ludum pertinet: dico q̄ ℌm se pertinet ad recreatiuum: qr de se non est peccatum etiā ea ratione qua inmittitur fortune aliquin in nullo casu liceret: eo tñ mō quo diuina aut humana lege prohibetur. de quo infra. ℌ. ix. dico q̄ pertinet ad turpem: inquātum est cum peccato inobedientie: ꝛ sic etiā patet quō sit intelligenda quorūdaꝝ diuisio dicentium ludum diuidi per diuinum. i. deuotorum ꝛ humanum. i. recreatiuum ꝛ diabolicum. i. turpem. qui est triplex. f. ludibriosus. i. conlisiens in ludibriō qui secundus se est turpis: alearis ab alea cuiusmodi sēm ℌ. est omnis qui fortune inmittitur: ꝛ quasi alearis. i. mixtus ex fortuna ꝛ ingenio: vt ludus tabularum cum taxillis: qr respectu taxillorum viget fortuna: ingenium vo respectu tabularum diuersarum: ꝛ idez de charitis ꝛ isti sunt turpes: vel secundum se vel ex humana prohibitione. Quidam dicitur vulgariter ludus qui non est ludus. vt q̄ fit super aliquo euentu ꝛ huiusmodi. de quo infra. ℌ. vj.

2. q. ¶ Secundo omisso ludo diuino queritur de humano vtrum sit peccatum: ꝛ dico q̄ ludus humanus est qui ad recreationem propriā virtutis exercende. Et iste aliquando dicitur theatralis a loco apto ad theorandum ideēt spectandus aliquando larualis ab impositione laruarum que vulgo dicūtur mascare aliquando histrionalis quando quis de sua persona facit ludum vt Vagatellator: ꝛ qui infernum exercitio pronocādi homines ad ridendum: ad quod reducitur si quis fit stragitator: sine vite periculo nā cuz periculo vite sam ludus non est humanus: sed diabolicus: aliquando hastiludialis: vt quando lanceis certantur ꝛ vulgariter dicitur giostra: aliquando dicitur torneamēta lis: in quo olim se milites infra circulum ad pugnandum concludebant: sed hodie nō est in vsu: aliquando pilealis. balistalis: schacalis: correalis ꝛ huiusmodi qui sunt vocabilis plures. vt. l. natura. ff. de ꝓscrip. verbo. ℌ Iste igitur ludus de se non est malus: sed potius est virtuosus pertinens ad materiam virtutis eutrapelie. vt patet. 2. 2. q. clxviij. ar. ij. secundo. aliquando tamen est ꝓhibitus: ꝛ hoc aliquando etiam sub ꝑcepto rationē materie in qua fit quia. f. est turpis vel noclua. aut ratione circumstantie. Unde est ꝓhibitus primo quotiens sibi vel alij imminet ex ludo probabiliter periculū mortis corporalis aut mutilationis vel grauis debilitatis membri alicuius vt in torneamēto. extra eodem. per totum. ꝛ hoc est mortale quia est contra ꝑceptum illud mat. xxii. diliges proximum tuum ꝛ te a fortiori. et facit. l. cruento. iuncta glo. C. de gladi. ꝛ. l. nauis. ff. ad. l. aquil. secus quando nō imminet probabiliter licet aliquando raro accidisset vt in hastiludio. ℌ Secundo est ꝓhibitus ratione probabilis periculi alterius: ꝛ hoc etiam est mortale: vt credito accidit in choreis. ꝛ generaliter quotiens continet in se turpitudinem. ℌ Tertio rōne circumstantie loci: ꝛ erit mortale si fiant in ecclesia cum irreuerentia magna que tamen arte diffinīri non potest sed prudentis arbitrio. De hoc sum. ang. sic dicit. tales ludi qui de se non sunt in alio: nullo modo fieri possunt in ecclesia aut loco sacro. de vi. ꝛ ho. ne. cle. cum decorem: ꝛ c. decet. de immu. ec. libro sexto. vnde non excusarem a mortali: qui talem faceret in ecclesia nisi forte ad modicum cum videatur iure diuino prohibit? vbi domus mea domus orationis vocabit. ꝛ aratur. hec ibi. sed sua conclusio non videtur vera qr non est rationabile q̄ ludens ad scachos in loco sacro sine contemptu peccet mortaliter: sua etiam probatio est invalida: quia. c. cum decorem. loquitur de ludis theatralibus qui erant cum quodam ludibrio ꝛ turpitudine. c. aūt de cet. non est ꝑceptiuū cuz ꝓhibeat in ecclesia etiam fabulationes de quibus nullus sapiēs diceret q̄ sint mortalia non etiam est mortale oē qđ est cōtra iustum: alioquin mortale esset oē mēdacium. Sū. ang. zach. viij. Dico ergo q̄ esset mortale sibi chorizare aut p iocum repetere vana ꝛ hmōi importantia irreuerentiam magnā: nō aūt vt est mortale ibi ludere: nec etiā est venia le repetere ibi deuota puta presepe domini ꝛ hmōi ℌm glo. in. c. cū decorem. ℌ Quarto est 4 multo magis religiosis ꝓhibitus est ois ludus cum armis. vt in. c. ꝓtinebat. de ho. qr ꝛ arma portare ꝓhibentur ꝛ sub ꝑcepto cū inde excōicent. vt in. c. clerici. arma. de vi. et ho. cle. nisi ex cā iusta que secundum glo. intelligitur si p loca periculosa transferint: qr

Universidad de Deusto
Biblioteca

ꝫ eis illa portare ad terrorē latronū ꝫ pcutere nō debēt. qō intelligē nisi eo casu quo oporteret eos aut pcutere aut pcutiꝫ vel spoliari. sil'r, phibēt, illis ludus histrionalis vt no. in c. donare. dist. lxxxvj. de quo dic vt. ℟. ars. ℌ. vij. ℣. clericus. iij. ℌ. viij. ℣ gñaliter rōe honestatis clericalis. ois ludus in quo ex ppria psona faceret ludū in publico vt saltatio chorꝛeiꝛatio ꝛhmōi. vñ cēt eis huiusmodi mortale ar. c p dilectōe. in fi. de cō se. di. ij. ꝛqō no. doct. in. d. c. cū decorē: secus in secreto cū aliqbus domesticis. Et sic' interdictus est eis ludus larualis: qr habitū mutare nō pñt nisi exclō rōabiliꝫ supra ex cōlcatio. vi. ℌ. v. prohibēt Et eis ludus scachorum ſm Ja. de are. in. l. fi qs cum sciret ff. pro empti. ꝛci. ꝛpe. in autē. de san. epis. et cle. ℌ. interdicimus el. ij. ꝛrō est ſm mar. in d. ℌ. interdicimus: quia a diuino officio cui debēt insistere vt. l. gñaliter C. de epis. ꝛ cle. non minus deuiare facit ludus scachorum qꝫ ludus aleaꝝ qui est eis ibidem prohibitus. ꝛhoc sequit' sum. ros. contra sum. ang. pſertim in religiosis. Sz ista probatio non est bona: alloquin esset illis interdictum oē exercitium mentis implicatiuum puta studium musice vel astrologie aut piscatio vel huiusmodi. Uñ dico cum glo. in autē. interdicimus. C. de epi. ꝛcle. quod dicta opinio non est vera nisi vbi propter hunc ludum omitterent officia diuina: ad que tenent. alias licitum est eis sicut ꝛsecularibus ludere ad scachos secundum Ricar. in quarto distin. xv. ꝛlaudu. nisi ratione scandali vel inhonestatis clericalis puta ludendo publice. vel etiam nisi ludendo cum secularibus. ℌ. questione. vij. laicos. xxij. d. st. his igitur. ꝛ idez dic de cātu seculari in chitaris ꝛhuiusmodi.

5 di. ℙ Quinto est prohibitus ludus humanus ratione scandali: vt si clericus vel religiosus aliquem ludum exerceret in publico. ergo cum secularibus scandalizarent: qō poset esse mortale iuxta dicenda infra scandalum. ℌ. ij. ℙ Sexto ratione cupiditatis vnde

6 tenet math. vt no. card. in. cle. ij. de vi. ꝛ ho. cle. quod ludens ad scachos causa cupiditatis peccat mortaliter. quod quidem verꝫ est quando ipsa cupiditas esset peccatum mortale de quo. ℌ. auaricia. ff. primo. sicut ꝛ quotiens quis ludit ex intentione alicuius rei quod sit mortale alias autem non: ꝫ semper non est concessus nisi gratia necessarie recreationis sue vel socij sed aduerte quod ludus dicit fieri ex cupiditate lucrandi: quando quis nō luderet cessante spe lucri: secus quando luderet etiam si crederet nec pdere nec lucrari. ℙ Septimo ratiōe temporis puta si quis vellet ludere ad pllam in parasceue quando non est tempus recreationis ꝫ doloris: posset esse mortale propter magnitudinem irreuerentie que arte diffiniri non potest. ꝫ arbitrio boni viri. sum. autem ange. hic ꝫ q'lit mortale in die festo in quo prohibetur opus seruile. ludouicus in quo requiritur multa seruitus vt hastiludium. quod etiam Ricā. in quarto dist. xxxvij. dicit eē mortale: non autē est mortale in aliis requirētibus modicam seruitutē: nisi quis in eis tota die occupetur omisso diuinis. ꝫ ista conclusio non est vera. alloquin non liceret die festo ludere ad pllam in quo etiaꝫ requiritur magnum exercitium corporale: ſsimiliter non eēt possibile sine mortali chorꝛeiꝛare in die festo quacunqꝫ honestate vel cautela data: quod nullus sapiēs diceret. non est etiam peccatum maxime mortale hastiludium: quando fit sine periculo probabili: quia sl licet exercere militiam. licet etiam illam addiscere. quod isto exercitio fit. de quo infra. ℌ. viij. in fin. ꝛ infra tornearnentum. probatio etiam sua non est bona: quia opus corporale ordinatum immediate ad spiritualem vel animale non est seruile nec illiciti ꝫ in die festo: sicut qui studet ad intelligēdum licite libros defert: mutat ꝛ reuoluit: ſsi quis ludit ad recreationem: immo ſsi quis araret: ludo. ꝛ loco. non eēt opus seruile. vnde idem exercitium puta piscari. ex fine est seruile: non est seruile. sicut ꝛ licitum ac illiciti. dicit autē ead' sum. ang. quod in ludis qui fiunt gratis ingenij aut virtutis exercēde: l. in quibus ista exercitantur alias nonēt ludus si fieret soluꝫ illo sine vt patet ex dictis. ℣. in princi. non licet ludere vno ludo nisi per vnum solidum. l. aureum. vt in autē. alearum. C. de reli. ꝛ ſsump. fu. ꝛ dicitur ludus vnus ſm bart. in l. inficiando. ℌ. infamus. ff. de fur. pro toto si lo tempore continuato. quo aliqui inuicez ludunt. ex quo infert. d. sum. limitando q' si magnis in ludo non cōceditur nisi solidus. pulo nō conceditur nisi grossum. ꝫ ista non sunt de mēte illius. l. q̄ solum intēdit prohibere dissipationē patrimonij sli cēt hodie non tenēt ob. contrariaꝫ consuetudinē. quia ēt militibus in hastiludio premia magna proponuntur.

¶ Tertio queritur vtruꝫ quo primus ludus diabolicus ideſt indebitus sit peccatum. et dico quod indebitus a indebito quod est dertilio dictus est: vnde aut est indebitus: qr est in dertilium. primi: ꝛ sic dico vt supra dertilio. vel est indebitus: qr est de his p que quis venit in indebitum. i. dertiuꝫ. qō ti est qr p hec ludens derideturꝫ ꝛ ꝫ deficiēs in intellectu seu stolidus non videtur mortale nisi rōne scandali: sivero derideretur ꝫ rum ad volumaté qr. ſ. p hoc reputaſ vitiosus vt puocatiuus ad vitia: vt qr ludendo vtit ꝫ bis actibus aut rebus puocantibus ad lasciuiam sic est petiñ mortale.

4 ¶ Quarto q̄rit' vtrū ꝛ quō ludus diabolicus alearis sit petiñ: ꝛ dico qr hic ludus non est peccatum vel est veniale qñ luditur aliquid modicum cā recreationis vel consuluꝫ: ꝛ in hoc oēs doc. conueniunt quo ad laicos saltē qr hoc pmittitur. ff. de alea. l. qō in consulto ꝛ intellige modicum respectu psone ludētis ꝛ tale modicum qō quis facilliter donaret in quo cessat rō. phibitionis hmōi ludi que est multitudo maloꝝ ex ludo sequentium: hoc tñ intellige esse licitum nisi interueniat aliquid eoꝝ que ludum humanum faciunt esse peccatum. de quibus ℌ. prioꝛe dictum est ꝫ tum ad clericos vero glo. in aut. de san. epi. ℌ. interdicimꝰ. videtur tenere qr sit eis mortale etiam in modico ex recreatione: ꝫ inspecta rōne allegandarum legum: ꝛ considerato qr legum correctionem debemus euitare de elec. cum expediat. lib. vj. dico hoc nō eē verꝫ qr hoc non prohibuit eis papa nec impērator pōt phibere: qr illi non subduntur: si vero luditur sed non ex recreatione aliquid modicum eo modo quo dictum est: sic semper ꝛ inspicienti: qr prohibetur iege ciuili. ff. de alea. p totum. ꝛ. C. eo. in constitutione greca ꝛ C. de rell. ꝛ sump. fu. aūt. aleaꝝ. ꝛ maxime si sunt clerici. ꝛ in aut. de san. epi. ℌ. interdicimus. ꝛ sic' iure canonico. vt de vi. ꝛ hoñ. cle. vbi phibetur clericis. ꝛ tñ vacat ibi. ar. a cōtrario sensu: qr alibi prohibetur etiā laicis. vt dist. xxxv. c. i. ꝛ est mortale ſm ray. qō ptz ex pena q̄ est excōicatio vel depositio. vt dist. xxxv. epo. immo dicit ibi hugo q' est mortale semp: qō tñ nō est verꝫ nec illud. c. hoc. pbar. qr dicit deferuiens. ꝛ li. de. augetvr. ff. depo. ibi ꝛ rodo. et q̄ valde seruit ludo. l. in ꝛsuetudinem ducit: ꝛ hoc sequitur sum. ang. sed qr ſm archi. post beatum tho. ꝛsuetudo ꝛ si aggrauat pctm̄ spēm tñ eius non mutat vt de veniali fiat mortale: tō melius ſm ro. ꝛ supple sequēdo doctrinā ordinis nostri dicunt hoc esse mortale laicis qñ luditur ex auaricia: qō ſm archiep. est qñ quis ludit non ob recreationem: sed ad acquirendum aliquid

notabile per ludum: vnde intelligo qr ludus sit ex auaricia quando ludens non luderet nisi cum spe lucrandi: ex solatio vero quando ludens luderet etiam si neutram partez crederet lucraturam ꝫ desideret ꝛ speret lucrari ꝛ ratio est: qr qñ aliqua duo pura ludo ꝛ spes lucrandi ita se habent qr posito vl remouetur oportet alterum ponitur vel remouetur. ꝫ si remota spe stat ludus illa nō erat causa ludi: vnde non omnis qui appetit lucrari ludit propter lucrū. ꝛ ista auaricia supposita ludi prohibitione est mortale infre no

5 dabili: quia intendit spoliare proximum indebito: ꝛ hoc etiam clericis cum prohibeatur iure canonico est multomagis quā laicis.

¶ Quinto. Queritur vtrum ꝛ quomodo sit peccatum ludus quasi alearis vt cartaꝝ ꝛ hmōi: ꝛ dico ſm archie. idem esse ludicriū qꝫ de alearis: quia in ludo cartarum principaliter valet fortuna: ꝛ idem dic in ludo tabularum: et idem in omnibus in quibus principaliter fortuna victoriaꝫ parat: qr omnes isti secundum mentem ℌ. veniunt nomine ludi alearum.

6 ¶ Sexto. Queritur quid iuris de eo ludo q̄ solitatur crebro apud omnes dum duo litigant super veritate alicuius sententie sub aliqua pena pura vno dicente talis pnceps est mortuus alio vero dicente quod non: iudicio soluendum: ꝛ dico hoc non esse ppriſe ludum cum hoc inuenium non sit ad recreādum vires animales: sed potius cū sit idem ac si dicatur do si dixeris verum reductiue est contractus innominatus scilicet do vt facias sine si feceris: quia ad facere reducitur dicere: et dico secundum mentem archiepi. non esse illicitum sed turpe ex auaricia descendens et nulli vtilitati sed vanitati deseruiens et prodigalitati. Non tamen tenetur restituere necessario qui lucratur. sed pauperibus debet erogare magis ex consilio ſm ex precepto. argu. xliij. questione quinta. non sane. ꝛ capitulo qui habet is. Et si enim lex diuina vel naturalis phibeat oēm actum auaricie et illicite acquisitionis vt meretricem ter in huiusmodi: nulla tamen restitutionem mandat. Est autem quedam similitudo quantuz ad futurum euentum inquantuz scilicet ibi aliquid valet fortuna: tamen ludentes principaliter se in ingenio conjectando ſm fortune.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Septio querit vtrum in ludo alias licito licitum sit vti habitu religiosorum: et dico q̄ non sed grauiter punitur hoc faciēs: vt in auc. de san. epis. §. si. et pe. et ar. C. de epi. audi. l. mimę. sed vt ibi p3 vtraq3 lex de secularibus loquitur. et prima loquitur marie de theatralia exercentibus: secunda vero de turpibus mulieribus: et in publico. vnde secus est in religioso secrete: sicut si ex recreatione frater minor induat habitum p̄dicatoris vel econtra. et idē in similibus: de hoc supra apostasia. §. iiij.

8 ¶ Octauo queritur vtr̄ et quātum peccent inspectores ludor̄ spectaculor̄ et hmōi: et dicit monal. quod inspectores et participes ludorum intelligē prohibitorum saltem venialiter peccant: maxime si sint clerici: aut. de san. epis. §. interdicimus. et de vita et ho. cler. clerici. Et idem diceret de spectaculis cum sit ratio par. vtrum vero peccet mortaliter inspectores. quando ludus exercetur cum mortali. glo. in. d. §. inter dicimus videtur tenere quod sic si sunt clerici sed hoc non bene dicitur quia hoc peccatum consistens in videndo non prouenit ex aliqua prohibitione legis positiue que clericos plusquaz laycos in hoc coherceat: vnde prouenit solum ex prohibitione legis naturalis ex hoc. scilicet quod aspiciēdo facilit aliqđ p̄m se malum: que lex naturalis nō distinguit inter clericos et laycos. sum. vero a. ge. contra id qđ supra cum solitas. §. iij. dictu est dicit hoc esse mortale solum si ex isto aspectu aliqui inducuntur efficaciter ad ludendum vel ad ludum continuandum: si vero non inducit nō est mortale videtur: nisi aliqđ mali misceatur. vel non essent tales qui corrigendo possent facere cessare: qz tales peccarent mortaliter cum videantur consentire errantibus. xxxiij. dist. error. sed ista non dicuntur sufficienter. quia cum tales non videant nisi ex delectatione. si essent contenti talia fieri vt ipsi viderent etiam consentire in peccatum mortale: quod est mortale. ¶ De his archie. virtualr in scōa pte. ti. iij. c. vij. §. xj. sic dicit. si spectacula representantia pia: vt adoratio magorum et hmōi: sicut licitum est ea exercere tra et videre: ita in eis resecanda sint vana et turpia. Si vero non sunt talia. tunc aut sunt expresse prohibita a iure vt torneamēta et duella: extra de tor. p totum. c. ij. q. iij. monomachiā vel ex si ibi. pdabilr imminet periculū vite aut notabilis lesionis hor̄ exercitiū ē mortale nō aūt ispectio. nisi cōs ita esset affect⁹ vt ex vellet videre si peiperet ꝓtra rij: vel nisi. ppter hoc omittant diuina i diebus festis: intelligē diuina de precepto. et sic intelligē. c. q̄ die solēni. de cōse. dist. j. vel nisi dent operam efficacē ad hec facienda. si aūt non sunt expresse prohibita. tūc si representātur multum turpia. mortale est exercere vel lūtarie videre: cum sit delectari de turpib⁹: tum etiam quia est exponere se periculo tētationis: et sic intelligē illud Augu. dist. lxxx vj. qui venatoribus. de videntibus venatorem qui delectantur vel̄ miseris quia loquntur de hystrionibus et venatoribus cum bestia dentata: respiciens vero a casu nescientalia fieri non videtur de facili condemnandus pro leui et incauto aspectu. si aūtez alia vana et solatiosa represententur non in opprobrium ecclesie vel cleri aut religionis de se non est mortale exercere aut videre vt facere laruas. aspicere choriz̄antes: currētes ad brauium. se exercētes in palestra vel hastiludijs aut alijs ludis: licet per accidens possit esse ibi mortale ratione intentionis: aut periculi: aut scandali hec ex dicto. et quo et omnibus premissis infero duo: primum quod hastiludium non est torneamentum: nec de se mortale: secūdum quod p. se loquēdo inspectio spectaculorum non est mortale peccatum nisi ratione efficacis inductionis ad mortale aut complacētie in illudy olēdo tale quid fieri vt videatur: aut cessationis a corrigendo: p accidens vero est mortale ratione intentionis. aut periculi animę vel corporis. aut scandali. vide etiam supra curiositas. §. iij.

¶ Nono. Queritur que sit pena contra tenētes ludum alearum prohibitū: et dico quod est multiplex. ¶ Primo enim domus in qua 9 .i. pena
luditur debet publicari: vt in dicta auten. alearum. in verbo domibus eorum publicatis. ¶ Secundo quia si tenens ludum verbe-
retur ex tali iniuria actio nulla oritur: nec punitur verberans aut damnum: illi dās: quia
docuit⁹ et vbicunq3 factum fuerit. siue tempore quo ludit̄ siue alio scōm Bald. in. d. rubri. et Bar. et etiam tex. in. l. j. §. notandum. 3
ff. de alea. ¶ Tertio quia si fuerit ei aliquid subtractum tempore quo in domo eius ludit̄ siue a lusoribus siue ab alio repetere non poterit: nec habet rei prosecutionem. nec etiam penalem furti: vt est tex. in. d. l. prima. §. primo. ff. de alea. inconsciētia tamē illud retineri non potest. nec illi resistuendum quia lex eum priuat in penam: sed pauperibus erogandum est. argumē. c. tude vsuris. ¶ Quarto quia si aliuz compulit 4
ad ludendum etiam ex merū non cadente in constantē virum puniri pōt iudicis arbitrio. et carceribus tradivt in. d. tex. §. j. ibi q̄ compulit. et ista compulsio intelligenda est etiam eo modo quo grauis tentatio vel persuasio dicitur hominem impellere vel compellere dicitur. eo ipso quod stat cum alteri parato. hoc est prestat dominum: ta. illos: scānum lumina: ruinam. odi. quia sitis sua sionibus et lacrymis dicitur compellere ut ludū: sicut dicimus de virginū raptoribus: q̄ nisi eēt q̄ solicitaret: qui dolosis artibus circūuenit ret: nō faceret eam puellam in trā dedecus se prodere. ter. ē in. l. vnica. §. ij. C. de rap. vir. ¶ Quinto q̄ omnis contractus celebratus inter illicem ludentes non tenet: vt no. bar. in. l. si q̄s cum sciret in fi. ff. pro emp. vñ ēt non valet trāsactio in ludo facta scm Panor. in. cacie. de vi. et ho. cle. nec vendens in ludo tenet 6
de euictione vt in. l. si filiofamilias. §. j. ff. ꝑ rum re. ac. non da. ¶ Sexto quia mutuans pecuniam lusoribus: vt secum ludant eam repetere non potest vt est glo. ordinaria. j. l. j. in prin. et in l. fi. ff. de alea. quod vez credo non solum si mutuans sit ludens sed ēt si non ludat modo mutuet ludēti sciēter vel ludere volēti: qz vt casus in. l. vez §. pe. ff. de mino. non obstāte q̄ loquatur de minoribus. sicut. l. si ꝙ nō remuneraēdi. §. si adolescēs. ff. māda. qz idē est de maiore: tum qz hoc dicit gl. in. d. §. si adolescens: tū quia. d. l. verum loquit̄ qñ minor ēt priuilegiatus mutuat minori ēt priuilegiato: tū ibi licet sint in pari priuilegio portor est additio pdē tio pecuniam: et facit qđ no. bar. in d. l. si q̄s cum sciret. si aūt mutuaret alteri q̄ colludenti iz in ludo scm Panor. vbi. d. competit repetitio. ad quod vide tex. cum glo. in. l. j. ff. de alea. et in l. pe. et vlt. C. eo. vide etiam. §. sequenti.

10. q. ¶ Decimo queritur que sit pena clerici ludentis ad aleas. et dico q̄ de hoc sic legitur. dist. xxxv. c. j. Episcopus aut presbyter aut diaconus alee aut ebrietati deseruiens aut destinat: aut certe damnetur: subdiaconus autem aut lector aut cantor: aut destinat: aut communione priuetur. Et vt ibi patet idem est in laico quod in minoribus clericis. Hodie etiam idem est in subdiacono qđ in diacono secundum host. extra de ser. nō or. inuenitur. Ad hoc tamen vt dictas penas. ¶ depositionis vel excommunicationis incurrunt duo requiruntur vt colligitur ex doctoribus: primo quod habeant ludum in consuetudine secundum ray. vnde dicitur deseruiens. secundo quod prius moneantur. et non corrigantur. quia etiam pro mortali nullus est excommunicandus nisi sit communis. secundum beatum thom. in. iiij. vnde dicitur aut destinat. debet tñ inuitroz casu penitentiam agere de peccato. Sed p̄ dicta intelligē de ludente cum mortali peccato. secus de ludente licite aut cum venia li pura ex recreatione quid modicum: quia scm ray. dicte pene non inferuntur nisi pro mortali.

¶ Undecimo queritur vtrum aliquo casu 11
restituere teneatur qui vicit per aleas ludum
qđcit beatus tho. 2. 2. q. xxxij. arg. vij. q. in
tribus casibus tenetur quis diuino iure restituere illi a quo est lucratus. nec sufficit
dare pauperibus. ¶ Primo quando lucratus est et qui rem suam alienare nō potuit
rioſi. et prodigi idest quibus ratione prodigalitatis dati sunt tutores. vt exponit Archie. et minores. xxv. anno. maxime pupilli:
et mente capti. et furdi: et ceci. et perpetuo
modo laborantes: quia hi cum rebus suis
superesse idest prouidere non possunt. dandi sunt tutores vel curatores: instituto. de cura. per totum: et serui et filij non emancipati. nisi habeāt peculium castrense. vel quasi
et clerici quo ad bona ecclesiastica que pauperum sunt. xvj. q. j. quoniam: et religiosi et
vxorei. Qui enim lucratur his tenetur restituere secundum. s. thom. Ray. et Per. et
alios. nisi sit quid modicum. de quo presumitur quod curator non curat. ¶ Secundo
quando quis lucratur fraude: quia hoc vt
furtum reputatur secundum sanctum tho.
et ray. ar. xliij. q. v. non sane. et scm pis. intelligē fraudem etiam ante ludum vt quia sin
xit se insciem ludi. ¶ Tertio quando quis
traxit alias non iusurum per vim aut nisi
miam importunitatem. siue in principio
ludi siue in medio secundum beatum tho.
et a30. et Ray. qui adducit ad hoc dicto. c.
non sane.

¶ Duodecimo. Queritur vtrum is qui lu- 12
cratur p aleas ꝓter treo casus de quibus
in. §. p̄cedenti dictum est. vt qui lucratur et qui
potest alienare sine fraude. et sine attra-
cum teneatur restituere vbi non viuitur le-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gibus imperialibus: aut sivitutur sunt per contrariam consuetudinez abrogate ꝛ dico ſm Rlear. q̄ ꝯ ludus fortune vtroq; sit iure prohibitus: tamen restitutio non mãdatur fieri nisi per ciuile immo leges non mãdant restitutionem sed concedũt repetitionem vsq; ad. l. annoovt. l. ſi. C. eo. ꝛ in. d. aut. alearum. Igitur vbi non viuitur legibus imperialibus aut sivitutur sunt abrogate ipse statuta municipalia si qua sunt: qui lucratur restituere nõ tenetur ſm ꝓmunem ſniaz quia solo iure ciuili ista restitutio mãdatur quod abrogarum supponitur lucrum tñ ip sum erogandum est pauperibus ſm pene oẽs: quia est turpe vt infra turpe lucriz q̄s q̄dem dicunt aliqui esse verꝫ ex necessitate p̄cepti: alij vero melius dicũt hoc esse cõsilium ne. ſ. pareat vsa iudis. ꝛ ista est opinio mo. asca. ang archie. frã. zã. pe. de pal. ray. qui dicunt q̄ cõsuendo potuit dñium trãſferre in vincẽtem ꝛ Joã. de imo. qui allegat ista. nec repugnat ꝛ Jo. and. ꝛ Jo. cal. qui in d. c. clerici dicũt tutum esse dari pauperibus nõ sũt necessarium: quia tẽ videtur esse ꝛ s. tho. ꝛ rica. qui dicũt q̄ talis restituere nõ tenetur ꝛ tamẽ nihil dicũt de dãdo pauperibus. ꝛ ꝓo hoc facit theorica ℞. q̄ vbi restitutio nõ est facienda certe ꝑsone sed pauperibus talis restitutio est de ꝑsilio. exceptis tñ quibusdam casibus in quibus ius p̄cepit expresse fieri restitutionem: vt infra restitutio. viij. ℞. ij. ꝛ ideo ista opinio tenenda est. vt nõ negetur absolutio nolenti erogare pauperibus: ſz alias tanq̄ magis miseros ꝛ secura est ꝑsuadẽda. nec obstat p̄dictis q̄ eps auxilio ꝓlidis pot talia lucra si non repetuntur exigere ꝛ pauperibus distribuere vt dicit text. in. d. aut. alearum. ꝛ sic videt esse pauperum. tum quia hoc est abrogatũ vt supponit. tum q̄ ꝯ in penam illa possit auferre. nõ sequitur tñ q̄ ipsi dare teneantur sicut nec in alijs casibus in q̄bus fiscus ꝛ urpiter acquisita tollere pot. vt in. l. ſ. C. ad l. iul. repe. ain. l. j. ff de iur. fis. & ſt tamẽ hic notãdum q̄ sum. ang. ꝛ ꝯ hmõi leges imperiales nõ esse abrogatas quod verum est eo modo quo dicit. ſ. p non vsum vt p̄z ex dictis ℞. lex. ℞. xvj. ℞ sunt abrogate p̄ ntrariũ vsuz inquãtum aliquãdo repetẽtibus nõ fit ius: vñ dicit alex. lom. in titu. de osur. q̄ sunt abrogate p̄ consuetudinem contrariaz. q̄s p̄z iu quit q̄ repetẽti ludo p̄dita in foro ciuili ꝛ iudicialiter nõ datur actio. nec ſnia restitutionis sibi ſtende. ꝛ idem tenet ſco. in. iij. dl. xvj. ꝛ sequitur sum. ro. ꝛ verum in multis locis.

¶ Decimotertio q̄rit vtrum is qui lucrat̃ ꝯ potẽti alienare sine fraude ꝛ tractu vbi viuitur legibus imperialibus vel municipalibus non abrogatis quo ad restitutionẽ teneatur restituere ꝛ dico de hoc esse multas opiniones. ℣ prima dicit indistincte quod talis restituere non tenetur sed de necessitate tenentur errogare pauperibus ꝛ sic tenuit hug. ꝛ place. hac ratione quia cum turpitudo vertitur ex parte vrius q̄ melior est conditio possidentis. ff. de condi. ob tur. ca. l. iij. ꝛ. iij. sed hec opinio est falsa quantum ad primum dictum ꝛ secundum vt patebit: ad rationem vero dicit azo. hoc eẽ verum forte cum dedi aliquid vt turpe quid faceres: secus si dedi contrahẽdo vbi lex contra ctum ꝓhibet. C. de agro. ꝛcẽ. l. quẽadmodum. ℣ Secunda distinguit dicẽs quod tenetur restituere si p̄ sentẽtiã iudicis ad hoc fuerit arctatus seu condemnatus: alias non quia iura non mandant fieri restitutionem ſz concedunt posse fieri repetitionẽ. tenentur autem dare pauperibus. sic quod si ꝓius desisset ꝓsterius fieret repetitio. excipe posset coram iudice si posset, ꝓbare errogationẽ factam pauperibus. ꝛ sic tenuit pe. de pal. in quarto ꝛ sum. ang. quantum ad hoc q̄ restituere non tenetur nisi fiat repetitio. quod patebit falsum. ſz dicat nõ eẽ necessario iudicem errogandum pauperibus quod patebit verum: addit q̄ vbi lex implatis quam ſ. nullibi credit abrogatam. non ligat: vt in terris eccl̃ie ꝛ similium. non pot fieri repetitio q̄s ẽt est falsum: quia hmõi leges si non sunt abrogate ligant ẽt in terris eccl̃ie: vt patet ex dictis supra lex ℞. ix. Tertia aurez opinio dicit quod tali iure durante sic acquisitum est simp̃r restituẽdum ei a quo acquisitum est ex iure positiuo: quia iura ꝓhibent non solum iudum: ſz ẽt acquisitionem ꝓ ipsum: ꝛ male fidei possessor dicit̃ q̄ legũ iura mercãt de agro. ꝛ cen. l. quemadmodum. ꝛ hec est opinio azo. ꝛgi. sup. c. episcopus. di. xxxv. ꝛ. c. clerici. devit. ꝛ ho. cle. ꝛ beati tho. vbi supra. ꝛ in. quarto. dist. xv. ꝛ rica. in. iij. ꝛray. ꝛber. in. d. c. clerici. ꝛ breuiter hosti. dicit vt refert archie. fere omnes doct. sic sentiret̃ alliter tamẽ quod dictum est ſm archi. in eo qui lucratus est et qui traxerat ad iudum. qui nõ teneẽ restituere ei qui amisit ſz errogare pauꝑibus ſm Ray. ꝛ Jun. in. c. quia plerique de immunit. ecc. quod intelligo de cõsilio ꝛ non ꝓcepto. fallit etiam in eo qui modicum ex recreatione lusit quia restituere non tenetur: si iudus fuit licitus et honestus.

14. q. ¶ Decimoquarto quer̃tur vtrum vincens per ludum humanum qui. ſ. instituitur virtutibus aut ingenio teneatur restituere sicut p iudum pile ꝛ balistę: schachoꝝ ꝛ huiusmodi: ꝛ dico hmõi iudos non esse prohibitos: vt dictũ est. ꝛ est ter. in. l. pe. ꝛvlti. ff. de alea. vbi concessus videtur omnis iudus qui fit gratia virtutis experiendę: intellige nisi aliter ius naturale vel ecclesia prohibuerit: vt torneamentum: ꝛ dicunt quidam vt recitat panor. in. d. c. clerici. q̄ hoc casu quod vincitur non subiacet restitutioni cum nõ submittant se homines fortune sed exinde ꝓpter bonum cum exerceantur ingenia: nõ tamen ꝺz iudi in magna quantitate: q̄ tam non fieret ex recreatione sed cupiditate. Panor. ſi. etiam dicit q̄ vbi quis iuderet ꝓpter lucrũ esset idem q̄ de iudo fortune.

15 ¶ Decimoquinto q̄ritur quõ teneanꝫ participes in iudo illicito ꝛ dicit archie. de dante pecunia ad partem lucri q̄ tenetur de eoq; ad illuz peruenit: ꝛ idem videtur de alijs ꝺ concedunt domos vel taxillos vel consulit q̄ ista damnificatio fit volente damnificato exponere se tali periculo: secus in furto ꝛ rapina. De hoc infra restitutio. iij. ℞. vj. particula secunda.

16 ¶ Decimosexto q̄ritur vtrum possit ꝺo licite retinere q̄ lucratus est in torneamẽtis: et dicit rlear. vbi supra q̄ sic q̄ ecclesia ꝛ si ꝓo hibuit torneamentum non tñ acquisitionez per ipsum. vnde peccat quidem sed restituere non tenetur: vnde debet pauperibus errogare de consilio tñ magis q̄z de ꝑcepto dicit archie.

17 ¶ Decimoseptimo q̄ritur vtrum possit fieri cõpensatio si ꝺo qui lucratus est cum obligatione restituendi ꝑdat cum eo qui ꝛ ipse restituere tenetur: ꝛ dico multa. ℣ Primus nõ fit cõpensatio si persona sit alia q̄ staret ine qualitas iusticie cum is non recipiat ꝺ amisit. Secus vero si persona sit eadem: ſz iudus aliud genere puta q̄ vnus erat licitus ꝛ nõ alius nonfit etiam cõpensatio: q̄ vnum lucrum. ſ. iudi illiciti est obnoxium restitutioni ꝛ non aliud: ideo qui perdidit ad pliaz. ꝓ. ꝛ lucratus est ad aleas alia. ꝛ nihilominus tenetur soluere decem que ipse inveritate ꝺz nec potest componere alia decem: quia sibi in veritate non debentur cum ea restituere teneatur si accepit. ℣ Tertium si vero persona sit eadem ꝛ iudus idem in genere speciei diuersus vt vterq; licitus quia vterq; illicitus ꝛ multo fortius si sit idem specie numero diuersus: puta quia vterq; est alearius vel picarius: aut si sit idem numero quod est qñ ad alia non diuertitur. ſ. per notabile spacium. argu. l. continuus in princip. ff. de verbo. obliga. tunc si vterq; ludentium perdere potest fit compensatio tripliciter: primo si iudus sit vnus numero vt planum est: ꝙa in his que sunt eiusdem rationis consistentia in numero pondere ꝛ mensura: ꝛ eiusdez liquiditatis tenet compensatio. vt supra eo. ficiando ℞. infans. ff. de fur. secũdo si sit vnus speciei eadez ratione: quia semper vterq; erit licitus vel illicitus: ꝛ eadem erit ratio obligationis hinc inde: tertio si sit vnus generis illicitus nam quia si hac ratione quia iudus est illicitus ille cui vici non tenetur misericordiam saltem in ꝓpria falso credito extingnẽdo falsum debitum: tum etiam quia ꝛ si dare vicit ratione partis turpitudinis: potest tamen illi restituere: ꝛ restituẽdo liberatur. vt no. inſſi. con. ll. ij. tl. viij. q. xxv. ad finez. sive ro vterq; ꝑdere non pot: item fit cõpensatio triplr vt supra: quia ratio par est ꝛ neuter eoꝝ ꝺz ẽt in iudo licito. ꝓ tunc quia non ꝺz vñ ꝑdat si vero alter tm perdere non pot: si iudus sit vnius numero fiet compensatio saltem in ꝓ pria ẽtum ad totum si vterq; equaliter vincit aut ꝑdit: quia nullus lucratur cũ lucrũ sit q̄ reportatur in fine: vel ꝓ rata si alter altero plus vincit: quia non est alter lucratus nisi quãdiu ꝑdit partem illam. si vero iudus sit alius ꝛ alius numero vel specie non potest compensare de subtilitate iuris ita qui vicit ꝑdere non valenti quia acquirit patri vel ꝺño: non aufert p̄ sit. ar. eius q̄s no. panor. in. c. filius. de testa. ꝛ. c. ex parte de cẽs. ℣ Quarti circa istã materiam sum. ro. tenet vnum falsum cõtra ꝓ dicta ꝛ contra mentem summistaꝝ sui oꝛ. l. cens si iudus sit cum eadem persona ſz alio tempore non fit compensatio: q̄ ꝓ inter. l. in re fur. ff. de condi. fur. tangit etiaz aliud fundamentum: quia que ꝓius vicerat danda erant pauperibus ludendo aufert nõ pauperi bona sed sua amisit: sed dico ad primum motiuum q̄ ista lex intelligitur in re certa determinata sicut si debeo ſstum equum aut summam decez librarum in ista moneta numero vel specie. non libero: si pereat equus vel ista moneta: secus in re incerta cuiusmodi est aliqua summa puta decem librarum: quia ista non interit quãdiu stat aliqua

Universidad de Deusto
Biblioteca

bona ludentis: qz si perdit aurum querat argentum z soluat z econtra: ad secundum dico qz illa non erant pauperum que prius lucratus erat etiam contra legem vt istemet docet: prius dixerat sed erant ipsius lucratoris.

18 ¶ Decimooctauo q̃ritur occasione p̃dictoꝝ de vsitata q̃stione. eps esñ statuit vt ludens ad azarum sit excõicatus vel puniatur i tñ modo vnus vno sero lusit cũ pluribus z plureꝫ vicit acp̃dixit. Queritur an sint hic plures ludi z plura delicta z plures excõicationes necne. Et dicit bar. in. l. inficiendo. ff. de fur. qz totum illud videtur vnus ludus donec sit habitus p cõplero z soluto recedentibus lusoribus. vt. l. contractus. C. de fi. instru. nec põt dici pfecte vicisse donec ludus non sit pfecte ꝑpletus: qz adhuc supest spes p̃dictionis: item circa lucrum dico qz pluralitas psonaꝝ cum quibus vna simul ille lusit non dicuntur facere plura delicta: quia ille non dicitur offense ab illo: sed magis respublica: ideo vnum est delictum. vt. l. si plures ff. ar. furce. sed p̃dicta intellige nisi illo sero magno spacio diuertatur ad alia: qz eo cõdiuideretur actus. vt pz ex. v. phys. z ꝑter delictum qđ est actus humanus malꝰ: diuerse etiam psone colludentes simul cõtinuerꝫ quasi non multiplicãt delicta: qz omnes tenent locum vnius colludentis: si vero colluderent successiue videretur ludus diuidi et multiplicari sicut multa facit peccata scz3 dacr. q̃ successiue ꝓtinue vel ñ si multas feminas concupiscit. Et per hoc dici solet ad illũ statutum dicens qz nullus possit ducere vltra tres famulos z vnus ducit. xx. dicit enim bar. qz est vnum tantum delictum z nõ vnũ ꝑ quolibet famulo vltra dictum numeꝝ: cũ ipsi ex tali ductione non offendãtur sed respublica que est vna: z idem si mandetur sub certa pena vt ad comulum nullus habeat plusq̃ decem: qz vnum est delictum si ꝯs habuerit. xxx. vel. xl.

19 ¶ Decimonono q̃ritur tercio occasione: predictoꝝ de hac questione dicit statutum ad nupcias non posse imitari vltra. xij. dñas modo quidam vxorem ducebat ipse z filiꝰ suus queritur vtrum imitari possint. xxiij. domine tanq̃ sint due nuptie an. xij. tñ. z dicit bar. qz licet sint duo matrimonia. z ex hoc respectu dici possint due nuptie: tamen qz hoc fit vna simul quo ad solemnitatem vnice nuptie dicuntur. vt. l. patris z filij. ff. de vulg. z pupil. sed ange. hoc non admittit: quia. d. l. nihil ad hoc facit: quia ibi testamentum filijs sine paterno esse non potest: vnde filiale a paterno dependet: ideoꝝ dicuntur vnum: sed nuptie patris z filij non sunt dependentes vel inseparabiles: ideoꝝ forte cõtrarium esset dicendum. Et hoc indubitate tenendum est vt pater ex ratione statuti que est vt non multiplicentur nimis expense z competenter honorentur propinqui sponsi z sponse. qui hic ex parte sponsarum duplicantur.

¶ De luxuria in genere z in specie.

Luxuria a luxu. i. solutõe seu fluxu dicta importat quandaz resolutionem in voluptates: vñ z secundum Isido. in libro. ethi. luxuriosus dicitur quasi solutus in voluptates. Et quia voluptates veneree maxime hominez soluunt ideo secundum. s. tho. 2. 2. q. clij. luxuria primoꝝ principaliter est circa voluptates venereas secundario etiam excessum dicit in alijs: et sic luxuria dupliciter sumitur. primo. s. large z est abundantia ac superfluitas rez cor. poralium quo modo dicit ambro. in. c. potest fieri. de pe. dist. prima. q. egritudo corporis peccatum repellit luxuria carnis. i. abundantia delitiarum peccatum adolet. i. nutrit: et secundo stricte z ꝓprie z est inordinatus appetitus venereorum.

1.q.5. ¶ Primo vero queritur quot sunt species luxurie: z dico qz sex de quibus. xxxvj. q. j. ℋ. cũ ergo. als incipit lex. z. s. tho. 2. 2. q. clij. et lij. di. xlj. s. fornicatio. s. simplex adulterium incestus: stuprum: raptus z vitium: contra naturam additur etiam sacrilegium vt cuz quis aburitur persona sacra: sz ista species non est luxurie ꝓprie: sed reperitur ꝑ etiã in alio genere puta furti: homicidij vel huiusmodi. de quo dicet. s. tho. 2. 2. q. clij. ar. x. Quãuis sum. ro. dicat abusum monialium ad incestum pertinere: quod etiam pz in. c. hl. ergo. xxvij. q. j. juncta glos. ¶ Fornicatio ꝓprie est coitus soluti cum soluta secũdum. s. tho. iij. di. xlj. z dicitur fornicatio simplex: Fornic. simplex
Iz large sit omnis illicitus coitus vir ad feminam: immo largissime est omne peccatum 2. 2. q. cli. ar. ij. z. lij. di. xxxix. ar. vj. secundũ sed intellige soluti quoliber vinculo. s. coniugij: consanguinitatis: affinitatis: ordinis: et religionis seu voti. ℙ Adulterium autez est alieni thori violatio. xxxij. q. vj. non mechabis vt dictum est supra. ℙ Incestus autẽ est coitus cum persona consanguinea vel affi- Adulte. Incestus
ne. vnde incestuosi dicuntur qui consanguinei vel affinibus abutuntur. xxxvj. q. j. ℋ. cum ergo. ℙ Stuprum vero ꝓprie est illicita virginum defloratio sub cura parentum existentiuz existentium. 22. q. 154. ar. 6. z. 4. di. 4. aliquando tamen large dicitur stuprum quelibet alia species luxurie sicut adulterium vt stuprum. xxxij. q. iij. nemo. z numeri. v.

Rapꝰ. ℙ Raptus vero ſm ray. m ti. de rapto. ℋ. no. est cũ puella violenter. z contra eius vel parentum voluntatem educitur: vt corrupta habeatur in vxorem. xxxvj. q. j. ℋ. cum ergo. vel etiam vt habeatur in concubinã. extra ꝺ rap. cũ cã. z glo. eius in verbo vxorem dicit qꝺ raptus quoqz committitur si quis rapiat aũ ẽt semel abutatur muliere renitente. xxxvj. q. j. ℋ. ex hac. ℋ. s. Tho. ãt. 22. q. 154. ar. 7. raptus sic potest describi. raptus est violentia facta mulieri vel parentibus propter cotum assequendum etiã matrimonialem vndeſ raptus si violentia adhibeatur mulieri non patri. vt quando non ipsa sed vsuꝛeꝰ violẽter rapitur. xxxvj. q. j. ℋ. ex hac. vel econtra patri z non mulieri puta quia consentit: siue inferatur virgini: siue puelle corrupte aut vidue vel maritate: addę ex. s. Tho. vel etiam sanctimoniali. xxxvj. q. ij. raptores. c. si

Cõtra naturam. quis non dicam.

ℙ Ultimum vero contra naturam secundum. s. Tho. vbi supra. ar. xj. est actus venereus repugnans non solũ rationi recte. quod est commune in omni vitio luxurie. sed etiã ipsi ordini naturali actus venerei qui conuenit humane speciei qui. s. est vt sit inter masculum z feminam eiusdem speciei in vase z in situ debito. Quod qz pluribus modis potest cõtingere ideo ista species luxurie tanq̃ sub alterna cõtinet sub se multas species alissimas

ℙ Prima dicitur mollities vel immunditia q̃ est cum quis sine coitu sponte pollicitur.

ℙ Secunda dicitur sodomia: que est sex̃s. s. Tho. qñ coitus est inter masculũ z masculũ: vel feminam z feminã: ita qꝺ seruo debitus non seruatur. vnde malesium. ang. diffinit sodomiam qꝺ est turpitudo in masculum facta z. c. vsus quod adducit. xxxij. q. vij. est expressa contra eum.

ℙ Tertia dicitur bestialitas. q̃ est qñ coitꝰ ẽ cũre alterius speciei.

ℙ Quarta retinet sibi nomẽ contra naturam et dicitur vitiũ contra naturam. ꝛest qñ quis coit cum sexu femineo z eiusdẽ speciei: sz nõ seruatur naturalis modus coeundi. q̃ru ad instrumentũ nõ debitũ. aut alios monstruosos z bestiales concubẽdi modos. vt dicit. s. Tho. qui. vꝫ velle qꝺ vbi sexus ẽ debitus iz vas seu locꝰ sit indebitꝰ qꝺ nõ sit sodomia sz potiꝰ contra naturã tantũ. q. d. est vbicunqꝫ sequi non põt generatio: quod intelligo nisi raro. vt si mulier prebeat terga. vel forte etiã si supergrediatur. et de hoc supra debitũ. ℋ. iiij. per totum.

¶ Secundo queritur quomodo z quando in luxuria fit peccatum mortale. z dico qꝺ omisso peccato cõtra naturã cũ propria vxore seruato debito vase de quo supra debitum. ℋ. dictarũ specierum. est de se peccatũ mortale z in hmõi est mortale multipliciter. 2.q.

ℙ Primo si opus ipsum perpetretur.

ℙ Secundo si deliberetur ipsa perpetratio ſm illud math. v. qui viderit mulierẽ. &c. in tum est eiusdem speciei cũ ipso opere exterio ri qđ etiã sum. ang. concedit sed tamẽ dicit non esse necessario confitendam istam circũstanniã. s. an quis deliberauit de soluta an ꝺ coniugata: qz hoc est tantũ contra vnã prohibitionẽ. s. non concupisces vxorẽ proximi tui. pari ratione nõ tenebitur eũ cõfiteri. q̃ actu perfecit opus qz non egit contra plures prohibitiones plusq̃ is qui deliberauit: tum quia ista circunnãtia. s. coniugata variat speciem reo casu fit contra castitatem z contra iusticiaz propter iniuriã factã marito in persona coniuncta: z consequenter fit cõtra duo precepta: nec sua ratio aliquid valet vt patuit.

ℙ Tertio deliberãdo z consentiendo circa delectationem operis expresse vel tacite ẽt sine intẽtione perficiendi. iuxta eã que dicta sunt supra delectario. ℋ. s. a. iiij.

¶ Tertio queritur quid iura z doctores ꝺ fornicatione tradiderint: z dico multa. 3

ℙ Primũ fornicatio simplex sc̃m omnes doctores indubitate est peccatum mortale. vt pz ex rõnibus. s. Tho. tertio contra. c. 119. z ex tex. apli gal. v. vbi pz qꝺ excludit a regno dei: z similiter ro. s. nec in hoc excusat ignoraã 1.dict. tia. qz est contra legem naturalem. nec potest esse sine lata culpa addiscẽdi que pertinent ad salutẽ. cũ hoc pene ab omnibus predicẽ et sciatur.

ℙ Secundum. qui accedũt ad publicas meretrices nescientes hoc esse prohibitũ. non excusantur a mortali. z totiens quotiens quia ignorãtia iuris naturalis z diuini in casu nõ 2
claro neminẽ excusat. s. q. iij. per totum. z similiter est mortale aliquem ad hoc inducere

ℙ Tertiũ fornicatio simplex ẽ peccatũ grauius in viro qz in femina. iz ecõtra ẽ de adulterio: qz grauius est in femina qz in viro ꝓpter 3
s. Tho. iij. di. xxxv. z ibi vide rationem.

ℙ Quartũ simplex fornicatio in clerico pue- 4
dicẽ tenẽte cõcubinã inducit depositionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

si monitus nolit corrigi: qr talis primo quidē dz monit⁹ suspēdi a beneficijs. si se nō correxerit debet ab eis ꝑpetuo remoueri. sine sit in sacris extra. de cohabi. cle. mulie. sicut. sine non: vt ibi in. c. si aūt clerici. vbi videtur quēq; requiratur monitio trina. qō si tale crimē sit notoriū. suspensus ē ipso iure vt dictū est supra clericus. ij. H. iij. z. lxxx. si vero sit publicē ex fama tm: ita q; merito talis habeat suspitio q; scandalū generetur etiā si non appareat accusator erit purgatio indicenda in qua si defecerit aut se purgare noluerit. canonice punietur. extra de cohabi cle. mu. z iterum nō debet in officijs euitari.

5 ¶ Quintū clericꝰ in sacro ordine aliquē ducens in vxorē primari dz ordine z beneficio ecclesiastico: z mulier si erat libera redigi dz in seruitutē ecclie. di. xxxij. eos q. si ancilla dz ꝑdi. di. lxxxi. quidā clerici. z filij inde nati redigūtur in seruitutem ecclie. xv. q. vi. multe: itē talio clericꝰ est excōmunicatꝰ ipo facto. vt. ℣. excōicatio. in. H. iij. Et qñ ab ea separatur dz illā abiurare. s. q; de cetero ad illam nō accedet nec comedet aut bibet cū illa: nec in eadem domo manebit. nec in alio loco nisi tā publico q; mala suspitio cē non possit: nec loquet cū ea nisi cora idoneis testibꝰ z certa necessitate z hoc in eccl'ia vel alio publico loco. xxxv. q. vi. ab isto die. q; cle. vel vo. ex l'arū si tñ hī suspectꝰ q; fortiliū iramentū nō seruabit exigi nō dz. sīp sententiā interdicti aut suspēsionis: vel aliozꝝ hmōi est cōpescendus extra ℣ cohabi. cle. clericos: z cōcor. ray. z ho. q; et addit q; nihil p iuramentū imūgendū est alicui si de trāsgressione similiter timeat. addit et ray. q; si ducta eet ancilla z filij parenti nō vēderet ne filij ꝓpter ei⁹ absentiā perirēt: sī in monasterio truderet. di. xxxij. fraternitatis. sī ibi glo. dicit q; penarū diuersitatū hic inducitur dat ēpo optionē vt. s. eligat quā voluerit: immo immuit q; in casu. d. c. fraternitatis, non fuit contractū matrimoniū. idem Ray.

4.q. ¶ Quarto queritur q̄d iuris de incestu omisso adulterio de quo suo loco dictum est: z dicamus.

1.dict. ¶ Primū incestuosus sī pano. in. c. s. de eo q̄ cog. consan. vx. sue. duplicē pēnā incurrit. prima est qr p̄ natur facultate cōtrahēdi matrimoniū. secunda qr nec exigere potest debitum a ꝓpria vxore quā prius habuit ꝙ cōmiserit incestū. xxxij. q. ij. qui dormierit. nisi s. cū eo dispenset. z si exigit mortaliter peccat secundum vin. qr facit cōtra ꝓceptū canonis. ar. c. ij. de maio. robe. sum. aūt ang. cōtra ro. hoc intelligit vbr de quocūq; incestuoso z non solū cum vxoris cōsanguinea: sī dic vt infra matrimonium septimo impedimento vltimo.

2 ¶ Secundū. si autem incestuosus contrahat de facto sm pano. in. c. transmisse de eo q̄ co. con. vx. sue. matrimoniū tenet reddere tenetur debitum exigere tamen non potest sine mortali nisi cum eo dispensetur. hoc tamen idem pano. in. c. litteris. de presum. videtur velle hanc pēnā. s. q; incestuosus contrahere vel exigere non possit habere locū solum qñ cōstat de incestu qualitercunq; ar. dict. capitul. ex lris. et trigesimaseptima questione primo siquis. sponsam.

3 ¶ Tertium. si autem vxor commisit incestum cū mariti consanguineo. de cōsensu mariti: ll fuit violentata absolute secundum ricar. nullū ei preiudicium generatur: vt in. c. discretionē. de eo qui cog. consan. vx. vbi sine culpa sua. nondz suo iure ꝓsiuari. si vero per coactionē cadentē in constantē virū: mortaliter peccauit z cōmisit incestū. credit tamē in detestationē crimis viri nō eē mulieri iterdictū debitum tenetur petere a viro. z ille reddere si vero fuit inducta leui metu non licet ei debitum petere: sed tamen si vir petat reddere nō tenetur: qr potest ei adulterium illud obūcere. vir autem debitum petere non potest secundum eundem propter affinitatem cōtractam sua voluntate z precepto.

4 ¶ Quartuz marito incestuoso vxor potest debitum negare secundum ho. vt refert pano. in. c. transmisse. de eo qui co. consan. vx. si tamen ipsa semel petierit reddere tenetur quā si sit reconciliata. sed pano. dicit melius tenere oppositū. do. an. z car. quia isto casu nō ꝓiudicatur exactione contemplatione vxoris sed atrocitate delicti: ideoz non potest sibi hanc penam remittere: nec etiam exigendo debitū vī sibi velle remittere.

5 ¶ Quintum. secundum panormitanum in dicto capitulo primo si incestus est vere commissus puta cū ꝓpinquis aut vxoris sue cū qua matrimoniū cōsumauit cōsanguineis. tūc ēpo dispensare nō pōt vt cōtrahat vel exigat nisi ex cā: puta rōne iuuentutis vel hmōi quo ea fu bene poterit. xxxv. q. vi. si duo. videm tenet et dicit cōmuniter tenere doc. in. c. transmisse. de eo qui cog. cōsan. vx. sue. si vero incestꝰ nō est vere cōmissus: puta qr cognouit consanguineā spōse nondū cognite. sic ēpo poterit dispensare etiā sine causa vt cōtrahat. nō tñ cū spōsa illa de futuro: si commixtus est in vase ibi cōsumauit cum eius consanguinea sī cū alia q̄ sibi nō sit affinis: qō et sī. an. dicē posse sine dispēsatiōe. adducēs gl. in. c. q̄daz.

37. q. 2. sī nec gl. hoc dicit. nec est vez. vt ptz ex pano. in. d. c. s. in vltimis verbis iūcto. c. sequēti. vbi iuncta glo. ptz expresse hoc esse falsum: quia is qui cognouit matrez sponse glo. i. de futuro: aliam sponsam habere nō potest nisi ex dispensatione.

5.q. ¶ Quinto queritur quid de stupro iura tradiderint: z dico vnam solum questionem circa hoc decidēdam. s. an stuprator virginis teneatur ad aliquid: z dico q; dominus determinauit ex. 2. 2. q; si eā seduxit tenet habere in vxorem. si pater voluerit z dotare: vel saltē dotare: z de vi. 22. dicit q; tenetur ptz in. 50. licito: sed qr hec ptinebāt ad precepta iudicialia tho die nō obligant nisi quatenus ecclesia vel aliqua ciuitas ea assumpserit tanq̄ equa. vnde nec. 9. tho. q̄ ista recitat. 22. 1546. intēdit asserere ita seruandū esse. vt ptz. 12. q. 104. ar. iij. sed. vult p hec probare q; stuprator ex natura iure tenet virginē z patri satisfacere sm rationē factā a iure positiuo q̄ ētum ad virginis dotationē est eadem vt dicet: ētum vero ad patrē nō est iure cōi positiuo determinatū q̄d debeat. Circa hoc aūt dicit canō q; si eā seduxit tenet eam dotare z ducere aut saltē dotare si pater eā dare noluerit. de adul. c. s. qō q̄ dem glo. limitat verū de iure antiquo: hodie vero aut ducit eam aut verberatus z a sacramentis exclusus detruditur in monasterium de adul. c. q. sed hec limitatio stare nō potest vt patet intuenti. d. c. secundum quod loquit quando non vult eam ducere quo casu dabit dotem z papa labit vt supra: quidam vero alij ray. z sum. confes. lib. q. titu. v. q. vi. z quidā alij glosatores limitant hoc verum de raptore vbi intelligitur si seduxit ideō secum duxit a domo paterna extrahens eam per violentiam: sed certe ista limitatio communiter nō tenetur: z de adulte. c. q. patet q; capitur sedu cere pro decipere z non pro rapere z preterea bonus sensus non patitur vt que in titulo de stupro dicuntur per extortas expositiones trahantur ad titulum de raptoribus. et ideo solo quēdo ꝺ stuprator dicit pano. in. c. s ꝺ adulte. q; ꝺ eam seduxit vel decepit tenetur eā dotare: z viterius accipere in vxorē si pater vult eam sibi dare. vt ibi capitulo primo z secundo z si eam non vult accipere debet corporaliter castigari nec sola constitutio dotis enim liberat: si pater eam vult dare: z si eam non vult dare nihilominus tenetur ad dotem iuxta cōsuetudinem patrie z si sit clericus qui contrahere non potest nihilominus tenetur ad dotem: vt patet per panormi. ibidem capitulo secundo. Et si vir neget eam virginem fuisse nō incumbit probatio petri aut virgini secundū panormi. in dicto capitulo primo: communiter doctores quia presumit virgo ex quo habetur ꝓ virgine: z imputetur illi q̄ abusus est: qr ratione delicti probatio transfertur in illum. si vero illam non seduxit sed sponte acquieuit secūdum pano. adhuc habet locum. d. c. s. quod loquitur de seducente: qr virgo semp presumit seducta z decepta: quia si non essent. ff. C. de rap. vir. l. vnica. predicta autez vera sunt sm sum. ang. etiā in foro cōsciētie: sed qr natus: lu intellige in foro contētioso. s. si quis fuerit cōdēnatus sm archie. z ro. alleguit. sed in foro cōscie dicit archie. post. ff. sic seruandū q; si eā deflorauit volētem nō tenetur quia non seduxit: si aūt inuitam vel seductam: fuisse voluntaria: vnde mūgendum est ei q; satisfaciat ad arbitrium boni viri vel cum ea componat z si promisit eam ducere vt copulatiuosi iurauit: z hoc sm archie. nisi esset nimis distans eorum conditio pura si mulier est. ple. bea vir nobilis z potens: quia non presumit aliquod scandalum creditur peruenturum: z tunc petat remissionem ꝓmisse: z aliter satisfaciat sm suam facultatem z mulieris indigentiam. Que quidez notanda sunt propter eos qui sub deceptione accipiendi puellas in vxores eas trahunt ad copulam cū intētione nō accipiendi quia tales ex quo eas accipere ꝓmiserunt vel a fortiori si eas acceperunt: tenentur eas accipere z dotare secundum aliquos: licet animum habuerint decipiendi: z si eas accipere non possunt: vt qr iam contrazerunt cum alia vel pater eam tradere non vult tenentur dotare: vel aliter ad arbitrium boni viri satisfacere: vide etiam infra matrimonio quarto. H. octauo. Secundum leges aūt stuprator debet relegari: z dimidia pars bonorum eius publicet: aut fi est vilis persona debet verberari. insti. de publi. iudi. H. secundum. insti. vbi supra. H. si nautem.

6.q. ¶ Sexto queritur quid iuris de raptu. z dico multa.

¶ Primum raptoris pena vt nunc loquimur de raptore secundum leges est vt capite puniatur. et eius substantia rapte applicetur scilicet si ingennā rapuit: sec⁹ si ancillaz vel liberā: qr de capitatur cū de sed substantiam nō perdit: nec distinguit virū volēte quis ra-

1.dict. q.

piat vel inuitā sponsam propriā aut alienā cōiugatā vel non coniugatā:r similiter oēs fautores raptorū capite puniunt. P:obātur hec omnia.C.de rap.v.raptores.Secundū canones aūt raptor efficit seruus rapte:nisi velit se redimere r si mulier volūtarie rapta est:obligat raptor seruire patri: aut se redimere.36. q.1.de raptoribus:querē pena fm glo.ray.imponi pōt in foro iudiciali nō pnalit:r similiter ipse raptor cum suis fautoribus dz excōmunicari.36.q.ij.c.1.r.iij. P Secūdum has fīs penas aliquando raptor nō includit.primo fm panor.inca. cum causa.de rapto.vbi precessit tractatus de nuptijs:r pro mrimonio contrahendo puella fuit abducta quo casu de iure canonico nō committit raptus: qr matrimonium dz esse liberum r puella forte non poterat cōtrahere libere in domo parentum:vnde ius canonicū libertatem matrimonij:q vero ciuile delictum raptoris cōsideraut:vbi vero tractus nō precessit semp committit raptꝰ secundo qñ quis rapuit sponsaz propriam.36. q.1.lex illa.r.q.ij.si quis virginē.r extra eo.eſt causam:nō ob.q.1.vnica.C.de rap.vir. velit raptum cōmitti et in spōsa de futuro:qr vt dicit panor.vbi.ē.potiꝰ iure canonico in hoc stādum est.ar.c.vi.r pe.de secun.nup.r quod no. in regula possessor.de reg.iur.li.6.dicit tamen s.tho.22.q.154.ar.7.ad quartū q sponsus peccat violētiam inferendo:licet excusetē a crimine raptus qr ex desponsatione habet aliquod ius in sponsa sua:quod ītū ad sponsaz de p̄senti post debitum tempus ad debitum tenendum intelligo qñ rapit nō tentans aliqs vbi pacificis:secus vbi omnia tēptasset r non proficeret.ar.glo.in.d.c.lex illa.r.c.si quis virginem. Adde ex ho.q sponsa de presenti monasterium intrare non poterit si vir eam raptaz cognouit carnaliter quia vsus est re sua licet indebite.tertio quando puella cōsentit:vt in d.c.cum causam.intellige in matrimonium et contra voluntatem parentum secus si consentiat solum in rapinam quia est vere raptus r raptor punit.d.c. de raptoribus. quarto quādo rapuit feminam turpem. quia dicte pene secundum gof.intelliguntur infligende si rapuit mulierem honestam:secus si meretricem quia secundum leges non punitur dicta pena.C.de adulte.l. qui adulterium. P Tertiuz si quis seruam soliciet suam amitam violauerit aut sernum. iniuriaz dz actione tenetur. de pe.di.j.si quis:r si perseverat in vitio in petendo illam nec potest resistere quin sibi violētiā inferat si aliter sue pudicitie consulere nonpotest licite potest inire fugam secūdum archie. sicut etiam licet vxori recedere a viro trahente ad mortale r econtra.28.q.j. idolatria tenetur etiam serui corrupti secundum glosam ibi vi.ff.de ser.cor.l.j.§.vltimo.C.de fur.l.si quis seruo. P Quartum secundum ray.si princeps committat iudici ecclesiastico potestatem puniendi tales ipse citra mortem vel mutilationem vel enormem sanguinis effusionem potest imbere raptorem incarcerari r flagellari ita tamen q flagella in vindictam sanguinis trāsire nō videant.f. vel pena pecuniaria multari. P Quintū. Aduertendum est q etiā fm leges raptores filiorum seu filios seducentes a parentibꝰ:si sint nobiles damnant in metallum:si vero nō sunt nobiles aut si pluries hoc cōmiserit damnant ad mortem: r seruus vel libertus subdūcitur bestijs. C.de plagia.l.ij.r ibi glo.vtrum autem possit esse matrimonium inter raptam r raptorem vide infra matrimonium.viij.§.xj. 7.a

¶ Septimo queritur dā iurio de vicio contra naturā:r dico q pena sodomite est q si clericꝰ est deponat:vel si apparet corrigibilis.tradit religioni ad ppetuā pnam:si vero est laicus dz excōmunicari r a cetu fidelium vsq; ad condignā satisfactionem fieri alienus de ecclesia.prela. clerici.a fm leges vltimo supplicio cōdemnant.aut.vt nō lux.contra na.tol.6.nec mirum quia est peccatum maius adulterio 32.q.7.vsus:r grauius q cuz matre coire.vt ibidez in.c.adulterij.vñ propter impios actus sodomitaz fames terremotꝰ r pestilentie fiūt r ciuitates cum hominibus paruer pereunt vt dicitur in aut.vbi supra. 8

¶ Octauo queritur quid iurio de sacrilegio vt est species luxurie:r dico q sacrilegiū est si quecunq; luxuria in loco sacro committatur r similiter si cum persona ecclesiastica vt monialeꝫ hegbine clerici r religiosi:r generaliter secundum sanctum thomam.22.q.154. ar.10.quelibet species luxurie secundum q violat aliquid pertinens ad cultum dei est sacrilegium.vnde vt ibi dicit concurrere potest cum diuersis luxurie speciebꝰ. Si enim quis abutatur persona coniuncta sibi secundum spiritualem cognationem est sacrilegium ad modum incestus:si vero abutatur virgine de sacrata inquantum est sponsa xpi est sacrilegium per modum adulterij:inquantum vero est sub spiritualis patris cura constituta:erit quoddam spirituale stupum: r si inferatur violentia erit spiritualis raptus:qui etiam secundum leges ciuiles grauius punitur q alius raptus.vnde iustianꝰ imperator dicit si quis non dicam rapere sed attentare tantummodo matrimonij iungendi cā sacratissimas virgines ausus fuerit capitali pena feriatur. De pena autem sacrilegi :infra sacrilegium.

¶ Nono queritur de comparatione specierū luxurie.que.s.sit grauiꝰ peccatū.r sumendo dicta doc.maxime.s.Tho.22.vbi supra.di cosic.horum predictorum maximū est quod fit cōtra naturā in quo infimū est mollicies. 4
suprēmū bestialitas.medium sodomia.deinde maius est incestus.deinde adulterium: deinde stupum.quorum vtrunq; aggrauatur violētia.vnde raptus virginis aut vxoris alterius grauius est simplici stupro vel adulterio .ola aūt hec aggrauantur sacrilegio .infimum autem omnium est fornicatio. vtrum autem in tactibus osculis r huiusmodi sit peccatum vide supra detectatio.§.iij.

In quibus non tenet magister sententiarum.

Magister dz dupliciter.s. appellatiue:vbe hoc supra doctor:xanthonomatice r sic est magister sententiarū.qui nō tenetur in multis.sed reprobatur per.s.Thom.r alios theologos. P Primo nam dicit in primo di.xvij. q charitas qua diligimꝰ deum et proximū non est aliquis habitꝰ creatus:s est.5.§. P Secundo nā in di.xxiij.eiusdem dicit q termini numerales. vt trinus vnus r hmōi non dicūt positionē sed priuationē :quod sic intelligit vt cū dicitur deus est vnus li vnionihil ponat sed primet multitudinē deorum:r similiter cum dicitur persone sunt tres excluditur singularitas.r soli tudo. P Tertio.nā in di.31.eiusdem dicit q similitudo r equalitas nihil ponit.sed tantum priuant:sicut et termini numerales: vt sit sensus pater est equalis filio.i.nec maior nec minor.et similis.i.non diuersus nec alienus. P Quarto.nam in .v.dist.ij.dicit q premium in angelis precessit meritum. P Quinto.nā di.xxx.eiusdem dicit q nihil de cibis transitrin veritatē humane nature. P Sexto nā ea dē di.dicit q semen est de substātia patris. P Septimo nā in.v.di.ij.dicit q humana anima separata a corpore est persona. P Octauo.nā di.xx.eiusdez dicit q xps in triduo sue mortis fuit hō. P Nono.nam in.j.di. ij.dicit q sacramēta veteris legis nullo modo iustificabāt etiā ex charitate facta. P Decimo.nā di.ij.eiusdē dicit q baptisati baptisato.10.nō ponētes in eo spē nō rebaptisabātur. Undecimo.nā in.v.di.eiusdē dicit q deus potuit cōicare creature potentiam creatiaz P Duodecimo nā .xij.di.eiusdē dicit q here tici pcīsi suspensi scismatici r degradati conferare nō phīt. P Decimotertio nam di. 27. eiusdē dicit q maritus alicuiꝰ sponse per cōsensum de presenti quā tamē nō cognouit di gamus vocat:ad sacros ordines promoueri nō posse. P Decimoquarto.nā di.xxxij. eiusdem dicit q cognoscēs sororē sponse legitimē posiremo nō pōt vxori debitum reddere. De his vide.s.Thom.in suis locis.tarchie.iij. parte.titu.xj.c.vij.

Maioritas. 115

¶ De maiestate lesa.

Maiestas dicta est a maioritate quasi maior potestas:r primo ac principaliter deo. secūdo xpiano imperatori: licet crimē lese maiestatis cōmittatur etiā in his qui imperatorem representāt. Nam hoc crimē est vbicunq; quis contra vbem aliquā ad hostes.vel eos iuuat quōcunq; eū.f.armis. cōsilio :vel pecunia.aut subiectas pruncias nititur facere rebellare:vel seditiones r bella mouere in ciuitate.vel prelatū magistratū: aut principē occidit:aut cōtra latus eius multat vel arma ferit:aut accipit cōtra rempublicam. Et idem dz crimē perduellionis.i.hostile perduelliōes eīn hostes dicūtur :secus si cōmittit nō cōtra rempublicā:q nō vt perduellionē simpliciter lese maiestatis:ano.q nō subditus crimē lese maiestatis non cōmittit vt in.§.rursus.in cle.pastoralis.de re iudic. vbi rex sicilie robertus non eo mō subfuit henrico imperatori q crimen lese maiestatis in eum commiserit.notādū est etiam q in confiscatione bonorū propter lesam maiestatem ecclesiasticā est necessaria sentēria:vt sit pna excōicatio.vij.§.xj.dubio.iij.similiter propter lesam maiestatem diuinam: vt supra he resis.j.§.viij.particula.iij.multo magis hoc est necessarium propter lesam maiestatē humanam ciuilem .vide vbi supra.

Maior dicitur is qui.xxv .annorum implenit et atem de quo no. instit. de cura .per totū:eper decretales extra de restitutione in integrum capitulo primo.vide etiam infra minor.

Maioritas non ḡitur is seruo dei sz minoritas:sicut superioritas di. xl.multi.di.xcij.diacon i sunt.et fz ray.principaliter ponitur in quattuor. r intellige de ecclesiastica. P Primo quidē in ordinis pretero gatiuā sicut presbiter maior est diacono.di. xcij.legimus. in fi.extra eo.statuimus. P Secundo in prerogatiua consecrationis: sicut episcopus maior est presbitero .distinct .xcv. oīt.r.c.episcopꝰ. P Tertio in prerogatiua ad ministrationis sicut archidiaconus est ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

i or archipresbiterо. rei subest atq; debet obedire. di. xxv. perlectis. ¶ Quarto in prerogatiua antiquitatis: sed q; maior ē vel qui p̄ fuit ordinatus. vel religionē prius intrauit. vel qui prior est etate. di. lxxv. ordinationes. extra eo. c. j. de elec. undē. el. primo. ¶ Quinto additur ſm ho. ſm. prerogatiuā eius qui ordinauit: quia ordinatus a superiore inter alios eiusdem ordinis magis est honorādus extra co. per mas. Adde q; ſm glo. in. c. lex in verbo maiores. d. lj. maiores natu dicunt nobilitate: antiquitate: dignitate: scientia: vt q. q. vj. querēdū. 2. c. criminatio. sed ista maioritas est ciuilis.

MAior pars in collegijs preualet regulariter vbi quod fit a maiori parte capituli vel collegij regulariter vires obtinet. lxv. di. c. j. 2. q. 2. iij. nisi ex alia pte ꝓpōderet auctoritas de ele. dudum. de testi. in presentia. Quādoq; tamē preualet minor pars. ſ. qñ ab ea aliquid rōnabiliter fuerit obiectum vel ostensum. extra eo. c. j. Nec oportet vocari absentes nisi in electione: vt supra electio. j. ℌ. v. ꝛsimiliter in cessatione a diuinis vt. ē. cessatio. ℌ. j. ꝛconcor. albi.

¶ De maledictione.

MAledictio vt ipm nomē sonat ē platio mali flue per linguā exterius: flue per intellectum in corde a qua descendit maledicere i. vi vnius dictionis: quod importat malū. pferre sicut in vi duarum iportat defectū prolationis sicut balbutiens male dicit flue loquit. ēt si loquatur de bono tripl'r q̄t cōtingit maledicere ℨ. s. tho. 22. q. 76. ſ. enūciatiue detrahendo: ꝛ cāliter seu imprecatiue: iubendo. ſ. vt alicui fiat malū puta q̄ fur ſuſpendat. ꝛ optatiue seu imprecatiue optando alicui malū. ꝛ hoc dupliciter. ſ. per accidens. i. ſub ratione boni vel q; hoc est iustum: vel q; ē vtile vt. ſ. melior fiat aut aliqō non noceat iniuſte. ꝛp se. i. ſub rōne mali: esse ctio. ꝓprie est imprecatio seu exoptatio mali alicui facta ſub rōne mali. i. intendendo ipm malū: vt colligit ibi ab eo. 2. xxiij. q. iij. denus. vi in. c. statuimus. de male. de qua dictū est. ē. blasphemia in fine principij. 2. ℌ. vj.

¶ Primo vero queritur q̄d possit vel nō possit maledici de facto ꝛ eſ effectu: ꝛdico ℨ. s. Tho. 22. q. 76. q; benedictio vel maledictio ꝓprie cōuenit ei soli cui potest bene vel male cōsingere. j. creature rationali: aut ēt aliqō non secundū se q̄ est vanū eſ eis malum nō euenīat sed in ordine ad creaturā rōnalem: ꝛhoc tollendo subuentionē sicut de⁹ maledixit terrā vt per eius sterilitatē hō puniretur vel ad ſignificationē sicut xp̄s maledixit ficum in ſignificationē indere vel etiam gratis contēti sicut iob maledixit diei sue ñatiuitatis propter culpam originalē: quaꝫ nascēdo contraxit. ꝛdauid montibus gelboe propter cedem populi eis in factam.

¶ Secundo queritur quando maledictio sit licita vel illicita: ꝛ dico ex. s. Tho. vbi supra q; quantū ad creaturas rationales si loquamur de maledictione indicatiua qua. ſ. malum alterius refertur eſt idem quod detractio. intellige si malum illud sit culpe ēnō pene quia non est detractio si dico ille est infirmus nec petitiue vñ eodē mō est licita vel illicita sicut ꝛ detractio: sed de ista hic non intendimus: si vero loquamur de imperatiua et optatiua eodem modo vtraq; est licita vel illicita. q̄ facere aliqd ꝛ velle illud se cōsequūtur in bonitate vel malitia: vnde vtraq; est licita si imperetur vel optetur malum per accidens. i. ſub ratione alicuius boni eo modo quo in. ℌ. prīoꝛe. dictū ē: vtraq; illicita si ipe ret vel optet malū per se quasi ipsum malum intendendo. ¶ Adde illud. s. tho. q; velle ꝛ facere se consequunt in bonitate vel malitia eē verū nisi illud facere spectet ad publicā potestatez q̄ ſi mihi optare ad bonā mortē alicuius qnā ēt mihi nō ſi imperare vel inferre. Addeꝛ ſpāliter de diabolo ℨ. eū ibi. ar. 5. q; eius natura eū bona sit ꝛ a deo maledicere nō licet: culpa tamē eius est maledicenda ſm illud iob. iij. maledicāt ei qui maledicūt diei. Nec obstat illud ecclesiastici. xſ. eū maledicit impius diabolū. ſ. propter culpā maledicit ipse animā suā: q̄ intelligitur q; ſimili rōne oſtendit se. maledictione dignū. Quantū vero ad creaturas irrōnabiles si maledicanꝫ peratiue vel optatiue. i. ordine ad deū inquātū creature dei est peccū blasphemie: in ordine ño ad creaturas rōnales dicit sum. ro. q; nō ſi eas maledicere nisi ex ſpāli dei reuelatiōe: ſi ego dico q; est idē iudiciū sicut de maledictione rationabiliū secundum mentē. s. Tho. ibi ſi hoc expreſſe non dicat quia tlīe ꝓprie creatura rationalis est que maledicitur: vnde est licita si sit propter bonū: illicita vero si sit propter malum ꝛ ita tenet alex. 3nd. de aleo. 22. tractat. de maledictione: sed si maledicatur secundum se est vt dicit vanum. 2. otiosū. et consequenter illicitum. Quantum vero ad deū planū est q; semper est illicita etiā indicatiua: quia ei nullū malū cōuenit. Et de hoc

2. q.

supra blasphemia. in prin. 2. ℌ. vj.

3 ¶ Tertio queritur vtrum maledictio illicita sit peccatum mortale. ꝛ dicit. s. tho. 22. vbi ſ ar. iij. q; maledictio sub ratione mali tam imperatiua ℨ optatiua scōm suum genus est peccatuz mortale: q̄ repugnat charitati qua proximum diligentes volumus ei bonum: vnde neq; maledici regnum possidebunt. ſ. cor. vj. ꝛ tanto grauius quāto personam cui maledicimus magis amari ꝛ reuereri tenemur: vnde qui maledixerit patri suo ꝛ matri morte moriatur leui. 20. contingit tamen inquit q; aliquando sit veniale vel propter mali paruitatem quod imprecatur. vel propter affectum proferētis: dum ex leui motu vel ludo vel subreptione talia verba profert q̄ peccata verborum ex affectu pēsantur. Que autem sit pena deum publice maledicentis. vi de supra blasphema. ℌ. vj.

m Alefactor an possit fugere vel se ōfendere vide. ē. accusatio. ℌ. xvj.

De maleficio ꝛ maleficiatis.

MAleficium a maleficiendo dicesi vt ex ipso nomine patet. importat malum illarum alicui ꝛ consequenter dānum iniuſtum: q̄ dānum iuſte illatum nō est malum ſimpliciter ſi ſit malū iſti vel illi.

¶ Igitur maleficium tripliciter ſumitur.

¶ Primo pro dāno iniuſto voluntario rerum.

¶ Secō pro damno iniuſto persone vt ſi quis vulneretur aut occidatur ꝛ hoc ſimiliter vocatur: q̄ ſi nocumentum preter propositū inferatur: vt cum iudex propter imperitiam male iudicat vel de domo aliquid eiectū est qō nocuit nō dr maleficium: sed quaſi maleficium. insti. de obli. que ex quaſi delic. ꝓ totuz.

¶ Tertio pro dāno iniuſto persone illato a diabolo a quo quis ſm vſum cōem loquendi dicitur maleficiatus: q̄ illud dānum patitur et maleficus vel maleficia dicit qui illud dānum procurat fieri a diabolo pacto expreſſo vel tacito intercedente. ꝛ ad hoc tertiū male ficium pertinet signū federis qō est inter diabolum ꝛ maleficum: quod signum erat ma lefficium dicit: vt infixio gladij infra circulum murorum inuolutio. imago cerea cum acubus infixis ꝛ hmōi. Ad hoc etiā maleficium reducit ois diminutio ꝛ incantatio siue alligatura: q̄ vt ptz. 26. q. v. mirū ad hoc pertinet fortilegium quod est diminutio ꝛ omnis incōtatio. De isto aūt tertio maleficio solum hic intendo specialiter. declarādo quomodo fieri possit aut destrui. Ad cuius intellectū oportet aliqua ꝗrere de scientia et ptāte diaboli.

¶ Primo ergo queriſ ad quid se extēdat scīa diabolica: dico ex. s. tho. ſ. q. lxiij. ar. ſ. ad ſm tum. 2. q. di. xvij. q. ij. ar. ſ. 2. ij. cōtra. c. xv. 4. q; dēones tripliciter cognoscunt veritatem. ſ. per naturam. reuelationem. ꝛ experientiā. ¶ Et per experientiam quidem precipue addiscit demon hoim inclinationes ꝛ modos superandi illos dicente ciprīa. quod diabolus omnia tentandi genera inſidiarū deprehendit ex ipso vetuſtatis edidicit: quod quō fiat eſi nō illiogizet. alibi aut dixiaut deo volēte dicā.

¶ Per reuelationem aūt cognoscit quantuz deo placuerit reuelāri. ¶ Per naturam vero vt ptz. ſ. q. lxxix. ar. iij. 2. q. cxc. ar. v. ꝛ vert. q. xx. ar. iij. 2. q. contra. c. xcvij. ℨ. quibus ps q; quilibet diabolus perfecte cognoscit virtutes omniū angelorum ꝛ celorum. ꝛ arborum. ꝛ herbarum. ꝛ metallorum. et lapidum. ꝛ elementorum. vnde cognoscūt que hominibus quocūq; modo prodeſſe possunt. aut etiam obesse.

¶ Secūdo queritur ad quid se extendat diabolica potestas quantū ad motū corporum. ꝛex. s. tho. ſ. q. cv. ar. ſ. 2. q. cx. ar. ℌ. 2. ij. 2. iij. q. cxiij. 2. q. cxvij. 2. q. di. vij. q. ij. ar. ſ. 2. d. viij. q. ſ. et. iij. contra. capitu. c. ij. dico tria. ¶ Primum angeli mali vt de bōis taceā nō pñt naturaliter imprimere aliqnā formā in aliqō ſuſceptiuū. quod intelligē primo de corpalibus cuiuſmodi ſunt forme ſubſtātiales: ꝛ accītia corporalia ſecus de ſpūalibus q; pñt illustrare fantaſmata: imo ꝛ intellectū absolute. Iz nō ex ſuppoſitione ſui inīj finioꝛ Iz ibi nō ſit ꝓprie impreſſio leuis: ſed cōfortatio. ꝛ scōo intelligē de formis habētibus esse per modū quietis: ſecundo: q̄ pñt mouere localiter ꝛ pñr ipimere illi formā: ad quā ſequit motus localis violentus que est quedā impreſſio nō durans. ¶ Scōm angelus malus obedit ois corpora inferiora. ad nutū quantū ad motū localē vt probat. s. tho. vbi. ℨ. tra q; ſicut ala humana ſe hz ad mouendū vnum ſolum corpus ſibi vnitum: ita illi ſpūs quātūcūq; eleuatione ſe habet ad mouendum oīa inferiora. vt dicit aug. excepto q; non possent mouere totam terrā aut vnuz. ꝛ. ad octauū. ꝛ in opus. q̄ hoc cēt exteriore ordinem nature ſed bñ possent mouere turrim aut montem. ¶ Tertium angelus malus na

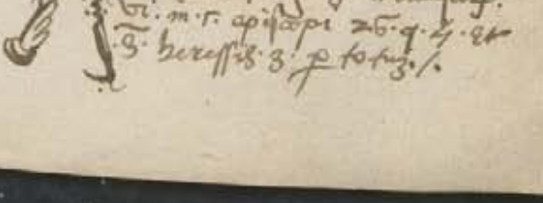

Universidad de Deusto
Biblioteca

turaliter tāra celeritate moueri pōt vt in tpe imperceptibili ab oriente in occidentē ca celo ad terrā ⁊ cetera moueri possit nullo medio pertransito: ⁊ etiā motū primo: cū suum moueri sit suum opari qō est cōtractus rerū circa quas mouet eo modo quo mouet nra imaginatio vt pz. i. q. liij. ⁊ in multis aliis locis et pōt pōt aliqō corp⁹ celerrime deferre. ex his tribus sequit q⁹ angelus malus facere pōt ola que fieri possunt per motū localē: aut per applicationē virtutū actiuarū naturaliū: vt pluuias: ventos: ⁊ hmōi: ⁊ silr cōdensare gremi ⁊ illum figurare ⁊ in eo apparere in forma viri aut mulieris vel bestie ⁊ hmōi: vt experientie docent: ⁊ sancti tradiderunt.

3.q ¶ Tertio queritur ad qd se extendat diabolica potestas specialr circa hoiem quātū ad alias et corpus: ⁊ res: ac famam. ⁊ dico multa q̄ habentur a. 9. th. in diuersis locis. ſ. allegādis.

1.dict. ℙ Primū. boni angeli imprimere pōt in nrm intellectum. ij. di. viij. v. sextū. xij. q. lxxx. sco. 2 2. q. ſ. clxxij. primū. iij. c. cliij. sz hoc nō est imprimendo lumē: sed cōfortando. sco vbi. ℨ. ⁊ veri. q. ij. iij. c. tertiū. angeli vero mali nō pōt imprimere in intellectū nostrū: vt pz in locis preallegatis: qō nō intelligit absolute q⁹ cuz hoc cōsequat naturalē ppuetatē angelicaz cōuenit bonis ⁊ malis: sed intelligit ex suppositione sui intuitus: q⁹ cū intendant homine decipere. cū hoc nō sit q⁹ intēdāt eius lumē cōfortare: q⁹ per hoc eu adhic deceptio: possunt aūt puare hoiem vsu rōnis. xij. q. 80. ar. iij. q⁹ sz possunt local⁹ mouere oēs hu⁹ores hoīs: ⁊ reducere ad caput immo possent organa potestatiua sensitiua⁹ mouere ⁊ auferre de capite si permitereť. ℙ Scōm pōt demō nostrā imutare voluntatem: nō directe mouendo. sed persuadendo ⁊ concitando passiones. ſ. q. iij. 2. xij. q. ix. ar. vi. ma. q. xvj. ar. ij.

2 ℙ Tertium. tā boni q̄ mali angeli agunt in nostra fantasmata. applicando lumē suū et ea ordinando. ij. di. ij. ⁊. xij. q. lxxx. ar. ij. q⁹ angelus malus nō facit vt homo illuminet ad intelligendum: vt sciat pcipere dubitationes quas soluere nesciat: vt accidit i scrupulosis qui subtilissime dubitant ⁊ ineptissime errāt

4 ac fallunt multū pene hītes lumen aut indicium intelligēdi. ℙ Quartū demones ad aliquod petū hoiem efficacissime lcinātur opari xij. q. lxxx. ar. ij. ma. q. xvj. ar. ij. q⁹ intellige q⁹ pōt per motū spūz in quib⁹ sunt fantasmata reducere ad imaginationē illa fantasmata que habent allicere cōcupiscentiā vel irascibilem cōcitare ⁊ inclinare intellectuz ad inducendū ⁊ nolentē ad volenduz qō expedit ad perpetrandū petū. ⁊ addē q⁹ spūs q̄ sunt in hoie possūt mouere ⁊ p illos cōcupiscentiā excitare. ⁊ silr addē q⁹ etiaz per exteriora ad idem inducūt tripliciter. primo exterius suadēdo sicut xpo tentator: apparuit in forma hūana loquens ⁊ aliquib⁹ sanctis i forma inuencula rū blandientiū. sco exterius aliqd ostendendo silr facūt antomo ostdit discū argenteū. ⁊ cū ibus ad ludū ostdit viros ⁊ femīas ⁊ solatia carnalia: aut aliquod verū sicut procurare pōt q⁹ ecclesiā adeuntes occurrat mulier: aut videat vel audiat aliqs lasciuū ⁊ turpe. tertio aliqō corpus exterius intus mittendo: q⁹ cū ad nutū possint corpa mouere local⁹ hoie

dormiēte vel aliter potest in nostro stomacho demon ponere inflāmantia ire aut cōcupiscētie: puta aromata: aut vinuz: vel huiusmodi.

5 ℙ Quintum. demū pōt immutare oēs sensus hoīs tam interiores q̄ exteriores. ſ. q. iij. artiij. ⁊. q. ſ. i. ij. q. xij. viij. po. q. vſ. ij. decimū tertium. ma. q. xvſ. ſ. sextū decimum quod intellige vt etiam homo deceptus aliter appēhendendo q̄ sit: q⁹ fieri posset multipliciter primo per hoc q⁹ diabol⁹ ex aere corpora formar ostendens que nō sunt. sicut aliquos terruit sub forma diaconi: ⁊ mortalis credidit se manducare lactucam: ⁊ erat corpus aereū secundo applicando per motum localez quedam actiua naturalia: q̄ hoc facere possunt sicut secūdum. a. thom. quedam herba fumigans facit trabes apparere serpentes. tertio reducendo spiritus qui sunt in homine ad fantasiam ⁊ eam suo modo immutando: vt patet in frenetico: ⁊ arreptitio: ⁊ i sanio: quarto per acrisiam vel aeraslam: que est cecitas qua celantur nobis non omnia sed quedam sicut oculi discipulorū euntiū in emaus tenebantur ne iesum agnoscerent. ⁊ de hoc dixi feria secūda pasche in aures rosa.

6 ℙ Sextum. diabolus potest in corpus humanum inducere infirmitates: vt patuit in iob: et intellige omnes infirmitates inducibiles per corpora inferiora: q⁹ nouit virtutes omnium eorum ⁊ eas potest corporibus humanis applicare.

7 ℙ Septimū. potest etiam nocere in rebus vt patuit in iob quem subtilo accepta licētia rebus oībus spoliauit: ⁊ silr in fama: q⁹ potest sumere formam humanā ⁊ obloqui: ⁊ fingere casus in quibus videamur delinquere: sicut permisit se inueniri sub lectulo cuiusdam sancti viri in forma puelle.

4.q. ¶ Quarto queritur quid appetat assuta ei iniqua diaboli voluntas: ⁊ dico multa ex sancto. Thom. ℙ primum. liberum arbitriū

1.dict. demon: fr obstinatū est i malo: nec reuerti pōt

ad bonū ma. q. 16. ar. ſ. ⁊. hi. q. 24. ar. ix. vnde ois motꝰ liberi arbitrij cōtingit esse inordinatꝰ. hi. vbi. ℨ. ar. xſ. qſ. ſ. ois volūs in ordine ad suum malū finē: ⁊ in oībꝰ q̄ agūt ꝓpria voluntate peccāt mortaliter. ſ. q. 64. 2. quātū. 12. q. 89. ar. 4. et 2. d. 7. ℙ Scōm. demōes singuli sc esse alios de cētū. q. 117. iij. fm. ma. q. 16. ar. 1. ℙ Tertiū. ⁊ silr facūt aliquos leuitates: vt faciāt se hoibꝰ familiares. q̄s decipe conantur. 1. q. 89. ar. 4.

4 vocati p mēdacia ⁊ vanas superstitiones aduniūt hoies talia credāt. po. q. 6. ar. 10. ad oc

5 tauū. ℙ Quintū. ⁊ silr alliciūtur diuersis generibꝰ herbaꝝ: alaliū: carminū. eritudi: vt signis aliquoꝝ sibi placētiū nō vt rebꝰ. 1. 115. ar. 5. ad

6 tertiū. ⁊ po. q. 6. ar. 10. ℙ Sextū. ⁊ silr adueniūt ad inuocationē diuine ſtutis: ne oīno credāmur excluſi a iuſticia diuina. po. q. 6. ar. 10. ad quintum. ℙ Septimū. ⁊ silr vocati subcerta cōstellatiōe. iz non subsint celis ēt aduenunt: ⁊ hoc vt decipiāt ⁊ errare faciāt homines vel coacti a superioribꝰ demōibꝰ. 1. q. 115. ar. 5. ad

8 ⁊ po. q. 6. ar. 10. ⁊ quoli. 2. q. 7. ℙ Octauum ⁊ silr vocati a virginibꝰ pemūt vt ducant homines in opinionē sue diuinitatis. quasi amēt

9 mundiciam. po. q. 6. ar. 10. ad quartū. Nonū silr inuocati pnigromāticos alligāt alios in feriores aliqꝰ corpibꝰ puta annulis vel ampullis vt pz. 2. qſ. q. 2. ar. ſ. ⁊ qſ. 3. q. 1. ar. 1. q⁹ tō faciūt: vel quia odiunt illos vel vt lucrentur pnigromanticos: vnde etiā superiores expellūt inferiores a corpore licet nō ab a nima. vt patet. 3. q. 43. ar. 2. ad tertium. q⁹. ſ. faciunt

10 eadē ratione vt homines lucrentur. qui eos ad hoc inuocant vel alios. ℙ Decimum. ⁊ silr eam infamēt. ſ. quasi malam creaturaz dei: ⁊ rursus quia tunc illorum cerebrum est ad

5.q. patiendum dispositum magis.

¶ Quinto queritur quomodo reddi possit ex premissis ratio eorum que fieri videmus per homines diabolicos: ⁊ dico eam reddi posse ex dictis de omnibus: ad quorum intellectuz

1.dict. dico multa. ℙ Primum. homines diabolici qui miranda operantur virtute vel ope diabolica omnes habent cum diabolo expresse vel tacite pactū fm aug. scilicet vt eis expresse inuocantibus illum: vel tacite scilicet dum quedam faciūt ad quorum factionem consueuit operari. ipse illis suffragetur in quo pacto diabolus expresse vel tacite spondet suffragium ⁊ illi expressē vel tacite spondet obsequium ⁊ famulatum eius voluntari simpliciter siue in omnibus: aut ēt̄um ad aliquid

2 ℙ Secūdum. hmōi effectus oēs ēt̄ū mihi occurrit reduci videntur ad quinq: q⁹. aut sunt pdo diuinatiōes: aut scōo infirmitates: aut tertio sanatiōes: aut quarto false appitiōes: aut quinto effectus mirabiles ⁊ indicio vnligi impossibiles.

3 ℙ Tertiū. ēt̄ū ad diuinatiōes dictū est. ℨ. diuinatio qūo possunt demōes scire ⁊ docere futura pnātia vel occulta ola nosse: aut noscere possunt fm oēs theologos exceptis cordiū cogitatiōibus: vſ sciunt ola ꝓncipum cōsilia: ⁊ tractatꝰ hoīum: ⁊ corpoꝝ dispositiōes q⁹ breuiter exceptis cogitationibus sciunt ola nisi a deo prohibeantur: sicut prohibiti sunt scōs

scīunt de his otibus diuinare: etiā de his que a pnātibus deriuātur iz ꝓiecturalr: sicut si scit determinatū esse in concilio alicuius regis: quem nō esse leue nec mutabile. pbabiliter enunciat q⁹ tale bellum erit. presentia quoq: distātia ola silr notant: ⁊ q⁹ subito mouētur ea subito nuntiant.

4 ℙ Quartum vero ad infirmitates ⁊ sanationes: pz. q⁹ sciunt ola proficua ⁊ nociua ⁊ ea possunt subito a lōgissimis partibus afferre ⁊ visibilr ac inuisibilr locis opportunis applicare. nō solum exterius sed etiā interius inferendo p os: dum homo dormit: aut dū puratꝰ bibere vel ād aliud sumere. ⁊ hinc est q⁹ vetula aut alio incāntante sū nanꝫ infirmitates: ⁊ maleficio torquēte imaginem torquetur homo multum distans quia hoc diabolus operaſ ex pacto tacito vel expresso cum ꝑdictis.

5 ℙ Quintum. ēt̄ū vero ad apparitiones pz. q⁹ per aeris condēsationem pōt quasi vocando cogant. apparere aliter q̄ velint per diuinam prouidentiā: vnde dicit. a. tho. sup iob q⁹ frequenter apparēt in figuris bestiaruz q̄ designant conditiones eorum ex prouidentia diuina: ⁊. 2. di. 21. q. 2. ar. 1. ⁊ 22. q. 165. ar. 2. ad tertiū. ⁊ super iob dicit q⁹ tentaturus de

mon primos parentes. non potuit quam vo luit formam assumere. sed tantum serpentis

6 ēt̄um vero ad effectus mirabiles. vt q⁹ ēs euomat acus: clauos: pilos: ossa magna: vel q⁹ plume sint ingeniosissime conserte ⁊ hmōi patet quomodo ista fieri possunt: q⁹ aut iste siue per actiua naturalia hoc efficientia: siue per acrisiam: siue per aeris condensationem aut si sunt ſre res ipe diabolꝰ inuisibilr hmōi stomacho intulit ⁊ inde visibiliter educit: nō obstante q⁹ videantur ita magna quia potest ea diuidere ⁊ integrare saltem apparenter cum localiter huiusmodi corpora ⁊ par-

Universidad de Deusto
Biblioteca

teo eorum ad nutum moueantur ab eo. & inuicem conglutinentur.

6.q1 ¶Sexto queritur specialiter quare & quomodo demones possunt vexare homines circa copulam carnalem: & dicit. s. tho. in. iiij. dist. 34. ar. 3. ad primum. q° potestas maleficiorū permittitur demonibus a deo in actu generatiue potēte magis q̄ in alijs: quia pena peccatum originale transfunditur. Petrus autem de pal. in. iiij. dicit q° hunc actum seu copulam possunt multipliciter impedire primo ex hoc q° possunt motum localem corporum facere aut prohibere. vnde pñt impedire corpora ne mutuo propinquent directe vel indirecte se interponendo assumpto corpore secūdo q̄ possunt ad faciez illud inflammare vel infrigidare adhibendo occulte virtutes ad hoc validas: tertio turbādo imaginatiuam & estimatiuam que reddant mulierez exosam. quarto prohibendo directe rigorem membri sicut & motum localem cuiuscunq; organi. quinto prohibendo missionem spirituum ad membra in quibus est virtus motiua quasi intercludendo vias seminis ne descendat aduasa generatiōis: vel ne ab eis recedat: vel ne excidatur. aut ne emittatur.

7 ¶Septimo queritur quomodo maleficia possint auferri: & dico q° solū trib° mōis. ℣ Prio diuina virtute: siue de° imediate soluat siue angelo vel homini det supernaturalez virtutem soluēdi: hoc planum est. & sic sanctiviri & fideles destruūt aliqñ per orationes & adiurationes. ℣ Secundo virtute naturali angeli: mali si sit natura superior angelo malo autore maleficij: quia angeli mali natura superioris possunt inferiores alligare & soluere si ue expellere de corporib°: & comuniter remouere possunt actiua naturalia per que inferioribus maleficiatis. ℣ Tertio virtute naturali angeli boni si sit natura superior angelo malo autore maleficij: quia nō est de eo ratio minor q̄ de angelo malo superiore non: autē potest alio modo remoueri maleficium si angelus autor eius velit illud durare: quia si dicum applicantez actiua naturalia contraria ad sanandum: quod tamen est impossibile: quia homo est minoris potestatis q̄ diabolus in motu locali: vnde diabolus semper remouere potest actiua applicata ab homine q; conseruare applicata a se in nocumento. si tamen diabolus cessaret a nocendo vel maleficiando & homo sciret actiua naturalia quibus illud nocumentum sanari posset: & ea posset applicare posset homo soluere maleficium: & similiter si ad sanandum non requirantur aliqua actiua posset homo soluere maleficium destruendo signum federis inter demonem & maleficium quo scilicet durāte durat maleficium: quod tamen si diabolus nollet homo facere nō posset quia nunq̄ posset tale signum inuenire aut si inueniret destruere. puta plumas conglutinatas.

8 ¶Octauo queritur vtrum licitum sit vti operatione diaboli in soluendis maleficijs. tollendo scz vnum per aliud. ℣ Et dico primo q° vt. S. in principio huius tituli patuit maleficium a quo maleficio dicitur sumitur dupliciter primo pro iniusto nocumento illato a diabolo ad requisitionem maleficiati & secundo p̄ signo federis inter diabolum & maleficiatum sicut maleficium dicitur imago ad cuius tortura torquetur maleficiatus. ℣ Dico secundo q° sm̄ s. tho. 22. q. 92. substantia est vitium oppositum religioni p excessum in cultū diuinum cui tum exhibet vel cui non debet vel eo modo q̄ non debet huius vitij sunt due species subalterne quarum prima cōsistit in exhibere diuinum cultū deo vero mō indebito: secundo vero in exhibere cultum diuinū ei cui non debz & hec diuidit in tres alias species: quarū prima est idolatria. secunda est diuinatiua q̄ est ipsa in multas species diuidit. vt infra sup̄ilio. ℣. iiij. tertia est obseruantia. ad quā pertinet aro notoria & oēs obseruationes ordinate ad corpoz immutationes. puta ad sanitatem & egritudinem id est omnes incantationes & ligature. ℣ Dico tertio q° generaliter omnes diuinatores & incantatores dicunt maleficia: specialiter magi vt patet in dicto capitulo nec mirum. 26. questiōe quinta.

9 ℣ His premissis ad questionem dico quod licite maleficium destrui potest per adiurationes vtpz ex dictis supra adiuratio. ℣. quarto. potest etiam quilibet sciens maleficium id est signum federis predictum destruere quocunq; illud sciat si potest diabolo scilicet non impediente: sed tamen nulli licet hoc facere per aliud maleficium id est per aliquam incantationem: vel obseruantiam quia hoc esset esse maleficium: & habere pactum cum diabolo: similiter nulli licet aliquē inducere ad soluendum maleficium per maleficium: quia esset inducere ad peccatum: similiter nec licet vti pacto soluere q̄ maleficiū vt patebit. ℣ In hoc tamen sunt opiniones inter summistas: quia cum summa ro. & supple. sequentes doctrinam sanam sancti thome archiepiscopi pisi. & aliorum theologorum dicunt quod aliquo pacto hoc non licere: summa vero an sum-

gelica suo more in determinando audaxz periculosa dicit hoc licitum esse: probans auctoritate petri aureo. & ratione: quia malo alteri° vti licet ad bonū nostrum & exemplo sicut secundū licite vtimur iuramento infidelis iurantis in nomine dei sui: & potest addi. de parato fenerari a quo licite accipitur mutuum. ℣ Sed ista opinio est nephanda & occasio infinitorum peccatorum & maxime contra ferē ad dilatandum regnū dīa dol: quod sic pz. ℣ Nā est contra legem naturalem requirentem reuerentiam & fidem ad dominū suum: quia suo domino non est fidelis qui ab eius initio certante cum eo de statu. petit aut accipit auxiliū etiam parato auxiliari: qz hoc pertinet ad habere amicitiam cum illo: cum naturale sit amare benefactorē. diabolus autez est inimicus dei querēs vsurpare sibi dñium mundi: volens adorari vt deus secūdum theologos & scripturas & experien-
2 tiam. ℣ Et etiam contra legem dei qz magi sunt malefici & parati exercere opera diaboli cum artem istam exerceant: & ñ dicitur leui. 20. anima que declinauerit. i. accesserit ad magos & ariolos ponam faciē meam contra illā
3 & interficiā illam. ℣ Et etiam contra ius canonicum qđ nō solum ꝓhibet alicui suadere vt talia faciat sed etiam ad domū taliū accedere: nec mihi dubium quin aug. taliter determinantem appellaret apollatam a fide qui in capitulo non obseruetis. 26. q. 7. enumeratio multis speciebus diuinationum & allegatorio ac incantationibus concludit qui has scilicet obseruantias & quascunq; diuinationes obseruat: aut attendit: aut consentit obseruantibus & qui talibus credunt ad domum eorum eunteo aut suis domibus introducunt & interrogant sciant se fidem xpiāam et baptismū preuaricasse: tanq̄ pagani & apostatantē. i. retro abeuntē & dei inimicū irato dei graviter in eternum incurrisse. hec ibi. vbi nota non solum prohiberi suasionem ad faciendū maleficium: sed etiam consensum. ℣ Est etiam contra iura ciuilia que prohibent illos consulere: vnde ēt ille cōpilator dicit infra ti. mathematicos. q° diuini ad limen alterius accedere nō debent: alias concremantur. nec aliquis eos suscipere seu consulere. alias deportantur. & bona eorum cōfiscantur. tyrannator gladio vltore feritur vt. C. de male. & math. l. null°. l. nemo. & l. cui pa. ecce ergo q° istunc ligi sint parati nō lz totum operibus vti. ℣ Et etiam ista opinio occasio innumerabilium peccatorum: quia aperit viam omnibus incantationibus cum vbiq; sint viri & femine parati incantare: & solere maleficia per maleficia: & consequenter multi current ad huiusmodi. in quo diaboli regnum consistit: quia adire huiusmodi est ab eo expetere beneficia sanitatū. Ad auctoritatē autez quā iste adducit dico q° ille doctor nullius est auctoritatis: qz fundauit multas falsas opiniones vt pote cui° studiū fuit omnibus contradicere. Ad rationem dico q° licitum est malo alterius vti ad bonum nostrum. quando ipse actus quo vtimur de se nō importat aliquid illicitum: sicut deus licite vtitur peccatis ad sui gloriam ea permittendo & puniendo & inde bona eliciendo: qz ea permittere non ē aliquid in se illicitū: secus autem si ipse noster vsus esset in se illicitus sicut parato occidere inimicū meū nō lz mihi vti ad homicidium qđ cedit in bonū meū: qz ipse vsus est aliquid in se malū. i. cōsensus de
1 sic dicit aliud est consentire alicui in malicia aliud est vti malicia alicuius ad bonum. ille enim alicui in malicia consentit cui placet vt ille malitiaz exerceat. & ad hoc forte est inducit: & hoc est semper peccatū. vtitur autem malicia alterius qui hoc malum quod aliqs facit retorquet ad aliquod bonum. hec ille. Et ita est in proposito tum qz ipse vsus est accessit ad tales quod iura prohibent: tū qz est cum cōsensu directo in aliquid quod sine peccato fieri non potest: & ideo est cōsensus in peccatum. ad exemplum autez dico quod nō est simile: quia in tali iuramēto ipse vsus est consensus in aliquid quod de se nō ē malū & sine peccato fieri potest. i. in hoc quod ille dicit suum firmet iuramētum: licet ipse ex sua malicia hoc faciat cum peccato: sicut a simili dicit sanctus thomas. quod accipiens mutuū sub vsuris nō dat occasionē vsurario vsuras accipiendi sz mutuando: ille autē sumit occasionem peccandi ex malicia sui cordis: ita patet rationem dissimilitudinis stare in hoc quod ibi directe consentitur in peccatum nō autem hic vt patet ex verbis au. ad publi. dicentis. quod qui fide vtitur per falsos deos iurantis ad bonum non peccato illius se socians qui per demonia iurauit: sed pacto eius bono quo fidem seruauit: & similiter ex verbis. s. Thomē. 2. 2. questio. lxxvij. ar. iiij. dicentis quod accipiens mutuum sub vsurario non consentit in peccatum vsurarij. sed vtitur eo. nec placet ei vsurarum acceptio. sz mutuatio que est bona. vñ in quarta distinctione. trigesimaquarta. ar. tertio ad tertium istam opinionem damnat. ¶Nono queritur 9.q1 vtrū in dissoluēdis maleficijs licitū sit vel tolerabile retūdere vana vanis. i. aliquibus de

Universidad de Deusto
Biblioteca

se nō illicitis.vt dixit ho.in.c.Ieyre.H.muliere. de frigi.& male.& p̄solutiōe questionis declaro qūo sit illicitū credere maleficio:& dico hoc nō esse quasi sit illicitū credere q̄ malefico faciēte opa sua sequatur alīq̄s effectus puta sanitat̄:q̄ hoc aliq̄ est verū ad sensum:iz petīt est credere q̄ effect⁹ q̄ videnť sint a malefico virtute ſbor̄ suor̄:aut eorum q̄ facit si talia sunt q̄ de sui natura non sint nata sic efficere q̄ talia fiāt a diabolo mediāte aliquo pacto cū maleficō. Et ista est mens hēr. de gā. quo. li. v.& sic̄ sco.& ptz idē. 26.q.5. nec mirū isīgendo sine principio.& ibidē.q.2.illō.ad questionē igī dico q̄ illō dictū hz ītatē p̄io q̄ deberet illa vana. Indifferētia & de se nō illicita credēs aut volēs expiri an p talia soluāť maleficiū nō p opationē diaboli sed p ex⁹ cessatiōnē ab opando: vtpote q̄ habebat pactū cū maleficō vt a vexando desisteret si fieret tale q̄d ablatiuū signi prioris.talia erāt aliq̄ diabol⁹ aliq̄b⁹ reuelat:& deide venīt in noticiā hominū.scīo q̄ dō talia facit nesciēs esse illicita ex̄tā:q̄ tūc tolerari pōt q̄si nō mortal⁹ peccāre:& credo istā fuisse mētē ho. est aūt falsum illud dictū si quis talia indifferentia exerceat superstitiose q̄asi credens talibus eo⁹ modo quo & alīs incantationibus :quia omnia remedia vana non naturalia sunt illicita & perniciosa.26.q.2.illud & multo magis est falsum si quis credat quidem talia vana esse vana:sed tamen ad exercitium talium; diabolus cooperari ad solutionem maleficij.

MAlitia est priuatio abstractiue significata a qua malus denominaťmal⁹.sicut mors est malitia corporis a qua dicitur mortuus & cecitas malitia oculi a qua dicitur cec⁹. diuiditur aūt malicia ſm priuationes formarū & perfectionū.sed tñ in quantū ex malitia dicimur peccare malitia tripliciter dī.xij.q.lxxvij.ar.f.ad tertium.et ma.q.iij.ar.xij.ad octauū. ℣ Primo habitus vitiosus ex quo qui peccat ex malitia dī peccare. ℣ Secūdo dī malitia ipa mali electio actualis. ℣ Et tertio culpa precedēs sicut cū quis ex inuidia impugnat gratiā fraternaz sum. aūt ang. dicit q̄ malitia dī p̄io habit⁹ vitiosus.scīo cōmittus & abhominatio spiritualiū :tertio peccatum in spīritū sanctū addēo q̄ his duobus modis semper est mortale ſz.s.Tho.22.q.35.ſz quicq̄d sit de diuisione q̄ ex dictis ptz substentabilis: tñ falsuz est q̄ dicta abhominatio semper sit peccatū mortale:vt ptz ibi.ar.iij.ad secundu argumētum cuius solutionē ille non vidit sed solum corpus articuli.vde hoc supra accidia.H. primo.in fi.

De mandato:mādatore & mandatario.

QMandatū dī quasi manu datū:q̄ p aliū ꝓpie fiat & theologice loquendo ē iussio facta de bono meliori .i.ad q̄d quis non obligatur ex necessitate: vt colligitur a.s. Tho. xij.q. xcix.ar.v. sed loquendo iuridice mādatū ſm ago.est officium .i.obsequiū seu ministeriuz ab eo qui gratuitū gratis suscipit exhibēdū vel dicamus est ꝑsuasio q̄ dō aliquid iubet ad satisfactionē sue volūtatis , nulla data pecunia vel alio . quecunq̄ verba interueniant.quod ideo dī q̄ si mandetur aliquid alicui ad satisfactionē seu vtilitatē eius cui mandať dī persuasio & persuasor nō mandator:vt no.bar.in.l.non solū.H.si mandato.ff. de iniu.si aūt data pecunia aut nō est circa delictum & mandatarius dicit locator & mādans conductor.& non est mandatū proprie aut est circa delictum & sic mandatum accipiens dicit assassinus de quo in.c.pro hūana. de homi. libr.vj.mandator vero est is qui aliquid mandat alicui,mādatarius vero est qui mādatum suscipit adimplendū.

¶Primo vero queritur virū inter mandatorem & mādatarium oriatur actio:dico q̄ sic hincinde nam mādatori & eius heredi cōtra mandatarium cum primo cogi non posset q̄ reciperet mandatum competit actio mādati directa. inquantum mādatorio interfuit facturum fuisse q̄ mādabat.ff.eo.l.si vero H.ff. et.l.si mandato titi.& rursus ipsi mandatario qui mandatum suscepit competit actio mandati cōtraria si quas expensas fecit:vel impensas ratione mādati suscepit inquantum nō excessit finem mandati.ff.eo.l.si vero non remunerande.si vero mādatum excessit eas non repetet actione mandati contraria sed actione negotiorum gestorum si vtiliter expendit secundum mar.l.10.& accur :contra prout legi.& no.insti.eodem.H.is qui.& ff.eo. l.sed Proculus. cum . l. sequenti.et.C.de negotijs gestis.l.finali in glosa vltima. si autem mandauī tibi fundum emere & nondum soluto precio ages mecum mandati vt suscipiam obligationem qua teneris venditori:q̄ et ego agere possum tecūm vt cedas mihi actionem empti.ff.eo.l.si mandato meo.primo respō.vide etiam infra.H.vj.

¶Scōo querit in genere q̄o obliget vel in q̄ intelligatur mandatū:& dico multa. ℣ Primuz Si mandatū fiat posteriꝰ nō derogat priuilegio:nisi de eo fāciat mētionē.& os.oi.graue le.nō prohibet nisi illicita.de verbo.sig̃ super quibusdam.& tantū valent quo ad ola.quantum spectāt ad quedā.de vo.& vo.re.magne

3 .H.rei. ℣ Tertium. Si autem mandatum sit speciale derogat generalitati si de eo nō faciat mentionez.de rescrip.pastoralis ſm bern. quod tamē in quatuor casibus fallit. primo in generali q̄ effectu est speciale.de offi.delega.ex parte.secūdo in priuilegijs.de rescrip. cum ordinem.tertio quādo res non est integra.& quarto in legatis.ff.de supel. le. l.iij.

4 ℣ Quartum.Mandatum rei turpis nullum

5 est.ff.manda.l.iij. ℣ Quintum .Mandatum qualificatum ſm panor.in.c.ſi.de resti. spo. distribuit in duo mandata:& si impleri nō potest in facto.seu in substantia.impleri debet in modo.seu in qualitate.ex quo infertur q̄ si duo mādantur etiam data certa forma. licet non possint simul impleri debet tamē fieri q̄ pōt & valebit actū.facit q̄ no.per glo. et doc.in.c.constituimus.de rescrip.

3.q. ¶Tertio.Queritur quando expiret mandatum:& dicunt quidam tam mandatum q̄m ꝓceptum finiri morte mandātis & precipiētis:si nominibus expressis scribantur ſm io. an.xiij.q.j.quod precipitur:aliū vero dicunt quod ꝓceptum non precipitat mors precipientis .mandatum autem mādatore cadē te cadit.vt not.de rescrip.cum te.& c.in his. de verbo.signi.sed cōmuniter docto.tenēt in capitu.gratum.& in.c.relatū.de offi. delega. quod re integra expirat mandatū morte mādatorio.C.manda.l. mandatum:alias non. quomodo aūt̄ res dicatur integra.vide ibi per doct.sed predicta intellige de precepto et mandato iurisditionali.i.quo datur iurisdictio ad aliquid exequendū circa aliquaz causam.ar. d.c. gratum & relatum:non autem de obligatiuo precise quo quis obligatur ad aliquid faciendum.puta ieiunandū:q̄ talia ꝓcepta exerant mōte precipiētis:nisi fiāt per modum constitutionis. vt consuetudo interpretatur.

4. ¶Quarto queritur virum mandāo delictū includatur sub dispositione iuris vel statuti puntientis eū qui fecerit tale delictū:panor. in.c.mulierem.de sen.ex.sic distīguit. Nā aut verba scripta sunt in rem:puta dicit ms siue statuti:ꝓ homicidio imponať talis pena:& sic includit ex ꝓpria significatione verboū et de homicidio q̄ mandauit tenēť.l.hec verba.ff.de all.& l.aut qui aliter.H.hec verba.ff. q̄s vi aut clam:& trobiq̄ per bar.& per ci.in l.nō ideo minus.C.de accu.aut verba sunt

scripta in personā.vt q̄ dixit quis cōmiserit homicidiū. puniať tali pena:& sic si cōmittit per instrumentū q̄ necessario opatur necessitate facti:sic mittēs sagittā vel necessitate iuris.sicut q̄n procurator vel subdito aliq̄d mādať licitū:sic. includit mandāns:q̄ ipse vere facit.q̄n actus attribuit principio.& facit l.itē mella.H.ff.ad.l.aq̄l.& ꝑ hoc tex.in.l.si pater.in fi.ff.de manu.vin.& l.iij.H.si procurator.ff.q̄ quisq̄ vir.vnde si statutū punit ꝓponentem exceptionē cōtra instrumentū mādans procuratori proponere.tenēť pena statuti.si vero instrumentū per q̄ explicať operatur volūtate propria.non necessitate facti vel iuris:puta q̄ mandauit delictū cōmitti et mādatarius nō tenēť obedire.tūc in dispositione iuris cōis mādator cōprehendit non ex propria significatione sed iuris interpretatione:q̄ vult parum interesse vel per se:vel p alium facere.vt dicit tex. in.l.i H.deiecisse.ff. de vi.& vi.ar.sed nō habebit locum in statuto in quo fictio nō hz locū.l.iij.H. hec ꝺba.ff. de neg.ge.& hoc tene.hz bal.in.d.l.nō ideo minus . alr distinxerit. distinguo tamē ſm bar. in.l.cōs ppli.ff.de instit.& iur.sic.nam aut statutum indulget puta homicide remittať cereodisi & fauor est ampliandus.reg.odia.lib.vj. aut punit.& tunc aut pena regularis:que non multū exorbitat a iurio cōis dispositiōe.& sic includitur. q̄ tūc statutū dz interpretari ſm iura cōe vt in.c.cū dilectus de cōsue.not.inno. in.c.cūm que.de rescrip.& bar.in.d.l.cōs ppli qua quidē pena iura cōe vult vt cōprehendať vt.d.c. Exēplū.in iure cōi nō est expressa pena statutum exprimit penā & loquit de faciente et tunc includit.aut punit pena irregulari et que exorbitat a a iure cōi:& sic includitur.sed habebit locū in casu suo.& hoc senserunt doc. antiqui in simili in.l.quicunq̄s.C.de ser.fu.in ninum:q̄s in odio regulari cōprehenditur.ſz de sen.ex.in verbo vere.q̄s innuere videť q̄ l.sed si vn⁹.ff.de iur.in pertō.ſz nō in pena.q̄ ex.vbi inquiens facere videanť:ergo interpretatiue.ad idē de cle.pug.in duel.c.ij. vbi puteneať de homicidio.item q̄ tex.ponit vt diuersa facere & mādare.distin. 50.c.si quis viduam.& de hoſ.sicut dignum ergo in penis a iure cōmuni irregularibus per statuta non habebit locum:vbi fictio nō habet locum vt dixi.item dic q̄ quo ad effectus naturales qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex ipso facto proueniēt vel requirunt nunq̄ sunt paris facere per se vel p alīū: ꝛ facit qō no. bar. in. d. ℣. deiecisse. vbi vult q̄ nō est idez adulterium facere per alium sicut per se: sed quo ad effectus ciuiles. q̄ cōstitūt in reprimēdis iniurijs tene qō. ℣. dictū est. nisi qñ ius punit aliquem qui per alium fecerit. qz tunc nō includitur in pena faciens per alium: ista intellige ꝛ limita glo. in fra. c. sciant cuncti. de elec. lib. vj. ꝛ iura in ea allegata.

5 ¶ Quinto queritur q̄d si quis mandauit delictum. ꝛ mādatarius post multū tps exercētur: ꝛ cōcludit inno. in. c. ad audiendā. de homi. q̄ tenetur si nō reuocauit expresse vel tacite. puta. qz fecit pacē cū inimico vel parētū. l. iij. ℣. fi. ꝛ ibi glo. ꝛ bar. ff. de admē. lega. ꝛ. hoc sequitur bal. in. d. l. non ideo minus.

6 ¶ Sexto queritur virum mandāo teneatur mādatario de casu fortuito. ꝛ dicit pan. in. c. sicut. ō iuremū. q̄ agēs actiōe mādati. petit dāna que visūr cōtingere potuissent: quasi mādans ea cogitare debuerit a principio ꝛm in no. in. d. c. sicut. ꝛ sic petit expensas dāna. ar. ff. de neg. ge. l. nēsenius: ꝛ sic dicit intelligendā l. inter causas. ℣. nō ota. ꝛ. l. si quis alicui. ℣. impēdia. ff. man. nisi dāna cōtigissent ex casu fortuito quiversimilr nō fuisset cogitatus. d. ℣. nō ota. ꝛ hoc etiā tz io. an. in reg. dānū in mer. li. vj. Sed accur. dicit illi. ℣. nō ota. de curialitate nō debere seruari nec scōm aliquos de iure si in casu fortuitū incidat nō incurrūr nisi propter implētionē mandati principalr vt vult inno. in. c. sicut. el. iij. de iureiur. bart. ibi in l. si seruus cōis. ff. de fur. videk distinguere a cōcordare. vt prima opinio sit vera si ambasiaria fuit procurata: si ℣o nō fuit procurata. tunc aut portabāt res nō necessarias: vt puta propter pompā duxerūt plures equos q̄s deberent vel alias res ꝛ ille nō tz sibi emēdari. vt. d. l. si seruus. ℣. quod vero: qz est qō eis imputek. si vero portabāt res necessarias tunc ille debent eis emendari. sez si alias nō erant periture naturaliter. l. cum duobus. ℣. dāna. ff. eo. ꝛ. d. ℣. quidam sagittarij. ꝛ ita dicit determinasse quēdam solēnem doctorem. Et hoc tanq̄ equissimuz tene quo ad ota ne cessaria. etiā si cuz eis portassent supflua mō decide ꝛ determina sub hac maxima q̄ quecūq̄ mandanti etiam a casu sine omni sua culpa refarciendum est a mandatore. Et intellige predicta in eo qui gratis suscepit mādatum: nam mandatum debet esse gratuitū l. prima. ℣. ff. manda. vnde illi stipendiarij qui precio q̄ducuntur ad bellum agere non possunt ad damna qz non sunt mandatarij vt dictum est: similiter nec qui causa pietatis vel parentele et huiusmodi hoc faciunt. xvij. q. iij. nō inferēda. nec qui ex debito tenēt̄ur. ij. q. iij. si dominus. ꝛ c. iulianus. vide qō no. ff. d. l. nēsenius: ꝛ etiā supra bellū primo. ℣. ℣.

7 ¶ Septimo queritur virum mādatarius nō seruans formā mandati faciat aliquid valēdum: ꝛ dico q̄ non: qz gesta cōtra formā mandati nulla sunt. ꝛ nō solū qñ fit expresse cōtra formā. sed etiā quando fit preter ꝛ extra formam: quia quando ad actuz datur certa forma parta sunt agere cōtra. preter. ꝛ extra illā: pto quo vide tex. cuz glo. in. c. si cui. de elec. li. vj. ꝛ cap. prudentiam. de offi. dele. ꝛ facit. l. diligenter. in prin. ff. māda. ꝛ no. panor. in. c. ff. De resti. spo. quod limita vt. ℣. absolutio. iij. ℣. j. de mandatis dei. ꝛ ecclesie vide infra pceptum per totum. qui autē sint casus requirentes speciale mandatum vide per glo. magnam in capitu. qui ad agendum. de procur. libro sexto.

Manifestū tripliciter sumitur.

¶ Primo sez vt est idez quod notorium. ꝛ sic est id q̄ō per confessionem vel probationē legitime notum fuerit aut rei evidentia que nulla possit ter giuersatione celari. de verbo. signi. cum olim: ꝛ ibi dicit glo. quod proprie manifestum dicitur quod non indiget probatione. ℣ Secūdo vt est species diuisa contra notorium: ꝛ sic manifestum dicitur quod sentit per ex scias ꝛ certo actore. pcedit possibile probari. C. de testa. l. heredes. sed intellige possibile probari sufficienter sed non per omnes aut partem maiorem: qz esset notorium. vnde manifestum secundum aliquos dicitur quod probari potest de facili per multos testes vel autores: sed nō per tot q̄ō fiat notorium quod probatione non indiget: vel secundum speciem. est q̄ō plurib⁹: sed non oibus. sicut notorium oibus ptz: ꝛ not. in. l. cincs. C. de appell. per bal. ꝛ butrig. ꝛ intellige omnibus. i. maiori partu ꝛ est idē cuz ptore dicto. ꝛ hoc modo intellige glo. iij. in fi. in capitu. constitutionez de verb. sig. lib. vj. dicentē q̄ euidēs ꝛ manifestū est cuz ꝓbatio est in euidēti ꝛ manifesto intellige etiā si talis ꝓbatio colligat ex cōiecturis ꝛ verisimilibus ꝓsumptiōibus. ꝓ quo est tex. in. l. ij. ff. de lega. j. vbi dicit euidens vocatur restatorio: que cōiecturis elicitur ꝛ abstractu. in. c. j. de cle. non re. manifestum aūt hoc modo aliqñ tz etiā occultū. C. de ap. l. eos: qz occultū tz q̄ō quinq̄ sciunt de pe. dis. j. ℣. hec aūt secreta. ꝛ gl. in. c. mānifesta. q. q. j. ℣ Tertio

sumik cōiter ad notoriū ꝛ manifestū. ꝓprie ꝛ sic manifestū. aūt idē q̄ō patēs oib⁹. f. vel aliqbus est aūt notādū ꝛm panor. in. d. c. cū olim. qz in dispositiōe in q̄ fit simplr mētio de manifesto ad sciendū an debeamus accipe manifestū ꝓ prie. i. vt distinguik a notorio cōsiderare debe m⁹ materiā subiectā. vt no. in. c. ro. j. q. iij. ꝛ ēt vsum loquēdi. ar. c. cū quia. de ℣b. sig. ℣ dubio debem⁹ capere proprie ad q̄s. l. non aliter. ff. de lega. iij. ꝛ in. ca. fi. de verbo. signi. ꝛ maxime in penalibus.

¶ De manumissione ꝛ manumissore ꝛ manumisso.

MAnumissio a manu ꝛ emissione dicta est q̄si emissio rei de manu vel extra manuz q̄ prius manu detinebat: ꝛ in ꝓpsito sumik a manu metaphorice dicta. i. potestate quā dño habet in seruū manumissio est datio seu collatio libertatis: manumissus vero dr seruus libertatu donatus. insti. de liberti. in prin. post quā donationē dr libert⁹. l. libertati donatus. manumissor ℣o est dñs donās libertatē q̄ deinde dr patronus.

q. ¶ Prio ℣o querik qualr ꝛ qñ fiat manumissio ꝛ dico q̄ fit multis mōis ꝛ aliqñ ex fit l ecclia sub aspectu epi ꝛ plebis de quo dr ad cautelā fieri scriptura. C. de his qui in eccle. ma. l. j. de ser. nō or. c. j. aliquando vero fit cōā iudice: ꝛ dr manumissio vindicte. qz vindicta appellabatur virga ptoria q̄ tāgebank a ptore q̄ manumittebanf: isti. de liberti. ℣. multis. ꝛ ibi gl. ꝛ q̄dē si ad hoc fiat vt manumissus ordinetur pot⁹ cōā ecclesiastico q̄ cōā seculari iudice fieri dr: ar. de ser. non or. c. j. aliqñ fieri pōt in secreto vt dicēte dño esto liber: vel inter amicos: vel per epistolā: vel per testamentū: aut quamcūq̄ vltimā voluntatem: ēt die⁹ feriatis tā de die q̄ de nocte. ꝛ in domo in via. i. nō p tribunali sedente. d. ℣. multis. si fiat a pncipe per solam voluntatē fieri pōt. C. de comm. int. fer. ma. l. cū apud. Insuper serui fiunt libertate⁹ q̄ per manumissionem. vt infra seruus. j. ℣. v.

2 ℣ Secundo queritur q̄o manumissio reuocetur: ꝛ dico q̄ propter oēs causas ex quibus reuocak donatio. de quibus supra donatio. j. ℣. ij. in auk. vt liber. de cete. ℣. illud. ꝛ de do.

3 cap. fina.

¶ Tertio queritur vtz valeat manumissio facta in fraudē creditoz: ꝛ dico q̄ nō. C. q̄ ma

4 numitti. nō po. l. j. ℣. insti. ex qui. ea. ma. ℣. j.

¶ Quarto querik quis possit vel non possit manumittere: ꝛ dico q̄ hoc pōt dominꝰ maior. xx. annis: nisi careat alias administratione vt furiosus ꝛ prodigus: minor vero. xx. annis manumittere non potest inter vinos: nisi ex causa ꝛ tunc si est maior. xvij. anno. C. qui ma. non pos. l. j. si minor. sed in vltima voluntate potest ex q̄ potest testari. i. post. xiij. annum. C. eo. aut. sed hodie. ite epi pōt manumittere seruos ecclesie bene meritos. xij. q. j. si quos: ꝛ alios non bene meritos dñi tamē ecclie pro vno duos eiusdem meriti ꝛpe culij. xij. q. ij. epis eui mancipium: quod intelligit ℣. si de suis bonis propriis. non de rebus ecclie. ite potest manumittere cū miserationis. xij. q. ij. si redemptos. quod quidā dicunt posse intelligi de bene meritis. sed tu intellige simpliciter: qz alia ē alia rō manumissionis est pietas ꝛ bene meritū esse. vt ptz in. d. c. cū redēptos. ꝛ. d. c. epis. iunctis glo. ℣ bas aūt nō potest manumittere seruum monasterij nisi de cōsensu epi ꝛ monachoꝝ. di. liij. abbati. intellige nisi sit consuetudo contraria. de his que fiunt a prela. c. nescitur. intellige etiam de monasterijs nō exemptis. ite seruus cōis pluriū manumitti potest ab vno sed manumissor alios seruare debet indēnes C. de co. ser. ma. l. j. sum. autē ang. simpliciter concedit q̄ libertatē inter vinos dare potest qui habet rerum suarum administrationem et. xvij. annum incepit: allegans istum. qui ex ca. ma. non pos. ℣. penulti. sed melius sum. ro. ꝛ supple. post archie. ꝛ pisa. hoc limitant. si faciat ex causa vt eniterur contradictio legū.

5 ¶ Quinto queritur vtrūz manumissor in manumisso possit aliquod spirituale seruitium imponere. puta quod sibi dicat horas ꝛ huiusmodi: ꝛ dico quod sic. ita quod si seruare noluerit etiam si fuerit ordinatus degradatur ꝛ pristine seruitutī subiicitur. de ser. non ordi. nullus. Et si obtestatur contra ar. capi. quicūq̄ di. liij. vbi nō ordinank qui manumittuntur retento seruitio aliquo. dicit glo. in. d. capitu. multuo. illud intelligi de obsequio temporali q̄ retinetur in eo qui manumittitur non ad ordines sed vt laicus remaneat: non autem in eo qui manumittitur ad ordines.

6 ¶ Sexto queritur in quibus consistit ius patronatus: quod patronus habet in libertum ꝛ dico quod in multis. vt nota. in lege finali. C. de bo. liber. in glosa.

℣ Primo scilicet vt nō proponat turpē actionem aut exceptionem aduersus patronum.

℣ Secundo vt ei reverentiam exhibeat tam in faciendo q̄ in non faciendo.

℣ Tertio debet illi prestare alimenta: si alias non habet.

℣ Quarto pōt eū in seruitutē revocare rōne offense illū cōmisse. ℣ Quinto hz ius succedē

Universidad de Deusto
Biblioteca

di illi.s.liberto.nam libertus tenet illi relinquere legitimam q̄ est tertia pars suor̄ bonorum.si in bonis habet plusq̄ centū aureos:et nullos habet liberos cum decedit:si vero minus q̄ centum aureos habet in substantia nō tenetur ei aliquid relinquere q̄s si mortuꝰ fuerit ab intestato nullo liberor̄ relicto succedit in totum et nomine liberor̄ venīt legitimi tm̄ vt.ff.liber.in principio.vide.ff.hereditas.§.fi.ff. vide et insti.de succes.liber.§.sed nra cōstitutiōe ad q̄d aūt tenet patronꝰ liberto .glo. in §.libertinor̄.insti.de lib.

7 ¶ Septimo queritur vtrum possit manumittī is qui propter delictū incidit in seruitutē: et dicit panor.in.c.ita quotūdam.de iude.q̄ nō

8 fm io.an.et facit.l.q.c.

¶ Octauo q̄rit in quo differt manumissus ab ecclesia:a manumisso a p̄uato:et dicit ho.q̄ in multis.℣ primo.s.q̄ isti liberti ecclesie reuocant in seruitutē ꝓpter opas nō ꝑstitas.12.q.q.diaconi.q̄s inno.in.c.de famulis.extra.de ser.nō oz.intelligit de impositis:nō de alijs:q̄ ad ea nō tenet.imo nec de impositis nisi sint obsequia multū necessaria:puta q̄ negāt alimenta:secus de illis.s.libertis priuator̄.C.de libe.c.solo.℣ Secūdo q̄ istorum filij etiā nati post manumissionē obnoxij sunt ecclesie.12.q.q.de libertis.et.c.liberti.et.q.secus in illis.C.ō liberti.li.s.et.q.℣ Tertio q̄ isti tenent ecclesie seruire etiam si eis nulla opera sint imposita 12.q.q.diaconi.in fi.et capitulo liberti.et q.secus si filio.C.eo.d.l.s.et.q.et no.hno.in.d.capitulo de famulis coniunctis que not. secundum ray.in sum.confes.li.iij. ti.17.q.14. ℣ Quarto quia isti si iniurientur ecclesie vel illam accusent aut cōtra eam testificentur renocātur et in seruitutē ēt si fuerint ordinati.di.iiij.q̄ ex famulis.et in predicto.c.diaconi.et.d.ea .de

5 famulis.

℣ Quinto q̄ isti manumissi vt ordinentur nō possent bona acquisita quocunq̄ mō ad alios transmittere:ꝓ aliquos.quin potius ea ad ecclesiam pertinebāt.sed verius est vt hoc sit verum solum quando in manumissione fuit dictum aliās etiam testamentum condere possunt de his que acquisierunt.iij.q.iij.c. primo et secundo.Et idem tenet ray.vl.et ho.

Tria ad martyriū requirunt.

Martyrium est idem quod testificatio christiane veritatis aut doctrine: sicut et martyr grece latine dicitur testis ad quam testificationem secundum.s. Tho.22.q.124.et pet.de pal.in.4.di.49. tria requiruntur.

℣ primo requiritur pena non quecunq̄ sed que est mortis vel ex qua sequitur mors.

℣ Et sco cā.i.virtus fidei vl̄ op̄s ꝓfitentis q̄ dicta pena sustineat ꝓ confessione fidei:aut ꝓ quocunq̄ bono opere faciendo vel peccato vitando. ℣ Et tertio voluntas.vt voluntarie dicta pena sustineatur.licet innocentes sine vsu voluntatis fuerint martyres ex gratia de quo et de predictis omnibus vide.s.Tho. vbi supra. ℣ Ex quo etiam in diuersis locis multa de martyrio et martyribus colliguntur ℣ Nam martyr non baptisatus si refurgat debet rebaptisari.heb.vj.col.iij. ℣ Et in martyrio fit plena absolutio a pena et culpa.iij. q.iij.q.lxvij. ℣ Et martyres in tormentis capiebant aliquid de gloria dei.essentiam tamen diuinam non videbant.ri.4.d.3.ar.3.ad nonum. ℣ Et martyrium est opus maxime ꝓfectionis:non secundum se.sed vt imperatur a charitate.eam ostendit .xxij.vbi supra.

℣ Et quo ad actum idest mortem potest esse sine charitate.sed quo ad modum.i.prompte et delectabiliter esse nō pōt sine magna charitate.quod.4.q.10. ℣ Et martyrium oblatus tolerari debet patienter:sed queri nō dz cum dari nō debeat occasio agēdi iniuste.22. vbi supra.ar.s.ad tertiū:sed intellige q̄ dicta occasio dari non debet sine necessitate:secus ex necessitate sicut licitus est indigenti accipere mutuum ab vsurario et.mulieri pulchre nūbere ecclesiam sub oculis lasciuorum quos cauere non potest. ℣ Et est martyrium de precepto fm preparationem animi.22. vbi.§.ca iij.distin.xlix.quod dictus.s.bo.diffunditur in iij.distin.xxix.dicens.si adest necessitas amittendi vitam aut iusticiam:quilibet tenetur magis dilecto deo mori q̄ in illo offensa vi uere.si q̄s et ā videt quod per suas mortē potest seruari fides vel iustitia et persecutio nō est personalis sed vniuersalis.tenetur de precepto mortē sustinere:sicut prelatus quando videret quod ex sua fuga sequerēt dispendia in fide vel iusticia in ecclesia:et similiter quilibet alius tenet ex precepto sustinere mortē sicut fecit beatus tho.cantuariēsis.si vero adest solū opportunitas manifestādi gl̄iam diuinā et edificandi ecclesiā martyrium est superrogationis et nō necessitatis.Si vero hō daret se morti pro xpo.eo q̄ vitam haberet exosam mortaliter peccaret:quod intellige extra casum necessitatis.et oſ̄ non fieret principaliter ꝓ xpo.sed pro vita effugienda.

Masculinum cōcipit aliquando fe minimum.ff.de verb.signifi.l.j.ff. de pac.tres fratres.et ō elec.gfalli. ii.lib.vj. sed distinguit. nam aut ipsum masculinum est adiectiuū. vt quicunq̄

vt quicūq̄ quisquis.quidā et sic intelligitur hō vel ꝑsona ꝓconcipit femininū in oi materia in qua rone vel lege aut statuto vel vsu nō est differentia inter virū et mulierē qr tūc ad paria iudicantur:sicut ibi qui nocturno prodiderit nocēs de fenestra soluat decē.venit et mulier.l.quicunq̄.C.de ser.fugi.assumitur si gnificatum ex paritate delicti:secus si dicat quis potest postulare in etate.xvij.annoruz. nec ibi intelligitur femina.qr in contrariū est edictū de postulando,quo femine prohibent postulare saltē pro alijs.l.j.§.sexū.ff.ō postquidē de eē procuratōē in iudicio.l.femine.ff. de ꝓcur.et idem ad eē testē iure ciuili romanum:vt in.§.testis.insti.de testa.ēt si exprimatur nomē cōmunis generis.vbi tamē numerus testiū nō adhibetur duo sufficiunt.l. vbi numerus.ff.de testi.tcōtinetur ēt mulier si vero masculinū ē nomē appellatiuū: vt si dicat:tunc distinguo si.n.de fauore agitur cōcipit si de odio nō cōcipit.vt no.in.l.quicūq̄. C.de ser.fug.item.l.j.ff.de verbo.signi.vbi ponit exceptiones circa cōmuniter dr fm glo.in d.c.generali.vnde si dr filiis meis do tutorē et filie veniunt.ff.de testa.l.si ita.ratio est q̄ luntas ex equa.i. affectione prouidendi eis: ſzdi filios meos exheredo femininū non concipitur.l.j.§.queritur.ff.de ven.in pos.mit.qr masculinū de se non significat femininū.nec est ibi cōiectura probabilis qua hoc cōcludatur .sed ibi est odiū exheredatiōis q̄ dicat significatū verbi nō extēdi vt in re.odia.lib. sexto.Sed hoc intellige si .verbum.odiosum et ꝓlatum ab homine:et sic intelligitur.d. §.queritur,sed si a lege proferr.siue sit odio fium: siue non femina continetur.ff. de iurisd. om.iudic.si quis id q̄ patet ex.c.si quis maie.vbi ponitur criminosus cum filijs:vbi et ꝓpe comprehenduntur:licet mitius punia tur.l.d̄ſquis.C.ad.l.iul.maie.vnde indistincte taz in odiosis q̄ fauorabilibus neutris io.an.in.d.c.generali dicit secundum gar .dicendum q̄ masculinū ꝓlatum a lege comprehendit femininū. vt probat ex.c.si quis suadente.xvij.q.iij.iuncto .c.mulieres.de sen ten.excommu.nisi ea dez vel alia constitutio ne excipiat femina.de ele.indēnitatibus.§. sed cum eo:licet gar.fm aliquos intellexerit de lege puniente aliquod delictum tamē tu vlr intelligē:nisi vbi rō:lex:vel statutum vel consuetudo aliter sentit de femina q̄ de masculo:nisi in materia contractuum vt supra empt̄heosis.in principio econuerso autem femininum non concipit masculinum l.si quia in fundi vocabulo.ff.de lega.primo cum ibi not.

Summa

Matematicia matesis dicti duplicit dicuntur sicut et matesis:qr si scribatur matesis sine aspiratione ꝓferatur media longa. est idem q̄ diuinatio et matematici sunt diuini:si vero scribatur cum aspiratione ꝓferatur media breui sic est quadriuium et mathematici sunt quadriuiales:ut ita illō.scire facit matheſis:sed diuinare matesis:de diuinis aūt vide supra maleficium et infra superstitio.

¶ De matrimonio primo in se.

Matrimoniū dicit̄ est quasi matris munus.i.officiū vel matrem muniēs aut moneo vel mater vnius.vel a matre nato.i iij.di. xvij.vbi ēt patet q̄ magis a matre dicit̄ q̄ a patre qr ad eam magis q̄ ad patrē pertinet:cū sit facta ꝓpter hoc. et magis sit officiosa circa prolē.et est matrimonij coniunctio legitima viri et mulieris. indiuidua vite consuetudinē retinēs.xxvij.q.q.c. primo:extra de presump.illud.et.ibi.de nup. §.q. ité instit.de.pat.pot.in prin.vbi ꝓz ray. dr viri et mulieris.nō virorū et mulieris. nec viri et mulierum:qr nec vnius vir plures vxores: nec vna mulier plures viros habere potest:licet aliqñ deo dispensante vnus habuerit plures de quo infra papa.§.xvij. dr ēt coniunctio.s.animoꝝ et matrimonialis.et indiuidua rc.vel qr neuter sine alterius cōsensu pōt ꝓtinēter ,ꝓiteri vl̄ exoni vacare ꝓz ray.nec se alteri copulare vel ꝓz ff. intelligit de ꝓsummato iter fideles q̄s separari nō pōt mrimoniū aūt infideliū nō ēo ipso firmuz nisi ratificetur p fidē xpi fm.s.tho.in iij.dist. xxix.ideo dissolui pōt:vt infra mrimonium vij.impedimēto.et similiter nō ꝓsummatum inter infideles:vt infra matrimonij. vij.§. xij.particula.iij.

¶ Primo vero queritur quid de matrimonio in se summarie tradiderit.s.Tho.rdico q̄ ex iij.di.xxvij.et.iij.q.xxix.aliqbus locis doctrine sue:ſumarie et cōclusiue preter ea q̄ dicta fūt supra debitū de actu ꝓiugali .et ꝓter ea que nō spectāt ad hoc opus colligunt ista. ℣ Matrimoniū formaliter et cēntialiter est ꝓiunctio alotum et ꝓiugū relatio rone essentie.i. consunctionis dr coniugij.rone cause.i. consationis vel consensus.nuptie .rone finis .i. ꝓlis dr matrimonij. ℣ Est aut̄ sacramentū et si sit secundū.tertiū.aut sequens.cuius forma sunt verba exprimētia ꝓsensuz . materia vero sunt actus exteriores tantum vñ dicti actus sunt sacramentū tantū:obligatio aūt mutua est rei sacramentū.effectus aūt eius

1.q. Primo num.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt tres res contẽcta: sz vnio xpi ad eccl'iam est res significata nõ cõtenta: similiter commixtio carnalis q̃ ẽt est de secunda matrimonij ꝑfectione nõ de pria. ℣ Cã prima matrimonij ẽ divina virt⁹ illõ instituẽs. instrumẽ talis aũt est ꝓsensus ẽt in occulto expressus ꝑ verba vel nutus in mutis vel alia signa: vel ꝑ nõ contradicere in despõsatiõe. Et si exprimaf ꝓsensus ꝑ verba de futuro nõ facit matrimoniũ ẽt addito iuramẽto: imo nec addita copula carnali nisi in foro eccl'ie. sltr nec si exprimaf ꝑ verba de ꝑsti r ipse mutuo interior cõsensus deest nec sltr facit matrimoniũ ꝓsensus ad rem. ℣ Quelibet ꝑsona libera cõtrahere põt sine parentũ ꝓsensu. r religionem intrare sz nec cogi põt ad mrimoniũ filius a pfe. lz possit inducere causaz rõnabilẽ. r tũc ad eius ꝓceptũ obligaf sicut ad cãm. ℣ põt aũt quis ptrahere p nũciũ vel ꝑcuratorẽ: sz si ante alterius ꝓsensum penitet. nõ est mrimoniũ ẽt in foro eccl'ie si probetur. ℣ Finis mrimonij ꝑ accns ẽ ille quẽ ptrahẽs intendit q̃. s. põt eẽ bonꝰ r malus vt diuitie: pulchritudo: virtus: r hmõi. finis vero p se principaliꝰ vel primo ẽ ꝓles generãda r educãda. deinde vitatio fornicationis. mutuũ obsequiũ. fides r sacrm. r propter hoc tria q̃ sunt de eius rõne. s. fidẽ. plẽ. r sacramentũ excusatur actus ne sit malꝰ ex hoc qꝺ hz annexã iacturã rationis r carnis tribulationẽ. ℣ Tribuit aũt matrimoniũ tria remedia cõtra cõcupiscentiaz. primo reprimẽdo eã ꝑ gratiã quã causat. secũdo honestãdo eã ꝑ bona sua. tertio explendo actus eius ꝑ qõ dũ satisfit ei in actu ꝓnga li nõ ita incitat ad alias corruptelas. ℣ Hec ex illo. Et quibꝰ ptz qꝺ matrimoniũ ẽ r offñ nature ad generandũ. remediũ cõtra cõcupiscentiã. r sacramentũ. qõ qlio intelligaf. s. qꝺ sit sacramentũ vide ipm. qz diuersimode a doct. hic assignatur forma: materia: r hmõi. ℣ Et his th. s. ex hoc qꝺ matrimoniũ ẽ sacramentũ infert archie. post pe. de pa. qꝺ cõtrahere matrimoniũ ꝑ verba de ꝑsti ei ꝙ est immortali tã viro qꝫ mulieri est mortale. imo vt aliqñ ipse pe. tenere qꝺ reꝓbatur confessio: nec sufficiat cõtritio sola vt in di. xvij. q. ij. r hoc ei ascribit sũ. ang. r hi in rei veritate hoc nõ ꝛz vt ptz ibi in fine vbi dicit qꝺ cõtritus cum sit iã deo cõiunctꝰ nõ peccat mortaliꝰ ministrando r suscipiẽdo sacramentũ. s. aliũ ab eucharistia. nec ẽ verꝫ vt. ℣. cõfessio. j. ℌ. ij. eucharistia. q. ℌ. vij.

Causa matri.

Finis matrimonij.

¶ Scõo qrit a q̃ r ab ꝙꝺ ad matrimonium fuerit institutũ. Et ꝛndeo ad primum dico qꝺ fuit institutũ ꝓlo a deo dicẽte crescite et multiplicamini: r deinꝺ ẽt fuit ꝛstitutũ ab hoibus tenẽtibꝰ locũ dei. i. legislatoris. ℣ Quãtũ ho ad secundũ dicit. s. tho in. iij. di. xxvj. qꝺ vt ẽ in officiũ generãdi plem q̃ erat necessaria ẽt peccato nõ exhte institutũ fuit a deo ẽt ante peccatũ ade dicẽte gen. ij. crescite ꝛc. ꝛz vt est in remediũ cõtra peccatũ institutũ fuit post peccatũ tpe legis natur: ꝛz vero determinatione ꝓsonaꝝ contrahentiũ institutũ fuit in lege moysi: ꝛz ho qꝺ ẽ sacrm reꝓsentãs vnionẽ xpi ecclie. institutũ est in noua lege. r hoc est sacramentũ noue legis. hec ex illo de pria aũt ascha institutiõe. xxxij. q. ij. ℌ. his ita. et extra de diuo. gaudem⁹. Quantũ vero ad tertium. ꝛz ex dictis. ℌ. priore.

¶ Tertio qritur q̃ sint de integritate seu rãtione matrimonij sine quibus. s. esse nõ põt et dico. ex. s. thom. qꝺ sunt multa: vt ptz ex dictis. ℣ primo em requirit legitimitas cõtrahentiũ: qz aliquoꝝ matrimonia ẽt facta dirimunt tãq̃ nulla: vt patebit. ℣ Secõo cõsensus mutuus. iij. di. xxvij. q. i. ar. j. q. iij. ℣ Et tertio expressio cõsequẽs per verba de ꝓsẽti: vel eq̃ualẽtia signa. vbi ꝙstiuncula secunda. ℣ Et quarto reqruntur bona matrimoniũ excusanna: qz sunt de eius rõne. iij. di. xxxi. q. i. ar. j. q. ꝑm eundẽ et ray. et. xxvij. q. ij. oẽ: sunt tria. s. fides: ne. s. coniunx cũ alia vel cũ alio misceatur. ples. s. vt amicier suscipiatur et religiose educetur: et sacramentũ. s. vt matrimoniũ nõ separeꝰ. et hec tria adeo sunt substãtialia cõiugio. qꝺ conditio contra aliquod eorum apposita vitiat contractum matrimonij: extra de cõdi. apo. c. ij. et de hoc plene infra matrimoniũ. 3. ℌ. xl.

5

¶ Quarto queritur vtrum concubitus seu copula carnalis sit de integritate matrimonij et dico secundum. s. Tho. et richardũ qꝺ duplex est matrimonij perfectio: prima scilicet essentialis et secũda accidentalis: et quãtum ad primam non est de eius integritate: quia sine ea est ratum. est tamen de eius integritate quantum ad secundam: quia per eã matrimonium efficitur consummatum: sicut puer per deductionẽ ad quantitatem perfectã efficit vir cõsumatꝰ: q̃ tñ puer exhs hẽbat totã suã perfectionẽ in esse primo: q̃ respicit hominis essentiam.

4

¶ Quinto querit quottuplex sit mrimoniũ: et dico sm oẽq̃ est duplex. s. nõ ꝓsummatus qõ. s. factũ ẽ per verba de ꝓsenti sine copula: et consummatum per copulam: primum ꝛz glo. in. c. ex publico: de conuer. cõiu. significat cõformitatem fidelis anime ad christũ et in paradiso est institutum: secundum vero coniunctionẽ ecclesie ad christũ ꝑ incarnationẽ r virtũ qꝫ. ppue nõ cõsummatũ ꝛz mẽ

5

tray. est triplex. quoꝝ primum ꝛz legitimũ sed nõ ratum. vt qõ legali tñ institutiõe vel prouincie moribus inter infideles cõtrahit quod ideo ꝛz nõ ratũ qz sine fide. dicẽte augustino est ratum coniugiũ quod sine deo est. secũdũ vero est econuerso ratũ sed non legitimũ sez quod est inter fideles r legitimas personas vt cum legitima solennitate contrahitur probatur hec distinctio. 28. q. 1. ℌ. uez illud: r extra. de diuor. quanto. r. c. gaudem⁹.

6 ¶ Sexto querit vtrũ matrimoniũ non consummatum denominet virũ r vxorẽ. s. in virili appellatione viri r vxoris veniat ꝑ oil q̃ contraxerũt ꝑ verba de ꝓsenti sine copula: r dicit panor. ubi. c. ex publico de coñuer. cõiug. per tex. ibi. um qꝺ appellatione viri r vxoris intelligunt illi qui mrimonium consummauerant non aũt qui solum contraxerũt ꝑ verba de ꝓsenti: r ita se consuluisse senis. vñ quia statuto cauebat ibiq̃ vxore decedẽte sine filiis maritus lucrarẽt dimidiam partẽ dotis: r puella quedam que de ꝓsenti contraxerat incognita decessit: multi dicebãt qꝺ sponsus lucrari debeat mediã partẽ dotis: tũ qz interuenit consensu de ꝑsti matrimoniũ ꝛz coniuges appell. nñ: qz consensus mrimonium facit. 27. q. 2. sufficiat: tũ qz tales sponsi id est promissa spondeo dici non possunt. qz nõ est promissa que de ꝑsti cõtrahit. sed in contrarium r ꝓ opinione panor. facit singulariter ille tex. d. c. ex publico: qz cum mrimoniũ cõsummatum dicaf magis firmum in hac materia odiosa: vbi sponsa sine causa perdit dimidium dotis. debemus intelligere verba in peiori significato ar. ℌ. sed quoniens insti. de iur. na. item ex communi vsu loquendi sponsa non amittit nomen sponse nisi sit cognita. ꝓ quo tex. in dicto capitulo ex publico ibi a viro desponsata. ad quod etiam facit. quia vbi in lege non exprimitur causa legis: eam conectari debemus: r ad eius limites restringere et ampliare legis dispositionem iuxta theoricam doctrinam in lege non dubium. C. de legi. causa autem deferendi lucrum tale marito non potuit esse alia: nisi propter nimios sumptus in ducendo vxorem ad domum: que causa cessat in sponsa nondum traducta ad domum viri. nam si hoc lucrum contingeret propter affectum coniugalem statutum dicisse consimile lucrum vxori ex morte mariti. vnde si lucrum pariter esset vtriq̃ commune bene crederem quod sub verbis statuti comprehenderentur sponsus r sponsa de ꝓsenti non cognita: sic intelligerem. i. deo nobis. C. de episcopis r clericis. licet r generaliter comprehendantur in materia larga sub nomine viri r vxoris sponsi de futuro: vt singulariter ꝓbatur in. l. non sine. C. de bonis q̃ liberis. cynus quoq; in. l. vnica. C. de re. vxo. act. videtur tenere dictam opinionem panormitani addens tale statutum esse ferrarie r facti propter expensas mariti in vxorem etiam propter nuptias r idem saliceto in lege. cum in re. C. de donationibus ante nuptias dicẽs ita se consuluisse vna cum multis apud florentiam sed bartolus in. l. nihil. ff. rerum amotarum. in terminis questionis propositi contrarium tenet modo contrarium fuerit matrimonium per verba de ꝓsenti: etiam si cum ea non habitauerit ollegans ad hoc dict. l. nihil. r idem videtur sentire baldus in. l. deo nobis. C. de episcopis et clericis. licet cõtrarium teneat in. l. non sine. C. de bonis que liberis. angelus autẽ de aretio. dicit quod opinio saliceti de mera subtilitate iuris sit vertor: tamen aliam partem glo. ordina. in. l. ea que. la. ff. ad municip. r bartolus r baldus salua rationi practice potissime secundum qꝺ ait rapha. in dicta. l. nihil si iam maritus ante mortem vxoris ceperat sustinere onera matrimonij in ꝑtibus r aliis vt docet experientia. Et quamuis ista expensa et damnum mariti non tantum quantum lucrum esset dotis tamen integram medietatem dotis lucrari r habere debet: argumento. l. creditor. ℌ. si inter maritum. ff. man. sicut econtra posset cõtingere marito quod fructus dotis: vel etiam media pars eius non sufficeret ad onera matrimonij inchoandi sine iam inchoati r copula carnali consummati: ar. cõpitul. saluberr. de vsur. r tamen ipse debet sustinere integra onera matrimonij. l. pro oneribus. Cod. de iure dotium. vnde hoc pendet a fortuna: et consequenter videtur maritus emisse istum casum sine alium. l. in venditione. et. l. finali. ff. de actio. emptio. et venditio. Si autem maritus iam non sustinuit onera vel parua attenta quantitate dotis: tunc esset magis dubium an deberet lucrari partem dotis ex statuto: quia cessat dicta ratio et concludit summa rosel. post multa hic quod eam lucratur: r sic est contra summam angelicam tenentem opinionem panor. in titulo ex. ego autẽ magis approbo opinionẽ panor. r ca. r. q. fali. r dico qꝺ dicta ꝑte non lucrat q̃ mrimoniũ nõ consummauit. et ii ita fecit expẽsas aliquas: qz aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt donatiões de quibus dicẽdum est vt supra donatio. secũdo. aut sunt circa res extantes pura vestes ꝛ localia ꝛ hmõi q̃ penes eũz remanebunt: aut sunt pene nulle ꝛ sic nõ esti mande. que autem adducit sum ro. in contrarium non procedũt immo assumuntur falsa vel dubia: vt patet intuenti.

7 ¶ Septimo querit vtrũ sponsa de futuro dicaf maritata ẽtũ ad statutum dicens q̃ mulier maritata non admittatur cũ fratribus ad successionem fratruz: ꝛ dicit panor. super rubri. de spõ. q̃ non qui ex quo agit de odio appellatione maritate non venit sponsa: seeus si ageretur de fauore: pro quo est tex. in. l. non sine. C. de ho. que lib. pro quo etiam vide glo. insti. de nup. ℌ. ſyrot. ꝛ idem ci. in. d. l. nõ sine. ꝛ iaco. de are. ꝛ pe.

¶ Rursus de matrimonio secundo quo contrahatur ẽtum ad verba absolute.

MAtrimonũ secundo cõsiderari potest ẽtũ ad modũ quo cõtrahit: qõ dupliciter cõtingit scilicet ẽtũ ad verba ꝛ signa q̃ in foro causaꝝ considerant ꝛ ẽtũ ad intẽtionẽ que attẽdit in foro anime ꝛ vtroq; modo contingit dupliciter. s. pure siue absolute ꝛ sub conditione. Nunc igitur consideremus de eo quo cõtrahit ẽtum ad verba absolute.

2q. ¶ Primo aũt querit vtrũ in disponẽdo de cõtractu mrimonij sit dria inter statutũ laicoz ꝛ consuetudinẽ regionis: ꝛ dico q̃ sic de mẽte panor. in. c. f. de spõ. qz circa matrimoniũ statutũ laicorum est nullum: qz materia nõ pertinet ad eos: secus de consuetudine: qz in ea interuenit consensus epi ꝛ clericorum. vnde dicit fede. q̃ leges ꝛ statuta laicorum circa matrimonium nullius sunt momenti. quia hec materia non est de foro seculari. nisi vt in. ℌ. sequenti.

2 ¶ Secundo queritur vtrum patrie statutuz possit aliquid disponere circa moduz contrahendi matrimonium nurta panor. in. c. primo de spõ. do. ant. distinguit. Nam aut disponit circa substãtialia matrimonij puta inualidãdo contractum aut personas. ꝛ non valet: vt in. d. capitulo primo. de spõ. ꝛ idem dicit hab. inhabilitaret inhabiles. aut disponit circa penaz erga substantialia: quod si facit imponendo penam de nouo. sic inferendo damnum non tenet. vt disputat io. an. in. c. statut. de here. lib. 6. puta si disponit q̃ contrahens cum filia familias sine consensu patris incurrat certã penam: aut q̃ cõtrahẽs cum minori. 25. annis nisi pũtibus agnatis ſtr certã penaz incurrat: quintimidat matrimonium qõ liberum esse dz. de spõ. cũ locum: ꝛ hec opinio panor. magis placet ꝛ est communior q̃ opinio gaſ. de cal. dicẽtis in. c. ij. de clã. desp̃õ. hoc casu valere statutum: de quo vide in. d. c. f. per do. io. an. de sancto geor. Si vero imponit penam auferendo lucruz quod lex secularis attulerat: valet secũdũ eundem do. an. ꝛ hoc se quendo glo. ordinariam io. an. in. c. cum secũdum leges. de here. lib. 6. sed tamen panor. plus placet glo. in. c. de puellis. 36. q. 2. que tenet contrarium ꝛ idem sentit fede. consi. 35. vbi tenet q̃ generaliter statuta laicorum circa matrimonium sunt nulla: quia hec materia non est de foro seculari sed ecclesiastico: vt in. c. tuaz. de or. cog. ꝛ facit quod no. bar. in l. tiria. ff. so. ma. ꝛ per doc. in. c. fi. de secũ. nup. Si vero disponit non circa substantialia matrimonij: sed circa dependentia: puta circa dotem valet: secundum inno. ar. c. raynu. de testa. Si vero disponit circa solennitatem vicit do. an. valere statutum ꝛ peccare non seruantes: sed panor. dicit q̃ docto. loquuntur non de tali statuto laicorum quod non valet quia materia non pertinet ad eos. sed de consuetudine patrie que valet cum intersentiat consensus epi ꝛ clericoz: vnde illam non seruantes. saltem quando est talis q̃ ex eius pertinone ecclesia reddatur incerta de contractu peccant mortaliter: ꝛ sic intellige dicta docto. in. d. c. f. ꝛ ita dictum panor. tenet sum. ro. indistincte ꝛ bene: licet sum. ange. velit cõcordare dicens panor. dicere verum in solennitatibus nihil facientibus ad honestatem matrimonij. do. autem anto. ꝛ bar. ꝛ bal. in facit. tibus ad hec. quia ista distinctio nõ euacuat rationem panor. ꝛ sic euacuat potius dicendũ erat e contrario q̃ laici disponere possunt circa solennitates matrimonij nihil facientes vel attinentes ad eius honestatem ꝛ certitudinem. sed solũ ad aliqđ vtile bono cõi puta ad reꝑhẽsionẽ põparũ vel hmõi. nõ aũt circa facientes ad illa scilicet honestatẽ ꝛ certitudinẽ matrimonij: alioquĩ possent disponere q̃ non cõtraheretur coram testibus: quod ad eius certitudinem vel coram propinquis ad eius pertinet honestatem: nisi daretur alia distinctio q̃ in istis possunt statuere solum in fauorem: quod tamen non est verum: quia sic etiam statuendo possent minuere libertatem matrimonij. est tamen notandum q̃ licet sponsalia ꝛ matrimonium in capitulo cum haberet. de eo qui duz. in matri. equiparentur. quod verum est quantum ad dispositionem: tamen ẽtum ad penam disposi tam circa contractum matrimonij. dicit glosa communiter approbata in cle. eos. in ver.

contrahtre. de consanguinitate ꝛ affinitate q̃non habet locum in sponsalibus. vide etiã ad p̃dicta supra lex. ℌ. decimo. parricula septima.

3 ¶ Tertio q̃rit vtrũ aliqua consuetudo possit aliquid circa matrimoniũ: dicit ho. q̃ si est approbata per papã ne matrimoniũ contrahatur et vt contractũ: separetur impedit et dirimit: in quibuscunq; casibus hoc posset facere canonica constitutio. de eo. spi. c. f. ꝛ. c. super eo. ꝛ de con. ꝛ affi. qõ dilectio. qz approbatio pape hz vim cõstitutionis: sed si per ipm nec approbata nec reprobata sit: tunc ad cui tandũ scandalũ impedit sed non dirimit. et idẽ ber. ꝛ inno. sed panor. in. c. super eodẽ. de cog. spi. sic distinguit. aut essi consuetudo habilitat alias inhabiles per ius canonicũ puta q̃ contrahatur in secundo vel tertio gradu ꝛ sanguinitatis ꝛ hmõi ꝛ sic nõ valet vt ꝑ batur in. d. c. super eo. sm vera significationẽ iuncto. c. q̃ super his. de consan. ꝛ affi. qõ ẽt tenet ho. qõ sit irrationabilis. ex quo infero q̃ consuetudo nõ approbata per papã tolle re nõ põt impedimentũ publice honestatis esi non valeat consuetudo contra honestatẽ vide ecclesie. de vi. ꝛ ho. cle. cũ decorẽ. aut solum in habilitat alias hiles: vt in filiis duoꝝ ꝑatrũ per quoꝝ neutrum ventum est ad cognationem spiritualẽ: tunc valet vt nõ contrahat facit per. cete. d. c. super eo. ꝛ. c. olim. de cle. cõiu. aut nõ solũ inhilitat vt nõ cõtrahatur. sz etiã hz vt dissoluatur ad tempus. ꝛ sic valet vt voluit inno. qz peccauerit contenẽdo contra suetudinẽ patrie. exx. q. v. aliter. aut inhilitat sic vt contractũ dissoluatur in perpetuum et tũc si est approbata per papã saltẽ tacite valet vt probatur in. d. c. super eo. secundũ leturã ho. sed si de approbatione pape nõ apparet. tunc nõ valet sm ho. ibi. ꝛ propterea dicit casum. d. c. non extendendũ. sed panor. contrarium tenuit. vbi scandalum concurrit qz sicut papa potest ius diuinum interpretari ꝛ addere ꝛ minuere: vt no. in. c. qui in ecclesiarũ. de consti. ita q̃ consuetudo vt tenet idẽ inno. in. c. fi. de consue. ꝛ notabis inquit glo. ſ. glo. magnã in. d. c. super eo. que vult q̃ vbi esset consuetudo q̃ non cõtraheretur in quarto gradu: si ex contractu generatur scandalum non valet matrimoniũ: licet. c. non debet. de cõsang. ꝛ affini. hoc permittat. ꝛ potest esse duplex ratio primo quia hec consuetudo concurrit cum iure antiquo nec censetur sublata per ius nouum: ex quo per illud non reprobatur: ꝛ concurrit secum scandalum. et hanc rationem sentit glo. secundo qz consuetudo continens in se scandaluz ex preteritio nelꝑõt inhabilitare alias hiles. sed vbi a principio nullũ fuisset impedimentũ solum scandalum superueniens nõ potest matrimoniũ dissoluere: vt dicit glo. quia propter scandalum: non est recedendum a veritate iuris dicti vt in. c. ij. de no. ope. nun. ꝛ in re. qui scãdalizauerit. de re. iu. ꝛ ideo cõcorditer ad panor. ꝛ. d. glo. do. ant. de bur. in. d. c. super eo. dicit q̃ consuetudo habens concursum iuris antiqui dirimit in perpetuum interueniente scandalo nisi dirimatur: ꝛ similiter si nouo iure vel a papa approbatur licet nõ habeat concursum iuris antiqui vel noui ex approbatione pape non potest creare nouum impedimentum ad dirimendum perpetuo. hec ille ex quibus patet q̃ panor. approbat glos. cui consonat do. ant. sed idez panor. vlteriꝰ vult q̃ scandalum cum impedimento consuetudinis dirimat perpetuo etiam sine concursu iuris: qõ non est verum nisi papa tacite approbaret sciendo ꝛ tolerando: qz vt patuit supra consuetudo. ℌ. iij. ꝛ. r. consuetudo non habet vim legis nisi ex voluntate potentis in illa re legez cõdere qõ in proposito est solus papa. vide et. ã quod no. panor. post gl. in. c. quod super. de cõsan. opinio tamen ho. quã asserit. dicit communiorem. vt esse clauis ma xima ad decidendas hmõi questiones.

¶ Quarto queritur que consuetudo attẽdi debet vbi est diuersa mariti ꝛ vxoris: et dicit panor. in. d. c. f. de spon. q̃ aut cõsuetudo disponit super solemnitate contrahendi: ꝛ dz sp seruari ea que est patrie vbi matrimonium contrahitur. etiã si ambo contrahẽtes sint forenses: qz non debent peregrini patrie consuetudinẽ violare cum scandalo aliorũ. viq. di. que contra. aut disponit consuetudo vel statutum super exequutione vel aliqs obseruandis post contractum ꝛ debet attendi consuetudo domicilij mariti. l. ſi. ℌ. itez rescripsit. ff. ad munici. vnde animi destinatione illo marit. ar. in. c. romana. ℌ. contrahẽtes de foro. cõ. li. sexto. vnde si consuetudo vel statutuz domicilij mariti habet q̃ si maritus sit ibi. licet in loco vbi fuit contractuz marrimonium sit alia consuetudo vel statutum. ꝛ hec sunt demente bar. in. l. exigere. ff. de iudi. ꝛ idẽ sequitur in effectu do. ant. in dicto capitulo primo de spõ. dicens se putare q̃ si maritus domicilium mutaret post contractum matrimonium attenderetur consuetudo domicilij tempore contractus non domicilij vbi dissoluitur matrimonium. quia debet attendi

Universidad de Deusto
Biblioteca

locus vbi ortā est obligatio: non vbi recipit purificationez. Et per predicta patet ad questionem vtrum iudex ecclesiasticus inhibere possit iudici laico ne procedat ad penam contra eum qui cuz filiafamilias contraxit sine consensu patris contra statutum. refert .ffm ge.in.c.statutum.el.primo.de here.lib.sexto. questionem istam disputatam bononie: multos tenuisse q̄ non. sed ipse tenet ibi q̄ sic: et quod statutum non valet: facit quod no.pa nor.in.c.primo.de spō.in simili questione de mente io.an.q̄ non valent huiusmodi statuta q̄ non contrahat quis cum puella ante xxv.annum sine consensu duorum agnatorū sub certa pena: vel q̄ non contrahat sine p̄sentia decem personarum et huiusmodi .q̄ per hoc intimidatur matrimoniuz quod dz esse liberū ſz gaspar.de cal. tenuerit cōrariū.

¶ Quinto queritur per quid matrimonium
5 contrahatur principaliter an.f.per cōsensuz mutuū verbis aut signis expressum ? dico q̄ sic ꝓm omnes doct.? per.c.tua nos.de spon. ꝙsine consensu mutuo ꝓm cōmuniter doc.nō contrahitur quo ad deum et veritatem quic quid exteri⁹ fiat.xxvij.q.ij. sufficiat.etiam si interueniat copula carnalis extra de spon. duo.tuas.? c.ducū.? de spon.si inter.? c. cū apud.licet ecclesia in foro contentioso aliter quādoq̄ iudicet: vt in.c.io qui.de spon.

6 ¶ Sexto querit vtrū requiratur necessario consensum prestari sīl eodem tēpore.? dicit panor.in.c.dilectus.de spō.q̄ sic de subtilitate iuris q̄ dicit glo.in.l.consensu.ff.de act.et obli.in.l.j.de co.em.q̄ in contractibus qui perficiuntur iure gentiū debent consensuz simul prestare. ꝙspe.in.ti.de spō.dicit q̄ respōsio alteri⁹ dz sequi immediate per.l. cōtinuō actus.in prin.?.l.j.ff.de ver.obl.ſz ho.in.c.ex literis.de spon. quē sequit io.an.dicit sufficere q̄ vnus consentiat per prius: duret in suo ꝓposito ? postea alteruo consensus accedat ex postfacto: ? est verior opinio vt est text. in.d.l.j.§.si vero presens interroganerit.vbi dr q̄ interualluz medū tēporis non vitiauit obligationē: secus si in primo proposito nō p seneraī: q̄vera cēt prīa opinio. et si alter postea ꝓsentiret .hoc tene ſdubitate q̄ sufficit q̄ cō sensus vtriusq̄ ꝓ eodē instanti cōcurrant et si distarent cōtrahentes.

7 ¶ Septimo queritur vtrū necessariū sit consensuz exprimi per verba in hoc qui loqui possunt: ? dico q̄ in hoc cōtractu necessaria sunt aliqua signa expressiua cōsensus: nec sufficit solus consensus interior ſz magi.sen. ꝛpe.q̄ matrimoniū ē sacramentū ? ꝓpter res sēsibilis ? cōsequenter in eo requirit aliquid exterius expressiuuz: nō obstāte q̄ cōtrahitur p legitimū viri ? mulieris consensum. de spō.me fraternitatis.q̄ ille mutuꝰ cōsensus intelligitur esse expressus: quod non fit nisi p signa quibꝰ eis innotescit adinuicem. vnde sicut dicit panor.in.c.tua nos.extra eo. si vir ignoret mentem mulieris ? econuerso non est ibi consensus idest simul assensus sed dissensus ? separatus assensus. est autem conueniens q̄ huiusmodi signa sint verba: quia conuenientiꝰ exprimunt conceptus: immo in valentibus loqui vt sunt non muti nec distantes verba sunt necessaria secundum supple. sed in hoc non solum sensit contra sum.ang.? ro. sed et contra omnes pene do.theologos in.iij.dist. xxvij. ? moderniores canonistas. vt no.panor mi.in.d.c.tue. ? summi stas qui sentiunt quod sunt necessaria verba vel signa equipollentia qb⁹ ēptz q̄ alīqs sufficit nō ꝺicere vt cum puella ex decidia tacēs ꝓmittit se despōsare ꝓsentientiꝭ parētib⁹ q̄ ipz nō ꝺicer ē signū sufficiēs ad ꝺendū vt ptz in c. honorat. iuxta glo.xxvij.q.ij. ita sensit sanctus Thomas. ſz quē erīā scriptura sufficit ? richard. et archie. et pis. ? hostien. et communiter moderni quos licet summa angelica limitet si illi pro quibus cōtrahitur aliquo signo annuāt: tamen non est necesse: quia ipsum tacere in tali casu est sensibile signum sufficienter ostēdens consensus: nisi aliud in contrarium appareat: si tñ nullū appareret signū de cōsensu eius non esset presumendus de matrimonio nec tamen obstat predictis dict .capitul.tue fraternitatis .quod dicit verba requiri propter ecclesiam : quia sicut patet ibi per glosam et summarium per verba intelliguntur generaliter signa expressiua in quibus verba tenent principatum.

8 ¶ Octauo queritur quomodo in dubio cognoscentur signa expressiua consensus de presenti: et dico quod in foro anime recurrendū est ad intentionem .si vero de intentione constare non posset vere vel presumptiue dicendum est quod si aliqua verba precesserunt dicta ab aliquo contrahentum. vel ab aliquo alio in eorum presentia significantia consensum de presenti: et sic postea signa secuta sunt. sic secundum verba predicta iudicabitur et determinabit de signis: vt puta si alter dixit ego te accipio in vxorem : et si tu similiter consentis accipere me in virum bibe vel annue capite et huiusmodi: sic iudicabitur consensus de presenti et matrimonium si illa biberit. si vero precedētia verba denotant consensum de futuro idem iudicabit de signis. si autez nulla verba ꝓcesserunt ma-

iudicabitur matrimonium esse ex quo de intentione non constat. nec de verbis: nec de signis: tutius tñ est pro matrimonio presumere: q̄ nullū periculū imminet alias sic .quod sum.ang. indistincte verū credit: sed tu limita quādo spatur q̄ vterq̄ assensum de nouo prestabit coniugio q̄ alr incideret pericula magna vt patet.

9 ¶ Nono queritur q̄lo in dubio cognoscen verba q̄s de intentione nō cōstat ? dico q̄ verborum quedam sunt clara que demōstrant consensum de presentu: vt cum dicit quis accipio te in meum vxorem: ? illa replicare ego accipio te in meū virum: ? similia. quedā vero sunt dubia: ? pro his nota q̄ circa hoc sunt tres theologice. s. ℣℣. do. an. ? panor. nā ℣℣. dicit q̄ quando li volo cōiungatur infinitiuo verbi substantiui vt esse: vel verbi non significantis actum sed relationez. vt habere seu tenere. tunc per li volo exprimi debet voluntas potius cōcomitans ꝙ precedens: vnde presumendum est matrimonium esse contractum de spo. ex parte presentu quando presentit interrogatio vt vlo me hfe: ? adhuc expl sius si additur de cetero volo. sec⁹ autē si ut geretur infinitiuo significēti aliquem actuz vt volo comedere aut bibere aut te accipere vel in te consentire tanq̄ in meam: q̄ importatur potius voluntas precedens ꝙ concomitans: vnde nō erit matrimonium. sed do. an.in.c.ex litteris.el.j.de spon. ponit theologicam altam in verbis: sed eandem in sententia dicens q̄ si placet ? si volo denotant tempus presens. verbum autem infinitiuum nihil perfecte significat. sed scīm precedentia verba determinabitur ad presens vel futurum: igitur si huic verbo placet aut volo adiatur verbum infinitiuum. denotans actum non dependentem solum a libera voluntate proferentis non inducitur dispositio de presenti. sed de futuro: vt cum dicit quis placet aut volo arborem conscendere: si autez dens ter actum dependentem solum a voluntate proferentis. tunc si denotat principium actꝰ non inducitur similiter dispositio de presenti: vt volo tecum contrahere aut te despōsare: sed si denotat exequutionem actus. inducitur dispositio de presenti: vt volo te habere in vxorem vel placet mihi te retinere pro vxore ſsic erit matrimoniū si q̄ vult ꝓs vult ? acedēdo. de off. delega. preterea. ? in capi. prudentiam. ? panormita. autem in.c.ex parte. extra eo. dicit fortius scilicet quod si verba ſsic essent de futuro. quando important exquisitionem. esset matrimonium. nam quando in quit in contractu verba proferuntur de presenti: indubie contrahitur matrimonium illi co. vt si dicatur accipio te in vxorem ? econuerso. vt in capitulo. penultimo. extra eo. quando vero sonant in futurum. si denotant principium actus contrahuntur sponsalia de futuro. vt si promitto quod te ducam in vxorem: vel me ducturum talez aut quid simile: ? ille est casus capitu. de illio. extra eo. si vero denotent exequutionem actus consumati vel perfecti. vt si promitto quod habebo te pro legitima vxore. ? sic videtur quio de presenti cōtrahere tacite: q̄ non pōt haberi pro vxore ni si precesserit matrimonium cuius exequutionem denotant verba similia .pro quo facit quod notatur. in. capitu. cum. ℣. de constitutio. vbi dicunt doctores quod si prebenda que solum canonico conferri solet. conferatur extraneo videtur tacite collatus canonicatus. et hoc maxime procedit: si apponatur si verbum ab hoc tempore: vel de cetero: q̄ immediate quis se obligat ad exequutionem matrimonij: ? consequenter tunc tacite cōtrahit de presenti. sed ? si non apponatur illa verba denotantia extremitatem temporis idem est: quoniam si in obligatione non apponatur dies: videtur incontinenti obligatio contracta. l. in omnibus. ff. de regulis iuris. ? iste est proprie casus dict. capitu .ex parte. ? procedunt ista nisi hec verba denotātia exequtionem sequantur sponsalia de futuro. puta dicendo: promitto quod ducam te in vxorez ? tenebo te pro legitima coniuge: quia per verba precedentia sequentia restringuntur in tempus matrimonij contracti. i. quando matrimonium erit contractum.

¶ Decimo queritur quomodo intelligenda 10
sint quedam verba quibus vt plurimuz vtuntur contrahentes aut de huiusmodi contractu loquentes: ? dico multa.

℣ Primum. Si dicat vir prouidebo tibi tanq̄ vxori mee. ? illa similiter idem respondeat 1.dict
secundum hostien. in cap. ex parte de spon. pro matrimonio est iudicandum nisi aliud protestetur.

℣ Scōm. si ℣o dicat ꝓmitto tibi q̄ habebo te 2
pro legitima vxore. ? similiter rñdet mulier contrahitur de ꝓsenti: vt in.d.c.ex parte in tex. ? in gl. ?.j.q.j. nec illud.§. ſz obijcit: q̄ ℣bū hēbo referi pōt ad tps phs. de ma. cō. iter. ec. c. ex literis: ideoq̄ ꝓm ho. ? gof. subaudit de cetero vel ab hoc tpe. ℣ Tertiū si rñdixisset .ꝓmitto 3
tibi q̄ ducā te in vxorē ꝓm io. an. in. d. c. nec illud. esset sponsalia tantū: ? de hoc. ℣. §. ꝓmitto tibi q̄ nō habebo aliā mulierē in vxorē 4
nisi te. ꝓm io. an. ad spe. est matrimoniū con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tractum. ſ. mulierē eccōuerſo ſic dicente: q̄ dictio niſi cum ſequitur negatiuam facit poſitionem: vt no. in reg. petrꝰ. de reg. iur. lib. vj. dñs aſit an. videt oppoſiti ſentire dicens q̄ dictio niſi facit quandoq̄ poſitionē ſm habitum: qñq̄ ſm actū: vnde cū illa verba ſint de futuro. ſ. nō habebo aliam niſi te vt ſe diſponere q̄ in futurū ſi eſt cōtractuꝝ cōtrahet cuꝫ ea: ſi autem fuiſſent de preſenti. vt no lo aliā habere in vxorem niſi te. tunc dictio ni ſi denotat actum de preſenti. r ſic ꝫ ſum. āg. cōtra ro. pano. aſit per dicta. ℣. priori dicit cō cludendū eſſe pro prima opinione. nam ſi diſſet promitto q̄ te habebo in vxorē. ſtatim eſſet matrimonium: ergo idem ſi dico q̄ nō habebo aliam niſi te: q̄ videtur velle q̄ iſtā habebit in vxorem: ergo incōtinenti cū nō ſit appoſita dies. r ita tenere cogitur ſum. ang. que concedit hic eſſe matrimoniuꝫ: promitto q̄ habebo te pro vxore legitima: qō ptꝫ nō ſolum ex dictis: ſed etiā ex regula logicali q̄: illa exceptiua promitto q̄ nō habebo aliā niſi te: ꝫ ois dialecticos ſic exponitur. promitto q̄ te habebo: r aliā a te non habebo. ℣ Quintō.

Si autem dixerit: promitto q̄ non dimittam te pro meliori vel peiori ſm ho. in talibus dubia eſt pro matrimonio iudicandum. de ſen. et re. iudi. c. fi. de teſti. licet ex quadam. ℣ Sexto. Si ℣o dicat quis: vis aut placet tibi talia: r reſpōdeatur volo aut placet. ſm io. in ſum. confeſ. preſumitur matrimoniuꝫ. ſi vero quis dicat. p̄mitto tibi quod retinebo te perpetuo mecum: r reſpondeatur ſimiliter: non eſt matrimoniuꝫ ſed ius ciuile: vt in aut. qui. mo. na. effi. le. ℣. pe. ſed io. in. c. j. xxx. q. v. r gl. ℣. c. ſotet. r r. q. ij. tenet cōtrariuꝫ de iure canonico. r ita tene in dubio. ſed tamen quādo de mente vel intentione cōtrahentium conſtat de verbis quo ad deū r in foro conſcientie curandum nō eſt. q̄ quotieno intendunt cōtrahere ſcilicet quo cūq̄ ſigno cōcomitante ſem per eſt matrimoniū etiā ſi verba ſonent conſenſum de futuro. ar. de verb. ſig. intelligētia in foro aſit cōtentioſo ſtandum eſt cōi ſignificationi verborum ſeu iuris interpretationi: vt in c. ſ. eo. ti. Supple. tamē limitat illud dictū q̄ in cōſcientia intentioni eorum ſtandū eſt. ſ. ſi tingat aliās etiam in foro cōſcientie ſtanduꝫ eſt cōi ſignificationi verborum ſeu iuris interpretationi. vt in. c. ex literis. el. ſ. de ſpon. ℣ verſi: q̄ ſcandalū facerenō pōt. q̄ ſi qui nō cōintētioni in cōſcientia etiā expreſſe contraverba clara. vt in eo qui aliquam deſponſat ſolū intendens copulam: de quo infra. iij. ℣. iiij. r. iiij. in quo tamen eſt preiudicium alterius et poſſibiliter ſcandalum maximum.

¶ Undecimo queritur ſi quis dicat pluribus ſororibus. promitto vel etiam iuro quod vnā ex vobis ducam in vxorem: r omnes reſpondent placet: deinde vnā ex eis cognoſcit: vtrū ſit contractum matrimonium cum illa ſicut dicetur infra eo. ℣. xv. r matrimonium. iij. ℣. xj. particula. xv. vbi poſt ſponſalia de futuro ſequitur copula: r dicit gloſ. in. c. ex literis. de ſpon. el. q̄ non. eo q̄ ſponſalia fuerint nulla quia cum non poſſint conſiſtere ex parte vni tantum contractum fuerunt cum omnibus ſororibus. r ſic nullā ducere poſſet obſtante publica honeſtate: et hoc etiā ſequit̄ io. an. ſz ho. dicit ibi eſſe matrimoniū. r quod ſpōſalia a principio fuerunt incerta: r ſub quadam tacita conditione accipiendi quam elegerit: r conſequenter non eſt nata publica honeſtas ſed copula ſubſequens operata eſt purificationē illius tacite cōditionis. c. de illis. de cōditio. appo. q̄ tunc ipſo facto videtur conſentire in iſtaꝫ eligendo illam. ſum. autem ang. diſtinguit q̄ prima opinio eſt tenenda poſt tranſitum ad ſecūda vota: ſecunda vero ante dictum tranſitum. ſed q̄ tranſiſſe aut non trāſiſſe nihil prodeſt: aut obeſt ad veritatem matrimonij in dicto caſu: ideo melius ſumo. poſt ſum. confeſ. r piſ. r domi. an. in. d. capitu. ex literis. qui dicit ita communiter tenere docto. tenet indiſtincte opinionem hoſtiē: quod etiam ſequitur panormi. in dicto capitu. ex literis. nam in dubio preſumit non debet duplex peccatū: ſtupri ſcilicet r periurij: ſed potius in fauorem matrimonij preſumendum eſt copulam fuiſſe licitam: r illum voluiſſe adimplere iuramentum ſuum: quia in dubio ſemper pro matrimonio iudicandum eſt: vt in ca. licet ex quadam. de teſti.

¶ Duodecimo queritur ſi quis iurauit ſe ducturum vnam de certo loco: r deinde vnam cognoſcit. vtrum ſit ibi matrimonium. r dicit ℣oſtien. quod non. nec eſt iſte caſus ſimilis priori: quia ibi propter copulaꝫ erat nata affinitas cum aliis ſororibus. ideoq̄ debuit contrahere cum cognita: hic autem poteſt cum alia contrahendo adimplere iuramentum ſuum. quod etiam ſequitur p̄ panormitanno et Cardinalis. vnde ſi quis promiſit. r iurauit regi francorum aceipere vnam ex ſubditis eius. r vnam ex eis cognoſcit non eſt matrimonium.

¶ Decimotertio querit q̄d ſi ꝺo alicui. p̄miſit dicēs promitto q̄ nunq̄ deficiam tibi in vita mea: r ſecuta eſt copula: r dicit mo. q̄ non ꝺz

℣ matrimonio p̄ſumi ex iſtis verbis: niſi iudici cōſtaret q̄ ſponſalia contrahere voluiſſent q̄ per huiuſmodi verba negatiua nō deficiā tibi. r hmōi non conſueuerunt ſponſalia vel matrimonium contrahi.

14. ¶ Decimoquarto querit vtrū contrahāt matrimoniuꝫ illi qui poſt datam fidem de contrahendo dicunt bibamus vel oſculemur nos inuicē in nomine matrimonij: dicit. ℣. ſe credere q̄ nō: niſi hoc agendo recedere voluerint a ſponſalibus de futuro. r contrahere de preſenti: q̄ qō dicit nomine mſimonij intelligendū eſt cōtrahē di potiuſq̄ cōtracti eſt añacrū nō ſit de matrimonio ſed de ſponſalib⁹. Et hoc niſi cōſtet de intētiōe cōtraria. r multominus eſt matrimoniū ſi nihil actuꝫ eſſet. et de ſponſalib⁹. ſed ſimplr quibꝫ dicit talia verba r ſequit oſculū. niſi aliꝫ de intētione cōſtiterit: vt idē dicit ad quā indagādā re currendum ad circunſtantias verborum precedentium. r ſubſequentium. r huiuſmodi indicia.

15 ¶ Decimoquinto querit vtrum cōtrahat vel ſit mſimonium ſi. poſt ſpōſalia de futuro ſeq̄tur copula carnalis: r dico q̄. ℣. rho. in. 4. ſin quoꝫ. r cōiter tā theolo. q̄ canoniſte diſtinguūt vt diſtinguit panor. in. c. ij qui. extra eo. q̄ ſi vir ſponſam de futuro cognouit affectu maritali. r. t. trāſit vxorē intēdens. ſ. conſummare matrimoniū nō eſt dubiū q̄ eſt dubiuꝫ q̄ eſt mſimoniuꝫ qō intelligeret innuit ricar. in. 4. di. 28. r expreſſe dicit monal. ſi r illa ſit̄ intētio habeat: r ſi poſt hoc ſcōm mſimoniū ſtra hat nullū eſt: q̄ p̄mū in veritate tenet ex conſenſu. ſ. p̄ſn tacite preſtito in copula: qō tñ fallit ſi cognita a viro ſit minor ſeptennio: ſm panor. in. c. cōtinebat. de ſpō. impube. q̄ non vī habere cōſenſum aptū ad mſimoniū: ſi vero cognouit eā non affectu vxorio: nec alo cōſenſu dī in eaꝫ tanꝺm in vxorē. qō ſm mo. eſt ſi ea vtat intētione fornicaria. vel vt ſua in futurū non de p̄ſn: tūc quo ad forum iudiciale mſimoniū eſt validū. r ſecūduꝫ poſt cōtractū in dicabit nullū: vñ tūc filij eruſt legitimi: r per hoc tex. in. d. c. ij ꝺ. ℣tum ℣o ad deū. r ſoꝝ cōſcie ſunt opiniones. nā ho. vt imponit illi panor. ꝺ p̄mo tenuit ſequēdē opinionē. dicit q̄ in vtroq̄ foro parēdum eſt pape ꝺ in matrimonio nō cōſummato ſtatuere potuit q̄cūq̄ voluit. r ſic videt velle q̄ teneat p̄mū. p quo ſcieduꝫ eſt q̄ papa ſm guil. de lau. in ſuo ſacramēta li ſtatuere poſſet q̄ poſt carnalē copulā ſponſa non poſſet ꝺo cū alia contrahere decernēs irrit umquod in contrarium attentaretur. r tunc matrimonium ſequens non teneret: r eſſet cauſa iuſtior ꝺ cognatio legalis: aliās nō eſt obediendum pape niſi in foro cōtentioſo. r nō pōt facere cōſenſum ēſſ ad ſ̄itatē vbi nō eſt. vt no. ho. in. d. c. is qui. aliqñ vero dicunt q̄ tenet ſecundū r nō p̄mum: q̄ ſine cōſenſu expreſſo vel tacito nō poteſt eſſe verū matrimoniū in cōſcia. iꝫ ſit preſumptū vbi eſt conſenſo preſumptus: vñ vincē. dicit q̄ poti⁹ debet ꝺo exēplicatione ſuſtinere ꝺ adherere priꝰ me ſponſe: cum ſponſalia p̄ma ſint ſoluta p matrimoniū ſequens. r hoc approbat do. anto. r videt opinio verissima: q̄ papa non poteſt ſupplere conſenſum quo matrimoniū cōtrahit: r tex. in. d. c. is qui. annullat ſecunduꝫ matrimoniū non diſpoſitiue. i. non ſtatuēdo legem eo ipō quo imaginatus eſt ho. ſed illatiue. ſ. ſi primum eſt preſumptū de iure: ergo ſequit q̄ ſcōm eſt nullū ita q̄ illatio nullitatis eſt fundata ſup preſumptione: q̄ ſi ſit falſa corruit ꝺcꝺ ſequit. idem tenuit. ℣. rho. ricar. mon. r eſt cōis opinio. Si autem ſumus in dubio vt quia nihil de hoc cogitauit ſcilz an conſet vt cum ſua de preſenti vel de futuro iudicandum eſt q̄ non habuit conſenſuꝫ actualem ꝺ ad matrimonium requirit: r copula videt fornicaria. ſi vero cogitauit quidem ſed neſcit quid: tunc ſi non conſtat ei de conſenſu alterius iterum nō eſt matrimoniū donec alius conſentiat: r interim eo vel altero diſſentiente non erit matrimonium: ſi vero innotuit ei conſenſus alterius de preſenti per ſigna tempore coitus preſumetur conſenſiſſe.

¶ Decimoſexto queritur vtruꝫ ſponſalia de futuro aliqs modis ꝺ per copulam carnalē tranſire poſſint in matrimonium. r circa hoc dicam duo: quia primo ponam fundamenta deinde dicam ad queſtionem. 16

℣ Quantum ad primum ex dictis franci. de arerino in conſilio. 144. incipiente ex facto proponitur eli ciuntur due concluſiones. ℣ p̄ti ma. ſponſalia verbis r mente de futuro etiaꝫ pura iurata non tranſeunt in matrimoniuꝫ per cohabitationē vel traductionem ad domum preſertim in virgine nec per oſcula nec quod his omnibus longe fortius eſt permiſſa. de ſponſa. r ita plene tradunt docto. ſbi. r in capitulo primo de matrimonio contracto contra inter. ecc. Secunda. ſponſalia verbis r mente de preſenti ſed iuris interpretatione de futuro propter minorem etatem vtriuſq̄ vel alterius contrahentium. ſi perueniant ad etatem legitimam et interueniāt oſcula. amplexus. localia r ſimilia tranſeūt in matrimonium. r de hoc eſt tex. cum glo. in capitulo vnico. de deſponſa. impu. libro ſexto 1. concio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vbi glo.in ver.modū aliū exemplificat.vt qz simul habitauerunt.vel se coniuges nominabant ꝛ amplexabantur vt coniuges ratio autem huius secunde conclusionis secundum eundem do.fran.est hec. Nam ideo matrimonium contractum inter inhabiles perverba de presenti transit in matrimoniuz ꝑsumptum per actus supradictos post etatem legitimam:qz ex verbis ꝛ mēte partiū fuit matrimonium de pñti sed solū iuris interpretatione fuerūt spōsalia de futuro.vñ ꝓpter mēte ꝛ verba priū q ꝛpetrum est in ipsis verū matrimoniū cōtraxerūt:facilꝫ tale matrimoniū rarificat:sec⁹ in spōsalib⁹ verbis ꝛ mēte de futuro:qz vt dictū est etiā nixis ad copulā non facit tulla in matrimoniū trāsire:vt in.d.c.fi.ꝛ ita cōiter tenēt do.c.reprehēdētes gaf.de cal. immo plus dicit inno.in.d.ca.fi. ꝙ si spōsus defloruit spōsam.ex quo tñ nō fuit subsecuta seminis cōmixtio nō est iudicandū ꝑ matrimonio:ꝛ rōnem reddit ibi panor.qz cuz copula sequens inducat matrimoniū ex ꝑsumptione iuris denūtis a cōibus regulis nō debem⁹ istaz ꝑsumptionē seu fictionē extēdere ad casus nō expressos. Et hec opinio est cōmunis de qua videt rex.cū glo.in.d.c.vnico.videt tenet immo.in.c.a retroactiōes.de despō. ipu.ꝛ Nota. do.an.ꝛ ge.in.d.c.vnico.ꝛ panor.in.d.c. fi.

¶ Quantum ad secūdū ptz ꝙ si spōsalia sint de futuro verbis ꝛ mēte nō aliter trāseunt in matrimonium ꝛ per copulā carnalē ꝛm ge. vbi.ē.ꝛ panor.in.c.adolescentes.de spō.si autem verbis ꝛ mente sunt de presenti:sed iuris interpretatione de futuro trāsenut in matrimonium ꝓter copulā ꝛm ge.in.c.si infantes. de despō.ipube.li.vj.vt ꝑ signa supradicta si post signa pubertatis euenerint:ꝛ rōnē assignat do.anto.quia actus superueniēs declarans consensum intelligit declarare ꝛm naturam ꝓborum precedentium.vt si sint de ꝓsenti intelligatur de presenti:si de futuro intelligatur de futuro. Aduerte

¶ Sed aduerte ꝙ predicta sunt dicta de spōsalibus de presenti cōtractis per impuberes: si vero cōtrahant per ambos infantes vel alterum tantum:ꝛ post pubertatem appareāt dicta signa preter copulaz.videtur ꝙ sit matrimonium per rationem domini ant. suprapositam: item si infantes post septennium contrahant huiusmodi signis sponsalia vt in dicto capitulo infantes quare post pubertatem non contrahent matrimonium: tamē dico ꝙ huiusmodi signis posset quidem,contrahi matrimonium:iuxta dicta.ē.ꝛ. sexto ꝛ futuro iuris interpretatione si nulla fuerunt transire in matrimonium :ꝛ ita tenet do.io. an.in capitulo finali.de despō.impube.ꝛ dicit ꝙ est decisio rote in decisiōe.454.que incipit item fuit dubitatum duo infantes. Et hoc ratio videt quia ab extremo in extremuz non itur nisi per medium. Cum ergo iste sit ordo in his scilicet sponsalia nulla.spōsalia de futuro verbo ꝛ mente.sponsalia de presenti verbo ꝛ mente sed de futuro iuris interpretatione.ꝛ matrimonium:sicut dicta signa sponsalia de presenti.s.valida trahunt ad matrimonium:ita sponsalia nulla etiam si sint de presenti trahūt solū ad naturā sponsaliū:ꝛ ratio do.an.intelligit qñ verba precedēt na habuerunt effectū .vide mſimonium.5.ꝛ.8. 174

¶ Decimoseptimo queritur quid iuris si in contrahendo omittant iuris solennitates:ꝛ fiat matrimonium clandestine siue occulte: ꝛ dico multa. ¶ Primum. Solennitas in matrimonū contractu obseruanda multa requirit.primo vt mulier perak ab his qui habent curam eius:secundo vt a propinquis spōsek ꝛ legib⁹ dotek.tertio vt suo tpe a sacerdote benedicatur.quarto vt a paranimphis ꝛm consuetudinē custodita:cōgruo tpe a primio petita legib⁹ dotek ac solenniter acciptatur:vbi duo vel triduo ofoni vacantes cōstituē circumstodiant:que quatuor patent in.c.aliter.30. q.5.ꝛ quinto ꝙ ante publice in ecclesiꝫ banna proponātur per presbyteros prefinito termino competenti vt legitimum impedimentum opponat qui voluerit.extra.de clā. despon.c.fi. ¶ Secūdum.Clandestinum matrimoniū ꝛm glo.in.d.ca.fi.fit tribus modis:q̄ tamen reducūtur ad duos.primo.sc3.qz non sunt testes.vel secundo quia solennitas non seruatur.c.aliter.vel tertio quia nō seruatur ea que est.d.ca.fi.ꝛm ho.alit fit multis aliis modis:ꝛ tandem dat regulam vt sit clandestinum. quando est contra ecclesie prohibitionem generalem vel specialem:expellam vel tacitam.ꝛ habet locum dispositio dicti capitu. finali.sed secundum panormitanum ibi dicendum est ꝛpetrum colligatur ex io.an. in addi. ad spe.ti.de clan.despon.ꝛ oldr.consil. 256.innocentius in dicto capitulo finali ꝙ modo fiat in faciem ecclesie matrimonium ex aliis non potest ad clandestinum appellari ꝑ q̄ facit.c.cōstitut⁹.de reli.do.ꝛ.ca.qō nobis de clā.despō.ꝛ in ꝓposito sumit ecclesia ꝑ congregatiōe fideliū.facit de cō.di.f.ecclesia:ille cōtrahēs coꝝ multitudine ꝛm cōsuetudines patrie nō vt contrahere clandestine.hoc.alit panor.hēt indubitatū:vbi edicta mitti nō es suetuerūt:sed vbi esset talis cōsuetudo dubitat q̄s cōtraxerit in facie ecclesie bānis nō

ꝓmissis.sed tñ potius credit tunc nō habere locum penam.d.c.fi.quia pena ponit contra contrahētes clādestine.nō cōtra cōtrahētes edictis non ꝓmissis.glo.autem contrariuz tenuit:sed de hoc.infra.s.particula sequenti.

3 ¶ Tertium. Si quis omissis cōsuetis solennitatibus clādestine siue occulte cōtrahat ꝛm ray.nō presumitur cōiugium sed adulterina fornicatio.30.q.5.aliter:ꝛ si quis contrahat bānis non premissis.intelligē vbi est consuetuz ꝛm archie.post pe.de pal.aut post phibitionem in gradu ꝓhibito etiā ignorāter filij erunt illegitimi:ꝛ idē est si preter omne interdictū.et in facie ecclie cōtraxerūt aliq̄ vtroq̄ sciente legitimum impedimētū vt in.d.c.fi.ꝛ insup peccat mortaliꝫ cōtrahēs clandestine ꝛm doc.ar.d.c.fi.ꝛ.c.rogo.xj.q.iij.qz materia est ponderosa:ꝛ cōiter preceptiua.vñ si nolūt publicare tpe congruo arbitrio boniviri sunt in mortali:ꝛ silr ꝛm archie.post pe.de pal. cōtrahens sine bannis vbi sunt consueta:qō intelligē si fiat sine testibus.vel cū testib⁹ sed sine causa rōnabili:qz vbi ex causa fieret coram testibus sine bannis maxime de licentia epi si haberi cōmode potest:vt qz rimek ne iniuste obstāt impedimētū vel qz est senex ꝛ erubescit .excusat.ar.eoꝝ que notant in.d.ē.fi.ꝛ hug.30.q.5.in ꝓncipio cōsulētis ꝙ fiat de licētia epi ꝛ pisa.post pe.dicētis ꝙ cōsensꝫ clādestin⁹ est duplex.s.coꝝ testib⁹ omissa ecclesiastica ꝛ publica solēnitate ꝛ sine testib⁹ quo rū primo facit matrimoniū verū ꝛ presumptum:secundus vero facit verum sed non ꝓsumptum:vnde talibus consulit ray. contra here denuo ꝛ publice.

4 ¶ Quartum. Si quis contrahat quidem publice coram testibus sed tamen sine bannis vbi est consuetum premittere banna.non incurrit.d.penā. d.c.fi.vt.s. filij sint illegitimi ꝛ erat impedimentū secundū inno.ꝛ panor. licet glo.ibi teneat cōtrariū qz isti nō contraxerunt clādestine,.ex quo in faciez ecclesie ac mine prohibente contraxerunt:secus tamen si ambo sciuissent impedimentum vt ibi.vtz autem sit mortale contrahere matrimoniuz in peccato mortali. vide supra matrimoniuz primo.ē.v.in fi.

Ad rsus de mſimonio.ij.quō ꝓhatur quantum ad verba sub cōditione vel mō et hmōi.

Matrimonium tertio considerari potest quomodo contrahatur. quantum ad verba sub conditione.que a mō ꝛ cā difliguit iuxta dicta supra conditioper totum. 1.q.

¶ Primo vero queritur vtrum matrimoniū factum sub conditione teneat:ꝛ dislinguo de conditionibus. Nam circa matrimoniū possunt incidere multa genera conditionuz.quedam enim sunt generales.de quib⁹ iacob. ibi. vt si deus voluerit.si vixerimus,quedam vero sunt necessarie in contractu matrimonij si ne quibus impediretur:vt si ex ꝛpiana: aut non affinis vel consanguinea ꝛh uiusmodi. quedam,eo sunt necessarie in se.vt si sol oriet cras vel tali tempore eclipsabitur luna.quedam vero sunt in se impossibiles:vt si celum digito tetigeris.quedam vero sunt contingentes inhoneste tantum.i.non contra substantiam matrimonij:vt si furtum fecerit vel occiderit hominem,quedam vero innoheste et contra substantiam et bona matrimonij: vt contrahō tecum donec inueniam meliorem qō est cōtra substantiā matrimonij,qō est inseparabile:vel si generatiōez ꝓlis euitēs quod est contra bonum ꝓlis.vel si ꝓs questu te adulterandam tradideris quod est cōtra bonum fidei,quedam vero sunt cōtingentes et honeste que in matrimōio apponi possunt ꝛ non apponi:vt si pater meus voluerit aut si dederis mihi centum,Sic conditiones generales nullū cōtractū sui pēdū necessarie vero mſimonio semp intelligūtur apposite.necpi ciāt istū contractū siue apponantur siue non apponātur necessarie vero in se si apponātur statim est matrimonium sc̄m ho.in.iij.dist. 29.qz talia futura iam sunt presentia in suis causis:impossibiles aūt habent pro nō adie cto:nec viciant cōtractū sīt inhoneste tñ vnde nec matrimoniū viciant:nec ꝛponsalia. extra de cō.ap.c.fi.sed inhoneste contra substantiam vel bona si apponātur nihil agitur sed annullant contractum.22.q.quarta. inter cetera.xxxij.q.ij.aliquādo 2.c.solet queri. et.d.c.fi. vbi etiam expresse patet de illa conditione si te adulterandam ꝛc.tamen si post ea talis cōditio remittatur ꝛ sequatur copula carnalis:iudicabitur ꝑ mſimonio:ꝛ similiter pro matrimonio iudicabitur si alter tantum coniugū eā ponit ꝛ reliquus cōtradicit: aut tacet:vt in.d.c.aliquādo honeste antē si apponantur non viciant contractum:sed si spendunt vsq̄ in euentu conditionis etiaz si fuerit cōtractum per verba de pñti.vt in.c. super eo.extra de cōdi.ap.ꝛ interim si cū alia cōtrahat absolute.tz.licet postea cōditio eue niat.quod autem dicit sum.pis.ꝙ suspendit contractū vsq̄ in euentū conditiōis nisi interim consensus de pñti ant carnalis copula fuerit subsecuta:qz videntur a condītione recessisse.vt in.c.de illis.capitu. super eo.ꝛ capitu.per tuas.de condi.appo.intelligitur qñ conditio fuit apposita in contractu spōsaliū

Universidad de Deusto
Biblioteca

de futuro: vt in.d.c.ptz. vel de consensu absolu-
to. Sūt aūt predicta de mēte.s.tho. inno.
ho.ꝛ io.in sum.cō. sed tamen notandū est pri-
mo q̄ ista dicta sunt de conditionibus pro-
prie.i. de futuro: qz si sint de psenti statim est
mkimoniuz si sunt. vel nō est si nōn sunt. siue
sint honeste siue nō. nisi sint cōtra substātiā
mkimonij aut bona eius fm.s.tho.4. di.29.
Notādū est secundo quo ad illud verbū nisi
carnalis copula fuerit subsecuta. q̄ si sequa
tur carnalis copula fornicatio animo non
est matrimonium verum in conscientia: sed
presumptum quo ad ecclesiam: ꝛ hoc verum
est: quia sine consensu mutuo non est matri-
monium.

¶ Secundo vero dubitaf circa ea que dicta
2 sunt de conditiōe in se necessaria: ꝛ dico q̄ tūc
ad cōditionem futuram necessario q̄ glos. in
d.c. per tuas. vult q̄ suspendat mkimonium
vsq̄ ad cōditionis euētū ꝛ si interim cū alio
cōtrahatur tenebit. ꝛ idē io. an. ꝛ glo. ray. et
ber. ꝛ gof. propter qō tz vt vf supple. q̄ eo ca
su sponsalia contrahunf ꝛ non mkimonium
sum. vero ro. tz forte tutius esse dissimulan-
dum si interim transeatur ad secunda vota
aut ad religionem allegans mo. ꝛ rodē. sum.
vero ange. non dubitando sed asserendo sec
tur opinionem scōam sed cōtra omnes istos
est suus doc. s. bo. in. 4. di. 28. ꝛ. 6. tho. cuius
doctrina nihil potest continere aduersum fi-
dei aut bonis motib⁹ cuz sit per ecclesiam so
lenniter approbata ꝛ per xpm ac beatam vir
ginē immo nunq̄ in dictis materijs dubius
scripsit nisi pl⁹ certificar⁹ a domino cuius si
gnum est q̄ dubius in textu scripture noluit
procedere sed ieiunijs se afflixit donec domi-
nus eum per apostolos petrum et paulum
plenissime docuit: similiter contra est ho. ꝛ
car. ꝛ panor. in. d. c. per tuas. ꝛtex. apertus in
l. si pupillus. ff. de noua. vbi stipulatio fa
cta sub cōditione que omnino exitura est pu
re dicitur fieri: vnde nec proprie conditio dici
debet. l. heremenos. ff. de condi. ꝛ ratio euidē-
ter hoc ostendit: quia talia que omnino sunt
exitura tam sunt presentia in suis causis: vñ
dicitur. q̄ sub tali conditione serio contrahens
si solueras orietur. intendebat contrahere sta
tim: ꝛ non in diem crastinū: quia nō est veri-
simile q̄ suam mentem expressisset modo lo-
quendi sic inconsueto: sed dixissem contraho
tecum pro instanti quo sol eras orietur: quo
casu essent spōsalia de futuro vt dixi supple.
in fine aūt animo se habitur intentioni contra
hentis. Sed contra obijcit sum. ang. quia tz
stipulatio facta sub conditione omnino exi-
tura non sit conditionalis: est tamen in dicta
ista q̄ non debetur aliquid antēq̄ veniat: vt
no. in. d. ff. ꝛ facit. l. heremenus. ff. de condi.
ꝛ demon. vbi licet legatum factū titio cū mo
rietur non sit conditionale: tamē heres ante
eius mortem soluere nō tenetur. Sed dico vt
patet ibidem hoc non esse verum quantū ad
obligationem que nascitur ex contractu et
quantum ad contractum ipsum: quia statī
et de presenti fit: tz ipsa actio vt exequutio nō
statim competat: vt si legetur titio vnus fun
dus: si moriatur, alius pure sine conditione
eodem momento nascitur ius legati in vtrū
q̄: sed primum fundum non accipiet nisi in
morte tunc transibit ad heredes. Igitur ip
sa obligatio matrimonij et contractus non
erit in diem sed solū exequutio puta red-
dītio debiti vel hmōi. nisi tamū tardetur q̄ re-
pugnet matrimonio vel bonis eius: aut etiā
iuri canonico quod circa huiusmodi statuit
determinatum tempus.

¶ Tertio etiā dubitaf ꝛ querit vtrū cōditio 3
necessario subintellecta in cōtractu mkimonij
puta si est xpiana. aut generaliter in alio con
tractu faciat illum conditionalez si expuma
tur: ꝛ dico quod non. vt in. l. hec verba testa-
toris. ff. de lega. primo. ꝛ. l. conditiones. ꝛ. l. alij
quando. ff. de conditio. ꝛ demonstra. Nam le
garum factum sub ista conditione: si heres
adierit hereditatem. non est conditionale q̄
necessario subintelligitur: vt in. d. iuris⁹ ptz.
et ita tenet archie. ꝛ pisa. ꝛ est communis do
ctrina. ꝛ est textus in. l. aliquando. ff. de con-
ditione ꝛ demonstratiōe. Summa autem an
gelica virtualiter distinguit de conditione ne
cessario subintellecta quod est dupler: vna
scilicet sine qua nō potest fieri contractus: ꝛ
alia sine qua fieri potest: ꝛ ista si apponatur
facit contractum conditionalem: sed idem
est ac si diuidetur animal per hominem et la
pidem: quia conditio sine qua potest fieri con
tractus non est necessario subintellecta. vi-
de etiam infra matrimonium octauo. ff. de
cimoquarto. parti. vij. ꝛ sic patet: quod non
est cōditionale matrimonium. vel sponsalia di
cendo contraho cum tali si consentiat illa in
me vel huiusmodi: secus dicendo: si deo pla-
cuerit quia potest esse matrimonium: contra
volūtatem dei: quod summa angelica indi-
stincte cōcedit: sed tu distingue: q̄ cōditio si
deus voluerit voluntate beneplaciti est gene
lis subintellecta necessario in omni re vt dic-
tum est. q̄ illa volūtas semper implef: ꝛ ita
communiter loquuntur homines. ista vero
si deus voluerit voluntate signi non est ge-
neralis et aliquando ac sepe nō implef: talis

voluntas: ꝛ ista si exprimaf facit cōtractū cō
ditionalem ꝛ suspēsum quousq̄ cōstiterit q̄
displiceat deo vel nō displiceat: si vero sum⁹
in dubio de volūtate presumef de ea que est si
gni. cum sit hoc anime tutius.

4 ¶ Quarto vero querif quid si quis cōtraxit
sub ista cōditione si patri suo placuerit: ꝛ an
1. dict. tūc pater cōsentiat ille penitet: ꝛ dico multa.
P Primū si psentiat quidē pater sed aī eius
cōsensum filius mutaf. fm ☞. nō est mkimo
nium: qz nō videf q̄ debeat dici cōsensus. ni-
si duret quousq̄ pater psentiat: sīc antēq̄ trā-
seat ad scōa vota cōpelli dz siue induci vt il
lam accipiat. ex quo semel in eā consensit sub
2 cōditione q̄ extitit: ar. de spon. impu. de illic:
et idem ho. ꝛ ber. ꝛ io. in sum. cō. P Secūm. Si
vero reperik q̄ pater eo tpe erat mortuus fz
vinck. nō vz mkimonium: qz mortui nō est cō
sensus neq̄ placitū. de reseri. si gratiose. li. vi.
sed io. an. distinguit: q̄ si iste sciebat pkm suū
esse mortuū ista cōditio habeb pro impromissi
bili ꝛ nō adiecta. vnde tenet mkimonij ō cō-
ap. c. ff. si vero hoc ignorabat. cū alius sa⁹ non
3 esset contrahere de pūis sed suū arbitriū con
ferre in alienū. sic est matrimonij. P Tertiuz
Si vero pater primo dissensit ꝛ postea assen-
sit nō ē mkimonij fm io. an. per. l. boues. ff.
hoc sermo. ff. de verb. sig. ꝛ. l. hec cōditio. la pi
cola. ff. de cōdi. ꝛ demon. que predicta cōditio
verificari dz primo consensu patris: qō sum.
ro. indistincte cōcedit: sed sum. ang. distinguit
dicens hoc tenendū postq̄ aliaz accepit. licz
do. car. in. d. c. super eo. dicat tenere matrimo
nium. si taliter cōtrahentes perseuerabāt in
4 primo proposito. ꝛ hoc est melius. P Quartū
Si pater expresse nō cōsensit nec expresse dis-
sensit cōtradicendo. fm car. in. d. c. super eo.
vt recitat do. io. an. de mente ho. est matrimo
nium qz taciturnitas habeb pro cōsensu fauo
re matrimonij: ꝛ sic erit speciale in matrimo
nio: ꝛ ita tz sum. ro. sed sam. ang. dicit se cre-
dere q̄ ibi nō sit matrimonij per. l. qui here
di. ff. ꝛ. l. meuius. ff. de cōdi. ꝛ demō. vbi ptz
q̄ cōd tio dz impleri in forma specifica. ꝛ cō
sequenter requirik q̄ expresse cōsentiat. Ego
aūt dico q̄ requirik q̄ expresse cōsentiat: qō
quidē si tacendo facit vt qz quantū videtur
tacet. qz placet tenet cōtractus. si tacendo nō
facit vt qz tacet quia sibi displicet quātum col
ligitur ex apparentibus non tz. in dubio au
tem presumitur pro matrimonio.

5. q. 5 ¶ Quinto queritur vtrum teneat ista condi
tio: accipio te in vxorem si donaueris mihi cē
tum: ꝛ dicit tex. in. l. si ita stipulatus fuero. ff.
talis stipulatio sit nō causa dotis. vel nō sub
est iusta causa petendi illud: alias sic q̄: fm
bar. nō est inhonestum si nobilis contrahens
cum plebea in recōpensationem nobilitatis
aliquid exigat. concor. panorm. in. c. de illis.
de condi. apo.

¶ Sexto querik quid si. l. b. cōtraxit cū. a. sub 6
cōditione q̄ der illi centū: ꝛ ante cōditionis
euentum contraxit cū. c. sub eadem cōditiōe
et deinde. a. ꝛ. c. eodem tpe der. c. ꝛ cōditionez
purificet. qō matrimonij pualebit: ꝛ dico q̄
do. io. an. reiectis tribus opinionibus ponit
quartam quā. tz gaf. cal. ꝛ ia. zochus: qz neu
trum vz ratione incertitudinis. ꝛ facit. c. ex li
teris. el. q. de spon. vbi cōiter cōcluditur q̄ in
certitudo vitiat matrimonij: facit etiam. l. si
ita fuerit. in prin. ff. de re. du. ꝛ. l. duo sunt. citū
ff. de testa. tu. item qz cōtractus cōditionalis
suscipit robur ab implemento. l. cedere diem.
ff. de verb. signi. ideoq̄ pinde est ac si cū duo
bus cōtraherek eodē tpe. nec obstat. l. potior
. ff. videamus. ff. qui po. in pig. habeank. d. l.
nec emptio. ff. de cōtra. emp. vbi implemētū
conditionis trahitur ad diem contractus ce
lebrati: vt perinde habeak ac si a principio fuis
set cōtractus. vt sic primū videatur valere:
qz predicta iura intelligūtur. qñ nō est in po-
testate gerentis secundū tollere qz si esset in po
testate eius tollere: vt in casu nostro. bene tol
leretur: vt in. l. potiorin prin. nec cōm potest
primo preiudicare: qz nō est malus vinculuz
si aūt aliquis eorum' citius impleret cōditio
nem illud esset matrimonij.

¶ Septimo queritur quid si quis sub hac cō 7.
ditione si coitum permiserit. cōtrahat rpōsa-
lia cum aliqua vel dicat si coitum permiseris
contraham tecum ꝛ sequitur copula: ꝛ dico
q̄ fm inno ber. ꝛ. ☞. pro matrimonio iudicū
dum est: qz si de fornicario coitu intelligitur:
turpis est cōditio ꝛ habēda pro non adiecta
extra eo. c. f. ꝛ vlti. vnde secuta copula statim
est matrimonium saltem presumptū. si vero
intelligitur de coitu legitimo ꝛ matrimoniali
multo fortius pro matrimonio presumendū
est: q̄ sum. ange. ita intelligit vt vbi dicitur
iudicandum esse pro matrimonio sit matri-
monij ꝛ spōsalia tantū: ꝛ idem sum. ro. ꝛ sup
ple. mihi aūt videtur q̄ si quis contraheret
de presenti sub dicta conditione: si vera sunt
predicta: si vero quis contrahat sponsalia vt
accipiam ꝛ non accipio. conditio si fit turpis
non plus facit qñ si absolute cōtractum fuis-
set per verba de futuro: qz habetur pro non
adiecta: si vero fit honesta suspendit solum
contractum spōsalium ꝛ non matrimonij: qz
suspendit solum eū in quo ponitur: ꝛ pter si

Universidad de Deusto
Biblioteca

purificetur non perficit nisi sponsalia. Si tamen cōstaret quod copula esset matrimonialis esset matrimoniū sed non ex virtute dicte conditionis. Unde in predictis casibus dico esse sola sponsalia. que scilicet sunt dispositio ad matrimonium. & hac ratione dicunt doc. et archie. & sum. pis. iudicandum esse pro matrimonio. & si aūt idē iudicij si dixit. si permiserio eorum contraham tecū. si vnq̄ contraxero. secundus omnes. & idē si dixit ducam te post annum. Et multo magis si dixit nunc̄ deficiaz tibi vt. S. matrimoniū. ij. H. xij. Si autem dixit si permiseris cotū contrahā tecum aut dabo tibi centū. & sequit copula. dicit. ff. nō esse matrimoniū: q; sic dicens hz opinionem se liberandi vtrum hz faciendo: nec est inducta presumptio a iure quod intelligat recessisse ab optione propter copulam carnalem.

8 ¶ Octauo q̄ritur quid si quis dicat accipiam vel accipio te si virginez te inuenero: & secuta copula non inuenit virgo: & dicit per .anno. et hostien. iudicandum esse pro matrimonio sicut in .H. pone: quod primo hz intelligi referēdo singula singulis: vt scilz sint sponsalia si verbum fuit futuri t̄pōris vel matrimonium si possunt: & scōd hz intelligi secundū hostie. in foro iudiciali ꝓpter hoc quod haberi nō possent alie probatiōes in iudicio. tamē ānime non est matrimonium. extra de cō. ap. de illis. & c. super eo. & capitu. per tuas. Naz bene est q̄ mulier que mentita fuit in fraudem decepta permaneat & viro subueniatur. qui forte intendebat vitare bigamiam: & fuit honesta conditio. hz actus inhonestus: & sic si ꝑ bare posset per confessionē propriā vel alias quod virgo nō fuerit. etiam in foro iudiciali non teneret matrimonium. Sed car. in. d. capitu. per tuas. dicit quod si ista conditio si te inuenero virginem. non: referatur ad coitum sed ad aspectum matronarum. vel huiusmodi non est turpis. sed honesta & suspendit actum: si vero referatur ad coitum. est conditio turpis: quia presupponeret rem cum futura vxore priusq̄ esset vxor: & sic tanq̄ turpis reiicitur. matrimonium tenet. licet nō sit virgo: & sic intellige glo. in dicto capitulo per tuas. & docto. communiter eam sequentes.

Fran. ante in de aretio in suo consi. incipientem christi nomine idem tenet. timitās tamē quod de suspensione dicitur esse verum quādo conditionis verba sunt concepta in futuro. vt si te inuenero: sed si essent concepta de presenti vt accipio te in vxorē si ē virgo. inōrinenti valet matrimonium si tempore despōsationis est virgo: aut non valet si non est; quia conditio de preterito vel presenti huius est nature. vt incontinenti valeat actus si est vera. vel non valeat si est falsa: vt probatur ff. l. cum ad presens. ff. si cer. pe.

9 ¶ Nono queritur si habentes legitimum impedimentum contrahant sub conditione si papa dispensabit. vtrum papa dispensans fit matrimonium sine alio cōsensu que quesitio facit ad sciendum an transire possint interim ad secunda vota. Et sicut refert Panormitanus in dicto capitu. super eo. quidā tenent quod sic vt calde. & dominus anto. et quidam alij quorum opinionem summa angelica sequitur contra Ros. & dicit vertorem per. l. si rem meam. ff. de verborū obligatione vbi possum stipulari rem meā in tempus cōditionis quando mea non erit. licet nunc ei⁹ sit mea non possim: & facit similiter. l. iij. iuncta pe. ff. de ope. pu. vbi valet mandatum priuati de opere publico faciendo. principe annuente quod tamen alias non valeret.

Sed hec non concludant propositum vt patet: maxime. d. l. tertia. vt patet in turri. Vide de contrarium scilicet quod non valeat sine nouo consensu tenet ibi Innocēcius. & quidā alij: q; primus consensus erat omnino a iure reprobatus. de quo. l. inter stipulantes. H. sacram. ff. de verborum obligatione. vbi non valet stipulatio de re sacra vel publica vel huiusmodi de quibus non est commercium. t. l. continuus. H. cum quis. codez titu. & l. apud iulianum. ff. de legatis primo. vbi non valet stipulatio de predictis cesaris vel huiusmodi de quibus sine iussu principis nō est commercium. Ad dictum autem. H. sacram dicit summa angelica quod non obstat: q; ibi res non erat in commercio nec esse poterat: quod non est hic q; sublato impedimento p̄ dispensationem obstat. Sed hoc similem non tollit: quia etiam a republica sublato impedimento per publicam potestatem que vetat illam vendi priuato. etiam valebit stipulatio. Ad d. autem. l. apud iulianum. dicit debere intelligi quod conditio sit impossibilis quando pendet ex voluntate principis in his que princeps concedere non solet. secus in solitis concedi dispensatiue vt est textus in. l. inter dicit. ff. de conditione et demonstratione. Sed dico quod. d. l. apud: loquitur in omnibus in quibus sine consensu principis non est commercium et hec est ratio omnium exemplorum que ibi ponuntur. vt patet in fine. l. autem inter dicit. nihil penitus loquitur ad intentionem allegantis. Hanc etiam opinionē sequitur ibi car. dicens se sic in facto consuluisse. quia illud quod dependet principaliter a potestate

alterius dicitur impossibile. l. apud iulianum ff. de lega. f. & quod sit per remedium extraordinarium dicitur fieri non posse. vt notat innocentius in capitulo pastoralis. de ea. propter. & pos. & sic illud matrimonium videtur contractū sub conditiōe impossibili. Panormitanus quoq; idem sentit assignās ibi aliā rationem. quia ad hoc vt actus retrotrahatur oportet q̄ potuerit incidere a principio vt not. in. l. si quis pro emptore. ff. de vsuc. matrimonium autem non poterat esse a principio tempore contractus: obstante impedimento: & consequenter non poterat retrotrahi. Ricardus etiam in quarto videtur idem sentire in simili de his qui ante concilium generale capituli non debet de consanguinitate & affinitate in quo linea consanguinitatis restricta est ad quartum gradum contrahentes in quinto vel sexto aut septimo gradu: de quibus concludit q̄ cum dicta matrimonia fuerint nulla: non debuerunt simul habitare carnaliter. nisi noviter contrahissent expresse vel tacite. Dominus quoq; frā. de are. idem tenet in dubitate in consi. 142 incipiente: ex facto proponitur: quia sicut nō possunt contrahi sponsalia simpliciter. vel non potest fieri a parentibus promissio de sponsalibus faciendis inter personas phibitas similiter nec non possunt fieri sub ista conditione si summus pontifex dispensaret quia videntur fieri sub conditione impossibili cum dependeat a voluntate solius principis. dicta. l. apud iulianum. Addo quod cōditio impossibilis vitiat stipulationem seu contractum non solum si sit impossibilis naturaliter etiam de iure. vt in. l. si stipuler. ff. de ver. obligatione. et hoc sine cōcipiatur affirmative: sive negative vt ptz per barto. in. l. impossibilis. ff. eo. Et si obijciatur quod conditio impossibilis vitiat alios contractus non autem matrimonium: vt notat panormitanus in. d. capitulo. fi. dico verum esse si sit impossibilis per naturam: secus si sit impossibilis de iure stipulanti. Vide mor. de matrimonio

10 ¶ Decimo queritur quid si quis subvna conditione & postea cum alia pure contraxerit: & dico quod remanebit cum secunda etiam si sit consanguinea prime: quia nulla publice honestatis iustitia contra est vt infra matrimonii viij. impedimento. xiij. parti. vij.

11 ¶ Undecimo q̄ritur generaliter quid requiritur ad hoc vt conditio contractum istum suspendat: & dico requiri inuita.

¶ Primo vt sit apposita in principio: quia si primo esset matrimonium contractum: & post ea conditio apponeretur: illuz suspendere aut rescindere non posset. xxx. q. j. dicit. & facit. qđ no. do. an. & panor. in. c. j. de con. ap.

¶ Secūdo quod in cōditionem vtergz exprefse consentiat: vnde si aliter expresse non consentiat etiam si taceat erit matrimonium prout. vt no. in cap. fina. de cō. ap. & teneret matrimonium quātus conditio esset contra substantiam eius. vt ibi no. Innocen. & panormi. et facit capitu. aliquādo. xxxij. q. ij. saltē quo ad ecclesiam.

¶ Tertio quod conditio non sit necessario futura: de quo dic vt supra. aut quod nō sit turpis vel impossibilis quia nō habetur pro nō adiecta: excepta ea que est contra substantiā aut bona matrimonij.

¶ Quarto quod non intermeniat consensus absolutus de presenti post conditionem. et ante eius implerionem.

¶ Quinto quod ante eius euentum non interueniat copula carnalis. quia statim erit matrimonium si fuerit contractum per verba de presenti sub illa condītione: etiam si precesserat conditionis defectus. modo esset alter ignorans: puta quia contraxit si patri placeret et pater contradicit tamē alter ignorabat hoc et consentit in copulam: vt not. do. ant. in capitulo per tuas. de condi. ap. addu cens in simili no. in capitulo ex parte decij. de rescrip. et similiter ho. ibidem: quod tamē verum intellige quo ad presumptionem forti contentiosi. et esse in conscientia si ambo matrimonialiter intendebāt copulari: alias nō vt infra matrimonium. viij. H. sexto.

¶ Sexto quod sit propria conditio non modus de quo infra. H. sequenti.

¶ Septimo q̄ conditio nō sit de preterito vel de presenti. quia non esset propria conditio. vt in. l. institutio talis. ff. de condi. instit. licet vicier si non fuit vt dicit ibi glosa sed debet esse de futuro.

¶ Duodecimo q̄ritur que differentia sit iter contrahere sub conditione vel modo. aut cū vel demonstratione: & dico horum differentiā in contractibus posse haberi plene supra cōmuniter est vt vendo tibi fundum istum. si hoc vel illud feceris quo ad conditionem: aut vē do tibi vt hoc vel illud facias quo ad modū aliquin revocetur: aut vendo. quia hoc est dum quem emi a tuo quo ad demonstrationem. Et quidem contractus si fiat sub conditione. non tenet non extante conditione vt de matrimonio dictum est: si vero fiat sub modo statim tenet. sed modo non seruato poterit revocari. Dicit ergo. ff. quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

licet matrimonia vel spōsalia sub conditiōe trahi possint nō tamē sub modo.ita.s.q̄ illo non seruato dissoluant:q̄ si rite fiant non dissoluuntur ſm pe.vero de pa.in.iiij.idē de mō sicut de cōditione dicendum est:& ſm eādem distinctionem excepto vt infra. Nam si est contra ius matrimonij & apponāt in ipso cōtractu vitiat contractum.vt accipio te vt ꝑcures venena sterilitatis:secus si apponāt statim post cōtractū:si ꝯo sit impossibilis habeāt ꝑ non adiecto & pure tenet cōtractus.vt accipio te vt missam celebres vel celum digito tangas:si vero sit necessarius habeāt ꝑ implecto:vt accipio te vt moriaris:si vero sit inhonestus similiter habeāt pro non adiecto.& matrimonia tenet:vt accipio te vt furetis:si vero sit possibilis & honestus.non suspēdit obligationem vt conditio.q̄ de natura modi est vt posterius impleat:tamē tenēt implere celebrato matrimonio. s.ta cui imponitur nisi sit appositus solum eius fauore vt accipio te cum decem libris vt habeas vnde emas tibi fundum:quia nō tenetur talis ante vel post emere.ff.de condi.l.titio.¶ Cum vero in cōtractu matrimonij sit appositio cause.sine vera sit:siue falsa secundum eundem pe.hȳ.ꝑ nō adiecta & pure intelligitur contrahi matrimonium & similiter sponsalia:vt accipio vel accipiam quia pater tuus desponsauit te mihi vel me tibi etiam si hoc non sit verum est matrimonium vel sponsalia:etiā si causa ponatur in futurū vt accipio quia dabis.r. pro dote nisi esset necessaria siue contineret impedimentum puta contrahō tecum q̄ eo libera quia si esset serua non valeret.similiter cōtraho tecum quia eq̄ ioānes filius titij & hmōi: q̄ si esset error cōditionis vel psone vitiaret matrimoniū. ¶ Eidem est quando in tali cōtractu ponitur demōstratio q̄ sit honesta:siue inhonesta:siue contraria matrimonio:siue nō.sit de ꝓsenti siue de futuro ꝑ se nūq̄s impedit matrimoniū vel suspendit. ſz habetur.ꝑ nō adiecta.vt accipio vel accipiā filiam tuā q̄ procurauit venena sterilitatis: vel q̄ est sterilis.aut quā audiui esse diuitē et hmōi:q̄ falsa demōstratio nō vitiat legatū. ff.de cōdi.& demō.l.falsa.nec cōsequēter matrimoniū :nisi interueniret error cōditionis aut substātie.vt accipio filiā tuā q̄ est libera: q̄ si ē ancilla & hoc ignorabat non valet matrimoniū:eidem si demonstratio feratur ad substantiam:q̄ error substantie et conditionis impedit nō aūt error qualitatis. Utrum autem matrimonium contractū sub hac cōditione vt duret solum vsq̄ ad tēpus sit verum matrimonium vide titulo sequenti.§.5.

Rursus de matrimonio.iiij quomodo cōtrahatur quantum ad intētionem absolute vel conditionaliter.

MAtrimonium.iiij. considerari potest quomodo contrahāt absolute vel conditionaliter quātum ad intentionem siue animum.

¶ Primo vero queritur vtrū sit matrimonium inter eos q̄ contrahentes verbis animo dissentiebant: & dicit ꝯ ꝯ.q̄ siue vterq̄ siue alter animo dissentiat.non est matrimoni ō:si tamen de verbis constiterit ecclesia coget eos simulesse: cum de intentione constare non possit. Unde nec crederetur dicenti se non intēdisse contrahere:alias quilibet sic posset dicere & separaretur matrimoniū:quia vt dicitur extra de probat. per tuas.nimis indignū est iuxta legitimas sanctiones.vt ꝙ quisq̄ sua voce lucide protestatus est:in eum casum proprio valeat testimonio infirmare:si tamen signis euidentibus appareat de simulatiōe ecclesiastica nō iudicabit mrimoniū esse:& ꝓpter io qui cōsentiat potuit denuo ꝺhere.hoc aūt sum.rō dicit posse intelligi quando vterq̄ vel alter statum post cōtractū reclamaret se nō consensisse.secus si post tēpus notabile etiā si iurauit se nunq̄ cōsensisse ſm Ricar.in.iiij.distinxix.sed melius dicendū videt ꝙ totum iudicio arbitrio relinquatur q̄ etiam si quis statim reclamaret possent esse coniecture in oppositum:vt q̄ nouiter potest melius cuz alia contrahere vel huiusmodi.

¶ Secūdo queritur quid cōsulendum sit alteri coniugum cū reliquus affirmat se nūq̄s cōsensisse:& dicit ricar.in.iiij.di.xxv.consulendū esse illi ꝙ hoc nō credat:q̄ nec credere illi tenēt.d.c.ꝑ tuas:si vero illi temerarie credit durāte ista credulitate nō ſz ei carnaliter cū illo misceri:nec ad petitionē ꝓpriam.q̄ credit ꝙ nō sit cōmixt:nec ad petitionem alterius.q̄ talē ſlbz in hoc preiudicat q̄diu affirmat se consensisse. Si autem postea affirmet se esse mentitum.& debitum petat si reliquus manet in pristina credulitate: perplexus est quādiu durat illa credulitas:q̄ ea durante non credit alterum suum coniugem esse:& si redderet debitum contra conscientiam faceret si autem non redderet etiam peccaret:q̄ quāuis alter coniūx in dicendo se nōlle coniugē preiudicasset sibi quo ad potestatem exigendi debitum quādiu hoc nō reuocabat: tamē quando reuocat credo quod expiret illud pro iudicio:q̄ reuocatio concordat verbis quibus in cōtractu expressit suuz cōsensum. Intelligo vero totum

vero totum hoc procedere de credulitate temeraria.quia si prius illi probabiliter creditisset.non teneretur statim ad eius testimonium credere oppositum & reddere debitum sed posset expectare ꝙ euacuarent indicia credendi que prius habuit talia inducerentur.

§ ¶ Tertio queritur vtrum contrahere ex intentione alicuius finis ad matrimonium se habentis non per se.vt proles.fides.sacramentum.vsuratio fornicationis & huiusmodi.sed per accidens vt pulchritudo diuitiez huiusmodi vicies matrimonium.& dicit.s. do.in.quarto.dist.xxx.quod si quis moueatur ex aliqua huiusmodi causa.sicut ex causa principali esset minus honesta.& contra sacramenti vtilitatem.non tamē ꝓtra eius veritatem:nisi ita esset finis.quod non quereret quis nisi libidinem aut diuitias non ꝓtem:quia sic esset contra sacramentiue ritatem.etra cum ista limitatione vel distinctione tenet summa.ang.sed quia est impossibile quod quis querat solam libidinem. vbi ad eam per matrimonium vult attingere sed necessario querit matrimoniū vt medium propter illam vt finem. Ideo melius sum.ro.cum s.tho.& pet.tray.dicit q̄s hoc non vitiat contractum sed tenet matrimonium.quia sufficit quod contrahere intendunt & consentiunt per verba de ꝓsenti.xxxq̄ōe.q̄.solet:ante.xxi.si videris mulierem pulcheram.

4 ¶ Quarto q̄rit̄ vtrum mortaliter peccet cō trahēs ꝓncipaliter propter dictas cās:& dicit per de pa.q̄ trahēs ꝓpter finē matrimonij ꝑ se ſz secūdario ſlū secūdario.s.ꝓpter vtilitatē fornicatiōis nō peccat:q̄ nulla est de ordinatio.si ꝯo ꝓtrahat ꝓncipaliter .ꝓpter secūdarium est venale:q̄.s. bene ordinatio:& hoc q̄s est talis & ſm cōez spēm pōt generaliter fieri:nec ad petitionē ꝓpriam.q̄ credit ꝙ ſz de secundario fine qui est vitatio fornicationis facere principalem:alis seneſline pec cato contrahere non possent:alle aūt cōtrahendi cause.vt reformatio pacis: acsitio amicitie:aut diuitiaꝝ pulchritudo & hmōi: & fine:& si etiaz in se sint honeste vt reformatio pacis:non tñ in matrimonio si primo ꝓpter se intendantur cum ad hoc matrimoniū nō sit principaliter ordinatum:sicut etiam peccat q̄ baptizat vel cognoscit vxorem gratia sanitatis:non tñ esset mortale si hoc principaliter intēderet sicut nec diuitias aut pulchritudinē principaliter intēdere:alis nō ꝓtra curus matrimonium cū hō nolit talia nisi mō licito:sicut ēt nō est mortale cognoscere vxorē ꝓpter delectationē infra limites matrimonij.q̄dam dicūt ꝙ cū matrimoniū sit vez sacrm non pōt in eo principaliter intendi finis extraneus & p accidēs oino instituti matrimonij:sicut si ꝺns principaliter baptizaret ꝓpter sanitatē vel ḡtiā:sed hec opinio è multū dura:q̄ multos inuoluit.& videt esse ꝓtra illud.iij.reg. vbi dauid in vxorem duxit abisac non spe ꝓlis aut timore fornicatiōis cū eam non cognouerit:sed solū vt eū faceret nec peccauit.hec ex illo. Circa ista aūt sum.ang.deficit in duobus.primo q̄ dicit pet.de pal.tenere ꝙ sit mortale ꝓtrahere ꝓpter voluptatē principaliter q̄ falsus ꝓtrius est sic tenere:cū tñ hoc sit falsum & inducēs desperationem inuitio.vnde intēdit ipse pe.q̄ ꝓtrahere ꝓpter hmōi fines ꝑ accēs & ꝑ alr vel aliquo socio principaliter ad finē ad quē nō est institutum:puta ꝓprimo aut matrimonio ad sanitatē.est venale qñ dō lō hoc facit.q̄ ad illū finem ꝓtingit per medium ī se licitū.s.sacramentuz.ſz male huic finī vel effectui applicatur:est vero mortale qñ dō de iusticia medij nō curat paratꝰ quocuz mō talem finē assēd.& idē sentit.s.Th. in.iiij.di.ij.dicēs ꝙ sine petō.vel cum venia potuit iacob ꝓtrahere cū rachele.ꝓpter facilei pulchritudinē secūdario:si aūt principaliter cā ēet libido pulchritudinis:nō excusaret a mortali si ēet effrenata libido hec illicite.sed ꝓ libidinē effrenatā intēdit eā que non sit infra limites matrimonij:ſz i ea ꝓsistit finis vt dñs exponit archie. Et pōtest intelligere & limita qñ talis effectus ad quē ḋs vtiꝰ cōpetit naturaliter sacramēto vt sanitas i matrimonio vel miraculose vt sanitas i mo:& cū hoc ipse vsus de se nō est cū irreuerētia:ſz si qua irreuerētia iteruenit est ex finis vel intētione vētis.addit aūt idē pet.dicēs. ¶ Dico ꝙ ꝓtrahere ꝓpter voluptatez principaliter est mortale:nō tñ cognoscere ꝓpter voluptatē est mortale dūmō nō est idē cū alia facturus:q̄ nō ē ita dānabilis abusus matrimonij ad finem indebitum sicut si bibere ex voluptate cum sciphō cōi non est nisi venale:non sequiꝰ quin peccet mortali ter qui calicem sacrum ex voluptate defert bibiturus ad tabernam.hec ex illo.q̄ i fine verbis vltimis decepit sum.ange.vt impo-

q̄ iste vsus calicis ex se est cū irreuerentia eius etiā cessante oi mala intentione seuolutis prate potandi. ¶ infert dictus pe. esse ex dictis argumentuz quod si iudex pena peculiaria punit malefactores. qui tamē alias esset puniturus. ꝫ quer at pecuniaz nihil cogitans actu de subtrahendo ꝫ tñ non sit facturus iniuste non est niliveniale. hec ex illo. ex quibus ꝑz q̄ est veniale qñ quis q̄rit hmōi fines p accidēs. alias nō facturus si deesset inuitus medij per quod acquirit.

5.q. ¶ Quinto queritur vtr̄z intentio querela circa substantiaz matrimonij pura si quis petrahat cuz intentione aliqñ se separādi seu cuz consensu ad tps vicier matrimoniuz: vdicit pe. q̄ sic nec est matrimoniū. de pñit. ap. c. fi. quia inseparabilitas est essentialitas matrimonij: vnde requirit consensus ad inseparabilitatez. Hoc th intelligendum limitando mentez Inno. do. an. ¶ panor. si talis cōsensus deducatur in pactū expressuz ab vtroq̄ consuge. secus si talis conditio sit retēta in corde aut ex expressa p vnū: reliquo contradicente aut tacente. hoc enim singulariter voluit Inno. vt refert panor. in. d. c. fi. vbi distinguit. Naz si vterq̄ coniugū consensit cōditioni apposite contra substantiā matrimonij tunc matrimoniū non tz si aūt cōtradicit alter tz matrimoniū si ꝓcessuz fuit ad cōsummationē eius. vidē dicit fauore matrimonij si alter tacuit: sic tacēs habebitur pro contradicēte. ar. xxxij. q. vj. aliqñ. vbi no. ꝫz panor. hoc dicrū Inno. q̄vis p hoc q̄ in aliis ꝓtractibus tacens videat ꝓsentire ꝓtractui ꝑz protestationē alterius. ꝫz onerosaz ꝓ dicta. Et idē ibi tenuit host. similiter idē do. an. ¶ ratio quia propter ea protestatio huiusmodi vel ꝓditio. vitiat actū quia pars eo agendo detrahere substantiā actus non videntur consentire in actū: quod cessat quando vnus solus agit detrahere: ¶ aliud tacet siue non ex primit: q̄ tunc descendendo post ea ad actū qui perficitur mutuo consensu: et copulam consummando in matrimonio ex quo vtraq̄ pars turpitudini non consentit contra substantiam actus videtur recessuz a conditione vel protestatione. Et hoc comNo.1. muniter approbatur. vide etiam ℣ sequenti. in fi. ℣ Sed nota primo quod ista non solū sunt vera quo ad forū contentiosuz: sed etiā in foro anime secundum mentem predictorum ¶ etiam. s. tho. qui in. d. xxxi. iiij. q. 1. ar. ti. tertio. loquens de bono matrimonij que secundum eum sunt de ratione matrimonij dicit quod non esset verū matrimonium: si quid contrarium eis exprimeretur in cōsensu faciente matrimonium: ¶ etiam est de mente legis in. d. c. fin. vt ibi pater. ℣ Nota secundo quod consummatio matrimonij de qua loquitur Innocen. secundum do. aut. intelligitur copula: tamen vt patet ex rationes allegata possumus inteligere per consummationem perfectionem matrimonij ꝺnīā 6
que consistit in ꝓlatione verboꝝ de presenti ab vltimo proferente.

¶ Sexto queritur vtrum intentio ꝑuersa circa bona matrimonij puta intentio nō seruandi fidem: aut non exigendi debitum vel prolem euitandi vitiet contractum matrimonij: ¶ dicit summa ang. ex opinione ricardi in. iiij. distinctio. xxxi. quod ad hoc quod consensus faciat matrimonium: opoꝛtet ibi esse tria bona matrimonij siue contrahentes in ea consentire saltem implicite ¶ habitu: primo in vsum inseparabilitatē quo ad bonum sacramenti: secundo in bonuz fidei quantum ad eius essentiale quod est nō negare debitum nisi deo absolūte ad hoc licet hoc sit solum quo ad bene esse quantū ad accidentale seu accessoriuz bonum fidei quod est non exhibere alteri quam suo coniugi vsum corporis sui: tertio in bonum prolis. quantum ad eius essentiale quod est eam suscipere conditionaliter. si deus eam dederit. vel non procurare ne cuenlat. licet quantum ad eius accidentale. scilicet absolute eam velle et educare. non sit necessariū hec sita. in quibus dicit duo. precipue contra sanctum Thomam qui in. xxxi. distinctio. iiij. ¶ t quod ad bonum fidei vtrum pertineat debitum non negare coniugi nec alteri commiscere: licet primum principaliꝰ: ¶ ad bonum prolis non solū susceptionem sed etiam educationem eius. Ex quibus eriam infert multa in quibus supple. ¶ ro. dissentiunt. Primum. Naz dicit non esse matrimoniū si quis ꝓtrahat cum intentione separabilitatis quo ad vinculum: quod negat nisi hoc deducat in pactum ab vtroq̄ vt dictum est ℣ prius. Secundum. Nam dicit non esse matrimoniū si quis cōtrahat cum intencione negandi debitum petenti ni ne reuelatione diuina: quia est contra bonum fidei: ro. autem ¶ similiter supple. dicere hoc esse verum sibi si ista conditio deducatur in pactum. quod patet quia eum ad bonum fidei dicat pertinere ne cum alio commisceatur dicit quod secundum ℣ pertinet matrimoniū contractuz cum proposito non seruandi fidem sed adulterandi: dum

amplia 4m ℣ sti d.?

130

modo hoc nō deducat in pactuz sive vero deducatur in pactū q̄ liceat adulterari vel ꝓstituatur vxor. nō tenet matrimoniū. de cōdi. app. c. fi. Tertium. Nam dicit non esse matrimoniū si quis contrahat cum intentione non suscipiendi prolem: si deus eam daret. aut non educandi: aut procurandi venena sterilitatis ne proles concipereꝰ nascereꝰ vel educareꝰ. ro. autem ¶ supple. posit pe. dicit quod firma intentio euitandi prolez excludit matrimonium maxime si deducatur in pactum sed intentio non educandi nō excludit: ¶ concor. Hug. ¶ glo. Ray. ¶ sum. cō. Ego autem dico quod secūduz. s. Tho. ois conditio que est non solum contra substantiam: sed etiam contra bona matrimonij supra expositaꝛ illud vitiat si deducatur in pactum: quia dicta bona sunt de ratione matrimonij ſm eum: si vero non deducatur in pactum sic quod exprimatur ab vtroq̄ contrahentium etiam si teneatur in mente nō vitiat matrimonium: vt patet ex dicto ℣ prioꝛe. ¶ communi doctrina canonistarum ¶ theologorum. Ratio etiam horum esse potest. quia causa matrimonij proxima ¶ immediata est consensus signis sensibilibꝰ expressus: vnde nec signa sine consensu. nec consensus sine signis operatur. ¶ ideo quecūq̄ conditio non inseritur dicto signo nihil facit vt operatur sicut communiter dicitur q̄ conditio in mente retenta nihil operaꝰ. vnde stat matrimonium. modo sit intētio contrahēdi expressa. vide aurez. ℣ prioꝛe quasi
7 ad fi. alia rōnem.

¶ Septio queritur vtruz intētio nō exigendi debitum vicier matrimonium. ¶ dicit panor. in. c. cōmissuz extra eo. vt ponis illi sū. ro. quod nō modo nō deducatur in pactum: sed ego dico quod nō vitiat etiaz si deducaꝰ in pactū. quia non exigere nō est contra bonū fidei nec derogat proli que generari poterit si reddat altero petēte: dico etiā quod male adducitur panor. quia non loquiꝰ de intentione non exigēdi debitum sed non cū summandi matrimoniuz: in quo includitur intentio negandi debitum que matrimoniū vitiat si exprimatur. vnde. ℣ resp̄ndēs ad istam questionem inter illas intētiones distinguit dicens quod si sit intentio non exigendi. contrahitur matrimonium sicut inter beatam Virginem ¶ Josephum etiam si sit intētio negādi nō nō deducaꝰ pactū.
8 ¶ Octauo queritur vtrum sit matrimoniū si ꝺs ꝓtrahit p verba de futuro vel etiam de presenti. nō habēs intētionem ꝓtrahendi. ¶ secuta est copula: ¶ dico ſm. s. Tho. in. iiij. dist. xxvij. ¶ in quol. v. q. viij. ¶ Ricar. quod presumi debet pro matrimonio in foro. s. cō tentioso. extra eo. tua. ¶ ita in dicto foro iudicaretur: sed in foro ꝓscie si ille nō proposuit illam dicere nec vnquā assensit in eā. nō debet ex illo facto matrimoniū iudicari: quādo ex altera parte dolus affuit ¶ defuit consensus ꝓsensus sine quo nequeūt cetera reducere ꝓgiale. d. c. tua. Et ille ex parte cuius nō fuit dolus excusaꝰ a peccato. Si autem iterum cum alia ꝓtraxerit ꝫz matrimonium ſm doct. cōtem ¶ probat. s. Tho. i. d. quol. q̄ ꝫz loquat in casu spōsalium de futuro: si sua ratio probat etiaz si fuerāt de pñti: q̄ in ꝓio matrimonio cessat consensus q̄ est causa ¶ ꝑter cessat effectus: ¶ in secūdo ponit cō. ſ. ꝓsensus verbo expressus ergo et effectus. Tenet tñ deceptor antecē ꝓtrahat ille vel maior ſm. s. tho. vel etiā si est quasi equalis ſm alios: qz modicum est quasi nihil scōo phy. ℣ positis scōo inperfecte fictia ex hoc patet notabile dānū in honore vel hmōi. tenet ei necessario satisfacere ſm. s. Tho. puldere de nuptijs. ¶. ℣ doce: nisi fuerit minus melioris ꝓditionis vel aliud cuidēs signū fraudis apparuerit. sic quod posit probabiliter presumi eam non fuisse deceptā: sed deceptam finxisse: quia tunc non tenetur ad predicta secūdum aliquos. vt scribit Thom. in. iiij. dist. xxvij. recitat ¶ videt tenere. Si tamē mulier probare posset ꝓtractum de ꝓsenti vel futuro ¶ copulam sequētem. cogeretur vir illaz ducere. nec admitteretur proba
tio in cōtrarium. vt no. in. c. is qui. de spō. nisi vt infra. ℣ ix. ¶ si cum alia cōtraxisset cogeretur ad primaz redire. ꝫz ipse si nō habuit dā etiā ad ꝓceptum ecclesie redire nō debet cōsentiente pari. ¶ cum secūda taliter habidam dicāt cōm non esse matrimoniū: qz ecclesia talē habilitat ad ꝓtrahēdum cū qua cuiꝰ alia a prima in. d. c. is qui: ſi tu dic vt supra. qz est cōis opio. vt no. ibi panor. nec ecclesia talē habilitat aūt ad ꝓtrahēdū cū alia ꝫz forte hodie bñ faceret illū habilitādo. qz predicta ex discretione multorum venerūt ad aures vroꝝ ¶ non puellaꝝ nisi in pau
cis. ¶ se multe illaqueātur.

¶ Nono queriꝰ ad consultū. duz sit ille mu- 9.q
lierculis. que exiguitate cerebri et carnis voluptate ꝫz crebro illaqueātur a contra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

hentibus cum eis clandestine verbo sed nō animo: ꝛ preter id quod dictum est supra. ℍ. ij. dico tria esse remedia. ¶ Primus. Si enim statim revocauit ꝛ paruerit q̄ non consensit. ꝛ deinde ad secunda vota transiuit. tunc esset rollerabile. si ꝛ ipsa sitr ad secūda vota transiret. ℙ Secūdum. Nā si inter eos erat magna disproportio. viro existēte multo melioris conditionis quaz sit mulier ita quod non est verisimile quod ille istam acceptisset in vxorem. vt dicit Ricar. si aliqs aliud euidens signum fraudis appareat per quod possit probabiliter presumi quod spōsa nō fuerit decepta ꝛ se decipi finxerit. tūc si vir cum alia contraxit etiam mulier potest cum alio contrahere: viro autem non cōtrahēte nō est tutum quod ipsa ꝓtrahat: q̄ videmus sepe multos diuites ꝛ nobiles ꝓpter pulchritudinem ꝓtraxisse cum vilibus et si inter eos eēt disproportio magna.

ℙ Tertium. Dato q̄ iste statim nō dissenserit. nec iter eos sit distātia magna. tamen si post interuallum temporis hoc iurat. et ex hac vite qualitate potest sic presumi: puta q̄ omni anno cōfitetur ꝛ cōmunicat ꝛ cū vir⁹ bone vite cōuersatur. tūc eo trāseūte ad secūda vota. posset ꝛ ipsa trāsire. Et similiter si in aliquo trium predictorum casuum trāsiret ille ad religionē ꝛ in ea ꝓfiteretur. Illi autem tres casus sub ista regula militāt. quod mulier trāsire potest ad secūda vota viro asserente se in eam nō cōsensisse. quādo est probabile ꝛ verisimile q̄ verum dicat arbitrio prudentium: si ipse de facto ad secūda vota transiuit: vel si eam omnino accipere recusat: alias tenetur viuere caste. Et si de facto sine tali probabilitate ꝓtraxit. quātum in se est tenetur viuere caste iꝫ ꝑludica re non possit coniugi maxime ignorāti: vnde non potest exigere sed reddere tenetur: nisi probabiliter crederet quod in rei veritate prior coniunx consenserit licet modo neget quia tunc nec exigere nec reddere posset. argumē. eorum que not. in. c. inquisitōi. de sen. ex com.

10 ¶ Decimo posito quod iste qui cum aliqua cōtraxit animo extorquendi copulam: non consentiendi. audiat a confessore quod fuit verum matrimonium propter copulam. et dēs dicto cōfessori habitat cum ea ꝛ illaz copter hoc sit matrimonium: ꝛ dico quod nō quo ad deum: quia ex quo nullum vinculū precesserat talis copula nō facit matrimonium quo ad deum: vt not. in. c. ls qui ō spō. vbi dicit docto. quod si spōsalibus solutis copula sequatur non inducitur matrimonium ex quo sponsalium vinculum soluitz est. Idem dicunt vbi interuenerit promissio de ꝓtrahēdis sponsalibus in futurum: pro quo facit. l. fi. de condi. ob causam. Item error iuris nō inducit ꝓsensum matrimonialem: quia nihil tam ꝓtrarium consensui ꝙs error. l. si per errorem. ff. de iurisdictio. omnium. Et facit quod not. Barto. in. l. mulierz ff. de conditio. ꝛ demōstra. vbi dicit non valere processum si iudex errat in fundamēto iurisdictionis. licet in veritate haberet iurisdictionem: ꝛ probatur in. c. scisciatus de rescriptis. iuncto. c. prudentiam. de offi. delega. vbi si iudices delegati cum clausula si non omnes. procedunt sine alio ignorantes impedimētum ꝛ credētes se posse sine eo procedere. nō valet processus. licet haberēt iurisdictionem: quia errāt in fundamēto iurisdictionis. Similiter enim iste errauit in fundamento matrimonij cum ꝓsensus sit eius fundamentum ꝛ de substantia eius. vt in. c. que. de spōsa. Et si iste informatus a peritis quod sibi sit matrimonium de nouo consentit quia putauit se ligatum alias non consensurus si credidisset ibi non esse matrimonium. ꝛ sic facies de necessitate virtutez ad hue nō est matrimonium quo ad deum. ꝓpter quo facit quod not. do. in. ca. j. regu. lib. vi. vbi no. quod si ꝙs ante annos puberratis fecit votum religionis. non obligatur ad tale votum maiorfactus nisi illud ratificauerit. quod si faceret credēs se obligatū alias non ratificaturus non tenetur ad illud. Unde si talis aliam accepit dimittere non potest in foro anime aut religionē exire si quaz professus est: ꝛ statur eius cōfessioni in hoc vltio. vt not. glo. in. d. c. ls q. ꝛ ibi ℙ doc. ꝛ l. c. significasti de homi. ꝛ idē ꝓfuit do. Alexā. de neuo. in facto.

¶ Undecimo posito quod quis coram pluribus protestetur. quod deīde facit non facit animo contrahendi. postea verbo cōtraxit ꝛ carnaliter cognouit. queritur vtrum iudicabitur ibi matrimonium: ꝛ dicit ℟℟. quis sic: qz recurrendum est ad communem intelligentiam verborum ꝛ contra eum ꝙ dolum adhibuit interpretatio facienda est: et quia licet sic protestetur potuit tamē mutare voluntatem: ꝛ concor. ibi ostitlen. et sum. cō. quod tamen limita quando quis dolose. et protestatus: secus si ob iustam causam: puta vitandum scandalum ꝛ copula non est secuta. qz tunc non est matrimonium propter defectum consensus nec iste ad aliquid tenetur. vt no. in sum. cō. eo. tit. q. xvij. Dicit tamē ℟℟. q̄ si quis aio decipiēdi ꝓtrahēs nō vitiat forma ꝓsentia verborum: sed mutato suo nomine dicit Joānes vel petrus despondeo te sicut contingit in casu. ca. tua nos. de spon. tunc cōtra huiusmodi matrimonium presumptum propter copulam carnalem subsecutam admitti potest probatio in contrarium ad probādam fraudem: qua probata pronūciabitur nullius fuisse matrimonium ꝓ potest ad secūda vota trāsire. Nec negatur in filio. c. quin de fraude ista cōstare posset: sed dr tm. qualiter tibi ꝓstiterit nō videmus. ꝛ nō qualiter ꝓstare potuerit. Si autem esset vsus verbis ꝓsentis nō admitteretur probatio in ꝓtrarium dicte ꝓsumptionis. vt. d. c. ls qui.

Rursus de matrimonio. v. a quo ꝛ p quem contrahi possit.

1. q. [illegible] Matrimonium quinto ꝓsiderari potest quātum ad personas a quibus ꝛ per quas contrahi potest.

¶ Primo ergo ītur quis possit matrimonium ꝓtrahere dico q̄ quilibet qui est debite etatis. sanno ingenio: lege non prohibitus: quia edictum de matrimonio est prohibitorum sm Ray. ita. ſ. quod omnis qui nō prohibetur ꝓtrahere potest de spō. cum apud. eas autem legitima sm doc. est annorum. xiij. completorum in puero. ꝛ xij. in femina. extra de despon. impu. c. impubres. ꝛ. c. cōtinebatur: vñ si ante ꝓtrahūt matrimonium nō erit matrimonium sed sponsalia iuris interpretatiōe. de despō. impu. c. vnico. libro. sexto. nisi essent pubertati proximi ꝛ malitia suppleret etatem. extra de despon. impu. c. de illis. et secundo. ꝛ concor. cano. ho. ꝛ pe. Santias vero ingenij requiritur vt quis possit consentire: vnde furiosus nisi habeat lucida intervalla contrahere non potest sicut nec consentire: ꝛ idem est de ebrio. Quis autem impediatur lege contrahere 2 parebit infra cuz de impedimentis agetur.

¶ Secundo cum cap. de illis in his qui non sunt debite etatis requirat quod sint primi pubertati vel malitia suppleat etatem: queritur vtrum necessario vtrūq̄ horum requiratur. ꝛ dicit panor. in. d. c. de illis quod si incipitur a primo idest proximitate pubertatis necessario requiritur secundum quia. proximitas etatis sola non sufficit ad contrahēdum matrimonium: sed etiam requirit secundum id est malitia quo quo ad hoc expo[illegible] nitur. i. vigor naturalis seu potentia coeuntendi. vt colligitur ex dicto. text. ibi poterit cōiugi. Non enim sufficeret malitia in rebus gestudis. vt in. c. puberes. de spon. impube. Secundum autem bene sufficit sine primo dummodo sint dolī capaces. ita quod possint discernere vires matrimonij: sicut de illo puero nouem annorum qui reddidit virginem suam pregnantem. vt dicit glo. xx. q. prima. in summa. ꝛ alber. in. iij. dicit se vidisse puellam in nono anno concepisse ꝛ peperisse in. xv. mo secundum Jo. de deo. si infra erit matrimonium: quod tamen est verū solum si erat multum discreta ꝛ doli capax. alter non secundum panor. in. d. c. continebatur. quia non habet consensum aptū ad contrahendum.

¶ Tertio queritur quomodo deprehendatur potentia ista coeundi que habet supplere defectum etatis: ꝛ dicit quidam requiri quod vere inter eos copula intercesserit. qđ etiam seqtur host. sed Goffre. Inno. Abb. ꝛ Joan. and. tenent oppositum dicentes satis est quod poterint coniungi: quia si masculus minor annis. xiij. alias mulieres cognouit. aut femina minor ānis. xij. ab aliqua fuit cognita. nemo negabit matrimonium consistere inter istos ex quo apparet eos potentes ad copulam. Et pro hac sententia. gr. in. c. vnico. de sponsa. impuber. libro. vi. Si autem clare hoc non constat sed tantuz per signa: puta si ex aspectu corporis vel alijs ita patet aptus ad copulam. sentit Inno. hec signa sufficere quod placet panormit. arg. c. attesta. de despō. impuber. vbi nitus ad copulam cum consensu adhibito ꝓpe etatez legitimam sufficit ad matrimoniū. Ad precedicta vide Nico. de lir. ex cō xxi. vbi dicit secundum Rabisalo. quod ortus pilorum ꝛ mēstruorum sunt signa pubertatis: imo secundum medicos menstrua sola arguūt puberratē in mulliere que si incipit habere ē apta ad generatiōez si nō habet generare nō posset: ꝛ ꝓpter tūc malitia etatez nō supplet. ex. Puer vero dicitur aptus ad cōtrahēdum si potest seminare.

¶ Quarto queritur qualiter debet intelligi quod ds sit ꝓximus puberratī: ꝛ dicit gl. in. d. ca. cōtinebatur: quod quādo distat per sex mēses: quod panor. dicit facere ad statutā. vt dicatur aliqs ꝓximus alicui etatis: cum ab illa distat per sex mēses aut minus. Et bene facit. l. nō rātum. ff. de excusa. tu. que probat quod distans per sex mēses dicitur esse ꝓxime illam etatem. ꝛ idē Inno.

2 3 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

ac ho. panor. autez dicit quod ꝓmuniter nō
tenerꝫ. vt est glo. in §. furiosus. inst. de inuti.
stipu. ⁊ in §. in summa. instit. de ob. que ex del-
lic. nas. que dicunt quod masculus dicitur
proximus pubertati cum est decem annoꝝ
cum dimidio: femina vero cum in nono cuz
dimidio. Et est ratio quia post puerilitaz q̄
contingit in. vij. anno. restant septem anni
vsq; ad pubertatem in masculo: vñ ex quo
temporis huius medietatem excedit vide-
tur proximus: pubertati ꝙ infantie. ⁊ idem
dic in femina.

5 ¶ Quinto queritur vtrū valeat matrimo-
nium vltima die anni. xiij. vel. xv. contra-
ctum: dicit panor. in. dicto. c. attestationes
se credere quod sic: sicut dicimus in testa-
mento. l. qua etate. ff. de testa. et hoc fauore
matrimonij.

6 ¶ Sexto queritur vtrū peccēt mortaliter aut
venialiter ante etatem legitimā ꝓtrahētes
dicit glo. in. c. vbi non est de despon. impu.
q̄ ast etatem legitimā non debent aliqui cō
iugi tā respectu matrimonij q̄ sponsalium
ridem Inno. expressius host. in sum. dicēs
causaz huiusmodi prohibitionis fuisse bonū
publicū quia ex sponsalibus q̄ tenēt oriꝫ pu-
blice honestatis iustitia: tenm de facili dis-
soluanꝫ si per minores ꝓtrahātur. iam non
potest sponsa cōtrahere cum sponsi ꝙsangu-
ineus neq; econuerso: vt in. c. sponsam de
spon. Aliam rationez assignat glo. in. d. c.
vbi. quare prohibeanꝫ sponsalia inter istos
quia sepe mutata voluntate oriunꝫ discordie
ridue: tētes sanguineis copulanꝫ. de spō-
suentis. dicit panor. in. d. c. vbi hūc esse cō
munem intellectū glo. docto. iz ipse intelli
gat dictū text. nō de punctione verbali sed
de carnali. Anvero sit mortale Jo. an. vide
tur tenere q̄ non: qz illa decretalis loquitur
de honestate. sed panor. dicit hanc obstare si
lud verbum districtе prohibemus. ⁊ archi.
in. c. interdixit. xxij. di. dicit q̄ in omni ꝓhi-
bitione intelligitur preceptio ⁊ econuerso: ⁊
ideo hoc verbum prohibituum ponitur ꝓ
preceptiuo: sed vnꝰ. ⁊ Jo. de an. Et de hoc
vide supra ter. §. xij. Unde pe. de pal. dicit q̄
peccāt mortaliter si sine iusta cā. ⁊ Inia epi.

7 ¶ Septimo queritur vtrum habilis etate ꝛ
inhabilis coitu possit matrimoniū valide cō
trahere. ⁊ dicit glo. in. c. puberes. de despon.
impu. q̄ non. sed decto. ibi cōiter tenēt con-
trarium vt panor. refert glo. reprobando qz
ex quo etas est legitima nec apparet de per-
petuo impedimento matrimonij tenet: alꝫ
sequeretur quod impotens ad cocundū. p-
pter infirmitatem matrimonium contrahe
re non posset. Unde ille adolescens debet ex
pectare vsq; ad pubertatem plenaz que est
xvij. annorum. qua aduenīente si ignaꝝ e nō
posset. ⁊ mulier inniaret. ꝓ dissolutione ma-
trimonij dissolutio fieri posset: qz tunc pre-
sumeretur esse impedimētū ꝓpetuū. ⁊ hec opi
nio. doctoꝝ videtur equior.

8 ¶ Octauo queritur vtrum matrimonium
contractum post annum septimum: et ante
pubertatem vtriusq; vel alterius quod. s.
est sponsalia vel habet vim sponsaliū tu-
rio interpretatione. vt in. c. vnico. de despō.
impu. libro sexto. efficiatur verus matrimo
nij. si in pubertate interuenīunt oscula: am
plexus ⁊ munera: et dico quod si interuenīt
copula ter. est clarus in dicto. c. vnico q̄ effi
citur matrimonium. s. verum aut ꝓsumptū
si etiam interuenīt consensus expressus per
verba sine copula. ⁊ nisu: est idem: quia hoc
solum sufficit etiam si aliud non precesserit
vt patet ex dictis supra matrimonium pri-
mo. ⁊ secundo. Si vero nullum horum inter
uenīat doctores varie loquūtur. Host. dicit quod si intendebant contrahere mā-
trimonium non sunt ibi sponsalia quia hoc
non intendebant: nec matrimonium ꝓpter etatem: et consequenter copula aduē
niens in pubertate non facit matrimoniū
verum aut presumptum: si vero intende-
bant contrahere si non vt agebant saltez
inquantum valere poterat. sic erunt sponsa
lia. ⁊ non inducent matrimonium nisi ꝓ co-
pulam aut consensum euidenter expressuꝫ.
Hostien. autem variauit in capitulo atte-
stationes. de desponsalibus impuberuꝫ. In
nocentius vero inter actus tenet quod aut
hoc sufficiat copula sola vel nisus ⁊ non alt
quis alius actus. Archiepiscopus autez in
dicto capitulo vnico post multas opinio-
nes concludere videtur quod non sit matri
monium nisi interueniat copula vel tradu
ctio ad domum: quod sequi videt Ant. de
cen. ⁊ Goffre. in capitulo litteras. de despō.
impuberum. Panormi. vero in. cap. fina. de
despō. tenet quod licit interueniāt oscula. am
plexus. copula. ⁊ huiusmodi. Ego autem
omnibus visis et pensatis: dico quod vt
sit matrimonium requiritur nouus
consensus expressus signis: quia aut precesse
runt sola sponsalia aut nihil: vt patet ex di
cto Ray. et vtroq; casu requiritur quod di
cetur si est. quia ad huc non est matrimoniū.
q̄ solo ꝙsensu expresso ꝓ signa efficit. vt au
ti sit matrimonium vez. i foro alc sufficit q̄

habet signū p q̄s ꝙsensuz mutuū cognoscūt si
ue fiat verba siue aliud. vt ꝓz ex dictis ꝑ. ma
trimoniū. q. §. v. vi. ⁊ vij. vt aūt sit matrimo
nium psumptum in foro causaꝝ requiritur
ꝙsensus expressus signis vniuocis. i. solitis
fieri legitime ⁊ irreprehensibiliter solum cum
proribus vel sponsis de ꝑnti: qz hec videtur
cōis opio theologorum in. iij. di. xxvij. ⁊ ꝓz
ar. i. minoꝝ. ff. de ritu nup. ⁊ d. c. attestatio
nes. ⁊ nota eoꝝ ibi. hmōi autem signa sunt
copula: vt dictum est. ⁊ nisus ad copulā q̄
sufficit rōne publice honestatis ⁊ dubiꝫ: vt i
c. inuenis de spō. ⁊ cohabitatio munia seor
sum: traductio ad domum: trez oscula ⁊ am
plexus in alicibus locis. ⁊ localia sponsalē
ria: ⁊ quecūq; hmōi sunt arbitrio boni viri.
licet iudicio locorum vero signa talia fūt q̄
soleāt etiam spōsis de futuro exhiberi: vt in
aliquibus locis oscula ⁊ amplexus ⁊ hmōi.
nō facit matrimoniū ꝑsumptuz: qz hoc nō
probat esse quod ab hoc ꝓcingit abesse. l. ne
⁊ sic ꝓcordātur doc. quam cōcordātiam vi-
detur tenere do. An. in. d. c. attestatores. ⁊ d.
c. vnicum quod loquit de primis: ⁊ non de
istis vltimis signis. dum dicit cōliter ꝛ cui
denter: ⁊ glo. que dicit sic amplexabant nō
simpliciter: sed addidit vt pinges. Ultruz au
tem iste nouus ꝙsensus regrat ex prioribus
q̄ vel alterius tantum. dico quod vtriusq;
vt ergo erat impubes. vt in. c. vnico. de de-
spō. impube. libro. vi. ibi contrahētes in plu-
rali: si vero alter erat pubes sufficit nouus
ꝙsensus impuberis adeūto pubertatem. q̄
vsq; tunc durat consensus puberis cum in-
terim ab eo nequiuerit resilire seu dissenti-
re: vt in. c. de illio. et primo. eodem titu. nec
obstat quod ibi sint sola sponsalia ꝛm glo. in
d. c. de illio quia nō sunt sponsalia simpliciter: sed
furis interpretatione: que. ſ. ex vna pte sunt
possibiliter ꝙsensus matrimonialis siue ma
trimonium inchoatum. Nō obstat etiaz. d.
verbuz cōtrahētes in plurali. d. c. vnico. qz
cum premisserit ter. de pubere ⁊ impubere ⁊
duobus ipuberibus loquitur de ꝓtrahenti
bus impuberibus: qz nominatī sunt plures
nō autem de pubere. qz ex quo durat cōsen-
sus de se legitimus ad ꝓtractum matrimo-
nij: p. d. c. de illio nō opz illū iterare. ⁊ hoc te
nēdum videt in fauorē matrimonij tāquaz
certius. iz aliꝫ aliter sentiāt: volētes q̄ ēt pu
berem oporteat repetere suū ꝙsensum. ⁊ ita
vt dixi tenēdum videt tenere. s. Tho. in si-
mili i. iij. di. xxx. q. i. ar. iij. q. ij. ad secūdum
vbi dicit q̄ ex ꝙsensu libero illi⁹q̄ fuit prius
ꝓuentus. non fit matrimoniuz nisi inquan
tum cōsensus ꝑcedens in altero. adhuc ma
net in suo vigore.

9 ¶ Nono queritꝛ vtrū abbites possint p. pcura
torem ꝓtrahere: ⁊ dico q̄ sicut isaac cū re
becca. xxij. q. ij. §. cum dicitur: sed nō est ido
neus. pcurator nisi super hoc habeat specia
lissimum mādatum: ⁊ exprimatur persona
cum qua debeat matrimonium cōtrahi: vt
in. l. ginalli. ff. de ritu nup. nec potest alii sub
stituere nisi sit ei specialiter commissum. et
si antequam ꝓtraxerit fuerit reuocatus: isci
rauerit: tamen nō tenet matrimonium po-
stea cōtractum. extra de procurato. procura
tor. libro. vi.

10 ¶ Decio queritur quid si quis ꝙsensit in ab
sentē per verba de ꝑnti: deinde mittit. pcura
torem ad eam: ⁊ antequā illa similiter ꝙsen
tiat ipse dissentit: ⁊ illa postea cōsentit cre-
dens illum in primo durare cōsensum: ⁊ dicit
Astē. libro. viij. quod si antecq̄ illa cōsentiat
reuocatio venit ad pcuratorem nihil actuz
est vt patet: sed si peruenit postq̄ iam illa cō
senserat. ⁊ de hoc potest fieri ecclesie fidei-
sez quod ille primus dissensit similiter non te-
net matrimonium: quia nec vere nec inter-
pretatiue concurrunt cōsensus: sed si nō cō-
staret de dissensu priuato: cogeretur vir ꝓ-
pter defectum probationis matrimonium
consummare: quia ecclesia nō iudicat de oc
cultis. ⁊ sic fm hoc diuersimode diuersa iu-
ra loquuntur de hoc: ⁊ aliqua loquūtur in
primo casu aliqua in secūdo. Si autez post-
quā misit procuratorem. nec ꝙsensit nec dis
sensit. tradens forte hoc factum obliuioni
propter occupationes vel alias causas: vi-
detur stādum simpliciter pro matrimonio:
tum eius fauore de re iudica. duobus: tū qz
nō habet obicem ꝓtrarie volūtarie: de bap.
malores. in fi. ⁊ idem Ray.

11 ¶ Undecimo queritur quid si eum qui con
sensit penitet antequam absens cōsentiat
reuocatio tamen ad procuratorem vel ab-
sentem non peruenit cum quo contraxit:
coram deo ⁊ ecclesia si constet de dissensu:
monium non tenet. xxvij. questione secunda
sufficiat. Argumen. autem in contrarium
est de procuratoribus. in presentia: sed hoc
esse credimus speciale in matrimonio. scili-
cet quod non teneat etiam si reuocatio ad
procuratorem non peruenit: modo ꝙstet de

Universidad de Deusto
Biblioteca

dissensu ꝓtrahētis: vt dicit Inno. in c inuenis. de spon. ꝛhabetur extra de procur. c. fi. lib. 10. sexto.

12 ¶ Duodecimo q̄ritur vtrum ꝛ quomodo possit matrimonium ꝓtrahi per litteras ꝛ nuntios: ꝛ dico quod secundum ray. iuncta glo. suaꝓtrahi potest p litteras aut nuntium: ſz si ille vel illa cui mittuntur nulli exprimat consensum suum. credit sine ꝓiudicio quod quātumcūq; ꝓsentiat non sit matrimonium sed tūc demum erit quādo notificauerit ſi. Significādo illi qui misit literas aut vel etiā alij. Ratio autem est quia ad matrimonium cōsensus non sufficit nisi fuerit expressus. Facit. capitulo. cum apud. ar. xxxij. q. ij. honorantur. Et idem roden. ꝛ asten. si ipse nuncio procuratorio notificaret non esset dubiū quod valet: quia vt dicit asten. idem est ac si notificaret mittenti: si autem notificet ipsi mittenti vel etiam alij volunt predicti quod valeat.

13 ¶ Decimotertio q̄ritur vtrum teneat renocatio si dominus nūtij vel procuratoris iurauit non renocare: ꝛ dicit dire. lib. primo q̄ sic ꝛ sit periurus.

14 ¶ Decimoquarto q̄ritur quis sit modus cōtrahēdi matrimonium vel spōsalia p procuratorem: ꝛ dicit Jo. and. in c procurator. de procur. lib. vj. quod si ꝓtrahantur spōsalia dicēdum est sic. Promitto tibi de mandato talis domini mei. nomine eiusdem q̄ ipse te ducet in vxorem: ꝛ hoc in animam suam suro: ꝛ versa vice puella respōdebit. promitto tibi nomine domini tui recipienti ꝛ sibi p te quod ego ducam ipsum in virum nisi sit terit p ipsum: ꝛ hoc iuro. In matrimonio vero de pñti dicēt sic. Talis dominus meus mādat tibi quod ipse p me siue mediante me. ꝛ tibi nuntiante. accipit te ꝛ consentit in te tanquā in vxorem suam: ꝛ econtra respōdet puella: rego te mediāte. dominum tuum recipio in meum virum cum ipse te mediā te me in suaꝫ recipiat. ꝛ in eius ꝓsentio tanqꝫ in dominum ꝛ maritum.

Rursus de matrimonio. vj. q̄rū ad eius impedimēta in genere.

Matrimonium rursus sexto pōsiderari potest q̄rū ad impedimēta impediēcia illud siue impedītia ꝛ non dirimāt siue faciāt ꝛ trunq; ꝛ quātuz ad vtraq; fcm ꝛ ꝛ communiter siue in genere vt modo facimus.

1. q. ¶ Primo ergo queritur quid circa ista impedimēta scripserit. sanctus. thom. ꝛ dico quod vt colligitur ex. xlij. senten. ꝛ xlij. ꝓtra gentiles summarie ꝛ concisiue scripsit sic.

Impedimenta dirimentia matrimonium contractum sunt. xvj. vt infra: quod tamen intelligitur si illud precedant. quia matrimonium ritе contractum per nullum impedimentum sequens potest dirimi. Quicquid autem impedit matrimonium in vno conjugum impedit in alio: quia claudicare nō potest. Vita tollit matrimonium similiter metus si cadat in constantem virum ꝛ non aliter. Quelibet perpetua impotentia coeundi dirimit matrimonium contractum: non autem temporalis: sed non potest esse naturale impedimentum esse perpetuum in vno respectu vnius persone ꝛ non alterius: sed accidēt aleret abhominatio mulieris. Quelibet frigiditas impedit matrimonium si ignoratur non autem si sciatur. quia frigiditatez reducitur calor perpetuo impediens coitum: ꝛ quilibet alius defectus naturalis quia frigiditas magis et sepius impedit. Ecclesia dat ꝛ sennium ad experiendum efficaciter si impedimētum impotentie sit perpetuum. Senes sunt casti sufficienter ad coitus non ad generationem: ideo permittitur eis matrimonium. vt est in remedijs non autem vt est in officijs. Frigiditas in muliere non impedit matrimoniuz. sed attitudo. cuius est iudicium idem sicut de frigiditate in viro: similiter nec sterilitas: quia non caret fine matrimonij: vt est in remedijs sed solum vt est in officium. Statur iuramento viri asserentis se cognouisse vxorem. nisi ipsa probet oppositū per aspectū sui corporis. Lepra nec matrimonium impedit nec actum eius primum. nec dirimit illud: sed dat aliqua grauamina quo ad actus seruandos. Error persone vel conditionis impedit matrimoniuz iure naturali ꝛ dirimit contractum. non autem error nobilitatis vel dignitatis: nisi inquantum redundat in errorez persone. Furia ꝛ defectus etatis reducunt ad impedimentum erroris ꝛ primum id est furiali precedit matrimonium illud: ꝛ dirimit nisi habeatur lucidum interuallum quando contrahitur reliqua vero id est defectus etatis siue ante pubertatez de qua timlo prore. ℍ. primo similiter impedit et dirimit possent tamen pueri citius se obligare matrimonio q̄ religiosi et; alijs contractibus: quia ad illud natura inclinat ꝛ minus rationis requiritur. Scrutinus ignorata impedit ꝛ dirimit matrimoniuz cuz persona libera non autez cuz alia persona seruа. siue

sit ignorata siue scita: similiter nec libertas si ue sit ignorata siue scita. Seruus pōt contrahere matrimonium ꝛ vouere ꝓtinēt iam nesciente aut etiam contradicente dño: ꝛ et si volēte dño contrahit d: ꝓtermittere dñm ꝓpter plugem: sed econuerso si noluit. Infidelitas si ꝓcedit impedit matrimoniū cum fideli ꝛ dirimit: sed ꝛ si fidelis contrahat cuz infideli hereticа baptizata matrimoniū renet cum fideli aūt non baptizate. i. catheccumino non tenet. Tenet aūt matrimoniuz infidelium in gradibus. phibitis ab ecclesia tm: nō ãt i. phibitis a deo: qz subdunt statutis dei non aūt ecclesie. Et si baptizet infidelis hñs plures vxores dz stare cuz prima tm etiaz si sit repudiata si est conuersa. Si aūt recedat fidelis a coniuge infideli nitente contra fidem: ꝓtrahere pōt cū alia: nō aūt si cohabitare velit sine iniuria: pōt ēr ingredit religionem vel fumere ordines: nec restituere infideli si postea conuertatur: mō ꝓmoneatur.

2 ¶ Secō q̄ritur q̄ ꝛ quot sunt impedimenta matrimonij: ꝛ dico ꝑm. s tho. iij. di. xxxiij. q. i. ar. i. q̄ quidam impedimenta impediunt matrimonium ꝓtrahēdum: sed nō dirimūt contractum in fectum. i. faciunt vt ꝓtrahi nō possit sine pctō si tñ ꝓtrahatur de fctō tenet sicut interdictum ecclie ꝛ ipso facto latum. vñ versus ecclesie vetitum necnō tpo feriatum impediunt fieri ꝑmittūt iuncta teneri. Quedam vero impediunt ꝛ dirimunt. qz. i. si de q̄ in hlo ꝛ sib⁹ continētur. Error: conditio: votus: ordo: ligamē: honestas: Si sis affinis: si mibia sacra retractant. hec ex illo. ꝛ sic thomiste attribuunt illi q̄ prima impedimenta sunt duo: qō vez est de impedimētis q̄ directe impediunt ꝛ ad alia impedimenta non ducūtur: aliter sunt multo plura: qz impedit ꝛ non dirimit etiam vinculum spōsaliuz sed indirecte in ꝛtum rōne date fidei ad ista quis ꝓhibetur contrahere cum alia: et q̄dam crimina sed reducuntur ad impedimentum criminis. ꝛ catheccismus: sed reducitur ad cognitionem spūalem ꝛ votum simplex: sed reducitur ad impedimētum voti: cōsuetudo vero et aliqñ impedit solum: aliqñ et dirimit. vt supra matrimonium. ij. ℍ. iij. ſz reducitur semp ad aliqō ꝑdictoꝝ. vt ibi pater vbi et ꝑz de statutis ciuitatum sibi ℍ. iij. si militer attribuunt ei q̄ fcōa sunt sex decij q̄ criminе sumpto ꝑ vno impedimento q̄nis sint plura ꝛ errore diuiso in duo. sed intelige vt dictum est q̄ fcōa dirimunt si huiusmodi matrimoniū: non q̄ dirimāt vez matrimoniū vt ide dicit ſz q̄ dirimūt illud qō fctū est de facto ꝛ non de iure: si vero sequātur nō dirimunt nisi votum religionis cū effectu qñ. i. quis contracto ꝛ non ꝓsumato matrimonio religionem ingreditur. vt in. c. vez. de puer. con. ꝛ. c. ex publico. ꝛ. c. ex parte. el. ij. ꝛ intelligitur religioni saltem tacitа ꝓfessione obligatus infra qō tpo beneficium ingredentis nō est alteri conferendum sine eius assensu. de regu. beneficium. lib. vj. qō supple. intelligit de religione ēt in genere: sed male q̄ in gne plicī qō non dirimit. Et si obseruatur de eo q̄ voluit absolute vtam mutare: dico qō hoc non est ꝓpriū ꝓprie nisi aliquis suscipiat istam ꝓfessionem: ꝛ tunc est tali religiōi obligatus: sed est vouere aut ꝑteri impropriū. Ante ꝓfessionem etiā saltem tacitā nō dirimitur et ꝑm pe. ꝑdam etiam dicere voluerunt q̄ dirimit ꝑ sacri ordinis susceptionem: sed contrarium declaratum est hodie ꝑ extraua. Io. xxij. q incipit antique. vbi dicit glo. in. c. q̄ votum. de vo. ꝛ vo. re. li. vj. p. c. ex parte. el. ij. de conuer. coniu.

3 ¶ Tertio queritur quid agendum quando doctores discordant circa aliqō impedimentum matrimonij: ꝛ dicit ho. q̄ tollere abilitus est aliquos contra statuta hoīm copulatos dimittere simul q̄ sic coniunctos contra deum statuta separare. extra de restitutis. Iz ex quadam. ꝛ q̄ vbicūq; dicunt solui matrimoniū si non adducunt ius expressum dicenti contrarium adhereas. ar. d. c. Iz. in fi. pro quo facit quod not. panor. in. c. si vir. de cogna. spi. dicetum hosti. esse verum. sed limitat illud nisi opinio communis haberet quasi textum ꝑ se: in alijs autem vbi doctores in aliquo articulo sunt varij sequenda est opinio humanior id est rationabilior ꝛ equior: ꝛ si vtraq; opinio est rationabilis sequendum est iudicium plurimorum secundum ho. ꝛ ber. Ad quod bonus tex. in simili. xix. dist. j. canonicis. Idem fere dicit in. c. fi. de sentен. ꝛ re iudi. c. fina. sed limitat nisi opinio illius doctoris sit euidenter falsa vel probabilib⁹ ratiōnibus conuincibilis. limita etiam tertio qñ illud matrimonium potest habere suum effectum: alias non esset iudicandum pro eo ad dictum vnius contra communem opinionē vt infra matrimonium. vlq. impedimento.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rijj.f.de impotentia coeundi in fi.

4 ¶Quarto queritur quid si ecclesia precipiat alicui coniugum cohabitare cum altero.ille cui precipitur scat inter se impedimētum:rdicit hug.quod hoc casu obedire debet quātum ad cohabitationem ꝛ necessariorum exhibitionem:quātum vero ad redditionez debiti non tenetur. Nam obedire debet quātum potest sine peccato:vt in.ea. inquisitioni de sen.ex.

¶Quinto queritur vtrum papa dispensare possit in omnibus predictis impedimentis.ꝛ dico trla.ℙ primus.In impedimentis que removent consensum sine quo non est matrimonium.cuiusmodi sunt impedimentuz erroris.persone.ꝛ metus.papa dispensare non potest:quia etiam non potest supplere consensum.ℙ Secūdum.In illis similiter impedimentis que sunt diuini aut naturalis iuris:cuiusmodi est consanguinitatis ꝛ affinitatis vsqz ad secūdū gradū in lineis inequali.nō pōt dispēsare sinaliter ea tollendo:vt.ij.autē hoc possit in peculiari casu excā sient tenuit Jo.an.ꝛ refert ac sequitur papa.In.xvij.xv.ti.ij.p canonistas in.d.c.literas.item.c.pro venerabilem qui filij sint legitimi.item.c.proposuit de concess.preben.vbi varie loquuntur/Similiter etiam quantum ad impedimentum ligaminis in quantum est de iure diuino.vide infra papa.Sexvj. In illis vero impedimentis que sunt ex statuto ecclesie.cuiusmodi est impedimētum interdicti ecclesie seu larum.et conditionis seruitutis ꝑm Ricar.ꝛ pet.de pal.ꝛ vot castitatis nisi solennizetur professionem de quo infra votum.ij.Sexꝛ cognationis spiritualis ac temporalis ꝛ criminis ꝛ disparitatis cultus ꝛ ordinis:ꝛ publice honestatis:ꝛ consanguinitatis ac affi.quantuz ad aliquos gradus.puta in.iij.ꝛ iijssimo secundum archie.post pet.de pal.quādoqz in secundo puta cognatis aliuz equaliter cuiusmodi sunt filij duorum fratrum ꝛ consueti dinis papa dispensare potest.vtil post matrimonium quod nullum fuit propter aliquod impedimentum papa dispenset nō ratificatur propter hoc matrimonium quo ad deum etiam si interuenisset copula secundum archie.sed opus est nouo consensu qui si copulam sequatur sufficit etiam sine verbis.vt videtur dicere Ricar.in quarto distin.xl.in quodam simili.ℙ Tertium de impotentia coeundi dicit summa.angel.quod est ex ecclesie statuto. quia posse generare non est de substantia matrimonij alioquin senes contrahere nō possent.sed oppositum est de mente sancti thoīn.in quarto dist.xxxiij.q.j.ar.ij.qui dicit quod posse coire est de cētia matrimonij:in quo datur potestas in corpus vtriusqz quātum ad copulaz carnalem.ꝛ qz senes licet nequeāt generare possunt tñ coire.sic matrimonium comprte eis:vt est in remedium.ꝛ tatenet archie.licet aliter recitet te neri a per.de pal.

¶Sexto queritur vtrum episcopus possit similiter dispensare in aliquo predictorum impedimentorum.et dico quod sic in interdicto ecclesie speciali facto a suo inferiori. et in impedimēto criminis impedientis solum nō dirimentis:de quo infra matrimonium.vij.impedimento.vj.nō autem in interdicto facto a superiori suo neqz in gradibus cōsan.vel affi.neqz in criminibus dirimentibus de quibus infra matrimonium vij.impedimento.ix.aut in aliis quibuscunqz impedimentis matrimonij ne cōtrahatur dispēsare nō potest.nisi in casibus de quibus.ℨ dispsatio.Sfr.dictum est episcopum posse dispensare contra canonem vel concilium.

¶Septimo queritur vtruz et quomodo ante matrimonium inquirendum sit de predictis:et dico multa.ℙ primum. Ante matrimonium debent in ecclesijs banna publice per presbyteros proponi:vt infra competentem terminum quilibet impedimentum proponat:et si apparuerit probabilis coniectura contra copulam futuram:interdicitur expresse donec constet quid fieri debeat aliter si contraherent sine bannis.aut post prohibitionem.et extiterit impedimētum. puta gradus prohibiti. tunc filij dicentur illegitimi.et nō excusabūtur propter ignorantiam parentum.nec non sacerdos qui tales coniunctiones inhibere contempserit:vel regularis qui interēā presumpserit per triēnium ab officio suspendatur.quive rō falsum impedimentum malitiose obiecerit canonicam non effugiet vltionem.extra de clan.despon.cum inhibitio.ℙ Secundum. Huiusmodi autem solēnizatio regulariter cadit sub precepto:sic quod ꝑm archie.post pet.de pal.vbi seruatur mortale esse illam omittere.quod limita ꝑm eūdez pe.nisi tales essent iurisignari:ꝑm asten.de mente rodentonis.si fiat sine causa:quia ex causa dimitti possent huiusmodi banna et consuete solennitates:secūdum hug.puta quia forte vir est senex et erubescit contrahere cum tanta solennitate. aut accepit ignobilem cum ipse sit nobilis. aut

econtra:ꝛ timet eius parentes vel forte ḡa diu manserunt sicut vir ꝛ vxor:ꝛ modo erubescunt adhibere solennitatē.de hoc supra matrimonij.ij.Sxvij.particu.tertia.credit autē quod in talibus ex causa per episcopū ꝛ non per inferiorē prelatū dispensari possit

3 ℙ Tertiū.Layci autē prestantes suā presentiā matrimonijs clandestinis cōprehendūtur secundū doc.ex mente litere licet non exvet bis:ꝛ sic est eis penitentia iponenda sicut ꝛ clericis.ℙ Quartum.Licet autē dicatur in ecclesijs:tñ secundū Pano:.vbi supra si antiqui coꝫ qui volunt contrahere morā traxerunt in certa parrochia:faris est in ea edicta proponi si vero i diuersis:proponi debent in diuersis vel in locis publicis:puta in predicationibus.Secundū .abb.aūt qui dam episcopi non admittunt forēses ad matrimonium sine literis testimonialibus:qō est optimū.quia aliquando alicubi vxorati alibi accipiunt vxores.ℙ Quintū.Dicit autem Pano.in.d.c.cū inhibitio qꝛ eius dispositio secundū doct.ex mente litere habet locū in sponsalibus de futuro:quia in multis casibus transeunt in matrimoniū ipso facto vt in.c.ij qui.de spon.ꝛ facit.l.oratio. ff. de spon vbi dicitur qꝛ prohibito matrimonio

6 prohibita videnť esse sponsalia.ℙ Sextū.Ex quo elice qꝛ contrahentes sponsalia clandestine peccant ꝛ iudex loci potest illa interdicere:vbi tñ est consuetudo quod ista banna non fiunt:sed solum contrahuntur sponsalia solenniter ꝛ publice multa ante infirmo

1. dictum. lium:ꝛ interim manifestari possit an subsit impedimentū dicit archie.post pe.de pal.qꝛ omisso bannoꝝ ratione contractus consuetu

7 dinis non est peccatū.ℙ Septimū. Non peccant etiam mortaliter secundū asten.de mēte rodō.reges ꝛ principes ꝛ milites sine bānis contrahentes vbi non est consuetū eorū matrimonia bannire.nec quod dicitur in.d. c.inhibitio extenditur ad matrimonia nobilitū q̄ in ecclesia bānire non consueuerunt nec secundum hostiensem ad eum qui vxorem vocat a remotis ꝛ publice nuncios mittit:quia sic in faciem ecclesie contrahere dicuntur.

8 ¶Octauo queritur quid de illo qui audiuit ppetuū impedimentū esse inter se ꝛ vxorē suā ꝛ dico ꝑm.ℨ.ℨ.qꝛ si audiuit a fidedigno etiā iurato aut cōpatre suo:aut a publica fama vel ꝑprio sacerdote non ita credere tenetur qꝛ non credendo peccet mortaliter:tenet tñ inquirere cū non debeat esse negligens sue saluteꝫ:alias esset ignorantia affectata q̄ non excusat. Et si de dicto alicuius probabiliter dubitat tenetur reddere sed exigere nō debet:si vero inuenerit tra esse ꝑo constanti. nec exigere nec reddere debet:facit de sent. ex.inquisitioni. Si vero inquirendo nihil inuenit vel audit hoc nō a fide digno sicꝫ cōfiteā deponere.

¶Nono queritur vtrū peccet sacerdos vel 9
alius sciens impedimentū indicādo hoc alteri coniugum vel ambobus vel alteri alteri:ꝛ dicit ℨ.ℨ.qꝛ si probari nō potest dicendo agit indiscrete nisi credat qꝛ audiens paratus sit in hac parte peritoꝝ consiliꝭ obedire:si vero probari pōt ꝛ sciat hoc sacerdos parrochialis vel alter coniugum:tenet solenniter diuortium agere nisi de consensu velint cohabitare vt germani. De hoc supra cōfessio.ij.Sxij.

¶Decimo queritur quas penas incurrat ꝑtrahens cū ꝑdictis impedimētis:ꝛ dico qꝛ aliqñ peccat mortaliter ꝛ est excōicatus:vt i impedimēto ꝓsanguinitatis vel affinitatis vel ordinis aut voti solēnis vt.ℨ dicūt est excōicatio.ix.Sxl.aliqñ ℨo peccat mortaliter soluz vt in impedimēto interdicti ꝛ feriaꝝ ꝛ in oi impedimento dirimente nisi sit impedimentum erroris:in quo tñ mortaliter peccat q̄ alium salsit scienter:aut impedimentuz metus:in quo est mortale cogere ad ꝑtrahēdū.

¶Rursus de matrimonio.vij.quantum ad impedimenta que impediūt tñ ꝛ non dirimunt.

Matrimoniū rursus.vij. considerari pōt ḡtū ad impedimenta q̄ solum impediunt:ꝛ nequaqꝫ dirimūt ita qꝛ si de facto ꝑtrahat peccat quidez et mortaliter:sed tñ matrimonium tenet q̄ in gñe sunt septez vt ptz ex dictis.ti.prioze.Sij.f.interdictū serie.sponsalia catholicismus.voti simpler.cōsuetudo.de qua matrimoniuz.ij.Sij.ex crimen. Sed crimen non dirimens sed impediens dividitur in ser que sunt incestus:vxoricidium:raptus alterius sponse:susceptio ꝑprij filij per dolum de fonte:interfectio presbyteri ꝛ ꝓnia solennis.

¶Primo ergo queritꝝ quid sit ly circa impedimētum interdicti:ꝛ dico multa. ℙ Primum. Duplicitꝝ matrimoniū est ꝑtra interdictuz ꝑm petrum de pal.primo qꝛ est contra statutum iuris:siue qꝛ phibet tale fieri vel cetur.Sequenti.siue qꝛ phibetur fieri tali modo.vt de clandestino.dein est supra ti ꝓ re.Sxij.ꝛ supra matrimoniū.ij.Sxvij.sed qꝛ est ꝑtra interdictū.f.ꝓtra ḡcptū huius mi nistri iuris ꝛ ecclesie ꝓpter aliquā legitimā 1.qō.

2 cām prohibētis ptractū. ℣ Sēm. Dicit autem sum. ange. q̄ tale interdictuz facere nō pōt nisi is q̄ pōt de cā matrimoniali cognoscere sicut epūs vel alius ordinarius. ꝛ q̄ habeat peritiam canonū: de consan. ꝛ affini. c. j. sed qr in. d. c. hz sic: cause matrimonij sunt tractande p iudices discretos: q̄ potest atez habeāt iudicādi ꝛ statuta canonū nō ignorēt. ideo dico quod. d. sum. multipl̄r deficit. Primo quia putat idem esse pertractare cām matrimonij ꝛ illud interdicere. cum tamen parrochialis sacerdos possit secūdum ꝛ nō primum: ꝛ secundo. quia inuit quod delegatus hoc non possit cuius cōtrariuz dicit ibi glo. iij. qr inuit quod ordinarius nō habēs peritiam canonum hoc non possit cuz tamē rex. intelligat quod habeat peritiam per se si cā est ei delegata. ꝛ hoc inuit glo. si aūt est ordinarius sufficit quod habeat assessorem peritum: alioqn nullus posset esse episcop⁹ nisi canonista. Et ideo dicit Pet. de palu. q̄ minister ad interdicēdum matrimoniuz est sacerdos parrochialis q̄ potest matrimonium dispēsare ꝛ si non iudicare: qr ipse habet inḡere de impedimentis inhibere: aut ē officialis epi non sacerdos q̄ solus bñdicit nubētes: aut archidiaconus vel abbas habētes hoc ex ꝓsuetudine vel priuilegio: ꝛ habēt iudicare. ꝛ si nō dispēsare. si non sunt sacerdotes: aut est epūs vel eo superior: q̄ habet iudicare rōne iurisdictōis. ꝛ dispensare rōne ordinis cum cura. ℣ Tertium. Cōtrahentes contra istud interdictuz ecclesie vel ministri ꝑm docto. peccant mortaliter: nisi fuerit dispensatum ab eo qui potest: ꝛ si causa propter quam factū est interdictuz est perpetua. i. ad nullum tēpus restricta. puta si. p hibetur fieri propter malum quod inde seqūt ꝑm glo. in. c. tua. de spon. ꝓbato impedimēto data sua diuortij oino separabūtur: de matr. ꝛ tra. inter. ecc. c. vlt. si vero erat tē poralis. i. restricta ad certum tēpus: vt si. p hibet propter veneratiōē diei. vel donec cognoscat. tenebit matrimonium. sed in pena dñt ad tēpus separari. extra eo. c. j. ꝛ. q. Et addit Pe. de pa. q̄ si inhibitio facta fuit ab inferiore a papa: vt ab epo vel parrochiali: ℣ mētum intelligē ꝓpetuum tenet ꝛ idem si a papa facta est simplr: secus si prohibuerit. de cernēdo irritum ꝛ inane. si secus factum fuerit: qr est nullum cum p hoc reddat eos inhabiles: sicut ꝛ prohibēdo matrimonium p cognationē legalē. spūalem. vel carnalē in gradu nō phibito lege diuina. hmōi reddit
4 inhabiles. ℣ Quartum. Spōsalia legitima de futuro nō dirimit matrimonium postea cōtractum p verba de p̄nti cum alia contra interdictum ecclesie: extra eodez c. q̄. Quid autem possit papa circa inhabilitationem personarum ad matrimoniuz. Vide infra pa. ℣. xvij.

2 ¶ Secundo queritur q̄d iuris circa impedimentum feriarum: ꝛ dico multa. Primum. Tempus feriarum in proposito quātuz ad nuptias ꝑm. d. Tho. in. iij. dist. xxxij. est ab aduentu vsq̄ ad epiphaniam. propter communionē que ꝑm antiquos canones. fieri in natiuitate cōmuniter solet. ꝛ a septuagesima vsq̄ ad octauā pasche. ꝓpter cōmunionem paschalem: ꝛ a tribus diebus ante ascēsionem. vsq̄ ad octauam pentecostes: propter preparationem ad cōmunionem illo tē pore sumendam. Et de primis duobus temporibus habetur. xxxij. q̄one. iij. non oportet: ꝛ tribus. c. sequen. de vltimo vero extra de fer. capellanus: vbi etiam. ℣℣. dicit Ar. quod contrarium faciens mortaliter peccat ℣ Secundum. In predictis temporibus non includitur octaua epiphanie. cum dicitur vsq̄ ad epiphaniam: quia vt dicit Joā. andr. licet hoc multorum locorum approbet consuetudo non tamen videtur iure. ꝓbari: vnde patet quod post primum diem epiphanie contrahantur nuptie: ꝛ hoc tene cessante opposita consuetudine: quia in dicto capitulo non oportet. nihil dicitur de octaua: nec inuenitur iure prohibitum: et si canon hoc voluisset certe expressisset sicut expressit de octauis paschе in dicto capitulo. non oportet. ꝛ de octauis pentecosten in dicto capitulo capellanus: sed nec scribit Thomas aut magister sniarum. de hoc aliquā dicunt ꝛ aperta ratio hoc suadet: quia ille due octaue sub hoc interdicto includuntur vt sumpta communione aliquanto tempore vacetur diuinis. quod in cōmunione nativitatis fit satis etiam remota octaua epiphanie. Opinio tamen hostien. ꝛ Pet. de palu. tenentium contrarium seruāda est vbi hoc habet consuetudo: quia in contrahēdo matrimonio seruanda est consuetudo honestis de consanguinitate ꝛ affinitate quod dicto. ꝛ. l. si de interpretatione. ff. de legibus. ℣ Tertium. Similiter in predictis temporibus non includitur illa dominica que ē post pentecostem que est octaua diei. a pentecoste. sed in ea possunt nuptie celebrari cuz festum pentecostes non habeat diez octauam. vt in dicto capitulo capellanus. et ita tenet supple. post Archie. ꝛ plus. sum. con. et Ray. ꝛ Pet. de palude. ꝛ est textus clarus

ꝛ apertus in. d. c. capellanus. qui ℔ varie loquatur modo alludens ad opiniones quas ibi recitat. modo ad consuetudinem alicuius rum. tamen in decisione dicit quod sicut secum canones a septuagesima vsq̄ post octauas paschе sicut ꝛ consuetudinem ecclesie ro. vsq̄ post septem dies festi pentecostes. quod caret octauis nuptie suspēdūtur. in dominica que sequitur. deinceps possunt licite celebrari. Sed summa. ang. inniti dicit nuptias a primo die rogationum vsq̄ ad octauam pentecostes inclusiue. qz dicit. ter. in. d. capitulo. capellanus post septē dies post festū pentecostes. non enim erant septem nisi dominica includeretur: et facit quod ibi dicitur tres septimanas que non essent nisi includeretur: sed tam iste q̄m parum. male adducit ter. qui non dicit post festum. sed festi pentecostes ita quod ipse dies primus est vnus de septem: ripse tres ebdomade sunt saltem per synecdoches. Et quia vterq̄ male ponderauit text. ꝛ ꝓsequenter ceciderunt in malam opinionem. ad saluandum. litteram coguntur dare expositiones extraordinarias. vt patet intuenti. sum. etiam ro. ꝓsensit et ex eodem motiuo. Illud tamē est aduertēdum non esse idem de octauis diei paschе in quo nuptie celebrari nō possunt ꝑm ead̄: vñ notāter dicit ter. post octauas paschе. ꝛ post septem dies festi pentecostes. Et ratio diuersitatis est: quia festū pentecostes. nō habet octauam: tum quia in octauis diei occurrit festuz solēne trinitatis in quo tamē nō fit ꝓmunio: vñ in eo ꝓcedūtur nuptie que in die solēni fieri consueuerunt.
4 ℣ Quartum. Secūdum archie. aūt post pe. de pal. aſi septuagesimaz vsq̄ ad completorium licite nuptie celebrāt̄: qz ℔ ꝑm veterem. nouam legem a vespera ad vesperam festa celebrāt̄ tamē in septuagesima officium sibi ꝓprium quod abdicat cātica ticle incipit in completorio quādo ꝓprio intermittitur alleluya. Officium ℣o aduentus ꝓprium per fecte incipit a vesperis sabbati ꝓcedētis. vnde ex tūc ꝓtrahere nō ℔. In aliis autem diebus nō solum vespere sed et completorium sunt de tempore ꝓcedente. p se loquēdo. ℔ p accidēs supuenīēte matorii festo. nihil fiat de illo completorio. vel solum memoria in vesperis. vnde nō a primis vesperis trinitatis ℔ trahere. ℔ a principio noctis vel media nocte. aut vertius a mane in antea. Et ℔ ita sit de iuris subtilitate. quia tamē ꝓsuetudo est optima legum interpres. sequēda est ꝓsuetudo terre diu a ꝓlatis scita ꝛ dissimulata: vñ in multis terris etiam nocte. ꝓfunda inuigilia aduertus: ꝛ septuagesime nuptias sacrum. ℔ si post medianam noctem facerēt eēt corruptela. quia media nocte more romano dies incipit. ff. de fer. l. more. vnde sicut nulla consuetudo excusaret in die. sic nec post mediam noctez ℔ certum eēt ꝓtra canones esse. ℣ Quintum Circa ea que his temporibus prohibētur. a. thom. in quarto. dist. xxxij. sic dicit. Quādo noue sponse traducuntur. animus ꝑsonarum magis ex ipsa nouitate ad curam carnalium occupatur. ideoq̄ in nuptijs cōsueuerunt multa signa ostēdi lectrie dissolute: propter quod in temporibus illis in quibus ꝑsone debēt homines se ad spiritualia eleuare prohibitum est nuptias celebrare: q̄ sunt tempora ꝑdicta. Nec ex illo. Ipsi prohibetur traductio vxoris. ꝛ omnis celebritas nuptiarum: ꝛ secundum omnes etiam licitum est cōtrahere p ꝛba de futuro. Et
1 dubium de quibusdam est dubium. Primo de ꝓtracten verba de p̄nti. Nam Pet. de pal. dicit hoc non licere. quia talis ꝓtractus nō ℔ fieri clandestine ℔ in facie ecclie. In facie aūt ecclesie nonvidetur faciēdum sicut nec bñdictio nuptialis. ꝛ idem eadem ratione sensit hostiē. in sum. dicēs quod his diebus ecclia suam auctoritatem nō interponit. ℔ in. d. c. capellanus. extra de fer. hoc non affirmet. Ray. autem dicit hoc licere: nisi fiat cum magnis solēnitatibus consuetudinum ꝛ huiusmodi. quia sit solo consensu. prohibetur autem solum traductio vxoris ꝛ omnis celebritas nuptiarum extra de matrimonio. conse. inter. ecc. per totum. xxxij. q. iiij. non oportet cum tribus. ca. sequen. Solutē autem arche. dicens standum esse ꝓsuetudini: ebene dicit. ꝛ consequenter ꝛtraq̄ opinio est vera ex consuetudine in diuersis locis vel temporibus. Solutur etiam ꝛ aliter quod prima opinio est vera vbi celebritas interuenit: secus aliter vbi fit sine celebritate ꝛ ꝑsonis. ℣ bade phil. in facies ecclesie. quo modo potest omni tempore contrahi: vt expresse patet in. d. c. capellanus. vbi istam solutionem multa Ad rationem aūt pet. de pal. dico q̄ pōt contrahi in facie ecclie. i. coram ꝛsonis. absq̄ bñdictione. sine peccato: quia ipsa bñdictio non datur in ipso ꝓtractu. ℔ in traductione vel ꝓpter traductionē. Du 2. dubium bitatur secundo de traductione sine solēni rate consuli. Nam sum. ang. contra rose. sentit q̄ licite fieri possit quandocūq̄ prius

Universidad de Deusto
Biblioteca

habuit alia3 vxorem vxor: aliu3 virum: sed oppositu3 tenuit sum. ro. f. xerlā Pano. vbi ē. xmo. x asten. x est de mente. s. thom. quia ertiaz cessante conuiuio ex ipsa nouitate tra ductionis animus circa carnalle occupa tur: vñ in. c. nec vxore3. xxxiij. q. iij. dl. simpliciter nec vxore3 ducere. xlic non prohibe
3 dubiu3. tur ibi solennitas solū. verum etiā traductio. Dubitatur tertio de copula carnali cō sūmante matrimoniū. Naz sūma. ang. sentit quod liceat si sponsi non sunt virgines sed alias contraxerunt. vt patet ex dictis: sed sum. ro. tenet quod consūmatio matrimonij primo ꝓpice sit mortale. xconsentit archie. x Pet. de pa. xpano. vbi ē. quod tamē fallit ſ3 per. de pal. primo si vxor. prius esset rite benedicta: quia nō esset mortale exigere. secūdo post primā consūmationē. Et licet. s. tho. vbi ē. dicat non esse ꝓhibitū his diebus debitū exigere. tamen loquitur quā
6. dictu3. do ia3 sponsa est traducta. ſ Sextū. Contrafacientes aurē predictis sunt puniendi Nā ꝓtrahētes sunt separandi ad tempus: xintelligitur ſ3 pano. donec durant ferie. vide gio. in. c. non oportet. xxxiij. q. iij. si tñ esset periculu3 in continentia ſ3 per. de pal. iponenda est alia penitentia. x in ista dispē sandu3. Sacerdos aūt qui dedit bñdictionē huiusmodi tēporibus. graui pena licet
3. q. arbitraria plectendus est.

¶ Tertio queritur quid iuris de impedimento sponsaliū: ꝛdico q̄ qui sponsalia de futuro contraxit: nūl ipsa spōsalia aliquo licito mō soluant tenet sub peccato mortali ꝓtrahere de presenti. cū eadē vel eodē: si tñ de facto fracta fide ꝓtrahat de presenti cū alia vel allo. tenebit secundus contractus. De bis. f. sponsalia.

4 ¶ Quarto queritur quid iuris de catheclismo. ꝛdico q̄ ex catheclismo contrahit spiritualis cognatio. vt no. in grto sen. dist. iij. ꝛhabetur in. c. quāuis. de cogna. spir. libro sexto. sed hec cognatio impedit quidem matrimoniu3 contrahendu3. sed non dirimit cōtractu3. extra eo. contracto. xxx. q. j. si quis filiastrā. xcod. titu libro. sexto. in. c. p cathe clismū. Qđo aūt in catheclismo cōputerentur gradus. vide ri. sequenti. vbi agek de cognatione spirituali. Quid etiaz sit catheclismus vide. ē. loco suo.

5 ¶ Quinto queritꝛ quid iuris devoto simpli
1. dictum el ꝛ dico multa. ſ Primu3. Votu3 de seruāda continentia simplex id est nō solēnizatu3 professiōq̄ tactus vel expressa religionis approbat: nec sacri ordinis suscepcōe impedit matrimoniu3 contrahendum. sed non dirimit contractu3. dist. xxvij. per totu3. in text et in glo. ſ3 sanctū thom. Ray. x no. Inn. c. rursus. x. c. consulnit. x. ea. inlinuante. quicle. vel yo. non obstante opinione hug. quā ber. in. dicto. c. rursus. dicit tutiore3. quia licet vtrunq̄ votu3 equaliter obliget quo ad deu3. tamen ecclesia per suam constitutionez nolu tinhabilitare ad contrahendum vouentes simpliciter sed soluz vouentes solenniter. vt patet per. c. vsicu3. de vot. libro sexto. xest ꝓmunis opinio. taz canonistaruz in ri. qui ele. vel yo. ſ3 theologorū in quarto dist. xxxvij. Unde dicit glo. in. dicto. c. rursus. quod si non esset ecclesie constitutio te neret matrimoniu3 a religioso vel sacerdote secularꝛ contractu3. sed de hoc. ſ. titu. seq̄ē. ℌ. v. determinabitur x infra votu3. iij. ℌ. v. vtrum ecclesia dispensare possit in vo to solenni castitatis. ſ Secundum. Dicit 2 autez Gaspar cald. in. dicto. capitulo. rursus quod habens tale votu3 mortaliter peccat contrahendo. cum intentione consūmādi: quia agit contra votum. suu3. xxvij. q. j. in multis: non autem si non habuit animū consūmādi sed intrandi religionez. quia in nullo facit contra votū suu3: alia sentit sū. ang. cōtra ro. Sed tamē fm. s. thom. agit implicite contra votum suu3. quia implicite consentit in copulam carnalez. dando alri potestatem sui corporis. ¶ Et ſ3 non agitur contra votum agitur tamen contra iura dist. xxvij. sivlr. x in. c. consulnit. tin c. rursus. qui ele. vel yo. ꝓtra data fidem deliquēdo alterum: ꝛmaxime fm istum fm quez eo casu non esset matrimonium cū adsit intentio denegādi debitum. vnde eliditur sacramentū exponēdo etiam se periculo incontinentie carnis. Et ideo indistincte dicendum est cū archie. post mētē. s. tho. x Rica. q̄ ꝓtrahēdo mortaliter peccat. nisi certificet p spiritū sanctū q̄ deus sic ordinauit q̄ copula nō sequat. vt dicit Rica. donec vxorem cognoscat teneꝛ iplere votum suū cui adhuc possit. s. intrando religionem ea et inuita. ea vero cognita religionem intrare nō poterit ea inuita x teneꝛ reddere debitū peteti etiā interpretatiue fm. s. tho. x rica. petere vero sibi nō licet. cū est mortale fm ricar. tolleno quotlēs: quia adhuc seruare debet votū suū cūtū in ipso est. quod etiam s. tho. dicerat. ſ Tertiū. Qui post tale votū 3 simpleꝛ castitatis matrimonium cōtraxit fm sum. ange. sicut potuit sine mortali contrahere. puta cum intentione intrādi religionē. ita sine mortali potest consūmare illud. vt si mutet ꝓpositū: qđ pōt facere sine

peccato cū illud non sit voto firmatū: x debet reddat debitū era: tuo qz ad hoc tenetur Sed sum. ro. hanc opinionē ꝓsurat per dcā ricar. dicēs eā esse periculosam x bene: x ptz ex rone. s. tho. qz talis adhuc teneꝛ ad votum
4 suū implendū inſirmū pōt: x ꝓpter teneꝛ ad religionē. ſ Quartū. Quārū aūt ad exactionē debiti virū talis sine pcto possit exigere due sunt principales opiniones: vna q̄ peccet so li qs exigendo prima vice. vt recitat glo. in. c. qs votū. xxvij. q. j. qz votū extinguit per se quens matrimoniū. vt no. ibi. in. c. deviduis el. ij. x sequitur hoſt. in. d. c. rursus. x vt dicit sum. ang. cōiter doc. maxime car. in. d. c. rursus. dicens eā esse veriorez. alia vero est qui semp peccet mortaliter: quā tenet gl. in. c. aga conuer. coniu. quā Jo. an. vincē. x cōiter sequētes dicunt tutiorē x cōiter theolo. sequū tur. Sum. aūt ang. ſ3 concorder vt prima sit vera qñ nunq̄ peteret redderet coniugi nimis onerosum alteri: vnde petit gra alterius maxime si sit vir. secūs vero qñ petit ꝓpter suū appetitū: tñ dicit q̄ illa q̄ dicit qđ exigere possit non est minus vera q̄ alia. Sz fm. ro. ſ3 recitet dir. dicentē q̄ si votū sequitur matrimoniū exigere non pōt. si vero ꝓpter cessit peccat exigendo alia vice tm: tñ tādez hanc opinionē merito euertit p fm ſ3 ricar. in. iij. dl. xxxvij. indistincte tenēs q̄ exigere non pōt qui ante vel post matrimoniū fe adhuc tenetur seruare votū suū quantū ad ea in quibus non est factus impotens ad seruandū x adducit. s. tho. ꝓ to signo quia mulier vxore contrahere non potest: quod etiā concedit hug. x archi. xxx. q. j. de eo. x xxvij. dl. si vir. x. xxxiij. q. ij. ant qui. qr votū nō erat ablatū sed executio voti. ¶ Et hanc opinionez tenet pano. tranſiens cū dictis glo. x sco. et ricar. pe. s. tho. x ceteri theologi x totus mū dus. Jura aūt allegata p alios: concludūt solū q̄ votū simplex impedit quidē sponsalia de futuro sed non dirimit matrimonium sequens. Distinctio vero quā conce: dādo ad quem sum. ang. est optima. x. est. s. tho. l. iij. dl. xxvij. q. j. ar. ij. in si. sed ipsa ꝓcludit opinionem nostraz: quia aliter peteno gratia alterius dicitur reddere x non exigere: vt in. d. c. de viduis. x aug. de anc. super epistolis. pau. dicens q̄ vxor triplex petit debitū. s. ꝓbio signis x nature conditione: puta qz vir scit conditionem nature eius hoc debere ap petere. x teneꝛ vir etiā hoc tertio modo petenti reddere debitū ne sit onerosus. ſ Qui tum. Votū simplex sic impedit matrimoniū contrahendū fm ray. q̄ si talis qui se vouit postea iurauit alicui q̄ eā duceret dz ipse re votū x agere penitentiam de illicito iuramēto. d. c. rursus. x idē host. Quod si primo iura uit x postea vouit secundū ho. x gof. prevalet iuramentū licet possit intrare religionē. de spon. cōmissum. vnde si votū esset de religione intranda prevaleret. Nec tenetur primo exequi iuramentū secundū pano. in dicto c. cōmissum. quia in contrahendo matrimonio intelligitur si res in eodē statu permanserit. vt in. c. quemadmodum. de iureiuran. quod non est hic: quia si post matrimonium contractum per verba de presenti licitū est intrare religionem sponsa inuita. vt in. c. ij. x. c. ex publico. de conuersi. coniuga. fortius post sponsalia de futuro. quia turpius eligitur ℌ non admittitur hospes. vt in. c. quem admodum. de iureiuran. Nec ob. d. c. commissum. quod vult talem si vult intrare religionem primo contrahere vt iuramentum seruet: quia secundum pano. hoc est de consilio tantum: quod ideo datur ne notek per iurus quo ad opinionem vulgi. ſ Pro his aduerte quod secundum dom. anto. in. c. reniens. qui ele. vel yo. votum continēte post sponsalia de futuro ea tollit tanq̄ fortius: x idez sentit gaſ. sed hostien. sentit contrariū in dicto capitulo rursus. dicens q̄ sponsalia non valent si votū precedit: sed si sequit cōpellitur. vouens spōsalia re: aut ꝓficere spōsalia: x hoc est verius: quia cū sponse sit orta obligatio in preiudiciū eius non potuit vouere. Et hoc sentit pano. in. d. c. veniens. et dir. sed vide infra sponsalia. ℌ. vij. ſ Sextus
9 Si ambo contrahentes habent votum simplex castitatis: matrimoniū non tenet secūdū Jo. xxvij. q. j. si quis votū. de viduis. el. ij. fm alios aūt cōiter dicitur q̄ tenet seu neuter potest exigere nec reddere x multomin⁹ possunt exigere aut reddere: si ambo vouerunt post matrimonium: ita tenet sum. ro. sed deficit secundū aliquos: quia vter q̄ poterit reddere sed neuter exigere vt statiz patebit. Sum. aūt ange. dicit q̄ fm Jo. matrimoniū tenet: sed re vera deficit: qz Jo. male allegaſ qui dicit q̄ non tenet. vt melius allegat sum. ro. qz neuter pōt exigere: ri hoc lo. dicendo. Pone eos vouisse q̄ nūq̄ exigerēt x dico q̄ bene tenet matrimoniuz. qz vter q̄ pōt reddere: qz vter q̄ si sciat alterꝛ indigere nec posse exigere: religiō dz cōmisceri x vter q̄ reddere dicetur. Et ita in primo casu dicē dū est fm sum. ang. cōtra ro. sed ꝛio: est optimo

Universidad de Deusto
Biblioteca

vo.vt neuter possit reddere sine dispẽsatiõe. de qua infra.parti.vi.Errõ est:qz alter sol⁹ hñs votum ꝓdictum ideo põt reddere sine pcõ:qz alter obligatur ius petẽdi cui ꝓsone ꝑdicare nõ potuit.Unde si alter nõ haberet ius petẽdi:qz ẽt ipse vouit:iste nõ exequaretur reddendo:qz faceret contra votum suũ sine cã necessaria.Et ita est in proposito in vtroq; casu.s.siue votum ꝓcedat matrimonium siue sequatur qz nemer hz ius exigendi expresse vel tacite nec ex inclinatione nature:qz talis inclinatio isto casu nõ est ex actu debiti:sed rẽptatio fragilitatis sicut et in soluto.Et hec intellige qñ vterq; scit ipedimẽtum alterius.Si aũt nõ votum cõtraheret scienter cũ hñte peccat:qz participat eũ eo in crimine cñ matrimonium tenet: et
7 poterit iste etiam exigere.ꝑ Septimum.Si quis vouit se nunq; redditurũ debitum si eũ vxorem ducere ꝓtingat ꝑm Jo.vbi supra nõ obligat tale votum:qz est contra ꝓceptum apli de debito reddendo.xxiij.q3.iiij.ꝟ.hijs.
8 ꝑ Octauum.Si quis vouerit castitatem respectu alicuius religionis:sed nõ oia substãtialia regule.do.ant.in.c.rursus.qui cle.vel vo.vt refert panor.ibi post multa concludit q; aut vouit omnia substantialia religionis sed non respectu certe religionis ꝛ tunc votũ est simplex:nec matrimonium dirimit: aut vouit oia substãtialia respectu certe religionis:ita q; efficaciter est obligatus religioni ꝛ tunc certum est matrimonium nõ tenere. vt in.c.vnico.de vot.li.vi.aut vouit tm castitatem respectu certe religionis:ꝛ tunc dicit votum esse solẽnizatum ꝛ sequẽs matrimonium non tenere:hz iste non sit vere ꝛ stricte religiosus:vt qz se ad pauperatem ꝛ obedientiam nõ obligauit:ꝛ hoc.p.d.c.vnicũ:sed ꝑ hñs ad hoc panor.tenet ꝓrarium:qz silud.c.vnicũ.ad solẽnitatẽ voti reqrit q; fiat professio alicui ꝑbate religionis:ꝛ ꝑñr q; ꝓfitẽat religionem ꝓbatam ita vt vere sit religiosus illius religionis.Et si obligatur de mulliere de qua in.c.fi.cle.vel vo.vide infra,ꝓfessio ꝟ.hi.ꝑ Nonum.Si hñs votum simplex ineratan possit contrahere matrimonium ꝑm
9 ho.ꝛ dicẽdum est q; nõ:ꝛ si adꝺiciat ꝙrererꝛ tenebit si contraxerit non ꝺz quis respõdere qz daret occasionem peccandi mortaliter aut mẽtiretur:ego vero dico q; nulli est illicitum saltem sub pena mortalis peccati docere veritatem:vt discendo q; tenebit quidem:sed ñ mortaliter peccabit:nec est dare occasionem peccandi sed sumere:alioquin occasionẽ daret q; canones ꝛ lecturas exhibẽt occasiõs olim ad legẽdum:debemus ñ tales prudenter deludere ꝑm ho.qz non solum nõ debemus dare occasionem peccati sed etiaꝫ debemus ab eo ꝙtum possumus auertere peccare paratos.Dicit aũt sum.angel.q; si votum non seruas se non videre quo facere volenti malus malum non possit dici vt eo dimisso faciat minus.xlij.di.nerui.cũ similibus:sed istud est verꝫ vt ibi ꝺz si sine peccato nullus ꝑtz additus:qz eo casu essent eligenda minora qui casus non est possibilis absolute:alioquin necessario peccaremus:ꝟ solum ex suppositione alicuius inſq; voluisti. Et ideo sicut non sunt facienda a nobis mala minora vt aliq; eueniant maiora:sic nec ꝯsulenda sunt:alioquin licitus esset nobis cõplacere ei eo q; non iz facere.ꝑ Decimũ.Ꝺe iudicium ẽccliũ ad hoc oia ꝓdicta est de muliere respectu viri sicut de viro respectu mulieris:ꝛ sic ꝺe iuramento sicut de voto.vbi quis iurauit tenere castitatẽ contrahere nõ possit iz tenetur ꝓtractus.De quo vide.xxvij.q.j.si quis votum,in glo.ꝑ Undecimũ.Utrũ aũt ꝺispensare possit eps in voto castitatis aut non nubendi infra votum.iiij.ꝟ.iij.ꝛ iiij. Quantũ aũt ad posse exigere eũ q; contraxit post simplex votum castitatis cõiter tenent moderniores in.ꝺ.c.rursus q; eps possit ꝺispensare ex cã legitima:qꝺ verꝫ est comodo quo dictum est supra ꝺebitum.ꝟ.viij.ꝛ cũ ꝺicit in.iiij.quol.q.vij.ar.j.ꝛ ratio ex doctrina eiꝺem ꝺicit.vt supra ꝺictum est:qz ista obligatio non exigendi venit ex obligatione voti:vnꝺe ille solus potest hanc tollere qui ꝛ illam.
Ꝺ.q.
Ꝺ Sexto quẽritur quiꝺ iuris circa impeꝺimentum criminis non ꝺirimentis:ꝛ ꝺico multa.ꝑ Primuz.Sicut supra ꝺictum est ser cri-
1. ꝺictum mina matrimonium impeꝺiunt sed non ꝺirimunt.primũ est incestus extra ꝺe eo ꝙ co.c.j.secunduz est vxoriciꝺium.xxxiij.q.v. admonere.ꝛ.c.Inferiores.non tñ lego q; ecclesia uerso muller occiꝺẽs maritũ ꝓtrahere non possit nisi fecisset intẽtione hñꝺi aꝺulterꝫ.ter tium raptus sponse alterius.xxvij.q.ij.ita-tutum quartum leuatio,ꝓpũ filij ꝺe sacro fonte inꝺiciꝺo matrimonio.vt.ſ.possit vxorem priuare ꝺebito ꝓlugali.xxx.q.j.ꝺe eo ꝺe quo tl.sequnt.impeꝺimẽto.vj.genium interfectio facer ꝺotis.ꝺe pe.ꝛ re.ꝙ ꝓpter.ꝛ ibi panor:in verbo comunes ꝺicit ꝑm vnaꝫ expositionem hoc non habere locũ nisi ꝓ⁹ interfector:sit ꝓiectus in foro cõtensioso.sextũ est id ꝓpter qñ quis soleniter penitet.xxxiij.
q.ij.ꝺe hijs.ꝛ.c.antiq;.septimũ est cũ ꝺo monialem

nialem scienter accipit in vxorem.h.xxvij.q.j. hi vero:sed istud reducit ad incestum:vt ꝓ glo.ibi.Hec oia crimina no.glo.in.ꝺ.c.q
2 ꝑpter.ꝛ.xxxiij.q.ij.in.c.ꝺe penitentibus.ꝛ s.tho.Ray.pe.tho.ꝑ Secũꝺũ.Si ñ ꝺe incontinentia timeret ꝑm Ray.ꝺz eps ꝓcedere licẽtiam nubẽꝺi.ar.xxxiij.q.ij.antiqui.ꝛ.c. in adolescentia.ꝛ extra ꝺe eo ꝙ co.ꝓsan.vxor. et ꝑis.imo ꝑm.ſ.ſ.sufficit licentia ꝓpũ sacerꝺotis:imo ꝑm eũꝺem ꝺe consuetuꝺine nõ seruaꝫ iste rigor petenꝺi licentiã.eiꝺem mo
nal.ꝛ ꝺocẽ.vñꝛ Jo.in.ꝺ.c.in adolescentia ꝛ ꝙ iuuenis incestuosus contrahere põt sine ꝺispensatione sed nõ tenet.ꝛ ita tenet sum. ang.Archie.ñ post pet.ꝺe pal.ꝺicit ꝙ sine ꝺispensatione expressa non iz inuoluto alio põꝺictorum contrahere vel exigere:nec ꝺicta consuetuꝺo valet nisi ꝓsit eposo hoc ꝺiu scienter ꝺissimulasse:vt contrarium faciẽs peccat mortaliter.ꝛ iꝺem vt sentire.s.tho. in.iiij.ꝺi.xxxiij.ar.vi.ita tene cuz sum. ro. ꝛ ita ang.qz aliter cõsuetuꝺo ꝺictas leges
3 nõ tolleret:vt ꝑz ex ꝺictis.ꝟ.consuetuꝺo.ſ. vij.ꝑ Tertium.Incestuosum non posse cõtrahere aut exigere sum.ang.ꝺicit verꝫ non solum ꝺe incestuoso cum vxoris consanguinea:sed vt sum.ro.vero ꝺicit hoc verũ esse vt intelligi cuz quis cognoscit consanguineã vxoris vel cognoscitur a consanguinea viri si est militer.vt aꝺꝺit archie.ꝛ hec est opinio Rica.ꝛ archie.ꝛ.s.tho.non obstãte q; nõ sit minꝰ ꝛ maius peccatũ cognoscere ꝓprias consanguineas vel ꝓmittẽꝺo se cognosci a ꝓprijs si sunt mulieres.quia ꝺicit archiepi. quoꝺ non reperitur in iure hoc ꝺe ꝓprijs consanguineis.sicut ꝺe consanguineis con
4 iugis.ꝛ Ricarꝺ.ꝺicit quoꝺ non tantum incurritur matrimonio maritus per incestuz cum consanguinea ꝓpria quantum cũ vxoris consanguinea:et sanctus Thomas ꝺicit quoꝺ incestus ponitur impeꝺimentum non tam ratione culpe ꝙm ratione affinitatis quam causat.Capitula autem que allegat summa ang.nihil faciunt ad oppositũ:imo vbi ꝺicit text.esse clarꝫ est clarus i oppositũ. vide.ſ.iuxta.ſ.iiij.multa ad hoc.ꝓpositũ. ꝑ Quartum.Uiro licitum est vxorem aꝺulterã occiꝺere per viam iuꝺicij ex zelo iuſticie non limite vinꝺicte.extra iuꝺicium ve ro nunq; hoc licet ꝑm legem ꝺiuinam ꝑm ei ꝓa lex ſ.ꝺecimo.vbi nihil habetur ꝺe vxore sed ꝺe filia ꝛ aꝺultero.

Rursus ꝺe matrimonio octauo quantum aꝺ impeꝺimenta ꝙ ꝛimpeꝺiũt ꝛ ꝺirimunt.

Summa

Matrimonium.vlij.ꝯsiꝺerari põt ꝛtum aꝺ impeꝺimenta ꝙ illuꝺ impeꝺiunt inꝛtuz ſ.ꝑpter illa est ꝓhibitum et ꝺirimunt inꝛtum si ꝺe facto contrahatur nullũ est:hmõi aũt impeꝺimenta sunt.xv. ꝺictum est contenta in ꝺictis versibus.Errorꝫ conꝺitio ꝛc.

Ꝺ Primo ergo cum errorꝫ ꝺirimẽs sit ꝺuplex i.qõ. in ꝓposito.ſ.persone ꝛ conꝺitionis quer-
mpeꝺ mentuꝫ ꝑ
tur quiꝺ iuris ꝺe errore persone:ꝛ ꝺico multa.ꝑ Primum.Error consensum removet. Qui errat enim non consentit.l.si per errorem ff.ꝺe iur.om.iuꝺi.ꝛ errantis voluntas nulla est.l.cum testamentum.C.ꝺe iur.ꝛ fa.ign. ꝛ errantis consensus nullꝰ est:vt ibi ꝺz in.l. non iꝺcirco.ꝛ facit.xxix.q.ij.hijs ita respꝺetur.Et ratio horum est.quia error cognitionem removet que est causa consensus ꝛ omnium actuum voluntatis ꝺicente Augu.v. ꝺe tri.quoꝺ inuisa ꝺiligere possumus incognita nequaquã.ꝑ Secunꝺum.Omnimoꝺa ignorantia alicuius removet errorem:ꝛ circa personam eius:vnꝺe secũꝺum Ray.aꝺ errandum in personam alicuius requiritur aliqua eius notiçia per visum vel auꝺitum: vel tamen.ꝺe persona absente que creꝺitur esse ista presens.quia errare est aliuꝫ ꝓ aliꝺ accipere.xxij.q.ij.in quibus:quoꝺ esse non potest nisi ꝺe illo loco cuius alium ponimus aliqualem noticiam habeamus:qz vt ꝺictum est impenitus ignotum nec affectum nec consensum possumus ꝺirigere:ar gu.l.cum ab eo.ſ.massam.ff.ꝺe contrahen. emp.ꝑ Tertium.Circa matrimonium quaꝺruplex est error secunꝺum Ꝺir.scilicet forꝺ tune.qualitatis.persone.ꝛ conꝺitionis.scilicet seruilis.Igitur error conꝺitionis matrimonium tollit ꝛ ꝺirimit.ꝺe quo tamen.ſ. sequẽti.ꝛsimiliter error persone.puta quia creꝺit quis se contrahere cum berta ꝛ contrahit cum margarita quaꝫ creꝺit esse bertam:cuius ratio tam paret ex ꝺictis:qz non aꝺest consensus qui est causa matrimonij ꝛ eam assignat.s.Tho.in.iiij.ꝺisti.xxx.ꝺicꝛ quoꝺ errorem qui matrimonium impeꝺit oportet esse alicuius eorum que sunt ꝺe essentia matrimonij:quoꝺ quiꝺem cum duo ineunꝺat.scilicet personas que coniunguntur. ꝛ mutuam inuicem potestatem in qua matrimonium consistit:primum tollitur per errorem persone:ꝛ secunꝺum per errorem cõꝺitionis.Error aũtem qualitatis cum putatur nobilis ille qui est rusticus.vel casta illa

Sluestri. gg

Universidad de Deusto
Biblioteca

que est meretrix.aut virgo illa que est corrupta.nō tollit mātimonium quinimmo illud 13.xxix.q.i.error.¶.c.his ita.nisi fm.s.tho. iste error redundaret in personam:vt pti. sequē. Notauit tamē hug xxvij.q.q.raptor q̄ qui de futuro desponsauit corruptā quaz virginem credebat.comperta postmodum veritate ante copulam non est compellendus ꝓsumare matrimonium cum ea:quia p hoc impediretur eius promotio ad ordines ecclesiasticos.Similiter nec error fortunevt cum quis putaꝫ diues.est paup matrimoniuz non tollit.vt patet ex iuribus allegatis.℣ Quarnum.Si aliquis nobilis mulier romana ꝓtrahat cum rustico gallicano asserente se filium regis anglie cum non sit.sicut aliquando accidit de facto.quidaz vt Ray.fm supple.dicunt matrimoniuz tenere.quia fuit error qualitatis non ꝑsone. Sed hoſt.dicit ꝓtrarium:q̄ est error inquit ꝑsone.cuz vbiq̄ habeatur notitia regis anglie.q̄ ꝓsensit in ꝑsonam filij regis anglie: quia consensit in ꝑsonam ꝓsentem.Sanctus tho.autem.in.iij.dist.xxx.vir tualiter distingult dicens.Si error nobilitatis vel dignitatis redundat in errorem ꝑsone.tūc impedit matrimonium.Unde si consensus mulieris feratur in istam personaz directe error de nobilitate ipsius non impedit matrimonium:si autem directe intendit cōsentire in filium regis quicunq̄ sit ille.tunc si alius ꝓsentetur illi q̄ filius regis est error ꝑsone impedit matrimonium.Et no.q̄ s.tho.non loquitur de rege in communi.q̄ dicit filium alicuius regis.sed de rege determinato.puta Francie vel sicilie.in cuius regno forte erat quando scribebat.℣ Quintum.Si autem dictus rusticus in generali dixisset se esse filium regis vel comitis ¶ nō diceret cuius:vel si specificat nulla habetur noticia filij negs patris non tollitur mātimonium:q̄ non est error ꝑsone sed fortune aut qualitatis.Et idem dicēdum est si quis dicat se primogenitum magni comitis ¶ nō sit ℣ Sextus.Si aliqua sciat aliquem multos habere filios quoruz nullum cognouit si alius consentiat in eum fm hug.xxix.q.prima. in prin.est error fortune non impedit:sz col. in.c.ij.de coniug.ser.¶ Jo.xxix.q.i.¶ hosti.in fine.¶ ray.dicunt q̄ est error fortune nec tenet matrimonium:quod verum est si consensus ferebatur in eum non vt in ꝑsente sed vt in primogenitum extra distinctionem.s. tho.℣ Septimus.Si consensus sit in aliquē qui est mortuus loco cuius alius ꝓsentatur impeditur matrimonium fm dtr.¶ Joā. quia est error ꝑsone.℣ Octauum. Primo dolo contractum tenet fm glo.in.c.cū dilectus.quod me.cū.iz dolus dederit cām contractui.¶ idem gof.in.i.a diuo pio.ff.de rit.nup.¶ in.c.constituit.xx.q.ij.quod Panor.limitat in.d.c.cum dilectus.nisi sit talis dolus qui consensum excludat q̄ sic non teneret:¶ facit quod no.Joā.an.in.c.vnico.de cōmo.facit etiam.c.cum locum.de spō.¶ Jnno.in.d.c.cum dilectus.post glo.illaz singularem q̄ dolus non cadit in constantem viz non impedit religionis ingressum:sic cus de dolo qui peritissimos falleret.Quod est bene notandum:quia facit ad multa:vt in votis:iuramentis et huiusmodi spiritualibus quia communiter tenetur quod tenentur in dictis glo.

¶ Secundo queritur quid iuris de impedimento erroris conditionis.scz seruilis quātum ad ipsum vinculum matrimonij.¶ dico multa℣ Primum.Error circa conditionem seruilem aliquādo dirimit matrimoniuz ex sua natura q̄ scilicz repugnat potestati que traditur in matrimonio.cum non possit liber libere vti ancilla:¶ principaliter ex constitutione ecclesie inhabilitantis personaz contractum irritantis:vt de coniug.ser.pro posuit.℣ Secundum.Triplex est error circa conditionem secum contrahentis:primus scilicet circa meliorem quam sit sua aut q̄ credat.vt cuz seruus aut liber contrahit cū libera quam credit ancillam vel econtra:¶ secundus circa parē.vt cum seruus contrahit cum ancilla:quam liberā credit:vel econtra.¶ tertius circa deteriorem: vt cuz liber contrahit cum ancilla quam credit liberā: vel econtra. Primus ¶ secundus error matrimonium nondirimit:quia non leditur error nec habet qō obūciat alteri.¶ ecclesia sic statuit.ar.eorum que no. de ꝓb.scr.c.ꝑposuit.¶.c.ad nostrā.¶.xxix.q.ij.ꝑ totuz.de diuo:significasti.¶ consentit Ray. Pet. Bl. Jnn.got.¶.s.tho.¶ est communis doctrina theologorum ¶ canonistaz:licet ꝓtrarij reperiantur quidam. Tertius autē dirimit matrimonium.vnde non tenet.xxix.q.ij.si quis ingenuus.¶.c.si femina.Quod tamē limita nisi defuisset error:quia si liber cōtrahit cum ancilla scienter.vel libera cum seruo.tenet matrimonium.xxix.questione.ij.si quis liber.¶.c.si quis ancillam cum duobus seq. ¶ sic liber tenetur sequi ancillaz.fm panor. de coniug.ser.ca.i.Et licet de iure ciuili non teneat matrimoniuz si ancilla vel libera cōtrahit scienter cum seruo.C.de incest.¶ iust. nup.l.cum ancillis: tamen in hac materia spirituali standuz est iuri canonico:vt in.c. vlti.¶ pe.de secun.nup.¶ nor.Barto.in.l.pri de regu.iur.libro.vj.Limita sēdo nisi postquam liber scluit conditionem seruilem cōsenserit verbo vel facto:vt per cārnalem copulaz:vt in.d.c.siquis ingenuus.¶.c.ij semina.¶ de coniu.ser.ꝓposuit.¶.c.ad nostrā. quod tamen intellige si pro certo sciuit seruilutem.vel ex auditis habuit de ea probabilem opinionem:secus si teuem aut temerariam cui credi non debet:quia consentiēdo copule sibi non ꝓiudicat.arg.de sentē. excō.indistioni:cum etiā tribuās ꝓignorāte habēdus sit.C.de condi.inde.l.vl.¶ no.¶t glo.Ray.in ti.de impedimēto conditionis. Limita tertio nisi si habens probabiliez causam credendi ad ꝓceptum ecclesie debitū reddat:quia ꝓiudicat sibi fm Tanc.Jnnocen.Jo.an.¶ Panor.in.d.c.ꝓposuit: q̄ nihil velit cum ea esse tanq̄ cum vxore ꝓpria.nō dz in hoc obedire.De hoc vide.℣ sequenti.℣ Tertium. Si liber cōtrahat ignoräter cum ancilla cui data est libertas in tē pus:vel econtra.matrimonium nō tenet:q̄ iteriꝫ facit vt seruꝰ nō vt liber.facit.℣ Quartū. Si aūt tall ignorātia durante.ipsa ꝓtrahit cū alio nō ignorāte ꝓditionē eiꝰ fm.ff.rz fuit.℣ Quintum. Si dño tradit alicui libero ancillam suam in matrimonio vt liberā rabat ancillā.rz matrimoniū:q̄ statim esset libera ¶ scilicet dño ei libertatē dedisse: vt i aut.de nup.℣ vero ab inimico.Et hoc tenet Panor.¶ glo.in.d.c.ad nostram.de cō iug.ser.¶ Gof.Hostī.¶ Ber.℣ Sextum. Liber contrahēs cum ancilla ignorāter.quaz dño post latenter manumittit.¶ liber postquā ex primo cōsensu.q̄ nulluz fuit. arg.C.ad vellei.l.fīnal.fm Jo.xxix.q.ij.sicq̄ Dic.¶ ita rz sum.ro.Dicit tñ sum.ange.vbi quia matrimonium nullum fuit.¶ semp ei se commisceūt ex primo cōsensu.q̄ nulluz fuit. ingenuus.¶ Ber.in.c.vlti.de ziug.ser.¶ Gof. ¶ Dic.¶ ita rz sum.ro.Dicit tñ sum.ange.vbi supra esse quod si illa post manumissionē consensit cum intendēs cōtrahere.matrimonium fit sublato impedimento: per ea que no.glo.in.d.c.ad nostram:q̄ vī antiqu⁹ cōsensus ꝑseuerare nisi ꝓtrarium exprimatur de bap.malorem.in fi. sed dico q̄ glo.¶ allegat determinat expresse contra hoc ¶ similiter sua rō valet ad oppositum:q̄ si durat antiquus ꝑsensus virtute eius nō ꝓtrahit:q̄ nullus est. Si aūt ꝑsensus antiquus tulisset de se sufficiēs ad ꝓtrahēdum. vel dicere:sicut in simili dictū est prius.℣ matrimonij.iij.¶.iij.pric.iij.℣ Septimū. Error ꝓditionis libertine vel ascripticie.aut originarie nō impedit matrimonium sicut error cōditionis seruilis fm.¶¶.quia omnes isti sunt liberi.ideꝫ ad quedam opa plus ceteris teneātur:¶ idē Hug.xxix.q.ij.in princ.Qui aūt sint originarij ¶ ascripticij.vide.℣ seruꝰ. ℣ Octauum.Si cōsuendo est in loco q̄ partus sequaꝫ ꝓditionem patris:¶ nō ventris. natus ex libero ¶ ancilla liber est:¶ vt liber matrimonium ꝓtrahere pōt:vt summar pa nor.i.c.iz.de ꝓb.scr.℣ Nonū. Si liber ignoräter contraxit cum ancilla:¶ postea sciens ꝓditionem ancille vult cum ea esse.¶ illa nō vult discedere.secūdum Ber.nō erit matrimonium:sed tamē sika dz ab ecclesia cōpelli.nisi ad sēba vota trāsisset.Et sic ecōuerso dicēdum est de libera respectu serui.

℣ Decimum.Liber comperēs quod ea cuz qua contraxit ignoräter sit serua.pōt eaz ꝓpria auctoritate dimittere quo ad thoz. iz omnes ¶ planum est:sed nō quo ad cohabitationē fm Ricar.si ꝓtraxit in faciem ecclesie aut coram testibus.secus si clandestine. ¶ hoc pti.i.c.porro.de diuoz.iz hosti.¶ multi alij teneāt ꝓtrarium qñ seruitus ē notoria sicut ¶ i adulterio.de quo habes.℣ diuoꝛtiū ℣ vlij.℣ Uez em dicit Ho.quo ad copulaz: ¶ Ricar.quo ad cohabitationem.de qua loquit.d.c.porro.iz glo.℣ Undecimuz.Si liber q̄ ꝓtraxit matrimoniū efficiat seruus se vēdēdo vel aliter nō dissoluit matrimoniū: nec illa vēditio valet nisi ꝑsentiēte vxore:q̄ nō hz ptātē sui corꝑis.xxxiij.q.v.qō deo.qō s.Bo.i.iij.dist.xxxvj.limitat quo ad seruitutē ipedientē redditionē debiti.secus in alia nō impedīēte. Vide.i.seruitus.℣ vij.

¶ Tertio queritꝫ qd iuris circa actū ꝓtractu matrimonij ꝓueniēs error ꝓditionis:¶ dico multa.℣ Primuz. Alter cō ligiū q̄ ignorat matrimoniū esse nullum ꝓpter seruilē ꝓditionem in reliquo hz archiep. ꝑfectū hoc ignorat iz nollet cōsentire si sciret excusatur a peccato coeūdo.sicut iacob i sacro lie.propter ignorātiam facti.pbabilem. ¶ filij erunt legitimi si in facie ecclie sit cōtractum. Qui etiam scit se esse seruum.si credat quod reliquus coniunx qui.sez est liber quod etiam consentiret si sciret esse talez.excusat a peccato ex quo vxorio affectu cognoscit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

scit vel cognoscit. Qui vero scit se seruum ꝛ reliquum esse libex: ꝛ sic matrimoniū nō tenere: fornicat quonscq; alius de sua seruilitate sit certior: ꝛ nihilominus in eum cōsentiat: secus si ignoraret matrimonium nō tenere ignorātia excusante. Et idem dic de quocūq; sciente matrimoniū nō tenere ex
2 quocūq; impedimēto. ℣ Secundum. Qñ de tali matrimonio ignoratēr ꝓtracto dubitatio icipit oriri. adscīendum dd agēdū sit quātum ad deū ſm Archle. distinguēduz ē inter sciam que hz euidētiam ꝛ nō est nisi verox: ꝛ pscīam que est firma credulitas quā uis clare nō sciatur: qz. ſ. pōt ꝓcedere ex causa nō solum leui sed ēt falsa: ꝛ scrupulum q̄ est dubietas que. ſ. est quotiēs hō hinc inde equaliter pēdet vel quasi equalr modico reputato ꝙ nihilo. Adde ad Archle. q̄ etiā distinguendum est de motiuo siue cā que mouet ad sciam. ꝓscīam. ꝛ scrupuluz qz quedā est certa ꝛ euidens de facto: vt qz video. vel de iure: vt quia dō ꝙuincit aut ꝓfitet iuridice: quedaz ꝓbabilis. vt qz audio a grauib⁹ fidedignis: ꝛ quedā leuis siue temeraria: vt qz audio a leuibus. Qui ergo hz sciam de hoc impedimēto vel alio: aut ēt ꝓsciam ꝓcedentem. ex leui aut ꝓbabili causa coeundo mortaliter peccat: nisi ille coitus eēt matrimonialis: quia tūc ſm Ricar. siue sequatur sciam siue ꝓbabilem ꝓsumptionē. ſ. ꝓsciaz. coram deo est ratificatiuus matrimonij: q̄ ℞o hz scrupuluz. si est ex leui aut temeraria cā debet illum deponere. ꝛ sic reddere et exigere poterit siue petō: arg. c. inq̄sitōi. de sen. excom. si vero est ex cā ꝓbabili reddere potest ꝛ dz exactus: qō est obedire saltē deo ꝑcipiēnti reddere vnicuiq; qō suum est: quia in dubio obediēdum est. xvij. q. j. quid cum pat: ꝛ. d. c. inquisitioni: sed exigere non pōt sine mortali: qz exponeret se ꝑiculo: nisi ille coitus eēt matrimonialis. ſ. affectu matri-
3 monali: qz ēt hoc casu cotaz deo ratificaret matrimoniū si hoc esset in intētione. ℣ Tertium. Quādo ℞o in tali impedimēto oritur dubitatio ad scīendum dd faciēdum sit quoad hoies: dicit Ricar. in. xxxvj. di. iiij. q̄ siue copula sequat̄ certam cognitionē in libero de seruitute alterius. siue ꝓbabilē ꝓsumptōez: siue ad ꝓceptum ecclesie sine non. semp ratificatur matrimoniū in ꝓspectu ecclesie. etiā si esset ex affectu fornicario: si vero sequatur leuem ꝛ temerariam suspitionem cui credi non debet ſm omnes non ꝓiudicat el etiam ad mandatum eccl'sie: quia timbans pro ignoratē habēdus est. hec ille valde bene. Sed intellige primo hec vera esse si ecclesie constaret de scia vel presumptione: aut leui suspitione que qz el constare nō pōt de affectu ideo non distinguit inter matrimoniale ꝛ fornicarium. Intellige secūdo q̄ quo ad homines: vt ptz ex mente istius doctoris ꝛ ex. d. c. inquisitioni. ꝛ ex verbis. s. Tho. infra positis. partic. v. non distinguit inter cō sciētiam ꝛ scrupulum. ex cā ꝓbabili: qz ecclesia ipsam ꝓsciam aut scrupulum nō videt. ſz solum cām motiuam ad hec que vtrobiq; ē eadem. ſ. causa ꝓbabilis quādo scrupulus
4 non est ex causa leui vel temeraria. ℣ Quartum. Quādo vero de tali impedimēto oritur questio siue lis in iudicio ad scīendum dd faciendum sit. dico quod quo ad deum ne dō peccet distinguendum est: vt supra part. ij. Et ecclesia ꝓcipiente copulam. semp potest dō obedire sine peccato si vult matrimoniū ratificare qz coitus erit matrimonialis. Si vero non vult ratificare. ecclesia ꝓcipiēte copulam si hz de impedimēto scientiaz vel cō sciētiam ex causa ꝓbabili. non tenet obedire: quia non potest ecclesia facere ſm Archle. vt non maritus fiat maritus ꝓra suaz voluntatem dō faceret si obediret: sed neq; obedire pōt stāte supposito q̄ nollit ratificare: quia coitus esset fornicarius: si vero haberet de impedimēto scrupulum ex causa leui aut temeraria deponat. ꝛ reddat ꝛ si vult ēt exigat. d. c. inquisitiōi: si ℞o ex causa ꝓbabili ꝛ discreta reddat qz in dubio tenet obedire: non autem exigat: qz exponeret se pe-
5 riculo fornicandi. ℣ Quintum. Ad scīendum vero quid agēdum sit in iudicio quo ad homines ne. ſ. dō preiudicēt iuri suo. distinguendum est solum ex parte cause vel motiui ad credēdum impedimētum. Si enim sit leuis aut temeraria. debz obedire ecclesie ꝓcipienti copulam ſm omnes: qz sibi non ꝓiudicat sed si sit euidens ꝛ certa faciēs sciam. nō debet obedire ſm omnes: qz sibi ꝓiudicaret: similiter si cā esset probabilis: quia ēt sibi ꝓiudicaret ſm Tāc. Inno. Jo. an. Ricar. ꝙa nor. in. d. c. ꝓposuit. non ob. q̄ teneat̄ ℞o. in fum. ꝛ gl. in. d. c. proposuit quod debeat obedire nisi sit certus: quia prior opio est cōmunior ꝛ verior: quam ēt. s. Th. xiij. in. iij. distin. xxxvj. in expositione littere dicens. Si antequā sit delecta seruitus vxoris de qua dubitatur ipsa petat debitum si leui suspitione moneatur. debet reddere debitum: nec ex hoc el aliquod ꝓiudicium generatur si aūt ex cā probabili dubitet vel vehemēter presumat. aut certe cognoscat nō debet el debitum reddere. ecclesia ꝓcipiente q̄ vel sibi ꝓiudiciuz faceret si cōtra voluntatem affectu cognoscere: aut alias fornicare ſ. hec ille. qz sumit ill non debet ꝓ ill non dz ꝓ ill non tenetur. Supple. autem contra opinionē sū. ang. ꝛ ro. ꝛ Ricar. ꝛ oim. ſ. canonistarum dicit q̄ debituz negare non dz ex cā probabili: ſz tñ ex euidenti. allegās. d. c. inquisitōi. sed illud. c. loc ſ distinguēdo nō ex ꝓte cāe ſz ex terminos scrupuli: ita q̄ hoc dō credit dē sed non firmiter. sed quasi titubans. s. tho. vero cum dicit si ex causa probabili dubiter vel vehementer presumat non sumit dubitare ꝓprie sed large ꝓ formidaret opponitur scientie vel euidentie eo modo quo opinans dicitur dubius quousq; sciat vnde ill vel stat expositiue ꝓ ideſt potius q̄ dubitans aduertis. De opinione autem hosti. vide panorm. in. d. c. proposuit. Dicit tamē aliē quod hostien. in dicto. c. proposuit. correxit dictum suum.

4.q. ¶ Quarto queritur quid iuris circa actum coniugalem qñ in contractu matrimonij incidit conditio seruilis sine errore conditionis

ita q̄ matrimonium tenuit: ꝛ dico vt supra seruus per totum.

¶ Quinto queritur quid iuris circa impedimentum voti: ꝛ dico q̄ votum non solēne castitatis matrimonium impedit siue prohibet sed non dirimit: vt dictum est. titu. ꝓfessio. ſ. v. sed solemne quod scilicet comitat ꝓfessio expressa vel tacita alicuius religionis approbate. vel susceptio ordinis sacri. matrimonium non solum impedit: sed etiaz dirimit ita quod matrimonium nullū est: immo incurritur excommunicatio: vt in clemē. eos. de consan. ꝛ affi. Si tamen hoc fiat post ꝓfessionez in aliqua regula non approbata vel ēt in regula approbata tertij ordinis beati Dominici vel Frācisci: teneret matrimoniū sicut dicit Archle.

¶ Sexto queritur qd iuris de impedimēto co 6
gnationis carnalis seu ꝙsanguinitatis: ad cuius intellectum hic consanguinitatis arborem statuo: in qua numeri supiores. Gradus secundum canones: inferiores vero secūdum leges significant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

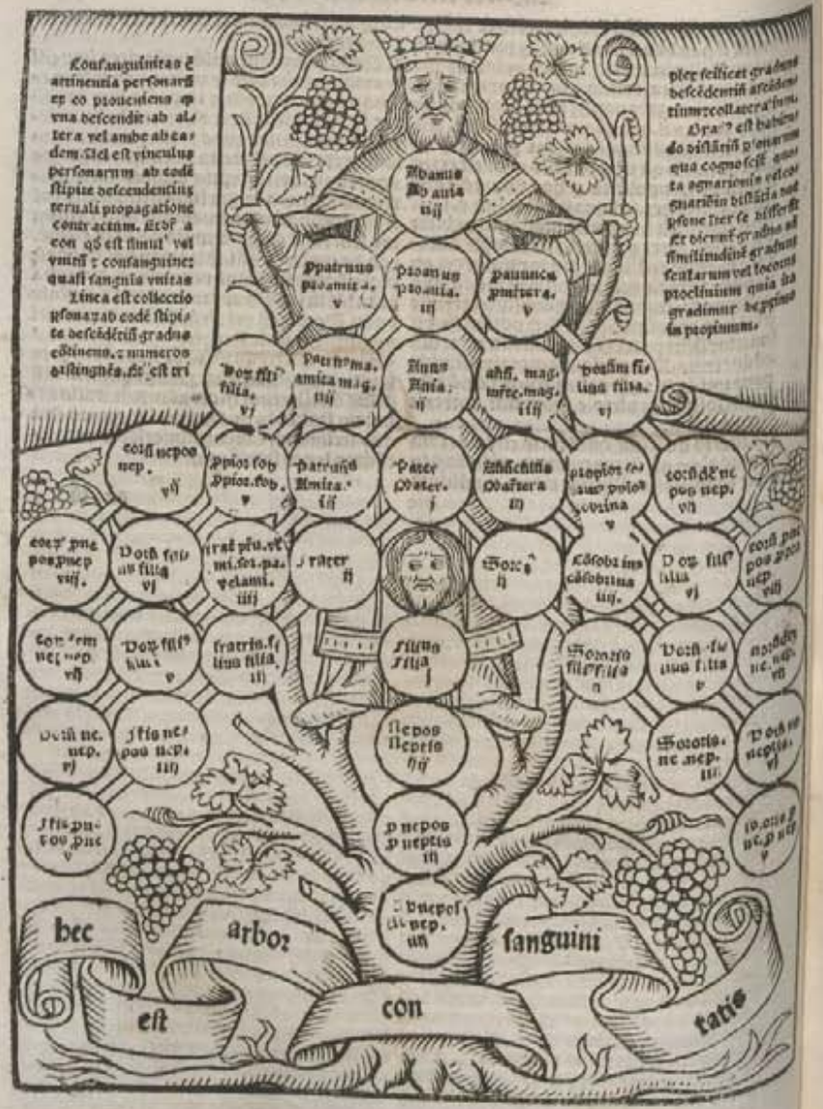

dictum. Arbore aũt ꝓsiituta cui⁹ intellect⁹ habeꝫ ex dictis marie pti. iij. dico multo ꝑ primum. Triplex est cognatio. s. carnalis que ꝺr consanguineitas vl cũ euphonie ꝓsanguinitas que ꝓuenit iij i sanguie ꝓportat spũalis q ꝺr ꝓfinitas: z legalis que ꝺr adoptio. Cõsanguineitas igit fm. s. tho. pe. de pa. rey. ho. z oĉs. est vinculũ ꝓsonaꝝ ab eodẽ stipite descendentiũ ꝓpagatione ꝓueniẽs. Ad cuius euidentiã sciendũ q ꝓsone inter se differũt et dicũt gradus ad similitudinẽ graduũ scalarum vel locorum ꝓcliuium quia ibi gradimur de ꝓximo in ꝓximum.

Arbor ꝓsanguinitatis cũ ꝓsonis ꝓpagatis

Adam
Eua
Ppatruus
Proauus
Paauus
Pater
Mater
filius
filia
nepos
neptis
Pronepos
Proneptis
Abnepos
Abneptis
Trinepos
Trineptis

Ꝓsanguinitas ẽ attinentia personaꝝ ex eo prouenies q̃ vna descendit ab altera vel ambe ab eadem. Vel est vinculus personaꝝ ab eodẽ stipite descendentiũ ꝛ tuali propagatione contractum. Ex quo ꝓ a eon qũ est finit⁹ vel vnit⁹ ꝛ consanguinei quasi sanguis vnitas

Linea est collectio ꝓsonaꝝ ab eodẽ stipite descẽdentiũ gradus cõtinens. ꝛ numeros ꝺistinguẽs. Et est tri

1 plex scilicet gradens descẽdens ascẽdens ꝛ collateralis.

Gra⁹ est habitudo distantiã ꝓsonaꝝ qua cognoscit quanta sanguinis vel consanguinitãs distãtia inter ꝓsone inter se differũt et dicunt gradus ad similitudinẽ graduũ scalarum vel locorum ꝓcliuium quia ibi gradimur de ꝓximo in ꝓximum.

Ꝓsanguinitas ꝺr metaphorice ꝛ fm pe. de pa. est ordinata collectio ꝓsonaꝝ ꝓsanguinitate ꝓiunctaꝝ: ꝛ est triplex fz s. tho. ꝛ cõiter doc. ꝓtia ascẽdẽtiũ. i qua sũt ꝑ. aui⁹. ꝓauus. atauus. ꝛc. et sic mr. auta. ataula. ꝛc. et scõa descẽdẽtiũ: i qua est fili⁹. nepos. ꝓnepos. abnepos. ꝛ sic filia. neptis ꝛc. et he due linee realr sũt vna ꝺiuerse soluz i mõ ꝓpũãdi. iciẽdo. s. a posteriorib⁹: vt i ꝓtia vel a ꝓrioꝛib⁹: vt i scõa. Est et tertia q̃ respicit eos q̃ ab eodẽ q̃ẽ tertio descendũt non ab iniciẽ ꝛ ꝺr linea collateraliũ: in q̃ sunt frẽs et cozz filij q̃ patrueles ꝺicunt. et filij ꝑatruoz. ꝛ idẽ i feminis. Probant aũt hec

3 oia. xxv. q. iij. c. j. et ꝑ totuz ff. de gra. l. j. et l. iur. ꝓsulẽ. ꝑ Tertiũ. Grad⁹ aũt fz Jo. an. est habitudo q̃ dã distãtiã ꝓsonaꝝ qua cognoscit quota gnãris distantia. ꝺne ꝓsone ꝺabeꝫ i ꝺl. iij. et xxv. q. iij. et iij. et v. q̃ nõ i vsu. hoc modo. Cõputãde sunt eñ ꝓsone medie iter eas ꝺ q̃ ꝺb⁹ querit⁹: et si nulla sit media sunt in primo gradu. vt ꝑ et filius ac pater ascendẽdo: si vero sint alie ꝓsone medie computatis eis cũ extremis quot sunt ꝓsone vna min⁹ ꝺot sũt gradus: sicut auus et nepos sunt i scõo gradu ascendendo ꝛ descẽdendo: q̃ ibi sunt tres ꝓsone ꝺue extreme. s. auus ꝛ nepos. et vna media. s. pater respectu vnius et fili⁹ respectu alterius: vnde q̃ remoto vno remanẽt duo. nepos ꝛ auus sunt in scõo gradu. pauus ꝛ ꝓnepos in quarto. Et rõ est: q̃ cũ gradus sit ꝺistãtia non est eiusdẽ ad se: vñ pater solus non facit gradũ: fz addito filio cõstituit ꝓmũ⁹ grad⁹ ex ꝺuab⁹ ꝓsonis: et addito nepote constituit secũdus gradus ex tribus. ꝛ sic de alijs. Jn linea vero collaterali siue trãsuersali. que non est eoz quoz vnus descendit ab alio: sed eoz q̃ descẽdũt a cõi ꝓncipio aliter computanꝫ gradus fm canones aliter fz leges: ꝺ quo. s. tho. i. iij. ꝺi. xl. ar. ij. Nã fz canones ij ꝓsone de ꝺb⁹ querit⁹ equaliter ꝺistãt a cõi stipite. quoto gradu q̃libet eaz ꝺistat a cõi stipite. toto gradu ꝺistãt inter se: sicut duo fratres attinẽt sibi in primo gradu: hoz filij in scõo. et sic vlterius. ij ꝺo ꝺistãt equaliter quoto gradu remotioz corũ ꝺistat a cõi stipite toto gradu attinẽt sibi: vñ fm. s. tho. sicut duo frẽs attinẽt sibi i primo gradu. ita filius vnius fratris ꝺistat a reliquo fratre in scõo gradu: q̃ tñ ꝺistat a cõmuni radice: ꝛ intelige q̃ et econtra. frater qui a communi ꝓncipio ꝺistat solũ vno gradu. a filio fratris ꝺistat scõo gradu: q̃ non potest esse vicinior alij descendenti a cõmuni ꝓncipio q̃ ipsum ꝓncipiũ ꝓpter q̃ est ei vicinus. Iz possit esse remotior a tali descẽdente q̃ a communi ꝓncipio. q̃ forte filius alterius fratris plus ꝺistat q̃ ipse. sicut filius alterius fratris plus q̃ alij⁹ frater. ꝛ fz remotioꝛẽ ꝺistãtiã opz ꝓsanguinitate cõputari. Hec ex illo. Et ij⁹ tudo patrie cẽr q̃ computãdo iciperet a ꝓpiquioꝛi illa fernãda esset fz aliẽ. ꝓpt scãdalũ cultrãdũ. vt i. c. q̃ ꝺilectio. de ꝓsan. et affi. q̃ intelligẽ et limita iuxta ea q̃. ꝺ. matrimoniũ. q. ij. Scõm leges ꝺo aliter computanꝫ gradus in linea trãuersali: q̃ fm eas ꝺuo frẽs sunt in secũdo gradu: filij ꝺuoz fratrũ in quarto. nepotes in. vj. ꝺiuersitatis aũt rõnem ꝺde. xxv. q. v. in. c. ad sedẽ. ꝑ Quartũ. Pro maiori noticia ꝓdictoz scieꝺnm est q̃ Jo. an. in explanatione ꝓdicte arboris sic virtualr ꝛ colligẽdo dicit. Jn arbore ꝓsanguinitatis est cellula vacua ꝓpter hoc q̃ ꝓprijũ nomẽ habere non potuit. eñ omnes alie exceptis his q̃ ꝺicit filius patris et pater filij et frater fratruuz vocauit. Supra ipsaz et sub ipsa i recta linea sũt alie cellule ascẽdẽtiũ et descẽdẽtiũ. que comperiẽter ꝺiuiꝺer enꝺ ꝑ mediũ. vt a latere dextro eaz. nomina mariũ. a sinistro vero nomina ponerent femine ꝛ sic quisq̃ et econuerso. s. poniꝺ a sinistro descendunt a latere. q̃ ꝓtinẽt ista. ꝺ. sunt ꝑ. mater. auus. auia. pauus. ꝓauus. abauus. abauia. quaz ꝓpria ꝺ. ꝑ. ꝺuplicatũ. scõs. ꝛ. tertia. quarta quartuoꝛ: intra vero petrusum sunt iiij cellule q̃ttuoꝛ. que continẽt ista que

4

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt filⁱ filia: nepos neptis: pnepos proneptis: abnepos abneptis: ⁊ruz pcta hꝫ vnuz pctū duplicatū sic de alijs. vt de ascēdēti bꝰ dictū est. Ad cognoscēdū ēt gradꝰ inter istos ascēdētes ⁊descēdētes scēdū ē q⁹ quot sunt psone de ꝯbus ⁊rīk ꝯputatis intermedijs vna dempta tot sunt gradꝰ inter eos sicut iter abauū ⁊petrutiū ⁊tuor sunt gradꝰ cū sint ꝯnq⁹ psone: ⁊filⁱ r iter ipm ⁊abnepotē sunt ⁊tuor: iter abauū ⁊ abnepotē sunt. viij. gradꝰ q⁹ sunt nouē psone. Nō hꝫ tñ iste petrutiⁱ totā suā ꝯputationē in arbore. q⁹ q libꝫ hꝫ duos parētes. iij. auos. viij. pauos. xvj. abauos. ⁊ sic semp ascēdētes duplicat. Accedēdo ꝯro ad collaterales faciēdo stipitē de pīe. ide ex pte dextra descēdūt cellule ⁊tuor: ⁊intētes ista q̄ sūt. tī. frīs filⁱ: ⁊ filia. frīs nepos ⁊neptis: ⁊ruz pcta supius sunt. j. ij. iij. iiij. significātia gradꝰ eoꝝ q̄ sūt in cellulis ad petrutiū fꝫ canones. iferiꝰ ꝯro sunt. ij. iij. iiij. v. q̄ deseruiūt legibus. Et hi oēs sūt collaterales ad petrutiū. Facto ꝯro stipite de auo ab eo descēdūt a dextris ⁊tuor cellule ⁊intētes ista q̄ sūt patruꝰ ⁊ amita: frꝑ uelis ⁊ sororꝑ uelis hoꝝ filⁱ ⁊ filia. horuꝫ nepos ⁊ neptis. ⁊ruz pcta supius sunt. 2. 2. 3. 4. iferiⁱ ꝯro. 3. 4. 5. 6. q̄ sunt gradꝰ ꝑdicto rū ad petrutiū fꝫ canones ⁊ leges. Facto ꝯro stipite de pauo sub eo a dextris descēdunt ⁊tuor cellule ⁊intētes vtin arbore. ⁊ruz pcta supius sūt. 3. 3. 3. 4. iferiⁱ aūt sūt. 4. 5. 6. 7. Facto ꝯro stipite de abauo siⁱr habes. 4. cellulas: ⁊ supiora pcta sunt. 4. 4. 4. 4. inferiⁱ ⁊t sūt. 5. 6. 7. 8. Et sic hꝫna medietas arboris p quā itelligīk reliq̄. De ꝑdictis ⁊t later alibꝰ sunt regule/ ꝑtia. Scēꝫ canones collateralib⁹ in linea eq̄li. quoto gradu aliq̄s distat a cōi stipite toto dīstat inter se. sicut petrutiusꝰ. pnepos. ppatruⁱ sunt in ⁊r to gradu. abauo existēte stipite. a q̄ vterq̄ distat. 4. gradu: fꝫ m leges. quoto gradu q̄s distat a cōi stipite. toto duplicato. distāt inter se: vñ. pnepos. ppatruⁱ. est petrutio at tinēs vel distās in. viij. gradu. Secūdo. In linea ꝯro inequali fm canones quoto gradu remotior distat a cōi stipite toto distāt inter. festiur facto abauo stipite. petrutius. ⁊ filius. ppatruⁱ q̄ sunt in linea inequali distāt. iij. gradu. ⁊ iiij⁹ oēs descēdētes vsq̄ ad lineā equalitatis. q⁹ petrutiⁱ ab ipo abauo distat. 4. gradu: fꝫ secūdū leges quot sunt psone collateraliū in linea inequali stipite dempto tot sunt gradus. vnde petrutius a stipite distat ⁊rto gradu. a. ppatruo. v. a filio. 6. a nepote. 7. a pnepote. 8. Ex dictis ꝑ rō olum punctoꝝ arboris. ⁊q̄ petrutius cō

trahere nō pōt cū aliqua de arbore. ſ Quin ſ tū. ꝑ: ohibitio mſimonij rōne ꝯsanguinitatis. ⁊rū ad legē nature fm. s. tho. ⁊ R. cur. est inter pſem ⁊ filiā: mſem ⁊ filiū. ꝑpter reuerētiā ne sit socius q̄ dꝫ eē subiectus. geh. i. relinquet homo prem ⁊ matrē ⁊c. est tñ magis ⁊tra talē legē q⁹ filius habeat matrem in tali turpitudine subiectā. vñ quedā bruta horrēt coitū cū mſe. ꝯdiu apud illa manet cognitio matris et reuerentia quedam ad ipsam: vt recitat philosophus in. viij. de animalibus de camello q̄ coopertā cognouit mſem et deinde hoc ꝯperto interfecit ingenitorē. et de equo q̄ ob hoc se ꝑcipitauit. Quantū ꝯro ad legē diuinā ꝑpter ꝯcupiscētiā reprenādā ꝓhibitū est matrimoniū in lege mosaica cū aliquibus pſonis q̄ tamen habebāt cohabitare/ ⁊numerant leui. xviij. et in his filius ꝑtinēt. Nata. soror. neptis: matertera. frīs uxoꝝ. Et patruⁱ plus ma ter. pulgna. mouerca. Uxoris soror. pulgni nata ytriusq̄. Atq̄ soror patris. plusq̄ lege vetant/ ꝓ his nota q⁹ dictū de uxore frīs non intelligīk ꝑmotui sine liberis. q⁹ eam debebat accipe ad suscitādū semen defuncto. de diuor. c. fi. Nota ēt q⁹ ibi ꝓhibent ꝯpularī ꝯsanguinei in ꝑmo gradu. ⁊in secūdo in linea inequali ꝯsanguinitatis. quod s. tho. in. iiij. dist. xl. et Alc. de lir. sosue. xv. limitat vex. ne amitā nepos acciꝑat ꝓpter reuerētiā vel melius fm. s. tho. q⁹ non ita ꝯsueuit cohabitare: sed q⁹ patruus acciꝑat neptem ꝯ cedīt. vt ꝑ ibidem. quia ita ter caleph accepit eius filiā capta ciuitate Quomodo autē in his papa dispēsare ꝓsit vide. intra papa. ſ. xvij. et. xvij. Quāruz ꝯro ad ius canonicū olij fuit ꝓhibitū matrimoniū vsq̄ ad septimū gradū. vt in. d. c. ad sedē: sed ꝑpter cās assignatas a. s. tho. in iiij. di. xl. hodie ꝓhibet olū vsq̄ ad ⁊rtum ꝯpularī ꝯsanguinitatis et affinitatis ꝑcise. vt in. c. nō ꝺꝫ. de ꝯsan. et affini. Hoc aūt sumang. ex ro. cū gosr. dicit vex ⁊t ascēdētib⁹ descēdētib⁹ ꝑ lineā rectā: q⁹ cū ināt. d. c. nō ꝺꝫ loq̄tur indistincte nos distinguere nō debemus. Sed ꝯtrarium est ex. ꝑmo q⁹ si nō lꝫ fille ꝯtrahere cum patre ꝑpter reuerētiā multo minus lꝫ cum auoel. pauo aut abauo. quia ei debetur reuerentia maior quanto est antiquioꝝ ita quod si Adam videret et deberetur summa reuerentia. vnde. et ipse pater eum debet reuereri. et ei subiicī. et multo magis filia. vnde et ynigo pater non dicitur dominū. sed quandiu viuit: et idem de filio respectu auiⁱ. et sic de nepotibus. Secundo quia sua

ciuilis indistincte. ꝓhibet inter tales matrimoniū. vt instī. de nup. ℌ. inter eas quoq⁹. ⁊ in. l. nuptie. ff. de rit. nu. ⁊ hoc in infinitū. q⁹ ꝺez lus nō inuenīk expresse correctū ⁊ est fundatū sup matria honestate: ⁊ ꝯfir. ꝑpter q̄ talē ca nonū dispositionē ꝯtrarium dicere nō debemus. Et lꝫ sum. ro. dicat q⁹ corrigīk p. d. c. nō ista linea recta immo nec ipsicite q⁹ loq̄k sole de his quoꝝ dispositio subiacet iuri positiuo non de linea recta q̄ subūcīk iuri naturali. ⁊tū ad oēs sicut ⁊ ⁊tū ad patrē ⁊ filiaꝫ vt ꝓbatū est. Et hanc opinionē remit pe. de pal. archie. sum. pl. ho. Jo. an. pe. hug. ⁊ azo. ⁊ ricar. quā ēt panor. in. d. c. nō ꝺꝫ putat ſ illā. Notādū est tñ fꝫ ho. q⁹ lꝫ ꝯsanguinitas durat vsq̄ ad decimū. vt supra hereditas. j. ℌ. partic. ſ Sertū. Si duo ꝯtrahāt quoꝝ alter dē stat a stipite. v. gradu reliquꝰ vero. ij. vl. iij. tener matrimoniū fm oēs: q⁹ tales attinent ibi in. v. gradu. ⁊ in ꝯsanguinitate semp sūt. sed si reliquus distaret solū in ꝑmo ho. est i ꝺu est remotior ꝑsone. de ꝯsan. ⁊ affi. c. vlti. singulari opinīoe q⁹ nō fꝫ. extra eo. q⁹ ꝺle cto. vbi ibi cauit ifa q̄ nō fecit mētionez de ꝑmo gradu q̄ imediate descēdit a stipite: et ⁊ gof. fꝫ matrimoniū: ⁊ ita rene cū plīa. q⁹ fꝫ ibi nō stat mētio de ꝑmo q⁹ rarissime ꝯtigit in regula ꝑdicta q̄ ibi. ꝓbat hoc ꝯtinetur ⁊ hoc ꝯclude cū panorm. in. d. c. q⁹ ꝺlectio q⁹ impetrās dispēsationē ꝯtrahēdi in tertio vel quarto gradu cōsanguinitatis cuius ex alio latere ꝑsona cū qua vult ꝯtrahere sit in fcēdo gradu ⁊ hoc nō exprimāt nihilominꝰ dispēsatio. q⁹ ꝯtus dispēsatio ꝯtra tus sit stricte interꝑtanda. vñ interꝑtari ꝺs pōt fꝫ dispositionē iuris cōis q̄ vult vt cōputatio fiat a gradu remotiori. A fortiori poterit cū talibus dispensare: ille cui ġnaliter cōcessa est auctoritas dispensandi in tertio vel ꝯro gradu: ⁊ sic ꝯsulit Jo. cal. vt recitat do. Jo. an. de san. geor. in. d. c. q⁹ ꝺlectio.

7. q⁸. ℌ Septimo q̄rīk q̄a iuris de ꝑdimēto cognationis spūalis q̄ cōtrer est cōpmitas: et ꝺlectum. ꝺico multa. Primū. Cognatio spūalis est q̄ dā pſonaꝝ. ꝑmitas. puenies ex hoc q⁹ ꝺs ꝑfert sacꝫ baptismi vel ꝑfirmationis seu lꝫ vel suscipit ipsū eni tale sacꝫ ꝑferē. De qua cognatiōe hꝫ. xxx. q. j. eos. ⁊ de cog. spi. c. fi. ⁊ de ea. s. tho. in. iiij. di. xlj. ⁊ quol. vj. q. iij. con ciuilue sic dicit. Hec cognatio est vinculū cō tractū ex statuto ecclesie ꝑ baptismū ⁊ ꝑfir

mationē ꝑ suscipientē ⁊ dātē ⁊ tenentē: nō aūt ꝑ plures tenētes ad ihuiciē: q⁹ p accidēs est q⁹ ibi sint multi cū sufficiat vnus: ⁊ ex ea causa tur in viro spūalis affinitas: cū qualibꝫ mulliere cognita mſimonialiꝰ vel fornicaria: nō tñ ꝯtrahīk hec cognitio inter ꝑsem spūalē ⁊ matrē spūalē: ⁊ no trahīk in cathechismo: licꝫ fm aliquos ꝯtrahaī ibi ipedimētū ꝯtrahendi tm: nec siⁱr ꝯtrahīk a nō baptizato: q⁹ est ergo vite spūalis: siⁱr nec in pnia. ġliodn fiⁱus sacerdotis vxoꝛē nō turpiⁱret l tota parrochia. Et sūt aūt triplex. f. pmitas: cōpmitas ⁊ fraternitas: quaꝛ qlibet ipedit ⁊ dirimit si hēdat mſimoniū: tñ ꝯsequaīk nō dirimit q̄dē vinculū mſimonij: sed tñ ⁊tū ad actuꝫ distinguēdū est q⁹ si inducīk et necessitate vt q⁹ pſ puerꝫ i mortis articulo baptizaⁱ: sic ex neutra pte ipedit actū mſimonij: tñ ꝯducīk extra casum necessitatis ex ignorātia tñ tūc est eadē rō si ille ex cuius actu inducitur diligētia adhibuiⁱ: ex industria aūt extra casuꝫ necessitatis. ille ex cuius actu inducitur amittit ius petēdi: sed tū reddere ꝺꝫ: q⁹ alie ex culpa eⁱ nō ꝺꝫ incōmodū reportare. Hec ex illo. ſ Scōm. ℌ Effectus huius cognatiōis est ipedire ⁊ dirimere matrimoniū sīlitud p cedit: si ꝯro illud sciēs vidēs inuere ber. ⁊ro. dē. in. c. si vir. de cog. spi. q⁹ ēt si ꝯtrahaī scīē ter ⁊ sine necessitate nō ipedit exactionez: q⁹ nullo iure caueī: ⁊ idē tꝫ car. ibi. q⁹ vꝫ posse dicī q̄n ꝯsēt factū ⁊ ignorat ius ⁊ facit ex simplicitate: sed glo. in. l. q. j. in. c. nosce. ⁊ lo. an. ⁊ do. an. in. c. si vir. de cog. spi. ⁊ pe. de pal. ⁊ ho. ⁊ gof. ⁊. s. tho. tenēt q⁹ exigere nō pōt ex cuiⁱ actu scīēter ⁊ sine necessitate ꝯtrahīk ⁊ hoc tene q⁹ regulariter oē ipedimētū q̄ facit matrimoniū esse nullū simpliⁱr si illud precedat. facit ēt illud eē nullū fm q̄d ex pte eⁱ⁹ q̄ est in cā si illud sequaīk ingressū impedit exactionē. Et si hoc fecit nō ad cōplacēdū amico vl alia siti cā fꝫ inscīādo mſimoniū or q⁹ tenuit. ꝑtū filiū vt ꝑsonē posset debito cōiugali puari: primo non pōt exigere: ⁊ secūdo mortuo ꝑsuge ꝺꝫ ꝑpetuo sine spe coniugij remanere. xxx. q. j. de eo. ⁊ si vterq̄ sic fecit sec ꝺꝫ exactus reddere. Pōt tñ sup istis exactionē eos dispēsare fm archie. post pet. de pal. ℌ Tertiū. Sunt aūt tres spēs huius cognatiōis fm. s. tho. ⁊ ricar. Prima ꝺꝫ ꝑmitas q̄ ꝯtrahītur ⁊ est inter ġnatū ⁊ regnantē. s. i. ministrātē sacrm q̄ est sicut pater fm. s. th. ericar. ⁊ tenētē ad illud q̄ est sicut mater erga si tenētes sint plures. vt in c. ġnalis. eo. ti. lib. vj. q⁹ intelligē si isti sunt baptizati: q⁹ sicut sacramentoꝝ ita ⁊ cognationū ꝑ illa cōtra-

cratz baptism⁹ est tanna: vt. J. pti. rñ. Secūda ōz cōpaternitas. que ē iter regenerātez. ministrātē. vel tenētem seu tenētes z genitores carnales regenerati. Qui ēt ministrāōz tenētes si sunt plugati z matrimoniū ꝓsum mauerūt. trāsmittūt hāc cōpaternitatē ad vxores si sunt viri aut ad viros si sunt vxores. sic q z hi ad quos trāsmittit sunt cōpatres parētum carnaliū ipi⁹ regenerati. extra eo. martin⁹. z lib. vj. eo. ti. nec dū. z xxx. q. iij. li ḡo: secus si vxor nō esset cognita. xxx q. iij. post vxorio. vñ successiue poteri ḡs habere duas cōmatres vxores. Licet aūt vir z vxor cōcēt sibi isto mō actōes ita q̄ q actio nē vni⁹ alter efficit cōpater. nō tñ colcāt sibi passiones: vt no. panor. i. d. c. martin⁹. vñ si ḡs teneat filiū ꝑceptū ex altero eoz. nō efficit leuās ꝓpater vt liceat ḡ tñ el⁹ cui⁹ ē filius. Quis i matrimonio sit licet plurēt⁹. xxx. q. iij. ḡ ipiale l. gio. rin. c. j. extra eo. lib. vj. Tertio ōz fraternitas q̄ est inter regeneratum masculum vel femiñ. filios regenerantis. ministrātis. vel tenētis. xxx. q. iij. pleratiū. reo. ti. ex lris: z hoc siue nati sint aī istā compaternitatē siue post. eo. ti. tua nos. Secus in adoptiuo ꝛm Inn. secus ēt in filijs quoz neutro ad ꝓpaternitatē denētū est: qz phī inter se lidere z trahere: nisi ꝓrarū hēat ꝓpter vt cōter teneāt. c. vtz. eē eo. nisi vt. J. matrimoniū. ij. ℣. iij. Et ista ꝛm Jo. de neap. in quol. ix. hñt locū ēt si vir aliquem teneat ꝓ rayolumtatem vxoris vel parētum ipsius leuati qz quod ēit ex ecclesie statuto. non dependet ex voluntate subiectoz. statuto. ꝑ Quartum. Ad horum autem notitiam quasi quedam arboz huius cognationis hic statuitur in qua est quasi truncus baptizatus. z inde pcedunt tres rami paternitatis respectu baptizati siue compaternitatis ad nuiceṁ: q

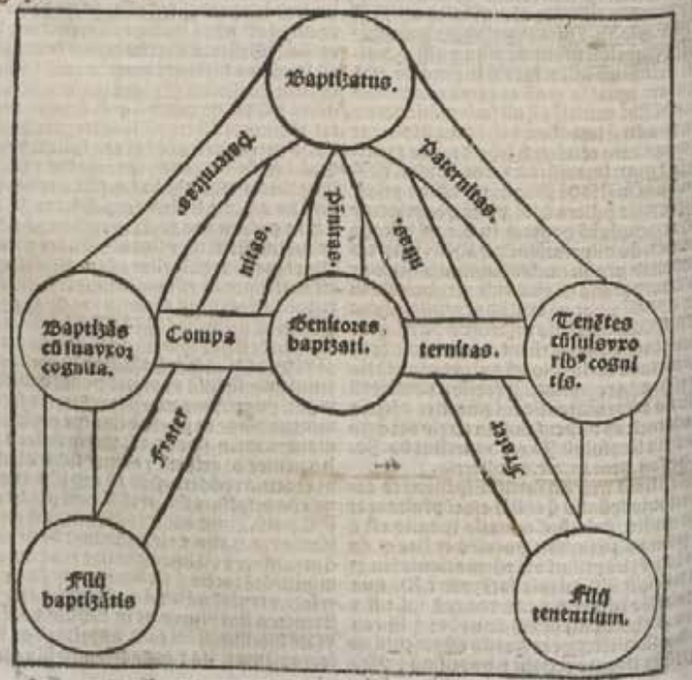

sunt baptizans cū sua vxore. genitores baptizati: tenentes ad baptismum cum suis vxoribus. z ab extremis eorum pcedūt duo rami fraternitatis. i. filioz phōrum sic. Inter has psonas phibet matrimoniū nō aūt inter alias: qz hec cognatio non hz gradūs z hoc ēt verum est. phibitorium: z consequēter oēs qui non excludunt admittuntur. c. j. eo. ti. libro. vj. Nunc iste. Baptizatus z leuans: leuās z parentes leuati: leuatus z ipi leuātis etiam illegitime nati ꝛm cōmuniter doct. in. d. c. martinus. nō autem adoptiui. leuatus z vxor ꝓprius cognita leuatis: vxor prius cognita leuātis z parētes leuati. ista tamē vt sibi ꝓsit q̄ dicat de baptizante id quod de leuāte dictum est. ꝑ Quintū. Et qō dictum est de vxore cognita. dicēdum ē etiā de mullere cognita fornicarie ita q̄ ad eam leuās aut baptizans trāsundit istam spūalem cognationem ꝛm. s. Tho. z glo. sup. c. si quis ex vno plugio. xxx. q. iij. z horum ratio est: quia p fornicarium coitum duorum fit vna caro sed Ricar. z Pet. de palu. sentiūt contrarium. z idē archie. z Jo. an. in. c. j eo. ti. li. vj. in nouel. z panormita. i dicto. c. martinus. z hoc sequitur sum. ang. ro. z supple. Sed omnes isti falluntur ex consideratiōe turpitudinis peccati rationez legis nō aspicientes. Ratio enim quare vir in vxorez aut econtra conationem istam transfundat: est quia sunt per connubium vna caro. vt pater per capitulum scisciatur. xxx. qō. quarta. et per capitulum. martinus. extra eo. sunt aūt vna caro per connubium non ratione vicupule carnalis: vnde glo. in dicto capitulo scisciatur. z in dicto capitulo martinus. exponit per connubium idest per carnalez copulam allegans. c. agathosa. xxvij. q. secunda. vbi hoc expresse patet in fine. vbi quedā glo sula dicit super ver. copulatione coniugij. i. carnalis commixtionis quod etiam ptz: qz in matrimonio non fit ista transfusio sine copula. Quia igitur hec ratio legis locum habet in coitu fornicario. quia qui adheret meretrici vnum corpus efficitur: oportet ibi ēt pra lex. ℣. xvij. z tantomagis quanto hec ratio in lege ipsa expressa est z non implicita. Et Innocen. in capitulo martinus dicit qō canones vim constituunt in vnione carnali quantum ad acquirendum spiritualem proximitatem. Sed contra inquit Pet. de pal. qua cognatio spiritualis ortuz habēs a spiritualibus non transfertur per vinculuz foluṁ carnale et temporale vt est in coitu fornicario: sed dico hoc esse falsissimum. maxime quando ille transitus causatur ex voluntate ecclesie vt hic etiam secundum ipsum: vnde nec matrimonium contrahitur istum transitum ratione spiritualitatis sed ratione carnalitatis idest copule: vt patet ex dictis. Cōtra enim inquit supplementum: primo quia est mirabile dictu quod ex peccato abhominabili oriatur spiritualis parentela sicut ex glacie color: sed dico q̄ iste sermo est rudis: quia ex non tali formaliter fit formaliter tale instrumentaliter sicut vinum frigidum recens potatum calefacit motum ab anima z corporalis ablutio abluit spiritualiter in baptismo virtute spiritussan. z coitus fornicarius inducit affinitatem ex voluntate ecclesie: et sic in proposito. Contra inquit secūdo quia publica meretrix possibiliter esset spiritualis mater z commater omniuṁ de civitate: sed dico etiam hoc dictum esse rude: qz si hoc pōt esset se puta si ipsa baptizet aut leuet omnes: quid mirum si ita posset esse per accidens id est ratione viri secum coeuntis. Contra inquit tertio quia propter multas fornicationes multa essent matrimonia illegitima: sed dico etiam hoc non esse mirum quia vno inconuenienti dato plura contingunt primo physi. alioquin idem arguī posset de affinitate que etiam per fornicationez inducitur.

℣ Sextum. Pone quod vir cognita vxore leuet aliquem: pura petrum de sacro fonte ita quod vxor efficiatur mater spiritualis eius et deinde mortuo viro vxor transiens ad secunda vota ex secundo marito habeat filiū. Utrum ne illa filia posset contrahere cum Petro. z refert Geminian⁹ in capitulo primo. de cognatione spirituali. libro sexto. dominus Anton⁹ tenuisse quod potest nec est eius frater spiritualis: quia non reperitur iure expressum: sed ipse Geminianus tenet contrarium: quia satis est iure expressum fratrem sub regula generali quod filij duoruṁ compatrum per quorum alterum deueniunt est ad compaternitatem contrahere non possunt. vt extra eodem. capitulo primo. Sed quia iste casus est dubius ante factum tenendum est cum Geminiano quia tuti⁹ sed post eum dominus anto. qz verius cum iam ralis mulier desierit esse vna caro cum eo gratia cuius erat commater et effecta sit alia.

℣ Septimum. Licet is qui aliquam baptizauit aut tenuit: cum illa contrahere non possit. etiam si sit laicus: vel in minori-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus ordinibus: quia filia spiritualis est. extra eodem. ne dum libr. vj. similiter nec baptizatus ducere posset filiam carnalem baptizantis vel tenentis extra eodem capitulo fina. tamen pater spiritualis contrahere potest cum sorore carnali filij spiritualis. xxx. q. iij. illud etiam. & cum eius filia. & cum eius vxore. & cum filia spirituali sui filij carnalis. xxx. q. iij. illud. qz ij cognatio spualis a patre in filium trãseat. nõ tamẽ econuerso. vñ nõ ij ramos vel gradus: nec tranlit ad nepotes aut psonas nõ expressas: vt dictum est.

3 ¶ Octauum. Filij duorum cõpatrũ pñt inuicem ꝓtrahere siue ante siue post cõpaternitatẽ sint geniti excepta ea psona sola p quã compaternitas ꝓtracta est que nunq̃ copulari põt alicui filioꝝ sui patris spualis. xxx. q. iij. sup auibus: extra eo. c. j. & c. sup eo. nisi psuetudo ecclesie scandalu generãs aliter haberet: vt. d. c. j. qõ nõ solum de psuetudine ecclesie ppria: sed ẽt ecclesie metropolitane vel alia ꝑ circũpositaꝝ intelligẽdũ est ſm Ricar. vt i. d. c. sup eo. Et multominus copulari pñt si cognatio ista ꝓtracta est p vtrũq; vt qz pater carnalis tz filij patris spualis qui prius tenuerat suũ: qõ fieri licite põt: vt no. panor. i. c. sup eo. e. ti. Et sic. c. post suscepturus xxx. q. iij. qõ dicit filios cõpatrio & cõmatrio

9 nõ posse ꝓiũgi quãtũ ad hoc abrogatus est. ℣ Nonum. Spuales filij ꝓtrahere pñt inuicem & ẽt cum adoptiuis. vt no. in. ca. vnico. de cogna. lega. ℣ Decimus. Sedm astẽ. lib. vij. ti. xvij. Iter patrẽ & matrẽ spualez nulla spualis cognatio ꝓtrahit: vnde & ſm Inno. vir & mulier qui simul vnum filiuz leuauerũt: pñt simul ꝓtrahere: & facit tex. cũ gl. xxx. q. iij. c. fin. Et sic patet quod vir & vxor pñt simul vnum leuare. Iz nõ sit honestum. Et si leuẽt simul. ꝓtrahũt duplicẽ cognationẽ. vnã directam ꝑ actum ppriũ. & aliam indirectam ꝑ actum alterius: quod nõ magis iconuenit q̃ q̃ aliqua mulier alicui simul sit

11 ꝓsanguinea & affinis. ℣ Undecimus. Si plures teneãt vnum in baptismo vel confirmatõe hoc ẽdem est. phibitus. de ꝓse. di. iij. nõ plures: & peccãt nisi excuset patrie ꝓsuetudo ſz Jo. an. & Archi. in. c. quãuis. de cogna. spi. lib. vj. vel nisi interueniat dispẽsatio epi. qui hoc potest ſm Do. de san. geor. & glo. in. d. c. quãuis. tamen cum omnibus contrahit cognatio spiritualis: vt in. d. c. quãuis. ſ. a lenato & genitoribus eius & baptizante vel cõfirmante Iz isti leuantes illam iter se nõ cõtrahãt ſm Inno. & Host. vt etiam dictuz est

12 parti. priore. ℣ Duodecimum. Si non baptizatus baptizet aut teneat sum. angel. & post glo. in. c. in baptismate. de cõse. dist. iij distinguit: qz si leuet nõ cõtrahit spualez cognationem. qz cum nõ possit esse pater suscepti p. d. c. i baptismate. nõ erit cõpater quã tamẽ contrahit si baptizet: qz est pater baptizati. & ꝑter est cõpater. Sed ista sunt frivola. & ꝓtra Ricar. & Pe. & s. Tho. dicentes q̃ siue leuet siue baptizet nullaz ꝓtrahit hu iusmodi cognationẽ: & ꝓtra aptã rõnem q̃ licet nõ põt esse carnalis cognatus q̃ nõdũ est carnaliter natus ad vitam carnalez. ita nec põt etiã cognatus spualis q̃ ad spualez vitam ꝑ baptismuz nõ est regeneratus: qd voluit dicere. s. Tho. cum dixit qz talis ẽ ex paro vite spualis. Si tamẽ baptizatus teneat filium non baptizati. puta iudei ſm archie. & glo. in. c. i. xxx. q. i. ꝓtrahit compaternitatez: vnde baptizans contrahere nõ põt cum patre baptizati si conuertat ad fidem: & similiter ſm Archie. si alter ꝓlugum est baptizatus ꝑ eum non trãsit cognatio ad reliquum: & idẽ. s. Tho. De hereticis autẽ videtur idez dicẽdum qõ de fidelibus & malis: qz cum sint baptizati cum eis eodem modo contrahit. Baptizatus etiam non cõfirmatus teneno in cõfirmatione non ꝓtrahit cognationem ſm sum. ange. attribuentem etiam ꝙ. Pe. & s. Tho. sed ꝓtrariuz tenuit sum. ro. & verius quia baptizans ẽ caparatus ibi vere perficitur sacramẽtuz nec. s. ꝙ contrarium dicit. ℣ Tertium decimuz. Qui leuando puerum tangit quidem sed non respondet ne efficiatur patrinus. sed rodẽ. nihilominus efficitur patrinus & cõtrahit spiritualem cognationem: quia responsio non est de substantia sed tactus seu tentio vel ostensio: & ita tenet Archie. & cõmuniter summiste maxime pisa. & hoc si intendit agere vt verus patrinus. idest id quod agit patrinus. etiam si non intendat esse cõpater. Et per hoc respondetur ad argumẽtum in hoc faciens dubium: quia. s. in talibus requiritur intentio: quod videtur voluisse Panormi. in. c. ij. extra eodẽ. & verum non est in baptizante. vt dicit esse casum extra eodem. in c. fina. vbi baptizans non intendebat cõtrahere istam compaternitatem quam tamen contraxit: est tamen verum in tenente: sed sufficit quod intendat facere quod facit patrinus. Nec obst. l. consensu. ff. l. in omnibus negocio. ff. de actio. & obliga. quia habet veritatem quando nihil voluntarie fit: hic autem licet iste nolit esse compater. tamẽ vult baptizare vel tenere: & ꝓsequenter est compater: quia volẽs principale necessario vult

accessoriũ. ſ. per accidens: vt in. l. ſi is qui ff. commo. Sz vero econtra. respondeat sed non tangat sed tangere fingat puerum secũdum ℣ℌ. nõ efficitur patrinus in baptismo vel confirmatione: eidem Joã. an. in regula qui per alium in. vj. eidem archi. in. c. j. eo. tit. lib. vj. facit. c. de his. & capitulum ad limina. & c. omnes: & c. primum. xxx. q. j. Si vero tangat linteum solum. ſm archi. in. c. ꝙuis. eo. tit. lib. vj. nihilominus efficitur compater. eidem hug. & Jo. and. si in linteo tenetur puer dum baptizatur: ege. in. d. ca. ꝙuis. vbi. addens quod si multi tenẽt linteum circũquaq; puer in medio ponit suscipiunt eum in linteo: sufficit. Et hoc tenequia sufficit quod teneant puerum si facerdos non tz vel si teneꝝ: dum baptizat immerdẽdo tãgat immediate vel mediãte sibi an
14 nexo indumento: nec per. de pal. dicit oppositum vt imponit illi sum. ang. sed dicit idẽ. ✝ Quartum decimum. Per ꝓcuratorẽ cõtrahi põt cõpaternitas ſm mar. & car. vt refertur panor. in. c. veniens extra eo. qz regulariter oĩs actus explicari põt ꝑ ꝓcuratorẽ nisi exprimere, phibeatur a iure. vt. l. j. ℌ. vltio ff. de ꝓcur. & in regula potest quis. de reg. iur. in vj. Sed Jo. an. in. d. regula. potest dõ in mercu. tz ꝓtrarium ꝓtendit principale suuz fundamẽtum est sup. c. de his. & ea. ad limina. xxx. q. j. vbi ℣ Rodri. actus corporalis. eidez archi. in. c. j. eo. tit. li. vj. eidem bal. in. l. post mortem. ff. de adop. vbi absens nõ arrogat vel adoptat vel facit hmõi solẽnitates: idẽ bar. in. l. gallus. ℌ. fortitan. ff. de li. & po. Panor. ibi in. c. veniens. e. tit. dicit ꝓceptorem suum car. tenuisse opinionem mar. & ad ista allegata in ꝓtrarium dicit q̃ loquuntur quãdo quis ꝑ seruit istam cognationem cõtra hęc. quo casu requiritur tactus tempore facti. Sum. ang. cum panor. dicit ibi cõtra ctum matrimonij tenendum esse quod ibi sit cognatio spualis. post ꝓtractum ℣ℌ. tenẽdum est ꝓtrarium. Sed qz hoc est nõ determinare ℣ℌitatem lõ dicẽdo q̃ ibi nõ est dicta cognatio. ꝑ rõnẽ q̃ tãgitur. ℣. adoptio. ℌ. ꝙ. Et qõ ℣ℌ extra de ꝓcu. c. ſi. ll. vj. vbi ꝑ ꝓcuratorẽ cũ ipall mãdato mꝫimonium ꝓtrahi tur. soluit ſm archi. ꝙd qõ no. in. c. aq̃. de
15 deꝓcu. ℣ Quintum decimum. Ipse autem mꝫimonij ꝓtrahit ℣ℌ. ꝑ fieri ꝑ aliũ. d. c. ſi. ꝓcurator in ꝑdicto casu ꝓtrahit ꝓpaternitatẽ ℣ℌ Iz Joan. vbi ℣. qz Iz nõ intẽderet obliga

ri tñ re ipsa interuenit: ideoq; ẽt extra idẽ q̃ agit nascit obligatio: vt. l. ſi is qui. ff. commo. Sed fede. q̃ll. xv. tenuit ꝓtrariũ: qõ panor. verius putat in. d. c. ve. Sum. astẽ ang. tex. ꝓcordat p astꝫ post factum: ſz dicendum est q̃ ibi nõ est ꝓpaternitas: qz vbi nõ est cõsensus nõ nascit obligatio. l. in obligationibus. ff. l. ꝓsensu. ff. de ac. ob. & si interuenit re ipsa. hoc tñ nõ fuit note. ppter. & ꝑter nec principale nec accessoriũ voluit. Jura astẽ q̃ allegat Jo. an. pbãt q̃ sepe aliud inducit extra idẽ qõ intendit: ſz loquunt qñ qõ habebat animũ obligãdi se. & sic nõ deficiebat animus ſz error fuit in materia. hic astẽ deficit intẽtio. Et facit qõ no. pe. de anch. dicẽs q̃ teneãs filiũ vnius quẽ credebat ꝓtrahere pñtatẽ non ꝓtrahit ꝓpaternitatẽ. ℣ Sextũ decimũ. Uniuersi 16
põt ſm fede. d. q̃ll. xv. vt refert panor. vbi ꝑ tãs ꝓpaternitatẽ ꝑ ꝓcuratorẽ ꝓtrahere nõ ẽ. qz nõ ij talem. i. non est baptizata. et ꝑ hoc nõ est capax illi⁹ cognatiõis. ꝑ quo facit. c. romana. ℌ. vniuersitatẽ. et. c. ſi vnio. de sent. ex. li. vj. Sz panor. credit posse astẽ ꝑtari vt ipſi ꝓstituẽtes sindici efficiãt ꝓpatres qz di spositio ꝓcepta in vniuersitate. resolui. vt cõcernat singulos de ipsa si actus nõ cadit in vniuersitatẽ vt res non careat effectu: & iste est tex. notabilis q̃ facit ad multa in. d. ca. ſi vnio. et. c. nouerit. et. c. grauem. de sen. excõ. vbi excõicant singuli statuentes contra libertatẽ ecclesiasticã: ij statuãt nolẽ vniuersitas: Sum. astẽ ang. distinguit rursus ꝑ astꝫ et post factum: ſz tu dic iuxta ꝓdicta q̃ sic
17 rl non potest nec ꝑ ꝓcuratorẽ nec ꝑ sindicũ nec ꝑ nũciuz: vt cõtra tenentes canonice. Et Iz ꝓsuetudo sit in ꝓtrarium. tñ hoc nihil est quum ad ipsam spualem cognationem: Iz hoc valeat ẽptum ad quãdã efficgiem cõpa-
ternitatis. et ꝓtractũ amicicie. ℣ Decimum septimũ. Si baptizatus in necessitate ꝑ laicũ vel mulierẽ vel dẽtiꝝ aliuz ſteratoscit terminare vel ignoranter baptizet nulla spualis cognatio ꝓtrahit: qz nec sacramẽtalis in seꝝ baptizatione ꝓtrahit: qz nec sacramẽtum ꝓtrahit. ℣ Octauum decimum. Si qõ ℣o. dist. lxviij. Iz dicat ſteratum ꝓpter ſteratã ℣hoꝝ solennitatez. vel ablutionis exterioris. Tenuit tñ rãc. vt. rector gl. in. d. ℌ. qõ ℣o. qõ si ẽpm illes ordinet ꝓsbyter tot ꝓsbyterales ordines. l. charas ceteres recipit. et idez dicit de baptismo alterius. non fieret iniuria facto: vt de con. di. iij. cõsecrasti. nec dicerẽt quis bis baptizari. vt de cõsecra. di. iij. qui bis: et. c. eos. item quotiens accedit ℣dum ad elemẽtuz sit sacramẽtũ. ſ. q. ſ. detrahe. et idem videt tenere gl. in. c. ij. de

aposta. sed panor. ibi dicit gost. tenere q̄ nō
ip̄rimit alius character. eidem glo. in. d. H.
qō ho. Sacramēto aūt fit iniuria nō in se
is ꝑtū est ex pte iterātis. nec iterat in se sed
in aliquo sul. raccedēte ꝙbo ad elemētū fit
18 sacm nili tā sit ter. P Decimūoctauū. La
nātes chrisma post ꝑfirmationē. spualē co
gnationē non ꝓtrahūt: q̄ nō inter fuerūt in
19 actu ꝑfirmatiōis. nec leuarūt. P Decimum
nonū. Possibile est aliquez successiue duas
hre ꝑm atres ūxores: vt ꝓz ex dictis. Nā
si prima uxor: tenuit filium alterius an
teq̄ esset cognita a te. ea mortua illā aliaz
poteris habere: nō autez si tenuisset postq̄
fuit cognita a te: q̄ es ꝙpater illius alte
rius. Si ēt aliqua mulier tenuit filium ux
oris tue ex alio utro. illa mulier est cōmater
uxoris tue sed non tuq: siue tenuerit anteq̄
inter vos eēt carnalis copula siue post: sēq̄
potes illā hre. Similiter si q̄s suscipiat fi
liū tuū quē de alia habuisti est ꝙpater tu⁹
nō uxoris tue. vñ si te mortuo: uxor tua pote
ris illū hre: rō oium hoz est cōicatio actio
nū nō passionū. de q̄ S. pr. iij. vñ ꝙsus. Que
mihi vel cuius mea natū fonte leuault. hec
mea ꝑmater fieri. mea non valet uxor. Si q̄
mee natū. nō ex me fonte leuault. hāc post
facta mee nō indeverabor habere. Ambos
20 compatres facit actio. passio nunq̄. P Ulge
simum. Que dicta sunt de tenente ad ba
ptismum. erga leuatū ꝑarentes eius quoad
cognationez spūalem. intellige ēt de bapti
zante. tque dicta sunt de baptismo quo ad
baptizātem tenētem ch̄rū ad dictā cogna
tionem. intellige ēt de ꝑfirmante ad confir
mationem tenente.

8. q. 1. dicitur

¶ Octauo q̄rit q̄d iuris de impedimento co
gnatiōis legalis: r dico multa. P primum.
Cognatio legalis ꝓz. s. tho. i. iij. di. xlij. est q̄
dā ꝓximitas puenīēs ex adoptōe intelligē p
fecta q̄ est arrogatio. r ip̄fecta q̄ est sim
plex adoptio. de q̄. T. adoptio. intellige etiā
q̄ vigoz hz ista cognatio ab institutōe ec
clesie nō a lege ciuili solū que nō sufficeret
vt dicit. Eius aūt effectus est impedire mri
moniū simp̄r vel ad tps ꝓz oēs r ēt dirime
re ꝑm ꝓmunio: r optinuit. q̄ est. s. tho. rsca
to. de lig. panor. r glo. in. c. vnico de cog. leg.
vbi dz q̄ adoptōe durāte nuptie ꝑsistere nō
pōt r facit. c. i. r. c. p adoptionē. xxx. q̄. iij. ꝓz
Jo. and. r spe. tenent q̄ ipedīat solū. Ratio
aūt hmōi. phibitionis ꝑm. s. tho. fuit coha
bitatio q̄ solet esse inter tales: q̄ lex diuina
pcipue illas psonas a mrimonio q̄s cōcu
piscētia rep̄imit excluſit ꝓz rabi mo. Jo ne
ceſſe erat cohabitare ne si ad eas licēret co
pula facilis pateret aditus cōcupiscentie.
P Secūz. Huius cognatiōis ꝓz. s. tho. r alios 2
doc. tres sunt spēs. Prima est q̄ā ascēdētiū r
descēdētiū inter adoptātē ꝑsem. r filiuz vel
filiā. nepotē r neptē r hmōi adoptatos. ado
ptato enim ꝑsē ꝑm. s. tho. adoptans r filiū r
nepotes q̄ sunt in ptāte adoptati que indi
stincte impedit in ꝑpetuum ꝑm pe. de pa. ēt
soluta adoptiōe. q̄ adoptās ꝓtrahere non
potest cū filia adoptata. aut nepte r hmōi.
xxx. q. iij. ita diligere ēt post emācipationē
inſti. de nup. H. ergo. Inter adoptātem th̄ r
ꝑsem vel mꝑsem adoptati nulla ꝓtrahit cō
gnatio ꝑm. s. tho. ꝛpe Secūda est quasi col
lateralis inter adoptātis filiū naturaleme
adoptiuū. qui ipedit q̄diu durat adoptio
siue sunt in ptāte ꝑtis eiusdē q̄ soluta per
mortē patris vel emācipationē filij natura
lis vel adoptiui nō ipedit. extra co. c. vnico
r. l. q̄ in adoptionē. ff. de adop. tē inter fi
lios filioz adoptiuoz. inſti. de nup. H. inter
eas quoq̄. q̄ limitat sum. ang. lieoz ꝑsen
sunt arrogati. sed melius est vez simp̄r vt
J. pri. iij. Uñ qui vult naturalē filiū trade
re filie adoptiue emāciper illum. vel illam.
xxx. q. iij. p adoptionē. r qui vult adoptare
genez emāciper filiā: inſti. de nup. H. inter
eos quoq̄. q̄ d. c. p adoptionē. Tertia est q̄ā
legalis affinitas: inter patrem adoptātem
uxorem filij adoptiui: inter filium adopti
um. r uxorem patris adoptātis. et hec ēt
impedit ꝓpetuo etiam post emācipationez
ff. de rit. nup. l. adoptiuus. r similiter post
mortem patris: vt ibi. etiam si ab mortem
fuisset emācipatus. P Tertium. Ad horum
intelligētiam hic arborem cognationis hu
ius statuo: cuius truncus vel radix aut cen
trum. est adoptās cum suo coniuge siue sit
masculus siue femina. ex quo procedit q̄ā
in formā circuli q̄tuor rami quoz duo ad
centr ꝙparant in rōne descēdētium vel q̄ā
sed ad inuicem in ratione lateraliū. s. filioz
naturaliū r adoptiuoz. tertius ꝙ. s. filiorū
adoptati in rōne descēdētiū quo ad centr
ꝓz in ratione collateraliuz quo ad filios na
turales: q̄rtus ꝙ in ratiōe affinitatis quo
ad centruz. licet in ista requiratur aliqua
limitatio. vt J. e. H. p totum. que omnia pa
tent in hac figura.

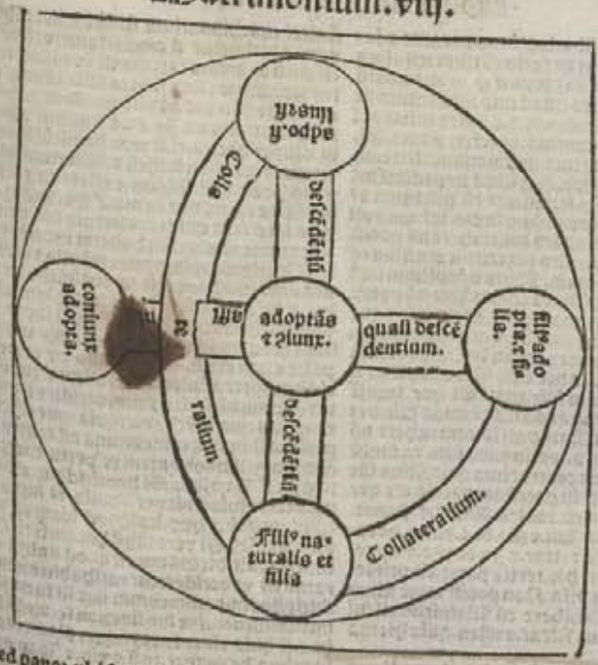

P Quartū. Filius adoptatus qui non trāsit 4
in ptāte patris adoptātis ꝓtrahere posset
cuz filia naturali r legitima patris adopta
tis que est in eius ptāte. ꝑm hug. xxx. q. iij.
in ꝓn. r idem vī sentire Inn. ꝑm panormi.
in. d. c. vnico. r glo. in. d. q. iij. H. quod autem
arrogatio ꝙ hoc impedit dum durat so

lū: sed panor. vbi supra dicit q̄ cōter doct. r
spe. tenēt q̄ non pōt q̄q̄ nō trāseat in pote
state adoptātis: q̄ p adoptionē acq̄rit que
daz iura q̄ p emācipationē dissoluunt. l. pe.
C. de adop. sicut ad optiuo tali dat̄ successio
ab intestato q̄ non dat̄ emācipato vt ibi: et
sus canonicū indistincte tenet r loquitur de
adoptato. s. in gñe r non distinguēdo de ar
rogato r simp̄r adoptato. Et ex hoc infert
sum. ang. q̄ ēt filius illegitimus q̄ non est in
ptāte patris ꝓtrahere non pōt cū filia ado
ptiua patris. de quo infra. qti. viij. Sed opi
mentē. s. tho. r pe. de pa. r cōter theologoz
q̄ ꝙ adoptionē acq̄rant aliqua iura. illa
tñ nō sunt rō. phibitiōis mrimonij. Uz etiā
ria q̄ est cohabitatio. P Quintū. Filius natu
ralis arrogātis ꝓtrahere pōt cū filia fille ar
rogate ꝑm astē. q̄ cū mulier neminē habeat
in sua ptāte. filia arrogate mulieris trasire
non pōt in ptātē arrogantis matriz: id eoq̄
nulla cognatio orta est inter arrogantē r fi
liam arrogate. ff. de adop. l. si pater. Nō pot
set tamen talis filius naturalis contrahere
cum filia viri arrogati a suo patre si habe
bat eam in sua potestate quando fuit arro
gatus. idem hostien. P Sextum. Filij ado- 6
ptiui inter se possunt contrahere secundum
asten. r. ſ. sicut not. hug. xxx. quest. tertia
ita sicut etiam r spirituales filij alicuⁱ pos
sunt inter se contrahere: et etiam spiritua
les cum adoptiuis. per glo. in dicto capitu
lo vnico. quia hoc non inuenitur prohibitum
quod etiam indistincte videtur tenere Ber.
sed hostien. distinguit inter arrogatos r ado
ptatos: quia inter omnes existentes in po
testate alicuius apoptantis nuptie prohibē
tur vsq̄ ad gradum per legem prohibitum
trahi non potest: sed inter adoptatos potest.
Primum autem sequitur Archiepiscopus r
est verius quia vt innuit sanctus Thomas
non est minor sed maior cognatio inter fi
lios spirituales qui contrahere possunt q̄
inter adoptiuos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

7 ℣ Septimum. Si adoptiuus durante adoptione contrahat de facto cuz filia legitima adoptantis: quidaz dicunt q̄ matrimoniū non dissoluetur eo quod impedimentum sit temporale. vt no. glo. in. d. c. vnico cuius opinionis est Innocentius. vt refert panor. ibi. sed contrariam tenet quametiam dicit communem: z idem spe. qz ij illud impedimentuz sit temporale ꝑm se: inducit tñ ꝓpetuum effectum z ponit exemplum in glo. ibi: quia alias hodie contingeret contrahere nō potest cum qua mortuo viro poterit die crastina cō

8 trahere. ℣ Octauum. Filius adoptiuus secundum Panor. vbi supra contrahere nō potest cum filia illegitima patris adoptiui vt quē admodum filius illegitimus non potest contrahere cum sorore carnali legitima vt alia consanguinea: ita nec cum filia adoptiua si cut etiam nec cum spirituali. Et hoc sequitur. ange. dicens quod illegitimus filius ēt si non sit in potestate patris contrahere nō potest cum filia adoptiua: sed sum. ro. innititur asten. z tenet contrarium quia filius illegitimus non est in potestate patris. Et hec opinio tenenda est contra Angel. z Panor. sicut tenet Host. Inn. z glo. in. c. vnico. de cogna. lega. z. ℣℣. z ricar. z Jo. de pla. z ange. are. z asten. z archie. tertia parte. tit. primo. capitulo. xlij. et pisa. Non potest tamē filius illegitimus cōtrahere cū filia spirituali sui patris secundus Ricar. z asten. quia hic maior est vis.

9.q. 9 ℣ Nono queritur quis iuris de impedimento criminis impedientis z dirimentis: z dico q̄ cum illa crimina sint tria. s. adulterium cū homicidio: adulterium cum fide data de cōtrahendo: z contractus de presenti cū secundo coniuge viuente primo. vt patet p. g. tho. in. iiij. di. xxxo. z di. xxxij. q. ij. ar. ij. circa hoc

1. dic. pleēda sunt multa. ℣ primū. Crimen ꝑmuz est adulterium cum homicidio effectualiter machinato ꝑm. g. tho. vt si vir occidit virum eius cū ꝗ adulteratur: vel propriam vxorez vt habeat adulteram: vel e contra vxor occidit vxorem eius cum quo adulteratur vel primum viz. vt adulterū habeat. Hoc aūt quidam vt Inno. z host. intelligunt si sequatur homicidium licet adulterium non precesserit. extra de conuer. in fi. laudabilem. vbi nihil dicitur de adulterina pollutione: quidaz vero vt gof. dicunt necessario requiri pollutionem. g. tho. vero in locis supradictis aliquando innuit quod sic aliqñ q̄ nonsed verius est q̄ si ambo adulteri machinati sunt in mortem. sufficit mors sine adulterio sicut de facto fuit in casu. d. c. laudabilem. ℣ etiam si alter machinantium sit infidelis: nihilominus dirimetur si conuertatur: vt ibidem etiam si eo animo faccum est vt conuertetur secundum ricar. si vero alter tantuz machinatus est: tunc ad dirimendum requiritur pollutio. vt no. Jo. an. z sequitur panor. in. c. super hoc. eo. ti. si vero homicidiū nō interuenit actu non sufficit adulterium solum vt no. Joan. and. ibidem. z est tex. in. c. significasti. de eo qui dux. in ma. ℣ Secundus. Si vero interfecit quidem alterum sed non ea intentione vt alterum haberet in coniugem sed ob aliam causam pura in bello vel casu aut odio illud non erit impedimentum ꝑm ber. z ho. in. d. c. super eo. z in. d. c. laudabilē vnde dicit sanctus ho. xliij. vbi supra. s. di stin. xxxvij. quod vxor viro aliquando imp̄dit z non dirimit. vt quando vir vxorez occidit propter adulterium vel odium: quādoq̄ vero etiam dirimit. vt cum occidit vt ducat eam cum qua mechatur: quia tunc efficitur persona simpliciter illegitima ad contrahendum cum illa: non autem respectu alterius mulierum. ℣ Tertium. Si homicidium māda-

vit vel consuluit dic per omnia. vt supra secundum. ℣℣. z hug. ita quod idem est ac si interfecisset. Si vero nihil horum fecit ij rātum habuit. dicendum est quod si nihil operatus est vt occideretur ratihabitū non inducit hoc impedimentum sine sit factus homicidium nomine suo sive non secundū glo. in. c. si quis vxorē. xxxj. q. i. z glo. in capitulo primo. de conuer. in fi. z vin. z Joan. an. et laud. z ber. z panor. in. d. c. primo. licet alias in maleficijs ratihabitio retrotrahat z comparetur mandato. ℣ Quartum. Secundum crimen est quando vinente coniuge de facto contrahitur cum alio: z tertium est si nō contrahitur de facto. sed tamen datur fides de contrahendo vel iuramentū. vt extra de eo. qui dux. in ma. c. fi. z. xxxj. q. prima. relatum. Sed ad hoc quod istorum duorum criminū quodlibet matrimoniuz dirimat requiritur primo quod vterq̄ sciat impedimentum ꝑ g. tho. i. quilibet eoz sciat reliquum habere coniugem: qz si alter ignorat poterit esse matrimonium inter eos post mortem cōiugis vt est casus in. c. j. eo. tit. quod panor. tamē tenet si super inducta fuit ignorans toto tempore vite vxoris: alias si de hoc certiorata cōstat dirimetur. d. c. fi. z dicitur ignorās ficte nō habuit certitudinem vel probabilem opinionem. vt in. c. inquisitionis. de sentēt. excommunicationis. Secundo requirit q̄ interueniat contractus per verba de presenti vel fides data de contrahendo vel iuramentum alter

alter non impediret etiam si interuenisset copula: vt dictum est. ꝫ. partī. prima. Que fides secundum aliquos vt recitat Rica. in quarto dist. xxxv. non est nuda promissio q̄ vt dicūt nō impediret: sed ipse dicit se credere quod ex nuda promissiōe oriatur hoc impedimentum. z hoc tene: quia ꝑm vsum cō munem loquēdi dat fidem qui spondet vel promittit. nec differt dicere promitto. et do fidem cum secundum nihil realiter addat primo: vnde qui promiserūt ꝓsueuerunt dicere se fidem dedisse. Alia autem promissio est despōsatio de futuro. Tertio requiritur ꝑm. g. tho. quod in vtroq̄ crimine interneuerit carnalis pollutio. s. ante vel post cōtractum. aut fidem datam. quia nec adulterium sine illorum: nec vnum vel vtrunq̄ filio capitulo. significasti: et. xxxj. q. j. capitulo. Quarto requiritur secūdum sctm thom. quod primum matrimonium fuerit validū alioquin nō impediret etiam cum pollutiōe vt in. d. c. significasti: sufficit etiam si primuz fuit ratum id est verba de presenti contractum licet nō ꝑsummatum: etiam si esset separatum quo ad thorum: vt in. c. significasti: et in. c. litterarum. eod. titu. ℣ Quintum. Si quis vinēte vxore dedit fidem alteri secūde cepit tertiam. qua vinēte cognouit secūdaz quia. eo. titu. nō poterit mortua tertia habere secūdam: quia verum est dicere q̄ fidē dedit. z cognouit stante legitimo matrimonio. f. primo vel secūdo quod fuit cuz tertia nec matrimonium inter medium remouet impedimentum. facit. l. singularia. ff. si cer. pe. ti. c. i scripturis. viij. q. j. Si Gaspar cal. tenet ꝓtrarium z sequit panor. in. d. c. si quis qz ꝓtrahendo cū secūda videt recessisse a data fide: z ꝑ hūc reperit adulterū solū q̄ non impedit: vt in. d. c. significasti sum. aūt ang. distinguit per ante z post sacrā: sed tu indistincte tene opinionez secūdam cū rof. qz iura hoc impedimentū induxerunt ne spe ꝓtrahendi fœretur machinatio in morte q̄ hic cessat. Et mortua secūda poterit contrahere cū tertia nō obstante adulterio solo immediate remanente. per. c. significasti. cuz aliis. de eo qui du. in ma. quaz post pad. rita tenuit

6 Jo. de lig. in. c. si quis eo. ti. ℣ Sertū. Si vero remouet fidem berte q̄ si ꝑsentiat post mortem vxoris accipiet illam quam blācha consanguinea ꝑsuus berte consuleret: z blā cha consulit q̄ accipiet bertam secundum asten. distinguendum est. Nam si berta aut

7 is quis qui dedit fidem probabiliter credebat q̄ cōsuleret de berta. non poterit eē matrimoniū: qz est in fraudez: si vero ille aut illa hoc non existimabat poterit habere bertam. Et intellige si non existimabant ambo quia vno solo existimāte dirimitur si ambo sciebant impedimentū. ℣ Septimū. Si q̄s vero viuente vxore de facto contrahit cum alia secunda intelligē sine cōtu: z mortua vxore contrahat cum tertia ꝑm gl. a doc. cōiter probatam in. c. j. eo. ti. poterit stare cum tertia si contraxit cum ea anteq̄s expresse vel tacite consentiret cum secunda: qz matrimonium illud nullum erat ēt si illa fuisset ignorans viuente prima ante tñ q̄s contrahat cū tertia cōpellēdus esset contrahere cū scōa si illa ignorauit illum habuisse vxorem: ipse vero non est cōpellenda. z idē ho. ℣ Octauum. 8 Si quis aūt vinente vxore contraxit de fero cuz secūda adultera. cum qua. s. pollutk. distinguēduz est: vt patet ex dictis. Nā si illa scivit quod habebat aliā quādo eā duxit vel also tempore. non poterit esse in isto matrimonio: sed si vsq̄ ad mortem prime hoc nescivit: rea mortua hoc scit. in potestate ignorātis est ratificare matrimoniuz aut dimittum petere: extra eo. c. primo. z. c. veniēs. ni si prima viuente facta sit ꝓsentia z consenserit in copulam: quia matrimoniuz perpetuo impediretur. ar. de ꝓscrip. c. fi. in fine. z. c. penul. in fi. xxxiij. q. ij. si virgo. de secundo. nup. domin⁹ vel nisi mortua prima. postea quā sensit consenserit in copulam: quia dimittū petere non poterit. argu. de ꝓlug. ꝑm. c. proposuit. z. c. fi. Et si in casu quo ista adultera ꝓtraxit ignoranter mortua prima contrahat cum tertia ꝑm Hostiē. z Goffre. ma nebit cum tertia: etiam si postea cognoscat secundaz. vt. d. capitulo veniens: quia prima viuente ꝓsensus habitus cum secunda fuit nullus z cōsequenter non impedivit matrimonium cuz tertia. Et si secūdaz cognouit anteq̄ duceret tertiā. nihilominus stabit cum tertia. ꝑm Host. ar. de coniug. ser. proposuit. z. c. fin. z capitulo bone memorie. de electio. Et si secunda agat contra eum z durante iudicio contrahit cum alia: secundus Asten. tertia erit vxor: quia secunda non cē set vxor nisi ex nouo consensu. d. c. veniēs. 9 ℣ Nonum. Et si prior vxore viuente quis contraxerit z concubuerit cum pluribus in tionl: quia quanciūs certificatam de morte prioris primo cognouerit post mortem legitime illam tenebit. d. c. veniens. z idez Dic. Dicitur autem inscia siue ignoraus secūdū

hostilē.quando habet iustam causam ignorandi: vt quia vir de remotis aduenies asserebat se vxorem non habere: de spon. cum in apostolica. et filij interim nati sunt legitimi si secundum matrimonium contractū fuit in facie ecclesie non aut̄ si clā. Adulterium enim non committit̄ sine dolo. ff. ad. l. iul. de adulte. l. pe. xxxiij. q. ij. in lectū.

10 P Decimum. Si autem habens vxorem adulteretur cum berta et dicat. si vxorem non haberem acciperem te: et postea interficit vxorem non tamen eo proposito vt bertam acciperet. dicit gal. cald. recitat̄ do. an. de sanc. geo. in. d. capitulo. super hoc quod poterit bertam accipere in vxorem: quia hic nō est fidei datio per verba premissa. nec homicidium est factum eo ꝓposito. nec adulterium cum dicta machinatiōe. Cardi. autez hoc reputabat dicens quod non tenetur matrimonium: quia quando adulterius interuenit non attenditur an machinatio interuenit ex proposito habendi eam necne. Sum. autez ange. distinguit p ante et post factuz: sed tu dic quod prima opinio simpliciter est vera. et secunduz mentē. s. tho. nec est hic aliquod triū predictoꝝ criminū: vt patet.

10.q. 1.dictū. ¶ Decimo queritur quid iuris de impedimento disparitatis cultus. puta cuz fidelis contrahit cuz infideli: puta iudeo vel pagano: rdeo multa.

P Primū. Inter infideles potest esse matrimoniuz. vt patet in. capitulo. gaudemus. de diuor. etiaz si sint dispares cultu. nisi prohibeantur aliquo iure positiuo secundū archie. post. s. thom. vt sarracen̄ enz tartaris quod. s. Tho. intelligit secundū quod matrimonium est in officium non secunduz qꝺ est sacramentum: vel secundum quod est ordinatum ad prolem secundum perfectionē nature: non autem ſm perfectionem gratie vnde est quidem inter eos matrimoniū: sed non est perfectum.

2 P Secundum. Matrimonium infideliuz est nullum si contractum sit contra legem del. l. in gradibus prohibitis leui. xxxij. vel contra legez nature ſm. s. tho. omnes. similiter si sit contra aliquod comune statutum matrimonium annullans: quia secundum pe. in. iiij. dl. iix. iz talia statuta nihil possint ꝑtra matrimonium vt est sacramentum: secus in ꝓtum est fedus humanum et concor. mens. s. tho. vnde si tales conuerterentur oporteret eos de nouo contrahere.

3 P Tertium. Nullus etiam fidelis: i. baptizatus contrahere potest cum infideli. l. non baptizato: puta iudeo vel pagano vel etiam cathecumino credente omnes articulos fidei: alioquin matrimonium nullum est. xxxiij. q. iij. ℌ ex his. et q. j. caue. et. c. cū nō oportet. Ex magna tamen causa potest papa in hoc dispensare secundum gaspa. quia hec ꝓhibito est iuris positiui. iz car. teneat oppositum. Sponsalia vero sub conditione si conuertantur bene valent secundum omnes vt d. c. caue. et sequen. Similiter tenet matrimonium cum heretico vel scismatico baptizato secundum communiter doct. licet peccet contrahens cum tali. vnde. s. Tho. dicit q hoc impedimentum non dicitur disparitatis fidei sed cultus qui. f. respicit exterū seruitium. vnde requiritur paritas quantū ad fidei sacramentum id est baptismum. Unde etiam secundum ray. si alter coniugum iubatur in infidelitatem reliquus contrahere non potest siue interuenerit copula siue nō: quia in vtroꝝ casu fidelis tenetur continere: arg. in capitulo quesiuit. de diuor. et in. c. quanto. eodem.

4 P Quartum. Actus matrimonialis in fidelibus excusatur nec est peccatuz. s. Tho. si debitum reddatur ꝓpter bonum prolis aut fidei qua tenetur coniunx coniugi: cum sit actus iustitie et temperantie que in huiusmodi delectabilibus tactus debitas circunstantias obseruat.

P Quintum. Conuersio alterius cōiugis ad fidem ſm. s. Tho. vinculuz matrimonij nō soluit: quia fides non soluit sed perficit matrimoniuz: soluitur tamen aliquando cohabitatio et solutio debiti: i quo pari passu currunt infidelitas et adulterium. quia vtrumqꝫ est contra bonum prolis. Igitur sicut coniunx cum adultera manere potest sub spe correctionis. licet ad hoc non teneatur: non autem cum obstinata in adulterio: vt dicitur in quarto distinctione. xxxv. ita manere potest cum infideli sub spe conuersionis. licet non teneatur et bene facit commendo iuxta consilium Apostoli. prime. vii. septimo non tamen potest ei commanere si eum viderit obstinatum. Ex quo infert sanctus Thomas virtualiter quod in primitiua ecclesia poterat coniunx sub hac pactione cohabitare cum infideli tam gentili quam iudeo etiam si conuersionem non spondebant: quod vtrisqꝫ passim ad fidem intrabant et ꝓbabiliter poterat sperari conuersio: et similiter cum infideli gentili sed nō cuz iudeo nisi conuersionem promitteret. tempore martirum et Constantini: quia tunc adhuc gētes intrabāt et fidei erāt obstinati nūc autem cum neutro nisi velint conuerti: qz vtrisqꝫ obstinati sunt.

5 P Sextum. Coniunx infidelis ad fidem conuersus reliquo in infidelitate remanēte. licet nō teneatur ei commanere: tamē cū alio contrahere non potest nisi in tribus casib⁹: primo si nolit infidelis cohabitare fideli: et secundo si velit cohabitare: sed non sine iniuria creatoris vel peccato: tertio si trahere instituat ad infidelitatem. Sed circa hos casus quos ponit Archiepi. et Ricard. in. iiij. et Panor. in capitulo quāto. de diuor. est sciendum primo quod. s. Tho. non ponit nisi secundum. sed ille includit primum et tertium. et ad ipsum reducūt aliquos reducitur quartus si trahere nitatur ad aliud vitium quā ad infidelitatem aut generaliter ad aliqđ mortale. et videtur velle Innocen. in capitulo quesiuit. de diuor. et in. c. primo. de adult. licet glo. in capitulo vxorem. xxxij. qō. ꝓxia teneat cōtrarium: et verum dicit Innoc. quē secūdum Panor. in dicto capitulo quesiuit etiam fidelis vir quando compesci non potest ab illa insolentia. poterit fieri separatio quia est quedam presumptio infidelitatis. Sed ēdum est secundo quod secundum alios iuris quolibet horum casuum soluit̄ vinculum matrimonij eriā antequaz aliud vel cum alio contrahatur. et tamen si ante contractum secundi matrimonij coniunx tenetur primo conuersus reliquus coniunx tenetur primo conuersus illum recipere: quia manet vinculum sponsalium et si non matrimoniū: quam opinionem tenuit Ricar. vt recitat Archiepi. et videtur tenuisse Panor. in dicto capitulo quā tor. de diuor. dicēs quod occurrēte aliquo illorum casuum eo ipso matrimoniuz soluitur et potest fidelis cōtrahere nec oportet iudicem statuere tēpus sed sufficit hoc clare perpendi. Et hoc sequitur sum. angel. Sed opinio sancti Tho. est quod per peccatum contrarium infidelis. reliquus absoluatur a seruitute qua contrahere non poterat alio viuente sed deinde per secūdum matrimoniū cōtractum in fide christi. tanquam per firmius solutur primum. ita quod culpa illa dat ei licētiam nubēdi et consequēter frāgēdi primum vinculum. Et ista est veritas: cui signū est quod si antequā ꝓtrahatur secūdū matrimoniuz. infidelis conuertatur. relinquus tenetur illum recipere: quod nō esset vir tute spōsalium: vt dicit prima opinio. alioqn oporteret quod nouiter cōtraheret qō nubens dicit: et hoc est quia stat vinculum.

7 P Septimū. Et si infidelis cōuersus plures habeat vxores que omnes conuertātur secūdum. s. Tho. et alios illa cum qua primo contraxit est vxor eius et cuz ea stabit nō autem alie: quia hoc fuit cōtra legem nature. Et si prima conuerti voluerit non propter hoc est matrimonium cum aliqua aliarum sed cum vna earuz cōtrahere poterit. iuxta ꝓdicta. Et si simul duas accepisset. neutra est vxor. nisi altera habuit impedimētuz dirimens: quia reliqua tunc esset vxor. de diuor. gaudemus. Et si repudiata prima aliā duxisset ſm. s. Thom. idem est quod de eo qui plures habebat et tenetur primam quaz repudiauerat accipere si conuerti voluerit et aliam accipere: quia repudium est contra legem nature. Et ſm glo. in dicto capitulo gaudemus. non poterit repudiare fornicationem abycere sed tenetur eam recipere si vult cohabitare sine periō: aut salte ꝓuere.

8 P Octauum. Ut ad fidem conuersus secundum. s. Tho. non debet emittere votum cōtinentie. si maneat spes de conuersione vxoris quia vxor difficiliter conuerteretur sic esse priuatam sciens: si vero non sit spes potest ad sacros ordines vel ad religiones accedere. ꝓuio ea requisita vt conuertat: quesi post sacrorum ordinum suscepti onem cōuertatur: non est sibi redēdus vir suus sed sibi hoc imputet in penam tarde conuersionis. hec ex illo. sed intellige quod eriā extāre spe. si votuz emitteret teneretur ad illud: vt patet ex dictis.

9 P Nonum. Si autez vtroꝝ cōiunx conuertatur ad fidem ratificatur matrimoniuz et ab inuicem separari non possunt etiaz si cōtraxissent in gradibus prohibitis ecclesiastico statuto secundum Archiepi. post Ricar. secus si contraxissent cōtra prohibitionē diuine aut naturalis legis. aut humane talem cōtractum annullantis: quia tale matrimonium nullum esset.

10 P Decimū. Si alter rātuz ꝓlusqz cōuertatur ſm. s. Tho. si ꝓles peruenit ad etatem ꝓfectaz. libere sequi poterit parētem quem voluerit: si autez est in etate minori. debet ad fidem. non obstāte quod indigeat matris obsequio ad educationez. Probat etiam in c. ex litteris. de puer. infide.

11 P Undecimū. Mulier conuersa ad fidē quidem ꝓuilegio dotis: vt p multa probat pa
nor. in. c. placet. de diuor.

¶ Undecio queritur qđ iuris de impedimēto q
ō: vio seu violētia vel coactio: et dico multa.
é coactio seu violētia de qua ēt in. l. j ff. qō
metus cau. vna facies nec essitatem absolu

Universidad de Deusto
Biblioteca

tam que dicitur a philosophoviolentū simpliciter. vt cum quis alium corporaliter impellit ad motum talia faciens necessitatem conditionatam que dicitur violētum mixtū licet sit ibi voluntarium simpliciter: vt ifra. & fit ex hoc quod timetur aliquod periculum imminens. vnde est idē quod metus. qui voluntatem quodammodo cogit. Prima non cadit in consensum. sed in corporalibus. puta ad copulam. Secunda vero cadit in consensum. vnde aliquis cōsensus est coactus. scilicet conditionate. Et quia legislator nō considerat solum interiores actus. sed magis exteriores. ideo p vim intellige coactionem simpliciter. propter quod vim ptra metum dixidit: sed nunc agitur de consensu interiori in quē non cadit coactio seu vis que a meru distinguitur. ideo in proposito idem est coactio quod metus: qui secundum iuris peritos. est instantis vel futuri periculi causa mentis trepidatio. vide infra metus. in principio.

2 ℣ Secundum. Coactio absoluta ſm omnes matrimonium tollit. sicut & consensum. etiā ex parte cogentis. quia etsi consensus solus non sufficit ad matrimonium: vnde eo casu quo copula. matrimonium facit. si sit coacta non facit. argu. dist. l. presbyteros: de spon. veniens. el. ij. xxxi. qōne. ij. ca. j & ij. coactio vero conditionata. idest metus si sit metus iniustus. idest cadēs in constantem virum. iuxta dicenda infra metus. ℌ. s. similiter matrimonium tollit: extra eodem perlatum. & c. ad audientiam. & extra de spō. veniens. el. ij. & hoc etiam si iste metus non inferatur contrahere debenti sed filijs aut filiabus & huiusmodi ſm Ricar. sivero sit metus minor. non tollitur matrimonium. ſz tenet. ff. eo. l. nec timorem.

3 ℣ Tertium. Cōsensus coactus siue metus iustus. vt recitat. s. Tho. ſm aliquos tollit matrimonium quātum ad ecclesiaz que ℌsumit sibi nō fuisse ꝑsensum interiorez. nō autem quātum ad deū sed hoc inquit nihil est: quia ecclesia non debet de aliquo presumere peccatum antequā probetur: peccat autē qui dicit se ꝑsentire & nō cōsentit. Et ideo dicēdum est ſm eum & aliter. quod illud tollit quo ad iudicium dei & ecclesie. qui nolūt talem esse ligatum etiam si adsit consensus interior in quo per metum iustum in multum minuitur de voluntario. Quod quidem metus facit & ex constitutione ecclesie que instituere potuit vt persona coacta durāte coactiōe illegitima sit ad cōtrahēdum: & ex sua natura inquātum tollit ꝑsensum: quod vez intelligo quātum ad coactionem absolutā nō quātum ad cōditionatam vel metuz: qz ibi est volūtarium simpliciter cum inuoluntario ſm quid. Circa predicta tamē scīēdū est quod opinio cōis doc. vt recitat Panor. in. c. cum locuz. de spō. est quod matrimoniū cōtractum metu iusto ipso iure nullum: sed Car. in. c. abbas. quod me. cau. dicit q̄ mero iure tenet. licet veniat rescindēdū actiōe quod me. cau. per regulam generalē. scilicet quia oia facta per metuz tenēt. Sed ista opinio est falsa. quia si tenet est vez. matrimoniū: & ꝑinde dissolui nō potest nisi eo modo quo supra dixi. ortum per totum fere. Unde Panor. tenet opinionem cōem. pro qua videtur tex. apertus in. c. significauit. de eo q̄ du. in ma. vbi ſz secūdum matrimonium. nō obstāte prio per metum cōtracto. nulla petita rescissione prioris. Quare aūt regulariter teneāt facta per metum. & nō hic. Panor. adducit multa: sed tu dic ideo esse quia ecclesia sic statuit. ꝓpter ea que ille allegat. que de se nō sufficiunt.

℣ Quartum. Licet ꝑsensus coactus matrimonium nō faciat etiā ex parte cogētis ſm s. Tho. qz matrimoniū claudicare nō pōtest vt dixit si ꝛō q̄ fuit coactus postmodū cōsentiat. intellige & tacite ſm archie. post Ricar. fit matrimoniū dūmodo cogēs adhuc in suo ꝑsensu p̄maneat. nō aūt si mutauit voluntatem: & ꝛcor. glo. ray. & Pet. addēs quod si prius ꝑsentiēs velit dissentire altero cōsentiēte. cōpellet p ecclesiaz: qz p̄sumit manere in eodē cōsensu nec ei ſz variare: & facit. c. fin. de eo q̄ dux. in ma. Ricar. aūt in hoc distinguit. nā aut coactus est alter tm aut vterq; si alter tūm fuit coactus. ligatus est solum. liber nō aliuꝰ. tm si coactus postea facile & libere nō ꝑsentiat. ꝑsona ligata p̄sistēte i p̄sistendo ꝑsensu. vez efficit matrimoniū vterq; ligatus est: qz tacitus ꝑsensus sufficit non esse. sed cū expressione exteriori p̄cedēte: sed si ꝑsona ligata resiliuit a ꝑsensu ante sequēte ꝑsensuz alterius. si q̄dez ꝛtraxit scīēs peccauit si non expectauit ꝛgruo ꝛpe. liberū ꝑsensuz alterius. sed ſz ſm matrimoniū: si vero non ꝛtraxit. ſz iudicialiū ecclesie p̄sumit in eodē ꝑsensu remanere. qz in aliquē semel consensiēs. ꝛplius dissentire non pōt nisi aliquis negauerit suū ꝑsensuz. de spon. de libris el prio ſz iudicialiū tm dei non est matrimoniū qz deest ꝑsensus vni⁹. Si aūt vterq; fuit coactus ad hoc vt sit vez matrimoniū. recēter nouus ꝑsensus vtriusq; sed non exterior ex p̄ssio noua. ℣ Quintū. Si mulier post consensuz coactū carnal'r cognoscit ſm Pe. pet

sumitur tacite consensisse matrimonio si habuit tempus reclamādi & nō reclamauit: & sic intelligo extra qui ma. acu. po. c. in super secus si fuit coacta absolute aut metu iusto sed si metus nō fuit sufficiens. in iudicio exteriori p̄sumetur pro matrimonio ſi tamen vere non consensit non est matrimoniū. eſtam si habuit opportunitatem reclamandi nec reclamauit. Et idē dicar. ℣ Ser. 6 rum. Secundum ff. si muller post consensum coactum moram trahat cum marito per annum cum dimidio. aut etiam minori tempore. dum tamen tantum sit quod arbitrio boni viri p̄sumendum sit pro cōsensu postea non debet audiri: de spon. ad id: & cō. cor. ho. & ber. et sic tale matrimonium habitatione sponsalium conualescit. Et ibi dicit panor. quod ſm hoc licet in ter. mento fiat de anno cum dimidio. tamen non est necessaria cohabitatio tanta: quia ibi narratur 7 facti contingentia sed sufficit si perueneritber considerare quantitatem more & oportunitatem fugiendi. ℣ Septimum. Et per dicta Panorml. in particula prioze. idez vi detur dicendum si quocunq; modo apparet de tacito consensu. puta si se coniugeo. ar. dicto. capitulo. vnici iuncta glo. et idem si sponsa recepit munera sponsalitia: 8 nominabant. vel amplexabantur vt consulerent de tacito consensu. puta si se coniugeo. ar. dicto. capitulo. vnici iuncta glo. et idem si sponsa recepit munera sponsalitia: quia talia videntur purgare metum p̄cedentem. ℣ Octauum. Si autem ad consensum coactum adiungatur iuramentum secundum pe. in foro iudiciali tale iuramentum non est obligatorium: in foro tñ conscientie consulēdum est quod impleatur: vel saltem per superiorem impetretur absolutio: & consulendum est quod impleatur: vel saltem cor. ℏℏ. & hug. Ricar. autem dicit q̄ mō. dum non tenet: quia quod est non potest ratificari: sed tamen cum hoc stat q̄ consulat. 9 tur vt supra. ℣ Nonum. Parentes secūdum pe. liberos cogere non possunt ad contrahē. dum: nec generaliter nec in speciali cum alio quo vel aliqua: quia in matrimonio requiritur consensus maxime liber ratione ppe. rue obligationis que ibi cōtrahitur. de spō. requisiuit. Non ramen propter hoc parētes remere iurant matrimonia filiorum: quia ex natura contractus intelligitur ista conditio si liberi consentiant & ipsi parentes tenētur 10 ad inducendum eos de spon. ex literis. el secundo. tuncta glo. ℣ Decimus. Si muller cō traxit imperiouel precibus principio nō ha

ber iustum metū. vt dicit glo. in. c. fi. qui cle. vel vo. sed in contrarium facit. l. fi. C. quod me. cau. & illud. Est orare ducum species violenta subeudi. Jo. autem an. dicit quod est iustus si rex aut princeps consuevit tyrannice tractare non parentes iusto precepto seu precibus: quod notandum est singulariter secundum Panor. in dicto. c. fi. & idem sentit bar. trac. de tyranno. ℣ Undecimum. Si ꝙs matrimonium contrahat in captiuitate facta ab hostibus nō valet aliter ℌ matrimonium seruorum secundum ho. quia captus ab hostibus seruus factus est. si vero captus est quis vt cogatur ad tale matrimonium. non valet. ar. extra de procu. accedens. Uide supra accessatio. ℌ. iiij.

℣ Duodecimo quēritur quid iuris de impedimento ordinis: & dico multa. ℣ Primum. Nullus ex minoribus ordinibus matrimoniū impedit aut dirimit nec impedit vsuz matrimonij: sed possunt licite ꝓtrahere taliter ordinati. dist. xxxij. si qui vero. & c. seriatim: & de cle. ꝓlug. c. j. ij. & iij. Immo talis contrahēs cum vnica & virgine. retinet priuilegiū clericale. si tonsuram & vestes retinet clericales. de cle. ꝓlug. c. j. libro. vi. non tamē retineret bñficium ecclesiasticū nec illud recipere posset: qz ex bñficio ecclesiastico tenēt ꝙs ad ordinis executionem. quam etiā quo ad ꝛo dinem non facerū impedit matrimoniuz ſm statutū occidētalis ecclesie propter maiorē honestatem. ℣ Secūdum. Ordo sacer matri & monij precedēs tāquam habēs implicitum votū solēne ex institutione ecclesie. illud ipe dit & dirimit. dist. xxxij. si quis eoz. & c. ermo besciā. & c. electores. & c. placuit: extra qui cle. vel vo. c. j. & ij. quod quidē votum ſm g. Tho. quilibet intelligit emittere ex hoc ipso quod ordinem sacrum suscepit ſm ritum ecclesie: vnde etiam impedit vsum matrimonij prius contracti vt patebit. Quod adeo verum est vt nec etiam greco cui licet vti matrimonio contracto ante susceptum ordinem contrahere secūdum Joā. an. Innocē. & Ricar. in iij. & plures alios. Contrahens autem in sacris est excommunicatus. de cōsangui. & affi. eos in cle. & est etiam irregularis ſm Pet. de palu. in. iij. di. xxxvij. qui & dicit quod licet ſo qui ordinatur ad ordinē sacrū non intendat continere. nec se ad hoc obligare. tamē ad hoc obligatur ex ordinatione: quia ecclesia potest inhabile tum. sicut & seruum & frigidum: & per eādē rationem ad hoc obligatur ordinatus ante annos discretionis etiam in cuius ꝓsupe

Universidad de Deusto
Biblioteca

posito quod recipiat characterez. quia obligatur ex statuto ecclesie nō voto suo: vnde si talis contrahitorirmitur matrimoniū. Hec ex illo. Posset forte ꝛ aliter ratio huius assignari ex voluntate sic suscipientis ordinem sacrū sciēter quasi ecclesia illegitimet istos non simpliciter. sed ex suppositione voluntatis suscipiendi ordines sacros: ꝛ sic ille puer non tenebitur ad castitatez: ꝛ hoc magis consonat. s. thoñ. volēti quod suscipiens ordinez ſm ritum occidentalis ecclesie scilicet scienter vel ignoranter ignorātia nō excusante intelligatur votuz emisisse. Consonat etiaz illi precepto crescite ꝛ multiplicamini. j. quod licet nō teneant singuli holum implere. quia est factū cōmunitati ꝛ sufficit si per aliquos impleatur ſñ quicunq; vult potest illud implere deo licētiam dante nullus z potest prohibere. Vide etiā. j. parti. vij. in fi. V Tertiuz. Matrimonio ſm. s. thoñ. in quarto dist. xxxvij. ordo sacer supuenire potest. quia iunctus matrimonio si ad sacros ordines accedat etiā vroze reclamāte. characterez ordinis suscipit. licet careat ordinis executione. ꝛ non potest debitum petere nec petenti vroz tenetur reddere licet ipse teneat reddere: sed intellige in ecclesia occidentali ſm sum. confes. etiam si esset papa ſm glo. ray. ꝛ hug. si vero ea volente vel defuncta accedit. recipit ordinē ꝛ executionez. sed ipsa vroz tenetur [illegible] continentiā perpetuā vouere si virū [illegible]ta. j. quod viro mortuo contrahe[illegible]re nō potest nō tñ tenetur religionez in[illegible]are si sibi nō timet de periculo castitatis. Propter hoc quod vir eius solēne votū emisit: secus autē si emisisset votū simplex. Sed de hiis. j. statij. Quod aūt dictū est vroze nō teneri ad religionem est opinio Jo. lan. tāc. cal. sed fallit si maritus vult eē pari vt statij dicēt. V Quartum. Si ordo sacer matrimonium non precederet, sed sequatur multa dicā sunt supra dictorum. ſ. xvj. nunc aūt vt plene sciat quando alter coniugum possit religionem intrare vel ad ordines ꝓmoueri ꝛ panor. in c. j. de conuer. conju. post Jo. an. et cal. dico sic. Aut enī matrimoniū est consummatum aut non. Si enī matrimoniū non est consummatū aut alter coniugum vult intrare religiouem ꝓtrendo ꝛ pōt ēt inuita vroze vt in. c. vez. ꝛ in. c. ex publico. extra eod. aut vult vouere continentiam vel intrare monasterium ꝛ non profiteri: ꝛ non pōt inuicta cōiugē. vt in. d. c. ex publico. aut vult ꝓmoueri ad ordines: ꝛ cōter tenetur quod nō potest inuita vroze: vñ hoc casu magis deterꝛ religioni q̄ ordini: quia per ingressum religionis soluitur matrimoniū consummatum: non autem ꝙ susceptionem sacri ordinis. vt habetur in extrauag. Jo. xxij. que incipit antique. Si vero matrimonium est consummatum: tunc aut volunt mutare statū aut non. Si autem nolunt mutare statum aut volūt vouere continentiam statu non mutato: ex possunt ꝛ talia matrimonia dicunt sanctimonia. vt in. c. quod deo patri. xxxij. q̄. v. aut alter tantum vult vouere ꝛ potest in sui preiudicium non autem alterius. vnde non potest debitum exigere: quod tñ reddere tenetur: alter autem exigere potest et. z si cōsensisset ſm Inno. nisi etiam ipse vouisset. ex: q si ambo voluerunt non tenet amplius alter alterꝛ reddere. vt in dicto. c. quod deo. ꝛ not. in. c. charissimus. extra eo. Si autem volūt mutare statuz hoc est multipliciter. Aut enī maritus vult effici episcopus ꝛ tunc requiritur quod vroz intret religionem. etiam si non sit suspecta de incontinentia. vt in. c. sane. extra eodem. s. de conuer. coniug. ꝛ est casus specialis: aut solum vult promoueri ad ordines sacros. ꝛ tunc si vroz est de incontinentis suspecta. debet intrare monasteriuz. alias sufficit quod voueat continētiam remanendo in seculo: vt in. c. coniugatus. extra. Aut eodem aut vult intrare religionem: et hoc multipliciter. Aut enim alter commisit adulterium: ꝛ potest etiam relīquo inulto: vt in capitulo agathosa. xxvij. questione. ij. aut alter nō commisit adulterium: et tūc aut primo altero ignorāte ꝛ potest renocari ad petitionem ignorātis. vt in capitulo placet. extra eodem. aut secūdo altero sciente ꝛ cōtradicēte: ꝛ idem dicēdum est: vt in capitulo quidam. extra eodem. aut tertio altero sciēte ꝛ dissimulāte. ꝛ idem dicēdum est: vt in capitulo consuluit. extra eodem. si tamē in vita non renocauit qui remansit in seculo post eius mortem nō poterit professus exire monasterium: vt in dicto capitulo consuluit: ꝛ idem secūdum Calde. in casibus precedentibus ꝛ sequētibus in quibus potest fieri renocatio. quasi cessauerit causa que inualidabat ingressum: ꝛ hoc tene licet. Innocē. in dicto capitulo quidam. variauerit: aut quarto alter consensit inultus seu p metum: ꝛ tunc fit renocatio ad petitionē eiusꝛ vt in capitulo accedeno. extra eodem. aut quinto alter consensit per dolum ꝛ idem est argumen. capl. veneno. extra eodem. aut sexto cōsensum simpliciter et spontevoluntē non emittēdo: ꝛ sunt opiniones. Nam Abbas ꝛ Innocē. in. d. ca. quidam. dicunt quod si remanēs in seculo est iuuenis debet ad petitionē eius alter renocari: cal. dicit quod solum ex officio iudicis. qō placet Panormi. quia preſtando consensum renūciauit iuri quod habebat in altero: ꝛ consequenter iam non habet actionem: sed iudex ex officio suo. ne cōmittatur adulterium educet de monasterio: ꝛ credit Panormita. hoc casu. primo quod ille sit verus religiosus. ꝛ post mortem alterius compelletur ad monasterium regredi: ꝛ secundo qō si dans licentiam est iuris conscius. non fiet ista reductio: quia dando licentiam videtur vouere: vt not. in iuribus supra allegatis: aut se primo consensit promittendo continentiaz ꝛ sic si consentiens est senex. remanebit in seculo ꝛ alter in religione. vt in capitulo cum sis. ꝛ in capitulo vroratus. ꝛ in capitulo ad apostolicam. extra eodez. si vero sit iuuenis ꝛ de incontinentia suspectus. non debet super hoc pati quod alius ingrediatur. nisi alter quoq; ingrediatur: sed si de facto ingreditur tenet ingressus seculuz omnes: quia professio coniugis non est de substantia professionis alterius: vt in capitulo significauit. extra eodem. ꝛ consentit Federi. sed remanens in seculo ex quo est suspectus ꝛ vouit compellitur intrare monasterium: vt in dicto capitulo significauit: sed an teneat proficiscī sunt opiniones. Nam Innocentius tenet quod profiteri non cogitur. sed excludi debet in monasterium vt arceatur a vagatione. quia vltra propositum consensum nō cogitur quis profiteri. xxvij. questione prīa in integritas: hostien. vero tenet contrarium. quia non est licita communio in monasterio professorum cum non professis: istē quia vouendo tacite se obligauit religiōi ex quo in seculo stare non potest sine suspitione incontinentie. Jo. vero calde. dicit satis eque posse distingui: quia aut vult intrare religionem ꝛ compellitur profiteri: vt in dicto capitulo agatosa. aut simpliciter vult cōtinentiam dando licētiam marito de ingressu monasterij: ꝛ sic si erat iuris conscius aut ignorans ignorantia non excusante compelitur profiteri. xxvij. questione quinta. qui vroremz: secus si erat ignorans ignorātia excusante vt miles: aut mulier aut agricultor quia profiteri nō compellitur sed esse in monasterio. Quod autem dictum est de mulere quidam non admittunt. quia non excusatur ab ignorantia iuris vltra masculos nisi fina. C. de iuris ꝛ fac. ignoran. ramen Panormi. plus placet do. Cal. argu. d. cap. primi. ꝛ eorum que supra dicta sunt: quia videmus quod mulier solum dando licentiam non compellitur continere. vt in dicto capitulo primo: secus in masculo: vt in dicto capitulo qui vroremz vbi text. non dicit quod maritus vouisset cōtinentiam: sed quod solum permisit intrare monasterium. et per hoc compellitur etiam ipse intrare ex quo est iuuenis ꝛ de incontinētia suspectus. Hec ex Panormi. in. d. capitulo primo. de conuer. coniug.

V Quintum. Dicit etiam Panormi. in dicto capitulo quidam. quod si quis intrauit religionem vroze inuita etiam profitendo. ꝛ ei fuit postea restitutus. vroze mortua monasterium intrare non compellitur: matrimonium autem si contraheret peccaret mortaliter. sed tamen valeret: sed si in vita vroris non renocaretur. post eius mortez exire nō potest: vt dictuz est. Ex quo liquet pro glo. tum mortua vroze: quia votum fuit nullum respectu ingressus monasterij. cum tunc nō haberet habitum consensum ad se obligandum: vnde requiritur nouus consensus. Et hec opinio plus ei placet quam domini Ancho. dicentis rutius esse tenere quod matrimonium illius contractum post mortez vroris non teneat eo quod licet hoc votum dicatur simplex tamen ex quo fuit determinatū ad certam religionem approbatam. videtur solēnizatum. ꝛ sic secundum eum limitari potest capitulum vnicum. de vot. l. vj. vt intelligatur de voto omnino simplici nō determinato ad certam religionem. Quod quidem Panormi. non placet: quia. d. capi. requirit vt votum solēnizetur professiōe tacita vel expressa: ꝛ sic requiritur quod iste vouens sit effectus religiosus: sed in casu nostro votum istius respectu professionis fuit nullum. nec fuit effectus religiosus: aliud papa mandasset post mortem vroris eum debere compelli ad reperendum monasterium. vt facit extra eodem. ex parte. Secus tamē dicendum si vroz dedisset licentiam marito quia tunc teneret ingressus: vt dictum est. Si vero vroz non contradixit sed dissimulauit. neq; maritum renocauit merito post eius mortem non potest maritus redire ad seculum: sed. in primo casu vroz contradixit ꝛ renocauit. ꝛ sic soluta fuit obligatio si qua erat cum monasterio.

V Sextum. Scōm Hire. in prio lib. ecclesia orientalis ꝛ occidentalis quātum ad istā materiam conueniunt in duobus. primo qz vtrius cleric possunt contrahere matrimoniuz in minoribus ordinis. xxxij. distinc. si quis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundo quia nec apud nos nec apud illos scilicet grecos. constituti in sacris possunt contrahere: nec potuerunt a tempore apostolorum. et si contrahant non est matrimonium: vt patet ex.vj. synodo in oriente celebrata. que regulam statuit eis. dist.xxxj. nscena. et. dicto. capitulo. si quis. ⁊. lxxxiij. dist. cum preterito Differunt etiam in duobus. primo quia ipsi siue sint coniugati siue non promouentur ad ordines sacros nō promissa continentia. xxxi. dist. quoniam licet secundum sanctum Tho. ⁊ opinionem probabiliorem ad sacros ordines promoueri non debeant sine voto cōsensu: quia ad minus tempore ministerij frangerentur debiti redditione. sed occidentales non promouentur ad eos nisi promissa continētia tacite vel expresse. xxviij. di. capitulo. primo. Secundo quia illi in sacris constituti licite vtuntur matrimonio contracto ante sacros ordines. licet in sacris ordinibus eis contrahere non liceat. de cle. coniu. cum olim occidentales autem neutrum.

7 ℣ Septimum. Causa quod non peccāt greci eorum clerici licet sub papa sint quia vna cum concilio voluit eis indicere cōtinentiam secundum Panormita. de mēte doctorum in dicto. capitulo. cumolim. est quia illa lex nō erat de necessitate salutis. et p longa tempora ab eis non fuit recepta. papa scienter transgressores nō punit̄e. et tacēdo mores eorum approbāte. ⁊ consequenter non ligauit eos lex. illa. de quo vide supra lex. ℌ. vj. Potest etiaz ⁊ alia solutio dari. vt dicamus quod papa etiam cum maiori parte concilij. non potuit indicere continentiam certo generi personarum post promotiōem eis resistentibus: quia continentia est res que persuaderi potest imperari vero nō potest. xxxij. q. j. integritas: quia fuisset indicere vtram valde arctiorem et strictiorem clericis promotis ⁊ tra no. in. c. gesta. lxxxiij. dist. ⁊ in regu. quod oēs. lib. vj. Sed hec solutio redit in primaz. quia nō valet nisi quo ad eos qui ad sacros ordines ⁊ traxerāt. reliquis enim potuit ⁊ inērtia imperari et iaz greclo. vt. s. si vellēt ordinari ⁊ inerēt. Iz nō posset impare vt ⁊ inerēt absolute. aut qō ordinarent stante statuto quod ordinati cō tinerēt. Et de facto sta factum est: quia ecclesia statuit vt nullus ordinet in sacris ni si ⁊ inērtiam profiteat expresse: vt dist. xxix. nullum vel implicite: vt ea. di. diaconi. ⁊ ibi intuēri patet ita fuisse factum. sed greci nō acceptauerūt hoc: ecclesia tollerauit. sicut ⁊ in. d. c. diaconi dicitur ℚ si diaconi in ordinatiōe dixerint se velle ⁊ ordinari: deinde contraxerint manebūt in ministerio: quia ℮ps intelligit eis dedisse licētiam.

¶ Decimo tertio queritur quid de ſm predicta. 13.
mento legislatoris valet quādo quis est alteri ⁊ iugi p verba de presenti coligatus: ⁊ dico multa. ℣ Primum. Alligatus alteri p sponsalia de futuro. an possit cum alio contrahere dicetur infra in titulo. de spon. sed nunc est sermo de alligato per ℣ba de ꝑsenti. de quo dico quod ⁊ trahere cum alio non potest priuātē proprio ⁊ iuge etiam si primus matrimonium nō fuit ⁊ summatus ⁊ secū dū sic: alias est adulter. de spō. duo. Iz sic negāt quidam antiquo tempore potuit nisi diuina reuelatiōe vel instinctu. vt in patriarchis: de diuor. gaudemus. Sunt aūt sponsalia p ℣ba de futuro proprie ⁊ nuptie p verba de ꝑsenti ſm glo. in. l. j. ff. de spō. Qui ℣o nomine sine nō iussu eius in cuius est potestate. vel nomine eius quā habet in sua potestate bina spōsalia vel binas nuptias ⁊ traxerit. fit ipso iure infamis. l. j. ff. de his qui no. infa. et efficitur bigamus eo modo quo ℣. dictum est in titulo. de bigamia: ⁊ debet ieiunare p. xl. dies in pane et aqua. quod tempus vocatur carena. i. quadragesima quasi careat et bis. et septem sequētibus annis debet penitere: de spon. duo. accepisti. Hoc tamē fallit ſm sum. ang. si hoc faciat ex dispēsatiōe pape. qui hoc pōt facere si matrimonium nō fuit ⁊ summatum. Iz de hoc infra papa ℌ. vlt. Post mortem vero ⁊ iugis potest alter nubere cuivult ⁊ infra tempus lucius mulier sine infamia. extra de secun. nup. super illa. ⁊ secundum. s. thom. in quarto d. xl. ⁊ xlij. matrimonium secūdum ⁊ tertium. ⁊ p̄sequētia sunt vera. licita ⁊ sacramenta. ℣ Secūdum Si autem vxor credebat virum mortuum 2.
secūdum archie. si audiuit professum in religiōe quādo matrimonium nō erat ⁊ summatum distinguēdum est. Nam si creditur vtiliter seu ex probabili causa. ⁊ trahendo nō excusatur a peccato ſm sum. ang. sed tenetur inquirere nūcium certum de morte viri. de spō. in presentia. de secū. nup. c. dominus. Sed probatio istius non est efficax. quia silud. c. in ꝑtis a quod requirit certum nūcium. Iocus autem qñ licētia ⁊ trahēdi dāda est p ecclesiā in quo requirit aptior ꝓbatio. l. certus nūcius ſm sum. ro. post do. an. cuius expositiōem Iz Panor. nitat reprobare. tñ fruitra nititur: vt infra parti. iij. patebit: Iz vero silud. c. dominus quod loquit ex pte mulieris nō ecclie requirat certitudinē tñ sumit certitudinē vt opponit dubitatiōl. vt ꝑs ibi: ⁊ ita

cit qñ dicit glo. certus esse ꝑ ꝑsumptiones violentas immo dico ℚ ex p cām. ꝓbabilem. i. sufficientem iudicio oim vel plurium vel sapientum vel ꝑpinoꝝ. vnde dicit bart. in. l. si quis ita. ff. de testa. tut. ℚ quis dicitur esse certus qñ hz vehemētē opinionez de aliqua re: sic ℮ credit ꝓbabiliter ⁊ nō temere ℮ certus ēt si fallatur. Concluſio etiam eius nō solum est contra ſum. ro. ⁊ ſupple. sed etiaz est contra ray. pe. de pal. Inn. vlt. tāc. phi. Gos. Archiep. ⁊ do. an. in. d. c. dñs. immo ꝑtia ſe ipſum: ℚ post pauca subdit ℚ ſufficit vn⁹ testis. vt. d. c. i pūtia. ⁊ mulier excusat ab adulterio qñ ꝓbabiliter credit vir mortuū ⁊ cuz alio contraxit. xxxiij. q. j. cum p bellicā. Igitur ſm ray. ⁊ eōem doctrinam dico ℚ si creditur ex probabili cā excusatur ꝓter ignorantiam facti ⁊ filij si quos susceperit iudicabūtur legitimi: si vero post contractuz dubitat de morte primi viri. Iz quidē debitū reddere sed non exigere. d. c. dominus. si vero credit eum probabiliter viuere: nec exigere posse exponendo: si vero primus reuertatur vel aliter sibi de vita eius constiterit statim debet recedere a secundo ⁊ redire ad primum. alioquin adultera iudicabitur. xxxiij. qō. ij. c. ij virgo. primus quoq; eam recipere tenetur. vt in dicto. c. p tz nisi forte postea sciuit de vita primi permisit se cognosci a secundo etiam ex iuris ignorantia secundum hug. ⁊ sic adultera fuit. Adde ℚ si contraxit dubia de morte viri sine probabili causa de se ldū cente firmam credulitatem est adultera et repelletur a primo si redierit. ar. d. c. dominus. ⁊ in presentia. secus si audierat eum mortuum: falso rumore nisi rumorem ipa ꝓpie. tñ contra silud dictū si probabiliter credit reddere non debet: dicit ℚ immo reddere debet qñ dubitat. vt in. d. c. dño. etiam si sit probabile. vt de sen. ex. inquisitione. vt ille intendit: quia etiam ego dico ℚ quādo probabiliter credit. s. firmiter hoc tenendo non debet reddere: quod tñ facere debet qñ dubitat etiam probabiliter. l. ex causa ꝓbabili. ⁊ de hoc supra ℌ. iij. parti. v. Sine pōdicta autem certitudine que est firma credulitas ex causa probabili nec septennium nec aliqua tempora longitudo sufficeret. vt dicto capitulo in presentia. ⁊. d. c. dominus.

3 ℣ Tertium. Dicetur autem ista mulier certificari sic vt contrahendo non peccet tribus modis. vt dicit glo. in capitulo quoniam frequenter. vt lit. non contest. primo per famaz de quo in parti. sequenti. secundo quia senex erat ⁊ in acie fuit nec rediit: tertio si recepit literas eorum cum quibus militauit. C. de repu. aut. hodie his casibus presumitur vir mortuus: ⁊ ipsa sic credens excusat ab adulterio propter ignorantiam etiam si viuat. d. c. cum per bellicam. Sed quia ista doctrina est particularis. dic quod generaliter quo ad ecclesiaz sufficit causa probabilis. de qua infra probabile quo ad deuz vero vltra hoc requiritur firma credulitas opposita dubitationi. vt patet ex dictis.

℣ Quartuz. De fama tamen an sufficiat ad 4
eam excusandam. do. anto. distinguit: quia si est de longi quo videtur sufficere: maxime si vir longo tempore absuit: si vero dicit mortuus in vicinis partibus fama sola nō sufficit. Quam opinionem Panor. in dicto capitulo in presentia. licet dicat multum equaz tamen dicit. d. c. in presentia resistere. dū requirit certum nunciuz: quia fama procedit ex incerto auctore ⁊ plerisq; fallaci. vt no. in c. vestra. de cohabi. cle. immo dicit quod in nuncio debet considerari qualitas persone. ⁊ verum deponat per verba verisimilia. Sed quia idem dominus anto. ad hoc respondet ⁊ bene quod certus nuncius requirit ex parte ecclesie ad dandam licentiam contrahendi: ex parte autem mulieris sufficit. si veriliter credat hoc Panor. conatur repellere quia inquit hoc dictum est contra finez regule vbi coniunguntur illa duo vt vxor non possit contrahere nec ecclesia dare licentiaz cōtrahendi nisi certum nuncium receperit. ℣ Ego vero dico quod do. anto. bene distinguit: qr in ecclesia requiritur maior grauitas ⁊ auctoritas ꝙ in muliere. ⁊ consequenter maior certitudo: et hoc rex. in fine aperte innuit dicendo ea que Panor. dicit ibi coniugi: loquens de mulieribus que septennio expectauerant martirimos ⁊ de morte eorum certificari non poterant ⁊ dicens. Quantocunq; annorum numero ista remanent. s. incerte. virentibus viris suis non possunt ad alloquium consortium canonice connolare nec auctoritate ecclesie permittas contrahere do nec certum nuncium recipiant de morte virorum. Hec ibi. ⁊ sic patet quod in muliere certificatio id est firma credulitas ex causa probabili. ⁊ in ecclesia certus nuncius de morte requiritur.

℣ Quintum. Si vero mulier contrahat cum 5
aliquo credens virum suum viuere: qui revera mortuus est vtrum sit matrimonium: hug. distinguit. Nam si credebat sibi licere

Universidad de Deusto
Biblioteca

contractum est matrimonium: si vero non credebat.non est:quia nō maritali:ꝫ adulterino affectu sibi copulauit virum secundum. Idem de eo qui contraxit cum aliqua quam putabat consanguineam:non erat. ℣. autem dicit in hoc casu esse matrimonium indistincte:et sequitur dicit. li. primo. et Joan. archi. quaꝫ opinionem quidam limitant. nisi constet quod consimx credens impedimentum esse. non intendebat contrahere: quia si non adsit intentio non est matrimonium.de spon.tua. Primam opinionez sequitur sum.auge.sed rof.cū suppl. secundam. Ego autem dico hic esse equiuocationem latentem que dictis opinionibus dat apparentiam contrarietatis cum non sit. Naꝫ licite dicitur quis contrahere dupliciter:primo quia excluditur prohibitio iuris annullantis contractum: quia scilicet nullum intervenit impedimentum dirimens:secundo quia excluditur peccatum. quia scilicet nullum internenit impedimentum impediens tantuꝫ et non dirimens. Dicit ergo prima opinio quod est matrimonium si credit licere idest sic posse fieri de iure quasi teneat cōtractus.quia ille nō adest impedimentum dirimens vere vel opinative. sivero non credit non est matrimoniuꝫ. quia non adest intentio. secunda vero opinio dicit quod siue credatur licite posse fieri idest sine peccato:siue illicite idest cū peccato est matrimoniū ſꝫ nisi credatur non posse stare contractuꝫ. quia deesset intentio. Et ergo vera prima simpliciter. et secunda cū ista limitatione.

14.q. Decimoquarto queritur quid iuris de impedimento publice honestatis. et dico multa.

1. dictum. Primuꝫ. Secunduꝫ. s. tho. in quarto dist. xlj. sicut sponsalia non sunt matrimoniuꝫ. sed preparatio ad illud ita ex eis non causatur affinitas sicut ex matrimonio. sed ratione matrimonij ad quod ordinantur causatur ex eis quid simile affinitati impediens matrimoniuꝫ sicut consanguinitas affinitas et secunduꝫ eosdeꝫ gradus. Dicitur publice honestatis iustitia. q̄ differt sic. Publice honestatis iustitia est propinquitas ex sponsalibus proueniens. robur trahens ab ecclesie institutione. propter eius honestatem. Et contrahitur hoc impedimentuꝫ ex sponsalibus etiaꝫ sine copula carnali. sicut ex matrimonio affinitas causatur non solum ratione carnalis copule sed etiā ratione solletatis ꝑcalis ex ipso contractu ꝑ verba de presenti tante copulaꝫ. Nullius autē impedimētū faciens spōsalia non esse sponsalia:permittit ex pactione nuptiaruꝫ affinitatez fieri. Unde siue habēs detectuꝫ existentis sue habens votuꝫ solēne continētie. aut aliquod huiusmodi impedimentuꝫ contrahat spōsalia de facto:ex hoc non sequitur aliq affinitas. quia spōsalia nulla sūt nec aliquo affinitatis modo. Si tn aliquis minor frigidus vel maleficiatus habēs impedimētū perpetuuꝫ. ante annos pubertatis post septenniuꝫ contrahat sponsalia cuꝫ adulta ex talicontractu publice honestitia cōtrahitur. qr adhuc non erat in actu impediendi. cum in tali erate puer frigidus et non frigus quātuꝫ ad actuꝫ illuꝫ sit equaliter impotens. hec ex illo.

Secundū. Panor. in. c. sponsaꝫ. de spō. dicit hoc impedimētuꝫ habere locū tm̄ in sponsalibus de futuro cū ex eis de presenti et postius ſꝫ docet. quia maior honestas est vt nō ducamus ꝑsanguinea sponsa de presenti ex qua vinculū matrimoniale cōtractū est: cū spōse de futuro. superueniēte vero carnis copula oritur aliud vinculū inter eos. s. affinitatis: vñ oēs cōsanguinei marīti sunt affines vxoris: recōta: de ꝑsan. quod sup hiis. s. thom. tñ videt velle quod ex spōsalibus de pñti causetur affinitas nō publica honestas: sed nō est curādū de ista difficultate quia siue hoc siue illud impedimētū contrahatur idē sequitur prohibitio vsq; ad quartū gradū vt dicetur: quāuis posset dici quod affinitas ꝓtrahitur per spōsalia de pñti ꝑficiat siue inquātuꝫ ibi ipsi licite consentitur in copulā. dādo potestatē corporis propri alteri ꝓtugi. sic ergo cautus ad ipetrādam dispēsationez: quia quādoq; oritur publica honestas sine affinitate: quādoq; vtrūq; simul: vt ꝓz ex dictis. q̄nq; affinitas sine honestate. vt si citra sponsaliaꝫ matrimoniuꝫ quis cognoscat mulierez fornicarie. quia ex trahit affinitatez cuꝫ eius ꝑsanguineis. et ecōtra. vt in. capitulo. discretionez de eo q̄ cognouit con. vxor

Tertiū. Ubi affinitas ꝓ publica honestate simul coincidūt. vtrūq; facīēda specifice mētio de vtroq; duꝫ ipetratur dispēsatio sunt opiniōes. ſꝫ Panor. in. c. nō debet. de ꝑsan. 2cor. dādo dicit quod si honestas sub affinitate necessario cōprehēditur. satis est de affinitate fecisse mētionem. sic procedit si. in. d. c. nō debet vt si impetro ducere vxorem ꝑsanguinei mei defuncti. nō obstāte affinitate in tertio gradu: quia ex quo feci mētionem q̄ fuerat vxor ꝑsanguinei mei. consequēter feci mentionem de publica honestate: et sic p consequentiam videt sublata virtute dispensationis. Si vo ex narratione verborum non comprehendit vt si impetro dispēsationem vt liceat mihi ducere blancham vxorē non obstante q̄ sit mihi affinis in. ij. gradu non valet dispensatio ex quo de publica honestate non est facta mentio expressa vel tacita: quia affinitas potest contrahi sine matrimonio. Quartum. Igitur hoc impedimentum. i. publice honestatis impedit et dirimit tam matrimoniū q̄m̄ eriam̄ sponsalia sequentia et si non precedētia. vt in. c. ex spōsalibus. de spon. lib. vi. vnde si qui spōsalia inter se contraxerunt nullus de consanguinitate sponsi potest habere sponsam illam: neq; aliqua de ꝑsanguinitate sponse habere pōt sponsum illum: de despon. impub. cōtinebatur. et de spon. iuuenis. et. c. ad audientiam. et hoc vsq; ad quartum gradū ipsoruꝫ consanguineoꝝ durat. de spon. sponsaꝫ. sicut de impedimento affinitatis infra dicetur: cui hoc impedimentū assimilat. Quintuꝫ. Publice honestatis olim due fuerunt spēs. Una enim ex secundis nuptijs contrahebat puta si mortuo petro vxore: et ex alio sco viro habuit filium aut filiam: illa proles cum filio petri consanguineo poterat ꝓtrahere et affi. et alia locū hz q̄ contrahit ex sponsalibus de futuro vel ex matrimonio de pñti nondū ꝑsummato vt dictū est. Sextuꝫ. Si sponsalia de iure non temerunt ſꝫ fuerunt nulla. s. tho. secutus rōnem naturalez qua id qō non est nihil efficit. et tex. in. c. si quis de sponsauerit. el. ij. xxvij. qō. ij. iuxta expositionem antequam dixit q̄ non inducunt publicam honestatem. vt supra parti. i. recitatum est. sed qz hmōi impedimēta ex sumptionificta pendet voluntate: ideo bonum de quonihil ad. pñs: respiciens ad ipsum consensum seu voluntatem ꝓtrahentis statuit in. c. ex sponsalibus. de spon. in vi. qō si sponsalia fuerunt pura. i. absoluta et nō sub conditione: et certa. i. respectu certe fine determinate pſone: et iam si fuerunt nulla rōne consanguinitatis: affinitatis: religionis: frigiditatis: aut alia quauisratione: oritur publice honestatis iustitia ad dirimendum sequentia sponsalia vel matrimonia non precedentia nisi fuisset nulla ratione consensus pura quia ambo vel vnus est infans aut furiosus. Et intellige secundum pe. de pa. quā do defectus consensus est apparens vt i puer et amentibus: secus si sit latens vt in contrahente animo non contrahendi sed decipiendi: quia ecclesia instituit istud impedimentum propter apparentiam honestatis: quod etiam confirmatur per vin. archie. Iohan. fmo. et ge. in. d. c. ex sponsalibus. q̄ tenent quod si quis loco se cōtrahat non inducitur hoc impedimentum si de loco constet aperte et consequenter si non constaret inducetur Septimum. Cum sponsalia aliquādo pura. i. absoluta: aliquādo conditionata: et rursus: aliquando certa. i. cum determinata pſona puta berta filia titij: aliquando incerta. vt cum incerta persona puta cum vna ex filiabus titij ex conditionalibus ante conditionis euentum: tex incertis non oritur publica honestas: sicut nec ex non habentibus consensum. d. c. ex sponsalibus. quod intelligo si conditio faciat contractuꝫ conditionalem et dependentem: vt quia est de futuro cōtingens et honesta. Unde si quis cum aliqua contraxit sponsalia sub conditione et ea pendente cum alia prioris consanguinea cōtrahat per verba de presenti remanebit cuꝫ secunda: quia non erat contracta publica honestas cum prima: secus si prima sponsalia fuissent pura: aut conditio fuisset impleta: quia sponsalia sequentia non impediūt precedentia. d. c. ex sponsalibus. Sed tamē notandum quod si conditio apposita habetur pro non adiecta iuxta ea que dicta sunt supra matrimoniū. iij. H. vndecimo. nihilominus sponsalia erunt pura: et oritur publica honestas. de condi. appo. c. vltimo. Si vero conditio esset talis quod ipsis sponsalibus intelligitur inesse etiam si non apponeretur distinguo: quia si inest necessario ita quod sine ea non tenet contractus. vt ducam te si vixero non suspendit actum. vt supra matrimonium. iij. H. tertio. et consequenter contrahitur publica honestas: si vero inest de bene esse ita quod sine ea stat contractus: ꝫ subintelligatur ad euitandum peccatum vt ducam te nisi sit contra iura vel nisi displiceat deo. sic si exprimitur suspendit. vt ibidem dictum est vsq; dum constiterit de veritate: Igitur si sponsalia sub ista conditione contrahantur si deo placuerit vel ecclesie. vel si de iure possum ex huiusmodi: licet talis conditio si non exprimatur faciat sponsalia esse pura: tamen si exprimitur facit ea conditionalia: et consequenter si postea inuenitur ibi esse affinitas vel aliud impedimentum: poterit contrahere sponsalia pura cum alia eius consanguinea: qz non erat orta publica honestas: et ita tenuit hostien. in capitulo ad audientiam. de spon. et Joh. an. in dicto capitulo ex sponsalibus. et dir.

Universidad de Deusto
Biblioteca

usd. f. ꝛ mo. Et si obijcitur quod ꝓditiões que ifunt nõ facilẽ legatum siue obligatione cõ ditionalẽ. ff. de cõdi. ꝛ demõstra. l. ꝓditiões. respõdet sum. ange. ꝛ ro. quod hoc veruz est si nõ exprimãtur: secus si exprimãtur: ꝙ ista respõsio videtur esse ꝓtra intẽtionem loquẽtium: quia leges que dicunt contractus factos sub conditione que inest siue que subintelligitur. non esse conditiõales sed puros: vt. l. aliquando. ff. de condi. ꝛ loquitur quãdo talis conditio exprimitur in contractu: alioquin si loquerentur de ea vt est implicita. non distingueret inter eos quando fiunt sub tali conditione vel non fiunt: quia semper sub ea fiunt. Unde dico quod ratio que ibi nõ cõtrahatur publica honestas. non est: quia ꝓditiones que insunt necessario facilẽ ꝓtractum ꝓditionalem si exprimãtur: ꝙ qr ibi deficit consensus absolutus. sine quo sponsalia non inferunt publicam honestatem. Sed contra instat sum. ro. per. l. si ista legatum. ff. de leg. volens ꝓbare quod predicte ꝓditiones si exprimãtur suspẽdãt contractuz: quia Panor. in. c. significasti. de electio. per illam legẽ. dicit quod relinquo alicui centum si voluerit. legatum est cõditionale nõ autem si relinquo simpliciter. licet illa cõditio tacite insit eo quod legatarius possit repudiare legatum. Nam quãdo relinquo si voluerit suspendo virtutem legati vsq; i euẽtum cõditionis: vnde legatario non acquiritur nisi voluntatem suam declaret: vt ibi: sed si relinquo simpliciter. acquiritur etiam ignoranti licet contenetur dicta conditio: qr tunc conditio est pura non conditionalis. Sed dico quod sumus extra casum: quia illa conditio si voluerit non est subintellecta necessario: quia sine ea acquiritur legatario vel heredi. vt si facto legato antequaz veniat ad eius noticiam moriatur: nec etiaz debene esse quasi ad eu[illegible] ꝓ cuius: qr sine peccato fieri potest: vt in dicto casu: nec Panorm. ad hoc probandum aliquid adducit. Et ita tenet ꝓrario Host. ꝛ Jo. and. et Dir. quicquid sit de ratione eorum. Archi. autem est in ꝓrarium quẽ sum. angel. nititur cõcordare per distinctionem quam habes supra matrimonium. iij. ℣. iij. ſ. vt talis cõditio expressa nõ suspẽdat qñ sine ea ꝓtractus fieri nõ põt: ꝛ suspẽdat qñ fieri potest sine ea: ꝛ hoc est veruz sed male distinguit necessarium ꝙ necessariũ ꝛ ꝓtingẽs. vt ibi dicit. ℣ Ocranũ. Ad hoc quod sponsalia inducant publicam honestatẽ multa requiruntur. Primo vt ꝓtrahẽtes siue ꝙ ſdnus ꝓtrahũtur cõpleuerint etatẽ debitã. i. septẽ annoꝝ. quia est ter. in. d. c. ex spõsalibus. ꝛ Panor. in. c. iuuenis. de spõ. dicit quod vbi reqritur etas certa respectu discretionis preueniri nõ potest. vt patet in etate ad ꝓfectionem testamenti: vt in. l. qua etate. ff. de test. ꝛ idem no. in. capubereo. de despõ. impube. ꝛ ita tenet sum. ange. ꝛ ro. sed de hoc infra: spõsalia ℣. ij. Sitamẽ parẽtes ꝓ filijs cõtraxerũt requiritur quod ꝓsenserint expresse. vel tacite: vt si pñtes nõ cõtradixerunt vel absentes postquam sciuerint ratificauerunt expresse vel tacite: alias nõ inde oritur honestas nec obligatur filij: de spõ. impube. si infames. lib. vi. Si etiam maior septẽnio contrahat cuz minore. non inde oritur honestas secũdum Panorml. in dicto capitulo inuenis. ꝛ in. c. fraternitati. de eo qui cog. cõ. vx. ex defectu consensus. vt in dicto capitulo ex spõsalibus ꝛ multo minus oritur si vterq; erat minor septẽnio. In omnibus tamẽ predictis casibus. siue ꝓtraxerint filij siue parẽtes ꝓ filijs oritur honestas. si facti maiores septẽnio verbo vel facto eorum liquido apparet aꝛ quod permaneãt in eadem volũtate: vt quia vocãt se sponsos. vel cohabitant. aut simul iacent vel se vt sponsi osculãtur et huiusmodi quia spõsalia conualescunt. alias non. d. c. si infantes. Addit etiaz Panorml. in capitulo inuenis quod si maior septẽnio cohabitauit minori spõse de futuro ꝛ intereuenit extraordinaria pollutio vel sit dubiũ an eam tentauerit quod ex equitate oritur publica honestas: sed tamẽ nullo iure probatur. Secũdo requirit quod nõ sint facta sub ꝓditiõe suspẽdẽte. Tertioquod sint certa. quia in personam incertam nõ fertur cõsensus: nec oritur hoc impedimẽtum. d. c. ex spõsalibus. iuncta glo. Quarto quod nõ deficiat ꝓsensus apparẽter. Quinto qõ non sint contracta post matrimonium vel sponsalia: quia spõsalia secũda facta cuz ꝓime sponse consanguines nõ dirimũt priora. d. ca. ex spõsalibus: quod intelligo nisi priora sint conditionata: ꝛ pendeat adhuc ipsa cõditio: secũda vero sint absoluta: argumen. tex. ibi in verbo pure: ꝛ glo. que ꝓ ratione adduxit qr sequẽtia non soluũt priora: qr ex primis orta erat publica honestas. que i cõditiõalibus nõ oritur ante conditionis euẽtum: vt dictum est: ꝛ ita ꝛ archle. ꝛ glo. l. d. c. ex spõsalibus.

¶ Decimoquinto querit quid iuris de impedimẽto affinitatis: ꝛ dico mlta. ℣ Primũ. Affinitas ſm Ray. est proximitas ꝓsonarum ex carnali copula proueniẽs. omni cõsanguineo parentele: ꝛ idem Hostiẽ. Sed intelligo ꝓprie si exierit ex carnali copula tam licita siue matrimoniali ſm illicita siue formicaria secũdum. s. thom. in quarto dist. xli. ꝛ per. de pal. ꝛ xxxv. q. iij. nec eam. extra de eo qui cogno. cõ. vro. discretionem: ꝛ. c. tue: est cõmunis opinio. licet goff. teneat quod causetur solum ꝙ cõsum nuptialem ℣. ſ. ſcilicet. in vnon facite. ff. de gradi. sed file. ℣. loquitur de affinitate per quam defertur hereditas allcui ſm Jo. an. in lec. ambo. affi. Nontamen causatur ex cõitu sodomitico. ꝛ generaliter extra vas naturale facto. xxxv. q. iij. extraordinaria. et. q. ꝛ. fraternitatis. ꝛ extra de eo qui cog. con. vro. finitati. Inuelligitur de affinitate que oritur ex defectu consensus. vt in dicto capitulo ex spõsalibus ꝛ multo minus oritur si vterq; erat minor septẽnio. In omnibus tamẽ predictis casibus. siue ꝓtraxerint filij siue parẽtes ꝓ filijs oritur honestas. si facti maiores septẽnio verbo vel facto eorum liquido apparet aꝛ quod permaneãt in eadem volũtate: vt quia vocãt se sponsos. vel cohabitant. aut simul iacent vel se vt sponsi osculãtur et huiusmodi quia spõsalia conualescunt. alias non. d. c. si infantes. Addit etiaz Panorml. in capitulo inuenis quod si maior septẽnio cohabitauit minori spõse de futuro ꝛ intereuenit extraordinaria pollutio vel sit dubiũ an eam tentauerit quod ex equitate oritur publica honestas: sed tamẽ nullo iure probatur. Secũdo requirit quod nõ sint facta sub ꝓditiõe suspẽdẽte. Tertioquod sint certa. quia in personam incertam nõ fertur cõsensus: nec oritur hoc impedimẽtum. d. ca. ex spõsalibus. iuncta glo. Quarto quod nõ deficiat ꝓsensus apparẽter. Quinto qõ non sint contracta post matrimonium vel sponsalia: quia spõsalia secũda facta cuz ꝓime sponse consanguines nõ dirimũt priora. d. ca. ex spõsalibus: quod intelligo nisi priora sint conditionata: ꝛ pendeat adhuc ipsa cõditio: secũda vero sint absoluta: argumen. tex. ibi in verbo pure: ꝛ glo. que ꝓ ratione adduxit qr sequẽtia non soluũt priora: qr ex primis orta erat publica honestas. que i cõditiõalibus nõ oritur ante conditionis euẽtum: vt dictum est: ꝛ ita ꝛ archle. ꝛ glo. l. d. c. ex spõsalibus.

¶ Decimoquinto querit quid iuris de impedimẽto affinitatis: ꝛ dico mlta. ℣ Primũ. Affinitas ſm Ray. est proximitas ꝓsonarum ex carnali copula proueniẽs. omni cõsanguineo parentele: ꝛ idem Hostiẽ. Sed intelligo ꝓprie si exierit ex carnali copula tam licita siue matrimoniali ſm illicita siue formicaria secũdum. s. thom. in quarto dist. xli. ꝛ per. de pal. ꝛ xxxv. q. iij. nec eam. extra de eo qui cogno. cõ. vro. discretionem: ꝛ. c. tue: est cõmunis opinio. licet goff. teneat quod causetur solum ꝙ cõsum nuptialem ℣. ſ. ſcilicet. in vnon facite. ff. de gradi. sed file. ℣. loquitur de affinitate per quam defertur hereditas allcui ſm Jo. an. in lec. ambo. affi. Nontamen causatur ex cõitu sodomitico. ꝛ generaliter extra vas naturale facto. xxxv. q. iij. extraordinaria. et. q. ꝛ. fraternitatis. ꝛ extra de eo qui cog. con. vro. finitati. Inuelligitur de affinitate per quam defertur hereditas allcui ſm Jo. an. in lec. ambo. affi. Non tamen causatur ex cõitu sodomitico. ꝛ generaliter extra vas naturale facto. xxxv. q. iij. extraordinaria. et. q. ꝛ. fraternitatis. ꝛ extra de eo qui cog. con. vro. finitati. Inuelligitur de affinitate per quam defertur hereditas allcui ſm Jo. an. in lec. ambo. affinitas affinitatis ꝙ consanguinitatis affinitatis. vt in incestu loth cum filiabus. et Caroli magni cum sorore. ex qua genuit Rolandum filium et neporem. ipse pater ꝛ auunculus. quia frater matris. ꝛ Jude cuz thamar. ꝛ exemplum etiam in patre et filio qui duxerunt matrem ꝛ filiam invxores. cũ mater esset cõsanguinea patri in tertio gradu per dispensationem. vbi licite facte sunt dicte permixtiones. ℣ Secundum. Quomodo autem ex cõitu affinitas contrahatur sunt varij modi loquendi. ꝓ quorum notitia sciendum est quod quãtuz colligit. ex nalio ex qua sequitur affinitas: est illa ex qua de se nata est sequi genero ꝓlis: tum quia dicit quod affinitas causatur per conjunctionem ordinatam ad carnis propagationem. tum etiam quia ista copula dicitur a docto. coitus. cofre autez est simul ire. quia scilicet tam vir ꝙ mulier in vnum conferunt id quod requiritur ad ꝓlis gñationem. deest vir sperma. et mulier sperma vel aliquid loco spermatis deest sanguinez purgatum ad generationem a natura paratum. Non enim est necesse ad generationem quod mulier seminet. aliquin beata virgo nõ fuisset vera mater. Unde debis. ſq. to vbi. ℣. q. iij. ad secũdum dicit quod quãtũcũq; aliquis claustra pudoris inuadat ut nõ ꝓtrahitur ex hoc affinitas. per semẽ vel loco seminis. Igitur sufficiẽs ꝛ precisa causa affinitatis est commixtio seminis vel semen cum loco seminum vt glosat per. de pal. et ꝑter dicta doc. que videntur varia. Sunt pene omnia ꝓsona. Igitur si primo ab vtroq; seminetur in vase debito ſm omnes ꝓtrahitur affinitas ꝛ cõsummatum est matrimonium. si sint vir ꝛ vxor. Si autem secũdo neuter spermatizet ſm dcs nõ est cõtracta affinitas nec matrimonium consummatuz ex hoc tamẽ ratificantur sponsalia qñ tempus facta. etiam si nõ sit certu sed dubium vtrum vir intrauerit claustra pudoris. ꝛ cã tur honestas publica. vt in. ca. iuuenis de spõ. Si vero tertio seminet seu spermatizet mulier et nõ vir. non causatur affinitas: qr nõ est commixtio predicta. ꝛ ita vt archle. in dicto. c. extraordinaria refert. tenet Innocẽ. ſit. ꝛ fraternita: l. de eo qui cogn. con. vro. ꝛ hug. et lau. ꝛ vinc. qui volunt necessario requiri vtriusq; seminis commixtionez: ꝛ idem. s. thom. Sed nec etiam cõsumatur matrimonium isto casu ſm Inno. vt refert panor. vbi. ℣. sicut patet in frigido qui pñdo ꝓuocat ad spermatizationem ꝛ tamẽ nõ est ꝓsummatum matrimonium. Si vero ecõtra spermatizet vir in vase debito supra claustra pudoris. ꝛ nõ mulier panor. refert Innocẽt. tenere quod nõ contrahitur affinitas: quia requiritur seminum cõmixtio: idem host. in sum. ꝛ hug. sed revera cõtrahitur hic affinitas ꝛ matrimoniuz est cõsummatum: ita ꝛ panor. ꝛ fede cõst. exc. ꝛ pe. de pal. ꝛre vera ista est opinio Inno. in d. c. fraternitati. ꝛ rodo. ꝛ omnium docto. qr cum aliqui dicũt quod requiritur commixtio seminum. exponit per. de pal. i. dest. semen ꝛ menstrui siue sanguinis in mulliere a natura parati: vnde et host. qui sic locutus est in sum. in. d. c. fraternitati dicit sufficere quod vir emittat in claustro pudoris / Et ratio horum est. quia ſm philosophum in libro de animali. ꝛ secũdum medicos in generatione humana non requiritur necessario semen mulieris: vnde si mulier nõ emitterit per annum. ꝛ ñ conceperit ꝛ ꝓpeperit. nõ causata affinitas quod est ridiculum. Immo fortius ꝛ bene ꝛ ꝛ Pet. de pal. ꝛ 3ab. post matth. quod si vir solus seminet extra vas naturale idest extra vel circa vas naturale. vt exponit glo. in. dicto. c. extraordinaria ꝛ semen subintret claustra esset contracta affinitas. et matrimonium cõsumatum si presentes verba de presenti: quia hic est seminis cõmixtio. et inde sequi potest generatio: sicut fit in balneis / vel ꝙ demones incubos mulierum generant homines quibus in gallia quedam mulier saluis clausuris

Universidad de Deusto
Biblioteca

imo cū esset arta ꝑtegnata est. Ex quibus patet quod si iuuenis defloratit sponsaꝫ ⁊ aperuit seras eius sed non spermatizauit si erat sponsa de futuro: teneret matrimoniuꝫ cuꝫ secunda secundū rei veritateꝫ. vt no. Jo. in. dicto. capitulo. extraordinaria. ⁊ ita si constaret de hoc seruari deberet / sed tñ in foro causaꝝ presumitur seminasse⁊ cogitur stare cuꝫ prima / Si vero erat sponsa de presenti. poterit maritus intrare religionē. licet ecclesia se possit opponere ex presumptione de despon. impu. si infantes. libro. sexto. vbi hoc no. archie. Si vero erat soluta. consanguineus defloratoris poterit contrahere cuꝫ ea.

3 ℙ Tertiuꝫ. Cuꝫ in affinitate sint genera et gradus quantū ad genera ſm docto. olim fuerunt tria: vt etiaꝫ patet. xxxv. q. iij. per totū et diffuse per tractat⁹ dir. lib. primo. et ber. in. ca. non debet. de consan. et affi. ⁊ de hoc datur regula. Persona addita persone p carnis copulā. mutat genus attingēte sed no gradū. Naꝫ persona adiuncta sanguini alterius p copulā carnaleꝫ facit primuꝫ genus: ꝑsona vero secunda p copulam addita dicte ꝑsone prime seu facienti primū genus. facit secundū: persona vero tertia addita secunde p copulaꝫ facit tertium genus: sicut verbi gratia vxor fratris mei mutat genus. quia frater meus attinet mihi consanguinitate. ita illa affinitate: ſz est mihi affinis in primo genere. ⁊ in eodez gradu affinitatis est mihi ⁊ alij consanguineis meis quo gradu consanguinitatis et mihi et meis cōsanguineis est frater meus secunda vero persona mihi aliunde nō affinis nec consanguinea. non coniungatur sed est cocat cuꝫ dicta vxore. est mihi ⁊ cōsanguineis meis affinis in secundo genere. ⁊ eodez gradu quo summo fratri suo. tertia quoq; persona aliunde nec consanguinea nec affinis. si coniungatur dicte secunde ꝑsone est mihi et consanguineis meis affinis in tertio genere et ita not. in capitulo. nō debet. de ꝑsan. et affi. vbi patet quod hodie soluꝫ primuꝫ genus habet prohibitionē. Quantuꝫ vero ad gradus sciendum est quod iaꝫ patet ex dictis quo ꝓpurentur. ℟ quārū ad primū genus dico quod oēs consanguinei vxoris mee vel mariti a me cognite sunt mihi affines in eo gradu in quo sunt cōsanguinei talis mulieris: ⁊ similiter omnes consanguinei mei sunt illi muliere affines. in eo gradu in quo sunt mihi consanguinei. sicut soror vxoris mee est in primo gradu illi quidem consanguinitatis. mihi vero affinitatis: filia sororis illi est in secundo consanguinitatis et mihi in secundo affinitatis: idēq; vtrinq; in ceteris successoribus agendum est. xxxv. qō. v. porro. Consanguinei autez mei et mee vxoris. nullo modo inuicem sunt affines. nec inter eos matrimoniuꝫ prohibetur. de consan. ⁊ affi. super his. Unde duo fratres contrahūt cuꝫ duabus sororibus. ⁊ pater ac filius cuꝫ matre ⁊ filia. Et quod dixi de vxore intellige de omni muliere carnaliter a me cognita. vt. ſ. dictum est.

4 ℙ Quartū. Ad plenioꝛez autem dictoꝝ ⁊ dicendoꝝ notitiam. hic affinitatis arborem statuo. iuxta traditā per Joā. and. in eius lectura. in cuius medio sunt quattuor cellule. in quarū prima superiori ponitur primus gradus. in secūda. secūdus. in tertia tertius et in quarta ponitur quartus. q̄ ponūtur in medio fratris et sororis. vt detur intelligi quod ex parte vtriusq; sexus affinitas cōtrahitur ex cōsanguinitate. ⁊ non exprimitur vtrum illi gradus sint cōsanguinitatis vel affinitatis. vt illa computatio ad vtrūq; referatur. vnde frater et soror sunt in primo gradu ꝑsanguinitatis. ⁊ frater ac vir sororis in ꝓmo gradu affinitatis. ⁊ sic de aliis. Deinde a latere dextro illarū cellularū ponitur linea alia quattuoꝛ cellularū. ⁊ in ꝓma scribit frater. in secūda fratris filius. in tertia fratris nepos. In quarta fratris ꝓnepos. ad dotis huius linee ponit alia. quattuoꝛ sil' cellularū. in quarū ꝓma scribit vxor fratris olim relicta. in secunda vxor filij ffris: in tertia vxoꝛ nepotis ffris. in quarta vxoꝛ ꝓnepotis ffris. A latere sinistro sunt alie quattuoꝛ cellule. in quarū ꝓmo est soror. in secūda sororis filia. in tertia sororis neptis. in quarta sororis proneptis. ad dotem huius linee ponitur alia quattuoꝛ silr cellularū. in quaꝝ ꝓma est vir sororis olim relict⁹ in secūda vir filie sororis. i. tertia vir neptis sororis: in qrta vir ꝓneptis sororis. Postea et alie due cellule. vna a latere dextro a tergo supioꝝ cellularum. cōtinens. relictus relicte ffris: alia a sinistro. cōtinens. relicta relicte sororis. que ponunt ad demōstranda genera affinitatis que hodie no habēt locum. cuius rei gra etiaꝫ in cellula vxoris ffris ponit olim relicta. quod in inferioribus nō ponit. quasi dicat quod ff habuit vxorem. quo mortuo. relicta eius contraxit cum alio. sed ea mortua sine relictis a relicta ffris vult ꝓtrahere cum sorore vxoris. hoc posset ꝛdi q̄ olim nō hodie ℣o sic. Et hec patent in hac figura.

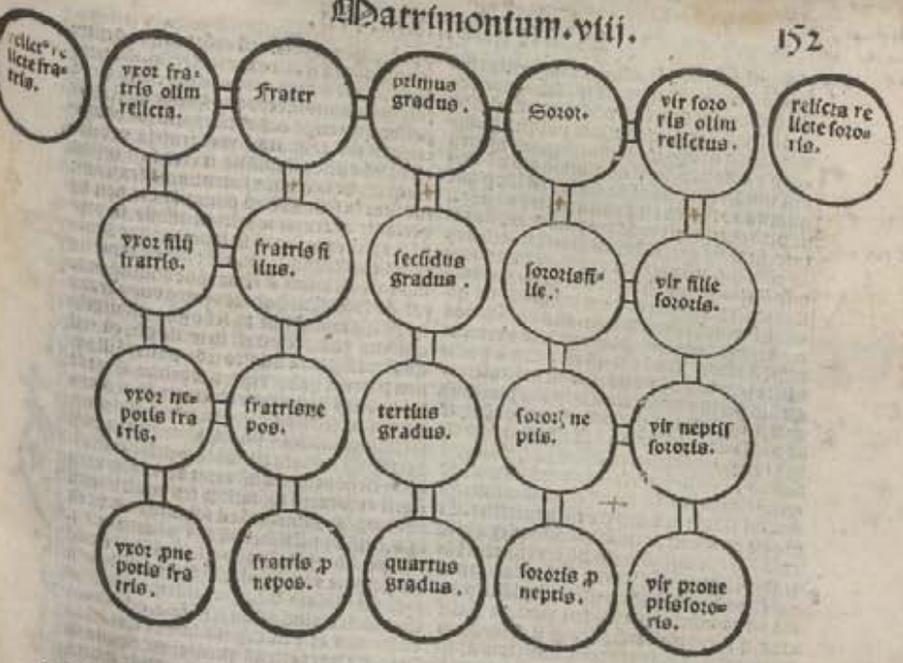

5 ℙ Quintū. Ad cognoscēdum an sit affinitatis gradus idē doctor conformiter ad predicta dat regulā talem. Per carnalē copulam vt ⁊ mulieris etiam si non sit vxoꝛ inter consanguineos mulieris ⁊ viꝛ: ⁊ inter ꝓsanguineos viri ⁊ mulierē contrahitur affinitas ꝑ mi generis. vt patet ex dictis: ⁊ eiusdez gradus cuius est consanguinitas sicut patet in arbore q̄ frater ⁊ soror sunt in primo gradu consanguinitatis. maritus sororis est fratris sororis: filia sororis est filio fratris ⁊ ipsi frater. ⁊ in secundo gradu ꝓsanguinitatis: maritus eius in secundo gradu affinitatis ⁊ econuerso ⁊ sic in reliquis. Unde vir ꝓneptis sororis. attinet fratri ⁊ oibus descēdentibus q̄ sunt in arboꝛe: quarto gradu affinitatis ⁊ hoc ideo qꝛ toto gradu ꝓsanguinitatis attinet ꝑdictis ipsa ꝓneptis. ℙ Sextum 6 Impedit aūt affinitas matrimoniū ⁊ dirimit si illud ꝓuenit quo ad ascēdentes ⁊ descēdentes comodo quo ⁊ ꝓsanguinitas. i. in ꝛpetuum ſm opinionē verioꝛem. de qua supra ℋ vi. iij. parti. quia dicit ter. q̄ ita obtinere debemus a ꝓsanguineis vxoris vt a ꝓpriis. de cō. ⁊ aff. c. ſ. xxxv. q. iij. de ꝓpinquis. ⁊ c. equalr. ⁊ ad idē. insti. de nup. ℋ affinitatis ⁊ dicit ler. q̄ tales ascēdētes ⁊ descēdentes hñtur loco parentū ⁊ liberoꝝ. ff. de gradi. l. non facile. ℋ ⁊ retro. Er ita tenet Jo. an. in le cti. arbo. ⁊ est cōis doctrina: ꝛz sum. ang. in vltra falsē opinioni quaꝫ vbi supra tenuit cōtrarium dicat. Quantū ℣o ad collaterales si ꝓcedat impedit ⁊ dirimit in primo genere tm hodie ⁊ vsq; ad quartū gradū inclusiue ad aliquo ꝓsanguineo ꝓtrahere non poterit cū aliq̄ illa de consanguinitate nisi ab illo dista ⁊ econtrario: ⁊ si contrahit matrimoniuꝫ nullum est: ⁊ contrahens est excōicatus. deconsan. ⁊ affi. eos in cle. Si vero quis cognoscat consanguineam alicuius in. v. gradu. ⁊ supra ſm raȳ. ⁊ gof. non contrahitur affinitas nec ꝑdit matrimoniū: ⁊ si erat suevro rio ꝓsanguinea non ꝑdit ius exigēdi debitū.

Universidad de Deusto
Biblioteca

7 P Septimū. Si aūt affinitas supueniat spō salibus de futuro solumn spōsalia: nec pōt vle habere spōsam illā obstante affinitate: nec eā quā cognouit obstāte publica honestate. Sed si supueniat matrimonio iā ꝓtracto p verba de psenti: ꝛ nō ꝓsummato nō dirimit illud. vt in. c. de ꝑsan. ꝛ affi. sed ille p quē affinitas ꝓtracta est debitū petere nō pōt sine peto mortali: ꝛ reddere teneat exposse vel interpretiue peterī: imo si matrimoniū non sit cōsummatū non pōt ēt ꝑm pe. de pa. sine dispēsatione quā th facere pōt ēps reddere sine mortali: pōt intrare religionē ad qō vt dicit vlde teneri q ꝑsum. ang. dicit se non credere: sed ego hoc ꝑdo ꝓpter. nisi obtineat dispēsationē. Illud em qō est licitū ꝛ possibile: ꝛ p q solū pōt vitari petīs mortale: caditsub ꝓcepto licet ꝓvitatio ipsius mortalis q: si ꝓcipit vitatio peccati mortalis: ꝓcipit oē possibile necessariū ad illud. Sed ingressus religionis respectu istius est hmōi: q: ē licitus ꝛ possibilis. ꝛ hoc solo mō vitare pōt redditionē debiti q ūti est petīs mortale: qñ sine inhonestate pōt negare cū sit incestus. Et ille esse de isto sic de hīte votū simpler qui in casu isto ꝑm. s. tho. in. iij. di. xxxvij. tenet intrare religionē. P Octauū. Affinitas remanet ēt post mortē illius ꝓpter quā est ꝓtracta ad ꝓsanguineos eius ꝑm Petr. de pal. ꝛ xxxv. q. j. fraternitatē: adeo q si resurgeret frater meus q fuerat vxoratus: ꝛ ipse ūpl' nō esset maritus illius mulieris: q: matrimoniū p mortē solutū th illa mulier est mihi affinis. Vide infra resuscitatus. P Nonū. Ex ꝑdictis sequunt ꝛ patēt multe ꝛcluliōes ꝛ multi casus. Nā si mortua vxor ꝛcvlit quis accipere in vxorē illā q quondā fuit vxor alt culus de ꝓsanguinitate ꝓme vxoris hoc ꝑt q: ꝛ nullā femīnā de ꝓsanguinitate ꝓme vxoris possit accipere: q: ibi est affinitas ramen feminam olim vxorem alicuius de ipsa cōsanguinitate bene pōt accipere. Et idē dicē dum est si ponat ꝑdicto casus ex parte vxoris: q: mortua vxor ꝛ accipe nō possit aliquē viz. de ꝓsanguinitate ꝓme: pōt th accipere viz. olim maritū alicuius femine de ipsa cōsanguinitate: q: ibi nō est affinitas ꝓme ꝛ sed ḡfis. P Silr si petr' habuit successiue duas vxores berta ꝛ maria ex quaꝝ ꝓma id est berta genuit margaritā filiā q nupsit martino mortuo petro ꝛ berta ꝛ margarita martinus pōt in vxorē accipe mariā sed am vxorem petri ꝑm ꝑdicta: q: ꝛ martinus accipere nō possit aliquā de ꝓsanguinitate suevxoris vsq; ad quartū gradū: feminam th olim vxorem alicuius de ipsa ꝓsanguinitate bene pōt accipe vt hīer sic est casus in quo genere accipe pōt eā q fuit vxor soceri sui. Si etiaꝫ mortua vxore mea volo accipe relictā viri q fuit germanus meevxoris hoc possū. P Si ꝛ posset q̄s accipe cognatā vxoris sue defuncte: q: si fuit cognata. f. vxor fratris vxoris: est in scō ḡfis affinitatis si vero fuit cognata: q: ambe fuerunt vxores duorū fratrum: tūe sunt in scō ḡfis q̄s pater. in. d. c. non ds declarat. q: frater mariti est affinis in prio ḡfie. ꝛ ꝛ vxor sua cū sit iuncta ꝓmo generi inducit secundū genus: ꝛ idē est reperire in vxore alterius. Et hac rōne olim nō poterat q̄s successiue habere vxores duoꝝ fratrū: q: cū ille inuicē sint in scō ḡfis affinitatis qui. vnā eaꝝ accipit est in tertio ḡfie cū reli qua: q: est ꝓsona addita scō gñi: ꝛ iō illam non poterat habere mortua ꝓma. Et ēt ibi publica honestas vt dicit ter. in. c. porro xxxv. q. iij. sed hodie sicut sublatū est sēcm tertius genus. ista ꝛ publica honestas tanq accessoria sublata est: sublato principali publica th honestas q nō venit accessorie vt ea q̄ ortī ex ꝓtractu spōsaliꝝ seu matrimonij cū meo ꝓsanguineo nō est sublata. cum de eo. in. d. c. nō ds. mētio non fiat. ꝛ ꝓbatur in. c. i. de spon. lib. vi. P Ex quo elicit pater. regulā q ꝓsecutive venīs ad aliq̄d puta ab. b. immutato vel sublato. b. immutatur illud vel sublatum consecutiū ad q̄s rex. in. c. miramur. de ser. non or. ꝛ in. c. q̄uis. in fi. de elec. libro sexto. Et hoc facit ad questionem de qua fit ꝓra in ꝟ. xiij. particula tertia. Vide multa per pater. circa huiusmodi in dicto. c. nō debet. ꝛ per glo. ibi.

8 Octauū. Affinitas remanet ēt post mortē illius ꝓpter quā est ꝓtracta ad ꝓsanguineos eius ꝑm Petr. de pal. ꝛ xxxv. q. j. fraternitatē: adeo q si resurgeret frater meus q fuerat vxoratus: ꝛ ipse ūpl' nō esset maritus illius mulieris: q: matrimoniū p mortē solutū th illa mulier est mihi affinis. Vide infra resuscitatus. P Nonū.

9 Ex ꝑdictis sequunt ꝛ patēt multe ꝛcluliōes ꝛ multi casus. Nā si mortua vxor ꝛcvlit quis accipere in vxorē illā q quondā fuit vxor alt culus de ꝓsanguinitate ꝓme vxoris hoc ꝑt q: ꝛ nullā femīnā de ꝓsanguinitate ꝓme vxoris possit accipere: q: ibi est affinitas ramen feminam olim vxorem alicuius de ipsa cōsanguinitate bene pōt accipere. Et idē dicē dum est si ponat ꝑdicto casus ex parte vxoris: q: mortua vxor ꝛ accipe nō possit aliquē viz. de ꝓsanguinitate ꝓme: pōt th accipere viz. olim maritū alicuius femine de ipsa cōsanguinitate: q: ibi nō est affinitas ꝓme ꝛ sed ḡfis. P Silr si petr' habuit successiue duas vxores berta ꝛ maria ex quaꝝ ꝓma id est berta genuit margaritā filiā q nupsit martino mortuo petro ꝛ berta ꝛ margarita martinus pōt in vxorē accipe mariā sed am vxorem petri ꝑm ꝑdicta: q: ꝛ martinus accipere nō possit aliquā de ꝓsanguinitate suevxoris vsq; ad quartū gradū: feminam th olim vxorem alicuius de ipsa ꝓsanguinitate bene

Cle. q̄rit quid iuris de impedimento ipotentie coeundi q ꝑm ray. est vtriū ale vel corporis vel vtriusq; quo q̄s impedit alteri carnaliter cōmisceri: ꝛ dico multa. P Primū. Sanctus tho. de hoc impedimēto in. iij. di. xxxiij. vtrualr ꝛ ꝛcclusiue sic scribit. Sicut in aliis ꝓtractibus nō est ꝓuenies obligatio si de se obliget ad hoc q non pōt dare vel facere: ita in contractu matrimonij quo. f. vnus obligatur alteri ad debitum carnale soluendū non est ꝓuenies ꝓtractus si sint ab aliquo qui debitum carnale soluere non possit. Et hoc impedimentum generali nomine vocatur impotentia coeundi que potest esse ex causa intrinseca naturali: ꝛ ex causa extrinseca accidētali sicut per maleficiū. Et ꝛ quidē ex naturalis si est tēporalis cui subueniri possit medicine vel etatis beneficio matrimonium non soluit. quod tamen soluit si est perpetua ꝛ ab eorum altero ignorata: ita quod ille et cuius parte allegatur impedimentum

perpetuo maneat sine spe cōiugij. aliquo vero nubat cui vult in domino. Et tale impedimētum est frigiditas. ad quam reducitur omnis defectus naturalis. Accidētalis autē ex maleficio. si nō est perpetua nō dirimit: si vo est ꝑpetua idest nō habēs remediū opere humano: ꝛ si diuino vel aliquo diabolico dirimit. Ad hoc autē cognoscēdum scilicet vtrum sit ꝑpetua vel temporalis. ecclesia tam in causa naturali. puta frigiditate q̄s accidētali. puta maleficio statuit tempus triēnij ad hoc perpendum. in quo ex vtraq; parte det efficaciter opa conuenīat nō ꝓsummatum iudicio ecclesie dissoluit: in quo tamē quādoq; ecclesia per triēnium quandoq; experiri sufficiēter nō potest ꝑpetuitatem impotētie: sed quia per triēnium quandoq; deceptaꝫ inuenit se ꝓpter hoc quod ille in quo erat impedimētum inuenit carnalem copulam. cum eadem vel alia ꝓcesse. remittit inter frigiditatem ꝛ maleficium differē tia. quia impotēs ex ista: sicut ad vnam ita ad aliam impotēs est. ideoq; soluto matrimonio nō datur ei licentia nubendi sed ex maleficio potest quis esse impotēs ad vnaꝫ tm. ad aliam: ideoq; quādo iudicio ecclesie matrimonium dirimitur vtriq; datur licētia querēdi aliam copulam. Potest autē maleficium prestare impedimētum quātuscūq; ad omnes quātum ad vnam tātum: quia diabolus est causa volūtaria nō ex necessitate nature agēs. sed intelligē nisi vrat actibus naturalibus et preterea hoc impedimentum potest esse ex impressiōe demonis in hominis imaginationem ex qua tollitur vtro conceptiua mouens ad talem mulierē. dicit tres esse species huius impotentie que sunt naturalis: accidentalis ꝛ maleficialis. sed quia ens am ipsa maleficialis est accidētalis. ideo melius supple. ꝛ sum. ro. cum. s. Tho. ꝛ ray. dicunt q̄ sunt due. f. naturalis ꝛ accidentalis. vt maleficium: ꝛ ꝓpter frigiditas seu impotentia pueri ꝛ senis: complexionis ꝛ caliditas nimia ꝛ artatio mulieris ꝛ accidentalis. vt maleficium: ꝛ ratio ꝛ huiusmo. P Tertium. Impotentia naturalis que est in puero matrimoniū impedit ad tempus: quia quādiu durat cōtra here non posset. extra eodem. quod sedē. vbi impotens ad copulam est impotens ad contrahendum que vero est in sene non ipedit: quia nemo est adeo senex quin calere possit naturaliter vel artificiose secundum glo. in. c. nup-

pitarum. xxxij. q. j. si tamen nullo modo iuuari posset natura vel arte secundum ricar. esset idem sicut de naturali frigiditate: quia talis contrahendo se obligaret ad impossibile: que vero est in frigido si est perpetua impedit ꝛ dirimit: secus si temporalis. extra co. laudabiliter. Et idem est de excessiua caliditate secundum. s. tho. quia secundū eum licet vir possit esse impedimentum ꝑpetuum si tamen inueniretur ꝑ triennium impedire copulam iudicaret ꝑpetuum: quia ramē frigiditas magis ꝛ sepius impedit: tollit enim non tantum commixtionem seminū sed membroꝝ rigorem quo fit corporū cōmixtio: ideo magis ponitur impedimentum ꝑpetuum. Et idem asten. ꝛ pe. de pa. addens q̄ nomine frigiditatis intelligitur non soluꝫ caliditas generationis. non autē si effectū generationis impedit ꝛ non actum: vnde sterilis scientes contrahere. Vbi no. quod actus generationis nō est comixtio corporū sed seminū. Et idem asten. ꝛ pe. de pa. addens q̄ nomine frigiditatis intelligitur non soluꝫ caliditas sed etiaꝫ omne impediens ꝑpetuo actū generationis. non autē si effectū generationis impedit ꝛ non actum: vnde sterilis scientes contrahere. Vbi no. quod actus generationis nō est comixtio corporū sed seminū. Et si vsr non sit ꝛo frigidus sed membrū nonerigit vel alter ineptus est vel statim spargit vel hmōi. ita q̄ mulieri commiscerī non pōt ꝑm Host. si tamen potest medicinis ꝛ magnificis aliter expectabit triēnium ꝛ postea forte separari poterit sicut naturaliter frigidus: ꝛ intelligē q̄ expectabit nisi posset ante de ꝑpetuitate impedimēti ꝓstare. Si aūt erigit ad sed non seminat. ꝑpter naturale vel accidētale. ꝛ gl. xxxij. q. vij. c. hiq. quod potest contrahere ꝛ matrimoniū ꝛ: q: potest mulierē ꝓuocare. sed communiter tenet ꝛ contrariū. q: ex quo habere non potest actū generādi. ꝑpulari potest cū corrupta non aūt cū virgine ꝑm. s. Tho. pōt claustra pudoris aliquo instrumēto medicinali fragilia: nec esset cōtra naturā q: non fieret ad delectationē sed ad medicinam. Si etiā moneat ad pulchram non ad rurē ꝑm. s. Tho. hmōi abhominatio mulieris non est cā naturalis. sed accidētalis. ideoq; idē est iudicium. q̄ de maleficio. de quo infra ꝑti. viij. Si vo membrū sit excessiuum ꝛ ꝛo. papa ēt ꝓlūcdus ꝑm allos ꝛo melioꝛ esse idē q̄ de muliere arta. que cuꝫ vno non cū allo potest ꝛtrahere: q: dicit Aut ce. q: quādoq; mulier non est arta: ꝛ vir eius non ꝛuenit ei: vnde vteroq; indiger permutatione: ꝛ ita tene: quia impossibile est virum non posse coire ꝓpter excessum membri. ꝛ mulierem non esse artam non simpliciter

Summa

Siluestri. vv. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 sed hulc. ℙ Quartum. Impotentia coeundi in mulere naturalis eodem modo sicut et in viro matrimonium dirimit si est perpetua secundum .s. thom̃. non autem si est tẽporalis: vnde si mulieri arte absq; periculo subueniri potest beneficio medicine vel per futurum vsum viri proportionati: quod secundum ꝟ ꝟ. matronarum iuspicientiuz iuramento constabit. secundum Ray. contra here non impeditur: de fri. ⁊ maleficio. ex litteris: si vero non potest aliquo modo subueniri sine graui periculo. separabitur ⁊ poteris alteri copulari cui forsitan apta fore: vel cuius respectu ei subueniri posset ⁊ cuius vsu si facta sit idonea primo restituetur. et secundum mynam opinionem: a quo si cognosci non poterit cum eo erit per triennium secundum hostiẽ. quasi sit maleficiatus: quo elapso si eam cognoscere non poterit restituetur secundo sine spe quod iterum reddatur primo. licet glos. Ray. dixerit quod fieri poterit restitutio ista in infinituz. Vel melius si primo aptari non potest nisi per vsuz alterius nunq; restituetur primo nisi eo modo quo supra diuortium .ℍ. rix. dictum est. Et secundum hug. si mulier est arta ꝙ per incisionem aptabilis. cum ea contrahi non potest nisi facta incisione: ⁊ si ante ducatur facta incisione duret primus consensus. sufficit ad matrimonium: licet non duret vel de nouo in eam non consentiat. aut cum carnaliter non cognoscat. potest ab ea recedere ⁊ superinducere aliam. Et si vnius arta et non alteri contrahere non prohibetur cum illo cui potest sine periculo commisceri secundum ꝟ ꝟ. non cum 2ᵘᵒ ⁊ Et secundum Archie. non sic dicitur mulier inepta propter frigiditatem sicut propter artationem quia concubitu est passeno vt ad reddendum debituz viro sufficiat quod viri patiatur actionem in membro naturali: quod frigiditas eius non impedit. Ex quo concludi potest. quod mulier contrahere potest in quacũq; erate senili vel complexione ⁊ dispositione modo pati possit ingressum viri ad claustra pudoris: secus de masculo. vt dicetur particula sequenti.

5 ℙ Quintum. Si autem vir sciat se frigidum et ineptum: et tamen scienter contrahit cuz aliqua secundum Ray. non potest ab ea recedere propter tale impedimentum si illa cohabitare vult. arg. extra de eo qui duxit in matri. capitulo primo. et extra eodem. consultationi. et quam tanq̃ vxorem habere nõ potest habeat vt sororem: posse tamẽ discedere propter alia de quibus supra in titulo dictum est. Et idẽ dicendum si mulier sciẽs se esse artam contraxit cum aliquo: qui vir cohabitare velit non poterit illa discedere. Et similiter si quis scienter contrahat cum arta: aut si qua scienter contrahat cum aliquo frigido vel impotente secundum Innocentium tenetur ei cohabitare vt frater aut soror: si tamen contrahat cum alia tenet matrimonium quius primam vt sororem tenere et alere teneamur. Et idem dicendum est si frigidus et arta scienter contraxerint. Cõsentit Ray. ⁊ Petrus de pal. ⁊ bene. licet hostien. dicat quod nullum ius illum ad illud compellit: et verum est sed compellit ipse contractus. vt videtur velle sanctus Thomas in quarto. distinctio. xxxiij. questio. prima. articu. secundo. in responsione ad quartum. Posset tamen secundum Ray. vnus separationem petere si alter viueret incontinenter vel alias inhoneste. vel alium male tractaret ⁊ nollet se corrigere. Si vero quis ignoret impotentiam in alio vel etiam in suspo. vt si videbat se non impotẽtem aut mulier non arta: quando perpẽderit allegare potest suam impotenciaz: argumẽ. de eo qui dux. in matri. quam pol. c. primo. ⁊ c. consultationi.

6 ℙ Sextuz. Secundũ Petrũ de palu. quãdo fit separatio propter frigiditatem viri. mulieri datur licentia contrahendi cuz alio. viro autez si est impotens simpliciter idest non valens seminare. vel valens quidem sed non in loco debito. ⁊ hoc sit quo ad omnem seminam. interdicitur simpliciter matrimonium contrahere: si autẽ hoc sit respectu istius tantuz. puta quia est virgo. licentiandus est cui corrupta non simpliciter prohibẽdus: qñ intelligi debet secundum mentem sancti Thom. si virgo cum qua iaz cõtraxerat non posset ei aliquo instrumento sine peccato copulari. Et similiter si mulier ista est arta qñ a nullo alio: sed si est arta quo ad aliquez. puta seminem. cognoscibilis vero per aliũ puta iuuenem licentianda est ad illum.

7 ℙ Septimũ. Quantũ ad castrationẽ que secundũ Ricar. est truncatio mẽbrorum genitalium. comprehendendo testiculos et virgam. aliquando vero est sola abscisio testiculorum. aliquando vero sola eorum debilitatio. scindum est quod si matrimonium consummatuz non. precedat ⁊ reddat olim ineptus ad reddẽdũ debituz: qñ intelligi debet esse quãdo sic seminare

nõ potest tales contrahere nequeunt ⁊ si cõtraxerint sunt diuidendi: quia matrimoniũ nullum est. extra eodem. ad sedem si vero sequatur matrimonium per verba de presenti ⁊ durat ⁊ dirimi non potest secũdum communem opinionem: vt dicit Archiepi. licet quidam dicat quod dirimit non cõsummatum sicut ⁊ religionis ingressus. Quidam etiaz dicit quod si remanet virga. que rigeat etiam absci sio vtriq; testiculis. tale matrimonium non ꝓsummatum non soluitur: quia satisfacit vxori: sicut ⁊ illa viro sine resoluat sperma siue non: sed Panormi. in capitulo quod Fed. extra eodem. dicit determinate dicto. quod tales vtroq; testiculo contrahere nõ potest: secus vno tãtum. ⁊ sic potest intelligi. l. si seruus .ℍ. si spadoni. ff. de iure do. ⁊ hoc est verum: quia si carens vtroq; testiculo non potest seminare: vt aliqui dicunt cum semen transeat per eos. ⁊ consequenter nec effectum nec actum generationis habere nec copulam carnalez que in ista nisi fit consummata per seminationez ut dinarlam: secus si possent seminare licet inualide ad generãdum. Unde de castrato et spadone dicit Pe. dẽ palu. quod si non impeditur ab actu generationis. licet ab effectu: quia s. in eis virga erigitur ⁊ semẽ emittitur sed inualidum ad generãduz possunt contrahere: sed si semẽ non emittunt cõtrahere nõ possunt secũduz quosdaz. xxxij. qõ. tas. Et hoc saltem intendit omnes tenentes quod spadoni vtroq; testiculo priuato cõtrahere nõ potest. vt Panor. ⁊ glo. v. in ca. nuptiaruz. xxvij. questione. s. ⁊ Gof. in sum. ⁊ Host. in sum. hug. Joã. Frã. Archi. c. hi q.

8 ℙ Octauum. Quãtum vero ad maleficium quidã asscribunt Host. ⁊. s. Tho. dicẽdũ esse ꝙ si superueniat matrimonio ante carnalẽ copulaz. si est perpetuum impedit ⁊ dirimit sed. s. Tho. quicquid sit de ho. hoc nõ dicit sed potius innit oppositum in. iiij. d. xxxiij. q. s. ar. iij. vbi videtur velle idem esse de maleficio ⁊ frigiditate nisi quãtum ad aliquam: nec etiã est hoc verũ: quia matrimoniũ contractũ per verba de presenti dissolui nõ potest nisi per mortez naturalem aut similẽ: vt supra dixi. ℍ. s. ⁊ iij. Unde Ricar. in. iiij. dist. esset quod maleficiuz esset secuũ matrimonium ratum licet no consummatuz non. propter hoc dirimeretur vinculum matrimoniũ. Unde dicẽduz est quod maleficiuz perpetuum si preueniat matrimoniuz illud dirimit. non autez si sit ꝛeportale neqz si perpetuum sequatur. mulier tamen si maleficiuz procurauit diuortium petere non potest: qz sua culpa ad hoc deuenit. Proceditur autẽ ad diuortium ratione maleficij eo mõ quo supra diuortium .ℍ. xx. ⁊ celebrato diuortio. dabitur licentia nubẽdi vtriq; si impedimẽtum erat particulare respectu vnius scũm Thomã ⁊ alios. Si vero erat vniuersale nõ dabitur licentia cõtrahẽdi illi ex cuius parte est vniuersale si de hoc cõstet. Et si eccleśia se deceptam inuenerit ex hoc quod apparuit temporale reintegrabit primum. Unde si maleficium erat vniuersale respectu cuiuslibet persone: tunc si postea cõiungitur cum secunda. redibit ad primã. quia maleficium non fuit perpetuum: sive particulare respectu vnius. sic non restituetur primo quãuis secundam cognoscat: qz primum matrimonium fuit nullum ⁊ secũduz validum: ⁊ ita communiter tenentur ⁊ sequitur summa angel. ⁊ ros. ⁊ ascribitur hoc dicto. s. Tho. licet non sit eius nec est verum simpliciter: quia etiam si erat respectu vnius ⁊ nupsit secundo. ⁊ deinde scitur per certitudinem quod sublatum sit impedimẽtũ: vt quia animo fornicario cognoscit primaz impedimẽtum est temporale ⁊ restitutio fiet secundum predicta. ⁊ ita tenet Ricar. ⁊ tũc dicit qõ illud decretũ. xxxiij. questione prima si per sortilarias nõ teneaz. Supple. autez ecõtrario incidit in aliam errorem volẽs quod siue maleficium fuerit vniuersale siue particulare. qui transiit ad secũda vota nõ redibit ad prima etiam si redeat potentia coeundi: sed fundauit se super. d. c. si per sortilarias. quod Ricar. dicit non tenere ⁊ bene qz corrigit p. c. fraternitatis. de fri. ⁊ male.

9 ℙ Nonum. Si dubium sit an impotentia coeundi precesserit contractum matrimonij per verba de presenti necne secũdum Panormi. in dicto capitulo fraternitatis. presumitur precesisse ex quo nũquam potuit cognoscere. ⁊ facit in ar. l. iij. C. de edi. edic. et hoc idem sequitur Ricar. in. iiij. distinctione xxxiij. ⁊ in hanc partem magis videtur doctores inclinari: licet glo. xxxij. q. s. in sum. daz. in fi. de testi. vbi dicitur quod in dubio pro matrimonio est presumendum: Panormi. vbi supra egregie limitat verum quãdo matrimoniuz habere potest effectuz suum. idest euitationem fornicationis aut bonum prolis. ℙ Decimum. Secũdũ Pe. de 10

Universidad de Deusto
Biblioteca

palu. si maleficiati vel alias impotentes vel sint cōmanere veri cōiuges sunt sicut Maria & Joseph: sed hoc nō est verum nisi quādo impedimētum est temporale: quia vt dicit. s. Tho. vbi supra licz actus carnalis copule non sit de essentia matrimonij potēs tamē ad hoc est de essentia eius. Utruz aūt vnuz maleficium possit auferri per aliud supra maleficium. ℣ vltj.

ℂ Rursus de matrimonio. ix. quātum ad accusatiōem ad divortium ordinatā.

MAtrimonium rursus. ix. cōsiderari potest quātum ad accusationem ad divortiuz ordinatam siue impedimētuz aliquod sine adulterium accusetur. tamē secūdū. s. tho. in. liij. dist. xlij. si spōsalia sola sint cōtracta quod nō est non accusatur: sed potest impedimētū denūciari ne matrimoniū cōtrahat.

1.q. ℂ Primo ergo quantum ad impedimētum queritur qui sunt quibus ista accusatio prohibetur: & quibus licet: & dico quod generaliter accusare prohibentur omnes extranei quādiu sunt consanguinei. xxxv. questione. vj. capitulo primo. & secūdo. Nam secūduz sanctum Thomam in. liij. distinctione. xlij. si consanguinei quos probabile est scire cōsanguinitatem tacent. suspitio est cōtra extraneum consanguinitatem scire nō potest nisi per consanguineos quod ex malitia procedat. nisi per cōsanguineos probare voluerit: vnde ab accusatione repellitur quando sunt cōsanguinei qui tacent & per quos probare nō potest. Admittūtur vero cōsanguinei. sicut pater. mater. soror. frater. patruus. auūculus. amita. matertera. & tota pgēies vt in dicto capitulo primo. & secūdo: cui⁹ ratio est: quia suam genealogiam quisq; scire laborat extra qui ma. accu. pos. videtur: & illud est speciale quod cōsanguinei admittantur ad accusationem. Quod tamen sanctus Tho. limitat quādo accusatur matrimonium propter impedimētum perpetuuz vtrimēs: quia quādo accusat ex hoc quod dicitur nō fuisse contractum. tūc parentes tāquam suspecti sunt repellēdi: nisi ex parte illius qui est inferior dignitate & diuitijs de quo presumitur quod vellet illud stare. Addit etiam sum. cōfes. lib. iiij. titu. xx. questiōe. j. hodie in multis locis nō seruari: cū admittātur extranei etiam existēribus consanguineis qui hoc possunt. Cōsanguineis autem deficientibus admittūtur antiquiores & veraciores vicini. quibus ea propinquitas nota. est. d. capitulo primo. Admittuntur etiam tam mariti⁹ quam vxor: nec ylla defenditur longinquitate anno. de cōsan. affi. non debet. licet olim ipsi & extranei prohiberētur temporis diuturnitate ideō si fuissent simul sine questiōe. xx. aut. xxvij. annis. vt no. in. d. questione prima. quia vt dicit sctūs Thomas que sine peccato esse nō possunt. nulla prescriptione firmātur: quia diuturnitas temporis non minuit peccatū sed adauget: de fymo. cum in eccle. de tempore. nec ad hoc facit aliqd favor matrimonij: quod inter illegitimas personas esse nō potest.

2 ℂ Secundo queritur vtrum is qui tempore contractus matrimonij tacuit modo possit illud accusare: & dicit sctūs Tho. quod quādoq; auditur quādoq; repellitur: quod probat per. c. cum in tua. extra qui ma. accu. pos. vbi habetur quod si quādo bīna vel denūciationes fiebāt ipse erat extra diocesim: vel ad eum denūciatio non potuit peruenire. puta si infirmitate laborans non erat sane mentis. vel ita puer quod talia comprehendere non valebat. vel aliās legitima erat impedituo. eius accusatio. debet audiri: alioquin cum rationabiliter presumatur quod denunciationem publice facerent. ipse existens in dyocesi nō ignorare. & tāquaz suspectus est repellēdus: nisi iurauerit quod postea didicerit que obiecit: & ad hoc ex malicia non procedat: quia tūc debet admitti ex iaz si ab illis didicisset qui tempore denūciationis tacuerūt: quia licet illi non essent admittēdi. quia fuerunt in culpabiles. ista tamen repelli non debet cum non sit

3 ℂ Tertio queritur qualiter fieri debet illa matrimonij accusatio: & dicit sanctus Thomas quod obligatio ad rationem habet locum quando accusatur persona de crimine quia tunc agitur ad eius punitionem. quod non fit quando accusatur factum: sed agitur ad impediendum rem illicitam: et ideo in matrimonio accusator non se obligat ad penam. Unde dicit Ray. quod in predicto casu proprie non dicitur accusatio: quia non fit inscriptio in qua se accusator obligat ad talionem. sed dicitur denūciatio que fit propter peccatum in quo iuncti male pmanent. & potest fieri etiam sine scriptis. Intelligo tamen sic vt continuo scribatur in actis iudiciallibus. vt in clemen. fepe. de verbo. signi.

coniuncta cle. dispendiosam. de iudi. ſz melius est quod fiat in scriptis: ar. de restitu. spoli. litteras: & c. a nobis. ¶ ma. accu. pos. Huiusmodi autem denunciationis forma talis est. Ego, talis denuncio vobis dominē episcope quod matrimoniuz petrinia-rie stare non potest: quia sunt in tali gradu consanguinei designando personas. vel si est alia causa vt affinitas huiusmodi. & datur libellus etiam parti aduerse vt sciat q̄ petitur. quid actor probare velit: in quo libello continentur gradus. & persone propriis nominibus designate. Quo facto proceditur in lite more solito scilicet suscipiendo iuramentum a partibus de veritate dicenda. & examinationes ac probationes faciendo per ordinem. Et no. quod in hoc causa potest contra contumacem lite non contestata procedi ad testium receptionem. et sententiam diffinitiuam: extra vt lite non contesta. quoniam frequenter: secus autem esset in accusatione de adulterio. ad thori separationem: extra vt lit. non contest. c. j. & c.

4 quoniam frequenter.

ℂ Quarto queritur qui possint esse testes in causa matrimoniali: et dicit Ray. quod omnes qui admittuntur ad accusationem. admittuntur etiam ad testificationem: de quibus supra. ℣. secundo. Et licet pater et mater sint idonei testes in hoc casu vbi agitur vtrum sit ibi impedimentum: vt extra. qui ma. accu. po. videtur nobis: tamen si de ipso contractu agatur ideo vtruz matrimonium sit inter eos contractum. tanq̄ suspecti repelluntur nisi ex parte illius qui est inferior. vt supra. ℣. primo dictum est. quia parentes videntur filiorum & filiaruz incremētum & honorez diligere. de testi. super eo. Et similiter in predicto casu potest esse idem ac c. de parentela. de testi. cog. preterea. & idē sanctus Tho.

5 ℂ Quinto queritur vtrum in hac causa sint aliqua specialia: & dico quod sic secunduz Ri-chardum. vt refert ac tenet. s. tho. vbi supra. s. quod idem potest esse accusator & testis: & nō iuratur de calumnia cum sit quasi causa spiritualis. et quod consanguinei admittūtur ad testificandum: & quod non obseruāt omnino iudiciarius ordo: quia tali denūciatione facta contumax potest excommunicari. Il-re non contestata: et valet hic testimonium de audiuz. post publicationem testium re-cepti. possunt inducī. et hoc rotum est vt peccatum impediatur. quod in tali coniunctione esse potest.

ℂ Sexto queritur quantum ad accusationē adulterij vt fiat diuortium vtrum vir possit vel non possit vel etiaz teneatur vxorē adulteraz accusare & dimittere: & dico quod vtiq; potest: quia clamant hoc omnia iura: & similiter econtra vxor virum. quia in hoc sunt pares. vt. ℣. sequenti. Sunt tamen septē casus in quibus eam dimittere & consequēter accusare non potest quos vide supra diuortium. ℣. nono. An vero ad hoc teneatur. pedicit quod si fornicatio est occulta: nec potest probari dimittere eam non debet: similiter nec si est manifesta & speratur correctio: si vero non speratur non licet eam retinere ne videatur consentire peccato: & consequēter tenetur accusare. & cōcor. s. Thom. Nō autem potest eam sine peccato accusare & dimittere si ipe occulte: illa ℣o manifeste adulterauit secundum ray. quia non deficit vrori ius excipiendi sed probandi: ar. g. xxxij. q. vj. per totum. Et idem sanctus Tho. Alanus. Hoffre. & Host. quod tamē fallit si ille egit penam & illa monita agere non veller. xxxij. q. j. c. prio. secundo. & tertio. & quarto. & idem Hoffre. et Host.

7 ℂ Septimo queritur vtrum adultera post penitentiam repellere possit maritum ab accusatione: & credit Ray. quod non: quia penitentia non tollit ius accusandi in foro iudiciali. xxij. distinctione primū. xxxiij. qō. ij. admonere. vj. qō. j. qui crimen: et concor. sanctus Thomas Hoffre. et Host. et ratio: quia penitentia satisfacit deo sed non hominibus vel reipublice.

8 ℂ Octauo queritur si alter coniugum carnaliter. alter spiritualiter fornicetur. vtruz fiat compensatio et accusatio cesset: et dicit Host. quod si accusatio est de fornicatiōe spirituali. puta heresi et exceptio de carnali ideō adulterio. nihilominus procederetur ni si voluerit conuerti quo casu locum habet compensatio: sed si econuerso accusatio sit de carnali et exceptio de spirituali. exceptio admitteē et super ipsam promptius procedetur. propter periculum heresis.

9 ℂ Nono queritur quid ad talem accusationem admittantur: et dico secundum Raymundum canones. quilibet bone fame admittitur ad accusationem adulterij cum agitur ad penam legalem vel canonicam: tamen cum agitur ad separationem thori. nullus admittitur nisi maritꝰ et vxor: qui propter hanc causam possunt se accusare & dimittere. Matth. ix. qui dimiserit &c. licet non possint nubere. xxxij. questione. vij. omnes cau-

sationes. ¶in tali casu nō iudicat ad impa-
ria sed ad paria. xxxij. q. vij. ſi quis vxorem:
¶. q. v precepit. ¶. c. christiana. Ad paria tñ
nō iudicant ex paribus ſz ex iparibus cul-
pis ſm. s. tho. in iij dicti. xxxv. qre. quia ly
adulterādo vterq; equaliter peccet agendo
ꝓtra bonum fidei: plus tñ peccat mulier ce
teris paribus cōtra bonum prolis. ¶vir ꝓ-
10 pter dominantiam rationis:

¶ Decimo queritur qualiter fieri debeat ista accusatio dico quod maritus volens vxorem de adulterio accusare ad penam legalem. debet inscribere ad penā talionis se obligare: nec potest agere p̄ procuratorē sed p se ipsum ꝑsonā opz eū agere. Si aūt coraz iudice eccleſia dico agat ad thori separationē. tenet scribere ¶ dare libellū accusationis ſz ad talionē se obligare nō dz: qm̄ sine ꝓbaret obiecta siue nō haberet qđ vellet. aūt separaret ab vxore: ¶ pōt ipse agere ¶ illa rñdere p̄ procuratorem si necessitas exposcat q̄rli de crimine fiat accusatio non tñ est criminalis sed quasi mixta. Probātur hec ola
11 de procur. tue.

¶ Undecimo queritur quis sit effectus huius accusationis: ¶ dicit ray. effectū esse q̄ si maritus probet vel illa ꝓfiteat: nec ecclesia ꝓtra eum de aliquo. vij. canū. de duo. ff. diuorciū. ff. ſt. absolui a cohabitatione seruitute qua illi tenebat: ingredi potest religionem ea inuita. xxvij. q. ij. agatosa. ipsa tamē inuito marito intrare non poterit. ¶ si ingrediatur eam poterit revocare ſm. ff. ¶ similiter si eo ignorante. Si aūt eo scienter non contradicente ingreditur. vt data licentia ¶ vir tenet ꝓtinere. arg. xxvij. q. ij. agatosa.
12 De hiis. ff. diuorciū.

¶ Duodecimo queritur an ꝓpter aliud crimen possit vxor accusari ¶ dimitti. et dicit s. tho. in iij. di. ix. q. ꝓpter alia petā dimitti non pōt. nec quo ad vinculū nec q̄ad actū nisi forte ad castigationē subtrahat ad tps solariū ꝑsone sue. Naz qñ vxor ꝑstat magnā occasionē ruine viro suo: subtrahere se pōt ab eius ꝙuersatione: ¶ tūc al. addeo qđ non opz cohabitare furi aut vsurario si nō vult resipiscere: ſz cessante scādalo debeat recōciliari. xxviij. q. i. vxor. ¶ math. xviij. ſi dextera tua scādalizat te abscide eā. vbi dicit glo. q̄ in manu ¶ oculo ꝑsone fratres: vxores: filij: et ꝓximi intelligi. Concor. ff. pe. dicēs qđ qñ coniunx p̄ suā petiā est scandalū dimittī pōt quo ad cohabitationem corporalem: q̄uis corrigatur. De hac materia habes multa. supra diuortium. ¶ supra adulterium. et supra debitum per totum.

¶ Rursus de matrimonio. x. qñ aliquis vel aliqua petit aut repetit tanq̄ coniunx.

Matrimonium rursus. x. considerari potest quando alter coniugum de facto vel de iure habitat separatim et a reliquo petitur vel repetitur.

¶ Primo ergo q̄ritur quot modis in hac cā agere quis possit ¶ dico q̄ duobus. s. petitorio iudicio ¶ possessorio. Agitur petitorio vt si mulier dicat aliquem esse maritum non quia contraxit secum ¶ petit eum sibi adiudicari in maritum: quod est agere petitorio quasi agat de proprietate. Agitur ꝓ possessorio quando petit eum sibi restitui qui ab eo fuerit iniuste dimissa: quod est agere possessorio: quoniam petit vti sui possessionem.

¶ Secundo queritur qualiter in hac causa fit procedendum: ¶ Dico quod si agat petitoria dicens aliquem esse virum suum. et ille neget excipiendo quod illa non possit esse vxor sua vel non sit propter talem vel talez causam prius tractabitur exceptio maritalis: quia illa probata. perimitur questio principaliter: ¶ vir erit absoluendus. de ordi. cognitio. capitulo primo. Si vero agat petitorio secundum Ray. quando petit maritus sibi restitui: licet maritus obiciat de consanguinitate vel alio impedimento. prius debet fieri restitutio mulieri quaz cognoscatur de exceptione maritali de diuor. porro. de restitutio. spolia. ex conquestione. ¶ c. litteras. etiam si illud impedimentum esset notorium. quando separatio non est facta iudicialiter: vt in dicto capitulo porro.

Quod tamen in quibusdam casibus falsum. in quibus restitutio fieri non debet.

Primo si obiciatur mulieri fornicatio publica et manifesta. de qua probato quod sit notoria ita quod non possit aliqua tergiuersatione celari. non restitueretur nisi ipsa paret virum adulterium cōmisisse. quo casu restitui deberet eriam si ipsa fuerit publice fornicata: de diuor. significasti.

Secundo si obiciatur cōsanguinitas. maxime lege diuina prohibita. ¶ probationes offerantur incontinenti parate: quo casu debet recipi iuramētum ad cautelam. nec. s. huiusmodi obiectio malitiose stat. ¶ tunc fiet quidem restitutio quo ad cohabitationem. sed non quantum ad copulam carnis: vt in dicto capitulo litteras. Tertio si obiciatur exceptio rei iudicate scilz sup dimorio:

quia non est restitutio facienda nisi prius de illa exceptione cognoscat.

¶ Quarto quando vir petit sibi vxorem restitui ¶ illa de eius sentētia timet quia debet quidem restitui. sed sufficienti cautione recepta. quod illi non inferat malum. de restitu. spolia. ex transmissa: de qua cautione hic vide. ff. ſi. Et ſi ita capitali odio eam prosequitur. quod merito de ipso diffidat: nec posſit ei sufficienti securitate prouideri: non solum non debet restitui. sed potius debet ab illa remoueri: vt in dicto capitulo litteras: ¶ concor. fertur Tho. Et addit Ray. In omnibus aliis casibus credo quod mulieri petenti sit restitutio facienda: ¶ econuerso: dummodo probet se in possessione fuisse ¶ a viro spoliatā sine turis ordine: q̄ hec duo. ꝓbare habet. de offi. delega. cōsultationibus ¶ q̄ ff. sint le. causaz. el. ij.

¶ Tertio queritur quid si mulier ꝓpria authoritate recessit a viro sine culpa viri ¶ non petit restitutionem. ¶ dicit. ff. secūdū quod dam eam non debere restitui: sed secundum Uin. Ber. ¶ Hug. debet: quia hoc ipso quod redeuns non admittitur expellitur ¶ cadit a possessione. l. clam possidere. in ff. ff. de acquiren. posſes. arg. etiam l. i. ff. siue autez. ff. de vi. ¶ vi. ¶ ō iur. iur. tua noo. ¶ hoc nisi ipsa fuerit publice fornicata. vel cum adultero publice morata. Adde etiā quod si ipsa sua sponte recessit sine culpa grauī mariti: ¶ nō requirere ex rigore iuris licite: quia ipsa renunciauit ipso facto iuri quod habebat in cohabitatione mutua. tenetur tamen ex charitate de precepto vel consilio si inde bonuz sperare et.

4 ¶ Quarto si religiosus vel religiosa petitur tanquam coniunx ¶ fatetur matrimonium ¶ copulam carnalem. queritur vtrum standum sit sue confessioni. pura mulieris: ¶ dicit ff. hoc casu quod sic. ¶ restituetur viro: quia ex hoc nulli fit ꝓiudicium: nisi ipsis nec est credendum eos sue salutis immemores esse. l. qō. vij. sanctimus. Aliud tamē est dicendum in rebus quas dedisset monasterio. ¶ idem Innocen. ¶ Ber. extra de rapto. cum causam. Sed hoc dictum procedit dupliciter: primo in dubio secundum summā confes. secundo quando probabiliter constaret quod confessio confitentis esset contra eius intentionem. pura quia desiderat stare in monasterio ¶ fatetur pro matrimonio: quia cuilibet creditur contra se nō pro se: aliaz non videtur standum confessioni eius contra matrimoniuz carnale. vt in ea

Medicus a medicando dictus. est duplex. scilicet chirugicus incidens et aduerens et physicus siue naturalis. nō vrēs. nec icidēs. ſz

pitulo super eo. de eo qui cogno. con. vxo. et multo minus contra spirituale cum sit fauorabilius de conuer. coniug. ex publico: nisi constaret personam ante religionis ingressum fuisse traductam quia tunc crederetur sibi dicenti copulam interuenisse. et iste est casus dicti capituli cum causam secundum glosam ibi. Nec mirum: quia etiā hoc casu si mulier negaret crederet viro asserenti copulam interuenisse. de despon. impub. cōtinebatur. Vide Panor. in. d. c. cum cām diffusum.

¶ Quinto queritur qualiter seu ad quid cōiunx spoliatus est restituendus: ¶ dico secūdum Ray. eum debere restitui ad omnia de quibus probauit se spoliatum. vt gaudeat pacifica possessione et plena securitate. iij. questione prima reintegrando. Sed si mulier dicat se virum habere suspectum. ne forte eam tedat ¶ causam verisimilem ostendat ad iudicem spectat facere sibi caueri cautione sufficienti. quod eam bene tractabit. sicut vir tractat. ¶ debet vxorem: ¶ quod non ledet eam in persona vel rebus. ¶ hui⁹modi. ff. Et hanc cautionem prestabit per iuramentum. argu. xxvij. questione prima de benedicto: iuncta glo. que ibi dicit quod si nihil alleget mulier de suspitione viri sufficit nuda promissio. Et ſi de iuramento mulier non confidat prestabit pignoratitiam vel fidei iussoriam. sub certa pena. argumento vt iij. non contesta. quoniam frequenter: et xxiij. questione quinta prodest. ¶ questione. iij. si vindicta. Si autem tanta sit viri seuitia. vt nulla videatur sufficere cautio: non est el reddenda: sed alicui honeste matrone committenda. de restitu. spo. ex transmissa: ¶ c. litteras. in fi.

Axime dupliciter sumitur: scilicet pro tantum. et stat improprie: quandoq; vero stat proprie et ponit idem in casibus aliis: sed maiorem rationem in expresso. C. vn. de liberi. l. fina. Vide etiam Panormita. post glosam in capitulo audi-
tis. de elec.

¶ De medico ¶ infirmo.

m

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

exhibens actiua naturalia intus vel extra. Et vterq; est triplex. Quidam scilicet non exercens artem sed in particulari persona vel casu adhibens aliquod remedium quo modo omnes aut fere omnes sunt medici. Et quidam doctoratus et conuentatus in arte: sed illam non exercens. Et de his duobus generibus non intendo loqui. Et quidam artem exercens vocatus medicus a vulgo qui iuridice dicitur medicus. quem non est necesse esse peritum vt dicatur medicus. alioquin nunq; peccaret per ignorantiam. neq; esse doctoratum vel conuentatum: vnde secundum Barto. in l. sciendum ff. de edil. edic. si statuto episcopi caueat sub pena excommunicationis ne quis ingredia tur monasterium monialium preter medicum. medicus non conuentatus intrando non incidit. quia quãdiu non sit conuentatus tamen medicus est. et ita a vulgo nominatur: item quia non dicitur medicus a dignitate. sed a medicãdo: vnde non refert an sit doctor. dummodo medeatur.

1.q. ¶ Primo igitur queritur quid requiratur in medico vt possit artem exercere sine peccato. ¶ dico requiri multa.

1. requisit ℙ Primo enim requiritur quod sit peritus. vt communiter a peritis illius facultatis reputetur idoneus: nec sufficit esse doctoratum. alias si ex notabili ignorantia in sua cura nocet infirmo mortaliter peccat. facieno contra illud non occides. de pe. di. i. homicidium: ℣ secundum Ricard. tenetur infirmo ad equipalens ex quo non potest refarcire principale: immo etiam si sanitas sequatur peccat mortaliter: quia expositi se periculo peccati mortalis idest operi vnde potest sequi notabile nocumentum proximo. Nec obstat quod hoc non intendat. quia voluntarie ponit se ad illud: vnde hoc natum est sequi. arg. xv. questione. i. merito. et ℋ sed obijcitur de lamech: nec tenetur solum in foro anime quando voluntarie ledit. puta prolongando infirmitatem et huiusmodi. sed etiam quando ex ignorantia vel imperitia vel non sequendo traditiones artis. vt no. pe. in autẽ. sed hodie. C. de iudi. quia imperitia medici culpe annumeratur. l. si quis fundum ℋ celsus. ff. locat. et. l. imperitia. ff. de regulis iuris. Hoc tamen Panormita. in capitulo. ad aures. de eta. et quali. limitat quando assumpsit officium voluntarie. secus si ex necessitate bona fide fecit quod potuit deficientibus altis medicis. vnde imputet sibi qui talem elegit ex quo dicebat se imperitum.

℣ Secundo debet esse diligens. vnde etiam 2
peritus notabiliter negligens in rendendo libros. inuisitando infirmum. in qualitate rerum medicinalium. et huiusmodi. si sequatur mors est irregularis: et peccat mortaliter: ℣ similiter si sequatur magna aggrauatio infirmitatis sine morte. Sed secundum Anton. de butri. in capitulo. tuas nos de homici. dicitur omnem diligentiam quam debet adhibuisse. quando sequitur traditiones artis. et visitat personaliter et dictat regimen infirmo. nec tenetur ad custodiam personalem continuam secundum Hostien. et sic non imputatur ei eventus mortis. ff. de officioso. presidis. l. illicitas. ℋ sicuti.

℣ Tertio debet habere intentionem iustificatam. vt non intendat lucrari cum alterius iactura. de regulis iuris. nemo. libro. sexto. vnde curam ℊ citius potest debet terminare. si cura extendit prolongat ad lucrũ peccat mortaliter. ad illud plus restituere tenetur: et similiter si perstrat aromatarium ponere in confectione medicine speciei nonsufficientes propter vetustatez vel alium defectum. vt ipse plus lucretur. peccat grauiter. et tenetur vterq; infirmo de omni damno. Immo secundum archie. de aromatario considere non debet nisi sciat esse conscientiatum. peritum et practicatum: ℣ sub fuis oculis debet medicine compositio fieri. Si tamen medicinam secundum artem dedit. et omnem debitam diligentiam exhibuit. non imputatur ei si ex defectu speciei vel adustione alia sit noctua. de clerico. mi. c. apostolice ℣ Innoc. host. In omnibus autem predictis tenetur ad arbitrium bonorũ virorum.

¶ Secundo queritur quis inter eos qui tria predicta habent possit esse medicus idest exercere artem medicine. ¶ dico multa. ℙ Primum. Si clerici sunt in sacris vel etiam in minoribus dum tamen sint sufficienter beneficiati secundum Ray. non licet eis operari in medicina Physica. nisi gratis pro miserabilibus personis vel consanguineis nec tunc vbi posset esse periculum: quod etiam in claustralibus districtius est obseruandum: ne cleri. vel monachi: officium autem chirurgie quod incisionem vel adustionem requirit secundum eundem est clericis omnibus interdictum. ne cleri. vel mo. sententiam. et de homicid. tua nos. in quibus capitulis licet non videatur dici nisi de existentibus in sacris. tamen idem potest intelligi de existentibus in minoribus sufficienter beneficiatis secundum Panor. in dicto capitulo sentẽtiã. argu. c. j. de postu. ¶ contrahit talis clericus irregularitatem vbi eam laicus non cõtraheret quia dat operam rei illicite. de quo vi 2
de Panor. vbi supra. ℙ Secundum. Nullus iudeus potest esse christianorum medicus. vt supra iudeus. ℋ primo. tamen dicit hug. q; necessitas christianorum excusat quando scilicet alium non habet: ¶ idem videtur secundum Archiepi. quando non habet sufficientem medicinalia vero possumus ab eis emere secundum hug. ¶ laur. ℙ Tertiũ. Secundum augu. de ancho. in libro de pote. ecclie. ad practicam medicine admittit non debent nisi nati de legitimo matrimonio ¶ iurati sine dispensatione: quod tamẽ secundũ eum fallit vbi non vsuitur legibus imperialibus: cum hoc sit eiulli vel imperialiter p hibitum: ¶ vbi vsitur quidem sed non contraria consuetudine abrogatis.

3.q5. ¶ Tertio queritur quomodo medicus se debeat habere in exhibendis medicinis spiritualibus cuiusmodi est motio ad confessionẽz: premonitio de futura morte ¶ huiusmo- 1. dictum.
di: ¶ dico multa. Primuz. Tenetur medicus seruare decretum. de pe. ¶ re. cuz infirmitas vbi statuitur ¶ districte precipitur medicis corporum: vt cuz eos ad infirmos vocari cõtingat ipsos ante omnia moneant ¶ inducant vt medicos aduocent animarum scilicet confessores: vt postq; fuerit infirmo de spũa li salute prouisuz ad corporalis medicine remedium salubrius procedatur. ℙ Secundũ 2
da sunt. Nam dicitur primo districte precipimus ¶ sic importatur necessitas. xliij. q. prima. quod precipitur. ¶ secundum glo. hosti. transgressor peccat mortaliter: nec pot hoc consuetudine vel prescriptione tolli: cum sit pro salute animarum statutum: ¶ secunduz Panor. ibi ¶ huiusmodi consuetudo nõ possit esse rationabilis. Dicitur secundo ad omnia hoc seruandum id est antecq; ad curam manum mittant vel de salario conueniant: secunduz Joan. and. als posset repetere vel negare salarium: quia contra legem. C. de legi. l. non dubium. Dicitur tertio moneas et inducas scilicet cum effectu ita quod confiteatur: aliter non amplius eum visitet secundum Hostiensem. ¶ sequitur panor. ibi. sed vt dicit Archiepiscopus. dura nimis est ista opinio: cum in periculo constitutis quãtuncunq; obstinatis sit subueniendum secundum ordinem charitatis: nec textus hoc dicat. vnde et Petrus de pal. dicit quod solus

tenentur admonere: sed adde et inducere vt monere sit commemorare: inducere vero sit efficaciter hortari. vt quantum est ex parte medici sequatur effectus. argu. capitu. finale. de eo qui cog. con. vxo. vbi dicitur moneas inducas: et subditur quod si induci nequiuerit: et consequenter illud inducas non sonauit effectum: aliter autem intelligendo ideretur contra charitatem: quia infirmus forte moreretur desperatus qui sanatus forte conuerteretur. Dicitur quarto vt salubrius procedatur: ex quo patet quod si infirmitas indiceret tam celeri remedio corporali: qõ expectatio confessionis obesset sanitati: eo 3
casu non ligat ista constitutio. ℙ Tertium. Summa autem angeli. ¶ summa rosa. nõ intelligunt istam constitutionem quantuz ad omnem infirmitatem: sed solum quantũ ad periculosas ¶ dubias secunduz se id est que possunt probabiliter inducere periculũ mortis: in quo ipse infirmus confiteri tenetur: si istam opinionem expresse Archiep. per tex. videtur euertere: dicens quod medici hoc obseruantes solum cum egritudinem mortalem viderint: non adimplent constitutionem que subdit inter cetera huiꝰ edicti cauisam fuisse quod quidam in egritudinis lecto iacentes cum eis a medicis suadetur vt de animarum salute disponant in desperationis articulum incidunt. vnde facilꝰ mortis periculum incurrunt. vbi dicit Joan. an. quod ex quo infirmi sciant hoc medicos dicere in omni infirmitate mortali ¶ non mortali ex precepto cessabit timor ¶ periculum. hec ex illo. Et ideo simpliciter et indistincte dicendum est: cum textu eos ad hoc teneri: cum eos ad infirmos vocati contingit: maxime quia si infirmitas leuis aggrauaretur tantum vt infirmus teneretur confiteri: si tunc medicus suaderet confessionem. infirmus timore quatareretur vt plurimum quod in text. cauetur. Nec oportet dicere vt dicit summa rose. hoc nimis esse durum: quia facile est medico dicere: pro debito precepti michi facti hortor ad confessionem que professe potest esse non potest. ℙ Quartum. Si 4
autem medicus mortem futuram infirmi p ulderit: tenetur ex precepto per se vel p aliũ hoc nunciare infirmo secundum Joannem de neapo. In vndecimo quolib. si probabiliter credit quod hec annunciatio multũ proderit illi: puta quia est in peccato mortali et confitebitur vel ordinabit de rebꝰ suis et compescet futuras lites: quia tacendo damnificaret indirecte: dum non obuiaret futuro damno cum possit et debeat. Et idẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

est si dubitat. an hec nunciatio vtilis sit nec ne. quia in dubio tenetur homo vitare notabile dampnum proximi si potest. Uno tamen ex habentibus curam infirmi nūciare aliq liberantur. Si vero medicus hoc nō credit nec dubitat: sz credit oppositum scilicet quod parum aut nihil proderit nunciatio ista: ꝛper oppositum taciturnitas parū aut nihil oberit: vt quia putat eum esse in bono statu ꝛsua ordinasse. non tenetur nunciare: quia cessante cā cessat effectus melius tamen esset nunciare. quia probabile est eum magis ex scientia mortis future disponendum. Hec ex illo. Et idem dic si eum ita male dispositum videt quod audita morte non proficiscetur in melius: sed forte in deterius eadem ratione. Galieno autem dicenti quod semper medicus etiam de salute desperans sanitatem spondere debet in firmo secundum Joan. non est standum: vel secundum Archie. est verum quando nunciatio multum noceret. et taciturnitas parum obesset: vel dic quod loquitur tanquam ignorans spiritualem sanitatem et vitam;

4.q. ¶ Quarto queritur quomodo medicus se debeat habere in conferēdis corporalibus medicinis aut remedijs. ꝛdico multa.

1.dictum. ℙ Primum. Secundum Innocen. in. capitulo. tua nos. de homi. diligenter attendere debet ne illas medicinas conferat de quibus illi secundum artem non constat: quia si dubitat vtrum profuturum debeat vel obesse dando peccat: quia in dubijs tutior sequēda est via. cuiusmodi est relinquere infirmū nature ꝛ creatori ꝛ medicine exponere de qua nescit. de homici. petitio. quod supple. contra summa. ang. intelligit de eo qui habet qualemcunq; dubium vel habere debet etiam si vehementer credat profectum: sed hoc non bene dicitur: tum quia si non sufficit ratio probabilis. nunquam aut vix poterit quis exhibere licite medicinaz. sicut nec habere rationem demonstratiuam quod proderit. tum etiam quia verba impropriātur. Dicitur enim esse in dubio quando nihil habet ex quo probabilius notabiliter existimet medicinam profecturam ℈ nocituram. secus si de profectu haberet aliquā probabilitatem: quia sic adhibita debita diligentia ꝛ studio dare posset: quia propter nō est in dubio. sed in opinione vel timidatione

2 ℙ Secundum. Dare medicinam pregnanti vt abortiat ꝛ latet peccatū. est mortale. ad p̄seruandum vero p̄gnantem secunduz so. de neap. in. x. quol. distinguendum est. Nā si fetus erat animatus rationali anima est peccatum mortale. quia est causa mortis corporalis ꝛ spiritualis: cuius non fuisset nō dando causa directa: vt patet nec indirecta eo modo quo natura est causa subuersionis nauis quam potuit ꝛ debuit gubernare. ꝛ licet iste potuerit matrez preseruare a morte dando medicinam. non tamen tenebatur dare. immo nec debuit. argu. xiij. questione. v. denicz. vbi dicit Ambrosi. quod si alteri subueniri non potest nisi alter ledatur commodius est neutrum iuuare. Si vero nondum erat anima tali animatus poset tunc ꝛ deberet dare talem medicinam: quia licet impediret animationem futuraz fetus. non tamen esset causa mortis alicuius hominis. ꝛ vnum hominem liberaret a morte. Hec ex illo. Sed si dubium sit verum sit sic animatum nec ne. dando medicinam videretur peccare mortaliter secundum archie. quia exponit se periculo peccati mortalis (dest homicidij).

ℙ Tertium. Si chirugicus est peritus ꝛ diligentiam adhibet non est in culpa. si infirmus propter in consuetam dispositionem venarum. vel insolitū timorē. aut tremorē mortalitur: argu. capitulū. ex literis. de frig. ꝛ male. ꝛ poterit promouere si de hoc habet conscientiam probabilem quod nihil de cōtingentibus omiserit. alias secus. de eta. ꝛ qualita. ad aures. ꝛ hoc verum si non dubitabat de hoc: quia in dubio debuit omittere. vt nota. Innocen. ꝛ Hostien. in. capitulo. sententiam. ne cleri. vel mo. ꝛ dicto. capitulo. tua nos. Et idem generaliter dic de omni medico ꝛ omni alio secundum archiepiscopum. si erat peritus ꝛ adhibuit diligentiam.

ℙ Quartum. Nunq̄ licet medico dare medicinam corporalem contra salutem anime: quia ꝓposterus ordo est corpus anime preferre. ꝛ ne faciat precipitur ei sub pena excommunicationis. de pe. ꝛ re. cum infirmitas. vnde est mortale consulere fornicationem vel ebrietatem secundum Archiepiscopum. ꝛ huiusmodi: de quo supra ebrietas. ℌ. tertio. Et idem est secundum Joan. and. post Uin. si medicus dicat infirmo. nō consulo tibi. ramē si accederes ad aliquam mulierem sanareris. quod intelligit si hoc dicit in fraudem legis (dest ea intentione vt hoc faciat: quia re vera hoc est consulere (dest ostendere quid sit faciēdum: ꝛ similiter si hoc dicit non in fraudez legis. ℈ tamen ex imprudentia hoc dicit tali de quo debuit verisimiliter cogitare quod eum exponebat periculo sic faciendi: quia hoc est scandalizare pusillum. ꝛ Tales etiam sunt illi medici qui sine causa abstinentias carnū vel ecclesie ieunia dissuadent: aut dispēsant in talibus: ex aliquo humano respectu vel mēti dissolutione qua talia negligunt. aut q̄ pessimum est forte contemnunt: secus si id faciunt ex causa rationabili credita vel saltem dubitata.

5.q. ¶ Quinto queritur specialiter quomodo se debeat habere in exhibendis medicinis et remedijs corporalibus infirmis non valentibus aut non volentibus soluere: et dico multa.

1.dictum. ℙ Primum. Pauperibus soluere non valentibus tenetur medicus gratis mederi: immo etiam soluere medicinas si ipse potest ꝛ illi non possunt secundum glosaz. distinctio. lxxxiij. ℌ. primo. sed intellige secundum sanctum Tho. secunda secunde. questio. lxxi. articulo primo. quando nec per se nec per alios magis cōiunctos nec per eos qui magis possent valent curari. Non tamen eos querere tenetur sed sufficit si occurrentibus aut se ꝓcantibus subueniat: quia remisso salarij et medicinarum impensa elemosyna quedam est.

2 ¶ Secundum. Si autem infirmus sit quidē diues: sed tamen ex auaricia soluere non velit: etiam tenetur eum curare gratis et soluere medicinas et necessaria antech illum mori permittat si aliter ei non mederetur secūdum glosam ibidem. sed tamen poterit repetere impensas si consuluerit: quia vtiliter gessit negocium eius. ff. de nego. gest. l. ponsus. immo etiam si moriatur repetet ab heredibus: quis sufficit si vtiliter cepit gere licet effectus non sit securus. ff. eodem. l. sed an vltro: nec potest illi obijci quod pietatis causa fecerit sumptus. C. de nego. gest. l. alimenta. nisi esset propinquus: quia oportet protestari tunc quod non intendit gratis mederi aut exponere: al's non repeteret dicta. l. alimenta. ꝛ not. glo. in dicto. ℌ. primo. Ex quo elice quod coram deo repetere non potest si intendebat gratis hec facere: similiter nec coram hominibus si de illa intentione cōstaret. Et predicta intellige etiā infirmo nolente ꝛ contradicente ac prohibēte sicut et virum extrahere possum⁹ de domo ruitura et beneficium prestare inuito. xx. ij. questio. quarta. ipsa pietas. immo presumitur quod infirmus talia dicendo fuerit furiosus. ff. de condi. insti. l. quidam.

ℙ Tertium. Ex dictis patet ad sequentē ea z sum. Utrum putrefactum pedez inuitū multa impensa chirurgicus curauit: quod nisi fecisset pedem oportebat abscindi: sed eo de inde expetente mercedem eam negat curatus dicens se maluisse abscissionez pedis ℈ huiusmodi solutionem. Dicendum est enim per predicta. ꝛ per nota. a Bartolo in. l. Stichus. ff. de pecu. lega. quod pro omni eo qō tangit personam vel libertatem: vel vitam vel cluitatem: ille pro quo soluitur dicere nō p̄t nō esse. vtiliter gestum. Et per hoc dicit Bartolus quod si amicus animo repetendi solvit pro condemnato ad soluendum certam summam: aut ad pedis abscissionez vel aliud fiendum in persona et nolente soluere non posset ille dicere quod reddere nolit: quia maluisset pedis abscissionez. vt est textus secundum eum in dicta. l. Stichus. et ibi glosa notabilis. Et idem dicendum si quis sit condemnatus in centum que nisi soluerit sit bānitus: et aliquis soluit pro eo: quia dicere non potest non expediuisse solutionem: eo quod potius expediebat esse bannitum. Hec ex illo.

6q. ¶ Sexto queritur quomodo medicus se debeat habere circa salarium: ꝛ dico multa.

ℙ Primum. Si medicus est a communitate salariatus ꝛa quod nihil debeat ab infirmis accipere nihil accipere potest etiam si salarium non sufficiat et sibi imputet: quia pacta ex conventione legem accipiunt que etiam seruanda sunt. de pact. c. primo. Nō tamen secundum archie. fallit putate sunt rerum conditiones. Fallit etiam si ꝛo ꝙ eius opera vtitur si: sanus. vt in. l. archiatri. C. de profe. ꝛ me. 1.dictum.

ℙ Secundum. Si vero non est salariatus ꝛz per statutum communitatis aut domini caret quod non accipiat nisi tantum sic accipere non debet vltra ℈ velit statutum nisi esset contraria consuetudine abrogatuz. de consue. c. ſi. 2

ℙ Tertium. Si vero nec salariatus sit nec limitatus exigere potest salarium moderatum: cum nemo cogatur de suo facere benificium. x. q. i. precarie. quod moderamen attenditur ꝑm qualitatem cure ꝛ laborem ꝛ industriam medici ꝛ facultatem infirmi ꝛ consuetudinem loci. 3

ℙ Quartum. Si aūt factum sit pactū de certa mercede danda post curationē: ꝛ liberatus infirmus recidiuauit. spe. distinguit ꝛz pe. quia si incontinenti recidiuauit teneſme dicus pro eodem salario illō curare: qr non videtur egritudo recessisse que statiz redijt: 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec plene liberatus. qui ex toto non est liberatus. de peniten. distinctione. iij. sunt plures. secus autem si ex interuallo. Sed ista distinctio procedit simulla culpa precessit in infirmo: quia si ex sua culpa statim recidiuasset. non tenetur medicus. l. quod quis ex culpa. ff. de regulis iuris. Hanc questionez formatglo. in. l. Martinus. ff. loca. circa infirmitatem podagre. multa adducens pro z contra. ℣ Quintum. Si quis animo z cum protestatione repetendi expensas curauit monachum scholarem Bononie. qui ramē demum mortuus est: non tenetur Abbas secundum eum Specu. si sine eius licentia tacita vel expressa erat in studio: si vero ibi erat cum licentia eius arguit quod teneat Abbas z pater naturalis: sed solutt quod negocium est vtriusqz. z ille tenetur cuius cōtemplatione factum est: z si vtriusqz. vterqz tenet. licet Abbas magis: quia monachus dicitur seruus monasterij. distinctione. iiij. vnde eum alere tenetur. ℣ Sextum. Si medicus scit infirmitatem incurabilem licite nihilominus secundum Augustī. de ecclo. salarium recipit: quia est instrumentum nature: quod subtrahi non debet quousqz natura non succumbit: z hoc nisi forte malitiose non indicet habentibus curam infirmi: vel faciendo superfluos sumptus. vel mendaciter spondendo salutem. Adde etiam q nescimus quid deus facere disposuerit: z q medicus licet non sanet. tñ iuuat mitigādo z preseruando.

7.q. ¶ Septio queritur quomodo se debeat habere infirmus z seruitor ad medicum in eligendo illum z illi obediēdo. z dico multa.

dict. ℣ Primum. Medicum practicum z expertum preferre debet eger theorico et scienti: quia expertos magis proficere videmus primo metaphy. quod Augustinus de ancho. dicit verum de experto. ex originis dispositione: sicut aliqui ex celo sunt disposti ad curandum z ex particularium applicatione: quia vtraqz experientia est cum causę cognitione in vniuersali: sicut prius cognouit causam in vniuersali agente idest celo sic mouente z dictante quod bonum sit sic facere: z similiter secunda quia illo modo experiendo facta est ars: vt patet vbi supra. Expertis autem qui sunt omnino idiote. vnam medicinam omnibus infirmitatibus exhibentibus: nullus debet se committere secundum eundem Augustinum. quia nec scientes: nec proprie experti sunt: sed solum curant in alio quando qz z a casu: maxime si addunt aliquas superstitiones.

℣ Secundum. Expedit etiaz magis plures z medicos eligere secundum August. de ancho. z philosophum ad alexandrum: sed intelligē primo simul z non successiue: quia secundum Senec. nihil adeo impedit sanitatem. quā medicorum crebra muratio: z secundo nisi sint delidentes ex zelo vel inani gloria aut alia causa: quia plerumqz plus curant suam opinionem quam egrotantis saluteꝫ.

℣ Tertium. Nō tenetur autem infirmus obe ℣ dire medico ℔m Innoc. z Host. in. d. ca. tua. de homi. quia nec prelatus eius est: nec homo cuius mādatis obedire teneatur quasi iurisdictionem habens super illum: bonum est tamen quod illi credat tanquam experto. Si tamen ex certa scientia vel affectata aut probabili ignorantia aliquid faciat cōtra preceptum medici aut sine illo aliquid sumat in notabile nocumentum suum. mortaliter peccat. xxij. questione. v. si non licet: quia tenetur corpus suum ex charitate diligere. de pen. distinc. ij. charitas. ℣. corpus. Si autem esset quidem illud aliqualiter lesiuum sed non notabiliter. non videtur mortale. tum quia res est exigua: tum quia potest fieri compensatio grauioris afflictōis. pena eius que cum ex sit ad equales vel minorem. pura ea que est ex febris augmēto: marie qz iter duo mala minus est eligēdum. xxij. di. duo. Et idē per ona dic de seruientibus aliqd tale ministrātibus. Et si inde ex hoc sequeretur mors aut mutilatio essent irregulares. Secus si ex leui ignorantia vel culpa hoc fecissent.

8.q. ¶ Octauo querit vtruz medici. physici. vel chirurgici possint ad ordines promoueri: z dico quod sic ℔m Ray. si erāt periti: z nihil de ptingentibus omiserūt. z habent de hoc conscientiam probabilē: aliter non: de eta. z qual. ad aures. ff. de va. z extraor. cog. l. z si medicus. vel alias medicus: z idem Inno. Hostien. z Goffredus. Est tamen consilium Hostien. z Goffre. quod promouendi abstineant a practica medicine: et potissime a chirurgia. que adustionem vel incisionez requirit: cum in nullo vacillare debeat ꝑscientia. ꝓmouēdi. xxxiij. di. laycī.

9 ¶ Nono queritur vtruz iudex teneatur mendicis dare suspensum pro notomia: et dico Bartol. hoc sub dubio reliquisse in lege fina. de cada. punī. tamen casus videtur esse quod sic in. l. quod reipublice. ff. de iniurijs quam. l. ad hoc allegat Ludo. in. l. prin. ff. solu. matrimo.

Embrum proprie quid sit vide supra homicidium. iij. ℣ iij. parti iij. Et ita in statutis accipit membrum nisi aliud appeat de mente statuētis: vt not. bart. in. l. ij. ff. de publi. iudi.

¶ De mendacio et mendace.

Mendacium est falsa significatio vocis cum intētiōe fallendi. xxij. q. ij. Ille ergo: vbi nomine vocis que principaliter tenet inter signa: intelligitur omne signum vt scripturā tantus. z tactum. Ubi aduertēdum secūdum .9. thom. 2. 2. q. xcvi. ar. j. quod circa hoc aliquādo tria concurrūt scilicet falsitas eius quod enūciatur: et voluntas enūciandi falsum: et intentio fallēdi aliquem: z tūc ibi est falsum materialiter. quia falsum dicitur. z formaliter. ꝑpter voluntatem dicēdi falsum. et effectiue. ꝑpter voluntatem falsum imprimendi. sed tamen ratio mēdacij sumitur a falsitate formali scilicet secūdum quod quis habet voluntatē falsum enūciādi: vnde et mendacium ex eo nominatur quod cōtra mētem dicitur. Igitur si quis enūcians falsum credēs illud verum: est quidem falsum materialiter. sed nō formaliter: quia falsitas est preter intentionem dicētis. vnde nō habet perfectam rationem mēdacij. quia quod est preter intentionem est per accidēs: vnde non potest esse specifica differētia. Si vero quis dicat formaliter falsum scilicet habēs volūtatez dicendi falsum licet sit verum id quod dicitur ille actus inquātum voluntarius z mortalis. habet per se falsitatem. z per accidēs veritatem: vnde pertingit ad speciem mēdacij. Quod autem aliquis intēdat falsitatez in opinione alterius constituere nō ptinet ad speciem mēdacij sed ad quādam eius perfectionem: sicut in naturalibus aliquid speciem sortitur ex forma etiam si desit esse eius forme. sicut patet in graui violēter sursum derēto ne descendat secundum exigentiaz forme. Hec ille. Ex quibus patet quod mēdacium proprie ꝓsistit in voluntate dicēdi falsum. Intelligē assertiue et non recitatiue. neqz etiam representatiue. sicut disputās aliquādo assumit falsa scienter sine mēdacio. quia loquitur ex persona negantis veritatem secundum sanctum thom. in. iij. dist. xxix. ar. v. perfecte vero consistit in intentiōe imprimēdi illud falsum mēti alterius. materialiter vero in falsitate rei enūciate. Igitur si dicatur quidem falsum sed deest volūtas dicendi illud. est falsum. sed nō mendacium proprie aut perfecte. et si diligentia esset adhibita non esset peccatum. si non sit adhibita est veniale. 2. 2. q. ij. homines. nisi in casu in quo tenetur quis addere diligentiam puta in actu testificando in quo imminet damnum notabile proximo vel in iudicio. cum vult iurare. quia est mortale. 2. 2. q. ij. C. anim aduertendum. Si vero adsit voluntas dicendi falsum. est mēdacium proprie et formaliter sive veruz sit mentem quod est mentiri idest contra mentem ire. ij. q. ij. Io autem: si tamen eo casu quod dicitur sit verum est mendacium materialiter. et si deest intentio imprimendi falsum non est mendacium perfecte. Si vero adsit voluntas imprimēdi falsum. z deest falsum. z voluntas dicēdi illud. nō est mēdacium materialiter. nec proprie. nec etiam perfecte. licet ab hoc sumatur ꝑfectio mēdacij. quia non est rei perfectio vbi deest res quā necessario presupponit.

1.q. ¶ Primo vero queritur quotuplex sit mendacium sine quomodo diuidatur: z dico secūdum sanctum Thom. vbi. 3. ar. ij. quod mendacium tripliciter diuiditur. ℣ primo scilicet proprie z per se secundum ipsam rationem mendacij: quod formaliter opponitur virtuti veritatis que est equalitas quedam cui opponitur magis z minus: z sic vt patet in. iij. et hi. diuiditur in mendacium transcendēs veritatem in maius quod pertinet ad sacrantiam. z in deficiens a veritate in minus quod ptinet ad ironiā. ℣ Secundo inquantum habet rationem culpe diuiditur secundum eas que aggrauant vel minuunt culpam istam ex parte finis: z sic diuiditur in pernitiosum. quo intenditur alterius nocumentum. quod aggrauat. et in iocosum quo ad delectabile. z officiosum quo ad vtile bonum alicuius ordinatur. quod minuit. ℣ Tertio vniuersalius intelligē inquantum est operatio. diuiditur secundum ordinem ad finez. sive addatur vel minuatur ad culpam mendacij sive non. z sic ab aug. in lib. contra mendacium: z habet partes. Primum est in doctrina z eligiōsi. de ales. in. xxij. Secūdum est quod nulli ꝓdest et alicui obest. vt falsa detractio vel accusatio. Tertium quod vni prodest et alteri obest: vt falsum testimonium in causa pecuniaria. Quartuz qō fit sola mētiēdi libi

triplex mēdacium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dine quod procedit ex habitu. nam mēdax ex eo quod talis est secūdum habitum ipso mēdacio gaudet. tiū. etiā. Quintuz quod fit placēdi cupiditate vel locosum. Sextum qō nulli nocet vel cui prodest ad pservāndaz pecuniam vt quod fit ne alicui pecunia iniuste auferatur. Septimuz quod nulli nocet vel cui prodest ad mortez vitandā. Octauū quod nulli nocet vel cui prodesī ad vitādaz immunditiam corporalez seu castitate seruandam. Tria autez prima que aggrauāt culpam vt dicit. s. thoñ. pertinent ad pernitiosum. tertia vltima que minuunt ad officiosum: z quintum ad locosum quod etiam minuit. quartum autem dicit habere propriam quantitatem sine additione et minutione: reducitur ad locosum cum sit delectabile mentienti: licet sanctus Thom. non dicat.

2.q. ¶ Secundo queritur vtrum omne mendacium sit peccatum: z dico quod sic. ita quod etiam proyita alicuius non licet mentiri secundum Aug. z sanctum Thoñ. z omnes theologos z canonistas: vt patet in. c. super eo. de vsu. z in c. mihi. xxij. q. ij. z ibidem in. c. j. vbi dicit aug. quod ad salutez eternā nullius ducēdus est opitulante mendacio. concludens in fine nullū mēdacium esse absq; peccato. z ratio est. s. thoñ. 2. 2. vbi supra. quia ex suo genere est malū. cū super indebitam materiam cadat: quia cum naturali ter voces sint intellectuū signa. in naturale z indebitum est qō quis voce significet qō non habet in mente. vnde mendacium est per se pranum z fugiendum. tiū. etiā. Non ergo est verum quod dicit venerabilis castianus. q; licet mentiri ob magnam vtilitatem assequendam vel magnum malū euitandum. ℣ Sz contra hoc obijcitur primo. Nam euangeliste videntur mentiti. quia aliter z aliter verba christi z aliorum retulerunt. ℟ dicit. s. Thoñ. 2. 2. vbi supra nō esse hoc mendacium sicut nec secundum Aug. de consen. euā. si plures eandem rem quam viderunt non eodem modo atq; eisdez verbis indicarint. ℣ Secundo. Naz obstetrices sunt a deo remunerate propter mēdacium. sed dicit q; hoc non fuit pro mendacio sed pro timore dei z benivolentia ex qua processit mendacium. vnde signanter dicitur exo. primo. et quia timuerunt etc. mēdacium vero postea sequens non fuit meritorium. Vide etiam de hoc quedam theologica ibidem scilicet. 2. 2. ar. vlti. ad quartum. ℣ Tertio. Nam gesta sanctorum narrantur in sacra scriptura ad informationē vite humane et consequenter non sunt. peccata. sed de quibusdam sanctissimis viris legitur quod sunt mentiti. vt de abraaz patet gene. xij. z xx. de iacob gene. xxvij. et de iudith z huiusmodi. Sed ad hoc dicit nicolaus de lira. gene. xxvij. quod non est necesse excusare eos a mēdacio maxime officioso: quia apostoli fuerunt perfectiores z tamen immunes non fuerunt a venialli peccato. immo plures illorum patrum veteris testamenti leguntur peccasse mortaliter. vel dicendum sicut dicit augu. q; in sacra scriptura inducuntur aliquorum gesta quasi exempla perfecte virtutis de quibus nō est estimandum eos fuisse mentitos. si qua tamen in eorum dictis appareant que mendacia videantur intelligenduz est ea figuraliter z prophetice dicta esse. Abraam tamen dixit verre sarram sororem suam id est filiam patris licet nō matris: vt patet gene. xx. iacob etiaz dixit se esse esau primogenitū suum sicut. quia primogenita illius ei iure debebantur. ytus est autem tali modo loquendi spiritu prophetico ad designandū q; minor populus scilicet gentilis substituēdus erat in loco primogeniti id est iudeorum. quidam vero mendantur in scriptura non propter perfectam virtutem sed propter quandam indolez virtutis scilicet quia in eis apparebat aliquis laudabilis affectus. ex quo moebantur ad quedam indebita facienda. sicut laudantur iudith non quia mentita est holoferni sed propter affectum ad salutez populi. Quamuis etiam dici possit quod verba eius habent veritatem ℘m aliquem mysticum intellectum.

3.q. ¶ Tertio queritur vtrū z quando vel q̄bus mendacium sit peccatum mortale: z quantuz colligitur ex. s. thoñ. 2. 2. vbi supra. articulo. dico qō cum mortale peccatum sit qō charitati contrariatur quātuz ad mēdacii hoc tripliciter accidit. ℣ primo ℘m se. i. ex ipsa falsa significatiōe. quia si sit circa res diuinas contrariatur charitati diuine cuius veritatem aliquis tali mendacio occultat vel corrumpit quod est mortale grauissimum: si vero sit circa aliquid cuius cognitio pertineat ad hominis bonum. puta ad perfectionem scientie et morum informationem contrariatur charitati proximi et est mortale. secus si esset circa aliquid de quo non refert vtrum sic vel aliter cognoscatur. sicut si quis fallatur in aliquibus particularibus contingentibus ad se non pertinentibus. ℣ Secundo ratiōe finis intenti puta si fit in iniuriā dei qō semp est mortale: aut in nocumētum primi ℊstum ad personam diffamatam z famā qō sic est mortale: secus si finis intētus nō sit charitati p̄trarius qz nec mēdacium erit mortale vt in loco et officio. ℣ Tertio p accidens ratione scandali vel cuiuscūq; damni consequētio: z sic erit etiam mortale. dum. s. aliquis nō vereꝯ propter scandalum publice mentiri. hec ex illo ℣ Et sic p̄z q; est mortale. primo si sit circa doctrinam fidei z omnium primētium ad sacram scripturam. secūdo si sit circa doctrinā moꝝ siue omnium pertinētium ad vitia et virtutes. tertio si sit in dei iniuriam. quarto si sit in damnum proximi intellige notabile. quinto ratione scandali. quod quis inde probabiliter videt sequi. Adde sexto si adsit circūstantia iuramenti siue sit locosuz siue officiosum z quōcūq; z septimo si adsit circūstantia iudicij: quia mortale est in iudicio mentiri de spectantibus ad iudicium. vt si accusatus neget veritatem. vt supra accusatio. ℊ riū aut testis falsum deponat: nisi debita deliberatione z sollicitudine adhibita putaret se certum esse de eo quod falsum est secundum. s. thoꝝ z generaliter secunduz duran. omne mendaciuz quod in iudicio dicitur preter locosum de his que ad iudicium pertinent est pernitiosum z mortale: qz subuertit veritatem iudicij: quod cedit in pernicies vniuersitatis: quod limita quantū ad ea de quibus qui mentitur tenetur dicere veritatem non aliter. de quo habes supra accusatio. ℊ riij. z confessio delicti. ℊ primo. et infra teſtio. ℊ octauo. et octauo ℘m hoc ratione contēptus: q; quando sit vide supra contemptus. ℣ Et nono secundum aliquos ratione p̄fectionis dicentes p̄fectos viris omne mendacium est peccatum mortale: sed hoc irrationabiliter dicitur secundum. s. thoꝝ. quia circumstantia p̄sone non transfert in aliam speciem: z consequēter nō aggrauat in infinituz nisi ratione ānexi. puta si sit contra votum eius: quod de mēdacio iocoso z officioso dici nō potest: vnde tale in eis non est mortale nisi ratione scandali: nō obstante q; ipsi ponuntur in statu conseruandi de veritate: quia ad hoc ex officio suo tenētur in iudicio vel doctrina: contra que si mētiantur erit mortale. de quo vide ℊ. seqnti.

4.q. ¶ Quarto specialiter queritur vtruz sit peccatum mortale predicatoꝝ mentiri in ambone: z dico quod non in his que nō spectāt ad doctrinam puta si dicat aliqua iocosa vel si in scriptura alleget vnum capitulum vel propheram pro alio ex lapsu linguę vel obliuione z huiusmodi: quia in his neq; iniuriā deo neq; damnum proximo sed etiam scandalum facit vt suppono. nec etiam in talibus tenet personam dei: in pertinentibus autez ad doctrinam tenent sum. angeli. z ro. quod non sit mortale nisi ratione scandali vel contemptus doctrine annexi: vel nisi in his que sunt de necessitate faciendi intellige etiam omittenda: secus si ex consilio z hoc vt videtur hac ratione: quia circumstantia persone non speciem non mutat. Sed motiuum istorum est inualidum: quia tibi non est sola circumstantia persone: sed etiam loci vel officij: concluſio etiam est non solum contra archiepiscopum post Petrum de pal. sed etiā contra sanctum Tho. qui loquens de talibus dicit indistincte quod est mortale mentiri in iudicio vel doctrina id est in predicatione vt exponit archie. circa res diuinas z moreꝯ: z contra Augu. qui dicit quoddam mēdaciuz esse in doctrina. z. s. Tho. s. Bona. z Alex. de al. dicunt illud esse pernitiosum. z si in doctrina multo fortius in loco doctrine vbi doctoꝝ gerit personam dei: z in persona eius loquitur iuxta illud luce xerto. qui vos audit me audit. ℣ Et similiter est contra rationem: quia sequeretur quod posset quis hereses sine mortali peccato docere publice puta docendo quod melius est esse in matrimonio ℊ in virginitate et in seculo ℊ in religione: quia ista non sunt necessario facienda. ℣ Est etiam illa opinio incontemptum diuini veri et fidei christiane: quia quidam sectatores illius opinionis et sui ordinis pluſcꝫ veritatis zelatores: ex quo credunt non esse mortale mentiri in ambone nisi vt illi dicunt: predicant maximas falsitates que deinde a secularibus deprehenduntur ſicut temporibus nostris quidam publice in ambone in romandiola asserut: quod quidam solennis predicatoꝝ ordinis nostri qui cōtra opinionem aduersam de conceptione bonorum predicauerat: veniam petiuit precibus zonaad collū sup scalis sancti Petronij dicendo: cum tamen totum esset falsum: immo cum maxima gratia predicatorum. cuius alius asserut in simili quod alius predicator eandem de causa statim descendens de ambone fuit in medio populo dilaceratus et deuoratus a lupo z huiusmodi multa.

5 ¶ Quinto queritur vtrum sit grauius mentiri verbo ℊ facto. z dico q; in solum in ℣bo sed etiaz in facto mendacium consistit. xxij. q. v. caue. ℣ Et secundum. s. thoꝝ in quol. cum in vtroq; sit eadem intentio fallendi vteroꝯ equaliter peccat: qz verbum z factum assu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mnnk vt instm falleudi nec refert quantuz ad peccatum verbo:nutu: vel facto mentiri sicut nec ḡtum ad homicidium vti gladio vel securi.

Sexto querik vtz liceat aliqñ celare ꝓxta veritatez iz celare.

rem:z dico q̄ si hō non sit obligatus rndere ꝑm intentionem alicuius:iz veritatē celare multiplr. Primo qñ id qō ōz est vez in vno sensu iz nō sit vez in alio in quo capik ab audiente sicut abraā dixit vxorez esse sororem gen. xij. qz erat soror ex pte ptris iz nō ex parte patris z matris simul. Secdo qñ ad eandem interrogationē pñt dari multe responsiones z dak vna: alia tacek sicut samuel primi reg. xv. veniēs in bethleē principalr ad inūgendū dauid in regē z scdario ad sacrificandū ad qō. s. venerat gratia vnctionis: interrogatus ad quid venisset. rndit de causa scdaria tacēs de principali. qō. s. ad sacrificādū venisset. Tertio qñ locutio est duplex hñs duplicē sensum in quoz vno est ꝓa z in alio falsa: z loquēs intendit loq in sensu ꝓor imprimere alterī sensum falsuz sicut si quis interrogek deo qui querik ad mortem an transierit p talē viam z rndeak: non transiit hac intendēs p locū ꝓpriū z indiuiduuz quē pede aut manu tangit: aut si clericus interrogat in porta an aliqd habeat de quo sit soluenda gabella: z ille rndeat q̄ nō. s. de quo sit soluēda a clerico sicut z angelus interrogatus a tobia quis: de quo ḡne ēet: respōdit ex filijs israel ego suz azarias ananie magni filius. tobie. v. q̄ verba sunt ꝓa ꝑm interpretationē illoz vocabuloz z non ꝑm illa vocabula. vt ptz p expositores: z sitr xp̄s nō negauit se samaritanū. i. custodem ꝑm nominis interpretationē. Quarto qñ alicui interrogak de aliquo qō dicere non expedit: qdi cere pōt se illud nescire subintelligēdo dovt renelandū. exēplo filij hois qui iuxta marcuz dicit se nescire diem iudicij qō ꝑm doctoꝛes dicit qz illud non scit vt reuelādi nobis: pater ꝓ illū ōz scire qz de hoc filio noticiā dedit: secus aūt vbi expediret interrogantem scire. Cauenda tn ista celatio est ꝓpter vbi scandalum posset accidere: z secundo ꝓpter iudicio iusto z ꝓ: de quo supra accusatus. ij. xlij z eadem ratione. tertio vbicunqz quis tenetur confiteri veritatez de qua interrogatur quia sic respondendo eam celat quod est cōtra id ad quod tenetur: vnde si ad illud teneretur ex precepto celatio illa esset mortale vt si prelatus extra iudicium precipiat de alīquo de quo potest: aut sine ꝓcepto exquirat veritatem simpliciter verbo circa concernētia quapertatem: quia aliquid celare velle etiā sine interrogatione est mortale: aks mendacium erit veniale: z quarto cauenda est vbi quis iuraret extra iudicium non violenter per aliquem superiorem contra ordinem iuris neqz ab aliquo particulari per comminationes sed sponte iuratur vel coacter supposītione alicuius finis: iuxta dicta supra iuramentum. iij. ij. secundo. in fi. de religiosis iurantibus in materia pestis ad portas ciuitatum.

Mendicantes religiosi non dicuntur ab actu mendicandi quia mendicare possunt et non mendicantes: z econtra mendicantes non mendicare. sed ex eo quod secundum regulam z institutiones suas non licet eis etiam in communi habere possessiones aut perpetuos redditus. vt colligitur ex pano: in c. nimio. et secundo. de excessio prela. z pe. de pa. z alios. z in. c. religiosi de reli. do. libr. vj. Utrum aūt mendicantes possint recipere nona loca. vide supra excōicatio. ix. excōicatione. xliij.

Mensa clericoruz generaliter quid habere debeat vel non habere. vide supra clericus. ij. v. specialiter vero mensa episcoporz splendere non dz auro vel argento. xij dist. epos vilem suppellectilem: sed hodie pauperes squalent mensa vero z omnis apparatus renitet.

m Mensis. vide supra excommunicatio. ix. excōicatione. xxxij. ij. iij. et supra etas ad si.

m Mensura vide supra falsarius. ij. vi.

Mercator. vide infra negociatio. z vsura per totuz precipue. iij. v. vi. et societas per totum. z supra emptio.

Meretrix est mulier multoꝛibidinī patens. xxxiij. di. vidua. i. que xl. viros admisserit ꝑm gl. q̄ allegat. Isidoꝛes. de ele. ex. mi. vel est mulier cuius est turpitudo publice venalis. xxxij. q. iij. meretrices. z ḡtū ex dictis z vsu loquēdi colligi pōt. tria facit meretrix. s. fornicatio publica. xl. ꝓbitus foꝛnicari z pecū. Quod quidē pcium non tenek restituere ꝑm Inno. in. c. qz plerigz. de immunitate ecc. z cōmuniter doc. quod limita nisi accepisset ab his qui alienare non poterant. de quibus supra donatio. i. ij. vel nisi p fraudē recepisset: quia sic teneretur. Quod autem ecclesia prohibeat recipi oblationes talium intelligitur

gitur ad altare in detestationem criminis. Et idem ꝑm archi. est de acquisito ꝓcuratum a dulteriū: z sodomiam. Quid autez de tali pcio facere liceat. vide supra elemosina. ij. iiij. z infra turpe lucrum. ij. p totum.

Meritū ppie est actio cui iuste debetur merces: impropie ꝓ o est q̄lz ꝓditio faciēs aliquē aliquo dignum sicut spēs ꝓmiā mereb3 ipertiū ꝑm. s. rho. in. q. de. i. q. i. arti. j. ad scdm. z intellige econtra q̄ demeritū. ppie est actio cui iuste debetur punitio: improprie est ꝓditio faciens aliquē aliquo indignum. ar. xij. q. xxj. ar. ij. z de vsur. vbi supra. Ad meritum aūt rīa requiritur. i. status vie. dñiumopis z charitas. vt ꝓbat. g. thoꝛn. iij. dist. xvij. ar. ij. z di. xxx. ar. ij. v. z ij. q. xxix. ar. vj. z. viij. De merito multa possent theologice dici: que nō sunt ad ꝓpositum nostrum. Utrum aūt eadem actio possit esse meritum z demeritum: vide infra peccatum. ij.

De metu.

Metus est instātis vel futuri periculi causa mentis trepidatio. ff. quod me. ca. l. j. Et est duplex. vnus. s. leuis quo timetur leue malus vel graue malum sed leuiter. i. ex causa leui z improbabili qui cadit in virum leuem timentem vbi nō oporter. qui dicitur metu leuis. ff. eodez. l. metum. alius quo timetur malum graue grauiter. i. ex causa probabili qui ꝑm iura dicitur metus iustus siue cadens in constātem virum intellige aut etiam mulierem. licet minor metus excuset mulierem. ḡ vsurum secundum glo. in. c. cuz locum. Et hūc distinctionem innuit. s. thoꝛn. in quarto di. xxix. q. i. ar. ij. in corpore dicēs sic virtualiter Metum cadere in aliquem est eum metu 'cogi ad faciēdū aliquid qō alias nollet vel non ret illud qō timet: in quo quidē ꝓstās ab iniuria nō autem ad malus vt vlterius patet. quia ꝓstās sequitur rationē rectam. qua scitur quid pro quo sit dimittēdū vel faciēdū: sempr autem minus malū vel malus bonuz eligēdū est: incōstās autez cogitur ad malum malum pura peccatum. metus minoris pura pene corporalis: sicut econtra prinoz etiam cogi nō potest ad minus malum ad euitā dum malus: vñ inter hos mediat cōstās. Secūdo differt ḡtū ad estimationem periculi imminētis: quia ꝓstās nō cogit nisi ex forti z pbabili estimatione: incōstās aūt ex leui ꝑm illud ꝓuer. xxvij. fugit impius nemine ꝑsequēte. hec ex illo. Et sic patet in quo metus differat a vi. Nam vt dicit Panor. in capitulo sacris. extra eodem. metus est vis conditionata sine violentia corporali: sicut cum dicitur nisi feceris sic interficiaz te. extra eodem ad audientiam. vis aūt est quedam coactio qua quis ligatus cogitur corporaliter aliquid facere: z idem sentit. s. tho. vbi supra. ar. j. dicens q̄ vis est coactio simpliciter siue absoluta: vt cum quis aliuz corporaliter impellit: sed metus est vis conditionata vt cum quis proiect merces: i mare ne periclitetur.

Primo vero queritur que sint illa mala q̄ metuz metus probabilis dicitur iustus siue cadens in cōstantem virū. z dico secūdū scīm Tho. vbi supra. arg. ij. quod huiusmodi nō possunt esse peccata qz talia sunt mala ꝓpter ma. ꝓpter que nō sustinēda etiam mori debet homo. iij. ethy. sed sunt quedaz mala corporalia maiora quibusdam aliis z precepta inter ea que pertinent ad personam vt mors. verbera. dehonestatio per stuprum z seruitus. adde z vincula que reducūtur ad seruitutem z sub illis intelliguntur. z omnia limita: vt infra. ij. vi. Et de morte quidem z cruciatu patet in. c. cum dilectus. extra de stupro vero et seruitute. ff. eodē. l. iiij qui dem. institu. eodē. ij. j. z iij. de vinculis autem in. l. neqz timorem. ff. eodē. Et intellige primo siue predicta aut aliquod predictoꝛum imineāt ipsone. ppie. siue filioz siue vxoris. et huiusmodi secūdū. g. Tho. vbi supra. ar. ij. ad secundū. et in. l. iiij quidez. ff. eodē. Intellige etiaz secūdo quod hec omnia facīt iustū metū quando quis de facili nō potest occurrere: quia si hoc posset pura adeundo superiorem vel alio modo. non esset iustus metus. sed sibi imputaretur. arguit. c. finis. de electo. z capitulī pasto: alis. de offi. ordi. et l. quibus diebus. ff. de condictio. z demōstrant. l. qui potest facere. ff. de regu. iur. z ideo in nullo sanctus Thomas. vt patet infra. ij. iij. Intellige etiam tertio quod predicta habent talem effectum excusandi etiam si sint solum in cōminatione z non illata. quando probabiliter existimatur quod ita erit. arg. eorum que not. in capitulo cum dilectus. de his que vi. Et quarto quod predicta regulariter causant iustuz timorem respectu malorum malorum corporalium sed non hec sola: sed generaliter omne malus malu re-

spectu minoris: quia vir cōstans seu vir tuosus semper consentit in minus malum vt vi ret maius: sed tamen iura statuerunt vt detur actio ad rescindendum contractus qui alias tenet propter predicta. que sunt contra bonum persone. non propter alia nisi in quantum reduci possent ad predicta. quo casu opus est arbitrio boni viri. Et sic intelligo dictum petri de ancha. vt illi imponit summa. ros. excommunicatione. xxix. §. x. q̄ iudicis arbitrio relinquitur quis timor sit iustus cadens in constantem virum scilicet quantum ad ea que reducuntur ad predicta: z quantum ad probabilitatem existimationis.

2 ¶ Secundo queritur vtrum iustus timor causetur ex imperiosa supplicatione regis aut domini. et dicit Panormita. in. capitulo vltimo. qui cleri. vel vouē. quod nō. nisi sit consuetus tyrannice tractare non obtemperātes precibus suis: quo casu excusat se cundum Joā. and. ibi: et barto. in tracta. de tyran. Facit quod not. idem barto. in. l. ad inuidiam. C. quod me. ca. y bi dicit quod sola reuerentia mariti non causat iustum metum in vxore nisi mine precesserint aut verbera. Et idem voluit Inno. in. c. cūm matrimoniū. de offi. dele.

3 ¶ Tertio queritur vtrum metus perdendi bona temporalia vel maiorem partem eorum sit iustus. et dicit Panormita. in. c. abbas extra eo. quod sic: si non potest quis sustentari sine illis bonis que perderet timet: z glo. in. l. aduocati. C. de aduoca. diuer. iudi. dicit: no. pecuniam vtram hominis. Et facit pro ista opinione. capitulo. presbyteros. dist. l. z dicto capitulo. abbas. z. l. pe. C. eodem. Et glo. in dicto. c. Abbas extēdit hoc non solum quando quis sine illis rebus viuere non potest sed etiam quando grauez patiuntur facturam z hoc rationabiliter: quia potest quis esse ita diues q̄ amissa maiori parte bonoꝝ non multum pateretur. vt dicatur iactura grauis respectu incommodi sequentis. Itaenim factura aliquando potest esse grauior vinculis z verberibus q̄ tamen excusantur.

4 ¶ Quarto queritur vtrum metus infamie sit iustus. z dicit. s. tho. quod non: quia licet sit magnum damnum: tamen de facili potest illi occurri: sed intellige de infamia de facto q̄ scilicet non inuitimur verstati cui occurri potest de facili licito modo secundum glos. in dicta. l. nec timoreꝝ. ff. eodem. sed melius in famie furio qui habet furio effectum est iustus. vt in. l. iusti. §. fina. ff. eodem. vbi patet q̄ deprehensus in aliquo delicto ex iusto metu facit quicquid facit ne prodatur: quia ꝑ d itus potest pati mortem vel cruciatum et huiusmodi.

¶ Quinto queritur vtrum metus excommunicationis sit iustus: z dicit glo. in capitulo olim inter. de restitu. spoliato. quod sic: sed melius Joan. and. in capitulo cum dilectus extra eo. distinguit. quod aut iuste committitur z non excusat metus quia culpa sua incidit in metum. l. si mulier. ff. eodem. z. l. sequenti. aut iniuste z sic est iustus: q̄ est pena grauis inter homines conuersari z carere hominum commercio. l. hi qui sanctam. C. de apostatis. defenten. excom. sacro quā sententiam approbant domini de rota decisione. xl. Et ratio esse potest q̄ hoc modo iuz spectat immediate ad personam: z est q̄dam seruitus z vinculatio lingue.

6 ¶ Sexto queritur vtrum metus alicuius sit iustus si ꝺ̄ ex sua culpa in illū deueniat: z dico q̄ nō. sed tenet gesta ꝑ eū q̄ passus est metum in aliquo remedio: z de hoc tex. ibi. quotidie allegatus in. l. si mulier. ff. eod. vbi dicit q̄ si Alberto cōmisit ingratitudinē ꝓtra dñm z ꝓtextu ne reuocaret i seruitutē. alicui suo dño promisit. cōtra illā promissionē eius nō succurritur: z hoc ideo q̄ ille sibi ipsi imputet meti cōsuluit dō ingratitudinē. z dñs iuste missabat reuocationez in seruitutem. et sic nō obstat. l. nec timoreꝝ. et. l. iusti. ff. eo. quia ibi erat iniusticia in acceptando. Unde quātuz ad conclētiam distingue. Nam si timor iuste incutitur. vt quia minatur quis accusationem de crimine veraciter perpetrato: licet talis q̄ minatur turpiter accipiat aliquid vt ab accusando desistat: tamē restituere nō tenetur necessario si aliud potuit donare. vt supra accusatio. §. ri. et concussio. §. iū. si vero incutitur timor iniuste puta pater cōminatur interficere adulterum cū filia. quod de iure ciuili licet. vt. l. nec in eo. ff. de adulteriis. tamen non licet quo ad deum: vnde talis timore extortum tenere non poterit in conscientia. nisi in recompensationem alicuius sui interesse: puta fame lese et huiusmodi. Facit tex. cum glosa in capitulo inter hec. xxxiij. questione secunda. Cessante autem culpa quomodo teneatur quis restituere. vide infra §. vlti.

¶ Septimo queritur vtrum iustus metus excusat a peccato: z dico q̄ non a toto: quia ad peccatū nullus iustus metus cogit: sed solū a tōto: quia quod metu fit nō est quasi ad aliquid voluntarium. licet sit voluntariuz simpliciter. vt dicit sanctus Tho. Nec tamen sic excusat q̄ tanto. quasi illud quod de se est mortale fiat veniale. extra eodez. sacerdos. de homi. capitulo. ij. ij. questione prima. in primis: quia debet quis potius quelibet mala tollerare quā malo cōsentire. xxxij. q. v. ista ne. Quod tamen limita verum in his que sunt mortalia de se vt dictum est. quia ſcz sunt naturali vel diuino iure sub ꝑcepto prohibita: secus si iure humano. quia tunc timor iustꝰ excusaret a mortali. vt supra inobedientia. Et sic intellige in. cap. in sacris. de his que vi. etc. vbi videtur dici quod est mortale participare excōmunicato nec excusat metus: quia loquitur in participatione directa que est in ꝑsone malis. siue in crimine criminose. vt iunxit sanctus Tho. q. i. ar. ix.

8 ¶ Octauo queritur vtrum iustus metus excuset ab obligatione contractus quasi ipse sit nullus si metu fiat. z quantum ex Panorm. in capitulo cum locū. de ꝑsonis. colligitur dico quod non in contractibus in quibus tiber consensus non requritur: sed iure tenet contractus: quia coacta voluntas est voluntas. vt legitur z no. in. l. si mulier. §. fi. ff. eodem. sed acta veniunt rescindenda actione quod metus causa. l. officio iudicis si sint ꝑfecta secundum Goffre. vel per exceptionez si sunt imperfecta. ff. eodez. l. metuz. §. si pretor. Si vero contractus requirit liberuz cōsensuz ipso iure est nullus: quia licet coacta voluntas sit voluntas. xv. q. i. merito: tamē non est voluntas libera. z sic deficit qualitas libertatis. que est de substantia contractus: ideoꝝ est nullus. Que autem requirunt liberum consensum sunt octo. de quibus vide Panormi. in. c. abbas extra eodem.

P Primo omnia que sunt meritoria. vt penitentia. cōfessio. elemosyna. z huiusmodi. que si fiant extali metu: meritum excludunt. et ꝑinde est ac si non fierent facta. nisi caritate imprimāt. quo casu adueniēte libera voluntate cōualescunt. nō autem alia dist. xlv. de iudeis: vnde secūdū Crisō. qui seruit deo timore penam euadet sed premiuz non acquiret. z facit tex. Aug. de pe. dist. vij. nullus. in fi. P Secūdo matrimoniū. de spō. cuz locum. z. c. veniēs. ei secūdo. z xxxij. qō. v. notificasti. P Tertio dotis promissio vel furto. l. si mulier. §. si dos. ff. eodez. q̄ si principale non tenet nec accessorium. de regulis iuris libro. vj. P Quarto iurisdictio: vnde ꝑrogatio eius ex iusto metu est nulla. l. secūda. ff. de iudi. z ides glo. in dicta. l. si mulier: z similiter electio prelati per metum facta est nulla: vt in capitulo vbi periculum. §. certerum. de electio. libro. vj. P Quinto auctoritas utuz. vnde extorta per metū nulla est l. j. §. vlt. ff. de aucto. tut. P Sexto absolutio ab excōmunicatione. de quo supra excōmunicatio. ix. §. xvij. P Septimo testes testamē toruz. vnde cū tenenk in vinculis aut ab hostibus. non valet eorum testimonio. l. q̄ testamento. ff. de testa. P Octauo votū quod metu factum nō valet loquendo de metu mondano seu incusso ab hoie alicui vt vouear: se cuo si incutiatur a deo vt in periculis q̄ tenet vt infra votuz. q̄. §. xij. Et ita tenēt summange. z ro. z Panor. sed quia hoc nullibi aperte dicitur legi z dicit Abbas quod nullo iure ꝓbatur ideo dico quod etiam si metus incutiatur ab homine qui cogere nō potest interiorem cōsensum distinguēduz est sicut z de intramēro supra. iuramētum. iij. §. vij. quia si nō intendebat se obligare non obligatur. quia obligatio in voto non descendit a verbis sed a corde seu intentione se obligādi si ne qua votū nō est votū: si vero intēdebat se obligare obligat. q̄z in ista intētione fuit liber nec potuit cogi.

¶ Nono queritur vtruz leuis metus habeat effectū effectus cum iusto z probabili: z dico quod nō in foro causaꝝ: quia non excusat nec ānullat nec rescindit nec tollit actuz requirentem liberum consensum. vt not. Panormi. in. d. capitulo veniens. ei secundo. de spon. sed tamen quo ad cōscientiam dic vt infra. §. vlti.

¶ Decio querit vtrū agēs certū q̄d ex metu. ex tacturnitate ip̄ius sequentis ꝑsumat ꝑsentire: z dicit glo. iucto tex. in. c. accedens de ꝑuer. ꝓlug. q̄ nō: nisi interueniat aliquis actus positiuus. approbatiuus primi actꝰ: vt in. l. j. z pe. C. eo. z per Inno. in. c. sup eo. de renū. z facit. ca. ad id. de spō. vbi sponsa quemeu contraxerat. si cohabitat viro spō te. presumit matrimoniuz: maxime si copula interuenit. Facit etiam. c. vnicuz. de spō. impuberum.

¶ Undecio querit vtrū aliquo probāte metu ex quo amisit sua bona tenetur eius iuramēto sup quātitate bonoꝝ: z dicit Panor. in c. fi. extra eo. quod sic si quis insulte metum incussit z cōtra eum q incussit secus si agere ꝓtra villā in cuius territorio est factū: quia opꝑ eus ꝓbare ꝑ alios. is possit adducere socios z familiares. ꝓpter difficultatē ꝓbāndi. z est tex. in. l. cōsensu. C. de repu. z in. c. ve niens. ei secūdo. de testi.

¶ Duodecio querit vtrū is qui extorsit aliquid ꝑ metum teneatur restituere: z dico q̄ sic ꝑm Dir. z ꝑm leges potest agi ꝓtra eū

etiã ad penã flagatur infra ãnũz: post ãnũ vero nõ sed solum quo ad rei prosecutiones quãs pretorie actiones quãtum ad rei ,psecutiones sunt perpetue. quãtuz ad penas vero tẽporales. Insti. de perpe. ⁊ tẽpo. act. ff. de vi. ⁊ vi ar. l. ij. §. sed si per metuz. ff. quod me. cau. l. si cuz exceptiõe. §. j. ij. ⁊ iij. Secũdum canones aũt etiã ad penaz post ãnũ agi potest: qz nulla ꝓditio tẽporis potest apponi. iij. q. j. reintegrãda. ⁊ ibi per doct. Et nõ soluz tenetur de habitis per tales metũ. ij de oibus que amisit ille cui talẽ intulit metuz. d. l. si eũ. §. pediuz: qz metus fuit causa amissionis. d. l. si cũ. §. in hac actiõe. ⁊ ꝓcedat Inno. ⁊ post. in. c. ij. extra eodẽ. Si aũt metus fuit solũ ob timorẽ reuerentie. datuz ex tali timore est oino restituendũ in foro ꝓscientie si sit ꝓtra volũtatẽ dantis: ⁊ generaliter quã doctiq nõ datur nisi ex metu. arg. l. j. §. quẽ honorãde. ff. qua. re. ac. nõ da. qõ tamẽ fallit si dãs fuit in culpa sui metus: de quo dicit. ũ. §. vj. Nec obstat. l. vanl. ff. de reg. iur. ⁊ l. metũ. ff. qõ me. cã. qz loquũtur quo ad forum cõsentiendi.

Miles ſm Azo. dictus est a militia. i. duritia ꝓpter labores. s. militares: vel vt ff. s. Th. a mille quasi millesimo. qz vir vnus de mille eligebatur ad militiã: vel qz prio electi fuit mille a romulo. Est autẽ duplex militũ genus. Quidã est dicũt ꝓprie milites a militãdo. de quoz institõne et priuilegijs in. l. penul. ff. ex quib. cau. ma. in glo. Quoꝝ aro est licitus si debite fiat. xxiij. q. j. militare. de quo dicit supra bellũ p totũ. ⁊ ꝓpter licitum est militibus se exercere in armis ad suã artẽ perdiscendã in his que multi sunt noctua. ⁊ in q̃bus nõ imminet ꝓbabile periculum mortis: etiã si ibi aliqui raro interẽat: licut in prolectione teloꝝ sicut dauid ꝓcepit filios israel doceri arcũ. ij. re. primo in ludis gladiatoꝝ. in curſationibꝰ equorũ ⁊ hastiludijs non periculosis ⁊ hmõi: qz quod licet facere licet etiã adiscere: tormenta vero ideo fuerũt ꝓhibita qz periculosa probabiliter. De hoc supra ludus. §. viij. in fi. ⁊ infra torneamentum. Quidam vero sunt milites ꝓpositi. s. nostri temporis q licet nõ habeãt insignia obseruãtie veteris ſm Bal. in. l. ꝓtia. C. qui. bo. ce. po. ⁊ allegat in ar. c. translato de constit. nõ tamẽ gaudẽt priuilegijs militaribus. nec eorum militia est priuilegiata. ⁊ in eorum actibus vtẽdum est iure communi vt cõsueuit teneatur p doctores. Cy. in. l. pe. C. de iur. ⁊ fact. ignoꝝ. Saly. ⁊ Bartol. in. l. filiusfamilias. §. veterani. ff. de procura. Bald. in. l. testamentis. C. de testamẽ. quia non habent illa sex requisita in militibus: de quibus vbi supra sed magistri sunt promoti ad pompam: vt dicit Baldus vbi supra.

m Inoz dicitur dupliciter. Primo relatiue ad maioz vt sit idez quod inferioz.

Inoz dicit dupliciter. Primo relatiue ad maioz vt sit idez q̃ inferioz. Pmo dicut dum dicitur minor assurgat maiori: nec sedeat stante maiore. xcviij. di. nõ opz. ⁊ ſm Hoſtre. in sum. de ma. ⁊ obe. in sedẽdo ⁊ subscribẽdo maioz precedit. xxij. dist. §. vj. ti. sed in incedẽdo ꝓrarius seruat romana ꝓsuetudo quia minoz ꝓcedit. Scdo sumit minoz qui. xxv. ãnum nõ implenit. ff. de mino. l. j. qui ꝛõ minoz ⁊ qz sit minoz etate legitima ad aliqua negocia ꝓtractãda. Talis minoz ſm iura petere potest restitutionẽ in integrũ. nõ soluz in lesione que lesit de patrimonio ultra xxv. ãnum. sed etiã lucri cessantis vsq; ad quadrieñiuz postquã impleuit. xxv. ãnuz: nõ tamẽ in delictis atrocib⁹. sed quatenus miseratioetatis ad minorem penã iudicẽ flexerit. vide gl. in. c. ij. de restit. in integ. Et ij si religionẽ intret sua bona fiunt ecclesie. Et in plas causas aut ꝓtrahere. si tamẽ intrat religionẽ ſm Panoz. in. c. in ꝓtia. de ꝓba. alienare potest ola bona sua: qz simplicit moz. l. deo nobis. C. de epi. ⁊ cle. Si tamẽ recusauit bñficio ecclesiastico nõ restituitur qz in spualibus vt maioz admittitur. ⁊ agit. ff. de minoꝝ. j. ait prator. in glo. in ꝓtia. ⁊ conuenitur. ff. de mino. j. ait prator. in glo.

Inserabiles ꝓpone ſm Inno. i. c. significãtibus. de of. dele. ⁊ Panoz. i. c. ij. de cẽſſ. ⁊ post. sunt cecꝰ ⁊ alij perpetuo morbo laborãtes: ⁊ ſm Ho. pauperes. pupilli. ⁊ vidue ⁊ huiusmodi: ⁊ ſm alios ẽt senes decrepiti ⁊ religiosi ⁊ gñaliter oẽs quos natura miseramur. ꝓpter fortiũ iniurias. De hoc panoz. i. d. c. significãtibus dicit qz secularis tres fũt spes. Quidã est nõ sunt milites nec actu nec habitu qz nõ ꝓfitentur qualitatẽ. ꝓpter quã natura moueat ad miserẽdũ eis: vt qz fũt masculi ⁊ potẽtes vel femine ꝓiugate ꝛ diuites. Quidã vo fũt miserabiles actu ⁊ habitu. vt vidue ⁊ pupilli pauperes vel diuturno morbo fatigati: ⁊ pauper vel pauperes dũtaxat. quia ſm Jo. and. miserabiles ꝓsone dicũtur. sup quibus natura mouetur ad miserẽdum. vt in. l. vnica. C. quando imper. inter. vid. ꝓpu. ⁊ in. c. j. de postul. dicitur quod miserabilis ꝓsona est que p se non potest causam promouere puta ꝓpter defectum pauperis vel alterius impotẽtie. Quidam vero sunt miserabiles habitu tm sed nõ actu. vt vidue ⁊ pupilli diuites. ẽtã iniqui. pegrini quo ad res quas secuz deferũt ẽt ſtitatas iniurias. vt in. c. ij. quis. ⁊ in. c. ij. posses. xxiij. q. iij. ⁊ idem de liberis: ecclesie officialibus rusticis: ⁊ similibus ar. xij. q. ij. ecclesiarum seruos. lxxxvij. dist. quasi per totum. Primi ad ecclesiasticum iudicem trahere non possunt: nisi sint de foro eccle. aut ratione cause. aut ꝑsone: ⁊ si impetrẽtur littere ad iudices delegatos. sunt ipso iure nulle. vt est casus in. c. ij. de foro. cõ. nisi daretur defectus iustitie secularis. inciuilitate vt quia non est iudex secularis vel negligit facere institiam tam inferior ꝙ superior iudex. Secundi vero ſm Inno. possunt alios trahere ad iudicium ecclesiasticum etiã nõ data negligẽtia iudicis secularis. ar. dicti. c. significãtibus. ⁊ c. sup quibusdam de verbo signi. ⁊ idem ſm eum in peregrinis quo ad ꝓtractus initos in peregrinatiõe. in peregrinantibus. xxiij. q. iij. si quis romiperas. si tamen inquit isti trahunt coram iudice secularj illud forum declinare nõ possunt: nec sil inde gꝛauantur aut reportant iniquam sentẽtiam ꝓpter ecclesiasticum iudicez appellare quia gradatim appellãdũ est. ij. q. vj. anteloz. Tertij aũt si opprimunt ꝓpter malicias eoꝝ suos immediate trahere ad iudicia ecclesiastica. vt in. d. c. sup quibusdaz. ⁊ c. ex parte. d. de fo. cõ. si vero nõ opprimũtur prius recurrere debẽt ad iudicẽ secularẽ ꝓpter talcos: ⁊ si literas aũ negligẽtia ipetrãt nõ sunt nulle ipso facto sed in pẽdẽti. vt i. d. c. significãtibus. ⁊ de fo. cõ. ex tenore. et data negligẽtia vnius iudicis secularis nõ tenẽtur gꝛulare corã eius superiore ſm Inno. sed ſtim ꝓpter ecclesiasticuz recurrere. ar. d. c. significãtibus. ⁊ d. c. ex tenore. secꝰ si laycis non miserabilibus. vt dictũ est. vide paulo: vbi ũ. Quõ aũt cecus ⁊ alij ꝓpetuo morbo grauari excusentur a muneribus vide si ꝓpter gabella. v. §. iij.

De missa. j. quantum ad celebrationem.

Missa secundum. d. Tho. ⁊ hug. de sancto vic. dicitur quasi transmissa. s. a populo ad deum per ministerium sacerdotis vel ab emissione eatheccuminoꝝ ⁊ excõicatorum. Et est multiplex sicut in quodam opusculo declarauit: sed nihil modo ad rem: sed tamen hoc sciendum est quod in ea sunt duo principaliter qui transmittuntur ad deum. s. orationes sacerdotis: ⁊ ipsum sacrificiũ ex charitate: quoꝝm primum efficaciam habz ab opere operante saltem inquantuz ex dãmerito: tum: reliqua vero ab opere operato. Unde ⁊ secunduz sanctum tho. ⁊ alios theologos quantum ad essentiale misse. i. sacrificium ipsum eque bona est mali sicut boni sacerdotis missa: quantuz autem ad orationes ipsas annexas melior est melioris indistincte secundum. d. tho. quod summa ang. putat verum solum vt procedunt ex persona sacerdotis non autem ecclesie: sed primũ est melius: quia ex persona ecclie non sunt nisi mediante instrumento. i. sacerdote: qũ instrumentuz est aptius si sit in gratia: ⁊ cõsequẽter efficacior sequit operatio. sicut melius a scriptore caracteres fluũt per calamum aptiozem.

¶ Primo vero queritur quis possit missam celebrare: ⁊ dico quod de facto omnis et solus sacerdos rite ordinatus de sum. trĩ. c. j. §. vna. de consc. distin. j. c. j. in fi. ⁊ supra eucharistia. ij. §. ij. ⁊ de iure solus sacerdos ꝛsonus: vt supra eucharistia. iij. §. v. vel aliqs iuridice non ꝓhibitus: de quo supra eucharistia: tertio fere per totũ. j. q.

¶ Secũdo vero queritur quomodo ⁊ q̃bus ꝓsonis aut rebus comitantibꝰ debeat missa celebrari: ⁊ dico multa. 2

Primum. Sacerdos celebrando seruare debet ordinarium seu rubricam misse tam in dictis quaz in factis: quia sunt plena misterijs: ⁊ debet sub ꝓcepto vt videtur esse discoopertus caput. de consc. dist. j. nullus episcopus. arg. verbi communione priuet: licet rationabilis causa videat excusare. argu. verbi temere sibi ꝓsitl: imo dum euangelium legitur omnes astantes debent cum ut stare reuerenter. ideſt discooperto capite. non autem debent sedere aut genua flexa tenere. de consecra. dist. iij. in. j. apostolica autoritate. 1. dictum.

Secundum. Debet etiam omnia habere que sunt de vniuersali ⁊ communi ritu celebrationis. Debet ergo primo habere ignem ideſt lumen. de celebra. miss. c. fina alias esset peccatum mortale: quia deponitur sacerdos vt sibi. Et similiter secũdo. debet habere duos ꝓsentes qui respondeant. de cõsecra. distinctione. j. hoc quoq; ꝛmen secundum Hostien. ⁊ Alber. vnus sufficit de verborum significa questiuſt. primo responso: 2

rum. Et est multiplex sicut in quodam opusculo declarauit: sed nihil modo ad rem: sed tamen hoc sciendum est quod in ea sunt duo principaliter qui transmittuntur ad deum. s. orationes sacerdotis: ⁊ ipsum sacrificiũ ex charitate: quoꝝm primum efficaciam habz ab opere operante saltem inquantuz ex dãmerito: tum: reliqua vero ab opere operato. Unde ⁊ secunduz sanctum tho. ⁊ alios theologos quantum ad essentiale misse. i. sacrificium ipsum eque bona est mali sicut boni sacerdotis missa: quantuz autem ad orationes ipsas annexas melior est melioris indistincte secundum. d. tho. quod summa ang. putat verum solum vt procedunt ex persona sacerdotis non autem ecclesie: sed primũ est melius: quia ex persona ecclie non sunt nisi mediante instrumento. i. sacerdote: qũ instrumentuz est aptius si sit in gratia: ⁊ cõsequẽter efficacior sequit operatio. sicut melius a scriptore caracteres fluũt per calamum aptiozem.

¶ Primo vero queritur quis possit missam celebrare: ⁊ dico quod de facto omnis et solus sacerdos rite ordinatus de sum. trĩ. c. j. §. vna. de consc. distin. j. c. j. in fi. ⁊ supra eucharistia. ij. §. ij. ⁊ de iure solus sacerdos ꝛsonus: vt supra eucharistia. iij. §. v. vel aliqs iuridice non ꝓhibitus: de quo supra eucharistia: tertio fere per totũ. j. q.

¶ Secũdo vero queritur quomodo ⁊ q̃bus ꝓsonis aut rebus comitantibꝰ debeat missa celebrari: ⁊ dico multa. 2

Primum. Sacerdos celebrando seruare debet ordinarium seu rubricam misse tam in dictis quaz in factis: quia sunt plena misterijs: ⁊ debet sub ꝓcepto vt videtur esse discoopertus caput. de consc. dist. j. nullus episcopus. arg. verbi communione priuet: licet rationabilis causa videat excusare. argu. verbi temere sibi ꝓsitl: imo dum euangelium legitur omnes astantes debent cum ut stare reuerenter. ideſt discooperto capite. non autem debent sedere aut genua flexa tenere. de consecra. dist. iij. in. j. apostolica autoritate. 1. dictum.

Secundum. Debet etiam omnia habere que sunt de vniuersali ⁊ communi ritu celebrationis. Debet ergo primo habere ignem ideſt lumen. de celebra. miss. c. fina alias esset peccatum mortale: quia deponitur sacerdos vt sibi. Et similiter secũdo. debet habere duos ꝓsentes qui respondeant. de cõsecra. distinctione. j. hoc quoq; ꝛmen secundum Hostien. ⁊ Alber. vnus sufficit de verborum significa questiuſt. primo responso: 2

quod.s.thom.iij.parte.q.lxxxiij.verum di
cit in missis priuatis.s.seruitor:qui tamen
non debet esse mulier. immo ipsa etiam si
sit monialis pallas sacratas aut vestes con
tingere non potest.ipsas autem pallas nō
sacratas super quibus extendit̄ corpora
le tangere potest.ly pet.de palu.teneat con
trarium.vide.ꝟ.femina.ꝟ.ly. Illud vero.c.
hoc quoq; secundum pet.de pal.est abro
gatum vel est verum secundum.s.thom̄.in
missis solēnibus. Et tertio calicem cum pa
tena consecratum ꝛ crismate perunctum.
de quo.ꝟ.calix nec licet in hoc episcopo dis
pensare quia sic statuit siluester papa. de
sacr.iter.c.j. Et quarto pallas in altari sal
tem portabili lapideo consecrato. saltem
duas ꝼm pet.de pal.ꝛ corporale omnia de
lino simplici.xxv.di.perlectio.vt supra cor
porale. Dicit autem sum.ang.quod sufficere
t vna tobalia siue pallas:sed dic quod re
quiruntur due corporale in representatio
nem trinitatis:tum ex generali consuetu
dine ecclesie.tum ex communi opinione do
ctor.vt Inno.tertiū dix:ꝛ pe.de pal.ꝛ alioꝝ
Si tamen esset vna sola que plicari posset.
sufficeret ꝼm sum.ro. Et quinto vestes sa
cras.que secundum Inno.pe.de pal.sunt
sex.s.amictus.alba.cingulum.licet alicubi
inoleuerit. vt non benedicatur. manipu
lus. stola.planeta. ꝛ secundum direc.cal
ciamenta.licet de bene esse ꝛ non necessario
3 benedicta.

℣ Tertium. Si sacerdos celebrando scien
ter omitteret aliquid predictorum pecca
ret mortaliter secūdū archie.ꝛ alios.ly ꝓfi
eeret:ꝛ idem et iam puto si ignoranter igno
rantia crassa:vnde potius deberet missam
omittere inquit et iam de feste:ꝛ ideꝝ credit
si non habeat missale vel librum in quo sal
tem sit canon:quia exponeret se periculo er
randi in verbis canonis:immo ꝛ consecra
tionis:ꝛ faceret contra generalem consuetu
dinem ecclesie.dl.secunda.in his.ꝛ idē et iaꝝ
si omitteret studiose aliquam notabilē par
tem misse vt euangelium:epistolam vel hu
iusmodi:secus de parua parte ꝛ verbo nisi
pertineret ad consecrationē.ꝛ idem est ꝼm
s.tho.si omittat altare:tempus debitum:ꝛ
huiusmodi. Et idem videtur si predicta ha
beret:sed immunda enormiter q; preceptuꝫ
est clericis vt vasa ꝛ vestes in quib⁹ celebrā
dum est sint munda.vt in.c.relinqui nolum⁹
de custo.eucha.vnde contrarium est motta
le.xiij.questio.prima.quod principaliter.
4 ℣ Quartum. Si autem post ceptam missaꝫ
sine rationabili causa desistat peccat morta
liter.de consecra.distinctio prima.null⁹ epi
scopuꝫ.

℣ Quintum. Si autem post̄ sumpsit com
munionem superfluit hostia consecrata se
cundum Petrum potest eam sumere si non
habet:vbi honeste conseruetur mō sit ieiun⁹
arg.de consecra.distinctio.secunda.tribus
gradibus:de reliquis autem dico q; si de
prehendantur non ex interuallo:sed in ipso
actu sumptionis sacramenti vel quasi ipso
licet acceperit purificationem añ̄ de ipsis
aduerteret tamen postea sunt sumende tuꝫ
quia ratione parui tat:ꝛ sic seruari non pos
sunt sed faciliter amitterentur:tum quia in
isto casu ex quo est in actu purificationis et
recollectionis reliquiarum quicquid fit di
citur fieri incontinenti quasi simul sumeret
omnia antec̄ censeatur non ieiunus.per ea
que notan.in capitulo.olim.el primo.de re
sti.spo.in glo.ꝛ in.c.qz propter.de elec.ꝛ per
Bar.in.l.j.ff.de verbo.obl.℣ Sextum. post
sumptionem autem sanguinis persullo est
fienda cum vino.de celeb.mis.ex parte. Et
si sumendo calicem remaneat particula in
calice secūdum Sco.digito ad labium cali
cis trahatur ꝛ stomacho ieiuno sumatur:ꝛ
non apponatur vinum qz citius descende
ret. Et licet sum.ange.dicat quod non esset
peccatum si apponeretur ꝛ citius descēde
ret:qz que sic sunt simul fiunt per not.in.l.
continuus.ff.de verbo.obl.ꝛ aliꝝ predictis
suribus:ea tamē dic cum Sco.ꝓpter eius
rōnem que probatur in.c.ex parte.de celeb.
mis.ꝛ rursus qz sumendo vinum posset de
nuo particula in calice remanere:ꝛ que di
cit illa summa sunt vera vbi aliter fieri non
potest.

℣ Tertio queritur q̄d ꝛ qualr in missa dici de
beat:ꝛ dico multa. Primum. Sacerdos ni
hil aliud dicere debet ꝙ quod continetur in
missali.arg.c.visum.ꝛ.c. de nominibus.de
con.dist.j.cogitare tamē pōt quicq; deuo
te.ꝼm.s.Bo.ly non exprimere.qō intellige
nisi vbi sacerdoti ad libitum iserere p mitti
tur.sicut in memēto in quo nō solum mente
sed et expressis ꝟbis orare pōt.et in spāli p
hoc vel illo nominatim.arg.c.cum gratia.ꝛ
c.non estimemus.xxij.q.ij.ꝛ glo.de con.dist
j.c.visum.ꝛ.c.sequēti. Ex q̄bus et iurisbus
ptꝫ quod non est necesse singulorum noia ex
primere.nisi quantum supplicantis affect⁹
deuotioꝝ redditur:qz cum ꝓ cunctis ala
bus psalmus vel missa ꝺr.nisi minusq; ꝑ si
vno quolibet ipsoꝝ diceretur accipit de cō
di.v.non mediocriter.ly.d.c.ꝛ aliꝝ habeat
sensum.vt infra.ꝟ.ly.

℣ Secūdum. In missis votiuis de spū san
cto de beata Uirgine.ꝛ de cruce.gloria in ex
celsis deo cantari non debet in profestis die
bus.nec credo ꝼm Ray.vt de cele.mis.cōsi
lium.sed huic iuri cōsuetudine derogatum
est.quo ad glo.in excelsis:ꝛ ꝼm Host.in tali
bus deuota ꝓsuetudo non reprobat.prefa
tio autem propria dici potest similiter.vt de
beata Uirgine patet in.d.c.consilii.ꝛ idem
videt in aliis.argu.d.c.consilium.ꝛ eorum
que ibi dicit Panor.

3 ℣ Tertiuꝫ Scōm Ricar.anglicū in suo qō
libet.quem sequit̄ sum.ang.requrit attētio.
dicēte dño de cel.terar.q; ad sanctissimū eū
tes sacrificium.mūdari conuenit ab ipsius vl
timis anime fantasmatibus: vnde probabi
liter desperans se posse habere cordis sta
bilitatem accedendo peccat:sed de hoc di
co ꝼm.s.Tho.in.iiij.di.viij.in fi.ꝛ quod ad
idoneitatem celebrationis requirunt tria.
primo.s.puritas mentis.vt.s.sit quis cōtri
tus ꝛ confessus ꝛ in ꝓposito seruandi man
data dei ꝛ ecclesie:ꝛ secundo deuotio actua
lis.quod ꝼm archie.post ꝑe.de p alu.sic in
telligitur vt intelligatur deuote celebrare
vel communicare q̄ conatur oēm distractionē
ꝛ euagationem repellere:ꝛ non teneꝫ eā de
liberate si occurrat:veniale autem ipediēs
actualem deuotionem.i.quod mēte distra
hit.ne actu feratur in deum:impedit fructū
sacramenti:licet non faciat incurrere mor
tale:qz non teneꝫ homo eam actualiter ha
bere sed habitualiter:habimus autem eius
tollitur solum per mortale:ꝛ tertio requiri
tur corporalis munditia:de quo dic:vt supra
eucharistia.iij.ꝟ.Et sic patet qō non
peccat grauiter q̄ difficilr se habiturū actua
lem attentionem:immo nec veniali ter si de
hoc doleat. 3.q.
1.dictum.

4 ℣ Quartum. Si aūt sacerdos de his q̄ sunt
dicēda aliquod notabile sciēter omittit pec
cat mortaliter ꝼm oēs docto.quod intelli
go si omittat sciēter quādo in loco suo ea
dicere poterat:secus si iam locum pertran
siit notabiliter ita q; sine nota replicare nō
posset:vt quia iam dixit orationem ꝛ reco
5 lit de gloria in excelsis omissa.

℣ Quintum. Si autem aliquid se dixisse nō
recolit propter hoc turbari non debet:quia
multa dicens omnia non recolit.sed si con
stet ei ꝓbabiliter q; aliqua omiserit:si sunt
de necessitate sacramenti:puta forma con
secrationis:debet reincipere ab illa forma
ꝛ cuncta p ordinem prosequi:sed si nō sunt
de forma resumere non debet immutando or
dinem officij sed vlterius debet procedere

ꝼm.s.Tho.iij.parte.q.lxxxiij.

℣ Quarto queritur de quo debet missa ce
lebrari:ꝛ dicit sum.ang.secūdum panor.in
c.quidam laycorum.de cele.mis.quod cele
branda est de eo de quo officium fit:vñ mis
sam peculiarem dicēs.i.specialē de aliquo
sancto non satisfacit precepto de audienda
missa:quia missa que ꝑcipitur est missa de
festo.vel que ꝼm officium debet dici:vt in di
cto.c.q̄dam:vnde in.d.c.q̄dam.ꝛ.c.hoc.de
con.di.j.dicitur q; tales misse peculiares.ce
lebrari debent in occulto:quod intellige in
diebus quibus ex precepto missa audiēda
est.Credo tamen quod seculares audiētes
ex ignorantia excusentur licet non celebran
teꝫ. In ecclesijs autem collegiatis vel con
uentualibus.missa de officio quottidie cele
branda est:vt in clemē.pria de celebra.miss.
sed si vnus celebrauit missam de officio vel
celebraturus sit ꝛ non sit de precepto quod
missa audiatur.potest quis missam dicere
votiuam ꝛ secrete ꝛ publice:imo etiaꝫ si pre
ceprum sit audire.ꝛ ipse votiuaꝫ celebrano
audiat aliam de officio. Nec sufficit secun
dum Monal.audire introitus vel huiusmo
di:quia missa dicitur cum canone.hec ille.
Sed intellige predicta de bene esse.non de
necessitate:qui a nec Panor.ꝓi dicit quod
talis non satisfaciat precepto.nec.d.clemē.
dicit aliq̄d de predictis.sed.c.cum creatura
eo.titu.vnde sum.ro.dicit cum Archie.vt
infra missa.ꝟ.ly. 4.q.

℣ Quinto querit vbi debeat missa celebra
ri:ꝛ dico multa. ℣ primum. In oi loco per 5
ꝑum consecrato.i.dest in ecclesia consecra 1.dict.
ta libere celebrari potest.de consecra.disti.
j.c.j.ꝛ.c.sicut.ꝛ sequenti.ꝛ cap.nullus. nisi
sit interdictus aut pollutus:de quo supra cō
secratio ecclesie.ꝟ.v.quod tamen fallit in ec
clesijs cōstructis per exemptos in locis nō
exemptis sine licentia episcopi:in quib⁹ ce
lebrare aut celebrari facere non possunt.de
priui.auctoritate.lib.vi.Et secūdum Ray.
missa celebrari non debet nisi in ecclesia cō
secrata si fieri potest vel saltem in altari cō
secrato.s.stabili vel si hoc non habeat.ad mi
nus semp habeatur parua tabula ꝓsecrata
que ꝼm.ꝟ.v.dz esse lapidea.ly possit esse in
clusa in ligno vel alia materia solida.ꝛ po
ni possit dum celebratur super ligno. puta
hostio vel fenestra secūdum Archie.de quo
supra altare per totum. ℣ Secundum. Ex ꝛ
tra ecclesiam vero consecratā celebrare nō
ly sine necessitate vel licētia epi.de cō.disti.
j.missarum.in necessitate ꝟo quādo epi⁹ in la
haberi nō pōt.s.cōmode licꝫ celebrare in ca

pellis si ecclesie ꝓsecrate nō habētur. ⁊in ipsi nere sub diuo. idest in campo. vel in tentoriis. potius ℟missam dimittere si alia necessaria habeant: quia dat eo casu papa licentiam: de cō. dist. j. ꝓcedimus. ⁊similr ꝑm Archie. Iz in domibus priuatis. ⁊ idem in exercitu christianorum maxime: quia ꝓmunicare debēt quibus imminet ꝑiculum mortis. Iz a principio sit petēda licētia si est ꝓpe sibile. Jn nulla tñ necessitate Iz celebrare in mari vel sup fluuiū. vbi ꝓhabiliter de sanguinis effusione timet ꝑm archi. ℣ Tertiū Sum. ang. queritur utrum de licētia epi celebrari possit in loco non consecrato cum altari portatile: ⁊dicit Jnn. tenere quod sic etiā sine licentia epi: ⁊archie. ⁊panor. in rubr. de pse. ec. vel al. quod non. nisi cum licētia episcopi ꝓcedat dicendo quod in dioc̄si sua potest episcopus dare licentiam nō autem extra. sed dico quod subditis suis epi eam dare possunt etiam extra dioc̄sim sine ꝓiudicio tertij. de pulle. in his. ꝓcedat aliter. quia hoc sine licētia epi fieri pōt in necessitate cū licētia ꝓmode haberi nō pōt vt probatuz est. nō aūt extra necessitatē: alioquin esset licitū de iure ꝓmuniri ꝓinter frustra ꝓcederē epis priuilegiū gratia quod in altaria portatilia celebrare possint in itinere de priuile. c. ſi. ll. vj. ⁊Iz sine talī licētia extra necessitatem fieri nō possit: tñ hāc licētiā epis dare pōt extra necessitatem de cō. di. j. missaz. cū ibi no. ⁊ibidem in c. ꝓcedimus. iuncta glo. ⁊. c. in his de priu. ℣ Quartum. Fratribus aūt ꝑdicatoribus ⁊minoribus Iz celebrare in omni loco honesto cū altari portatili ab episcopo ꝓsecrato saluo iure parrochiali. de priu. in his. quod quidem sue ꝑm greg. ix. in extrauagāti nos antecedentes. ꝓsitit circa oblationes. decimas. ⁊ primitias solum. ℣ Quintum. Quicunq; vero celebrāt aut faciunt celebrari diuina in ciuitatibus castris. aut villis. nisi quarenus illis a iure concedit. est illis interdictus ingressus ecclesie ipso facto. cuiuscunq; ordinis. status. vel conditionis. existant: vel quantumcunq; sedis apostolice priuilegio ſint muniti. de priuile. episcoporum. libro. xerro. et idem si in locis a iure vel iudice prohibitis vt ibidem.

6.q. 1.dictum. ¶ Sexto q̄rit quo tpe vel hora debeat missa celebrari: ⁊dico multa. ℣ Primuz. Secūdū. s. tho. ⁊alios doc. loquēdo a pte aī temporis in quo celebrāt ꝓmuniter siue regulariter die celebrāndum est. ⁊aī dié siue nocte celebrare nō Iz. aliās secundum omnes est mortale. Intelligēdo tamē dié ex quo incipiunt appere signa solis oriētis ꝑm oēs. ad auroza. Quod tñ si fallit primo oriz in nocte resurrectiōis: ⁊secūdo in nocte natiuitatis domini de cō. di. j. nocte. tertio. si epūs in itinere aī dié celebrāt vel faciat celebrari: quod el Iz ꝑm glo. in. c. ſi. de priuil. libro. vj. Iiij. ꝑm rodē. ⁊. ℣℣. de licētia epi imminēte necessitate. puta quia mortē infirmus nec habeē eucharistia quinto ꝑ aliter quotiēs papa dispēsat sicut ꝑm per. de pal. aliqñ facit cū cardinalibus: ⁊ecclī cū aliquibus fratribus q̄ ex grā de iecūs platoz. nō regulariter Iz ex causa rōnabili celebrare possunt aī dié post maturinum. ex his ꝑz quod in nocte natalis domini non Iz celebrare tres missas: quia nō Iz nocte celebrare nisi ex ordinatiōe ⁊ licētia eccl̄ie. que nihil ordinauit nisi de missa medie noctis. Est tamē licitum. sic incipere vt sēba missa incipiat inciꝑēte aurora. ℣ Secundum. Loquēdo vero a pte post circa horam celebrationis. archi. post. s. Thom. dicit quod solennis misse celebratio tribus horis fieri instituta est sz in tribus diebus festiuis. de conſ. dist. j. nocte. in. vj. diebus profestis. ⁊in nona diebus ieiuniorum. deco. dist. j. solēt. vel etiam post nonam quando fiunt ordinationes arg. de con. dist. j. ℌ in ieiunio: primoste autem misse celebrari possunt a mane vsq; ad tertiam. vel etiam vsq; ad nonam in diebus ieiuniorum. de con. distin. j. necesse: ⁊conco: hosti. ⁊ anto. de butri. ⁊ est communis doctrina. Iz dici possit quod in talibus seruanda sit cōsuetudo non in ſcripta. neq; contra diuinas reuerentiam: ar. distin. iiij. erit. ⁊ distin. xij. illa autem. Undecimo festis solēnis missa tardius dicitur ℣ in profestis. cuius contrarium iure seruandum esse. ℣ Tertium. Secundum petrum. de palu. qui credit fore iam diem adesse. aut nonam horam numdum esse: licet exigua parte videatur ꝓferri: quia discreti ſe exponit: ex alia ratione excusatur si deuorio exponeat et aliter missam habere non posset: quia in talibus homo credo ꝓcipitur. et quod parum deest quasi nihil deesse videretur.

¶ Quartum. Qui autem celebrāt non ante horam sed ante officium dictum maturinarum secundum ℣℣. peccat mortaliter: ⁊ idem communiter tenēt omnes. ſummiste hac ratione quia est contra consuetudinem generalez ecclesie. ℣ Sed quicquid sit de cōsuetudine quam vtroq; doctissimos ſepe negantes audiui. ratio tamen est ineffica. quia non omnis consuetudo habet vim legis obligat. ad mortale sicut neq; omnis lex: sed obligat. sic qñ sic intendit princeps. quem non est verisimile voluisse ad hoc sub ꝓcepto ligare istum ꝑsuarum vbi repente occurreret aliqua necessitas cui non posset obuiari: puta quia monasterio imminet scādalum graue aut aliquid tale. Qui verocelebrat anteq̄ dixerit primā non peccat mortaliter nisi sit contra ꝓcepti vel statuti ſiue consuetudinē loci secundum eundez. ℣℣. sed tu dic quod etiam hoc posito nō eēt mortale in necessitate vrgenti ratione predicta alioquin eundē aliquando oportet bis dicere primam. primo scilicet in priuato deinde in choro. Habent autem predicta aliqualez apparentiam quantū ad missam maiorem 7.q. ⁊ officium chori.

1.dictum. ¶ Septimo queritur quotiens in die ℣ frequenter debeat missa celebrari: ⁊ dico multa. ℣ Primū. Jn ecclesijs conuentualibus ⁊ collegiatis debēt collegialiter quotidie due misse celebrari vna scilicet secundū officiuz ⁊ alia pro mortuis. de celebra. miſ. cū creatura: ⁊ peccant non seruantes secundū Panor. ibi. tamen qz cēter non seruatur melius dicitur quod non est peccatuz: immo dictus intellectus ibi non habetur nec est rationabilis: quia oporteret diebus solennibus celebrare pro mortuis. ℣ Secundum. Sacerdoti vero cuilibet illicitum est plures in die celebrare aut etiam cōmunicare sicut ⁊ cuilibet: vt vel sic ꝓsenterur vnica passio xp̄i: ⁊ valde felix est qui vnam missam digne celebrat. de consecra. distinctio. j. sufficit. ⁊ de celebra. miſ. consuluisti. ⁊. c. tereferēte. ℣ Excipiuntur tamen multi casus in quibus secundū petrū de pa. licitum est pluries i die celebrare non ꝓpter pecuniam vel adulationem secundū sanctū Tho. sed ꝓpter necessitatem. ℣ Primo in natiuitate xp̄isti in qua licet celebrare ter. extra eo. consuluisti. ⁊ hoc qualitercunq; cum internallo aut sine interuallo dicantur: modo ante auroz̄ā non dicantur nisi vna: quia ita est consuetudo.

2 ℣ Secundo si post missam dictam occurrit defunctus non sine missa sepeliendus: puta quia sic haberi consuetudo loci immo ex intentione sedis duū ray. potest dicere vnam ꝑ vius ⁊ aliam pro defunctis non regulariter sed ex causa: puta cum parrochianus vel alio cui tenetur petit anniuersarium ⁊ huiusmodi: nec potest cōmode vicarium habere: ⁊ idem ℣℣. nisi hoc sit contra constitutionez synodalem vel consuetudinem loci probatā

3 vt in dicto capitulo sufficit vbi non distinguitur an defunctus sit presens necne. ℣ Tertio ꝓ necessitate infirmoz viaticum petentium. si aliter haberi non potest. ℣ Quarto ꝓ necessitate peregrinoz. de festiuo quando omnes debent audire missam. ℣ Quinto ꝓ necessitate nuptiaz. quando tempus laberetur secundū dīr. quia laudabilis cōsuetudo est non nisi in missa dare benedictionē nuptialem. Hoc etiam casus ponit Ray. ℣ Sexto secundum Hostien. si habet duas ecclesias cōmendatas. vel vnam cōmendatam ⁊ aliam in titulo ꝓpter paupertatem vicarium. ℣ Septimo si eodem die occurrūt due misse vna de festo alia de ieiunio vt in. xl. Hec ex illo. ℣ Addit octauo panor. in. c. consuluisti. ⁊ dīr. extra eodem. si supernenerat alqua magna persona vt episcopus ⁊ similes quos non decet diem sine missa transire: et idem de quolibet alio magno vīro. argu. c. primo. de celebra. miſ. Et quod de predictis dicitur in die feriali intelligo de quolibz in die festiuo de precepto eadez ratione. ℣ Addit nono glo. ibidem si esset consuetū in aliqua ecclesia quod dicantur due misse ⁊ vnus solus est apīus. ℣ Addunt decimo alij ꝓter paupertatez ecclesiaz ⁊ sacerdotis charitatem. xxj. q. j. c. j. in fi. de electio. dudum. x. q. iij. vnio. ℣ Addo ego vndecimo quotiēs occurrit necessitas aliqua vrgens arbitrio boni vīri. quia in dicto capitulo consuluisti. dicitur quod licet causa necessitatis pluries in die celebrare: ⁊ hec necessitas non est determinata per legem. vnde doct. ab hoc dicto eliciunt predictos casus: sed illud no. q̄ non est necessitas vbi per alium suppleri potest. ℣ Tertium. Quādo licet plures missas in die celebrare: non licet tamen secundum pe. de pal. dicere plures q̄ duas nisi in natali: nec duas dicere potest nisi sacerdos sit infirmus ita quod ablutionem prime nō sumpserit. Nec similiter aliquo casu potest q̄s pluries communicare: dicitur tamen semel communicare qui ratione periculi custodie sacramenti decem hostias consecratas sumeret. hec ex illo. ℣ Quartum. Utrum autē sacerdoti liceat omnino a celebratione cessare quidam canonista vt refert archi. dicit quod mortaliter peccat qui ex negligentia omittit quotidie celebrare: innixi dicto beati Ambroſij scilicet ego quia quotidie peccato quotidie debeo accipere medicinam. de consecra. dist. secunda. si quotiens. sed illud dicit consilium secundum theologos: vñ nullus tenetur celebrare quotidie: iramo nec oi exceptis habentibus curam quibuscūq; festis teneuntur nisi per alium populo satisfaciant

4 5 6 7 8 9 10 11

1.dictum. 2.dictum. 3.dictum. 4 4 5

ar.capitull. ſ.de cele.miſ.ſimmo qui ob ſui indignitatem ſacramenti reuerentiam ab ſtinet non peccat ſecundum ſanctum bo.et ſecundum alber.bonū ẽſt medium tenere.ſ.aliquando celebrando aliquando dimittendo:niſi officium exigat omni die dominico celebrare. Quidam vero alij vt recitat.g.Thom.in quarto diſt.xij.vbi de hoc loquitur.q.iij.q.lxxxij.dicunt quod nō peccat omittens celebrationē:niſi habeat populum vel ex obedientia teneatur celebrare.ſed ipſe dicit quod ſacerdos non tenetur ſibi data nobiliſſima poteſtate reus erit negligentia ſm illud prime pe.iij.vnuſquiſq; prout accepit gratiam.ꝛc.niſi hoc faceret ex familiari conſilio ſpiritus ſancti ſicut quidam ex ſanctis patribus ordinatus nunq̃ celebrauit.Et ideo dicit quod etiam ſi nulli hominum teneatur.celebrare tenetur vt deo ſacrificium reddat:quia ſacerdotibus preceptum eſt:hoc facite in meam commemorationem:ad quod ſaltem videtur tenerī vt dicit in.iij.parte.in ꝓcipuis feſtis.maxime illis diebus in quibus fideles communicare ꝓſueuerunt.hec ex illo.Ex quibus verbis ſum.angel.accipit quod non excuſetur a mortali talis.qui ſine rationabili cā in talibus diebus non celebrat:ꝛ ita tenere videtur etiam Ricar.ꝛpe.de palu.ſum.Foroſ.conatur probare primo quod hoc nō ſit mortale:quia nullus rext.iuris canonici hoc dicit.ſed dico hoc dicere rect.chriſti dicentis hoc facite.ꝛrect.iuris naturalis dicētis ſm pet.de palu.quod quilibet tenetur gratiam dei in vacuum non recipe.ꝛ rect. Ambro.vt alle.g.thom.in quarto dicentis grauius eſſe ſi dum peccatuꝫ meminimus ſacrificium non reddamus quātum ad mēſam xpi.modo cordemanibus innocentibus nonvenire:quod.ſ.vt dicit.g.thom.eſt mortale.Et ſecundo quod.g.thom.hoc nō dixit.quod verum eſt formaliter.ſecus virtualiter.quia nō ꝓuenit vti hoc verbo.tenetur niſi vbi eſt ꝓceptuꝫ:riſmiliter in quarto arguēdo in oppoſitum.idem innuit.Sꝛno. quod.g.Thom.duo dicere intēdit:vnum quod mortale eſt ſacerdoti nunq̃ celebrare aliud quod hoc peccatum quod.ſ.eſt omiſſionis tunc videtur admittere.quando occurrit maxima cauſa celebrandi:quod ſꝛ alias eſſe poſſit tamen maxima videtur in dictis feſtis vnde tunc ex mera negligentia omittere ſine quacunq̃ cauſa rationabili vere vel apparenter eſt: valde dubium ne ſit mortale.℣Quintuꝫ Si inſtituatur beneficium ſicut aliquis quotidie celebrare teneatur ſm panor.in.c.ꝓſululſti.de cele.miſ. in.c.ſignificatum de pben.talis inſtitutio ad hoc non obligatur.quia inſtituto eſt illi cita rōnis materiam peccandi.vnde accipe debet talis interpretationem ab illo.ca.ſignificatum.vt.ſ.intelligatur quod debeat teneatur celebrare ḡto feruentius poteſt ſalua honeſtate ſua ꝛ debita reuerentia ac deuotione ad ſacramentum.Et ſic intellige de quocunq̃ bñficiato.Et idem de inſtituto ad quotidie celebrandum miſſaꝫ percullare:quia hoc nō obſtāte poteſtor dicere de feria.de cele.miſ.quidam hec tamē intelligē ſi inſtitutor referat ſe ad inſtitutum: pura dicendo volo quod iſte quotidie celebret.vel ſic celebret:ſecus ſi referat ſe ad miſſam.pura dicendo volo quotidie in tali loco celebrarī vel ſic celebrarī.quia tunc nō eſt intētio obligādi ſacerdotē ad quotidie celebrāduꝫ:ſꝛ quod ſi nolit aut nequeat ſupplear p alium:nec deliderat indultria ꝓſone ſꝛ quotidiana miſſa. §.8

¶Octauo quertur ꝓ quibus debeat miſſa celebrarī.ꝛ dico multa.

℣Primum.Secundum arehī.reſ.ſa theo logica doctrina.miſſa ꝓmo beatis ad quorum honorem offertur ꝓdeſt vt dicitur in collecta.ad gloriam.ſ.accidentalem.quia gaudent de omni bono quod ſciunt fieri ad laudem dei.maxime de habēte ſpecialem ordinem ad eos.ꝛſecūdo mortuis exiſtentibus in purgatorio.imo in hac vita ſꝛ augnihil eſt q̃ tantum ꝓ eis ſatiſfaciat.ꝛ rectioyuius a quibus:ꝛ p quibus celebratur.et hoc ẽctum ad remiſſionē peccati mortalis quod.eſt in ꝓficētia.p modū ſacrificij ex merito chriſti ex quo impetrat venia.i.gra contritionis.vñ homo homini bonum malus donare nō pōt q̃ miſſam.ꝛ quātū ad remiſſionē pene debite pro mortalibus: ratione ſacramēti:ꝛp modum ſacrificij.ꝛ ẽctū ad liberationē a diuerſis malis.ꝛoia alia ad q̃ ꝓdeſt digna communicatio.hec ex illo. 2

℣Secūdum.Miſſa ghaliter dicēda eſt pro omnibus viuis ꝛ defunctis q̃ ſunt in purgatorio.de eō.diſt.j.viſum.imo in ſtatu glorie qr illis aliqualiter ꝓdeſt ꝛ ꝑfr eſt bñficium.

℣Tertium.Etiam dcēda eſt ꝓ paruulis baptizatis ſm.g.thom.in.iij.diſt.xiij.non quia eis ꝓoſit ad remiſſionē pene:quā nō tollerāt.aut ad augmentum glorie.Intelligē eſſentialis:ſꝛ ꝓpter ſolatium viuorum tum ad oſtendendum eos ad vnitatem corporis chriſti pertinere dum in eo idē modus exequiarum ſeruatur ſicut in aliis.cuꝫ ad comēdādū redemptiōis miſterū in hoc

ſacro cōmemoratū ꝓpter qs̃ paruuli ſine ꝓpoſito merito ſaluté eternā conſequuntur

4 ℣Quartum. Pro excōicatis quoq; in memoranduꝫ eſt etiā ſpecialiter ſm ho.in ſum.et ſilr in aliis orationibus que fuerint.dicunt generaliter tñ ſi ſpecialiter qs non ſꝛ.de ſignificatum.vt.ſ.intelligatur quod debeat ꝛteneatur celebrare ḡto feruentius poteſt ſalua honeſtate ſua ꝛ debita reuerentia ac deuotione ad ſacramentum.Et ſic intellige de quocunq̃ bñficiato.Et idem de inſtituto ad quotidie celebrandum miſſaꝫ perſoluere:quia hoc nō obſtāte poteſtor dicere de feria.de cele.miſ.quidam hec tamē intelligē ſi inſtitutor referat ſe ad inſtitutum: pura dicendo volo quod iſte quotidie celebret.vel ſic celebret:ſecus ſi referat ſe ad miſſam.pura dicendo volo quotidie in tali loco celebrarī vel ſic celebrarī.quia tunc nō eſt intētio obligādi ſacerdotē ad quotidie celebrāduꝫ:ſꝛ quod ſi nolit aut nequeat ſupplear p alium:nec deliderat indultria ꝓſone ſꝛ quotidiana miſſa. §.8

¶Octauo quertur ꝓ quibus debeat miſſa celebrarī.ꝛ dico multa.

℣Primum.Secundum arehī.reſ.ſa theo 1. dictum logica doctrina.miſſa ꝓmo beatis ad quorum honorem offertur ꝓdeſt vt dicitur in collecta.ad gloriam.ſ.accidentalem.quia gaudent de omni bono quod ſciunt fieri ad laudem dei.maxime de habēte ſpecialem ordinem ad eos.ꝛſecūdo mortuis exiſtentibus in purgatorio.imo in hac vita ſꝛ augnihil eſt q̃ tantum ꝓ eis ſatiſfaciat.ꝛ rectioyuius a quibus:ꝛ p quibus celebratur.et hoc ẽctum ad remiſſionē peccati mortalis quod.eſt in ꝓficētia.p modū ſacrificij ex merito chriſti ex quo impetrat venia.i.gra contritionis.vñ homo homini bonum malus donare nō pōt q̃ miſſam.ꝛ quātū ad remiſſionē pene debite pro mortalibus: ratione ſacramēti:ꝛp modum ſacrificij.ꝛ ẽctū ad liberationē a diuerſis malis.ꝛoia alia ad q̃ ꝓdeſt digna communicatio.hec ex illo. 2

℣Secūdum.Miſſa ghaliter dicēda eſt pro omnibus viuis ꝛ defunctis q̃ ſunt in purgatorio.de eō.diſt.j.viſum.imo in ſtatu glorie qr illis aliqualiter ꝓdeſt ꝛ ꝑfr eſt bñficium.

℣Tertium.Etiam dcēda eſt ꝓ paruulis 3 baptizatis ſm.g.thom.in.iij.diſt.xiij.non quia eis ꝓoſit ad remiſſionē pene:quā nō tollerāt.aut ad augmentum glorie.Intelligē eſſentialis:ſꝛ ꝓpter ſolatium viuorum tum ad oſtendendum eos ad vnitatem corporis chriſti pertinere dum in eo idē modus exequiarum ſeruatur ſicut in aliis.cuꝫ ad comēdādū redemptiōis miſterū in hoc

5 in princ. ℣Quintum. Prodeſt aūt defuncto tñ miſſa de aliquo ſancto ſicut ꝛ de mortuis ꝛcontra ſm dir.li.ſ.ꝛ ho.ſed intelligē ſcōz qr idē eſt:ḡtū vero ad orationes dicit.g.thomagis ꝓdeſſe miſſam de requiē:ſꝛ recōpenſatio fieri poſſit p deuotionē celebrātio aut celebrari facientis:aut per interceſſionē,ſan cti cuius patrocinū implorat in miſſa.l. in cuius honorē celebratur:vnde ꝛ quidam non irrationabiliter dicunt nullā miſſaꝫ de

6 functis eſſe ſalubriorem ℈ ꝓpriā dict.arg. c.ij.de cele.miſ.ꝛ ita ſentit ſupple.℣Sextuꝫ Qui aūt celebrat contra aliquē vt deus euꝫ perdat peccat mortaliter.an.xvi.q.ij.ꝗcūq; nec illi nocet qr natura ſacramēti eſt ꝓdeſſe ar.j.q.j.ſi aūt deus. Sed iſta intellige quādo malo animo fiunt:ſecus in caſu quo dꝫ licite orat vt deus aliquem tollat de medio vt quia eſt inimicus boni cōis vel huiuſmodi:quia ſi licet orare:licet ſacrificare:ꝛ tunc ſacrificium per ſe ꝓdeſt.ſ.cōtrari.ſed p accidens nocet.

9.q. ¶Nono q̃ritur vtrū miſſa ſimul dicta ꝓ pluribus tñ valeat ſingulis ac ſi ꝓ ſingulo eoꝝ ſigillatim diceretur:ꝛ dico q̃ iſta qō neceſſaria eſt in practica opis ꝛ difficillis ꝛ ſpeculatione veritatis.Et difficultatē facit ꝓmo hoc q̃ ſacrificium ibi oblatum eſt infinite virtutis.ꝛ ꝑ hoc videtur pleniſſime ſatiſfacere oibus ꝓ quibus offertur:ſecūdo hoc qō ẽt de conſe.di.v.in.c.non mediocriter. vbi poſtq̃ ꝓtulerat hieronymus decōtatio nē quinq̃ pſalmoꝝ cū alacritate ꝛ puritate totius pſalterij modulationē cū triſticia et amaritate cordis ſubiungit.Igitur cuꝫ ꝓ cunctis aliabus ꝓs vel miſſa dr nihil minus valeant ſuffragia facta per malos ex impe- ꝛ ſi ſꝛ ꝓ vno quolibet ipſoꝝ diceretur ac cipiē.Et ideo circa iſtā qōnē multa faciam ꝓmo adducā ex.g.tho.fundamēta veritatis qui vt ſupra dictum eſt in hmōi ſecretis ſemp aut rōne aut revelatione fuit edoctus ante ſcriberet.ꝛ vt ſupra lex.ℨ.xiij.in ij.dicto dictum eſt eius doctrina fuit ſolenniter approbata:ſecūdo rectrahe opiniones circa queſtionem.tertio determinabo ex dictis veritatem.

t.ſcl. ¶Quantum ad primū ſciendū eſt primo qr g.tho.iij.q.lxxix.ar.v.effectū ſacrificij miſſe

oñdit aliquo mō eſſe infinitū dicēs.Sacrm euchariſtie inqrū ſacrm indirecte exvi ſacrī hz effectū ad quē eſt inſtitutū.ſ.ſpūalem nutritionē ꝑ vnionem ad xpm ꝛ mēbra eius:ſꝛ ex conſequenti ꝛ concomitanter remiſſionez non ſolū culpe ſed etiā pene:non quidem totius ſed ſed ſm modum deuotionis ꝛ feruoris:qr dicta vnitas fit ꝑ charitatē ex cuius uote quis remiſſionē conſequitur non ſolū culpe ſed etiam pene.Inqrum vero ſacrificium habet vim ſatiſfactiuā:ꝛ ex ſui quātitate ſufficit ad ſatiſfaciendū ꝓ omni pena. cit ſcl. hec ex illo.℣Sciēdum eſt ſcōo q̃ ſꝛ hoc ſacr 2. ſcl. ficium ſit infinite virtutis:tñ in miſſa opat finite ꝛ limitate ad finitum effectū vt ipſe dicit in.iij.di.xlv.q.ij.ar.vlt.q.vlti.ad vltimū argumētum loquens de miſſa vbi habet ſic Quāuis ꝛ ꝑ ipſius virtus qui continetur ſub ſacramento euchariſtie ſit infinita tñ determinatus eſt effectus ad quem ſilid ſacrm ordinatur.vnde non oportet q̃ ꝓ vnum altario ſuꝫ crificium tota pena eoꝝ q̃ ſunt in purgatorio expletur:vnde etiaꝫ qnq; plures miſſe in ſatiſfactionem vnius peccati iniunguntur. ſiſta infinita virtus ad finitum effectuꝫ limi 3. ſcl. tatur ex diſpoſitione offerentis.vnde tertia parte vt ſupra ſic dicit.In ſatiſfactione magis attenditur affectus offerentis ℈ quantitas oblationis: vnde vidua plus omnib⁹ obtulit.luc.xij.Quamuis ergo dec oblatio ex ſui quantitate ſufficiat ad ſatiſfaciendū ꝓ omni pena:t amen ſit ſatiſfactoria illis ꝓ quibus offertur vel etiaꝫ offerentibus ſecūdum quantitatem ſue deuotionis non ꝓ tota pena.hec ex illo.ꝛ intellige ſue ſd eſt offerentium principaliter.Unde in.iij.diſti.xij. q.ij.ar.ſecūdo.q.tertia.dicit quod tollit pena in toto vel in parte ſm menſuram petere debite ꝛ deuotionis qua ſacramentuꝫ offertur.Intellige etiam offerentium mediate vel immediate vt ipſe vlr videmr innuere in.iij.di.xlv.q.ij.ar.j.q iij.vbi vult quod rio eccleſie vel defuncti qui precepit ea fieri:ita q̃ deuotio precipientis faciat ideꝫ qō exequentis:quod etiam inde patet quia ꝛ ſi ſacerdos ſit malus vel nullum habeat affectum ad eum ꝓ quo celebrat:vt quia euꝫ odit aut ignorat quis ſit ꝛ nihilominus vult ꝓ eo celebrare vt euitet ſcandaluꝫ aut peccatum.tamen ſacrificium illi proderit ſcōm omnes doct.ꝛ non infinite etiam ſm omnes ergo limitatur per aliquem affectū ꝛ nō ſacerdotis ſaltem ſi eſt malus ergo alterius offerentis per ſacerdotem.Dicuntur autez

Universidad de Deusto
Biblioteca

offerre etiam illi q̄ rogant pro aliquo celebrari sicut patet ex illo verbo canonis vel q̄ tibi offerunt. ꝛ ex modo loquendi mosayce legis. que iubebat primatos offerre sacrificia ꝛ clare per sanctū Thomā. iij. q. lxxxiij ar. iiij. in medio cor. ꝛ in rēspōsione ad octauum. Unde ꝛ ipsemet. s. Tho. in iij. q. lxij. ar. v. ad secūdum. in fine expresse vult quod illis pro q̄bus offert prodest. ꝓpter mēsurā deuotōis eorū: imo inuit hoc esse verū etiā in illis pro q̄bus offertur ad nullius iniuriam. Sed circa predicta restat dubitatio quia si dicatur missa pro aliquo defuncto qui de hoc nihil ordinauit ꝛ sacerdos sit malus. ꝛ similiter is qui mandat missam dici sit malus. videbitur quod illa missa totaliter illam animam liberet semper quantum cunq̄ grauia ꝛ multa habeat peccata: q̄ tale sacrificium ex se habet efficaciam: vt patet. iij. vbi supra proxime ꝛ illa est infinita vt dictum est: ꝛ hoc casu non videtur limitata per aliquem: ꝛ sic consequenter operabitur infinite: quod non conuenit. Sed dico quod semper limitatur saltem secūdum deuotionem finitam ecclesie que ideo ordinat sacerdotes vt celebrent pro viuis ꝛ defunctis: cui deuotioni ecclesie si addatur deuotio immediate offerentis videtur effectꝰ augeri. Et licet omnes misse sint equales: quo ad sacramentum. iij. dist. xlij. quęstione i. arg. j. q. v. ꝛ. iij. q. lxxxij. ar. vj. nō tñ quantum ad effectum sacramēti: q̄ ille aliquando cōmensurat dispositioni offerētis. q̄nō est semper equalis aliquādo ecclesie. aliquādo rogātium offerri: aliquādo eorū pro q̄bus nullo rogāte offertur. vt videt velle. s. Tho. vt dictum est.

¶ Quantum vero ad secundum dico quod circa hoc sunt due opiniones extreme vna media. Quidam enim vt dixerunt. dicunt indistincte quod missa dicta pro pluribus eque valeat singulis sicut si pro eis solis diceretur propter. d. cap. non mediocriter. q̄s speciale dicunt esse in sacramentis per spiritum sanctum qui non datur ad mensurā. quod hostien. verum dicit de psalmis ꝛ missis que generaliter pro omnibus cantātur. licet specialiter pro aliquibus videantur dici: nō autem de elemosynis. ieiunijs. ꝛ precibus. siue orationibus. que alios non tangunt: quia non prosunt nisi his pro quibus specialiter fiūt. Sed ista opinio tenet vnum extremum: ꝛ eā sectus Tho. ex intentiōe directa in probat in. iij. dist. xlv. q. ij. ar. iij. q. ij. per totum. ꝛ ad secūdum quia suffragium vt sat isfactorium. est simile solutioni. et eius effectus diuiditur si fiat pro pluribus. addetur quod finitum diuisum efficitur min⁹. hec ex illo. Et si diceretur quod effectus in quę potest sacerdos per hoc sacrificium sit infinitus vt supponit ista opinio: sequitur vnus absurdissimum. quod sacerdos vnica missa liberare posset semp omnes animas a purgatorio. etiam si essent milles plures quas sint quia pena debita singulis est finita. cōsequenter etiam pena debita omnibus est finita: cum ex finitis numero ꝛ quantitate non resultet nisi finitum: quod ab infinita virtute superatur. Quod autem adducitur ex. c. non mediocriter. non cogit. quia cum illatine sit dictum. intelligitur relative ad superiora ex parte. scz celebrantis: vt tanta sit ei meritorium celebrare pro omnibus sicut pro singulis. aut maius. si ex maiori charitate faciat: et hoc patet intuenti text. ꝛ glo.

1.opi.

2.opi.

Alia vero opinio est tenens aliud extremum dicens indistincte quod missa dicta pro multis magis prodesset vni si pro eo solo diceretur. Et istam secuti sunt multi solennes doctores. Archie. enim post. Pe. distinguebat sicut distinguit sanctus Thomas de suffragio in genere facto pro multis. Nam si consideretur inquit secūdum quod habet valorem ex charitate: tantum prodest singulis quantum si pro vno tantum fieret: quia charitas suffragantis non minuitur si distribuatur effectus in multos. sed augetur ꝛ similiter gaudium procedens ex charitate eius cui quis suffragatur. quanto est in pluribus tanto est maius secūdum Augu. in lib. confes. quo etiam modo intelligit posset. d. c. non mediocriter. Si vero consideretur suffragium inquantum est satisfactio quedam translata in alios per intentionem facientis. magis valet ei pro quo specialiter sit. ꝛ sic effectus suffragij ex diuina iustitia diuiditur inter eos pro quibus fit. Et idem per omnia dicerent de missa. Sectus etiam ad predicta consonanter loquens dicit finem fuit quod. vbi effectum sacramenti appellat meritum sicut virtualiter dicit. Me ritum misse in tres partes diuiditur: quarum vna christo. alia ecclesie attribuitur. tertia sacerdotis. hanc solā posse dispensare sacerdos: ꝛ si eam attribuit alicui determinate persone non potest attribuere alteri: quia tale meritum est finitum et limitatum: alioquin vna missa posset liberare omnes de purgatorio. quod est hereticum. et si est finitum. diuisum videtur eandem vsque ad nihilum. Et si totus vnius omnino esset alius nihil haberet. Et idez tenet Panor. post Joā. an. in. c. fraternitatem de sepul. eidem sum. ros. ꝛ sm nic. de ausc. ꝛ asten. est sententia ꝛ opinio communis que sic intelligitur. Nam virtus sacrificij est de se infinita: sed limitatur ad operā dum sm affectum offerentis qui est triplex. s. christi. ecclesie. ꝛ particularis persone vñ tres effectus satisfactionis sequuntur. quorum vnus christus cui sibi placet distribuit: alium ecclesia q̄ ordinauit vt partem habeant omnes de quibus mentio fit in canone. tertium vero sacerdos offerēs immediate vel ille qui eum rogat offerre. ꝛ de isto. iij. loquitur ista opinio. Sed ista opinio iz vera non distinguit quando offerens est vnus tantum vel quādo sunt multi: vt quia multi rogant pro se celebrari qui in canone dicunt sacrificium offerre. ꝛ secūdum mentem. s. thom. affectus cuiuslibet illorum sibi vēdicat aliquem effectum sacrificij. Est igitur 3.opi. tertia opinio distinguens ꝛ dicēs q̄ vnus sacrificium tm prodesse singulis pro quibus offertur acti offerentur pro singulis singulariter. duplicitet potest intelligi: primo. s. q̄ singuli habent aliquem pro se offerentem primo. sic est verum. sic procedit opinio prima: ꝛ secūdo quando singuli nō habēt offerētem pro se pro sed aliquis offerēs offert primo. p omnibus. ꝓsequēter pro singulis. sic est falsum: iz minus prodest singulis vt dicit secūda opinio que intelligitur quādo vnus tm pura sacerdos vel alius offert pro multis. tractio distinctiōis hec est. Nam q̄n sacerdos mouetur ad celebrādum pro pluribus a seipso. vel ab aliquo vno tm vtroq̄ casu affectus offertis cui. ꝓportionatur effectus sacrificij est vnus tantus q̄ ferē totus in oīs primo. iz nō primo totus in singulos. sed vt ꝓueniūt in aliquo vno puta in numero vel multitudine eoz. p q̄bus sacrificat. ꝛ ꝑter effectus talis sacrificij attribuit totus oībus. iz nō oīs singulis. iz diuiditur. ꝛ ꝑter sit minor ad singulos. Si vero sacerdos moueat a pluribus ad celebrādū pro pluribus vt q̄nus perit missas pro ala pa tris alius. p alia mīa. alius. p alia vxore. ille sicut oībus. quia affectus quibus rñdēt effectus sacrificij primo feruntur in singulos sm singulos monētes ad celebrādū. ꝛ ꝑter effectus sacrificij attribuitur primo singulis tantus est effectus p̄mo respiciēs multitudinē illā pura tm. ita vnius celebratio nulo sunt multi effectus q̄ sunt minime satisfactiōes. ꝛ sic in vno sensu intelligitur in. d. cā. nō mediocriter. Pro. Sz contra arguitur. primo nō q̄ hoc casu totus effectꝰ sacrificij est finitus ꝛ diuisus ergo minor ad singulos. Sz dico quod ibi multus est vnus numero effectus sacrificij diuisus in partes: iz sunt ibi tres effectus sm se totos distincti. tribus affectibus respōdētes. Et si replicet quod iz dico quia nie purgatorij essent liberabiles singule vnica missa. possent semp omnes simul liberari vno sacrificio. et si essent miles plures q̄ sint. dico primo hoc nō esse necessario. quia ois alia liberabilis effectu sacrificij finito. liberabilis nō est p vnicā missam. eo q̄ sicut charitas ita ꝛ affectus offerētis pōt crescere in infinitū. vt patet p. s. tho. primo sen. dist. xvij. q. ij. ar. iij. ꝛ similiter ex ꝓfitlvnus effectus sacrificij: sic trāsīre posset oēs rabiē. ꝓpter exiguitatem deuotōis in offerte. Dico sēdo quod illud iz nō sit necessariū est tñ possibile. quia cum virtus sacrificij sit infinita quātacūq̄ erit multitudo offertiū etiam si grenzam maris excederet. tñ ita erit multitudo effectuum sacrificij. ꝓpter animarum liberarum. sic vnico tali effectu poterant omnes liberari. Et est simile de virtute baptismali q̄ est infinita. ꝛ applicatur huic illi ꝑ verba trinitōne baptizātis. ꝛ tñ si baptizētur simul innumerabiles. q̄libet tantum accipit ac si solus esset: eadem in ꝓ positi ordi applicatio sit p affectum offerentis primo pro aliquo intentionem celebrā cētis illorum trium offertium ferē primo tñ sacerdotis in vnica oblatiōe primo ferē in oēs. ꝓpter effectus ei correspōdēs est cōsequenter diuisus in partes: ꝓpter minor ad singulos. Sed dico quod affectus seu voluntas sacerdotis volētis pro illis tribus celebrare. est deprecatiuus. ꝛ sic nō minuitur q̄ hoc quod est sū multos sed augetur. vt patet ex dictis: est etiam applicatiuus. s. virtutis sacrificij seu passionis christi ad effectum. ꝛ sic est instrumentum christi. principaliter offerētis sacrificium. ꝛ ꝓpter applicat proportionaliter ad affectum eius si sic intendit: vñ affectus nisi quando ex motione sua principali celebrat. Esto tamen quod habeat alterum cuz etiā ipsi offerētes habēt effectus affectuum suorum. ipsi sunt plene satisfacti acti sacerdos ad instantiam vnius tñ celebrasset: quia nō querebāt principaliter affe

1.ob.

2.ob.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctum sacerdotis.nec illum ipse promisit sz sacrificiū ipsum.ad quod reddēdū sufficit ipse affectus soluzvt applicarisuo quod ei conuenit ratione intentionis.

ad.3. Pertium. ¶Quantum ad tertium dico quod primaz opinionē.s.tho.expresse reprobauit:secundam vero quantum ad suffragia in genere approbauitz docuit:tertiam vero expresse non docuit.videtur tamē ꝑsona principijs eius que recitaui:nec auderem illaz reprobare sed mihi apparet verazindubia.ꝓpa eticāda.nisi repugnet aliqua promissio sacerdotis:que si interueniat seruāda est:de quo.ſ.§.sequēti.Et si queratur quomodo stat quod.s.thom. teneat secundam opinionez.z similiter tertiam dico hoc ideo esse:quia suffragium quod est per missam. potest fieri immediate pro multis siue primo.z tunc non ita prodest singulis sicut si p singulis imediate ꝓmo fieret.quia diuiditur:vt cuz sacerdos ex se solo mouet ad celebrandum pro omnibus defunctis. pōt etiaz fieri imediate siue primo pro singulis vt cum sacerdos motus a multis celebrat pro multis:et tūc ita prodest singulo sicut si pro eis solis celebraret:quia tunc nullum vnum numero suffragium diuiditur. Quatenus ergo missa dicitur primo pro multis. vera est secunda opinio:et quatenus dicitur primo pro singulis est vera tertia: Et cō firmatur quia cum virtus sacrificij sit infinita.et paro quam distribuit christus aut ecclesia sit finita alioquin liberarentur omnes . relinquitur infinita paro dispensanda per sacerdotem quam potest multis applicare licet cuilibet finite:et sic non videtur ratio quando ad instantiam multorum celebrat quin singuli accipiant secundū affectum suum ac si pro eis solis offerretur sacrificium. Et hanc opinionem tenuit sum. angel. licet non plene nec vsqz quaqz bene dedux erit.

10.q. ¶Decimo quaritur vtrum sacerdos ꝑmittens singillatim rebus vnaz missam liberetur dicendo vnaz pro omnibus:z dico secundū pet. de pal. quod non sicut si promisisset singillatim rebus marchaz vnaz rex liberet vnam omnibus : quia missa celebrata pro multis non tantum valet singulis.Dico tamen secundum eum et archie.et alios tenētes secundaz opinionem quod talis sacerdos excusari potest quinq modis.

1.modus. ꝑ primo propter impossibilitatem celebrādi pro quolibet ſpecialiter:puta si collegiū saluo officio ad quod est inscriptorum non potest soluere plus q̄ duas vel vnam missam.aut si religioso postq̄ promisit imponuntur a superiore alie misse:quia difficultas prestationis et si non liberat tamen excusat.ꝑ Secundo propter consuetudinem maxime apud eum qui scit vel scire tenetur quia scienti dolus non infertur. ꝑ Tertio. ratione conuentionis , si expresse hoc dicat promittens : quia contractus ex conuentione legem accipiunt:quod etiam sufficit dicere executori:quia cui committit testator distributionem pecunie pro missa.videtur etiam committisse ordinationem de missa procuranda.ꝑ Quarto propter recompensationem.vt si in alio missio vel suffragio recōpensentur quia non refert quid ex equipollentibus fiat.ꝑ Quinto propter suppletionem defectus:quando scilicet sacerdos tantū affectum habet ad quemlibet quantuz habere debet ad vnum solum . si pro illo solo celebraret.ꝑ Et multo magis excusat his modis si sit vera,tertia opinio.ꝑ Et vltertius excusaretur.vi.quia celebrat secunduz intentionez principalez.z remotā eorum quibus promisit queret vt is pro quo celebrat habeat illuz effectum quem facit missa pro eo solo celebrata : vndestante illa opinione posset promittendo centum vnam missam satisfacere cum ea sola.si tamen eaz dicere tardaret vt satisfaceret pluribus esset mortale de se:quia faceret iniustitiam expectantibus suffragium quod soluere tenetur q̄citius commode potest. Si etiam promisisset missam de spiritu sancto vel in tali loco:diceret alias vel in alio loco infideliter ageret contra promissum.et non satisfaceret.

11. ¶Undecimo queritur,quomodo se debeat habere sacerdos in acceptando missas , vt sit in conscientia rutus sive vnam missam celebrare ad instantiam multorum.videtur Sco.in quodli.quod sacerdos ad missaz dicendaz pro isto teneri potest dupliciter.primo.ſ.ex liberari promissione.tta.ſ.quod nihil recipitur in recompensationē pro missa tunc in potestate promittentis fuit tantuz promittere quantum voluit.tad tantuz se obligauit et non plus si tamen ille intellectus possit sine mendacio stare cum verbis habitis:extra de spō.ex litteris in gl.quia liberum fuit felicium stipulatori tale verba concipere.ff deverbo.oblig.quicquid.z tūc si reddat sicut intēdebat debitū soluit. Et secundo ex stricta obligatione.puta quia ille liberaliter obtulit elemosynam , et sic liberaliter promisit celebrare missaz oi cessante:tunc si verba obligationis

sunt certa z simpliciter determinata ad vnū intellectum:puta si obliget se dicere vnam missam pro isto vna cum aliis quibus tenetur:vel si obliget se dicere pro isto ita specialiter sicut potest pro alio a se celebrare: tūc satisfacit si secundum intellectum satisfacit z non aliter:si vero verba habere possunt diuersos intellectus strictiozes.ſ.z minus strictum vt dicam pro re vnam missam:vel generaliter celebrabo pro re:tunc habet locuz silind de spon.et litteris.ſ.si alter non intelligentiam recurratur:z cogatur vterq; verba prolata in sensu illo retinere quē solent recte intelligentibus generare.Et ista cōis intelligentia in hac materia est q̄ obligans intendit obligare sacerdotez ad id quod est sibi vtilius ſtum licite potest.hec ex illo.Et adde q̄ tenendo tertiam opinionem si rogaretur celebrare pro aliquo sine quacūq; participatione:dicere potest hoc non esse bonū quia ecclesia ordinauit vt patet in canone.q̄ multi participent z forte deus etiam aliquo vult participare:sed celebrabo,p eo:eo mō quo diuina iustitia z voluntas exquirit z tu tus erit etiam si pro mille dicat vnā:z multo fortius si rogatur ſm vt dictū missam pro aliquo:quia satisfit intentioni sane petentis propinque vel remote.

12. ¶Duodecimo queritur vtrum sacerdotes q̄ sunt partes alicuius collegij teneantur celebrare ſm intentionem presidentis puta prelatis:z dico q̄ sic ex lure naturali in missis q̄ imponuntur in recompensationem bñficio rum que redūdant in collegiuz:q̄ qui sentit omne sentire dz z cōmodum z econtra.de re gu.iur.qui libro sexto.z ꝓpatus sicut cōmodoz ita z onerum est dispensator cum oppositoz eadem sit disciplina ſm philosophaz z iura:in aliis aūt non tenetur:q̄ hō superhominis intentione non habet potestatem: tamen vbi sunt multe z continue obligationes prelatus potest continue obligare ad celebrandum secundum suam intentionem:z non erit licitum aliter celebrare. Posset etiā qui preest dare licentiam alicui celebrandi pro aliquo suo amico ex causa rationabili: sicut z eximere aliquem a communib⁹ oneribus. De materia misse vide etiam supra eucharistia.

¶Rursus de missa secundo quo ad auditionem.

Missa rursus considerari potest secundo quantum ad auditionē inquantum fideles obligati sunt ad illam audiendam.

1.qō. ¶Primo ergo queritur quid circa auditionem misse ecclesia precepit z quō preceptuz intelligatur:z dico q̄ precepit ſcularib⁹ diebus missas totas audire ita q̄ ante bene dictionem sacerdotis nullus egredi presumat.de con.di.ſ.missas .quod ſm glo.intelligitur nisi necessitas cogat. Qui etiam alioruz curam habent vt dñi z parentes tenētur ſm archi.conari vt audiant serui z filij oēs. ꝑ Dicitur antez primo secularibus:p quod aliqui vt Io.de biblia.in quolī.arguūt hoc nō precipi religiosis aut clericis per ar.a cō trarijs.dist.xxv.qualis.sed melius dicit ar chi.in rosa.ibi vacare arg.a contrarijs p arā minori.quia clerici z religiosi ad maiora tenētur diuino cultui totaliter deputati.xij. q.i.duo sunt.ar.de pniul.c.fi.libro sexto.nec deobligat ad hoc obligatio ad horas:q̄ z religiosi obligant ad ieiunia sui ordinis non deobligantur a ieiunijs ecclesie. Igitur qui libet christianus ligatur hoc precepto: non excōicatus nec interdictus aut legitime impedit⁹:siue sit seruus siue liber modo habeat vsum rationis ſm pe.de pal. quod intellige qñ hoc preceptū scitur vel scire cōmode possunt. ꝑ Dicitur secundo die qui cōa media nocte incipit ꝯtuz ad hocvt supra missa.ſ.§.vj.ideo satisfactū est precepto si audiatur in nocte qñ licite celebratur.vt nunc in natali dñi:z o.ſm in nocte resurrectionis. ꝑ Dicitur tertio dominico:per quod intelligitur generaliter omnes dies festus de precepto ſm pe.de pal.in.iij.per.c.qui i die solent.de con.di.ſ.qō sentire videtur et Joā. an.in nouel.z doc.dicentes aliquos in dictis festis excusari cireā opa in aurora nisi missam amittant:z est rationabile q̄ pluribus interpositis ita hz:tum et q̄rō eadez est cū ideo sint festa alia a dñica instituta vt vacetur dñis:z ꝑhir dz esse idem:sus quantum ad vacationem circa diuina:tum etiam qz hoc idē videtur velle tex.extra de parro.in c.ij. Alijs aūt diebus nullus etiam religiosus aut clericus tenetur audire missaz ex precepto.non ob.c.solet de consc.dist.i.quod vi detur velle q̄ in.xl.nullus dicatur teiunare nisi audita missa quia loquitur de consilio: aut si loquitur de precepto est abrogatum. ꝑ Dicitur quarto missas in plurali:nō qz sit necesse eundē plures eodem die audiremissas vt quidam putant:sed referēda sunt singula singulis vt sit sensus q̄ illi qui audiūt istam missam audiant totam:z illi qui audiunt illam aliam:z sic de alijs. ꝑ Dicit dnlo reputato. de consc.di.secūda reua.vnde

Universidad de Deusto
Biblioteca

fm archle. ℔ceptum non obseruat qui ptem notabilem amittit puta medietatez aut tertiam partē: secus qui modicam. ſeruitores etiam discurrentes ꝓ expedientibus misse: vt in missis solēnibus: ꝓ thure: vino ⁊ hmōi intelligunt adesse misse etiam pro tempore illo. ℣ Dicitur. vj. nisi necessitas ⁊c. quia ex rationabili necessitate sine ex rationabili cā quis ab hoc precepto excusatur: puta dato eo casu in quo si quis vellet missam audire ipse vel aliud ex hoc incurreret probabiliter graue dampnum anime vel corporis aut rerum vel honoris fm suam existimationē et fidem: etiam si aliquando fallatur: ⁊ ita nō fit in re. ar. eorum que dicta sunt supra lei. nili. §. viij. parti. j. ℣ ex quibus patet q̄ mortaliter peccat qui hoc ꝑceptum sine rationabili necessitate transgreditur etiam sine contemptu ex sola ꝓgritia. vt patet etiā supra lex §. viij. ⁊ supra lei. unicum §. viij. parti. primo. ⁊ supra contemptus per totum. Unde distinctionem ricar. angli in quol. quem sequitur sum. angel. dicentis q̄ est mortale transgredi ex contemptu vero: aliter ex interpretatiuo qui est qñ quis transgressionē absque contemptu ex passione vel pigritia etiam si fuerit sine causa: est vero venale si fiat sine contemptu ex passione vel pigritia etiam si nō cā rōnabili. ℣ est vero nullū peccatū si fiat ex cā rationabili. ℣ non apꝓbo q̄dum ad 1e cundū membrū: quia ista omissio sine causa est mortalis fm archi. pe. de pa. ⁊ panor. in c. j. de vi. ⁊ ho. cle. ⁊ pene omnes: nec requiritur contemptus hic ad peccandum mortaliter: quia requiritur in his que de ꝓcepto non in his que de precepto sunt secundus panor. in rub. de obser. lein. in fi. ⁊ in. c. concupiscētiam. de consti.

¶ Secundo q̄rit q̄ sit necessitas excusans ab hoc ꝑcepto audiendi missam: ⁊ dico q̄ regula generalis q̄ndocunq; talem necessitatem tradita est in fine §. ꝓcurio. exemplariter aūt loquendo fm archi. excusantur infirmi ⁊ eorum seruitores: ⁊ qui parvulos sine periculo dimittere non possunt. ar. de re. iu. q̄ nō est: ⁊ q̄ audiendo impedirentur ab arduo ⁊ iusto negocio: ⁊ qui ratione officij prohibētur exire. vt castellani ⁊ alijs dñis seruientes: ⁊ dñi ac consiliarij tpe misse vrgentibus causis occupati: ⁊ puelle nubiles ignorantes hoc ꝑceptū vel facientes q̄ in se est vt audiant. ⁊ vt videtur parētes qui eas ad hoc cogunt ex ꝓsuetudine regionis: vt ex honestate sint clause. ar. de ꝓsue. c. fi. nisi eas ducant ad choreas vel ꝑmittant stare in tenestris: ⁊ vidue post meteē mariti aliquo tpe ut tpe puta hebdomade vel mēsis ex cōsuetudine: secus ꝑ ser mēseo vel annū. dist. vlti. ꝓsuetudo. ⁊ ꝓlugate q̄ audire nō possunt sine magno scandalo vroꝝ: puta qr familie deputate nō possunt. xxxij. q. v. nolite. et ministrantes qui ob hoc ꝓderent societatē ecclesiarum vel vtilem ⁊ idem dic tu de pauperibus mulieribus q̄ aliqñ vestibus priuate aut velis si ecclesiam adirent grauiter deterrentur ab alijs.

¶ Tertio q̄rit̄ a quo missa sit audienda: ⁊ q̄d dico q̄ a sacerdote nō fornicario notorie: nō aūt a fornicario notorie. dist. xxxij. nullus. ⁊ de cohā. cle. ⁊ mu. c. fi. quod intelligo si sit publice denunciatus per concilium vltimi cōstantiense. q̄d illa antiqua iura modificauit vt sit consultius a tali ēt non denunciato non audire si audiri pōt ab alio. Si aūt fiat ut illud antiquum ius in suo vigore fm archie. ꝓpter non habens alios sacerdotes ⁊ hāc ignorans melius audiret q̄m non audiret: nec esset sup hoc sollicitandus q̄n alter pulcheri non poterit. si vero sciret hanc legem abstinere deberet a missa. ⁊ excusaret a ꝓcepto de audiendo. Vide etiam supra clericus. ij. §. viij.

¶ Quarto q̄rit̄ q̄ missa sit audienda: ⁊ dico q̄ missa est duplex. i. ordinaria siue ꝓpria siue dieli: ⁊ est illa q̄ congruit officio q̄ in ecclesia celebratur eo die: ⁊ peculiaris. i. specialis de aliquo sancto fm rayn. vel peculiaris. i. ex peculari siue spāli deuotione ad illam celebrata fm archiepi. Dicit igitur archi. q̄ de cele. miss. c. q̄ reprehenditur q̄ missas proprias ꝓpter peculiares omittit: sed dicit illud. c. ex cōgruitate loqui ex necessitate aūt si teneri aliquē ad ꝓpriam audiēdam q̄ nec. d. c. missas. hoc dicit sed loquit indistincte: nec possunt idiote vel mulierculē scire an missa sit propria: hoc quoq; semper interrogare: nimis esset laboriosum. Reprehensibile tñ est fm archie. sacerdotibus: ⁊ tñ damnabile ad instantiam laicoꝝ dimittere missas proprias ꝓpter peculiares summo cū dānabile ⁊ mortale ℣ aliquos vt supra missa. §. ij. §. viij. ℣ Quinto q̄rit̄ vbi missa sit audienda in parrochia. f. ꝓpria vel alibi: ⁊ dico duo. primum. Qui contempto ꝓprio sacerdote missam audit in aliena parrochia: in diebus festis expelli ꝺz ⁊ remitti ad ecclesiam suam. de parro. c. q̄. q̄d fm panor. potest. Anno. ibi est verum si hoc facit ex contemptu q̄ facit contra ꝓceptum superioris: ⁊ quia eum admittit tantum quodammodo cōmittit: sed si hoc facit ex causa rationabili non est cī cūlpe: puta q̄ ꝓprius sacerdos est notorius fornicator vel precisus ab ecclesia: et idem ⁊ idem fm archie. si hoc facit ob maiorē sui deuotionē. puta quia alibi deuotiones videtur celebrātes. aut cum missa reportat seruitorē vel huiusmodi: immo idē est quacūq; causa iusta hoc faciat puta ꝓpter maiorē ꝓmoditatē: aut delectationē nō illicitā: q̄ tā est ratiōabilis. ⁊ ꝓscripta circa hoc ꝓsuetudo: q. d. c. ij. abrogauit dato q̄ ꝓceptū pti neret ꝓtra laicos ne alibi q̄ in sua prochia missaz audirēt. q̄ multi negāt. Quidaz tñ vt sum. ang. hoc limitāt modo declinādo ꝓpriam pochiā nō audiāt missaz in propria oratorio. ℣ in publico facto a populo ℣z gl. in. c. ij. quis de cō. di. j. vel a fortiori in ecclesijs mēdicātium edificatis auctoritate summi pontificis: sed ego dico q̄ vbicūq; auditur ēt in domo priuata est ratisfactum ꝑcepto: rōne ꝓsuetudinis fecit tollerare rōnabiles ⁊ ꝓscripte. ℔z male faciat audiēs in domo sine rōnabili causa. ℣ Secundum. Et si ep̄s ꝓhibeat audire missam in ecclesijs mēdicātium diebus festis: dicit archie. obediēdum esse. ar. xj. q. iij. quid ergo. ⁊ c. sentētia ℔z male facit. tollēdo plas ꝓsuetudines cū scādalo populorum: cuius gre. sanctus pmisit vt sacerdotes crismare ad scandalū tollendum. xcv. dist. puenit: sed tamen ego dico quod hoc casu obedire non est necessarium. nec ille hoc potest iubere quia ista ꝓsuetudo audiēdi ibi auctoritatem habet a supremo ep̄o. videt ā romano pontifice. qui mēdicātes instituit ad supplēdum defectum ep̄orum qui fm nō pōdicāt nec pōdicatores substituerant. ⁊ sic est tāgis lex eluse ⁊ ꝑterea licuit ep̄o non potest artare suo commune ita nec ꝓsuetudinem ghalem totius orbis. vt in. c. in his. ⁊ c. catholica. distin. xj. ¶ Et si hoc sub excōicationis pena preciperet: ⁊ dico q̄ sententia esset iniusta et patet ex dictis: ⁊ ēt nulla quia sicut attentatum contra ius est ipso iure nullum. vt in. c. vlcēo. dist. j. ⁊ in. l. non dubium. C. de leg. lia ⁊ attentatum contra generalem consuetudinem totius orbis vt in. d. c. in his. ⁊ ca. catholica. ℣ Tertium. ℣ precipitur tamen in virtute sancte obedientie: ⁊ sub interminatione eterne maledictionis omnibus religiosis ne in sermonib⁹ suis prelatis ecclesiarū detrahant. f. nominatim expresse aut circūlocutiue fm glo. aut retrahant laicos ab ecclesiarum suarum frequentia vel accessu: ⁊ intelligē in publico sermone non in priuato.

¶ Sexto queritur qualiter missa audienda sit: ⁊ dicendum. ℣ primum. Licet missa sit deuote audienda interius ⁊ exterius: interior tamen deuotio que in attentione ꝑsistit non cadit sub humano precepto iuxta ea que dicta sunt supra hora. §. vndecimo. exterior autem cadere potest ⁊ videtur quod cadat tali deuotioque de se est necessaria ad auditionem que cadit. sub precepto cuius qua nō fiat illa distractio qua aliqui pro notabili parte missе nugantur cum socio scandalizantes alios ⁊ sacerdotem vexantes. ℣ Secundum archiepiscopum non est necesse sentire ꝺistincte audire verba misse ꝓpter hoc quod in dicto capitulo missas. dicitur audire: alioquin non impleret preceptum qui ꝓpter multitudinem a longe audit submisse celebrantem: nec surdus nec hebes auditus: vnde intentio ecclie a qua est sumenda intelligentia dictorum. xxij. q. v. humane est. quilo sit presens ⁊ ad sit misse: ⁊ deuocet: ⁊ si est intelligens dignum ⁊ iussum est vt intendat ⁊ conetur intelligere: addete tu ex consequenti quod talis tenetur nihil exterius facere repugnans dicte intentioni: quia q̄ tenetur ad prosecutionem vnius oppositorum tenetur ad fugam alterius. ℣ Tertius. Quis audit missam ad quam tenetur de precepto simul eodem tempore dicere non potest horas ad quas de precepto tenetur sine mora: quia ibi. sunt due obligationes quarum quelibet attentionem ⁊ deuotionem exteriorem requirit. nec potest esse exterius attentus misse qui exterius est attentus officio. argu. c. ex litteris de ꝓba. cum sibi nota. in verbo vices duorum: ⁊ vel econtra: secus si aut ad missam aut ad horas non teneretur ex precepto: quia dicere non prohibetur: nisi ex hoc aut sacerdos aut alij impedirentur.

Ziercordia habet opera septem corporalia et spiritualia. de quibus supra elemosyna. in principio.

Odlca regulariter leges ⁊ iura nō curāt. l. selo. ff. de in ius reg. re. ⁊ l. si oleū. ff. de dol. ⁊ facit tex. in c. cū te. de reiud. In ꝓtrarium tñ facit bal. i. l. ad barbaricū transeūtes. C. q̄ ser statuto non pōt ꝓtrahi vinum non pōt extrahi inetreta. ⁊ in. l. i. minoribus. C. de his ꝺb⁹ vt indig. vbi tenet q̄ ser statuto ciuitatis ville nō denūciāto malefactores punitur. Sunt etiam alia multa facientia in contrarium. Solvitur aūt q̄ fi. sumus in his que rātur regule iuris cōmunis. de minimis nō

Universidad de Deusto
Biblioteca

curatur: ita procedit. d. l. felo. ꝛ. d. l. si oleū: sive ro simus in his que sunt de iure communi. ꝛ regulantur a iure communi. sūe de minimis curatur. ꝛ ita procedunt contraria. ita voluit bald. in. l. si proprietarius ff. de dam. infec.

Olities aliqñ est spēs luxurie de qua. ff. suo loco. aliqñ est virtū opposita pseuerantie ꝛ pinatie. de qua. 9. tho. 2. 2. q. cxxxvij.

m Onachus vnde dicatur: ꝛ q̄ ad illum spectēt vide. j. religio. vij. per totum.

m Onasterijū qūo se habeat ad cō tractus ꝛ bona tpalia monachorū infra religio. vij. p totum.

m Onachavide infra religio. vij. p totū. ꝛ. ff. electio. iij. ℣. vj. ꝛ. vij.

Onetavide. ff. falsarius. ℣. sexto. ꝛ septimo. ꝛ. ff. gabella. secundo. ℣. ix. ꝛ. j. solutio. ℣. secundo. ꝛ restituito. ꝛ. j. pecunia. ꝛ. j. vsura. v. ℣. primo.

m Onitio supra excommunicatio. vij. ℣. xx.

Onopolium videtur esse cōuentio qua aut locus in quo vni soli licitum est aliquid vendere aut emere quod licitum est. vt. l. vnica. C. de monopolijs videtur a monos vnum ꝛ pole venditio.

De mora ꝛ morosō.

Ora in proposito vī esse tempus in quo quis interpellatus scienter non facit quod in eo facere debet ꝛ potest vt patet ex his que not. in. c. vlt. de loca. Ad hoc igitur qō quis dicatur morosus vel in mora requiritur q̄ sciat vel scire debeat se debere: quod interpellatus sit a die vel homine id est monitus quod habuerit dandi possibilitatem. ff. de re. cre. l. quod te.

¶ Primo vero queritur quis sit in mora: et dico quod obligatus ex delicto semp est in mora. ff. de condi. fur. l. in re furtiua: obligatus vero ex contractu si est ad certum tēpus statim post illud est in mora etiam si nō fuerit admonitus nec monitio est necessaria quia dies interpellat pro homine. d. c. vlt. ꝛ C. de contrah. ꝛ con. sti pu. l. magnam. ℣ Nō panor. in. c. ij. hell. de simo. limitat si actor et reus sint eiusdē fori: ꝛ non. vt no. in. l. itez illa. ff. de constit. pecu. de quo vide infra obligatio ℣ per totum. limita etiam nisi iusta cā excuset postēꝫ tamen causam si ipsa deficias si non impleat ꝯcitius potest cōstituitur in mora. l. celsus. ℣ primo. ff. de arbi. vbi iussus ab arbitro dare certa die excusatur si die illa fuit impeditus iuste: modo det ꝯcitius potest impedimento cessante. ꝛ idem in. c. cū dilecti. de dolo ꝛ contu. ꝛ intelligo ꝯcitī⁹ posset⁹ commode ꝛ honeste: quia hoc posse est iurisdictio: vide infra potentia. Si vero dies non est apposita obligationi nec alia conditio sic requiritur monitio ꝑm bald. in. l. non ignorat. C. de fructi. ꝛ li. ex pen. ꝛ ange. in. l. si manumissori. C. de obse. pa. prę. ꝛ Panor. in. c. licet heli. de simo. ꝛ in. c. ij. de accu. ꝛ facit l. fidei commissi. vbi est casus aureus. ff. de vsur. ꝛ. l. quidam iberus. in verbo. qua de re volo vt cum libero loquaris. ff. de seruī. vba. prędi. ꝛ id quod legitur ꝛ no. in. l. debitores presentes prius denunciationibus cōuenīendi sunt. C. de pigno. ꝛ in. l. si ex legati cā ff. de verbo. oblig. ꝛ in. c. accusatio. ij. qō. vij. que monitio vel interpellatio seu debiti petitio fieri dz congruo loco ꝛ tpe. ff. de verbo. oblig. l. continuus. ℣ cum ita. vbi a promittente dare ephebi peti non potest antequā illuc potuerit accedere quādo promissor est rome. Et licet glo. dicat in. d. c. licet hely. q⁹ in pecuniarijs admonitio est de honestate non de necessitate. tamen Ludouī. de ro. in suis notab. tenet quod si debitor citatur. sine monitione ꝛ confitetur debitū dz actor condemnari in expensis citationis. si potest probare quod non fuit monitus: quia vt dicit Panormitanus vbi supra adhuc non erat in mora. licet in ea per talem interpellationem constituatur: vt si fatetur debitum fiat ei preceptum de solutione. Tamen in conscientia. si creditor debitum petere non audet ex timore etiam reuerētiali. vel fide bitum ignorat etiam sine monitione debitor in mora constituitur et incurrit penam morosi post instans in quo arbitrio boni viri satisfacere debet ꝛ potest. alias autem in mora non constituitur: quia ex quo creditor debitum scit: ꝛ sine omni respectu petere potest. et non petit videtur consentire dilationi. Et sic intellige. l. in omnib⁹ obligationibus. ff. de regulis iuris. ꝛ theologos in. iij.

¶ Secundo queritur vtrum sit in mora qui potest exceptione legitima se tueri: et dico quod non vt est regula iuris in sexto. si cui dominus qui seruum suum fugitiuum monachum factum infra triennium non requisiuit. dicitur fuisse in mora qui tamen re vera non est in mora si potest exceptione

legitima se tueri: puta longinquitatis loci. xvij. questione. ij. si quis incognitus. Et dicitur exceptio legitima que replicatione non elicitur: non legitima vero que elicitur. vt si feci pactum de non petēdo decem que debeo. sed metu vel tempore furoris feci si dū repeto excipias de pacto. exceptio elicitur replicatione furoris aut metus. hec ex Joan. andr.

3 ¶ Tertio queritur vtrum sua mora cuilibet sit nociua: ꝛ dico quod sic: vt est vna regu. in. vj. sicut si quis est in mora soluendi decimas: ille perimit suo periculo etiam fortuito casu. xvj. questione. j. decime. Et si debitor primo fuit in mora soluendi. ꝛ postea creditor in mora recipiēdi vel ecōtra: vltia mora nocet. ff. de vsur. l. debitor.

4 ¶ Quarto queritur ad quid teneatur morosus debitor vel emptor. ꝛ dico quod tenetur ad interesse damni habiti ꝛ lucri cessantis: dummodo sit talis persona que verisimiliter fuisset iuste lucrata quod iudex habebit estimare: pro quo est tex. l. j. ij. ff. de eo quod certo loco. in fi. vbi dicitur quod in hoc interesse habebitur ratio lucri cessantis. vide Inno. in capitulo sacro. de senten. excōmu. ꝛ ℣ o. in. l. curabit. C. de actio. empt. ꝛ Panor. in capitulo cōquestus. de vsuris. vbi refert ℘e de anchara. ita consuluisse. Vide infra vsura primo. ℣ xvij.

℘ Sed nota aduerte quod mora et culpa equiparātur: nisi in hoc quod mora est purgabilis. l. filiorum. ℣ sequitur. ff. de verbo. obliga. ꝛ sic potest intelligi. l. si is. in fi. ff. de iur. dot. vnde si res danda vel restituenda. eodem modo apud eum cui danda erat vel apud dominum erat peritura: non tenetur morosus. l. fina. ℣ j. ff. ad. l. rho. de iac. ne creditor cum aliena iactura lucretur: quod ēt sequitur Fulgo. ꝛ Mar. in. l. quod te. ff. si certum pet. licet Accur. teneat contrarium: sed primum est verius. saltem in conscientia de quo infra restituito. vij. ℣ v. parti. iij. Et si dubitatio an fuerit peritura. nō liberatur morosus: qr interpretatio fit cōtra eum. l. cū res. ℣ si. ff. de leg. j.

5 ¶ Quinto queritur vtrum mora semel commissa purgari possit. ꝛ dicit Joan. andr. in regula mora. in. vj. quod non: vbi dies prefigitur a lege vel canone penam imponente: quia pena semel commissa non purgat: ꝛ sic intelligenda esse iura que videntur dicere quod non purgatur: vt. xij. questiōe secunda longinquitate. ij. questione. ij. puella ꝛ de electio. in cunctis. Et hoc est verum: nisi in eadem lege vel canone. caueatur quod eodē casu possit purgari mora et pena cui tari: ꝛ sic intelliguntur iura contraria que videntur velle quod possit purgari: vt. xvij. distinctione. c. primo. ꝛ dili. c. quoniam. ꝛ de supplen. negligē. pretato. litteras. Peno ergo semel commissa non purgatur: nisi forte fingeretur quis non fuisse in mora. ij. qō. vi. biduum.

¶ Sexto queritur quomodo purgatur mora: ꝛ dico quod ex celeri solutione ante rēcitationem factam: vt not. in dicto capitulo primo. ꝛ facit. ca. bertoldus. de re. iudica. ꝛ. c. ex tue. de cleri. non resi. ꝛ similiter si obtulit post moram tempore debito: vt in dicto. ℣ sequitur: intellige si obtulit rem integram qualitate non viciatam. vt infra restituto. vij. ℣ iij.

¶ De morte ꝛ mortuo.

Oros secundum philosophos est vite priuatio: ꝛ mortu⁹ est vite priuatus: ꝛ mortalis in quo prio vel gratia pars ē mors seu vite priuatio. ¶ Est autem triplex mors. de penit. distin. c. vlti. capitulo vlti. scilicet corporalis. spiritualis. ꝛ gehennalis: quia. ſ. est etiam triplex vita qua quis priuat scilicet corporalis. spiritualis. idest gratia siue charitas vie. ꝛ beatitudis: qua quis proprie priuatur solum post mortem. sicut ꝛ proprie tunc quis est habilis ad vitam. Corporalis tamen est duplex. scilicet naturalis. qua quis priuat vita substantiali. ꝛ accidentali idest operatione vitali: ꝛ ciuilis qua quis priuatur accidentali tantum. i. aliqua operatione vitali: pura propria voluntate aut ciuium fruitione ꝛ huiusmodi.

¶ Primo vero queritur quid de morte sum marie scripserit sanct⁹ Thom. in ordine ad mores: ꝛ ex opibus eius dico sic. Pena mortalis in presenti non infligitur pro quolibet mortali. sed tantum pro inferente damnum irreparabile: vel pro habente horribilem deformitatem: vnde pro furto non infertur: nisi aggrauetur per circumstantiam grauē scilicet sacrilegij. peculiatus. aut plagiarij. xxij. questione. lxvj. ar. vj. secūdum: pscutudo tamen preualuit in contrarium.

℘ Mors sit sanctis meritoria. licet sit pena. inquantum ea bene vtuntur. xxij. questiōe. clxiij. ar. xvj.

℘ Mors filata etiam pro criminib⁹. auferit totam penam peccati vel partem. secundum quantitatem culpe. pacientie. et con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tritionis:non autem mors naturalis.liij.di stinctione.xx.

¶ Exponere se ꝛ suos mortis periculo,p libe ratione pſone per quam ecclesia vel respu blica sustētat ē laudabile.xxij.q.xxxij.ar.vj

¶ Exponere se morti pro salute anime pro ximi certa.est preceptum:alias vero consi lium.liij.distinctione.xxix.

¶ Dolendum est de morte amici:sed mode rate quadrupliciter causa prime thesa.liij.de morte autem propria maxime tristatur vir tuosius:quia priuatur maximo bono:quo maxime dignus est:scilicet vita ꝛ virtutib⁹ ſm pſentem vsum:licet quidam gaudeant propter spez beatitudinis.iij.ethy.vel.xvij

¶ Nullus eripiēdus est a morte contra iu ra.xxij.q.v.ar.xij.secūdum.

2 ¶ Secundo queritur vtrum mors natura lis sit satisfactoria pro peccatis:dicit Sco. in.liij.di.xxj.quod licet sit necessaria.tamē si acceptetur voluntarie.est sufficiens pena pro omnibus venialibus ꝛ forte pro magna parte mortalium:ꝛ consequenter multoma gis violenta:etiam si pro peccatis inferak ꝛ sic tenet Sum.Ange.contra ro.ꝛ supple. sed sanctus Thomas in.liij.dist.xx.consen tit quantum ad violentam non autez quātum ad naturalem:quia iaz quasi versa est in naturam:sicut ꝛ ori.ginale quod tanquā pena consequitur:ꝛ consentit sum.ro.ꝛ sup ple.ꝛ intēdit sanctus Thomas quod in na turalibus non mereamur nec demeremur:li cet,concomitari possint alique volitiones et acceptationes meritorie:sicut non est mer toria digestio cibi.licet sit meritoriū ex cha ritate gaudere quod virtus a deo data di geratur:q; opus meritorium est in nostra po
3 testate:vt supra meritum.

¶ Tertio queritur vtrum mors clulis eq parabitur morti naturali in dubio:ꝛ respon det Gemi.in capitulo suscepturn.de reseri. lib.vi.ꝛ Archy.ibidem ꝛ do. An.in.c.licet. de offi.delega.diffuse:sed tu,cōcludēdo dic. Aut verbū mors proferatur a iure vel ab ho mine. Si autem a iure in materia stricta et exorbitanti a iure communi:ꝛ tunc in dubio intelligitur de morte naturali.vt i dicto ca pitulo suscepturi.ꝛ.l.iij.ℌ.hec verba.ff.de ne go.gest.ꝛ ibi glosa.ꝛ Barto. Si vero ins in quo proferatur mors non est strictum sed ex tendibile ex ideinpritate rationis. Tunc si mors clulis habet eundem effectum quo ad id de quo agitur quem habet mors na turalis.sic equiperatur:ꝛ ita processit.capi tulo placuit.xvj.questione.j.sed si non ha ber per omnia eundem effectum.non exten detur necꝫ equiparabitur. vt dicit glosa in dicto capitulo questum.ꝛ in dicto capitulo licet. Si autem verbum mors proferatur ab homine:tunc in dubio non equiperatur:q; verbum hominis referri debet ad mortem naturalem:vt in.l.ex ea parte.ℌ.insulam.ff. de verbo.ob.Jo.autē.xvj.q.j.in.c.placuit. dicit q; regulariter mortis appellatōe intel ligitur mors naturalis.

¶ Quarto queritur quis dicatur esse in pe + riculo mortis:ꝛ dico quod infirmus querē diana febre:obsessus vbi machine iacūtur vel ab hostibus volentibus illum occidere, naufgaturus per loca periculosa: iturus p loca insidiosa:etate confectus:ꝛ huiusmo di:vt patet.ff.de donatio.can.mor.l.mortis causa cum tribus sequenti.sed tu dic quod ista dicuntur exemplariter, regula autem sumitur ex arbitrio boni viri.vt pēsato om nibus circūstātijs.is dicatur esse in pericu lo mortis qui probabiliter iudicatur esse in periculo mortis.

¶ Quinto queritur vtrum liceat mortuos spoliare:ꝛ dico quod nō:quinimo tales spo liatores grauissime legibus puniuntur.ff. de sepul.vio.l.preter.ℌ.aduersus eos:ꝛ se cūdum philosophum in.liij.ethy.latrones enumerantur. De mortuo resuscitato.vide infra resuscitus.

Ortis articulus.supra absolu
m tio.f.ℌ.quinto.
Uller.vide.ℌ.femina.ꝛ quo ad
m monjales.supra abbatissa.ꝛ tu fra religio.vij.ℌ.vj.
Ultitudo cū peccat q̄d sit aggēdo
m vide supra correctio.ℌ.xiij.
Unus.vide supra gabella.vbi
m quātum munus est donum ꝛ in quātum est exactio.

Urmuratio.licet plerūq; cō memoretur ꝛ reprehendatur a sanctis,tamen non est plene declarata quid sit ꝛ vtrum sit peccatum vel quale: sed aliqui doctores dicūt qō est querela iniusta vel ipatiēs. Videtur autem sic dicendum.Murmurare secundum multos dicum est per similitudi nem ad mutire:quod est proprium mutorū ꝛ loqui non audentiuz. Unde murmur aut murmuratio.dicitur primo omnis locutio sumissa.vel clanculosa:aut certe ꝛ submis ser clāculo facta:vnde ꝛ metaphorice ritus aque dicitur murmurare:sed quia talis lo catio frequenter fit iniuste.dicitur secundo querela iniusta:ꝛ intelligе clanculo ꝛ aus

Stquin mortis articulo nō est bonum dicere verum
primo q̄ bonum mortis non pre-
mat sonum oris.ſ. verbi.

gulariter non in facie facta: quia nō est murmur si quis queratur etiam iniuste co ram preside. Est autem querela iniusta du pliciter:scilicet ratiōe obiecti:quia scilicet querūtur quis de re iusta: sicut pharisei de receptione peccatorum a domino ꝛ ra tione modi: quia scilicet iz quia queratur de re iniusta tamen non debito modo id est non vbi:quando:quomodo oportet.vt quia in angulo cum impacientia.vnde holchot in diffinitione eius non ponit iniustitiam sed impacientiam.dicens quod murmura tio est querella cum impacientia.in hio que homo debet pacienter ferre. Et isto modo murmur est in communi locutione.sicut re ligiosus dicitur murmurare quando aliqd iniustum quidem patitur.sed tamē non ex ponit prelato rationem suam.sed alius quo Murmur rum non est ei prouidere. ¶ Igitur murmu ripliciter rario sumitur tribus modis. ¶ primo enim uni. est submissa ꝛ clanculosa locutio:ꝛ sic potest esse cum peccato ꝛ sine peccato:sicut Jo.v. dicitur quod murmur multus erat de ciri sto in populo:ꝛ sequitur:quidam enim dice bant quia bonus est.alii autem non iz sedu cit turbas. ¶ Secundo est submissa ꝛ clancu losa locutio q̄rulātio de re iusta.sicut popu lus israel murmurauit frequēter ꝛ tra deū. Et tertio est de re iniusta modo iniusto : et his duobus modis est semper peccatum aut veniale aut mortale ſm conditionem personarum.circunstantiarum.ꝛ animoruz quod generali regula difficile est diffinire. Pena autem murmuratoris est vt alienus sit a fratruz vnitate.ꝛ opus eius abiciatur ꝛc.dist.alienus:vbi dicit glo.quod opus cle ricī precipue est oratio.laici vero oblatio.ꝛ sic videtur quod si sit clericus debeat in ora tione quasi excommunicatus separari esse ab altio.:ꝛ si sit laicus non recipiatur eius oblatio.

Utilare quid sit ꝛ vtruz liceat vide supra homicidium.iij.ℌ. tertio. Mutilare enim mem brum propie est illud inutile reddere: sed tamen com muniter dicit.captunt muti lare pro truncare. vide autez supra corpore vitiatum.

Utuo per signa potest petere sa + cramenta et ei danda sunt. decl. maserta questione secta. qui rece dunt.ꝛ matrimonium potest con trahere.vt supra matrimonium ℌ.septimo.

Utuum est res ex suo vsu con sumptibilis penitus cuius p ꝓteratem quis in alium trā fert:recepturus deinde alias rem non numero sed eandez spē aut valore:vt si trado ti- Quid mu
bi pecuniam receptur⁹ post tuum
mensam aitam numero. ¶ Dicitur ꝑmo res quo nomine hic venit etiam pecunia q̄ pro ꝓie dr ꝓeclum rei.vt patebit. ¶ Et secūdo dr ex suo vsu consumptibilis.penitus: quia in hio que vsu suo non consummunt penit⁹ vt est ager:equus:vestis.ꝛ huiusmodi nō est mutuum expresse aut per sevt patebit infra ꝛ pti.ff.si cer.pe.l.ij. ¶ Et tertio dr cuius pro ꝓieratem:quia in mutuo transfertur dñium a vante in acciptentem:vnde mutuum dici tur quasi meo tuū.qz.f.dum illud tibi trado de meo facio tuum.ff.si cer.pe.l.ij.ꝛ stat pi culo tuo posteꝫ accepisti si perit etiam casu fortuito.C.si cer.peta.l.incēdium.insti.qui mo.re.cōtra.obli.ℌ.iij. ¶ Et quarto dr recep turus deinde.qz si ds statim ꝛ de presenti tradendo rem accipit aliam.rē vel pēcū sue retinō est mutuū sed ꝑmutatio aut venditio vel aliud cōtractus vt infra ꝑmutatio.

¶ Et quinto.aliam rē.qz si esset recepturus rei pēcum nō esset mutuū sed vēditio:nisi ꝛ ipm pēcum mutuare ℣. ¶ Dicitur sexto aliaz rem numero:qz si esset recepturus eandem numero nō esset mutuum sed cōmodatum vel depositum vel aliud ꝛtractus.ff.de con trahē.emp.l.ij.ꝛ.d.l.ij.ff.si cer.pe ¶ Et septi mo dicit sed eādem spem aut valore qz mu tuum sit dupliciter:aliquando.s.expresse:et tunc regulariter recipit idem spē:aliqñ ℣o tacite.ꝛ tūc recipitur ret valoz.vt si dedi fru mētum valēs.x.receppturus oleum valens decē aut plus qz ipsum frumētum non mu ruaℓ sed venditℓ aut permutaℓ. valor aūt si ue pēcium frumēti mutuaℓ implicite et vir tualiter in rēpus redditi ōis olei. Fallit qō dictum est in mutuo pecunie:qz siue reddaℓ eadem spē puta argentea pro argētea.siue eadem valore alia spē.vt argentea ꝑ crea: aut econtra.semper est mutuū expressuz.qz pecunia est invendibilis formaliter.ꝛ sinon materialiter.item qz ois materia moneta lez mensure venalis iz materialr differat. ta vt sic ꝛ formaliter sumpta est in spē eadē vnde valor vsigniti solidorum est idem spē in auro ꝛ in argento formaliter iz non mate rialiter. ¶ Dicit aūt Azo.ꝛ refert ac sequi sum.ang.q si deℓ pondus argenti ꝛ recipia tur pecunia argentea in numero erit mu tuum: quia idem genus redditur.i.eadem

Universidad de Deusto Biblioteca

species: ego vero dico ibi esse venditionē: qr rē p̄cium nec argētū monetatum vt illud quod in numero consistit. est idem spē formaliter cum non monetato quod consistit in pondere. Consistit igitur mutuum proprie ideſt expresse p̄ se solum in rebus triplicis generis. s. in his q̄ cōsistunt in numero vt pecunia. i. aurum. argentum. ⁊ omne metallum monetatum. vt hic: vel in ponderе. vt aurum vel argētum nō monetarum ⁊ huiusmodi: vel in mēsura. intellige cotētiua qua grana aliquida mēsurantur ad differētiam mēsure pānī secundum rodo. vt vinum. triticū. ⁊ huiusmodi. ⁊ g̃naliter in his q̄ vsu ipso consumuntur. s. ex toto p̄ nitus. vt dicta. l. ij. ff. si cer. pet. ⁊ instit: qui. mo. cō. oblig. in prin. in alijs autem pura equo aut veste vel huiusmodi non eē mutuum exp̄sse ⁊p̄ se sed solum implicite ⁊ per accidens in quantum' in his subintelligitur aliquod predictorum trium. puta in equo precium. quod in numero cōsistit. sicut si tradō equū recepturus certo tēpore p̄cium. intelligor mutuasse p̄cium ipsum. vñ si quid vltra recipiovt patebit est usura q̄ non est sine mutuo. Ratio autē horum est: quia de ratione mutui est quod recipiēs mutuum reddat aliam rem vt dictum est. ⁊ de ratione institile est quod reddat equiualētē. quia alterno eēt equalitas: equiualētia g̃ eē nō p̄t p̄ se in rebus vsu nō p̄sumptibilibus nisi forte raro ⁊ p accidēs. q. asinus nō est equalis asino. aut equus equo. sed in eis equalētia fit ⁊cognoscit p aliā rē. i. numismā. q̄ est oium rer̄ mēsura. v. ethic. ſz in alijs equalētia neq; est neq; cognoscit p aliam rē reddibilē. p mumo. ſz p mēsurā ponduſ ⁊ numer. q̄ non sunt res reddibiles nec aliquid valētes. Unde in illis non est mutuum nisi p accidens rōne p̄cij annexi. Quō aūt sit dandū mutuū sine spe alicuius vltra sortem iuxta p̄cptū dīuiſde infra vsura. ſ. quō ēt teneatur mutuare qui pecuniam h̄z vel aliud sibi necessarium vel vtile ad negociādum vel hmoi. vide supra elemosyna. ℣. i. et distingue vt ibi. ⁊ adde sm sco. in. iij. q. hñs peccat si eā non mutuat indigēti petenti. faciens ⁊ tra p̄ceptum nature ⁊ x̄pi. luc. vi. mutuū date: q̄s intellige primo si tut' sit de rebus habēdo tpe opportuno: alioquin distinguevt supra. q. cōmodare esset dare: ⁊ secundo si indigentia sit circa necessitatem vel decentiam. Utrum autem mutuo accipiens pecuniam teneatur reddere in eadem spē. infra solutio. ℣. ij. parti. v.

Jn q̄b⁹ cō siſtat mutuum.

Quo mutuandum

¶ De naufragio.'

Naufragium dictum q̄asi nauis fragium siue fractura est naue fracta. i. periclitata rerum corporūq; submersio. l. deprecatio. ⁊ per totum. ff. ad. l. rho. de lact. C. de nau. l. ij.

¶ Primo ergo q̄rit̄ vtrum restituere teneatur qui aliquid de naufragio rapuit: ex dicto q̄ sic: siue de naui siue de mari aut littore rapiat. ff. de incē. rui. ⁊ nau. l. si quis ex naufragio. ⁊. d. l. deprecatio. nec excusat a mortali ⁊ restitutione aliqua consuetudo statutū aut p̄ceptum sed furtū est. ff. de acq. re. do. l. quarōne. in fi. C. de fur. l. reum. Quinetiā sm leges si petatur infra annum condēnabit ad restituendū quadruplū: post annum reo in simplum. vt in. d. l. reum. ⁊. ff. eo. l. j. sm canones vero si iste raptor sit cp̄s vel prelat' aut clericus. deponi debet. de accu. cū dilecti. el prio: ⁊ vltra predicta. siue clericus sit siue laycus. nisi satisfecerit debet excōicari. imo secūdum aliquos est excōicatus. de rapto. excōicationi. Sed hec intellige nisi naulgia exerceāt pyrraticam tyrannidē: vel sint inimica nomini x̄piano vel principi. C. de fur. in auf. naulgia.

¶ Secundo q̄ritur vtrum restituere teneatur qui rapuit de naufragio aliquid q̄ statim erat periturum. puta farina: aut zucharum vel papirum: ⁊ dico quod sic si sine quocunq; periculo vite talia saluauit. etiā si dominus alias non erat rehabiturus. q. ex charitate tenebatur suffragari. dicto capitulo excommunicationi. et sic intellige dicā auf. naulgia. et dicto capitulo excōmunicationi. luncta glo. sed tamen debet habere laboris sui mercedem: quia et ipsum dominum si saluare debuisset oportuisset ſpe tiſſacere perquirentibus: et secundum hoc intellige que dicet rodē. ℣. sequenti. Si vero sine vite sue periculo eas saluare nō potuit distinguendum est. Nam aut se exponendo periculo vite non dico probabili. sed qualitcunq; capite ea bona que dominus verisimiliter per aliam viam non erat rehabiturus et retinere illa potest quia nō tenebatur cuz tali periculo suffragari. immo ipse dominus debuisset velle quod potius ea propter mus haberet quam perirent: si autem alia vla erat ea dominus verisimiliter rehabiturus. vt quia ea tempestas iactasset ad litus. aut alios qui dicto periculo se exponerent inuenisset. tenet restituere: iz debeatur el p̄mium p̄ laboze et periculo ad arbitriū

boni viri. Si quis tamen simplex de talibus bonis aliquid surriperet credens hoc sibi licere. vel ex statuto vel ex alia causa nō videtur peccare mortaliter. nec incurrere excōmunicationem. d. c. excommunicationi. vt patet per dicta. supra excommunicatio. vij. ℣. xx. Si tamen ab homine fuit minatē ⁊ contra tales. etiam eo casu quo talia possent licite retinere. tenerentur saltem revelare talia bona rapta. Ex predicto autem respondēdum est ad hunc casum qui de facto accidit. Cum enim ex naui periclitanti omnes aufugerent etiam patronus. vnus post fugam patroni ex capsa eius subtulit mille aureos eosq; saluauit. Distinguendum est vt supra.

3 ¶ Tertio q̄ritur vtrum dominus qui accepta summa conuenit cum nautis quod si naufragium patientur nullus eos predabitur. teneatur dictam summam restituere: ⁊ dico quod restituere tenetur quicquid hac occasione fuscepērit vel fuscipi permiserit. nisi spontanea liberalitate donetur secūdū ℣. cuz alias deberet hoc gratis facere. Si tamen fieret statutum quod quis tantum reciperet pro rebus quas ex mari recuperaret. naufragis valeret statutum secundum sum. pisa. quia hoc inquit fit in fauorez naufragorum vt homines in querendo perdita sint solicitiores premium laborio recepturi: ⁊ idem tenet Rodē. ⁊ sum. ang. ac ro. licz ter facio: quia hoc est vtiliter gerere negocium nautragorum. ff. de nego. gest. l. pomponius.

4 ¶ Quarto q̄rit̄ vtr̄ restituere teneatur q̄ res iactatas in mari vel electas ex naufragio inuenit: ⁊ dicit Panor. in. c. cū dilecti. de accuſ. q̄ non si erant pro derelictis: q. talia naturali rōne efficiūtur capientes. Institu. de re. di. si vero nō erāt. p derelictis sed ad eas dēdū prosecte. cū proiectēs remaneat dñs. occupās alio retinendi est fur. vt in glo. d. c. cum dilecti: ⁊. l. qua rōne. ℣. vl. in fi. ff. de acq. re. do. ⁊ est excōicatus si nō restituit ēpm. primum pōt. d. c. excōicatōi de rap. q̄s intelligе premissa monitōe. vt supra excōicatio. vij. ℣. xx. particu. ij. hic post Panor. teneat sum. ang. quo ad deum nō req̄rī monitōez. Si vero simpliciter accipit nō p̄sideradō an essent derelicte vel ne. excusatur a furto. vt est tex. in. l. falsus. ℣. li iactum. ff. de fur. ⁊ ab excōicatōe. arg. d. l. falsus. ⁊ eoz que excōicatio. vbi supra dicta sunt. Quādo aūt pro derelictis habeātur Panor. dicit vbi supra ex electurio p̄sumēdum. vt si ds iactauit libruꝫ apertum in mare: secus si clausum et inuolutum ⁊ huiusmodi. vide supra inuenta. ℣. primo.

¶ De nauta. caupone. ⁊ stabulario.

Nauta est maior in nauli hoc ppolito. ⁊ caupo est taberna rius. q. d ⁊ Ganeo: ⁊ stabularius est hospes recipiēs et equos Unde ōr nauta. q. nauē exercet nō autem remiger. vt. l. j. eo. ti. ℣. nautā: ⁊ similr caupo ⁊ stabularius. q. hoc exercēt. ⁊ isti tres. ideſt qui vendēdis instant vice eorum: vt in d. l. j. ℣. si.

¶ Prio ergo querit̄ de qua culpa isti teneā- 1.q.
tur: ⁊ dico q. de leuissima. sed nō de casu. ff. stat. l. j. ℣. si vestimēta. ff. depo. vbi depositariꝰ nō tenetur nisi de culpa leui: q. est spāciale in istis vt teneatur etiaz de leuissima. Quod tamen fallit in conscientia vbi tenenē solum de leui. d. l. ⁊ ita. q. loquit in odiū talium q̄ fraudes facere p̄sueuerūt: vt ibi ptz. ℣. ⁊ hoc edicto. ⁊ p̄sequēter fundat se super p̄sumptione: ⁊ sic locum nō habebit in conscientia iuxta dicta supra lex. ℣. ir. nisi spāliter accepisset mercedez pro custodia. vt supra locatio. ℣. vij. vel nisi quando res custodiam diligentissimam requirebat. ⁊ scienter in custodiam est suscepta: quia sic tenetur de leuissima.

¶ Scōo querit̄ q̄o probāt datum talibus 2
in pecunia: ⁊ dico q. si p̄sueuit portare talez q̄ātitatem pecunie: tūc creditur iuramento suo: alias nō nisi quatenus. p̄bet. ar. ff. de re. mi. l. nō oēs. ℣. a barbaris: q. talis debet numerare pecuniam in cōspectu hospitis. ff. depo. l. j. ℣. si ista.

¶ Tertio querit̄ vtr̄ naute ⁊ p̄fati dantes 3
dño deponēti clauē camere. excusenē si res pereat: ⁊ dico sm glo. in. l. dz. ff. nau. cau. et sta. ℣. ité si p̄dixerit q. si a principio dedit claues ⁊ p̄dixit q. nolebat teneri. excusat: alias claues. sed postea. licet p̄dixerit: per. l. sicut C. de actio. ⁊ oblig. nisi ille expresse cōsensit nolle eum teneri.

¶ Quarto querit̄ vtrū p̄dicta habeāt locū 4
in eo q̄ hospitat aliquē nō tanq̄ caupo sed tanq̄ ciuis sine mercede. sicut q̄n rexeuntes ad aliquā ciuitatē. distribuit suos p domos ⁊ dico q. non: vt. l. si messor. ff. si messor. falsodum: vnde si gratis facit. tenetur. solum de dolo ⁊ lata culpa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quinto queritur specialiter an caupo teneatur ex facto sui famuli. et dicit Joannes. de ana. in consilio secūdo incipiente in christi nomine concludendo. quod pro iniuria reali ⁊ damno dato in rebus . potest hospes agere contra cauponem: vt. l. licet. §. possumus. ff. nau. ca. et sta. sed de vulnere illato per famulum. caupo non tenetur quo ad expensas vel interesse: pro quo videtur. text. iuncta glos. in. dicta. l. licet. §. idem dicitur. in ver. sed si damnum. et in. l. debet eodem titulo. in principio. vbi glos. exponit factuz idest receptum: quasi velit dicere quod non teneatur. nisi de recepto: pro quo erlam facit quod non est eadem ratio: qualyr pote rit fieri damnum in rebus quin hospes sit in aliqua culpa saltem leuissima: quia potuisset diligentius custodire: non autem sic est in delicto in persona. quia obstare non potest quin famulus vellit occidat. aut verberet hospitem. Addeo autem secundum eūdem Joan. quod sunt quedam persone que regulariter tenētur ex factor delicto familie sue: vt sunt publicani. naute. caupones. stabularij. ⁊ similes: alie autem persone ita demum tenentur si aliquid de familia deputentur ad certum officium: ⁊ in illo delinquant: quia tunc dicitur paterfamilias eē in culpa deputando insufficientem. Ista est communis opinio docto. in. l. prima. §. familie. ff. de publi ¶ Et faciunt hec ad casuz qui de facto accidit. Narus accendit noctu lucernam ad custodiam infantis. ⁊ eo negligenter omissa. secutum est duarum domorum incendium. Querebatur an socer vel paterfamilias teneretur ex facto sue nurus: ⁊ concludit ex predictis Joan. de ana. in const. vij. incipiente in nomine sancte trinitatis. quod non: quia iste non deputauit illam ad hoc: sed gubernationi liberorum. que est de iure naturali. Preterea ista culpa que presumitur contra habitantes ex incendio: iudicatur leuissima. vt volunt glo. institu. quibus modis. re. contra ob. §. preterea. ⁊ ista non est imputabilis vt voluit Salicetus. in. l. si vendita. ff. de pericu. et con. rei vend. ⁊ Baldus. in. l. in iudicio. C. de loca. vbi proprie loquitur de lucerna. Utrū nauta possit res suas preferre depositis. quando vtrasq; saluare non potest: vide supra commodatum. §. xij. Utrum etiam teneatur si res meas transtulit in aliam nauim: et perijt. vide. §. locatio. §. xvij. Utrum etiam possit nauigare per omne flumen et vti arboribus in ripa existentibus . infra piscari.

Questio.

Necessitas loquendo iuridice est triplex: prima. scilicet absoluta. que est eius sine quo vita cōmode sustentari nō potest. vt ea que est eorum quorum priuatio incommodat notabiliter: tertia est proficua. i. eorum sine quibus vtiliter vita non sustentatur. puta librorum pro studio. Illud autem quod dicitur in. c. licet de. ser. ius. necessitas facit licitum ⁊ legi non subiicitur. est verum de prima necessitate quando illud quod cōtra legem est nō est malum de se. pura quia ex alia circunstantia potest licite fieri: quia tali necessitate occurrente. non requirit alia dispensatio. sed auctoritate propria potest quisq; contra legem venire. Et etiam vtrum secundum aliquos de secunda: modo fiat aliqua recōpensatio. sicut dicit do. ant. in. c. j. de fer. q; licet doctoribus cōsulere. prorsus ibus in die festo. modo per aliquam elemosynam recompensetur. ⁊ facit gl. in. c. presbyter in verbo denarium. lxxxij. dist. et melius. d. c. iij. quod limita extra ⁊ tractor quando superioris auctoritas de facili haberi nō pōt alias nō esset tutum. In tertia vero necessitate omnino requiritur dispensatio. aliter non fieret licitum.

Negligentia proprie vtendo vocabulo est defectus circa interiorem actum voluntatis. qui est electio nō quidem actus sed circunstantie. vnde secundū hoc in li. erhi. negligens dicitur quasi nec eligens: pigritia autem est defectus circa executionem exterioris operis: desidia vero est defectus circa continuationem boni operis a descendendo dictor eo. por autem est defectus circa feruorem exercitiōs operis dum tepide fit bonum: incō stantia vero est defectus circa stabilitatem voluntatis. omissio autem est defectus circa actum debitus fieri: sicut negligentia est defectus circa circunstantiam: puta tempo rio loci. ⁊ hmōi. Vide archie. si vis. ij. parte titu. ix. c. iij. Largevero sumendo vocabula negligentia est omissio alicuius: qō fieri pōt. vnde negligentia sine mora esse nō potest. de elec. c. vlti. ⁊ de cō. preben. quia diuersitatem: vt no. in. c. si promissarius. de elect. vj. nolle igit negligēte simpr̄ venit lenis ⁊ leuissima culpa: vt pz. c. pallegas. j. ⁊ facit

xxvij. di. de syracusane. ⁊ c. cū ex eo. in fi. et c. cōmissa. §. porro. de elec. li. vj. ⁊ hoc quādo quis tenetur de culpa leui ⁊ leuissima alias nō nolle vero negligēte dissolute venit lata eni pa. vnde. ff. manda. l. fidei fussor. in prin. vbi dissoluta negligentia. ppie dolus est. i. lata culpa. Et idem venit nolle negligentie. vt. ff. de act. ⁊ obli. l. j. §. is quoq; apud. vbi est text. quasi aptus. Aliqñ no includit dolū. s. cum lex imponit negligēti diuersam penā a deliquente: qr tūc sub negligēte includit dolosz negligētia. vt no. ge. in. d. c. si cōpromissarij. Quō aūt ⁊ qñ negligentia sit peccū mortale: sum. ang. intra sue false opinioni q; trāgressio legis humane pceptiue sit peccū mortale solū rōne pcepti aut pstitudinis. de q supra. lxxxiij. §. vij. ⁊ supra in obedientia: ⁊ supra lex. §. vij. dicit q; negligētia est mortale: si ex ea omittant ea ad q̄ ds tenēt ex pceptor pro vel officio de iure diuino in his in quibus versāt notacile dānū sibi p̄missor: non autē in his q̄ de iure positiuo solū nisi includatur dolus vel pceptus. Intelige verus vel. Interpretatus q̄ est pstitudo sz eūrsed sm. a. th. 2. 2. q. lxij. ⁊ supple. ⁊ mētez ro. negligentia dupl̄r pōt esse peccū mortale. Primo si ex q̄ omittitur ex negligētia sit de necessitate salutis. i. cadat sub aliquo pcepto siue sit actō siue circūstantia. Secō si volūtas intrin sit remissa circa eaq; sunt dei: vt totaliter deficiat a diuina charitate: quod pōtpue ptingit quando negligētia sequitur ex contēptu. Si aūt negligentia nō sit circa aliquid de necessitate salutis: nec ex ptemptu nō est mortale. sed pōt esse modicum. §. i. infra pdicator. videt autē velle archi. in. ij. parte ti. ix. c. iij. in fine. q; negligentia q̄ñ est ex pstitudine sit mortalis: sicut si ds pstituit horas nō dicere sollicite ⁊ deuote: sed ego dico q; pstitudo id quod de se est venialē nunq̄ facit mortale vt patz ex dictis supra eo. titulo. vnde si ista negligētia consueta esset circa omissionem horaz. esset mortalis: secus si circa omissionem deuotionis in dicendo horas: quia illa deuotio non est sub precepto. Potest tamen hoc dictum esse aliquo modo verum circa religiosos. vt infra religio. primo. §. xij. in fi. De negligentia sup̄a iudex. i. §. tertio. De negligentia erga conferendi beneficia ecclesiastica supra beneficium secundo. §. sexto. Et sic erga de negligentia prouidendi in ecclesia cathedrali vel regulari. De negligentia prelati. infra prelatus. §. quarto.

¶ De negocio: negociatore ⁊ negociatione.

Quō ⁊ qñ negligit peccatuz.

Negocium dicitum est quasi negans otium. de ver. sig. sorus. §. cōstat. ⁊ p̄fr ex ipo nomine importat priuationem octi: ⁊ significat actū oēm cui octū repugnat: puta actus rerum illicitus ciuitatis aut domus dam priuata. ⁊ sic̄r actus cōmutationi ordinatus ad lucrū qui maximē sollicitudinē requirunt. Est igitur negocium in cōi actus humanus practicus: qui vulgo exercitium dicitur: spāliter aūt vt nunc principaliter intentatio lucratiua. i. ad lucrū ordinata. Et idē significat negotiatio: sz alio mō. i. in abstracto. Et idem similiter significat mercatoria sed differt voce: qr negocium a negato. i. a cessu cōmutantium vel a loco in quo fiunt p̄mutatiōes. ¶ Negociator aūt in cōi est qui actū practicū exercet siue qui vacat alicui exercitio: spāliter aūt vt principaliter intendimus est is qui negotiationē. i. commutationes lucratiuā exercet: siue sub aliis verbis est qui rem cōparat vt integrā ⁊ immutatā vēdendo lucret sm Jo. an. posi ar chi. ⁊ crisio. secus si emeret vt esset sibi materia aliquid inde operandi vt dicit crisio. lxxxvij. di. ciuicos: secus si emit vt vendat diuisā aut mutatam. de quo vide supra emptio. §. ix. ⁊ idem penitus significat mercator. vnde vno vocabulo p alio indifferenter doc. vtun tur. ¶ Quomplex aūt sit negociū: ⁊ quomodo clericis sit illicituz vel licitū dicitū est supra clericus. lij. §. i. ¶ Negociatio aūt cōtinuz ad materiā circa quā est triplex: p̄ima scilicet pecunie ad pecuniaz q̄ dr cambium. de qua speciāliter infra vsura. liij. §. primo. ⁊ secunda pecunie ad rē que dicitur emptio: de qua inquantum ibi includitur emptio ⁊ vendicio dictum est speciāliter supra emptio. §. x. tertia est rei ad rem que dicitur permutatio seu vulgo baratum: de qua speciāliter infra permutatio. Quantum vero ad finez est duplex. vt infra. §. primo.

Negociū.

Negocia tor.

Quotuplex negocium.

¶ Primo vero queritur vtrum negociatio de se sit licita vel illicita: ⁊ dico ex archiepis. post sanctum Tho. secunda secunde. q. lxxvij. arti. quarto. quod commutatio que scilicet dum philosophum primo poli. vna. i. quasi naturalis ⁊ necessaria. i. rerum ad rem vel ad pecunias propter necessitatem vite que. p. ⁊ politicos pertinet qui habēt prouidere fa

1. qō.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mille aut cultarū de necessarijs: ralia denarioꝝ ad denarios: vel rerum ad denarios: addeꝫ vel ad res: non ad necessitatem vite sed ad lucrum consequendum. que pro prie dicitur negociatio. Prima igitur secūdum philosophum est de se laudabilis. qz habet honestum finē cum deseruiat necessitati vite. iz in ea possint diuersa peccata cōmitti. q sunt hominum vitia ꝛ non artis in se: scḋa ꝯ considerata fm se hz quandam turpitudinē. inquantum de sui ratione non importat necessarium vel honestum finē. iz ḡtum est de se deseruit cupiditati lucri. que terminum nescit iz tēdit in infinitum: pōt tñ fieri licita si mercator ordiner lucrū ad aliquē finē honestū vel necessarium. qz illud lucrum: tñ in se nō importet aliquē finē honestum vel necessariū: nihil tñ importat in sui rōne vitiosum aut prauum rōni: vñ ordinari pōt ad finē honestum ꝛ necessarium. puta si negociator illud ordiner ad sustentationē decērem sue familie. aut subuentionez pauperum. aut publicam vtilitatem ne. s. de sint patrie necessaria ad vitam: ꝛ inde ipsum expetit non quasi finem iz quasi stipendium laboris.

2 ¶Secundo ḡritur quot modis mercatio reddatur illicita. ꝛ dico quod multipliciter fm Ray. ꝛ Alex. in tertia parte. ꝛ Inno. in. c. 1.modus. colligitur quod est illicita sex modis. P primo ex causa seu fine: quādo. s. fit ꝓpter auaritiam. i. in proḃam cupiditatē diuitiarum vel alium malum finē. ꝛtūc est peccatum veniale aut mortale eo modo quo ille finis.

2 P Secundo ex psona. puta si sit clericus ꝛ a fortiori religiosus vt. ꝝ. clericꝰ. iij. p totū. laicis aūt est licita regulariter. P Tertio ex tē

3 pore vt si fiat diebus festis quia est opus seruile: de quo dic: vt. ꝝ dñica. ℣. iij. qō tñ fm pe. de pal. fallit in nundinis scitis ꝛ tolleratis si diuina nō omittant: secus si nundine essent prohibite.

¶Quarto ex loco: quia in loco inhonesto ꝛ

4 suspecto non dz quis negociari seu etiam conuersari. ff. de arbi. l. si cum dies. ℣. si arbiter. lxxxi. di. in omnibus. xxvij. q. i. si quis sacro. sic̄ negz in ecclesia xvi. q. vlti. ꝛ hoc diuinum: immo hoc est mortale nisi magna necessitas excusaret de immu. ecc. decet domus de cū eucha. Quod intellige si quid noxabile fiat: secus in modico. ꝛ cum strepitu verboꝝ ac intentōe lucrādi: secus sine ℣bis ꝛ cum intentione satisfaciēdi honori diuino ꝛ fidelium deuotōi principaliter. vt in candelis. si forte secūdario intēdatur aliquod lucruꝫ: sine quo tñ hoc fieret inyēdēs securum esse de tua indēnitate. vñ laici qui eas ꝓmuntur vēdere vt lucrētur: extra eccliaz vēdere coguntur. P Quinto ex modo. puta qz exerceatur dolose vel cum mēdacijs: ꝓiurijs 6 P Sexto ex commercio quando. s. illud est reipublice damnosum. sicut cum quis totū granum aut oēs merces emit. vt coactis alijs a se emere. vēdat suo modo. ꝛidē est quorūdā ḡritur lucrum immoderatum de empt. vel. c. i. quod arbitrio boni viri limitandum est fm glo. Ray. ꝛ sic fm archi. idē est qñ oēs ꝓpinquitates certo pcio vēdāt vel vnus solus vēdat tale quid. nisi pcium esset inconsuetum. Cōsilium aūt est ho. quod taxatio pcij fiat p epm: iz hoc est ꝓsilium. si tñ p ipm vel melius p rectores ciuit. alio taxaret fm archi. non posset carius vēdi sine peccato.

P Septimo ex cōfortio. vñ qui societatē hz 7 cum negociatore quē scit male ꝓcedere tenetur fm archi. soluere societatē si pōt. i. cōmode. vel si nō pōt protestari quod de illicitis lucris ꝓticipare nonvelit ar. di. lxxxvij. cerro. ꝛ. c. fideles: ꝛ sup hoc iz inquirere ne crassa ꝛ non excusante ignorantia laboret.

P Nonest aūt necessarium quod lucrum in pluribus desit iz sit ꝓsilium fm doc. q̄ fallit primo si qs inuitus ꝓmisisset circa pcium in stum in plus vēdēdo: vel in minus emēdo. ꝛ secus fm rodē. si qs fuit cā excrescētie pcij emēdo totum aliquid vt carius vēderet. qz teneꝫ letis. si allas damnuz illud nō euenisset. ꝛ nō quia fuit cā damni iniuste.

¶Tertio ḡritur q̄ sit negociatio sicillicita 5.q̄ quod sit mortale. ꝛ negociatorē expellat de templo dei. P Et dico quod est primo illa que est cum piurijs. vt pz. P Et secundo ea que cum mēdacijs pniciosis. i. ordinatis ad decipiēdum in aliquo notabili: vel etiā in modico si adsit animus decipiēdi in magno. fm Archi. secus si fiant ad conseruandam indēnitatē vēdētis sine ad vēdendum illicito pcio. aut ad decipiēdum in aliquo modico cum animo decipiendi in magno: qz est venīale fm Ray. iz host. falso hoc dicat esse mortale si assidue fiat. sumēs ecemplum de ebrietate. sed non est verum. quia venīale de se quātūcunqz multiplicetur ꝛ continuet nūq̄ fit mortale. xxij. qō. ci. ar. ij. nec est simile de ebrietate que de se est mortale si scienter admittatur sine necessitate. quam scientias assiduitas arguit. P Et tertio illa q̄ est cū intentōe finali in lucro ponēdo. s. ibi finē vltimū: qō tūc est cū illud ē ibi deo carꝰ. ita q̄

quis deum per mortale contēneret vt lucruz nāciscatur. P Et quarto ghaliter ea q̄ est cū emptione aut venditione q̄ sit mortale. de q̄ vide supra emptio.

4 ¶Quarto ḡritur vtrum liceat sint assecurationes que plerūq̄ fiunt a mercatoribus iz non sint mercantie. ꝛ dico hoc fieri tripliciter. P primo. s. in mercibus vt cum qs mittit aut expectat merces p mare vel loca periculosa: ꝛ timet de submersiōe vel ꝓda. ꝛ ipē det alteri quinq̄ vel sex p centenario vt ille eum assecuret. i. se obliget ei a soluturꝫ si pleuerint. Et dicit archi. hoc licite fieri ꝛ assecurantem posse dicta quinq̄ vel sex lucrari si res salue fuerint rōne periculi: qz ibi non est mutuum vt pz: nec turpe lucrū cum non inueniatur. phībitum hoc ꝛ hoim vtilitati deseruiat vt experimur. Nec obstat. c. nauigāti. de vsur. vbi vsura est si is qui suscipit in se periculum mercluz: ꝛ inde aliquid percipit quia vt no. Jo. cal. illud est quando percipit ratione mutui facti mercatori non ratione periculi. P Et secundo fit in pecunijs: ꝛ hoc dupliciter. s. eō modo quo de mercibus dictū est cum deferuntur cum periculo: ꝛ est idem iudiciū vt ibi. ꝛ rursus cum quis satisfacit p eo q̄ eas mutuo accipit grauiter vel sub vsuris. de quo timetur quod fallat: ꝛ p satisfactione vult vnū vel duo pro centenario ꝛ hoc archie. post lau. de rt. si ille acceptēs nō erat omnino securus dicit ratione periculi: sed si esset omnino securus vt quia habet in bonis non videtur lucrum esse tutum: quia videt implicitum mutuum ꝛ esset vsura manifesta. si idem esset mutuator ꝛ satisfactor: ego vero dico quod nullus potest esse ita securus quin possit aliquod internenire periculum vel saltem aliqua difficultas ꝛ labor in rehabendo: ꝛ ratione huius potest aliquid percipere plus aut min⁹ secundum periculi ꝛ ret 5 qualitatem. P Et tertio fit in personis: ꝛ hoc dupliciter. s. per saltuz conductum personale. ꝛ pro hoc licitum est aliquid accipere modo promissa seruentur: ꝛ cum cerratur super futura morte aut vita alicuius: ꝛ vnus obligat se ad decem danda si talis tempore non fuerit viuus: ꝛ si similiter alius si eodem tempore non fuerit mortuus. ꝛ secundum archi. hoc lucrum licitum non videtur: quia nullius vtilitati sed soli cupiditati deseruit: ꝛ potest dici turpe lucruz: ꝛ datur via ad mortē optādam alicuius: ꝛ pauperibus eroganduz est. xlij. q. quinta. habetis. de consilio tamen vt xlij. q. quinta. habetis. de consilio tamen vt dicit non de necessitate. ¶Et idem dicendum dicit de omni contentione facta inter quoscunqz. De quocūqz euentu. vel cuiuscunqz rei veritate q̄ ea quibuscūdam dicitur inuadiatio: ꝛ omne tale lucrū videtur turpe: vel saltem dic esse vanum.

¶Quinto queritur quis cotractus sit in as- 5.q̄. securatione ꝛ aliis dictis in ℣. ꝓlore. ꝛ dico quod excepto casu cautelose pecunie mutuate: in aliis non est ludus quia non ordinatur ad locum sed ad lucrum: est autem in assecuratione rerum ꝛ pecuniarum delatarum: cōtractus innominatus. de quo habes supra merito quia ad hoc quod est do. vt facias reducitur. do si facias vel do si fiat vel si erit vel si fuit vel si esit iz dici possit in assecuratione rerum delatarum esse locationem rerum conducendarum secure.

Sophistus dictus est quasi nouus a fide. a neos nouū ꝓphitos fides. xlviij. distin. qm. ꝛ talis prohibetur ordinari etiam ad minores ordines vt ibi. vbi ꝛ causa redditur: immo ꝛ tōsurari. arix. q. tertia. monasterijs. dicitur etiam ꝛ nouus in religione per transsumptionē. vt ea. distin. xlviij. sicut. de quo infra religio. v. per totum.

n Ygromantia. vide infra superstitio.

Omination est vnus modus prouidendi ecclesijs vacantibus: sed sciendum est qō est triplex secundū panor. in. c. quia sicut. de elec. vna. s. non solennis. vt qñ ante scrutinium inter electores aliquis notatur tanqz bonus ꝛ sufficiens: q̄ non tribuit ius nominatoris: sed solum proponitur in collegio vt eligatur si placet: alia vero est q̄ fit in scrutinio electionis. intelligē vt dicendo eligo talem ꝛ nominotalē. p quā non acquiritur ius. ar. c. si tibi absenti. de ꝓben. libro sexto. sed tamen publicato scrutinio non potest nominans variare si dignuz noscant. primo aūt videtur posse. vt in. c. puho. fit qñ duo vel tres qui sunt solennizes in capitulo vel alibi nominantur pape: ad quo eoz ꝓuideat: ꝛ p collegium petitur vt de alio ꝓuideat: ꝛ per hanc quodāmodo acquiritur ius noiatis fm sum. ro. sed panor. ibidem tenet contrarium: iz non possint noiantes variare postq̄ est superiori nominatio presentata fm eundem panor. ꝛ hostī. in capitulo bone. el primo. de electio. De numero autem vocum videtur hic dicendum

sicut. ſ. de poſtula. ℌ. ij.

Ominatim idem eſt qꝫ nomine nominato: ſicut dicit quis expreſſus aut vocatus nominatim: ſi hoc fiat. eius nomine expreſſo. Igitur ſecundum Innocen. in c. in lateranenſi. de preben. interdicti nominatim dicuntur: qui interdicti ſunt expreſſis nominibꝰ ꝓpꝛijs. ⁊ ſimiliter omnes de ciuitate vel caſtro: ſi illa vel illud interdicitur. idest homines illius: ſecus autē ſi excommunicaꝫ Petrus cum ſuis fautoribus: quia fautores non ſunt excommunicati nominatim: ſed oportet quod ꝓtius facta fide de fautore denunclenꝫ excommunicati niſi de fautore notorie conſtaret. Hoc autez dictum Innocen. intellige ſic quod ꝓlata excommunicatione vel interdicto ſub aliquo nomine: puta talis populi aut fautoris talis rei vel perſone: excommunicati vel interdicti ſunt nominatim omnes quibus illud nomen notorie conuenit: ſicut ſi interdicitur populus. omnes quos notorie ſiue per certitudinem indubitatam cōſtat de illo populo eē. non autem aliꝫ: ⁊ ſi interdicūtur vel excommunicanꝫ alicuius fautores omnes quos notorie conſtat eſſe fautores. Sed pax. in eo. c. dicit contra Innocen. eſſe glo. in cle. ſ. de vita ⁊ honeſ. cle. inverbo nominatim idest. ꝓpꝛijs nominibꝰ expreſſis. ſed illa glo. per nomina intelligit ipſa nota ⁊ circūſtantias indubitabiles: que vicē habeant ꝓpꝛijs nois: quod ꝓz ꝑ ſimilē glo. in. c. cōſtitutionē. de ſen. excom. lib. vj. que hz in verbo notatim. l. ꝓpꝛijs noibꝰ expreſſis. vel aliis dubitabilibꝰ circūſtātijs: que habeāt vicē ꝓpꝛijs nois. ſpanor. aūt ibi nitit̄ ꝓcedere ꝓdictas opiones: ⁊ dicit qꝫ vbi agit̄ de pena incurrēda ipſo facto nō dr̄ ꝺ̄ ſtert nolatim. niſi exprimaꝫ ipſum ꝓpꝛium nomen. qz hoc ꝑportat ethymologia vocabuli. ⁊ i iſtis odlis nō eſt recedēdum a ꝓpꝛia ſignificatōe verboꝝ. vt in. c. ſtatuti. de elec. li. vj. niſi clr cōſtantie ſint ita expreſſe ⁊ ſtricte. qꝫ ex toto vicē ꝓpꝛijs nois ſimponēt. ⁊ facit. l. ij. ff. de libe. ⁊ poſtu. ⁊ inſti. de exhe. lib. ℌ. notatim. ⁊ in. l. quotiēs ℌ. ſi ꝺ̄s nomē. ff. de here. inſti. ⁊ l. certum. ff. ſi certum petaꝫ: vt puta ſi dicaꝫ filius Petri. qui. ſ. vnicum habet filiuz ⁊ huiuſmodi. Si vero non agit̄ de pena incurrēda ipſo facto. tūc etiam dicitur nominatim expreſſus. qꝫ circūſtantiaꝺ non ſic ſtricte eſt expreſſus. Et ſic intellige Inno. cum dicit qꝫ interdicto ciuitate. i. populo eius ꝛc. Et ꝺ̄ glo. in. c. a nobis. ei primo de ſentē. excō. quam videtur ſequi cōmuniter doc. que dicit qꝫ dum dicitur. ꝺ̄s ꝺ̄s furtum fecerit excōmunicatus ſit. oēs nominatim intelliguntꝰ excommunicati ꝺ̄ furtum fecerūt. tanquaz expreſſis. ꝓpꝛijs nominibus. ſum. angel. dicit dicēdum qꝫ intelligit̄ qꝫ ita ſunt excōicati quaſi notatim fuiſſent expreſſi. nō qꝫ dicatur nominatim excōicati. ſed qz glo. expreſſe dicit qꝫ intelliguntꝰ notatim excommunicati. tu dic qꝫ loquitur qñ conſtat notorie alicui quem ſiue certitudinaliter furtū admiſiſſe.

n Otarius. infra tabellio.

¶ De notorio.

Notorium dictum a noto' quod eſt ſignu vel demonſtro eſt aliꝺ adeo intricatum. quod ſecūdum Joa. de lign⁹. ⁊ dom⁹. An. multi de notorio loquuntur quid ſit notorium ignorantes: ⁊ vt videtur importat euidentiam rei alicuius talem: quod ſine teſtiū ſolēnitate notari poſſit.

¶ Prio ergo queritur quot modis ſumitur notorium in genere: ⁊ dico qꝫ aliquid dicit̄ notorium bz̄ dupliciter ſiue eſt duplex ſ. iuris ⁊ facti: ⁊ ꝺ̄m vero qꝫ eſt triplex. ſ. iuris. facti. ⁊ preſumptionis: ꝺ̄s etiam notorij iuris diuidētes in duo. ſ. ꝓfeſſionis ⁊ conſtitutionis. dicūt quod eſt quadruplex: ⁊ nō horum patebit ex dicēdis. Dico ergo quod in genere dr̄ duobus modis. Prio. ſcz ipſorum vt eſt aliꝺ notabile non in ſe ſed in alio: qđ tū de ſe nō facit euidētiam talis rei ſed ſolum ex ordinatōe iuris. ⁊ ſic bz̄ notorij preſumptōis. ⁊ ſm Panor. ⁊ glo. in. c. veſtra. de coha. cle. ⁊ mu. ⁊ Archi. eſt illud qđ ſua euidēter preſumit ex alio noto. ſicut qđ habet̄ publice ⁊ notorie prō filio alicuius ex concubitu inductis a iure. Et ſecundo ꝓprie vt eſt notabile in ſe. ⁊ hoc dupliciter. Quodam enim eſt notorium facti. ⁊ ſecūdum archi. poſt glo. ℌ. queſtione prīa. de manifeſta eſt illud quod exhibet ſe ⁊ offert oculis omnium: ſdest quod ita habet euidentiam facti quod negari non poteſt. ſcilicet probabiliter. dicto capitulo veſtra. quod ⁊ intelligo quod habet euidentiam in ſe vt quia videri poteſt vel in alio quod de ſe arguit illud ⁊ non ſolum ex diſpoſitione iuris vt fornicatio ſacerdotis videtur in argumentis grauidentibus ſuper terram. Vel vt in dicto capitulo de manifeſta. no. Archi. eſt illud cuius populus eſt teſtis: ⁊ non eſt locus ſuſpicionī. xvj. diſt. in ſacerdotibus. de coha. cleric. ff. de ritu nuptia. l. palam. in principio. Vel vt dicit Panorm. vbi ſupra eſt clara et famoſa locutio. ex en idētia reſurgēs. q̄ res

giuerſatione aliqua celari nō poteſt: vt ꝓbatur in. d. c. tua. ⁊ c. euidentia de acc. Due ꝓme diſtinctiones dantur de iſto notorio in ſe: tertia vero de eodem vt eſt in ſuo effectu idest hominum locutione. Sed hoc eſt notandum ſecundum Panorm. vbi. ℌ. qđ notorium intelligē facti ex tribus cauſatur. ex ſcientia hominum. ſ. non paucorum. ⁊ ex loci. ac temporis qualitate. ita. ſ. quod non fiat. nocte vel in loco ſecreto. Circa qđ tamen ſecundum Cald. diſcretus iudex ex circunſtantijs arbitrabitur factum eſſe notorium vel non eſſe. Quoddam vero eſt notorium iuris. a ſecundum Panormita. vbi. ℌ. eſt ſponanea confeſſio. clara probatio. iurta indubitata: ⁊ irreuocabilis diffinitio ſed iſta diffinitio eſt generis per ſuas ſpecies vt patebit. ℌ. ij. ideo tu dic quod notorium iuris eſt id quod eſt notorium in actu iuris dico. ſ. in iudicio.

2 ¶ Secundo ergitur ſpāliter quotuplex eſt notorium facti: ⁊ dico quod hoc notorius poteſt diuidi dupliciter. ſ. ex parte facti notorij ⁊ ex pte eorum quibus eſt notorij. P̄ Prio modo intelligo panor. vbi. ℌ. ⁊ archi. poſt gl. vbi. ℌ. ſ. quod notorius facti eſt tripler. Primum eſt facti pmanētis. vt quod palatium dominoꝝ ſit in platea. ⁊ ſic dr̄ notorij quaſi res nota omnibus volētibus illam videre. pro quo aſit. qui ſemel. C. quomodo ⁊ quando iud. ⁊ c. euidētia de acc. Secūdum eſt facti trāſeuntis nō redūtis: vt ſtin ꝓſpectu populi in aliquis interſectus. ſimiliter vox ꝓclonis: quia huiuſmodi factum notorium eſt pro tūc non pro nunc: ⁊ ſic intelligo quod no. glo. in. d. aūr. qui ſemel. Tertium eſt facti interpoſiti: ſicut eius qui paratus eſt mutuare aduſuram. ⁊ meretricis. quia nec illi ſemp mutuat nec ſemp illa peccat. barr: autem poſt Jaco. burri. in. l. cluos. C. de appel. dicit notorium eſſe quod habet actum permanentem. vt quod palattium dominorum. eſt in platea: que autem nunq̄ habuerunt actum permanentem. vt vox preconis ⁊ huiuſmodi. transire non poſſum in notorium. ſed bñ in manifeſtum. Sed primum eſt melius: alioquin non daretur notorius fornicator. Si vero diuidatur ex parte eorum quibus eſt notorium. ſic aliquid dicitur notorium in monaſterio. parrochia vel terra. aut prouincia. ⁊ generaliter in oi congregatione decem ꝓſonarum. de quo. vide infra. ℌ. iij.

3 ¶ Tertio ergitur etiam ſpāliter quotupler eſt notorium iuris: ⁊ dico qꝫ eſt tripler. ſ. illud de quo quis eſt ꝺ̄nātus in iudicio vel

4 ꝓfectus. vel ſponte ꝓfeſſus: qualis vt dicit pax. vbi ℌ. ex ſententia in iure facta oritur notorium: nec poteſt amplius retractari vt in. d. c. veſtra. ⁊ in. c. fi. ⁊ in. c. cum inter. de re iudi. ſimiliter ex probatione clara ⁊ indubitata. vt in. capitulo. cum olim de verborum. ſignifi. ⁊ ex ſponanea confeſſione: vt in. d. c. veſtra.

¶ Quarto queritur vtrum ad notorium ſatis requiratur notitia totius populi vel maioris partis. aut certe ſufficiat notitia decem ſyndicorum. ⁊ dico de hoc fuiſſe opiniones: quibuſdam dicentibus quod requiritur ſcientia totius vel maioris ptis populi. alijs vero econtra. quod ſufficit ſcientia decem perſonarum. Pro quo ſciēdum eſt quod decem perſone plebem faciunt vt patet in tex. a glo. x. q. j. vnio. ⁊ ſecundum glo. Ray. faciunt populum. ⁊ ideo vbi eſt adunatio decem perſonarum poteſt oriri notorium. vt patet per glo. ſ. in. dicto. capitulo. de manifeſta. vbi autem pauciores ſunt non poteſt oriri. vt dicit Panormita in. dicto. capitulo veſtra. Glo. ergo in. dicto. capitulo. de manifeſta dicit ſufficere notitiam decem hominum. mota quia hic numerus plebē facit. Panormita. vero vbi ſupra dicit non requiri ſcientiam totius populi. ſed totius vicinie vel maioris ptis. ita quod non ſint minores ideſt. pauciores decem: quod ſumatur intelligit quaſi non ſint pauciores decem illi qui ſciunt. ſ. male. quia illa intelligit ſunt intelligere debuit quod nō ſint pauciores illi de vicinia. Vñ ſupple: ⁊ ſum. rof. habēt aliud ſenſum. vt ſufficiat ſcientia omnium vel maioris partis eorum qui ſunt in aliquo loco. ſ. villa vel paro chia. ⁊ ſi ſint ſi ibi non ſint niſi decē ꝓſone. ⁊ ſic ꝓbatur ſufficit ſi ſciāt ſex qz eo caſu teſtis eſt populus cum ſit teſtis maior ꝑs populi. ⁊ ſi populus vel ſcitus ſit certus. xx. hominum ſufficit adeſſe noue totius in tali populo ſi ſciāt. xl. ⁊ ſic de aliis. Igitur vbi ſex ſciunt dicitur notorius ſimpliciter. ſz non dicatur notorium in prouincia vel ciuitate. quod ꝓz vñ quia alias ſi ſciē occultum diuiſum ꝓtra notorium inter te daretur medium. cum tale occultum ſit quod quinq̄ ſciunt vt ꝓz glo. ℌ. q. j. manifeſta. de pe. di. j. ℌ. hec aūt ſecreta. tum ⁊ qz glo. Ray. dicit quod ⁊ ſi parochia habeat mille pochianos. ⁊ ex illis ſolū decē graues ⁊ honeſte ꝓſone ſcandaliz̄ētur de locutia ſacerdotis. dici poteſt quod populus ſcandaliz̄atur cum decē homines populum faciāt ⁊ ſic. vj. ſunt maior ꝑs populi alicuius. tum

etiam quia si hoc non sufficit non posset probari notorium in aliqua plebe nisi numeratis omnibus plebanis et facta fide quod non sint plures ad videndum an maior pars sciat: quod videtur ridiculum: cum interdum in plebe sint multa hoiuz milia:

5 ¶ Quinto queritur qualiter probetur notorium: rdeit Panormi. vbi. ꝯ. sufficere duos testes: licet non sufficiant ad illud causandum: quia in ore duorum vel trium testium stat omne verbum: de quo vide glos. in ꝯ. quando. ij. q. j. rquod no. glos. in. l. iij. ff. de testi.

6 ¶ Sexto queritur vtrum in notorijs seruãdus sit ordo iuris: rdeit panor. vbi. ꝯ. quod sic in notorio presumpto. sed ibi est speciale: in notorio autem facti non requiritur nisi scientia recitatio. immo si constat quod nulla possit competere defensio citatio non requiritur: quia illa fit vt se defendat: r sic intelligitur. c. olim. de rescrip. r. c. venerabilez de elec. sed vbi competere potest defensio. sine citatione sententia non valebit. r sic intelligitur cle. pastoralis de re iud. Requiritur etiam fma sed nõ cuz solita solẽnitate. Nõ autem litis protestatio ralius iudiciarius ordo solẽnitatem respiciens. vt. d. cle. pastoralis. Adde quod requiritur. pbatio p duos testes ad minus. vt in gl. l. iij. ff. de testi. nisi sit notorium facti pmanentis. vt in. c. euidẽtia. de accu.

Quale in pinsle gẽño plorum locorum intelligitur ols ager nouiter ad cultũ redactus. de quo nõ estat memoria quod aliqñ fuerit cultus. de verb. sig. cũ per nouale.

n Quirino. vide. j. religio. v. per totum.

De nunciatione noui operis.

Ouloperis nunciatio fm hoste. est edificãti nouiter in alterius preiudiciũ prohibitio facta legaliter. ff. de no. ope. l. j. rdicitur nouiter edificãs non solum qui edificium nouum instruit. ꝯ. r qui instructi formam immutat: ff. e. l. j. ꝯ. opus nouum non autem qui ponit incrementum aut reficit antiquum. d. l. j. ꝯ. si quis edificium. nisi ex toto fuisset destructum vt nor. in. c. pinsuit. de iude.

1. q. ¶ Primo vero queritur quibus cauſio fiat hec nũciatio: r dico quod tribus. gratia. f. quẽdi ius proprium. aut publicum. aut dãni repellendi. dicta. l. j. ꝯ. nunc videmus. r ꝯ. nunciatio.

¶ Secundo queritur pro quibus opibus: fieri possit: rdico q̃ solum pro pinctis solo vel his que in solo fiũt. quorum edificatio vel demolitio ꝯ opus nouuz: vt. d. l. j. ꝯ. hoc aũt edicti: rad preterita nõ fit ꝯ ad futura vt ibidem. Et se extendit et ad ecclesiã et loci religiosum. cum hec nõ sint in alterius pinditium structa extra eo. c. j. quod tamẽ fallit qñ episcopus propter necessitatez populi aliam ecclesiam vult edificare ꝯ sit in aliarum ecclesiarum pinditiũ. de ecc. edifi. ad audientiam. Non autem se extendit ad purgationem cloacarum rcuniorum: qz hoc est publice vtilitatis r securitatis. ff. e. l. de pupillo. ꝯ. si quis riuos.

¶ Tertio queritur cui hec nunciatio fiet: rdico quod domino. vel procuratori. seruo. puero. vel fabro. l. et qui fabricat. d. l. de pupillo. ꝯ. nunciare. r debet fieri in, re presenti in ipso opere non tantum domino sed his qui sunt ibi.

¶ Quarto queritur quibus modis fiat: rdico quod tribus. Primo simplici verbo inhibendo. Secundo per inhibitionem pretoris. Tertio factando lapillum. rdicendo nũcio tibi opus nouum per factum lapilli: licet aliquidcant factum lapilli fieri debere ter. argu. ff. de re iudi. l. contumacia. de constitu. ex litteris in glos. vbi trina monitio est legitima. Nunciano primo modo perdit possessionem. et facit aduersarium possessorem. sed secundo r tertio modo retinet possessionem secundum Ber. in. c. ex pte deverbo. significa. r dicta. l. de pupillo. r d. l. primo.

¶ Quinto queritur quot modis remittitur ista nunciatio siue phibitio: rdico qñ quatuor. Primo verbis expresse. ff. eo. l. non solum ꝯ. sciendum. Secundo transactiõe ibidem. l. j. ꝯ. inde queritur. Tertio morte nũciatoris. dicta. l. non solum ꝯ. morte. Quarto satisdatione. Sed denunciatus habet tres menses ad deliberandum an velit destruere. aut recipe cautionem de demolẽdo in quibus denunciatus edificare nõ poterit: ſi tñ. j. tres menses de suo iure docuerit postea denunciatus caueat de opere demoliendo redificet. C. e. l. vnica. ex in. c. vlti. extra eo.

¶ Sexto querit quis sit huius nunciationis effectus. et dico q̃ omne edificatum post illam. demoliri ꝺz edificans suis expensis. d. l. j. et. l. pretor. ꝯ. primo. eo. titu. et extra eo. per totum.

Ubere. l. matrimoniuz contrahere non inducit infamiam in muliere infra annum lugubrẽ. de secũ. nup. super. r pene ultra illud tps impositi mulieri cõtrahendi p leges ciuiles fm Bar. in. l. si qua mulier. C. de secũ. nup. p suo cano nicuz sunt correcte si sunt impolite qz nupsit nimis festinanter non aũt q̃ sunt impolite: quia secundo nupsit intelligitur in fauorem filioz. Et idem panor. in. c. ft. de secũ. nup. vide supra iex. ꝯ. r.

¶ De nuptijs.

Uptie dicte quasi nube tecte eo q̃ nubentium capita velabantur. xxxv. qõ. v. nostrates. r. c. femine. idez sunt q̃ matrimoniũ ea. q. nullam. ꝯ. aliqñ sumant. p culpa carnali sicut spõsus beate Marie dicitur ad eius nuptias no peuenisse.

1. qõ. ¶ Primo ergo q̃ritur vtrum secunde nuptie sint benedicende: rdico q̃ secunde nuptie nõ sunt benedicende: cuius rõnem assignat gl. in. c. capellanũ. de secũ. nup. qz sacm non ꝺz iterari q̃ panor. ibi. bene reprobat. qz nõ est illa bñdictio sacm sed sacrale. de quo infra. sacramẽto. vñ rõ est vt significetur q̃ continentia pertur matrimonio. vel fm. s. tho. in. iij. di. xxvij. in ij. r di. xlij. q. ij. arti. ij. ratio est defectus sacramenti. de quo infra. ꝯ. sequenti. Sacerdos aũt bñdicens secũdas nuptias ꝺz suspensus ab officio r beneficio missi ad applicã sedẽ. extra eo. vir. sed fm ho stiẽ. r cõiter doc. non est suspensus sed suspendendus. Et fm Jo. an. locũ ꝺz hec pena vbi bñdicuntur scbe nuptie durantib' primis. sed hoc stare non põt cum dicendis ꝯ. sequẽtibus. ideo ꝺz locum vbi sunt scbe ex parte viri ac mulieris vel ex parte mulieris tñ fm. s. tho. vt. ꝯ. sequenti.

2 ¶ Scõo q̃ritur quid si nuptie sint scbe soluz ex parte alterius ita q̃ vnus tñ plugum sit als benedictus. r dicit. s. tho. in. iij. di. xlij. q. vltima. ar. vltl. q̃ benedictio ideo a secũdio nuptio subtrahit qz ꝺz fm matrimoniũ in se sit pfectum sacm tñ in ordine ad pmũ ꝺz aliquid de defectu sacramẽti non habẽs plenã significationẽ cũ non sit vna vnius sicut. est in matrimonio xpi r ecclesie sed tñ intelligendũ est q̃ subtrahit qñ sunt secunde ex parte viri r mulieris vel ex parte mulieris tñ. qz si virgo ꝺrahat cũ eo qui aliã habuit vxorem nichilominus nuptie bñdicuntur. qz saltuz aliquo modo significatio erit in ordine ad primas: quia r si christus vnaz ecclesiam sponsam habeat: habet tamẽ plures personas despontatas in vna ecclesia: fz anima non potest esse sponsa alteri⁹ q̃z xpi: propter quod quando mulier secũdo nubit nuptie non benedicuntur. Hec ex illo. Sed oppositum tenet panor. in. c. vir. eo. ti. p illũ ter. s. quod non debẽt secunde benedici. r fiaz secundas nuptias nisi subsit consuetudo ꝑ papam scita r tolerata. et hoc in sacramentalibus procedit vt ad inducendum consuetudinem requiratur pape tacitus cõsensus cum quo opinione transit hostien. dir. sum. Tho. quantum ad virginem si consuetudo hoc habeat. sed ego dico quod illud verum est. r iaz si hoc consuetudo non habeat: quia non est illicitum introducere consuetudines bonam qñ nulla lex ei repugnat. sed pra inquit panor. qz tex. hoc dicit q̃ sint bñdicti licet alter ipsorum tantum fuerit benedictus: sed dico q̃ ille tex. videtur habere sensum contrarium r velle q̃ non benedicãtur secunde nuptie qñ ambo fuerant prius benedicti sic dicens. Ubi autem r mulier ad bigamiam transiens non debet a presbytero benedici: qz cum alia vice benedicti sint eorum benedictio iterari non debet. hec text. Sed contra iterum inquit ipse r dir. qz cuz ista benedictio sit cõis marito r vxori ex quo alter fuit benedictus no ꝺz benedictio iterari: qz iteraretur in persona alterius benedicta: fz dico primo q̃ alicubi benedicitur spõsa secuz sum a sponso: r secũdo q̃ non inconuenit refato allatum benedicti ratione alterius q̃ p redundantiam cum hoc non sit propter imperfectionez prime benedictionis: sed quia secunda persona non benedicitur absolute sed in ordine ad primo benedictam. Sed contra inquit dir. quia caro benedicta trahit ad se non benedictam vt tota sit benedicta: sed dico quod hoc esset verum si efficeretur simpliciter vna numero caro: sicut aqua addita aque benedicte fit vna numero simpliciter: sed non est ita hic sed aliqualiter simile est sicut cum vinum additur sanguini. r non fit sanguis. de celebra. miss. cum marthe.

¶ Tertio queritur quid si inter duos benedictos ante consummationem matrimonij celebretur ꝺuoꝝ tum: r dicit ho. quod secunde nuptie nõ benedicentur: quia spiritualis benedictio tantę est efficacie quod semper transit nisi obicem

Universidad de Deusto
Biblioteca

innentat contrarie voluntatis. de bap. malo reo. etiam si per risum vel iocum fiat: z consequenter semel recepta amitti non põt. de diuor. quanto. z ita tene q; nunq; benedictio dz directe sup aliquē iterari. d. c. vir. Quod autem .H. prioze dixit. s. tho. de virgine intelige non solum si ante non fuit benedicta verum etiam si cum hoc etiam cũ alio nõ contraxit: quia sam non esset vna vnius secundo rum successiue.

4 ¶ Quarto quritur quid si duo ad sēa vota transierint: qui tñ ab o nunq; fuerunt benedicti in primo matrimonio: z dicit dir. q; potuerunt benedici q; non est vir in bigamia: sed potius in bñdictione ne iteret. sed in dic qõ dande bñdictionis in scõis nuptijs ex parte mulieris duplex est impedimentũ. s. si ab o fuit bñdicta: vel ēt contraxit sine bñdictõe: q; iam non saluatur misteriũ vt sit vna vni ex parte aũt viri est primũ nñ: vt pt̃z ex dict̃ Et ideo in hoc casu debitur quidez si vir cõtrahat cum muliere non habente repugnãtiam ad benedictionem. l. cum virgine: que nunq; contraxit: non autem si nubat mulier etiam cum viro non habente ad benedictionem repugnantiam.

¶ De obedientia.

Obedientia vt innotescat sciẽdũ est .p̃m bñm doctorẽ. 2. 2. q. clij. ar. ij. q; non inconuenit in vno materiali obiecto concurrere duas spãles rões ad quas due spãles virtutes ordinãt sicut miles defendẽdo castrũ regis simpliciter opus fortitudinis non refugiens mortis pericula .p̃pter bonum z opus iustitie debitũ seruitiũ dño suo reddens. Igit̃ obedientia duplex sum̃ sient z inobedientia vt supra deñ est. s. large pro executione cuiuscũq; q̃ põt cadere sub precepto ex quacũq; intentione: z sic est virtus gñalis: z .p̃prie p̃m quod respicit p̃ intentionem formalẽ rõnem p̃cepti z sic est virt̃ specialis. 2. hñs formale obiectũ spãle. s. preceptum expressum vel tacitũ. cuiusmodi est voluntas superioris nota. Et p̃m cũ ibi sic põt diffiniri. Obedientia est virtus moralis. p̃ceptas reddens voluntatem ad implendũ voluntatẽ p̃cipientis. Unde p̃m gre. obedientia q̃ hz aliquid de suo vt in p̃sperio. Et nulla vt minor q. s. volũtas non videtur latẽdere in preceptum principal̃ sed in p̃riũ q; ẽrũ ad exterĩ apparẽs intelligit: q; quo ad deũ corda rimãtẽ põt eẽ obedientia i p̃sperio nõ minus laudabilis: si p̃opta voluntas obedientie nõ minus deuote tẽdat in preceptum.

Obedien.

¶ Primo vero q̃ritur vtrũ subditus su⁹ superioribus teneatur in oibus obedire: z dico .p̃m. s. tho. 2. 2. q. xliij. q; in p̃incipijs ad interiores motũ voluntatis nõ tenet hõ hominẽ obedire: qđ intelligẽ nisi p accidẽs vt interiores motus colligat exteriores. de quo vide in pra exõicatio. vij. exõicatione. ij. primo notabili. z supra hoza. H. xj. parti. ij. In his xo q̃ pertinent ad motũ vel actũ exteriorẽ colligedorẽ. c. si quis. de ma. z obe. in glo. z. lx. qõ. j. sciendũ. z ij. q. iij. si dñs. dico q; cũ triplex sit suprioritas spũalis. s. z tpalis. politica quo ad regimen reipublice: z tpalis economica: quo ad regimen .p̃prie domus vel familie: obedientia limitatur p̃z gradũ suprioritatis q; superior obedienduz est a subditis in his in quibus hz superioritatem. Igitur superioribus spũalibus puta pape: epõ z aliis platis ecclesiasticis obediendũ est in spũalibus necessarijs vel pertinentibus ad salutẽ q̃ sponsum⁹ in baptismo .p̃m. s. tho. in ij. di. xliij. Superioribus vero politicis. l. principibus z tpalibus spectãtibus ad rẽpublicã nisi ptãs eoz eẽt vsurpata: q; eo casu subditi nõ tenent obedire nisi .p̃pter scandalum .p̃m rica. in. ij. di. vl. vñ nihil p̃cipere possunt ecclesiasticis: q; nõ subijciunt eis decõsti. Non põt ẽt subditos subijcere alteri⁹ dñis sine eoz voluntate. de iudi. z obe. dilecti. z. c. si. Suprioi xo iconomico. l. patri impertinentibus ad dispositionẽ rei familiaris. P̃ Predictis aũt in talibus q̃ ad eoz suprioritatẽ pertinent non obedire ex p̃cepto vel scienter sine cã rõnabili in re alicuius importantie arbitrio boni viri est mortale: q; contra iustitiam cuius obedientia est pars qõ tñ .p̃m. s. tho. vbi supra fallit si p̃ciperetur aliquid contra preceptum dei siue indispẽsatum salutis aut contra p̃ceptum suprioris ad p̃cipientem vel in his q̃ ad eoz suprioritatem non pertinent in quibus obedire non est necessarium nisi ratione scandali. P̃ Ex his pt̃z primo .p̃m. s. tho. ibi q; nõ tenetur homo homini obedire quo ad motus interiores voluntatis vt dictum est: q; in his ei nõ subditur: sed in pertinentibus ad corpus: nec ẽdo in corporalibus q̃rũ ad ea q̃ pertinent ad naturam corporis vt circa matrimoniũ p̃trahendum vel seruandũ virginitatem. z hmõi: q; eẽ holes natura sunt parẽs: sed in p̃tinentibus ad dispositionem actuũ. z rep̃ humanaz tenetur subditi obedire superiori .p̃m rationem superioritatis. vt milites duci in spectantibus ad bellum: seruus dño in seruilibus: filius patri in spectãtibus ad disciplinam. z curam domesticam. z sic de alijs.

¶ Secundo

2 ¶ Secũdo quritur vtrum obedire teneat subditus si dubitet an id quod p̃cipit sit cõtra deum necne: z dicit ray. q; ille grãaliter in dubijs de tẽp. ordi. ad aures: z excusatur a peccato. xxiij. q. j. quid culpat̃: nisi sit de his in quibus ignorãtia non excusat. puta in articulos fidei. p̃cepta dei. vel gñales statuz ecclesie. iuxta ea que dicta sunt. Signo rãtia .H. vij. Et 2 cor. s. tho. in. 2 goff. habẽtes regulam: q; quotiẽs subditus p̃mittit inquisitionẽ certificari nõ põt. obedire debet z obedidẽdo excusat̃ ẽt si dubitet an agat cõtra p̃ceptum dei necne. Immo aliquando ẽt bonum sine quo põt esse salus .p̃pter obediẽtiam dz omitti xj. q. iij. quid ergo.

5 ¶ Tertio querit vtrũ in oi obiecta sint aliquę p̃latões subintelligẽde: z dicit gl. in. c. si devot. quod sic. f. si possibilitas adest. facias. c. querelam. z. c. dilecti. de iureiur. z. l. pan. ff. q̃ sent. sine appe. re. z admittit omnis rõnabilis causa. vt no. panor. in. c. magne. de vot. z facit. c. si quando de rescrip. z. ca. ex parte de offi. dele. z quod no. archi. in. c. vtinam. lxxvj. dist.

4 ¶ Quarto querit vtrum contra obedientiaz currat p̃scriptio. z dico quod nõ. quia semper adest mala fides. l. prima. C. de ser. fug. z. capitulo. fina. de regu. z in glo. c. sicut nõ

5 bis. ibidem.

¶ Quinto querit spãliter vtrum pape sit in oibus obediẽdum ab ecclesiasticis: z dicit panor. in. c. inquisitiõt de sen. ex. q; nõ. P̃ primo si p̃ceptũ sapit peccatũ: intelligẽ ẽt de venali. xj. q. iij. sed ergo: intelligẽ ẽt si papa credit mãdatũ iustũ. et̃ subdito .s. stat illud P̃ Nec secũdo si ex obedientia plumeret status ecclesie pertur bandus vehementer vel aliud malũ aut scandalũ futuz ẽt si p̃cipere tur sub pena excõicationis late sntie. vt not. idem in. c. si qñ. z in. c. cũ adeo. de reseri. Ex quo ipse in. d. c. si qñ infert q; si mandat etiã sub pena excõ. late sntie aliquid ex cuius exe cutione .p̃sumit scandalũ aiaz. vel corpoꝝ futuz in cuitate non est el obediendũ: quia hoc fit legis auctoritate vt in. d. c. si qñ. sed rescribẽdũ est pape. immo ex. c. officij. de pe. z re. haberur q; ius positiuuz interpretat̃ q; restitutio que. f. est de iure diuino aliqñ non fiat ratione periculi corpoꝝ vel animaz. de quo supra consuetudo .H. ix. P̃ Nec tertio .p̃m eundem panor. in. c. cum olim. de cle. coniu. qñ ipse cum maiori parte concilij indiceret continentiam certo generi p̃sonarum post monitionem ẽo resistentibus: q; continentia persuaderi potest: imperari non potest.

Summa

xxxij. q. j. integritas. z sic dici potest qõ ẽo indicere nõ potest vitam strictiorem contra eoz velle. lxxxiij. di. gesta. z quod ibi no. in regula quod omnia. in. vj. de quo vide supra matrimonium. viij. H. xij. parti. vij. z infra religio. vj. H. vj. P̃ Nec quarto est obediẽdum simpliciter si rescribat p̃notorie indigno. vt assignetur ei certum beneficium sed distinguendum est ex dictis Jo. an. in. c. euz adeo. de rescrip. z in. c. significauit. de of. ordi. q; si non constat p̃cise de intentione principis. mandantis quod non debet obedire sed expectare secundam iussionez. d. c. si quando. q; quandoq; principe propter nimiam importunitatem vel subreptionem non conceden da concedit: si vero p̃cise constat quod velit huic indigno p̃o tunc p̃ouideri: aut papa potest in illo actu dispensare z illi parendum est: q; tunc videtur dispensare: aut dispẽsare non potest: vt q; est tuta indignitas q; sine peccato fieri non potest: z tũc non ẽt illi parendum.

6 ¶ Sexto quritur vtrum pape sit in oibus obediendum a secularibus: z dico quod sic in spũalibus z ecclesiasticis p̃tinentibus ad salutem z bonorum morum conseruationez q; in baptismo se obligarunt ad renunciandum satanę z opibus eius: nõ autem in tẽporalibus: nisi sint ei subiecti rõne persone vel causę: vnde si p̃cideret sceleri nulla rõne sibi subdito q; sibi tribuat bona sua obedire non tenetur: z ideꝝ dicẽde aliis spiritualibus p̃latis quo ad tẽporalia: z similiter de tẽporalibus dominis quo ad spiritualia de quo vide panor. vbi supra. z Inno. in. d. c. inquisitioni hoc tenẽtem.

7 ¶ Septio quritur qđ iuris de obediẽtia clericoꝝ secularium in ordine ad suũ ẽpm. z dico multa P̃ Primum. Clerici seculares p̃latis ecclesiasticis idubitãter tenẽt obedire: vt pape eo modo quo dictum est .H. v. z oibus inferioribus p̃latis suis iquãtum se extendit eorum superioritas. non autem extraneis. q; sic nõ valet sita non sui iudicis. ita nec p̃ceptum. de iudi. at si clerici. vij. q. j. q; z cerdoti excommunicare illum quem sacerdos reputat innocentez. s. Tho. in quol. vt el aliquis ponunt distinguit: q; si mandatur netur ex parte epi denunciare: si autem p̃cipiatur ei quod illum excommunicet. tunc si est notorium illum esse innocentem debet coram epo innocentiam allegare z probare. z si in probãdo deficiat debet obedire: q; tunc cũq; sciat eius innocẽtiam: si vero ig-

1. dictum.

Silnestri. 33

time probet non dz obedire sed recurrere si oportet ad superiorem: adde tu. quod si ob hoc eum excommunicaret. sententia continet intollerabilem errorem: si vero sit dubium obedire tenetur. xxij. q. j. quid culpatur. Et ita tenet sum. pis. Sequitur sum. ro. fz supple. et sum. ang. dicunt quod eo casu quo non potest probare non debeat obedire. et hoc quia supponunt prouero illud qđ ostensum est eē falsum iudex. xx. ℌ. v. s. q. iudex nondz iudicare fm probata et allegata contra eo que scit: quod falsuz hic adducunt in argumentum. et viterius quia inqt sum. ang. habet sacerdos excusationez paratam dicendo quod committat: cognitionem cause aut excommunicet ipse. sed dico quod. s. Thom. loquitur in casu quo nulla valeat excusatio: aut declinatio executōis. Unde posito quod episcopus cause cognitionem commisisset et inuentum esset quod deberet excommunicari et vellet quod sacerdos excommunicaret. nihil valeret ista excusatio: quia episcopus iuste cum cogeret etiam per excommunicationem: et consequēter sacerdos iuste cogeretur exequi. nec peccaret quia iuridice exequeretur. ℙ Tertiū. Si episcopus precipiat clerico qđ det suos libros alteri vel beneficium resignet secundum Ray. obedire non tenetur: quia non pertinet ad episcopum hoc scipere. vij. q. j. quia frater: quod intellige sine causa: secus si ex cā puta quia clericus est ineptus et vult dare idoneo propter bonum ecclesie. quia hoc potest. ar. cum apostolus. ℌ. probibemus. de censi. xvj. q. j. predicatores. de magi. sup specula. quod intellige si libere bonis ecclesiasticis sunt acquisiti: aliter non
4 posset. de testa. requisisti. et de iurepa. cum dilecto. ℌ. nos igitur. ℙ Quartum. Si ep̄s clerico imponat vt romā adeat. p negocijs ecclesie fm ray. ire tenetur nec valet excusatio dicentis alios esse idoneos magis: qr in talibus legationibus hunc ordinez seruare nō opz. ff. de lega. i. sciendum. ℌ. pe. vel allegantis curā rei familiaris fm ho. qr priuate vtilitati eōis preferenda est. de po. ꝓha. bone. ci. j. Nō tñ tenetur obedire vt promoueat negocia contra se fm in. d. i. sciendū. ℌ. si accusa-
5 tio. et facit. c. peritio. de iurelur. ℙ Quintum. Clericus fm ray. magis tenet obedire ep̄o ℌ archiep̄o nisi in ꝯtentis casibus quos habes supra archiep̄o. in prin.

8. q. ¶ Octauo queritur quid de obedientia monachi vel religiosi non exempti a iurisdictione diocesani: rdeo qr tenetur obedire ep̄o fz nō magis ℌ abbati. lxiij. dist. c. j. et. q. et. xij. q. prima. non dicatis. et hoc indistincte tenent sum. ang. et ro. polt ray. sed pnoz. in. c. ℌro. de offi. ordi. melius distinguit post Inn. ibidem: quia in criminalibus preferetur episcopus et coram eo dz monachus conueniri: qa inferiores non cognoscunt de causis criminalibus. vt no. in. c. transmissa. de electionibus. et sic potest intelligi. c. monasteria. xviij. q. ij. vbi monasteria dicuntur subesse correctioni episcopi. sed si agitur ad correctionē fm regulaz abbas ꝓferetur ep̄o: et in illis magis tenetur et obedire. vt no. glo. xj. q. iij. q. resistit. et. xxiij. q. v. noluit. vnde potest eū abbas corrigere et de monasterio expellere fz regularia instituta: quia ex quo papa regulam approbauit in qua. s. dat potestas abbati super huiusmodi voluit obseruari ea q̄ in illa continentur. Vide ibi multa ad hoc. ℙ posituz. et de monachi conuentione. Sane autem Tho. in sco. di. xliij. dicit quod monachus magis tenet obedire abbati quam ep̄o. in statutis regule: econuerso autem in disciplina ecclesiastica: vnde obedire nō debet ep̄o vocanti ad comitatū sunz inito abbate fm hosti. De hac ēt obedientia vide alibi qua. j. religio. vi. ℌ. vj.

¶ Nono queritur quis iuris de obedientia 9
religiosorum exemptorum. et dico vt infra religio. vi. ℌ. vj. 10

¶ Decio queritur ḋd iuris de obedientia eius q̄ multos habet superiores non subordinatos. puta patrem et ducem exercitus: et dico q. de monacho in hoc et de clerico aliqualiter iam dictum est in. ℌ. prioze. de alijs autē sciēdum est generaliter q̄ circa hoc. s. Th. in. ij. dist. xliij. in. i. multa dicit. ℙ primum. Quādo potestas inferior ex toto oritur a superiori: toa virtus eius fundatur super virtute superioris. et simpliciter in omnibus est magis obediendum superiori: quo modo se habet potestas vel ad omnem potestatem creature. et imperatoris ad eam que est pro consulis. et pape ad omnem spūalem potestatem que est in ecclesia: vnde in omnib⁹ est magis tenemur obedire quā episcopo vel archiep̄o vel abbati absq̄ distinctōe. Quādo vero ambe tam superiores quā inferior oriuntur ab vna quadam suppriema potestate que vnam alteri subdit secundum q̄ vna nō est superior altera nisi in his in quibus vna supponitur alteri a suppremate in illis tantum est magis superiori obediendum quam inferiori: quo modo se habent potestas episcopi et archiepiscopi descendētes a potestate pape. Unde in illis in quib⁹ magis obediendum est episcopo: archiepiscopus non est superior. sed tantum in casibus determinatis a iure in quibus: episco-
2 pus ad illum recurrit. ℙ Secūdum. Monachus magis tenet ep̄o ℌ abbati in spectantibus ad disciplinam ecclesiasticam vt dictum est: quia abbas episcopo est supposit⁹ et ecōtra in spectantibus ad regule statuta.
3 ℙ Tertium. Spiritualis et secularis potestas vtraq̄ deducitur a diuina potestate: intellige tamen ordine quodam. saltem quātum ad confirmationem et correctionē. ideo q̄ intantum secularis est sub spirituali inquātum est illi a deo supposita. i. in spectantibus ad animę salutez: vnde in his magis obedīēdum est spirituali: sed in pertinentibus ad bonum ciuile econtra magis est obediendum seculari: secūdum illud math. xxij reddite que sunt cesaris cesari: nisi forte po restari spirituali etiam secularis coniungatur. vt in papa: qui vtriusq̄ potestatis apicem tenet. hoc illo disponente qui est sacer-
4 dos et rex. hec ex illo ibi. ℙ Quartuz. Milites tenetur obedire duci in bellicis tantum. et seruus in seruilibus. et filius patri in domesticis et in disciplina. et quilibet suo superiori secundum rationez superioritatis. xxij. questione. ciij. ar. v. et debet miles magis obedire duci in bellicis. quam patri: sed in domesticis econuerso. q. distinctione. xliij. ar. iij. ad primum. Et si ponatur casus quod simul eodem momento concurrat preceptuz vtriusq̄. ceteris paribus dico obediendum illi qui imperat in ordine ad nobiliorem finem. vt duci magis quaz patri. si equale sit periculum reipublice sicut paterne familie
5 quis bonum communius est melius. et consequenter amabilius. ℙ Quintum. Si clerici habeat plures iudices ordinarios qui bus equaliter obedire tenetur. vel si duob⁹ episcopis promisit obedientiam: secūdū hostien. obediat vtriq̄ si potest. alias obediat ei cui prio iurauit nisi forte rōne maioris beneficij translatus intelligatur. et si habet duo beneficia ex dispēsatōe. obediat ei a quo habet maius et vtilius precipit. de testamē. cū in officijs. et. c. relatum. et secūdo. et de postula. c. fi. et si omnia sint paria locus est gratiosi-
6 cationi. ff. ad sīc. se. cō. l. si quis in graui. ℌ. si cum omnes. ℙ Sextum. Si vero iudices contraria alicui mandāteo sint delegati loco habet. c. cum contingat. de rescrip. q̄ si talis nescit aliquam inter iudices esse cōtrouersiam. exequatur mandatum prio mādātis: nisi ante executōem inotescat el de dissceptatōe quo casu petat copiā ℓraz ad eos a papa directaz. quas papa dari mādat: et

obediat secūdis: si secūde reuocāt prias: sin autem obediat primis: si el de hoc clare nō constet non oportet eum exequi huius vel illius mandatum donec inter eos hmōi concertatio per arbitros sopiaf. De sententia etiam duorum iudicum. vide supra delegatus. ℌ. vij.

¶ Undecio queritur ḋd sit magis meritorium facere aliqđ ad preceptū prelati aut ad dictū fratris: et dicit. s. Tho. in. vj. quod. quod est magis meritorium primū ex genere opis: idest latrie quam secūdus q̄ est amicitie vel beneficētie. ad quam ptinet quod aliqđ fit aut ad dictum fratris sicut ad latriā quia cotō inquātum est dei minister: quātum vo ad charitatem ex qua procedit actus nihil phibet magis mereri eum q̄ aliquid facit ad dictū fratris: qr magis meritorius ē actus qui est ex maiori charitate. licet sit minor ex genere suo. 11. q.

¶ Duodecio queritur vtr subditus teneatur 12
exeq̄ et facere q̄cūq̄ scit vel credit esse de voluntate sui superioris vt factat: et dico quod nō nisi superior ex intentione ei suam voluntatem manifestet. exp: esse vel iterpretatiue monēdo ex intentione subdituz ad exequēdū. Hoc eīm sentit. s. Tho. ℌ. q. xxij. ar. vlt. vbi arguit quod non teneamur conformare diuine voluntati in volito sic. Nam prelato inqt tenemur vt deo. Sed subditus non tenetur velle q̄cūq̄ scit prelatum velle etiā si sciat prelatum velle q̄ ipse subditus aliqđ faciat nisi expresse ei preceptat. Ergo a simili de deo. Ecce argumētum: sequit respōsio. Dicēdū iquit nō esse simile. qr volūtas prelati non est regula nostre voluntatis vt diuina: sed eius preceptum. hec ex illo.

Blasio. Vide supra decia. in prin
o cipio. et ℌ. ij.

Blasius fz panor. in. ca. nō est dubiū. de regu. est qui sez sua obtulit mōasterio habitu nō mutato: conuersus vero q̄ se et sua obtulit habitu mutato fz dicaf laycus qr ad ordines nō promouef: monachus ꝓ ordine clerici. Et no. fz gl. xxvij. q. j. vt lex. q̄ illi cō ℌ monachi vñ nec ēt cā arctioris religiōis ptit trāsire ad alia mōasteria ℌ ꝓ petāt a superiori iniaz: qr efficiunt quasi serui mōasterij. Sed itelligе habitu nō mutato. qr si nō assumit habitū religiōis. assumit tñ hitū ol

Universidad de Deusto
Biblioteca

stinctum ab habitu seculari. Pro quo aduerte ex tex. & eo. Panor. in. c. vt priuilegia. de priuile. quod obtatus est duplex. s. plene & non plene. Oblatus plene secundum mentem eius ibi est qui se & sua dedit religioni profitendo tria vota non assumpto habitu religionis. non plene vero est is qui se obtulit & hoc primo vel habitu mutato sic quod distinguatur ab habitu seculari: vel secundo loco mutationis habitus datis suis rebus. Vide ibi quia intricate loquitur. Et vult quod primi gaudeat priuilegio psonali & fort: secundi vero neutro: sed dic vt supra ecclesia. prio. §. v. & supra excommunicatio. vj. §. secundo.

¶ De obligatione & obligato.

Obligatio est iuris vinculum quo necessario astringimur ad aliquid dandu: vel faciẽdum. insti. de obliga. in prin. adde vel patiẽdum. quod reducitur ad agere: & sine consensu nulla est. ff. de pac. l. j. & nemo obligatur nisi animum habeat se obligandi. ff. de actio. & obligatio. l. obligationum. la prima. & facit glo. in capitulo tertio de voto.

1. q. ¶ Primo vero queritur quottuplex sit obligatio: & dico q̃ si distinguatur quantum ad vinculum quo obligatus est ligatus in foro causarum est duplex. s. ciuilis. quæ aut legibus constituta est: aut certo iure ciuili comprobata: & pretoria quam. s. pretor: sua iurisdictione constituit. Si vero distinguatur quantum ad rem ad quam quis ligatur est triplex. prima. s. naturalis tantum cõtinẽs naturalem equitatem: que per vinculum naturale contrahitur. id est ꝑsensum. & fieri potest inter omnes capaces rõnis: & obligat in foro cõscientie vt infra pactum. §. iiij. sed in efficax est ad agẽdum in foro contentioso: nisi vt infra pactum. §. iij. Secũda est ciuilis tãtum. vt cum quis ciuili iure tãtum est astrictus. naturali equitate dissuadente eũ teneri: sicut cum quis spe future numeratio nis fatetur per instrumẽtum se recepisse cẽtum: que tamẽ non recepit. Et hec non obligat in foro cõscientie. nisi quatenus quis a prelato cogeretur ſm Inno. in. c. plerisq. de immu. ec. Tertia est naturalis & ciuilis simul vt cum quis potens se obligare. cum iuris solẽnitate obligat se ad aliquid. quod naturalis equitas vult illũ observare: puta ad soluendum venditori in tempore statuto.

Obli. naturalis

Ciuilis.

Natu. ci.

Et hec obligat in vtroq; foro secundũ omnes docto. Et de his habetur institu. de obliga. per totum.

¶ Secũdo queritur ex ꝗbus & quot modis cõtrahitur obligatio tertia: & dico quod ex quattuor. Prio. s. ex cõtractu: puta emptione. venditione. locatione. & huiusmodi. Secundo ex quasi contractu. vt cum quis gerit negocium alterius sine eius mandato. Tertio ex maleficio: puta furto. rapina. & huiusmodi. Quarto ex quasi maleficio. vt cũ ꝺs non directe seu dolose deliquit sed quasi q; f. fuit in culpa. vt cuj; ex domo eius aliquid est effusum quod alteri nocuit. insti. sub diuersis rubricis. Per hoc ẽtã sit quattuor modis. primo. s. re. vt in mutuo. commodato. depposito. & huiusmodi. Secundo verbis vt in stipulando. Tertio litteris. vt quãdo ꝺs litteris confitetur se aliquid recepisse. quod tamen non recepit. Quarto solo ꝙsensu vt in societate mandato. emptione. venditione: vel locatiõe: in quibus nec scriptura nec presentia requiritur. sed sufficit contrahentes consentire per se vel per nũcium aut epistolam: secus in alijs quia vltra consensum requiritur vel littera. vel res. vel verba. insti. qui. mo. re. cõ. obli. & sub alijs rubricis.

¶ Tertio querit vtrum in obligatõe generali veniant ea que quis spãliter non fuisset ꝓmissurus: & dico ſm Bar. in. l. j. C. que res. pi. ob. pos. quod nõ. vnde dicit q; si quis obligauit omnia bona sua. non intelligitur obligasse ea que nullo modo spãliter esset obligaturus: puta pannos. lectos. & alia suppellectilia. sine ꝗbus viuere nõ possumus.

¶ Quarto queritur vtrum pactum seu promissio obliget quando turpitudo tãtus versatur ex parte recipientis obligationem: & dicit panor. in. c. debitores. de iureiuran. q; non: & patet ibi: q; promissio de solueꝺo vsuris non obligat promittẽtes: q; si obligaret etiam naturaliter solum. cogeretur soluere rõne pacti. vt in. c. j. de pac. sicut cogit quãdo interuenit iuramẽtum: & rõ: q; cum lex etiam alteri contrahenti resistit. non nascitur obligatio etiam naturalis. vt in. l. cum lex ff. de fideiuss. & ibi plene per Barto. Quare autem magis obligetur quis ex iuramẽto. ſ; ex promissione. cum deus inter iurantẽ & simplicem loquẽtem differẽtiam nõ faciat. xxij. q. v. iuramenti. respõdet panor. vbi supra. ideo esse q; simplex promissio. est nulla. ideoq; habetur pro nõ facta propter turpitudinem recipiẽtis: secus in iuramento. q; cui fit. s. deus nõ turpitur accipit. nec iurans peccauit. Promissio enim in dolum

ramentum vero in deum dirigitur.

5 ¶ Quinto queritur vtrum administrator: vel ambassiator: non habentes expressum mandatum ad penam apponendam: possint obligare se constituentes ad penam quaꝫ apponunt pro observatiõe promissi: & dicit panor. in. c. ij. de preca. quod sic: & facit. l. bene a Zenone. ff. de qua prescrip. & l. si procurator cesaris. ff. de iur. fis. & d. c. ij. vbi platus potest apponere penam & obligare se & successores. modo contractus sit rationabilis: & c. dilecti. in fi. de arbi. & quod scribitur in c. nulli. de re. eccle. non alie. vbi rector ecclesie potest obligare sine ꝙsensu episcopi omnia bona ecclesie generaliter pro observatione contractus alicuius: quia solum sibi prohibetur specialis ꝓtheca. Quod limitaverum primo: nisi cõtractus non teneret aut eẽt nullus quia ꝓtra ius & tollit pena secus si eẽt nullus & preter ius: quia teneret pene appositio. d. c. dilecti. Vide etiam glo. in. c. accessorium. ff. vj. & ter. cum glos. in c. significantibus. de offi. dele. Et secundo limita. nisi pena esset preter naturam cõtractus: vt in. d. c. ij. procurator. vbi nõ tenetur fiscus ad duplum vel triplum: ij; procurator obligauerit se si euinceretur res quã vendidit. Secus q̃n pro observãtia ꝓtractus apponit: vt in. d. l. bñ a zenone.

6 ¶ Sexto queritur vtrum pater obligetur ex contractu filij: & dicit Jo. de pla. insti. & cum eo. §. in rem. quod sic. Siversum est inveritate: patris: puta quia mutuo accepit pecuniam vt se vestiret secundum conuenientiam suam & huiusmodi. l. iij. §. labeo idem. ff. de in rem verso. & d. §. in rem: si vero non est versum in vtilitatem patris sed potius mutuo accepit. vt faceret pompas vel luderet & huiusmodi: non tenetur pater pro filio nec dominus pro seruo. l. quod si seruus. l. fi. sic accepit. ff. de rẽuer. nisi iussu eius fecisset. l. prima. ff quod iussu. Si tamen haberet põpas tenetur reddere creditori. l. tertia. §. sed si rem. ff. de rẽuer. similiter tenet pater si habet peculium filij deducto tamen prius. q̃ ipse pater in dicto peculio debet habere. l. ij. si damni. §. peculium. ff. de pecu. Idez dicit de mercatoribus qui ꝓponunt institores. q̃ tenentur de contractibus factis nomine ipsorum. ff. de institu. per totum. quia videnꝫ cõtrahere cum proponente qui contrahit cuz proposito. l. si institorem. ff. si certum petat. Idem in exercitore nauis. l. prima. in prin. ff. de exer. ac.

7 ¶ Septimo queritur vtrum is pro quo ꝺs agit negocia eius vtiliter obligetur eidem: et dico quod sic. argu. l. cum pecuniam. ff. de negocijs. gest. et quod notat glo. cum tex. in l. que vtiliter. ff. eodem. & l. sed si ideo. ff. solu. in. fi. primo.

8 ¶ Octauo queritur vtrum obligatus legere duobus annis: & ex aliqua causa impedit tus non fecit: teneatur legere alijs duobus sequentibus: & dicit panor. in capitulo signi cauerunt. de iudi. quod non etiam sine culpa sua. quia currit tempus nec poterit. p tẽ pore sequenti salarius petere: & generaliter non potest etiam sine culpa sua currit tempus: & non potest tempore sequenti officium petere: & ratio: quia hic interueniunt opere personales que alie sunt illorum duorum annorum precedentium & duorum sequentium: cum mutentur ex curſu temporis vt in. l. si non sortem. §. liberto. ff. de cõdi. inde. ad quod etiam facit. l. si vsufructus. i. dictum. ff. de vsufruc. vbi finito tempore finitur ius. vt supra delegat. §. vltimo. Et idez voluit Bar. in. d. termino. in. l. & ideo hestra tur. ff. de verbo. obliga. Secus vbi factum ad qđ ꝺs tenet nõ diuersificat ex tpe. q; elapso tpe ad quod tenetur. integrat tempus. vt in. d. l. & ideo.

9 ¶ Nono queritur vtr obligatus teneatur statim: & dicit panor. in. c. liez heiy. dellmo. q̃ aut dies est apposita obligationi. & tunc si sunt eiusdem fori reus & actor. tenetur reus sine interpellatione offerre. & adire domum eius: quia dies interpellat pro homine. ca. potuit. de loca. & l. magna. C. de contrahen. & cõ. stipu. si vero non sunt eiusdem fori non tenetur reus sponte ire ad forum vel domum alterius: sed dicat in domo sua paratus suz solnere si sit qui recipiat & sufficit. intra not. in. l. item illa. ff. de constitu. pecu. & ibi Barto. & Albe. in. l. iubemus. C. de episco. & cler. quod no. pro limitatione. c. potuit. de loca. & intelligẽ nisi aliud sit specialiter in pacto. Aut dies non est apposita & sic requirit monitio: vt in. l. si ex legati causa. ff. de verborũ obliga. vide supra mora. §. i. & iij. & infra solutio. §. vlti.

10 ¶ Decio querit vtr absoluere posſit papa ab obligatõe qua ꝺs alteri tenet vide supra iuramẽtũ. v. §. ij.

11 ¶ Undecimo queritur vtrum obligatio dissolnatur termino aduenienter: & dicit Panor. misanus in capitulo sicut ex litteris. de spõsa. capiendo mentem Hoffre. que placet domini. Anto. & est amica veritati. quod aut terminus apponitur ad solliciteandum obligationis implementum & tunc lapsuo termi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ni non liberat ab obligatione: argu. l. obligationē. la. ū. §. placet. ff. de act. rubl. rar. c. cum dilecti. de dolo. ꝛ contu. ꝛ l. celsus. ff. de arbi. Et tunc apponitur ad solicitandum implementum. quando apponitur contractui tam perfecto: puta si contraxit ꝙs sponsalia: posthea promittit quod infra certum tempus ducet eam: non dissoluitur elapso termino. Aut terminus apponitur ad finiēdam seu limitandam obligationem: ꝛtunc lapsus termini liberat obligationem: si per promissionez non steterit quin adimpleret in termino. Et isto modo dicitur appositus quando apponitur ad solicitandum principium contractus. puta si promisimus ad invicem tali tempore conuenire. ad contrahenda sponsalia. elapso termino liber est p quem non stetit.

12. ¶ Duodecimo queritur vtrum obligatio semel extincta possit instaurari. ꝛ dico quod non. text. est in. l. cum ex causa. C. de remiss. pig. sed oportet aliam fieri si debet in esse. De materia etiam obligationis. vide. J. pignus. §. ij. ꝛ infra ordo. j. §. iij. Item ordo. iiij. §. tertio.

De obside.

OBses videtur esse homo traditus alicui personaliter in securitatem facte promissionis ꝛ est duplex. s. proprie dictus. vt qui est datus ab hostibus perdens libertatem nec potens facere testamentum aut disponere vt liber quo modo loquitur. l. obsides. ff. de test. ꝛ improprie vt datus ab vna ciuitate vel nobili. alteri ciuitati vel nobili. non pdens libertatem nec factus proprie obses sed vt stet in certo loco donec impleatur promissum vtno. Bartolus in dicta l. obsides. ꝛ facit ꝙ no. in c. ex rescripto. de iureiur.

l. qō.

¶ Primo vero queritur quis possit dare obsem: ꝛ dico quod dari potest etiam liber hō. p pace seruanda non pro pecunia. d. c. ex rescripto. ꝛ ad idem ar. d. l. obsides. ꝛ l. diuus. ff. de iur. fis. Et quod dicitur extra de pigno. c. j. ꝛ C. que res pigno. ob. po. l. qui filios liberum. l. hominem non posse obligari pignori intelligitur quod non potest sic vt in eo sit ius pignoris: secus ius retentionis secūdum glo. in. c. vt ꝓdem. §. item eisdem. xxiij. qō. viti. ꝛ in. c. expolita. de arbi. Et sicut ꝓsertim potest vendere filium ratione famis sic ꝛ obligare. C. de patro. qui fi. distra. l. secunda ꝛ similiter redemptus ex captiuitate tenet seruire quinquennio nisi precium soluat. C. de post. reuer. l. viti.

¶ Secundo queritur a quo possit quis l. obsidem dari. ꝛ dicit Archie. post Panor. in. c. ex rescripto. de iureiur. quod ab imperatore suis hostibus ꝛ econtra quo casu est obses proprie ꝛ quasi seruus. ideoq; restari nō valens sine licentia principis vt in dicta l. obsides ꝛ similiter ab aliis principibus habētibus iura principis. seu ius indicendi bellum. Ab aliis autem inferioribus an dari possint huiusmodi vero obsides. Bartolus remittit ad dictum capitulum ex rescripto. et glo. in. l. secunda. C. de patr. qui fil. distra. dicit quod non: licet de facto sit vsurpata. Et idem panor. quia immutare sic statum hominis vt perdat libertatem est solus principis. Et si inter priuatos datur obses non ꝓprie vbi non interuenit iuramentum non tenet obligatio quasi scilicet ille teneatur stare in certo loco. ꝛ inde non discedere. q; hoc vt quasi ꝺā carcer priuatus. quē modo iuro detestanꝺ. C. de car. priua l. j. sed si interuenit iuramētū talis pōt ad eius observātiam compelli. vt. s. stet in loco vbi ꝓuentum est: nō tamē debet inuitus detineri: qz nō tenet iuramētum vt possit ꝙs inuitus detineri. cum sit cōtra bonos mores. de regulis. non est obligatorium. lib. vj. Clerici autem seculares p papam dari possunt in obsides ꝓprie: arg. c. cūcta. ix. q. iij. §. non p eos in obsides. ꝓprie: nec vt monachi p abbatē. s. inuiti detineri sine pena excōicationis. licet a prin. assenserint. nec pōt in hoc eos dispēsare. arg. c. si diligēti. de foro compe. Monachi vero indubitāter dari possunt a papa: arg. c. per principalem. ix. q. iij. sed ꝛ ab abbate possunt dari pro necessitate ꝛ vtilitate monasterij non quidez in obsides ꝓprie sed large etiam inuiti cum eius voluntate resistere non possint: vnde ꝛ detineri possunt inuiti de consensu abbatis: non autem eo inuito quia habent beneficium. c. si quis suadente. xvij. q. iij. vide Panor. vbi. ß. qz materia est intricata.

Occasio

Occasio ꝛ cā differūt vt ps j. c. solite. de ma. robe. i pri. quāuis colligit a. g. th. 2. 2. q. xliij. ar. j. ad tertiū. ꝛ. iiij. dist. xxxvij. q. ij. ar. j. ad quartuz. cā est cā sufficiēter ꝓcurrens ad aliquem effectū in gñe suo. s. finaliter. effective materialiter. aut formaliter. occasio vero est cā insufficiēs ꝛ est duplex: vt dicit in. iiij. quol. q. xij. s. data et accepta. vel vt dicit Landu. sub aliis verbis est duplex. scilicet actiua. vt cum quis est quasi coadiutor in pctō. cuius. s. sola voluntas est cā sufficiēs. vel aliqđ idebitum facit. vñ alius accipit exēplum ꝛ occasionē male opandi: ꝛ passiua. vt quādo ꝙs facit qō debet ꝛ inde alius accipit occasionē peccandi. Prima ſm Ladul. est pctm si sit occasio pcti: ꝛ tale quale illud cuius est occasio. Secūda vero nō est peccatum. Sed iteligo q occasio actiua pcti mortalis sit peccatū mortale tripliciter: primo. s. quādo ipsum pctm alterius est itētum scōo quādo sine causa ꝙs dat occasionez talem ex qua probabiliter credit aliquē ide peccaturum mortaliter: qz est ꝓtra charitatem sicut si ꝙs sine cā alterum ledaret corporaliter. secus si ex cā. vt si mulier se ornet sobrie ſm morē patrie ꝛ sic aliqđ peccet: qz tūc ē occasio accepta. Tertio qñ quis nō credit ſz dubitat ꝛ parumpēdit: qz sic exponit Pe. de tarā. illud Aug. nihil est adeo venale qn fiat mortale dū plz. s. saluo. primi cōtempta. infra scandalum.

Odiū dei.

Odium

¶ Odium ōr dupliciter ſm Panor. in. c. ex ſrax. de tēpo. or. ꝛl. c. vestra. de coha. Prio vt distinguit ꝓtra. pbatile. sic est illud qō. pbari non pōt. vñ iudicio dei relinquit. xxxij. di. erubescāt. vt q. i. si ois. facit. l. duo sunt iuris. ff. de testa. iure. ꝛ scōo vt distinguit contra notorium: ꝛ sic occultū est qō aliqua tergiuersatōe celari pōt: iz aliqui sciant. Pene occultum vero est quod ꝓbari ꝺem pōt ſz cū difficultate. vñ il pene minuit sicut ꝛ li quasi de ꝓbr. vtl. cū dilecta. Hec ex illo. Vide supra manifestū. ꝛ. §. notorium.

Odium ſz. s. tho. xij. q. xxix. est dissonātia appetitꝰ alialis aut rōnalis ad appreheūm vt dissonies sicut amor ē ꝓsonātia eiusdē ad ꝓueniens. Vñ in hoc differt odium a tra: quod odiū alicui appetit maiuz absolute. ira vo in quadā mēsura sub rōne iusti ꝛ punitōis: vñ ira cessat ad mortuos. xij. q. xlvj. ꝛ ad grauiter lesos. xij. q. xlvij. qz iaz videt facta vindicta: secus de odio. ℣. Est autē odiū dei pctm mortale grauissimū. 2. 2. q. xxxiij. ꝛ silr odium primi est peccatū mortale p se loquēdo qz opponit charitati: vel qz non facit illi qō facere tenet. vel facit qō nō facere tenet. quoz opposita charitas facit: p accidēs tamē ſm doctrinā. s. Tho. est venale: prio ꝓpter actus imperfectionem. vt qz nō est cum deliberatōe volūtatis: scōo ꝓpter exiguitatē obiecti. vt qz prio optat magnum. sed exiguum ꝛ nō notabile. tertio quādo non fert in naturā vel grām fratris immediate ſz in vicīū: qz hoc ꝓtinet ad fratris amorez. quē vult magno malo carere. idest pctō. quarto quādo fert immediate in naturā. sed nō vltimate: vt qz vult ꝙs alicui malum propter bonum: puta vt corrigat. Colliguntur hec sparsim a. s. Thoma in diuersis locis.

Odosum ōr quasi odio plenū. Quō aūt debeat fieri iteratio in odiosis ꝛ fauorabilibus ꝛ ꝓmiscuis. vide per doct. in regula. odia. de regu. iur. lib. vj. Et adde q; vbi in dubitatione ꝓcurrunt fauor ꝛ odium magis attēdit fauor ſm Panor. i. c. nō dubium. de sen. ex. qō limita ſm Dy. i regula odia nisi ex parte odij sit ius et fauor publicus ex parte fauoris priuat⁹. iiij.

Oleum sanctū in die cene dñi Tripler oleum cō. 1

Oleum sanctū in die cene dñi p epm ꝓsecratum est triplex. Primū ꝛ principale ōr sanctū crisma. qō de oleo ꝛ balsamo ꝓficitur quo bñdicunt fontes baptismales. ꝛ calix. ac patena. ecclesia. altare. ꝛ puer baptizatus in vertice ꝛ in fronte: ꝛ epi qñ ꝓsecrant i manibus ꝛ i capite: ꝛ oēs fideles cū crismant. Qō ꝺem oleū ānuatim ꝓsecratur dū est ꝛ inouādum. de cō. di. iiij. si qs ō alio: ꝛ peccatū est vtl alio quaz nouo vt ibi.

Oleum cathecuminorum. 2

℣ Scōm ē oleuz catheczuminorum. qō ōr oleū z bñdictū siue sanctū. quo iungunt baptizandi iter scapulas ꝛ i pectore. ꝛ i manus sacerdotis cū ordinat. ꝛ principes ac reges in brachio ꝛ humero. ꝛ ecclesia. altare aū chrismationē. ℣ Tertiū est oleū infirmorum. quo inungunt infirmi i extrema vnctōe. vt de sacr. vn. c. vnico. Primū solū i die cene pōt cōficī. de cō. di. iiij. oi tpe. de sen. excō. qm. lib. vj. de alijs duobus nō iuenit ꝓhibitum. Utr. sudie vt supra aqua bñdicta q; sic. Ex ꝓdictis elicit nō esse illicitū iungere oculos ceci sacro cheismate vt videat: qz iz non liceat vti sacramētis alio fine ꝙ sint instituta materia baptismali ō cui⁹ substātia nō ē q; sit bñdicta. vtimur nō solū i baptizādo ſz i bibēdo. do eos ꝛc. ō sac. vn. c. vnico. Puto tū q; nō liceat nisi ꝓ re magna ꝛ ardua ꝛ p epm vel alium de inia pape: qz aliter eēt irreuentia magna si hec passim fierēt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Omissio non requirit aliquez actū. sed consistit in sola negatione actus debiti. q. dist. xxxv. ⁊. xxij. q. lxxi. ⁊ non habet rationem culpe: nisi ꝺm q opponitur precepto affirmatiuo: ideoq non est peccatuz nisi tempore pro quo iterato iterañ peccatū. q. di. xxij. q. ij. ar. j. ad quartum. xij. q. lxxx. xxij. q. lxix. veri. q. ij. ⁊. q. xxiij.

De opinione.

Opinio vt innotescat sciendū est ex. s. tho. 2. 2. q. j. ar. iij. quod intellectus alicui dupliciter assentit: primo qua ad hoc mouetur. f. sufficienter. ab ipso obiecto. siue illud sit per seipsum cognitum. vt patet in primis principijs quorum est intellectus. siue per aliud vt patet de conclusionibus quarum est scientia: secundo non quia sufficienter moueatur ab obiecto proprio: sed per quandam electionem voluntarie declinans in vnam partē magis ꝺ in aliaz quod si fit cum dubitatione formidine alterius partis erit opinio. sive ro fiat cum certitudine absq; tali formidine erit fides. Hec ex illo ex quibus p3 ꝺd sit intellectus. quid scientia. quid fides. ⁊ quid opinio. Quid autem sit dubitatio habes supra dubium ⁊ ꝺd scrupulus. infra scrupulus. Et sic habetur horum differentia: quia intellectus ⁊ scientia sunt cum certitudine ⁊ euidentia rei intellecte. scire etiam in particulari: fides vero est cum certitudine: quia innititur testimonio dei infallibili: sed sine euidentia rei credite in particulari licet sit euidēs inuenerali. vtpote quia fideli ex multis coniecturis librorum ⁊ rerum euidenter constat quod vera sit fides christi licet particulariter non videat quomodo due nature diuina ⁊ humana subsistant in vna persona: opinio vero. neq; euidentiam neq; certitudinē habet sed credulitatem fundatazin humana ratione insufficienti tamen: ⁊ non cōcludente necessario sed probabiliter pro vna pte non pro alia. dubitatio vero nullum horum habet neq; euidentiam nec certitudinem. nec rationem probabilem ad alteram partem tantum: sed adv3aq; equaliter vel quasi aut ad neutram: scrupulus autem plus aliquid credulitatis habet ꝺ dubitatio ⁊ minus ꝺ opinio: cum sit credulitas ex leuibus coniecturis que idem est quod suspitio. Vide supra credulitas. Quia tamen opinio medium inter duo. in ea sunt gradus ꝺ quod plura vel pauciora. magis vel minus probabilia media occurrunt. Ideo quedaz opinio dicitur certa ⁊. firma. quedam vero opinio simpliciter.

¶ P: imo vero queritur vtrum sequens opinionem doctoris alicuius non subtiliter inuestigatam que deinde apparet falsa. siue quod idem et vtrum auditores diuersoruz magistrorum tenentium diuersas opiniones quarum scilicet altera necessario est falsa. excusentur si sequantur opiniões suorum magistrorum: ⁊ dico quod de hoc videntur esse opiniones ⁊ non sunt. Nam. s. Thom. in quol. dicit quod excusantur si tale opiniones non pertinent ad fidem aut bonos mores. alias nullus excusatur si contra manifestum scripture testimonium vel contra illud quod publice tenetur secundum auctoritatem ecclesie opinionem erroneaz sequatur magistri alicuius ex ignorantia: alioquin non peccassent arrij ⁊ aliorum heresiarchaz sequaces. nec excusantur simplicitate in talibus. quia in dubijs non est de facili prestandus assensus. sed potius vt dicit Aug. de doc. christiana consulenda est regula fidei. que de planioribus scripturis ecclesie autoritate percipitur. Hec ex illo patet. vero in. c. capellanus de feri: dicit q3 sequens opinionem alicuius doc. non subtiliter inuestigatam que postmodum apparet falsa excusatur a peccato ꝺdiu nō apparuerit falsa: ⁊ facit glo. iuncta te. ex. in. c. vnico de postu. prela. lib. vi. ⁊ in. c. fi. de spon. duo. ⁊ in cum venerabilis. de consue. ⁊. l. regula. ⁊ qō ibi not. ff. de iur. et ac. igno. ⁊ quod no. Inn. in. c. per tuas el. secundo de simo. ⁊ glo. gof. etanc. in. d. c. capellanus: ⁊ quod no. old. in l. questum. f. quod sequens opinionem sui doctoris excusatur ab impensione expensarum. quia probabiliter quis sequitur opinionem sui doctoris. l. dicere. ℌ vndevidendum. ff. de arbi. doctoris. l. dicere. ℌ vndevidendum. ff. de arbi. Iste autem opiniones non sunt contrarie sed extrinseci elicit completa veritas: q3 iaytraq; loquitur in spectantibus ad fidem aut mores. et q. thom. dicit quod tales non excusantur in his que sunt manifeste. clare determinata alicubi quo etiam modo secūdum archie. intelligitur cum dicit quod in opinionibus facilēs ptra verum. Iz non contra conscientiam non excusaꝫ a peccato. pura in habēdo plures prebēdas. quia facit cōtra legē dei alias in ꝺ pte dicit sibi in eodē li. qō non est credēdum. est verum q3 in talibus non excusat ignorantia. Panor. vero loquitur in obscuris. ⁊ est verum opposita ratione dicente mona. q3 non generatur aliquod iudicium veritatis cum inter diuersas opiniones a magistris approbatas ⁊ scripturis autenticis annotatas illam quis amplectitur q̄ sibi videtur magis consona rationi. Et hoc intellige non solum quando quis facit quod in se est vt intelligat veritatem: q3 ratio etiam in manifeste determinatis excusaretur cum labore ignorantia. pt̄ inuincibili: sed etiam cum quis ex affectione ad suum doctorem iudicat. probabiliter vtsibi videtur esse verum q3 est falsum. Nec obstat quod in dubio tutior est eligenda despon. iuuenis. q3 non est in dubio qui probabilibus rationib⁹ flectitur ad vnam partem. Nec q3 incertuz dimittendū est ⁊ certum tenēduz. de pe. di. vij. si quis: q3 tenet iste certum sibi moraliter cū in moralibus sufficiat certitudo ex probabilibus ꝺm philosophum. i. ethi. vnde si Joachim tenuit contra fidem. de sum. trinitate. damnatus. ⁊ non fuit hereticus. q3 talis articulus nondum erat p ecclesiam dānatus: multo magis excusatur sequens opinionem docto. non reprobatam. cum voluntate nō adherendi si vera non appareret.

¶ Secundo queritur cui opinioni sit adherendum vbi est varietas: ⁊ distinguo. Nā aut vna tm opinionum h3 p se legem vl'antiquam ⁊ pbatam consuetudinem alia non data sunt: que sertam sniam semp habuerūt. minime. ff. de legi. Aut non est lex nec consuetudo. p aliqua ipsarum vel est preponderaq; ⁊ tunc debent concordari. vt dicatur vnā in vno ⁊ aliam in alio casu obtinere si fieri pōt respōdetur. de cogna. spi. c. j. quia cōuenies est iura inribus concordare. de elec. cum ex pediat. libro sexto. ⁊. l. vnica. C. de inof. dot. ⁊. l. precipimus. in fi. C. de app. Et si p concordari non possunt rōis opinio sequenda est: q3 in causa dubij. p multitudine pesumendum est ꝺm glo. in. c. fi. de pe. di. j. ⁊ cōis opinio doctorum inducit. pbabilem errorem: p quo vide tex. iuncta glo. in. c. vnico de postu. prela. libro sexto. ⁊ facit tex. in. l. secunda. ff. de iur. ⁊ fact. igno. ⁊ no. Barto. in. l. de eo. C. de pe. iudi. qui. ma. iudi. ⁊ in l precibus. C. de impu. ⁊ alios sub. Hoc tamen limita verum secundum ge. in capitulo primo. de summa trinitate. libro sexto nisi vera ⁊ certa ratio cōtraria assignetur: ⁊ in idem reddit limitatio Io. an. in capitulo primo de consti. scilicet noto. qñ male dicat vel dicat vel ratiōabiliter. cōuinci possit quod bonus iudex acutissimi ingenij estimabit. ⁊ facit. l. prita. C. de vete. iure. enuicle. vbi dicitur sed neq; ex multitudine autorum quod melius et equius est iudicare. eo cum possit vnius ⁊ forte deteriorisq; sententia multos in aliqua parte superare: quod mente commendandum est: quia iudex potest interpretari legem seu canonem quo ad causam vertentem coram eo vt notabiliter dicit Inno. in capitulo cum speciali. de app. Est autem communis opinio secundū Jac. solennis doctor. ⁊ bone conscientie pōt illuz cui maxie in causis mixtim ordinarijs ecclesiastica contra iudices amatores nouarum opinionum: quia secundum bal. in dicta. l. fina. C. de pe. indi. iudex teneno nouas opiniones dicitur propter imperitiam facere. ⁊ de ipe. dimittentes regularia cadunt in latam culpam secundum Saly. per ea que habent in l. late culpe. ff. de verbo. signi. Si autem non apparet que sit opinio communis: sed pro vtraq; sunt famosissimi doctores: iudex sequendo aliquam earum non tenebitur in simili casu secundum quod voluit Inno. in. c. ne innitaris. de consti. quem sequitur Bart. in. l fina. C. de pe. iudi. qui ma. iudi. quod verum dicit secundum Innocen. quantum ad hoc vt non puniatur in foro seculari. sec⁹ tamen in foro conscientie: quia debuit eligere eam que validioribus rationibus firmatur arg. insti. de empt. ⁊ vendi. ℌ item precipuz. C. de edic. di. adri. tol. l edicto. maxime si talis opinio sit subtilior vt dicit ter. in capitulo capellanus. de fer. Et si vna innititur rigori sicpto. reliqua vero scripte equitati preponitur equioz. de re. permuta. c. vno. libro sexto. et l. placuit. C. de indi. ⁊ per ex. in l. prima. C. de legi. ⁊. l. benignus. ff. de legi. ⁊ tener pau. i clerodium iudicorum contra quos rigor preferetur equitati. de iude. capitulo secūdo. Et dispensemo: libertati: matrimonio: religioni: ⁊ sacramento. arg. capitulo secundo. de cognā. spi. ⁊. l. sunt persone. ff. de relig. ⁊ sump. fu. ⁊ similiter ea que solute benignioz est ligāte. de regu. iur. odia. libro sexto. l. arrianus. nantes sunt antiqui ⁊ moderni: preponūtur antiqui: quia temporis diuturnitas videtur aliquam auctoritatez attribuisse nisi ex nouis rationibus ⁊ causis aliud sentiatur: q3 aliquādo intellectus iuniorum est perspicacioz

Universidad de Deusto
Biblioteca

l.gallus.ff.de libe.t posth.dl.lxiij.§. verum.

Qui doctorē rendi

Si vero sunt theologi.t canonistet vel legiste preferuntur theologi in materia iuris diuini veteris t nouicanonistet vero in materia canonica.t legiste in legali. Si vero sunt ex quattuor doctoribus ecclesie in subtilitatibus questionum non tertuallum maxime anagogicarum prefertur Augustinus. in textualib⁹. yeronymus. in allegorijs Ambrosius.t Gregorius in moralibus. quia q̄libet horum quattuor in aliquo ex q̄tuor sensibus scripture dicitur preeminere. Si vero sit inter papam.t concilium. secundum sum. ang. in his que sunt fidei concilium ꝓponitur. quia orbis maior est vrbe. ꝛ tu dic verum esse si papa sit hereticus: alias non. vt infra papa.§. iij. t. ℣ fides. §. vij. quomodo autem orbis sit maior, vrbe vide in. d. §. iij. Ideo dico quod in spectantibus ad fidem t motes t in omnibus papa preferatur concilio quandiu est caput (dest non depositus per manifestaz hereſim. iuxta dicenda infra papa. in. d. §. iij. et hoc si papa loquatur auctoritative tanquam papa et non tanq̄ doct. Quod autem dicit Panormi. t glo. xx. dist. c. i. dictum vnius sancti ad iutum auctoritate diuini iuris prenalere interpretationi pape. non est verum. quia in dubijs doctrina ecclesie romane que principaliter est in papa est regula fidei. t ad ꝑpositum pertinet huiusmodi dubia determinare. vt. ℣. fides. in. dicto. §. septimo. prenaleret tamen extra dubium in manifestis. puta si papa aliquid assereret contra scripturam.

De oratione.

Ratio multipliciter diffinitur. explerunq̄ diffinitiones bene non intelliguntur. Ut vt bene innotescat sciendū est primo quod virtus aliquando habet partes. 2. 2. q. xlviij. ar. viij. ſ. integrales (dest ea que necesse est concurrere ad perfectum actum illius: t subiectiuas (dest species eiusdem. et potestatiuas. que sunt virtutes quedam adiuncte illi ordinate ad alios actus secundarios vel materias. quas si non habentes totam potentiaz illius virtutis. ℙ Sciendum est secundo quod oratio dupliciter sumitur. 2. 2. qō. lxxxiij. ar. viij. ad secundum. primo scilicet communiter (dest vt quoddā totum includens multas partes: t secundo vt contra alia diuiditur. Igitur primo modo sumendo verissime vt dicit in quarto dist. xv. diffinit dama. dicens quod oratio est petitio decentium a deo: partes autem eius quasi integrales sunt quattuor ſm apostolum: assignate secundum quattuor necessaria ad actum orationis. ſ. oratio qua ad deum accedit: q̄ est eleuatio mentis in deum. petitio que significatur nomine postulationis siue petitionis qua aliquid proponitur deo ad obtinēdum obsecratio. ſ. ob sacra ꝓcatio. que est rō impetrandi ex parte dei. vt cum dr̄ ꝓpter tuam libera nos dñe: t gratiarū actio siue laus que est rō impetrādi ex parte petentis quia de acceptis bñficijs gratias agēres meremur accipere potiora. que q̄tuor aliq̄ videre est in collectis. sicut in ea que est trinitatis vt ꝏtotēs. quo ad oratorem. qui dedisti quo ad gratiaz actionē. ꝑsta q̄sumus quo ad postulationē ꝑ dñm nr̄m. quo ad obsecrationē. Partes ℣o subiective sumūtur ſm ea que petunt. vel ēt ſz modos petēdi. t sic sunt tres. ſ. supplicatio qua petitur aliquid indeterminate. puta iuuari a deo: postulatio qua petitur aliquid determinati. et insinuatio qua solum factuz manifestatur vt ecce quem amas infirmatur. Jo. xj. Et solum his tribus que sunt species cōuenit diffinitio orationis. ſ. esse petitionem decentium a deo. nō aūt aliqs: quia sunt ꝑtes integrales. hec ex illo.

¶ Primo vero queritur vtruz expediat orare. t dico indubitate quod sic. licet circa hoc fuerint multi errores quos. s. tho. eliminat 2. 2. vbi. ℣. non tamen oramus vt ibi dicitur vt mutetur diuina dispositio sed vt impetremur. vt scilicet obtineamus quod deus vult dare t precibus obtineri: vnde secundum hanc doctrinam orare est quasi applicare causam effectui. sicut qui plantat arborē fructus procurat: vel dicendum est q̄ oramus vt deus faciat aliquid quod facere potest et omittere. quia sicut olim anteqū faceret mundum erat liber vt faceret vel non faceret. ita et modo liber est contradictione respectu omnium futurorum. De hoc in questionibus auree rose. in festo. s. trinitatis.

¶ Secundo queritur cui sit conueniens vel expediens orare. t dico multa.

ℙ Primum. Diuinis personis non conuenit orare secundum sanctum Thomaz. 2. 2. questione quarta: vbi ℣ quia oratio fit ad superiorem quem non habent: licet filius oranerit secundum humanitatez que est patre immo seipso minor. et modo etiam orat pro nobis vel petendo vel offendendo patri humanitatem cum mysteriis eius. vt dicit sanctus tho. ro. viij. Nō dicimus tamē xpm orare pro nobis sed misereatur qz supponit suppositū eternū. vt dicit in. iij. ℙ Secundum. Sanctis qui sunt in patria competit orare secundum. s. tho. in iij. di. xv. q. iij. ar. vj. q. ij. non pro se. qz oia eis succedunt ad votum sed pro nobis: dicit tamē in. xvj. quod orant pro gloria corporis que illis deest: sed est oratio improprie. i. natural desideriuz vnionis ad corpus. ℙ Tertium. Sancti qui sunt in purgatorio nō sunt in statu orandi. ſ. pro nobis. sed magis vt ꝑ eis oretur. 2. 2. vbi supra. ar. xj. qz inquit. t si sint superiores nobis propter impeccabilitatez: sunt tñ inferiores quātū ad penas q̄s patiuntur. Utrum aūt pro se orent non est ꝑsentis speculationis. ℙ Quartum. Peccatoribus autem conuenit orare pro se: qz ſm s. tho. 2. 2. vbi supra. ar. xvj. licet non exaudiatur peccator ex misericordia dei si quid petit. inquantum peccator. ſ. secundum desiderium peccati. t si aliquando audiatur ad vindictam. dum permittitur amplius ruere: deus enim ſm aug. quedam negat. ppitius que concedit iratus: orationem tamen eius ex bono desiderio nature ꝓcedēte deaudit non quasi ex iustitia: qz peccator hoc non meretur: sed ex pura misericordia. hoc natis tamen quatuor conditionibus. ſ. q̄ petat pro se necessaria ad salutem pie t perseueranter. ℙ Quintum. Utrum autem exaudiatur peccator orans pro alijs distinguo. Nam si orat vt minister ecclesie exaudiatur. ſ. q. ſ. dictum est. Si vero orat vt priuata persona. si quidem ad hoc est inductus ab aliquo bono: videtur quod exaudiatur. t inclinō orat ex bono desiderio nature peteno deo placita sicut t si oraret pro se et pro merito ꝓsentis licet non pro suo. ar. d. c. dictū est. si ℣o non est inductꝰ ab aliquo bono: si cō exaudiatur. ſ. q. ſ. si quis inquit. t. c. ipsi sacerdotes. t. c. necesse. quod intellige nisi oret ex bono nature desiderio sicut dicitur deus ex audisse Alexandrum magnum ad montes caspios.

¶ Tertio queritur quis sit oratoꝛ a nobis. t dico multa. ℙ Primum. Secundum. s. th. t ricar. cum dupliciter aliquem oremus. scz vt exaudiatorem siue impletorem nostre orationis: t sicut imperatorem vel intercessorez primo modo solum deum oramus. qz inquit sanctus tho. omnes orationes nostre ordinari debent ad gratiam t gloriam consequendam que dantur a solo deo qui etiam solus secundum Ricar. dat alia bona vt ordinantur ad acquisitionem predictorum. sed secundo modo oramus etiam sanctos t hoc etiaz inquit. s. tho. ostendit modus orādus ecclesie: quia a sancta trinitate petimus vt misereatur: ab aliqs autem vt orent pro nobis.

3. qō. 1. dictum.

1. dist. 45.

ℙ Secundum. Sancti qui sunt in patria ſz sre. in. xij. mor. t. s. tho. vbi supra. licet naturaliter ignorent ea que in isto mundo fiunt maxime cogitationes cordis: inverbo tamē manifestantur eis id quod eos decet cognoscere de his que circa nos aguntur etiā quātum ad interiores motus cordis cuiusmodi maxime sunt petitiones ad eos directe voce vel corde. vnde eas deo manifestantes cognoscunt. Adde tu quod eadem ratio est de beatis angelis. ℙ Tertium. Secundum sanctū tho. vbi supra sancti qui sunt in patria orāt pro nobis: quia cum oratio pro aliqs facta ꝓcedat ex charitate quanto illi sunt ꝑfectoribus charitatis tanto magis orant pro viatoribus qui orationibus iuuari possent: t ꝑ tanto sunt deo coniunctiores tanto eoꝝ orationes sunt efficatiores. ℙ Quartum. Igitur oratio tanq̄ de precatoribus potrigēda est ad sanctos qui sunt in patria secundum. s. tho. t ricar. eandem ratione etiam ad angelos ſm. b. ber. in sermone sancti michaelis. t eo magis q̄ non solum orando sed ēt vendo sua naturali virtute plerūq̄ iuuare nos possunt: non autem ad sanctos qui sunt in hoc mundo vel in purgatorio. quia inquit. s. tho. nundū fruunt visione ℣bi. vt cognoscere possint q̄ cogitamus aut dicimus a viuis tñ suffragium petimus colloquēdo: nec passibus in purgatorio sanauit infirmi. si ꝓcatio t fides orantis. ℙ Quintum. Si aūt sancti superiores sint deo acceptiores. tamē secundum. s. tho. in. iij. dist. xlv. q. iij. ar. ij. ad secundum. vtile est etiam inferiores orare. primo qz ad eos aliqñ quis ꝑ deuotionē maiorem: et qua maxime dependet orationis effectus: sc̄o ad tollendū fastidium: q̄ vnius rei assiduitas parit: tertio qz aliquibus sanctis datū est in aliquibus causis ꝑticulibus peculiare patrocinari sicut sancto antonio ad ignē infernalē: quarto vt debitus honor exhibeatur ordini hoc qz plurimi orationes q̄s impetrant q̄ nō oratio vnius. Et addit 2. 2. vbi supra. ar. xj. q. aliqñ impletio ꝓcatoris. implorator: vel qz deus vult eius sanctitatē declarare. Hec ille. Ex hoc videtur q̄ quantitur ab eis petatur ab eis solis. t aliquin fortet deus qui vult illos glorificare non exaudiret inuocatus per duos exaudiret inuocatus per vnum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quarto querit pro quibus psonis sit orandum: & dico ex. s. Tho. in diuersis locis q̄ q̄libet debet orare pro alijs: sicut & pro se: cuius illud sit in oratione petendum quod est desiderandum: q̄ nō solum nobis sed ēt alijs debemus bona desiderare. cū hoc pineat ad rōnem dilectionis quam primis debemus impēdere. 2. 2. vbi supra ar. q. 4. Et vt ibi patet ar. viij. pro inimicis q̄dem orare q̄libet tenet̄ in cōmuni. vt. s. non excludat eos a cō munibus orōnibus pro alijs factis: pro eis autem specialiter orare perfectionis est nisi in casu speciali. s. necessitatis: sicut & de dilectione dictum est supra charita. ij. vij. Et generaliter orādum est pro oi peccatore vſq; ad ortē vt conuertat: iz non ipetret nisi pro p̄destinatis: & pro iustis vt pseuerēt multiplicī rōne vt ibi ar. viij. ad tertium. Et similiter orādum est. p excōicatis sed nō iter orationes p mēbris ecclesie. iij. di. xviij. de quo vide supra excōicatio prio in pri. q. missa. s. Hviij. Et sīr pro infidelibus. iij. dist. xviij. Et similiter pro existentibus in purgatorio non autem pro damnatis: vt infra suffragium Hvi.

5 ¶ Quinto querit pro q̄bus rebus obtinēdis orādum est: & dico vt p3 ex. s. Th. sc̄a sc̄e. vbi. F. ar. v. & vi. & i. iij. dist. xv. ar. iij. p totū q̄ nō solū possumus aliq̄d a deo petere i cōmuni: puta q̄ bona tribuat. sed etiā in speciali determinate. ppter multa: maxime vt nostrum desiderium sit feruentius ad postulandum: sed ea q̄bus male vti non possum⁹ que. s. malum euentum habere non possunt vt beatitudinem & virtutes ac spūalia bōa possumus petere determinate & principalr seu propter se. & absolute sine quacunq; conditōe secūdum illud psal. Ostēde facie tuā: sed tēporalia possumus q̄dem determinate siue spāliter petere: sed non principaliter vel. propter se. sed solum sicut quedā admincula q̄bus adiuuamur ad beatitudinem: inquātū p ea vita corporalis sustentat̄ & nobis organice deseruiunt ad actus virtutum: nec absolute sed sub q̄litōe expressa vel tacita si et inquātū expedit̄ sunt ad salutē. Hec est eius doctrina & mens tbi.

6 ¶ Sexto querit̄ quatto debeat ēt oro & qualiter sit orādum vt semp sequat̄ exauditio: & dico multa. P̄ primū. Oratio fm. s. Tho. sc̄a sc̄e. & iij. vbi supra debz esse vocalis si sit publica seu cōis: vt que fit per ministros ecclesie in persona totius populi fidelis: q̄ opz eam toti populo. p quo offert̄ innotescere: vt ad deuotionem & suam intētionem cū orātibus coniungēdam excitentur: si vo sit priuata seu singularis. idest oblata a singulari persona pro se vel alio. non est vocalis necessario adiungitur tamē illi vox: ppter multa. prio. s. vt seipsum ad deuotionem excitet orans: vnde si mens per hoc distrahat̄ vel impediat̄ cessandum est: sc̄o vt intētionem custodiat̄ ne vagetur: q̄ magis tenet̄ ad vnum si etiā verba adiungātur: tertio vt debitum reddat̄. seruiendo deo etiā de corpore: quarto. ppter redundantiam ex vehementia affectus. P̄ Secūdum. Debet etiam esse oratio actualiter attenta: quod q̄to intelligatur quātum ad orōnem ad quā q̄s ex p̄cepto tenet̄ ecclesie. vide supra hora. H. vi. quantum vero ad alias orōnes fm sanctum Tho. sc̄a sc̄e. vbi supra attētio ē necessaria absolute eo mō quo necessariū ē: id quo melius venit̄ ad finem seu effectū: nō autem semp ē necessaria eo mō quo illō ē necessariū sine quo reo effectū suū sortiri nō potest: q̄ cū tripler sit orōnis effect⁹. s. mereri. impetrare. & mentem reficere. ad primū nō ē necesse attētionē adesse orationi p totum. sz vis pīme attētionis qua ad orādum accedit facit totam orationē meritoriaz. sicut in aliis actibus meritoriis accidit: & idē sufficit ad scēm: si tamē prima intētio desit nec meritoria nec impetratiua orō erit: q̄ illam orōnem deus non audit qui orans non intendit: vt dicit Grego. & idē ēt vt videtur velle in quarto si vis prime intentionis omnino pereat: vñ oz hominē frequēter reuocare cor ad seipsum. Quantum vo ad tertium effectum necessario requirit attētio: vñ prime cor. xiij. Triplex tamē attētio orationi vocali pōt adhiberi. s. ad verba quibus petim⁹: ad sensum verborum. s. ad petitionē ipsam: & ad finē orationis. & ea que petitionē circūstant. sez ad deum & ad rem pro qua oratur et huiusmodi: & quecunq; harum adsit oro non est reputanda in attēta. Et in quarto vide quomodo pria est bona. sc̄a melior: tertia optima: & obmittenda si prima si nocear sc̄e. 3 & secunda si tertie. non econtra. P̄ Tertium. Debet ēt oratio esse diuturna & continua. vt idē dicit. 2. 2. vbi supra & hoc fm suam causam. s. desiderium charitatis ex quo oz procedere. quod oz esse in nobis actu aut virtute continuum: quia huius desiderij virtus manet in omnib⁹ que facim⁹ ex charitate: fm se aūt non pōt esse continua: q̄ opz nos ex alijs opibus occupare: vñ rārum oz durare quātum est vtile ad finem qui fm Aug. ad probā. est excitatio interioris desiderij: quia cuiuscunq; rei quantitas proportionata debet esse suo fini: sicut Hilarius potionī sanitatis aūt hanc mensuram excedit. ita q̄ sine tedio durare nō potest: nō est vlterius oratio protendēda. Quod autem dominus dicit Luc. xviij opz nos semp orare. vt idez dicit intelligēdū est vel propter continuitatem desiderij vt dictum est. vel quia non intermittitur quin oret quis horis vel temporibus statutis. vel propter effectum siue in ipso orante qui post orationem remanet deuotio: siue ēt in alio: puta cum quis suis beneficijs prouocet alium vt pro se oret. etiam q̄n ipse ab orādo cessat adde quod hoc etiā est dictum exageratiue ad ostendendas ne cessitatem & vtilitatem orationis. sicut si dicatur quod nauclerum semper oportet respicere stellam directiuam. Quod etiam dicit dominus math. vj. cum oraueritis nolite multum loqui non est contrarium: quia ibi sumitur oratio vt est petitio rei obtinende: quia paucis verbis absoluenda est: sed ipse affectus ad deum per meditationem: & gratiarum actionē huiusmodi debent fieri vt dictum est. P̄ Quartū. Si oratio habeat has quattuor p̄ditiones. vt fiat pie. ad salutē. pro se & pseuerāter semp exaudiatur. licet ēt aliquando exaudiat̄ aliqua hab̄ deficiēte. iij. dist. xv. q. iij. ar. vij. q. xxij. vbi. F. ar. vij. ij. pīa. c. xcvj Vide ibi.

7. q. ¶ Septimo querit̄ quis sit orationis effectus: & dico quod immediate est triplex vt dictum est. H. prioi. primo mereri suppleta charitate ēt si deus nolit exaudire q̄ est actus virtutis. s. iustie. Secūdo impetrare: et tertio mētē reficere. xxij. vbi. S. mediate ve ro cōsecutiue sunt multi alij: quia repellit tristitiam. & auget spem secundus. s. thomas. super psalmo. xlj. vt idem dicit ro. xij. causat solicitudinem & uerecundiam. & seruitium. & gaudium. & auxilium. & fide ea loquamur vt est impetratiua eius effectus octuplex est quoruplex reo que pōt obtineri.

8 ¶ Octauo queritur vtrum oratio cadat sub p̄cepto. & dico circa hoc esse opiniones. Nā Vide dicit quod ad orationem mentalem tenetur quis iure naturali. quod hominī dicat se disponere ad ea sine quibus non est salus. quod sine oratione nō fit: ad vocalē vero ex diuino p̄cepto non tenetur: sed ex statuto ecclesie. que ministeris suis missas & horas canonicas indixit vel etiam ex iniunctione confessoris. Et intendit Vide. ista rationem. Ad ea tenetur homo diuino iure vel naturali sine quibus non est salus quam diuino iure vel naturali tenetur sibi acquirere: quia eadem est necessitas finis

relus sine quo non potest esse finis. ex sc̄o phys. & finis imponit necessitatem his que sunt ad finem. l. oratio. ff. de despon. hmōi aūt est oratio: quia ex nobis bonum cogitare nō sufficimus. vt p3. ij. cor. iij. & consequēter nec operari. nisi det̄ ex gra. quod nō fit regulariter quantum ad adultos nisi petant p ar. a cōtrario. Io. vi. petite & accipietis: & habebitis. xxiij. q. iij. obtineri. Et hoc sequitur sū. cō. & pisa. Supple. autem addit quod etiaz ad orationem vocalem tenetur quis ex diuino p̄cepto: quia debemus dicere pater noster math. vi. vnde hanc orationem scire & dicere debent omnes christiani de con. di. iij. vos ante omnia: sed isto quod sit in p̄cepto. dico quod sufficit dicere mentaliter. cum aliquando sit vox intermittenda quādo scilicet impedit spiritum vt dictum est: immo dicit. o. Thom. 2. 2. vbi. S. ar. xiij. ad tertium. similiter in quarto quod oportet intendere ad ea impetranda que in dicta oratione continentur nō autem opz vt verbis eius tm. Vñ. o. thom. in. iij. dist. xv. dicit q̄ oratio cadit sub p̄cepto determinate sicut ministri ecclesie ex statuto eius tenentur ad horas canonicas: & indeterminate. sicut ad orationem tenetur qui ibet ex hoc ipso quod tenetur ad bona spiritualia sibi procuranda que non nisi diuinitus dantur vnde alio modo procurari non possunt: nisi vt ab ipso petantur. ter hoc ipso etiam q̄ charitatis p̄cepto tenetur quis proximum sicut seipsum diligere. tenetur ei in necessitate esse beneficus. non solum per corporales sed etiam per spirituales elemosynas. quarum vna est oratio: omnibus ēt qui ecclesie ministerio non funguntur. videt ab ecclesia statutum eē determinatum tpo orōnibus festis. diuinis officijs interesse vt ministris pro populo orātibus suam intētionem & formēt. Hec ille. Ex q̄bus & ex alijs dictis eius p3 quod homo tenet̄ sub p̄cepto orare determinata oratione. primo ex p̄cepto ecclesie si est obligatus ad horas canonicas: sc̄o ex impositione sacerdotis in pnia tertio. ex p̄cepto cuiuscunq; pīatis spiritualis. quarto ex p̄missoto. Indeterminata quo q̄ oratiōe orare tenet̄ primo eo tēpore quo tenetur sibi procurare spiritualia bona q̄ non nisi p orationē consequi pōt. quod tempus p̄ determinatum quantum ad initium quo quis incipit uti ratione in quo tenetur se dirigere & ordinare in eum. & vtidet̄ eius auxilium precari si hoc sue menti inspiretur: alias vero determinare non potest. sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

diuina prouidentia ad hoc monet quando est necessarium. quia stat ad hostium vel sat apo. tertio tñ dico qñ videt proximum in necessitate spūali vel corporali extrema vel quasi. puta qui videt eum in periculo peccati mortalis. aut in periculo mortis violēter & iniuste illate: vt cum duo iniuste pugnant ad mortē aut vulnera nisi forte posset aliter melius & p oratiōnē suffragari. tertio a fortiori qñ homo videt seipsum in graui tentatione vel periculo anime sue: quarto quando ex precepto audit diuina. i. missam. qz tenetur orare. i. orantibus assistere vt eis mediantibus oret.

9 ¶ Nono queritur que sit efficatia & quis intellectus dominice orationis. Et quantum ad primum dicit. s. doctor. 2. 2. vbi. 3. ar. ix. quod ipsa est perfectissima oratio quia continet omnia desideranda ordinē eorum. et informat omnes effectus: propter que ēt dicit Rica. quod inter omnes est efficacissima & fm Aug. ad probā. si recte oramus nihil aliud dicere possumus. Quantovero ad secundū vide. 2. 2. vbi. 3. ar. ix. & ij. di. xxxiij.

Oratorium priuatum quilibet auctoritate propria in domo sua potest habere. ß non in forma ecclesie sine licentia episcopi: sine qua ēt nullus ibi celebrare debet nisi sit priuilegiatus. aliter celebrans debet deponi: de con. di. j. vnicuq; & clericos. 9. c. si quis. Qua autem immunitate gaudeat vide supra immunitas ⁊ j. 2. q. in prin. & 3. loca ⁊ iij. Ecclesia enim habet campanile. non priuatum oratorium illa est fundata auctoritate publica. i. episcopi: est consecrata si proprie dicitur. & pōt ibi diuina celebrari sine alia licentia. modo habeatur altare portatile. omne aliud necessarium. secus in priuato oratorio p ota.

De ordinario.

Ordinarius subintelligitur index. est duplex secundum duplex iudicium scilicet in foro causarum. & de hoc. 3. iudex. ⁊. primo. & in foro conscientie. & de isto. 3. confessor. ⁊ ⁊. j. 2. q.

De ordine ecclesiastico prio in se absolute.

Ordo ecclesiasticus fm magi. in. iij. di. xxiij. est signaculum: quoddam. in quo spūalis potestas traditur ordinato. Et dicitur signaculum fm pe. de pal. i. cū exteriori signo traditū. Cum aūt dicit videat esse necessarium q; vbi est distincta forma in eodē sacramēto vel in diuersio. sit ēt distincta materia siue spē: vt in eucharistia. siue numero vt in extrema vnctiōe. vbi ad singulos vnctiōes adhibetur materia numero distincta: tñ si in libro vno; primeant exorcismi. pheric. euangelia. idem liber erit signaculum imprimendi characterez in tribus ordinibus: quia forma aliter differūt. Dicitur etiam potestas et non potentia q; cōis est actiue & passiue. quia potestas importat actiuam determinate cuiusmodi est potentia ordinum. que fm. s. tho. est faciendi aliqd spāle in ordine ad eucharistiam. Dicitur etiam traditur quia ei dicitur accipere. vel si non accipit tangendo manu nihil fit. nō tamen op; quod duabus manibus tangat iz sit securius. hec ex illo. cui adde q; si ordinator nō traderet prātem p formeyer balio expressionem non traderetur ordo. Igitur ordo est sacramentum fm. s. thom. quia in eius susceptione quedam consecratio adhibetur homini pysibilia signa per quam ordinatur ad dispensationem diuinorum sacramentoruz. & ideo in eo conferf gratia quia est necessaria non solum ad digne suscipiendum sacramentum sed etiam ad digne ministrandum: ⁊ in eo imprimit character de quo. 3. character. 1. q.

¶ Primo vero qritur qui et quot sunt ordines: et dico ex. s. tho. quod ordo sumit p: o prie: et sic est sacramentū imprimēs characterē: et large. et sicnō est sacrm iz deputatio q̄dam ad cultum diuinum vt dicitur de pria tonsura. vel ad aliqs offiū vt dicit de episcopatu. P Quantum igitur ad primum dubium est de tribus an sint ordines. Primo de prima tonsura siue corona de q̄ tenent canoniste quod sit ordo proprie ter. est in. c. cum contingat. vbi do. an. et communiter canoniste de eta. et quali. et dicit ber. vbi quod est idem q; psalmistatus. quod ēt tenet sum. ange. sed. s. tho. et pet. de pal. et Ricar. ⁊ communiter theologi dicunt quod non est ordo proprie nisi sicut dicitur relationum ordo qui est deputatio ad aliquod collegium in quibusdam cerimoniis. quia ordo proprie secundum pe. post. s. thom. est illud in quo datur spiritualis potestas non in quoti deputatio ad aliquod officium sicut per coronam homo deputatur solum ad chorum vbi non habet aliquid speciale sed commune. Sed est corona secundum eosdem dispositio ad ordines. ⁊ secundū pet. de pal. ad ordines est dispositio congruitatis sed necessitatis respectu beneficij ⁊ iurisdictionis ecclesiastice. vnde nō tenet collatio beneficij vel cōmissio iurisdictionis facta non tonsurato: qz non clericus nō est capax. de transl. literas. P Ex quibus etiam sequitur q; non sit idem corona q; psalmista tus: quia tonsura omnes ordines precedit tanq; dispositio sed psalmistatus sequit: qz fm. s. tho. est officium ordini lectoratus annexum. xxiij. di. psalmista. qua etiam ratione inter ordines ponitur secūdus ab hostiario. di. ij. cleros. & de hoc statim. Et ista theologorum opinio tenenda est: tuz quia loquitur in propria materia ⁊ canoniste in aliena tum quia ordo proprie est potestas faciendi aliquid speciale in ordine ad eucharistiam: tum quia tura licet aliquando coronaz enumerēt inter ordines. vt in dicto capitulo cū contingat. ex eo scilicet quod est ordo large tamen aliquando non ponunt. vt. xxxij. dist. seriatim. ⁊ distin. lxxvij. illud. ⁊ distin. xcij. a do proprie. P Secundo est dubium de psalmistatu: ⁊ tenent canoniste quod est ordo: iz idem corone sed sanctus tho. dicit quod non est ordo sed officiuz ordini annexum. scilicet lectoratus: quia enim psalmi cum cantu pronunciantur: ideo lector dicitur psalmista et cantor: cantor autem non est nomē ordinis specialis sed officij inter ordines: tum quia cantare pertinet ad totum chorum: tū quia non habet aliquam specialem relationē ad eucharistiam. Petrus tamen de pa. tenet q; psalmistatus sit idem quod prima tonsura: quia vult quod per eam quis deputetur ad chorum. sed secundum sanctum Thom. per eam deputatur quis ad diuinum cultum. i. vt sit de clero ⁊ imponi possit ei officium aliquod vel ministerium. P Tertio est dubiuz de episcopatu: de quo tenēt canoniste quod sit ordo scilicet proprie: ita quod in eo imprimitur caracter. quo etiam videtur sēq sum. ange. contra ro. ⁊ supple. dicens pro hoc facere inconuincibiliter. capitulum primum. de ordi. ab episcopo. qui epi. re. vbi pater q; licet episcopus resignauerit: nihilominꝰ cōfert ordines licet non executionem: qō non esset nisi indelebilem caracterez haberet impressum. sed sanctus Thomas dicit q; non est ordo proprie scilicet secundū qō ordo est sacramentum: quia sic omnis ordo ordinatur. ad sacramentum eucharistie respectu cuius episcopus non habet potestatem superiorem sacerdotali: est tamen ordo secundum quod ordo est officium respectu quarundam actionum sacrarum: quia episcopus habet potestatez in actionibus serarchicis respectu corporis mistici supra sacerdotem ⁊ sic quandoq; loquuntur iura que dicūt q; eps cōmittere nō pōt nō epo ea q; sunt ordinis epalis. de consc. ec. aqua. Et ad motiuū. ang. dico illud nō esse: qz prās epalis vt dicit. s. tho. in. iij. di. xxiij. q. vlti. ar. ij. q. ij. ad tertiū non est rīn iurisdictionis: sed etiaz ordinis cōiter: non tñ hz hanc rōnem caracteris. vt ibi dr ad secundum: qz ordo vt imprimit caracterem p quem xpo configuramur ordinatur ad sacrm eucharistie in quo xpus continetur. hec ille: ⁊ sic dico q; illa potestas est ideo tionem caracteris quod idem probat in dist. xxiij. q. j. ar. ij. qz datur cum consecratiōe q; annullari non potest.

Conciu. 1 dubium 2 dubium 3 dubium

¶ Quantum ad secundum dico q; fm sctm tho. ⁊ alios theologos ordines sunt septē. p prie. quatuor. s. minores qui nō dicunt sacram materiam sacram pura calicem vt eucharistiam: licet sint sacri secundum se cum sint sacramenta quoz primus incipiendo ab infimis est exorcistatus: secūdus lectoratus sub quo continetur psalmistatus ⁊ cantoratus: tertius hostiariatus: ⁊ quartus acolitatus ⁊ tres maiores seu sacri ratione materie. scz. suddiaconatus. diaconatus ⁊ presbyteratus quorum sufficientia ⁊ numerus ⁊ ordo sumitur fm septem respectus ad eucharistiaz vt probat. s. tho. vbi supra. q. ij. ar. j. large. Vno sunt nouem qz minoribus additur corona ⁊ maioribus epatus. Secundum canonistas vero sunt nouem proprie. qz pacificos duos additos dicunt esse ordines. p prie: qō nō est tenēdum vt dictum est. Resqon.

¶ Secundo queritur vtrum omnes ordines 2. q. sint vnum sacramentum: ⁊ dicit s. tho. q; sic qz diuisio ordinis in septem non est totis integralis aut vniuersalis iz potestatiui: cuius plenitudo est tantum in sacerdotio: vt exemplum est de anima diuisa per vegetatiuam: sensitiuam ⁊ intellectiuam. Et idem intēdit pe. dicens q; ordo est vnum sacrm non vnitate indiuisibilitatis sicut punctus nec continuitatis sicut linea: aut perfectione vnius forme sicut corpus animatum sed pfectionalibus constituatur: oēs ordinanꝰ ad vnū actum. s. consecrationem eucharistie.

¶ Tertio queritur vtrum ordo liberet a seruitute: ⁊ dicit ray. q; non solum epalis dignitas sed etiam sacerdotalis liberat a cōditione seruili vel ascripticia. distinct. liij. si seruus scienter: ⁊ secundū canones etiam a

fortuna sue vinculo curiali cum liberet a seruili q̃ est fortior. di. liij. frequens. ꝛ. c. ex antiquis. vnde ẽ rum ad hoc non tenet. d. c. si seruus dicens contrarium de curiali vel officiali: qz est quedam lex que reuocatur per ius canonicum ꝑm glo. ibi. Utrum autez votum castitatis sit annexum ordini sacro. vide supra matrimonium. viij. ℍ. iij. qõ est de impedimento. v.

¶ Rursus de ordine secundo quantum ad collationez vel susceptionem.

Rdo. ij. considerari põt quãtum ad collationem vel susceptionem eius presciendo a conferente ꝛ suscipiente.

1. qõ.

¶ Primo ergo queritur vtz ante susceptionem ordinis p exigatur aliquis character: ꝛ dico q̃ ꝑm. g. tpo. quilibet ordo presupponit characterem baptismi de necessitate. de presby. non bap. veniens. non aũt characterem confirmationis: sed de congruo solum. vnde iinon cõfirmatus ordinetur recipit ordinis characterem: nec etiam vt idem dicit character vnius ordinis presupponit characterez alterius: licet in quolibet conferatur specialis sicut ꝛ specialis potestas: quia recipiens ordinem posteriorem omisso priori non reordinatur in posteriori. de clerico p salomonem. c. vnico. ꝛ concordant omnes theologi ꝑm archid. tamen si quis non sacerdos consecraretur in episcopum nihil reciperet: qz fundamentum ralis consecrationis est sacerdotium: vnde opinio contraria ho. non tenetur sed si sit sacerdos quocunq; alio ordine sibi deficiente reciperet consecrationem episcopalem ꝛ omnes ordines conferre posset excepto eo quem non habet secundum Ray. ꝛ alios. i. qõ. j. gratia. non tñ deberet exequi officium suum ante susceptionem ordinis p terminũ: nec secundum Hostien. ante habet executionem etiam quo ad ordines quos suscepit.

2 ¶ Secundo vtrum efficax collationem ordinum debeat scrutinium fieri: ꝛ dico ꝑm ho. q̃ sic dupliciter. Primum ante ordinationez q̃ diligenter faciendum est. de elec. nihil est. ℍ. episcopi. ꝛ fit per archi. iure communi. de offi. archi. ad hec. aliud fit in ipsa ordinatione quando ordinandi episcopo presentantur: ꝛ de vtroq; vide supra archidiaconus. ℍ. vij. ꝛ. vij. Et ꝑm ho. ordinandus tenetur confiteri crimen seu impedimenta notoria iuris aut facti nisi fuerit cum eo dispensatum di. l. ex penitentibus: ꝛ grauia seu enormia. l. q̃ etiam post penitentiam executionem impediunt vt homicidium simoniã in ordine: et huiusmodi etiam si sint secreta. vt in. c. quesitum. de tempo. ordi. non autem alia q̃ non impediunt. de temp. ordi. c. fina. ꝛ si scienter subfacet non habebit executionem ordinis sic suscepti. de renun. nisi cum prelden. ℍ. persone. Si vero confitetur sed non dispensetur cum eo nõ debet ordinatus ꝑm illo ordine ministri. lxxxj. di. si quis sane. ꝛ concor. got. Et si quis sine examinatione ordinetur si quidez sit dignus ꝛ notus nõ est peccatum: qz tales non sunt examinandi. xxiij. dist. nullus. qõ supple. dicit fallere ꝑm epũ per. c. qui epũ. di. xxiij. qõ nõ est verum vt ibi ptz: si vero sit indignus dz deponi. de corpo. vitia. expositi. ꝛ similiter si sit dignus sed ignotus. xxiij. di stin. c. vltimo.

3 ¶ Tertio queritur qui sunt actus ꝓprij singulos ordinum ꝓpter quos exercẽdos ordines conferuntur: ꝛ dico q̃ de his agitur. xxi. di. clericos. in fi. ꝛ dist. xxv. pericteris. ꝛ in. iij. sen. di. xxiij. sed ante omnia sciendum est q̃ ꝑm. s. tho. in. iij. di. xxiij. q. j. ar. j. ꝛ. iij. cuz ꝓsecratio. q̃sit. i ordis sacro ordinez ad sacrificium eucharistie cuiuslibet ordis actus principalis est quo, primus ordiamur ad eucharistiã ꝛ ꝑm hoc etiam vnus ordo est eminentior alio ꝑm quod vnus actus ꝓximius ad eucharistiam ordinatur. Sed qz ad illud quasi diuinissimuz multa ordinantur nõ inconuenit vnum ordinem multos actus ꝓter principalẽ habere: ꝛ tanto plures ẽ̃to est eminentior qz virtus ẽ̃to est superior tanto se extendit ad plura. ℍ Igitur vt patet ex locis predictis ad exorcistam pertinet exorcismos meliori ter retinere: manuscꝛ super energuminos. ꝛ cathecuminos exorcizando imponere.

Officium exor.

ℍ Ad lectorem autez pertinet predicare populis varietinsa prophetarum: quod intelligẽ ge legendo simpliciter non predicando: q̃s nulli licet nisi saltem sit diaconus: de quo supra diacon⁹. ꝛ infra predicator: magister tamẽ ꝛ sub eo bachalarius in cathedra auctoritatem habet exponendi scripturas ꝛ docendi. ℍ Ad hostiarium autez pertinet inter bonos et malos habere iudicium: quia bonos recipit ꝛ respuit malos: ex quo videtur secundum Petrum de palu. quod sacrista qui officium habet hostiarij non prohibẽdo ex communicatum ab ingressu ecclesie: ex hoc ipso recipiat illum ad diuina magis q̃ ille cuius audit missam: ꝛ consequenter sit suspensus ab ingressu ecclesie. ℍ Ad acolitum autem pertinet preparatio luminarium in sacrario. portare cereum: preparare vinum ꝛ aquam ad sacrificium: ꝛ ꝑm archid. post pe. de pal. põt epistolam dicere. de vi. ꝛ ho. cle. c. iij. ꝛ actus omnium ordinum minorum sicut ꝑm q̃ nõ habẽtem aliquem ordinez sicut etiam dicit. s. tho. qz sicha; ꝓsuetudo gñalis ecclesie. ℍ Ad subdiaconum autem ꝓtinet calicem ꝛ patenam ad altare christi deferre suppletin eis materiam parat. e ꝑm Pe. de pal. ꝛ leuitico tradere eisq; ministrare vreceolum quoq; manile. ꝛ manuterguium tenere. episcopo: presbyteris. ꝛ leuitis. pro lauandis ante altare manibus aquam prebere.

Subdi.

Diaco.

ℍ Ad diaconum vero pertinet assistere sacerdotibus. ꝛ ministrare in omnibus que agũtur in sacramentis christi oblationes offerre: ꝛ disponere in altari. componere ẽt missam dominicã atq; vestire crucem ferre. predicare euangelium ad populum. ꝛ officium precum. i. letanie ꝑm glo. Vide de his. ℍ. diaconus. ℍ. ij. ℍ Ad presbyterum autem ꝓtinet corpus ꝛ sanguinem conficere in altari. orationes dicere: ꝛ benedicere dona dei: ꝛ vt dicit Pet. de palu. ministrat omnia sacramenta ꝓter duo scilicet confirmationis ꝛ ordinis sed intellige si habet curam vel commissum est illi ab habente. vt in clerici. de pinet. ꝛ similiter etiam benedicit eo modo quo supra benedictio in princi. et in necessitate ideſt absente episcopo reconciliat solenniter penitentem. xxvj. q. vj. c. vlt. ꝛ predicare si ad hoc instituatur. de here. cum ex iniuncto.

Presbyteri.

4 ¶ Quarto queritur in quo actu in ordine quilibet character imprimitur: ꝛ dico multa plenius tamen declaranda in. ℍ. sequẽti. ℍ Primum. Ad cognoscendam in quo actu caracter ordinis imprimatur. Rica. dat regulã. quarto vbi supra q̃ in eo imprimitur q̃ suscipitur exterius signum exercitius significans principalem potestatem quam respicit ille ordo: cum expressione verbi determinantis significatum. i. cum certa forma verborum ꝛ idez precise sentit. s. tho. in. iij. vbi supra. q. ij. ar. iij. excepto quod ibi in corpore vbi ricardus habet suscipitur: ipse habz datur ꝛ sbi ad quintum. innuit hanc regulam fallere in diacono dicens. potestas diaconi media est inter eam que sacerdotis ꝛ q̃ subdiaconi est: qz sacerdos directe habet potestatez super corpus christi: subdiaconus autem super vasa tantum: diaconus vero super corpus in vase contentum potrãdo corpus in patena. ꝛ dispensando vinum cum calice. Et ideo potestas eius ad actum principalẽ exprimi non potuit: nec per datione vasis tantum: nec per datione materie: sed exprimitur potestas eius ad actum secundarium: in hoc quod datur sibi liber euangeliorum: ꝛ in hac potestate intelligitur alia: ideoq; in ipsa libri datione eius caracter imprimitur ℍ Secundum. Igitur quantum ad ordines non sacros caracter exorcistе imprimitur in traditione libri exorcismorum lectoris vero in traditione libri lectionum diuinarum. hostiarij in traditione clauium: acolitus vero cuius ꝛ vinum in vreeolis. caracter imprimitur secundum ho. ricar. ꝛ pet. in traditione candelabri quia iste est principalior vn de acolitus grece latine dicitur ceroferarius ꝛ hoc sequitur ꝑm. ang. contra ro. ꝛ supple. cundum sanctum tho. vero in acceptione vreeoli: quia iste actus est ei principalior ita denominetur a secundario: quia est magis notus et magis ei propius: et ita dicit in. iij. vbi supra. q. q. ar. iij. ad sextum. Aliqui ante imponunt ei quod dicat hic imprimi caracterem in acceptione vreeoli et candelabri: sed magis vreeoli quod ipse inuit post in di. xxv. q. j. ar. j. ad secũdum: sed intelligitur si hec simul ponrigantur. quod fieri dz qz vtrũq; dz debet accipere. vt in. c. acolitus. dist. xxiij. et in. c perlectis. dist. xxv. secus autem si tradantur seorsum qz imprimeret soluz in traditione vreeoli: et hoc sufficeret ita esset malefactum. Et intellige vreeoli vacui: quia vt dicit. s. Tho. acolitus habz actum supervreeolum rãtum sed subdiaconus sup contenta in eovrens eis ad ponendum in calice et prebẽdum manibus sacerdotis et diaconi: sicut et subdiaconus habet actum super calicem rãtum nõ super contẽta sed sacerdos super contenta. Et ideo sicut subdiacon⁹ in ordinatione accipit calicem vacuum sacerdos vero plenum: ita acolitus vreeolum vacuum: sed subdiaconus plenum. Et patz q̃ verior sit hec opinio. qz propinquius se habet ad eucharistiam preparare materiam eius: quam portare. tumẽ quod est dd communissimum quo vtimur etiam in vesperis et matutinis. ℍ Tertium. Quantum ꝛo ad sacroꝛ caracter subdiaconi cuius. i. secundum Pe. de palu. sunt duo actus. i. epistolã legere et materiaz eucharistie parare inuasis sacris imprimitur in traditione calicis vacui cum patena secũdum Petrum de palu. quia principalis actus eius est parare materiam in vasis sacris. et idem sentit. s. Tho. Iz faciat mentionem de calice solo. qz intelligitur eo modo quo illũ preparat subdiaconus. i. cum patena in qua preparat ho

Subdi.

Diaco.

Presbyteri.

Officium exor.

Lectoris

Hostiarii

Acoliti

Universidad de Deusto
Biblioteca

stiam: immo secundum pe. & alb. intelligitur de calice sacrato. Diacon vero qui etiã hꝫ duos actus fm pe. de pal. f. euangelium legere. & ministrare sacramentum in vasis. character imprimitur in traditione alicuius principalis ad actum eius secundarium vt dictum est. ꝫ. part. f. in traditiõe libri euangeliorum secundum. s. tho. Rica. pe. de pa. & cõem opinionem. Quod autem aliqui dicunt q̃ in manuum impositõe stare non potest per. c. vlt. de sacr. non iter. vbi innuit q̃ impositio manuum non est de essentia. Sacerdotis quoꝫ cuius actus principalis est ꝓsecrare. secundarius vero absoluere in foro penitẽtie. character imprimitur fm. s. tho. & per. de pal. in datione calicis cuꝫ patena: & materia imposita. f. panis & vino. Nec est verum q̃ dicit pe. illum imprimi in manuum impositõe: quia vt bene arguit pe. de ps. contra eum. ista impositio non ita significat principalem actum sacerdotis sicut illa traditio vasorum. Non est etiam verum quod dicit Sco. ibi. esse duas partiales formas scilicet accipe. & accipe. & due materie idest duo signa visibilia scilicet calix & manus imposite due potestates tradite. tũ quia essent ibi duo characteres & duo sacramenta: tum quia manuum impositio esset de essentia & integritate potestatis sacerdotalis contra. c. vlti. de sac. non iter. tuꝫ quia illa secunda forma in quibusdam pastoralibus non habetur: & ideo non videtur verum quod dicit sum. ro. f. quod sacerdos q̃
4 non habuisset manuum impositionem non posset confessiones audire. ℣ Quartũ. Quãtum vero ad ordines large. character idest potestas episcopalis datur secũdũ aliquos in vnctione capitis ex chrismate: sed hoc nõ est verum per. c. vnicum. de sacr. vnctio. vbi hoc si omittatur suppletur & non iterat: vnde datur ex impositione manuum episcoporum super caput. ar. c. episcopus. Iuncta gl. xxiij. di. Nec obstat. c. vlti. de sacr. non iter. quia loquitur de impositione facta diacono & sacerdoti. In primavero tonsura character non datur: sed nec aliqua potestas actiua determinata ad aliquod vnum secunduꝫ. s. tho. vt videtur sed solum passiua dispositiua ad ordines in abscissione capillorꝫ: cuꝫ ꝺ̃ns pars &c.

5.q. ¶ Quinto queritur circa intellectum dictorum in ℌ. priori. de muneris. ℣ Primo vtrũ ne
1. petitio. cesse sit dicta signa visibilia vel instrumenta tradi per eos: & dico q̃ non in minoribus ordinibus: sed sufficit si per archidiaconuꝫ: intelligẽ de mandato episcopi dicentis verba forme. & sic tenet. s. tho. in. iiij. dist. xxv. qõ. f. ar. f. ad secundum. & similiter rica. & hoc ꝓz di. xxv. c. acolitus. & tribus sequẽtibus. Nec tamen archidiaconus ordinat sed episcopus vt ibi dicit. s. tho. qz caracter accipitur i traditione per archidiaconuꝫ ex verbis episcopi. In maioribus aũt opz traditionem fieri per eos in vt innuit. s. tho. ibi in subdiacono. de quo etiam expresse patet ol. xxiij. in. c. subdiaconus. & a fortiori in aliis. ℣ Scõ vtrum sufficiat traditio libri euangeliorum pro libro exorcismorum vel suppelliceri. p dictum rica & huiusmodi: & dico q̃ non nisi in eodem libro continentur omnia vt dictum est supra. ℣ Tertio vtrum necessarium sit instrumentum porrectum tangi ab ordinando cuꝫ porrigitur: & dicit. s. tho. quosdam tenere qõ non sed sufficere porrectionem: sed tamẽ inquit verba forme ostendunt quod fit de essentia sacramẽti. tactus: quia ꝺ̃r accipite hoc vel illud. & hoc tene indubitanter: quia iura dicũt quod debet accipere de manu episcopi vel archidiaconi: vt in. d. c. subdiaconus. acolitus. & sequẽ. Secus tamen dicunt quidam in manuum impositione. quia tactus nõ est necessarius quasi de essentia. de sacr. non iter. c. fi. licet debeat fieri. Et ita intelligẽ Got. Host. Alten. & alios dicentes tactuꝫ esse necessarium. f. sicut sine quo nõ bene. autem sicut sine quo nõ: quia sine ipso est essentia characteris. etiam in sacerdotio per. d. c. fi. Et idem dic de oi institõ in quonon ipse
4 mitur character. ℣ Quarto vtrũ oporteat tãgere manibus ambabus: & ola. pura calicem & patenã et hmõi: & dico q̃ nõ. sed sufficit tangere modicum ꝺ̃d nõ habẽs dicẽtia. nuationem ad totum. arg. c. vnicl. de cõ. eccl. ib. vj. ℣ Quinto vtrum requirak necessario ꝙ expresso verborum cum traditõe significabilis sine instrumẽto: & dicit Innoc. de sacr. non iter. in. c. ꝓsbyter quod sic. ita quod si pars illius oratiõis sit dimissa a capite est ichoãda et bene: quia illa traditio est materia et expressio verborum est forma que non debet seiungi.

6.q. ¶ Sexto queritur ꝯbus tẽporibus ordines
1. dictum. tradi possunt: & dico multa. ℣ primũ. Secũdũ Asten. et Ray. ordines oẽs ꝓferri possunt sex tẽporibus ꝺ̃nt. f. in sabbatis quatuor tẽporum. & in sabbato medie ebdomade quadragesime i quo cantak fit kẽtes: & in sabbato pasche. di. xxv. c. fi. & de tẽpo or. de eo: immo et mane diei ꝺ̃nice immediate sequẽtis et si sint maiores. f. sacri: mõ ꝓtinuet ieiunium ab ordinatore et ordinando. dicta dist. xxv. capitu. quod a patribus: & tunc fit ordinatio ca-

nonica mane dominice sequentis trahit ad vesperam sabbati ꝓcedentis & ita ꝓferri dicũtur in sabbato fm Ray. Host. in sum. & Innoc. de tẽpo. or. Iras: qui addit hoc nõ ꝰpedire nisi necessitas adsit. puta qz in sabbato nõ potuerũt cõferri: & idem intellige de nocte diei pasche si in ea celebretur more antiquo fm Inno. nõ autem de aliis noctibꝰ qz nec in aliis celebratur. Hoc autem ieiunium supple. sic intelligit quod si quis eorum sabbato celebret nõ sumat nisi corpus & sanguinem. quod etiaꝫ attribuit Inno. sed ille per duo predicta intelligit etiam ablutionem ad d. c. quod a patribus loquitur de ieiunio ec
2 clesie quod per huiusmodi ablutionem non tollitur. ℣ Secũdum. Papa tamẽ ꝓferre potest subdiaconatum omnibus dominicis & festis ꝓcipuis dist. xxv. c. vlti. immo fm Host. quolibet tpe ꝓferre põt quẽlibet ordinem si cut & vti pallio. de vsu. pal. ad honorẽ. quod de prãte absoluta indubitanter est. cũ ista sint de iure positiuo: & similiter quilibet episcopus potest ordines minores conferre diebꝰ ꝺ̃nicis & aliis festis ꝓceptis. vni vel duobus. de tempo. or. de eo: quod Ray. Host. Inno. & Ber. sic intelligũt quod etiã pluribus quã vni vel duobus cõferre possit mõ noviter facere ordinationes generales: & hoc sequitur sum. pisa. archi. & sum. ro. & supple. & videtur esse mens legis: sed sum. ang. adducit host. in cõtrarium dicẽtem quod potest cõferre vni vel duobus tãtum: quã opinionem dicit sum. an. turiorem qz iheret litere: quia in re dubia tutius est seruire verbis edicti. l. j. ff. de exercl. act. sed ego dico quod ꝓta est verior: qz inheret intẽtioni legis: quia nõ est ratio quare nõ possit tribus ex causa rõnabili si duobus: sine cã tamẽ fieri nõ potest. & sic intelligo Panor. dictum quod cuꝫ isti dies frequẽter iterẽtur nõ cogit necessitas dissentire ab Host. Episcopatus autem ꝓferri debet die dominica hora tertiarum. vt supra ꝓsecrario. f. ℌ. iij. quod fieri potest etiam si sabbato immediate pcẽdẽti fuisset factus sacerdos: quod nõ licz in aliis ordinibus maioribus. vt. f. vnus sabbato & alius in dominica sequẽti cõferatur etiam ꝓtinuato ieiunio. Prima vero tonsura cõferri potest omni die fm Pet. de pal. qz
3 ista habet generalis ecclesie cõsuetudo.
℣ Tertium. Sicut ẽps ita & abbas põt dare quattuor minores in pdictis diebꝰ festis fm do. An. in. d. c. de eo. & in. c. cum ꝓtingat. de ẽta. & quasi. imo fꝫ Host. videt q̃ potius ꝓlo diebus debeat dare q̃ in quattuor tẽporibus ne videatur facere ordinationem generalẽ. ℣ Quartum. Cõferri nõ possunt ordines post prãdium si tamẽ ꝓferatur tenẽt fm hug. in. c. ordinatões. dist. lxxv. & Ber. & Lau. quod verum puto in minoribꝰ de maioribus aũt est dubiũ sed vide. f. ℌ. seq. Que autem sit pena ꝓferentis vel suscipientis ordines errra tempora predicta. vide. ꝺ̃. irregularitas. ℌ. x. 4

7.q. ¶ Septimo queritur quo ordine ordines sunt ꝓferẽdi. an. f. gradatim & sigillatim nectie. & ab infimo. f. prima tonsura. vsq; ad suppremum. f. episcopatum suscipiendi sunt secũdum ordinem eorum qui fm. s. Tho. in. iiij. dist. xxiiij. q. ij. ar. j. q. ij. per totum est prima tõsura exorcistatus. lectoratus. hostiariatꝰ. acolitatus. subdiaconatus. diaconatꝰ. presbyteratus. & episcopatus. dist. lix. si officia. dist. lxxvij. c. f. ℣ Secũdum. Si quis autem
2 vnovel pluribus ꝓtermissis. ordinet ad superiorẽ. vide supra irregularitas. ℌ. iij. x. xi. ℣ Tertium. Una & eadẽ die oẽs ordines minores vni persone ꝓferri possunt fm glo. in
3 d. c. de eo. & Host. & facit ꝙ hoc tex. ibi cum ꝺ̃r minores. & sic oẽs minores. xix. dist. in romanorum: quod limitat Panor. nisi ꝓtrariũ haberet ꝓsuetudo ecclesie que nõ seruata scandalum generaret. nõ autem ꝓta tõsura et quattuor miores fm Inno. & ho. & Panor. l. d. c. de eo. p. c. Iras. & p. c. dilectus. qõ vez est vbi hoc nõ hꝫ ꝓsuetudo: secus vbi habz consuetudo vt i alemania fieri ꝺ̃r. Nec ẽtiam minores cũ aliquo sacro. aut duo sacri: nisi ex dispẽsatõe pape soliuo. vt no. Inno. & ho. in. c. dilectus. de tẽpo. ordi. Qui aũt minores simul cuꝫ subdiaconatu vel duos ordines sacros simul ꝓfert. si sciẽter debet deponi. dist. li. quilin aliquo: si vero ex negligẽtia ꝺ̃z ꝓsuari potestate ꝓferẽdi talem ordinem dist. xxxvi. & ecclesiasticis. f. q. j. fi & ẽpl. & d. c. illiterati. & d. c. dilectus. de tẽpo. ord.

8.q. ¶ Octauo queritur vbi conferendi sunt ordines ab episcopo: et dicit Ray. quod minores conferre potest in qualibet ecclesia subiecta episcopatus: argumẽ. de tempori. ordi. si archiepiscopus maiores in ecclesia episcopali. dist. lxij. ea. ꝓmo. sed secũdum Guil. & Hostiẽ. hodie episcopi de cõsuetudine cõferũt ordines etiam maiores vbi volunt. vbi autem conferatur episcopatus. supra cõseratio. f. ℌ. ij.

9 ¶ Nono queritur qualiter cõferẽdi sunt ordines. & dico quod ꝓtio debet ꝓcedere seruatinium sup his de quibus ifra ordo. quarto & totũ: ifra ea que dicta sunt. ꝺ̃. ℌ. ij. & supra

Universidad de Deusto
Biblioteca

archidiaconus.§.vj.ꝛ.vij.¶ Et secundo debet precedere missa: que fm Ray. si omittat nihil fit sed totum est iterandum: ita Joā. in.c. ordinationes el prio. vij. di. ꝛ Ber. in.c. q̄ sicut. de elec. dicāt q̄ nō sit de necessitate. qō verū est in pria tonsura hodie. ꝛ verum credo in minoribus nō autem in sacris sed est de substātia. vt infra.§.xj. Et sīn⁹ dicit missam alius ordinet nihilominus tenet ordo fm Ber. ꝛ Hug. vbi supra quod verum credo in minoribus nō in sacris. ¶ Et tertio debēt ordināti habere idumēta oportuna ordini suscipiēdo. ¶ Et quarto debz ordinans in quolibet ordine seruare ritum pastoralis: maxime circa porrectionem instrumentorum in quibus character imprimit dicēdo verba conuenientia diligenter aduertēdo vt ordinandi tangant corporaliter et perfecte.

¶ Decio querit q̄d si omittatur aliq̄d quod sit de necessitate seu substātia ordinis: ꝛ dicit Ray. quod si q̄d omittat qō sit de substātia. vel dubitet an sit de substātia. tota ordinatio debet iterari quasi nihil sit factum: q̄ non dicit iterarī quod nesciat esse factuz. de cō. di. j. solēnitates: sīvero est aliquid de quo expressum est quod non sit de substantia. nō dz ordinatio iterari: sed quod omissum est: statuto tempore caute suppleri. de sacr. ite. c. presbyter. ita tamē q̄ si suppleatur actus puta manuum impositio suppleantur ꝛ orationes illi actui annexe: fm Innocē. ꝛ si suppleat aliqua oratio a principio inchoetur. ꝛ si actus qui suppletur exigit fiat etiam variatio in verbis: sicut si suppleat unctio vnius manus tantum. secūdum archie. in orationibus non dicetur manus istas in plurali sed manum istam. Et non supplebitur ab alio fm Inno. sed hoc ab eodem qui prius ordinauerat si est possibile. nec ante suppletionem debet ordinatus exequi ea que sunt ordinis illius: ar. di. lij. sollicitudo: ꝛ concor. Gof. ꝛ Host. qui expenit in glo. super. d. c. presbyter quid sit caute supplere: ꝛ tota sua practica declaratio stat in hoc quod partes defectum veniat tempore ordinationuz quas si ministraturus episcopo vel sub aliquo colore quereno rem celare astantibus ꝛ cum intentione ex parte sui ꝛ episcopi q̄ non reiterentur super eum dicta vel facta rite: sed suppleant. omissa in loco suo. nō video tñ q̄ sit necessaria hmōi palliatio. sed sufficit p̄dicta intētio: nisi vbi manifestatio defect⁹ esset scandalosa.

¶ Undecio querit que sunt de substātia ordinum ꝛ que nō: ꝛ dicit Ray. ꝛ Ostien. ꝛ Gof. q̄ omnia de quibus inuenitur in iure q̄ fieri debeant sunt de substantia nisi inueniat expressum in iure quod nō sint de substantia. quod sum. ang. extēdit etiam ad ea omnia de quibus inuenit in pastorali q̄ debeant fieri: quod tñ nō bene ōz: alioquin si dicit in pastorali quod aliquid faciat habendo mitram: nihil faceret si eam nō haberet qō est ridiculum. Est autem expressuz in iure quedam nō esse de substantia: cuiusmodi fm Ray. est tps ordinationū de tēp. or. sanc. Et eas ordinādi. dist. lxxvij. subdiaconus. ꝛ. c. in veteri. Et unctio de sacr. vn. c. j. circa fi. de sacra. nō iter. c. j. Et ipositio manuum epi quo ad presbyterum vel diaconum. de sacr. nō iter. c. vlti. Et quod ordo recipiatur a proprio epo greco vel latino: vel cum debitis interstitijs. de tēpo. or. q̄ translatōem. ꝛ. c. literas. ꝛ ix. q. ij. lugdunēsis. Et cōcor. Host. fm quem etiam ꝛ Hug. ac. ff. nō. est de substantia quod ordinās ꝛ ordinandus sint tenuti quod etiam communiter tenent docto. iz de hoc dubitauerit Ray. simīr nec missa est de substātia fm Guliel. ꝛ Hugo. et Jo. dist. vij. in. c. ordinationes el prio: ꝛ ber. in. c. quod sicut. de elec. iz dubitauerit ray. ꝛ Host. ꝛ verum est in minoribus ꝛ prima tōsura. Sed circa hoc aduerte quod canoniste in hac parte nō plene satisfaciunt licēcio sed materiam inuoluunt. ꝛ multiplicāt scrupulos sine cā. q̄ nō habēt claudi. Undecidendum est q̄ vbi est rei essentia siue substantia est res ipsa. ꝛ vbi est essentia ordinis est ordo. et nihil deficit nisi accidens aliq̄d pertinens ad solemnitatem' supplendo omissum et non iterando factum. Essentia autē ordinis tota per diffinitionem eius que superapposita est explicatur sicut et in alijs rebus vnde consistit in traditione signaculi cū expressione forme verbalis. per quam character imprimitur qui secundum sanctū Thomam est essentialiter et principaliter sacramētum ordinis. xxiij. distinctione. xxiij. questione. j. ar. j. q. ij. ad primum. Unde de substātia vel essentia ordinis nō potest esse nisi traditio alicui⁹ signi cum expressione forme: circa hoc est verū quod dicit Ray. alleꝫ et Gof. q̄ equid iura tradūt faciendum tenendum est quasi sit de substantia nisi expressematur cōtrarium per iura. aut supplet manifestam et indubitatam rōne theologoz probatium clare in aliquo signaculo nō imprimi characterem ordinis alicuius et si in vno ordine essent plura signa vt in sacerdotio calix patena⁹. unctio. ac impositio manuz vtrūq; indicarēt de substantia. nisi de secundo et tertio. fuisset expressum. Igitur si rite peragātur omnia que dicuntur obser-

uāda in traditiōe signaculorum visibilium tam ex parte forme q̄m materie recipit vere character ēēntia ordinis. ꝛ equid aliud omittat supplebit fm̄ō iterabitur: si vero circa p̄dicta aliquid omittat totuz ex integro iterabit nisi de illo iura cauerint. q̄ non sit de substātia. Qō autem dicit Inno. ita supple. ꝛ o. si sacerdos nō fuerit traditus calix patenatus fm aliquos nō esse supplēdum quia nō sunt de substantia. sed tñ ritus eē supplere: merito reprobat archie. q̄ in hoc imprimit eius character: imo incōgrue⁹ vtitur. bis. cū dicēdū fuerit ritus eē iterare.

22 ¶ Quodecimo queritur an sit supplendum vel iterandum quo ad ordines p̄dictos ordinādo deficiat: ita Archie. post Inno. ꝛ cōter canoniste. q̄ p ipsum vel alium inchoabitur vbi ille dimiserat nisi sint aliqua cohērētia vt vnctio: oratio. quia supple vtrunq; supplēdum est etiam si alter iam fuisset expletum. quia vnum est vt materia aliud vt forma que se iungi nō debent: vel nisi vnus sit actus. vt p̄z in forma consecrationis eucharistie. ꝛ in forma baptismi cuius vna pte dicta. per alium recipitur forma in baptismo. ꝛ in missa ab illo loco qui p̄cīdit: ꝛ concor. ho. ita tenet supple. ꝛ o. sed tamē hoc verissimum. s. q̄ sit rei ēcplenduz in missa ab illo loco qui p̄cīdit: nō est verum vt. ff. eucharistia. §. §. x. parsim. iij.

Rursus de ordine tertio quantum ad ordinatorem.

1.q. ORdo rursus tertio considerari potest quantum ad ordinatorem.

¶ Primo ergo queritur quis possit vel non possit esse ordinator: de facto: ꝛ dico q̄ eē pōt ep⁹ fm omnia iura ꝛ oco doct. vt etiam probat. s. tho. in. iij. di. xxv. ꝛ hoc etiam si sit de gradatus vt infra.§.vj. Requiritur tñ duo primo q̄ sit baptizatus: ako ordinē nec conferre pōt nec recipere: nec conficere: nec absoluere: ordinari tñ ab illo aut absoluti salua nāt. ppter fidem sacrā: de quo vide supra. bap vi.§.iij. ꝛ ij. quod habeat ordinē quem vult conferre: ako illuz tradere non poterit vt supra ordo. ij.§. j. Non pōt aūt esse nō epūs copus nisi ex commissione. vt probat sanct⁹ tho. vbi supra. vnde si ordines confert sacerdos tantum non est nisi ex commissione papē. ꝛ similiter si abbas confert: licet in hoc vt dicatur differentia quia abbatibus videtur commissio facta per iura. dist. xcix. quoniaz. de eta. ꝛ qualita. cum contingat. non autem sacerdotibus.

¶ Secundo queritur quis possit esse ordinator de iure. i. licite ordinare ad aliquos ordines. ꝛ dicit host. in. c. cum contingat. de eta. ꝛ qualita. ꝛ sequitur panor. in. c. quanto. de consue. q̄ prima tonsura que dicitur clericatus dari potest a quolibet sacerdote patrochiali suis subiectis: ꝛ idem hug. ray. Joā. Inno. ꝛ etiam Archi. in. c. nullus epūs. de tēpo. ordi. libro sexto. Gof. aūt contrarium tenet. ꝛ sic videtur vsus ecclesie romane: iz so. an. in. d. c. cum contingat. distinguit qō hoc potest si super laicum hz quasi epūs patem iurisdictionem. de priuile. abbates. lib. vj. si sed quia talis auctoritas. i. quasi epūs patemelius distinguendum est cum archie. post pe. de pal. quod dari potest ab eo qui potest ordines minores conferre nisi sit ei specialiter interdictum. vt ab epo vel abbate ꝛ ab omnibus presbyteris cardinalibus cōmuni consuetudine aut ab alio de licentia sui epi. Prima autem tonsura simul cum minoribus ordinibus dari potest fm archie. post pe. de palu. cōmuni consuetudine p̄ōs presbyteros cardinales. ꝛ intellige quo ad minores omnes. Et idem possunt abbates exempti ꝛ mitrati etiaz quo ad laycos in quos habēt ecclesiasticā iurisdictionē. Simplices vero abbates nō exempti. si sunt sacerdotes ꝛ benedicti vel recusata est eis benedictio. dare possunt tres minores vnū ipropriate ꝛ duos p̄prie dictos. i. primā tōsuram. hostiariatum. ꝛ lectoratum in suo monasterio ꝛ suis monachis. [illegible] monachi ad eos venerint ꝛ secularibus oibus sup quib⁹ habent quasi epalem iurisdictionem. dist. lxij. quoniam. ꝛ de eta. ꝛ quali. cum ita gat. Sed aduerte hic quod iura nihil dicunt de hostiariatu. sed de lectoratu tātum in suo monasterio: vnde canoniste qui credunt hostiariatum esse infra lectoratū. arguunt idem de hostiariatu: sed fm̄ ordinem quez. s. tho. videtur esse exorcistatus: ꝛ sic hos duos posset cōferre secūdum iura: non autem hostiariatū lectoratum. Immo hoc possunt eriā in alio monasterio exempto. si multentur ab abbate. ita non. arg. lxix. dist. c. j. imo fm Joā. nes minores: quod p̄dicē sequitur in. d. c. cum contingat. ꝛ dom. Anto. et Archi. in. d. c. quoniam. quia eadem est ratio de altis duobus. et idem eadem ratione dicit Joan. and. Inno. super. d. c. cum ingat: ꝛ Ray. et

Aduerte.

goff. rits dicit hoſt. ſeruari. all ſolum nō determinat li lectoris ſed li ſuo monaſterio. de quono. in. c. abbates de priuil. libro ſexto. quod videtur vbi hoc habet conſuetudo licet vt dicit Archie. prima opinio ſit tutior quia conſuetudo licet det iuriſdictionem non tamen poteſtatem conſecrationis vel ordinis. quia ad hoc dico quod conſuetudo licet circa hoc non det poſſe. dat tamen interpretationem poſſe conceſſi: vnde interpretatur commiſſionem factaꝫ abbatibus ſuper lectoratu vt extendatur ad omnes minores. exquo papa ſcit. tolerat: t hoc patet extra de or. ab ep. qui reſi. ca. j. Ordines autem omnes etiam ſacri dari poſſunt p epm. omnibus de ſua dioceſi ordinandis. aut qui in ea habent domicilium vel bñficium. aut de licentia epiſcopi cui ordinādus eſt ſubditus. vel capituli ſede vacante. aut vicarij ghialis. epo in remotis agente. vel ſui ꝓlati ſi ſunt religiõ exẽpti. hec no. in. c. nullus. xlm. c. eos. de temp. or. lib. vj. t. lxvij. dist. c. vno. t. xxiij. dist. epõs. t quod dr q̃ adeſſe dz aſſenſus ſuorum clericorum. ſm ho. intelligitur. vt preſumant conſentire eo ipſo q̃ non contradicunt.

¶ Tertio queritur ſpecialiter vtrum epõ ordinare poſſit clericum alienum. t dico q̃ non ſine licentia ſui ſuperioris: de temp. or. eos libro ſexto. qui ſuperior hoc caſu eſt epi ſcopus dioceſis ex qua oriundus eſt is qui vult ordinari: vel in qua habet beneficium vel domicilium: vel in qua per ſuos ꝓlatos eſt deputatus religioſus in prioratu non exempto. Quia tñ monachi. Inferiores autem ꝓlati ſine religioſi ſine alij nõ poſſent talem licentiam dare niſi ex priuilegio nec officialis epiſcopi ſed eius vicarij generalis in ſpiritualibus aut capituli ſede vacante. Si tamẽ poteſtas ordinare ordinet non ſibi in hoc ſubditum: ſi hominus character conferrit. ſm Inno. in. c. primo. de ſup. de ꝓcla. ar. viij q. ſecunda. lugdunenſis. De pena tamen eius vide infra ℌ. viij.

¶ Quarto queritur vtrum epiſcopus ſtatim poſſit ordinare vltramontanum clericum: t epõ dico q̃ nõ niſi habeat licentiã a papa vel dioceſis ſui. vnde eſt oriundus vel in q̃ eſt beneficiatus. per patentes ipſius epi continentes cauſam. & ſibi. quare nolit. nõ poſſit ipſum ordinare. t. Si aũt contra hoc ali qui fuerint ordinati. ipſi quidem ſuſpẽſi ſũt abſq̃ ſpe diſpenſationis ordinantes vero debent condigne puniri. de tempo. ordi. libro ſexto.

¶ Quinto queritur vtrum epõs qui reſignauit epatum poſſit ordines conferre. t dico q̃ ſic ſicut anteſi reſignauit loco tantum. t recuperatur a proprio epo loci. ſi vero renunciauit loco et dignitati poteſt conferre omnes minores ſed non ſacros. extra de or. ab. e. qui. re. c. primo.

¶ Sexto queritur vtrum hereticī t preciſi ab eccleſia poſſint ordines conferre. t dicit. s. tho. in. iij. di. xxv q̃ conferunt vera ſacramenta: licet non gratiaꝫ propter peccata recipientium ab eis ſacramenta contra ꝓhibitionem eccleſie: promoti tamen ab eis nõ recipiunt executionẽ vt licite poſſunt i ſuis ordinibus miniſtrare. Hec ecc illo qui intendit q̃ poſſunt conferre ordines de facto ſed non de iure. Ignorantia tamẽ facti excuſat a peccato: ſed poſtq̃ ſufficienter hoc ſciunt abſtinere debent quouſq̃ diſpenſentur ſcḋm archie. t ſm ho. in epatu ſolus papa diſpẽſat de elec. q̃ diligẽtia: t ſiſt in aliis ordinibus ſi fuerint ordinati a talib⁹ ſcĩe t vel ex ignorãtia craſſa: ſi ꝙ ignorãtia fuit nõ ſupina diſcret⁹ ꝓtat⁹ diſpẽſabit ſm ho. extra ẽ or. ab eo q̃ epi. re. c. j. t. ℌ. Unde ℣ aũt idẽ dicere gof. de interdicto t ſuſpẽſo a diuinis. ſ. q̃ nõ ꝓſe rãt ordinis executionẽ. lx. q. j. c. j. t ſequen.

¶ Septimo queritur vtrum papa poſſit dare licẽtiam nõ epo ꝓterẽdi ordines ſacros: t dicit Inno. in. c. quãto. de ꝓſue. q̃ ſic: modo talis habeat ipſos ordines quos vult conferre: ſcḋ. s. Tho. videtur ſentire contrarium in. iij. diſtic. xxv. q. j. ar. j. ad tertium. vbi ſic dicit. Papa qui habet plenitudinem poteſtatis committere poteſt non epo principia ad ꝓhalem dignitatem. modo illa nõ habeant immediatã relationẽ ad corpus xp̃i veri ideoq̃ ex eius cõmiſſione ſacerdos ſimplex poteſt cõferre ordines minores: t confirmare: nõ autem nõ ſacerdos: nec ſacerdos maiores ordines. qui habẽt immediatã relationem ad corpus chriſti ſupra quod cõſecrandum papa non habet maiorem poteſtatem quaꝫ ſimplex ſacerdos. Hec ille. Et hec opinio. s. Tho. ſeruat in practica. Unde Capo. in. iij. di vij.

¶ Octauo queritur quam penam incurrat epõs ordinando cõtra iura: et dico ſic. Si dõ aliquem ordinauerit infra legitimam etatẽ de qua ſupra etas. primo quidem ſic ordinatus in contumeliam ordinãtis debet ſuſpẽdi ab executione illius ordinis vſq̃ ad legitimam etatem. ſed non eſt ſuſpenſus ſecundum Ray. Archi. Anto. de bu. et ja. et ſi ea te exequitur ordinem peccat mortaliter. et totiens quotiens. Licet non efficiatur irregularis niſi ſit ſuſpenſus ꝓmo a ſua perſona. t ſcõo ipſe ordinans dz ſuſpendi a collatione ordinum. t compelli ad puniẽdum taliter ordinato in beneficio competenti. de tẽpo. ordi. vel non eſt. Si quis autem ordines minores cum ſubdiaconatu. vel duos ordines ſacros ſimul contulerit. vide tñ. primo re. ℌ. vij. in fi. Si vero epõs. abbas. vel ſacerdos ordinat nõ ſubditum ſuum ſcienter vel ignorantia affectata. per annum a collatio ne ordinum eſt ſuſpenſus: t poſtq̃ ſuſpẽſio fuerit manifeſta. poterũt ſubditi ſine eius licentia a vicinis epiſcopis ordinari. de tempo. or. eos. ſ. vj. vbi glo. in verbo manifeſta. dicit per euidentiam facti vel quia ẽ in re notorium: alias in dubio a ꝓprio ꝓlato non recedant: de quo etiam vide ſupra in regularitate. ℌ. ix. Et ſi predictus ordinator ſit epiſcopus Italie t ordinatus ſit vltramõtanus. vide ſupra. ℌ. iij. Si quis etiam epiſcopus vel alius clericalem tonſuram ꝓſumit conferre infanti: niſi forte religionem intret. ſeu illiteratꝫ. vel abſq̃ ſui ſuperioris licentia. hominꝫ dyoceſis aliene. vel ꝓpinato niſi velit intrare religionẽ aut ad ſacros ordines iuridice promoueri. per vnum ãnũ a collatione clericalis tonſure diſtrahat nouerit ſe ſuſpenſum. de tempo. or. c. fi. lib. vj. t glo. in verbo ſuſpenſum dicit ipſo iure. Si etiam epiſcopus ordinat ſcienter indignuꝫ ſm. s. Tho. peccat mortaliter: quia eſt infidelis domino ſuo committens indigno miniſterium eius: precipue cum hoc vergat in detrimẽtum eccleſie t honoris diuini: ſi tot boni miniſtri nõ poſſunt inueniri melius eſt habere paucos bonos quã multos malos. xxiij. di. tales. nec ſm Albri. excuſat nobilitas. quia quanto nobiliores rãto nociuiores nec alius non eſſet ita vtilis. q̃ eis vtilitas tẽporalis ſpũali poſtponẽda eſt: nec quod neſcitur malus: quia neceſſe eſt ſcire q̃ ſit bonus per rationem talem qualẽ poſſibile eſt haberi de homine: limo ſm Alber. etiã peccat mortaliter ſi diſpẽſat cum indigno t malis: ſecus ſi patitur neceſſitate cõpulſus ne peius eueniat. Pro hoc tñ ſcito quod ſm eũdem Alber. eſt ꝙs dupl̃r indignus. ſ. negatiue q̃ nõ habet cõdecentia ad dignitatẽ vel beneficium licet non habeat contrarium: t cum talꝫ ꝓpter neceſſitatem eccleſie indigẽs litteratis: t defenſoribus diſpenſari poſſet. vt a communi haberet de eccleſia donec adiſceret. l. ſm Jo. nõ poſſet ei ſine mortali dari beneficium cum cura: t contrarie: q̃. ſ. habet cõtrarium dignitatiꝫ vel beneficio. puta vicium vel impedimentum: t iſte nullo modo eſt promouendus ad ordinem vel beneficium.

¶ Nono queritꝫ vtrum epõs repellere poſſit clericũ volẽtem ꝓmoueri: t dicit Ray. quod ſic ſi nõ hz ius petẽdi ordines: ſecus ſi illud hz vt rõne bñficij cui ordo eſt annexus: ſicut bñficio curato ſacerdotali: q̃ eũ ꝓhibere nõ põt ſ̃quis ſciat eius perth occultum. t ita poteſt intelligi. c. ex tenore. de tẽpo. or. qũ archi. bñ intelligit de epo ꝓprio. nõ de alieno q̃ ordinare eũ nõ tenet niſi ad placitũ: ſi ho vitiuꝫ vel impedimẽtum ſit manifeſtũ publice repellere eum põt ſm Archie. Regularis tñ nullo modo dz ordinari ꝓtra voluntatẽ ſui ꝓprii. de tẽpo. or. ad aures.

¶ Decio queritur vtr ꝓlatus poſſit cogere clericum ad ordines ſuſcipiẽdos: t diſtinguo ſm doc. cõmuniter in. c. queris. de etate. t quali. Nã ſi hz bñficium rz indiſtincte ſum. angel. q̃ cogi poſſit. ſed melius ſupple. poſt plꝰ. diſtinguit ulmi. ſãdo quod ſi habet bñficium vel dignitatẽ cui ãnexus ſit ordo ſicut archipreſbyteratus. abbatie. vel prepoſiture. ad ſacerdotium ſm Ray. poteſt cogi per ſubtractionem illius bñficij. diſti. lx. inquiſitus. de elect. cum in cũctis. de eta. t quali. c. j. limo ſi illud bñficium ſit prochia nihil ſtat ſacerdos infra annũ. eſt ipſo iure priuatus. niſi ex iuſta cauſa remãſerit. de elec. iꝫ canõ. t. c. cum ex eo. lib. vj. quod tamẽ fallit ſi canones obſiſtãt. d. ca. in cũctis. ſicut ſi abbas cõfirmatus ante ordinationem fiat ſine cura pa ſua irregularis. vt quia manum ꝓdidit: quod tamen ſi ex culpa ſua accideret eſſet priuãdus: quo caſu ſequitur. d. capitulũ. j. de eta. t qualita. Concor. Hoſtie. Goffre. et Ul. Si vero non habet beneficium eccleſiaſticum vel dignitatem cogi non poteſt: imo ordinans inultum eſt ſuſpenſus a celebratione miſſe per ãnum: t debet deponi diſtinct. lxxiij. c. j. t. ℌ. t ſimiliter ſi habet quidẽz ſed tali beneficio vel dignitati non ſit talis ordo annexus ſidem eſt iudicium ſecũdũ Ray. vt. d. c. j. t. ℌ. Hoc tamẽ fallit ſi neceſſitas vt vtilitas eccleſie hoc expoſcat. quo caſu commiſſi criminis. dz epiſcopus eo remoto a beneficio quod obtinet alios promouere. niſi alias eſſet valde vtilis vel neceſſarius. de eta. t quali. queris. t ita intelligi poteſt. ca. conſuluit. diſt. lxxiij. ſi vero ſe excuſat ſola voluntate ſine alia cauſa. debet compelli per ſubtrationem officij t beneficij. diſtin. lxxiij. capitulo tertio et quarto. ſi autem ſe excuſet ex delicto ſuo. puta infirmitatis vel hu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tusmodi.cogi nō dz:alias posset appellare sicut ꝛ tutor:datus qñ eius excusatio iusta non admittit.ff.qñ ap.sit.l.j.§.si ds tutor. Et idē ho.goff.ꝛUide.addētes q exigit ecclesie vtilitas qñ indiget ministrio:nō sunt alij idonei p̄ter istum quem epiſcopus vult compellere: necessitas vero qñ nullus est alius. Et si eps compellat eo casu quo potest sed malo aio nihilominus ſm Ray.clericus tenetur obedire:ex quo iustum ꝛ vtile p̄cipitur.ar.xj.q.j.quid ergo.xxiij.q.j.dā culpatur in fi.xxxiij.q.v.manifestum.ꝛ idez ho.ꝛ goff.

11 ¶Undecimo quer̄itur quid si ad ordinē cogat clericus a suo epo quem scit hereticū vel scismaticū:ꝛ dicit goff.q obedire nō dz ſz potius sustinere excōicationem.de sen.ex cō.inquisitiōi. Et idē ſm Jo.si sciam platū meum suspensum.excommunicatū.vel interdictum.si tamen obediat vide infra ordo.v.per totum.

¶Duodecimo q̄rit q̄d si clericus sciat epm se ad ordines cogētē esse simoniacū:ꝛ dicit. q.tho.ꝛ.2.q.c.q nullo mō dz obedire ei.ſz si simonia sit occulta.mō ipse sciat.ꝛ intellige de simonia in ordine suscepto:ſz potius dz p̄mittere se excōicari.ar.d.c.inquisitiōi. si Jo ignorat nō recipit ordinis executionē ēt.si simonia sit occulta:sed indiget dispēsatiōe in detestatiōēz criminis.j.q.j.si quis a simoniacis:vide ho.ac ray. Si vero epūs sit simoniacus ex alia cā p̄t ab eo ordinē recipere.mō sit simonia occulta quia est suspensus solum quo ad se:tamē ſm host.dz si potest obtinere eū ordinare ab alio. Notāduz est tamē quod si simoniacus epūs esset nōne simonie excōicatus in hoc casu oporteret loqui.vt.§.prioze.

Rursus de ordine quarto quantum ad ordinandos.

Rdo ꝓsiderari p̄t quarto ex pte ordinādoꝝ q multa possent hīe ipedimēta ꝛ ſtū ad executiōem ordinis vel ēt receptionē tam iuri dicam ꝙ de facto. Quedā enīz vt dicit.s.tho.in.iiij. di.xxv.q.j.ar.j.requirunt in recipiēte sacramētum de necessitate sacramēti sine quibus nō suscipit.ꝛ q̄dam de necessitate p̄cepti.ꝓpter congruitatē sacramēti sine quibus p̄cipitur.

1.q. ¶Primo ergo q̄rit qui sint qui non possint ordinari de facto ita q si de facto ordinent characterem nō suscipiūt. Et dico q talis est primo mulier ſm.s.tho.iiij.dist.xxv. q.ij.ꝛ Ricar.ibidem.quia in his que in sacramentis aguntur requiritur non solum res sed significatio rei:in sexu autem femineo nulla potest significari eminentia gradus:vide ibi. Nec ob.c.presbyter.ꝛ.c mulieres.xxxij.dist.in quibus vocatur presbyters.ꝛ.c.diaconissam.xxvij.qō.j.ꝛ c.sacratos.xxiij.distin.quia non ad ordine sed aviditate dicitur presbytera ſm.s.tho.quia presbyter idem est quod senior:ꝛ diaconissa a participato actu diacoui. qui est legere omeliam secundum sanctum Tho. Et adde quod abbatissa dicitur a prelatione.ꝛ ita de crata avoto quo se deo consecrat. Et secundo qui ad ordines cogitur coactione absoluta.puta:qualiter tenetur secundum Ray. sicut nec baptismum talis reciperet.de baptis.maiores in ñ.si vero coactio sit p̄dictōis.putaꝝ euadat cruciatum vel etiaz mortem sit characterem suscipit ſm eundē.ar. dist.lxxiij.vbi ista dist.xlv.de iudeis.j.q.j.q quidam:quia in tali casu adest.voluntas saltem indirecta.de qua.aug.voluit facere quia voluit viuere.xv.q.j.merito:nō tñ tenetur talis ſm Jo.ꝛ glo.Ray.continere si metus fuit cadens in constantem virum.p.c. platum.de his qui vi.me.et.c.ad aures de eta.et quali.quia integritas est req̄sita nō p̄cepti.xxxij.q.j.integritas:quod summa aug.et rot.indistincte concedit:sed melius supple.post summā p̄s.limitat si habebat vxorem qz ea licite poterit vti ſz si nō hēbat continere tenetur ar.distin.xxxv.de iudeis. quia sicut ordiuem ita et continentiam talem indirecte voluit.similiter tenetur continere si non fuit talis metus. Et idē gos. host. Et si talis vult viuere alias clericali ter habebit p̄uilegium clericale secundum Ray.quod tamen falsit primo ſm Ray.si penitus sit obligatus ad actum contrariū vt si duxit viduam aut secundam vxorem. dist.lxxxiij.quisquis.secundo sivxor vellet ꝓtinere ipse nollet:sivero contraxerat cū vna virgine nolēte continere.tali ꝙ vult clericaliter viuere.illud habebit.ar.xxvj.q.ij. multorum.hoc in casibus in quibus illud habet clericus qui contraxit cum vnica et virgine de quo.ē. ¶Et tertio ſm aliquos vt ēt ſam no.Ricar.vbi.J.puer ante annos discretiōis ita nō hꝫ votum rōnis:ſz.s.tho. dicit vbi.ē.ꝙ istoꝝ dictum nec rōne nec auctoritate firmat.vñ ipse ibi tenet ꝓbat q in solo epātu requirit votum rōnis in suscipiēte de necessitate consecrationis epalis:in alijs aūt nō requirit ꝓ hoc discretiōis de necessitate sacri:ſz solū de necessitate p̄cepti q adultos. vel de honestate solum quo ad minores:sed non de necessitate p̄cepti:vñ si necessitas adsit ꝛ speretur ꝓfectus p̄sit aliquid ante dictum tps ad minores ꝓmoueri sine peccato:ꝛ suscipient ordinē:ad quē ēt ꝙ assuetudinem idonei reddētur.hec ex illo:sed hodie vt dicit archie.hoc non hz locum vt.s. possit quis ꝓmoueri ante tps discretiōis ad minores ꝛ statim post illud ad subdiaconatum:nec q dicit alb.quod hmōi tempora in religiosis non opz seruare:qz suppliet gratias moz nec qō dicit pe.ex dispensatiōe epi posse tempus anticipari.qz omnes huiusmodi oppsiones sublate sunt per clem.j.de eta.ꝛ qualita.nec potest episcopus sed solus papa dispensare.de quo vide supra eo.tit. §.j.parti.iij.

2 Non ordinandi. ¶Secūdo q̄rit qui sint ꝙ non ꝓsit ordinare.ꝓ Et dico q ordinari non ꝓsit primo non hītes legitimā etatē.de quo supra eo.tit.§.j.ꝓ Nec sc̄do illiterati de temp. ord. lib.vj.recipiunt tñ caracterem si ordinātur di.liij.sollicitudo.ar.c.veniens.de p̄sby.non bap.ꝛ de hoc supra eo.tit.q.§.j.ꝓ Nec tertio criminosi vnde exītes in mortali non debent ꝓmoueri.de temp.ord.ex tuaꝝ.ꝛ.c.ad aures.aliter peccat mortal'r ipse suscipiens etiam si crimen sit occultū.ꝛ totiēs quotiēs vt minister ecclesie actum facit:vt tangendo res sacras quasi ex officio suo:secus ex necessitate sicut posset ꝙlibet laicus ſm.s.tho.in liij.di.xxiij.vt supra.clericus.q.§.vij.ꝛ sic'r cli.vt no.in.c.q̄stum.de tēp.or.immo etiaz ar.eoꝝ q̄ no.supra.ordo.iij.§.ix.Sufficit tñ contritio ſm verissimam opinionē.ꝓ Nec q̄rto bigami.xxvj di.acutius.ꝛ supra bigamia ꝓ Nec quinto solēniter penitēteꝝ.di.l.ex pēnitentibus.vt infra pnia.§.iij.ꝓ Nec sexto neophiti.di.xlvij.§.phibentur.ꝛ.c.qñ.ꝛ.c. sicut.ꝓ Nec septimo curiales.i.ꝓpter aliqō officium curie obligati.di.lj.c.j.q.ꝛ.iij.dist. liij.legem.absoluti vero a curia non ꝓhibētur ordinari.dist.lxj.olim.nisi alis sint infames vel irregulares.vt in.d.iuribus.vide infra.§.iij.ꝓ Nec octauo rōcinijs obligati.de quibus dic vt infra rōcinia.ꝓ Nec nono seruitus.§.sexto.ꝓ Nec decimo corpore vitiat de quibus supra corpore vitiatus.ꝓ Nec vndecimo illegitime nati.ꝛ quis sit talis.vide supra filius vtrum aūt possint ꝓmoueri si religiones intrent.supra illegitimus.vtrum vero dispensatio vt ad clericatum vel ordines ꝓmoueri possint intelligatur quo ad omnes.vide supra clericus.§.xiij.ꝓ Nec duodecimo.peregrini nisi habeant literas aureticas vt infra peregrin⁹.§.xiij.nec ignoti nisi ꝑua examinatione cognoscantur. Et dicuntur peregrini qui non sunt oriundi de epatu:vel non habent ibi domicilium aut beneficium.vt in c.cum nullus.de eta.ꝛ qualita.lib.vj.ignoti vero quoꝝ origo ꝛ vita ꝛ regularitas nō est nota epo.xxiij.di.epūs.ꝛ.ij.q.vij.q̄rē.ꝓ Nec decimotertio.infames.de quo supra i fama ō.irregularitas.i pn. Nec decimoquarto.irregulares de quib⁹ spensi:interdicti vel excōicati de q̄bus habetur in suis locis.ꝓ Nec decimosexto.ordinare eius licentia ab alio non possunt ad superiores ordines ꝓmoueri.de temp.or.cum in septimo.hermafrodite.vt supra hermafroditus.ꝓ Nec decimoctauo.coniugati nisi velint intrare religionem.vel ad sacros ordines ꝓmoueri vt dicunt canones.c.fi.de ēt po.ord.libro sexto.de quo dic vt supra matrimonium.viij.§.xij.ꝛ supra dsuorcium.§. xvij.ꝓ Nec decimonono.obligatus ad faciendum aliqua indecentia ſm gl.ray.vt administrandum in balneis vel in tabernis: aut purgandum cloacas nisi ꝑius satisfecerit vel alium eque idoneum supposuerit ad talia:qō tamen in transeunte ad religionē nō est necessarium etiam si obligatio esset iuramento firmata:sed sufficit si iuxta facultatē suam satisfaciat creditoribus si mouetur inspiratione spūs̄an.qz excusatur auctoritate spūs.ꝛ xlx.q.ij.due sunt.ꝛ de reg.iz. Si aūt obligatio erat ad aliquid honestum etiā ꝑ iuramentum sic intelligitur dictum ray.qō p̄t ordinari ſz remanet obligatus vt ante vel p̄t scribendo aut alia honesta faciendo satisfacere. Nec ob di.liij.legem.ꝛ dist.liij. quicunqꝫ.qz illa intelliguntur de perpetuo obligatus puta seruis curialibus ꝛ hmōi.ꝓ Nec vigesimo histriones ſm glo.in.c.donare.dist.lxxxvj.vt in.c.maritum.dist.xxxiij. qz infames.liij.q.j.c.j.ff.de his qui no ꝛ.infa.i.§.§.vlti.quod panor.in.c.cum decorem de vi.ꝛ ho.cle.limitat quando exercuerunt artem illam in publico.facit.l.palam.ff.de cū decorem.vult q vt quis sit infamis habeat hoc officium in curia vel assuescat se in illo actu:ex quibus omnibus elicio quod est infamis et irregularis quando hec facit ex dine.

¶Tertio q̄rit quis dicatur curialis:ꝛ dis-

cit Ray.q triplicit dicitur: primo large
tis qui quacūq; cā obligatus est curie alicu-
tus publice prātis: siue sit miles siue aduo-
catus. siue iudex. si ue officialis: siue habeat
offm honestum siue inhonestum. scdo. stri-
cte is q gerit honesta curie officia: vt decu-
riones iudices similes. tertio strictius q in
cā sanguinis sunt officiales: z fm euz oēs
indistincte prohibentur ordinari: Et si offi
cium finiuerunt vide. s. ratiocinia.
Rursus de ordine quinto quātum ad tam
ordinatum vere vel ficte

1.q. QRdo quinto considerari po
test ḡtum ad eum qui tā or
dinatus est vere vel ficte.
¶ Primo ergo querit q̄d de
eo qui ordinatus est in mor
tali de quo. s. non erat cōtri-
tus: rdico vt ti. prioze. H. ij. in
prin. Utrum aūt a tali liceat recipere sacra
menta vide supra clericus. q. H. viti.
2 ¶ Secundo q̄rit quid de ordinatis ab alie
no epo sine licentia propij: z dico vt supra
irregularitas. H. ix.
3 ¶ Tertio querit quid de ordinatis ab epo
qui resignauit loco vel dignitati rdicovt. s.
irregularitas. H. viij.
4 ¶ Quarto quid de ordinatis ab hereticis
excommunicatis. rhmōi: rdico vt supra ir-
regularitas. H. vij.
¶ Quinto querit quid de ordinato p̄ falsū.
l. ptermisso aliquo inferiori ordine ascendē
do ad suprior̄: rdico q̄ est suspēsus ab exe-
cutione ipsius ordinis receptī. pi. iij. solici-
tudo de clerī. per sal. promo. c. i vide supra
irregularitas. H. xi. recipit tamen vez cha
racterē ordinis superioris fm Ray. etiaz si
immediate sine quocūq; alio ordine quis pro
moueatur ad sacerdotium modo sit bapti-
zatus fm ray: per. ho. z. s. tho. iz hug dixe
rit q̄ non nisi habuerit saltem primā tonsu
ram. Fallit quod dicerum est in ēpatu q̄ non
suscipitur nisi precesserit sacerdotium. vt. s.
ordo. ij. H. i.
6 ¶ Sexto queritur quid de ordinato dum
esset excōicatus: rdico q̄ si hoc fecit sciens
se esse excōicatum a suscepcis ordinibus in
perpetuum est deponēdus si est clericus se
cularis: si vero tam sit effectus religiosus.
est suspensus ab executōe suscepti ordinis z
officij: si vo nō recolēs factum pro quo in
excōicationem incidit vel factum q̄dē scies
sed furtiue ignarus nesciebat se excōicatum.
tunc cum eo si est secularis. archie. vel epi-
scopus dispensare non potest. absq; sedis
apostolice mandato: si vero est regularis
abbas ipsius post iniunctam peractaz pe-
nitentiam poterit cum eo dispensare: nisi
graue fuerit z notabile factum: vel qui fe-
cit adultus fuerit z discretus. vt violēter. cō
tra obligationē ignorātiam psumatur. Pro-
bātur hec in. c. cum illorū de sen. ex. Similit
er suspensus est et irregularis per solum
papam dispensabilis qui suscepit ordinez
in apostasia a religione. extra eo. apostata.
¶ Septimo quēritur quid de eo qui post 7
contractum matrimonium de presenti an
te carnis copulam se facit ad sacros ordi-
nes promoueri aliter q̄ sacris canonibus
concedatur. rdico quod est suspēsus. z mo-
tus vroze non poterit in illo ordine minis-
trare. nec ad alios ascendere. nec obtine-
re beneficium vel officium ecclesiasticum:
nec illud matrimonium dissoluitur. per ex-
travag. io. xxij. que incipit antiqua. quod in
telige si remanet in seculo non si religionē
intrasset.
¶ Octauo queritur quid de ordinato nega 8
tine ideist qui non est ordinatus et ñ aliquid
exerceat ordinis quē nō hz dicit ray. q̄ laicē
q̄ nullum ordinē habēs. diuinum officiuz
exercēt indebite: nili cessare velint debēt ex
cōscarl enunq̄ ordinari: de cle. non or. mi. c.
i. possunt tñ licite facere officia ordinū. mi
norum. Clerici vero exercentes officium or
dinis quem non habent. sunt deponendi
vel perpetuo suspendendi ab ordine quem
habebant nisi postq̄ iuxta promissionem
episcopi biennio vel triennio suspēsi fuerint
misericorditer tolerentur: munēq; tamē vlte-
rius promouendi: de non or. mi. c. i. z. q. nec
poterit cum tali dispensari vt ascendat. nisi
per papam: fm Ray. Goff. z ȳȳ. z hoc tene
z sint opiniones: quia in. d. ea. ij. papa dicit
episcopo quod ad ordinem superiorem non
poterit promoueri: z sic promotio est inter-
dicta epi scopo: quantum aut ad benefi
cium cum eo misericorditer agendum est
vt ibi dicitur etiam si sit in minoribus. fm
glo. Ray. Secundum ho. tñ si quis talē offi
cium exercet non ad deceptionem. t. quasi
fingens ordinem quem non hz. sed ex ludo
rius est in culpa. non tñ incurrit p̄dictas pe
nas. q. voluitas. z propositum distinguit ma
leficia. de sent. excō. cum volū. z idem sentit
glo. Ray. dicēs hunc rigorem non extendi
ad clericos minorum ordinum. vel q̄ in mi
nisterio nouis ministrant in officio subdiacona
tus causa gaudiz solemnitatis non men-
tēres de ordinibus suis cū fere oēs assis-
tentes sciāt veritatem. licite ēt fm. ȳȳ. qui est

in minoribus cantat epistolam sine solemni-
tate. vt no. in. c. vt quisq; de vi. z ho. non ta
men debet cantare solemniter. id est cum or-
namentis subdiaconi. xxiij. distin. subdiaco
nus. lxxiij. dist. si qui clerici. neq; fm Innoc.
presente subdiacono: z contez. ho. dicens q̄
abiente subdiacono sufficit q̄ noteneat ma
nipulum in manu sua.

¶ De ornatu virorum et
mulierum.

ORnatus in gñe humano est
adiectio siue applicatio orna
menti ad humanam psonaz
ornamentum aūt est res extri
secus adiecta naturależ gra
tiam augens vel in gratiam
minuens. Circa ornatū mul
ta scripserunt summiste: sed q̄ non pōt ge-
nerali regula artis determinari semper q̄n
sit in eo peccatum maxime mortale: iz pru-
dentum arbitrio relinquitur: ideo materiaz
istam breuiter attingam.
1.q5. ¶ Primo igitur queritur quomodo in exte-
riori ornatu sit vicium: z ḡtum colligitur ex
presse per. s. tho. 2. 2. q. clxix. ar. 1. est ibi vitiū
ex parte hois immoderate rebus exterioribus vtentis dupl̄r. primo. s. p̄ cōparationez
p̄ consuetudinem hoim cū quibus viuit: q̄
turpis est ois paruiuerso suo nō cōgruēs
fm aug. z scdo ex inordinato affectu vtētis.
Et hoc ḡtum ad defectū est dupl̄r. primo p
pter negligentiā nō adhibētis studiū vel la
borem vt exteriori cultu vtatur fm qd opz:
vnde ad mollicie pertinet trahere vestimētuz
per terrā ne laboretur ad eleuādū. vij. ethi.
z scdo si ipse defectus ad gloriā ordinet fm
qd aug. dicit in li. de ser. do. Imino in ipis sor
dibus esse posse iactantiam: sed p̄ gloriā. s.
tho. capit oēm malum finē exteriorē. Quā-
tum etiā ad superabundātiam est triplex: pri-
mo si quis inde hoim gloriaz q̄rit supple tu
vel alium malū finem apud hoies puta cō-
placētiam turpem: scdo si inde q̄rit corporis
delitias fm qd vestis ordinatur ad corpo-
ris fomentū: tertio si nimia solicitudo appo
nitur etiam si mō ordinatio non sit ex parte fi-
nis. Quā aūt sint in dignitatibus cōstituti
z ministri altaris licite pciosis vestibus
cēteri induuntur non ad sui gloriam sed
ad significādam dignitatē sui ministerii vel
diuini cultus. Qui etiam viliosibus certio
rūtur si hoc factunt non ad iactantiā iz ad
macerationē carnis vel humiliationē spūs
retinet ad tēperantiā: qd̄ precipue cōpetit his
qui verbo z exēplo ad pniam hortantur. hec
ex illo. Ex quibus elicitur q̄ in ornatu dupl̄r
est peccatum: primo in se sine ḡtum ad fcm
ipm qñ non est fm consuetudinem patrie q̄
presupponitur honesta: siue illā excedat siue
ab illa deficiat: scdo ḡtum ad ipm affectum
z hoc dupl̄r: primo. s. i se fm qd est nimis in
tensus causans supfluam sollicitudinē: aut
remissus causans negligentiam: z secundo
ex parte finis intenti: siue sit apud semetipz
vt voluptas corporis: siue apud alios vt ina
nis gloria vel ois alius malus finis.
¶ Secundo queritur qñ ornatus sit sine pec 2
cato: z dico qñ erit scdm mediū virtutis z re
gulā rōnis ad qd multa reqruntur. p̄ primo
dicādū dz hō vt cōsuetudine virtuosoz qui
sunt alioz regulis. z psilio bonoz nō suo tñ
sit moderatus ne quis nimis aut solicitet
aut pigrescat. p̄ Tertio q̄ sit recta intentio.
Ad primū aūt. s. sobrietatē reqritur. primo
q̄ sit honestus cū honestas sit pars iustitie:
scdo q̄ cōueniat pone ex colore z figura: q̄
nec religiosus habitu laici vel alterius reli-
giosi nec mulier habitu viri dz vti vel con-
tra: tertio q̄ ggruat statui pone ḡtuz ad p̄
cisitatem z multitudidem.
¶ Tertio queritur quando in ornatu super- 3
fluo sit peccatum mortale aut venale: z di-
co de mente. s. tho. ḡtum ex doctrina eius col
ligitur q̄ si consideretur in se ḡtum ad fcm
ipsum est mortale dupliciter. s. si considera-
ta circūstantia persone: officij: loci: tempo-
ris z huiusmodi sit excessus vel defectus no-
tabilis qui certa regula determinari nō po-
test. vel si ex hoc detur proximo scandalū vel
occasio peccati mortalis: quod est quādo est
excessus notabilis arbitrio boni viri et non
generali regula determinabile: si vero excez
sus nō sit multus erit occasio accepta z pec
catum venale vel nullum. Si vero conside
retur quantum ad effectum intensum vt re
missum erit peccatum mortale solum si pre
ponatur de. s. ita quod quis sit paratus pro-
pter hoc peccare mortaliter: et hec si delibe
rate ex hoc procedatur in aliquem actū qui
etiam vel immoderatum z mortalem or
natum z huiusmodi: z non aliter: quia habi
tibus non meremur sed actibus: z propter
hoc aliquando dicunt doc. q̄ in hoc duplici
ter contingit peccare. s. considerando orna-
tum superfluum in se: z quantum ad finē vel
tur quantum ad finem erit mortale aut ve-
niale sicut z finis.
¶ Quarto querit q̄d de ornatu mulier quo 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad vestes⁊ fucos⁊ capillos.⁊ dicit.s.Tho. vbi supra.ar.ij.q².circa hoc dicendum est sicut in genere supra dictū est:⁊ insup̄ ē spāle in hoc q² cultꝰ muliebris homes ad lasciuiaz puocat. Igitur nupta potest licite opam dare vt placeat viro suo ne p eius ⁊temptum adulteretur. vnde nupta cogitat quomodo placeat viro.s.cor.vij.⁊ si hac intentione se ornat mortaliter peccat:si autem ex quadā leuitate vel etiam vanitate,ppter lactitiaz quādam non est semper mortale:sed quandoq; veniale. Et eadem rō quātum ad hoc est de viris. Hec ex illo. Et multo fortius intellige istam leuitatem vel vanitatem non esse semper mortale illi que intendit habere virum.⁊ multominus est mortale si virgo se ornet vt placeat honeste alicui vt eam ducat vxorem: omnibus tamen est mortale velle placere turpiter⁊ lasciue. aut velle placere et quem credit aut dubitat lasciue moueri.⁊ totiēs quotiens se offert eius aspectibus. ℣ Quātum vero ad fucos dicit ibidez ad secundum. Fucatio de qua loquitur Cyprianus.s.dicēs huiusmodi mulieres etiaz nuptas arturas cum dyabolo.est quedam spēs fictionis que sine peccato esse nō pōt: vnde ſm August.ad possi.fucari figmentis quo rubicundiores vel candidiores appareat. adulterina falsacia est:non tamen semp talis fucatio est cum peccato mortali:sed solum quando fit propter lasciuiam vel in dei contemptum.in quibus casib̄ loquitur Cyprianus.s.dicēs q² manus deo inferunt: que quod ille formauit reformare contendunt. ℣ Sciēduz tamē quod aliud est fingere pulchritudinem nō habitam⁊ aliud turpitudinem occultare prouenientem ex aliqua causa.puta infirmitate vel huiusmodi:quia hoc est licitum:q² que putamus ignobiliora mēbra corporis esse.his honorem abūdantiorem cl̄ēdamus.1 cor.xij. Hec ille. ℣ Circa hoc autē sum.ang.ptra ro.⁊ supple.in tertio deficit⁊ primo q² ponit.s.Tho.falsum quasi ipse velit q² ista fucatio semp sit ficticia⁊ peccatū:sciō q²dz q² si fiat ad fingēdam maiorem pulchritudinem semper sit mortale. ꝑbans hoc aliquibus auctoritatibus,que in rem illi guntur quando fit ad lasciuiam aut in dei contemptum vel ibi ponendo finem secūdum communem suam doctorum:tertio q² dicit quod fucātes se ad abscōdendam turpitudinem pro posse induceret ad dimittendum:quod aliquando non esset bonum. sicut si virgo ex infirmitate esset decalvata. nō expediret vt vbi de more non incedit cōpareo velate ipsa portaret caput quasi curbitā. ℣ Quātum vero ad capillos ꝑ omnia dicēdum est vt de fucis ita quod de se nō est malum portare capillos alienos vel vt dicitur mortuos. Et si fiat ad abscondēdaz accidentalem turpitudinem non est peccatum:si vero fiat malo fine est mortale autveniale sicut ille finis.nec ptra hoc est aliqua excommunicatio vel humana prohibitio vt diffuse deduxi in quadam.q.aure.ro. Deus

℣ Ex quibus patet quod circa huiusmodi omnia que dicta sunt est mortale.primo si intendatur ruina alterius:⁊ scio si ruinaz nec intenderet nec curaret.s.cuz esset mulier parata non desistere a superfluo ornatu etiam si sciret aliquem rupturum:quo modo intelligit Per.de taran.illud Augu.nihil ē adeo veniale q̄n fiat mortale dum placet.xxv.di.C-criminis.tertio si intēdatur finis mortalis:quarto si sit magnus excessus q̄ sit mortalis rōne,prodigalitatis aut occasionis peccandi. Et vero veniale.primo quādo intenditur maius finis nō tamē mortalis.⁊ citra salutem,primi:⁊ scio si excessus sit modicꝰ et si finis non esset malus. Et vero sine peccato.primo si fiat propter bonum viri nisi fiat magnus excessus.et secundo si ad abscōdendam maculam. aut alienas irrisiones euitandas.

¶ Quinto quer̄tur quid si q̄s non vtat habitu sibi conuenīte:⁊ dico quod religiosus quidem ex eadem rōne religiosa si non defert habitum religiosum est excōicatus:vt supra excōmunicatio.ſr.C-xxiij.⁊ si deferat quidem religiosum sed non q̄uenientem professioni ſm Vlde. est mortale.nisi excedat in modico:⁊ multomagis si deferret habitum religionis alterie:quo casu esset excommunicatus:vt pater vbi supra duz dꝫ sine religionis.pe quo supra excommunicatio.ſr. C-xxiij. De eo vero qui vtitur habitu religionis in ludo.supra habitus.C.v. De milite aut vtente habitu virili vel econtra dicit sum.ang.q² peccat mortaliter.s.indistincte hoc facīdo sine cā.cuius ꝓrarium tz sum. ro.de quo vide supra femina.C-i.dicit eciaz falsē q² hoc videt tenere.s.Tho.C-vbi supra dicit q² hoc de se vitiosum est ꝑpetue q² hoc potest esse cā lasciue.⁊ spāliter prohibetur in lege:q² gentiles hac mutatione vtebantur ad superstitionem idolatrie potest tñ quāq; fieri sine pcō,ppter aliquā necessitatē

+ Aequo⁊ lata ℣. femina.
-p². q.

ad se occultādū vel propter defectū pestimē tīz huiusmodi. Hec ex illo.qui non intēdit q² sit mortale ex leuitate.

6 ¶ Sexto querit quid de muliere attōdēte aut nō velāte capillos.⁊dico de attondente quidem.vt.ℨ.femina.C-ij.de nō velāte' aūt.s.tho.vbi.ℨ.introducit dictum aug.q² capillos nudare seminas:quas etiam caput velare iubet apostolus.nec maritatas decet subiungens.in quo tamen casu possent alique a peccato excusari quando hoc non fierent ex vanitate.sed propter contrariā cōsuetudinē. cuius talis consuetudo non sit laudabilis. Hec ille.⁊ sic in hoc non potest esse mortale nisi ratione affectus vel intentionis.

7 ¶ Septimo quero quid de his qui deserūt habitum inhonestum sicut mulieres ostentantes pectora.⁊ viri pene ostendentes verēda propter habitus breuitatem:⁊dico q̄ omissa intētione de q̄ tā pz q² est peccatū eo modo quo ipsa res q̄ intēdit: loquēdo de facto ipso dico q² circa hoc summiste multa loquuntur aggrauātes casum:sed sūte ꝑsuetudine iz nō laudabili sic incedendi ser remota omni mala intentione nō potest dari regula generalis. nisi quer̄ de occasione peccandi datur supra occasio:ſ totum relinquitur iudicio confessoris: qui in talibus ℣rum licite pōt restringat.

8 ¶ Octauo quer̄t ād de habētibus ornamēta honesta iz supflua:plura q̄ sit necesse:et dico q² si sit in hoc enormis excessus vī mortale.q² ista essent erogāda pauperibus. Ad cognoscendum autem istam supfluitatem circa numerum ⁊ pciositatem ornatus tria sunt pcipue ꝓsiderāda. ℣ primo.s.tps ꝑteritum.qualiter.s.quis tpe ꝑterito venerit ad istam conditionem⁊ statum quem modo hz quia si quenit pvias propter quas restituere teneat.non potest vti ea multitudine vel pciositate qua alii cōmuniter vtuntur. q² rebus obnoxius restitutioni sine mortali q̄uis nō pōt ad statum ꝓseruandi vel pompā.de resti.ſpo.sepe ꝓingit.⁊ita indistincte iz sum.ang.⁊ro.addentes quod planū sine mortali dispēsare nō pōt ēt quo ad incerta vtriusq; ſm statum sed solum ſm ꝓditionē naturalez qua.s.quis indiget pciositatibus altero.sed quia iura que allegant hoc non probāt. ℣ si mitādum esse quo ad bona certa.vt.s.restitutio.vij.C-vij.⁊.viij. ℣ Secundo ꝓsiderādū est tps pñs vtrum.s.ornatus iste,ppter ꝓditiōē q̄uenīat cū maiori minori debeatur.dev.s.ho.cle.of.in quo tñ est attēdēda ꝓsuetudo bonoꝝ di.xlj. c.s.iuncta glo. Adde q² equalis nobilibus diuitijs iz nobilitati minor aut ēt gñeinfimus.ornare se ꝑvt nobiles.q̄ sum.ang. ⁊ prof.indistincte ꝓcedit:q² nobilitas hodie nō attribuit ſm virtutē sed ſm pompam⁊ opinionem:sed mihi videtur limitādū.modo in moribus⁊ exercitijs se habeat vt nobilis:quia cum nobilitas sit antique diuitie. iste iam incepit esse nobilis.secus si illis exerceret officia pura rusticana aut mechanica tertio considerandum est tempus futurū.vtrum in posterum poterit esse semp.in tali ornatu sine peccato:quia si oporteret eum ꝓpter hoc effici iniustum aut pauperibus crudelem nō liceret.

9 ¶ Nono quer̄t quomodo in hmōi debeāt se regere ꝓfessores:⁊ dico quod si eis clare cōstet de mortali denegare debēt absolutionem si nolit penitētes abstinere:si vero eis clare nō ꝓstet quod non sit mortale non est absolutio negāda etiam si abstinere non velit quia venialia nō sunt de necessitate cōfessionis:sivero non possunt clare percipere vel iudicare vtrum sit ibi mortale necne persuadēdum est,ꝓ viribus vt abstineāt.sed nō est facienda conscientia de mortali:quia dein de mortaliter peccarent etiaz si alias sciud nō erat mortale.nec absolutio negāda.q² iura sunt pronora ad absoluēdum q² ad ligādum dist.iv.pōderet:⁊melius est domino reddere rōnez de nimia misericordia q̄ de nimia seueritate.

10 ¶ Decimo quer̄tur posito q² episcopus mādet sub pena excōmunicatōis mulieres nō vti ornamētis fucati coloris vel auri⁊ argēti.nulla hoc obseruauerit vtrum incidere int in penam? Ioā.and.in regula ea que fiunt in mercu.distinguit vtrum ornatus sit peccatum vel nō.dicēs quod fucatio ad fingēdam pulchritudinem nō habitam sine peccato esse nō potest.secus ad abscōdendum turpitudinem ex causa maxime extrinseca ornatus autem super fluus vestium⁊ huiusmodi nō nupti⁊ est mortale aut veniale aut nullum secūdum intētionem. Et deinde dicit primo quod statutum episcopi ex causa ꝓbabili potest obseruari. secundum pulchritudinem incidit.quia cum fucatio sit mala,ꝓhiberi potuit.nec in hoc debuit vxor obedire marito. Dicit secūdo esse obedire statuto episcopi.vbi.q.i.fcēdū⁊.c.quid culpatur.xxij.q.i.supra vero si vir tarum:debet seruare statutum.alias incideret in penam.si vero expresse ꝓhibet pcl

Universidad de Deusto
Biblioteca

plendo ꝙ tra rsum. In affectu ep̃o in effectu maritꝰ obediat ꝛtra cuius voluntatem statutum eam in his obligare nequiuit. hec ex filio. quiv̄ deficere in multis. sed tñ videtur habuisse in mente solutionem bonam f. q̄ incidūt si veniunt contra statutum p̃ ornatum illicitum: aut ēt si veniunt contra illud p̃ licitum non prohibēte superiori: secus si p̃ licitum ad imperiuꝫ suplozio: quia tunc sua est a non suo iudice. nec distinguo inter fucationem ꝛ alios ornatus: nec inter nuptam ꝛ innuptam.

o Ciuitas: vide. ℣. accidia.

De pactis.

PActum vel pactio a pacisco est duorum pluriūe in idem placitum seu consensus. ſ. ad aliquid faciē dum vel dandum vt dicit text. in. l. j. ff. de pac. vnde omnis contractus generali nole pactum dr̄: ſ tñ cum habemus specificum nomen eo nomi namus ꝓ tractum. vt dicendo vendidi tibi. locatis. ꝛ hmōi: cum vero nō habemus. generali nole pactum appellamus.

1.q. ¶ Primo vero queritur quomodo differūt pactum. stipulatio. pollicitatio. ꝙuentio. et promissio. ꝛ dico quod promissio sūmatur large est affirmatio vel negatio qua quis se aliquid dicturum vel facturū affirmat aut negat: ꝛ est quid cōe ad omnia p̃dicta. et fm panor. in. c. j. de spon. duo. est idē q̄ fides. l. datio fidei seu sponsio: sed proprie est promissio precedente rogatione vt si rogo te dare mihi decem aut mutuare ꝛ spondeo. Pactum vero large est id quod dicrum est. sed proprie est quando verba p̃mittuntur a promittente. ꝙ̄hter a recipiente. vt dabo decem si equū tradideris. Et sic de ratione pacti proprie sunt tria. primo q̄ iste actus gerat inter plures: scꝫ o q̄ ptes sint p̃sentes p̃ se vel alīū aut scriptura. tꝫ q̄ consensus earum ꝙcurrat. tertio q̄ verba p̃mittātur a spondēte: vnde non est pactum si quis relinquat ecclie cētum cum onere faciendi anniuersariuꝫ ecclesia acceptat. quia consensus ecclesie sequi potest mortem filius tedo sit econtra tꝫ quod verba p̃mittentis ꝙ a recipiente. vt si dicat vnus dabis mihi decem et alius dicat dabo. instl. de verbo. obli. in princi. Pollicitatio vero est solius offerentis promissio. nec requiritur presentia persone cui pollicitatio. fit l. pūa. ꝛ. l. pactū ff. de polli. ꝛ fit sine interrogatione precedente. ff. de polll. l. iij. Conuentio autem est ali quid generaliuꝫ pacto. quia ſ scholares in scholis ꝛ fratres in. c. conueniunt. ff. eo. l. j. ℣. conuentionis verbum: ꝛ proprie videtur in iure passiue sumi pro citatione: actiue vero pro pacto.

¶ Secundo queritur quotuplex est pactus ꝛ ꝛ dico quod pactorum multa sunt genera de quibus pauca referam. ℣ Nam quoddā dicitur vestitum ꝛ quoddam nudum. Vestitum dicitur pactum sex modis. Primo pactum re. Secundo verbis scilicet stipulādo. Tertio instrumento litteris: vt quando in litteris confitetur se aliquid recepisse etiam si non recepit. Quarto consensu. vt in societate. mandato emptione. venditione. vel locatione. in quibus non requiritur scriptura vel presentia sed sufficit consentire per se vel per nuncium aut scripturam. de quibus quattuor modis habes supra obligatio. ℣. secundo. in fin. quinto coherentia contractus. puta vendidi tibi domum cum pacto quod maner in ea per annum. quod quidem valet quia vestitur coherentia contractus scilicet venditionis: alias esset nudum. sexto interuentu rei. puta promisi dare tibi aliquid vt faceres mihi vel dares aliud. vnde statim cum dedero tibi sponsum vestitur pactum ex parte mea. ideoq̄ interuentu eius obligaris mihi ad promissum. Probantur iste institu. de verborum obligatione. Nudum vero dicitur quando non vestitur aliquo p̃dictorum sed est in meris ꝛ puris finibus conuentionis: verbi gratia promisi tibi dare centum. sine aliqua interrogatione precedenti. vel chirographo. et huiusmodi. et consentis: alias si non consentires nō esset pactum sed pollicitatio: de quo in. l. iure gētium. ℣. igitur. ff. de pac. similiter dicit nudum quando non continet causam. q̄ traditio rei sine causa nullius est efficacie. l. nunquam nuda traditio. ff. de acquiren. rerdo. licet habeat aliquas fallentias. de quibus panormita. in. capitulo. si cautio de fide. instl. ℣ Quoddam etiam dicitur pactum adiectionis in diem. vt vendo tibi domum et si hinc ad mensem potero precium mihi habere reperam tibi am. ℣ Quoddam personale etiam dicitur personale eo quod determinatis personis prestr ꝛ non alijs. vt si promitto non repetere pecuniam debitaꝫ mihi a te. sed a tuo herede. ℣ Quoddam etiaꝫ realis est regi vel in rem quod. ſ non respicit determinatum numerum personaꝝ sed generaliter ois ad quos res deuenerit. vt cū meū creditū remitto tñ tibi ꝙ tuis heredibus.

℣ Quoddam etiam est pactum legis cōmissorie. de quo infra. ℣. xliij.

3.q̄. ¶ Tertio queritur vtrum ex nudo pacto seu sola promissione obligetur homo iure canonico: ꝛ dico quod sic. vt no. in capitulo primo de pact. ꝛ in capitulo iuramenti. xxij. q. v. q̄ limitat verum collecta. ꝛ sequitur panor. in capitulo prudentiam. de dona. ꝛ in capitulo si cautio. de fide instrumen. quando exprimitur causa: vt promitto tibi decem: quia vendidisti mihi talem rem vel mutuo concessisti ꝛ huiusmodi: quasi sit nuduꝫ sic q̄ nulla causa sit adiecta: non obligat etiam in conscientia: quia presumitur quis per errorē promisisse: ꝛ sic allegari nō potest obligatio naturalis cum nihil sit tam contrarium cōsensui q̄ error. xxix. quest. primo. ℣. primo. ꝛ. l. si per errorem. ff. de iurisdictio. omnium iudicum. Sed quantum ad conscientiam dic vt ℣. sequenti. ℣ Aduertendum est tamen quod si dicat quis promitto tibi centum donare quod tunc liberalitas promissionis presumitur causa donandi ꝛ sic non est sine causa: ꝛ similiter si promittitur aliquid loco pene nec tibi p̃sumitur error. de succes. ab intes. 4. c. ſi sed de hoc. ℣. sequenti.

¶ Quarto queritur vtrum ex sola promissione sine ex pacto quis obligetur in conscientia: ꝛ dico quod sic sub peccato mortali in re buus. ſ. alicuius importantie. vt patet per dictum capitulum iuramenti. ꝛ dictum capitulum primum. de pac. iuctis glo. ꝛ notabilibus doctoruꝫ: ꝛ est mēs panor. ibi. ꝛ. o. th. secunda secunde. q. cx. arti. tertio. ad quintum. vbi dicit infideliter agere eum qui non seruat promissum. ꝛ. iij. distinctio. xxvij. q̄ō. secunda. ar. primo. ad secundum. hoc autē summa ang. ꝛ ro. limitant ꝛ est limitatio: collect. quem sequitur panor. in capitulo prudētiam. de dona. quando exprimitur causa. promittendi vt in prioze. ℣. sed expressio. ista facit ad presumptionem que in conscientia non habet locum: vnde non differt quo ad deum siue exprimatur siue non: si tamen causa expressa vel non expressa non esset vera nō obligatur. ℣ Limitatur ergo primo secundum sanctum tho. vt innuitur. ꝛ. ꝛ. vbi supra: ꝛ est theologorum doctrina si habuit animuꝫ se obligandi. facit. c. literaruꝫ. de voto. ꝛ. l. obligationum. la prima. ff de act. ꝛ obli. secus si habuit animum essendi liber vsq̄ ad reddi tionem. vel si habuit animuꝫ fingendi: quia licet peccet non obligatur tñ nisi subesset cū de se ex precepto obligans: puta si promissa est patri vel filio ꝛ fratribus alger. ℣ Limitat secundo ſbi expresse quando promissum est illeitum: als propositum mutando benefacit ℣ tertio si non sunt mutate conditiones personarum ac rerum: als secus fm sene. de bene. ꝛ intellige quando per mutationem aduenit aliquid quod si a principio fuisset nō promissum: ꝛ idem Jo. de noto. ℣ limita quarto si promissum sit possibile. de regu. iur. impossibilium. libro sexto. ℣ limita quinto si causa promittendi sit vera.

¶ Quinto queritur vtrū ex nudo pacto oritur actio. ꝛ Inno. in. c. nouit. de iudi. ꝛ multi alij q̄ non. sed solum cōpetit imploratio 5
iudicialis officij: sed contrarium de iure canonico tenuit ho. Jo. an. do. Ant. ꝛ Archi. in. c. quicūq̄ suffragio. xij. q. ij. ꝛ panor. cuꝫ glo. in. d. c. j. de pac. ꝛ in. c. iuramentum. 22. q. v. quod verius credo.

¶ Sexto queritur vtrum pactum omne vestitum obliget: ꝛ dico q̄ non. vt no. panor. in c. pactionis. de pac. ꝛ hoc est qñ etiam iura 6
mentum non obligat. de quo supra iuramentum. xiij. ℣. per totum. ꝛ quando est dolo initum. de re. permu. cum vniuersoꝝ. intellige quo ad dolosum ꝛ qñ est alteri captiosum. ff. de rescin. ven. l. si id q̄ō pure. in fi. ꝛ qñ. p̃missio est ob nimiam reuerentiam alicuius l. j. ff. qua. re. ac. non da. ꝛ qñ continet turpitudinem. l. si vnus. ℣. pacta. que turpem cāz ff. de pac. ꝛ turpe dr̄ illeſt contra ius. xij. q. ij. facias homo fm tamen quod distinguit infra. ℣. viij. ꝛ qñ est circa conuentiones innominatas: ꝛ sic cum quo contraxit nō implet ex parte sua contractum. l. naturalie. ℣. j. ff. de pre. ver. ꝛ. l. ex placito. C. de re. permuta. Unde si quis cum aliquo conueniat dare sibi cētum ꝛ nunq̄ petat tale quid talis nūq̄ poterit petere cētum q̄ nunq̄ potest impetere cū semper possit petere secus si fiat cōmissum: q̄ talis poterit petere eo q̄ō facere possit remissionem. hec ex bal. C. de pac. l. condictione pēnarum sed dicitur inutile: vt pactū nondū doli capacis vbi vult obligari: secus vbi alium vult obligare ꝛ prodigi ꝛ monachi ac omnis regularis professi nisi contemplatione monasterij pacificantur: cui per tanare non possunt sed vendere. Aliquādo ratione fungitur: et patris ac filij nisi in peculio castrensi vel quasi. Item si res in pactuꝫ deducta non sit in rerum natura. Item si homo: res sacra vel religiosa deducatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

in pactum. Item cessat pactum in collatio ne rerum spiritualium: ⁊ in prohibitis etiaꝫ si iuramentum intercedat: ⁊ in rebus turpibus ⁊ impossibilibus de facto vel de iure vbi nulla inducitur obligatio. Vide Sof. in summa.

7 ¶ Septimo queritur vtrum pactū initus p priores aut guardianos mendicantium cuꝫ rectoribus vel personis ecclesiarum ibi habitant super iuribus parrochialibꝫ vel aliis quibuscunqꝫ debeat perpetuo seruari: dico quod sic si factum est cum assensu suoꝝ conuentuum vel locoꝝ licet non intercesserit assensus magistri vel ministri prouincialis aut ghaliz: vel sedes apostolica quo ad minores auctoritatem non presiterit. de pact. qꝫ ex eo. libro sexto.

8 ¶ Octauo queritur vtrum pactum in se continens turpitudinem ex hoc quod est peccatum vel contra ius valeat si iuramento firmetur. ⁊ dicit panor. in c. pactiones. eo. ti. qꝫ non si continet turpitudinem ex parte vtriusqꝫ. s. iurantis ⁊ recipientis. xx. q. iiij. per totum: ⁊ similiter si solum ex parte iurantis tantum. vt in regula non est obligatorium lib. si vero ex parte recipientis tantum sic tenet ⁊ obligat. de iure in. debitores. ratio quia iuramentum principaliter dirigitur in deum. in quo nulla pōt versari turpitudo. Si vero non sit iuramento firmatum an obliget. vide supra obligatio. ℌ. iiij.

9 ¶ Nono queritur vtrum valeat pactum de non cedendo bonis suis: ⁊ dicit panor. in dicto capitulo pactiōes quod sic: nisi sit notoria paupertas quo casu esset illicitum: qꝫ in effectu videtur quis tunc se obligare ad carceres: quod non potest cum nemo sit dominꝰ suoꝝ membroꝝ.

10 ¶ Decimo queritur vtrum valeat pactuꝫ qꝫ est contra substantiam contractus ⁊ non cōtinet turpitudinem: ⁊ dico quod si apponatur per viam modi vitiatur ⁊ non vitiat. vt in fran. de ramponibus in repetitione. l. fin. C. de condi. ob causam. vnde non valet pactuꝫ quod precarium duret inuito domino. de pca. precarium. ⁊ l. cum pcario. ff. de pca. similiter non valet si constituo procuratorem et promitto non reuocare. ita dicit barto. in. d. l. cum pcario. ⁊ ange. in. l. secunda. ff. de pecu. ⁊ si promisit sub pena non tenetur ad illaꝫ si reuocat. ⁊ facit glo. in. c. ij. de consue. li. vi. et ang. in consi. cxxij. Sed si apponatur p viā conditionis non vitiatur sed vitiat. ar. c. fi. de condi. appo. ⁊ quod no. bar. in aut. ingressi. C. de sac. san. ecc. Quod aūt contrariuꝫ videtur in. l. vbi mortis causa ita donatur. ff. de do. c. mor. solue vt bar. ibi.

¶ Undecimo queritur vtrum valeat pactū de hereditate viuentis seu futura successione: ⁊ dico qꝫ non regulariter: qꝫ inducit votū captande mortē. C. de pac. l. fi. ⁊ ibi per doct. ⁊ per bal. in libro de vsu feu. de feu. da. inut. l. commissorie. ⁊ per canonistas in. c. venerabilem. de elec. ⁊ panor. in. c. nulla. de con. pbē. vbi etiam distinguitur qꝫ valet si fit ad conseruandam legitimam successionem. Instit. de legi. agna. suc. quia est legi consentaneuꝫ sed fiat ad eam minuendaꝫ non valet. l. pactum. ff. de pact. nisi firmetur iuramēto quo casu valebit. de pac. c. ij. libro sexto. ⁊ similiter non valet si fiat ad eam perdendam seu ad tollendam liberam testamenti factionem quia est contra bonos mores. vt. l. stipulatio hoc modo. ff. de verbo. obli. adeo qꝫ secūduꝫ bar. etiam iuramento non firmatur per regulam non est obligatorium. de regu. iu. li. vj. vt in. d. l. stipulatio no. ⁊ in. l. fi. C. de pac. tñ melius dicitur qꝫ firmatur. qꝫ non est contra bonos mores naturales sed ciuiles. arg. c. ij. de pac. lib. vj.

12 ¶ Duodecimo queritur quid turis i hoc casu. Quidam timens parentes ⁊ volens animę sue prouidere. reliquit pauperibꝰ dimidiam bonorum suorum hoc pacto. s. dicens si contingat me facere aliud testamentuꝫ qꝫ quod instituerem parentes meos ⁊ reuocarem presens iudicium ex nunc tibi. p. notario publico ranḡ persone publice stipulanti ⁊ recipienti pro dictis pauperibus bono ⁊ reuocabiliter ⁊ inter viuos dictam dimidiā constituens me ex nunc eam possidere precario nomine: ⁊ tandem facit aliud testamentum. Modo queritur vtrum pauperes ex tali donatione valeant aliquid habere: ⁊ dicit bal. vbi supra esse in hoc opiniones: quia dicit quod sic. ff. de testa. l. heredes pal. ℌ. fi. ⁊ in regula. quod semel placuit. de re. iur. libro sexto. alij dicunt quod non: qꝫ iste pactus donationis videtur impedire liberam testamenti factionem. ff. de ver. obli. l. stipulatio hoc modo. Sed ipse dicit aduertēduꝫ quod tunus extra casum doctorum: qꝫ hic interuenit traditio: vnde ⁊ si donatio esset infirma ⁊ sine causa tamen dominꝰ voluit trāferre dominium transfert. ff. de conditio. ob causam. l. tertia. ℌ. subtilius. vel quia causa est ipsa liberalitas. vt. ff. de dona. l. hoc utrem ipsa pietas. ff. de conditio. indebi. l. cuꝫ hic. ℌ. si meaopinione sit mulier. ⁊ nor. instit. de obli. que ex quasi con. ℌ. ex quibusdaꝫ. ad quod. C. de sacrosanct. eccle. l. fina. Volēs ergo sustinere opinionem dl. faciat quod procedatur ad traditionis actuꝫ. qui etiam sub conditione fieri potest: vt. ff. de acquirē. pos. l. qui absentē. ⁊ cautius si interueniat traditio corporalis ḡs li precaria. Quia precarium forte non valet: ⁊ tandem relinquit cogitationi lectoris sine decisione. Hec ex illo. quia precarium forte non valet: ⁊ tandeꝫ reliquit cogitationi lectoris sine decisione. Hec ex illo. ad quorum intellectum. vide. ff. traditio. ⁊. ff. precarium ⁊ intendit ipse vrsidetur quod si donet publice persone inter viuos sub tali conditione. ⁊ tradat maxime coꝝ oraliter quod valebit: ⁊ verū: est intelligeln foro causarum: in foro autem conscie tie multo magis.

13 ¶ Decimotertio queritur quid cum vir facit testamentum ⁊ legat certum quid. puta domum suę vxori hoc pacto quod siue mutaret testamentum siue non. vxor iure donationis habere debeat quod sibi legauit. ⁊ domum mutauit testamentum nulla facta mentione de dicta donatiōe: ⁊ dicit bal. vbi. ff. videri quod mulier non debeat dictam habere domuꝫ. per. d. l. stipulatio hoc modo: contrarium vero inquit dico. quia ista donatio est presens pura. quia dixit siue mutauero siue non: ⁊ ideo non est apposita in penam testamenti mutati. Caue tamen quia nisi interuenerit traditio. non cōfirmatur morte: sufficit quod traditio interueniat tempore donationis: vel postea vsuo donāte. ff. de do. inter vi. vxo. l. papinianus: alias incipit: si quis proxore: ⁊ ar. in. l. ij. C. si quis.

l. dictum

¶ Decimoquarto queritur quid iuris de pacto legis cōmissorie: dico multa. ℣ primum. hoc pactum in contractu venditionis est pactio. qua venditus redditur nō empturn si non seruatur promissum. vt vendo tibi fundum: ⁊ si infra talem diem non soluerio precium: inemptum sit vt in. l. prima. et secunda. ff. de. l. commissoria. in pignore vero est pactio qua pignus redditur perditus si non seruetur promissum vt nisi infra talem diem sit persolutum. ℣ Secundum. hoc pactuꝫ nō

2 est generaliter reprobatus. ff. de le. commis. per totum. vbi patet quod valet in cōtractu venditionis: sed in pignore secundum fum. ang. generaliter reprobatur. vt in. l. fi. C. de pac. pigno. ⁊ in. c. significante. de pigno. ⁊ tō hoc pac. non ob. pignus est resiituendū nisi intali pacto interuenisset iuramentum. vt in. d. c. significante. Sed pro noticia buiuspar ticule no. primo quod istud pactuꝫ in pignoribus non reprobatur iure ciuili sed solum in pignoribus perdendis aut vendendis: in iusto precio pacto adhibito statim et non exinteruallo seu post mutuum. vt ptz per bal. in. l. qui pactus. C. de pac. pigno. imino ex per text. ibi. ⁊ idem bar. vt refert panor. in capitulo significante. de pigno. Nota secundo qꝫ cum istud pactum non sit de se illicituꝫ: quia fieri posset de se licite per modum appositionis pene: sed solum sit illicitum ex prohibitione iuris ciuilis ne scilicet nimium lederē tur debitores in perditione vel exigua venditione pignorum ⁊ ne daretur occasio mutuandi sub spe lucri. vt dicit panor. in dicto capitulo significante. eo modo reprobaꝫ in pignoribus iniuste vendendis: quo secūduꝫ leges venditio est iniusta: scilicet si sit iniusti cia vltra dimidiam iusti precij: similiter si fiat ex vrgentia creditoris. vt infra parti. vlti. Et ideo si hoc pactuꝫ fiat de pignore vēdēdo nō in fraudem ad lucrandaꝫ ex mutuo sed in penam ad cohercēdam promptitudinē debitoris erit licitum. et pignus erit vēditum ex quētione precio iusto legaliter: ⁊ si plus valeat: nihilominus erit emptoris rōne pene. et ita sustinet Archie. in. ij. parte ti. j. c. vij. ⁊ habes in aure. ro. casu. xxviij. ℣ Tertium. Scḇm Bal. vbi supra. hic est petm legis cō 3 missorie: pignoꝛo tibi hanc rem et si non luero infra mēsem munḡ possim luere liꝫ nō dicatur qꝫ dominium sit apud creditorē. et ita tenet glo. in. l. vl. C. de pac. pigno. ℣ Quarto 4
Cum fideiussore valet hoc pactum liñō extraxero te de obligatōe: pignus quod p indēnitate tibi dedi loco indemnitatis sit tuū ſm Bal. in lib. de vsu. feu. vbi supra qꝫ spāle est in his qui pro alio sunt obligati: qꝫ hoc modo possunt indemnes seruari. vt. ff. de cō trahē. emp. in fi. ℣ Quitum. In dote hoc pa 5
ctum videtur valere secūdum eūdem vbi supra si tibi pecuniam non restituero. talē fundum loco permutationis assigno: quia est quedam permutatio. vt. ff. de iure dol. l. ista constante. et. l. fina. item speciale videtur in 6
dote: vt. ff. de solu. l. calipodius. ℣ Sextum.
Istud pactum obligo tibi talem fundum p decem. et si non soluero tibi infra mensem. habeas eum eumptum iusto precio secundum Baldum. vbi supra. valet: licet non sit collatum alicui arbitrium declarandi precium. ff. de pigno. lege si fundus. ℌ. fina.
℣ Septimum. Si mutuasti mihi decem mul 7
to pignore constituto. hoc pacto. quod si nō soluero infra mensem. talis domus mea sit tua pro illis decem. valet pactum secūdum eundem vbi supra quia non est pactum prohibitum pignoris: vt dicta. l. fina. ff. de contrahē. emp.

Adde quod etiam si domus fuisset data in pignus valeret modo sibi decem essent precium iustum legaliter. necessaret transyt dicum est parti. secunda.

8 ¶ Octauum. Si autem pactum legis commissorie est appositum non ipsi contractui pignoris seu diu postea. valet vt dicit idem vbi supra. vt. ff. de pignor. actl. l. mutuo. vel vbi interuenit pactum rogatu debitoris et eius gratia. non vocagine creditoris. Et dicitur q ex interuallo valet ad excipiendum non ad agendum. vt refert Barto. in. dicta l. calipodius. Vide pano: ml. in. c. significante de pigno.

14. q. ¶ Decimoquinto queritur dd iuris de pacto facto patri a filia dum nuptui tradere tur: et dico multa.

1. dictum. ¶ Primum. Pactum factum patri a filia dum nuptui traderetur. quod dote contenta nullum ad bona patrimonialia regressum haberet. non tenet nisi fit iuramento firmatum: de pac. fidis libro. sexto. secundum ge. ille rex. loquitur quando erat pubes: qd patet quia dicit quod nuptui tradebatur: quia impubes non traditur nuptui.

2 ¶ Secundum. Si autem illud pactum cet post nuptui tradita fuit. nihilominus procedit dictus rex. secundum Jo mo. et archi. cum sit eadem ratio: ad text. qui loquitur quando traditur nuptui respondet. quod ita narratum fuit pape. eidem ge.

3 ¶ Tertium. Non potest autem puella petere absolutionem ab hoc iuramento secundum g. post Jo. de imo. quod ab aliquo licet vtdicitur de iuretur. c. debitores. et c. i. quia dicit rex. quod omnino seruari debet etiam si puella non fuit certificata de preiudicio: quia licet host. noluerit in sum. de fidelit. quod iura dicentia quemlibet posse renunciare iuri suo siue hic que p se sunt introducta: intelligenda sunt quando quis fuit certiorat⁹ de preiudicio vt patet dist. xxxvii. placuit. hoc tamen casu archie. non putat necessarium cum text. loquatur indistincte.

4 ¶ Quartum. Et non obstante iuramẽto illo nihilominus poterit legitimam petere vel eius supplementum nisi de ipsa disserit expse. i. si quando. et ibi doc. C. de inof. test. et sic intelligo Jo. de imo. dicentem q si dos sit minus q̃ legitima: nihilominus valet remunciatio talis: quia ab⁹ dubium non haberet. quia quando datur legitima valet pactũ et sine iuramento. vt not. in. l. si quando C. de inoffi. testa.

¶ Quintum. Si autem dolus interueniat re ipsa: vt quia fuit lesio maxima. pe. de anc. dicit tunc non valere pactum: quia dolus dupliciter consideratur. s. ex proposito et resp et ter. simpliciter dicet non vi nec dolo: et sic de vtroq; debet intelligi sed Joan. de imol. tenet contrarium: quia si hic attenderet talis dolus non posset etiam cum iuramẽto renunciare remedio. C. de rescin. ven. l. q. q. est contra ibi notata.

¶ Sextum. Si autem filia remmeler heredi tati matris etiam iuramento: matre viuente et inscia. videtur tale pactum non valere. a contrario huius decretalis: et p. l. fin C. de pac. videtur esse contra bonos mores ideoq; non firmatur iuramento. 6

¶ Decimoseptimo q̃ritur quomodo pacta obsecura sint interpretanda: et dico indubio qd interpretanda sunt contra eum qui potuit aptius declarare. ff. de pactis. lege veteribus. 16

Alla dicit lineus pãnus consecratus qui extenditur super altare: et super quo extẽditur corporale: de qua supra benedictio. ℌ. ij. et supra. corporale p totum.

Allium siue vt alijs plus paleum in proposito est ornamentum ad modum stole sacerdotalibus crucib⁹ nigris intertus. super alia ornamẽta: delatum: humeros ad instar corone pectusq; circumdans ante dependens. significans plenitudinem pontificalis officij. eo. ti. nisi: quo vtitur papa semper et vbiq; et patriarcha et archiepiscopus solum infra missarum solemnia in ecclesijs sue prouincie. non autem extra ecclesiam. puta in processione. eodem titu. capitulo primo. nec in diebus non cotentis in suo priuilegio. licet sine eo possit quãdoq; celebrare in sua et aliena dyocesi sic ut et sine scandalis. eodem titu. capitulo finali. Debet autem hodie peti a papa infra tres menses a tempore consecrationis vel confirmationis si ante non fuit cõsecratus: alias si accusetur cessante legitimo impedimento potest remoueri. distinctione. c. quoniam: et debet peti cum instantia. eadem distinctione prisscia. et petens prestare debet sacramẽtum fidelitatis et obedientie ad ecclesiã romanam: ea. dist. optatum. et de electo. significasti: et in eius datione dari debet nouum priuilegium vel antiquum confirmari. ea. dist. scripturarum. Ex priuilegio etiam pape olim perebatur a quattuor patriarchis a suffraganeis eorum de priuileg. an-

tiquo. Non autem ante eius receptionem sed post se potest archiepm nominare eodẽ titu. nisi: nec conuocare cõcilium nec conficere chrisma: nec dedicare basilicas: nec ordinare clericos: nec epos consecrare. de elect. sic. 32ũ potest autez archiepiscopus pallium suum alteri cõmodare: imo debet eum eo sepelirl: qz psonam eius nõ transit. eo. ti. ex tuarum. et. c. ad hoc.

p Almarium. ℌ. aduocatus. ℌ. ix.

¶ De papa et eius potestate.

Apa dictus est quasi admirabilis a pape interiectione admirantis: eo q vicarius sit xpi q dei: cuius est terra plenitudo eius. de deci. tua. el secundo. et de homi. pro humani lib. vi. in cle. romani. de iure iurã. et intellige vicarius dei exp: esse et immediate et non mediãte lumine rõnis sicut sunt principes sm Her. de pote. ecclesiastica. licet aliquando vt. ixij. dist. Ego Ludo. dicatur vicarius beati Petri. s. impropprie. i. gerens vicariam quam gessit Petrus. Uel sm Jo. and. super verbo papa in prohemio cle. dicitur papa quasi pater patrum: solus habens plenitudinem potestatis. ij. qõ. vi. qui se scit: alij vero habent partem sollicitudinis: vt ibi: et vt pater per. s. Tho. ij. dist. xl. ij. in. i. habet apicem. i. summũ graduz potestatis in spualibus et tporalibus equaliter Petro apostolo: vt dicit in. iij. contra. c. ixxvi. et vt idem in. iij. parte. q. viij. ar. vi. in iij. dist. i. et in multis alijs locis declarat. est caput vniuersalis ecclesie aliquo modo. s. vt est vicarius capitis. i. xpi quãtum ad exteriorem gubernationem is non sm interiorez influxum gratie. sed xpo tm: sicut erã dicit sponsus inquãtum gerit vices spõsi. nec tamẽ sunt multi ecclesiarũ spõsi qz omnes ept cooperantur pape vt principali. et alij inferiores episcopi. vt dicit idem contra impugna. reli.

21. q. ¶ Prio vero queritur a quo sit auctoritas iurisdictõis pape et alioz in ecclesia vt omittamus potestatẽ ordinis: vdico quãtum ad papalẽ q̃ herue. vbi supra et recitat Archie. ij. parte rl. xxij. pdat q̃ eã nõ põt habere a se qz est vicarius: vñ eam ampliare aut restrigere nõ põt. nec ab vniuersali ecclia seu cõitate xpiana: qz hãc prãtez hec cõitas nõ instituit auctoritate ab alio collata qz nec papa hoc cõmittere potuit vt p3 ex dictis: nec xpo legit hoc cõmisisse: nec auctoritate propria tñ qz iclusit alios excedẽs oẽm humanã facultatẽ. puta ligare et soluere in foro cõscientie. absoluere a pena debita in foro dei p indulgentias: tum ẽt qz nulla cõitas põt dare iurisdictiõem qua iudicat de eo qõ debetur dño illius cuius dñium ab ea nõ dependet: qz ad iserorem nõ ptinet iudicare de eo qõ cõperit supiori. ista autẽ ptãs vel iurisdictio ordinaria ista cõitatẽ ad ipendẽdũ debitũ cultũ deo. cui⁹ dñium in nullo ab ista cõitate depẽdet. et pinter nõ est data a tali cõmunitate. Item qz pratem immediate vicarie nullo eam habet. Ergo solũ a xpo instituta est immediate. Quod autem dicunt quidam de successoribus beati Petri alios ou sle vel habẽtis vicem ecclesie. Omnis autez gabiliter probat est ab ista et sub ista. quantum ad institionem siue collationes. ista quod esse non potest ab vniuersali ecclesia. et quãtum ad correctionem. et quãtum ad suffragium: ista q ea papa in adiutoriũ vti potest et silis secularis. Unde auctoritas generalis pcilij non est immediate a deo sed a papa. Quidam tamẽ dicũt quod pcilium constanse determinauit q generalis synodus in spũsancto legitime cõgregata prãtem a xpo immediate habet cui q̃libet ẽt papa tenet obedire: sed hoc non fuit ibi statutum eo tẽpore quo ibi fuit vniuersale concilium vt testatur do. Jo. de ture cremata. q̃ fuit ibi plens Et idem est si qd adducatur de concilio basilensi: cuius decreta non fuerunt per sedez apostolicam reprobata. Ex his correlarie sequitur quod nec papa nec ipse cus tota ecclesia facere posset quin esset vna christiani tas vel ecclesia gubernata sub vno tãtuz pastore. vt etiam idem probat. quia vicarius et communitas subiecta non possunt facere oppositum eius quod principalis dominus ordinauit dicens: et super hanc petram edificabo ecclesiam meam. et erit vnum ouile et vnus pastor. Auctoritas pcilij.

¶ Secundo queritur quomodo a potestate pape. sint omnes alie potestates in ecclesia vel xplantitate: et dicit Augu. de anch. in tractatu de pote. pa quod in ecclesia est triplex potestas. s. iurisdictionis quod intellige distinguendo in ordine ad institutionem.

¶ Prima est immediate a deo: vt ea que est pape: quia potestas iurisdictionis spiritualium et tporalium est per claues quas christus immediate promisit Petro dicens tibi dabo claues: et secundum Her. exhibuit ps cens pasce oues meas.

¶ Secũda inquit est derivata a deo q papã et

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt ea que est omnium inferiorum prelatorū vt omnia iura volunt ꝛ patet ratione: quia si eam papa non daret: etiam auferre non posset deponendo. priuando. ꝛ suspendendo adde tu: aliquin si eam habent ab alio stā te causa potestatis remoueretur effectus. i. ipsa potestas. vt si data potestatis vellet ali quem esse episcopum. ꝛ econtra papa illum
3 deponeret. ℣ Tertia est in ministerium data: vt ea que est imperatoris ꝛ omniū p̄in cipum terrenorum: que respectu pape ē sub delegata seu subordinata: vt patet per. cap. quicūq; iiteꝫ. ij. q. j. quia appellari potest ad papam ab omni principe ꝛ tudice spirituali ꝛ temporali. etiam si in temporalibus superiorem non recognoscat. vt not. in. ca. per venerabilem. ℌ rationibus. qui fil. sint legi. ꝛ in. c. licet. de foro compe. ꝛ in aut. vt differ. iudic. in. ℌ. si tamen contigerit. ꝛ ℌ. in ciuitatibus. col. ix. ij. q. vj. ad romanam. xj. q. v. qui cunq; ꝛ est conclusio Innoc. ꝛ Hostiē. in ca. inter dilectos. de fide instrumēto. ꝛ est indubitatum in manifestis iniurijs quando alius superior non habetur: vt patet per nota. a℞ Panormi. in. c. si duobus. de appel. ꝛ idez intelligesi habetur sed non ministrat iusticiam. Quod autem dicitur in c. si duobus. de appel. non esse appellandum a iudice seculari ad papam nisi in terris ecclesie secūdum Augu. de ancho. intelligitur indifferēter ꝛ in quibuscunq; secus in arduis ex causa vrgente. Et hoc est dictum quod quonsq; potest haberi iusticia per superiores temporales non debet quis appellare papam. secus si eam habere nō potest ꝛ res est alicuius momenti. Et hoc scilicet quod talis potestas sit in ministerium data ꝛ subordinata. probatur rōne ex doctrina Aug. de anc.
1. prob. ℣ Primo. Nam talem potestatem papa instituit: quia potestas pape cuiuslibet ordis dignitatem ꝛ gradum habet instituere: di. xxij. sancta: ꝛ confirmat si est bona. ꝛ indicat atq; condemnat si non est bona: quia zacharias papa deposuit regem Francoruz. quia non erat vtilis regno. xv. q. vj. allus: ꝛ Inno. excommunicauit Archadium Imperatorem ꝛ alius Innocē. Federicum deposuit.
2 xcvj. disti. duo sunt. ℣ Secūdo. Nam potestas imperatoris ꝛ omnium principum secularium iurat fidelitatem pape ꝛ obedientiam ab eo. scilicet recognoscēs omne quod habet: vt patet dist. lxij. vbi domino. Et si aliquādo Imperator temporalia dedit Pape. vt Constantinus Siluestro non est donatio sed restitutio: si autez eēnerso Papa dedit Imperatori non fuit ad recognitionem dominij. sed pacis cōseruationem. Nec obstat quod potestas imperialis est a deo concessa secundum multa iura: quia est a deo mediante papa: quia eam concedit non vt homo sed vt vicarius dei. Non obst. etiam quod dicitur in capitulo quoniā. distinctione. x. quod potestates sunt distincte. scilicet spirituales ꝛ temporales ꝛ ad distinctos fines ordinate. xcvj. disti. duo sunt: quia non sic sunt distincte quin vna alteri minor. scilicet maiori subalternetur ad instar lune ꝛ solis: nec sunt distincte quasi semper sint in diuersis: sed quia sunt ordinate ad distincta. scilicet spiritualia ꝛ temporalia: ꝛ in vno ac eodem summo pontifice est vtraq; in summo vt dictum est: sed non eodem modo: qz principaliorem. idest spiritualem habz quātum ad immediatam institutionem ꝛ executionem quātum ad omnes ꝛ per omnia: minorem vero. idest temporalem habet secundum imediatam institutionem: qua imperatorem et dominum instituit. sed non secūdum imediatam executionem. nisi ex eō. vt supra legitimatio. ℌ. v. ꝛ p3 in. c. per venerabilem qui fi. sint legi.

¶ Tertio queritur vtrum papa renunciare possit papatui siue potestati papali: et dico quod sic vt expresse determinatur. de renun. c. j. libro. vj. non obstan. quod sit immediate a deo. quia ita est a deo: vt dicit Aug. de ancho. quod etiam est ab homine cooperante per consensum ꝛ volitionez: vnde etiā per dissensum fit renunciatio. sicut in naturalibus anima rationalis infusa a deo cooperante homine generāte. potest opere humano a corpore tali: ꝛ in moralibus gratia est a deo cooperante libero arbitrio. ꝛ similiter per liberum arbitrium potest deperdi. Immo hoc potest secūdum Archie. post domi. Augu. etiam si suasset aut voluisset renunciare. et videret se impotentem ad talem curam. vel omnino insufficientem. Unde et quatuor renunciasse legimus. s. clementem. cirlacum. marcellinum. et celestinum. iz nō ex eisdem causis: vt patet per Archie. iij. parte. tim. xxiij. quos omnes ecclesia canonizault. Et licet dantes reprehēdat c. celestinum de renunciatione tali. tamē rectius ꝛ fidelius Petrar. cum commendat in libro de vita solitaria. Et idem iz subtilior vir. p dat de. depaptu. in lib. de potestate pape: vt recitat Archie. vbi. ℣.

¶ Quarto queritur vtrum et quare et quo modo papa possit iudicari et per depositionem papali auctoritate priuari: et dico sententialiter et concludendo medullam dicto-

dorum. quod papa iudicem non habet in terra. nisi desinat esse caput: aut se sponte subijciat ꝛ quod a nullo potest deponi nisi seipsum suo facto deponat. licet per concilium possit declarari depositus: ꝛ hec sic patent. Nam in. c. nos ij. q. vij. deus iudicium pape sine questione suo reseruauit arbitrio. xix. c. nemo. ix. q. iij. dicitur. Nemo iudicabit primam sedem. Nez enim ab augusto nez eñab oi clero. nez a regib⁹. nez a populo iudex iudicabitur. idest papa. ℣ Et ibi glo. facit tres fallentias. Primo si papa se alicuius iudicio submittat. vt. ij. qō. vij. nos si. Secundo cum submittit se suo confessori cui tenetur parere. et ligabit eū sententia illius. ℣ Tertio in casu heresis. xl. dist. si papa: quod intellige non in dubijs q̄diu est caput vt supra fides. ℌ. septimo. ꝛ concilium. ℌ. tertio. sed in manifestis. Et deinde dicit in verbo omni clero: esse argumentuz. quod concilium non potest papam iudicare. vt de elec. significastis. vbi scilicet habetur quod concilia non possunt legem prefigere ecclesie romane idest pape quia eius auctoritate sunt roborantur: vnde inquit si totus mundus sententiaret in aliquo negocio contra papam. videtur quod sententie pape standum esset. vt. xxiij. questione. j. hec est fides. vbi scilicet hieron⁹. dicit quia a nullo posse reprehendi si fuerit probata per papam. Et deinde dicit esse ar contra in. capitulo. legimus. dist⁹. xcij. quia orbis maior est vrbe: ꝛ non solum: sed tu die hodie
4 dici quasi orbis possit iudicare vrbem. idest romanam ecclesiam ratione capitis: ℌ qz tutius quam ecclesia romana. seruat: licet non preualeat illi quaz seruat ꝛ ab aliis seruandaz docet. de co. distin. prima. basilicas vt etiam tenet glo. in dicto capitulo nemo. Dicit etiam anacletus. dist. lxxvj. electionē. i. depositionem summoꝝ pontificū sibi dim reseruasse: ꝛ consequenter concilium non potest illum deponere: ꝛ si alicubi dicatur hoc posse: intelligitur quantum ad iuridicaz declarationem sequente facto per quod ipse se ipsuz deponit. Et ideo Augu. de anc. vbi supra dicit quod papa non est deponendus ꝓ crimine quantuncunq; notorio nisi prohere si. ꝛ hoc tantum quando nolet emendari. vt no. hug. distictio. vigesima prima. ꝛ glo. dist. xl. si papa. pro qua heresi ipso facto deponitur: quia est caput ecclesie cum christum qui est caput representet. vnde ꝛ christus petrū vocauit cephas id est caput: capitis autem est influere vitam membris: vite aūt principium in spiritualibus est fides. vnde si papa deuiat a fide est spiritualiter mortuus: et consequenter non potest influere vitam: ꝛ cōsequenter non est papa: quia ipso facto est depositus. hec ex illo. Et idem Petr. de pa. in lib. de pote. pape sentit dicens quod papa q̄diuest papa deponi non potest propter quodcunq; crimen nec a concilio nec a tota ecclesia nec a toto mundo: non solum qz est superior: nullum habens hominem supra se qui eum valeat iudicare: sed quia deus sibi romani pontificis q̄diu presul est iudiciuz reseruauit. ix. questio. tertia aliorum. si tamē labitur in hereim eo ipso est precisus ab ecclesia. ꝛ deponitur de facto ꝛ desinit eē caput ecclesie: quia caput precisum quamdiu est pcisum: caput esse non potest illius corporis a quo est precisum per alia autem peccata est caput languidum quod propter hoc non desinit esse caput: nec consequēter potest a mē bris iudicari. hec ex illo. Sed contra. Nam glo. in. c. si papa. distic. xl. dicit quod non solum pro heresi sed pro quocunq; crimie notorio. adulterij. simonie. ꝛ huiusmodi si esset incorrigibilis ꝛ scandalizaret ecclesiam posset accusari: qz contumacia est heresis: quie consequenter videtur velle quod etiam possit deponi vt imponit illi Archie. qz qui potest accusari potest puniri. Sed certe illa glo. directe tenitur euerti ibi dicentem. ℣ papa cunctos iudicat a nemine iudicādus nisi deprehendatur a fide deuius. idest pro heresi solum. Unde dicit Petrus de pal. vbi supra quod ista glo. est falsa. ꝛ contumacia dicitur heresis large sicut ꝛ simonia. ꝓpter aliquam similitudinem: cum vero dicit papam propter heresim posse deponi vel esse depositum sumitur heresis proprie. idest ꝓ errore firo. eorum que sunt fidei. Et idez de ea dicit Augustinus de anch. addens quod saluari potest. si illa incorrigibilitas alicuius vicij dicatur quando peccatum dicit nō esse peccatum: quia esset vere ꝛ proprie heresis. ℣ Et adde tu quod illis standū est: ꝛ non canenistis: quia materia est theologica. cum autoritas pape spectet ad suas diuitias ꝛ maxime Panormitano. qz sicut dyabolus in omnibus operibus suis redolet superbiam primum peccatum superbie ambiens honores diuinos. ita iste quis fuit felicmart. ira pontificem summum semper in sua doctrina fauet conciliis contra papam. ℣ Vide supra concilium. ℌ. iij. et ex dictis ibi limita hoc dictum quod concilium non potest iudicare papam. quando certum est quod sit papa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pa:secus in dubio: quia tunc ipse non est iudex omnium:sed pars:vnde cum ecclesia sit sufficienter a christo instituta.huius litigij erit aliquis iudex.Ista autem indubitata conclusio quod papa a nullo iudicari potest nisi pro crimine heresis.que habetur in.dicto.capitulo.nemo.patet etiam in capitulo.electionem.distin.lxxix.z in.capitulo.ipsi sunt.ix.questione.iij.z in.capitulo cuncta eodem.capitulo.z questione.z in.c. oues:ij.questione.z per Jndocen.iij.in sermo.de consecratione romani pontificis.et per multa concilia vt refert do.Jo.de ture cremata.Quid autem faciendum sit quando papa suis moribus ecclesiam destruit dicit idem pe.primo non esse obediendum in malis sed resistendum per honestam reprehensionem exemplo pauli resistentis petro in facie gal.ij.vnde si vellet totū thesaurum ecclesie aut patrimonium.b.petri dare parentibus vel eius ecclesiam destruere vel huiusmodi non esset permittendum sed resistendum tamen sine depositione.Et intellige quod huius ratio est quia in destruendo nihil potest:si de destructione cōstat potest resisti.secundo orandum esset vt corrigeretur a deo vel de medio tolleretur: z contra eius voluntatem concilium conuocandum.vt per illud papa moneretur:vel deus inuocaretur:z resistendo in malis remedium apponeretur.Hoc tamen z omni simili casu nulla multitudo conuocata haberet auctoritatem concilij sine auctoritate pape.si haberet auctoritatem conueniēt alis partibus:sicut tempus sine capite posset habere motum grauium.sed non vitalem.

5 ¶Quinto queritur vtrum papa vtendo sua potestate in iudicando z statuendo possit errare:z de hoc dico vt supra canon.zarto:.H.xcvij. z.iij.z concilium.H.secundo.z ecclesia .i.H.ij. z.iij.z fides.H.vij.

6 ¶Sexto queritur quid possit papa super inferos:et dico quod potest facere indulgentias eo modo quo supra indulgentia dictus est:Et si queratur vtrum possit spoliare purgatorium pro libito suo dico quod non sua voluntate precise:sed mediāte illo infinito thesauro:z sicut potest liberare a pena peccatorum debita in hoc mundo omnes q sūt in mundo si faciant quod mandat etiam si essent milies plures q sint:ita liberare potest omnes qui sunt in purgatorio si quis p eis faciat quod iubet:peccaret tamen indiscrete concedendo:z ih isto sensu dicunt docto.quod nō potest ad libitum spoliare purgatorium.de quo supra indulgentia .H. septimo.

¶Septimo queritur quid possit supra paganos:z dico ex Archiepiscopo post aug.de anc.quod in eos habet iurisdictionem:quia est vicarius christi habentis iurisdictionem in omnes. Non tamen potest ab eis auferre dominia si qua iuste tenent:intellige nisi eo modo quo a christianis potest auferre propria bona scilicet ex causa iusta:quia dominium est beneficium naturale primo positi quidam naturaliter sint domini z quidam serui:beneficia autem naturalia etiam demonibus non sunt ablata. Nec potest eos cogere ad relinquendum suos ritus:etiā quātum ad matrimonia aut faciendū nostros sicut nec ad fidem. Potest autem eos punire scilicet pena pecuniaria vel corporali: nō autem spirituali. Id est excommunicatione cum sint extra.si peccēt cōtra legem quam recipiunt sicut z omnes alios:scilicet si peccent ptra naturalem in manifestis:nō autē diuinam veterem aut nouam.vel ptra positiuam ab eis non receptam.nisi sint tēporaliter el subiecti q: cogendi sunt viuere legibus aliorum subiectorū.Intellige nisi in cōcernentibus suos ritus:ne videantur meliores conditionis ppter suam infidelitatem:sicut si statutum veret portare arma cogendi sunt illud obseruare:arg.di.viij.cōtra morem. Sitr pōt eos punire si ad faciūt in suspitione quod vergat ad irreuerētiam fidei.de indei.z sarra.cle.vnica.Et idem intelligo posse quemlibet temporaliter dominum paganorum:q: est minister z vicarius eius in hoc.

8 ¶Octauo queritur quid possit in iudeos:z dico eum posse cogere illos ad seruandum ea que canones mandarunt:de quibus supra iudei per totum:non quidem plectēdo pena spirituali per censuras cum fatis sint: sed temporali pecuniaria z corporali.xxviij q.j.sepe:imo z per penas spirituales inducte.pura excommunicādo principes eos nō punientes sm arcidie.

9 ¶Nono queritur quid possit in hereticos z scismaticos:z dico quod hereticos potest quadrupliciter punire.s. excommunicatione.depositione.rerum temporalium ablatione.z militari persecutione.vt supra cleric⁹.primo z secō.fere p totū:scismaticos autem pōt priuare ptāte iurisdictōis in subditos:z potestate ordinis seu sacratōis quātum ad executionem faciendo quod non liceat eis vti actibus ordinum suorum.vt infra scisma.

¶Decimo queritur quid iuris de potestate pape in imperatorem:z dico multa ex archiepi.iij.parte.titu.xxiij.post Augustinus de ancho.vbi supra.

1.dictum. P primum. Licet dominium seu imperium ryānicum tēpore precesserit sacerdotium: q: s.m Augu.xv.de ciuita.dei.primus regum fuit calm.z post diluuium Nēbrot.primus autem sacerdos fuit melchisedech.qui secundum hebreos fuit Sem primogenit⁹ Noe. in quo incepit sacerdotium post quem vsq; ad legem mosaycam deriuabatur ad primogenitos:naturale tamē z iustum imperium non est notum cepisse ante Moysen quia a deo institutus fuit princeps populi sui.

2 P Secundum. Papa est imperatore maior dignitate plusquam aurum plumbo.distic. xcvj.duo sunt:z sol luna.de malo.z obe.solire.vnde z Alexander magnus doctus visione del apparentis sibi in forma summi sacerdotis iudeorum.eundem sacerdotez ob Octaulanus ulum adorauit.in eo deum inquiens adorauit:z similiter Octaulan⁹ suasu sibille riburtine adorauit puerū cuius papa ē vicari⁹.

3 P Tertium. Papa pōt eligere imperatorez p seipsum immediate quando ex iusta z rōnabili causa expediret:q: principalis agentis habentis dirigere omnes fideles ad pacem z finem spūalem est eligere ministros.Unde imperator est minister eius.eo ipso quod est minister dei.Ro.xij.cuius vicarius ē papa. Ex quo sequitur quod etiā possit eligere electores imperatoris.z mutare ex causa.Et⁹ etiam est electum confirmare.de electiōe p venerabilem:z confirmatum consecrare.de sacra vnc.cum venissent:z confirmatum et consecratum coronare.d.c.venerabilem:et in coronatione iuramentum fidelitatis exigere.dist.lxij.tibi dominо:z dignum excommunicatione excommunicare.xcvj.dl.duo: z dignum de positione deponere.sicut Jnno. tertius Ottonē.et Jnno.quartus Federicū depositum:z dignū gladiaria psecutione gladio persequi.z bellū ptra illum conuocare:z ab eius fidelitate vasallos absoluere.xv.q. vj.nos sanctorum. Nec obst.q Cōstantin⁹ imperator Siluestrū papā coronauit:quia hoc nō fecit quasi auctoritatē vel dīsium prebēs.sed sicut minister obsequēs cui⁹ signum fuit q tenens equum eius exhibuit stratoris officium.Quod autem dicit hug.distinctione.xcvj.cum ad verum quod Imperator potestatem z dignitatem non accipit ab apostolico sed a principibus et populo per electionem plannm hodie est esse falsum.Ob etiam dicit has potestates esse a deo.z dīsi

4 ctas verum est eo modo quo dictum est.H. secundo.Quod etiaz dicit Imperatorē esse maiorem papa in temporalibus est simpliciter falsum quantum ad iurisdictionem: sed verum quantum ad immediatum vsum z executionem.quo modo etiam dici potest maior christo:z sic intelligitur.d.capi.quo ad verum.distinctione.xcvj.quod papa sibi non debet ea que sunt Imperatoris.quia.s.non debet mediate exequi temporalia.quod intellige nisi ex causa vbi sibi videtur expedire.

P Quartum. Constantinus potuit donare Silvestro imperij temporalem administra- 4
tionem:z eam recipere ab eo:quia papa est vicarius dei cui nos reddimus in recognitionem dominij z honoris ea que ille nobis donat ad vsum z stipendium laboris.iuxta illud Dauid p.primi paral.vl.que de manu tua accepimus dedimus tibi.z ad idem.xij. q.j.videsis.eo.vnde donauit Constantin⁹ papē in venerationem z recognitionem dominij administratōem tpalem iperij:z eisdem imediate papa cōcedit Imperatori.invsuz z stipēdium officij pro defensione z gubernatione pacifica ecclesie.

P Quintum. Non potest autem illa donatio per successores reuocari:tuz quia semel 5
deo dicatum humano iudicio reuocari non potest:vt patet.xij.questione ij.de rebus.z capitulo ligna.de consecratione distinctione.j.tum etiam quia potius reddidit quod erat subtractum.cum domini sit terra z plenitudo eius:quam dederit quod erat imperij:tum etiam quia donauit de consensu eorum quorum erat dare talem potestatez.i. principum senatus z populi.a quibus acceperat:de quo vide in.cap.Constantinus.distinc.xcvij.

¶Undecimo queritur quid iuris de pote- II.q
state pape in alios reges et principes christianos:et dico secundum eosdem.scilicet Archiepiscopus et Augustinus de ancho- na quod omnes et tenentur obedire sicut et christo cuius vices gerit:et in eos omnes habet vniuersalem spiritualium rtem de vice dei viuentis:sed temporalium administrationem non recipit nisi in regionem Constantini Imperij per concessionem hac administratione nisi in aliquibus partibus mediante Imperatore quem eligit. non autem in alijs Regnis occidentalis Imperialis non propter carentiam auctoritatis sed propter nutriendum in

Universidad de Deusto
Biblioteca

filijs vinculum vnitatis ꝛpacis: quia propter tyrannicam vsurpationem imperij a diuersis in diuersis partibus aduertandum scandalum iudeorum se tributarium fecit cum petro: licet non obligetur matth. xvij. xi. q. iij. interverba. Et ideo pōt reges corrigere. sicut nicolaus lotarium de adulterio reprehendit. ij. q. j. scelus: ex rōnabili causa deponere sicut zacharias deposuit regem francorum substituendo pipinum. xv. q. vj. alius.

12 ¶ Duodecimo queritur vtrum papa habeat in christianos vel alios potestatem vendendi contra suum contractum quasi ex eo non obligetur: ꝛdico qō nō: quia ipse nō est dominus mundi quo ad proprietatem. sed quo ad iurisdictionem solam ꝛprotectionem secundum glo. ꝛ communiter docto. in prohemio digestorum: sicut nec imperator. qui rei mee dominium mihi auferre nō potest sine causa secundum Bart. ibi quod etiam est verum quo ad bona ecclesiastica quorum non est vere dominus sed dispensator. sicut de omni clerico dicit. s. Thom. in vi. quol. ar. xij. non obstante glo. in. ca. cum venissent de iudi. que dicit contrarium. qz eam damnant docto. dicentes quod est eorum solum administrator ꝛ dispensator. vnde nec ea sine causa alienare potest ꝛ si facit peccat mortaliter secundum Archiepi. xij. q. ij. non licet. Unde de eo verum est qō de principe dicit Bald. in lib. de vsi. feu. in rubri. de natura feudi scilicet quod ex suo contractu obligatur. Unde si investivit aliquem de baronia vel castro. nō potest eum sine culpa priuare. nec successores in imperio vel regno. de iudi. nouit. Nec ob. quod habet plenitudinē potestatis. quia deus subiecit ei leges sed non contractus. ex quibus obligatur.

13 ¶ Decimotertio queritur vtrum possit aliquem absoluere ab obligatione qua tenetur alteri homini: ꝛdico ſm Inn. qz hoc potest de plenitudine potestatis. ar. vij. q. iij. p principalem. C. de qua. preserip. l. bene a zenone. C. de ſcl. impera. off. l. quotiens: et idem ho. ꝛber. Sed hoc limita ex causa rationabili non aliter. quia vt dictum est. Ho. priore. non est dominus mundi quo ad proprietatem: nec legem condendo potest auferre mihi rei mee dominium sine causa. sicut nec imperator. sic intelligo. l. venditor. Ho. si constat. ff. communi. pre. qui. Ho. secūdū Bar. in hac materia est singularis. sic etiā intelligo panor. in. c. ij. devot. quod papa auferre potest obligationem laici non subditi ci temporaliter contractam ex fidei prestatione: non autem ratione questram. cum sit de iure gentium in cle. pastoralis. de rescindi. scilicet sine causa rationabili: sine qua nec imperator posset. Et idem a fortiori intellige hoc non posse ciuitatem aut vniuersitatem vel collegium. Ex magna tamen causa posset papa a secularibus exigere subsidium temporale: vt si ecclesia inuaderetur aliter prouidere nō posset.

14 ¶ Decimoquarto queritur vtrū possit tollere leges ciuiles: ꝛdicit Jo. and. qvbi non habet iurisdictionem temporalem tollere nec a potest legem quo ad forum ciuile: nisi in his in quibus vertitur periculum animę cum potestates sint distincte. lxxxvi. distin. cum adverum in illis autem in quibus animę periculum vertitur tollit quo advtrumq; forum de iudi. nouit. ꝛ de preseri. c. fi. ꝛ de secun. nup. c. pe. ꝛ vltimo. de foro. compe. ca. libro. sexto. ꝛ de iureiur. capitulo. fi. libr. sexto. ꝛ in. c. ij. de excep. libro. sexto. ꝛ in. c. decernimus de senten. excommuni. libro. sexto. quia in his legesnon dedignantur sacros canones imitari. de iude. clerici. ꝛ in autē. vt cleri. ap. ꝛpositę: col. vi. alta tenet summo. ꝛ supple. Sed ista determinatio procedit ex errore quod papa non habeat temporalem iurisdictionem in tota ecclesia qō improbatum est multipliciter in hoc titulo. vnde dico quod de plenitudine potestatis ex causa rationabili: potest omnes leges ciuiles euertere. ꝛ alias condere nisi in quantum spectant ad ius naturale aut diuinum: nec imperator cum omnibus regibus ꝛ populis christianis possent contra eius voluntatem quicq; statuere: ꝛ hec omnia patent ex dictis in hoc titulo. ꝛ. F. legitimario. Ho. quarto. nec que allegant canonistę contra hoc. aliquid concludunt nisi cessante causa et ex potestate iuridica que scilicet est ſm iura quibus papa ex necessitate non subditur.

15 ¶ Decimoquinto queritur vtrum papa possit tollere seu mutare statuta concilij generalis: ꝛ dicit sanctus Thom. in tract. contra impugnā. religi. quod sic: quia sine eius auctoritate nihil potuerunt statuere. sicut nec concilium congregari. Et silud 30 simile. in. capitulo. contra. xxv. questione. j. contra statuta patrum condere aliquid vel mutare huius sedis non potest auctoritas. dicit verum esse in his que statuta patrum decreuerunt esse de iure diuino: sicut sunt articuli fidei qui determinati sunt p scripturā. q autē determinauerunt de iure positiuo mutare

pōt vel dispensare ſm opportunitatē tēporum vel negotiorum: ꝛ hoc non faciendo cōtra illa statuta: qz seruatur intentio statuentium que est vtilitas ecclesie. Quidam tn dicūt qz potest tollere singula sed non omnia simul: qz esset destruere statum ecclesie: ꝛ ꝙtuz ad hoc dico qz dispensare potest contra vniuersalem statum ecclesie: vt in. c. non dz. de consan. qō panor. intelligit qn non decolorarek status ecclesie: vt puta qz subest cā mutandi secus vbi decolorarek. l. vbi non est cā: et sic intelligitur. c. ꝓpositi. de concef. preben. de quo etiam supra concilium. Ho. ij. Sed adde iurta mentem. s. tho. qz qn subest causa: pōt dispēsare sine peccato in omnibus que sunt iuris positiui in quacunq; materia: ꝛ in quibuscunq; personis siant: sine cā aūt hoc potest sic qz si de facto irritaret statuta nulla esset: quia ab eius auctoritate dependēt: tamen peccaret nec esset permittendus. Et ex his ꝛ dictis supra fides. Ho. vij. ptz qz non bene dicit sum. ang. qz sine concilio papa declare non pōt in cā fidei: quia potest errare non concilium. xix. di. anastasius. Ad suum autem motiuum patet ex dictis supra cōcilium. Ho. ij. ꝛ. d. Ho. vij.

16 ¶ Decimosexto q̄ritur vtrum papa vr ad ō sens de deo raceamus possit dispēsando aliquid immutare in preceptis legis naturalis aut diuine ꝛ dico multa. P Primū. Sicut dicium est supra consuetudo. Ho. ix. in lege naturali tria ꝓtinētur. s. prima principia q̄ sez ex terminis suis cognoscūtur. vt declina a malo. fac bonum. nulli nocēdum: rōni obediendum ꝛ hmōi. ꝛ prime cōclusiones ꝛ determinationes q̄dam particulares: sed adde ꝛ intellige qz prime cōclusiones dicūtur q̄ necessario sequuntur ex principijs primis immediate vt non est nocēdum: ergo neq; occidēdum vel mediate vt nō est nocendum: ergo neq; depositus est negandum vel hmōi: particulares vero determinationes sunt que ex primis principijs non sequuntur necessario p consequentias bonas: sed dependent a voluntate humana vel diuina: sicut non sequitur necessario ex aliquo principio naturali qz fur debeat suspendi vel puniri in quadru
2 plum. P Secundum. Secundum herue. in di. xlvij. primi circa preceptа sciendum est qz reuocare illa est tollere obligationē vniuersaliter. i. quo ad omnem hominem et omne tempus: dispensare vero est relaxare obligationem quo ad hunc hominem vel quo ad hoc tempus: interpretari vero est dare intellectus ꝓcepti vel precipientis stante obligatione etiam quo ad hunc ꝛ nunc: quequidez

1. dictum.

interpretatio inquit qnq; vr dispensatio qz tollit obligationem non veram: sed insurgē tem ex conscientia dubitātis ꝛ ſn manifestis pertinet ad omnes: in dubijs vero ad superiores: quod limita si commode possunt haberi: alias secus. vt cum in repentinis periculum est in mora. de quo supra dispēsatio. Ho. tertio
3 P Terrium. Secundum. s. tho. in. iij. di. xv. q. iij. ar. ij. q. ad terrium. xij. qō. xcvij. ar. iij. ad tertium. Interior dispensare non pōt in ō ceptis suplotis nisi ꝙtum ibi pmittitur: qō intelligo expresse vel interpretatiue eo modo quo i iure habentur argumēta q̄ dispensatio in statutis pape aliqn sit cōcessa epis.
4 P Quartuz. In preceptis diuini aut naturalis iuris papa dispensare non potest secūdū s. tho. iij. quol. ar. xiij. ꝛ. j. di. xlvij. ꝛ. iij. dist. xxxvij. quod tñ fallit in tribus casibus: primo ꝙtum ad ius naturale quo ad particulares applicationes iuris naturalis aut ēt diuini. vt supra consuetudo. Ho. ix. quia hodie nō habent vigorem nisi ex lege positiua tōq; papa in oppositum potest: secundo quo ad ius diuinum qn aliquid dicitur de iure diuino: quia continetur in doctrina apostolorū: licet non sit statutum a deo sed ab apostolis sicut q̄ bigamus nō ꝓmoueatur. i. ad timo. iij. vt supra bigamia. Ho. vj. tertio ſm ricar. ꝛ tum ad vtrunq; quādo dispensatio sumitur large ꝛ improprie pro interpretatione: q̄ aliud est cum possit circa articulos fidei interpretari vt dictum est supra fides. Ho. septimo. nō autem dispensare vt ibi docet. s. tho. Unde dico qz in votis potest proprie dispēsare hoc est ius relaxare: in diuinis autem preceptis hoc non potest: sed potest ea interpretari in dubio auctoritatiue. i. vtrum in aliquo determinato casu habeat locum ratio diuini aut naturalis statuti vel non: puta vtrū ista subtractio huiusmodi resist furtum vel nō: qō ptz qz interpretatur ꝓceptum del de credendis qz interpretatur omnia dubia circa scripturam ꝛ fidem ꝛ mores: item quia interior interpretari potest legem vbi ad superiorem conditorem recurrus commode haberi non potest: vt patet ex dictis: item quia vt dicit ricar. in iij. di. xxxvij. si occurrēte casu in quo non videretur locum habere ratio legis nō dedisset deus pastorem qui consulere posset omnibus occurrentibus ꝛ necessario expedientis non videretur fuisse bonus paterfamilias: nec posset dici papa generalis cōrrectatis: cuius contrarium determinatur. ij. questio. septa. qui se scit. ꝛ. xxiij. questi. prima. quodcunq;. Et sic intelligo ꝛ limita ca-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pitula que vidētur dicere q̄ papa ptra diuina legē nō dispēsat. s. vbi ratio legis nō deficit vt in primis principijs legis naturalis: in ꝑceptis p̄me tabule in quibus ipse ordo in deū ꝑcipit: in ꝑceptis sēde tabule quātum ad ipsam iustitiam. vel ipsum ordinem ad proximū qui in eis directe ꝑcipitur: siue quātum ad rōnem ꝑcipiēdi. secus quātuz ad ipsam rem que ꝑcipit. pro quo vide. xij. q. c. tertia dist. xxxvij. xquātū ad particulares determinationes. x statuta apostolica. Sic etiam intelligē dicta canonistarum dicētium quod papa potest ius diuinum declarare. x interpretari. limitare. x distinguere. x etiam augere. quod intelligē quātum ad particulares determinationes. xquātuz ad interpretationem.

17 ¶ Decimoseptimo q̄rit an papa dispensare possit vt trahat matrimonium in gradibus diuine lege. phibitis: vdelt archi. post pe. quod nō in primo gradu affinitatis sicut nec consanguinitatis ascēdētium. x descēdētium. quia est cōtra ius diuinum naturale cuz vxoribus parētum exhibeamus reuerētiā sicut parētibus nostris. Nec similiter in primo gradu ꝓsan. x affi. in linea trāsuersali: quia est cōtra virtuz pdictum iuris. vñ et ad legē mosaicam gñe humano multiplicato. credit q̄ abstinuerint viri a sororibus. x vxoribus fratrum. nisi ad suscitandum semē ffis sine filijs mortuis. sicut in lege. vt patet in thamar x filijs iude. in quo tamē nō posset papa dispēsare modo sicut nec in pluralitate vxorum. que olim licebat. q̄ erat licita ex dei dispensatione. sed prohibita iure communi. Nec in secundo gradu transuersalis superioris. vt cum amita et matertera: quia est diuina lege prohibitū. Nec ex illis. Ex quibus infert idem archie. quod cum ex copula ꝓtam fornicaria contrahatur affinitas qui aliquam mulier cognouit etiam fornicarie contrahere non potest cum filia eius aut germana. sicut nec cum filia vxoris sue ex alio viro. nec cum sorore eius ea mortua: nec ꝑm Pet. posset in hoc papa dispēsare. Reperit tamen Martinus quintus vt Archie. refert dispensasse cum eo: qui cuz sua germana contraxerat x sumauerat. habito consilio cum peritis theologis x canonistis propter mala x scandala alias indeuentura: licet aliqui dicerent eum hoc non posse. Et quia certum tenendum est incertum ꝓo dimittendum. de pe. distin. vij. si quis. ante factum nulli est consulendum vt petant istam dispensationem. Quia etiam instar sacrilegij est dispurare de potentis principis ꝓcipue pape. xvij. q. iij. ℌ committit. x sequē. si quis post contractum x multo magis consummatum matrimonium obtinuit talem dispensationem. dimittēdum est negocium iudicio dei hec et archie. Adde ꝓo secundum cosdez quodvbi gradus esset. phibitus diuina sed nō naturali lege dubium est an papa possit dispēsare: tamē fere oēs gradus musica lege. phibiti. sunt etiam. phibiti naturali: quia ad omnes illas ꝑsonas cohabitātes est amicitia naturalis. sine alio federe: vñ ꝓhabilius est quod in illis papa dispēsare non possit. Vide archi. iij. pre. ri. j. c. xiij. in fi. Adde etiam quod iz in pdicto papa dispēsare nō possit quasi potēs remouere obligationem diuini statuti: ꝓt tamen ꝑm me tem Rica interpretari: in casu vbi cessaret causa vel rō phibitionis ꝑmonij inter parentes x affines que tuit reuerētia. amicitio. x huiusmodi.

18

¶ Decimooctauo q̄rit vtz papa dispēsare possit in gradibus ꝓsanguinitatis nō solū ꝓut ex nūc. sed etiam ꝓut ex tūc. x dicit Jo. and. in. c. ꝓ venerabilem. qui fi. sint legi. q̄s si cōtractum est in gradu phibito lex diuina ꝑm dispēsare ꝓut ex nunc nō ꝓut ex tūc. s. vt sint legitimi filij. an dispensationez natiz iz in matrimonio humana lege. phibito dispēsare ꝓt nedum ꝓut ex nūc. sed etiam ꝓut ex tūc. quod limitrat ex. nisi esset alteri ius quesitum. puta quia ꝑs mortuo ſam succesit aut agnatiuꝰ licet postea legitimaret filium nō excluderet agnatos. iz in iure que rēdovaleret. Vide. ff. legitimatio. ℌ. iij. De casibus reseruatis pape in quos solus ꝓt. vide. ff. casus. ℌ. i. x dispēsatio. ℌ. viij. x ex communicatio. vij. ꝓ totum. x irregularitas. ℌ. vlti. Reseruant etiam ei cause grauiores. di. in. cap. c. j. x. c. vt debitus de ap. quas vide stylis in. c. quod translationem. de off. le. in gl. De eo ēt qui gerit se ꝓ papa non electus a duabus ꝑtibus cardinaliuz. x de obseruandis in electiōe eius. habes. ff. excommunicatio. ix. ℌ. ij. Quomodo ēt dispēset in matrimonioꝫ. ꝑmonium. vj. ℌ. v.

De parafernis.

Parafernum siue paraferna le dictum est quasi iuxta dotem a para quod est iuxta. et ferna dos. inde dicta sunt parafernalia bona. ea que habet vxor ꝓter dotē vnde cunq; secundum glo. in rubr. C. de pac. conuen. et Bal. in l. ij. C. de seque. si cer. quanti. In quibusdā tamen locis non habent locum vbi ex consuetudine vir omnia bona immobilia mulieris recipit in dotem: x omnia mobilia sunt cōia.

¶ Primo autem queritur vtrum statutū loquens de dote locum habeat in parafernis x dico q̄ sic ꝑm alb. in. l. de quibus. in. xxiij. col. ff. de legi.

2

¶ Secundo q̄ritur vtrū bona parafernalia sint priuilegiata sicut dotalia quo ad hoc vt ꝓ eis tacite hypothecata sint omnia bona viri sicut ꝓ dote x dicit glo. in. c. ex literis. de pigno. x glo. in. l. fi. C. de pac. conuē. q̄ sic. sed ꝑm panor. in. d. c. ex literis. alij libri habent ꝓdictam glo. dicentē q̄ non: iz vtrūq; ꝓ distinctionem saluetur: q̄ si mulier ꝓ phis ipsōlem sibi hypothecā a viro exegerit: illa erit contenta: si vero nullā exegit habebit hypothecata omnia bona viri ꝓ omnibus pretio bonis de q̄bus hz vir administrationem x in. d. l. fi. de aliis aūt que vxor penes se retinet non hz hypothecā in bonis viri secūduz panor. vbi supra. Et si ea male administrat tenetur de dolo x lata ac leui culpa. vt not. in. d. l. fi. Ista tñ hypotheca: non est priuilegiata sed cōis ꝑm Inn. x Jo. an. in. d. c. ex literis.

3 ¶ Tertio q̄ritur vtrū maritus debeat habere fructus parafernalis: x dico q̄ nō fructus naturales q̄s dñium eoz nō est trāslatū in eū nec se dz inuita vxore de eis intromittere iz sit bonū q̄ sicut se ꝑa x sua marito cōmittat. C. de pac. cō. l. hac lege. sed solū pōt hre cōmodū bonoz aliorꝫ ꝓpter labores in exigendo. Vbi aduerte primo ꝑm ho. q̄ nunq; ꝑsumit dñium translatū in vir. nisi exprimatur. Secūdo q̄ maritus dz habere fructus: nihilominus si quid supest q̄s non sit ꝑsumptuz pertinere dicitur ad vxorem per ea que not. in. l. vbi adhuc. C. de iur. do. x in. l. fina. C. de pact. conuen. x ibi Bald. dicit barto. consuluisse.

4 ¶ Quarto q̄ritur vtrū dñium ꝓdictoz trāsferatur in maritū in inferendo ea in domuz marit x ea illi assignando x dico q̄ nō. vt in l. si ego. ℌ. dotis. ff. inr. do.

5 ¶ Quinto q̄ritur qua actione repetūtur paraferna: x dico q̄ condictione certi vel sine cā vel ob cām si dñium transierat in vir: si vero non transierat ad exhibendū sinō sit nxus maritus amouere vel rem amotā si sit nixus amouere. vt in. d. ℌ. dotis. vel ꝑm glo. habet vxor ꝓter dotē vnde cunq; secundum glo. in. l. ij. C. de re ꝑ. l. C. de pac. conuen. et Bal. in l. ij. C. de seque. si cer. quanti. In quibusdā tamen locis non habent locum vbi ex consuetudine vir omnia bona immobilia mulieris recipit in dotem: x omnia mobilia sunt cōia.

Parentes dicūtur non tñ pater sed x auus ac proauus: x deinde oēs ꝰplores x mater quia aut ꝓpaula. ff. de verb. si gni. l. appellatione. Quo aūt parentes teneantur alere filios vel econtra. supra alimē ta. x supra filius. ℌ. xxi. x quomodo teneantur ex contractu filiorum. supra obligatio. ℌ. vi. tio. iij. ℌ. vndecimo.

Articula iz a parentio cessione dicatur th ex punctis patricidas lo cū hz in oibus ascēdentibus x descēdentibus in infinitū x in vxore: viro: nuru: genero: vitrico: socero: patruo: auunculo: amita: consobrina: patruele: patrono: nouerca: ꝑsponsa: patre ac matre ꝑsponse: qō intelligē ēt si femina ꝑdictas ꝑsonas coniunctas occiderit: vel ab eis occisa datur: x in eo q̄ emit venenum vel in aliquo operam dedit vt hoc fieret. ff. eo. l. j. ℌ. iij. x ibi renent oēs ꝑcu. ff. eo. l. vtrū. Pena aūt patricide est vt primo virgis cedat: deinde in saco cozū ꝑsuatur cū cane: gallo: vipere et mia: x sic iactetur in mare vel flumine: vel si hec non sint prope destijs subijciatur. ff. de pici. l. pe. x C. eo. l. j.

Parrochia a qua x parrochianꝰ dupliciter sumit: aliqñ. s. impropriē ꝓ tota aliqua diocesi. de rapt. c. j. de parro. sup. eo. de of. archie c. ij. ℌ. pe. x aliqñ ꝓprie. x est locus in quo degit ppls alicui ecclesie baptismali depuratus certis finibus limitatus ꝑm gof. in sum. eo. ti. adde q̄ tertio sumit ꝓ tali ecclesia cui x suis parrochialē bz cōpetere q̄s iurisdictio quēdo consistit in multis: primo vt in ea die bus festis ppls audiat missaz. de quo dic vt supra. missa. q. ℌ. iij. sedo in decimis. de quo ℌ. decime. ℌ. viij. tertio in oblatiōibꝰ x primitijs. de quo ibidē ℌ. i. x. ij. quarto in penitentijs accipiēdis. de quo. ℌ. pfessoz. in prin. x in turis. septimo in bñdictione nubētiū. de quo de sponsa. x vide in locis suis. Quantū ad priuilegia pdicatoꝝ x minoꝝ vbi bz salua mēdi oblationes decimas x primitias: vt declarat gre. ix. ℌ. Efficit aūt ꝺ de aliqua parrochia acquisitione domicilij ibi. vt supra dopluscz per sex menses anni ibi morantur: iiz domicilium illuc non transtulerit ꝑm panor. in. c. omnis. de pe. et remiss. de quo supra. cō

Universidad de Deusto Biblioteca

sessor. ſ. H. r. r xij. Quo autē alicui ꝓferat. vide. B. eccleſia. ij. H. vj. vij. r. viij.

Participatio quo intelligatur

Participatio quō intelligatur qñ aliquis ſuſcipiſſitur ad participationē miſſarū vel bonorū ſciēdum eſt: vt p3 ex. d. th. in. iiij. di. xiv. q. ij. art. j. q. iiij. q opus bonū noſtrū dupliciter ꝓſideran pōt: pmo vt eſt explatiuus pene p modum cuiuſdā recōpēſatōis que in ſatisfactione attēdit. l. vt ē ſatisfactorium: r ſcōo iquātum eſt meritorius vite eterne qō h3 inquātum ex charitate p cedit. Et pmo modo reputat quaſi eius pro quo fit r ita abſoluit eū a debito pene q non abſolut: faciēte: qz in talī recōpenſatoe ꝓſideratur equalitas iuſticie: opus autē iſtud ita pōt equarivni reatui q nō alteri: reatus eīm duor peccatoꝝ maloꝝ ſatiſfactionē requirit: ſcōo aūt modo nō ſolum ꝓdeſt ei pro quo fit ſed faciēti magis. Hec ex illo. Et q̄ dus motus ꝑe. de pal. in. iiij. dicit quod duplex eſt principiū: primū. ſ. ad meredum: r ſecūdum ad ſatiſfaciendū. Iter que duplex eſt differētia. Prima qz participium ad meredū eſt ex ſola charitatis vnione ſine itentiōe ſaciētis ſpāliter directa ad participantē. Iz ſit maior cum intētione: ſed pticipiū ad ſatiſfaciendū nō: alioqn quicūq eēt in charitate in hoc mundo vel alio ſtatim eēt imunis ab oi pena: theſauro eccleſie q̄ eſt infinit⁹ diſtributo. p eius ſatiſfactione: ſed ex ſola intētione faciētis. Itellige ſpāl: vide ſupra idulgētia. H. v. Scōa dīa eſt qz pticipiū meriti nō

2 minuitur ex multiplicatōe pticipātium: ſicut nō fit deterior cōditio multiplicatis electis ſed melior: r ꝓpter hoc ſine pīdicio pr⁹ ius receptoꝝ ad beneficia ordinis. poſſent aliī recipi. nec minus caplūr nouiſſimi quā primiſſed in ſatiſfactōe: ſecus ſm cōem doctrinā ſuā limitra niſi opus ſatiſfactorū eēt infinite virtutis: qz tūc oēs caplūr ſm ſuam capacitatē. vt ſupra miſſa. H. ſr. dictum eſt.

Et ſi quer aḋ ꝗd ꝓpter pticipium meriti dicit idē non videri aliud niſi q̄ ꝓpter merita aliquoꝝ ꝓferuntur deus aliqñ cōparticipes a pctō. r a morte r ſic de aliis. ſicut recordatus deus habrahā liberauit loth. eū ēt quādoq; pcat ipſe ꝓpter ſuos. vbi nō ꝓcurrit meritū niſi ab vna pte. Sed p receptionem ad bñficia ꝓſequit ḋo aliā vtilitatē. qz ſpāliter participat ex intētione ſpāli ꝓceptis hec ex illo.

p Arrio appellatōe ḋd veniat. vide. B. fama. H. iij. in fi.

p Aier an teneat ꝑ filio. B. obligatio. H. vj. r. j. reſtitutio. iij. H. xj.

Patricia vrelicis a. 9. th. ſecūde. qō. cxxxvj. eſt malorum equo animo tollerātia. ne bona ꝓficiam⁹ r. xxiij. q. j. H. j. ſm per int⁹ ſuāda ē ſtrū ad hoc q̄ paſſio rōnis iudiciū nō ꝓuenīat: iz nō: quo ad hoc vt ēt nō ſequat. de quo. B. ira. H. j. ad extra ꝗo. i. dei vel. priuatis nō ſic ē ſeruāda vt tolleret iz ſūt relelēde ſm q̄ oz: nīſi tolleret ad vitandū mala peiora. xxiij. q. iiij. ecce. r. c. ſe. i. ꝓpter ſt ſic hīda ē vt tolleret vt oz. niſi redūdet i iniuriā vel. ſicut helias fecit ignē deſcēdere ō celo ſup eos q̄ venerāt ad eū capiēdū. iiij. re. j. r heiſe⁹ maledixit pueris ſe irridētib⁹. ibidē. c. ij. r ſilueſter exēicauit eos q̄ ſtūq miſerāt i exiliū. xxiij. q. iiij. gulliſari⁹. Vide. xxij. q. cviij. Quod aūt ꝺr Luc. vj. de altera maxilla pbēda itelligit ſm ꝓparatōem animi ſm Aug. ſi expediret alias nō: ſicut nec ipſe xp̄s aliam pbuit.

Patria ptās ſz a30. ē ius quoddaz qō hñt hi q̄ ſūt de ꝑio romano i liberos naturales r legitimos: qō aliī nō hñt. iſti. de pa. po. p totū: r de iur eiusdī introducta ē: ſz itelligē q̄ ſicut hodie aliqui vſurpata ſūt iura ꝑii ita r hoc ius. ſolui ät ꝓpter cū pf trāſit i alteri⁹ ptātes: puta abbatis p igreſſuz religlōis: vñ filiī i ꝓpria ptāte hñe ñ poterit. l. ſi grrogator. ff. ō ado. r facit. c. cū ſcim⁹. ō reg. r no. i aut. igreſſi. ei aut. ſi q̄ mulier. C. ō fac. ſan. ec. Et ſcōo. qñ filiī poſt pubertatē. pfitēt religlonē approbatā. vt no. gl. i. c. j. xx. q. ij. r gl. i. l. ſi ex cā. H. pupi. ff. de mino. añ pubertatē ḋo. pfiteri nō poteſt pfe iuſto. qz nō deſinit patria ptās ꝙ ingreſſuz añ pubertatē lōge tenet obedire patri. Immo nec pf pōt filiū ipuberē offerre religiōl. H. dicēte matre ſz ino. r no. Panor. i. c. ij. de reg. qz obedientia qua filius tenet matri: ē de iure naturali r diuio: ſz patria ptās de ciuili: nec amus. ſi. r patre r radicēte eadē rōne. Solvit ēt tertio p ordinē de quo ſupra eps. H. v. r ordo. j. H. iij. iiij. p eam ancipatōem. r multis aliis modis de quibus inſti. q. med.

Ius pa. po. tollit.

Patriarcha grece latine ꝺr ſumm⁹ vel princeps patrū. di. xxi. clericos. r ſm Ray. alio nole ꝺr ptās nō realiter ſed vocaliter differēs. diſt. xcix. pulcie: r propīe vel pcipaliter ſūt quattuoꝝ patriarcharum. quoꝝ maioritas vel dignitas eſt ſm iſtum ordinē: Cōſtantinopolitanus, alexandrinus, antiochenus, hieroſolymitanus. vt de priuileg. antiquā. Aliī vero propīe

dicūtur primates: vt aquilegiēſis. gradēſis. bituricēſis. r narbonēſis. q̄mōl. ſum. antem. ang. ptra ro. r ſupple. r ter. in. d. c. antiqua inter principales nō annumerat antiochenum: allegās gloſ. in. c. cleros. q̄ ibi eſt contra eum. ponens inter principales pdictos quattuor addens romanum.

priuilegia ſtruor: priuatū ſiue pſiarcharum.

Priuilegia horum quatuor principaliū. ſunt ſtruor. vt habeē ex. d. c. antiqua iuncta glo. Pcipue Innocētū. P Primū. Quia poſt q̄ receperūt pallīū ab apoſtolica ſede. conferūt illud metropolitanis ſuis. P Secūdū Quia recipiūt fidelitatis r obedientie iuramētū ꝓ ſe⁹ eccleſia romana. P Tertium. Quia faciunt añ ſeybiq̄ crucē deferri. niſi in vrbe roma: r vbi fuerit papa. vel eius legatus vtēs in ſignis papalibus: q̄ ſz panoꝝ. ibi ſunt veſtia rubea. paramenta alba. ſrenum r calcaria deaurata. Qui etiaz no. ibi q̄ inſignia denotantibus ſuplorē ſtatem in loco nō pōt q̄s vti extra ſuū territoriū: niſi ex priuilegio: quia hoc inquit tēdit in pīdicium aliorum. ne in eodem loco videātur eſſe plures prelati: ex quo infert q̄ patriarcha. archiepiſcopus. vel epūs nō poteſt ſolēniter bñdicere extra dioceſim ſuaz cū p hoc dimittātur venialia q̄ dimitti non pñt niſi p ſuplorem de pe. tre. quod aūt. In ſignis vero denotātibus dignitatē vel pfectionem in pſona inſignita. vt eſt delatio anuli. celebratio in pontificalibus. pōt quis vti extra ſuam iuriſdictionem z. vt ꝺr ſorte eſt deportatio caude que nō denotat ſuplorita tem in loco ſed grauitatē. P Quartū. Quia ad ipſos omiſſis medijs appellatur. r hoc vltimum licet glof. ibi neget. Innoc. tamen r ho. r Specu. hoc tenēt. r Panormi. hoc dicit eſſe communius. licet do. an. dicat communiorem eſſe aliam opinionem: r hoc tene. ar. d. c. antiqua. vbi hoc ex⁹ datur in priuilegium quod nullus eſſet ſi ad eos appellari nō poſſit omiſſis medijs. eō de iure cōi ab archiepō ad patriarcham appellet. vi. q. iij. ſi inter.

iuriſdictio torum.

Iuriſdictionem vero patriarche ſiue primates in ſubditos ſuffraganeorum habēt ſm Ray. in octo caſibus. P Primo. cum appellatur ad eos. di. xcix. pronuncie. q̄ panormi. intelligit de archiepiſcopis exiſtentibus in prouinciis deputatis ipſi patriarche. P Secundo cum vocat eccleſia metropolitana. r poſtulatur primas vt diſponat de rebus ad metropolitanum pertinētibus. i. cuſtodiendis. de offi. or. preſenti. lib. ſexto. P Tertio ex conſuetudine priuilegio. ſr. q. iij. conqueſtus. P Quarto cum ſuper arduo negocio dubitatur. nec poteſt in prouincia li pcilio terminari: quia tunc metropolitanus debet primatem cōſulere. diſti. xviij. de cōſiſ. P Quinto cum metropolitanus eſt negligens vel remiſſus. quia poteſt ſupplere defectus eius. ſr. q. iij. cum ſimus. P Sexto quando aliquis cōquerit̄ de archiepō quia primas eſt iudex. xi. qō. j. ſi clericus. P Septimo ſi ſubditus metropolitani ꝙque ratur primati quod iniuſte ipſum exēicauit: r primas remittat eum ad metropolitanum vt abſoluat r ſibi abſolutionem obtinere nō poterit: quia abſolutionem triarca preciplens vt ſatiſfaciat metropolitano. aliter reducet eum in eandem ſtiam. niſi cōſiter ſt eum iniuſte exēicatum. vt in c. ad reprimēda de offi. or. P Octauo. qñ archiepūs vel epūs fecit mandatum illicitum vel iniuſtum. r ſubditus appellauit ad papam quia poterit pſiarcha declarare iuſte fuiſſe appellatum. ar. de qp. ſolicitudinem.

p Arrotius vide. B. ius pronatus.

De peccato actuali.

Peccatū actuale vt de originali omittamus ſcōm Am. eſt ꝑuaricatio legis diuine r celeſtiū ꝰ inobedientia mādatoꝝ. vel ſm mēteꝝ. s. tho. eſt actus humanus malus. ſ. moraliter. vt p3. xij. qō. lxxj. ar. vj. et lxxij. ar. j. r. iij. ꝓpra. c. r. ix. Et ſt autē ꝺuplex ſ. mortale r veniale quod nō perſecte attingit ad ratiōem peccati. de quibus theologi ce multū valde dici poſſent: ſed tm̄ de q̄dam mōvolo inquirere ſpectāti ad ꝓpoſitum noſtrum.

1. q.

Primo ergo queritur vtrum vnus r idem actus poſſit eſſe bonus r malus: r dicit ſanctus. Thom. 2. 2. q. xx. q̄ actus vnius vnius nature. vt vna continua ambulatio. poteſt eſſe bonus r malus in vnitate moris: cū poſſit eſſe plures ſm genus moris ſi mutetur ambulantis voluntas que ꝓncipium moralium actuum eſt. ſed vnus in genere moris non poteſt eſſe bonus r malus moraliter. Hec ex illo.

2

Secundo queritur vtrum voluntas et opus exterius ſint vnum peccatum: et dicit Petrus quod ſic formaliter. vt ſunt cōuneta. i. ſimul tempore vt cauſa r effectus. licet ſint plura materialiter qualvna eſt rō deordinādi licet plures deordinata: vt aūt ſunt ſepata pura ſm aliud r aliud ipſe ſic ſunt diuerſa peccata. intelligē formaliter. quia diuerſe ſunt auerſiones: puerſiones. Immo ſm

mentem .s. Tho. cum vno numero actu exteriori stant multa peccata formaliter & essentialiter distincta si stante vno exteriori actu voluntas frequenter mutetur ad aliqua disperata, & renertatur ad idem vt patet ex dictis ℋ. prioris: secus si mutet ad aliqua ordinata ad eundem finem: vt cuz is qui vult fornicari cogitat de clausione hostij ne deprehendat. quia omnia hmõi opera interiora sunt vnum peccatum ab vnita teynius finis virtualiter in oibus intenti. nisi aut mens ad disperata mutetur. aut oi
3 no desinat aliquid cogitare.

¶ Tertio q̃rit q̃lo peccatuz mortale discerni possit a venali: r dico q̃ oia peccata que sunt ꝓtra ꝑcepta diuine aut naturalis aut humane legis. de quo infra ꝑceptum. ℋ. sunt peccata mortalia ꝑm oẽs doc. regulariter. qõ tñ fallit ꝑm. s. tho. dupliciter: ꝓmo ex iperfectione actus. qui. s. subrepit ex primo motu sensualitatis & nõ pringit ꝙsẽs ad consensum rõnis. 2. 2. q. xxxv. secũdo ex iperfectiõe obiectiv: si ꝓtra iustitiaz fiat in aliquo minimo. 2. 2. q. lx. de quo. s. is cõtra quem fit. ꝓbabiliter ꝑsupponitur ꝓtentus. vel saltẽ deberet esse ꝓtentus tertio ex interuẽtu dispẽsatõis: & quarto. ex internẽtu cause rõnabilis ex causantis quo ad ꝑcepta humana. Omnia vero peccata que sunt cõtra mãdata vel ꝑsilia. sunt regulariter venialia qõ fallit ꝑm. s. tho. & alios multipliciter primo si qs ibi statuat finem vltimum paratus. s. mortaliter peccare sine hoc cogitet actu: secũdo si fiat ad finẽ q̃ sit peccatũ mortale. tertio si interueniat ꝓtemptus. quarto si quis de salute. ꝓximi inde nõ curet eo mõ quo dictũ est de muliere supflue se ornante nõ curãte si inde ꝙs ruat: vt. ℨ. ornatus. ℋ. iij. v. si cõfictela sit erronea sic credens.

4 ¶ Quarto queritur vtrum peccatum venie possit fieri mortale: r dicit pe. q̃ idem numero actus in genere mortis. qui est venialis non potest fieri mortale. & qõ dicitur q̃ multitudo venialium ita posset obruere sicut vnum mortale. est verum occasionaliter solum: ꝙ idem in specie sic: r intendit quod illud quod ꝑm se ex suo genere est veniale potest fieri mortale huic vel illi: quod verum est quattuor predictis modis ℋ. prioris non autem eo modo quo dicit gl. de. di. j. in ca. tres sunt. & verbo oppriment. & approbat supple. in tl. ornatus. s. quasi ipsi cõtemptus & vilipensio venialium sit mortale: nisi forte in religioso q̃ tenetur habere ꝓpositum ꝑficiendi. quia nullibi est ꝑceptum quod istam curam habeamus. ꝙ̃ con
fulitur tantum.

¶ Quinto queritur vtrum sit necesse deve- 5
nialibus penitere aut ꝑficeri: r de ꝑficeri quidem dictum est supra ꝑfessio. ℋ. xiij. de penitere ãt dicit. s. tho. in. iiij. di. xvj. q. nõ est necesse absolute. quia inde mors nõ incurritur nisi forte ex contemptu: sed ex suppositiõe q̃ deberet remitti in hac vita: r ꝙ hoc nõ ꝓprie dr ꝙs ad aliquid teneri: ideoq̃ homo non tenetur ad pniam de vẽnialibus nisi large sumẽdo. infra pnia. ℋ. iij.

¶ Sexto queritur vtrum ad remissionem 6
venialium contritio requiratur: r dicit hec probat. s. rhodis. in quarto dist. xvj. q. veniale non potest dimitti sine mortali. sicut nec haberi potest ferus: charitatis qui apponi tur veniali sine charitate. Igitur venniale nõ remittitur quãdiu voluntas manet in illo quia non tollitur culpa nisi reordinetur voluntas. quod esse non potest quãdiu in ipsa deordinatione manet. Igitur venniale sine cõritiõe nõ dimittitur. quia ipsum recedere voluntatis a venali est displicere. quod displicentia quando est gratia informata est dolor contritionis. Cum tamen contritio dupliciter accipiatur scilicet habitu. actu. medio modo contritio habitu non sufficit ad hoc. quia venniale cum penitentia & consequenter cum gratia esse non posset nec requiritur contritio actu. quia remitti non posset peccatum quod non habetur in memoria. vnde requiritur cõritio medio modo. quando scilicet. et si venniale actu non displiceat explicite. displiceret tamen implicite. quia virtute actus qui agitur. sequeretur displicentia explicita peccati venialis. si cogitatio ferret ad illud. ℋec ex illo.

¶ Septimo queritur quot modis venialia 7
remittantur. et dico quod multis modis vt diffuse deduxi in aur. ro. casu. xliij. sufficiet per communionem per aspersionem aq̃ benedicte/per elemosynam/per orationem precipue dominicam/per confessionem generalem/per episcopalem benedictionem per pectoris tonsionem/per cordis contritionem. Sed aduerte quod ideo sic canonice dicunt quia ita legunt/sed possibile est quod per ista non remittantur & qõs remittantur per alia: quia ratio quod p ista remittuntur est quia per hec excitat deuotio ꝛ feruor charitatis. quo secundum. s. tho. vt dictum est remittuntur. qui possibiliter nõ cõsurgit ex istis licet septus consurgat et consurgere potest ex aliis. Quid autem sit peccatuz in spiritum sanctum. vide. s. tho. 2. 2. q. xliij.

¶ De peculio. ℋ. in se.

Peculium dictum est quasi pecunia pusilla vel pusillum patrimonium. ff. de pecul. l. depositi. & aliqñ significat omne patrimonium cuiuslibet hois ẽt liberi. vt. ff. ad treb. l. cogi. aliquãdo vero sumitur aliis modis. vt no. glo. in rubr. ff. eo. ti. sed nũc de eo loquor vt attinet filiosamilias vel seruo. ℰt est peculium pusilla substantia vel pecunia separata a rebus & ratiocinijs patris aut domini data vel promissa filio vel seruo. d. l. depositi ℋ. peculium. ℰst autem duplex i. ꝓ
Peculiuz. posito quodam. s. laicale & quodam clericale: & vtrũq; vel saltem laicale est quadruplex
i. qõ. s. castrense quasi castrense profectitium & adventicium.
Peculiũ castrense. ¶ Primo vero queritur quid sit quodlibet horum peculiorum quo ad laicos. ℙ ℰt dico q̃ peculium castrense est id quod filio degenti in militia occasione militie donatur a parentibus cognatis aut alijs: vel q̃ ipse i militia acquisiuit: alias nisi militasset non acquisiturus. ff. de castren. pecu. l. castrense. cuz ibi notatis. Adde etiam q̃ ꝑm accur. C. e. in ru
bri. & palatinoz. l. militum palatij qui principem sequuntur. peculium id est quod habent ratione militie est castrense. ℙ Quasi ca
Quasi castrense. strense vero est quod acquiritur ab aduocatis: tabellionibus: magistris studioz liberalium artium & medicis: ac oibus q̃ ex publica eã vel publico officio salaria vel stipẽdia recipiunt publica. C. de inof. testa. l. cum antiquis. cũ ibi no. vnde ad hoc peculiuz requiritur publica eã & publicũ salarium: vel saltem q̃ debeatur publicũ salarium. ℙ Pro
Profectitium. fectitium est q̃ ꝓficiscitur ex substantia vel rebus patris ꝑm bar. in l. cũ op3. C. de bo. q̃ ll. vbi dicit glo. q̃ ll ex large accipitur vt cõprehendat oẽ qõ occasione patris obuenit. vt l. additio. ff. de acqui. here. & ff. de vul. et pupil. substi. l. sed si plures ℋ. in arrogato. & intellige occasione proxima. l. foclum qui in
Aduentitium eo. ff. ꝑ so. de quo infra ℋ. xliij. ℙ Aduẽticiuz vero est quod acquiritur ex industria vel labore: quod intelligo secũdz ab exercitio rei domestice sicut de muliere lucrosa dr supra elemosyna ℋ. v. parti. v. vel donatione alicui de ꝙ intuitu ꝑfis facta: vel ex successione vel alter aliunde. puenit ex euentu vel fortuna
qõ tamen fallit in eo quod ab augusto vel ab augusta donatur quod iudicatur quasi castrense. C. de bo. que ll. l. cum multa & secũdũ
Indonato a rege: quia quod est statutum de imperatore generaliter: intelligitur
statutum de rege particulariter secundum no. per Inno. in. c. super quibusdam. de ver. signi. ℙ Supple. autem addit quintum peculium mixtuz ex duobus vltimis. s. si filius
Mixtum. ex rebus patris sua industria vel labore lucretur: quia lucrum erit partim profecticiũ partim aduenticium: quia quod suo est de toto ad totum: est de parte ad partem. ff. de rei ven. l. que de tota. ꝙ̃ dico quod si iussu patris exercet res eius totum est patris & ꝑfecticium: qr ad hoc tenetur: si vero sine iussu patris expresso sed cum interpretatiuo est idẽ si vero contra voluntatem eius est fur.

¶ Secundo queritur quid sit quodlibet horum peculioz ℘tum ad clericos: r dico q̃ in 2
eis non ꝙ̃ locum peculium castrense: qr non militat corpora liter. ℙ Quasi castrense autẽ est quicquid acquirunt officio suo vel ex beneficijs de quo & testari possunt. l. sacrosancte. C. de epi. & cle. quod limita ex non curatis: secus si sint cum cura: immo secus si sint cum administratione. vt est glo. in. c. fi. de of. ordi. libro sexto. secus etiam si fructus non sint reconditi. vt in ca. gl. & de hoc vide supra clericus. iiij. ℋ. iij. iiij. & sequẽtibus. ℰx quibus ꝙ̃ non bene cõcedit hic sum. ro. quasi castrense esse quicquid acquirunt ex beneficijs nõ curatis. ℙ Profectitiũ vero est q̃ de bonis eccle
sie ꝓcedit vel eius contẽplatione acquiritur. quod quidẽ dr ꝑfectitiũ respectu ecclesie non respectu patris: vnde est ecclesie quo ad ꝓprietatem & vsumfructũ: nec ꝑtinet de eo disponere clerici ad libitũ sed vt iura ꝑmittunt. vt supra clericus. iiij. ℙ Aduẽticiũ ꝛo ꝑm gof. in sum. est qõ acquirunt ex opa sua vt alias ꝓuenit ex intuitu ꝑsone: qõ ẽt dr aduenticiũ non ꝛe sed similitudinarie: q̃ qõ laico est aduenticiũ: clerico est castrense vel quasi vt supra clericus. iiij. ℋ. xiij. vbi quicqd venit ad dñium clericoz nisi ꝑficiscatur ex rebus ecclesie vel obuenerit ex eius intuitu: est castrense vel quasi: & de eo ꝑt ad libitũ disponere & testari legitime legata filijs vel parẽtibus. vt in aũt. de san. epi. ℋ. ꝓsbyteros. & ponitur. C. de epi. & cle. aũt. ꝓsbyteros. qõ sum ang. concedit indistincte: sed nõ dic non esse verum in peculio profecticio patris sine ex rebus patris vel eius intuitu. Unde & panor. in rubr. de pecu. cle. dicit quod ista pecu
lia non differunt quo ad laicos et clericos: nisi in aduenticio. est verum in clericis filijsfa. quia per clericatum non eximunt a patria potestate in temporalibus: ꝛ̃ aliquã mi
nuo bene seniat glo. in. c. ludeoz. de cle. et qua. qr hoc tenet ibi Inno. & cõiter doct. & ꝓ batur. in. c. per venerabilem. qui filij sint le-

gitū.vbi est speciale in ꝓpo.hec ex illo. Ex ꝗbus ꝓz ꝙ clericus filiafra.in peculio profectitio non distat a clerico.

5 ¶ Tertio q̄ritur quid iuris habeat pr̄ aut filiafra.in dictis peculijs. Et dico q̄in castrēsi ꝛ in quasi castrensi pater nihil iuris hz ḡn potius ipse filius in eis cēsetur paterfamilias.vt.C.de inof.test.l.fi.ꝛ.ff.ad macedo.l.j.H.vlt.ꝛ.l.ij.ꝛ consequenter de eo pōt ad libitum disponere ꝛ testari ꝑm oēs doc. nec post mortem patris filius cōcabit cū fratrib⁹.l. quisquis.C.de inof.test.C.de colla.l.fi.P In ꝓfectitio ꝙo pater hz ꝓprietatē ꝛ vsumfructum.filius aūt nihil iuris hz.insti.p quas perso.no.acqui.H.j.vnde ad hoc solū valet hoc peculium filio ne publicetur in casu in quo alia bona patris publicātur.vt in.l.ij.fi nita.H.si de vectigalibus.ff.de dā.infec.post mortem trī patris erit cōe cum alijs fratribus.P In aduenticio vero filius hz ꝓprietatem:sed pater in vita habet vsumfructus ita ꝙ filius de eo testari non pōt.de sepul. Iz pater.lib.vj.ꝛ si pater filium emācipauerit apud patrē remanebit media pars vsufructus aduenticiox.insti.per quas perso. no. acqui.H.sanctum. si vero ꝑmoriat filio erit filiꝰ spāliter ꝛ totaliter nec cōcabit cuz alijs fratrib⁹.si vero filius ꝑmoriatur patri: erit patris nisi filius reliquerit qz erunt loco patris.d.H.sanctum. Si etiā filius habēs bona aduenticia crimē admiserit ꝓpter quod si esset paterfamilias bona eius venirēt publicāda:Iz sint diuerse opiniones:tamē cōis opinio est ꝙ dicta bona non veniunt publicanda ꝛ tum ad ꝓprietatē manēte vsu apō patrem ꝑ quā opinionē est bar.in.l.si finita H.si de vectigalibus.ff.de dā.infec.ꝛ idē angē.ꝛ Salic.Unde eos si placet qz multa hinc inde dicūtur.Et intellige patrē in hoc habere vsumfructū dum vixerit nisi remiserit vel nisi ab aliquo sit donatū vel relictū hoc pacto:vt ad patrem non ꝑmeat vsufructꝰ vel nisi succedat filius vna cū patre in hereditate fratris vel sororis:vel nisi qñ pater noluit assentire filio adeunti aliquā hereditatem vel nisi pater commiserit incestas nuptias: vel nisi patre minus legitime diuertente id est diuortiū indebite faciente bona filiꝰ applicentur.institu.per quas perso.no.acqui.H.sanctum.in glo.vel si filius recipit dotez patre non consentiente nec se obligante secundum barto.in.l.contra.ff.re.amo. quia in istis patri non acquiritur vsufructus:nec quicq̄ aliud.

4 ¶ Quarto q̄ritur vtrum donatum filiofa. militi sine alia expressione sit castrēse:ꝛ barto.in tracta.de duobus fratrib⁹.ꝛ in.l.si forte.ff.de castren.pecu.distinguit. Nam si donatur necessarium vel aptum militari vt equꝰ ꝛ arma in dubio dicetur castrense a quocūq̄ donetur.L miles ꝓcipua.ꝛ.l.castrense.ff. de castren.pecu. Si vero donatur quod non est aptum ad militiam vt aliquid immobile non erit castrense etiam si expresse dixerit hoc donans.vt.l.si forte.ff.de castren.pec.ꝛ quod ibi tenet dī.ꝛ.C.eodem.l.prima. quod tamen fallit in duobus casibus:primo quādo donans est notus solum ex militia:qz donatum indistincte est castrense:secūdo quando datum est expresse vt vendātur ꝛ emantur apta ad militiaz. Si vero donatur quod potest esse aptum ad militiam ꝛ alia si expresse ꝛ nominatim ad militiam datur erit castrense:si vero datur simpliciter sine expressione non erit castrense nisi sit datum a noto solum ex militia.l.si militi.ff.de ca.pe.ꝛ quod no.bar.in.d.l.si forte.

¶ Quinto q̄ritur quid si donatur filiofa. 5 non militi cum expressione quod sit et castrē se:ꝛ dicit barto.in predicto trac.ꝙ Iz appositio taliū verboꝝ non valeat nisi vt sit aduenticium.vt.d.l.si forte.operabitur tamē vt patri non acquiratur vsufructus quod potest fatere donans.vt.C.de bo.que lib.aūt excipitur:a fic licet vtiet expressum.non tamen vtiatur tacitum.l.prima.ff. quib.mo. pl.vel hipo.sol.

¶ Sexto q̄ritur vtrum donatum filiofa. 6 aduocato vel alicui publicum officium habenti sit castrēse:ꝛ dico quod bar.in.d.trac. eodem modo distinguit.vt supra.H.quarto. de milite distinxit scilicet quia si detur necessarium vel aptum ad tale officium erit q̄si castrense a quocūq̄ donetur:si vero detur non aptum non erit quasi castrense:ꝛ sic de alijs vsq̄ in finem.

¶ Septimo quid si filiofamilias qui non est 7 in aliquo publico officio detur aliquid cum expressione quod sit ei quasi castrense:et dico secundum Bartolum.vt supra.H.quinto de non milite et castrēsi:quia scilicet erit aduenticium.quod tamen pater non habebit vsumfructum.

¶ Octauo q̄ritur vtrum libri empti a patre suo sint filio peculium quasi castrense: vel potius veniant conferendi cum fratrib⁹ post mortem patris.ꝛ distinguit barto.in.l. prima.H.nec castrense.ff.de collatio.bo. P Nam si pater emit solum nomine filij:et non tradidit nec expressit se donare tūc sunt ꝓprie patris.C. de castrensi peculio. lege prima.ll.duodecimo.nam traditio reꝗrit vt videatur

videatur donare.C.de dona.inter vi.ꝛ ꝓpo. l.si filiꝰ.P Si vero emit nomine filij ꝛ tradidit ei.vel dixit se eos donare.tunc si filiꝰ erat tam aduocatus vel doctor tempore donationis acquiruntur ei in quasi castrēse.l.j.C.de ea.pecu.ꝛ.l.castrense.ff.eo.nec poterit fle donatum pater reuocare quasi donatio sit incōtinēti valida.l.si filius.C.fami.herciscun.vnde non communicabuntur.vt.d.l.j.C.de ca.pe. ꝛ.d.l.castrense.ff.eo.P Si vero nec aduocatꝰ nec doctor erat sed scholaris.tunc si studiuz suum compleuerat ante mortem patris.efficiuntur ei quasi castrēse.qz incepit quasi militare.l.sine emancipatio.C. de dona.ꝛ.l.donationes in concubinas.H.pater.ff.eo.nec ve nirent in collationē.d.H.nec castrēse.P Si vero ante mortem patris studium suum nō cōpleuerat:non possunt dici quasi castrēse :qz qualitas persone non patitur.cum non habeat aliquam ex illis dignitatibus que ponūtur in.d.l.fin.C.de inoff.testa.quia scholares non gaudent eo priuilegio quo magistri ꝛ doctores.l.j.in fi.C.de stu.libe.ꝛ facit qđ not.in l.fi. C.de iurisd.om.iudi.hoc tamē fallit si pater et non emācipato libros dedit:sed eos nō est adeptus nisi post emancipationem: quia erūt sui eo ꝙ confirmetur donatio.d.l.sine.et d.H.pater.Et idē dic de quocunq̄ donato a patre filio emancipato. vel etiam non emancipato.si emancipatus voluntate patris posfecit:quia erit filij nec pater postea poterit reuocare.d.l.sine.secus si post emācipationē contra voluntatem patris tenuisset donata. Et similiter dic ꝙ cōfirmatur dicta donatio morte patris:etiam si filius non est emancipatus fauore studētium:ꝛ sic post mortē patris talia erunt sua nec communicabit cum fratribus.l.filie.C.fami.hercis.ꝑm opinionē approbatam in glo.d.l.sine.P Si vero nescit an donauerit nec ne.tunc secundum bald.in additionibus ad ꝓfatum trac.bar.ad con lecturas ē recurrendū ꝑm dicenda infra.H. ꝗ.P Aduertēdum est ꝛñ hic ꝑm bar.in ant. ex testamento.C. de colla.ꝙ donatū a patre filio emancipato.est conferendum post mortem ꝛ computabitur in parte eius: sed donatum filio existenti in sua potestate.licet non valeat ān vita ipsius patris.post mortem tamen vim sibi assumit ꝛ habet vim legati:vt in l.in donationibus.C.ad.l.fal.ꝛ.l.donationes la prima.C.de dona.inter vi.vx. Et sicut legata ꝛ fideicommissa non conferuntur.l.pe. C.de colla.sic nec talis donatio.Fallit tamē hoc primo qñdo emergit inequalitas.l.pe. C.de colla.secundo quando pater hoc expfit.tertio quando dedit vt haberet in peculio.l.si donatione.C. de colla.

¶ Nono q̄ritur vtrum sit quasi castrense 9 quod lucrantur artifices vt fabri. cementarij.ꝛ lignarij.et huiusmodi laborantes in rebus communibus ꝛ salarium habentes ex publico:ꝛ dico ꝙ non.quia non sufficit ꝙ acquisitus sit ex publico:sed oportet quod sit ex publica causa: puta publico officio: quod ītamen hz salice.in.l.fi.C.de inoffi.testa.fallit in architectis seu ingenterijs dominorū vel cōmunis quia quod acquirunt habebunt ꝓ quasi castrensi.

¶ Decimo.Quid de notarijs ꝛ aduocatis ꝛ 10 assessoribus non habentibus salarium publicum:ꝛ dicit bal.in.d.l.si. C.de inoffi.testa. ꝙ aduocati acquirentes aliquid non ex publico sed a clientulis.habebunt illud, quasi castrense:quia cedit eis loco publici salarij: ex quo hodie eis non soluitur ex publico.l.fo ri tui.C.de aduo.diuer.iud.ꝛ ibi dicit bar.ꝙ similiter erit quasi castrēse quod acquirunt assessores secundum glo.ibidem:similiter dicit idem bar.in.l.si mulier.ff.de cas.pecu.de relictis aduocato pro emendis libris vel eā causa eundi ad officia ꝛ huiusmodi.

P Quantum ad notarios autem qui non habent salarium ex publico.dico ꝙ munera nō acquirunt quasi castrense:sed solum notarij communis vel dominorum aut officialium:qui habere deberent salarium ex publico.

¶ Undecimo queritur quid de nautis:ꝛ dico 11 ꝙ cum in mari dicatur quis aliquando militare vt no.in.l.j.ff.de bo.pos.ex testa.ma. immo in classibus omnes remiges ꝛ naute militēs sunt.vt in.d.l.j.ideo ꝙ lucrum remigum ꝛ nautarum in classibus.seu bellico apparatu maritimo est castrense vel quasi.ideo de omnibus patronis officialibus ꝛ nauris qui ex publica causa hoc faciūt.d.l.j. et intellige in bello iusto quia non est publica causa vel officiū.quod non ordinatur ad bonum commune.secus ergo in bello iniusto ꝓtatarum ꝛ huiusmodi etiam si haberent salarium ex publico:secus etiā in nauigantibus ex causa priuata:vt pro mercibus ꝛ huiusmodi. Et tamen lucrum eorum qui habent officia in nauibus ꝛ qui laborant pro rebus conducēdis ex causa priuata aduenientiū:nec ē communicandum cum fratribus si contracta est inter eos societas omnis questus et lucri solū sed solum si esset societas omnium bonorum de quo infra peculium.H.ix.ita.tamen qđ illud lucrum nō sit ex negociatione.

¶ Duodecimo queritur vtrum omne quesi 12 tuz a filio ex pecunia vel rebus patris sit ꝓ

Universidad de Deusto
Biblioteca

fecticium: vdicit bart. in predicto tracta. q in. l. cū oportet. C. de bo. que libe. q' oē quesitum filio ex bonis patris. siue sint pecunia siue possessiones sibi date sine labore z industria filij: puta dando possessiones colono z pecuniam mercatori: est profecticium: sed si quid ex predictis acqrit labore suo vel industria: puta laborando agrū vel ex pecunia negociādo. dicit q' sicut lucrum ex pecunia factum partim pecunie partim persone lucranti attribuitur. l. j. C. pro. so. q. l. si non fuerint. ℌ. j. ff. eo. sic dictum lucrum pro parte que debet fundo vel pecunie erit profectitiū: z p parte debita operi persone lucrantis erit aduēticiū d. l. cum oportet. post principiuz: vbi patet q' omne lucrum proueniens ex persona filij est aduenticium. Nec ob. l. si ita. ℌ. fi. ff. de vsu. z habita. z. l. per seruum. ℌ. fin. ff. de acquir. re. do. quas allegat spec. qui tenet contrarium: quia loquuntur in seruo qui acquirit domino ex opere suo p̄sone. Et ita refert z tenet ssi. ang. z consen. z sum. ro. hic. ℌ. vij. z. vij. z sup ple. idem dixerat vt patet ex allegatis. ℌ. j. in fi. z idē videtur sensisse Joan. de pla. Ego vero dico q' glo. in. d. l. cum oportet. dicit q' huiusmodi lucrum est profecticium. quia ex re patris proficiscitur. ff. ad trebel. l. balista. z ipsi ac spec. bene senserunt vt hoc lucrum sit profectitium si filius erat in potestate patris: quia ex rebus patris acquirit patri: vt patet insti. per quas perso. no. acqui. in prin. pio. z patet etiam ratione. Filius est in vsu z exercitio rerum paternarum. conueniēti sue persone. tenetur patri. ex consequenter tale opus est patri debitum nec inde posset filius lucrari sicut nec seruus. Nec bene solum isti ad. l. si ita. nec ad. l. seruuz. quia quātum ad hoc eadem est ratio de filio per quez patri sicut per seruum domino acquiritur: nec etiam bene probant per dictam. l. cum oportet. quia ipsa expresse excipit lucrum qō ex substantia patris sit vt patet intuenti. Et hoc intellige etiam si filius ex fructibus fundi iterum lucretur: quia si profectitium est ei donatur fructu patrimonio fortius quod ei obuenit auxilio substantie patris. Si tamen filius non erat in potestate patris: vera. est predicta opinio z procedunt omnia al legata.

13 ¶ Decimoterzio queritur quid si filius ex pecunia data patre lucretur per vsuras: et videtur dicere glosa in dicta. l. cum oportet. q' sit lucrum profectitium. quod secundū Bartholum procederet secundum antiqua iura vsuram permittentia: hodie vero nec profectitium est: nec aduentitium: sed totum restituendum.

14 ¶ Decimoquarto queritur de his que filius acquirit ex delicto: et dicit Bartholus quod nō queritur patri: vt. l. quod seruus. ff. de acquirenda possessione: z. l. quod autem ex furto. ff. pro so. nisi filius fecisset vsuras de iussu patris: quia eas vterqz restituere teneatur. que ritur patri. semper tamen deducto eo q' filio pro opere debetur. Hec ex illo. Hoc autem casu potest filius per seruuz opus sibi quērere licet illicite: quia non tenebatur in hoc patri.

15 ¶ Decimoquinto queritur quid si filius negociando in gallijs ex rebus patris capiat beniuolentiam regis et inde aliquid bono lucratur: et dicere videtur specul. quod hoc sit profectitium. Bartholus vero in dicta. l. cum oportet. dicit hoc dictum specul. esse contra casum. l. socium. qui in eo. ff. pro soc. z tamen idem bar. aliquādo dicit q' quicquid filius habet beneficio vel occasione patris est profectitium: vt supra. ℌ. j. Sed veritas z vt hoc profectitium non sit sed aduenticiū q' tex. in. d. l. socij virtualiter distinguit q' occasione patris filio dupliciter aliquid obuenit: primo. s. proxime z immediate. sicut si filio meo in anglia a te reperto. dediti. z. q' non nisi propter me dedisses: vnde sum cautus. proxima: secundo remote. sicut si propter patrē meū habui noticiā alicuius dñi: qui plus vel eque me vt patrē meū diligit: aqō a tali dat non est profectitiū. Unde oēs leges que dicunt inspiciende cuius contemplatione vel causa aliquid sit datum. intelligi debēt de ista proxima. d. l. socium. quoniam in damnuz acquirentis non consideratur causa remota. l. si. ff. de condi. sine. cum emancipa. libe. sed bene quantum ad commodum. l. si forte. ff. de ea. pe.

16 ¶ Decimosexto queritur vtrum filiusfamilias qui vigore statuti ex morte vxoris lucratur votem vel partē eius hoc lucrum habeat quasi profectitium: dico q' in hoc varie loquuntur doc. Imo bar. sibi ipsi videtur cōtrarius. Nā in. l. si cū dotē. ℌ. trāsgrediamur. ff. sola. ma. dicit q' tale lucrum nō est filio p̄fectitiū sed aduentitiū. fundans se super tex. in. l. cum oportet. C. de bo. que li. rideꝫ tenuit Jo. de pla. sed ipsemet bart. in. tract. de duo. fra. maturius et equius loquens dicit quod si filius sustinet onera matrimonij de lucro sue persone vt puta separatus a patre erit ei aduentitium: si vero hec sustinet pater erit filio profectitium: et sic intellige di. in dicto ℌ. transgrediamur. dicentem quod non est aduenticium sed post mortē patris habeat p̄sumi cōtē platiōe filij dati. si vero viuēte patre p̄sumi dati cōtē platiōe patris: z secūdo ex ege puta quia filius negociando fecit amicitiam vt supra. ℌ. 15.

cabitur per. l. ℌ. C. fami. hercis. si vero partim pater z partim filius sustinet: tunc pro rata oneris partim profectitium z partim aduenticiū erit. l. sed z si quis. ℌ. j. ff. de vsufruc. z. l. si seruus communis. ℌ. finali. ff. de stipulatione seruorum. Et hoc sequitur Baldus in dicta. l. secunda. z glosa in. l. dotem. ff. de cu. pe. z Dinus vbi supra z Cynus. Et vtiqz sic tenēdum est per ar. a contrario in. l. profecticia. ℌ. primo in verbo nihil erogauit. ff. de in. do. vbi dicit iurisconsultus quod si pater repudiat legatum sibi factum ad hoc vt filio vel genero acquiratur illud non censetur profectitium: quia propter illud pater de suo nihil erogauit: z consequenter vbi erogatio vel impensa patris est causa acquisitionis erit profectitium: vt hic vbi pater fecit sumptus nuptiales z sustinuit onera propter que datur illud lucrum dotale. Lactione. ff. pro socio. et l. dotis. ff. de iure dotium.

Ad omnes autem leges que videntur sin contrarium dicatur quod loquuntur quando pater non sustinet onera predicta: et ad statutum dicens q' maritus lucretur dicendum esse verum quando non est filiusfamilias. aut si est lucrē sed nō sibi verum patri.

17 ¶ Decimoseptimo queritur virū acq̄situ p filiūfamilias in dubio p̄sumatur profectitiū z Bartolus vbi supra distinguit. Nam si resultat suspicio delicti nisi sic p̄sumatur puta quia filia p̄sumeretur turpiter acquisiuisse cum aliter habere nequiuerit. sic credetur ex bonis patris acquisitum: vt cuilibet suspecto delicti. l. si defunctus. C. arbi. tutel. et. l. quintus. ff. de donatio. inter virum et vxorem. z. l. si vxoris nomine. C. eo. Si vero suspicio delicti cuilibet p̄sumetur ex bonis filij vt dictis legibus. Si vero nec cuilibet nec oritur suspicio delicti recurrēdum est ad coniecturas. C. de episcopis z clericis. auē. licentia. Et hec omnia sunt seruanda in pretore z tutore. vxore. z huiusmodi qui circa bona aliorum versantur in cōscientia licet glo. in. d. l. cum oz. aliter dicat.

18 ¶ Decimooctauo querit virū donatum vel relictū filiofa. ab extraneo sit aduentitium. z bar. in predicto tract. distinguit. Naz si est datum cōtēplatione patris: erit p̄fectitiū: si cōtemplatione filij erit aduentitiū. l. sed si plures. ℌ. arrogato. ff. de vul. z pupil. sub. z. l. additio. ff. de acquirē. here. z. l. sed z si quid donet. ff. de vsufr. z no. glo. in. d. l. cū oz. Si vero nō apparet cuius contēplatiōe sit datū: dependet p̄mo ex futuro euētu: vñ si relinquit filiovt post mortē patris habeat p̄sumit cōtē platiōe filij datū. si vero viuēte patre p̄sumit datū cōtēplatiōe patris: z secūdo ex ege puta quia filius negociando fecit amicitiam vt supra. ℌ. 15.

19 ¶ Decimonono querit vtrū donatū filio a patre sit aduēticiū: z dicit bar. in. d. tract. q' si p̄cesserūt merita filij: que si extraneo fecisset ille donasset. sic donatio tenet a p̄ncipio nec potest reuocari z erit aduenticium sc̄dm glo. C. de inoffi. testa. auē. vnde si pareno: z concor. Jacobus butri. si vero non dat propter merita. sed. vt filio est simplex donatio que non valet. nisi morte confirmetur: de quo. ff. donatio. ℌ. vij. z an pater qui monachatur p̄dat tis aliis. vide ibi prope.

20 ¶ Vigesimo queritur vtrum pater teneatur facere inuentarium cum recipit bona aduenticia filioz: z dicit mar. si q' bononie in facto decisum fuit q' non tum quia non habet: de his reddere rationem: tum quia hoc non est lege cautum: tum quia ita habet legum interpres consuetudo.

¶ Rursus de peculio secundo huz ad diuisionem fratrum z sociorum.

Peculium scdo cōsiderari potest in ordine ad cōtractuz z diuisionem fratrū inter quos est cōtracta societas illimitata z nō determinate rei.

¶ Primo ergo q̄rit quid sit socieras z socius: z dicit tulius z no. azo. in sum. l. q. titulo p̄ so. q' societas est duoz pluriūe cōuentio contracta ob commodiorem vsum et vberiorem quesitum ad quod facit. l. si nō fuerit. ℌ. plerumq. ff. pro socio. Socius autez in ordine ad societatem est is inter quem z aliū vel alios est contracta societas: sed in censuris secundum glosam cur. z pau. in capitulo felicis. de pe. libro sexto. est ille qui aliquid cooperatur ad actum damnatum: vñ quando sunt plures z nullus est principalis dicuntur agentes: quando vero vnus est principalis alius cooperans tunc stricte dicitur socius in censuris: licet large socius criminis dicatur tripliciter scilicet concomitans. fauēs. z non corripiēs vt. 16. q. 4. ita plane. 86. di. facientis z tales regulariter nō puniunt eadem pena.

¶ Secūdo querit a quibus. circa quid. z quo modo societas contrahi possit: z dico q' societatē cōtrahere possunt qui se possunt obligare z cōtrahere de quibus multos casus habes ff. donatio. Cōtrahi autē potest circa omnia bona z circa aliquam negotiationem: z circa vnā rem. ff. eo. l. societas: nisi reo illa esset turpis aut flagitiosa. ff. eo. l. neqz pretermittēdū est. Non contrahitur autem sine cōsensu ſz p

Universidad de Deusto
Biblioteca

consensum. ff.pro so.l.qui admittitur: ⁊ hoc re. verbis.⁊ per nuncium.ff.pro so.l. societate ⁊ ad tempus ⁊ in perpetuum id est dum vi uent soci.⁊ sub conditione.ff.pro so.l.j.C.eo.l. penultima sine fine vero contrahi non potest 3 ff.eo.l.nullam.

¶ Tertio queritur quottuplex est societas: ⁊ dico vt colligitur ex no. per Bartolum ⁊ per Baldum in.l.ij patruus.C. cola vtri. iudi. ⁊ per eundem Baldum in additionibus ad bartolum de duobus fratribus quod est triplex.

Prima so cietas. ¶ Prima est omnium bonorum: in qua communicantur omnia quelita ex quacunq; causa laborando. vel negociando. vel ex dono. iure legato. vel hereditate.⁊ huiusmodi.⁊ stipendia data militibus.l.qui stipendia.C. de procuratoribus. ⁊ salaria quecunq; habita ex castrensi vel quasi.ff. pro socio. l. cum duobus.H. idē papinianus. alias est.l.ij fratres: ⁊ acquisitum ex iniuria sibi facta. vel ex l.aquilia: vel ex damno suo corpori illato. vel filiis suis dicta.l.cum duobus.H. socium: ⁊ generaliter omne quelitum licite quocūq; titu. vel causa. ar.a contrario sen. in.l.cum duobus.ff.pro socio. non autem quelitum illicite. vt ibi patet. Et similiter communicātur omnia debita licita.⁊ omnia damna etiam condemnationum factarum per iudicis iniuriā licet secus si essent facte iuste dicta .l. cum duobus.H. ibidem. Eo tamen casu quo ratione malefici condemnatio esset iusta teneātur socij contribuere. si eis scientibus ⁊ acceptantibus pro communi vtilitate maleficium factum est quia est commune ⁊ sicut in lucro ita et in dāno communicabunt: si vero ignoranter acceptarunt lucrum iniustum. tunc socius auferet illud et satisfaciet.l.si igitur ff.pro socio.⁊ sic solus solvet condemnationē etiam si essent socij omnium bonorum secundum Specu. Et licet de iure ex quo lucrum illicitum communicauit non possit illud auferre nisi post condemnationem.l.quod enim ff.pro socio. tamen si sacerdos iungat ei vt satisfaciat leso. intelligitur non solum in cōtestata sed etiam sententia lata et sic preceptum facere dotis est sententia secundum Hostiensem in capitulo finali. de sepul.

2. soci ¶ Secunda est generaliter omnis questus ⁊ lucri quod idem est.l.sed ⁊ si adiciatur. ff.p socio. in qua communicantur omnia que veniunt ex questu id est industria seu solertia alterius vt exercendo mercantiam ⁊ similia ⁊ similiter dāna que ex societate sicut ex causa proxima veniunt: non autem communicantur ea que veniunt ex officio vel meritis personę: vt donatio simpliciter vel causa mortis aut legata vel hereditas: nec similiter salaria aduocationis. tabellionatus. vel similiū: nec debita alterius nisi que fiūt causa questus vel societatis: etiam si licite contraxisset vt quia maritauit filiam. vel militauit aut renuit filium in studio: ⁊ multominus si sint illicite contracta: vbi condemnationes sue licite sue illicite non communicantur. Et hec so cietas semper intelligitur contrahi quando societas contrahitur sine distinctione: vt in.l. cotri.ff.pro so. 3.soci

¶ Tertia est societas certe rei. puta conuiendi. quia viuunt ad vnum panem. ⁊ ad vnum vinum: vel certe negotiationis vel lucrorum que consequuntur licet in diuersis negociationibus vel operibus: ex quibus lucrantur huius aliqua do alter operam alter pecunias ponat: aliquando vtrumq; de quibus infra societas. Et in hac communicantur lucra et damna que veniunt occasione illius negociationis vel mercantiarum de quibus pacti sunt secus de aliis prouenientibus aliunde.

Adde tamen q; omnia predicta verā sunt nisi socij aliter speciali pacto cauerint: quod seruandum erit: vel nisi aliter habeat consuetudo. de quo infra societas. j.H. vj. in fi. 4.q.

¶ Quarto queritur quomodo cognoscatur contracta societas inter fratres vel alios simul habitantes ita q; omnia lucra sint communicanda: ⁊ dico q; Bartolus in.l. si patruus .C. communia . vtriusq; iudicij. distinguit vtrum neuter vel uterq; aut alter tantum negotietur. Si enim nullus eorum negociatur non contrahitur societas licet hereditatem paternam ⁊ maternam simul indiuisam teneant.l.cum duobus.ff.pro so.H. si frater. Sed in hoc dissentit Baldus in additio. predicta. ⁊ in.d.l.ij patruus. dicens hoc casu ex actibus posse apparere affectum socialem: vt inter nobiles qui non faciunt questuarias mercantias ⁊ tamen conferūt omnia bona: salaria: dotes quia nemo negare potest hos esse sociales actus ex quibus presumitur intentio ⁊ voluntas. vt dicunt Joannes. de arena. ac Riza. ⁊ Oldra. discipulus eius. Si vero alter negociatur ⁊ alter non secundum Bartolum similiter non cōtrahitur societas: quia qui negociatur ex hoc magis videtur donare cū societatem contrahere: vt.ff.p socio.l.quinta. Sed Baldus dicit q; si is qui non negociatur omnia obuenientia sibi puta ex redditibus prebendę vel donibus confert. ⁊ sic faciunt hinc inde similiter vt supra contrahitur: quia talis presumitur mens qualis ex actibus colligi potest

ar.l.duo fratres.ff.de acqui.her.⁊.l. reprehēdenda ru magis ea.C.de insti.⁊ substi.⁊ similiter secundū bal. presumitur contrahi. alyqs se exercet in vna mercātia vel arte ⁊ alter in altera: vt in aduocatis ⁊ tabellionibus: quia lucrorum cōmunicatio societatis est contractio vel inchoatio: ⁊ similiter fm eum si vnus habet curam domus ⁊ alius sit aduocatus vel alter lucretur ⁊ ponerēt in domo. Sivero vterq; negociatur dicit bar. q; si alter est pupillus non potest intelligi cum eo contracta societas. quia hoc non posset expresse. ff. pro so.l.vt in conductionibus. ergo nec tacite .ff. loca.l. qui ad certum. sed si vterq; est maior dicit q; si cōmunicant lucra. ex hoc inter eos presumitur contracta societas: quia talis cōmunicatio aliter intelligi non potest: non tamen omnium bonorum vt quidā dicunt sed questus illius mercantie tantum: quia actus nostri voluntarij non extenduntur vltra ea que gerūtur.ff.ō iti.actiq; prima. l.j.H. vinia nius. Sed bal. dicit q; si alter est maior et alter pupillus habens tutorem qui communicat ⁊ cui communicatur. presumitur contracta societas: ⁊ si actus sunt vniformes societas restringitur solum ad questus venientes ex eis. sed in actibus in se difformibus ⁊ habētibus varietatem. presumitur societas generaliter contracta: nec consideratur an vnus plus. alius minus lucretur in hac generali societate: sed equaliter inquit omnia sunt pretienda. l.si socius pro filia. ff. pro so. hec ex illo. qui per hoc nō intendit hoc probare q; sit bal. tamen vide infra.H. sequen. 17. 20.

5 ¶ Quinto specialiter queritur quomodo cognoscatur contracta societas omnium bonorum: ⁊ dico q; bar in.l.titium. ff. de admi. tori. tuto. in.H. altero. postq; concluserit inter tres maiores negociātes ⁊ lucra communicātes contrahi tacitam societatem. querit que societas contrahatur an.j. omnium bonorū vel vnius negociationis: aut simpliciter: ⁊ respondet per regulam q; actus nostri voluntatis nō extenditur vltra ea q; gerunt allegāo multa iura. ⁊ deinde infert q; si communicauerunt lucra vnius negociationis illius est cōtracta societas. ⁊ similiter diuersarum si communicauerit diuersarum lucra: vnde si tit⁹ fundum emisset suo nomine communicare nō teneretur illum. sed pecuniam si fuisset ex dicta negociatione. ff. pro so.l.si vnus.H.j. sed si em ptio fundorum communi nomine celebratur etiam huius negociationis presumeretur cōtracta societas: ⁊ consequenter cogeretur cōmunicare. hec ex illo. Qui iuxta sensum bartho. in.d.l.ij patruus. intēditur recitatus est .H. priori. q; contrahatur societas certe rei: quāmen ibi bal. dicit falsum vbi actus sunt difformes: quia contrahitur societas simplicis ter sive generalis. i. olo lucri. iuxta bertachi. vero in ti. societas videtur q; contrahatur omnium bonorum: quia ad videndum quo modo tacite ⁊ trahatur talis societas. s. cum nium bonorum remittit ad Bart. in.d.l. titij ⁊ ad Petr. de perusio in tract. socie. iij. parte col. xiij. ⁊ Franc. por. de duo. fratribus. xx. q. lvj. Ego vero dico q; bald. melius intellexit bar. q; societas omnium bonorum non contrahitur nisi expresse agatur q; sint socij omnium bonorum. ff. pro so. l. ij. H. cum specialiter. ⁊ l. cotri. ff. eo. vbi dicitur cotri societatem etiam simpliciter licet si non fuerit distinctū videtur cohta esse vniuersorum que ex questu veniunt. hoc est si quod lucrum ex emptione. venditione. locatione. vel conductione. descēdit. hec ibi. Predicta autem expressio vel distinctio secundum aliquos fieri potest verbis ⁊ actibus: secundum alios vero non pōt fieri nisi verbis: quod videtur velle glo. in.d. l. cotri. que habet in verbo distinctus. i. expresse dictum q; fiebat omnium bonorum supta eo. l. ij. H. i. hec glo. Ego autē dico q; fit verbis principaliter et secundario effectibus.

¶ Sexto queritur quo tempore incipiat et quo finiatur societas: ⁊ dico q; si verbis contrahatur. standum est conventioni: si vero actibus dicit bar. in.d.l. titium. q; ab eo tempore incipit quo socij cōmunicare ceperint: ⁊ ab eo ex quo desierint communicare dissoluta. ff. pro so. l. vtiq. si tamen alter tantum desiit communicare. non renunciabat societati seruā dum est quod dicitur in. l. actione. ff. eo. 6

¶ Septimo queritur circa fratrum diuisionem quod peculium si communicandum et quod non: ⁊ dico quod si nulla interuenit solennitas vt patet ex dictis ti. priore. H. i. communicabitur solum professitium. non autem castrense nec quasi castrense. nec aduenticium ⁊ quod de his peculijs dicitur intellige de ominibus de quibus in ti. priore dictum est q; per tinēat ad hoc peculiū vel ad illud. Adde etiā que dicentur ab hoc. H. vsq; ad decimumoctauum inclusiue. Si vero interuenit aliqua solennitas. dic vt infra incipiendo a. H. decimono vsq; ad finem. 7

¶ Octauo queritur vtrum pecunia data filio a patre pro studio post mortem patris sit computanda in sua parte. et dicit bartholus 8

Universidad de Deusto
Biblioteca

in dicto tract. quod si apud patrē nihil erat quod esset filij nō imputabitur filio in patrē l.q̄ pater.ff.famil.hercis.si vero apud patrē erat pecunia filij ex peculio castrensi vel quasi tunc in dubio presumetur q̄ pater administratorio nomine egerit id de pecunia ipsius filij: sic imputabitur in partem eius.ad q̄ facit quod no.in.l.fi.C.de dot.promis. quod tamen videtur limitandum. quando pater dedit pro causa necessaria, non autem provoluntaria.iuxta ea que habea supra legatuz ij.§.xij.

19 ¶ Nono. Quid si pater dedit filio pecuniaz pro libris emendis et ille iussit vel exposuit in meretrices: dicit bar.i auf. quod locū.C.de coll. q̄ post mortem patris computabitur illi in suam partem: ar.d.auf. sicut mulieri que passa est consumi dotem. computabitur ei in suam partem vt in.d.auf. quod locum. Et si militer dic de donato a patre filio pro emancipatione q̄ erit computandum ei tempore dimissionis secundum Bartholuz in.l.j.§.nec castrense. ain.l.vt liberis.C.de colla.

20 ¶ Decimo queritur si pater filio in studio existenti misit pecuniam pro libris emendis cauens in libro rationum suarum q̄ filio eā debeat conferre. cuius erit damnum si libro rum valor decreuerit: r dico q̄ erit commune heredum. nec iste conferre tenetur quod cō stiterunt. sed solum quod valent. per glos. in d.l.illud.C.de colla. in verb. poterat. Si autē valor supercrescunt beneficio fortune. dicit rapha. in.d.l.illud. q̄ hoc lucrum tantū adueniciū dz esse precipuū filij. vt.l.filij.C.de colla. licet ludo. dicerit contrariuz in.d.l.illud. per rex. in.l.secundum naturam. ff.de reg.iur. et hoc placet.

21 ¶ Undecimo queritur vtrum filius qui incepit studere viuente patre de mādato eius possit mortuo patre de communibus bonis studium perficere: r dicit bar. in.d.trac. q̄ nō quia factum patris ergo filium initiatum eatenus obligat heredem. anatenus pater erat obligatus.l.si filium.ff.de mu. r ho. iūcta.l.honorato.§.in qui.ff.de decu. r. l.si filia.§.idem scribit.ff.famil.hercis. propter quod concludit bal. in addi. ad.d.tra. q̄ si vult studium perficere faciat de suo: similiter si vult doctorari: quia est nomen actus. l.si seruus legat°.§.sed si cū mihi ex testamēto. ff.de lega.j. nec fratres tenentur ei si nolunt.

12 ¶ Duodecimo queritur vtrum tempore diuisionis fratrum veniant expēse facte a patre circa vxorem filij familq̄ quo ad vestes et alia ornamenta: r dicit Baldus vbi supra et in.l. in his. ff. solu. matrimo. quod de cōsumptis filius non tenetur nec alius potest dicere ego ducam meam et tantundem exponā de cōmuni: nisi pater aliter cauerit in testamēto. l.ij.§.si. ff. de mu. r ho. vbi per glo. r. l. ex parte.§.filius. ff. famil. hercis. De extantibus autem vt sunt vestes r alia ornamenta si necessaria sunt ad quotidianum vsum nō conferuntur: sed sunt vxoris et a principio re nuit donatio inter socrum r nurum. l. ex anmo. ff. de dona. inter virum r vxo. r. l. si duo cuz sua glo. ff. ad. l. fal. Si vero nō sunt necessaria ad quotidianum vsum sed sunt precio sa. tunc illa qualia sunt debent conferri. l. illud vestimentum. ff. de pecu. nec potest dici quod morte sit cōfirmata donatio: quia non presumitur donata: sed ad vsum concessa. l. mortis. in fine. ff. de donatione inter virum r vxorem r hoc nisi magna dignitas r diuitiarum tumultus presumptionem faceret in cōtrarium. l. filius. ff. de donatio. Similiter dic in factis pro filia. l. cum hic status. §. oratio. ff. eo. Et pro predictis facit. l. fin. ff. soluto matrimonio. r quod dicit Bartholus in. l. si vt certo. ff. commo. Angelus tamen in. l. si ex re domini. ff. de stipulatione seruorū per glosz ibi positam determinat quod vestes lugubres date mulieribus efficiuntur ipsarum sponsa donatio. ij.§. quinto. De dote vero data filie filij ab auo ipsius quomodo non fit communicanda vide .F. dos.§.j. 13

¶ Decimotertio queritur vtrum expense facte a patre in peculio filij aduentitio. post mortem filij sint communicande inter fratres post mortem patris: et dico quod Bart in predicto tractatu distinguit. Nam si fuerunt necessarie vel ad perpetuam vtilitatem filio ipsi tabunk. l. finali. §. fi. C. de bonis que liberis. et. l. iubemus. C. ad Trebellianū et hoc si pater fecit animo repetendi: secus si animo non repetendi. Et si de animo nescitur si sunt parui sumptus presumerentur donati. l. si seruus. ff. de donatione inter virum et vxorem. si vero sunt magni ita quod excedant fructuum quantitatem: videtur habuisse animum repetendi: nisi in causa alimentorum vel simili expendisset. l. alimentaz. l. Henseni°.§. preterea. C. de negocio gestio secus si fructuum quantitatem non excedunt. quia videtur etiam tunc donasse. In impensis tamen quas facit vir in rebus vxoris gratia fructuum querendorum. colligendorum. et conseruandorum. sine vlla distinctione sibi facit. l. finali. ff. de impensis et ab vxore vel eius heredibus non repetet: in alijs autem si sunt modice non repetuntur: si vero sunt magne repetun-

tur. l. omnino. ff. de impen. q̄ tamen falsit vt ibi. Si vero dicti sumptus a patre facti non sunt necessarij: nec ad perpetuam vtilitatem sed solum ad vtilitatem fructuum non sunt communicandi. quia onera pertinent ad eundem patrem: r idem dicendum est de eo quod expendit in datijs r collecto cum habeat vsumfructum. l. si pendentes. ff. de vsufruc. Nec ob. l. vnica. §. nec ob impensas. C. de re. vxor. actī. quia vir habet dotez propter onera matrimonij ideoq̄ grauari non debet onere impensarum: et non erit hoc in alioysu fructuario: quia simpliciter habet ex alia causa vt ex contractu vel quasi. Et concor. Bal. vbi .F.

14 ¶ Decimoquarto queritur vtruz patre obligante se pro delicto filij: sit totum computandum in parte filij post mortem patris: r dicit Jo. de pla. insti. de obliga. q̄ quasi ex delicto. §. fi. filius. q̄ pater nō tenet pro filio cōdēnato in iudicio soluere. condēnatione de sua legitima: vt est casus in. l. r si cōdemnatus. ff. de nox. ac. si tñ se obligauit dicit bal. vbi .F. q̄ si propter hoc fecit ductus naturali pietate cōs fratres debent pro sua parte sustinere. l. liber captus. ff. de cap. is si fecit ex necessitate puta hoc statuto dicente. vt no. gl. sup rub. C. de decre. decu. nascit ex tali gestione negotiorum naturalis obligatio transiens ad heredes: ideoq̄ soluet ē sua parte filij° de nō cōmuni. l. igif. ff. de libe. ca. r q̄ no. doc. de eo q̄ cogitur soluere condemnationem alterius. l. q̄.§. fi. ff. de verbo. oblig.

15 ¶ Decimoquinto queritur vtrū patre dante dānum in bonis aduentitijs filij teneant fratres emendare de cōi. r Bal. vbi supra distinguit. Nam si dilapidatio est solū fructuū nō tenent. l. cū opz. C. de bo. que libe. quod limita verum quādo pater hz vsumfructum dicti peculij: lecē quādo is q̄ legauerat. phibuit vsumfructum queri patri. q̄ fieri potest s'm glo. in auf. vt liceat matri r auie. r in auf. erecti pitur. C. de bo. que libe. si vero dilapidatio cōcernit rei perpetuam deteriorationem. vel intolerabilem lesionem. sic etiam tenent .d.l. cū opz.§. sed cum tacitas.

16 ¶ Decimosexto queritur vtrū debitum contractum post mortem patris ab vno fratruz fit soluendum de cōmuni: r dicit Spec. in ti. de iudi. quod non: nisi contractū sit ratione communis vtilitatis vel societatis r in communem vtilitatem profectum: quod probare debet qui contrarit. r sic de communi soluere ar. l. omnis. ff. pro so. quod si non probat. per eum solui debet absq̄ grauamine alterius. ff. de reg. iur. non debet. ff. pro so. iure societatis: similiter nec bona debet solui de communi nisi sit versa in cōmunem vtilitatem. r idem de cōdemnatione soluta per vnū vt. F.§. ij.

¶ Decimoseptimo queritur vtrum lucrum quod facit vnus ex fratribus cum pecunia hereditaria mercādo sit cōe cum alijs fratribus: r Bal. vbi .F. in. d. l. si patruus distinguit. Nam si fecit nomine cōmuni cōmunicabit: si vero nomine proprio non cōmunicabit. l. titium r meuium.§. alterum. ff. de admi. tu. gō verum est nisi sit tutor vel curator alioruz fratrum. q̄ sic lucrum quod fecit ex prima mercantia empta de communi dz esse commune iz nolle suo fecerit: quia mercantia quasi empta de cōi erat cōis: aliud autē quod fecit de pecunia emptionū iteratarū r nolle suo erit suum r nō cōicabit illud: q̄ pecunia redacta ex mercantijs cōibuanō est cōis s'm glo. in. d. l. si patruus. Et idem. dic de eo qui negociat de pecunia minoris. aut ecclesie vt in. l. si pro ponis. C. de re. ven. Si vero nescit cuius nomine fecerit: tunc si continuauit negociū. solitum cum alio fratre mortuo. superstitibus filijs fratris induisam subintrantiam' possidē tibus: sic videtur nomine cōi fecisse. ar. l. nam et seruus. ff. de nego. ge. §. si vino. si vero fecerit negociationē insolitā. sic presumet q̄ nomine proprio nihil aliud appareat ex lib. rationum. Concor. bar. in. d. l. si patruus. adde etiam primo q̄ eo casu q̄ nescit quo nolle emerit. et tempore erat tutor. in dubio presumet q̄ emerit nolle cōi s'm multos ar. l. post mortē. ff. qñ ex fac. tu. Adde scdo s'm. bal. q̄ eo casu quo cōmuni pecunia r cōi nomīe negociatur quatenus lucrum est cōmune eatenus' r dānum. et hoc si aggressus est solita negocia discrete operando: secus si insolita: quia tunc sibi imputet. l. si negocia. ff. de nego. gestis. Concor. Barto. in. l. titium. ff. de admi. tuto. 17 18

¶ Decimooctauo queritur vtrum emptum ex pecunia cōmuni vel redacta ex rebus cōmunio sit cōmune: r Barto. in. d. l. si patruus C. cō. viri. iudi. distinguit. Nam aut emit aliquid nomine communi aut proprio aut dubitatur. Si quid igitur emptum est nomine cōmuni est cōmune altero habēte ratum. vt. l. si ego. ff. de nego. ge. Si vero nomine proprio tunc si emit ex pecunia propria est proprium non commune: si vero ex pecunia communi aut ille qui in re communi vendicat partem erat maior. r nihil petere potest in re vt ibi aut minor. r tunc si is qui emit nō erat tutor. nec curator est idem. vt. l. filie. ff. de solutio. si vero erat tutor aut curator. res efficitur communis vt. l. ij. ff. quādo ex fac. tu. si vero dubitatur ex quā pecunia emerit presumitur q̄

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex propria.vt.l.ſi defunct⁹.C.ardi.in.nec eſt ibi recurrendū ad coniecturas cuius conditiōis fuerit artifex vel nō.Si vero emit quidē ſed dubitatur cui⁹ nōie pſumit⁹ in dubio emiſſe nolet.pprio.vt.l.ꝛ magiſ.ff.de ſolu.Et ſic iſta queſtio ꝛ predēo eodē modo ſoluunt.

¶Decimonono queritur vtrum ex duobus
19 fratribus quorum vnus maior cōmuni nomine adminiſtranit bona minoris.rel.quus.f. minor teneatur approbare geſta p maiorē nomine cōmuni.Et dicit Ro.in quodā cōſi.qō incipit oi poſtis.q ſic ꝙtū ad vtiliter geſta ff.de nego.ge.l.pōpomus.geſta autē dānoſe rata habere non tenet:immo oia dāna illata communi pſimonio p maiorez.dolo vel lata culpa ipſe adminiſtrās ſibi dz iputare.ꝛ minori p rata emēdare tenet.fami.herci.l.heredes.ſ.non tm.ꝛ.ſ.itē culpe.ꝛ.l.et puto.ſ. ſed ꝛ ſi dolo.ꝛ.l.in cōi dividendo.ꝛ.l.ſi is cuz quo.ꝛ.l.in hoc iudiciū.ꝛ.l.communio ſeruus ff.cōi divi.Et deinde queritit idē ro.an lucrum factū p dictum maiorem ex pecunia communi ſit cōiacādū lz minor nō approbet dāna.illata cōioni nec ſentit dānū emergēs dolo vel culpa maioris:ꝛ dicit lucrum eſſe cōe ſi pecuniam communi nomine adminiſtranit.ff.p ſo.l.ſocius ſocio:immo inquit tale damnum non compenſak cum exceſſiuo lucro qō adminiſtrās communi queſtuit:qz hoc non obſtāte damnum illud ſibi imputare tenetur:ꝛ eius eſt.ff.pro ſo.l.non ob eum.cum.l.ſe.Si vero communē pecuniā pprio nole adminiſtrauit ſibi ſoli queſtuit.vt eſt caſus in.ſ.ſi vnus ex ſocijs.l.ſi vnus.ff.p ſo.ꝛ pbatur in.d.l.ſi patruus.Bā tamen hoc caſu poſſet minor agere contra maiorē quanti ſua intereſt hāc pecuniam communi nomine nō fuiſſe adminiſtratā.vt no.glo.in.d.ſ.ſyn⁹.hec ex illo.

20 ¶Vigeſimo queritur vtrum frater habens cum fratre hereditatem induiſam ꝛ societatem ſimpliciter id eſt omnis queſtus teneak communicare lucrum pueniēs ex officio publicis vel meritis perſone dico qꝛ nō:ſed ſolū bona prouenientia ex patrimonio ꝛ mercantia.vnde dicit paul.in quodam cōſilio quod incipit in eā vertente.quod tale lucrum non cōi:abit qō pbat p no p.l.cū duob⁹.ſ.ſi fratres.ff.p ſo.vbiſi fres tenuerunt hereditatē paternā ꝛ diuiſam vt emolumētū ac dānū in his cōiter ſentirek qō aliūde queſierit in cōe nō redigik qui ſi videak cōtracta ſocietas in bonis pſimonialibus nō eſſe in lucris aliūde obuenientibus.Quod maxime verū eſt in lucris q̄ltis ex officio vel meritis pſone:qz l his eſt ſpeciale qꝛ ſtūcunq; contrahak ſocietas ſimpliciter etiā expreſſe.nō intelligitur cōtracta niſi in prouenientibus ex ſtudio ſeu induſtria perſonarum vt exercēdo mercimonia ꝛ ſimilia:nō eūt in pueniētibus ex meritis pſone:q ſi hereditas vel legata ſeu donationes que vni ex ſocijs deferuntur non veniunt in communi vt.l.coiri.cum.ſ. ſequenti.ff.pro ſocio.Salarium autem delatum ratione officij prouenit potius ex merito perſone qꝛ ex queſtu ſeu opera ſocij:pro quo facit.l.cum muneris.ff. de mu.ꝛ ho.ꝛ quod no.in.l.prima.ff.ſi mēſal.mō.di.hinc eſt qō omne quod lucratur ſi miſſa.ex officijs publicis acquirit ſibi ꝛ non patri:ꝛ reputatur quaſi caſtrenſe.C.de inoffi. teſta.l.finali.ꝛ conſequenter a fortiori in preſenti caſu non debēt predicta lucra eſſe communia:niſi pacto expreſſo hoc fuerit conſentum.Et idem apertius ſentit Speculi. in titulo de iudi.ſ. ſequitur.ver.quid ſi alter: vbi plus dicit ſcilicet qꝛ ſi vnus ex fratribus remotus fuit ab officio propter inſufficientiā ſuam ꝛ in locum eius alter ſubſtitutus non debet ſalarium eſſe commune ſed preciput⁹ fratris ſubſtituti.Et idem videtur ſentire Bartolus in dicta.l.ſi patruus.volens qꝛ ſi nemo ex fratribus habentibus in communi negociatur.non ſit contracta ſocietas in bonis aliunde queſtis:in quo licet diſſentiat baldus tamen vt aliqui dicunt dictum ſuuz aperto iure non probatur:vel die qꝛ licet verū dicat.tamen ſentit qꝛ ſocietas non extenditur vltra ꝙ actus geſti precedant:vnde vbi ex actibus non contrahitur niſi ſocietas ſimpliciter que communicationem negociationum lucrorum non excedit.vt in caſu iſto.ſi alter ſociorum acquirit aliquid caſtrenſe:vel quia ſi illud nō communicatur.Nec obſtat quod iſta lucra deputet in communez vtilitatē nec ex hoc debet cenſeri qꝛ voluerit communicare:quia quicquid ſolus expendit de ſuo in re communi poteſt in eius rei diuiſione repetere.l.in hoc iudicium.ff.communi.di.ſicut etiā videmus in caſu contrario qꝛ ſi ex bonis cōmunibus dotatur filia vnius fratrio.debet in diuiſione bonorum computari in portione contingente ipſum fratrem.vt no.ſpecu. in dicto.ſ.ſequitur.in ver.qui ſi vnus:ꝛ ideꝛ in alijs expenſis factis pro vtilitate vniuersitatis.Et hec maxime procedūt in lucris queſtis poſt mortem fratris rem anentibus ex eo filijs impuberibus cum quibus non poteſt dici contracta ſocietas nec debet preſumi donatio maxime ſi ꝛ ipſe qui lucratur habet filios: quia non eſt veriſimile qꝛ auferre vellet a ſuis ꝛ dare alienis.Et hec videntur de mente bar.in.d.l.ſi patruus.

21 ¶Vigeſimoprimo queritur quid ſi ex duob⁹ fratribus vnus in ſocietate poſuit operas. alius pecuniam:ꝛ caſu oia perierunt:ꝛ dicit bal.vbi.ſ.qꝛ is qui poſuit operam tenet alteri ad meditatē capitalis.per.l.ſi.cū duob⁹.ſ. in cocunda.ff.pro ſo.ꝛ ita etiam tenet Jaco. de are.in.l.i C.pro ſo.gl.vero in.d.l.ſi patru⁹ tenet cōtrariū:ſed in dic vt.l.ſocietas.ſ.ſ.vſ.

22 ¶Vigeſimoſecūdo queritur vtrum duobus fratribus ſimul cōmanentibus poſt mortem patris ſi vnus de fructibus laborum ſuoruz vel de alijs bonis poſuit in domo pro communi victu poſſit illud plus in diuiſione repetere:ꝛ dicit bal.in.l.cū duobus.ff. pro ſo.qꝛ fructus extātes ſunt ſui niſi ſit cōtracta ſocietas in eis.Si vero ſunt conſumpti. tunc ſi inter eos erat contracta ſocietas conuiuendi:quia ad vnum panem ꝛ vinū viuebant nō habet conſideratio ad illud plus:qz ſocietatis jure intelligūtur cōſumpti.vt in.c.ſi duo fratres de fratri.de nouo bene.ſueſti.inviſi.feu.ꝛ hoc non ratione fraternitatis vel cohabitationis ſed cōmunis menſe ſm bal.ibi.quod facit p fratribus quorum alter maior eſt in familia Si vero inter eos nō erat ſocietas conuiuendi:quia diſputa qꝛ vnus erat minor ꝛ conſequenter non contrahitur ſocietas.i.ꝛ in cōditionibus ff.pro ſo.l.alter furioſus:aut p digus cui erat interdicta adminiſtratio.vel monachus ꝛ ſi miles tunc expenſe non imputāt⁹ inter fratres que ſunt facte pro alimētio.niſi proteſtetur quod non intendit donare.l.nenſenius. ff.de nego.ge.vel niſi qꝛ redditus communes erant ſufficientes ad alimenta.ſed conſeruabat fructum vt melius venderet.vel quia naturali charitate non tenebatur alimentare. ar.l.ſi.ff.de pe.here.ſecūdum Bald. in.l.ſilie. C.fami.herci.item quando ille qui fecit impenſas erat pauperior.vt no.in.l. alimenta C.de nego.ge.per Jaco.burri.ꝛ Bal.quia pia charitas incipit a ſeipſo.l.ꝑſeo.C.de ſerui.ꝛ aqua.vnde non preſumitur donare.Et ſic Bald.in.l.ſi paterno.C.de nego. geſt.tenet de ruſticis quorum vnus multa poſuit in domo pro alimentis quod poteſt petere quando in filijs alimentatio nō erant lopere aliquales correſpondentes alimentis:quia communiter ruſtici ſunt pauperes. quorum oculus eſt porcellus.vt dicit glo.in.l.illiciras ff.de offi.preſi.ꝛ raro habent pecunias:vt dicit Bal.in.l.idem.C.loca.ideo non preſumit talis donare cum ipſe non habeat ſuperflua quod intellige verum quando inter eos non
23 eſt ſocietas conuiuendi.

¶Vigeſimoterrio queritur quid ſi alter duorum fratrum poſuit lucra ſua pro reparatione cōmunis patrimonij.vel emit bona pro colendis poſſeſſionibus cōibus:ꝛ dicit Bald. vbi.ſ.qꝛ repetere pōt illud quod poſuit per tex.in.l.ex duobus.ff.de nego.ge.ꝛ Bal.in.d. l.filie.quod intellige ſi emit ex eo quod cōiacere nō tenebak.ratione cōmunis patrimonij vel culuſcūq; ſocietatis alias ſi nō emit ex illucro cōiacndo ꝛ conſequenter cōiacnda ſunt
24 ¶Vigeſimoquarto querik quid cūaliqui fratres habentes paternam hereditatem indiuiſam viuunt ad vnum panem ꝛ vnum vinū nulla alia cōtracta ſocietate.ꝛ vn⁹ ex induſtria pſone lucratur.vt qui eſt artifex vel iuit ad nautgandum ꝛ huiuſmodi.ꝛ dico qꝛ illud lucrum erit ſibi prec:puum etiam ſi pater vi ueret tanꝙ aduenticium:nec illud poſt mortem patris cōiacabit:quod intellige ſi lucrum illud pater permiſit quaſi non egēs exercitio filij in re domeſtica:ſi tamē ſtantes domi expenderunt circa patrimonium pro querēdis vel colligendis aut conſeruandis fructibus q̄ fuit abſens nō hēbit partē fructuū niſi cō tribuat ad expenſas:ꝛ ſi alij perſonaliter laborauerunt in re cōi pro dictis fructibus.ex eis deducent ſalaria ſua ad arbitrium boni viri:ſi vero laborauerunt aut expenderunt pro conſeruatione patrimonij illud deducēt in diuiſiōe.Et predicta ſtelligē niſi inter eos eſſet ſocietas ſimpliciter:qz cōiacret lucra venientia ex induſtria vt.ſ.ſ.iq.lz non veniētia ex meritis.

25 ¶Vigeſimoquinto querik quid ſi alter ex coheredibus condēnatus eſt ob maleficiū cōmiſſum:ꝛ dicit ſpec. qꝛ de ſua parte tantum ſoluenda eſt condemnatio.nec fiet compēſatio eius quod alias bene tractauit hereditatem.ff.pro.ſo.l.cum duobus.

26 ¶Vigeſimoſexto querik quid ſi vnus ex coheredibus fecit ſumptus ob honorem ſuuz. puta in militia vel nuptijs ſuis aut filie.vel aliqua dignitate:ꝛ dico qꝛ ſi cōmunis pater id fecit ipſe hz hoc preciput⁹.ff.de col.l.ſ.ſ.nec caſtrenſe:ſi vero ipſe hoc fecit poſt mortē patris.de ſua ſorte erit nō de bonis cōmunib⁹ ff.fami.herci.l.filij.ſ.idem ſcribit:niſi ſpecialiter inter coheredes pactum fuerit ꝛ hmōi ſumptus eſſent communes ſecūdum Barto. in.d.ſ. nec caſtrenſe.Quantum autem ad dotē filie alterius fratris coheredis ſi viuit auus ab ea dotanda eſt.ff.de iur.do.l. profectum dotanda eſt ſecundum Specu.niſi alipra dos.ſ.vſ.

¶Vigeſimoſeptimo querik vtrum factum 27

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnius fratris noceat alteri qñ sunt socij omnium bonorum puta si vnus emens gabellã a cõi promittit sub certa pena.z alius cõtramenit :querit vtrum incidat in penam:z dicit bal.vbi.ff.q̃ non:qr non incidit qui contrauenit cum non sit obligatus.ff.pro socio.l.iure societatis:nec qui est obligatus quia non cõtravenit.

28 ¶ Vigesimooctauo querit vtrum in societate omniũ bonorum frater possit suas filias dotare de cõi:z speci.videt tenere q̃ nõ. misi sit pactũ inter eos.p.l.si socius.pro filia.ff.pro.z idem pe.de petr.in.14.libro consiliorũ sed bal.in concilio quod incipit factum tale tenet contrarium.z similiter.in.d.addi.ad trac.bar.de duo.fra.vbal.autem in.d.l. cum duobus.ff.pro so.arguens pro:z contra finaliter cõcludit q̃ quilibet adherere potest cui parti voluerit:quod non sufficienter dicitur cum altera tñ paro cõtradictionis sit vera. z vna preiudicet socie:vñ dic q̃ potest si sunt socij omnium bonorum maxime expresse verbaliter:qr ibi est cõicatio omnium licite questorum:z cõsequenter a contrario est omnium debitorũ licite contractorum: vñ frater tenet cõtribuere fratri militãti aut filiã maritãti non autem hoc potest si sunt socij simpliciter id est omnis questus.

29 ¶ Vigesimonono queritur q̃d si vnus frater dotauit filiam alterius scientis:z patietis:et dico q̃ si sit contracta societas omniũ bonorum alter teneretur cõtribuere vt dictũ est.ff. prio:si vero nõ sunt sic socij.qui dotauit dotem potest repetere.quia vtiliter negociũ gessit:non obstante q̃ extraneus dotando filiaz alterius donare videat dotem.l.ex morte.C. de pac.cõuẽ.qr hoc verum est quando solus hoc facit.secus si faceret simul cũ patre vt cõsuluit bal in.d.consilio.vbi.ff.

30 ¶ Trigesimo querit si frater legitimꝰ z spuriꝰ in vita pfis cõtrahit societatẽ olim bonoꝝ vtrũ pfe moriẽte eiꝰ hereditas transeat et ad spuriũ:z dicit bal.in.l.f.C.p so.q̃ sic.nõ vi successionis vel relicti.sz iure societatis.Qñ p cautela notãdũ est ei q̃ vult spuriũ succedere in hereditate cũ legitio.vt faciat eos olim bonoꝝ societatẽ contrahere.

31 ¶ Trigesimoprimo querit si alter ex socijs omniũ bonoꝝ cõicauit socio vel fratri lucrũ vsurariũ vtrũ episcopus possit compellere socium vel fratrem ad restitutionẽ vsurarum:z dicit Bal.q̃ sic.vt.ff.eo.l.quod enim.

32 ¶ Trigesimosecundo queritur vtrum lucrũ vxoris alterius fratris cõicandũ sit in diuisione:z bal.in.l.si vxorẽ.C.de cõdi.infer.z do. et vbal.in.l.cũ duobus.ff.p so.distinguit. Nãsi eadem opera facit sicut homines in laborando debet habere partẽ lucri.z diuidetur in capita:vt dicetur de filijs.§.vlt.in fi.Sive ro exercet aliquã artem vel mercantiam.vel est obstetrix.aut chirurgica. tunc si ponebat omnia lucra in communi.z similiter vir contracta est societas quam mulier.cum viro cõtrahere potest fm eũ.bal.in.d.l.si vxorẽ.z sic lucra erunt communia.sed si tenebat separatiz lucrum.vel ex aliqo conlecturis apparet q̃ societatem contrahere non volebat:tunc de operibus cõmunibus z obsequialibus q̃ filit a mulieribus in domo fm qualitatem pone:vt facere lecẽ: cognam z hmõi lucrum consequi nõ potest:qr operari tenetur in domo in qua recipit alimenta vt in glo.l.sicut.ff.de operi.lib.z bal.in.l.gaio seio.in fi.ff.de ali.lega.z ange.in.l.j.C.de legi.here.z in.l.si cũ dotem.ff.solu.matri.imo si deliberet a talibꝰ ob sequalibꝰ eiꝰ que estimationis ppter excedẽtẽ artem.pars talis lucri deberet communicari viro:aliqo fratribus secm iudicii bonꝝ viri nisi haberet alimenta iure legati.z consequenter nõ teneret operari in tali domo fm bal.z ange.vbi supra.Si vero vltra talia ob sequialia exerceat aliquam artẽ z lucretur.potest sibi illud tanq̃ ppriuz retinere z cõicare non cogitur. Et quod dictum est de vxore. dic de filiabus alterius fratris excepto q̃ acquirent patri.z illud lucrum erit eis additicium. Et hec not. prodictis.§. elemosina §.v.z dicendis infra vxor.§.vlt.

33 ¶ Trigesimotertio. Pone. Petrus decessit relictis quatuor filijs vialculis equaliter: et succedentibus altero eorum paulo habente duos filios aptos ad labores ac lucra :z post mortem patris sine diuisione laborauerunt communicantes inuicem bona z lucra vsq̃ ad mortẽ eius qui duos filios habebat videlt pauli. Queritur ego quomodo debeant diuidi:z dico multa.

F Primum. Loquendo de bonis alijs a fructibus ex possessionibus si diuisio haberet fieri tempore mortis petri:quatuor filij equaliter succedebant ab intestato secunduz stirpes.l.inter filios. C.fami.herci.ex testamento vero secundum eius voluntatem si fuisset legitima.§.disponat:aut.de nup.col.43.

F Secundum. Si vero habuisset fieri post mortem petri viuentibus tamen omnibus filijs eius dico quod ab eo tempore quo cessauerunt communicare bona et lucra :intelliguntur societatem tacite contraxisse secundum bal.in.l.si patruus.C.cõi.vtriusq. z ab illo tempore circa quo ad bona ab inde quesita siue post mortem petri diuisio est facienda in capita:quia hoc est de natura societatis.l.si non fuerint.ff.pro.so.nec tñ duo filij paruuli habebunt equalem portionẽ cũ suo prẽ qr eo viuẽte nõ cẽsẽnt ipi l societate cuz nulla bona cõicauerint sicut pater suꝰ habebunt tamen sua salaria que verisimiliter lucrati fuissent si dicto tempore communio stetissent cũ aliꝰ: rtaxabuntur per duos homines eligendos per iudicem:quia personas suas omnicauerũt circa negocia cõia.

3 F Tertiũ. Si aũt debeat.modo fieri diuisio mortuo paulo.dico q̃ prima societas paulo mortuo est dissoluta .l.adeo.ff.pro so.vnde si eo mortuo non contraxerit aliquam societatem.fiet diuisio sicut eo viuente ita q̃ isti filij habebunt partem patris z sua salaria:si vero aliquo tempore societatem contraxere cuz patruis.de bonis ab eo tempore questis quo societatẽ contraxerunt .debet fieri diuisio in capita nõ l stirpes.de bonis vo petri z paulli debet fieri diuisio in stirpes non in capita reseruatis duobus filijs pauli salarijs.

4 F Quartum. Quantum aũt ad fructus pendentes ex possessionibus quas tenẽt ad colo niam .dico q̃ si boues erãt communes.deducto expensis diuisio fieri debet,in capita nõ in stirpes.vt voluit bar.in suo consilio incipiente titiarelus.z bald.in addi.ad bart. de duo .fra.dicẽs nos debere considerare.q̃ fructus triplici modo capi possent: primo.f. ratione operarũ exhibitarũ a personis. secũdo rõne operarũ exhibitarũ a bobus: tertio rationẽ seminis exhibitarũ expensarum pro mercedibus similibꝰ. Primo igitur de fructibꝰ detrahenda est omnis impensa q̃ze si facta est equali portioe an fratribus et nepotibus equali portione reuertatur:quia nullus est calus in quo talis deductio nõ fiat.l.fundus ff.fami.hercis.sed sicut boues sunt communes ita quod ratione eorum percipitur.cõcedetur pro parte pro qua z boues sunt cõmunes qr rationes communis acquirit dñio pro ea portione pro qua sunt domini.ff.de acquirẽ. re.do.l.per seruuz.in fi.tertio reliqui fructus diuidantur in capita:ita quod quilibet habeat suam portionem tam patrui q̃ nepotes qr societas respicit capita operantium in societate.d.l.si non fuerint.

34.q. ¶ Trigesimoquarto querit an frater gubernans bona cõmunia cũ fratribus paruis possit in diuisione salariũ petere sicut tutor potest fm Bar.in.l.in eos.ff.de tute.quod non et dicit ludo. q̃ certã portio fructuũ assignatur illiuz salariũ petere nõ pot. Sed p hoc et alijs predictis aduerte primo q̃fm Bal. in trac.de duo.fra.duo fratres quoriũ vnus hz duos filios laborantes cõem possessionẽ: alius vero nullũ.tñ dividunt fructus equaliter qr hec societas respicit capita eoz qui opas ponũt:z idẽ pau.in.l.illud.C.de colla.in duo fratribus quoriũ vnus erat solus nihil faciens:alius vero habẽs multos filios bona gubernabat.qr in diuisione ille solus petere nõ poterit fructꝰ cõsumptos a filijs fratris in dubio presumit de patrimonio patris aut presumitur habere de bonis maritis:vero sit tute.l.si defunctus.

Pecunia aliqñ largissime sumitur pro oi re mũdi que pot esse patrimonio.f.q.ij.totũ:z in.l.note. ff. de.vb.ll.sic tagl.z sic rei appellatio latior est ẽ pecunie.vt in.l.rei ff.eo. quia res sacre z liber homo qui non possunt esse in patrimonio res sunt z non pecunie:sed stricte accipitur pecunia pro numerata id est numerabili.14.questione tertia.capitulo primo.z tertio .ff.de legatis.j.l. taliꝰ scriptura. secundum mentem autem sancti thome.22.questione.100.pecunia formaliter .pprie est moneta seu mensura rerum venalium nimpropie autem et virtualiter est omne cuius pretiuz estimari potest pecunia. Summa autem angelica z ro.referunt quatuor magistros expositores regule beati frãcisci dicere q̃ pecunia est omnis res qua datur ad aliquid pro precio dandum id est omne quod vice precij datur:sed ibi non declarant proprie quid sit pecunia in se:sed q̃ modo sumatur in predicta regula quando prohibet pecunia recipi:de quo sunt opiniones. Nam cũ ỹt in regula q̃ fratres non recipiant denarios vel pecuniam.car.in cle.exi.§.ita q̃ denarij z pecunia idẽ sunt:z bñ dicit ibi sumit nomine pecunie et os quo q̃ytik loco pcij ad aliqd emẽdũ:vñ nõ licet fratri minori accipe aliqd intẽtione vendendi z vtendi precio:imo fm ea q̃ dicti summiste referũt ex dictis dictoꝝ magistrorum.nõ lz fratri minori p̃mutare puta accipere vinũ.vt det alicui datoro sibi panes:q̃ hoc est vti vino ad aliquid cõsequẽdum qđ pcio dat.i. panẽ:sed bñ intẽdẽ pñtãt,percipiendo ordinis vt ipe eã vendat vel in necessaria cõmunitatem:qr sic talis res nisi esset pecunia in manu fratris. Utrũ aũt mutuo accipiẽs pecuniam auream restituere possit argenteã,z aliqs est

Universidad de Deusto
Biblioteca

recipere tenea[k]: vide. ſ. ſolo. ℌ. ſ.
p Enſio. ē. gabella. ſ. ℌ. ſ.
p Edaneus iudex. vide ſupra archi diaconus. ℌ. ſ. in ſi. ꝛ ſupra. iudex ℌ. primo. in ſi.

De pena.

Pena eſt id quod pro culpa infertur: qꝛ dicitur a puniendo ꝛ eſt ḡ punit. ꝛ vindicat quod quiſq; cōmiſit. de pe. di. iḡ. pnia. vñ a ſupplicio vel dolore differt: q̄ ſine culpa aliquādo inferūtur vt cū torq̄tur brutuꝫ vel homo iuſtus. pen ꝫ autē nunq̄ infertur ſine culpa quāuis aliquando inferatur ſine culpa puniti. licet nō ſine cauſa: qꝛ. ſ. propter culpam: alterius: vnde ſine culpa niſi ſubſit cauſa nō eſt aliquis puniendus. de regu. iur. lib. vi. Et nomine pene loquendo iuridice et non theologice. ſtricte ꝛ proprie venit ſolū cōpotalis. i. afflictiua corporis ſm Panor in. c. inter alia. de immu. ecc. large tamen ſumitur pro omni quod minuit de patrimonio vel priuat aliquo legitimo. ge. tamē in. c. ſi. de ele. li. vi. dicit q̄ conſtitutio proprie eſt penalis. que priuat iure quēſito. vt in. c. ſi religioſus. eo. ti. et li. ꝛ ita eſt penalis ſiue vindicet in corpore ſiue in alio queſito vt in. c. diſpēdia. de reſcri. lib. vi. iuncta glo.

1.q. ¶ Primo vero queritur quottuplex ſit pena in genere: dico quod eſt duplex. prima ſcz priuatiua que dicitur pena dāni. ꝛ large eſt qua pro culpa aliquid auferꝫ ꝛ infertur priuatio: proprie vero eſt qua pro culpa auferꝫ perfectio ꝛ infertur priuatio non repugnans appetitui ſemper: cuiſmodi eſt carentia diuine viſionis: que ꝛ ſi forte repugnet appetitui in damnatis non tamen in pueris decēdentibus ſine baptiſmo ſecundum theologos. Et ſcḋa poſitiua q̄ dicitur pena ſenſus. i. afflictiua appetitus. ſiue inferioris ſiue ſuperioris ꝛ large eſt qua pro culpa auferꝫ perfectio ꝛ infert ꝓuatio afflictiua appetitus ſemp ſaltez naturaliter. vt ſubtractio peculij. verbera ꝛ ignis quibus auferꝫ ſenſuum armonia. mutilatio ꝛ huiuſmodi. Et ſic pena ſenſus ꝓprie nunq̄ eſt pena dāni proprie nec econuerſo. qꝛ vna affligit ſemp alia nō ſemper: ois vero pena ſenſus proprie eſt pena dāni large. qꝛ ſemp eſt priuatio vel habet annexam ꝓuationem non aūt econtra quia pena dictoꝝ puerorū non eſt ſenſus proprie. ſed ſolum large vt ſcilicet eſt in dānatis. Sz qꝛ iſta ſunt theologalia non me extēdo quemadmodum materia requirit.

¶ Secundo queriꝫ quotuplex ſit pena ſenſus iuridice loquendo ſm canones precipue ꝛ dico q̄ dupliciter diuidiꝫ a iuriſtis ḋctuꝫ ex dictis eorum colligiꝫ ſcilicet ſecundum ſe. et ex parte cauſe penam inferentis. Diuidendo ergo eam ſecūdū ſe in genere eſt triplex. 1. genus pe.

ℙ Primū eſt gen⁹ eſt ſpiritualis pene q̄ eſt ḋcuplex pna. ſ. incerpatio q̄ in genere iſto eſt quaſi preambulū. di. 84. quenit. ſcḋa eſt cenſura eccleſiaſtica que eſt triplex ideſt excommunicatio. interdictū ſuſpenſio de verbo. ſigni. querenti. tertia infamis de qua. ℌ. infamis. quarta eſt depoſitio. di. v. ſi epiſcop⁹. de qua ſupra degradatio. 2

ℙ Secundum genꝰ eſt corpotalis: que eſt ḋcuplex ſecundum canones. prima eſt ieiunij vel abſtinentie diſtinctione. 90. ſi quis contriſtatus. 27. queſtione prima. ſi homo eſſe. ſecunda eſt verberum. 23. queſtione quinta circuncelliones. de qua infra percutere. ē. ℌ. excommunicatio. vj. terna eſt ſeruitus de q̄ ſupra luxuria. ℌ. iḡ. quarta eſt publicationis bonoꝝ. di. lxiij. adrianus. de qua ſupra hereticus. ſ. ℌ. viḡ. quinta eſt exiḷ. ḡ. di. lxiij. in fine. ſiue ſit ad certum locū. vt cū quis tradit in monaſterium. ſiue a certo loco vt cū quis ab aliquo loco ꝓhibetur. ſiue ab omni loco vt cū penitenti iniungitur ne alicubi pluſq̄ tāto ſpacio moretur: de pe. diſt. vi. facer doos. Sc̄ḋm leges autem ſunt ḋcte pene vt mortis detruncationis vel ēt deportationis. de. q̄ bus diffuſe in ſum. cō. li. iḡ. ti. xxxij. q. ſ. ſecundum ray. tr̄z. hoſt. de iureiur. c. venēs. que dam eſt capitalis eſt triplex. ſ. mors. exilium relegatio. ff. de publi. iudi. l. ḡ. Eſt autem deportatio ꝓprie exilium perpetuum. relegatio vero temporale. ff. de. inter dic. l. relegatorum. ℌ. differentia.

ℙ Tertium genus eſt pene pecuniarie. que aliq̄ inferꝫ ꝓ iniuria illata ꝓſone vel loco de quo. ē. i. munitas. ḡ. ℌ. r. aliq̄ ꝓ ſatiſfactione illati dāni vt ſupra furtū. ℌ. iḡ. infra rapto. ℌ. ſ. infertur ēt ad punitionē criminis. quod in nullius eſt iniuriā niſi dei. ſalte per modū elemoſine: vt. ē. blaſſemia. ℌ. vū. ℙ Diuidendo aūt penam ſenſus ſecundū cauſas penā inferentes: in genere eſt quadruplex. Prima eſt a iure. ſ. canonico vel ciuili. de qua in ca. ſtatuimus. xvj. q. ſ. ad quaz reducitur ea que eſt a ſtatuto. Secunda eſt a conſuetudine de qua in ca. diſlect⁹. de offi. or. Tertia eſt ab homine. Quarta eſt mixta poſſ. biliter: que dicitur pena contumacie punitiua. Sed illa que eſt ab homine etiam eſt triplex. ſ. iudicialis. arbitralis. ꝛ conuentionalis. quam partes extra iudicium inter ſe ponunt. 3 Pena ſenſus

3.q. ¶ Tertio queritur a quo poſſit pena ſponi: et dico: hoc patere ex dictis ℌ. priore: qꝛ iuriſdictaz et conſuetudinalē imponere poſſunt qui er ſtatuere. aut conſuetudinem facere: eā vero que eſt ab hole cōuētionalē facere poſſunt oēs q̄ poſſunt cōtrahere. ꝛ arbitrales oēsqui poſſunt compromittere. ꝛ iudicialem omnis iudex poteno punire: ꝛ qꝛ iuriſdictio ſine cohertione ſaltem modica nulla eſt. de offi. delega. paſtoralis: ꝛ. c. ex literis: maiores tamen penas vt quantum ad forum eccleſiaſticum depoſitionem: quantum ad ſeculare vero de capitationem. inferre non poſſunt oēs iudices: ſed in illo quidē ſolus epiſcopus ad quē pertinent maiora negocia. diſ. xxv. per lectos: in iſto vero. ſ. ſeculari. hi ſoli qui habent merum imperium.

4. ¶ Quarto queritur vtrum pena impoſita a iure in vno caſu videaꝫ impoſita in alio: cū illa duo in iure equiparantur: ꝛ dicūt quidaz quoḋ ſic per tex. cum glo. in. c. ſi poſtḋ. in fi. de elec. lib. vi. ꝛ facit glo. in. c. primo de poſtulata. Dicens quod diſpoſitio etiam penalis concepta in electione procedit etiam in poſtulatione. qꝛ per poſtulationem venitur ad electionem. l. oratio. ff. de ſpon. ꝛ hoc ſequitur patet. in. c. de multa. de prebē. ꝛ in. c. ſi. de inuti. peti. ℙ Quod quidez in fauorabilibus habeo pro indubitato. per auten. item ſi quis liber. C. de nat. libe. vbi pater in aliquo legitimo documento ſi. ium naturalem appellano filium ſimpliciter. legitimaſſe videtur oēs alios filios naturales qui ſunt cōfratres. ſed in penalibus eſt glo. ſingularis in contrariū in cle. prima. de conſan. ꝛ affi. que dicit q̄ pena apposita cōtrahēntibus matrimoniū. non Nota extendit ad contrahentē ſponſalia. ℙ Unde dicendū videt q̄ qñ aliqua duo in iure ſunt parificata cōiter. ꝛ eſt eadē ratio expreſſa vel indubitate preſumpta. tūc ſtatutū in vno extenditur ad aliud. etiaz in penalibus: ſed qñ nō ſunt cōiter parificata. ſed ſolum in aliquibus caſibus. tūc nō extendit: ſimiliter licet ratio ſit eadē tñ nō extendit pena ſed ſolā ꝓhibitio. niſi ratio ſit expreſſa vel indubitate preſumpta. qꝛ tunc extenditur etiam quo ad penā. vt. ē. lex. ℌ. xviḡ. ꝛ ſic intellige. limita ꝛ cōcorda predicta glo. ꝛ glo. in cle. vnica. de offi. vica. ꝛ glo. in. c. cōſtitutionem. de regula. li. vi. 5 et glo. in regula que a iure. de re. iur. lib. vi.

¶ Quinto queritur vtrū pena impoſita a iure in aliquo delicto ſit poſita vel loco habeat in actu vicino ipſi delicto: ꝛ dicit panor. in. c. ſ. de eo qui mit. in poſ. quod nō niſi quis actū perficiat licet talis aliter ſit puniendus iudicia arbitrio: quod probatur in capitu. cum in cunctis. de elec. iuncto capitulo. perpetuo. eo titu. lib. vi. ꝛ ibi glo. Et idem in pena impoſita per ſtatutum: quia verba ſtatuti exigunt actum perfectum. vt no. Barto in. l. iō quiſcū telo. C. de ſicca. vnde non ſufficeret inchoaſſe Secus autem de pena que venit imponenda per decretū iudicis. quia talis ſic punitur ac ſi perfeciſſet. ex quo peruenit ad actum propinquum: vt in. l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſcopis ꝛ clericis. ꝛ dicta. l. iō qui cum telo.

¶ Sexto queritur vtrū pro homicidio. adul. terio. ꝛ huiuſmodi. poſſet per ſtatutum imponi pena pecuniaria ſolum: ꝛ dicit hoſtien. ꝛ ſequitur panorm. in capitu. q̄. de delic. puerorū quod eſt illicitum tale ſtatutum: quia homines exponuntur venales ad delinquendum qꝛ multi bene timent cruciatus non timētes pecuniariam penam. vt habeant ſuum intentum. ar. l. in ſeruorum. ꝛ in. l. aut facta. ff. de penis. ꝛ in auten. de manda. principum. ℌ. oportet.

¶ Septimo queritur cum pena per ſtatutuz impoſita eſt alternatiue. puta ſuſpendaꝫ vel puniatur in. mille. cuius ſit optio vt ſciatur que pena eſt impoſita. ꝛ dicit Panor. in capi. inter cetera. de reſcrip. tres glo. aſſerere quod datur iudici. ſcilicet in. c. ſicut de iudeis. ꝛ in. c. crapula. de vi. ꝛ honeſta. clerico. ꝛ in. c. fraternitatis. xxxiij. diſ. ſed in contrarium eſt. l. quicunq; C. de ſer. fugi. cū ibi notatis. vbi optio datur reo: ſed pro cōcordia diſtinguendū eſt poſt ci. ꝛ bar. in. l. ſ. ff. de effrac. q̄ datur iudici ſi verba dirigūtur ad eū vt dicendo puniat cum iudex ſic vel ſic: ad qō. l. ſi fugitiū. C. de ſer. fugi. datur vero reo ſi dirigūtur in rem vt dicendo ſoluat centum vel recedat de ciuitate: ꝛ ita loquitur. dic. quicunq; ſed limita ſi dirigūtur in eū actiue. ſecus paſſiue. puta patiatur iſtam vel illam penam. ar. di. c. ſic iuncta glo. Si vero ſunt impoſſonaliter proloquta vel aliter dubitatur ſum. ange. dicit quod optio dat iudici ſi pena eſt corpalis. vel reo ſi pecuniaria: ꝛ videtur initi Barto. qui tñ dicit ſe dubitare. ꝛ videtur inclinari vt detur reo. vt paro mitior eligat: vt in regulis odia. Panormita. vero quem ſequitur ſum. ro. tenet contrariū: quia iura canonica ſuperius allegata loquuntur impoſſonaliter: ꝛ tamen glo. communiter ſentiunt vt optio detur iudici. quia regulariter iudex tanq̄ miniſter habet eligere ꝛ apponere penam ſecundum circunſtantias loci. temporis. ꝛ perſone. vt in. l. regere mitiorem penam. ꝛ ſic quaſi frustrare-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur alternatiua legis. Predicta tamen limitamisi vna pena esset translata in aliam: qz tam non haberet iudex electionem. vt si dicit statutum vel sententia quod reus soluat mille infra decem dies. alioquin sibi pes amputet quia post decem dies. Bar. dicit se consuluisse in questione facti quod pecuniaria in corporalem translata est. l. cuz duobus. §. idem respondit. ff. pro soc. z sic potestas non poterit amplius facere executionem in bonis condemnati. Wouet tamen Panor. dubium si corporalis z pecuniaria imponantur alternatiue et consuetudo ab olim habeat qz imponatur precise altera. vtruz iudex habeat optionem et dicit qz de equitate videtur quod non: sed fit consuetudo seruanda. ar. in. l. hodie. Tuncta glo. ff. de pe. z deinde dicit posse argui de rigore. qz in his q sunt mere facultatis. ex obseruantia vnius nō est inducta consuetudo: sz tu solue ad hoc ex dictis supra consuetudo. qz si consuetudo talis est que habeat vim legis seruabitur. non aliter.

Dub.

8 ¶ Octauo queritur vtrum iudex ecclesiasticus possit imponere penam pecuniariam: et distinguit Panor. in. c. liez. de penis. quod aut vult hoc imponere mulctando aut penā diffinitiue imponendo. Est autem mulcta pena quam iudex imponit arbitrio suo pena vero proprie imponitur secūdum iuo cōmune vel municipale. C. de mo. mul. l. j. z. C. de app. L. z in mulctis. ¶ Si primuz. hoc inquit potest si illa pena magis timetur: maxime qz pena certa nō ē a iure statuta. pio arcēda cōtumacia: vnde potest imponere vt sibi videtur: vt in. c. de causis. de offi. dele. ¶ Sed in secundo casu quando vult imponere diffiniendo aut subest statutum vel cōsuetudo. vt pro quolibet delicto imponatur pena pecuniaria z nō valet qz dissolutio consurgit: nullaz enim delinquens pertimescit culpam cum se sperat eā nūmis redimere. xj. q. iij. pauper. Aut sub est statutum vel consuetudo quod vltra penam iuris imponatur pecuniaria. z valet dō modo non procedat ex radice cupiditatis: qz potest episcopus adiuuare canonem apponendo nouam penā: vt in cap. ij. de consti. lib. vj. Aut non subest statutum vel consuetudo et tūc aut vult exigere pecuniā p delicto extra iudicium z non potest: qz certi modi sunt in iure statuti procedendi contra delinquentez: sicut faciebāt illi archidiacoi de quibus in dicto capitulo licet. Aut vult procedere in diciaiter. z tunc si certa pena non est imposita potest imponere pecuniariam: si vero est certa pena statuta z cum causę cognitione voluit eam temperare pronunciando: potest: qz hoc videtur concessum cuilibet iudici cognoscenti de crimine. vt ex causa possit temperare penam dum pronunciat: nō autem postq pronunciauit: vt in. §. notam. secunda. q. tertia z in. l. prima. ff. ad turpi. nisi posset dispensare super illo crimine: vt in capitu. at si clerici. de iudic. nisi esset mulcta imposita que propter inopiam rei etiam post facto temperari potest: vt est tex. in. l. illicitas. ff. de officio presi. Adde quod dicit idem Panormita. quod vbi pena nō est in iure expressa. imponi dz cōsuetudinaria: z si iudex excedit consuetudinem dicitur excedere modum. ad quod text. cum glos. ff. de pe. sed cessante consuetudine venit arbitraria. supra iudex primo. §. vndecimo.

9 ¶ Nono queritur vtrum episcopus possit imponere penam pecuniariam laico sibi tēporaliter non subiecto: z sentit Jo. an. post Host: q non: sed debet eos facere inflīgi per iudicē secularem. Sed non placet Panor. in. d. c. liez quia ex quo est casus in quo iudex ecclesiasticus vendicat sibi iurisdictionem in laicū. nō appareat ratio quare in casibus ꝺdictis nō possit eam imponere. vt in. c. statuimus. xv. q. j. z. xvj. q. iij. c. quisquis.

10 ¶ Decimo queritur vtrum iudex possit pena minuere vel augere: z dico vt. §. iudex. j. §. vj. et hic. §. vlq. in fi.

11 ¶ Undecimo queritur vtrum pena extenda tur vltra territoriū imponētis. z dicit Panor. in. c. postulasti. de fo. com. q aut respicit personam aut bona. Et si personam triplicitер Aut enim. primo diminuendo eius statum vt infamia. excommunicatio. interdictum. z huiusmodi. tale cū sit affectiue persone potest eius effectum suum extra territorium. etiam quia sequuntur eū sicut lepra leprosum. l. ex ea. ff. de postula. propter quod dicit Bar. in. l. qui vltimo. ff. de pe. quod semel cōdemnatus ad mortem quāmuis effugiat. nihilominus remanet seruus. pene ꝺbicunqz fuerit. ideoqz non poterit testari aut contrahere z huiusmodi. z facit dicta. l. qui vltimo. z auten. sed hodie. C. de donatio. inter virum z vxorem. Aut sēdo interdicendo certum locum puta ne vadat ad talem locum. vel vt moretur in tali loco: tale nō potest extra territoriū nisi per quandam consequetiam. puta quia detento in loco habitationis videt interdicere eriā loco originis quāuis sit extra territoriū de q dic vt in. l. relegatoū. §. j. z. §. interdicere. ff. de iterdic. p quā legē dicit Bar. q nō pōt ei uitas ꝑponere suo cuiyt morē in tali loco nō subdito. nec interdicere ne vadat ad tale locū nō subditū statuēti: z hoc qñ fit in penam

illius cōtra quem ferē sententia: secus si propter cōmoditatem ciuitatis vel in odiū eoruz ad quos iret statuit ne subditi vadāt ad talem locum: qz valet. ar. l. ff. ff. de decre. ab or. fac. Aut tertio interdicendo certam artem: puta q non exerceat talem artem. z sic nō potest extra territorium. vt est tex. in. d. l. ex ea. per quam dicit Bar. in. l. cunctos populos. C. de sum. trī. q statutum continens prohibitionē odiosam. nō potest in dubio extra territorium statuēti: ideoqz dicit q filia q ex statuto non succedit. cū tale statutum sit odiosum l. maximuz vitiū. C. de libe. prete. q nihilominus potest succedere in bonis alibi sitis: qz non potest dictū statutum extra territoriū tenentis. Et similiter puto q sententia priuano aliquē beneficiato suis in dubio intelligit de habente in territorio disponētis. ¶ Aut respicit bona: puta quia publicat ea: tunc si fit de iure communi potest extra territorium: z remanent ibi tanq vacātia sed occupantur per iudicem territoū. ar. l. a diuo pio. §. j. ff. de re. iudi. z. l. cuz vnus. ff. de bonis auto. iudi. pos. si vero fit de iure speciali siue municipali dicēdum est vt no. bar. in. d. l. cunctos populos. z Jo. an. in. ca. cū scōm. de heret. vj. q extra territoriū nō extēdit pena.

12 ¶ Duodecimo querit vtrum pena imposita propter crimen simpliciter sine restitutione rei potius sit ꝑpetua: z dicit Panor. in. c. ex litis. de consti. q pena imposita propter crimen sine causę cognitione. puta per interlocutoriam iudicio est talis durans solum durāte eius officio: vt puta interdicit officiū vel exercitium alicui: tex. est no. sm cōem intellectū in. l. fi. ff. de pe. z idē no. inno. in. c. quod translationez de offi. lega. quod limita in pena successiua: quia momentanea est perpetua puta multa: manet in pecunia vel in corpore et huiusmodi: facit. l. illicitas. in fi. ff. de offi. ꝓcōl. Si vero fuit imposita cum causę cognitione. videtur quez merebatur vt esset perpetua. erit perpetua: secus si non merebatur perpetuam. ar. l. si presēs. ff. de pe. vbi dictum oldra. quod sequuntur communiter doct. in. c. ex literis. In dubio vero quando venit imponenda ex arbitrio intelligitur temporalis.

13 ¶ Decimotertio queritur vtrum ad incurrēdam penam que imponitur ipso facto requiratur. z dicit inno. in. c. ex tirpā de. de preben. et. o. an. in. c. licet. de elec. li. vj. et multi alij q sic: vnde ante monitionem pena non incurritur: sed Panor. in. d. c. extirpande tenet q non requiritur monitio sed incurrit ipso facto. et idem glo. in. l. j. C. de his quibus

vt indi. z bar. in. l. cognitione. ff. ad silleia. dicens q pena apposita non vindicanti mortē defuncti. ipso facto incurritur quo facultatē habuit vindicandi non vindicauit: sed ge. in d. c. licet concordat: dicens q prima opinioneda vero vbi prefigit. quia tunc terminus q homine interpellat: de loca. potuit. tibi vero mittentem seu facientem aliquid monitio nō requiritur: sed ab eo pena incurritur ipso facto est posita contra eum qui alicui facto cōtrauenit. vt §. sequenti.

14 ¶ Decimoquarto posito q quidam sub certa pena contraxerint inuicem. sed vnus noluerit stare contractui. qui tamen locum habuit non obstante illa contradictione: queritur vtrum contradicens incurrerit illam penā ex quo omnino contractus habuit effectum et dicit Pasi. in. c. raynaldus q sic per tex. illū per quē infert q pena apposita ex cōtrauentiōe. cōmittit ex sola ꝺdictione facta: ꝺdicta cōtradictio nō habuerit iuris effectum. Sed ibi cōtradictio patrui nō ipediuit legatū factuz auunculis. z nihilominus pena ex cōtrauentione posita habuit locum. Et facit hoc pro pena posita in cōpromissis aduersus cōtrauenientem vt cōmittatur iz cōtrauentio effectū aliquem non habuerit. Similiter cōmittitur pena ex cōtrauentione iuris seu de iure fctā. vt in. l. nnda. C. de contrahen. z commit: sti. Quod no. qz valet ad multa.

15 Decimoquinto queritur vtrum pena posita a lege vel statuto cōtra omittentē seu non faciente aliqd infra certū terminum statutū incurrat solū post diemz terminū vel etiā ante illū ex eo tpe ex quo iā est illi impossibile hoc facere. puta si promoto ad ecclesiā parochialem imponat sub pena priuationis q infra annū fiat sacerdos. z ante finē anni iam incipit esse certū q hoc nō pōt de quo. ¶. ecclesia. §. vlt. vel si rector vniuersitatis mādet doctoribus legentibus sub pena cōtenta in statuto. vt infra pascha faceriut suas repetitiones. z ante pascha iam incipit esse certum q hoc non possunt. vt qz incipiūt vacatiōes pasche in ꝺmus sm formā statuti nullus publicus actus fieri pōt. Et dico ad q̄stionē q bar. in. l. cū stipulatus sum mihi a. peculio. ff. de ver. bo. ob. in predicto casu doctorum distinguit. Nam si pena posita in statuto trahit secum execūtionem vt pena excōicationis vel infamie: incurritur pena eo ipso q incipit esse certum de impossibilitate faciendi. quia lex facit suam execūtionē etiam ante dictā statutā: si

vero pena secum executionem non trahit. vt si dicat statutum sint periuri. vel puniantur in dec em tunc non incurritur pena iz certuz sit de dicta impossibilitate. Ange. asit quem sequitur rapha. cu. in. d. l. cum stipulatus. teneri contrariū dicēo q̄ siue pena trahat secū executionem siue non añ tempus nō committitur iz incipiat esse certum fieri nō posse q̄ fiendum erat: qz in sententijs proferendis est mens iudicis attendenda: de verb. sig. intelligentia: que hic nō est vt ante tps siue terminum statutum pena committat: etiam qz de hoc videtur esse casus in ca. cōmissa. de elec. li. vi. de ecclesia parochiali vt. ℟. ecclesia. ℣. ℟ vij. ℟ Ad legem asit si ita stipulatus esset. ff. de ver. obli. vbi cōtra pmittentem facere ifilam ad certum tempus agere quio potest ex quo infra tempus statutum fieri non potest iz totum tempus non trāsierit: dicendum est q̄ loquit in pena conuentionali nō in legali ꝛ diuersitatis ratio est: qz mitius cum lege q̄ cum homine agitur. l. celsus. ff. de arbi. vel dic ꝑm glo. in. d. c. commissa. q̄ ante diem vel terminum agi potest quanti interest opus non esse inchoatum: vt in iuribus allegatis. sed non ad penam. vt in dicto capitulo commissa. ꝛ hoc est melius.

16 ¶ Decimosexto queriē vtrum pena cōmittatur sine dolo: dico q̄ nō si sit capitalis vel corporalis: qz dicit dar. in. l. quicūq; C. de ser. fugi. q̄ y dicunq; de pena capitali vel corpali loquimur subintelligitur dolus. ff. de in lit. iur. l. ℣. ꝛ in. l. in actionib⁹ ꝛ insti. de susp. tu. ℣. suspectus: secus in pecuniarijs penis. vt. C. de nox. acti. l. seruū. Et idem sali. in. l. pe. C. ad. l. corne. de sicca. baal. in. l. data opera. C. qui accu. nō pos. ꝛpau. de cast. in. l. j. C. vbi sena. vel cla. ꝛfacit glo. in. l. quid ergo. ℣. ex compromisso. ff. de his qui no. infa. ꝛglo. i. l. ssi senio. C. ex qui. cau. infa. irro. vbi dicit bal. q̄ committens homicidium per lasciuiam. puta currēdo in equo. non debet occidi. iz statutum dicat q̄ decapitetur homicida.

17 ¶ Decimoseptimo queritur vtrum tempus prefixum in odium negligentis currat ignoranti vel legitime impedito: et dicit Panor. in. c. qz diuersitatem. de concess. preben. q̄ nō: secus si sit prefixum in odium negligentie iz in alterius fauorem. ff. de his qui no. infa. l. genero. vbi tempus anni currit mulieri ignoranti mortē mariti: pro quo vide glo. in. c. statutuz de preben. li. vi. ano. spe. de edic. instru. vbi dicit q̄ licet executor testamenti non potuerit exequi infra annum. nihilominus executio devoluitur ad episcopum. ar. l. nulli. C. de epi. ecle. ꝛ c. nos quidem. de iesta. et ratio quia est in fauorem defuncti non in odium executoris.

18 ¶ Decimooctauo queriē vtrū incidat in pe-
nam q̄ facere non pōt: quod sub pena mādatur: ꝛ dico q̄ non quantū ad penas turis vel statutorum: qz impossibilitaz nō est obligatio de regu. iu. li. sexto. Et idem dic de pena puta excommunicationis per iudicem generaliter imposita ꝑm fede. consi. xiij. ꝛpanor. in. c. p. ꝛ ge. de offi. deleg. quia verba generalia ciuiliter debent intelligi. ar. l. si ciuil. ff. de ser. rū l. ratum. ꝛ in. l. quod dicimus. ff. de solu. Sed si specialiter imponit penam excommunicationis vt si nō compareas tali die excommunico te. dicit pan. in. c. super causa de testi. co. q̄ si ex sententia aperte cōstet q̄ iudex voluerit eum ligare siue posset siue non posset. sententia est nulla continens intolerabilem errorem: consequenter non ligat. de sen. excō. tuas. Et similiter non ligat si appareat q̄s non voluerit ligare impotentem. puta quia dicit si cōpferis. vel si distuleris cōparere. qz non potens. nec cōtemnit: nec differt secūm glo. in. c. q̄ sit. de electio. lib. vi. Si vero mens iudicis perpendi non potest. quo ad deuz nō ligat: sed quo ad ecclesiaz ꝛ nos ligat: ꝛ sic intelligē. glol. in. c. vnico. iiij. q. v. ꝛ in. d. c. cum super: sed tamen probato impedimento. nulla absolutione opus est ꝑm ho. ꝛ specu. ꝛ plācet etiam ꝑm Panor. in. d. c. cum super causa si esset sententia pape: qz debemus presumere q̄ noluerit eum ligare. ar. c. vt nostrum. vt ecc. benc. ꝛ sic non esset irregularis iz celebrasset. Si vero loquamur de alijs penis. certum est q̄ in foro ale nō incurruntur: vnde scīm Sco. in. iij. di. xv. q. ij. peti non pōt. mſi quantum importat interesse: ar. c. significāte. de pigno. ꝛ c. ij. de consti. ꝛ c. ex literis. dei in integrū resti. Ad legem autem incendium. C. ij. ca. pe. que vult q̄ incendium non liberet. quando quantitas est in obligatione: qz cum obligatio sit in genere. vt. ff. ad. l. fal. Lin ratione ℣. diligenter. totum genus perire non potest dicendum est q̄ quando obligatio est in genere. ex impotentia nō extinguitur. licet liberet a pena. Propter quod dicit ange. in. l. reperitum prin. ff. de pac. quod etiaz si teneamus q̄ fiscus habeat tacitam ypothecam in malefitijs contra delinquentes: nō tamen preferetur creditorib⁹. immo preferūtur creditores: allegano ter. cum ina glo. l. vnica. de pe. fisc. et ratio qz talis tractat de lucro captando. creditores autem de damno vitando: ꝛ facit. l. si. ℣. licētia. C. de iure delī. ꝛ l. vnica. C. de impo. lu. descrip. ꝛ l. fi. C. de codi. Quod bene nota pro exigentibus penā vltra suum interesse.

ab hijs qui non sunt soluendo: quia tenentur eam restituere creditoribus. Vide tamen q̄s dico infra testamentum. q. ℣. vi. ad fi.

19 ¶ Decimonono queritur vtrum penam incurrat totam qui ex sua culpa facit vel dat solum partem eius ad quod sub pena tenebat? dicit Panor. in. c. suam. de pe. q̄ li obligatio est diuidua penaz non committit: nisi ꝑ partē non soluta vel non facta: si vero est indiuidua. soluet totam. ꝛ hec intelligit vera eē etiam de iure canonico. Que autem obligatio sit diuidua. ꝛque indiuidua. vide Bart. in. l. stipulationes non diuiduntur. ff. de ver. oblig. ꝛ ppie. 6z diuidua q̄s solutio pti tiꝫ vꝫ respectu ptis sicut solutio totꝰ respectu totius obligationis: indiuidua ℣o q̄s solutio partis non tantum valet respectu partis sicut tota respectu totius. Exemplum primi est si promisi tibi scribere bibliam et decretum. ꝛ scripsi bibliam solam: quia biblia per se valet secundum totum suum ad omnez ipsius commoditatem: ꝛ tantam vtilitatem affert si sola reddaꝫ sicut si reddatur cum decreto: exemplum vero secundi. si promisi scribere bibliam. ꝛ scripsi quattuor quater nos. Vide Et glo. in. d. c. suam. que addit hec eē vera in pena que committitur in non dando vel non faciendo: secus quando debet quis aliquid recipere puta hereditatem vel legatum si sic fecerit vel soluerit. quia nisi totum fecerit non habebit: intellige nec totum nec partem: vt in. l. mensiu. ꝛ l. cum fundus. ff. de condi. ꝛ demonstr. de quo vide plene in. l. si seruus. ff. si quis cau.

20 ¶ Vigesimo queritur vtrum promittens sub certa pena aliquid habere ratuz: committat illam conueniendo de facto: dicit barr. in. l. id quod de panperibus. C. de epi. ꝛ cle. q̄ nō secus si promisisset habere ratum ꝛ firmum quia ratum ad ius. ꝛ firmum ad factum refertur. vt in glo. d. legis.

21 ¶ Vigesimoprimo queritur vtrum pena possit inferri in loco domicilij pro peccato alibi commisso: videit Panor. in. c. licet. de fo. compe. q̄ sic: nisi requiratur remissio per iudices delicti: quam debet facere si delictuz ē atrox alias non si vult.

22 ¶ Vigesimosecundo queritur vtrum mandans delictum fieri in alio loco debeat puniri vbi mandauit. vel vbi commissum est: ꝛ dicit panormitanus in. d. c. licet. q̄ omnio concludit bart. ꝛ alioꝝ. in. l. si vt ꝓponit. ff. de fi deuſ. est q̄ vbi delictum factuz est. quia ibi destinatus est effectus delicti: facit cle. pastoralis. de re iudic. Et idem dic in reste falso: quia puniri debet per iudicem ad quem ei⁹

attestatio trāsmittitur: si scelebat illuc debere transmitti: potest tamen puniri in loco vbi deliquit: alioquin erit preuentioni si ambo iudices concurrant. sicut est de illo qui de loco exē pro mittens sagittam vulnerauit alium in loco non exempto. vt in. c. j. de presump. ꝛ quod ibi no. Et similiter de eo qui deliquit in confinibus: quia verum est dicere cum in vtroq territorio deliquisse. ar. l. arbor. ff. communi dini. Secus si ignorabat attestationez transmittit: quia tunc puniri debet vbi deliquit vbi agitur de pena falsi. l. exigere dotem. ff. de iudi. vbi attenditur locus ad quem destinatur effectus matrimonij. Idem dic de notario qui facit instrumentum falsum.

¶ Vigesimotertio queritur vtruz possit quis a deo vel ab homine puniri sine culpa vel p culpa alterius: ꝛ dico tria. 23

℣ Primum. Secundum sanctum Thomam 1. dicit. 22. q. centesimaoctaua licet pena secūdū ꝑ ptiam rationem pene non inferatur a deo sine culpa: tamen in quantum habet rationez medicine. non solum sanat mala peccati preteriti sed etiam pte seruatiua respectu futuri. et promotiua in aliud bonum. sic aliquādo punitur aliquis sine culpa non quidem in spiritualibus bonis sed in temporalibus: quia illa sunt maxima vista minima bona.

℣ Secundum. Secundum eundem ibi in ꝛ dicio humano non debet quis sine culpa puniri pena flagelli vt occidat. muriletur. aut verberetur: tamen ꝑ ena damni punitur aliquis sine culpa iz nō sine causa. ꝛ hoc triplici ter. Primo propter ineptitudinem ad aliqđ bonum assequendum: sicut propter leptam removetur quis ab administratione ecclesie: ꝛ a sacris ordinibus propter bigamiam vel iudicium sanguinis impeditur. Secundo qz bonum in quo damnificatur non est proprium sed commune sicut q̄ aliqua ciuitas habeat episcopatum pertinet ad bonum totius ciuitatis. ꝛ non clericorum tantum. Tertio quia bonum vnius dependet ex bono alterius: si cut in crimine lese maiestatis filius amittit hereditatem pro peccato parentis ꝛ punitur etiam pena infamie. vi. q. j. si quis cum multos modos sed ad istoo reducuntur.

℣ Tertium. Pro peccato alterius secundum sanctum Thomam vbi supra nullis punit pena spirituali: qz hec pena pertinet ad animam. secundum quam quilibet est liber sui: pena tamen temporali vnus punitur pro peccato alteri⁹ triplici ratione: primo quia vnus temporaliter est res alterius. vt filius secundum corpus patris ꝛ seruus domini. vita in

Universidad de Deusto
Biblioteca

penam eius etiam ipse punitur. secundo inquantum peccatum vnius deriuatur ad alterum. siue per imitationem sicut filij imitantur peccata parentum. siue serui dominorum: siue per modum meriti sicut peccata subditorum merentur peccatorem prelatum. secundum illud iob. xxxiij. qui regnare fe. siue per aliquem consensum: siue per dissimulationem. sicut enim interdum boni simul puniuntur cum malis: quia eorum peccata non redarguerunt secundum augu. primo de ciui. dei. tertio ad commendandam vtilitatem societatis humane ex qua homo debet solicitus esse pro alio ne pecce: ad detestationem peccati: dum scilicet pena vnius redundat in omnes quasi omnes sint vnum corpus vt aug. dicit de peccato adhor. recibi. Pena autē ex communicationis nunq̄ punitur vnus pro alio secundum ray. xxiij. q. iij. ff heres. secus pena interdicti. de spon. non est nobis:

24. ¶ Vigesimoquarto queritur vtrum semel punitus pro aliquo crimine debeat affligi alia pena: dicit ray. q̄ non: quia deus non iudicabit bis in idipsum: nauum vigesimo. Multotiens tamen pro eadem culpa in eodem iudicio imponitur multiplex pena: quia oēs accipiuntur pro vna. quando aliqua per se sufficiens non fuisset: sed in diuersis nō licet bis in idipsum iudicare vt dictum est nisi forte cresceret contumacia. vt lit. non contest. quoniam frequenter. Sed ista limita quando diuersa iudicia sunt actualia: secus si sint diuersa quia vnum sit ecclesiasticum aliud seculare: quia pro blasphemia iure canonico imponitur pena pecuniaria personalis. de ma le. statuimus: iure vero ciuili vltimum supplicium: in auc. vt non iur. contra naturam colla. vj. omnes pene possent imponi vt dicit bo. ant. in. d. c. statuimus. Imposita tamen pena minori per aliquem iudicem non potest alia maior iponi p alium vt. ff. auder. j. ff. pri. iij. C. ō accu. l. q̄ de crim. & ibi ang. & Salice.

25 ¶ Vigesimoquinto queritur quis penaz pecuniariā exigere possit equalem: dico multa.

1. dict. P primū. penam canonicaz & legalem exigere possunt tam clerici q̄ laici fm panor. in. c. dilecti. de arbi. facit. c. si quis contumax. 11. c. xxvij. q. iij. quia quod fit: lege permittente nō est peccatū. xxiij. q. qui peccat. C. de adul. l. grachus. Vñ fm. ff. etiam ecclesiastice persone retinere possunt emēdas & penas quas leuant secundum consuetudines legitimas statuta regionis. nec peccant quando subest causa & seruatur iuris ordo. non fit propter cupiditatē: etiā si pena dānū excedat. q̄ huiusmodi pene nō sunt statute solū propter hoc esse: sed ēt propter exercēda iz exēt secundū hmōi excessus exponere in piosvsus. Sz tñ nō tenet ēo soluere hmōi penā in foro anime si p̄dēnetur. sz sufficit soluere interesse. vt si fuerit iniuria satisfacere ad arbitriū boni viri. vt ē gl. i. c. fraternitas. xij. q. ij. nō ob. theorica canonistaz. q̄ lex humana nō principes in se peccatum seruanda est in foro anime. quia verum est quando in tali foro non cessat ratio legis. seu quando est eadez ratio in vtroq̄ foro. Et hoc intellige etiam si lex vel statutum penam imponat ipso facto vel ipso iure. quia adhuc ad executionem necessaria est sententia secundum bal. in lib. de vsu. feu. et archi. in. c. felicis de pe. lib. sexto qua declaretur quis fuisse criminosus anteqū fiat executio bonorum vel alia executio: quod si. ange. post panorm. in. c. cum non ab homine. de iu di. contra ro. limittat verum nisi factum esset notorium: sed vt dictum est supra assumptus. ℌ. quinto. in hoc cōmuniter non tenetur panorm. nisi forte ex ipsa pena non incumbat alicui actio sz sola exceptio: sicut in alter torio perinde notorio excipi potest in causa testimonij ferendi etiam nulla alia intercedente sententia. licet in notorijs nō requiratur sententia cum tanta solēnitate vt supra notorium. ℌ. sexto. Et ante talem sententiam non tenetur reus eam soluere etiam in foro anime. Non tamen potest sine peccato mortali talia bona alienare: quia dārēt damnum emptori qui ea teneretur restituere sibi vel alij cui essent applicata: cum fructibus medū tempozis etiam perdito precio omnis ipsius precium vel aliquid loco eius inueniretur apud alienantem vt patet supra hereticum primo. ℌ. octauo particula tertia. vbi diffuse de hiis & multo minus tenetur soluere eaz ante condemnationem. si pena non imponitur ipso facto: sed venit imponenda. l. eius qui delatorem. in principio. ff. de iure fisci. & ante condemnationem disponere potest quomodocunq̄ vult: quia eius est res sua licet possit ea primari. Et not. secundum bartholin. l. ff. ff. de pe. l. i. honorarijs. ff. de acti. & obligquod hec pena in iudicio exigi nō potest post annum sed solum infra annum postea quis eam incurrit: quod intellige quando est mere pena ex parte tam actoris quam rei. licet fallat in aliquibus casibus. de quibus glo. in. d. l. in honorarijs. & secundū hoc tenet glo. in. c. fraternitas. xij. q. ij. Notandū est etiā q̄ non ob. predictoq̄ quidā dicunt q̄ vbi pena ipso mitur alege incurrēda ipso facto vel ipso iure sz aliquo iudicio sententia nō requiritur declaratoria ita q̄ priuatz bonis ipso iure vel

to ea non potest in conscientia retinere: & videtur opinio modernorum. vt scil. in capitulo primo. de constitu. licet alias contrarium tenuerit in. c. audiuimus. de simo. ramen secunda opinio est vera solum ḡtum ad sententiam declaratoriam. et ḡtum ad penas q̄ ad executionem. quam non requiruntur necessario actus vt excommunicationis & huiusmōi sed prima est vera ḡtum ad sententiam condemnatoriā quia non requiritur: & ḡtuz ad penas que ad sui executionē requirit actum hominis. vt priuatio bonoz & omnis pecunia vel corporalis in quibus indubitate est vera quietā sit in alijs: q̄ absurdū est q̄ reus exequat talem sententiā contra se: aut q̄ aliā exequat sine iudicio in la: q̄ habet vim declaratoris. Sz tota q̄ quis in cōscia nō posset tenere talia bona an declarationē. ppa & alij habēs auctoritatē quasi ēpalē posset sup tali rectiōe dispēsare fm fran. arc. & feli. in. ca. 21 clerici. de iudi. vbi posse ppari p. c. vergētis de here. vbi hec dispēsatio nō reseruat pape.

2 P Secūdū. Secūdū est ad intellectū predicto rū q̄ qñ is a quo quis petit: habuit rē q̄ petit: tūc nō est pena ex pte rei vel actoris. si do ea nō habuit iz abfuerit a petēte. vt q̄ petit interesse est pena ex pte rei iz nō ex pte actoris: si so petit q̄ nec reo aduenit: necactori adest. ē pena ex pte vtriusq̄. Q̄ frigit 61 q̄ pena nō ē solūēda i foro aie nisi post cōdēnationē intelligitur qñ est pena ex pte vtriusq̄ vel saltē actio in. c. finem. de do. & contu.

3 P Tertiū. Pena consuetudinaria hodie non est in vsu: si tñ esset alicubi posset exigi etiā a religiosis. de offi. ordi. dilectus: etiā si excedat interesse. vt. ℌ. particula prima.

4 P Quartum. Pena vero contumacie punitiua de iure ciuili petebat. vt in. l. q. ff. de colla. bo. & C. de mod. mulcta. l. illustrio. sz iure canonico peti nō potest a parte fm ho. nisi tñ est suum interesse. de do. & cōtu. c. i. vel nisi pe tat ad satisfactionē iniurie. de iniur. olim. iudex tñ si habet potestatē mulctādi, sicut habet ordinarius. ff. de iudi. l. q. in fine. bene potest exigere.

5 P Quintū. Pena etiā iudicialis peti potest a quocūq̄ ar. c. ff. de do. & cōtu. etiā si excedat interesse fm inno. & ho. q̄ addit q̄ etiā hoc possunt religiosi siue pena consistat in: pecunia siue in alio. f. q. 7. quoties: vñ licite clericus agit ad estimationē iniurie sibi facte. Sed et ipso facto: tota q̄ potuit mero iure tenet ad penā ipsā. tñ de benignitate canōica nihil vltra tñ interest exigendū, est: & sic intellige de pe. suā. q. De hoc in sum. con. lib. iij. ti. 11. 32. q.

P Sextum. Pena vero arbitralis sibi peti potest a quocūq̄: de arbi. dilecti. iuncta glo. secūdum ho. tñ de equitate peti non debet. nisi q̄tum est interesse partis. 6

P Septimū. Pena autē puēntionalis peti pōt q̄tū interest. l. pdia. ff. de act. empt. & vē. fz ho. & do. an. in. d. c. dilecti. de arbi. immo si non sit posita in fraudem vsurarū peti potest vltra interesse fm inno. in. c. suam. de pe. & panor. in ang. limitat a laicis nō a clericis: quod verū est si scādalum inde oriat ratione psone: alias non subest ratio. maxime iudice eam ex suo officio applicante. Unde secundum ho. vt refert sequitur sum. ro. etiam religiosi possunt seruare arbitrium non ex impotētia sed ex negligētia vel contumacia: eram si nullum preiudicium dicitur in. c. fraternitatis. 12. q. 2. q. ecclesia res sibi ablatas non debet recipere cum augmento id est pena intelligitur in foro penitentie secundum archie. vbi sufficit simplicitas nisi precesserit condemnatio. 7.

P Octauum. Soluta autez pena iudicialis vel cōuēctionalis fm ho. non stabit sententia vel cōtractus. nisi in cōpromisso vel pacto expresse dictū sit q̄ pena soluta rata maneat sicut ex hmōi. C. de transac. i. cū proponas: & idē ber. ac. ff. & idem no. glo. in. c. dilecti. de arbi. quo ad sententiam arbi. 8

¶ Vigesimoseptimo queritur cui applicāda est pena: & dicit ho. q̄ si iudex ecclesiasticus licite ēā imponit ex statuto pōt sibi retinere: si vero ex officio suo sine statuto. iz possit sibi retinere. tñ si vult noxam cupiditatis euitare debet pati in pūs vsum: sed alij dic q̄ pena iuris & statutoz regulariter applicatur fisco. qñ introducit accusationē. l. mulctaruz. C. de mo. mulct. vel parti qñ introducit actionem. l. ij. ff. de sepul. vio. si vero loquitur simpliciter videtur introducere actionem. ar. d. l. ij. alieve ro pene secundum gof. si alicuius damnū vel iniuria contingat applicabuntur illi: vel parti si sunt conuentionales. vel iudici aut fisco. secundum q̄ de eis est statutum. 26. q. 27

¶ Vigesimoseptimo queritur vtrum solutio pene sola sufficiat ad obseruantiam legis. prohibentis aliquid sub pena: & in conscientia dicit non obedire. aut non seruare promissuz in foro autem contentioso sufficit solutio pene. ar. glo. in. capitulo dilecti. de arbi. & in auc. de iudi. ℌ. quia vero: vbi patet q̄ soluta pena erat in compromisso. peti nō potest vt dicitur sententia nisi addatur vt soluta pena ste

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur arbitrio.ff.de transact.l.penultima.t.C. eo.l.cum proponas.

28 ¶ Vigesimo octauo querit quid de officialib⁹ deputatis.qui non accusant eos quos deprehēdūt lapsos in penam:rdico q⁹ peccant si se obligauerūt ad accusandum pacto vel iuramēto: si vero se non obligauerūt nō accusando nō peccāt.nisi faueant malis committendis. Et si quid acceperunt vt non accusarēt quādo erāt obligati tenenť illud restituere fisco: vel ei cui pena erat applicāda:immo tenenť vsq; ad cōplementū pene exigende si accusassent fm.s.tho.22.q.67.q̄ loquit de iudice remittente penā vbi non potest qui.s. tenetur iuo reddere:t idem esset de officiali qui teneťur accusare.nō de alio qui acceptū restituere non tenetur nisi de concilio. vt supra accusatio.§.sexto.quod limita nisi hoc fiat in criminalibus vbi infligenda esset pena corporalis:quia si dessiterent non per contritionem sed per compassionem aliquid accipiendo.p nō accusando non tenerentur necessario illud restituere licet turpiter acciperent t peccarēt. Vide etiā supra electio.§.H. 12.in fi.Utrum ad penam impositaz ipso facto requiratur declaratio iudicis.vide.ō.ad fassinus.§.vltimo.

¶ De penitentia.

Penitentia dicta quasi pene tentio tripliciter sumit:primo.s. vt est virtus cuius obiectū est peccatū sub rōe emendabilis: secūdo vero eius est dolor volūtatis de peccatoribus electione recta:ipsaque est habitus moralis eliciens istū actū:de quo vide subtiliter.3.q.85.a.4.di.14.p bñ docto.secūdo vero est sacramētū in quo fm sanctum Thom.t pe.sacramētū siue signū tm est penitētia exterior.in qua actus penitētis est quasi materia actus vero sacerdotis.i.absolutio est quasi forma:res vero tm est remissio peccatoz:res vero simul t sacrm est pnia interior seu cōtritio vt iungit pnie exteriori saltē propositō.de quo vide.3.q.84.a.4.di. 21.per eūdez t per capō.t isto modo diuidit in priuatā publicā.t solennem.tertio mō sumit vulgariter.p satisfactiōe iniuncta a sacerdote.de qua.ō.confessio.i.§.25.t infra satisfactio. De aliis aūt mixtim agemus.

1.q. ¶ Primo ergo querit̄ que sint partes pnie:t dico q⁹ integrales fm oēs sunt tres. cōtritio. confessio.t satisfactio.de quibus subtiliter per capō.in.4.di.14.sed partes eius subiective sūt species secundum ray.t.o.tho.sunt .tres scilicet solennis t publica simul.publica tantum.t priuata. Solennis t publica est que fit in capite quadragesime. cum solennitate que habeť.di.50.in capite.t per.o.tho.in.4. dist.14.t pōt imponi viris t feminis. Is non clericis nisi deposito.di.50.confirmādūs a solo episcopo vel alio de eius mandato:t ptici minet:quod totaz conturbauit ciuitatē.vt ibi: t iterari non potest.de pe.di.iij.reperiuntur: hoc multiplici rōne fm.o.tho.vbi supra.t est figura expulsiōis ade ō paradiso.vt ibi. Publica vero tantum est que fit publice sed sine predicta solennitate:t imponit a quolibz simplici confessore fm.o.tho.guil.gof.t ho.ar.c. penitētes.di.50.nisi opposituz habeat cōsuetudo in aliqua eccīa fm ray.Is fm.H.sedes apostolica eam nō inducat nisi vbi est curia romana t cuilibet etiam clerico fm.o.tho.t glo.28.di.presbyter.t de pe.t remi.quesitū. Is cōtrarii dicant quidā:t potest iterari fm.o. tho. Nec ob.c.accedētib⁹ .de excess.prela. vbi reprehēdūtur abbates publicam pniam imponētes.q; ibi capitur publica pro solenni. Priuata vero est que quotidie imponitur singulariter t occulte etiam ẽctum ad executionem. Et sic patet que dſia sit inter istas pnie species. Et adde fm.o.tho.q⁹ per publicā petitiōz nō reuelatā specifi:q; nō scit.p certo ex hoc eli eā possit quis facere pro alio.

¶ Secūdo querit̄ q̄n vel ꝓpter quid debeat imponi pnia solēnis aut publica.aut priuata:t dicit panor.in.c. quesitus.de peni.t re.q⁹ p delicto graui scandalizāte totā vrbem debet laico impoñ solēnis.d.c.in capite. immo fm ray.ad hoc pōt cogi.p graui aūt t publi solennis vt no.in.ca.fi.26.q.6.iuncto.c.i.de pe.t re.intellige fm ray.nisi peccator velit ē casu imponi potest etiam pro occulto: pro graui autem sed occulto etiam si aliquibus notum esset.nec solennis:nec publica debet imponi: vñ reprobat cōsuetudinē eorum qui in mulieribus pro oppressione puerorum in lecto imponunt penitentiam publicam. Vide eum in dicto capitulo primo,t in capitulo statuimus.de male,t in capitulo finali.de his qui pro.ff.occi. Non tamen tenetur homo secundum al. pro quolibet peccato manifestare penitentiam suam:sed qui scandalizauit in communi tenetur ad ostensionē boni exemplitā q⁹ presumi debeat cum de peccatis penitentiam egisse:t sufficit.

¶ Tertio queritur quis sit effectus penitentie solennis:t dico q⁹ laicus post eam non potest ad ordines promoueri: distinctione. 50. illud.nec clericus ad superiores.vt ibi:potest tamen episcopus dispensare in minoribus sed non ad sacros, distinctione.50.placuit

nec debet matrimonium contrahere Is si contrahat teneat t si sit iuuenis cōtrahere nō ꝓ hibeatur:nec militiaz assumere.33.q.2.§. de penitentibus.t.c.antiqui.cū alijs:nec laica lem habitum deferre.di.i.c.vl.Debent autē viuere secundū regulam ecclesiasticam. de pe.di.v.contrarium.t.c.sequē.t cōuenit sub iudice ecclesiastico.q.q.i.aliō de pe.di.i.aliō. et sit infamis non ratione penitentie sed ratione criminis publicati:quod secundū ho. de offi.archipresbiteri.c.q. versū intellige q̄n per sententiam iudici⁹ imponitur:sec⁹ sicḥs
4 ex deuotione penitentiam publicam facit.

¶ Quarto queritur de quibus t qualiter homo debeat penitere:rdico secundum communem doctrinam theologorum q⁹ de omnib⁹ peccatis mortalibus actualiter cōmissis aī vel post baptismum:de originali aūt non est penitentia.similiter nec oportet eā esse de venali in hoc mundo nisi in duobus casibus: primo ratione dubij vtrum.i.sit mortale aut venale.ne quis periculo se exponat. secūdo ratione periculi.quando quis dubitat ne affectio venialis trahatur ad mortale nisi reprimatur fm.s.bona.Et oportet q⁹ sit de omnibus non de vno tantum t non de alio:quia deus totum remittit aut nihil. Sed de huiusmodi vide supra contritio fere per totum:et
5 supra peccatum.§.vj. ¶ Quinto queritur vtrum valeat penitentia siue satisfactio facta in peccato mortali:t dico vt infra satisfactio.§.vj.2.vñ.

6 ¶ Sexto queritur quomodo intelligendum est quando pro aliquo delicto dicitur in iure qui sic fecerit.7.aut.xx.diebus peniteat:t dicit.s.tho.in.iij.di.xiij.in.1.ad fi.q⁹ quidaz dicunt q⁹ penitentia alicui irrogata est ad cautelam pro defectibus de quibus supra euchariſtia.§.§.ix.ideoq; circumstantijs penitentie posse minui vel addi ad penam predictā:sed tutius est vt predictam penam peragat.Debet aūt illis diebus in quibus.7.ieiungitur q⁹ peniteat secundum quosdam ieiunare t a cōione cessare.sed alij dicunt q⁹ his diebus iniungenda est penitentia arbitraria pensatis conditionibus personarum t negocij:et hoc probabilius videtur. Hec ille qui in .iij. parte.q.lxxxiij.ar.vlti.ad vltimum videtur vtrāq; opinionem approbare. dicens q⁹ debet ieiunare ra communione cessare: tñ hec penitentia potest minui vel augeri considerātis circumstantijs ꝛc. Et intelligo q⁹ sit penitentia arbitraria ẽctum ad intentionem et extensionem illorum dierum.ar. eorū que dicuntur supra confessor.iij.in prin.De materia huius tituli vide supra contritio per totum t supra confessor.iij.per totum. t infra satisfactio.

¶ Septimo queritur quomodo in penitentijs iniungendis se debeat habere sacerdos 7
ex dico vt supra confessor.ij.per totum.

Percussio corporalis manu flagello. vel quouis instrumento est illicita omni non habēti autoritatem super verberandum:quia illicitum est alicui inferre nocumē catum mortale. nisi excusēt facti modicitas vt pt̄z di.xlv.c.j.iuncto.c.c.pm.ibidem. t.c.s. de cle.pcus. vnde clericus deponitur ex hoc nec excusaret intentio bona in re notabili:q̄ est contra iusticiaz ex parte percussi t ex parte superioris eius cuius iurisdictio vsurpat immo est illicita si fiat in subditos immoderate aut malo animo.est mortale nisi modicitas excuset. vt pt̄z ex dictis supra ira. Sive ro fiat in subditos moderate t bono animo ē licita.di.xlv.cum beatus.sicut secundum.s. Tho.22.q.65.licite pater verberat filium t dominus seruum moderate t ex correctione. Episcopo tamen non licet aliquem suis manibus verberare.lxxxvj.di.non liceat.alī ve ro prelati possunt verberare clericos in minoribus constitutos etiam pro leuibus culpis.di.xlv.§.salomon.modo fiat per eūz ad quem pertinet.de sen.ex.cum voluntate:terrentes autem in sacris.solum pro minoribus criminib⁹.di.lv.aſi ois.alioqn nec ēt excōicati ar.a cōtrario.d.c.cū voluntate.§.si q̄ vo. excepto magno cā discipline q̄ fe cā correctionis ō §.ō.excōicatio.vj.§.iij.religiosi ꝛo rursus ēt p leuib⁹ culpis verberari pñt a suis platis de appella.reprehēsibilis.de accu. qualiter q̄n.in fi.nō th per laicos nisi sint incorrigibiles sz per alios regulares vel seculares clericos vt.ō.excōicatio.vj.§.iij.casu.xj. Quando aūt clerici torqueri debeat an debeat degradari.ō.degradatio.§.iij.

¶ De peregrinis.

Peregrinus pro dicto est large q̄ a loco sui domicilij.prici scit.C.de incol.l. ciues :proprie ro ōt qui cā deuotionis alio ꝓficiscitur:aproxo a alio.sanctoz limina rotatoria villāo xxij.q.q.iij. si quis rōipetas.et c.paternay.7.c.illi qui.rēt qui ex iusta causa accedūt ad pniam summi pontificis ẽctum ad esse sub apostolica ꝓtectione equiparantur peregrinis ꝓprie.extra eo.c.vnicor.q.q. vj.arguta. P peregrini vero clerici fm Ray. large appellari possunt oēs qui non sunt de

Universidad de Deusto
Biblioteca

episcopatu ordinantis.quia nullus talis siue clericus.siue laicus.potest recipi a tali episcopo ad dignitatē vl ordines vel alia ecclesiastica sacramēta.di.lxxi.p totū.vbi aliter in.c. primas: extra de paro.c.ij.t.iij. istitui tñ pñt in ecclesijs extranei epi p abbates t inferiores platos.de mādato ipsius epi .t cū ibidē sui.vt in dictis iuribus licet hodie cōsuetudo predictorum multis derogauerit. Propterea dicūtur peregrini clerici q nō sunt oriūdi de episcopatu.vel non habēt ibi domiciliū aut beneficium.vt in.c.cum nullus.de eta.t qua. lib.vi. Ignoti vero sunt quorum origo t vita et integritas non est nota episcopo.xxiij. di. episcopus.ij.q.vij.querendum.

¶ Primo vero queritur quē fauorē habeāt peregrini: rdico q omnes sm ray.defendi debent ab ecclesia: t sunt sub eius protectione de treu.t pace innouamus.equicunq eos in rebus vel personis offenderit: nisi admonitus satisfecerit excommunicandus est. xxiij. q.iij.si quis romipetas.t.d.c.innouam⁹.t de pere.c.vnico.t hodie qui romipetas spoliant per processum curie sunt excommunicati solū a papa absoluendi.

2 ¶ Secundo queritur vtrum hoc quod est p ficisci ad apostolicam sedem constituat aliquem cum rebus suis sub protectione apostolica: rdico q sic per.d.c.vnicum. de pere. vnde no.panor. in.c.meminim⁹.de app. post Innocētium q itinerāntes ad papam ex iusta causa siue in fauorem suum: siue alterius est sub protectione apostolicā.vt interim contra eum non procedatur in partibus t defendit tur non virtute appellationis sed per titulum de peregrinantibus.dicto capitulo vnico.vbi dicit quod tenendo istam opinionem Innocen.ex remedio illius tituli non solum prouidetur contra attentata de facto. sz etiā contra factum iudicio. sed tenendo opinionem hostiensis qui voluit dictum capitulū vnicum habere locum in quolibet accedente ad sedem apostolicam ex quacunq causa. dic quod ex remedio illius tituli prouidetur tantum contra attentata de facto. sicut fuit factum ibi: quia non videtur equum vt accedens ex causa prorsus voluntaria. habeat suspendere iurisdictionem iudicis: quia scilicet fuit in culpa non diuittendo procuratorem. Adde quod notat idem Panormitanus in capitulo dilecti.ō appella. quod arreptio itineris ad superiorem habet vim appellationis. si ferentur seruanda in appellatione. scilicet exprimendo causas et petendo apostolos et huiusmodi: quia non refert quid ex equipolentibus fiat: et idem est si quis dicat submitto me protectiōi apostolice. quia equi pollet huic quod dico appello si seruētur seruanda in appellatione. vt idem not. in .c. ad audientiam. de appella.

¶ Tertio queritur quid de rebus peregrinorū si moriātur in via: rdicit host. q quicunq eas animo retinendi capit. mortaliter peccat qui sunt restituende heredibus eorum si possunt sciri vel pauperibus erogande si ignorātur .vel si forte non inuenitur qui eas deferat heredi nec in breui speratur inueniri. Nec sz ho. valet consuendo vel statutū vel preceptum in contrariū. sicut de naufragio dictum est. ff. naufragium. ff. s. 3 4

¶ Quarto queritur quomodo debeant admitti peregrini ad ordines vel ordinum executionem: t dico q oportet eos habere litteras commendaticias seu testimoniales pape vel sui episcopi. t sic possunt admitti si episcopi sui sigillum notum sit. ar. de preben. cum secundum. de censi. sopite. si vero non sint: requiruntur sigilla quinq episcoporum. de clepere. capitulo primo. quorum si nullum sit notum. tunc vbi potest preiudicium magnū generari non creditur etiam si certum haberet secundū Inno. in capitulo tua. eo. ti. sed vbi nullum preiudicium potest euenire. puta quia volunt celebrare in secreto admittitur etiam si nullam faciant fidem secundum ho. in.c. tua. eo. ti. Et si dicāt se litteras amisisse. si per duos testes probant amissionē et notem earū. q sine vicio fuerunt. admittuntur. de priuil. cum olim. no. ber. in. c. f. eo. etiā si non sint testes de eorū ordinatione sed contrariū. q sp se gesserūt vt sacerdotes. de presbi. nō bapti. c. ij. t. iij. Utrum clericis liceat peregrinari infra residentia. ff. iij.

¶ De periurio t periuro.

PEriurium secundum ray. t magi. sen. est mendacium iuramento firmatum: vnde secundū .s. thomam. 22. q. 98. falsitas est de ratione periurij: est vbicunq deest aliquid de tribus comitū iuramenti. Iz non eodē ordine: sed primo principaliter si deest veritas: secūdo si iustitia. q. obligatur iurās illicitum ad faciendum contrarium. tertio si iudicium. quia indiscrete iurās exponit se periculo falsitatis. 1. q.

¶ Primo ꝯo querit quotuplex ē periurij et dico q in gñe est triplex vt colligit ex dictis sm q deficit aliquod trium comitū. P. Primum est iuratio ilicita seu indiscreta sine iudicio discretionis. s. verū sit aut seruabile quod iuratur. qō sm Hos. est veniale. xxv. dist. ff. criminis. infi. qō limitat sum. ang. ex Wer. in. c. tua. de iu

reiur. quando fit iocose et incaute allegando etiam Sanctus bona. sed si fiat ex deliberatione est mortale de iureiuran. sicut ex litteris cuius tamen contrarium tenuit sum. Ro. supra iurare. ff. secundo allegando .s. Bona. immo contrarium tenuit ipse frater Ange. supra iuramentum tertio. ff. t. immo est contra dictio quod iuretur ex deliberatione oppositā loco t incautele. t non adsit iudicij discretionis: nō limita esse veniale quando nō iurat ex hoc falsus vel illicitū seu impossibile seruari.

2 P Secundum. Est iuratio de re illicita: siue sine iustitia: qō qualiter sit mortale vide supra iuramentum. secūdo. ff. vij.

3 P Tertium. Est iuratio falsa: que in iuramēto asserrono quadrupliciter contingit.

rimodus iuratiōis false.

P Primo quando iuratur falsum mente rebus conformi. i. scienter t sic est mortale etiam in paruo. licet Hof. senserit contrarium: cuius opinionem sum. angeli. dicit posse teneri dicendo quod mendacium iocosum nō sit proprie mēdacium. 22. q. ij. quod aut: licet opinio theologorum sit tutior: sed hoc aliquo pacto teneri non potest propter maximā irreuerentiam dei t ca. qō ait loquens de mendacio ioseph asserentis se augurem. intelligitur quod mendacium iocosum non est mendacium scilicet repugnans sanctitati: vel ideo quia nō adest intentio fallendi virtute t si ad horam. ff. i mittat tamen primo. s. Bona. t Ricar. hoc esse mortale si deliberetur de dicto confirmando. ex de iuramento per quod est confirmandus secus si de neutro sed vtrunq subrepit loquēti. vel de altero tantum pura de dicto non iramento vel econtra: t secūdo petrus aureo. quando iuratur per id quod consuetum est iurare quando est intentio assumendi veritatem infallibilem in testē: secus si assumeretur aliud sine animo iurandi: sicut communiter iuratur p deū. f. sine animo iurandi: qō no. pro mulieri bus que iurant per meam fidē. inuerecunde. per ignem istum dei t huiusmodi.

2 P Secundo quando iuratur falsum mēte differenter: quod tripliciter contingit. primo si qō falsum est creditur verum. quod aut est peccatum nullum si diligentia debita est adhibita. 22. q. ij. homines. aut veniale si aliquis sz non debita: aut mortale si ignorātia fuit crassa aut supina siue iurio siue facti sm ray. al. 22. q. v. qui periurat. t cōcor. io. an. post trāc. in. c. tua nos. el. f. de iureiu. t car. in cle. f. eo. ti. ij. cum creditur falsum qō est verū: t hoc est mortale cum sit periurium formaliter. etiam si fiat iocose contra Goffre. tertio quando iuratur in dubio. t certum asserit quod est mortale secundum theologos: secus si quis hoc assereret eo mō quo scit puta credo ita esse vel suspicor t huiusmodi. Dicit tamē Panormita. in. c. ex litteris. de iureiu. quod iurās per hoc verbum in iuramento calūnie nō est periurus etiam si deinde contrarium probetur: quod quantū ad deum falsissimum est. quicquid sit quantū ad fotum cāruz. de quo ipse videtur loqui. P. In iuramento etiam p missorio hoc quadruplex periurium inuenitur suo modo: primo si iuretur scienter qō quis non potest aut non vult aut ei non licz obseruare: de quo an sit mortale. ō. iuramentum. ff. vj. secundū quando falso quis tale credit esse qō iurat quod velit possit t liceat facere. siue ex errore venit contra iuramentū in quo secūdus Panor. in. c. tua nos. el. secundo. de iureiuran. excusat a mortali error probabilis. puta cum quis contra iuramentum appellat credens se habere rationabilē causam appellandi: ar. c. sacro. de senten. excom: et capi. quintus illis. de iureiuran. Tertium cum quis credit illicite iurare aut venire cōtra iuramentum t nō facit: t est mortale per no. per P Panormita. in. c. quanto. de iureiurā. Quartum quando iuratur promissorie in dubio an possit t debeat facere quod iurat. vel in facto dubitat an veniat contra iuramentum. quod etiam est mortale. nisi dubium sit scrupulosum. ar. cap. inquisitioni. de senten. excommuni. 4

¶ Secundo queritur vtrum periurium sit grauius homicidio: t dicit. s. tho. in quol. q. sicut vt patz hebreo. vj. ois controuersie horum finis est iuramentū: q in cā homicidij frustra erat si esset petitū iniuste: qz presumeret q ad mittens culpam maiorē. f. homicidij nō vere retur minorem. i. periurij: vnde periurium tenet. Sm locū post idolatriā / vt ita pz ex ordine preceptorū. Iz homicidium grauius punitur in ecclesia qz magis nocet proximo. Sum. autem ange. cōtra supple. Iz contrariū: qz homicidium charitati proximi t periurium latrie opponitur que est virtus minor: sed dico istam rationē esse ridiculosam: qz homicidium immediate opponitur iustitie vt patz. 22. q. lxiij. q est minor latria. Nec vz inquit illa rō qua dicitur periurij esse cōtra ordinē ad deū homicidij cōtra ordinē ad proximū. qz grauius sit die festo laborare cz occidere: sz dico q preceptum de festo quantū ad determinatum tempus nō respicit ordinem dei ni si ex iure positiuo. ex diuino aūt iure illud respicit quantū ad indeterminatū. vt. s. aliqō tpo expendatur ad honorem dei: cuius oppositū scilicet nunqō aliquid facere ad honorez dei 2. q.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quasi deo vacando est grauius homicidio: qz contra latriam z amicitiam ad deum.

3 ¶ Tertio queritur vtrum procurator iurās nomine domini sui z deierans sit ipse periurus: z dicunt quidā q̄ non ly scienter falsum iuret: cum non intendat propriam animam obligare: puniri tamen debet cum sit cooperator periurij. de off. dele. c. j. ia tñ in cui⁹ animam iramentum prestatur periuriuz incurrit. Sed ista intellige in ordine ad penam iuris: quo ad deum autem vterqz est periurus sicut z in periurio consentit.

4. ¶ Quarto queritur vtrum collatio beneficij ecclesiastici facta periuro ipso iure sit nulla et dicit panor. in. c. querelam. de iureiur. q̄ sic vt in. c. infami. eo. ti. li. vj.

5 ¶ Quinto queritur que sit pena periurij: vdi eo quod talis debet imponi penitentia magna et nō minor q̄m pro homicidio. 22. q. j. predictū dum. z est infamis. vj. q. j. infames. z. c. quicunqz. 22. q. v. si quis conuictus: z consequēter ad testimonium non debet admitti. vt in d. c. quicūqz. z. c. paruuli. ea que quod archie. intelligit de conuictio. etiam si egerint penitētiam. de testi. testimonium: z hoc est speciale in periurio non in aliis criminibus: etiā maioribus scōm Jo. an. post gof. propter puraz veritatem requisitam in teste contra quam. sez directe peccatur periurio: z secūdum tho. ex quo semel probatum est periurium contra aliquem etiam in modum exceptionis. repellitur a testimonio semper etiam in alio iudicio licet glo. Ray. senserit aliter vt in sum. cō. li. primo rūm. ix. q. xxv. quod intellige in periurio ratione deficientis veritatis non ratiōe deficientis iustitie vel iudicij: q̄ ex hoc repelli non videtur a testimonio. de testi. cogen. capitu. finali.

6 ¶ Sexto queritur vtrū periurus sit infamis ipso iure vel ipso facto: z dico quod vt. ō. dictuz est infamia. ℌ. primo. tripler est infamia scilicet facti iuris ciuilis. z iuris canonici: vide ibi z panorm. in capitu. testimonium. de testibus. Igitur gof. videtur indistincte sentire quod periurus sit ipso iure infamis. vt in sum. con. lib. j. titulo. ix. q. xxv. sed contra eum est. d. capi. testimonium: q̄ vt dicit Jo. an. si omnis periurus esset infamis frustra tertius exciperet periurum cum. ō. excepisset infamez. Sanctus tho. autē. 22. q. xcviij. ar. iij. dicit quod periurus in iuramento assertorio non efficitur infamis ipso iure sed solum per sententiam diffinitiuam latam contra iurantem in capitu. accusationis. sed in assertorio solēniter efficit infamis ipso iure: quia in potestate eius manet postq̄ iuranit vt suo iramento det veritatem: quod in assertorio non contingit. erista opinio. s. Thome est verior: z probatur per doctrinam Panormita. in dicto. c. testimonium: qui dicit secundum canones periurus est infamis quia canones infames appellant omnes mortalibus criminibus irretitos: z intellige de facto vel de iure si precedente accusatione sententialiter damnentur: secūdum leges autem inquit dicit vt no. Barto. in. l. lucius. ff. de his qui no. infa. de mente glo. quod iurando de preterito vel presenti nō est infamis ipso iure ly deieret vt in. d. l. lucius z per. l. j. q. z vlti. ff. de crimi. sicl lio. iurans vero de futuro similiter non infamatur si iurat deo tantū vel sibi ipsi: si vero alij cum quo contraxit infamatus si deierat placent illa panor. etiaz de iure canonico cū non inueniatur contrariuz. Vbi aduerte primo q̄ illud quod dī de presenti vel preterito intelligitur quātuz ad iramentū assertorij: q̄ō vero dicitur de futuro quantū promissorium. Aduerte secundo ex dictis. ō. assassinus. ℌ. v. z hereticus. j. ℌ. viij. z ex no. in'. c. felicis. de pe. lib. vj. q̄ quantum ad infamiam irrogandam. z bonoruz cōfiscationem effectualem. z penam corporalem infligendā. necessaria est sententia saltem generalis: vnde tabellio licet periurus sit tamen valent acta per eum: donec sequatur talis sententia saltē declaratoria nisi forte esset ita notorium quod nulla posset tergiuersatione celari.

Permissio secūdum glo. di. iij. omnibus tribus modis fit secundū quod tribus modis aliquid permittitur: primo q̄ nullo iure prohibetur vt nuptias secūdas contrahere. xxxj. q. j. hac ratione. secūdo quia contra humanas constitutiones indulgetur: vt ybere in dicto gradu. xxxv. q. iij. quedā. tertio vt vitet aliqd magz illicitū: vt adulterij ne fiat homicidiū. xxxij. q. ij. ds veri⁹. P Scōs gerardū aūt de senio. vt etiā refert io. an. in mercu. i regula periū li. vj. pmissio est tripler contra legē: prima simplex indulgens penaz sed non culpā vt promissio pstibuli propter maius malum seu peccatum euitandum: di. iij. deniqz. iuncta gl. z in capitu. veniens. iuncta glo. qui cle. vel vo. seōa est remouens impedimenta: sicut ecclesia pmittit ritus iudeorum. phibens xpianis ne illos impediāt propter bonū inde sequēs. de iude. sicut. vdi. xlv. qui sincera. tertia est coadiuuās: sicut ecclia permittit clericū occidi iuste a laico. eū degradando z tradendo. de pe. degradatio. lib. vj. et hoc fieri non pōt nisi de eo quod licituz est. P Sanctus tho. aūt in. iij. di. xxxiij. q. ij. ar. ij.

q. ij. videtur ponere quatuor modos permissionis quos tamen non ponit sed recitat ibi opinionem aliquorum quā statim reprobat. P Sed omnia predicta reducūtur ad tria mēbra. Nam permissio secundum vsum loquentium conuenit proprie superiori de facto vel de iure. sicut passio inferioris. z videtur in superiori de iure importare toleratiam alicuius quod posset nō tolerare. quod quidem potest esse tripliciter. Nā ex quo lex suaz statuit tripliciter se potest aliqd habere ad illaz q̄z aut nunqz fuit cōtra illā cū tamen esse potuerit: esse permittunt secunde nuptie z occupationes ferarū aut hmōi. z similiter inferiora bona puta matrimoniū. dū non precipitur melioza incompossibilia puta virginitas aut viduitas. Aut semp fuit cōtra illam: z sic pmittuntur ea que sunt cōtra legē z mala: propter bonū quod inde eliciturvel malū quod inde vitatur siue permittanf quia nō pumitur. vt prostibulum aut adulterij in casu. sue etiā q̄ remouentur impedimēta sicut permittitur ritus iudeoz. P Aut aliquando fuit contra legem z nunc nō est. vel simpliciter vel in casu: z sic permittunf ea a quib⁹ auferf p̄ceptuz vel phibitio. siue superior hoc faciat nihil coopando vt dū pmittit cōtrahere l qui to gradu. siue aliqd operando. vt dū clericuz degradat z tradit: z sic facit licitum qō alias erat illicitum. sicut de repudio factum est in lege veteri per dispensationem dei. Sm. s. tho. in. 4. vbi. ō. Et sic etiaz intelligitur quod idē dicit. j. cor. 7. q̄ in lege nona non est pmissio de minus malo. s. facīē dolicitum. quod de se erat illicitum. In prima permissione licitum est cooperari si id quod fit vel cōmittitur nō sit contra legem superioris. z similiter in secunda z terna ab eo qui condidit legem z potest remouere obligationem. non autem ab alijs quia esset cooperari ad peccatum inobedientie.

Triplex pmissio.

¶ De permutatione in genere.

Permutatio que vulgo dr baratum vel cambium rerū ad res secundum gof. est vnius rei pro alia vicaria prestatione. aut vicaria prestatione mutatio: quod dicunt fieri solum in genere quasi sit dd commune contractibus nominatis z innominatis: non autem in specie: vnde dicit nō esse permutationem si detur species pro specie: pro quo videtur tex. in. l. naturalis. ℌ. primo. ff. de ptescri. ver. sed verius glo. z baldus in. l. prima. C. de re. permu. dicunt permutationem esse in specie. vt cuz datur species certa pro alia certa: puta liber pro equo: quando vero datur genus pro specie vel pro genere. est contractus innominatus. non permutatio in specie: z sic intelligitur. d. l. naturalis. z generaliter. sm. d. glo. non est vera pmutatio nisi detur res certa pro certa: secus si detur res incerta pro certa: vel econtra. z allegat. l. quoniam. eo. ti. vbi ita videtur tenere Bar. et Bal. Et si ex vna parte interuenit cum certa specie etiam pecunia secundum Panor. in. c. ad questionem. extra eo. erit emptio si intētio sit principaliter emēndi. aut permutatio si sit principaliter pmutandi ly pecunia accedat accessorie. vt fiat equalitas. z ita intelligitur. c. ad questionem: si vero de animo contrahentium nō appareat recurrēdū est ad coniecturas: z si precium est maius q̄ species data pro sumitur emptio: si vero spēs est maioris pcij q̄ pecunia presumitur pmutatio. ar. c. quod in dubijs. de cō. ec. Et hoc facit ad statuta q̄ exigunt gabellam in contractu emptionis z non permutationis vel econtra: z ad licentias que habentur vendendi z non permutādi vel econtra.

¶ Primo vero queritur quomodo permutatio contrahatur: vtrum. s. solo pacto an rerū interueniat. et dico q̄ non solo pacto nulla re hinc inde secuta: quia neutri competit ex hoc aliqua actio. C. eo. Lex placito: quia est nudū pactum. vt no. glo. in. d. l. j. 1. q 2

¶ Secundo queritur vtrum quo ad temporalia sit contractus licitus: z dico q̄ sic de se. extra eo. per totum. z. C. eo. per totuz: tamen potest esse ille: ex interuentu fraudis aut dolī. que in hoc sicut z in alijs actibus nemini debent patrocinari de reseri. sedes: etiā si interueniat dolus re ipsa vt quia notabiliter leditur altera pars ratione qualitatis. quantitatis. aut precij rerum. Et quidem si fraus sit ex vna parte tantum scienter. peccat fraudator mortaliter. z tenetur refarcire leso de iniur. z dam. culpa: z similiter mediator seu sensalis hoc aduertens: q̄ cooperatur fraudi. secunda questiōe prima. notum: si vero sit ignoranter. licet forte excusetur a peccato nō sticie. Si vero sit ab vtraq̄ parte scienter ita q̄ quisq̄ scieter fraudat. licet ignoret se fraudari. vterq̄ mortaliter peccat ratione intentionis: sed ptum ad res ipsas locum habebit compensatio mutua secundum arte vel altera ignorantia. Si vero vterq̄ sciret alterius fraudem. vt quia sciunt rerum permutandarum defectus non est proprie fraus: quia scienti z consentienti non fit iniuria neq̄ dolus. de regu. iu. libro sexto. z ab

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter alteri non tenetur secundum Archie. qō limita nisi alter ex necessitate cogente permutare notabiliter iederetur: sicut quis permutaret equum pro pane in necessitate.

3 ¶ Tertio queritur vtrum in statutis nomine emptionis veniat permutatio: et dico q̄ sic in statutis inris communis. secundum nico. de neap. in l. prima. §. si quis in fraudem. et guil. de crimine in l. de quibus. ff. de leg. qui dicit q̄ omnia que iure communi dicuntur in venditionibus locum habent in permutationibus: et facit capitul. pti. de his que fiunt a prelatis. in ver. vendere: vel permutare: in statutis vero municipalibus, non habent locum si est odiosum: sed si est fauorabile locum habebunt.

4 ¶ Quarto queritur quid si quis per istum contractum pmutationis vel alium dat fundum monasterio vel alteri sub pacto q̄ alatur invita: et dico q̄ etiam si fundus perijt casu fortuito nihilominus habebit alimenta: quia proprietas fundi transiuit in locum pium: sic damnum cedit sibi et non alteri: qō expresse voluit ¶ ynus in l. secūda. C. de iur. empht.

¶ Rursus de permutatione secūdo quo ad beneficia et res ecclesiasticas.

Permutatio rursus considerari pōt specialiter circa beneficia et res ecclesiasticas. quam secundum sanctū tho maz. 22. q. 100. facere potest superior ex suo officio ꝓpter causam vtilem vel necessariam et secundum fede. fit sic vt volentes permutare primo renuncient vel resignēt et post ea fiat collatio.

1. q. ¶ Primo autem querit vtrum pmutatio beneficiorū ecclesiasticorum fieri possit sine auctoritate superioris id iudicātis bonū. ex causa necessaria: et dico q̄ non sine labe simonie etiam quo ad annexa spūalibus puta iuspatronatus: extra eo. questitum. iiicta glo. de exce. prela. sicut vnire. de censi. prohibemus: de preben. maioribus: et qui propria temeritate permutauerint priuandi sunt. eo. ti. cuz olim. Fallit hoc cum agitur solum de proprietate. puta cum duo episcopi litigant super aliqua ecclesia cui debeat subijci: quia sic poterit fieri permutatio vt vnus vnam alter alteram sibi subiectam habeat: secus si ageretur vt talis in tali beneficio recuperetur vel intitularetur: quia fieri non posset sine auctoritate superioris. fallit etiam secundum Inno. in. d. capitulo questum. in prebendis eiusdem ecclesie et eiusdem qualitatis que pmutari possunt sine auctoritate superioris: sed melius contrarium tenuit Hostiensis et Joannes de ligna. in capit. fi. eodem titulo. immo q̄ nec post factum teneri potest opinio Inno. vtvolunt Joan. de imo. quia interueniret pactum partium: et consequenter venditio. vt patet ex dicendis infra. §. iij. tum etiam quia vt dicit Joan. de ligna. in permutatiōe necessaria est collatio noua. extra eo. capitulo vno. ii. vi. et ideo cum prebende sint annexe iuribus canonicalibus. sicut illa non possunt de vno in alium transferri sine auctoritate superioris: sic nec prebende aliās separarek ius canonicale a iure prebende quod fieri non potest ꝑ priuatos: vnde oportet permutationem fieri ex officio superioris secundum sanctum tho. 22. q. 100. ar. 10. quintum. 2

¶ Secundo querit quis sit iste superior cuius auctoritate sit permutatio. vtrum. s. sit semp episcopus respectu suorum inferiorum: et dico q̄ non quando ad illum non pertinet collatio seu institutio illorum beneficiorum sed pertinet ad illum ad quez et collatio seu institutio beneficij. ar. c. ad hoc. §. fi. de offi. archi. vin. c. super eo. in fi. de offi. deleg. Si vero ad vnum pertinet electio. puta ad canonicos. et ad alium confirmatio necessario requiritur consensus eorum qui habent eligere: secundum Joan. an. ar. dict. ca. ad hoc. Si autem episcopus permutet cuz capitulo requiritur autoritas archiepiscopi. de re. eccle. nō alie. ci primo sed si permutet cum aliō sufficit consensus capituli sui secūdū ho. Quando vero pertinet ad superiorē et ad capitulum collatio: requirit cōsensus vtriusq̄: nec potest capitulum per se. nisi quando sedes vacat. de maio. et obe. capitulo his que. et. c. cum olim. et. c. vnico. de maio. et obe. libro sexto.

¶ Tertio queritur vtrum ex quacunq̄ causa possit fieri permutatio auctoritate superioris: et dico q̄ nō: quia tex. in. d. capitulo questū. requirit causam necessariam: s. o. tho. in. 4. di. 25. q. 3. ar. 3. ad octauū. dicit q̄ si ꝑ aliquo terreno commodo vtriusq̄ vel alterius fiat permutatio est simonia: secus si pro spirituali. puta vt in tali loco possit quis melius deo seruire. 4

¶ Quarto queritur vtrum sine simonia possit pactio interuenire partiuz in permutatione: et dico q̄ non. nec quod ad spiritualia: nec quo ad annexa secundum Archie. posteglosam indicto capitulo questum. et Joan. and. in nouel. secus de. corporalibus et realibus si annexis. et de annexis spūalibus si ab eis separari possunt. vt possessiōes. q: ex causa interuenire potest sup his pactio et venditio et permutatio in qua tamen quia est quedam alienatio de rebus eccles. non alienandis nulli seruandus est modus de quo supra alienatio. §. ij. Sed super predictis non potest interuenire etiam pactio: et ratio est: quia venderetur cum dicat sanctus Tho. 22. questione. 100. ar. primo. ad quintum quod nomine emptionis venit omnis contractus non gratuitus.

5 ¶ Quinto queritur an partes possint saltem inter se habere contractuz: et tenet hostiensis q̄ non. nec aliquid standum esse ex pacto parti vel tractatu. sed officio et iussione iudicis de pac. cum pridem. posset autem secundum eum qui habet causam permutandi exponere causam episcopo supplicando vt sibi in alio loco dignaretur prouidere de alia prebēda et de mea alteri: vel etiam specialiter exprimere q̄ tali competeret mea et mihi sua. ar. de preben. inter cetera. Sed ista opinio est periculosa ſm Panor. quia pauci sine tractatu permutant: immo nunq̄ partes ſm eam conuenirēt: cōā superiori pmutaturi nisi a casu est etiā falsa: quia tractatus nō includit deliberatum cōsensum. de his que fi. a maio. gt. c. fi. quod limita nisi concludatur absolute: quo casu intellige dictum Panor. in ca. cum vniuersorum. eo. ti. q̄ clerici dicuntur permutare quando inter se deliberant de permutā do: licet postea vadant ad superiorem. Et lō est alia opinio Jo. an. in addi. ad specu. et gof. et glos. in cle. vnica. eo. ti. et Panor. in. d. c. quesitum. q̄ non possunt quidem partes facere inter se conuentionem promissionem vel pactionem. aut conclusionem possent tamen de permutando tractare submittendo se dispositioni superioris: immo dico q̄ concludere possunt sub expressa conditione et reseruatione si superiori placuerit: quia talis conclusio non est conclusio cum suspendatur vsq̄ ad superioris consensum: immo si talis conditio non exprimeretur: sed tamen esset in corde tractantium non esset simonia coram deo ꝛ solum coram ecclesia. Nec ob. c. questum. de re. permu. quia non loquitur de tractactu de permutando: sed de ipsa permutatione que non debet expediri per partes. sed ex mero iu dicis officio. Aduerte etiam secundum car. in. d. cle. vnica. q̄ in renunciatiōe exprimi potest causa permutationis quis permutat sine simonia: quia a iure permittitur. de elect. significasti. de re. permu. vniuersis. et. c. vni eo. eo. ti. lib. sexto. et. d. cle. vnica. et idem. ff. quia licet de rigore resignatio debeat esse libera. nulla debeat esse adiectio. s. q. ij. ꝓpio. hoc tamen procedit ex equitate scripta. que prevalet rigori ex quo ē scripta. l. placuit. C. de iudi.

¶ Sexto queritur vtruz sit simonia si in permutatione detur pecunia in supplementum maioris beneficij: et dicit Panormitanus in capitulo questiones. eodez titulo. quod sic. ſi detur occasione spiritualium iurium de quibus habet ecclesia vna ꝙ alia puta quia habet maiorem autoritatem in administratiōe spiritualium ꝙ alia. et intellige secunduz Archie. etiam si fiat autoritate superioris: secus detur in recompensationem prouentuum temporalium. 6

¶ Septimo queritur vtrum permutare possint habentes expectativas ad papē: et dico quod non secundum Panormitanum in capitulo cum olim. eo. titulo. quia sunt gratie personales: non excedunt personam cui concedunt. de preben. si cui. li. vi. 7

¶ Octauo queritur vtrum habētes expectativas ad prima vacantia possint impedire permutantes qui sua beneficia resignarunt in manu superioris. et dico quod non. vt in. c. licet. eodem titu. libro sexto. immo si talia beneficia conferantur aliis ꝙ permutare volētibus non valet ipso iure collatio: vt in clemē ti. vnica. eo. ti. 8

¶ Nono queritur vtrum mancipia ecclesie permutari possint ēt si mancipia priuatorū: et dico quod non nisi ad hoc vt libera fiant: extra eo. mancipia. quod secūdum ho. verum est nisi vbi expediret ecclesie. cum donari possint. quod est fortius. xij. q. ij. si quis. qualibz. Et quando sit permutatio ops q̄ detur duo aliq̄. ca. q. eo. ꝓpio qui mancipia. 9

¶ Decimo queritur vtruz permutari possint serui fugitini: et dicit Innocen. in. d. c. mancipia. quod sic: et distrahi. ca. iniustum. eo. titu. quod verū est patefacto vicio emptori secundum Ber. et postq̄ redierūt: sed dum sunt in fuga nec vendi: nec permutari possunt. C. ad l. faui. de pla. l. in fuga. 10

¶ Undecimo queritur vtrū beneficiū permutari possit cum hospitali: et dicit fede. q̄ sic. si hospitale conferatur in beneficium clericis: et sed vt bono viro: qz non est titulus totaliter prophanus sed ecclesiasticus: nec vendi pōt sit concessum laicis. 11

¶ Duodecimo querit quot requirūtur vt licita sit permutatio hmōi: et dicit sum. Ange. q̄ nō fiat sine autoritate superioris. Tertio q̄ non recompensetur temporale pro spirituali. Sed ops addere quarto q̄ fiat ex cā spiri-

tuali vt supra §.ich.& talis causa est secundū sanctum Thomam vt melius seruiatur deo quod etiam innuitur in dicto capitulo questum: & timor inimicorum secundum Joannē an. & generaliter credo ita esse de omni causa que non resoluitur in pecuniam vel aliquid mensurabile pecunia.

13 ¶ Tertiodecimo. Est autem sciendum q̄ eximius doctor Frede. seneh. de hac materia tractatum fecit plurium questionum quas diffuse Archie. refert in tertia parte ti. 15. ad finē. & hic p̄ conclusiones brevissime colligunk probationibus p̄ maiori parte omissis. nec nō multis questionibus in fine. de eo ad quē spectat auctoritas permutādi de quibus videbitur ibi: si oportuerit incipiēdo ibi item si duo prelati collegiatarum ecclesiarum.

8. cōclusio ¶ Prima cōclusio. Permutatio facta per ordinariū de beneficijs reseruatis per papam: nō valet: cum effectu: similiter nec fiat per legatum habentem auctoritatem permutandi.

2 ¶ Secunda. In duobus predictis casibus ꝛ permutatio non valeat. valet tamen renūciatio facta causa permutationis: & ipa permutatio venit fienda p̄ papam: quod verum est si reseruatio potuit verisimiliter sciri: vt quia erat generalis in vna prouincia & pluribus notis: si vero fuit secreta & particularis potest allegari ignorātia ideo relinquitur in optiōe p̄ mutāntiū an velint ad sua bēficia redire. aut papam suis laboribus & sumptibus adire. q̄n potest fieri de facili & sine grandi preiudicio.

3 ¶ Tertia. Si pmutatio fiat p̄ papā vel aliquē ex speciali ei⁹ cōmissiōe. de bēficijs certis & expressis ꝛ reseruatis nō facta mētiōe de reseruatione. valet aut nō vꝫ. sicut valeret aut nō valeret collatio facta per papā de eisdem: q̄ s. valeret si reseruatio erat generalis vt pluribus notoria in curia. sic q̄ verisimile & papam sciuisse. sicut in simili no. de consti. c. s. li. vi. non valet autem non facta tali mentione si erat particularis & secreta: nisi constitisset et cuius contēplatione reseruauerat. vel nisi reseruasset in odium conferentiuꝫ. q̄ vtrocꝫ casu reseruationis causa non violatur.

4 ¶ Quarta. Eo casu quo renunciatio tenuit sed non collatio. si permutantes credentes p̄ mutationem tenere administrant in beneficijs permutatis. deinde mouantur & appareat collationem non tenuisse: ista beneficia non vacant per renunciationē sed per mortem: quod etiam tenet Jo. an. in. c. s. eo. ti. si vero hoc sciebant vel scire debebant et se in illis beneficijs intruserunt non vacant per mortem aut renunciationem sed per iuris priuationem de preben. cum qui. libro sexto. secundum Lap. tamen dicit hoc esse verum in beneficijs in quibus habet locū. c. de multa. de preben. alias aūt beneficiū dolosi per renunciationem vacat.

¶ Quinta exclusio. Eo casu q̄ permutatio sine culpa permutantiū nō tenuit eligebat eis ad p̄ pria beneficia redire. ex hoc eis p̄pria auctoritate non licebat secundū aliquos. sed opus fit noua collatione vel institutione: equius tamen est q̄ sic vt dixit Jo. and. per. c. beneficia de preben. libro sexto. quia vitatur vacatio & circuitus: incommodum beneficiorum: nec debet grauari sumptibus laboribus iste q̄ bona fide & forte propter vtilitatem beneficij permutabat. Et idem est si permutatio erat completa ex vna parte: deinde apparuit impedimentk completiōis ex parte altera. 5

¶ Sexta. Qui non habet ius in beneficio: puta quia simoniace adeptus est illud vel aliter sine titulo: si permutat nō acquirit ius in alio non ob. quod episcopus potuerit illi cōferre: q̄ nō cōtulit simpliciter sed ex causa permutationis. que nulla fuit cum nō contrahatur dando rem alienam. 6

¶ Septima. Cum ad vnam permutationem duo epi habent interesse vt q̄ duo beneficia duobus epis subsint: tutius est fm Jo. anoia fieri stimul. i. ambobus p̄hibēntibus vel vno committente alteri: nō ex intervallo: q̄ possent difficultates & intricationes insurgere: q̄ eo ipso q̄ vnus renunciat & ponit sociū in possessione vacat beneficium forte: tamen dic q̄ tenet q̄ illud processit ex causa permutationis. 7

¶ Octava. Habens duo beneficia secundum Johan. and. permutare potest cum habente vnum: sed non est verum nisi interueniat auctoritas pape si ex eius dispensatione teneantur plura: transferendo dispensationē de persona ad personam. si vero dispensauerat episcopus fiat per episcopum. 8

¶ Nona. Habens solum ius ad beneficium. cum habente beneficium. vel duo habentes ius tantum ad vnum ꝛ permutare nō possunt secundum Johā and. eodem titu. capitulo. s. lib. sexto. 9

¶ Decima. Habens beneficium secundum Joannem and. in. vi. & in clementina. eodem titulo. permutare potest cum hospitali vel prestimonia si hospitale vel prestimonia concedatur clerico in beneficium non laicie: sed et si sit concessum bono viro dicit Federicus se non videre quid prohibeat, licet non sit beneficium cum titulo non sit tot aliter propanus sed ecclesiasticus nō potēs vendi sine vicio simonie: per no. in. c. cōsulere. de simo. Lap. tamen dicit hinc apparere prohibitum. 10

quia permutatio nō permittitur temporalis et spūalium aut beneficiū ecclesiastici ad nō beneficiū ecclesiasticum sed de spūali ad spirituale: aut temporalis ad spūale. vel beneficij 11
ad beneficium. ¶ Undecima. Habens beneficium in cōmenda fm forman. c. nemo de incepto. de elec. lib. vi. forte permutare p̄t cum bēficiato. cū titulus sit canonicus & nō vacet interim. vt ibi & forte eodē modo duo cōmendatarij parochiarū admitte: & similiter p̄t habentes bēficia manualia a quibus. s. p̄t pro libito remoueri: etiā si soli beneficiati per petui possint permutare. q̄ possunt nō reuocari & hoc sufficit. si tñ permutent auctoritate pape p̄t nihilominus reuocari vt puta: q̄ papa intendit vnumquem locum alterius substituere. 12

¶ Duodecima. Si pmutāns habeat alia beneficia. non debet de eis facere mentionem fm aliquos & fm alios debet. sed tu dic hoc debere facere quando si superior hoc sciret verisimiliter dubitaf an hoc faceret.

p Perplexitas vide. §. dubium.
p Personatus. §. dignitas in prin.
p Persona miserabilis. §. miserabiles.

Pertinax fm Jſi. in lib. ethi. dicitur qui est imprudenter teneno quasi omnino tenax. q̄ in suo proposito quasi ad victoriam perseuerat plusq̄ oportet & opponitur p̄ 2. q. cxxxvii. q̄ perseuerans stat quantum oportet primo plusq̄ oportet & mollia minus q̄ oportet. Et est primacia mortale. aliquādo rōne scandali: iurta dicenda infra scandalum. alias quando ratione voluntari. vt cum non vult quis obedire primaciter superiori vbi tenetur in re notabili. aliquando ratione credituri: vt quia credit contra determinationem eorum quibus credere tenetur puta ecclesie vel scripture.

Petitorium & possessorium. vide. §.
p Matrimonium. z. §.

De pignore.

Pignus a pugno dicitur proprie est circa rem mobilē quasi de pugno. i. manu ad pugnum tradi. ff. de verb. sig. l. plebs. §. pignus. generaliter tamē large loquēdo fm ho. pignus est obligatio rei licite pro debito facta. ad securitatē ꝛ creditoris: q̄ tutius est pignori incūbere q̄ agere in personam: insti. de obli. que ex de lic. na. §. furti. Unde pignus ab ypotheca differt nota: q̄ ypotheca ō: ab ypo. sub. & theca positio. quasi res suppositā creditori: differt etiam re. q̄ propie pignus est in re mobiliy dictum est. ypotheca vero propie est obligatio rei immobilis. insti. de act. & oblig. §. inter pignus: vnde pignus dicitur cum transit in creditorem. ypotheca vero q̄n non transit: ꝛ tum ad actionem tamen non differunt. d. §. inter pignus.

Pignus. ypotheca.

¶ Primo vero queritur quot modis contrahitur pignus. & dicit dire. lib. secundo quod duobus scilicet tacite & expresse. Tacite autē fit multis modis: sicut & sunt multarum personarum omnia bona obligata. 1. q

¶ Primo enim obligata sunt bona prelati seu ministri ecclesie ipsi ecclesie pro mala administratiōe. ar. xiij. q. ij. illud: & ibi glo. & Panor. in. c. ex literis. de pigno. 1. modus.

¶ Secundo bona viri pro dote vxoris: vt supra dos. §. xij. & etiam pro paraphernalibus: et donatione propter nuptias. vt supra dos. §. xiij. & paraferna. §. secundo. 2

¶ Tertio illius qui dotem promisit. et qui cui promisit. C. de re. vxo. ac. l. vnica. & d. c. ex ifto. C. in qui. cau. pi. ta. contra. l. j. & ij. 3

¶ Quarto contrahentis cum fisco. ipsi fisco. 4

¶ Quinto tutoris pupilli: & curatoris minoris pro officio. aut si non administrauerunt. C. in quibus cau. pi. ta. con. l. ij mat. & l. ij. C. de administra. tu. l. pro officio. 5

¶ Sexto omnia bona cōductoris inuecta seu illata in rustico predio. domino sciente pro pensione debita: nisi inferantur ad tempus quamuis empta sint ex fructuuꝫ precio. C. in qui. cau. pign. ta. con. l. quamuis in vbano non distinguitur an dominus sciat vel non. C. loca. l. certi. C. in qui. cau. pign. ta. con. l. sancimus. ff. in quibus cau. pig. vel ypo. cō. l. si horreum. & l. hoc iure. 6

¶ Septimo patris filius pro adūcticijs & prece eius eorum. C. de bo. que. l. cum oporteat. sed tamen non habetur male administrationis vel q̄ male versatus sit in dictis bonis contra patrem. l. vltima. & penul. ibidem. 7

¶ Octauo matris conuolantis ad secūdas nuptias. filijs prioris matrimonij. pro restitutione eorum que a primo viro lucrata fuit. C. de secundis nuptijs. l. hac edictali. §. nulli. et. C. in quibus cau. filius pign. ta. con. l. si mater. 8

¶ Nono bona defuncti pro legatis et fideicommissis. C. commu. deleg. l. j. 9

¶ Decimo bona primipilarij ideſt primi in acie fisco. in casu quo fiscus vxori preferk: q̄ si bona mariti deficiunt. etiam in rebus dotalibus satisfiet. C. in quibus cau. pign. ta. cō. l. satisfiet consequenter mutofortuno secundum dire. bona vxoris clerici erunt obligata et si deficiunt bona mariti. 10

Universidad de Deusto
Biblioteca

11 ¶ Undecimo bona conductoris vectigalium fisco.l.semper.§-conductores.ff. de iur. imu.

12 ¶ Duodecimo cõtrahitur apotheca in naui. ei qui dedit ad tantam reficiendam vel armãdam.l.interdum.ff.qui pot. in pigno. habe. secus si dedisset ad eam emendam: quia in ea non haberet apothecham. Idem dic de mutuante ad militiam ypothecam secundus Hostiẽ.in sum. Auertẽdum tamen est quod ex tacita ypotheca non potest conueniri possessor nisi principali discusso.vt in auten.hoc si debitor. C. de pignor.

¶ Expressa vero obligatio est triplex scilicet conuentionalis.que scilicet conuentione sola constituitur.ff. de pigno.actio.l. prima: et pretoria que fit pretore iubente. puta vt caueatur pro legatis vel dãno infecto aut opere demoliendo.que constituitur per missionẽ in possessionem non aliter.ff. de pigno.act. nõ est mirum.§-sciendum: et iudicialis.vt cum iudex iubet aliquem mitti in possessionem. ex officio suo vt mandetur executiõi sua sententia diffinitiua: pro quo primo capiuntur mobilia: secundo immobilia: tertio peruenitur ad nomina debitorũ. extra de re. iud. cum aliqui bus: de quo etiam videtur tex. extra eo. lator. vbi dicit Panormi. quod si debitor habet vnde soluat nõ debet incarcerari sed procedendum est per iudicem dicto ordine in bonis suis. vt habetur in.l.a diuo pio.ff. de re. iudi. et multo fortius non debet extendi manus ad capturam persone: pro quo textus cum glos. in.l.tertia.§. tutores. ff. de suspect. tuto. et ibi etiam per Barto. Et cõcludit Panormitanus quod pro debito ciuili nõ debet quis incarcerari regulariter nisi primo condemnetur. et nolit cedere bonis. C. qui bo. ce. posl. l prima. immo licet condemnatus primo faciat iudex executionem in bonis. vt supra. Fallit primo quando est suspectus de fuga et dubitatur an bona eius sufficiant: vt not. in dicto.§-tutores: et secundo si nondum venit dies solutionis. et debitor est suspectus de fuga: quia incarcerari potest vt faciat credi totem tutum: puta fideiussione aut pignore. quod limita quando suspitio fuge accidit post contractum: secus si erat tempore contractus: quia tunc de se conqueratur. tertio adde quod fallunt etiam predicta in scripto rem obligato ad scribendum certum libium: quia suspectus de fuga potest carceri tradi: vt promissum perficiat etiam si non renunciasset beneficio cessionis bonorum. quasi videatur electa industria persone et non succedat obligatio ad interesse.

2.q. ¶ Secundo queritur que res pignori obligari possint: et dico quod obligari possunt secundum Hostien. res presentes et future. vt fructus pendentes: partus ancillarum. fetus pecorum: et ea que nascentur. ff. de pignori. l. et que nondum: et similiter res corporales et incorporales: vt cautiones et nomina debitorum. ff. eo. cum conuenit. item seruitutes personales et vsus et vsufructus. ff. eo. l. si inter seruitutes prediales et rusticas vt scilicet ꝺ̃ fundi pecunia soluta non sit his seruitutibus credi tor vtatur: et si infra certum diem non fuerit reddita creditori. vicino vendere soleat. ff. eo. sed an vic: vbi tamen caueto ab vsura: quia conuentio pro talibus est feneraticia. licet permiserit lex in dicta.l. sed an vic. vbabane autem predictorum seruitutes seu earum materia sic non debent pignorari: ne ex varietate vsus vtentium. edificia destruantur. decets. l. ll in §-finali. secus de earum commoditate. vt scilicet liceat creditori ire et agere. decta. l. sed an vic. Et generaliter pignori obligari possunt quecunq; etiam possunt vendi: et que vendi nequeunt pignori etiam dari non possunt. ff. que res pignori dari possunt l. prima. §-eam rem. Quod tamen fallit primo in his de quibus. §-sequenti: et secũdo in rebus alienis que vendi possunt. ff. de comm. emptio. l. rem alienam: et non autem pignori dari. C. que res pignori dari possunt. l. qui filios: sed intellige quod aliena vendi possunt si sunt immobilia. alias secus. et hoc vide si placet glo. in d. l. rem alienam.

§ ¶ Tertio queritur que res pignori dari non possunt: et dico quod pignorari non possunt homines liberi etiam pro delicto. capitulo. secundo. eodem titu. et qui de facto talem reciperet in pignus secundum Panormitanum in capitu. latore. extra eodem perdit debitum et tantundem soluere tenetur. et ille debet relaxari. in auten. vt nulli iudi. §-quia vero de quo. dic vt supra obseo. §-primo. Nec ecclesie in auten. de alienatio. et emphyteo. §-et quoniam. Nec monumenta. C. que res pignori obligari possunt. l. tertia. Nec sacra vasa. vestimenta. libri. vel alia ornamenta ecclesiastica. l. sancti. C. de sacrosanct. eccle. ff. que res pignori obligari possunt. l. prima extra eodem. c. primo nisi ecclesia habeat vasa superflua et debitum vigeat. nec alium de ex rebꝰ mobilibꝰ solui possit. t. r. q. q. hoc intelligo nisi in necessitate vt est redemptio captiuorum. sustentatio pauperum. et huiusmodi cause necessarie in quibꝰ res ecclesie possent alienari. extra eo. capitulo primo. 12. questione secunda. aurum. Nec ecclesiastice res ditis speciali conuentione possunt obligari secundum Innocentium sed a iudice pro debito canonico. et ex causa iudicari possent obligari. Nec generaliter res ecclesie. dicto. §. et quoniam quia licet bona ecclesie p obseruatione contractus a clericis obligari possint in genere. specialis tamen obligatio fieri non potest nisi cum solennitate. de qua supra alibi. vt notat panormitanꝰ in capitulo nul
4 lus presbyter. de pign.

¶ Quarto queritur quomodo intelligatur pignus factum ab aliquo de proprijs rebus: et dico q̃ si obligauit res suas simpliciter de presentibus et futuris sensisse presumitur. C. que res pign. oblig. pos. l. finali. quia hic agitur de modico preiudicio: secus si de magno vt in confiscatione. quia non veniunt futura vt supra iurare. in fi. intelligitur tamen exceptum omne quod specialiter obligaturus non erat vt vestis. supellectilia et mancipia que in vsu habebat et similia. C. que res pignó. obli. pos. l. prima. et obligatione cum sequen. ff. de pigno. iura autem et actiones. bene intelliguntur obligata. C. de sen. paf. l. ll ademptis. et. l. cæsus. Si vero dixit mobilia et immobilia et se mouentia nonob hoc intelliguntur actiones et nomina seu credita. C. de ꝓtero. pigno. Et idem dicendum de his qui offerunt ecclesie omnia bona sua. Quoetiam obligat instrumenta de agris et omnibus ibi contentis sensisse videtur. C. que res pigno. obli. pos. l. fecunda. De his actionibus et nominibus vide. ff. alienatio. §. vlt.

5 ¶ Quinto queritur quantus maneat pignꝰ: et dicit. direc. quod quandiu etiam vnus debitarius remanet ad soluendum. C. de distra. pig. l. quandiu. quod tamen fallit in vestimẽto aut coopertorio quolibet necessario de die vel de nocte. quod ante solis occasum reddẽ dum est. exo. rrtl.

6 ¶ Sexto queritur que pacta prohibeantur in pignore vbi dico quod omne pactum turpe. impossibile. illicitum. et pactum legis commissoriæ de quo supra pactum. §. decimoquarto et est illud quo debitor obligat se pignus dare insolutum. ff. de solu. l. calopodiꝰ. nihil quo aliqui pacisc̃untur ne pignus redimatur in perpetuum: vel ante diem sibi prefixam: ar. c. precarium. de preca. et illud quo non licet creditori pignus vendere post interpellationem debitoris. l. si creditor. §-vltimo. ff. de distra. pig. et de his dicitur in capitulo significãsti. eodem titulo. illud quo debitore non soluente die prefixa. ex tunc creditor habeat pignus in feudum. quod non valet: quia fieret fraus legi vt in consti. Fede. de feu. da. imu.

cem. l. commisso et de his supra pactum. §. decimoquarto. Valet autem pactum quod amisso pignore quocunq; casu liberet debitorem. C. de pigno. act. l. que fortuitis.

¶ Septimo queritur vtrum creditor possit 7
vti pignore obligato sine vsura: dicit sanctꝰ Thomas. t. 2. q. 78. quod si vsuret pecunia estimari potest. debet vsus eius computare in estimationẽ eius quod mutuauit: alioqui idem esset ac si pecuniam acciperet pro mutuo quod est vsura: nisi esset talis res cuius vsus inter amicos sine precio concedi solet: vt patet de libro commodato: sed intellige secundum Panormitanum. c. f. de depo. quod est vsura si voluntas domini interuenit: de vsur. capitu. primo. si vero domini voluntas non interuenit est furtum. ff. de furtis. l. si pignore: nisi verisimiliter crederet dominum permissurum. vt no. in capitu. dudum. el. secundo. de elec. et insti. de obli. que ex quasi delic.

¶ Octauo queritur vtrum creditor possit pi 8
gnus pignori dare: et dico quod sic. C. si pignus. da. sit. l. prima. quod Spec. dicit verum solum vsq; ad tres vices: sed verius dicit ange in dicta. l. prima quod vsq; ad mille vices: quia ius quæsitum a creditore in pignore est reale. et transitorium de persona ad personã in mille manus. ar. tertius ibi. Sed si alius cuius res pignorata fuit secundo alteri vendiderit qui forte se absentauit. Spec. dat remedium primo debitori ad consequendam rem suam. vt agat contra primum creditorem: sed ille liberabitur cedendo sibi actionem contra eum cui legitime pignorauit: et sic aliter respectu tertij. rc. Et nota quod potest pignorari pignus vsurarium nostri temporis qui habent ex priuilegio quod post annum lucrantur ipsum et si perditur damnum erit debitoris: qa q̃s sit lege permittente nõ meretur penã. l. gracchꝰ. C. de adult. quod limita primo si pignorauit pro quãtitate debita precise. et secundo pro necessitate vel vtilitate sua. quia pro alio respectu non licet sub vsurio accipere: et tertio si hoc notificatum est debitori.

¶ Nono queritur vtrum creditor possit pi 9
gnus prescribere: et dico quod non vllo tempore. l. pignori rem acceptã. ff. de vsucapio.

¶ Decimo queritur vtrum creditor possit vẽ 10
dere pignus si ei non soluitur: et dico secundum Raymũ. quod si pactum fuit quod vendere posset certo tempore. modo. persone vel precio debet prius denunciare creditori et postea vẽdere poterit sm formã conuentã. alias

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter nō si vero pactū fuit de nō vendendo. vēdere nō poterit. nisi post trinam denunciationem triduo inter duos earū interueniēte. ff. de pigno. acti. l. si conuenit. de distrahen. et si non soluerit postea vendere poterit. aliās vēdendo sic teneretur furti. Si vero nullum pactum factū fuit. sufficit vna denūciatio. et post ea elapso biēnio vendere poterit. Probantur hec. ff. de pig. act. l. si conuenit. C. de iur. do. in pe. l. fi. Si autē creditor vendito pignore bona fide minus accepit ꝙ sit debitus suum. residuum repetet a debitore: si autē vēdidit plꝰ debito de illo pluri tenet debitori. C. de iure. dor. l. vltima.

11 ¶ Undecimo queritur vtrum creditor teneatur fructus pignoris cōputare in sortem: et dico ꝙ sic tam quos percepit ꝙ quos potuit percipere et ex sua negligentia non accepit et quod superest restituere debitori ꝑm glo. in. c. cū cōtra. eo. ti. et sequitur panor. ibi. et Jo. an. in. ca. f. et. q. de vsur. sed ho. cōtrariū sensit quo ad percipiendos. s. ꝙ non teneatur nisi fuerit in dolo vel lata culpa: puta quia erat domus solita locari vel erat qui querebat eam conducere: et idē do. ant. sed verior est opinio cal. scilicet ꝙ si satisfactū est forti: tenetur ēt de percipiendis: qz est male fidei possessor in nō restituendo rē: si vero forti: nondū satisfactum est: non tenetur: quod limita nisi sit in dolo vel lata culpa: et sic limita et cōcor. l. f. et. q. C. de pigno. act. et doc. Et si creditor est paratus computare fructus in sortem sed petit residuum debiti: secundum ray. potest pecuniaꝫ mutuam ꝑ actionem personalem petere. C. de. pigno. l. Quio. et. l. distractus. item potest pignus alteri pignotare. C. si pig. pig. l. prima et secunda. De hac materia vide infra vsura tertio per totum.

12 ¶ Duodecimo queritur quam pensionez solvet creditor pro domo pignorata: et dicit speculator ꝙ solum ad quantitatem quam inde creditor prestitisset. l. in summa. ℌ. frumento. ff. de con. inde. panor. vero in. d. c. cum contraria. distinguit: quia si fuit simpliciter pignorata. ad eam pensionem tenetur. que cōmuniter inuenitur a quocunq; alio: si vero actū fuit vt illa soluatur que placet. verum ē qō dicit speculator: quod verum intellige in ali quo modico non in aliquo notabili quia est aliquid accipere vltra sortem. Nec obst. ℌ. in frumento: quia loquitur quando per errorē limitatio facta fuit: quia tunc non obligatur creditor nisi inquantuꝫ fuit factus locupletior.

13 ¶ Terciodecimo ꝗritur vtrum possit creditor repetere expensas factas in pignore: et dico secundum ray. quod circa fructus colligendos et etiam circa pignoris fecit bona fide nisi fuit immoderate. l. si seruos. ff. de pig. act. et ar. in. l. in fundo. ff. de re. vendi. quod declarat. in c. f. de vsuris. intelligit quo ad expensas necessarias nō quo ad voluptarias: sed tu dic quod etiam quo ad vtiles modo non sint immoderate. vt no. glo. in. l. creditor. in. ꝗ. C. de pig. act. ter. alt in. d. l. si seruos.

14 ¶ Quartodecimo queritur quid si pignꝰ perijt aut deterior: ad hoc dicit ꝙ sic quod tenetur creditor de dolo et lata ac leui culpa secundū glo. in. l. si creditor. C. de pig. act. ter. sic. qui. mo. re. cō. oblig. ℌ. si. ff. de pig. act. l. si cum vē deret. in fi. non autem tenetur de leuissima. nec de casu fortuito. nisi ex pactove l mora.

15 ¶ Quintodecimo queritur vtrum is qui pignus remittit vel bidellus restituens libum sibi assignatum socio consueto. vel famulo illius cuius est. teneatur si cui dedit egit inscite liter: et dicit panor. in. c. fi. de fur. quod non: ar. l. eum qui. l. argentum. ff. commo. et facit capitu. significante. eo. titu. et sequitur Bart. in. l. si quis vxor. ℌ. apud labeonem. ff. de fur. Idem dicit si eum assignauit deferenti aliqō signum illius cuius erat et fecit. d. c. significante. cum ibi no. Non est tamen credendum de facili tali signo. si res est preciosa. ar. c. f. et. ff. de fide instrumen.

Pyrata omnis qui predaturus mari ter in anno excommunicatur ab ore summi pōtificis cuꝫ omnibus receptatoribus et dantibus eis auxilium: consilium vel fauoreꝫ. vt no. Jo. an. et do. an. in capi. excommunicationis. de rap. Vide supra excōmunicatio. vij. excommunicatione. ee. per totum. et vbi quis proprie dicatur pyrata.

Pyscari siue piscatio secundū. s. Tho. sicut et venatio et aucupium sunt a natura et ꝑ se licita. i. q. xcvi. ar. i. et. ii. q. lxiij. ar. i. contra. iij. capi. 22. Est autez illicita piscatio in maioribus solēnitatibus in dominicis. vero vel inferioribus bene licet solū ex causa vrgente et cum licentia. et tunc fiat portio pauperibus. de fer. licet causa autem vrgens est vt videtur ibi lucrum forte cum fiatim periturum. vt quia apparent alleca et huiusmodi: et a fortiori fames: sed ista intelligo quando intentio est principaliter ad hoc crum: secus causa recreationis: quia nec hec tia: nec alia vrgens causa requiritur. In festinibus autem publicis et perpetuis vt est rhenus et

Rhenus. Padus. rhenus et padꝰ piscatio licet. nec aliquis hoc potest prohibere secundum Jo. de pla. insti. de re. di. ℌ. fluminā: similiter nec applicationem nauium ad portum. et ligationem ad lapides vel arbores existētes in ripa. Licet autem ripe arbores sint publice quo ad vsum sine in communi vsu. proprietas tamen earū est eorum quorum sunt prędia. quibus adhe rent. ideoq; si concurrat nauta vel piscator volens ad arborem nauem ligare vel siccare rethia. et dominꝰ volens arbores prescindere: prefertur dominus: quia nulli proprium ius detrahendum est. si vero concurrant duo nō domini. quorum vnus publicam reliquꝰ priuatam vtilitatem pretendit. prefertur primꝰ: si vero vterq; pretendit publicam vel vterq; priuatam. prefertur qui primo occupauit. secundum iaco. butri. et si vterq; pariter occupauit locus est gratificationi vel sorti sicut dicit glo. de plaustris inuicem obuiantibus in via arcta. dum queris quis retrocedet. ff. nelquid in bo. pu. l. f. ℌ. hoc interdictuꝫ. Vide etiam infra venatio.

p Placere velle hominibus est bonū aut malum mortale aut veniale secundum finem intentum. et media inuenta. et circūstātias actuū de quibus generalis regula dari non potest. Vide supra adulatio.

Pollicitatio est solius offerentis promissio. ff. de polli. Lic̄. vt quā do consensus eius cui fit promissio non erat acceptans. et differt a stipulatione. et pacto qō est tio est vnius tantum: transit tamen in pactū quando is cui quis pollicetur per nunciuꝫ vel litteras acceptat: quia ibi est duorum cōsensus. l. pactum. ff. de polli. et supra pactum in prin. Vide glo. in. cle. romani. de iureiur. et Panormita. in. c. cum iuramento. de hoīni. Et aduerte pro claro intellectu ꝙ de ratione pollicitationis est. ꝙ adsit tantum vnus consensus. de ratione vero pacti sunt duo: sed: qz consensus est duplex. s. expressus et tacitus: ō pollicitario proprie fit absenti qui non cōsentit nisi ex interuallo: si autem fiat presenti et tacenti dicunt legiste ꝙ est proprie pactum sed intellige tacite quia vnus consensus est tacitus: est vero pollicitatio expresse. quia vnꝰ tantum consensus exprimitur. Vide que refert bertachi. Utrum autem quis obligetur ex pollicitatione. dico ꝙ sic quando pollicet ciuitati. vniuersitati. clero. ecclie. vl pauperibus alicuius loci. et ex causa pura ad honorem dei vel huiusmodi: secus si fiat predicto sine causa. vel alias a predictio etiam cū causa: quia non obligatur nisi pretextu promissionis aliquid ceperit. ff. de polli. l. f. ℌ. et intelligo eriā si adsit pactū tacitū. Facit glo. in. c. scimus. xij. q. f. que dicit. ꝙ ex pollicitatione facta deo potest quis cōuenire. et. c. ex parte. de censi. Vide panor. in prohemio decretalium. in. d. c. ex parte. et infra votū. iij. ℌ. vij. parti. quarta.

Pollutio nocturna vtrū cōiunctionem impediat. et ꝑ veniat. vide. s. eucharistia. iij. ℌ. f. vtrū aūt si in vigilia terminetur sit peccatū dicit s. tho. in. iij. di. ix. ꝙ meritū in eo magis iudicat fm principiū qō est in dormiēdo. qz corporalis motus nō pertinet ad meritū vel demeritū. nisi fm ꝙ a voluntate causat: ex quo aūt est excitatꝰ in dormiēdo nō subiacet voluntati vigilātis. qui et nō reputat cuigilasse quousq; vsuꝫ liberi arbitrij recuperauerit perfecte. Posset th in ipa plenaria cuigilatione peccatum contingere si adsit cōplacentia propter delectationem qō erit veniale si sit ex subreptione. mortale vero si ex deliberato cōsensu precipue cū appetitu futuri: alꝫ postplacentia nō faciat peccatū pollutione esse peccatū: si vero placeat propter alleuiationē nature nō creditur peccatum. Et ide sum. cō. ex quibusdam. Quando pollutio. deratio apparet ꝙ pollutio est peccatū: solū duobus modis: primo si procuretur. secūdo si placeat ad voluptatē: vn ptz ꝙ cōplacentia pollutionis in tōmis ꝓpter alleuiationem nature aut mitigationē carnalis motus sine procuratione nō est peccatū: sed operari dicte vt eueniat puta comedēdo cāphora tali fine est mortale: secus si non intenditur sz ꝺcd tale fiat ꝓpter gulositatē aut aliā causā: cū dubio th secuture pollutionis: quia esset veniale solū. In vigilia aūt aliquādo est sine peccato. vt in patientibus fluxum seminis. aliquando cum veniali: vt quando preter voluntatez euenit eriā si procedat ex aliquo peccato veniali puta cogitatione non morosa: aliquando cum mortali: vt quando procuratur aut venit peccato mortali actualiter illi cōiuncto aut de libertate et voluptate placz.

Queſtio. Oputno ex decem hominū cōstat. decima questione tertia. vnio. in glos. sicut duo faciunt congregationem. de ele. capitulo primo. et tres collegium. ff. de verborum significatione. neratius. et tamen in vno reperitur. ff. quod cuiusq; vni. l. sicut. de quo vide glo. in. c. j. de postu. prela. que dicit

Universidad de Deusto
Biblioteca

ius vniuersitatis remanere posse in vno solo omnibus aliis mortuis vel priuatis. glos. tamen dicit q̄ collegium non remanet in vno quia deficit vocis significatum. sed ius collegij: decem autem vel quindeciz faciunt turbam. ff. de vi. bo. rap. l. prętor. in fi. Sexcenta. quatuor quoq; vel quinq; porci vel decem oues gregem faciunt. ff. de abige. l. oues. Ex quibus secundum Joā. in sum. confe. infertur quod scandalizatur populus quando decem graues honesti de populo scandalizantur. licet in populo sint ēt mille.

p Ortio canonica. vide supra canonica portio.

Quidpossessio.

Possessio sumitur materialiter pro re possessa. formaliter ac. p prie. sic secundum ho. in sum. et azo. C. de acquir. et reti. pos. est corporalis rei detentio. corporis et animi iuris: administriculo concurrente. vel est ius quo quis rem corporalem vere in potestate habet. Dicitur autem primo corporalis rei: quia incorporalia vt iura et seruitutes quasi possideri dicuntur et quasi tradi per patientiam vsum: sed cum non possint corporaliter apprehendi non possidentur. p prie. de fo. compe. cōquestus. in glo. ff. de vsu capi. l. sequitur. §. si vna. ff. de acquirē. poss. l. ij. et tamen prescribuntur. de eā pos. cum ecclesia. Dicitur secundo detentio: quia possessio dicitur quasi pedum sessio. et acquiritur corpore interueniente. seu corporali signo.

Dicitur tertio corporis. q̄lia oportet concurrere actum corporis corpore scilicet adipiscendo vel saltem oculis. sufficit enim aliquando visus et animi affectus. cum voluntate tradētis. Dicitur quarto animi: quia nec per se corpore nec per se animo possidetur. Dicitur quinto iuris. et. quia sine iure non est possessio. idest propie sed iniusta detentio. Sed intellige iuris veri vel presumpti: alioquin non prescriberetur alienum. Possidere autem dicitur quis de iure tantum. vel de facto tantum et vtroq; modo. de con. prebē. cum nostris vbi multa no. Et de iure possidere dicitur dō primo naturaliter. vt cum est in re vel eius parte. vel saltem videt rem in suo conspectu vel partem eius secundum Azo. in sum. sed intelligē videt primo quasi astans factis aut verbis defensurus rem sibi si quis obstiterit. et secundo ciuiliter vt cum quis nec est in re nec res in conspectu eius sed possessionem solo animo habet. rem de iure retinet. intellige de iure ho vel presumpto. nō de vero tantum. alias nullus prescriberet rez aliena vt dictum est. Et tertio precario et multis aliis modis.

Possessor bone et male fidei quilibet dicatur infra restitutio. tertio. §. no. Quomodo autem teneatur restituere si sit bone. supra fructus §. primo. si vero sit male infra restitutio. iij. §. ix.

p Possibile supra impossibile. et supra facere.

Postliminium est ius quo restituitur alicui res vsucapta vel prescripta. quam propter captiuitatem vel seruitutem amiserat. et q̄ scilicet reuersus ē. declaserta questiōe tertia primaff. de cap. et postli. reuer. l. postliminium. supra bellum. in principio.

De postulatione prelatorum.

Postulatio sumi potest dupliciter scilicet primo secundum suum commune significatum. et sic ē vera. quod dicit Gof. quod est gratie petitio. et secundo iuridice. et hoc iterum dupliciter: vno modo vt postulatio est aduocatio. et de hac supra aduocare: alio modo vt postulatio est vnus ex modis prouidendi ecclesie vacanti. et sic secundum ysthensem est alicuius persone que eligi prohibetur non propter vicium sed propter defectum. qui tamen non omnino inhabilem reddit ad prouidendum ecclesie concors. et certa capituli petitio. sic diffinit Sanc. con. et Pisa. et Archie. et supple. intelligendo concors saltem quantum ad duas partes. capituli. et certa quia vnus tantum debet postulari propie licet nominentur multi secundum aliquos. vel ideo dicitur certa q̄ non compromittitur sed aliqua vel aliquę persone certe postulantur. Sed summa angelica et ro. diffiniunt secundum Panormitanum in rubrica extra eodem. quod est gratie petitio a superiori facta de promouendo aliquem ad prelationem: ad quam de iure communi propter aliquem defectum vel aliud impedimentum eligi seu promoueri non potest. Sed ista diffinitio stare non potest: quia si diffinitur postulatio cōmuniter ad licitaz et illicitam siue ad eam que fit de iure et que de facto. male sit mentio de impedimento eligendi. cū q̄libet possit postulari de facto: et sic nō conuenit omni diffinito. si vero diffinitur iuridica. diffinitio conuenit postulationi facte de vicioso. et sic cōuenit alij a diffinito: nec valet dicere q̄ intelligitur de defectu qui nō est peccatum vt dicit sum. ang. q̄ sub ditur vel aliud impedimentum.

l. q.

¶ Primo vero queritur quotuplex est postulatio. et dicit panor. in. c. q̄ propter. de elec. et in c. j. extra eo. q̄. est duplex: vna. s. non solēnis q̄ cuius admissionem nō acquiritur postulato ius prelature sed habilitas vt eligi possit. vel dic ea vt possit consentire. vt ea que porrigit aliqui super impedimento postulati dispēsare nō pōt. requiritur tamē eius consensus in promotiōe rone sui interesse: sicut si canonici postulēt filium familias a patre vel ab abbate. vt eis cōcedat monachū eligendi in episcopū. qui sine eius licentia cōsentire nō potest vt in. c. ij religiosus. de elec. li. vj. alia vero solennis p cuius amissionem dictū ius acquiritur que scilicet porrigitur ei qui pōt sup omni impedimento postulati dispensare.

2 ¶ Secūdo queritur que requirant ad postulationem: et dico multa. primum vt fiat ab his q̄ postulare possūt: et sc̄do vt fiat ad eo seu porrigat illi a quo admitti potest: et tertio vt fiat de eo q̄ promoueri possit ad eo qui ds admittere: que tria sunt de substantia solēnis etiā nō solennis: quarto q̄ sit cōcors. i. ab oibus vel a duabus partibus q̄ idem est ac si esset ab omnibus quod requirit vt facile admittat. de elect. scripti. aliter f̄m ho. non facit iniuriam superiori non admittēs. ca. bone. el. q. de elect. aliter sic. ff. de aqua quoti. et esti. l. j. §. penul. Panor. tamē in. d. c. bone. el. primo. tenet q̄ sufficit maior pars: et idē gof. et est mēs ho. et sic patet q̄ hoc quartum est de bene esse in vtraq; nō de necessitate. quito si sit solēnis q̄ seruetur forma. c. quia propter. de elec. secūdum panor. ibi. vt. s. procedatur per formam scrutinij et cum aliis rectis de quibus. ff. de elec. ij. §. 10. Quod archie. dicit tutius. sed nō requiri necessario: et hoc tene: q̄ si esset necesse formare decretum: et huiusmodi non esset ratio q̄ possent resilire postulantes formato decreto. sicut nec in electione. aut in nominatione facta in scrutinio electionis: vnde hoc est propriuz in electione ar. d. c. quia propter in postulatione aūt sufficit q̄ vota duarum partium capituli vel maioris partis dirigantur in superiorem. Si tamen postulatio fieret in scrutinio electionis dico idem esse sicut et de nominatione. ita q̄ non potest resiliri a postulato licet possint alij postulari.

3 ¶ Tertio queritur quis possit vel non possit postulari: et dico multa.

1. dict. ¶ Primum. Scūm Host. postulari non potest in prelatum criminosus nisi periturus. homicida. vel inobediens sicut nec eligi. extra eo. c. j. qō archie. intelligit de pituo p sentētiā nō in communi sermone vel alias nō notorio: et de inobediente cōtumaciter qui nō paret sententiis suoz prelatoz. Necnō professus tacite vel expresse in plati regulare. de elec. cuz causam. et. c. ex ad nostram: nisi necessitate instante: quia tunc posset mō in regula fit cōpetēter instructus: sicut colligitur extra de elec. cum monasterium. et. c. officij. Nec epilepticus de elec. cum inter. nisi forte sit liberatus iā p annum. 33. di. communiter: de quo tamen vide. §. corde vitiatus. §. vij. Nec mutilatus. de corp. vic. exposuiti. de quo et de multis aliis vel irregularis: qi huiusmodi sunt olim inhabiles. Adde q̄ nec is qui de iure posset eligi et si aliqui postulent talē non faciunt fm panor. in rubri. extra eo. qui debent prouidere ecclesie de meliori et meliori modo quo possunt. 2

¶ Secundum. Potest autem postulari is cuius defectus est talis q̄ licet non possit eligi tamen non est omnino inhabilis ad prelaturam: vt si defectus sit in etate. extra de elec. cum nobis olim. §. vltimo. et penultimo. et similiter si sit in ordinibus: quia ad omnes dignitates habentes curam postulandus est qui non est in sacris: de electionibus ducum el. primo de etate et qualitate. multis: et si sit in natalibus de elec. innotuit: et si sit ex hoc q̄ quis est episcopus. extra eodem. capitulo fi nali. vnde si talis eligeretur non valeret vt ibi: et similiter si defectus non sit in persona sed extra. puta si quis est meligibilis hic et nunc per accidens. ex hoc quod tam' alius est electus: qua omnis talis ex consuetudine practicata postulatur. 3

¶ Tertium. Secundum Ber. extra de elec. et si vnanimiter licet clerici non possint dimittere ecclesias suas sine consensu episcoporum suorum nihilominus eligi possent sine in sua sine in aliena dioceſi. de elec. cum inter. et notat glosa. in capitulo innotuit. de renunciatis. ad dena quod si episcopus malicioſe ibi periorem. de iur. pa. nullus. 4

¶ Quartum. Licet hactenus de religioso fuerint diuerse opiniones hodie tamen indistincte tenetur quod siue in suo monasterio siue extra: sine etiam ad episcopalem dignitatem debeat eligi vt notat ioannes an. vt dicit ibi post electionez postulabitur. quia sine superioris licentia consentire non po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

test.& idem intelligo in priori casu. 5 ¶ Quintū Cardinales sicut & episcopi non eliguntꝫ sed postulantur ſm Panor.in.ca. bone.el primo extra eo.quia sunt alligati ecclesie romane: & idem h o.licet alibi.& egi.tenuerint contrarium. Quomodo autem perdat priora beneficia.vide eisdem Panor.in capitulo ecclesia el.ij.de elec. De hac tamen materia Panormitanus in capitulo finali.extra eo. diffuse. vt quomodo possit eligi episcopus qui renunciauit.& qui non est confirmatus: & multis huiusmodi.

4.q. ¶ Quarto queritur quis possit postulare: et dico secundum hostiensem q̃ omnis qui et eligere:extra eo.bone el.ij.& de elec. innotuit. & debent sic concludere. vt papa dignetur ꝑ bere plum assensum.

5 ¶ Quinto queritur a quo debeāt quis postulari & dico ex mente doc.maxime Panor.in capitulo finali.extra eo.post glosam.q̃ si quis postulatur in episcopum ad papam pertinet postulationem admittere: si vero postulatur ad inferiores dignitates vel ecclesias ab eo postulandum est ad quem pertinet postulationis admissio:modo concurrant duo:primum:q̃ talis possit dispensare super defectu postulati in ordine ad talem dignitatem.vnde si quis.2.o. annotum postuletur ad dignitatem sine cura.ab episcopo postulabitur. si ẽt cura a papa & similiter si canonici postulẽt in archidiaconum aliquem habẽtem.28. annos quia super isto defectu non potest episcopus dispensare:de eta.& quali.c.vnico.lib.vi. secundo q̃ iste ad quem spectat confirmatio sit episcopus: quia secundum innocentiū in c.ij.de eo qui fur.or.re. inferiores prelati dispensare nō possunt nisi in casibus eis specifice premissis. Si tamen esset defectus qui nō esset in persona sed p accidēs eueniꝛ: vt quia aliꝰ electus est:ab eo potest postulari qui hoc impedimentum remouere potest electione cassata.

6 ¶ Sexto querit quis sit effectus postulationis & dicit q̃dã effectū esse q̃ si admittit & confirmari pōt ac si esset electio p.c.ei monasteriū. de elec.ſz istū sensum excludit ibi glo.aliꝰ vero dicit q̃ effectꝰ eiꝰ est habilitatio ad posse eligi: quē sensum panor.in.c.i.extra eo excludit loquēs vt videt de postulatiōe solenni quia ecclesia romana seruat vt si admittatur nulla alia indigeat electione:sed nec in nō solēni est vt rū.quia vt patuit.ij.ij.vt.iij. religiosꝰ pōt prio peti.deinde postulari.Et ideo dicit si esse ſm Panor.vbi.ꝑ.q̃ si postulatio admittat:postulatꝰ ꝑsequit ius.ac si fuisset electꝰ & confirmatus: nec indiget alia cōfirmatione vel electiōe:quod ꝑbat extra eo.ea.ij.Quod intellige in postulatione solēni. In alia autem effectus est vt possit postulatus eligi vel electus confirmari.

¶ Septimo querit vtrum p postulationē ac quirat aliq̃s ius postulato:& no.Panor.in.c. postulationē.extra eo.q̃ qñ postulatio nō est concorditer facta saltē a duabꝰ partibꝰ: seu agitur contra eā de aliquo cōtempto: q̃ eā ẽt presentatā superiori nullū ius acquirit postulato vel alteri:eā pōt superior sine cuiuscūq̃ iudicio reiicere & cōsequēter eam non admittēdo iniuriā nō facit. Sed quādo postulatio fit propter vtilitatem seu necessitatē ecclesie & concorditer saltem a duabus partibus collegij reiici nō potest sine iniuria postulantiū & ecclesie in quam facta est. vt not.in.c.bone. el.primo.eo.ti.& per Joan.an.in.c.cuꝫ monasterium.de elec.Et hoc casu secundū ipm.vt refert supple. acquiritur ius postulantibus a deo q̃ petere possunt confirmationē.ar.de elec. cum monasterium: sed non acquiritur ius postulato nisi fuerit postulatio presentata.quia tunc eis ius acquirit non tamē eget ipse ne presumptuose se ingererevideatur: verum in modū denunciationis forte admittetur propter vtilitatem ecclesie.ar.c. publicato.de elec.immo hoc casu postulatus preferꝛ electo.de elec.scriptū.nisi postulatus esset minus idoneus.de elec.duob.el.primo.ij.ij.& c.scriptū:secus si vnus de duabꝰ partibus deficit.vel causa non sabest.quia prefertur electus: vt in dicto capitulo scriptuꝫ.vel dic melius tu q̃ etiaꝫ ea presentata non acquiritur ius postulato.quia est inhabilis: & hoc est de mente Panor.vt ptꝫ.ij.sequenti. Si vero non sit facta ex concordia saltem duarum partiū sed sit facta ex causa pendet a gratia speciali. extra eo. postulationem.& capitulo bone memorie.& cōsequenter nulli ius acquiꝛitur. Et hec distinctio trimembris colligitur a Panormitano ẽtiam ad primum membrum: ẽtiam ad secundū ab eodem & Hostiensi. Ipsuꝫ ad tertium a Joan.an.qui tamen in sexto aliter distinguit.sed non videtur diuidere sufficienter secundum artem dialectice.

¶ Octauo queritur vtrum postulantes possint a postulatione retrahere alium eligēdo vel postulando:& dicit Panormitanus in capitulo bone.el.secundo.extra eo.q̃ non posse: & est romano pontifici presentata: & idem secundum alios posse: & presentata est alteri superiori qui potest illaꝫ admittere: quod eidem panormitano placet ex eadem ratione scilicet contrarium agendo videāt illum a collegio:vnde hoc casu potestas devoluitur ad compromittentes. vt in.c.si compromissarius.de electi.libro sexto. de quo etiam supra electio.primo.ij.xiiij. Et secundum panormitanum ibi in.d.c.ij.similiter priuantur ipso facto postulationem cassata innouāte.

¶ Undecimo queritur quid respondere debeat postulatus in episcopum ad aliam ecclesiam:dicit io.an.in.vi.q̃ dicere debet: Non assentio.nec dissentio:sed in hoc voluntati domini pape me suppono:ar.d.c.cupiēte.ad fi.& ij.xxx.q.i.in scriptis.

Posthumus quasi post humationem natus:dicitur multis modis:primo natus post mortē patris: secundo post testamentum ante mortem. vi.ff.de iust.rupt. testa.l.ij.& alijs modis de quibus glos.C.de posth.in rubri.

Potentia est id quo quis potest:& omissa philosophica & loquendo iuridice.dicitur multipliciter. Nam quedam est potentia in ordine qua possumꝰ quod licite possumus. vigesima secunda questione secunda facit.quedam vero est potentia facti. Et ista est multiplex.scilicet potentia absoluta. qua aliquid alicui est absolute possibile vt yo lare habenti alas:& modificata qua aliquid dicitur alicui possibile quia potest illud commode.vt.ff.de verbo.si gni.l.nepos. vel quia illud potest honeste.de pe.dist.ij.charitas.ff. de condi.inst.l.filiꝰ.De his glo.in.d.c.facias. Et eodem modo dicitur impotentia modis oppositis.i.quia non est aliquid possibile de iure.vel commode vel honeste.

Prebenda proprie consistit in fructuum perceptione: canonia vero in iure eius qui recepto est in canonicum:ad qđ ius postea pertinet prebenda:& stallum in choro.& locus in capitulo.c.cum.M.de consti.in.c.i.de insti.eper inno.in.c.relatum.& c. dilectus.de preben.in.c.olim.de verbo. sig. Qui vere possint habere prebendas.vide supra beneficium.iij.ij.iij.& quo ad magistros di prebenda vel canonicatus vide panor.in c.maioribus .eo.ti. Non valet autem secundum Inno.promissio de prebenda vacatura.de preben.relatum. Non tenet etiam receptio si ad vnam prebendā duo canonici sint electi:nec tenet receptio etiam si interueniat autoritas legati a apostolici:de preben.dilecto. quia vt ibi dicit Innocentius prelato non licuit infringere priuilegium canonicorum.qđ si autoritate propria hoc fecisset canonici ad

ques spectabat teneret receptio: quia potuissent renunciare fauori suo. vide ibi. Nota ēt secundum Innocentium quod si in ecclesia vbi non est certus numerus vnius canonicorum moritur non vacat canonicatus sed desit: si vero numerus sit certus non desit sz vacat. De his autem vtrum valeat electio vltra numerum canonicorum in ecclesia iuratum. vel per papam confirmatū vide Archie. tertia parte titulo decimoquinto. Quāuis autem prebenda sit temporale: quia tamen annexa est spirituali idest canonie sine simonia vendi non potest: quia ea vendita intelligitur venditum illud spirituale cui annexa est. primo questione tertia. si quis obiecerit.

Prebendam vendi nō pot.

¶ De precario ⁊ precaria.

Precaria dupl'r sumitur.

PRecariū a prece dictum. dicitur dupliciter. primo res concessa p contractum precarij: est quod p ciibus petentibus tenendum concediꝫ. Sdm pantur io quia concessit. extra eo. c. fi. ⁊. ff. eo. l. j. secundo precarium dicitur ipse contractus quo aliquid tale cōceditur: ⁊ est gratuitus similis alijs gratuitis. differēs th in multis vt patebit. Precaria quoq; in genere femineo dupliciter sumitur: primo. s. in vi adiectiui penultima corripta: sic aliqua verba dicunt precaria aliq preceptiua. vt infra precepti. H. ij. ⁊. ij. in vi substantiui penultima p̄ducta. et significat idē in singulari precaria ⁊ in plurali precarie sm panor. extra eo. c. j. iz differant a precario in duobus sm panor. extra eo. c. j. qz precarium non conceditur ad tempus determinatum: vel si conceditur reuocari potest ad libi tū: extra eo. c. fi. ⁊. l. cū precario. ff. eo. precaria vero est contractus initus ad p̄ces alicuius vel aliquoꝝ quo aliquid conceditur ad certū ipse sm qz partes cōuenerūt: ante qō reuocari non p̄t. extra eo. c. j. ⁊. c. fi. licet renouet de quinquennio in quinquennium. extra eo. c. j. afit tripliciter vt dicit panormita. vbi supra. alij docto. primo quando fit ad preces alicuius in recompensationem dātis aliquid annuatiz: sicut si laicus in solo ecclesie edificet aliquid et in recompensationem decimaz soluat quotannis: secundo ad preces alicuius in recompensationem annuatim aliquid recipientis. sicut cū datur aliqua proprietas. ⁊ ad tps certū recipiuntur aliqui fructus in recognitionē proprietatis. tertio ad preces accipientis gratis: vt cum clerico vel laico bene merito datur possessio ecclesie vtenda in vita sua. Et est precaria vt dicit panormitan⁹ solum in vsu iuris canonici. Adde quod qz communiter fit circa res ecclesie. videtur ecclesia sola scōm exempla doctorū facere hāc contractum: tamen fieri potest a laicis. 14

¶ Primo ergo queritur que sit natura contractus precarij qui est vtriq; iuri communis: ⁊ dico quod licet sit similis contractibus gratuitis tamen differt a donatione: quia ille non reuocantur regulariter: et accommodato: quia in illo est vsus certus et prefinit⁹. et tempus saltem tacite determinatum: ante quod non reuocatur: vt si concessi librum ad scribendum. vbi est certus vsus et tempus tacite determinatum. scilicet quantum exigitur ad commode transcribendum. l. interdū. et. l. continuum. H. cum ita. ff. de verborum obligatione. et ante completum vsum reuocari non potest: de commo. capitulo primo. ⁊ si deficiat certitudo vsus vel temporis determinatio saltem tacita. non erit commodatum sed precarium. quod secundum Bartholum in. l. in commodato. ff. commo. quia ad certum: vsum non conceditur. reuocari potest ad placitum etiam si interuenisset pactū de non reuocando. extra eo. capitulo finali. ex quo arguit panormitanus non valere pactum aut consuetudinem contra naturaz cōtractus. nisi per hoc trāseat in naturā alterius cōtractus: addeve! nisi pactū fuisset ap posituꝫ per viā conditionis. qz sic vicit cōtractum. ar. c. fi. de cōdi. ap. ⁊ qō no. bar. in auth. ingressi. C. de sac. san. ecc. Quod tū limita nisi qs vellet reuocare sine cā reuz magno dāno alterius: qz obstaret exceptio doli. cū negari nequeat quin precariū sit beneficiū et sic beniuola actio ⁊c. vide panor. extra eod. c. fi. Si tū p̄cariū cōcedat ad certū vsuz adhuc distingui posset a cōmodato per nomē precarij. sicut si concedo tibi libruꝫ ad trāscribēdū. precario nosce. vt p̄z p no. in. c. vnico. de crimi. 1

¶ Secundo queritur que culpa veniat in precario: ⁊ dico qz solum dolus vlata culpa: sed in cōmodato ēt leuissima. l. questum. H. ff. de precario. ⁊. l. contractus. ff. de reg. iu. cum hoc etiam differunt. 2

¶ Tertio q̄ritur quot modis soluat̄ p̄cariuz et dico qz multis. Primo voluntate cōcedentis. l. j. ff. eo. etiam si fuisset concessum ad certum tempus sm panor. d. c. fi. Secundo morte eius cui est concessum. extra eo. c. fi. quia est concessio personalis que extinguitur cuz persona. vt in regula priuilegium. de reg. iu. li. vi. Tertio alienatione rei precario concesse. si ea cui est alienata a primo domino velit reuocare. d. c. fi. Quarto finito tēpore ad quod fuerat res concessa. l. cum precario. ff. eo. potest enim ad tempus certum concedi. l. in rebus. ff. eo.

4 ¶ Quarto queritur vtrū reuocetur morte cōcedentis: ⁊ dicit panor. in. c. precarium. eo. ti. quod nō: ⁊ ibi tex. ex quo infert quod vbi va liditas actus pendet ex voluntate alterius non reuocatur per mortem illius. qz presumitur quis in ea voluntate perseuerare in qua decedit. de bap. maiores: quod tamē quis cōcessit vsq; ad beneplacitum suum per mortē reuocatur. de rescrip. si gratiose. Vide bar. in. l. centesimis. ff. de verb. oblig.

5 ¶ Quinto queritur in quibus rebus precarium consistit: ⁊ dico qō in rebus mobilibus et immobilibus ⁊ incorporalibus: cum etiaz seruitus precario cōcedatur. ff. eodem. l. secūda. H. vlti.

6 ¶ Sexto queritur que sit natura precarie: ⁊ dico secūdum Barto. in auth. ingressi. C. de sacro. san. epi. in. l. si finita. ff. de dā. infec. quod in omnibus ⁊ per omnia precaria est emulsdez nature cuz emphiteosi. ⁊ est glo. p. q. q. precarie. quod limita nisi fiat gratis. differt tamen ab emphiteosi: qz renouat de dnquēnio in quinquēnium. aliquin cadit qō a iure suo sm glo. in. d. c. j. eos. titu. quod intellige in rebus ecclesie. de quibus videtur loqui ius canoni cum quod contractum istū introduxit in ꝓlatis. alibus autem credo standum consuetudini quia presumitur actum quod est consuetum l. semper in stipulationibus. ff. de re. iur.

7 ¶ Septimo queritur a quo. cui. ⁊ qualiter fiat: ⁊ dico quod fieri non potest per capitulum sede vacante. decima questione secunda precarie: nec fieri potest iconomo vel eius consanguineo. decima questi. secūda hoc ius et in eius concessione credit abbas requiri solennitatem alienationis ecclesiastice rei. si est talis rei vel tanti temporis. quod aliena ri non possit nisi cum debita solēnitate: quia reuocari non potest ante tempus conuentuz secus autem in reuocatione. vt idem not. in capitu. primo. eodem titu. vnde prelatus solus sine consensu capituli potest eam facere: facit tex. in. l. si pupillorum. H. j. ff. de re. eorum. ⁊ quod not. Barto. in auth. hoc ius. C. de sac. san. eccle. 2

8 ¶ Octauo queritur vtrum habens rem precario nomine vel sicut precaria. possit eā precario scribere: ⁊ dico quod nō regulariter sm glo. xvj. q. iij. clericis: nisi ex magna longinquitate tpis dns obliuiscatur de possessiōe taliter qz nesciat vbi sita sit: qō locū habere posset si possidens esset in bona fide. aliter non.

Recedentia determinant sequentia. xxxij. q. vij. apostolus.

¶ De preceptis in genere.

PReceptum de mente. s. tho. xij. q. xcix. ar. j. ⁊ q. c. ar. ix. ⁊ xx. q. xliij. ar. j. est motio superioris aut legis imperatiua alicui⁹ faciendi vel omittēdi ex debito idest ex necessitate salutis vnde differt a mandato. quia illud est motio ad aliquid melius sed non sub necessitate salutis. xij. q. xcix. ar. v. Est ⁊ alia differentia. quia proprie preceptum per se facit precipere mandatuz vero per aliud: vt ibi. Differt etiā a consilio: tum quia consilium ad preceptuz vt ad finem ordinatur. quod. iij. q. xj. xx. q. lxix. tum quia consilium nō est de necessarijs ad salutem nisi secundum preparationē animi. si oporteret. duodecima. q. cvij. tum quia preceptum est motio imperatiua. consilium vero suasoria veri. q. xvij. i. secundum: in quo etiam differt consilium a mandato.

¶ Primo vero queritur quotuplex est precepti⁹ in genere: ⁊ dico quod in lege dei est vel fuit triplex scilicet morale. iudiciale. ⁊ ceremoniale. de quibus diffuse pulcherrime vide. p beatuz doc. xij. q. xcix. ⁊ sequen. vbi agitur de lege veteri per totum. Morale autem in genere est duplex: scz affirmatiuū quod scilicet mouet ad aliquid faciendum. vt honora patrem ⁊ semper obligat ad illud faciendū sed non ad faciendum semper. sed in tempore ac loco determinato: vnde filius nocte ⁊ die etiā dormiens habet obligationez honorandi patrem. quem tamen semper in omni hora honorare non tenetur. sed aliquando licite dormit: ⁊ negatiuum quod scilicet mouet ad aliquid non faciendum. vt nō furaberis. quod obligat semper ⁊ ad semper dimittendum. 1 ¶ Secundo queritur vtrum ⁊ quando ko- 2 gnosci possit aliquam legem esse preceptiuā aut mandatoriaz vel consultoriam ex verbis et dico quod non semper: quia licet verborum aliqua sint precaria. vt rogo. volo. mando. fido. committo. ⁊ aliqua preceptiua: vt ibeo. C. communi. delega. l. secūda. ⁊ quedam mandatiua. vt mando. ff. de negocijs gestis. l. si mei rogatur: tamen iura ista significata confundunt: ⁊ mando aliquādo ponitur precarie. ar. capitu. mandastis. secunda. q. secunda: vbi episcopus mandat pape: ⁊ quādoqz precipit me. sicut etiam ⁊ rogo. xj. q. prima. rogo. Quidam etiam dicunt quod volo ⁊ intendo ex sua significatione preceptum importāt. quod non memini me in sancto Thom. legisse. licet dicat quod voluntas prelati quālitercunqz innotescat habet vim taciti precepti. quod limitandū est primo de voluntate

Universidad de Deusto
Biblioteca

preceptoria: cum stultum: sit dicere quod fiat preceptum. cuz reprehendit effractores silentij: z secundo innotescat de intentiõe prelati in nonscentio: cum non precipiat nisi intendẽs et volens: vnde z. g. Thom. veri. q. xxiij. ar. vlti. ad tertium. vult quod licet sciam voluntatem prelati. nisi tamẽ expresse precipiat nõ teneor. Dico ergo quod si verba sint preceptiua. puta precipimus. iubemus mandamus. precipiendo. vel per virtutem obediẽtie z huiusmodi est preceptum. ar. capi. quod precipitur. decima quarta. q. j. quod intellige etiam si materia non sit preceptiua. nisi aliter constaret probabiliter de intentione. Si autem verba sunt impatiua .i. in materia nec necessaria: nec multum ponderosa non importãt preceptuz: vt si quis te percusserit in vna maxilla prebe ei z alteram: quod est consiliũ. xxiij. q. j. paratus: sed in materia necessaria z multum ponderosa sunt preceptiua. tex. est in clemen. exiui. de verbo. signifi. ℌ. item: qz secundum illud vouete. quod est consiliũ: z reddite quod ẽ necessitatis. Si a sit verba sunt inhibitoria vt inhibem⁹. prohibemus. interdicim⁹. et huiusmodi est preceptum secundũ panor. in. c. nam concupiscentiam. de consti. quod intelligez limita sicut dictum est quando sunt preceptiua: si autem sunt verba cõmunia. vt decerno. statuo. z similia. nõ sunt preceptiua. vt dicit panor. in. d. c. nam concupiscentiam et similiter est verbum cõmune innouo. z ordino. siue in singulari siue in plurali dicanꝫ. Si vero lex aut statutuz disponit per hoc verbũ debet inducit mortale. et est preceptũ: qz debet ex suo proprio significato importat necessitatem ſm glo. in cle. attendẽtes. de statu regul. z glos. in. c. proposuit. de appel. z per Bar. in. l. iij. C. de pigno. z in. l. sepe. ff. de offi. presi. quod tamen aliquando fallit ratione materie que est cõsultiua in qua importabit solam congruitatem siue debitũ honestatis et non iusticie vel necessitatis. de spo. impu. c. j. z no. gl. in. d. l. sepe. ſm panormi. tamen in. c. de vo. z contu. impropietates sunt vitande non ad sequentiam trahende. de verbo. sig. propterea. z. c. si. ideo importat ii debet consilium solum in casu ratione materie. Si etiaz verba consueuerit inducere mortale seu preceptum. est preceptum. ar. c. dilectus. de consue. z tex. est in. d. cle. exiui.

Propria opinio.

3 ¶ Tertio queritur quomodo cognosci possit ex alio ℌ ex verbis statuentis aliquam legẽ humanam esse preceptiuam. z dico colligendo ex panormi. in capitu. clerici officia. de vi. et honesta. clerico. z glo. ℣ ge. in capitu. vt animarum. de consti. libro sexto. z Johan. and. in. c. relatum. nec cle. vel mo. z rursus ge. in. c. perpetue. de elec. lib. vi. z Archie. secũda parte. ti. iiij. c. secundo. quod si constat materiam esse preceptiuam vt quia est de necessario ad iusticiam aut charitatem vel diuinam reuerentiam: sic est preceptum: vt quod non fiant matrimonia clandestina: vel corrigatur frater. vel non communicetur pleno ſtomacho. quod tamen determinari bene non potest nisi ex cõmuni sententia doctorum secundum Archie. nec est de verbis curandũ qz sunt accommodanda materie: textus est eum glos. in capitu. rogo. vndecima. q. tertia. z tex. in clemen. exiui. de verbo. significatio. Si vero non constet de materia z constet: de intentione statuentis quod fuerit preceptiua est preceptum: quia intentio preponderat verbis vt supra lex. ℌ. decimoseptimo. Si vero nec de materia: nec de mẽte sic constet: respicienduz est ad penam si qua contra facientibus imponitur: quia si ponitur pena spiritualis vt excommunicationis late sententie. secundum omnes est preceptum: contra facere est mortale. nisi contineant intolerabilem erroꝛem: quia nullus nisi pro mortali excommunicatur. xj. q. tertia nullus. z capitu. memor. episcoporum. et de senten. excommuni. c. primo. lib. sexto. Et similiter si imponitur. pena excommunicationis comminatorie. idest non late sed ferende sententie. quia licet Archie. dicat hoc non esse clarum: tamen vt refert ioan. de nea. quidam hoc tenent z bene. quia tales cõtrafaciendo meruerunt excommunicari: z sic mortaliter peccauerunt: z hoc etiam si sit ab homine. Et similiter si imponitur pena suspensionis: depositionis. vel interdicti secundum Archiepisco. Et si imponitur pena maledictionis eterne. vel indignationis omnipotentis dei. de statu regu. capitulo vnico. libro sexto. Et similiter quo ad penas corporales est preceptum si imponitur pena mortis aut mutilationis ptout fit per leges z statuta ciuitatum que secundum sanctos theologos obligant etiam in foro conscientie vt. ff. lex. ℌ. quia non infertur talis pena nisi pro ꝗ multum esset lesiuum iusticie. Et similiter si imponitur pena grauioris culpe vt fit in religionibus. Idem autem dico per omnia esse iudicanduz de preceptis factis ab hole.

Recessant inducant simoniam .ff.
p simonia. ℌ. xvj. parti. tertia.
Recta quando dicantur rustica
p et quando vrbana. vide infra sermone. ℌ. j.

¶ De predicatione z ꝑdicatoribus.

Predicatio ꝓprie.

Predicatio improprie

Predicator duplici ter sumitur.

PRedicatio videt sumẽda secundũ vsum loquentium cuz aliter eius significatũ iura non tradiderint: z sic predicatio proprie est sermo publicus ℌtũ ad locũ z generalis ℌtũ ad intentionez ex cõsuetudine habens certaz formam puta qꝫ predicans habeat gradũ distinctũ quo ad locũ: z summa: rhema. innocet spũm. s. z hmõi vt per hoc qꝫ dicitur publicus. i. in loco publico ad quem omnes fideles ibi cohabitantes possunt accedere de iure. i. licite. z de facto. qz non claudit⁹. excludatur exhortatio facta in scholis disciplinatorum z ecclesiis monialium clausis iamis z sermones qui fiũt in refectoriis religiosoꝝ: z hmõi: per hoc vero qꝫ dr generalis. excludant predicti sermones. z generaliter sermones ad clerũ vel alios ꝙ fiũt litteraliter. vel quocũqz alio modo ex intentione dirigunt⁹ determinate ad certum genus personarum etiã in loco publico. Dicit tamẽ .si. quãdo predicatio improprie qñ est ꝺdem generalis. sta qꝫ promiscue accedũt viri z mulieres olis conditiõis. sed nõ publice: z tũc dr predicatio occulta si lista occultatio fiat ex auctoritate aut scientia pastorum: alioquin est conventiculus etiã si sub specie deuotiõis fiat: z magis improprie dicitur si nec publica: nec generalis sit licet retineat formam predicationis vt interdum faciunt scholares in discipliis suis: que etiam dicit cõuenticulus. vt patet extra de here. cũ ex iniuncto. in prin. qui ez tum congregant ad aliquas deuotiones nõ tamen inquantum congregantur ad formalem predicationem. Predicator vero dupliciter dicitur: primo is qui iure cõmuni vel priuilegio predicationis officium prosequitur. secundo dicitur predicator religiosus quilibet de ordine predicatorum: z sic dicit panor. in ca. nimis. el. ℌ. de ex cel. prela. qꝫ vbicunqz fit mentio de predi. z minoribus premittuntur predicatores. vt in dicto capitulo nimis. z in capitulo quorundam. de elec. libro sexto. z vbicz quia ordo predicatorum fuit ante approbatus. Unde male istum ordinem peruertunt. qui ius canonicum profitentur. vt summa angelica.

1. q. ¶ Primo vero queritur quis ꝓssit vel non possit predicare: z ℌtum colligitur ex car. in cle. dudum. de sepul. predicare potest. primo papa. 19 dist. in memoriam: z quilibet cui ꝓ se commiserit: de offi. dele. capitulo finali. si vero commiserit eius alteri subdelegare non possunt. dicto capitulo finali. z secũdo episcopus etiam in alterius dioecesi nisi prohibeat a dioecesano. z 21. di. innouo: et archidiaconus cui episcopus committit in eius dioecesi: nñ. 16. q. 7. nullus omnino. z similiter diaconus eo modo quo. ℌ. dictũ est. s. ex cõmissione. terrio omnes prelati ecclesiastici si sunt diaconi nec ℌtũ ad subditos suos. non autem alios nisi approbante aut priuilegiãte episcopo. de here. excommunicam⁹. el. ℌ. sane. z sub nomine prelati hic intellige etiã curatũ sacerdotem. cuius etiã est predicare ſm panor. in ca. inter cetera. de offi. ordi. z quarto ſm aliquos tar si sit diaconus z non specialiter prohibitus. 19. di. secundum. vbi notãdum dicit glo. episcopum cõmittatur vel superiorem. qꝫ sit dũ quod dicit de. nõ requirere. quis vel quarum z non ordinum alioquin laico: licet predicare: z quinto fratribus predicatoribus et minoribus. vt ℌ. sequenti. Non licet vero predicare laico. de here. sicut in vno: nec mulieribus publice etiam si sit abbatissa. secundum panor. i capitulo noua. de peni. z re. licite tñ adhortant⁹ quod est predicare occulte etiam si aliqualem formam predicationis obseruẽt nec religiosis ℌtum ad infideles. nisi de licentia superioris z autoritate sedis apostolice. de inde. ℌ. sit z ibi panormitanus: immo nec quo ad fideles nisi ℌtum ad hoc sint priuilegiati: quia hoc officium est cure. nec possunt mendicantes secundũ panor. in. d. ca. cum ex iniuncto. predicare nisi ex priuilegio: z multo minus alij: z si quis ex predictis vellet predicare dicens se missum a deo non debet admitti nisi probet sicut probauit moyses miraculo. de cõse. di. ℌ. re vera: sufficit tamen ad probationem bonorum testimonium. Qui autez predicationis officium assumit publice vel occulte si non habet autoritatem a iure vel apostolica sede aut a dioecesano est excommunis cãdus. de here. excommunicamus. ℌ. quia vero: quod intellige extendi ad predicatiões occasionales. z multo fortius si non sint generales. z modo retineant consuetam formam: quecto. z videtur peccare mortaliter: tuz quia venient excommunicandi: tum quia omnio laici panor. in. c. vna. de here.

Notã.

2. q. ¶ Secundo queritur quid iuris de predicatoribus z minoribus: z dico qꝫ textus in cle. dudum de sepul. sic dicit. Autoritate apostolica statuimus z ordinamus. vt predicatores

Universidad de Deusto
Biblioteca

et minorum ordinum fratres in ecclesijs et locis eorum.ac in plateis communibus.libere valeant clero et populo predicare ac proponere verbum dei hora illa duntaxat excepta in qua locorum prelati predicare voluerint: vel coram se facere solenniter predicari: in qua predicare cessabunt.preterea si aliud de prelatorum ipsorum voluntate processerit.ac licentia speciali.In studijs autem generalibus.vbi sermones ad clerum ex more fieri solent.diebus illis quibus predicari solenniter consueuit: ad funera etiam mortuorum. et in festis specialibus siue peculiaribus eorundem fratrum possunt idem fratres.et liceat eis libere predicare. nisi forte illa hora qua solet ad clerum in predictis locis deveri dum proponi: episcopus vel prelatus superior clerum ad se generaliter convocaret:aut ex aliqua ratione vel causa vigente. clerum ipsum duceret congregandum. In ecclesijs autem parochialibus fratres illi nullatenꝰ audeāt vel debeāt ꝓdicare vl ꝓponere verbū dei nisi fratres predicti a parochialibus sacerdotibus inuitati fuerint vel vocati: et de ipsorum beneplacito et assensu seu petita licētia fuerint obtēta:nisi ep̄s vel plarꝰ ſuperior per eosdem fratres predicari mandaret.
Hec ille.et intellige q̄ etiam tempore interdicti possunt in dictis locis predicare secundū Blo.et pau.

3 ¶ Tertio queritur quis sit predicte clementine intellectus iuxta doctores et glosam.et. di co multa notanda esse.

g.not. ℣ Primo enim notandum est ibi.ecclesijs eorum.quod secundum Card.in ecclesijs priuatis aliorum non possunt predicare.sed de eorum licentia possent etiam hora illa qua predicant prelati:et hoc sequitur summa angelica et ro.sed non placet: quia si non licet eis in suis.multo minus in alienis.

2 ℣ Et secundo ibi et locis eorum:quod intelligitur de locis infra septa sua.et extra. etiam longe posita modo sint ad vsum eorum secū dum Land.et in zen.ibi.

3 ℣ Tertio.ibi in plateis communibus: quod non intelligitur de plateis ipsorum fratrum aliter nihil adderetur secundum zen.cum iā premissa sint loca eorum:nec de plateis priuatis secundum glosam in quibus predicare non possunt inuitis eis quorum sunt : et idem pau.et car.ex quo tamen infertur quod non est necesse petere licentiam ab episcopo vel parochiali.sed a domino platee vel loci: vnde intelligitur de plateis locorum in quibus ordinarius vult predicare aut coram se predicari secundum pau.et zen.

℣ Et quarto ibi libere: quod intelligitur secundum Land.et zen.ideſt absq; contradictione et licentia alicuius:quod etiam in illi mili tenet glosa ibi in ℋ.si vero.et panormitanus in capitulo finali.de postulatione prelato.et in capitulo constitutionis.de regu.et dicit esse de mente doctorum communiter scilicet quod verbum libere importet non requiri alterius licentiam vel assensum. 4

℣ Et quinto. ibi hora illa duntaxat.quia si vellet totam horam matutinalem occupare in alijs pota in missa.non posset impedire ꝓdicationem fratrum:quia est contra textum. pro quo facit quia fauor est in multiplicatione predicantiū duodecima distinctione.in nono. 5

℣ Et sexto. ibi prelati. quod hoc nomine veniunt secundum ste.curati qui large sunt prelati:sed melius dico quod non veniunt secundum glosam .et pau.et Lan.et Cor.quia hoc fit propter honorem prelationis:sed veniunt hoc nomine episcopi.et habentes iurisdictionem quasi episcopalem cum administratione iure communi vel consuetudinario secundum glosam.et secundum car.et pau.et glosa3 venit etiam vicarius episcopi si vult ipse predicare vt vicarius:secus si per alium coram se. vel ipse non vt vicarius sed vt habens aliam prelaturam:et sic non poterit fratres impedire quia in hoc non representat personam episcopi. 6

℣ Et septimo ibi solenniter id est publice populo generaliter:secus si clam coram paucis secundum pau. 7

℣ Et octauo.ibi licētia speciali q̄ nō sufficit in hoc volūtas.s.ꝑsumpta vel tacita :sed requirit licentia specialis ſm pau. 8

℣ Et nono.ibi in studijs generalibus quod intelligitur secundu3 glosam de locis habentibus studium ex priuilegio vel consuetudine:sed intellige actu.et de facto.et non de iure solum:quia aliter sermones non fiunt.et satis ad consuetudinem que etiam sine priuilegio sufficit.ponit exemplū Jacobus de arena. de Parauio. zen. autem dicit iudicio arbitrio decernendum que dicantur studia generalia:sed primum est melius:quia in ciuitate ille iudex non daretur nisi arbitrarius. 9

℣ Et decimo ibi sermones.quod secundum math.intelligitur in sermonibus natiuitatis domini.paschę et pentecostes.prout consueuit fieri.ar.verbi.solent. 10

℣ Et vndecimo ibi liceat q̄ ſm pe.de an.in tribꝰ casibꝰ.s.i funeribꝰ et peculiaribꝰ festis.et cū ſit ſmo in ghali studio.possunt dici ffres libere ꝓdicare.q̄ zen.intelligit etiā extra ecclesias,loca ipsoꝝ et plateas cōmunes.alias ℋ. 11

In studijs nihil adderet ad precedentia:et forte dictis temporibus cum episcopo possunt concurrere solenniter predicante.Et.12 .ibi episcopus vel prelatus superior.quod intelligitur de superiore episcopo secundum ste. quia eo inferior hoc non potest secundum glosam vero melius de superiore respectu clericorum non respectu episcopi :et secundum car.est io qui quasi episcopalem iurisdictionem habet in loco qui etiam si episcopo inferior sit:potest generaliter clerum convocare. Si tamen ista cōuocatio fiat quo ad aliquos puta doctores vel prelatos secundum glosam secus:quia hec vocatio non est generalis.nec impedit fratres:similiter nec si populus conuocetur secundum pau.quia aliꝰ est clerus aliud populus. ℣ Et decimotertio ibi nisi a parochialibus sacerdotibus q̄ isti possunt dare licentiam predicandi secundum petrum de ancharano immo et vicarij perpetui:et idem de temporalibus datis in calibus licitis:addens q̄ de licentia episcoporum diceti fratres predicare possunt in ecclesijs parochialibus.etiam absentibus episcopis et contra voluntatem curatorum.quia ex officio episcopus in talibus ecclesijs gerit curaz maiorem ℋ sacerdotes. 12 13 4

¶ Quarto queritur vtrum dicta clementina extendatur ad alios mendicantes:et dico q̄ per cle.quinto fuit prorogata ad fratres sancti Augustini et per io.22. ad carmelitas.
Per fratres autem sancti augustini.hic intellige heremitanos.et non seruitas qui nouiter scribunt se ordinis sancti Augustini preterea q̄ sub regula militent Augustini. 5

¶ Quinto queritur vtrum predicans sine licentia sui prelati restituere teneatur bona sibi collata:et dicit glosa in capitulo addictus .decimasexta questione prima.quod sic vt ei imponit sum.ro.ſz re vera glo.loquitur de fictis.intendit quod restituant ecclesie. scilicet quam fingunt.vt quia fingunt se que stuarij pro sancto antonio.et sunt ceratani.si tamen quis non fingat.licet sine licentia predicet zaba.tenet quod restituere non tenet quia non turpiter acquisiuit a volentibꝰ gratis dare:licet possit puniri quia se immiscuit officio sibi non pertinenti:quod dic verum in clerico seculari non in religioso. qui non hz proprium sed omnia sunt religionis. 6

¶ Sexto queritur vtrum peccent predicato reo detrahendo:et dico precipue in virtute obedientie et sub pena grauis culpe omnibus ꝑ dicatoribus religiosis in cle.religiosi.de priui le.ne in sermonibus suis prelatis ecclesiarum et loca ipsoꝝ et plateas,cōmunes.alias ℋ. detrahant aut retrahant laicos ab ecclesia rum suarum frequētia vel accessu:quod glosa intelligit ne detrahant nominatim aut per circunlocutionem que vicem habeat proprij nominis.

¶ Septimo queritur vtrum peccet mortaliter qui ignorat communia necessaria ad salutem et potest audire predicationem et non audit:et dico quod sic si hoc facit ex contemptu vel ex scādalo notabili vt supra domini ca.ℋ.sexto.non autez semper et si omittit ex negligentia:qz secundum sanctum Thomam 22.q.liij. negligentia non est mortale nisi omittatur aliquid: quod sit sub precepto vel rōne pēpt̄ꝰ:posset th esse tāta necessitas tāta commoditas addiscēdi quod predicatio caderet sub illo precepto vnum cole deum.quo precipitur nobis noticia credendorum tagē dorum :eo casu talis negligentia esset mortale.sed quando hoc sit non potest sermone determinari.De questuarijs infrā questuarij.Quomodo etiā predicatores possint participare cum excommunicatis supra excommunicatio.v.ℋ.quarto.dubio.v. Quomodo etiam sit mortale mentiri in doctrina supra mendacium.ℋ.quarto. 7

Redo dicit qui alios spoliat ninste scilicet violenter:et dicitur primo io qui viatores expoliat. qui et excōmunicatus est.xxiij.q.iij.si quis romperas.cum duobus.et .sequenti.
℣ Secundo miles tollens a personis vltra stipendia sibi taxata.xxiij.q.j.militare:et iste continetur sub raptore. sicut species sub genere.xxiij.q.v.non satis.in fine et sic raptoris pena punitur. ℣ Tertio prelatus qui vt seruitiū impendat legato vel alij plus exigit a subditis ℋ exoluat. de immu. eccle.qz plerīq.ſm Gof.et io. ℣ Quarto sciz Io.iudex qui alienū turgium existimat suū predam.aut officialis indebite pecuniam accipiens.C.ad.l.iuli.repe.Lomnis. De preda acquisita in bello supra belluz pī mo.ℋ. ixz.x.
Refatio vide.ℑ.missa.s.ℋ.iij.

Preiudicium secundum vocabulum videtur esse iudicium quo vna res altera prius iudicatur et inde preiudiciale quasi prius iudicandū.de quo Panor.in.c. tuam.de or.cogni.sed secundum vsum proprie est preoccupatio iudicij:qua alicui indirecte subripit̄ res aut ius:quod rei iuste potuit adiudicari:et large est preoccupatio rei vel iuris quod prius adiudicari potuisset siue iuste: si ne iniuste. Unde proprie alicui preiudicat

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui aliquid facit vnde ille se dicatur iniuste. large vero si inde ledatur iuste. sicut index suspendens latronem preiudicat vxori eius.

Nota. Unde quando religiosi concordant contra suum prelatum criminandum apud superiorem non seruato ordine correctionis euangelice. aut suarum constitutionum: sunt coniurantes aut conspirantes cum illi preiudicent. Quando autem ex forma statuti ad aliquem actum vocari mandatur illi in quorum preiudicium est actus. intelligendum est de illis quibus principaliter & non quibus secundario fit preiudicium: quia hoc probat textus cum glosa in capitulo fi. huius. de pact. libro sexto. in verbo necredundet in alterius detrimentum: quod glosa intelligit principaliter non secundario.

¶ De prelatis.

PRelatus sic dictus quia alijs est ante latus siue positus. dupliciter dicitur secundum mentem Panormitani in capitulo cum ab ecclesiarum. de offi. ordi. Primo large ab allusione vocabuli. quilibet habens curam vt comprehendantur & sacerdotes parochialium ecclesiarum qui presunt parochianis in foro anime: quod probat textus in capitulo tua. de clerico egro. Et secundo stricte ac proprie vt is solus qui habet aliquam iurisdictionem fori contentiosi etiam ex iure speciali puta prescriptione vel priuilegio. ad quod textus iuncta glosa in capitulo decernimus. de iudi. & in cle. duduz. de sepul. vbi per se fit mentio de prelatis. & per se de sacerdotibus curatis. Hec ex illo virtualiter.

Sed quo ad primum membrum intellige de habente curam ex institutione vel saltem de putatione perpetua non autem ex temporali commissione eius qui est institutus per superiorē: quia talis non habet curam sed ē vicarius habentis. si tamen esset vicarius perpetuus per deputationem episcopi: haberet curam & videretur prelatus large. de quo infra vicarius. Quantum vero ad secundum membrum intellige de iurisdictione ordinaria non delegata: quia glosa in capitulo secundo. de iudi. dicit quod omnis prelatus est index ordinarius. Et idem videtur sentire Innocentius in capitulo firmiter. de summa trinitate. & in capitulo quoniam. vt lit. non contest. dicens quod prelatus large dicitur omnis habens curam animarum. stricte vero dicitur solum is qui habet iurisdictionem vt patet in dicto capitulo decernimus. de iudi. iuncta glosa. Utrum autem predictorum modorum quo dicitur prelatus. glosa in clementina prima de elect. comprehendit in verbo prelatum. dicens. puta priorem. magistrum. ministrum. custodem. prepositum. archipresbiterum. vel quodcunq; sit nomen. & similiter lauren. ecar. dicens quod nomine prelati comprehenditur quilibet administrator habens perpetuum officium. etiam si sit talis qui ad nutum superioris possit amoueri: sed intelligo modo habeat curam iuxta predicta & non aliter. allega. capit. f. de sepul. in glosa prela. et decimasexta questione prima. de presentia. et addit Pau. quocunq; nomine censeatur. de verborum significatione. & huius. cle. prima. de rescrip. quod ibi no. Ex qua glosa dicit se car. obtinuisse quod prouincialis ordinis predicatorum et minister ac custos minorum sunt prelati & possunt esse procuratores: quia clementina prima de procu. loquitur de religioso non prelato: & similiter qui possunt esse delegati pape.

1 ¶ Primo autem queritur quid requiratur ad hoc quod aliquis sit prelatus clericorum vel religiosorum proprie. & dico vt patet ex dictis requiri duo scilicet quod habeat curam cum iurisdictione ordinaria: ad quam iurisdictionem ordinariam secundum Panormitanum in dicto capitulo cum ab ecclesiarum requiritur electio per vniuersitatem vel collegium clericorū vel religiosorum & confirmatio. & quod electus sit clericus: vnde si vniuersitas secularis eligat rectorem etiam clericum. tamen non habebit iste electus iurisdictionem in secularem clericum. Vide ibi horum rationem. et intellige hec de iure cōmuni: alias ex speciali haberi potest iurisdictio ordinaria sine electione. vt infra. §. sequenti.

¶ Secundo queritur quis dicatur prelatus proprie in ordine predicatorum & consequenter in alijs mendicantibus: et dico vt pz ex dictis quod ibi est prelatus proprie. magister generalis & prior prouincialis & conuentualis. etiam si non eligerentur sed aliter instituerentur. puta per diffinitoriū auctoritate apostolica. vt in simili patet in clementina. exiui. de verbor. significatio. non autem suppletor prioris nec mortuo: nec amoto. nec vicarius prioris: quia non habet iurisdictionem ordinariam sed prioris mortuo vel amoto. supplet prior videtur prelatus: quia habet iurisdictionem ordinariam licet iure speciali: & idem videtur de vicario cōuentus: qui nō fit nisi prioris mortuo vel amoti.

3 ¶ Tertio queritur vtrum spurius qui nō potest esse prelatus nec habere curam: possit esse vicarius aut magister nouiciorum aut cōfessor monialium vel sororum de penitentia: et dicit Pet. de palu. in. iij. distinctio. xlj. q̄ etiam ingressus religionem non potest habere curam iure ordinario siue per electionem siue per commissionem ex quo elicio quod interdicitur ei cura ordinaria non autem delegata: consequenter non potest habere officiū cui ordinaria cura sit annexa necessario vt priotatus. prouincialatus. aut magistratus: vel etiam possibiliter. vt suppriotoratus. aut vicariatus cōuentus alicuius: quia isti aliquo casu dato sunt ordinarij iure speciali: potest autem esse vicarius prioris etiam eo absente extra suos terminos: quia non habet ex hoc iurisdictionem nisi delegatam & multo magis esse magister nouiciorum. & confessor monialium & huiusmodi. Nec tamen sequitur quod possit esse vicarius magistri supra priorē ordinis respectu aliquorum conuentuū immo respectu vnius conuentus tantum: q̄t licet talis nō sit prelatus proprie: nec habeat iurisdictionem ordinariam sed delegatam: ista tamē delegata quantū ad aliquas est superior: aliqua ordinaria ad quā spurius sine dispensatione promoueri non potest. puta ordinaria prioris conuentualis. Et idem suo modo intellige in alijs mendicantibus.

4 ¶ Quarto queritur vtrum negligentia prelati sit peccatum. & quale. & pro qua culpa teneatur negligens prelatus: & dicit glos. in capitu. ea que. de offi. Archi. quod est peccatum. & mortale: quando est in omissione necessariorum ad suum officium: vt visitationis. correctionis. & huiusmodi. Et secundum Hostien. & Ver. in dicto capi. ea que. tenetur non solum de dolo & lata culpa. sed etiam de leni. quo ad damnum rerum ecclesiasticarum: et a fortiori quo ad damnū animarum.

5 ¶ Quinto queritur vtrum prelatus agere omnia teneatur cum sui capituli consilio: et dicit Panormitanus in capitu. nouit. de his que fi. a prela. quod negocia minora ponit: & Inno. in. c. fina. de maiori. & obe. & l. secūda. C. de iur. calum. quia rectores ex officio iniuncto explicant hec minora. vt in. d. l. secūda. & facit. c. edoceri. de rescrip. Negocia vero ardua: causa rationabili existente quaz bonus vir arbitrabitur. potest sine consilio capituli: alias non. Utrum autem possit agere sine capitulo. supra abbas. §. ij. & Panor. in. c. edoceri. de rescrip.

6 ¶ Sexto queritur vtrum teneatur a subdito veniam petere quando excessit in correctione et dico quod non. lxxxvj. distinctio. quando quod intelligo nisi id fecerit ad ppositum. vt supra correctio primo. §. xij. Utruz prelatio sit appetenda. & episcopus. §. ij. Utrum vero bonaeius sint obligata pro mala administratione. & duo. §. xij. Et similiter vtrum prelatus possit per fugam deserere gregem. ibi. §. vij. Utrum autez possit refutare legatum facturum ecclesie. & alienatio. §. xix. Utrum autē possit vnam ecclesiam vnire alteri: vide panor. in. c. sicut. de excess. prela.

Remium vide supra dignitas p §. quinto & sexto.

¶ De prescriptione primo in se.

PRescriptio sumpta communiter vt comprehendit etiaz vsucapionez est acquisitio dominij per cōtinuationē possessionis p spaciam tēporis a lege diffiniti. ff. de vsucap. l. ij. prima. pte vero vt ab ea disiungitur est acquisitio dominij circa rem immobilem certo temporis spacio: quia ab vsucapione differt. primo quia prescriptio est circa immobilia: vsucapio vero circa mobilia. xxj. q. ij. quas actiones. secundo quia vsucapio triēnio completur. non autem prescriptio aliaz quecunq; dicuntur de prescriptiōe suo modo intellige in vsucapione. ¶ Est autez prima rayprescriptio duplex: vna. s. temporis longi. i. x. annorum inter presentes aut. xx. inter absentes: & dicuntur presentes. i. existentes in eadez prouincia vel minus hodie in eadem ciuitate secundum accur. vt not. glos. in. l. cum in longi. C. de prescrip. lon. temp. quia sicut olim singule prouincie: ita hodie singule ciuitates habent sua regimina: alia vero temporis longissimi. vt. xxx. vel. xl. annorum. de quo infra. §. septimo.

¶ Primo vero queritur quot & que requiran- l. q.
tur ad prescriptionem secundam iura canonica. et dico quod quatuor secundum omnes doctores. ¶ Primo enim requiritur posses- 2. requi
sio rei prescribende cōtinua. sine interruptione vsq; in finē prescriptionis & ē eo. illud. xxj. q. tertio. §. Possessionis & ē regula. sine possessione de regu. iur. lib. vj. Et si interrumpat possessio interrupta est prescriptio. xxj. q. ij. §. Possessionis. extra eo. illud. etiam si interruptio fiat civiliter per litis contestationem. secundum dire. & Jo han. and. de regnlis iur. sine possessione. li. vj. Quod limita de possessione quando quis habet suo nomine: nō autem alieno: vt colonus

Universidad de Deusto
Biblioteca

et qui precario.t huiusmodi qui non proprie possident sed illi quoꝝ nomine possident.de restitu.spolia. cum venissent.t in glos. capi. clerici.decimasexta.q. tertia. Limita etiam quo ad interruptionem.nisi duret bona fides.t sequatur recuperatio:quia si interrupta possessione:quando possessor recuperat: est bone fidei:nihilominus prescribit.C.de prescriptione.xxx.anno.l.fin. vide etiam.H. sequenti.

2. requi. ¶ Secundo vt patet in regula possessor.in sexto requiritur bona fides prescribentis. idest fides quia possidens rem prescribendam credat esse suam.vel tradentem habere dñium eius aut ius distrahendi:licet erret in facto ff.de verborum significatione.l.bone fidei.

Quod limita verum in prescriptione vbi requiritur aliquis actus positiuus:secus vbi nullum factum requiritur.vt in prescriptione libertatis contra rusticam seruitutem:qꝛ licet sciam me tibi debere seruitutem eundi: prescribere tamē possum libertatem ex quo nihil facio quod sit peccatum:vt tenet Barto.in.l.sequitur.H.si viam.ff. de vsucapio.et Panormitanus in capi.finali.ff.de prescrip. et idem dic de prescriptione actionis personalis mere penalis.vt in rapina respectu quadrupli:que actio est vsqꝫ ad annum .post annum respectu simpli.instru. de vi.bo.rap. in prin. Unde etiam infra.H.xiij.

3. requi. ¶ Tertio requiritur titulus iustus'.extra eo. si diligenti. Hoc autem limita verum esse.si licet quod requiritur titulus primo quando prescribitur vsufructus vt infra.H. quarto. secundo quando prescribitur seruitus qua persona obligatur ad aliquod seruitium qꝛ cum sit aliquid graue necessario requiritur ad prescribendum titulus vel lapsus longissimi temporis:t sic potest intelligi.l.cum de in rem verso.ff.de vsuris.t no.bal.in dicta regula possessor.tertio secundum Johan.and. in dicta regula. possessor. quando ius commune vel prescriptio est contra possessorem: quia tunc necesse est allegare titulum t probare nisi allegetur prescriptio tanti temporis cuius contrarij non sit memoria.extra eo.epis.copium.libro sexto.alias sufficit bona fides.Et hāc tres limitationes etiam habet Panormita.in capitu.de quarta:eodem titulo.quarto limita secundum Archiepisco.possum.con. de titulo vero vel presumpto. non autem de vero tantum:quia si titulus sit veraciter iustus non requiritur prescriptio nec est necessaria.addendo ex. ff.quod prescriptionem de iusto titu.potest quis habere securus conscientia quando nihil probabilitatis innotescit illi de cōtrario.Et si autem titulus iustus secundum. ff.omnis actus per quem solet acquiri dominium:vt si verus dominus trādat rem.aut quia solvitur ei vt debitum:aut quia emit:aut quia est heres instituitus:aut intra res hereditarias habuit: aut donatum est ei.aut per transactionez recepit siue pro derelicto habitam occupauit: aut legata est ei:aut data a viro in dotem.ex parte vxoris:aut pro socio quia scilicet soluta societate t facta diuisione cedit in partem alteri aliquid eoꝝ que bona fide possidebat alienum:aut pro suo.vt cum quis inter multa sua habet aliquid alienum quod credit suum. Unde etiam infra.H.quarto.

4. requi. ¶ Quarto requirit quod res talis sit quod possit prescribi:de quo titu. sequenti agetur.

¶ Potest addi quinto requiri quod possessor possit prescribere:sed hoc non est necesse cum intelligatur in primo requisito.quia omnis possidens suo nomine prescribere potest secundum dicta.

¶ Et sexto posset addi qꝛ requiritur persona contra quaꝫ prescribatur.sed non est necesse qꝛ hoc intelligitur in quarto requisito. 5. q.

¶ Secundo queritur quid iura velint de dicta possessione requisita ad prescriptionem et dico multa.

¶ Primum.Sicut dicit regula iuris:sine possessione prescriptio non procedit. Et vbi dicitur possessione.Glo.addit vel quasi possessione:quia incorporalia que non possidentur sed quasi possidentur.prescribuntur.de causa possessio.cum ecclesia. Ubi etiam dicitur prescriptio.glo.addit nec vsucapio.ff.de vsucapio l.tertia. Ubi etiam dicitur non' procedit regulariter.exponitur idest non continuatur quia vt dicit glosa.si interrupta est possessio interrupta est prescriptio.Dicit exponi non procedit idest non inchoatur licet inchoata quandoqꝫ continuetur. 1. dicit.

¶ Secundum. Licet autem ad prescribendum vsumfructum non requiratur possessio ciuilis.sed sufficiat naturalis seu corporalis l.finali.C.de prescriptio.long.temporis.t not. Panormitanus in capitulo.ad audientiam eodem titu.tamen in aliis vbi prescriptio ad acquisitionem rei vel iuris requiritur secundum gl. possessio de facto t de iure intelligit presumpto:t requirit naturalis t ciuilis simul vel ciuilis tm:nec sufficit naturalis tm. vbi aliud ciuiliter possidet:t sic intelligit rex eius glos.in capitulo causam. eo. tit. De hoc plene per dicta in.d.regula. Quod aūt dictum est possessio ciuilis exponit glo in.d.c. causam.t io.an.in.d.regula idest qꝛ sit talis persona qꝛ possit legitime de iure communi possidere. quod nō ideo dicitur quasi ciuiliter possideat quicunqꝫ potest iure communi possidere.alio quin qlibet qōlibet ciuiliter possideret:sed qꝛ cum possessione facti requiritur possessio iuris vera vel saltem presumpta.qūe nunqꝫ est vbi ius commune repugnat: vt cum laici de facto possident decimas t spiritualia.

3 ¶ Tertium. Ubi autem prescriptio inducitur solum ad extinguendum ius alterius. et ad defensionem contra ius alteri congruens tunc tali defendenti non est necessaria vera possessio vel quasi alias prescribi non possent actiones personales contra.l.secunda.C. de constit. pecu.t contra.l. sicut.C.de prescript. 30.anno.quia nemovere eas possidet nisi cui vere competunt.vt notat Innocentius in capitulo in literis.de resti.spo.Et hec est distinctio calderini in capitulo cum non liceat.eodem titulo.

4 ¶ Quartum possessio longissimi temporis.de cuius initio memoria non extat.habet vim tituli secundum Jo.an. in capitulo secundo de preben.libro sexto.quando capacitas dat in exercente:alias non:vnde laicus quantūcunqꝫ exercuerit actum spiritualem vel alicuius ordinis:nunqꝫ tamen potest illum prescribere.

5 ¶ Quintum.Qui prescriptionem probat secundum glosam communiter probatam in capitulo volumus.16.questione quarta.non tenetur probare se continue possedisse cuꝫ sit impossibile sed sufficit probare qꝛ a principio possedit t in fine t quandoqꝫ in medio:sed secundum Bartholum in.l. celsus.ff.de vsucap. cap.sufficit probare initium possessionis ealegare nunc possessionem de presenti. Unde Panormitanum in capitulo accedentibus. de priuil.

3.q. ¶ Tertio queritur.quid iura velint de bona fide prescribentis:dico multa.

1. dict. ¶ Primum. Bona fides in prescriptione requisita,secundum leges non requiritur in prescriptione triginta annorum vel supra decimasexta questione tertia.H.potest.t capitulo vigilanti.codex titulo.C.de prescrip.xxx. vel.xl.anno.l.cū notissimi.t.l.si quis emptionis:sed neqꝫ in prescriptione.xx.annorum et infra secundum. ff. requirebatur quo ad totum tempus prescriptionis.vt in.d.H.potest. et.d.l.cum notissimi.sed solum quo ad principium eius.C.de prescrip.lon.tempo.aut.ma lefidei .sed dicte leges sunt correcte.extra eo. c.ff.secundum ray.ho.Inno.abernar.t requiritur in qualibet prescriptione.t in qualibet parte temporis quo prescribitur .vt in dicto capitulo finali.adicto capitulo vigilanti.t in regula possessor.de re.iu. libro sexto. Et si videantur dicere aliqui doctores qꝛ spacio. xl. annorum prescribatur debitum etiam ab eo qui sciebat se debitorem:potest intelligi verū quando ex tali scientia non constituitur male fidei possessor:puta quia ex rationabilis causa putabat sibi remissum:quod tamen in dubio non presumitur.nisi ex amicitia vel parentela aut alia coniectura hoc ostendatur:arg.l. cum quidam.H.diuus.ff.de vsu.l.procula.ff. de proba.l.si seruꝰ.ff.de donatio.inter virum et vxorem in glos.quia nemo estimatur rem suam iactare.ff.de proba.l.cum indebito.

2 ¶ Secundum. Non est quis in dicta bona fide ex ignorātia iuris siquidem ex ignorātia facti:vt si quis credat pupillū vel eum qui habet curatorem .rem suam posse alienare sine auctoritate tutoris aut curatoris.ff.de vsucapio. nunquam. secundum Ray.t Glos. eius et Ulri.Unde errans in iure non prescribit.l.prima.H. si a pupillo. ff.pro empto.t.l. nunqꝫ.la secunda. ff.de vsucapio.secus si erret in facto.arg.l. quod vulgo. ff.pro empto: Quod verum limita primo de mente Innocen. quando ignorantia non est improbabilis propter iuris obscuritatem vel dubietatem: alias secus:quia dicit in capitul. si diligenti., eodem titulo. quod possidens contra ius non presumitur bone fidei possessor. nisi ste possessio longi temporis. vel probabilibus rationibus fuerit acquisita:facit capitu .cum ecclesia sutrina.de causa possessio.et pro. ex quo patet quod si ius in quo erratur est dubium. excusat error in prescribendo:t facit textus in capitulo cum dilectus .de consuetudi.et ibi Panormitanus. Et secundo de mente Barto.quando ignorantia est circa ius quod prohibet actum:alias secus:quia dicit in.l.si fur. ff.de vsucapio.t in.l. sed et si.H. scire .ff.de petitio.hered.t refert Panormitanus in capitulo grauis. de restitutione spoliatorum . quod faciens contra iura prohibentia aliquem actum etiam ex errore nō presumit in bona fide.et sic intelligit glosa in dicta.l. si fur. quod error iuris impedit vsucapionem. intellige nisi ius sit obscurum vel dubium:errans autem contra iura actum quidem non prohibentia:sed tamen solemne non approbatur a iure vt valeat:nō est in mala fide dicto.H. scire. Et tertio de mente Hostiē. quando error iuris est merus non mixtus cum errore facti:alias secus qꝛ

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicit in capitulo cura.de iu.patro.q̄ error mixtus scilicet iuris ⁊ facti non tollit bonam fidem. Et dat exemplum in donatione rei alienę facta vxori.qua' vir non est effect⁹ pauperior.vt quia ex ipsa re non tenetur commodāti vel deponenti.vel quia dominus consensit quam vxor credit valere:quia vsucapiet.l.si vir vxori. ff.de donatio. Sed hec limitatio est vera quatenus concurrit aliqua premissarum.

3 ¶Tertium. Non est etiam in dicta bona fide secundum aliquos qui habet conscientiā lesam.id est dubiam dubitatione firma ex iusta causa dubitandi an res sit sua nec ne.

Pro quo scito q̄ talis secundum dire. adhuc est bone fidei ⁊ prescribit licet debeat diligenter inquirere:⁊ si rem alienam esse inuenerit restituere:⁊ idem glo.in capitulo finali.eodez titulo.cuius opinionem tenet Panormitan⁹ ibi dicens eam esse communem. Sed dominus antonius in dicto capitulo finali dicit q̄ talis non est in bona fide nec pscribit:quia iura requirunt ned̄ q̄ nō sit in mala fide sed etiam q̄ sit in bona.in qua talis nō est:quod limitandum videtur quādo dubitatio est firma ⁊ probabilis:secus quādo momentanea seu vacillans ⁊ scrupulosa:quo casu si ei nō consentiat.bone fidei nō obstitit.de sen.excō. inquisitioni.⁊ de here.capitulo primo Summa autem ro. ⁊ supple. indistincte hanc secundam opinionem sequuntur:sed male:q̄ eam in aliquo sensu euertit dict. capitul. si vir go. vbi expresse dicitur q̄ in iure predicto tandiu quisq̄ bone fidei possessor rectissime dicitur ꝺdiu se possidere ignorat alienum:cum vero sciuerit nec ab aliena possessione recesserit.tunc malefidei perhibetur.

Hec ibi.⁊ preterea ipsa Sum.ro.in verbo restituto.vij.¶.xix.expresse tenet oppositum in simili. Sum. vero Ange. distinguēs dicit primam opinionem esse veram in foro contentioso .secundam vero in penitentiali.⁊ bene dicet si talis esset in bona fide solum presumptione iuris.que in conscientia non habet locum contra veritatem:sed quia recte ideſtve est in bona fide per.c.si virgo. xxxiij. q.ij. ideo etiam in conscientia illa opinio est vera. Et ideo distingue cum Barth.qui in.l.naturaliter.ff.de vsucapio.dicit q̄ talis a principio non prescribit quia non habet bonam fidem licet non habeat malam.:sed talis defectus idest dubitatio superueniēs scilicet post bonam fidem priorem.non extinguit vsucapionem:sed requiritur vt firmiter credat q̄ scilicet est certum se esse male fidei possessorem allegans Innocentium in dicto capitulo finali. Quod etiam clare probat dict.c.si virgo .quod loquitur de virgine que a principio nupsit ignoranter alieno viro. q̄ si hoc semper nesciat nunquam est adultera.sed solum ex eo tempore quo hoc scit :⁊ sumitur ibi scientia pro certitudine:de qua supra matrimonium.vij.¶.xij. vbi nde dicitur esse similе de prescriptione. Et si ibi sumatur sciēia aliter .multo fortius hoc erit verum . Quod etiam probat ratio:quia cuz dubitatio equaliter mediet inter contradictorias opiniones si vni superuenit eam non tollit plusq̄ alii et ceterio paribus fauendū erit illi que prius inerat ⁊ potior erit conditio possidentis.

4 ¶Quartum. Non est etiaz in bona fide quātum ad hoc vt possit prescribere semper is q̄ accepit ab eo qui est in mala fide:quia vt dicit Dir.libro secundo.licet mala fides tradētis non noceat accipienti in prescriptione. xxx.aut.xl.annorum.d.¶. potest.⁊ d.l.si quis emptionis:secus in prescriptione annorum decem aut viginti .vt in.d.auten.male fidei. Item quando res fuit furto aut vi possessa. nisi redierit postea in liberam potestatem domini. Alias autez mala fides principalis autoris non nocet prescribenti.in situ.de vsucapio.¶.furtiue.cū se.¶ Quintum. Qui aliquo 5 tempore prescriptionis habuit conscientiam lesam per malam fidem ⁊ postea incipit eam reformare ⁊ habere lesam secundū dire.non interrumpit prescriptionem:q̄ erronea fuit illa conscientia.⁊ consequenter deponenda. de simo.per tuas.⁊ no.glo.in.d.c.si.⁊ idē Ino.⁊ vin.⁊ phi.⁊ barto.in.d.l.naturaliter oēs quod ad hoc q̄ mala fides superueniēs prescriptionem interrumpat. oportet eam superuenire irrevocabiliter:alioquin non impedit vsucap.secūdum quod iura ciuilia;⁊ canonica dicunt. Sed Panormitanus in dicto capitulo fina. post Hostien. tenet contrarium quod sufficiat superuenientia male fidei conquassauit prescriptionem et probat per.d.cap.finale quod vnit vt prescribens in nullo tempore intermedio habuerit conscientiaz rei aliene ⁊ facti. d.c.si virgo:vnde secundum canones talis aut nunq̄ prescribet aut incipiet prescribere a tempore quo per legitima indicia supernenit bona fides. Et hoc est indubitanter verum si fuit lesa per opinionem probabilem:q̄ dicta conscientia lesa non fuit erronea ⁊ deponenda cum fuerit vera ⁊ probabilis. sed potius erronea fuit reformata licet non fuerit deponenda si indicia erant probabilia:secus si fuisset lesa per dubitationem tantum vt particula prius dictum est.

6 ¶Secundum. Utrum in conscientia tenere possit rem

possit rem prescriptam qui eam iuste prescripsit licet postea cognoscat rem fuisse alienā: dic q̄ sic vt infra.¶.xij.

4.q. ¶Quarto queritur quid iura velint de iusto titulo ad pscribendū requisito: et dicomulta.

1.dict. ¶Primum. Titulum presumptum ad prescribendum aliquando necessarium dat fama .vt no.in capitulo inquisitioni.de sententia excommunicationis.et de rescrip.cum cōtingat.et per Bartholum in.l.secunda.C.si ser.vel liber.et in.l.celsus.ff.de vsucapione. Unde si fama erat quod res fuit legata. vel quod tale quid fiebat per priuilegium pape tempore belli deperditum . huiusmodi.curit prescriptio. vt no.in.l. quod vulgo.ff.pro emp. quia sic fit;titulus iustus sicut in eo cui tus procurator dixit se emisse. et generaliter secundum ¶¶. vt. d. est quando nihil probabilitatis innotescit de contrario .intelligе primo si quis sit in possessione ciuili:et secundo de titulo generali .puta pro suo non de speciali;puta donatione vel emptione nisi distincte.

2 ¶Secundum. Titulus pro suo quia scilicet inter multa sua aliquis habet aliquod alienum quod suum credit secundum hostiensem nunquam dat causam prescribendi.nisi pretendatur aliquis alius ex dictis.C. de vsur.l.celsus.sed melius dicit Archiepiscopus post sum.con.quod sufficit titulus presumptus qui secundum ¶¶.hic est.si nihil habeatur in contrarium:et hoc tene:quia titulus etiam presumptus specialiter non requiritur nisi in vsufructu ⁊ seruitute personali:et quando iuo, vel presumptio repugnat vt dictum est.

3 ¶Tertium. In re mobili oportet iustū titulū interuenire a principio alr nunq̄ prescribitur:quia sine titulo contra voluntatem dominī Ztans furtū ꝓmittit :⁊ ?fr ē furtiua.⁊ pſequēter a nullo pscribi vel vsucapi potest instl.de vsuca.¶.quod autem.secus in re immobili:quia quamuis mala fides fuerit in primo possessore.potest tamen bona fide alius rem prescribi.

4 ¶Quartum. Licet vsufructuus sit ius corporale.l.j.in fi.ff.ad.l.fal.⁊ seruit⁹ q̄daz i re bus alienis.l.j.ff.de vsufru.accre.in eo tamē prescribendo titulus requiritur:aliās non pōt scriberetur spacio decem.aut viginti annorum.vt probatur in.l.finali.C.de prescriptione long.tempo. Unde,dicit glosa in.l. corruptionem.C.de vsufru.quod si etiam vsufructus consistit in re mobili.tamen actio personalis ad ipsam non tollitur triennio.et idez videtur dicendum in acquisitione ipsius:et etiam in acquisitione cuiuscūq̄ rei immobilis non procedit prescriptio sine titulo nisi sit longissimi tēporis.C.de prescriptione trium anno.l.si quis emptionis.Dico tamen quod fructus qui ex agro alieno bona fide capiuntur:vsucapiuntur triennio:textus est in.l.seq̄ quitur.¶.fructus. ff. de vsucapio.et ibi per Bartholum quia ibi non agitur de prescribē do iure.Et ideo cum dicitur quod tenetur restituere fructus extantes in capitulo grauis de rest. spo. intellige nisi possessor triennio bona fide possederit .Vide Panormitanum in.c.quarto.eo.ti.

5.q. ¶Quinto queritur quot et que requiruntur ad prescribendum iura seu seruitutes que habent causam continuam vel quasi. et dico q̄ quinq.

1.dict. ¶Primo bona fides idest quod quis vsus fuerit eo animo quod vsus fuerit iure suo et quod potuerit etiam aduersario contradicente:secus si causa amicitie:quia nunquaz prescribet.l.ſi.ff.quem admo.ser.amitta.⁊ l. qui iure familiaritatis.ff.de acquirend. possessio.

2 ¶Secundo tempus debitum vt infra .¶.se ptimo.

3 ¶Tertio quod vsus fuerit sciente aduersario .l.secunda.C.de ser.vbi glos.et docto.⁊ patiente.l.quotiens.la secunda.ff. de ser. quia scientia et patientia aduersarij in iuribus in corporalibus constituit quasi possessionem. ideoq̄ sine ipsa prescribi non potest nisi sit tempus longissimum id est triginta vel quadraginta annorum secundum Pau.de cast. l.secunda.C.de ser.itez nisi habuisset prescribens titulum ab aliquo tertio qui eam vt dominus illius fundi concessit:quia sic ignorāti domino prescribi potest.vt no.ci. tenere pertrum.in.l.secunda predicta: quod notandū est pro illo dicto quod in incorporalibus non est dare quasi possessionem sine scientia ⁊ patientia aduersarij.vt in pascuis, aqueductu iurisdictione piscandi.⁊ huiusmodi.

4 ¶Quarto in negatiuis puta altius non tollendi requiritur prohibitio. not.glos.in.l.qui luminibus.ff.de ser.vrb.pre.et prohibitio debet esse ex parte pretēdentis seruitutem.

5 ¶Quinto quod sit dominus fundi cuius seruitus est acquirenda.

6.q. ¶Sexto queritur quo tempore incipit currere prescriptio :⁊ dicit Ray. quod in actione reali idest qua quis rem suam prosequat apud detentorem.vel personali.quia .s. contra personam agitur ex aliquo cōtractu vel quasi aut ex maleficio vel quasi. non incipit currere nisi ex tempore quo quis potest agere

Universidad de Deusto
Biblioteca

iure non impedicte. Et sic filiofamilias nō currit prescriptio in aduenticijs. nisi ex quo liberatus est a patria potestate. Nec mulieri in dote. nisi soluto matrimonio. vel mari to ad inopiam vergente: quia cum ex itunc dotem repetere possit si nō reperit currit cōtra eam prescriptio. Nec creditori nisi exāte debiti conditione: sicut si promisit tibi centum si nauis mea venerit ex affrica non currit prescriptio tibi nisi cum venerit nauis et dies solutionis. C. de prescrip. xxx. anno. l. cū notissimi.

7 ¶ Septimo queritur cto tempore oportet currere prescriptionē: rdico q in prescriptione longi temporis requiritur tempus. x. aut xx. anno. secundum ray. gof. x ho. vt dictum est: in ea vero que est temporis longissimi requiritur spacium. xxx. vel. xl. annorum. xvs. q. tū. ℋ. potest. quod intellige contra laicos x priuatas personas: quia contra ecclesiā nec laicus: nec alia ecclesia prescribit nisi spacio xl annorum: immo contra ecclesiam romanā nisi spacio centum annorum. xvs. q. tū. quas actiones x. c. nemo.

P Sed pro intelligentia horum dico multa.

11. dict. P Primum. Contra ecclesiam romanam nō currit vt dictum est prescriptio minor centenaria. quod intellige in spectantibus principaliter non secundario ad illam secundum glo. in. c. ad audientiam. eo. ti. Unde hoc priuilegio gaudent generaliter omnia immedia te pertinentia ad dispositionem pape. vt ecclesia lateranensis. x res eius x exemptio vt ex Jo. an. in regu. scienti. li. sexto in mercu. et no. pan. in cle. frequēs. de excess. prela. et p̄nor. in. d. c. ad audientiam. Fallit hoc. c. ℋ. l. eo. titu. libro sexto. vbi catholici prescribunt contra ecclesiam romanam bona hereticoꝝ qui inuita ignorabantur esse heretici. si ea xl. annis bona fide possederunt nec potest romana ecclesia petere restitutionem vt ibi patet: vbi prohibek omnis molestia post prescriptionem.

2 P Secundum. Contra ecclesiam vero inferiorem romana. si prescribatur a priuato vel ab alia ecclesia. quo ad immobilia corporalia et incorporalia iura habentibus continuam causam vel non habentibus requiruntur. xl. anni. extra eo. quarta. et. c. j. eodem titulo libro sexto. non tamen requiritur titulus sed sufficit bona fides. nisi sit contra ius commune quia sic requiritur titulus verus aut putatiuus. extra eoꝺ. si diligenti: aut tempus de cuius initio memoria non est. dicto capitulo primo. Fallit quod dictum est eo casu quo iuo ciuile exigit in prescriptione contra priuatum. tempus de cuius initio memoria non exstat. quia tunc multo fortius requiritur illud tempus in prescriptione contra ecclesiaꝫ nec sufficiunt. xl. anni.

P Tertium. Quo ad mobilia secundum pa 3
nor. in. c. cum dilecta. de confirmatione vnr. vel inuti. contra ecclesiam romanam nō habet locum vsucapio triennalis: que tamē habet locum contra alias nisi in rebus que alienari non possunt sine debita solēnitate de. q̄ supra alienatio.

P Quartum. Currunt etiam contra eaꝫ pre 4
scriptiones iudiciales secundum Panor. in. c. fi. de in integ. resti. vt qō post decennio non appelletur. huiusmodi sed restituitur sicut et minor: iure speciali. vt in. d. c. fi. x. l. j. C. si se pius in inte. re. sue. po. ibi bar. sequitur.

P Quintum. Si etiam laicus habet rem com 5
munem cum ecclesia x indiuisibilem sm panor. in. d. c. quarta. requiritur quadragenaria prescriptio propter ecclesiam: ar. l. fi. communem. ff. quemad. ser. amit. sint: tamen ius ecclesie remanere potest illesum sm io. and. in. c. vnico de iur. pat. prescriptio. communis contra laicum sufficeret: facit quod not. in. c. ad audientiam. eodem titulo. et xvs. q. tiij. nolumus.

P Sextum. Si aūt res cum esset laici incepit 6
prescribi ab aliquo rdeindevenit ad ecclesiā non requiritur quadragenaria prescriptio sm cōiorē x verior. opinionez. vt di. panor. in d. c. quarta. sed pro preterito vtetur priuilegio priuati. x. p futuro tpe priuilegio suo. ar. in l. fiscꝰ. la prima. ff. de iur. fis. Et ideo si cōtra priuatū presentē cucurrerit quinq; annis tecū ventret ad ecclesiā postq̄ venerit ad ecclesiā sufficiet. xx. Et idē in similiꝫ priuilegiis. Facit aut si quis. C. de prescrip. lon. tēpo. 7a

P Septimo, si reo aūt pkmoniales clericoꝝ 7
quadragenario isto priuilegio nō gaudēt. si cōmuni spacio pscribunk sicut alie laicoꝝ personꝫ glo. in. c. possessioneꝫ. xvs. q. tiij. xl. c. quicūq; de censi. li. vs. x Speculin. ti. de rest. in integ. tenet q̄ restitutionem petere non possunt si fuerunt lesi in talibus sicut faciunt in lesione in rebus ecclesie. Et iura que dicunt bona clericorum gaudere eodez priuilegio quo bona ecclesie dicit intelligi quo ad defensionez allega. c. ecclesiay seruos. xij. questione scā. et facit quod dicit Pe. et Abbas in capitulo cum sit. de foro competenti scilicet quod rectores prefatorum bonorum non conueniātur coram iudice ecclesiastico: quia priuilegium non debet extendi nisi in casibus iure expressis. et idem dominus Antonius nisi sit eadem omnino ratio cum expressis a iure.

8 P Octauum. Jn legatis autem ad pias cau 8
sas habet locum solum prescriptio. 40. annorum secundum glo. in auk. de ec. ℋ. pro temporalibus. x. 16. questione terna. capitulo penultimo.

9 P Nonum. Contra hospitalia autem et alia 9
pia loca requiritur prescriptio. 40. annorum sicut contra ecclesiam. vt est text. in. l. omnia priuilegia. C. de epi. x cle. x no. Jo. an. in capitulo secundo. de re. in integ. libro sexto.

10 P Decimum contra principem distinguit pa 10
nor. in capitulo cum nobis. eodem titulo. licAut sunt bona reseruata principi in signum subiectionis. vt in tributo vel censu. x sic nullo tempore currit. l. comperit. C. de prescript. 30. annorum. vel in signum singularis priuilegij aut dominij. vt legitimare spurios. creare notarios. exigere vectigalia x pedagia et huiusmodi. asic requiritur scientia principis et tantum tempus. de cuius initio memoria non existat: vt est text. in capitulo super quibusdam. de per. signi. et per Barto. in. l. cunctos populos. C. de sum. trini. x. l. fi publicanus. ff. de publi. x in. l. prima. ff. de aqua pluuia. Aut sunt bona pariter possessibilia: et si sunt principi incorporata requiritur spacium 40. annorum. vt in. d. l. comperit. x sic procedit glosa. in ℋ. fisci. insti. de vsucapio. si vero non sunt incorporata sed dumtaxat delata tanqꝫ vacantia seu quia causa publicata. tunc in delatio propter vectigal non solutuꝫ sufficit tempus quinq; annorum. vt. l. secunda. C. de apostata. in alijs vero si precessit denunciatio sufficit tempus quadraginta annorum. vt. l. intra quattuor. ff. de diuer. x temp. preseri. si vero denunciatio non interuenit. sic si habuit bonā fidē tamē requiritur tempus xx. annoꝝ. l. in omnibꝰ. ff. de diuer. et tem. preseri. si autem vltra bonam fidem habuit titulum sic sufficit tempus decem annorum: sic loquitur. l. Cuius. ff. de vsucapio. x not. bar. in dicta. l. omnibus.

11 P Undecimum. Contra quoscunq; agit alios 11
a predictis distinguo.

In actione pso. P Nam aut sumus in actionibus personalibus et sic requiritur spacium triginta annorum quod panormitanus in capitulo causa. de cau. propri. x pos. limitat verum quando concurrit sola potentia: secus si cum patientia interuenisset aliud. vt est textus in. l. si procula. ff. de proba. vbi ex taciturnitate longi temporis presumitur dimissum fideicommissum debitum. si fepius de alijs habita ratione non fit habita mentio de fideicommisso.

P Aut sumus in rebus corporalibus immobilibꝰ. x si sic possidet cum titulo requiritur spacium decem annorum inter presentes continue. x viginti inter absentes. l. fina. C. de prescriptione lōgi temporis. si vero partim fuit presens partim absens duplicebitur tempus absentie. solum: auk. q̄ si quis quibusdam. C. de preseri. longi tempo. sine titulo vero cum bona fide x reliquis prescribitur. 30. annis. vt in capitulo sanctorum. eo. titulo. 16. questione tertia placuit: x. l. si quis emptionis. C. de preseri. 30. annorum.

P Aut sumus in corporalibus vt sunt iura et In corpo.
seruitutes. x sic non requiritur titulus sed solum vsus. sic distinguendo: quia aut sumus in seruitutibus. x tunc si habent causam continuam vel quasi regulariter prescribitur lō go tempore id est decem annorum inter presentes. x viginti inter absentes. textus est in l. fi. C. de pscrip. lon. tem. x in. l. q. C. de serui. vbi glo. x doc. hoc no. Si vero seruitus habet seruitutis causam discontinuam vt seruitus vie. x seruitiorum extraordinariorū prestatio. tūc regulariter nō prescribit. vt est text. in l. seruitutes la. iij. ff. de serui. x ibi per docto. Fallit primo quando quis vsus est tanto tempore cuius contrarij memoria non existit. l. hoc iure. ℋ. ductus aque. ff. de aqua quoti. x est. no. glo. et doct. in dicta. l. seruitutes: tempus autem centum annorum est tempus de cuius initio nō extat memoria. vt tenet do. an. in. c. veniēs de testi. x ar. in. c. fi diligēter. de prescrip. Fallit secundo quādo habuit titulū cōcessionis a domino: qz prescribit decem annis inter presentes. x viginti inter absentes. vt notat glo. in. d. l. seruitutes. Et tertio si prescribit quando habuit verū titulū a. j. p. x. annos interp̄s sentes x xx. inter absentes. l. fi. C. de prescrip. lon. tem. fm pau. de ca. in. d. l. seruitutes. Est tamen differētia in prescribēdo vbanam et rusticanam seruitutez: qz rusticana ptinet p nō vsum. vbana autem non nisi simul alius vsucapiat libertatem: puta habeo fenestras quas licet obstruas: non perdo ius. sed si alij per idem tempus altius eleuauit murū suū sic amitto. Probantur hec in. l. hec autem in ra. ff. de serui. vrba. predi. Quid autem sit seruitus ruralis. vrbana x rusticana. vide infra seruitus. ℋ. primo. Dicitur autez seruitus habere causam continuam vel perpetuam quando est in vsu actualiter x potentialiter. vt seruitus aqueductꝰ. x altius non tollendi x huiusmodi: ratio: qz licetia principis requiratur factū hominis. non tamen semper: quia postea cōtinuatur. x per seipsam semper fluit. vt in seruitute tigni immicti vel oneris ferendi. qō postea semel est immissum continuatur. Aliquādo

Seruitutis cā pti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vero dicitur habere causam quasi continuaz vel quasi perpetuam. quando scilicet est in vsu continuo seu perpetuo potentialiter sed nõ actualiter: vt seruitus stillicidij vel ductꝰ aque ex celo cadentis: ratio: quia licet non semper exerceatur actu: tamen est apta nata semper exerceri sine facto hominis: quia cuz pluit. stillicidium est semper aptum recipere aquam sine facto hominis postꝫ stillicidium est: z idem in iure eligendi. et percipiendi decimas ex agro. Aliquando vero dicitur seruitus habere causam discontinuaz quando scilicet nec actu nec potentia est semper in vsu. sed necessario requirit factum hominis quod non potest esse continuum. vt est seruitus itineris. vie. z similium. hoc nota. per glosam z doctores in.l. seruitutes. la secunda. ff. de serui. et in.l. fotamen. ff. de serui. vr. predi. Aduertẽdum est autem quod seruitus amissibilis per non vsum. si habet solum interualla dierum vel noctium tantum. vel spacij breuioris prescribitur decem annis inter presentes. et viginti inter absentes: sed si habeat interualla annorum vel mensium requiritur tempus duplicatum quo ad ꝓsentes id est viginti annorum. quo ad absentes vero licet sint opiniones. verius tamen est quod etiam duplicatur secundum Jo. glosa. in.l. finali. C. de serui. quem sequuntur communiter glos. Accur. Bartolus z Baldus et doctores ibi. z Innocentius in capitulo. de quarta. eodem titulo. quia hoc pro vltima opinione ponit que est sua. iuxta glosam nota. in.l. qui filium. ℌ. fabinus. ff. ad trebel. vbi dicitur quod vltima opinio in dubio tenenda est Nota etiam quod dicta duplicatio non habet locum in prescriptione. 30. vel. 40. annorum. nec in prestatione annua: vt vult glosa in dicta. l. cum notissimi ℌ finali. C. de prescrip. 30. anno. Et dicitur habere interualla dierum vel noctium. quando alternis diebus vel die seu nocte mihi licet. et tibi altero die ꝛc. annorum autez vel mensium quando de quinquennio in quinquennio. vel de anno quolibet vna die vel pluribus licet ducere aquam.

Re. ℙ Aut sumus in seruitute que debetur a re persone. vt vsufructus. vsus. iurisdictio. z huiusmodi que licet requirant factum hominis tamen non dicuntur habere causam discontinuam: quia animo possideri possunt qui est continuus licet actus hominis sit discontinuus: non sic autem in seruitute que rei debetur a re cum res animum non habeat.

Iste ergo seruitutes que debentur persone à re longo tempore prescribuntur. cum titulo tamen ex qꝫ habent similitudinem cum dominio quod sine titulo lõgo tempore nõ prescribitur. vt est casus in.l. vlt. in fi. C. de prescrip. lon. tempo. Et intellige de titulo habito a non domino: quia si a domino prescribere non oportet.

ℙ Aut sumus in seruitute ꝑsonali que debet persone a persona: z sic prescribit aliqñ quinquennio qñ. f. pater tpe mortis gessit se ꝓ libero. non in fuga: nec latitans sed bona fide. qꝫ post quinquennium elapsum in quo filius nõ est status controuersiam passus. efficitur liber: no. panor. in.c. licet. de cõm. ser. in persona vero ꝓpria requirit tempus. x. annorum cum bona fide nec requiritur titulus fauore libertatis. vt in.l. ij. C. de prescrip. longi tem. Alias seruitus omnis personalis cum sit cõtinua propter animum qui nõ põt esse in seruitute reale sine titulo requiritur tempus lõgissimum. i. 30. annorum. vt not. Ly. in.l. ij. C. de ser. et acqui. cum titulo vero per. x. inter presentes. z. xx. inter absentes.

ℙ Aut sumus in debitis. legatis. aut stipulationibus: z sic fm Bar. in.l. cum notissimi. C. de prescriptio. 30. ãno. si obligatio sit de presenti. licet exactio sit delata in diem: sic cõ testator legat centum alicui ita qꝫ tradantur sibi decem omni anno solum. sic vtica prescriptione tollet: ꝛper spacium illud quo alter recar. l. senatus. ℌ finali. ff. de do. ca. mor. z capitulo de quarta. eodem titulo. vbi vtica prescriptione quadragenaria tollitur quarta debita episcopo: que communiter soluit omni anno: quia obligatio orta est de presenti licet exactio sit dilata: si vero obligatio sit in diem. vt in legato facto simpliciter. qꝫ annuatim petur aliquid. quia tot sunt legata quot annue prestationes. dicta. l. senatus. in fi. sic non currit prescriptio nisi a die extantis obligationis z consequenter o3 tot sunt prescriptiones quot legata. Sed aduerte quod si hereo testatoris scit se teneri. vt communiter presumitur. vt no. in.l. qui rome. ℌ duo fratres. ff. de verborum obligatione. nullo tpe ꝓscribit scꝺm pe. de pu. trac. de ca. por. quia est in mala fide: z idem dic de quocunqꝫ debitore. vt no. angel. in.l. qui sequitur. ℌ. fl viam. ff. de vsucapio. dicens hic communiter teneri cõtra bar. etiam si statuto caueatur vt prescriberet: quod etiam sequitur Io. an. in capitulo. fi. de exce. li. vj. ho. in. c. ꝓ tuas. de do. ꝛCar. in. c. vigiliti. eo. ti. z est glo. no. in aut. vt eccle sia romana cen. an. ha. pre. que dicit qꝫ tale statutum esset iniquum: presidium: z sequitur bal. in capitulo si quis per. 30. fl de feu. fuebal. in capitulo si quis per. 30. fl de feu. fuecontro. vbi dicit qꝫ prescribẽs scienter debitꝫ

Ja lect Justinop

semper poterit denunciari: si vero ignoranter probabiliter. sic prescribet etiam quo ad conscientiam vt voluit Jnno. in.c. curam. de iur. patr. ein.c. quia plerique. de immu. eccle. Panor. tamen in.c. fina. de prescripti. distinguit. Nam si debitor sciens debitum non reddebatur offerre. ita qꝫ cessando a solutione nõ fuit inculpa. prescribet: quia non est in mala fide quia cogitare potuit qꝫ donare vel relaxare voluerit: quando autem videatur offerre vi de rer. cum glo. in.l. item illa. ff. de cõsti. pecu. er plenius per bar. supra obligatio. ℌ. nono. nihilominus denunciari poterit iudici ecclesiastico. Si vero tenebatur offerre. sic non prescribet: q: est in mala fide. Et ita tenet sum. ange. sed male. quia aliud est esse in bona fide aliud est non esse in culpa: vnde iste non est in bona fide vt patet per dicta supra ℌ. l.

ℙ Aut sumus in actionibus z exceptionibus et sic cum varie sint vario modo prescribuntur: puta exceptio de non numerata pecunia post biennium non potest opponi. l. in contractibus. C. de non numerata pecunia. petitio debitorum in alea non prescribitur ni si per. l. annos. vt in.l. alearum ludos. ff. de aleato. z huiusmodi que multe sunt: z secundum Panormitanum in. c. cum causa. de em ptio. z vendi. currant etiam contra ecclesiam secundum spacium decretum a iure ciuili a quo sunt inuente. nec expectatur spaciuz. xl. annorum. ℙ Notandum est tamen quod omnis obligatio vel exceptio spacio decem aut viginti annorum prescribitur. l. obligationũ fere. ℌ. placet. ff. de act. z obli. ℙ Notandum est etiam secundum bartholum in. l. fl ab hostibus. C. qui. non obꝝ. long. temp. prescript. quod actiones pretorie rei prosecutorie sunt perpetue nisi dentur contra ius ciuile puta redditoria. quia datur contra contractum validum de iure ciuili. ideo finitur anno: secus si contra contractum inualidum de iure ciuili: quia sic est perpetua. Item distingue quia si actio data est in penam solum. sic prescribitur etiam sciente debitore in conscientia: quia in penalibus non tenetur in conscientia. duodecima questione secunda. fraterna. in glosa. si vero data non est in penam sz in satisfactionem lesi vt actio quanto minorio z huiusmodi. sic data scientia debitoris. nõ prescribitur in conscientia quin teneatur satisfacere leso. decimaquarta questione sexta. si reo. ℙ Aut sumus in rebus mobilibus: et sic currit vsucapio: que tamen non currit contra minores vt no. in.l. fi. C. l qui. cau. re. in integrum. non est necessaria. Vide infra vsucapio.

Nota.

Nota.

Nota.

Nota.

2.q. Octauo queritur vtrum successor singula ris aut vniuersalis intra solo prescribat per decem annos inter presentes. z viginti inter absentes: z de singulari dicit panormitanus in. c. nihil. eo. ti. qꝫ non quantũcunqꝫ habeat bonam fidem propter vicium reale quod sequitur quemlibet possessorem. l. victa. C. de acquirend. possessio. sed oportet quod curet spacium triginta vel quadraginta annorum. z sic bene prescribit etiam in rebus inualis. vt not. insti. de vsuca. ℌ. furtiue. dumodo sit bone fidei ꝛa se incipiat prescriptionem vt no. glo. in. d. ℌ. furtiue. Successor autem vniuersalis. non prescribit de iure ciuili. si defunctus habuit malam fidem: etiam sine violẽtia: quia censetur eadem persona cum defuncto. in auk. de iureiur. a mo. presti. Sed vi. in regula possessor. z glo. in regu. qui in ius. lib. sexto. z glo. in capitulo de quarta. eodem titulo. z alia glo. in capitulo cura. de iur. patr. tenet qꝫ prescriber de ętate canonica si est bone fidei. ein persona sua inchoat prescriptionem. Panormitanus autem post do. anto. in capitulo si diligenti. eodem titulo. tenet primum scilicet qꝫ non prescribet: ameliusquia cum non habeamus ius canonicum contra ius ciuile expressum in hoc ab eo recedere non debemus. iura quę alij allegant loquuntur de singulari successore non de vniuersali. Aduertendum est tamen quod licet mala fides defuncti nocet heredi: non tamen nocet ementi ab herede fm bar. in.l. post plures. in fi. ff. de vsucap. z do. fran. de are. in d. c. si diligenti.

¶ Nono queritur que sunt tempora vel causa in quibus prescriptio non currit licet nõ interrumpatur. sed dormit. z dicit Panormitanus in. c. extransmissa. eo. ti. quod sunt nouẽ. ℙ Primo tempore hostilitatis: vbi ius nõ redditur: quod Innocentius in dicto capitulo li mitat quando propter guerram z huiusmodi. dc actor agere voluit sed nequiuit. quia non erat qui ius redderet. l. sed si per pretorem. ℌ. si ferre. ff. ex qui. cau. ma. propter quod dicit bartholus in. l. de etate. ff. ad trebel. quod citatus tempore pestis habet iustam causam non comparendi. alle. c. adi supplicationem. de renun. facit glos. in. c. fi. vero. de iureiuran. vnde dicit idem Bartholus in. l. naturaliter. ff. de vsucapi. quod tempore pestis prescriptio non currit vbi quis fugit ex tali timore: aut certe erit iusta causa petendi restitutionem in integrum. ex clausula generali: videz generaliter dic de omni alia causa impediente ne quis rem suam petat. l. quod quidem. ex qui. cau. ma. z de ap. ex ratione.

Secundo quãdo est defectus pretati. id est

Universidad de Deusto
Biblioteca

quãdo eccleſia nullum habet prelatum vel habet inutilem ad agendum. puta quia eſt excommunicatus: ſuſpenſus: non eſt negligens in petenda abſolutione. vel captiuus de conce. preben. quia diuerſitatem. xvj. q. iij. c. ſ. de elect. quia diligentia: aut eſt dilapidator vel male alienans. xvj. q. iij. ſi ſacerdoteo et quod no. in. c. ſ. de in inte. re. libro ſexto. q. toto tẽpore prelati male alienantis nõ currit

3 ¶ Tertio quando ꝯa de iure impeditur agere. ſicut filiusfamilias. l. ſ. in fi. C. de anna. exceep. xxx. uiuente marito: nec vergente ad inopiam reſpectu rerum dotalium. l. in rebus. C. de iur. do. xpupillus durante etate pupillari. l. ſicut vltra mediũ. C. de preſcrip. xxx. annotum. et generaliter non currit preſcriptio contra maiorem. niſi. xxx. vel. xl. annorum. C. in qui. cãu. re. in inte. nõ eſt ne. l. fi. contra pupillum aũt nulla currit. d. l. ſicut.

4 ¶ Quarto quando eſt ſchiſma quo ad eccleſiam romanam. vt in. c. cum nobis. eo. ti. qõ dire. intelligit de tempore prelati ſchiſmatici de elec. quia negligentia.

5 ¶ Quinto tempore conditionis. quia reo ſub conditione non preſcrip. l. cum noriſſimi. ℌ. ſ. illud. C. de preſcript. xxx. annorũ: quia nulla currit mora.

6 ¶ Sexto tempore feriarum repentinarum: qz precaueri non poſſunt. vt dicitur in dicto. ℌ. ſi ferie.

7 ¶ Septimo quando quis abeſt reipublice cã ſed ſecundum Innocentiũ in iſto caſu. r prio re preſcriptio quidem currit. ſed reſtitutio datur quando preſcriptio dictis temporibus eſt cõpleta vel parum poſt: ſecus ſi poſt magnum tempus: quia nõ datur. facit. l. ab hoſtibus. ℌ. ſed quod ſimpliciter. ff. ex qui. cau. ma. r ſãis placet. licet alq teneant q indiſte cte non currit.

8 ¶ Octauo tempore furiel prodigalitatis ſe cundum Jo. an. in addi. ad ſpecu. eo. ti.

9 ¶ Nono tempore iacentis hereditatis ſi non ſtat per heredem quin eam capiat ſed impeditur aliquo modo ſecundum panor. in. c. de quarta. eo. ti. ſed do. ant. ibi tenet q currit ſz reſtituetur ex clauſula generali.

10. q ¶ Decimo queritur vtrũ in prefatis caſibus ita dormiat preſcriptio q non ſit neceſſe petere reſtitutionem: r dico diuerſam fuiſſe opinionem legiſtarum in. l. ſenatus. ff. de offi. ℌ ſl. r canoniſtarum in. c. ex tranſmiſſa. eo. ti. ſz mihi placet opinio innocen. q impeditur ipo iure. nec ſit neceſſe reſtitutionem petere. niſi ſolum in tẽpore abſentie r feriarum. aut ex ſi militudine rationis tempore prodigalitatis nõ aũt ſua quare non currit eſt qz tanch odioſa. ar. c. vigilanti. eo. ti. non eſt laxanda.

¶ Undecimo queritur vtrum currat contrã ti eum qui diu aliquid ſoluit ſine cauſa. r dico q nonch tunc tẽpus deſluxerit: ſed deſſiſtere poteſt de cetero a ſolutione ſi cognoſcat ſe indebite ſoluiſſe. l. litibus. C. de agri. r cen. et de eccl. peruenit. xvj. q. iij. clerici. r glo. r. q. iij. quia.

¶ Duodecimo queritur qlo interrũpatur p 12 ſcriptio: et dico q duobus modis ſm. Ray. ¶ Primo naturaliter: rhoc multis modis. ſ. ſi aqua vel fluminꝰ occupauit fundũ: aut inde violenter electus eſt poſſeſſor. aut res ẽ ei furto ſublata. ff. de vſuca. l. naturaliter. aut ſi quocũq mõ poſſeſſionem amiſit. aut habuit alim deferendi. ff. de ſerui. vrba. p̃di. l. ſi edes. ℌ. ſ. r concor. vl. adde generaliter quando deſicit vnũ de ſubſtantialibus preſcriptionis. ¶ Et ſcõ interrũpitur ciuiliter rhoc multis modis ſz dire. ¶ Prio p libellũ principi oblatũ. q valet ſolũ in actiõe annali q poſt annũ moueri nõ põt. vt ẽ actio iniuriaꝝ rẽdã alie inſti. de ppe. rtẽ. ac. r per hoc ppetuat. ¶ Secũdo p litis conteſtationẽ. qõ locũ hz in perpetuis actiõibus r coram ſuo iudice. C. ne ó ſtadefun. l. pe. immo ſm ray. valet in omnibus actiõibus. p. l. ff. C. de preſcrip. xxx. vel. xl. an. et idẽ dic in quaſi litis cõteſtationẽ: extra vt lit. non conte. qñ vltra mediũ. Et hi duo ſmi videtur habere locũ in iudicio: duus ſm ray. additur tertius p querelã iudici factam et ſecutã rei cõuentionẽ: rhoc valet in omnibus actionibus. C. vbi ſtatim. l. ſicut in rem.

¶ Tertio. vbi litem conteſtari quis non põt. 5 vel vt alĳ dicunt aliqua cauſa ipeditus rem ſuã petere nõ põt p libellum oblatũ iudici cõtra abſentẽ. vel eum qui aliqua de cauſa conueniri nõ põt deducendo ius ſuũ in querimonia coram iudice ordinario. vel etiã coram publicis perſonis. de offi. ordi. paſtoralis. et de ap. ſi iuſtus. vbi etiam ꝺr q dicta preſtatio ſi iudex haberi non poteſt. fieri poteſt coram duobus viris. nec diſtinguitur vtrum ſint perſone publice vel nõ: rhoc ẽ equi: vel etiã eo ca ſu ꝓponat ad domicilĳ rei r eſt interrupta preſcriptio. xv. q. iij. ℌ. poteſt. ¶ Quarto per 4 ſacrum otaciuũ oblatũ principi: ſi per executorem poſtea conuẽtio ſequatur. d. l. ſicut in rem. ¶ Quinto per ſolutionem vſurarum. ne 5 ſ. currat contra creditorem debitum non reperentẽ. C. de preſcrip. xxx. anno. l. cum notiſſimi. ¶ Sexto per ſecundã cautionẽ factaꝝ a 6, 7 debitore. d. l. cuz noriſſimi. ¶ Septimo per denunciationem factam colono. vt lit. non conre. quoniaz. r eccliã glo. ray. iſta denũciatio fit per citationẽ factã de parẽdo iuri coram

iudice ſuper re quam poſſidet nomine alieno.

8 ¶ Octauo per ſynodalem proclamationem puta ſi ſacerdos proclamet in generali vel p vinciali ſynodo. q aliquo ſacerdos tenet rem eccleſie. extra eo. tanctorum. ¶ Quantuz aũt ad cõſcientiam interrũpitur quotiens quis in veritate eſt in mala fide: lz ignoret: aut deſicit aliquid de ſubſtantialibus preſcriptionis.

13. q. ¶ Tertiodecimo querit vtrum tutus preſcriptione teneat in foro a le reſtituere rez preſcriptam. ſi cõpleta preſcriptione incipit habere malã fidem cognoſcendo eam fuiſſe alienam et dicit ſum. rqz quidã alq q ſm theologos reſtituere tenẽt: gõ nunch legi: immo Sco. in iij. di. xv. tenet cõtrariũ. o. th. quol. xj. ar. xxv dicens ſi quis preſcribat bona fide poſſidendo non tenetur ad reſtitutionem: etiã ſi. ſciat alienum fuiſſe poſt preſcriptionem. qz lex põt aliquem pro peccato q negligentia punire in re ſua: r illam alteri dare r cõcedere. hec ibi. Et idez diceret olo bonus theologus: qz ſm. o. rho. tenet quis ſoluere penam iudicialem ideſt ad quam cõdẽnatur a iudice vt. xx. q. lxj. r conſequenter ille cui applicatur eaz in cõſcientia põt retinere: r cõſequenter licituz eſt tenere eã quaz infligit legiſlator cuiuſmodi eſt preſcriptio. que inducta eſt principaliter in penã negligentiũ r quietem ciuitatis. Item canoniſtas aũt Ray. dicit ſimpliciter tali cõſulendũ q reſtituat. aliter dubitat de ſtatu eius. ſimiliter do. an. in. d. c. vigilanti. eo. ti. dicit ſe diſputaſſe q lz no teneat in foro cãruz tamẽ in foro a le tenetur: qz rõ preſcribẽdi nõ eſt ſufficiens quo ad equitatẽ cõtra eum qui de negligentia imputari non põt aliter etiaz diſtinguit vt refert archie. in. q. parte. titu. ſ. c. xv. ad fi. ſed contrarium clamat pene oĳeo alq. vt glo. in. d. c. vigilãti. io. vincẽ. tanc. gof. ho. ber. io. an. ino. hug. monal. vld. ℣. gerar. io. de rip. r lau. r panor. in. d. c. vigilanti. dicẽtes indiſtincte q non tenet reſtituere in conſcientia. ſi concurrunt ola de iure requiſita ad preſcriptionem. Et ita indubitanter tenendum eſt. niſi quãdo reſtitutio penã in integruz et admittitur: qz ita ſtatuerunt leges r canones. tum in penam. tum etiam ꝓpter bonuz cõmune cui hoc expedit ad lites dirimendas propter qõ bonum ſi alicui poſſunt auferre vitam multo magis ſubſtantiã: vnde iura faciunt hoc meũ: hoc tuum. viij. di. quo iure. et conditor legis aut canonis poteſt mihi dare rem alienaz r tutus ero. ff. de euict. iutino. C. de quadrien. preſcri. bene a zenone. qõ intelligitur ex cauſa. puta in penam. vel qz expedit bono cõmuni. Qui vero deponere non poteſt cõſcientiam ligantem ad cõtrarium: reſtituere tenetur per accidens. ¶ Ad motiuum domini an. dico primo quidem q qui de negligentia imputari non põt habet remedium petendo reſtitutionem ex clauſulis generali. quam ſi petat ac obtineat in cõſcientia reſtituendũ eſt. ſi vero non petit non erit neceſſarium reſtituere. per no. ab inno. in. c. qz pleriqz. de immu. eccle. ¶ Et ſecũdo dico q preſcriptio non inducitur de iure canonico ſolum in odiũ negligentis. ſed etiam propter bonum r equitatem vj. q. iij. ℌ. põt. vnde. ſm Bal. in. c. ſi quis per. xxx. ſi de teſt. con. fue. laicorum ſtatutum negans audientiã in foro ſeculari ꝓpter equitatẽ ſeu bonum publicũ. valet in conſcientia: ne habet locum denunciatio in iudicio ecclieſiaſtico: puta. ſi ſtatuto cauetur. quod non ſolueno gabellam inſtam non audiatur: vel in inſtrumentum. non regiſtrati in li. communis preſumatur falſum. Et ſimiliter Barto. in extrauaganti ad reprimendam. in verbo denũciationem: de veleiano r macedoniano. dicit quod nõ valet denunciatio in foro eccleſiaſtico. quia datur eis maxima equitate naturali. Sic a fortiori non habebit locum in preſcriptione. que tam ciuili ℌ canonico iure propter bonum publicum inuenta eſt. et cum maxima equitate. Ex his patet ex parte adqueſtionem. de qua tertio. ſequenti. ℌ. vltimo.

¶ Quartodecimo queritur quod remedium 14. qr et contra quem ſine tui negligentia preſcriptio completa eſt. r dico quod ſi legittimo impedimento detentus fuit communiter dicunt doctores eum poſſe petere reſtitutionez in integrum vſqz ad quatuor annos ſequentes: qui incipiunt a die ſcientie poſt ceſſatonem dicti impedimenti: quia iſtud quadrienium non currit ignoranti. vt in capitu. primo. de reſtitutio. in integrum. libro. ſexto. in verſ. ſi quis negligenter. omiſerit: quia ignorans non negligit vt probatur in capitu. ſecundo. iuncto capitu. quia diuerſitatem. de conceſſio. prebendarum. Et hanc opinionem tenet Johan. de ligna. poſt zenze. in clementina vna. de reſtitutione in integ. r Panormitanus in capitu. ex litteris. de reſtitutio. in integ. Et placet mihi vt ſapiat naturam eius in cuius loco ſubrogatur. ar. capi. eccleſia. vt lit. pen. qz iſtud quadrienium ſuccedit loco anni vtilis. qui olim competebat. vt in. l. fina. C. de tem. z in integ. reſtitu. ideoqz a principio erit vtile licet poſtea ſit continuum. Nec tamen propter predicta preſcriptio erit inutilis preſcribenti: quia ſecundum Jo. in. c. quia pleriqz. de immu. eccle. valet in foro conſcientie ad hoc q nõ tenetur reſtituere rem preſcriptam niſi petatur ſi non peti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur infra tempus debitum. iam amplius nō tenebitur. etiam si petatur: nisi fuerit impeditus ex facto iudicis vel aduersarij vt vult glo. in cle. vnica. de resti. in integ.

Quintodecimo queritur vtrum ecclesia prescriptione completa petat restitutionem in integrum: et dico communiter tenet quod sic in. c. j. eo. titu. vsq; ad quatuor annos: vt supra. H. priore: et idem glo. in. c. primo. de restitu. in integrum. Ad. c. autem sanctorum. eo. titu. dico verum esse quod ei non datur. quando ecclesia contra ecclesiam prescribit vt ibi. Similiter etiam in casibus in quibus prescriptio dicta est dormire. qui tenere vellet secundum aliquorum opinionem: quod curratidicat q̄ habitur restitutio in integrum vsq; ad quadriennium.

¶ Sextodecimo queritur vtrum negligens agere possit contra eum qui rem suā alienauit. post. ¶ ille cui fuit alienata vsucepit eam et dico quod sic: q̄ alienator tenetur sibi ex delicto. et sua negligentia cessare non fecit delictum illius: de quo vide quod not. Bartholi. in. l. tertia. de alienan. iudi. mutan. c. facta.

Rursus de prescriptione secūdo quo ad prescriptibilia. et prescriptores.

Prescriptio rursus scō consideranda est quātum ad eā rem que prescribi et quantus ad eam personas que prescribere potest.

¶ Primo ergo queritur que res prescribi possit: et dico q̄ regulariter omnis res omne ius. et olis actio prescribi potest. extra eo. ad aures. C. de prescriptione. xxx. vel. xl. annorum. l. sicut in rem hoc tamen fallit in his de quibus infra. H. ij. et sequentibus ad decimumnonum.

¶ Secūdo. Quid de peccatis: et dico quod vl lo tempore prescribi non possunt de iure canonico et in foro anime. immo ea diuturnitas auget. de eo qui diu quam pol. cum haberet de simo. cum in ecclesie: de iure autem ciuili si peccatum est momentaneum lapsus temporis penam alleuiat. l. si diutino tempore. ff. de pe. et quandoq; tollit: et totum idem est de iure canonico quantum ad penam fori contentioli: vnde dicunt communiter doctores. et sequitur Panormita. in capitu. cum haberet. quod aduersus quodlibet crimen regulariter perdit prescriptio. et. xx. annoq; vt post lapsuq; quis nequeat accusari: et in. l. adulter. C. de adulte. dicitur quod adulterium post quinquennium quis accusare non potest: nisi in duobus casibus. Vide glo. ibi. Et idem est de voto contra quod non prescribitur. quin teneatur quis ad finem seruare. de regu. sicut et sic contra votum religionis consuetudo nō prodest. de elec. cum canſam. de preben. cum iam dudum: et consequenter prescribi non potest contra iciunia et vigilias et tentionem peculiarum. quin obseruande sint constitutiones si a prelatis mandent: q̄ hoc pertinet ad votum professionis.

¶ Tertio queritur vtrum prescribi possit contra obedientiam. visitationem. et procurationem que debetur ratione visitationis: et dico quod non. eodem titu. cum non liceat. et capi. cum ex officij. q̄ de cen. cum instantia. Et intellige de subdito qui talia debet prelatoi alius autem potest huiusmodi prescribere. puta abbas vel alius prelatus cōtra episcopuz circa subditos eius. Et hoc casu sicut dicit Inno. licet subditus aliqualiter prescribat non tamen suo nomine: sed potius alterius cui de subiectione respondet. d. c. cum ex officij. Et de neruo ecclesiastice discipline contra quem non prescribitur. vt quod quis possit celebrare tempore interdicti pulsatis campanis alta voce. de consue. cū inter. et de sentē. alma. lib. vj. vel presentibus excōicatis aut interdictis publice. de priuile. c. episcoporum. lib. vj.

¶ Quarto. Non prescribuntur etiam a laicis ecclesia. loca religiosa. tuo decimaruz. primitiarum. oblationum. aut alia spiritualia iura: q̄ ea possidere nō possunt. extra eo. canſam. etiam si mille anni transierint. secundū Joan. and. in. c. j. de preben. lib. vj. ab eis autem à quibus possideri possunt bene prescribuntur: extra eo. ad aures.

¶ Quinto. Nec sīr a laicis prescribi possunt annexa spūalibus. vt iuspatronatus. q̄ limitata quo ad laicos seculares. q̄ laici cōuertit nō debēt. ff possunt spūalia tractare cū clericis. et p̄scribere. Vide tex. ibi. cta gl. in. c. ex eo. de elec. lib. vj. Dicit etiaz panor. in. d. c. ad aures. q̄ posset papa cōcedere priuilegiū laicis vt possiderent aliqua spiritualia: q̄ p̄z eis dare potestatem excōicandi: et sic prescribere possent que possidere possent.

¶ Sexto. Non potest etiam prescribi limes seu finis. vel quod adheret limiti episcopatuum. prouinciarum. vel parrochiarum. extra de parro. super eo. iuncta glos. v. xvi. q. tertia. licet. capitu. inter. et ibi Panormita. limitando dicit quod fines de quibus constat vel coherentia finibus prescribi non possunt intellige quacūq; prescriptione etiā cū tit. cū ter. generaliter loqua f: vbi ff de finib⁹ legitime nō cōstat. prescriptio valet: sed cū in illis

antiquis de facili non possit haberi probatio necessario concludens admittitur presumptiua: facit. l. si arbiter. ff. de proba. Secundum glo. etiam in dicto capitulo. super eo. non' omnia coherētia limitibus sunt imprescriptibilia. sed tantū coherentia principaliter: sicut si prope limitem. sit amplissimuz predictū. non est totū imprescriptibile. sed tm̄ pars principaliter coherēs: de quo scōm io. an. regula dari non potest sed boni iudicis arbitrio erit. p ee dictū. ¶ Ratio astr q̄ dicti limites p̄scribi nō possint est ne termini predictorū confundant vt ex dictis iurib⁹ colli pt. ¶ Et similit fm̄ ho. prescribi non possunt limites dignitatū. ducatuū. comitatuum. et huiusmodi licet quotidie principes aliena territoria vsurpent. Limites autem predioruz bene prescribi possunt. secūdecima questione quarta volumus extra eo. quia iudicante. ¶ Et similiter prescribi p̄t que distabant a limite puta fluuio licet nunc propinquēt ex variatione aluei. vt de ecclesia dicit Dire. quia propter hoc non variatur episcopatus: et idez Panor. vbi supra concludens q̄ ea que sunt infra limites limitibus non coherentia p̄scribi possunt: q̄ satis probat. d. c. per locum a speciali quia phibito vno reliquū videt esse concessum. de psump. nonne. Et fm̄ eū vnus episcop⁹ prescribere pōt p̄alia vel parochia lia iura in ecclesijs dioceseos alterius. cū tit. vt ria: vñ ego fesulanus in ciuitate florētina habet ecclesiam vnā sibi subiectā cū toto populo eius: et facit. c. cū olim. et. c. auditis. eo. titu. vbi abbas prescripsit contra episcopū oia iura epalia in certis ecclesijs. Et per hoc dico q̄ remanentibus similibus potest prescribi etiam certa pars dioceseos.

¶ Septimo queritur cuius sit limes si sit dubius: aut que in eo sunt: et dico q̄ cum limes diuidat fines necessario in se est indubius. quia philosophice semper diuisibile per indiuisibile diuiditur: vt patet in corpore: superficie. linea et puncto: vñ ridiculum est dicere q̄ ager petri non incipiat vbi finit ager martini conuicinus. et confinis: secundum hoc tamen aliq̄ limes est quid' diuisibile puta fluuius. Et ideo dicitur a canonistis sub distinctione q̄ limes est longitudo seu latitudo spacium a spacio distinguēs: in quo aliquando nihil potest consistere vt quando est valde strictus: vt qñ lapis pro limite ponit: sed in epatibus et prouincijs nō fit ita stricte assignat qñ p limite fluuius aut mōs: et tūc est dubius cuius sit limes vel qñ in eo extruit. ¶ Et dicit panor. fm̄ opinionem que sibi videtur apparet q̄ per longitudinem et latitudinem epatuum limes censet ipso facto diuisus. intellige q: fm̄ se terminant fines ad lineam dividentem. tale limē per medium: licet inquit actū per hominē non sit diuisus: pro quo tenet in flumine distinguente agros pertinet ad proprietarem vtriusq; domini: prout accedit ad dictos agros: et si magis accedit ad alterum est illius domini tm̄. vt. H. intenta. H. v. Si autem res est indiuisibilis. vt ecclesia ibi extructa. vter q; episcoporum habebit ibi iurisdictionem p̄ indiuiso: et pariter habebūt ibi commoda. Et hoc tene licet aliq̄ aliter sentiant. Facit. l. verbor. ff. communi diui. vbi barbor⁹ nata in confinibus est vtriusq; domini.

¶ Octauo etiam dico q̄ prescribi non potest liber homo. 16. q. 3. H. potest. 8

¶ Nono. Nec res publice que sunt in vsu in tellige id est semel deputate ad vsum populi romani vel aliarum ciuitatum. vt vie: platee. pontes. et huiusmodi: intellige nec in toto: nec in parte. ff. de vsuca. l. vsucapionem. C. de ope. pu. l. prescriptio. et. C. de aquedu. l. diligenter. etiam si is populus non vtatur. ff. de vi. pu. l. viam. 9

¶ Decimo. Nec publice functiones id est pēsiones agrorum siue ciuilis canon qui scitcet solui debet rei publice pro agris. dicto. H. potest: similiter nec possessiones agrorum a colono. C. de prescri. 30. vel. 40. anno. l. male agitur. 10

¶ Undecimo nec reseruata p̄ncipi in signum subiectionis: vt tributum et similia. l. competit serenitas nostra. C. de prescrip. 30. anno. et facit quod nota. in capitulo. cum non liceat. extra eo. 11

¶ Duodecimo. Nec res viciose aut que hac scuntur extra: prescribi possunt longo tempore: insti. de vsucapio. H. quod autem. et. H. furtiue. Et intellige quod nec prescribuntur nec vsucapiuntur nec a primo iniuste possidente nec a quocunq; alio. Quis a primo bona fide emerit vel aliter acceperit. Dicitur autem res viciosa si sit furtiua aut vi possessa. Ubi dicit glosa in verbo longo tempore scīa licet triennū vel decennū. aut viginti annorum. sed 30. vel quadraginta annorum possessent. C. de prescri. 30. anno. l. omnis. et. C. de an. ex. l. prima. H. ad hoc. Et in verbo vi possessa dicit scilicet vi expulsiua non compulsiua. et idem Bartolus in. l. si vi vel metu. C. de his que vi. metu. vide ibi. Et sic patet quod breuiarium emptum a fure et possessum. 29. annis tenetur emptor restituere si superueniat mala fides: quia res furtiua nō nisi 30. 12

Universidad de Deusto
Biblioteca

annis prescribi potest.

13 ¶ Terciodecimo. Nec res quam lex aut canon prohibet alienare: in quo tamen fm Panormitanū in capi. cū non liceat. eo. tit. ſe distingue. ℣ Aut enim lex prohibet alienationē qz eius rei non est commercium. nec possessio vt in rebus sacris. spiritualibus. ⁊ religiosis respectu laicorum: ⁊ sic prescriptio non valet. ℣ Aut prohibet alienationem simpliciter fa nore ipsius rei. vt in fundo dotali ⁊ sic prescriptio non potest inchoari. l. ſi fundum. ff. de fun. do. ⁊ glo. ac Bartol⁹ in. l. secunda. C. de vsucap. pro emp. ℌ. ſi erat inchoata antecz esset talis dotalis fundus vel huiusmodi: nō impeditur vsucapio. tex. est in dicta. l. ſi fundum. ℣ Et idem dicendū quando res pervenit ad personam priuilegiatam contra quam p̄scribi non potest: vt no. io. an. in cap. vnico. de iur. pat. libro sexto. quod intellige ſi ignorat prohibitionem iuris probabiliter: aliter nō. ℣ Aduertendum est tamen q̄ secus erit de pupillo alteri succedente. contra quem durante pupillari etate prescriptio non currit licet ante fuisset incepta. sed differetur vsq; post pupillarem etatem. l. sicut. C. de prescripti. 30. annoum. ℣ Aut lex prohibet alienationem non simpliciter sed sub certa solennitate vt in rebus minoum et ecclesie: et tunc vata bona fide ex excluso errore iuris prescriptio currit ſi habet alia comitiua: puta emi a minore quem credebam maiorem. vel rem a prelato sed putabam capitulum consensisse ⁊ huiusmodi. Secus ſi errabam in iure credens q̄ prelatus sine capitulo posset. vel minor sine decret. o. Et sic intellige glo. in capitulo secundo. de his que fi. a prela. et textus iuncta Glosa in capitulo primo de rebus ecclesiastic. non alienand. lib. vi.

14 ¶ Quartodec mo. Nec res quam prohibuit alienare defunctus: quia idem est sicut de p hibita alienari per legem scilicet quod vsucapi non potest. textus est in dicta. l. secunda ⁊ it i glo. ⁊ bar. quod intellige quando prohibitio fit ex causa per testatorem qz sine causa non valet. vt legitur et no. in. l. filius. ℌ. diu. ff. de leg. primo. ⁊ ibi plene per bar.

15 ¶ Quintodecimo. Nec res. phibita alienari p pactū: puta cū res obligat ⁊ obligāo apponit pactū. q̄ interim non alienet ⁊ impedit trāslatio dominij: vt in. l. ſi creditor. ℌ. vltimo. ff. de distra. pig. quia non currit prescriptio. vt notat Barto. in. l. vbi lex. ff. de vsucapio. pa nor. ramen in dicto ca. cuz non liceat. tenet q̄ currat: ⁊ credo verius ſi alius a predictis cōtrahentibus prescribat.

16 ¶ Sextodecimo. Nec res que tenetur precario nomine. quia non ipse tenens sed dñs possidet. l. certe. ℌ. is qui rogauit. ff. de precario. Et idem eadem ratione de colono vt dictum est. C. de prescript. triginta annoum. l. male agitur. Et idem de possidente nomine alieno eadem ratione. de resti. spo. cum venissent. Et idem de eo cui creditum est pignus: ⁊ de vsufructuario: quia censentur in mala fide. Dicit tamen panormitanus in dicto capitulo cum non liceat. quod emens a colono bona fide prescribit: sed dominus ſi ignoauit potest restitutionem in integrum ex clausula generali. l. prima. ff. ex qui. cau. ma. secundū speciem. eodem titulo. ⁊ glo. ſi. in. l. cum nemo. C. de acqui. pos. ⁊ placet per ea que dicam: licet Bartolus in. l. cum solus. ff. de vsucapio. aliter sentiat. 17

¶ Decimoseptimo. Nec res empta a prodigo. aut luxurioso. vel lusore alienante. distinguendo cum Panormitano in capitulo ſi diligenti. eo. titulo.

℣ Aut enim talib⁹ est interdicta administratio. non valet contractus. nec infertur vsu capiendi conditio. l. qui fundum. ℌ. qui scies ff. pro empt.

℣ Aut non est interdicta ⁊ tunc aut ignorabat q̄ in malum vsum volebat pretium consumere ⁊ potest vsucapere. quia est bone fidei vt in. l. ſi quis: cum sciret. ff. pro emp. aut hoc sciebat. ⁊ sic non valet vsucapere. vt in d. l. ſi quis cū sciret: ⁊ est text. in. l. ſi vero non remunerandi causa. ℌ. ſi adolescens. ff. manda. Nec ob. l. affectionis. ff. de dona. quia intelligo ante factuz nonvalere in ista lege. sed post factum fornicationis valeret solvendo. Hanc decisionem posuit barto. in. d. l. ſi quis cum sciret: ⁊ secūdū hanc limitat C. l. ſi. ff. de ales. vbi valet cōtract⁹ alienationis facti⁹ a teri a collusore. ſ. qñ nō. putabat pciū in ludo velle consumere: aliās talis emptio prescribere non poterit. Et multo minus valet contract⁹ facti⁹ in ludo cū collusore. vnde nec tenet venditio: nec locum habet cuictio. cum simul delinquant. l. finali. ℌ. primo. ff. qua. re. non da. consequenter cum adsit mala fides et contractus sit prohibitus a iure. non potest prescribere.

¶ Decimooctauo. Nec res ignorantis vt rex 18 net dominus petrus de petru. tracta. de canon. post. alle. l. cū sex. ff. de edi. edic. cū cōcor. gl. vbi Unde cōcludit q̄ ſi ds ignorat actu ⁊ habitu ius sibi ꝑpetere: puta qz ignorabat legatū sibi factū ex quo resultat sibi iꝰ agēdi: nō currit prescriptio. Nec similiter currit quando ignorat actu sed. non habitu: puta collator scit se habere ius conferendi beneficium

sed ignorat factum ex quo resultat sibi ius agendi scilicet actum vacationis. de concess. prebend. quia diuersitatem. de suppl. ne. prela. litteras. ℣ Panor. tamē in dicto capitulo vigilanti. dicit q̄ contra ignorantem ⁊ absentem currit prescriptio nisi possideat ciuiliter. quo casu non currit. vt in. l. male agitur. C. de prescrip. 30. annoum. Ex quo infert q̄ ſi me absente aut ignorante ingreditur quis possessionem meam. non incipit eum prescriptio licet fuerit ingressus bona fide: quia per hunc ingressum non perdo possessionem. l. ſi id quod ff. de acqui. pos. sed antecz incipiat prescribere opz prius perdam possessionem: puta quia sciens alium ingressum. suspicer me posse repelli. vel tradidi oblitioni ⁊ eam negligeri per decennium: vt in. d. l. ſi id quod. ⁊ ab eo tempore incipit currere prescriptio ⁊ nō primo. vt no. di. in regula sine possessione. ⁊ sentit glo. ⁊ apertius Bart. in. l. ſ. C. de serui. Addit tamen q̄ licet contra ignorantem prescriptio currat: tamen ſi ignorantia fuit ex iusta causa. vel probabili o tunc subueniretur. ar. capitulo cum illorum. de sen. ex. que subuentio erit quia restitueretur in integrum vt voluit Bar. in. l. ſ. ℌ. ſi quis affi. ff. de acti. iti. prima. ⁊ facit glo. in. l. ſ. C. de pa. po. ⁊ tex. in. l. atepe. ff. ō ac qui here. Sed mihi placet magis opinio pe. vbi ignorantia non fuerit crassa vel supina quia prescriptio principaliter inducta est in penam negligentie. Incorporalia tamē non possent quasi possideri nisi eo sciente qui priꝰ possidebat tamen data eius ignorantia prescribi nequeunt. l. secunda. C. de serut. ⁊ aqu. et notat Innocentius in capitulo bone. el. secundo. de postu. prela.

19 ¶ Decimonono. Nec res excommunicati. vt dicit Panormitanus in capitulo primo. eo. titulo. cum sit impeditus a lege. l. ſin. in fi. C. de anna. exce. quod limita veruz in eo qui nō est in mora petende absolutionis: aliās secꝰ: quia impedimentum oritur ex culpa sua.

20 ¶ Vigesimo queritur vtrum possint omnes prescribere: ideit dir. quod ſic omnes qui suo nomine possunt possidere. non autez qui alie no. extra eo. ſi diligenti. vnde prescribere non potest possidens precario. decima questione tertia quia cognouimus. thoc quocunq; tempore. decima sexta questione tertia. clerici. nec colonꝰ dicto capitulo clerici. nec vsufructuarius. insti. per quas perso. no. acquiri. ℌ. fructuarius. nec creditor respectu pignoris. C. de pig. act. l. nec creditores. quia isti non possident: sed hi quorum nomine possident: de resti. spo. cum venisset. Igitur ſi post centum annos probari posset initium possessionis, ideſt quod tuo nomine possessum sit: nulla ꝑscriptio obstabit. dicto capitu. clerici. nec possidens alieno nomine alij postea tradiderit possessionem. ff. de acquirenda possessione. l. possideri. ℌ. q̄ ſi seruus. quia is cui tradidit prescribere posset. hec no. io. d. c. clerici. ⁊ ber. extra eo. cum non liceat:

Presumptio dupliciter dicitur primo secundū q̄ homo existimat magna de se. de qua infra superbia. secundo secundum q̄ indicat circa alia a se et hec est triplex.

℣ Prima est iuris tantum. vt quando ius super dubio vero vel simili presumit aliquid. 1. presumptio.

℣ Secunda est iuris ⁊ de iure. vt quando ius super aliquo presumit: et vlterius disponit ita esse: nec posse contrarium probari. Et de hijs habes in glo. in. c. is qui. de spon. ⁊ ibi pa nor. Quomodo autem a fictione differat hec secunda presumptio. ℣. fictio. ⁊ in glo. l. vnice. in ℌ. accedit. C. de re. vxo. act. Et sic contra ſi ctionem iuris probari non potest: qz lex omnino intendit contra veritatem fingere: puta mulierem esse stipulantam dotem sibi reddi cum non sit. glo. est in. d. l. vnica. ⁊ in. l. a diuo pio. ℌ. pignota. ff. de re iudi. sed ꝑsumptio iuris ⁊ non de iure aliquando admittit probationem: vt not. in capi. is qui fidem. de spon. et in auten. sed iam necesse. C. de donatio. ante nup. ⁊ hoc indirecte. vt est glo. in clementina vna. de proba. 2.

℣ Tertia ē ꝑsumptio hois. ℣ Et hec ē triplex 3
℣ Prima violenta. de qua supra iudicium. ℌ. ſi. dictum est q̄ ex ea procedi potest ad condēnationem: nedū ad credulitatem: quod Sūange. hic limitat: nisi in delicto maxime grauj quod per eam non probatur. quia in crimine debent scōm iura esse probationes lumine clariores: sed dico q̄ hoc verū est quantū ad testes. non autem quasi ipsaz facti⁹ aliter cōfiteri iudici: vnde quādo ꝑsumptio est vigentissima ⁊ indubitata pōt quis puniri criminaliter. l. sciant cuicti. C. de proba. quod videtur sentire Panor. in ca. excōmunicamus. ℌ. credentes. de here. Joan. an. in addi. Spec. in titu. de probatio. ℌ. fina. versicu. iq. Bal. in d. l. sciant. ⁊ in. c. ſ. ℌ. furti. de pac. iur. firm. ⁊ in. c. ſ. qui suc. tenc. vbi dicit valere statutum qō ex contumacia non aliter probato delicto cōdemnetur ad mortem. alle. Joan. and. in capitu. veritatis. de do. ⁊ con. spec. in tim. de fideiu. ℌ. primo. versi. sed pone. ⁊ ro. in. l. lege cornelia. ff. ad sille. Quod autem aliquando doctores dicunt non esse procedendū in gra- 1. presumptio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nibus criminibus per coniecturas intelligit probabiles tantum.

2 ¶ Secunda est probabilis faciens semiplenam probationem: de qua dictum est ibi. q̄ si quis sit infamatus inducit purgationem canonicam. de pur. ca. si quis de gradu. et aliquando cum vno teste: vel iuramento facit plenam ꝓbationem. de presump. illud: et ex hac dicit Sum. ange. licitum esse procedere ad credendum malum quod videtur. sed ex ea iudicare malum quod nō videtur est mortale: quod non bene dicitur: tuz quia quod videtur non indicatur ex presumptione: sed ex scientia: tum quia ex probabilibus sapientes iudicant: esse non est mortale: vnde archie. ij. parte. ti. iij. ca. viij. dicit q̄ cum quis habet ligna satis vrgentia seu probabilia malicie alterius. vt quia est male fame deprehensus pluries in tali vicio. loquitur suspectus cum suspecta in loco et tempore suspecto. non esset mortale indicare. hec ille.

3 ¶ Tertia est leuis et temeraria. de qua vide ff. iudicium. §. tertio.

Reuctio est preoccupatio actus iudicialis sicut si idem potest iudicari a duobus: et vnus aliū preuenit: vnde habet locum vbi est paritas iurisdictionum et iudicium. l. si pluribus. ff. de leg. j. et de offi. ꝓcō. l. j.

p Rimas. vide. ff. patriarcha.

p Rimitie. vide supra decime. in principio. et §. primo.

Rinceps in spiritualibus dicit papa. interdum etiam episcopus de mario. et obe. si quis vel aliquis iudex ecclesiasticus. xvij. q. iij. diffinit. in fi. in temporalibus autem imperator. Qui etiam regit ciuitatem habetur loco principis. vt no. glo. et ci. in. l. ff. C. de prescrip. long. tempo. et bar. in. l. hostes. ff. de capti. Unde sicut sententia principis supplet defectum cuiuslibet solemnitatis: vt dicit bal. in. l. nullius. C. ad. l. iul. ma. et q̄ no. innocen. in. c. cum oporteat. de accu. sic si fiat aliquid de licentia aut conscientia regentis ciuitatem: quod in temporalibus est verum. Non potest autem princeps alicui suam rem auferre et dare alteri sine causa: vt communiter tenetur. de quo vide. ix. q. iij. per principales. et. C. si cont. ius vel publi. vti. Utrum autez obligetur ex suo contractu sunt opiniones in. l. digna. vox. C. de leg. tamē baldus de vsu. feu. in rub. de natura feu. tenet quod sic: vnde si inuestiuit aliquem de baronia vel castro non potest eum priuare sine culpa vel causa: nec successores in imperio: vel regno: vt de indi. nouit. Nec obstat q̄ habet plenitudinem potestatis: quia deus subiecit quidem ei leges. sed non contractus ex quibus obligatus est.

¶ De priuilegijs.

Priuilegium dictuz quasi priuata lex. d. iij. priuilegia: ē priuatum ius indultum a principe contra ius cōmune. de verborum significatione abbas. extra eo. in hio. vbi vero aliqd cōceditur quod sit preter ius commune sine preiudicio alicuius non est ꝓ pre: priuilegium sed beneficium: vt not. ꝑ panormitanuz in. c. olim. de verborum signifi. ¶ Et priuilegiorum quidem alia sunt a deo concessa. vt gregorio orare pro traiano. et marino pro eo qui se suspēderat: rosee accedere ad vxorem fornicariam. generaliter omnis inspiratio. dei. contra ius cōmune: quam qui habet non est quo ad hoc sub lege. scilicet cōmuni. xix. q. secūda due sunt leges. que tamē lex cōmunis nullo modo est dimittenda: nisi quis sit omnino certus de predicta priuata: vt erant sancti. xxiij. q. tertia transferunt. qz scilicet ipse sathanas transfigurat se in angelum lucis. Quedam vero concessa sunt ab hominibus. et de his intendimus.

¶ Primo vero queritur quot sunt species priuilegiorum: et dico q̄ sunt quatuor in genere tres simplices et vna mixta. 1.q.

¶ Quoddam enim dicitur realc: vt quod est ecclesie. dignitati ciuitati. vel loco. aut personio. ratione loci. vel alicui rei conceditur. extra eo. cum olim. et. c. se. Realc.

¶ Quoddam est corporale pure: quod scilicet conceditur corpori ideſt vniuersitati vel collegio. quo solum communitas et non singule res persone possunt se iuuare: sicut dicitur duodecima. q. prima qui manumittitur. qō ideo corporale dicitur. qz cum corpore ideſt collegio perit. Corpale

¶ Quoddam vero est personale. ideſt concernit persone et est duplex. vnum scilicet personale mere ideſt singulariter. vt quod alicui vel aliquibus personis conceditur. certis et propriis nominibus expressis. de off. legati. volentes: et tale non egreditur personam cui conceditur: nisi hoc exprimatur. de concessio. prebenda. constitutus. et si cōceditur obtentu dignitatis nō vritur quis eo si aliam dignitatem adipiscatur. de po. prel. bone. §. fi. et extinguitur cū ꝑsona: immo aliquando ante cum eo abutitur: et sequitur ꝑsonam: nisi sit concessum cum determinatione loci vel temporis. quia extra illa cā nō sequitur. vt priuilegiū vsus pallij. de auc. et vsu pa. ex tuarū. ¶ Aliud vero est personale cōmuniter quod conceditur personis non expressis proprijs nominibus. vt priuilegium minorum anno. xxv. ff. de minori. l. prima per totum. Personale

¶ Quoddam vero est singulariter personale. et communiter corporale. vt quod vniuersitati aut collegio alicui conceditur sic quod quilibet singulariter de illa vniuersitate se possit eo iuuare et etiam ipsa vniuersitas. de sententia excommunicatio. contingit. cuiusmodi sunt priuilegia concessa predicatoribus et minoribus.

2 ¶ Secundo queritur quis possit priuilegiuz concedere. et dico quod quicunq̄ potest. et in quibus potest legem facere. potest etiam priuilegium inducere secundum hostien. et omnes: vt papa quandoq̄ in tēporalibus vt no. in. c. per venerabilem. qui fi. sint legi. puta in terris sue temporalis iurisdictionis. vel quādo iurisdictio ad eum deuolueretur: immo dico quod semper nisi preiudicaret iniuste dominis temporalibus iuxta dicta supra lex. §. iij. et supra papa. §. xj. in spiritualibus autē semper potest: licet secūdum Bern. nunq̄ cō sueuerit aliquem priuilegiare contra se. ar. de prescriptio. cum ex officij. quod est contra fingentes se habere priuilegia indicendi de rescriptis pape. et quod secūdum illa nisi sit sine eorum approbatione procedendum et huiusmodi. ¶ Concedere etiam potest priuilegium imperator in temporalibus: sed nūq̄ in spiritualibus: quia de eis nihil potest statuere. xcvj. di. sin. bene quidem. Et similiter cōcedere potest episcopus. de reli. do. cōsulatus. de censi. cum venerabilis. dum fama de voluntate sui capituli. de iur. pat. patriarcha. Patriarcha
stolalis. de excess. prela. sicut vnire. Et multo fortius patriarcha. de cleri. non resi. cum ad hoc. Quis autem concedere possit priuilegiū immunitatis taliarum: et onerum infra. §. nono.

3 ¶ Tertio queritur a quo et quomodo priuilegium sit interpretandum: et dico quod secundum hostien. si verba sunt obscura vel ambigua: eius est interpretari cuius et condere et interim negocium suspendetur. de sententia excommuni. inter alia. et de indi. cū venissent si vero non sunt obscura vel ambigua: debet tenor considerari diligenter. extra eo. porro. et. c. recepimus: et potius intentioni q̄ verbis insistendum est. j. q. marchio. xxxviij. distinguitur. de verbo. signi. intelligentia. et. capi. in hio: et quātum fieri potest largissime interpretandū est. de donatio. cū dilectus. ff. de consti. princi. l. bifficia. nisi preiudicet iuri alieno: qz tunc reducitur ad ius cōmune. de consue. cū dilectus. §. penul. et fi. duz tamē aliquid operetur. Concor. Innoc. Ber. et Goffre. ¶ Sed qz illud quod de latissima interpretatione dictū est videtur euerti per capitu. cum dilectus. de consuetu. iuncta glo. vbi ea que repugnāt iuri cōmuni ad illud quantum est possibile reducendum est: ideo limitando illud dicitur sic distinguo ¶ Nam si sit priuilegiuz proprie i. contra ius debemus interpretari stricte. vt minus derogetur iuri cōmuni q̄ sit possibile d. capitu. cum dilectus: vnde dispensatio cuz illegitimo ad ordines intelligitur de minoribus tantum. vt. §. ordo. §. secūdo. immo si nō exprimitur causa concessionis. aut nō sit ex certa scientia vel motu. non presumitur de volsitate principis. l. j. C. de petit. bo. quinimmo per importunitatem obtētum. l. j. C. de fun. limi. et vsus Bal. in. c. licet causam. de proba. q̄ potuit simul ex certa scientia et motu proprio ¶ Et idez dic in rescripto qō tollit ius tertij etc in priuilegio ad beneficia. de preben. quātus lib. vj. ¶ Et hec limita primo: nisi consuetudo aliter interpretetur: vt no. in capitu. quod dilecto. de con. et affi. et secūdo nisi verba aliud exprimant: qz ab eorum propria significatione non recedimus nisi de mente aliter constet: vt no. in. c. olim. et in. c. in hio. de verbo. signi. Aduertendum est tamē hic ꝑm panor. in c. cū ad hec. de ele. nō resi. q̄ si priuilegiū enormiter ledit ecclesiā vel aliū nō valet. nisi fiat mentio de hac enormi lesione: qz in dubio nō presumitur princeps concedere aliquid cum alterius graui dispendio. l. quotiens. C. de p ci. impe. offe. et de deci. suggestum: et in. l. secunda. §. si quis a principe. ff. ne quid in lo. pu. et consequenter taciturnitas inducit surreptionem. de rescrip. postulasti. Unde priuilegium immunitatis ab oneribus personalibus alicui a principe concessum non liberat eum ab aliis oneribus. que potest breuiter et leuiter expedire: vt est casus in. l. decurio fortunam C. de decurio. ¶ Si vero accipiamus priuilegium large pro omni. s. concessione que est preter ius. sic priuilegium principis est latissime interpretandum in preiudicium ipsius: cum dentio: sed stricte in preiudicium aliorum. de priui. qz circa. in vltima glo. et per innoc. in. c. olim. de verbo. significa. si etiam sit concessa causa pietatis. vt no. panormita. in capitulo cū dicat. de eccle. edi. In dubio th̄ debet potius interpretari vt aliquid valeat. del verb. significa. abbate: et. l. quotiens. ff. de verbo. obligati. nisi preiudicet iuri diuino. vel libere Stricte. Large.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tati spiritus. vt no. Panormita. in. c. licet. de regula. Cum autem priuilegium vel gratia concessa persone simpliciter loquitur. debet intelligi secundū cōditionē persone. l. si quis filio. ff. irritum. ff. de inof. test. xvj. q. j. placuit. c. sic viue. & l. plenum. ff. sectio. ff. de vsu. et habi. vnde dicit Bal. in. l. ex militari. ff. de testa. milita. quod priuilegium concessuz episcopo de celebrando tempore interdicti. videtur concessum vt celebrare possit in pontificalibus. secundum qualitatem suam. Ve his dominus bap. de flisco in quodam opusculo suo sic dicit. Quantum ad interpretationem

1. concio. priuilegiorum. Prima cōclusio. Interpretatio priuilegij regulariter fit strictissime. c. priuilegia. ij. di. Joan. an. & bu. in capi. olim. de verbo. significatio. Secunda conclusio. Vbi priuilegium non priuat legem communem. sed primatam. puta consuetudinem vel statutuz

2 et reducit legem priuatam ad ius commune tunc debet late interpretari. tex. est in capitu. olim. de verbo. significa. & ibi per Joan. and.

3 Tertia conclusio. Non debet priuilegium adeo stricte interpretari vt nihil operet. Feli. in. c. primo. de rescrip. & in. c. causam. eodem

4. titu. colla. ix. Quarta conclusio. Priuilegium quod sapit beneficium latissime interpretak Joan. an. & bu. in capitu. olim. de verbo. significatio. per. l. beneficiū. ff. de consti. preiu. limita hec tamen. nisi esset beneficium ambitiosum. pura dispensatio super pluralitate beneficij: quia tunc stricte interpretatur: immo et domi. in. ca. licet. de transla. episcoporum. abb. in. c. rodulphus. de rescrip. Quinta con

5 clusio. Verba priuilegij pape sunt interpretāda fm canones. non secundum leges. Bal.

6 in. l. si quando. iaj. C. de bo. va. lib. x. Sexta conclusio. Priuilegium generaliter indultuz non includit casum contra rempublī. & si includeret non valeret. Bald. in. l. tubemus. C. de sacro. eccle. per illum tex. Septima conclu

7 sio. Priuilegia sunt interpretanda secūdum qualitatem persone. Bal. in. l. ex militari per illum tex. ff. de milita. testa.

4. q. ¶ Quarto queritur vtrum priuilegium concinens suo cōmune aliquid prosit vel operet et secundum Hostiensem dico quod tale priuilegium aliquando datur de procura. qz in ca...3 & non frustra sed multis ex causis: primo qz magis solet timeri quod specialiter cauetur ꝯ quod generaliter. xxij. distin. ꝯ. secundo qz multi sciunt talia priuilegia ignorantes iura cōmunia: tertio qz cum plerunqꝫ male iura seruentur. per priuilegia inouank de treu. & pa. c. ij.

5 ¶ Quinto queritur. vtrum priuilegium concessum patri. transeat in filios. & dicit Panor. in. c. licet. de censi. posti ch. in. l. secūda. C. de epi sco. & cleri. q priuilegium quandoqꝫ concedi tur ratione dignitatis inate: quandoqꝫ respectu officij siue professionis. quandoqꝫ respectu necessitatis. ¶ primo casu transit in filios: vt in. l. femine. ff. de sena. naz si pater nobilitatur ratione dignitatis hoc priuilegiuz trāsit in filios: de quo dic vt no. in. l. j. C. de dignī. li. xij. & in. d. l. femine. & ibi glos. dat exemplum de vxore que consecat radijs maritj donec ad secunda vota transierit: vt si efficiatur vxor senatoris efficitur nobilis: iz pro esset ignobilis & multo fortius filij nobilitantur ex nobilitate patris. ¶ Secundo autez casu transit in filios legitimos patre viuente.

¶ Sed in tertio non transit in filios etiam patre viuente secūdum glos. in. d. c. licet. & exemplum est in tex. de ceco. qui nō tenetur ad collectas seu munera personalia. nec extraordinaria. secus ordinaria. Vide ibi. Ludo. etiaz de. ro. in suis singularibus dicit quod ciuilitas concessa vni non transit ad heredes: si sit variabilio: transit. vero si sit inuariabilio. l. libertus. ff. de patris. ad munici. Immunitas etiam concessa tibi & filijs tuis intelligitur vt etiam filij habeant illam viuente patre. vt not. Barto. in. l. gallus. ff. quidam recte. delit. & po. Si etiam concedo tibi ius hauriēdi aquam au portandi ad fundum vel vbi vis secundum Ludou. de ro. hec seruitus non transit ad heredes qz est quid psonale & non reale. de quo vide tex. vnicum. in. l. penultima. ff. de seruitut. predio. cuius contrariū Bal. dicit se rndisse affz illum videret.

¶ Sexto queritur vtrum priuilegiati socius gaudeat eodem priuilegio: et dicit Panormitanus in capitu. ꝯ sit. de iudi. q sic quando priuilegium esset inutile priuilegiato. si socij non gauderent: facit capi. licet. de priuile. libro sexto.

¶ Septimo vtrum impetrantes literas familiaritatis a cardinalibus. gaudeant priuilegio familiarium & dicit Panormitanus in capitulo cum dilectus. de cleri. non resi. q non debēt in aliquo gaudere: & facit. c. ij. de verbo. signi. lib. vj.

¶ Octauo vtrum priuilegiatus ex aliquo et non vtens eo: gaudeat priuilegio: & dicovt supra argumentatio. ff. ij.

¶ Nono queritur vtrū priuilegium eius qui factus est ciuis eo pacto. vt collectas et munera nō subiret. sit illi obseruandum: et dico quod Panormita. in capitu. peruenit. de immuni. eccle. dicit multa: que ibi vide. diffuse et hic sub isto compendio.

1. dict. ¶ Primum. Tale priuilegium secundum ioan. ibidem post gof. est obseruandum. l. prima. C. de his qui spō. mu. fusce. libro decimo. immo secundum Panormitanum est irreuocabile cum transierit in contractum vel qua si: de quo no. barto. in. l. quod semel. ff. de decre. ab or. fa.

2 ¶ Secundum. Non solum imperator sed etiā domini inferiores possunt subditis suis tallarum & exactionum immunitatem concedere sed illi quidem sine preiudicio cuitatis siue vniuersitatis in preiudicium suum: vt si consueuerunt accipere centum et eximunt aliquem per decem sam non accipiant nisi. 90. Ale Fo. s. imperator etiam cū preiudicio vniuersitatis ita quod seruandum est priuilegium vt sonat: modo concesserit motu proprio. non ambitione vel importunitate petentium: si autem vniuersitas ledatur: ipsius principis remedium est implorandum. tamen lesio modica est equo animo ferenda. Per hoc tamen non derogatur principi maxime potestati pape.

3 ¶ Tertium. Ex his infert primo quod priuilegium inferioris non preiudicat vniuersitati sed concedenti: secus in priuilegio principis. secundo quod priuilegium concedens immunitatem non valet nisi motu proprio concedatur: quod limita nisi in prescripto sit apposita clausula tali lege non obstante: qz cum sit contra legem non valet: nisi de ea sit mentio facta. vt no. bartol⁹. in. l. vacuatis. C. de decu. lib. decimo. tertio qz inferior a principe immunitatē p̄d̄ctā potest cōcedere in suum preiudicium: nisi ob nimiam paupertatem: quia tunc officiales super exactione deputati possent facere remissionem secundum bar. post

4 glo. in. l. omnis. C. de anno. li. x.

¶ Quartum. Decuriones ciuitatis non habeant is iura principis secundum Bart. ff. de iur. immu. l. ij. & d. l. vacuatis. possunt dictaz immunitatem concedere doctoribus & medicis non autem alijs. l. j. C. de decre. decu. lib. x. ciuitas vero ipsa concedere non potest in preiudicium superioris. vt no. glo. in. d. l. vacuatis. nec etiam in sui preiudicium tam subditis. vt. d. l. ij. nisi fieret cōcessio ex causa aliquibus: puta doctoribus vel medicis. d. l. j. non subditis autem venientibus nouiter ad habitandum potest. vt. d. l. ij. & l. pe. ff. de decre. ab or. fa. Ita distinguit bar. vbi supra. Sed intellige in ciuitate non habente iura principis: que sicut & prouincia imponere nō potest collectas pro vtilitate publica. vt. l. j. C. de superindi. libro decimo. sed pro sua necessitate sic vt no. bartho. in. d. l. vna. alia autem ciuitas potest concedere sicut et imperator. vt no. in. c. super quibusdā. de verborum signi.

¶ Quintum. Immunitas a muneribus simpliciter sub generalitate cōcessa nulla facta specificatione. neminem excusat ab oneribus patrimonialibus suppportandis: nec ab ordinarijs. sed ab extraordinarijs secundū Bartholum in. d. l. ij. & non porrigitur ad. honorem. l. cui muneris. ff. de mu. & ho. 5

¶ Decimo queritur qualiter priuilegiū euanescat estimandum dico multiplicibus. 10. q.

¶ Primo si fuerit subreptitie concessuz: quia fauore carent quantum ad impetrantem. de rescrip. litteris: quod est quando impetrans suggerit falsam causam ex qua vt vera datur priuilegium. xv. q. ij. est legibus. 1. dict.

¶ Secundo si sit contra constitutionem & de ea non faciat mentionem. de his que fi. a malo. par. capi. cū nos: et idem est si sit contra cōsuetudinem & de ea non faciat mentionem: de consti. c. primo. li. vj. & idem si sit datum cōtra sententiam: qz per illud non tollitur: nisi de illa faciat mentionem. de fide instrumen. inter dilectos. & no. glo. xxv. q. ij. in prin. 2

¶ Tertio si priuilegiatus faciat contra illud quod in priuilegio exprimitur concessum: qz ipso facto cessat. de priuile. porro. & capitulo accepimus. 3

¶ Quarto cessante causa priuilegij: quia cessat siue cessare debet & illud: de ap. cuz cessante. quod Wer. ibi videtur limitare cum alias est damnosum. xj. q. j. generaliter. 4

¶ Quinto cum incipit alicui esse iniquuz. principe ei in cuius fauorem est concessum: quia vt dicitur in regula. quod ad gratiam alicui conceditur non est in eius dispēdiū retorquēdum. de regu. iur. lib. vj. de verbo. signi. quid per nouale. iuncta glo. 5

¶ Sexto priuilegium secundū faciens plenā siue expressam mentionem de priori. de rescri. veniens. fm gof. si vero non faciat mentionē non tollit illud: etiam si primum sit generale et secundum speciale secundum aliquos: sed tho. tenet contrarium et melius: de quo vide in. c. veniens. de prescrip. similiter nec ius cōmune illud tollit. nisi faciat de eo mentionem de rescrip. cū ordinez. Si aut sit cōcessum priuilegium cū clausula qp nō reuocet: nisi fiat mentio de eo de verbo ad verbuz: videtur th. ma verba: vt nō obsta. quibuscunqꝫ priuilegijs: etiam si de verbo ad verbum debeat de illis mentio fieri &c. scōm panormi. in ca. cum instantia. de cen. vide supra exemplio. ff. ij. 6

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Septimo per concedentis reuocationē: ar.
7 ff. de iudi. l. iudicium. qđ sine causa facere nō
decet: ex causa tamen reuocari potest ꝛ debet
puta qz alīđ sit lesio enormis: vel quia iō qui
accepit non seruat priuilegia sui superioris
cōcessa subditis suis: ea. ti. dilecti. ꝛ huiusmo
di. Vbi no. fm hosti. q si superior ex certa scie
tia confirmauit priuilegium concessum ab in
feriori. non poterit postea reuocari per infe
riorē. 2 5. q. 2. priuilegia primo ꝛ secundo. qui
addit ex hoc q priuilegia ecclesie concessa a
rege vel imperatore. ꝛ per papā ex certa scien
tia consummata non potest imperator reuo
care.

8 ¶ Octauo per propriā ꝛ expressam renūciatio
nem: de deci. nuper. qđ intellige ꝑtuz ad ius
tāgens renūciāt tantum: sec⁹ si tangit papā
vel alium: vnde dicit Panor. in. c. si de certa:
eo. tit. liberū esse cuiꝫ renunciare priuilegio
suo. modo non tangat ius superioris: aut ter
tij: vnde priuilegio exemptionis renunciare
non potest priuilegiatus sine licentia pape:
de arbi. cum tempore: nec clericus cuilibet pī
uilegio suo: de foro competenti. si diligenti: si
militer nec abbas siue conuentus fm ber. in
c. cum dilectus. de reli. do.

9 ¶ Nono per legitimam prescriptionem: vt pa
tet ex dictis supra. ꝑscriptio. q. ꝛ de prescrip.
veniens. in si.

10 ¶ Decimo per abusum. xi. q. iij. ꝓuilegiuz. qđ
exponi pōt p nonvsum: vel vsum cōtrariū fm
archie. puta si priuilegiatus vt decimas non
soluat: soluit sicut alīꝫ ꝛ exemptus cōuēt⁹ eo
rā ordinario respōdet nō allegās priuilegiū:
vel si allegat nō ostēdēs. de quo. H. sequē. Si
ꝯtingat priuilegium ꝛ nō seruatur ei se
cundum hō. non debet imputari non ob. ff.
commo. l. ad eos. q non sit eo vsus: vel sit fa
ctum contrariuz: nisi forte sententia feratur
contra eum: et non appellet: de re iudi. subo
orta.

11 q. ¶ Undecimo queritur vtrum priuilegium
amittatur per vnum actum contrarium: rdi
cit panormitanus in. d. c. cum accessissent. de
consti. in hac materia tot esse opiniones quot
capita: sed sibi placere distinctionem io. an.
aliquibus additio. ¶ Aut enim priuilegium
Distinctio habet tempus, annexum. s. quo duret. ꝛ stan
duz est tempori determinato. C. de preci. ipe.
offe. l. quotiens. quod intellige nisi conuenia
tur ante tempus. quo casu die vt infra. Quā
doqz etiā habet in se causam tacitam vel ex
ꝓssam. qua cessante: cesset: vt si ex postfacto
incipit enormiter nocere: vt in. c. fuggestum.
de deci. ¶ Aut sumus extra istoo casus: ꝛtunc
distingue. ¶ Aut enim concessum est circa iu
dicia: aut circa negocia. ¶ Si primum. aut er
go ad agendum ꝛdurat tanto tempore ꝙto
durat actio. l. si eum. ff. si quis ea. H. qui iniu
riarum. aut ad excipiendū: ꝛ sic est perpetuū.
nisi quis deprehendatur in dolo in non excī
piendo tempore quo agitur contra eum.

¶ Si vero secundum. s. circa negocia. tunc
aut datur ad aliquid operandum. et perdit
spacio decem annorum: si priuilegiatus⁹ eo
non vtitur. ff. de nundi. l. j. vbi ciuitas per
dit priuilegium nundinarum: si decennio nō
vtitur per quod dicit ibi Bartholus quod eo
dem modo studium generale perdit priuile
gium doctorandi: quod tamen non procedit
si ecclesie conferatur vt dicetur. ¶ Aut datur
ad nō faciendum: ꝛtunc distingue. ¶ Nam si
aliquid reseruauit sibi princeps: non potest
priuilegiatus renunciare priuilegio. nisi qua
tenus singulariter eum tangit: de arbi. cum
tempore. ¶ Si autem nihil reseruauit sibi et
distingue. ¶ Aut enim fuit concessum priua
te persone: ꝛ perditur per vnicam contrauē
tionem scilicet si directe obuiatur illi: vt est
casus. d. capi. cum accessissent: secus si non di
recte: vnde priuilegiatus ne subeat aliquas
munera publica: vel honores. ꝛ sponte acce
ptans vnū nō ꝓiudicat sibi in alīs: nec etiā
in illo si denuo eligatur ad illaꝫ. C. de excusa
tione tutorum. l. voluntarie: nisi acceptauerit
decurionatum: quia ex illo officio assumitur
ad alia officia: ideoqz acceptando illud: vide
tur sibi preiudicare.

¶ Aut fuit concessum communi vel eccles
et tunc non perditur nisi legitimo tempore
prescribatur: vt est casus capitul. si de terra
et capitul. accedentibus. de priuilegiis. Et
est ratio qua singulares persone non pos
sunt per contrauentionem renunciare priuile
gio ecclesie: quia per contrauentionem per
ditur priuilegium ex tacita renunciatione: quaꝫ
tacitam renunciationem validam in priuata
to quelibet directa cōtrauentio inducit. ar. c.
cum renunciarur. trigesimaquarta questione
prima. quia complectitur contrarium: sed in
ecclesia sicut canonici non possent expresse re
nunciare priuilegio ecclesie concesso: ita nec
tacite vt not. Innocen. in. dicto capitu. a coe
dentibus. Unde idem dicendum in alio qui
ex contrauentione non posset renunciare pri
uilegio. Ubi etiam not. quod priuilegium
est concernens vtilitatem ecclesie ꝛ canonico
rum per vnicā contrauentionē preiudicant
canonici respectu sue vtilitatis dūtaxat: sed
respectu vtilitatis ecclesie posset allegari nō
esse sublatū. Et idē dic vbi datur priuilegium
respectu pluriū ꝑsonarū: vel rep: q: ꝛ qđ ve
niat cōtra

hiat contra vnum: non videtur renunciare
contra reliquum.

12 ¶ Duodecimo queritur vtrum re destructa
perdatur priuilegium illi rei ꝓcessum: ꝛ dis
co: vt. H. ciuitas. H. q.

13 ¶ Decimotercio queritur qualiter priuile
gium sit exhibēdum: ꝛ dico q priuilegiatus
a loco rum ordinarijs requisitus. in loco cō
gruo ꝛ securo coram aliquibus viris prudenti
bus ꝛ omni suspitione carentibus ad hoc p
ordinarios deputatis tenetur priuilegium
exhibere integraliter. ꝛ clausulam de qua
est controuersia transcriptam. c. cum per
sone. eo. ti. li. vj.

14 ¶ Decimoquarto queritur vtrum scriptu
ra vel bullatio sit de essentia apostolici pri
uilegij: ꝛ dico fm Inn. in. c. ꝓsti. de rescrip. ꝛ
Archi. ꝛ Io. an. in prohemio. vj. q neutrum
illorum. i. scriptura vel bullatio est de essen
tia eius: tamen sine bullis sepe apud peri
tissimos probari non potest propter mul
tationem p testes: apud quos impossibile
esset scire oēm ꝓtinentiaz gratie. ꝛ oēm for
malitatem: non tñ oino est impossibile: alīs
in nullo priuilegio. pmitteret. pbatio teno
ris p testes: quod tñ pmittit extra eo. cum
olim. et pmo. vbi ꝓtenta in instro ꝓdito. p
bari possunt p testes qui illud plegerunt. si
deponant de tenore: ꝛ quod erat sine vicio:
nec est necesse probare de veritate substrumē
ti. Unde et panor. in. c. in nostra. de rescrip.
vbi ꝛz opinionem ꝓdictorum: ꝛ dicit q ꝛz scri
ptura requirat ad probationē gre. non est
tñ de substātia gre: vnde motuo papa qui
fecit grām litteris nōdū extractis. nō expi
rat gratia: sed successor ꝺz litteras dare fa
cta mētione de ꝓdecessore. Ex hoc aūt dicit
bal. ꝛ cal. q si papa verbo aliquem ꝓnūciat
esse vel abbatē q statim est ipe vel abbas
ꝛz recipi non debeant. p plenis nūl gratiā p
dent p literas apostolicas: alīs tā recipientes
q se ingerentes incurrunt graues penas: vt
patet per extrauag. bonifa. que incipit in
iunctę.

15 ¶ Decimoquinto q̄ritur quomodo priuile
gium apl̄icum: vel alia scriptura dicat fal
sa: ꝛ dico vt infra rubellio. H. r.

16 ¶ Decimosexto q̄ritur qñ incipiat ꝓuilegiū
apl̄icū pura q aliquis non excōicetur: et di
cit gl. in. c. s. de concess. ꝓben li. vj. quoscūq tē
nere q statim bullato priuilegio: qđ quidam
intelligunt qñ quis p se vel ꝓcuratorem ad
hoc datū priuilegiū impetrauit. qz ex quo cō
currit voluntas concedentis ꝛ impetrantis
statim ꝛz efficaciam etiā si tale ius ꝛhītes in
priuilegio hoc ignorent. qz possent esse ꝑles.
Et si papa in priuilegio diceret ꝓtū p te: vel
p nūciū: ꝓhibemus oibus ne qo eū excōicet
idē esset ꝛ statim effectū ꝛz qz ꝓcurrunt volū
tates ꝑtes. Si vero nec p te nec p nuncīū qđ
impetrat: sed papa proprio motu vel ad in
stantiaz alterius dicunt q nisi appareat de
voluntate contractis concedētis: priuilegia
tus non gaudebit beneficio nisi post ad eum
peruenerit. Et idem videtur tenere Inno. ꝛ
host. Unde infra renunciatio. H. quarto. Quā
do autem pendet lis super validitate priui
legij vtrum debeat quis priuari possessione
supra exemptio. H. vj.

Probabile dupl̄r ꝺr: primo vt est
p quid diuisum contra occultum: ꝛ
est illud quod per testes probari
pōt de quo. F. notorij. secō vt est qđ primo
ad opinionē. Et hoc dupl̄r: primo vt ē obiectū
opinionis credituz: et sic Ari. i. topi. dicit q p
babile ꝺr qđ vt oibus aut pluribus: aut sa
pientib⁹: et ex his aut oibus: aut pluribus:
aut marie notis et ꝓbabilib⁹ et ꝓpulis: et
secō. vt est opinio cā mouēs ad credēdū: et
sic est ꝓiectura: vel signū. pbabile. i. qđ videt
oibus esse verū: aut pluribus: aut sapient⁹
bus ꝛc. ¶ Et sic. pbabile aliqđ redditur apō
nō habētem demōstrationē de aliquo mul
tipliciter. Primo. auctoritate oium hoiuz: vt
q mater diligit filiū: et secō auctoritate ma
ioris ꝑtis hoium: vt qđ furtū sit ꝑsa: ꝛ ter
tio sapientum: vt q spūs angelici nō sint in
loco: quarto maioris ꝑtis sapientum: vt qđ
anima sit immortalis: aut quinto ꝓpinquiz.
vt q felicitas nostra ꝓsistat in intellectu: qđ
Aristo. tradit. Et idem dic in materia iuris
quo ad doctores iuristas. Et fm cā sel. quod
sic est. pbabile dicitur certum moraliter: qz
certitudo moralis nō ꝓingit ex euidētia de
mōstratiōis sed ex plectrino. pbabilib⁹ grof
lio ꝛ figuralibus. Undeet dicit in. j. li. ethy.
disciplinati est in vna quaqz re certitudinē
querere iuxta exigētiā materie. Et que enim
vicio sum est ꝑsuadētem querere mathema
ticum et moralem demōstrantem.

¶ De probatione.

Probatio fm Azo. est rei dubie
p argumēta ostēsio: que diffini
tio ꝛz fm Gof. habeat locū solū
in his que pbant p disputatio
nis instātiā. ramē si p argumē
ta intelligamus media quib⁹ p
batur ē bona et in materia iu
ris. Et regulariter pbatio icūbit asserenti.
vj. q. v. c. fi. ꝛ in. l. ij. ff. de pba.

¶ Ꝓtio vero querit quoruplex est probatio .1. q.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vdico q̄ in ḡre est triplex. Prima. s. euidentissima idest p̄ priuilegia vel instrumenta in dubitata: sicut in similī dicit text. in c. pla. de excep. lib. vi. Secunda euidēs & clara q̄ fit p̄ testes vel facti euidentiam. de cohabit. cle. cua. & ij. q. i. sciēs. & in. c. i. & ibi glo. Tertia minus euidens que fit p̄ coniecturas de p̄sump. asserte. ℣ In specie autem sunt multo plures. Primo enim fit per aspectum vt in notorio quod p̄batur p̄ facti euidentiaz de accu. euidentiam. de proba. proposuisti. ff. deven. insp. l. i. In atrocī etiam iniuria fit p̄ aspectum. ff. de iniur. l. ij. Secundo fit p̄ testes plures. vel etiam pynum cum alijs p̄sumptionibus vehementibus. Tertio p̄ instrumenta. Quarto p̄ confessionem. De his quattuor in. c. cum ad sedem de restit. spo. Quinto p̄ scripturam antiquorum librorum. c. cum causam. eodem. titu. de quo infra. ℣ sequen. Sexto p̄ violentam p̄sumptionem. xxxij. q. i. dixit dñs. Septimo p̄ famam cum alijs p̄sumptionibus. c. terrio loco. eod. titu. vicini fama. p̄bationem facit de fri. & male. c. vlt. & p̄ famam cum vno teste de p̄ba. sicut: quod tamen non sufficit ad cōdemnandum de crimine secundum ber. de testi. veniens: quia in criminibus debet ee probationes apertissime. & meridiana luce clariores: secus in causa ciuili. C. de p̄bat. l. vlt. Octauo p̄ iuramentum de sent. excō. si vero.

2 ¶ Secundo queritē vtrum scriptura librorum antiquorum fidem faciat: & dicit: Panor. in. c. cum causam de p̄ba. q̄ sic ℣m Joan. Rho. in libris reseruatis in custodia publica: fideli. p̄ quo facit. c. ad audientiam de p̄scrip. vbi doct. q̄ satis faciunt fidem si reperiuntur in camera cardinalis vel epi q̄ panor. non admittit indistincte: q̄ si epūs ptēdens aliquod castrū esse ecclesie hoc scripserit in libro detento: deinde multo tpe in eius camera non ꝑpter hoc p̄babitur dñium castri cū grauissimo p̄iudicio possessoris cōtra. c. inter dilectos. de fi. instr. vbi non creditur antiquissimis ecclesie priuilegijs si sigilla consumpta sunt aut als enormē fracturam patītur. Unde vbi agitur de nullius preiudicio fidē faciunt dicte scripture aut etiā lapides: q̄ tunc sufficiunt p̄bationes non plene: sicut si dubitatur vtrū ecclesia sit ꝑsecrata: vel infans baptizatus. & ideo vbi factuz est antiquissimū & agitur de modico p̄iudicio vt q̄ iste ep̄atus habeat vel ille. q. r. optimum ex. d. c. cū cām. & pōt dicibi expressum cum non dicatur ibi de libris reptis sub custodijs publicis & fidelibus: sed indistincte per libros antiquos. Qñ aūt agitur de magno p̄iudicio tunc aut est talis liber vel scriptura cui a nostris antiquis cōiter creditum est vt reperitur in loco vbi solum gurētice scripture seruantur & plenā fidem faciat: & est tex: in d. c. ad audientiam. als aūt facit admiculum seu p̄sumptionem. sed non plenā. p̄bationez q̄s p̄batur a contrario in. d. c. ad audientiam. & fuit de mente Inno. sup rubr. de conse. eccle. Dicit ēt glo. in. d. c. cū cām. q̄ creditur instrumēto, p̄ducto ex archiuio publico. l. loco in quo reponūtur publice scripture & q̄ creditur scripture sculpte in colūna vel lapide quod panor. intelligit in non tendentibus in alicuius p̄iudicium: nā aliquando faciunt plenam fidem: aliqñ admiculantur ℣m qualitatem loci vbi reperiuntur & quantitatē p̄iudicij. de quo vide in. l. monumētoz. C. de rell. & sum. su. vbi monumentorum scripture, p̄prietatē nō p̄bāt.

¶ Tertio queritur vtrū admiculo non p 3
bātia plene: coadunata faciāt plenam p̄bationem: & dicit glo. vbi supra q̄ sic. Sed contra hoc arguit ibi Panorm. quia singulares testes nihil p̄bant de proba. licet: & multa imperfecta non faciūt vnum perfectum: dist. xxij. quoꝝdam. cum glo. Soluit ante sic. Nam si probationes diuerse tendunt ad vnum sunt cōmisceibiles: & si sunt sufficientes ad iudicis animum inducēdum ad plenaz credulitatē inducunt etiaz plenam p̄bationem. & hoc sine sint eiusdem generis sive diuersi: & vnus testis cum fama: iuxta not. in. c. i. de appella. & idem in alijs p̄sumptionibus de admiculis: cum vno teste de visu. vel pluribus & credulitate. Si vero tendūt ad diuersa. nō sunt cōmisceibiles: exemplum in singularibus testibus: & idem si aliqui testes deponant de mutuo sed nō perfecte. alii qui de confessione mutui. & non perfecte: vt non coniungantur ad faciendam plenam probationem: quia mutuum et confessio sunt diuersa. nec tendunt ad vnum totum faciendum cum sepe sit vnum sine reliquo. Vide ibi: & supra in quisitio primo. ℣ decimo & vndecimo.

¶ Quarto queritur vtrum faciat fidem p̄ 4
uata scriptura que scribitur inter p̄sentes & vocatur apodissa: & concludit Panormitanus in capitulo sexto. de fide instrumentorum quod sic si habet subscriptionem partium & testium: secus ergo si tantuz habeat subscriptionem partiū: aut testiū. aut nullius istorum. Et non debet continere diem. locū. annos domini & huiusmodi. secundum Bartho. in. l. cum tabernam. ℣ idem quelibet. ff. de

pig. qñ limitat panor. quādo agitur ex solo p̄iudicio scribentis.

5 ¶ Quinto queritur vtruz littera missiua. i. epistola ad absentem aut libri rationū mercatoris faciant fidem & dico vt Panorm. in d. c. ij. Vide ibi.

6 ¶ Sexto queritur vtrū equipoca inducāt p̄ bationem: & dico q̄ non: quia hoc non p̄bat esse quod ab hoc contingit abesse: de trāsac. p̄tela. ca. ij. & in. l. neq; natales. C. de proba. Facit quod not. Panor. in. c. illud quoq; de p̄sump. vbi datio anuli quandoq; signat inuestituraz. vt in. c. ex ore. de his que fi. a ma. par. ca. quādo datione libertatis. C. de iur. aur. anul. i. ij. quādoq; cōtractum matrimonij. xxx. q. v. femine. quandoq; est signum diuinitatis. vt in. c. clerici officia. de vita & hone. cle. Et ideo arguere ad vnum solum nō valet.

¶ Septio queritur vtrū in criminibus posſit p̄cedi per verisimiles p̄sumptiones: & dico 7
q̄ non ad p̄demnationē sed solum pervolē tas. vt dictum est. ℣ in pri. quod tamē falsit in crie symonie. de symo. sicut. & c. cum cōmunacia. de here. li. vi. & in. l. i. C. de here. Quō aūt per p̄sumptiones verisimiles. i. p̄babiles p̄cedatur ad inquisitionē & torturam. ℣ indicium per totum.

p Rocurationeo. vide. ℣. visitatio.

Procurator large & ℣m canoneos dicit ois administrator. i. q. ij. saluator: sed p ea que traduntur in eius cōstitutione restringatur ad aliqd: sed ℣m leges & canones, p̄prie, procurator est q̄ alienā negocia tuite suscipit plura vel vnum. ff. de nego. ge. l. ij. ℣ negocium. Et dicitur mandato a domino &c. ad excludēdum tutorē. curatorez. collegia. & prelatos ecclesie: qui p̄curatorez nō possunt instituere sed actorem vel syndicum qui instituitur ab vniuersitate. vel a nō vero dño. Et gratuite q̄ si interuenit merces est locator operum. sed intellige q̄ non pōt pacisci de quota. potest tamē accipere salarium. Differt autem ab aduocato quia ille cām p̄sentis. iste vero absentis pertractat: vterq; tamē dicitur postulare. Vide ēt supra iconomus. ℣ Sed nota q̄ procurator passus dānum eundo pro domino. puta q̄ spoliatus est a latronibus non subleuatur a domino de necessitate secundū Panor. in. c. cuz pro cā. de procu. & videt ter. in. l. iter cauſag. ℣ non omnia. ff. mandati: q̄ hec sunt extrinseca mandato & casui fortuito imputan

Procurator differt ad aduocato

da: secus in factis: quia vnus imputat alteri damna contingentia occasione societatis. l. cum duobus. ℣ quidam sagariam. ff. p̄ socio: secus etiam in expensis quas fecit cundo. redeundo. & stando pro causa. etiam si a principio de eis nihil dictum sit: & etiā quantūcūq; voluntarie assumpserit mandatum. Si autem principaliter assumpserit mandatum. suis negocijs perire non potest: nisi quod expedit pro causa. De hoc supra mandatum. ℣ vi. ℣ Est autem duplex procurator. s. ad Duplex procu.
iudicia & ad negocia. Primus nō potest aliū constituere nisi post litis cōtestationē. alius hoc potest libere: de procur. c. i. libro sexto. item primus non datur nisi maior. xxv. anno. alius vero post decimum septimum. de p̄tia horum differentia in. c. ex parte decani. de rescript. Non potest autem esse procurator ℣m Archie. post Ala. minor: dicta etate. nec furiosus. nec infamis. surdus. mutus. accusatus de crimine. seruus. excommunicatus. vel cōstitutus ab excommunicato. si tamen esset occultum teneret de procura. auditis: nec regularis nisi in casu sui monasterij iubente prelato de procurato. cuz religiosus in clemen. nec clericus in quolibet gradu constitutus quo ad ciuiles causas nisi p̄ miserabilibus personis secundum Hostie. secus in spiritualibus. ℣ Quātis autem regulariter a solo domino procurator instituatur. administrator tamen ecclesie: vel cet. non sit dominus potest procuratorem instituere secundum sum. ange. de procu. petitio. Sed intellige de procuratore large: puta syndico vel actore vt ibi & limita vt Panorm. in capl. edoceri. de rescrip. ℣ Sunt autem quidam actus qui per procuratorem explicari nequeunt: vt penitentia de peniten. distin. i. quem penitet: & responsio in baptismo quātum ad adultum: de conse. distinc. iiij. cum pro paruulis: & suscepto cuiuslibet sacramēti: & generaliter omnis actus expresse excepto a iure: omnis autem alius pro procuratore potest explicari. l. i. ℣ hūc. ff. de p̄plunk aūt aliqui. ff. eod. & silr in. vi. in. c. q̄ ad agēdum iuncta glo. De salario p̄curatoruz intra tabellio. ℣. vi.

Roditio auaritie filia. & ℣ceptio 1. q.
ptis ciuitatem: aut castrum: vel alius peccet si occulte operetur: vt tale quid iniuste possidēs

Universidad de Deusto
Biblioteca

possessum reuertat ad dñm verū: z dicit Archle. q sic: z mortaliter si hoc facit cupiditate vel odio. ar. s. q. 1. fertur: nō tamē reneretur restituere: qz ppio dño rem suam restituit: si vero facit zelo iusticie totaliter vel saltez principaliter nō peccat: qz quilibet debet p̄ximum iuuare sicut in psona ita z in rebus: z hoc si creditur verisimiliter q alter verus dño nō habebit p superiorē vel aliū. nec creditur verisimiliter sequi mors aut scādalū: qđ raro accidit: ideoq nec cōsulendum: nec p̄dicendum est.

2 ¶ Scdo queritur vtrū hostem capitalē alicuius dñi vel ciuitatis ininste bellātē liceat p̄latorie occidere. puta veneno: vel hmōi. z dicit Archle. quod hoc non lz priuato facere: nec ad hoc p̄inatum inducere: licz possit quis vti malo. idest peccato priuati ad hoc parati. Vide Archi. secūda parte ti. s. c. xxij. Vide etiam. s. secretum. z infra sedītio. ℌ. iiij. z infra tyrannus.

Rotestio generaliter sumpta est ois p̄festio a p̄fitendo: sicut p̄fitet ius canonicū q̄ fatet se canonistā: p̄prie aūt est qua quis fit religiosus: vt qua q̄s promittit obedientiā suplo: z: p̄prissime aūt est qua q̄s fit religiosus p̄prie. vt qua q̄s p̄mittit expresse: vel tacite obedētiā: pauperiatē: z castitatē in aliqua religione approbata. Vide infra religio. sexto p totum.

Romissio. vide. ℌ. pactū. in prin. z p ℌ. iij. ac. iiij. z ℌ. pollicitatio.

Roprietas proprie est dominium. vide infra religio. sexto ℌ. vj. z Panormitanus in capitulo primo. de can. pos.

Rosoneta est persona media contrahētes: seu contrahere volētes zeliūs: z in spōsalibus dicit paranimph⁹. Utr aūt talis teneat restituere si p̄curit vsurarium p̄tractum vide Inno. z Joā. an. i. c. michael de vsur. glo. z archi. xlv. dist. sicut non suo. z dicit infra restitutio. iū. ℌ. xj. vsura. vij. ℌ. iij. Utr aūt talis ppelli possit ad testimoniū in p̄tractu: l quo mediante. dicq sic extra qz p̄te p̄sentiēte. aut. de testi. ℌ quoniā vero: vtraq aūt parte p̄tradicēte vero vna z alia volente compelli nō potest. volēs tamē testificari: p̄to quovi de glo. in verbo cluliter. c. j. de testi. li. vj. z i. c. dilector. de test. cogē.

p Rotestatio infra recusatio.

Rouincia dicitur proprie que habet decem vel vndecim ciuitates z vnum regem. sexta questione tertia scitote.

p Ubes. a pudentia corporis dicē xx. q. ij. z de spon. pubes. hodie ē masculus. xiiij. annorum z femina. xij. vt. ℌ. impubes.

Ublicum differt a cōi: qđ cōpetit z horis: quia. publicum dicitur qđ ē invsu hominū tm: vñ dicitur quasi publicus z dupliciter dicit Vide. supra notorium. z. ℌ. occultū Unitio nunq̄ est sine cā: lz aliqua do sit sine culpa. de reg. iur. sine culpa li. vj. Vide. ℌ. pena. z. ℌ. correctio. z. j. scandalum.

p Upillus. j. tutella per totum.

¶ De purgatione.

Urgatio sonat eductionē vsiliū forditus de aliquo z ḡtum ad petā dupliciter fit. s. Uno ad deū p sacra quo ad culpā z penā: z per tribulationes z ignem purgatorij quo ad penā: vel ēt culpā venialē: que electo erle inocētie ostēsio. s. p iuramētum: vel alio debito modo sm Gof.

¶ Prio ergo queritur quomplex sit purgatio: z dico omissa mosyca de q numer. v. q erat cerimonialis. i nouo testō ē duplex. ℌ Prima s. vulgaris. i. a vulgo dyabolico istinctu adinuēta: vt que ē ferri cādētis aque bullētis duelli. z hmōi. que phibet sub pena peccati mortalis. ij. q. v. mēnā. z. c. ℌstituisti. z. c. monomachiā. z de purg. vul. p totū: qz est ptra illud deute. vi. nō tētabis dñm deū tuū: vt i d. c. monomachiā. z. xxij. q. ij. querit. Uide. s. tētatio. Et sūr. phibet ea qua dat corp⁹ p̄ti ad pbationē. vt l. c. sepe. ij. q. iiij. z sm. s. th. i. iiij. di. ix. ar. vlt. z. iij. q. lxxx. ℌ Scōa ē canonica a iure. s. canōico adinuēta. ij. q. v. scire p totū: q fit aliqñ p solū iuramētū ipsi⁹ infamati cōrā suo iudice: aliqñ ēt p iuramētū testiū cōpurgātiū. extra eo. p totum.

¶ Scdo q̄rit qñ sit idicēda. pbatio canōica. ℌ Et dico q⁹ idicī dz p̄io qñ q̄s laborat infamia publica: z nō pōt p̄inde: vel ēt nō accusat. extra eo. iter alia: ſ limita si infamia sit apud bonos et graues viros. et nō sit orta a detractorib⁹ aut malis. xj. q. iij. i clerico: nec ab inimicis. extra eo. c. pe. vñ sicut dicit Archle. sola illa infamia iducit purgationē que ex pbabili p̄sumptione orta est. ppter quā iudex ad purgationem compellet etiaz nullo denunciāte. vt no. x. q. v. p̄sbyter. ℌ Secūdo. qñ. fit inquisitio de crimine: si testes per quos inquisitio p̄cedit. pbāt semiplene ex tra eo. inte. qđ limita qñ p eorum dicta fit suspitio p̄tra reū: aliter nō. d. c. p̄sbyter. in glo. ℌ Tertio. qñ q̄s est accusatus: z nō est plene pbatū. z remanet suspitio ex ipso p̄cessu suo epō: aut sacerdotib⁹. aut viris honestis. ij. q. v. oībus: ēt si remaneret suspectus soli iudici sm sum. con. post Ray. ſ intelligē suspectus vehemēter. ar. c. inter solicitudines. extra eo. qđ est si in iudicio spō te se de aliquo prodiderit. z deinde laborat suspitiō ev̄isimili. extra eo. si quis de ḡravnius ēt mulierio sit ex hoc apud graues in fama resultat de adul. significasti. Si ℌ no non sit infamis: nec inquisitione semiconuls ctus: nec accusatus: nō pōt iudex ex sua suspitione indicere purgationē. ēt ℌ ſilli. se cundum Ray. sum. p̄sec. p̄tis. z supple. quia s. hoc nullo iure cauet: z si hoc dicat posse aperiē via ad omnem vindictam p̄latis: qz poterunt p libito dicere se habere suspitionem vehementem. Uñ male sum. ang. z ro. p̄cedunt q⁹ ℌ ſilli suspitio etiam sine infamia sufficiat: qz opz adsit infamia publica. vel saltem que sit in publico iudicio vel inquisitiōe. z. c. si q̄s de gradu: qđ allegāt. est in p̄trarium. vt patuit.

3 ¶ Tertio queritur vtrum purgatio sit semp recipienda si illam offerat infamis: et dicit archie. post Ray. quod non in duplici casu. primo cum crimen est notorium. secundo. quando adest accusator offerens probationem. extra eodem. capitulo secundo. z. c. cuz dilectis.

4 ℌ Quarto queritur coraz quibus purgatio fieri debet: z dico q⁹ dz esse in publico si quis infamatus est apud populum: vel corā clero si apud clerum z vtroq̄ casu coram iudice. xxiij. di. illud. z. q. v. de crimine. ij. q. iiij. oībus. si aūt non fuerit coram iudice vel si fuerit vulgaris etiam si reus fuerit absolutus tenebitur nihilominus iterum canonice se purgare. extra eo. ex tuap. z. c. cū dilectis sm ray.

5 ¶ Quinto q̄ritur cū quot z qualibus debeat quis se purgare: z dicit ray. q⁹ hodie cōpurgatoz numerus tax abiē boni iudicis arbitrio sm qđ infamia vel crimen sunt magis aut minus grauia ij. q. iiij. p̄sbyter. z. c. oīb⁹ in fi. sicut Inn. in decano. indixit. xiij. fui ordinis eo. inter solicitudines. z cuidam epō duos tñ abbates. extra eo. cū in vnē. z facit de accu. cū. p. Debent aūt cōpurgatores eē eiusdē ordinis siue dignitatis si haberi possunt. d. c. inter solicitudines. al's puta qz illi sunt inimici: sint ordinis inferioris vel etiaz laici. ij. q. v. li legitimi. z. d. c. oībus. in fi. immo cū militer suus religiosus z honestiq̄ pōt quis se purgare. xxvij. q. ij. indecima. et debent esse viri catholici vite probati: z gnari poterunt non solum in p̄senti. d. capi. inter solicitudines.

¶ Sexto q̄ritur q̄ sit forma iuramenti i purgatione: z dico q⁹ se purgans iurabit se tale quid non fecisse nec mādasse: nec consuluisse quis vidua. pōt addi nec suo nole factū ratū habuisse. de rest. spo. cū ad sedē. Cōpurgatores vero iurabūt se credere q⁹ vez iurauerit: extra eo. quotiēs. Forma aūt Gof. ſ. q⁹ infamatus iuret se ſmunē a tali crie. reprobatur. extra eo. ca. fi. 6

¶ Septimo queritur quis sit huius purgationis effectus: z dico quod si q̄s suam purgationē rite perfecerit: iudex sine mora relaxabit ſi⁹pensionem: si p̄cessit: ab infamia crimiis absoluere: z eum enunciare debet boni testimonij. extra eodem. ex tuarum. Si vero in purgatione defecerit: si fuerat accusatus punietur tanquam conuictus: de symo. de hoc. z. c. ſinuatum: z de accu. cuz p. si vero p̄cesserat inquisitio aut denunciatio. pena erit arbitraria sm Gof. z Host. z Panor. in. c. accedens. de accusa. similiter si nullus dictorum modorum agendi p̄cessit. sed solum propter infamiā purgatio fuit indicta. punit extraordinarie. z est casus. ca. significasti. de adult. z sic illud intellige. Et aduerte secundū Inno. quod cū iudex hoc casu procedat ex p̄sumptione. debet multum temperare sniam: vt not. in. c. afferte. de p̄sump. 7

Urgatorium ē loc⁹ explāde pene debite pctō: vel explandi ipm pctm venīale. post hanc vitā: vbicūq̄ sit: siue sub terra vt regula: siue in hoc nō emisphēio: vt p̄z p ea que gregatorū aūt esse p̄z p illud. ij. macha. xij. sanc de dānatis pōt intelligi. Et sm. s. Tho. z alios theologos ibi purgant pctā venialia quo ad culpā z penā: mortalia aūt quo ad penā tm: qñ in hac vita nō fuit sufficienter explicita. lz fuerit culpa delera. Utr autem

possit p papam euacuari. vide. S. indulgen
ria. H. vi. ¶ papa. H. vi.

Urificatio mulier post puz
nō est necessaria: vñ nō pec
cāt si ex deuotiōe voluerint
ecclesiā intrare grās reddi
ture: ilz eaz deuotio nō sit im
probāda si ex veneratiōe all
quādiu voluerint abstinere:
extra co. c. vno. Utz aūt sit mortale vir oxo
14 rē an dictā purificationē cognoscere dic q
non: ilz ex illo debeat abstinere fm Ray. ¶
ff. di. v. ad eius. xxxij. q. iij. si causa.

Uillanimitas magnanimitati p
defectum opponit: dum quis re
cusat tendere in illud quod est sue
potentie commensuratum: et sic
est peccatum ¶ tale quale est obligatio ad
illud in quod ds tendere recusat. puta mor
tale si sit pceptum vel prohibitio. vel venia
le si sit ꝯsilium solum. vide. 2. 2. q. cij.

Uasi sententiaest si quis
in iudicio confiteatur se
iurem. secus si extra. licet
per hoc possit exponi tor
ture. vt no. Bar. ¶ gl. in. l.
capite. v. ff. de adul. ¶ re
fert panor. in. c. si quis de
gradu de pur. cā.

Uarra funeralis. supra canonica
q portio: de falcidia ꝙ or trebel
lianica supra legitima.

Uestuarij a q̄stu dicti lar
ge sunt oēs actu mēdican
teo. ppie aūt ¶ iuridice lo
quēdo sunt q̄ pro elemosy
nis discurrūt. i. nō habēdo
certā diocesim vt sancti an
tonij vel bernardi ¶ hmōi:
quos nunc vocāt ceretanos ¶ de his intrēdi
mus. Vi. ꝓhibēt̄ur acceptari nisi literas ve
ras apticas aut diocesani ostendant. de pe. ¶
re. cū ex eo. vbi ēt ponit forma literaz: et si
hñt literas apticas non debēt admitti nisi
prius ep̄m examinari. cle. abusionibus. de
pe. ¶ re. ¶ ga liter quotiens litere sunt suspe
cte non tenēt̄ur eos sacerdotes admittere is
pñt ep̄m consulere fm panor. in. d. c. cū ex eo
immo ēt tenenḳ: qz adhuc nō hñt literas ve
ras in pscientia suspicātium. Et ideo solent
epi statuere ne vlla litera aptica sine suo scī
tu administretur: qō th si faceret in fraudem
puniunt de priulleg. dilecti. ¶. c. ffto. Et pro
cedunt hec etiam si sint exempti. de priuile.
tuaz. ¶ poterunt ab ordinario puniri si pu
blice delinquāt vt ibi in cle. ij. de pe. ¶ re. Sz
intellige qō volunt petere note hospitalium
aut monasteriorum secus ꝓ scipsis: qz sine lite
ris pñt admitti. Admissi hō nō sunt pmittēdi
pdicare nec petendo elemosynas possunt
aliquid ꝓponere nisi qō in literis ꝓtinet. d.
c. cū ex eo. ¶ de here. vt offīn. libr. vi. ¶. d. cle.
abusionibus. Et si in eoꝝ literis ꝓtinetur q̄
recipiantur charitative in locis religiosoꝝ
fideles ad eoꝝ exhortationem vocentur: nō
clerici non tenentur ad hec inuiti: qz ēctum
ad hec litere sunt revocate p extrauā. cle. q̄r
ti. Debent etiam esse modesti ¶ discreti ¶ nō
hospitari in locis incongruis nec inutiles ex
pensas facere nec portare false religiōis ha
bitum aut indulgentias vel alia mendacio
sa ꝓponere. vt in. d. cle. abusiōibus. ¶. d. c. ex
eo. alioquin epos pōt eos punire ranō excedē
tes in eius territorio etiam si sint exemptiꝝ
dictum est. Et si propter eos impediret iuris
dictionis officium: possent per inquisitores a
predicatione compesci. de here. vt officium.
libro sexto. ¶ Ex predictis etiam patet quo
modo debet aduerti ad literas eoꝝ quī
se dicunt iudeos baptizatos: aut christia
nos expulsos a turcis vel huiusmodi: q̄ ple
rūq; sunt infideles ¶ viri nequissimi: ¶ sunt oc
casio q̄ fideles nō ita miserēt̄ur veraciter
indigentibus.

q Uestus dicit omne quod ex ops
cuiuscūq; descendi. ff.. pro soc. l.
questus vbi glo. i. lucrū.

De ratiocinio.

Ratiocinium est redditio ra
tionis ex administratiōe rei
publice vel priuate. Sunt
enim quedaz ratiocinia pu
blica quibus obligantur of
ficiales curie ex administra
tione rerum ad rempu. per
tinentium. C. de episco. ¶ clerī. l. officiales. ¶
quedam priuata quibus homines obligā
tur ex administratione rerum priuatarum
vt tutores. curatores. actores. procurato
res. executores. de obliga. ad ratio. capitu
lo vno.

¶ Primo ergo queritur vtrum obligatus i. q.
ad ratiocinia respublice post administra
tionem possit ordinari: et dico. quod non
ante redditam rationem. si obligatus est
ex administratione quam gessit. distinctio
ne. lj. Preterea: si vero aliaꝰ est debitor
respublice: puta ex mutuo vel alia causa.
secus: quia non prohibetur promoueri. ca
pi. de episcopis et clericis. l. quisquis emē

tis. ff. de mu. ¶ ho. l. rescripto.

2 ¶ Secō quaritur vtrū obligatus ad ratiocinia persone priuate possit promoueri: ¶ dico ꝙ quidam indistincte dicunt vt sum. ange. ꝙ nō. si tenetur de dolo ¶ fraude ¶ ꝓstat: si vero constare nō potest vel tenetur ex alia culpa potest promoueri nihil allegans: sed melius sum. ro. post Ray. ¶ Archiep. distinguit quod finita administratione: si adhuc sit obligat⁹ ad ratiocinia ¶ mouetur et questio de dolo. ꝓmoueri nō potest ante decisaz litem. di. lxxxj. tanto: debet tamē taxari tēpus: infra qō questio decidatur: similiter nec si non moueatur questio sed tamen manifestum sit eum teneri de dolo. sed episcopus ex officio suo repellet eum. sicut quemlibet criminosum seu infamē. vj. questione prima. l. fames: alias ordinari nō prohibetur: vt si questio mouek de alia culpa. ¶ nō sit manifestum eum teneri de dolo. Sed vlterius Archiepi. dicit predicta procedere in obligato persone priuate non miserabili: vt in tutore curatore. ¶ procuratore: ſz obligatus ex administratione ꝓpria persona miserabili secularī: vel pro persona ecclesiastica. talis non impeditur a promotione si aliud non impedit: vt si esset manifestus dolus in administratione. vel aliud quia ad tales adiunandum omnes tenentur. distinctiōe. lxxxvj. per
3 cūdo. H. iij. v. vj.

¶ Tertio queritur vtrum promoueri possit qui actu est in officio administrationis: ¶ dicunt aliqui quod non si est in administratione persone priuate non miserabiles. xxj. q. iij. ca. j. sed ibi patet quod verius est oppinio Innocē. in. c. vnico. de obl. ad ra. l. quod cessarī a legibus sibi impositam. vel etiā suscipiens. aut inſerabilium personarum: aut ecclie procurationes seu administrationes: ¶ maxime cum licentia episcopi: non impediatur ordinari. cum possit talia suscipere etiam ordinatus: alias autez prohibetur distinctione. lj. per totum. ¶ dicta. l. officiales.

4 ¶ Quarto queritur vtrum promoueri possit obligat⁹ causa pignoris: ¶ dicit ꝙ nō ante redditā rōnem: ar. c. significāte: ¶. c. cū
5 cōtra de pigno.

¶ Quinto queritur vtrum promoueri possit filius vsurarij: ¶ dicit Hostien. quod non si succedat: nisi clamorē patris emēdet. ¶ vel hereditatē repudiet. de vsur. tua nos.

De rapina: raptore: ¶ raptu.

Apina sumitur multipliciter. primo largissime ¶ impropriissime pro vsurpatōe inde bita cuiuscūq; rei temporalis vel spiritualis fm illud phīl. ij. nō rapinam arbitratus ē. s. christus se esse equalem deo. sed bo large quidem sed minus. pro ratio flue manifeste siue occulte: secūdum illud Ambro. qui vsuram accipit rapinaz facit. xlij. q. iij. ¶ illud Aug. ca. q. si quid inuasit ¶ nō reddidisti rapuisti. tertio proprie ¶ stricte vt diuidit̄ur cōtra furtum. vsuram. huiusmodi. ¶ sic loquimur. ¶ sic rapina. vt elicitur. 2. 2. q. lxvj. ar. viij. est ablatio alienā rei inuita ¶ violenta. Non ergo est rapina si quis rem suam tollat violenter ab eo qui aufert. vel etiam qui iam abstulit et ad alium locum reportauit secūdum archie. illud alios male faceret cum posset repetere in iudicio. Similiter nec si alienam iuste. vt in bello iusto auferēdo arma. Similiter nec si alienaz iniuste. sed nō per vim sed per fraudem latenter vt in furto. aut de voluntate domini vt in vsura. Non ergo bene dicit sum. ang. rapinam fieri cum quis violenter ¶ publice rapit: quia nō est de eius ratiōe quod sit publica altari quā dño cui violēter auferetur: quod volūt iura que allegat maxie. ca. penale. xiij. q. v. vnde in. l. j. C. vi. bo. rapto. Rapina dicit violēta receptio rei: ¶ raptor qui a rapina dicit qui bona aliena rapit vi ¶ apte. ff. ne quis eum qui iniu. l. sed eximendi: vbi notanter non dicitur publice sed apte. i. deest domino sciente ¶ vidente. seu vt dicitur in dicto capitulo penaliter. Raptus autem est rapine species. facta scilicet circa mulieres: vnde raptus est violenta receptio mulierum propriē secundum Gof. argumē. l. j. H. sciendum. ¶ H. sequenti. ff. de sepa. ¶. l. filiusfami. ff. ad macedo. ¶ C. de iure do. in pe. l. iij. ¶ ff. de eo quod certo loco. l. j. Large autem dicit alias rez secundū alios. ff. de incen. rui. nau. p totum. Uide supra iururia. H. vj. Quandoꝙ tamen raptor diuidit contra predonem: ¶ differunt secūdū Joā. and. ¶ sequit Panormi. in capitulo pri mo de rapto. vt iste immobilia ille mobilia ¶ se mouentia rapiat: sed quantum ad peloquēdo: rapina fit primo in vsurpatōe dominoz vel statuum. secundo in exactionibus iniustis dominoz ¶ communitatuz. tertio in exactionibus iniustis officialium. quarto in bellis iniustis. quinto in vsu

Universidad de Deusto
Biblioteca

partionibus factis per priuatas personas. vt in naufragiis extractis et hmõi infinitis.

1.q. ¶ Primo autem qrit quotuplex eque sit pena raptoris. ꝛdico q̃ est duplex. vna. s. tpalis ꝛ alia spiritualis. Tpoalis est hec. Secũdum leges enim si agat ciuiliter infra annum punit in quadruplum cõputata. s. ipsa re. post annum vo in simplum. ff. vi. bona. l. i. ꝛ ij. ad quã penaꝫ fm. s. tho. 2. 2. q. lxij. tenet solum postq̃ fuerit ꝑdẽnatus et in ꝓscientia: si vo agat criminaliter. ꝓpter vim sine armis punit in tertia ꝑte bonoꝝ ꝛ est infamis. ff. de vi. ꝛ vi. ar. l. j. cum armis autem punit deportatione quia. s. deportatur in insulam ꝛ pdit omnia bona sua. ff. de pub. iud. l. ij. ℌ. item lex iulia. Spiritualis aũt est multiplex. Secũdum canones enim excõicat ab eo ẽpo in cuius episcopatu rapinam fecit de rap. ꝛ incen. c. j. ꝛ. vi. q. iij. pla cuit: ꝛ vt pz in. c. sup eo. de rap. dz ei de negari pnia nisi restituat ablata: vel de restituẽdo plenã fecerit securitatem: si hz vnde possit ꝛ distulerit pniam vsq; ad mortem ꝛtum aciter: si quidem tũc humiliter petẽs pniam emendationem: vel securitatem: de emẽdando pstiterit: pnia ꝛ eccle siastica sepultura. adde: ꝛ viaticum ꝓcedit. Si vero in morte eo casu securitatem pstare non poterit. ꝓ tri viaticum non negabit adde nec pnia: sed nullus clericus intererit sepulture eius: nec recipiet eius elemosynam. adde lz sepeliat in cimiterio fm glos. ꝛ Panor. adde ẽt fm Archie. nisi parentes vel amici eius vellent restituere ꝓ eo: quia non ꝓuabitur sepultura. intellige. l. officio sepulture: quod dictuꝫ tene: quia hoc est dare ꝛ cautionem de restituẽdo si quis clericus contra aliquod ꝑdictorum fecerit ꝑciatur damnũ sui ordinis ꝛ careat ecclesiastico bñficio. Hec ibi. Si vero decedat impenitens.

1.nota. ꝛ viaticum. ꝛ sepultura negabitur secundum omnes. ℙ Sed no. j. hec intelligi de raptore publico secundum inno. l. qui potest iudicialiter conuinci. In occultis autem nõ dz vt dicit ille rigor seruari. ar. extra eo. inlris: vnde fm abba. in. d. c. sup eo. si nõ sunt manifesti poterũt recipi ad pfessionez sicut ꝛ alij peccatores. ꝛ intelligẽ idẽ de ꝓpriatore sepultura. imo ꝑ tho. in. d. c. sup eo. lz eẽnt manifesti. si tñ monuit nũq̃ fuerũt: mõ sint dispositi restituere: vt tenent: pñt ad pniaz recipi: et hoc tene. ꝓpter verbum consuetudinis. q̃ ibi ponitur. ℙ Nota secundo q̃ si ꝓpriatus in mortis articulo satisfacere ꝓmittit. sed postea scit ita q̃ satisfacere posset. et ante satisfactionem decedit. nõ negabitur sepultura: sed heredes ad satisfactionem compellent. extra eod. in iris. ℙ 32 ors tertio. q̃ istud. c. locum hz quãtum ad satisfactionem rez raptarum etiam emẽdatio nem damni violẽter in rebus illatis: tum qz hic est rapina ꝛ tanto grauior quãto sine alicuius vt sit tale: tum qz in text. fit mentio de emẽdatiõe que ꝓprie est in dãnis. et de violatione que põt esse in damno solo.

5.nota.

2.q. ¶ Secũdo querit vtr dñs territorij teneatur de rapina in eo facta: ꝛdicit panor. in. c. iz de restit. spo. q̃ sic si sciuit ꝛ potuit ꝓhibere et nõ ꝓhibuit. l. i. C. de sal. mo. sec⁹ si non potuit ꝓhibere. l. ℌ. is aũt ff. si fa. fur. fe. di. et idez dicit de villa et castro: et est opinio cõmunis fm bar. in. l. ne quid. ff. de inc. rui. et nau. ¶ Iuliter tamen tenetur nõ crimina liter fm ꝑdictos.

3 ¶ Tertio querit vtrum stabit iuramento spoliati sup quantitate rez amissarum. et dico certe renere legistas. In. l. si qñ. C. vñ vi. et Panor. in c. sup eo. de his q̃ vi. q̃ vbi qs puenit ex dolo alterius. nõ admittit ꝓbatio p iuramẽtum in litem. vide. ff. iuramẽtum. ℌ. sed qñ ꝓuenitur de dolo suo. credetur iuramẽto allegãtis dãnũ. Propterea dicit Inno. in. d. c. sup eo vbi scilicet ꝓbata intelligentia p restes. res amisse et earum valor ꝓbatur iuramento quod. d. c. habebit locum in qualibet vt compulsiua. abiatiua. expulsiua. turbatiua. et inquietatiua. Ex quo infertur quod si ꝓbo furtum vellra pinam contra raptorem stabit iuramento meo de quantitate rapta. Et nota q̃ furtũ et rapina ꝓbantur per socios familiares et huiusmodi.

r Arishabitio quo retrotrahat et firmet actuꝫ ꝓcedẽtem. vide. ff. ꝓsensue. ℌ. vlti.

r Exceptator. ff. hflis. ℌ. vij.

r Econciliatio ecclesie habet. ff. consecratio.

r Ecompensatio declaratur. ff. compensatio.

Religio multiplr dr.

Excusari pt iudex delegatus fm Panor. in. c. accedens. vt lit. non conte. s. quia ꝓsanguineus aduersarij secũdo quia eius ꝓmẽsalis. tertio qz ostiãdus de eis terra idẽ de districtu ẽrto qñ haberi nõ potest accessus ad eã. nisi p terras inimicoꝝ ãnto quãdo loquitur in aure et familiariter cum aduersario sexto quando in alia causa litigabat cum eo. hoc no. idem in. c. j. de iudi. septimo quãdo est imperitus et hz assessorem suspectum fm eundem ibi.

Rete notat iuste iudicium sicut recte solennitatem. ff. de inoffi. test. l. ij. in glo. ꝛ sic stat aliqd esse actum rite. l. fm ordinez vel solẽnitatem iuris: qñ tamen nõ est actũ recte. l. fm iusticiã ꝛ equitatem. vt no. Jo. an. in cle. ij. de app. ꝛ no. in. c. qñ contra. de probationibus.

Rector ecclesie parrochialis hz in ea trin sus ẽctum platus in collegiata. vt in. c. vlti. de loca. ꝛ cond. in gl. q̃ est singularis. Rector ẽrvniuersitatis in italia est cõpetẽs iudex in declarando capitaneũ ciuitatis ꝑ vim fm iudo. de ro. in fin. qz lex punit ꝑ vim ergo iudex secularis põt declarare ꝑ vim. l. j. ff. ad tur.

Regularis hz q̃ ad viuendum regulariter est astrictus siue sit monachus siue canonicus regularis. de sta. mo. q̃ del ti mozem. sine sit clericus siue laicus: lz laicus recipi nõ posit in canonicum. de insti. c. sedcundo. sed in conuersum. de elec. cum ex eo libro sexto.

¶ De religione ꝛ religioso primo in se tz in genere q̃ in specie.

Religio a qua religiosus appellatur. vt dicit. g. tho. 2. 2. q. lxxxj. ar. j. dicta est fm Cice. vt refert Isido. a. reeligẽdo. i. iterato vel frequẽter eligendo ea q̃ sunt diuini cultus q̃ in corde frequenter reuoluenda sunt: vel a reeligendo deũ quẽ negligẽter amiseramus fm aug. x. de ciui. dei. vel a relegando nos deo scõm eundẽ aug. de ꝛa relig. Sumitur aũt religio dupliciter: primo. sez vt est virtus q̃ alio nole appellat latria cultus ꝓprium est deo cultum exhibere debitum: secũdo ꝓ vniuersitate vel collegio hoim colentiũ deũ ꝛ isto mõ hic loquimur. ℙ Sumit ãt ista quadruplr fm Jo. an. sup rubri. de reg. primo ꝑ cultu veri dei quo ad fidem. i. ꝓnia uersitate colente vez deũ ꝑ fidem: ꝛ sic comꝓhendit totã xpianitatẽ: ꝛ hz religio xpiana: de qua dl. xcvij. c. j. de diuor. Gaudem de sum. trin. circa principiũ. secũdo ꝑ cultu dei per fidẽ ꝛ bona opera fm illud act. ij. vtri religiosi. ꝛ sic comprehendit vniuersitatem bonorum christianorum. de qua religione. xvj. q. j. iuxta. xxiij. q. v. quod deo. de consti. eccl. tertio ꝓ statu clericali deo magis debito. de qua. j. q. iij. saluator. xij. q. j. c. j. ꝛ in autẽ. de san. epi. ℌ. damus. quarto sumitur strictissime ꝓ illo statu qui professione trium. s. votoꝝ se prelati imperio subiicit totum se dedicano deo de vo. ex multa. Et de hac agim⁹.

¶ Et intelligẽq̃ religiosus sumitur etiã quatuor modis: primo ꝑ christiano: secundo ꝑ eo qui est professus alicui religioni per apostolicam sedem approbate qui proprie est religiosus. de vot. quod votum. ℌ. presenti. iisdem. ꝛ tenet sum. ang. sunt quatuor. vt pot. land. iiij. secunda benedicti ti. tertia augustini. ꝛ quatuor regule ꝑdictorum approbate: quia non esset approbata religio carthusiensiũ: nec que hodie eligeret nouuꝫ habitũ sub aliqua ꝛ supra dictum est. ꝛ ideo dico quod que religio sit approbata ꝛ que non ꝑ literas apostolicas specialeꝫ est iudicandum lz de aliquibus habeatur in iure.

1.qđ. ¶ Primo ergo queritur q̃ cõprehẽdant sub nomine religionis vel religiosoꝝ in dispositione odiosa aut fauorabili: ꝛ dico multa.

1.dictum. ℙ Primum. Religionis nomine venit ꝓprie vniuersitas approbata i qua tria vota substantialia ꝓmittuntur. ar. d. c. ex multa. de vot. large autem omnis vniuersitas approbata in qua ꝓmittitur obedientia superiori vel regulariter viuitur in cõi: qz ola supposita vniuersitatis hmõi sunt religiosi largo ꝛ statim dicetur. Religiosus autẽ proprie est qui tria substantialia vota promittit in religione probata fm Joan. an. in cle. j. de decl. Large autem religiosus dicitur qui profitetur ita quod non licet retrocedere: licet non profiteatur omnia vota. vel qui regulariter viuit in communi. vt ieiuari si approbẽt alis status. Primum patet per recitata ab arbre. iij. parte. ristu. xxiij. ꝛ ptia. tit. relatio. s. ℌ. secundum vero ex consuetudine ꝛ vsum loquentium vt de Jesuatis ꝛ aliquibꝰ aliis religiosis qui non profitentur. Ex his patet quod femina professa religionem masculorum in manibus ipsorum efficitur religiosa scilicet ꝓprie: licet non ingrediatur ipsoꝝ monasterium. vt tenet panorml. in capitulo pis habitum: modo sit expresse professa. vt in capitulo porrectum. de regu. ꝛ idem põt esse de masculo ex causa pactẽdo quod stet extra monasterium secundum Innocen. in. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

c.instituante.z bar.in aut.ingressi.C.de sa. san.ecc.z sequit panor.in.c.ex publico de conuer.con.sed hec professio secundū pet. de palu.non debet fieri in mendicantibus. Et ad.c.monachum.xxiij.q.iij.dicitur q verum est sine causa fieri nō posse.Ex quo etiaz patet quod habitus non est de substā tialibus regule:sed de accidentalibus:vt
2 no.idem panor.in.d.c.porrectum.¶Secū dum Fratres sororesde tertio ordine bea ti dominici.z beati Francisci proprie non sunt religiosi:sm panor.in rubri.de regu. vnde eorum regula potius est quidaz mo dus bene viuendi:iz sit p papam compro batus:sunt tamen ecclesiastice plones religiosi large.quia cōtrahere non possunt ma trimoniumz promittunt obedientiā.¶Ter
3 tium.hospitalarij hierosolymitani qui ma trimoniuz contrahere non possunt z superio ri obedientiam promittunt:z ab illo statu retrocedere nequeunt sunt religiosi large. alij autem hospitalarij qui obedientiaz nō promittunt:iz possent aliquod signum.nec ppie:nec large sunt religiosi:iz sint perso ne ecclesiastice.vt.S.dictum est immunitas
4 ¶.j.¶Quartum.Mulieres que dicuntur canonice que non profitent sed z proprium habēt vpūt contrahere matrimonium.sm Inn.z ber.non possunt dici religiose.immo earz status satis reprobat.xvij.q.ij.pnicio sum:vel saltē non est approbatus.vt in cle. attendentes ad fi.de sta.mo.z dz eas ordina rius visitare auctoritate ppria:si non sunt exēpte.vel apostolica si sunt exempte:vt in
5 d.cle.Et intellige quod nō sunt religiose et large:izvisitāt regulariter:quia illa vniuer sitas non est approbata.¶Quintum.Dispo sitio odiosa concepta erga regulares seu religiosos secundum panormita.vbi su pra non comprehendit eos qui sunt de ter tio ordine beati dominici vel Frācisci.quia non sunt religiosi proprie:nisi addat aliud puta quicunq religiosi.quia tunc etiam di cti hospitalarij hierosolymitani compre henderent:in panorabilibus autez compre hendunt dictiones quia large sunt religiosi ratione professionis facte superiori.Et idem dic de omnibus religiosis large p regulam odia.in.vj.

2.q. ¶Secundo queritur in quo consistat per fectio charitatis que est finis propter quez omnes religiones instituuntur.2.2.qone. clxxxvj.z clxxvij.zquol.quarto.q.xij.z di co summatim z conclusiue ex.d.thom.2.2. q.clxxxiij.ar.secundo.zarchie.ij.pre.titu. xvj.quod pfectio importat totalitatem.cuz pfectum sit cui nihil deest.tertio.phy.z.v. metaphysice:vnde triplex est pfectio:vel to talitas charitatis:prima ex pte dei dilgi bilis:vt scilicet tantum z diligatur quantuz est diligibilis:quod sibi soli est possibile:se cunda ex parte diligentis.vt scilicet toto posse semper actu diligat quod soli beati possunt:z tertia que est potentie suyia quā tum ad repugnantia dilectioni:vt exclu dantur.Quod dupliciter contingit vno modo vt ab effectu excludantur omnia con traria charitati idest mortalia:et hec est necessaria ad habendum charitatem.alio modo vt homo studium suum deputet ad vacandum deo z diuinis pretermissis aliis nisi quantuz requirit vite necessitas.Et hec pfectio est finis religionum:vt dicit archie. sed intellige religionis contemplatiue.ac tiue autem finis est pfectio charitatis.pri mi:que secundum.d.thō.ibi consistit in tri bus.Vide ibi.

¶Tertio queritur vtrum religio sit status 3 pfectionis:z probat.d.tho.2.2.q.clxxxiij. quod sic.et est quidam status:z quoddam exercitium pertendendi ad perfectionem: ad quam diuersis vijs venit.2.2.q.clxxvj. ar.ij.Nec tamen religiosi hunc statum as sumentes:aut professentes:tenentur esse p fecti:quia non professentur se esse perfectos: sed habere studium ad perfectionem con sequendam.2.2.q.clxxxvi.ar.ij.ad primuz. sicut qui scholas ingredit non profitetur se scientem.sed studentem ad scientiam:ideoq suam professionem non transgrediuntur.li non sint pfecti.sed solum si contemnant ad fectionem tendere.Similiter nec mentiun tur aut fingunt hunc statum pfectionis.p fitendo ex hoc quod non sunt perfecti.sed ex hoc quod ab intentione perfectionis ani mum reuocant.2.2.q.clxxxiij.ar.ij.ad se cundum.quia hoc non faciunt quasi profi teantur se esse perfectos.sed se ad pfectionez tendere.Hec ex illo.Ex quibus patet quod religiosus non tenetur esse pfectus:nec ac tu tendere ad pfectionem:alioquin quan do definit actu tendere committendo ve niale peccaret mortaliter:z sic religio esset laqueus.sed tenetur habere intentionem proficiendi.pro quo aduerte ex eodem.d. ar.ij.quod triplciter aliquid pertinet ad perfectionem que est finis religionis.pri mo essentialiter.vt perfecta observantia preceptorum charitatis.secundo consequē ter vt que ex charitatis perfectione sequun tur.puta benedicere maledicentī que z ii in preceptis sunt secūduz pparationē animi

ideſt si necessitas requirat.ex supabundātia charitatis.pcedit q extra necessitatē im pleatur:tertio instrumentaliter z dispoſitiue:vt paupertas:continentia:abstinentia z hmōi. Igitur qui assumit statū istum qui est disciplina z exercitium ad pfectionem:nō te netur habere pfectam charitatem:sed tēde re z operam dare ad hoc.q:operanti ad fi nem non conuenit ex necessitate q iam asse cutus sit finem:sed q p aliquam viam tēdat ad illud.Eadem rōne non tenetur implere ea ad pfectionem charitatis consequunt sed ad hoc intendere contra quod facit pretēns vnde non peccat si ea ptermittat:sed si ea cō tēnat.Similiter non tenetur ad omnia qui bus ad pfectionem venitur:sed ad taxata sm regulam quaz pfitetur. Hec ex illo. Vbi aduerte primo q religiosus ad pfectionem tenetur tendere z operam dare intentiōe vt habitu vt ptz ex dictis.z secōo q aliud est cō tēnere:aliud peccare ex contemptu:q:ad se cundum requiritur q quis agat contra le gem ex hoc q ei subijci non vult ad primum vero sufficit non estimare vel appreciare eyn de pfectionem contēnit qui ad eam tendere non intendit.iz talis non peccet ex contēptu sed ex negligentia:vel cupiditate z huiusmo di:quod tūc est qū religiosus omnia media ad illum finem sibi vult abdicare ꝑtum in se est z solum cauere a mortalibus vt q:nol let abstinentiae nec vigiliaz:nec pauptatez z hmōi ꝑdictū th placet sibi vnum medium quo tendat non est extra statum salutis:qz si teneatur ad intentionem tendendi:nō tñ currendi ad perfectionem.

4 ¶Quarto q̄ritur q religio sit alia dignior:et dico ex.d.tho.2.2.q.clxxxviij.summatim q summum gradū tenent ille que ordinantur ad docendū siue ꝑdicandum:quiz iste actus sit vite actiue:pcedit th ex plenitudine con templationis:vnde simplr contemplationi prefertur sicut maius est illuminare q lucere solum.Quod supple.limitat ceterū pari bus z non aliter z instantia est de statu clerī cali qui ordinatur ad docendum.de cele.miſ. sane ¶sacerdos.sed ista limitatio superfluit qz sermo est de religionibus.¶Secundū te nent ille que ordinantur ad contemplandū. ¶Tertiuz vero ille que occupantur circa ex teriores actiones.In singulis autem horū graduum potest attendi preeminentia:pri mo secundum quia vna religio ordinat ꝑ principaliuo ad vtiliorem actum in eodem gene re sicut in operibus vite actiue potius est re dimere captiuos ¶hospites suscipere:et in operibus contemplatiue potior est oratio ¶

lectio secundo si vna ad plura horum ordi netur ¶alia:vel tertio si vna habeat statu ta conuenientiora ¶alia ad assequendum finem statuum. Vide etiam supra here mita.

¶Quinto queritur vtrum habere aliqd in 5 cōi insuat de perfectione religionis.et dico quod non.xij.q.j.illi aūt.z sicut patet p Ar chie.vbi supra.z.d.tho.2.2.q.clxxxviij.in c. religionibus ordinatis ad predicandum: con uenientissima paupertas est qua mobilia re seruantur in communi aliquo tempore z nō solum dicit sm.

¶Sexto queritur vtrum licitum sit nouam 6 religionez inuenire:z dico quod non:nec ha bitum nouę religionis assumere.de reli.do. c.vnico.libro sexto.de quo vide supra excōi catio.ix.¶.xx.z adde q tales nō sunt religio si proprie.cum non profiteantur religionem probatam:sed irreligiosi z ipso facto excom municati per extrauag.ioā.xxij.que incipit sancta romana.z recitat panor.in.c.fi.de re lig.domi.

¶Septimo queritur quot sunt regule ab ec 7 clesia comprobate:sub quarum aliqua mili tant omnes religiosi preter carthusienses ha bentes statuta proregula.z dicit archie.iij. parte.tit.xvj.q: sunt quatuor.¶Prima fuit 1.regula beati Basilij sub qua militant omnes mo nachi orientales ecclesie seu greci:sub qua etiam in occidente aliquando fuerunt carmelite quibus anno domini.Mccxlvij. In no.quartus q vgonem cardinalē addidit q dam declarantia z mitigantia illa:subq et fratres hermeni seu hermenij aliquando fuerunt:licet nunc dicantur esse sub regula augu.¶Secunda fuit beati Augustini sub 2 qua militant omnes canonici regulares fra tres predicatores:heremitani:seruite:san cte brigide ordo sancti hieronymi sub euge. quarto nouiter instituti:scopetini: instituti sub Grego.ordo sancti Joannis hierosoly mitani z hospitalorum sancti Antonij z cru ciferorum:differunt autem constitutionib⁹ et habitibus.¶Tertia beati Benedicti sub 3 qua militant monachi nigri.de quibus in clementi ne in agro.de statu monachorum inter quos reformati sunt quidam in congre gatione que dicitur sancte Justine habētes speciales constitutiones et exemptiones cō firmatas per euge. quartum cisterciēses: camaldulenses:celestini:ordo montis oli ueti:ordo montis sani seu siluestrini:qui inter istos soli non sunt exempti.

¶Quarta beati francisci sub qua militāt so 4 liminores.Hec omnia ex Archiepiscop.Ex

Considerandum iste dicit religio dignior est quia tota z

Universidad de Deusto
Biblioteca

quibus patet que religiones suo tempore essent approbate.

8 ¶ Octauo querit quo intelligant regule hu-
1.dictum. diete obligare suos pfessores. & dico multa. P primū. Quādo aliqs in sua pfessione pfitetur seu vouet se regulā seruaturū. quātuz ad verba. et vt apparet exterius. tenetur ex pcepto singula que ptinent in regula seruare: vt p3 per. 9. Tho. quol. j. q. lx. ar. iij. vbi dicit q̄ talis videtur ex voto se obligare ad singula cōtenta in regula: sed tn in rei veritate ex intētione instituētis regulā aut professionem ad ꝑdicta oia non tenekt intēdat profiteri vt ꝙsuetum erat in tali ordine. & secūdum intētionē legis non aliter in sua mēte explicando. quicqd dixerit Henri. de gā quod p3 primo q̄ ibi star. in. 8. doctor subinfert. q̄ ex hoc sequerek religionis statū esse i laqueum peccati mortalis. quod vix aut nūquaz posset declinari. quasi dicat quod hoc nullius auctoz regule probare intendit. Qō autem subiungit. sancti ergo ordinum initiatutores. hoc facere nolentes. ordinauerunt talem professionis formam in qua perículū esse. non possit: non intelligitur de omnib⁹: sed de quibusdam. vt patet per eūdē. xxij. vbi statim dicam. scō q̄ ipse expresse. xxij. q. j. lxxxvj. ar. ix. ad primum dicit quod is q̄ profitetur regulam non vouet seruare omnia que sunt in regula. s. vere. & ex intētione institutoris. sed vouet regularem vitā que essentialiter consistit in tribus votis. vnde in ꝙbusdam religionibus cautius aliqui profitentur nō ꝙdem regulam. sed viuere secūdum regulā. i. tendere ad informationē suorum moꝛū ꝑm regulam. sicut ꝑm quoddam exemplar: quod rollik per ꝓemptū. in ꝙbusdam autez adhuc cautius promittēdo obedientiam ꝑm regulam. ita q̄ pfessioni nō contrariat nisi quod est contra ꝓceptum regule. Hec ille tertio. hoc patet expresse p determinationē ecclesie. in cle. exiui. de ver. sig. vbi de fratribus minoꝛibus q̄ profitētur regulam seruare dicit q̄ ex pfessione sue regule nō tenetur sub precepto ad omnia q̄ sunt in regula: sed ad ea: que in ea sunt de precepto. quod ꝙbꝫ ibi ex intētione auctoris. i. beati Frācisci qui discernit q̄ quo ad quedā ex vi verbi trāsgressio est mortalis. & quo ad quedā alia non. vnde in oī regula in quo fit ista discretio erit hoc vez. imo ertā si nō fiat
2 vt p3 ex dictis. P Sc̄m ex ꝑdictis p3 q̄ ꝓdicte regule ex vi sua ēt si quis eas pfiteat non obligāt sub mortali nisi ad quinq̄: primo ad obedientiam ꝓcipientis platis. & secundo ad nō habendū ꝓprīū. tertio ad nō ꝓtrahendum matrimonium. in quibus tribus vita regularis quam quis ꝓfitek cōsistit: quarto ad seruāda ꝓcepta regule: quinto ad nō agēdum ex ꝓtemptu: q̄ tamē ex ꝙsuetudine sola transgrediendi nō inducik ꝑm. 8. Thscōa scōe. q. clxxxvj. ar. ix. ad tertium. & Archle. post Jo. de tur. cre. ferto ad nō ꝓtenēdā ꝓfectionē que est sue. pfessionis finis. & necessario requisita ad finem. vt habitus virtutis: & aliquando actus: que omnia deduci possunt ꝑm predicta ex quolibet modo profitendi: & ꝙsequēter preter tria vota substātialia. ex vi sua obligant solum ad alia tria: ex vi tamen aliena obligant ad multa alia. s. ad precepta legis dei: vel legis naturalis: vel humane: inquātum recapitulant dictas leges. P Tertium. Quomodo a ūt in dictis regulis vel cōstitutionibus predictoꝛum ordinum aliquid sit ꝓceptum vel non sit: in genere indicādum est ꝑm dicta. ℨ. precepti. H. ij. specialiter tamē de quibusdam pater. per. H. sequētes. 9

¶ Nono. Spāliter querik de intellectu regule beati Basilij: & dico ꝑter dicta in generez cōia oibus regulis: me nihil ō ea habere q̄ō sit ꝓceptū ex vi regule: q̄ eam nonvidi. 10

¶ Decio specialiter querik de intellectu regule beati Benedicti: & dico tria. P primuz. Secūdum sum. ange. hanc regulam pfitētur monachi q̄ sub ea sunt q̄ dicit in. ca. de discr. frat. quod si nouitius habita deliberatione promiserit se omnia in regula custodire contenta. recipiatur: sed tamē hoc non est verum. q̄. 8. Tho. talium monachoꝛum familiaris & amatoꝛ. vt pote nutrit⁹ ab eis in monte cassino. dicit in primo quol. q̄. ix. ar. iij. quod beatus Benedictus ꝓtemptu monachum profiteri. non quidem regulaz seruare. sed conuersionem moꝛum suoꝛum secundū regulā. i. vt dirigat moꝛes suos secūdum regulā. sicut secundū quoddā exemplar contra quod facit non seruādo ꝓcepta regule. vel eaz contēnēdo. Hec ex illo. qui idē tacite dicit. xxij. q. j. clxxxvj. ar. ix. ad primū Sanctus ēt Greg. in. iij. dya. dicit hāc regulā esse discretōe pleniā. & sermone inculpabilē. Ad motiuz in contrariū dico quod illa ꝓmissio nouitij non est professio: que est receptio. sed receptōem ꝓcedit. vt ibi p3 sed est expressio intētōis qua dicit se velle oia seruare. vt ēt sentit btus Jo. do. P Sc̄m. Nec in hac regula ꝓtenta non cadāt oia sub ꝓcepto: nec ad oia seruanda necessario obligētur eius pfessoꝛes: vt p3 per. 8. Th. quol. 2. xxij. vbi. 8. & archle. post Jo. de tur. cre. iij.

pte. ti. xvj. vbi de hocvide ad plenū: tn q̄dā sunt ibi ꝓcepta primo ea q̄ se hñt vt finis respective secūdo necessaria ad illū finē vt habitus. & aliqn actus interioꝛes vt rumq̄ de cuius ibi agit. & substātialia religiōis: addē. & delatio habitus in publicū. de quibus oibus diffuse do. Jo. ꝑdictus in ꝓmēto. & de quibus breuiter q̄ ibi nullū est ꝓceptum: nisi reo
3 mō quo. ℨ. ꝓceptū. H. ij. & iij. P Tertiū. Sil. ang. dicit q̄ hec regula indiget declaratione ne papali quibusdam ponētibus in ea plura ꝓcepta quibusdā pauciora. q̄bus vez non est q̄ nō indiget declaratione mitigatiua cum sit ꝓcipue discretionis: nec illustratiua. cum in luce sue claritatis dicatur inculpata. Oia autem precepta eius sufficienter ꝑ predicta cognoscunt. ꝓbabiliter: alioqn oia humana iura indigerent papali declaratione & ipsa declaratio in infinitum cum semp va-
11.q. rient opiniones.
1.dictum: ¶ Undecimo q̄rik quid de intellectu regule beati aug. & dico multa. P primū. Sum. ang. dicit dictam regulaz indigere declaratione papali: q̄ oia ꝓcepta in dicta regula. hē. ri. de gan. dicit cadere sub ꝓcepto ꝓpter illud ꝙbum in eius principio. hec igik sunt q̄ vt obseruetis ꝓcipimus: ſz dico. ꝓpter hoc nō ē opus tali declaratōe q̄ aug. nō loquitur de dictis in regula: ſz de duobus ꝓceptis charitatis q̄ ꝑmiserat: q̄bus p3 q̄ vritur dictōe illarium. i. ij. igik. & dato q̄ de dictis loquat ēt declaratio papalis nō est necessaria: q̄ opinio illa hēri est stolida. ſponēs tū to docto: i. s. augustino. q̄ voluerit ponere sub ꝓcepto. tot. tā minima. q̄ vix possint obseruari ēt a viris pfectissimis. vt illud in instrīs nihil fiat q̄bus cuiusq̄ offendat aspectū rationi. vñ ibi sumik ꝓceptū large pro monitione sicut frequēter in scriptura monitiōes paterne dicunk ꝓcepta. pro: vbi est ꝓceptū ex forma nō ex materia vel intētione: q̄bus hic factū est vt magis ꝓmerek mādata mēdicitatibus tradi. Et hec est sna magi. ymber Jo. do. & archle. & alioꝛ. q̄ eam declararunt.
2 P Secūdō. Secūdum archle. post Jo. do. in hac regula q̄dam ponunk vt substātialia vt ꝓcepta de ecclesie. trā vota principalia et ista obligant ad mortale: quedaz ro vt media declaratoria determinantia principaliter qualiter predicta debent seruari. vt de non habendis. aut celerrime finiendis rixis pro precepto charitatis seruando. quod preposito ideſt priori vel ꝑdyterо ideſt episcopo obediāt. quod declarat modum obedientie: quod quis nōvelit feminas appetere: vel ab eis appeti. quod exornat votum castitatis: quod habeat vicarium sub vno cellario. vestitum sub vno vestiario. libri sub vno libriario. & q̄ nullus accipiat occulte ifras aut munus quo ad ꝓpietatē q̄vident cadere sub ꝓcepto. q̄s cū hic de ꝓcipientis intētione non constet. nec apponāt determinata pena. limita si materia sit ꝓceptiua. i. de se ꝓhibita iure naturali iuxta dicta. ℨ. precepti. H. ij.

¶ Duodecimo querik de intellectu pstitu- 12
tionum ordinis ꝑdicatoꝛum: & dico multa. P primum. Sum. ange. dicit q̄ ꝑdicatoꝛes tenenk ꝙuare omnia que sunt in regula et
1.dictum. in pstitutionibus. ꝓut sunt in eis. i. ꝓcepta vt ꝓcepta. & consilia vt consilia: quod vez est. addit ēt si platus nō mādet eis ꝙuare. q̄s ēt dicit archle. post Jo. de neap. ꝛest verum quo ad omnia: nisi quo ad penas requirētes in sua executione factum hominis: vt p3 ex dictis. ℨ. pena. H. xxv. & hoc est necesse dicere ꝑm mentem eiusdem summe ꝛro. vt patuit. ℨ. hñticus. i. H. viij. pti. iij. Unde qui lapsus est in peccatum quod merek carceres ipso facto non tenek se incarcerare & sic de alijs: vñ. 8. tho. 2. 2. q. clxxxvj. ar. ix. ad ꝑmum. dicit quod ꝑdicatores obligant solum ad penam taxatam sustinendam. non autem dicit p se exequendam. P Secundus. Multum etiam laboraz in declarando vtz 2
constitutiones ꝑdicatoꝛum obligent ad culpam. quod tamen yno verbo explicari pōt dicendo q̄ non ex vi sua: nisi ꝓpter ꝓceptuz vel contemptum. quia ita expresse ipse dicit ſz facientes ꝓtra eas non contenendo: nec rebellando ꝓcepto. peccare possit multiplici ter ratione negligētie vel libidinis aut male intentiōis. sed nō ex vi cōstitutionum. immo ēt si non essent tunc cōstitutiones. Tandem ꝑfert suas constitutiones. quia p eas free nec ad culpam: nec ad penam obligant nisi imponāt a platis: sed idem est sessiones autez habendas ſz multa scrupu- 3
losa reciter Archle. ex. b. Jo. do. tamen hodie non est scrupulus: vt patet p ea q̄ declarat magister vincentius bandellus ghalis ordinis. ꝛ ꝓceptoꝛ meus in suo commēto super constitutionibus: ꝛ maxime vbi ffres regulariter viuentes experiunk se viuere nō possē. f. commode sine redditibus. quia hoc ēt ipse archle. post. b. Jo. do. dicit. P Quartuz. 4
Contemptus autem in ꝑdictis constitutionibus sumit ꝓmo p3. 8. tho. 2. 2. q. clxvj ar. ix. ad tertium. ꝑ transgressione facta ex cō-

Universidad de Deusto
Biblioteca

remptu idest non ex ira: nec ex concupiscentia nec alia particulari causa: sed solum ex hoc quod transgressor nonvult subijci constitutionibus secundo sumitur pro contemptu interpretato qui sumitur secundum archie. post. b. Jo. do. p voluntaria sine causa continuata aliquādiu transgressione statutorum principalium. l. p intentione deliberata non seruandi statuta principalia. sed continuandi eorum transgressionez. quod est mortale apostatare quo ad deuz quod verum limita quando est voluntas transgredendi omnia principalia statuta dbus venitur ad perfectionem: que videntur esse ea que ptinēt ad humilitatē. vtilitas habitus. z austeritatem vt asperitas vestiū lanea. vigilie nocturne. ieiunia. z abstinētia puta a carnibus. quia iste est exemptus perfectionis. secus si quis ex infirmitate nō seruaret multa. z tamen pnum puta humilitatem habitus niterē ad pfectionem quia non vr in statu damnationis. tertio sumit secundum archie. vt innuitur in secunda pte. tī. ix. c. iij. pro consuetudine delinquendi in aliquo. puta in silentio sed iste non est. p. prie contemptuo. secundum. s. tho. z. b. Jo. do. quod limita nisi adesset intentio continuādi consuetudinem oi hora. z quo ad oia statuta principalia.

13 ¶ Declinotertio q̄rit de intellectu regule beati francisci. z dico multa. P primū. Sicut ex cle. exiui. de ꝓb. sig. patet. hec regula fuit multū obscura. vñ p multos summos pontifices fuit declarata. fuit ēt multum rigida. qz multipliciter ibi est mitigata. erat etiam periculosa nisi apostolica sedes prouidisset. tum quia professores eius profitentur ea se seruaturos. z consequenter videbātur teneri ad omnia contenta in ea tum ēt quia in ea sunt valde multa precepta. z in rebus que difficile est obseruare supposita temporis nostri malignitate. vt ibidem patet. Et omnia hec ꝓcesserunt ex magno ferore beati francisci cui lenia etiam grauia videbantur. P Secūdō. Professio fratrum minorum est. p. mitto seruare regulam fratrum minorum viuēdo in obedientia sine. p. prio. z in castitate. imo ēt. p. mittunt seruare euangelium xpi. tñ papa declarauit prio q̄ nō tenent ad oia ꝓtita q̄ sunt in euāgelio. ꝛ solum ad ea q̄ sunt in regula. qz hec fuit intentio beati f. cisci. cum q̄dā ꝓtita euāgelica inseruerit regule. z q̄dā nō. Et z sēcio q̄ cū dz. p. mitto seruare hanc regulā nō est sensus. vt exponit sum. ang. j. p. mitto ꝙuersationē fm illā regulā. sed q̄ teneātur non solum ad triavota. sed ad omnia ptinentia ad illa tria. ꝛ nō equaliter. ꝛ ad q̄dam ex p̄cepto ad q̄dam ex ꝓsilio. Et tertio. q̄ ꝛ nō teneant ex p̄cepto ad omnia q̄ ponunt in regula sub ꝓbis imperatiui modi: tamen ad quedam tenētur. enumerant ibi ualde multa p̄cepta regule et nonnulla mitigentur que ibi videant: et qui volunt et quibus est necessarium.

Rursus de religione secundo quantum ad ingressum primum.

Religio sēcō ꝓsideranda potest ēt̄ um ad ingressum p̄mum q̄ est p habitus susceptionez. ¶ Primo aūt q̄rit vtrū de ingressu religiōis habenda sit deliberatio magna: q̄ in dubijs magnis requirit. ꝛ. et hī. z dicit. s. tho. 2. 2. q. vl. q̄. cū hic tria ꝓsiderari possint. ipse. f. ingressus fm se: z sēcō ipsemet p ꝓparatione ad vires ingredientis: z tertio. modus in grādi q̄uā religionem debeat quis intrare: in primo. nō requirit: qz certum est q̄ est melius bonū. de quo christus ꝓsiliū dedit. nec in secūdo. qz ingredies nō ꝓsidit de sua virtute ꝛ de diuina fm illud isay. xl. q̄ sperāt in dño ꝛc. si tñ sit speciale impedimentū infirmitatis aut debitorū: vel hmōi. requiritur deliberatio z consilium cum his qui ꝓsint: ꝙsimiliter in tertio.

¶ Secundo querit vtrum liceat alium ad religionem inducere: z dicit. s. tho. vbi. ꝛ. q̄ sic. fm illud Ja. vltī. qui ꝙuerti fecerit ꝛc. ꝛ tñ circa hoc ꝓcedere pōt tripliciter inordinatio. primo si inducat volenter. quod ꝓhibet. xx. q. iij. ꝓpho. ij. si simoniace muneribus datis. ſ. q. ij. cū ꝓlo. ad quod tñ non ptinet si quis pauperem in seculo nutriat ad religionez vel sine pacto munuscula tribuat ad captandā familiaritatē tertio si mēdacijs. qz tali imminet periculum retrocedendi cum se deceptum inuenerit.

¶ Tertio q̄rit vtrū religionē intrare possit seruus. z dico q̄ ꝑmus fm Ray. religionē intrare non pōt: nec dz recipi nisi de licentia dñi. siue sciat q̄ sit seruus sine ignoret. an sit seruus aut liber. z si ingredit reddit dño si repetit cū oibus q̄ attulit fide tñ accepta de eius punitate. post tr̄ēnū ꝛo repeti nō pōt. nisi ēt tñ longe q̄ non posset inueniri. vltī. q. ij. si q̄s incognitus: z si interim profecit non obstante ꝓfessione restituet dño. si in receptione vsus est fraude. vt se. pbādo liberum p falsos testes. de seruit. nō oz. oportet secundus Ray. z tho. z domino restituturus erit religiosus religioni obnoxius ēt̄ num

in ipso est fm hug. z ff. ar. xxvij. q. i. de visduis. z manum missus contrahere non posset Si aūt monasterium fuit in culpa: puta quia sciebat eū seruum esse: vel neglexit inquirere cū esset incognitus remanebit in religione sed monasterium satisfaciet dño. ar. dī. liij. si seruus. fm ray. Nec obst. c. quidam. de conuer. coniu. qz hīs ꝓtem ea inuita castitatem seruare nō pōt: z ꝙr nec esse religiosus secus de seruo. Currere autem incipit illud triennium secundum hug. a tempore ingressus: sed versus a tempore scientie dñi sēcm lau. io. z alios. Et hec sunt vera in omni genere seruoꝝ etiam si sint coloni originarij si ascripticij.

4 ¶ Quarto q̄ritur vtrum intrare possit obligatus ad aliquid soluendū: z dicit Ray. q̄ sic non obstante ꝑmissione vel iuramento: modo hoc faciat seruore charitatis nec fraude iniuriam creditori: qz ex cusatur auctoritate ipsius. de regu. li. xix. q. ij. due. adde quia fm. s. tho sufficit cedere bonis cum persona liberi hois non obligetur. ꝓpter pecuniam fm iura ciuilia sed solum res. vt dicit. s. th. 2. 2. q. vlti. ar. vj. monasterium tñ ināt Ray. satisfacere tenetur de his que contulit monasterio. xix. q. iij. si qua mulier. z de his que monasterio post eius ingressum eius occasione acquireret successione: donatione: vel testamento q̄cūq̄ talia se extendunt z nō ꝓpr. ar. d. c. si qua. z concor. ho. z Innoc. z. s. tho. 2. 2. q. vltī. z similiter secundum ray. ipse in monasterio existens poterit scribere vel aliter honeste operari ad se liberandum modo non negligat officium diuinū. xij. q. i. clerici nec impediatur in aliquo ab obseruātia regulari. i. ab obsequijs regule cui semper est astrictus: nec deducēnir expense de lucro secundum Innocen. z veriorem opinionem: qz altario deseruiens de altari viuere dz. xij. q. prima. ex his. pe. tamen de pal. z vide. z summa con. z Archie. dicunt simpliciter q̄ in religione non tenetur operari vt debita soluat z hoc tene nisi rōne scādali: quia ꝓfitendo credit bonis z non habet velle. Et predicta intellige etiam si ad debitum iuramēto erat astrictus. ar. d. c. licet. z si iurauerat operari manibus ad satisfaciendum. nihilominus secundum pe. de pal. potest intrare: fm si bona sua sufficiunt tenentur ei ad interesse: et idem dic de eo qui accepit ꝓtem q̄ ex hoc patitur aliquod interesse secundum eūdem petrum.

5 ¶ Quinto queritur vtrum possit intrare qui est obligatus ad aliquid faciendum: z dicit host. quod sic: sed perficiet quod ꝑmisit saltem per alium nisi manus eius esset specialiter electa: quia tunc non liceret per aliuz facere sine licētia. C. de cadu. tol. l. primo. §. nec autem. de offi. deleg. capitulo fin. ꝓt etiaz satisfacere ei de bonis que attulit monasterio vel operando. vt §. ꝓtiore. licet operari non teneatur. Si tamen hoc nullo modo potest nihilominus intret etiam si iurasset sacere sicut si rector iurauit regere. cluſtatem per annum vel magister legere: quia secundum ray. non violat iuramentum q̄ illud in melius commutat. de iureiu. peruenit. z idē Innocen. gof. z host. Qui addit se consulere tanq̄ tutius vt impleat quod promisit. de iureiu. debitores. sed hoc consilium nō est bonum nisi vbi posset quis implere inconuenti vel scandalum timeretur: quia periculo exponit vel saltē retardat ingressum. Nec obstat. c. debitores. quia non inducit aliquid retardans sed solum dicit q̄ qui iurauerunt soluere vsuras soluant: similiter nec. c. missum de spon. vbi ei qui iurauit matrimonium contrahere consulitur vt contrahat: z exinde ingrediatur. qz per illud non retardatur religionis ingressus secundum glo. ray. z sum. con. z ꝓterea illud consilium datur ne notetur talis de periurio a vulgo fm ꝑpriorē. ibi. qui etiam dicit quod talis statiz potest intrare.

6 ¶ Sexto queritur vtrum intrare possit q̄ est obligatus ad rōcinia: z dico q̄ non: nec recipi dz si sunt reipublice. di. liij. legē. nisi ꝓtius se expediat: si vero sunt rationcinia priuatorum: honestum est vt ꝓtius se expediat: sed non est necessarium secundum gl. ray. Utrū autem talis possit ordinari. vide supra rationcinium.

7 ¶ Septimo queritur vtrum intrare possit qui est obligatus seruire parentibus ꝓpter eorum necessitatem. z dicit sanctus Tho. in quolib. tertio. arti. de cimo sexto. quod si io q̄ nondum intrauit vicit patrem suum in magna necessitate cui per alium subueniri non potest intrare non debet sed parentib⁹ ministrare: maxime si absq̄ periculo peccati posset in seculo remanere: secus si posset subueniri per alium: item secus secundum rispondio idest periculo. probabili peti mor. ta qui. s. tho. mortuus est mūdo z spūali mortibus sicut etiam deobligaretur per mortem corporalez: vnde non peccat in claustro manens sub precepto prelati parentum administratione pretermissa: quia factus est

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad illam impotens sine culpa. infra religio vj.§.ic. Dz tñ ḡtum pōt salua ordinis obedientia curare. vrp se vel p aliū eis subueniatur. Hec ex illo. Et intelligē necessitatez magnā q̄ est decētie status: puta q̄ oportet eos medicare vel seruire aliis cū nota dili sine magna indecētia q: non dz intrare: & a fortiori si sunt in maxima. l. extrema que ambe si nunch cessent ingressus est ex toto dimittendus ſm Jo. de neap. q: q̄ sunt ꝓcepti non debent omitti propter illa que sunt contra filij: etiam inquit si vouisset ingressum: quia si vouit ante indigentiā est illicita reddditio rum q: obligatum vni si p̄mittatur alteri et gradi non dz cū p̄missione non transferatur dñium: tū q: mutata est conditio vouētis: cū ei superuenerit noua obligatio: si autem voluit tempo: e indigentie fuit illicitum votum vt pater.

8 ¶ Octano queritur vtrum possint intrare q̄ sunt in dignitate vel cura: & dico ſm pano:. in. c. q̄ vel timorē. de sta. mo. q̄ cuilibet plato circa eſm p̄mittitur dimissa platura religionē intrare: & ſz. l. tho. etiā inuito epō hoc vñr archidiaconi & p̄byteri curati. vt patet xxij. q. viij. & adde idē esse de ꝓpositis. decanis. archipb⁹ yteris. & oib⁹ iferioribⁿ epō. xix. q. ij. que: debēt tñ petere iniam ḡtis nō obtineāt. de reg. lz. Et pl vero & suplores sine licētia pape intrare non p̄nt. d. c. licet. Bñficia tamē p̄dictoꝝ ch⁹ lz intrare nulli debēt conferri nisi post p̄fessionē saltez tacitā: vel nisi cui dēter apparuerit q: voluerint vitā mutare. qō. l. est quoddā vorū religiōis vel desiderij p̄fitendi de regul. beneficiū. in. vj. Fructuū aūt ante p̄fessionē assignari dz debita portio alicui q̄ seruiat ꝓ ingresso. vt. d. c. beneficiū: reliquū vero erit ei⁹. ne sit onerosus monasterio. xvj. q. vj. de lapsis. nec ꝓprie est religiosus. de sen. excō. religioso. lib. vj. & cōsequēter suo iure fraudari nō dz. xvij. q. ij. cō saldus. vt no. tanc. & bar. bitr. & archi. & interim remanet canonicus: curatus: vel decanus: sicut prius nec beneficiū vacat: & hoc sequitur sum. ange. in verbo religio. q̄ tamen in verbo nouitius scripsit oppositum dicens q: reliquit fructus cōseruabuntur: vel in vtilitatē ecclesie expēdentur. de elect. quia sepe. lib. vj. Quia bar. bitr. temerit q: fuit erūt sed primū est verius de iure. & d. c. quia sepe loquitur in beneficio vacāte: standū tamen puto consuetudini inter istas opinīones. Hec autem executio fiet per episcopum de elect. cum ex eo. lib. vj.

9 ¶ Nono queritur vtrū intrare possit qui duxit aut iurauit ducere aliquā in vxorē: & dico q: si duxit per verba de ꝑsenti & consummauit nō pōt intrare. nisi vt. ſ. matrimonium. viij. §. xij. sed intelligē si copula secuta est ex tractū matrimonij vel sponsalitiō si ꝑcessit: quia sic non impediret: nec dicēretur matrimoniū cōsumatū. ar. c. veniens. de spō. et de hoc ſ. Qui vero iurauit ducere intrare pōt auctoritate. c. peruenit. el. ij. de iureiuran. et c. cōmissum. de spō. de quo supra. §. v.

¶ Decimo queritur vtrū pueri impuberes possint religioni a parētibus vel tutoribus offerri: vt intrēt p habitus susceptionē: & dico q: sic: & ſm Inno. si impubes vnuꝫ tñ habeat parentē ille solus pōt eū offerre: & si habeat tutores alios ꝙ parentes. tñ parentes eū inuitis tutoribus pōt offerre: & idē credit aliqui de patre inuito auo q̄ habet eū in potestate: & nō ecōuerso. q: in his spūalib⁹ iuspatronatus natura ꝑferur positiuo vel ciuili: vt in summa. cō. ij. ti. viij. q. xxx. Sed tñ hmōi impuberes oblati religioni cū venerint ad annos puberitatis sunt in libertate remanēdi & exeundi: vnde sup hoc debēt interrogari cum sunt in anno. xv. q̄ est ꝓbationis. x. q. j. ca. j. Et dicit dir. q: si puer cōsentit lz cōsensus qui sit ante annos discretionis non teneat. Ipse tñ exire nō pōt antech veniat ad legitimā etatē. ad instar carnalis matrimonij. de despō. impu. de illis. xx. q. j. illud: sed ꝙprimū ad pfectam venerit etatē. i. xiij. annum pōt egredi. xx. q. ij. presens: de reg. cū simus. si aūt nō cōsensit egredi pōt quādo voluerit. xx. q. j. puelle. Quātus aūt liceat tales recipere: qō etiā scit bñs Bñdictus & bñs Tho. docet. iij. q. l. q. v. & xxij. q. clxxix. nisi. ſ. cōstitutione alicuius religionis ꝓhibeatur. tñ experientia docet non expedire ſm archie. vnde hoc seruant omnes regulares. Quod autem in constitutionibus predicatorum cauetur nullus recipiatur ante. xvij. annū. de cōuersis declaratum est intelligi ꝓ acta capituli generalis.

¶ Undecimo queritur vtrum pueri impuberes possint ingredi religionē ꝓpria auctoritate: & dico q: nō. de reg. ad nostrā: q̄ si fecerint sine oblatione parentum ſm Panor. in. c. significatū. de regu. exire possunt quandocunq; sunt ante ꝓfessionem: & ſm dir. extrahi possunt a patre vel tutore: vsq; ad annū vel dictū xx. q. j. puella. ſ. adde scientie ſm glo. Ray. sed si annū vel dictū dissimulando cōsenserit. neq; parentes: neq; tutores: neq; ipse mutare poterit. ſ. quousq; venerit ad legitimam etatem: si autem ex consensu eorum intrauit expresse vel tacite. vlterius reuocare non poterunt. xx. q. j. additis. et. c. quicunq;. Aduertendum tamē est hic ſm archie. post pe. de pal. quod nec pater: nec tutor: nec magister. nec quicunq; alius custos. potest impuberez de religione extrahere propria auctoritate: si ue ex voto: siue sine voto intrauerit: sed auctoritate habēti⁹ potestatem in monasterio: quia iꝫ possunt cum inultum disciplinare pater vel tutor. et iam clericum. non tamē possunt. corrigere aliis iniuriam inferēdo. quod esset si habitum dirumperent aut vi educerent de monasterio quod iam erat in eius possessione.

12 ¶ Duodecimo q̄rit vtrum intrare possint puer vel puelle in anno puberitatis: & dico q: sic et parentibus ꝓhibentibus. xx. q. puer. ſ. xiij. puella. xij. de reg. ad nostram. in text. & in glo. nec in hoc malitia supplet etatem. vt expresse no. xx. qō. j. in summa. & idem Joan. an. in cle. eos. de regula. Quod aūt dicit ray. sufficere si malitia suppleret etatem. de regula. postulasti. vers. fuit suo tempore qñ. summam fecit & currebat prior compilatio decretalium. sed hodie ꝓbatur illa de ipsa decretali postulasti subtracta sunt.

13 ¶ Idem glo. ibi.

¶ Decimoterzio querit vtrum mater vel alter tutorum offerre possit filium & reuocare & dicit dire. Inno. tenere de marte quod sic. allegans. d. c. additis. Sed lau. Jo. & Archi. tenere contrarium: quia non dz ipsum in ptāte. insti. de adop. §. femine. & nr si pater eum obtulit. mater reuocare nō potest nisi dicat quod eque sit in potestate matris sicut & patris quātum ad hūc casum. Opinio tñ Inno. vr verior: ſm iura alia tñ tenentem post Pe. de palu. dicit q: si impubes dz patrem pōt eū reuocare. non aūt mater pa tre nolente: patre aūt mortuo: tunc mater & aula pōt si p̄ius tutelā eius: vt qz nō tranlierunt ad sc̄a vota: quo casu non pōt cum pdat tutelam tutor aūt hoc pōt. Unde etiā infra votum. v. §. viti. De tutoribus autez vbi sunt plures: videtur q: vnus solus possit offerre: quia quo ad hoc eandem habent potestatem sicut parentes. xx. q. ij. puella. sed dic q: conditio prohibentis erit melior: secūdum Inno & dir.

14 ¶ Decimo quarto q̄rit vtrum liceat alicui se voto obligare ad religionis ingressum: & dicit. s. tho. 2. 2. q. vlt. q: sic: quia idem opus est laudabile ex voto q̄ sine voto. vt infra votum. §. sexto. mendicantes tamen omnino abstinere debent ab inductione ad talia vota per que renuncietur seculo ante annos probationis. vt in. c. non solum. & c. se. de regu. libro sexto.

¶ Decimo quinto q̄rit vtrum pueri possint se voto obligare ad religionis ingressum: et dicit ac. pbat. s. Tho. 2. 2. q. clxxxix. hoc esse laudabile: sed tñ aduerte ex eodem tbi q: votum simplex est inefficax aliqñ ꝓpter duo: ꝓmo. ſ. ꝓpter defectū deliberationis. vt de furiosis pz in. c. sicut tenor. de regula. & idē de pueris nondū hñtibus vsum rōnis p quem sunt doli capaces q̄ in aliquibus venit ānos pubertatis. & in aliquibus pauciores. Secūda opinionem nature: scdo ex hoc qō vouetur aliquid qō non est ꝓprie potestatis vt si seruus hñs vsum rōnis voueat ignorā & idem est de votis pueroꝝ ante annos puberitatis: qz tunc sunt in ptāte patris q̄tum ad dispositionē vite sue: vnde pōt eā accepta re: vel irritare vt de muliere exposse dz nūm. xxx. Igitur si puer ante pubertatem & vsum rōnis votum simplex emittat nō obligatur si autem habebat vsum rōnis obligat quātuz in se est ex suo voto. sed reuocari poterit auctoritate patris: qz ordinatio legis qua vnus homo subdit alteri respicit illū quod in plurib⁹ accidit: si vero annos puberitatis excedit reuocari nō potest auctoritate patris: tum: & si nōdum haberet plene vsum rōnis nō obligaret quo ad deum. Hec ex illo. De voto aūt solēni dic vt infra religio. iij. §. secūdo. Et q̄ votum pueri ante ānos puberitatis obligat. tenet & probat Pano. in. c. ij. de voto. iuncta glo. vbi tñ innit vnum quod sequi videt sum. ro. ſ. quod dicat puer doli capax post. vij. ānum. quod q̄dem est vez quo ad peccare posse sed nō credo quātū ad voluere. sed hoc est solum ꝓpe pubertatez de quo supra baptismus. iij. §. viij. Igit si impubes voueat hñs tñ vsuz rōnis: si ꝓ vel ratoꝝ nō irritat. & ratificat tenet & irritat. Si ꝓ irritat nec tenet & irritat: nec dz ita pubertatē & si. & irritat pōt reuocari. vt. §. §. xj. si quo voueat adultꝰ siue pubes. tenet & irritat & ꝓ dicēte & ꝓpetente ꝓ aliquz. xj. q. iij. si dns Et si vouit simpliciter & absolute intēdēs se obligare ſm archie. post. s. Tho. tenet & irritat. Ex cetius potest. ſ. cōmode. si aūt vouit sub certo tpe vel ꝓditōe tenet & aduenīente tempore vel ꝓditione. alias nō. P Adde ꝓdictis ō mē puberis. & de iuramēto: quia ola pōt irrita ri: si reuocent statim cum pater audiuerit. l. ipsa die & nō alias. ar. nume. xxx. ibi & in alterū dē dissimulerit sniam. Et ſm. §. §. si pē ant votū: nec tenebit filius cū venerit ad legitimā etatem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mā et atem. Unde autem etiam. ſ. votū. iū. H. v. ℙ Sed ſi ipubes doli capax voueat pri nentiā vel ingreſſum religiōis in rpo. puta cum erit adultus. aut ſolutus a patria po teſtate dubium eſt an pater poſſit irritare: rdicit glo. Ray. quod ſic contradicendo ſta tim ſecundum communē opinionem. rūdē Rodo. quod ēt aſten. dicit eſſe humanius. contrarium ſenſit hug. rvidetur conſentire Inno. dicēs q impubes doli capax. ſoluta pria poteſtate debet implere vota que fece rat: rūdē hoſt. ſed primum eſt verius: qr pr hz auctoritatē irritādi nō ſoluz rōne ſui h tudinis: quia hoc eſt omnibus cōe: ſed etiaz rōne ſubiectiōis qua ſuberat puer qñ vo uit: dictum eſt Inn. rhoſt. eſt vex quando illa vota nō fuerunt irrtata.

16 ¶ Decimoſexto q̄rit quid ſi quis vouit in trare certam religionem. rille nolūt eum re cipere: rdicit. s. tho. 2. 2. q. clxxxviij. q ſi in rētioſolua ſit ſe obligare ad religionem pncl paliter. rex pri: elegit hāc vel hūc locū q̄ſi ſibi magis ꝑgrnētem. tenēt intrare aliam. ridem intellige ſi prior perſit: vel reprobata eſt: vel quodcūq impedimētum obſiſtit: qr obligatio nō fuit certe ſpēi: ſed generis: ſi cut pmittēs dare equum ly non intenderet emere alienum ſz dare ſuum. ſi oēs ſui peār tenēt dare alienum. nōn credo q teneat diſcurrere p mādum vt inueniat ſe recipiē tem: qr non eſt verſimile q ſe voluiſſet ad hoc obligare: rſimiliꝫ ſi trū vnam aut duas vel plures inueniat ū eum velint. de hūs credit. pbabiliter q ſi cogitaſſet non ſe ob ligaſſet. credo q non tenēt intrare. Si vo p̄cipali intendebat ſe obligare ad iſtaz re ligionē vel locum. ꝓpter ſpecialem compla cētiaz eius. ſm pe. de pal. obligatur ad aliā ſi iſtam intrare nō poteſt: quia videtur er cō ſequenti vouiſſe dimiſſionem ſeculi: cum nō ſtet vita ſeculi cum ſuo voto: ſed. s. tho. r Ri car. r Archie. tenēt q ad aliam nō obligat r hoc eſt verum quia ſicut effectus nō exce dit cauſam ita votum non extenditur vltra intentionem vouentis cum ab ea virtutē ſu mat: nec talis abſolute vouit dimittere ſecu lum: ſed preeſſe vt conſequitur ingreſſum hui religionis aut loci. Si autem dubitat quaz intētionem habuerit debet vlam eligere tu tiorem ſecundum. s. Tho. r pe. Si autez in elēlit in impoſſibilitatem implendi votuz ex ſua culpa tenetur facere quod poteſt r peni tere de culpa.

17 ¶ Decimoſeptimo queritur quid de eo q̄ vo uit religionem intrare inde terminate r nul lam inuenit ſe recipiētem: r dicit Inno. q re manebit ſub obedientia epi r erit monachus eius qō de ꝑgrnitate ſolum dz intelligi: cum poſſit eē in ſeculo r nubere: qr ſicut pars ad partem: ita totum ad totū: vnde ſicut ille q̄ vouit intrare ſolum hāc religionem que eſt pars religionis in gñe pōt nubere ſi nolit eā illa pars recipere. vt. H. priore. ita r q̄ vouit intrare religionem in genere que eſt totum: poterit nubere: ſi vniuerſalitas religionum que eſt totum reſpectu huius particularis nolit eū recipere. Uſi r ſm archi. in. c. ſcim. xij. q. j. in voto religionis ſubintelliguntur iſte cōditiones ſi poſſum vel ſi voluntme recipe quibus nō exīētibus nō erit votum ſz hūg car. Et hec maxime ſunt vera ſi ille nō inte debat aliter ſe obligare: qr ſm archi. ibi trū ſe extēdit obligatio voti ꝑtum r intētio vo uētis. Et ſi qñ vouit de hoc nō cogitabat di ſtingue: qr aut ſibi nūq̄ videtur. pbabiliter q excepiſſet ſi cogitaſſet. r non tenēt: aut q nō excepiſſet. r tūc tenetur eo modo quo fuiſſet el⁹ intētio: r ſi neſcit diſcernere teneat tuti⁹. 18

¶ Decimooctauo queritur vtz is q̄ vouit reli gionē vnā determinatā intrare: ſi duel poſſit ad aliam: r dicit. s. Tho. ſcōa ſcē. q. vlt. q ſic ſi illa alia ſit maioris intelligi tur miu⁹: r hoc niſi aliq̄d impediat ſpāle. pu ta ifirmitas vel ſpecies maioris pfectus in mīnoꝛi: non autē ſi illa alia ſit minoꝛ: niſi ex cā euidenti r diſcōſatione ſuperioris: ſi tamē ingreditur r profiteatur. profeſſio tenet. de regn. qui poſt votum. lib. vi. puto tamen q fuerit tranſgreſſoꝛ ſui voti ſimplicis: ſz nume maioꝛi teneatur.

¶ Decionono queritur vtz is q̄ vouit vel in 19
rault religionē intrare teneatur ibi eſſe ꝑpe tuo: r dicit. s. Tho. vbi. ſ. q. ſic: ſi ad hoc ité debat ſe obligare: non aūt ſi intēdebat ſe ob ligare ad ingreſſum cauſa experiendi cum libertate manendi vel non manēdi. Si au tem in vouendo de hoc nihil cogitauit: vide tur obligari ad ingreſſum ſecūdum formas iuris communis: que eſt vt ingredienti dūs detur annus ꝓbationis: vñ non tenetur ibi manere ꝑpetuo: ſi tamen intraret intētione ſtatim exeūdi non ſatisfaceret voto. qz in vo uendo hoc non intēdebat vñ tenetur ſaltez velle experiri vtrum hoc ſibi expediat. Et ſdem ſum. con. ℙ Addit Ricar. q ſi transit alio exeundi cū voluntate tñ vadit ꝙ operaz: vt deus imutet propoſitum ſuum ſatisfacit voto. aliter non. 20

¶ Uigeſimo queritur vtrum habens votū religionis. ſi elegatur i eſm teneatur ꝓfes intrare: r dico quod ſic. de vot. per tuas. vi de ibi notata.

21 ¶ Uigeſimoprio queritꝫ vtꝫ is qui vouit nō intrare religionē ſit obligatus ad nō intrādū: r dicit Ricar. i. iij. quol. q. xiij. q nō: qz ſicut illicitum eſt iurare q̄ nō faciet bonum: ita r voluere: ho. th. diſtinguit: qr non pōt intrare monaſterium quod eū allicit cā lucri: r circū uenit. ſed alīno: vt. xx. q. iij. ꝓtinit. de quer. ꝓiu. dudum: inſpiratus autem a dño poterit intrare. de diuoꝛ. gaudemus. r placet r proba tur in. c. beatus xxij. q. ij. r in. c. ij. de iureiu ran. nec tenēdus eſt gratianus. xxij. q. iiij. H. vir. in fine.

¶ Rurſus de religiōe. tertio quātum ad ingreſſuz ſecū dum. qui eſt profeſſio.

Eligio tertio cōſiderari pōt quātū ad ingreſſuz ſecūdu. i. profeſſionē. que ꝓpriſſime ſu mēdo iuxta dicta. s. profeſſio. ſm. s. Th. ſcōa ſcē. q. clxxx viij. art. vij. eſt ſolēne votum quo q̄s efficit monachus vel religioſus: intelligē. ꝓprie. r eſt duplex expreſ ſa. i. r interpretatiua. Expreſſa eſt que fit in manū accipientis eam legitime. de reg. ad apoſtolicam: ſicut ſa ſcē. q. vlt. q̄ quibus. H. xvij.

¶ 1 Prio ergo querit de expreſſa qūo. ſiue ſub qua forma fiat: ſiue qūo obligetur: r dico q̄ fit voce aut ſcriptura. ſed quātum elicit. 2. 2. q. clxxxvj. ar. ix. r. j. quol. q. ix. ad primuz. in eccleſia dei fit prio. pmittendo ſeruare regu lam: qō eſt. pmittere ſeruare regu eſſentialiter in trib⁹ votis cōſiliꝫ: vt in ordi ne minoꝛ: vel qō eſt cautius. pmittēdo viue re ſm regulam qō tollitur. q ꝓmptū itelli ge et interpretatū. de quo ſupra religio. ij. H. xj. vt i oēdie beati Wñdicti. vel tertio adhuc cautius. pmittendo obedire ſm regulaz: ita tra ꝓceptum regule. adde ex prio. quol. q. ix vel ecōtra ea que platus ꝓcipit ſm tenorem regule: trāſgreſſio ꝙ vel omiſſio alioꝛ ob ligat ſolū ad venīale: qr hmōi ſunt diſpoſi tōes ad principalia vota. petm aūt venīale ē diſpoſitio ad mortale. i aliqua trā religione ſ. pdicatoꝛ. talis tranſgreſſio vel omiſſio ex ſuo gñe nō obligat ad culpā neq̄ mortalē neq̄ venīalē. ſz ſolū ad penā taxatā ſuſtinē dā. qz p hūc modū ad talia obſeruāda obli ganſ: q trā poſſent venialiter aut mortaliter peccare ex negligētia vel libidine ſeu ꝓtem ptu. hec ex. s. Tho. ℙ Sed aduerte prio ſm Panoꝛ. i. c. porrectū. de reg. q̄ valet ꝓfeſſio q̄cūq̄ ꝛda fiat nō ſeruata forma regu lari. i. tradita i aliqua regula. qr cū obliga tio dirigatur i deū defectꝰ forme actū vicia re nō dz: licut dicim⁹ in excōicatōe: nec requi tur ēt aliqua ſcriptura neceſſario. ſz intellige nō. pmittatur que in. pfeſſiōe debēt. pmitti i. tria vota explicite vel ipliciteꝫ. pmitten do i regula: qr ſz Wir. r Guil. i ſpe. ii. lit i mo naſterio ꝓſuetuc. oq̄ nō fiat aliqua. pfeſſio ni ſi q̄ ingreſſu. pmittit q̄s ſuo ꝓlato obiam in tet man⁹. talis nō ē expreſſe. pfeſſus. de ſtat. mo. cū ad monaſteriū: ſz Inno. dicat cōtra rium. ibi. c. pfuluit q cle. vel vo. qō vex eſt ſi fie ate tenerentur ad tria vota ſi tēdebat ea vo uere. ℙ Aduerte ſcōo q̄ ꝓfeſſiō minoꝛ. ꝓtra riatur trāſgreſſio tritu votoꝛ. r ꝓtritus ex preſſus: ſeu pcipuus regule r negatiuꝰ cu ſuſlibet ſtatuti notabilis regule r quatuz ex forma. pfitēdi trāſgreſſio oium faciētiuz ad tria vota: imo oium ꝓtoꝛ. in regula. ſz ex tentōe dñi Fūciſci aliter tuerit: vt patuit. p feſſioni ꝙ monachoꝛ. ꝓtrariant ſolum. tria ꝓria. non aūt quartū. i. trāſgreſſio oium fa ciētium ad tria vota vel ꝓtoꝛ. in regula. p feſſioni ꝙ pdicatoꝛ. ꝓtrariatur ſolum duo ꝓria non aūt tertiū. i. ꝓtemptus negatiuus alicuius ſtatuti notabilis ſeu principalis: ſed ſolū ꝓtemptus oium: qō eſt comune oi. pfeſ ſioni cū ſit tenere pfectionē quā oio religio ſuo tenemur intēdere: r ſic ꝑz qūo vna profeſ ſio eſt cautioꝛ alia. ℙ Aduerte tertio q̄ pdi catoꝛes promittūt obedientiam ſm regulam r ꝓſtitutiones. ſed ramē licet trāſgrediendo ꝓſtitutiones ex vi cōſtitutionum non peccēt niſi rōne ꝓcepti vel contemptus. ſec⁹ trāſ grediendo regulam: quia partes voluerunt conſtitutiones non obligare ad culpam: ſed hoc de regula non ſtatuerunt. quia nec po tuerunt. cum ſup eam non habeant auctoꝛi tatem dicente Jo. an. in nouel. q regule ep probate mutari non poſſunt niſi p papā: cō ſtitutiones autem religioſoꝝ mutari poſ ſunt p prelatos religionum rāte auctoꝛita tis quante fuerūt eas inſtituentes. vt de re gul. tur. omnis. Et ideo omnis tranſgreſſio eoꝝ que ſunt in regula citra ꝓcepta eſt ſolū venialis. de mente ſancti Thome. vbi. ſupra.

¶ Secundo queritur qua etate poſſit quis 2. q.
profiteri: r dico regulariter quod maſculus compleꝛo non autem incepto anno. xiij. et mulier completo. xij. vt in capitulo primo. de regu. li. vi. r in glo. xx. q. j. c. j. r in clemen. eos. de regu. de quo dicit ſanctus Thomas ſcōa ſcē q. vlt. quod profeſſio cum ſit votū ſolēne ſubiicitur ordinariꝰ eccleſie rōne ſo lennitatis annexe: et quia eccleſia reſpicit

Universidad de Deusto
Biblioteca

illud quod in plurib⁹ est. professio ante tẽpus pubertatis facta quãtũcũq; alijs habeat vsum rõnis plenum vel sit doli capax. nõ habet suum effectum. vt faciat profitẽtẽ esse religiosum: ꝛ intendit quod retinet rationem voti simplicis irritabilis ꝑ parẽtes vt patet ex dictis. ℨ. religio. ij. ℍ. xv. ꝛ quod sibi malitia supplere nõ potest ꝛtatem sicut nec in ingressu. vt supra religio. secundo. ℍ. xij. cuius contrarium est in matrimonio: qz hic agit de maiore preiudicio secundum Panor. in. c. significatum. de regu. Qui etiam dicit ibi ꝑ tex. illum vnum falsum quod sequitur sum. ro. s. quod votum religionis emissum ante pubertatem. nõ obligat vonẽtem constitutione ecclesie que impedit vires voti ꝛ limitat etates: quia licet non tollat ius diuinum: potest tamẽ illud interpretari ꝛ distinguere. sed contrarium huius tenet sanctus Tho. vt patuit supra religio. ij. ℍ. xv. ꝛ hic ℍ. eodem. quia distinguit inter votũ simpler ꝛ solẽne. de simplici dicẽs. vt ibi. de solẽni vero vt hic ꝛ de solẽni loquit. d. ca. significatum. Et contra Ro. tenet supple. qui etiã dubitat an tale votum sit irritabile ꝑ pẽm quãdo venit explendum soluta patria potestate: de quo supra religio. ij. ℍ. xv. Vide etiã infra votum. iij. ℍ. v. ℙ Fallit quod dictũ est dupliciter. primo in oibus mendicãtib⁹ qui ad professionẽ recipe nõ possunt ante ãnum, ꝑbationis cõpletum. de regu. nõ soluz. ꝛ. c. constitutionẽ. in. vi. qui ãnus est. xv. cuz ante. xlij. completũ non possit quis intrare. vt supra religio. ij. ℍ. xv. ꝛ scõo in monachis habẽtibus monasteria in insulis multum rigidis quibus ꝓhibẽt ne ante. xvij. annũ alicui recipiãt ad ꝓfessionẽ. vt in. c. qz in insulis. de reg. ℙ Circa quod sciẽdũ est q⁹ Joan. vt ẽt recitat Panor. in d. c. qz i insulis. inquãtum potuit iuestigare nunq; illud. c. seruari. est in aliqua ysula. vnde pleriq; doctores arguendo ex rõne litere dicunt q⁹ si in insula non est congregatio durior quam alibi. non habet ibi locum illud. c. ꝛ si extra insulas sit congregatio durior. ibi habet locũ: ꝛ consequenter Panor. post Jo. an. istam ꝓhibitionem extendit ad fratres predicatores ꝛ minores: apud quos est congregatio dura: quia quelibet dispositio ampliari debet ꝛ restringi ad limites rationis expresse etiam si verba non pactantur. vt in. l. adigere. ℍ. quãuis. ff. de iur. patrona. ꝛ in. l. cuz pater. ℍ. dulcissimus. ff. de lega. secundo. ꝛ hoc sequitur sum. ange. ꝛ ro. Sed ista opinio nõ est vera: tum quia illud. c. est abrogatum cõ suetudine cum nullibi seruet a tẽpore Joã. an. ꝛ multo ante vt patuit: imo secundũ Archie. post. pe. de palu. est reuocatum ꝑ concilium sexti: tum qz consuetudo in ordine predicatorum interpretat⁹ op̃positum: imo c. generale quod declarauit cõstitutiones ꝓhibentem receptionem ante decimũ octauũ ãnum intelligi de cõuersis vt refert Archie. tum quia non est eadez ratio de monachis qui vacant sibi solis ꝛ predicatoribus quos oportet vacare studio theologie: ꝛ consequẽter artium maxime dyalectice ad quam iuniores sunt apti ores: vt experientia docet: vbi to quod esset eadem. non tamẽ est eadem in insulis ꝛ extra: quia in insulis sicut corp⁹ista ꝛ animus iuuenum videt plerũq; concludi ꝛ carcerari: item quia iuuentus indiget relaxatione ꝛ recreatione que pene nulla potest esse in insulis: de quibus loquitur textus solitarijs ꝛ artis: cum stultum sit dicere quod intelligat de Anglia ꝛ Sicilia ꝛ huiusmodi que sunt regiones amenissime: vnde monachi eiusdem professionis: qui secundum istum textum nõ potuissent recipe ad professionem ante illud tempus in insulis: hodie extra insulas potuissent. Unde tota ratio illius prohibitionis vel saltem pro maxima parte fuit rõne loci: quod etiaz inde patet: quia nulla religio etiam summe austeritatis hoc seruare cogit a iure extra insulas. Ex dictis autem in principio huius. ℍ. et in principio sequentis. sequitur quod ãnus ꝓbationis possit esse. xij. in puella: ꝛ. xlij. in puero: ꝛ verum est quãdo intrant de volũtate parẽtum: ar. xx. q. i. ca. i. ꝛ patet quo ad maiorem. in. c. nõ solum. de regu. lib. vi. alias autem est. xij. ꝛ. xv.

Exceptio

¶ Tertio queritur quo tẽpore post primum religiõis ingressu possit fieri professio a masculo vel etiam a femina ꝛ dico multa. ℙ primum. Regulariter. ꝓfessio fieri nõ debet nisi completo ãno probatõis ꝛ est. xv. in masculo vel. xij. in femina. xvij. q. i. ꝓsaldus: tamẽ qz tẽpus dat in fauorẽ nouitij: vt experiar regule austeritatẽ ꝛ mores monasterij. de regu. ad apostolicam. lõ ꝓsentiẽte ꝓlato cum suo ꝓuctu quo ad nõ medicãtes ꝛ interueniẽte volũtate nouitij. potest ante ãnũ ꝓfiteri ꝛ tz professio licet male faciat ꝓlatis nisi subsit rõna bilis causa. vt in. d. c. ad apostolicam: imo potest fieri expressa professio in ipsa receptione habitus: imo ꝛ hinc ea. vt supra religio. ij. ℍ. i. ꝛ de reg. constitutiones. ij. dico. vj. vbi hoc habetur expresse. ℙ Secũdũ. ꝛ Fallit autem quod dictuz est dupliciter: primo vbi habet locum. c. qz in insulis. de quo supra ℍ. secũdo. dictum est. secundo in mẽdicãtibus vbi professio nõ põt recipi. nec fieri valide nisi cõpleto tpe ꝑbationis. i. anni integri qui incipere non potest ante completum xlij. annum etatis in masculo. cui tamen anno integro diem vnam addere non opz qz nusq; legit. regula est rõ que ꝑ regulõe facit: ista tenet pe. de pal. in. xlij ꝛ firmat Jo. an. in cle. eos. de regu. Sed aduerte qz pet. de pal. hoc intelligit solum de predicatoribus ẽminoribus. quibus hoc prohibuit Alexander quartus in. d. c. non solum: sed postea Bonifacius octauus in sequenti. ca. i. constitutionem hoc extendit ad oẽs mendicantes ℙ Tertium. Verum autem hoc locum habeat in monialibus ordinum mendicantium. i. quod infra annum probationis profiteri non possint: ꝛ dicit Ge. cum recẽ. ꝛ lap. quod sic. ꝛ particulariter in monialibus sancte clare ordinis predicatoꝝ: non obstante qz habeant possessiones ꝛ nõ mendicent: qz ꝑpter hoc non tollit dñ sint de ordine mendicãtium: sicut nunc multi religiosi non sunt mendicantes: nec prohibẽtur habere possessiones: quas tñ non habẽt de facto mẽdicant: vt no. pau. in cle. vt professores. de reg. nõ ob. Et qz habeant ꝑpriuz ex priuilegio: tz in aliqs retineant priuilegium mendicantium: qz tollens vnum non tollit aliud. ff. de ser. vrb. pd. l. si domus. de vsu. pal. ex tuarum vnde ꝑ hoc a iuribus loquentibus de mendicãtibus nõ eximũtur. Hoc autem est verum ꝛtum ad monales. s. clare. q. ſ. nõ dicuntur minoresse: ꝛ quãuz ad omnes que ex sua professione nõ ꝑnt habere ꝓprietates in cõi. sed fm archi. post dicta predicatorum ꝛ minorum que nõ sunt mendicantes. Et licet habeant omnia priuilegia frãtrum tamen non obligantur ad hoc: tum quia non est priuilegium: tuz quia conuenit fratribus vt sunt mendicantes in quo ab eis distinguntur: quia habent redditus ꝛ possessiones: vnde infra annum ꝑbationis possunt expresse profiteri. Hec ibi. Et non solum ex priuilegio. sed etiam ex regula vel institutionibus vnde miruz est q⁹ ge. dicat qz monales ot. predi. sunt mendicantes: licet ex apostolico priuilegio possint habere ꝓprium. Et dato qz hoc esset verum: tñ adhuc posset dici ꝛ attẽdi in eis non habere locum. d. c. non solum. ꝛ d. c. cõstitutiones. ij. que loquuntur in masculino gñe: vt patet q⁹ masculinum appellatiuuz: pura fratres nõ concipit femininum in materia odiosa vt supra masculinum.

¶ Quarto qritur vtrum teneat ꝓfessio fẽ explicite ante debitam etatẽ vel tpus a iure statutum: ꝛ dico q⁹ si ꝓfessio fiat ante annos pubertatis nulla est ipso iure. de reg. ad nostram. ꝛ. c. significatum. ꝛ hoc in qualibet religione. Si vero sit ante annum ꝑbationis cõpletum tenet vt dictum est: ꝛ profitens expresse obligatur illi religioni in specie si non est mendicantium vel religioni in genere si ꝓfiteatur implicite ꝛ tacite. de quo infra. ℍ. primo. sed in mendicantibus ante annũ ꝑbationis facta non obligat illi religioni in qua fit: sed rñ religioni in gñe. d. c. nõ solum ꝛ. c. constitutionem. Si vero sit contra prohibitionem. d. c. quia in insulis. de regu. scõm ho. non tenet ꝑpter tex. ibi. cum quo cõiter doctores transeunt recitando. ꝛ facit. l. non dubiuz. C. de legi. ꝛ regu. que contra ius. de regu. iur. libro sexto. sed Panor. ibi tenet contrarium: qz papa non ãnulat professionem sed simpliciter, phibet: vnde nõ impedit virtus eius quod probat quasi expresse in. d. ca. ad apostolicam: vbi tenet professio facta papa ꝛ regula prohibẽte: sic etiam ex simplici ꝓhibitiõe non impedit vinculum matrimonij tz cõtrahẽtes veniãt puniendi. Et ex hoc dico tz dubitet Panor. quod obligat illi religioni in spẽ: qz professio tenet ꝛ phibitio erat in fauorem proficientis cui põt renũciare. Ad. l. aũt nõ dubiuz ꝛ reg. que ꝛra dico professionem nõ esse nullam: qz aliquo iure sustinetur. s. d. c. ad apostolicam.

¶ Quinto querit an professio expressa facta ante ãnum probatõis in ordine mẽdicãtũ. sic obliget religiõi i genere. vt nõ teneat matrimoniũ si postea contrahat. ꝛ glo. in. d. c. pstõnem videt tenere quod sic dicẽs votum solẽnizatum esse in gñe: quod Iap. vt ibi refert Ge. limitat si profitẽs intẽdebat se obligare in gñe: secus si in spẽ certo loco ꝛ ordini: qz tunc posset matrimoniũ ꝓtrahere: vel saltẽ si ꝓtraheret nõ dirimeret: ꝛ de hoc credere sibi fm Jo. an. de regu. ꝑsuli. ꝛ. ℍ. v. ꝛ Archi. qõ intelligi si aliud nõ expressit: vel si expresse non probat ꝛ in foro alẽ: non autez in prẽtoso: nisi delato iuramẽto. Hec ex Ge. Et sic concludit q⁹ si intendebat obligare se solum religioni mẽdicanti: quam expresse ꝓfitebat: potest contrahere de facto. qz. s. intendebat se obligare saltem vni in gñe. non est religiosus. qz nullum habet monasterium sibi obligatuz. Et communiter dicitur quod contrahere non potest de iure. nec de facto vt refert ꝛ sequitur sum. ro. tãquam rutius tamẽ ego dico q⁹ potest contrahere de facto

Silueſtri. Ee iij

4. q.

5

Summa

Universidad de Deusto
Biblioteca

ꝛ sic etiam tenet sum.ange.ꝛ prob. quia cū nō habeat monasterium sibi obligatuꝫ nō est professus expresse: vel tacite. quia profes sio nō fit aliter quā pte ꝓsentiēte. cum requi rat recipiēs. vt. ſ. dicam. ꝛ sic remanet obli gatus religiōi in genere solum ex voto sim plici. quod fecit quādo quantum in se erat profitebat expresse. limitādo tamē. vt. ff. reli gio. q. ſ. xv. nō autem potest ꝓtrahere de iu re ideſt sine peccato. quia obligat religiōi.

Non est autem idem de professione tacita infra annum probationis in ordine mendi cātium. quia illa non est prohibita. vt in. d. c. non solum. vnde eam patiētes sunt obli gati profitenti. licet ille turpis beneficio non sit precise obligatus illis. ꝛ ideo iste con trahere non potest etiam de facto. quia est professus. ꝛ si aliam religionez non inuenit

6 maneat in ista.

¶ Sexto queritꝝ vtrum teneat professio ex pressa facta intentione mala. aut cum ex pressiōe illicite: ꝛ dicit ar chie. post pe. de pa. in. iij. di. xxvj. q. iij. quod si quis intēdat cē religiosus: ꝫ cum hoc intēdat aliquod ma lum. vt furari vel rebellare. ꝫ professio. qz intendit se obligare ad vota etiam si intē dat nō soluere: sola autem obligatio ad vo ta nō impedit esse de cēntia religiōis: ꝛ add de ex panor. in. c. vt cle. de regu. quod tenet ꝫ nō ꝓsequatur fugam intentionem. si tamen nō solum nō intendat caste viuere. sed nec se obligare ad hoc non est professus: quia hec intētio repugnat cēntie religionis. Si autem profitēdo exprimatur aliquid non ꝓrarium cēntie religionis puta quod de li cētia ꝑlati custodiat pecuniam. vel huius modi. valet professio. si ꝝo exprimaꝫ aliqđ contrarium essentie: vt quod non intēdit se obligare ad castitatem nō valet: ꝛ idem de alijs votis. Et idem est si diceret nō intēdo seruare castitatem promissam quātūcūq; p mittam. Hec enim expressa nocēt nō expres sa nō nocent ad similitudinem matrimonij carnalis. ꝑ Addit etiam. ff. q si exprimaꝫ conditio ꝓtra particularem austeritatez. vt q̄ liceat comedere carnes si hoc fcit in regu la vel ꝑstitutionibus quas ꝓfitetur cōtine ri tenetur: secus si nesciat.

7 ¶ Septimo queritur quomodo teneat pro fessio facta sub conditione: ꝛ dico q̄ panor. in. c. ſi. de condi. appo. ponit duas opiniones principales. vnam. ſ. Inno. ho ꝛ Jo. an. in gl. xxxij. q. secūda. solet. quod si conditio fuit cō tra substantiam religionis puta quod liceat habere proprium: nihilominus tenet profes ſio: ꝫ secus sit in matrimonio secundū Joā. an. vbi agitur de fauore contrahentiuꝫ: ꝛ cō sequenter ex quo alter acceptat conditionez potuit sibi preiudicare: sed hec obligatio ac quiritur deo per ministeriū prelati: ꝛ conse quenter factum ministri acceptantis illam conditionem nō debet obesse deo qui videt velle professionem recipere. Sed glo. in. d. c. ſi. ꝛ do. car. tenet q̄ professio sit nulla: qz pro fitens aliter noluit se obligare: ꝛ plus placet panor. quia remota parte substantiali aſſ acꝰ remouetur actus. de spon. tua. Nec obstat motiuum in contrarium quia ꝛ seruus no cet domino ꝛ prelatus ecclesie in querendis licet non in quesitis: hic autem sumꝰ in obli gatione querenda non in quesita: item deus non recipit obligationem nisi a voluntario. xv. questio. prima. non est: iste autem noluit aliter obligari. Et hoc tene ex dictis in. ſ. ſu persone. 8

¶ Octauo queritꝝ q̄d si quis ꝓfiteatur cum ista ꝑditione. que est posse retinere sua. ꝛ dic it panor. i. c. ſi mūte. qui cle. vel vo. q̄ si sim pliciter sub tali ꝑditōe vouit l dubio vt sibi reseruasse illa bona vt obedīētiarius mona sterij: qz ꝟba apposita in contractu intelli gēda sunt ſm naturā eius. ff. loca. l. ſi vno. ēt proprietatis ꝟbis. vt ibidē. in pri. ꝛ i. d. ca. insinuante secundum vnum intellectum. vt res potius valeat quam pereat. l. quotiens ff. de verborum obliga. ꝛ. ca. abbate. de ver bo. ſignific. ꝛ sic erit religiosus. ꝛ prefata bo na habebit ad vsum ꝓ sua necessitate. Et idem dic si profitetur vt in domo sua cum omnibus bonis suis moretur. vt not. Ber. Innocen. ꝛ Hostien. in dicto capitulo insi nuante: quia non est contra substantiaꝫ mo nachatus: vt quis in certo loco moretur. aut de certis redditibus viuat. cum hoc pos sit concedere superior. de electio. cum inter. Et si superior postea voluerit eum amone re poterit: licet non debeat nisi ex iustis cau sa. Si vero ea voluerit sibi reseruare vt pro priū. ita quod non sit locus interpreta tioni. tunc fit reseruatio per vsum condi tionis resolutiue. vel suspensiue. vitiatur actus et non conditio. vt in capitulo fina li. de conditio. appo. et sic non erit religio sus: similiter si fiat per pactum. puta quia dicit aliter non intendo profiteri: nec alio modo: quia hec verba habent vim condi tionis secundum Bartol. in auten. ingressi. C. de sacrosan. eccle. Si vero simpliciter per vsum pacti vel modi reseruat sibi proprie tatem vel facultatem contrahendi matri monium. sic facit transire professionem in aliam speciem: quia vbi est pactum cō

tra naturam contractus. et impropriatis aliquatenus verbis transire pōt in alium contractū. sit interpretatio alterius contra ctus: vt est tex. in. l. vbi ita donatur. ff. de do na. cau. mor. ꝛ in. l. cum manifesta. ff. de cō emp. ꝛ sic iste non erit religiosus proprie: sed oblatus monasterio. licet non in totum. ꝛ sic obligabit ad omnia ꝓterquam ad refe ctuara. Quod si verba non paciantur vt fiat transitus ad alium contractuꝫ: nunc pactū contractum inficit in totum. ff. de vsu. ꝛ ha bita. l. per seruum. iuncta glo. in. d. l. cuꝫ ma nifesta.

9 ¶ Nono queritur vtrum teneat professio fe mine in monasterio masculorum vel eccō tra. mentito sexu: ꝛ dicit Math. quod non. p c. diffinimus. xviij. q. i. sed Jabba. dicit quod aliud dicit. c. diffinimus. tamen cum profi teatur substantialia. obligabitur ex tali p fessione. arg. c. quod interrogasti. xxi. disti. vbi Archi. post Bar. bite. dicit hoc casu ma sculum compellendum esse ad monasterium monachorum: ꝛ intelligo hec in foro conten tioso. vel etiam anime si intentio erat profi tendi: ꝫ non seruādi. pfessionē. vt. ſ. H. vi. et quo ad cādem religionē in spē: ꝫ nō in sexu: vel saltē in genere.

10 ¶ Decimo queritur vtrum teneat professio facta expresse in religione prohibita: ꝛ dicit Archiepi. quod obligatur talis religioni in genere

11 ¶ Undecio q̄d si quis dolo vel metu mortis vel blādicijs inductus intrauit religionem: ſtelligo. ꝓfitēdo. Et dicit Ray. quātū ad do ctrinā melior facta est. q̄ō me. cā. cū dilectus: ꝛ de ꝑiur. cō. ex pte. ꝛ. c. veniens: ꝛ ꝑcor. ho. rault spōsam suā leprosam ꝛ nō erat: de con fessio tenet. Vide tñ Inno. in. c. cū dilectus. leret viciat religionis ingressum. nō autez q̄ caderet in ꝓstantē vtrū. Quātum autē ad meritū distinguo. qz si inferaꝫ ab hoie metus mortis vt profiteaꝫ nō est religiosus nec ob ligatus q̄ tale votū. q̄ō me. cau. platum: nisi postea retficet. de reg. porrectū. ꝛ. c. sicut no bis: si ꝝo inferaꝫ a casu vel natura. vt qz est infirmus vel in mari vel in periculo inimico rum ꝛ huiusmodi. ꝛ vouit de libertate. obli gatur. vt in. d. c. porrectum: ꝛ. d. ca. sicut nos bis: ꝛ hoc sequitur Ber. ho. ꝛ Panor. in. d. c. sicut: ꝛ hoc tenet ꝫ aliqui dicant quod non obligatur si statim post periculuꝫ ꝓtradicat allegantes. c. ex transmissa. ꝛ. c. vl. de renū. ꝑ Quātum ꝝo ad blanditias dico q̄ obliga tur ꝫ bona sua nō monasterio alliciēti: sed parentibus vel heredibus debētur. xx. q. iij. constituit.

12 ¶ Duodecio queritꝝ q̄o obligeꝫ ex sua ꝓfes sione q̄ intrauit monasteriū relaxatū si mo nasteriū non reformetur: ꝛ q̄o si reformeꝫ. ꝑ Quātum ad primum autē qui. ꝓfiteꝫ secū dum ꝓsuetudinē quā inuenit: ꝫ sciat regulā aliter ꝑcipere ſm Alexā. non excusat: si re gulam non obseruet: qz qui. ꝓfitetur. regulā profiteꝫ non consuetudinem. xx. q. iij. consti tuit. quod me. cau. cum dilectus: ꝛ. c. ſi. Et si dicatur neminem obligari nisi secundū q̄ intendit respondeꝫ vez esse explicite. nō im plicite. qvolens principale. puta esse frater minor. vult ꝛ accessorium. ſ. obligationez ad precepta regule minorum. ꝛ de hoc est. ca. in c. ex pte. de regula. ꝛ ita tenet sum. ang. hāc opinionem attribuens etiam Innocē. ꝛ ho. ꝫ dicat aliter sentire Panor. in. ca. sup eo. de regula cuꝫ quo est sum ro. Sed ista sunt ve ra de his que. pfessione necessario ꝛ essentiali ter ꝑcernit. vel sunt tria vota ꝛ ordinata ad illa necessario ꝛ omnia precepta. de alijs au tem dic cum Panor. vt statim dicetur.

ꝑ Quātū ad scōm. ſ. si postea reformeꝫ vtꝝ ſ. possit cōpelli ad obseruātiam regule refor mate dicit Panor. in. c. sup eo. de regu. quos dam distinguere inter discretum. ſ. quando ingrediēs ꝛ indiscretū. Alij ꝝo quos sequit vꝰ Inno. dicūt indistincte q̄ obseruare cōpellit: qz si intrauit intuitu dei nō debet posse alle gare contra si ꝝo animo nō bono: sed vt vi ueret ſm regulam sibi visētē. audiri nō dz: tāquam allegās turpitudinē suam. panor. aūt dicit ꝑdicta. ꝓcedere quo ad ecclesiam. sed in foro ale aduertēda est intentio istius cum votum debeat esse voluntarium. de re gu. licet. Unde si iste non habuit animum se obligandi nisi respectu regule que sibi seruā batur. non obligatur quo ad deum: maxi me: quia tria sunt substantialia religionis: vnde si ꝑ tempus de cuius initio memoria non habetur aliqua accidentalia sibi nō ser uabantur cum potuerit cogitare ex causa ſl ud prouenisse. cum ista possint adesse ꝛ ab esse. non tenetur. saltem antequam regula reformeꝫ. ꝛ ita consuluit Car. domi. suus. ꝛ ita tene addēdo ex Dīr. quod si ꝫ ingrediēs monasterium vbi antiqua regula non ser uatur etiam quantum ad habitum. nec ob ligat se ad illam. sed ad aliam que ibi de fa cto seruatur etiam si plurib⁹ annis sibi sit nō cēset religiosus. sed reformato monaste

rio cogīk exire aut regulam profiteri.d.ca. sup eo.¶ Quod autem dicit Ray.q' ingressus monasterium relaxatuꝫ intelligitur se obligasse ad id nō quod fit.sed qō fieri debet.primo.si sciebat ꝯ erāt seruāda.scōo.si erat ꝯdem simplex sed exposite sunt ei austeritates.ꝛ conditiones ordinis.tertio si erat simplex ꝛ non sunt ei predicta exposita.tamen in professiōe vel ante nō expressit se nolle austerius viuere etiam si fuisset dolo inductus.si ꝙ hoc expressit nō teneri nisi ad id qō fit ꝯ ad seculum redire nō possit.est verum in foro contentioso solum.

13 ¶Decimotertio querīk an solus abbas sine ꝓsensu capituli possit aliquem ad professionem recipere:ꝛ dicit panor.in.c.ad apostolicā de reg.inspiciēdū ee ꝓtio ꝓsuetudinē de reg.c.fi.li.vj.adde ꝛ ꝓtinulegium:si illa cessāt ꝺ̄ hoc facere cū ꝓsilio capīl.q: in regula monachoꝝ ꝺ̄ q' precipua ꝺ̄ expiere cū ꝓsilio capituli.cuiusmodi est creatio monachoꝝ ex ꝙ inferē q' sine illo ꝓsilio creatio mōachi de cōi iure nōvalet.qrybi reqrīk a iure ꝓhibīt:nisi ad hdibeak.actus est nullus. de his que fi.a prela.nouit.iuncta gl. Non tñ tenetur abbas sequi illud consilium.sed satis est requirere ꝛ expectare responsum. Et idem Jo.an.ibi qui etiam dicit in.ca.fi. de regu.in.vj.q' de iure cōmuni creatio monachoꝝ ptinet ad abbatem ꝛ ꝓuentum ꝛ alle.c.ea noscitur de his que fiūt a ꝑla.vñ vacante monasterio non poterit cōuentus recipere.vt in simili dicimus de collatione spectante ad episcopum ꝛ in.c.vnico.ne se. va.libro.sexto.iūcto.d.c.fi.sed viuēte ꝑlato. nec conuētus sine ꝑlato.nec econtra prela-
14 tus sine conuentu recipere poterit.vt nor. in.d.c.fi.

¶Decimoquarto ꝙrīk vtrum eōs possit aliquē acceptare ad ꝓfessionem.ꝛ dicit Inno. q' sic.ꝛ alias erit verus religiosus.Iꝫ non intret monasterium:nec profiteatur certā religionem sed statim in domo sua sub obediētia ep̄i ꝑsone ab eo certus modus vsuēdi:alle.c.si iur.xxvij.q.ij.ꝛ dicit secus in alijs ꝑlatis inferioribus.Iꝫ professio in manu alterius sit votum simplex.Et cum his dictis cōiter trāseūt docto.in.c.porrectum. de regu.vt no.panor.ibi.Sed do.an.ibidē tenet q' ꝙ talem professionem factam eo votum nō solēnizatur.vt matrimonium dirimat ꝙ.c.vnicum.de vot.li.vj.quod placet panor.dicēti se nonvidere quomodo ille sit verus religiosus.ꝛ putat omne votum esse simplex respectu dirimēdi matrimoniū nisi fiat professio in religiōe approbata vt in.d. c.vnico.que fieri nō pōt:nisi ab abbate:fratribus recipiāt:qz solus eōs nō pōt aliquē incorporare religioni inuitis fratribus:qz regula approbata ꝙ ecclesiam cōtradicit: vñ in materia stricta.appellatiōe religiosorum tales nonveniret.hec ex illo.q̄ bñ dicit in exēptis.aut vbi certa regula approbata nō promitterek:aut vbi recipit suo nomine.vel alterius nō potentis incorporare sed secus primo si reciperet eōs ꝓ ꝓfessionez certe regule approbate monasterij sibi subiecti:quia tūc valeret ēt si talis remaneret in seculo.iuxta dicta.ff.religio.j.§.j.qz recipe ad professionem dependet a prāte supiore tatis.vt no.ge.in.d.c.ꝓtinet ibi.vbi reciperet nomine alicuius valētis incorporare approbate religioni.qr valeret post ratificationem.Iꝫ non aff:tūc non teneret matrimonium.

¶Decimoquinto ꝙrīk vtrum possessio fieri15 possit ꝙ procuratorem:ꝛ dico q' sic.qz actus quilibet ꝙ procuratorem explicari pōt nisi exp̄sse sit a iure ꝓhibitus:vt.l.j.§.vlus.ff. de procu.ꝛ in regula.potest quis.libro.sexto.iste autē nunquā exp̄sse excipitur.vt ꝑ discurrēdo ꝛ textus ꝛ glos.iuris vtriusq;.ꝛ.l. pomponius.ff.de procu.ꝛ.c.qui ad agēdū de procu.libro.vj.iuncta glo.vbi multi casus excipiuntur.

¶Decimosexto ꝙrīk vtruꝫ possit haberi ra16 ta acceptio professionis. puta si ff.suscepit aliquem ad professionem sine mandato superioris.ꝛ concludit Jo.and.in.c.insinuante qui cle.vel vo.ſm do.Card.q' sic.ꝛ idē alle. li.j.tit.xx.referēs Inno.tenere:extra.de.re. porrectum.q' de mādato abbatis.seculāris clericus vel laicus sufficeret:ꝛ idē ēt si sine mādato nomine tamē eius fecit ꝓsitea ratum habuit.Iꝫ anteqū ratificet votuꝫ nō erit solēne.nec matrimonium postea cōtractum dirimet.

¶Decimoseptimo ꝙrīk q̄ pena irecipientis 17 aliquē ad professionē aff debitum ꝓ.ꝛ dico q' si recipiāt aff annos pubertatis.ꝓfessio ē nulla.ꝛ accipiēs peccat mortaliter ꝑ pādo iniuste patriam potestate.ꝛ punit arbitrio iudicis.ar.c.ad apostolicam de reg. in glos.vltī.si ꝙ recipiāt ante completum annum probatiōis.extra mēdicātes quidē est male factum si passim ꝛ indiscrete fiat. d.c.ad apostolicā.ꝛ pena est in arbitrio iudicis vt ibi in glos.in mēdicantibus ꝙ recipiētes primo q̄dē peccāt mortaliter quātes ꝙ p̄ceptū factū sub pēa excōicatōis scōo sunt suspēsi a receptōe cuiuscūq; ad ꝓfessionē tertio sunt puniēdi pena graduatis cu-

pe.vt in.d.c.non solum.de regu.in.vj.¶ Non tñ efficiuntur irregulares ſm ge.ibi.si durā re tali suspensione aliquem ad professionem recipiant:qz opo:tet q' actus qui fit post suspensionem sit attributus certo ordini ecclesiastico:quod non est hic cum abbatissa hoc faciat ꝛ etiam dispensatiue pōt esse abbas q̄ non sit in sacris de eta.ꝛ qua.tuam.ꝛ tamē ad eum iure cōi cū suo conuentu spectat ista receptio.¶ Solus aūt papa ſm gen̄s.ibi ab ista suspensione pōt absoluere.qz.c.nup. de sen.ex.non ꝯz locum in inferioribus episcopo:ꝛ ꝓtr cum ab eo non possint absolui:qz sunt exemptī:necesse habent adire papam ꝛ idem Joā.an.ꝛ archi.ꝛ hoc sequitur sum. ro.sed qz.d.c.ꝯz locum etiā in curatis vt ꝓtr ibi apte.vt ēt supra ꝓbatum est:iō melius dicit sum.ang.q' a suis ꝑlatis possunt absolui.Unde distinguendo concordande sūt opiniones quas ibi recitat Ge.q' si suspensio est ad tempus solus papa absolute nec locū ꝯz d.c.nuper.si vero non est ad tempus sic habet locum vt tenet glo.ibidem.de quo supra absolutio.j.§.iij.

18 ¶Decimooctauo ꝙrītur quot reqrunt necessario ad exp̄ssam ꝓfessionem:ꝛ dicovt colligitur ex ꝓdictis q' sex.¶ Primo q' ꝓfitens compleuerit.xiij.annum si sit masculus vel xij.si femina.vt in.c.j.de regu.iib.vj immo ꝛ femina.xiij.compleuerit ꝛ multo plures requiruntur vbi ꝯz locum.c.qz in insulis.de q̄ 2 fiat ei qui pōt religioni approbate incorporare:vel de licentia eius ſm Inno.et panor. in.c.porrectū.de regu.vel saltem nosse eius sequente ratihabitione positā vtiq; valeret sed non ante:vnde ꝓfessio facta ꝙ se solum aut in manu ep̄i non solemnizat votum sc̄ōz do.ant. in.d.c.porrectum.vnde quod dicit ge.cum lap.in.d.c.constitutionē q' professionem religiosam obligat religionem saltem in genere:non in specie nisi recipiatur ab eo qui pōt incorporare illi ſm sum.ang.verum est si ille administrator pōt religionē in qua administrat obligare illi quem recipit:sed ego dico q' est simplex falsum nisi possit obligare eam q̄tum ad hoc:ꝛ consequēter possit incorporare:qz nihil agit vltra suam potestatem de iure vel de facto:ꝛ fundamēntuꝫ eius est chimericum.s.quod religio obligetur in genere non in specie:ꝛ.c.constitutionē quod allegat hoc non probat de eo q̄ in non mendicantibus tacite profitetur infra annū probationis:tum quia falsuꝫ est quod talis religio tali non teneatur in specie:Iꝫ ipse nō teneatur el:tum quia hoc dato stat qō ipse obligetur religioni in genere:non autez ecōuerso sicut in eo qui ponit religionis ingressum indeterminate.¶ Tertio q' fiat alicui relig'oni approbate.de vot.c.vnico:lib.vj.3 ꝛ sitteret in domo propria in manu ꝑlati remanet obligatus solum religioni in genere vt si fiat vni de mendicantibus exp̄sse instrā annum probationis non valet:ꝛ ita sequa rursus.qui cle.vel vo.quia non est facta vni religioni vt requiritur in.c.vnico.de vot.iib. vj.ꝛ idem lap.ꝛ Cal.vt refert ge.in.c.nō solum.peccabit tamen talis mortaliter scōm Lap.ꝛ Cal.nisi quando intendebat ista solum:quia tunc non profiteatur ista ꝯz pura minorum:quia professio non valet nec alia:qz non intendit ꝛ consequenter votuꝫ est nullū. ¶ Quarto q' prelatus requirat consiliuꝫ sui capituli aliter non valet ſm Joā.an.in qua 4
dam apostilla.in.c.ad apostolicam.de reg. ꝛ ibi panor.non tamen tenetur consilium sequi ſm Joā.an.ꝛ cōiter docto.quod limita nisi hoc mandet regula vel statuti.¶ Quin 5
to q' fiat simpliciter de tribus votis.s.obediētia.paupertate ꝛ castitate:vnde si nollet profiteri nisi obedientiam soli:ꝛ ad alia nollet teneri non esset ꝓfessus proprie si hoc expresse deducit in pactuꝫ:quia remota parte substantiali actus removetur totum.de spon.nua.illa autem tria sunt substantialia professioni religionis.de sta.mona.cum ad monasterium.si vero non deducit in pactuꝫ expresse valet professio de vno voto obediētie solum:modo si addatur secundum regulam talem:ꝛ sic intellige Innocen.in.d.capitulo.cum ad monasterium. In reliquis vero licet non seruetur forma tradita in regula tenet tamen professio per quecunq; vota fiat:quia defectus forme non subtantialis: non vitiat actum sicut dicit ſm excōicatione.de senten.excommunicatiōis.sacro.Ita notat panor.in dicto capitulo porrectum.Requiritur etiam in mendicantibus continuus.§.quarto.

¶Decimonono queritur quomodo fiat pro19 fessio tacita.ꝛ dico vt sonat ipsum nomē qō fit sine voce et scriptura multis modis ideō tribus secundum Joan.andr.ꝛ domi.Ant. ꝛ panorml.in capitulo vidua.de reg.quos tamen omnes limita communiter ꝛ genera liter si clam ꝛ consentiant illi:quorum est in corporare religioni:quia sicut expressa non

Universidad de Deusto
Biblioteca

inducit quocunq; voto vel causa nisi fiat in manibus potentis recipere incorporare. secundum ibi. in. dicto. c. constitutionem. et capitulo. vnico. de vo. libro. sexto. ꝛ Lap. et Innocē. ꝛ Jo. mo. ꝛ Joā. and. in. dicto. c. porrectum: vel in manibus alterius habētis mādatum. vel recipientis nomine eius seqūtre ratihabitiōe: ita nec tacita fieri potest sine eius sciētia ꝛ assensu: vt tz Innocē. ꝛ hostī. ꝛ Panormi. vt videt in. ca. porrectum. de regu. ꝛ est communis opinio. ꝛ Ha. tz ge. in. dicto. c. cōstitutionem chimerizet. vt dictum est. ℣ primo ergo inducit quādo q̄s se ingerit actibus qui solum professis de iure aut ꝓsuetudine pertinent. quod panormi. ibi limitat primo si sit nouitius secundo si sciat hoc pertinere professis rātum. quia dara ignorātia presumptio cessat. tertio si spōte se ingerit nō ex mādato quarto si triduo pseuerauit i illo ꝓposito. aut loco pseuerātie tridui hoc fecit cum habitu professorum distincto in colore. scissura. forma. de quo tamē triduo est questio. quia Joā. an. in. c. ad nostram. de regu. dicit hoc requiri p similitudinē de habitu professorum. vt infra dicē. : sed do. Anto. dicit illud nō requiri cum de eo. in. d. ca. vidua mēlo nō fiat. sed procedit text. quando duo pcurrūt exercitium scitcet habitus professorum. quia non requirit triduum: ꝛ hoc placet Panormi. est verum: quia illa vidua se ingerēs actui professaꝝ habuit professaꝝ velum. De prima tamē limitatiōe dissentiūt summa. ros. que illam tz: ꝛ summa. ang. que illam nō habet: sed dico quod est ꝛa ꝓcedit quādo quis se ingerit actibus professoꝝ. pura electionī sine professorum habitu: vnde clericus secularis p illum actum nō profitetur: vt patet p Panormita. ibi. sed cum habitu ꝓfessoꝝ secus: quia nō requirit quod precesserit notitia: cum de illa vidua nō legat̄ qđ fuerit nouitia. ℣ Secūdo inducit tacita ꝓfessio ex delatiōe habitus professoꝝ quod limita primo si habitus sit distinctus vt ℣. ij. si quis deferat scienter idem scīēdo q̄ competat solum professis. secūdum sum. ros. vel melius si hoc sciat: vlterius q̄ p hoc de iure vel ꝓsuetudine inducat̄ professio fm̄ summā ange. ꝓsentīēte Inno. ꝛ do. anto. ꝛ bene. quia ignorātia ꝓsumptionem tollit: tertio si spōte quarto si acceptat̄ ab eo qui potest incorporare religiōi: vel eo ꝓsentīēte secundum Panor. in. d. c. vidua. ꝛ facit. ca. porrectum. de regul. quam limitationem male omittit sum. ro. addēs loco eius aliam scilicet quod etas sit debita. quod fugitur ad

1. modus.

2.

docto. quia loquunt̄ in eo qui potest profiteri expīcite: tz nō ꝯtum ad textum iuris. quinto. si in monasterio nō extra deferat̄. de regul. vt clerici ꝛnot. Panor. in. ca. ex rescripto de inrelig. quia cessat presumptio: eo q̄ si profiteri vellet intraret monasterium. sed intellige in monasterio. i. sub obediētia abbatis: qualyt dicit abba. in. ca. cum illo. de sen. excom. vbicūq; fuerit monachus: modo sit sub obediētia abbatis. semper fingitur esse in claustro. vi. si in delatiōe triduo pseueret. scilicet ne dubitet quo animo deferat fm̄ panor. sic intellige. c. constitutionem in fi. de reg. libro. vi. ℣ Fallit hoc aliquādo fm̄ aliquos: nec requiritur illud triduū primo si suscipitur in infirmitate: ꝛ secundo si suscipitur post votum de ingressu religiosus: sed de vtroq; dubitat Panor. p. d. c. constitutionem. vbi ponitur tuo nouum de hoc ꝛnon excipitur: ꝛ ita tene quod requiritur ꝛmagis in infirmitate ꝙ in sanitate. cum infirmus turbetur propter molestiam mortis. ar. in l. cum antiquitas. C. de test. ℣ Tertio inducitur per delationem habitus nouitiorum indistincti distinctiōe patēti ideſt coloze. scissura. vel forma per annum. licet eē distinctus distinctiōe occulta puta p benedictionem. vt in cle. eos. de reg. nec oporteret addere anno diem fm̄ pet. de palu. nisi nisi in anno bisextili. de cuius rō integrinate est vna dies de pluri. immo nō opz dicere vltra annum. sicut dicit sum. ang. tz sufficit dicere p annū. sicut dicit sum. ro. ꝛ rex. vñ in vltimo instāti anni ꝓbatiōis tollo erit professus: nisi aliud obstet. Hoc aūt limita primo in mōasterio eo modo quo pene statim dicta est: secus extra: sc̄ō vbi habitus nouitioꝝ ab habitu ꝓfessoꝝ est id distinctus paūter tz forte distinctus occulte vt dcm est vel ēt tz forte sit distinctus paūter ab habitu secū degētiū secularū fm̄ pe. de pa. sicut si cū canonicis regularibus eēnt clerici seculares in choro ꝛ refectorio suppellicio vtēntes. si ñ habitus nouitiorum eēt indistinctus ab habitu ꝓfessorum. ꝛcñ hoc ab habitu simul cū eis degētium secularū sicut fm̄ archi. in mulieribus q̄ se canonicas regulares appellāt. vel fm̄ panor. in. c. ex prede regu. in tribus sancti antonij: vel alijs q̄ solum ferūt crucez in pectore. delatio hmōi habitus p annum nō inducit professionem tacitam fm̄ pe. de pal. quod limitat panor. q̄n assumit a minore. xiij. ānō. secus si fuit assumptus a maiore. xiij. anno. secus vbi ēt paūter distinctus ab habitu ꝓfessoꝝ q̄ ꝛcūq; deferat̄ ēt p. xx. annos non indu-

citur professio. vt in. d. cle. eos. no. glo. ꝛ Panor. in. c. ex parte. de regu. tertio vbi alia ꝓtestatio nō premittitur infra annū: secus vbi premittitur fm̄ archie. ꝛ hoc tene q̄ tz dicat he. q̄ no iuuat si ꝓtestetur se nolle propter hoc profiteri: q̄ hic inducitur ꝓsumptio iuris ꝛ de iure que non admittit ꝓbationē in ptrarium: ꝛ idem archi. ꝛ mo. q̄ talis protestatio est contraria facto: tñ versus senlit cōtrariuꝫ. Jo. an. vt refert ge. c. i. de reg. in vi. ꝛ Jo. de lig. q̄ñ fit ex iusta cā: q̄ oppositū dpi nio ꝓcedit vbi protestatio est facto ptraria hic aūt est declaratoria. vt in. c. cū. M. de cōstit. ꝛ hoc placet q̄ vbi factum est multiplici ter intelligibile ꝛ agēs ꝓtestatur q̄ nō agit ecrum ad finē hunc puta vt ꝓfiteatur: ſs ad illū puta vt adhuc ꝓbet: iunat: ꝛ ꝓsentit posse distinctus patenter ista protestatio non est necessaria fm̄ eum in. c. postulasti. eo. tit. q̄. i. fm̄ signum distinguēs est protestatio.

4. ℣ Quarto inducitur fm̄ aliquos q̄n q̄s suscipit habitum nouitioꝝ cū ꝓposito vtrā mutandi absolute per. c. consulti. ꝛ. c. statum⁹. de reg. ꝛ per. c. nō solum. eo. ti. li. vi. sed ista opinio est falsa: q̄ tex. in. d. c. nō solum. cū q̄ ꝓposuit absolute vitam mutare: diuidit cōtra eum qui expresse vel tacite est professus: ptz etiam p. c. ex transmissa. de renun. vñ et c. consulti. de regu. dicit q̄ is q̄ fecit votū de pseuerando non efficitur ꝓfessus p delationem habitus nouitioꝝ distincti: sed si cōtra ꝛ alia q̄ videntur contraria. ꝛñ. q̄ intelligitur q̄ talis ad seculum redire no potest sine mortali: nō aūt q̄ sit professus est ertiā irrationabilis: q̄ professio ēt tacita sine duobꝰ acceptantibus nō perficitur. s. professe ꝛ acceptante: vñ nullum ꝓpositum aut votuꝫ nisi alius ꝓsentiens admittit perfecit ꝓfessionē. Quid aūt p illud ꝓpositum intelligatur vade loquuntur canonistē: sed opinio vera est q̄ sit votum expressum perseuerandi in religione: vel etiam votum interpretatum: vt cuz quis se offert ꝓfessioni: nec tñ fit ꝓfessio: qz alius non subito acceptat.

20. q. ¶ Vigesimo queritur quomodo obliget professio tacita: ꝛ dico q̄ extra mendicantes sicut expressa etiam secularī habitu nō mutato obligat illi religioni precise quam quis ꝓfitetur. vt in d. c. constitutionem. ita tacita ꝓ susceptionem habitus ꝓfessoꝝ infra annum probationis obligat religioni in genere si is qui profitetur sit etatis debite sciens: voluntarius ꝛ triduo perseuerans vt ptz ibi: huic tamen obligatur in specie illa religio i qua est professus: alioquin cum a fortiori nulla alia teneatur posset cōtrahere matrimoniū contra. c. vnicum. de voto lib. vi. ꝛ idem ꝓprie est de eo q̄ infra annum tacite ꝓfitetur in mendicātibus ꝛ vlterius etiam ideſt est si infra annū ꝓfiteatur expresse. vt in. d. c. nō solum ꝛ in hoc est differētia inter mēdicātes ꝛ non mēdicantes sed tacita q̄ est ex delatione habitus vltra annum obligat in specie ei in q̄ fit. vt in cle. eos. de regu. Dicit aūt. s. tho. in illū. dist. xxxviij. q̄. ꝓfessus tacite in oi cāu tenetur ad tria vota religionis principalia: ſz ad alias observantias quaꝝ trāsgressio ex dissimulatione platoꝝ inducitur: q̄ dū videntes nō corrigit indulgere videntur: nō obligatur: precipue si sit simplex qui talia discere nō sufficienter nesciat: eidem alber. ꝛ intelige in his in quibus prelatus potest dispensare.

21 ¶ Vigesimo primo q̄rit dā de ꝓfessōe impuberū: ꝛ dico ex archie. post pe. de pa. q̄ si inuito vel ignorante parēte vel tutore intrauit: si nō reuocet infra annū ꝛ diē est ꝓfessus tacite quo ad eos quo ad se vero ante cōpletū annum pubertatis nec expresse nec tacite ꝓfiteri potest: ꝛ si de facto fecerit sit professus si factus puber ratificet vel portet habitum professoꝝ triduo vel nouiter ꝓfiteatur: vt ſ. toto. xv. anno remaneat vbi habitus nouitioꝝ ꝛ ꝓfessoꝝ nō distinguuntur.

22 ¶ Vigesimo secundo queritur quid de ꝓfessione seruorum: ꝛ dico vt supra religio secundo ℣. tertio.

23 ¶ Vigesimo tertio querit vtrū ꝓ ingressum religionis qui fit p ꝓfessionem quis assequatur plenariā remissionem p assumptionem crucis: ꝛ dico q̄ sic vt probat. s. tho. 2. 2. q. vi. ar. iij. ad tertium. qui loquitur de dicto ingressu. ꝛ pe. de pa. ꝛ idem ber. de ꝓcep. ꝛ dispen. Utrum aūt teneatur restituere qui alienauerit ab ingressu religionis. infra restitutio. iij. ℣. i.

24 ¶ Vigesimo quarto queritur quid de bonis ingredientio religionem per professionē: ꝛ dicunt iura q̄ ingressi religionem se ꝛ sua dedicant deo: ita q̄ omnia eorum bona monasterio intelliguntur eē collata. C. de sac. fan. eccle. auten. ingressi. xix. q. iij. quia ingredientibus. quod secundum petr. de pa. intelligitur de ingressu ꝓfessionis. de quo intelligūtur iura loquentia de ingressu: ꝛ hoc nisi ipi aliter disposuerint ante professionem: quod ꝓbat. licet non post expressam aut tacitam vt not. glo. f. in dicto capitulo quia. ℣ si a patre vel matre filius aut filio poterat exhere

Universidad de Deusto
Biblioteca

dari propter vicium ignorantie. Iam nō poterūt qz hoc vicium tollit religiosis ingressum. xlx. q. iij. c. si iuncta glo. ꝛ in. c. si qua mulier cum glo. vbi de hijs multa. Aliquādo tamē est ꝓsuetudo quod propinqui occupāt bona immobilia ingressi. nisi si qua dedit monasterio: ꝛ alicubi ēt mobilia. que ſm Ray. valet si est obtēta. xl. annis quo tempore ꝓscribit ꝓtra ecclesiam: sed puto qꝫ nō valeat rōne ꝓscriptōis: tū qz in rebus mualis aut furtiuis nō currit vt dicū est. ff. ꝓscriptio. xxij. tum qz ecclesia que hic spoliat nō est digna pena: cum nō sit in mora negligēte sed violēte. nec quocūqz mō: qz est cōtra legem naturalem ꝓtuans hominem facultate disponendi de suis bonis: sed de hijs diffuse. j. religio. vj.

¶ Rursus de religione quarto quārū ad trāsitū ab ea.

Religio rursus ꝓsiderari pōt quarto quātū ad trāsitū ab ea ad aliam religionem: vel ad aliū statum.

1.q. ¶ Circa ergo querit vtr. possit ex iusta de vna religione ad aliā trānire. ff. Tho. sco a sco. q. vi. hoc nō esse laudabile nisi propter magnā vtilitatē vel necessitatē: tū qz ex hoc plerūqz scādalizant q relinquunt: tū qz facilius qꝫ ꝓficit in religione quā ꝓsueuit. ceteris paribus. sicut pz in collatōibus patrū q abbatē nestorij fuit ꝛō laudabile triplici ex cā. primo ex zelo ꝓfectionis religiōis in quo nō attēdit excellētia solum ſm arctitudinē vite. sed principaliter ſm illud ad qꝫ religio ordinat. ꝛ pīr ſm discretionē obseruātiarū finē ꝓportionatarū. secō ꝓpter declinationē religionis a debitā ꝓfessione ſm quam fuerat instituta. tertio ꝓpter infirmitatē vel debilitatē. In primo casu ꝓpter humilitatē dz licētia petī. que ēt negari nō pōt si ꝓfert illā esse arctiorē: sed si ꝓbabiliter dubitet recredūz est iudicij superioris. de reg. iz ſm sco ꝛō recrīt dispēsatio. ynec ex. s. Tho. ff. primo ob' aduerte. ꝓ aduerte primo qꝫ si dubitet an sit strictior religio ad quā trāsitur ſm Panor non stat verbo volētis trānire aut ꝓbati negātis imo tamē recredendum est iudicium superioris: q fz Inno. eo casu est ille ad quē appellarēt: si grauaretur iste religiosus: qz ꝓbatus non dz eē iudex in cā sua. quod dictū nota: qz ex eo infert sum. ro. post Panor. quod habet locum generaliter vbi oritur contētio iter religiosum ꝛ superiorem suum: qz debet adiri superior immediatus: quod tamē non bene dicit in speciantibus ad declinādam correctionem: qz in talibus nō habet locum appellatio. vt supra dictum est. ff. Aduerte sco qꝫ si ꝓbatus ꝛ non rideat vel neget: vel alleget cām negatōis insufficiam dicit Panor. post Inno. qꝫ in his casibus ꝛ similibus pōt subditus incōtinenti trānsire: si vero allegaret cām iustam aut verisimilē negatōis. non dz trānsire: sed instare apud superiorem: vt decernat. si vero dicat se velle habere ꝓlatū: tenet expectare. Posito tpe: qz tūc nō tenetur inconsulte recedere. ff. Aduerte tertio qꝫ ſm Jo. an. in. c. ad fi. de reg. iura non ꝓmittit transitus respectu melioris religionis seu maioris vel respectu finis. vt qz fructuosior: aut alio modo sed solum respectu arctioris vite ꝛ quia ibi viuit strictius: vt in. d. c. iz. ꝛ seqtur sum. ange. ꝓtra ro. qui ipse sibi in. ff. ꝛ. vij. cōtradicit: ꝛ contra sup. sentētes cum brō tho. de cuius mente est quod attēdatur vita arctior quando fines ꝛ fructus paritē cantur. quomodo intelligitur. d. ca. iz. imo ibi videt probari opio. s. Tho. dum dz maioris religionis fruge melioris. ꝛ sanctioris vite: sine ro non paritē nobilioris finis cū vita eque stricta vel etiam minus. modo sit regularis preponderat: qz media sunt propter finem non econtra. Vide. ff. ff. vij. vbi probat opio ſcti Tho. ff. Aduerte quarto qꝫ si dō licētia non petita trānsiit quando petere tenebatur. q̄dam dicunt quod potest reuocari: quidam ꝛō qꝫ non: sed gl. in. d. c. iz. soluit: qꝫ potest reuocari si trāsiit causa leuitatis. alias non. vel dic sub alijs ꝛbis quod non potest repeti si trāsiit in casu licito: iz mō nō seruato: secus si in casu illicito. ar. c. ſi. de regu. et hoc tenet. ff. ꝛ Archiep. ꝛ seqtur supplic. et hoc tene. iz sum. ro. cum multis alijs canonistis teneat idistinctē quod possit reuocari: quia non preiudicault alicui. iz gra humilitatis mandatum sit quod licētia petat. ff. Aduerte quinto secūdum Archie. post 3n no. quod si ex trāsitu ad eam quā certum est esse arctiorem prior incurrat grauem iacturam vel ifamiam non iz trānsire. ar. q. q. iij. si quis ꝛō. ꝛ de regu. iz: qz nec debet esse cā scādali. nec primatam vtilitatem dz ꝓferre cōpuræ vnius monasterij: ꝛ si transit ſm doc. vt dicit Panor. debet fieri restitutio. ar. d. c. iz. in ver. iacturam. de quo licet Panor. dubiter ꝛ cum eo sum. ro. qz ꝓpter lesionē monasterij nō debet ipediri ꝓpositum diuinitus inspiratum. tamē nō est ꝛnbitrādum quādo illa ifamia vel iactura non venit ex culpa monasterij: sed ex rei qualitate: qz non ea deo. ꝓpositum illicitum.

¶ Secūdo querit quādo ꝛ qñ liceat trānsire ꝛ. ꝛ

a religiōe ad religionē. ꝛ dico colligēdo mētem doc. qꝫ aut transit ad latiorem. aut ad equalem. aut ad arctiorem. ff. Et quidem si ad latiorem. dico qꝫ iz: si in ꝓti religiōe regula nō seruat ſm Inno. ꝛ panor. in. c. sane de reg. quia nō ꝓsiderat regula antiquitus instituta: sed modus viuēdi de ꝓsenti: qō bñ Jo. and. limitat qñ nō est in ꝓuincia aliud monasterium eiusdē religiōis ad qō ꝓsit trānsire. nec spes reformatiōis sui monasterij. Si ꝛō in ꝓti mōasterio regula seruat aut subest cā ꝛ ſic ſm Inn. ꝛ sequit panor. in. c. nō est dubiū. de regu. qꝫ ēpo pōt dispēsare. ar. c. nō mediocriter. de cō. distin. v. qō do. ant. in. d. c. nō dubium. limitat si causa est vrgēs. indigēs celeritate: alias recurrēdum est ad papam. quod intelligē de ꝓsilio vel vbi cōmode potest. ar. c. non cogantur. dist. xlj. limita etiam quo ad nō exemptos. in exemptis aūt dispēsabit ꝓlatus. qui loco ēpi est. ar. ſm glo. in. d. c. nō est dubium aut papa si talem nō hz. Aut cā nō subest. ꝛ sic iz de licētia pape. ſm glo. in. c. cum singula. de ꝓbē. lib. vi. quod verū est quo ad ecclesiam ꝛ concernēda ſorum ꝓtextiosus. quo ad deum tamē est peccatum ar. eorum que no. in. c. nō est voti. de vot. Et cā legitima est debilitas. delicata complexio. ꝛ huiusmodi ff. Si vero transitus sit ad equalem. sine cā iz solum de licētia pape ēt quo ad deū ſm gl. lo. iz. q. j. in sum. ꝛ panor. in. c. non est. de regu. ex cā vero iz de licentia ēpi vel ꝓprij ꝓlati ꝓsentiēte capitulo ſm glo. in. d. c. nō est dubium. ꝛ facit. c. statuimus. xix. q. viij. ꝛ xij. q. ij. sine exceptiōe. Si vero transitus est ad strictiorem requirunt multa. primo qꝫ ꝓlati. iz zelovite meliorio: ita est ꝓtrarietas inter ꝓlatum ꝛ subditum circa hoc ad superiorem pōt appellari: ēt si in tali religione interdicat appellatio. quia intelligit inter dicta in spectatibus ad correctionem solum. secundo qꝫ religio ad quam trāsit nō solum sit strictior de iure. i. ſm se. iz ēt de facto. qz s. actu seruat. ar. c. sane. de reg. qz hic cessat rō ꝓmittēdi trānsitum. q̄ est vt vitet arctiora cum hic ꝓsumat opari. spūs sanctus vt in c. iz. de regu. iij. quod licētia petat vt in. d. c. iz. Quibus ꝓcurrētibus iz trānsitus. etiam si primum monasterium esset priuilegiatum. ne eo inde trānsire posset ad arctius. qz ꝓhibit hoc ꝓcessum ne trānsitus fieret ex temeritate vel leuitate in iacturam ꝓprij ordinis sub prætextu maioris religiōis. vt in. d. c. iz. Sz hi aduerte qꝫ nolle religiōis arctioris. venit religio sanctior. ꝛ religio fructuosior. ar. dictorum. Z. ſ. ff.

¶ Tertio querit a quo debeat peti ista licētia: ꝛ dico ēt tum ad clericos seculares qꝫ in ēpo requirit licētia obtēta a papa. de reg. iz: quo ad ꝓlatos vero inferiores si nō sunt immediate sub papa. sufficit si petatur ab ēpo: iz nō obtineat ſm Jo. and. in mercu. illa. ꝛ eo negāt trānsire nō iz. secus eo nō ꝛsidente quo ad clericos ꝛō ſm Inno. petēda est licētia ab ēpo si ecclesia grauiter ledit. alias etiam sine licētia possunt. ff. Quantuz ad exēptos ꝛō dico qꝫ ꝓlati qui subsunt papę ꝛ huiusmodi tenēt locū ēpi qui immediate subest pape. ꝛ ab eis est petēda: vbi in non exemptis petit ab ēpo. nō autem vbi a papa. ꝓlati ꝛō habētes superiores si sunt ordinariū tenēt locū abbatis nō exempti q̄ superiorē hz citra papam. ideo ab eis petenda est vbi in nō exemptis petit ab abbate nō a syndo ab episcopo: quitamē sine consensu capituli eam dare nō potest ſm glo. in. d. c. cum singula. ff. ꝛ ideo in aliquo casu potest eam dare prelatus ordinarius immediatus conuentus: sicut potest ad religionem recipere: tum quia doctores ꝛ iura non distinguunt de prelato: tum quia talis in materia non odiosa venit nomine abbatis: q̄ hoc aliquando potest. sicut ꝛ frater aut religiosus nomine monachi: vt supra abbas. ff. vitt. tum quia. c. si religiosus de elec. lib. sexto. videtur velle quod ea possit dare in transitu ad episcopatum: si ea sit facta electio: etiam irrequisito capitulo: dum nō distinguit: item ar. in verbo suis connētibus referendo singula singulis: quasi dicatur prelatus irrequisito suo conuentu: cum solus prior conuentualis proprie habeat conuentum suum sicut prouincialis prouinciam suam: sed intellige nisi obstet constitutio. ar. verbi: qui dare valeat. tum quia hoc est de mente Panormita. in. ca. licet. de regu. ꝛ doct. dum querunt vtrum ipsi prelati a quibus scilicet licentia petitur transire possint ea non obtenta. ꝛ concludit Joan. and. in mercu. in regu. cum non stat libro. sexto. quod sic si habent superiorem citra papam. Quod ergo dicit summa. ange. in uinciali: ꝛ in ordine minorum a custode vel a ministro. non est verum: sed peti potest etiā a priore conuentuali aliquando vel a guardiano. Et quidem in ordine predicatorum expresse hoc patet qꝫ mare magnum: qz secundum illud frater potest transire de licē

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia magistri vel sui prioris.

4 ¶Quarto querit̃ vtrum transiens aliter q̃ dictum est licere sit apostata: ꝛ dicit panor. in.dicto.capitulo.sane de regu.quod non apostatia maioris: de qua in c.fi.de apostat. sed bene apostasia minoris.quia retrocedit. Ex hoc infert summa.ange.ad.c.ij.ne cle. vel mo.libro.sexto.vbi dimittens habitum incurrit excommunicationem cum sit proprie apostata:quod eam non incurrit assumens habitum alterius religionis etiaꝫ laxioris:quod etiam sentit.Jo.and.ibi in nouel.quia tex.ibi sentit in eo qui facit causa euagationis.que cessat in eo qui aliam religionem ingredit:ꝛidem panor.in.d.c sane:sed ego dico q̃ assumẽs alterius religionis habitũ ratione tractus liciti vel opinatiue nõ incidit quia ibi cessat ratio legis secus si sumat cã euagandi:ꝛmulto magis si causa licentius aut cautius delinquendi: quia in tali habet locum littera ꝛ intentio seu ratio legis.

5 ¶Quinto querit̃ quid si regularis impetrauit licentiam transeundi ad arctiorez religionem ꝛ postea penituit:vtrum primi teneantur eum recipere:ꝛdicit.Ꝟ.Ꝟ.quod sic si non inuenit arctiorem se recipientem:vel non potuit sufferre eius austeritatem.ꝛ ante professionem vult reuerti.quia licentia ꝛrenunciatio facta fuit ex causa non subsecuta. Si autem abbas ꝛ conuentus aliquẽ licentiauit simpliciter et ille renũciauit simpliciter.non ex alĩ causa:nili tenet ex odio secundum.Ꝟ.Ꝟ.licentia non valet:quia hoc est dare licentiam vagandi:quod prohibet xvij.q.ij.abbates.fm aug.tamen expelli potest quando non vult ferre penam pro culpa commissa.

6 ¶Sexto querit̃ a qua religione ꝛad quam liceat tranlitus:ꝛ dico quod probat in.ij. ꝑte.xl.xvj.ca.iiij.in fi.Archie.post Pet.de palu.in quarto religionem mendicantium perfectiorem esse omni non mendicante.ꝛ inter mendicantes eam que essentialiter ꝛ principaliter ꝛnominaliter est instituta ad predicandum:quia hec est religio christi.Et si loculos habeat:quos non habeat alia q̃ predicatiohez essentialiter non habeat an nexam:sed accidentaliter. post institutionem ex commissione.ꝛ quod ex omni alia ad eam licet transire.Et idem tenuit.b.Jo. do.dicens quod cum vnicuiq; ob frugem melioris vite ad altiorem statum liceat trãsire.xix.questione.ij.due sunt.ꝛ de regu.licet.non solum cartusiensem.ꝛ sed cuilibet ordinis fratres.ad ordinem predicatorum possunt transire regulariter aduenguem vlt̃ nentem:ꝛ probat eo modo quo Pet.Monal.quoq; magnus theologus ꝛ canonista dicit vt refert.b.Jo.do.se vidisse determinationem vniuersitatis parisiense.quod si cartusiensis de iure communi posset transire ad ordinem predicatorum regulariter viuentem.Et idem consuluit zaba.et quidam alĩ de monacho sancti benedicti observante laxioris.Et idem dicit.b.Jo.do. de ordine minorum.in tracta.de pot.Et conuerso autem dicit idem.b.Jo.do.quod tres predicatores transire non possunt ad altiorum ordinum observãtiam.nili in suo ordine foret remissa religio:quia tunc liceret animo arcte et nõ laxe viuẽdi:quia secũdum Jo.and.Jnno.ꝛpanor.in.c.sane.de regu.nõ est inspicienda principium fundationis regule.sed quod nũc de facto fuit: vbi satis est quod nũc sit strictioris vite ea ad quam transit.licet forte tempore fundationis fuerit laxioris.cõtra predicatores apostatas inquit Jo.and.qui profitẽtes in monasterio sancti benedicti vbi forte non fuit religio putant se euadere apostasiam. contra quos est ista in.d.c.sane.Constitutiones enim predicatorum vltra regulam tra arctat eos.q̃ vita eorum est asperior vita monachorum.Ubi cogendi sunt redire ad primum ordinem.Hec Jo.and.Ꝟ Nõ est autez ꝓtra ꝓdicta q̃ ex ꝓmissiõe martini q̃nti licite trãseũt ad cartusienses.quia licite ex eã trãsit ad equalem:laxiorem.Nõ obstat ꝛ si alicubi invita regulari habeant licite possessiões.moderate.quia hoc non impedit si iuuat regularem vitam hodie q̃ frequenter fit mẽdicãtes nojere effectu.ꝛ plus inuenitur seductores q̃ facez.

7 ¶Septimo q̃rit̃ q̃d velint iura de trãsitu mẽdicãtis ad nõ mẽdicãtes:ꝛdico q̃ ibi assumi nõ potest ad dignitates in illo ordine etiam si trãseat auctoritate apostolica.nec ad ꝓlatum vel aliquam administratiõez aut quecũq; officia.Et tã vicarius seu minister.siue tanquã locum alterius tenens. nec potest exercere curam animaꝝ pro se aut pro alĩo.nec habet vocem aut locum in capitulo etiam si ab alĩs contedat.clemens vt professores.de reg.

8 ¶Octauo querit̃ quid velint iura transitu g mutuo monachorum ꝛ canonicorum regularium.ꝛ dicit archie.post.s thom.2.2.q. clxxxix.q.vj tractãs religio ordinata ad opa vite ꝓfectiue.inter que ꝓcipua sit q̃ assumitur in diuinis ministeriis.ad q̃ ordinat directe ordo canonicorum regulariũ q̃hus g se competit q̃ sint clerici:non autem monachis.xvj.q.j.illud.Iz ordo monachorum sit arctior. Igitur si monachus est laicus licite transit ad canonicos nõ ecõtra.vt patet.xix q.iij.mandamus.si vero monachus sit clericus sacris misteriis seruiens.vt cõtra est hodie licite canonicus trãsit ad monachos petita licentia superioris non econtra.xix.q iij.statuimus.qz tunc monachi habent q̃s. est canonicorum cum maioꝛ arctitudie.Et hiis patet q̃ vera est opinio.s.tho.cõtra canonistas.de qua supra.Ꝟ.ad fi.ſ.q̃ intrãsitu iuridico nõ attẽditur solum maioꝛ arctitudo vite:qz vt dicit ipse ꝛ probatur per.c.q̃ dei.timo.de sta.mo.arctior est professio monachoꝝ q̃ canonicoꝝ regularium: ꝛ tñ ratione clericatus canonicus nõ potest trãsire ad arctiorem vtram monachalem:qz in.d. c.mandamus.hoc est interdictum.

9 ¶Nono queritur quid velint iura de trãsitu monachoꝝ ꝛ gñaliter religioſoꝝ ad regẽdum ecclesias seculares.ꝛ dico vt infra reli gio.vij.per totum.

10 ¶Decimo querit̃ quid iuris de bonis trãseuntium ad aliam religionem:ꝛ dicit ho.q̃ si quis transit ante ꝓfessionem cum omnib̃ rebus fuit.exit.de regu.statuimus.si vero transit post professionem ꝛ sine licentia res sue remanent priori monasterio.ꝛ qui illum recipit imputet sibi:si vero cũ licentia vel in vltuo:ex aliqua cã vadit ad aliud monasterium:vsufructus rer̃ quas contulit priori monasterio debetur secũdo ꝛdiu vixerit ne fit illi onerosus:ꝛ sic intelligit.xvj.q̃.vj.cognouimus.ꝛ.xxvij.q.j.si quis vapuerit. Si autem sit ꝓsona secularis que relinquit consortium spirituale seu religionem vel ecclesiaz indistincte bona sua recuperat vt innuit ap te.de cle.coniu.quod a te.in fi.vel ad saluãdas opiniones dic q̃ bona ipsum tacite sequuntur:sed si expresse contulit se ꝛ sua ꝛ nõ hz vnde viuat de benignitate canonica sine contradictione cuiusq; bona recuperat.ar. xxxvi.dl.nõ satis.xvij.q.iij.quicunq;.Si vero potest fustẽtari nõ recuperat sicut nec si dedisset sine se.xvij.q.iij.sunt quidam.nisi de gratia fiat aut apposita fuisset aliqua cõditio.de condi.appo.verum.Sed panor.latꝛ ꝓsequitur.Nam in.c quod a te.de cle.coniug. dicit q̃ si recedit ante professionem tunc aut donauit priori monasterio omnia bona sua expresse:ꝛ in dubio videt donasse rõne ꝓsone:qz nõ est verisimile q̃ spoliasset se oibus bonis inde transeundo:Ideoq; recedendo revocat:videtur eũ donasse cã mortis mũdana

revocari põt sicut ꝛ donatio eẽ mortis. Si vero donauit solum aliqua tunc nõ videt donasse cã ingressus nec recuperabit.ar.eoiuz que no.Inn.in.c.beneficium.de reg.lib.vj. Tacite vero bona hmõi nõ transeunt i monasterium,sed remanẽt penes eum ex quo nõ est professus.ar.d.c.bñficiũ.Idem tñ panor.in.c.cũm.de ꝓba.dicit q̃ si decidit in puncto ingressus videt donasse rõne ingressus: ꝑsumi põt q̃ nõ cã ingressus donauerit: quia intelligẽ in foro causaꝝ:qz in pclẽtia vbi sequi põt,pbabiliter q̃ donauit solum causa ingressus ꝛnõ aliter,semp recuperabit:qz videtur donasse cã mortis,Si vero secũ,pfessionez aut ipsa tenuit aut nõ.Si nõ tenuit bona q̃ tacite transierant redeũt ad personam suaz qz accessoꝝ requiritur principale:ꝛ si expresse contulit credẽs professionem tenere: revocat ista bona:qz videtur donasse causa mortis mundane.vt dictum est.facit.l si pater.C.de here.instit.vbi si instituit aliquez credẽs eum filium meum auferũtur demuz illi bona si cõstat eum nõ esse filium: si vero sciebat ꝓfessionem nõ tenere nõ revocat: qz videtur in omnem casum donasse.Si autem professio tenuit,tunc aut egreditur propter peccatum suum:vt qz collocatur in alio monasterio ad agendam pniam:ꝛ dantur bona scõo monasterio quo ad vsum.xvj.q.vj. de lapsis:sed post mortem naturalez vsufructus redibit ad primum monasterium:ꝛ cõsolidabitur cum proprietate vt ibi:aut egreditur capiendo fugam:et bona non recuperat immo quocunq; accesserit potest eaz abbas vendicare cum omnibus bonis acquisitis.decima octaua questio.secunda.abbates.ex quo not.quod quicquid acquirit monachus etiam fugitiuus acquirit monasterio quantuncunq; sit in partibus remotis. vt ibi:aut idem egreditur licite puta transeundo licite ad monasterium vel prelaturam et tunc est dubium de bonis que trãsierant in primum monasterium ꝛ sunt opiniones. Nam aliqui moderni voluerunt quod remanent penes primum:et quicquid acquirit cedit secundo monasterio vel dignitati.et hoc videtur tenuit Petrus de perusio.et pro hoc videtur textus in capitulo vnico.decimi octaua: questione prima.alij vero dicunt indistincte quod debent bona cum persona transire.et quod illud capitulum vnicum procedit in acquisitis bonis ex industria monachi non in patrimonialibus bonis:quia illa bona semper videtur accedere

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad personam monachi ꝛ expresse fuerit collata tempore ingressus ratiõe ꝓdicta: ꝛ hoc tenuit do. car. ꝛ questio fuit alꝫ arduain facto. Panor. autem placet opinio secunda vt bona patrimonialia personam sequantur: subtiliter ad hoc arguens ex dicto capitulo vnico. vbi monachus si fiat episcopus adire potest hereditatem paternam sibi delatam quaꝫ acquiret episcopatui non priori monasterio: ꝛ sic spes succedendi patri qua trãsierat in primum monasterium: iuxta not. per Inno. in. c. in presentia. de proba. sequitur ꝓsonam monachi. ꝛ cum illo tranlit sum. rol. sentiens quod religiosus factus episcopus recuperat ꝫa alteri quesita nisi sit frater minor. Ego autem dico quod prima opinio est vera ꝛ ex intentione determinata in dicto. c. vnico. vbi canon dicit indistincte omnia ꝓprie quelira pertinere ad primum monasterium ꝛ non distinguit inter acquisita ex industria ꝛ successione: vt credit secunda opinio. ꝫ inter monachum ante episcopatum ꝛ post. vt ibi dicit archie. quia. f. ante non poterat adire hereditatem: quod potest postea facꝝ sul furis: licet non acquirat sibi sed sue ecclesie secundum glo. Non est autez simile de spe. ꝛ de acquisitione: quia spes nullum ius aut dominiuꝫ dedit primo monasterio sicut dat acquisitio. Et confirmatur ista decisio: quia secundum barto. in tract. minoꝝ rerum. lib. iiij. frater minoꝝ auctoritate pape trãsiens ad episcopatum vel aliam religionem q̃ habere potest in communi non recuperat bona sua sam alteri quesita siue dicas q̃ hec sit restitutio in pristinuꝫ statum siue q̃ sit indulgentia siue permissio transeundi ad aliũ statum separatum. vt. C. de sen. paſ. l. secunda. ꝛ. l. nutoꝝ. si vero non sunt alteri quesita: puta quia non sunt mortui parentes quibꝰ debet succedere: sic succedet si illi ad quos trãsit sunt in statu succedendi: quia per talem translationẽ restituntur ad omnia. C. de sen. paſ. l. f. ꝛ. ff. ad rem. l. prima. ℣. qui mortio. ꝛ idem putat si alꝫ legitime ab Archiepiscopo vel alio prelato promoueretur ad aliquã dignitatem: secus si transferretur aut absoluatur ab ordine per alium modum puta ꝓpter demerita sua. vt in dicta. l. primo. ℣. q̃ mortio. ꝛ idem Francis. de assis. addens qõ licentiatus ab ordine propter demerita: ꝛ licite transiens ad aliam religionez non recuperat sus succedendi per iura predicta: dasta absolutio est magis ad penam ꝫ ad ꝛmium. Et ita sentit etiam ipsa summa ro. ꝛ ange. Non est autez maioꝝ ratio quare iste frater minoꝝ non recuperet alteri sam quesita ꝫ alij religiosi: sed forte minoꝝ quia sua religio minus poterat eius bona acquirere ꝫ multe alie. Vide de his Panoꝝ. in. c. in presentia. de proba. ad fi. diffuse tractantem. et vt videtur aliter sentientem ꝫ supra. Et predicta faciunt ad hoc quod restituere nõ teneat q̃ titulo oneroso vel lucrativo habz de bonis alicuius damnati propter crimen ꝛ postea per principez restituti ad bona sua quia ius est ꝫa sibi quesitũ. Vide supra gratia. ℣. viij. Vide etiam ad predicta dart. in. l. quecunq;. C. de fide instrumen. lib. x. an emeritez solenniter a communi perusij bona ex damnitorum cogantur eis reddere ex forma statutoꝝ pacis hoc dicentium vbi concludit quod sic: quia. d. l. quicũq;. vbi in hoc non valet rescriptum ꝓncipis loquitur quando imperatoꝝ rescribit propter vtilitatem priuati tantum: secus si propter publicam: quia tunc potest res priuatorum auferre: ꝛ eodemmodo ciuitas. vt. l. certa forma. C. de iur. fis. ꝛ. l. item si verberatum. ff. de rei vendi. ꝛ. l. venditoꝝ. ℣. si constat. ff. communi. predi. Alexan. etiam de imo. in. l. si quis officialium. C. de decu. ꝛ. fi. eodem libro duodecimo per illum tex. limitat glo. in aut. cõstitutio. que de dignit. col. vj. que voluit q̃ licet quis liberetur a patria potestate per dignitatem: puta quia episcopus si perdit dignitatem remanet nihilominus liber atus: da verum est inquit nisi deponatur a dignitate sua culpa vel delicto: quia tunc non dz gaudere priuilegio dignitatis. De bonis autem fugitiuorum. vide supra apostasia. ℣. ij.

Resolutio

Rursus de religione v. quãtum ad nouitios.

Religio. v. considerari potest ꝛmum ad nouitios. i. eos q̃ habitu religiõis accepto nõdum aliqua professione astrinxerit experiũtur religionis austeritatem. Et dr habitu receptos: q: si nouitio daretur habitus ꝓfessorum adhuc non esset ipso facto ex hoc ꝓfessus: dz tñ ei dari habitus nouitioꝝ quando non vult statim aut infra triduum esse ꝓfessus ꝛ sic datus est habitus distinctus: vbi sunt patenter distincti: vbi aſt non sunt sic distincti: vt vbi ꝑdicitur habitus ꝓfessorũ ꝑm archie. datus est nouitio habitus non benedictus. sed sufficit q̃ non detur et cõ benedictione tunc actu facta vt cõsuetudo interpretatur: professi etiam vt dicit quando sibi nouiter faciunt habitum pura scapula re in ordine predicatorum debent eã facere benedici a prelatis. quia scapulare benedictum est habitus professorum.

1 q. ¶ Primo ergo queritur quis possit esse nouitius ꝓprie: ꝛ dico q̃ quilibet pubes rationis capax. xx. q. i. ꝓrotum. ꝛ de regu. cum simus. quod intelligo ſi potest religiõez intrare iuxta dicta. ℣. religio. ij. Vñ licet ante annos pubertatis oblatus a parẽtibus vel alias quis possit habitum religionis accipere: tamen ꝓprie non est nouitius: quia non potest experiri quid sit calli. as: nec malitia supplet etatem. vt. ℣. religio. ij. ℣. xij. Et sic patet quo tempore possit quis eẽ nouitius. quia in xv. anno inchoante masculus supra. ꝛ femina in xij. quia non potest aliquis ingredi nisi completa puberta te. ꝛ ita tenet Joan. and. de regul. beneficiũ libro. vi.

2 ¶ Secundo queritꝝ vtrum furiosus possit eẽ nouitius: ꝛ dico quod nõ ꝓprie quoſi constitutus in anno probatiõis de regu. sicut tenet vñ nunq̃ poterit profiteri eriam si steriisset in religione centum annis: ꝛsi profitetur ꝓfessio nulla est. sicut nec matrimonium potest ꝛtrahere. ff. de spon. l. furoꝝ. nec ratificatur per ratihabitionem postq̃ fuerit sane mentis. sicut nec professio facta ante annos pubertatis: nisi postq̃ est sane mẽtis ꝛ puberes se obligauerit professione tacitaryel ex ꝓfessa. vt patet per. c. primum. de voto. libro sexto. ꝛ facit. d. ca. sicut tenet. non ob. q̃ host. ꝛ sequaces teneant q̃ ratificetur si perseuerauerit non cõtradicẽs postq̃ fuerit pubes ꝛ sane mẽtis. quia panorm. in. c. sicut tenet. de regu. tenet hãc opinionem satis am. per. c. primum. de regu. libro. sexto. vbi professio in minori etate nõ ratificatur nisi poꝛtetur habitus indistinctus per annuꝫ: ꝛ a fortiori in furioso: ꝛ ita tenet sum. ang. ꝛ ro. Sed ille. c. non probat q: iz dicat eam ratificari per illud: non tñ dicit q̃ solum ꝓ illud. ꝫ potius dicit oppositum. ſ. q̃ potest ratificari ex ꝓsse: vñ opinio panor. est vera solũ in mendicantibus: vbi non iz ꝓfiteri ante annum: ꝛ in his non semꝑ: sed qñ furia absoluit ꝓbationis actionem sicut eam auferꝛ impetus. sec. vbi sufficienti ꝛpe ꝓbatus efficitur deinde furioso ꝛ ꝓfiteꝛ: q: tunc est vera opinio host. quod abeũte furia sufficit ratificatio ex parte vtriusq̃ partis: vel etiam nouitij tantum si consentus furiam ignorauit. ar. dicendorum. infra. ℣. iij. ad fi.

3 ¶ Tertio qritur ꝛpto tẽpore debeat quis eẽ nouitius: ꝛ dico q̃ anno toto regulariter. xvj. q. i. consaldus. ꝛ de regu. ad apostolicam. et incipit iste annus ab hora impositionis habitus modo adsit pubertas: alꝫ a puncto pubertatis nisi vbi habet locum. c. q: in insulis. de regul. quia incipit ibi a puncto anni. xvij. incipientis. de regu. ad nostram. et c. significatu. ꝛ c. q: in insulis. Quia tamen hoc datur in fauorem nouitij ꝛ religionis vt se mutuo experiantur: si nouitij ꝛ plani cum suo conuentu accedat consensus ante annuz profiteri potest ꝛ professio tenet. d. c. ad apostolicam. immo profiteri potest in ipo ingressu etiam habitu non suscepto. vt supra religio. iij. ℣. tertio. Fallit hoc in mẽdicantibus vt ibi ℣. tertio. ꝛ ꝑm sum. angeli. fallit vbi habet locum. c. in insulis. sed hoc nullo iure ꝓbatur.

4 ¶ Quarto queritur vtrum annus probatio nis possit esse interpollatus stando vbi gratia vno mense in monasterio: alio extra: vel necessario sit continuus: ꝛ dico q̃ panoꝝ. vt ꝓx in. c. ad apostolicam. de regu. disputatiue tenuit sufficere si sit interpollatus. ꝛ sequitur glo. in regula cum q̃. de regu. iu. lib. vi. q: vt deꝫ satisfactum iuri. ex quo q̃stetur ꝓnuz iz nõ ꝓtinuum. ꝛ hãc opinem sum. ange. ꝛ ro. asseruit Specu. in ti. de sta. reg. sed Jo. de lig. ꝛ Bonisẽtrus filius Jo. an. in quadã questione disputata tenẽt quod oportet annum eẽ ꝓtinuum. Intellige eo modo quo solet austeritates in religione ꝓtinuari. ſ. modice ꝛ ad diem interpolladо. ꝛ hoc Panoꝝ. vertus putat: imo dico idubitate sic tenẽdum: tum q: iste annus est statutus ad experiẽdum austeritates: vt. d. c. ad apostolicam que maxime in ꝓtinuatõe ꝓsistũt: sicut patet quod iz q̃ difficultaꝫ ieiunare. xl. dies facile ieiunaret eos si iter diem ꝛ diem interponeret aliaz diem refectiõis vel plures: tum q: tex. dicẽdo indefinite austeritates. oẽs vniuersaliter comprehẽdit. vt no. ꝑ Dy. de regu. in. in rubri. ꝛ facit de decl. ad audientiam. in casu autem possibiliter dꝰ nõ expirꝛ omnes. puta quadragesimales si egrederet tẽpore quadragesime: ꝛ idez de aduẽtu. vel hyeme: vel estate: tum q: cum iura loquunt̃ de annali spacio vel alio tẽpore. de ꝓtinuo intelligẽda sunt: vt no. glo. sup rub. ff. de va. ꝛ tem. ꝓtinuum: ꝛ ꝑ Jo. an. de elec. c. i. lib. vi. Et hãc opinem tenet Barto. in. l. interdum. ℣. quotiẽs. ff. de publi. ꝓ fiscum rer: vbi seruus decisius autem qui non seruiuit anno continuo seruiuit. nonno. Facit quod not. in. l. vbi fideiussor. ff. de solutio. vbi banninus qui ex statuto offendi potest impune a centum ictibus ꝛ supra non potest pro. l. respectu vnius de

Universidad de Deusto
Biblioteca

biti.z.l.respectu alterius:quia ex quo sunt debita diuersa coniugi nō debēt ad faciendum vnum totum:z sic est ibi casus in quo. l.z.l.non taciunt.c.Et idem etiam per predicta videtur dicendum.si nouitius in illo inter uallo tenuisset habitum z ieiunasset et peregisset omnes corporales austeritates:sed non fuit sub iugo obedientie:quia hoc est potissimum inter austeritates. Nec opposita opinio fuit specu.nec loquitur in casu isto.sed vbi completo anno probationis in monasterio.quis ante professionem exiuit z redijt:quo casu non est annus probationis denuo concedendus:quod errore scriptoris accidit: quod pz primo quia dicit istam gōnem eē Bar.brix.inveneriali bus reius verba in respondendo scribit.vbi tñ Barto.nihil dicit de nostro casu sed de nunc dicto:secūdo quia ipse spe.probat solutionem filiaz p.c.fraternitatis.xxxiij. di. quod.c.de nō casu nihil dicit.

5 ¶Quinto quer̄itur vtrum sit necessarium q̄ nouitius deferat habitum religiōis quā vult profiteri:z dicit panor.in.c.super eo.de regu.q̄ nō.sed sufficit probare regulam in habitu proprio:quod est ierōnoblie.cū magna austeritas sit in habitu vñ dico q̄ sic:z nō sufficit si deferat ēt habitū religiōis alterius.sm glo.in.d.c.sup eo.z tācre.z ita pz p̄suetudo legum interpres.l.si de interpretatōe.ff.de legi.cui sm do.anto.in.d.c.sup eo.in hoc stādum est:q̄ deferat in monasterio:quia delatio extra nūq̄ induceret profes̄ionem:sacram:vt in cle.eos.de regu.pz possit ralis compelli.vel ad dimittēdum habitum talem:vel ad monasterium intrādum vt no.Panor.in.ca.vt clerici.de regu.quod tñ limita vt supra religio.iij.§.xvij.casu.ij. limitatione.v.Intellige tñ q̄ ex cā pōt fieri professio:z p̄sequēter probatio semiplena si ne habitu.vt supra religio.i.§.i.sed talis p fitens nunq̄ fuit nouitius nec p̄prie politius in probatione.

6 ¶Sexto q̄rit̄r vtrum nouitius obligenē ad p̄cepta regule:z dico quod non nisi ut cur alij xp̄iani:debent tñ induci vt feruent ad pbandum z p̄sequēdū:sed aliquid indulgendum ne retrocedant.xxxv.q.iij.qō scripsi.

¶Octauo q̄rit̄r vtrū nouitius infra annuz 8 pbationis possit ad seculū redire:z dico qō panor.in.c.statuimus.de reg.facit regulaz p illum rex.q̄ sic z libere vt ibi:z sine licētia petita ab aliquo q̄ ita sonat illud verbū libere.vt no.in.c de multa.de p̄ben.nec tenēt soluere expensas factas sibi a monasterio, vt pbat.c.non solū.de regu.li.vj.ibi aliquatenus impedire.Egrediendo aūt sine licentia nō incurrit aliquam inhabilitationē ad ordines vel beneficia ecclesiastica vel secularia ex hoc.de regula.postulasti.Facit etiā quatuor fallētias. Prima si infra annum p̄fessus est non fur fosus nec impubes:quo casu tenetur religioni in specie vel in gñe vt supra religio.iij.§.iij.z.iiij. Secunda si infra annum suscepit habitū p̄fessor eo mō quo supra religio.iij.§.xvij. dictum est. Tertia si habitū indistincte detulit p annū.vt ibidez dictum est. Quarta si apparet euidēter eum voluisse absolute vitam mutare. Sed istam quartam fallētiam que vtiq̄ vera est vpote quam multa capitula ponūt.quidam immo pene omnes canonistę male intelligunt ex hoc quod putāt promissionem nō esse de ratione voti:sed sufficere solum propositum coram deo.vnde volūt quod is qui religionem intrault ajo perseuerādi teneatur religioni in genere.et alio voto non facto. Quorum q̄dam dicūt quod est vere religiosus ita quod si p̄trahat matrimoniū nullus est. quia illud ppositum dicūt esse votum solēnizatum p habitus susceptionē.z sic sensit Inno.in.c.p̄sulti.de regu.z Ho.z Vin.z Jo. an.dicēs hoc posse probari p.c.beneficium. de regul.vbi beneficium istius potest alteri cōferri.z domi.An.z fere oēs scribentes.vt recitat ibi panor. alij ho vt do.car.tenent q̄ q̄s ad seculū redire nō possit.non tñ est vere religiosus sz teneret matrimonium ab eo p̄tractū:p.c.vnicuz.de vot.lib.vj.z pz satis hec opio panor.Sed opio Inno.stare nō potest:q̄ votū non solēnizat:quo ad dirimēdū matrimoniū:nisi p susceptionē ordinis sacri vel p̄fessionē expressam aut tacitam.vt pz in.c.vnico.de vot.lib.vj.sed iste non suscepit ordinē sacrum:vt suppono.nec est p̄fessus explicite vel tacite:quod pz pzio p.c.extrāsmissa.de renū.vbi clare patet quod votum intrādi religionem z ppositum p̄seuerādi simul non facit religiosum p habitus susceptionē nec aliquam inducit p̄fessionez: z sc̄do p.c.ad apostolicā.de regul.vbi pz q̄ p̄fessio non sit sine p̄sensu monasterij.quod dādo habitum nouitioꝝ non intēdit istum ad p̄fessionem recipe sed moreo eius exper

z tertio pz rōne q̄: cum p̄fessio sit quasi ḡdā p̄tractus z hinc de ortā obligatio recipro-
ca nō potest p̄sistere ex p̄te vnius rātum.l.in oibus.ff.de act.z obliga. Sed nec opto alia stare potest.s.quod iste nō possit redire ad se culum quasi obligatus religioni in genere: q̄ nō obligāt proprio voto.q̄ sm.s.Tho.z alios theolo gos ḡbus in hac parte stāduz est.propositum nō est votum nisi sequāt promissio:quod etiam vbiq̄ innuit scriptura:secūdum illud Deute.xxiij.si votum ꝛc.z sequitur:facies sicut promisisti dño.ꝛc.ecclesiast.v. si ḡd vouisti dño nō tardabis reddere:z sequitur:displicet em̄ ei infidelis z stulta.promissio:z idem iura ciuilia secūduz que votū exigāt etiam suplotis p̄ceptor:vt p̄cudūt canonistę.z p̄ter nullo modo obligāt religioni. Dicit autem Pe.de pal.quod obligatur p̄cepto ecclesie:q̄s stare nō pōt:tū q̄ istū p̄ceptum nullibi reperitur:cū semp iura se referāt ad voluntatē z intentionē trāntis:tum p̄ter multa que deduxi in quadam q̄one.de hoc in aur.ro.Et ideo bñ dicit Panor.in.c. litteraz.de vot.q̄ si de rōne voti est.p̄missio vt dicit.s.Th.z Archi.doctrina canonistā rū circa istā q̄nez euertit. Dico ergo quod hoc ppositum mutandi vitam absolute.est professionis.qua in ipso religionis ingressu multo.licut olim poterāt in oibus religiōibus. z nūc possunt in nō medicantibus:vnde isti remanebāt obligati religiōi in genere:z nō erāt professi:z sic hoc propositum cōtra professionem expressam z tacitam dluxit in.c. nō solum.de regu.Et hac rōne beneficia tenebāt vacabāt. Qui ergo solum proposuit p̄seuerare nō vouēdo nec se offerēdo professioni potest infra ānum ad seculum redire de iure z p̄trahere matrimonium ēt sine petō quo ad eccles̄iā: z ēt quo ad deū si redeat ex iusta cā.puta infirmitate vel debilitate:si autē ex cā iniusta.puta tedio sanctevite vel huiusmodi.est petitū ingratitudinis.Unde ō hijs oibus diffuse in.d.qōe.

9 ¶Iuono querit vtr̄ nouitius possit eligi:z dico q̄ sic ad ep̄atū nō aūt ad abbatiā vel p̄laturā religionis.de elec.nullus.li.vj.

10 ¶Decio querit vtr̄ nouitius possit ordinari:z dico q̄ nō ēt ad primā tōsurā.xix q.iij. monasteriū.sm Ray.z Goff.Qō aūt in.d. c.8:z q̄ expectādum est diēnuz dicit.vv.q̄ eo ipso q̄ habētur p̄ professis p̄nt ordines recipe z ꝛco.ho.z sum.cō.z ita habet p̄suetudo:quę pbat.xvij.q.ij.p̄saldus.

¶Undecio querit vtr̄ debeat vocari ad electionē epi nouitij si sit canonicus.z dicit Jo. an.in.c.bñficium.de reg.lib.vj.q̄ nō.sed secus eē de patrono.vel eo ad quem nō iure collegij sed iure singulari electio p̄tinet: q̄ debet vocari.

¶Duodecio querit quid de bñficio z bonis 12 alijs nouitij:z dico q̄ de bñficio dictū est.s. religio.sc̄o.§.viij.de alijs aūt bonis dico q̄ quādo profitēt tenēdum est sic dictuz est. s.religio.iij.§.vlt.Quādo vero moritur ante p̄fessionem expressam z tacitā.Tū.z multi alij in aut.ingressi.C.de sacrosan.eccle.dicunt quod omnia bona eius spectare debēt ad monasterium quia ibi mortē do videtur mori vt monachus.z ideo domi.Anto.in.c. si qua mulier.C.eodē.pro hac opinione allegat.c.fi.de suc.ab intesta.nō firmāo tamen opinionem sed relinquens prouinciam cassentia bene distinguēs dicit quod si immrādo exp̄esse bona sua cōtulit monasterio.z expresse nō reuocauit sunt monasterij: si vero expresse nō contulit sed simpliciter intrault causa p̄bationis.succedēt proximiores et nō monasterium:quia cum nō fuerit iste religiosus cum effectu.de sentē.ex.com.cuz religioso.lib.vj.bona eius nec expresse nec tacite trāsferūt in monasterium:p̄sertim cū adhuc restādi haberet facultatem. Quādo autem aliquid donat in ipso ingressu. Panor.in.c.quod a te.de ele.pluga.bene distinguēs dicit.quod si omnia donauit in dubio videtur donasse causa mortis.vt supra religio.iij.§.x. vnde ea nō secuta per professionem tacitam vel expressam omnia reuocat z recuperat inde recedēdo:argu.l.seya.in fi. pti.re.ff.de donatio.cau.mortis.z.l.nō omnis.ff.si certum peta.z facit quod no.Bartolus in vltra ancēstl.ingressi. etiam idem dicit Bartolus ibidem de eo cuius professio nō tenuit quamuis profitens crederet remanere per legem si pater.z.l.nec apud.C. de heredi instit. Si vero nō denault omnia sed quedam solum non videtur donasse causa ingressus:z nō recuperabit.argumē.ca.beneficium.z.ca.constitutionem.de regul. Et sic intelligēdo limita Hostiē.z Panormi.in rij. Similiter non recuperabit si dedit non causa ingressus:sed ex iterualio.de dona.ca. fina.z.l.perfecta donatio.C.de do.que sub mo.Et idem dicit Bartolus vbi supra de eo qui sciebat professionem: non tenere: quia non recuperabit donata.lege enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

p erro:em.ff.de regu.iur.z.l.cāpanus.ff.de ope.lib. Inscientia tamē dic:vt supra eo dez .H.decimo.dixi.

¶ De religiōe rursus.sexto quārū ad religiosos.idest professos in genere.

1.dictum. 1.q.

Religio.sexto considerari pōt quārū ad religiosos q̄ sūt laz pfessi in genere.q̄ proprieve nūt noie religiosoz:vt.3.religio.f.H.f.

¶ Prio ꝙ querit ād iuris ō bonis religiosi rō i ipsa pfessione ḡ post:z dico multa.ℙ primuz. Patre ingressō monasterū.f.p pfessionem.filius legitimam petere nō potest de subtilitate iuris ſm Bar.in auf.si qua mulier.C.de sac.san.eccl.posita.xix.q.vlt.qz legitima nō debet nisi post mortez naturalē pfio.l.j.H.si impuberi.ff.de collā.bono.sed de ētate canonica disco cum Bald.in.d.auf.si qua mu.q̄ petere poterit ne habeat petere alimenta a monasterio:z plz q: eque cessat pater administrare z alere sicut si naturaliter moreret. Quātum ꝙ ad pecuniam aduēticiū cuius vsufructus erat pfio.eo ingresso monasterū ſm Bar.in auf.idē est.C.de bo.que libe.ex quo patria prās soluit ex retō patris.remanebit solum medietas dicti vsufructꝰ apud patrē.z pſequēter apud monasterū.l.cum opz.H.cum aūt.C.de bo.que lib.sed gl.in.d. auf.idē tenet q̄ nō finitur:Bar.ꝙ tenet q̄ er toto finit dicens ita fuisse declsum Bononie:glo.aūt est ꝙa de vsufructu:quem pater hz in aliqs bonis.sed opio Barto.est equior. Sed no.ſm pe.de pal.q̄ iura loquētia de ingressu intelliguntur per professionem.

2 ℙ Sēm.Bona ingressi religionem.ipso iure sunt monasterij:vt supra religio.ij.H.xxiij. Et trāseunt eisam feuda de quo dic.vt supra feudum.H.ix.reseruabilē rō legitima descendētibus.xix.q.iij.c.fi.z idem videt in ascēdētibus qz eque succedūt istis nō extrāneis. Trāsit etiam vsufructus.nec amittit ex ingressu secūdum Inno.in.c.in pſentia. de.pba.sed durat ḡdiu viuit:z sequit Alb. in.d.auf.ingressi:qđ quidam limitāt quando monasterium pōt habere.ppriū in cōmuni,aliter nō ſz glo.Et similiter trāsit ad monasterium emphiteosis secūdum Alb:i.d. auf.ingressi.arg.l.peto.H.j.ff.de lega.secūdo.quod Odof.ibi limitat verum nisi emphiteosim haberet ab alia ecclesia: qz tunc esset in optione ecclesie.an vellet rem vel canonem. Aduerte tamē quod.d.auf.ingressi.ſm Albi.ibi nō habet locum in monasterijs habētibus in proprio.vt ordo militie sancte Marie.z tertij ordinis sancti Francisci.z ecclesie seculares.z idem in monasterijs tertij ordinis sancti Dominici.intelige sed habet locum in nō habētibus nisi in cōmuni.ℙ Tertium. Si quis ingredit condicto testamēto in quo nihil reliquit monasterio.sed heredē extraneuz illituit.ſm domi. An.in.c.in pſtia.de proba.distinguēdū est. Nam si ipe ingressus nulla facta mētione de testō expresse cōtulit monasterio bōa.sua in cōtinēti post testamētum.nō reuocat illud. nec illa bona erūt monasterij.sed presumit illa collatio facta ad rēpus vite sue:qz nō vt dek quis incōtinēti aliqm mutare. arg.l.nō ad ea.ff.de ꝺdi.z demō.si ꝙ hoc fecit ex intervallo post ꝺditum testamētum ꝑsumitur mutasse aliqm fauore religiōis z sic rumpit testamētum z illa bona erūt monasterij.Si ꝙ nō ꝓtulit expresse:remanebit testamētū. z monasterij solū petet suaz portionē ḡ rumpēdo testamētum.Sed pano: ibi dicit q̄ suam portionē nō petet.qđ vī verī de subtilitate iuris.p ea que no.Albi.in auf. si qua mulier.C.de sac.san.eccle.qz ſm iura libere pōt dispōnere de suis vt vult.z monasterij computaī inter liberos quādo ante nō disposuit.vt.d.auten.si qua mulier.

ℙ Quartū. Prodigus z dissipator cui interdicta sunt bona ſm Albi.in.d.auf.ingressi.religionē potest intrare si sit rōnis capax eriā quo ad bona sicut z minor.ℙ Quintum. Si liussam illas intrās monasteriuz dispōnere pōt de bonis peculij castrēsis: vel quali ſm pano:.i.c.in pſtia.de ꝑba.sine dubio.l.pe. C.qui testa.fa.pos.de,pfecticio vero etiam si ne dubio nō potest:qz illa sunt in dispositiōe patris:de aduēticijs aūt de qbus dispōnere nō potest in vita patris.etiā cū patris ꝓsensu.iuxta no.i.d.l.pe.est dubiū:sed panor.tenet ibi q̄ pōt:qz statim p ingressuz gaudet illo priuilegio.auf. ℏbyteros.C.de epi.z cle. ex quo qđ laycis est aduēticium clericis est quali castrēse:lōgē priuabit pater i vita sua vsufructu illoz bonorum:z parū omitter in aduēticijs aduenientibus post ingressum:sed do.Anto.in.d.c.in pstia tenet cōtrarium.i. quod nō potest dispōnere taliter quod pater priuetur vsufructu invita quo ad aduēticia ante acquisita:sed solum de directo z vtili dominio sic q̄ patre mortuo trāsibunt ad illuz cui reliquit.vt in aut.de monachis .H.illud:secus de acquisitis post ingressum: qz sunt monasterij.ℙ Sextum. Libri data a patre filiofa.cum eo trāsibūt ad religiosos secūdum dispositionem ingredientis secūdus Jacob.de ranē.z recitat Panormita.in.d. c.in presentia:quia censenf quasi cā trense peculium.quod ꝑt.dicit verū in libris collatis doctoribus vel magistrio.non in datis scholaribus:z sequit bar.in.l.stile.C.fami.hercis.testverius.ℙ Septimuz. Religiosi succedūt in bonis parentum.z huiusmodi.nec erhēdari possunt propter admissum crimen ingratitudinis in seculo.C.de epis. z cle.l.deo nobis.xix.q.iij.c.fi.quod tamen fallit in fribus minoribus.cle.exiui.de verbo.signifi.

2 ¶ Secūdo querit qnomodo aget monasterium in prefatio in qbus succedit:vel el ac quirunt:rdeit panor.l.c.in pstia q̄ his actionibus in qbus ille egisset añ ingressum. z prio gestis añ p ipsum tenebit monasteriū inquātum ad ipsuz quentde bonis ingref si:ſm Inno.ar.l.ij.C.de ipu.z al.sub.vel forteverius in totū.Iz possit petere restitutionem.tenēdo q̄ monasterium iure succesto nis venit.vt.ſ religio.vij.H.ij.

3 ¶ Tertio querit vtr ingressus religionem possit condere testm.z prio fundamento rnōis adduco.d.auf.si qua mulier.q̄ talis est.Si qua mulier.autvir monasticam vitam elegerit:interuenit monasterium libertatis nō extantibus monasterio quod ingredieī res eius competere debemus:sed si persona liberos habens. anteq̄ de rebus suis inter eos disponat monasterium intret.licet et postea inter eos dividere legitimam portionem nulli diminuta trientevel semisse:quod eis nō dederit monasterio competet:sed si oēm substātiaz inter filios diuiderevoluerit sua pſona filijs suis cōnumerata.ptem sibi retineat que monasterio ꝑtere debeat:sed si post ingressum moriat antecq̄ inter eos diuidat filij legitimaz portionem pciplant:reliqua monasterio competē re.substantia.xix.q.viij.si qua. Ad questiones igitur dicit panor.d.c.i pstia.qđ potest posuit.d.aut.si qua.aliter autem dispōnendo inter alios non potest in forma testamenti ſm cl.ibi.:sed ad hoc vt valeat donatio: poterit cōsentiente abbate z capitulo de mobilibus tantuz:qz immobilia sine debita solennitate alienari non possunt:z addit panor.quod ipse tamē ipse nihil potest:cū resilelt transluerint in ius monasterij:et in eo nullam habeat facultatem dispōnendi . vt aperte dicitur in aut.de mona.H.illud.ſ nomine monasterij poterit illa concedere que z monasterium.

4 ¶ Quarto qritur vtrum ingressus monaste

rium possit revocare testm qđ antea fecit:et pe.et cy.in.d.aut.si qua.dicunt simplr q̄ sic: bar.vero distinguendo dicit q̄ nō in ordine minoz:qz illi fratres post ꝓfessionem nihil pōt dispōnere de rebus mūdanis p cle.exiui.de ver.sig.vñ credit in eis nō hre locum d.aut.si qua.in alio vero ordine pōt revocare dū vluit.et videt ſm eū tex.in simili.in.l. res prolis.C.de bona.inter vl.z vxo.et cum eo transit do.ant.in.d.c.in pstia. Panorm. vero dicit q̄ non pōt p.d.H.illud.nisi in casu nō ne in eo,ppterea notetur dispōnendo ad do.xvj.q.j.placuit.et iam non habeat velle aut nolle de elec.li religiosus.ll.vj.et hoc ēt ꝑsentiente abbate:qz testm non pōt depēde re a voluntate tertij.l.pe.cūbi no.C.qui teda.fa.pos.et.ff.de here.instī.l.illa institutio. z.l.captatorias. Hec Panormi. Et ita indubitate tenēdum est:qz professus nullius rei habet proprietatem.vt etiam ptz per.d.auten.si qua.vbi pater quod oia aut sunt filiorum aut monasterij:z idem p.d.H.illud:z p auf.ingressi.C.de sacrosan.eccle.vbi per ingressum oia sunt collata monasterio:zsi habet non est religiosus:sicut nec pauper:nec in hoc est differētia quātum ad fratres pticulares inter minores z alios:qz in particulari omnes se equaliter spoliant oibus:imo videtur portio rario secūdum illam opinionem vt mutare possint minores q̄ alij:quia quāto monasterium magis distat a ꝓpria te bonorum:tanto plus potest frater de eis disponere.qz cuz monasterij cedat loco fratris:quāto minus in monasterium trāsit:tāto plus remanet penes fratrem si quid remanet:vt ibi dicunt.

¶ Quinto queritur ad que obligaī religiosus ex sua professione sub pctō mortalit:z dico q̄ obligatur prio ad observātiam regule ſm quam est professus:quod intellige vsq̄ quo intra annum probationis profiteī si in casu.c.nō solum.de regu.lib.vj.quādo in religione mendicantium:vel quādo est,ꝓfessus tacite solum:quia obligatur soluz religioni in genere:z ꝓsequēter regule quam,ꝓfitebīr.vel illi in qua est professus si aliam non inuenerit.qz illa tenetur eum recipere. ex quo patta est eum tacite profiteri:z si noluerit poterit in domo propria manere.zesse religiosus professus. Sed intellige secūduz sanctum Thomam secūda secūde.q.clxxxvj.qobligaī sub peccato mortali ad rrias religionis:seu ad regularem vitā que in istis essentialiter ꝓsistit.z ad ea que sunt in

Universidad de Deusto
Biblioteca

regula sub ꝓcepto ad alia aũt sub peccato veniali: vt .S. religio. j.H. vij. Ad intentionẽ tendẽdi ad ꝑfectionẽ: vt .S. religio. j.H. vij. ij. ad nõ contẽnendum principalia statuta regule. ola vel nulla: vt .S. religio. j.H. vij. ij. ad nõ agẽdũ ex ꝓceptu dcõis ꝓtra regulã vel mãdatum prelati quinto ad oia ꝓcepta oretenus facta a ꝓlato secundum regulam Colligũtur hec omnia ex vj̃ente. s. thom.

6 Ulde. S. religio. j.H. ij.

¶ Septõ querit pto intellectu voti obedien tie vtr religiosus teneat ꝓlato obedire in oĩbus: videt. s. thom. in quol. x. ar. x. q. fm oẽs nõ tenet in his que sunt ꝓtra deũ vel regulã; vel in quibus non est ei ꝑmissa dispẽsatio: nec in his que sunt arctiora regula. sz circa indifferẽtia vel eo que sunt. j. arctitudinẽ regule. vel equalia sunt opiniões dũdam dicẽtibus q̃ in his obedire necessitatis sit quibusdam q̃ sit solum ꝑfectionis: sz ꝑtũ ad rẽ pax aut nihil differũt: qz ad regulam pertinẽt nõ solum q̃ in ea exprimunt sz ẽt q̃ ad eã quocũq; mõ reducunt: vt ptinẽtia ad obsequia societatis fr̃e z culpa punitiõem. ad q̃ duo fere ola hmõi indifferẽtia reducunt. Jn his aũ que ad regulam nullo modo reducunt. verius est q̃ obedire sit ꝑfectionis: vt expresse dicit ber. in li. de ꝑce. z dispẽsẽ. qz obedientia nõ se extẽdit vltra tuus ꝓlatiõis quod fm regulam limitatur. hec ex illo. Ex quibus sic ꝑõt distingui q̃ ꝓlatus aut ꝓcipit fm regulam eidem sz cõstituriões aut ꝑter regulam. aut infra. aut ꝑtra. aut .S. Si ꝓcipit fm regulam. i. fm cõtẽta in regula explicite vel ẽ implicite: vt sunt ola in quibus ordo regularis ꝛ plenior observatio ꝓseruari non posset: que regula intendit obedire tenetur fm omnes. Si vo que incipit sunt ꝑter regulaz. vt qui nec i ea continẽtur nec ad ꝓtenta in illa expedit vt teuare festucã vel aspicere aues. volãtes. cõmuniter est opinio q̃ non tenetur ẽ ti sint leuiora ꝓ quo facit quod no. panor. in. c. ffas. de restit. spo. z in. c. ex literis de spon. z Inn. in. c. veniens. de iureiur. Si vero sint infra regulam vt reficere corpus qñ regula pmit tit obedire tenetur indistincte fm sum. ang. sed melius distingue nisi sit certũ q̃ refectio vel hmõi nocebunt corpori vel alie: alꝰ aũt si certus est q̃ ꝓderunt: vel est in dubio obedire tenetur. ar. eo. q̃ dicta sunt supra obedientia .H. ij. z dicẽtur statiz. Si vero sunt cõtra regulam distingue. Nam si concurrunt duo. f. quod sit certum prelatum ꝓcipere cõtra regulam z eum non posse dispensare in eo contra quod precipit obedire non tenetur: immo si concurrat primum sine secũdo: sed cum alio certitudine. f. q̃ non moueatur ex cã rõnabili non tenetur: qz si non tenetur in his que nihil faciunt ad observantiaz regule: vt dictum est: multominus in his q̃ faciunt contra eam vel finem eius: de quo supra dispensatio. Si vero sit dubiuz an sit cõtra regulam: vel an possit dispensare vel an rõnabili cã moueatur tenetur obedire. xxiij. q. j. quid culpatur: z ga aliter vbi est dubius an debeat obedire necne tenetur obedire vt supra obedientia .H. ij. Si vero sunt supra regulam etiam distingue. Nam si sunt ad penam culpe admisse tenetur. de simo. dilect. el. ij. z. c. qm. Si vero sunt ad cautelaz culpe future precauende vt cum. ibidinoso mandatur ieiunium non teneturnisi qñ verisimiliter videt aliter se non posse vitare peccatũ similiter nec si sunt in augmẽtum meriti: vt suscipere martyriũ. se affligere lectio z hmõi quo casu loquit. c. gesta. lxxiij. di. vbi dicit non posse aliquibus idiei vtram strictiorem quod indubitatuz est si indicatur a solo prelato: vel ab eo cum minore parte collegii: immo si ipse cum maiori parte vellet aliam religionem imponere. quia maior pars hoc non potest sine consensu omnium z superioris secundum host. in. ca. cum dilecti. quod met. cau. Si vero in eadem religione maior pars faceret statutum arctius ad vitam strictiorem sunt opiniones: an alij obligentur. Nam quidam dicunt quod iz superior sine voluntate omnium non possit mutare strictiorem ordinem: quod metus cau. cum dilectus: potest tamen facere constitutiões austeriores. vt not. Uincẽ. z host. de regu. in per eo. vbi panorm. querit an maior pars conuentus possit reformare regulam antiquitus institutam in vita minori: alleg. Innocen. tenentem quod sic qui etiaz plus sentit scilicet quod potest per statutum arctare singulos ad regulam arctiorem antiquitus institutam stante eadem religione: z sequitur prepo. in. c. ante triẽnium. in verti. tamẽ si per statutum: dist. xxxj. z idem panor. vbi supra. z glo. in regula quod oẽs libr. vj. z Jo. an. de regu. loãnes: z fundamẽtuz istorum est: primo. c. vnicum. de .S. regu. li. vj. vbi monialibus indicitur clausura: que nõ erat de regula: secũdo quia in voto obedientie intelliguñ statuta z ordinationes quas possunt facere prelati: z tertio quia religiosus trãstulit suam voluntatem in superiorẽ Sed ꝑ. dubitat de hoc z declinat ad ꝓtrium: z glo. in. c. gesta. di. lxxiij. ẽ go vero di co q̃ ꝓtima opinio est vera quãtũ ad statutum reformãtio regulam antiquã: vel confirmãtio ad plenioremeius observãtiam. quo casu ꝓcedũt omnia que pro eis adducũtur: nõ autem est vera quãrum ad statutum artãs ad aliqd supra eam: tum quia nõ plus ꝑõt ꝓlatus cum maiori parte capituli in ꝓiudicio perpetuo z omnibus per statutuz. ẽ in ꝓcipiendo ad horam: z huic vel illi oretenus cui ẽt cum toto ꝙuentu nihil potest ꝓcipere supra regulam: fm .s. Tho. z omnes q̃ suo rpe vel ante fuerũt: vt patet ex rum qz ob ligatio religiosi ad obediẽdũ est tota ex suo voto: vnde vltra voluntatem z intẽtionem voluẽtis nõ potest extẽdi. que limitat fm regulam expresse vel implicite intellectam. sicut z de potestate seu iure ꝓlationis: vt supra dicẽt. s. Tho. tum quia austeritas nouiter inuẽta ꝓcernit singulos de religione vt singulos. nõ vt vniuersos. z ꝓsequẽter nõ ꝑõt indicl ꝓsensum collegii q̃ in maiori precõsistit. sed requritur cõsensus singulorum. p. d. r. qõ omnes. Qõ autem dicit Panor. vltra alios ꝓbabilis q̃ quãtũcũq; diuturnis nõ potest monachus fieri sine consensu omnium z superioris secundum host. in. ca. cum dilecti. quod det solus abbas hoc põt: qz in licitis in plebilib9 licitis nõ solum fm se sed ẽt respectu ꝓcipientis licite: alioqn abbas male assectus cogere posset monachum malevolum desperare. ꝑ Ad primum aũt in cõtrarium dico q̃ illud. c. vnicum. ꝓcedit in his que expediũt ad observãtiam professionis antique regule religionis vel xp̃ianitatis. sicut clausura ad observãtiam castitatis in monialibus: vñ dicit ibi Jo. mo. z Archi. q̃ modus quẽrendi taxat ibi secũdum naturã rei: cũ res. lib. vj. ꝑ Ad secũdum dico verum esse de que regule. ꝑ Ad tertium aũt dico religiosum simpliciter sed fm limites regule tãtum alioqn ius prelatus vltra eos se extẽderet ꝓtra .s. Tho. vnde dico q̃ nec papa ꝑõt me astrigere ad maceratiões corporis maiores quam sint cõmunes in xp̃ianitate vel in ordine meo. nisi in penam culpe committe: vel quatenus expediret mihi ad observãtiam regule mee. vel xp̃ianitatis quam suz in ba bus artandis: dic. vt in. c. pe. quod me. can. z p ꝓpo. in. d. c. ante triẽnium. De obedientia clericoꝝ z religiosoꝝ nõ exẽptoꝝ. Ulde. S. obedientia .H. vij. z. viij.

7. ¶ Septio queritur p intellectu voti pauperdictum. tatis quo modo religioso sit mortale aliqd circa hoc: z dico multa. ꝑ primum. Monachis ꝓhibitum est sub terribili ꝓcepto habere ꝓprium. de sta. mo. cum ad monasteriuz: z vniuersis religiosis. co. ti. monachi. Quod ꝺdem ꝓprium sumit tripl̃r: ꝓmo fm host. vt ipsorum dominium rei iustis modis acq̃sitũ. secũdo pro dominio vsurpato: z sic quãtum ad religiosos. ꝓprium fm Archie. post Joã. an. i nouel. i. d. c. cũ ad mo. Et ꝺcõd celak abbatem seu aliũ prelatũ suo. vel cõtra eius voluntatem tenetur: si aũt ꝓlatus concedat vsum alicuius rei ad libitum. nõ videt ꝓprium qñ in qn̄titate vel qualitate nihil celak prelatum. nec sine eius inia aliqd recipit vel expẽdit. z paratus est ad iussum abbatis totũ reddere. Tertio sumit pro effectu iusti dominii. cessitate. sed ad libitum. sic dicit Archi. re vt habeat ꝓprium. i. aliqd simpl̃r in iusta suplorio posset facere ꝺcõd vellet etiam in ꝓiudicium monasterii. mo fm Inno. in. d. c. cũ ad monasterium. nec summus pontifex in hoc valet indulgere. quod indubitat et verum est si sit monachus seu religiosus fr̃. s. Tho. z Per. de paltu. ꝺcõd sic ꝓpe illa opinione que dicit quod potest monachum facere laycuz z ꝓcurare. ac in ꝓprio dispẽsare. que vt host. z Joã. an. Unde secũdum Archiep. talis dispẽsatio in prelato est mortale cum exponat quem. ꝑ Sed m. Si ꝺcõd a prelato ad vsum cõceditur habet subditus in illa revsum. idest ius vtẽdi re aliena salua substãtia. nõ autem fruẽdi. vñ põt ꝓcise accipere necessitatẽ suã non aũt alicui dare. nõ aũt hz in ea vsumfructum idest ius vtẽdi z fruẽdi salvo re. vt scilicet vltra suã necessitatem possit de re duo donare etiam clemosynaliter etiam si ẽt de bonis paternis: qz omnia sunt monasterii. ex. d. i. nõ dicatur nisi habeat licẽtiaz ꝺdi: z tunc bene vtatur. alias peccat. z tenetur restituere monasterio recipiẽs ex turpi causa z similiter qui ex dono. si dans non habeat licentiam: vel ipse id ẽt iam hz Archie. ꝑ Tertium. Si aliqs vsufructus monacho relinquat. abbas potest illud auferre per no. in aut. igressi. C. de sac. san. eccle. z in capitulo secundo. de statu monacho. Et dat a legato: de hoc glos. in. l. nuclus .H. treo heredes. ff. ad trebellia. z ibi Bartol. z ¶ ipsub mo. z Bartolus z Bal. z Joã. de imo. in l. si allenum. ff. de heredi. institu. et concluno non valet: quia impositio pene super

Universidad de Deusto
Biblioteca

facto impossibili de iure vel de facto nō valer. l. cerdonem. ff. de op. lib. ¶. ℟. C. de his q̄ pene not. l. j. Si autem vult quod non possit molestari dicat le govel relinquo. vsum fructum tali monacho. donec ℟quouisq; abbas faciat el questionem: ℟ex tunc non relinquo vt dicit Bald. in. d. l. j. ℟ pau. in. d. ℣ treo. ſz in eo quod habuit monachus ante; controuersiam poterit abbas controuersiam facere illi auferre ſm predicta. ℣ Quartū.

4 Secundum archie. religiosus de licentia prelati habens multa superflua non est proprietarius si paratus est omnia resignare in manibus eius. ſz vtr̄q; peccat ℟ si prelatus nō facit q̄ tum potest sine magno scādalo. vtrūq; in cōi nō est in statu tuto. ar. dist. lxxviij. erro; subdit vero dicte cōtrarie resistētes. nō q̄ nō possent sufficienter viuere. ſz quia volūt abūdare de suis suo mō facere videnť in malo statu: cum seculariter viuāt ℟ velint pseuerare: quod prohibeť in. c. relatum. de regu. Hec ex illo.

8. q. ¶ Octauo querit quid de intellectu voti castitatis. ℟ dico q̄ religiosus teneť ad vitāda ea que cuilibet christiano sunt peccata mortalia. iurta dicta. ℣. luxu: ia p̄ totum. quia licet euitatio peccatorum nō cadat sub voto proprie: cadit tamen large: vnde omnia talia sunt el sacrilegia: etiam si sint sole cogitationes. vt patebit infra sacrilegium. Et vlterius tenetur non cōtrahere matrimonium. dicto. capitulo. cum ad monasterium. de regu.

9 ¶ Nono q̄rit̄r religiosus magis teneať obedire pri aut matri carnali necessitatem patienti ℟ requirenti ℟ suo prelato imperāti contrarium. ℟ dicit Rica. quod pri. in speciālibus ad necessitatez filius precepti honora pr̄em tuum. quia hoc teneť iure naturali diuino. a quo nulla professio absoluit. cum obseruenť p̄cepta melius impleanť: in aliis ℣o magis teneť plato. ſz. s. tho. ij. quol. ar. xvj. tenet ℣rsum si religiosus sit professus de quo loquimur. vt. ℣. religio ij. ℣. vij. recitatum est: vidē alex. in. ij. p̄te dicens q̄ religiosus solum teneť pri in his que potest exhibere sine detrimēto ordinis regularis. vt orare. p̄sulere. ℟ honorare ℣ Quātus aūt ex. s. tho. vbi. ℣. nic. de ltra. math. xv. colligit. distinguēdum est sic. Nā si pr̄ erat in tali necessitate añ̄ filius ingrederet. peccault latrādo. q̄ teneb ať el subuenire. ℟ piter post ingressum magis teneť pri ℟ prelato. quia actio competens cōtra aliquem ex contractu vel quasi non extinguit̄ p̄ religionis ingressum aut sicut quidā volunt extinguit̄. quia talis pro mortuo hť C. de epi. ↄ cle. l. deo nobis. ℣. hoc etiaz cognitum: tamē ſm eos ex edicto de capitis diminutiōe restituit̄. l. iurelas. ℣. iniuriaz. ff. de capi. diuī. vnde ſm doct. post ingressum poterit ex actione vel obligatione qua pius teneb ať conuenīri: sed p̄ abbatem vel iudicem respondebit. C. de epi. ↄ cle. auť. causa que ciz modicorno. in auť. de mona. in p̄n. in auť. de sanc. epi. ℣. prouidere: ergo multo fortius ex obligatione diuini precepti: immo etiam iuris positiui: quo tantum pri teneť quod cum vendere potest pro necessitate famis. l. ij. C. de pa. qui fi. di. ↄ ei teneť ad alimēta. l. filia. C. de pa. po. etiam si pr̄ sit regulariter propter incestuosas nuptias. vt in auť. de ince. ↄ nepha. nup. ↄ piter sine cā iure suo priuari non dz: vt no. in. c. satis puerum. di. lvj. ↄ in. c. viti. xix. q. vlti. ↄ facit text. xxx. di. si qui filij. immo vt q̄ si ex ingressu sit inhabilis subuenire pri: monasterium teneať. quia est loco hēdis ↄ filij eius qui ingredit: vt in auť. de sanc. epi. ℣. sed hoc presenti: de proba. in presentia. in fi. hēdes autem licet extranei prestare teneť alimenta. ar. l. si quis aliberto. ℣. item rescriptum ff. de libe. agno. Si autem pr̄ nō erat in tali necessitate quod filius teneret ei subuenire. sed in eam post eius ingressum deuenit. nō poterit ei filius subuenire ℨ dicente prelato. quia tam est obligatus ei. ↄ p̄ter deo p̄ votum: ↄ p̄ir malotū vinculo. q̄ preceptum obseruandi votum est de prima tabula. honorādi ℣o parētes est de secunda: ↄ p̄terea semel deo dicara iuste. ℨ eius voluntatem ysurpari nō possunt. facit regula semel de reg. iu. ↄ preterea iam suum velle iuste factum est alterius. xix. q. vlti. statuimus. xij. q. ij. nō dicatis. ff. de reg. iu. l. velle non ↄ differt. et ↄ piter non astringit̄. nisi vt vult ille q̄ hz velle eius. cum in annis sit actio. quaz excludit inopia debitoris. l. in his. ff. de dol. Nec ob. quod preceptum diuinum erat ante ingressum. q̄ tunc non obligabat ↄ p̄ter postea non tenet. p regulam factum legitime. de regu. in libro. sexto. sicut si pr̄e non indigente. dispensasset bona sua pauperibus. supueniente pri necessitate repetere non posset.

¶ Decimo q̄rit̄ vtr̄ religiosus assumptus ad epi̇copalem dignitatem absoluat a voto aut obseruantiis regularibus: et dico q̄ teneť ad triavota et habitū deferēdi. de vit. et ho. cle. clerici officia. i fi. Uñ dicit. s. thom. 2. 2. q. clxxxvij. q̄ nō absoluit a voto paupertatis sicut nec a voto p̄tinētie. q̄ nihil dz habere tāq̄ ppriū: sed sicut dispēsator ecclesie silr nec a voto obedientie sed per accidens obedire non tenetur si non hz superiorem sicut nec abbas monasterij. Teneť ēt ad oēs obseruantias regulares nō ipedientes officium pontificale: sed magis valētes ad custodiam p̄fectionis ↄ ℟ p̄ir ad portādū habitum siue religionis qui est huius obligationis signum: non aūt tenetur ad ipediētes illud sicut est solitudo silentium: aliq̄ abstinētie ↄ vigilie graues ex quibus impotēs corpore redderetur ad exequendū officiū illud. Potest aūt secū dispensare per modum quo ↄ religionum prelati ſm necessitatez persone ↄ officij ↄ conuenientiam p̄ditionem. Cōcor. ho. ↄ xvj. q. j. nemo. Si vero transeat ad inferiorem dignitatem vel curam. Vide. ista religio. vij. ℣. xj.

11 ¶ Undecimo q̄rit̄ vtr̄ simpler religiosus possit esse iudex: ↄ dico q̄ non. vt no. ff. de iudi. l. cū pretor. in glo. q̄ etiam dicit idē de cōuersio: sed nec pōt p̄ cōpromissum esse arbiter. ℟ monachi. ↄ C. de epi. ↄ cle. l. repetita. potest esse arbitrator seu amicabilis cōpositor. in aut. vt dif. iudi. ℣. si vero contigerit. xj. q. tertia iniustum. q̄ intellige de imperio sui status. vt in. d. c. i monachi. ↄ de postu. c. ij. Cōcor. ho. ↄ albri. Priores aūt in ordine p̄dicatorū ↄ guardiani in ordine minoꝝ bñ pñt esse iudices delegati iurta no. per doc. in. c. statum. de reseri. lib. vj.

12 ¶ Duodecimo q̄rit̄ quid consulendum sit electis ↄ fugitiuis qui reconciliationem impetrare non pñt ſm formam. c. fi. de reg. ad eo q̄ tales vt ibi hz debent requiri ↄ cōpelli reintrare: salua th̄ ordinis disciplina. l. scōz conuenientiam regule. ↄ si non inueniunt religionem in qua recipiantur secundum glo. ray. tenentur viuere regulariter et honeste. Unde etiam supra apostasia. ℣. ↄ. vj.

13 ¶ Decimoterrio queritur quid de condēnato ad mortem ↄ liberato sub ↄditione qō intret religionem ↄ non egrediatur: alioquin puniet̄ vt p̄ius: ↄ dico q̄ si egredit ad petitionez vxorio vt teneťur puniri non potest illa pena secundum bar. dix. in suis questionibus. q. j. ↄ sequitur albri. in aut ingressi. C. de sacrosan. eccle.

14 ¶ Decimoquarto q̄rit̄ vtr̄ religiosus eo dē gñe peccati grauius peccet ℟ secularis: ↄ dico ex. s. th. 2. 2. q. clxxxvj. q̄ ℨ peccet grauius: primo si agat contra votum pura si fornicet: sco si peccet ex ↄtēptu: q̄ est ingratior deo: tertio rōne scādali: q̄ ad vitā eius plures respiciunt: th̄ cessantibus his peccat lenius: q̄ si pctū exigesi leue absorbeť multis bonis si mortale: facilius ab eo resurgit primo. ppter intentionem erectā ad deum: que et si ad horam intercipiatur: th̄ de facili reparatur ad pristinum: sco q̄ scit corrige re pctm: tertio q̄ iuuatur a sociis.

15 ¶ Decimosexto q̄rit̄ q̄ sunt statuta oibus religiosis in gñe ↄ vlr: ↄ dico q̄ multa. ℣ prio pta ℟ dicaroꝝ. ℣. vj. ℣ Sco ne retrahant aliquos ab ecclesiaꝝ suaꝝ frequētia. s. detrahendo ↄ hmōi illicitis. Tertio ne. pñcient indulgētias indiscrete. s. falsas. vt supra in statorez cū inter sunt ℨ fectioni restoꝝ a rebus ecclesiis faciendis: circa qs dicit pe. de palu. q̄ pñr procurare magis sibi legari ℟ alijs. mō nō faciant verbis illicitis vel animo maligno ℨ tra ecclesias matrices: q̄ nullum erat ius q̄situm: sed frater aluarus dicit q̄ est mortale in hoc casu est veri⁹ posit̄ videriť in testatore ppositū legandi dicto ecclesiis: non aūt ante q̄ aliud est ↄtrahere: aliud est diuertere vel puenire. ℣ Quinto ne legata vel debita: aut male ablata incerta sibi vel suī ordinis fratribus vel conuentibus in alterius preiudicium fieri vel erogari ꝓcurent. ℣ Sexto ne absoluant a casibus pape vel epis reseruatis: ↄ hec oia precipiunt in virtute sancte obedientie ↄ sub interminatione eterne maledictionis in cle. religiosi. de priuile. vbi etiam sunt tria que sequunt. ℣ Septimo sub eadē pḥibitione. prohibetur eis ne psonas ecclesiasticas pīertiz coram iudicibus delegatis a sede apostolica sua contra eos iusticiam. psequentes: vexare in debite aut ad loca plura: et pīertim multum remota ꝓuenire psumant. ℣ Octauo pcipiť platis religiosis ad quos aliquid ꝓuenit occasione p̄missoꝝ q̄ nisi infra mensem plene satisfecerint int ecclesiis dānificatis de eo quod ad eos ꝓuenit postq̄ fuerint rec̄ti ipso iure sint suspensi quousq; debitā secerit satisfactionem. ℣ Nono ne ministrent extremam vnctionem eucharistie sacramentum: nec solemnizent matrimonium nec absoluant excommunicatos in casibus nō concessis: nec a pena ↄ culpa. de quo dicet supra excōicatio. vij. ℣. xlij. ℣ Decimo nullus religiosus potest vsqore literaꝝ apostolicaꝝ vel ecclesiasticaꝝ alibi conuenire aliquem sibi subditum rōne aliquoꝝ locoꝝ nisi coram eo coraz quo de iure conuenit. clemen. primo. de rese. ℣ Undecimo nullus religiosus eligi potest in prelatum alterius religionis vel habitus nisi

1. dictum.
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11

Universidad de Deusto
Biblioteca

12 solū in ēpm.cle.j.de elec.¶Duodecimo.p-
hibetur platis tallenatio rei ecclesie .cle.j.
de rebus.eccl.non alie.vt.j.suspensio.§.vj.
13 ¶Decimoterrio pcipit ne ad turādū.vouē
dū.vel pmittēdū.inducāt aliquos q̄ non
mutabūt sepulturaz apud eos de quo ī.ex
14 cōlcatio.vij.§.xvj.¶Decimoquarto.ne decl
mas ecclesijs debitas vsurpēt cle.j.de decl.
15 de quo.ī.excōlcatio.ix.§.xxxvj.¶Decimo
quinto pcipit mēdicantibus.ne aliquē ad
pfessionē recipiāt añ pletū annū .pbatio-
nis.c.nō solū.r.c.pstitutionē.de reg.lib.vi.
16 ¶Decimosexto ne statū beghinaz foueāt.
17 cle.j.de relī.do.cle.ī.excōlcatio.ix.§.xxxix.
¶Decimoseptimo.q̄ horis debitis in eccle
18 sijs offīū p̄soluāt.cle.j.de cele.msc.¶Decī
mooctauo q̄ nō dimittāt habitū sue religio
nis:nec vadāt ad studia:vt phylica:vel le-
ges audiāt c.vt piculosa.ne cle.velmo.lib.
19 vi.de quo.ī.excōlcatio.ix.§.xxiij.¶Decīo
nono q̄ nō dicāt alīj:vt retrahāt audītes
a sono decimaz q̄ requisiti p̄dicēt de eis
populo:q̄ pfessores nō omittāt facere con
fessōtī pfitētibus.cle.cupientes.de pe.vide
20 ī.excōlcatio.ix.§.xliij.¶Vigesimo q̄ mēdi
cātes nō capiāt loca de nouo.cū ex eo.de ex
cef.pla.ll.vj.r.d.cle.cupientes vt.ī.loca.p to
21 tū.r.ī.excōlcatio.ix.§.xliij.¶Vigesimopri-
mo q̄ nō celebrēt in castris:aut villis:nisi
ī tenuis eis a iure pmittīt.c.ēpōz.de pbat.
22 ij.vi.¶Vigesimosecūdo q̄ ferūt interdictū
oē q̄ videntur ferre matrice ecclesiā cle.
j.de sen.ex.r.ī.interdictū.vj.§.iij.r excōlca
tio.ix.§.xlvj.¶Et idē de cessationibus a di-
uinis.vt ibi.Que autem precipiant mona
chis.vide infra religio.vij.§.xv.

16.q. ¶Decimosexto querit quas excōlcatiōes
religiosi incurrāt.r dico q̄ eā incurrūt in ca
su.ix.r.xiij.r.xiij.r.xv.r.xvj.r.xvij.r.xix.r
xx.r.xxj.dictis in §.priore:ītē sepeli.do cor
pora tpe ītdicti:vt.ī.excōlcatio.ix.§.xxxv.
item eūdo ad curias pncipum sine admini
stratiōe.vt.ī.excōlcatio.ix.§.xxxvij.ītē por
tādo arma infra septa monasterij:vt.ī.ex-
cōlcatio ix.§.xxxviij.ītē ptrahēdo mīimo-
niū de facto:vt.ī.excōlcatio.ix.§.xl.ītē in-
grediēdo monasteria monialiū ordinis p̄di
catoz.r minoz:vt.ī.excōlcatio.vij.§.lj.ītez
mendicantes transeundo ad aliam mona
chalem religionem pter cartusiensez:vt.ī.
excōlcatio.vij.§.xlv.item minores recipiē
do eos de terso habitu ad diuina tempore
interdicti.vt.ī.excōmunicatio.vij.§.xvij.
item inquisitores qui odiorc.vt.ī.excōmu
nicatio.vij.§.xlij.

17 ¶Decimoseptimo querit vtruz religiosus
de religiōe possit expelli propter peccatum
si sit paratus corrigi:penam sustinere:r di-
cit s.tho.in.xij.quol.ar.xxxvij.sitū ē.San-
cti thome.q̄ ſm apostolū malū est auferen
dū:q̄ modicū fermētū totā massaz corrūpit
sed p penā corporalē auferī ēt penitēs sicut
suspēdit homicida ēt penitēs.p spiritua-
lem ho hoc ecclesia non facit niti q̄ sit con
tumax.quia p penam corporalem aufertur
bonum temporale recompensabile p bonū
maius:p spirituale ho bonum spirituale:in
recompensabile.Et ideo talem penam.f.ex
pulsionis religio non dz infligere volēt cor-
rigi.quia est sicut excōmunicatio in eccla
Unde nullus niti propter pctum aclaz expel
lendus est:sed est sequestrandus in carcere
vel alio modo.Utrum aūt possit eē execu-
tor testamētorum:dicovt intra testm.ij.§.
ij.Utrum aūt possit exequi offīū tabellione
tus.j.tabellio.§.iij.Utrum autem possit eē
testis.j.testis.§.j.

Rursus de religione.vij.spāliter ſptum ad
monachos professos r monachas.

Religio rursus septimo cōsi-
derari potest spāliter ſptum
ad monachos professos et
monachas.

¶Primo ergo q̄ritur quid
venīat his nominibus:r dico
q̄ monachus a solitudi-
ne nomē accepit:quia monachus grece la-
tine singularis.i.seperatus a pversatiōe se
cularium.xvj.q.j.c.j.iuncta gl.r ſm panor.
in.c.ex pte:de postulā.pstitutio emanās re-
spectu religiōis.iz loquatur de monachis.
tamen extendit ad oēs religiosos:nisi pos-
sit diuersitatis rō assignari.Et sic habem
q̄ nōie monachi venit omnis religiosus eo
mō quo monachus.i.ppie r stricte:r hoc in
oi materia.nisi appeat ratio spālis differē
tie.Et eodem modo nomine abbatis:intel-
ligo q̄ venit prelatus ordinarius immedia
tus religiosi collegij.r nomine monache.si-
ne monialis.ois femina religiosa proprie:r
nomine monasterij.omnis conuentus.siue
locus religiosi collegij:nisi appareat ratio
specialis differemie.Quomodo autem dif-
ferant monachus.conuersus r oblatus:vi-
de supra oblatus.

¶Secundo q̄ritur vtrum monachus possit r
hre locum in duobus monasteriis:r dico q̄
non vllo mō de relī.do.c.ſi.

¶Tertio queritur vtrum prefici possit in
aliqua ecclesia seculari non collegiata cu-
rata:r dicit Joan.in glos.fum.xvj.q.j q̄ se-
cundum antiqua iura non poterat prefici

ecclie parrochiali nisi ex necessitate.dist.lv.
piscis.hodie vero ēt pter vtilitatez: quia
magis.pbat sunt monachi esse vtiles ēcle-
siasticis.Et ſm ho.si ecclesia ad monachos
non pertinet pleno iure requiritur assensus
abbatis r auctoritas epī r sic intelligē.xvj.
q.j.a.§.ecce in hoc.vsq̄ ad.§.his oib⁹:etiaz
si epūs verbis dispensationis non vtatur ſm
Jo.an.in.c.quod dei timorē.de sta.mo. non
aūt pōt abbas solus curam cōmittere: nec
monachū pōtare inuito epō:r multominus
hoc pōt in ecclesijs nullo mō pticipibus ad
monachos:r sic intelligē.xvj.q.j.a pri. vsq̄
ad.§.ecce in hoc.sed si abbas dissentit r epūs
assentit obediendū est abbati.xvj.q.j.sed si
ecclesie vtilitas exigat:vt ſm ho.q̄ non inue
niuntur idonei clerici r monachus est predi
cator r honestus cogi dz abbas p suplorem
d.c.cū p vtilitatē iuncta glo.r ſm Jo.andr.
vbi supra cogi pōt p epūm si non sit exēptus:
non aūt si sit exēptus:r facta institutiōe: exē
ptus est ab abbate r solꝰ epūs est sibi abbas
r ſptum bono mō poterit pfoemabit se pſby
terio r clericis in licitis.di.xlj.quisquis.q̄
absolutus est ab oibus obseruantijs regule
quas cōmode obseruare non pōt saluis sub
stantialibus.xvij.qō.j.c.j.In ecclesijs aūt
q̄ ad monachos ptinent pleno iure ppfici pōt
sola auctoritate abbatis r quentus ſm Jo.
an.xvj.qō.j.visis.vel ēt solius abbatis si ad
eum ptinet ecclesie pulsio.Est aūt idēvt dī-
cit in canonico regulari.vt in.d.c.qō dei ti-
morē.Quō aūt possit cogi abbas non exem
ptus hoc casu p epūm non video cum aucto-
dico quod cogetur p metropolitanum: aut
4 ſummum pontificem.

¶Quarto q̄ritur vtrum ppfici possit in eccle
sia collegiata curata:r dico ſm car.r doc.in
cle.j.de ele.q̄ ecclesia non curata non potest
ei committi.de curata aūt distinguīt.Nam
si cura sumatur pprie.f.parrochialis scōm
omnes ad eam potest intelligi:sivero suma
tur ipproprie:vt est ea quam prelatꝰ eccle
sie collegiate hz in illos de collegio glo.ibi du-
bitat dicēs hoc indigere declaratione.pan.
vero dicit q̄ etiam ad hanc potest assumi:
quia non potest a tallo prelatus non hre curā
sui collegij:quod etiam sequitur car.dicens
hoc communiter teneri q̄ indistincte p dis-
pensationem epīscopi possit prefici eccle cu
rate etiam non habenti aliam curā niti col-
legium r consentit Jo.cal.r fede.¶Adde qō
no.panor.in.d.c.quod dei timorem.q̄ regu
lares possent promoueri ad ecclesias secula
res curatas.principaliter propter officium
predicandi:r sic propter bonum cure ex quo
infertur q̄ si religiosus ad ista aptus nō est
non potest licite promoueri.hec ex illo q̄ vi-
detur id quod de monacho dictum est exten
dere ad omnem religiosum siue regularem:
et verum puto:sed hoc loco nomine abba-
tis non venit semper prior sed prelatus po
tens licentiam dare commorandi extra or-
dinem.

¶Quinto q̄ritur vtrum possit pmoueri ad 5
bñficium simplex vel ad canonicatum.¶Et
ſptum ad bñficium simplex:dico ſm archi.
q̄ religiosus non pōt hre bñficium simplex
vel capellam nonciuratam sine dispensatio-
ne pape:r concor.panor.in.d.c.sup eo.de re-
gu.vñ non pōt habere canonicatū vel aliud
bñficium simplex in ecclesia collegiata ſm
panor.in.c.qō dei timorē.de stat.mo.etiam
dispensante epo ſm cal.iz ſm glo.in.c.quo-
rundam.di.lxxiij.possit ibi esse epūs.vt in.c.
vno.xvij.q.j.r hoc quia in bñficijs simplici
bus cessat pīuilegium cure:Gratia cuiꝰ.p-
motio ad ecclesiam secularem promissa est.
vt no.in.d.c.quod dei timorem.nec ſm Jo.
an.in nouel.super.d.c.quod dei ti.post hoīt.
potest in ecclesia collegiata canonicoꝝ secu
larium habere prebēdam aut pīonatum vt
prepositurā r decanatum nisi ob necessita
tem cure id fiat r dispensatiue dispensatio-
ne facta de consilio r assensu capituli cuz sit
de maioribus.de quo tñ dic vt.§.sequen. Si
tñ talis ecclesia collegiata ēt regularis ſz
Panor.in.d.c.quod dei:si monachus vnius
monasterij promoueri posset vt ēt in eis ca
nonicus large.

¶Sexto queritur vtrum predicta ſz quod
tam monachus q̄ canonicus regularis sua 6
dente necessitate vel vtilitate possit promo-
ueri ad ecclesiam secularem curatam sit re-
rum de iure communi vel ex dispensatione:
r distinguit panor.vbi supra.¶Nam ſptum
ad dignitatem episcopalem secundum om-
nes hoc est de iure.rer.est in.c.vnico.xvij.q.
j.r in cle.j.de elect.r in.c.si religiosus.r in.c.
quorundam.de elec.libro sexto.quia ibi per
canonicos in episcopos eliguntur sicut r ab
bas in capitulo si abbatem.de electio.libro
sexto.quod non fieret si esset de iure inhabi-
lis.sed postularentur:vt in capitulo si.de po
stula.prela.¶Quantum vero ad ecclesiam
inferiorem.si quidem sit collegiata non .p-
mouentur ad canonicatum vel ad benefi-
cium simplex.vt in capitulo super eo.de re-
gularibus. etiam episcopo dispensante se-
cundum Cal.vt dictum est.ad ipsam autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

dignitatē talis eccleſie.puta vt ſit ꝓpoſitus. Hoſt.ꝛ3 q᷑ nō poſſit fieri ſine diſpenſatione: aliꝫ vero dicūt quod ſicut in epiſcopum in ſecularī:ita ⁊ in prepoſitum incollegiata eccleſia ꝓmoueri poſſunt eadem ratione:et placet panor.cum nō reperiatur hoc iure.p hibitum:⁊ eadem ſit ratio.cuj epiſcopus faciat vnum corpus cum ſuis canonicis.⁊ militer ratio cure ⁊ predicationis hoc caſu:vt in.d.c.quod delꝫtimo.Si vero eccleſia nō ſit collegiata:tūc aut non eſt curata ⁊ non poteſt eā religioſus obtinere:quia ceſſat ratio cure:aut eſt curata ⁊ cōlter tenetur q᷑ ſtre cōi ꝓmoueri poſſit:ꝛ3 ꝓrarium teneant dñi de rota.

7 ¶Septimo queritur vtrum poſſit habere curam alarum in eccleſia vbi monachi colleglaliter habitāt:⁊ dicit panormi.in.ca.ſ. de capel.mo.quod non:ſed debet ab epiſcopo capellanus inſtitui q᷑ populum regat de conſilio monachorum: ſecus in aliꝭ vt dictum eſt.

8 ¶Octauo queritur vtrum preficī poſſit eccleſie quorumcūq᷑ regularium:⁊ dico quod nō:vnde ſi eligitur quis alterius religionis in prelatum:non valet electio.cle.cuj ratio ni.de elec.

9 ¶Nono querit vtrū ꝓmoueri poſſit in caſibus ꝓmiſſis ſine licētia ſui abbatis:et dicit panor.i.d.c.q᷑ dei timorē q᷑ nō:vt in.c.ſi religioſus.de elec.li.vj.imo nec in papam:vt no.glo.in.c.ſꝫ ſit.xvij.q.ij.ſed ſi abbas nolit ꝓſentire ⁊ neceſſitas vel vtilitas ſuggerit cōpelli poteſt ad ꝓſentiēdū:vt dictuꝫ eſt. Et hoc no.p puella nō poterē nubere ex ſtatuto ſtra.xxv.ānum ſine ꝓſenſu duorꝫ agnatorꝫ q᷑ ea eligēte ſpōſum dignum nolūt ꝓſentire ſine cā legitima. Poteſt em̄ ſuperior cogere eos ad ꝓſentiēdum:vel dabit licētiam nubendi:vt tenet Barto.in.l.ſi cum dotem.ff.ſoluma.

10 ¶Decio querit vtrū monachus eccleſie ꝑfectus poſſit eē ſine ſocio monacho:dicit Ho. q᷑ ſic.Inno.ſꝫ q᷑ non.⁊ vterq᷑ hꝫ motiuum in.d.c.q᷑ dei timo.ſꝫ panor.i.c.monachi.extra eo.diſtinguēs dicit q᷑ non dꝫ inſtitui ſine ſocio ſui ordis q᷑ eccleſia ē ſubiecta monaſterio.ita q᷑ iſte non deſinit eſſe obediētiarius monaſterij:⁊ hoc ſm Anto.de dn.limitāduꝫ eſt ſi cōmode illū habere poteſt.vt de canonico regulari dꝫ i eodē.c.ſecus ſi quis panor. ſi religioſus ꝓmoueret nāq᷑ habet clericꝰ ſecularis ad eccleſiā prochialē:q᷑ cuj deſinat eſſe monachus monaſterij:nullam habebit amplius ꝓnexionem eū eo.

11 ¶Undecio querit vtrū dictus monachꝰ factus rector eccleſie ſecularis teneat ad regulam ⁊ ſtatuta ordinis ſui:⁊ dico ldiſticte q᷑ ſic quātū ad tria vota ſubſtātialia:⁊ dela tionē habitus:et ſi eēt epūs.de vi.⁊ ho.cleric.ſi officia.i fi.⁊ ſi temere habitū dimittit efficitur excommunicatus:vt.ē.excōmunicatio.ix.ℌ xxiij.ſed trā quātū ad obediētiā opus eſt diſtictione. Nā ſi trāſit ad epūm penitus abſolutꝫ a iurisdictione abbatis.xvij.q.j.c.vnico.⁊ ſſr ſi trāſiret ad eccleſiā abbari non ſubiectā:nec in ſpūalibus nec in temporalibus.xvj.q.j.in prochia.ſed ſubijcit ipſe ꝓ ipſo epi: qui decetero erit abbas ſuus ſm ꝙ᷑.ſi vero ſit ſubiecta abbati i tē poralib᷑ ſolū.eximit ab eius obediētia quo ad ſpūalia.xvj.qō.j.viſto:⁊ c.ſane:ſi ſꝫ ſit el ſubiecta quo ad tpalia:ſi aūt ſit el ſubiecta in oibus ex toto illi obedier.Quātum ꝙ᷑ ad alia a tribus votis:ſi ſit epūs:dic vt.ē.religio.vi.ℌ.x.ſi ꝙ᷑ non ſit epūs.ſi eccleſia pleno iure ſit abbati ſubiecta ſeruabit oia ſicut prius:ſm ꝙ᷑.Preter tria que in eccleſia ſeculari cōmode ſeruari nō poſſunt.ſ.ieiunium.ſilētium.⁊ vigilie.ar.xliij.di.ſit rector.xvj.q.j.nemo pōt:ſi vero eccleſia non ptinet ad monachos:ſed ad epm̄ abſolutꝫ a tribus ꝓdictis.ſ.ieiunio. ſilētio.vigiliis d.c.nemo.ſed tenet abſtinere a carnibus:vt in.d.c.q᷑ dei timo.niſi in aliq᷑bus caſibus.primo ſi ſit infirmus.de cō. diſt.v.carnem.ſecūdo imperāte epiſcopo.q᷑ abbas ſuus eſt:tertio ſi non habet ſocium ⁊ ſine ſcandalo cōiuuētium abſtinere non poteſt ſecūdum Got.alleg.c.quiſquis.diſt.iiij. ⁊ de ſtat.mona.recolens.ℌ.primo.quarto ſi ſit factus epiſcopus ſecūdum ꝙ᷑.⁊ videt ſe qui glo.in.d.ca.carnem. Sed ſiue lit epiſcopus ſiue non conſiderato vtiſqᵉter.d.c.nemo.dico quod ratio omnium predictoꝝ eſt quia abſolutꝫ ab hīs que officium ſuuꝫ impediūt. Et ab aliꝭ nō abſoluitur:⁊ eſt mēs. Tho.vt.ē.religio.vj.ℌ.x.

12 ¶Duodecio querit quis diſpēſabit cū tali monacho ſi idigebit:⁊ dico q᷑ abbas ſi eccleſia ſit ei ſubiecta penitus:vel ſaltem in ſpiritualibus:vel epiſcopus:ſi ſubeſt epiſcopo ſi eſt loco abbatis.xvj.q.j.ſi quis monachus:ſi vero ſit exempta ſecūduꝫ ſum.ang.recurret ad papā:ſed melius dic ſicut de epo dictum eſt.ē.religio.vi.ℌ.x.q᷑ ipſe ſecū diſpēſabit ſicut prelati religionum:quia non ibit ab Anglia Romam.ſi indiget vel carnibus vna die.

13 ¶Decio tertio querit vtrū monachꝰ cōfiteri ſi poſſit epo:vt penitētiarlo:⁊ dicit rodo.q᷑ ſic niſi ſit exēptus vel priuilegiatus a papa.

14 ¶Decimoquarto querit quid iuris de'carnibus māducādis a monachovel a carthuſiēſi.⁊dicit.o.tho.in.ix.quol.ar.iij.q᷑ mōachus carnes māducāo ſine cā rōnabili ſ. infirmitatis:⁊ſine licētia prelati nō peccat mortaliter:ſicut nec frāgēdo ſilētiū.q᷑ iſta cerimonialia cōter nō ſunt in ꝓcepto.poſſet ſi eē mortale rōne ꝓemptus vel ꝓcepti cum fieret a ꝓlato:quo caſu inteligit ipo ſ.nō iponit niſi.p mortali.ℙ De carthuſiensi

15 aūt dico.vt.ē.iuramēt.tum.iij.ℌ.x.

¶Decimoquinto q᷑rit q᷑ ſunt ea que in iure monachis ſpāliter ꝓcipiūtur aut ꝓhibent: ⁊dico q᷑ ſunt decē q᷑ no.in cle.ne in agro.de

decē in lu re monachis ꝓtect plumtur.

ſta.mo.ℙ Primo q᷑ habitū deferāt ſm formā ibi poſitā.⁊hoc tāgit nigros ſolū:ℙ Secūdo q᷑ oī mēſe ꝓfiteant recōlcent.ℙ Tertio q᷑ ſo q᷑ peſt exponat ꝓ ſe vel alium vulgariter regulam in capitulo.⁊hec etiam aſtringūt nigros ſolum ſm ſum ang.ſed archi. poſt Joā.and.dicit ſatis eſſe honeſtum vt extendatur ad omnes.ℙ Quarto.q᷑ nō vtātur camiſijs.de ſta.mo.cum ad monaſterium.ℙ Quinto q᷑ ſeruēt ſilētium cōtinuū in dormitorio.refectorio.⁊oratorio.in clauſtro ꝙ᷑ certis horis.vt ibi.ℙ Sexto quod faciāt capitula de triēnio in triēniū.e.ti.in ſingulis.ℙ Septimo ne aucupēt.aut venentur.d.cle.ne in agro.ℙ Octauo vt ad curias principū nō vocāt.vt ſuis monaſterijs dā num inferāt.aliter ſunt excōicati illi q᷑ adminiſtratiōes nō habēt.ℙ Nono.ne teneāt arma intra ſepta monaſterij.ℙ Decimo ſm ſum.ange.ne carnes comedāt niſi in neceſſitate ideſt infirmitate:vt in.d.c.cuj ad monaſterium:de quo dicit in ℌ.prīore. Quedā tamē horum nō ſunt in ꝓcepto ſm archie. tio.⁊huiuſmodi.ſꝫ ſum.ang.videaturvelle omnia eſſe precepta.

16 ¶Decimoſexto q᷑rit dā vellint iura de monialibus.⁊dico multa.ℙ Primus.In monaſterijs monialium nō mendicātium recipi nō debēt:niſi que ꝓnt de prouētibus monaſterij abſq᷑ penuria ſuſtētari. aliꝭ receptio eſt nulla:de ſta.regu.picuoſo.iib.vj.⁊ratio ſuitvt poſſint ſuare clauſuram:⁊ ſic ſi aliq᷑ ſic ingreſſa ideſt profeſſa nubat tenebit matrimonium:quia profeſſio eſt nulla.ℙ Secūdum.Omnes moniales regulariter debēt eſſe ſub ꝓpria clauſura.d.c.periculoſo.nō obſtāte q᷑ religioſis nō poſſit indici ſtrictior vita.quia hoc nō eſt verum in ſpecialibus ad ꝓſeruatiōem ꝓfeſſiōis:vt.ē.religio.v.ℌ.vj. Fallit illa regula ꝓtio vbi cēſ

talis ac tātus morbus q᷑ monialis nō poſſet eē cum aliꝭ abſq᷑ graui periculo ſiue ſcādalo.d.c.periculoſo.quo ramē caſu licētia a ſuperiori petēda eſt:quia ꝓhibitus eſt monacho etiam in caſu licito ſine licētia ſuperioris extre.xx.q.iij.monachum.quod ge. dicit verum vbi in breui poteſt haberi.aliter poteſt ſine excōicatiōe exire.ſ.ſi periculuꝫ eſt in mora:⁊ infirmitas manifeſta,ſecūdo q᷑ incumbit abbatiſſe exire ꝓ homagio vel ſimilitate facīēda cum ſecietate honeſta:ita tamē q᷑ ad alia nō diuertat.nec in fraudē recte credo licētiam eē petendam.ꝛ3 ſi neget ſine cā rationabili exire poſſit iuris auctoritate.tertio rōe licēti trāſitus ad ſtrictiorem regulam ſecūdum glo.iij.ſi quis aſſumatur ad regimē alterius monaſterij ſecūduꝫ eādem glo.de elec.nullus.libro.vj.cum ſuis ſequ. 3
laremhabitationem:ſed cōter taꝫ in eccleſia ℌ in dormitorio⁊refectorio eſſe dꝫ.xvij. q.ij.pernitioſam:vt ſint ſibi teſtes caſtitatis.in auf.de mo.ℌ.cogitāduꝫ.nec debet loqui cum monacho niſi ſociata⁊ breuiter. xvij.q.ij.diffinimus.⁊.c.in decima.nec ad eam debet patere acceſſus vel ingreſſus ēt honeſtis ꝓnis.niſi ex cauſa rationabili et manifeſta.de illius ad quem ptinet licentia ſpāli.vt in.d.c.periculoſo.ℙ Quartū. Mo- 4
mint temporales debent ꝓmittere moniales in ſuis curijs ꝓ procuratorem litigare: ne pro conſtituēdis procuratoribus qui in aliquibus partibus autorati dicuntur:ſeu aliꝭ huiuſmodi.eas oporteat cuagari.vt ibi.vbi glo.dicit quod fortevolebant vt cōſtituerēt procuratorem in pñtia iudicis.vt de ibi:epiſcopis⁊ eoꝝ aliꝭ prelatis inſtigātur quod cauſas earum ⁊negocia faciant coram ipſis ꝓ procuratorem expediri.ſiue ſint homagia ſiue delictaris inramēta vel aliud.vt ibidem.ℙ Quintum. Prelatis ꝑt 5
pſi vt oibus monaſterijs monialium.tam ex emptis ꝓpriis.q᷑ exemptis apoſtolica autoritate puidebāt de clauſur a ad expē ſas monaſterij vel elemoſynis fidelīū.⁊ idē pcipit abbatibus⁊ aliꝭ inferioribus ꝓpriis:quo ad monaſteria ſibi ſubiecta vbi. 6
ℙ Sextum.Debēt ēt per ſingulos annos p ordinarios viſitari.ſi ſint exempte.vt in 7
cle.attendentes de ſtat.mo.ℙ Septimum. Monaſteria ordinis predicatorum⁊ ſancte Clare ordinis minorum intrare eſt prohibitū ſub pena excommunicatōis.vt ſupra excommunicatio.vij.ℌ.ij.quo ad alia vero monaſteria generaliter,phibēt ingreſſus

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶accessus sine spāli licentia illius ad quez pertinet: iz non sub pena excommunicationis: vt in.c.periculoso de sta.reg.libb.vj. consuevit tamen circa hoc eccl̄a aliqua excōmunicatio synodalis.

Rursus de religiōe.viij.ḡtum ad monasterium seu conventum.

1.q. Religio rursus octuo ꝓsideranda ē ḡtū ad monasteriuz cuius noiēvenit ēt ois ꝓuentus siue locō religiosi collegij

¶ Primo ergo q̄rit quō debēt situari monasteria: rdco q̄ monasteria dupla religiosoꝝ religiosarum nō sunt licita. xvij.q.ij.c. diffinimus. ¶.ca. Indecima: immo monasteria puellarū sunt collocāda longe a mōasterijs monachoꝝ aut ꝓpter insidias diaboli aut ꝓpter oblocutiōes hoiuz. d.c.idecima.

2 ¶ Scdo q̄rit vtrū bona igredientis monasteriū ptineāt ad illud: ¶ quo iure: rdco q̄ ptinēt. vt. ē. religio. vj. ℌ. j. quo vero iure ptineāt est magna ꝓtroversia iter doc. ¶ gl. iuris ciuilis: de q̄ vide alb. i aut. igressi. C. de sa. san. ecc. iz dicerius ē q̄ iure successionis tñ si lesum fuerit poterit restitui ad similez minoris. vt. C. sivt ab hō. se. ab. per totum.

3 ¶ Tertio q̄rit vtruz monasteriū obligēt ex facto monachi. rdco q̄ nō. neq̄ ex delicto neq̄ ex ꝓtractu: nisi in duobus casibus. primo si hoc puenit ad monasteriū vel sit ꝓfuz in eius vtilitatē. qz in tñ tenēt. nō plus: ar. x.q.ij. hoc ius: scdo si a ꝓncipe sit ꝓmissa administratio. qz inquātū se extēdit administratio in tñ obligat. nō plus: sm Inn. in c. olim. de ꝓpri. Et hoc intelligit tā de monacho ḡl abbate sm Inn. vbo. quo ad delictū qz delictū ꝓsone in dānū eccl̄ie redūdare nō dz: de re. iu. c. delictum. li. vj. eccl̄e dico de ꝓtractu. Un obligat monachus solus. iz nō tenēt salnere: qz nō habet vñ. de solu. odoardus. nec potest conuenīri sm Jo. ratione contractus. sicut nec ille qui cessit bonis vt no. xi. q. i. de ꝓsona. in gl. Facit in ar. q̄ non obligetur insti. de aucto. iudo. Vide glos. xj. q. j. de persona.

4 ¶ Quarto q̄rit vtrum ꝓ monachum possit acq̄ri obligatio mōasterio. rdco q̄ sic. ¶ sil'r possessio ēt ꝓ fugitiuū: vt. ff. de acq̄r. poss. l. j. xvij. q. ij. abbates. ipse tñ iz Jo. i glo. xij. q. j. non dicatis agere non ht rōe ꝓtractus nec ēt de iniuria sibi illata. iz eius plac' agere poterit. nisi prelatus absit vel reliquerit ꝓcuratorē ad iusta filijsa. ff. de iniur. l. iz si vnus. Ubi no. sm Archie. post Inn. ¶ host. q̄ ex ꝓtractibus initus cum monacho vel abbate obligatur ḡs monasterio. quia potest monachus actionē acquirere. iz non potest obligare monasteriuz: vñ ḡtus abbas seu monasterium possit agere: non tñ tenēt rñdere: nisi de eo qō ad eum puenit. Et iz ois ꝓtractus sit ꝓhibitus monacho nisi ꝓperāte abbate. xij. q. j. non dicatis. tñ hoc intelligit inquātū monasterium obligēt.

5 ¶ Quinto querit vtrū valeat relictū monacho cū tali ꝓditione q̄ nihil acquirit monasterio. ¶ dicit Bar. in aut. excipit. C. de ho. q̄ libe. qō hoc ptinet ipossibile: cū monachus nihil habeat: sed totū sit monasterij: vt in aut. ingressi. C. de sacr. san. ecc. qz q̄ aliquid sit monachi: nō q̄rat monasterio est ꝓtractus: quevicūq; ꝓtractū ¶ legatum. vt. l. vbi repugnatia. ff. de reg. iur. Putat tamen illa verba sic debere intelligi. Relinquo monacho sub hac ꝓditione ne queratur monasterio. hoc est quod monasterium paciat eum habere administrationem relicti eo modo quo posset scilicet conventibus ocultis abbatis. licuit seruus dicitur habere. ꝓprijs. l. is qui sub. ff. ad treb. vt sic nihil acquiratur monasterio respectu vtilitatis. non autem respectu iuris. quod dictū bar. panor. in. c. mōachi. de sta. mo. limitat. q̄n talis administratio refert ad casuz licitum. vt. ff. si spēret in piosve suo. quod religiosi iz. de rebus. c. ij. lib. vj. velvt conuertat ad vsum pīmētorum. aut librorum huiusmodi. non autem vt ad illbitum administret. tāq̄ ꝓpria. etiam de licētia pape. c. cuz ad mōasterium. Et sic ꝓprie dicat q̄ nihil iuris q̄rat monasterio. dicit bar. in. d. aut. excipit. q̄ debet intelligi eo modo scilicet afferente vtilitatem. vt patet monachū illud ius exeq̄. Et si abbas nonvult consentire vt habeat administrationem. dicit panor. in. d. c. monachi. q̄ relictum non valebit ex defectu conditionis. alic remanebit penes grauatum. vt. l. vni ca. C. de caduc. tolle. ¶ glo. in. d. ℌ. tres heredes.

6 ¶ Sexto querit quid de rebus oblatis a monacho: ¶ dicit Jmo. ¶ ho. q̄ aget monasterium si erāt suevel ēt alterius. ēt̄m monasterium tenebat ad restitutionem: si non nec sic nec tic. tūc aget ille qui dñs est earū. ita tamen q̄ si res erāt deposite apud monachum. ¶ abbas videt eas subtrahi. ¶ facile posset liberare. satis credit. Jmo. quod abbas teneatur insolidum propter dolum. si autem non vidit vel prohibere potuit. secus: quia non tenetur de malefitio eius vt dictum est.

7 ¶ Septimo q̄rit vtrū monasterium grauari

possit: nona ꝓsuetudine: seruitio vel onere: ¶ dico q̄ nō nisi a ꝓncipe. iō ꝓsertim illi imposita. vt in. c. scitēres de cēh. Non tñ intelligas q̄ in dote necessaria. possit etiā a principio imponi aliq̄ onus: sed intellige in alijs a dote predicta.

8 ¶ Octauo q̄rit ꝓ quos regi debent monasteria. ¶ alia religiosa loca. ¶ dico q̄ per religiosos eius vel alterius eiusdē religionis: ¶ si non vsuunt regulariter debēt expelli. ¶ poni alij vite diffi. licitoris: aut saltem clerici seculares: si als ꝓsit remanere ordinata: quod pōt ep̄s sine papa sm glo. ¶ Jo. an. ¶ panor. in. c. inter quatuor. de reli. do. Hoc tñ fallit in hospitali. vt supra hospitale. ℌ. v. ēt q̄ō dictum est de episcopo intellige salutis religionum priuilegijs.

Religiosa loca que sint. vide supra loca.

¶ De reliquijs ¶ veneratione sanctoꝝ.

1.qō. Reliquie in ꝓposito dicuntur ea que nobis de sanctoꝝ humanitate remanserunt vel totum corpus ¶ propie partis eius.

¶ Primo vero querit qualiter reliquie sint obseruāde reuenter: ¶ dico q̄ non pōt exponi venales. l. nemo. l. ij. C. de sac. san. ecc. qō sm panor. sit dupliciter: primo vere vēdendo: scdo exponēdo passim cā questionis: qō est quedā larga vēdicio immo sm ray. ¶ gof. eas vēdere est simonia. i. qō. j. ḡ studet. Et si sunt antique extra capsam oñdi non debēt. ¶ rō. ꝓhibitiōis sm panor. extra eo. c. j. est. qz cum oñduntur ostenduntur eis quedā deuotio multoruz resecitur. ¶ datur detractoribus cā obloquendi. vivero sunt nouiter inuente non iz eas in publico venerari nisi primo auctoritate romani pōtificis approbētur: extra eo. ex eo. ¶ de con. dist. j. plasticult. similiter nec aliquem iz venerari. ꝓ sancto: etiam si in vita miracula fecisset sine predicta auctoritate. s. publice: secus in occulto vt supra oratio. ℌ. iij.

2 ¶ Scdo q̄rit vtruz liceat relicias furtiue subtrahere ¶ transferre vt honorabilius colocētur: ¶ dico q̄ non sm. ℌ. ¶ vide. ¶ rodē. sed est sacrilegiū. xvij. q. iij. ḡdus. Et si ex deuotione fiat sm rodē. ¶ hug.

3 ¶ Tertio q̄rit cuius auctoritate possint coꝛpora sanctoꝝ ¶ coꝛ reliquie transferri: ¶ dico q̄ solū auctoritate principis. i. papeve l epi vel sancte synodi. de cō. di. j. corpora. vbi ioannes dicit hoc vez q̄n corpus est traditū ꝓpetue sepulture. C. de relig. ¶ sum fu. l. vlt. nisi necessitas iustificat qz tūc sufficit auctoritas ꝓsidis ꝓuincie. l. j. C. eo. q̄ō aūt non sunt transdite ꝓpetue sepulture bene transferri pōt si ne alicuius auctoritate ad aliū locū religiosum. C. eo. l. si nec dum.

4 ¶ Quarto q̄rit vtrū reliq̄e sanctoꝝ dēant portari ad collū ¶ dicit sum. ang. q̄ nō. ar. d. l. si nec dū. ¶ d. l. vlt. ¶ d. c. coꝛpa. iz possint poni sup aliquo ꝓ aliquo tpe ex magna cū. ar. d. l. j. ¶ hoc inquit tene q̄nis tho. teneat contrarium sed non bene ꝓbat: qz ille leges ¶ illud capit̄ loquunt de coꝛporibus: quoꝛ ꝓprie est sepultura ¶ nō de particulis: opinio aūt. s. tho. est ēt sam alb. ¶ aste. ¶ archie. et sum. ro. ¶ supple. ¶ practicatur a deuotis et sanctis. ¶ ꝓbat eam. s. tho. qz sufficienter ꝓbat q̄ iz diuina verba portare ad collum: et deinde dicit eandem esse rōnem de reliquijs qz si portentur ex fiducia dei ¶ sanctoꝝ quorum sunt reliquie non est illicitū: sed si circa hoc attenderet aliquod vanum puta quod vas esset triangulare vel huiusmodi: quod non pertinet ad reuerentiam dei et sanctorum esset superstitiosum et illicitum. vide xxij. q. lxxvj.

¶ De renunciatione.

Renūciatio in ꝓposito sumit̄ ꝓ refutatione quadā rei ꝓprie vel iuris ¶ si sumat̄ cōsimiliter sic. ꝓm hos. est iuris ꝓpriū spōtanea refutatio: qō io dz qz iuri alieno renūciari non pōt: ¶ si ꝓprio renūciet coacte non obest repetere voluit. extra eo. super hoc: sed si sumat̄ vt est valida est refutatio rei vel iuris ꝓpriū: intelligē ꝓ se vel alij spōtanea ¶ legitima. ar. vij. q. j. ℌ. periculosum. ¶ de hoc. ℌ. sequenti.

1.qō. ¶ Primo ergo querit qñ renunciatio sit legitima: ¶ dico q̄ hoc est primo ratione persone renunciantis: puta q̄ est minoꝛ de iud. si annum. libb. vj. vel alius non potens renūciare: scdo ratione persone in cuius manibus fit renunciatio si non fiat ei cui debet. eo. tit. cum dilecti. ¶. c admonet. ¶. c. quod i dubijs tertio ratione rei que renunciari non potest sicut iuri naturali ¶ agnationis ¶ sanguinis nemo potest renunciare. vt. l. ius sanguinis. ff. de re iudica. ¶. l. ius agnationis. ff. de pa. sed ꝓ pactis vide ℌ. tres sequentes.

2 ¶ Secundo queritur quis et per quem possit renunciare: vel de renunciatione penitet: et dico multa. ℌ. Primum. Secundum hoc. i. dictum. stien. renunciare potest is ad quem pertinet illud quod renunciatur. de regu. ad aplicas ¶. c. statuimus. ¶ potest renunciare per se vel per procuratorem: si tamen hz spāle manda

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum. de of. deleg. cum olim. ꝛ idē videt si hꝫ gñalem administrationē. ff. de pcu. l. cui libera. secus si tñ esset gñalis ꝓcurator. de p
2 ben. dilecto. ꝛ l. mādato. ff. de ꝓcu. ℙ Sed̄m Papa libere pōt resignare maxime si se insufficientem agnoscit. ea. qm. lib. vj. de quo
3 supra papa ℋ. iij. ℙ Tertium: Cū renūciatio auctoritate eoꝝ quoꝝ interest facienda sit. de of. arch. ad hoc ℋ. fi. clericus suo foro sine epi auctoritate renūciare non pōt: qꝛ priuilegiaretur epo. de fo. cōpe. significastī. ꝛ eadem rōne nec priuilegio. c. ꝛ quis suadente. xvij. q. iij. qꝛ ꝛ si actionē iniuriaꝝ remittere possit ḡtum ad ꝓpriam psonam. xxiij. qō. iij. si to. iniuriam tñ ecclesie vel collegꝫ sui in sua psona illatam remittere non pōt. de sen. exc. cum desideres ℋ. fi. iuncto. c. contingit. el. j. eo. ti. Et si renūcians foro fori deat coram iudice seculari in ciuilibus cadit a cā vel a loco suo: de fo. com. si diligenti. in criminalibꝫ vero locum sine dignitatem pdit: ꝛ si non hꝫ extraordinarie punitur. si vero trahatur ad
4 illud iudiciū. vide supra in der. ℋ. ij. ℙ Quartum. Renūcians p nūcium penitere pōt quā diu res integra est. eo. ti. lecte. secus si no est integra. de ele. in causis ℋ. fi. qō videtur si superior exposita renūciatione ceperat sub ac ceptatione cogitare. ar. d. ℋ. fi. sed ꝛ si talem ꝓcuratorem ignorantem renocauerit: tenebit cessio facta ante noticiā renocatiōis nisi malitiose factum fuerit. quin puenerit ad eū vt in cle. cum illusio. eo. ti. Qui vero impetrauerit licentiam cedendi cogendus est cedere. eo. ti. quidam.

3. q. 8. dictum. ¶ Tertio ḡritur in cuius manibus renuciatio facienda sit: ꝛ dico multa. ℙ Primuꝫ. Renunciatio faciēda est in manibus a quo habetur institutio quo ad bñficia ecclesiastica. eo. ti. admonet. qō limita in bñficio acq̄sito p. c. veniens. eo. ti. epatus aūt renūciari non pōt nisi in manibus pape. de renun. nisi ēt si eps non sit consecratus: modo sit electus et confirmatus. de transl. inter corporalia. Similiter ēt ſm ray. abbas immediate pertinens ad ecclesiam romanā renūciare nō potest sine spāli licētia sedis aplice. adde ſm ant. de but. in. c. de regularibus. de limo. vel in manibus legati. ꝛ ll renūciat tenet renunciatio in pīudiciū eius sed non ecclesie vel si Alius in cuius manibus debuit renūciare. Si militer ēt ſm eundem in simplici bñficio pōt quis renunciare vt vult: quod glo. eius dicit verum saltem de cōsuetudine sed verius est ſm Jo. an. in sum. con. vt fiat habent: instituere ℙ Secundum. Allox aūt furiū renunciatio faciēda est aduersario vel notario publico: vel iudici noie aduersarij recipienti. l. ij. ff. rem pu. sal. fo. ℙ Tertium. Epō q̄ non bene intrault sed p simoniam vel intrusionē vel huiusmodi ſm ho. in morte renunciabit mente ſ. si aliter nequit ꝛ in manu archiepi si potest: alīs simplicis sacerdotis sub hac cōditione si pape placuerit ꝛ si conualuerit eū ḡtis. Ius adeat parituras el. ar. c. nō dubium de sen. exc. ꝛ. c. ea noscitur ℋ. fi. ꝛ interim fructus custodiat vel in vtilitatem ecclesie expēdat. ar. de of. ot. cum vos. ꝛ eo. ti. c. presentibꝫ libro sexto. accipere tñ sibi potest vite necessaria stricte. dist. lxxxvj. non satis. ꝛ. c. pascere. Talis etiam si titulum non habeat: tñ possessionem quam de facto hꝫ dimittere nō pōt sine licentia pape: sed a fructibus dꝫ abstinere. eo. ti. post translationem. ℋ. iij. Concor. Inno. addens idem dici posse in oibus suspensis ab hoie vel a iure. Vide Ber. Inno. ꝛ ho. eo. ritu. nisi cum prīdem. ꝛ archiepi. vij. q. p̄ma. cum qui. Ex quibus autem causis episcopus debet renūciare episcopatui. vide extra eo. nisi cum prīdem.

¶ Quarto querit quid renūciari possit ḡtis? 4. q. ad iura pīntia ꝛ futura: aut etiam intelligitur esse renūciatum: ꝛ dico multa. ℙ Primū. Iuri naturali agnationis aut sanguinis renunciari non potest. vt supra ℋ. i. sīr nec iuri positiuo concernēti formam certaꝫ aut solēnitatem: puta qꝛ testīs fiat cum tot testibꝫ aut qꝛ stipulationes fiant certo mō. l. nemo pōt. ff. de leg. j. ꝛ facit. c. qꝛ ꝓpter. de elec. ꝛ. c. cū esset. ꝛ qō ibi no. de testa. sīr nec si cōcessit publicā vtilitatē ēt si certā formā vel solennitatem non ꝓcernat. l. ius publicū. ff. de pac. ꝛ in. c. si diligēti. de fo. com. Si aūt ꝓcessit publicā ꝛ priuatā. ꝛ sunt separabiles renunciari pōt ḡtum ad priuatā. l. iusgentiū. ℋ. sed ꝛ si paciscetur. ff. de pac. puta ius dat actionē. ꝓ alīs morbosō tñ partes paciscī pōt vt non possit agere. ar. c. cū venissent. cui ibi no. de iusti. si vero nō pōt separari: renūciari non pōt. d. c. cū venissent. Si aūt sit solum in fauorē priuatī: tunc potest illi renūciare si in cuius fauorē est: modo renūciatio nō sit ꝓra bonos mores vel inducat ad peccatū: qꝛ tunc non valeret vt in. l. alia ℋ. electer. ff. so. ma. ꝛ. l. conuenire. ff. de pac. do. Si vero sit solū in odiū alterius tunc si cessat ratio illius odiī potest renunciari. vt in. l. fi. C. ad macedo. alīs non. vt i. l. na3 ꝛ ff. ad macedo. Vide panor. in. d. c. si diligenti. Si autem introducrum sit in fauorem amborū alter sine altero renunciare non potest ſm gl. in. c. ad apostolicam. de regu. facit. l. qō fauore. ff. de legi. vnde dicitur qꝛ in communi iure

iure potior est ꝓditio prohibētis. ar. ff. deser ul. vrba. predi. l. ꝓ fundum. ff. communi diuid. l. sabinus. ff. de ll. ea. l. ij. iij. ꝛ. iij. Si tamē aliquid concedit pluribus siue vniuersitati. sed tamen principaliter in fauorem principalium. quilibet posset iurī suo renunciare. ꝛ sic loquit. dicto. capitulo. ad apostolicam. ꝛ. c. dilecti. de fo. compe. Fallit in priuilegio: quia licet concernat fauorem tertij. potest tamē impetrāo renūciare anteqū presentet. nisi appeat qꝛ concedēs statim potuit ꝓcedere sua illi tertio: quia cōmuniter non acquirit nisi in presentatiōe seu notitia. de concess. pbē. c. j. lib. vj. vbi vide ge. etiam si militer dico qꝛ non potest renūciare quādo ꝓcuratorem impetrauit. quia statiꝫ acquirit ius illi tertio. vt sibi. simīr si fuit concessum motu proprio ſm sum. ange. sed melius sum. ros. in vbo indulgentia ℋ. viij. tenet virtualiter oppositum. dum dicit quod
2 supra priuilegium ℋ. viij. ℙ Secundum. Si debitor renunciet iurī probandi p testes. licet secundum aliquos renunciatio valeat. tamen secundum host. non videt quia illud ius propter communem vtilitatē introductum est: vnde vsus testium frequens et necessarius est. ff. de testi. l. ideoq̄ renunciari nō potest. ar. l. quos prætor. ff. de pro
3 ba. ℙ Tertium. Ius futuꝫ renūciari potest quia quilibet potest renunciare iuri sibi ex lege. ꝛ alijs conuentionibus. ff. de contrahen. emp. vel si lex non est. quia quod nō est renunciari non potest. l. treb fratres. ff. de pac. Videtur. in. l. conditionis. C. de pac. De filia autē renunciante hereditati paterne: vide supra pactum ℋ. xv. De habente etiam vocē in electione vtrum possit renunciare. vide supra electio primo. ℋ. iij. parti. vj. De exempto ēt vtrum possit renunciare exemptioni supra
4 ex emptus. ℋ. x. ℙ Quartum. Generaliter ſm host. in sum. renunciari possunt omnia iura etiam non scripta puta cōpetentia circa seruitutes etiam si sint annalia. de sepul. in presentia. de decī. ex multiplici. ꝛ iura cōpetentia circa beneficia sicut ꝛ ipsa beneficia vt dictum est: ꝛ omnia iura cōpetentia per aliqua instrumenta sicut ꝛ ipsa instrumenta. C. de fide instrumen. l. iij. de pac. cum prīdē. ¶ Qui
5 tum. Clericus qui beneficium impetrault: si se canonicorum misericordia subiiciat: non intelligitur renunciasse. extra eo. veniens. quin etiam si reddat eis literas suas: et illi sint immisericordes debet iudicio officio restitui eo sane. si tñ renunciet literis ꝓ certa pensione ptinatur literis ꝛ pensione. de resc. ad audientiam. Concor. alber. ℙ Sextū. Si
6 quis renunciauerit omni iurī suo presenti ꝛ futuro: aut literis impetratis ꝛ impetrādis secundum hostien. quo ad futurum si generalis sit renunciatio non valet. vt supra. par ti. tertia. de constitu. cum accessissent. si vero sit specialis in quibusdam iuribus ꝛ sequatur generalis valet. C. ante mu. of. tu. fi. po. i. fi. circa medium. ꝛ in aut. vt lice. ma. ꝛ aule sibi posita. Qui etiam renunciauit literis beneficialibus non ideo restitutioni iam facte renunciare videtur. eo. ti. sane.

¶ Quinto queritur quis sit effectus renūcia 5. q. tionis: ꝛ dico esse hoc. vt qui renunciault ad id quod renunciault non habeat. regressum nisi ex iure nouo concesso vel antiquo restituto. eo. ti. cum iter. ꝛ. c. cū ex trāsmissa. ꝛ. c. cum in pīntia. ꝛ. c. cū sane. Et si ḡ renūciauerit epatui. ꝓpter ꝓscians crisam. iam eligi nō potest aut potiri: alīs si. ꝓpter malitiaꝫ plebis. ꝓsecutionē. i firmitate. desecti scie. symoniā sibi ignotaꝫ ꝛ hmōi. eo. ti. post trāslationē. Renūciāti tamē est completus. pui sio faciēda. eod. ti. ad supplicationē. in qua dignitatis ꝛ scie rō habēda est: de ꝓben. de multa. ad fi. et sīr quātitatio reddituū bñficij cui resignat. de vit. et ho. cle. qm. et de pbē. nisi essent. xij. q. ij. bone rei. de dona. apostolice. ℋ. vi. ꝛ pe.

¶ Sexto queritur qualiter debeat renūcia 6 tio fieri vt sit licita ꝛ valeat: ꝛ dico multa. 1. dictum. ℙ Primum. Renūciatio dꝫ fieri. ꝓ scienter: qꝛ ei quod ignorat renunciari non potest. l. mater. ff. de ioff. testa. vnde cum ḡs ignoret ius aliquod dꝫ ei notificari: vt in aut. quo. op. epi. ℋ. igitur ordinam⁹: vnde notarij ponētes clausulas renunciationis ignotas cōtrahētibus tenētur eis de damno: quod alter non incurrissent. secūdo sponte et ꝓpria voluntate. vij. q. j. ḡnales. sine coactiōe quod me. cau. ad audiētiam. tertio quo ad beneficia ecclesiastica dꝫ fieri in scriptis. ij. qō. j. ℋ-ecce. et. c. qualiter quod tamē nō est necessarium nisi in epatu de quo illa iura loquūtur. quarto pure et absolute de offi. delegando. remittendo. vel renunciāo aliquod spe
dans. remittendo. vel renunciāo aliquod spe
ciale spirituale intercuniente pacto vel promissione. aut datione. i. non gratuita alicui
lius temporalis symoniacus est. j. q. j. ḡs pio
in fi. vij. q. iij. talia: quod si non precederet da
tio vel promissio: sed sola intentio. ita. sez. q̄
alias non renūciaret est symonia. de symo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tua.sed est solum mētalis.que p solam penitentiam aboletur extra eo.mādato.qđ limita.vt.ff.simonia.ℌ.iij.regula.iij.℣ Secūdum. Si quis renūciat bñficio ea intētione vt dek nepotivel alteri sine pacto ꝛ quintione nō ett simonia.de pbē.dilectio.qz renunciare bñficio vt detur alteri est simoniacum quia prohibitum.est aūt prohibitus nō simpr sed hoc mō.ff.cum pacto.j.q.ij.ꝓpio.ſz ℣ vide.gof.ꝛ Inno.sed voluntas paciscēdi sola sine effectu est simonia mētalis.que ab ecclesia non punitur. Uel dic ſz aliquoo
3 natiões. ℣ Tertiū Renūciāo ifis apostolicis sup̄ puīsõe sibi de bñficio faciēda p pecuniavel pensione ex pacto:simoniacus est ſm panor.in.c.ad audiētiam.de rescrip.qđ ſz glo.ibi limitet si taz assecutus est bñficiū tñ est verum simpliciter ſm Inno.ꝛ hostiē. quia ex illis ifis habet ius ad petendū spirituale:ꝛ ifis ac pensione priuatur si eaz habuit vt dictum est:si tamē ex officio iudicio aut bonis viris mediantibus pure renunciet:ꝛ ex parte alia sibi aliquid temporale detur non est simonia ſm archie.vt colligitur in.c.sane.eo.ti.similiter nec si renunciet eo:assignato sibi aliquo spirituali.l.beneficio.ertam si ex pacto renūciet:quia est quasi permutatio spiritualis ad spūale ſz ho.
4 ꝛ Inno.qui hoc no.de rescrip.ad audiētiā. in glo.℣ Quartum. Nō potest quis renunciare liti sup̄ beneficio ecclesiasticovel alio spirituali.aliquo tpali sibi dato ſm panor. in.c.cum pridem de pact.etiam si recipiat illud nosse expensarum.quia si habet ius renūciat spūali tpali dato:quod est simonia de of.dele.ex pte.el.j.ꝛ q̄ dicit sibi tñ no.Inn. ho.in.c.non sine.de arbi.qđ valet cōpositio auctoritate superioris vt pro pacto bonode tur aliquod temporale el de quo non est certum de iure sibi cōpetenti.vt cedit liti vel renūciet si qđ ius hz.de pben.nisi.secus si fiat auctoritate partium:qz sic esset simonia nisi qñ habet ortum a iudice puta qz in eo compromissum est vel ipse sic diffinit. Et ſz glo. in.c.cum pridem.dicat non sufficere nisi interueniat confirmatio pape:tñ cōter sbi do
5 cto.tenēt.cū do.ant.quod non requiritur et hoc sequitur ℣ panor.℣ Quintum. potest autem quis sine simonia dare pecuniam alteri vt desistat a lite que est de re spirituali ſm panor.in.d.c.cum pridez.si ipse dans sit certus habere se ius si alterum daretur habenti ius.p predimenda iusta lite ab eo ſm archie. post do.ant.esset simonia.si vero non sit certus inquit panor.sed dubitat dare nō potest etiam auctoritate pape in bñficio hñte ānexam clausuz potestatem:qz videtur data pecunia.p illa potestate spirituali:facit.d.c.ex parte in simili.ꝛ quod no.j.q.iij.saluator. et c.ex multis.que auctoritas bñ in alijs bñficijs excusaret:quia talis simonia est de iure positiuo ſm glo.in.d.c.cum pridez. Dicit tamē panor.in c.super eo.de trānsact.quod iudex pro bono pacis ex officio suo potest cōponere partes vt habēs ius i bñficio det aliquid non habēti ius ſm formam.c.nisi de pben.quod ēt archi.post do.ant.videt intelligere eriam de iudice arbitro.

¶ Septimo queritur quid q̄n aliquis expectat primam pbēdam prorime vacaturā in aliqua ecclesia ꝛ alius habēs pbendam tenuem fraudulenter renunciat vt expectanti via pēcludatur ad pinguiorem q̄ sperabat recare:ꝛ dico quod p hoc non ipedit primū expectātem si hoc pbari pōt saltē p pbabiles 7.a
pecturas:ꝛ si resignāti pinguio:ꝛ erat ex ipso detegit fraus:ꝛ carebit habita quā resignauit ꝛ ambita:de renū.si re.ii.vi.Uide ēt infra ſymonia.ℌ.xiij.parti.viij.ꝛ.ix.

¶ De represaliis.

Represalie dicte sunt a re ꝛ phēdo.q̄si iterate apprehēsiones.sicut cū ds apprehendit res alienas illi⁹ q̄ apprehēderat suas. Et sumunt duplr: pio.p ipsa actuali rephēsione:ꝛ p auctoritate cōcessa rephēdēdi:ꝛ sic loq̄mur. Igit represalie sunt ptās capiēdi et detinēdi aliena:collata a principe vel ciuitate:i recompēsatōe dāni vel iniurie.qz qđ a suis iprobe gestum est. de iniur.et dam.li.vi.xxxiij.q.ū.dns. Et aliquādo.p delicto vnius pcedunt ꝓtra oēs de 1.a
terra eius.

¶ Prio ergo queritur vtrum sint licite si cōcedant contra conciue aut ꝓterraneū debitoris:et dico quod in pscia ſm Bar.in tract. de rephsaliis.vt licite sint reqrunt lisa: prio auctoritas suplotis:secdo cā iusta pcedēdi tertio ītētio recta eius cui pcedunt.qbus concurrētibus sunt licite:vt in.d.c.dns:et additū bñ videri nō ēt inductū ius eas pcedēdi sine ea nouicovel ciuilisz iure del:vt i d.c.dñs vel qđ tñ.qđ pmittit bella iusta.vt ē hoc. Et cum his tribus trāsit sum.ro.sed adde vt elicit ex Archi.in.c.vnico de iniur.li.vi.q̄ reqrit quarto.vt dānū nō excedāt et itereſſe datū. et quito q̄ nō extendant ad clericos vel ecclesiasticas pſonas:quia essent excōicati:vt sup̄a excōicatio.ix.ℌ.xxxij.et.vij.secdum

Dir.quod nō fiant in personis:qz iniquum est aliū pro alio in persona grauari.ꝛ ſm ipsum nulla pscructudo valeret:de quo dic:vt ℣.ℌ.v.Et adde quod in represaliis iustis nō grauatur vnus pro alio.ſz puniūtur ciuitas aut dns in suis subditis:ꝛ 2cor.8.Tho. secūda secūde.q.xl. Qui autem represaliis vtitur.iustis non 2currētibus.marine primo ꝛ secūdo dānatur in quadruplum ꝛ cadit ab actione pro qua hoc facit:vt in aut.ne pig. ℌ.sed omnino.ꝛ li 2dēnetur tenebit in cō scientia ad totum:alias solum ad simpluz: vt.ℌ.pena.ℌ.xxv.

2 ¶ Secdo queritur ds sit iste superior cui⁹ auctoritate debēt pcedi:ꝛ dico q̄ est prio is cui p iusta statuta hoc est pcessum:ꝛ secdo de iure cōmuni est superior nō habēs superiorē: qz represalie sunt quoddā bellum aliquādo inter ciues nō habētes superiorē: aliqñ generale:bellum aūt iuriorē.ff.de captiū.l.hostes.ꝛ ita ꝛ Inno.in.c. olim.de restī.spo. Igit sequit prio q̄ ptās ciuitatis nō habētis superiorē saltē de facto. eas pcedere neāt nisi hēat ex statuto:ſz ipsa ciuitas vel 2silius:ꝛ secdo q̄ nec ciuitas regi aut principi subiecta.nec alicui principis officialis potest eas pcedere.sed solus princeps. Notādum est tamē q̄ in oibus calib⁹ in q̄bus dicēt ℌ.sequēti q̄ debitor nō habēs superiorē quē oporteat adire in illis pcedens nō habet etiam superiorē.ꝛ sic ciuitas aut comes sub rege.his calibus poterūt eas cēdere ſm Bar.vbi.ℌ. De hoc tamē vide ēt infra.ℌ.seq.

3 ¶ Tertio queritur que sit iusta causa cōcedēdi represaliasꝛ dico ſm Inno.ꝛ alios do cto.q̄ talis causa est que exprimitur in.d.c. dns.ſ.si ciuitas aut gens.adde vel dns vindicare negligit qđ a suis iprobe gestum est. Prio quo aduerte q̄ iusticia huius cāe multa requirit. Primo q̄ illud dānum ꝓpter qđ pcedunt sit notabile:vnde ſm Bart.vbi supra nō dz esse alicd modicum:qz remediuz represaliaz cum sit odiosum.c.ꝛ si pignorationes de iniur.lib.vi.ꝛ subsidiarii⁹ ꝓtra ius cōmune.nō debet dari pro modico.l.ſeyo.ff. de in integ.restī.ꝛ secūdum eūdem p dictaz iusticiam opz q̄ pereat ius partis totaliter: secus si aliqualiter ledatur. Secdo q̄ talis dns aut ciuitas vel gens reqrāt vt emēder ꝛ nolit vel negligat. Tertio q̄ de hoc de
Laduerte fectu iusticie constet. ℣ Sed pro his duobus aduerte primo quod si isti dent insuaz sentiam ſm Bar.dz creditor appellare ꝛ iudicem appellationis adire.aliter represalie non erunt licite:si autem ꝓhibetur appellare:vel non habet iudicem appellatiōis.tūc ad suum iudicem recurrere potest. ℣ Aduerte ꝛ scdo ſm Bar.vbi.ℌ.q̄ ista q̄ alteri dz superiorem hz aliqñ de iure sed non de facto:vt qz non obedit ei sicut imperatori:ꝛ tūc non est necesse adire suplorem:aliquādo habet de facto sed nō de iure.puta qz est tyrānus: ꝛ tūc si nō fuit electus sed p vim intrauit et habet cōter pro tyrāno.nō valēt que facit: ꝛ similiter nō est necesse eum adire si ꝓo fuit electus ex timore aut vi.ꝛ nō est notorium. sed habet cōter pro dño.valēt que fecit ſm Inno.in.c.nihil.de elec.ꝛ sic dz adiri:ꝛ similiter si hz de iure ꝛ de facto nisi creditori eius adire non expediret:puta qz exp̄deret plus ℌ sit principale vel est pauper:qz ſm bar.p cedere pōt sicut si suus debitor superiorē nō haberet.gr.l.seruos.ff.de pig.act.ꝛ.l.meditterranee.C.de āno.ꝛ tribu.℣ Aduertēdū est tamē ſm Archie.post Guidonē q̄ in hoc iusticie defectu iudex ecclesiasticus pōt adiri.ꝛ sic raro accidit q̄n ciuitas illa hēat superiorem. Quarto requirit q̄ iudex ꝓpius creditoris det sniam sup̄ negligentia ꝛ defectu iusticie:quod ſm Gul.epm 2cordiensez ꝛ Jo.de fano.ꝛ Frā.vercelle.limita quādo non inuenitur superior q̄ de domino vel ciuitate negligente iusticiam faciat:q̄ si inuenitur non valeret auctoritas. iudicis ꝓpij quo ad illos q̄ non sunt sue iurisdictiōis ꝛ ita intelligitur.d.c.q̄ ciuitas plectēda est.ſ.per summ iudicem. Si autē ex causa iniusta 2cedantur:sunt ipso iure nulle.l.cum ho.ℌ.sub uentum.ff.de fideicom.ꝛ ita tenet Inno.i.c. olim.de restī.spol.

¶ Quarto querit ds habeat reḡrere domi- 4.q.
nū vel ciuitatē aut gētem.vt iusticiā faciat: ꝛ dico q̄ pars lesa:qz auctoritas 2cedentis represaliasꝛ succedit in locum superioris de ficētis: vnde sicut si ille superior eēt:nō posset quis eum adire:ꝛ de iusticia conqueri: nisi prio ipsum iudicē reḡsuisset.ita ꝛ nunc: imo plus dico q̄ si pars lesa adiret suuz iudicem rogans:vt scriberet iudici debitoris vt iusticiam faciat.alias sibi concedant represalie non dz audiri:qz iudex non imparteit officium suum non petēti ad vtilitatem ꝓpriam.l.iij.ℌ.hoc autem iudicium.ff.de dam.infec.abbas in.ca.venerabilis.in.iij. adi.de iudi.si ergo prius non requiratur a parte non est contra eum iusta causa querelle.

¶ Quinto queriť vtrum represalie concesse 5
in ciuitate Luca contra florentinos.intelligank extense ad eos si habeant domicilium in dicta ciuitate Lucensi:ꝛ dico quod Bar.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.l.prouinciales.ff.de verborum signi.refert Lab.de rampo.in disputatione tenuisse quod nō:quia florentinus siue de Florentia dr qui ibi versat ⁊ moratur.vt.l.j.§. hestias.ff.de postulādo:quia magis ispicim accidens ꝙ originem.Bar.autem ibi refert se ad no.per enm.vbi supra vbi dicit quod florētinus siue de Florētia dr qui ibi est municeps.intellige proprie.l.qui munera subit.Igitur si alibi moratur ⁊ Florētie munera non subit per se vel patrem aut fratres: non dicitur florētinus:⁊ ideo molestari non poterit:secus si Florētie subiret onera.Itez vt dicit in.d.l.prouinciales concedātur pro pter delictum populi:vnde concedi non possunt:nisi cōtra illos de populo qui deliquit ⁊facit quia nō sentiens cōmoduz patrie etiā sentire non dz incōmodū.Et eadem ratione non extendūtur ad florētinos habētes domicilium Senis:vt etiaz tenet Panor.in.c. qm̄.de offi.or.qr sunt odiose.

6 ¶ Sexto querit vtrū possit fieri statutuz q̄ quilibet capi possit pro alterius delicto:⁊ dicit Bar.vbi supra quod ⁊tra terras aut villas sibi non subditas nō potest sed bene cōtra subditas.C.de omni agro deser.l.j.⁊ valet statutum q̄ ꝓtor possit capi pro viro fallēte:vt.l.satis.C.in qui.cau.pig.vel hyp.ta cl.⁊tra:⁊ similiter filius pro patre.l.fi.C.de priuil.etiam si non sit heres.P Aduerte autem quod terre cū certis pactis submisse,p tectionē dominorū nō dicuntur sibi subdite: sed federate:ideoq̄ nō valet tale statutū cōtra eas.

7 ¶ Septimo queritur vtrum tale statutum exerceri possit extra territorium statutis:⁊ dicit Bar.vbi.§.q̄ sic:⁊ pōt ḡs agere cōtra tales ꝑdītione ex statuto:qr actio vbiq; sequitur eos ꝙbus competit:vt.l.fi.C.de prescri. lō.tempo.Quod limita nisi filius sortiretur domicilium alibi antequam pater rumperet.arg.l.cives.C.de incol.similiter si filius esset natus postquam rupit pater eius quasi ura'intelligitur de filio existēte tēpore quo rupit.l.in delictis.§.si extraneus.ff.de nox. ⁊.l.titius.ff.de testamē.mil.Et idem dic qñ statutum dicit quod de hominibus vni⁹ terre vnus teneat pro alio:qr ꝙ qui nouiter est effectus illius terre nō tenet pro debitis antiqs.l.pulcēdum.C.de decur.⁊ qō no.Dy. in.l.incolā.ff.ad munl.Sītr tale statutū intelligit de debitis ꝓtractis infra territoriū: nisi aliud addat:vt.l.cum vnus.§.lo qui.ff. de bo.auc.iudi.pos.

¶ Octauo querit ⁊tra quos rector ⁊salle,pce-
8 di nō pōt:⁊ dico eas nō posse ꝓcedi vel exercerī ⁊tra psonas ⁊ res ecclesiasticas ō insur. c.j.lib.vj.Nec ⁊tra scholares studētes iuribus i loco priuilegiato p:priuilegio studij:et idē de scriptoribus libellis ⁊ accedētib⁹ cū scholarib⁹:⁊ de patrib⁹ agnatis q̄ trēt ad vidēdum filiū vel agnatū i studio.ff.de iudi.l. iij.Nec ⁊tra ambasiatores.ff.de le.l.fi.idē intellige de deserētibus necessaria ꝓ ambasiata vel studio:⁊ idē de rebus alior que ꝑdicti deferēt sibi necessarijs:vt sunt equi:⁊ libri:⁊ hmōi.Nec ⁊tra euntes ad nūdinas. vel ad scūm Jacobum.vel alīd locū cōis dulgē tie.Nec ⁊tra naulgātes vt vētorum delatos ad ciuitatē idicētium.de scle.pere.p totum. C.de naufr.l.j.Nec ⁊tra eos q̄ in ius vocari nō pōt:vt electus in potestatē aut vadēs,p̄ pter funus ꝓsanguinei.Nec ⁊tra officiales. potestates.vel rectores,q̄ expresse ⁊ traditi rūt tali inhibicie.vel q̄ nec ꝓsenserūt:nec cō tradixerūt:qr erāt absentes vel ignorātes: vel si erāt tales quod nō vocātur ad cōsilia vt notarij ⁊ berarij:secus si sunt assumpti ad ꝓsulēdum.⁊ multomagis si inuenti re ctor:ē ad iusticiā.Nec ⁊tra mulieres.nec in psona capi nō pōt.C.de offi.di.iudi.in aut. ibi po.⁊ intellige,p debito ciuili,⁊ nisi sit meretrix.vide alex.i.l.plerīq̄.ff.de i ius vo.p canō.i.c.mulierē.de iud.ll.vj.De ḡbus oībus vide Archie.iij.pte.ti.iiij.loquētē pdicta ⁊ alia ex Joā.de lig.

¶ Nono queritur vtr ꝓcesse licitis represa 9
lijs:⁊ cui ꝓcedātur possit eas auctoritate,p pria exercere:⁊ dicit archie.post Jo.de lig. q̄ nō:si pōt habere copiam iudicis vel ministror eius:alo,pria auctoritate licebit rapere res ⁊ psonas.si hoc iudex ꝓesserit:⁊ capta remanebūt penes capientē aut iudicē ꝓsentabūtur secūdum formam cōcessōis recipientis:⁊ res capte vendētur vel accipiētur insolutum ⁊ estimabuntur iudicis auctoritate.

¶ De rescripto.

Rescriptū dicitur quasi denuo vel iterato scriptus significat aliq̄d scriptū.scdo.i.post ius cōe:⁊ quātū ex docto.capit supmik dupl'r:vt omittam ꝙas significatiōnē qua ipropie ommne ius pōt dici rescriptū.P Primo cōliter vt cōcernit titulū de rescrip.⁊ sic fm mētē gof.est mādatū principis factēs ius nō gnale.si spāle.i negocijs:⁊ iter psonas i ꝙbus ꝓmulgatū est.vt.C.de leg.⁊ ysti.l.j.siue tribuat ius siue exercitū iuris alicui cōpetenti:⁊ sic cōprehēdit tria:de ḡbus tract.scdo sumik spāliter:⁊ hoc tripl'r:primo.i.ꝓprie et ſm panor.eo.ti.in rub.est illud qō ꝓceps scribit ad iuris ꝓseruātiam:vt qñ cōmittit cām decidēdā inter aliquos:secūdo impropie,p priuilegio qō nō est ad iuris ꝓseruantiā ſ;tra ius qui ꝓluata lex.di.iij.priuilegia tertio ēt ipropie,p bñficio qō stricte sumptum est gra ꝓcessa ꝑter ius a principe.et hec est que latissime interpretāda est:vt in tñ inquit Panor.rescriptum accipitur pro omnibus istis.

1.q.

¶ Primo autem querit que sit diuersitas litterar;vel rescriptor apostolicor;⁊ dicit archie.iij.pte.ti.iiij.post Goff.q̄ rescriptor qdā sunt generalia.illa.i.in qbus gnales seu indefinite clausule ꝓmittur:vt dicendo talis talis.⁊quidaz alij vel sup decimis possessionibus ⁊rebus alijs:quo casu ad ꝓnas.aut negocia maiora expressis nō extenduntur.eo.ti.sedes apostolica.Et similiter si ponatur illa clausula.cōdictores vel dirigāt ad oēs.de pe.⁊re.cū ex eo.P Quodā dam ꝙ est spāle.vt quod inter certos dirigitur.⁊ sup certis ⁊ expressis rebus seu negocijs sine clausula generali.eo.ti.c.primo ⁊.c.pastoralis:⁊tale non extenditur ad alias res:aut personas.de off.deleg.c.p.⁊.g.⁊.c. olim.Opponitur.vbi.J.⁊ soluitur.vbi vide. P Quoddam etiam rescriptum siue quasi licet quibus cause cognitio demandatur quod ex litterarum forma colligitur:vt cū in eis continetur si ita est si premissis veritatibus suffragatur cognita hitate.iustitia mediante.sicut de iure fuerit.quod canonicū. quod iustum.vt promisit.vt tenetur.prout tinetur.Et talis iudex cui negocium a principe cōmittit sub aliqua de his formis posset in figura iudicij ꝓcedere:⁊ alīs totam causam vel partem cōmittere.de of.dele.cū te.⁊.c.sup q̄stionum.⁊ ex cā pōt recusari nisi fuerit petitus.de officio delegati.cum olim. magister.sed ⁊ tunc poterit recusari ex noua causa.de of.deleg.insinuante.P Quedaz etiam litere sunt executorie ille.i.quibus si ne iudicali cognitione factum siue ministerium delegatur.de of.deleg.c.v.ti.Et tales non est iudex sed executor;vel auditor qui licet possit recusari nisi detur de voluntate partium:vel recipiatur assensu tamen ab eo non potest appellari nisi mandati fines excedat.de offi.delega.super questionum.nec potest delegare:nec exequendo partes iudicio assumere.vide vbi supra.P Quedā etiaz

continent ius commune.vt quibus mandatur quod consonat iuri:et equitati maxime cum in se contineant iuris determinationes puta partibus vocatis:vel vocatis vocandis quod iustum vel quod canonicum est ⁊ consimilia.P Quedam vero continent gratiaz. vt que continent dispensationem pene debite remissionem ⁊ in quibus ob ꝙuozem: vtilitatem seu necessitatem recedit a iure cōmuni a quo tria faciunt discedere: vtilitas: necessitas ⁊ euidens meritorum prerogatiua.j.q.vij.tali.de elec.innotuit.Vide vbi supra ⁊ adde quod rescripta non extenduntur ad personas vel res in eis non comprehensas qñ personalia sunt ⁊ stricte intelligenda.eo.ti.signifi.cauit.

¶ Secundo queritur quis possit impetrare ⁊ rescriptum:⁊ dicit dñr.ti.iij.quod tam actor ꝙ reus etiam seruus.C.de precī.imp.e.of.l. vniuersis:⁊ cōtra dñm in casu.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.lib.vj.⁊ quilibet non prohibetur impetrare.P Prohibetur aūt hereticus.C.de sum.trī.li.j.⁊ excōmunicatus.extra eo.dilectus.⁊ de procu.c.fi.nisi de excōsa catione sua ⁊ causa excōicationis mētionez faciat in rescripto.extra eo.ab excōmunicato.nec ipso iure valet illud aut ꝓcessus p illud habitus.si ab excōmunicato super alio ꝙ excōmunicationis vel appellationis articulo fuerit impetratum.eo.ti.ipso iure.lib.vj. ⁊ si procurator excōicatus impetrauit ⁊as ꝙ aliquo.rescriptum fm Jo.mo.⁊ Jo.an.non valebit.extra de proba.post cessionem.qz si non iz principali excōmunicato pro se impetrare:nec pro alio.Et hoc ſz Mir.quo ad forum ꝓscie etiam si sit omnino secretuz.Vide etiam.j.§.vij.ad fi.

¶ Tertio queritur que sint intelligēda i rescri- 3
pto impetrato ⁊ qualiter.⁊ dico q̄ in eo semp dz intelligi si ꝓces veritate nitank.eo.ti.sup litteris.Et clausula solita apponi ō stilo curie:subintelligitur si casu non sit expressa.secūdum Panorml.in.c.cum oportet.de constitu.Et illa clausula si ita est.debet ad omnia ꝓcēdentia referri secūdum Ber.in.c.olīz. eo.titu.vbi tamē ponunt opiniones in.glo. Vide Panor.in.c.requirtis.de appella. Et dic etiā quod falsa expressio in rescripto vel gratia si non fuit causa inductiua principis quia pariter eas suppressa litteras dedisset: nec fuit apposita causa restringendi gratiā non nocet secundum domi.de ro.decī.cccxterio.eo.titu.Et illa clau.⁊ quidam alij tenent q̄ diocesis non extenditur ad eos de ciuitate nisi dicatur ⁊ quidam alij de ciuitate ⁊

Universidad de Deusto
Biblioteca

dioces: secus si diceretur talis episcopatus vt in c. rodulphus. eod. ti. in glo. Et in ista clau. si pro alio non scripserit nus: semp sub intelligitur quādo papa scribit q̄ alicui p uideatur de beneficio in aliqua ecclesia: et si non apponatur. eo. ti. mandamus in gl. Et per hanc clau. generalem quidam alij non nō pñt plures p̄ quatuor citari. eod. ti. cum in multis. li. vi. vide si vis. Et in eo debet seruari ordo scripture. eo. tit. cū dicta: in glo. Et si princeps mandet renouari quicq̄d factum est: vel immutatum in tali cā tale rescriptum dz intelligi in facto minus legitime. ar. c. audita. de restitu. spo. quia et si non liceat de potestate concedentis rescriptum disputare. xvij. q. iij. §. qui aūt. secus de sciētia et voluntate eius. et in hoc pōt haberi inter p̄tatio iustificatiua. Vide ad hoc
4 gl. in. c. ptera. di. xxiij.

¶ Quarto q̄rit̄ que sint vires rescripti. vide it archie. vbi. §. post goff quod aut est p̄m. aut preter: aut contra ius. P Siquidez sint p̄m ius habet vim constitutiōis. et est decretalis epistola auctoritatem habens in causis diffinitēdis. xix. di. p totum. P Similiter si sit p̄ter ius. hoc vim p̄stitutionis et tartat eos ad quos dirigit̄. di. xix. immemoriam. aut assignēt rationabilē cām quare adimplere nō possint. eo. ti. si q̄s. P Si vo sit contra ius quidem p̄tra diuinum. repellit̄. nisi sit eius modificatiuum. de quo vide ibi: si autez contra politiuum abijciēdum est. xxv. q̄. §. rescripta. C. de p̄ci. i pera. offe. l. rescripta. nec rōne rescripti a iure cōi recedendum est de ea. et quall. eam te. nisi expresse in eo contineatur. non obstante constitutione vel iure tali. ff. de le. iij. l. si quis. de off. de le. sup questionū. P Si vero sit contra consuetudinem p̄ualet p̄suetudo q: p̄ualet iure si sit rōnabilis et p̄scripta vt dictum est. P Si aūt sit p̄tra fiscū vel publicā vtilitatez reputur prima fuisse et expectatur scīa. C. de p̄ci. impe. of. l. nec damnosa. in aut. vt nulli. §. et hoc quoq; tubemus. P Si vero sit p̄tra ius priuati dicitur. Nam si sit in modicā lesionem vt q̄s non admittit dilatoria exceptionibus p̄cedatur in principali vel quod actio seu petitio alicuius differatur: vt cum indulgef cruce signatis non posse conueniri tempore cruc̄is valet. vt. C. de p̄ci. iper. offe. l quotiēs. et. l. rescripta: quia modica dāna tolleranf. arg. xij. q. ij. terutas. si autem enormē lesionem inducat. et in totū ius eius absorbeat: nō valet: vt in. d. l. quotiēs. et de decimis sug gestū. Vide vbi supra.

5 ¶ Quinto queritf quāti duret rescripti auctoritas: et dico q̄ p̄tf p negligētiam impetrātis anno elapso si vti potuit et neglexerit. si secūdum ipetretur p̄tra primū nō facta mētione de eo. co. ti. si autem: et. c. plerūq; si vero nō impetratur secūdum. de iure canonico dura. durāte mādatore p̄m glo. in. d. c. si autem. quāuis de iure ciuili duret per decēnium si impetrans habuerit copiaz iudicū et neglexerit vti. C. de diuer. rescrip. l. falso. Concor. Gof. addens quod ille annus incipit currere ab impetratione secundi: q: nec annus solus nec rescriptum secundum solum posset tollere primum. sed vtrunq; requiritur.

¶ Sexto queritur quomodo rescriptum va- 6
lear. et quid opponi possit cōtra illud: et dicit Dire. quod ad hoc vt teneat: nihil dz supponi ex his que mouere possunt animum principis ad dādum illud vel denegādum: primo q̄dem exprimēda est series facti: de qua habi. cler. super eo. item processus cause. de re iudi. inter monasterium. Et si per suggestionem falsi: vel suppressionem veri rescriptum fuit impetratum tollitur. extra eodē sup litteris. vbi notant̄ alique regule.

P Prio. Quis fraudem aut malitiam ifas ipetrauit expressa falsitate vel suppressa veritate nullum cōmodum ex eis consequitur vt in. d. c. sup litteris. et. c. ad aures. vt de p̄ben. nō potest. lib. vi. P Secūda. Qui vero p̄ simplicitatem aut ignorātiā ipetrat expressa falsitate vel expressa veritate q̄ si esset suppressa vel expressa papa nihilominꝰ et in forma cōi literas concessisset: poterit petere vt iudex delegatꝰ p̄m ordinē iuris et cā. pcedat: ignorn p̄m formam in literis concessam. d. c. super literis. et. c. ex insinuatione. si vero papa nullatenus erat concessurus: rescripti non valet: quia dicitur in dicto capitulo sup literis. quod delegatus procedere non debz immo secundum sum. ang. et ro. etiam si non sta de facili erat concessurus. quod panorm. ibi videtur probare per. c. postulasti. eo. tit. et profecto concludi potest secundum eum q̄ omne quo expresso vel suppresso papa aut non concessisset aut non tra de facili: vtiatur gratiam vel p̄tulleginz: non autem literas ad lites. vt idem dicit in capitulo quia circa de consangui. quia ex subreptiōe nō sunt ipso iure nulle: sed annullande per exceptionem vt in capitulo ceterum. et in capitulo pierūq; et in. c. si autem. extra eo. sed videtur quod si iudex dum de facili non debeat addi. p̄ter. et no. in. d. c. super literis. vbi vide et videtur hoc etiam de mente archie. post goff. vt §. sequenti. Adde etiam quod no. ge in capitulo

si motu. pprio. de p̄bē. lib. vi. q: iz motus proprius excludat subreptionē: non tamē vicia tollit nec ad bñficia psonam illegitimaz habilitat. Unde nō tollit defectum natalium: vel etatis: et similia: que iz p̄sam subreptionis non possint opponi: tamē p viaz iuris communis dñ possunt: cum proprius motus talium dispēsationē nō faciat. Dicit etiam q̄ certa scia si non exprimat in litteris. potest p̄bari p testes: non aūt motus. pprius: licet nō audiat aduersarius si velit p̄bare quod papa fecerit ad instantiam alterius: q: esset arguere papam de mēdacio. Adde etiā p̄m Panor. in. d. c. sup litteris quod iudex et delegatus in dubio potest cognoscere de ydoneitate rescripti. Utrum aūt dicta distinctio locū habeat in litteris bñficialibus. vide panor. in. d. c. sup litteris.

7 ¶ Septio queritf q̄o rescriptum tollat et eli dat: et dicit Archie. vbi. §. post Gof. q: multiplicatis modis. P Prio si fuit ipetratuz scienter ex ignorāter: sed si tali qua nō interuenīēte litre si sit cōsentaneum iuri. xxv. q. ij. et si legibus: etiā si q̄ mēdacium iuris obtineat. ea. q. pretium. et. C. si p̄tra ius vel vti. pub. l. pscriptum. vt si p̄incipi suggerat esse de iure q̄ non est. licz nō sit verisimile principē in hoc
2 falli. C. de resta. l. omniū. P Secūdo p̄ rescriptum secūdum factēa de ipso mētione et hoc ipso iure. de offi. deleg. ex litteris. et. c. pastoralis. §. preterea. i fi. si vero de eo nō faciat mētionē ecōtra secūdum tollit̄ p primum. non tra eo. ceterum. et. c. ex parte. nisi ipetrās pri ri. si aūt et si dubitet quod sit prius et q̄s posterius. q: eadem est data vtriusq; tūc si ipedem iudices. suplor consulat. de offi. deleg. sane. si vo a diuersis ad diuersos iudices: si sup eodem negocio. seruet doctrina. c. pastoralis. et. c. cum p̄tingat. eo. ti. P Tertio elidi-
3 tur primum generale p secūdum spāle etiā si de generali nō faciat mētionē: in eo tamē quod in spāli spāliter continet. d. c. pastoralis: vbi autem vtriusq; est speciale: sed vnum super certo. aliud sup incerto. requirit̄ in secūdo mentio de p̄ori. de offic. deleg. ex pte.
4 P Quarto tollūtur rescripta. si ab eodē duo paria fuerint impetrata quorum posterius de p̄ori nō faciat mētionem si obtēta sunt ad diuersos iudices. causa verandi rem̄ coram diuersis: secus si fiat ad cautelaz. ne alterum a litigatur. vel iudices vnius interiz moriantur vno tamē impetratore vti intendit: eod. titu. ex tenore. et. C. de asser. tol. l. §. vlt. secus etiam si duo eiusdem tenoris ipetrētur ad eosdem iudices: q: vnum videnf. ff. de testa. l. vnum. Sed de istis diuersitatibus vide plura contētiosa p eosdem: vbi §. P Quinto elicitur si ab appellatione fuerit ipe- 5
tratum infra tps appellationis p̄fixi: de appe. sepe. et. c. oblate. de p̄firma. vti. vel inuti. bone memorie. P Sexto si ipetratū fuit ab ex- 6
cōicato. de ete. et qual. cuz bone. de pba. post cessationem. de p̄cu. c. ij. P Septimo si ob- 7
tētum sit lite pēdente. vt lit. pen. c. j. et. ij. et vi. ti. q: lite pēdēte supplicare nō licet nisi in casibus. C. vt lit. pen. l. ij. P Octauo ex vicio vi- 8
sibili: de quo pronuntur septem exempla. extra de crimi. fal. licet. vel inuisibili intelligi dili ramē: vt est expressio falsitatis et suppressio veritatis: de quo dictum est. P Nono cuz 9
ire impetrant non continētes serie facti: de coha. cler. sup eo. et causam facti: de rescrip. dilectus. de sent̄. excō. cum pro causa.
P Decio si mētio nō fiat de dispēsatōe. de fil. 10
p̄by. ex tua: de cōpositione extra de decim. ex multiplici: de statuto. extra de rescrip. cōstitutus de priuilegio. eo. ti. cū ordinez: de sniā de sent̄. et re iudica. inter monasterium.
P Undecimo etiam elicitur si p aliū sine mā- 11
dato dñi impetrēt eo. titu. nōnulli: que exceptio hodie secūdum obseruatā p̄suetudinē locum hz in audiētia litteraꝝ. nō in iudicio negociorꝝ. et si opponatur ex decretali ex pte eo. titu. quod loquit̄ in procuratore renocato cuius impetrationē dñs ratam non habebat: secus si is cuius nomine ipetratur et sine mandato ratam habet impetrationez.
Potest autem quis impetrare p̄o alio sine mandato. si sit de illis p̄sonis. a quibus nō exigitur. de iure mādatum: vt in. d. c. nonnulli. et ex parte. Que autem sint ille p̄sone. vide ff de p̄cura. l. sed et he p̄sone. Hec ex illis.
P Quibus adde primo quod rescriptum nō vitiatur p̄opter defectum littere vel syllabe: secus si esset ibi falsa latinitas. de fid. instrumē. ex pte. in rex. et in glo. Et scdo q: expressio vel suppressio eius sine quo nō subsisteret concessum illud vitiat etiam si concedatur motu. p̄prio: quia motus proprius licet excludat subreptionē: non tamē p̄firmat gratiam contra intētionē concedētis secundum Joā. an. in. d. c. si motu proprio. ad qō dicit quod motus proprius nihil operatur vltra casus expressos i iure. Et tertio quod qualiter oporteat rescriptum mētionem facere de iure vel statuto. Panormi. in. c. non-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nulli.de reſcri.diffuſe proſequiť.⁊ ibi vide. Et quarto q̄ ſunt multa alia expreſſa in ture ꝓpter que reſcriptū eſtdiť.de q̄bus hoin ſum.e.tit.roia includunť ſub duabus regulis dictis in.vj.H.in qua re ſuder ex pbabilibus conjecturis arbitrabitur. Quo autem reſcriptum vel alia ſcriptura dicať falſa.infra tabellio.H.x.

8 ¶Octauo queriť q̄o ꝓſcripta debeamno interpꝛari.⁊dico q̄ do.bap.de fliſco in quodam opuſculo ſic dicit. Quātū ad interpꝛetationē reſcriptoꝝ. Prima pelulio interpꝛetatio reſcripti fit ſm ius cōe.c.q̄z de reſcri. in.c.lz.de pbē.nō oēs clauſule reſcripti reciplūť limitatiões.⁊interpretationes iuris cōis dominicus in.c.lz canon.de elec.lib.vj. ita colligiť exꝛer.io.mo.⁊Jo an.ibi do.feli. hec bene examinat in.c.cauſam.de reſcrip.

2 Secunda in reſcripto non attenditur narratio.ſed concluſio.bal.in.l.ꝓſcriptione ad

3 ſi.C.ſi.cōtra ius. Tertia reſcriptum recipit vires ex intellectu ſcribētis Jnno.in.c.cum eccleſiaſtice poſt medium.ibi.ſed dico.q̄re de excep.⁊dico ſemper ad voluntatem reſcribētis:eſt recurrēdū.⁊ꝓſumiť fuiſſe talio mētis.q̄lis eē dz.bal.i.l.ex facto.in.liij.no.

4 ff.de vul.⁊pupil. Quarta reſcripta ēt ad bñficia.interpretāť ſtricte.c.q̄uis.l.ſ.de pbē. ll.vj.nō rota decidit q̄ reſcripta ad bñficia nō debēt extēdi. Limita hoc niſi ſit ad bñficia ſint fauorabiles.vel ꝓpꝛio motu cō ceſſe.vel ꝓcedanť in ꝓmutationē dāni q̄ habuit occaſiōe eccīe cui ꝓ ipſo ſcribiť vt ola

5 iſta declarat pulchre fell.in.c.cāz de reſcri. in col.viij. Quinta reſcripta ad lites ſtricte interpretanť ꝓtū ad bñficia eccleſiaſtica.ab bas in c.capꝛm.col.liij.de reſcrip.vide tñ bu.in.c.oliz.in fi.de ẏ.iiij.volēte q̄ in bñfi-

6 cialibus fiat ſtrictioꝛ interpretatio. Sexta lz reſcriptū debeat in dubio accōmodari. iuri cōi.ſecuſt ſi vbi apte ꝓſtat de cōtraria

7 volūtate pape:bur.in.c.ex pte.col.ij.de off. dele.in not.vj. Septima lz reſcripta debeāt interpretari ſtricte vt reducanť ad ius cōe falliť tñ vbi ſunt expreſſe ꝓtra ius cōe.quia tunc latiſſime interpretantur:quātum patitur ꝓpꝛietas verboꝝ:⁊ mens mandantis.vide de hoc fell.in.c.cauſam.col.viij.

De residentia.

Reſidētia ipoꝛtat ex noie ſuo lugem ⁊pene continuā ſeſſionē quaſi iterata ſeſſio. Et ſm mem̄ goff.in ꝓpoſito eſt ꝓpoſito ſoluto.ꝓpꝛij officij i ꝓpꝛio bñficio:vñ dicit q̄ reſidere in eccleſia eſt in ea ſeruire

bñficio.⁊ eius enā hñe.ſ.ꝓſonaliter de cle. nō reſi.ꝙuerentem:vnde ſm eum ex duobus ꝟ clericus non reſidere.ꝓio ſi ꝓſonaliter nō reſidet.ſcō ſi ꝓſonaliter q̄dē reſidet ſed nō deſeruit bñficio.nec eccīe cuꝛz hz. Et idem ſentit ho.diecēs q̄ dz eccīe fuiſſe in ſuo ordine de fili.ꝓby.propoſuit.quia parum eſſet preſentiam exhibere ⁊ eccīe propꝛie curam negligere.

¶Primo ergo queriturvtrum clericus reſidere teneatur.⁊dico quod ſic habens beneficium curatum de elec.licet.canon lib.vj.⁊ ſimiliter habens quodcunq̄ ſi hoc competat ex ſtatuto.vel priuilegio aut conſuetudine approbata:vt no.Jnno.in.c.clericos de cle.non reſi.addens omne bñficium reſidētiā req̄rere:niſi ꝓpter de ꝓrarioꝛimo ſm ho.q̄libet clericus bñficiatus teneť reſidere.c.clericos.⁊de cle.non re.q̄ nōnulli:ſiue bñficium magnum ſit.vij.q.ſ.peruenit.ſiue parvum.extra eo.conquerente:⁊debet bñficiatus intereſſe matutinis⁊veſperis.alias

1 ſtrictur̄ rigibilis deponiť. diſt.xxxvj.⁊ capitulo.ſi.

¶Secundo queriť vtrum aliquo caſu poſſit quis in ſuo beneficio reſidere ſeu deſeruire ꝓ alium:ſi ipſe poſſit fuire ꝓ ſe.⁊ dicit panoꝛ.in.c.q̄ nonnulli.de cle.non reſi.q̄ nō de iure:ter.eſt in.l.nullus q̄ neru.C.de ꝓcu.ſiue beneficium ſit ſimpleꝛ ſiue curatuꝛ ſed de conſuetudine ſic in ſimpliciibus.non autem in curatis.niſi conſuetudo eſſet rationabilis.puta quia beneficium tenuis huiusmodi.quo caſu valeret.facit.c.lz de eccl. ll.vj. Sed tu dic idem etiam eſſe de ſimpli-

2 cī.quod niſi cōſuetudo ſit ex legitima ⁊ rationabili cā non valeꝛet:q̄ eſſet eccīe damnoſa ⁊ idem dic de diſpēſatiōe.q̄ alꝛ eſſet diſpenſatio.ar.no.ꝓ Jnno.in.c.ex tue.de cle.non re. Et ratio eſt:quia ex non reſidentia multa mala proueniūť:q̄ ꝓncipales comedunť ea q̄bus eccleſia reparanda.vel pauꝑes recreandi erant:deſeruientes autem vice ꝓncipalium cuꝛz vix poſſint viuere q̄ūť ꝓ phas ⁊nephas q̄ ſua ſunt nō q̄ Jeſu xp̄i. Vide.tamē hz quod in ꝓcleris excuſať a peccato nō reſidēs ſi prouidet ſuis ipenſis quod eccīa decenter.⁊populus bñ regať.⁊ibi bene vi-

3 uens bonum ſubditis ꝓbet exemplum.⁊alias quando offiū ꝓ ſe exercet.⁊ videt q̄o officialiť ſubditi.ſed hoc intellige ſolum q̄ſ.p cā neceſſaria⁊vtili eccīe ē abſens.l.de poſ licitatiōibus.ff.eo.et.l.ſi abſente.ff de leg. vel etiam ſe ſm Lud.de ro.q̄ ꝓ cā neceſſaria⁊vtili ſibi vt ſtudeat ad balnea.d.l.ſi abſente.⁊.d.l.de pollicitationibus.alias non

q̄ eccleſie ſiue populi non ſunt ꝓpter rectores ſed econtra ſm.s.tho.ꝙ predicta tñ intelligo de non reſidentia ad annū aut meſes q̄ ipe arbitrio boni viri modico ꝓ honeſta recreatione aut conſolatione amici aut ꝓpria vtilitate non videť illiceitum reſidere ꝓ alium:q̄ ſm philoſophū⁊ iura.modicitas eſt quaſi nihileitas. Nam modicū quaſi nihil accipitur.vj.phy.⁊ modica dāna toleratur.xij.q.ij.terulas.⁊.c.ſi quis ſeruis.et c bone rei.⁊ de his q̄ ſi.ab epiſ.ſine cō.c. paratur modica deceptio.ff.de mi.l.i cauſis.H. ſcin.vend.l.rem maloꝛis. Vide etiaz.ſ.vicarius.H.y.

¶Tertio q̄ritur vtrū clericus aliq̄n ſe ad tē

3 pus poſſit a ſuo bñficio abſentare:⁊ dico q̄ non niſi duo concurrant ſimul:cā.ſ. rōnabilis ⁊ licetia ſui ꝓlati:vt in.c.relatum.de cle. ſine ſcēo ſz Jnn.in.c.ex tue.eo.ti.⁊ idē dicit panoꝛ.in.d.c.relatū.ſi occurreret neceſſitas que dilationem non pateretur vt poſſit adire ꝓlatum.l.j.ff.de exer.act.⁊.l.tutoꝛ.qui reꝓmittendum ſm Jo.an.in.d.c.relatum.q̄n in breui eſt reuerſurus.

4 ¶Quarto q̄ritur vtrum clericus poſſit peꝛgrinari:⁊ dico q̄ non ſine licentia ſuperioris de conſe.diſ.v.non opz.nec ēt epūs.de ꝛo.ma gne.ex cā tñ ꝓſequende appellationis ſiue ꝓ euitāda oppreſſiōe pōt adire papa vel alīū ſuperioꝛem inuito epo vel ꝓlato ſuo.q̄.q.vj. vt debitus.de appel. Credo tñ q̄ ſemper ad minus de honeſtate debeat licentiam petere.ar.c.lz.de regu.niſi ipſe ſuperioꝛ eēt in cā puta q̄:in iniuſte oppꝛimit vel ab eo appellať. Ex ſola aūt vtilitate ſine cā neceſſaria nō lz el adire papam ſine licētia eius vel ſui ꝓlati in aut.de epi.⁊ cle.H.interdicim⁹.nec admit ti dz in aliena dioceſi ad celebrādum niſi habeat licentiam ſui epi.vt no.panoꝛ.in.c.fraternitat.de cle.non reſi.

5 ¶Quinto q̄ritur vtrum clericus nō reſidēs ꝓ priuari poſſit beneficio:⁊ dico vt ꝓz in.c.tue de cle.non reſi.ſi clericus ſe fraudulēter abſentat nec ad eū pōt citatio venire puta q̄ neſcitur vbi ſcit tribus publicis edictis citabitur ad eccleſiam:⁊ ſi poſtea expectaťꝰ ꝓ ſex meſes non rñdeat priuabitur eccīa ſua q̄ ſm ho.de epīs non intelligitur.⁊ ſm io. an.nō ſufficeret vnū edictū iz pemptoꝛiuz:ſi tñ infra pñtiam coꝛam ſuis facit ſm hoſ.ꝓcedi non poſſet ex edicto q̄ non ꝓuenit ad

eum. Vide ſbi. Alꝛs aūt non reſidens priuari poteſt ſi menſtruus iuſta cā ceſſante nō redeat de cle.non reſi.c.vlti.q.Jo.an.ibi dicit intelligt de beneficijs curatis vel ēt ſimplicibus ſi reſidentiam exigant ex priuilegio vel ſtatuto aut conſuetudine ſi vero beneficia reſidentiam non exigunt cogi non pōt ad reſidentiam niſi eſſet neceſſitas vel vtilitas eccleſie nouiter ſuboꝛta.ar.viij q.i.quia frater. Secūdum Jnno.tñ in.c.ex tue.de cle.nō re.diſtinguitur. Naz ſi erat abſens ex neceſſaria cā.vel etiam ꝓbabili puta ſtudioſuz vel cū epo⁊ hmōi pluri non pōt niſi citeť primo vbicunq̄ fuerit niſi haberet certū tēpus ad redeūdū ex qualitate negocij vl alꝛs ⁊ non veniret:q̄ ex tunc alteri licite daretur nec eēt citatio neceſſaria nec expectatio ſex mensium:de quibus in.d.c.ex tue.⁊.vij.q.ſ. pñtium.ſed verius alij dicunt q̄ ſilla duo requiruntur:q̄ illi obeſſe non debēt q̄ habuit abſentieſue iuſtū bonum ⁊ forte potuit ſub oꝛiri cā iuſte moꝛe vltra tps limitatuz:tenetur tñ ꝛallo ſemp notificare vbi moꝛat:cum ex cā rationabili ſemp reuocari poſſit ꝓ neceſſitate eccleſie q̄ ſi non fecerit lartare ꝑſumitur. Si vero eſt abſens non ex cā legitima ſi hoc eſt certum priuari pōt alꝛs dz citari ⁊ ſex menſibus expectari ⁊ poſtea priuari pōt.ſi tñ eccleſiam haberet ꝓ derelicto vt q̄ traxit matrimoniū:vel factus eſt miles aut loculatoꝛ cum de hoc ꝓſtiterit ſtatim poteſt alteri ꝓferri ſm glo.eo.ti.⁊.vlti. Et not. q̄ hñs offiū in eccleſia ſemp dz apparere nec ad eum eſt mittenda citatio poſt expectatio nem ſex menſiū:q̄ edictum emiſſum eſt ſm Jnno.ibidem.

¶Sexto q̄ritur vtrū clericus nō reſidens teneatur reſtituere fructus in abſentia ex ſuo

6 bñficio ꝓceptos:⁊ dicit ẏ.ẏ.q̄ illi q̄ non reſident in bñficio:nec implent in eo ſuū officium ſed voluptatibus vacāt nihil iuris habet in rebus eccleſiaſticis:nō intelligo primoſſil ex ſuo bñficio recipiēdis.de cle.nō re.quia nōnulli.ſecus ſiut paup exneceſſitate:⁊ ſcēo ſi nō reſidēt⁊ male ꝓſumſit:ſecus ſi nō reſidēt ſolū niſi ꝓdēnēť vt ſupra clericꝰ.iiij.H.xx ge ſi hñt bona q̄ nō ſint eccīe:alꝛs nō:nec tenēnť ſibi ſubtrahere neceſſaria vite nō recipiendo ab eccīa vt reſtituant illi.ar.eoꝛ.q̄ no.in.c.cū ſup.de cā.poſ.vbi no.Jo.de lignē ꝙ nudus poſſeſſoꝛ eccleſiaſtici bñficij nō tenet de ſumptis ſicut alīū nudi poſſeſſoꝛes ꝙ panoꝛ.ibi limitat q̄ſ ſumptis bono modo ſi cur dz facere alius clericus. Si aūt male q̄dē ꝓſumūt ſed tñ reſidēt:vel hñtur ꝓ reſidē

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibus.dic vt.ℨ.clericus.liij.℣.xxj.q.xxiij.

7 ¶ Septimo querit ex quibus causis nō residens intelligat residere.vt.c.dñi cleri.de pbar nō possit q licite fructus recipiat:q dico q
1.ca. ex multis.℔ primo si est absens pro negocijs ecclie.de cle.nō re.ex pte.quia ibi hoc ly ēt si iurauit residere:quia iuramētū recipit legitimā interpretationē ℔m Inno.vel gnaliter si est alias ex iusta cā absens.puta ppter inimicitias q hmōi.iuxta dicta.ℨ.℣.iij.vt eo.ti.inter ḡtuos:tūc dz p vicarium
2 seruire.℔ Secūdo si est in seruitio pape.eo. ti.cū dilectus.eo.c.ad audiētiam.q.c.de cetero.qō ℔m Jo.an.de seruiētibus q assistētibus pape dz intelligi:vt sunt capellani q similes nō tabelliones pducti q ptēti debēt ēē lucro suo.ly melius hoc pullegiū ℔m hosti. hñt oēs q morant in curia pape ex pcepto eius ēt sūt scriptores:secus si ppria voluntate.Et idez de seruiētibus legato quo ad pūcta sibi ꝑmissam ℔m Jo.An.q cardinalibus.℔m ho.vita hz pfuetudo.Et idem de seruiētibus epō ppriō.eo.ti.ad audiētiā.q c.de cetero ēt si non sint canonici ℔m pet.ēt si habeant curā de cō.dl.j.iubemus.q.ij.q. vj.cū pastoris.epūs aūt suffraganeus si mo
3 ratur cū archiepō nō vt residere.ar.c.pastoralis.de offi.or.℔ Tertio cum est in studio theologie p q̄nq; annos si studet:aut semp si docet.de magi.sup specula.ēt sine licētia ꝓlati cū eā habeat a iure nisi sit religiosus in aliqs aūt sciētijs requirit licētia ꝓlati.eo. ti.tue.quā dare pōt epūs ꝓmoto ad ecclias parochiales ēt antēq̄ sit sacerdos.p septennium:vt de elec.cū ex eo.libro.vj. Predicti tñ nō recipiēt quottidianas distributiones.que
4 nō solēt dari nisi residētibus:sed solū infirmi.℔ Quarto si sit infirmus.d.c.ad audiētiā:q percipiet ēt distributiones.vt in.ca.vno. eo ti.li.vj.qō Jo.an.limitat qñ alias erat residēs aut seruiēs ⁊ infirmitate impedit residere.aut futre:alias secus:sicut dicit idē in.c.vno.li.vj.de canonico bononiēsi:q continue morat mutine.⁊ sbi infirmatus est q nō percipiet:qr nō infirmitas hz absentia fuit cā principalis q nō interfit diuinis:⁊ idē iudicat de eo q erat presens ⁊ psueuerat nō interesse.⁊ nūc infirmat.qz iura intelligūtur qñ infirmitas est proxima ⁊ mediata cā nō interessendi diuinis.

Restitutio.

De restitutiōe prio qd sit ⁊ quo ordine sit procedendum:vt qsq; facilius possit inuenire quod querit.

Restitutio dr qsi iterata statutio siue stauario.⁊ ipo⁊ quādā reintegratōes seu renouationē potis situs quo ad locū sicut eliminatus de loco.⁊ in eo iterū collocatus dr restitutus loco:vel potio status quo ad alia:vñ restitutio est in pristinū statū repositio.l.restituere.ff.de ℣b.sig. duplex
℔ Est autez duplex restitutio. Pria est qua stitutio in integrū qua redditur possessio rei aut equalentis ⁊ fructus ⁊ pristinum ius.⁊ audiētia.⁊ ita ⁊ iuristi dr esse prioris status vel iuris reintegratio:p quā subuenit minoribus.ecclesijs:vt l.l.j.C.de sen.pas.et.c.auditis.de in integ.resti.in glo.fi.ēt ēt reintegratio audiētie ly spe.⁊ l.q si minor.℣.si restitutio.ff.de mi.⁊ p eā subuenit minoribus ecclesijs.C.de repudi.l.j.et.C.de in integ. rest.l.postulata.et qñq; ex ītia et iusta causa subuenit ēt malo:ibus.vt.ff ex q.ca.nullo.p totū.et sic itelligit.c.ex lris:extra eo.⁊ c.bertoldus de re iud.et.c.significante.de pigno.quod tñ.qñ et qūo fiat vide in eisdez
2 c.et extra eo.p totū.℔ Secūda est qua post status nō renouat in totum.ly solū rei possessio vel equalentis:p quam satisfit de re ablata:et dānoac interes.et significat aliqñ noie redditōis:de vsur.cū tu.aliqñ noie satisfactōis de rapto.in lris:et de ista in tri- Nota.
sto itēdimus.℔ Ut aūt qsq; facilius ⁊ hac materia satis ampla et confusa possit imenire qō querit sic ꝓcedēdū vt:vt prio agat de ordine agēdi:secūdo vide at quo ⁊ quātus qs ad restitutiōes teneat in gñe:⁊ tertio quo ⁊ qñ ⁊ qdā teneant in spē.ſ.dānificātes ⁊ alios ⁊ ipsi vel suos subditos vt dñi ⁊ officiales vel p bona.item participantes in damnificatione:item ementes aliena.et gestores negociorum.et male fidei possessores:et fingentes:et ⁊ rahentes:et ipedientes aliquez ab alicuius assecutiōe:et habētes incerta.Item restitutiōe aūt quo ad vsurarios ⁊ zelo coperātes et participātes de vsura vel furto et hmōi:ſ.vsura.vij.p totū vel inde accipientes:et raptor aut tur et ꝓlices seu ꝓparticipes.et.liij.eni.v.qñ.vj.qb⁹ modis debeat restitutio fieri.vij.qb⁹ modis tollat obligatio restituēdi.viij.spāl'r de restōne iecoz.

Rursus de restitutiōe secundo quo qs tit obligatus restituere in gñe.

Restitutio.ij.℣.ps ſsideranda est ḡtum ad hoc vt sciatur in gñe quō quis sit obligat⁹ ad caz:⁊ p noticia huius sic di
1.distin. stinguo.℔ primo. Aliquando cm ad restitutionem aliquis obligatur rōne illicite acq̄siti sonis q̄ tit cū iniuria ⁊ ptra proximi voluntatē.vt in furto:rapina:fraude ⁊ hmōdi tenēt qs indistincte danificato.de iniur.c.ij.⁊ hoc ℔m Inno.in.c.qz plerisq;.de immu.ec.siue sit debitū iure naturali ⁊ cluiusue naturali tñ quale est qd debetur seruo.si vero sit debitum iure ciuili tārum sicut si legatū integrū solui de quo potui detrahere falcidiam p legē ciuilē credens hereditatem sufficere ad oia ℔m aliquos legatarius mihi non tenēt:℔m alios vero tenēt qō verius est in foro iudiciali:⁊ in priuati cū sat repetitionē ly non error iuris.C.ad.l.fal.
2 infra sniā.℣.℔ Secō. Si vero sit illicita cū error si vero sit debitū ex iudiciali sniavide primi voluntate:distinguo vtrū hoc sit rōne cause vel psone. Nam si est illicita respectu cause:puta qz est turpis.si quidē sit turpitudo ex parte recipientis tñ:vt dum recipit ne delinquat vel vt faciat id ad quod tenetur puta vt restituat inuētū accipiens tenetur restituere danti.l.j.⁊.ij.ff.de condi.ob tur.cau.qō sum.ang.dicit tallere vbi infide lis lucratur a ꝓlanio rōne officij publici:ly non est verū.vt infra restitutio.liij.℣.j.sivero turpitudo sit ex parte vtriusq; puta qz dat ad corrūpendum iudicē nō tenēt restituere dātī:qz impari cā turpitudinis potior est cō turpe.℣.potro.C.eo.l.ij.qō ℔m fallit.vt infra restitutio.liij.℣.j. Utruz aūt hoc casu teneat restituere dico q̄ sic:ff.de of.pñi.l.illicitas.⁊ ff.de calū.l.in hereden.vbi lucra illicita ab oibus exto quenē ⁊ in foro ciuili dāpnatur fisco. C.de mod.mulc.l.mulctaz.in canonico ℣o non sane.⁊ de vsu.cū tu.nisi lex aliter prouideat sicut acquisitum p simoniā dat ecclesie in cuius iniuriam est acceptū.de simo.℣.de hoc.⁊ acceptuz vt fiat damnum:iniuria vel calumnia alicui datur ei contra quem datum est.ff.de calū.l.ℊnaliter.℣.illud.sitamē restitutio nisi vbi debetur fisco vel pri uato:aut determinate ecclie:quia nullo iure hoc pohibetur:⁊ pene sunt restringende.de re.iur. odia.libro sexto.℔ Sed quod dictū est quod
Thomas tenetur restituere.s.tho.2.2.q xxxij.ar.vij. distinguendo limitat verum quando lex p hibet dationem ⁊ acceptionez vt in simonia ⁊ in dato ad corrūpendū iudicem.⁊ in indo.p hibito ⁊ huiusmodi:secus qñ ꝓhibet causa dandi sed non datōnem vt in incesto meretricis quod teneri potest ⁊ in elemosynam dari.ſ.priuato licet non in publicam oblationē ⁊ ita tenē quia expresse in.l.liij.℣.j.ff.de cōdi. ob tur.cau.℣ q̄ ly meretrix turpiter faciat quod sit meretrix:nō tñ turpiter accipit qō ei datur etiā ex meretricio ⁊ ratio hoc ꝓbat qz talis datio acceptio iure naturali tenet quia non tam equum est quantuz quod res ℔m dominī voluntatem transferatur:inst. de re.diui.℣.p traditionem.⁊ consequenter si als⁹ lex positiua hoc non ꝓhibeat omnino tenet.⁊ ita tenet panor.post Inno.in.c.quia plerisq;.de immu.eccle.⁊ Jo.an.⁊ idem ey.diocens q̄ de tali potest meretrix dispōnere et episcopus non se potest impedire. Vide etiā infra restitutio.liij.℣.x.parti.v. Alie aūt mulieres que non sunt meretrices.l.que cū ibi dinis ⁊ nō qstus male operanē ℔m ey.⁊ seqr panor.si qd acciꝑit turpiter acciꝑit:⁊ fiscus potest illud auferre:⁊ in conscientia tenentur restituere:⁊ ℔m aliquos possunt restituere danti:ly non teneantur:sed possint dare pauperibus tñ ℔m. ℣ ℣. vbi restitutio nō
est fienda certe persone est de consilio solum ⁊ archiepisco. post mo. dicit specifice in hoc casu quod nō tenetur in foro anime:licet fiscus iniuste acquisita possit auferre per.l. iulius.ff.de iur.fis.quod limita primo si condēnentur:⁊ secundo nisi sua turpitudine facerent iniuriam alicui puta marito:quia tenerentur ei recompensare. Et idez dico de masculo turpi. Ex glo.etiam Ray.in titu.de rapto.℣.sed quid de focarijs:elicitur quod in foro conscientie quando restitutio nō est facienda certe persone:adde vel loco de consilio est qō illicite acquisita erogentur in pios vsus.non autem de necessitate nisi sit facta iudicialis cōdemnatio vel sacerdos hoc imponat:quod tamen si non acceptat penitēs non est iudicandus esse extra statuz salutis quia in conscientia non tenetur quis nisi ad dānum ⁊ condemnationem.vt no.glo.in.c. tis que nunq̄ fuerunt restituenda certe psone habere:vt q̄ quis pdit p iudicium ⁊ hmōi:sed de his que deberentur sibi rei veritate certe p quia talia debent reddi domino:meliori modo quo fieri potest:et consequenter aut quo ad corpus :aut quo ad animam dando

Universidad de Deusto
Biblioteca

ea pauplbus secūdum.s. Tho. De his ifra restitutio.iiij.§.j.& restitutio.viij.§.secūdo.
¶Sed aduerte quod si reo idimisibilis. puta equus aut serultus. data est simul .p cau sa honesta & inhonesta. diuidet p estimatio nem. & pars cedet vni cause & pars alteri: ar
3 gu.ff.ft.regū.l.j.& seq.¶Tertio. Si vero acquisitio cum voluntate primi sit illicita rōne psone. distinguo. vtrum: sit qz accipiē ab eo qui dare non potest: vel quia datur ei qui nō pōt accipere. Et q̄dem si accipitur ab eo qui dare non pōt. vt est nō verus dūs. & dominus cui negata est administratio vel alienatio bonorum. & alī de quibus supra donatio. s.§.j. sic tenetur restituere. distinguendo tamē vbi allīd datur in fraudez creditoz. Nam si accipit titu. lucratiuo & creditores fraudantur tenetur omnino. ff. que in fraudem. l. qui autem. §. similiq̄ modo quod vide tur intelligēdum q̄n fraus iterueniebat tēpore donatōis. non aūt si postea: quia facti legitime retractari nō dz. licet casus posteā euenisset a quo non potuit inchoari. de regu. iur. libz. vt nisi forte ex eo accepisset acquisitum ex delicto. puta vsura: qz tenet. Iz a principio nō receperit in fraudē quādocūq̄ vsurarij efficit nō soluēdo: cum nō sit equum ex dolo alicuius alterum cōmodum sentire cū dāno tertij. l. fi. ff. de eo p quem fac. er. nec dz quis cum alterius factura locupletari ſm regu. iur. in. vj. & ita videt esse de mēte do. Anto. de bu. in. c. cum tu. de ysur. ad fi. Et ice quod cum iudei cōiter vsurā ex vsuris: nec sint potētes restituere. accipiens ab eis p donatio nem vel alio titulo lucratiuo. tenetur his a quibus illi vsuras acceperunt: etiam si ēd acceptuz sit ab eis pro pena. vt supra inde §.viij. secus tamē si ēd haberēt pter vsuras
4 vel si pter vsuras certas haberēt certas q̄ nulli determiate essent obnoxie & iterueniēres licētia epi. ¶Quarto. Si vero accepit ab eo q̄ noverit soluēdo titu. oneroso. puta quia emit. vel erat merces operum. vel habuit p mutatōe aut alia oneroſa cā. nō tenetur: ni si sciuerit illud fieri in fraudē creditoruz. ff. dem scire dz pro si creditores hoc sunt protestati. d.l. alt. §. si quis participes: sed quā inde psumitur. ff. eodē. l. omnis. §. luci". tertio quādo hoc euidenter apparet. vt qz scit impotentem restituere. vendere ad luxuriā & consequenter in fraudem creditorum cum efficiatur impotentior ad soluendum. Et ice quod cum iudei cōmuniter propter vsuras non sint soluendo. accipiens aliquid ab eis etiam titulo oneroso. puta locatione. venditione. vel simili. ex quo manifeste fiāt impotentiores ad soluēdum. tenet his a quibus acceperunt vsuras. sicut vendēs eis que faciunt ad gulositatem. aut pompam. aut superfluitatē. & huiusmodi. vel in talibus locans operas. vt tonsor barbe. furor & hmōi. Aduertēduz est autē primo quod hi soli creditores possunt predicta renocare in quorū fraudem facta sunt: nō autem alīj qui post ea facti sunt. nisi ex pecunia ipsoruz eēt prioribus satisfactum. d.l. alt pter. §. ita demuz. Aduerte secōo quod aliqui ex dictis accipientibus ab his qui alienare nō possunt. tenentur ad restituendum statim: vt quando alienatio ipso iure non valuit: iuxta ea que dicta sunt supra donatio & emptio. & in huiusmodi contractibus alienationum: & tenentur de re & de fructibus: vt infra restitutio. tertio. §. ix. quia qui contra iura mercatur bonam fidem non presumitur habere. de regulis iuris. qui contra. libro sexto nisi forte sit persona que excusetur iuris ignorantia: vt minor. mulier. rusticus. & miles. ff. de probatio. l. cum de indebito. Aliqui vero tenentur per restitutionem in integrū quando scilicet cōtractus est solenniter iuridice celebratus: sed ex priuilegio ecclie vel minoris res potest ab eis tolli per restitutionem in integrum. dum allegatur lesio in aliquo: qui secundum Innocen. in capitulo quia plerique. de immu. eccle. restituere non tenētur. nisi in contrahendo vsi fuerint malitia: vel facta restitutione in integrum. adde vel etiam nisi interuenerit non parua
5 deceptio etiam sine malitia. vt supra eodē. §.vj. ¶Quinto. Si vero datur ei q̄ non potest accipere succedit obligatio restituendi: vt in donatione inter coniuges. & iter patrem & filium: vt supra dictum est: aut ratione status. puta si soluatur debitum pupillo sine auctoritate tutoris et iudicis decreto. quo casu res non efficitur pupilli: nec debitor liberatur. licet si rem illam habet pupillus velet ea sit factus locupletior. & petit ad huc debitum per exceptionez doli mali submoueri possit. instit. per quas psonas no. acqui. §. penultimo. aut ratione qualitatis: vt in furioso per similem rationem aut ratione officij. vt si detur rectoribus vel iudicibus: de quo supra iudex pro. §.vij. & adde quod dans iudici vel aduersario. puta aduocato vel procuratori partis aduerse causam perdit. C. de re iudi. qui mal. iudi. l.j. quod intelligo nisi euidenter constiterit ante de-

disse ne insustitiam patiat vel vt iustitiam consequatur: quo casu potest repetere datum. nullam penam incurrit. xiij. q. v. nō sane. vbi glō. Et piscopo etiam vel alteri ꝑlato visitanti seu eoruz familiaribus nihil dari potest preter procurationem: vt infra visitatio. similiter nec infidelibus vel hereticis in dispendium christianorum. vt infra saracenus. ¶Obnoxio autez restitutioni ex illicita acquisitione sine alio damno illato. ad iudicialem ꝺēnationem sufficit soluere simplum. l. ſtrum de alieno. sublatuz est. post ꝺēnationem ꝺo tenet etiam in conscientia soluere penam. ſm. s. tho. & alios. Et vide. si eas fecit ad cōservationem rei vt pascēdo equum vel ad oportunam rei meliorationem. vt curādo animal mor bosum. ducere potest ex quo satisfacit integraliter damnum passo. In foro autem contentioso secus. secundum ſum. con. de quo dic. vt. ff. expense. §. iij. De fructibus autem inde p-
6 ceptis & de interesse dic vt infra restitutio. §.§.nono.

¶Sexto. Aliq̄n aūt aliās obligat ad restitutionem nō rone illicite acquisitiōis. ſz rōne dānificatiōis facte a proposito. In quo distinguendū. hoc ꝓcedit. si fiat ꝓ omissionē. est triplex. quia aut est pro impediendo. aut sco. accipiendo aut tertio denūciando: de his duobus hic. vt. j. restitutio. iij. §. xij. ¶Si ꝺo inferat sco accipiendo. si est pter eōm voluntatē ꝓtinet ad furtū aut rapinā siue apertam siue occultam. & hmōi de quibus. ff. aut ēt ꝓtinet ad restitutionem sue psone vel rez. de quo ſtrum ad res ꝺo dic q̄ ledēs res alienas vt saluet suas ꝺbus ille nocēt nō tenetur si facit hoc auctoritate iudicis vel propria. Precēte denūciatione ad minus tm damnum quod potest. quod colligi pt a spe in ti. de iniu. vbi dicit q̄ scidens arborem vicini que pendēs sup domum eius ledebat. nō tenetur si fecit auctoritate iudicis. l. si plures. §.j. ff. armen denunciauit dño vt incideret: quod tamen propter forum ꝓtentiosum fieri ꝺebet. publicum instrm. Sed aduerte q̄ si incidet sic q̄ inutilis remaneret ad aliquid indet. tenetur in conscientia.
7 ¶Septimo. Si ꝺo nō est ꝓpria voluntatez. ſz ꝓpria liberam. si hoc fit p vim ꝓpulsiuam. i. p metum. accipiens tenetur. ff. quod me. cau. p totum: & si nō sit cadens in psūtem. quia etiam si detur sine metu ꝓpria voluntate dāris ob timorem reuerentie. datur repetitio. l. §. que onerande ad fi. ff. qua. re. act. nō da. & multo magis si interueniat metus qualiscunq̄: iura oūt requirētia metum in forum sicut dicitur. ff. de reg. iur. vani timoris nulla est excusatio. & ff. quod me. cau. l. metum. vbi ḋ nō debere attendi metū vani hominis. sed cadēs in homine ꝑstātissimo loquuntur ſtrum ad psumptionem q̄ attēditur in foro cause: qz cum nemo ꝑsumatur facile facere suum. ff. de ꝓba. l. cuz de indebito. ꝑsumitur quis vbi nō interuenit iustus metus potius spōte & coacte dono alius ad quem talis res ꝙuenerit quocūq̄ titulo & oneroso. quia hec actio in rē scripta est & ꝑstitres affecta. d.l. metū. §. cū ait.
8 ¶Octauo. Si ꝺo sit ꝓxima quasi ꝓpulsiua que est q̄n nullus interuenit metus. sed tñ aliquid extorquetur ꝓtra voluntatem dātis puta ob reuerētiā ex qua dāns nō audet negare. vt ꝑsonus a liberto. tenet accipiēs restituere. ḋ. §. onerāde: vbi & glo. dicit idez in marito uxore. que renocare potest venditionem ob eius reuerētiam factam. & renunciationes fūris ypothece. & vt dicit clericus renūciationem pbēde factam ob reuerētiā epi: & idem putarem in dño seu rectore. vel officialibus. seu subditis. eis similibus.
9 ¶Nono. Si ꝺo sit p ꝙportunitatē nō est ꝺo simile: qz aliud est meram voluntatē nō hre. aliud nō hre eā ex postfacto. vñ distinguo: qz si donāo ex postfacto efficit merevolēs. donatio fit iusta. qz Iz prio nollet. tñ vult q̄n ḋo nat: si ꝺo repe dātis nō mere vult. sed ideo dat vt ꝙportunitatem repellat. tenetur accipiēs. & hoc in dubio ꝑsumit. ar. C. de petiti. vi. Fallit in paupe ꝙportune petēte ab eo qui pōt ei subuenire. & ḋebet. quia nō dat repetitio sed dāo de tardatione punitur. & sic loquit dominus luc. xi. de amico dante panes necessarios.
10 ¶Decimo. Si ꝺo sit qz dās sperat fultum ab accipiēte q̄ licitū est. distinguo: qz si accipiēs hoc scit. pōt honeste fulrez nō vult. tenet. qz deficit cā ꝓcessūs in quā ipse tacite accipiēdo ꝓsentire incipit hre ꝓtra voluntatē ꝓcedētis. nec obstat. l. si repetēti. C. de ꝓd.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dat.ob.ca.vbi cõditio in cor.de retẽta repetitionẽ nõ inducit:qz vez est in foro causarum:alias ꝙlibet posset dicere cogitaut talem cãm vlierẽt lites.z ꝓterea hic cõditio sic fuit expressa q̃ intelligebat:si ꝯ nõ intellexit ꝓditionẽ nisi re ꝓsumpta.nõ teneꝫ ni
11 si inquãtũ ex ipsa factus est locupletior.ff. de petit.hr̃.l.vtrum.Undecimo.Si ꝯ sit ex errore dãtis cũ excludat eius liberã voluntatẽ.accipiens regulariter teneꝫ:cũ etiaz dãs possit repetere:cũ distinctione tñ.qz si datũ oino erat indebitũ.oĩs error inducit repetitionẽ.alia indistincte intelligit.l.cuius p errorẽ.ff.de re.iur.nisi in aliquibus casibus:de q̃bus glo.in.l.cũ q̃s.C.de iur.fac. ignoz.vbi bar.quos omittro qz ad ꝓsentiaz nõ ptinẽt.si ꝯ erat oino debitũ: nullus error eã inducit.ff.de ꝓdl.indebi.l.repetitio nulla si ꝯ est debitũ iure ciuili tm̃.puta qz debeaꝫ ꝑ stipulationẽ ellisaz ꝑ pactum de nõ petẽdo.q̃si pactũ q̃si nudũ est tollit solum vinculũ naturale q̃ erat in stipulatione.z non ciuile.ff.de pac.l.flynus.§.pactꝰ.z hoc casu oĩs error eodem mõ inducit repetitionem.d.l.cuius:aut erat debitũ iure naturali tm̃.z non ciuile.puta qz in testõ relinquitur legatũ q̃ minuit ꝑ falcidiã eo q̃ ãrra ꝑo hæditatis non remaneat penes heredem:z hoc casu si solutũ erat in facto.puta qz credebat.intellige,ꝓbabiliter:vt in.c.apostolice de cle.excom.mi.z in.c.ij.de ꝓbẽ.li.vj.bona hæditatis esse ampliora.repetit.l.error. facit.C.ad.l.falcid.ſ3 tñ ſm Jnn.recipiens non teneꝫ in foro ꝓsciẽtie.de quo.ff.in principio huius tituli dictum est:si ꝯ errat in iure.vt qz credit se obligatũ ad oia legata soluenda lz ãrra ꝑo apud eũ nõ remaneat: tñ solutũ repetere non potest:nec recipiẽs teneꝫ ad restitutionẽ.C.ad.l.fal.l.error.cõliter tñ teneꝫ.q̃ minor.muller.miles.z hmõsi. cũ excusenꝫ ab errore iuris.reperent.vt in l.cũ de indebito.§.j.ff.de ꝓba.Aliter tñ distinguit do.Ant.ꝓ quo vide panor.in.c. qz pleriq̃.de immu.ecc.Si ꝯ error sit circa ꝑsonaz cui daꝫ distinguevt.ſ.restitutio.iij. §.ix.ꝑt.ij.Aduertendũ est tñ q̃ vbicunq̃. ꝑ dictum est dari repetitionem vbi q̃s dedit rẽ suã ꝓterq̃ nisi in casu iustl metus.ipse dix.repetitio.si soluto sit facta in cãm plaz. puta qz dotis.ff.de ꝓdl.inde.l.cũ is.§.si mu
12 lier.soluens q̃ credebat se deberez non debebar.si soluit in casu dotis.non repetit ꝓpter pietatez.ſ Duodecimo.Si ꝯ tertio inferẽ dãnũ denastãdo.aliter cũq̃ q̃s sic dãnificauerit.primũ vel occasionem dammi dederit.teneꝫ ad restitutionem.nisi de contingentibus nihil omisisset.de iniur.si culpa.z in foro ꝓsciẽtie.de quo.ff.in principio huius tituli dictum est:si ꝯ errat in iure.vt qz credit se obligatũ ad oia legata soluenda lz ãrra ꝑo apud eũ nõ remaneat:tñ solutũ repetere non potest:nec recipiẽs teneꝫ ad restitutionẽ.C.ad.l.fal.l.error.cõliter tñ teneꝫ.q̃ minor.muller.miles.z hmõsi. cũ excusenꝫ ab errore iuris.reperent.vt in l.cũ de indebito.§.j.ff.de ꝓba.Aliter tñ distinguit do.Ant.ꝓ quo vide panor.in.c. qz pleriq̃.de immu.ecc.Si ꝯ error sit circa ꝑsonaz cui daꝫ distinguevt.ſ.restitutio.iij. §.ix.ꝑt.ij.Aduertendũ est tñ q̃ vbicunq̃. ꝑ dictum est dari repetitionem vbi q̃s dedit rẽ suã ꝓterq̃ nisi in casu iustl metus.ipse dix.repetitio.si soluto sit facta in cãm plaz. puta qz dotis.ff.de ꝓdl.inde.l.cũ is.§.si mulier.soluens q̃ credebat se deberez non debebar.si soluit in casu dotis.non repetit ꝓpter pietatez.ſ Duodecimo.Si ꝯ tertio inferẽ dãnũ denastãdo.aliter cũq̃ q̃s sic dãnificauerit.primũ vel occasionem dammi dederit.teneꝫ ad restitutionem.nisi de con

fuse ꝓpter ignorantiã facti hoc statuit:quia si apparet pecuniã non esse numeratã vt sniam esse iniustam:puta ꝑ ꝓfessionem aduersarij etiam in foro ciuili non cogeretur vt idẽ ibi dem no.verũtñ dubitare facti instante.li cogeretur ꝑ iudicem parere dz vt idem dicit.
16 ſ Decimosexto.Si vero obligatur naturali iure.z ciuili simul tenetur omnino facere.z si omittit tenetur ad interesse parti:siue obligetur ex cõuentione solẽni.ff.de reiudic.l.si quis ab alio.§.fi.siue ex contractu reali:puta empsione:vẽditione:locatione:mandato ex omissione tenetur omnis detinẽs alienaz rem.ff.de rei ven.l.qui restituere.z ois moro suo in reddenda re aliena.si perijt qualiter cũq̃ ſm. accur.in.l.quod te.ff.de reb.credi.z ꝓbatur ꝑ.l.cũ res.ff.de lega.j.q̃.limita nisi eodẽ mõ erat peritura quo ad ꝓsciam:z qui curam assumpsit administratiõis vel cui cõmissa est.C.manda.l.in re mandata.vbi oẽs cõmissum.z negligentiã in re quã quis accepit in curam suam non est culpa vacuũ.z.C.de nego.gest.l.tutor.Ubi dñi.z rectores tenenꝫ de dãnis subditoz non solũ si consenserunt: sed etiam si ex eorum negligentia veniunt. infra restitutio.iij.§.v.z idez de omni gubernatore familie puta marito respectu vroris patre respectu filij.z dño respectu serui:z dã ex officio tenetur ad eoz cura:z facit.C. de iudi.l.sanctimus.vbi iudex tenetur parti

obstat naturali:z similiter vbi obstat naturali sine cõ.inst.de iure na.gen.z ciui.§.si nõ possem vbi vero ciuile obstat naturali ex causa:prenalet ciuile:possunt enim principes ex cã contra ius naturale statuere.vt no.Jnn. in.d.c.qz plerigz.z ponit exẽplum in ꝓscriptionibus:z hoc inquit nisi ius ciuile cõtra eo q̃ contra legem naturalẽ cũ illa sit dei nihil põt homo statuere.Item ad eius preceptum posset abolerl:nec ꝓscriptio est ꝓtra legem naturalẽ filio mõ sed ꝑm eã inducitur particularis determinatio pene negligẽtiũ iura sua.z ꝓseruationis pactis:z idẽ est de si
15 ſ Decimoquito.Si vero obligatur obligatione ciuili tñ:puta ꝑ scripturam autenticã qua ꝓtetur se recepisse q̃s non recepit:nulla equitate naturali tenetur.z in foro ꝓsciẽtie non obligatur ſm Jnno.in.d.c.qz plerigz idem inquit q̃si quis obligatur ex iniusta causa:qz nulla rõne naturali teneꝫ. Nec hiis casibus suo ciuile obstat naturali:sed tñ ꝑ ignorantiã facti hoc statuit:quia si apparet pecuniã non esse numeratã vt sniam esse iniustam:puta ꝑ ꝓfessionem aduersarij etiam in foro ciuili non cogeretur vt idẽ ibi dem no.verũtñ dubitare facti instante.li cogeretur ꝑ iudicem parere dz vt idem dicit.
16 ſ Decimosexto.Si vero obligatur iure naturali simul tenetur omnino facere.z si omittit tenetur ad interesse parti:siue obligetur ex conuentione solẽni.ff.de reiudic.l.si quis ab alio.§.fi.siue ex contractu reali:puta empsione:vẽditione:locatione:mandato ex omissione tenetur omnis detinẽs alienaz rem.ff.de rei ven.l.qui restituere.z ois moro suo in reddenda re aliena.si perijt qualiter cũq̃ ſm. accur.in.l.quod te.ff.de reb.credi.z ꝓbatur ꝑ.l.cũ res.ff.de lega.j.q̃.limita nisi eodẽ mõ erat peritura quo ad ꝓsciam:z qui curam assumpsit administratiõis vel cui cõmissa est.C.manda.l.in re mandata.vbi oẽs cõmissum.z negligentiã in re quã quis accepit in curam suam non est culpa vacuũ.z.C.de nego.gest.l.tutor.Ubi dñi.z rectores tenenꝫ de dãnis subditoz non solũ si consenserunt: sed etiam si ex eorum negligentia veniunt. infra restitutio.iij.§.v.z idez de omni gubernatore familie puta marito respectu vroris patre respectu filij.z dño respectu serui:z dã ex officio tenetur ad eoz cura:z facit.C. de iudi.l.sanctimus.vbi iudex tenetur parti reficere expẽsas si omisit q̃s erat sui officij.s. condẽnationem expẽsarum.z iusti.de obligque ex qua.del.§.j.vbi dñs domus seu habitator tenetur de his que cohabitantes deseruerunt si inde aliquem damnificarunt:z idẽ dicitur.ff.de his que dele.vel effu.l.j.Et idẽ de bestiis si dominꝰ fuit in culpa:alias sufficit illa dare.ff.si qua.pa.se.di.l.prima.de iniu. c.fi.de quo infra restitutio.iij.§.iiij.similiter si dominus non fuit in culpa teneꝫ dare seruum ꝓ noxa:reficere damnum ꝓ filio autem pater innullo tenetur:sed filius castigabitur.instituta.de nox.ac.§.fi.Erat tamen inter predicta differentia:qz in brutis ꝑsumitur dño culposus si ita consueuerunt facere z non probatur adhibuisse debitam diligentiam.d.c.fi.sed in seruo z filio non ꝑsumitur culpa domini vel patris nisi probeꝫ puta quia sciuerunt z non prohibuere cum possent.ff.ad.l.aquil.l.in lege aquillia.etiã leuissima.z.l.sequen.z hoc nisi ille delinquant in loco vbi cum eis.s.domino z patre habitãt autẽ.vt indi.fin.quo ſuſ.§.eos.Et idẽ de rectore z officialibus z confessoribus.ex quoz culpa non sit restitutio.ſ Ex his patet quod Conclu. non prohibentes vsuras vel non compellentes eas restituere cum possint:z ex officio debeant tenentur vt etiam dicetur infra.z simil iter qui abscondunt publicas scripturas vt libro communes rationum maxime si ex officio ad hoc tenebantur vt notarij z iudices C de eden l.xvi.apud quem.z sic argentarij i.campsores.z facientes communes rationes que omnia probantur.ff.de eden.l.argentarij.in ꝓin.z.§.cum autem.z infra tabellio.§.octauo.ſ Decimoseptimo. Aliquãdo autem quis est obnoxius restitutioni ratione dãnificatiõis in persona:vel in bonis non a ꝓposito:sed ex culpa sua ꝑ se vel suos aut sua:z dico circa hoc esse triplicem actionem.ſ Prima est legis aquillie qua directe teneꝫ liber homo damnificantis sue culpa vt aperiendo cisternam in via publica vel huiusmodi indirecte vero si sua culpa aut negligẽtia nocuit seruus suus aut animal: vt si equum instigauit calcitrare vel animal ferum vt est lupus:leo:canis mordax z hmõsi.si cõsueuerunt nocere temptant: tenebat in publico nõ taliter ligata quin nocere posset vel tenebat in domo z aliquis ab eo missus fuit lesus.Et talis tenetur ad oẽ dãnum ex culpa sua ꝓuenies si est recompensabile alioquin ad arbitrium boni viri.Secunda 2 actio de panple qua teneꝫ is cui animal sine culpa sua lesit:puta si equus ꝓter cõsuetudinẽ recalcitrauit aut bos nõ cornupe

1 actio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta impegit.z talis tenetur dare animal: aut
3 satisfacere lesō. ℣ Tertio ꝺr noxialio qua re
netur ꝺ cuius seruus sine culpa nocuit: esse
tenetur vt ꝑcedens statim. Et ꝺ his gl. ꝺcto in. l.j. ff. si qua. pau. fe. ꝺi. z sussti. eo. Sz in
foro cōsciētie non tenēt ꝯs in hmōi nīz ꝺ
dolo z lata culpa. vt tenet Inn. ꝺr. anto. ꝺ
but. ber. z nīco. ꝺ aus. vt si ꝓcliens lesionem
pone aut vestis ꝺ domo nō aspexit et lesit
quo casu intelligo spe. in ti. de iniur. §. sequ
tur aut si opator non potuit signa: vel fecit p
clamari z ꝓcliens regulam vel hmōi lesit:
in foro vero contentioso actione legis aq̄lie
tenetur damnificans ꝺ culpa leuissima. Vl
ꝺ supra q̄uocatus. §. vlt. item culpa. §. iij.
De turpiter lucrante. vide infra turpe lucrum per totum.

Rursus de restitutione. iij. specialiter quis ad eam teneatur.

REstitutio. iij. considerari potest qual'r quis teneat restituere. ℣trum ad quasdā hoīs ꝺfferentias spāliter. ꝺ eīꝺ supra. i pn. mētio habita est.

1. q. ℂ Primo aūt ℣ritur q̄d iurisꝺe dānificante. ℣trum ad animā siue ℣trū ad mores: ꝛdico multa ℣ Primum. 1 dictum. Licet nullus possit sufficienter eē cā peccati alterius. xv. q. i. non est. qz. s. volūtas in qua petīt ꝑstitit cogi non pōt tñ pōt quis esse eius occasio ꝺcto vel facto aut exemplo q̄ꝺ qui facit tenetur ad restitutionem ꝑm archie. rfum. ang. ac ro. rsupple. post sco. reducendo eum ad bonos mores verbis exēplis orationibus z bonis operibus: z oi mō quo pōt multo magis q̄ dānificans in rebus vel corpore. vj. q. i. sunt plurimi: qz qui occasionem dāni dat dānum dedisse videt ꝑm reg. iur. in. vj. Iz mihi videt q' Iz talis magis peccet q̄ dāmficans in rebus vel corpore tñ ꝓdicta ꝺcantur impropīe cum restitutio sit actus iustīcie cōmutatiue ꝑm. a. tho. 2. 2. q. lxij. z q' ad talia est ꝯdem obligatio cōis ex charitate fraterne correctionis: non aūt ex iure restitutionis q̄ quis scienter z sine respectu humano ad alium vult esse in peccato: qz obligatio restitutionis cessat vbi lesus remittit libere vt infra ꝺcitur. vt est in proposito. vnde. a. tho. qui diminutus non videtur fuisse ꝺ hoc nihil ꝺcit: sunt tamen vera predicta vbi aliquis staret in peccato ex alio quo errore vel humano respectu puta timore: complacentia z huiusmodi. Unde Ricar. in. iij. ꝺstin. xv. ꝺcit quod damnificans aliquem in anima vel corpore ex fraudulento consilio tenetur: z similiter qui ex cōsilio malo ꝺato per ignorantiam ꝺligentia non adhibita: quia negligentia crassa prope dolus est. ℣ Secundum. Retrahens aliquez a meliori bono pura religione secundum Archiepiscopum tenetur eum reducere ad illud: sed hoc verum est vbi hoc agitur cum prelato certū: aliter non ratione ꝺcta in prima parte. Quantum autem ad id quod ꝺ religione ꝺcitur secundum Sco. in quarto. si is qui retrahitur erat religioni professione obligatus tenetur retrahens reducere illum vel si non potest intrare ipse si sit idoneus religioni: si vero erat ꝺspositus intrare si fecit sine fraude et mendacio consulens sue proprie utilitati: adde vel volentis intrare non tenetur: si vero id fecit animo no cendi religioni tenetur religioni: non ad eq̄ualens sed ad aliqualem inductionem alterius equipollentie: quia interest inter habere et prope habere. et concor. Ricar. vbi supra ꝺcens hoc casu istum teneri religioni ad interesse arbitrio boni viri: z ita tenet summa ro. z Summa angelī. excepto quod sine Sum. ri
quctoritate et ratione addit quod retrahēs carpi
professum non tenetur ipse intrare si illum reducere non potest: sed sufficit quod pro posse pro alio modo satisfaciat. Sed de retrahente professum quod teneatur illum vel alium: vel seipsum religioni restituere: est opinio non solum Ricarō. et Sco. et Summa ros. sed et ſam Archiepiscopi z Petri de pa. et ſancti Thome vt patebit z ratione patet: quia vbi potest quis restituere rem subtam vel equipollentem non liberatur nisi id faciat: qnia hoc iustīcie equalitas requirit: de retrahente vero eum qui prope erat vt intraret tenet Archiepiscopus post Petrū de pal. quod eodem modo tenetur vt prior: et hoc etiam habent concedere sum. angeli. et ro. volentes quod teneatur qui aliquem impedivit a consecutione alicuius nondū habiti: non obstante quod non tenetur ad equalens: quia vbi non potest ceddi pars sine toto tenetur quis ad totum fauore iustīcie z religionis. arg. l. queritur. ff. ꝺ statu homi. vbi in indivisibilibus natura potentioris solet ad se trahere minus potens. Uñ z magister Ray. postea magister ordinis predicato. hac ratione intrauit. Distinguo tamē cum Archiepiscopo qui si hoc fecit gratia sue proprie utilitatis sine fraude non tenetur. z multominus si intendebat consulere anime illius: puta quia volebat intrare religionem. vbi male vivitur. arg. capituli de occidendo. vigesimatertia questione ſntaal's tenetur. ℣ Tertium. Si quis subtrahat ꝛ doctori

doctori scholarem intrantē: vel intrare volētem eodem modo distinguo. vt supra statim.
4 ℣ Quartū. Sacerdos absoluens aliquem a peccato: vbi non potuit ſm ℣℣. restituere nō tenetur: sed tamen tenetur ei notificare q' eū absoluere non potuit: sed intellige. nisi ex hoc preiudicaretur. tertio cui forte peccator restituere tenebatur: ih oc si fecit scienter vel ex ignorantia crassa. Unde supra confessor. §. v. Utrum autez io qui virginē seduxit ad aliquid teneatur. vide supra luxuria. §. v.
5 ℣ Quintum. Qui aliquem ledunt malo exēplo. vt prelati per pōpas elatitias. z mulieres per ornatum superfluū. huiusmodi manifeste peccantes. secundū Al. non tenentur propter hoc ad publicam penitentiaz. ſz ad bonum exemplum publicum.
2. q. ℂ Secundo queritur quid iuris ꝺ ledente in bonis corporis: ꝛdico multa.
1. dict. ℣ Primum. Si quis aliquē aggressus occiderit aut vulnerauerit iniuste. licet sum. ange. et ro. ex scoto multa ꝺcant. multi pliciter ꝺ stinguant: tñ quia generalis regula dari non potest supple. post vide. melius ꝺcit breuiter q' in his in quibus damnum restitui non potest in se vel in equivalenti recōpensatio fiet arbitrio boni viri: ꝛcōcor. pe. z. s. Tho. in. iij. et. 22. q. 62. ar. 2. ad primum in quo tamen arbitrio considerabitur q' in omni casu tenetur placare lesum quantum potest. z si fuit homicidium aut lesio incurabilis. vt mutilatio. huiusmodi habebitur ratio de expensis in medicos et de interesse. secundum spe. z ꝺ omni lucro cessante in presenti z in posterum si vero fuit curabilis. habebitur ratio expensarum z presentis lucri. s. cessantis tēpore infirmitatis. Quod aūt ꝺcit sum. angeli. post sco. q' homicida tenetur totā vitā suam contra infideles vel hereticos expendere in sanctis. lesos: sīr eadē rōne post eundem ꝺcit sum. ro. q' satisfacit per talionē impositum a iudice.
2 ℣ Scōm. Si tñ predicta accidissent in defensione propter necessitatē ineuitabilē ſm doc. in cle. si furiosus. de hōi. nullam pēnā incurrit: nisi cām dederit agressure: vt qz noctu vidit aliquā domicellas. quo casu tenetur ad arbitrium boni viri: ꝺ quo supra homicidium per totum: si vero necessitas erat euitabilis vt qz sine periculo fugere poterat. non tenet ad tantū. ſz ad minus arbitrio boni viri consideratō an ipe percussor causam ꝺederit aggressure.
3 ℣ Tertium. Cū in crimine lese maiestatis ex sola scia quis teneatur. nisi reuelauerit. C. ad. l. iul. mase. l. quisquis. si quis puniat eum qui ideo non reuelat: quia probare non pōt secundum io. de pla. insti. de pu. iudi. est homicida restitutioni obnoxius: quia ex scientia hic tenetur quis si est probabilis per. l. qui accusare. C. de eden. quia nemo tenetur subiacere se tormētis: que hoc casu infligunt ꝺlatori. l. i. iij. C. ad. l. iul. ma. nec carceri. C. ꝺ accu. l. fi. quia nulla est culpa i discrimine vite se nō ponere: ideo ꝺcit tenuisse bal. in quodam suo consilio: qui ꝺcit officiales occidentes homines propter non reuelare secretum nō probabile. sunt homicide. z consequēter ꝺcte restitutioni obnoxij. eidem. si sine indicijs ponunt ad torturam. z inde ex confessione sua aliquem suspendunt: ꝺ quo supra confessio. iudicialis. §. v. ad fi.
℣ Quartum. Domini mutilantes propter vindictam reorum vel hmōi: contra suam voluntatem factam ꝺcit assen. q' si hoc faciūt amore huiusmodi animalium aut libidinevel ꝺcte: aut venationis: mortaliter peccant si propter vnicū actum hoc faciunt: cum nō ꝺbeant procedere ita seuere: nisi contra consuetos ad talia. vel esset consuetudo loci q' p vno actu talia infligātur. credo q' sit iniqua. et obseruans illam mortaliter peccat. 4
ℂ Tertio queritur quid de ledente in fama et honore: ꝛdico vt supra ꝺ detractio. §. quarto et addo q' ex licita negatione rei facta in iudicio: vt si neget crimen falsum. aut verum sed occultum. improbabile vel huiusmodi: si sequatur indirecte infamia accusatori. q̄ꝺ mendacio pernicioso. aut calūnia inde notaꝫ non tenetur retractare secundū sco. io qui negauit. sed tenetur famam restituere per verba sobria. puta ꝺcendo q' forte habuit intētionem bonā z hmōi: sed ego ꝺco q' in nullo tenetur quia iniuste non lesit: sed accusator inpter sue malicie si scienter. vel sue stulticie si errans imprudenter sic processit cum periculo alterius. 3. q.
ℂ Quarto queritur quid de ꝺmnificantibꝰ per ꝺuita: ꝛdico multa. 4. q.
℣ Primus. Ex ꝺctis supra restitutio. q. §. vi. ꝺcitur posse ꝺci fere omnes casus pertinentes ad istam questionem per istaz regulam. q' si ꝺminus bruti fuit in culpa tenēt ꝺ ꝺmno. si non fuit tenetur ꝺmnum restituere vel ꝺre brutum. quod nocuit. Iesus autez a bruto potest illud capere z tenēt. donec sciat quis sit ꝺminus contra quez agat: non autez potest illud tenere loco pignoris ꝺ donec sit ei satisfactum ſm spe. in ti. ꝺ iniur. 1. ꝺict.
℣ Secundum. Si bos cornupeta. non custoꝺitꝰ diligenter. occiderit bouez vicini ſz mo. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenetur dominus de alio bone vino equipalenti rehabebit mortuuz. de iminr. si bos. rexo. xxj. Quod limita quando dominus fuit in culpa scilicet quando dominus fuit in culpa scilicet quando cornupetam esse: quod presumit nisi tres dies scire. dicente tex. q' si cornupeta erat ab heri mudi iustertius: quando vero ignotanit puta quia consuenit esse domestic' isecundum ho. rgof. non tenetur ex edicto. legis accise. sz legis si q' pau. fe. di. i. in sua liber tate erit dare suum bouem vel emendare dãnum. Limita etiam secundum glo. in. d. c. si bos. quando bos occisor est aggressus occisi si sed si econtra occisus est aggressus cornupetam occisorem: non tenetur. ff. si qua. pau. fe. di. l. j. eidem cum dubium est quis bos primo
3 ẽ aggressus. ff. ad. l. aeq. l. sciã. §. cũ straméta

¶ Tertium. Qui tenent colũbarias secundũ pe. de pal. tenentur de damno: quod sum. ange. rro. limitant quando non debite pascũt sed siue pascant siue non pascant. si damnũ inferant tenetur dominus actione. l. aquilie. de qua supra restitutio secundo. ad fin. si est in culpa vel de pauperie si non est in culpa. vt quia sufficienter pascit ne fame cogantur effodere semina: vel habet in giro funduz: ex quo sufficienter vt plurimum pascuntur. Et hoc nisi fiat recompensatio damnorum. puta quia conuicinus etiam ipse similiter tenet vel etiam nisi dammum sit quid modicum: quod semper presumendum est nisi de contrario constet: qz vermes. amala semina consumunt. astercorizant terras longo tempore et exiguo nocent immo refert asten. propter predictã quosdam tenere q' tantum psunt cũtũ nocent. Et ideo licite in agro ẽt exiguo dominus eas tenet modo sit paratus emẽdare notabilia damna si consulterit.

4 ¶ Quartũ. Venatores tenenk fm astẽ. de cõculcatiõe segetũ. rocciside anserũ et gallinarũ a canib' rhmõi. rest mortale si estimatio nem dãni nõ reddant nisi rõne modicitatis probabiliter credantur. nisi non curare.

5. q. ¶ Quinto ꝙritur de clericis maxime platis dominis officialib', quo ad restitutionẽ teneank. rdico multa.

1. dict. ¶ primũ. Prelat' et alq habẽtes administrationes ecclesiasticã si male administrant tenentur ecclesiam seruare indẽnes: rhoc sue pter expendant in meliorationẽ pximoñ: sue propter nimiã diligentiã. ppriox. negociox. negligant. peurare ecclesiastica: sue donẽt turpibus personis: de q dicit supra clericos. v. §. xxj. imo vt teneri platus de culpa seu negligentia. peuratoris seu vicarij. ar. c. ea q. de offi. or. Et si difficili cõferat indigno fz car. in cle. j. de eta. equali. vltra mortale tenek ad restitutionẽ totius interesse ecclesie lese: ad instar magistratus fm pe. de anc. qui min' idoneo tutelam pupilli commisit. ff. de magi. conue. per totum. Vide etiam supra clericus. iiij. Et aduerte ex archie. q. parte. ti. §. c. v. post ray. et ff. rbeatũ tho. 22. q. 62. rtiu quoli. vj. ar. rij. q' clericus administrat quatnor genera bonorum. s. quedaz sua propria. l. patrimonialia. rindustrialia: eqdã eccl'astica ad mẽsam suã seu vsuz spãliter deputata ab alijs distincta: rde his duob' nũq tenek restituere ẽt si exponeret in luxuriã fz peccet. rquedã ecclesiastica deputata specialiter pauperibus: vel capitulo: vel cultui diuino distincta a deputatis mẽse fuer: rde istis semper tenetur restituere ẽt si daretur in elemosynam nisi det his quib' sunt deputata: ridẽ de deputatis pauperibus principaliter: sed ministrio eccle sie scõario vt bona hospitalis: rqdã ecclesiastica cõia mẽse fue. ralijs clericis vel pauperibus rhmõi: rdistis tenek si det turpib' personis vel cõsumat voluptuose eo modo q' vbi
2 §. dictum ẽ. ¶ Scõz. Qui ex officio assumpto alios defẽdere tenenk. satisfacere tenenk de dãnis euenientib' si ex notabili negligẽtia eos nõ defendũt. vt dñi q' ob hoc hñt reddit': capitanei. rhipẽdarij salariati: medici corporis rarũ. vt confessores ignari vltro se ad illius officium offerentes: notarij quoti negligẽtia cãe riura pdunk: iudices. rassessores ex ignorãtia vel negligẽna studẽdi iniuste iudicantes aduocati. r. procuratores. naute. architectores et omnes huiusmodi. quos notabilis negligentia vel ignorãtia sue scie vel artis non excusat: ar. c. si culpe. de iniu. §. restitutio. q. §. xxj. qõ tamẽ in oibus intellige ẽtum ad cui pam leuem de his qui se locãt pro talli officio secus si se ad predicta non locant nec profite tur se peritos. sed vocantur. r operantur ex pietate: vel spondent se facturos quod pote runt: qz non tenẽtur nisi de dolo. rlata culpa: et ei qui tales eligit imputetur. Ad predicta facit tex. singularis cum. glo. in. c. administratores. xxiij. q. v. vbi officiales. ralij administratores qui negligunt iusticiam facere vel fendere oppressos. ecclesiasticos. viduas. r pupillos. sunt ipso iure excommunicati post tri
5 nam monitionem: nec possunt absolui: nisi priusde damno satisfaciant. Vide etiã supra culpa. §. iij.

¶ Tertiuz. Cines deputati ad imponendas
4 collectas. quomodo restituere tenentur. vide supra gabella. iij. §. v. parti. iij. ¶ Quartũ. Qui vẽdidit publica officia. r dignitates fm sum. ro. tenek restituere quod accepit nõ dãturis ꝙbus dz lucrũ. qõ inde cõsequik sunz

rit: r fm mo. tenek ad interesse his q' p hmõi prepositos fuerũt expoliati: r taliter emẽtes debẽt grauiter puniri edicto. l. iulie. de ambitu. vel. l. vnice. ff. ad. l. iuliam. ambi. r insti. de publi. iudi. §. sunt preterea: scilicet in centum aureis. r sunt infames sed. s. Tho. ad ducissam braban. dicit q' cum in officijs tpalibus non cõmittat nisi temporalis potestas vendi possunt modo vendant viris qui presumantur vtiles ad eã exercendã. r non tãto precio quin illud recuperare possint sine grauamine subditorũ: iz talis vẽditio non expediat: vt ibi probat: r hoc tene: quia iura in contrariũ allegata intelliguntur qñ dat aliquid occulte vt supra dignitas. §. iij. r ita contra ro. tenet sum. ang.

5 ¶ Quintuz. Domini tẽporales q' suis officialibus male vtunk. et eos negligũt corrigere vel officio priuare. cũ male agant in officijs. officij: de quo. §. dño. §. vj. r. §. restitutio. ij. §.
6 16. quasi ad finem.

¶ Sextum. Officialis negligẽs punire crimi nosos fm io. de pia. in. l. pcipit. C. de canoni. lar. ti. li. x. puniri debet eadẽ pena qua crimi nosus: qz iudex q' repertum facinus nõ vindicat tegere vt conscius criminosa festinat. Nã est quidam tacitus consensus. l. placet. C. de excu. mu. li. x.

7 ¶ Septimum. Custodes r vigiles ciuitatum non accusantes quos inuenium euntes post sonũ campane. licet peccent mortaliter r sint periuri si accusare iurauerunt non tamen tenentur soluere penam quam soluissent illi si fuissent accusati secunduz. s. bernardi. quia illi nondum fuerant accusati: si tamen ab eis aliquod munus acceperũt. tenentur pauperibus erogare: r si vi dissent tales alicui dãnum inferre: non reuelassent tenentur reddere damnificatis. si ideo a communitate sunt salariati: sicut r custodes vinearum r possessionum.

8 ¶ Octauum. Officiales rãduocati qui sequẽtes doctrinam specu. in ti. de aduo. §. cõsequẽter. r. §. sequit. r. §. veruntamen. vbi describit cautelas quas debẽt habere aduocati tam actorio qrei tenetur parti de omni damno r interesse quod passa est propter eorum versutias r cauillationes si causa est iniusta: si vero est iusta vide supra aduocatus. §. ij.

9 ¶ Nonũ. Si thesaurarij cõitatis vel domini pecuniã collectã tpib' oportunis ministret q' dño dz. r interim vtat ea negociãdo r cãbiendo aurũ ad monetã vel ecõtra: vel tradẽdo ad vsurã. si nec dñs ledat: nec illi qb' eã statuit tpibus dz lucrũ. qõ inde cõsequit sunz facit fm archie. rstione industrie: r precipue cum eius amissio stat suo periculo: nec ppria est ibi deposita: qz cõstit in numero r põdere r non est obsignata. Si autem staret eius amissio periculo cõitatis: aut dñi: lucrũ esset cõmunitatis aut dñi. deducta tamen mercede laboris eius. Similiter si predicti ledunt tenetur eis: similiter si fenerentur peccat ipse r permittẽtes: ad quos spectat cum sint participes peccatis: r tenentur ad restitutionem partis si quam acceperunt.

¶ Decimum. Camerarius communitatis sue depositarius communitatis qui in diuersis officijs dando vel accipiendo pecunias aliquid exigit ex consuetudine diu seruata. fm archie. restituere tenek si est sufficiẽter salariatus: r consuetudo est corruptela ex immensa veniens cupiditate. alias excusatur r cõsuetudo rationabilis est. cum seruiat alijs personis r nemo cogatur de suo prestare beneficium.

¶ Undecimuz. Qui aliquid adipiscunk ex intercessione pro accusatis vel incarceratis. apud potestatem facta: tenenk restituere dãti fm. o. ber. si erant officiales salariati r illi erãt innocentes: si vero ipsi nõ erãt officiales salariati merentur: si etiam illi non erant innocentes. sed condemnandi. tenetur illud erogare pauperibus: quia iniuste fuit datuz et acceptum. Est enim regulare quod vbi ex vtraq parte est turpitudo. lucrum est pauperibus erogandum: vt supra restitutio secundo. §. 2.

¶ Duodecimum. Dominus qui nihil habet nisi extortum a se vel suis antecessoribus secundum mo. remedium habet vt remittat suis subditis aliquam seruitutem perpetuã vel det aliquã immunitatem vel faciat hospitale aut aliam elemosynam de consensu creditorum r concor. dir. Quo autem teneantur qui assumunt aliqua officia cum sint ignorãtes r inde proximum ledunt: vt notarij. iudices r similes vide supra culpa.

¶ Sexto queritur quid iuris de participantibus in causando damnũ per furtũ vel rapinam. Primum in furto rapina. vel qualibet iniusta dãnificatiõe causanda participat aliquis nouem modis ita q' restituere tenetur: qui modi cõtinentur his versib' quos ponit s. tho. 22. q. 62. a. §§. r al. rcõiter alij. Iussio cõsilium. consensus. palpo. recursus. Participi parte hz in cã furti vel dãni. q. inbet vel cõsulit. vel cõsentit. vl laudat. vel receptat. vl' cospak. vel tacet cũ videt dãnũ inferri. vel nõ. p'

6. q.

1. dict.

versus

Universidad de Deusto
Biblioteca

hibet. vel nō mānifestat rē sublatā. ¶his sum
ma an. addit decimū p cooperationē: sed iste
est ḡ exprimīk in verbo cōsensus. Intellectus
2 alit versus vide pti. sequēti fm ꝓdictos. ¶Se
cūdū. Zgif primo ḡ iussit tenēk insolidū ⁊ ꝑn
cipaliter. etiā si nihil inde habuit. ar. c. iulia
nus. xj. q. iij. ⁊ intellige si ex iussione secuta est
ablatio vel ꝓbabiliter credīk subsecuta fm
cōiter doc. ⁊ idem in sequētib⁹. qui cōsequēter
innuūt q⁹ vbi est solū dubiū: non est obliga
tio: qr ceteris paribꝰ potior est conditio possi
dentis. l. si ob turpē. ff. de condi. ob tur. cau. ⁊
idem si cōminat⁹ est. ⁊ similiter si nōe suo fa
ctā ratam habuit fm pe. de pa. xj. q. iij. si con
sentit: cū duobus. c. sequē. ⁊ de restī. spo. cum
ad sedē. ⁊ idē mo. limitans hoc verum qñ ex
ratihabitione impedīk restitutio: sed credoye
rū indistincte, sicut ⁊ in mandato cui ratiha
bitio cooperak p regu. ratihabitio in. 6. ¶Et si
militer secūdo tenēk insolidū qui consuluit,
si ex hoc secutū est damnū. nō aliter. ⁊ hoc qō
hic dicitur de consilio rapine fm archie. locū
habet etiā in consilio de collectis imponēdis
clericis sine lnia pape. de sen. ex. nouerit: ⁊ in
consilio⁹ vsuraꝝ fm pe. de pal ⁊ in cōsilio ma
lo aduocati etiā ex ignorantia fm eundem: ⁊
secundum ricar. in cōsilio nō restituendi alie
na: ⁊ secundum duran. in cōsilio condēdi ini
qua statuta: ⁊ in quocunq; consilio dānificā
di proximū sciēter: vel ex ignorantia crassa. si
ne quo talia nō fierēt fm archie. post ricar.
ar. de sen. ex. nuper. in glo. Quidā tamen vo
lunt q⁹ ista distinctio si alias erat factur⁹ vel
nō. locuz nō habeat nisi in cōsilio dato in ma
leficijs. nō in cōtractibus: de quo vide panor
mi. in. c. nup. de sen. ex. ⁊ ¶. cōsiliū. ¶. vij. ¶Et si
militer tertio tenēk insolidū cōsentiēs consen
su cooperationis sine quo factū non fuisset:
alias fm ricar. cōsentiens peccat mortaliter: si
restituere nō tenēk. ⁊ hoc fm ray. ertēdīk ad
exhortationē intellige ēt p tubas fm ho. ⁊ in
no. ⁊ sequelā sciēter factū sine qua factū nō
fuisset: ⁊ ghaliter ad faciēte instīa. ⁊ dantē si
gna, vel opem sine qua nō ꝑ furto vel dāno
quia omnes tenentur furti. insti. de obliga.

Conclu. ⁊ ¶Ex qua. de. nasci. ¶. interdum. ⁊. ff. eo. l. is qui
opem. ⁊. ff. de sicca. l. nihil. ¶Ex quo colligitur
q⁹ si plures simul ledunt. ⁊ tamen vnus⁹ sine
alio vel plures sine isto lesissent: iste tenēk so
lum pro rata id est portione sua. si distingui
non potest quod iste intulit ab eo quod reli
qui intulerunt secundum ray. ⁊ glo. eius. ⁊ vl.
et inno. ⁊ ho. habita tamen secundū eos hac
estimatione. vt magis strenuus ⁊ magis ho
stibus timorem incutiens in plus teneatur
scilicet arbitrio boni viri. ⁊ si omnes sunt pa
res vide. ¶. parti. iiij. Quietiam addunt q⁹ hi
qui raptores adde vel lesores sequunk ad p
dā: si credūt eos ex hoc: ⁊ non alias facturos
tenentur insolidū: si vero credūt non ex hoc
facturos sed solum plus facturos: tenenk so
lumde illo pluri secundum inno. ⁊ host. si ve
ro nō plus fecerūt ḡ alias erant facturi fm
predictos: tenenk nisi de his que habuerūt: et
de dāno a se vel ab his qui sunt de familia
sua illato directe vel occasionaliter. de sen. et
re iudi. cum. ì. ⁊ A. de eta. ⁊ qua. tuam. de sen.
er. inter alia. xj. q. iij. quoniam multos: vbi in
hoc distat auxiliū a consilio: vt. ¶. parti. iiij. et
si predicti nihil habuerūt vel nocuerūt nō te
nek in aliquo fm predictos: sed tñ caueāt sue
cōscientie: qr si parati erant defendere lesos
res. ⁊ hi sine eoz pñia non iuissent: aut nō tñ
tum rapuissent: vel lesi propter eoz pñiam
non audebāt se defendere: qui se alias defen
dissent: tenentur fm ho. ⁊ inno. etiā si inuisset
vt eos retraherent a rapina. tenenk insolidū
vel de illo pluri. immo fm eos⁹ dire. ⁊ si inise
sent animo pacificandi: nisi hoc aduersarijs
significassent. Et quarto tenēk insolidū pal
po idest adulator: laudans raptorem vel lesō
rē si inde secutū est dānū: alias nō: nisi inquā
tūlesit: ⁊ idē p ola dic fm pe. de pal. de detra
ctore. ⁊ fm archie. de irrisore. si sunt causa le
sionis sine qua non. Et similiter quinto tenē
tur insolidū q recursum ꝑbet receptādo fu
res aut lesores vel res furatas. si alias lesio
non fuisset facta aut postēa facta est ex hoc
impedīk restitutio fm pe. de pal. Sed p hoc
aduerte q⁹ receptans scienter furez: aut rem
furtiuam tenetur furti. C. de fur. l. eos. et ibi
Bal. nō tamē puniek quasi fur. sed quasi ope
ram prestans furto. ⁊ ita intellige Bart. in. l.
furtum. ff. de fur. sed quo ad restitutionem se
cundum inno. ⁊ host. in capi. sicut dignum. ⁊
nek de omni dāno cui⁹ receptatio furis fuit
causa sine qua nō: quo ad receptionem vero
rē tenēk si ex hoc res sublata non est habi
ta. ⁊ vero domino. dicta. l. eos. ar. l. qui pas
. ¶. secundo. ff. de fur. ⁊ hoc si fecit scienter. l.
quo naufragium. ff. de incen. rui. et nau. ¶.
non tantum: secus si ignoranter vel vtredde
ret domino: quia non tenetur. vt in dictoꝭ ¶.
non tantum. Et secundum mo. si iam resti
tuit tenetur restituere domino: nisi indepe
riculum emineat latroni. vel alteri persone.
Et sexto tenetur participans: qui si partici
pet in crimine tenetur eo modo quo dicuz
est: si vero solum participat in re sublata:
si quidem comedēdo vide. ¶. ¶. septimo. sciēn
do vide infra. ¶. sequenti. si alio modo tenēk
restituere inquantum participauit: ⁊ hoc nisi

res furata transisset, in dominium furio.
puta quia est pecunia, ⁊ mixta cum alia vel
granum aut vinum taliter cum alio mixtuz
vt discerni non possit. quo casu transit in do
minium furio. l. si alieni nummi. ff. de sol. ⁊. l.
nam si fur. ff. si cert. pe. ⁊. l. si frumentum. ff.
de rei vendi. ⁊ recipiens non tenēk restituere:
nec peccat si fur ē solucdo: aliasesi nisi igno
ranter et bona fide consumpsisset. nec factus
esset locupletior. quia non tenetur: secus si ex
tant vel sit factꝰ locupletior. quia postēa scit
tenetur: vt supra fructus. ¶. primo secundo
¶Et septimo minus idest qui videt furtum
fieri. ⁊ dolose tacet cum posset impedire: qui
ēi restituere nō tenēk nisi ex officio obuiare
tenebatur. ¶Et octauo non obstans idest qui
obsistere potest et non obstat: de quo sicut de
muto dicendum est quod nō tenetur restitue
re: nisi obligetur ex officio. vt principes et re
ctores: qui ex officio tenentur conseruare iu
sticiam. cum redditus eorum sint ꝑ stipendia
ad hoc instituta. alias tenentur de omni dā
no: quod sco. limitat: nisi obuiando imminēs
ret periculum reipublice vel proprie persone
adde vel rerum: quia sicut se ita ⁊ sua plus li
cet diligere ḡ aliena. Et nono non manife
stans scilicet rem sublatam: qui similiter .nō
tenetur: nisi ex officio teneatur: vt supra qui
natum teneri. non loquuntur de restitutione
sed de peccato: quādo dolose tacet: vt capi
tulo qui cum fure. extra de fur. Si tamen
produceretur in testem ⁊ interrogaretur se
cundum ordinem iuris. non manifestan
do teneretur de restitutione: quia tunc ex of
ficio tenetur manifestare. ita archie. voluit
quia qui in iudicio requisitus non vult fate
ri veritatem quam scit secundum bal. in l. ¶t
biteri. C. de episco. ⁊ cleri. efficitur testis fal
sus. ⁊ tenetur ad restitutionem insolidum. Et
facit quod not. Panormitanus in capitulo
qui cum fure. de fur. ⁊ Bartholus in l. ciuille
est. C. eo. Quod limita nisi sciret in confessio
ne. de excess. prela. dilectus. Limitat etiā Ar
chiepis. ⁊ Sco. nisi inde immineret sibi peri
culum status vel persone: adde aut rerum:
quia non teneretur. de restitutione. all de pec
cato. ar. vndecima questione tertia. quisquis
et de fur. qui cum fure. Utrum autem tenea
tur quis revelare furem. dic quod non ad in
stantiam partis secundum Innocentium in
dicto capitulo qui cum fure. et Barthol.
et Angel. ⁊ Rapha. in dicta. l. ciuille est: et
hoc tam de iure ciuili ḡ canonico secusi ḡ
in iudicio iuridice requiratur: quod secūduz

Summa

ho. limitat nisi furtimmineat periculum mor
tis: quod ⁊ Summa angelica sequitur. iz nō
oportet sic limitare: quia si testis sit laicus te
netur per dicta supra accusatio: ⁊ infra dicē
da in verbo testis: si vero sit clericus nullus
eum potest iuridice requirere cum periculo
sanguinis citra papam.

¶Tertium. Pro maiori tamen notitia scien- 5
dum est quod Archiepi. facit regulam circa
quīq; primos modos. quo quilibet tenetur
in solidum idest in totum: si alias id actū nō
fuisset. etiaz si nihil de rapina, venisset ad eū
aut per se nihil damni intulisset: si autē alias
actum fuisset: sed non tantum. quilibet ad il
lud plꝰ tenēk insolidū: si aūt actū fuisset ē nisi
hilplꝰ actū ē propꝰ ꝓdictoz. in nullo tenēk ni
si quantum ad eos de rapina peruenit: ⁊ in
hoc conueniunt omnes doctores ⁊ summiste
Quantum etiam ad res vltimos facit regu
lam quod in quolibet illorum officialis cum
ex suo officio teneatur ad. obuiandum. tenēk
insolidum. etiam si nihil ad eum peruenit: il
vero non sit officialis ḡuis peccet. non tenēk
ad satisfactionez intellige etiaz si dolose hoc
faciat: ⁊ in hoc conueniunt omnes doctores
preter vnuz scilicet Richardū. ⁊ omnes sum
miste preter vnum scilicet summā angelicā:
que post Richar. singulariter cōtra ro. ⁊ sup
plē. ⁊ sco. omnes tenet quod tenetur ad resti
tutionem qui dolose non prohibet cum pos
sit: secus si ex negligentia vel timore aliquo
sed est irrationabile tenere contra omnes do
ctores fundatos in bona ratione. ¶. quia ad
restitutionem nullus tenetur nisi qui abstu
lit vel fuit causa ablationis rei aliene: quia ḡ
non fuit causa inequalitatis rerum non tene
tur causare equalitatem. Nec obst. c. ¶te. de
sen. ex. quod forte mouit istos. vbi qui non de
fendit clericum cum posset est excommunica
tus: quia hoc est speciale ibi propter fauorez
ordinis clericalis ⁊ voluntatem pontificis. q
¶¶ glo. ibi hoc intelligat de his qui defen
dere tenentur ex officio.

¶Quartum. Quando multi raptores adde 4
vel lesores sunt quasi pares quia non habēt
ducem nec vnus magis inducit aliquem ꝙ
si vnus exercitus. quilibet tenetur insolidum q
quando vnus sine alio non auderet ire: vel
quilibet alios iuuat ⁊ facit fortiores: omnes
sunt cooperatores. si vero non iuerunt simul
tenetur pro eo quod fecit: vel dato q⁹ iuissent
simul. recurrendum est ad regulam dictam:

Siluestri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

et si vnus sine alio vel eius presentia non lesisset quilibet tenetur insolidum alias pro rata. Sed panormitanus post innoc. in c. sicut dignum. de hõi. aliter dixit licet sub eadem sententia. Nam si vnus non fuit in culpa in subtractione facta per alium: non tenetur restituere nisi quantum ipse asportauit: si vero fuit in culpa. aut dedit consilium tenetur insolidum in conscientia. siue principalis inueniatur siue non. siue damnum passus ora principalem velit agere: siue non: aut dedit auxilium: puta qui associauit vel huiusmodi: tenetur in quantam damnum est plus datis ex auxilio suo et sic in totum. vt qz vnus rem sine alio portare non poterat: vel vnus sine alio non iuisset tenetur in totum. ff. de furt. l. sed aliquis subripuit. §. si duo. & ratio diuersitatis est inter dantem consilium & auxilium: quia consilium vagatur super totum furtum. non autem auxilium: sed ad id restringitur super quo prestatur. ho. autem indistincte tenet omnes teneri insolidum. Finis etiaz vnus per se potuisset: ralle. l. ita vulnerat. §. si ff. ad l. aquil. & l. si plures. ff. ar. fur. ce. & l. §. si. ff. si quis de re. li. ef. iud. fue. sed iste leges loquuntur quo ad penam qua omnes tenentur in solidum. vt no. glo. in. d. l. si plures. in conscientia autem vbi pena nõ habet locum: nisi post condemnationẽ. dicit supra.

5 ℣ Quintum. Secundum sanctum Thomaz Ray. ho. si vnus satisfecerit integraliter leso. omnes ab eo liberati sunt: quia bona fides non patitur vt idem debitum bis exigat ff. de reg. iur. bona fides: & secundum Ray. si le cui sic satisfit: potest & debet quantuz ad indictum anime cedere actionem ei qui totum soluit. non quidem vt ab vno totum exigat. nisi forte a principali: sed vt pro partibus petat a singulis. quantum autez ad totum contentiosuz cedere non potest: nam qua fronte potest petere cessionem qui ex culpa sua damnatur. ff. de adẽi. iure. l. si plures. in secũda. et. ff. de tute. & ra. distr. l. prima. §. nunc tractemus. Siue autem fiat cessio siue non in conscientia ho. dicit indistincte quod alij tenentur ei. quia vtiliter gessit eorum negotium: et consequenter tenentur habere ratum & eis satisfacere. ff. de negotijs gestis. l. cum pecunia. et. l. soluendo. quod Summa Angelica dicit verum solum quod ad eum qui fuit causa sine qua non inducendi eum qui soluit ad illõ sed melius summa Ro. & supple. cum sancto Thoma distinguit quod si soluit principalis puta pecepa. omnes sunt liberati. si vero soluit aliꝰ. tenentur ei. illi qui sunt principales. illi ad quos res peruenit: vtpote vel le sanctus Thomas vt exponunt predicti post pisa. & Archiepiscopuz quod si isti tales non restituunt ei ceteri tenentur pro parte suis. nec obstat turpitudo sua repetẽti: vt dixit Summa angelica in foro anime. & ita eaz predictis tenet Innocentiꝰ in capitulo sicut dignum. de hõi. & Hostiensis in sum. & Astens. et mo. alioquin prioris conditionis esset qui penituit & restituit: ꝙ rebelles. In foro tamen exteriori aliter distinguendum esset secundũ Bartholum in. l. finali. §. si plures. ff. de cop quem fa. er.

℣ Sextum. Si spoliatus liberaliter remisit se 6
cundum Innocentiuz in dicto capitulo sicut dignum. de homi. si quidem remisit principali vt raptori vel precipienti. liberatus est consiliator. vtpote huiusmodi: nisi ad eum aliquid peruenisset. quia teneretur nisi alius pro eo satisfaceret: & tunc in casu anime idest in foro conscientie: non autem in iudiciali secundũ summam confessor. tenetur consiliator ei qui pro se satisfecit: si vero e contrario absoluitur cõsiliator. nõ est liberatus principalis. idest raptor. aut is ad quem res peruenit. quia naturali & diuino iure sublato principali tollit accessorium non e contra. de cõsti. translato.

7 ℣ Septimum. Ad sciendum autem quis sit principalis sciendum quod secundum sanctum Thomaz. 22. q. 62. ar. sexto ad primũ & qui rez habet tenetur ratione ipsius rei: et consequenter sentit & qui rem habet nunqz est liber a restitutione. etiam si principalis satisfecisset. vt etiam bene dicit supple. vnde quantum ad restitutionem qui rez habet ipse est principalis. licet non quantum ad perpetrationem delicti. Igitur principalis est qui rem habet respectu omniuz. qui vero insistit principalis secũdo loco respectu aliorum deinde tertio loco & executꝰ est. excepto qz in societate quilibet est principalis in parte sua in parte vero soctj secundarius.

℣ Octauũ. Si spoliatus suspicatur rẽ suam 8
esse in hac vel illa domo. & petit iudicẽ vt domum illa queratur apertis scrinijs iz videat qz hoc debeat facere iudex per. l. requirendi. C. de ser. fugi. tamen docto. communiter concludit spãle eẽ in seruo & personis q̃ pñt domum cõmittere in se occultando. secus in rebus alijs: quia periculosum est vt paterfamilias spãdat alijs suum patrimonium. nisi suspicio esset vehemens. ar. l. j. ff. de que.

¶ Septimo ꝯritur ãd iuris de participibus 7.9
in furto vel rapina aut re aliena per emptionem: et dico multa.

℣ Primũ. qui emit rẽ quã sciebat vel ꝓbabiliter credebat furtiuã grauat l ꝙz siue illi qui emptor siue secũdus vel alius in infinitũ qm idem ius est ac si primus esset. ff. de mino. l. Primo cm tenetur restituere rem: nec liberatur per statutum disponens quod sit emẽtio publice in mercato vel huiusmodi: secũdum dir. nec vendendo aut qualitercunqz alienãdo: nec morte rei aut eius amissiõe qualitercunqz vt si auferatur violenter aut inscienter deperdat: aut quocunqz casu etiã fortuito quin teneatur pretium restituere secundum summum quod valuit postq̃ ab illo fuit empta. de renauns. §. si generaliter. ff. de fur. & l. ratio est quia furtũ cõmisit rem alienam inuito dño contractando. l. j. ff. de fur. fur aũt semper est in mora. ff. de condi. fur. l. si pro fure. Fallit qñ rem domino loco & tempore obtulit & ille recipere recusauit: qz tunc purgauit moraz. d. l. in re furtiua: vnde si periret vel deterioraret sine culpa sua nõ teneretur. secundo tenetur restituere oẽs fructus percepros. aqui tempore intermedio percipi potuerunt. d. c. grauis. sed fm ray. intelige fructus qui supersunt deductis expensis gratia fruandorum factis. que deducitur tam a mala fide q̃ a bona fide possessore. ff. de pe. here. l. si cum qõ dedit. l. in ciuile. C. de fur. etiam si staretur esset qõ posset petere cũ sit contra bonos mores. di. vij. que cõtra. quarto qz de dicto precio etiam agere non potest contra ven ditorẽ in foro cõtentioso. cũ sibi obstet sua turpitudo nisi expresse cauerit. io. q. ij. hoc ius. l. si mancipium. C. de rei vendi. secus in cõscientia qz fm Alexan. de alex. in. iij. potest rem eidem restituere & ab eo precium petere. cum sibi potius & alteri possit consulere: debet restituere inquit furem ad restituendũ domino. quinto qz perdit expensas voluntarias. vt si meliorauit equum tamen in conscientia quibusdam videtur equũ vt rõnabiles expẽsas ad meliorandum dominus restituat nisi per ciuile iudicium in penam furtj eas amisisset. Concor. Ray. nisi res sic meliorata pervenerit legitime ad manus domini vt supra furtum. §. penulti.

2 ℣ Secundum. Si vero talis emptor ignorabat rem esse furtiuam ignorantia crassa aut supina: vt qz episcopus excommunicabat latrones raptores. vel tempore belli emit a stipendiarijs calicem vel missale: vel cõmuniter tenebatur quod erat res furtiua: aut quod ex bello. iniusto sublata: erat secũdum Hostien.

non excusatur qz debuit cogitare: vnde similiter tenetur qui scienter emit: ar. l. late culpe ff. & verb. significatione. & capitu. a posto li. de cle. ex. mi. & c. que in humanis. duodecima. q. secũda. & c. si cupis. xvj. q. prima. Et idem secundũ Hostien. de eo qui dubitabat: nec tamen pro posse quesiuit. Et idem secũdũ Ray. de eo qui de hoc ex negligentia nihil cogitabat qz tenetur restituere. intellige sicut male fidei possessor si negligentia erat magna. vel simplicitas fatua: qz lata culpa equiparatur dolo. de consti. vt animarum. libro sexto. Et idez secũdum doctores. de eo qui laborabat ignorantia iuris. vt qz credebat rem esse furtiuam sed emptionem talium non credebat iniustaz: & ratio est: qz hec ꝓhibitio a iure naturali traxit originem. cuius ignorantia non excusat.

℣ Tertium. Si vero bona fide non credens 3
rem furtiuam emit vt sibi retineret tenetur quidem restituere vbi sciuerit veritatem: nec pot a domino precium petere. C. de fur. l. in ciuilem: sed non tenetur similiter vt prior: sed hec bona fides quinqz sibi confert. primo qz ea durante nunqz tenetur eam restituere. l. §. C. de fur. secũdo qz fructus consumptos bona fide durante nunqz tenetur restituere. l. bone fidei. ff. de acquirẽ. re. domi. & l. fructus et. l. si ex diuerso. §. finali. ff. de rei vendi. tio. sed solum restituere tenetur extantes. l. in quantũ factus est locupletior. de quo dic vt supra fructus. §. ij. & iij. tertio quia si durante bona fide res perijt non tenetur: quia non erat in mora: & si rem alienauit venditione vel aliter non tenetur reddere precium: quia dolo non desijt possidere. & precium ex re furtiua non est furtiuum. ff. de fur. l. qui vas. de alie. iudi. mu. ca. fa. capi. primo. nec aliud solum: nisi lucrum si extat aliquod ex quo factus sit locupletior. l. nam & hoc natura. ff. de cõdi. idebi. & idem de precio ex quo factus est locupletior. si dominus rem cõsequi non potest: qz precij succedit loco rei. ff. de pet. here. l. si & rem: qõ intellige verũ etiam si post bonã fidẽ: sed ante scientiã & credulitatẽ de furto vendidit dubitans tamẽ an sit furtiua: qz adhuc non erat in mala fide & sic cõsebatur in bona. vt est tex. optimus in capi. si virgo. xxxiij. q. ij. de quo vide. ẽ. prescriptio. §. iij. parti. iij. Quarto qz potest expensas factas in bona fide circa rẽ conseruandã aut meliorãdã retinere vt. ẽ. expense. §. iiij. quinto qz si restituerit eam iudice sententiante. agere pot de precio etiã in foro cõtentioso ẽ vendidit. xij. q. vltetiane. & si ꝑ plures emptores trãslerit vnꝰ pot agere cõtra alij. ff. de mi. l. sed vbi

Universidad de Deusto
Biblioteca

nō abit si ad sacerdotia imperiū restituit.l.rē. ff.de cuicti.sed in cōscientia inducendus est et cogendus venditor.vt eū seruet indēnem ar.c.ff.de emp.et vendi.Unde consulendū est ei vt se faciat citari iudicialiter a dño.et denū eiet venditori vt eum defendat et seruet.

4 ¶Quartum. Si vero emit bona fide vt restitueret domino:qr eam alias non erat habitu rus:aut non tali precio secūdum hostien.et mo.repetere potest precium quod dedit et interesse suum:qr vtiliter gessit negocium eius et expensas moderatas:nisi ex re vtilitatem habuisset:qr teneret compēsare fructus cuz expensis et precio.ar.l.sed an vltra.ff.de nego.gest.et.c.cum dilecti.ff.de accusa.si periret aut eaz amitteret sine sua culpa non teneretur. Hec tamē intellige si vtiliter egit pro domino:vt qr emit precio paruo.non alter:qr cessaret causa:et consequenter effectus de ap.cum cessante. Aduertendum est tamē quod tali emptori in foro contentioso nō crederetur:nisi fuisset publice protestatus q̄ ea intentione emebat.ar.l.nēsenius.ff.de nego. ge.et.l.ij.C.de fur.et in cap.vnico.vt eccle.benefici.licet aliter esset in conscientia.

5 ¶Quintum.Qui rē emit quam nūc scit furtiuam secūdum hostien.et mo.post diligentez inquisitionem domini si eum non inuenit.tenetur pauperibus de re vel precio et fructibus si emit mala fide:si vero emit bona fide reddet rem venditori recuperato precio suo si potest alioquin omnes fructus non cōsumptos in bona fide:et quicquid valet vltra id quod ipse dedit pauperibus erogabit et publicabm consilium ray.vt vitetur omnis suspitio et liberatus erit.ar.c. quatuor.xij.q.ij. qr etiam vtiliter gessit negocium domini:et cōsol.satis host.vid.et.ff.posset tamen prelatus ei pauperi eam relinquere ffm hosti.et vi. Et si facta donatiōe pauperib⁹ appareat dominus:tamen liber erit qui dedit de consilio boni viri premissis debitis proclamationib⁹ et diligēti inquisitione.I.restitutio.vij.ff.iij. ar.eorum que in simili dicit lau.de ridol.post fede.de vsurario publico vt infra.

6 ¶Sextum. Emenus furiosus.prodigus.vel minor et hmōi.quib⁹ vel per ius vel per iudicez est interdicta vendendi potestas:tenet restituere rem:qr male fidei possessor est.emendo cōtra legum interdicta.l.quēadmodum.C. de āgri.et cen. Quo autē teneat qui emit rem ecclesie sine solēnitate.vide.ff.alienatio.ff.xiij et clerici.iij.ff.xij. Utrum vero emens aliquid suo nomine de pecunia aliena faciat illud suū

8.q. vide.ff.emptio.ff.xxij.

¶Octauo quēritur quid iuris quo ad gestores negociorum alienorū:et dico multa.

¶Primum. Negociorum gestor tenet ei cui negocium gerit de omni dāno:qđ processit dolo suo vel lata culpa vel leui vel etiam leuissima:quando alius diligentior erat gesturus: vt insti.de oblig. que ex quasi contra. nam in principio vbi ange.de are.no.quod regulariter gestor non tenetur de leuissima culpa nisi qñ alius diligentior esset gesturus:et rationez huius vide per Bar.in.l.qñ nerua.ff.de po. 1.dicto

¶Secūdum. Utrum autem teneatur de casu fortuito.glos.in verbo obligatum.enumerat sex casus in quibus tenetur:et econtra ille cuius negocia gesta sunt tenetur ad expensas quas fecit negociorum gestor:qñ tamē falsis in pluribus casibus. Primo quādo processit protestatio qñ non gerāt:vt in.l. nēsenius.ff. de nego.ge.secūdo quando gessit paterna affectione.vt si intrinsecus prestitit alimenta priuigno.vel in eum eruciendum expendit. l.si paterno.C.de nego.gest.secus si alimenta prestitit vt repeteret:qđ probare debet scōm quosdam ex protestatione.vel scm Bar.in.d. l.si paterno:quando de eo quod expendebat faciebat librum rationum.tertio quādo maritus gessit erga vxorem maritali affectione. puta fecit expensas curando eam.de quo vi de Bal.in.l.sloonatus.ff.cōdi.ob tur.cau. et Alexan.in.l.quod in vxorem.C.de nego. gest.et infra vxo.quarto quando propter domesticam affectionem et pietatez:vt si mater expendebat in faciendo dari tutorem pupillo.l.j.C.de nego.ge.et.l.is qui.ff.eo.glos.tamē in.d.l.prima dicit quod non quicquid mater impedit donare presumitur:sed hoc intelligendum est ex qualitate et quantitate impensaruz et facultate matris ac filij. Adde quod not.Barto.in.l.alimenta.C.de negocijs gest. quod quandoq; mater expendit circa personam filij de necessitate precisa.vt quia est intra cunam.vel alias non habet vnde viuat vel quia matrimonium est solutum diuortio et omnes filiorum spectant ad eam:vt.C.de pat.po.l.nec filium:et hoc casu non habet repetitionem etiam si fuerit protestata quod faceret animo repetendi:vt etiam dicit glos. in dicta.l.alimenta. Quandoq; expendit necessitate causatiua. vt impetrando tutores. et in hoc fiunt expense triplicis generis:vt not.Idem Barto.in dicta.l. nenseniꝰ. quia quedam fiunt circa personam pupilli:vt docendo eum romā.vel ad aliā ciuitatem causa perēdi tutorē:et iste repetuntur: quedā fiunt in personā ipsius matris cuius ad petendum tutorē.et iste repeti nō possunt:qr cū matri hoc imōgit intelligit suo pietu.vt.l. suo vi-

etu.ff.de opt.libe.quedā vero fiūt in pcuratoribus aduocatis.scripturis.et similib⁹.et iste repetuntur a filio ḡcdā indt dicatur p alios. Hec ille. Qñq; mr expēdit ex voluntate:et tūc dicit bar.in.d.l.alimēta.q̄ aut quod alimētā di spectat ad aliū.puta ad patrē et tūc ab illo pte potest mr repetere:vt.d.l.nensenius.nō autez ab ipso filio.etiam si fuerit protestata: quia alius erat facturus:quod etiā tz glo.in d.l.nensenius:ex quo nota.q̄ ista protestatio declaratoria voluntatis non habet effectum in his que a nostra voluntate non dependent sed sunt decisa per legem:aut onus alimendi spectat ad ipsum filium:et tunc si quidez mater gerebat alia negocia filij in dubio videtur expendisse de bonis filij:vt.d.l. nensenius. si vero negocia filij non gerebat.in dubio videtur facere animo non repetendi:vt d.l.aliment.a. nisi fuisset protestata.d.l.nensenius. Hec Barto. 2

3 ¶Tertium. Tutor autem et curator restituere tenetur omne damnum quod pupillo vel minori processit eorum dolo.lata culpa:vel leui negligentia. non autem leuissima.l. quicquid.C.ar.tu.

4 ¶Quartum. Si tutor more ciuitatis nomine pupilli mittit encenia magistro et suis contubernis secundum Joan.de pla.instit.de ac.§. actiones.pupillus tenetur tutori ratione negociorum gestoruz.l.cum plures.ff.de admi. tuto. quia talia encenia ex quo sunt consueta dicuntur quasi debita:scm glos.in.d.l.§ ¶Quintum. Si meo creditori sine mandato meo soluisti.et me liberasti soluendo nomine meo.secundum eundem cogor habere ratum et obligor tibi actione negociorum gestorum ad restitutionem pecunie pro me solute: secus si non vtiliter soluisti:vel.l. cum pecunia.ff. de neg.ge. 5

¶Sextum. Si tui contemplatione sine tuo mandato suum filium ab hostibus aut latronibus redemi vel aliam rem tuam necessariā quam redimere tenebaris. scm eūdem indt teneris eadem actione:imo hoc casu potest vir dotē expendere p redimendis propijs ffs ius vxoris.l.sed si ideo. ff. solu. matri. Nam si pater filium captiuum vel econtrario. vel alium successurus redimere negligat successio ne priuatur.vt in aut. si captiū.C. de epis.et cleri. 6

7 ¶Septimum. Tutores curatores et aliorum negociorum gestores.ac filijfamilias.qui nomine alieno damna intulerāt. nihilo ad eos pertinente. vtrum possint restituere de bonis eorum quibus acquisiuerunt illis nesciē-

tibus:aut etiam inuitis:quidam dicunt indistincte q̄ sic:quia in hoc vtiliter gerunt curā eorum cum ad hoc illi tenerentur:quidam vero equius distinguunt sic. Nam si adhuc habent administrationem hoc possunt:et debent si nolunt ipsi remanere obligati: cum tali tamen cautela q̄ non possint postea repeti ab eis:tum quia vtiliter gerunt negocium eorū: tum quia secundum reg.iur.in sexto omnis res per quascunq; causas nascitur per easdem dissolutur. Si vero iam non habent administrationem subdistinguitur. Nam aut predicti gestores non possunt restituere de suo.puta quia pauperes et sufficit denunciare his quibus acquisiuerunt si hoc ignorant qui si nolunt satisfacere. habeant ipsi gestores animum satisfaciendi de suo cum potuerunt: accipere autem a predictis occulte vt restituant:nec tenentur nec debent:quia quo ad se excusantur impotentia. 14.q.6.si res. quo ad alios vero nihil eis prosunt si occulte faciant quo ad peccatum vel obligationez restituendi cum nolint restituere et remaneāt in conscientia sua obligati: publice autē eos cogere nequeunt:nisi per iudicē. Aut possunt restituere.et tunc tenētur vsq; ad vnum quadrantē: si principales ad quos lucrū peruenit nolūt restituere:pñt tamen deinde vsq; ad quātitatem soluram subripere occulte de bonis principalium si per viam iudicij habere non possunt:sine periculo tamen et scandalo: et cauto modo debent notificare ei qui se credebat obligatum q̄ non obligatur. Et scōm hanc distinctionem tenet archie.

¶Nono querit quid iuris de restitutione ꝓpō ad male fidei possessorē:et dico q̄ ꝓpanor. in.c.grauis.de resti.spo.male fidei possessor ē is q̄ possidet rem:scit ad alū pinere.et econtra bone fidei possessor est.qui cum ignoret se possidere alienum possidet cogitatione domini:textus est in capitulo si virgo. vigesimatertia questione secunda. Igitur male fidei possessor tenetur restituere rem si extat. decima quarta questione sexta. si res. capitulo cum tu.de vsu.si vero perijt vel est deteriorata.tenetur secundum estimationem iuxta distinctionem datā supra.§.sexto. de emente scienter rem furtiuam:tenetur etiam ad fructus perceptos. et ad eos quos dominus percepisset si eam possedisset.dicto capitulo grauis. §.vltimo.ff.de rei vendicatione. Intellige primo si res erat fructuosa et secundo de fructibus qui honeste inde percipi potuerunt l.fructus.ff.de rei vendicatione.et tertio quo ad conscientiam si eos dominus in veritate erat 9.q.

Universidad de Deusto
Biblioteca

percepturus probabiliter: secus si omo non erat precepturus. puta qr rē non locasset si habuisset: r quarto. quo ad possessorē qui rē habuit sine titulo. qr si habuit cū titulo. puta p venditionem: donationem. r huiusmodi. tenetur ꝯdem de fructibus perceptis sed non de percipiendis. l. si fundū. C. de rei ven. nisi in quattuor casibus. vt ptz in. l. sed r ptus. ff. qō me. ca. iuncta glo. f. primo si talis titulus habituo fuerit per metū: qr tenerek esse de percipiendis. Secundo qñ titulus est habitꝰ cōtra interdicta legū. l. quemadmodum. C. de agri. censi. r colo. Tertio quando titulus habebat in fraudem creditorū. l. f. ff. de his que in frau. credi. Quarto quando titulus habetur ex emptione rei fiscalis. sine debita solennitate. Nec distinguo in istis possessoribꝰ male fidei licet distinguat supple. contra ange. vtrum res obnoxia restitutioni fuerit aliena puta. quia non transluit in dominium eius aut fuerit alteri debita. puta quia de iure ciuili transluit in dominium eius sed tamen cum obligatione restitutionis: quia sine fle: sine sic: tenek fructꝰ restituere secūdū distinctionem predictam vt patet in. l. cuꝫ fundus ff. si cer. pe. r in. l. indebiti. in principio. ff. de cōdi. inde. r clarius in. l. videamus. ℌ. in fauiana. quocunq. ff. de vsur. r de hoc vide panor. in. d. c. grauis. r glo. in. c. non liceat pape. 12. q. 2. Et no. qr qui solum vsum rei furatus est non liberatur restituta re: sed tenetur ad estimationem vsus secundum hosti. r Vlde. Et eodem modo a fortiori tenetur quis restituere damna: si qua dominus propter absentiā sue rei passus est: pro quo aduerte qr impossessoribus male fidei vbi rei principalis est estimatio. interesse lucri cessantis non debet exercere dupluz rei principalis: sed vbi res est in certa verbi gratia captura piscū de q̄ in. l. si actum. ff. de ac. emp. r vendi. seu vbi res non habet cōem estimationē qr. s. alia non est que cōiter vendak: fit estimatio ad arbitriū boni viri licet excedat duplū: adde ñ qr in immensum non procedat. l. vna. C. de sen. que pro eo qō inte. profe. sed respectu damni emergētis si venit interesse ratione omissionis ñ. consideratur solū interesse intrinsecum: ff. de ac. emp. l. si sterilis. ℌ. cum per venditorem. sicut si frumentum non est datum emptori in termino. considerabitur illud quod plus valuit quod est interesse intrinsecum: non qr anima ita mortua sunt quod est extrinsecum: quod limita si venit damnum ex simplici omissione debitoris: secus si cum omissione venit cōmissio. vt quia promisit dare frumentum in tali termino r creditor aliter sibi prouidisset: nisi fuisset debitoris ꝓmissione deceptus: qr tunc tenek. per omissionem r commissionem. i. falsam promissionem: r venit etiam extrinsecus ff. de ac. emp. l. iulianus. presertim in foro cōscientie. vbi tenetur quis ꝓximo de omni dāno ex dolo dato. vel lata culpa. de iniur. si cui pa. ℣. interesse. Aliud exemplum. Qui scienter vendit lignum violatum: nihil dicens. tenetur de ruina. r de pensione soluta quod est interesse extrinsecū. d. l. iulianus. non tamen in infinitum: vñ non veniet pensio longo tempore: sed vt videtur prima tantum: ar. l. neratius. ff. de ser. cor. vbi corruptor tenetur de seruo r de his que asportauit fugiens. non autem de altis que postea successiue furatus est. Quomodo etiam ista distinctio habeat locuꝫ in vsura. vel non infra vsura. primo. ℌ. 19. Qño ex teneak possessor bōe fidei ℣. fructꝰ. ℌ. Si autem res nō sit lucrosa: nisi solum ex industria vt pecunie r hmōi. dicit sum. ange. q̄ sm opinionem cōem theologorum: vt ptz per Ricar. r Sco. in. 4. di. 15. non tenetur restituere lucrum: sed solū principale acceptum: qō tenendum dicit in cōscia ℣tum ad necessitatem: ℣tuis aliqui velint quod teneatur restituere lucrum. vt notat archidiaconus. 14. questione quarta. si quis vsuram: sed ego dico q̄ tenetur secundum Ricar. et scotum de damno dato directe: puta si propter carentiam talis rei creditor coactus est emere carius: aut vendere viliori precio: intellige de dato sufficienter r efficaciter non de alio. tenetur etiam de lucro cessante secundum opinionem quam recitat archidiaconus. Quod limito sm si sit in mora: secundo extra vsuras in quibus quis tenetur solum de damno emergente: et tertio ℣tum ad eam partem lucri probabilis quam vir bonus arbitrabitur ratione periculi. r ita tenet sanctus thomas secunda secunde questione sexagesima secunda ar. quarto. in fine corporis: sicut refert et sequitur sum. pi. et bene. quod determino pecuniam alienam vltra terminum tenetur ad aliquā recompensationem secundum conditionem personarum et negociorum ꝫ. est arbitrio boni viri: r ita tenet summa Ro. et supple. Nec ob. quod idem sanctus doctor dicit secunda secunde questione septuagesima octaua. ar. ℣ secundo. ad primum quod mutuans deducere non potest in pactum damnum quod consideraꝰ ex hoc qr de pecunia nō lucrak: qr non dz vendere qō nōdū habet. et pōt impediri multiplicit: qr non loqmur de male fidei possessore existēte in mora in q̄ nō est ꝫ mutuū accipit: nisi post terminū: immo vt bene dicit supple. illud dictum sancti tho.

Intelligit vt illud non liceat faciendo pactum de lucro certo ꝓ incerto: alias pōt petere interesse lucri cessantis: r cōsequēter deduci in pactū quo ad aliquā recōpensationem ar bitrio boni viri. Et io eodē mō distinguo sicut de lucrosa ℣tū ad interesse. Nō tñ tenek restituere lucrū. qō ipse fecit ex re nō lucrosa. De ex-
1.oq. pēsis etiā factis in tali re vide ℣. expēse. ℌ. 4.
¶ Decimo queritur quid iuris de acquirēti-
1.dict. bus vel nocentibꝰ pfectiones r mēdacia spāmum. Qui sub forma boni rpiani vel boni religiosi ꝓ hypocrisim elemosynā acquirit fm inno. in. c. qz plerīqz. de immu. ecc. tenek restituere: r idē alex. de al. qz qui tali dat non dat religioso. vnde non transfert dñium rei date in vsum. sed intelligo de fictione q̄ religiosus fingit sanctitatē. non qua absc̄ōdit fragilitatē. nihil bonitatis pretēdēs vltra cōem statum religionis. qz talis ꝓprie non est hypocrita. Nec ob. qz is qui creditur bonꝰ r nō est ꝓfert eiꝑbēda nō tenek restituere: qz ꝫ alex. non est simile. qz iste cōmittit fraudem ꝓpter quā sibi conferaꝰ. cū non fingat se castū hac intētione: vñ iz ipse sit malus ingressus: tamen in prebendam est licitus: hypocrita aūt habet ingressum vitiosum. Si autem prebendatus ingrederetur per fornicationem. puta quia ideo prebēdam episcopus dat: quia matrem vel sororem cognoscit resignare tenetur
2 cognita veritate. ℣ Secundum. Cui autem restituendum sit habitum ab hypocrita. in no. vbi supra dicit qr forte non ei qui dedit: quia confectus est mercedem suam: quod dictum secūdū panor. est notabile: r cōsequē qua speciali causa expressa. puta in calicem: vel altare: aut huiusmodi. Sz io. de ripol. in suis contractibus latius sic diffinguit. Nā si tali dāo. puta pen. errat in persona. puta qr credit dare titio. r dat dino. tenek dinosope tro vel titio: si vero errat in fortuna. puta qr dat diuiti credens dare pauperi. tenetur reci pienti. ℣ petro vt pauperibꝰ. nisi posteaipe recipiēs fact⁹ sit pauper: si vero errat i cōdi-
tione alia. puta quia credit dare sancto vel celebraturo ꝫhuiusmodi. tunc si conditio nō inest tenetur recipiens restituere. vel per se aut per alium satisfacere intentioni dantis quod alī dicit verum si datum est precise ꝫ ℣ causa finali propter illud. sicut si darē sic exprimēdo sec⁹ qñ dat qr sic credit sic si dare tibi. qr credo sic amic⁹ meus cū nō sic. quia non teneris mihi r magis placet. quia vt dicit. l. si repetenti. C. de condi. ob. cau. da. conditio in cōtenta repetitionem non inducit maxime in casu isto. quia dans iam mercedem suam habet: tenetur tamen per se mutatum: vel per alium satisfacere intentioni dantis in celebrando vel orando. si hoc est expressū a dante: vel ab accipiente. quia ipsa acceptio fuit quedam tacita promissio. Unde ℌstores q̄ ꝓmittūt se facturos qō nō faciūt aut dicūt se facere qō nō faciūt. puta si rimos pascere ꝫio petūt. tenētur dāti. vel ꝓ q̄ dederūt: qr dātes ītelligunt dare ꝓ tali causa que satis est expressa. ex quo pro ea petitur secus si quis pro deo petat. et detur ei. quia creditur sanctus licet non sit: quia causa ꝓ qua accipit principaliter est deus. licet secundaria sit sanctitas. que secundaria non attenditur sed principalis.

℣ Tertium. Mendicantes validi et fortes si fingunt se infirmos secundum Jo. de pla. si 3
in eis fuerit integritas corporis r amoruz robustitas. eorum inertia sine miseratione punienda est sic vt si fuerint serui subdantur dominio accusatoris. si vero liberi: efficiantur coloni a scripticij: si vero fingunt debilitatem. tunc si est forensis. expellitur r ad suas partes remittitur: si vero est de vrbe compelli debet ad opera. r artes. r exercitia publice operanda. l. vnica. C. de mendi. val. li. vi.
℣ Quartum. Si quid in fraudem creditorum sit alienatum. puta donatione vel aliter 4
secundum Johan. de pla. instita. de actio. ℌ. rursus. talis donatio adde r generaliter alienatio: vt supra eodem ℌ. finali. revocatur. et consequenter accipiens tenetur restituere. l. qui autem. ℌ. simili modo. r. l. alt pretor. secūdo responso. ff. que in fraudē credito. r per hec patet ad questionem que fuit in facto.
Mercator enim non habens vnde solueret creditoribus fugam arripturus reliquit vxori mille aureos. dicens vt teneret eos r si fuerit
min⁹ retur sententia contra non revelantes bona sua. ex tunc ei donabat. Querebatur igit vtrū vxor vl alius sic hñs aliqd teneak revelare si emanet cōminatoria: r dic q̄ sic: qr illa donatio nō est ꝑa ꝫ ficta in fraudē creditorz. ℣ Quintū. Meretrix iz nō teneak ō mercede sua si ñ aliquid superflue. vel fraude. 5
aut dolo accipit. tenek restituere danti fm. ro. 22. q. lxii. Vide. ℣. restitutio. ij. ℌ. q.
℣ Sextum. Qui suis literis fictis dat damnū 6
primo. sicut si scribat aliquas merces in ītali vero patria multum valere cū nō sit versi: si litere dirigebank ei cui nocuerūt. tenek ei de dāno si litere dirigebank alī r ipse eas aspuit in nullo tenek iz peccet. ꝫ ille sibi imputet: si vero dirigebank q̄dē alteri ꝫ fraudulēter vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquē decęperet.tenetur insolidum mittens
et similiter scienter exequens:quia vterq; de
dit occasionem efficacē damni iniuste.

11.q. ¶Undecimo querit qlo ad restitutionē obli
gentur contrahētes spāliter pater ex contra
ctu filij:r dico multa.

1.dicit. ℙ Primū.Qui cōtractū illicitū facit sīc̄dē ſt
nullus vel vsurarij tenetur etiam de fructib⁹
nisi bona fides excesset.vt.ff.de vsu.si vero te
nuit de iure licet veniat rescindendus.puta
qz minus iusto precio emptū est vel hmōi:tūc
si nec dolus nec fraus interuenit.nō tenetur
de fructibus. sed de supplemento iusti pcij.
vt elicitur ex.l.ij.C.de rescin.vēdi.r glo.in.c.
cū dilecti.de emp.r ven.ubi.c.per tuas.de do
na.r.c.illo vos.de pig.

2 ℙ Secūdū.Qñ alicui inicē contrahūt si con
tractus celebratur gra dantis tm.vt in depo
sito.recipiēs tenet de dolo r lata culpa:si ve
ro gra recipientis tm.vt in cōmodato de quo
.ff.diffuse tenetur de dolo r ol culpa:si gratia
vtriusq.vt in locatiōe.tenetur de dolo r lātā
ac leui culpa.l.si vt certo.§.ij.ff.cōmo.in mu
tuo tñ qz trāsfertur dñium.tenetur de dolo r
omni culpa.r de casu fortuito. vt insti. qui
mo.re.contra.ob.§.primo.in precario ēt qlo
teneatur.vide.ff.commodati.§.vlt.

3 ℙ Tertiū.Mediator siue ꝑsoneta cōtractuū
qlo teneatur.vide.j.vsura.vij.§.iij.

4 ℙ Quartū.Socius vero in cōtractu societa
tis tenetur de dāno emergente dolo suo lata
culpa r leui:que leuis estimatur si non adhi
bet tantam diligentiam in rebus communi
bus.quātam adhibere solebat in propriis:tē
pore societatis.insti.de so.§.fi.non aūt de le
uissima. quia sufficit si tantam diligentiam
adhibebat in communibus sicut in propriis
ff.pro so.l.cum duobus.Si alter sociorum in
re communi fecit expensas ſm io.de pla. in
sti.de ob.que ex qua.cō.§.item si inter alios.
alter tenetur tribuere partez suam.l.si inter
fratres.ff.pro so.r si alter eorum est rixosus r
deuius non curans laborare terram commu
nem:aut locare communem domum.reliqⁿ
ſm eundem potest accipere partez suaz quo
ad vsum r laborare locare.r sibi fructus rece
cipere ſz glos.in.l.iubemꝰ.C.de sac.sanc.ecc.
et in.l.iuriso.ff.fami.hercis.

ℙ Quintum.Jo cui debitus indebite ex igno
5 rantia soluitur.tenetur restituere perinde ac
si mutuo accepisset ex quasi contractu.insti.
de ob.que ex qua.cō.na.§.fi.eidem si per er
rorem:secus si scienter.qz donare videtur.vt
in.l.cāpanus.ff.de oper.lib.

ℙ Sextum.Pater ex cōtractu filij facto cum
6 extraneo.tenetur ꝺtum versum est in vtilita
tem patris ſm io.de pla.insti. qⁿ cessit eo:vl
si est versum in totum:tenetur in totum.si in
parte similiter in parte.hoc si cōuenit in re
necessariā patri.vt qz pecuniam mutuo acci
piens soluit creditori paterno.l.iij.§.in rem
aūt.ff.de in rem ver.vel rem aut domum pa
trisruentem reparauit:secus si domum exor
nauit expensis voluntariis:quia non dicitur
versum msi ex mandato domini fecerit:ſz pt
tenetur permittere auferri sine iactura dom⁹
d.l.iij.§.ſz si mutua.De hmōi simūibus vi
de panor.in.c.plerique.de immu.ecc.

7 ℙ Septimum.Si filius vel seruꝰ decepit ere
ditorem asserendo se velle in vtilitatem pris
aut domini conuertere.r tamē non conuertit
ſm io.de pla.pⁿ vel dñs non tenet.ēt si eccle
piens erat assuetus conuertere.vt.ff.de in rē
ver.l.qⁿ si seruꝰ.§.ſz si accepit.Et si talio acci
piēs ꝓlo lusu q̄ mutuo acceperat puerilia:
deinde iterū reuicit r cōuertit.pater ſm io.d
pla.nō tenetur de in rēverso.per gl.in.l.si mi
hi.xxv.annis.ff.de mi.quasi ex nova acqui
sitione nō ex mutuo dicat facta cōuersio. qđ
Bar.in.d.l.si minor:verū dicit si in alio ludo
ex ītervallo vicit:secꝰ si iucōtinēti in eo.ludo.

8 ℙ Octauo.Si matrasti frumentū patri vel
marito ex quo nutriuit filios vel vxores ſm
Jo.de pla.illi nō tenenť in subsidiū quasi in
eorum vtilitatē versum sit.sed ſm bart.in.l.
his solis.ff.de cōdi.inde.tenētur vbi formal
questionē de filio qui postea ex aduēticio fa
cti sunt diuites:r idē ludo.de ro.l suis singu.

9 ℙ Nonū.Si pater cōsentit in decurionatu fi
lij tenet ꝓ eo insolidus de indēnitate rei pu
blice:r etiā ipsⁿ patrio heredes. facta tamē
prius executione de ipso filio principali debi
tore.l.j.C.de decu.lib.x. Et dicūtur decurio
nes consiliarij.qui habent deliberare cū ꝓ
ceribus r cuiuscūq; ciuitatis. ℙ Decimū. Mēbra

10 tores r alij artifices:q̄ suis apotechis impo
nūt institores ſm io.de pla.insti. qđ cū eo.§.
institoris.ex eoꝝ cōtractibus tenenť:si nole
domini contraxerunt maxime qñ in eius vti
litatem versum est.l.quicūq;.§.j.r.ij.ff.de in
sti.r.l.iij.eo.ti.vnde si scribat in libro q̄ apō
mensam dñi sui tritici hz centū in depósito
tenetur dño. ℙ Undecimum.Dñs r pater te

11 nentur ex cōtractu gesto per seruū r filiū eo
rum iussu.ſm eūdem:vt.l.j.ff.qđ iussu.nam
pater r dñs videntur cōtrahere cū per alios
cōtrahunt:vt in regula.qui per alium.r con
trahentes videntur similiter cōtrahere cum
preponēte.qñ cōtrahunt cū prepósito:vt.l.si
institorē.ff.si cer.pe.Et idē i exercitore nauis
l.j.ff.de exerci. Et idē quādo versus i vtilita
tē aliquoꝝ illoꝝ dñoꝝ.ff.de in rē versa.l.j.

12 ℙ Duodecimus.Fideiussori tenetur principa
lis ad restitutionem eius qđ ille solvit. insti.
de fideiuss.§.si quis aūt.r potest sponte solue
re ſm io.de pla.nō expectato qⁿ sibi fiat man
datum:vt dicit glo.in.d.§.si quis aūt. Nam
iussores.Sed si inde ēt cōdemnauit per in
iuriā ſm eundē non pōt agere mandati si nō

12.q appellauit.l.si pro ea.C.māda.

¶Duodecimo queritur qlo restituere tenea
tur qui aliquē impediuerit a cōsecutione ali
cuius boni speciālr beneficij:r dico multa.

1.dicit. ℙ Primum. Sanctus tho.2.2.q.lxij.ar.ij.dat
fundamentū respōdendi in ista materia vbi
soluendo ad hoc moriuū qui impedit aliquē
ab aliquo bono cōsequēdo.videť ei illud au
ferre.qz quod modicum deest quasi nihil de
esse videtur.secūdo phȳ.ste dicit. Impedies
aliquem ne habeat prebendā:puta si intēden
denso honorem dei vel ecclesie vtilitatem pro
curet qⁿ detur digniori nullo modo tenet:im
pediens vero iniuste.puta si intēdat nocumē
tum impediti propter odium vel hmōi:tūc im
pedit ne detur digno antecēs firmatum sit qⁿ
ei detur.tenetur ad recompensationē ſm ar
bitrium sapientis non tamē ad equale:qz po
terat multipliciter impediri:si vero iā firma
debitam causam procuret qⁿ reuocetur. idez
est ac si iam habitam auferret.ideo tenet ad
equalem:tamen ſm suam facultatez. Hec ex
illo qui non loquit solum de prebenda.qz nō
soluere tur motiuuz:nec intendit qⁿ teneatur ꝺs
compensare solum ei qui iam habebat tus:
sed etiā ei qui quasi habebat.aliter negaret
implicite auctoritatem philosophi adducta
dens aliquem a cuiuscunq; boni consecutio
ne iuste.i.licite in nullo tenetur.r bene.qz ne
mo damnum facit nisi id qui facit qđ face
re iusnon habet.ff.de re.iu.l.nemo.impedies
vero iniuste a consecutione de facto eum qui
iam erat assecutus.tenet ad equale.quo ad
eum vero qui prope erat:vt assequeret. vt qz
erat verisimile qⁿ assequeretur:tenetur arbi
trio boni viri:r ita etiam cū intellexit archie.
et cōsensit etiam R.ic.r Sco.qui in.iij.sic di
stinguunt de impediente aliquem ab aliquo
bono cōsequēdo. Nam si hoc facit animo no
cendi.tenetur arbitrio boni viri:non ad equa
le.quia aliud est habere aliud esse prope vt
habeat:si vero facit animo cōsulendi sibi vel
amico per viam licitam in nullo tenetur. Et
Exēplus. ista sunt valde bene dicta per.d.l.nemo.r ar.
l.ij.ff.de no.ope.nun.r.l.si in meo.ff.de aqua
plu. Et ponunt exemplum qz si precindo in
fundo meo venas per quas aqua derivatur
ad puteum alterius intentione nocēdi teneor
damni: non autem sine fraude consulēdo mi
hi.ar.d.l.si in meo. Adde vero quod si con
currant odium r propria vel amici vtilitas.
inspiciendum est quid sit principalius in intē
tione r secundum illud iudicādum nō secun
dum secūdarium:r in dubio standum est vti
litati cum maior sit amor sui ꝺ odium proxi
mi:quod ex illo causatur. Et ex his sequunť
multa que habenť in sequētibus particulis.

2 ℙ Secūdum.Secūdum pe.de palu.differt
quo ad hoc inter prebendas:que nō dantur
liberalitate sed iustitia.r legata.r alia que li
beralitate dantur:qz licet non teneatur com
pensare impediēs consecutionē prebende nō
ex odio sed vt detur digniori vel eque digno
secus vt detur minus digno:qz cum detur ex
iustitia que debitus respicit.debetur semper
melioti respectu minus boni.licet in eque bo
nis sit locus gratificationi:secus in aliis. do
nis vel legatis.in ꝺbus nihil debitus ꝺ dona
tario vel legatario. sed tantum gratuitum
vnde si tibi dandum vel iam legatus adhuc
tamē reuocabile.procuro mihi vel amico. in
telligeriam minus bono.non facio tibi iniu
riam nec iniustitiam.qz non aufero tibi iuz
tuum.qz nihil erat adhuc tibi debitum. Hec
ex illo.r vt pater hoc sequitur ex premisso.qz
hoc casu respectu prebende impediēs impe
diebat iniuste non respectu legati. Sed intel
lige quod non tenetur si revocatio fiat libe
re:secus si non libera voluntate fiat iuxta di
cta.§.restitutio secūdo.in princi.

3 ℙ Tertium.Qui legatum alicui factum vel
fiendum per suggestionem.solicitudinez.vel
importunitatem impedit ne id consequatur
donatarius secūdum Bart.cepo.in suis cau
telis.tenetur actione de dolo vel in factū sub
sidiaria ercti ademptum eum.vel cui nō est
relictum ex solicitudine eius.ff.de dol.except.
l.j.no.ang.in.l.ff.C.si quis alt. test.probi.sed
hoc per predicta patet falsum:vnde dico qⁿ
etiam si hoc fit per tutorem respectu pupilli
non tenet vt.§. clericus.iij.§.r.si vero fiat
per prelatum respectu ecclesiastici.sum.ang.
cōtra ro.dicit secus esse.sed tu die vt ibi:si ve
ro sit religiosus respectu ecclesie matricis.cū
hoc sibi ne faciat prohibeatur in cle. religiosi
de priuil.ſm fratrem aluarum peccat morta
liter r tenetur restituere: sed dico per predi
cta quod si hoc fecit consulens salutem restato
ris:nec tenetur nec peccat.si vero hoc fecit si
ne odio consulēs sibi vel monasterio aut ami
co suo.peccat quidem sed tamen non tenetur
quia iure naturali non tenetur nec etiam po

Universidad de Deusto
Biblioteca

Actuo.quia illud non mandat restitutionez:

4 ¶Quartum. Qui rusticum impedit iniuste ne suos operas exequatur tenetur de salario et similiter qui impedit piscatorem vel aucupem a verisimili futura captione piscium vel auium:que sunt iuris communis tenetur arbitrio boni viri secundum Gerar.Oldo.z Archie.quia istis aufertur suus proprius usus qui erat sui iuris:z fructus in eorum usu qua si seminaliter contentus:quod limitat Archie.nisi quis hoc faciat ratione ripe vel terre que sunt specialium dominorum habens super hoc auctoritatem:limita etiam nisi ꝯ hoc faceret modo licito consulens suę utilitati vel amici:vt ipse capiat iusta predicta:sed tamē considerandum est an z quantum ceperint:quod intēdunt alij qui contrariuz tenere videntur in.l.quēadmodum.¶.idem labeo.ff.ad.l.aquil.

5 ¶Quintuz.Qui alicuius agri semina effodit.vel qualitercunqz fructus impediuit:aut damnum intulit:qz tempore suo non soluit, secūdum vl.non tenetur restituere totum dāmum:qz dubium erat de futuro:sed tantum quantum fructus in illo dubio vēdi potuissent vel suum lucrū mercator vendidisset:et idem de eo qui alteri rapuit equū vel pecuniam:qz restituet scōm.o.Ber.solum lucrum probabiliter futurū.z secūdum Spe.damnū datum in frumento dum erat in herba z huiusmodi.estimabitur expectando tēpus messio.vt sciatur quantum ex tanto z simili frumento habebitur.vel considerabitur quantum in anno pterito ex tanto z simili habitū est.ar.ff.ad.l.aquil.l.in lege aquilia.z hoc videtur equum:sed tamē in omnibus hisrequiritur arbitrium boni viri.

6 ¶Sextum.Qui debitorem eximit:vel subtrahit vel aufugere facit detētum in carcere pro debito fisci vel ꝓpti fm Jo.de pla.in.l.quotiens.de exac.tri.lib.x. tenetur soluere illud totum .vt.d.l.quotiens.si autem detinebat pro delicto vide supra fugere.

7 ¶Septimum. Qui autem occultant aut faciunt fugere officiales tempore sindicatus. dicit idem quod tenetur ad restitutionem dāni.scilz quod illi debebant si fuissent sindicati scōm Barto.C. de aise.l.si post. secūdum Bal.autem tenetur in quadruplum.qō in foro conscientie est verū solū post cōdēnationē

8 ¶Octauū.Qui impedit aduentū frumēti aut aliaruz mercium ad aliquam terram.vt ipsi carius vēdant.tenētur de illo pluri bis qui carius emerūt:z de damno illis qui erāt allaturi:quia iniuste impediuerunt utilitatem priuatam z propriam publice z cōmuni preponentes:z idem de his qui concordant in emptione omnium mercium vt vendant ad libitum:qz tenētur ad omne damnum.l.ij.ff.ad.l.iu.de anno.z in glo.l.annona. ff.de va.z extraor.cri.

9 ¶Nonum.Qui aliquem impedit iniuste ne suum asse quatur impediendo apprehensionem per viam iusticie:aut etiam per viam iuditi facti.aut per viam restitutiōis:multo magis tenēt ꝯ impediens assecutionem eius qō nondum erat suum .ar.xiij.q.vi.si res.

¶De impedimentibus a consecutione lucrum infra ꝑsura primo ℌ.xix.

Rursus de restitutione quarto cui ꝺo debeat vel teneatur restituere.

Restitutio quarto rursus considerari potest:vt sciatur cui quio teneatur restituere. 1.a

¶Primo ergo querit in genere cui restitutio facēda sit et ante omnia iacio fundamētum ex Archie.post.o.Tho. 2.2.q.lxxij.a.vj.q5 tripliciter aliquid est illicite acquisitum:primo qz acquirens non potest illud retinere z dans debet reh̄abere vt furto:secundo quia nec ille retinere :nec ille rehabere potest:qz vterqz egit contra legem et iusticiam.ille dando z iste accipiēdo. vt in simonia:tertio quia dans non potest rehabere:z acquirens potest retinere: qz acquisitio non est illicita sed ex illicito.vt in eo quod ex meretricio queritur. Supple.aūt preter hos modos illicite acquisitionis conatus est inuenire quartuz.vbi dans ex obligatione dat et accipiens turpiter accipit:z tenetur pauperibus per capitu.cum sit.de inde.vbi mādatur dari pauperibus quod solutuz est a'chanis iudeo vel pagano cui publicum officium cōmissum est:ꝛ vt probat ibi glosa per multa iura illud erat restituendum dans: sed quia ille erat incertus imandatur dari pauperibus Deinde autem dico quod bene materiam colligendo Ray.dicit ei restituendum cui res subtracta est.siue sit dominus rei.siue etiam non sit.sed tamen sua intersit ex causa honesta rem non esse:subsequpta qz habebat in ea ius pignoris vel vsum aut aliquid huiusmodi. ff.de fur.l.is cui.si vero ipse cui res nunc sublata est furatus erat eaz nō sibi sed dño restituenda est.vel ei cui ꝑiot fur subripuerat ex cā honesta cautē tamē.nec furis persona prodatur. Itaqz regulariter restitutio facēda est spoliatis ut.q.primo.reintegranda.z fere ꝑ totā.q.ꝑ

de re.spo.fere ꝑ totū.qō intellige prio.spoliatis ꝓncipalibꝫ vt eoꝝ hfentibꝫ si iueniunt: aliaꝝ pauperibꝫ ꝺ vsu.cū tu.q.z.spoliatio re sua aut a se iusto ti.possessa.C.loca.l.si qō conditiōis. Qō tamē primo fallit quando dño rei dedit illaz turpiter:nec tenetur rehabere. vt infra et secūdo quando non dominus habet eam iusto quidem titulo:sed in fraudem veri domini:quia is qui ab isto habet tenetur cautē

Dissectio manciare dño. z q.q.v. hoc videtur.

¶Sed ad plenioꝛem noticiam sic distinguo. Si.n.est quis obnoxius ratione turpis accepti onis in qua participauit etiam dans.non tenetur danti:qz vt dictum est.¶.in pari causa.ff.de condi.ob tur.cau.l.si ob turpem.¶. porro.q.C.eo.l.secūda.q consequēter tenetur pauperibus quasi non inueniatur principalis vel eius heres.per.d.c.cū tu.qō fallit primo si interuenit dolus fraus.metus.vel decepti onis.z huiusmodi.in quibus datur repetitio per actiones de dolo vel metus causa.z similes:vel per officium iudicis:qz hoc casu restituendum est danti vel heredibus si inueniātur alioquin pauperibus scōm Innocē.z doctoꝛes.in capi.quia pleriqz.de immu.eccle.secundo in accepto per simoniam. vel vt alteri sit ꝛet generaliter vbi ius aliter disponit.z quando ipso iure applicatur fisco vel priuato:qz de alieno elemosyna pauperibus fieri non potest.prima.q.prima non est putanda:eo tamen casu quo applicatur fisco vel priuato.licitū hoc potest:quia hoc nullo iure cauetur et pene sunt restringēde.z ita tenet sum. conf.Si vero nō interuenit dolus aut aliquid predictoꝝ.ita quod danti nulla competit repetitio per actionem vel officium iudicis: variant doctoꝛes.qz Hostien.in capitu.cum sit.de inde.tenet indistincte quod est restituē dum pauperibus.z idem aliqui imponunt Innocen.vbi supra quod quidem nullo iure probatur quasi hoc sit de necessitate salutis sed solum de consilio.vt tenet car.in dicto capitulo quia pleriqz .z glos.ray.vt supra restitutio secundo.in principio.idem in effectu tenet Innocentius vbi supra.aliter sibi contra dicēret cum non damnet aliquez si quod male quesitum ex negociatione:vel extorsione ex qua tamen restituere non tenetur.relinquat heredibus:vdicat matematicum in predicto casu non teneri ad restitutionem nec lucrantem inde:nisi fuerit in dolo.cum tamē isti acquirant cum peccato:vnde talia sunt restituenda de consilio nec est mortale tenere pro te. Unde vbi restitutio respicit incertam personam secundum .¶.non est de necessitate salutis:sed de consilio.quod limita nisi ita ꝛ neniat iudicialis condemnatio.vel nisi ipsa bona incerta talium sint.quod aliquādo fiunt obnoxia restitutioni faciende certe persone.vt supra restitutio secundo .¶.secundo. Si vero non est quis obnoxius restitutioni ex turpi causa in qua participauerit dās:subdistingue.virum inueniatur principalis creditoꝛ vel heredes:quod idem est:vel non. Si enim non inuenitur.dic vt infra restitutio vltimo:vbi agetur de restitutione incertoꝝ. Si vero inuenitur principalis creditoꝛ.tunc aut obligatio est personalis.z dicendum est vt infra restitutio.viij.¶.j.aut est realis.vt qz habet quis rem alienam.z tunc si habet a domino illi restituenda est.ff.de reivendi.per totum.z.C.eo.quia cuiqz danduz est quod suum est.ff.de.iust.z iur.l.iusticia.¶.legis precepta si vero habuit ab alio titulo translatiuo.puta donatione.venditione.z huiusmodi .similiter restituenda est domino gratis.C.de fur. l.in ciuitem:si vero habuit ab alio titulo non translatiuo.puta locatione.commodato vel etiam sine titulo.puta quia forte subripuit. restituēda est ei a quo habuit intelligē si erat possessoꝛ bone fidei.C.loca.l.si quis cōductionis:vbi conductoꝛ licet dicat se dominum.debet locatoꝛi reddere z deinde agere de dominio: nisi constaret de dominio. vel possit incontinenti probare.ff.de po.l.bona fides.vbi quando fur rem deposuit apud rei dominuz non cogitur dominus reddere. Si autem nō posset ꝓbare statim cogitur reddere ei a ꝙ habuit:etiam si habuisset a fure vel predone.dicta.l. bona fides.quod limita quando habuit causam ab eo vt ibi:quia si ab eo nō habuit causam puta qui ei furto aut rapina sustulit:tunc si quidem furtum sustulit non debet priori furi restitui: quia nullus possessoꝛ male fidei habet hoc casu imo repetendi cum actio furti detur ei cuius interest.et.l.is cuius interest:et nemo debet ex improbitate sua consequi actionem .ff.de fur.l. itaqz. daretur tamen actio furti furi.si a principio habuit rem de voluntate domini. z consequenter eius interest ex honesta causa. sicut ei qui accepit vestem: poliendam z furtum commisit commodando alteri cui a tertio furto subtlata est.ff.de fur.l.qui vas.si vero sustulit rapina a fure vel predone:debet ei restituere.per.ca.in litteris. de resti.spo.z probat quia nec etiā domino licet rē suā rapere. nisi fiat incontinenti vim vi repellendo alias cadit a iure suo.z perdit eam secundum Inno.

Universidad de Deusto
Biblioteca

et ho.ar.l.extat.ff.quod.me.ca. nisi forte per iudicem eam consequi non posset: vt not.di. prima iuo gennũ.z ita indistincte tenet supple. Sed tu limita in rapina z in furto qñ de vero domino non constat: vel statim ꝓbari nõ potest.z ille cui sublatũ est ꝛepetit.quo casu loquit dict. capi. in litteris vt ibi patet: aliasq si ille non repetit potest z debet auisari verus dominus caute: vt patet per.c.qui cum fure.extra de fur.cum ibi no.si vero repetit ꝯdem sed exceptio de vero domino statim probari potest.idemest quia licet peccauerit maxime raptor etiam si sit verus dominus. tamen restituere non tenetur ei a quo rapuit: quia non fecit illi iniuriam: sed publice iustitie.si eam potuisset habere: aliasq etiam non peccasset: vnde archie. indistincte tenet quod qui abstulit a vero domino tenetur ei: cui a non domino sed tamen iuste: vel ex honesta causa possidenti tenetur ei: qui vero ab iniuste detinente.restituere debet vero domino immo secundum eum z.ff. male faceret restituendo tali furoni: z non vero domino: licet secundum eos sit liberatus ab obligatione restitutionis: quia in pristinum statum reposuit. Cum autem dicit supple. q si abstulit per rapinam a fure vel predone. tenetur ei restituere: quia etiam predo est restituendus scilicet possessioni. de resti. spo. in litteris non est bona probatio: quia aliud est raptorem spoliatum restituꝛ: aliud spoliantem restituere: de quo infra.§. tertio. Quandoq; tamen debet furi vel predoni fieri restitutio: si cum eo dominus in repetitione concurrat potius debet fieri domino dicta.l.bona fides: immo si dominus ex ignorantia non repeteret. Et quod dictum est de domino concurrente idem est de quolibet pretendente aliq̃ iuo honestum: quia semper illi facienda est restitutio qui foret maꝭ iuo. d.l.bona fides. z est ar.in.l.queritur.ff.ꝯ sta.bo. vnde vincẽs filio vel seruo tenetur patri vel domino.ff.de alea.l.fi. imo filij tenẽtur patri restituere res spectantes ad eos iure proprietatis si vsufructuo est patris: quod tamen fallit in castrensi peculio vel quasi castrensi: in beneficialibus: vt in.c.si annum.de iudi.di.vj.

2.q. ¶ Secundo queritur in quibus fallit illa regula q̃ sublata a vero domino sunt ei restituenda que haberi potest.ij.q.j. reintegranda.z de resti.spo. quasi per totũ.et in .c. sicut dignuz.de homi.§.eos.z dico quod fallit primo si sublata sit et iusto bello. secundo si edicto imperiali vel ecclesiastico sit eis interdicta vt dictum est. tertio si dominus est pupillus. minor. aut furiosus. quia restitueretur tutori vel curatori. quarto quando dominus' mos tuus est. quia restitueretur heredi propie vitio ex testamento: vel ab intestato: si quis autem esset heres in certa z determinata parte. puta centum vel in domo. non fiet ei restitutio. sed illis quibus ꝯmisit dispensationem bonorum suorum z si dominus in mortis reliquisset omnia sua pauperibus distribuenda. debet dari pauperibus secundum Innocentiũ in capimlo quod sicut. de elec. quod puto verum si reliquit pauperibus in genere. secus si eligendis per aliquos executores. quia executoribus esset restituendum. quinto quando illud quod restituendũ est acceptuz est a prelato ecclesiastico. sed de hoc supra clericꝰ quarto.§. decimo. Adde sexto quãdo ista bona de certis fiunt incerta. iuxta dicenda infra restitutio. vij§.§.j.

¶ Tertio queritur vtrum predo siue raptor 3 sit restituendus. s. rei ablate ab eo possessioni siue vtrum sit ei restituendum: z dico de hoc esse magnam questionẽ inter iuristas: de qua ad saturitatem z nauseam vide Panor. in.c. in litteris. vbi dicit q̃ fur nõ est regulariter restituendus. de quo dic vt supra.§. primo. si predo inquit si sit predo stratarum publicarum nõ est restituendus sed suspendendus: sed predo. i. iste qui per alium eadẽ re spoliauit est restituendus: quantũcunq; constet illum esse predonem. ex quo dño secuz nõ currit ad petendũ vt patet in.l.j.§. si predo. ff. depositi vbi dicit text. q̃ si ꝑdo deposuit põt agere de posito: z reddit rationem. qz eius interest cui alteri teneatur z hab eat depositarij obligatos ex contractu: que ratio ꝯprobat locũ quando cunq; constet eum esse predonem: ita in beneficialibus restitutio fieri non debeat ex quo constat eum esse predonem. ne detur vicio sue ingressus. quia non debet intrudi etiam vt aliq restituat: z recitantur ibi differentie inter furem z predonem: quare hic z non ille restituitur. Sed quicquid sit de predicto in foro conscientioso: tamen in foro conscientie si cõstaret de vero dño aut incontinenti ꝓbari posset non esset restituendus predo etiam si repeteret: z dominus ex ignorantia vel alia causa non repeteret: z ita sentit Archie. post Raym. immo ita est meus Innocen. z domi. ante. vt recitat Panor. z multorum solẽnium doctoꝝ etiam in foro contentioso quod predo non restituitur contra dominum: si de eo constet. si contra alium predonem vel furem. Quod ergo dicitur predonem esse restituendum etiaꝫ si constet eum esse predonem fallit primo si sit talis predo cuius vite non sit par cendum secundo in beneficialibus: tertio si dominus eodem

eodẽ tempore petat cũ eo: quarto si nõ petat sed tamen potest excipi de vero domino quia constat aut statim probari potest: imo si probari non potest modo constet ei qui rẽ habet in conscientia. potest z debet restituere immediate vero domino. z nõ mediante predone qz est periculosum z frustra fit per plura qñ fieri potest per pauciora equs bene melꝰ fm regulam philosophie. quinto si predo rez ablatam deposuit apud eũ cui abstulit. d.l. bona fides. sexto si fuit inuasor rerũ spiritualiũ que restitui non debent nisi probetur possessio legitime adepta.

4 ¶ Quarto querit quid agendũ quãdo ei cui restituendum est ignoratur aut est mortuus vel distat. ¶ Et dicit.s.tho.2.2.q.62.ar.v. q̃ si fit omnino ignotꝰ dz homo restituere: vt pote. l. dando m elemosynas pro salute ipsius cui debet: z precipue si sit res magni valoris. ex tali mortui fit illud vltimum: premissa tamẽ diligenti inquisitione de persona eius. ¶ Si vero sit mortuus restituendũ est eius heredi: qui computat quasi vna persona cũ eo. ¶ Si vero sit multũ distãs debet ei transmitti qñ possit ei commode transmitti. alioquin debet in aliquo loco tuto deponi: vt pro eo cõseruetur z domino significari. Nec ex illo. sed ad quem debeat. qz possei pro eiꝰ anima pauperibꝰ dari: ꝛ in ber. idem est si sumptus excedunt summã rei. ar.c. anteriorꝫ. q.q.vj. imo dico si egrent imo si parũ deficerẽt adeo q̃ residuũ esset modicũ respectu eiꝰ. qz sic locũ hz dictum quod. Adde et q̃ fm archie. post io. si debitor suo proprio motu rẽ mittat domino z pereat. tenetur satisfacere denuo. Adde etiam id qñ dictum est de deponendo rẽ esse consilium nõ preceptum. Adde etiaꝫ q̃ si nesciꝫ vbi habitat non oportet querendo vagari. ar.l.qñ nisi stat. §. l. ff. de ope. lib. vnde pauperibus habetur nisi expectet verisimiliter redditurꝰ creditur non redditurꝰ. qz ꝑdiu est dubium seruandum est ei. ar.c. iuuenis. de spon. Adde quarto secundum Panor. in.c. cum tu. de vsu. q̃ si is qui habet restituere sit possessor male fidei. puta fur. vsurarius: hmõi. si restituit dño sumptibus eius ei mittere. z sic in. cessit ipse de loco vbi abstulit tenetur mittere religiẽda ẽ glo. ibi. esse dissiguit lex in re lega. l. cum res. ff. de legat. primo. quod limita primo nisi adesset fidus qui gratis differeno. ar. t. significante. de pig. secundo in cõscientia nisi dominus sine expensis aut minoribus suam secum duxisset: quia tenetur de tali dã no si ex delicto tenebatur: licet non si ex cõtractu etiam vsurario vel quasi contractu per dicta. §. restitutio. vij§.

¶ Rursus de restitutione quinto quãdo fieri debet.

1.q. Restitutio quito ꝑsiderari potest vt sciatur quo tẽpore teneatur ꝛequi restitutionem qui est restitutioni obnoxius ¶ Primo ergo queritur vtrũ teneatur quis statim restituere: z ꝛetinere recolligẽdo illas materiam totam. de qua diffuse archie. q. pte. titu. q in fi. vbi si expedit videatur. dico q̃ secundum. s. tho. 2.2. q. 62. ar. viij. obligatꝰ restituere aliquid tenetur illud restituere statim: quia sicut rem alienam auferre est contra iusticiam: ita z detinere cum impediatur dominus ab vsu sue rei: nulli autem licet ꝯtuncunq; modico tempore facere contra iusticiaꝫ iuxta illud ecclesiastici. xxi. quasi a facie colubri. ꝛc. Nec obstat q̃ preceptũ de restituẽdo sit affirmatiuuz: z consequenter non obligano ad semper: quia includit negatiuuz. s. noli detinere alienum. limitat tamẽ si homo potest: qz qui non potest secundum eũ non tenetur statim: sed debet petere dilationem vel remissionẽ. intellige nisi ex petitione sequeretur reuelano peccatum vel aliud scandaluz. ar. c. officij. de pe. z re. de quo etiam infra restitutio. vij§.§.j. Et secundum pe. de ray. eam petere debet ab episcopo si restituẽda sunt incerta vel a discreto confessore: si vero sunt certa. debita certe persone que scriri etinentri potest. petenda est ab ea. aliter potens tenetur restituere non potest absolui. decima quarta quẽstione sexta si res. mili doleret q̃ non restituit ꝯprimuz potuit. z proponeret ꝯprimũ posset restituere. Vide etiaꝫ infra restitutio. vj.§. tertio. ¶ Et si remissio aut dilatio non obtineatur sunt opiniones. Nam vna dicit quod tenetur satisfacere statiꝫ aut cedere bonis non habito respectu ne egeat etiã si oporteret ipsum mendicare. cui nihil potest sibi retinere nisi ea sine quibus moreretur: ita videtur sensisse richar. in. iij. tal. z archie. in capitulo. si res. xiij. q. vj. z ber. s. tho. z vr videk. Ino. in.c. cũ tu. de vsu. z Joan. de. ray. z ffff. Alia vero est humanior. aliquoruz quos refert ac sequitur archie. dicens quod habens aliqua vltra necessitatez nature non tenetur cedere bonis ad vitanda corporis et animę damna non obstat eo. quod dicunt predicti doctores quia loquuntur ꝛanq̃ viam tutiorem consulentes. quam tamen non tenemur semper arripere sed sufficit eligere securam. Et inter

Universidad de Deusto Biblioteca

has opiniones videtur meo iudicio ista distinctia quia secundum primā licitum est isti retinere solum ea sine quibus moreretur ipse vel sua: secundum aliam vero potest aliqualiter vivere decenter in aliquibus casibus. Iz non secundū omnē decentiam sui status. puta eque ample vestiendo. dotando &c. vel cēdo. Et ista opinio secunda est benignior & verior vt patebit infra. H. tertio.

2 ¶ Secundo queritur vtrum existens in extrema necessitate nō habēs nisi necessaria vite fuerit tenetur restituere: videt Sco. in iij. di. xv. q. non quia in extrema necessitate oia sunt cōia. l. j. §. cuz in eadem. ff. ad. l. rhodiam. de iac. & in. c. exhst. de ver. sig. vnde illa res iure poli. efficitur detinentis in tali articulo. nisi dominus rei sit in eodē articulo. qz tunc illi debet qui prius in talē necessitatem devenit: si eodē tpe devenerūt domino est restituenda: qz nunq̄ excidit a dominio pro hoc qz duobus cōcurrentibus prenalet quod est potius. ar. l. queritur. ff. de sta. ho. Et subdit Sco. q̄ si talis detēt or talez rez preoccupauit ante talē necessitatē restituere tenet si venerit ad pinguiorē fortunā: alias secus intelligo si res est consumpta: videt richar. ape. de pal. turi⁹ th. vt q̄ restituat si venerit ad pinguiorē fortunā sicut & qui cessit bonis. C. de his qui po. ce. bo. l. j. Ista tamē intellige de eo qui est in extrema necessitate. pprie qui. s. nec p se: nec p amicos iuuare se pōt: sec⁹ impropie. vnde occidendus est nisi redimat pecunia quā pōt tūc ab amicis mutuo petere. Iz penes se nō habeat de sua: qz talio restituere tenet. De quo vide. s. tho. v. quol. q. ix.

3 ¶ Tertio querit vtrū restituere teneat is q̄ vltra necessaria vite habet q̄dāz ad aliqualē aut ad totalem decennā: dico in ista questione esse opiniones. ex⁹m ray. & cēces dicēdum est q̄ q̄ est solno impotēs restituere solno excusatur. vt. H. prius. q vero nō est impotens solno tenet statī ad id qđ pōt q̄ potētia ex⁹m ray. videtur cōsideranda vsq; ad mēdicitatē suaz & sue familie reputata sola extrema necessitate: sed quia non solum necessitas extrema sz etiam magna excusat a restitutione. argu. de fur. si quis propter. & ibi expresse th glo. iō cum archie. dio. de neap. & co. humaniorem & veriorem opinionē sequendo sic dico. Ei qui est restitutioni obnoxius licitum est rem aliena ad tempus detinere: licet cupiditate vel alia irrationabili causa duce⁹ nolit. Ista ma xima & clauis probatur primo auctoritate io. de neap. in quol. nono questione vigesimasecunda dicentis quod quando aliene rei detēt io est contra voluntatem domini inordinatam iuste fit. vt. xxiij. q. H. ne quis. & secundo auctoritate scot. dicentis vbi supra. q̄ dominus inordinate vol ente suum rehabere cōsequēter: contra rectam rationem nolēte proximuz retinere. tunc teneno non est detentor iniust⁹ et tertio auctoritate io. nider & nico. de ausf. et archie. qui p̄dictos refert. & dicit suo iudicio eos rationabiliter loqui: & quarto ratione quia si nō esset vera illa maxima ideo esset quia voluntas domini aliam irrationabilis circa restitutionem suerei semper extra extremam necessitatem implenda est: quod tamen est falsissimum. quia restitutio ordinata ad bonum domini aliquando esset in malum eius vt si vellet reddi sibi gladium se vel alium insulaturus. Et procul dubio dicta maxima & de mente. s. tho. quivult aliquando depositū reddi non debere domino volēti: quod tamē reddi strictissime iura mandarunt. C. de po. l. si. Ex hac maxima archie. post scot. talios deducit aliquos casus. H. parte. ti. H. c. vl. diffuse: quos breuiter recitabo in quibus isqui decenter viuit non tenetur statim restituere intellige in foro anime etiam si dilationē obtinere non possit. modo habeat firmum propositum restituendi in totum & paulatim secundum posse restituat in parte temporibus. Primo si restitutio subita redundaret in damnum contra bonum commune. quia illud prefertur particulari. Secundo si redundaret in malum corporis aut anime ipsius domini. Tertio si redundaret probabiliter in alicuius infamiam aut mortem corporis vel anime: quia immineret periculum furti vel prostitutionis mulierum et huiusmodi. donec cessent predicta: quia ordine charitatis. anima. corpus. & fama debent rebus temporalibus anteferri. ar. capitul. offerte de penitentia & remissione. nisi creditor esset in extrema necessitate. quia tunc corpus eius preferri debet corpori alterius & fame: non autem anime secundum mentem predictorum. Quarto si redundaret in magnas expensas restituentis: de quo dic vt supra restitutio. nisi. H. vltimo. & generaliter si redundat in parvum commodum domini: in magnum damnum restituentis. puta quia oportet eum vendere instrumenta a quibus vivit aut arte relinquere: quo casu si dominus equale vel quasi inequale incommodum ex absentia sue rei sentiret tenetur. quia non licet alicui in re aliena incommodare dominum vt supra. Unde et rationabiliter hoc casu dominus statim vellet rem suam: quia prima charitas incipit a seipso. capitulo. nō satis. distinctione octuagesima sexta. Hec autem ecclesia et humanitas non est predicanda ne pareretur via iniustis detentionibus rei aliene apud indiscretos et parum timoratos: sed ea per cōfessoū discretionē tendū

Quinto generaliter qđ debuit est impotēs. de quo dic vt. H. sequenti.

4 ¶ Quarto queritur quis dicat impotens ad restituendum impotentia excusante: & dico q̄ impotētia restituendi de iure nulla est. cū ius civium sit cuilibet restituere: de facto autē est multiplex loquēdo iuridice: vt ptz ex dictis ō. potētia: prima. s. absoluta que est eius qui nihil habet q̄ idubitate excusat fm oēs. & idē est si habet quidē sed necessariū vite: quia talio dici pōt nihil habere preter vitā: & secūda modificata honestate. que est eius qui restituere non pōt sine infamia vel scandalo quem excusat ad tempus dicte infamie. vel scandalo que vt. H. prius: & tertia modificata commoditate. q̄ dicitur non posse qui cōmode non pōt: q̄ de mente prime opinionis recitate. ō. H. j. nō excusat habētem vltra necessaria advitā: sed de mente Jo. de neap. & Sco. & Jo. nider. excusat q̄s creditor rōnabiliter deberet velle debitorē excusari. Et magis particularizādo materiā de mēte archie. excusat eū qui ad tantam parcitatem se restrinxit q̄ iā se sine inde centia magna restringere non potest: nisi creditor esset in eadem necessitate vel quasi. Et sic rursus bonis suis. p restitutione cedere seipsum spoliādo in deo confidere etiā si oporteret mēdicare fm ray. th. ad hoc nonnē tenere de necessitate salutis: nō th. debēt tales ita laute viuere & pōpose vestire: & filias magnis dotibus nuptui trādere. sicut si nō essent obligati ad restitutionem: sed debēt parce vivere & paruas dotes tradere. etsi nō possunt filias bene tradant: & alia superflua refecēt. Et cuz efficaciter faciunt quod pōt ad restituēdum & in alijs bñ. tamen timore dei se habēt: credo pōt semper procrastinant. & annuatim confessori restitutionem promittunt: & non faciūt non videntur absolui: nisi primo faciant. vel efficaciter negocium disponant: vt habeat executionem: & multo minus ēptū spectat ad iudicium confessoris debet communio sumi licet ētrum ad sacerdotez aut habet communicare: si in publico se ingerant faciendus sit vt supra eucharistiater io. H. quinto.

5 ¶ Quinto querit quid si creditor non multū indiget: & th. non vult cōcedere dilationē: & debitor nō excusatur impotentia: nec incommoditate magna: sed aliquali vel magna quidē sed apparenter. opinatiue. nec aliquo casuū dictorum supra. H. ij. & non tamen vult restituere. & dico q̄ ad hoc vt respondere dix. per hec verba. Si creditores non sunt in necessitate: & ad dilationez induci non possunt. & debitor induci non potest ad restituendum statim discretus sacerdos potest conscientiam suam firmare ex eo q̄ intendat viliter gerere negocium creditoris eo q̄ videat eum aliter non posse recuperare perpetuo. vel ita cito remissuam. & dilationem concedere: si promittat bona satisfacere infra certum diem & absoluere peccatorem vel aliam recipere cautionem ne recedat desperatus: non tamen consulo vt accipiat iuramentum. hec ille vir tualiter: & concordat ho. & facit. l. soluendo. ff. de rego. ge. & l. aut pret oz. ff. de mi. & sequitur Sum. ang. & bene quo ad forum causarum. sed quo ad deum intellige quando peccator est taliter voluntate & conscientia dispositus q̄ non habet animum perseverandi in mortali taliter quin de attrito virtute clauis possit fieri contritus pura quia credit se non posse cum possit: aut non teneri statim cum teneatur. alias non esset absoluēdus. nec capax absolutionis.

6 ¶ Sexto queritur an peccet mortaliter qui non paret confessori precipienti vt statim restitutio fiat: & dicit franc. de may. quod sic quod verum est si ex precepto dei teneretur ad statim: alias non: quia non potest sacerdos cogere me rem meam exhibere eo casu quo de iure non teneor: immo nec ad omnem poenam: vt supra confessio primo. H. 25. & 26. Unde secundum Archie. post pe. de pal. sacerdos tripliciter aliquid penitenti imponit scilicet exhortando. vt q̄ frequenter oret. secūdo imponendo per modum specialis satisfactionis: pro commissis. tertio. declarando communez obligationem. vt q̄ singulis annis cōfiteatur & communicet. & q̄ restituat & huiusmodi: & ad primum non tenetur. teneturvero ad secundum. intellige si impositū est. p mortalibus. & acceptauit. & similiter ad tertium.

7 ¶ Septimo queritur vtrum potenti restituere male ablata statim sufficiat ad solutem si testamento mandet heredibus vt restituant & dicit Archiepi. post Joannem de neapo. in nono quoli. quod non: quia est contra iustitiam detinere alienum: quod tamen fallit secundum eum in duobus casibus. primo si credit vere & pro certo q̄ detentio talis nō sit cōtra voluntatē dñi. secūdo si sit cōtra voluntatē dñi inordinatam: vt quia ipse potest ad tempus re sua carere sine dāno & incommodo: &

Universidad de Deusto
Biblioteca

ille sine his dare non pōt. si th̄ dominus sine suo icōmodo. s. notabili ad tps carere nō pōt oz istū restituere & cū magno incōmodo suo.

2 ¶ Octauo querit vtrum is a quo res aliqua pōt aduocari petita restitutiōe in integrū. ut re spāli vel generali eam restituere teneat in foro ale antecz̄ implorēt dicta restitutio. & Dicit inno. in. c. qz. plerigz. de immu. ecc. q̄ nō si contractus tenuit mero iure. nisi is qui pōt restitutionem petere lesus fuerit malitia contrahentis: adde vel nisi impediretur petere aliquo iusto timore: puta quia putat non se posse obtinere in iudicio propter fauorem debentis. & huiusmodi. Si vero contractus nō tenuit: sed est nullus ipso iure. puta quia res ecclesie est vendita sine debita solennitate & huiusmodi sic tenetur licet non petat: quod limitat do. anto. in. d. capi. quia plerigz quo ad conscientiam verū nisi contractus teneret quo ad metas iuris naturalis. puta qz fuit legitima causa alienandi rem ecclesie & debitum precium est solutū. Iz solennitas defuerit: qz in foro anime nō tenēt. cum solennitates sint inuēte propter deceptiōes euitādas vbi vbi cessant cessabit in foro anime ipa lex.

¶ Rursus de restitutione sexto cōsiderādum & ordinem restituendi.

u.q. RESTITUTIO rursus sexto cōsiderari potest cōsiderādum ad modū & ordinē in restitutiōe seruādū.

¶ Primo ergo querit quo se debeat habere sacerdos in cogēdo ad restitutionē: recolligēdo ex archie. & aliis distinguo: vtrū debitor sit manifest⁹ vsurari⁹ vl nō. P Si est manifest⁹ vsurari⁹ manifest⁹ sacerdos nec dz nec pōt eū audire in confessiōe. nec ei alta tradet sacra: nisi fuata forma ca. cōsb. de vsu. li. 6. de h̄. f. vsura. ix. h. iij. si credit th̄ q̄ illa seruari nequeat. & ille ē i mortz articlo parat⁹ ad ola potest a quolibet sacerdote audiri & talis sacerdos habita inde ab eo. exponet deinde promissōem episcopo. qui eum il sup mixerit. vel alias euo heredes coget ad restitutionē. P Si vero non est manifestus vsurarius distinguendum est vtrum habeat restituere incerta & tantum. aut certa tantum: aut vtraq̄. Si autem habet restituere incerta dic vt infra restitutio vltimo. Si autem certa: tūc dic q̄ talia nō sufficit dare in eleemo. y nam pro eius anima: quia nemo de suo cogitur facere donum. 10. quēstione secunda. precarie: & si dedit adhuc tenetur ad restitutionem personis quibus talia debebantur. ar. c. sicut dignum. de homi. immo nec in hoc papa dispensare potest: nisi ex causa qua posset talia bona exigere a verso dominis. vt. X. papa. h. i 2. 2. 13. Hic tamen distinctione trimembri opus est. Si enim nihil penitus potest restituere: quia nihil habet: negari nō debet absolutio vel communio. si proponit restituere cum poterit. nec debet propter debitum vtrigenos ex contractu incarcerari: sed sufficit si cedat bonis cum intentione satisfaciendi si poterit ad pinguiorem fortunam. de solu. ordinādus: nisi existimaretur verisimiliter posse restituere per amicos tunc vel certo tempore: que cessio fieri debet sine cruciatu. et pena. ac vituperio. C. qui bo. ce. pot. l. finali. nec contra hoc valet consuetudo: quia est fraudatoria & irrationabilis & inhumana sententia. 14. q. 6. si res. propter debitum autem cōtractum ex maleficio. puta si ex delicto iecurrit penam centum florenorum potest incarcerari si non est soluendo pena pecuniaria in corporalem commutata. Si vero potest restituere totum integraliter sine destructiōe substantie & sine magna incommoditate sua vel partem debet statim restituere totum vel partem sm q̄ potest: quia tamen leges regaliter minima non ponderant: vt. l. fe. ff. de in inte. resti. & l. si oleū. ff. de dol. ideo si talis differat per quindenam vel huiusmodi non dolose sed aliquo bono fine. non videtur peccare nisi is cui restituendum est interim notabiliter patiatur & in hoc credetur ei in foro conscientie & poterit absolui sine exactiōe iuramenti. vel alterius cautionis. nisi sit vehemens presumptio de contrario. puta quia pluries eidem confessori vel alteri spopondit celerem restitutionem & non perfecit. quo tamen casu posset etiam tam efficaciter spondere et pretendere signa sue voluntatis quod ei crederetur. Si vero nec in totum nec in partes potest restituere sine destructione aut saltem magna incommoditate sua petat remissionem aut dilationem iusta modum dicendum infra restitutio septimo. h. ij. & secundo. quam si obtinere non potest fiat vt supra restitutio. quinto. h. terno & quarto. Si vero habet restituere certa & incerta simul restituat vtraq̄ si potest. alioquin preferat certa secundum omnes doctores.

¶ Secundo queritur per quem restitutio sit facienda: & dico quod fieri debet principaliter per eum qui subtulit aut in subtractiōe participauit iuxta dicta supra restitutio tenet per totum & ipse non facit tenetur heres in quantum se extendit hereditas sicut & ad omnia onera defuncti. de vsu. michael. & eadem ratione heres heredis in infinitum sciant hereditates teneri: & si dubitant ex pu-

blica fama. vel scripturis. vel fideli relatu tenentur diligenter inquirere. aliās esset ignorantia crassa secundum archie. que non excusat. di. xxxvij. h. ij. quod intelligē de dubitatione probabili verisimiliter nō de leuiter seu puiosa que non habet probabile motiuum dubitandi. ar. eorum que dicta sunt. X. consentia. h. ij. Vñ dicit ipe q̄ si defunct⁹ licitā habebat. nec apparet ex fama vel scripturis de illicitis contractibus seu alieno. presumi debet iste acquisisse: quia nemo iudicand⁹ est imminens sue salutis. s. q. vj. sancimus.

Et si restitutio est debita ex delictorum expediat fame principaliter vt per seipsum restituat q. s. in hoc tenet regula iuris. qui per alium. lib. sexto. caueat tamen ne mediator remittat sibi quia nemo esset liberatus ab obligatiōe restituendi: quia quod periret. periret sibi. Si vero est debita ex cōtractu licito vere vel opinatiue. vel ex illicito patenter. ita quod ex restitutione nō resultet infamia noua. expedit

3 vt quis restituat per seipsum propter multa

¶ Tertio queritur quid faciendū quando ex duobus creditoribus vnus vult facere dilationem aut remissionē: alius autem non sz vult fieri cessionem bonorum: & dicit Archie. post Ray. in hoc quantum ad dilationem standum maiori parti creditorum: & intelligē maiorem vbi est maius & sanius debitum: etiam si vnus sit cui plusquam omni bus alijs debeatur. si vero par sit debitum standum est maiori numero creditorum. & si vtriusq̄ est paritas sententia benigniori est. sequenda. scilicet quod dilatio detur. C. de cessione bonorum. l. cum solito. & vbi Bartholus per. l. illam. que etiam dicit in hoc nō esse differentiaz quantum ad ypothecarios & alios quos. Nec ob. l. maiorem. ff. de pac. que videtur quod prius consideretur dignitas creditorum cū benignitas sententie. quia quo ad hoc digniores sunt qui humaniores. ar. l. scire oportet. ff. de tuto. et curato. h. cū reliquis valde inhumana. vt hoc casu: secus aliquando in remissione patris debiti: de qua loquitur. d. l. maiorem. licet posse reperiatur tanta paupertas in debitore et abundantia in creditoribus. quod in hoc esset magna inhumanitas et preferretur sententia eoruz qui benigniores. & non qui ditiores sunt. d. l. scire. maxime quia casu magne necessitatis possunt pauperes cogere diuites ad sibi subueniendum secundum glosam. dist. quadragesima septima. sicut hi. Quantuz ad remissionem vero ex. d. l. maiorem cum aliquibus sequentibus: necnon. cum. l. iurisgentium. h. ij. patet q̄ maior pars creditorum habita computatione maioritatis vt supra remittere potest partem debiti ex causa: videlicet quando debitor non est soluendo quia secundum glos. ibi hoc venit in vtilitatem omnium: & hoc nō est dubium vbi creditores sunt partes alicuius vniuersitatis. vel collegij aut in foro conscientie: si vero non sunt pars in foro conscie tie seruandum est quo ad nolentes concedere dilationem vel remissionem quod dictum est supra restitutio. v. h. iij. et. iiij. Et ideo addit dic. q̄ vbi nolentes concedere indigerent & fame perirent: tunc tenetur restituere vel cedere bonis.

4 ¶ Quarto queritur vtrum debitor possit cedere bonis si vult. non obstante q̄ creditores velint concedere. dilationem quinquēnalem. & videtur tenere Azo in sum. vt recitat Bartholus in. d. l. cum solito. q̄ optio detur debitori.

5 ¶ Quinto queritur quo ordine sit restituēdū vbi creditor non potest restituere omnibus. vel si potest non tamen simul. P Et dico q̄ semper prius restituenda sunt certa integraliter cū incerta secundum omnes doctores & si quis ex restitutione incertorum fiat impotens ad restituendum certa. peccat & non liberatur etiam si non erant certa ante: sed certi creditor apparet post restitutionem incertorum non premissa inquisitione diligenti secundum doctores ar. c. sicut dignum. de hōt. sacrali inquisitione premissa. quia est liber secundum omnes per regulam bona fides. de reg. in. libro sexto. Quod facit cōtra heredes vsurariorum qui cuz episcopo conueniunt. de incertis vt sepelitur cadauer: cum th̄ nō sint soluendo super certis. P Igitur in rebus sm archie. post baldum primo veniunt habēdo actionem ad rem puta quia res restituenda est aliena extans que semper domino est restituenda secundū omnes. & idem si ē res q̄ fuit alterius tamen eo fine iusta cā abdicata. puta meum vel aliter. ff. quod me. cam. l. metū. h. cum autem. eidem dic de rebus depositis si extant: generaliter si ipse res extant earū domini proponendi sunt omnibus. l. veri. h. in bonis. ff. de priuil. credi. si extant sed fuerunt vendite. non habita fide de precio. cum translate non sint in dominum ementis. ipsi vendenti cuius erant est satisfaciendum de precio pluscz̄ alijs. l. iulianus. h. offerri. ff. de act. emp. vendi. si vero habita fide de precio sunt tradite. sic secundum summam an-

Quibus prius restituēdum

1

Universidad de Deusto
Biblioteca

gelicam non preponeretur alijs. vult tamen archie. indistincte allegans bal. q si extant indistincte red dantur vēditori pro precio nō dum habito. ali plus valent illud plus cedit creditori. d.l. iulianus. ita tenet summa ro. et hoc est verius: multo minus preponētur si non extarent: sed alie sunt subrogate ex precio illarum nisi vt infra dicam de habētibus actiones personales quia tales res subrogate non sunt obligate pro precio. l. quidam. ff. de in rem verso. ratio est quia precium redactum extat re. non erat obligatum. et consequenter nec res ex eo empta: ridem est in permutatione: quia vbi species in obligatione est non succedit altera loco alterius. vt. ff. de ver. significatione. l. labeo. et. ff. de rei vend. mater. ffallit hoc in empto ex speciali pecunia alterius de quo dicit infra solutio. §. iij. sed tamen in hoc casu non preponetur habentibus reales actiones.

2 ¶ Secundo post predictos habentes actiones ad rem veniunt vxores ceteris paribus pro dotibus suis que preferunt non solum p̄tendentibus personalem obligationem sed etiam habentibus tacitam ypothecam etiā anteriorem. l. assiduo. C. qui po. in pig. hab. facit. l. vbi. C. de iur. do. et. l. secūda. C. de ser. pig. da. non tamen preferuntur filijs ex priori matrimonio agentibus de dote materna contra nouercam. C. qui po. in pig. hab. l. vl. et simile priuilegium cum vxoribus habet fiscus: ideo q̄ prior tēpore preferetur: et vtrisq; idest fisco et vxoribus preferuntur anteriores creditores habentes expressas ypothecas. sz non posteriores. vt in glo. d. l. assiduo. quod tamen quantuz ad vxorem non est verum: vt supra dos. §. xij. Sed tamen nota q̄ credito res ex quorum pecunia domus aut nauis extructa est aut reparata: ipsis specialiter obligata. in illa re pferuntur mulieribus in dotibus earum. §. hic consequens. vide ange. in aut. de colla. do. eo. quia secundum bal. in. d. l. assiduo. lex non tollit illud quod pater cum sibi creditores quesierunt. vnde creditor habens specialem ypothecam in aliqua re speciali prefertur in illa priori creditori habenti anteriorem ypothecam generalem speciale in re alia ab illa que creditori est specialiter obligata. vt est textus in. l. secunda. C. de pig.

3 ¶ Tertio veniunt oēs habētes expressas ypothecas posteriores. deinde habētes tacitas. In istis autem habentibus expressas qui prior est tempore prior est iure secundū regulaz iuris: libro. vi. titulo. xiij. et idem in tacitis. l. sed si fundus. C. qui. potio. in pigno. habe. sed tamen ante soluende sunt impense funeris ēt si fuit faciendum habētibus tacitas vel expressas ypothecas in bonis defuncti: vt est textus in l. pe. ff. de reli. et sump. fu. in. l. at si quis. §. si. co. ti. et omnes alie facte causa hereditarie vt in testamentor inuentario: et breuiter quando debita totam hereditatem exhauriūt. heres debet esse immunis a lucro et grauamine. C. de iur. deli. l. scimus. expēsas autē superfluas ad honorē et pompam mundanam. tuta conscientia de alieno detrahere non potest secundum pe. depal. in quarto. sed intelligetur facere de suo: in hoc credo q̄ bonus vir arbitrabitur. non ob. q̄ de expīsa ypotheca. azo. in. d. l. pe. ponat li forte: quia illa lex loquitur indistincte dicens impensam funeris oē debitum precedere.

4 ¶ Quarto veniūt depositores siue deponentes. si depositum non extat. l. si hominem. ff. de po. §. ff. idem dic de habētibus pecuniaz in illa negociatione: vt infra solutio. §. quarto. quo tamen priuilegio non gaudet qui sub nomine depositi mutuat ad vsuram: vt pz in. d. l. si hominem.

5 ¶ Quinto veniunt habentes actiones personales inter quos primo simplices priuilegia ei idest habentes priuilegia personalia non realia: qui eaē veniunt posterius predictis quia priuilegium ypothece. cum sit ad rem et potior personali. l. repertum. ff. de pac.

6 ¶ Post hos ait sexto loco veniūt oēs chirographarij. p rata nō attēta prioritate contractuū: q licitū ē debitori ꝓpter cumulū creditorū facere deteriorē cām priorū creditorum. nō th dominiū vel ypothecam seu priuilegiū habitum. l. i. §. contrario. ff. de sepa. bo. Cum predictis oībus concor. bal. in. l. pro debito. C. de bo. auc. iu. pos. Et isto etiam ordine. l. pro rata. non alicui misoldū restituendū est creditori vsurarum fm. ff. dur. archi. ar. c. relatū. de testa. in fi. Nec ob. q̄ toū. an. in. c. ēt de vsu. li. vi. velit satisfaciendū eē pz hic q̄ prius soluerāt vsuras. hac rōne q̄ in ypotheca hr rō q̄ bona ait vsurarij vident ypothecata: de vsu. cū tu. q̄ ho. archi. fede. ego. dic si q̄ nō sunt ypothecata. ipsemet io. an. dicit q̄ de ista ipotheca nō hēmus textū expīsum. Cum predictis omnibus concor. archie. qui limitat vera nisi per statutuz municipale aliter caueatur: q̄ illi stabitur. vt tamen in mercatoribus fallentibus. et hoc fm eum etiā in foro pscie. nisi sit expīsse cōtra dēl: q̄s nō ē de facili indicandū nisi euidēter appeat cōtrariū: q̄ nemo arbitrand⁹ ē fraudulenter. Nec dilutimonis vsue salutis. §. q. vi. sācim⁹. Nec dilutimonis an aliquid debeatur ex cōtractu vel quasi ant ex maleficio. vt q̄s cū hoc nullo iure p̄ deat. vbi restituendū est fm ordinem predictū.

6.q ¶ Sexto querit quo ordine restituere teneat heres et maxime si sint multi: et dico q̄ quo ad debita restituet eo ordine quo et debitor. et cuius est heres. sine ex cōtractu vel quasi. sine ex maleficio vel quasi. ō quo. §. hereditas. ij. §. xj. et. ix. si vero ipse debita cōtraxit prepotem. q̄ bona defuncti sunt tacite ypotheca ga. Si vo heredes sunt multi. ad debita et legata tenent fm ordinem supradictum et regulariter pro rata. quod tamē aliqñ fallit in casibus de quibus. §. hereditas. iij. §. xj.

7 ¶ Septimo queritur vtrum liberetur in conscientia qui simpliciter soluit supradicto ordine nō fuato: et dicit rodo. q̄ nō nisi credidit ex fore soluēdo oībus vel nisi ignorasset vnū acmo. q̄s limita nisi laborasset ignorantia nō excusante. de cle. ex. mi. apostolice de quo. §. 8 hereditas. iij. §. ix.

¶ Octauo querit vtrum is qui tenet pluribus et non potest totum solvere possit gratificari vni ni soluendo illi insolidū: et dicit mo. q̄ si creditor vigilauit exigendo debitū in iudicio vel extra potest. immo fm. ff. deber ei debitor soluere antēq̄ bona debitoris auctoritate iudicis incipiant possideri: q̄ postea iura pignora vel ypothecas. vel q̄ nō sunt priuilegiate psone: et creditor vult vni gratificare re. et similiter si vnus creditor denunciauerit alteri ne recipiat a debitore in fraude videat ille versari si acciptat. Vbi autem non vigilauit creditor exigendo debitum non videt q̄ teneat ei debitor gratificare. sed fm. ff. resti vbi pz q̄ si debitor nō exactus in iudicio vel extra gratificauerit alicui creditorū q̄s datū est reuocatur et diuiditur pro rata: et idē sum. con. In hoc ēt casu iure poli et si nō fori exemptus esset vt creditur debitor si pietate motus gratificaret plurimum indigenti.

¶ Rufus de restitutione septimo quantum ad modos quibus tollitur obligatio restitutionis et rei vel iniurie.

Restitutio. vij. cōsideranda pōt vt sciatur quibus modis tollitur et abolet obligatio restitutionis et rei vel iniurie quibus homo liberatur ad rēpus: vt est dilatio vel simpliciter. vt est absolutio.

soluto. quasi soluto. interit⁹. et aliquo modo prescripto.

¶ Primo ergo queritur quid iuris de petitione venie et dilationis: et dico multa. 1.q.

¶ Primum: Scōm glo. Ray. et vt in sum. con. ii. §. ri. v. q. xxiiij. dūmodo primum teneat petere veniam: per seipsum si pōt et audet: alioquin per interpositam personā: que dz subtilitere nomen et circūstantias persone interecedentis si periculū vel scandalū timeat: q̄ offendens reconciliari dz offenso. mat. v. etiā post satisfactionem damni scōm predictam glos. si tamē Iesus hoc nescit. licet sit tutius petere veniam modo predicto quādo satisfacere quis non pōt: nō tamē tenet q̄ hoc casu quo ad iudicium diuinum nō est in mora. 1.dict.

¶ Secundum. Similiter tenetur petere quis dilationē aut absolutionē si nō vult aut non potest starim restituere. nisi timeret infamia vel scandalū: vt. §. restitutio. v. §. j. quod fm glo. ray. obseruandum est non solum in damno illato. sed etiam vbi quis est debitor ex cōtractu vel quasi: et quo ad regulares qui se recolunt alicuius debitores ex eo quod in seculo fecerunt. 2

¶ Tertium. Debet autez dilatio ista peti ab eo qui potest dare et obtinere libere sine fraude. et sine vi seu metu. et sine desperatiōe rehabendi ante dictum terminum iuxta dicenda infra. §. sequenti. de absolutione: et tunc valet vsq; in tempus. et tenetur debitor etiam cum aliqua incommoditate seruare pacta si qua interueniunt. puta q̄ singulo mense tantum soluat: aliter non valet 3

¶ Quartum. Nunc dilationē quo ad incerta fm do. an. in. c. cū tu. de vsu. facere nō potest confessor sine auctoritate episcopi: sed alij vetius dicunt quod sic ex causa rationabili: secundo ad pōpam et superfluitatē detinentium qt ē cū dispēdio soluris dictis q̄ precedentis. 4

¶ Secūdo queritur quid iuris de absolutione: et dico multa. 2.q.

¶ Primum. Remissio petita per debitorē mediate vel immediate a creditore et obtenta liberat ipsum debitorem ab obligatione restituendi simpliciter si fiat ab eo q̄ donare pōt libere. idest sine fraude. et vi seu metu. sine desperatione rehabendi: secus vero si non fiat libere. ita quod interueniat fraus. puta quia dicit se minus posse q̄ possit: vel debitum minus esse q̄ sit: vel metus damni aut periculi si non fiat aut coactio etiam conditionata ex qua sequitur desperatio in creditorem contra sequendi creditū ex culpa debitoris. vt quia dicit quod de centum dabit. 50. si vult alias nihil dabit: quia. tunc non valet per ea que 1.dict.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicta sunt supra restitutio.§.§.vij. Dicit tamen Hostien.in sum.quod si aliqua honesta persona media tractet cum creditore dicens faciam quod ratio dabit tibi tantum.si restiduum volueris ex corde dimittere. non decipias me quia sum mediator:nec debitorem cuius salutez quero.z ille spondet liberatus est debitor:quod limita primo quantum ad obligationem restitutionis :non autem quātum ad peccatum si debitor non erat paratꝰ facere:quod debebat iuxta posse:z si ista mediatio fiat honeste. puta intentione bona.et debito modo.non metu.fraude aut coactiõe. Sunt tamen tres casus in quibus absolutio ne rite facta secundum predicta reus non est absolutus ab obligatione restituẽdi:primus est in cle.nolentes.de here.de quo.¶.excommunicatio.ix.§.xlij.secũdus in ca.felicis.de censi.libro sexto.de quo infra visitatio.§.v. tertius est.¶.iudex.j.§.viij.par.§.

2 ¶Secundum.Si persona media dicat absolutionem liberaliter esse factam z non est sic non liberatur debitor a restitutione:vnde si in aliquo vacillet certificetur de facto posset tamen mediator esse tante honestatis.z talis quod debitor a peccato excusaretur ignorantia facti secundum regulam iuris in sexto. ſ tamen semper manet obligatus.z quotiens veritatem cognouit reus erit peccati.nisi proponat facere debitum.

3 ¶Tertium.Quãdo aliquis debitor ponit se in manibus creditoris dicens se paratum restituere iuxta posse:sed ozans misericorꝺiam et remissionem in totum vel in partẽ.dico q̃ si intendebat restituere est liberatus iuxta dicta.¶.par.prima.si vero non est paratus restituere sed sic facit credens se breui z exiguo precio liberandum aliter hoc non facturus: non est absolutus a peccato:vt planum est vtrum autem sit absolutus a debito restituẽdi si creditor remittat ei.gerar. de senio tenet quod non aliquo pacto nisi restituat.sine sit paratus restituere siue non:z facit ad hoc septem rationes nullius momenti.di.a&t in.regula peccatum.li.vj.dicit q̃ est liberatus si pecunia erat parata:quidam vero theologi vt recitat laur.de ridol.in trac.de vsur.dicũt hoc non sufficere sed oportere q̃ offerat. Jo. an.ibi dicit q̃ non est liberatus si non intendebat restituere aliter sic:lan.de ridol.ybi.¶. dicit cautum esse predicare q̃ nõ sufficit remissio licet se disponere ad satisfaciendum. cautius q̃ opꝰ pecuniã esse paratam.cautissimum q̃ offeratur.vel quod pluseſt ponatur in manibus creditoris:z sic eum allegant in aur.ro.vbi predicatores instituunt:sed glos. §.in.d.regulam indistincte tenet q̃ est liberatus.z idem fede.adducẽs multas bonas rationes.etiam si debitore perseuerante in crimine.propzio motu creditor remittat vel ad petitionẽ debitoris:z idem videt firmare hoin sum.z archi.de vsur.in.c.&c̃.lib.vj.z lap. et gof.z.¶¶.z idem ipse ¶.a u.quo ad veritatez:z idem egidi.in quol.si debitori cõset creditorem liberaliter remisisse .quicquid interꝺeret ipse debitor. Et ista est veritas:q̃ quo ad absolutionẽ a debito restituẽdi.nihil differt vtrum esset paratus necne:q̃ ista absolutio non dependet a voluntate seu dispositione spoliantis:sed spoliati:vnde in translatione dominij rerum seu circa ipsas res aliter ditur plus voluntas domini q̃ alterius: insti tu.de fur.§.placuit:z.l.inter omnes.§.pe.ff. eo.qui etiam inimico sicut donare z ita z remittere potest:cum hoc sit quoddam donare.Et ideo qualitercunq̃ contentetur creditor.ille est liberatus:quia dicitur in.l.prima. ff.qui sat.da.cogũ.quod satisfacit quicunq̃ desiderium implet creditoris. etiam si non soluat.Jgitur iste est liberatus si potens remittere remisit libere idest sine fraude z sine vi seu metu z sine desperatione.quod intelligo quando ista desperatio prouenit ex culpa debitoris .siue ex parte eius indebite.puta quia fingit se non posse quod potest:aut dicit se nolle facere quod debet:sine fingat:si ue non:secus quãdo prouenit rationabili cõsideratione creditoris.quia est liberatus etiã si desperet creditor se non rehabiturum q̃s ei debetur :quia hoc facit remissionem esse magis voluntariam ac liberam.et magis misericordem.

¶Quartum. Hanc absolutionem facere nõ 4
potest quilibet cui res obnoxia restitutioni debetur.sed solum qui suarum rerum habet liberam administrationem z potest donare. de quo supra donatio.j.§.j.

¶Quintum. Consilium vniuersale vel etiã 5
ciuitatis z huiusmodi remittere non potest debitori quod debetur creditori particulari contra eius voluntatem. si debetur ei iure naturali.sine causa. cum causa vero potest secundum Innocen.in capitu .que in ecclesiarum. de consti.z glo.in.l.fina.C.si cont. ius vel vtil.pu.similiter potest si debet ei de iure ciuili tantuz.sm eundẽ inno.in.c.nostra de iniur.vnde princeps restituit in integrum ex certa sciẽtia cũ preiudicio tertij licite.z facit.l.fi.C.de sen.paſ.z.l.in causa.ff.de minoret quod not.Barto.in.l. gallus .§.z quid si tantum.ff.de libe.z posthumis .Quod est singulariter notandum. quia facit ad sequẽ-

quando papa dispensare potest super certis z quando dñi vel communitates q̃ habuerũt bellum possint componere super damnis dato.de quo.§.bellum.j.§.§.

3.q. ¶Tertio querit vtrũ liberet quis a restitutione p solutionem.z dico q̃ sic si rite fiat etiã si alter soluerit pro debitore eo inuito: quia ignorantis z inuiti conditionẽ meliorẽ facere licet.l.soluen.ff.de nego.gest.Sed solutio fie ri debet congruo loco z tempore.C. de soln.l. obligatiõe:z rei q̃ debet:quia alias inuito creditore solui nõ pot.insti.qui.mo.tolli.obli. in tio.¶.§.ix.z.¶.furtum.§.pe.nisi res illa pteat.z dz solui non deteriorata:vt.¶.restituere.ff.de cõdi.fur.l.in re furtiua:z si pecunia stari non posset;quia tunc debet solui estima est que debetur non sufficit partem soluere: que ea.mercator iuste refutare potest.l.pla ne. ff.fami. herci.nisi debitor putaret se non plus debere q̃ quod offert.quia tunc cogitur creditor obiatum accipere.l. quidã estimaue runt.ff.si cer.pe.Vide etiam.¶.solutio p totũ.

4 ¶Quarto queritꝰ vtrũ quasi solutione fiat satisfactio:z dico q̃ sic vt quando creditor non vult accipe quod offert legitime iuxta dicta §.priore.z quod obiatum est consignat z deponitur in ede sacra.vel apud alium quem iudex aditus determinauerit:quo casu liberatur ac si esset solutum.modo tale depositũ non reciptat.¶.de solu.l.obsignatione.z de vsur.l.acceptam.

5 ¶Quinto queritur vtrum liberetur quis a restitutione aliquãdo rei interitu:z dico multa. ¶.primũ. Jn hac questiõe distinguo.vtrũ quis obligetur restitutioni in genere .vel in speciali.in specie.vel in specie id est in numero Si enim obligatur in genere.puta quia debz certam quantitatem vel bouem:aut equum vel aliud animal non hoc vel illud tunc;non liberat licet intereant omnes res eiꝰ igne vel aliter.l.incẽdium.C.si cer.pe.vbi incendium debitorem non liberat ab ere alieno:z ratio quia hoc casu non aliqua res sed persona est obligata:vnde apud iuristas dicitur quasi vulgariter q̃ genus perire non potest.Fallit si precederet obsignatio debite facte: q̃ locuz habet solutionis. de qua.§.priore. Si vero obligatur in spẽ.puta ad hãc rẽ vel illã semp liberat ciusdẽ rei interitu.nisi fuerit in mora restitutionis:vel in culpa seu causa interitus l.si ex legati causa.ff.de verbo.obli.Est autẽ in mora semper si obligat ex delicto vel post diem statutam si est apposita in contractu. vel post monitionem seu interpellationem 2
quo vide supra mora.§.primo.¶.Secundum Quando autem obligatur quis ex hoc q̃ penes se habet rem alienam.videt in foro causarum idez q̃ si esset obligatus ad spẽm. per d.l.si ex legati.videlicet q̃ non sit in mora ante interpellationẽ quãdo a principio habuit bona fide: quia lex illa loquitur,in legato: in quo debet res aliena:si vero non habuit bona fide semper est in mora.quia habuit ex delicto:in foro autẽ cõsciẽtie iure diuino z canonico 6z in mora ꝙprimum sciuerit rem alienam z reddere potest nec reddit:quia constituitur in mala fide de prescrip.capitulo fina li.in qua non licet per momentum motari: quia omne quod non est ex fide peccatuz est: vt ibi.z quicquid est contra conscientiam edificat ad gehennam.de fimo.p tuam.z si tenetur alienam rem iudicare domino ne perdat sed habeat quando alius habet.de fur. qui cum fure.multo magis quando habet ipse tenetur iudicare:z dare:presertim si dominus rei impediretur aliqua causa vel respectu interpellare: nisi possessor habuerit aliquam iustam causam detinendi.puta ratione sumptuũ factorum in bona fide.ff.de fur.l.io qui rem commodasset:vel si in solo errore putauit rẽ suam quo casu non constituitur in mora etiam per interpellationem.ff.de peti.here.l. illud. ¶.Tertium.Anveroliberetur motosuo 3
rei interitu vel certe teneatur si eodez modo res apud dominum fuerat peritura videtur q̃ si ex contractu debebatur non tenetur.ff. ad.l.rhodiã.de lac.l.fi.§.fi.vbi si naufragiũ fecit dominũ nolle posuit res in nani deteriori ꝙ commenerat z perierint tenetur nisi forte ex illa naulo meliori in qua fuerant ponẽde perierit: quia licet nauta deliquerit faciendo contra conuenta: ex quo dominus non ꝓpter hoc damnificatus:cum res essent omni no perture.nõ tenetur.Si vero debebantur ex delicto.videtur communiter concludi per iuristas q̃ tenet g.l.inuito.ff.de vi.z viar. vbi si res pereat casu fortuito .tenetur qui eam abstulit etiam si pereat sine culpa culpa sua:quia a principio fuit in mora:z idem ꝓ batur eodem titulo.l.j.§.rectissime: sed hoc aperte non probat qz aliud est motosuz teneri etiam si non sim culpa interius .aliud est teneri etiam si res apud dominum erat peritura: quia potest fuisse ne utrum z tamen eum teneri:quia dominus ante interitum pẽdidisset.l.cum res.§.finali. ff.de legatis primo.vbi si fundus legatus pereat tenetur debitor:quia legatarius potuit vendere:z idem in.l.item si verberatum.§.finali.ff.de reivend Concordando autem opiniones dico q̃ siue ex cõtractu: sine ex delicto motosuo teneatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

non liberatur rei interitu. si constat vel sit dubium q̄ res apud dominum existens ante interitum fuisset vēdita vel domino aliquo modo vtilis: per. d. l. cū res. ff. d. l. item sic verberatum: si vero constet q̄ ante nec vēdita: nec vtilis fuisset domino: vt in. d. rebus in naui reposuit nullo modo tenetur respectu interesse cum nullum sit sed delictum aliter penis legalibus punietur. Nec distinguo quo ad hoc inter delicta et contractus maxime in foro penitentiali vbi regulariter consideratur solum interesse et non pena. vt notat glosa. 12. q. 2. fraternitas: intellige si imponatur iuridice.

6. q' 1. dict. ¶ Sexto q̄ritur quid de iuris cessione: et dico multa. ℣ Primum. ¶ Cessione facta in mamb' creditorum siue creditoris si est certus. vel episcopi si incertus. tollitur obligatio: quia is qui non est soluendo. carcerari non debet vel aliis penis subiici. sed bonorū cessione potest a debito pecuniario liberari. C. qui bo. ce. po. l. j. et no. glo. in. c. odoardus. de solu. vbi etiaz nō debet imponēs ꝓpter debitū excommunicari etiam si cessio fiat p nunciū vel epistolaz ff. eo. l. fi. sed tamen non potest quis cessione liberari nisi primo in iudicio vel extra debitum agnoscat. i. fateatur vel sit condemnatus: nō enī potest dicere. nihil debeo. sed si deberem credo bonis. ff. de cess. bo. l. penul. Utrum autē cessione liberari possit debitor ratione maleficij. puta vsure vel furti. j. parti. vlti. ℣ Secundū. Est autem effectus cessionis nō vt cedens liberetur a debito. quia tenetur satisfacere si venerit ad pinguiorem fortunam. C. qui bo. ce. post. et ꝓtotū titulū: intellige quātū pōt. l. is qui. ff. de cess. bo. et deducto ne egeat vt statim dicā: sed est vt postea nec incarcerari: nec conuenīri possit nisi inquātū facere pōt. ff. eo. l. is qui. et intelligit facere posse deducto ne egeat q: est regulare vt quoties non pōt quis cōueniri nisi inquātū facere pōt. ex legis bñficio intelligit deducto ne egeat. ff. de reg. iu. l. in cōdēnatiōe: quod in foro contētioso est indubitum in foro aūt cōscientie. si post cessionē liueratur. seruari iure potest quod dictum est. ℣. restitutio. ℣. ℟. ij. et. iij. quia non obligat plus post cessionē q̄ aliud sine cessione: et forte. vlterius haberi potest ne egeat id est ne viuat indecēter aliqualenus: quia obligatio semel extincta eo modo quo est extincta nō renascitur. vt supra obligatio. ℟. duodecimo. Quantum ad vsurarium tamen est glo. singularis in. capitulo cū tu. de vsur. q̄ dicit q̄ et si cessit bonis. tenetur ad restitutionem in integ. nec habebitur ratio ne egeat: quod panormi. intelligit in foro penitentiali: secus in. contentioso: et speciale videtur in vsurario secundum ala. et hostiensem. sed ego teneo eam glo. indistincte: quia iura indistincte loquuntur: et ita tenet ge. in capitulo q̄q̄. deysur. libro sexto. et hoc in odium vsuariorum. ℣ Tertium. Non debet autem cedens pati aliquam penam aut vituperium. vt supra restitutio sexto. ℟. primo. nec spoliari vestimento de dorso aut a lecto quo necessario ipse vel familia vtitur. ar. exo. vigesimosecundo. nec tenetur cauere de soluendo si venerit ad pinguiorem fortunā: q̄ hoc iure cautum non inuenitur non ob. q̄ glosa in capitulo odoardus. de solu. teneat contrarium intelligens illum textum. de cedente: quia ille textus loquitur de impotente soluere. ne excommunicetur. vel si fuerit excommunicatus absoluatur cum cautione de soluendo cum poterit: cuius dicti pot sit q̄ illa glosa non asserit rex. illum loqui de cedente. sed q̄ ibi interueniunt aliqua similia de cedente. ¶ Quartus si debitor malit quinquennales induciaz. q̄ cedere bonis et creditores inuicem discordant. standum est maiori parti umero vel credito: vt supra restitutio. vj. ℟. iij. ¶ Quintum obligatus ex maleficio. puta furto vel rapina iure ciuili non videtur cessiōe liberari. sed loco pecunie quā soluere non potest. sustinere debet penam corporalē. l. fi. ff. de in ius vo. q̄ ls loquat in liberto qui sine venia. i. licētia iudicis patronum vocauit in ius: tamen videtur hoc poni pro regula generali in omni casu quo aliquid debetur ex delicto. l. j. ℟. et generaliter. ff. de pe. Et idē videt sentire glo. etiam de iure canonico. in capi. non satis. 86. di. et in. c. si res. 14. q. 6. ar. illius verbi. peti quo res male ablata est penas luat. et verum est vbi agitur de publico commodo. puta quia iudex ad instantiam accusatoris vel ex officio procedit ad punitionem delicti: quia publice vtilitatis est vt delicta nō remaneant impunita. de sententia excommunicationis. vt fame. ne facilitas venie incentiuum tribuat delinquēdi. vt gessimatertia questione quarta. est iniusta: secus vbi agitur de commodo priuato. vt eius quo petit rem sibi restitui furto vel alio modo sublatam vel etiam penam ex maleficio. et debitor conuentus non est soluendo: quia liberatur cessione. ne frustra homo in hominem seuiat. vt dicitur in dicto capitulo si res.

¶ Septimo de prescriptione vsucapionēde quibus quomodo a restitutione liberent dicum est. ℣. prescriptio per totum. et dicet infra. vsucapio. querit̄ spāliter vtrum heredes quibus relictū est q̄ soluāt mille libras ꝓ incertis habitis ex vsuris: cum tamen non appareat de dictis vsuris nisi per confessionez testatoris liberetur a restitutione prescriptio ne. 30. annorum. et dicit lan. post fede. q̄ sic si bona fide semper sic possederūt q̄ presumitur nisi contrarium probetur nec per episcopum poterūt molestari: quia cum actio competens ex testō vel conditio competens epo. per. l. nulli. C. de epi. et cle. sit pſonalis. et clan 30. vel. 40. annorum. l. per consequens heredes bone fidei non poterunt molestari. Nec ob. q̄ actio competens episcopo duret. 40. annis quia intelligitur de competente episcopatui vel ecclesie collegiate. hec autem nō cōpetere vt episcopo. sed vt. ıconomo et administratori pauperum. Quantum vero ad eos quibus bona sunt alienata vel relicta si spacio decem annorū possederunt indubitāter sunt liberati. q̄ actio pſonalis nō cōpetat contra successorē singularez. l. j. ℟. heres. ff. ad trebel. Secus si talis heres vniuersalis vel singularis fuisset male fidei possessor. vel si aliter appareat de vsura q̄ factū aliō q̄ quod dico. ℣. prescriptio. j. ℟. vij.

¶ Rursus de restitutiōe octauo speciali ter ꝑtum ad incerta.

1. q. ESTitutio rursus octauo cōsidera ri pōt spāliter ꝑtū ad restitutio nē bonorum incertorum.

¶ Primo ho q̄rit q̄ sint bona incerta restituēda: et dico vt ex ipsis vocabulis ptz q̄ illa sunt q̄ retineri nō pōt licite ab eo q̄ facto possidet et tñ eoꝝ ver' seu iuri dic' dño ignorat. et hoc fm. s. tho. 22. q. 62. ar. 5. facta diligēti inq̄sitiōe. intellige si eā esse nequit: quia nullus debet infructuose fatigari. ℣ Et ideo talia dicuntur primo omnia bona siue acquisita illicite per maleficiuz aut contractum quorum verus dominus nunq̄ fuit cognitus sicut miles in bello iniusto acquisiuit equum cuius dominum nunq̄ vsu vel auditu cognouit. ℣ Et secundo illicite acquisita per maleficium vel contractum: quorum verus dominus aliquando fuit cognitus in persona. vt quia noto successit ignotus vel quia est mutatus loco vel qualitate: vt q̄ iam nescitur vbi sit. ℣ Et tertio omnia acquisita turpiter ex parte dantis et accipientis: q̄ licet cognoscatur io qui fuit eorum verus dominus. tamē non cognoscitur verus dominus post acquisitionem: quia cuz non sit dans. nō est aliquis alius in speciali sed solum in generali sunt pauperes. etiam si talis sint acquisita per simoniam in sacramentis vel alijs spiritualibus: ſz tamē ſfallit in fructibus bene ficij accepti simoniace: quia illi sunt illius ecclesie vel camere apostolice: cui his q̄ in alicuius iniuriam sunt data: quia illa sunt eius vt supra restitutio. ℟. in principio. ℣ Et quarto omnia acquisita illicite quorum verus dominus scīri pōt ſz cum difficultate tanti vel quasi tanti momenti quanti est capitale vel maioris. ꝺctum ad singulos creditores lz nō forte ꝺctum ad omnes: sicut si quis vendens fruméta ad tēpus plus iusto. mille solidos vsurpauit mille aut quingentis viris quoꝝ libros suos inuenire posset. ſz cum difficultate valde magna. in quo bonus iudex aut cōfessor arbitrabitur. Sic enim pōt intelligi. c. cum sit. de iude. de quo supra. iij. ℟. ſ. in principio. vbi bona q̄ infidelis accepit a xpiano pretextu officij publici que proculdubio restituenda fuerant danti: cum non dederit turpiter. tamen mandant dari pauperibus nata alia premissa inquisitione qō non id eo precise sit q: deus erat incognitus: vt dicit glo. q: saltē debuisset fieri proclama et inquisitio diligens: sed ideo fit quia labor in restitutio ne certa exequēda fuisset magnus et vtilitas spoliatorum parua: et maxime hoc verum est vbi ista incerta debent ex cōtractu etiā vsurario. in quo sicut nō tenet debitor suis expēsis satisfacere: vt. ℣. restitutio. iij. in fin. ita nec suo labore. Et faciunt ad hoc ea q̄ dicta sunt ℣. restitutio. iij. i fi. prodo. et ber. ſ. q̄ modica non sunt necessario restituenda.

Que bōa incerta:

2. q. 1.

¶ Secō querit vtrū incerta de ꝺctis. ℣. dictū est ex. q. tho. q̄ ꝑmissa diligēti inq̄sitione cē danda pauperibus. sint dāda de necessitate ꝑcepti vel de cōsilio. et dico q̄ quidā ponūt regulam ℣℣. vt quoties restitutio nō ē faciēda certe pſone sit de ꝑcepto: ſz hoc est verū in illis q̄ fuerūt turpiter data q̄ verū dñm nō hñt cognitū vel incognitū: ſz negligunt habuerūt post istās quo fuerūt acq̄sita. in alijs aūt q̄ post tale instās alīq̄ habuerūt dñm: lz forte nō habeāt mō: vt q: obūt et non hz heredē. dicta regla nō est ℣a: qz. s. tho. 22. ℣. ℣. dicit q̄ si inest hz fieri restitutio: sit olo ignotus hz hō restituere fm q̄s pōt. s. dādo in elemosynas ꝑ eius salute: et intēdit q̄ hz necessario: aliter nō solueret argumentū.

¶ Tertio queritur quibus q̄si et vbi talia sunt danda: et dico q̄ pauperibus siue q̄s idem est in pias causas: et hoc fm. s. tho. premissa diligēti inq̄sitione de dño vel heredē. ar. c. cū iu. deysur. et. c. diuine. lxxvij. di. et ꝑps. dist. 88. et. cap. primi de rapto. et inter eque pauperes iu

Universidad de Deusto
Biblioteca

stionibus:inter pauperes eque in locis:pauperioribus iz sufficiat sine fraude dare pauperibus occurrentibus. Et danda sunt statim vel petenda dilato. vt .S. restitutio. y .H. j. Et dãda sunt in loco vbi sunt acquisita vel damnũ illatũ. z hoc necessario ẽm ho. z aliquos doc. in .d.c. cum tu. qz citius potest venire ad dominũ vel heredes: sed ẽm fede. cõsil. 23. z .do. an. de bono cõsilio tm. nõ de necessitate: z hoc est veri: quia iura simpliciter dicũt dãda esse pauperib⁹: vt in .d.c. cũ tu. z in .c. sicut dignũ. de homi. posibiliter possunt occurrere alibi pauperiores z iustiores. q̃ non essent ponẽdi post diligẽtem inquisitionẽ predictã. p̃ter incertã cogitationẽ qz forte dãdo in tali loco veniẽt ad verũ dñm. Nec ob. c. primum de rap. quia ibi erat persona cui restituendũ erat z sciebat z instabat apud ẽm: alias episcop⁹ ex officio suo non fuisset motus ad excõmunicandũ: nisi ad petitionẽ partis: de elec. innotuit. in fine. z .l. iij. .S. hoc autem. ff. de dãn. infec.

4 ¶ Quarto querit quid si facta restitutiõe in pauperes appareat dominus rei. vel heres: z dico q̃ debitor amplius nõ tenet̃ si debite in quisiuit qz bona fides non patitur vt semel exacti vlterius exigatur. de reg. iur. bona fides. lib. vj. Si vero non adhibuit debitam diligentiam: iterum tenetur. de homi. sicut dignum .S. eos. supra restituto. iij. .S. vij. particu. v. circa fi.

5 ¶ Quito querit q̃ auctoritate sint h̃dicta erogãda pauperib⁹: z dicit ho. in .c. cũ tu. de vsu. rain. c. cũ sit. de iude. z in sum. de pe. .S. fi. z io. an. in .c. si episcop⁹. de pe. z re. li. vj. z in regula petñ de regu. iur. li. vj. q̃ ista dispensatio pertinet ad episcopum solũ. probantes opinionẽ suã per dicta capitula. z vlterius io. an. per hanc rationem: quia talia sunt pro anima veri possessoris fideliter eroganda: reõ sequẽter sunt diuino cultui mancipata: reõ sequenter ã solo prelato diuini cultus sunt dispensanda: itẽ quia est consuetum: z quarto qz eps est pater pauperum. ℣ Sed alij multi tenent q̃ nõ est necessaria autoritas ẽpi: nec se põt cõsequenter ipe de his intromittere inuito debitore. vt archi. in .c. q. .de testa. rain. c. non sane. xiij. q. v. rio. mo. in .c. .S. .de vsu. li. vj. z Joan. de lignano. pau. gemi. ioan. cal. jenze. z recu. super cle. j. de priuil. glo. in .c. sicut dignũ. de hõi .S. eos. z dicto hug. iuris virtusq̃ doctor fr clarus z archie. z co. in quarto. di. vj. post .s. tho. ad ducissam brabã. immo dico q̃ potest ea rapto: propria autoritate distribuere talia nõ requiritur secundum archi. mo. io. de li. pauge. Jo. cal. z panor. z facit. d. c. cum tu. z. dic. c. sicut dignum .S. eos. iuncta glo. z alia iura q̃ dicunt obligatum debere restituere nulla facta mentione de autoritate episcopi: vel si faciunt dicunt solum quod episcopus debet .p curare: vt sic fiat: non autem quod eius autoritas sit necessaria. z pater in .c. religiosus. de testa. libro sexto. vbi hoc potest libere executor testamentarius. i. nullius requisita licentia: ergo etiam hoc potest principalis a quo executor habet auctoritatem. patet etiã quia quilibet obligatus honestus licite potest se ipsum exonerare. in casibus nro tol. obtinẽte. maxime vbi exoneratio nulla est lege prohibita. vt hic. In quatuor tamen casibus secundũ archidiaconũ se potest intromittere de restitutione incertorum: primo quando mortuo debitore nullus relictus est heres vel executor ad restituendum: addẽ vel si est. relictus non implet quod debet. si autem esset relictus requireret auctoritas episcopi solum de consilio. ar. c. de laicis. xij. q. .ij. z. i. nulli. C. de episco. z clerici. z in hoc cõcor. vin. z ber. in .d. c. cum sit. in glo. epo autẽ ꝓhibente possunt et debent restituere: vt in .c. religiosus. in fi. de testa. lib. vj. vbi hoc possunt libere: secũdo q̃ debitor restituere nõ vult. z in iudicio agitur contra eum. tertium quando restituens male dispensaret. puta amicis qui non indigent et huiusmodi: qz se potest epõs intromittere: vt iterum dispenset: qz nõ dicit factũ. qõ aliter est factum q̃ debuit: de regu. iur. qui ex tuto. z z intelligẽ si male dispẽset dolo vel lata culpa: qz secundum Innocen. in .c. sicut dignum de homi. alia culpa in foro penitentiali non arctat restitutionem: quarto quando talia incerta sunt manifestorum vsurariorũ: qz ad episcopum pertinet dispensatio: vt in .c. .q. .S. de vsu. lib. vj. Ad primum aũt motivum aliorum dico q̃. c. cum sit. loquitur de iudice: cuius dispensatio merito suspecta haberur a xp̃ianis siue ab ecclesia quo ad pauperes xp̃i nos. alia etiã iura nõ dicunt necessariã esse auctoritatem epi: sed q̃ ipse ꝓcurare ds vt sic fiat. Ad scõm dico q̃ sil valeret: nullius diues posset dispensare superflua. ideo negatur prima illatio. ad tertium dico q̃ talis consuetudo si sit cũ obligatione: vt sez obligatus epi restituere hoc nõ posset: nisi cũ autoritate epi est cõtra legem naturalẽ. z si esset solũ cõtra ius positiuũ: hodie tamẽ esset irrationabilis qz episcopi raro curant de pauperibus. Et quartum dico q̃ est pater pauperum dispensando bona sui patrimonij. z sue ecclesie. z in deorum. et publicorum vsurariorum iquando nullus ẽ a testatore deputatus executor testamenti.

6 ¶ Sexto querit vtrum ẽps possit sibi reseruare dispensationẽ incertorum. z sacerdotes dispensantes talia excõicare: z dico q̃ reseruare sibi põt in genere hmõi dispensationem z de facto reseruat plerũq̃: sed ista reseruatio intelligenda est quantũ ad ea que subd̃ciunt eius dispensationi solius. de quib⁹ .S. puncto. z facere nõ possunt: vt patuit ibi: et ꝓpter hoc fulminent inam excõicationis. dicit io. de lignano. super .d. c. cũ sit. de iude. q̃ quicquid dicat io. an. tñ dubitz z vtrum ẽps hoc possit. z Jo. cal. dicit ẽpm q̃ non põt: z idẽ dñs hug. et frater clarus. z necesse est sic dicere oẽs qui tenent q̃ hoc nõ põt: sed tñ aduerte q̃ quantum ad nõ ẽxẽptos excõicatio talis ligaret qz iz esset iniusta non tñ nulla. Et si dicat q̃ est nulla qz ẽps nõ est iudex sacerdotis i hoc dico q̃ dupliciter intelligitur ẽpm nõ esse in dicẽ in hoc: vno mõ in hoc negocio. s. incerto rum. alio mõ in hoc. i. in hac inia iniusta: cũ aũt õ inia esse nulla que est a iudice nõ ꝓpio. vel quantum ad hoc in quo nõ est. ꝓpius nõ intelligit quãtũ ad hoc. i. hãc inia: qz sic ois excõmunicatio iniusta esset nulla. cũ nullus iudex habeat potestatẽ iniuste iudicãdi sed intelligit quantũ ad hoc. i. hoc negocium puta restitutionẽ incertorũ. z quantũ ad hoc ẽps est iudex sacerdotis non exempti.

7 ¶ Septimo querit vtruz incerta rest. tuẽda pauperibus iuxta superius dicta. possint in reparationẽ vel fabricã eccle aut monasterij ꝑsh auctoritate cõuertiz dicit io. an. in .c. religiosus. de test. li. vj. q̃ sic. z fuisse disputatũ per excellẽtissimos doc. q̃ si ecclesia indiget necessaria augumẽtatione. puta qz populus in ea ad officium stare nõ põt: nec sufficiunt facultates ecclesie. põt ẽps ꝓpria auctoritate sine pauperũ graui dãno talia incerta cõuertere in eius reparationẽ. secus si sufficiunt facultates ecclesie. vel reparatio non est necessaria sed voluntaria: vel imminet ruina facta: qz tenet̃ dare pauperibus. xcvj. di. pastoralis. pro qua opinione facit: qz bona ecclesiastica sic sunt pauperib⁹ obnoxia. sicut illicite acquista: vt in .c. aurum. xij. q. .ij. z. c. fi. xvj. q. .i. z tñ ẽps põt pro reparatione ecclesie dare cẽ tesimã vel quinquagesimã. xij. q. .ij. bone. z de bonatio: z ad idẽ facit. c. ecce. z capm statuimus. xvj. q. .i. z ita indistincte iz sum. ro. cõtra ange. que hoc nõ iz in legatis. Sed pet. de peru. in tractatu de cano. pot. epi. c. vij. dicit predictã determinationẽ nõ esse bonã: z videri contra casum de. qz contingit. de reli. do. vbi relicta ad vsus pauperũ. nõ possunt sine auctoritate pape ad aliũ vsum cõuerti. Ego aũt dico quod ista secunda opinio est vera ꝓculdubio in legatis factis pauperibus regulariter. de quibus loquitur. d. cle. nec fallit nisi vbi ꝓ talem cõuersionẽ fieret equale vel maius bonum pauperum. puta qz ex tali fabrica redũdant elemosine pauperũ: vel qz inhabitãtes sunt pauperes quos oportebat suũ victum exponere in fabricam. cũ hoc sit dare pauperibus. in aliis autem est vera opinio Jo. an. Vide .S. legatũ. iij. .S. xij. z xiij.

8 ¶ Octauo querit vtrũ super restitutione incertorum possit fieri cõpositio cũ ẽpo vel trãsactio. z dicit pan. in cle. ij. de pe. z re. q̃ non ꝓ illum tex. z per. c. iz. de of. vica. lib. vj. nisi de mandato apostolico: vel de quantitate vera et non de minori. laur. aũt dicit q̃ illi tex. non clare ꝓbant: z qõ hoc possunt: qz papa sit cõsuetudinẽ cõtrariam z diu toleraut: qõ archie. dicit verum etiam quo ad deũ. si faciũt ex causa rationabili. puta dimittẽdo partez debitori vt pauperi: cum aliter viuere nõ possent: nisi cũ indecentia status multũ notabili. nõ autẽ sine causa super quantitate minoritis immo ẽm eum nec papa: nisi in dubio vtrum debitor posset restituere: qz in dubio. factum pape interpretandũ est in bonã: vt dis. xl. nõnos. cũ gl. Vide archie. .ij. parte. ii. .ij. c. vj. i. fi.

9 ¶ Nono querit vtrum ille tutus vsurarius q̃ ꝑmisso generali edicto. q̃ qui soluit vsuras veniat. J. tor dicit ꝓ habẽda restitutione .d̃ bus diebus elapsis ẽps fert sñiam q̃ cũmulus apparebat bona sunt incerta: z ipse tanq̃ incerta assignat ẽpo: si post terminum predictum appareat aliquis creditor: z iz fede. in suis cõsilijs q̃ sic. etiam quo ad illos qui tũc erant extra dioceſim, iz talibus competat remedium: qõ verũ puto si pie z fideliter dispẽsauit. iuxta dicta. .S. .H. iij. vel dispensatum est. Et si dispensationem cõmisit ẽpo. puto q̃ sit tutus si talis est de quo presumatur q̃ sit fidelis dispẽsator. puta qz reddidus suos cõcar pauperibus xp̃i. aliter nõ.

Resuscitatus, quasi iterum suscitatus. est qui sẽcõ accepit spũm vitalem. de quo queri solet vtrũ restituat in integrũ et dico vt dicit per glo. z archie. in .c. .q. xxiij. q. vij. z p io. an. ac panor. in .c. fraternitatis. de frigi. z male. post vinc. z ber. bur. q̃ quo ad ea que imputabant in anima nõ restituit cũ illa non perdat: vnde non rebaptizatur vel huiusmodi. qz ea io. an. extendit ad professionem iz in ea character nõ imputatur: qz obligatio acquiritur. deo

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui non moritur. de conditi ap. c. ff. sed panor. quo ad hoc tenet cōtrariū. qr talio obligatio est restricta ad ipsm. ꝓpterea dicūt ꝓfitentes toto tēpore vite mee promitto ꝛc. ꝛ hoc est verius: opinio aūt ioā. and. procederet vbi quis simpliciter promitteret seruare talē regulam vel hmōi. Quantū ad alia vero in quib⁹ character nō imprimitur sed adherent corpori. dicit io. an. q nō restituit: nec illa recuperat qr actio semel extincta nō reuiuiscit. de renū. ex transmissa. glo. vero in. l. ex his. ff. de legi. et in. l. seruus effectus. ff. de acti. ꝛ obli. tenet q recuperet indistincte. vnde rūpet testamētū qō ante fecerat ꝛ recuperat bōa. ꝛ idē bar. in. l. j. C. de sac. san. eccle. n. si resurgeret glorio sus. archi. aūt vbi supra ꝛ3 hoc fieri quasi iure postliminij. ꝛ bene. qr restitutio principalis in integrū refertur ad oia. l. j. C. de sen. paſ. ij. q. iij. quotiens. in fi. de quo. ff. eccleſia. De hoc et de matrimonio vide. ff. diuortium. ij. q. De Samuele aūt resuscitato vide. j. sacrilegium. ij. De sacramentis aūt iterandis ab eodē vide. j. sacramentum.

Q Uelatio cui sit fienda quando precipitur sub pena excōicatiōis vt reueletur res aliena. dicit ho. q nō leso sed prelato ecclesie. xxx v. q. vj. ex⁹ in synodo. De materia reuelationis. vide. ff. cōfessio delicti. ꝛ cōfessio per totum. ꝛ denunciatio. et inquisitio. ꝛ familia ꝛ furtū. ij. xv.

P Igor est iuris exactus: vt. ff. ius: quandoq; tamē sumitur pro ordine iuris ſm regulas ipsius scripturas. vt in ca. super literis de re scrip. quandoq; pro subtilitate: vt no. in. c. vt constituerek. 50. dis. ꝛ differt ab equitate que est ordinata iusticia: temperata dulcedine misericordie: vt no. in. c. ſi. de transac. ꝛ facit. c. disciplina. xiv. di. ius vero est medium inter rigorem ꝛ equitatem. ꝛ accipit ꝓ cōmuni decisione que fit ſm cōmunes regulas iuris. Hec panor. in. c. in literis. de resti. ex po. Vide. ff. iug.

P Ira importat quandam inuasionem in factis ſm. s. th. 2 2. q. xlij. vnde ſm glo. gal. v. rixa est quādo aliquis ex ira inuicē se percutiunt: vnde est quoddam priuatum bellum qō agitur inter priuatas personas nō publica auctoritate sed inordinata voluntate. de qua dicam quedam.

a. dict. ꝓ primum. Scōm. s. tho. vbi. ff. ꝛ alios rixa semper importat peccatū. ꝛ in inuadente est mortale: in defendēte aūt se quandoq; nō est peccatum. vt qr alo repellendi iniuriā cum debita moderatione se defendit. quādoq; est veniale. vt cū aliquis leuis motus odij vel vindicte se immiscet: aut moderatio excedit parum. quādoq; vero mortale vt cū effrenato animo contra aggredientem insurgit ad occidēdum: aut grauiter ledendum.

ꝓ Secundum. Illa regula. c. intelleximus. ꝛ c. ſi. de adul. ſ. paria delicta mutua cōpensatione tolluntur. vera est solum quando delictum est circa idem commissum. puta circa idem matrimonium ꝛ agitur ciuiliter. de quo supra diuortium. ij. vndecimo. ſi vero duo se inuicem percutiant aut contumeliam dicāt non tolluntur compensatione ista. paria delicta. secūdum panormita. in. c. primo. de iniur. ꝛ in. d. c. finali etiam ſi agatur ciuiliter: quia non sunt circa idem factum. eo quod factus tuū nō est meum: vt probatur in. l. apud celsum. ij. marcellus. ff. de dol. ꝛ excep. ꝛ ideo quilibet poterit agere de iniuria sua et damno: nec poterit repelli ab agendo propter iniuriam factam secūdum Inno. ꝛ multominus tolluntur ſi agatur criminaliter ad penas legales qr cuiuslibet delicti punietur pena condigna. l. ij. ij. ff. de adul. q quantū ad prouocantem verū puto ſi ex interuallo offendit. Vide etiam parti. sequenti.

ꝓ Tertium. Qui prouocatus ab alio iniuste percutit. vel infert cōtumelias ſm panor. in. c. ſi rixati. de iniur. tenek. ix puniendus: sit mitius: qr diff. cillimum est iustum dolorē cōpensare. vt in simili vult rex. in. l. ſi adulterū. ij. imperatores. ff. de adul. ſi tamē animal fuit prouocatum ꝛ occidit: non tenet dominus: de quo in. l. ij. cum arietes. ff. si qua. pau. fe. di. ꝛ ita ꝛ3 sum. ang. contra ro. qr iniuriam inquit propriam nō ix vicisci. C. quando ix sine iudi. per totū. ar. per locū a speculi. in. l. ſi ex plagijs. ij. tabernarius. ff. ad. l. acquil. ꝛ facit c. pumū. de iniur. ꝛ. l. ſi. ff. de sicca. Sed quia non probant niſi quod nō ix cotra3 deo: aut q ſm iura humana hoc punit ſi fiat alio quieto ex interuallo. ideo dico q ſi fiat incontinenti ix sit persō: tamē nō venit hūano iure punienda: vbi ſm spe. prouocās nō pōt agere contra prouocatū ſi offendit dicto vel facto: quia dedit cām. ꝛ calor iracūdie vicio caret. ij. q. iij. ſi quis iratus: ꝛ. d. ij. ſi arietes. vbi etiā bar. expresse ꝛ3 q prouocatus nō tenetur sed prouocans: ꝛ idē ange. de are. in lib. de maleſi. at legans rex. in. l. qui cum maior. ij. ſi liberum. ff. de bo. li. vbi dicitur licite q prouocatus se pōt vlcisci. ꝛ idē ang. de bona franciſci. in addi. dicēs doctrinā spe. esse verā per ea que habētur in. l. ſ. C. vbi vi. per glo. ꝛ per bal. ibi in

repetitione: que tamen intellige quādo partes ꝓ paria referunt: ꝛ verba ꝓ verbis. fuites ꝓ fuſtib⁹: arma ꝓ armis: vbi. c. ſi rixat: intelligit ſm istā opinionē quando vnus rixabat verbis ꝛ alius processit ad facta. vel quo ad prouocantem non prouocatum. ꝓ Quartus. Secundum panor. post hoſt. in capitulo finali. de iniur. quando teneatur quis de conuicio distinguendum est. Si enim quis illud dicit in iudicio: in accusatione vel denunciatione et probat non tenetur: ꝛ idem ſi dicit repellēdo aliquem a testimonio: quia hoc facit auctoritate legis. ꝛ non animo iniuriandi. de testi. testimonium. Si vero dicit extra iudicium tunc ſi impingit conuicium falso tenetur. vt ff. ꝛ. C. de iniur. per totum: ſi vero impingitur vere: vt quia dicit eum ſpurium vel latronem aut claudum: ꝛ ita est similiter non tenetur ſi expedit reipublice ista scire: secus vbi non expedit scire cum non operetur niſi infamatio nem: vt est text. in. l. eum qui. ff. de iniuri. sicut ſi quis dicat aliquem esse latronem ꝛ vult probare non debet puniri: quia expedit reipublice hoc scire: secus ſi dicit eū ee cucurbitā. ſ. qr non expedit hoc scire: eidē ſi diceret eū bastardū: niſi diceret vt repelleret eū ab ordine. Sed limita niſi diceret iuste prouocatus.

Quomodo autem cōuicium sit peccatum. ij. contumelia. ij. ij.

Vmor. vide. ij. fama. ij. vj.

1 dict. S Acerdos quaſi sacrū dās est nomē ex greco latinoq; cōpoſitū. 21. di. cleros. cuius officia que sint dictū est. ij. ordo. ij. ij. nūc etiā de eo dico multa. ꝓ Primus. In materia facultate notabili nomine sacerdotis venit presbiter. diacon⁹. etiā subdiaconus. ar. c. primi. xv. q. v. ſ3 in odiosa venit ſolū presbyter. ar. c. ſi quiſq;. de coha. cle. ꝛ mu. vbi panor. hoc no. ꝓ Secundum. Sacerdos parrochialis d3 visitare infirmos sepe. de cele. miſ. c. j. astare teneno vl no debet sumere purificationē propter necessitatem. ſ. possibiliter occurſuram. niſi alius habeat q̄ posſit supplere. vt not. panor. in. d. c. j. ꝓ Tertium. Potest autē ministrare sacramēta peregrinis hoſpitibus cōfluentibus ad ecclesiam suam ſm. pa. in. d. c. j. vnde mori entes ibi sine electione sepulture sepelientur ibidem: ſi vero alibi elegerunt debet ei quarta portio. ꝓ Quartum. Et cuꝫ vult suscipere eucharistiam. puta quia infirmꝰ vel aliter impeditus a celebratione. d3 habere ora rium sine stolam circa collū ꝛ sup virunq; humerum. ita qr signum crucis ꝓparet in suo pectore sicut ꝛ quando vult celebrare. xxiij. dis. ecclesiastica. vna allegat sum. ang. ꝛ cōsequēter multi ēent excommunicati vel excommunicandi hoc non obseruantes: vt ibi pt3. sed ſi quis hoc aduertat qr sacerdos aliquando celebrat sumpturus quidē eucharistiam sed non oblaturus sacrificiū pro se. aliquādo vero gratia vtriusq; . videbit qr illud. c. loquit infra missarū solēnia. ꝓ Quintum. Cū autē facit officiū diaconi⁹. nō vtrē stola sicut cuꝫ celebrat. ar. c. precipimus: ꝛ qō ibi notat. xc. iij. di. sed vtrē sicut diacon⁹ vti d3. ſ. solū sup humero ſiniſtro ꝛ sub brachio dextro. xxv. di. ſin. vnū otarium. in hoc tamē glo. in. d. c. ecclesiastica dicit: seqūēdā ee consuetudinē. per c. sit facta. xij. di. ꝓ Sextum. Sacerdos nō potest in peccato mortali exequi officiū suū ſin⁹ peccato mortali. xv. q. vj. c. vlti. ꝛ di. lxvij. c. j. ꝓ Septimū. Sacerdos nō d3 vbi penitēs est dubius de aliquo asserere illō esse mortale ſi nō est certus. ne inꝺciat laqueū: nec tenek de singulis auditis determinare vtrū sint venialia aut mortalia quādo nō sunt clara ſm arte. vt de his de qbus sant opiones vl pene tkonefcit exprimere mēte suā circa assensum vl motū peti: tenek aūt determinare ō clarius. De vestibus sacerdotis. ij. diaconus. ij. ij.

2 3 4 5 6 7

S Acramēale vt elicit a. s. th. ſ. q. lxv. ar. j. est oīs consecratio. vel benedictio. vel significatio ordinata ad aliqō sacrm per sensū illud idoneū reddēdo. vel per accēs remouēdo prohibēs sicut cōsecratio ecclesie altaris aut vestiū ꝓ se ordinat ad eucharistiam: aqua vero bndicta ꝓ accēs repellendo demōes ꝛ venialia abolēdo: ꝛ idē de aliis sacrālibus respectu alicuꝰ sacrm vt sunt ea ō quib⁹. ij. baptismus. v. ij. ij. ꝛ multa alia.

De sacramento in genere.

S Acramentū est in ghe signi quaſi sacre rei signū ſm magi. sen. ꝛ. s. th. in. iij. dis. j. q. ij. pte. q. lx. vbi vide multiplicē diffinitionē sacrī. Et cōstituit sacra in duobus ſm magi. ſ. in vbo ꝛ in re. ita qr tria sunt de sacri. ſ. materia debita. puta aq̄. ꝛ debita forma vbor. ꝛ interio ministri copulatio formā materie. Et in noua lege ē septuplex. ſ. baptiſm⁹. cōfirmatio. eucharistia. pnia. extremauyctio ordo. ꝛ matrimonium. que conferunt gratiā dispositiue imprimendo dispositionē ad gratiam. i. characterē vel ornatū: in quoꝫ quolibet sunt tria. ſ. sacrm rei. ipsum signū exterꝰ sumptum sub sua forma. ꝛ res tantum. ipse effectus interior vltimus pura gratia collā

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta.seu aliqnid gram circūloquēs.puta ablutio anime:vnitas ecclie vel hmōiz res simul ac sacrm.que est interior causa gre.vt character vel ornatus impssus aie.aut corp⁹ verū xp̄i:vt i eucharistia. ¶ De sacrō aūt dico multa in genere. ¶ primō. Sacramēta suscipienda sunt a solo epo q̄ ad cōfirmationē z ordinē sacrū:vt patuit. ē. liez abbas aliqñ ꝓferat nō sacrū:z q̄:ad pniam solēnē:nisi aliud necessitas inducat. di. 50. in capite. 26. q. 6. c. ñ. vel a solo sacerdote quo ad alia ꝑter baptismū in necessitate. z mrimoniū eo modo q̄ dictū est: nec refert a quo cōficiant q̄tū ad essentiā sacri s. a bono vel malo. lz peccet q̄ indigne cōsiliū:z q̄ recipiūt ea ab hereticis degradatis simoniacis. scismaticis. vel excōicatis. aut notoriis fornicatoribꝰ. ꝑter baptismū in articulo mortis quo ad precisos ab eccl'ia. di. 32. ℌ. verū. ſ. q. ſ. sacramenta. z. c. sicut sicti. vel ꝑter baptismū z cōionē z consequēter pniam. quo ad notorios simoniacos et fornicatores non precisos in dicto articulo. fm archie. 2 z. d. ℌ. verū ibēta glo. ¶ Secūdō. Sacramenta nō sunt conferenda pcōribꝰ. di. 95. illud q̄ ray. intelligit de manifestis:q̄ propter occulta peccata non sunt neganda in publico: de quo dic. vt. ē. eucharistia. iij. ℌ. iij. z. v. ipse aūt existēs in mortali etiaz occulto recipiēdo sacramēta peccat mortaliter. di. 40. multi. di. 25. illud. sicut z minister ea tractans in suo ordine. de quo dic. vt. ē. ordinat⁹ quarto. ℌ. ij. sed quo ad suscipiētem per contritionē intelligo etiam attritionem que aliquando sufficit vt in penitentia. z forte in extrema vnctione. vt infra. ¶ Tertium. Secundum iurisdictionem: vt refert ꝑt. de pa. in. iij. di. ix. quinq̄ sunt sacramenta necessaria scilicet baptismus. confirmatio. eucharistia. penitentia. et vnctio extrema: que ideo sacramēta necessitatis dicuntur: q̄ sunt in precepto ꝑ loco z tē pore: reliqua aūt duo. s. ordo z matrimonium dicūtur voluntatis: vidē not. glo. i. q. i. ℌ. sed notandū. vidē ray. z verū est in hoc sensu q̄ ea potens recipere z non volens saltez semel in vita. peccat mortaliter. vt ptz. ē. confirmatio. ℌ. ij. sed. s. thom. dicit q̄ tria tantuz sunt necessaria simpliciter. s. baptismus cuilibet et penitentia peccanti mortaliter post baptismum. tertio in communi ecclesie: alia autem sunt necessaria ad bene esse. cessante tamen contemptu: eidem tenent communiter theologi loquentes quantum ad iuꝰ diuinum dicere: z verum est illa tria esse necessaria. non soluz quia est mortale ea posse habere z nolle sed etiam q̄ sine effectu duorum primorum non est salus. z cōsequenter sine effectu tertij

t. dict.

meditato. q̄ est effectus predictorū. cum effectus penitētie depēdeat ab effectu dotali ꝑtis. Quidaz aūt dicunt q̄ matrimoniū est necessarium in cōmuni. sed non est verū ad salutē nisi eo casu quō aliud non esset qui illud preceptū impleret crescite z multiplicamini: imo non est necessarium ad generandum electos inquantū est sacramentum ſz inquantū est ciū nature Quantū vero ad iuꝰ humanum penitētia ē necessitatis semel in anno. de pe. et remiſſ. omnio. z similiter eucharistia. vt ibi et iterum vt viaticū sicut extrema vnctio nō ne cōsuetudinis ecclesie: imo eucharistia vt viaticū extrema vnctio ꝑhīt esse necessaria de iure diuino sic. q̄ sine eorum effectu nō fit salus ꝑ accidēs tm directe: vt trahi potest ex verbis pe. de pal. dicentis q̄ hec ꝑ accidens ꝑhīt ē necessaria attrito. non contrito. nō valenti confiteri: q̄ cū virtute horum fiat de attrito cōtritus talis ista nō rempta ponit se periculo. Hec ex illo. que sunt valde notanda: q̄ faciunt ad questionem sequentē que fuit in facto. ¶ Quartum. Quid. n. fiet si quis sit valde attritus z dolens de peccatis et desideranseucharistiā. z tñ oppressus ignorātie scrupulorū desperet se posse sufficienter confiteri: z cōsequenter etiam nolit eucharistiam desideratam ex cōscientia. q̄ non est cōfessus. Et dico primo q̄ talis nisi ligaretur cōscientia erronea nō contrahendo in articulo mortis ola peccata sua integraliter: nec tenet in genere. nō peccaret mortaliter: q̄ nō teneret ad impossibile. nec etiā cōsequenter ad maiorē me difficile: q̄ etiam de iure ꝺ impossibile: cum dicatur possibile: q̄ honeste z cōmode fieri potest. vt. ē. potentiaz scbo q̄ talis cōtequēter posset cōicare: nisi obstaret cōscientia erronea: etiam in vitā: z tertio q̄ ſz nolle eucharistiam ex errore cōscientie: tamē nō esset ei negāda extrema vnctio: q̄ i reperitur ei attritus. etiam si peccaret mortaliter nolēdo cōmunionē: q̄ de isto mortali nō aduertit. ſz credit bene facere: si th esset ꝑ plenus z crederet se peccare mortaliter nō cōicando z cōmunicando. habit ei extrema vnctio posse cōicare nō poterit si dicat vel ostēdat se de oībus peccatis suis dolere in genere: q̄ est attritus vt ptz ex dictis. ē. confesso sacramentalis. ſ. ℌ. xxix. z ad cōicandum tā nō tenetur. ¶ Quintum. Iterari possunt ola z sola illa sacramenta in quibus character nō imprimit xxxij. q. vij. licite. z. ſ. q. ſ. q̄ quidam: vnde iterari non possunt baptismus. confirmatio et ordo. nisi in dubio probabiliter de quo. ē. baptismus. v. ℌ. iij. alia autem possunt iterari.

3

4

5

Utrum autē sit mortale vti sacramentis alie

fine q̄ sint instituta. vide supra matrimoniū iij. ℌ. iij. e supra olenm.

Sacrilegium fm iuno. dictum est q̄si sacrilectiū. vel ſz laur. quasi sacre legis lesio. de quo glo. xvij. q. iij. in. c. sacrilegiū z est sacre rei violatio siue irreuerentia fm. s. tho. 22. q. 99. ma ang. ro. q: vsurpatiue: vt dicit sū iuriam. De sacrilegio aūt dico multa.

t. dict.

¶ primum. Sacrilegium est speciale peccatum oppositum religioni: cuius sunt tres speties secundū eundum ibidem secundum triplicem rationem sanctearie. s. personarū. locorum. z aliarum rerū. vin qualibet harū spē diuersitatem. Unde dicunt canoniste q̄ tribꝰ modis ꝑmittitur. primo. s. ratione ꝑsone sacre lese. xvij. q. iij. quisquis. ad quod secundū. s. tho. materialiter pertinet omne peccatū ꝑ dens est sacrilegium. formaliter aūt z ꝑprie sone sacre quod materialiter equasi per accidens est sacrilegium. formaliter aūt z ꝑprie illud solū quod agitur contra eius sanctitatem. quod intellige non solū ab alio sed a seipso. vnde subdit sicut si virgo deo dedicata fornicetur. Secundo ratione loci sicut cū violatur ymunitas ecclie vel cimiterij. xvij. q. iij. si quis. el primo. cum multis. c. sequē. de ē supra immunitas. ſ. ℌ. q. z intellige idem de ol loco gaudēte ecclesiastica immunitate: vnde ꝓtalio. similem: q̄ talia sunt sub protectio ne iurisdictiōe ecclesie. 6 reli. do. ad hec. eqau dent dispositione capituli cum sit generale. vt cū res sacra subripitur: in quo secundū. s. tho. sunt gradus secundū differentiaz sacra rum rerū: inter quas summū locū obtinēt sacramēta z in ea eucharistia. secūdo loco sunt vasa consecrata ad suscepiōnē sacramento rum z imagines ac reliquie sanctoruz in quibus sancti honorantur et dehonorantur: deinde que pertinent ad ornatum ecclesie z ministrorum: deinde ordinata ad sustentationē ministrorum mobilia z immobilia: quo ad ista vltima tamē nō est sacrilegiuz proprie ſz largie fm sum. ange. ſz ſz. s. tho. videtur q̄ sit ꝓ prie z ꝑ. c. sacrilegium z. c. qui rapit. z. c. quisquis. xvij. q. iij. z ꝑ panor. in. c. ceterū de iudi. qui et hoc extendit ad bona patrimonialia clericorum. z ꝑ glo. in. d. c. sacrilegiuz dicentē q̄ sacrilegiuz large dicitur committere qui disputat de iudicio principis. vel cum dies solemnis violatur vel cum legibus aut canonibus reuerentia non impenditur: sunt

2

et alij modi: de quibus vide ibi in. ℌ. q. iij. aūt et in. c. nemini. z in. c. constituit.

¶ Secundum. Sacrilegium etiam tertio modo habet tres modos vel species secundum canonistas scilicet si auferatur sacruz de sacro. i. sacra res de sacro loco: vel non sacrum de sacro. vel sacrum de non sacro. vt no. in. d. glosa et ꝑtz ꝑ. c. quisquis. ea. q. sed secundum leges non est sacrilegium cum auferatur non sacrum de sacro. sed datur actio furti. nec econtra sacrum de non sacro. quia sacrilegium duo requirit. s. sacrum z de sacro quoꝝ quodlibet sufficit de iure canonico. Et ideo si calix auferatur de domo laici do. catho. arguit quod nō competat actio sacrilegij. quia secundum leges non est sacrilegiū: nec actio furti quia calix est res sacra que in nullius ē bonis: sed rapha. fulgo. dicit cōpetere actionem furti domino domus loco dei cuius est res. z forte quilibet hoc posset. ff. de iust. iur. l. j. ℌ. huius studij. de iure tamen canonico intentatur crimine sacrilegij.

3

¶ Tertium. Statutuz imponens penam pro sacrilegio secundum aliquos si factum est a ciuitate intelligitur secundū leges. l. omnes populi. ff. de iusti. iur. z secundū canones si ab episcopo. sed do. catho. putat q̄ etiam primo casu intelligatur secundum canones. q̄ disponit de rebus ecclesiasticis z consequēter debet intelligi secundum materiam subiectā. l. j. C. de edi. suc. vbi ē casus cōtrario. q̄ gradus computantur secundum leges. exceptis canonibus matrimonialibus.

¶ Quartum. Secundū. s. tho. 22. vbi supra ar. 3. sacrilegium interdum inuenitur sēparatum ab alijs peccatis. eo q̄ actus non habeat aliam deformitatez nisi q̄ res sacra violatur. puta si quis inde capiat aliquez in loco sacro. quem in alijs locis licite capere posset: nihil tamen prohibet specialem rationē peccati in pluribus. peccatorum generibus inueniri secundum q̄ ad finem vnius peccatum ordinantur. prout etiam in virtutibus apparet. quibus iperatur ab vna virtute. z hoc nō quocunq̄ genere peccati aliquis faciat contra reuerentiam debitaz sacris rebus. sacrilegiuz formaliter committit. licet materialiter sint ibi diuersa genera peccatorum. Nam etiam. q. 154. ar. 10. dicit q̄ sacrilegiuz potest poni speciei luxurie ratiorum vitiorum. vide ibi.

4

¶ Quintum. Cum autem ad sacrilegiuz pertineat omnis irreuerentia rerum sacrarum. et ecclesie fiant multe iniurie ꝑter immutationem abiationem rei effusionem seminis ac sanguinis. ſz quis querat an ꝑ ulta tria tantuz

5

Universidad de Deusto
Biblioteca

committatur sacrilegium contra locum sa
crū. dico q̄ sic reductiue ḡtum ad vltimatā lo
cutionem hominum: illae ḡtum ad eaq̄ acci
dunt crebro: quia omnis talis irreuerentia
fit ex inclinatione irascibilis. vt pertinentia
ad homicidium. vel concupiscibilis rerum vt
pertinentia ad furtum. ℣ Concupiscibilis p
sonarum ad venerem. vt pertinentia ad pol
lutionem: quod videtur ideo esse: quia deus
vel potius ecclesia ista prohibuit sub precē
pto: vnde Iz triturare segetes. z comprimere
vuas. z mercari. z facere ludos in ecclesia. ex
se sunt mala. rōnei rreuerentie. z consequēter
in aliam speciē trahant vel dent nouam spe
ciem peccati: quia tamē sub precepto nō pro
hibentur nisi sit magnus excessus non aggra
uant infinite: nec computantur inter sacrile
gia nisi excessus sit magnus de quo supra im
munitas. ſ. H. ij. Et iurta hec intellige que di
xi in aur. ro. casu xvj.

6 ℣ Sextum. Pena sacrilegiorum habetur in. l.
Pena sacril. si quis in hoc. C. de epi. z cle. z xvj. q. iij. per
totum. vbi z glo. in. c. sacrilegium dicit q̄ ali
quando est spiritualis. i. excommunicatio ip
so iure. vt si committatur in personam eccle
siastici intelligē faciendo violentiaz. vt ibi in
c. si quis. sed si committatur in rem ecclesia
sticam post trinam monitionē est excommu
nicandus. vt ibi in. c. ḋsquis. sz adde q̄ ante
monitionem est excommunicatus minore do
nec satisfaciat. ar. c. si quis domum. ibi. z ali
quando maiore. vt si incēdatur vel frangat
iurta dicta supra excommunicatio. vij. H. viij.
item imponit pecuniaria. vt in. d. c. quisquis
ein. c. si quis cōtumax. que fm ylde. est arbi
traria. fm leges vero duriores imponitur. ff.
ad. l. iul. pecu. l. sacrilegij. i. capitalis sz. s. tho.
22. q. 99. i. h. capitatio si iniuria sit atrox in p
sonā. d. l. si quis in hoc. alia est arbitraria. d.
l. sacrilegij. ibidē. l. lege. H. j. nisi faciat con
tra legē p fugientiū ad ecclesiā. q̄ tūc punit
sacrilegū vltimo supplicio. vt. ſ. i munitas. ij
H. viij. Et applicaf pena p sone si iniuria sit
facta p sone p̄z. d. glo de sen. excō. parrochia
nos. vel rei si rei fiat. xvij. q. iij. si q̄s in atrio.
et de fimo. de hoc autem.

f Acrista sue custos ecclesie debet
esse de sanctioribus ecclesie. de offi.
cu. c. ij. Quid aūt ex officio face
re debeat not. in. c. perlectis. xxv. di. z de offi.
custo. per totū. Pro qua vero culpa teneatur
supra custos. H. primo.

f Agitur si quomodo arte sua pos
sit vti. ſ. ars. H. iij. xvj.

Alterū an debeatur famulo instru
f mentū similibus. ſ. familia. H. ij.

De salario infra tabellio. H. vj.

f Auctor corpora supra reliquie.

f Auct q̄ debeat haberi. ſ. relique.

Arraceni dicunt fm ray. q̄ nec no
f uum nec vet z testamentū recipiūt
a sarra. vrote abrāā non ab agar
ancilla eorū matre dicti: inter quos sunt qui
dam samaritani recipientes solū q̄nq̄ libros
moysi. H. ḡtum ad prohibitiones gticandi
xpianis z contra parū differūt a iudeis.
C. de paga. z sarra. l. vt prophanos. z extra de
iude. z sara. quasi per totum: quod tamē sectā
dum aliquos fallit primo in comestione que
cum sarracenis non prohibetur. xl. q. tertia
ad mensam. idem videtur aliquibus de co
habitatione: quia iudei sunt magis perversi
et nos continent in cibis: sz laur. zio. z multi
sequaces. tenēt idem de sarracenis. quia ho
die z ipsi in multis iudaizant: z verum pu
to vbi iudaizant aliter non: ex decisio fallit in
ritu: quia secundum sanctum Thomaz. 22.
q. decima. licet ecclesia ritus z festa iudeoꝝ
toleret: ritus tamen gentiū non toleraret
si ad tempus propter scandalum vel seisma
aut huiusmodi sint tolerandi ritus pagano
rum aut hereticorum. Unde iudeis permitti
tur synagoga: sed sarracenorum templa pe
dipiuntur claudi sub pena mortis z amissio
nis bonorum. C. de paga. z sarra. l. prima. ſ. Perum
cunda z nullo modo permittur eis innocatio tumen
nem facere machometi. aut peregrinationē nagogā
ad aliquem suorum. sicut ad sanctum: z mo
taliter peccat omnis eorū dominus christia
nus hoc permittens: quia facit contra precē
ptum. cle. vnice. de iude. Fallit tertio in pmer
cio tēpore guerre vel pacis quo ad prohibi
tā deferri sarracenis de quo supra excōmu
nicatio. vij. H. xxj. ℣ Utrum autē liceat furari
xpianos detentos a sarracenis vel aliud. ſ.
furtum. H. vj. xvij. Quomodo eniā debeāt ad
fidē induci. ſ. iudei. H. vj. De seruis aūt eorū
dic vt de seruis in deorum supra iudei. H. ij. q̄
alij infideles. hereticj. phibentur habere ser
nos xpianos sicut iudei. C. ne christia. man.
in rubro z in nigro.

¶ De satisfactione.

SAtisfactio secūdū pe. de pal.
post. d. tho. in iij. dist. xv. q. j.
ar. j. q. iij. dupliciter diffinitur pōt
q̄ est actus iusticie cui⁹ z est
itatē ponere auferēdo priorē
inequalitatē. eam in futurū cu
stodire. Uh fz eos inquātū curat pcā pueri
ta recōpensādo ē iuxta illate recōpēsatio fz
equalitatē iusticie. z sub alio verbio fm an
sel. in li. curdeus ho. satisfacere est deo debitū
honorē impēdere a quo scilicet ablatus erat
p peccatum. Inquantum vero pseruat a fu
turis cauēdo sic diffinit ab aug. Satisfactio
est peccatorum causas excindere z earū sug
gestionibus additum non indulgere. de pe.
di. iij. satisfactio. Ubi fm pe. de pal. cause di
cuntur radices intrinsece pcti. suggestiones
vero oppositiones extrinsece. Ex iuntur conclu
de ex mēte horum q̄ completa diffinitio hec
est. Satisfactio est pro illata iniuria voluntā
ria recompensatio secundum equalitatez in
stitie cum proposito non committendi nouaz
iniuriam.

1.q. ¶ Primo aūt queritur vtrū possit quis satis
facere deo pro pcō: z dicit. s. tho. in. 4. di. 15.
q. j. q̄ nō reddēdo equinalēs fm equalitatē quā
tatis sed solum reddēdo sufficiēs fm quan
titatem proportionis. vide ibi.

2 ¶ Secūdo q̄rit vtrum possit satisfieri deyno
pcō sine alio z dicit. s. tho. vbi. ſ. q̄ nō sicut
nec satisfacere homini q̄ pro alapa data se p
sernere z aliā simul daret: q̄ satisfactio of
fensam tollit: z cōsequēter restituit amicitiaz
z cōsequēter si q̄d sit amicitiā impediēs sicut
omne pcm impedit amicitiā ad deum. etiam
apud homines satisfactio esse non potest.

3 ¶ Tertio q̄rit vtrum vn⁹ homo possit satis
facere. p alio: z dico ex rikar. z. s. bona. in. iij.
di. 20. q̄ non inquantū satisfactio pserват z
mortificat corp⁹ alteri⁹ nec ei pdest vt castevi
uat. nisi inquātū bono exēplo illū. puocat vel
mereē ei augmētū gre vt sic facili⁹ pcm evi
ter: inquātū vero recōpēsat iniuriā pteritam
vn⁹ pōt p alio satisfacere homini. vt ptz: z si
militer deo. mō io q̄ offendit sit cōtrit⁹. q̄ ih
ḡtū ad pnam inuicē limitāt si intervenias
auctoritas cōfessoris q̄ in hoc pōt dispensare
vel si eueniat casus q̄ nū ḡtū i hoc mūdo pos
sit expiere io cui iniuria est. Ne hoc aūt pe. d
pal. dicit q̄ si sacerdos imposuit aliq̄d penitē
tiā nō illud fiat in charitate: si vero impo
suit expiēdum p se. expiere pōt p se vel
si ipse nō pōt: vt q̄ est infirm⁹ aut mortif quia
ista vt intēto imponētis. qui noluit obligare
ei ad impossibile nec ad purgatorium mitte
re: qui hoc expiēdum acceperat pōt alteri
volenti imponere: z valebit si fiat in charita
te z pius si in maiori ḡtū sit ea que est eius cui
erat impositum. Ponit etiam idem pe. duos
casus alios in quibus potest quis iniunctam
pnam imponere alteri volēti. primo cū vult

occupari in aliqo deo accepto magis ac. ma
gis iuuantibus cōtra pcm. puta in hdiēdo
vel bellando cōtra hostes fidei: secūdo quan
doyut satisfacere magis: tob hoc iā imponit
meliori. Et addit sanctus thomas. ibi quod
potest quis satisfacere pro alio etiam potēn
te satisfacere. sed non esse permittendum
vt quis satisfaciat pro alio potente satis
facere: nisi appareat defect⁹ corporalis quo
penitus sit impotens ad sustinendū. vel spi
rituālis p quē non sit promptus ad portan
dum pnam. z hoc nō prodest ei nisi sit para
tus exequi quod iusse iniunctum est: quia ad
hoc tenetur. de pe. z re. omnis. z de pe. distin
ctione prima. perfecta.

¶ Quarto q̄rit vtrum is cuius satisfactionē 4
aliter in se suscepit: moriendo statim euolet: z
dicit. s. tho. vbi. ſ. q̄ non q̄dtū ipse vel alius
pro eo est de bitor. sed solum completa satis
factione per alium.

¶ Quinto querit vtrum satisfactio pro alio 5
possit etiam satisfacere simul pro ipso: z dico
de hoc esse opiniones inter quas sum. ange.
dicit sibi placere dicētē q̄ licet sed opposi
positum tenuit. s. tho. qui voluit q̄ satisfa
ctio pro alio meret quidem sed si tamē non
soluit penam suam sicut penam alterius: vt
patebit infra suffragium. H. iij.

¶ Sexto querit vtrum satisfactio facta in 6
mortali seu per opa extra caritatē valeat et di
cit. s. tho. ac pe. q̄ non q̄ satisfactio est amo
tio offense z amicitie restitutio. quod sine gra
tia z charitate non fit: vnde quia homo. ne
scit se habere charitatem de propriitate pec
catorum non dz esse sine meru ecclesiast. v. ta
men sufficit certitudo probabilis coniecture:
quia gloria nostra hec est testimonium con
scientie nostre. secūdo cor. primo. sed ista non
intelligas de satisfactione iniuncta a sacerdo
te. de qua. H. sequenti: sed de quacunq̄ alia.
Ad quid autem valeant opera bona extra
charitatem facta vide in aur. ro. casu primo
z supra charitas. H. viij.

¶ Septimo q̄rit vtrū satisfactio i mortali ex 7.
pleta sit iterāda: z dico de hoc esse multas opi
niones. sz revera nō dissonātes intētione sed
verbis vt patebit si prius ℣itatē iteliexerim⁹
q̄ fundat sup distinctiōe pe. de pal. in quarto
ſ. q̄ satisfactio est duplex. ſ. sacralis q̄ fit exin
iunctione sacerdotis dispēsantis sacra. z virtuo
sa que. ſ. fit ex virtute pnie pugnātis contra
pcm. ℣ Et q̄b⁹ sic dico. Uno rōe peti p̄missi te
net deo satisfactiōe. h tuosa soluere penā ℣bi
gravi decē. quā tenet soluere in charitate: vt
. H. pone. sz est liber soluere p hoc op⁹ vel illud
puta ecclesiā vel ieiunū aut elemosynam: z ita

Universidad de Deusto
Biblioteca

misiter est liber soluere hic autsin purgatorio: Si vero imponat ei a sacerdote aliqd puta ieiunii. obligat etiam sacerdoti vel ecclesie ad illud soluendū satisfactione sacrali. qō quidē si soluit in charitate satisfacit ecclie ꝛ deo pro pena. vt decē ℔tum ad totū si equivalēs fuit impositū: aut ℔tum ad dimidiū vel aliā partē si impositū fuit non equivalēs: si vero soluit extra charitatē satisfacit q̄dē sacerdoti nō ligauit eū ad cōplēdum in charitate. sed nō deo q̄ non acceptat qō non exhibet ei charitate. vnde remanet obligat⁹ deo vt pri⁹: qz. ſ. tenet denuo satisfacere sed nō p ieiunii sed p illud vel orationē. vel patiēdo penā tēporalē vel purgatoriam: vñ qō sacerdos iniunxit non tenet in spē reiterare sed solū facere equivalēs. puta elemosynā vel ēr pati. pena flagella dei hic vel aliā penā in purgatorio

Thet. Ista est veritas ꝛ mēs pene olum doctorum.

¶ Dicit ergo ad q̄stionē. s. tho. q̄ satisfactiones relinquētes effectū in satisfaciente sicut ex ieiunio relinquit debilitas. ex elemosyna diminutio substātie. nō oz iterare: qz p sequētē penā iam accepte sunt fm illud qō de his remanet. alias aūt oz iterari sicut de ofone ꝛ simili bus. hec ex illo. qui loquitur quo ad debz de satisfactiōe virtuosa: ꝛ intēdit q̄ relinquētes effectū nō sunt iterāde si redeat charitas ante destructionē effectus fm nicer. vñ si totus effect⁹ perierat cū redit charitas oz eas in se vel suo equivalenti repetere totaliter vel partim si ex parte trāsierat.

Richar. ¶ Richar. etiā dicit q̄ sacerdos ad penitētiā iniunctam ligat mutādo in hāc eam quā debebat in purgatorio: si condignā iniungit: vñ si hāc non soluit cōmittit nouū peccatum: si vero soluit in charitate quietatur ab ea quam debebat in purgatorio qz hec ē satisfactoria: si ℣o soluit i mortali nō quietatur a purgatoria nec quo ad hoc ista est satisfactoria: absolutur tamen a ligamine sacerdotis qui illam iniunxerat. vñ nō est inobediens: nec illam penam de necessitate salutis tenetur iterare. hec ex illo. ꝛ pt⁹ q̄ scīō tho. consentit. ℣℣. aūt ꝛ pe. ꝛ panor. in c. q̄s quidē. de pe. ꝛ re. ꝛ archi. de pe. di. iij. ℌ. vl. volentes q̄ sit iteranda verum dicūt quo ad desi ꝛ equivalenter non in propria specie.

Sco. ¶ Sco. autem dicit quedam miranda que sequitur sum. ang. post supple. contra sum. ro. potens q̄ talis satisfaciat deo. etiam si non voluntarie sed coacte talem penam in mortali reoluat. quod. s. tho. ex intentione probat impossibile: quia deo non satisfit: nisi per operā illi gratā ꝛ accepta: quia ei nō satisfit secundum equalitatem sed secundum acceptationem. De his autez in aur. ro. casu sexto: ꝛ per capitolum in quarto distinctione. 19. Consulit autem supple. vt sacerdos paruam penitentiam iniungat statim in charitate peritus militer explendam: ꝛ quo ad reliquam declaret an debeat iterare si extra charitatem peregerit. Vide de ista questione diffuse per archie. iij. parte. ti. 14. c. vlti.

¶ Octauo queritur vtrum satisfactio debeat fieri per opera penalia ꝛ per que. ¶ Et dico ℔tum ad primum fm pe. ꝛ beatum tho. q̄ sic: quia per talia fit solutio emende pro culpa preterita: que scilicet cum delectatiōe fuit: ꝛ preseruatio a futura. Et quantum ad primum debet esse maior maioris culpe: non autem ℔tum ad secundum: qui vlicet senex magis peccet tamen inuenis indiget maiori refrahente. ¶ Quantum ad secundum dico secundum ray. ꝛ. s. tho. q̄ sunt oratio que licet habeat suauitatem spūs tamen habet etiaz afflictionem carnis fm. s. tho. ieiunium ꝛ elemosyna: ita tamen q̄ ad orationem reducuntur ola opera misericordie spiritualia. ad ieiunium ola afflictiua: vt vigilie. peregrinationes. ꝛ huiusmodi. ad elemosynā vero omnia opera misericordie corporalia. harum tamen melior est elemosyna: deinde oratio: vltimo ieiunium. de quibus vide per docto. in. iij. di. 15.

¶ Sed ista intellige quo ad satisfactionē ei⁹ qui non est sacerdos: quia ipse sacerdos potest satisfacere pro se per sacrificium altaris sicut ꝛ p aliis vinis ꝛ defunctis: vt dic melius q̄ nec sacerdos: nec ali⁹ satisfacit p sacrificio altaris sed xpi satisfactionē applicat. ſ. passionem. ¶ Adde autem secundum pe. de pal. q̄ opera penalia ad que quis ex precepto tenet non sunt satisfactoria: quod secundum archie. post beatum tho. quem ipse refert ꝛ sect. non intelligitur si cadant sub precepto ecclesie quia preceptum ecclesie fm eum. in iij. di. 15. ad idem ordinari potest ad quod ꝛ satisfactio. ideoq̄ ieiunium inquit quod est sub precepto potest esse satisfactorium: supple licet non vice ieiunij imposita in penitentia. ad quod quis de per se tenetur: est autem verum si cadant sub precepto legis nature: vnde dicit. s. tho. q̄ cadens sub precepto naturalis legis non est satisfactorium: sed exigitur ad satisfactionem vt elemosyna in extrema necessitate. ℔ hec secundum archie. sunt vera de rigore instirie. tantum ex largitate dei eius talia sunt satisfactoria secundum opinionem quam sequitur Ricardus ꝛ egidi⁹ post eum. tho. non reprobando refert.

¶ Nono queritur vtrum satisfactoria sint flagella dei: ꝛ dicit sanctus thomas quod si fiant aliquo modo ipsius patientis, inquantum illā acceptat ad purgationē eis vtens patiēter: sec⁹ si p impatientiā olno dissentiat: quia non habent rationez satisfactionis sed vindicationis. Intellige vero quod patiēter tolerat. qui quantum in se est vellet flagello carere. tamen ex quo placet deo vult sustinere fm iudicium rationis.

10. q. ¶ Decimo queritur vtrum restitutio sit pars satisfactionis: ꝛ dico q̄ nō. propue: quia dicit solum cessationē ab iniuria secundū pe. ſ. solum sicut impropie quoddam preambulū ei sine quo non. secundum. s. tho. ¶ sit pars satisfactionis: vt quidam dicunt. est ex misericordia dei fm richar. non ex iustitia.

De scandalo.

Scandalum sive scandalō grece secundū hiero. super mat. et recitat. s. tho. 22. q. 43. latine offensionem vel ruinam aut impactionem pedis posumus dicere: vt ibi a. s. tho. elicitur ꝛ patet primo scandalum dicit obex in via corporali cui impingens ad ruinā corporalez disponitur: ꝛ secundo obex in via spirituali disponēs ad spiritualē ruinā. incitū scilicet aliquis sua admonitione vel inductione aut exemplo trahit alterum ad peccandum: quod propie dicitur scandalum. ¶ Cū autē nihil secundū propriā rationem disponat ad spiritualē ruinā: misi quod habet aliquem defectum: rectitudinis: nam perfecte rectum magis munit contra casum ℔ inducat ad ruinam: ideo conuenienter dicitur q̄ scandalū est di ctū vel factum minus rectum ſ. secundum se malum vel habens speciē mali. prebens alteri occasionem ruine. Que qui dem diffinitio sumitur ex glo. matth. xvij. ꝛ ea no. car. in cle. ſ. de offi. or. ¶ Scandalum autem graue secundū ho. in sum. ti. de renū. est quando trahit alios in consensum peri talis: propter q̄s dicit gl. in. c. nisi. 8 renū. in verbo graui q̄ non est curandum de scandalo nisi sit graue: de no. ope. nun. c. secundo de vot. c. magne. de regulis iu. qui scandalizauerit.

1. q. ¶ Primo vero queritur quotuplex est scandalum: ꝛ dico ex. s. tho. vbi supra. ar. ſ. ad quartum. q̄ est duplex: actiuū. ſ. passiuū. ¶ Actiuum quidem est quando dictum vel factum alterius est alicui causa peccandi per se. vt quia intendit per hoc alium ad peccandum inducere: vel si hoc non intendat tamen ipm factum est tale q̄s de sui ratione habet q̄ sit inductiuum ad peccandum. puta cum quis

publice facit peccatum: vel quod habet similitudinem peccati tunc proprie dat occasionem ruine. ideoq̄ dicitur scandalum actiuū. ¶ Passiuum vero est quando dictum vel factum vnius est alteri causa peccandi per accidens. vt quando preter intentionem operantis reperis conditionez aliquis male dispositus ex huiusmodi opere inducitur ad peccandum: puta cum quis inuidet bonis aliorum: tunc operans non dat occasionez ruine quantum in se est: sed alius eam sumit ideoq̄ dicitur scandalum passiuum: quod hoc casu est sine actino: sicut quandoq̄ actiuum est sine passiuo. vt cuz quis inducit aliū ad peccandum verbo vel facto. tille non cōsentit: quandoq̄ vero vtrunq̄ simul. vt cum ad inductionem vnius alius peccat. Hec ex illo. idem alex. ariear.

2. ¶ Secundo queritur vtruz scandalum sem per sit peccatuz mortale speciale. vt dicitur ex. s. tho. vbi supra.

1. dict. ¶ Primum. Scandalum passiuum semper est peccatum in scandalizato: quia ruit spiritualiter: similiter scandaluz actiuum in scandalizante: quia vel est peccatum: vel habet speciem peccati sine malitia consequenter est dimittendum pro charitate proximi: non dimittens agit contra charitatem: vnde ab oi specie mala abstinete vos. ꝛ prime ad thessalo. vlti. quandoq̄ tamen peccatum scandalizati est sine peccato scandalizati ꝛ econtra et quandoq̄ simul secundum quod scandaluz actiuum est sine passiuo ꝛ econtra ꝛ quandoq̄ simul cum eo.

2. ¶ Secundum. Scandalum passiuuz potest esse venialequasi habens impactionem tantum. puta cum quis movetur motu peccati venialis: ꝛ mortale quasi habens cum impactione ruinam. vt cum proceditur ad mortale. Scandalum vero actiuum si sit per accidens potest esse veniale. puta cum quis actum peccati venialis committit: vel qui non est peccatum sed habens speciem mali cum leui indiscretione ꝛ mortale. sive quia cōmittit actum peccati mortalis. intelige secrete. alioquin tam esset per se: vel quia contemnit salutem proximi vt pro ea conseruanda facere non omittat quod sibi libuerit. Si vero actinuz sit per. se. puta quia intendit inducere ad peccatum. est mortale si intendit inducere ad mortale. vel etiā ad veniale per mortale: est vero veniale si intendit inducere ad veniale ꝛ per venialē. ℔ adde idem esse per omnia si non intendat inducere: sed tamen factum sit inductiuum.

¶ Tertium. Scandalum passiuum scilicet z

Universidad de Deusto
Biblioteca

in eo qui scandalizatur non est peccatuz spe
ciale: quia ruere potest secundum omne genꝰ
peccati: nec ipsa sumptio occasionis dat spe
cialem rationem peccati cum non importet
specialem deformitatem speciali virtuti op
positam: scandalum vero actionum scilicet in
scandalizante si sit per accidens ideſt preter
intentionem agentis similiter non est specia
le peccatum. quia quod est per accidens spe
ciem non constituit. si vero sit per se ideſt in
tentione agentis. sic ex intentione specialis
nis sortitur rationem specialis peccati: quia
finis dat speciem in moralibus. ⁊ opponitur
correctioni fraterne in qua intenditur spiri
tualis nocumẽti remotio. hec ex sancto tho
ma ⁊ Alexandro ac richardo. Sed tamẽ ad
uerte quod dupliciter aliquis agens intendit
primo explicite. puta quia illud cogitat ⁊ vult
in se. secundo implicite: quia illud vult solus
in sua causa. sicut intendens ire per lutuz in
tendit madefacere pedes: rintẽdens excessi
uuz potest intẽdit obviatẽ. Igitur ſm mentẽ
sancti Thome iuxta sensum summe pisa. pri
ma intentio facit specialitatem huius pecca
ti non autem secunda licet faciat scandaluz
actiuum. secluſ circumstantia sola vt si quis
fiat in publico sed mihi videtur quod vtraq;
intentio det specialitatem ne sanctus Tho
Conclu. mas diminute loquatur. Ex quibus patet
qꝫ sicut ẽt dicit Archiepiscopus sit mortale
mulieri que credit se turpiter ab aliquo ama
ri si non curans de eius ruina sine cã offerat se
eius aspectibus licet non intendat eius ru
nam: secus si non credit vel aliter bene ideſt
commode facere non potest: eadem de haben
tibus malam familiaritatem sine causa ne
cessaria ex qua aliqui scandalizantur nepha
ria cogitando eandem iudicando iꝫ non intendat
peccatum vel scandalum.

3.q. ¶ Tertio queritur vtrum bona spiritualia
sint propter scandalum dimittenda: et dico
multa.

1.dict. ℣ Primum. Secundum regulam iuris in
libro sexto vtilius scandalum nasci per
mittitur quam veritas dimittatur. vbi glosa
eius sancto Thoma in quarto not. triplicem
veritatem scilicet vite. doctrine. iustitie. ⁊ se
cundum ꝓhieronymum propter scandalum
pretermitti debet omne quod salua illa tri
plici veritate dimitti potest: immo secun
dum sanctum Thomam ⁊ Ray. ⁊ Ulderi
cum aliquando dimittitur secundo ideſt do
ctrine. non docendo falsitatem sed tacendo
veritatem: et tertia scilicet iustitie non face
do alicui iniustitiam. sed non puniendo de
linquentem. Unde versus:

Est veritas vite. doctrine iustitie qꝫ!
Primum semper habe. duo alia propter 2
scandala linque.

℣ Secundum. Secundum sanctum Tho
mam vbi supra propter scandalum nõ sunt
bona spiritualia dimittenda si sunt de neces
sitate salutis: quia nullus debet peccare mor
taliter: immo nec venialiter vt peccatum alte
rius impediatur: si vero non sunt de necessitate
salutis si scandalum sit pharisеorum ideſt ex
malitia procedens. cum scilicet aliquis volunt
bona spiritualia impedire scandalum conci
rando contemnendum est Matthei decimo
quinto. si vero sit pusillorum ideſt ex infirmi
tate vel ignorantia procedẽs. spiritualia ope
ra sunt occultanda. vel interdum etiam dif
ferenda vbi periculum non imminet. nisi in
casu in quo observatio consilij esset de neces
sitate salutis quousque reddita ratione scan
dalum cesset. qua reddita si duret iam vide
tur esse pharisеorum. ⁊ sic non sunt propter
illud spiritualia bona dimittenda. 3

℣ Tertium. Penarum inflictio seu punitio
omittenda est vbi manifestum est plura et
maiora peccata sequi: quia tunc non conti
netur sub iustitia cuius rationem habet in
tantum inquantum per eam peccata cohi
bẽtur distinctione quinquagesima. vt consi
tueretur.

℣ Quartum. Correctio etiam fraterna in tã 4
tum computanda est inter spiritualia bona
inquantum ex ea sequitur emendatio fra
tris ad quam ordinatur: quod non est si in
de scandalizatur. ideo si propter scandalum
omittatur non omittitur bonum spirituale. 5

℣ Quintum. Propter scandalum vitandum
peccatum veniale nunquam est faciendum
quia si esset faciendum iam non esset pecca
tum: contingit tamen id quod de se est pecca
tum nullum esse peccatum si fiat propter scã
lum vitandum: verbum occiosum est venia
le quando absque vtilitate dicitur. si autem
ex causa rationabili proferatur: non est ocio
sum: nec peccatuz simpliciter. hec omnia. s.
Tho. ⁊ thomiste. 4.q.

¶ Quarto querit vtrum propter scandalũ
sint temporalia relinquenda: et dico multa.
℣ Primum. Secundum Sanctum Thomã 1.dict.
vbi supra si bona temporalia sunt nobis ad
conseruandum commissa: sicut bona eccle
sie committuntur prelatis. et bona reipubli
ce eius rectoribus. non sunt propter scanda
lum dimittenda sicut nec alia que sunt de
necessitate salutis: qꝫ talium conseruatio ne

cessaria est ꝓ depositorum imminet his quibus com
missa sunt ex necessitate. vnde ꝯ. b. Tho. can
lo regis. Si vero sunt talia quorum sumus
tuarius repetit res ecclesie cum scanda
lo hominis tribuendo vel non repetendo: tunc si
scandalum est pusillorum. vel sunt totaliter
dimittenda vel aliter scandatum sedandum
scilicet per aliquam monitionem: si vero sit
scandalum pharisеorum. non sunt dimitten
da: quia nocetet bono communi. quia dare
tur malis occasio delinquendi: ⁊ rapientibus
quia detinendo aliena in peccato remanerẽt
Hec ex illo. que intelligo vera regulariter: in
casu tamen speciali aliquando charitas po
test aliud suadere scilicet ꝓ bono pacis vbi
scandalum sequeretur non solum in detinen
te sed etiaz populo vel clero. aliquando etiã
necessitas: quia secundum glo. Ray. si status
meus aut mee familie non est in tuto me ca
rente re mea puta quia timeo mihi de impa
tientia contra deum aut secundum Alexan.
in tertia parte de precepto. penitentie. timeo
mihi generaliter casum. ponius teneor vitare
℣℣. nec dare teneor. nec a repetitõe cessare.
2 ℣ Secundum. Licet de iure ciuili: vt dicit pa
normita. in capitu. nihil. de prescrip. non sit
curandum de scandalo quod potest contin
gere circa personam detinentis rez meam: in
tantummo liceat talem occidere quando ali
ter recuperari non potest. vt not. Barto. in. l.
furem. ff. de seccari. ⁊ idẽ dicit de iure canoni
co vbi non timetur ex deo sed quid seuum ⁊
valde horribile. ar. capitu. de occidẽdis. xxij.
q. quinta ⁊. c. secundo de homi. lib. sexto. tamẽ
de iure canonico ⁊ in conscientia non est con
sulendum bono viro aliquid facere ꝓ recu
peratione temporalium ex quo verisimiliter
valde seua ⁊ horribilia deberent euenire. fa
cit. c. si suscepimus de homi. ⁊. c. secundo. de no.
ope. nunciatio. ⁊. c. si vero. el primo. de senté.
excommuni. ⁊ quod ibi no. Imo. si tamen fa
ceret non esset de facili iudicanduz de morta
li quando scandalum est pharisaicum. Vide
supra bellum. q. 5. vij.
3 ℣ Tertium. Secundum. s. Thom. etiam ci
batus non est totaliter dimittendus propter
scandalum. cum eum sumere sit de necessita
te salutis: secus de tali cibo secundum illud.
cor. viij non manducabo carnes in. eternum
5 de fratrẽ meum scandalizem.
¶ Quinto queritur vtrum ratione scanda
li vitandi sit omne bonum faciendum quod
proximus experit: ⁊ dico colligendo ex Ale
xan. 21. tracta. de scãdalo quod si proximus

rationabiliter petit. puta pauper vestimen
tum teneor si ad illud sum obligatus ex pre
cepto: vt patet: ⁊ similiter si non sum obliga
tus ex precepto: ⁊ tamen rationabiliter non
omitto illud: teneor illud facere. ne proximus
scandalizetur. ar. c. secund. de no. oper. nun.
si vero rationabiliter illud omitto. nõ teneor
sed sufficit exponere quomodo rationabili
ter omitto. vt patet Mayh. decimoquinto vbi
cum dominus satisfeciſet de non lotione ma
num dixit: finite illos ꝛc. Si proximus nõ pe
tit rationabiliter non teneor: sed sufficit pro
posse facere ne ex ignorantia. vel infirmitate
scandalizetur ⁊ si non acceptat est scanda
lum pharisеorum. Archiepisco. autem habet
regulam quod non tenetur quis ratione scã
dali dare sua aut cessare a repetitione debiti
nisi duo sciat: ideſt probabiliter credat scili
cet qꝫ ille moraliter scãdalizabitur si nõ dat
vel reperit: ⁊ quod a mortali revocabit si det
vt non repetat. De fama vero fit defendanda
ne alij scandalizentur. vide supra fama.

Scientia sumitur aliquã
do philosophice ꝓ esse est
cognitio rei per causaz
vt patet diffuse primo
post. ⁊ sexto ethi. aliquã
do vero sumitur secun
dum vsum communez
hominum: ⁊ sic est co
gnitio rei particularis
per aliquem sensuz cor
poreum. sicut scio aliquid esse album: quia vi
deo. ⁊ dulce quia gusto ⁊ huiusmodi: ⁊ hec est
scientia requisita in teste. ff. de testi. l. testium
fides: credulitas ꝓo est quid medium inter scie
tiam ⁊ nescientiam: quia nec in totali igno
rantia. cadit credulitas: nec in scientia: vt no.
ff. de iur. ⁊ fact. ignorant. super rubrica. et
Barto. in. l. admonendi. ff. de iureiurando: et
qõ not. glosa in. capitulo secundo de testi. li
bro sexto. Sumitur etiam aliquando scien
tia ꝓ certitudine firma ex causa ⁊ ratione
ꝓbabili: vt probari põt. c. si virgo. trigesima
quarta. q. secũda iuncta his que dicuntur
supra matrimonium. viij. ℌ. xiij. De scientia
dico quedam.

℣ Primus. Persone ecclesiastice possunt ⁊ de 1.dict.
bent vacare scientie scripturarum seu theo
logie. xxxvij. di. c. ij. ℌ. ecce. ⁊. c. si do vult ⁊ in
ris canonici. ⁊ philosophie naturalis ac mora
lis. xxxvij. distin. turbat. ⁊. c. si de mensa. ⁊. c. si
quid veri. ⁊. c. relatum. in fi. ⁊ scientie secu
laribus vt sciãt discernere verũ a falso: ⁊ ha

Universidad de Deusto
Biblioteca

bere aditum ad scientiam pletarij. xxxvij. dis. ℌ. cum ergo: vnde ℣ circa artes liberales aliquid statuti est vt supra doctor ℌ. vij. ℣. ix. quod tamen intellige de triuio: idest grammatica. dialectica ℣ rethorica: ℣ sic intellige. c. primum. ℣ capitu. quia nonnulli. de magia. secus de quadriuio: idest arismetica. geometria. musica ℣ astrologia: quia licet in se consineant veritatem: non tamen ducunt ad pietatem. xxxvij. distin. si quis. quod intellige regulariter ℣ passim: quia aliquo bono ℣ vtili si ne meritorie adisci: pñt modo necessaria non omittantur. puta ad impugnandum. distin. xxxvij. de mensa. vel assumendum admonicula sacre eruditionis. distin. xxxvij. turbant. c. si quid veri. ℣ similiter audire possent leges ℣ physicam: nisi sint religiosi vel sacerdotes. vel habentes in ecclesia personatum vel dignitatem aut curã vt. ℣. excommunicatio ix. ℌ. sexto.

℣ Secundum. Quilibet autem christianus
2 tenetur scire pertinentia ad fidem eo modo quo. ℣. fides. ℌ. iij. dictum est. vnde ex dictis ibi videntur peccare mortaliter parẽtes qui ex negligentia non docent filios signum crucis: ℣ credo paruum. ℣ pater noster. ℣ decem precepta legis: ℣ similiter qui talia non addiscunt cum possint quia sunt necessaria ad salutem. Videtur tamen sufficere si quis sciat contenta in istis iij ea ordinare nesciant. puta si sciant quod non est deierandũ. nec; idolatrãdum. ℣ quod debemus a deo petere omnia bona corporis ℣ anime ℣ huiusmodi. licz nesciat pater noster.

℣ Tertium. Quilibet etiam specialiter tene
3 tur habere scientiam preceptorum ℣ prohibitionum spectantium ad se ratione officij aut status vel alio modo: de quo vide Panormi. ta. in capi. cum in cunctis. ℣ in cap. qualiter. de electio.

℣ Quartum. Prelatus quoq; debet habere
4 scientiã rerũ temporalium. qi subditis debet etiam. carnalia subsidia ministrare. dis. xxx. per totum: sed si literaturã saltẽ competentẽ non habeat remoueri põt a beneficio. de etate. et quali. quãuis. de renũ. nisi. de elec. cum nobis olim. si vero non habet notitiam temporalium repellitur quidem ab obtinẽdo beneficio. non tamen deiicitur ab obtento: sed datur ei coadiutor. vij. q. prima. quia frater. de elec. cum in cunctis.

℣ Quintum. Si duo eligantur ad eundem
5 episcopatum theologus scz; ℣ canonista ceteris paribus dicit Panor. quod secundũ Hyo stien. in cap. primo. de consan. preferendus est canonista. si in loco verſatur magis causarum ventilatio: si autem ibi pullulant hereses vel locus est vicinus hereticis preferendus est theologus: mixtus tamen est preferendus vtriq; sed limita nisi haberet de qualibet aliquid ℣ de toto idest de pfecto nihil.

℣ Sextum. Dicit etiam non esse necesse epi- 6
scopum esse magistrum canonum sed sufficit si habeat scientiam competentem que toleratur in prelato. licet eminens desideretur. de prebend. c. pe. ℣ de elec. cum nobis. Scientia autem cõpetens illa que est necessaria est ad executionem cuiuscũq; officij.

℣ Septimum. Secũdum. s. Thom. in quol. 7
simpliciter melius est docere sacram scripturam bono fine ℌ impendere particularem curam saluti huius vel illius quia doctor est quasi architectus: in casu tamen necessitatis 8
est contra. Vide de hoc in aur. ro. q. l.

℣ Octauũ. Ex scientia tenetur qs quãdo nõ
renelauit delictum aduersus eum cui sciens erat subiectus: vt in. l. q. ℣ quod no. ibi glo. ff. ad. l. pompo. de parrici. sicut si filius non revelauit crimen cõmittendum aduersus patrem licet aliter non participauerit in delicto: vt in. d. l. q. ℣ in. l. vtrũ. ff. eo. ℣ idem de subdito respectu principis aut proprie ciuitatis vt in. l. quisquis. C. ad. l. iul. maie. ℣ idẽ in clerico respectu episcopi ℣ sacerdotis proprijs cum sint parentes spirituales secus de nõ subdito quia sola sciẽtia non tenetur nisi sit particeps delicti. secũdum glo. in. l. culpa careret. ff. de regu. iur. Sed hec procedunt: vt dicit Panor. in cap. j. de restitu. spo. si malefficium! sit secutum: alioquin videtur specialis in crimine lese maiestatis.

De scismate ℣ scismaticis.

SCisma secundum Isidorum in libro. ethi. ℣. xxiij. q. prima. scisma; scissura. animorum que vnitati opponitur vbicũq; est: vnde secundum. s. Tho. 22. q. trigesimanona peccatum scismatis est quod dirigit ℣ per se opponitur vnitati. quaz charitas facit: que vnitas qz duplex est. vt ibi dicitur scilicet persone ad personam. ℣ totius ecclesie. que est vnitas principalis. ad quam alia ordinatur: sicut compositio membrorum ad compositionem totius corporis: ideo scisma propie tripliciter sumitur. Primo in genere et sic loquit. s. tho. in predictis verbis dicens qz est peccatũ directe ℣ p se oppositũ vnitati: ℣ hyo. ℣ Hos. ℣ Ray. dicentes quod est dissensio eorum inter quos vnitas esse debet. Et secundo in specie vt opponitur vnitati minus principali: ℣ sic est dissensio horum vel illorum. puta petri ℣ ioannis inter quos debet vnitas esse. Et tertio. in specie vt opponitur vnitati principali id est totius ecclesie. ℣ sic secundum mentem sancti thome ibi est peccatum quo quis se propria sponte separat ab vnitate ecclesie: que quia in duob⁹ attenditur vt dicit. s. in connexione vel communicatione membrorum ad inuicem: ℣ in ordine omnium membrorum ad vnum caput id est xp̃m cuius vicem summus pontifex gerit: ideo secundum mentem eius scisma est quo quis summo pontifici subesse renuit cum quadam rebellione intelligo inquantũ est summus pontifex. ℣ mẽbrio ei subiectis intellige inquantum ei subiecta sunt communicare recusat: scismatici dicuntur qui sunt qui subesse renuunt summo pontifici ℣ membris ecclesie ei subiectis communicare recusant. De hoc scismate proprie inquirit sunt quod sanctus Thomas dicit scisma propie id est principaliter.

Nota. ℣ Sed pro notitia diffinitiõis nota qz notanter dixit primo sanctus Thomas directe et per se. quia inquit sicut in naturalibus quod est per accidens speciẽ non constituit: ita nec in moralibus in quibus quod est inẽtum est per se. quod autem sequitur preter ꝓintentionem est quasi per accidens: ideoq; peccatum scismatis proprie est speciale peccatum. ex eo qz inẽdit quis se ab vnitate separare quam charitas facit: vnde diuisio hominis a deo ꝓ peccatum non est scisma per se loquendo. qz non est intenta.

℣ Notanter et dixit scẽdo cum rebellione: quia inquit non obedire precepto cum rebellione quadam. constituit scismatis rationem. dico autem cum rebellione cum etiam pertinaciter precepta contemnit. ℣ iudicium eius subire recusat quod non quilibet peccatorum facit. Hec ex illo. Notanter etiam dixit inquãtum est summus pontifex id est non recognoscendo eum vt caput ecclesie: secus inquantum singularis persona sicut si quis indigne nitur contra eum ex particulari facto quia non est scisma si homo homini: vel ciuitas ciuitati ex alia causa non communicat. puta ratione offense: sed solum si hac ratione: quia subesse papẽ: vnde nullum membrum recusat alteri membro communicare per scisma: nisi prius recusset subesse summo pontifici. Et ideo archie. in tertia parte titulo decimoterrio. dicit quod scismatici sunt omnes resistentes papẽ. non quocunq; modo. sed per sponteam intentionem ac manifestam rebellionem erga eius iudiciales sententie recusationem. non recognoscendo ipsum vt caput ecclesie: sed qui propter temporale commodũ consequendum vel periculum vitandum resistit preceptis pape non est scismaticus licet graviter peccet. hec ex illo. Ex quibus omnibus collige qz proprie scismaticus est: qui recusat obedire ℣ subiici pape inquantum papa. siue ex hoc qz non vult eum cognoscere vt caput ecclesie id est vicarium capitis. Sed secundum mentem panor. extra eo. in rubr. scismaticus: proprie quem ipse dicit strictissime est duplex: quia si tales constituunt aliam ecclesiam omnino se diuidendo a romana. vt greci: sunt hereticie sic intelligitur capitul. inter scisma. 23. q. 3. qz scisma non est sine heresi: si vero non constituunt aliam ecclesiam sed credunt romanam esse apud se: vt cum plures contendunt de papatu: isti sunt scismatici non hereticj. Aliquando tamẽ scisma dicitur large vt cum electo episcopo sedes episcopalis occupatur ℣ largissime vt quotiens mortaliter peccatur: vt no. inno. eo. tit. ℣ sequitur panor. in rub. 1. q.

¶ Primo autem queritur vtrum scisma differat ab heresi: ℣ dico qz differunt primo secundum sanctum Tho. vbi. ℣. secundum eã; quibus per se ℣ directe opponunt: quia heresis fidei ℣ scisma vnitati charitatis opponitur ℣ secundo sicut species ℣ genus: quia vt ibi dicitur omnis hereticus est scismaticus. non econtra sic omnis carens fide caret charitate non econtra: tertio quia scisma est via ad heresim sicut amissio charitatis ad amissionem fidei: vt ibi patet: quia scisma in fine finigit heresim. vt recte ab ecclesia recessisse videatur. ℣ 24. q. 3. inter heresim. Pro his no. ℌ ho. qz scismatici recognoscentes romanam ecclesiam non sunt hereticj: vt duo qui contendunt se esse romanos pontifices: secus si quis eorum crederet ecclesiam posse duos simul habere pontifices quia crederet duas ecclesias. 2.

¶ Secundo queritur quod predictorum sit grauius: ℣ dicit sanctus thomas quod heresis simpliciter: quia est contra deum in se vt est prima veritas: scisma autem contra ecclesiasticam vnitatem: que est quid minus ℌ ipse deus: ex circunstantia tamen aliquis scismaticus grauius potest peccare ℌ infidelis propter maiorem contemptum vel periculum vel huiusmodi. 3

¶ Tertio queritur vtrum scismatici vel hereticj habeant aliquam potestatem spiritualez ℣ dico ex. s. tho. vbi supra. ℣ aliis doctoribus concorditer qz cum sit duplex scilicet sacramentalis id est collata per aliquam cõsecra

Cõcla.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem .r iurisdictionalis .i. collata ex simpli
ci hominis iunctione: primam habent ftiã
ad essentiam ẽcclie viuunt: vnde si recedunt
non reconsecrantur: r si pruntur ea habent
effectũ in sacramẽtalibus. quia in his homo
non operat nisi vt instrumentum dei: sed ta-
men eius vsu sunt priuati: nec licite pruntur
secundam vero que non immobiliter adhe-
ret vt prima. non habent ist: vnde nec absol-
uere: nec excommunicare possunt: nec indul-
gentias facere. vel hmõi: r si fecerint nihil
actum est. vij. q. j. nouatianus. Priuati sunt
etiam scismatici r heretici fm archie. potesta
te administrationis tgalium etiam in digni-
tatibus cõstituti: immo etiã et possessionibus
suis. di. vij. quo iure. 23. q. 7. per totum.

4 ¶ Quarto querit qlo scismatici puniant: r
dico fz ray. qa deo iegunt puniti multiplr vt
numer. 16. dathã abiron: r tertio re. 12. r. 13. De-
ex trib⁹. ab homine vero siue a iudice per excõ
municationẽ vel depositionez. 23. di. in nomi
ne dñi: extra eo. c. ij. ꝑ cunialiter. ar. 23. q. 7.
quod autem: r si necesse est etiam manu mili-
tari idest armata. 17. dist. nec licuit. xj. q. j. pe
timus. Et de hiis etiam. 9. Tho. vbi. d. a iure
vero vt. ℌ. sequenti.

5 ¶ Quinto queritur vtrũz excõicati sint omnes
scismatici r eis participantes in aliquo: r dico
2. dict. multa. ℣ Primum. Secũdũ panor. in rub.
extra eo. tit. scismatico. cum hereti sunt excõ
municati per. c. excõicamus. de here. sine here
si vero non sunt excõicati vigore. c. j. eo. ti. sed
vigore. c. licet. de elec. vbi dicitur q̃ gerens se
pio papa cuz omnibus sibi adherentibus ex
communicationi subiaceant r sic sunt excom
municati ipso iure: quod tamen limitat vbi
probabilis error vel ignorantia non excusat:
vbi vero questio esset dubia. maxime si consi
steret in facto intricato r longeuo. tunc puta
rẽ oẽs euitare excõicationem r pctũ. l. regula
r. l. ij. ff. de iur. r fac. igno. r in. c. apostolice. de
ele. excõ. mi. r in. c. vt animarum. de consti. li.
6. dum tamen in voluntate habeant semper
adherere vero pape quando per ecclesiam
vel alio modo de veritate constaret. Ego autẽ
dico cum archie. q̃ etiam excõicati sunt per
c. nulli. dist. 19. vbi secundum vgo. inno. r io.
an. est excommunicatus quicunq; contuma-
citer asserit romanam ecclesiam non esse ca-
put ecclesiarum. aut non posse condere cano
nes: aut ei tanq̃ capiti non esse obediendum.
Cũ aũt loquat ille canõ de canonum cõtem-
ptoribus r trãsgressorib⁹. habet locũ in cõtẽ-
ptore r transgressore predicto modo qui est
scismaticus r canon est late sententie secun-
dum predictos: quod intelligo notari in ver-
bo iam damnatus non autem in eo qui eas nõ
seruat licet dicat ea esse teruãda. quia iste nõ
est scismaticus. sed respectu huius est canon
sententie ferende fm vgo. qõ intellige si contu-
maciter operat. ℣ Scõm. Quantũ ad partici-
pantes cũ scismaticis ponit alia excõmuni
catio in. c. j. de elec. tamen nõ est papalis quã
secundum panor. ibi quis in tribus casibus
incurrit. Primo quando quis emit vel aliter
acquirit rem ecclesiasticam a scismatico: r sic
no. casum in quo emens rem ecclesiasticam est
ipso facto excõmunicatus. alias autem regu
lariter etiam occupãs rem ecclesiasticam nõ
est excommunicatus: sed excommunicandus
vt in. c. cõquestus. de fo. compe. Secũdo quã
do quis ecclesiasticũ tenet dñificũ a scismati
co. Tertio qñ ꝺo innititur ordinationi facte
per eum: qõ intellige in ordinatione quo ad
executionem. fm glo. r panor. ibi: quia ordo de
ne confert si forma seruet: sed non executio si
a tali scienter suscipiat: si vero ignoranter se
cũcũ inno. cõfert etiam executio. qõ ho. dicit
verũ ꝺm est occultus sed postq̃ fuerit pare
factus requirit dispensatio: r hoc est ratio.
Et cũ tali fm panor. in. c. ij. eo. ti. in episcopa-
tu dispẽsabit solus papa. de elec. qz diligẽtia
r multo magis si dignitas sit empta de con-
sue. cũ venerabili: in aliis vero ordinibus di-
stingue. qz si recepit scienter vel ex ignorantia
crassa aut supina. solus papa. si vero ex igno
rantia probabili dispensare potest ep⁹: vt in
simili dicitur. c. j. r. q. de ordi. ab epi. qui re. nõ
tamen is qui eũ ordinauit ꝺuis postea redu-
rit ad vnitatem: vt no. glo. in. d. c. ij.

6 ¶ Sexto querit quomodo reuertentes a scis 6.a
mate sunt recipiendi r dico quod debent ab
iurare scisma. r satisfacere ad mandatum ec
clesie: r recipi cum manus impositione id est
ecclesie potestate per quam debent absolui a
peccato scismatis r penis consequentibus:
vt accipiant spiritum sanctum qui extra ea
sta questione prima. r capitulo pudenda. r ca
pitulo scisma. Et si quis reconciliatus di
cat secum circa ordines dispensatum. pro
bare debet. extra eodem capitulo finali.

7 ¶ Septimo queritur quid faciendum sit
quando se duo vel plures gerunt vt summi
pontifices: et dico quod si cõstat r commu
niter tenetur scilicet probabiliter nullum
eorum canonice electum quilibet eorum est
scismaticus et excommunicatus cum ꝺis
qui scienter sequuntur eos. de elect. licet. sive
ro constat vnum canonice electum: alium ve
rõ. quinon est canonice electus cũ sequẽti-
bus scienter est excommunicatus vt supra:

si vero dubitatur ꝺuis sit canonice electus igno
rantia facti excusat: ignorantia vero iuris ei
nitis aut canonici ad quod scilicet spectat
huius materie discussio: vt dicit glosa prima
questione quarta. ℌ. notandum. si non excu
set cum est tale ius quod quis de facili scire
potest per se vel per alium dum tamen ha-
bere copiam peritorum. vt. ff. de iur. r fac. igno.
per totum. r distin. trigesimaoctaua si in lai-
co. excusat tamen si est tale quod quis nec p
se. nec per alios scire potest cum pertissimos
fallat r voluerit contraria sentiant. arg. distin.
trigesimaseptima. ℌ. vltimo cum glosa. Vide
pulchra in archie. secunda parte titulo ter-
tio capitulo. xj.

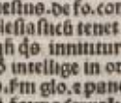

¶ De scrupulis r scrupulosis.
Scrupulus vt etiam dictum ẽ
supra in verbo opinio. r secun
dum Alber. in li. de qua. coe.
est motio ad vnam partium
contradictionis ex leuibus et
multum debilibus cõiecturis
qui etiam dicitur suspitio: pusillanimitas spi
pulosus. q. est qui agitatur scrupulis r est du-
plex: quidam enim est scrupulosus in recogno
scendis peccatis preteritis r timoratus in vi
tandis futuris: iste communiter bene finit:
quidaz vero est scrupulosus in recognoscen-
ꝺis preteritis. vim tamen in futuris negligẽs
tefferatus: r ille videtur eterne damnationi
propinquus.

1.q. ¶ Primo vero queritur vnde causetur scru-
pulositas: r dico q̃ causatur primo ex comple
xione ad timorem idonea vt frigida r melan
cholica: secundo ex mania egritudine que se
cundum Gale. r Auicen. est infectio anterio
ris cellule capitis cum diminutione imagi
nationis: tertio ex melãcolia egritudine que
secundum eosdem est infectio medie cellule
capitis cum diminutione rationis: quarto ex
debilitate puta propter nimias vigilias et
abstinentias: quinto ex societate scrupuloso
rum: sexto ex diabolica temptatione. De qui
bus omnibus diffuse agit Archie. prima par-
te ti. iij. c. x.

2 ¶ Secũdo queritur qui sint effectus scrupulo
rum: r dico quod omnes reducuntur ad tres
de quibus ait Werh. Pusillanimitas parat
perturbationem. perturbatio desperationez
desperatio vero interimit.

3 ¶ Tertio queritur que sint regule obseruan
de a scrupulosis ne desperent: r dico q̃ vltra
regulam generalem que est remorio aut miti
gatio cause per medicinas r moderatas re-
creationes. sunt etiam alie proprie que sunt

septem tradite per diuinam sapientiam. pro
uerbiorum. ij. de quibus archie. vbi. ℨ.

℣ Prima est vt homo se preparet ad gratiaz 1. regula.
dei dolendo de preterito r volendo cauere de
futuro quia deus facienti quod se est infalli
biliter dat dona spiritus sancti.

℣ Scõa est solicita sacre scripture indagatio 2
℣ Tertia est continuatio deuote orationis. q̃ 3
est optimum remediũ. sed eo scrupulosi pa-
rum vtuntur. r male.

℣ Quarta est obedientia non solum ad pre- 4
latos sed etiam ad sapientes formando con
scientiam super dictis eorum. sicut in ordine
predicatorum frater mortuus apparẽs scru
puloso r de suis scrupulis scisciranti dixit: cõ
fule discretos r acquiesce illis: similiter r di-
scipulus beati Ber. non valens propter scru
pulos celebrare: credidit ei dicenti: vade in ci
de mea celebres: r omnino liberatus est. Et si
dicat scrupulosus da mihi bernardus in pre
latum r credam ei: dicit cancellarius cum fal
li: quia non est obediendum prelato vt homi
ni: sed vt deo cuius vices quilibet prelatus
gerit. nisi contra deum precipiat. scilicet aper
te.

℣ Quinta est facere crebro contra scrupu- 5
los ex aliorum iudicio secundum dictus can
cellarii. vt ex consuetudine homo fiat robu
stior: immo dico q̃ hoc potest facere tuta con
scientia ex consilio proprio quando habet p
babilem rationez q̃ sic possit facere maxime
si sit doctus: quia in moralibus non possum⁹
habere demonstrationem.

℣ Sed circa hoc remedium quod citra ratio
nem meo iudicio est optimum diabolus
scrupulosos impugnat latenter obiciendo.
primo quia in dubijs turior est eligenda. de
spo. inuenies: sed dico secundum doctores hoc
esse consilium non preceptum. alias quilibet
deberet relicto seculo ingredi religionẽ quod
est turius. vnde sufficit eligere turam. maxi-
me scrupulosis qui sunt desperationi propin
qui. Secũdo obiicit q̃ amãs periculum scili
cet incedendo per viam laxiorem incidit in
illud: sed dico quod hoc intelligitur de eo qui
existens in dubio ita q̃ non pendet ad vnam
partem magis ℨ ad aliam operatur: secus
de eo qui probabiliter credit secundum indi
cium rationis ℨ: esse faciendum licet ex alia
parte ratione timoris habeat scrupulum et
leuiter suspicetur: quia talis non peccat etiã
si esset falsa opinio quam segnitur secun
dum Archiepi. nisi esset contra manife-
stam determinationem scripture vel ec-
clesie. Tertio obiicit quia bonarum men-
tium est ibi culpaz agnoscere vbi culpa nõ est

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundus gregorium distinctione. 50. sed dico q̄ glo. dicit agnoscere id est timere. ꝛ non per assensum firmus determinare: immo dico q̄ hoc est bonarum mentium proprium. sed nō inquantum sunt bone moraliter. sed inquantum sunt naturaliter male ex defectu rationis non potentis iudicare verum propter cōplexionem melancolicam vel alias causas scrupulositatis. Quarto obiicit. quia si esset inquit in articulo mortis non velles sic mori sed dico q̄ in illo articulo multa faceret homo que non essent necessaria. nec expediret facere in tota vita. quia cogerent infatuari aut desperare.

6 ℣ Sexta regula est vtiv virtute epicheye. de q̄ supra equitas interpretando discrete precepta non solum humana sed etiam diuina maxime affirmatiua: que interpretatio licet in foro contentioso ad eum spectet ad quem e editio legis tamen secundum Archie. in foro conscientie pertinet ad quemlibet pro facto suo. de quo vide. ℌ. sequenti.

7 ℣ Septima est eligere opinionem magis facientem ad propositum proprium. de quo infra. ℌ. v.

4. q. Quarto queritur quibus regulis vtendum sit in epicheyzando diuina ꝛ humana precepta: ꝛ dico septem conclusiones.

1. cōclu. ℣ Prima. Ceteris paribus inter sententiam benignam ꝛ duram circa precepta potius benigna interpretatio facienda est secundus io. de am. ꝛ. ℣℣. ꝛ archie. ꝛ ratio est quia precepta dei ꝛ ecclesie non sunt ad rollendum spiritualem dulcedinem quam affert interpretatio scrupulosa.

2 ℣ Secunda. Nec deus nec ecclesia intendit obligare ad vix possibile alicui ſm Joan. de amb. quia impossibile ad quod scilicet nemo potest obligari secundum regulam iur. in sexto. sicut in humana ita ꝛ in diuina lege interpretandum est per epicheyam: vt illud esse impossibile dicatur quod vix est possibile. vt puta nimiam habens difficultatem alioquin non esset verum illud. onus meum leue. Matth. xi. nec deus esset homine benignior sed durior. qđ etiā dictum est nephas Vide supra potentia.

3 ℣ Tertia. Nec deus nec ecclesia intēdit obligare ad hoc vt quis appareat fatuus ꝛ ridiculus sit secundum .d. Johan. i. horum precepta non obligant loco ꝛ tempore quibus eorū observantia esset ridiculosa saltem apud viros discretos ꝛ bonos: vt patet a simili de votis diuino precepto reddendis. que tamen si sint fatua non ligant: ꝛ facit glo. Innocen. in. c. nouerit. de sen. excō. ꝛ idē archie.

℣ Quarta. In dubijs vita bonorum sunt debz 4
in exemplum ꝛ regulam: qui presumitur secundum virtutem epicheye habere rectum iudicium sicut habent bonum affectum.

℣ Quinta. In his que ideo sunt mala quia 5
prohibita. vt cōmuniter positiua precepta. ex causa consuetudo prescripta: q̄ tollit legem ꝛ est legum interpres sicut ꝛ epicheya vt dictū est: immo hac ratione dico q̄ excusat etiam si nō sit prescripta mō sit rationabilis. ꝛ scit ex tolerata a legislatore non reclamante cū possit.

℣ Sexta Est .pe. de pal. in iij. ꝛ vo. Joan. et 6
Archie. q̄ homo vbi non peccat mortaliter nunq̄ incurrit sententiam excōmunicationis a iure que scilicet est iusta. q̄ secundum. s. Tho. in quarto nullus debet per excōmunicationem eiici de ecclesia nisi pro mortali vel presumpto: q̄ est maxima pena. Sed tamen aduerte q̄ mortale est transgressio eius quod sub excommunicationis pena mandatur ab homine. licet alias non esset peccatū tamē lex non phibet aut mādat sub pena excōmunicationis nisi ad id qō homo sub mortali tenetur aut vitare aut facere. secus de homine.

℣ Septima. Est to. ꝓdicti ꝛ archie. q̄ in quo- 7.
libz casu ꝓtermittēs facere qz lex ipōit. excusari pōt a petō. si hoc facit p̄ fruté epicheye sine ꝓtēptu rōne alicuius periculi cōsideratis. 5.q.

¶ Quito q̄rit quo se debeat hō scrupulosus in eligēda opione vbi doc. variāt: ꝛ dico ſz ar. in eligēda opione vbi doc. variāt: ꝛ dico ſz archie. q̄ tuta ꝓcta pōt qs eligere vnā opinionē ꝛ ꝑm eā operari si habeat notabiles doctores. nō sit expresse ꝓtra determinationem scripture vel ecclesie. nec sit scandalū nec ꝓiculum pplexa. ꝓcipue si qs adhibuit diligētiā in ꝑgendo an liceat. Uñ ét viri. dicit in fi. q̄ plene peritorem in dubio de quo nō bét expertā auctoritatē vtrū in sit modo formet sibi ꝓscientiā bonā: excusatur et ita si sequat opinium falsum: q̄ fecit quod potuit. Vide ō hoc archie. vbi supra. ꝛ .s. opinio per totum.

¶ Sexto q̄ritur quo se debeat hō ein formā 6
do ꝓscientiā: ꝛ dico q̄ ho. in. c. per tuas. ei. q. ō simonia. vbi pt̄z q̄ auditū ab alio q̄ recede re nō dz. dicit q̄nq̄ pulchra. ℣ Primū. ex ꝛ
rēs dictio in alterius prudiciū non est ꝓsciētia informanda. ℣ Secundū. Si formata ꝛ
taliter ad cōsiliū ꝓiati deponēda est. ℣ Ter
tiū. Si deponi non pōt oībus modis sequenda est. ℣ Quartū. Uirtus animi de scrupulosa. conscientia pōt facere bonā tm melius informare. ꝛ debilitas animi est ét nimia simplicitas. ℣ Quintū. In indifferētibus potest q̄lz vt sibi placet conscientiam informare.

Scrilitas q̄d sit vide. 22. q. xl. vij. ar. vj. ꝛ dic q̄ est iocularitas quedā ex defectu rōnis ō valentis cohibere gestus exteriores ꝛ nestatio. multiloquiuz vero rōne superfluitatis ꝛ procedit ex actu gule. non aūt ex actu sed ex voluptate luxurie. ideoq̄ ad vtrūq̄ pertinet. Quomodo aūt sit petiñ. quisq̄ cognoscet ex dictis de gula ꝛ luxuria.

1. dict. Secretuz quādo sit reuelādū vide. ℌ. cōfessio nō sacrameñ talis et confessio vltio. ℌ. viti. ꝛ famelia: ꝛ infra testis. ℌ. vij. ꝛ vltra predicta dico multa.

¶ Primū. Cum aliquid est quidē secretū sed eh nō acceptū sub secreto. si ꝓvergeret in nocumentum alicuius iniustum nō est petiñ illud reuelare. modo tñ debito. quantū fieri pōt si ne scandalo. ar. xxij. q. v. obiicit. ꝛ dic. lxxxiij. p totum exemplo cuñ. ij. regu. xvij.

2 ℣ Secundum. Si quid alicui datū sub sigillo secreti seu cōfessionis extra cōfessionē tamen. vel sub iuramento nō reuelādi: si illud sine vrgēti ꝛ rōnabili cā reuelet est petiñ mortale ꝛ cōtra ius naturale ſm archie. sed ex cā rationabili ꝛ vrgente. vt si imminet notabile nocumentū corporale vel spūale reipublice vel particulari persone. vt cū aliquis querit vt occidatur: dz manifestare nō obstāte qua cunq̄ ꝓmissione vel iuramento: q̄ vt dicit re gula iuris in. vj. non est obligatorium contra bonos mores prestitū iuramentū: nec tenent ſm. s. Tho. 22. q. 89. nisi certus esset de emē datione per secretā monitionē. vide. ℌ. vlt. 3
℣ Tertium. Si ciuis alicuius ciuitatis. exīs delis iuratus alicuius principis. puta consiliarius scit machinationē ciuitatis cōtra ta principē. ꝛ cōtra. ſm Jo. de neap. in quol. pōt cōpingere multismodis. Si ēm vtraq̄ machinatio est iusta. neutram reuelabit: q̄ talis reuelatio cum sit cōtraria bono est mala: nec ex aliquo iuramento obligat quis ad aliquid illicitum. Si vero vtraq̄ sit iniusta. vtraq̄ reuelabit: q̄ quilibet debet ꝓdere in iustum malū ab eo quē pz diligere. Cui autē potius debeat reuelare dicendū est q̄ ciuitati si princeps illi soli preest: q̄ magis debet diligere ciuitatem: cum principe non diligatur magis q̄ alia persona: nisi q̄ gerit personam ciuitatis ꝛ propter quod vnūquodq̄ ꝛ illud magis est. Si vero preest non solum tali ciuitati sed toti regno. vel regioni in qua est talis ciuitas. primo revelabit principi: quia magis debet eum diligere cum bonus eius sit cōmunius vt pote totius regni. Si vero altera tantum est iusta. pater quid faciendum. Si vero dubitatur de iustitia alicuius presumē dum est quod sit iusta. sicut de exteriori bello. dictum est quod bonitatem vel maliciam habet ab actu interiori.

¶ De seditione.

Seditio quasi seorsum vel seductio ſm glo. ℌ. cor. xij. est. tu multus ad pugnam intelligē vnius partis alicuius multitudinis contra aliam scōm .s. th. 22. q. xlij. vt cīvna pars ciuitatis excitatur cōtra aliā vbi dicit q̄ conuenit cum scismate. rixa. et bello in hoc quod importat quandam contradictionem sicut illa: differt autē a scisma te oppōsito vnitati spūali. i. multitudinis ecclesiastice: q̄ opponit vnitati tēporali seu seculari i. dest multitudinis ciuitatis: ꝛ a bello q̄ illud proprie est contra extraneos hostes quasi multitudinis ad multitudinem. ꝛ a rixa que est vnius ad vnū aut paucorū ad paucos: vñ q̄ est inter partes vnius multitudinis puta cum vna pars ciuitatis excitat in tumultum contra aliam: tum q̄ bellum ꝛ rixa important impugnationem in actu: seditio autē dici potest siue si huiusmodi impugnatio sit in actu. siue etiam fiat preparatio ad impugnationem.

¶ Primo aūt querit vtrum sit peccatū mor- 1. q.
tale: ꝛ dico q̄ est petiñ speciale: q̄ opponitur speciali bono. i. vnitati multitudinis: ꝛ ex suo genere mortale: vt pz. ij. cor. xij. ꝛ. 22. vbi. ℌ. ꝛ hoc in procurantis seditionem ꝛ sequentibus eos: addē ꝛ in tenentibus partialitates partis iuuare per phas ꝛ nephas q̄ est contra bonū cōmune ꝛ tenētur de omni damno inde secuto: non tñ sunt seditiosi qui bonū cōmune defendūt cōtra seditiosos: sicut nec qui se defendunt contra inuasores. sunt vtiosi.

¶ Secūdo queritur vtrū seditio facta cōtra 2
regimen tyrānicum sit seditio ꝓprie vel talis perturbatio sit petiñ: ꝛ dicit. s. tho. vbi. ℌ. q̄ non: q̄ tale regimen nō ordinat ad bonū cōmune sed ad priuatū regentis: vt pz. iij. pol. vnde talis perturbatio nō habet proprie rationem seditionis. nisi forte sic inordinate fiat q̄ multitudo maius detrimentū cōsequitur ex perturbatiōe ꝑ ex tyrāni regimine: magis aūt tyrānus seditiosus est qui subiecto sibi populo discordias ꝛ seditiones nutrit. vt tutius dñetur. hec ex illo. Unde laude dignus est qui multitudinē liberat a tyrannica potestate. Vide. ℣. tyrannus.

¶ Tertio queritur an committatur crimen 3

lese maiestatis. paro impugnans partem in ciuitate: vbi sunt partialitates. vt sic publice fiat bona q̃ veniãt alie pene. l. quisquis. C. ad. l. iul. maie. z dicit Salice. in. l. fallaciter. C. de abolit. & sic si figit vt eruatur ciuitas de subiectione pape vel imperij. si autem fiat ad deponendum regentes: est crimen seditionis: quod licet sit capitale naturaliter vel ciuiliter secũm conditionem psonarum: vt no. in l. j. C. de sedi. tamen nõ infligit oẽs penas p crimine lese ma. impositas: nisi fieret in vrbe romana: vt voluit glo. in. l. j. ff. ad. l. iul. maie. Et per hanc distinctionem concor. glo. que videntur contrarie.

4 ¶ Quarto queritur vtrum facies seditiones vel proditionẽ cõtra tyrannũ incurrat penã lese maiestatis: z dicit sum. ro. q̃ sic si superiorem non cognoscit: q̃ de eo vt de principe est iudicandum: sed contrarium tenuit sum. angelica. que dixit talẽ esse laudandum. de quo supra §. secundo. immo et ipsamet Rosel. hic. §. x. tenens id quod supra dictum est ex archie. in verbo proditio. de procurãte q̃ castrum reuertatur ad dñm verum: esset autez verum si nõ recognoscit superiorez z hz iustũ dñium. vt rex Francie vel hispanie z hmõi Si vero habens iustum dñium recognoscit superiorem: vt quia est vicarius imperij tũc hz habeat locũ crimen lese maiestatis: vt. d. l. j. non tñ extenditur pena incapacitatis ad filios fm Sali. in. d. l. quisquis. ℣ Adde ex. d. l. quisquis. q̃ tractans vel faciens proditionẽ vel tractarum cõtra principem punitur morte z publicatione bonorum: z filij efficiunt incapaces sue hereditatis z extranei: z inhabiles ad honores: filie ℣o de bonis paternis nihil. de maternis autẽ sibi legitimam de hereditate capiunt: vxores dotes recuperãt. nuptialia autẽ lucra ad fiscum veniunt. reuelatoꝛ autẽ proditionis eximit a pena z premiat. ℣ Incurrit etiã crimen lese ma. tractans de morte non solũ principis sed etiam virorum illustrium qui consiliis z cõsistorio principio interfunt vel etiam senatorum vel cuiuslibet postremo q̃ principi militãt. Et fm Bar. in extraua. ad repremendam. cõmittens crimẽ contra officialem principaliter exercentẽ iurisdictionem nobis principis incurrit hoc crimen per. d. constitutionem que loquit de rebellantibus contra officiales principis. Et secundam glo. in. l. presenti. C. de his qui ad ecclesiam confug. si cogitatio est adeo nuda. vt nõ trãsierit in aliquod conamẽ non punitur: vt. ff. de pen. l. cogitationis. si autem transiuit in conamẽ hz non venerit ad effectũ tunc in grauioribus punitur. vt ibi. z. d. l. quisquis. in minoribus autẽ opꝛ sequi effectum. ff. quod quisque iuris. l. j. z idem bar. ibi. z sic intellige. c. cogitanteꝛ. de pe. di. j. Secus dicit sum. ro. quo ad ecclesiam que ligat crimen omnino occultum: sed oppositum ostensum est supra excommunicatio. vij. excõicatione. §.

¶ De sententia.

Sententia fm. s. Tho. in. iij. dis. xxij. est determinata acceptio alterius partis ℣dicionis: vel vt dicit in. iij. dis. xxv. est applicatio iuris ad partes ℣culare factũ: sed in primo loco loquitur de sententia in genere. in secũdo vero de sua iuridice.

Primo vero queritur quottuplex est sua. 1. 4. et dico quod in genere est duplex. Quedam enim est sententia iuris. quãdo scilicet super aliquo est factum statutum ab eo qui potest quedam vero est sententia hominis: vt quãdo iudex iudicat inter partes: vel quando communicat propter contumaciam. aut in odium alicuius mali iam commissi: vel etiã per modum perpetue constitutionis: q̃ fm glo. siue sit generalis siue specialis dicit esse a iudice: z concor. Albert. Sententia autẽ bonum fm gof. z tunc est iudicialis diffinitio controuersie finem imponens pronunciatio ne cõperentis iudicis. cõdemnationẽ cõtinens vel absolutionẽ. ff. de sen. z re iudi. l. j. extra. eo. c. q̃. Ex quo pz q̃ excõicatio z interdictꝰ dicuntur sunt improprie: q̃ sua finem imponunt. xj. q. iij. summopere. z no. glo. §. q. vj. bidunz: nõ autẽ excõicatio sed proprie est pena. xj. q. iij. nemo. xxiij. q. iij. corripiantur. de sen. excõ. ex sacro: z idez ge. in. c. vt aiarum. de cõsti. lib. vj. vbi in statutis note sub nõ venit excõmunicatio. Est tamẽ aliquãdo interlocutoria cum omnis vox iudicis ad causam facien. §. sl oẽm. z glo. z. q. j. §. diffinitiua. vbi pviã 4 iudicialem fieri non potest die feriata.

¶ Quarto queritur q̃d iuris de sententia diffinitiua: z dico multa. ℣ Primum diffinitiua 2 sua est qua principalis questio diffinit. ff. de re iudi. l. j. z extra eo. c. §. ℣ Secũdum. Dz aut diffinitiua. §. q. vj. C. de sen. z interlo. om. iudi. l. iij. z. 2ª. certa. ff. de sen. re iudi. l. in summa. z terto pura. ff. quando ap. sit. l. j. §. bidunz. si tamẽ conditio sit intrinseca: puta condẽno reum si actor probauerit hz. vt in. d. §. bidunz. et ibi glo. abart. in. l. a diuo pio. §. inuenditio ne. ff. de re iudi. secus si esset extrinseca: vt cõdemno te si papa venerit: pro quo vide glo. ibidem. z. d. l. cũ iudex. C. de sen. z interlo. om. iu. z quarto super omnia debet esse iusta. quinto presentibus omnibus iudicibus: quia bar. in l. duo ex tribus. ff. de re iudi. dicit q̃ si vnus ex tribus vel pluribus iudicibus dixit opinionem suam in presentia aliorũ nec potuit eos trahere ad opinionem suam: sed recessit nolens esse presens in sententia. si aliꝰ postea sententiam ferant nulla est. quod panormitanꝰ in. c. causam. de offi. dele. sequitur tanqꝫ verius. sed innocentius in. c. raynaldus. de testa. hz contrarium: quia idem est ac si presens esset et contradiceret quo casu valeret sententia

lia. de ap. significatiuis. de testi. significauit. el. j. vel sic ꝺ: quia inter partes sine scriptu re solẽnitate fertur. de sen. z re iudi. quod ad consultationem. eo. titu. ẽ. libr. sexto. z. §. q. j. non sit necesse quod descriptio proferatur secundum ray. z glo. eius: z extra de probationiam. Et est diffinitio semiplena z non plena. ff. de arbi. l. qualem. vnde qui eam tulit reuocare potest etiam post dicendum: siue iudex ordinarius. ff. de sen. z re iudi. l. quod iussit: siue delegatus. de ap. cum cessante. etiã si fuerit appellatum secundum communiter dicta. in dicto capitulo cuz cessante: z hoc nisi appellatiõi detulisset: vt in capitulo cum appellationibus. de ap. libro sexto. vel si paratus fuisset expensas ad prosequendum appellationem. ff. de condi. ob can. l. si pecuniam: si tamen vellet sibi de eis satisfacere renocare posset. de ap. interposita. §. illud deniq̃. Similiter dic de arbitro iuris a quo potest appellari. d. l. qualẽ. Dicit etiam glo. in auc. de here. z fal. §. illud. in. ℣. de cetero q̃ omne preceptũ factũ p iudicem vel nuncium eius dicitur sententia interlocutoria: z ideo sententia excommunicationis est sententia interlocutoria cum omnis vox iudicis ad causam faciens possit dici sententia. ar. glo. in auc. de li. §. sl oẽm. z glo. z. q. j. §. diffinitiua. vbi pviã 4 iudicialem fieri non potest die feriata.

¶ Quarto queritur q̃d iuris de sententia diffi. 2 nita est qua principalis questio diffinit. ff. de re iudi. l. j. z extra eo. c. §. ℣ Secũdum. Dz aut diffinitiua. §. q. vj. C. de sen. z interlo. om. iudi. z terto pura. ff. quando ap. sit. l. j. §. bidunz. si tamẽ conditio sit intrinseca: puta condẽno reum si actor probauerit hz. vt in. d. §. bidunz. et ibi glo. abart. in. l. a diuo pio. §. inuenditio ne. ff. de re iudi. secus si esset extrinseca: vt cõdemno te si papa venerit: pro quo vide glo. ibidem. z. d. l. cũ iudex. C. de sen. z interlo. om. iu. z quarto super omnia debet esse iusta. quinto presentibus omnibus iudicibus: quia bar. in l. duo ex tribus. ff. de re iudi. dicit q̃ si vnus ex tribus vel pluribus iudicibus dixit opinionem suam in presentia aliorũ nec potuit eos trahere ad opinionem suam: sed recessit nolens esse presens in sententia. si aliꝰ postea sententiam ferant nulla est. quod panormitanꝰ in. c. causam. de offi. dele. sequitur tanqꝫ verius sed innocentius in. c. raynaldus. de testa. hz contrarium: quia idem est ac si presens esset et contradiceret quo casu valeret sententia plurium. de re iudi. c. fin. ein. d. l. duo. z hoc te neo contra ro. quia que adducit panormita. non procedunt de eo qui renuit esse presens sed de contemptore: alioquin minor pars posset ad libitum sine causa infrigere auctoritatem maioris: z hoc videtur determinari in. c. §. de arbi. lib. vj. per tex. z glo.

℣ Tertium. Debet autẽ dari primo sedendo 3 non stando in pedibus alias est nulla. c. z si sententia. §. si. eo. ti. li. sexto. z secundo presentibus partibus vel contumacibus citatis. eam in scriptis recitando: alias dando eam solũ in scriptis sine recitatione est nulla. C. de sen. ex per. reci. l. j. similiter si recitetur non in scriptis. C. de sen. ex peri. reci. l. vlti. vbi. d. c. si sententia. quod tamen fallit in breuibus z vt parti. sequenti. tertio legente vel proferente sententiam illo qui eam dat: nisi sit episcopꝰ vel alius illustris. d. c. si sentẽtia. z. C. de sen. ex peri. reci. §. q. vj. anteriorꝫ. §. ille. in fi. quarto in loco publico z honesto. iij. q. iij. §. spacium: z quinto de die z nõ in tenebris. nec die quolibet sed nõ feriato: nõ autẽ feriato magnime festiuo z solenni: z sexto sine venalitate §. q. vj. §. diffinitiua. hec z multa alia requiruntur. quorum si defuerit aliquod nõ valebit: pro quo vide ho. in sum. eo. ti. z dix. z spe.

℣ Quartum. Valet tñ in multis casibus sine 4 scriptis fm Jo. an. primo quãdo cause sunt breues z maxime villiũ personarũ. C. de sen. experi. reci. autẽ. nisi. z potest dici breuis duorum aureotũ. ff. de dol. l. a destris inspecta autez qualitate personarũ relinquitur arbitrio iudicis. de offi. dele. de causis: vel inspecta consuetudine loci: aut fori. di. xj. cõsuetudinis. secundo cũ episcopus de causa ciuili iudicat inter clericos suos. xj. q. j. §. si quis cũ clerico. tertio cũ preses deposito officio conuenit de administratione. in auc. vt iudi. §. que. suffra. §. necessitatem. quarto cũ papa per se. pũcias q̃ solutus est legibus. C. de legi. digna vox. quinto secundũ aliquos si lata sit in cã matrimoniali: addo sexto q̃s de partiũ consensu pcedit: vt no. §. q. j. in primis per archi. z io. et septimo in oẽbus casibus in q̃bus pcedit de plano sine strepitu z figura iudicij: vt in cle. fepe. de verbo. signi. ℣ Quintũ. Mata autẽ 5 sententia diffinitiua per eũdẽ iudicẽ nihil addi potest: aut minui: vel mutari: vel reuocari. d. l. qualem: z hoc nec a delegato q̃ functus est officio suo. de offi. dele. in literis: nec ab ordinario nisi cõtra ius cõstitutionis. de sen. z re iudi. cum inter. nisi per beneficiũ restitutionis. extra eo. cum hermoldus. Hoc tamen fallit in. vj. casibus in quib⁹ ordinarius põt primo si nulla est vel annullãda ppter errorẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

facti.qr retractare potest.35.q.9.§.j. secūdū to.C.quo.r quādo iu.l. ſi pueſes.r.l.ſi vt ponis:secundo potest retractari in mulcta.q propter inopiam est remittenda.C.de mo. mul.l.ſi.in.ſi.ff.de offi.preſi.l.illicitas.§.ſi.ter tio in fructibus r expensis.r alīs accessoriis consimilibus in quibus eadē die suppleri potest non tñ minuit:r sic intelligit.l.paulus respondit.ff.de sen.r re iudi.r quarto ſi quis cōdēnatus absens veniat adhuc iudice sedente pro tribunali.ff.de restit.in integ.l. dimus.r d.cap.cum dilectoldus.§.postmodum.quinto ratione publice vtilitatis .rex.est.ff.de decre. ab ot.fa.l.quod semel.sexto vbicunq; vertit periculum anime r de errore fit fides. de sen. r re iudi.inter ceteras.de consue.c.ſi. de prescrip.capitulo quoniam. Princeps tamen potest semper quando voluerit revocare.mutare.r cotrigere.de re.in inte.ex litteris.

§.q. ¶ Quinto queritur vtrum in ol sententia sit iuris ordo seruādus:r dicit glo.q.q.j.in ſum. q; duplex est ordo iuris:vnus scilicet de substantia iudicioū.vt scilicet ḡo post citationē habeat inducias:fiat litis cōtestatio.testes recipiant alias nō tenet.d.§.diffinitiua.q.q.vj. alī nō de substātia:vt.f.linia nō ferat sub cō clitione.ne prī de possessorio cū de,ppietate iudicet.qui tñ ſi nō seruet tenet.2.q.6.§.biduū Diffinitiua igit ſi ferat cōtra ordinē substātialē nulla est ipo iure.d.§.diffinitiua. intelligē ſi inducie petant.2 7.q.4. vbi.ſi vo cōtra aliū tenet.d.§.biduū.q.q.vj.inter locutoria vero et rectit ordinē iuris:ſi tñ nō seruet tenet q̄dē.tñ q̄ tulit grauiter peccauit aliqñ est suspensus.vt in sententia excommunicationis: vt in.c.j.de sen.ex.li.vj.

6 ¶ Sexto queritur quid ſi duo sint iudices.r proferant sententias diuersas:r dico secundū ray.rho.q; ſi processerunt ex iurisdictione ordinaria.tenet illa que est pro reo:non que pro actione:nisi in causa fauorabili ſi pro ea ferat.puta matrimonio.dote.libertate.siue testamento:ſi vero processerunt ex potestate delegata vtraq; pendet ex arbitrio delegantis: ſi aut̄ ex compromisso neutra debet habere vigorem.extra de sen.r re iudi.duobus.

7 ¶ Septimo queritur vtrū religiosi ligentur sententijs suorum prelatorū extra locum eorum:r dicit inno.in cle.duobus de sepul.q; non videtur sequi opinionē laud.rho.in.c.cum illorū.de sen.excommu.ſz car.in.d.cle.dicit q; hoc procedit quo ad iurisdictionem contētiosam.quia non potest quis sedem ponere in alieno territorio.de offi.or.cum episcopus.li. vj.non aut̄ quo ad voluntariam r sententias ad quas non procedit in forma iudicij:sed pe riue est secundum alios q; ligantur.de offi.c. le. nouit.

¶ Octauo queritur vtrum sententia lata in ſ ter aliquos.alios liget vel alīs prosit:r dico duo.

ſ Primum.Secundum ray.nec sentētia nec res inter alios acta vel iudicata preiudicat alīs regulariter:nisi fi.instru.inter dilectos:r extra eo.quis.r.C.res inter alios.et per totū quod tamē fallit primo cū cause sunt connexe.lxxxj.di.tantus.ij.q.vj.hoc quippe.de accusatio.ad petitionem.secundo in causa libertatis.ff.de sta.ho.i.ingenuum.tertio in causa filiationis.ff.de liber.agno.l.j. quarto quādo quis fuit presens r sciebat causam agi.ff.de re iudi.l.sepe.quinto in querela inofficiosi testamenti.ff.eo.l.quod papinianus.r sexto ſi actio vel defensio primo loco pereat ad aliquem.ipse secunder patiatur sequentem experiri de re alia:qr intelligitur iuri suo renūciare:vt ſi d. duos passus fit experiri credi totem de proprietate pignoris r succubuit ſi debitor postea vellet agere obstabit.ex eo in dicata:vel etiam econtrario creditor passus fit debitorem agere. ff.de re iudi.l.sepe.r extra eod.c.pe.vbi hec not.in glo. ſ Secundum. Nec reo:nec sententia inter alios acta secundum ray.alteri prodest regulariter quod tñ fallit primo in querela inofficiosi.testa.ff.de inoffi te.l.papinian°.§.memmille.sebo in re indiuisibili.tertio in re cōmuni cū pupillo:quarto in re cōmuni cum fisco.pro quibus vide glo. extra eo.c.pe.

¶ Nono queritur vtrū sententia differat post mortem sententiantis vel extendaſ exire ad heritorū:r dicit panor.in.c.a nobis.ci.j.de sent. excom.distinguendo. Nā ſi hz causa successiuam siue est ad effectum producendum.puta interdicit alicui artem vel officium summ tunc ſi est lata cum cause cognitione.durat. l.j.C.de postulan.r sic intelligē.l.j.§.sed rem habem.ff.de offi.prefec.vbi prefectus iz ſit remotalis.aliquem perpetuo priuat officio ad uocationis:ſi vero sine cause cognitione lata sit.non durat.r sic loquitur.l.ſi.ff.d.pe. Si vero est quo ad effectum producendū.puta ut vincendum intecit repete prolationis.sic durat etiam post mortē.exēplum in excōmunicatione vel publicatione bonorū.qr niſi absoluat semper erit excōicatus.de ma.r obe.c.vnico. lib.vj.facit.c.pastoralis.§.j de offi.or.Quo modo aſit extendaſ extra territorium.supra pena.§.vndecimo.

¶ Decimo queritur.quis ſit effectus sententie:r dico q; est multiplex ſm ray.ſ Primo accipitur p̄ veritate quantum ad eos inter quos lata

inter quos lata est.intellige posq; trāsiuit in rē iudicatā.f.q; appellari nō pot.i.post decē dies.ff.de re iudi.l.resiudicata. ſ Secūdo vt in actionibus pſonalibus executioni mande tur post quatuor mēses.de offi.dele. querēti. extra eo.qō ad consultationē.in realibus vo domus.rhomōi.statiz post.x.dies cōcessos ad appellandū.r hoc ſi reo est in ptis .insti.de offi.iudi.in principio.idē in actionib⁹ criminalibus in quibus executio nō est differēda. ij.q.i.sicut. ſ Fallit tñ primo cū princeps ex offi.iudi.ad minus per xxx.dies.xxj.q.iij.cū apud.in ſi. est in mulierē pregnantē.qr differtur vsq; ad partū.l.pregnātis.ff.de pe.tertio cum quis confessus de crimine.videinde negat de q̄ rationem administrationis .C.de bo.prescri.

n l.prima.

¶ Undecimo queritur vtrum ille pro quo data est iniusta sententia restituere teneaſ quic quid habuit cognita iniusticia.r dicit pan.in c.j.de cōcess.prebē.q; sic ſi est declaratiua: qr falsitas non aufert directū dominiū:vt no. in.l.iulianus.ff.de cōdi.inde.nec alteri accrescit ius.vt no.inno.in.c.quia plerig de ecclie.r dicitur declaratiua semper quādo iudex inter litigantes seutentiat ad ſtum vel illum pertinere siue dari debere. Si vero sit priuatiua.puta cū quis priuatur beneficio ecclesiastico nō creditur alteri non tenet restituere:qr ex quo nō appellauit vt renunciasse ideo cū vacaret potuit isti cōcedi. Vide glo. insti.de offi.iu.in ſi.r per ci.in.l.j.C. cōia vtri. iudi.r per bar.in.l.pōponius.ff.de acqui.hebē. Quod limita primo nisi talis fuerit in re.r per ioa.cal.in.c.proposuit.de concess. prebē cū iusticie.r secundo nisi in alīs a beneficijs ecclesiasticis.qr in foro anime tenerē.vt no. inno.in.d.c.plerig.nisi post sententiā tempore debito bona fide prescripserit:vnde male et contra ange.tenuit ſum.ro.in verbo restitutio.iij.§.ix.post.o.ber.indistincte q; sentētia illum defendit.

¶ De sepultura iure sepulchri.

Sepultura colligendo mentez gof.r aliorū doctoꝝ sumiſ tripliciter. ſ Primo p̄ iure sepeliendi siue sepulchri.qō quidem ſm ray.est ius cōpetens ecclesie ad sepeliēdū aliquos in cimiterio suo.prouenies ex pontificis assignatione.ar.xij.q.j.ecclesias. ſ Secundo p ipſo officio qō impeditur corporibus funerādis. ſ Terno pro ipso loco in quo aliquis est sepultus vel sepeliendus.siue sit terra: siue archa lapidea siue aliud qui locus ſi pontificali automate est sepulture deputatus religiosus est.etiam ſi nullus sit ibi sepultus. de sepul.abolende.xiij.q.secunda. questa est.c.posteq̄.r.c.precipiendū.ſi vero non ē ſic deputatus:ſm canones nō est religiosus ēt ſi sit ibi aliquis sepultus:vt no.inno. in.d.c. abolende.r facit.c.ad hec.de reli.do. ſm leges tamē est religiosus ſi sit ibi aliquis sepultus de voluntate dominiqō intelligē ſz glo. in.c.in ecclesiastico.xiij.q.q. ſi eo animo est ibi sepultus:vt ibi perpetuo remaneat.alias remanet prophanus.ff.de reli.ſi quis eo animo:concordat tñ panor.leges cum canonib⁹ vt supra locuo.§.j.

¶ Primo vero queritur vbi debeat esse locus sepulture:r dicit inno.in.d.c.abolēde.q; apō ecclesiam.xvij.q.iij.sicut.potest tamē cimiterium aliquantulū esse remotū ab ecclesia propter fetorē:nō tamen credimus q; alicui loco ēt religioso.hospitali.vel hmōi.possit accedere sepultura nisi habeat ecclesiam.Sumautem angeli.tenet q; sepultura accedere nō potest nisi ad ecclesiam ꝑsecratam qō nullo iure ꝓbatur:cōsuetudo nō seruat:r ptz ex dicto ſtatim dicendis.qr ex sola deputatione episcopi aliqua terra fit cimiterium.

¶ Secundo queritur vtrum sepultura vendi possit seu pro ea aliquid exigi:r dico q; sepultura.i.ius sepeliendi vendi non potest secundum inno.in.c.abolēde.vnde licet in vno cimiterio multe ecclesie possint habere ius sepeliendi mortuos suos secundū archie.post eundem innocen. ibi:tamen vna non posset alteri vendere suum ius: licet in necessitate vendere possit suum cimiterium:vt dicetur. Similiter vendi non potest sepultura.i. officiū sepulture:vel pro eo aliquid exigi sine simonia ab illis clericis qui ad illud tenentur ratione beneficij.j.q.j.dictum.xiij.q.ij.precipiendum.r c.in ecclesiastico:r de simo.cuz in ecclesie.licet laici teneantur seruare consuetudinem laudabilem r vt videtur sub peccato mortali.ar.c.ad apostolicam.de simo.nisi ex rationabili causa desistant: alīs vero clerici ad tale officium non obligant rone beneficij: sed laborem ſtium:accipiendo aliquid nō vt precium sed vt sustentamentum.ar.c.charitatem.xij.q.j. de prescrip.cum ex officij.r d. c.abolende. Sepultura autem.i. locus ſi sit terra puta in qua nullus sit sepultus.r q̄ no sit deputata sed deputanda sepulture vendi

Universidad de Deusto
Biblioteca

potest.xij.q.ij.aurum. ℟concor.inno.℟ho.sive pro deputatus sit auctoritate pontificali vendi non potest secundū omnia iura: ℟similiter et si non sit deputatus tamen aliquis sit ibi domini voluntate sepultus vendi non potest prohibente iure ciuili.ff.de rei vendi.que religiosis.ℓ.ff.de reli.℟sump.l.ij. ℣ Sed adde secundum panor. post inno.in.d.c.abolende.q vas lapideum. aut ligneū factū z proaliquo sepeliendo vendi potest. nisi sit factum per pontificem vel ad hoc specialiter deputatum de relig.do.ad hec. ℣ Ecclesia tamen ex necessitate potest alteri ecclesie vendere sicut vendit alia vasa: si autem non est deputatum auctoritate pontificis licite vendi potest vt locus oino priuatus. ℣ Adde ℟ ideꝫ eē secundū.s. thomam de cimiterio vt infra simonia. ℌ. secundo vndecimo z duodecimo. ℌ. parti. tertia. ℣ Adde etiam secundum ho.q quicquid ē potake datur vel promittitur. vt electio sepulture fiat. simonia est. ſ.q.j. ℌpio. ℟de pac.c.ſi. ℣ Adde etiā q ḋ habent sepulturas in quibus non ponitur nisi confrater vel canonic⁹ si pactū faciunt aut est taxa pro quanto extantus debeat ibi sepeliri. simonia est. de simo. audiuimus. ℟capitulo sicut quia nec pro terra nec pro officio aliquid recipi debet.

℣ Sed tamen pro predictis aduerte quod pa normitanus in capitulo ad apostolicam. de simo. tres habet conclusiones.

℣ Prima. Non valet consuetudo vt tempore sacramēti aliquid conferatur ab inuito.

℣ Secūda. Non potest consuetudo introduci vt aliquid detur pro sacramentis: vbi ꝑ fit exactio: quia initium fuit simoniacum. In his duobus casibus annulatur consuetudo.

℣ Tertia. Valet consuetudo vt aliquid detur tempore collationis seu ex postfacto. vbi ex mera liberalitate populi fuit introducta: ita tamen vt sacramenta prius liberaliter conferātur. Aut ergo hoc casu voluit quis libere dare tempore sacramēti. ℟ potest recipi: aut noluit. ℟tunc ne videantur sacramenta vendi conferenda sunt libere. sed postea fiat cōpulso ad obseruandam consuetudinez. Et hoc videtur sonare .d.c.ad apostolicam. ℣ Notat tamē idem panor. in.c.abolēde.eo.ti. post glo. faciendam esse vim in modo petendi: qz si dicunt clerici petimus hoc pro sepultura. succumbunt ℟ alias si allegant consuetudinez de simonia. non satis. sed debent dicere consuetudo est quod pro mortuis aliquid detur ℟c. quasi velit glosa quod non debent se excusare: vt aliquid detur pro officio: sed ratione laudabilis consuetudinis. Et idem puto ḡ ℌ est consuetudo vt aliquid detur pro loco sepulture. vt no. in.d.c.ad apostolicam. Et pro hoc est textus in.l. priuilegia. C. de sac. eccle. vbi dicitur q ea que ab antiquo sunt sollita ecclesie ministris tribui non debēt aliquo modo impediri. Ex quo infert panor. q si ecclesias consueuit ecclesie aliquid dare. non potest illud per statutum immutare. ℣ Pro his etiam scito q talis consuetudo non valeret si esset consuetum aliquid dari ecclesie vel ministris liberaliter nulla adiecta causa. Nam ad illaz questionem vtrum scilicet possit introduci consuetudo ex libera donatione. vel ex his que sunt mere facultatis. puta si rusticus omni anno domino suo par caponum soluit: dicit barthol⁹. in.l. cum de in rem verso. ff. de vsur. q si rusticus soluit simpliciter non adiecta aliqua causa. presumitur titulo donationis non inducitur consuetudo pro tempore futuro: sive vero soluit respectu certe cause. vt puta gratia ꝑ laboterio quod teneo a te dominō dono vnum par caponum. presumitur titulo etiam pro tempore futuro. s. quatenus labore rium tenebit. ℟ soluere cogetur. Et idē dic in similibus.

¶ Tertio queritur quibus conueniat ius sepulture. ℟dico multa.

℣ Primum. Jus sepulture competit generaliter ecclesijs parrochialibus ſm ray. ℟ adde ſm inno. vel habētibus populum talibus quibus iure vel priuilegio concessum est: ℟hoc de iure canonico: de ciuili astr cōpetit omnibus quib⁹ inest ius inferēdi mortuos. ff. de mort. infer. per totum.

℣ Secundum. Scōm hosti. ℟ gof. laici non possunt habere sepulturā seu ius sepeliendi respectu proprietatis: quia loca religiosa esse nō possunt i dominio alicuius: sz hꝫ ꝑfit ℣ ad vsum: vt ibi ℟ sui ibi sepeliantur: nec enim nutis ꝑotest ibi extraneꝰ sepeliri. ad quod. l. iij. ℌ. si vsufructus. ff. de rel. ℟sum. su. vide videtur sentire pe. de per. in tract. de ca. portig. Ille tamen cum sua domo extinctis bene possent talia loca scōm eundem pe. alias ꝓdicit. q: mortuis vsuario vsus redit ad proprietarium libere. l. pe. C. de vsufru. ſm Vincen. aliter poterit ibi extraneus sepeliri propter necessitatem: quia propter hanc causam calices et alia sacra ecclesie a laicis donata vendi possent. d.c. aurum. ano. panor. in. d.c. abolenda. vnde dicit ludo. de ro. in suis sing. q ex ista causa potest prelatus in sepulchro vnius aliquem immittere eo inuito secundū canonicos secus ſm leges. ℣ Et per hec ꝓz ad ℌ illones illā vtrū illi q ḋ hꝫ capellas sibi a religiosis cessas in quibus hꝫ sepulchra. possint nolentes quarituat cogi ad recipiēdū alligoin ipsum

sepulchris: qt dicit pe. de per. in trac. de can. por. q non: quia talis capella ad sepulchrum repurat tanq̄ hospitiū. 13. q. 1. ebron: de iure autem in fundo in quo quis habet vsumfructuario. ff. de vsu. ℟ habi. lega. l. si heres. ℌ. fi. inſti. de vsu. ℟ habita. ℌ. si vero vsus: sed hoc dictū petri procedit de iure ciuili vel vbi talis imperatur suoo mortuos inferre sepulchro: de iure vero canonico dicēdū. Ludo. ℣ Et idē vide ibi q: qt laici tale ius in ecclia acquirere non possunt. sed tolerant ex gratia sola. in huiusmodi. ſicuta in iure patro. vt in. c. ſi. de iu. pa ℟ Ex quibus infero q si laico sepultura concedat cū hac conditione q nullus alius ibi sepeliat: non tenet conditio: qt turpis est ℟ pro non adiecta habēda. ℣ Tertiū. Pactū quod fit cū rectore parochialis ecclesie de nō recipiendo aliquos vel certos parochianos eius ad sepulturaz. seruari dz etiā ab his qui dicuntur a sede apostolica sepultura libera est concessa: etiam licet illi apud eos elegerint sepeliri. de pac. pactum. lib. vj.

¶ Quarto queritur vtrum habentes ius funerandi intrare possint processionaliter aliam parochiam ℟ per se accipere funus et alia consueta facere: ℟ dico quod si ex priuilegio pape habēt sepulturam liberam sibi cui sunt predicatores ℟ minores. vt in cle. dum. de sepul. etiam contradicente episcopo et curato. etiam non ob. statuto q excommunicaret intrantes alienaz parochiam. vt no. olde. consil. 23. ℟ sequit ge. in. c. vt animaz. de cōſti. lib. vj. ℟ do. car. ℟ lo. de ligna. in. d. cle. dum. ℟ ratio est quia concessa libera sepultura cum effectum est iter ad capiendum funus: sicut in simili concesso haustu aque concessus est iter ad illud. ff. de ser. ru. prediꝰ. l. iij. ℌ. pen. ℟ vlti. ℟ concesso fine concessa sunt omnia preparatoria necessaria ad finem: vt in. c. prudentiā ℟ in. c. preterea. de offi. delega. ℟ facit quod dicit ff. ℌ. libere. facit etiam qz in contractibus videtur tacite actū vt seruetur consuetudo loci vt in. l. qđ si nolit. ℌ. quia assidua. ff. de edi. edic. ℟ consequēter tenet vt in priuilegio: ℟ idē tenet pe. de a nedha. in. d. cle. dudum. Et cum sepultura sit libera nisi aliud habeat consuetudo non ex primo funus portare ad ecclesiam cum ratam: quia non esset sepultura libera si impediretur etiā ad tempus. vt patet ex dictis supra in verbo libere: immo per mare magnum possunt predicatores ℟ minores ea le narevbi est consuetudo. vbi ꝓsbyteri nolenti le narare requisiti nec tenetur etiam pretextu consuetudinis ad ecclesiam parochialem deferre. Si vero conceditur quidem sepultura. sz non libera. do. an. tenet q etiam possunt: sed ricar. de se. tenet q non: quod ge. vbi ℌ. dicit procedere vbi conceditur solum q possint recipere eligentes sepeliri apud eos: sed dicendum est simpliciter q non possunt sine iniuria vel curati nisi habeāt sepulturā liberā qz de duab⁹ fuit utib⁹ vna sublata remanet altera: vt dicit glo. magna. in. c. omnis. de pe. tre.

¶ Quinto queritur vtrū quis possit eligere sepulturam voto vel iuramēto: ℟ dico q eligere potest. ḋs etiā nouā antiqua dimissa. ℟ in loco minus religioso. extra eo. cū ḋs. lib. vj. si quis tamen eligit nullam se habiturū sepulturam: sicut marcellinus papa fecit. in detestatione idolatrie commisse non est implēdū vt no. di. 21. c. nūc autē in glo. ℟ ſm ho. si quis eam elegit voto vel iuramēto motu ꝓprio seruare tenetur nisi postea factus sit religioso vel locus ille quasi esset dissipatus. de re. li. do. inter: si vero eaz eligit in aliqua ecclesia ex hoc q inductus fuit ad iurādū aut votum dū vel alias promittendum iuxta ea q dicta sunt. ℌ. excommunicatio. vbi ℌ. 16. talis non pōt ibi sepeliri. sed ibi sepelietur vbi alias erat sepeliēd⁹ si nō elegisset sepulturam. Unde ibi.

¶ Sexto q̄rit quis possit sibi eligere sepulturam: ℟ dico q sibi eligere pōt sepulturā q libet tā masculus q̄ femina. hꝫ liberū arbitriū ℟ debitā etatē. ura. ſ. q. ſit pubes. q̄uis sit in potestate patris et sine patris consensu. ca. 13. in prin. de sepul. libro sexto. ℟ 12. q. 2. ℌ. 2. etiam si sit seruus ſm pe. de per. in tracta. de cano. por. ℟ Joan. in. c. de vxore. eo. ti. ℟ ho. quia in spiritualibus cessat dominica potestas. de cōiu. seruo. c. ſ. secus de impubere. teneo qui nō est cōpos sue mētis. ar. cap. vlt. de suc. ab intest. ℣ Hoc tñ fallit ꝓmo in religioso qui eligere non potest. nisi quādo ita lōge a monasterijs sui ordinis moritur quod ad ea commode portari non potest. extra eo. religiosi. lib. sexto vel nisi sit abbas aut prelatus secundū summo. p̄ rationē. d. capi. religiosi. scilicet cum nō habēt velle vt nolle q̄ loci nō hz t̄ plato cū habeat subditos in potestate sua ℟ ipse in alterius non sit potestate. ℟ facit qz constitutio capit intellectum ℟ restrictionem ad limitterationis expresse. l. cum pater. ℌ. dulcissimus. ff. de lega. secundo. quod ego verum puto in prelato non habente superiorem in religione sed solum episcopū aut papam non in alio: qz ēt talis nō hz velle nec nolle. ℟ ideꝫ ℟ accēſo i decapitādo ℟ hmōi. q̄ nō pōt eligere si sententia est data ℟ appellatiōe nō est suspensa: qz nulla pena volūtatē potest dimittere

Universidad de Deusto
Biblioteca

l. et⁹. ff. de testa. q̃ ēt p̃ anima aliq̃d relinquere non põt: vt no. io. and. in addi. ad specu. in ti. de instru. edit. licet possit ola sacra petere ⁊ recipere. vt in cle. de pe. ⁊ remi. si vero sententia non est data. vel est appellatione suspensa. sic potest eligere.

7 ¶ Septimo q̃rit q̃s possit vel nõ possit eligere sepulturã alteri: ⁊ dico q̃ eligere põt q̃lis pro seruo impubere ſm io. in. c. de vxor. eo. ti. ⁊ si militer pt̃ pro filio impuberib⁹ q̃s hoc habet cõsuetudo ſm pe. de peru. vbi. ã. p. d. c. ly. de sepul. lib. 6. ⁊ idē ibi ge. sed si cõsuetudo obstaret sepelirek cũ suis maioribus vel in ecclesia prochiali vbi q̃rit io. an. ã dek electio pp diſiũ etiã ⁊ peludit q̃. ordo littere seruãd⁹ est. 43. di. si rector. ⁊ idē credit ge. ibi de mre ⁊ cõsentit archie. ly zen. neget q̃ tex. loquitur de patre: sed si est consuetudo etiã de matre nihil obstat vt dicit ge. Sed hoc limita p̃ filios legitimos naturalibus ⁊ pro adoptiuis vel arrogatis: non aũt pro spuriis vel naturalib⁹ tm̃: q̃ appellatione filioꝝ non veniũt naturales tm̃ vel spurij. l. generaliter. C. de insti. ⁊ substi. ⁊ in cle. ſ. de bap. Non põt etiã auus eligere p̃ nepote impubere ſm eũdē petrũ: q̃ in materia odiosa appellatione filioꝝ nõ cõtinẽtur nepotes. cũ aliter filij aliter nepotes appellẽtur. sec⁹ appellatiõe liberoꝝ. vt l. l. q̃d si nepotes. ff. de testa. tute. multominus frater aut ali⁹ collateralis: nec pt̃ p̃ filio pubere ſm eũdē: quia. d. c. licet. cõcedit electionem sepulture solũ p̃ filio impubere. Uñ sepelienk isti cũ suis maioribus vel in ecclesia parochiali: vt in. d. c. licet.

8 ¶ Octauo q̃rit vbi dz sepeliri q̃ nulla electa sepulta decedit: ⁊ ex pe. d̃ per. vbi. ã. dico multa. ℣ Primũ. Parochiani sepeliri debẽt non in parochia: sed vbi sunt maiores eoꝝ. ſm glo. in. c. ſ. eo. ti. li. vſ. ⁊ facit. c. primũ de sepul. ⁊ est casus in. c. io q̃. eo. ti. lib. vſ. vbi hoc tenet Archi. ⁊ Johan. an. in capitulo animarum. eodem tit. libro sexto. consuetudo tm̃ secundum archie. post ray. ⁊ inno. seruanda esset. Dicũtur aũt hic maiores ſm eũdē pe. pt̃ canus. 13. q. 2. ebron. iũcto. c. ſ. de sepul. nec obstat q̃ stricte ⁊ proprie maiores dicunk superiores tm̃ vel tra tritauſi: vt in. l. iurisconsultus. ℋ parẽtes. ff. de grad. ⁊ l. quecunq; ℋ parentes. ff. de in ius vo. quia illud verum est simpliciter sed non in hoc casu: vt videtur velle oldr. c onſl. 25. tum quia sicut domicilium inter vinos: ita ius sepulture est inter mortuos. consequitur autem quis originem seu domicilium patris ⁊ aui ⁊ non superiorum: vt no. in. l. assumptio. ff. ad munici. ⁊ de paro. c. finali. in q; quia vnio sepulturę ex charitate ⁊ mutua dilectione procedit que fuerat inter vinos: quę ſ maior fuit ad patrem: auum ℋ ad superiores. hec ille valde bene. Nec ob. q̃ Panor. in. eã. nos. de sepul. dicat contra hoc esse glo. in. c. io qui. eo. ti. lib. vſ. dicens q̃ ſi in vna ecclesia sepultus est pt̃ in alia reliqui maiores. sepelieꝝ ſ in sepulchro maioꝝ: quia dico hoc non esse cõtra oldr. qui non loquitur de pte solo: sed de patre ⁊ auo qui non sunt maiores in plurali non autem pater. Unde si proauus ⁊ atauus sepulti essent in vno loco. ⁊ pater ac auus in alio sepelietur quia cum patre ⁊ auo: ⁊ ſ pater in vno loco ⁊ auus ac alq̃ maiores in alio ſt sepultus: sepelietur filius cum auo ⁊ cęteris maioribus ſm glo. ⁊ Jo. an. per. c. q̃. in principio. ⁊. c. fraternitatẽ. de sepul. ⁊ q. c. cũ quis eo. ti. li. vſ. quod licet alq̃ contrarium teneant p̃ tex. contrarios. 13. q. 2. vt̃ verius quia in. c. q̃. ⁊ iq. eo. ti. li. vſ. dicit sepulchrum maiorum ab antiquo. Si autez in nullo sepulchro sint plures maiores. sed hic est pater. ibi auꝰ. ⁊ sic de alq̃: sepeliek ſm aliquos in parochia: q̃ nullam est sepulchrum maiorum: sed ſm io. an. in nouel. de consuetudine sepelieꝝ eaz patre. tamen de iure primũ est verꝰ. Unde ſm pe. de per. vbi. ã. ſi nõ apparet vbi sint sepulchra maiorũ sepeliek in ecclesia vbi audit diuina ⁊ recipit ecclesiastica sacra: vt in. c. ſ. de sepul. ⁊ ibi g inno. ⁊ est casus. d. c. io qui. ait ea. in nostra: eo. ti. ſi autem in vna ecclesia audit diuina ⁊ in alia recipit sacramenta. vel est parochianus duarum ecclesiarum. ſi vtraq; ecclesia habet ius funerandi. locus est preuentioni. de rescrip. duobus. li. vſ. sed obuẽtione quarte diuidenk. c. cũ quis. eo. ti. li. vſ. ⁊ ſi nõ est preuẽtio sed contẽdunt. diocesanus. cõcordabit partes. Si autem ecclesia vbi de iure debet sepeliri sit interdicta. ſi quidẽ est ecclesia sepulchri maiorum. sepeliek in parochia: ſi vero est parochia. sepeliek in ecclesia cathedrali: ⁊ ſi omnes iste essent interdicte. sepelietur in monasterio p̃ priori ſm archie. ⁊ io. an. vel vbi debebat soluere decimas. ſm p̃dictos ℣ Et predicta intellige etiã de filio impubere. ℣ Panor. aũt vbi. ã. tenet contra pe. ⁊ ol. q̃ ſi lius potius cũ patre q̃s cum reliquis maioribus ſit tumulandus ſi pater sertose ⁊ ex electione ⁊ non preter propositum aliquo casu sit ibi sepultus: quia ita disposuerunt patriarche quorum actio est nostra instructio sed dico fuisse particulare in patriarchia quia abraam fuit quo ad fidem quasi alterum id principium gentis cum maioribus eius fuerint infideles ⁊ rursus eorum sepulchra diſabant ideoq; merito isaac debuit sepeliri cum suo patre non cum reliquis maioribus. ℣ Secundum. Peregrini ⁊ aduene sepeliuntur in parrochia in qua moriuntur ſi sepulchra maiorum ignorantur: vel ad ea cõmode ferri non possunt ſz pe. de peru. vbi supra. archie. c. ſ. eo. ti. li. vſ. quod etiã archie. sequitur nisi esset consuetudo q̃ sepelirentur in sepulchro maioꝝ: quia dico hoc non esse cõtra oldr. qui non loquitur de pte solo: sed de patre ⁊ auo qui non sunt maiores in plurali non autem pater. Unde si proauus ⁊ atauus sepulti essent in vno loco. ⁊ pater ac auus in alio sepelietur quia cum patre ⁊ auo: ⁊ ſ pater in vno loco ⁊ auus ac alq̃ maiores in alio ſt sepultus: sepelietur filius cum auo ⁊ cęteris maioribus ſm glo. ⁊ Jo. an. per. c. q̃. in principio. ⁊. c. fraternitatẽ. de sepul. ⁊ q. c. cũ quis eo. ti. li. vſ. quod licet alq̃ contrarium teneant p̃ tex. contrarios. 13. q. 2. vt̃ verius quia in. c. q̃. ⁊ iq. eo. ti. li. vſ. dicit sepulchrum maiorum ab antiquo. Si autez in nullo sepulchro sint plures maiores. sed hic est pater. ibi auꝰ. ⁊ sic de alq̃: sepeliek ſm aliquos in parochia: q̃ nullam est sepulchrum maiorum: sed ſm io. an. in nouel. de consuetudine sepelieꝝ eaz patre. tamen de iure primũ est verꝰ. Unde ſm pe. de per. vbi. ã. ſi nõ apparet vbi sint sepulchra maiorũ sepeliek in ecclesia vbi audit diuina ⁊ recipit ecclesiastica sacra: vt in. c. ſ. de sepul. ⁊ ibi g inno. ⁊ est casus. d. c. io qui. ait ea. in nostra: eo. ti. ſi autem in vna ecclesia audit diuina ⁊ in alia recipit sacramenta. vel est parochianus duarum ecclesiarum. ſi vtraq; ecclesia habet ius funerandi. locus est preuentioni. de rescrip. duobus. li. vſ. sed obuẽtione quarte diuidenk. c. cũ quis. eo. ti. li. vſ. ⁊ ſi nõ est preuẽtio sed contẽdunt. diocesanus. cõcordabit partes. Si autem ecclesia vbi de iure debet sepeliri sit interdicta. ſi quidẽ est ecclesia sepulchri maiorum. sepeliek in parochia: ſi vero est parochia. sepeliek in ecclesia cathedrali: ⁊ ſi omnes iste essent interdicte. sepelietur in monasterio p̃ priori ſm archie. ⁊ io. an. vel vbi debebat soluere decimas. ſm p̃dictos ℣ Et predicta intellige etiã de filio impubere. ℣ Panor. aũt vbi. ã. tenet contra pe. ⁊ ol. q̃ ſi lius potius cũ patre q̃s cum reliquis maioribus ſit tumulandus ſi pater sertose ⁊ ex electione ⁊ non preter propositum aliquo casu sit ibi sepultus: quia ita disposuerunt patriarche quorum actio est nostra instructio sed dico fuisse particulare in patriarchia quia abraam fuit quo ad fidem quasi alterum id principium gentis cum maioribus eius fuerint infideles ⁊ rursus eorum sepulchra diſabant ideoq; merito isaac debuit sepeliri cum suo patre non cum reliquis maioribus. ℣ Secundum. Peregrini ⁊ aduene sepeliuntur in parrochia in qua moriuntur ſi sepulchra maiorum ignorantur: vel ad ea cõmode ferri non possunt ſz pe. de peru. vbi supra. archie. c. ſ. eo. ti. li. vſ. quod etiã archie. sequitur nisi esset consuetudo q̃ sepelirentur in sepulchro maioꝝ: quia dico hoc non esse cõtra oldr. qui non loquitur de pte solo: sed de patre ⁊ auo qui non sunt maiores in plurali non autem pater. Unde si proauus ⁊ atauus sepulti essent in vno loco. ⁊ pater ac auus in alio sepelietur quia cum patre ⁊ auo: ⁊ ſ pater in vno loco ⁊ auus ac alq̃ maiores in alio ſt sepultus: sepelietur filius cum auo ⁊ cęteris maioribus ſm glo. ⁊ Jo. an. per. c. q̃. in principio. ⁊. c. fraternitatẽ. de sepul. ⁊ q. c. cũ quis eo. ti. li. vſ. quod licet alq̃ contrarium teneant p̃ tex. contrarios. 13. q. 2. vt̃ verius quia in. c. q̃. ⁊ iq. eo. ti. li. vſ. dicit sepulchrum maiorum ab antiquo. Si autez in nullo sepulchro sint plures maiores. sed hic est pater. ibi auꝰ. ⁊ sic de alq̃: sepeliek ſm aliquos in parochia: q̃ nullam est sepulchrum maiorum: sed ſm io. an. in nouel. de consuetudine sepelieꝝ eaz patre. tamen de iure primũ est verꝰ. Unde ſm pe. de per. vbi. ã. ſi nõ apparet vbi sint sepulchra maiorũ sepeliek in ecclesia vbi audit diuina ⁊ recipit ecclesiastica sacra: vt in. c. ſ. de sepul. ⁊ ibi g inno. ⁊ est casus. d. c. io qui. ait ea. in nostra: eo. ti. ſi autem in vna ecclesia audit diuina ⁊ in alia recipit sacramenta. vel est parochianus duarum ecclesiarum. ſi vtraq; ecclesia habet ius funerandi. locus est preuentioni. de rescrip. duobus. li. vſ. sed obuẽtione quarte diuidenk. c. cũ quis. eo. ti. li. vſ. ⁊ ſi nõ est preuẽtio sed contẽdunt. diocesanus. cõcordabit partes. Si autem ecclesia vbi de iure debet sepeliri sit interdicta. ſi quidẽ est ecclesia sepulchri maiorum. sepeliek in parochia: ſi vero est parochia. sepeliek in ecclesia cathedrali: ⁊ ſi omnes iste essent interdicte. sepelietur in monasterio p̃ priori ſm archie. ⁊ io. an. vel vbi debebat soluere decimas. ſm p̃dictos ℣ Et predicta intellige etiã de filio impubere. ℣ Panor. aũt vbi. ã. tenet contra pe. ⁊ ol. q̃ ſi lius potius cũ patre q̃s cum reliquis maioribus ſit tumulandus ſi pater sertose ⁊ ex electione ⁊ non preter propositum aliquo casu sit ibi sepultus: quia ita disposuerunt patriarche quorum actio est nostra instructio sed dico fuisse particulare in patriarchia quia abraam fuit quo ad fidem quasi alterum id principium gentis cum maioribus eius fuerint infideles ⁊ rursus eorum sepulchra diſabant ideoq; merito isaac debuit sepeliri cum suo patre non cum reliquis maioribus.

ribus. ℣ Secundum. Peregrini ⁊ aduene sepeliuntur in parrochia in qua moriuntur ſi sepulchra maiorum ignorantur: vel ad ea cõmode ferri non possunt ſz pe. de peru. vbi supra. archie. c. ſ. eo. ti. li. vſ. quod etiã archie. sequitur nisi esset consuetudo q̃ sepelirentur in sepulchro maioꝝ: quia dico hoc non esse cõtra oldr. qui non loquitur de pte solo: sed de patre ⁊ auo qui non sunt maiores in plurali non autem pater. Unde si proauus ⁊ atauus sepulti essent in vno loco. ⁊ pater ac auus in alio sepelietur quia cum patre ⁊ auo: ⁊ ſ pater in vno loco ⁊ auus ac alq̃ maiores in alio ſt sepultus: sepelietur filius cum auo ⁊ cęteris maioribus ſm glo. ⁊ Jo. an. per. c. q̃. in principio. ⁊. c. fraternitatẽ. de sepul. ⁊ q. c. cũ quis eo. ti. li. vſ. quod licet alq̃ contrarium teneant p̃ tex. contrarios. 13. q. 2. vt̃ verius quia in. c. q̃. ⁊ iq. eo. ti. li. vſ. dicit sepulchrum maiorum ab antiquo. Si autez in nullo sepulchro sint plures maiores. sed hic est pater. ibi auꝰ. ⁊ sic de alq̃: sepeliek ſm aliquos in parochia: q̃ nullam est sepulchrum maiorum: sed ſm io. an. in nouel. de consuetudine sepelieꝝ eaz patre. tamen de iure primũ est verꝰ. Unde ſm pe. de per. vbi. ã. ſi nõ apparet vbi sint sepulchra maiorũ sepeliek in ecclesia vbi audit diuina ⁊ recipit ecclesiastica sacra: vt in. c. ſ. de sepul. ⁊ ibi g inno. ⁊ est casus. d. c. io qui. ait ea. in nostra: eo. ti. ſi autem in vna ecclesia audit diuina ⁊ in alia recipit sacramenta. vel est parochianus duarum ecclesiarum. ſi vtraq; ecclesia habet ius funerandi. locus est preuentioni. de rescrip. duobus. li. vſ. sed obuẽtione quarte diuidenk. c. cũ quis. eo. ti. li. vſ. ⁊ ſi nõ est preuẽtio sed contẽdunt. diocesanus. cõcordabit partes. Si autem ecclesia vbi de iure debet sepeliri sit interdicta. ſi quidẽ est ecclesia sepulchri maiorum. sepeliek in parochia: ſi vero est parochia. sepeliek in ecclesia cathedrali: ⁊ ſi omnes iste essent interdicte. sepelietur in monasterio p̃ priori ſm archie. ⁊ io. an. vel vbi debebat soluere decimas. ſm p̃dictos ℣ Et predicta intellige etiã de filio impubere. ℣ Panor. aũt vbi. ã. tenet contra pe. ⁊ ol. q̃ ſi lius potius cũ patre q̃s cum reliquis maioribus ſit tumulandus ſi pater sertose ⁊ ex electione ⁊ non preter propositum aliquo casu sit ibi sepultus: quia ita disposuerunt patriarche quorum actio est nostra instructio sed dico fuisse particulare in patriarchia quia abraam fuit quo ad fidem quasi alterum id principium gentis cum maioribus eius fuerint infideles ⁊ rursus eorum sepulchra diſabant ideoq; merito isaac debuit sepeliri cum suo patre non cum reliquis maioribus.

tur in eius sepulchro: sepelientur: secus si eo mortuo: q̃ sepelientur cũ patre naturali: ſm gõ no. ple. in. c. vnico. de cogna. lega.

5 ℣ Quintum. Uxor si est carnaliter cognita vel dicta: ad domum viri sepelietur in sepulchro viri: q̃ iam assecuta eius domicilium per conductionem. l. cũ quedã puella. ff. de inrisd. omn. iu. vel q̃ est effecta vna caro cum eo. d. c. ebrõ alias nõ. Si tamen sit propter adulteriũ separata secus est: q̃ iã non ẽ de domo viri ni ſi sit reconciliata. Si autẽ plures habuit viros: erit cũ vltimo cuius domicilium honore retinet tumulãda: eo. ti. io qui. li. vſ. vbi Joã. an. dicit notabile verbum: hoc ſ. procedere etiaz si postq̃ fuit vidua reuersa est ad domũ patris: q̃ hec priuilegia non cõferuntur loco ſz persone: eidem si transferat se ad alium locũ quia retinet domicilium mariti secundũ Archi. ⁊ io. ibi. vt. l. filiũ. ℋ vidua. ff. ad mu. ⁊ ita tz sum. ro. ubi. lz sum. ang. dicat locũ cẽ pretentionis: idẽ ge. ibi addẽs q̃ honor acquisitus vxori ex qualitatibus mariti nõ extinguitur morte mariti: ipsa tamẽ in viduitate manente: ⁊ sic regina non perdit hoc nomen per mortẽ mariti. Si autẽ vir hẽbat in vna ecclesia sepulchra maiorum ⁊ in alia elegit sepulturam sibi iacet. vxor sepelietur vbi iacet maritus. d. c. ebron. quod limita primo si fuit legitime sepultus non excõicatus nec interdictus: ex eo si cõmode põt illuc deferri. ar. c. religiosi. eo. ti. lib. vſ. Si autẽ ipa ꝺ decedat mrito an debeat sepeliri in sepulchro maiorũ suorum vel maiorũ mariti. panor. in. c. de vxo re. eo. ti. dicit dectionẽ esse dubiam ⁊ egere de claratione: quia si diceretur q̃ in sepulchro mariti: si ille alibi eligerat sepeliri illa iaceret inter alienos sed tamen dicit standũ consuetudini qua cessante posset dici q̃ sepelietur ⁊ sepulchro mariti: si ipse sibi preparauit sepulchrum. ad q̃s. ℋ. sotor. xiij. q. secunda. quia cũ destinatione videtur maritus sepultus ibi et idem vbi maritus non habet proprium sepulchrum. sed dicit velle sepeliri in sepulchro maiorũ suorum: si eius voluntas non possz declarari videtur sepelidã in sepulchro maiorum vxoris. ℣ Si autẽ ipsa vxor predecedẽs elegisset sibi sepulturam: de ide maritus subsequatur sepultura non electa. dubitatur vt prius: ⁊ ratio dubij potest elici ex dicto capitulo io qui. ℋ. mulier. ⁊ rationes ibi expresse cessant in marito. ⁊ tamen panormitanus vbi supra contrarium putat: quia propter vniones eorum in vita ius disposuit vt vxor debeat sepeliri cum marito: ⁊ consequenter e contra. tamen quia in dicto ℋ. mulier. dicitur q̃ mulier debet sequi maritum summa non dicit ecõtra

6 ¶ Quartum. Filij si sunt naturales tantũ sepelientur ſm pe. de per. cũ pte. nisi pater fuisset in dignitate. l. ex facto. ℋ. si quis rogatus. ff. ad trebel. si vero sunt spurij non sepelienk cũ patre: q̃ nec filij nominãdi sunt. C. de iure. et quod sequitur necessitatem ⁊ principe nisi ad petitionem patris: et eo volente fecisset: facit quod no. in aut. ℋ. ut. nuq. aut. ex complexum nec ⁊ si legitimentur a principe nisi ad petitionem patris: ſmo. na. effi. sur. vnde tales sepelientur in sepulchro matris: ar. ff. ad munic. l. ſ. nisi sit illustris femina. Si vero sint filij adoptiui vel arrogati. si viuente patre adoptante moriun

Summa

naturales ℋ
spurij
adoptiui

adnotate tñ q̃ Gar. in dd. ſ. ff. Silueſtri. 22 iq

Universidad de Deusto
Biblioteca

et quia indecens est vt vir se gestatur dispositionem mulieris. verius est primus. ¶ Sextū Prelati ecclesiarum regulariter sepeliri debent in ecclesia vbi habent prelaturaz: z si in duabus locis est preuentio: vt melius sepelientur in ea in qua moriuntur fm Archi. in d.c.cū quis. alīs vero clerici sepeliri debent in ecclesia vbi sunt clerici seu beneficiati. ¶ Septimum. Religiosi vero sepeliri debent apud locum sue religionis vbi moriuntur. xvj.q.j. c.j. si tamē sint nonisti non obligati religioni in genere fm archi. in. d.c.cum quis. z sequitur. ang. debent sepeliri in ecclesia vbi de iure conuenit: sed contrariū est in vsu. meritoriū nisi essent in proposito redeundi ad seculum quia si eligunt ibi mori eligunt a sepeliri.

¶ Octauum. Qui habet domicilium in ciuitate vel castro sed ad villam ruralē se trāsfert cā recreationis vel exercendi ruralia ibi moritur: nō sepelitur in ecclesia rurali. sed in sepulchro maiorum suorum iuxta dicta supra parti. prima. si ad illud commode portari potest. d.c. is qui. eo. ti. li. vj. vt ibi no. archi. vio. an. quid autem agendum sit si ecclesia apū quam quis de iure debeat sepeliri sit interdicta vel apud eam propter casum contingentem sepeliri non possit. vide supra excommunicatio. vij. excommunicatione. xvj. dub. iij.

19.q. ¶ Nono queritur qui sunt de quibus certus est q ecclesiastica priuantur sepultura z dico q multa sunt genera personarum que in ecclesia vel cimiterio seu in loco sacro sepeliri nō debent. ¶ primo. s. omnis infidelis. pagan⁹. iudeus. vel hereticus. etiam si post mortem appareat de heresi. de con. di. j. ecclesiam. et xxiij. q. ij. sane. ¶ Secundo mortis in tornamento. extra eo. c. primo. quod tamen de alīs te non intelligitur secundum. ℣℣. sed de eo q venit causa se exercendi armigeria ei seruiēdi in armis: z ho. exponit etiam si quis ibi vulnerale acceperit licet postea superuixerit: qui huius penitentie ei eucharistia nō negetur tamen ecclesiastica sepultura carebit vt ibi. Sed hic aduerte secundū summāro. post richar. in tertio. di. trigesima septima q qui hastiludia faciunt peccant mortaliter cum simili ratione videantur prohibita vt tornamenta ex quo inuitur q morientes in illis non sepelientur in sacrato. Ego autem dico ex hoc haberi q hastiludium et tornamentum non sunt idem. z consequenter q nec semper ista pena habet locum in hastiludio: vt etiam tenet summa ang. in verbo tornamentum: sed solum quādo inde immineret probabiliter periculum mortis: quod etiā tenet archi. vt supra ludus. ℣. ij. parti. vij. di

1 2 3 4 5 6 7 8

etum est. vide etiā infra tornamentū. ¶ Octauo is qui se occidit. xiij. q. ij. quibus. z xxiij. q. v. placuit. intellige secundū. ℣℣. ex desperatione vel iracundia: secus ex fatuitate vel ex tra suam intentionem: vt si quis vi cuiusdam precipitauit se in flumen. ¶ Nono secundum Wer. extra eo. ex parte. ar. dicti. decimaterijs nerui. vigesimaquinta questione quia de occidendis: immo secundum aliquos si occidēdo se ex malo animo aliquandiu post vulnus vel fecerit. ostenderet signa contritionis non denegaretur ei ecclesiastica sepultura.

¶ Decimo excommunicatus maiore: etiam ininuste. xxiij. q. secunda. sane. vt no. glo. de re. iudi. c. sicut. z secundum ℣℣. idē est de excommunicato. minore not orie. ¶ Undecimo ille cui est interdictus ingressus ecclesie. c. cum. le. de sentē. excommuni. li. vj. ¶ Duodecimo ille qui in sacerdotē filiū suū turorem instituit. lxxxvij. distī. neq; apud glo. ibi cōtrarij tenet

¶ Quarto is quem certum est z manifestum non fuisse confessū vel non communicasse semel in anno. de pe. z re. omnis. quod secundū archie. post Jo. de imo. intellige nisi mortem ostenderit signa contritionis remēdationis sui per huiusmodi. ad quod probandum sufficit vn⁹ testis. xxvj. q. vj. qui recedunt. sed heredes tenentur satisfacere pro eo. extra eod. parrochiano. hec tamen pena secundū panormitanum in. d.c. ex parte. ratio⁹ dictorum non habet locum in eo qui tempore suo fuit confessus z deinde morte etiam casuali preuentus sine confessione decessit. quam tamen per annum non contempsit. nec in eo qui non est qui idem confessus infra annum tamen hoc est occultum vel dubium. vt. ℣. sequenti.

¶ Quinto monachus inuentus propietarius in fi. de sta. mo. super quodā. ¶ Sexto blasfemus deus. extra de male. in fin. ¶ Septimo generaliter q̄libet notorius peccator decedēs in ipo notorio mortali. xiij. q. ij. quibus. z. c. non existimem: q̄ intelligē nisi sint ecclesie reconciliati: vel saltem signa cōtritionis apparuit ad quod probandum sufficit vnus testis fm archie. vt. d.c. qui recedunt. z. c. sequen. ibi etia glo. sed heredes tenētur satisfacere pro eis. dicto capitulo parochiano. Excipitur si qui moritur in tornamento: vt dictum est.

¶ Octauo manifestus vsurarius de vsu. quia etc eo. titulo. ℣℣. libro sexto. ahoc nisi penitens et faciant cautionem. ¶ Nono interdictus nominatim: ahoc sub pena excommunicationis: vt in cle. prima. eo. ti. et tempore interdicti qui sunt de loco interdicto eo durante: vt habes supra interdictum sexto. ℣. secundo.

¶ Decimo excommunicatus maiore: etiam sti. spo. litteras. a secundum ℣℣. idē est de excōmunicato. minore not orie. ¶ Undecimo ille cui est interdictus ingressus ecclesie. c. cum. le. de sentē. excommuni. li. vj. ¶ Duodecimo ille qui in sacerdotē filiū suū turorem instituit. lxxxvij. distī. neq; apud glo. ibi cōtrarij tenet

Si quis predictorū de facto in loco sacro sepulturam in casu non concesso tenetur restituere corpus si petatur. non solum recēter sepultum sed etiam post. ita vt sola ossa super esse videantur secundum Panor. in. c. liberū extra eo. z quicquid rōne illius corporis perceperit: z hoc ratione male fidei fm glo. in. d. c. cum liberum. ¶ Secundum. Si sacerdos parochialis corpus eius alibi eligit sepulturam violenter rapuerit vel: funus spoliauit antecū veniret ad manus eorum quibus debebatur secūdum Jo. in. d. c. cū liberuz. amittit ius q̄ habebat: z idem si aliquis connexus totus vel maior pars eius hoc fecerit. secus si pars minor. vel solus prelat⁹: vnde fm old. cōsi. cxxiij. tenetur restituere quicquid accepit z ipm corpus z vltra hoc perdit quartam canonicam: ad similitudinē heredis rei hereditarias subtrahentis qui in eis quartam trebellianicam perdit: z ius instituēdi debitum. quod alias erat detracturus. l. paulus respondit. ff. ad. l. falc. z. l. rescriptum. ff. de his qui. vt indi. ℣e. autem de peru. vbi. d. quantū ad hoc. i. quartā canonicā z contrarium: q debitū presbyteri ecclesie nocere nō dz. de or. cogni. c. ij. xvj. q. vj. si episcopū: z q̄ no. in regula delictum. lib. vj. z in. l. si quis in tantā. C. vnde vi. Sed ista primū est verius si quid tale fiat a prelato q̄ prelatus solus precludicare potest ecclesie in acquirendis. decimasexta. q. vj. ℣. fi. sicut seruus domino in acquirendis. C. de acquirē. possessio. l. fi. secus in iam quesitis.

¶ Duodecimo queritur vtrum pretextu debiti possit impediri sepultura aut molestari mortuus: z dico q̄ accedens ad domū mortuorum. z ipsum vel alios molestans: aut rebus eius insignia ponens ipso iure cadit ab actione. et in tantūdem cōdemnat heredibus defuncti. z publicatur tertia pars suorum bonorū et est infamis: z idem in eo qui circa funus peccat. C. de sepul. vio. auk. item qui domum nec debet impediri sepultura pretextu debiti vel cuiuscunq; obligationis. C. de sepul. vio. l. cum sit: nec debet fieri molestia infra decez dies ab obitu: alias pro tunc est inutile: vt ibi in auk. sed nec ante. Bene tamen impeditur sepultura in casibus anime de quibus. supra. ℣. nono.

¶ Decimotertio queritur vtrum liceat mortuos spoliare: z dico quod non: sed imponitur pena grauissima. ff. de sepul. viola. l. ter tia. quod intelligē quando tum ad eaque ex intentione tumulantium remanserit.

¶ Decimoquarto q̄rit quis teneat ad expensas sepulture: z dico q̄ heres z ab eo peti pōt q: videt quasi cōtractū cū defuncto. ff. de reli. z sum. fu. l. prima. z pater respectu filij ac

dominus respectu serui.l.si quis.ff.eo.itez si mulier habeat dotem de ipsa dote fient:z si dz alia bona sient dę dote:z de eis pro rata. ff.eo.l.neratij⁹.si verō nō dz dotē:nec alia bona tz sum.ange.indistincte q⁹ tenēt vir.d.l.j. et.d.l.si quis.sed supple.z sum.ro. post pisa. et:ho.z sum.confesso.distinguit q⁹ pater oēm impensam prestare dz aut heredes mulieris si est emancipata:z si heredes nō habet.neq; pater est soluendo.maritus cōuenitur inquā tum facere pōt ne iniuria eius videatur quōdam vroz eius insepulta reliqui.l.q⁹ si nulla. ff.de reli.z sum.fu.z hoc est verum.

15 ¶ Decimoquinto queritur vtrū valeat statutum factum a laicis q⁹ in sepultura nō possit nisi tantū expēdi:z dicit ludo.de ro. q⁹ non: qz lz nō sit factum super spiritualibus.est th super cōnexis eisdē.ar.l.q⁹ si nolit. in fi.ff.de edil.edic.z in. c. cūlaicis.de re.ec. nō alie.qō limita vt.ff.immunitates.ff.h.tit.

16 ¶ Decimosexto querit vtrū si mēdicantes z alij erēpti sepeliant de facto cōtra cle.eos. de sepul.vsurarios manifestos. excōicatos publice.z interdictos nolatim.possit epūs loci facere de facto corpora exhumari.z pj el.procul:z dico q⁹ panor.in.c.sacris.extra co. credit q⁹ nō:qz pericul⁹ est ac si non essent in sua dioces:posset th dari remedium vt specialiter sepultura antecē corpus ducat ad locū exēptum:qz cū delinquatur in territorio suo pōt obuiare z illos in loco priuato facere sepeliri Vide ibi.

17 ¶ Decimoseptimo queritur vtrū leprosus debeat sepeliri cū alijs:z dicit abb.in.d.c.sacris q⁹ nō:qz cui nō cōicam⁹ in vita nec i morte cōicamus:z sequitur panor.ibi z sum.ro.sed qz illud dictum intelligit de cōione spūali que sola remanet post vitam:que etiam adducit panor.nō probant nisi q⁹ pōt alibi sepeliri.lō melius pe.de an.tz cōrarijs.cū hoc casu esset cōtagionis periculum. De translatione corporis iam sepulti.ff.corpora.

¶ De seruitute z seruo.

Seruitus cum multiplex sit omissa ea qua dō est seruꝰ dei et qua est seruꝰ peccati de humana intendo loqui qua homo homini vel res rei in ordine ad holem subiicitur.

h.q. ¶ Primo ergo queritur quid et quotuplex si seruitus humana z dico q⁹ in genere seruitus humana est institutio iuris gentium adde vt generaliter humani:vt .j. .ff.q. qua aliquid alicui cōtra naturā subiicit:ar.insti.de iur. perso.ff. seruitus. diffi.j. iusgentium.xij.q.secūdo cum redemptes. ¶ Est aūt triplex.prima.f.personalis que est institutio iurisgentium qua quis dñio alieno contra naturam subiicitur: vt pz in pdictis iuribus:z scda realis vel pdialis.f.qua res rei subiicitur contra naturā:siue que debet rei a re.puta predio z nō persone l.si vnus ex socijs.ff.de ser.ru.prę.sicut hic fundus ē obligatus pati viam z accessum ad illū vel illum quod th est gratia hominum siue dominoꝝ et tertia est large dicta scilicet ascripticia. que debetur rei a persona. Realis autem est triplex vrbana.scilicet rusticana ac mixta. Est autem seruitus vrbana que debetur prędō vrbanis siue que debetur intuitu alicuius edificij habitabilis·sicut altius tollendi vel non tollendi. ne officiat luminibus: vel prospectui domus vicini uitez stillicidij diuertendi in tectum vel aream vicini. Seruitus autem rustica est que debetur prędō rustico.siue que debetur predio non gratia alicuius edificij habitabilis veluti iter .actus. via.aqueduct⁹.aque haustus.pecoris appuli sus ad aquam.z huiusmodi. Et sic patet q⁹ talis est seruitus quale predium cui debetur vnde si stillicidia dom⁹ mee que est prędij vrbanum cōuerto in aream tuam que est prędium rusticum seruitus est vrbana:z ecōtra: si tignum edificij non habitabilis.i.non ad habitandū facti sed verbigratia colligenda rum frugum qō est prędij rustici apponō in parietē domus tue:que est prędij vrbanū seruitus est rustica. Est aūt sciendum q⁹ prędia vrbana dicunt oia edificia cū habitandi facta z stabili cōtinui.siue i ciuitate sint.siue in rure vel vbicunq; .ff.q. tū vt.¶ rusti.prędi. l.j.rustica vero prędia dicunt oia prędia sine domo ad habitandum licet habeant recum pro fructibus colligendis:vel stabuli pro equis z iumētis separati ab edificio habitatiōis: vt.l.hoc iure.ff.qui.mo.pi. vel ipo. tac.cō. de quibus habes in.c.ecclesia.de consti. Seruitus autem mixta est que debetur a re persone.que ideo sic dicitur q⁹ nō est mere realis.nec mere personalis quāuis etiā dicat personalis:vt.l.j.ff.de seruitu.qz cū persona semper finitur:vt.l.iij.¶ fi.ff. qui.mo.vsufr. amit.dicitur z realis qz ranch⁹ tus reale vendi catur.sed non reiuendicatione:qz incorporale est.sed quasi vendicatur.cum agitur iniuriarum si prohibetur ire huiusmodi:vt.l. vti fru.¶ virum autem.ff.si vsufru.pet.vt no.ci.in rubri.C.de vsufru. Species huius seruitutis sunt tres scilicet vsus habitatio.et vsufructus. Hic autem solum de personali seruitute intendo.

2 ¶ Secūdo querit dō z quotuplex sit seruus: z dico q⁹ seruꝰ est q̄ humano iure alterius dñio subiectus est.ar.iuriuz z dictorū.de dō⁹ in.¶ priore.z est mēo.s.tho.in.4.di.36.dicētis q⁹ seruitus est de iure positiuo.sed a naturali p ro.¶ si aūt seruus dicat relative ad dñm tot modis dr quot⁹ dñi:vñ duplex est seruꝰ.f.im ppie dictꝰ vt subiectꝰ simplr inrisdictiōi alicuius maxime tpali puta pncipis vel epi:q̄ èt dr dñs lz melius dicat pater:z q̄ in aliq̄ seruitio alicui obligat q̄ si sit tpale dr mercēnarius quo.¶ feudū.z.l.vasallus aliquādo dr ascriptic⁹ vel originarius q̄ idē est.q̄ ascripticius ē origine talis fit:dr ēt colonus a terra colēda. ¶ Ille non est ppie seruꝰ sm glo.ray.nec repel li dr ab actib⁹ legitimis:nisi q⁹ ad ordines nō admittit:vt no.in.c.multoti.de iude.in glo. z di.54.dō aūt le gra:de voluntate th dñi pōt ordinari⁹ vt no.glo.in.d.c.multoꝝ.p.c.si quis obligat⁹.di.54.immo z aliqz cōtra ipsi⁹ dñi voluntatē.f.in ipsis possessionib⁹:ita th vt cleri ve in.c.si seruꝰ.ea.di. ¶ Est z alius seruus dictus ppie q̄ nō est sui iuris sed seruilis cōditiōis:

3 ¶ Tertio queritur quibus modis dō seruus efficax vel contrahat seruitutē:z dico q⁹ multis. ¶ primo ex natiuitate.vt cum dō⁹ nascit de matre ancilla qui z vernaculus dicitur et similiter taliū filij: quia sm.s.tho.in.4.dist. 36.z iura ciuilia partus sequitur ventrem.i. matrem ꝑtum ad conditionez seruitutis vel libertatis.de quo infra.¶ iij. ¶ Secūdo ex iure ciuili seruus est qui capitur in bello iusto sm glo.in.c.iusgentium.dist.j.p totū.dicat.23.q.5.z fugiendo peccare:quod tamē fallit si capiat xpianus:z iure ciuili similiter efficitur seruus:qui maior.20.annis patitur se vendi ad participandum precum: ipsi de iure perso.¶ serui autem:z libertus in gratiꝰ patrono.qui licet non efficiatur seruus ipso facto tamen reducitur in seruitutē una l.si manumissus.C.de liber.z eo.li.z fingens se inualidū vt mendicet.C. de mendi. vali.l. vnica.z similiter iure canonico efficitur seruus auxilium sarracenis vt supra raptor.¶ l.z fe reno cuz existente in sacris redigenda est in seruitutem.di.32.eos qui: z filij inde nati debent essici serui ecclesie.23.q.fina.cum mul te. ¶ Tertio emptione:vt quis eo inuito venditur ab alio:de quo tamen vide supra inde⁹ .¶. tertio.vel quia patitur se vendi:ad quod tamen secundum ho.gof.z azo. ser requirum tur primo q⁹ sit maior an.20.C.de lib.cap.l.si ministerium:secundo q⁹ intēdat precium participare.C.eo.l.non ideo.tertio q⁹ in veritate participet.ff.qui.ad libe.procla.l.j.quarto q⁹ emptor credat ipsum esse seruum.ff.de lib. ca. l.liberis.¶ si quis sciens.quinto q⁹ is qui vendit sciat conditionem suam:id est se esse liberum.ff.qui.ad libe.procla.non li.l.4.6.q⁹ vē ditor similiter sciat eum esse liberum.d.l.iij. quorum sex si aliquid deficiat non valet sed iure communi reuocatur in ingenuitatem:si vero nihil deficiat etiaz si postea manumittatur nō fit ingenuus sed libertus.ff.de sta.ho: l.hō liber. nisi redēat domino precium.ff.si in ge.manu.l.q. quod tamen precium dominus recipere non cogitur inuitus sm quosdam z videtur hoc tenere glo.in.d.l.q.

4 ¶ Quarto queritur vtrum partus ventrem matrem sequat.f.in conditione seruili:z dicit sanctus tho.in.4.dist.36.q⁹ partus sequitur matrem in libertate z seruitute: quia ista pertinent ad corpus quod est a matre: sed in pertinētibus ad dignitatem que est ex forma rei vt in honoribus.muneribus. municipijs. nobilitate z huiusmodi:sequitur patrem sm iura diuina.canonica.z ciuilia.lz in quibusdā terris non subiectis imperio sequatur deteriorem conditionem.vt si pater sit seruus z mater libera filij sint serui. Necesse illo. Unde dic q⁹ filius denominatur a patre de iure vt in.c. q. de cōuer. in fi.z insti.de leg.ag.tu.¶ hoc qz sequitur familiā z agnationem patris nō ob.c.raynutius.de testa.quia sm so.an.illud erat per superbiam qz mater erat nobilior:z sequitur priuilegium patrie in tribus.primo quo ad honores:secundo quo ad conditionē curialem.C.de decur.l.eos.l.exemplo.z.l.nullus.tertio quo ad origines.ff. ad mune.l.j. Vide glo.in.c.dicat.32.q.4.z in.l.cum legitime.ff.de sta.ho.Quantum vero ad conditionem seruilem de iure non sequitur conditionem patris sed matris secundum glo.quam communiter sequuntur doc.in.c.j.de coniu. ser.q⁹ vult q⁹ partus ancille erit penes dñm ancille.l.z seruoꝝ.ff.de sta.ho.pro quo facit tex.in.l.partum.C.de rei ven.z no.in.c.vnico. de na.ex libe.ven.z in capit.fi.de serui.nō ot. z institu.de iur.pso.¶ fi. Nec ob.c.liberi.32. q.4.vbi natus sequit deteriorē partē qz sm glo.exponit deteriorē.i.mīes q̄ est fragilior:vt sm glo.ibi intelligitur sm legē lōbardoruz z theutonicoꝝ.nō aūt romanoꝝ:sed th panor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.c.13.de coniu.ser.hoc limitat verū nisi consuetudo vel statutū habeat aliud sicut hodie natꝰ ex ancilla nō est seruus si pater est liber ⁊ idē pe.de pal.⁊ est de mēte io.an. limitat ēt archie.hoc verū in natis ex mrimonio qz nati ex illicita copula ꝓficiqz nascant sunt igno biles non tamē serui eorum qui sunt domini seruorum vel ancillaꝝ ex quibꝰ nati sunt vt ꝓsuo esse dīt: immo in natis ex mrimonio ſm pe.de pal. non videtur verū si dñs contrahat cum sua ancilla vel dña cum seruo quod iure diuino non prohibet ⁊ si ciuili: quia tunc ancilla illa vel seruus in libertatem eripitur: cum nec ancilla: nec seruus sit socius vt est coniunx.

5 ¶ Quinto queritur quomodo seruꝰ efficiatur liber: ⁊ dico q̄ multis modis ſm ho. primo si eum languidum dñs exposuit: aut et alimenta negauit. quibꝰ casib⁹ etiam libertus efficitur ingenuus. extra eo. tit. vnico. necꝫ eos ſuscipit pōt sibi ꝓ hoc in tho ius aliquod vendicare. ℣ Secūdo si qs ancillam vendit ne prostituat ⁊ emptor facit contra. ℣ Tertio si pileatus incedit ab dñi sui cadauer. ℣ Quarto si postea qꝭ data est fnia cōtra eū q̄ dicebat seruꝰ dñs postea ꝓcū recipiat. ℣ Quinto si dñs ancillā i mrimonio collocauit scribēs ꝓ ea dotē. ℣ Sexto si seruꝰ appellauit. filiꝰ actib⁹ interueniēt⁹ quasi in figura iudicij. ℣ Septimo si dñs dedit seruo instrm p qꝺ seruꝰ eꝰ pbabat: ⁊ aliqs casib⁹ q̄ hītur. C. ex q̄. ca. ser. ꝓ ꝑ. li. acci. in. l. j. ⁊ p totū. vt si cōiuncti in iudicio reū necio dñi sui. vel accusat falsarius monete vl raptorē ꝛginis dissimulatiōe ꝓterit⁹ ⁊ hmōi. Efficit ēt ꝙ emptionē factā a iudeo: vt. ff. iude⁹. ⁊ manumissionē. Adde q̄ si ancilla impetat a dño de turpitudine fugere pōt in cōscientia ⁊ stare vt libera qz dño abuti tur sua ꝓtate. ⁊ pōt offīs epi implorare vt ma numittat. ⁊ pōt ipse ad illud compellere. i. si lenones. C. de epi. audi.

6 ¶ Sexto querit quid iuris de ordinatiōe seruorum: ⁊ dico multa. ℣ Primū. Nullꝰ seruus
3. dict. eccl'ie. vel ꝓuari ordinari dz nisi ꝓmus manumittat. di. 54. p totū: ⁊ si ordinatus fuerit libertate non accepta ſm ray. si dñs sciuit nō cōtradicit efficit ingenuꝰ. dist. 54. si domino sciente: ⁊ hoc verū quo ad quoscunqꝫ ordines idē gof. ⁊ inno. si no dñs ignorauit aut cōtradixit. distinguit qꝫ si ordinator vel ꝓtator sciuit ordinatꝰ remanebit in ordine: sed alter illoꝝ cōdēnabit dño in duplū. di. 54. si seruꝰ absente dño ⁊ hoc si alter tm sciuit. si aūt ambo sciuerūt debit vnū ꝓtator ⁊ aliū ordinator: ⁊ si neuter est soluēdo poterit dominꝰ postulare eū sibi restitui. di. ea. ex antiquo: si aūt neuter eorū sciuit. si ordinatus est in sacerdotē remanebit in eodē ordine peculio si qs dz domino restituto ⁊ si peculiū nō dz: nec est q̄ reclamat ne de bono requo deberet attēdere dño ne dicta redditio impediret: immo vt ad hoc tenet ri. si sine suo preiudicio hoc pōt. alioquin iniuste lederet proximum.

8 ¶ Octauo queritur vtrum liceat xpiano dare se infideli in seruū ipe pſecutiōis cū pacto nō dimittēdi ritus xpianos ⁊ dicit inno. in ca. nisi cum pridē. de renun. q̄ sic.

f ℨ qñ faciat cōditionē. qñ nō. vide ℨ. cōditio. ⁊ ℨ. legatum. j. ℨ. j.

f ℨ illiū quis possit habere. die ſm distinctionē datā supra ꝙ insignijs ⁊ no. in. c. dilecta. de excess. ptel.

De simonia.

Simonia a simōe mago dicta est. q̄ potestatē dādi spūm. ℨ. ꝓparare pecuniam vt postea vē dēdo signa lucraretur: vt pt̄z act. 8. ⁊. j. q. j. saluator. non autem dei vendidit solum. De hac sancto thomas pertractat. 22. q. 100. ⁊ in. 4. di. 25. q. ⁊ similiter in. viij.

1. q. ¶ Primo autem queritur quid sit simonia ⁊ quomodo intelligitur eius diffinitio: ⁊ dico
1. dict. multa. ℣ Primum. Simonia ſm. g. Tho. 22. q. 100. ⁊ pene omnes theologos ac iuristas cōmuniter est studiosa voluntas emendi aut vendēdi aliquid spirituale aut spirituali annexū. addit panor. in. c. nemo. eo. ti. oge subsecuto: qꝺ nō fuit necesse q̄ ad deū: qz in volita
2 solus quo ad iudiciū eccl'ie q̄ non iudicat de occultis: nisi ꝓcedāt ad extra. ℣ Secundū Nomine aūt emptionis ⁊ venditionis secūdum. g. tho. 22. intelligitur omnis contractꝰ non gratuitus: vt. ſ. transactio. renunciatio. ⁊ permutatio. licet Platus ex officio suo possit permutare beneficia vel prebendas: vt supra ꝓmutatio. ℨ. iiij. Hmōi ēt est remissio: qz ſz dūr. remittere idē est ꝙ dare. ſ. q. ſ. si q̄ sunt illi mittat th glo. i. c. ſ. ⁊ test. qñ ex remissiōe 2mo dū applicat ꝓ: limitat. ēt ibi pa. qñ debitū ē liquidū vide ibi. Adde q̄ nole ēptiōis venit et redēptio: vñ ſz ray. spūalia sicut nō debēt vendi vel emi ita nec redimi. qꝺ ℨ. limittat abeo qui iuste possidebat. extra eo. querelam fecus a possidente iniuste. sicut redimuntur decime. sed ista limitatio non est necessaria nec redemptio decimarum est redemptio spiritualis alicuius sed temporalis: vt supra de ẽme. in fi. ⁊ infra ℨ. tertio. regula quarta.

ca⁹. ⁊ panor. ⁊ cōiter doc. in. c. ſ. de coniu. ser. ⁊ poterit vendi ad libitū. Iz ſm sco. in venditio ne de bono requo deberet attēdere dño ne dicta redditio impediret: immo vt ad hoc tenet ri. si sine suo preiudicio hoc pōt. alioquin iniuste lederet proximum.

8 ¶ Octauo queritur vtrum liceat xpiano dare se infideli in seruū ipe pſecutiōis cū pacto nō dimittēdi ritus xpianos ⁊ dicit inno. in ca. nisi cum pridē. de renun. q̄ sic.

f ℨ qñ faciat cōditionē. qñ nō. vide ℨ. cōditio. ⁊ ℨ. legatum. j. ℨ. j.

f ℨ illiū quis possit habere. die ſm distinctionē datā supra ꝙ insignijs ⁊ no. in. c. dilecta. de excess. ptel.

De simonia.

Simonia a simōe mago dicta est. q̄ potestatē dādi spūm. ℨ. ꝓparare pecuniam vt postea vē dēdo signa lucraretur: vt pt̄z act. 8. ⁊. j. q. j. saluator. non autem dei vendidit solum. De hac sancto thomas pertractat. 22. q. 100. ⁊ in. 4. di. 25. q. ⁊ similiter in. viij.

1. q. ¶ Primo autem queritur quid sit simonia ⁊ quomodo intelligitur eius diffinitio: ⁊ dico
1. dict. multa. ℣ Primum. Simonia ſm. g. Tho. 22. q. 100. ⁊ pene omnes theologos ac iuristas cōmuniter est studiosa voluntas emendi aut vendēdi aliquid spirituale aut spirituali annexū. addit panor. in. c. nemo. eo. ti. oge subsecuto: qꝺ nō fuit necesse q̄ ad deū: qz in volita
2 solus quo ad iudiciū eccl'ie q̄ non iudicat de occultis: nisi ꝓcedāt ad extra. ℣ Secundū Nomine aūt emptionis ⁊ venditionis secūdum. g. tho. 22. intelligitur omnis contractꝰ non gratuitus: vt. ſ. transactio. renunciatio. ⁊ permutatio. licet Platus ex officio suo possit permutare beneficia vel prebendas: vt supra ꝓmutatio. ℨ. iiij. Hmōi ēt est remissio: qz ſz dūr. remittere idē est ꝙ dare. ſ. q. ſ. si q̄ sunt illi mittat th glo. i. c. ſ. ⁊ test. qñ ex remissiōe 2mo dū applicat ꝓ: limitat. ēt ibi pa. qñ debitū ē liquidū vide ibi. Adde q̄ nole ēptiōis venit et redēptio: vñ ſz ray. spūalia sicut nō debēt vendi vel emi ita nec redimi. qꝺ ℨ. limittat abeo qui iuste possidebat. extra eo. querelam fecus a possidente iniuste. sicut redimuntur decime. sed ista limitatio non est necessaria nec redemptio decimarum est redemptio spiritualis alicuius sed temporalis: vt supra de ẽme. in fi. ⁊ infra ℨ. tertio. regula quarta.

℣ Tertium. Spūale aūt ēt ſm. g. tho. 22. ⁊ in quarto vbi. ℨ. ⁊ ſm richar. ⁊ panor. in. c. consulere. de simo. ⁊ asten. ℨ. tripliciter primo. ſ. esse tialiter. vt gr̄a ⁊ virtutes per quas intelligeōia alia spūalia vel supnaturalia dona: ⁊ cāliter vt sacramēta que sunt cā gr̄e ⁊ ꝓfectus virtutum: ⁊ effectualiter seu effective vt actus ex spūali gr̄a ⁊ sacro officio vel quocunqꝫ spūali dono procedentes. vt baptizare. officiū diuinū celebrare. miracula facere. ⁊ hmōi. que ēt dici possunt spūalia per cām in quantū a spirituali causātur ⁊ ad spūale disponunt. 3

℣ Quartū. Spūale vero annexū ſm. g. tho. in quarto. ⁊ alios ℨ. dupliciter. ꝓ primo sicut ad spūale ordinati: sicut ius patronatus qꝺ ordinatur ad presentandū clericos ad beneficia ⁊ vasa sacra ordinata ad sacramentorum vsum: adde ⁊ generaliter omne in quo spūituale ministratur vt sacra vestis. ⁊ ecclesia. cimiterium. reliquie sanctorū. ⁊ ois sacra res. Licet aūt ius sepulture nō sit annexū isto modo: sed sequēti tñ cimiter: ⁊ est annexum isto mō sēbo sicut existentialibus dependēs: vt habere ecclesiasticā beneficia. qꝺ nō cōpetit nisi habenti officiū clericale vel ius percipiendi decimas: primitias. oblationes. ⁊ ius sepulture ⁊ quicquid cōperit clericis ratione ordinis vt pulsare campanas: claudere hostia ecclesie ⁊ similia. ⁊ ius etiam primogenniture. 4

℣ Quinium. Nomine aūt pecunie qua emptio ⁊ venditio contrahit intelligitur ſm. g. tho. 22. omne illud cuius precium pōt pecunia estimari: vt pt̄z in. iij. ethi. ℣ Sexto. ꝓ 5
dicta aūt intellige dicta de spūali supnatura li sue vt alij dicūt in ordine ad spūm sanctum loquēdo vero de spūali naturali sue in ordine ad spūm hūanū dico ꝙ hoc spūale dupl'r ꝺr primo. ſ. per ēntiā vt oēs scie ⁊ virtutes naturaliter acq̄site: ⁊ sēbo ꝓ cām vt doctrina talis sciarū: ⁊ idē ꝺr de actib⁹ talis ꝛginis: vt iudicare ē actꝰ iusticie. ānexū aūt huic spūali sūt libri: schole. ⁊ hmōi. ⁊ ē his dict. ſ. eo. ti. 6

¶ Sexto queritur que inter predicta vendi 2. q
possunt aut nō possunt sine vicio simonie. ⁊ dico quantū ad spūale supernaturale ꝙ vē di nō pōt deiure spūale per essentiā: imo nec sup eo cadere potest deliberata volūtas emptionis ſm. g. Tho. in. iij. qꝺ intellige recte sentiendo: ⁊ de hoc. ſ. q. j. c. ſ. ⁊ ibi glo. Nec spūrituale per cām: vt in. c. non satis. ⁊ in. c. cum in ecclesie. eo. ti. Iz quantū est corpale habeat quandā spēm que vendi pōt nō ex hoc ꝙ est spirituale: vnde scōm. g. Thom. 22. simonia est accepe pecuniā quasi pcīū cōsecratiōis eucharistie vel misse cētate: nō aūt quasi stipē dū sustentationis. Nec spūale effective. nec

Universidad de Deusto
Biblioteca

redimi pecunia aut resignari: extra eo. quere lā. r. j. q. j. nullus ebo. el. ij. nisi fm q. j. dicet. Nec annexū tali spūali aficedēter ea rōne q̄ est annexū siue qua ordinat ad spūale: circa q̄ō. mens. s. tho. vt ptz. 22. q. 100. ar. 4. p totū. est q̄ ipa corpalia seu tpalia vēdere liz sed nō ordinē eorū ad spiritualia: r sic vendant alteri ecclesie: quod licitū est in necessitate vēdi possunt sub ppria forma. sī vero vēdant laicis destruenda sunt r eorum materia solū vēdenda est: r de hoc. j. ħ. 12. de iure autē patronat⁹ q̄ō non est corporale dictuz est. ℣. infra. ħ. v. q̄ō vendi non possit fm se nec dari infeudū sed transeat cum alijs vēditis. Nec annexū eidē ꝓfiter: q̄ cū non cōpetat nisi ħbēti officiū clericale fm. s. tho. sine spūali esse nō potest: r ꝓfiter eo vēdito intelligit spirituale subiecti venditioni. Nec spūale naturale dicitur p essentiā. immo hoc etiā de facto vēdi nō pōt dicēte scriptura. puer. 17. q̄d. pdest stulto habere diuitias cū sapientiam emere non possit nec etiā dictum per causam potestvendi semper sed solum aliquando: vt infra. ħ. 10. annexum autem tali spirituali vendi potest de iure nisi eccīa locū scholaz doctori assignasset

3 ¶ Tertio queritur quibus clauibus r regu-
r.ſta. lis vtendus: r ad sciendum ā in aliquo casu sit simonia necne: r dico quod multis. ℣ Prima est diffinitio suprādicto modo exposita que intelligitur de simonia in se siue ex sua

2 natura. de qua statim. ℣ Secunda est q̄ que dā sunt simoniaca ex sua natura vt oia p̄dicta limitādo tñ q̄ ad bñficia sī hñt admīistratiōē ordinis vel clauium executionez in q̄bus papa dispensare nō pōt vt licite fiant liz dispēsare possit quo ad penas iure positiuo inde contractas vel contrahendas ne scilicet contrahantur. puta excommunicationē. suspensionem. resignationē beneficiū hmōi: quedaz vero sunt simoniaca quia prohibita siue ex solo iure positiuo vt vendere vicariam. castaldionatum. aduocatiam. hmōi. s. q. ij. saluatoi. extra eo. ad nostram. ℣ pto quo aduerte q̄ ħtum ex panor. in. c. j. eo. ti. colligitur circa beneficia hābentia admīistrationem ordinis vel clauium executionem committitur simonia primo modo. secus in alijs vt sunt ista hospitalia. talie admīistrationes temporales. sed ista regula non hꝫ. a. o. tho. nec videtur de mente ray.

5 ℣ Tertia regula est q̄ ad euitandam simoniam coram deo. in conscientia sufficit quod quis non intendat ꝓ spiritualibus vel eis annexis aliquid temporale recipere quasi ꝓcium. etiam si intendat recipere quasi sustentamentum concessione iuris vel pie consuetudinis: vt patet. 22. vbi supra ar. q̄. quo ad sacramenta. ar. ij̄. quo ad spirituales actus: et hoc etiā si talis intētio sit sine qua nō. puta sine qua predicator pro tēpe nō predicaret ibi q̄ō ptz. p. s. tho. vij̄. quol. q. vj. r. q̄. quol. sil'. q. vj. quo ad actus spūales. tertio mō. i. effectiue puta quo ad celebrationē officij propter distributiones. z quo ad predicationē q̄ ad tpalia: vt habes ēt infra. ħ. v. ix. r. xvj. dare. Et ex his ptz q̄ aliq̄n est simonia quo ad deum tantuz: aliquādo quo ad ecclesiā tm. vt q̄ aliquis pſumitur vēdere aut emere spūale cū tñ hoc nō intēdit: vt in sequētibus patebit. aliqñ ēt̄ ad vtrūq̄. aliqñ ēt̄ ad neutrum. Et idē dicere oportet q̄ ad sacramentum. Et idē dicere oportet q̄ ad sacramenta seu eoz administrationē. puta si cōfessor aliter nō audiret modo istū. nisi q̄ elemosynam sperat seclusa tñ casu necessitatis sacrōtī: et obligationis ad ea ministranda: q̄ cū a prēdictis in spiritualitate non differant nisi fm magis r minus in veritate eodē modo est vel non est simonia nulla interuenīēte differētia nisi fm magis r minus. Quantū ad ecclesiā vero que de intentione non iudicat hoc non sufficit sed ad euitandū simoniam r penam simonie oportet omne pactū abesse. r omnes species exactionis: vt ptz. 22. vbi. ℣. ar. ij̄. ad secundum. Unde. s. Tho. dicit in quol. q̄ in dispensatione spiritualium ad euitandam simoniam tria sunt necessaria sī quid recipiat sez concessio iuris vel pie cōsuetudinis. intentio pia. i. non corrupta. r forma honesta. i. vt nō requiratur ante pī officij exhibitionē. nec pactum intercenire videat: sed expleto officio poterit exigi. hec ex illo. Predictam tamē regulam. s. Tho. vt ex locis allegatis patet intelligit quo ad indigētes sustentationē. i. eos qui aliter viuere cōmode nō possunt immo vt videt quo ad eos qui deb̄ hābēt ꝓ fine suo: intelligit sc̄bo quantū ad nō obligatos ad talia: sc̄z in parochianos quantū ad subditos a quibus etiā pro victu nō pōt accipere. s. q. ij̄. vendentes nec pōt habere talē intentionem non faciendi sed tenēt prius gratis exhibere spiritualia. Sed prima limitatio scilicet quo ad indigentes est necessaria ad hoc quod sine peccato suaritie: non autem ad hoc quod sine peccato simonie fiat: vnde dicit Ray. r Sofred. quod si sacerdos non obligatus ex officio habet sumptus necessarios aliunde. debet gratis cantare: r si facit pro pecunia aut erit simonia: aut certe auaritia: vnde cum non possit esse simonia: quia nō intendit vēdere spūale et memo tenetur suis stipendijs militare. extra eodem. cum sit: videtur turpe lucrum: vt in capi. iudicet.

j. q. j. vel ad minus habet speciem mali.

4 ℣ Quarta regula est q̄ non est simonia dare pecuniam pro redimenda vexatione in re spirituali: extra eo. dilectus. el. j. q̄ō limita quando certū est q̄ fiat iniustitia. non aūt quādo est dubium fm. s. tho. 22. vbi. ħ. ar. viti. ꝓpe. et glo. ray. vnde pōt dari pecunia vel pretium meum per iniuriaz data alteri recuperetur et similiter vt quis reuocet iniustam sñtiam excōicationis vel ab ea absoluat fm glos. in. c. ad aures. eo. ti. inno. tamen ibi tenet cōtra rium: sed panor. post io. an. dicit q̄ pōt sī ex dilatione solutionis imminet preiudiciū grauz. q̄ tunc redimitur vexatio. aliaz non. sed dz adiri superior: r idem de suspensione r interdicto. Panor. tamē in. c. dilectus filius. el. j. eo. ti. cōprehendendo totā materiaz huius questionis dicit q̄ in tēporalibus licite redimitur vexatio tā pro questo q̄ pro querēdo iure: sed intellige data pecunia nō aūtē dato spirituali: sed recipiens inquit pecuniam in debito tenet restituere. l. j. t. l. generaliter. ff. de calū. in spiritualibus vero pro iure querēdo non est licitum aliquid dare etiā vt cesset impedimentuz facti. extra eo. matheus: nec tunc redimit vexatio: sed datur vt facilius acquiratur ius spūale. pro questo aūt ei qui est in possessione. s. illius iurio r de facto molestatur. s. inista ste liz aliquid dare: vt in. d. c. dilectus. sed recipiens tenetur restituere: sed ꝓ questo sī quis iuste verax vt q̄ ꝓ vult eum iuste deponere vel alias iuste accusare aut predēdit ius in bñficio nihil dare liz. q̄ nō redimitur vexatio facti: extra eo. nemo: immo nec sī vexatur iniuste r nō est in possessiōe ius illius sed dat vt habeat possessionem illius determīnat: vt no. anno. in. c. ad aures. extra eo. r tenet glo. xvj. q. vij. decimas: q̄ possessio est quid spirituale vnde non cadit in laicum de prescrip. causam. vel saltē est cōnexa spiritualibus propter administrationem que in de sequitur. j. q. ij̄. sī quis obiecit. Putat autē panor. q̄ dare possit quando non posset de facili eam consequi apud superiorē ad euitandum magnum preiudiciū. ar. eius q̄ō de absolutione ab excōicatione dictuz est: sed tamē aduerte fm ho. q̄ liz dans possit sine simonia redimere: tamē is qui pro pecunia reddit spirituale quod vsurpabat est simoniacus. q̄ō quo. ℣. decime. in fine. putat etiam sum. ange. dictum est in se verum. liz non in proposito de hoc dictum q̄ pro recuperanda iurio alicuius possessione nihil possit dari esse limitandum quādo detinebatur a superiore. secus sī a ꝑ rāo: sed ego credo q̄ semp sit simonia quia semper dat pro re spūali vel annexa conse

5 quenda: q̄ō non est redimere. i. repellere vexationem sed cōsequi aliq̄ō bonū. Licitum est tamen. ppriū ius tueri. Nec est simile de absolutione ab excōicatione iniusta: q̄ ibi nihil acquirit sed abstrahitur ligamen r repellitur ligans iniuste q̄ō est redimere. i. repellere vexationem. s. iniquam. ℣ Quinta regula est. quā ponit. s. Tho. vij̄. quol. vbi. ℣. s. q̄ sī actus sit spiritualis ex parte principij. i. cōpetēs alicui ꝓpter aliq̄ō spūale q̄ō est in eo vt dia cono legere euangelium. simonia est sī quis intēdat actum suum vēdere: non aūt sī sit spiritualis ex parte finis tantū: vt docere liberales artes quarū veritas est spiritualis. sed est simonia sī vendat finis qui est spūalis. i. veritas. Ubi etiam ptz q̄ locans operas vēdit actum.

4.q. ¶ Quarto queritur vtrū simonia cadere possit in quēlibz etiā in papam r in cōtrahentē cū papa: r dico q̄ quo ad papā dicit quedaz opinio q̄ nō sed fm. s. tho. r alios theologos et canonistas cōiter sī papa pecuniaz pro aliquo spirituali vel ei annexo recipiat simoniā cōmittit. etiā sī illa pecunia sit de redditibus alicuius ecclesie. q̄ liz res ecclesie sint eius vt principalis dispensatoris. non tñ vt ħñt: sed. s. tho. loquitur in his que sunt simoniaca per diffinitionem simonie sine ex suā natura: vnde istam opinionē. j. q̄ in papam cadat simonia que cōis est bene limitant. de bu. post ho. esse verā quantū ad ꝓhibita. q̄ simoniaca. s. ex sua natura. non aūt quantū ad simoniaca: q̄ ꝓhibita. s. iure positiuo: q̄ talis cōstitutio non ligat ꝓmulgantes: limitat etiā pe. de pal. esse verā quo ad penas nō quo ad penas simoniacis iure illatas: q̄ eas semper euadit. ℣ Quantū ad cōtrahentes. si papa dico q̄ fm aliquos excusantur a pena simonie. vnde dicit per. q̄ emens simoniace beneficium vel ordinez a papa penas iurio non incurrit: q̄ sicut in penis iam incursis: ita etiam ne incurrantur dispēsare pōt sī cui posset alicui priuilegium cedere q̄ per cutiendo clericū. non esset excōicatus: quādo autem dat beneficium pro pecunia videt dispēsare q̄licet retinere: vnde qui habuit bñficium in curia per simoniā: sī hꝫ cōscientiā q̄ emanauerit de scientia pape conferentis. penitendo de peccato non tenetur resignare sed retinere pōt. hec ex illo. Immo fm aliquos excusantur a peccato simonie in simoniacis q̄ prohibitis: q̄ dicit io. de lig. extra eo. c. s. q̄ nec papa: nec alīq̄ exhibeoin curia cōmittunt simoniaz sī papa scit r ex certa scientia tolerat quod intelligitur in simoniacis q̄ prohibitis et hoc sequit archie. r tenēdū est liz pan. in. d. c. s. aliter sentiat. r sum. ro. det cōcordiā que

non vadit ad memem discordantium.

5 ¶ Quinto queritur vtrū sola voluntate contrahatur simonia: & dico q̄ si loquamur quātum ad cōscientiā & de voluntate deliberata emendi aut vendēdi spūalia sum.ange.asserit tanc.& ber.sentire q̄ non.extra eo.c.vtinā. sed illi loquunt quantū ad fori iudiciale: nec loquunt de voluntate emēdi. sed de alia de q̄ J. quantū vero ad deū cōscientiā potest simonia sola voluntate cōtrahitur. Iz hoc ecclesia non puniat: vt in.c.tua nos.eo.ti. vtrū autez sit necessario restitutio facienda. vide. J.H.vlt. Si vo loquamur de voluntate. i. intentione accipiendi aliquid aut dandi pro actu spūali: distinguitur q̄ si sit intentio scōaria. i. sine q̄ actio fieret fm oēs nō est simonia etiā coram deo: & ratio est: q̄ eo casu nō dat tēporale pro spirituali vel econtra: rem toto tpali nihilominus daret spūale vel econtra: si vo sit intentio principalis. i. sine qua nō fieret actio: Iz indirecte sum.ro. posset aliquos summistas extra tamē sum.ang.q̄ sit simonia: sed tamē hoc ē verū solū vbi quis tēporale intenderet dare vel accipere directe pro ipso spūali quasi ex precium vel mercedē. sicut fecit giezi. vel etiā pro suo labore qñ actus nō pōt locari: vt quo infra.H.ix.par.q̄.& vij.secus si pro sua sustentatione: qō prz primo ex tertia regula. ō.H.iij. secundo ex diffinitione simonie: tertio q̄ ray.in ti.de simo.H. queritur idem Iz & similiter sua gio. vt etiam patebit ex dictis. J.H.viij.& H.ix. vnde archie. dicit q̄ cum dat tēporale pro spirituali si ly pro dicat appreciationē. vel cōmutationem. vel cām principaliter mouentē ita inquit q̄ illud tēporale sit vt precium rei spiritualis. vel propter hoc principaliter dat ipsum spūale est simonia: secus si. dicat cām finalem seu administrationem: vt. s. inquit si hoc fiat ob reverentiā sacramentoz: vel seruandā piā consuetudinem. vel ad sustētationem ministrorū. & nō vt precium ita tamē q̄ esset ois pactio & conventio. J.q.ij.ōs pior exactio a non valēte vel nō volēte dare. precipue ante collationē spūalium. Nec ex illo. qui Iz subdat q̄ dabit spūale. p pecunia aliqs nō daturus est simonia cuz. tñ loquitur de eo qui spiritualia exhibere tenet: qui ante dationez exigere non pōt sed postea qui autem non tenetur nec aliqs Iz vnde sustentet. s. decenter fm Ray. locare potest opas sacs in actibus spiritualibus ad sensum qui dicetur. J. par. ij.& iij.H.ix. Et hoc etiam seruat in vsu q̄ cōtinue religiosi procedunt ad funera & predicationes cum spe sustentationis sine qua nō irent: vnde & sum.ro. virtualiter hoc tenet in 3 ex bo simonia. iiij.H.iij. contra pūm. dictū sum: vt infra.H.xj. parti. iij. Et hoc sequitur sum.ange. contra Ro. & est indubitanter verum in his qui ex officio ad talia non tenentur nec habent vnde sustententur & se bo dicarunt. ex quo laboribus non querentes diuitias: sed, substentationē: in alijs autem quomō se habeat veritas patebit ex dictis. Quantū ad ecclesiam vero & humanum iudicium nullus contrahit simoniam quātcunq; voluntate nisi aliquid superadditur extra eo. tua nos. & capitu. finali. q̄ fupadictū est pactum vt prz in.c. finali. sed intelligit expressum vel tacitum: quia quocunq; modo inotescat quod quis dederit vel acceperit temporale pro spirituali. est simonia cum: vt de vt patet extra eo. & si questiones. si dubitatur vtrum gratis vel corrupta intentione data Iz sit tria sunt precipue attendenda: dantis scilicet & accipientis qualitas scilicet an diuites a paupere vel econtra: numerus quantitas. vt si res magni vel pui sit precij: & donationis tempus. an scilicet instante. necessitatis vel alias cōferat: & hoc nō. q̄ ex his fundatur presumptio q̄ tñ loch. nō habet in conscientia. 6

¶ Sexto queritur quot modis committatur simonia. ℣ Et dico quod ex parte rei date committitur tripliciter secundum tripliciter communē scilicet a manu ab obsequio. & a lingua de quo supra gabella. quinto. H. primo & tertio. H.xvj. ℣ Ex parte vero committentium simiter communit quadrupliciter aliquando. scilicet totum ex parte conferentis spiritualis: vt qñ ipse recipit tpale ignorāte eo cui cōfert spūale: aliqñ ecōuerso solū ex pte recipientis spūale vt qñ ipse exerit aliqd nō dans. Iz amico vel cōsiliario ei⁹. aliqñ ex pte vtriusq; sez quādo recipiēs dat aliquid danti: aliquādo ex parte neutrius vt si amicus recipientis det aliquid amico danti eis ignotantibus prima. q. prima. statutum. & capitu. si quis a simoniacis. ℣ Ex parte vo modi cōmittēdi est cōmittitur quadrupliciter cogitatione. locutione. opere. & omissione. de qua infra H. prima parti. v. & ix. parti. ix. 7

¶ Septimo queritur vtrum sit simonia dare temporale vel accipere pro spirituali pro essentiam pura eterna vita. vel remissione peccatorum: & dico quod nō secundum tho. et omnes secundum illud danielis quare tua peccata tua elemosynis redime: cuius rationem assignat sanctus Thomas. quia hic est emptio large sumpta pro merito. non autem perfecta: tum quia non sunt condigne &c. Rosn. octauo. tum quia meritum non consistit principaliter in exteriori dono. vel actu. aut passione. sed in interiori affectu.

8 ¶ Octauo queritur vtrū sit simonia dare aliquid pro spūali per cām. i. p aliquo facto vel sacramentale: & dico multa. ℣ Primū vt pro cramenta gratiā cōtineāt licite vendi nō pōt aut emi. s. de iure sme vicio simonie vel: vt dicit. 22.q.100.ar.ij. pro eorū gratia pecuniam accipe est crimē simonie qō nulla cōsuetudine pōt excusari: & vt ibi subditur accipere aliqd ad substētationē eorū qui xp̄i sacramenta ministrāt. Iz ordinationē ecclesie & cōsuetudinē approbatam. nō est simonia neq; peccatū: nō tamē sumitur rāōe precij. mercedis: sed rāōe quarum ibi subiungit q̄ si ex consuetudine exigant aliqua: quasi precij rei spūalis cū intentione emendi aut vendendi est manifeste simonia: q̄ cōsuetudo nō preindicat iuri naturali aut diuino quo simonia phibetur: et precipue si ab inuito exigant: si tamē exigantur quasi stipendia & desit intentio emendi & vendēdi: sed imperio referat ad solā cōsuetudinis obseruantiam. nō est simonia precipue quando quis voluntarie soluit. In his tñ sollicitus esse debet. Iz spem simonie vel cupiditatis. fm illud. s. ad thes. vlt. ab oi spē mala. &c. hz ille. Sed pro hmōi cōsuetudinis intellectu nota q̄ fz panor. i. c. suā. eo. ti. consuetudine introduci pōt vt aliquid det pro spūali sine simonia quando nō precessit exactio Iz ex mera liberalitate. & deuotione populi talis cām. eo. ti. vbi dicit cōpellendos ad laudabile cōsuetudinē obseruandā. & si vero exactio precessit cedens dedit causam cōsuetudini non valet. & c. fi in ecclesie. si bene pōderet. Sed hec in veritate ybi ex consuetudine debet aliqd cleri cis a laicis. vbi fo est cōsuetudo q̄ a clericis aliquid exigatur dic fm panor. in. c. Iacobus eo. ti. q̄ ad primatum commodū clericorū nō valet: sed bene in fauorem diuini cultus. Itel lige si nō precessit exactio ante sacramentoz exhibitionē: vnde dicit innoc. 2. o. de ligna. in. o. c. ad apostolicā. q̄ cōsuetudo qua dat aliquid ante sacramentoz receptionē est corruptela: nec valet. & runcū q̄ loga. Qñ aūt non precessit exactio quare valeat in laicis: & non in clericis: nō diuersitatis est: q̄ laici vident se obligasse sub nomine cuiusdā obligationis: dū ē aūt q̄ vt innuit. q. tho. 22. vbi supra. ar. no. in. c. nouum genus. de deci. Aduertendum tñ. preterea consuetudines nō pōt aliquid exigi p̄ subtractionē sacramentoz: nec ppria auctoritate: Iz spūalibus pr⁹ inducat exhibitionē phs statute & cōsuete obligationes & cetera

9 alij prouentus exigi a nolentibus ēualētibus solue nere auctoritate superioris interueniente.

℣ Secundum. pro matrimonio: Iz sit sacramentum: licite datur & accipitur pecunia fm archie. post. s. tho. ubi q̄ simonia. non q̄ ibi gratia non conferatur: vt no. glo. & male. J. q. j. quicquid. Iz q̄ nō est sacramentū soluz sed officiū nature: & fm hoc dat ad subleuandum onera eis⁹. nō inquantū est sacramentū in dispensatione ministrorū ecclesie cōstitūtes: vñ fm iura est simonia p benedictione nuptiaz aliquid exigere Iz spōte oblatum possit recipi. extra eo. cū in ecclesie. nec ē verū q̄ dicit glo. in. c. suā. eo. ti. q̄ possz. p ea aliquid peti si nō esset sacramentum: q̄ vt dicit panor. ibi nō solū pro sacramētis sed generaliter pro omni officio ecclesiastico exercēdo nō dz aliqd peti. vt in. c. ad nostrā eo. ti. Dicit tamen ℣. q̄ si sacerdos ad quem spectat non vult alteri dare licentiam benedicēdi nuptias nisi p pecunia. si quidem non intendit licentiam vendere: sed prouidere sibi de portione oblationum eum contingente non est simonia: & idez fm eundem est de licentia confitendi & communicandi. licet possit presumi q̄ huiusmodi vendere voluerit si exigit maiorem summam q̄ dicta portio valere presumatur. Si autem sacerdos nolit benedicere nisi data pecunia: fm alex. recurrendum est ad superiorem: qui si cogere euz noluerit tutius est abstinere q̄ dare occasionem peccati. sed panor. in. c. dilectus el. q. eodē. titulo tenet q̄ p habēdis sacris ne cessarijs licet aliqd dare nō p. voluntarijs. & tenēdo opinionē q̄ sine benedictione matrimonium consummare non licet vbi est consuetum licite dabitur pecunia pro ea cum intentione dādi pro redimenda vexatione. ℣ Tertium. pro baptismo scilicet dando non est danda vel exigenda pecunia: vt patet expresse. J. q. j. da ptizādis: quod summa angelica & ro. contra supple. post panorm. in capitulo cum in ecclesie. eodem titulo limitant. Strum ad adultum quia ex quo habet baptismum in voto habetur pro baptizato. & saluatur ar. capitu. debitum. de baptismo. & capitulo secundo de presbyter. nō bap. Qñ vo ad infantē sec. qñ presbyter aliter nō vult baptizare. nō est alius q̄ sciat & possit: q̄ nō emit spūale: nec hoc dz licēdere sed redimit vexationem: sed q̄ secundum eosdem redemptio vexationis habet locum solum vbi quis repellitur de iusta possessione alicuius. iuris quod non est hic vbi vt bene dicit supple. non est aliqua vexatio sed sacramenti negatio. quia etiam licet aqua emi possit in se. non tamen vt ea vtimur qui baptizat quia sic est spirituale cuz sit paro. i. materia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacramẽti in actu: vãto q̃ em̃ possit nõ tamen intendit sacerdos rã vendere ꝛ baptismum: nec consequenter q̃ solvit intendit eaꝫ emere. quia inde nihil faceret: ideo melius dicit archie. post. s. tho. pe. de tarañ. pet. de pa. et glo. ſ. q. ſ. baptisando. crichar. vt refert archie. licet eum sum. ange. pro se male adducat. q̃ eo casu alius debet baptizare si potest alioquin potius dz permittere puerum mori sine baptismo q̃ nõ sunt facienda mala vt veniant bona. Posset tamẽ hoc casu fm. s. tho. et alios emere quis a sacerdote aquam que est purum elementi corporalis: immo ꝫ supple. in verbo baptismus. enã si esset consecrata: qõ tamẽ ẽt falsum fm archie. post vide. et. ſ. q. ſ. dictum. q̃ ẽt simonia. Inf. delib⁹ autem vtrum sit danda vel promittenda pecunia vt baptizentur. quidã dicit vt dicit glos. in. c. q̃pio. ſ. q. q̃. q̃ sic exemplo beati silvestri q̃ bona temporalia paganis pollicebatur vt fierent x̃piani alliciendo. ſ. ad fidem: hoc tenet ray. qõ quidem verũ est si fiat grãtis ad benivolentiam captandam vel etiam ad diffundendum bonũ odorẽ x̃pianitatis vt facilius quibꝰeos cõvertat: quia hoc non est emere ꝫ cautare dispositive eorum cõversionem ar. xxiij. q. iij. debet homo. q. q. vij. quod autẽ di. xlv. qui sincera. cum pacto vero non licet. fm. ff. Licite etiã fm ray. inducuntur per grauiorẽ exactionẽ pẽsionũ a principio locationis: postea aũt nõ liceret. xxiij. q. vj. iam vero. Hoc tamẽ licitũ est cũ pacto q̃ auertunt a fide solũ timore paupertatis: q̃ hoc nõ est emere cõversionẽ vel baptismũ ꝫ impedimẽta eius remouere: non aũt q̃ auertunt: q̃ ſi deo sibi nõ placet: q̃ hoc esset emere spiritualia: rinxta hec intellige ꝓ panorm. in. c. cum in eccleſie. eo. tit. Et eodem modo fm panor. in. c. dilectus. el. q. eo. ti. põt sine pacto ad alliciẽdum dari pecunia pro ingressu religionis et
4 receptione sacrorũ. ꝓ Quartuꝫ. Eodẽ modo etiã ratione nec pro cõfirmatione: immo nec pro crismate: nec pro extrema vnctione: nec pro eucharistie collatione ꝫ aliquid exigere. vel ex pacto seu quasi precio dare. ſ. q. ſ. dictum. sponte tñ oblata ꝫ recipere. ſ. q. q. ſ. cure epm̃: nec similiter pro penitentia seu absolutione ꝫ exigere pecuniam fm. s. tho. quasi precium absolutionis: q̃ esset simonia. cũ: ꝫ bene põt exigi quasi pena pcti vel culpe precedẽtis imposita pecuniaria pena: in quo tñ inquit in quarto cauendum est ne talis exactio magis cupiditati q̃ correctioni ascribatur. Hec ex illo. qui loquitur de absolutione tam a peccato q̃ a censurio ex peccato inducto: ꝛ idem ꝓ. ꝛ hostien. qui autem exigit aliquid aliter non auditurus ꝯfessionẽ simoniam cõmittit etiã per ecclesiam puniendã ſ. q. q. quã pio: immo fm ray. etiam sacerdos qui suo pochiano nõ vult dare licentiam alteri confitẽdi nisi pro pecunia: qõ intelligit vt ẽ. parti. q. immo fm archie. is qui nihil exigit sed tñ audit cõfessiones principaliter intendens lucruꝫ cõmittit simoniã mentalẽ: qõ intellige quãdo audire ex officio tenebatur. vel quando hoc intendit quasi precii nec quasi elemosynale subtrahẽtamẽti: vel quod idẽ est intellige quando pecunia est causa audiendi simpliciter. nõ tñ quãdo est causa audiendi potius hñe a quo aliquid speratur q̃ alii cum tamen si nihil sperasretur aliquis audiretur. ar. dicendorũ. ſ. q. ij. particu. tertia.
ꝓ Quintũ. pro sacro vero ordinis ẽtiã nihil exigi põt: extra eo. c. ſ. vbi dicit do. an. q̃ cũ in ordinatione tres persone requirant. ſ. epiſcopus minister. ꝛ notarius. sicut principalis ordinatio debet esse gratuita: ita. ꝛ omnes accedentes ad illam. Et de episcopo quidem clarũ est q̃ si quid pro ordinatiõe recipiatur pactoconuentione. vel exactione. simonia ẽt. ſ. q. q̃pio. ꝛ. c. sicut episcopum: immo ꝛ si detur ei aliquid ne ordinet per simoniam. est simonia ex parte eius ꝛ si non dantis fm tunc. extra ex parte eius ꝛ si non dantis fm hoſt. ſ. q. ſ. nullꝰ. ꝛ similiter si detur ne spiritualia det simoniaco secundũ panor. in. d. capitulo cum in ecclesie. ꝛ similiter. est simonia si ordinãdus promittat ordinatori q̃ vsq; ad tot annos nihil petet fm panor. in. c. pinaciũ. el. iij. eo. ti. quia ex quo ordinator post ordinationem tenetur. et assignare pecuniam que cõsideratio fructibus est quid temporale. valens aliqd spuale ab eo non est simonia: secus si ꝛ fm. ff. q̃ si me nesciente promissa est pecunia pro mea promotione quam postea solui vel solutam restitui ꝫ grauiter peccem. ꝛ in malefic⁹ ratihabitio retrotrahit. dispensare tñ põt eps: q̃ re vera non fuit simoniaca in ꝛceptione beneficij vel ordinis si postea nisi ex precedenti fiat pactione. ea. q. artaldus. ꝓ Sextũ. pro sacramẽtali bus quoq; vt. p bñdictione abbatũ: abbatisse: velatione virginũ: aqua bñdicta adde fmpe. de pal. ꝛ idem de aliꝯ de quib⁹ supra vẽdi sacrm. ſ. q. ſ. placuit. ij. ꝛ. iij. vbi etiã fm panor. extra eoꝺ. in. c. ea que. simonia est pro chrismate aliquid exigere habito respectu ad liquorem: quia non solum est spirituale sacramentum: sed etiam inquã tum liquor. d. c. placuit. el secundo. similiter nec pro pane benedicto vel candelis: similiter nec pro ferentibus ad ordinem: quia tamen non videtur inquit q̃ ista sit necessarium. simbilco licite põt exigi quo non dz salarium de pũ
gere ꝛ fideratas. ſ. taboris seu negocij quali
rate ꝛ non ordinis: q̃ ẽt simonia. sicut cum
pecunie. ꝛ. d. c. ſ. voluit fm Inn. tollere ꝓsuetudinẽ quorũdam locorũ in qbus oẽs officiales ꝛ ministri pecuniam expetebãt. Adde pio fm Ray. q̃ si qs hñs titulum: rogat pbyterꝫ vt pñtet eum ad ordines ad titulum ecclesie sue. promittẽs q̃ nunq; in ea aliqd petet simoniam committit. extra eo. plus. s. exigit pro ordine dignioꝛi: ar. ꝛ. q̃. ij. tuas. ordinator triennio si collatione oꝛ dinum ꝓhibitor ab eoꝝ executione est suspẽsus. extra eo. si qs ordinaverit. Adde secũdo q̃ si pro mea ordinatiõe data est pecunia ordinatori non habeo executionem ẽt si ignoranti aut contradicti. q̃ eam nõ habet rem ẽ si pro mea ordinatione nõ esset data sed pro alia põe: q̃ ille ẽt simoniacus in ordinis collatione: nec posset dare executionem fm host. ſ. q. ſ. si qs a simoniaco: si ꝓ eo ego dedi est simoniacus ordinatori ſz alteri fm Inn. in. c. tanta. extra eo. non sum simoniacus. ẽt si sine pecunia non eraꝫ obtenturus: si ꝓ eo ego dedi est simoniaca. Adde tertio fm. ff. q̃ si det pecunia alicui. p ingressu ad plarũ intentione habendi deꝛ vt suadeat el. ſ. q. ſ. si qs. Adde quarto fm. ff. q̃ si me nesciente promissa est pecunia aliqd spuale ab eo non est simonia: secus si ꝛ fm. ff. q̃ si me nesciente promissa est pecunia pro mea promotione quam postea solui vel solutam restitui ꝫ grauiter peccem. ꝛ in malefic⁹ ratihabitio retrotrahit. dispensare tñ põt eps: q̃ re vera non fuit simoniaca in ꝛceptione beneficij vel ordinis si postea nisi ex precedenti fiat pactione. ea. q. artaldus. ꝓ Sextũ. pro sacramẽtalibus quoq; vt. p bñdictione abbatũ: abbatisse: velatione virginũ: aqua bñdicta adde fmpe. de pal. ꝛ idem de aliꝯ de quib⁹ supra vẽdi sacrm. ſ. q. ſ. placuit. ij. ꝛ. iij. vbi etiã fm panor. extra eoꝺ. in. c. ea que. simonia est pro chrismate aliquid exigere habito respectu ad liquorem: quia non solum est spirituale sacramentum: sed etiam inquã tum liquor. d. c. placuit. el secundo. similiter nec pro pane benedicto vel candelis: similiter

ter fm gof. ꝛ host. nec pro benedictione calicum ꝛ vestium. Vendere tñ officium portandi aquam bñdictam fm ff. non est simonia si ex consuetudine hz sacerdos q̃ etiã p aliũ exerceat ꝛ percipiat prouentus. alias sec⁹: vel melius dic absolute fm rodo. q̃ licitum est vendere prouentum: vẽdere aut illud offm est turpe lucrum.

¶ Nono queritur vtrum liceat aliquid dare vel accipere pro spirituali effective: siue pro spiritualibus actibus: ꝛ dico multa. 9. q.

ꝓ Primum. Sanctus Tho. in. iiij. vbi supra. dictum. ar. q. q. ij. ꝛ. viij. quol. q. vj. distinguit dicens q̃ actus spiritualis dicitur dupliciter: pmo ſ. ex parte principij quando. ſ. actus competit persone. ꝓpter aliquod spirituale donum vel officium quod in ipso est sicut epo consecrare basilicas ꝛ diacono euangelium legere: ꝛ secundo ex parte finis tantum ꝛ nõ ꝓncipij: vt docere artes liberales. quarꝝ vltima spualis ẽ. ſz hmõi doctrina nõ competit alicui. ꝓpt aliqõ spuale officium cũ ẽt gẽtilib⁹ ilceat. Et i primis q̃dez si quis trẽdat vẽdere actum suũ: vt dicit in quol. aut vẽdere qõ in eis spuale est. vt dicit. 2. 2. vel locare actus suos. symõia ẽ vt dicit i. iij. ſz accipe aut dare aliqd. p sustẽtatione ministrãtium spualia fm ordinationẽ ecclesie ꝛ ꝓsuetudinẽ approbatã: vt dicit. 2. 2. licitum est: ita tñ q̃ de ſt intẽtio emptõis ꝛ venditõis: ꝛ q̃ ab innitis nõ exigãtur p spualiũ subtractionẽ quia haberet spẽ vẽditionis: gratis ꝓ spualibus prius exhibitis. licite possent statute ꝛ ꝓsuete oblatões ꝛ q̃cũq; alij. ꝓuctus exigi a nolentibus ꝛ valentibus ꝛ soluere auctoritate superioris intervenientes. Hec ille. In se cũdis vero actibus: vt dicit in. iij. q. spualitas nõ ẽ ex pte agẽtis. põt qs vẽdere ꝛ locare opas: ſz nõ illud spuale q̃ ex ope acq̃rit: sed ẽ symonia: vt dicit i quol. Et intellige q̃ i primis põt aliqd accipi i sustẽtatõe ẽt ex intẽtione principali sine qua nõ: si qs sit diligẽs ꝛ ex offo nõ obligẽt vt patuit. ff. iij. regula ſij. ꝛ sũr vt patebit pti. sequẽti. ꝓ Secũdum. Idem. s. Thom. in. d. quol. viij. ea. q. queritur formaliter vtr ille q̃ vadit ad ecclesiã. ꝓpt distributões alias nõ iturus peccet: ꝛ dicit sic. Celebrare diuinum officium in ecclesia est actus spualis ex parte principij: q̃ eõperit ali cui ex hoc q̃ est clericus: ꝛ lõ symoniã committit q̃ hmõi actum vendere intendit: quia liber ẽm venditione hmõi accipit quasi finis. Et lõ in pdicto casu distinguẽdum est. Si em̃ hmõi distributões recipit quasi finẽ sui opis principaliter intentũ. symoniã committit ꝛ ita mortaliter peccat: alias hz principa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lem finem deum in tali actu: ad hmõi spectat distributiões respicit secũdario. nõ ẽ̃ principaliter: ẽ̃ sicut in id qõ est necessariũ ad fugã fustẽtationẽ. ẽ̃stat q̃ nonnẽ̃ dit actũ spũalez extra simoniam nõ ꝓmittit. nec peccat: sic eñ acceptio distributionũ nõ erit cã quare ad ecclesiam vadat sed ꝓprie huius determinatio: quare nũc vadat nõ aliavice. hec ille in forma. Ex q̃bus simul cum dictis ptis enia suplorũ xẽt. ℌ. ꝓ: ꝛ ẽptil. sequẽ. elicio q̃ nõ obligatus ad actum spũalem ex pte pncipũ ratiõe salarij vel officij aliquo indigẽs ad fustẽtationem necessarij vel de bñ eẽ honesto. licite intendit illud in tali actu: nonnullus ẽ̃ ꝛ elemosynale fustẽtamẽtũ intẽtõe sine q̃ non sine simonia ẽ̃ ẽ̃ tallo intẽtio deducerẽt in pactũ tacite vel expresse simonia esset quo ad ecclesiã quod de intentiõe nõ ẽ̃ derat. ℣ Tertium. Pro celebratione autem missarum vel alijs diuinis officijs vel pcessionibus hmõi nunq̃ licitum est aliq̃d accipere vel dare tanq̃ pcium: ẽ̃ aũt sacerdos teneẽ celebrare vel exequias aut alia officia facere fm Ray. aliquid exigere simonia est. ſ. q. ſ. vendẽtes: sed vtro non teneẽ ꝛ deficit ei sumptus potest accipe. ſ. q. ſ. duces. nã rogeras suas locare põt sine ad diẽ sine ad annũ: extra ne pla. vſ. ſu. c. ſi. q̃ si sumptus hꝫ ꝛ ad hec nõ tenetur: aut dꝫ facere gratis aut cessare. alioqñ facere ex auaritia. ꝛ hꝫ qñ ad hec nõ teneẽ forte nõ ſit simonia: eo q̃ nõ debeãt sibi stipendijs militare. xũ. q. ij. charitatem: extra eo. cum sit: ẽ̃ est turpe lucrum qñ fit ex auaritia. vel si in sumptus recipit. ẽ̃ si dies ſit. nõ ſit ex auaritia saltem. haber spẽm malit: vt dictum est. ẽ̃. Sed tñ nota. quod in huiusmodi nullus potest licite locare operas suas ꝓprie fm. s. tho. ꝛ gl. in. d. c. vltr. ꝛ ptꝫ: in spũalibus in quibus dꝫ cessare ois pactio ꝛ conuentio. extra de pact. c. ſi. locũ non hꝫ locatio vl cõductio. vñ fm gl. eius sicut nec offiñ spũale: ita nec labor in officio vendi dꝫ aut locari ꝓprie nec intra allegata hoc pbãt: nec ipse ratꝫ. hoc intendit: ſz solũ q̃ talibus oblatis ꝓ spũalibus põt acceptare ẽ̃ cũ intentione non ꝓsequendi nisi tallo. sibi darentur quibus sustentat: vñ modo nihil paciscatur aut exigat añ spũalium exhibitionem. Quod aũt dicit. s. tho. in ſiliũ. q̃ si sacerdos non hꝫ alios sumptus ꝛ nõ tenentur ex officio missam cantare potest accipere denarios sicut conducti. sacerdotes faciunt non quasi precium missę sed quasi sustentamentum vite non est sic intelligendum quasi illa conductio sit emendendo: vendendo: aut paciscendo: vt pater ex dictis. sed est per modum elemosyne dum aliquis tantum offert si vult in tali loco celebrare ꝛ ille accepiat: ellꝫ alꝫ non celebraturus ibi nisi sub tali spe: quam tñ spem si deduceret in pactũ expressum vel tacitum esset simoniacus ꝓ- 4
sumptus quo ad ecclesiam. ℣ Quartus. De actu ꝓphetandi ꝛ predicandi idem est iudicium sicut de actu celebrandi diuina. cũ sine actus spũales ex parte ꝓncipij. ℣ Quintus. 5
Correctio etiam ꝛ visitatio fm. s. thom. est actus spiritualis ex parte principij: quia ex spirituali officio competit: vñ simoniam cõmittit qui pecuniam accipit vt peccatum ꝛ tenetur reuelare aut punire: non reuelet nec puniat ꝓ visitatione etiam non est accipienda pecunia quasi precium: sed quasi debita ex ordinatione ecclesie ad sustentationem: ꝛ 6
idem de procuratione moderata quam accipere possent ẽ̃ si in consecratione ecclesiarum fm determinationẽ ecclesie. ℣ Sextũ. Ofa ſz
s. Tho. i. iij. ꝛ. 2. 2. est spũalia ex pte principij ꝛ ex pte finis: qz ex spũali deuotõe efficacitã hꝫ: ꝛ aliq̃d spũale dꝫ in ea peti: vñ nullo modo dꝫ sub precio poni: nec ẽ̃ ob hoc dãt pecuniã pauperibus: ozõnem emũt: ſz animos pauperũ allicit ad gratis oraãdũ. ꝓ se ꝛ eos sibi faciũt debitores. hec ex illo. Vñ fm Pe. de palu. fymonia est dare ex pacto pecuniã ꝓ spũali 7
terso dicendo: non aũt si daret ꝓ vigiliis ẽ̃. defunctũ. ſ. rõe laboris. esto q̃ ad vigilias sequat dicere psalteriũ ꝛ orõnes fm Hostiẽ. ℣ Septimum. Anniuersariũ celebrare fm s. Tho. i. iij. est actus spũalis ex pte principij: ideo q̃ eo celebrando vllo modo pacisci non ꝫ: ſi rñ cum deuotõe aliq̃d dẽt ecclesię tenẽt celebrare. ꝓ illis. ꝓ q̃bus rogatur. hec ille: sed tu intellige: vt. ẽ̃. ptl. iij. dem̃ ẽ: ꝛ adde quod licite acceptatur legatum celemosyna ꝓ ãniuersario faciẽdo: sed si intenẽat pactio est simonia. Sed si cõtra hoc argnat ꝓ io p. c. significatum. de pbẽ. vbi dicitur quod quidã celebraret: ꝛ papa illã pactionẽ dam canonici cuidam sacerdoti pbẽdas dederunt in ecclesia vt missam de beata Virgine ne quotidie celebraret: ꝛ papa illã pactionẽ confirmauit: dicit. s. Th. i. iij. ibi nõ fuisse aliquas pactionẽ sed illi pbẽde ãnexũ fuisse illud officiũ cantãdi missam talẽ: ꝛ idem sentit Anto. de bu. ꝛ glo. Si ẽt arguaẽ sic. ho q̃ fgt Inno. laycus nõ põt ultimare redditũ cũ onere celebrãdi ãniuersariũ: dico q̃ hoc nã ẽ̃ ve rũ. Si arguaẽ tertio qz policitatio que fit ꝓ statuẽdo redditũ cũ onere. trãsit i pactũ qñ acceptat ꝛo ẽ̃ q̃ hꝫ exequi. l. pactũ. ff. de pollicitatio. sed non est pollicitatio hꝫ donatiõ sub modo vel cã. Vide de hiis oĩb̃ diffuse i aur. ro. casu. lvij. ℣ Octauum. Cum religiosi

precedentes sanctitatẽ petũt q̃ sacerdos pcuret eis elemosynas in parrochia cuꝫ hoc q̃ ipse habeat partez. s. Tho. in quol. fymõia est ex parte sacerdotis si intercedat pactus qz eius ꝓfessio est res spũalis ꝛ credit ei qz sacerdos est: ꝛ sacrilegium respectu talium religiosorum: qz est defraudatio elemosynarũ respectu dãtium: ꝛ tam ille ꝙ̃ isti tenent 9
de symonia. ꝛ ad restitutionem: qõ intelligẽ ge si fingunt. ℣ Nonum. Generaliter aliq̃d accipere ꝓ visu spũalis prãtis seu platare est symonia: secus pro tpali iurisdictiõe: vt in fine huius particule. Unde. s. Thom. ꝛ. 2. sic dicit. Ille cui cõmittitur spũalis prãtis ex officio obligat ad vsum eius in spũalium dispensatione ꝛ ẽt ꝓ sua sustẽtatione hꝫ statuta stipendia ex redditibus ecclesie. ꝛ tõ si aliq̃d accipiat ꝓ vsu eius nõ intelligeret locare operas suas quas ex debito suscepti officij debꝫ impẽdere: sed intelligeret vendere spũz spiritualis gre vsum. Et ꝓpter hoc nõ ſiꝫ ꝓ quacũq̃ dispensatõe aliquid accipe: nec pro hoc q̃ vices suas committat: aut subditos cogat vel a corrigendo desistat: ſz tamẽ accipere ꝓ cura nonem quãdo vltrat. non quasi pretium correctõis sed quasi debitum stipendium. hec ille. ꝛ idẽ quãdo ꝓsecrat: si tñ ecclesia ꝓpter paupertatẽ ꝓcurare non potest fm Ber. ꝛ Ho. Adde vero ex Archie. q̃ non ſulis sumptibus ꝓsecrabit. x. q. iij. cauẽdum. ſz accipe pecuniam similiter ꝓ crie mino pulsando. nec ꝓ crimine celando iudici ecclesiastico. nec ꝓ reo purgando: nec vt mino diatem repellat: sed i oĩbus his est symonia fm Pet. de pal. ꝛ extra eo. nemo. Et ſilr fm Pe. de pal. ꝛ Ray. symonia est dare aliquid superiori vt seruet iustitiã in cã spũali: ꝛ iurisdictionẽ ecclesiasticã: qz sunt accessoria spũalibus: ꝛ idem fm Ul. si agaẽ sup tpalibus ꝛ ꝓ fona iudicãs sit ecclesiastica que rõne ecclesiastice iurisdictionis tenẽt ad tale tñ reddendum: si aũt iudex sit laycus ꝛ iudicet sup re tpali non est symonia. ſz pctm̃: ꝛ sic sympõia est. ꝓ pecunia restificari in cã spũali vt matrimonialis. de deci. ꝛ hmõi: i alijs autẽ non: hꝫ sic intuitum. Ex quo sequit q̃ cuꝫ cq̃ nõ apparet quo ꝓ eo inde possit aliquid petere: nisi forte expensas cere ꝛsigillatoris ꝛ clericorum ad hoc deputatorum fm Dur. in quarto. imo in cã spũali ex iurisdictione ecclesiastica est symoniacum. Prestare auxilium vt procurator ꝛ aduocatus facit non solum in cã temporali sed etiam in spũali. ꝓ pecunia non est symoniacum nec peccatum fm Pe. de palu. ꝛ Dur. ꝛ rõ qz cum nõ teneãtur ex officio operas exhibere. non cogũtur de suo facere beneficium. x. q. iij. ꝓcurio. Hec ille. Sed pro celatiõe peccati adde quod est symonia si fiat ꝓpter pecuniam vel fm alios ꝓpter gratiam aut ꝓsanguinitatez. d. c. nemo. ꝛ rõ est fm Inno. ꝛ glo. qz tenet q̃libet alterius peccatũ indicare ad pniam. xx iij. q. iij. tã sacerdotes: tamẽ qñ facit ex gra non dicit Inno. q̃ sit ꝓprie symoniacus: sed quod dꝫ puniri sicut simoniacus. Adhuc etiã quod pro indicatione furis aut seruitutis licite merces accipit. ff. de offi. ꝓfec. vr. l. solent. ꝛ. ff. de condi. ob tur. cau. l. iij. ℌ. vl. quod limita fm glo. quãdo ẽs revelare non teneẽ ꝓpter officium vel actionem vel iudicem limita etiam de revelatione ordinata ad penam: secus de ordinata ad emẽdationem qz tenetur indicare: ꝛ sic nihil potest accipere. argu. ff. de condi. ob tur. cau. l. j. in fi. ꝛ. l. q. j. rñso. qui autem accipit vt non indicet. turpiter accipit: qz contra publicam vtilitatem que est maleficia puniri. ff. de fideiusso. l. si quis a reo. ℌ. pen. Adde tertio q̃ dare pecuniam pro tempore tali iurisdictione habenda non est symonia fm Panor. in ca. j. ne prela. vl. su. ꝛ glo. prima. in. c. quoniam. ne prela. vt su. dicens quod est symonia. intelligitur fm Panor. ibi quando temporalis iurisdictio habet dependentiam ab officio ecclesiastico: qz per talem connexionem symonia committitur. c. consulere. eo. titu. quando vero non habet illam dependentiã fm aliquos est turpe lucrum ꝛ contra leges fm Panormi. in. d. c. j. vt in aut. vt iudi. sine quoquo suffra. ꝛ in aut. de mand. prin. ℌ. iudi. imo fm Hostiẽ. est symonia dare pecuniam vt quis promoueatur in imperatore. regem. potestatem. vel rectorem. alicuius. et uitatis: qz iurisdictio. est spũalis. i. qõ. iij. ex multis. vñ vendere castaldionatum vel iconomatum est symonia. i. q. j. si qs epus: ꝛ. j. q. iij. salnator: ois eñ ptãs a deo est: ſz ꝛlor est opinio Panor. quod non est symonia: sed turpe lucrum: nec que adducũtur in contrarium aliquid probant nisi de ecclesiastico iurisdictione: imo verior est opinio Geminiani quod ẽt nõ sit symõia hꝫ licebat dare aliq̃d ꝓ hõdo officio tpali: ẽ̃ quo. ℣. dignitas. ℌ. ſ. ꝛ. iij. quod verꝫ est si offiñ sit tpale oino. i. datũ a dño tpali. ꝛ exercitiũ circa tpalia vt tabellionatus dati ab imperatore ꝛ exercendi in palatio: si vero sit ecclesiasticum oino vt qz dat a prelato circa spũalia conferẽda: est symonia: qz iurisdictio ex qua platus

dat est spūalis nisi eēt dñs tpalis aliter quā p ecclesiā ꝛ idē est eadē rōne si sit ecclesiasticum ex pte dantis. q̄ dat spūali iurisdictiōe ꝛ detur ad rēporalia: sed si conuerso sit tēporale ex pte dantis. sed spūale ex pte finis. vt qz notarius imperatoris assumit ab episcopo ad spūalia ꝓscribēda si detur aliq̄d vt ab eo assumatur. vel vt ab imperatore fiat assumēdus ab eo: puto quod nō sit symonia sicut nec aliqua iurisdictio datur. ꝛ tali ꝛ locare operas: ꝛ p̄ter emere locum siue gradum vbi locet. vide. ſ. ℋ. xiij. parti. vij. vtruz autem liceat aliquid dare pro snia iudicis. vide. ℋ. seq.

10.q. ¶ Decio querit vtz sit symonia vēdere spirituale naturale: puta sciaz. snia. vel hmōi ꝛ dico multa recapitulādo quedā dicta. ℣.

1. dictum doctor. pene p totū: ꝛ marie ℋ. ix. ℣ primū. Qūo magistris vel doctoribus liceat vel nō liceat pecunias exigere dicit ibi est. vbi. ℣. quo etiā sit symonia circa hoc ꝓ ex dictis ibi er dicēdis particula sequēti: hōc addito quod secūdum ꝑe. de palu. p doctrina theologie aliq̄d accipere videt symonia etiam si non de aliō scientius: qō ytz puto ꝓcurrētibus duob⁹: primo q̄ legaf ex offō magisterij quo casu act⁹ est spūalis ex pte p̄cipiēdi: ℣o q̄ incidat pactū vel exactio: quibus concurrētib⁹ intelligitur vēdere ipam veritatez fm p̄sumptionē ecclie licet forte ira nō intendat: sicut ꝛde spirituali iudice dicit. s. tho i ℣rto. Si vero deficit primū tm vt si laicus doctus leḡat ꝛ si alias sit illicitū nō tm est simoniacū nisi eo modo quo in aliis scientijs idest si intendat vendere veritatem ꝛ a fortiori si deficit vtrunq̄ qz act⁹ nō est spūalis ex pte p̄cipiēdi: vñ quo ad ecclesiam ñ p̄sumit vēdere veritatem: si vero deficit scōm tm. ſ. pactuz vel
2. exactio dico idem q̄ de predicatore. ℣ Secūdum. Scōm. s. tho. i. quarto. iudex ex officio suo tenetur iudiciū reddere: ꝛ silr quilibz tenetur ex hoc q̄ est iudicio subditꝰ ad veritatis testimoniuz reddendum: sed aduocat⁹ non tenetur pfocinium cause ꝓstare: nec iurisperitus dare p̄silium: hōq̄ sicut dicit augu. ad macedonium. nō debet iudex vendere veritatis iudicium. aut testis verum testimonium. qz aduocatus vendit iustū patrocinium ꝛ iurisperitus verum consilium: qz aduocatus nō vendit iusticiam que est spūalis: sed actum suum: ꝛ similiter dicitur de cōsilio iurisperiti: sed iudex vendēdo iudiciū simoniā p̄mittit si sit spūalis iudex. alias nō sed grauiter peccat: ꝛ idem de teste. hec ille. ꝛ intelligе quo ad testem siue ipse siue causa sit spūalis fm alex. de al. qui etiam dicit q̄ pfocinium ꝛ p̄sillium administratiuē exerit⁹ sed testimonium est de eius substantia: vnde testes cōguntur non aduocati. Et sic cum iudicare sit in seculari iudice act⁹ spūalis ex pte finis tm: sicut ꝛ docere artes liberales. vt q̄ doctor: artiū obligatus docere nō sit symoniacus si aliq̄d accipiat p doctrina: q̄ ytz ē ℣ deū ē symoniac⁹ si intēdat vēdere ipsam vt tale: vt si nolit cōcare aliq̄s pulchū ꝛ subtile nisi data pecunia. ℣ Tertiū. Dās pecuniā. p snia symoniā nō cōmittit fm glo. i. q. iij. vēdētes: qz i. ꝓphanio nō cōmittit fm glo. i. q. vi. de vi. ꝛ ho. cle. nisi velit p̄ sniam ꝓsequi spūale vel ānexū: a. idē vel nisi snia sit a ꝑsona spūali. Et eodē mō symonia ē corrumpe iudicez ꝓ. ppt ꝓnexionē quā hāt cū spūalib⁹: sec⁹ in cā mere tpali. Vñ fm Ray. symonia ē tra re aliq̄d suplori vt sernet iusticiā in spūalibus. ꝛ. ℣. dicit idē ē ēt si agaf in tpalibus er quo ꝑsona ē ecclesiastica. q rōne ecclie ristrictōis tenef ad tale ius reddēdum: ita si fit iudex laycus ꝛ sup re tpali nō erit symonia ꝛ graue pctm. qđ limita nisi iuste redemaf. vexatio respectu iuris tā in tali re q̄m qz nec symonia nec pctm erit: vt qz alr iudex nō vult iudicare.

11. ¶ Undecio ḡrit ℣trum licitum sit aliq̄d dare pro annexis spūalibus antecedenter
1.dictum. aut ꝓter: ꝛ dico multa. ℣ primū. De ḡtum ad funera: ꝛ dico multa. ℣ primū. Vasa sepultura ḡtū ad ipsoz terrā: vide. ℋ. seq. pri. tij. Ornatus ad reliqua ꝙ dicit Ray. Hos. ho. q̄. p hmōi nihil dz exigi: ꝛ pie dñt p̄tendi. nes observari: extra eo. ad nostrā. ℣. cū i ecclesie. ſ. facta pri⁹ grata collatōe spūalia ꝛ ecclesiaz sint diuersa cimiteria. ꝛ tamē ꝓ ꝑsona ꝙ ponaf i tali cimiterio. ℣ ho. ſ. monia ē extra eo. audiuimꝰ. ꝛ idē si ꝓ pecunia crux spūlis ponef ad sunᵒ. d. c. audiuimꝰ. ꝛ idē Dic. ℣ Tertiū. Si clerici ꝓsuerint hāc ꝛ ecclesiaz ꝙ ponaf i tali cimiterio. ℣ ho. ſ. pecunia ꝙ ponaf i tali cimiterio. ℣ tamē ꝓ ꝑsona ē extra eo. audiuimꝰ. ꝛ idē si ꝓ pecunia crux spūlis ponef ad sunᵒ. d. c. audiuimꝰ. ꝛ idē Dic. ℣ Tertiū. Si clerici ꝓsuerint hāc ꝛ ecclesiaz sint diuersa cimiteria. ꝛ tamē ꝓ ꝑsona

ignorante: immo ſm vin. ẓho. ⁊ glo. Ray. ẽt eo ꝓtradicẽte est simoniaca. ẽt ſi alꝰ erat eligẽdus ſm dire. ſ. q. i. placuit. ⁊ extra eo. simoniace. ⁊. c. de regularibus. ⁊. c. nobis: nisi hoc fuisset dolose factum in dispendiuz electi ne ex dolo reportetur ꝓmodum. d. c. nobis. ſpe ñ petrus non est proprie simoniacus. Iz teneaꝫ ſm iura predicta renũciare: secus ſi data cẽt post electionẽ ipſi cõfirmatori, ꝓ cõfirmatiõe vel bñdictione aut ꝓsecratõe ⁊ tradicẽte electo. extra eo. sicut. tuis vel ẽt ignorãte ſm archi. post dir. qz nihil ei nocet nisi recesserit a sua ꝓhibitiõe. vel nisi postea ꝓsenserit solnẽdo pecuniã vel reddẽdo solutam. d. c. sicut. vel nisi cẽt ꝓsanguineus ar. ibidem. Et similiter simonia est si ꝓ cõfirmatiõe electõis electo ꝓsentiente ſm pe. de palu, nisi vexatio redimaꝫ. quod locum hz in iure queſito. Si ergo aliqꝺ alicui dẽꝫ ne molestẽꝫ electio distinguendum est. quia si detur ne impediat quin fiat electio iuridica in qua nullum ius hz: nõ est simonia Iz redẽptio vexationis: si ꝙ dẽꝫ ne impediat electõez de ipso vel illo fiẽdã. sic est simonia. qz datꝫ ꝓ spuali si ꝙ erat iam electus nõ est simonia sed redẽptio qz iam erat ei ius acquisitum. extra eo. dilectus. Princeps aũt ⁊ alij recipiẽtes pecuniã vt ꝓsentiãt electiõi vel ꝓmotioni ad dignitatem ecclesiasticã sunt simoniaci ſm panor. de hoc eo. tit. tenentur restituere illi ecclesie de cuius dignitate ageba
2 tur licet non esset de bonis eccleſie: vt patet in. d. c. de hoc. ℣ Secundũ. ꝓ⁊o inuestitura ecclesiarũ aliqꝺ accipe simonia est. text. est in. c. in trñ. e. tit. vbi dicit panor. nõ trñ. ꝓ investitura suris sed etiam facti. ſ. ꝓ⁊o inductione in corporalem possessionem: etiam si sibi sit ꝓsuetudo. Sed ſm archie. post. s. tho. in tum. ⁊ in. iij. non est simonia si ante collationez beneficij vel bẽdẽ ex cã iusta fine cõuentione ordinauit eẽs aliquid subtrahi de ꝓuentibus: sed secus si interueniat pactio vt ante vel post reciꝑat aliquid de dictis fructibus ab eo cui bñficium ꝓferr. Et idẽ panor. in. c. i. vt ec. bñ. Et iusta cã est vt deputẽtur ad vsum laudabilẽ. ar. c. vl. de ẏb. sig. et solutio debitoꝝ ⁊ tractoꝝ uoie ecclesie non ꝓ⁊uato. vt no. glo. in. c. i. de soln. Et additur ſm panor. in. c. cũ clerici. de pact. q simonia est si ꝓmouẽdus in rectorẽ ecclesie paciscaꝫ de maiori pẽsiõe. Additur ẽt ſm ant. de bu. q sicut non Iz pecuniam dare immediate ꝓ beneficio: ita nec ꝓ eius vacatione: vt postea ꝓferatur: qz pambulũ est ⁊ via ad collationem. Additur etiam ſm vld. q si ab eo ꝙ sit canonicus: monachus: epus vel hmõi: rõ
ne consuetudinis obstineatur aliquid ꝓ eractionem tudicij vel pactum aut violentiam siue ante siue post simonia est nulla cõsuetudine non obstante: extra eo. c. i. ⁊. c. ii. ꝓ certo quod intellige qñ ipse collator spualiuz exigit ex consuetudine siue auctoritate suprioris subtrahendo spualia. vt supra. ℍ. ix. Ad de etiam q si detur vel ꝓmittatur beneficiũ ꝓ voce electionis simonia est. eo. tit. de hoc. ⁊ idem esset si daretur ꝓ electione non impendenda ante acquisitum ius. Adde etiam q non sunt credendi simoniaci q̃ dant primos fructus beneficij in curia ⁊ solunt taxã bullaꝝ ⁊ ceteroꝝ ſm stilũ curie: qz talia non soluuntur ꝓ spualibus sed ꝓ sustentatione curie ⁊ officialiũ ⁊ sic rene qz illa de voluntate pape ⁊ eccleſie sunt ordinata. ⁊ est mens. s. tho. 2. 2. vbi supra. ar. ij. ⁊. iij. in corpore. idẽ est in curijs eẽoꝝ si alꝰ nõ ẏbi ꝙ viuant decenter sine pompa: ⁊ hoc siue taxa fiat ex statuto siue ex consuetudine: quod si habẽt. symonia est tales taxationes facere ꝓ dispensationibus. absolutionibus ⁊ hmõi. ſ. qũ. iij. ex multis. ℣ Tertium. Si quis alicui eccle-
3 sie offerat bona sua vt fiat canonicus et ex ullis bonis instituaꝫ sibi ꝑbenda est symonia aliter eum nõ recipert. symonia est ex vtra qz parte. ⁊ 2cor. post. ⁊ Ulde. ⁊ extra eo. tua nos. Et adde q sic ꝓsumeretur qñ ola vel quasi ola sua donasset. Si autem ds de suis bonis aliqua ecclesia ꝑbẽdã ꝓstituit retinẽdo sibi ptãte ꝓferẽdi illam nõ est symonia: qz potest retinere sibi iuspatro. ꝓ certo vel ad tẽpus: sed nõ valet nisi fiat de ꝓsensu epi ⁊ fratrum. si sibi sunt, aliqui ſm. ℍ. ℍ.

℣ Quartum. Si dicunt sibi aliqui canonici
4 malores. canonizemus nepotulos nostros. placeat ⁊ sibi de meo ⁊ placebit mihi de meo: vel si dicit aliquis. nunquam me vinẽte fiet canonicus in ista ecclesia nisi fiat talis pro quo rogaui secundum Ray. in ꝓ⁊o casu. ſ. monia est. ſ. questione secunda. epus: si vero vnus dicat alteri tu exaudisti fuisti in mapetitione ego exaudiri debeo in alia secundum eundem si preces sunt spirituales: de quo infra. ℍ. xvi. non est symonia. distinctione. lxiij. quia sancta: si vero sunt carnales vel ex pacto quondam facto aut nunc ſiquid spualitatis: ⁊ idem esset consuendo q. exaudisti. petere posset

illam consuetudinẽ seruare: arg. lxiij. distinctione qz igitur: ⁊ de cõsti. cum omnes.

5 ℣ Quintum. Si statuto cauẽt q nouiter receptus in canonicum vel monachum soluat certum ꝺd. symonia est post receptionem illud soluere ſm Panor. in. c. dilectus. el. ij. eo dem ti. qz solutio videt facta virtute illius taxationis ⁊ non libere: facit tex. d. c. dilect ⁊. c. ex multis. ſ. q. iij. ⁊. c. veniens. eo. titu. q aliqui verum limitant quando tale solutũ cedit in vtilitatem ꝓuiate m. aut canonico rum. secus si solueret ꝓ⁊o fabrice ecclesie vel alijs ad diuinum cultum pertinentibus ſz Post. arg. c. cum oẽs. de consti. ⁊. c. ex parte: qz ⁊ laudabilis ꝓsuetudo seruari dz: eo. titu. th dz detineri ꝑbenda loco pignoris: arg. d. c. significatum: nisi sit ꝓsuetudo: qz hoc casu fit permutatio spualis ad spuale: quod licz de re. permu. ad questiones. Panor. tamen in. c. iacobus. eo. ti. tenet q sit symonia etiã ꝓ cultu dei si taleonus imponitur recipiẽ
6 ti imponatur ꝓbendevalet in fauorem cuius diuini. arg. d. c. significatum. ⁊. ca. vnici. ꝓ ecclesie. bene. ⁊. c. ſi ꝓpter tua debita de re scrip. lib. vi. quod magis placet. ℣ Sextum. Si consanguineo beneficium confert ꝓpter consanguinitatem collatio non est symoniaca ſm. s. Tho. ⁊ alios si intendatur bonum tẽporale soluz eius cui da tur: qz nihil recipitur: secus si dẽꝫ alicui hac intentione vt inde suis ꝓsanguineis, puidea tur: vel etiam ſm. ℍ. ℍ. si detur cõsanguineo vt conferens magnificetur vel fiat porcior,
7 dans recipit rem temporalem. ℣ Septimũ vel exaltetur parentela ⁊ huiusmodi: quia mere aut vendere ecclesiastica officia symonia est. ſ. q. i. si ds epus: ⁊ propterea simonia est si ds propter pecuniam ordinetur, curator: rez ecclesiasticaꝝ. aut defensor aut regule subiectus: ⁊. ſ. q. iij. ⁊ in. c. saluator. ex ponitur, procurator: ideſt quilibet administrator: vt ꝓpositus siue iconomus qui. s. pest rebus epi: noie autem defensoris dicit quod buo canonicorum. ⁊ vice dominus qui pest intelligit advocatus siue syndicus q̃ preest tñ causis tractandis ⁊ iudex epi: i subiecto vero regule intelligit archipresbyter. archidiacon⁹. canonicus. monachus. ⁊ quilibet ecclesiastico magistratus officio: in ꝙbus omnibus semp cõmittit symonia ſm Hugo. ⁊ War. dei. ſz Ray. ibẽdem ꝓsuetudini. ꝓbabili quã spualitatis: ⁊ idem Ul. sed glo. i. q. iij. limitat qñ administratio vel officium est

ũnexum spualitꝫ vel consuevit exerceri soluz per clericum: ⁊ sic est symonia vẽdere officiũ non aũt redditus: vnde Ulde. addit q advocatus. castaldus. ⁊ iudex põt esse laycus: ⁊ ꝓpter nihil habẽs spualitatis. Unde ſm eũdem Ray. si ds seruit in hospitali vel ecclesia. puta ad pulsandũ cãpanas ⁊ hmõi, ꝓ pecunia. si ꝙdem tali offõ sit ũnexũ aliquod ius spuale adde vel ꝓsuevit exerceri p soluz clericũ symonia est: alꝰ nõ: ſz posset ibi esse turpe lucrũ. qñ. ſ. nõ est ꝓsuetuz talia emere aut vẽdere: sec⁹ si est ꝓsuetũ. ix. q. iij. ꝓquesi⁹.
8 ℣ Octauum. Quilibẽficiũ ecclesiasticũ symoniace recipit ſm archie. post. s. Th. ⁊ Ray. ⁊ alios. renũciare bñficio tenẽꝫ ⁊ si cõmissa est symonia ꝓ ipſm vel alium eo sciẽte ⁊ non ꝓtradicẽte. teneꝫ de oibus fructibꝰ ẽt q̃ percipi potuissent a dlligẽti possessore. xliij. qo. vj. si res aliena. ⁊ de resti. ipo. grauis: qz gñaliter possidẽs sine ti. tenẽꝫ de oi dãno ⁊ lucro ꝓcepto ⁊ percipiẽdo. ff. de re. ven. l. si nauis: sed intelligẽ deductis expẽsis gratia fructuũ ⁊ fructibus ac expensis gra siue inutilitatem eccleſie factis. Et idẽ videꝫ de eo q̃ nescivit primus sed postqz scivit nõ statim renũciauit: argu. extra eo. de symoniaco: qz tenẽꝫ de exactis bus postqz scivit nõ de ꝓsumptis bona fide. C. de rei ven. l. certum. Scõm tamẽ Ant. de bu. in. c. de regularib⁹. eo. ti. si talis sit epus nõ renũciabit sine licẽtia pape: aliꝰ inferiores sine licentia suoꝝ prelatorum: exceptis vero sine licẽtia pape vel legati. ℣ Nonũ. Scõm
9 Ray. ẽt ⁊ glo. eius si ds scit aut credit collatum sibi esse ordinẽ. vel bñficium principaliter propter obsequia seu pces carnales a se vel ab alio interpositas distinguitur: qz si aliasꝫ erat dignus resignare non teneꝫ sed dz permittere de intentione corrupta. extra eo. mãdato. si vero erat indignus resignare tenetur: quia tunc hmõi preces vel obsequia sue cedunt loco precũ. ſ. q. i. sunt nõnulli. ⁊ cons cor. Ulde. ℣ Decimum. Dare aliqꝺ prelato
10 ne removeaꝫ a prioratu vel bñficio ſm rodo. est symonia sine cessevelvtile sit quod ds amoueatur: alias non. modo intentio non sit corrupta. ita tamen. quod ante collationem non precedat pactio vel conuentio. ſ. q. ij. ẽpio.

¶ Decimoquarto queritur spãliter quid iu- 14. q.
ris de symonia quo ad fructus bñficiorꝝ locandos aut aliter distrahẽdos ⁊ platorum vices: ⁊ dico multa. ℣ Primum. Si locatio 1. dictum
fiat a clerico vltra tps vite locãtis nõ valet vltra ſm Gof. qz clericus in bñficio cõparatur vsufructuario: qui. s. non est nisi ad vitaz xvi. qõne. vj. illud: dicit tamẽ Inno. q si cẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit vltra vitam locatis nomine ecclesie vtiliter. successor tenet ad illam: de solu. c. j. et xū. q. ij. hoc huius. secus si facta est nomine proprio non intendebat ecclesiam obligare: si tamen conductor vel emptor iam aliqd solute p̄m host. tenet successor habere rata inquātum pecunia p̄fa est in vtilitatē ecclesie. Et ita aliqñ rector possit ecclesiam locare vltra tps vite: nunq̄ tñ potest canonicus vltra locare p̄bēdam. P̄ Secundum. Fructus bñficij sui clericus ad modicum tpus vēdere pōt. ne p̄la. vi. su. c. ñ. ad totū autē tpus vite q̄uis nō sit honestum non tñ est phibitum ita tñ q̄ nihil spuale interueniat in vēditione. de re. pmu. ad gōnes: pōt autē gratis curam p̄mittere el cui vēdit fructus vita determinat sum. ros. sed dic. vt. ℞. alienatio. ℞. xv. P̄ Tertium. Nec epi nec archidiaconi nec alij p̄lati p̄nt committere vices suas sub annuo cēsu. extra ne. p̄la. vi. su. c. j. ij. t. iij. sed est simonia: quia tale ius est spirituale: secus si eps simpl̄r t pure alicui cōmittat vices suas tali vicario constituēs salarium: quia non est peccatum: sed potius ad hoc tenetur. xij. q. ij. charitatem. t sicut dicit ho. si pro commissiōe iurisdictionis nō ℔ recipe certam quantitatē multo minus ℔ recipe quotam. l. ptem prouentuum. sacerdotibus tamen quos p̄latus vel rector ecclesie conducit aut q̄bus locat fructus ecclesie potest etiam curam animarum committere gratis sine pactione. interueniēte auctoritate epi. de offi. vic. ad hoc. immo t sine dicta auctoritate iminēte p̄fectōe necessaria ad modicū tps. l. vnum vel paucos dies. ℣ non dia. x. q. j. p totum. Nota tñ p̄m panor. in. c. ñ. ne p̄la. vi. su. q̄ obuentiōes ecclesie possent locari laico mō ponat clericū loco sui. p recolligēdis ne p̄sumptuose accedat ad altare vbi fiūt oblationes: ar. c. j. t ij. ne cle. vel mo. P̄ Quartum. Cum aūt p̄la. tus vendit oēs obuentiōes ecclesie. p modū iurisdictionis transit eis alijs nisi fuerit exceptā p se tñ iurisdictio vendi nec potest nec ℔ p̄m host. intellige sine simonia: immo ℔ archie. post glo. sup. c. ij. ne p̄la. vi. su. est simonia si p̄latus vendat iurisdictionem t̄poralem: quod tamen Ant. de butr. limitat de tempore all habita ab ecclesia. que iudicatur q̄d spuale vel annexum spuali respectu eius a quo ℔ dependentiam. si autem iurisdictionem t̄palem p̄latus haberet in feudum a p̄ncipe seu dño t̄pali. si esset simonia vendere illam t si peccatum: t sic intelligit quod de iurisdictiōe dicit Inno. ℣ ho. sup. c. j. e. ti. Hec ex archie. P̄ Quintum. Nō est autem simonia p̄m archie. si loco tibi sacerdoti ecclesiam meam tuo opus tuas mihi vt tibi officies. non habiturus ibi aliquam iurisdictionē. ar. xij. q. ij. charitatem. ℔ tamē p̄m. ℣℣. nō est ibi p̄pria locatio. sed p̄byter ℔ gratis officiaret ille gratis facere expēsas: vel dic q̄ potius est ibi institutio reddit annui cuius onere officiā di. P̄ Sextum. Non est simonia si clericus vel religiosus vendat panem oblatum in altari vel ceram t alia elemosynaliter data t fructus decimarum. nec peccatum p̄m archie. in ro. q̄: non sunt spualia. panem aūt p̄dictum p̄dere est simonia p̄m vl. t multo magis ius p̄cipiendi decimas vt dictum est. 6

¶ Decimoōnto q̄rit spāl̄r q̄d iuris de simonia quo ad religiōis ingressū. ℣ dico multa. P̄ primū. Si receptio ad habitū q̄ est q̄dā promotio ad gradū spuālē eēt diuisa a susceptiōe recepti sicut olim aliq̄ religiosi recipiebāt ad habitū religiōis in heremo. t tñ illū docebāt sicut romanus recepit. b. dictum. t magnus duos adolescētes. eēt nunc canonici elegāt aliquē ad dignitatē vel gradū canonicatus quem tñ nō alunt: ista q̄ non haberet difficultatem. q̄ planc esset simonia si q̄d exigeretur aut reciperetur pro receptione. planē non esset si q̄d acciperetur pro victu sicut nūc licite a religiosis recipiuntur hospites: sed quia nunc ista regulariter sunt coniuncta. iura clamant contra eos q̄ vere aut p̄sumptiue aliq̄d exigunt gratia receptionis. aliq̄ ea existimant loqui de alimentatione. t canonistē se in tuto p̄sumptione fundantes implent quaternos. materiā aliq̄s non bñ resoluit. P̄ Secundum. Quidam igitur vt etiam referat ecclē. ij. pte. ti. j. dicunt q̄ ingressio monasterium competit duplex ius. f. spuale quo habet dignitatem clericatus vocem in capitulo. Et participat bona ibi facta hmōi. et eo. porale. f. quo debetur victus t vestitus a monasterio. que iura nunc regulariter cōiunguntur de facto. sed per intentiōem p̄fatam diuidi. Et dicit ista opinio q̄ p secundo inducit. Nam dicit. t. t. vbi ℣. q̄ p ingressu monasterij non ℔ aliq̄d accipere vel exigere ℔ p̄cium si tā monasterium sit tenue non sufficiens ad tot personas nutriendas ℔ exhibere ingressum quidem gratis. sed accipere aliq̄d pro victu personę recipiendę si ad hoc non sufficiant opeo monasterij. hec ex illo et intellige quod ℔ accipere. l. exigere. vnde

in. iij. dicit q̄ tunc p̄t exigi ab eo q̄ in loco illo vult deo seruire non quasi p̄cium religionis sed vt habeat monasterium vñ possit illi. p̄ videre: si aūt sine grauamie ecclie p̄t recipi simoniacū est aliquid p̄ receptione exigere. Hec ille. Et sic p̄ℨ p̄m eū stante recitudine intentionis pacisci p victu. Et hanc ēt opinionem tenuit vid. dicens q̄ in casu tenuita tis possent hꝰ intentionem ad t̄palia. p sustentatione t oblatis spualibus gratis exp̄mere ac pacisci de determinata summa t̄pore alium vbi no. ℣ rdū oblatis. q: non dicit p̄ exhibitis. Et eandē tenuit rodo. dicēs q̄ q̄ monasterij est tenue non est simonia cū etiā pacisci in talibus exp̄sso noie t ℣itate monachis mō non fiat. p spualibus conferēdis. Et idem post ray. dicit q̄ si recipiēdus promittat annuatim tñ. p sua vita nō est illicitum. Et hanc ēt in effectu tenuit vir. t asserit eam tacere. Vinc. Ray. t ho. p̄m quos dicit q̄ receptores p̄nt hec verba dicere: nos libēter t gratis recipimus te ad p̄fectū spuale sed cū bona nostra non sufficiant nobis et tibi porta tecū vñ possis viuere q̄ verba t effectu t coram deo sonāt q̄ nisi afferas tecū vñ viuas: re nō recipiemus q̄ est pacisci vel exigere. Et hoc ēt sequitur sum. ang. post sum. p̄la. contra supple. t ros. qui volunt q̄ pacisci sit simonia sed male. Et ista op̄z etiā dicere in cōscientia p rōnem: q: ℔ ipsa receptio actiua ad religionē vel canonicatum t hmōi sit actus spualis ex parte p̄incipij: tñ ius alimentoꝝ non est aliquid spuale nec annexū spuali: antecedēter aut p̄fr vt p̄z ex dictis: vñ p collicitum est pacisci. etiam q̄ quis p̄ter hoc q̄ non p̄pter aliud. s. ingrediatur p̄m oēs p̄dictos esset simonia: sed intelligē. p̄sumptiue sicut semp fecerunt ac faciūt aliquę moniales que de diuitijs suppleantes quanto sunt ditiores volunt dotes maiores ita de statu religionis quasi de statu mūdano sponsi iudicantes. Ad capta aūt q̄ adducuntur quo ad p̄sumptiones cōsideratas in foro contentioso q̄ locum non habēt in cōscientia vt dictum est supra lex. ℸ. ix. spāl̄r autem ad. c. q̄ñ. eo. titu. vbi ℣ q̄ñ simonia subpauperatis pretextu dico q̄ p̄m ray. loquitur q̄ hoc dicebatur in fraudem vel. p̄m ho. q̄ñ de spualibus ad spiritualia. l. ad ius spirituale. Ad. c. aūt periculoso. de sta. reg. li. vj. vbi p̄m archie. alia opinio quam ipse sequit determinatur dum ℣ districtius inhibem⁹ ne

in monasterio ordinum non mēdicantiū mulieres: decetero aliq̄ recipiantur sorores nisi quas poterunt de ipsoꝝ monasteriorum bonis vel p̄uentibus absq̄ penuria sustentari si secus factum fuerit irritum decernentes. Ad hoc in ℔. c. dico q̄ est p̄ me: q: rō istius p̄hibitionis vt p̄z sibi exp̄sse in text. t in glos. est ne p̄pter inopiam cogantur exire clausurā t sic intentio legis est vt habeant vñ viuant. Et re vera si intentio sit pura laudabile est exigere a volentibus ingredi victum quando monasterium numerum maiorē non p̄t commode sustentare: q: dilatatur dei cultus t seruorum eius numerus augetur. P̄ Tertium. 3
Secundū. s. tho. Et licitum est si p̄pter deuotionem quam aliquis ostēdit ad monasterium largas elemosynas faciendo: facile in monasterio recipiatur sicut etiam licitū est ecōuerso aliquē p̄uocare ad deuotionē monasterij. p̄ temporalia beneficia: vt ex hoc icline tur ad ingressum monasterij: iz non fit licitum ex pacto aliquid dare vel recipere. p̄ ingressu monasterij. vt habetur. ℣. q. j. quāpio. Hec ille. q̄ loquitur de ingressu gratia iuris spualis vt p̄z ex p̄cedentibus ex. c. q̄ allegat: liceret tñ accipere sponte oblata sine corrupta intentione. ℣. q. ij. sicut ep̄m. P̄ Quartū. 4
Si puella gratis recepta est t monasterium tenue: t tñ parentes nihil volunt dare sc̄ōm ho. possent moniales agere contra patrē. p̄ alimentis filie: vel si est mortuus ad partem hereditatis. vt in aut. de san. epi. nulla. col. ix. q: priuari non p̄t legitima per ingressum religionis nisi ipsa sponte suo iuri renūciasset. xix. q. iij. c. pe. P̄ Quintū. Circa ingressum religionis t ēt p̄motionē ad ecclesiasticā dignitatem multe sunt simoniaca p̄m docto. q̄ intelligunt vel p̄sumptiue ℣rum ad forum contentiosum vel ignoscia si habeatur respectus non ad victū sed ad ep̄m ingressum siue eleuationē ad clericatū sicut primo si nullus fiat pactum sed taxatum sit ℣tum debeat dari p̄m ho. extra eo. sicut p certo. secundo si fiat pactum de seruanda consuetudine. extra eo. veniens. tertio si gratis recipiatur et postea cōpellatur ad seruandam p̄suetudinem. extra eo. iacobus. quarto si quis seruit religiosis. p̄ter p̄missionē sibi factā de receptione p̄m. ℣℣. vt. j. q. j. ℣plo. sed p̄z q̄ ista p̄dicta iura loquunt̄ de ipsa receptione seu p̄motione non de victu. quinto si recipiēs ex primit conditionem de aliquo dando: t recipiendus tacet timēs repelli p̄m. ℣℣. q: tacitumitas hꝰ p̄ consensu. de reg. iur. qui tacet li. vj. sexto cū timēs non recipi dicit abbas: si velletis me recipere darem ota bona mea

Universidad de Deusto
Biblioteca

fm. ℣. ℣. ꝛhoc ex pte offerẽtis ẽt si nõ intuitu promissiõis elt receptuꝰ vt no. tanc. extra eo. nobis. ꝛ idem ber. ꝛho. nec potest sibi manere. teneꝫ tñ ad aliud monasteriũ trãsire si se religioni obligasset fm ilios de reg. poꝛ recursu: si tamen talis hoc simplr dixisset nõ intendens p temporalia asseoui religionis ingressum sed exprimere suã intẽtionem. s. trãseũdi cũ bonis suis: ꝛ recipiẽres ad tpalia pncipaliter nõ respiciũt. nõ videt archi. ꝛ bñ. qho in foro pnle sit simonia septimo qñ monachi dãt aliquid abbati vel eꝑo p pꝛioꝛatibus habẽdis vel pro habitis nõ pdendis fm. ℣ ℣. si in illis est aliq̃d spũale. ꝛ si pro dicat appreciationem vel causam, pxima ꝛ pncipalem. imo est simonia ẽt si ibi hebeaꝫ sola intrinseca dicta tpalia: vt p3 ex dictis. ℍ. xiij. pti. iij. ℙ Sextum. Si, pmittat alicui recepto post blẽsũ si tñ interim dicerit talẽ artem vel sciẽtiã scholis fm ℣ ℣. ꝛ vide. nõ est simonia: qz idẽ etiã si diceret iduemꝰ te si interꝫ redideris te idoneũ putat tñ archie. eẽ simoniã si haberet intẽtio ad lucꝝ filius artis. ꝛ3 nõ est verũ. qz ad illud lucꝝ nõ põt hñi intẽtio nisi mediãte idoneitate p sone ad quã hñi põt intentio. alioquin boni religiosi quottidie simoniã pmitterent recipiẽtes aliquos. quia sperant eos vtiles religiõi. ℙ Septimũ. Si ꝺs in ingressu alicuius societatis ex statuto pmittit aut iurat soluere aliquid annuatim nõ est simonia: qz nec illa fraternitas est religio ꝛ3 gregatio ad bñfaciendũ: immo est laudabile si tale ꝺd imponatur pro elemosynis faciendis vel expẽsis quas faciunt dũ vacãt ad tractãdum de salute anime. ꝛ talis ꝓfraternitas bona est dist. iij. ℸ si quis despicit: iuramẽtũ tñ fm Ray. in hmõi nõ approbaꝫ propter piculum pjurij. ℙ Octauus. Si ꝺs ẽt receptus in religiõe simoniace ꝛ3 archi. post. o. tho. ꝛ ray. ℸ si ꝑe scindi dꝫ exerpelli sine spe restitutiõis. ꝛ in locum arctioris regule deduci. eod. ti. qñ simonia: ꝛ si non inuenit arctioꝛ. dꝫ mutari in aliud monasteriũ eiusdem regule: saltem ad tps si non põt omode fieri: ar. lxxxj. dist. valet. ꝛ postea recipiaꝫ de nouo. mutato pꝛioꝛi loco ꝛ inferioꝛi assignato. Si ℣o ignoꝛauit sufficit qõ renũciet loco: ꝛ postea poterit nouiter recipi mutato pꝛioꝛi loco: extra eo. ex insinuatione. Et intellige Ray. ꝛ vide. q predictus rigoꝛ seruandus est etiam in occultis simoniis. ꝛ in foro pniali ꝛ3 non pstet de crimine p inquisitionem ꝛ in forma iudicij. ar. d. ca. qñ. quod de accusatione vel inq̃sitõe nihil dicit. sed non intelligas de occulta. s. mẽtali. sed quãdo ad extra procedit p pationez vel hmõi. ꝛ3 alijs sit occultũ. Sedm Ray. tñ in fauoꝛẽ religionis posset eꝑs cũ talibus dispẽsare in ordine. in loco. ꝛ capitulũ vel pelatus eoꝝ. si non pticipauerũt in simonia secus si pticipauerũt. qz cũ ex hoc sint puniendi nõ debẽt ex eodẽ facto puniẽsiũ obtinere imoꝝ amisisse ptãt reciplẽdi: ꝛ illi q̃ non pe ccauerũt acq̃stuisse. ar. de elec. bõe. Talles ẽt q̃ simoniã ꝓmiserũt in hmõi ꝛ q̃ sunt pricipes vt parẽtes dãtes dotes sunt excõicati p extrauagãtẽ vbani. quã tñ martinus q̃ntus fm fidedignos vt refert archie. declarauit non extẽdi ad dotes q̃ monialibus dãtur pro ingressu monasterij. 16. q.

¶ Decimosexto q̃ritur q̃d iuris de simonia q̃ non ꝓmittitur data pecũia. ℸ3 munere aliquo. s. a manu. a lingua. ab obsequio. ꝛ3 dico multa. ℙ Primum. Pecunia sumiꝝ pro pro pꝛie pro numerata sine ꝓ nũmis. ꝛ sic non ꝓpatak inter ista munera ℸ3 est pcũ quo ista munera mẽsurãtꝝ in sevel in suo effectu sicut et ol avenalia: et sc̃o ipropꝛie. et sic est oẽ mẽsurabile pecũia, ppꝛie dicta. et est munus a manu. et tertio coiter ad ꝓpꝛie et impropꝛie vtrũq; ꝓpteh̃dẽdo: et sic ponit i diffinitione simonie. ℙ Secũdũ. Jgit munus a manu ℸ3 archi. est ois res mobilis aut immobilis tpaliter possessa vt ẽt colligit. s. q. iij. c. totũ. Jnducit aũt simoniã si ꝓ eo dẽt vel acciplat spũale vt pꝛer diffinitione simonie declarata. et hoc coꝛã deo q̃ videt intẽtionẽ fructũq; sit modica fm. s. tho. et duram. in iij. et. s. q. j. duces. ar. iudices. non aũt q̃ntuz ad ecclesiã. q̃ iudicat q̃tũ ad exteꝛiora: nisi munus sit magnum qꝛ vt dicit. ℟. thom. vbi ℟. non est, pbabile q̃ animus iudicis spũalis flectaꝫ ad aliquid faciẽdũ pro munere puo: vñ in puis muneribus iudici dari nõ iudicat simoniã ꝓmitti: vñ fm ho. encenia simoniã nõ inducũt nisi extẽdant ad quãtitatẽ muneꝝ. Et fm ray. si dubitaꝫ an quantitatẽ munerꝝ corrupta munera dederit attendẽda sunt tria pꝛecipue, qualitas. s. dantis: ꝛ accipientis: quantitas dati: ꝛ tempus donatiõis. ꝛ fm hec ꝑsumitur pꝛoꝛel ꝓtra: extra eo. ex questiones: intellige in foro contentioso. qz in pniali attendenda est intentio ꝛ fm eam indicaꝫ ẽt si omnes pꝛesumptiones cẽnt in contrarium scõm archie. ℙ Tertium. Munus autem a lingua fm. s. tho. in. 2. 2. ꝛ in 3 ℸ. est duplex. s. consistens in actu lingue vt laus pertinens ad humanum fauoꝛem. qui sub pꝛecio cadit: et exactu lingue intrinseq; mens. sicut cum ꝺs ex hoc q̃ precibus alicuius satisfacit fauoꝛẽ expectat, vnde etiam munus a lingua dicũtur preces ex q̃bus acq̃ritur fauoꝛ humanus: vel etiam ex quibus extrahitur piculum vt q̃ sunt armate cũ arere malo sit quod ꝺd ꝺ bonum. v. ethi. ꝛ sic hoc munus fm mentem eius eorum mediateꝝ immediate consistit in fauoꝛe humano: ꝛ dare, ꝓpter ꝑces hic est dare, ꝓpter fauoꝛẽ speratum a ꝑcante. Jnducit aũt simoniam hoc munus sine dubio vt dicit si, ꝓpter hoc detur spũale: qz ordinatur ad vtilitatem tẽpoꝛaleꝝ mensurabilem pecunia: vñ sibi ꝺ principaliter ad hoc intendit est simonia: q̃ facit inquisitq; ꝑces, p indigno exaudit: vñ cum eo sic distinguunt doctores circa ꝑces. Si eñ quis preces poꝛrigit, p se ad obtinenda sacramẽtalia ꝛ spũalia, alia a bñficijs non reputur, p hbitum si quis sit dignus: excepto religioso q̃ non ꝺz velle ꝛ ad ordines ꝓcipue, ꝓmoueri non ꝺz nisi de voluntate pꝛiati. de tẽp. ordi. ad aures. Si vero poꝛrigit, p se obtinendo bñficio vel ecclesia aut dignitate hñt curam aiaꝝ simonia est fm hug. ray. hosti. dir. ꝛ. o. tho. etiam si ali's esset dignus: qz se ingerendo ꝓsumptuosus ꝛ ambitiosus videtur ꝛ ꝑ hoc indigꝝ: qz ℸ3. s. tho. in quol. sine gratia dei quam nullus scit se habere non põt quis exercere curam aiaꝝ digne cuꝝ peccet mortaliter indigne faciendo ea q̃ pertinent ad curam. vide supra eõ. ℟. lij. ꝛ multomagis est simonia si ali's est indignus: puta qz illiteratus vel notorius fornicatoꝛ: sed si poꝛrigit, p se ad obtinendum bñficium simpliciter non est simonia nec peccat si eget ꝛ nõ est indignus, ꝓpter alliqd impedimentũ fm ray. o. tho. ꝛ alios de ꝓben. c. ij. sed si nõ eget peccat fm ray. i. q ij. clericos. ꝛ multomagis si esset indignus: immo tunc videtur simonia Quidam tñ yt gio. ray. ꝛ vid. hanc opinionẽ dicunt esse duram: qz, pmotus ad sacros ordines eam hmõi. pmotio titulum ecclesiastici cum requirat põt li est dignus sine pctõ pere beneficium ecclesiasticum etiam si abunder in ꝓbus cum nemo cogatur suis stipendijs militare: exemplo Jsaye. ix. cap. vj. ecce ego mitto me, p quo ẽt facit toleranda pape: alꝰ fere totus mundus esset in statu dãnationis: ꝛ hanc opinionem sum ro. se quitur: ꝛ ascribit panor. in. c. cum nos. eo. tit. sed hec opinio quantum ad illud verbũ etiã si abundet tempoꝛa ꝛbus euertitur per iura. vt de rescrip. ad aures. ꝛ. j. q. ij. clericos. ꝛ. c. pastoꝛ. ꝛ. xij. q. j. illud aũt. nec responsio gio. ray. ꝛ vide. dicentis q̃ iura illa loquunt in statu ecclesie primitiue qñ redditus erãt tenues ꝛ distribuebatur de facultatibꝰ ecclesie prout cuiq; opus erat valet: qz hieronymus qui loquitur in. d. c. clericos. non fuit in ecclesia primitiua: ꝛ multominus prosper. q̃ loquitur in. d. c. pastoꝛ. ꝛ quod ꝺz de stipendijs: ꝛ dico q̃ si talis seruit populo ab eo stipendia ꝺz habere si non seruit non ꝺz habere stipendium nisi a deo a quo hz temporalia quibus abundat ꝛ habebit eterna. ꝛ si temporalia non hz potest ab ecclesia vel eꝑo petere sustentationem in genere vel beneficiũ simplex in specie. Et sdeo sum. ang. magis limitans dictam opinionem dicit eam eẽ veram si sit indignus modo sit dignus: ꝛ nõ intendat pꝛeesse ℸ3 prodesse. Sed contra hoc videtur qz nõ. o. tho. quo ad curam aiaꝝ non solutur ab his: nec est solubilis ea quaꝫ ponit in scõo quol. ar. x. qz. s. talis est ꝓsumptuosus vel superbus si omnibus quibus vult ꝓficiscredit melioꝛes: aut iniustus si hoc nõ credit: ꝛ fundatur in scriptura. hebꝛ. v. nemo assumit sibi honoꝛem: sed qui vocatur a deo tanq̃ aaron. Que autem alij adducunt in contrarium non concludunt nec hñt apparentiam: qz hec opinio non est ꝺura humanis ꝛ parcis ꝛ amatoꝛibus sapientiæ. s. tho. qui renunciauit bullis Archiepiscopatus Neapolitani cum redditibus. s. petri. de ara. ꝓpter humilitatem: parcitatem: et quietem religionis: sed ambitiosis ꝛ delitiosis ꝛ non habentibus interioꝛes vꝛtutũ delectationes: nec promotio ad ordines requiꝛit titulum cum cura: nec toleraꝛtia pape excusat in his que sunt, pꝛhibita: quia mala nec inconuenit maioꝛem partem cleri beneficiati esse in malo statu si vacat ambitioni: pompis ꝛ lasciuijs. nec exẽplum ysa. est ad ꝓpositum: qz fm sanctos viderat se purgatum ab angelo. ꝛ non obtulit se prelationi sed predicationi: addẽ, p eum audiuꝛdum dicentem quez mittam: ꝛ quis ibit nobis: intellexit se a deo duciter inuitari ad officium: ad quod se obtulit. Si vero poꝛrigit quis ꝑces pro alio distingunt ur an sint spirituales an carnales sic est fundate in parentela aut amicitia: et an sint pro digno vel indigno: sed distinctio pꝛima non est necessaria: quia ceteris paribus non est peccatum consanguinibus pꝛoꝛdere secundum ℣ꝰ. et de coha. cle. ꝛ mu. c. primo. vnde simpliciter dicit sanctus tho. quod pꝛeces pro alio si sit indignus sacrum est simoniacũ: si vero sit dignus ꝺm facuꝫ nõ est simoniacũ: ℓ3 possit inquit esse simõia in intentione si non attendatur ad dignitatem ꝑsone sed ad humanum fauoꝛem: ꝛ intẽdit q̃ non est simonia quo ad ecclesiam ℓz eẽ possit quo ad deũ: sed quando preces sunt, p indigno satis apparet vt dicit in quarto. qõ

Universidad de Deusto
Biblioteca

nihil aliud,moueat ad dandū nisi fauor aut periculum vitandum.Adde ḡo circa hoc munus q̄ aliqñ est symonia ex pte exaudientis tñ.vt quādo is q̄ precat nō intendit habere aliquem fauorē exaudientē:vñ dicit Dur.q̄ potrigens p̄ces etiam pro indigno nō est symoniacus nisi intēdat obligari collatori ex pcibus.vel cum p exauditionem exonerare ab aliquo seruitio et facto vel faciendo cuius reinitere sit dare.ſ.q.ſ.ſi qui sunt:aliquādo vero est tūtum ex pte pcentis vt quādo rogat p digno,intendēs tamē p̄sequi spūale propter ipsas p̄ces:vñ ſm Dur.ſi platus in pmorōe solum deum attendit.ita sit symoniacus qui male rogat:extra eo.tua.nō tamē plat?nisi secutus p̄ces,ppter eas dederit:vt colligit a ꝯtrario sensu:de eta.& qual.tua. Adde secūdum Panor.in.c.tua nos.eo.ti.q̄ humiles p̄ces emisse a digno.ſ.p se non inducūt symoniam nec petiñ.vt p3 ex.d.c.tua.& c.latores:qō est verum solū in paupe & in bñficio simplici aut in genere petito. Dicit etiā ibidez quod donās aliād platio & rogās,p aliquo bñficio.modo nō ducāt principali intētione: vt p talia exenia & p̄ces assequāt.Huic secūdario habeat talem spēm.extra omnē nocūm iudicat:qz iuste ista pñt fieri sine spe primaris.vt dicit Inno.& Host.& facit.c.qō.poderit.lxj.dist.&.j.q.j.sunt nōnulli.&.c. tuam. de eta.& qual.qō dictum limita vt p̄cedens 3 vtrunq; indistincte sequāt sum. ang.imo & ro.etiam si petens habūdet.de quo particula p̄iore. Adde etiam q̄ idem est porrigere p̄ces collatori bñficij:& alterius intercedat apud collatorem:qz d̄ p alium facit &c.de regu.iur.lib.vj. ℣ Quartum. Munus ab obsequio vt colligitur a.s. Tho.in.iij.est actus corpaliter exercitus in bonum alicuius:ad quod ſm Archle.reducitur si ḡs aduletur: 3 talis non teneat renūciare bñficio sic que sito ſm Ber.Innoc.& Yo.quos sēctatur sum. ro.2tra ang.de quo.ſ.adulatio.H-iij.Induelt aūt hoc munus simoniam ſm.s.Tho.i iij.qz est cōmodum tpale ab alio expectabile & numismate appreciabile.Distinguit autē sic ſm.s.Tho.& alios. Si est obsequium sit honestū vt qz seruit ḡs prelato in vsuris aut meretrīs aut lenocinijs:vt si sit ad carnalia deputatū vt ad vtilitatē ꝑsangruineorum vel sui patrimonij:symonia est seruire p beneficio & spūali quocunq; aut hec,p tali seruitio cōferre.ſ.q.iij.falsato:ſm.s.thomam Dur.& Ricar.Si Yo iquit.1.2.sit honestum ad spūalia ordinatum.puta ad vtilitatem ecclie vel ministrorum eius aut ipsum:ex ipsa deuotione obsequij reddit dignus ecclesiastico beneficio.sicut & propter alia bona opera:vnde non intelligit esse munus ab obsequio:& addit in quarto q̄ si pactio non intercessit pōt absq; simonia platus dare illi beneficium vt nō habeat foenus ad beneficium principaliter:sed ad dignitatem pſone.& sic dicit Grego.in regi.q̄ ecclesiasticis vtilitatibus deseruiētes ecclesiastica dignum est remuneratione gaudere. Hec s. Tho.& intelligit si alius sit idoneus.& idē Dur. & Ricar.subdens q̄ si clericus sic seruiat sine pacto ḡdem.sed principalr intentōe ꝓsequendi bñficium.cōmittit symoniam mentalem.sed non eā que obligat ad resignationem;quod,pbat a simili p illud qō habet in c.mandato.eo.ti.& glo.ibi:etiā si intentōe secūdaria tendat bñficium p seruitiuz: imo ſm Yo.etiā si intentione principali mō esset pactio:quod verū est.prio quātum ad ecclesiam & iudicalem ꝓsumptionem:& scōo etiā in ꝓscia quādo est intentio ad bñficium ieertum in genere & nō ad certum ſm Yo.Antoiter que est diuersitas.3z Panor.dicat eam se nō videre:qz bñficium ieertū idem est q̄ remuneratio hoc loco.quam 3z principaliter intendere.3z non ista que est p beneficium'ecclesiasticū.nisi secūdario.Si vero obsequiū sit oino spūale vt celebrare missam.si ḡdem eēt ipositum alicui beneficio ſm.☩☩.idubitanter ex pacto pōt cōferri bñficium.ita q̄ 3s cui pferr,pmittat tale obsequium.puta celebrādo talem vel talem missam:de pbē.signi ficatum:& sitr ſm Yo.si esset el ānexum onus docendi potest fieri pactio seu exactio prōmissionis de tali obsequio exhibendo. Et cum vacat potest ei tale onus annecti. Hic tamen non est proprie pactum:sed ex parte instituentis redditum fuit donatione eē cū vel sub modo:inter vnos aut causa mortis ex parte vero eius cui confertur est acceptatio rei cum onere adimplendi causam siue onus. Si vero seruitium sit partim spūale partim temporaleyt si episcopus recipit clericum ad seruitium spirituale & temporale sibi prestandum cum,pmissione quod ānuatim soluet sibi certum salarium donec,puerit de beneficio:ſm Host.hoc 3z.modo spāliter non se obligauerit ad seruitium temporale prestandum:nec committit symonia postmodum remittēdo salariū dū bñficiuz ꝓferr:qz salariū erat sub ꝓditōe:& facta collatione bñficij expirat ꝓdicto:isti.de ☩b.obligatione ſm.H-olis:secus si,pmissio salarij fuisset pura & ꝑpetua:arg.c.veniens.eo.ti. quod quidem Panor.in.c.cuz esset.eo.titu.credit verū.quā do prelatus non inducitur principalr ꝓpter

seruitiuz sed qz ille merek.aliter si causa finalis sit ſutrium.non 3s.ar.c.graue.de prebēd.secus si sit causa ipulsiua:vel dic quod hoc est verū eo modo quo conducunt facer dotes.ſ.episcopo instituēte annuz reddituz cum onere & intentione spūalis fructū principaliter & temporalis secūdario.Adde autem ſm.☩☩.non eē simoniam si duo sacerdotes conducunt inuicem ex causa q̄ vnus dicat missam q̄ alter.tangit & contra quando nullum ꝓcium vel temporalis merces interuenit. Adde eē ſm Ricā.licitum non esse q̄ duo adulti pacisceant de se inuicez baptizādo.qz in talibus omnis pactio & promissio cessare dz:extra eo.tua.& dare aliqd ex pacto pro sacro ſtuis spūale.est illicitum licet non eo modo quo temporale:qz res a non dño emit:& est contra rationem gre.Dicēs autem orabo pro vobis.rogo oratis pro me non est reprehēsibile.qz non est hic emptio sicut nec pactio. Adde etiam ſm eundez q̄ 3s eōs fecerit pactum pro bñficio dando.si postea oblitus talis pacti pure confert non est simoniacus quo ad ecclesiam:nec etiam 17.q. recipiēs si pactum ignorabat vnde resigna re non tenetur.

¶ Decimoseptimo ḡrif vtz aliquo mō licear pacisci de tpalibus ad spūaliavel eccā tra:dico q̄ sic duplici casu ḡtum occurrit. 1.casus. ℣ Prio cū annectit onus rei tpali tradite qz in traditōe rei sue qlibet pōt qō sibi placuit apponere pactū:de 2di.appo.veruz.Un pōt dari terra cū pacto vt in ea ꝓstruāt ecclesia & reseruato cēsu aliquo.de reſti.spo. olim.vñ et pōt dari licētia ꝓstruēdi ipsaz ecclesiam sub certo pacto:vt in.c.ſto.de cēſi. in.c.ex instructōe.eo.ti.sicut in.c.significatum.de pben.vbi dat pbenda cum pacto quotidie celebrādi in tali ecclia:in pdictis tamē non est pactum proprie.vt existimat sum.ang.qz oppositum dicit.s.thomas.vt ☩H-ix pti.ix.vbi p panor.in.c.olim.el prio. 2.casus. de restī.spo.sed est donatio sub mō vel causa & acceptatio donationis.℣ Secundo qñ aliqd exigitur iure ꝓmittēte. qz exprimere quod eis ꝓmittit non inducit simoniam.vt no.panor.in.d.c.olim:& sic 3s ꝓsecranti aut visitanti.3z talis actus stricte spūalis ex parte principū exigere procuratiōnē.extra eo.cuz sit romana de cēſi.cum apostolus.de pscri. cum ex officij.x.q.iij.relatum. Quod nō est sic intelligēdum quasi nus humanuz possit dispēsare in simonia 3s in pſumatione simonie.sicut vbi ḡs facit licite actum.puta ꝓdicat cum intētione principali ad tempora liaut ad sustētamētum.si fiat pactū ꝓsumtur simonia q̄ non ꝓsumerek iure ꝓcedente. Ex hoc autem dico q̄ 3z exigere iure ꝓmittente.sum.ang.reprobat dictuz.s.thom.in iij.p ro.& supple.acceptatuz.q̄ est simonia dare spūale ad obitū nēdum debitum temporale quod suum est:3z in hoc fallat.quia 3z ius ꝓmittat exactionem proprij debiti non tñ ꝓmittit eius emptionē p spirituale datū:imo si ius hoc ꝓcederet ꝓcessio eēt cōtra ius diuinū:nō valeret.qz nūq̄ pōt ꝓcedere ius humanum q̄ tale emak p spūale aut ecōtra:3z potest dispensare sup ꝓsumptōe vt dictum est.& sup penis et sup qbuscā fortē solo humano iure simoniacis.

¶ Decimooctauo ḡrif qd iuris de mediato 1.q. ribus in simonia et dico q̄ si negs ministrās negs accipiens spūale aliqd recipit vel dat aut pacisci sed ipsis ignorātibus.amicus accipiētis spūale dat aliqd ex pacto ꝓsiliario ministrātis.3z illi non sint simoniaci ex quo nihil sciunt:isti tamen simoniaci sunt. ſ.q.ſ.statuimus.et.c.ſi qua simoniacis.de q̄ dic.vt.☩H-xiij.parti.prima. Et quo ad penam et dispensationem idem est de mediatoribus et de alijs:pregulam accessorium. de reg.iur.lib.vj.

¶ Decimonono ḡrif quotuplex sit pena si- 19
moniacoz:et dico q̄ multiplex.℣ Pria est 1.pena.
suspēsio ab executōe ordinum et bñficiorū administratōe:de ☩.ſ.suspēsio.H-vij.℣ Secūda est depositio et infamia:et hec3 ipso ſi 2
ſi in iudicio ꝓsiterit.xv.q iij.sane.et de accu.inquisitionis.℣ Tertia est excōicatio papalis p extrauagantē martini in concilio ꝓstantiēsi que incipit sacro.qua ordinatī simoniace ab executōe suorum ordinum 3
sunt suspēsi:et electōes.postulationes.ꝓmotiones.etcās prouisiones ecclesiaz.monasteriorz.dignitatum.ꝓsonatuum.officiorū. et bñficiorum.sunt ipso iur. nulle.et dās ac recipiēs ipso facto inlaz excōicationis incurrit.ēt si pontificali aut cardinalatus ꝓfulgeat dignitate:& p aliam extrauagantem eiusdem factam mantue anno.ij.sui pontificatus.que incipit dānabilis:qua ꝓfirmāt oēs cēsure a qbuscūq; summis pōtificibus late ꝓtra simoniacos.& incurrit eas ipso facto etiam occultus vbicunq; simoniam cōmiserit.& quacunq; ecclesia ēt ꝑpatus & cardinalatus,aut temporali ꝓfulgeat dignitate absolutionē pape reseruās nisi in mortis articulo:nō obstāte quocūq; indulto vel facultate absoluēdi ꝓcessa vel ꝓcedenda a sede apostolica.nisi spāliter & auctoritatē ꝓprie negat absoluēdi a peccato simonie:& dēcenge.in extrauagā q̄ incipit cū detestabile da

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta apud .s. crisogonum sui pōtl. anno. iiij. ⁊ idem paulus. q. in. pcessu cene dñi de simoniacis in ordine vel bñficio reseruans absolutionem: vt. ff. eidem sixtus quartus. siue in curia romana siue extra. Et sic concludē q; oēs simoniaci in ordine vel bñficio rome vel alibi occultive publici. sunt excōicati a solo papa absoluēdi nisi in mortis articu. secus de alijs simoniacis: non obstante. c. reperīmur. ⁊. c. quicūq; ⁊. c. placuit. j. q. j. q sub anathemate prohibent. quia loquūtur de oi simonia solum in ordine: bñficio. ⁊ sic

4 de alijs iuribus. ℣ Quarta pena est ꝑmunis eis nō reuelātibus eos: qz p. d. extrauag. mart. ⁊ Euge. damnabile. ꝓcipitur sub pena excōicationis late sñie oi⁹ duo cuiuscū q; dignitatis aut status. qui sciunt aliquos ꝑmisisse simoniam vel procurasse aut fuisse mediatores. q; si sunt presentes in romana curia. teneātur reuelare papevel sedis apostolice camerario. aut cui ipse dixerit committēdum in ynius vel duorum testium. ꝑsona ꝑ eius ꝑsit ꝓ seve l ꝑ alios nec ꝑsit absolui donec reuelauerint: qđ itelligē si scīūt veraciter ⁊ commode ꝑsit reuelare. Credo tamen q; hodiē ista pena nō ligat quia est abrogata p nō vsum: maxime quia iste nō vsus est ꝓscriptus iā spacio. xl. annorum ⁊ amplius. aligault solum existentes in curia si ligault. vide. ff. excōicatio. vij. excōicatione. xliij. Sed neq; ista neq; alie pene sñ asten. ligāt simoniacos mentaleo. adde ēt quod nō ligāt simoniacum quēcūq; si interueniat auctoritas pape dispēsantis. que in teruenire vī sñ Jo. de lig. in. c. j. eodem. ti. eo ipso quod ex certa scientia scit ⁊ tolerat: quod limita quādo simonia committit cuz ipso papa vt qz ab eo habetur bñficium. eo sciēte ⁊ ꝑsentiēte. qz tunc scientia principis hoc vicium purgat quātum ad penā ⁊ ꝯtū ad simoniaca iure positiuo si q; sunt. Et ꝯtū ad culpā: secus si cum alijs curialibus. qz nīsi aliud appareat ex sola tolerātia non ꝓsumitur dispensatio. quia forte timet opponere se torrenti: vnde habent ibi locum pene prędicte. ar. eorum que dicta sunt. ff. dispensatio. ℌ. xiij.

20. q. 1. dictum.

¶ Ulgesimo ḡrit ḡđ iurta de simonia quātū ad restitutionē ꝛdico multa ꝓter ea que ff. ℌ. xiij. ꝓti. vij. dicta sunt de fructibus bñficij habiti p simoniā. ℣ Primum. Simonia quentiōalis sm oēs obligat ad restituēdū acceptum. sed simonia mentalis ꝛ ꝯtus. que s. ex sola intentione ⁊ voluntate ꝑmittit sine pactione. sola pna abolet⁹ nec obligat ad restitutionem acceptorum. eo. tit. mādato qō ls ḡđā quos sequit inn. ⁊ho. ⁊ sum. ang. dicat⁹q; esse in simonia q̄ est de iure positiuo. tñ melius alij quos sequit Jo. and. ⁊ Pano⁹. tenēt indistincte nō esse necessariā restitutionē. p. d. c. mādato. quod nō loquitur de simonia que est de iure positiuo⁹ ꝑ tault. d. sum. ange. sed de ea que est de iure diuino. i. circa receptionem ad religionem: que est actus spūalis ex pte principū. secus inyura mentali in q̄ sola intentio obligat ad restitutiōē: vt no. gl. in. d. c. mādato. ⁊ ita est. c. ꝑsuluit. de⁹tur. est cōis doctrina. Nō diuersitatis diuersimode assignatur a docto. in. d. c. mādato. ⁊ non plene satisfaciunt vnde dicit sum. ang. quod sunt ineffīcaces: ꝛdicit solum tria esse qz ius hoc declarauit: quod non bñ dr̄: qz iura nō declarāt sine rōne. cum sibi alternentur philosophie mora li: vnde dico q; ea que restituenda sunt rōne simonie non sunt restituenda necessario vigore naturalis aut diuini iuris. sed de pōsitio solum. quia si dās nō dedit turpiter debet⁹ volūtarie ⁊ libere. ⁊ sic tā non debētur sibi ess̄ r si dedit turpiter. vnde non ḥt nec habuerunt ex quo data sunt dīsm certum. et sic non sunt necessario restituenda iuxta dicta ff. restitutio. vij. ℌ. ij. si q; autez obligatio ad restituēdum est. ex lege humana est. que de interiorib⁹ non disponit: vel est ex indispositiōe habētis: qui p pniaz pōt se disponere secus inyuris. ℣ Secūdum. Pecunia quōcunq; simoniace accepta. s. simonia exteriori sm docto. retineri non potest: ꝙ neq; reddi ds ei qui dedit: qz turpiter dedit: sed sm ber. illi ecclesie dari ds in cuius ꝓmmeliam data est: extra eo. de hoc ar. xvij. q. iij. si ds in arrio: ⁊ hoc si ꝓmode potest: aliquin sm archie. erit pauperum. ar. eorum que dicta sunt. ff. potentia p totum. Uñ si est accepta ab ordinato ad nullum titulum dabit ecclie cathedrali. si ab ordinato ad titulum alicuius ecclie vel bñficij. illi applicab sm. ℌ. ⁊ vī. si est accepta p ecclīam vel bñficio. illi applicabit nisi ecclīa fuisset in culpa. puta si totum collegium ꝑsentis simonie: qz tūc ds erogari pauperibus ne ecclīa de malo reportet lucz: posset tñ ex misericordia reddi illi q̄ dedit sm Ray. sī trāsiret ad religionē vt cum ea trāsiret vel etiā si esset pauper et nō sufficerent sua: vel ēt si dedisset ex ignorātia sm host. ⁊ idem de pecunia accepta p alijs spūalibus dicēdum est: vt. s. de⁹ ecclesie in quā simonia ꝑmissa est: ita tñ q; qui dedit ꝓmodum non reportet. ℣ Tertiū. Si aūt p ingressu monasterij vel ecclie sit acceptū. p ingressu monasterij vel ecclie sit acceptū. p ingressu monasterij vel ecclie sit acceptū.

1.q. ¶ Primo vero q̄rit̄ quottuplex sit simulatio: & dico colligendo ex archie. post aug. super ge. & alex. de al. q̄ sumendo eā large est quadruplex: prima. s. significationis sicut ia cob simulauit se esau. gen. xxvij. In signū q̄s ppls minor. i. xp̄ianus pferendus erat maiori. i. iudaico & secunda cautele: sicut iosue fugaz simulauit vt auerteret haytas hostes a sua ciuitate. iosue. viij. tertia est instructionis vel doctrine sicut p̄dicatores fingūt parabolas. & xp̄s luc. vlt. finxit se longi⁹ ire ad instruendū discipulos q̄ longe esset ab eorū cordibus: & quarta duplicitatis q̄. s. sit ad decipiendū significando q̄s non est q̄ & ppie est simulatio. Sed si sumatur proprie cuz sit quoddam mendacium vt dictum est. diuidi tur eo modo quo & mendaciuz. de quo supra loco suo dicenū est.

2 ¶ Scōo q̄rit̄ vtrū simulatio semp sit peccatum. & dicit. s. tho. 2. 2. vbi supra q̄ omnis simulatio. p̄prie semp est p̄cīn q̄ est mendacium. Si vo loquamur de simulatione large notandū est dictū vl. q̄ sicut iz falsare aliquem in duplicitate verboz. ꝑter aliquaz sui vel. primi vtilitatem ita iz & p opus intētione vti. ctatis ꝓsequētis ad talē simulationem sicut dauid mutauit facie suam coram achis rege geth. j. reg. xxi. & facit. c. vtilem. xxij. q. ij. Hoc est dicere q̄ sicut locutione duplici significante verū & falsum licite ad bonum finē vti possumus iz sciamus. primum capere inde falsuz intellectū nisi obligemur alicui ad eius intentionē rndere: ita re que duo significare pōt sicut fuga iosue poterat significare timorem & prudentiam eius: possumus vti bono siue iz alius inde capiat sensum falsum. Igitur secundum omnes nō est peccatum simulatio significationis: quod limita nisi addatur aliquod mendacium nec cautele. vt patet ex dictis statim: quia in ea est vsus rerum que significare possunt veruz & falsum. & probatur in. c. vtilem. x. q̄ⁿ. & in. ℣. quando. xxij. q. ij. nec instructionis. vt per se patet: q̄ non est mendacium sed figura veritatis.

3 ¶ Tertio q̄rit̄ vtrū occultare suū peccatū sit simulatio. & dicit. s. tho. 2. 2. vbi supra. q̄ⁿ sicut mētitur ℣bo quis q̄n significat q̄ non est: non aūt q̄n tacet q̄ est. q̄ aliq̄n iz: ita simulatio est q̄n quis p exteriora signa significat q̄ non est: non aūt si ꝑtermittat significare q̄ est: vñ absq̄ simulatione pōt q̄s occultare p̄cīn suū ne. s. exinde alijs scādalum ḡnetur. Hec ex illo. & intellige occultare p bona opera q̄ aliter peccatores facere nō ꝓsueuerūt: vel p opa q̄ pōt significare q̄ tale peccatum non sit commissum & aliq̄d aliud vt patet ex dictis. ℣. priore. & dicendis. ℣. sequenti.

4 ¶ Quarto q̄rit̄ vtrū sit p̄cīn simulare sanctitatē. & dicit pe. in quol. hoc fieri ab aliquo dupl'r: primo vt pallet inclitas & ipse bonus putetur q̄ⁿ est p̄cīn & tanto grauius quāto ista simulatio cedit in dānum. primi tpalevl spūale: secōo ad honoz dei & primoz edificationem coram extraneis vt ipū magis edificent & hoc non est p̄cīn. Rō primi dicti est q̄ talis non solū q̄rit abscondere veritatem sue iniquitatis: sed etiam asserere falsitatez sue sanctitatis: nō vero secōi est: quia si talia quenlunt sibi ex sua ꝓfessione puta q̄ xp̄ianus letunat letantia ecclesie & religiosus incedit maturus non significat falsum iz sit mālus sicut nec religiosus deferens habitus ꝓfectionis cum sit imꝑfectus: si vero non conformet sed sunt altiora vt si frater predicator incedat nudo pede vel frater minor carnes non comedat: si hoc sit bono fine iz ꝓtendat sanctitas q̄ maior sit in eo. est simulatio cautele contra demonem: & sic. beatus dominicus pedester ambulans ad fontem sitim extinguebat ne bibēdo nimis: hospitē scandalizaret & bibendo paz edificaret.

5 ¶ Quinto q̄rit̄ vtrū hypocrisis sit peccatum mortale. & dico colligendo ex. s. th. 2. 2. vbi supra & bona. in. iij. di. xxxviij. & alex. 2. 2. ti. de hypocrisi. q̄ cū in hypocrisi sit defectus sanctitatis & eius ofilio: si ad vtrūq̄ referat intētio hypocrite: q̄. s. sanctitatē vult ꝓtendere & non curare sic est mortale: q̄ multoties sanctitate ꝓmatur nisi per mortale: & sic sumitur in scripturis: si ℣o ferat ad ofilionē tm̄ sanctitatis a qua deficit p̄cīn non est semp mortale: sed fm finē intētuz si ille sit contra charitatē dei vel ꝓximi: puta q̄ ꝓ hoc vult seminare hereses: vel assecū dignitatem ecclesiasticā: indignus aut bona tpalia in ꝑbuo finem constituit: talis erit vere malus. Et idem. ℣. addens q̄ est mortale si intendit vt ei detur aliquid ꝓpter hoc fm illud. matth. xxiij. ve vobis scribe & pharisei & comeditis domos viduaz. &c. q̄ rapit q̄ⁿ debet sancto cū dek et in nole tuli: & idem si facit ex insaciabili auaritia: secus si quis ꝓ sua necessitate simulat necessitatē maiorem q̄ habeat: q̄ talis simulatio fm crisō. est cum pa diuitū potius q̄ⁿ pauper.

6 ¶ Sexto q̄rit̄ vtrū sit hypocrita qui gerit habitū religionis & non h̄z meritū: & dico ex mente s. tho. 2. 2. vbi supra q̄ⁿ non: sed illum assumit

assumit intendens se ad statū ꝓfectionis trāsferre & deficit ꝑ infirmitatē. q̄. ille habitus nō significat q̄ sit ꝓfectus. sed significat statum quo q̄s obligatur ad opera ꝓfectionis. vnde nō tenetur manifestare suum peccatū sanctitatis. habitū deponendo: si vo illum assumeret vt se iustum ostētaret hypocrita esset & simulator.

De societate determinate rel primo in mercatoribus.

Societas q̄d sit & q̄d socius dicenū est. ℣. peculiū. ij. vbi de ea agebatur fm se. q̄d & quotuplex sit. quo ꝓtrahatur sine determinatiōe ad rē determinatā. & ꝑtez ad diuisionē fratez: sicut nunc de ea agit̄ inquātū est determinate rel: & ꝓmo in artibus: mercātijs. ℣. Pro quo ḡnali dico q̄ breui regula diffinitri possent oēs q̄stones in ista mā. i. q̄ in societate nō possit ee peccatū: nisi q̄ ibi est vsura vel iniustitia diuina pena nisi grauā. Ubi ergo illud q̄d est vsura sicut nec mutuū: vbi ēt neutra: priūs dicta: sed tñ p hebetibus aliqua ḡramus.

1.q. ¶ Primo ergo q̄rit̄ vtrū licite ꝓtrahāt socie tates vna ponēte pecuniā & alio ꝓsonā vt inde inter ꝑ lucrū ꝑpiat̄ singulus ponat pecuniā tm̄. alter operā tm̄. siue vterq̄ vtrūq̄ ponat: siue alter vtrūq̄ & alter tm̄ alterū ponat. Quis eīm alex: dicit. q. tho. 2. 2. q. lxxvij. q̄ sic. q̄mcunq̄ tribus modis societas variat fm alterā de tribus dictis. q. tho. 2. 2. q. lxxvij. q̄ sic. q̄mcunq̄ pecuniā mercator vel artifici. nō transfert dominium in illū sicut in mutuo: sed remanet eius. ita q̄ cū ꝑiculo ipsius mercatoris de ea negociatur vel artifex operatur: ideo licite ꝑt petere partē lucri inde ꝓuenientis tāq̄ de re sua: & concor. ange. de pu. in tract. de fenore. dicens hoc licere tā de iure ciuili q̄ⁿ canonico: q̄ opa alicuius sepe valet ꝑ pecunia. l. j. c. ꝑ ꝓ. institi. eo. ℣. ij. & no. glo. in. c. plerique. xlij. q. iij. ℣. Sed ad iustificā huius ꝓtractus sunt tria requruntur: primo q̄ ars vel negociatio sit licita. de do. inter vir. & vxor. ꝓ vestras. secundo q̄ pecunia sit ꝑiculo ponentis. de q̄ ℣. sequen. tertio q̄ eā tas seruet in oibus sic q̄ vt dicit gof. dāna & lucra sint cōia. vt in. d. glo. c. plerique. & in. d. i. j. C. eo. q̄ⁿ intelligē ꝓportionaliter. i tta q̄ q̄ plus ponit pecunie vel ope plus habeat de lucro. l. si nō fuerit. j. Quid enī. ff. ꝓ so. in quo statur arbitrio boni viri. q̄ⁿ in hac actiōe sequendū est. l. in ꝓpositū. ff. ꝓ so. Ex rō est q̄ societas est fraternitas. l. vez. ff. ꝓ so. vnde ista eqtate non

Summa

seruata ē societas iniqua & leonina. d. l. si nō tuerit. in ff. quod ꝓ tota ista materia notādum est.

2 ¶ Scōo q̄rit̄ vtrū ponens pecuniā apud mercatorem vel artificē ꝑ modū societatis vel depositi possit saluo capitali lucrū ꝑcipere ex pacto: & dico q̄ non etiā sine pacto cū intētione tñ p̄incipali q̄ⁿ in oēm eventum capitale sit saluū fm archie. sed est vsura. vt p̄z ꝑ. c. vsura. xliij. q. iij. & ꝑ diffinitionē vsure. q̄ hic esset mutuū: & idē ricar. l. iij. di. xv. & laur. de ridol. & glo. in. d. c. plerique. et idem sentit bal. in. l. j. C. ꝑ so. dicens istū: cōtractū sapere vsuram nec esse societatis ex forma q̄ est mutui nec ex natura q̄ est ꝓtra naturā societatis q̄ vnus habeat caput salmum & alius fractū. ff. eo. l. mutuis. & idez dicerent sine dubio. s. tho. q̄ ꝓ rōne assignat licite ꝓcipiendi lucrū ex pecunia ꝑ modum societatis: q̄ stat periculo ponētis. & ꝓr si nō stat nō ꝑcipitur. Nec excusat fm Archiepi. periculum cui pecunia substat apud alium q̄ fugere pōt aut deficere: q̄ lucrum nō speratur rōe periculi: imo si de eo dubitaret nō poneret: sed rōne mutui: ex quo tñ non iz ꝑcipere lucrum ēt si periculum intercedat: vt ex ꝓdicta ꝑz in. c. nauigāti. de vsur. Nō excusat ēt q̄ depositarius vel socius sit multū lucratus: q̄ lucruz fuit ꝑ industrie nō pecunie: & periculum amissionis incumbebat negociāti et nō deponēti. ℣. Si aūt huiusmodi contractui accesserit pactum de salute capitalis ex ꝓte lucri q̄dam dixerunt q̄ iz et valet ex vi pacti saltē de iure ciuili: q̄ ꝓtractus ex quolibet legē accipiunt. de regu. iur. ꝓtractus. lib. vj. et hoc sequit̄ Joā. an. vt recitat panor. i. c. ꝑ vestras. de dona. inter vir. & vxor. et idem Host. in sum. q̄ hoc pactum nō est ꝓtra iz ꝑ ter naturā ꝓtractus. pactum aūt interpositum ꝓter naturā ꝓtractus valet: vt. l. j. ff. de po. et in. c. vnico. de cōmo. si tñ capitale inquit pdatur deberet deponēs in foro anime remittere. Sed azo. et Accur. in. d. l. si nō fuerit. et do. Anto. in. c. fi. de vsur. et Aug. de peru. vbi. ℣. et Gof. et Jo. cal. et theologi tenēt ꝓtrariū: et hoc ne: q̄ tale pactum est ꝓtra naturā societatis: que ē fraternitas vt dictum est: de cuius natura est q̄ partes sint equales nisi aliud dicatur fm Archie. post Zan. de ridol. q̄ⁿ intelligē absolute vel ꝓportionaliter ad pecuniā positā vel laborē aut industrias personarum. Ideoq̄ non valet. l. cum precario. ff. de preca. et. c. fina. de preca. Sed et si esset licitum tamen ista non est honesta secundū clericos: quia posset qui operam ponit sentire dānum in operis amissione et in capitali

Siluestri. NN

Universidad de Deusto
Biblioteca

pecunie: quod est ꝓtra naturam societatis: vñ glo. in d.c. plericꝫ. dicit ad hoc q̄ sit licita: honesta societas oportere q̄ ponens pecuniam sentiat de lucro: de dāno. Ad. ff. autem de illa: instit. p so. vbi dr valere pactum q̄ alter nō sentiat de dāno: ꝛ de lucro. dicit Jo. cal. hoc non intelligi de capitali. sed de damnis: ꝛ lucris ꝓuenientibus salvo capitali: vel dic quod procedit quātū ad ponētem operam. q̄ licite pacisc̄itur quod nō sentiat damnum in capitali cum sentiat dānum in opa: q̄ ꝓtra ponit pecunie: vt. J. ff. slij. immo opat industria: vt ibi dicit tex: posset esse tāta q̄ valeret pactum: vt ipse lucret duas ptes: ꝛ tertiam habeat q̄ pecunias ponit. Solit autem quod dictum est si capitale sit salvum non ex contractu societatis. sed assecurationis facte ab aliquo. qui non sit socius cui datur certum quid vt subeat periculum capitis: vt patet ex dictis. ff. negociatio. ff slij. ꝛ idem est si ista assecuratio fiat a socio modo intentio sit recta. puta quia etiam sine societate socius assecuraret ꝛ ipse ponēs pecuniam tale quid solueret siue lucretur siue non: quia sunt ibi duo contractus. s. societatis ꝛ assecuritatis. quorum q̄libet p se est licitus. Quod duplic̄iter potest fieri: primo conuenīdo quod ponens pecuniam tantum minus de lucro capiat quātum appreh̄dit pcium assecurationis. vt si cōtr estimet q̄ lucrabit. viij. pro cētū illud pcū sit xij. ꝙuenīat quod accipiet de lucro soluzān q̄ si alias debuisset habere plura: et si lucrū non affuerit soluet aliunde secundo clarius conuenīdo q̄ pro assecuratione soluet tñ: ꝛ de lucro accipiet ptem contingentem. Ad illud ig̃itur quod dr de pacto ꝑter naturaꝫ ꝓtractus dictum est: ꝛ additur hoc intelligi q̄n ipse ꝓtractus est licitus alias q̄ non est in ꝓposito: q̄ ēt sine pacto non tz. Et ideꝫ dico ad illud q̄ pacta ex ꝙuentione legē accipiūt q̄. s. veruꝫ est in his q̄ non sunt de se illicita. Ad. d. aūt. c. p vestras dico q̄ nō est ꝓtra pdicta: q̄ non dicit q̄ capitale debeat esse salvum. Nec est hoc speciale in pecunia dotali vt quidam dicunt.

¶ Tertio ḡritur vtrū econtra licitū sit pacisci ponenti operas de certa mercede earum puta. xx. nihil sentiēdo de dāno: ꝛ dico q̄ sic: q̄ ſm ang. vbi supra non est iste ꝓtractus societatis sed locationis operꝫ immo posset facere ſm aliquos pactum q̄ non solum haberet pdicta. xx. sine vllo dāno: sed etiam talez vel talem partem de lucro ꝛ nullā de dāno. sed hoc recipiet vtiq̄ non in ſtū socius ꝛ in quantū locator operꝫ ꝛ ꝑ salario. Sed predicta intellige nisi dānū ꝓueniret culpa vl dolo ipsius locatoris operꝫ vel eoꝝ quoꝝ opera vtitur: q̄ sic non liceret. l. item ūritur. ff. l. si merces. ff. qui colūnam. ff. loca. intellige ēt si arbitrio boni viri tñ meretur alꝫ esset iniusticia. ꝛ si non vsura.

¶ Quarto ḡritur vtrum liceat dare pecuniā in societatē ad lucrū cū pacto de salute capitalis facto solum ad tui securitatē exigendo ſtꝫ de pecunia deposita vel aliter data nō sub noīe societatis: cū tñ vere intētio sit sub eundi dāna ꝛ pericula pecunie: ꝛ dico q̄ nō sed peccault mortaliter mentiendo pntiōe in infamiam sui. xxv. q. ij. primū. ꝛ tenetur restituere ranc̄ mutuum vel depositū: ꝛ si ꝛ possent hoc facere heredes eo mortuo intestato: et inde ēt proximi scandalizant. Unde si talis vult ptem lucri destruat ꝓtractum mutui. ꝛ de ceptis ꝓcordet p restitutionē vel petitionem remissionis ſm Archie. quod tamē est vꝝ quādo ex hoc mercator passus est damnum et quādo notificata sua voluntate nō cessat scandalum primo dari. quo casu tenetur restituere. cum fama rebus sit ꝓponēda. s. q. s. deteriores: simpliciter aūt nō ē necesse restituere in cōscia cum. fuerit vera societas. Posset tñ ꝓtra fraudes mercatoꝝ facere pactum de cautiōe pignoratitia ex qua non pcipiat fructum: ꝛ de subeundo dāmno si mercator sufficiēter ostēdat illud icurrisse: ꝛ de sua pecunia exercenda in q̄busdā locis: ꝛ de sua pecunia exercenda in q̄busdā locis ꝛ rebus. et non in alijs et si ille: secus si ceciderit damnum totum erit suum: quia venit cōtra pactum.

¶ Quinto querit q̄d si ponat q̄ q̄s ponat in societate opas tñ: ali⁹ ꝙo libras. xxx. ad terminum puta lucri et damni. l. ad lucrū et dāmnum. ibi ꝓ certa ex ꝙuentione legē accipiūt q̄s. s. veruꝫ est in his q̄ non sunt de se illicita. Ad. d. aūt. c. p vestras dico q̄ nō est ꝓtra pdicta: q̄ non dicit q̄ capitale debeat esse salvum. Nec est hoc speciale in pecunia dotali vt quidam dicunt.

¶ Tertio ḡritur vtrū econtra licitū sit pacisci ponenti operas de certa mercede earum puta. xx. nihil sentiēdo de dāno: ꝛ dico q̄ sic: q̄ ſm ang. vbi supra non est iste ꝓtractus societatis sed locationis operꝫ immo posset facere ſm aliquos pactum q̄ non solum haberet pdicta. xx. sine vllo dāno: sed etiam talez vel talem partem de lucro ꝛ nullā de dāno. sed hoc recipiet vtiq̄ non in ſtū socius ꝛ in quantū locator operꝫ ꝛ ꝑ salario. Sed predicta intellige nisi dānū ꝓueniret culpa vl dolo ipsius locatoris operꝫ vel eoꝝ quoꝝ opera vtitur: q̄ sic non liceret. l. item ūritur. ff. l. si merces. ff. qui colūnam. ff. loca. intellige ēt si arbitrio boni viri tñ meretur alꝫ esset iniusticia. ꝛ si non vsura.

¶ Quarto ḡritur vtrum liceat dare pecuniā in societatē ad lucrū cū pacto de salute capitalis facto solum ad tui securitatē exigendo ſtꝫ de pecunia deposita vel aliter data nō sub noīe societatis: cū tñ vere intētio sit sub eundi dāna ꝛ pericula pecunie: ꝛ dico q̄ nō sed peccault mortaliter mentiendo pntiōe in infamiam sui. xxv. q. ij. primū. ꝛ tenetur restituere ranc̄ mutuum vel depositū: ꝛ si ꝛ possent hoc facere heredes eo mortuo intestato: et inde ēt proximi scandalizant. Unde si talis vult ptem lucri destruat ꝓtractum mutui. ꝛ de ceptis ꝓcordet p restitutionē vel petitionem remissionis ſm Archie. quod tamē est vꝝ quādo ex hoc mercator passus est damnum et quādo notificata sua voluntate nō cessat scandalum primo dari. quo casu tenetur restituere. cum fama rebus sit ꝓponēda. s. q. s. deteriores: simpliciter aūt nō ē necesse restituere in cōscia cum. fuerit vera societas. Posset tñ ꝓtra fraudes mercatoꝝ facere pactum de cautiōe pignoratitia ex qua non pcipiat fructum: ꝛ de subeundo dāmno si mercator sufficiēter ostēdat illud icurrisse: ꝛ de sua pecunia exercenda in q̄busdā locis: ꝛ de sua pecunia exercenda in q̄busdā locis ꝛ rebus. et non in alijs et si ille: secus si ceciderit damnum totum erit suum: quia venit cōtra pactum.

¶ Quinto querit q̄d si ponat q̄ q̄s ponat in societate opas tñ: ali⁹ ꝙo libras. xxx. ad terminum puta lucri et damni. l. ad lucrū et dāmnum. ibi ꝓ certa ex ꝙuentione legē accipiūt q̄s. s. veruꝫ est in his q̄ non sunt de se illicita. Ad. d. aūt. c. p vestras dico q̄ nō est ꝓtra pdicta: q̄ non dicit q̄ capitale debeat esse salvum. Nec est hoc speciale in pecunia dotali vt quidam dicunt.

quod ℌ. lēt celsus: ꝛ. l. cum duob⁹ ℌ. q̄d tz sagariam. ff. p so. vñ si totū dānum eēt ꝓpriū videret ꝓtra naturam societatis: q̄dam ꝙo dicit quod tz esse ꝓpriuz: vt glo. in. d. l. si nō fuerint. ꝛ socio tz sufficit dānum perditarum operaꝫ: q̄ sicut de capitali nō lucratur sed totum redit ad eum q̄ posuit si in fine inueniatur saluum. ita ꝛ de eius damno nihil debet habere: q̄ de ꝓtrarijs eedem regule dāntur. C. de fur. l. manifestissimi: quam opinionē Cy. dicit esse equitatē: sed veritas est quod si nullū sit pactuz vel alia ꝙsuetudo. tūc aut dicēdum est ſm ꝑt. vt refert Cy. in. l. f. C. p so. ℌ si pereat ante opas exhibitas sit commune: si post aliquas aliqualiter sit cōmune. si post oēs sit. ppriū ponētis: quod videtur ēqssimū ꝑticulariter in ꝓta: quasi. s. ex pecuniatione q̄ equalr pdatur: aut certe ſm Bal. in. l. f. C. ꝓo soc quod sine perdatur ante operas siue post. totum sit ꝓpriuz ponētis: ꝛ idem tenet Ang. vbi. ff. ℌ est de mēte War. in. d. l. f. Unde ista opinio vult quod pcium operē ꝛ industrie socij intelligitur correspōdere interuallo pecunie. ꝛ nō ipsi sorti. ꝛ sic ex vna parte ponitur commoditas operē. sicut quādo ex vna parte ponit pecuniā in societate. ex alia ꝑte pastoralis. sola dāna vel ipm pecus. vt. l. cum duobus. ff. ꝓo so. sicut in dubio potius intelligamus in societate pecuniarium rei ipsam rem. nisi data eēt estimata. Et ista est mens. s. Tho. vt ꝓz ex verbis eius. ff. l. Si vero fiat pactum q̄ periculum sit cōmune. est licitum ſm glo. xliij. q. ij. in. c. plericꝫ. quod ēt sentit Panor. in. c. p vestras. de dona. inter vir. ꝛ vxo. sed. s. ber. tz ꝓtrarium q̄ si capitale ꝓ parte sit secum. ibi ꝓ parte est mutuū. ꝛ ꝙtr totus cōtractus vitiatur. ꝛ hoc est verū simplr: ꝓpter vtrum vero est vꝝ si sic fiat q̄ totum capitale fiat cōmune ita q̄ in fine societatis diuidat: quod ēt si nō exprimk subintelligik: q̄ ecōtra. Instit. ꝑ soc. ℌ illud: vnde dicit Angelus. ff. q̄ si aut ex pacto aut ex ꝙsuetudine pericolum capitalis erat commune. cōmunis ꝑter debet diuidi inter eos. Quod verum est ad istum sensum q̄ toto ꝛpe societatis capitale sit commune: vñ in fine diuidik si supest ꝛ ꝙtr si perit diuidet pdit suam medietatē: non aūt ad istum quasi si pereat socius vnā medietatem restituat el q̄ posuit: q̄ ista ꝓpria ēt secura: ꝛ ꝙtr ibi eēt ꝓpria ꝑte mutuuz. Ad de autem q̄ si nō apparet quomodo sit ꝓtracta societas itelligik contracta ſm ꝙsuetudinem regionis: ꝛ inter mercatores ſm consuetudinē mercatoꝝ. ff. de edl. edic. l. q̄ sino lit. ℌ. qui assidua.

¶ Septio querik q̄d si detur pecunia ad lucrū mercatori cum pacto q̄ si capitale perierit naufragio nō teneat de illo: ꝛ dico q̄ est vsura: extra eo. c. fi. q̄ in actu mercandi capitale erat mutuum cū staret periculo mercatoris. 7

¶ Octauo querik q̄d si vteꝝ posuit operaz ꝛ pecuniā sed alter altero maiorē pecuniaz. puta duas ptes altero ponēte vnam: ꝛ dico q̄ dlibet habebit ptē lucri correspōdente ei quod posuit: etiā si de hoc nihil actuz eēt q̄ tacite actum esse ꝙsubintelligik vt q̄ plus oneris ꝛ periculi subsistinet plus expectet emolumenti. ff. de regu. iur. l. ſm naturam: ꝛ ista intelligik. d. l. si non fuerit. in ꝓn. q̄s. est notabile ꝛ vꝝ. nisi alterius opa ꝛ industria valeret ꝓpōderet: vt. d. l. si nō fuerit: vñ iudex arbitrabitur ac si hoc esset expresse actuz. ff. ꝓ so. l. si societatē. 8

¶ Nono querik vtꝝ dānum ꝓpone ponētis opas sit cōmune: vt. q̄ defendēdo pecuniā latronibus est vulneratus ꝛ fecit expēsas ꝛ perdit aliqua que secum nō tulisset nisi cōmuni noie fuisset. ꝓfectus. ꝛ dico q̄ sic si euenit propter societatem. vt expresse vult. l. cū duobus. ℌ. q̄dam sagariam. ff. ꝓ so. q̄s bal. l. f. C. ꝓo soc. limitat quātum ad dānum extrinsecum euenīens rōe societatis. puta debita ꝛ predicta: non aūt quātum ad dānum intrinsecum. s. ipsius capitalis. nisi: vt. ℌ. l. autem socium. ℌ. socius. ff. ꝓo so. que vñ velle ꝓtrarium loquik ſm glo. ibi. quādo dānū venit culpa socij: limita etiam quātuz ad dānum cuius societas est cā immediata non cuius est occasio remota. Unde ibi War. summādo illum. ℌ. dicit q̄ dāna ꝛ lucra ꝓtemplatōe societatis obuenīētia sunt cōmunicāda. d. l. cum duobus: secus si cōtēplatione ꝑsone obuenerint tz societas fuerit occasio: sicut si ꝓpter societatem adhuc ꝓincipem ꝛ ei placuit: ideoꝝ mihi donauit castrū nō ꝓtemplatōe societatis sed mee ꝑsone tātum illud nō est cōmunicādum: vt. d. ℌ. socius. in fi. ꝛ sic in dāno vt si abfui. ꝑter societatē et cōsanguineus meus facies testamētum instituit extraneū. quod nō fecisset si affuissem: vt. d. l. solum. vide ex illo.

¶ Decimo querik q̄d si vteꝝ captus fuit: sed vnus sua industria euasit vel ab amicis est redemptus: ꝛ dicit glo. in. dec. ℌ. quidam. quod qui euasit tenet ꝑtē dāni agnoscere. 10

si vero fuit redemptus distinguit: an animo remunerandi. & tunc agit. aut nō sed animo donandi. & non agit. Vide etiam supra mādatum in quo secus est: & .F. p curatore.

11 ¶ Undecimo queritur vtrum paciscī possit vnus socius vt habeat vnam partem dampni & duas lucri: alter vero econtra. duas dāpni & vnam lucri: & dicit Ang. quod nō: quia vnus sociorum nō potest plus de lucro quā de damno participare. l. mutuus. ff. eodē. similiter nec quod deducto dāno vnus habeat duas partes lucri alius vero vnam: nisi tantūdem plus pecunie vel opis vel industrie in societate posuerit: vt in. l. sinō fuerit ff. eodē. dicit tamē quod in pscientia sīc dicta pacta arbitrio boni viri deterioremo nō faciūt partē alterius. itaq; q̄ plus posuit plus habeat sunt licita: qō itelligē deducto semperme aliqua ps capitalis sit secura: vt .F. .H. iij. v. & vj.

12 ¶ Duodecio queritur vtrum is q̄ ponit operas debeat habere expensas de corpore societatis: quādo proficiscitur cā societatis. & dicit Bal. & Jaco. de aret. & Cy. in. l j. C. pro so. quod sic: quia lucrum intelligitur deductis expensis. l. illud. C. de codicil. & l. mutuo ff. pro soc. quod Bald. limitat exceptis his quas fecisset domi. ar. l. sed & si lege. ff. de pet. here. H. quod adū limitat etiam Ange. nisi psuetudo aliter haberet: q̄ deberet seruari nisi prineret aptam inclinatē: q̄ videt actū quod est psuetum. l. q̄ si nolit. H. qui assiduat. ff. de edi. edic.

13 ¶ Decio tertio querit. p quibus ptibus teneātur ad solutionē pēsionis fundi vel apothece pducte socij ex partibus disparibus: & dicit Ang. vbi .F. & Bal. in. L j. C. pro so. quod locanti tenētur pro equalibus partibus: iter se vero pro rata societatis: vnde etiam suppellectilia & vasa diuidi debent fm partes dispares.

14 ¶ Decimoquarto querit q̄d si contraxit tecū societatem ad q̄nquēnium. ita quod ego mille & tu operam poneres: & casu ante q̄nquēnium mille perierunt: & dicit glo. in. d. l. si nō fuerint. & in. l j. C. pro so. & Ang. q̄ nō cogor iterum ponere: siue periculum cōmune fuerit: siue non: quia finita est societas: ītē quia videtur actum solum de ponendo semel et non pluries: vt. ff. pro soc. l. si socius pro filia H. nec si pl̄ior. Si autem non perierunt ex toto quod in societate positum est. sed parum restat. & alter non vult ponere operam vel rem suam que magna est cum re socij: que parua est secundum Baldum in. l. pria C. pro soc. talis foret eētatē: vt. ff. de admi. tu. l. ita aūt. in prin.

¶ Decimoquinto queritur vtrum liceat tradere pecuniam mercatori: puta centum ducatos hoc pacto quod accipiens teneatur fidere de lucro vel damno: fm q̄ similes alij cētum ducati apud aliquem alium. puta Petrum lucrabūtur aut peribunt: cum tamē ille accipiēs exponat. d. cētum mox in suas necessitates expendēdos: & dicit Archiep. post Inno. de vsu. c. fi. & Jo. an. ibi quod nō: sed contractus est dubius & potius videtur vsurarius capere: tum q̄ in fraudem vsurarum videt adinuētus: tum quia pecunia ex se nō est lucrosa. lxxxvij. dist. ejiciens: tum q̄ ista pecunia nō est data p modum depositi: q̄ inde nō reportaret lucrum deponēs nec deposita starius eam posset exponere: nec per modū societatis: q̄ in pacto esset quod accipiēs eā fideliter exponeret solum in mercātijs: ergo est data per modum mutui: & sic ibi ē vsura. Aliqui tamē tenēt quod is. & vez est. si in omnino erat eā daturus mercatori. sed ad instātiam amici dedit eam illi: dūmodo fm .F. periculā & expensas in se reciplat: & sub hoc nō intēdat principaliter magis q̄ hāc viam quam p negociationē lucrari: & tertio nō ptrahat pactum ad semp. sed ad tps rōnabile: & quarto nō teneat ex necessitate piete gratis mutuare acciplēti: & quto accipiat lucrū solum tāq̄ interesse.

16 ¶ Decio sexto querit q̄d si q̄s det mercatori Venetijs cētum. recepturus in Cypro soluz. l. si perierint in mari. & sinon perierint recepturus. ex. & dico quod nō is fm po. & ray. qr si mercator hec expēderit ille vult lucrū ex re nō sua. cum merces empte sint ementis in cuius dominium pecunia translata est vero pro rata societatis: vnde etiam suppellectilia & vasa diuidi debent fm partes dispares.

17 ¶ Decimoseptio querit q̄d si q̄s reciplat pecuniam vltra mare vehēdam & ibi reddēdam pro certo pclo: & dicit Inno. in. c. fin. de vsur. quod nō est vsura siue portans recipiat in se periculum siue non: quia operarū est custodie locatio. et idē Host. non ob. d. c. fin. quia non est idem casus: quia receptum ibi vltra sortem directe mutuum concernit non autem hic sed securitatem si tamen ac ciperetur non tantum ad portandum: sed etiam ad negociandum secundum Innoce tium esset vsura: quia pecunie nullus est fructus si teneatur in archa. nec deterioratur in vsu.

18 ¶ Decimooctauo q̄rit quid si dē pecunia mercatori capitali stāte periculo casus fortui: sed tñ lucro existēte certo: dico q̄ hoc casu vr mercator emere totū lucr̄ futur̄ ex pecunia mediāte suo labore: qō quidaz dicūt ē illicitum. sed gerar. odo. dicit licitum q̄ capitale stat periculo. & illud lucrum aliēd valet & hoc est indubitatum quia talis dāo a principio poterat pacisci de parte lucri habenda: & consequenter eam stantem sub periculo futuri lionis poterat vendere fm estimationem boni viri sicut & fructus vēturos ex agro.

19 ¶ Decimonono querit q̄o finiat societas: & dicit text. in. l. societatē. ff. p so. q̄ dissociamur renūciatiōe. morte. itelligeyr est mors ciuilis fm gl. capitis diminutiōe. & egestate. l. incidente fm gl. vt si quis ex socijs cesserit bonis: vt inst. eo. H. item vel fuerunt publicata: vt in. l. actione. H. publicatione. ff. p so. adde vel conuentione. l. finito tpe quo cō uentum est vel cōsuetudine si de tempore nihil conuentum est. l. q̄ si nolit. H. q̄ assidua. ff. de edi. edic.

20 ¶ Vigesimo querit quomodo societas fit diuidenda si nihil conuentum est expresse vel tacite q̄ nulla est psuetudo de hoc. & dicit bal. in. d. l. f. C. p so. & ang. vbi supra. q̄ si alter cē tum alter opas posuit. & de lucro habēt duo cētum. & reliqua ducenta omnes diuidāt in ter se. ista tamen q̄ qui plus societati contulerit pecunie. opere vel industrie arbitrio. f. boni viri plus habeat de lucro. l. si non fuerint. & l. quid enim. ff. pro so. Nec est verum q̄ quidam dicunt eum qui posuit operam plus debere extrahere alia centū. p opere suo. cum hoc nullo iure caueatur diuino canonico vel ciuili: q̄ opera hois nihil aliud ē H officium diurnum. l. j. ff. de ope. libe. immo opera hominis & fructus hominis esse vt. l. ij. & se. ff. de ope. seruo. vñ qui ponit operas tenet. nihil ponit consistens in capitali vel forte: sed solum fructum aut vsufructum siue pars qui correspondet fructui aut commodi huius. H. si in cocunda ff. p soc. Et sic intelliget vt instit. pro so. H. j. comoditate & vsufructu seu inter vsufructu pecunie. Adde q̄ si posuit operam deberet & ipse extrahere ante diuisionem alia centum as qui ponit pecuniam nihil lucraretur nisi lucrum esset vltra centum pro centenario quod. f. rarissime accidit: sed pene semp pderet de sorte: is re & alia q̄ lucrum adesset. Ex quibus omnib⁹ p̄z q̄ fm breuem regulam datam in prin. omnia poterant decidi.

¶ De societate determinate rei. ij. in pecudibus.

Societas. ij. cōsiderari potest spāliter vt est. in pecudib⁹: p quo dico ghaliter quod breui regula diffiniri possent ossies q̄stiones in ista materia: quā habeo. titu. prioze. in prin. scz q̄ si pecora tradita stent periculo tradentis non pōt ibi esse vsura: si etiā neutra pars arbitrio boni viri nimis grauetur non pōt ibi esse iniusticia: & p̄z nec petrus sed tñ pro rudioribus opz de aliquibus specialiter querere.

¶ Primo ergo q̄ritur quot modis bruta tradantur: & dico q̄ multa. P̄ Primo p modum locationis que aliq̄s est ex parte tradentis q̄ conducit opas eius cui tradit & ille recipit precium custodie: aliquando ho est ex parte recipiētis qui conducit vsum rei & pro eo pcium soluit: ideoq̄ recipiēs interdum locator interdum conductor dr: & propterea hic vocabulis promiscue vtimur. l. veteres. ff. de actio. empt. & est purus contractus locationis & conductionis. l. j. H. si quis seruum. ff. depo. si tamē pro custodia animalium recipitur paru fructuum ipsoz est ptractus innominatus pro quo dat actio pscriptis verbis siue in factum cū non ireuenit pecunia. Iz idem sit de hoc iudicio si cui de locatione conductione cui magis assimilat. d. H. si quis seruum. P̄ Secio tradunt p modum locationis modificate: vt cum tradunt quoscunq; seu sicut puta monasterio sub ānua pēsione parua. puta duoz̄ solidoz̄ pro singulis. cum tamē reddāt. iij. aut. v. sed hoc pacto q̄ etiaz si moriantur: nihilominus dicta pēsio solua tur toto tempore vite tradentis: ac si viuerēt: post mortē ho eius oēs sint monasterij. P̄ Tertio tradunt p modum mutui fm aliquos. l. estimata & firma seu certa in omni euētu: sed est versus p modum venditionis: q̄ estimatio & si non semp faciat vēditionez facit tamē hoc casu fm Bar. in. l. si vt certo ff. cōmo. vñ estimatio emptionē introducit. ff. de iur. do. l. plerūq̄. & l. estimate. ff. soluto ma. sed tamē pcium rei vēdite dilatū iterz habēt vt mutuū: sicut p̄z in vēditione ad tē pus. Si aut̄ traderent estimata q̄dē is nō certa. nec mutuum nec venditio esset sed societas: puta si estimantur quidem nō vt estimatio reddatur si perierint casu fortuito is solum si culpa accipientis. P̄ Quarto tradūt dominio penitus translato in accipiens

1. qō. 1. dictum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

te.sic q̄ p eum meliorata postmodū cōlcentur:tūc nō est societas.q: p eā nemo desinit in totū eē dñs rei tradite:hz est ꝓtractus innoiatus.s.dovt facias.ex quo actio oīs ꝑscriptis ⁊ hijs sine in factū.ff.de ꝑscrip.ver.
5 l.si tibi aree.Ꝑ Quinto tradūtur p modum ꝓtrahēde societatis expresse:vt dicit glo.in l.si pascēda pecora.C.de pac.vel ēt tacite:vt q̄n hoc non hz:tñ ex ꝓtrahende societatis traduntur:vt quando dantur:vt sint communia.⁊ sic contrahitur societas.vt.l.si tibi aree.ff.de ꝑscrip.ver.⁊ facit q̄ no.bald.in.d.l.si pascēda.Ꝑ hic aūt modus fit multis modis:q: aliq̄n tradunt animalia minuta.s.quoꝝ fructus regulariter ascendit ad valorē matris in anno:vt sunt oues.porci.capre:hmōi.aliq̄n aūt dant alia grossa quoruz.s.fructus ad illud non ascendit.vt sunt boues.equi.muli.hmōi.⁊ista aliquādo dant estimata.aliq̄n inestimata . aliq̄n cū communione terre.aliquādo sine . quod fieri potest:vt in.l.cum duobus.ℌ.in coeunda.ff.ꝓo so.Ꝑ Sexto traduntur aliquo modo qui iam nunc ignoratur mortuis ꝓincipalibus.

2.q. ¶ Secundo queritur q̄d si dentur ꝓio mō s.p modum locationis aut ꝓductiōis:puta q: ꝓducīt opa rusticivt custodia.vel ꝓducīt animal eius:vt cum tradunt oues vt fecundēt ab alterius ariete vel hmōi.aut rusticuo seu accipiens ꝓducit vsum alterius.puta quia vult lacte hmōi:⁊ dico q: tunc ois dubia erūt declārta ℌ naturam dictoꝝ ꝓtractuum.de q̄.Ꝑ locatis.vbi ꝓtractus licitus mō merces nō sit imoderata ℌ ℌ. q̄ arbitrio boniviri debz esse iusta:⁊ ꝓueniens: vt in.l si in lege.ff.de loca.Et licitū erit etiā pacisci q: dānū ⁊ lucrū rei locate sit cōe:non aūt q: dānū sit solū ꝓductoris nisi ventret ex culpa eius etiā leui ⁊ si nōleuissima vt supra locatio.Et sic licitū erit pacisci q: ꝓductor ipse piculū rei suscipiat.extra de depo.c.fi.da est q̄dā assecuratio.de qua supra negociatio ℌ-liij.⁊ supra ti.ꝓtorie.ℌ.ij. posset tñ hoc eē in fraudē vsurarū.⁊ ita ꝓlumeret si fieret ab assuero vsuris sicut infra.vsura.ℌ-xxviij.dicēt in isti de pena posita in ꝓtractu mutui: imo videt velle.ℌ.q: hz hoc pactū nō sit vsurarius est tñ si inquā nisi dubitet ꝓbabilr cui sit melior ꝓditio.vel eredatur q: ꝓditio conductoris non sit deterior.Pōt aūt cōductor teneri de casufortuito eo mō quo dictum est supra cōmodatū ℌ.ix.Addit ēt sum.ang. q: cum dant ai alia vt cooperiāt vel cooperiā tur est ꝓtractus innoiatus:sed primū videt versus:quidem est dare equum vt ḡ eo vtatur ad iter.⁊ dare tanq̄ vt quis eo vtat ad fe cundationem vaccarum.

¶ Tertio q̄ritur q̄d si dētur scō mō.s.ꝓmodū dicte locationis modificate:⁊ dicit Jo.de lig. q: licitus est ꝓtractus:adeo q: si euenerit 3
mortalitas eccl'ia nō poterit petere restōne nisi lā oues fuissent infecte ⁊ ad mortē pate:⁊ monasterius nō aduertit.ff.de mino.ℌ.verū ho.tñ ꝓsuluit vt hoc casu tradēs sentiat partem damni ne velit cum monasterij lactura locupletari:si tñ in dicto contractu nō interueniret consensus conuentus sed solius abbatis vel cellarij non teneretur monasterius stare contractui.extra de depo.c.f.

¶ Quarto q̄ritur quid iuris si tradant tertio mō.s.p modū vēditionis ⁊ ꝑmutui: et 4
dico ℌm.ℌ.ℌ. q̄d est ꝓtractus licitus si totus lucrū ⁊ dānū sit accipientis:sed ℌm ang. vbi supra dās nihil aliud petere poterit nisi ꝓcia ℌ omne accedēs sorti esset vsura.de vsuris cōsuluit.⁊.c.in civitate.nisi accipiēs fructum accepisset ex alialibus emptor? morā ꝓtraxisset in solvēdo ꝓtium : q: dans posset petere dictos fructus tāq̄ interesse.l.curabit.C.de act.emp.q̄ ēt obtinet de iure canonico ⁊ in foro ꝓsciētie:vt no.glo.in.c.conquestus.de vsu.

¶ Quinto querit q̄d cū tradūtur.quarto mō 5
s.p modū dicti cōtractus inolati:⁊ dico q: si melioramētuz nō sequat.videt q: res integra debeat restitui danti.quasi cā data ⁊ nō secuta . et sic sine cā accepta fuerit.ff.de condi.cau.⁊ cau.nō se.p totum.nisi inquātum sine culpa recipientis ⁊ pertinētium ad eum. res perierit aut fuerit deteriorata:cum bona fidei possessor nō teneatur nisi inquātum factus sit locupletior:sive ex re principali si ne ex fructibus rei.ff.de petitio.here.l.vtrū ⁊ sic deberet etiam restitui fructus rei habita distinctione vtrum fuerit bone fidei necne.idest vtrum steterit per eum quin seruaret conuenta:de quo supra restitutio.ꝓio. Si vero melioramentum secūdum conuentionem fuerit secutum ꝑcium eorum si vendantur erit commune.d.l.si tibi aree.⁊ similiter fructus erit cōis ibidem.C.de pact.l.si pascenda.⁊ sic cōe dr esse periculum sicut ⁊ vtilitas.l.mutuis.ff.ꝓo soc.Sed aduerte quod in hoc contractu videtur trāsferri dominium ⁊ contrahi societas conditionaliter si sequat melioramētuz : vnde eo secuto iudicabitur:vt de societate:⁊ sim̄ liter si deminuī nō trāsferat in totū:q: erit de societate ⁊ tunc habuit locum distinctio vtr fuerit estimata vel ne.iuxta dicenda in particulis.sequentibus.

6 ¶ Sexto querit in genere q̄d si tradant.duo modo s.p modum societatis ipsa anima
Vtetum. lia grossa:⁊ dico multa.Ꝑ primuz. Inter socios pōt fieri tripler pactum.s.circa ipsum animal.circa fructus.⁊ circa tempus. Primo casu postq̄s inestimatū datum est nō videtur posse pacisci q: periculum sit alterius q̄ dantis.cū regulariter ad ipm periculum ptineat ℌm Bal.in.l.si pascēda.C.de pac.⁊ Ange.vbi.ℌ.quod limita nisi tradēs in alio grauaret.puta q: recipiens nollet teneri de interitu etiam ex sua culpa:nisi ꝑ pre:quia grauatus in vno est releuādus in alio.l.ℌm naturam.ff.de regul.iur.nec simr vr posse pacisci ℌm Ang.q̄n in fine societatis illud animal sit ꝑcipuum ponētis.Si ℌo pactuz fuerit circa fructus.vt fetum vel pēsionez ꝑ vsu aialis.si q̄dem cōuenit iuste cōsuetudinem seruandum est:vt de consuetudine nō appareat continere debet equitatem arbitrio boni viri secūdum eundem Ang.Si ℌo fuerit circa tēpus.seruanda est iusta consuetudo:de qua si non appareat seruanda simili modo qua si non appareat seruanda simili modo qua si non appareat seruanda simili modo

in fine societatis opz sociuz soluere dãti me
dietatem dari aliis.qz illa fuit mutuata.
6 ℣ Sextum.Q̃ vero dank estimata cum ter
ra nullum sit pactum de capitali aut fru
ctibus.aut rpe.puenit dãnum: lucrꝫ eẽ cõe
d.ℋ.dãna.nisi ex dolo vel culpa alterius.p
ceisserit: vt sbi ꝺ:: sisr cõis erit fructus ter
re:cuius rõ est:quia dãs ponit ptẽ boum'et
terram:ꝛalter partẽ boum quãvꝭ emisse ra
tione estimationis:ꝛ operas.

1.7clu. 7 ℂ Septimo quer̃tur circa animalia gros
sa inspẽ quid iuris circa multas societates
quotidie factas.ꝛ respondeo p multas con
clusiones correlarias ad predicta ꝛ dubioꝝ
decisuas.℣ prima si dans det accipiẽti bo
nem ꝛ vitulum nutriendos ad annum.sic q̃
tunc eis vendit̃is dano accipiat suum capi
tale.ꝛ lucrum diuidatur.est licitum ſm ar
chie.si dans retinet in se periculum fortune
ꝛ accipiens non obligetur ei in aliquo sup
plere si animalia venderentur minus q̃ fue
rant empta.alꝫ capitale esset saluꝫ quod
2 non ly.℣ Secũda. Si dans det duos bones
sub sextario frumenti singulo mense.est lo
catio.ꝛ licita si dans retinet in se periculum
ꝛ arbitrio boni viri pensio sit honesta:si au
tem de periculo mentio non fiat.si intendit
capitale esse firmum vsura est:ſ vero inten
dit subire periculum fortuitum est licitus
contractus etiam si velit accipientem sub
stare periculo damni emergẽtis sua culpa
aut suorum. Si vero pactum dicit quod ac
cipiens stet periculo fortune est illicitus.ẽt
si hoc fiat solum vt accipiens sit diligẽtior.
cum intentione tamen quod inveritate nõ
stet ly ỹỹ.quia est scandalizatius.℣ Ter
3 tia. Si dans det duos bones estimatos cuz
hac conditione quod arent sibi ad annum
xij.bubulcas ter:et deinde vendatur:ꝛ ex ac
to p̃tius capitali residuum lucrũ de bobus
sit communevel ſm certas optes diuidatur
est licitum si dans retinet in se periculum.ꝛ
satisfaciat accipienti de opera sua in cultu
ra terre arbitrio boni viri:in quam satisfa
etionem ẽ cẽt medietas lucri boum.quod
lucrum si nullum esset.teneatur dans satisfa
facere de forte boum pro expensis factis ar
4 bitrio boni viri.℣ Quarta. Si dãs dat duos
bones ad laborandum p annuz estimatos
ꝛ expensio accipientis nutriendos.cuz hac
conditione quod accipiens in fine anni red
dat quartam partem lucri.ꝛ bones vel estl
mationem aut tantum minus ea ꝗntum est
ꝗta pars damni. si damna supuenerit.cõ
tractus est illicitus.qz capitale est saluꝫ p
qz.cũ non pereat dãti nisi p ꝗta pte:ẽt erit
aũt licitus sic intelligak de dãno dato emer
gente ex culpa accipientis vel ẽt de casuali
si accipiẽs nõ faceret ꝓstare de eo.℣ Quinta 5
Si dãs det vaccã estimatã eũ fetu ꝛ fructu
nutriendã ꝛ seruãdã exp̃sis accipientis ly
periculo casuali dãtis.sub hac ꝗditione q̃
de p̃mis fetibus ꝛ fructibus satisfiat dãti de
capitali ꝛ residuum diuidak: q̃dam dicunt
q̃ ly ex quo dans subsstat periculo: sed hoc
ꝑbat ibi non esse vsuram:cum quo stat q̃
sit iniustitia.qz soluto capitali si omnia pe
rirẽt:accipiens ꝑderet expensas ꝛ opas.vñ
melius dicũt alij q̃ non ly ℣ Sexta. Si dãs 6
dat duas vaccas ad arandum.sub hac con
ditione.quod de p̃mis earum fructibus
acciplat medietatem p̃cij.ꝛ deinde ipse sint
communes dantꝭ et accipientꝭ.similr fru
ctus hoc addito quod accipiẽs det dãti sin
gulo anno.sextarium frumẽti ꝛ tractus est
licitus.ꝛ magis locatio q̃ societas:qz dãs
locat vnam vaccã q̃ est sua.que arat ꝛ fru
ctificat.pro fructu ꝛ sextario frumẽti:ꝛ loco
pastus accipiens hz fetum:immo arbitrio
boni viri posset ẽt fetus esse dãtis.si vacca 7
arando pastum lucraretur.℣ Septima. Si
dans det duos bones estimatos:q̃ iuste pos
sent locari sub pensione.vij.sextariorum fru
mẽti.ꝛ locet sub pẽsione sextariorum. vñ.ly
sub hac ꝗditione q̃ accipiẽs subsset periculo
tertie p̃tis boum.ꝛ tractus est licitus:qz ly
pars capitalis sit saluꝫ:tñ ipsa salus em
pta est quattuor sextariorũ: vñ ibi est assecu- 8.q.
ratio. Vide ẽt.ſ.ℋ.ix.parti.ij.
ℂ Octauo quer̃it in genere q̃d iuris circa
alialia minuta.ꝛ dico seruãda esse pacta et
2 suetudines puenientes arbitrio boni viri ly
ea q̃ dicta sunt.ℭ.de animalibus grossis
bus.excepto q̃ hec societas breuiori potest
tempore finiri.puta triẽnio:si ꝙ nõ appa
reat consuetudo aut puentio ſm: p̃dicta er
trauagantia iura vt dicit ang.societas' du
rat p tres annos.ꝛ accipiens tenet̃ de dam
no sua culpa.dans ꝙ subsstat periculo for
tune:et in fine capitale est dãtis.reliq̃ aũt
diuidunt̃ sub certa forma sbi tradita et
p supple.recitata q̃ melius saltem in p̃ce-
ptis ꝛ mittit̃ arbitrio boni viri.qz in hoc gha
lis regula dari nõ potest ,ppter varietatem
regionum et pecudum.
ℂ Nono q̃rit circa alialia minuta in spẽ q̃d 9
iuris circa multas societates vsitatas.ꝛ ho
deo p multas ꝛ clusiones correlarias ad p̃di 1.7cla.
cta et dubioꝝ decisuas.℣ p̃ma. Si dans po-
nat.xx capita et alius totidem vel.x.et cõ-
cãt oia p̃cula et dãna ẽt lucra p rata eius
q̃ de fetibus recuperenk capita mortua aut
de velleribus emãtur capita ad augẽdũ gre
2 gem. Secũda. Si dãs dat certa capita estima
ta hoc pacto vt ex p̃mis fructibus ꝛ fetib⁹
torum capitale restituak̃ aliq̃s accipiẽs acci
piat aliquã vtilitatẽ pactum inquũ est ſm
vi.ꝛ 30.de lig.ꝛ rõ qz nimis grauak accipiẽs
qz instaurato capitali si oia perirent ꝑderet
opas:nõ tñ est vsura qz capitale non est sal-
uum:ꝛ hac rõne dicit laur.de rido.q̃ ly.ꝛ si-
militer si pacisc̃atur q̃ ante cẽꝭ rusticus accl-
piat aliquid restaurenk ex fetibus oia mor-
tua est tuncq̃:qz hoc est quasi tradere oues
immortales:sed si pacisc̃atur q̃ ante omnia
reddak medietas sortis:ꝛ deinde sint oia cõia
ta capitale q̃ p̃icula ꝛ dãna:idẽ est ac si mu
tuasset ei p̃cium medietatis sortis:ꝛ licitũ est
nisi in p̃tione fructuũ minus grauek accl-
piẽs ꝙ ponit medietatẽ capitalis ꝛ opa.de q̃
3 dic vt supra.ℋ.vi.pri.iiij.ad finez. ℣ Tertia
Si dãs dat in societatem alicui ouẽ aut vaccã
empta ab eodẽ cũ tñ nullã quã ꝛ ẽderet hꝫet
sub certa pẽsione ſm mo.si sciuit aut credi-
mitur factũ in fraudẽ vsurarũ:ꝛ idẽ de scien
ter et mentibus fructus terrarũ ab his q̃ eas
non habẽt:si vero sine fraude bona fide em-
ptio hmõi fiat non est dicẽdũ emptoꝛ pec-
care q̃diu durat bona fides:qz limita si ca
4 p̃tale stat periculo tradentis. ℣ Quarta. Si
dans dat decẽ.ꝛ accipiẽs ponit alia decez: ꝛ
hꝫ dãa ponit alia decẽ p̃ta opas ꝛ expen-
sas accipientis ꝛ in fine equalr diuidũt est li-
5 cium. ℣ Quinta. Predicta ẽt oia q̃ circa hu
iusmodi alialia minuta ꝛ grossa p̃nt accide-
re vt ex dictis p̃z diffinitri p̃nt p regulam di
ctam in p̃cin.ſ.q̃ seruatis duobus nũq̃ erit
ibi pecũ:primuz q̃ capitale non stet in toto
vel in parte periculo accipientis ꝓtũ ad casuz
fortuitũ nisi.ſ.interueniret aliꝫ ꝓtractus.ſ.
assecurationis.secõ q̃ arbitrio boni viri neu-
tra pars grauek notabilr plusq̃ alia ꝛ sidera-
tis oibus circũstãtijs:ꝛ rõ est qz in his ꝓtra-
ctibus non pot esse pecũ nisi vsure vel iniu-
10.q. sticie q̃ auferũtur p illa duo.
ℂ Decimo q̃ritur q̃d iuris q̃ alialia tradũ
tur sexto mõ.ſ.qz ipse modus excidit a me-
moria holm:ꝛ dico q̃ iudicabik ſm q̃s ꝛsue
tudine non ꝛsset plumek ꝛtractus innoia
tus.l.ij.ff.de ꝓscri.ver.ꝛ sic cẽsebik societas
ꝛ stet ſm q̃s exigit ius societatis.vel saltem
acciplenti stet rec̃õpensatio sum: p̃tiuz ꝛ la-
boris:ꝛ hoc actione mandati ex quo impos
ne domini pascenda suscepit. l.j.ff. man-
da.vel saltem actione in factum siue ꝓscrip.

ver.d.l.secunda.
ℂ De societate tertio determinate rei quan
tum ad lucrum spirituale.

Societas.ij.spãliter ꝛsideratur vt est in spãlibus
sicut sunt q̃daz societates laicoꝝ q̃ dicunk aliqbi cõ
fraternitates:ꝛ q̃dã ecclesiasticarũ psonaꝝ q̃ tñ non
sunt religiones ,ppter cum non ,p̃fiteank tria vota li-
cut sesuatoꝝ ꝛ azurinoꝝ q̃ portãt vestes azu
rinas sine capitio cũ manicis latis ꝛ aliquo
rum heremitaꝝ q̃ dicuntur de ꝛgregatione
beati petri de pisis ꝛ sikium. De p̃dictis si q̃
ratur quõ licite sint ꝛ quõ non:dicovt supra
confraternitas ℋ.ſ. Utrũ vero licear statutũ
q̃s sunt laicoꝝ q̃ ingrediens certũ quid sol-
uat:vide ibidem ℋ.ij. Utrum vero tunc alꝫ
quid soluere sit simonia.ℋ.xv.parti.vij. Utꝝ
vero tales possint p̃cipere oblationes ꝛ vota
facta ad altare q̃s incolũt dic q̃ non si alta-
re non sit suum per dicta supra decima.ℋ.ij.
parti.iij.q̃s tñ fallit si quid ipsi ex suis pecu
niis faciunt vt eo vtantur circa altare: qz il
lud nunq̃s videk esse oblatũ ecclesie vel altra
ri:ꝛ sibi si quid offerak societati eoꝝ ꝛ nõ al-
tari sicut alicui fiunt societati legata:ꝛ si q̃d
tale factũ ex intentione societati offerak sup
altare in dubio ꝑsumeretur clericoꝝ:qz ipsi
sunt in possessione iuris percipiendi oblata
q̃ isto modo consueuerunt offerri:vnde dicẽs
hoc non esse oblatum hoc ꝓbabit.quia re-
gulariter probatio incumbit asserenti.vj.q.
v.c.ſi ꝛ.l.ij.ff.de proba. Utrum vero ille alie
societates que ꝛtaz vulgo dicuntur religio
nes sint psone ecclesiastice dic q̃ sic sivniunt
regulariter in communi sub habitu religio
so.vt supra ecclesia.ſ.ℋ.v. Utrum vero sint re
ligiosi proprie dic q̃ non vt supra.religio.ſ.
ℋ.i. Utrum possint contrahere matrimonisi
sic q̃ teneat dic q̃ sic etiam si vouisset in op-
positum:qz eorum votum non est solenne vt
supra matrimonium.vij.ℋ.v.ꝛ matrimoniũ
vij.ℋ.v. Utrum vero possint retinere pecu
nias sine licentia suoꝝ maioꝝ dic q̃ sic ex vi
suaꝝ constitutionum nisi sbi particulariter
se obligauerint:qz non ,p̃fiteank paupertatem.
Utrum aũt possint retinere elemosynas sibi
datas:dic q̃ sic si date sunt intuitu psone ea
dem rõne:quia sunt peculium eoꝝ proprium
nisi aliter requireret ius naturale vt qz in lo
co aliter non vtueretur nisi talia colcarent:
ꝛ alij ea cõlcant:secus si ꝛdantur intuitu loci:
qz talia sunt cõia omnium ꝛ dispensanda p
maiorem.

f Odomia.ff.luxuria.ff.vſ.

Solicitudo dcā eſt ex ſolertia ⁊ velocitate.vt ſolicit⁹ ſit ſoler ſcit⁹.qz ex ſolertia ai eſt ḡvelox ad ꝓſequēdū agēda.2.2.q.xlvij.ar.ix.⁊ eſt ſolicitudo ſtudiuꝫ adhibitū ad aliq̄d ꝓſequēdū.2.2.qō.xlvij.ar.ix.ad tertiū.ſi ſit circa ſpūalia ē bona⁊multipliciter vt dicit.9.doc.j.cor.vij.ſi ẏo circa tpalia eſt illicita tripl⁹.ſ.ſi in eis ponat finis.vel ſup ſtuū ſtudiū.vel adſit timor ſupfluus.2.2.q.lv.ar.vj.qñ.ſ.inſert aliq̄s timet ne faciendo qō dz.neceſſaria ſibi deficiāt:qd dño multi ꝓ⁹ excludit matth.vj.⁊hoc⁹ venialē.mor tale aūt eſt ꝑ accidēs rōne finis:vel ſi omittant neceſſaria.⁊ Quid aūt ſi qs ꝓfidat dē quo ad neceſſaria de deo.ſed timet ne deficiāt ſibi ꝓmoda.rdico q⁹ ſi anxiet nō eſt ſine venialī.qz dz velle carere cōmodis ſi deus vult.ſm illud ꝑme pes.v.oēm ſolicitudinē veſtrā in illū ꝓiciētes.Querere aūt tpalia nō vt finē ſz ad ſuſtentationē.rcū ſtudio moderato.l.locor.tpe ⁊ſine anxietate.nō ē pec catū de mēte.ꝺ rho.2.2.vbi.ꝺ.quia in ſudore vultus paramus nobis panem.

Oſtdi appellatiōe lex intelligit aureū.aurei vero.lxxxvj. mō faciūt libraꝫ aur.Vide panor.in.c.conquerente.de off. or.⁊ in.c.conquerente.de cle. non reſi.

De ſolutione.

Solutio ꝓprie eſt eius qō debet redditio.iſti.q.moro.ob.in ꝑn.ſz large ē ab obligatōe liberatio quocūq; mō.ff.de ſo.l.ſolonis nā ſliter cuiꝰ ſatisfactum ſit creditori ad voluntatem ſuā ꝑ ſoluto hī.ſz ſolutū nō ſit.ff.de pig.acti.l.ſi rem alienam.ꝺ.ois qō no.gof.rho.in ſum.eo.titu.

¶ Prio ẏo q̄rit quot ſunt ſpēs ſolonis.⁊ dico q⁹ due.vna.ſ.naturalis.l.ẏa q̄ eſt pverā reddītionē eius qō debet:alia vero ciuilis ſeu imaginaria q̄ ſit multis modis.Primo naturalē.qñ.ſ.extinguit obligatio prior ⁊ in aliā ciuilē aut naturalē trāſferet.ff.de noua.l.ſi.ſi delegatōe.qñ.ſ.vice ſua dat alius creditori:vel cui ipſe iuſſerit.ff de accepti.l.ſi.ſi.oblatōe facta locor.tpe ꝑgruo.C.de ſo.l.oblignatōe.ff.e.l.ſi ſoluturus.⁊.l.q̄ decē.ff.de pig.l.creditor.nō tñ.ꝑdeſt oblatio niſi ꝓſignet.C.de vſur.l.q̄.⁊.l.acceptā.ꝺ.ſz ēt q̄ fiat cui debet vel eo abſente iudici aut ſi iudex deficiat honeſtis ꝑſonis.C.de vſur.l ſi creditrici.de offi.or.ꝑtoralis.in ſi.q⁹ res depoſita duret.qz ſi in ſuos vſus ꝙuertat nō eſt rurus offerēs.l.debitor.ff.de vſur.ſi aūt amittat nihilominus debitor eſt liberatus ff.de arbi.l.arbiter.la.q̄.ff.depo.l.j.ſi pecunia in ſacculo.

¶ Secūdo q̄rit ex q̄ pecunia ſm quē valo ⁊ reſ ſoluēdū ſit:⁊ dico multa.Ꝑ primū.Qua 1.dicum. eſtq; diſpoſitiōe ꝓtractū ſit debita.ſemp ſolutio fierī ꝺz ſm monetā q̄ currebat tpe cōtractus debiti.vt.ꝺ.Gabella:q̄.ſ.ix.et ſi nō reperiatur.puta qz eſt reprobata vel diminuta in pōdere rōne attōſitōis.vel q⁹ longū vſum corruēte argēto ex ſupficie effecta eſt groſſa vel quocunq; alio mō ꝑpetuo eſt alterata. ſoluēda eſt ei⁹ eſtimatio vt cōiter tenēt legiſte.in.l.paulus. aſo incipit creditorē.ff.de ſo.in.l.in minor.C in q̄ ca.in fine.re.nō eſt nec.et canoniſte in.ca.ẏto.de iure liur.et in c.olim.decē.qō q̄dē ꝺz bar.in.ꝺ.l.paulus.li miter et ver.qñ talis diminutio ꝓtingit in moneta groſſa nō in minuta.tñ do.ant.in.ꝺ.c.ẏto.et ſequik panor.ibi hoc ꝺz inveraq; diſtinere.qñ deteriorat:io directe ꝓtingit ſam pecuniā.puta qz duo antiq̄ non valent niſi vnum de nouis.Si aūt alteratio nō eſt ꝑpetua ſed ad tp̄s ſicut quotidie florenus magis valet vna die q̄ alia cōiter tenēt q⁹ hec variatio nō debet attendi.ar.optimus l.ꝑcia rex.ff.ad.l.fal.qz licut creditor vellet quod ſibi ſolueret plus ſi plus valeret.ita eam recipe debet ſi valeat minus.ſicut volt bar.in.ꝺ.l.paulus.et alq̄ cōiter.quod ſatis eſt equū.Putat tamen panor.q⁹ ſi nō eſſet ſpes quod de proximo haberet augmentum debere haberi reſpectum ad eſtimationem q̄ erat tpe mutui.qz nō ꝺz eſſe nitatem reſpectu curſus quā tūc habebat maxime qz pōt eſſe q⁹ nūq̄ creſcet.ar.in.l. iuriſperitos.ff.de excu.tut.rcūs qō no.gi. in cle.q̄.de reſcrip.ſz tñ forte ſtā limitatio quā ſequik ſum.ang.et ro.non eſt de mente illorum doctorum.et multo minus eorum qui volūt q⁹ etiam de reprobata moneta poſſit fieri ſolutio.quia bene ſciebāt q⁹ aliquando longo tpe valor florēni non creſcit.ciper accidens ſe ꝺz ad pecuniā tale augmentum fundatum non involuntarie principio ſz in inſtabilitate rex et multitudinis.ꝑtinate. Et ſi q̄ratur quid ſi moneta non ſit deteriorata in ſe:ſed reprobata.dico q⁹ ſi hoc ſit ꝑpetuo et in totum:vt q⁹ ꝓceps ex toto eā reprobauit ẏtū ad curſum.nō pōt de ea fieri ſolutio ſm ſpe.co tl.et panor.poſt Joan.

an.⁊ do.an.in.ꝺ.c.ẏto.⁊ Jaco.⁊ oſo.⁊ bar. in.ꝺ.l.paulus.⁊ eſt cōis opinio.ſz cy.⁊ pe. in rium:⁊ rō eſt qz non eſt vera fundamentum alioꝝ.ſ.q⁹ moneta iſta reprobata hēat eandem bonitatē intrinſecā:qz moneta magis ꝑdideratur rōne curſus ⁊ vſus ẏrōne materie:vt videt vera.in.ꝺ.c.olim.⁊ facit ēt.c.eſtiens.diſ.lxxxviij. Si ẏo ſit reprobata ꝑpetuo q̄dem ſed in parte:pura qz ꝓnceps non vult q⁹ expendatur niſi ꝑ tanto ſm old.⁊ ſe de.in.ꝺ.l.in minor.⁊ do.ant.in.ꝺ.c.ẏto.ꝺz ſolui ad eſtimationē tpe ꝓtractus:qz eadez rō q̄ eſt de totor de parte.ar.lā de tota.ff.de rei ven.⁊.c.paſtoralis.ẏ.itē cū totū.de of.de le.⁊ videtur ꝓbari in.ꝺ.c.olim.⁊ videt eōs magis placet panor.ẏ dictū Jaco.de are. ⁊ bar.in.ꝺ.l.paulus.⁊ ho.in.ꝺ.c.ẏto.dicentium ꝓtrariū.Et ꝓcedunt ẏdicta etiā ſi debitor non fuit in mora:qz ſi fuiſſet mora nō eſt dubiū apud doc.q̄n ad oē periculū ꝓineret ⁊ teneretur reddere ſm eſtimationē q̄ erat tpe quo ſoluere tenebat.Ꝑ Sc̄ꝺ.Si qs aūt ex teſtō relict centū q̄ hodie minus valēt ex alteratione ꝑpetua ꝺz attendi valor tpe testamenti ꝑdīti ſz teſtator poſtea multū ſupviuerit in eīs q⁹ moneta ſit mutata:qz de eo videt ſenſiſſe teſtator.vt in.l.vxorem.ẏ.teſtō ff.de leg.iij.⁊ ita conſulit old.⁊ ſequik pe. de anch.in.ꝺ.c.olim.⁊ Jo.an.in add.ad ſpec.⁊ panor.in.ꝺ.c.ẏto.Et idē dic eadē rōne in ꝓcto arbitroꝝ ſm old.⁊ idē dicit panor mi.vbi ſupra.in ꝓcto iudicis ꝑdēnatis ad certā q̄ntitatē.⁊ ꝑ illā.l.vxorem.Dicit tamē iudo.de ro⁹ q⁹ ſi legauit decē florēni q̄ tpe ſolutionis plus valent q̄ tpe teſtamēti tēpus ſolutionis attendit dicens de hoc eſſe caſum ſingulārē in.l.cū certū.ff.de aur.⁊ ar.le. niſi heres fuerit in mora.vſi ⁊ bar.in.ꝺ.l.cū certum.dicit q⁹ ſi debitor ꝑmiſit florē.cētum tā ſunt duo āni ꝺz ſolvere ſm eſtimationē quā nunc valent niſi eſſet in mora:referens ſe ad not.ꝑ eū in.l.j ff.de aur.⁊ ar.vbi dicit hec ēē vera ſi ſoluitur pecunia ere non ꝓaminata q̄ ſi debeo mihi cētum pondus argenti ad ligam puſinam ſi vis ſoluere pecuniā argēteam eiusdem lige admitteris:ſecus ſi ꝓamiſi ad quod eſt ter.in.l.j.C.de fabris.libro vnde ciuo.⁊ de cano.fru.vt.ro.l.neminem.⁊.l.ad hoc.Ꝑ Tertium.De condemnatione autem que fit reſtitutione ſtatuti:puta quia cauſa vt pro tali delicto ſoluantur libre cētum: ⁊ deinde alteratur moneta perpetuo: dicit Specu.quod ſoluī debet de moneta currente:ad cuius mutationem debet intelligi mutatum eſſe ſtatutum:⁊ idem dicit de ſalario conſtituto officiali per ſtatutum.ſed panor. in dicto.c.quanto.dubitat de hoc.qz ſtatutū volunt commenſurare penam delicto:ſz tene primum.qz pecunia conſignanda non ſtatuitur puncta liter ⁊ ſalua iuſticia poſſet in pl⁹ ⁊ in minus aliqualiter variari:⁊ idem de ſalario quando eſt ex ſtatuto:vnde de vno q̄ idem tenet ẏen.in cle.ſecunda.de deci.⁊ idez Jo.lbi.Ꝑ Quartum.De ſolutione vero que fienda eſt ex mandato vel gratia alicuꝰ domini vt ſi ꝓnceps conceſſit alicui centū florenos annuatim.dicit dominus Anto.in.ꝺ cto capitulo quanto.quod ſi dominus ignorabat valorem monete ſoluetur ſecundum cursum currentis ſecundum gloſ.et Jaud. in capitulo ſecundo.de decim.ſi vero ſciebat ſoluetur ſecundum eſtimationez temporis gratie vel mandati.Ꝑ Quintum. In quia autem pecunia poſſit aut debeat ſolui mutuuz dico concludendo mentem Wartol.in dicta l.paulus.⁊ concludendo mentem doctorum quod ſi mutuauit centum libras in florenis ſatis eſt reſtitui centum libras etiam in alia moneta:quia videor in eſtimando ſibi florenos eos vendidiſſe ſicut dicimus in dote cum tradita eſt eſtimata.l.cum dotez.C. de iur.do.⁊ idem in depoſito.Si vero fuit dictum mutuo vel depono centum libras florenis:et volo reſtitutionem mihi fieri in florenis:tunc periculum et commodum diminutionis et augmenti pertinet ad debitorez ſeu depoſitarium:vnde tenetur reſtituere in florenis ſecundum eſtimationem currentem tempore ſolutionis fiende.Si vero fuit ſcīm mutuum ſic:pura mutuo tibi centum florenos:tunc ſi ſum paſſurus aliquod damnum recipiendo in alia forma puta florentinos pro ſenenſibus recipere nō teneor vt dicta.l. paulus.ſi vero nullum damnum patior:tūc in alia materia recipere non teneor:puta argentum pro anno quia mutuum debet reſtitui in eodem genere et eadem bonitate.ꝺ.l. cum quid.ff.ſi certum petatur.et aliud pro alio inuito creditore ſolui non poteſt.l.ſecūda.ff.ſi certum petatur.In eadem autez materia ſed in alia forma tenetur recipere ſecūdum communem opinionem dicte.l. paul⁹. conſuetudo tamen eſt in aliquibus partib⁹ quod in alia materia poſſit reſtitui que ſeranda eſt:qz tacite videtur ꝓtractum ſm loci conſuetudinem.vt.l.quod ſi nolit.ẏ.qz aſſidua.ff.de edi.edl.ſm bar.vbi ſupra.⁊ ita cō ſulit oldr.In depoſito autem vide textuz notabilem in.l.in nau.ſeu.ff.loca.⁊ ſatis videtur conſiderandum quid fuit tacite actū

Universidad de Deusto
Biblioteca

an. ſ. pecuniam depoſitã ꝓfunderet eius ſua vel teneret ſeparatam. Vide de his Panor.
6 in. d. c. quãto. ℣ Sextũ. Si debitor nõ habẽs pecuniã ad ſoluẽdum offerat rẽ meliorem. tenetur creditor accipere: aut. hoc nili. C. de ſolu. eccleſia tamẽ non tenetur offerre meliorem ſed aliam: vt aut. hoc ius. C. de ſacroſan. eccle. ℣ Septimum. Pro operis locatis pecunia tantum ſoluenda eſt cum eſt promiſſa vel ſi non eſt promiſſa cum eſt conſuetum: quia ſm ꝓſuetudinem tacite contrahi
7 tur. d. Hoſtien. quia aſſiduus: quod tamẽ Archiep. dicit fallere vbi conductor pecuniam ſolue re nõ poteſt: quo caſu ſi locator dãnum patiẽ vt qz rẽ datam. puta pãnũ eodẽ ꝓcio vende re nõ poteſt. tenet emẽdare ꝓductor. Si ho cautum eſt in prin. q̃ pro ſolutione daretur res aliqua: puta pãnus: non eſt peccatũ dare eam per ſe vel per alium iuſto ꝓcio currente: & ſi locator operum tale pretiũ reha bere nequiuerit. non tenẽ emend

Universidad de Deusto
Biblioteca

ostẽdat se acceptare.re ỹba nõ sunt sponsa-
lia.ille tñ tenẽ eã ducere si illa voluerit:qõ
intellige si illa voluerit incõtinẽt.lenõ aliter
eũ nõ acceptauerit statim nec sint spõsalia
ꝑñr:ar.l.ꝓtinuus.ff.deverb.obli. Si tñ ostẽ
derit se acceptare:vt qꝫ inter eos agebat de
sponsalibus aut matrimonio.illa requisi-
ta sponte manum dedit ad fidem recipien-
dam uhmõi.essent ꝓtracta spõsalia.intelli-
ge ẽt quo ad ecclesiam si conjecture de hoc
ẽẽt ꝓbabileo. Intellige sc̃o ꝓmissione nu
da aut restrita:qꝫ aliqñ ꝓtrahunt ꝓmissiõe
nuda.vt si dicat vir.accipiã aut ducam te
in vxorem.illa respõdeat.accipiam aut du
cam te in virum.vel econtra:aliqñ ỹo subdi
tur iuramentum:aliqñ arre sponsalitie.
aliqñ etiam pene. 2.q.

¶ Primo ỹo qritur q̃d veniat noie sponse
aut spõsalium.aut sub quo noie veniãt ista
z dico duo. P primum. Scõm.s.tho.vbi.3.
spõsus ẽt a spõsiõe ꝛiunctionis mꝛimonia
lis p ỹba de futuro.ea spõsiõe actus mꝛi
monialis p ỹba de ꝑsenti:qꝫ ex hoc ipso spõ
det matrimoniũ actũ:tñ a ꝓria inquit spon
siõe dicunt spõsalia ꝓprie.q̃ sunt q̃dam sa
cramẽta alia mꝛimoniũ sicut exo:ciimus ba
ptismi. Hec ex illo. Ex q̃bus elice q̃ sponsa-
lia large sunt vbi q̃s ꝓtrahit p ỹba de ꝑsenti
in legitima.ætate. Note igit spõsaliũ pro
prievenit nõ solũ ꝓmissio p ỹba de futuro
vt dictũ est.sed ẽt matrimoniũ p ỹba de ꝑsẽ
ti ꝓtractum añ pubertatẽ:nisi essent tales
ꝓximi puberratiemalicia suppleret etatez
iuxta dicẽda.l.ꝟ.ij.tales fm archie.spõsi
ẽe intelligũtur zintellige proprie.large aũt
spõsi sunt q̃ matrimonium p ỹba de ꝑsenti
in debita etate ꝓtraxerunt. P Secũdũ. Se-
cũdum panor.in rub.extra eo.in odiosis no
mine maritate non venit sponsa proprie vñ
si statuto cauetur ne maritata succedat.bñ
succedet sponsa:nec spõsa de ꝑsenti venit
noie vxoris.nec nole matrimoniũ veniãt spõ
salia.vt idem dicit in.c.iij. loco de proba.ꝟ
in indifferentibus . venit solum sponsa de
ꝑsenti:in fauorabilibus autem venit spon
sa de futuro:pro quo bonus ter.est in.l.nõ
sine.C.de bo.que lib.vbi per cl.at alios:vi-
de etiam glos.institu.de nup.ꝟ.sed ex prox
xxvij.q.ij.in prin. Et hoc verum nisi addat
qualitas distinguẽs,puta maritata recogni
ta huiusmodi.

2 ¶ Secũdo queritꝝ q̃s qua etate.aut p quos
possit ꝓtrahere spõsalia.z dico multa. P pri
mum. Quilibꝫ põt ꝓtrahere matrimoniũ
põt ẽt ꝓtrahere spõsalia fm canones: iz sit
secus ꝟz leges.vt p3 in.l.ij q̃s offm.ff.de rit. 1.dictum.
nup.z in.l.solet.de his q̃ no.infra.z vltꝛius
aliq̃ non põt ꝓtrahere mꝛimonium q̃ tamẽ
põt ꝓtrahere spõsalia.vt q̃ sunt etatis legi
time ad spõsalia z non ad mꝛimoniũ. P Se- 2
cũdum. Scõm.s.tho.in.iij.dist.xxvij.spon
salia ꝓtrahi põt vtrobꝫ ꝓtrahẽtiũ existẽte in
fine pꝛimi septennij vel postꝫ paruꝫ añ.pro
quo scito q̃ contrahi põt post septennium:z
ex tunc valent de despon.impu.si infames.
ll.vj.ij aũt ambo vel alter sit minor septen
nio:contrahunt ipsi vel parentes pro eis ni
hil agitur nec oꝛitur publice honestatis in
stitra:vt ibi:nisi postea ratificent.si tñ mul
tum ꝓpiuquarit illi termino fm.s.thom.
sponsalia.tenent.quia quod parum deest
quasi nihil deesseyr.q̃.phy.quaꝫ appꝛopin-
quationem q̃dam determinant tps seꝛmẽ
sium:sed melius determinãda est fm pdi-
ctionem ꝓtrahẽtium.cum in q̃busdam ma-
gis accelereturyrsus rõnis q̃s in aliis.nec
ille q̃ intendit q̃ malitia suppleat etatem
ꝛpcor.ho.zInno.vt recitat z tenet sum.cõ.
lib.iiij.ti.ſ.q.v.et glo.in.c.iuuenis.de spõ.
dicẽs q̃ discretio supplet etatem.et archi.
eyr dicit panor.in.d.c.iuuenis.est commu-
nis opinio:z hoc sẽqtur sum.con.et plia.et
archie.et supple.et ratiõabsliter.qꝫ non vi-
detur.ratio quare non debeat malitia sup
plere etatem.in ꝓximo septennio quo ad
spõsalia sicut suppler prudentiam in ꝓtrac-
tu mꝛimoniũ non obstãte q̃ hoc nullo iure
cautum inueniatꝫ expsse.qꝫ expressum est in.
aliquo eiusdez gñis.ſ.in mꝛimonio:et vt rõ
maior de sponsalibus.quia sunt magis so-
lubilia.panor.aũt in.d.c.inuenis adductus
quibũsdam frivolis tenuit ꝓtrariũ.ſ.q̃ rec-
tor septẽnium complerum.et sequit fũ.an
ge.et ro.ꝓtra supple. Si aũt maior septenn
nio contraxerit cum minore iz spõsalia nõ
tenuerint ẽt ex pte maioris qꝫ nõ claudicãt
tñ expectare minorem cui fidem dedit si for
te manere vellit in eodem ꝓposito fm ar
chie alias peccat propter fidem mentiram
P Tertium. Determinatur autem idẽ tps 3
in masculo et femina quo ad spõsalia et nõ
in quo ad mꝛimonium fm.s.tho.vbi.ꝟ.qꝫ in
sponsalibus requirit tñ vsus rationis quẽ
admodum incipit invtroꝫ iz incontractu matri
monij non solum requirit vsus rationis qui
vsus rationis.sed ẽt ex pte corporis vt sit tps
gñationi aptũ:qõ in puella in.xij.anno.in
masculo in fine qrti decimi est iz ꝓbm.ci.de
animali. P Quartum. Absens aũt ꝓtrahere 4
põt sponsalia p nuncium vel ỹas.l.sufficiet.
ff.de spon.extra qui cte.vel yo.veniẽs.z.q.
v.nec illud.ex idẽ fm ho.si fiat.de ꝛscientia.

alicuius vel postea ratũ hꝫ.ff.eo.l.vlt.xxxũ.
q.ij.honoratur.de matri.ꝓtra.cõ.incer.ecc.
c.ij. Si tñ nũclum vel ꝓcuratoꝛẽ reuocault
z reuocatio ad eũ q̃uent añ̃ꝓ puella ꝑsenti
ret nihil agit.ar.de ꝓcu.in nostra.z.c. man
daro.Immo z si q̃uenit postꝫ ꝑsenserat puel
la:sed tñ añ fuerat reuocatus fm hos.quia
deeſt ꝑsensus.z facit.c.ꝓcuratoꝛ.de ꝓcu.li. 3
vj. P Quintum. Põt ẽt q̃s ꝓ alio spõsalia cõ
trahere sine mãdato vt parentes ꝓ filiis si
filij fuerint pñtes z non ꝓtradicãt vel si fue-
rint absentes z ignorãtes:dumõ postea scien-
tes ratificauerint tacite vel expsse.de despõ.
impu.si infantes.lib.vj.tito quinto.ne ami
ci tutores z curatores z q̃libꝫ alij ꝛpuis nõ
habeant mãdatũ hoc põr:sed tñ sponsalia
non sunt donec ille vel illa sciuerit z ratũ ha
buerit:z hoc ꝟz canones q̃ non requirũt nisi
consensum.vt in.c.sufficiat.xxvij.q.ij.extra
eo.eũ locum.de despon.impu.c.vnico. ll.vj.
Jo.an.in nouel.qꝫ quo ad parentes sufficit ꝓ
non ꝑsentiat z tenent sponsalia:qꝫ taciturni
tas opatur ꝑsensum.vt in.d.c.vnico.setus in
alijs qꝫ nõ sufficit sola põrtia:sed opꝫ adesse
consensum expsum vel tacitum:puta si mu
lier recipit localia vt sponsa:vel sponsus ac
cedit ad domũ mulieris:vt videtur expresse
ꝓbari in.c.ffas.de despon.impu.iũcta glo.
ecc.z in.c.j.de matr.ꝓtra.contra inter. 3.q3.
glo.in dicto.c.vnico.quia Jo.an.illam corre 1.dictum.
xit in nouel.

¶ Tertio qritur an possint sponsi contradi
cere sponsalibus aliquo casu:z dico trsa.
P primum. In.c.vbi non est de despon. impu-
berũ ci inhibet ne aliqui quoꝝ vterq̃ vt al
ter ad etatem legibus vel canonibus deter-
minatam non puenerit ꝓiungantur nisi fo-
rte aliqua vrgentissima necessitate interueniẽ
te:vt ꝓ bono pacis vbi cõter canonistesum
mant q̃ impuberes ambo vel alter nisi pro
bono pacis ꝓiungi non debẽt:z intelligit gl.
nor.eidem. Immo.z ho.ſ.q̃ ante pubertatem
ꝓhibitum sit ꝓtrahere sponsalia nisi pro bo
no pacis z hmõi:iz ꝓtracta teneant:sed ista
opinio nõ põr clare ex ꝓdicto tex.z videt prio
ma facie contra tex in.d.c.vnico.de despon.
impu.ll.vj.vnde hoc nõ sẽqtur ibi panor.in.
nisi limitando ad ꝛsecutionẽ carnalẽ fm quã
nulli sunt ꝓgendi añ pubertatẽ:vel ẽt põt
teneri loquẽdo de ꝛsecutione spũali p contra
ctum matrimoniũ vt planum est z ertã spon
salitorum causatoꝝ ad alios añ pubertatem
z nõ puenientium primo ab ipsis spõsis mo-
tu ꝓprio sed alieno in quo ꝓprie locũ hñt q̃
p dicta opinione adducũtur supra mꝛimo-
nium.v.ꝟ.vj.z hoc ꝓtr ẽt ar.eoꝝ q̃ dicentur
parti.sequti est ẽt rõnabilis quo ad sponsa-
lia venientia motu ꝓprio,ꝓpter allegata ibi
z ar.dicẽdoꝝ.parti.sequẽti.vñ pctm̃ est vt vi
detur aliq̃bus mortale ea añ pubertatẽ con
trahere nisi ex magna cã.z de licẽtia ẽpi fm
ho.si tñ ꝓtrahãtur renẽt post septẽnium.d.c.
vnico.z.c.de illis.de despon.impu. P Scõm
Scõm.s.tho.vbi supra si ante ãnos puber- 2
tatis fiat contractus spõsalium p aliũ: am-
bovel alter reclamare põt.vñ tunc nihil est
actum adeo q̃ nec aliqua affinitas ex hoc cõ
trahitur:z ideo sponsalia q̃ inter aliquas p
sonas alas ꝓtrahũtur:robur hñt inq̃tũ illi
inter quos ꝓtrahunt ad etatẽ debitã venien
tes nõ reclamant:ex quo intelligunt consen
tire his q̃ p alios facta sunt. Hec ille.q̃ loq̃t
de sponsalibus factis p alios sic q̃ spõsi
exꝑsse vel tacite nõ ꝑsentiunt:qꝫ si consenti-
rent nõ essent nulla:sed contraherẽt public
ce honestatis iusticia.vt in.d.c.vnico.in fine
nec tñ intendit dicere q̃ nõ possent reclama
re etiam si consensissent:sed sufficiebat ei sol
uisse argumẽtuꝫ. P Tertiũ. In.c.de illis. de 3
despõ.impu.summarie habẽt q̃ si maiores
septẽnio ante pubertatem sponsalia cõtra-
hũt si cõtrahẽtes ꝛpectꝫ actus alter erat pubes nõ
ille sed alter minor factus pubes poterit re
silire z contradicere:sed non anteq̃ veneriꝫ
ad pubertatem:si vero tpe ꝓtractus vterq̃
erat impubes.vterq̃ venies ad pubertatez
poterit resilire:z fm aliquos puta glo.ibi.z
do.an.z sequaces q̃ eoꝝ prio veneret ad pu
bertatem aliuꝫ expectabit antẽq̃ resiliat: iz
Jo.an.car.z panor.tenent ꝓtrariũ dicẽtes
q̃ vno tñ ad pubertatez puenient potẽrit
statim contradicere:iz alius sit impubes:et
hoc est indubitate verꝫ:qꝫ non est assignare
rõnem expectandi cum alio pubescente ille
primus etiam eo inulto posset resilire:z frus
tra expectatur euentus cuius nullus est ef-
fectus.de offi.deleg.cum contingat. Dissolui
tur tñ ista sponsalia iudicio ecclesie fm glo.
nisi soluant vinculo fortiori puta matrimo
nij cum alia:aut voti solẽnis.qꝫ tunc ipso iu
re sunt soluta. Hec aũt non intelligũtur solũ
de sponsalibus contractis ante pubertatez
peraltos sine consensu sponsoꝝ:qꝛetiã si sic
essent contracta in senectute spõsi possent re
silire:sed intelliguntur generaliter de cõtra
ctis ante pubertatem.qꝫ omnes sic contra-
hentes resilire possunt auctoritate ecclesie:
esi non propria.vt infra.ꝟ.vij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

4.q. 1.dictum.

¶ Quarto ḡritur quis sit effectus spōsalioꝝ ⁊ dico tria. ℣ primū. Qui contraxerūt sponsalia obligati sunt ꝓtrahere matrimoniū si spōsalia tenuerunt: vt qz in etate debita fuerunt ꝓtracta. ⁊ ſm. s. tho. peccat mortaliter nō soluens ꝓmissum nisi legitimū impedimentū interueniat: nec pōt alter eoꝝ ꝓtrahere cum alia ꝑsona: si tñ ꝓtraxerit p verba de ꝓsenti: tenet quidē ſm matrimoniū. extra eo. licet. ſz oz agere vniam de fide mētita: ⁊ multomagis si interuenerat iuramētū. extra eo. litteris. el. ij. Sed hec intellige primo de his qui contraxerunt ea post puberratē. ⁊ qui ante: si obtinere non pñt absolutionē ab eccl̄ia cū venerint ad puberratē. Intellige secūdo de his q̄bus non supuenit aliq̄s legitimū impedimentū. vt infra. ℌ. r. casu vlti. Cū aūt q̄ nō soluit ꝓmissum ſm Panor. in. c. ex literis. el. ij. etiam si sponsalia non sint iurata ecclesia primo oz monere deinde cogere: sed ſm scīm tho. eccl̄ia cogit inūgendo vniam ꝓ peccato: in foro tñ ꝓtentioso non cōpellit: qz matrimonia coacta ꝓsueuerunt malos exitus hꝫ nisi forte iuramentū interuenerit: qz tunc cogendus est: vt quidē dicunt q̄dā alios nō videatur ꝓpter cām p̄dictam ꝓpulsus si de vero ricōdio timeretur. Hec ille cuius opinio, pbatur in. c. reqsiuit. eo. ti. vbi de muliere q̄ etiaz iurauerat cuidā nubere oz q̄ monēda ē postius ℌ cogenda cū coactiones difficiles soleant exitus frequēter hꝫ. Nec obstat. c. ex literis. el. ij. eo. ti. vbi vir q̄ se iurauit primo oz monendus: deinde ēt ecclesiastica cēsura cōpellēdus: qz subdit nisi rōnabilis cā obstiterit: vñ hoc iudicis arbitrio cōmittit ⁊ multomagis si sponsalia non sint iurata: ⁊ sic ex rōnabili cā non cogetur vñ archie. dicit q̄ pōt cogi sed non est cogendus vbi pḥabiliter timetur difficilis exitus: puta vxoricidium et

2 hmōi. ℣ Scōm. Utrū sola sponsalia sine bñdictione ⁊ aliis solēnitatibus exequenda ꝛ

3 coniugalē. vide supra debitum. ℌ. ir. ℣ Tertium filius sponsorum de futuro est legitimus eo modo quo supra. legitimus. in prin.

5.q3. ¶ Quinto ḡritur quo sponsalia ꝓtrahūtur: ⁊ dico q̄ cuz sponsalia absolute ⁊ sub conditione ꝓtrahi possint: absolute ꝓtrahunt multis modis: primo. s. p verba de ꝓsenti. q̄s ambo sunt impuberes vel eoꝝ alter: qz iuris interpretatione hic sunt sponsalia de futuro. de despon. impu. c. fi. ⁊ clarius. d. c. vnico. scōo p verba de futuro ad hoc capia: vt pmitto vel iuro q̄ te accipiam in vxorē ⁊ filia. de spō. c. pe ⁊ addit archi q̄ dare fidē ꝑtinere videtur ad iuramētū: tertio p annulī subarrationez xxvij. q. ij. si q̄s desponsauerit: quarto q arrarum pura. locallū ant pecuniaꝝ. Vbi tñ duo vltimi modi ſm panor. in. c. fi. de despō. impu. possent dicere matrimoniū sicut spōsalia vt in. c. semine. xxx. q. v. vñ aduertendū est q̄ si ꝑcesserūt ꝛba apta ad ℨhēdū mīmoniū ita cēsūt mīmoniū nō spōsalia: si ꝛo ꝑcesserit ꝛba de futuro erunt ꝛsponsalia: si vero nulla p cesserunt ꝛba tūc ſm ꝛsuetudinē iudicabit q̄ si nulla sit nihil, pbabunt si aliud certū cōcipi non pōt: qz talia signa sunt equiuoca ad multa: ⁊ ꝓpter cū denī arre ēt in aliqs contribus. instī. de ꝓtrah. emp. nihil ꝓbabunt de ꝑsum. illud. Si aūt solū vnus ꝛba ꝑcesserunt tūc immissio annuli ⁊ acceptio arrarū denotat ꝛsensum alterius expssum ⁊ sic erit sponsalia vel matrimoniū. vt not. glo. in. c. pe. de spon. In dubio tñ in subarratione per immissionē annuli ꝑsumēdū est ꝓ matrimonio qz res fauorabilis est: de ꝑsump. literis ⁊ de re iudi. c. fi. ℣ Si vero sponsalia sub cōditione ꝓtrahunt valēt aut non valent ſm distinctionē q̄ data est supra de matrimonio matrimoniū. iij. ℌ. i. ta q̄ si cōditio sit honesta. vt si parentibus meis placuerit vt vitis vt si dederis cētū exīte ꝛditione stat. pmissum: si vero sit inhonesta ⁊ ꝓtraria bonis matrimonij vt si sterilitatis venena procures: sponsalia non ꝓtrahuntur: sed si non sit contraria eis vt si furtū feceris: tunc stat. pmisso sed ꝛditio tollit. Concor. s. tho. et Ricar. Sed adde primo q̄ ante aduentū cōditionis non necessarie sponsalia non sunt nec oritur publice honestatis iusticia. vt in. d. c. vnico. nisi per factum a conditione recedatur: puta si copula intercedat. de condi. appo. de literis. ⁊ in. c. super eo. ⁊ in. c. per tuas. Adde secundo ſm. s. tho. q̄ quando apponitur conditio pecunieper modum pene: qz matrimonia debent esse libera talis conditio nō stat nec potest exigi illa pena a nolēte contrahere matrimonium.

6 ¶ Sexto ḡritur quō iudicāndū sit de aliqbus verbis aut actibus quibus sponsalia ꝓtrahi solent: ⁊ dico multa. ℣ primū. Si quis ꝓ mittat quatuor puellis vnā eaz se accepturum nō ꝓtrahit sponsalia. ar. in. c. ex sponsarum. iij. ℌ. vij. quod tenēt in conscientia si iuraꝝ intendebat se obligare: sed tñ pōt petere dispensationem.

1.dictum.

7.q. ¶ Septimo ḡritur vtrū votū simplex castitatis impediat sponsalia de futuro ne ꝓtrahantur: ⁊ dicit archie. post hēr. boy. super. c. rursus. qui cle. vel vo. circa hoc duos esse regulas. ℣ prima quotiēs ꝓtrahunt duo vincula equalis potentie nēpassibilia: primū ꝓiudicat scōo. ℣ Secūa. Si duo vincula dispa-

1 rīs potentie nēpassibilia ꝓtrahunt fortius repellit minus forte: vt ꝓbatur de despon. si inter. Igitur si votū simplex ꝑcedit impedit ⁊ dirimit ēt iurata. vt in. d. c. rursus: qz iuramentū eo casu est illicitū nec seruandū. 22. q. iij. inter cetera. licut alqs in sponsalibꝫ ꝓpra sponsalia sunt ꝓsumandā. de despon. si cut ex literis. qō vez est ēt in primo nō interuenit iuramentū ⁊ interuenit in seqntibus ſm ho. Inno. Io. an. ℣ Si vero spōsalia simplex votū ꝑcedunt nec impediunt nec dirimunt: sed eo casu cogi dz votū solēnizare. i. ꝓsitendo religionē vel profiteri sponsalia. i. contrahere matrimoniū. de ꝛuer. ꝛiu. ex ꝑte ſm Inn. ⁊ ho. qō archie. limitat nisi mutuo se absoluant: qz tunc seruari posset votuz in seculo. Sed isti cō sic dicunt maxime hodie. qz loquunt de sponsalibus iuratis: ⁊ credūt iuramentū equale esse voto: ⁊ ꝓpr pualere qñ qō precedit: vt hic: ⁊ sic dicūt istum cogēdū solēnizare votum aut matrimoniū quorum vterq; licite pōt ſm istam opinionez sed votū est virtuosius in ligando ſm. s. Tho. vt. ſ. votū. ij. ℌ. vlt. ideo melius dicit ꝑ. de palu. q̄ aut se absoluūt mutuo aut solēnizēt votū ꝓfessione vel ordine sacro: vel voues faciat contentū eū q̄ non vouit de non ꝓsummādo matrimonio. Do. aūt anto. in. ca. de illis. de despō. impub. tenet quod votū simplex castitatis supueniens sponsalia. intellige. pura soluti. ⁊ idez tenet Mire. li reciter Inno. ⁊ ho. ⁊ idē dicit ꝑet. de palu. tenere. s. Tho. quod si vez esset vouens non teneretur ad religionez: sed posset votuz seruare in seculo. Et hoc est vez. Idubie quo ad non vouētē: qz eo ipso quod alter licvoulit recedit a spōsalibus. ⁊ alter est liber: sed quo ad vouentē est malus dubium vtr. hoc possit facere sine pctō. ⁊ vtr. eo facto sit absolutus: et dico q̄ si intendit religionē intrare vouēdo nō peccat et est absolutus: aliqs peccaret. vouens in alterius ꝓiudiciuz: et sic concordantur opiniones.

8.q. 1.dictum.

¶ Octauo queritur dd de penis et pignoribꝫ q̄ aliqñ iterueniūt i spōsalibꝫ ⁊ dico multa. ℣ primū. Scōm archie. post Ray. li spōsalia ꝓtrahi possint sub ꝛditōe, pmisse pecūie: nō tñ pōt pecunia pmissa fuerit, pmissio nō tenet: qz ꝓiudicia de bēt esse libera extra eo. reqsiuit. et. c. gēma. et idē. s. Tho. sed panor. i. d. c. gēma. latius distinguit colligēdo dicta doc. ibi. ⁊ in. l. rīsponsa. ff. de ꝛbo. oblig. dicens q̄ si pena apponit inter ꝓtrahēdo indistincte non valet ſm cōmunioz cōtra opinionez: et tenet Barto. in. l. mulier. C. de spon. et ſam de illa pena que est in

quis alīū: tñ qñ ꝓmisit cū iuramēto ēt simplr. tenēt ꝑstare ocam quā pōt sicut si specifice se obligasset: ar. c. ad nrāz. de iureiu. z. l. cum ꝑ. ℌ. filius matrē. ff. de leg. ij. Potest tñ dare quā voluerit de re iudi. in alternatiuis. instī. de act. ℌ. ꝑterea: ⁊ oēs ꝑter vnā moralnt tenēt dare illā: ar. ff. de eo qō certo loco. l. ij. sed si vnā obtulit: ille nō acceptault est absolutus a ꝓmissiōe ⁊ a iuramēto. ff. de ꝓtrahē. emp. l. si in emptiōe. ℌ. si emptio. ff. de ꝛdi. inde l. cū is: ⁊ si vnā ex illis carnaliter cognouerit nullā aliā poterit habere ꝓpter ꝓtractā affinitatē: imo quod plus est contemplatiōe p̄cēdētis ꝓtractus ꝓmissio ēst facta mīmoniū esset: de eo qui dur. in matri. significault. qō ſm panor. in

3 rīs quātū ex ꝑsupposito ꝛsensu. extra eo. ioquit. ℣ Tertiū. Si aūt ꝓmisit vnā determinate: si tīl am nō posset dare alterā: ſz homenet dare primā: ad hoc bona fide laborare: extra eo. ad audientiā. qō si nō potest subdistinguēdū est: qz si prima ꝛsensit sponsalibus exīsse vel tacite aliā habere nō poterit. qz inest publice honestatis iusticia: ēt si illa prima spōsalia forte ꝓpter ꝓsanguinitatē aliquā nō tenuissent: si ꝛo nō ꝛsensit te

4 nēt dare secūdā. de spō. ex literis el. ij. de re ſis. spo. ex ꝑte. ℣ Quartū. Si ḡs aliqui ꝓmisit q̄ eaz despōsabit. si ꝓmissio fuit q̄ desponsaret eā de futuro. nō erūt sponsalia antecq̄ despōnet eam. ſm vinc. ꝛdo. anto. in. c. qui. de spō. si ꝛo ꝓmissio fuit qz desponsaret eam. i. ꝑverba de ꝓsenti talis ꝓmissio sponsalia facit secundum Card. li. d. c. in quī: ⁊ si summo in dubio. tunc in loco vbi primo conuenerunt accipe ꝑverba de futuro non erunt iudicanda spōsalia p talem ꝓmissionē: secus vbi desponsatio solet vocari ꝛacceptio de ꝓsenti. ℣ Quintū. Si ḡs vir despōset aliquā mulierem vel econtra q̄ iuramento ꝛfirmato metu iusto. i. cadēte in constantez vtr. ſm rīcar. sponsalia ipso iure nō tenēt in foro ꝑcie vel exteriori: ḡdaz vero dicunt ea

5 ro die conformiter ad dicta supra iuramentum. li. ℌ. vij. quod tenēt in conscientia si iurauit intendebat se obligare: sed tñ pōt petere dispensationem.

6 ¶ Septimo ḡritur vtrū votū simplex castitatis impediat sponsalia de futuro ne ꝓtrahantur: ⁊ dicit archie. post hēr. boy. super. c. rursus. qui cle. vel vo. circa hoc duos esse regulas. ℣ prima quotiēs ꝓtrahunt duo vincula equalis potentie nēpassibilia: primū ꝓiudicat scōo. ℣ Secūa. Si duo vincula dispa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lucro pdendo: vnde si promisi tibi donare centum si nupseris mihi. non valebit: vt in l. si tra stipulatus §. si tibi nupsero. ff de verb. obli. quod limita nisi is cui promissio fit esset nobilior. quia tunc videtur potius donare animo recompẽsandi ratione nobilitatis: pro quo facit quod notabart. in l. j. C. de donat. ad nup. & l. si voluntate. C. de do. promiss. Si ho pena apponit inter parẽtes Jhẽrũ seu alios tra pũctos ipsi tradẽtibus. q̃ ſſimi ſr isti ad pactũ matrimonij inducerent. ne parentes vel amici solũt talem penam: non valet: vt in d. c. gẽma. ſm vnum intellectum. & in d. l. titia. & in l. hſo meus in fi. ff. de pdi. & demon. & ita teret illa q̃ est in lucro pdendo: vt p bart. in l. titio. §. titio. el. j. ff. de conditio. & demonſt. Si aũt inter alios a pdictis. valet. etiam si talis extraneus promiserit nomine mulieris sub certa pena ſm cõlorem opinionez. Iz ho. tenuerit pactarium. Aduertẽdum est tñ q̃ tales sub pena promittentes q̃ titia pactabit cũ sempronio si ſrũ in ipso est facium. non incurrũt penã. q̃ difficultas ex quo sactum est, in obligatioe. pene commissionem excludit: vt est rex. no. in. l. si vehẽda in fi. ff. ad. l. ro. de Ja. & in. l. j. ff. si quis caut. Et hoc tenuit Jo. pla. vt refert sede. ꝑ si. & in dicto. in. d. c. gẽma. & sequitur panor. ibidez Facit quod no. bar. in simil. terminis. in. l. primus §. illud. ff. de verb. obliga. Ꝛ̃ notandum est: q̃ facit vt ille qui in pactis sub pena promittit pro filiofamilias vel amico quod ratificabit: quia si facit quod in se est penam evitat. Et hoc verum de pena q̃ ꝓsistit in pdendo vel in nũcando de patrimonio: secus de alia que est in acquirendo: q̃ cessaret lucrũ nisi impleret promissum.

2. ꝑ Scõm. Interesse aũt ſm Jaco. de are. & cõlter docto. in. l. j. C. de spon. & in. d. l. titia. peti nõ pot nisi dolose pars se habuerit quo casu peti pot actione de dolo: non aũt, ppter stipulationem: q̃ ex concessione iuris altera pars a sponsalibus desistere pot: & ne matrimoniũ intimidetur, ppter solutionem pene Et hoc sequitur host. in sum. & panor. in. d. c. gemma. ꝑ Tertium. Utrum aũt possit interponere pignus, p matrimonio pactahẽdo fuit opinio diuersa. Nam mod. tenet q̃ sic per. l. vnicam. C. si rector. prouincie. Jo. aũt an. distinguendum dicit ſm qualitatẽ pene & pignoris quãtitatem: q̃ vile pignus non hz intimidare magnum vt. & sic pot interuenire. Iz do. ant. in effectu videtur concludere q̃ non pot nisi p interesse pstando: q̃ cũ simus extra casum. l. fi. C. eo. q̃ solum pmittit arras non valet promissio alicuius pene: item pignus non pot duplicari ex alia parte & sic cõtractus non esse equalis vt lex parti prouidet requirit sua lex. Et hec opinio placet Pan. in fauorem libertatis matrimonij & de iure videtur verior. & p ea facit q̃s not. glo. in. l. si ita stipulatus fuero §. si tibi nupsero. ff. de verbo. obliga. que dicit q̃ omnis stipulatio in talibus est reprobata. Dicta aũt. l. vnica. ideoq̃ non obstat contra rem arrarum. vocabulũt pignus.

3 Nono queritur quid de arris spõsalitijs: 9. q̃ & dico multa. ꝑ primum. Lex in. d. l. titia. et j. dic. in. d. l. mulier. indistincte. Plebet stipulationem penalem: & idistincte videtur arras admittere mõ non excedant cõtatem dotis vel donationis ꝓpter nuptias. Sed insurgit difficultas quare possit interuenire arra & non pena cum eadem videatur ratio: q̃ si dans arras retrocedit a pactu pdit eas & ille pena tiã penã: & sibi recipiens eas si resilit reddit duplicatas & cẽt quadruplicatas si fuit puentũ vt j. d. l. mulier. & sic solvit penaz. Et dicit Jo. and. post Bof. rationem diuersitatis esse. q̃ arre solent tradi in parua quãtitate sed pena promittit in futuro: est aũt ꝙs facit ad. l. ro. de Ja. & in. l. j. ff. si quis caut. Et hoc. tenuit Jo. pla. vt refert sede. & si. & illi. & dicto. in. d. c. gẽma. & sequitur panor. ibidez Facit quod no. bar. in simil. terminis. in. l. primus §. illud. ff. de verb. obliga. Ꝛ̃ notandum est: q̃ facit vt ille qui in pactis sub pena promittit pro filiofamilias vel amico quod ratificabit: quia si facit quod in se est penam evitat. Et hoc verum de pena q̃ ꝓsistit in pdendo vel in nũcando de patrimonio: secus de alia que est in acquirendo: q̃ cessaret lucrũ nisi impleret promissum.

2. ꝑ Scõm. Interesse aũt ſm Jaco. de are. & cõlter docto. in. l. j. C. de spon. & in. d. l. titia. peti nõ pot nisi dolose pars se habuerit quo casu peti pot actione de dolo: non aũt, ppter stipulationem: q̃ ex concessione iuris altera pars a sponsalibus desistere pot: & ne matrimoniũ intimidetur, ppter solutionem pene Et hoc sequitur host. in sum. & panor. in. d. c. gemma. ꝑ Tertium. Utrum aũt possit interponere pignus, p matrimonio pactahẽdo fuit opinio diuersa. Nam mod. tenet q̃ sic per. l. vnicam. C. si rector. prouincie. Jo. aũt an. distinguendum dicit ſm qualitatẽ pene & pignoris quãtitatem: q̃ vile pignus non hz intimidare magnum vt. & sic pot interuenire. Iz do. ant. in effectu videtur concludere q̃ non pot nisi p interesse pstando: q̃ cũ simus extra casum. l. fi. C. eo. q̃ solum pmittit arras

timo dicit Bar. q̃ si vna q̃s pars fateret se recepisse ab altera nõ valet. etiã si vere interuenisset solutio: q̃ si solui tibi mille & recepi a te alia mille non videor soluisse: argu. l. ꝯ sic soluit. ff. de solu. Iz multi teneant cõtra eaz in hoc vltimo: de quo vide p Bald. in. l. fi. C. de spon. & Panor. in. d. c. gẽma. Sed opinio Barto. videt equior. quam sequit Panor. & do. Ant. in. d. c. gemma: quia nõ legis fuit. q̃ facilius ꝙs promittit ꝙ exburset: & nõ vi detur exbursasse ꝙ tantũdem recepit. Et in tantum huic opinioni Bar. inheret vt dicat fundum non posse dari loco arrarum etiam si vendens cõstituat se nomine alterius possidere: quia. d. l. mulier loquitur de arris tantũ in quantitate. & ãnullat aliam penaz: ergo extra illum casum non debem⁹ arras approbare: & hoc sequitur sum. ro. Sed Ange. et Innocẽ. in. d. l. titia. & lucas de graf. dicunt. d. l. fi. non facere mentionem de quantitate. & sic ſm eos potest dari: et hoc sequitur sum. ange. & est verius. ꝑ Quartũ. Qui arras recepit cõtracto matrimonio eas in eratur ſm host. in. d. c. gẽma. sed verius eas non lucratur ſm Fede. in. d. cõsi. & Jo. plaulo iure caueatur. Si aũt matrimonium nõ sequatur ex defectu alterius partis sic eas lucrabitur & redder duplaz si ex defectu suo. Arris. et. l. mulier. C. eodem. & quadruplũ si fuerit conuentum vt dictum est. Cessat ramen arrarum pena primo si spõsalibus tẽpus appositum est. j. quod contrahi debebat matrimonium & elapsum sit: quo casu is per quem non stetit impune nubit iz aliq̃ datur pna de fide mentita. extra eod. sicut: & scõo si spõsus impeditus fuerit & cãm impetrãto non dederit: tertio, ppter cãm legitimã interdictã. puta si de iure matrimoniuz sequi non debuit. C. eo. l. si. quarto etiã si ab initio licite: q̃ nõ tenet restituere nisi simplũ. d. l. fi. quãuis ex suo defectu nõ fuerit secutũ matrimonium.

10. Decimo queritur quo sponsalia solvãtur: & dicitur q̃ multis modis & casib⁹. ꝑ primo. per mutuũ consensuz vel mutuã absolutionez sicut q̃ stra sibi eam remittunt. extra. eo. preterea. ſm Ray. Sot. Albe. & Tho. Pe. & Ricar. Iz quitrunt: primo. s. q̃ quãtitas sit vere numerata quidam vt refert & improbat. & Tho. ptra. & tenẽt. Et hoc ẽt si erãt iurata Iz Spe. in. tit. de lega. §. nũc ostẽdẽdũ. & panor. i. c. ꝑter in effectu. Inno. nisi iuramẽtuz fuisset ituitu dicẽs q̃ iuramẽtũ remitti nõ pot ab homine si prestat deo. i. principaliter ad complacẽdum deo: si aũt tendit ad cẽporale cõmodum hois. Iz ꝓstitum hominis: vñ si iurauit ꝙs aliquã accipere i vxorẽ ititu dei nõ pot illã remittere: alias sec⁹. sicut socius de ꝙ papa iducit exẽplũ. i. d. c. ꝑtera. & pñt sibi mero iure remittere iuramẽtum. Nec ob. q̃s. Iz ibi hoc p pactiũ posse tolleranter: q̃ hoc dixit habito respectu ad opionẽ vulgi credentis ilos deierare: vel q̃ aliq̃s ex leuitate venit ista absolutio: Iz ex cã possit sine nota venire. ꝑ Scõo q̃s alter i trat religionem etiã ante pfessionem. & cle. vel vo. veniẽs ſm vnuz intellectum: q̃s potest ante carnalẽ copulaz: vt. ff. matrimoniũ vii. §. xij. nec icurrit pena arrar. l. deo nobis. C. de epi. et cle. ꝑ Tertio p scõm ꝓtractũ sequẽs. sicut q̃s alter cõtrahit cũ alio pẽba de pñti. vel p verba de futuro carnali copula subsecuta. d. c. si iter virũ. de spon. & c. j. de spon. duo. peccauit tñ talis mortaliter. Si aũt aliãs cognita prius alia qua. post collũ ꝓtrahit cuz ea sponsalia non ꝓpter hoc soluũtur priora Iz opz eoꝝ scõ ꝓtractũ sponsaliorz. ca. veniẽs. el. ij. de spon. Si ẽt q̃s post pria sponsalia ꝓtracta simpliciter ꝓtrahat scõa cũ iuramẽto. non soluũtur: prima, ppt̃ tale iuramẽtũ. de spon. sicut ex ilis rũ. q. iij. i malis. pmissis & ꝓtrahẽdo. ij. peccauit mortaliter: q̃s limita nisi subesset noua cã recedẽdi a primis: vt. j. casu vi. ꝑ Quarto q̃n alter eoꝝ se trãsferat ad aliã regionẽ nec est spes de prio reddituꝝ: q̃ ſm leges sufficit expectare biẽnio si est in eadẽ ꝓuicia. C. de spon. i. q̃. vel triẽnio si est in alia. C. de repu. i. q̃. et hoc si est absens ex probabili causa tãm: si ho sit absens ex probabili & necessaria Iz expectare donec adsit. ff. de spon. l. sepe. et sic tenet glo. in. d. i. q̃. C. de spon. Nec ob. c. sicut ex litteris de spon. vbi imponitur pna el qui expectanit p quattuor vel quiq̃ ãnos: q̃ ideo ipse ponit q̃ sine supplicis auctoritate cum secũda contraxit: imo nec ibi legit quod alter fuerit absens. We iure autem canonico terminus expectãdi non prefigit: vt patet in. c. de illis. eo. tit. vnde videt standũ legibus cuz non sint correcte: sed si subsit cã rationabilis breuiãdi ipse relinquit arbitrio iudicis. arg. d. c. de illis: vnde ſm Archie. post ho. iudex potest breuiare & prolongare tps & talem absoluere, ppter periculũ fornicationis. et credo talẽ non incurrere penam arrarũ si auctoritate supplicis ꝓtraxerit Ex, pceditur hec ẽt si sponsalia erãt iurata. vt videt velle Panor. in. d. c. de illis: vbi hoc ꝓz ex ter. et subditur q̃ mulier. s. que ꝓsens est recipere debet penitẽtiam de periurio si per

eam steterit quo minus fuerit matrimonium
5 ꝓsummatū. ℣ Quinto qñ certus termin⁹ fuit
appositus: qz eo elapso ille p quē nō stetit li
ber est ⁊ sine plurio nubit: ꝛ alteri imponit
pnia de fide mentita. eo. tit. sicut ex litteris:
qō limita nisi terminus accidisset ex posita
eo. spōsalibus prius pure ⁊ tractis: qz eo ca
su ponit ad solicitādū ipleméū. pmissionis
nō ad eā finlēdaz ꝺm theologicaz ꝺo. Anto. in
6 d. c. sicut ex litteris. ℣ Sexto qñ alter leproz
vel paralitic incurrit: aut ꝓlixus vel naūz ami
sit. aut et aliād turpius euenit. vt in. c. ex ꝓ.
de coniugio leprosorū. ⁊. d. c. sicut. ⁊ in. c. quē
admoduz. de iureiu. ⁊ in glo. ⁊ addit sanct⁹
Tho. aut aliquid huiusmodi: ne inquit sibi
inuicez displiceant. ⁊ matrimoniuz sit ꝓtractuz malum exituz fortiatur. Sed limita si
hec euenissent post contractuz. secus si inerāt
tempore contractus: sicut nec contrahēs pos
set allegare suspectuz debitorē pauperiē
precedētez seu moreiz ad qō facit. l. si credi
tores. ff. de priuil. credi. ⁊. l. fi. C. de sponsa. ⁊
ibi per Barto. ⁊ Panor. in. c. quēadmoduz.
de iureiu. ℣ Septio quādo alter carnaliter
fornicaf. d. c. quēadmodū. ⁊ idez a fortiori
in fornicatione spirituali p hereſim vel infi
delitatez: sed th limita verū prio quo ad ino
cētē. ille aūt q̄ fornicatus ē resilire nō pōt si
secum velit ꝓtrahere innocens. de trāsla. ꝓ
la. c. ij. ⁊ scōo. si fornicatio admissa est post
sponsalia: non aūt si ante nisi secundū Hu
go. tēpore desponsationis credebat virgo ⁊
ante contractū p verba de presenti inuenta
est corrupta. Et si fornicatio fuit violenta:
nihilominus sponsus potest sponsaz dimit
tere ꝺm Joā. an. ⁊ glo. in. d. c. quēadmoduz;
⁊ sequitur Panor. ⁊ similiter hug. xxvij. q.
j. raptor. ⁊ ista tenet sum. ange contra ro. ⁊
supple. qui volunt hoc verum esse si vir ad or
dines vult ꝓmoueri. vt dixit hug. et glo.
Ray. sed primus est verius p dicenda. ℣. eo
8 dez. ℋ casu vlti. ℣ Octauo si supueniat capi
talis inimicitia inter sponsos: quia alter po
9 test petere separationem secundum Hostī. in
sum. p rōnez. c. ij. ⁊. c. reḡsiuit. eo. tit. ℣ Nono
qñ. pmisit spōsa dare certā quantitatē p do
te. ⁊ dare non pōt. ꝺm Joā. an. in. c. de illis.
de cond. appo. ⁊ idez de qualibet conditiōe
interueniente si deficit. Et si sponsa non pro
misit certam dotez videf. promisse ola bona
sua. in dotez: vt no. in. l. mulier dona. ff. de iu
re do. ⁊ p Bar. in. l. si constante. ff. de sol. ma.
Et ideo si labif in facultatibus: ⁊ nō potest
dare: nō cogit sponsus eaz ducere: qz deficit
conditio subintellecta. s. si res in eodez sta
tu pmāserit. d. c. quēadmodū. ⁊ facit. c. ꝑ ve
stras. de dot. post diuor. resti. ⁊ quod ibi no.
℣ Decio quādo supueniat affinitas. vt si spō
sus cognoscat cōsanguineaz sponse: vel cōtrario. xxvij. q. ij. si quis sponsaz: de eo q̄ cognouit ꝑsan. vro. su. ex litteris. ꝑ supueniēte
tamē publice honestatis iusticiā nō dissolueni prioza sponsalia: qz ꝑ ptic cōtracta inducta est publica honestas ⁊ ꝑ iducta. scōo
tolli nō pōt ptio iducta: vt in simili ꝺt. di. vij. si
q̄s. ℣ Undecio si fama sit q̄ iter eos sit ca
nonicuz impedimētuz: ⁊ de fama vel scādalo
doceaf. de spon. cuz in tua. de consan. ⁊ affi.
c. ij. de testi. sup eo. de re iud. Itra secūdū ho. 12
℣ Duodecio qñ spōsalia fuerūt ꝓtracta ante ānos pubertatis. ⁊ alter post pubertatez
petit absolui. anteq̄ aliquē tacitū ꝓsensuz
habuerit i pubertate de ipub. spō. c. de illis
de testi. ⁊ facit. xxvij. q. ij. ℋ. eccē.
gan. i rub. de despō. ⁊ facit. Decio quarto. ꝓpter cognationē legalem 14
vel aliud impedimētū: de quo dic vt. ℣. matri
monij. vij. p totū. ℣ Decio quinto. ꝓpter sent- 15
iam spōsi ℔z panor. i. c. veniēs. q̄ cle. vel vo. 16
tiam spōsi ℔z panor. i. c. veniēs. q̄ cle. vel vo.
de quo dic vt ibi. ℣ Decio sexto. ꝓpter votuz
simplex castitatis: vt. ℣. ℋ. vij. sicut et p reli- 17
gionis ingressuz sine ꝓfessione: vt. ℣. eo. ℋ. ca
su. scō. ℣ Decio septio generaliter. ꝓpter eam
rōnabiles supponentē que si a principio fuis
set impediuisset eā cōtrahi. Dic quo sciēdum
est q̄ solet queri vtr alter spōsoꝝ possit alte
ro iuito recedere a spōsalib⁹ nō iuratis: ⁊ di
cit glo. i. l. i. C. de spō. q̄ sic. Et de iure canoni
co: ⁊ sequif Cy. ibidē. et idem videf sentire
Gratian⁹ ℔z duble. xxvij. q. ij. ℋ. sed aliud. et
ℋ. fi. nō obstāte. c. de spōsatā. xxvij. q. ij. ex ꝺo.
quif in matrimonio de ꝓsenti. nec. i. ff. ex ꝺo.
quif in matrimonio de ꝓsenti. nec. i. ff. ex ꝺo.
cau. ista. sexto. vbi spōsa efficit ⁊ famis si bina
sponsalia ꝓtrahit: qz verius est nisi primo spō
sponsalia ꝓtrahit: qz verius est nisi primo spō
salib⁹ renūciet. qñ aūt non renūciat ℔z locū
habere. l. i. C. de spon. q̄ vni de spōsata alteri nubere
non. phibef: non ob. etiā quod ecclesia non
phibef: non ob. etiā quod ecclesia non
dū pactū cōpellit obseruare. de pac. ca. i. qz
licet. Et si statutū phibeat accessum ad locū exem
ptū valeat dico vt supra excōlcatio. ij. ℋ. iij. ꝓ
ptē offm extra ordinē. vide in d. ℋ. i. ⁊ ibi de
gl. ⁊ ar. exēdaf ad clericos. vide supra lex. ℋ.
ry. Utrū ēe statutū laicoꝝ loquēs
2 pta excōlcatio. ij. ℋ. iij. ꝓt. xiij. ⁊ supra igno
rātia. ℋ. iij. vij. ⁊. viij. ℣ Scōm. Statutū sem
cōitate q̄ clueo dāmificari nō possint pete

11 q. Undecimo q̄rif vtrum in p̄dictis casibus
spōsalia solua. ipso iure vel sit necessarium
interuenire auctoritatē iudicis ecclīastici: ꝛ
dicit Jo. an. in. d. c. de illis. de spō. q̄ requi
rif dicta auctoritas. qz cozā tali iudice ꝺz p
bari cā de diuor. porro. al⁹ peccat q̄o grauī
ter vtr p. c. si duo pueri. de despō. ipu. ⁊ ia
cit. xxxij. qō. ij. seculares. Fallit hoc ꝺm. s.
rho. ric. i. qñ alter intrat religiōez: scōo qñ
ꝓtrahit de facto p vba de ꝓsenti: qz ipso iure
soluūtur tertio ꝺm ricā. qñ alter fornicaf. ℔z
intelligē si est notorū ꝺm archi. Immo dī
co eadem rōne q̄ gñaliter qñ cā solnēdi est
notoria ētū ad ꝓsentē. i. qz ꝑa est: rāōnū ad
rōnabilitatē. i. qz de iure sufficiens est vt qz
in iure expressa est. nō requirif dicta aucto
ritas: ideꝝ dicit Ric. qñ spōsalia sunt secre
ta. qz secreta nō subsunt iudicio eccīe. Re
cedere aūt a spōsalibus sine auctoritate ec
clīe vbi requirif est mortale si fiat sine ali
qua dicta causa. p ea q̄ dicta sunt. ℣. pa
ri. ⁊. d. c. seculares. ⁊. s. rho. dicēs q̄ est mor
tale. ℔z si subsit aliq̄ dictarum causarum se
cus putarem p dictā vbi. ℣.

De statutis.

Statutū a statuēdo dictū est
quod ab hoie positū. vel dispo
sitio ex q̄ ius ꝑducif. instit.
de iur. na. gē. ⁊ ciui. ⁊ a lege
vel ꝓstitutōe differt solo vo
cabulo quāuis lex municī
palis sibi nomen statutiven
dicaueric. 1 q.

¶ Primo autem queritur quis possit face
re statutum: ꝛdico q̄ is qui pōt facere legē.
de quo. ℣. lex. ℋ. iij.

2 ¶ Scōo qrit quō aliqua spālia statuta va
leant aut ligēt aliquē. ⁊ ꝓter ea q̄ dicta sunt
supra in ℞o lex. ⁊ ℞o ꝓsuetudo ℋ. ⁊. xxvij
dico multa. ℣ Primū. Utrū statutū ordiarū
vide, ligat subditū delinquentē extra territorium
quoad in loco excōlcatio. ij. ℋ. ij. Utrū aūt delin
quens in loco excēpto ligēt statuto eōi tenet
ro. Vide supra excōlcatio. ij. ℋ. ij. ⁊. iij. Utrū
ēt si statutū phibeat accessum ad locū exem
ptū valeat dico vt supra excōlcatio. ij. ℋ. iij.
Sēt statutum phibeat ne religiosus acce
dat ad clericos. vide in d. ℋ. i. ⁊ ibi de
gl. ⁊ ar. exēdaf ad clericos. vide supra lex. ℋ.
ry. Utrū ēe statutū laicoꝝ loquēs
2 pta excōlcatio. ij. ℋ. iij. ꝓt. xiij. ⁊ supra igno
rātia. ℋ. iij. vij. ⁊. viij. ℣ Scōm. Statutū sem
cōitate q̄ clueo dāmificari nō possint pete
re satisfactionē ꝺm panor. in. c. in nostra. de
iureiur. non vz: qz statutū in pludicū singu
lor. non vz nisi ipsi ꝓsenserint nec cōitas pōt
statuere sup iuribus singulorū sed solū super
iuribus vniuersitatis. vt no. glo. singularis
in. l. iij. C. q̄ sit lō. tē. ꝓsue. ⁊ in. c. cū oēs. de cō
stit. ⁊. l. id qō nostrū. ff. de re. iur. nā solet ꝓin
cipis est tollere ius alterius: qō th sine cau
sa nō pōt. vt no. in. c. q̄ in ecclesiaꝝ. de consti.
⁊ in. l. fi. C. si cōtra. vel pu. vti. ⁊ in cle. pasto
ralis. de re iudi. Uñ si valere ꝺz oꝝ vel q̄ sin
gulis ꝓsentiā qō est impossibile cū ibi sint mul
ti infantes: vel q̄ cōitas habeat iura princi
pis ⁊ ꝓpter bonū publicū: ⁊ ad tollēdū scā
dalū hoc faciat. ar. d. c. q̄ in ecclesiaꝝ. ⁊ q̄ ibi
no. al⁹ nō pōt obesse nō ꝓsentib⁹. ar. d. c.
cū oēs. ⁊. l. ſ. ff. de magi. ⁊ qō no. archie. ⁊ ge.
in. c. ℔z. de consti. li. vi. ⁊ iud. de ro. Inn. dicēs
q̄ inferior principe non pōt statuere in pu
dicium alterius non citati nec consentien
tis: vt in. c. fi. de malo. ⁊ obe. ⁊ in. c. fi. de his 3
que fi. a ꝓla. ⁊. d. c. cum omnes. ℣ Tertiuz.
Statutum factum p maiorem ptem colle
gij in re cōmuni plurib⁹ vt singulis. ꝺm Pa
nor. in. d. c. cum ois. nec valet nisi singuli cō
sentiant. Fallit tamen in quatuor casibus.
Primo quando vellet deputare rez adyuz
destinatum. insti. de re. diui. ℋ. religiosum in
verbo cōmune sepulchrū. Scōo quando fit
fauore administrationis bonoꝝ pupilli. ℔z
ij. ff. de admi. tu. Tertio qñ fit fauore libe
rationis. l. maiorez. ff. de pac. l. fi. C. q̄ bo. ce
pos. Quarto fauore litigū dirimendi: nazya
let sua duoꝝ ex tribus arbitris. Et intelli
ge in re que ꝓuenit pluribus vt singularib⁹
iure singulari: secus si iure eccleſie: vt sunt
ꝑbende que ꝓueniūt canonicis iure eccleſie:
qz sup talibus bene pōt maior ps disponere
⁊ deputare ad plum vsum: vt est tex. in. c. fi.
de his que fi. a ma. par. ca. ⁊ ibi ꝑ Innoc.
℣ Quartum. Statutū collegij sup reb⁹ ꝓ- 4
uati ꝺm panor. in. d. c. cū ois. nō valet si non
habet iura regalia. puta qz ℔z ꝺm sup se.
vnde maior pars scholariū obligare nō po
test. vnus scholaꝛ vel disponere de reb⁹ suis
vt no. glo. in. l. ij. C. que sit lon. tēp. cōsue. nisi
forte ꝺm q̄ no. Bar. in. l. iij. ff. de re iudi. q̄
vniuersitas esset obligata. ⁊ nō esset solenne
do: qz tūc posset ponere collectā singulis. vt
est glo. no. in. l. j. ff. q̄ cuiusq̄ vniuer. ⁊ nō so
lum cā necessitatis sed etiam pietatis: vt in
d. c. fi. tē ꝺm Inno. ⁊ cōsuler doc. in casu vtili
tatis: ⁊, pbatur in. c. j. de his que fi. a ma. pte
ca. Ex mera etiā voluntate non pōt disponere
de iuribus alterius: vt no. glo. in. d. c. cū om
nes. ⁊ Inno. ibi: ⁊ Jo. and. in regula qō oēs

Universidad de Deusto
Biblioteca

tangit. li. vſ. in mercu. Quod limita verum in ſtudiclum: ſed in bonum ꝛ vtilitatē bene poſſet: ꝙ maior pars ficte repñtat torum. l. aliud. ℌ. referē. ff. de reg. iur. ꝛ. l. qō. maior. ff. ad muni. Aduerte etiam ſm panor. in. d. c. cū oēo. q̄ ſi diſpoſitio ſit in damnū vel de decuoniuerſitatis vel priuate conſuetudinis. vnus ſolus pōt reſiſtere: vt in. d. ca. ſ. et no. Inno. in. c. accedentibus de priui. Quot aūt de vniuerſitate debeant conuenire ꝛ vrya leat actus. dicit panor. in. d. c. cuz oēs. quod ſoltem due partes ſm cōem opinionem canoniſtarum ꝛ legiſtarum vt in. l. nulli. ff. qō cuiuſq; vniuer. ꝛ. l. nominationum. C. de decurl. ex q̄bus duabus partibus maior ps dz conſentire. vt ſentit Innoc. in. c. ti. de no. ope. nun. ꝛ barto. in. l. oēs populi. ff. de iuſti. ꝛ iur. de quo. vide. ℑ. electio. ſ. ℌ. v. Et ſi due partes non conueniant. dicit panor. in. d. c. cum omnes opinionez canoniſtaꝝ eſſe. q̄ ſi eſt aliquis ad quem ſpectat conuocatio vniuerſitatis. ꝛ ad eius mandatum nolūt conuenire tūc explicare poſſent ꝙ conuenerūt tz nō ſit maior ps colleḡ: vt voluit Inno. in. c. ſ. de malo. ꝛ obe. tin. d. c. ti. quia nolentes venire facūt ſe alienos: vt in. ca. cum nobis. de elect. ꝛ ſic non ꝓputant: ſi vero non eſt aliqs ad quem ſpecter illud officium: tūc ſi inſtat ꝑs termini ꝑfixi vniuerſitati ad actus expediēdos lonem. minor ps pōt ꝙocare maiorē: ꝛea nolēte venire. pōt explicare. quia minor pars non dz priuari iure ſuo proprer negligentiam vel ptemptū maioris ptis: vt no. in c. in cauſis. de elec. ꝛ in. d. c. cū nobis. tz ſi terminus nō eſt ꝑfixus: tunc opz ſint due ptes monere tertiā: alꝫ tertia ps poterit agere de contēptu: vt ꝓbat in. d. c. ti. ꝛ. c. in cauſis. ꝛ. d. l. nolationū. ꝛita tene tz legiſte aliter dicāt. ℙ Quinto. Statutū quo cauē ne filia ſuccedat ſm bar. in. l. cūctos pp̄los. de ſumtri. non extēditur ad bona ſita extra territorium ſtatentiū ſed ſuccedet: a q̄ tollit q̄ dixi ſupra pena ℌ. ri. ℙ Sexto. Statutuz q̄ dāntus poſſit impune occidi vz ſi fiater cā rōnabili: vt q̄ eſt hoſtis ciuitatis. dei quo p bar. in. d. l. oēs pp̄li. ℙ Septimum. Statutū maleficiū puniē ligat mandantē. vt ꝓbat bar. p. c. mulieres. de ſe. cr. ficta hac gl. niſi ſtatuto pūiret is tm̄ q̄ ꝑſonā ꝛ facit. nec obq̄ mādās facit tm̄ ficte: verba aūt ſtatuti requirūt q̄ vere fiat. ff. de neg. ge. l. iij. ℌ. hec ꝛ ba. q̄ hic non eſt interp̄tatio. ſed potius extenſio ex mente legis: q̄ mandans ſe dz facere. d. c. mulieres. ℙ Octauū. Statutuz laycoꝝ ſup mortuariis non valet: ſed eſt cōtra eccleſiaſticam libertatez. vt expreſſe dz. de re. ecc. non alie. c. ſi. vbi per mortuaria Panor. poſt Jo. an. ꝛ Jo. de imo. ꝛ cōiter doct. intelliguntur numerus clericoꝝ: candelle: denarij ꝛ alia ad exequias prinētia. ſup quibuſlaici ſtatuant: intelligē reſtringendo contra eccleſiaſticam libertatē ſtatuunt ꝛ ſunt excōicati: iuxta dicta ſupra. excōicatio. ix. ℌ. x. ꝛ ita tenuit Jo. de imo. pe. de pal. lud. de roberti. bertachi. do. feli. in. c. ſancte Marie. de ꝓſti. ꝛ barba. in. c. ſi. de re. eccle. non alienē. hoc ſequitur ſum. ang. nec opinio ſupra recitata in. d. ℌ. x. eſt aliquo modo ℌ. a aut hz ꝓpe aliquem doctorem aut eriā rōnē niſi dicatur q̄ tale ſtatutum non ligat clericos ſed laycos ꝛ male: q̄ eſt in prēiudicium clericoꝝ ꝛ eos tangit indirecte q̄ nonexcuſat ab excōicatione. vt ꝓz. c. cos. de immu. ecc. li. vſ. in his q̄ ſtatuunt ne quis vēdat clericiis aut ab eis emat ꝛc. ſed eſt dicta opinio ꝓpria ḥdicros doc. ꝛ cōem ꝛ hacten⁹ ſdubitata opionē: ꝛ ꝓpria rōnē ſolubilē: q̄ hmōi ſtatuta ſunt ꝓpria ꝓiuilegiū vniuerſalis eccleſie cui donari poteſt quātum pz ſine iiſtimatione. vt i aut. de non alie. aut pmu. re. ecc. ℌ. ſi minus. coll. ij. ℌ. Nec eſt verus q̄ Panor. hoc tenuerit niſi forte diſputatiue ad iactātiam ꝛ oſtētationem doctrine cū ipſe expreſſe in. d. c. ſi. dere. ecle. non alie. dicat contrarium. Uerum eſt tamen q̄ Joā. de imo. limitat ibidem predicta. ꝛ bene. dicens q̄ predicta ſtatura ſunt licita laycis quatenus diſponunt in his que non applicantur eccleſiis: ꝛ ſequitur ibi Panor. addens aut non concernunt diuinum cultum vel refrigeriū anime: que ſunt annexa iuri ſpirituali. Unde valent ſolum in concernētibus pompas mondanas que ſunt potius conſolationes viuoꝝ quam mortuorum ſuffragia. de q̄ bus tu da exemplum vt in veſtibus quas deferunt capellati ꝛ in feudis ad iactantiam ꝛ huiſmodi. que nec ipſa eccleſia approbat. vt in capitulo quam prepoſterum. xiij. queſtio ne. q̄. Et quia dicit Bal. in. l. j. C. de iati. libel. tollen. p illum ter. quod equi et arma ducti ad ſepulchrum militis ꝛ ceret debent remanere apud clericos vel fratres ſequentes quaſi ſequela cadaueris. arg. l. medico. ℌ. ſi na. ff. de aur. ꝛ arg. ē. legis. ideo in talib⁹ non valeret ſtatutū laycoꝝ.

¶ Tertio queritur quomodo ſtatutum de. ſ. q. beamus interpretari: ꝛ dicit panor. in. c. cuz dilectus. de conſuetu. quod vt euitetur correctio legis ſeu iuris communis debz latiſſime vel ſtrictiſſime interpretari: ſicut electio capitur ꝓ confirmatione. in. d. c. cuz dilectus. non tamen taliter q̄ verba impropriē mur vt comentāt iuriſ cōmuni: ꝛ facit q̄ no. Bar. in. l. iij. ℌ. pretor ait. ff. de dam. infecto. Quod limita quando verba ſunt clara: vbi autem ſunt dubia vel habent multiplices intellectus. tunc debemus facere interpretationem ꝛ intellectum eſſam impropriuz: vt minus recedamus a iure communi quū fieri poteſt: vt no. in. d. c. cum dilectus. ꝛ in. l. q̄. C. de nova. quod etiam vide per Barto. in. d. l. omnes populi: ita quod aliquid operetur. ꝛ aliquid addat ad ius commune ſecūdum Panor. ꝛ doc. in. ca. ex parte. de verbo. ſignī. ꝛ facit. c. ſi papa. de ꝓbate vbi verba debent aliquid operari. Unde dicit Barto. in. d. ℌ. preter. q̄ ſi ſtatuto cauēt vt iudex poſſit. ꝓcedere facta citatōe ad faciē vel domū. no debet alternatiue ꝓpriari: vt ſit ordinis. tz ꝑ hanc ꝓpriationē ſtatutū concordaret cum iure cōmuni: ſed debet intelligi ꝓprie vt ſufficiat implere alteram parconcin. tem vt aliquid opetur. ℙ Ex his inſertur ad queſtionem que de facto accidit Senis. vtz. ſ. diſponere ſtatuto quod religioſi non aſſumantur ad officia cōmunitatis: aſſumi poſſit hoſpitalarius portans veſtem certi coloris cum cruce in pectore: ꝛ dixit pe. de peru. qui tunc legebat Senis quod non exiſtēdo in tali habitu: quia ſtatutum debet aliquid operari. quod non eſſet hic ſi loqueretur de religioſis ſtricte cum iure cōmuni aſſumi nequeant ad officia ſecularia. ipſi aut clerici. extra ne cle. vel mo. quaſi per totum: ꝛ ſic debet intelligi de religioſis large: ſed panor. dubitat de hoc: quia ſtatutum inhabilitans ad officia ſecularia eſt ſtricti iuris: ꝛ ꝓpter debet intelligi in ſtricta ſignificatione. arguñ. c. cuz oilectus. de conſue. ꝛ. c. in noſtra. de inlur. ꝛ ꝓpter de religioſis ſtricte: de qui buo. ℨ. religio primo. in prīc. ꝓ quo vide glo. Jo. an. in cle. ſ. de deci. vbi concludit q̄ in materia odioſa hoc verbum religioſi deber capi multum ſtricte niſi addatur aliqō verbum generale vt quicunq; vel ḣiuſmodi. Hec obſt. motiuum. pe. ne. ſ. proulſio ſit inutilis: quia dico q̄ vbi ſtatutum loquitur in materia iuris communis non debēt verba ampliari vt aliquid operetur: ſed ſatis eſt q̄ inducat aliud remedium ꝓpter ius communē: vt notabiliter ſentit Bar. in. l. i. ℌ. pretor. ff. de dā. iñe. Inferr ēr Panor. ad q̄nem quotidianā q̄ diſpoſitio odioſa ꝓtra regulares non comprehendit eos qui non promiſerunt ria ſubſtantialia vota religionis: vt fratres de tertio ordine. s. Francisci vel testiatores aut mātellatos: ſecus vt in diſpoſitione fauorabili: q̄ largo modo videnē ſub regula rōne. pmiſſionis facere ſuplori eorum. Nec Panor. de hoc do. Bap. de ſiſco. i quodam opuſculo ſic dicit. Quātum ad interpre- 1. Cōclu.
tationem ſtatutorū. Prima concluſio. Statura recipiunt interpretationem declaratiuam. l. vt gradatim. ff. de mu. ꝛ hone. ℌ. ꝛ ſi large. non autē extenſiuam aut reſtrictiuā. Probatur in. l. conſtitutionibus. ff. ad municip. quia q̄cūd eſt omiſſum ꝓ omiſſo haberi dz. l. q̄cūd aſtringēde. ff. de verbo. obli. non aūt eſt ſic in legibus. in q̄b⁹ ꝓcedimus de ſimiliſ⁹ ad ſimilia: nō em̄ ꝑſt oēs caſus decidi. l. nō poſſunt. ff. de legi. ſed in ſtatutis non: q̄ caſus omiſſus remanet in diſpoſitione iuris cōis. l. ſi extraneus. ff. de ꝓdi. ob cām. Et iſta eſt cōis opio doct. tz multa in ꝓtrarium allegenē. Secunda ꝓcluſio. Sta- 2.
tura recipiūt interpretationē extēſiuā paſſiuam nō autem actiuam. puta ſtatutum de multo habet locum in ignoāte. Barto. in. l. i. C. qui admit. ꝛ glo. in verbo ratam. Tertia concluſio. Statura recipiunt interpretationem extenſiuam ex larga ſignificatōe vocabuli. cle. ſ. in verbo eligantur. de elec. Preterea recipiunt interpretationem: quādo ſi non reciperent reſultaret abſonus ꝛ abſurdus intellectus. l. nam abſurdus de bo. li. de. Preterea a conſuero modo ſic interpretandi: et a legibus iam ſcriptis: ita ſubtilꝫ determinat Bal. de ſuza. in quadam ſua diſputatione ꝑ multa iura. Hec em̄ cōcluſiones trahi ꝑſt ad primā. q̄ cōprehēdūt interpretatōe declaratiua. Declarant em̄ per leges ſtatuta: nō aūt extendunt.

¶ Quarto queriē. vtz debeat ſtricte interpre- 4. q.
tari q̄ſ generaliter loquiē: vt alius lucreē: ꝛ dico q̄ nō. arg. l. ꝑſpexit. ff. q̄ ꝛ a q̄. ſed vbi agitur de diminutōe patrimonij ſtricte interpretādum eſt ne alius iniuſte dampnū incurrat: vt plene no. in. d. l. oēs populi. ꝛ vide tex. in. d. c. cum dilectus. ꝛ in. d. l. ti. C. de nova. ꝛ Panor. in. c. ꝓſtitutus. de reſti. in tre. ꝓſequitur Bart. in. l. ſancim⁹. C. in qui. cau. in treg. reſt. non eſt.

¶ Quito queriē vtz ſtatutū verificeē i caſu 5. q.
ficto: ꝛ dicit Panor. i. c. cū dilectus. de cle nō reſi. q̄ ſi ſtatutuz diſponit ꝛ loquiē in materia iuris cōis i qua caſus ficē⁹ cōparaē ho: vt pura i caſu i quo nō reſidēs habet ꝓ reſidere: vt ſ. d. c. cū dilect⁹: q̄ ſtō diſponēs reguiē id quod ius: dz recipere oēs limitationes iuris: ad q̄ facit. d. c. cū dilectus. ca. ad audientiā. ibidem. Si vero ſtatutum eſſet contra ius vel preter q̄ odioſum. tunc non verificatur in caſu ficto: ſed verba debent

Universidad de Deusto
Biblioteca

intelligi proprie.l.in suo ꝓpio significato: ⁊ sic intellige.l.iũ.§.hec verba.ff.de neg.ge. ⁊.c.in nostra.de iureiu.⁊ facit qđ no bar.in d.l.oĉs populi:⁊.l ꝙ C.de nox.⁊.ca.ex pte. de ꝟb.sig.⁊ qđ dicit ludo.de ro.in fuis no. q̃ argumẽtuz a contrario ĩsuvalet in statutis.nisi q̃rat vt ꝺs incidat in penaz.quia tũc nõ valet.l.quẽticulã.C.de epi.⁊ cle.habes glo.in cle.j.de ysu.inverbo facere.Sedge.limitatin.c.vt circa.de ele.li.vj.ver. qñ statutũ nõ redderek illusoriũ.tũc est recedẽdũ:ar.l.si qñ:in princi.ff.de lega.j.⁊ quod no.in.c.ad audientiam.de deci.⁊tunc indefinita equipollet vniuersali:vt vult bar.in.d.l.omnes populi.

6 ¶ Sexto queritꝝ qñ debeat intelligi ꝓstitutio qñ ptim est fauorabilis ⁊ ptim odiosa: puta quia penã iponit.⁊ dico q̃ Jo.and.vt sibi ꝓtrarius in.ca.ex rescripto.de loca.⁊ in c.sclãt cũcti.⁊in.c.fi.de elec.li.vj sed potest ꝓ ꝺcordari: Nam qñ principalis intentio disponẽtis fertur in fauorẽ.tunc est fauorabile.qñ vero in odium.tunc est odiosuz.Jtẽ cõiter no.legiste in.l.qui exceptionem.ff.de ꝓdi.inde.⁊ ibi glo.Si ꝙ ignorat ꝑncipale intẽtum disponẽtis.tũc quatenus continet fauorem ꝺz extendi:ꝙtenus ꝓtinet penam ꝺz restringi:qz sicvt fuisse de mẽte bald.in multis locis:⁊facit qđ dicit̃ est.ff.excõicatio.vij.§.iiij.parti.iij.

7 ¶ Septimo q̃ritur:ꝙ statutarij a populo deputati possint interpretari statuta per se edita si dubiũ aliqđ oriat:⁊dico q̃ panor.in c.ex pte.de ꝟb.sig.⁊io.an.ꝺbar.⁊legiste cõiter in.l.oĉs populi.ff.de iusti.⁊ iur.ꝓcludit q̃ nõ ex quo functi sunt officio suo.nõ obstãte q̃ eius sit interꝓtari cuius ⁊ ꝓdere.qz inveritate illi nõ ꝓsiderunt ꝛz populus qui dedit auctoritatem ꝓdẽdi.qz is facit cuius auctoritate fit.de ꝓscrip.ꝛi diligẽti.⁊ iõ recurri ꝺz ad populũ seu ꝓsiliũ ghale.Qõ panor.vbi.ꝺ.limitat qñ interpretatio est valde dubia.secus si est clara:turi ꝓsona.quia tũc iudex cõã quo ꝺrik qõ poterit interpretari sicut:legẽ cõem ac priuilegiũ ꝑncipis. vt no.Jnno.in.c.cũ ꝑãli:de appel.⁊ bar.in d.l.oĉs populi.⁊facit.l.benignuo.ff.de leg. ⁊.l.si.ff.de consti.prin.⁊.l. vnica.C.de prosequi.invr.constan.

8 ¶ Octauo q̃rik ꝑãliter de intellectu interpretatiõe aliquoꝝ statutoꝝ in ꝑãli qñ.s. intelligank.⁊dico multa ſm eoꝝ multitudinem. ſ Primum.Si statuto cauek qđ non ponit domũ suã in registro cadat in certaz penam.⁊domuz tlez nõ ꝓsuit ipse ꝛz alius ita q̃ ipsa onera soluunt ſm bart.in.l.cum fernus.ff.de ꝟb.obli.ipse titius nõ cadit in penam statut.qz in penalibus quãtũ ad penẽ ꝓmissionem euitãdã.non refert p quem fiat nõ fiat.vt.l.si puellam.C.si mã.ita fu. all.vñ si testator mãdauit fieri picturaz vel monumentum in certo loco sub pena.⁊ reperiatur factũ sufficit q̃tũ ad penam euitãdam ꝛz nescia p quem factum fuerit.secus aũt q̃tũ ad lucrũ ꝓsequẽdũ.vt.§.emphiteo. sle.§.xj.⁊:§ legatum.j.§.vij.⁊ idem dicẽdum est in hoc casu.nõ ob:q̃ statutum loquit ꝓsonaliter.⁊ se referat ad ꝓsonam.et ꝙd ꝓsonaliter.⁊ se referat ad ꝓsonam.et in ꝓsonã scriptũ sit:et hoc ꝓ rationẽ supra posituz.ſ Secundum.Si statutocauek q̃ ꝺs liber gaudẽs bñficio aqua soluat decẽ q̃ ea gaudet in pluribus locis nõ ꝺz soluere pluribus vel eoꝝ successoribus:contra statutuz ſm ho.⁊ Jo.an.in.c.ad audientiã.de cle.nõ resi.⁊ panor.in.c.cũ accessissent.de ꝓst.nec requiritur fluxus ipse ſm panor.in.d.c.ad audientiam.⁊ in.d.c.cũ accessissent.⁊ in.c.cum illorum.de preben.

12 ¶ Duodecimo q̃rik vtrũ statutũ qõ cõcedit priuilegiũ nõ subdito seu extraneo possit revocari:puta si statuto cauek q̃ ois veniens ad habitandũ in tali territorio sit exemptꝰ ab oi collecta:⁊ dicit panor.in.c.nouit.de iudi.q̃ non quo ad illos q̃ iam venerunt: quia transiuit iã in quasi ꝓtractũ quo ẽt ꝓncipe obligatur.vt in.c.j.de ꝓba.qõ expisevoluit bar.in.l.qõ semel.ff.de decl.ab or.fa.⁊ in.d. l.oĉs ppli.ꝛz limita nisi ipsi ꝓsentiãt.ſ Quãtum vero ad eos q̃ nondũ venerunt põt revocari ex quo res est integra.ar.l.si pecuniã in ꝓtin.ff.de ꝓdi.ob ea.qõ limita si fuit gñaliter ꝓcessum:qz si spãliter fuisset concessum renocari non posset cũ habuerit vim suã immediate q̃ puenit ad noticiã priuilegiati.de concef ꝑbẽ.c.j.li.vj.Facit qõ disputata p angelu:in qua determinat non posse renocari statutũ quo determinabat vt potestas ꝑhet quartã partẽ cõdẽnationis posq̃ potestas est electus ⁊ ꝓsensit electioni.Jdẽ dic de priuilegio cõcesso non subdito.Et ꝙ hoc infert bar.in.l.priuilegia.C.de sac.san.ecc q̃ laici statuerunt singulis annis dãdã certã quãtitatem ꝓ elemosyna clericis vel religiosis non poterunt renocare.alle.c.ad aplicã.de ꝓ.i.q̃.⁊ꝛz Jnno.in.d.c.nouit.⁊ archi.xj. q.j.q̃.⁊ꝛz sup glo.⁊ facit qõ no.ge.in.c.licet de consti.libro sexto.

13 ¶ Decimo tertio queritur vtrũ renocari possit statutum facturn ad cõmodum subditoꝝ ⁊ dicit ge.in.c.ij.de consti.lib.vj.q̃ aut subditi consentiunt renocationi:⁊ potest renocari aut singuli non consentiunt:sed renocatur per maiores regentes ciuitatem:⁊ tunc si fit ex cã legitima põt renocari ſm vnuz casum quem ponit Jnno.in.c.in nostra.de iureiur. maxime qñ statutum disponebat sup eo.super quo ciuitas non erat obligata.vt ibi declarat Jnno.sine cã aũt legitima non ꝺz renocatio in preiudicium minoꝝ iuxta no.ꝙ Jnno.in.c.que in ecclesiarum.de consti.quod limita vez qñ statutum disponit de cõmodo subditoꝝ circa bona eorum:ita quod priuilegium est fortitum suum effectum: secus si concerneret exercitium iurisdictionis:quia tunc potest renocari qz superior est qui habz administrare.ista sentit archie.in.d.c.ij.Jdẽ dic quãdo habet actum successiuum quo ad futuros actus.

14 ¶ Decimoquarto queritur vtrum statutum iuratum tollatur per clausulam non obstãtibus quibuscunq̃ conditionibus ⁊ statutis ⁊ dicit glo.in.c.cum non deceat.de elec.li.vj. q̃ non:⁊ idem dicit ludo de ro.in fuis no. volens q̃ conuentio vel pactum iuratuz nõ tollatur per clausulam generalem non obstantibus quibuscunq̃ pactis glo.est in cle.dudum.§.pe.de sepul.

15 ¶ Decimoquinto queritur vtrum statuentes possint recedere a statuto confirmato ꝙ superiorem vel sedem apostolicam sine alia licentia:⁊ dico q̃ bar.in.d.l.omnes populi. tenet quod sic:sed Bal.in.l.omnium.C.de testa.tenet q̃ nõ. Panor.autem in.d.c.cuz accessissent.concorditer:quia si statutum cõcernit principaliter fauorem statuentium vera est opinio Barto.⁊ facit.c.ꝓ filiorum.de ꝓben.etiam si statutum contineat talem materiam q̃ non valuisset sine superiore:⁊ ideꝝ panor.no.in.c.cum.ꝛz.de consti.si vero concernit fauorem aliorum vel bonum publicũ vera est opinio bal.q̃ non possunt sine licentia superioris:ratio est quia confirmãdo superior videtur dispositionem facere suaz. qz omnia nostra facimus quibus auctoritatez impartimur.de preben.si apostolice.lib.vj. ⁊.l.prima.C.de vete.iur.enucle.vtrum etiaz tollatur per cõsuetudinem statutum habẽs anneram sententiam excõicationis.vide supra consuetudo.§.xj.Utrum vero sit seruandum statutum q̃ ꝓ fallentia partis filioꝝ ⁊ vroꝝ bona capiantur.vide ibi.§.xvij. Vide etiam ibi.§.xvij.vtrum valeat statutuz quod puniendus iure diuino personaꝝ punitur pecunialiter.

1. dictum. nem. ſ Primum.Si statuto cauek q̃ ꝺs non ponit domũ suã in registro cadat in certaz

tuum habet locum licet non steterit continue sed ꝓ maiori parte tex.est in.l. cum de lanionio.§.sabinus.ꝺ.de fun.instr.⁊ ibi bar.

9 ⁊ idem ludo.de ro.

¶ Nono q̃ritur vtrũ statutũ duret post mortem statuentis:⁊ dicit panor.in.c.a nobis.el primo.de sen.ex.q̃ sic:nisi exꝑsse renocetur. vt est tex.in.c.fi.de offi.leg.vnde ſm fede.cõ si.xvj.etiam statutum factum a capitulo sede vacante durat creato nouo epo nisi renocetur ꝑ epm creatum qõ ꝓz ar.no.in.c.vlti. ne prela.vi.su.

10 ¶ Decimo queritur qñ liget statutum:⁊ dico q̃ statim habita noticia.de quo ꝺic vt supra tex.§.vj.⁊.vij.

11 ¶ Undecimo q̃ritur quõ tollaẽ statutũ:⁊ dico q̃ ꝑ vnũ actum factũ collegiaꝝ a statuentibus vel eoꝝ successoribus:contra statutuz ſm ho.⁊ Jo.an.in.c.ad audientiã.de cle.nõ resi.⁊ panor.in.c.cũ accessissent.de ꝓst.nec requiritur fluxus ipse ſm panor.in.d.c.ad audientiam.⁊ in.d.c.cũ accessissent.⁊ in.c.cum illorum.de preben.

12 ¶ Duodecimo q̃rik vtrũ statutũ qõ cõcedit priuilegiũ nõ subdito seu extraneo possit revocari:puta si statuto cauek q̃ ois veniens ad habitandũ in tali territorio sit exemptꝰ ab oi collecta:⁊ dicit panor.in.c.nouit.de iudi.q̃ non quo ad illos q̃ iam venerunt: quia transiuit iã in quasi ꝓtractũ quo ẽt ꝓncipe obligatur.vt in.c.j.de ꝓba.qõ expisevoluit bar.in.l.qõ semel.ff.de decl.ab or.fa.⁊ in.d. l.oĉs ppli.ꝛz limita nisi ipsi ꝓsentiãt.ſ Quãtum vero ad eos q̃ nondũ venerunt põt revocari ex quo res est integra.ar.l.si pecuniã in ꝓtin.ff.de ꝓdi.ob ea.qõ limita si fuit gñaliter ꝓcessum:qz si spãliter fuisset concessum renocari non posset cũ habuerit vim suã immediate q̃ puenit ad noticiã priuilegiati.de concef ꝑbẽ.c.j.li.vj.Facit qõ disputata p angelu:in qua determinat non posse renocari statutũ quo determinabat vt potestas ꝑhet quartã partẽ cõdẽnationis posq̃ potestas est electus ⁊ ꝓsensit electioni.Jdẽ dic de priuilegio cõcesso non subdito.Et ꝙ hoc infert bar.in.l.priuilegia.C.de sac.san.ecc q̃ laici statuerunt singulis annis dãdã certã quãtitatem ꝓ elemosyna clericis vel religiosis non poterunt renocare.alle.c.ad aplicã.de ꝓ.i.q̃.⁊ꝛz Jnno.in.d.c.nouit.⁊ archi.xj. q.j.q̃.⁊ꝛz sup glo.⁊ facit qõ no.ge.in.c.licet de consti.libro sexto.

13 ¶ Decimo tertio queritur vtrũ renocari possit statutum factum ad cõmodum subditoꝝ ⁊ dicit ge.in.c.ij.de consti.lib.vj.q̃ aut subditi consentiunt renocationi:⁊ potest renocari

Tellio animal est simile lacerte
9 maculis plenuz ⁊ transumptiue
ꝺs qui est inconstans gio et va

Universidad de Deusto
Biblioteca

rius ꝙbovel facto: sicut ꝯ rē obligauit alicui ꝛ deinde ipignorat alīq: qō crimē in ciuilibus ꝺr stellionatus in criminibus dolus. Vñ fm azo. crimē stellionatus ꝺr a tali reptili qz ēt locū qñ in criminibus deficiēte alia spāli actōe. equū est alr subuenire ꝓtra delinquētē. qz sicut i pecul larijs actio dar de dolo i subsidiū ita i criminib⁹ ꝺbus cūq; vbi deficit titul⁹ crim. crimē stellionat⁹ obijcit. vt si q̄s vēdidit marsaz electri p argento.

1. d'ctum. Tipulatio qd sit. vide. ff. pactū in pn. de ea aūt nūc dico multa. P primū. Aenus stipulātis ꝓpromittētis. ꝺz esse ꝓtinu⁹. qz si post interrogationē se diuertit ad alia nihil ꝓderit. Iz eo-

2 dē die. pmiserit. l. ꝓtinu⁹. ff. de ꝟb. ob. P Secūdū No pt q̄s alicui stipulaꝛo. p alteri nisi sit el⁹ ꝓcurator aut fill⁹. instit. de inutil. stip. §. q̄s alij vel sit ꝓcurator. l. fi. ꝓcurator pñtis. ff. de verb. ob. §. fi. in. c. quotiēs. el. j. j. q. vj. Iz q̄ de iure canonico. pmittēs ritu se daturū sempronio cētū. obligaf: ar. c. inramēti. 2. 2. q. v. maxie si interuenit iuramētū: ar. l j. ff. de ꝓsti. pe. Iteꝝ p iudices. officiales. tabelliones. alteri acquirit. l. cū p quo. ff. de in ꝟ-

3 vocā. P Tertium. Nō valet stipulatio vel legatū cessi in ḡne de alīq re nulla demōstrata. ff. de iur. do. l. cū post diuortiū. De legatis dicit. ℨ. legatū. §. fi. P Quartū. Obligatio stipulata sine pāli cōe nec ꝙ certū

4 dē pñti die debet: Iz tñ eo die quo stipulata est pti nō ꝓr: instit. de verb. ob. §. ois stipulatio. ꝛ §. cuz quis. P Quintū. Stipulatio trā sit ad heredes. l. veteris. C. de ꝓtrahen. et con. sti. quod limita fm glo. ibi q̄s potest ꝙ alium impleri factum promissum.

f Tola qūo ꝛ q̄s sit vtendū. Vide supra sacerdos.

f Tudium clericoꝝ ꝛ religiosorum quale debeat esse vide. ℨ. doctor supra scientia.

Tultitia fm. s. tho. 2. 2. q̄. xlvj. a supore dicta est vh Iz ꝙ. in. xj. li. ethi. stultus est q̄ ꝓter stuporē nō monetur ꝛ differt a fatuitate. qz stultitia ꝓprie hebetudinē mentis fatuitas aūt ipsius sensus sensus ꝙuationē. Est aūt hic stultitia peccatū q̄s adueniat ex hoc ꝙ hō taliter se terrenis immergit: ꝙ nō pt diuina pcipere.

f Tupū declarat. ℨ. luxuria. §. v.

f Ubdelegare q̄s possit vide. ℨ. de legatus. §. vlt.

Ubditus tripl̄r q̄s ꝺr. P ꝓlo Subditus ratione domicilij. P Scōo rone ort⁹ tripliciter ginis ꝓprie vel pfne. ar. c. lij. de dict. cp. o2. ll. vj. ꝛ. l. j. ꝛ in. l. origine. C. de municī. ꝛ ciuī. ll. x. ꝛ facit. l. assumptio. q̄ ibi no ff. ad municī. ꝛ. l. rescripto. §. fi. ff. de mu. tho. ꝛ tenet talis ad onera pſonalia si ibi reperiat: Iz alibi erāt⁹ domicilū. ō q̄ p bar. i. d. l. assumptio. q̄s tñ talis i muliere q cūviro ꝓtracta ht alīde domicilū. q̄ loco origīis ꝙueniri nō ꝓr: de q̄ l. l. fi. §. ité rescripserūt. ff. ad municī. P Tertio rōe delicti. Iz largeꝝ dicit gl. i. c. nup. de sen. ex. nō aūt ꝓprie Iz ibi fortal⁹ fort. vt no. gl. i cle. vnica. de fo. ꝓpe. Q⁹ no. p statutos ꝛ alios dispositiōlib⁹ odiosis. facit⁹ mētionē de subditis vt nō ꝓrehēdat forēsis delinquēs i territorio. Idē dic ō ꝑhē tib⁹ eadē rōe: vt no. pano. i. d. c. nup. ꝛ i. c. ꝓposuistī. de fo. ꝓpe. Utꝝ aūt subditi⁹ rōe domicilij cui⁹ luder ꝓcipit sub pena excōicatiōis late ſnie. vt rail die satisfaceret alicui. sit excōicat⁹ li trāsferat domicilium nō satisfaciat dicit pano. in. d. c. ꝓpositi: cū Jo. an. ingrega cū sunt priuz. de reg. iur. li. vj. q̄ sic: qz iam ꝑuentus erat: ibi vide late per eos.

Uborratio ꝙz laurē. exem. vt refert car. in cle. testib⁹ de testi. est de aliquo falso exprimēdo⁹ ꝟo tacēdo. in testimonio testis p aliquē facta informatio: ꝛ ꝺr sub ornare quasi subrus in aures aliquod malum ornare ꝛ ex sub colore ponere: vt in aut. de testi. §. qz vero.

Ubsanatio qd sit vide. ℨ. ꝺristo

f qūo aūt sit mortale dic ꝙ eo mō quo de illo cū q̄ in fine ꝑcedat

f Ubstitutio qd sit: qūo fiat ḡtū ad hēditate vide. ℨ. hereditas.

f Uccessio eodē mō declarat. ℨ. hereditas. §. j. et. §.

. Uccessor est duplex. f. singularis q̄ in certa re ꝓstituit ꝛ vniuersalis q̄ in tota hēdita tevel reliqua: de quo glo. in c. cum ad sedē. de testi. ſpo. et q. q. §. in pmis: de iudi. qz guilermus. Qūo aūt succes-

sor. teneaf stare ꝓtractui ꝑdecessoris. ℨ. loca rio. §. ij. et. ℨ. dignitas. §. j.

De suffragijs.

Uffragium a suffragādo. l. auxiliando dictum fm. s tho. in ḡro distin. xlv. de sui ratione importat quādam emendationē. q̄ fit alteri

supra ea que dicta sunt. supra satisfactio. §. lij. de quo multa dici possent theologice quorum aliqua hic. §. j. concludūe enumerabo remittens ad. s. Tho. vbi supra ꝓ subtiliori explanatione.

1. q̄. ¶ Primo ergo ḡritur quid de hac materia ipse concludūe scripserit. ꝛ ex. lij. dist. xlv. et alijs locis doctrine eius dicō sic. P Cōsuetudo suffragiorū ecclesie ꝓ mortuis incepit ab apīis ꝛ ꝓsunt mortuis sicut ꝛ viuis: non tamen ꝓsunt dānatis nec puerīs nec beatis: sed tñ exhibitis in purgatorio ꝛ si supfluunt ei ꝓ quo fiunt dant a deo indigenti. P Valēt aūt suffragia vnius alīus ex intēctione ꝛ charitate facientis quo ad primū accidentale vel diminutionē pene merendo ꝓ eo: nō autem ḡtū ad statū gl̄orie nisi impetrādo ꝛ ꝓ viatore tñ ꝛ plus valēt meliori ḡtei ꝓ quo fiūt quo ad charitatē ꝛ gaudiū: ꝛ plꝰ fiant ꝓ pluribus vel ꝓ oibus ḡtis si ꝓ vno tñ: sed quo ad expiationē pene est ecōtra. P Et si ꝺr dimata sunt a mortente valēt ei statim q̄ ad opus operans eius: intelligē qz merek sic ordinando: non aūt quo ad opus exequētis: nec ex ope operato nisi sit impletus: intelligē qz non explaf pena. vñ ināt fraudaf mortui ḡtuz ritū: non aūt ḡtū ad eternā retributionem.

¶ Suffragia aūt mali siue peccatoris ꝓsunt mortuis ḡtū ad ipm opus operati. l. ḡtū ad efficaciā quā hñt ex ḡtū aūt ad op⁹ operans. l. efficaciaz quā hñt ab operante. valēt in ḡtū operatur tm̄ persona ecclesie vel vt instīm alteri⁹ qui ea sibi ordinauit ꝛ in charitate decessit: non autem in quantum operatur ex persona principale est eucharistia/secundum elemosyna. tertium oratio/quartum letanīa/hec

2. ex. s tho.

¶ Scōo ḡritur spāliter vtrū suffragia facta p malos minist⁹ eos ꝓsunt defuncto: ꝛ dico fm. s. tho. ꝛ pe. in. lij. dist. xlv. in suffragijs faciō ꝓ malis duo ꝓsiderari. l. ipm opus operatū sicut sacrificiū altaris ꝛ qz nostra sacramenta ex seipsis habent efficaciam absq; opere operantis: quam equaliter explent per quoscūq; fiant quantum ad hoc suffragia facta per malos prosunt defunctis: ꝛ secundo considerari pōt ipsum opus operans ꝛ sic distinguendū est: qz operatio peccatoris vt est eius nullo modo est meritoria: vt aūt est alterius etiam duplr contingit primo inq̄rū ingerit pīnam totius ecclesie sicut sacerdos dum dicit in ecclesia exequias mortuoꝝ. si sic suffragia facta p malis ꝓsunt: qz ille intelligit facere cuius nole aut vlcisci: vt ꝓz ꝓlo. in

rijs. c. ecclesiarum. q̄. In ḡtum agit vt instrumentum alterius. opus em̄ mīstri est magis ꝓncipalis agentis: vnde actio mali pōt esse meritoria rōne principalis agentis: sicut si seruus in peccato existens faciat opus mie ex mandato dñi habentis charitatē: vel si q̄s in charitate decedens pcipiat sibi suffragia fieri. hec ex illo cuius mens est hec. Suffragium exhibitū alicui defuncto est duplex. scz hōs efficaciā ex ope operato. i. ex se vt sacrm noue legis iter q̄m̄ sola eucharistia ꝓexhibe ri defuncto: ꝛ hōs solū ex alio. i. ex ope operante. i. ex dispositione exhibētis vt elemosyna: oratio ꝛ letanīa. Primū p q̄cūq; fiat semper hz efficaciam cōperentez ei ex se sicut baptismus est bonus ꝛ verus etiam exhibitus per malum: non autem competentem ei ex dispositione facientis nisi fiat per bonū aut in persona boni. id est ecclesie: aut per instrumēntum boni. id est domini vel impetrantis boni: secundum vero nihil valet nisi fiat per bonum: aut in personam: vel vt instīm boni.

3. ¶ Tertio ḡritur vtrū suffragia facta ꝓ defunctis ꝓsint facienti. ꝛ dicit. s. tho. vbi supra. opus suffragij dupl̄r ꝓsiderari pōt. Primo vt expiatiuū pene p modū recompensationis q̄ in satisfactione attēdit: ꝛ sic cū reputet q̄si eius ꝓ quo fit. ita q̄ absoluit eū a debito pene q̄ non absoluit faciēte a debito pene. ꝓpter qz in tali recōpensatione attēdit equalitas justicie: opus aūt istud satisfactiuū tra pt ad quasi reatui vni q̄ nō alteri: reat⁹ est duoꝝ perōꝝ maioꝛ satisfactionē recipit ꝙ reat⁹ vnius. Scōo ꝓsiderari pōt in ḡtū est meritū vite eterne: ꝛ sic non solū ꝓdest ei ꝓ quo fit: sed facienti magis. hec ex illo. Quō aūt opus vnius p modum meriti ꝓsit alteri. vide supra participatio.

4. ¶ Quarto ḡritur vtrū recipienti multos ad participationē suoꝝ bonoꝝ sua opa sint ei minus vtilia: ꝛ dico ꝙ non ḡtū ad meritum qz illud est ꝓpriū ꝛ fm illud dīcit munerabitur vñ fm. s. tho. q̄ satisfacit ꝓ alio meretur ḡtum ꝟo ad expiationē pene sunt ei minus vtilia immo inutilia fm mētē. s. tho. qz sunt eius ꝓ quo fiūt vt patuit. §. ꝓcede. sed intelige nisi talis satisfactio esset maioꝛ q̄ crigerent petā eius ꝓ quo satisfacit: qz tunc hz locum illud oratio mea in sinu meo queꝛetur vel fierde illo reddito fm intentionē actualē vel habitualē suffragantis: q̄s ēt. §. ꝓcede. inmitt illū verbū. s. tho. sta pōt. quasi dicat non semꝑ sta eē de facto. Et ista intelige de rigore iusticie: qz ex misericordia dei forte ēt satisfacit ꝓ seipso. vt dicit ricar. fm illud charitas operit multitudinem peccatoꝝ.

5 ¶ Quinto queritur. vtrū missa .p defunctis magis o ꝑsit eis ꝙ alia: ꝛ dicit. s. Th. vbi. ꝺ. ꝙ cū suffragium misse ꝓcineat oronē ꝛ sacrificiū. ex ꝑte sacrificij missa de quocūq; dicaꝫ equal'r .p deū sit defuncto. ītellige ceteris paribus. qō. ꝓpter sacerdotis ꝛ alioꝝ offerentiuꝫ dispōnem dico. ꝛ hoc quit est ꝓcipuuꝫ qō fit in missa: ex ꝑte aūt orationū magis ꝓdest illa in qua sunt orōnes oēs ad hoc determinate: sed tñ iste .ꝓfectus recompēsari pōt ꝑ maloꝝ deuotiones vel eius q̄ dicit missam: vel eius q̄ dici facit: vel itez̄ ꝑ deuotiones ꝛ interc̄essionē sancti cuius suffragium ipse oratur in missa. Hec ex illo. In quibus notādum est illud verbū vel eius q̄ dici facit: quia ex hoc habeꝫ q̄ effectus sacrificij infiniti limitatur etiam ꝑm affectum rogantium sacerdotem celebrare ꝓ aliquo: quod facit ꝓ eo quod dictum est supra missa. ſ. ℌ. viij. parti. v. ꝛ. ℌ. ix.

6 ¶ Sexto queriꝫ vtrū suffragia spāli'r ꝓ aliquo facta eque .ꝑsint alijs: ꝛ dico ꝑm .Pe. q̄ cū suffragiū sit virtutis finite ꝛ deriuetur ꝑ intētionē facientis quo voluerit. valet ei tantū .ꝑ quo fit. ītellige solū quātū ad liberationē a pena: tñ quātum ad ꝓgratulationem ꝛ interiorē ꝓsolationē. ꝑm q̄ vnus in charitate existēs de bonis alterius gaudet: adde etiā quātū ad ꝑternationē a malo: vt. ꝺ. particip. sic valet omnibus in charitate ē existētibus: ꝛ plus el qui est in charitate maioꝛi: ꝛ ista est mens. s. Thom. in. iij. vbi. ꝺ. ꝛ. ij. quol. q. vij. ar. ij.

7 ¶ Septio queriꝫ vtrū suffragia facta cōlter ꝑ multis equaliter valeāt singulis sicut si ꝑ singulis solum fierēt: ꝛ dico ꝑm. s. Thom. ꝛ .Pe. vbi. ꝺ. q̄ sic ꝙ ꝓcedere ex valor suffragioꝝ iquātū valēt ex virtute charitatis. ſ. rōe ꝙ cipij in meꝛcēdo. de quo. ꝺ. ꝑticipatio: qz charitas nō minuit si distribuaꝫ effect⁹ in multos ſ3 magis auget: ꝛ sic̄ gaudiū ex charitate ꝓcedens: quāto cōtus tāto maius est: ꝛ sic quātū ad ꝓgratulationē pōt ītelligi ō cōse. di. v. non mediocriter: si ꝙ ꝓsideꝛet eoꝝ valoꝛ: iquātū sunt satisfactiones quedā. ꝑ ipsā tionē facientis trāsiate i mortuos magis valēt ei ꝑ quo spāli'r fiūt qz sic effectus suffragij dinoscit ex diuina iustitia iter eos ꝙ ꝓ⁹ fit. ¶ Fallit q̄ dictuꝫ est in suffragio infinitoꝝ vno in se. sed finito ꝛ multiplicato ꝑm affect⁹ suffragātiū. qz ſ3 diuidaꝫ. Videꝛ tñ capit ꝑm ꝙ portionē dictoꝝ affectuuꝫ ac si ꝙ solo fieret. de quo. ꝺ. missa. ſ. ℌ. ix.

8 ¶ Octauo q̄riꝫ vtrū suffragia accelerata. i. stati exhibita simul. puta. xxx. missa vna die sint meliora ꝓinuatis. puta. xxx. i. xxx. diebꝰ ꝛ dicit .Pe. de. pal. q̄ plus valent accelerata quātū ad citius liberari: ꝛ celeriorē visionē dei: qz sacramētū habitū in ꝓposito non valet tñ quātum exercitū actu. quo ad remissionem pene: vt ꝑ3 in baptismo flaminio: ſ3 eque vel plus valent ꝓinuata. quātū ad meritū beatitudinis ꝛ clariorē visionē: qz magis valet ad honoꝛez dei ꝙ ꝓinuatio talium puta ānuersarioꝝ. Et sic ꝑm eūdem ratiōnem ꝑfecte soluit q̄ simul debitū plurib⁹ soluit. sicut si debēs .xxx. missas. xxx. alicui singulo die det trigesimā ꝑtem vnius misse singulis: qz omnes tardantur liberari vsq; ad xxx. dies cum tñ singulis diebus forte fuisset singule liberate: qō limita nisi fieret recompensatio ꝑ affectum alioꝝ. iuxta dicta ꝺ. missa. ſ. ℌ. x.

9 ¶ Nono queriꝫ vtrū sepultura vel exequie ꝙ sint defunctis: ꝛ dico ex. s. Tho. i. iij. vbi. ꝺ. ꝛ Ricar. q̄ sepultura .ꝑdest vtilis quātuꝫ ad corpus ne ficiant. ꝛ quātū ad ꝑsonā iquātū ꝑ hoc a strui ꝛ resurrectionis fides. adde. ꝛ euocatur memoria mortis: ꝑdest etiā mortuis iquātū aſpicientes mouentur ad oratiōnē sepultura aūt i loco sacro .ꝑdest mortuo nō ex ipso ope operato. sed ex operāte. dum. ſ. vel ipse defunct⁹ vel alius hoc disponens patrocinio alicui⁹ sancti eū cōmittit cuius ꝑcibus ꝑ hoc credēdus est adiuuari: ꝛ patrocinio deferentiū i loco sacro: qz ꝑ tumulationē apud se creb⁹ius ꝛ spāliꝰ orant: simpliciꝰ aūt nō nocet nisi quaten⁹ eaꝫ sibi indigna ꝑ pter humanā gloriam ꝓcurauit. Que autē adhibent ad ornatuꝫ sepulture. ꝑsuntriuiales inquātum sunt eoꝝ solaria. ꝛ defunctis ꝑ accidēs tñ inquātum. ſ. hoies ꝑ hmōi excitant ad compatiendū: ꝛ ꝑ hoc orādum: vel in de pauperes fructum capiunt. vel ecclesia decoratur. seu in dei reuerentiam fiunt: vt oleum. cera. ꝛ hmōi.

10 ¶ Decio queriꝫ vtrū soluens suffragia ꝙ peccato mortali: teneatur ea iterare: ꝛ dicit pe. de pal. q̄ non si soluit ex statuto supioris: qz nō potuit eum obligare ad soluēduꝫ in charitate: nec si ex ꝓpria .ꝓmissione qz non est verisimile q̄ se obligarit ad dicēdum in charitate: nec si rōne beneficij accepti ꝙ obligabatur determinate ad hoc vel illud: vnde illud non tenet reiterare sicut nō teneb̄at facere si fuit missa: imo nec si fuit aliud: qz valet ex charitate ꝓsulantis suffragium interpretatiue ꝑ beneficium.

11 ¶ Undecio q̄riꝫ vtrū liberet ꝙ soluēs suffragia

puta ꝑsalterium cū alio ē et ad idē obligato ꝛ dicit .Pe. de pal. q̄ sic. qō ꝑ3 ꝑ similē de horis. ſ3 tñ opꝰ ynum attēdere ad ꝑē dictam ab alio. aliter debitum ꝓfunderetur. Posset aūt dici hoc ē ex dei acceptatiōe ecclie ordinatione magis acceptātis cōes q̄ singulares orationes: vt idem dicit.

De superbia.

Superbia

Superbia a ſupeſido seu ſup ſtredlēdo dicta est: vñ ꝑm ysi. in ii. ethymo. ſupbus dictus est qz sup vult ꝑsideri q̄ est: q̄cūq; emvult sup gredi supbus est. Et aūt supbia vicīū bñ ꝓcepti tuus noritiā adduco ꝓtio distinctionē. s. tho. 2. 2. q. clxij. ar. ſ. q̄ supbia dupl'r ꝺr ꝓtimo a sup excessu simpl'r. alic oē sup excedēs pōt noīari supbia: alic ꝺr ysal. ix. ponā te in supbiā seculoꝝ: vbi dicit gl. q̄ est q̄dā supbia bona: adde sicut dicimus supbū eē edificiū q̄ est supeminēs situ vel pulchritudine. secūdo a superexcessu regule rōnis. alic dicim⁹ eā eē peccatū. addevel inclinationē ad peccādū. ¶ Scdo adduco distinctiōez einsdē de supbia scdo mō dicta quā ꝛtradit in. ij. di. v. q. ſ. ar. iij. q̄ supbia. ſ. q̄ est peccatū vel ħz oꝛ dinē ad petīn. tripl'r sumit: ꝓtio ꝙ inclinatiōe ad supbiēdū. scdo ꝙ actuali elatiōe cōtra ꝓceptū siue ꝙ inoꝛdinato appetitu excellētie in q̄cūq; re. tertio ꝙ inoꝛdinato appetitu excellētie cui debeꝫ honoꝛ ꝛ reuerētia. intelligeꝛ in ꝓtiatiōe vel dño. aut vestib⁹ aut vel radix oīs peccati: scdo ꝙ est petīn ſpāle. ſ. oē petīn. tertia ꝙ est petīn ſpāle. ¶ Igit supbia est inoꝛdinatus appetitus excellētie. q. d. inoꝛdinatus q̄n trāsgredit regulā sibi ꝑscrīpta a deo. ꝙ legē diuinā aut naturalē indita rōni aut positiuā tradita a superiore suo. supbia ꝙ gnialis est inoꝛdinat⁹ appetitus excellētie in q̄cūq; re. puta delectatiōe fornicationis. aut honoꝛibus vel hmōi. sicut est actualis elenatio ꝓtra ꝓceptū superiorꝭ. t. trāsgressio siue ꝓtēptus ꝓcepti. vt dicit ordinatus appetitus excellētie in rebus q̄cūq; debeꝫ honoꝛ aut reuerētia quo mō loquitur aug. xxij. de ciui. dei dicēs ꝙ supbia est querite celsitudinis appetitus. Cum aūt. s. tho. 2. 2. vbi. ꝺ. ar. v. vt difficiliꝰ supbiaꝫ. q̄ est extollentia qua quis se extollit. ſ. id qō est ꝓ ſimile a diuina regula. illa descriptio ꝛ dicens est supbie in gñe. ſ. vt se extendit ad gñalem ꝛ spālem cōlter sicut animal ad hoiem et asinum. ſ3 si addaꝫ hoc ꝛ bum in q̄cūq; re sic est supbie gñalis. si ꝙ addaꝫ in quacūq; re cui debeꝫ honoꝛ ꝛ reuerētia erit supbie spālis. de qua intendimus. ¶ Et sic ꝑ3 ꝙ supbia ꝑm suā formalē rōem rationē ꝑportat quēdā excessum termini a regula diuina ꝑscꝛi. siue diuine legis contemptū. quod ēt saluaꝫ ꝛ inuenit in superbia generalī ꝛ in spāli ꝛ maxime appareat in gñali. ꝙ diuinam legem intellige de mente. d. tho. vbi. ꝺ. ar. v. ad secundum. omnem legē iustam ꝛ omne iustum ꝓceptū. Sed tñ considerāduꝫ est ꝙ sicut ꝑm. s. tho. aliquādo q̄s aliquod peccatum ꝓmittit ꝑm effectum non ꝑm affectum. sicut patricidium q̄ patrem occidit ignoꝛāter: sic dupl'r quis diuinā legem ꝓtenit: vno modo ꝑm effectum. vt cum q̄s ex fragilitate fornicā optans siue diuine legis offensa ꝓsequi voluptatē si posset. q̄ ꝓtemptus est q̄dē materialiter peccatū supbie ſ3 nō peccatū ex supbia vel ꝙ supbiā. ſ3 ex infirmitate vel ignoꝛātia et hmōi. et in oi peccato inuenit. qz in oi peccato q̄s ꝓsequit aliquā excellētiā vltra regulam diuine legis. puta excellētiā voluptatis aut diuitiaꝝ. allo modo quis diuinā legem ꝓtemnit ꝑm affectum. qz. ſ. nō peccat ex infirmitate vel ignoꝛātia et hmōi. sed ipsam dei legem despicit et in despectum eius operaꝫ: quod est ꝓpꝛie formaliter superbire et ex superbia peccare. Sed de supbia spāli ꝓtinet paliter intendimus. 1. q.

¶ Primo ergo q̄riꝫ vtrū supbia sit peccatū et dicit. s. tho. 2. 2. vbi. ꝺ. ar. ſ. q̄ sic. qz superbia q̄ nolatur ex hoc q̄ q̄s ꝓlūtatem tēdit. ſ. id qō est ꝓportat aliq̄d aduersuꝫ recte rōni q̄ ħz vt voluntas vniuscuiusq; teneāt in id qō est ꝓportionatū sibi. vñ appetit excellētiā in excessu ad rationē rectā. et ſ3 aug. xxvij. de ciui. dei puerse imitat deū odiēs cū sociis equalitatem sub illo. ſ3 ponere volens socios dñationem suā ꝑ illo. ¶ Et opponit humilitati ꝑm q̄ subiectionem aſpernaꝫ. magnanimitati aūt ſ3 quod inoꝛdinate ad magna tendit.

¶ Scdo q̄riꝫ vtrū sit peccatū spāle. et dico ꝙ non si loq̄mur de ea ꝑm suā formaliter rationem in gñe. qz hz locuꝫ in oi peccato. nec si loq̄mur de supbia gñali: qz est oē peccatū sed si loquamur de supbia spāli q̄. ſ. est circa excellētiā honoꝛabilem ꝛ reuerībilē sic intelligo loq̄. s. tho. 2. 2. vbi. ꝺ. ar. ij. et. v dicēdū quod si ꝙsideꝛet supbia ꝑm ꝓpriam essentiā vel spēm quā hz ratione obiecti. est spāle peccatū: qz hz spāle obiectū siue spālem rōnē obiecti. i. ꝓriā excellētiā q̄ rā inuenit in di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uersis rebus: ñ vo ꝓsideret ſm rectū dātiaz quaz hz ad alia peccata. hz quādā generaliter ꝓtē. inquātū ex ea oriri possent oia dupli ter rōne. primo. ſ. p se inquātuz ordinanť ad finē eius q̄ est excellētia. ꝓpria. ad quā ordinari pōt oē inordinate appetitū: z ſcō indirecte quasi p accidēs. ſ. remouēdo. ꝓhibēs inquātum p eā premit lex diuina cohibēs a peccato. Ad hāc tñ gñalitatem ptinet qđ ex ea interdū oriri possint. nō aūt q̄ semper oriant: qr cuius oia ꝓcepta legis possit q̄s transgredi ex cōtemptu qui pertinet ad superbiam. relt interior actus eius sicut exterior effectus eius est transgressio precepti: non tamen semper ex contemptu transgreditur: sed quandoq; ex ignorātia quādoq; ex infirmitate.

3 ¶ Tertio querit vtr̄ sit peccatum mortale vbicūt. s. tho. vbi. ꝑ. ar. iiij. q̄ sic: qr opponit humilitati. que ꝓprie respicit subiectionem hominis ad deū: z ꝓ̄ter superbia respicit defectū huius subiectiōis ſm. ſ. q̄ q̄s se extollit. ꝑ id qđ est sibi ꝓ̄ſus ſm regulā diuinā nō subijci aūt deo hz rōnem peccati mortalis. Accidit tñ aliquē motū eius esse venialē dōſi et rō non ꝓsentit: sicut in aliis peccatis ex suo genere mortalibus.

4 ¶ Quarto q̄rit vtr̄ sit grauissimū peccatorum. vbicūt. s. tho. vbi. ꝑ. ar. vj. q̄ sic ex parte auersiōis q̄ est formaliter completiua rōis peccati: qr in aliis peccatis homo auertit a deo ꝓpter ignorātiam vel infirmitatem sine ꝓpter deliderū cuiuscūq; aiterius boni: in superbia vero ex hoc ipso q̄ subijci non vult regule diuine: vñ ſm hoc. solus superbus deo se opponit. vt. ia. iiij. deus superbis resistit vñ auerti a deo qđ est q̄si ꝓ̄ns in aliis peccatis p se ad superbiā ptinet cuius actus est dei ꝓ̄tēptus. qđ aūt ei p se potius est eo q̄ est accidēs. Nō aūt est grauissimū peccatoꝝ. est pte auersiōis q̄ materialē se hz ꝓ̄ti. qr celsitudo inordinate appetita nō hz maximas repugnātiā ad bonū virtutis. Et iō est grauissimū peccatoꝝ ſm suū genus qr excedit

5 in auersiōe q̄ formaliter complet peccatuz. ¶ Quinto q̄rit quot et q̄ sint spēs superbie: et dico q̄ ſm beatū gre. xxiij. mora. vt refert. s. tho. 2. 2. vbi. ꝑ. arg iiij. sunt q̄tuor. q̄bus omis tumor arrogātiū demōſtrat. ꝓpria cum bonū qđ q̄s hz. se a se hre existimat. scō cū existimat qđ a deo hz. se. p suis meritis hre tertia cū se iactat hre qđ nō hz: q̄rta cum despectis ceteris singulariter videri appetit hre quod hz: quaꝝ rōnem et sufficiētiam. s. tho. vbi. ꝑ. ar. iiij. et malo. q. viij. ſcr. ar. iij. assignat. vbi et videat. ꝑ Et adde primo de mēte elnsdē. 2. 2. vbi. ꝑ. q̄ vera existimatio siue iudiciū de aliq̄ quo bono dupl̄r contingit. ꝓmo. ſ. inuniuersali: z hoc in ꝓncipiis dus ad fidem est infidelitas. sicut si q̄s dicat fornicationem esse bonam nō fugiendā scō in ꝑticulari eligibili sicut is qui fornicaī iudicat fornicationem esse bonū sibi. ꝓ tūc: hoc non facit infidelitatē. Et ita in ꝓposito. 3iam dicere inuniuersali aliq̄s bonum esse nō a deo. ꝓtinet ad infidelitatem ſz q̄ aliq̄s ex inordinato appetitu. ꝓpter excellētie. ita de bonis suis gloriet. ac si ea a se haberet vel ex meritis ꝓpriis. ꝓtinet ad superbiā nō ad infidelitatē proprie. ꝑ Adde secūdo q̄ tactātia ſm eūdem ponit species mendacij q̄tū ad exteriorē actuz. quo quis falso sibi attribuit q̄d nō hz. ſz q̄tū ad interiorē cordis arrogātiā ponit a grego. spēs superbie. ꝑ Adde sīr tertio q̄ ire spēs. ſm. s. tho. 2. allos nō ꝓ̄ſtūt inexistimatōe essentia liter: qr existimatio ptinet ad rōnē superbie ꝙ ad volūtatē: ſz ꝓ̄ſtūt in interiori arrogantia: z inordinato appetitu excellentie. ex quo in intellectu. ꝓuenit falsa existimatio. vñ sumūt potius a signis superbie ꝙ ab eius essentialibus differētijs. quod ēt grego. in

6 nult in lilo ꝙbo demonstrāt.

¶ Sexto queritur q̄ sint gradus superbie: vbicūt ſm. s. tho. 2. 2. vbi. ꝑ. ar. iiij. z scōm eosdē sunt duodecim oppositi duodecim gradibus humilitatis. ꝑ Primus est curiositas siue inordinatus appetitus cognitiōis quo q̄s curiosus deuiat z inordinate circūſpicit. de q. ꝑ. cū curiositas. ꝑ Secundus leuitas mentis qua. ſ. homo superbe se hz in verbo. q̄ q̄ſ sit peccatum mortale iudicādū est ex qualitate ꝙbozꝝ puta ſi sint ꝓ̄ualia et falsa. ꝓpter subiectum. puta si sint ꝓ̄ualia et falsa de deo. ꝓpter finem. puta si intendit confusionem vel notabilem iacturem ꝓximi intuitam. ꝑ Tertius inepta letitia qua. ſ. homo est facilis ꝓmptus in risu. que de se est venialis ꝑ Quartus iactantia: de qua. ꝑ. in verbo iactantia. ꝑ Quintus singularitas per quas ſ. quis sanctiozal q̄s vult apparere: de q̄ ſm finem iudicabit. ꝑ Sextus arrogantia. per quā. ſ. homo se alīs ꝓfert. vt de dīt. iij. c. ſ. ceteros quos ſ. seipſum despicit. z q̄bus nō ꝑsūlēdo loq̄t̄r vt dominando dignatur de qua iudicat ſm radicē et finem. ꝑ Septimus ꝓsumptio non qua de alīs sed qua de se q̄s iudicat se reputās sufficiēter ad maiora. de q̄ iudicabitur ſm radicem. ꝑ Octauus defensio peccatorum. de qua ſm radicē et rei circūſtātias iudicabitur. ꝑ Nonus simulata confessio qua quis non vult subire pēnam. ꝓ peccatis q̄ simulate ꝓfitetur que est mortale si sit in sacro ꝓnie quo ad mortalia et sīr in iudicio quo ad iuridice interrogata vt supra accusatio. ꝕ. viij. ꝑ Decim⁹ rebellio despiciēs obedire q̄ est mortale rōne contēptus vel precepti: aut actualis resistētie cuz pertinacia in re notabili quo ad laicos: vel etiam in minima quo ad religiosos. ꝑ Unde cimus libertas qua hō delectatur libere facere quod vult. de qua dicatur ſm dicta de inobedientia. ꝑ Duodecimus est consuetudo peccandi que implicat dei contemptum

7. q. intelligē negatiuum.

¶ Septimo q̄ritur quō differant a superbia ambitio z inanis gloria z dico q̄ superbia appetit inordinate excellētiam honorabilē vt dictū est: inanis aūt gloria manifestationez excellētie. de qua infra vana gloria. ābitio vero est inordinatus appetitus honoris ſm s. tho. 2. 2. q. cxxxi. ar. ij. vñ inordinatus appetitus dignitatū rōne honoris pertinet ad ambitionem: rōne vero vsus dignitatis excedentis facultatem apperentis ptinet ad ꝓ̄sumptionem ibidē. Et si aūt ābitio peccatuz mortale dupl̄r: primo rōne finis si in ea ꝓ̄ſtinatur vt cum quis est paratus ad mortale ꝓpter finem: scō rōne rei appetite puta si appetat plura bñficia ecclesiastica in casu nō licito. ar. c. q̄ in tñ. de ꝓbē. vel bñficiū ecclesiasticū cū cura. vt supra. epūs. ꝕ. iij. z simonia. ꝕ. ſ. vel generaliter beneficium ecclesiasticū vel seculare cū appetens scit se indignuz rōne crimiñis vel ignorantie z hmōi: qr contra iusticiam appetit.

¶ De superstitionibus z sortilegijs.

Superstitio z superstitiosus nomen a superstite traxerūt dicēte ſ. in ll. ethi. q̄ superstitiosos alt Cicero appellatos. q̄ totos dies depecabant z immolabant vt sui sibi liberi superstites fierent: deinde ꝙ trāſlatum est hoc nomē ad significandū quoddaz ꝓ̄titiū. qđ glo. ad colo. ij. diffinit dicēs q̄ superstitio est religio supra moduz seruata. z clarius. s. tho. 2. 2. q. xcij. dicēs q̄ superstitio est vitium religioni oppositū ſm excessuz: non qr plus exhibeat in cultū diuinū q̄ hz religio: sed qr exhibet cultū diuinū cui non dz vel eo mō quo non dz sicut ēt in aliēbus aliīs ꝙtuitiis et in magnanimitate z magnificētia vitiū excedit mediū virtutis: nō qr ad maiora aliēd tendat q̄ virtus sed forte ad mināa. sed qr facit aliēd cui no dz vel qñ non dz: asīr ſz

1. q̄s. ¶ Primo aūt q̄ritur quo sunt superstitionis spēs. z dico vt ptz. 2. 2. vbi supra q̄ huius vitū sunt due spēs subalterne: quaꝝ prima cōsistit in exhibere diuinū cultum deo vero: mō indebito: z hz superstitio indebiti cultus: scōa vero in exhibere cultū diuinū ei cui nō dz: q̄ z in tres alia spēs diuidit: quaꝝ pria est idolatria: scō a est superstitio diuinatrius q̄ z ipsa in multas spēs diuidit. vt patebit infra. ꝕ. iij. tertia est obseruatiua ad quaz pertinent ars notoria z oēs obseruationes ordiate ad corpoꝝ immutatiōes: puta sanitatē vel egritudinē. i. oēs incantationes z alligature: vt supra maleficiū. ꝕ. viij. dictum est. de quibus oibus nunc agendum est.

¶ Scō q̄ritur q̄d furis de superstitione indebiti cultus: z dico duo. ꝑ Primum. Scōm. s. tho. 2. 2. q. xciij. cū ſm augu. ꝓra mendacia. maxime pnisiosum sit mēdaciū qđ sit in his q̄ ptinent ad xp̄ianā religionē in cultu vbi deū si p cultū exteriorē aliq̄d falsum significetur erit cultus pnitiosus: qđ dupl̄r ꝓtingit: primo. ſ. ex pte rei significate a qua discordat signficatio cultus sicut pnitiosum nūc est vti cerimoniis veteris legis q̄bus xp̄i mysteria figurabant futura: scō ex pte colētis: qr sicut falsarius esset q̄ ex pte alicuius ꝓponeret aliquā sibi nō cōmissa: ita z qui ex parte ecclesie cultū exhibet deo ꝓtra modū diuina auctoritate ab ecclesia ꝓstitutū z in ecclesia ꝓsuetū. Diuerse aūt ꝓsuetudines ecclie in diuino cultu in nullo ꝓiudicant veritati: lōgz seruāde sunt: z illicitū ē eas ꝓterire. ꝑ Scōz

2 In diuino cultu hz nihil possit esse superfluum ſm absolutā ꝓ̄titatē: qr nihil pōt facere qđ non sit minus eo qđ deo dz: superfluū tñ ſm ꝓ̄titatem ꝓportionis. i. nō est fini ꝓportionatum pōt esse in diuino cultu: qr cum eius finis sit primo vt hōdet gloriam deo. z scōdo vt ei mente et corpore se subijciat q̄cūd ptinet ad gloriam dei: z ad hoc q̄ mens hois deo subijciatur z ēt corpus per moderatā refrenationem ꝓcipiēt̄ia ſm dei z ecclesie ordinationem z ꝓsuetudines eoꝝ. q̄bus ꝓuide non est superfluū: si qđ aūt de se non ptinet ad gloriam dei nec ad hoc q̄ mēs hois feratur in deum: aut q̄ carnis concupiscendē moderate frenentur: aut etiam si sit ꝓter delectationem ecclesie institutionem vel contra consuetudinē eōrum q̄ ſm aug. ꝓ lege habenda est. hoc totum reputandum est superfluum z superstitiosum: quia in exteriorib⁹ solum cōsistens ad interiorem dei cultum non pertinet. Hec ex illo.

3 ¶ Tertio queritur quid furis de idolatria z dico supersedendum esse hic: qr iam p gratiam chr̄isti non est in vsu: z ad remittēdum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad.s.tho.2.2.q.xciij.

4.. ¶ Quarto ꝛ̄itur quid ꝛ quottuplex sit superstitio diuinatiua: ꝛ dico ꝑm.s.tho. vbi supra q.xciij. q diuini dicti quasi deo pleni ꝑm ysi. in li.etho. ex hoc dicūtur q ꝑsumunt ꝑnūciare aut ꝓcognoscere futura ad vtrūlibet vel raro deo non reuelante: non aūt si ꝙs ꝑnūciet ea q̄ ex necessitate euenīūt vel in plurib⁹ q̄ humana rōne ꝑnoscī possent p certitudinē vel per coniecturā. Unde diuinatio tunc solum dr̄ qñ indebito mō vsurpat sibi ꝑnūciationem futurorū. Uñ semp est pctā: qr vsurpat qō est dei ꝓprium. Et semp ex ope demonum ꝑuenit: vel qr expresse inuocanꝫ ad futura manifestanda adde vel ꝑtia occulta. vel qr ingerunt se vanis inq̄sitionibus futurā vt mētes hoim implicentur vanitate. Quō aūt demones possint futura vel occulta cognoscere. vide supra maleficiū. H. ꝑmo.

diuinatio diuisa spēs. ¶ Diuinationis aūt sunt multe spēs distincte ꝑm ꝓpria obiecta siue materias, put.s.in diuersis rebus occultorū cognitio ꝓsideratur. ¶ Nam si exꝑsse demones inuocātur solent futura ꝑnūciare multipl̄r: ꝛ tunc prima diuinationis spēs dr̄ ꝑstigiosa ex eo q oculi hoim ꝑstringunt dū demones ꝑstigiosis apparitionibus se aspectui ꝛ auditui hoiū ingerūt scō a somnijs. Tertia necromantia q̄ est per mortuos allocutionē a nigrō qō est mortuꝰ ⁊ mā chia qō est diuinatio: quarta diuinatio per ꝓgnonomias q.s.fit p hoies viuos sicut in arrepticijs vt̄: contra qñ demones prenūciant futura p figuras aut signa q̄ in rebus inanimatis apparent q̄ si appareant in corꝓre terrestri puta vngue vel ferro aut lapide posito vocatur geomantia: si aut in aqua hydromantia: si in aere aeromantia: si i igne ꝓyromantia: si aūt in viscerib⁹ animaliū immolatorū in arte demonū vocatur aruspicium. Et sic ꝑtitur nouē spēs. Si aūt demones nō inuocātur exꝑsse diuinatio diuidit̄ in ḡnā duo. quorū primū est cū ad ꝓcognoscēdum futura aliquid consideramus in dispositione vel motu alterius rei. s. subditte alterius ab homine qō ꝙdem si sit ex ꝓsideratione sensus ac motus fidei pertinet ad astrologos qui ⁊ geneatici vocantur ꝓpter considerationem natalium dicti. si vero p motus ⁊ voces autum seu quoscūq; alialium siue p strenuationes hoim aut membrorū salt⁹ ptinet generaliter ad augurium qō dr̄ a garritu autum sicut auspicia ab auiū inspectione in auibus eñ huiusmodi ꝓcipue considerari solent: si vero sit circa verba hoim dicta abs; intentione que quis retorquet ad futurum qō vult ꝓcognoscere hoc vocaꝫ omne: sicut romanis deliberantibus vtrū ad aliū locum migrarent forte eo tempore cēturiā quidam exclamauit signifer statue signum hic optime manebimus quam vocem audita pro omine acceperunt transeundi cōsilium omittentes: si aūt ꝓsiderantur aliquę dispositiones figurarū in aliquibus corporibus visui occurrētes erit alia diuinationis spēs: qr ex lineamētis manus consideratio diuinatio sumpta chiromantia vocaꝫ quasi diuinatio manus: chiros em̄ grece dr̄ manꝰ diuinatio vero ex quibusdam signis in spatula alicuius animalis apparentibus spatulā vocatur. ¶ Scōm genus est ad quod ꝓ.. semp tinet diuinatio facta ex consideratione eorū q̄ euenīunt ex ꝙbusdam q̄ ab hoib⁹ ferio fiūt ad aliquid occultum inquirendū sine per ꝓtractionem punctorū qb⁹ ptinet ad arte geomantie: sine per considerationem figurarū q̄ ꝑuenīūt ex ꝓtubo lāpsu cerei in aq̄. ꝓiecto: sine ex ꝙbusdā cedulis scriptis vel nō scriptis accipiat: vel etiam ex festucis inequalib⁹ ꝓpositis; quis maiorem vel minorem accipiat vel etiam ex tarillorū ꝓtractione quis plura puncta ꝓiciat vel etiam dum consideratur quid aperienti librum occurrat q̄ ola sortilegia nomē hñt. ¶ Sic ergo ꝑz triplex diuinatio Triplex diuinatio. nis genꝰ: quorū primū est per manifestaz de genꝰ nis genꝰ: quoꝝ primū est per manifestaz de genꝰ nationis. monis inuocationem quod pertinet ad nigromāticos: secundū autem est ꝓsolā considerationem dispositionis vel motus alterius rei: quod pertinet ad augures: tertium est quod facimus aliquid vt nobis manifestetur aliquod occultum quod pertinet ad sortes. Sub quolibet autem horum multa ꝓtinentur vt patet exꝓlcitis.

Necromantia. ¶ Quinto queritur quid de diuinatione fa.. q.96. cta per inuocationem demonum. s. exꝓssa: ⁊ dicit. s. tho. q. omnis talis est illicita: tuz qr ibi est exꝓssa pactum initum cum demone ꝓ ipsam inuocationē ꝑm illud ysay. xxviij. Dixistis: pcussimus fedus cū morte: qō est omnino illicitum: ⁊ esset ad huc grauius si sacrificium vel reuerentia demoni inuocato exhiberetur: tum qr demon qui hominum perditionē intendit ex suis rēbus erīt si aliqn ꝓfa dcat: intendit homines assimilare ad hoc qō el credaꝫ: ⁊ ꝓfr perducere ad aliquid humane saluti nocuum. Quō aūt liceat demones adiurare. vide supra adiuratio. H. iij. et v. ⁊ supra exorcista.

¶ Sexto ꝛ̄itr̄ utrū diuinatio ꝓ astra sit illicita ⁊ dicit. s. tho. q. operatio demonis vt animos hoim implicet vanitati aut falsitati ingerit se diuinatori que ex falsa aut vana opinione ꝓcedit. quaꝛ̄itur qui ex cōsideratione stellarum vnit ꝓcognoscere futura q̄ ꝓ eas cognosci non possunt. Igitur ex falsa ⁊ vana opinōe ꝓcedit ꝓfr erit diuinatio superstitiosa ⁊ illicita. si qs inde velit ꝓcognoscere futuros casuales vel fortuitos euentus. aut futura opera hoium ꝓ certitudines. qr vt idem probat ex stellis nō accipit ꝓcognitio futurorū nisi sicut ex causis ꝓsecuntur effectus: duplices aūt effectus inquit subtrahunt causa istari celestium corporum. ꝓmo effectus ꝓ accidēs ꝓtingētes siue in reb⁹ humanis siue in naturalibus: qr cū ens ꝓ accidēs necꝫ ens sit, ꝓprie necꝫ vnū: vt ꝓbat in vi. methaph. nō dr̄ cām ꝓcipue naturalem cū operatio naturalis terminet ad vnū sicut ꝓcedit ab vno ꝓncipio qō est forma rei naturalis: sc̄o actus liberi arbitrij. qr corꝓa celestia ipsi mere nō ꝓnt directe in intellectū ⁊ volūtatē. q nō sunt corpus: ⁊ ꝓfr nec ꝓ se cāre tales operationes: dr̄ ad hoc possint disponere inclinare. inquātū inp: imūt in corꝓ humanū. ⁊ ꝓfr in vires sensitiuas que sunt actus corꝓalis organoꝝ ⁊ inclinat ad humanos actus. dr̄ necessitatē libero arbitrio nō iponāt cū obediāt rōni ꝛ̄ ꝑm in. iij. de alia. ⁊. l. ethi. ¶ Frequēter tñ circa hoc astrologi ꝛ̄a. ꝓnūciāt ꝓpue in cōibus euētib⁹ q̄ dependēt ex multitudine: primo qr plures hoium passiones corꝓales sequunt ⁊ ꝓfr actiones corꝓoꝝ celestiū: pauci aūt sunt. ſ. sapientes. q eas rōe moderent. sc̄o ꝓpter dēones se imiscentes ꝑm aug. in. ij. super gen. hec ex illo virtualiter. q̄ et dr̄ nō ex sup stitiosa: velle inde. s. ex stellis ꝓnoscere futura necessarium vt ecclꝑsticus. xxxiij. dicit. Sub quolibet autem horum multa ꝓtinentur ꝓ.q8. tur vt patet exꝓlcitis.

¶ Septimo ꝛ̄itur q̄d de diuinatione ꝓ somnia. ⁊ dicit. s. tho. q. omnis talis est illicita: tuz qr ꝑ̄ circa ꝓcognitionem futurorū de somnijs. Cum aūt somnia sint futurorū enentuū qñq; quidē cā vt cū qs ex visis in somnijs mouet ad aliquid agendū aut vitandū: qñq; vero ꝑ̄ somnijs ⁊ futuris euētibus: ⁊ ꝑm hoc pluries ꝓcognitiones futurorū ex somnijs fiant: considerandū est q̄ sit cā somnioꝝ: an ꝓssit esse cā futurorū euentuum vel ea ꝓssit cognoscere. ¶ Est aūt cā somnioꝝ qñq; interiorꝝ: est duꝓlex: ꝓma est a talis inꝑfectum. s. fantasie dormientis occurrūt ea circa q̄ eī cogitatio ⁊ affectio immorata est in vigilādo: hec non est cā futurorū euentuum: ⁊ ꝓfr huiusmodi somnia ꝓ accidens se hñt ad futuros euētus: ⁊ si qñq; simul concurrant erit casuale. ¶ Scōa est corporalis: qr ex interiori dispositione corporis formatur aliquis motus in fantasia conueniens tali dispositioni: sicut abundanti frigidis humoribus in somnijs occurrit q̄ sit in aqua vel niue: ꝓpter quod dicunt medici intendendum esse somnijs ad cognoscēdum interiores dispositiones. ¶ Qñ q̄ vero somnioꝝ cā est exteriorꝝ ⁊ est duꝓlex. ꝓma est corporalis inꝑfectum imaginatio dormientis immutatur vel ab agente ꝓximo vel ex impressione celestis corporis vt sic dormienti aliq; fantasie appareant conformes celestium dispositionum. Scōa est spūalis q̄ est qñq; quidē a deo ministerio angelorū aliqua hoibus reuelat in somnijs ꝑm illud Numer. xij. si quis fuerit inter vos ꝓpheta dñi in visione apparebo ei vel ꝑ somnium loquar ad illum. qñq; ꝙ operatione demonū aliquę fantasie dormientib⁹ apparent: ex ꝙb⁹ quādoq; aliqua futura reuelāt: habētib⁹ cū eis pacta illicita. ¶ Sic ergo dicēdum q̄ si qs vtatur somnijs ad ꝓcognoscēda futura ꝑm q̄ somnia ꝓcedūt ex reuelatiōe diuina vel ex cā naturali itrinseca siue extrinseca quātū pōt se virtꝰ talis cā extendere. non erit illicita diuinatio: si vero hmōi diuinatio causet ex demonū reuelatione. cum ꝙb⁹ habentur pacta exꝓssa: qr ad hoc inuocatur. vel tacita q: hmōi diuinatio extenditur ad qō se nō potest extendere virtꝰ cāe somnij erit diuinatio illicita ⁊ superstitiosa. hec ex illo. Uñ superstitiosum est somnijs ne dū, ꝓcedentib⁹ ab demone: si a cā naturali velle diuinare de effectibus casualib⁹. puta inuentōe thesauri. vel q occidetur ab aliquo aut de subiectis libero arbitrio: est illicitū: sec⁹ si somnijs hmōi vel hmōi rēa ꝓnūciet: item sec⁹ si sint a deo. qō licite qs ꝑmittit qñ fiūt ꝑmissa ordine ad deū. 3r. dicendum H. seq. ad ij. vel etiā si habeāt illa signa ꝙb⁹ doctores distinguūt visionem diuinā a diabolica. de ꝙb⁹ in aur. circa festa natalia. Qō aūt dr̄ non esse credendū somnijs intelligitur ꝛ̄a ꝓcepta. ⁊ passim sine ꝓlixo peri:ꝝ.

¶ Octauo queritur q̄d de diuinatione ꝓ auguria ex oīa ⁊ hmōi obseruatiōes exteriorū rerū: ⁊ dicit. s. Th. q. cū hmōi nō possint esse cā euentuū futurorū: ex eis non cognoscūtur futura nisi ꝙtātū sint effectus aliquaꝝ causarū q̄ etiā sunt coniecturales vel ꝓcognoscentes futuros euentus. Cū aūt naturalis instinctus quo bruta mouentur ad suas operationes pōt esse duꝓlex. Prima est corporalis qr nō hñt nisi animā sensitiuā. cui⁹ omnes potentie sūt

Universidad de Deusto
Biblioteca

actus corpalis organorum sic subiacet dispositioni celestium corporum quemadmodum aliter celestium. Vñ nihil phibet aliquas corum operationes esse futurorum signa inchoatiue formaliter dispositionibus celestium corporum. Quarto ostenditur ex qb⁹ p aliqua futuri cognitio. In hoc tñ sunt duo considerada: primum vt extra lio non fiat nisi ad pcognoscendu cata p motus celestiu corpor: vt dictu est. Secomvt nõ fiat nisi ad ea q ad hmõi alia possent aliqualiter ptinere: sequunt enim p celestia corpa cognitionẽ quãdã naturalẽ a instinctu ad ea q corpori vite sunt necessaria. sicut sunt inumerationes facte p plinium. Vetos. a hmõi. Secundo cã est spualis. s. vel deus: vt pz in colubra sup rpm defixẽdẽte. Vnde cornu q pauit de lio. Vnde cethe enomẽte lonaz: vel ẽt demões q hmõi operationibus bruto⁹ vtunt ad ipliciendos alios holum vanis opinionibus. Et eadem rõne ẽt de oibus alijs hmõi. Preterq⁹ de omnib⁹ qz humana ẽba q accipiũt p hominẽ nõ sufficiunt dispositionibus stellaz q tñ disponũt fz diuinã puidẽtiã: rqñq⁹ fm demonũ operationẽ. Sic ergo dicẽdũ q⁹ omnis hmõi diuinatio. si extendat vitra id ad qd pt pringere fm ordinẽ nature vel diuine puidẽtie. superstitiosa est illicita. Joseph aũt dicẽt ge. xliij. nõ esse libi simile in augurãdi scientia dixit loco fz aug. referẽs sorte ad id qd de vulgus opinabat. gedeon aũt iudicẽs vñ. obseruauit recitationẽ expositoez sonũ Asinordinatã a diuina puidẽtia ad instructionẽ sui: vt sit helleser. gen. xxiij. attendit ẽba puelle oratione pmissa ad deũ. Hec ex illo.

9 ¶ Nono qrit q̃ de diuinatõe sortiũ. Videlicet s. tho. vbi. s. vtin quodã opusculo q⁹ sortes proprie dicunt: cũ aliqd fit. s. ab hoie sortiente vt eius euentu psiderato aliqd occultũ innotescat: et hr sors diuinatoria si eius iudicio ḡrat quid cui sit adhibẽdũ siue illud sit res possessa siue honor seu dignitas: seu pena vl actio. Si vero ingratur q̃d agere oporteat vocatur sors consultoria: si ho ḡratur q̃d sit futurus vocatur diuinatoria. Cum aũt eventus sortium expectari possit a triplici cã. s. celo: fortuna: vel spũ dirigente: si expectẽt a celo ẽt actus humani qui ad sortes referuntur sed dispositione stellaz sortiant effectũ vana et falsa est opinio: et pñr demonum ingestione non carens: ex quo illicita et superstitiosa erit diuinatio. Si vero expectẽt a fortuna q̃ locũ habere pt solũ in diuinatoria sorte. non videtur hr vitium nisi forte vanitatis sicut si non valentes aliquid concorditer diuidere: velint ad diuisionem sortibus uti: quasi fortune exponentes quis quam partem accipiat. Si ho expectẽt a spũ sine cã spuali: si q̃dem sit demon est sors illicita et sedm canones phibita sicut fecit rex babilonis. ezechiel. xxi. Si ho expectẽt a deo q̃ tẽperat sortes vt puer. xvi. talis sors fm aug. non est aliqd fz se malũ. P̃ pot tñ in hoc quadruplr inveniri defectus. primo si adsit necessitate ad sortes recurratur: qz videtur pertinere ad tentationẽ dei: sed intelligo sine necessitate spirituali vel ẽt tpali pone: vel ẽt rep⁹ quo ad caturmagnum dãnum vitandũ. vt fecit Dauid. Quadrupliciter in sortib⁹ peccatur.
j. reg. xxx. Sedo si quis eligatur in necessitate quidẽ sed sine reuerẽtia dei: vñ dicit beda sup act. apo. q⁹ si q̃ necessitate aliqua cõpulsi deũ putant sortibus exemplo apl⁹oz esse consulẽdum videãt hoc ipos apostolos non nisi collecto fratrũ cetu et pcib⁹ ad deũ fusis egisse. Tertio si diuina oracula ad terrena negotia conuertantur: qz talis cõsuetudo displicet Augusti. ad inquisi. fauu. sed intellige q⁹ negocia pprie sunt circa temporalia lucra: nõ circa dãna vitãda. quarto si qs sortib⁹ vtat in electionibus ecclesiasticis quei spiratõe spũssancti fieri dñt: vñ fz dec. vbi. s. matthias sorte queritur ante pẽtecosten. qz. s. nõdum erat effusa i ecclesia plenitudo spũssan. septẽ aũt dyaconi postea non sorte fz electione discipulo⁹ sunt ordinati: sicut et i tpe psecutõis ignotat. i. epla ad hono. si tpe psecutõis ignotat quis sit reuerẽter sortib⁹ ipiorare: sicut fz Augustinus i

lis ꝛ supstitiosa solēt adhiscerī: nisi forte sacerdos sit vel religiosus ꝛ discretus: aut ēt laycus excellentis vite. qui fusa ofone licita sup firmum manum ponat: q̄ rñ forte deberē a talibus abstinere si timetur ne exēplo eoꝝ alij supstitiosi assumant sibi carminationib⁹ abusum: iuxta illud ab omni specie mala ꝛc. de vi. ꝛ hone. cle. cum ab omni. Adde tertio fm Archie. vt ēt elicitur ex pdictis. q̄ si tempus vel dies obseruetur ad aliquid faciēdum vel omittendum. ex cā naturali. puta dispone iune ad medicinaz sumēdam vel arborem succidendā. nō est superstitiosum nec illicitum: secus si ex falsa opinione: puta quia putat quis aliquos dies fortunatos vel infortunatos: vt si quis vtat herbis collectis in mane ascēsionis: vel baneāt se in nocte Jo. bap. sed rñ limita quando nō mouet quis ex spāli deuotiōe fesit occurrentis illa die: vnde nō est supstitiosum si sacerdos ad celebrādum primaz missam obseruet diem alicuius sancti sibi deuot et hūsmodi. Adde quarto fm. ℣℣. q̄ breuis ptinentia q̄ si quis ea portauerit non incurret tale vel tale malū. vel cōsequet tale vel tale bonum. reprobāda sunt ꝛ peccāt facientes. vtentes. ꝛ consulentes. nisi sint adeo simplices q̄ excusentur ignorātia. Adde quinto fm eūdem Archie. q̄ ℔z vtentes incantationibus ꝛ breuibus supstitiosis ignoāter excusentur forte a mortali: sec⁹ si audierunt a pſonis discretis ea esse illicita: quia non videntur posse excusari. ar. viij. distinctione ignosci.

11. q. ¶ Undecimo querīt que sit pena supstitiosorum: ꝛ dico q̄ diuinatores ꝛ maleficēi fm leges capite plecti debēt: ꝛ si accedāt ad domum alterius debēt cremari: ītē oia eorum bona debent publicari: vt. C. de male. l. nullus. l. nemo. ꝛ. l. culpa: sed fm canones si q̄dem peccatū occultū sit ponit pnia. xl. diex extra. eo. c. j. si vero sit notorium eucharistia negatur: de pe. di. ij. pro dilectiōe: ꝛ ifames sunt ꝛ ētiā qui ad eos concurrunt. ij. q. vij. q̄ſquis. ꝛ de testi. testimonium. Et si sit clericus deponēdus est. ꝛ in monasterio detrudēdus: si laycus excōmunicādꝰ si renuit agere penitam fm ℣ host. xxvj. q. v. nō oportet. ꝛ c. si quis epōs. ꝛ c. alliquāti: sed ꝛ crescēte contumacia crescere ꝺz ꝛ pena. Et omnes tales si sit notorium sunt irregulares ℔z posse episcopus dispensare fm Ber. in c. ij. eodē tit. secus si sint occulta: quāuis ℔z aliquos neutro modo efficiantur irregulares: p. c. ls q̄. de sen. excom. lib. vi. sed ma. c. vt patet ex dictis. ℣. infamia ℣ lij. imo vt recitat Archie. quidam volunt q̄ ptrahaī irregularitas ēt si sit occultum. Vide ertiā. ℣. adiurare ꝛ. ℣. maleficiū.

Urdus simul ꝛ cecus vtr̄ potsit cōtrahere matrimoniū ℔z Jo. vt recitat Panor. in. c. cū apud. de spon. si potest exprimere suum consensum in contrahendo. debet admitti: alias revellitur.

¶ De suspensione.

Uspensio vt hic sumit ē quedam ecclesiastice censure. qua interdicīt aliquod officium vel exercitium cōpetens certe pſone ecclesiastice aliquādo a iure aliquando a iudice. plata: vt elicitur ex glo. in. c. ad reprimēdam. de offi. ord. ꝛ in cle. cupientes. de pe. Quo ad̄ a depositione ꝛ degradatione differat. habes. ℣. in Jo degradatio. Et hec aliquādo ꝺr minor: priuans. s. solum ptcipatione sacramētoꝝ. propter quod sic suspēsus eligi non pōt in papam: vt in. c. si celebrat. de cle. excom. mi. nō aūt priuat facultate exercēdi iurisdictionis illa aut eligēdi: ꝛ ptrahīt solum in duobꝰ casibus: de quibus infra. ℣. vi. in princ. aliquando vero ꝺr imp̄roptis. de qua ibi: ꝛ aliquando maior que contrahitur in aliis casibus q̄ ibi sequitur.

¶ Primo aūt querīt quotuplex sit suspēsio s. q. dico q̄ suspendere potest ab offō ꝛ exercēdo quo. ℣. excōlicatio. j. notabili. ij. vnde laicus aut muller cuz excōlicare non possit nisi ex pmissione spāli pape. dist. xxxij. ℣. verum. in glo. non potest ēt suspēdere: potest rñ fm Inno. abbatissa suspēdere a bñficio clericos ecclesiaz sibi subditarum. si hoc ex consuetudine ℔z non aūt ab officio ꝛ gñaliter suspendere pōt excōlicare ꝛ interdicere: q̄ hec tria veniunt nomine censure. de ver. sig.

¶ Tertio q̄rītur q̄d si appelletur a suspensione potentis suspendere: ꝛ dico q̄ appellatio suspēdit: suspēsionē ꝛ interdictū sicut ꝛ excōlicationez si pcedat. vt in. c. ad hoc. q̄ſ de sta. cā: secus ex frivola ꝛ non probabili: qz si post eā appellans celebret ꝛ iudex appellationis pnunciet eam non tenere erit irregularis: ℔z aliās non fm ber. ꝛ ho. in. c. pastoralis. de app. Non aūt suspendit p sequētē defectū. ls cui. li. vi. rñ si appellatio fieret post sententiam ultre ꝛ hmōi: vel interdictū aū signis ꝛ hmōi suspendit. l. non rñ. ff. de ap. nisi cause esset in quo dānatū publice itereresset statim punit. l. ℣ stitutiones. ff. de app. Et quo ptz q̄ suspēsionē ab officio vel ingressu ecclie non tollit appellatio sequens. ꝺ. c. ls cui. qz spūalia sunt ꝛ idē videtur si sit a bñficio: ꝛ sic intelligē Inno. in. ꝺ. c. ad hoc q̄m. ꝛ idez si suspensio sit a canonica qz spūalis est: secus si suspensio est a pceptione fructuū bñficij q̄ temporalia est vel a pbenda: qz appellatio bene suspendit ēt post interposita. Jo. rñ an. in. ꝺ. c. ls cui. tenet q̄ appellatio sequens tollat suspensionē a beneficio. ꝛ q̄ ꝺr appellationem sequentē non suspēdere interdictum vel suspensionē dicit hīe locū in mere spūalibus p q̄ litigatur anima.

¶ Quarto q̄rītur quō fmia suspensionis ferēda sit: ꝛ dicit sum. ang. q̄ primo ꝺz fieri i scriptis monitione pmissa: ꝛ quo ad cetera sicut de excōlicatione dictū est supra. excōlicatio. j. nota. ij. ꝛ idem de sniа interdicti: vt ptz i. c. j. de sen. excom. lib. vi. sed illud. ca. non facit mētionem de monitione: vñ nec in interdicto seruatur: nec in suspēsione est semp necessaria. pro quo no. quod fm Panor. in. c. reprehēsibilis. de appello. regula est q̄ sine monitione nec suspensio nec excommunicatio ferri ꝺz. ꝛ idez dicit de interdicto p. c. j. de sen. excom. lib. vi. ℔z ego dico q̄ de excommunicatione est planuz eo modo quo. ℣. dictuz est: ꝛ de suspēsione est vez p. ꝺ. c. reprehēsibilis. ls bñ Inno. limiter vez esse: nisi suspensio fiat i penā delicti: qz sine monitione fieri potest: p quo videt ter. i. c. tam litteris. de re stit. ꝛ de interdicto idem dicit Inno. ꝛ dico de hoc esse ar. i. c. statutū. de sen. ex. lib. vi. ℔z tamē. ꝺ. c. j. q̄ allegat Panor. hoc. non pbat: nec est vez quādo ponit ex cā sine culpa: vt pz ex practica currente nec q̄n ponitur in penā. p culpis. s. preteritis vel ptentib⁹. arg. c. romana. ℣. sed nec i specie. de sen. exc. li. vi. sed solum quādo ponit p ptumacia sicut ꝛ in suspēsione dictū est. Excōlicatio aūt qz non infert respectu pritium aut pteritoꝝ nisi pro ptumacia. nūq̄ fit ferī sine monitione. ab homine nisi excommunicet excommunicatū a iure: de quo Panor. vbi. ℣. vbi ēt dicit latius sine monitione tenere: ꝛ idē de interdicto dictum est. ℣. ꝛ idez est de suspēsione. Excepta autem monitione in reliquis ferī suspēsio ꝛ interdictū eo modo quo ꝛ excommunicatio p. ꝺ. c. j. li. scriptis ptinētib⁹ cām. ꝛ cū tradītione copie si petāt. Et sc̄ꝺo ꝺz fieri absolute: si ℣o fiat sub ꝺditione non ligat donec ex tet ꝺdito ꝛ idē de interdicto. Et si i iure dicāt. suspēdāt. deponāt vel degradentur comiter: ꝺo est ferēde non late sniе. ꝺl. xxxv. epōs

Silvestri. pp ij

Universidad de Deusto
Biblioteca

ebrieuter qō de excōicatiōe ꝑ de suspēsiōe
dicēdum est ſm Jo an.in.c.lz.de sen.ex.lib.
vj.cum ſit quaſi eadem ratio.

5 ¶Quinto querit quo intelligēdavel inter-
pretāda sit suspēsio iuris aut hois. marie
ḡtū ad penas incurrēdas p ꝛtrafacētes:ꝛ
viſo panor.in.c.cū dilectus de ꝓſue.ꝛ in.c.ſi
celebrat de cle.ex.mi.dico ſic.℣ Cū suspēsio
aliq̄n ſit a iure.vt in caſibus.ſ dicēdo ali-
q̄n ab hoie:hanc ām̄ā est ab eo qō nō pīnet
ad actū alicuius ordinis:ꝛtūc ꝛtrafaciens
nō est irregularis:lz alto mō puniri ꝺz.ca.
aūt.j.de sen.ꝛre iudi.li.vj.ꝛ.c.de sen.ex.co-
li.q̄ videnꝯ in oppoſitum loquūt q̄n exerceꝯ
aliq̄d deputatū certo ordini.vt no.in.c.cuꝫ
dilectus.de ꝓſue.ꝛ.c.ſi celebrat de cle.excō-
mi.ꝛ in cle.cuplentes.de pe.℣ Quedam ꝙo
est ab eo quod ꝓprie est actus alicuius or-
dinis:puta a celebratōe.ab offō.ab ordine
ꝛhmōi.ꝛtūc ſi est cū tali modificatiōe:ſ.quo
niq̄ fatiſfeceꝛit vel penituerit:ꝛtrafaciens
est irregularis ſi est a iudice:aſtr̄ ſi est a iu-
re ſm gl.in.c.ꝑnīt de off.or.lib.vj.lz veriſus
ſm arch.vt no.ge.in.c.q̄ sepe:de elec.li.vi.
nō ſit irregularis:q̄ iſteꝝ portius a deo q̄
a iure suſpēſus:q̄ ſaltez post factū teneꝛ
Si ℣o dicta suſpēſio nō ſit cūdicta modifi
catiōe ſiue ſit a iudice ſiue a iure talis est ir
regularis:vt in dictis.c.primo:ſi tñ eſſet a
ꝓſſore ſimp̄r. vel ad tp̄s ꝛtrafaciēs non
eſſet irregularis ſm Jo.and.in c.ls qui.de
ſen.ex.lib.vj.q̄ nō inuenīt iure exp̄teſſum.
℣ Cum aūt suſpēſio multipliciter impona-
tur:vt dicēt in ſequētibus:vt ſcilꝫ q̄n ꝓcer
nit actū ordinis.ſcīēdum est q̄ ſi fiat ſuſpen
ſio a pōtifi calibus ſolū.tūc cēſet ꝺs ſuſpē-
ſus ſolū ab his q̄ dep̄dēt ab ordine ponti-
ficali non ab alīs:vñ exercere poterit iuriſ-
dictionalia:q̄ ſeparata ſunt ab his que ſunt
ordinis pontificalis.vt in.c.tranſmiſſaz.de
elec.nec ex hoc efficitur irregularis ſed ſi ce-
lebrando in pontificalibus ꝛtrafaciat ſentit
ſum.ang.q̄ ſit irregularis tenēdo q̄ epatus
ſit ordo vt cōiter tenent canoniſte:ſed q̄ nō
est ordo vnūocē cuz alīs.l.in ordinead cor
pus xp̄i vex:ideo melius ſum.ro.poſt arch.
ℏo.ꝛ.℣.dur.ꝛ panor.in.d.c.cū dilect⁹.te-
net q̄ talis nō ſit irregularis:q̄ pontificalia
non ſunt de ſubſtātia celebrationis: nec de-
bemus aliq̄d irregulare iudicare niſi inue
niatur exp̄ſſuz.arg.de pe.diſt.j.℣-pene.℣ Si
vero ſuſpenſio ſit a facto ꝙ preceptione vl̄ par
ticipatione:ēt ꝛtrafaciēs nō est irregularis
vt in.d.c ſi celebrat.q̄ participare non est or
dinis vel officij:cū etiam laici participēt ſz
Jnno.in.c.j.de ſen.ex.ꝛ ho.℣ Si ℣o ſit a ſa-
cramēto ꝙ collatione:ſtr̄ l: ꝓferat ḡo ea nō
est irregularis:q̄ ſine ſolēnitate ꝓferunt ēt
a laycis ſm ho.i.c.j.de ſen.ex.ꝛ ho.ibi.qō li-
mita ſi ꝓferat non ex ordine ſed ſimp̄r tāḡ
laycus.℣ Si vero ſit ab ordine ſi quidem ſit
ab ordine ſimp̄r ſuſpēsus est quis a quoli-
bet ordine:ꝛ p quandā ꝓſtitiam ab omnibus
fundatis ſup ordine ſm panor.vbi ſupra vt
a iuriſdictione ſpīali.ꝛ ſibibus ſi vero ſit ab
ordine ſpāli:ſolū est quis ſuſpensus ab his
que ſunt illius ordinis:non aūt ab his q̄ ſūt
iuriſdictionis ſm eundem.ar.coꝛ q̄ dā ſūt
q̄n quis est ſuſpensus a pontificalibus:ſiue
ro ſit ab ordine ſubdiaconi intelligiē ēē ab
olbus ſuplor.ibus:non aūt econtra ſi est ab
ordine ſuplor.i:puta ſacerdotali vel ſpāli est
ab inferioribus:ſed poſſet exercere officia in
ferioꝛ.de coꝛ.viti.ſignificauit.Et ſtr̄ ſi ſit a
collatione ordinū ſimp̄r est ḡo ſuſpensus a
collatione cuiuſlibet ordinis:ꝛ ſi ſit a colla-
tione inferioris ordinis.est etiam a collatōe
ſuperioris:ſed non econtra ſm ho.in.c.dile
ctus filius.de tēpo.or.Et in olbus ꝑdictis
ꝛtrafaciēs est irregularis:vt in.c.j.de ſen.ꝛ
re iudi.lib.vj.ꝛ ſimiliter eo.li.de ſen.ex.c.j.
℣ Si vero ſit a beneficio dicit glo.in.c.cum
vintonienſis.de ele.q̄ talis ſuſpēſio.ſ.a be
neficio ſolum extenditur ad fructus benef
cij in ſpīalibus vel tēporalibus.℣ Si ℣o ſit
ab officio dicit glo.in.c.audiuimus.xxxiij.
q.j.quod nō est:ꝓpter hoc ſuſpenſus a iuriſ
dictione:ſed glo.ꝛ cōiter doc.in.c.cum dile
ctus.de ꝓſue.tenet quod ſuſpenſus ab offi-
cio non poteſt exercere iuriſdictionem. nec
eligere:nec beneficia conferre:ꝓ quo fa-
cit.d.c.cum dilectus.ꝛ ter.a ꝛtrario in.ca.ſi
celebrat.de cle.excom.mi.ꝛ placet Jnnoc.ꝛ
Compo.vt infra ad ſi.℣-vnde ꝛ Panor.dicit
quod verbum officij est valde latum:nā de
quib habet electus est officiū ꝓter beneficiū
ꝛ ꝓter ſuſpensus ab officio videt ſuſpēſus
nedum ab ordine.ſed etiam ab omni officio
clericali:vnde dico q̄ est ſuſpensus a ponti
ficalibus.ꝛ ab omnibus que fundantur in
ordine:ſm panor.vbi ſ.ac ſi eſſet ſuſpen-
ſus ab ordine:ꝛ ꝓter a iuriſdictione ſpāli
ſm cōmunioꝛem opionem.ꝛ nō q̄ remota
executiōe fundamenti remouetur ꝛ acceſſo
rium quod est iuriſdictio. Nec obſtat.c. ca
dilecta.de malo ꝛ obed.vbi abbatiſſa que
non habet ordinem confert beneficium q̄
est iuriſdictionis:q̄ illud conceditur ſibi ra
tione religionis.non religioſo autem nō da
tur iuriſdictio ſpīalis non ratione ordinis.
Nō tamē credo i curraꝛ irregularitatē ſi ea-

que ſunt iuriſdictionis exerceat:arg.d.ca.ſ.
de ſen.ex.lib.vj.ꝛ in.c.ꝑnīt.de of.or.libro.vj.
℣ Si ꝛeꝛ ſuſpēsio ſit ab offō.vtrum ſit ꝓ-
pter hoc ſuſpensus a beneficio.aut econtra:
ſm glo.in.d.c.q̄ sepe:ꝛ.c.ꝑnīt.ſuſpensus est
quis ipſo facto ab omnibus beneficijs.ſed
non econtrario.Jo.autem an.in cle.cuplen
tes.de pe.dicit circa hoc multa non clare lo
quēs:ſed ꝑt.de ancha.ſup eadem cle.di-
ſtinguit poſt Gaſ.cal.dicens virtualiter ſic.
℣ Si quis est ſuſpensus aut ergo ab officio
aut a beneficio:aut ab vtroq̄. Igitur ſi ſit
ſuſpensus a beneficio a iure vel ab homine
non est ſuſpensus ab officio.argu.d.ca.dile
ctus.ꝛ ra lo ad hoc est odium penarum.de
regu.iur.in penis.item quia officium nō est
accessorium ad beneficium lz ſic econtra:et
intelligē hoc ſiue ſit ſuſpensus a beneficio
ſimpliciter.ſiue a bñficio addito li ſolū. Si
vero est ſuſpēsus ab officio tunc aut ab offō
ſolū ꝛ planū est q̄ nō a bñficio:q̄ hoc tāꝫ
ſuie promulgatio voluit:aut ab officio ſim-
pliciter.ſ.nō addito li ſolum:ꝛ tūc aut a iu-
re aut ab hoie:ꝛ ſi a iure aut ꝓpter crimē.
aut ꝓpter infamiam aut ꝓpter ꝓtuma-
ciam:ꝛ ſi ꝓpter crimen.putat q̄ ſit ſuſpēsus
a beneficio:vt c.eos.ꝛ.c.ſi quis ſacerdotuz.
diſt.lxxxi.ſi vero ꝓpter infamiam vel con
tumaciam.ſecus est.vt c.preſbyter ſi a ple-
ab officio ſi.q.iij.ſi vero est ab homine ſuſpensus
ſpensus ertaz a beneficio:ſi vero ꝓpter cri
men leue vel etiam infamiaz aut contuma
ciam non est ſuſpensus a beneficio:vt in iu
ribus allegatio. Si vero est ſuſpensus ab
vtroq̄ aut hoc est per dictionem: ꝛ tunc est
planum eum eſſe ꝓtuatum facultate exer-
cendi iuriſdictionem ſpīritualem ꝛ conferē
di beneficia ꝛ eligendi:ſiue ſit ſuſpensus ab
homine ſiue a canone inferente penaz:vt in
vel.ꝛ tunc putat veram opinionem Goſ.ſ.
quod talis ſnta non valet ꝓpter incertitu
dinem.l.iij.C.de ſen.quaſi cer.quā. hec ex
eat quod ſuſpensus ab officio tantum fru-
ctus beneficiorum percipere non debet.tg-
mē Hoſt.hoc itelligit quādo est ſuſpēsus ꝓ
graui cā.ſecus ꝓ leui vel ifamia ꝛ non eſt
officia.tunc nō poteſt quis officiare.nec cū
alīs interesse ſeu audire ſm Hoſtien.Goſ.
ꝛ Ray.nō tamē erit irregularis ſi interſit ſo
lum vt ſimplex lacus:vt patet ex dicto. Si
vero ſuſpensio ſit ab ingreſſu eccleſie est ḡa
ꝓtuatus poteſtate exercendi ordinez i ipa
eccleſia:ꝛ ſi in ea celebret diuina quaſi vtēs
officio ſuo ſicut ꝓtius.est irregularis ſz He.
in c.ls cui.de ſen.excom.lib.vj.ꝛ ſimiliter ē
ꝓtuatus poteſtate audiēdi diuina in eccle-
ſia:non tamē ſi ibi audit est irregularis ſi cz
peccet mortaliter.niſi ipe celebret ſm He.non
autem ꝓtuatur poteſtate exercendi iuriſdi
ctionalia.vel eligendi:nec celebrandi extra
eccleſiam.de quo tamē dic.vt in.d.ca.ls cui
no.nec oraūdi in ea.tēpore quo ibi diuina nō
dicuntur ſm Cal.quem ſequitur Ge.in.d.
c.ls cui.ꝛ placet per rationem illius capitu
li:nec percipiendi eccleſiaſticā ſacramenta
ſm eōem opinionem cum hoc caſu talis ce
lebrare poſſit:extra eccleſiam:ſm Jo.tamē
cui interdicitur eccleſia.ſinterdicta intelli-
guntur eccleſiaſtica ſacramenta.xxxiij.q.vj
latorem. Si vero ſuſpensio ſit ab admini-
ſtratione eccleſie tam in tem poralibus quā
in ſpīalibus:talis non est ſuſpensus ab or-
dine.nec celebrādo est irregularis ſm Pa-
nor.in.c.ſi quotūdam.de sol.ꝛ Joā.an.ibi.
℣ Si vero ſit ab officio predicationis.nō ef
ficitur quis irregularis predicando ꝛ cele-
brando:vt no.Pau.ꝛ ſequitur Cal.in.d.cle
mē.cuplētes.ſecus ſi eſſet ab aliquo officio
ānexo alicui ordini.Si vero ſit a canone ꝓ
pter defectum corporalem propter quez ḡo
ꝓhibetur promoueri:ſuꝛta dicta.ſ.corpo
re vitiatue:talis ſi promoueatur ꝛ celebꝛet
moraliter quidem peccat.non tamen effi-
citur irregularis:ſm Panor.mi.in.d.capi.ſi
celebrat.℣ Si vero ſuſpenſio ſit vel fiat ſim
pliciter.non exp̄reſſo ordine: aut officio vel
beneficio talis est ſuſpensus a iuriſdictione
ſpirituali ꝛ collatione beneficiorum: ꝛ elec-
tione:quia ſm Jnnocen.ꝛ Compoſt.ſuſpē
ſus ab officio ꝛ beneficio.vel officio tantum
vel ſimpliciter.intelligitur ſuſpēſus ad om
nibus predictis:quia appellatione ſuſpen-
ſionis in genere venit malo:argu.c.ſi quē.
de ſenten.excommunicaſ ℣ Si vero ſuſpen-
ſio ſit minor de qua ℣ ſequenti.in principio
talis celebrando non efficitur irregularis:
vt d.capi.ſi celebrat:ſimiliter ſi ſit impro-
prie vel large dicta ſicut ℣ primo dictuz est
de clerico peregrino:quia ſi celebraret non
esset irregularis:vt no.Panor.in.d.c.ſi ce-
lebrat.℣ Si ℣o ſit p annum poterit ſuſpēſus
celebrare yltia die anūbilexeſſis:ſm glo.i.c.
queſiuit.de ℣.ſig. ſicut libertas.pmiſſa ſer-
uiēti p annū acquiſ ſi ſeruit.eccl℣.dieb⁹.ff.
de ſta.li.i.cū heres.℣ ſtichus ſi heredi meo

¶ Sexto querit in quibus caſibus incurra ,6.q.
tur ſuſpensio de iure:ꝛ dico quod minor in-
curriꝫ ex duob⁹:primo propter quodcunq̄

Universidad de Deusto
Biblioteca

preces tum mortale. in quo quis existens antes penitear suspensus est ab oi sacramentoꝝ participatione: vt in. c. questum. de cohabi. cle. & multi. secundo propter participationem cum excōicatis in qua incurrit excōicatio minoꝝ: im propriavero incurrit: vt ff. h. l. quasi ad fi. sed suspensio maioꝝ proprie incurritur in multis casibus de iure.

1. casus. ℙ Primo enim suspēsus est eps duobus mēsibus ab officio si post prouinciale concilium celebratuꝝ. infra sex menses non conuocat omnes abbates. presbyteros. & clericos referens eis oia acta concilij. dist. xviij. c. vlt.

2 ℙ Secūdo suspēdit ipso iure eps p annuꝝ a celebratione misse. si ordinat scienter. solenniter penitentem. dist. lv. nullus. ℙ Tertio. suspenditur eps per annum a celebratione misse. si ordinat aliquem inultum. di. lxxiij. c. j. & ij. de quo dicit. ff. ordo. li. h. viij. & ff. mittē eps vel alius pferēs tonsurā clericalē infanti nisi forte religionem intraret. vel si literato. vel homini alterne diocesis sine licentia. vel coniugato nisi vellit religionez intrare: aut ad sacros ordines promoueri qñ

3 s. potest suspensus est per annum a collatione tonsure tantum. de temp. or. nullus. lib.

4 vj. ℙ Quarto suspensi sunt clerici notorij cōcubinarij. dist. xxxij. nullus. de quo dicit. ff.

5 clerle. h. viij. & cubinarius. h. iiij. ℙ Quinto suspensus est episcopus ordinans monachum sine licentia abbatis a communione altorum. & tentus cōione sue diocesis. dist. lviij. c. fi. vbi quidam exponunt aliorum. i. eporum: sic. si ordinat alienum clericū sine licentia sui epi vel fuplozis scienter vel affectata ignorantia. suspensus est p annum a collatione ordinum. & interim sui clerici sine eius licentia possunt ordines recipere a vicinis epis. de temp. or. c. eos. li. vj. Et ipsi clerici sic ordinati priuati sunt executiōe ordinis receptī. sed eps potest dispensare. ir. q. ij. lugdunensis. de temp. or. quod translationem Et si eps italicus ordinet clericuz vltramontanum. vide. ff. ordo. lij. h. iiij.

6 ℙ Sexto suspensus est clericus eligens indignum. & tum ad etatem: legitimitatē. scientiam. & mores: qui pro ea. vice priuatus est electione actiua. & passiua. & officijs ecclesie triēnio suspēsus: eps vero q facit vel pmittit fieri. p ea vice priuatus est potestate conferendi beneficium. illud si ad eum priuet eius collatio. & suspendi debet a perceptione. ppij. beneficij. de elec. c. nihil. & c. cum in cūctis. Ubi nota quod tale triennium incipit statim post delictum. i. talem electionem: et si pendente tali triennio iterum quis delinquat. secundum triēnium incipit statiz post delictum & non in fine primi triennij. ita qō potest tpa confundantur in secundis. vt tenet Jo. an. in cle. ij. de magi. ain. d. c. cum in cunctis. sed panormi. in. d. c. cum in cūctis. post bart. in l. senat⁹. ff. ad turpil. distinguit quia quādo ponit pena vt specles. puta sic faciens stet ad pfinia p decēnium a tempore delicti commissi. tūt determinatur tempus. & sic secūdum decēnium debet incēpi currere. alꝝ nō esset illud decēniuz fm aliud: ar. in l: si vsufructus mihi in bēniuj. ff. de vsufru. le. quando vero pena apponitur generaliter et indeterminate. puta dicendo stet ad confinia per decēnium. tūc incipit secūdum decēnium finitoꝝ primo: quia alias nō solueret penaz delicti. ℙ Septimo

7 clericus psentiēs electiōi de se facte. per protestatis secularis abusum. fit ineligibilis. & eligētes primaylee sunt pruati electionis

8 potestate. de elec. quisquis. ℙ Octauo suspē si sunt extra tempora. vel ab episcopo qui resignauit vel a non suo sine licētia sui: vel abexcommunicato. degradato. suspenso. & huiusmodi. vel per saltum vel in excommunicatiōe aut apostasia. aut post cōtractum matrimonium: de quibus dic. vt. ff. dictum

9 est in diuersis locis cum de irregularitate & ordine ageretur. ℙ Nono suspensi sunt ordinātes ante tempora. vel illiteratos. vel nō subditos: de quibus dicit dictum. ff. in ma-

10 teria ordinis. ℙ Decimo suspēsus est ab administratiōe spiritualium quilibet grauans ecclesiam sibi commissam pro debitis alienis. aut facs sine sigillum concedens. quibus possint ecclesie obligari. de solu. si quorundam. tamē fm aliquos non ligat hec suspēsio nisi inferiores episcopis. & eps fm potest relaxari. h. z facere non debeat nisi pus sit

11 satisfactum indēnitati ecclesie. de verb. sig. cum olim. ℙ Undecimo suspēsus est clericus. qui vellet offerens vel suscipiēs: poterit tamē eps cum eo dispēsare si mors aut mutilatio nō sit secuta. de cle. pug. i bue. c. j. ℙ Duo-

12 decimo suspēditur quicunq; iudicio p iannum primum. ab eporum pfirmatiōe vel consecratione. qui se intromittit de cognitiōe negociorum in causis electionum epatuz. & qñ antea ad papam est appellatum. aut & qñ ante ad papam est appellatum. aut & pfirmationem aut pfectionem conferunt electis post talem appellationem. & si solum confirmationem pferūt sunt suspensi ab ea tātum. si vero pfirmationem & pfectionem. sic suntiab vtraq; suspēsi. similiter si partibus recedentibus ab appellatione eam conferat nisi prius inquirat si partes

aliqua praultate interueniente recesserūt a dicta appellatione. de elec. pulsa. lib. sexto.

13 ℙ Decimotertio suspēsi sunt nō seruātes interdictum. de excess. pla. tanta. de quo dic vt supra interdictū. vj. h. iij. ℙ Decimoquarto.

14 suspendit p mensem ab ingressu ecclesie. prohibita sniam excōicationis nisi pmissa canonica monitione coram 3 idoneis testib⁹. de sen. excō. sacro. ℙ Decimoquinto suspenditur per

15 mēsem ab ingressu ecclesie & diuinis officijs ferens sniam interdicti excōicationis vel suspensionis nō in scriptis: & idē si nō cōscribat cām sniē: & idē si requisitus non tradat infra mēsem exēplū scriptureꝝ: & si interim exequitur est irregularis a solo papa dispensabilis. de sen. ex. cū medicinalis. li. vj. de quo dic

16 vt supra excōicatio. i. h. iij. ℙ Decimosexto. suspenditur ab officijs & a quibuscūq; beneficijs: conuentus: capla: collegia: singulares psone & decedēt plato alicuius ecclesie cathedralis vel regularis: vel collegiate bona ab eo dimissa: vel tpe vacationis obuenientia occupant: & hoc q̄diu ea non restituunt vel ecclesie: vel successori: non obstante qua-

17 cunq; consuetudine: priuilegio: aut statuto. declaratur hoc habere locū in oi emolumento qs intelligē qñ decedit plato principalis. Vide supra bñficiū. v. in prin. vide etiam in-

18 fra casu. xx. ℙ Decimoseptimo suspendit cō mittit sede alijs q̄ de manifestis iniurijs. de of. dele. hac constitutione. lib. vj. ℙ Decimooctauo suspensi sunt triēnio ab officio. i. executione officij & administratione. f. tpalibus fm Jo. an. plati submittētes laicis bona ecclesiarum seu intra fines consensu sui capituli & licētia sedis apostolice: & clerici q̄ hoc sciētes non denunciant superiori sunt suspensi triennio a perceptione beneficiorum illi⁹ ec-

19 clesie. de reb. eccl. non alie. hoc consultissimo tur requiritur illud qō requiritur vt sint ex cōcari. Jay et qui vt aut metu id exigūt ab ec clesiasticis. de quo vide supra excōicatiō. ix. h. xix. ℙ Decimonono suspenditur p annuz ab officio iuder ecclesiasticus ordinarij⁹ vel delegatus qui ptra iusticiam & pciam i gratiam partis alterius in iudicio quicq; facit per gratiam vel sordes de sen. & re iudi. cum eterni. lib. vj. sed hoc fm ber. non habet locum in arbitro: quod Jo. an. dicit verum nisi succedat in locum ordinarij vel delegati. de offi. delega. vno delegatorum. & eadem

20 ratione nec in auditore. ℙ Vigesimo suspenduntur episcopi & superiores ab ingressu ecclesie: inferiores vero ab officio & beneficio q̄ in subditis sibi dignitatibus: personatibus: prioratibus vel ecclesijs bona in spūs imētis post mortem rectoris earum: vel tempore vacationis obuenientia: quoquo modo occupant: & tamdiu donec restituerint occupata nisi ex speciali priuilegio: aut consuetudine prescripta eis conueniant. de offi. or. presenti. libro sexto. Et hic casus differt a. xvij. supra posito quia hic sunt alie ecclesie: & consequenter alia bona: item quia hic suspēdūtur prelati non sibi. ℙ Vigesimoprimo suspē- 21
duntur episcopi & superiores: ab ingressu ecclesie inferiores vero ab officio & beneficio: qui visitantes exigunt pecuniam vel munera: vel a non visitatis pcurationez recipiūt de cens. exigit. lib. vj. de quo dic vt infra visitatio. h. v. ℙ Vigesimosecundo suspendūtur 22
ipso facto episcopi & maiores qui vsurarios manifestis non orlundis quodcūq; titulo cōcedunt domos ad tenus exercendum donec eos expellant. de vsur. c. ḡtē. & c. vsurarum. lib. vj. Et similiter fm archie. si pmittūt qō habeant domos conductas vel habitent in terris sus: si infra tres menses eos nō expulerint. ℙ Vigesimotertio interdicit ingressus 23
ecclesie is qui celebrant psentibus excommunicatis publice vel interdictis: aut eos recipiunt ad sacramenta ecclesiastica vt sepulturam: & tādiu donec ad arbitrium excōmunicatoris satisfecerint cōpetenter. de priuileg. eporum. lib. vj. & si hoc interdicto durante ingerant se diuinis in eccla: suo agentes officio sicut prius efficiūtur irregulares. de sen. ex. is cui. lib. vj. Et licet archiep. similiter hoc ad excommunicatum ab homine: propter verbum deuee arbitrio eius cui sniam Jo. tñ de fan. quez sequitur ge. sbi intelligit de sententia iuris: et sic illud verbum cuius sententiam exponitur. i. conditoris si est iuris vel hominis si est hominis. Quidā etiaz limitant verum solum quo ad exemptos: fz melius fm Jo. an. ligat etiam non exēptos.
ℙ Vigesimoquarto suspenditur triennio a 24
beneficijs qui defecerit in probatione eius quod obiecerit cōtra personam electi ad aliquam dignitatem vel personatum: ad que beneficia si se ingesserit infra illud tempus perpetuo priuatus est nisi manifestissime cōstet quod non egerit calumniose. de elec. sta tuimus. libro sexto. Sed intellige in beneficijs que habet in illa ecclia pro qua electio celebratur. de electio. si compromissarius. libro sexto. ℙ Vigesimoquinto suspensi sunt 25
aliquando electores per capitulum cupientes. de ele. de quo dicit supra. electio. x. h. vj.

Universidad de Deusto
Biblioteca

26 P Vigesimoserto suspēsus est compromissa-
rius si intelligit scienter indignū de ele. si cō
27 promissarius. libro. vj. P Vigesimoseptimo.
suspēsus est ab omni actu legitimo. excom-
28 municatus maioꝛi de sen. ex. solet. libro. vj.
P Vigesimooctauo suspēdūtur a receptione
quorūlibet ad professionem fratres ordinū
mēdicātium. qui aliquem aū annum pro-
bationis completum recipiunt ad professio-
29 nem: vt in. c. nō solum. ⁊ in. c. ꝓsitutionem.
de regu. libro. vj. P Vigesimonono. suspensi
sunt clerici vigatis vestibus ytrantes. vt in
30 cle. quoniam. de vi. ⁊ ho. cle. de quo dic. vt. ℟.
clericus. ℌ. ij. P Trigesimo suspēditur ab
offō q̄libet religiosus. psidens monasterio.
priorat. ecclesie seu administrationi cuilli
bet sibi ab rendit⁹ vel possessiones eiusdez
alicui ad vitam seu ad certum tempus con
cedit quouis titulo: nec necessitas aut utili-
tas id exposcat monasterij vel ecclesie: ⁊ tūc
cum ꝓsensu conuentus si habet: aut si non
habet suū prelati: quod tamen ad locatio-
nes ⁊ venditiones fructuum ad modi-
cum tempus non extenditur. vt in cle. j. de
31 reb. eccl. non alie. P Trigesimoprimo suspē
duntur religiosi. habentes administratio-
nes vel beneficia. ab officijs radministratio
nibus qui noualium aut decimaꝝ. aut
decimarum debitarum. faciēt fraudem. si
requisiti infra mēsem nō destiterint: vel nō
satisfecerint infra duos mēses. ⁊ tandiu do
nec satisfecerint: vt in cle. religiosi de decī.
32 P Trigesimosecūdo suspendūtur ab officio
predicationis. omnes religiosi exceptis il-
lis qui decimas recipiūt. qui postq̄ fuerint
requisiti per rectores ecclesiarum. scienter
omisserint facere conscientiam confitenti-
bus. de decimis soluendis: ⁊ hoc quādiu nō
fecerint si commodi fratem habuerint: vt in
33 cle. cupientes de penis. P Trigesimotertio
suspenditur a beneficiorum collatione ab-
bas vel prior non habens abbatem. prius
q̄ius vero ab administratione si quam ha-
bet: quam si nō habet inhabilitatur ad ha
bēdum benefi. ⁊ administrationēz. ⁊ hoc
per annum si forulares nō corrigāt eos. alī
tos. vel caputlanon scisa portare presum-
pserit: vt in cle. prima. de sta. mo. Item se
cundum premissam personarum distinctio
nem prefatas penas suspensionis et inhabi
litationis per biennium ipso facto incurrit
sī venationi aut aucupationi clamorose. vel
alias cum canibus aut aulbus ex proposi-
to interfuerint. Et loquitur de monachis
nigris ⁊ collatio pertinet ad priorem clau-
stralem cum consilio et consensu maioris
partis capituli seu conuentus. dūrāte tem
pore suspensionis abbatis vel prioris. vt
ibi. P Trigesimoquarto suspenduntur qui 34
libet etiam episcopi ⁊ superiores per se vel
ses sequentes a collatione magisterij seu
doctoratus. qui aliquem promouerunt ad
tale officium. nisi prius recepto iuramento
quod vltra tria turonenssium argentoꝝ
in tali doctorationis solemnitate non expo
net. vt in cle. cum sit. de magi. ⁊ hoc seme
stre incipit statim post dictum: et eo pen-
dente statim incipit aliud semestre non in
fine primi semestri secundum Joan. and. ij
tu dicit supra eodē. ℌ. casu. vj. ⁊ adde quod
si pendente tali spacio tales conferant ta-
le officium collatio tenet si suspensio erat
occulta. si autem erat publica oportet eā
iterum conferatur: ſm Jo. and. ibidem. ar.
c. ad probandum. de re iudi. sed quia suspē
sio trahit secum executionem iuxta dicta
supra pena. ℌ. ro. puto quod ista collatio nō
teneat etiam si suspensio erat occulta. per
dicta supra lex. ℌ. xviij. P Trigesimoquinto 35
suspenduntur episcopi per triennium ab of
ficio. si odiū gratie. aut amoꝛis. vel commo
di temporalis obtentu. contra iustitiam et
conscientiam omiserint procedere in crimi
ne hereſis contra quēcūq; vbi fuerat procedē
dum aut obtentu eodem ꝓuitatem ipius
vel impedimentuz sui officij alicui impone-
do. quo quomodo verauerint aliquem: vt in
cle. multorum de hered. P Trigesimosexto 36
suspēduntur religiosi. qui ex administratio
ne eucharistie. extreme vnctionis. vel solen
nizatione matrimonij. aut quacunq; absq;
lutione indebita. aliquid acquisierint. nisi
postq̄ fuerint requisiti. infra mensem resti-
tuerint. donec satisfecerint. vt in cle. religio
si. de priuileg. P Trigesimoseptimo suspen- 37
duntur clerici ipo facto. ab officij executio
ne. qui recipiunt ad communionem vel ob
lationem altaris manifestos vsurarios: et
tandiu donec ad arbitrium episcopi iuste
fecerint. vt in. c. quia in omnibus. de vsur.
P Trigesimooctauo suspensi sunt ab exer- 38
cutione pontificalis ministerij fratres hāc
catores promoti ad ēpatus vel alias ꝓsen
tatos si prius recipiunt munus cōsecratio-
nis q̄ resignent ordini lib: nec alia que ha
bebant tempoꝛe sue promotionis per cle-
mentem quintum. in priuile. prouidentia.
P Trigesimonono suspēsi sunt ab executio 39
ne ordinum sacroꝝ per solū papā dispē
sabiles ffeo predicatores perturbātes mino
res in offō inquisitionis recotra. p cle. sig. in
res in offō inquisitionis. P Quadragesimo suspēsi 40
puul. pauperatis.

sunt simoniaci: de quo dic vt. ℌ. sequenti.
7. q. 1. dic. C Septimo ꝙritur qd de suspēsione ⁊ dispē
satiōe circa simoniacos: ⁊ dico multa. P Pri
mum. Simoniacus in ordine susciptendo si
sit occultū suspēsus est quo ad se ⁊ alios ab
illo ordine. extra eo. tanta. ſm Inno. Ray. ⁊
panoꝛ. ibi ⁊ ab oibus alijs ordinibus ēt lici
te receptis ſm. ℟. ⁊ Inno. ⁊ ꝓbāt est remo-
rum: lxxxj. di. cos. ſm Inn. ⁊ facit glos. j. q. j.
reperiuntur. ⁊ in cle. cupientes de penis ſm
℟. tñ olim vertus lz modo talis sit exēcīa
tus. dicēdum est q̄ cum pene non sint exten-
dende ille est suspensus ꝙtum ad ea q̄ ordi
nā non aūt q̄ iurisdictionis sunt: ⁊ dz punc-
terit. de accu. inquisitionis. nec potest cuz eo
dispensari nisi per papam. j. qō. j. gratia. Si
tñ ipe hoc ignoꝛauit non est suspēsus nisi ab
ordine sic suscepto ſm Inno. in. d. c. de simo
niace. eo. tī. Simoniacus ℣o in ordine dādo
ſm Inno. in. c. pe. eo. tī. ⁊ panoꝛ. in. c. p tuas
tī. ij. eo. tī. ⁊ hoc est verius p tex. iuncta glo.
vez. ⁊ sic indistincte renet sum. ang. sed sum
maro limitat post ray. qz si est manifestum
ipso iure suspensus est etiaz quo ad alios. ex
tra eo. accusatum. si vero occultum suspen-
sus est quo ad se tñ sicut ⁊ quilibet crimino
sus. extra eo. ⁊ si ꝓstones. Ordinatus etiaz
a simoniaco in ordine susciptendo etiam oc
culto: vel in collatōe aut receptione aut me
diatione beneficiorum est suspensus ipo iure. j.
q. j. si quis a simoniacis ꝙuis in sua ordina-
tione nulla sit cōmissa simonia: qz ille ordi-
nator erat priuatus executione: ⁊ nemo dat
quod non habet. j. q. vij. di. albertum. Igno-
rantia tñ facti excusat ordinatuz in receptio
ne ⁊ executione ordinis. Et si audiuit ordi-
natorem fuisse simoniacū poterit ministrare
in ordine suscepto lz non alios ab eodem ꝓ
mouerī nisi conscīam deponat. extra eo. per
tuas. el secundo. vbi ho. dicit quedam nota
bilia que habes supra scrupulus. ℌ. vltī. Sz
cum scīerit dz abstinere donec dispensēt et
cusat ignorantia iuris: vnde secundum san
ctum Thom. ⁊. 2. q. c. nullus debet recipere
ordines ab his quoꝝ scit esse tales: nec tene
tur in huiusmodi quis suis prelatis obedi-
re: immo secundum archie. post gof. potius
debet excommunicationem pati.
2 P Secundum. Qui beneficium recipit simo-
niace secundum panoꝛ. in. c. tanta. ⁊ in. c. per
tuas. extra eo. est suspensus: sed quo ad se tā
tum si est occultus. id est si non constet ꝓ sen-
tentiam vel confessionem in iure vel facti
euidentiam interfuentibus ſm roden. nō
autem quo ad alios sed est suspendendus.
gar. j. q. ij. c. j. ⁊ ℌ. vnde si renunciat beneficio
taliter acquisito potest vti ordine suo post pe
nitentiam ⁊ alijs beneficijs licite habitis si
lo vero beneficio retento in quo simonia cō
missa est: penitentiam agere non potest. de
accu. inquisitionis. Si vero est manifestus
suspensus est quo ad se ⁊ alios ꝙo iure. xxvij
distin. ℌ. verum. vnde cuius beneficio renun-
ciet ita ꝓ indiget dispensatione si. ut quilibet
notoꝛius criminosus. vt in. c. fi. de rēp. ordi.
Potest autem dispensare ēps mō non sit ille
cuz quo simoniā cōmisit. Et tñ ipe hoc igno
rauit non est suspensus nisi a beneficio sic su
scepto ſm Inno. in. d. c. de simoniace. Et ita
indistincte renet sum. ang. sed melius sum-
ro. ⁊ supple. post sum. pl. ⁊ archi. ⁊ ray. ⁊ got.
⁊ ho. ⁊. 2. Tho. vt recitat archie. in cen. diffi
guit vt predicta sint vera in beneficio simpli
ci etiam quantum ad temporalium adminī
stationem si simonia sit notoria ſm ray. In
curato autem vel dignitate etiam si sit oc-
cultum idem est iuris sicut de recipiente ordi
nem simoniace quia est suspensus quo ad
se et alios: non solum ab actibus omniū ordi
num sed etiam ab administratione tem-
porali secundum Innocentium ⁊ solus pa-
pa dispensat. Contra hec autem videtur fa
cere. c. ex tue. de simo. volentes quod simo-
niacum in ordine occultum non sit tutū cō-
pellere vt abstineat ab officio eius: sed hoc
ideo dicit quia non poterat probari cuz quo
stat quod ipse teneatur abstinere: ⁊ hoc in-
nuit ibi glo.
P Tertium. Cum simoniaco in ordine secū- 3
dum glo. ⁊ cal. in. c. post translationez. de re
nun. ⁊ do. anto. ⁊ panoꝛ. in. d. c. de simoniace
post multa. dispensat solus papa quādo scīē
ter actum est. ēps autem aū ignoranter. j. q.
v. presentium. etiam si postq̄ scīuit nō renū
ciauit sed ministrauit in ordine suscepto vt
ad alios ascendit ſm roden. ⁊ similiter quā
do scienter: sed non est ministratum insle su
scepto: qz potest ēps dispensare quo ad rite
susceptos: lz non quantum ad sic susceptum
nec quantum ad recipiendos ante dispensa
tionem. s. papalem: quia ꝓmotus esset per
saltum ſm ray. ⁊ concordat Albri. ⁊ facit ex
tra eo. si quis ordinauerit sbi ab ordine sic su
scepto. Quod limitat Ray. nisi pecunia esset
data ipi episcopo: quia non potest ipe dispē
sare propter turpitudinem suam: sed papa
j. q. prima. erga. vel successor aut alius ordi

4 narlus. ℣ Quartum. Cū symoniaco vero in
bñficio scĕter solus papa dispensat: ℣z ber.
Ray. ⁊ Gof. quod intelligĭt in illo bñficio⁹ in
quocūq; alio ℈m glo. ⁊ Joā. an. in. d. c. de sy-
moniace: sed ℈m ho. eps potest dispēsare in
simplici. ſ. alio: ℈m Panor. vero in. d. c. de sy-
moniace. etiaz in curato in alia ecclesia. etiā
cum executōe ordinum. si modo spōte renū
clar: in ecclesia tñ exĕpta nō potest ex dispē
satōe ẽpi habere nisi simpler bñficiuz: ⁊ cum
executōe minorum ordinuz solū: ad illud ve
ro bñficium in quo fuit symonia commissa.
vt illud habeat fieri nō potest nisi p papaz.
Si autem expectat sniam cōdemnatoriaz
nullo modo episcopus potest dispēsare ad
quodcūq; bñficium in illa ecclesia vel i alia.
Cum eo vero qui ad beneficiuz est symonia
ce promotus ignoāter solus papa dispen-
sat vt illud habeat: in alijs autem ẽpus. vt
notatur in. c. ꝓtium. j. q. v. ⁊ in. c. sunt. ⁊ in
c. nobis. eo titu. Tāc. tamē in. c. sicut nobis
co. titu. tenet q; etiam in eodem pōt epūs dis-
5 spēsare si ipse episcopus nō fuit in culpa. et
cōsentit Ray. ⁊ placet. ℣ Quintum. Cuz sy-
moniaco in dignitate. eps dispēsare nō po-
test secūdum Innocē. extra eod. nobis: imo
nec cum aliquo symoniaco scĕter. potest di
spēsare quod promoueatur ad dignitatem
6 etiam ꝓ qua nō fecerat symoniam. j. q. ſ.
ergo. ℣ Sextum. In multis autem calib⁹ sy
monie potest epūs ℈m Ray. post legitimā pe
nitĕtiam dispēsare. ℣ primo cuz eo qui bñ-
ficium vel etiam ordinem cōtulit symoniace.
vel fuit mediator symonie. si sit occultū. Se
cūdo cum eo qui interposuit preces carnales
etiam ꝓ nō digno. nulla tamē īterueniēte
additione vel pacto. si ipse episcopus sit im
munis. alioquin metropolitanus: sed itelli
ge secūdum ℣ ℣. quādo talia ex cōsuetudi
ne competūt ei. Tertio in symonia commis
sa circa exequias defunctoꝝ. cōsecratio-
nem cimiteriū. ⁊ vasorum. benedictionez ve
stium chrismatis. aque. salis. panis. ⁊ nubē
tium. ⁊ hmōi. qz in his nō prohibēt ⁊ sic po-
test: arg. c. nuper. de sen. excom. ⁊ ꝓsentit gl.
eius. vi. Host. ⁊ Gof. quod Archie. itelligit
qñ symōia est manifesta: qz occulta nō tā
cūt irregularitatem i hmōi: vñ dicit Inno.
quod symoniaci i bñficiorū ordinibus ⁊ hmōi si
occulti sunt ꝛz sint suspēsi quo ad se. tñ post
pniam licite celebrāt. Quarto cum eo q; or-
dināt symoniace recepit. ⁊ nō ministrauit quo
ad rite ante susceptos. Quinto cum eo qui
bñficium symoniace recepit postquam resi-
gnauit. In executōe ordinum: ⁊ ℈m gl. eius
tam susceptoruz ante bñficium: q; post: nec
tamē vt recipiat nouos ordines nisi forte in
trauerit religionem. ⁊ symonia erat occulta. 8. q.
¶ Octauo querit̃ ḡaliter dā absoluet pos
sit a suspēsione vel interdicto: ⁊ dico multa. 1. dictum.
℣ Primuz. Si iponit a iure vel ab hoie. sic:
donec satisfeceris vel penituerīs facta satis
factōe vel pnīa. relaxat: ipso facto ℈z panor.
in. c. cū tu. de vsur. ⁊ no. i. c. nō est. de ipon. si
℣o iponit simplr. necessaria ē absolutio: de
quo vide. ℣. interdictū. iij. ℋ. ix. in pri. ℣ Secū
dum. Absolutio gēr fiet solo ℣o ℈m host-
⁊ ℈z Archie. fieri dz sub ista forma vel simi-
li: ego absolno te a vinculo suspēsionis. quaz
incurristi. ꝓpter talem cām. ⁊ restituo te execu
tioni ordinum vel officioꝝ tuoꝝ: si: in nole pa
tris: ⁊c. tñ qz suspēsio pertinet ad forum pēn-
tiosum. nec fuerit determinata forma neces
saria hui⁹ relaxatōis. ꝯsueuit verbis vsita
tur q̃ potest absoluere. absolui ſ intendit
absoluere: arg. dictoruz. vbi. ℣. qz ambulāt
pari passu. ℣ Tertium. Absoluere autē pōt
eps ℈m cōsuetudinē doc. in. c. si quorūdaz. de sol.
vel alteri nō reseruauit: arg. c. nuper. de sen
tē. excom. ⁊ ita tenet Vin. Hug. Gof. Inno.
Ber. ⁊ Jo. in glo. ſ. q. j. ſi inimicus. ⁊ Host. ⁊
idem est si ꝓstitutionem iferioris approbat
vñ poterit q̃libet suffraganeus relaxare eū
nō sit maioris efficacie quā sua communi.
Hoc tñ fallit primo ℈z Glo. i. c. cupientes. ℣ ele.
lib. vi. ⁊ i cle. j. de here. si non sit simpliciter
posita sed ad tempus: qz solus papa dicitur cano
nis absoluere: secūdo ℈m Panor. i. d. c. si quo
rūdam sit ifilicta simpliciter. sed ppē pec-
catū: qz non poterit eps absoluere. nisi i ca-
sibus in q̃bus potest dispēsare: qz pena pro
pter delictum posita intelligitur perpetua.
vt i. l. fernus. C. de pe. ⁊ not. Innocen. i. c. ex
lris. de ꝓst. secus si esset ifilicta ꝓpter contu
maciaz: qz eps posset absoluere: arg. d. c. ex
lris. ⁊ quod no. Innocē. i. c. j. de excess. prela.
℣ Si vero sit simpliciter facta ab hoie absol
uet q̃ tulit vel eius superior. secūdum quod
dz de sen. excom. xxiij. q. j. si petr⁹. ℣ Quod
tamē aliquādo fallit in aliq̃bus casib⁹ in q̃
bus restitui dā non potest a suo suspēsore:
sed solum a papa. ꝓ quādo clericus vel re
gulares, ꝓpter exhibitionem sacramētoruz
hereticis. aut ꝓpter receptionē elemosyna
rū: vel oblationū ab eis: vel traditionē eccle
siasticē sepulture. fuit ꝓhibitus officio ab
eorum ordinarijs. de heret. excommunica-
mus. Secūdo in suspēso a collatione bñfi-
cioꝝ per ꝛciliuz. post primā ⁊ secūdā mo

nitionē īmēto culpabili in ꝓferēdo bñficia
indigno. de ꝓb. graue: posset tñ iste ab vno
ꝓtarcha ꝓncipali restitui: vt in. d. c. graue.
Tertio in degradato. c. ex. tue. de cle. nō re-
ſ Uspittovič. ℣. ludicia ꝓsumptio.

Surrario ℈m. s. tho. ⁊. 2. q. lxxiij. est obloquutio ma
la de ꝓximo fctā occulte. ad diuidēdā amicitiā ali
quoꝝ: vñ susurroꝝ detrac-
toꝝ q̃uenit in hoc q; vter
q; dicit mala de ꝓximo in
eius absentia: ℈z differūt
in fine siue intētiōe: qz susurro intēdit ami-
cos discordā. detractor ℣o fame lesionem
℈t aūt ne dū peccatū mortale ℈z grauissi-
mū: qz amicitia ꝑminet inter bona exterio
ra. Hec ex illo. Si dā aūt referat ea que de
se nata sunt facere discordiā magnā ꝛz hoc
nō intēdat vł mortale ſsit ex lata culpa ar.
ℋ. j. nisi hoc faceret ad ꝓseruādū amicū ab
iusto nocumēto: vt si dicat: caue a tali: qz
insidiatur vite tue: qz ꝓprie tūc nō intēdi
tur discordia. ℣ ita. Si tñ amico q̃ audiuit
minus malum esset id q̃ et imminet ex allo
quio q̃ sunt eā discordie: quia est causare di-
scordiam sine cā rationabili.

De tabellione ⁊ instrumentis.

Abellio est persona ℋis pu
blicum offm scribēdi instra
ad faciēdā fidem a⁹ dictus
tabularius, vt in. l. genera-
li. C. de tabu. scrib. vel nota-
rius de cuius multiplici no-
mine no. in. c. q̃m contra. de
fi. instru. ℈z ho. in sum. tit. de fi. instr. ⁊ ℈m
spe. ti. de edi. instru. est scriptura ad assertio
nem fcn ꝓbationē alicuius rei facta.
¶ Primo ℣o q̃rit̃ dā possit creare notarios
siue tabelliones. ⁊ dicit aug. de ancho. in lib.
de ꝓtate ecclesiastica q; solus papa ⁊ impa
tor. vel cui ipse ꝓmiserint. ℈z addet q̃ hoc ꝑt ꝓceps. i.
imperator cui ipse ꝓmiserit: ceteri nō reco-
gnoscentes superiorē. ⁊ ciuitates habētes iura
principia. ⁊ papa: vt voluit Inno. in. c. cū. p. de
fi. instr. ⁊ bar. in. l. in sanctē. ff. de pub. iudi. et
idem dic de aliis magistratibus iurisdictionis eoꝝ. et
non solū si in ꝛpalibus ℈z. si in ꝛpalibus ℈z
ꝑsint. vñ ℈m ray. epūs pōt ꝓstituere notarios
in ecclesiasticis ꝓtotam diocesim suam. de
quo vide panor. in. d. c. cum. p.

¶ Secūdo q̃rit̃ dā et qualis debeat creari notarius: et dicit aug. de anch. vbi. ℣. q; cū 1. q.
sit ꝓsona publica publice vtilitati deseruiēs
dz ꝓprio esse de legitimo mīmonio natus.
secūdo dz ē liber et nō ſuus. C. de scrib. si tñ
se gerit. p. libero et non sit vsualbūt instrūa p
eum facta donec de veritate ꝛpliterit ℈m au
gu. de ancho. p quo vide panor. in. ca. sicut
test. ne cle. vel mo. ꝓto hoc aduerte q; ℈m
spe. non valent instrūa exercētis publice offi
cium tabellionatus. si a nemine habuit prā
tem. secus si ea habuit a suplore ℈z propter
aliquē defectū nō poterat hīe vel exercere
illud offm. quo casu loquit. l. barbarius. ff.
de off. ꝑsi. Et tertio dz ℈m doc. ea̅ peritus et
℈m bar. in. l. ſi. C. de rabu. debet scire ſsimaz
⁊ similia q̃ ꝑtinēt ad artē notarie. a⁹ sibi ſ-
putat: nō tñ tenet ea̅ doctor. et facit q̃ no.
Inn. in. c. cum in cūctis. de ele. Tenet aūt de
dāno ex iperitia sua dato. ar. l. illicitas. ℋ.
sicuti. ff. de off. ꝑsi. et no. panor. in. c. j. de si. in
stru. titj. dz esse laicus. qz ℈m ray. clericis in
factis ꝓfitentis illud offm est penitus. inter
dictum. imo si illud hīt cōpellendi sunt il-
lud dimittere p subtractionez bñficij. appel
latōe postpolita. ne cle. vel mo. sicut ex quo
infert ibi panor. q; tabellio effectus clericꝰ
non pdit illud officium ipso facto. nec eon
tra clericus pdit clericatum vel beneficiuz
etiam existens in minoribus si fiat tabellio
siue nec pdit officium si fiat religiosus. sed
exercere non dz nisi vt dicēt. ⁊ idem si fiat de
curia vel aduocatus. de quo vide ibi q; eum
et. ℋ. sequenti. v. debet esse et recipi iuratus
q; fideliter exequat officium suum. Jurare
aūt consueuit ℈m host. vt refert Jo. and. in
nouel. sup c. sicut te. ne cle. vel mo. et ibi pa
nor. j. q; de his quę videbit et audiet et re-
quisitus fuerit sine diminutione veritatis
et commixtione falsitatis conficiet instrūm:
secundo q; inuncta sibi secreta celabit. ter
tio q; sup ꝓtractu vsurario. vel in fraudem
vsurarum intro nō ꝓficiet instrūm scienter ℈r
to q; de oībus instrīs que reddet. ꝓtocō-
la tenebit: vñ dz tria exēplaria facere. et da
reynū actori. etynū reo. et vnū originale re
tinere. p se cui magis credet. dl. ix. vex. dl.
lxxvij. ielunium. C. de eden. in aūt. si quis in
aliquo documēto. et hoc nisi originale re-
ꝓbetur per testes qui fuerint ꝓsentes. de
sen. ex. ſa. ānto q; fidelis erit ei a quo ꝓstitui
tur. et si secret damnuz eius tractari per se
vel p nunciuz revelabit. sexto. q; illud offm
sic sibi iniunctum cupiditate. odio. timore.
⁊ amore remotis. omnia ℈m bonam ꝓscien
tiam exequetur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 ¶ Tertiovtꝝ aliquo casu clericus vel religiosus possit hoc offm exercere de iure vel de facto. ſi prius illud habebat: ꝛ dico muj 1.dictum. ta. ꝑ primũ. Nullo casu clericus pót licite post sacros ordines iusceptos effici tabellio. intellige ꝙ pncipẽ laicũ. ꝛ ſi efficiaꝫ nõ pdat clericatũ: vt dictũ est. ℌ. prioze. nullo ẽt casu esto ꝙ añ sacros ordines eẽt tabellio licite põt tale offm exercere in causis secularibus ſm panor. in. d. c. sicut: tũ quia hoc offm est vile cum tabellio dicaꝫ fnus publicus: vt in. c. ij. deysur. lib. vj. ꝛ. ff. de adop. l. nõ enim tum qr est offm seculare: ab hmõi aũt officijs debent clerici abstinere. ne cle. vel mo. c. j. In causis vero ecclesiasticis sic nõ põt licite si sit institutus a principe secular. qr ita vr sentire ho. ꝛ Inno. in. d. c. sicut. qõ th de mente panor. ibidẽ lim tatur nisi hoc faceret cozaz papa vel eius curia: quia papa admittẽdo vr eũ habilitare: ar. l. idez vulpinianus. ff. de excu. tut. ſi ꝛo sit institutus a papa vel eꝑo quo ad suaz dioceſim licite hoc põt. cum propter ordines sacros aut bñficium. non debeat illi ecclesiasticuz officium interdici: ar. c. tua. el. ij. de deci. et de iudi. decernimus. ꝛ de arbi. contingit. et ita institutus ẽt tenet sum. ange. sed melius sum. ro. post panor. in. d. c. sicut. limitat verum extra curiam pape qñ non hz ꝛpeteno bñficium: alias non lz cum indistincte. phibeatur in. d. c. sicut: quia vt dicit glos. ibi est quoddam genus negociatiõis quod clericis phibetur. extra ne cle. vel mo c. j. ꝑ Secũduz. Si aũt clericus sit qdẽ in sacris sz nõ habeat bñficium ſm panor. post ho. põt hoc offm exercere. intellige etiam in causis tpalibus: imo plus dicit Jo. an. hoc officiũ nõ phibeꝛ pcise clericis sed causatiue. s. ꝓ subtractionem bñficij. vnde potest prohiberi clerico in sacris indistincte sed causatiue sivpsit tenere beneficium. l. sub hac cõditione panor. non placet hoc secundum vt ſ. detur ei optio tenendi bñficium vel exercẽdi tabellionatum. sed primum. ſ. ꝙ hoc officium exercere potest si non hz bñficiũ: quia tunc potest exercere licitam negociationez. 3 d. c. j. ne cle. vel mo. ꝑ Tertium. Si ꝛo clerj cus nõ sit in sacris sed in minoribus potest hoc offm exercere ſm Jo. an. in. d. c. sicut. ꝓ tex. ibi qui facit mentionẽ de ꝓstitutis in sacris: quod lz do. an. velit limitare nisi sit beneficiatus. tamen limitationez non approbat panor. prima facie. quia tex. illevideꝛ in contrariuꝫ cuz prohibeat clericis in sacris sub ꝓuatiõe bñficiorꝫ. ꝛ ꝑhr non procedit in minoribus ꝙtũcuꝫ sint bñficiati. ꝛ ita tenet sum. ang. ꝛ ro. sed revera panor. tũ dẽ limitationẽ approbat ꝛ probat. cũ quia officium est vile et seculare. ꝛ ꝓhter interdictũ oibus clericis saltem beneficiatis. tum qr beneficiatis in minoribus prohibetur officium postulandi: ergo fortius. istud quod est villissimum: vt no. glo. in. l. vniuersos. C. de decu. li. x. tum quia est genus negociationis. vt in. glos. ꝛ ꝓhter prohibituz beneficiatis: vt in. c. j. ne cleri. vel mo. nisi quis esset bñficiatus insufficienter. quia propie bñficiatus insufficienter. quia propie bñficiatus non dr. ar. c. ij. de trãſ. pla. ꝛ idem vt tenere ho. hec ex panor. idem ray. ead ilꝛ judverbum in sacris. dicit ꝙ summi facerj large pro oibus ordinibus q̃ indubitanter 4 sunt sacri. vt no. xxxij. distin. in. sum. ꝑ Quarum. Religiosus autem qui in seculo fuit tabellio. illud officium exercere nõ põt nisi ꝓra hereticos vt no. Jo. an. in. c. vt offm. de here. li. vi. ſm. ℌ. tñ in specu. vetera instrã sint voluntarie iurisdictionis ꝛ prãtis. l. ij. ff. de of. pcõ. ꝛ. c. nouit. ꝛ qõ ibi no. de of. leg. Si ꝛo fuit ꝓstitutus ab alio q̃ a principe in strumẽtũ ꝓfectũ ab eo extra territoriũ inter extraneos ſm cõem opinionẽ non facit fidẽ sikr nec inter subditos ꝓstitutis ſm. cõter doc. excepto bal. ꝙ mouenk: qr iurisdictio ẽt voluntaria ꝓcessa ab alio q̃ a principe exerceri non põt extra territoriũ ꝓcedentis. d. l. ij. ff. de of. pcõ. cũ ibi no. ꝛ tatio in hoc posset stari ꝓsuetudini vt dicit spec. hec ex panor. qui et idẽ senꝛit in. d. c. sicut. vbi vult cũ per. de anch. qr tabellio impialis de ꝓsensu ptiũ et inter nõ subditos ꝓficit instrã. ꝛ idẽ bar. ꝛ bal. ꝛ gasp. cal. ꝛ do. ant. vt ibi ptz. Et ita tenet ꝛ adde ꝙ tabellio papalis ita vbiq̃ põt conficere sicut imperialis in terris impij: cũ papa vbiq̃ sit impator ẽtũ ad spũalem ꝛ tẽporalem iurisdictionẽ. vt supra in verbo papa. pbatum est: vñ ſm archi. tabellio institu 2 tus a papa vbiq̃ non conficere. ꝑ Secũduz. Tabellio institutus a laico conficere potest infra sup ecclesiasticis negocijs: vt bene. pbat panor. in. d. c. sicut. ꝛ ita seruaꝫ facto: lz aliq̃ ꝛtrariuz senserint: de q̃ vide ibi ꝑ Ter. 3 tiũ. Si tabellio faciat formã instrj p aliquez ꝓtrahentiuz ordinarj: ꝛ deinde ipse redigat in publicam formã ſm spe. vj. vt. xlj: q. ij. cũ redemptor. ibi scribẽdam dicat animus. Nõ tamen debet officium suum delegare. vt in aut. de tabel.

5 ¶ Quinto quer̃itur vtrum tabellio cogi pos 5.qõ. sit: ꝛ dico ꝙ dz requisitus ꝛ rogatus: vt i spe ci. de instrũ. edl. vt est glo. in verbo requisi ſti. in cle. romana. de iureiu. sed si rogeꝫ cum ficere cõpellitur: qr hoc contineꝛ sub eius iuramento. vt supra. ℌ. ij. vnde ſm hof. solet requirj sub pena officij sui ꝙ instrmcõficiat qõ si non fecerit pirus videꝛ nec suis instrumẽtis postea credetur. ar. c. testimoniũ.

sta ratione publici officij tenent saltem quo ad ignozantes. de quo supra excõicatio. ter 4.q. tio. ℌ. xxiij. 1.dic. ¶ Quarto q̃ritur ad qđ vel vbi se extendat tabellionis auctoritas: ꝛ dico multa. ꝑ primum. Scõm panor. in. c. cũ. p. de fi. instru. lz instrã confecta a notario in territorio eius q̃ eum constituit valeant extra territoriũ ſm cõem opinionẽ: non tñ põt extra territoriuz eius instrã conficere: vñ creatus ab impato re. non ꝓficiet in terris pape nec econuerso: ꝛ ita refert ꝛ tenet sum. ange. sed panor. ibi addit ꝙ creatus a papa ꝓficere poterit i terrio imperij ꝛ econtra: ꝓ vlã approbationis seu de consensu partiũ: qr ptãs a pncipe cõcessa exerceri põt extra territorium in his q̃ sunt voluntarie iurisdictionis ꝛ prãtis. l. ij. ff. de of. pcõ. ꝛ. c. nouit. ꝛ qõ ibi no. de of. leg. Si ꝛo fuit ꝓstitutus ab alio q̃ a principe in strumẽtũ ꝓfectũ ab eo extra territoriũ inter extraneos ſm cõem opinionẽ non facit fidẽ sikr nec inter subditos ꝓstitutis ſm. cõter doc. excepto bal. ꝙ mouenk: qr iurisdictio ẽt voluntaria ꝓcessa ab alio q̃ a principe exerceri non põt extra territoriũ ꝓcedentis. d. l. ij. ff. de of. pcõ. cũ ibi no. ꝛ tatio in hoc posset stari ꝓsuetudini vt dicit spec. hec ex panor. qui et idẽ senꝛit in. d. c. sicut. vbi vult cũ per. de anch. qr tabellio impialis de ꝓsensu ptiũ et inter nõ subditos ꝓficit instrã. ꝛ idẽ bar. ꝛ bal. ꝛ gasp. cal. ꝛ do. ant. vt ibi ptz. Et ita tenet ꝛ adde ꝙ tabellio papalis ita vbiq̃ põt conficere sicut imperialis in terris impij: cũ papa vbiq̃ sit impator ẽtũ ad spũalem ꝛ tẽporalem iurisdictionẽ. vt supra in verbo papa. pbatum est: vñ ſm archi. tabellio institu 2 tus a papa vbiq̃ non conficere. ꝑ Secũduz. Tabellio institutus a laico conficere potest infra sup ecclesiasticis negocijs: vt bene. pbat panor. in. d. c. sicut. ꝛ ita seruaꝫ facto: lz aliq̃ ꝛtrariuz senserint: de q̃ vide ibi ꝑ Ter. 3 tiũ. Si tabellio faciat formã instrj p aliquez ꝓtrahentiuz ordinarj: ꝛ deinde ipse redigat in publicam formã ſm spe. vj. vt. xlj: q. ij. cũ redemptor. ibi scribẽdam dicat animus. Nõ tamen debet officium suum delegare. vt in aut. de tabel.

5 ¶ Quinto quer̃itur vtrum tabellio cogi pos 5.qõ. sit: ꝛ dico ꝙ dz requisitus ꝛ rogatus: vt i spe ci. de instrũ. edl. vt est glo. in verbo requisi ſti. in cle. romana. de iureiu. sed si rogeꝫ cum ficere cõpellitur: qr hoc contineꝛ sub eius iuramento. vt supra. ℌ. ij. vnde ſm hof. solet requirj sub pena officij sui ꝙ instrmcõficiat qõ si non fecerit pirus videꝛ nec suis instrumẽtis postea credetur. ar. c. testimoniũ. de testi. quã reqsitionem dsiq̃ de ppko facere põt. de rests. relatum. ꝛ ꝓ tanto dr seruꝰ publicus. Sed ꝛ si mãdato supioris ꝓficere nolit priuaꝫ officio ſm bal. in. l. quidendu. C. de postu. qõ limita nisi aliud offm habeat: et execurus fuerit qnquennio: qr tunc inultꝰ ro gari nõ põt: vt est casus ꝛ ibi no. ange. in. l. j. C. de tabu. li. x. Sed nec põt ad libituz renũciare officio tabellionatus: qr nemo potest renunciare suo officio nisi in manibus superioris concedentis. l. legantis. ff. de offi. ꝑſi. de renun. admonet. ad quod bal. mdncit. l. filijs. ff. de fur.

¶ Sexto q̃ritur quid de salario tabellionuz 6 aut etiam procuratoꝝ qui aliqñ sunt tabellio nes: ꝛ dico multa. ꝑ primũ. Quantuz ad tabelliones ſm. ℌ. in spe. si scriptura quã faciunt est forensis seu iudicialis vt acta iudicioꝝ: ꝓtestationes: emancipationes ꝛ hmõi q̃ coram iudice ꝛ notario fiunt ad talẽ iudicem coram quo actum est spectat partes releuare si salarium immoderatũ exhibitur. de pe. di. j. nemo de of. dele. cum te. ꝛ tales ipiosos exactores punire. C. de offi. ꝑfec. l. pero. Si vero scriptura sit extrajudicialis: puta instrumentũ depositi vel solutionis vel ꝓcurationis vel venditionis ꝛ hmõi dz hoc ꝙ locj ordinarium expediri. ꝛ qõ consuetum est taxabit per se vel p alium inspecta conditio ne litigatoris consuetudini fori. ꝛ cõe qualitate. iij. q. ij. ℌ. tria. de sñi. c. j. x. q. ij. hoc ius. Sed adde ꝙ ẽt si notario ꝛpe rogationis solutum est. ꝓ instrumenti ꝓfectione: dz iterum solui qñ copia petiꝭ. glo. est in. l. fi. ℌ. excẽpla. rij. C. de priu. agen. in re. lib. xij. Si tñ aliqd accipit etiam a sponte soluente vltra. ꝓriũ salarium qñ illud hz punitur ſm bal. in auten. sed hodie. C. de epiſ. ꝛ cle. ꝑ Secundum. Quantum vero ad procuratores dicit idem 2 ꝙ non potest procurator de certa parte litis paciſci: pura media vel quota. alioquin pactio non valet sed punitur talis. ff. de vari. ꝛ extraor. cogni. l. j. ℌ. aduocatos. nec eius salarium cum ꝛ ipse sit aduocatus. lij. q. viij. c. j. ꝛ econtra pót excedere centum aureos si cut nec salarium aduocati. d. l. j. nec in quacunq̃ cũ nomine palmarij pot accipere vltra. xx. libras turonensium. Salarij etiam seu merces incerte pollicitationis nulla. ſ. p cedẽte interrogatione oblato salario. vt cuz ꝛ fac hoc ꝛ faciam illud peti non potest. C. mandati. l. salarium. In quo tñ distinguitur qr si ꝓmittitur incertum re ꝛ gñe puta bñficiam tibi vel recognoscam seruitiuz peti nõ põt. d. l. salarium. si vero sit re tñ incertum: sed gñe certum: puta ꝓmitto equum aut ve

stes: vel faciam te militem nō dicendo quez equum vel quas vestes: vel ḡtum p militia dabitur: tunc non est penitus incerta, p̄milio ideoq; peti pōt. ar. C. māda. l. j. ꝛ taxabit hoc arbitrio boni viri. ff. p so. l. si societatē. Si ꝯo certū re ꝛ gñe, p̄mittitur: puta, p̄mitto talē equū vel talē vestē: aut faciā te militem ꝛ dabo, p militia tñ subdistinguit: qz si fuit hoc deductū in stipulatione certi condi tione petit. inst. de ver. ob. in prin. si ꝯo non fuit sic deductū sed nudo pacto, p̄missum: petit aliqs actionibus vt ibi distinguit. ℣ Tertium. Qñ aūt debeatur salarium, procuratori, dicē q̄ locanti operas, p aliquo faciēdo vel exercendo: puta aduocato: medico, procuratori ꝛ similibus, p̄missum debet ope finito. ar. C. de iustra. l. vnica.

¶ Septimo ḡritur q̄d si delinquat notarius 7.9. ꝛ dico q; si scribat falsum instrm imunitatis punitur igne. l. j. C. de immu. ne. pce. li. x. si ꝯo scribat illicitū instrm pdit manū. c. impiale ℌ. scriba. de. phi. alle. p tedes. leū: si vero scribat, instrm de actu a iure reprobato punitri pōt. fm panor. in. c. j de fi. instru. vbi vide. si vero scribat instrm vsurar̄ est plurus scōmho. si hoc facit sciēter: qz cōiter tolent iurare se talia nō facturos: ꝛ ꝑhr est infamis. vj. q. j. infames. ꝛ. c. quicūq;. ꝛ videt plurus ipso iure fm dicta supra plurū. ℌ. vi. ex doctrina g. tho. 2. 2. q. xcvij. ar. iij. cū sub iuramēto tum sit, p̄missorū ꝛ solenne: ꝛ ꝑhr admitti non dz ad testimoniū. vt. d. c. ḡcūq;. ꝛ. 2. 2. q. v. puull ēt si de hoc egerit pniam. extra de testi. testimoniū. nec vltra pōt instrā ꝑficere fm ho. iz intelligē q; nō pōt testari aut ꝑficere si factū sit notoriuz adeo q; non possit tergiuersatione celari. vel secuta sit sniā declaratoria: et sic limita q̄ habes in aur. ro. casu. xxiij. nec pōt restitui ab aliquo citra eū q̄ potest eum instituere. notarij: qz non est nūc ad illud officium habilior ꝯ ante suam infidelitatem. Utrum autem restituere teneatur. vide infra vsura. vij. ℌ. vij.

8 ¶ Octauo ḡrit qñ tabellio teneat ad restōnem: ꝛ dico q; tenet primo si ex ignoātia sue artis dānū dedit. vt in. l. illicitas. ff. de of. p̄si. ꝛ in regula non est sine culpa. de reg. iu. li. vj. ꝛ sc̄do si falsificat instrā vel alias scripturas ipse vel aliud tenet parti de oi dāno ide secuto p dictam regulā qz dāt cām efficacez dāni: ꝛ idē dic de sciēter vtentibus talib⁹ scripturis: tertio qñ pcē vel helo testamenta vel alias scripturas tabelliones destruūt eadē rōne: ꝛ sīr qñ hmōi occultant rēstit tenent ad oē dānū. supra restituto. ij. ℌ. xvj. in fi. secus si non reḡrant: qz non tenent scripturas ingerere his quoz interest. quarto qñ conficiunt instrā renūciationum apponētes clausulas quaz vim ignorant contrahentes: Unde sequitur dammum. quinto quando conficiunt instrumenta super vsuris. de quo in tractatu vsu. ℌ. vij.

¶ Nono ḡritur quot reḡrank ad instrm vt 9
sit validū: ꝛ dico q; sunt nouē fm. ff. in stru. ꝛ caute: ttez si est alieno sigillo signata nō habuerit, ppriū de app. significault. tē ppter falsaz grāmaticā. de rescrip. ad audientiā: nō aūt ppter defectū ihe vel illiabe. vt in. c. ex pte de fi. instru. nisi subtractio ihe alīū sensuz inducat q̄ dictio integra. c. iter dilectos: qō tñ durā. ot. mi. dicit hñe locum solū in rescriptis pape. alias aūt instrā p falsaz grāmaticā nō vsitāt. puta teltm nō cōstet devolūtate testatoris. C. de re. l. errore: ꝛ hoc iō qz ihe papales rāsēūt p multas manus. Itē dr falsa si est suspecta nō apponitur ei fides. l. iubemus. C. de ꝓba. sīr si sigillū est fractū. vel nō est annus indictionis appositus. de fi. instr. inter dilectos: i tē si littre sunt ipetrate lite pēdente de testi. cāz. vel sine mādato dñi de rescrip. nonnulli. ꝛ si filū est ruptū de crimi. fal. iz: itē si eps appellat filius. vel papa ynī loquit in plurali: de crimi. fal. q̄ graui. itē si appet q; carta vel bulla rasa fuerit aut mutata. Hec ex illis. Irez vltās instrm fm durā. ot. mi. si hz scripturā interlineare z vel rasurā in loco suspecto q̄ ihe sunt apte. secus si clause. itē vicia tur fm archie. si est ꝑrarū alteri ex eadez pte. plato. de fi. instru. c. imputari.

¶ Undecimo querit vtz testatore legante 11.q.
alīq̄d tabellioni ꝓficēti testm nuncupatiuū qs fieri pōt. C. de testa. dicrāsibus possit tabellio illud sibi sine vicio falsitatis asscribere: ꝛ dicit spe. in ti. de instru. edic. q; sic: nec incidit in penam legis cor. de fal. non ob. l. q. C. de his qui si. in ti. asseri. qz illud habet locum in eo qui dictat vel scribit testamentuz quod est in scripto cuius omnes vires dependent ex ista scriptura: secus in non nuncupatiuo quod fit hodie: quia ibi fit scriptura solum ad memoriam non vt vires testamenti dependeāt ex illa: ꝛ idē tenet odo. qz tale testamentum rescindatur coram testibus: ꝛ cū nulla est suspitio falsitatis: ꝛ idem bar. in. l. j. ff. ad. l. cor. de fal. dicens q; opinio speculatoris confuendine probatur.

12 ¶ Duodecimo queritur vtrū reprobari pos
sit per testes instrumentum publicum nihil habens de predictis aperte: ꝛ dico quod sic quando in binario numero excedunt numerum testium cum tabellione subscripto: num tabellione ꝓ duobus computato: debēt eēm testes

testes inscriptos. i. p̄ alium scriptos ꝛ hz ho. qñ aūt manu ꝓpria se scribūt dicunt subscripti. ℌ. ir̄ q̄ hz subscriptiōes intellige. i. inscriptiōes ꝛ varijs manibus notatas ꝛ q̄ nō est ꝓtecta eadē manu: de put. cuz olim nihil ex hoc sit ibi diuersitas q; mutatio est ibi calami vel attramenti: vt in aūt: de fi. instru. ꝛ caute: ttez si est alieno sigillo signata nō habuerit, ppriū de app. significault. tē ppter falsaz grāmaticā. de rescrip. ad audientiā: nō aūt ppter defectū ihe vel illiabe. vt in. c. ex pte de fi. instru. nisi subtractio ihe alīū sensuz inducat q̄ dictio integra. c. iter dilectos: qō tñ durā. ot. mi. dicit hñe locum solū in rescriptis pape. alias aūt instrā p falsaz grāmaticā nō vsitāt. puta teltm nō cōstet devolūtate testatoris. C. de re. l. errore: ꝛ hoc iō qz ihe papales rāsēūt p multas manus. Itē dr falsa si est suspecta nō apponitur ei fides. l. iubemus. C. de ꝓba. sīr si sigillū est fractū. vel nō est annus indictionis appositus. de fi. instr. inter dilectos: i tē si littre sunt ipetrate lite pēdente de testi. cāz. vel sine mādato dñi de rescrip. nonnulli. ꝛ si filū est ruptū de crimi. fal. iz: itē si eps appellat filius. vel papa ynī loquit in plurali: de crimi. fal. q̄ graui. itē si appet q; carta vel bulla rasa fuerit aut mutata. Hec ex illis. Irez vltās instrm fm durā. ot. mi. si hz scripturā interlineare z vel rasurā in loco suspecto q̄ ihe sunt apte. secus si clause. itē vicia tur fm archie. si est ꝑrarū alteri ex eadez pte. plato. de fi. instru. c. imputari.

¶ Undecimo querit vtz testatore legante
alīq̄d tabellioni ꝓficēti testm nuncupatiuū qs fieri pōt. C. de testa. dicrāsibus possit tabellio illud sibi sine vicio falsitatis asscribere: ꝛ dicit spe. in ti. de instru. edic. q; sic: nec incidit in penam legis cor. de fal. non ob. l. q. C. de his qui si. in ti. asseri. qz illud habet locum in eo qui dictat vel scribit testamentuz quod est in scripto cuius omnes vires dependent ex ista scriptura: secus in non nuncupatiuo quod fit hodie: quia ibi fit scriptura solum ad memoriam non vt vires testamenti dependeāt ex illa: ꝛ idē tenet odo. qz tale testamentum rescindatur coram testibus: ꝛ cū nulla est suspitio falsitatis: ꝛ idem bar. in. l. j. ff. ad. l. cor. de fal. dicens q; opinio speculatoris confuendine probatur.

¶ Duodecimo queritur vtrū reprobari pos
sit per testes instrumentum publicum nihil habens de predictis aperte: ꝛ dico quod sic quando in binario numero excedunt numerum testium cum tabellione subscripto: num tabellione ꝓ duobus computato: debēt eēm testes in tot excedere quot per se facerent plenam probationem. s. in duobus. de fi. instrumen. cum Jo. vbi de hoc fit magna questio ꝛ magna distinctio per docto. maxime⁹ panor. secus de inuentario. quod per testes non improbatur. C. ar. in. l. vlt. j

¶ Decimotertio queritur qualr instrm vel 13
priuilegium innouetur: ꝛ dico q; panor. in. c. cum olim. de priuileg. inserr ex illo tex. q; contra petentem innouationem alicuius priuilegū vel instrumenti pōt is de cuius preiudicio agitur se opponere ꝛ impedire innouationem si probet de iure suo. Et quia hoc rēdit in preiudicium alterius nunq̄ debet innouari priuilegium siue instrumentum nisi citatis illis quorum interest. Et si non apparet de interesse alicuius debet fieri edictum generale: vt quicūq; putauerit sua interesse comparcat ad contradicendum. Dicit tamē panor. in. c. ex parte. eod. ti. q; quādo inouatio priuilegū per eum fit qui pōt illud de nouo concedere nō est necessaria citatio ad cōtradicendum. nisi fiat ad cautelam sicut cōmuniter fit in curia. non soluz in priuilegiorum inouatione. sed etiam quando fit alicuius priuilegū transumptio: secus autez si innouatio fiat p̄ literam: qz tunc non valet transumptio seu inouatio. nisi citata parte seu premisso edicto generali: de quo vide in c. albricus de testi. Ista tamen inouatio nullum ius tribuit nouiter etiam si fiat ab habente potestatem p̄cedendi nouiter: quia in dubio non videtur de nouo velle concedere. sed ius quod competit confirmare. de confir. vtl. cum dilecta. Et hec nota quia sepe veniunt in practica: quia plerunq; fiunt trāsumpta ex originalibus bullis apostolicis, ꝛ nullam fidem faciunt in iudicio. nisi fuerit citata pars. vel premissum edictum generale saltem in valuis ecclesie. Et ideo necesse est q; in hmōi trāsumptis fiat mētio de hmōi citatione vel edicto.

t Acere. vide supra consensus. ℌ. primo ꝛ tertio.

t Alia declaratur. ℌ. gabella.

Emere facit qui actum sibi a
sure prohibitum sciēter sub colore fraudulento facit. qui filij sint legi. per venerabilez inverbo videbatur. ꝛ Pau. in clemē tina prima. de sepul. ꝛ argu. c. quarto. de elec. li. vj. ꝛ Be. ibi; qō no. p ista
tutis penalibus.

Emeritas est audacia in malum
C. de sacrosan. ec. l. iubemus. cuo. Car. de sum. trī. cle. j.

Siluestri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Emptare ſm.g.tho.2.2.q. xcvij.est experimētū sumere de tēptato: ꝟbis aut factis. experiēdo an sciat.velit.aut possit aliq̄d:z hoc siue apte vt Sanson .ꝓponēs se tēptatoꝝ iudi.xiij.sine occulte sicut xp̄m tēptauerūt pharisei matth.22.sue expresse cū experimētū illud intendit.sive iuste tēptatiue vt li nō intēdat experimētū.aliq̄d tñ agat aut dicat q̄ ad nihil aliud videat ordinabile nisi ad sumēdum experimētum. Igitur exp̄resse deum temptamus ꝟbis cum in oratiōe el colloquētes aliquid petimus ad dictū experimēti:factis ꝟo cū ea intētione aliq̄d facimus:ſz ifi interpretatiue q̄s deest q̄dē illa intētio ſz tñ q̄ dicitur aut fit ad nihil aliudꝝ cēvtile nisi ad illud experimētū. Hec ex illovirtualiter. Q̄n ergo inq̄t propter aliquam necessitatē seu vtilitatem.committit se aliq̄s diuino auxilio.in tuto petitionibus vel factis hoc nō est deum tēptare sicut quando p̄dicatores regni.subsidia temporalia ꝓmittunt vt verbo vel expeditius vacent:soli deo innituntur:q̄ dr.q.perati.xx.cum ignoremus q̄d agere debeamus hoc solum habemus reliqui.vt oculos nostros dirigamus ad te:q̄ ꝟo hoc agit absq̄ necessitate vtilitate hoc est interpretatiue tēptare deum. Q̄n sup illud deut.vt.nō tentabis.dicit glo.q̄ deū tēptat q̄ ꝟbis q̄s facit sine rōne ꝓmittit se piculo experiēs vtrū possit liberari a deo. Hec ille.ꝓ Est aūt semp peccatū q̄n q̄s deū tēptat vt ipse experiat:q̄ hoc ꝓuenit ex ignorātia vel dubio diuine p̄fectōis:z directe opponit religioni cū p̄neat ad irreuerētiam dei:est tñ minus q̄ ſupstitio:q̄ tēptans p̄sumatur tñ dubitatiōnē ſupstitiosus aūt errorem. Q̄n vero quis sumit experimentum per tēptatiuum ad diuinā p̄fectionē vt aliꝰ demōstret nō est peccatū sicut apostoli petiuerūt vt ſi nobis Jesu xp̄i fierent ligna.act.iij.nec est temptare deum cum subsit iusta necessitas. Hec ex illo.

tēptare deū

Empus philosophice diffinit sed nihil ad rē nostrā. Est aūt iuridice loquēdo duplex.ſ.ꝓtinuū q̄ vez ꝓtinue currit diebus feriatis z nō feriatis siue in p̄senti z absenti:a:siue sit copia iudicis siue nō.C.de p̄scri.lō.tē.l.ſi.z vtile.q̄ non currit diebus feriatis.z absentie z dieb⁹ q̄bus nō est agendi copia sicut tps ad eligēdū est vtile q̄ non currit ipeditis.de elec.ne ꝓ defectu. Unde glo.in cle.vnica.de in integ. rest. Tps aūt aliq̄s puta anni q̄n reḡrat cōpletū vel sufficiat inceptū.dicit panor. in.c. ad nostrā.de reg.q̄ in dubio iuris tenē dum est quo ad dignitates in q̄bus fauor ꝓsidera tur q̄ annus inceptus habeat ꝓ cōpleto ſm glo.ibi.q̄s tñ fallit in epatu vbi est speciale q̄ sit cōpletus:in obseruatiōe aūt regle vbi est grauitas z labor::z sic odiū exigit cōpletar.c.q̄ in insulis.de regu.z sic intelligit.xx. q.j.ſi in qualibet.z.c.significatum.de regu. Regulariter aūt dz esse completus nisi aliꝰ a iure caueatur.vt no.archi.in.c.ſi annum. de iudi.libro sexto.

Ergiuersator est qui in totuz a lite recedit.ij.q.iij.ℌ.notanduz vbi vide.

t

De testamento.j.in se.

Estamentum ſm panor.in rubr. eiusdem tituli est voluntatis nostre iusta ſnia de eo q̄ quis vult post mortem fieri.cū heredis institutione:vt habet in.l.j.iuncta glo.ff.eo.Et vbi dr iusta ſnia:quia ſi ē iniusta.puta quia vult q̄s exheredare filium ſine cā non ē seruanda.xiij.q.ij.ſi quis:aut ſi precipiat corpus suū sepeliri i mare.ff.de cōdi.iſti.i.q̄dā ſuo testamēto:vel ꝓtra bonos mores.aut pietatē aut verecūdiā.l.ꝓditiones.ff.de ꝓdi.iſti.z.l.filius ibidē. Opz ēt vt heres instituat:aliter non erit testamētum insti.de lega.ℌ.ante heredis. Et sic testamē tū non compleḥēdit codicillū sed ab eo differt:q̄ codicillo dari non potest hēditas. vel adimi.iſti.de codi.ℌ.codicillis.C.codi.l. ij.z.l.ſi idē. Non ꝓtehēdit ēt donationē cā mortis:que ē quasi quedā vltima volūtas. Non refert aūt q̄b⁹ verbis fiat testamentus vel heredis institutio.siue dicat petrū heredes instituo.siue volūtatez mēā eius disponi cōmitto.extra eo.cum tu:nec curā dum ē de verbis testatoris modo talia sint q̄ ostet de volūtate eius.C.eod.l.ſi.

1.q.

¶ Prio autem queritur quot sunt testamenti ſpecies:z dico q̄ sunt due. Quedaz eñ dicit testamentum nuncupatiuum z hec ne scriptis.z est illud in quo testatoris z heredis z legatariorum nomina. et ola in eo contenta.coram testibus manifestant:deinde scriptis.i.subscriptiōne testiū z aliōrum solennitatibus requisitis in testamento in scriptis facto.de quo i.l.hac ꝓsultissima.C. eo.z etiam q̄ sine omni scriptura inde facta potest q̄s sic.i.nūcupatiue testari:dūmodo coram testib⁹ z additione legitima nūcupet hec dicat z suā explicet volūtatez:instit.eo.ℌ.ſi. vnde si quis non habens notarium adhibet legitimum numerū testiuz:z explicet nō

mē heredis.z alias institutiones z legata. roget eos vt sint testes valebit.ꝓ Quoddā vero dicitur testamētum in scriptis.q̄s pōt quis facere quādo non vult quod testes vel aliquis sciat suam dispositionem quod reḡrit multa de substantia.vt in.l.iubemus.C. eodem.z.d.l.hac consultissima: z nisi q̄s sit bene doctus in eo faciliter errabit in ipso cōdendo:vnde volenti illud concedere necesse est habere ꝓsilium iurisperiti.ꝓ Ad nūcupatiuum pertinet:si quis coram notario z testibus dicat:volo quod heres meus faciat in omnibus z ꝙ omnia ꝓcurentur in quadam cedula scripta manu mea.que ē apud talem religiosum. Valet enim ista dispositio secūduz Alex.de imo.in.l.stipulationuz ℌ.illud.ff.de verbo.obliga.z Bar.in.l.ſi ita scripsero.ff.de condi.z demon.z Pau.de castro in.d.ℌ.illud.z Bald.in.l.captatorias.j. q.v.C.de sta.mili.z Joā.de imo.in.l.illa institutio.ff.de here.instit.z in.c.cuz vbi.de testamē.Et rō est q̄ licet in testamēto nūcupatiuo debeāt palam nuncupari.i.manifestari que sunt vt a testibus exaudiantur.l. heredes palam.ff.de testamē.z.j.subemus C.eodem.tamē q̄ parua sunt implicite z explicite exprimere.d.ℌ.illō.z.d.l.ſi ita scripsero.ideo valet. Sed videar qui sic vult testari quod taliter sua littera cognoscatur. vt non sit dubium de ea:quia aliquando esset periculosum. Non tamē valeret institutio heredis ſi dicerētur:illum heredē instituo. cuius nomē est in quadaz mea cedula apud talez ſm Bar.in.d.l.ſi ita scripsero.z ſequit Bal.z Ang.ibidē.

2

¶ Secō queritur q̄d sit codicillus:z dico q̄ ē quedaz sine institutione dispositio vltīe voluntatis.morte confirmāda.C.de cadu.tol.l. vnica:vnde a testamēto differt in octo.

Codicilli

¶ Primo q̄ in eo fieri nō potest directa istitutio sed tātum fideicōmissaria.ꝓ Secūdo quia p eum non adimitur heredis heredis institutio.nisi in vno casu quādo.ſ.dr in codicillo q̄ instituus nō meretur suā volūtatē.q̄ tūc tāq̄ indigno auferr heredis tas.siue sit solus heres. siue sit vnus de pluribus:q̄dē dic de oibus ſdictis omnes nō mereri.i.diui seuerus z ꝺtoninus ff.de adi.lega.in reliquis vero fideicōmissis vel legatis in testamento bene potest q̄s per codicillum adimere.insti.de adop.leg. per totum. Sed hic aduerte ſm Ange.arc. insti.de codi.q̄ heredis p fideicōmissum in codicillis adimi pōt:si tñ fili⁹ est institutus re certa:ſz quo ad aliq̄d habeat loco legatarij sua tñ institutio tolli nō pōt i codicillis q̄ illa est substātia institōnis ℌ.ſi tō in totuz corrueret testū vt eleganter dicit Bull.de cu.z bal.in.l.eo modo.C.de lof.testa.ꝓ Tertio q̄ exheredatio fieri nō pōt p codicillum: insti.de codi.ℌ.codicillis.ꝓ Quarto q̄ heredi pure istituto p testamētuz nō potest in codicillo adiici additio que sibi obstet.insti.de codi.ℌ.z directo.ꝓ Quito q̄ heredi istituto in testamēto nō potest fieri substitutio directa i codicillo.ſz facta trahat ad fideicommissoriā.q̄ vt testator rogare istituit vt heredi tamē restituat illi quē in codicillo substituit. L.ceuola.ff.ad treb.ꝓ Sexto q̄ in codicillo sufficiūt.v.testes ēt non rogati.C.de codic. l.vl.quod tamē fallit i codicillo ceci:ō quo j.ℌ.xj.ſz in testamēto reḡrunt.vij.rogati.z i codicillo mulier potest esse testis.non i testamēto.i.q̄ testamēto.ℌ.muliet i testō.ff.ō test.ꝓ Septio q̄ potest q̄s decedere relictis pluribꝰ codicillis validis.nisi sibi ꝓtradicāt ff.de iure codi.l.diui seuerus.sed non pluribus testamētis.ꝓ Octauo q̄ si q̄s dū esset filiusfamilias fideicommissuz i codicillis reliquerat z postea p̄familias decesserit.cadē volūtate durāte.valebit codicilli:q̄s in testamēto esse non poterit.ff.de lega.iij.l.j. ℌ.ſi filiusfamilias.

3

¶ Tertio q̄rit q̄s possit ꝺdere testū vel non possit:z dico q̄ ꝟz panor.i rub.eo.tit.q̄ testari p̄hibēt q̄dā non ꝓhibent.cū edicto de testamētis sit ꝓhibitorū.z ſi q̄s aliquē testari ꝓhibuerit repellēdus erit ab eꝰ hereditate. C.ſi q̄s al.test.phi.l.ij. Prohibēt ār.xix.gña ꝓsonaz.ꝓ Prio furiosus seu mētecapt⁹ non hñs lucida intervalla.de test.c.ſi.C.q̄ test.fa. non po.l.furiosuz.ꝓ Secō mut⁹ z surd⁹ a natiuitate:sec⁹a casu ſi scit scribere:vt l.discretis.C.q̄ te.fac.non po.vbi ſz bar.surdus tñ testatur z mutus tñ tum similiter ſi scribere scit.d.l.discretis.ꝓ Tertio non valēt articulate loq̄.sta q̄ nomē heredis nec exprimere nec scribere potest.l.iubemus.C.eod.vbi infert Bar.q̄ non potens articulate loqui mortuo similis est.vnde cuz testator baibutit qui ꝓius fuerat recte lingue ſi faciat testamētum non valet.ꝓ Quarto impubes.l. qua etate.ff.eodē.insti.qui non est po.ſa.te. ℌ.ꝓterea.ꝓ Quinto filiusfamilias nisi in castrensi vel quasi.de sepul.licet.lib.vj.z.l.pe. C.q̄ testa.face.non pos.de quo dic:vt supra religio.vj.ℌ.ſi.particu.v.ꝓ Sexto prodigus cui est interdicta a iudice administratio.le ge ſo cui.ff.eodem. valet tamen testamentum ꝓius factuz:vt ibi.De hac materia vide supra donatio.j.ℌ.prio.ꝓ Septimo dam natus ad mortem naturalem vel ciuilem.

Qui non pōt testari

1

2

3

4

5

6

7

Universidad de Deusto
Biblioteca

puta deportatus: etiam si fugit de manu iudicis. ff. eo. l. eius & qđ ibi no. & l. q. vltimo supplicio. & ibi Bar. ff. de pe. & idem de dānato ad perpetuum carcerem. l. ij. ff. de publi. iudi. Si vero damnatus sit ad penaz inferiorem. puta trucationem manus aut effossionem oculorum. cōtra tenet q nō sit in testabilis: vnde Bar. in. d. l. eius. ex. ℌ. si cui. infert q damnatio qua perditur vita. liberas. vel ciuitates testamētum impedit fieri. & iam factum rumpit: secus in dānatōe p quam tm̄ ledit. Azo. etiā no. C. q testa. facere. po. q dānatus ad mortē testm̄ facere nō potest siue sit dānatus vt moriatur. siue vt fiat suus pene. siue sit deportatus in insulā: relegati aūt qz non amittūt libertatē vel ciuitatem testm̄ facere possunt. Sic̄ tamē coz fuerit dānatus & appellauerit interim potest facere testm̄. d. l. eius. & l. q a latronib⁹ ff. eo. Vide etiam zabba. in cle. j. de pe. & re. vbi querit an dānatus vltio supplicio possit testari: & dicit ꝑ Bar. & Bal. in. d. l. eius. q nō. si est dānatus & detentus ita q̄ ifallibiliter, sequet̄ executio: vt no. C. de do. inter vi. & vxo. aut. sed hodie: si ꝯ sit dānatus i absentia ex forma statuti: testamētum non valet quo ad fautores municipales. q̄b⁹ non gaudet bānitus tāquaz hostis sue ciuitatis. ff. de capt. dimi. l. amissione. sed quo ad ius cōmune valet testamētum: qz ius cōe nō pdit. Vide. ℌ. filius. ℌ. xvij. de hmōi bānitis. De dānato vero ad perpetuum carcerez tenet distincte sum. ange. q. testari nō pōt p. l. ij. ff. de publi. iudi. que loquit & vera est in layc̄is: sed in clerico dicit Panor. varie fuisse cōsultum: dubitādā dicētibus q non pōt: qz illa pena eq̄paratur pene mortis seu ꝺportatōi vt no. Inno. in. c. quakr. et scōo de accu. qui busdam etiā dicētibus q pōt: qz ius canonicum nō ponit ꝑpetuum carcerē ad penā sed ad pniam. de vbo. sign. nonimus. de pe. q̄uis. lib. vj. & ꝑter hec pena inhabilitatis testādi, pdit̄ nō debet ex pnia: quoz primū est verius cum negari nō possit ān ille sit q̄s mortuus. Secūdum aūt est mitius. ℙ Octauo, phibet̄ publicus vsurarius nisi ꝑstet cautionē ꝑm formam. c. q̄q̄. de vsur. lib. vj. per quod habet̄ q nullū est testamētum eius q notorie vēdit res cariusr̄ nōe dllaōis tpis vt ℟ Panor. i. c. ad nostrā. de emp. & vendi.

9 ℙ Nono excōicatus ꝑm aliquoz opinionē quā sequit̄ glo. in. c. decernimus. de sen. excō. lib. vj. sed Jo. an. & Inno. tenēt ꝯtrariuz: & est hodie cōis opinio: nec equiparat deportato. ℙ Decio fuus. xlij. q. ij. illud. & l. filius. ff. de testa. ℙ Undecio q̄libet religiosus q̄ ꝑtest tur tria vota substantialia religionis. extra. c. c. ij. & aūt. ingressi. C. ō sac. sanc. ec. sec⁹ de alis largo dictis religiosis. xij. q. ij. nō dicatis de quo. s. tho. ij. ij. q. clxxxv. dicit q̄ ēt si fiat eps nullo mō testari pōt: qz sola dispēsatio rerū ecclesiasticaruz el cōmittit̄. que finitur morte ex qua testm̄ incipit valere: si autem ex concessione pape faciat non intelligitur de proprio facere testamentum sed auctoritate apostolica intelligit̄ ap̄tiata ptās sue dispensationis vt possit valere post mortez. ℙ Duodecimo hereticus: qz nihil hz. cū omnia bona sua sint ipso iure confiscata de here. cum secundum li. vj. vñ ēt si post mortem detegatur aliquem hereticum fuisse in vita omnia bona possent apprendi. de prescrip. c. q li. vj. ꝑñt tñ hmōi retinere bona vsq̄ ad sniam declaratiuam super facto. vt. ℌ. here. ℌ. j. ℌ. vlt. ℙ Decimotertio dubius de statu suo. i. dubius an sit in eo statu in quo testari possit nec ne. l. de statu. ff. eo. sicuti captus a latronibus dubitat an sit seruus vel liber: vt in. l. j. ff. de lega. iij. ℙ Decimoquarto. obses. quod intelligē de xp̄ianis apud fideles datis: aut econtra: aut de his qui erant capti ui populi romani: nō aūt de his qui quotidie dātur abvna ciuitate ad aliā. vt legit̄. & no. in. l. obsides. ff. eo. ℙ Decimoquinto dānatus ob carmen famosum seu libellum in alterius iniuriam. d. l. ij. cui. ff. eo. barto. tñ ibi tenet q ex alia cā infames testari nō ꝑ hibentur: & ita cōmuniter tenet̄. ℙ Decimo sexto reus criminis lese maiestatis. l. quisquis. C. ad. l. iul. maie. de quo dic vt de hereticis dictum est. ℙ Decimoseptimo captiuus apud hostes. d. l. eius. quod intelligē de hoi⁹ q̄ inmīne primatus: qui tñ hodie testantur modo seruet quod no. in. l. hac cōsultissima C. qui te. fa. po. que ℌ. Ange. are. instit. qui non est po. fa. test. ℌ. cecus sunt ista. primo q̄ sint septem testes & notarius vel alius loco notarij specialiter ad hoc vocatus: secundo q̄ predictos coram se aduocet: & manifēstet q̄ vult testari sine scriptis: tertio q̄ in principio testamenti & ante legata fiat institutio heredis: quarto q̄ deinde faciet legata & fidecommissa: quinto q̄ notarij manu omnia scribantur in presenti testamento: sexto q̄ predicti testes se subscribant & etiam ea bellone. septimo q̄ tam a testibus quam a notario sigillet̄ posito. sigillet̄ur: ita q̄ sint. vij. sigilla. octauo q̄ de his omnibus notarius faciat mentionem. Quodtñ ℌm bal. ibidē falliti testentur inter liberos: qz tūc sufficiunt duo testes. hoc idem seruandum est in codicillis cecorum: vt in. d. l. hac consultissima.

ℙ Nono qui cardinalem insecutus est hostiliter: vel percussit aut cepit: vel socius fuerit aut fieri mandauerit. aut consilium dederit: vel auxilium. vel fauorem. vel ratiuz habuerit: immo nec talis ex alterius testō aliquid accipere poterit nec ex successione. de pe. felicis. lib. vj.

4.q. ¶ Quarto q̄rit an prohibiti iure testari disponere possint in pias cās. & dico q̄ nō furiosus seu mēte captus nec impubes simp̄r nec filiusfamilias nisi de peculio castrensi vel q̄si ℌm bal. in. l. j. C. de sacr. san. ecc. & no. in. d. c. ij. in aduentitijs aūt quorum hz pro prietatem. sīy usufructus sit ꝑtis ℌm oēs disponere nō pōt ēt ad pias cās. multo ꝑ. vt in. l. pe. C. q̄ te. fa. po. si aūt usufructus est penes filium est dubium. & dicit bar. in. l. j. C. de sac. san. ecc. q̄ pōt ēt multo patre. qz ois solennitas iuris ciuilis est remissa in legatis ad pias causas. d. l. j. & in. d. c. relatum ſz bald. tenet ibi contrarium alie. text. in. c. licet. de sepul. libr. vj. vbi dicitur quod filiusfamilias disponere non potest multo patre etiaz pro anima nisi de castrensi vel q̄si que opinio vꝝ verior p illum tex. ne ſpolletur pater propter fauorem pie cause. cui debētur bona filij. Si ꝯ pōt consentiat dicit bart. in. l. qui in prāte. ff. e. q̄ filius potest testari ad pias cās in illis aduenticijs in quibus usufructus non acquirit patri & dicit hoc ꝑ bar. in. d. c. ij. in fi. a cōtrario. vꝝ esse communis opinio legistarum. ij. imo. & Jo. and. sint in ꝯtrarium: vꝝ tenenda fal. tem de iure canonico ꝑ dictum. c. ij. iuncta glo. si pondere. tur. ad quod etiam facit quia rō q̄ de iure ciuili filius testari non possit: etiam de ꝑsensu patris est: quia vltima voluntas esset capta ro: ſz. & dependens ex alieno arbitrio: vt in. l. illa institutio. ff. de here. instit. sus autez canonicum non curat de ista solennitate in ris ciuilis: immo ℌm illud voluntas captata sustinetur. vt in. c. cum tu. de testa. & cō sequenter cū seruemus ius canonicum in rebus ad pias cās tenēda est hec opinio. Ad de qō no. bar. in aut. vt liceat matri & aule. col. vlt. vbi & glo. infert q̄ filius potest dona re cā mortis sine patris cōsensu de bonis in quibus patri non queritur usufructus: qđ ponit bar. verū. in tractatu suo. de cautel. vbi ponit modum vt filiusfamilias etiaz in potestate patris possit testari multo patre. q. quod suscipiat saltem primam tonsuram: ꝓ quo vide gl. xix. q. vlti. c. qz ingredientibus. que loquens indistincte dicit quod cle-

ricus in potestate constitutus testari potest. alle. aūt. presbyteros. C. de epi. & cle. Nō potest similiter disponere i pias cās prodigus post interdictum: qz non hz administratione Nec usurarius ℌm bar. ex quo est publicus & non dedit cautionem qui dicit idem eē de quolibet decedente in mortali: qz cum sit extra vnitatem ecclesie non pōt dicī relinquere ꝑ anima. nec illud relictum gaudet priuilegio reiectoz ad pias cās: sed contrariuz & bene tenuit bal. qz istud priuilegium attributum est non solum fauore relinquentis: ſz etiam eius cui relinquitur. & idem Panor. q̄ ecclesia recipit oblationes publicoz̄ petōrū nisi vbi specialiter prohibentur vt patet per glo. in. c. oblationes. xc. di. & ꝑsequenter elemosynas. Nec similiter damnatus ad mortem naturalem vel ciuilem ℌm eōem opinionem ex qua bona sunt publicata: vnde esset disponere de alieno: quinimo testamētum prius factum rumpit̄ secuta dānatione ℌm legistas in. d. l. j. vbi Bar. vꝝ limitare quādo bona nō ſz vsq̄ ad mortē vt quia sunt p legem fisco applicata: vt in aut. bona. C. de bo. dā. si vero retinet bona vsq̄ ad mortez. tūc si est penitēs testari potest ad pias causas. & est casus ℌm vnum intellectum in. d. l. j. quia ista lex remouet omne impedimētuz quātum ad legata ad pias causas: si ꝯ nō est penitēs relicta ꝑ talem ab ecclesia recipēda non sunt: sed de hoc dic: vt supra. ℌ. eodē. Nec seruus. nec religiosus. nec reus criminis lese maiestatis. nec hereticus: qz non habēt bona. j. q. j. nō est putāda: nec captiu⁹ apud hostes: qz est seruus. De dubio de suo statu ē dubium. dicēte in. d. l. j. quod nō pōt: quia nō repitur iure ꝓcessum: Bar. vero dicēte quod pōt. quod & Panor. vbi. ℌ. ij. ꝓpter cet magis fauore pie cause: quia miles ē in hoc priuilegiatus: vt in. l. ex militari. ff. de testa. milit. ergo fortius priuilegiata ꝺz ēē pia causa. Alij aūt possunt etiam excommunicatus sicut et pōt facere elemosynaz: dicit. excom. cum volūtate & similiter etiam si quis non possit loqui modo signis ānuat vnde Bal. in. l. j. C. de sacrosan. eccl. dicit q̄ aduocatus non valēs loqui interrogatus si tot vellet dari ꝑ alia sua aperiret libr̄ū in signum. illum aperuit & valuit.

5.q. ¶ Quinto queritur quid iura tradiderint de testibus in testamento adhibendis: & dicō multa ℙ Primum. In testamento testis l. dictum. esse non potest primo quilibet ꝓ teste reprobatus a iur: vt. j. testis. Nec secūdo mulier specialiter in testamēto. ff. eodem. l. qui testamēto. ℌ. mulier: quod sum. ange. tenet

Universidad de Deusto
Biblioteca

indistincte: tamen fallit in relictis ad plas
causas secundum archie. post bart. & bald.
in.l.j.C.de sacro.sanct.ecc.& Jo.and.eod.re
latum.el primo.¶sequit sum.ro fallit etiaz
ꝑm ang.de are.instit.de testa.¶ testes ꝑm te-
stamẽto inter liberos.¶ in testõ militis.¶ in
codicillis: vt no.glo.¶bar.in.l.fi.C.de codi
cil.¶ ex quo infertur quod si in testamento
apponatur clausula: si non valet iure testa-
mẽti valeat iure codicillorum: vt cõtra ho
die fit: si mulier adhibeatur in testẽ: vale-
bit vt codicillus. Nec tertio hermafrodi-
tus in quo preualent muliebria.l.qrit.ff.de
sta.hom.no. tamẽ idem ange.in.d.¶ testes.
post glo.quod si magis incalescat in virili
sexu iz fuerit frigidus in vtroq; posset adhi
beri testis in testamẽto. Nec quarto is cui
hoc est interdictum p statutum vel iudicem
vñ idem ang.ibi post glo. acit regulam q;
prohibitus eẽ testis in iudicio. vel alio mo-
do in iudicio ꝓ stare vt ibi.prohibẽt eẽ testis
in testõ. Nec quinto seruus: si tñ cõi opinione
reputabat liber ꝑm eũdem ang.ea.instit.¶
iz cum aliqs põt eẽ testis. Nec sexto aliquis
hñs in ptãte hñdem. sicut pater. auus. ¶ simi
les.d.¶ testes.¶ ¶ sequen. Nec septimo qui
non est testamẽti capax. sicut spurius testa
toris. hereticus damnatus ad metallum.¶
similes: ¶ quos leges ꝓ probos instabilios in
bẽt eẽ. vt sunt de crimine famosi damnati.
¶ mulieb̃ia passi ff. de testi.l.ob carnẽ. Nec
octauo legatarius quo ad sacrum suum in-
ter se hñdem. iz solum quo ad ꝺstionem q̃
vertit inter hñdem ¶ extraneum. instit. eo.¶
legatarius: vbi dicit ange. filium legatarij
posse eẽ testẽ. Nec nono fideicommissarius
vniuersalis: qz est iuris successor: vt.l.j.¶.i.
ff. ad treb. Nec.x. executor ꝑm ange.in.d.¶
legatarius si aliquid est sibi relictum nisi eo
modo quo dictum est de legatario: si vero ẽ
nemo ¶ nudus executor nullum cõmodum
sentiens. tunc potest. Si aũt instituatur mo
nasterium ꝑm ang. instit. eo.¶ sed neq; religio
si sui possunt esse testes: in villa autem vel in
vniuersitate distinguitur: quia si resultat cõ
modum ex negocio: tam in cõi ꝙ in particu-
lari: illi de vniuersitate testes esse nõ possũt
quia testificarentur in causa propria: ꝓ par
ticulari vtilitate. vt.l.omnibus.C.de testi. ¶
ibi doct. si vero resultat vtilitas in cõi tũc
possunt esse testes: quia quod est vniuersita
tis non est singulor. vt in.l.tantum.¶ vniuer
2 sitatis.ff.de re.diuĩ. ℙ Secundum. In testa
mento requiritur septem testes legitimi. in
stit.eo.¶ si.¶ quod sint rogati: vnde si testis si
ne scripsis habeat minus ℔. vij. vel si sunt.
vij. non tñ rogati non valet.l. heredes pala
¶ pe.ff.de testa.¶ intellige rogati cũ exposi
tione ad quid rogẽtur vt ibi: vnde non suffi
cit si fortuito testamẽto interfuerint. Quod
tamen fallit: quia aliquando valet sine teste
vt si miles in bello scribat¶ moriatur.l.mili
tes.C.de milit.te. aliquando sufficit vnus vt
si fiat coram imperatore.C.eod l. omnium:
qñq; duo vt inter liberos.C.eo.l. hac cõsul
tissima: vel si in territorio testetur miles.ff.
de milit.l.luctus. vel i exercitu¶ in bello.l.mi
lites.C.de mil.te. similiter in legato ad plas
causas extra eo. cum esses.¶.c. relatum. ali-
quando tres vel quattuor vt in speciali pri
uilegio.C.eo.l. fine ꝓll: aliqñ quinq: vt in
testamento rustici qñ plures nequeunt inue
niri.C.eo.l.fi. aliqñ vero rediunt ecias octo
vt qñ testator vult facere et nescit ℔as. vt in
d.l. hac consultissima.¶ sic in testamẽto ce-
ci. Notarius tñ computat pro vno. iz sit cau
tius q; sint. vij. sine eo. de proba. qñ.¶ in.d.
l. hac consultissima.¶ in.l.omnium.C.de te-
sta.¶ instit. de te.¶.fi. vbi Ange. are distinguit
qz si probatur testamẽtum per depositionẽ
testium notarius computari põt in numme
ro. vij.¶ sic sex cum eo sufficiunt: si vero pba
tur ꝑ instrumentum notarij non põt compu
tari: q: non potest notarius fungi persona
scribentis¶ auctenticantis testamentum¶
persona testis: vt no. glo.¶ docto. in.d.l. hac
consultissima. ℙ Tertius. De testamento fa
cto coram ꝓsbytero parrochiali¶ duob⁹
vel tribus testibus glo. in.c. cuz esses. de te
stamen: rectat quattuor opiniones et vna
est quaz summando tenet do. Flo. ſ. zab. vt
recitat Archie. quod valet in terris eccleſie
tãtum.¶ intellige in foro causax: vnde Joã.
an. declarãs materiaz dicit hoc cõter ob-
seruari q; in spectãtibus ad plas causas suf
ficiunt duo testes idonei siue in ecclesiastico
siue in seculari foro. Intellige etiam sine par
rochiali ꝓsbytero. per id quod habet l.c.
relatum. el primo. extra eo. in alijs vero va
let in terris ecclesie coram ꝓsbytero parro-
chiali¶ duob⁹ testib⁹. p.d.c. cũ esses: i terris
aũt imperij dicit seruari q; non valeat nisi
interueniat solennitas requisita per leges
ciuiles:¶ hec opio roborata cõsuetudine vi
det seruanda p. l. minime. ff. de legi. ¶ videt
sequi Fede. in consi.¶ Pe. de peru.¶ Pet. de
ancha.¶ ꝑm aliquos do. Anto. Sed panor.
hanc reprobat inquantum distinguit de ter
ris ecclesie¶ imperij.¶ meo iudicio bñ:¶ dicit
q; illud.c. cum esses: de rogault legib⁹ etiaz
quo ad forum seculare¶ sic in alijs ad non
plas causas requiruntur solum duo testes

¶ ꝓbitia ꝓsbyteri parrochialis. vel loco eius
duo alij testes:¶ hec fuit opio Vincen. Ala.
Gof. Ho.¶ do. An.¶ addit Panor. q; nõ opz
quod sint rogati. vel masculi omnes. qõ ve
rũ ẽ quattuz ad hoc qõ dicit de masculis solũ
ad plas causas. vel in foro cõscie. vt patuit.
quattuor ad alia puto stãdum ꝓsumendum in
terpretãti ex quo doc. variãt. Et sic ꝓ3 q; va
let testamentũ¶ quelibet vltima voluntas
ad plas cãs. Iz non instituat ibi heres vel nõ
adeatur hereditas: vel nõ fiat emancipatio te
stamẽti infra rãtum ipse. vel vbi deficit alia
4 solẽnitas iuris politiui clausule que renoca-
cara ẽ quãtum ad hoc. ℙ Quarto. Scõz ar-
chie.¶ veritaz si qs sanus vel infirmus sa-
ne mẽtis nõ violentatus vel circũuentus. iz
liber disponit de quibus potest ꝑ scripturã
aut verba solum sine notario¶ testib⁹ debi-
tis. stãdum ẽ tali dispositioni in foro pscie.¶
ad hoc tenent heredes quib⁹ de hoc constat
certitudinaliter ẽt si ꝓbus ꝑ solenne testm
aliter disposuerat:¶ idem de executoribus:
quia vt dr. xiij. q. ij. vltima voluntas. ſ. ratio
nabilis ꝑm glo. modis oibus obseruẽt: i fo
ro tñ causax nisi sint sufficientes ꝓbationes
stabit testõ solenniter facto: imo ꝑm Inno-
post Bar. in.l. in testõ. ff. de fideicom. liber.
valebit etiam in foro causax si fuit scriptus
manu testatoris: sed furore aut morte pre-
uentus non potuit redigi in publicam for
5 mam: quod intelige ad plas causas: vt di
cit Panormitan⁹ in capitulo primo de suc-
cess. ab inte. forte inter liberos. per.l. fina. C.
6.q. famil. hercis.
¶ Sexto queriẽ ex ꝙb⁹ causis testm dr nullũ
vel iz ꝙdem sed irritat¶ rumpitur: ¶ dico q;
nisi cupatiũ sine scriptis ẽ nullus ex ꝙtuor.
Primo si testator non erat habilis ad testã-
dũ. Secõ si non instituit heredem vel si in-
stituit non capacẽ. Tertio si ꝓhibẽt tã narũ
quem instituere vel exheredare debuit. qõ
pertinet ad testamentũ inofficiosuz. quod iz
Jil. est illud qõ frustra liberis exheredatis
sine officio pietatis liberalis in extraneas
personas redactum est. Quarto si non sit le
gitimus numerus testium legitimorum et
rogatorum: sed de his infra. ¶ ix. Et ex his
concludit Bar. in tracta. minoricar. ꝓ cle.
exiui. de verbo. signifi. vbi dicitur quod fra
tres minores successionum non sunt capa-
ces: quod si fratres minores sunt institu-
ti heredes.¶ nullum habent substitutum vel
coheredem: testamentum nullum est.¶ he-
reditas pertinet ad venientes ab intestato: si
aũt hñt substitutum valet.¶ sic̃r si coheredẽ
¶ ei accrescit portio fratruz: vbi non ẽ sub-
stitutus. Utrũ aũt in foro cõscie talis substi
tutus vel coheres aut veniens ab intestato
possit in cõscia hereditatẽ tenere vide ꝓ euz
ibi: qvẽ hñe hãc maxiaz regiaz q; si ratio ꝑ
esse certus q; testator voluit dispositionẽ va-
lere iure directo. i. testi tm. licite eaz tenet in
conscia: si vero sit certus q; voluit valere ẽt
iure codicillorum.¶ oi modo quo põt. licite
eam nõ tenet: si ꝙ remanet dubius nec ap-
plicat animum suum ad aliqđ ꝓiectũ sed no
net in eo qõ ius ꝑsumit licite eã iz: tñ qz vi
repiri põt q; nõ velit valere oi modo quo me
lius põt tutius est nõ tenere. ℙ Tenet aũt
sed irritat ex septẽ. prio qñ testator nõ ꝓui
dit de posthumo q; post testm est natus q; th
si moreret añ testatorẽ testm non rũperetur
quo ad effectum:¶ secũdo idem dic de quasi
posthumo. vt est arrogat⁹. vt ille q; tpe testi
nõ erat suus sed tpe mortis ei: tertio qñ cõz
exheredatõis ꝓbat pater heres suus.¶ ꝑ sniaz
rescindit: quarto si testõr patiat capitis di-
minutionez nisi terũ fiat eius romanus vel
sui iuris: quinto ꝙ ꝑm testm revocatorium pri
mi: sexto si heres non adiuit hereditatez. vel
añ adita deceſſit: septio si deficit cõditio sub
q; fuit institut⁹¶ silia: isti. q. mo. te ibi. ꝑ totũ.
¶ Septimo queriẽ spãliter qũo testm vale-
at aut non valeat i spectãtibus ad plas cãs 7.q.
¶ dico multa breuiter recollecta diffusa per
archie. iij. parte. tit. x. c. iij. ¶ iij. vbi vide.
ℙ Primum. Testamentũ vel vltia volũtas t.nota.
ad plas cãs. valet coram duobus testibus le-
gitimis. ẽt si essent mulieres. in oi foro ẽt in
terris imperij. qz i hio cessat solẽnitas iuris
positiui:¶ sufficit solẽnitas iuris gentium vel
diuini ꝑm cõem opionem ẽt legitimaz:¶ ꝑm
panor. in.c. raynaldus. de resta. valent lega-
ta ad plas cãs ẽt si non esset clausula codicil
laris¶ testamentum esset nullum. ℙ Secun-
dum. Causa pia seu ecclesiastica si tractetur 2
coram iudice seculari: terminabiz ꝑm cano
nes.¶ non ꝑm leges. ẽt in terris imperij ꝑm
Imo. post do. an. q̃ ẽt dicit statutum quo nõ
valet testamentuz aut vltima voluntas nisi
registretur. non habere locũ ad plas cãs sic̃r
nec illud quo mulier nõ põt testari sine con-
sensu consanguineoz: qz laicus in hmõi sta
tuere non potuit. ℙ Tertium. Vltia volũtas 3
tendens ad piam cãm. pertinet ad iudicẽ ec
clesiasticum.¶ cozã eo tractat. i potest:¶ con
sentir cozã eo pti ꝑ relictũ ecclesie vel laico
pauperi: ẽt ꝙ tali relicto sit priuus laicus comme
nicẽ nis ꝑm do. an. in. c. significatibus. de offi.
dele. imo voluit dal. in. l. si ds. C. de epi.¶ cle.
q; eps vt procurator pauperum vel ei⁹ findic⁹. co-
rã suo vicario possit peteri se mitti i possionẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

er edicto si paupes instituti heredes: et ita quotidie practicat. ⁊ voluit imo. post per. de
4 anch. ℣ Quartū. Relicti p solenne testū ad plas cās reuocat p scōm nō solēne ad plas cās: ⁊ ita vt dicere arche. lz liber sit incorrectus: ⁊ ita tene: quia ita tz bal. in. l. si iure. ff. de leg. iij. ⁊ sentit bar. in. l. in testō. ff. de test. ⁊ in. l. fideicōmissa. §. j. de leg. iij. ⁊ io. de imo. in. l. si io q. ff. de testa. ⁊ in. c. qz ingredientib⁹. eo. ti. ⁊ alexā. qui. lxxxvj. imo testū secundū ad plas causas cotaz duobus testibus tollit primū ēt ad plas cās coram. vij. fm pau.
5 de ca. qui. ccclxv. ⁊ alex. qui. cxlvij. ⁊ in. d. l. hac ꝙsultissima. §. si q. de testa. ℣ Quintum. Lz regulr nō possit qs decedere ptim testatus ⁊ ptim intestatus. ff. de re in. l. ius nr̄uz. hoc tamen qs potest in relictis ad plas cās fm pe. de ancha. vt dispositt de parte bonoꝝ
6 banda in aliquam plam causaz. pura dimidia. ⁊ non de toto. ℣ Sextum. Licet institutio facta per mutuum non valeat. C. eod. l. in
8.q. demus. tamen in relicto ad plas causas valet fm Imo.

¶ Octauo q̄rit̄ vtrum debeant legata facta in testō nullo vel irritādo: ⁊ dico q sic: si est nullū vel rumpit̄ ex pteritiōe posthumo rū vel q̄si. vel p sniam ꝓposita ꝑ rela de inofficioso testō. vel ꝑ ra tabulas. qz sic debent lz non teneat institutio. C. de libe. ptc. aut. ex cā: ⁊ similiter dic si rumpit̄ ex falsa cā. vt si qs instituit. a. ⁊ subſtituit ei. b. ⁊ a mortuo instituit. c. p aliud testū dicēs qz heredes haberevolui nō potui tu. c. eīdo heres. Si vero testū sit nullū vt qua non instituit heredem vel instituit incapacem. vel non fuerunt testes debiti an debeantur legata est differentia inter doctores de quo. §. heredi
9.q. tas. iij. §. vij.

¶ Nono queritur quid iura tradiderint de institutiōe ꝙ substitutiōe heredis in testamēto ex pte instituti. vt taceatur ex parte instituēdi: de quo. ℣. hereditas primo in principio: ⁊ ex parte instituti. de quo. ℣. hereditas. tertio p totum: ⁊ hereditas quarto per totuz
1.dictum et dico multa. ℣ Primum. Heredum differētie sunt tres. Nam quidam sunt necessarij tantum: sicut si seruus instituatur a domino vt̄ necessarius. qvelit nolit tenet̄ hereditatem etiam suspectam adire: si modo cum hereditate consequatur simul libertatē ex testō dñi. et tēpore mortis erat in pte dñi. Quidam vo sunt sui et necessarij sicut liberi qui sunt in pte testatoris tpe mortis. vt filiusfamilias et descēdētes ex masculis filijs: descēdētes enim a filiabus sunt in potestate pris coz. vel aui paterni: sz est differētia: q ꝙ uente filio meo. meus nepos nonerit mihi suus hrs sz bñ mortuo filio. quia nihil est medium quo impediat. ⁊ sic de ceteris: et dicunt sui iō qz dameticī. qz vno patre quodammodo existimant dñi: dicunt vo necessarij. qz de iure ciuili cogebant fieri inuiti hrdes: sz de iure pretorio permittit eis abstinere ab hereditate si velint. Quidam vo sunt hrdes extranei vt oēs qui nō sub pāte testatoris nec subiecti iuri eius sicut sunt filij emācipati. filij ēt a matre instituti: q: femine non habēt filios in pāte. Probantur hec omnia instituta de hr. q̄i. in prin. Sunt ēt alie hrdum differētie de quibus. ℣. hereditas. iij. §. ij. ℣ Sexz. heredis autē institutio duobus modis fit. directe. s. et obliquē. Directa autē institutio fieri nō potest nisi in testō. ⁊ est quando vbi recte si- 2
ue obliquis recto iure instituitur hrs ad q̄ vult testator hereditatē suaz siue illud in quo instituit puenire: et illud capere nullo mediante. Obliqua vo institutio siue fideicōmissaria hereditas relinqui pōt testamēto ex codicillo. et sit cum rogatur in codicillo heres institutus in testamento vel heres ab intestato veniēs. vt hereditatē restituat alteri: is enim cui restituitur hereditas. erit heres p fideicommissum. insti. de codi. §. pe. et de fideicom. §. pe. ℣ Tertium. pōt aliter fieri 3
hrdis institutio in certa parte. sz si aliue instituitur heres inuniuerso talis erit potius legatarius q̄ heres. l. quotiēs. C. de here. institu. §. heres. possunt tamen plures institui equis portionibus. insti. de here. insti. §.
4 si plures instituuntur. ℣ Quartum. Heredis institutio commixti non potest in alterius voluntate exprīme. sz opz testatorē ore. p- prio nomē hrdis exprimere. vel p ꝓpriam scripturam. l. hac ꝙsultissima. ⁊ l. iubemus C. eod. Immo Jo. and. in addi. ad spec. eod. ti. post alber. Papiēsem. lz nonvalere testamētum si qs interrogatus an velit talē instituere heredem responderit sic. q̄nis gloin. d. l. iubemus tenuerit contrarium: tñ in c. cum tibi. eo. ti. tenet̄ q valeat de equitate canonica. ⁊ ibi Inno. ⁊ ho. sic distinguēdo limitant. Nam si committitur in voluntate heredis. s. an velit eē heres vel nevalet. l. ꝓba hec. ff. de condi. insti. si vero committitur in voluntate alterius ab herede exprīssa puta dicendo instituo heredem illum quē titius voluerit. sic non valet. ff. de here. instit. l. si quis sempronium. ⁊ l. captatorias. Si autē heredis institutio alterius dispositioni committatur tacite valet. l. ille institutiones. ff. de hr. insti. ⁊ l. nō nunq̄s. ff. de condi.

⁊ demon. Et eodē modo legatum alteri⁹ voluntati pōt tacite cōmitti. ff. de lega. ij. l. j. lz non exprīsse. ff. de lega. j. l. captatorie. Dicitur alterius voluntate cōmitti tacite sic: instituo te heredem: vel lego hoc tibi si titius ascenderit capitoliū: tum: exprīsse vero sic instituo illū heredem quem titius voluerit: vel lego tale
5 quid et cui sempronio placuerit. ℣ Quintuz. Si quis aūt ita diceret cōmitto omnia bona mea arbitrio titij vel eius dispositionilz ⁊ titius teneꝫ distribuere in plas cās in quibus habemus regulā iuris humani gētium ⁊ diuini q̄ est q ꝙ oibus dispensēt in religionem diuinā vt pctā elemosynis redimantur. Et sic dispensando non pōt velle aliud q̄ voluntas testatoris: sed si dispensaret in ꝓphanis cū nullā habeat regulam posset alio modo dispensare q̄ sit voluntas testatoris. Et
6 ita sentit Inno. ⁊ ho. vbi supra. ⁊ sequitur bar. in. l. j. C. de sac. san. ecc. ⁊ panor. in. d. c. cū tibi. ℣ Sextū. Institutio fieri pōt incerte ꝑsone: puta instituo heredes meos paupes xpi fm glo. in. d. c. cum tibi. ⁊ fm bar. in. l. captatorias. C. de testa. milit. Et si addere eligēdos per priorē talē ⁊ hmōi. Et dicit q. d. l. loquit q̄s sua institutionis ꝓfertur in voluntate alterius non q̄s electio ꝑsone solū. vt i casu nos-
7 tro: sed q̄z non est ita. ℣ Septimū. Institutio heredis fieri pōt sub conditione possibili et honesta: dūmodo nō sit filius qui instituit nō pōt sub omni conditione: sed sub ea tm̄ q̄ est in facultate instituentis. l. suus quoq̄. ff. de here. insti. qz grauari non pōt filius in debito bonoꝝ subsidio. C. de inoffi. testa. l. q̄s in priorib⁹: dūmō etiam non instituatur ad tps certuz: puta vsq̄ ad pascha vel tres annos: qz non valet talis conditio: ⁊ virtal nō tñ virtat. insti. de here insti. §. hereo. sed ad incertū pōt: puta dum vixerit vel talez instituto postq̄ absolutus fuerit ab exēcitatiōe. ff. de here. insti. l. in tps. Fallit in milite q̄ instituere pōt ēt ad tps certum. l. milites ita. ff. de testa. milit. Sed aduerte hic q̄ institutus heres ad diem certum alio herede non dato semper erit heres. vt in. l. hereditas ex die. ff. de here. insti. Et idem dic quando institutio fit ad diem certum: quia nemo potest decedere pro parte testatus ⁊ pro parte intestatus. l. ius nostrum. ff. de regu. iur. ⁊ ita tenet Jo. de imo. ⁊ bal. ⁊ ang. in. d. l. hereditas ⁊ sal⁹. in. l. extraneum. C. de here. insti. ⁊ paulus de cast. in. l. certi. C. de testamen. milit. et dl. in. l. si quis ita heres instituatur excepto fundo. ff. de here. insti. ⁊ communiter docto. ⁊ est verius. licet barto. in dicta. l. hereditas dicat quod nō erit perpetuus heres: si testator aperte voluit q̄ non esset nisi in vita vel vsq̄ ad talem diem: quia testator non potest sus accrescendi prohibere nec respectu rei: nec respectu pōnis: quia causa testandi trahit ad se causam intestati: quia dignior. d. l. hereditas. ⁊ facit. l. si miles vnum ex fundo ff. de testa. milit. ⁊ probatur in. d. l. si quis. In legatis tamen bene potest prohibere ius accrescēdi: ⁊ ita loquitur. l. dominus. ff. de vsu fru. secus in hereditatibus. vt dicta. l. si q̄s. vbi instimus excepto fundo detracta mentione de fundo habet totam hereditatem: quia testator facere nō potest quod iura nō valeant in suo testamento. in aut. vt cuz. de appel. cogno. §. certum. ℣ Octauum. Testa- 8
tor habens filios impuberes potest eis substituere quoscūq̄ velit si non venerint ad pubertatem. C. de impub. ⁊ ali. substi. l. si testamento. si vero peruenerint ad pubertatē potest eis substituere si moriatur sine liberis: ⁊ fm quosdam etiam si moriantur cum liberis. vt. C. de impu. ⁊ ali. substi. l. heres. ⁊ l. sequenti. debet tñ salua esse legitima. ⁊ intelligitur substitutio deducta legitima filiorum ⁊ deducta. iij. totius que dicitur trebelliani ea quam deducit quilibet institut⁹ heres cui alius substituitur regulariter post puberta-
tem instituti. vel etiam cum accepit hereditatem per fideicommissum ab instituto herede. vt in capitulo raynutius. extra eodez. Posset tamen dici quod opinio Bart. est vera in conscientia in eo qui erat simplex ⁊ hec ignorabat: secus in eo qui hanc dispositionē iuris sciebat. qz videtur voluisse quod ius volebat.

¶ Decimo queritur quid iuris de preterito- 10.q.
ne legitimi heredis. l. qui ipso iure etiam si-
ne testamento succedit: ⁊ dico multa. ℣ Pri- 1.dic.
mum. habens filios ⁊ filias tenetur istituere omnes legitimos: vel exheredare si quez non vult: ⁊ subest cā. insti. de exhere. liber. in prin. etiam filias dotatas quas fm aliquos sufficit instituere in dote: sed alij vt Jo. dicunt q̄ oportet eas institui in aliquo modico preter dotem quod est tutius ⁊ etiam ꝓfessos religionem. C. de epis. ⁊ cle. l. fin. §. hoc etiam cognitum. Et idem dic in nepotibus quando filij premoriuntur. insti. de heredi. que ab inte. desc. §. ita demum. ⁊ etiā in posthumis. C. de posth. here. institu. l. quod certum est. Vide tamen infra. parti. v. ⁊ vj.
℣ Secundum. Tenetur autez tales instituere in quota voluerit parte quantūcūq̄ minima. Et lz postea talis agat ad supplemēuz 2
legitime: tñ testamentum non rumpet: dūmodo sit institutus heres nō legatarius pura

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia dicit instituo filium heredem in tali q3 si diceret lego filio meo talem domum non valeret: quia esset preteritus. l. quoriens. C. de here. instit. Est autem preteritio secundz ang. are. instit. de exhere. §. mater. silentium circa institutionis beneficium vel exheredationis odium. P Tertius. Exheritione autem legitimi hdis testamentum redditur nullum si est vel si sunt de illis ad quos strictio iure legitima spectat hereditas. & instituite exheredentur. Qui autem sint tales dic quod cum sint treo consanguineorum linee scilicet descendentium. ascendentium. & collateralium. testator hdit hz aliquem ex descendentibus vt filium. neporē. pronepotem. & sic in infinitum teneatur illum instituere vel exheredare: si talē instituit non tenetur de aliquo ascendentium facere mentionē instit. de here. q ab inte. descendentibus vero deficientibus vel exhdatis. tenetur ascendentes instituere si quos hz. l. quotiens. C. ad sena. consul. offici. collaterales autē nunqz tenet instituere vel exheredare: sed deficientibus descendentibus & ascendentibus legitimis. potest instituere quos vult. etiam non attentes. nulla facta mentione de collateralibus. Quod tamē fallit in fratre. q rumpit testamentum fratris. & sor. si instituit turpē psonam. l. infamem. & intellige de fratre eō sanguineo vterino simul vel saltem conlanguineo. l. ex eodem patre. non autem de vterino tm. C. de inoffic. testa. l. fratres vterini. Intellige ēr nisi in isto casu de aliqua re eius instituerit. vel nisi crimē ingratitudinis in fratrē cōmisisset: vt in auf. de nup. §. ingratitudinis. P Quartum. Testametum tamē clerici vel ingredientis religionē nō erit irritum ex pteritione legitimi hdis. propter ?dum libere positum in. c. quia nos. extra eod. ti. ēt q3 sunt milites. vt no. glo. in. l. pe. C. de testa. milit. vnde sicut nō rumpitur testamētum militis ex pteritione legitimax psonax: sicut nec illorum: quod apte sentit bar. in auf. si qua mulier. C. de sac. san. ecc. de ingrediēte religionem. & panor. in. d. c. q3 nos. de ambobus: pro quo ēr vide fede. pst. ly. quo modo intelligi pōt auf. presbyteros C. de epi. & cle. Et adde quod volēs intrare religionem. testari potest sine legitima numero testium. & pro parte intestatus. sicut miles potest per text. auf. de mona. §. id quoqz. iuncta. l. ff. de testa. milit. & facit. ca. qui vere. xvj. q. j. tamen legitimam peterum legitimi preteriti. vigore. d. auf. si qua mulier. C. de sa. san. ecc. P Quintum. Aliquo autem casu posthumus preteritus rumpit testamentum. s. in testamento matris decedentis in puerperio. & succedet cum aliis fratribus vel neptibus equaliter. Si tamen mater instituisset extraneum aget de inofficioso testamēto. & rumpet. C. de inoffi. testa. l. si mater. P Sextum. Si pater filium emancipatū instituit nepotem vero ex eo in ptāte reliquit preterijt. concludit ang. are. instit. de exhere. §. sed. hec quidez. quod nihilominus tenet testamentum fm Barto. in §. quid si tantum. ff. de li. & po. & ratio quia non dz admitti ad rumpendum vel dicendum nullum. q non admitteretur ab intestato vel testamēto rupto. vel nullo penitus cōdito. vt. l. post humus. §. si quis ex his. ff. de inoffi. te. cum tunc non videatur fieri iniuria nepoti cum non sibi debeatur legitima. quia legitima est tertia pars eius quod quis esset ab intestato habiturus dictus autem nepos nihil est ab intestato habiturus propter existentiam filij emancipati. vt. l. cum queritur. & in auf. nouissima. C. de inoffi. testa. Et ista tenet Bald. xange. & ino. in. dicto §. quid si tantum.

¶ Undecimo q3it3 ad iuris de illa clausula si non valet iure testamēti valeat iure codicillorum. & de codicillis. & dico multa. P Primum. Si testator dixit volo quod valeat iure testamenti & codicillorum fm bar. in. l. j. ff. de codicil. Iz videat induci repugnātia. ita mēt resvaleat dz exponi. & l. vel. p regulaz que ponit quod quando copula ponitur inter duo in compassibilia resolutē in disiunctiuam. vt. l. si titio fundus de vsufru. leg. & erit electio hdis quod comperat iure directo vel fideicommissi. saltem iure codicillox. arbitrat bar. vbi. Z. q non posset hds eligere: quia illa coniunctio diminutiua saltez. habet istud importare. vt si primo modo non possit valere. tūc veniat ad secundum. vt ps ex regula grammaticali: si non potest mihi dare disantium saltem commoda denarij. Si ?o dixit volo valere vel iure codicillorū. & non dixit testamēti dicit idez quod hec dictio vel quando apponitur vni orationi vel dictioni tantum. sumit pro saltem. & consequenter pinde est ac si dixisset iure testamēti vel saltem codicillorum. P Secundū. Habet autē locum dicta clausula fm bart. qñ testamētum non valet propter defectum solēnitatis omisse p text. in. l. codicillis. ff. de leg. j. & C. de codicil. l. fi. dūmodo solēnitas sufficiens codicillo sit apposita. & sic legata relicta debentur. instit. de codicil. in princi. & instit. in testamēto scripta iz directa videtur tñ in casum fideicommissi conuertitur. l. fceuola. ff. ad treb. vnde ab intestato veniētes accipient hereditatem & quasi rogativi deantur: tenētur instituto p fideicōmissum. ar. l. eam quam frater tuus. C. de fideicom. Similiter operatur illa clausula fm bar. si rumpatur testm: q3 hereditas non est additas per. l. eam quā. C. de fideicom. dū tamē dicat si non valebit vel similia verba q3 tractantur ad futurū. Sic operatur si non valz testm propter defectum heredis scripti non capacis fm bar. in. d. l. eam quam. fm vnā lecturam. Non operatur vero si testm non valet propter defectum testantis fm bar. q3 qui non pōt testari nec codicillari pōt. l. diuus. ff. eo. Nec similiter fm eum si nō valet rōne voluntatis imperfecte. vt qñ ante ?s completur moritur est testator per. l. fideicommissa. ff. de lega. iij. & l. ex ea scriptura. ff. de testa. secus si esset imperfecta rōne alicuius solennitatis. & sic intellige. l. fi. C. eo. Nec gñaliter valet si testm partatur defectum vel iuris repugnantiam in his q3 sunt de substantia eius nisi testetur inter liberos fm cōmunem opinionem. P Tertium. Operatur adhuc clausula codicillaris duo fm ange. are. instit. de codi. primo q3 ea apposita in testō. secundo inualido rolliē primo si quo ad legata. vt no. bar. in. l. si iure. ff. de le. iij. & ij. repetitionem legatox a venētibus ab intestato vt no. glo. & doc. in. l. j. ff. eo. qō verus est quo ad eos q3 sunt in primo gradu non quo ad alios vnde si proximos in gradu ab intestato repudiant hereditatem & sequens admittat nō tenetur ad dicta legata: vt est gl. singularis fm ang. in. l. non iustam. C. ad treb. Operat ?o tertio institutionem fideicōmissariā. vt supra. parti. ij. Si adhuc filius in testō in quo est talis clausula sit preteritus an operetur vt videatur rogatus. glo. in aut. ex causa. C. de liber. prete. dicit q3 non: sed bar. in. l. prima. ff. eo. vt recitat ang. are. instit. de codi. et omnes doc. in. d. aut. ex causa tenent contrarium. & quia ista sunt paria relinquere a venientibus ab intestato. & dicere si non valet iure testamenti &c. vt no. in. l. ex testamento. C. de fideicom. & ibi bald. sed si testator dixisset legata deberi a venientibus ab intestato filius preterius teneretur. vt dicta. l. si quis. ff. eodē. Et procedunt predicta in iam nato: in posthumo autem preterito dicit bar. in. d. l. j. q3 si testator cogitauit de posthumo. operatur predicta clausula: non autem si non cogitauit: sed dl. Jaco. Bald. & quasi omnes dicit inspiciendo verba testamenti. Si enim dicitur si non valet sunt presentis temporis & ruptura testamēto nati ante posthumi nō operatur quia non deficit: item quia verum est illo tempore valuisse: si vero dicitur si non valet aut valebit: tunc porrigitur ad testamētum quod rumpitur natiuitate posthumi. & hec est opinio communis. & idem esset si diceretur si non valeret: quia exponitur si nō valebit fm cōiter legistas & similiter si diceretur si non pōt valere: quia trahitur ad futurum fm eosdem. Adde qō no. bar. in aut. vt cum. de app. cog. §. siue igitur. q. d. aut. ex cō. de libe. prete. non habet locum vbi nemo institutus est heres. P Quartus. Ad hoc 4
aīt q3 relicta in codicillis debeant an requiratur additio hereditatis. ang. are. instit. de codi. §. codicillis. dicit q3 quando testamentum factum est & valet: requritur q3 ex testamento adeatur hereditas: qñ aīt non est factum vel est factus inualidum est: necesse est q3 ab intestato hereditas adeatur: alis non debentur relicta. vt no. bar. in. l. si quis cum testm. §. fi. ff. eo. Multa alia dici possent relinquenda legistis: quia parum ad rem nostram faciunt.

¶ Duodecimo queritur quid de reuocatione primi testamenti per secundum. & dico multa. P Primum. Ultimum testamentum semper valet fm glos. in. c. iij. de consti. li. vj. que alle. c. vltima voluntas. xlij. q. ij. ff. de lega. j. l. si mihi. etiaz de primo non faciat mētionem. Fallit in duobus casibus. Primo in testamento facto inter liberos. C. eo. autem hoc inter liberos: quia oportet fieri mentionem de primo vt sibi. Secundo cum ipse testator sibi legem imposuit: videlicet si fecero aliud testamennum non valeat nisi de alio fecero mentionem: aliter non valeret vltimū ff. de lega. tertio. l. si quis. P Secundum. Si 2
autem secundum sit sub conditione: si quidem sit de preterito vel presenti: puta instituo heredem titium si sempronius est vel fuit consul: tunc si conditio fuit vel est vera rumpitur primum si vero sit futura: si est possibilis rumpitur primum etiam si non aduenisset similiter si sit impossibilis habetur pro non adiecta. & rumpitur primum. vt in. l. cum in secunde testamento. ff. de iniust. rup. testa. 3
P Tertium. Per posterius testamentum imperfectum vel aliam vltimam voluntatem non solennem non tollitur primum. vt instituit. qui. mo. te instit. §. ex eo. vbi ange. infert q3 licet testator coram septez testibus dicat nō volo tale testamentum meum valere: nō tamen tollitur: & est ratio fm Barto. in. l. si iure. ff. de lega. iij. quia ista voluntas nō est po

Universidad de Deusto
Biblioteca

tens parare viam adeundi hereditatez de iure ciuili alicui: ideo primum testamētum tollere nō pōt: vt. l. cū in scō. ff. de inīust. rupta. Infert etiam q̄ testamētum nūcupatiuum redactum in scripturā tolli non pōt per testatorem cōtrā. vū. restitutis: qō verū est nisi per decursum decēnij: q̄ tunc nuda voluntate tollitur: si p testes idoneos non minus tribus. vel inter acta manifestauerit vt l. sanctimus. C. de test. ℣ Quartum. Non est dare remedium per quod primum testamētum tolli non possit in effectu secūdum Ange. vbi supra siue iuratum fuerit non conde re aliam voluntatem: siue dicatur nolo aliā voluntatem valere nisi sit in ea inserta tota aue marta: siue dicatur: si cōtingat me aliā volūtatem condere. ex nunc donatione inter viuos dono dicto heredi instituto bona mea vel centum: siue dicatur si cōtingat me aliud testamentum facere ex nunc prout ex tūc dico ⁊ declaro nō esse mee volūtatis cōdendi testamētum: qui modus est salubrior qui fieri possit secūdum Cy. ⁊ doc. in. l. sanctimus. C. de test. q̄ semper poterit reuocari primum dūmodo quādo habet clausulā derogatoriaz fiat mentio de ea in specie: ꝛ nō ydiuiduo. puta dicēdo quāuis vel pro sit clausula derogatoria q̄ aliud testm̄ facere non valeaz. vel similia. Unde etiam. ff. exemptio. ℋ. xj. ⁊ pactum. ℋ. xij.

13. q. ¶ Decimotertio queritur quomodo debeamus interpretari testm̄. ⁊ vltimas voluntates: ⁊ dico q̄ do. Bap. fulgens. in quodaz suo opus. sic dicit. Quātum ad interpretationez vltimaꝝ volūtatum. Prima ꝓclusio. Quando sermo testatoris est ambiguus. i. primo ad intētionem recurrēdum est. l. in ābiguis

1. cōclu. 2 la scōa. ff. de regu. iur. Secūda. ℣ licet significatio verborū vnū significet. si volūtas testatoris aliud sentit nō debeā. quod expressum est. nec quod sensit. quia nō fuit expressum. l. si quis in fundi vocabulo. ff. de legat. 3 primo. l. labeo. ff. de supellec. leg. Tertia. Quādo nō ꝓstat de mēte stātis est ydio. l. nō aliter. ff. de leg. iij. ⁊ l. l. si aliq. devsufr. le. Quarta. Quādo ꝓstat de mēte expressa. ad minus p verba ꝓpria. tūc dz mens attēdi. tex. est cū glo. in. l. ⁊ puto. ℋ. j. ff. famil. her. quem allegat Bal. in. l. cum vez. C. de fideicō. Quinta. Quādo de mente non ꝓstat p verba. sed sequitur mens ad aliud dispositum expressum. nunc habetur pro expressa. tex. est in. l. 5 lam licet iure. ff. de vulga. ⁊ pupil. ⁊ in. l. tale pactum. in fi. ff. de pac. quaa tra alle. bal. 6 in. l. j. in fi. C. pārāte oper. ta. Sexta. Quando constat de mente exdispositione erronea ⁊ tollerabili. statur mēti. siue fuerit error facti siue iuris. Primum probatur in. l. titius. ℋ. luius. ff. de if. ⁊ posth. ⁊ in. l. si C. de posthu. here. instit. cum vtrobiq̄. no. Secūdū probatur in. l. quod fructus ꝑdicto. ⁊ ibi per Bar. ff. de vsufru. lega. Septima. Quando nō ꝓbatur per verba. sed aliter. etiā p ꝓsumptionem ita fuisset dispositū illud attenditur p illō quod habek in. l. quotiēs. ℋ. prio ff. de her. instit. ⁊ in. l. cum ꝓponebaf. ff. de lega. iij. ℋ nynam lecturaz. Octaua. Quando ex casu supervenīēte colligīt ꝓsumptio q̄ si testator cogitasset tradisposuisset talis mēs dz attendi. ꝓbatur tex. in. l. tale pactum. in fi. ⁊ tex. cum glo. in. l. cum acutissimi. C. de fideicō. ⁊ in. l. generaliter. ℋ. cuz aūt. C. de instit. ⁊ 9 subst. sub. bo. fac. Nona. Quādo verba sūt clara iz ꝓbarek aliā fuisse mētē. que tamē nullo mō colligīt ex eius dispōne. talis mēs nihil operatur sed probata operatur irritationem. probatur in. l. in ambiguo. ff. de reb. dub. ⁊ p glo. in. l. labeo. ff. de suppel. lega. in verbo ex communi vsu. Decima. Quādo di 10 spo. explimitur p verba inepta viciātia dispo. attēditur mens declarata a ꝑce. prestatione. glo. cōtra approbata in. l. iij. de leg. 11 j. Undecima. Quādo voluntas est expressa per verba obscura. tunc pro interpretatione recurritur ad iudicē: vt in. l. cum in testamēto. ff. de reb. dub. ⁊ in. l. voluntas. C. de fideicom. quod iudex declarabit ex coniecturis que habentur in. l. si seruus pluriz. in fi. ff. de leg. j. ⁊ si essent tra obscura q̄ nō possent ꝺclarari legatū ꝙ dispō. nō valeret. l. duo sūt iij. ff. de testa.

¶ Ursus de testamēto. scō quātum ad executionē.

Testamētum ursus. scō considerari potest quantum ad executionē ⁊ executores. qui aliquando dicūtur commissarij: aliquādo fideicōmissarij: interdum diuisores: interdum tributores: interdum gadiatores: vt notat Spe. ⁊ interdum executores non simplr: vt dicit Gof. sed vltimarū volūtarum: q̄ ꝓprie executores sunt qui sniam exequuntur C. de exe. re. iudi. l. fi.

¶ Primo ergo queritur quot ⁊ qui instituī possint executores testamēti: ⁊ dico multa. ℣ Primum. Scōm Archiepi. non refert an executores sint plures vel vnus solus. ⁊ dari possunt in numero pari: sicut ⁊ procuratores ⁊ compromissarij ad eligēdum: est tamē ꝓsilium quod tales cōmittant i numero impari vt de arbi. co. j. ℣ Scōm. Siue testator 2 sit clericus siue laycus deputare potest exe

1. q. 1. dictum.

tutores testamēti laicos. ⁊ clericos. ⁊ religiosos. vt no. in. c. religiosus de testa. lib. vj. ꝙ doc. in. c. tua nobis. ibi panor. in. c. ioānes. de re. ēt si sit minor. xxv. anno. ſm gl. in. d. c. religiosus. ⁊ hoc de ꝓsuetudine: ⁊ sequit alb. in. l. nulli licere. C. de epi. ⁊ cler. modo sit adultus. ēt in spectātibus ad nō plas cās. ſm aliquos: vt refert archi. q̄ approbat ꝓsuetudo ⁊ facit. c. ij. de testa. ⁊ tolerari potest ſz archie. mō p hoc nō abstrahant a fultio dimor. ⁊ iz clerici curas secularīū actuū vel negociorum suscipere nō debeant. xi. q. j. te qdē. nec esse ministri laicoꝝ. hoc tñ est spāle in executōe ad plas cās. de testa. c. ij. li. vj. imo ad nō plas modo ꝺdicto. ſz tñ quo ad religiosum limita primo si a suis superioribus. i. immediatis licentiaz obtineāt. vt. d. c. religiosus. Limita scō nisi sit frater minor. cui hoc ꝓhiberur in cle. exiui. de ℣. signi. ℋ. proinde vir sanctus. licet possit contendere quō executio fiat. de quo dic. vt ℋ. sequenti. ℣ Tertium. Femina ēt deputari potest ſm glo. Jo. an. in d. c. religiosus. ſm cō suetudinē q̄ est optima legū interpres: ⁊ dē bat. ⁊ plz iz panorm. in. d. c. tua nobis: dicat aīs fuisse consultum: q̄ non potest: q̄ mulier non comparet vt procuratrix sed intētat actionem nole ꝓprio: de quo p eūdem bal. in. l. id q̄ paupibus: vt in. l. si ds ad declinandam. C. de epi. ⁊ cle. ⁊ sic nō ob. l. negscia. ff. de ꝓcur. ⁊ l. allenam. C. e. ⁊ l. iij. ff. de reg. iur. ⁊ iij. q. vij. ℋ. tria. q̄vt dixi nouvt p curatrix comparet. ℣ Quartuz. Possunt an tem deputari ꝺdicti mirtim. ſ secularis vel religiosus aut clericus simul ſm. Jo. an. in d. c. Joannes. nō ob. q̄ in eodez offo dispar ꝓfessio nō debeat. xvj. q. vij. in noua: q̄ vesti est vbi iter gerētes et vnio respectu eius dē collegij vel coꝝporis: vbi vo ad aliquid agendū admittimus diuersa capita: nō vt collegij vel coꝝpus vnitum. non refert. an illi eius dē aut diuerse. ꝓfessiōis sint. modo ꝓtracē. ꝓfessio p se ist habilis ad id agendū. ℣ Quintum. Nō admittēk aūt suus. nec minus. nec furdus. nec prodigus. nec furiosus. nec pupillus. iz aliā ꝓtrarium tenuerint de suoꝝ pupillo. vt ibi. ℣. no. alibi.

2. q. 1. dictum. ¶ Secundo qritur ſpāliter quid iura vellint de religioso executore: ⁊ dico multa preter dicta. ℋ. prioze. ℣ Primū. Prioz aut guardianus. qui suis subditis hanc licētiam dare potest. a suis superioribus non tenetur tñe eam petere si instituāk executor. vt de abbate exēte ad studia litterarum in ſmilī dictum est. ℣. exēōicatio. ix. ℋ. xxv. ⁊ sic etiam sine licētia superiorum ꝓsit cē arbitratores. ⁊ tenēt gesta ꝑ eos. ℣ Secūdum. Prelatus ō religioso dedit licētiam acceptādi executionem. potest eam revocare ēt re nō integra. ſm glo. in cle. vnica. de testa. cum religiosus non habeat velle nec nolle: iz male faceret hoc facikēdo. sine cā. ſm Joā. and. ⁊ executio fiet p collegam. aut si alius non est deputatus p episcopum. ℣ Tertiuz. Si religiosus 3 sine licētia superioris exequatur valent gesta p eum ſm Fede. dummodo superior nō scō tradicat. iz nō ꝓsentiat. quod ꝓbar. in. l. vniuersos. C. de decu. lib. x. tenere vr idē Iud. de ro. in suis singularibus. ⁊ do. an. de hoc faciēs magnum festuz: ſz doc. communiter in. c. ij. de testa. ll. vj. tenēt q̄ non petitur ob tēta licētia executio sit ipso iure nulla. q̄ negatiua ꝓcedēs verbum potest. vt ibi. reddit actum de iure impossibilem ⁊ necessitatem importat. vtvult glos. in regula nemo pōt in. vj. Nec sufficit sentētia tacita ſz gl. i cle. j. de testa. sed istam glo. ego nō approbo. q̄ nulla ad hoc rō adducī potest ꝓbabilis. nl si q̄ ter. dicit petita ⁊ obtēta: ad q̄s dico q̄ obtinetur: explicite ⁊ tacite. ſ. sīr ēt petitur primā ēt opinionē dicoveraz si petak obtineatur tacite: ⁊ secundam vbi nec sic nec sic. ℣ Quartum. Religiosus ēt exemptus depu 4 tatus executor. si exequēdo delinquat punir ꝑpōt ab ordinario. d. cle. vnica: vbi ēt imponik illi vr rōnem de executiōe reddat ordinario: q̄ ordinario vt eam exigat. q̄s rica. in. iij. dist. xlv. limitat in religioso habente exemptiōem cōem ⁊ ñ potēte pueniri rō ne ꝓtractus. vel delicti: seu rei: vt in c. j. de priui. ll. vj. secus in eo qui ēt ex ꝺdictio pueniri nō potest. quia ab ordinario talis puniri non potest. ℣ Quintum. Religiosus execu 5 tor erogare potest suo monasterio etiam si sit solus executor. ſm pau. q̄ distinctio personarum q̄ dz esse inter dātem ⁊ recipientez. de ītre patro. nostras. ibi est cuidens. de testi. insuper. ⁊ dez dic de ꝓsanguineo cessante fraude: sibi aūt non potest. nili ēt in summa necessitate. quia tūc ēt liceret ei capere aliena. secus si nō sit solus iz cū aliis. q̄ pōt ℣ Sertum. Si testator voluit oia distribui 6 devolūtate aut ꝓsilio religiosi. ſm za. ⁊ pau. primo casu est quasi executor. ⁊ idem dicendum quod de executore. secūdo aūt cū secus: nisi heres vel commissarius ꝓsiliū eius sequi teneatur ex mandato testatoris. Nec ex illis. quod no. quia vbi ꝓsiliuz est sine quo non talis est executor. vbi no. q̄ si dixerit testator quod executor exequatur cum consilio talis. tenek petere iz non sequi ꝓsilium. si ꝙ dixit ſm ꝓsilium talis. tenek illud seq

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundum Albri.in.l.nulli.C.de epi.& cle.
7 Vide ēt.F.ꝑ illū.§.illi.P Septimum. Fratri
bus minoribus hmōi executo interdicit
ydictum est in cle.exiui:de ꝛb.sig. hac rō
ne: qz ꝑ nulla re tpali pñt in iudicio experi
ri: hec aūt sepius absq; litigio ꝛ tractōe vel
administratiōe pecunie nequeūt expediri.
Hec ibi.verum hñt vt ibi subdit in his dare
illum ipsorum statui non obstitit cum ex
hoc ipsis circa bona tēporalia nulla iuris
dictio.actio in iudicio.sine dispensatio tri
buat. Hec ibi: q nō intelligunt de illo sine
quo nō.sine necessario: qz tale facit exe
cutorē: vt pti.pote.sed de voluntario. Jgit di
cit bar.in trac.mino.& sequitur sum.ang ꝛo.
qz si minor pōt esse executor: qñ distributio
ꝛ fieri in ipsos fratres vel monales sancte
clare subiectas coꝛ cure herede sponte sol
uēte: qz fiet administratio pecunie ꝑ heredes vel executores alios ꝛ ipse frater arbi
trabitur: & cessant rōnes dicte cle.si hoc non
hñ ꝛ: qz si ista aliqñ sine litigio expedian
tur tamē vl si isti, phibeāt: ꝛ pōter in casu in
quo cessat rō legis fieri nō pōt sine licentia
legislatoris nisi in necessitate q̄ hic nulla est
vt pz.F.interpretatio.§.i.non cessat ēt rō le
gis hic cū ori sak inde iurisdictio tractio. Di
cit ēt sum.ang.quod fratri minori circa hec
licitum est esse ꝑsultorē. intellisit de illo
sine quo nō: qō tñ iā falsum pz ex dictis. et
ꝓtrarium ꝛ ge.in.c.fi.de testa.ll.vi.& pe.de
anch.ezaba.& bald.ꝛci.in auc.ingressi.C.de
sacr.san.ecc.& late barba.in.c.tua nobis.de
testa.in suo ꝑsi.rū.rō est: qz ꝑ illam declarationem frater minor ēt executor in effe
ctu ꝛ indirecte ꝑ aliume sicieret fraus le
gi: maxime qz ꝛ hic cesset aliqua rō illius
phibitōis nō tñ ois: qz stat dispensatio circa tpalia: q̄ saluaī in solo ꝑsultore sine elec
tore pauperum quibus fiet distributio. cū
ēt consiliarius dicaī agēs: vt pz.v.metaph.
8 P Octauum. Jo aūt cui ex testamēto est in
iunctum vt distribuat ꝛm ꝑ illum fratrum
minorum ꝛm bar. vbi.F.eo.casu quo illi nō
pñt esse executores deu: banitate ꝛ eorum
ꝑ illi ꝛ requiri. vbi vo eē. possunt requiri debet
ēt de necessitate: sed qz nullo modo possunt
eē nullo modo necessario requiritur.

¶ Tertio q̄rit vtr deputatus executor cō
pelli possit accipere vel exequi ꝑ quem: vbi
co multa. P Primum. Secundum panor. in
d.c.Joannes. de testa. deputatus executor
nō tenet acceptare vel exequi ꝑ quem: si
ceptasset: qz renunciare non posset. rō: tacī
te acceptare. qñ aliq̄d facit ꝓtinens ad hoc
qñ scienter recepit litteras q̄ibus sibi officiuz
deferebat. ar.l.j.§.j.ff.de procur/aut si ipse
consensit quando testator eum ad illud of
ficiuz deputabat: ad quod.l.ꝓtoti.§.i.ff.ad
l.cor.de fal.& facit.l.ex snia.de testa.tu.non
tamē sufficit si ꝓsens fuit et tacuit. ff.de ar
bi.l.ꝓponius. Posset tamē eps in lega
tis ad pias causas extra acceptationē com
pellere. et si nonꝓ executorē saltē vt delega
ruz sicut in qualiber alia delegatione: vt.C.
q̄ pro su.iurisdi.i.vnica.et.c.pastoralis.de
off.dele. P Secundum. Sicut tñ sum.Joā. 2
and.in.d.c.Joānes. executor fideicōmissa
riusq; suscepit offīm illud exeq̄ compellitur
s.post susceptum offīm et non asi.si nō vult
offīm suscipere. helpue si nihil fuit sibi reli
ctum non agnouit: et intelligitur de dimis
so ꝑ testatorē: secus de dativo et legitimo.
de quo specu.eod.ritu. P Tertium. Non so 3
lum dio cesanus de quo ibi dr. ꝛ etiam ha
bēs iurisdictionem episcopalē vel quasi: po
test executorē compellere: in qua etiam iu
risdictione compellēdi succedit capitulum
mortuo epi.scopo. de malo. et obe.ls q̄. non
aūt eo infirmo vel abñte. cum his casibus
iurisdictio non transeat in capitulum.
P Quartum. Modus. aūt cogēdi est ꝑ sub 4
tractionē emolumēti relicti sibi a testato
re al's non relicturo. vel ꝑ cēsuram eccle
sticam. vel ꝑ penam arbitrariam. de quo
specu.nisi ex causa emergēti executor pe
tat exonerari. ff.de procu.l.si post datū. Jgit
ur offīm hoc.ꝛ.p curatoris ꝛ arbitri. ꝛm bo
nagiu. ꝛ nenlunt in eē a principio voluntā
rium. ꝛ ex post facto necessarium. addebat
ꝛ casum de executōe voti paterni. vt de vot.
ls. Et ꝑ hoc arguitur quod non solum arbi
ter: ꝛ ēt arbitrator cogi pōt sniam dicere
de quo in spe.de arbi.§.fi. P Quintum. Dio 5
cesanus aūt ꝑ qnē ꝛm.d.c.Joāneo. dz fieri
executio siue compulsio quantum ad execu
tionem legitimam quam hz eps. est eps ori
ginis testatoris. si alibi hz domicilū. vter
q; pōt exequi ꝛ aliquos vel melius eps do
micilij. nisi in loco originis essent facultā
tes. quantum vo ad compulsionem executo
ris episcopus executoris compeller: si ta
mē offīm exequendi susceptū in domicilio re
statoris. episcopus ipsius domicilij ratione
illius quasi cōtractus. eū ꝓpellet. si inuenies
eum ibi: al's seruabitur. c. romana. de foro
compe. vel dico quod ex quo est abñs exe
quetur collega. quem si non hz nec al's testa
tor prouidit: exequet eps restatoris: vt de re
scr.c.ij. lib.vi. nec instabimus ꝓ pulsioni ab
sentis. P Sertū. Executores deputati ꝑ tes 6
statorē ad distribuēdū incerto ꝑ alīū exeq̄

nō possunt ꝛm ge.sed ꝑ se debēt implere ad
qō.c.tua.de testa.& idē old.qō vex. intelligit
nisi certa erogatio certe rei & certo loco sien
da cōmissa esset: quia tūc forte posset alij cō
mitti: ad quod de offi.deleg.ls cui.libi.vi.Et
idem Jo.an.

4.q. ¶ Quarto q̄rit vtrū offīm executores trās
eat ad heredē vel successorē plātum. Et q̄
tum ad heredē dicit glo.in.d.c.religiosus. q
non nisi testator expresserit: & hoc tene per silū
ter. ls aliqui teneant ꝓ trariū ꝑ.l.cum vnus.
& l.a filio.& l.alimenta.ff.de ali.& cy.le.qō q̄
dam limitant, vt ꝑ re non integra. vt de elec.
in causis.a.l.mādatum.C.māda. Quātum
vo ad successorē dicit za.in cle.j.de testa.qō
succedit successor: si executor erat datus sub
noie dignitatis non si rōne persone: qō sez
matth. sic cognoscetur. qz si est deputat' ad
dignitatem datus est rōne psone: sīr si post
dignitatē sed est adiectū nomē ꝓpriuz ap
pellatiuū: si vero adiectū est nome appellati
uum tm: ꝑsumit dat⁹ rōne officij & succe
dit successor. Hec tñ distinctio ꝛm glo.Joā.
an.in.c.q. de testa.ll.vi.procdit in extraneo:
sed in ꝓpinquo videtur q̄ ls nomen nō sue
rit expressum cum affectione hoc tactum sue
rit non trasibibit ad successorem. Distinctio
tñ matth. facit ad multa.

5.qō. ¶ Quinto q̄rit q̄d iurisdictionis auctoritate execu
1.dic. torio testamenti: & dico multa. P primū. Cū
simplr deputant duo executores vno mor
tuo vel nolente exeq̄ alius posset exequi nisi
testator aliud expresserit. vt est tex.in.d.c.reli
giosus. & sīr si vnus est in remotis vt ibi im
mo ꝛm glo. ibi non est necesse q̄ vocet sicut
in electione. vt in.c.q̄ ꝓpter. & in.c.cuz inter
vnius. de elec. & idē ꝛm Jo. cal. si institu
tus quatuor aut plures & mortui sūt duo vl
maior pars: qz ad minorem partez spectat
executio ꝑ rōnem dicti ter. Si vero non mul
tum distaret esset vocandus: sed si in termi
no statuto non veniret. predent ceteri. Si ēt
sint instituti non simplr: sed cū aliqua limi
tatione: puta q̄ vnus sine alio non possit et
hmōi seruandum est q̄ testator ozdinauit vt
2 in.d.c.religiosus. P Secūm. An vo agere pos
sit executor contra heredem omnes dicūt q̄
sic in relictis ad pias causas. C. de epi. & cle.
l.si quis. & similiter in aliis si est minister et
particeps relicti: puta quia testator falcidiā
vel aliam quoram ad eum pertinere voluit
ꝛm omnes agit. ff. de leg. ij. l. si quis titio. si
vero sit minister tantum non agit ꝛm Inno
cen. & ho. dicit q̄ de iure canonico agit cōtra
omnes in spectantibus ad vltime voluntatis
executionem & eis negligentibus agit dioce
sanus. de testa. tua. & c. si here. Primū ꝓ dis
tinctionem tenet spec & vt videtur panor. in
c. ioannes. de testa. vbi dicit q̄ purus execu
tor nec canonico nec ciuili iure hz actionem
contra heredem: sed pōt implorare officiuz
iudicis contra detinētes bona defuncti ꝛm
dī.in.l.iulius.§.meula.ff.ad treb. & bart.in
l.si quis titio.ff.de leg.ij.q̄ q̄ glo.in.d.§.meu
la. limitat vez nisi in legatis ad pias cāu
alle.l.nulli.C.de epi.& cle. & idē glo.in.d.l.ti
tio. si vero non est purus executor sed legata
rius sicut q̄ verba dispositionis ꝓferuntur
in eum tacite vel expresse sicut relinquo cētuz
titio & volo q̄ ea restituat meuio: tunc agere
pōt contra detinentem bona tanq̄ legata
rius: & idem vbi tacite conferetur in eum dis
positio puta q̄ est particeps illius relicti. ꝛ 3
gl.in.d.§.meula. & in.d.l.si quis titio. P Ter
tium. Pro executione autem vltime volun
tatis bona defuncti vēdere pōt executor si
est vniuersalis ꝛm panor.in.d.c.Joānes. pu
ta quia omnia sunt distribuenda pauperib⁹
l.ij quis ad declinandam. C. de epi. & cle. sive
ro est particularis non potest nisi testator ex
presse concesserit. vt in.l.allo herede. ff. de
ali. & cl. leg. sicut hodie communiter datur li
bera vendendi auctoritas: qō q̄d impor: tet
vide bar.in.d.l.allo.

¶ Sexto q̄rit qñ executor exeq̄ teneaī: & di 6.q.
cit panor.in.c.nos q̄dem. de rel. q̄ si testator
ꝑcidit sibi de ipe hoc seruabit: hoc notato
q̄ ls testator mādet aliq̄d fieri infra certum
tpo cōputandi si a die mortis sue intelligit vt
supplek & scies adite hereditatis: vt probat
tex.in.l.statuliberos.§.si qs heredi. ff. de sta
tu li. & facit tex. iuncta glo.in.l.fi.§.si aūt du
bius. C. de in. dell. Si vero de tpe non ꝑcidit
dicit panor.in.c.si heredes de testa. q̄ si res
legata est in patrimonio testatoris pōt solui
sine mora: qz dñium illico adita hereditate
transit in legatarium. vt in.l.si tibi hō.§.ci
seruus. & q̄ ibi no. ff. de lega.j. & in.l. cum res
ibidem vbi & dr q̄ si non soluat sine mora he
redes condēnantur ad prestandam vsuram
& oēm vtilitatē & idem si esset pecunia lega
ta. vt in.l.si domus.§.in pecunia. ff. de lega.
j. vbi dr q̄ ad solutionem tempus modicum
dandum est: quod breue tempus glo. ibi di
cit esse decem dies a ꝓcepto iudicis: vel saltē
arbitrarium pensata quantitate & qualita
te hereditatis: & si non habet debet reperire
vndecunq; vt ff pecunia. ff. de lega.ij. Et hoc
tene quo ad obligationem. P Quantum ve
ro ad penam. s. vt cogantur soluere cuz om
ni emolumento & interesse dicit quod in lega
tis ad pias causas est tempus sex mensium

vt in aut.de eccle.ti.§.fi aũt legatuz.Et idẽ dicerem in legatis ad non pias cãs p arg.a maiori in.d.§.fi aũt legatum.z hoc a die insinuationis siue publicationis testamenti. Quod si p annũ a die monitionis p iudicem sibi facte non impleat q̃cũq; relicta priuatur tota hereditate z veniet ad substituros: vel si non sunt venient ordine seruato coheredib⁹ adeuntibus vel grandi fidelcõmissario:z ceteris ſm qs habetur in auten. amplius.C. de fidelcommiſ.licet posset iudex cogere ẽt ante prefatum tempus executores vel heredes alio remedio.

7.q. 1.dic. ¶Septimo q̃ritur quid vel vbi executor distribuere teneatur:z dico multa.℣ primum Utrũ executor distribuere possit in pios aut consanguineos,p prios vide supra elemosyna.§.ij.par.iiij.Utrũ ℣o religiosus hoc possit in se vel in suuz monasterium.vide supra eo.§.ij par.v.℣ Sc̃o.z Executor nihil erogare pot in spuriũ defuncti ſm zab.z math.qz nec p se nec alio mediante capere põt.ff. de vul.z pu.l.ſi pater.qs mat.dicit vez etiaz ſi datum sit executori arbitriũ disponendi: qz dz intelligi sibi datum ,put a iure z non contra ius. Qõ quidez intelligi põt de rigore iuris ciuilis sed non canonici.vt in.c.cũ haberet.de eo qui duxit in mat.℣ Tertiũ. Si testator dedit executori aliqd distribuendũ vbi ei videbitur z placuerit tenet illud distribuere in pios vsus si aliud non appareat de mẽte testatoris.ar.c.cũ tibi.de test. Sed qz verbuz videbit z ꝑbũ placuerit,refert ad arbitriuz boni viri.ff.de fidei.le.l.thais.§.sorore sua. z.l.fidelcõm issa libertas.la.ij.bonus autez vir arbitrabit magis dispensandũ,p salute alie q̃ alter,de fo.cõ consſtuo,qõ mirle fit ſi pauperibus detur.l.id qõ pauperib⁹.z.l. milli.C.de epi.z cle.dabit eis:ak eps renocare põt executionem.pe.tñ de peru.tract.de capor.dicit medietatẽ dandã pijs locis:z medietatẽ pauperibus nihil tñ aliegans z est satis equum.℣ Quartum. Si testator reliquit centuz pro male ablatis z illa non sunt tot restituenda dabitur pauperibus z simpliciter dispositum:si vero prohibuit in alium vsum conuerterit heredis. Vide panor.ſm.in dicto c.rua nobis.

8.q. 1.dic. ¶Octauo q̃ritur qualr executio testamenti ad eſm devoluatur:z dico multa.℣ Primum. Scõm panor.in.c.nos quidẽ. de test. executore nonne requirẽs ſi oportuit duplex monitio post negligentiam debentis exeq̃:Statim in legatis ad pias cãs devoluitur executio ad eps:nec req̃ritur aliud ꝑs videat innuere tex.in aut.de ecc.ti.§.fi autem. q̃ hoc iuſſi sunt:z sic intelligerẽ not.p bar.in autẽ. amplius.C.de fidelcõ.ſi vero sola vnica monitio ꝓcesſit expectabitur annus a die monitionis q̃ꝫ devoluat ad eps:sed hodie cõter eps hñt statuta vt ꝑs currat a die mortis:ad monẽdo gñal⁹ quolcũq;:z ſi sic devolvitur post.annũ intelligẽdo a die mortis: q̃ quidẽ limitat ex doctrina panor.in.d.c. nos a die mortis supplẽdo z scie z adite hñãtis:limitat ẽt ex doctrina ricar.ſi hz bona i ꝓpꝛtu de q̃b⁹ possit infra ãnũ ꝓplere legata ſz vtrãq; limitatione panor.in.c.qz diuersitatẽ.de pces.ꝑb.impugnat dicẽs No.ſ.ex tex. ibi q̃ ꝑs ꝑtũ in odiũ negligẽtie nõ currit impedimẽto iuris.exẽplũ ibi suspẽsio ne vel factl.exẽplũ ibi de quo stetit l curia post absolutionẽ z hoc bñ notabilis:sec⁹ dic q̃ ꝑs ẽt ꝑtũ nõ in odiũ negligẽtie ſz i fauorẽ alteri⁹:qz illud currit ẽt ignoranti.p q̃ est do.ter.in.l.graue.ff.de his q̃ no.infa.'vbi eps anni currit ẽt mulierꝫ ignoranti mortem marit⁹:z vide glo.no.in.c.statuũ.de ꝑbẽ.li. vi.z no.dcm spe.in ti.de instr.edl. singulare z quotidianũ.ſ.q̃ ſi executor testamenti non potuit exeq̃ infra annũ nihilominꝰ devoluit ꝓtinus ad eſm.ar.in.l.nulli.C.de epi.z cle.z i c.nos.de resta.nec reddit rõnẽ ſz tu redde q̃ ꝓdicta:qz illud ꝑs nõ fuit ꝓtũ in odiũ executoris ſz potiꝰ in fauorẽ defuncti:ne diu eiꝰ volũtas differat:deide aũt refert se ad no. p̃ eũ in repet.c.cũ esses.de test.vbi ꝓfert dictas limitatões huic decõ:qz hoc ꝑs statutũ est in odiũ negligẽtis executoris z fauorẽ alterius z hoc seq̃t ſũ.ang.z ro.sed primũ mihi plz magis. Sũ.tñ ro.q̃ in diuersis.§.tenet virũq; sibi est incompassibilis.℣ Secundus Si aũt quis relinquat cẽtũ pauperibus declarandis per sempꝛonium elapso anno declaratione non facta:non põt eps eligere pauperes vigore statuti:de quo in prioꝛe partiſm bar.in.l cum ꝗdam ita.ff.de legat.ij.et panor.in.d.c.nos ꝗdem.qz statutũ loquitur de executore z in eo haberet locũ z nõ posset se amplius intromittere.ar.c.ſias.de suppneg.ꝓla.Nõo aũt declarare nõ est executor sicut dicimus differentiam inter iudicem q̃ declarare executoꝛem.C.de exe.re.iudi.l.executoꝛez.z ita tenet ſum.ang.quam sequitur ro.ex hoc inferens quod frater minoꝛ potest esse declaratoꝛ:z ſi non executoꝛ:sed ego dico q̃ iste z ſi non sit executoꝛ totalis est tamẽ partialis:quia consillans est causa effectiua quando consilium est sine quo non nec est ratio quare ad situm non extendat statutũ cum in eo habet locum ratio expꝛessa eius que est ne anime pereant.

℣ Tertiuz

3 ℣ Tertium. Predictam autem devolutionẽ habere locum in legatis ad pias causas non est dubium ſm Panormi. in.c.ſi heres.de testa.in aliqs aũt est diuersitas inter doc.quaz ipse cõcordat.z archie.ij.parte.ti.x.c.ij. Ꝑ tamen Panor.in.d. repetitione:tenet indistincte q̃ ꝑs potest se intromittere de istis.ſi ne procedat ex officio:ſi siue actione imẽta p ꝓꝑtu de q̃b⁹ possit infra ãnũ ꝓplere legata ſz vtrãq; limitatione panor.in.c.qz diuersitatẽ.de pces.ꝑb.ipugnat dicẽs No.ſ.ex tex. ibi q̃ ꝑs ꝑtũ in odiũ negligẽtis ſz i fauorẽ alteri⁹:qz illud currit ẽt ignoranti.p q̃ est do.ter.in.l.graue.ff.de his q̃ no.infa.'vbi eps anni currit ẽt mulierꝫ ignoranti mortem marit⁹:z vide glo.no.in.c.statuũ.de ꝑbẽ.li. vi.z no.dcm spe.in ti.de instr.edl. singulare z quotidianũ.ſ.q̃ ſi executor testamenti non potuit exeq̃ infra annũ nihilominꝰ devoluit ꝓtinus ad eſm.ar.in.l.nulli.C.de epi.z cle.z i c.nos.de resta.nec reddit rõnẽ ſz tu redde q̃ ꝓdicta:qz illud ꝑs nõ fuit ꝓtũ in odiũ executoris ſz potiꝰ in fauorẽ defuncti:ne diu eiꝰ volũtas differat:deide aũt refert se ad no. p̃ eũ in repet.c.cũ esses.de test.vbi ꝓfert dictas limitatões huic decõ:qz hoc ꝑs statutũ est in odiũ negligẽtis executoris z fauorẽ alterius z hoc seq̃t ſũ.ang.z ro.sed primũ mihi plz magis. Sũ.tñ ro.q̃ in diuersis.§.tenet virũq; sibi est incompassibilis.℣ Secundus Si aũt quis relinquat cẽtũ pauperibus declarandis per sempꝛonium elapso anno declaratione non facta:non põt eps eligere pauperes vigore statuti:de quo in prioꝛe partiſm bar.in.l cum ꝗdam ita.ff.de legat.ij.et panor.in.d.c.nos ꝗdem.qz statutũ loquitur de executore z in eo haberet locũ z nõ posset se amplius intromittere.ar.c.ſias.de suppneg.ꝓla.Nõo aũt declarare nõ est executor sicut dicimus differentiam inter iudicem q̃ declarare executoꝛem.C.de exe.re.iudi.l.executoꝛez.z ita tenet ſum.ang.quam sequitur ro.ex hoc inferens quod frater minoꝛ potest esse declaratoꝛ:z ſi non executoꝛ:sed ego dico q̃ iste z ſi non sit executoꝛ totalis est tamẽ partialis:quia consillans est causa effectiua quando consilium est sine quo non nec est ratio quare ad situm non extendat statutũ cum in eo habet locum ratio expꝛessa eius que est ne anime pereant.

Summa

ca restitutionẽ:qz ſ.illa nõ ordinatur ad explandã pendẽtyndẽ nec est pars sanctitatis vt supra dictum est. Et ideo contra.e.rho. restituere tenet ſum.ang.q̃ anima non intrat celum nisi restitutione facta.

℣ Patet ſcõo q̃ nõ debet executor multũ tardare vt rebus defuncti melius vẽditis maiorem elemosynã faciat.nisi illud augmentuz elemosyne sit valde magnũ tẽpus tardationis valde parũ ſic q̃ arduitio boni viri melius sit tardare,de quo.s.tho.in quo.dicit q̃ licite hoc fit in mota modici tpis in q̃ nõ vt magnũ periculũ vel detrimentũ:q̃ limitat vt supra.vnde subiungit q̃ ſi p multũ tpo differat:vt in modico ampliores elemosynas faciat:nõ excusat a culpa:qz forte defunctus a purgatorio liberat interiz:aſic frustrat remedio quo multũ indigebat. Hoc aũt relinquit prudẽtis executoris examini vt cõsiderata dilatione tẽporis ꝓditione persone:q̃ citius vel tardi⁹ liberãda est.tẽptitate augmẽti elemosynar ſi faciat quod viderit magis expedire defuncto.

℣ Patet tertio q̃ tã heres q̃ executoꝛ ex tali dilatõe ꝓcipue magna mortaliter peccat :qz iniuſte infert defuncto dãnũ notabile.ſi non facit q̃tũ pot:nec excusatur heres: qz commode nõ põt:nec executoꝛ etiã ſi nõ potest cũ debeat intimare hoc episcopo qui cogere potest .de testa.ioãnes:vnde sales dicit cum egentium necatoꝛes:tab ecclesia abjiciẽdi.xij. q. q̃.qui:z duobus se.z sic sunt excõicandi.z consequenter mortaliter peccant ſm archie.posſio.de neap.

2

3

10.q. 1.dic. ¶Decimo querit q̃ sit pena negligentis executoris siue sit heres siue alius.z dico multa. ℣ primũ. Sicut per leges imponuntur circa hmõi pene.ita testatoꝛ potest suis heredib⁹ penã ꝓponere.ſi sue nõ paruerint voluntati. ſti.de leg.§.pene.dũmo nõ ꝓcipiat turpe vt inhoneſtũ.ff.de ꝓdi.ist.quida de hoc immo eã põt ꝓponere legatario z executori per subtractionẽ eiꝰ qõ eis obueruũ erat de primonio testatoꝛis:vt patebit.§.sequẽti. ℣ Scõm heres,intellige de extraneo.dz infra annum a die monitionis.intellige q̃dẽ per iudicẽ cui interest siue sit epⁱ:siue aliꝰ implere volũtatẽ defuncti.vt in aut.de her.ab.§.fi de.o. vbi ſm glo.ſufficit vnica monitio:z ꝛst cõmunis opinio z hoc in relictis etiam ad nõ pias causas:ꝓpost annum põt ꝓsequi tota hereditate vel duo bona relicta.vt no.bart.bal. imo.z imo,immo ad hoc vt auferri possit relictum ad pias causas cuz omni eius emolumẽto sufficit lapsus sexmenſiũ a publicatione testamenti:vt in aut.de ecc.ti.l.ſi autem

Siluestri.

9.q. ¶Nono queritur vtrum dilatio executionis elemosynaꝛ ꝓdiciet anime testatoꝛis:z dicit o.rho.in quo.vſ.ar.xij.q̃ nõ ẽtũ ad meritũ maxime ſi ẽtũ in eo fuit cãm adhibuit vt eiꝰ elemosyne cito darent qz meritũ principaliter ex volũtate z intẽtione dependet:ſz ẽtũ ad effectum elemosyne patitur detrimentũ.nõ q̃dẽ vt puniat per hmõi tarditatẽ.ſz qz ei nõ adhibetur remediũ expiationis pene cũ non sit suffragiũ:vnde ſubleuarek. Similiter nõ patitur detrimentũ ſi differatur restitutio:quã fieri mãdauit.ſz tarde.l.in morte ſi fecit q̃ potuit.hec ex illo.

hz.¶ ℣ Ex ꝑdictis plz ꝓmo q̃ negligẽtia seu remissa voluntas testatoris in dispoñdo nocet ei q̃ ad meritũ:negligẽtia executoris circa suffragia nocet ei:qz nõ liberatur a pena purgatoꝛij ita ei toꝛ:nõ aũt negligentia executoris cir-

legatum ſm imo.de quo.ff.ſ.vſ.ſm archid. poſt do.an.1320.ſi hereſſe negligēs in adipiendo volūtatē defuncti:poterit eſſ ēt non expectato anni lapſu interdicere ei oē relictū illi cū fructu remolumēto:qō innuere videt c.ſi heredes.eo.ti.glo.ibi ſm vnā lectu. Poteſt aūt eſſ in relictis ad pias cauſas monere heredē vel executorē ſtatiz poſt mortez teſtatoris:qr in his non requiritur aditio hereditatis vt no.bar.refert archi.ſz in aliqmo nere nō poterit añ aditaz hereditatē vt no. imo.poſt pe.de ancha. ℙ Tertiū. Si autē heres ſit filius vtrū priuetur tota hereditate ēt legitima ſunt opiniones:vt refert glo.in.d.c. ſi heredes.ſarchie.iō.parte.ti.x.c.iō.ꝛ tenet ho.q ſic cū quo eſt io.an.ibi.ꝛ Archi.in.c.ſi neſter.ſſ.q ſ.acal.in q̄dam diſputatiōc:ꝛ pe. b anch.ſdo.an.in relictis ad pias cauſas:ſz 3aba.tenet q legitima nō priuak ꝓpter hāc negligentiā:ad deuel cōrum actiā ēt in relictis ad pias cauſas:qr illa nō puenit ſibi ex voluntate defuncti.ſz iuris diſpoſitione:ego vero diſtinguēs dico.q ſi hereditas eſt diuiſibilis reſeruabit ei legitima.C.de fideicō. auk.hoc ampliꝰ ſi vero ſit indiuiſibilis:vt qr ducatꝰ.regnū.vel hmōi:ille totā perdet:de vot.ſz in ſi. ℂEt hec intellige in diſpoſitiōp teſtamenti:qr ipſo iure habēt auctoritatē vt legata.ſubſtitutiones.ꝛhmōiū alijs aūt heres neceſſarioſeruare nō tenet:vt ſi ꝑcipiak heredibꝰ q ſtēt ſimul vſq ad tale tps:vel q talis tali nubat aut nō nubat:hmōi. Si aūt in hmōi teſtator vult heredē obligare adcitiat penā in teſtamēto dānando heredē in legato preſtādo cā pene puta petre heres mens ſi tale quid nō fecerit:dato centū titio:qr ſic tenebit legatū niſi ꝑciatur ipoſſibile vel turpe aut cōtra 4 leges.inſti.de leg.ℌ.pene quoq. ℙ Quartum ℙactico aūt cōtra negligentē heredē ſz do. anī.erit in relictis ad pias cauſas vt primo ei interdicantur oēs redditus ex eis ſatisfiat ſi eſt poſſibile:alioquin ſi perſeuerat cōtumacia priuetur tota hereditate.etiaz ſi ſit filius:de quo tamen tu dicyt parti.prioze.in aliꝭ vero nō ad pias cauſas:ſimiliter primo ſatiſfaciat de redditibus.ꝛdeinde procedat ad priuationē hereditatis ex toto ſi heres ſit extraneus vel relicta legitima ſi ſit filius et hmōi.de quo etiam dic vt ſupra.

11 ℂUndecimo queritur vtrū pena appoſita a teſtatore poſſit exigi:ꝛ dico q ſi appoſita ſit pena priuationis cū turpi cōditione adiecta vt qr legat ꝑtū mēdicātibus ſub cōditione cadendi a legato ſi alienāt:eſt tamen ipſi debēt alienare:eſſe abſcitur conditio ꝛ legatū ſtat ſine pena ſm archie.qō intelligo ēt ſi ex priuilegio poſſunt illud hāre:qr poſſunt ei renūciare:eadem dic ſi cōditio ſit impoſſibilis ſecus ſi honeſta:de quo dic vt ſupra legatuz primo.ℌ.quarto.ſi vero appoſita ſit pena de uolutiua ſub honeſta conditione vel modo qr legat centū petro cū hoc q det.l.pauperibus.vel in officia celebranda.alias legatum deuoluatur ad talem:erit locus illi pene:ſecꝰ ſi ſit inhoneſta vel impoſſibilis:ſi vero apposita ſi pena augmentatiua relicti.vt qr legat centum danda pauperibus infra certuz tempus.alioquin dentur ducēta:ſm ber .ar. c.raynaldus.de teſta.locꝰ eſt pene:ꝛ exigi poteſt ſi afficiat patrimoniū teſtatoris.qui licet non poſſit imponere penam heredi vel legatario cum in eum non habeat iuriſdictionem poteſt tamē admere ſub.nomine pene.bona eis legata vel relicta:que pena habebit locuz etiam in foro conſcientie cum naturaliter ꝓbligetur honoratus.de teſta.cum in officijs. ℙro quo aduerte q hec pena reducitur ad conuentionez.de qua ſupra pena.ℌ.xxv.particula.vij. 12.q.

ℂDuodecimo queritur cuius expenſis ſeruus legatus per executorem reddatur legatario ſiue querendus ſit:ꝛ dico quod glo.in l.cum ſeruus.ff.de leg.primo.ꝛ refert Panormita.in capitulo indicante de teſta.diſtinguit quattuor tempora:dicens q expenſis heredis ſi tēpore teſtamenti erat in fuga qō intellige ſi erat longe ſicut ede alia re legata dicimus:vt in.l.cum res.ff.de leg.ſ.ſecꝰ ſi prope:expenſis vero legatarij ſi fugit poſt teſtamentum ante mortem teſtatoris:ſi vero fugit poſt mortem eiuſdem tante aditaz hereditatem.ſi fugit culpa heredes tenentur ad eſtimationem:ſi vero ſine culpa non tenetur niſi peniat ad manus eius.eadem ſi .iū. tempore ideſt poſt aditam hereditatem. Ratio quia ſicut heres liberatur interitu rei relicte.intellige debite in ſpecie non in genere vel in quantitate.l.quod te mihi.ff.ſi.cer.pe. ita liberatur a fuga ſerui ſine ſua culpa. Sz in primo caſu videtur teſtator ſic voluiſſe.

ℂDe teſtibus.

Teſtes antiquitus ſuperſtites vocabant eo q.ſ.cāp̄ta tuz ꝓferebant.nūc vo ꝓtermiſſis ablata.ſ.q aphereſis.teſtes vocātur:de ver.ſig.for.ℌ.teſtis.quiet dicuntur legitimi vel omni exceptionema iores quando nulla legitima exceptione repelli poſſunt ſm glo.in.c.ſ.de conſan.taſſi.et inſti.de inuti.ſtip.ℌ.itē.verborum.

1.q. ℂ Primo autez queritur quis poſſit eſſe teſtis ꝛ dico q quilibet qui non prohibet cū edicti de teſtibꝰ iit prohibitorijs ſicut de procuratoribus.ff.de procur.l.mutus.de ſpō.cū apud. Quis aūt prohibeat:colligit ex ſepē dictis requiſitis in teſte.de quib⁹ in hoc vertice lis. Conditio.ſexus.etas.diſcretio.fama.Et Dt.11 fortuna.fides.in teſtibus iſta requires. ℙ Dicit ergo primo cōditio. Nam ſeruus nō pōt eſſe teſtis.d.c.forus.C.de teſti.q.ſū liber.ꝛ.4.q.3.ℌ.item in criminalibus:quod tamen ſolliit cum de facto ſerui queritur ꝛ non pro domino vel cōtra dm:vt in.d.ℌ.itez in criminalib⁹:ſiꝰ in defectu teſtiū.ſed tunc admittitur cū tormentis:vt in.d.ℌ. item.in verbo tē ſer in. Similiter nec regulariꝭ coram iudice ſeculari ſine inſia ſuperioris:qr iz poſſit eſſe teſtis ar.l.ſ.ff.eo.ꝛ in auk.de mo.ℌ.cogitāduz.ꝛ no. ſpec.eo.ti.ꝛ facit rō predicta quia non inuenitur prohibitum:nec ſit mottuus mundo per ota:vt no.panor.in.c.cū nuncius.eo.ti.ſi hoc limitak verum: vt. ſ.coram iudice ſeculari de inſia ſuperioris non aliter ſm ſpe.ibi.ꝛ io. an.in addi.ibidē.ꝛ albe.in rubr.C.eo.ꝛ facit c.monachi.el.2.16.q.1.ꝛ.ea.placuit.2.q.7. ſi tamen ſine inſia teſtificet minimus valet ſecundum Panor.in.d.c.nuncius.ꝛ idē ang. in.ℌ.ſi vero libertus.in auk.eo.vbi dicit q ſi clericus vel religioſus deponat vt coram iudice ſeculari ſine mandato ſuperioris non ya let:ſecus ſi ydeneus. Jo.tamen an.contrarium tenuit.ſ.q non valet.qō ſum.ang.dicit verꝭ ſed ego dico q eſt falſius per ea que adducit 2 panor.vbi.ℌ. ℙ Dicitur ſecundo ſexus. Nam iz mulier de iure ciuili admittrak in ciuilib⁹ et in codicillis ꝛ vltimis voluntatib⁹ ꝓpter teſtamenta ſm accur.ꝛ in criminalibus.15.q.3. ex eo.ff.de teſta.l.qui teſtō.ℌ. mulier.inſti. de teſta.ℌ.teſtes.tamen de iure canonico nō admittitur in criminalibus criminaliter.33.q.5. mulierem.niſi in criminibus exceptis ſcilicet ſimonia capitulo tanta de.ſimo.ꝛ ſic intelligt.d.ca.forus:in ciuilibus autem ꝛ ſpiritualibus ꝛ quibuſcunq aliꝭ aut etiam in criminalibus cum agik ciuiliter vt in denunciatione aut ex inquiſitiōe admittit.niſi vbi expreſſe prohibitū inuenik.vt in teſtamentis no.io. an.in addi.ad ſpec.eo.ti.ꝛ facit.c. quoniam. ꝛ.c.tam literis.de teſti. Quomodo autem nō debet trahi ad iudicium pro teſtimonio ſed ad eam mittit:habek in ca.mulieres.de iud. libi.vſ.ꝛ.ſ.index.q.ℌ.ſ. ℙ Dicit etiam tertio 3 etas. Nam in cauſa ciuili requirit pubertas iij.q.iij.c.ſ.in criminali vero etas.20.annoꝝ ff.eo.l.iniur. la.q.ꝛ.lim teſtimonium. iij.q. iij.teſtes poteris tamen pubes teſtificari de ꝛi ſis in impubertate ſi erāt doli capaz quādo ydē.ar.inſti.de inuti.ſtipu.ℌ.pupillus.ff.de nego.geſt.l.in negocijs:aliꝭ non.qō no.37. di.relatum:ꝛ impuberis facit plenum indicū ad torturam.vide.ſ.impubes. ℙ Dicitur 4 quarto diſcretio. Nam furioſus ꝛ mente captus non admittitur ſicut nec ad officium iudicandi.vt ibi.iij.q.vij.ita niſi habeat lucida intervalla.ff.de teſta.l.qui teſtō.ℌ.nec furioſus ar. de ſpon. dilectus.32.q.7. negs furioſus.vij.q.j.ꝙuis. ℙ Dicitur quinto fama. 5 Nam infames a teſtimonio repelluntk de teſti.eo.ꝓterea.ꝛ precipue in criminali cauſa. extra eo.teſtimonium:nec prodeſt penitentia ij.q.iij.ℌ.hinc colligit. ℙ Dicitur ſexto fortu- 6 na. Nam diuin magis creditur.ff.de teſti.l. iij.C.ad.l. fal.auk.ſed contēſtor: pauper autem repellitur.ſi eſt talis conditionis q̄ pecunia corrumpi poſſit:alias non.ar.inſti.de ſpec.tu.ℌ.vl.ſed hoc indicī conſideradū eſt quarta quēſtione tertia.teſtis.

ℙ Dicitur ſeptimo fides. Nam infidelis con 7. tra fidelem non admittitur ſecunda queſtione ſeptima.ſi hereticus.ff.de teſti.l.ij.de here. excommunicatus. Additur ꝛ quedam alia que aliquando repellunt a teſtimonio.

ℙ Octauo non repellit conſanguinitas vel 8 affinitas: vnde non eſt teſtis idoneus pater filio:aut econtra.l.teſtis.ff.eo.ꝛ.4.q.3.ℌ.itez teſtis:videt eſt generaliter de aſcendentib⁹ vel deſcendentibus per lineam rectā.ꝓ ꝛ contra iij.q.iij.ℌ.item in criminali:ꝛ idem de matre quod limita primo vbi non agitur de correctione vel prohibitione peccati vel illuminatione fidei:quia in iſtis vbi affectio carnalis communiter nihil operatur:valet ſicut teſtimonium xpi de patre.notat panormitanus in capitulo in omni.eodem titulo.ꝛ ſecundo vbi non queritur de etate ꝛ natiuitate. qui ſi.ſint legi.tranſmiſſa.ꝛ capitulo per tuas.ꝛ tertio extra teſtamentum. de peculio caſtrenſi.l.qui teſtamento.ff.de teſta.ꝛ quarto extra matrimoniales cauſas:qr i matrimonijs aliquando admittuntur parentes:ſed quia doc.in hoc variant dic q iudex arbitrabitur de ſuſpitione vel non ſuſpitione contra parētes ex hoc q filiꝰ vel filia ex eorum teſtimonio reportat honorem aut vilupendiū.ar.l.iij. ff.eo.vbo.glo.ſi.in ea.ex litteris.eo.ti. Sunt ꝛ quedam perſone que aduerſus coniunctos teſtimonium dicere non coguntur.vt aduerſus ſoceruꝫ.g nerū. vitricum.priuignū. ſobrinuz.ſobrinam.ſobrino natū:conſq in priori gradu ſunt:item aduerſus patronum:patronam: ꝛ liberos eius.vt dicto.ℌ.item in criminali.iij.q.iij.ꝛ alie perſone de quibus ibi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

9 ¶ Nono familia. Nã repellunt testes de familia actoris.l.pe.ff.eo.t familiaris.C.de his q̃ ad eccl.cõfug.l.fi. H. sane. nec de domo actoris vel accusatoris in causa ciuili aut criminali testes produci debẽt.iij.q.v.per totũ.t.d.H. item in criminali.quib̃ th̃ sunt de collegio admittuntur super facto vel non facto collegij ſm panor. in capitulo tertio loco.de proba. quando est tale quod per alios probari non potest.tex.est in.c.veniẽs.extra eo.t ſmiliter illi qui sunt de conuentu sup professione illi⁹ qui repetitur a conuentu.ſm panor.in.c. nuper.eodez.ti.qz causa non est singularis sed monasterij:t sic non dicunt testificari in causa propria: vnde prelati de ordine minorum hoc casu experiri possunt in iudicio:t idez de ci ericis in causa ecclesie sue:t de singularib⁹ in causa vniuersitatis:qz non est cã singulorũ.12.q.2.c.eſo.H. qui manumittit.14.q.2. super prudentia:extra eo.insuper vbi panor. idem dicit de prelato in causa ecclesie sue quod limita nisi tales pro monasterio vel vniuersitate:aut ecclesia fuerit actores vel rũs

10 leo:vt in.c.insuper.eo.ti. ¶ Decimo inimicitie t amicitie.4.q.1.testes.versꝰ.ideoq; in persona in quo th̃ iudex arbitrabitur.ar.ff. eo.l.3.

11 H.s. ¶ Undecimo nõ admittit laicus contra clericũ in cã criminali criminalit.q.q.vij. ipſi. Vide panor.in.c.cũ non ab homine.de iudi.t in.c.de cetero.de testi. ¶ Duodecimo nec socius criminis.79.di.ſi q̃s.in glo.quod fallit in exceptis:vt in crimine lese maiestatis t ſmonie:vt in.d.glo.t heresis. Nec obstat extra eo.q̃m.vbi admittunt̃ socij criminis qz ſ iudex est ſpiale in cã denũciationis:vel admittunt ibi ad presumptionẽ.de adul.ſignificasti.vide.ſ.iudicij.H.v. ¶ Tertiodecio nec criminoſ⁹ diu pseverat in crimine q̃ ſi sit emẽdatus non repellitur in causa ciuili sed in criminali ſi prius fuit convictus vel confessus: vel nunc per exceptionem convinat̃.vel grauata est ei⁹ opinio pro eo q̃ aliq̃s fuit repulſus:alias vero ẽt in criminali recipitur.extra

14 eo. testimonium. ¶ Quartodecimo nec obseruiz. ignoti.nisi cum tormentis aut verberib⁹:

15 vt in auc.eo.l.sancim. ¶ Quintodecimo nec executores negociorum,qui in ipsa causa fuerunt actores vel responsales.extra eo.super: immo qui fuit procurator vel aduocatus in prior⁹ iudicio.non recipitur in testem in causa appellationis:extra eo.romana.lib.vj. Uide etiam in.H.vi. Sed tamen circa predicta aduerte duo. ¶ Primum. Exceptis casibus expressis a iure.ex circunstantijs iudex arbitrabitur super amissione vel repulsione testiq̃ isto casu ſi iudici.tu magis scire potes q̃s

aduerte. 1

admitti, debeat vel repelli.ff. eo.l.iij. H.ſ.ad quod conferunt etiam illa tria que detrahũt fidei testis scilicet ſi variat.ſi vacillat.ſi negatiuam probare contendit.de cau.pos.t proprie.cum in ecclesia.t ibi panor. diffuse. ¶ Secundũ. Testes repellendi de iure admitti debent.ſi ig contra quem producuntur eorum testimonio in alio iudicio vsus fuerit :nisi docuerit aliquid legitimum post emersisse.C. eo.l.ſi quis testibus.q.d.H.item in criminali. versꝰ.ſi quis testibus. ¶ Adde tertium q̃ sacerdos.intellige de honestate non debet esse testis in instrumẽto⁹ confectis totaliter inter seculares.14.q.ij.cũ. 2.q.

¶ Secundo queritur ſspecialiter vtrũ quis debeat admitti testis in causa propria vel communi sibi t alteri:t dico ꝯrium ad primum q̃ non regulariter.nec principaliter:nec secundario.C.eo.l.omnibus:vñ nec venditor in cã rei vendite admittitur pro emptore.qz vt̃ propria venditoris:nec debitor in causa pignoris pro creditore.ff.de appel.l.ab executore. Nõ tamen negari potest quin aliquando in causa propria quis testificetur. attẽtis circunstãtijs personarum t cause:vt in.c.ff.de iureiuran.t in.c.ſi.eo.titu.lib.vi.t apertius in.c. ex ratione.de procur.t facit quod no. bar.in.l. admonendi.ff.de iureiuran.volens q̃ quando actor scit plenevritatem.puta de mutuo a se facto.t est persona honesta:ſ habet pro se vnum testem bonum.defertur ei iuramentum t facit probationem perfectam. ¶ Unde quod priꝰ dictũ est fallit primo in legatarijs t fideicõmissarijs:qui ferunt testimonium in causa testamenti cum agitur de hereditate. non de legatis nec fideicommissis fuit:t possunt scribi t esse testes in testamento in quo eis aliquid legatur.C.de testã.l.dictantibus t secundo in collegijs.t corporibus t ecclesijs:vt.H. prioze.casu.9.q.3.in casu predicto bar.Quantum vero ad secundum q̃ in causa communi duorum alter admitti nõ debet ad testimoniũ:quia causa cõmunis duorũ vtriusq; est.ff.de rit. nup.l.illud. 3.q.

¶ Tertio queritur vtrum testes singulares ſic admittantur vt probent.t dicit panormitanus in capitulo bone memorie.el primo.de elec.quod testes dicuntur singulares quando deponunt super diuersis factis. ita quod q̃libet est singularis ex edicto suo:quando vero obiectum super quo deponunt fuit repreſentatum ſensibus testium eodem tempore: tunc sunt contestes t non singulares.quia tunc videtur deponere de facto eodem: vel dic breuiter quod testes dicuntur singulares quando quilibet ſigillatim testificatur aliq̃d

quod nõ est vel re vel saltem presumptione sufficiente ad sententiam ferendam illud q̃ testificatur aliud. Igitur testes singulariter nõ probãt ſm eundũ ibi:q̃ tamen limitat glo.in.l.ob carmen.ff.de testi.t ang. in disputatione quadã. quando actus nõ hz cõtinuitatẽ:quã ſ habet vt fornicatio ſi vn⁹ post aliũ videat per foramen valet testimoniũ:per inno.in.c.qualiter.quando. el.secundo.de accu. vbi plz q̃ possideno rem probare potest per testes singulares:alic de similibus.sed ſm descriptionem quam subiungimus oportet sic limitare:vnde bal.dicit q̃ in.d.casu fornicationis nõ presumitur pluralitas actuum.

4.q. ¶ Quarto queritur vtrum admittantur testes de auditu solum dicit spe.in ti.de testibus q̃ testes existentes iuxta parietem vel cortinam.de auditu fidem faciunt:vt in.c.p̃terea .de testibus.ubi glo.eidem ho.ponens exemplum de quodam qui domine sue annulum subtraxerat t coram ea fatebatur coram testibus vero negabat:illa rogauit notariũ et testes ab sconditos post parietem super cõfessione furti.quaſi velit q̃ confessio possit probari per testes.licet ipſi non viderint per sonam loquentem.quod est notabile verbuz secundum panor.in.c.ex litteris.de consue.t idem voluit Bar.post glo.in.l.ſecũda .H. idẽ labeo.ff.de aquis plu.ar.Et facit questionem an testis possit deponere super verbis ſi habet noticiam vocum.de quo glos.in. c.testes. iij.q.nona.t panor.in.c.cum causam.de testi. t communiter tenentur per legistas q̃ sit ſpeciale in testamento:vt non valeat testimoniũ niſi testes audiuerit t viderit testatorẽ loquẽtẽ vt est tex.in.l.ſi nõ ſpeciali.C.de testi.t hoc forte ideo qz solet infirmantiũ vox mutari et

5.q facilius posse fungi.

¶ Quinto queritur quid iura tradiderint ꝺ numero testium necessariorum in qualibet causa:t dico q̃ licet regulariter vnus testis non sufficiat.sed vox vnius vox nullius. extra eo.venieno.in ſi.t.c.cum a nobis eo.titu. et.c.quoniaz.in ſi.de proba.t regulariter duo sint necessarij.t sufficiant.ff.eo.vbi numerus iij.q.iij.c.ſi testes .H.item vbi numerus: tamen vnus testis facit presumptionẽ.de succ. ab inte.c.ſi.vbi dicit panor.vnũ singulare q̃ vbi agitur de magno preiudicio seu re magni valoris.nõ defertur iuramentum in supplementum probationis per id quod no.in.c.ſi. de iureiur.qõ etiã versꝰ est in plato super iure ecclesie.Quãdoq; etiã vnus facit ꝓbationẽ primo q̃dẽ in papa qui est idoneus testis ẽt solus.de test.a nobis.etiã de his q̃ viderit ãſ papatuz ſm lucã.de ro.t duas gl.io.an.ſ.in.c. ſ.de renun.lib.vj.t in.c.ad apostolice.de re iudi.eo.ti.de cõsuetudine ẽt curie stat dicto car. di.in dictis vel actis coꝝ eo.vt no.ho.de appellatiõ.el.q.ſcõo in his in q̃bus nõ fit alteri ꝓiudicium.puta an ecclesia sit cõsecrata:an aliquis sit baptizatus:an perierit cõfessorẽ:et hmõi.de con.di.iij.puuli.tertio.vbi agit ad peccatũ impediendũ.ar.c.super eo.el.ij. eo. ti.t glo.in.c.nup.eo.ti.t.q.ij.ſ inuit.vndevn⁹ impedit matrimoniũ cõtrahendũ:quarto in foro cõsciẽtie.pura cũ quis dicit se cõfessum. extra eo.testimoniũ:qõ intelligo niſi sit probabilis cõiectura in cõtrariũ.quinto de consensu partiũ.cũ ẽt testimonio aduersarij stari possit.C.ꝺ fideicõ.l.ſi.sexto quãdo testator mãdauit stari dicto alicuius quẽ informatũ dicit de sua intẽtione:qz nihil põt opponi ſm bar.in.l.theopõpus.ff.de do.prcie.t no.ps.in c.in nomine domini.eo.ti.septimo cũ ꝯ̃ritur an aliquis sit emendar⁹:qz stat testimonio sacerdotis.d.c.testimonium.octauo in correctione fraterna:qz prima correctio per vnuz solũ ꝓbatur.extra eo.in oi.q.q.ſ.ſi peccauerit.nono in ciuilib⁹ in q̃bus vnus testis cum fama sufficit.ar.de ap.c.ſ.in glo.t supra ꝓbatio.H.ij. Aliasnulli⁹ ꝯtunc̃q; exercitate p sone.cõfessioni fides est adhibẽda.ſ.in iudicio.nisi cõpetentes habet probationes.vj.q. q.per totũ.nec ẽt ꝺ ſpi.vt in.c.placuit.eo.q.

¶ In aliquibus aũt requruntur testes plures q̃ duo. Nã in testamẽtis requirunt̃ septẽ.iz in legatis ad pias cãs sufficiũt duo.vt ti.porre.ſ.H.septimo in codicillis q̃nq̃.C.de codi.l. ſi.in donatione cã mortis q̃nq̃.C.de do. cau. mor.l.ſi. inẽ q̃s debitor.vult ꝓbare debitum soluſ̃ q̃ factũ erat in scriptis.q̃nq̃.C.eo.l. testiũ.in cõtractu qui excedit libram auri facto in scriptis ab ꝑito in ciuitate q̃nq̃.C. ſi certum petatur.auc ſi nouo.ad reprobandum autẽ instrumenta quatuor meliores de scriptis in instrumẽto.vel q̃nq̃.ſm glo.in.c. ioannes. de ff.instru.de quo dic vt supra tangit bello.H.ſi.in pecunia:vero depositi requiruntur tres.in auc.de ſi.instru.H. ſi quis igitur. In purgatione etiam canonica requiritur testes.vt supra purgatio.H.quarto. ¶ Ad dãnationem etiam aliquorum requiritur numerus maior.qz ꝑo cardinalis .non damnaꝫ niſi.7.t.testibus.q.q.iij.presul.presbyter cardinalis.64.diacon⁹ cardinalis.xxiij.subdiaconi⁹ inferiores cardinales.vij.q.q.iij.presul.q.c.sequen qõtamẽ ſpaliter hz locum in ep̃is t alijs clericis ecclesie romane.tripleti rõne quã ponit.o.tho.22.q.lxx.cõtra papã th̃ nõ multiplicãtur.sed duo sufficiũt ſm glos.in

d.c.presul.z similiter cōtra quoscūq; alios ꝛ ep̄os sufficit ad condēnationē testimonium duor.ff.q.v.per totum.

6 ¶ Sexto queritur qualis debeat esse testificatio testiū. Et dico q; primo regulariter nō debent induci.nec possunt recipi ante litis contestationem:qō th fallit in .xx.casibus de quibus in.c.qm.vt lit.nō cōte.tibi glo.q; panor. immo qn ignorāt malefactor.recipi p̄t etiā qn citationē malefactoris iurta no.per inno. in.c.bone.el.ſ.de elec.z sequit panor.in.c.in nole dñi nostri.extra eod. ℣ Secō requirit q; se testis nō ingrat:qz tūc repellit tā ℣ suspectus.ar.l.vnic.ff.de fal.eper bart.in.l.q; ola.ff.de procu.z facit.c.qualiter.de elec.Imo requiritur q; nō p̄mittat testificari q̄ certū ſi aūt nō expleat q̄d nō repellit nisi primū accepisset:quo casu p̄sumitur corruptus ſm doc.th ſi nō fuit citat⁹:ſz per partē inducī.p. ducī nō p̄sumitur se ingerere.vt tenēt dñi de ro.de cisiōe.1.50.z facit.c.cōstitut⁹.eo.ti.z panor.in.c.in tua.de spō. ℣ Tertio q; iuret tactis sacrosanctis euangeliis. nec alicui testi q̄libet religioso credit nisi iurato extra eo. nup.z.c.fraterni.z.c.tuis.C.de epi.z cle.aut.ſz under:nisi ſit ep̄s vel sacerdos nō iurat sup libro.ſz sup pectore suo.de iura.cal.c.ſi.q̄dō cit pa.in.d.c.tuis.q; et ep̄o nō creditur vt testi sine iuramēto.excepto papa nō creditur in p̄iudiciū alteri⁹ marle nō modicū verbo cuiuscūq; q̄liscūq; fuerit auctoritatis et legati cardinalis:p̄t th remitti iuramentū de cōsensu partiū.extra eo.tuis.nisi in cā matrimoniali.extra ō eo q̄ cognō.pſan.c.sup eo. Inrabit aūt dicere tota veritatē quā nouit ō illa re.iij.q.ix.hortamur:nulla fallitate adhibita.iij.q.ix.pura.z de consuetudine quorundā.q; nulli dicet testimoniū.ehoc bene.iij.q: iij.G.item.in criali. ℣ Quarto q; veraq; possit p̄hiberi vel rumoriter abſis.d.c.in nole domini ℣ Quinto q; viua voce deponat nō in scriptis c.a nobis.q̄ ma.accu.nō po.th.q.ix.testes.

℣ Sexto q; testificet de auditu ꝓpio.ſ.q̄tus ad sonos.vel de visu q̄tū ad visibilia:vt in c.q̄.de cōsue.dicit de aliis sensibus.nō ō alieno qz nō est ꝓprie testimonium:vt no.glo.in .l. in summa.ff.de aqua plu.ar. ℣ Septimo q; nō vacilet vel contraria p̄ferat:vt in.c. lx.de probā. ℣ Octauo q; nihil taceat de contingē tibus super quibus interrogat, aliter esset falsus testis.de accu.dilecti.puta ſi exprimit quod facit ꝓ aliquo z tacet qō est cōtra illū ℣ Nono q; exprimat locum:tempus:z modū ℣ Decimo q; soluz testificetur super iuratis et non super alijs:qz nō valeret:ar.c.de testi. extra eo.

¶ Septimo queritur quid iuris ſi testes discordent:z dico ſm ℣ q; debent concordare in circunstantijs contentis in hoc versu. 7

Reo:persona:locus:gradus:hec sint cōsona tempus.

Aliter sunt singulares z non probāt.puta ſi vnus dicit de vna re vel de vno facto.alius de alia vel ō alio de proba.lz etiā ſi loquant de diuersis personis.de rescrip.rodulphus:ſi tamen locutiones ponerent cōcorde.non obesset error nominis ſm ho.item ſi de diuersis locis vt ptz danie.xiij.in exemplo susanne:item ſi de diuersis gradibus consanguinitatis aut affinitatis in causa matrimonij.xxxv.q.vi. de parentela:idem ſi de diuersis tēporibus quod limita primo nisi vnum includat aliud vt ſi vnus dicat diem alius eiusdem diei horam:secundo nisi factum ſit durabile quia etiam ipſi euangeliste dicuntur concordare et tamē vnus.i.marcus dicit ꝓm crucifixū hora.iij.alius.i.lucas hora.vi.hec autem .s. tho.22.q.lxx.breuiter comprehendens dicit q; discordia testium in circūstantijs principalibus variātibus substātiā facti intellige.i. facientibus q; testes non loquantur de eadē re vel facto puta in loco:tēpore:vel persona. aufert efficaciā testimonij:secus in non pertinentibus ad substantiam facti:puta q; tēpus fuerit serenum vel nebulosum:vel dom⁹ picta aut non picta.ehuiusmodi:quia circa talia non consueuerunt homines sollicitari: et consequenter a memoria facile elabuntur.Imo secundū chrisō.discordia in talibus facit testimonium credibilius:quia ſi concordarent in omnibus etiam minimis.videretur ex condicto eundem sermonem proferre. ℣ Sed ad plenitudinem predictorum notitiam adde q; ſi vnus testis expresse contradicit ſibi non valet testimonium.quarta questione tertia nicolaus.ſi primo extra iudicium dicit vnum:ſecundo in iudicio dicit oppositū secundum bartholuz potest puniri de falso qz stat primo dictoritus.per.l.eos. C.de fal. bal.tū asserit hoc esse falsum:tū per glo.in c.cum causam.de testi.sequit io.an.in mercu.in regula non est.vbi ptz q; in min⁹ valide assumptis vel in iudicio vel extra statur primo dicto:in dictis aūt ancēticis stat primo in iudicio ꝛextra.quo casu loquit.d.l.eos.allegata per bar.qz ibi veniebat quis cōtra ꝓprium ſigillū.sic contra rem ancēticā z approbatā. Sed predicta.s.tho.limitat qñ testis interrogatur de scientia aut visu:qz ſi discedat a seipso repellit:sec⁹ ſi interrogēt de opione ꝛfama:qz p̄t ꝛm diuersa visa z audita diuersimode mor⁹ esse ad respōdendū. Et

ſi inueniatur falsus in parte in nullo creditur ex.distin.ix.ſi ad scripturas .iuncta glos. vide supra falsarius.ℌ.v. Si vero vn⁹ testis contradicat pluribus non obstat eius contrarietas:qz testimonium vnius nec iustificat nec condemnat.xxxiij.q.secunda admonere nisi contradicat pluribus cum quibus scripsus est in aliquo instrumento.ff. quemad. testa.ape.l.prima.in fine. Si vero multi sed pauciores contradicunt pluribus.ex eadem vel ex diuersis partibus productis.iudex cō cordabit eos cōtrarietatem ſi poterit.sicut augu.concordat dicta euangeliorū.extra eo. cū tu.qō ſi non p̄t.prevalebit testimonium plurium.nisi dignitas personarū ex alia parte preiudicet numero.vel nisi pauciores dicāt verisimiliora z aprōpria negocio.aut plura p̄ eos probentur. vt ſi plures testes probent me possedisse.pauciores vero me possedisse. io.annis.z titulō possidendi:qz tunc prevalet testimonium paucorū.extra eo.in nostra:que intellige quando eodē tpe testes inducunt qz ſi inducant testes ad reprobandum dicta prioꝝ debēt esse plures z longe melioris fame. C.de cōtra.ſti.l.optimam:qz magis p̄sumitur subornatio post publicationē attestationuz ℣ ante. Si vero testes sunt numero z dignitate pares sententia datur pro reo.de proba.ex literis.nisi in matrimonio.z in cā libertatis.z in testamēto z pro dote.de sen.z re iu di.c.ſi.z ſi neuter possidet rem sed vterq; ab extraneo petit.dividitur ſi est possibile.de p̄sum.afferte.z ſi nō est possibile.poterit iudex gratificare dādo cui voluerit.de po.c.ſi. Vide iij.q.iij.testes.ō ꝑdicto.z adde ex.s.th.q; ſi dissenserint testes eiusdē p̄tis.ꝛz iudex ex motu ſui animi p̄cipe cui p̄t ſit stādū.ex nūero vel dignitate eorū vel fauorabilitate cāe z hmōi.

8 ¶ Octauo querit qñ testis obligetur ad testificandū:z dico multa. ℣ primū.Scōm archie.ij.parte.ti.ſ.c.xviij.post.s.tho.22.q.lxx. et eōdem doctrinā.ſic distinguit. Si ꝙs rogat testificari auctoritate sui ſuperioris tenet ferre testimoniū in his dūtaxat q̄ exiguntur ab eo ſm ordinē iuris.puta in manifestis.z de quibus p̄cessit infamia.adde vel semiplene ꝓbatum :z non est testificando peccaret.intelige mortaliter agens cōtra obedientiā z charitatem non iuuando proximū vel cōe bonū cum dz. Si vero requirat eius testimoniū ſz non auctoritate sui superioris tunc similiter tenet ad liberandum hominem a morte iniusta vel vānatiōe ſm illud.ps.eripite pauperem.z di.lxxxij.error.adde.q; non tenetur ad procurandum bonum alicuius.nisi eo casu quo tenemur ex charitate bona optare. Si vero non requiritur eius testimonium tenet similiter ad. vitandum iniustum damnum facere quod in se est vt veritatem denunciet ei qui p̄t prodesse.qō secundū Ray.est verū etiam in sacerdotibus.z religiosis:nisi in causa in qua non licet eis ferre testimonium:vt in causa sanguinis in qua secundum.s.tho. compelli non possunt ferre testimonium ſm ordinem iuris. Intellige ab his qui sunt iuri positiuo subiecti.ad condemnationem autez alicuius nō tenetur testificari.nisi a superiori compellatur secundū ordinem iuris:qz in quit.s.Tho.ſi circa hoc veritas occulteretur nulli ex hoc speciale damnum nōscitur:vel ſi imineat periculum accusatori non est curandum:qz ipse in hoc periculū sponte se ingessit:quod videtur limitandum. secundum Inno.in.c.ſ.de testi.cog.nisi is contra quem agitur perseuerare vellet in peccatorar.c.clericorum.de vi.z hone.cleri.22.q.v. hoc videt vt pena reuocet a malo quos dei timor non reuocat:sed istam limitationem limito verūz quando ipsa emendatio p̄sumeretur.

℣ Secundus. De his autem que alicui commissa sunt in secreto vtrum quis requisitus teneatur testificari dicit Archie.post.s.Tho. quod non ſi ei sunt commissa per confessionem:qz non scit vt homo z maius est vinculum sacramēti ℌ hominis precepti:in aliis vero distinguitur. Nam ſi commissa in secreto sunt alia quod statim vt homo scit tenet manifestare vt ſi pertinent ad corruptionez multitudinis corporalem vel spiritualem:vel graue damnum alicuius persone. debet manifestare testificando vel denunciando:quia contra hoc debitum obligari non potest per secreti commissum quia frangeret fidem quam alteri debet:ſi vero sint talia que quis prodere non tenetur:potest quis obligari ex hoc quod sibi secreto committuntur.et tunc nullo modo tenetur ea prodere etiam ex precepto superioris:quia seruare fidem est de iure naturali contra quod nihil potest homini precipi. Quod summa angeli. vt sal ner sanctus Bonauen.dicentem quod tenet quia in tali promissione intelligitur excepta auctoritas superioris. limitat nisi superior requirat aliquo bono respectu:sed illud nihil est:quia in his in quibus quis per summum pontificem ideſt deum.est liber ab inferioris imperio non subintelligitur excepta superioris auctoritas.qz eo casu nulla est.

℣ Tertium. Qui autem iuranit testimonium nō perhibere.temere iuranit:z vbi certum est quod tenetur sub peccato ferre testimoniū contrauenire p̄t propria auctoritate 5

Universidad de Deusto
Biblioteca

alias nō nisi auctoritate superioris. xx.q.iij. in malis etiā si sciret q̄ ipse solus interfuisset.ꝛ probari non posset nisi per eū fm gof.q̄ dictum vnius facit semiplenam probationē et delatio iuramēti faceret plenam.C.de pe. cre.Lin bone fidei:q̄ verum in casu quo hoc fieri posset:alias vbi testimonium eius nullū effectum habere pōt non credo. teneatur nisi ad preceptum superioris cogeretur modo et
4 ordine debito. ℣Quartum. Testis qui se falso dicit alicuius immicum. vt euitet dicere testimonium mortaliter. peccat secūdum Panor. in.c.inquisitionis.ℌterne.de accu.quia dicit mendacium in damnum proximi. xx.q. prima.ne quis.ꝛ de falsa.c.primo.quod intelli ge eo casu quo quis testificari, tenetur.
5 ℣Quintum. Aliquid accipere pro vero testimonio seu veritate dicenda est turpe lucrum xliij.q.v.non sane:ꝛ secūdum archie.est peccatum mortale:q̄ est expresse cōtra iura hoc rationabiliter prohibentia. ad vitandam corruptionem veritatis:ꝛ tenetur restituere dāti si per hoc voluit sibi iustitiam ministrari. d.c.non sane:secus si dedisset ad corrumpendum:q̄ esset dandum et in cuius iniuriā datum est vel pauperibus.ꝛ multo magis est mortale si accepit pro falsitate dicenda aut tacēda veritate: potest tamen testis expensas accipere a producēte:vt no.glo.in.c.statutum. de reser.p.libro sexto.ꝛ etiam lucrum cessans
6 operarum suarum.iiij.q.tertia .venturis.
℣Sextum. Falsum testimonium cū habeat deformitatem periurij ꝛ violationis iustitie: et mendacij:ex primo est mortale semper etiā si fiat ad impediendā iniustitiaz secundū.s. Tho.ꝛ similiter ex secūdo in suo genere sicut ꝛ quelibet iniustitia:non aūt semper ex tertio non tñ est mortale si quis post debitam in cogitando solicitudinem falsum asserat in cerēdo testimonio quod verum credit. Hec ex.s. tho.qui etiam sentit ꝛ expresse archie.dicit q̄ si dubiuz certitudinaliter testificetur est mortale. vnde dubiuz sub dubio proferre debet et certum sub certitudine.
9.q. ℣Nono querit̄ que pena falsi testis:ꝛ dicit Bal.quod punitur pena talionis.l.prima.ff. ad.l.cor.de sicā.ꝛ not.secunda.q.quarta. in glos.sum.nec excusat eum metus. quinta.q. quinta. auctoritatis. Et si autem testis falsus qui iuratus ꝛ examinatus falsum loquitur. xx.q.secūda.ne quis arbitretur. Qui autem non est examinatus, licet latiter vt veritas non inueniatur.non est falsus.sed dolosus. sicut etiam pre sumitur si ad interrogatā nō vult respondere: vnde non tenetur illa pena trigesimaquinta.q.tertia .notificamus.in gl. quod tamen non ē verū si interrogetur super impertinentibus: quia fieri non debet:in scripturis tamen qui verum celat falsum committit.ff.de fal.l.j. Similiter nō habetur pro falso sed pro suspecto.qui loquitur obscure vt no.quarta.q.i.tertia. testis.in glos.prima. vnde peti potest quod declaret nisi iudex ex causis nolit hoc facere:vt not.quarta.q.tertia .in criminali.sicut etiam iteruz interrogatur qui totum factum non dicit.q̄ non probat:vt no.xx.q.ij.presens.
10.q. ℣Decimo queritur quomodo teneatur testi turē:false testificando:ꝛ dico quod si quid accepit pro testimonio ferendo dicendum esset: vt ℌ.prio:ꝛ vlterius si per dictum eius alia qua partium suam causam amisit.tenetur de toto damno. decimaseptima.q.quarta .si quis in atrio.xiij.q.v.non sane: quod quidā limitant quādo diligenter fuerat examinat⁹ quia tunc fuit causa damnialias non:q̄ si fuisset diligenter examinatus forte dixisset veritatē aut falsitas patuisset.ꝛsic potiꝰ sit occasio:ꝛ ita videtur sentire sum.ro.sed verius sum.ange.ꝛ supple. indistincte tenent quod tenetur de toto damno.quando scienter vel ex ignorantia indebita falsum testimonium dixit.l.generaliter ℌ.illud.ff.de calū.ꝛ.xvij. q.iij.si quis in atrio.ꝛ de iureiur.c.ſi.ꝛ cōcor. ray.ꝛ ho.in sum.eo.ti.q:clxxxvij. Qui autem est testis in instrumento super vsuris vel factis in fraudem vsurarū.tenē sicut ꝛ notarij cum sine testibus non valeant instrumenta:de quo dic vt.ℌ.restitutio.iij.ℌ. vj.ꝛ idem de prelatis subscribentibus vel sigillantibus cedulas vsurariorum.fm gof.ho.ꝛ dire.

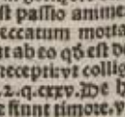

Timor est passio anime:ꝛ nunq̄ est peccatum mortale nisi retrahat ab eo q̄ est de necessitate precepti:vt colligitur a 9.tho.22.q.cxxv. De his autem que fiunt timore.vide.ℌ. metus.ꝛ supra inobedientia.

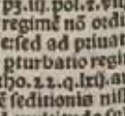

Tyrannus vt pz.iij.pol.ꝛ.viij.ethi. est is cuius regimē nō ordinatur ad bonū cōe:sed ad priuatum regētis:vnde pturbatio regiminis eius:fm.s.tho.22.q.lxij.ar.ij.ad tertium. non hz rationē seditionis nisi forte ita inordinate fiat quod multitudo subiecta maius detrimentum patiatur ex perturbatione consequenti ex regimine tyranni. Utrum autem liceat occidere tyrānum. sanctus Tho.de regi. prin.li. primo.c. vj. tenet quod nō nisi per publicā potestatem:quod vt ibi pz dupliciter cōtingit:primo quādo multitudo illi subiecta habet sibi prouidere de

regē:q̄ potest eū occidere:nec agit infideliter etiam si ante esse perpetuo subiecisset: quia ipse hoc mernit infideliter principando: secundo quando recurritur ad superiorem:sed vt pz in.ij.di.44.hoc intelligit q̄n iuste acquisiuit dñium:si autem acquisiuit illud vi nolentibus subditis ad consensum coactis .tunc qui ad liberationem patrie illum occidit laudatur si ad superiorem recursus haberi non potest.ꝛ idem sentit de regi. prin. vbi supra dū dicit q̄ aliotꝫ magis occidit hostem q̄ rectorem populi.

t Itulus quot modis dicatur vide glos.in ca.duduum.el.ij.de electio.in verbo intitulatam. Vide ē infra vsucapio.ℌ.vltimo.quo ad titulos in quibus dominiū transfertur.

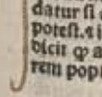

Torneamentū fm vulgare italicū dictū est a circuitu:ꝛ regressione pugilū:est pugna in qua probabiliter imminet periculū mortis:q̄ ibi sepe homines moriunt de tor.c.i.vbi prohibet hic ludꝰ ꝛ fm tho.ꝛ panor.omnio aliꝰ ludus ex quo imminet periculū mortis probabiliter:ꝛ nedum de iure canonico sed etiam de ciuili.C.de gladia.l.vnica:ꝛ.l.j.ℌ.item senatꝰ.ff.de postu.dz intelligi de alio ludo. ludus asit cū virtutis experiende vbi nullum imminet periculum mortis secūdū ho.licet etiam de iure canonico ꝛ casus contingens non imputabit.l: qua actiōe.ℌ.si quis.ff.ad. l.aqꝛ.ꝛ sic hastiludia aliquādo licent:aliquando nō quia ad ea sit extensio eorum que de torneamento dicunt: quando est ibi probabile periculum propter rationem expressam in.d.c.primo.de quo vide.ā.ludus.ℌ.viij. ℣Priuatur autem sepultura moriens in torneamento vt.d.c.primo. si venerat causa pugnādi secūdū panor.licet ei penitentia concedat: secus si causa videndi aut huiusmodi. ℣Aliquo autem ibi occiso vel mutilato.irregulares sunt omnes qui illuc venerant causa pugnandi:licet non occiderint aut mutilauerint secundum host.ꝛ gof.sicut ꝛ ille q̄ in bello illicito est causa belandi.15.q.1.capi.ſina.de pe.di.j.ſi quis cum teio.dist.51.ſi quis post acceptam:sed ēpus dispensare potest sicut dictum est de exilentibus in bello iusto.sed nō occidentibus.vt ℌ.homicidij.iij.ℌ.vj.

Tortura fieri non potest a iudice sine indicijs precedentibus sine mortali peccato secundum ludo.de ro. in suis no.vt not.C. de ser.fugi. l.quicunq;.ff.de questi. l.martinus.C.ad.l.iul.maie.l.ſi q̄s alicui. vbi glo.ꝛ bal. Adde vero scōm panor.in capi. cum in contemplatione.de reg.iur.q̄ ad torturaz requiruntur indicia vel semiplene probationes. Et confessio ex tali tortura sine indicijs facta non valet: vt.l.prima.ff. de questi. nec eam indicia postea sequentia confirmant secundum glos.in.l.mari.ff.eo.ꝛ baldus in.l.ſi nali.C.de accu. Et idem dic quando torquet quos de iure torquere non potest: sicut minores .14. anno.licet credi possint.l.cum filiasium.C.ad sil.item militeꝫ ꝛ mulier pregnās ꝛ huiusmodi: etiam si torqueat indirecte. vt dando falsa in cibum vt siti quis vexetur. Et idem quando aliter q̄ per torturam potest veritas haberi: quia tunc secundum omnes torquere non licet.ꝛ idem quando sepius torquet nullis nouis indicijs apparentibus sufficiunt tamen variationes secundum Inno. in capitulo quoniam.de proba.ꝛ Bartoluz in.l.de minore.ℌ.penul.ff.de q̄sti.puta q̄ vno sero dicit de vno.ꝛ alio sero dicit de alio.
℣Que autem ꝛ qualia indicia ad torturam requirātur vide supra indiciuz:ꝛ adde quod qui publicam auctoritatem exercet arbitrarie debet qualia indicia sufficiant. C. de quest.l.milites.ℌ.os.ꝛ dicta.l.minore.ℌ.tor.ꝛ notat Innocentius capitulo penultimo:de no. ope.nun. sed vtatur ratione in arbitrando: quia iniꝰ torquens peccat mortaliter.ꝛ tenetur de damno ꝛ iniuria. Vide panormitanū de re.iur.cum in contemplatione.ꝛ adde q̄ ferule ꝛ flagella non sunt tormenta:nec hiꝰ cedere est torquere:vt patet in.l.ſ.ℌ.impuberes ff.ad senatum.vbi ista concedunt̄ circa impuberem.ꝛ tortura prohibetur. Utrum autem tortura semel habita possit repeti.dic q̄ sic ex nouis indicijs puta quia inuenitur rei in mendacio.vel si peruenerant indicia alias non debet repeti:vt dictum est vt.l.repeti.ꝛ.l.vnius.ff.de questi. Quod tamē aug. in'lib.de malefi. limitat q̄n quis fuit tortus sufficienter fm indicia alias reperi posset:nec debet hoc esse arbitrariū. Unde fm. panorde puteo in suo trac. de sindicatu debet iudex protestari q̄ vult supersedere in tortura tā repetere quotiens oportuerit:debet tñ interuenire.x.vel.viij. dies quieris. Torqre ē tñ vltra tres vices in diuersis temporibus pro eisdem indicijs est immoderatum. malū fm Bar.in.l.ſi.C.de questi.

t Raditio dupliciter dicitur.ꝛ sumitur:primo pro translatione dominij in alterum sicut dicitur in instrumentis venditionis.iure proprio tradidit:secundo pro indu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

etione in possessionē.siue ꝑ ipsa corpali presta
tione rei: vt cū ōr possessionē tradidit. vel ipm
tenuū per trenum.ꝛ huiusmodi.

TRansactio est de re dubia ꝛ lite
incerta.ꝛ nec duz finita. non gra
tuita pactio. sed aliquo dato vel
retento. vel ꝓmisso. ff. de transac.
l. j C. eo. l. trāsactio. extra eo. sup
o. intelligen do th litem pōtem vel futurā: qr
ante litē ex quo discordia exorta est transigi
pōt. ff. de condi. inde. l. elegāt ꝛ .Ḣ. si ds post.
Ith ōr transactio quasi trāsitio actionis eo q̄
transigēs. ab actione trānsit ꝛ discedit. Et dif
fert a pactor cōpositione: qr illa fieri pōt ami
cabiliter nullo dato vel retento. d. c. super eo.
1.dict. Et de hac dico multa.

¶ Primū. transigere pōt q̄t donare. de quo. ff.
donatio. j. Ḣ. j. ꝛ domin⁹ rerū siue actionū. in
tor. curator ꝛ ꝓcurator hūs spāle mandatū
vel liberā administrationem bonorū vel cau
se. ff. de procu. l. procurator cui libera. ꝛ. l. mā
dato. ꝛ de procur. ad agendū .Ḣ. j. lib. vj. Non
autez ꝓhib⁹ in causis ecclesie sine consensu ca
pituli. extra eo. contingit.

¶ Secundō. Transigi aūt pōt sup ciuilib⁹
ff. et. C. eodem. per totum. super criminalib⁹
autem distinguendū est. vt .ꝟ. accusatio. Ḣ. ij.
sup spāalibus etiam distinguendū est. Nam
aut petit ecclesia ab alia ecclesia sibi debere
subueri in iure institutionis. correctionis. ꝛ sa
cramentoruz per cepcione. aut eps petit iura
episcopalia in aliqua ecclesia ꝛ sic de spiritua
li ad spirituale fieri potest: puta q̄ remittat:
institutio vel aliquod sacramentum. ꝛ aliud
spirituale prestetur. De re. permu. ad ḡstiones
de spirituali autem ad temporale non ly: ex
tra eo. constituimus. ꝛ de re. permu. c. vl.

Sed tamen aduertendum est q̄ vbi nomi
ne subiectionis petunt spiritualia simul ꝛ tē
poralia. sicut cum episcopus petit ab aliqua
ecclesia sibi subiecta q̄ ab eo percipiantur
consecrationes. ordinationes. ꝛ huiusmodi
spiritualia: ꝛ nihilominus petit aliqua tem
poralia. vt pote partem vel annuam pensio
nem ratione illorum temporaliu: posset trāsi
actio fieri cum temporali: ꝛ sibi annua pensio
dari. ar. c. cum venerabilis. de censi. ꝛ de reli.
do. constitutus. Aut petit res temporalis vt
proprietas sicut cum ecclesia petit decimas
ex predio in sua parochia constitutio: ꝛ tunc
distinguendū est. q̄ si agit cōtra ecclesiasticā p
sonā: sic pōt fieri trāsactio auctoritate epi vel
archiepi. petit ꝓpietas. extra eo. statuum. sine
auctoritate aūt epi valz sed ē ryalis: nec exce
dit vltā trāsactio: extra eo. de cetero: nisi per
subrepti fuerit cōtra mata. eo. ti. vel. ēs: aut agit
contra laicum. ꝛ tūcsi agit de perceptis ꝛ sub
tractis fieri pōt. de his q̄ fi. a preta. cum apo
stolica: sed non de futuris. 16. q. 7. decimas
quas: vnde non pōt fieri compositio nec trans
actio cuz laicis vt minus soluant nisi auctos
ritate pape: de confir. vtri. vel inuti. c pe. Aut
petit non quidem ius spāale sed spāalis res
vt bñficium ꝛ tunc inno. distinguit m. ca. cō
stitutus. extra eo. quia si petitur beneficium
vt proprietas. vt cum vna ecclesia petit ab
alia prebendam quam dicit ad suaz ecclesiā
pertinere licita est transactio modo exprimaz
parte interueniat tantum spirituale ꝛ non tē
porale: si vero clericus petit beneficium sibi
pura quia dicit se electum vel canonice in eo
fuisse instituturz: tunc transactio fieri non po
test sine simonia sz bene amicabilis. i. grauis
ta compositio: extra eo. super eo. ſ. vt q̄ ille
qui ius non habet vel non creditur habere pe
nitus renunciet iuri suo sine aliqua datione
vel ille qui habet ius recipiatur sine datione
quod .ſ. fieri potest dum partes cōmittunt
alicui rē vel huiusmodi. ratio est. qz in bñficio
est spāale ꝛ temporale simul: cum sit spiritua
li annexum: vnde si fiat trāsactio semper da
bitur temporale pro spirituali vel econtra: vñ
de ꝛ Inno. dicit hic non licere transactionem
etiam si vtrīq; detur spirituale: quia scilicet
cum spirituali datur etiam temporale. Sed
men neuter litigantium posset dicere sed vterq;
contendit aliquod beneficium sibi dari. tunc
valet transactio. de electione cum inter. r. de
preben. nisi essent: no. io. ſ. q. iij. ea que. Sum.
aūt ange. breuius dicit concludendum q̄ de
spirituali ad spirituale eiusdē gḡus fieri pōt
trāsactio. nō aūt ad spāale alterius gḡis ſm
ber. in capitulo super eo. eodem titulo. sed
nec ber. ibi hoc dicit. nec est verum: quia tunc
licite fieret de beneficio ad beneficiū contra
dictū capitulū super eo. Unde tu breuius con
cinde quod trānsactio sz vbi non interuenit
simonia: non licet vero vbi interuenit q̄ quā
do fiat. collige ex diffinitione simonie.

¶ Tertium si amicabilis compositio fiat si
ne iudicis auctoritate secūdū bo. personalis
est et extinguitur cum persona: si vero fiat in
dicio auctoritate regia est. nisi aliud per
iudicem dictum sit. extra eo. de cetero. sed ta
men licet tunc teneat mero iure restituere ec
clesia si grauiter ledatur. ar. de restitu. in inte
grum. c. j.

¶ Quartum. Transactio facta propter in
debitam obligationem non excusat eum qui
aliquid accepit: vt talem obligationem re
mitteret. sed restituere tenetur. l. preses pro
uincie. C. de transac. ꝛ. l. fina. ff. de dol. ꝛ glos. ꝛ

in. c. super eo. eo. ti. dicit q̄ si euidens est calū
nia non tenet trāsactio. l. in summa. ff. de con
di. inde. ¶ Quintum. Dispositio legis si quis
maior. C. de transac. teneri potest in cōscētia
quia imperator in penam non obseruantis
potuit hoc facere: ꝛ habet locum in quocunq;
cōtractu iurato ſm docto. ibi. Ult aūt. d. l. q̄
translationem iurans ꝛ voluntarie non ser
uans conuenta sit infamis. intellige si cōdē
nek: ꝛ priuatus ipso iure a crīe quā habebat
contra eū cū quo transegit: ꝛ si ād ꝓpter trāſ
actionē habuit siue pecuniam: siue rem tene
tur restituere. ꝛ omne emolumētū quod ha
buit ex ea: qō quo ad conscētiam verum est
post condemnationem ꝛ non ante. nisi quare
nus damnificatus est ille cum quo transegit
vel ex debito antea debeat habere.

Tutor. Curator.

TRenga est securitas prestita
personis reb⁹ ad ēps. discor
dia nondū finita. ꝛ vocat ali
qñ fedus: aliqñ induciā. ff. de
capti. ꝛ postli. re. l. nō dubito.
ꝛ. l. postlimiū. Ḣ. iducie. Et ſz
Ber. boio. sunt due spēs eiusꝫ
quaꝫ ꝑma ōr ꝗuētionalis ex partiū cōuētio
ne formā accipiēs: ꝛ seruāda etiā infidelib⁹.
23. q. 1. noli: ꝛ secūda canonica. de qua extrā
eo. ca. innouamus. q̄ est duplex vna. ſ. ꝑpetua
qua gaudēt persone in. d. c. ſ. contēte. alia tpa
lis quecad omneo extenditur. Et ſm eundez
henri. seruāde sunt treuge canonice ꝛ multo
magis conuētionales. dum eas seruat aduer
sari⁹. alias nō. ar. de elec. cū ī ecclē.

ī Ributū. vide supra immunitas. j
.Ḣ. v. ꝛ gabella. j. in principio.

ī Urpe lucrū stricte ōr qō fit ex aliq̄
opere diuinaue humana lege pro
hibito. Ita tamen datione vel acceptione nō
veri ta: vt cōingit in meretricio cōcubinatu:
histrionatu turpi. etorneamēto. ꝛhmōi. large
vero dicit oē lucrū illicitū siue cōpetat resti
tutio: siue nō. vtrū aūt acquisitū ꝛ turpiter. i.
cuz ꝓcō sit necessario restituendū vide supra
restitutio. q̄. Ḣ. ij. ꝛ restitutio. iij Ḣ. j. ad vt ibi
¶ De tutela. tutore. ꝛ curatore.

TUtela ſz azo. in sum. ē ius et
ptās in capite libero ad tuen
dū ēs qui ꝓpter etatē suam
spōte se tueri nequit a iure ciui
li data ac permissa: vt insti. ō
tutel. Ḣ. est autem. tutor ante
est qui pupillum vel pupillā
morte patris. vel emancipatione sui iuris fa
ctum vel factam tuetur: curator vero dicitur
qui curam gerit alicuius defendendo ipsum
a pretore ſm leges legitimē datus: vel est is
qui res adolescentis administrat. ¶ Unde dif
ferunt tutor ꝛ curator. primo quia iste scilicet
tutor datur persone secundario: rebus vel pa
trimonio: ille vero econuerso: secūdo quia iste
datur impuberi. ille vero adulto. scilicet fu
rioso. prodigo. surdo. muto. ꝛ similibus qui re
bus suis preesse non possunt: tertio quia iste
datur quandoqz a iudice: quandoqz a testa
tore. ꝛ datur etiam inuito: secus in curatore ō
quo vide panor. in. c. ex parte. el. ḡ. de appel.
et in cōsilio. rcū.

¶ Primo autem queritur quotuplex est tute 1.q.
la ꝛ tutor. ꝛ dico quod tutela est triplex prima
dicitur testamētaria vt quando pater dat fi
lio tutorem in testamento: secundā legitima:
que defertur a lege: vt cum nullus est tutor
per testamentum: quia tunc qui primo loco
debet succedere huic ab intestato tenetur su
scipere tutelam cuius: tertia dicitur datiua. q̄
scilicet datur a iudice. quando nullo tutore
dato in testamento. ꝛ nullis extantibus con
sanguineis idoneis ad tutelam. iudex ex of
ficio suo dat tutorem. Et dur ar tutela vsqꝫ
ad decimumquartum annum completum
pupilli. ꝛ rij. pupille. ꝛ inde incipit cura. que
durat vsqꝫ ad vigesimumquintum comple
tum. instit. qui. mo. tutel. ſi. ꝛ institu. de cu
ra. Et eodem modo est triplex tutor. scilicet
testamentarius. legitimus. ꝛ datiuus quan
uis sint ꝛ alie differentie accidentales. sicut
dicit tutor fiduciarius. ꝛ onerari⁹ de quibus
nihil ad rem.

¶ Secundo queritur quis possit esse tutor vel 2
dico quod is qui non est imbecillis corpore vt
animo: vnde secundum azo. quod in diffini
tione tutele dicitur potestas refertur ad ius
quod autem dicitur ius ad factum: vt scilicet
talis sit tutor qui propria imbecillitate nō im
pediatur. vt pupillus furiosus. ꝛ perpetuo
morbo laborans. Mulier autez iure commu
ni licet tempore digestoruz. non posset esse tu
trix. sed solum speciali beneficio iudicis. ff.
de cur. bo. dan. l. finali. tamen post foit ista fa
cultas iure. C. ampliata. C. quando mu. tu
offi. fun. po. ꝛ nouissime statutum fuit iure
auctenticorum: vt liceret matri ꝛ auie agno
scere tutelam filiorum seu nepotum ita vt ꝑ
ferantur legitimis seu datiuis: vt in auc. ma
tri ꝛ auie. ita tamē vt ante ola duo obseruen
tur: primo vt renuncient secundio nuptiis
secundo vt renuncient beneficio velleiani: vt
ibi. Et est tutela matris legitima sed tamen
voluntaria: quia non compellitur si non vult
vt legitur ꝛ not. in dicta auctenti. matri. pro
quo vide Panormit. in capitu. ex parte. el. ḡ.
de appel.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 ¶ Tertio queritur vtrum clerici vel monachi aut episcopi teneantur suscipere tutelam ei dico q̄ nullam suscipere coguntur ſm Io. di. lxxxvj. c. ſi. legitimam tamen clerici possūt recipere ſi volunt. vt ibi: hoc est eorū priuilegium. q̄ ꝛz possint alicui succedere ab intestato. non tñ tenēt recipere tutelā: ꝛz aliud obtineat in laicis. C. dele. tu. auē. sicut hereditas datiuā aſit vel testamentariam recipere nō possunt ſz glo. in. d. c. ſi. p. c. cipianus. xxj. q. iij. q̄ō bene facit. cp̄s autē vel monachꝰ etiaꝫ volens recipere nō pōt legitimā ſz Io. vbi. ſ. et in auē. de san. epi. ℌ. deo autē amabiles. vl̄ vt idē dicit hāc recipere p̄sūt: ꝛ illi auē. per. d. c. ſi. derogatur. ſz tamē quo ad monachos ſūt religiosos limita de licētia ſuorū prelatorū xvj. q. j. monachi. Tutelā autē miserabilium personarū oēs religiosi. clerici vel episcopi recipere tenent: vt in. d. c. ſi. vbi. lxxxviij. c. j. ꝛ. c. epūs. sed quo ad episcopū limita q̄ nō per seipsum ſz per archipresbyterū vel archidiaconum. vt. d. c. epūs. etiā quo ad legitimā. ar. ciusdē cap. quo ad religiosos vero limita de cōsensu prelatorum suorū. xij. q. j. non dicatis. Sum. aūt ro. hic dupliciter deficit: primo q̄ cōtra ang. ſupple. tenet eām nō posse recipere tutelam legitimā: secundo q̄ hec falso imponit io. in. d. c. ſi.

4 ¶ Quarto queritur q̄ pertineāt ad officium tutoꝝ q̄ ſi nō faciāt tenēt pupillo ad interesse: dico q̄ tria. ℣ Primū. Ut pupillos a criminibus intactos cōseruēt. ℣ Secūdum. Ut res eorū preseruēt ab iniuriis. xij. q. j. c. j. facit l. prima. ff. de tu. vbi tutores dicti sunt quasi tuitores: vt. d. l. j. ℣ Tertiū. q̄ pecuniā eoꝝ vl̄ bona mobilia q̄ ad nihilum valēt eis seruata quertāt in p̄dia: ex q̄bus fructū percipiāt alioquin tenēt tutor pupillo ad fructꝰ quos poterat habere deductis expēsis ꝛ periculis ſm bar. in. l. tutor. q̄ reptorū. ℌ. j. ff. de' ad. tu. q̄ō limitaverū ſi potuit emere: puta q̄ erant venditores' alias nō. Et idē dic vbi esset statutū vt tanuē q̄ oia mobilia distraherentur vt de pecunia pupillus iuerū acq̄rat: q̄ ſi tutor nō facit cū possit. tenēt ad interesse. Et dicit bal. in. l. ſi. C. de cōdi. ide. ꝛ io. de ana. in. c. q̄ in oībus. de vsu. q̄ vbicunq̄ olim tutor tenebat de pecunia pupilli fenerari. hodie cōsuetudine illic prohibite. tenēt eam ponere ad iustaꝫ negociationem. ad partem lucri ꝛ dāni. Uide etiā supra clericus. iiij. ℌ. y.

5 ¶ Quinto querit q̄ sit cautela habēda tutori vt teneat pro aliquo facto pupillis ꝛ dico hāc esse ſi illud faciat cū cōsilio p̄fectoꝝ. pupillo: ꝛ hoc in instrō ponat: q̄ tale consiliū faciat p̄sumptionē: q̄ dolus ꝛ culpa absuerit: ar. l. etiam. C. ſi tu. vel cu. inter. scōm. bal. in. l. pola. C. de his qui. vt indi.

6 ¶ Sexto querit vtrū tutor teneat facere inuentarium de rebus pupilli: ꝛ dico q̄ ſic niſi cā necessaria vel iustissima impediat: ꝛc. Et in. l. tutor qui repertoriū. ff. de admi. tu. ꝛ idē dic ſm bar. vbi de curatore. Et cā vt necessaria ſm eū ex parte tutoris modus: puta q̄ podagrosus: vel aliquo hmōi impedirus: vel ex p̄te rei: q̄ nō reperit adhibita diligētia q̄ſitione: cā ſo iustissima vt si testator remisit cōfectionē inuētarij: vt l. l. ſi. C. ar. tute. q̄ō si mitat bar. vbi. ſ. nisi ex cā iudici aſſ videat vt. l. in cōfirmando. ꝛ. l. vnicā. ff. de cōfir. tu. Fallit tamē hoc in duobus casibus in quibus inuentariū facere nō tenēt ſm bar. vbi supra. primo ſi cōsuetudo esset q̄ nō fieret: secūdo. ſi iudex ex causa remitteret: q̄ hoc pōt

7 ¶ Septimo q̄rit q̄s tenēt facere: ꝛ dicit bar. vbi. ℌ. glo. ibidem. doc. communiter tenere q̄ mor. i. q̄ primum poterit: ad quod facit. l. hec conditio. ff. de condi. ꝛ. de. al. rvī in dolo q̄ō intelligē ſi administrauit: nō autē ſi nō administrauit similiter nec ſi fecit illa que dilationem nō recipiūt. que vel necessario precedūt cōfessionē inuētarij: vt est perscrutatio substantie hereditarie: vel ea que nullo modo possēt obesse pupillo: sed bene p̄dicte: q̄ tales agēdo ante confectionē inuentarij nō p̄sumit in dolo ſm bar. vbi. ℌ.

8 ¶ Octauo q̄rit qualiter debeat fieri: vdico ſz tex. in. l. tutores. C. de' admi. tu. q̄ in p̄ſtia publica ꝛ p̄sonaꝝ: vbi tamē dicit gl. sufficere no tariū vnū. p̄ſtia vero iudicis non est necessaria ſm bar. vbi supra. ꝛ cōtrr. doc. niſi vt fiat fides cōtra' debitores nominū quoꝝ. nota scribuntur in inuentario: ꝛ ita tene. q̄uis glo. in. d. l. tutor teneat q̄ est necessaria.

9 ¶ Nono q̄rit q̄ quib⁹ fieri debeat inuētarij: ꝛ dicit tex. in. d. l. tutores q̄ olim rerū. l. corporaliū ſm bar. vbi supra ꝛ instrōrum. i. omniū iuriū corpalitū de q̄b⁹ appāret instrūm̄ta seu probatiōes in bonis pupilli: de alijs non.

10 ¶ Decio q̄rit q̄o mꝰ p̄dit tutelā filij: ꝛ dicit panor. in. c. vxoratus. de cōuer. ꝯiug. q̄ dupliciter. primo ſi trāsit ad scās nuptias: scō ſi vixit incōtinēter: de q̄ est glo. quā sequit bal. sant. mīrauit. C. q̄ multi. tu. off. fun. po. ꝛ facit tex. in. l. ſi. eo. n. vbi requirit q̄ pudice viuat: q̄ō no. glo. ꝛ bar. ſ. l. ſi dei cōmissuꝫ. C. ōſidei. c. vbi vult q̄ vror brelicta. ſi incōtinēter viuat p̄dat legata sibi facta a marito: ꝛ aufert sibi tanq̄ ab indigna vel ex p̄sumpta voluntate remo cat: q̄ō maxime p̄cedit ſi incōtinēter vixit ꝛc pote mariti: ꝛc ignorante: pro quo glo. in. l. fo rotem. C. de his qui. vt indig.

¶ De vanagloria.

Vanagloria: ꝛ dicit gloriam ꝛ glorie vanitatem. Gloria autem dicta quasi claria: claritatem quādam ſignificat: ꝛ p̄hiter manifestationem alicuius: ꝛ est clara cū laude notitia ſm amb. super epistola ad ro. vnde ſm. s. tho. 2 2. q. cxxxj. nomen glorie p̄tie importat manifestationē alicuius de eo quod apud homes decorū videt: siue sit bonū corporale: siue spirituale: q̄ō p̄prie est quando bonum alicuius noſcitur ꝛ approbatur a multis: largius vero etiam a paucis: vel ab vno aut ſe ſolo. Uanitas aūt glorie vt colligitur ab eo ibi. ꝛ ma. q. ix. ar. ſ. tripliciter accidit glorie. ſ. primo q̄ gloriatur quis de eo q̄ō non est vel ſi est nō est gloria dignū: vel ſcō apud homes quoꝝ iudiciū incertū est: q̄ō intelligeyl estimate. q̄: ſi sit apud deū vltimate. vt cū q̄rit gloria apud homes p̄pter honorem dei vel ſalutem proximi. nō est vana. aut tertio non ad debitū finem: puta honorem dei vel proximi ſalutē: q̄ō est dicere gloriā esse vanam ex parte eiꝰ de quo q̄s gloriaf: vel eiꝰ a quo q̄s q̄rit gl̄iam: vel eius p̄pter q̄ō quis querit gl̄iam.

11. q. ¶ Primo autem queritur vtrum appetere gloriam sit peccū: ꝛ dicit. s. tho. q̄ non ſm se: q̄ q̄ quis bonū suum cognoscat ꝛ approbet non est peccatum: ſm illud. ſ. cor. ij. vt sciamꝰ que a deo donata sunt nobis: similiter nec q̄ aliquis velit opera sua ab alijs approbari ſz illud matth. quinto luceat lux vestra ꝛc. sed appetitꝰ inanis aut vanegloriē. viciū ſportat q̄ quodlibet vanū appetere viciosum est: ſm illud p̄s. vt quid diligitis vanitatem.

12 ¶ Secundo queritur vtrū appetitus inanis glorie sit peccatum mortale: ꝛ dico ex. s. tho. vbi. ℌ. q̄ potest esse peccatum mortale dupliciter. primo ratione materie: de qua quis gloriatur: vt quia de aliquo falso diuine reuerē tie cōtrario: secūdum illud ezechie. xxviij. elevatum est cor tuū dixisti: deus ego sum: ꝛ. ſ. eo. ij. ſi accepisti. quid gloriaris quaſi non acceperis. vel etiam cū bonum temporale de quo quis gloriatur prefert deo. q̄ō prohibet Jere. ix. non glorietꝰ sapiens in sapientia sua ꝛc. aut etiā cū quis testimonij hominū prefert testimonio dei: sicut contra quosdā dicit Io. xij. q̄ dilexerant magis gloriam hoīm q̄ dei: alio modo ex parte ipsius gloriantis: qui intentionem suā refert ad gloriā tanq̄ ad vltimum finē. ad quem. ſ. ordinat etiā virtutis opa. ꝛ pro quo cōsequendo non pretermittit facere etiam ea que sunt cōtra deum. ꝛ ſic est mortale. Si autem amor humane glorie quā mīo ſit inanis. non tamē repugnat charitati neq̄ quantum ad id de quo est gloria. neq̄ quantum ad intentionem gloriam querentis non est mortale sed veniale. hec ille in forma et obscure. Ad quorum intellectum nota q̄ dum quis gloriatur quatuor concurrūt que reducuntur ad duo ſcz glorians ꝛ gloria que est eius finis: res de qua gloriatur: ꝛ is apud quem gloriatur siue a quo gloriā querit: quorum duo prima. s. tho. accipit pro vno. cum neq̄ in gloria: neq̄ in gloriante cōsistat peccatum: sed in intentione gloriam apprentis indebite: ꝛ similiter duo vltima accipit pro vno q̄ ex re aliqua nullus gloriā accipit nisi per alicuius approbationē. Intendit ergo. s. tho. primo: q̄ appetitus glorie vane ex suo genere non sit mortale: q̄ō ꝑz q̄ nō semp est mortale. Et secūdo q̄ ex parte rei de qua quis gloriaf pōt esse mortale ſupple ꝛz nō semp sit: sed solum dupl̄r: primo. ſ. ratiōe obiecti glorioſi vel q̄: illud est notabiliter cōtra reuerentiā dei ſm̄ sit quid falsum sicut cyr⁹ gloriabat se esse deū. ezē. xxviij. ℌ herodes actuū. xij. siue etiaꝫ verū. vt cū quis gloriaf de peccato nō quidē veniali sed mortali siue sit verū: siue falsum: non ob. illo verbo. s. tho. falso: q̄: loquit explariter: vel talis res nō sit cōtra reuerentiā dei tamē preferf deo ꝑz estimationē gl̄iantis q̄ eā diligit plus deo: vel ſcō rōne approbātis obiecti: q̄ſ. ſ. testimonij hoīm preferf dei uino. Intendit tertio q̄ ex parte intentionis ꝛ finis sit mortale inquantū ipsa gloria vana appetitur tanq̄ vltimꝰ finis: q̄ō ſm eius doctrinam tūc est q̄ō actu ꝛ habitu ola ordinātur ad illā: vel q̄ō idē est quādo quis est ordinatus deū per mortale cōtinere. vt illā assequatur: vt ꝑz. Singula. ℌ. ſ. ꝛ auaritia ℌ. l. vbi etiam declaratur q̄o hoc ꝺz intelligi. ℣ Ex quibus ꝑz q̄ sum. ang. cōtra. s. tho. ꝛ veritatem dicit q̄ est mortale q̄ō ea que ordinata sunt ad gloriā dei quis p̄cipaliter facit ad gloriā suā vt sacra ꝛ scripture sacre. exp̄ō infert q̄ mortale est predicare aut missam celebrare ꝛ hmōi p̄pter inanem gloriā: q̄ō verum est solū vt dicit. s. tho. ſi in ea ponat vltimus finis ita q̄ ipsa principaliter intendit actu ꝛ habitu: secus ſi actu ſm̄ vt iste dicit: alias ſi is qui gloriatur de sacris vestibus aut cantu diuinorum vel eruditione theologica actualiter nullum alium finem intendens peccaret mortaliter totus pene clerus esset in malo statu.

13 ¶ Tertio queritur que sint filie eius: ꝛ dicit. s. tho. vbi quod sunt inobedientia. iactantia. ypocrisis. contentio. pertinacia. discordia presumptio nouitatuꝫ. maxime in superfluo ornatu: de quib⁹ oībus. vide loco. suo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Asa sacra precipiunt seruari mū
da. de custo. cucha. c. ij. ℟ oratoria
corporalia vestimenta ministroꝝ
et palle altaris: ex quo pz ꝙ mor
taliter peccant qui illa tenent ita
immūda ac si ecent pro seruitio rusticorum.

Assallus ōt qui hz feudū ab aliquo: ℟ vclarat supra i ℣bo feudū.

u

Ueritas multipliciter diffinit: vt
pz. j. q. xvj. ar. j. ℟. q. xxj. ar. ij. ℟. j.
dis. xix. ℟ proprie eius ratio consi
stit in adequatione rei ℟ intelle
ctus: vt pz vbi. ℣. Ueritas ergo vt
colligitur. xiij. dis. xl vj. q. j. ar. j. q. iij. sumitur
primo simpliciter. vt est adequatio intellectꝰ
ad rē indifferēter: ℟ sc̄bo sumitur pro adequa
tione intellectus siue conceptionū iustitie ad
opera iustitie: ℟ ōt veritas iustitie: ℟ tertio ꝓ
adequatione intellectus ad actus nostros ge
neraliter. ℟ ōt veritas vite. q̄ cōsistit in hoc ꝙ
quisq; faciat sc̄m ꝙ ratio docet: ℟ quarto ꝓ
adequatiōe vocū que sunt intellectuū signa.
ad res per voces significatas: ℟ ōt ℣itas do
ctrine que cōsistit in veritate enūtationis: et
ad eā reducūtur due: qr si vēre actiones nr̄e
sint signa intellectuū nō cōsiderato dāno vel
incro. est ℣itas de qua loquit phs in. iij. ethi
co. diuisa contra simulationē ℟ mēdacū: qua
sc̄z aliquis talē se exhibet in dictis ℟ factis q̄
lis est interius: considerato aūt dāno vel lu
cro est veritas que est pars iustitie s̄m nullū
qua quis seruatur indēnis in iudiciis ℟ con
fessionibus ℟ seruat q̄ promisit. Ub veritas
iustitie fundatur in hoc ꝙ opationes iusticie
cōparantur ad intellectū vt ad regulā: veri
tas aūt de qua loquitur philosophus in hoc
ꝙ ad illum cōparantur vt signa.

Ueritate multipl'r sumi.

Ut venationis sunt illicitam.

Ercigal est q̄ prestatur ex his
rebus que vendūtur. tributū ve
ro vel publica pensatio seu fun
ctio est que rōne fundi vel soli p
statur: idq; ōt census s̄m a30. in
sum. Uide. ℣. gabella. j. ℣. mq̄.

v Ciatio virginū. vide. ℣. cōsecratio.

Enatio videtur esse exercitium
ordinatum ad captionē ataliū
terrestriū sicut aucupium ordi
natur ad captionē auiū: ℟ pisca
tio piscium: ℟ s̄m. g. tho. ola ista
sunt a natura ℟ de se licita: vt
supra piscatio. Sed ꝓ hoc aduerte ꝙ ad iu
ra concordanda glo. in. c. qui venatoribus. di.
lxxxvj. distinguit dicens ꝙ triplex est venatio
quedam. s. oppressiua hominū semper pro
hibetur. di. vj. ℣. ista quedā arenaria. s. qua
quis pugnat in arena cū bestia detenta. ad
hoc locanos operas suas: que similiter est ꝓ
hibita: quam qui exercet peccat mortaliter: ℟
qui eam aspicit ℟ qui exercet. infamis est nisi
gratia virium suarū experiendarū. ff. de po
stu. l. j. ℣. item senatus. de qua loquitur. d. c.
qui venatoribꝰ. ℟ duo se. ℟. ij. q. vij. ℣. tria: que
dam etiam est saltuosa que fit in siluis ℟ sal
tibus. que licita est. de dec. nō est i potestate.
℣ Sed tamē s̄m predictā glos. illicita fit pro
ex tpe: vt in. xl. ℟ diebus reuniorū. xxij. q. viij.
si nulla. lxxxvj. dist. an putatis. sc̄bo ex perso
na: qr clerico non est licita eni ℣ si sit pauper ℣
quosdam. vt. xxxiij. di. quorū dā: qr pōt alias
victum querere. xcj. dist. clericus: qr facit ci
stas: ℟ calathos: ℟ retia. de con. dis. nunq̄. Iai
co aūt aūt licita est ob necessitatē pro pellib⁹
et carnibus: nō ob voluptatem. hec ex illa.
Sed quantū ad rēpus putat supple. adden
dum ꝙ a fortiori sit illicita diebus festorum
in quibus fortius conuenit a seruilibus ab
stinere: sed hoc nō bene ℣: qr nō prohibetur
diebus reuniorū ratione seruilitatis sed vo
luptatis ℟ nimie resolutionis: que si sit hone
stas ℣ in festis ℟ non semper in reiunijs: ideo
dico ꝙ in festis est licita eo modo quo ℟ alie
recreationes. si cā recreationis fiat. de quo. ℣.
ludus. ℣. j. si vero fiat causa lucri non licet. ni
si eo modo quo de piscatione supra dictū est
sc̄z causa lucri aliasperitur: vt causa famis
vel alia simili. accedente licentia episcopi vel
proprij sacerdotis. ar. capitu. licet. de fer.

Cat venatoꝝ

℣ Quantum vero ad personam no. quod lai
cis licet etiam cum clamore secundum predi
ctam glo. solum ratione necessitatis. pro quo
facit tex. in. c. ℟ sau. distin. lxxxvj. dicens quod
esau ideo erat venator quia peccator: sed io.
an. verius tenet quod licet etiam causa volu
ptatis. alē. insti. de re. di. ℣. fere. ℟. ff. de acqui.
re. do. l. naturalē: ℟ hoc est verum si fiat raro
primum vero si fiat assidue: pro quo vide pa
nor. in. c. de cleri. vena. Clericis autem inter
dicitur solum si sit clamorosa secundum eā
dem glos. ponere autem inquit laqueum vel
rete sine strepitu ℟ clamore. ℟ canibus licet
etiam clericis. cum monacho etiam licetat te
xere lignum pro capiendis piscibus. de con.
distinctio. quinta. nunq̄: immo glo. in capitu.
episcopum. de cleri. vena. videtur concedere
etiam cum canibus dicens quod licita est cle
ricis causa necessitatis vel recreationis nisi
sit clamorosa. vel nisi sint episcopi quibus
omnino non licet. distinctio. xxxiij. cap. primo
immo secundum ꝓ panor. mit. in. c. j. de cle. ve
na. hoc licet ℞ o si raro: ℟ nō cū voluptatis ℣
necessitatis hoc faciat. puta vt excitet ap
petitū. adde vel necessarie recreationis cā sit

Eadem ratio. ℣ Sic ergo concludē ꝙ prelati
et alij ecclesiastici cā necessitatis vel in hoc
habēt recursum vt in Francia ℟ recreationis
cum retibus ℟ laqueis ℟ canibus venari ꝓ
aliquādo. cū silentio ℟ modestia: nisi tpe quo
debent visitare aut predicare. de cēsi. cū apo
sto. ℣. archidiaconi: ℟ sic intelligē illud. ne cle.
vel mo. c. j. ℟ iura quevident cōtraria s̄m ho.
intelliguntur de his qui talibus mentem mi
nus implicant. ℣t addit archi. in dicto. ca.
qui venatorib⁹. ꝙ si electo in epm obijciat ꝙ
sit venator. hanc exceptionem interpretari de
bemus in meliorē partē. j. ꝙ cū licite recrea
tionis hoc ageret misi alie presumptiones mo
nerent in contrariū. Utrū aūt serui teneātur
obedire dominis volentibus venari tpe ꝓ
hibito: dicit rod. ꝙ non. ℟ si propter metū obe
diant vide. ℣. metus. ℣. j. ℣ Utrum aūt vena
tores cōculcantes agros. vineas: ℟ segetes ex
quorum canes occidūt gallinas ℟ animalia
pauperū ℟ aliorum. teneantur restituere. dicit
astēn. quod sic ad estimationem: alias pec
cāt mortaliter nisi damnum sit ita modicum
quod probabiliter creduntur non curare.

℣ Utrum autem domini occidentes aut mu
tilantes propter lepores et animalia silue
stria capta peccent mortaliter. dicit astēn. q̄
sic si faciāt libidie vindicte vel amore huius
modi animalium aut venandi. Si autem sit
consuetudo loci vel statutum quod pro vno
actu venandi tanta pena infligatur non ex
cusantur a mortali oēs obseruantes. vt not.
tanc. in sum. ti. de rapina.

v Enditio. Uide supra emptio.

v Entificium. Uide supra superstitio
et supra maleficiū.

v Eniale. Uide supra peccatum.

v Erberatio. q̄o q̄si liceat vide. ℣.
percussio. ℟ adde ꝙ io q̄ iuit in corpo
re eo ꝙ non sit soluēdo. si venerit
ad pinguiorē fortunā ꝑplius soluere nō tene
tur ℘z bal. in. l. ij. ff. de in iusvo. qr initio co
poralis cedit. loco solutionis: ℟ facit. l. ℘z si vnꝰ
. ℣. ij. ff. de iniur. ℟ ē glo. in. c. sicut dignū. ℣
homi. in regula pactū. lib. vj. limita tamen
vt. ℣. solutio. ℣. v.

Uicarius. 1. q.

Estis. vide. ℣. ornatus. ℟. ℣. vāsa.
℟. ℣. ℣eneratio vestiū. ℣t adde ꝙ ℣
iure ℣ veste dūarum casula aut
alia vestis sacra fieri nō possz ℘z
glo. in. c. ad nuptias. ℣ cō. di. j. vbi
rex. dicit ad nuptiarū ornatū diuina myste
ria nō ꝓsenē ne dū improbox tactu vel pō
pa secularis luxurie polluunt. ad officiū sa
cri myster℞ videātur indigna: quā glo. sequit
ibi. de deo. ℟ archi. ibi. ℟ panor. in. c. ad hec. de

reli. do. dicēs cōtrariū seruari. ℟ mat.
℟ zaba. in cle. j. de cele. mis. vbi io. de imo. ℟ eā
vt approbare sum. ro. cōtra angelicā hz dicat
sīrtū super hoc licētiā dedisse: ℟ fundāt se isti
qr tex. j. d. c. ad nuptias. innuit talia esse pol
luta: hz cōtrariū hz cōsuetudo legū interpre
qr quotidie ex vestib⁹ prophanis fiunt sacre
℘ pontificalē bādictionē. ℟ vetus tabernacu
lum factum est pro magna parte ex annulis
℟ similibus: ℟ templa idolorum cōuersa sunt
in ecclesias. illiter multe domus prophā
ne. Ille autem textus velle videtur solum ꝙ
vestis sacra polluta luxurijs deberet rebene
dici. Unde dico quod vestes prophane ex pō
tificali benedictione sanctificantur: ℟ fiunt di
gne cultu diuino: sicut ydolorum templa.

¶ De Uicario.

Icarius a vice quam gerit di
ctus. duplr sumitur primo. s.
large ℟ cōiter. ℟ sic intelligo ꝙ
s̄m dire. li. j. tit. ℣. est q̄ alteri⁹
vice nō suā gerit offīm. vel est
q̄ vices gerit alteri⁹ siue in of
ficio nō cōtētioso. extra eo. ꝓ
totū. siue in cōtētioso. C. de offī. eius quivi. al.
ge. ꝓ totū. ℟ secundo stricte ℟ specialiter ac ꝓ
prie: ℟ sic s̄m panor. in. c. ꝑpetuus. de fide. est vi
carius ecclesie parochialis. qr s̄m vin. vicarij
ad tempus non est censendus vicarius. ex quo
infert panor. ꝙ appellatione vicarij nō com
prehenditur vicarius temporalis: quia non
est proprie vicarius. quod intelligē loquendo
de vicario deputato in ecclesia in qua est ali
qua viceria seu de vicario de quo principali
ter loquitur titulus de officio vicarij: vnde
subiungit: quia titulus vicariatus est perpe
tuus. ℟ superioris auctoritate constituitur. de
preben. extirpande. ℣. qui vero. ℟ cle. vnica: cō
ibi no. de offi. vica.

¶ Primo ergo queritur quotuplex sit vica
rius ℟ dicit car. ℟ iohā. de imola. ℟ land. in di
cta cle. vnica. ꝙ est quadruplex quia sunt q̄
dam vicarij perpetui ecclesiarum parochia
lium. de quibus in. d. cle. quidā vero sunt tpa
les vt mercenarij qui ad tempus assumunt
in adiutorium cure: quidam iurisdictionales
deputati ad aliquam prouinciam aut dioce
sim. vel locum. de quibus extra eo. capitulo
penultimo. ℟ 16. questione prima addicimus:
quidam vero generales constituti scilicet ad
omnia que incumbunt prelato: non solum q̄
tum ad curam sed q̄tum ad omnia. de qui
bus eodem titulo cum in generali. libro sex
to. ℟ de rēp. oz. cum nullus. eodem libro. Sed
quia ista diuisio sc̄m aliquos dividendi mul
tiplicem calūniam patitur: ideo aduertendū

1. q.

Tenet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est q̄ mens istoꝝ doc. est ista. Vicariorū quidam sunt perpetui de quibus infra. H. ij. quidam temporales. i. instituti ad tēpus de appel. peruenit. et temporaliū quidā sunt vicarij simpliciter quo ad ola loca ⁊ omnia negocia cōsueta expediri per vicariū q̄ dicuntur generales iquidō vero ſm q̄d. i. quo ad aliquē locū tantū. sicut est vicarius pape relictus in vrbe. extra eo. tua nobis. vl etiā quo ad aliquē determinatū actū: qui dicuntur iurisdictionales quoꝝ auctoritatē ſm laud. ex commissione mensuratus: dicitur etiā totanti aliquā do. de quo infra. H. iij. q. vltrīq; aliquādo sunt pape. aliquādo episcopi. aliquando aliorum prelatorum. aliquādo rectorū parrochialiuꝫ

2 ¶ Secundo queritur quid iuris de vicario perpetuo: rdico multa.

1. dict. P primū. Secūdū panor. in. c. perpetuus. de fi. instru. vicarij perpetui sunt cū cōstituunt prout no. in. c. fi. de offi. vica. vbi. s. dicit glo. q̄ vicarius perpetuus vt d canonice a persona ecclesie de auctoritate epi est institutus: ⁊ cetam dz percipere portionē. vt in. c. ad hec. eo. ti. vel dic q̄ est vicarius nō amouibilis ad beneplacitū instituentis: vñ in. d. c. ad hec. dicitur q̄ remoueri nō potest per rectorē. glo. ibi dicit q̄ habet ius vicarie sed nō hz ecclesiam quo ad titulū sed solus prelatus. tamē expelli nō pōt ac si haberet eaz intitulatā sine ussta cā. atīc q̄ iudicē nō per prelatū ipius ecclesie vt hic in fi. vñe glo.

2 P Sēdm. Vicariū perpetuū ſm car. post lau. facit auctoritas epi ex qua suscipit curā alarum: ⁊ ſm dir. ipā autoritas epalis facit vicarias ppetuas. nō mutabiles. extra eo. ad hec vñ quotiēs ē q̄ deputat⁹ auctoritate epi curato beneficio vicarius eo ipso est perpetuus et immutabilis. per. c. vnicum. de capell. mo. lib. vj. qō intellige quando ecclesie sunt parochiales. alias si sint ecclesie simpliciter curate nō erunt perpetue puta si deputentur ad ecclesias rurales. sed poterūt mutari ad vel le prelati ſm glo. in cle. vnica. eo. ti. ar. c. presbyteri. de ca. mo. li. vj. Prelatus aūt. i. rector ecclesie ſm io. an. in. c. clericos. eo. ti. non potest sibi instituere vicariū: qō archie. limitat de perpetuo: sine auctoritate episcopi: sed de auctoritate episcopi potest ⁊ sic non contradicit sed concordat. de cleri. pere. capi. fi. ad de q̄tiā pōt ūstituere tpalē etiā sine cōsensu epi. xvj. q. j. addicimus. vñ. q. j. illud. Vicarius aūt ipse perpetuus aliū vicariū perpetuum instituere nō pōt. extra eo. clericos: tpalē tñ instituere pōt ſm lau. ⁊ car. quod de mēte archie. post. ho. limitatur raro ⁊ ad modicum tpo. ⁊ ex magna cā. Nec est simile de procuratore ⁊ negotiorū gestore qui pōt aliū ppetuū substituere. ff. mā. l. fi. ꝑ curatorē: qz ſm paulum aliud est in procuratore iudicū. qui per litis cōtestationem factus est dñs litis: extra de ꝓcur. c. j. ⁊. q. lib. vj. aliud in vicario qui nō est dñs. eo. tit. c. q. ⁊ cuius industria electa est ⁊ dat car. rationē: qz cum talis vicaria sit ritus cōferri nō pōt nisi de superioris auctoritate. Et speciali th. mandato instituentis ſm Archie. pōt aliū substituere. qō nō puto. verū de perpetuo. nisi vt parti. sequenti.

5 P Tertiū. In cōstitutione vicarij perpetui requiritur cōsensus rectoris ⁊ patroni ſm car. cū agat de preiudicio vtriusq; in hoc q̄ creatur tit ulus perpetuus in ecclesia: pro quo extra de iurepatr. postulasti. lz glos. in. c. ad hec eo. ti. aliter dicat. Tēpotale tñ vicariū solus eps dare pōt ex causa. de elec. cū ex eo. lib. vj. et similiter posset dare perpetuū si cā ardua subesset etiam inuito rectore ⁊ ꝓuo. quotus contradictio irrōnabilis nō foret admittēda q̄ epa hz liberā dispositionē diuiciuꝫ sue dioceſis. ita q̄ ex cā pōt ius vnius ecclesie alteri dare. de reli. do. constitut⁹. P Quartū. Vicarius ppetuus ſm car. in. d. cle. vnica. hz curā alarum indistincte quo ad oēm effectū etiāquo ad commoda: qz possidet suo nomine ad instar conducentis non ad modicū tpo. l. fi. ff. fi ager vecti. pe. lz per modū cuiusdam iuris ex habitu sit a apud principalem. vt no. in. c. ex posuisti. de preben. Quantum vero ad exercitium actionū competētiū beneficio. dicit car. quod si decime. primitie. oblationes date ratione cure competunt vicario ⁊ certa portio assignatur prelato vel ei cuius est vicarius vt est monachus: cura ⁊ rei vendicatio spectat ad vicarium: si vero econtra perceptio prouētuū spectet ad principalem certa portione relicta vicario iuxta. c. suscepti. de preben. li. vj. tunc cura animarum ⁊ rei vendicatio fructuum spectant ad principalez maxime in foro contentioso. sed exercitium in foro anime spectat ad vicarium. de preben. super eodem libro sexto. Et ideo dicuntur capelle monachorum non vicariouz: vt in rubr. de ca. mo. panor. ibi. etiam in capitulo perpetuus. de fi. instru. dicit q̄ agere ⁊ conuenīri pōt vicarius temporalis solum si habet mandatū a rectore: ꝑpetuus aūt pōt. p iuriby vicarie lz nullū habeat mādatū ab ecclesia vel rectore. qz hz ius tuū sicut canonicus agit nomine sue pbēde lz ipa sit eccle. de. pba. c. q. cū ibino. ⁊ factus ſuis iudicabit ecclesie sicut ⁊ alterius administratoris: posset th rector illi assistere in lite ratione preiudicij: p alīs aūt iuriby ecclie q̄ remanserunt apud rectorem. hoc nō pōt nisi habeat

5 habeat mandatū ab illo. P Quintū. Vicarius perpetuus deputari nō dz nisi in parochialibus habētibus latitudinē parochie vel alias necessitatē. ex dz habere. xxv. annos ordinari ad sacerdotiū infra annū. d. cle. vnica. alias priuatus est ipso facto: nō pōt habere duas vicarias. de offi. vica. c. pto iudeis. de rescrip. postulasti. nisi accipiat ecclesiaz aliā cū cura ⁊ dityvicariā: extra eo. cū ad hec. P Sextū an aute ep̄s ſine cōsensu patroni possit reuocare vicariū perpetuū. dicit Ian. ꝑan. q̄ dz ep̄s reuocare patronū. nō vt cū epo iudicet sed vt sendat vicariū si velit. Nā eo ipso q̄ patronus citatus vicarium non defendit videtur consentire.

3 ¶ Tertio querit quid iuris de vicario pape quē reliquit in vrbe de quo hr in. c. tua nobis extra eo. rdico q̄ eius iurisdictio nō extenditur vltra vrbem nisi ei spāliter sit concessuz: vnde. c. tua no. Et ſm io. an. in nouel. dioceſanus vrbis non includit in eius iurisdictione destr. ff. de offi. ꝓfec. vr. l. fi. tic nisi aliud expimatur. nō veniēt nisi cōmētia edificia. ⁊ suburbia per. c. fi ciuitas. de sen. ex li. vj. l quo tamen oportet formā cōmissionis aut dr plerūq; de facto absolut excommunicatos ꝓpter iniectionē manus in clericū. et aliunde venētes. q̄s putat eū facere posse soluī ex spāli cōmissione. rdē inquit videt de subditis si dicimus eū habere illā vicariā potestatis quā hz papa in vrbe. vt patriarcha seu epūs vrbis. nō quā hz vt epūs orbis. includēs vrbē. qz tūc nō absolueret subditos nisi in casibus in quib⁹ absoluit alij epi ꝛcoꝝ vicarij puta nō enormibus. de sen. ex. peruenit. Et nō confert beneficia in vrbe spāliter ad collationē pape vel inferiorū vt posset papa: nisi ad hoc habeat speciale mādatum. vt. c. fi. eo. ti. li. sexto. Et nō potest ordinare vel litteras cōmendatitias ad ordines dare recipiendos: aut tenēdos. de tēp. or. cū nullus. li. vj. Et potest cognoscere de causis subditorū cardinaliū qui sunt in vrbe habentiū ad subditos suos quasi ius epale: quia. d. c. tua nos. solum excludit iurisdictionē extra vrbez. ⁊ consequēter nō plenam habet in vrbe ēs papa quo ad causarum cognitionem cum sit idem auditorium. de cōsue. capitulo. q. ité qz nō minus debet posse vicarius pape in vrbe ēs vicarius epi ſcopi qui cognoscit de causis subditorum pl atis subiectis episcopo. de offi. oz. pastoralis in glo. lz sit locus preuentionis. Hec ex illo.

4 ¶ Quarto queritur quid iuris de vicario epi vel alterius habentis iurisditionem quali epalem vt prelatus religiosorum exemptus: rdico multa. P primū. Duplex est epi vica-

1. dict. rius: quidā. s. generalis simpliciter seu principalis de priuatus. s. ad omnia incūbentia. qui facit tdē cōsistoriū cū epo ſm glos. in cle. ⁊ si principalis. de rescript. habet iurisdictionē ordinariā secundū inno. in. c. suā. de offi. vica. ⁊ no. in. c. lz. eo. ti. li. vj. ⁊ in. c. romana. eo. ti. li. vj. ⁊ cōsequenter pōt ſuam ſnlam executionē mādare: ⁊ si fuerit vicarius archiepiscopi potest nedū subditos sed et ipos suffraganeos excōmunicare: lz ꝓpter honestatē sit sibi interdicta potestas. respectu suffraganeoruz. vt ibi no. tdē io. an. ⁊ panor. in. c. fi quis contra clericū. de so. cōpe. Quidā aūt est vicarius forāneus sic dictus ſm glo. in. c. romana. de offi. or. li. vj. qz foris in dioceſi cōstituebat: vel. qz forū teneat: vel qz de foris veniat. Vñ tripliciter dicitur vicarius forāneus. ꝓpio qz est forensis: qō mihi ad rē. secundo qz ꝓeest cāis in foro cōtentioso. qui etiā dicitur officialis lz aliquādo dicat vicarius generalis. qō intelligendū est fz quid. i. quo ad cās. tertio qz ꝑest foris ciuitatē in dioceſi: vnde ⁊ ſm glo. in cle. et si principalis. de rescrip. in certa ꝑte dioceſis vel ad certos actꝰ constituitur. ⁊ nō habet iurisdictionē ordinariā lz delegatā. nec facit tdē cōsistoriū cū epo: vt no. in. d. cle. si. lz dici posit q̄ si sit deputat⁹ ad vnuersitatē cārum cenſeat ordinarius. vt in. l. cū prētor. ff. de iudi. no. glo. in. c. cū cām. de ap. ⁊ panor. in. c. si quis cōtra clericū. de so. compe. Pro quo aduerte q̄ archi. post quandā glo. in. c. cū in generali. de offi. vj. li. vj. dicit q̄ vicarius vel officialis dr generalis nō solū ex iurisdictiōe data super tota dioceſi: sed etiā in ꝑticulari loco sue iurisdictionis: qz nō attenditur generalitas loci sed cōmissionis cause. ⁊ dō hoc vt cēseat ordinarius. tdē consistoriū cū epo: qz limitatio loci nō facit aliquē nō esse ordinarium. 2

2 P Secundū. Vicarius forāneus epi. l. officialis nō potest ea q̄ prohibent illi. li. c. licet. eo. ti. li. vj. vbi dicitur lz in officialem epi per cōmissionē officij generaliter sibi factam causarū cognitio transferatur: potestatē tamen inquirēdi. corrigendi. ⁊ punendi aliquoties excessus seu aliquos suis beneficijs: vel administrationibus amouendi transferre nolumꝰ in eundem. nisi sibi hec ꝑcialiter committātur. Hec ibi. vbi dicit io. an. q̄ de predictis nō se intromittit. nec de spiritualibus: vnde ⁊ litteras cōmendatitias ad ordines dare non possunt. de tē. or. cum nullus. lib. vj. nec similiter potest conferre beneficia: vt in. c. cū in generali. eo. ti. lib. vj. Vicarius tamē generalis hec ola pōt excepta beneficiorū collatione: vt in. c. cū generali. eo. ti. Quia tamen in ītalia vicarius ⁊ officialis raro differunt in ſpiciendo

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 est certū cōmissio. Tertiū. Scōm glo. in. d. c. Iz si epaz deditvicariū generalē intellige generalē simpliciter aut ēt ſm quid ex mādato expſſ. sit aliqd de predictis qb requirit spāle mandatum ꝛ secuta est clausula generalis: puta ꝛ ola alia faciendi que per nos possemus, ēt si talis foret q̄ mādatū exigerēt spāle. tunc ola spālia pōt: secus si nihil de spālibus expressit set. ℙ Quartū. Scōm io. an. in. c. romana. eo. ti. lib. vi. successor vicarij excōmunicati nō est excōicatus nisi cōmunicet in crie dānato: ea th q̄ gessit to excōicato q̄ vices cōmisit nō valent. si id fecit iurisdictione solū ab eo accepta vñ si eps est excōicatus nec ipse. nec vicarij eius cognoscent de causis ſm archie. q: ideꝫ est cōstitutum: vñ adidit papa. de supplē. ne. pl. c. ſ. Succedit aūt vicario aliꝯ vel ex institutione ꝓncipalis: vel ēt ipsius vicarij alium substituētis de iure. ſ. ex spāli cōmissione vel 5 de facto. ℙ Quintū. Officialis seu vicarius epi peccans in his que sunt iurisdictiōis pōt ab archiepō puniri sz archie. secus ꝛ punire pōt epos suffraganeos suos: q: idē est cōstitutū epi ꝛsui officialis. si vero aliqd faceret vel possideret vt priuatū. nō pōt eū archiepūs punire nisi sicut alios subditos epoꝝ in casibus ſ. de quibus habet in. c. pastoralis. de offi. or. 6 ℙ Sextū. Scōm io. an. xino. post ho. in. c. tuanos. eo. ti. mortuo epo vel eo qui vicarium dedit. cessat iurisdictio vicarij: alle. de offi. vic. c. romana. li. vi. ꝛsic dicit seruari de cōsuetudine Iz aliqñ cap'la tales remouerant vel cōfirmēt ꝛfacit pro eis. c. eū olim. de ma. robe. ℙ Septimū. pōt aūt epo stituere sibi vicariū ꝛ amouere sine cōsensu capituli sui ſm ho. in sum. et pōt a cōmittente vices suas restringi ꝓāo cōmissa ꝛtum ad locū ꝛ tpo. revocari etiaz 17 aſi tps. ar. c. fi. de de preca. aſſ iurasset vel ꝓmisisset sub certa pena nō revocare. tamē tenetur revocario. ar. c. dilecto. de prebē. aſſ hoc fiat ex cā rōnabili: puta q: malefacit officiū pendendo institiā ethymōi: nō est periur: nec debet penam: secus sine causa. Iz revocatio teneat. ℙ Octauum. Deficit autem ꝛfinit officium vicarij episcopo mortuo vel excōicato ſm panormitanū in. c. quoniam abbas. de offi. dele.

5.q. ¶ Quinto queritur vtrum vicarius temporalis possit substituere vicarium: ꝛdico simpliciter q: nō. extra eo. clericos. etiā si habeat iurisdictionē ordinariā: q: nō habet eam iure suo. l. 2. ff. de iurisdict. om. iud. Quod tamē fallit primo si habeat speciale mandatū substituendi: vt patet. secundo si sit de hoc cōsuetudo: omnia instituens eum ꝛ sciens talem consuetudinē consentit implicite in substitutionem: tertio quando per se nō pōt totū exercere: q: ſm. s. tho. in. rij. quol. si th est. q. tho. Iz nō possit totā suā potestatē cōmittere. potest tamē partē. q: intentio cōmittentis est vt exeatur ſm q̄ pōt. ꝛforte nō pōt facere totaz hec ex illo. Archipresbyter aute qui vicarius est epi in spāalibus per. c. ministerii. de offi. archipresbyt. pōt alium vicarium instituere. vt ibi.

¶ Sexto queritur vtrū vicarius gaudeat priui 6 legijs principalis: videtur car. q: nō quando erit vices alterius eius deputatione iñ. ff. ō lega. i. filius. vbi si filius init in legationē pro republica pro pte nō gaudet immunitate sz pr. si vo gerit ex deputatione superioris. pcedit cle. q̄ eccle. de offi. vica. q̄ quo ad tria vicariū equiparat rectori ex eo q: loquitur de vi cariis perpetuis. presupponit auctoritatē superioris strenuisse. Ex quo pz q: vicerector nō gaudet immunitatibus rectoris si deputatur ab eo: secus si ab vniuersitate: q̄ ēt ibi bar. in. d. l. filius. Iz de facto tractet vt rector.

¶ Septimo queritꝫ vtrum prelatus possit vices 7 suas cōmittere sub annuo cēsu: ꝛdico q: non sine simonia. extra ne pre. vi. fu. c. ſ. ij. ꝛ. iij. bñ th pōt vicario salariū cōstituere: imo tenetur ex ij. q. ij. charitatē. vñ ſm inno. pōt dicere do tibi ꝓ salario cētū. ꝛtotū lucrū de exercitio iurisdictionis dabis mihi: ꝛſm ho. vicarius hz ius petendi sibi assignari cōgruā portionē ō redditibus ecclesie. ex qua ꝓmode possit substentari. extra eo. ad hec.

¶ Octauo queritur ex quibus causis possit 8 dari vicarius: ꝛdico secundū archie. post ho. q: Iz regulariter quis teneatur residere in ecclesijs ꝙ beneficijs: vt supra dictum est in ꝛho residēria. th in certis casibus pōt residere ꝓ vicariū. Primo rōne occupationis: sicut excusatur q̄ in ecclesia cathedrali hz aliquē locum. ipse in camera dicit horas ꝛ deinde expedit occurrentia. videtur quodlibet legitime occupato. de cele. mis. c. ſ. dz tamē in ecclesia celebrare die dominico ꝛ aliis festiuitatibus ꝑcipuis nisi necessitas excuset. vñ. q. ſ. temporis. secundo ratione statuti seu consuetudinis. arg. de consti. cum omnes. in fi. tertio ratione primilegij seu dispensationis. de fil. presbyp. ꝓpoſuit. sed hic casus cum ꝓxime non habet locū si ecclesia fuerit seruitorib⁹ destituta. de cle. nō re. eū ad hoc: q: ex q̄ cepit cōsuetudo esse irrationabilis ꝛ ecclesie onerosa non est renenda. de consue. c. ſ. quarto ratione diuersorum rituum ꝛ linguarū existentiū sub eodē episcopo. de offi. or. qñ. quinto qñ quis habet ꝑbendā in ecclesia cathedrali cui ānexa est pochia. q: in annexa seruiet ꝓ vicariū ō ꝓ-

dē. extirpande. sexto rōne defectus seu debilitatis superuenientis. 7. q. i. c. 1. de cle. egro. c. 1. pe. ꝛ vi. septimo rōne necessarie ꝓfectionis: vt qui est cruce signatus. de vo. c. fi. ꝛ sīr rōne ꝓfectionis vtilis ac honeste vt causa studioꝝ ꝛ pegrinatiōis de Inis plati. ō cō. di. 5. nō 03. de cle. nō resi. relatū. Addit rōne religiōis, extra de pbē. ca. de monachis. ꝛ rōne diuini cultus augmentandi quādo. ſ. abundat ecclia red ditibus. de consti. ex parte.

Vidua ex significatiōe seu ethimologia vocabuli est mulier sine viro siue aliqñ virum hūerit sine nō quasi sine dnitate: seu dualitate: a vi qđ est sine sicut vecors ꝺz sine corde. ff. de ver. sig. i. malū. ℋ. viduus: sed ſm cōm vsum loquēdi vidua est illa cui⁹ maritus est mortuus a quo fuerat cognita. d. c. viduus. vbi ad iſtū intellect ū loquit̄ gſan⁹. Jn quacunq; aūt materia ēt penali vsus loquēdi ꝓfert ꝓpio significato ℋ hoz: siue illud elicitꝫ ex ethimologia: siue ex diffinitiōe: siue ex auctoritate iuris Libertum. ℋ. quod th casus. ff. de leg. iij. ꝛ. l. cū delationis. ℋ. aſſā. ff. ō fun. instru. q̄ le. ꝛ. l. labeo. ff. de sup. le. no. ꝛbar. in. l. oēs populi. ff. de iusti. ꝛ iur. ꝛ ino. in. c. olim. de ver. sig. ꝛ glo. in. c. nōnulli. derescrip. ℙ Qñ aūt vidua possit tanq̄ miserabilis ꝑsona laicū trahere ad iudiciū ecclesiasticū panor. in. c. significatū de offi. dele. ꝛ in. c. a. Iz ex suscepto. de for. cōpe. ℙ Quo etiam sequaꝫ domiciliū mariti ꝓnec tui idē panor. in. c. ex parte. de fo. cōpe. ℙ Quo aūt perdat tutelam si incōtinēter vnat si cut si ad secūdas nuptias transisset est glo. no. quā sequit̄ bar. in auc. mſi ꝛ auie. C. q̄ñ mul. tu. of fi. fun. po. Vide. ℬ. tutela. ℋ. 10.

Vindicta seu vindicatio dupl'r sumit: ꝓmoꝝ est act⁹ ira ex eq̄ntio motū ai sui. de q̄ vide. ℬ. ira p totū. secūdo vt est act⁹ virtutis quā tulli⁹ in rethō. ponit ꝑtē iustitie. ꝛ dicit q: est ꝙdā vic aut iniuria ꝛ olno q̄ qđ obscurū est. ſ. ignominiosum. defendendo aut vleiscendo ꝓpulsaꝫ cui virtuti ſm. s. tho. 22. q. 180. opponitur ꝑ excessum crudelitas vel feritas. ꝑ defectū nimia remissio in puniendo. Est aūt illicita vindicatio ſm. s. tho. si aliqs vindicāta feratur in malum eius de quo vindicta sumitur. ꝛ tibi quitscat: q: delectari in malo ulterius pertinet ad odium: ꝛsic sentit q: sit ex suo genere mortale. qđ etiaz ꝓz 23. q. 4. si ecclesia. ꝛ. c. q̄squis ꝛ pianus. ꝛ. c. ea vindicta: si vero inq̄t intētio vindicāta ferat ad aliqđ bonū ad qđ venitur ꝑ penā peccātis puta eius emēdationē vel cohibitionem ꝛ aliorum quietem ꝛ conservationem sufficiet honorē dei. pōt esse licita obseruatis aliis debitis circunstantijs immo dic q: est meritoria vt ex dictis. c. ꝓz. Et si iniuria facta sit in eū qui hz potestatē vindicandi. 13 sum. ang. indistincte q: nullus potest suam iniuriā vindicare etiam si non habet superiorem: vñ liez ꝓceps inquit nō sublit legibus. l. digna vox C. de leg. th ipse delegat. de iudi. c. ſ. Sed q: illud. c. ꝛ alia q̄ allegat nō ꝓbant: ideo melius. s. tho. loquens de iudice. distinguit ꝛ probat dicēs: q: dz quis propriam iniuriā vleisci qñ redūdat in deum ꝛ in ecclesiam: sicut helias fecit ignem descēdere sup eos qui venerant ad ipsum capiendum. 4. re. ſ. silvester papa excommunicauit eos qui eum in exiliū miserunt: vt hī. 23. q. 4. inquātū vero ad eius ꝓsonam pertinet dz eā tolerare patiēter: dicente chrisо. super mat. discamus exēplo xpi nostras iniurias magnanimiter sustinere: dei autem iniuriam nec vsq; ad auditum sufferre. Qualiter autem vindicandum sit aduersus multitudinē. vide. ℬ. correctio.

v Jolēta filia anaricie declarat ex dictis in verbo rapina.

¶ De virginitate.

Virginitas ſm. s. tho. 22. q. 152. a virore dicta importat immunitatē ab adustione maxime cōcupiscētie. i. veneree q̄. ꝛ dupl'r sumit. ſ. formal'r ꝓ proposito respuēdi delectatiōes venereas: ꝛ materialiter ꝓ integritate carnis. q̄ duo includit. ſ. ꝓpositionē pol lutiōis: integritatē corpalis signaculi. vñ ꝙ tū ad eius formale in recto diffinit augusti. in li. de nup. ꝛ cō. q: virginitas est in carne corrupribili incorruptiōis ꝑpetua meditatio. i. propositū rōis ꝑpetuo ꝓnēdi. ꝙtū ℣o ad materiale. idē in eo dicit q: virginitas est cōtinētia q̄ integritas carnis ipsi creatori alē ꝛ corporis fouetur. conseruatur. seruatur. Sanctus tho. autem vbi ℬ. omnia diffuse declarat dicens q: in delectatione veneree ꝛsi considere tria: primum. ſ. quod est ex parte corporis id est violatio signaculi virginalis: secundū est illud in quo coniungitur tū qđ est alie cum eo quod est corporis: id est ipsa resolutio seminis delectationem sensibilem causans: tertium autem est solum ex parte anime id est. ꝓ positū perueniendi ad talem delectationem: quorum primū ad actum moralem se hz pacidēs cū per se non considerentur talis actⁿ nisi ſm ea q̄ sunt anime: secūdū vero se hz materialiter. cuz sensibiles passiones sunt mā moralis actuum: tertium vero se hz formal'r ꝛ cōpletiue qz rō moralitz in eo quod est rōnis cō-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptek. Ut cū virginitas dicat̄ p remotionē prē dicte corruptiōis ꝓsequēs est q̄ integritas mē bri corpalis p accīns se hz ad ꝟginitatē inquū tū. f. p hoc q̄ obstat ꝓpōsito abstinere a dilectio ne veneree remōuet integritas in mēbro corpeo vñ si alio mō integritas mēbri corrūpat nō ma gis iudicat ꝟginitati ꝯ si corrūpat manus aut pes ipa aūt immunitas a delectatiōe q̄ cō sistit in semis resolutiōe se hz materialiter: ip sius ℞o ꝓpōsitū ꝓpetuo abstinēdi ab ea se hz formaliter et completiue.

1.q. ¶ Primo aūt querit vtrū virginitas sit virt⁹ ꝛdico q̄. s. tho. 22. q. 64. ar. 1. ꝛ. 22. q. 152. ar. 3. ꝛ. 3. q. 155. ar. 1. ꝓbat q̄ inquātū est habit⁹ mētis quo ꝺs ꝓpetuo vult seruare integritatē sīt virt⁹ auctoritate ambrosij ꝛ rōne philoso phica. ꝛ inūēdit primo q̄ sit virt⁹ ¶ tū ad talez habitū siue talis electio firmat̄ voto siue nō: vt exp̄sse dicit in. 4. di. 33. q. 3. ar. 2. ad quartū ꝛdi. 4 9. q. 5. ar. 3. q. 1. in corpore: intendit ēt se cūdo q̄ inquātū est virt⁹ habet duos gradus quoꝝ infimus est in habētib⁹ ꝓpositū perpe tue virginitatis in quibus est virtus vel saltē dispositio proxima ad virtutem. Supremus vero in habentibus votum: vt pz. 22. q. 152. ar. 3. ad quartū. vbi dicit q̄ virginitas sm q̄ est virtus importat propositū voto firmatū: quod intelligē ꝯtum ad perfectissimā rationem virginitatis. q̄ facere aliquid ex voluntate firmata pertinet ad pfectionē virtutis. ℣. ethi. vt ꝛ etiam ipse dicit. 22. q. 88. ar. vl. ꝛ sic vbi voluntas est firmior est virtus perfe ctior. Et hoc modo loquitur aug. quē ibi allegat in secunda diffinitione supra recitata. Et eodem modo intellige quod ibi cōcluditur. f. q̄ sm q̄ est virtus nunc̄ admittitur nisi per peccatum quod intellige ꝯtum ad formale virginitatis' non ꝯtum ad materiale: vt pz in. iij. dist. 33. vbi. s. Et sic pz primo q̄ sum. ange. tenens q̄ non sit virtus nulla adducta ratione tenet contra. s. ambro. ꝛ. s. tho. ꝛ ratio nem: ꝛ secundo q̄ cum ipsum. s. tho. liceat illum non nominet q̄ sentiat votum esse de ra tione virginitatis sal̄ litur. quia non vidit eū vbi⁹.

2 ¶ Secundo queritur quid senserit. s. tho. de amissione virginitatis: ꝛ dicovt pz. 22. q. 152. ar. 1. ꝛ. 4. dist. 33. q. 3. ar. 1. ꝛ dist. 4. 9. q. 5. ar. 3. q̄ triplex est corruptio: prima scilicet corporalis tantum. i. fractio signaculi virginalis vel resolutio seminis quocunq; modo: ꝛ secunda mentalis tantum. i. consensus in rem venereā sine opere subsecuto: ꝛ tertia corporalis ꝛ mentalis simul: in quarum prima non admittitur virginitas: sed solū in secunda recuperabiliter per penitentiam. ꝛ in tertia irrecuperabiliter. Et sic pz q̄ cum sm vl. ex genitalib⁹ stillet triplex humor. f. vrina. semē. ꝛ quid medium: sm eum vt virginitas amittat duo requirunt. primo. f. pollutio completa q̄ est resolutio seminis sm vl. ꝛ secundo cōsensus voluntatis in talem delectationem: quod intelligo saltem interpretatus. puta quia voluntas non remittitur ꝯtum potest iuxta dicta. s. cō secratio virginum. ℣. i.

¶ Tertio queritur q̄d si corruptio sit q̄dē corporalis tm̄ quo ad signaculū. sed tm̄ per consensum inveneremus p actū quo cōsueuit procurari resolutio seminis. puta p turpē actū. vel coitum perfectum corporaliter ab aliquibus anteq̄ sperma emittant ꝛ videtur dicendum de mente sancti thome q̄ si talis consensus sit imperfectus id est anteq̄ sit quis doli capax stat ꝟginitas mētis ꝛ corpis: qz amittit solū id qō p accīdēs ē signaculū: si ℣o sit posteq̄ ḍs ē doli capax amittit ꝟginitas ꝯtū ad mētē ꝛ sic potest recuperari per penitentiam ꝯtum ad corpus etiam amittit sm vl. quod sequitur supple. ꝛ sum. ro. ꝛ intelligit irrecuperabiliter: summa vero angelica licet dicat q̄ p ditur quidem sed recuperabil̄: tamen vt loquit̄ de mentali. cum sm eum ad perditionem corporalis requirat pollutio ego vero dico q̄ corporaliter non amittitur: quia non est secundum opus quo amittitur scilicet resolutio seminis in qua completur delectatio venerea. ꝛ hoc est de mente sancti thome in. 4. dist. 33. q. 3. ar. primo. ad quintum. vbi vult q̄ si non adsit decisio seminis: ꝛ consequenter nec delectatio completa mentem suffocans non amittitur virginitas ꝯtum ad materiale in ea. Et sic patet quid sit dicendum de puellis attentibus carnalia anteq̄ spermatizent.

4 ¶ Quarto queritur quid si corruptio sit corporalis tm̄ quo ad resolutionem seminis. puta in somno vel ebrietate aut ratione infirmitatis vel huiusmodi. ꝛ tamen consensus precesserit aut secutus est ꝛ dico q̄ secundum. s. thomam per predicta si sint preter propositum non perditur virginitas: ꝛ idem al. dicens: quod non amittitur per pollutionem in somnis sed tamen sum. cō. post vl. addit q̄ si placet delectatio nocturne pollutionis ante perditur virginitas: ꝛ idem dicit de eo qui dat causam huic pollutioni invigilatis per consensum in turpem delectationem vel actum: quia tunc hec duo coniunguntur in ratione vnius peccati: secus si detur causa per negligentiam venialem circa delectationes carnales. vel repletionem ꝛ huiusmodi: si vero complacētia pollutionē talē sequat̄ credit vl. pati tam virginitatem ꝛ intelligit irrecuperabili

ter sed secundū alios reparatur per penitē tiam: quod videtur verius.

5 ¶ Quinto querit quid de mulieribus q̄ corrūpuntur a viris dū dormiūt vel sunt ebrie aut amentes: ꝛdicit. s. tho. in. iij. q̄ nō perdūt virginitatem nisi ea intentione iuissent dormitū vt cognoscerentur.

6 ¶ Sexto queritur quid de cognitis violēter: et dicit. s. tho. in. iij. q̄ virginitatē nō perdūt si violentur ab hoie vel a demone incubo si ḍs tum possunt renitantur vt cōseruēt corpus a corruptione vel saltem mentē a consensu.

7 ¶ Septimo queritur de patientibus fluxum seminis: ꝛdicit. s. tho. 22. vbi supra q̄ nō perditur ꝟginitas si sit preter propositum sicut nec in resolutione seminis in somno: cuius caro sentiat delectationem.

℣ Virginum consecratio declarat supra consecratio virginum.

℣ Ja est maioris rei impetus quire pelli non potest. ff. qō me. cau. i. ḥ. Quo autem differat a metu. vide supra metus. Est autē duplex vio. Nam est vna publica q̄ fit nedū cum armis: vt. l. j. ff. de vi. pu. sed etiam cū ol qō pōt nocere: vt in l. armatos. ff. eo. ti. qua tenetur non solū vim faciēs cū predictis. ij. ēt qui armate domum aut possessionem alterius ingreditur sine cā legitima. puta pro visu venandi. itineris. navigationis. vel mercationis. vt in. l. j. ꝛ. q̄. ff. ō vi. pu. Alia vero dicit priuata q̄. f. fit alicui si ne armis etiam coadunatis hominibus: vel si res debitoris sine iudicis auctoritate occupetur. de qua plene habet. ff. de vi. priua. per totū. ℙ Utrū aūt liceat vim inferre. ostiū vel muris infrigendo: dico q̄ si quis habet possessionem alicuius rei pōt ea in persona ipsius dientem q̄ in ostia ꝛ muros illius loci: vt valeat vti iure suo nedum iudex sed q̄libet. vt no. pa. in. c. j. de immu. ecc. qz nō vult aliquid de nouo. sed solū ius suum defendere vel perditum incontinēti recuperare. Si vero non habet possessionē iz habeat actionē ypothecariam. vel aliam ad illā rem consequendā. tunc nō potest ēt si sit iudex vel prelatus proprio auctoritate: quo modo loquitur. C. eum qui. de prebē. li. vi. ꝛ. 1. si quidem in tantam. C. vñ vi. qz ille non debet propria auctoritate vim inferre. quia diceret sibi ius contra. l. vnicam C. ne quis in pro. ca. ℙ Pena autem vim inferentis. est vt pro vi publica deportet: vt no. glo. in. l. qui dolo. in fi. ff. de vi. pu. pro priuata vero punitur in tertia parte bonorum. ꝛ non potest esse iudex. senator. vel alium honorem hꝫ tanq̄ infamis: vt. l. j. ff. de vi. priua. Utrū aūt vim vi repellere liceat dic vt. s. bellum. ij.

Summa.

¶ De visitatione ꝛ procurationibus.

Visitatio vt sumitur in ꝓposito vt importare indagationē visitatoris factā circa regimē locoꝝ ꝛ vitam personaꝝ que visitantur.

1.q. ¶ Primo aūt querit quis possit visitare: ꝛdico q̄ visitationem facere pōt q̄libet habēs ordinariā iurisdictionē in aliqō sicut archie. in tota prouincia: de cē. romana. ꝛ. c. perpetuo. li. vi. ꝛ ēpo in sua dioces. de offi. or. conquerente. item archidiaconus ꝛ decanus. cōcil. cū apl̄us. de offi. archi. mādam⁹. item abbates ꝛ prelati religiosorum possunt visitare monasteria ꝛ monachos sm eoꝝ instituta de. sta. mo. c. vl. ꝛpc. item legati apostolice sedis et quibus committitur a papa vel a prelatis ordinarijs eis exhibēdis impeditis. ꝛ. q. j. ēpm de offi. or. inter cetera. ꝛco. ti. si ēpo. li. vi. Quidam tamē dicunt inferiores episcopis nō posse visitare per aliū obstante consuetudine exceptis religiosorū prelatis qui etiā per alios visitant. Vide etiā. s. c. ℣.

2 ¶ Secundo querit quis ordo sit in visitatione tenendus. ꝛdico q̄ archiepiscopus debet plene visitare primo dioceſim propriā totā in capīdo a capitulo sue ecclesie primo. ꝛ sic tota visitata quo ad ecclesias maiores ꝛ minores cōmode visitabiles. ꝛ arū populos saltē cōuocando de pluribus locis ad vnū perrāsibit ad alias dioceses sue prouincie visitando ecclesias. monasteria. ita ellige ēt exempta. nisi sint in hoc priuilegiata sm archie. ꝛ pia local̄. hospitalia: de cen. romana. li. vi. Et sic in aliter faciet epūs primo incipiendo a suo capitulo. Legati autem de latere istū ordinem seruare nō tenent sm ho. nec archie. in visitatione suffraganeoꝝ si igerat difficultas: nec visitatores religiosorū. sed seruabunt sua statuta: vt in. d. c. romana. vbi. vide quod not.

3 ¶ Tertio queritur virum archie. vna dioces si visitata in toto vel in parte possit ad eam visitandam reuerti: ꝛdico q̄ nō nisi omnes ꝛ sua iterum fuerint. in toto vel in parte visitare. ꝛ si forte aliqua ecclesia visitate dioceſis indiguerit iterum primo predictis alijs visitari. sic potest redire ad illā si a diocesano fuerit requisitus: vel de cōsilio ꝛ assensu oliz aut maioris partis suffraganeoꝝ: ꝛ si difficultatem maliose adhibuerint licentia petatur a papa. Post visitationem autem omniz dioceſim licitum est ei visitationem iterare: pl⁹ tamen requisito suffraganeoꝝ consilio ꝛ deliberatione ipsius diffinitione habita coraz eis. que in scriptis redigenda sunt tunc poterit visitare etiam si nō interuenerit suffraganeoꝝ assensus: ita tamē q̄ illa loca pl⁹

Universidad de Deusto
Biblioteca

visitet: alie in palot visitatione non fuerunt visitata. Hec ola in.d.c.romana.

4 ¶Quarto querit quomodo fieri debet visitatio: r dico q̄ dz visitator primo ꝓponere verbū dei: ademū de vita r conuersatione ministrantium in ecclesia: locis aliis diuino cultui deputatis: ac ceteris que ad officiū suum spectant inquirat: r sine iuramēto ac coactione. ad eor̄ emēdationē per salubria cōsilia inducat lenibus rasperis sicut sibi videbit expedire. Qō si de aliquo orta fuerit infamia cōtra aliquē. benūciet ordinario vt inquirat si ipse nō est ordinarius: notoria vero corrigere poterit r punire: vt in.d.c.romana. Et ista forma est de precepto omnibus prelatis ordinario iure visitātibus exceptis religiosorum cōsuetudinibus regularibus institutis: vt
5 in.d.c.romana.

¶Quinto queritur vtr̄ visitator aliquid recipere possit a visitatis: r dico q̄ sic. s. ꝓcurationē ad quā. tñ ecclesia pauper nō grauab ꝑm archie. post archi. r gof. vnde gratis visitabit: ꝛ aduerte q̄ opz primo q̄ recipiat procurationez solū: secundo q̄ solū a locis visitatis nō ab alīs: tertio q̄ solū pro victu illius diei sine sit in victualibus: siue in pecunia de voluntate visitati: quarto q̄ vna die vnā: siue plures vel ecclesias: si tamē vna die visitationem explere nō p̄t pluribus diebꝫ est procurādus ꝛ inno. r. io.q.i.placuit. r idē ho. quito q̄ ip se ordinarius personaliter visiter: q̄ si visitet p alīs visitanti quidē expensas ministrare tenentur visitati. de offic.or. si epa.li.vi. ꝛ eps mihil p̄t exigere vt i bi. Si q̄d autē alio modo receperit ipse vel aliquis de suis familiaribus occasione alicuius officij vel cōsuetudinis etiā manno quomodocunq̄ oblatū teneat recipiēs duplū restituere infra mēsem ecclesie a qua illud acceptum est: alioquin patriarche. archiepi. epi sunt interdicti ipso facto ab ingressu ecclesie. inferiores vero a predictis sunt suspensi ab officio. r beneficio. donec dictū duplū restituāt: nec vz remissio vel dāpni liberalitas. seu gra. eos liberare nisi restituāt. Colligunt̄ hec ex. c. exigit. iuncto. c. felicis. r. c. romana. de censi. li. vi.

6 ¶Sexto queritur q̄d nō auerint docto. sup d.c. romana oportunū visitatori ad sciendū et dico multo. de quibus plene per archie. iū:
1.dict. porte. ri. xxi. c. ℌ. vi. ℙ primum. Episcopus visitans per alium tenetur ei non quidem de expensis de quibus tenentur visitati: sed de aliqua necessariis. de offi. or. si episcopus li. vi. idem de comis. vestibus. r familia rhomōi.

2 ℙ Secundū. Cōmoditas visitandi aliquam ecclesiaz ꝛ glo. iudicabitur arbitrio bonivirī plena aūt visitatio nō ꝛ si cōuocet synodus nec ꝛ nō plena ꝑm ho. si duo. vel tres ecclesie vel pauce remanēt visitande. de cō. di. q. reuera. r. vij. q. i. denigr. in quo tamen dicit insp̄iciendū esse modū regionis. ℙ Tertiū. Licet
3 ber. dixerit archi. ꝑm posse visitare. puinciaz si suffraganei sint negligentes. tamen hoc potest esse etiaz si non sint negligentes. vt patet expresse in. c. per petuo. de cen. li. vi. r hoc libere vt ibi idem contradictione. prescriptione vel appellatione non obstante secundū glo.
4 de prescrip. er officij. r idē archi. ℙ Quartum. Secundum glo. a principio visitator non debet exigere nec cogere ad iuramentum propter quod occultuz quis posset prodere constringatur ex quo tamen sine iuramento referuntur aliqua corrigenda. poterit inquisitor super his exigere iuramentū ꝛ cogere ad rādendū rōsibi obediēdū in his q̄ officiū respiciūt secūdum ber. innocentium. hostiensem. io. mo. et archi. alias delusoria esset potestas visitandi si cohertionem non haberet requisitam cui cōmittitur principale r accessorium. de off. dele. de causis. Immo dico quod si visitator potest inquirere. potest a principio precipere vt exigere iuramentum de veritate dicenda iuxta dicta supra in quisitio primo. ℌ. nono.

ℙ Quintum. Secundum Joannez an. in no.
5 si in visitando concurrant archiepiscopus r episcopus ambo admittentur secundum io. mo. Alber. Innocentium hostiensez archi. et si discordarent in sententia tenebit proreo. nisi in causa fauorabili. de probatio. ex litteris: r addit quod secundum alios si ecclesia non sufficit vtrig admittur primo veniēs vt de foro competenti. proposuisti. cum contor. r si non apparet quis primo veniat. ꝓfertur archiepiscopus. vndecima questione tertia. qui resistit r c. sequentibus. si vero concurrat episcopus cum prelato sibi subiecto. eps preferk ꝑm archi. nisi obstet cōsuetudo.
6 alle. c. in lateranēsi. de prebē. ℙ Sextuz. Dicit autem quis visitare. si vadat causa christmādi pueros. siue conferandi ecclesias. siue ꝓ quocunq̄ alio communi negocio. vel quod multos tangit. ar. r. c. tertia relatum. secundum inno. vel quod sit pro salute animaruz vel diuino cultu ampliando: vel statu ecclesie reformando secundum ho. r. q. prima. placuit. vnde in his debetur procuratio. sec⁹ ꝑm inno. si vadit ꝓ causis expediēdis. aut si vadat pro reconciliatione ecclesie secundum ar
7 chi. vincentiū. lau. gof. ℙ Septimum. Si archiepus vel epūs visitēt equum aut equorum vecturas solvit r similia. nō p̄t hoc exi

gere a visitatis nole procuratiōis ꝑm inno. r archi. r multominus expensas factas eundo tū qz hoc nullo iure cauet. tum qz ꝓpter hoc dz bona dignitatis: vt exerceat spectātia ad officium dignitatis: r procuratio potius dat in signum subiectionis. ℙ Octauum. Si dubiū sit an aliqua crimina sint notoria. de hoc visitator inquirat: qz solum in hoc videtur cognoscere an sua sit iurisdictio: r dicit archi. ea esse notoria quoruz rescta est populus. xxx iij. q. v. q̄s scripti: q̄s esse dicit etiam si crimen
9 in vestra. Nonuz. De familia episcopi est clericus r laicus equester vel pedester qui est de domo sua ꝑm io. an. nole autem officij intelligitur scriptor. sigillator et huiusmodi qui nihil possunt accipere: sed addit in nouel. hoc esse verum si quid petatur ratione visitatio-
10 mis. non autem ratione laboris. ar. xij. q. i. ecclesiasticis. r idem ho. r io. mo. r hoc nisi de publico reciperent salarium. ℙ Decimum.

A munere autem q̄s prohibek accipi excipit host. esculentū r poculentum r excenia. que non extenduntur ad munerū qualitatē. ff. de offi. procon. l. solent. q̄s io. mo. limitat si sunt aliqua: ibi comedenda: si vero sint portanda periculū est recipe vt aliquos capones caseos vel fiascos vini. De potestate visitatoris vide panor. in. c. vit. r pe. de ſa. mo.

7 ¶Septimo queritur vtruz diocesanus visitare possit hospitale: r dicit archie. post lap. et fede. quod sic: siue ex testamento: siue a principio inter vinos ordinatum fuit quod talis locus esset deputatus advsum hospitalibus siue intervenerit auctoritas episcopi siue nō vt inquirat. an fiat illud propter quod instit tutum est. r maxime cū habeat signa formaz et statum loci p̄ r ecclesiastice: vel etiaz sic denominetur. Ad hoc de sen. ex. si tuder. li. vi. r quod no. archie. de p̄bē. cū ꝺ beneficio. li. vi.

v Jocat⁹ corpe. vide. ℌ. corpe vitiat⁹. Jocum. Vide supra peccatum.

Nanumiter de suo significato recte discrepantiam esse nullam: vt probatur in capitu. bone. ei. q. de po. preia. r in. c. cuz in eccl̄ia. de cau. pos. r ꝓpte. r ibi panor.

v Nuerlitas. Vide supra collegiū.

v Nuc. Vide supra hereditas.

¶De vnctione extrema.

Nctio ecclesie ꝑm per. de pal. in. iij. di. xliij est triplex. vna ꝛ que nec sacramentū: nec sacrale est. nec ꝓ se gratiaz cām: nec ad aliqđ sacramentum perficiendum vel

suspiciendum ordinatur vt vnctio regū: vnde ea fieri non debet cum materia consecrata r multominus cuz crismate: nec fit in capite sed in humero vel armo: secūda est sacramentalis nō sacramentum. qz scilz ad sacramentum ordinatur vel suscipiendum. vt vnctio catheczumi: nop: vl̄ p̄ficiēdū: vt vnctio baptizati in ℣ice: tertia est sacrm ꝓ se. r est duplex. i. chrismatis in frōte per ep̄m olei sancti ꝑ sacerdotē in extremis. Ult̄ vnctio extrema vnū est ex sacramentis ecclesie: de quo in ca. vnico. de sac. vnctio. r de hac intēdimus.

¶Primo aūt queritur que sit materia huius 1.q̄
sacramenti: r dico q̄ ꝑm omnes doc. quod est oleum oliuarū consecratum ab episcopo: ita q̄ tam oleum tale ex cōsecratione eius est de necessitate sacramenti. Unde secundum pet. de pal. non posset facere papa q̄ esset oleum nucū. ex hoc posset de vnctione catheczuminoruz et manuum sacerdotalium cum sint sacramētalia: vnde si oleum nucum vel alius liquor misceatur est transgressio precepti: r si propter mixturam species mutaretur esset irritatio sacramenti: si autem misceretur oleum oliuarum totum fit consecratum. extra de consecra. r ecclesia. quod in dubio: quod intelligo eo modo quo dictum est supra aqua benedicta. ℌ. tertio. Et ex illo text. infert ibi panormit: quod compositum ex diuersis assumit naturam simplicis dignioris. r magis digniz trahit ad se minus dignum. Non posset etiam papa statuere quod fieret hec vnctio oleo non consecrato. licet possit ipsam cōsecrationem r alias huiusmodi mutare r consecrare vt vult: non autem inferior papa.

¶Secūdo queritur que sit eius forma: r dico 2
ꝑm. s. Thom. r pet. de palude. r Uid. quod est forma deprecatiua dicendo per istam sanctam vnctionē r suam pissimam misericordiam. indulgeat tibi deus quicquid deliquisti per visum. per auditū. per odoratum. per gustum. per tactum. per gressum. repetendo tamē semper per istaz vnctionem: r ita sequitur sum. ro. r supple. sed addit sum. ang. in nomine patris ꝛc. quod nullus sanctus dicit. nec. c. nunquid. de conse. di. v. hoc probat ꝛ loquit̄ solū ꝺ signo crucis quo sacerdos perficit ola crismata. i. sacramenta que cum chrismatis vnctiōe prestant: ꝑm glo. que etiā addit q̄ nō removek quin aliter possit sacrifficari. sed refertur sactō. Et addit. s. th. q̄ verba indicatiui modi que ꝑm morem quarūdā ecclesiarū premittūtur oratiōi nō sunt de substantia sacramēti: vt ꝑmittēdo sic. vngo hos oculos oleo sanctificato in nomie patris ꝛc. ſi. r. s. q̄s dicit ꝓpter ecclesiā ambrosianā.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 ¶ Tertio queritur quis sit huius vnctionis effectus: et dicit. s. Tho. in. iiij. quod effectus eius principalis est sanatio et roboratio spiritus contra debilitatem relictam ex peccato actuali vel originali: siue remissio peccati quo ad reliquias: quod robur qz est a gratia que peccatum nō compatitur cōsequenter est detestatio peccati venialis et mortalis quo ad culpam nisi ponat obex: secūdarius vero est sanatio corporis sm quod expedit principali sanationi spiritus. Et in vltima vnctione que est formalis respectu priorum confertur gratia prebens effectum sacramenti.

4 ¶ Quarto queritur quis sit eius minister: et dico sm. s. Tho. qz solus sacerdos nec potest alius iniungere etiā in articulo necessitatis. d. c. vnico. et de verbo. signi. questiu. vbi hoc dicitur esse sacerdos presente vno. et solus. et idē ber. et ho. vel secūdum sum. con. etiā auxiliante laico in necessitate et respondente. Solus inquantum sacerdos proprius iniungit ex necessitate precepti licz non sacramenti secūdū pe. de pal. alius autem sacerdos hoc non potest sine licentia. pprii vel in necessitate ponēdo spem in ratihabitione: et idem de viatico: qz necessitas non hz legez. s. q. s. H. immo: etiā si esset suspensus ab ingressu ecclesie secōm archie. faciendo per alium portari necessaria de ecclesia. secus de suspenso ab officio. et precise. hoc tamen Archie. non admittit de religiosis etiā in necessitate: qz incurrerent in canonem cle. religiosi. de priuil. si darent viaticum vel extremam vnctionem. licentiam tamen inungendi secundū Archie. dare potest proprius sacerdos etiam si sit excommunicatus. sicut et excommunicatus ac suspensus a iurisdictione dat licentiā audiendi confessiones. licz excōmunicatus non possit delegare. Et si sacerdos inungēdo deficeret. si alique partes sunt inuncte. quod factum est iterari non dz: sed vnctiones que restant per alium sacerdotem compleant sm. s. Tho. al. et pe.

5 ¶ Quinto querit quibus hoc sacramentum debeat dari: et dico multa. P̄mum. Dari debet secūdum gz. et. s. Tho. solis adultis in firmis in periculo mortis constitutis ex ipsa infirmitate vel senectute: vnde nec pueris qz non habēt infirmitatem ex peccato actuali. nec bellaturis. aut nauigaturis. aut occidendis dak. qz nō imminet eis mors ex defectu nature sed eue ntu fortune. P̄ Secundum.

2. Sc̄ōm. s. Tho. in. iiij. di. xxij. hoc sacramentum exhiberi non dz his qui nō possunt illō recognoscere et cū deuotione suscipere et precipue furiosis et amentibus. qui possunt irreuerentiam sacramēto per aliquā immūdiciā facere: nisi haberent lucida intervalla. In quibus sacramenta recognoscerent: et sic eis conferri in statu illo posset: per. autem de passu. dicit quod dari non debet furioso perpetuo: qz esset mendacium in forma cum dicitur quicquid deliquisti: cū nō deliquerit sz habētibus lucida intervalla et freneticis dari dz etiam si oporteret eos ligare: et hoc nisi ante furiam et frenesim essent manifeste impenitentes. Si vero ante frenesim vel amissionem loquele hoc non petuerūt distinguendū est: qz si talis erat excōicatus vel male vite notorie: et nō ostendit signa pnie. non dz ei dari: qz semel malus semper presumitur esse malus: nisi contrariū probet. de regu. iur. li. vj. sed si erat bone vite non presumitur immemor sue salutis in morte plusq̄ in vita: vnde presumitur qz petiuit. Iz nō probetur. vel qō petiuisset si aduertisset. et quod petere voluit sed forte non potuit: nec actualis deuotio requiritur in eo qui illam habere nō potest. Et ista est veritas et ita etiam sentit. s. Tho. non obstāte primo qz dicat hic requiri actualē deuotionem sicut in eucharistia: qz verum est de presenti vel de preterito: vel si adest facultas immo hoc facit ad oppositum qz sm eum talis datur eucharistia in qua non requiritur deuotio minor: nec obstāte secōo illo verbo: in statu illo qz loquitur de amētibus in quibus est verisimile periculū irreuerētie. Et hec patēt qz. s. tho. ibi distinguit hoc sacramentum in hoc a baptismo quod dari potest pueris et petuo amentibus. et eq̄parat eucharistie. datur tamen habentibus lucida intervalla.

Nec ob. qz de amentibus non distinguat: qz iam. s. dixerat. Et iō nō bene dicit sumange. et ro. qz si in sana mente non petiuerunt non dz eis dari. ¶ Tertium. Sc̄ōm Archie. post pe. de pal. dz dari baptizatis in articulo mortis: qz iz eis sit remissa ois culpa et pena remanet tñ pugna cōtra hostem: ne et est mendacium in forma licet nō deliquerit post baptismum. qz remansit in eis debilitas mētis sz cāta ex prioribus delictis. que non tollit nisi per baptismum. P̄ Quartum. Sc̄ōm archie. post pe. de pal. his de quibus dubitatur an sint mortui dari potest sub ista forma: si es mortuus an non te vngo: sed si nō es mortuus per istam vnctionem ꝛc. Et si inter vnctiones apparenter deficiat que sequuntur omitende sunt.

¶ Sexto queritur quibus partibus corporis debeat hoc sacramentum exhiberi: et dico sm. al. pe. et. s. tho. quod inungi debent instrumēta quinq̄ sensuum. scilicet oculi. aures. nares. labia: manus: qz sz tactus viget maxime in pulpis digitorū et pedes. ppter vim motiuam et renes. sm aliquos propter vim appetitiuā: in carentibus autem predictis membris inunguntur loca propiora.

7 ¶ Septimo querit qualiter debeat exhiberi et dicit pe. de pal. qz totū inūgere et deinde ad libitū dicere formas est deceptio animarum: sicut si puer immergeretur primo deinde ex intervallo diceret ego te baptizo: vel si ego traderet libri ordinando: et postea diceret accipite. Solū em̄ in casu pnie ex intervallo horre vel dici permissum est vt post cōfessionē que est materie exhibitio possit q̄ absolui qō est impositio forme. Sec⁹ in hoc in q̄b⁹ ꝓponēs

8 materiam imprimit formam.

¶ Octauo q̄ritur vtrū hoc sacm possit iterari et dico sm. s. tho. et alios qz sic: et in eodē infirmitate qñcūq̄ est q̄ in articlo mortis. modo sit casus diuersus puta qz nūc hydropicus est. in articulo mortis. postea euadit. et iterum venit ad articulum mortis.

9 ¶ Nono q̄ritur vtrū hoc sacm sit necessitatis q̄dicit. s. bo. qñō: si tamē omittatur ex cōtemptu damnabile est: secus ex negligentia.

¶ Uoluntariū a volūtate dicūt impotari motū vel actū a propria inclinatione. procedēte ꝓpter finē cognitū. 12. q. 6. Inuoluntariū ꝓ importat negationē volūtarij. Ubi notādū est qz in actibus humanis aliquid est omnino volūtarium. vt qō fit sponte sine violētia. ignorantia. et metu: quoddā vero est oino inuoluntarium. vt qō quis nullo modo vult: vt sm philosophū et dama. qō fit per violētiā sz absolutē: et secundum philosophū quod fit per ignorantiam scilicet facti premissa. debita diligentia: vnde etiam ler dicit qz errantis nulla est voluntas. l. cum testamentum. C. de iur. et fac. igno. quoddam vero est mixtum ex voluntario et inuoluntario: vt primo quidem quod fit metu seu coactione conditionata secundum philosophum in tertio ethicorum quod quidem. s. tho. 12. q. 6. dicit esse inuoluntarium in se consideratum: sed voluntarium in casu. s. ad vitandum malum quod timetur vñ est volitū ꝓpter aliū et simpliciter volūtarium: vt ibi phūk: et sc̄ōo qō fit ex ignorantia: volita seu cōsequēter se habēte ad volitum: de q̄ supra ignorantia in principio. et. 12. q. 6. ar. 8.

Uolūtas est appetitus rōnalis de q̄ philosophice et theologice multa dicuntur et dici possent. sed ꝑtum pertinent ad ꝓhiem speculationem solum habemus videre quomodo tenemur habere voluntatem deo conformem. et breuiter colligendo istaz materiam videtur mihi qz nunc̄ ager contra preceptum de conformitate is qui obseruat hec: primo qz in genere velit quicquid deus vult: secundo qz in particulari nihil velit de quo constet sibi qz sit contra diuinam voluntatem preceptiuam: tertio qz quicquid vult velit sub ratione boni secundum rationem. et explicite vel implicite sub hac conditione si deo nō displiceat. P̄ Quantum autem ad conformitatē q̄ est in operando: ex charitate dico qz tenetur quisq̄ operari ex charitate si vult mereri: nō autem si vult non peccare vel effugere penā. sed sufficit si operetur ex charitate: quando tenetur ex charitate aliquid facere seu facere aliquid quod sine charitate fieri nō potest vt recipere sacm: et sm aliquos quotiens implemus preceptum dei affirmatiuum in casu in quo illud non implere esset mortale. secus vbi esset veniale vel nullū sicut si cō naturali pietate honorat patrem extra necessitatem.

¶ De voto primo in se quid sit.

Uotū a volūtate dictuz est sm. ar tho. 22. q. 88. et in. 4. di. 38. tanq̄ a primo mouēte rationē ad voluēdū: et nō sapple tanq̄ ab eo in cui⁹ ꝓpotio ꝑficit. Et sm eum ad votū tria ex necessitate requiruntur: primo deliberatio: secundo propositum: tertio promissio in qua perficitur rō voti. et est essentialiter votū qō suo nole portat obligationē volūtariaz. Unde ecc. iij. si quid vouisti deo meo ne moreris reddere: displicet enī ei infidelis et stulta promissio. Superadduntur tamen aliquando alia duo ad voti confirmationez scilicet pronunciatio oris et testimonium aliorum. Et ideo secundum diuersa necessaria diuersimode diffinitur. Hecer illo. quiper de liberationem intelligit cogitationem sine consilium et conclusionem consilij quam homo secum et interdum pene repente facit qua dicitur sic vel sic faciēdum est: per propositum vero intelligit actum voluntatis assentientis conclusioni cōsilij volendo vouere. quod etiam dicitur deliberatio sicut qui vult aliquid facere dicitur deliberare. Igitur votum secundum magi. in. iij. dist. 38. est testificatio quedam spontanee promissionis: que deo. et de his que dei sunt fieri debet: sed sm. s. tho. diffinit votum exterius prolatum quod matrimonium impedire pōt. Iz etiam cōpletissime explicet votum interius: de quo vide sup in. 4. vbi. s. Secūdū aliquos ꝓ theologos vt recitat. s. tho. votum est cōceptio melioris propositi cū deliberatione firmata: vbi conceptio sumit pro enunciatione ꝓmissiua sm. s.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tho. Secūdū ricar. allt in. 4. dist. 38. votū est ppositi superogātis ,pmissio deo facta ,pter bonū finē ex deliberatione firmata: vbi in supererogātis idē est q̄ in melioris boni. i. cadētis sub cōsilio nō sub præcepto. Ray. allt dicit q̄ votū est alicui⁹ boni cū deliberatione facta ,pmissio. intellige boni melioris siue cadētis sub cōsilio tm. Et oēs ꝓdictę diffinitiones sunt vere & sufficientes ad sensum diffinitū: sed cōpletędo n. ſtē. s. tho. & aliorū theologorum dico q̄ votū essentialiter est ,pmissio facta deo premia deliberatōe & ꝓposito de aliquo bono vel de bono melioꝛi.

1.q. ¶ Primo autem ḡrit̄ vtrum ad votū requiratur deliberatio. & dicit. s. tho. q̄ sic: vñ votū facta cū ex subreptiōe siue ꝯsideratiōe nō tenet nec obligat missi ex congruo: de quo. I. ti. 2. §. 13.

2 ¶ Scōo queritur vtrū ad votū ,ppositū requirat & sufficiat & dico q̄ requirit: vt p3 ex se & ex dictis: a ꝑm canonistas sufficit. ꝑm. s. tho. Ño nō sufficit ſ3 requirit ,pmissio: q̄ tota schola theologoꝝ sequitur. vt ex pressum p sacrā scripturā q̄ votū appellat ,pmissionē in multis locis vt colligitur. ff. religio. v. §. vti. tidē p iura canonica: vt in. c. Iuuenis. extrauū. de vo. vbi expresse p3 q̄ propositum non est votum: & p iura ciuilia. q̄ votum: causak ex quadam pollicitatione. ff. de pol. l. ij. pollicitatio aūt est quedaꝫ pmissio: vt. ff. patuit. in verbo eodē modo. & archi. hoc sequitur in. c. qui bona. 17. q. 1. & implicite glo. in. d. c. Ikarum extrauarum. si tota legatur & glo. 17. q. 1. in sum. tenendo q̄ propositum non obligat ad mortale: & Panor. in. d. c. Ikarū. dicens hoc sibi placere multū. Iż multas canonistarum theoricas inde dicat euerti. sicut & verum est. Jura ergo que firmant decisionem super proposito. dicendo q̄ propositum absolutum siue deliberatum obliget: vt c. nūptiarum: & d. c. qui bona. 17. q. 1. & c. consulti. & regularib⁹. cū similib⁹ intelligēda sunt ꝓposito cū ,pmissiōe firma ꝑm Panor. l. d. c. literarum. siue cū alio se obligandi ꝑm glo. ibi.

3 ¶ Tertio queritur vtrū deo fiat votū: & dico q̄ sic: Iż aliqñ deo q̄s vouear aliquid exhibēdū homini vel sancto: vñ dicit. s. tho. 22. q. 88. ar. 5. ad tertiū q̄ votū soli deo fit. sed ,pmissio fieri potest etiam homini: & ipsa promissio boni que fit homini potest cadere sub voto inquantum est quoddam opus virtuosum. Et per hunc modum intelligendum est votum quo quis vouet aliquid sanctis vel prelatis: vt ipsa promissio facta sanctis vel prelatis cadat sub voto materialiter: inquantum scilicet homo vouet deo se impleturum quod sanctis vel prelatis promittit. Hec ille. qui intendit q̄ votum principaliter fit deo: vt ptz in. 4. di. 38. q. 1. ar. 1. q. 1.

¶ Quarto queritur vtrum votum sit necessario de bono melioꝛi. i. cadente sub consilio & non sub precepto: & dico multa. ſ Primū. Duplr votū dr̄ esse de aliquo ꝑm mentem doc. primo sicut de re que deo promittitur sicut vouens religionem vt mortem euadat. Sic votum: facit se de opere virtuoso: & ad istū sensum loquitur docto. quando dicunt votum esse de meliori bono: secundo: sicut de re que a deo petitur que est finis vouendi. Uñ & ricar. in diffinitio ne addit propter bonum finem. quod tamen non fuit necesse: q̄ sicut nō est promissio quia promittit quod displicet. sed comminatio vt dicit sanctus thomas. ita nec quia promittitur ꝓ eo quod displicet. ſ Secūdū. Uota facta propter malū finē ꝑm ricar. nō valent sed vouens peccat. sicut si quis vouear interimi vt possit inimicum occidere: sicut nec valeret votum de re mala: q̄ deus nil acceptat cōtra se: & secundum Archie. magis deo placet in his transgressio q̄m obseruatio. 22. q. vlt. in malis. Uota autem ḡrum ad finem indifferentia respectu vite eterne: vt que aliquando fiunt pro aliquo temporali cuius adeptio ad eternam vitam non est vtilis: q̄m plurimi tenent nisi vergerent ex casu aliquo in malū eritum vt votum iepte. iudi. xj.

5 ſ Tertium. Loquendo autem de voto ḡrum ad illud quod vouetur & promittitur ex. 22. 2. 4. vbi. s. a. s. tho. sic colligit. Promissio est de aliquo quod quis volūtarie facit pro alio: si autem sit de eo quod est contra eū. i. quod ei displicet ellet comminatio: si ño sit de eo q̄ ei non placet est promissio vana. Zgit votum cum sit promissio deo facta non dz. i. non pōt fieri de aliquo illicito: quia est contra deū. immo si vouere malū mortale. est mortale: vt. ff. iuramentum. §. §. vij. nec ō indifferēti: q̄ nullum opus est deo acceptū nisi sit virtuosum: nec de necessario absolute: puta q̄ quis mouetur: q̄ hoc non fit voluntate sed necessitate: nec ꝓprie de eo q̄ est necessariuꝫ ex suppositione finis. i. salutis eterne. puta q̄ quis nō fornicabitur aut transgredietur dei precepta. sed de his est votum large non ratione necessitatis sed voluntarie adimpletionis. sicut sub voto baptizari cadit abrenunciatio pompaꝝ sathane & obseruatio fidei christiane: de quo vide infra. §. quinto. Unde est votum ꝓprie de opere melioꝛi siue bono supererogatiōis quod dicitur magis bonum in comparatione ad bonū quod cōtet est de necessitate salutis. Corpis aūt macceratio nō est accepta deo nisi ineſtū est opus ſtutis. i. inest tum sit cū debita discretione. vt. i. concupiscē

tia frenetur: enatura nimis non grauet: esse cadit sub voto: vnde si votū vergat in periculum ꝓprie ꝑsone nō est seruandū: q̄s th̄ contra fit ꝑm arbitriū superioris: qz in spectātibus ad se fallit homo ō facilitia th̄ q̄ ſ ex 1. dict.
obseruatione magnū & manifestū grauamen nō senserit & nō adsit facultas recurrendi ad superiorē. tale votū nō seruet: ſ dispensatio ne superior nō daret: & periculū immineret: tale votū secure frangeret. Uota vero mulierū de inutilibus & vanis. deridēda magis sunt ꝙ seruanda: & sunt sortilegia magis ꝙm vota: qz reliquie q̄dam ydolatrie ꝑm quā obseruabantur dies & mēses: vñ pro nō votis habenda sunt. Hec ex illo qui intēdit etiā ad q̄ quis tenet ex mandato dei: Iż nō ex precepto: cadere sub voto large vt nō mētiar: qz votum proprie vult esse de cadentibus sub cōsilio. Ex ꝙbus ptz q̄ votū de re inutili. i. que non cōfert ad honorē dei: nec ad salutē vouentis: nō est votum: quia talia deus non acceptat: & conse
quenter nec obligatio tenet ipso iure: cuiusmodi secundū Alber. & ray. sunt vota stulta mulierum. f. de nō pectinando caput in sabbato: de non comedendo capita in reuerētiā decollationis baptiste. & huiusmodi etiaꝫ ſ. ꝑ honore sanctorū fiāt ꝑm al. qz habēt ſimilitudinem ydolatrie & magis sunt irridenda ꝙm ob seruanda. Tutius tamen propter reuerentiam puto licentiam seu dispensationē vel de 4.
claratione petere saltē a confessore. ſ Quartum. Votum de re minus bona scilicet que nec pertinet ad preceptā: nec ad consilia: sed est negatio consilij. puta si quis vouear se nō intraturum religionem secundū archie. post pe. de pal. non valet cum non sit de bono melioꝛi: adde nec de bono necessario: nō obstāte q̄ votum sicut & iuramentū de eo quod seruari potest sine detrimēto salutis eterne. sit seruandum: quia hoc verū est si hz tres comites iudicium. f. iusticiam & veritatē: vel dicēdum q̄ detrimentum salutis est non solum quod interimit salutem sed & quod impedit perfectionem salutis: vel dicendum q̄ intelligitur quādo votū hz materiaꝫ ꝓpriam: q̄s non est hic. Dto quo sciendum est secundum eum. q̄ quando per votum directe & principaliter excluditur bonum conferens ad salutem. & nō includitur bonum quod per se possit esse materia voti: non obligat: Iż possit seruari cum salute vt si quis vouear se non ingressurum religionem: sed q̄s principaliter includit aliquod bonum quod potest esse materia voti. Et illud bonum ex consequēti excludat melioꝛa bona tamen ligat. vt si quis vouear religionem laxioꝛem. licet ex hoc meliꝛ via precludatur quia tamen religio promissa est sufficiens materia voti. respectu seculi. licet non respectu religionis perfectioris. tenet & valet quod limita quatenus includit laxioꝛē non autem quatenus strictioꝛē excludit vt. ff. religio. 2. §. 16. Et idem de iuramēto. Et si quis vouear aut inret intrare hanc religionē sub hac conditione si aliquam intrabit. valet q̄ ꝑ hoc principaliter nō excluditur alie: sed principaliter includitur ista. & si non pure tamen sub conditione. Si autem promitteret se nullam aliam intraturum. & nō promitteret istā absolute: vel sub conditione non valeret. sed peccaret.

¶ Quinto queritur quot sunt genera siue spe- 5.q.
cies votorum seu quomodo votum diuidatur & dico ꝑm archie. post magi. sen. ray. & host. ac pe. de pal. q̄ sic diuiditur. Nam votorū quoddā est cōe seu necessitatis. f. q̄s est de necessariis ad salutem ad que quis alias tenet q̄s large dicit votū vt. §. prioꝛe: quod quidē si non sit expressum a vouente vt in baptismo est circūstantia aggrauās qz eodē genere peccati plus fidelis ꝙm infidelis peccat: si vero sit expressum a vouente per modum singularis ꝓpprie obligationis. vt si quis vouear aut inret non ampliꝰ fornicari. mutat speciē: qz secundum doctō. circumstantia aggrauans que per se. & nō ex suppositiōe prioris ꝑportat deformitatem. mutat speciem peccati vt no
uam addit fractio autem voti de se habet deformitatem: quia eam habet etiam in re ad quam quis alias nō tenetur. idem duran. opdi. predica. ſ Quoddam vero est singulare seu voluntatis scilicet q̄s est de his que sunt supererogationis ad que quis alias non tenetur: quo voto nullus alium potest obligare nisi consentiat. ſ Et hoc iterū diuiditur. ſ Nam votorum singularium quoddam est solenne scilicet cui addita est solēnitas susceptionis ordinis sacri aut professionis tacite vel expresse facte alicui religioni approbate vt in cap. vnico. de vo. lib. vi. Quoddam vero est ſmplex: vt omne non solenne siue constat in faciendo vt cū quis vouet orationem. siue in non faciendo vt cum quis vouet non frangere castitatem: aut non contrahere matrimoniū: q̄s est aliud qz primus formaliter agit cōtra votū. nō secūdus. & primus nō potest. si contrahat. debitū ꝑtere: de secō autē est dubiū ꝑm archie. & puto q̄ possit si vouendo nō intendebat se obligare ad castitatem: sed solū ad non contrahendū. ſ Et rursus quoddā est absolutū. vt cū ḡs vouet aliquid ſmpliciter sine cōditiōe vel determinatione ipsius & talis tenet ad statim. i. ꝑ primum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõmode põt implere: quodcũ vero conditionatũ. vt cũ quis vouet ieiunare si sanet: r talis nõ obligatur nisi extãte cõditione: de cõapo. verũ. xter. a cõtrario in. c. vnico. xxxij. q. vlti. ℣ Dicit aũt inno. vt illi ascribit sum. an. nõ licere votũ facere cõditionaliter: qr est simoniacum cũ velit quis emere sanitatem a deo p tẽpozali: r facit. c. qui studet. j. q. j. sz sz scripturas r sanctos hoc nõ est verũ: qr interdum tholem cadere nõ põt emptio aut venditio: sicut nec iustitia cõmutativa. Vide etiã panor. in. c. scripture. de vot.

6 ¶ Sexto. ẽnrik vtrũ votum seu vouere sit expedit̃ dicit. s. tho. q sic modo rõnabiliter fiat: qr per hoc nostra voluntaẽ immobiliter applicamus ad bonũ: melius est aliquid facere ex voto ℊ sine ꝑm eum: primo qr vouere est actus latrie que est nobilissima virtus: quod autem sit nobilior virtute est manifestum: secũdo qr vouẽs plus se deo subiicit ℊ nõ vouẽs: tertio qr per votum voluntas immobiliter firmatur ad bonum: facere autem aliquid ex volũtate firmata pertinet ad perfectionem virtutis. ℍ. ethi.

¶ Rursus de voto secundo quantum ad virtutem obligatiuam r interpretationem eius.

Otiũ secũdo ꝓsiderari potest ℊtũ ad virtutẽ obligatiuã et intellectũ seu interpretationẽ votorum ꝑter ea q̃ paũci ex ti. ꝓtore.

1.q. ¶ Primo autem ẽnritur vtrum votũ absolutũ alicitũ obliget: r dicit Richardus quod sicut promissio licita alicui facta animo obligandi se. obligat si acceptetur non tantum ex precepto legis diuine: sed etiam naturalis: sic cum votũ sit promissio. r deus cui fit illud acceptet. est obligatorium. extra de vo. licet. Fallit hoc secundũ. s. Tho. in. iij. aliquando: qr dicit qõ quicquid votum faciendũ impediret si ꝓpr̃ esset etiã voto fcto aufert obligationẽ: vnde si quid possibile cum vouetur fiat postea impossibile tollitur obligatio. vt si dives vouit edificare ecclesiam r superueniente paupertate perficere non possit: ita tamẽ quod si factus est omnino impotens liberatus est a toto: alioquin obligatur solum ad id quod potest. r si ex sua culpa venit ad impotentiam de culpa tenetur penitere r recompensare.

Hoc autem dictum supple. limitat si quod superueniat legitime superueniat: alioquin est instantia si voto r ingressui religionis superueniat matrimonium. quod non impedit cum tamen ante impediuisset: sed instantia est rudis: quia. s. Tho. non loquitur de euenientibus post votum. mediante voluntate vouentis vt matrimoniũ: r preterea si illud votum sit solenne per confessionẽ. matrimonium non superuenit. quia nullum est: si vero non fit solenne. matrimonium subsequẽs impedit complementum voti. cui talis debitus reddere tenetur. ℣ Unde secundũ Ricar. quod dictum est votum obligare fallit in quatuor casibus. Primo si licitus postea fiat illicitum. puta quia quis faceret votum continentie: r postea contrahit r consequenter non potest debitum negare. Secundo propter impotentiam implẽdi: vnde si quis vouit ieiunium quod sine magno corporis detrimento implere non potest: si deest facultas adtendi superiorem contrauenire potest propria auctoritate secundum sanctum Thom. Tertio propter auctoritatem dispensantis intelligi legitimam. aliter non. vt in capitulo magne. eodem tit. n. r in glo. in capi. non est. simuliter. eo. ti. Quarto propter defectus conditionis apposite. de quo. ℍ. sequẽn. Adde quinto si votum legitime irretiuit. Utrum autem obligat plusq̃ iuramentum. j. ℍ. 19.

2 ¶ Secundo queritur an liget votũ conditionatum. r dico multa. 1. ibid.

℣ Primũ. Sẽm ray. siue conditio sit generalis. vt si vivero. si pluet. si deus voluerit. quia semper intelliguntur etiam si non apponantur. r 7. q. 1. beata maria. siue specialis. puta si intrauero lõbardiã adibo sanctum martinum. vel si filius meus fuerit liberatus faciam hoc vel illud. si conditio non extiterit non obligatur vouens ex voto. 32. q. 8. non solum. de cõdi. ap. verum. de resti. spo. olim causam. r intelligẽ nõ obligari eum. primo. quia obligatio totaliter vel puncipaliter ponebatur in aduentu conditionis. r secundo nisi ratione scandali. extra eo. magne. de conuer. coniugat. ex parte circa finem. sicut quando votum fuit publicum. sed conditio fuit coadiuuans. ℣ Secundũ. Faciens autem votum sub 2
conditione ex cuius culpa conditio nõ impletur secundum ricar. obligatur. ar. capitul. sicut ex utroq. de spon. vnde qui vouit aliquid vt deus eum preseruet ab aliquo peccato si non facit quod in se est vt preseruetur sicut fecisset si votum non emisisset. vel sicut intendebat facere quando votum emisit. vel si voluntarie se precipitauit in peccatum nihilominus obligatur. r ita tenet summa angelica. sed tu dic quod obligatur iuxta intentionem suam a qua originatur obligatio voti: vnde si intendebat obligari solum si deus in virando peccatum conferat ei gratiã maiorem solito. r cõiter fit non tenetur etiã

si ex sua culpa conditio non extet: qr intendebat q̃ per dei gratiam ipse ab ipsa sua culpa preseruaretur. Si autem de sua intentione nescit discernere seruet qõ primo dictũ est.

℣ Tertium. Secũdum Ricar. vt refert ac se quit summa ang. votum factum de re bona et ad bonum finem consequendum per rem deuotam sub conditione etiam mala tenet et est obligatorium ex tanta conditione. r hoc si ue volens velit illam conditionem implerivt cum quis vouet religionem si potuerit habere coitum cum aliqua muliere: siue nolit eam implere: sicut cum is qui horret aliquod peccatum vouet religionem si illud commiserit. Sed hoc est quidez verũ in secũdo casu quãdo vouens non vellet conditionem implere: quia eo casu vouet religionem in penam peccati quod licet etiam si ipsa religio sit horrori alias. sed in primo non est verum: qr secundum eundem ricar. r eandem sum. ange. de ratione voti est esse ad bonum finẽ. quod hic nõ est cũ finis. sit fornicatio: vñ dicit Archie. post Johan. de nea. r Ricar. in. iij. vt refert. quod emittẽs votũ ex turpi causa: vt cũ quis vouet ieiunii. r in fornicatione prosperetur: peccat vouendo: nec tenetur implere: vnde dico q̃ ille actus cũ non eliciatur a latria eo q̃ sit vitiosus non habet rõnẽ voti nec obligat. 4

℣ Quartum. Si autem votum sit factũ sub pluribus coditionibus r vna extet r nõ alia obligabitur secũdum quod intendebat obligari scil licet aut solum olbus extantibus aut vna earum: r si super hoc non cogitauit nec scit discernere. secundum archie. tutius est implere. immo videt necessariũ. xxij. q. vltima. non solũ. de condi. ap. verum. 3. q.

¶ Tertio queritur quando teneat̃ quis votum implere: r dico circa hoc doct. varia scripsisse: sed secundum. s. Tho. ij. ij. cum obligatio voti pendeat ex voluntate r intentione vouentis: vt ꝓz Deute. xxiij. qui intendebat se obligare ad statim tenetur ad statim: qui autem ad certũ tempus vel sub certa cõditione non tenet ad statim: sed nec tardare debet vltra q̃ se intendebat obligare: qr dicitur ibidem cum votum voueris domino deo tuo nõ tardabis reddere: qr requirit illud dominus deus tuus r si moratus fueris reputabitur tibi in peccatum. Et sic videtur velle quod q̃ non determinauit tempus tenet statim q̃ primum commode potest. ℣ Addit autem in quarto q̃ qui rationabiliter timet perpetuũ impedimentum implendi: tenetur vlterius non differre. Et sic mens q̃ est quod differre votum sit mortale in duobus casibus: primo quando differtur vltra tẽpus ad quod quis se obligare intendebat intelligendum explicite vel etiam implicite. puta qr si cogitasset tantum tempus sibi statuisset: secũdo quando nõ determinauit tempus: r probabiliter occurrere timet impedimentum perpetuum: addit tertio quando non est determinatum tempus r potest quis cõmode implere votũ r procrastinat ex negligentia notabili arbitrio boni viri dicente. ℍ. q̃ talis tenet ad statim cum potest. sed dabitur ei tempus arbitrio boni viri ad se disponendũ: qõ verũ puto etiam in foro conscientie. Unde panor. in. c. non est voti. de voto dicit q̃ tenetur statim nisi interuenat superioris auctoritas: ar. d. c. a cõtrario et ratio põt reddi: qr quando quis debet aliquid alicui sine die. tenetur statim sed non ad statim etiam q̃ primus cõmode põt sed solum requirẽte creditore: qr ex tunc est in mora. deus autem semper votum requirit. Secus videtur si procrastinat ex spe maioris cõmoditatis: vel quia sine magna negligentia est oblitus ex multitudine occupationũ vel rei parnitatis: r hmõi.

¶ Quarto querit vtrũ is qui vouit ad certũ diem. puta ieiunare hoc anno vigiliam beate Katharine. r non seruauit. teneatur alia die votum implere: r dicit panor. in. c. per tuas. de vot. q̃ sic quasi sit obligatus ad duo: sicut obligatur certo die dare. r. alicui si die statuto non dederit: tamen obligatus remanebit ar. c. cum dilecti. de do. r con. r. l. celsus. ff. de arbi. ℍ. j. vbi iussus dare decem infra Kal. septembris dicitur habere duo precepta: vnum dandi decem: r aliud infra Kal. r est opinio tutior: nisi quando vouens non habebat animum obligandi se nisi ad illum diem: qr sic alio die non tenetur. Iz peccauerit. 4

¶ Quinto queritur quid de eo qui vouit certam religionem: r dicit. s. tho. q̃ si intẽdebat se obligare ad statim vel ad arbitrium alieni. non potest vltra differre. etiã ꝓpter debita solvenda: que tamẽ qui eũ recepit soluere tenetur: r si de eis vouendo cogitabat. probabiliter presumetur q̃ non intendebat se obligare aliq̃ de rebus suis disposuisset. Addit archie. qr profitendo cedit bonis. Vide supra religio ℍ. iij. Si autem vouit absolute sine conditione vel temporis determinatiõe ꝑm archie. tenetur statim habita cõmoditate: nec sufficit intrare in fine vite: qr residuum sue vite vouendo dicunt deo. sicut promittenti contrahere cum aliquo non sufficit contrahere ante mortem: qr ad hoc fit matrimonium vt simul conuiuant. Qui etiam promittit intrare religionem ad requisitionem alicuius. i. quando cum q̃ eũ requisierit ꝑm archie. illo nõ requi- 5

Universidad de Deusto
Biblioteca

tente intrare non tenek: sed illo mortuo videtur q̄ teneak. nec plus hz dilationem cū non expectetur requisitio. q̄ promissio fuit indiez et hoc nisi dixerit per modum conditionis si me requisieris ꝛc. Mihi autē vr etiā si conditionaliter non dixit distinguendū de sua intētione: q̄ forte intendebat intrare intrante socio. ꝛ nō aliter. vel intēdebat promittere amico recepturo promissionem ꝛ nō deo. ꝛ sic nō tenek intrare. Vide etiā. ſ. ℌ. pūj.

6 ¶ Sexto querit vtrū qui vouit certā peregrinationem infra annū. ꝛ ab illud tp̄s infirmatur ad motē adhuc maneat obligatio voti sic q̄ necessaria sit talis voti cōmutatio: ꝛ dicit pañ. in. c. j. eo. ti. se inuenisse dictū singulare beati tho. quē sequit ar. ch. in. c. qui bona pūcti. q. j. q̄ in tali casu nō est necessaria cōmutatio. q̄ iquit oē impedimentū q̄ habuisset a principio impedire votū si oriē post factuz hz auferre obligationē voti. Sed dicit idem pañ. multū instare ea. q̄ sup his. c. ti. vbi p̄pter impedimentū supueniens fit cōmutatio q̄ est tutius. tñ de subtilitate credit primuz dictū satis posse procedere. mō inuoluente nō reperiak negligentia vel culpa: ꝛ ad. d. ca. q̄ super. dici pōt q̄ procedit qñ impedimentuz nō est oīno voti impeditiū: sed difficultatiuum: cōiter tñ obseruak. d. c. q̄ sup. ꝛ facit. d. c. j. ibi. an ex infirmitate. Et ita tz sum. ro. Sz ego dico q̄ illa. c. nihil facit cōtra hoc: q̄ primum nihil aliud dicit nisi q̄ vota peregrinationis p̄nt ex cā a supiore cōmutari: ꝛ hoc qñ vouens pōt exequi: vt p̄z in illo verbo pegrinatio an recōpensatio sit melior. Caplm ℌo q̄ super manifeste loquitur de his qui votū peregrinationis ad terram sanctā p̄nt quidem exequi sed nō vtiliter. puta q̄ in infirmitate vel paupertate bellare nequeunt.

7 ¶ Septimo querit vtrū. valeat votū de non vouendo nisi in scriptis. vel in manu talis ꝛ hmōi. dico fm ricar. q̄ sic: q̄ nō simplr prehibetur emissio voti. sed cauek precipitatio: vnde si sic vouens cōtraueniat vouendo nō in scriptis vel sine cōditiōe appolita peccat mortaliter: ꝛ nihilominus tenek seruare votū q̄ fecit sine illa cōditione: q̄ votū de non vouendo non obligat. hz obligat votū q̄ non vouebit nisi cum tali circunstantia. vt illud seruet in vouendo.

8 ¶ Octauo querit vtrū cessante cā. p̄pter quā quis vouit obligek: ꝛ dicit ho. q̄ sic: hz redemptio sit facilior. ꝛ allegat. c. magne. ℌ. ſ. in fi. extra. eo. vbi. ſ. votū peregrinationis factum pro assequenda libertate treuenē. cecisse per quendā comitē. eo mortuo redimak. qđ. ℌo hz q̄ non obligak nisi in voto religiōis q̄ ex falsa causa non viciak. de cōuer. cōiu. ducū: sed panor. in. d. c. magne distinguit q̄ nō obligak si causa erat finalis: secus si ipulsiua. ℙ Unde dico q̄ si causa erat finalis ita q̄ non intēdebat obligari ea non extante. non obligak. de ap. cum cessante: si vero est impulsiua vel inductiua: vt in. d. ℌ. fi. hz cesset tamen manet obligatio. ar. c. ex parte. el. ij. de cōuer. coniu. in dubio vero vtrum causa fuerit finalis vel non obligak. l. quicqđ astringk de. ff. de ℣. ob. ℙ Et eodez modo si votū sit ab aliquo factū ex duabus causis. ſ. impulsiuis. puta ire ad sanctū Jacobū. q̄ ibi credebat germanū suū inuenire ꝛ et iam vt redimeret peccata sua. fm ray. iuncta glo. sua hoc casu quātuo sciuerit germanum suū dicessisse etiam ante iti neris arreptionem: nihilominus tenek ꝓpter aliā cām si intēdisset se obligare: aliter secus q̄. ſ. votū non obligat vtra consensum.

9 ¶ Nono querit vtrum possit quis suo voto aliū obligare: ꝛ dico q̄ non. nisi alter cōsentiat: vnde licet vouerat mater q̄ filius ieiunabit. ꝛ huiusmodi: tamen filius non obligabitur nisi conscientia: in voto tamen reali siue facto de rebus exhibendis pōt quis obligare suum heredem: sed non ad aliquid personaleyt. ſ. ℌ. ſſ.

10 ¶ Decimo queritur vtrū non potens votum impiere per se: teneak illud impiere per alios et dico q̄ non: q̄ in omni voto intelligitur ista cōditio generalis si potero. etiam si nō exprimak vt no. in. c. quēadmodū. de iureiur. ꝛ in. c. beatus. ℌ. q. ij. q̄. que si nō exiat tollitur obligatio voti vt no. glo. in. c. non est. eo. titu. Ad. c. autem quod super his. de voto. responderi pōt secundum panor. in. c. j. eo. titu. q̄ loquitur quando impedimentum nō est oīno impeditiuum. sed solum difficultatiuum. de quo etiam supra. ℌ. vſ. ℙ Dicitur tamē innocen. in. c. scripture. eo. tit. quod si quis vouit visitare terram sanctam pro subsidio impendendo. licet tunc visitare non possit tamen subsidium tenetur impendere meliori modo quo potest. quasi sit ad hoc obligatus. ꝛ idem in eo qui fecit votum visitandi sanctum Jacobum. ꝛ aliquid impendendi. ꝛ huiusmodi. si vero solum vouit visitare ob deuotionem. tunc per alium exequi non tenetur impedimento superueniente. Et idem archipr. sentit. addens quod tenetur mittere aliquem loco sui vel saltem expensas quas fecisset: ꝛ si de hoc moriens non disponeret tenetur heres si hereditas sufficit: si vero fecit votum causa deuotionis eundi. superueniente impedimento non tenetur ire vel mittere: nisi forte fuerit in mora. ꝛ sic in culpa. ℙ Pau

lo. vero in. c. hz. eo. ti. addit alia limitationes q̄ si ipe voti emissi certus erat q̄ impedimentum esset perpetuū teneк implere per alium. ne votum sit derisorium: si vero non erat certus licet illud haberet tempore voti. teneк solum optimum commode poterit. ar. l. nepos proculo. ff. de verbo. signi. ꝛ hoc videtur verius: licet ho. teneat indistincte q̄ tenetur implere per alium quando impedimentum erat tempore voti. Potest etiam addi q̄ non tenetur per alium nisi fuerit in mora exequendi votum: quia tunc tenetur commutare vel redimere: vt patet deu. 23. vbi dicitur q̄ si mora huerit imputabitur sibi in peccatum: ear. l. ℌ. in prin. ff. si quis cau. ꝛ in ca. ff. de iniur. ꝛ ita indistincte sentit sum. ang. post panor. in d. c. hz. hz dico q̄ predicta probant moꝛā imputari ad peccatum: non autem q̄ ex hoc teneatur quis votum per alium exequi nisi fuerit rea le iuxta mentem inno. vt ptz ex dictis.

11 ¶ Undecimo querit vtrum heres teneak implere vota defuncti sibi impolita: ꝛ dico multa.

i. dict. ℙ Primum. Scōm ray. votum peregrinationis adde vel quodcūq; aliud personale fm pe. de pal. non potest iniungere filio quem instituit heredem nisi ꝛ ipse approbet. extra eo. lice: sed pecuniariam satisfactionem bene potest iniungere. ℙ Scōm. Scōm ho. si filiꝰ vult esse heres tenek implere ola vota patris intelligē realia. si hereditas hoc patik: pro quo facit. l. ℌ. ff. de polici. vbi obligatio voti transiit ad heredem: ꝛ fm inno. etiā si filius ad hoc se non obligasset. compelli pōt per ꝓuationē hereditatis: licet nō p coactionē psonalē. ꝓpter nec per excōicationē: immo fm do. an. si sponte adiuit hereditatē compelli pōt etiā p ereō

3 municationē quod panor. placet in. d. c. hz. q̄ adeundo quasi contrarit. ℙ Tertium. Ad q̄stionem plene respondet Archie. post pet. de pal. dicens. In voto reali vt est edificare monasterium. vel dare aliqui pro deo. huiusmodi: heres tenetur sicut ꝛ in aliis debitis: sed ad personale vt est ieiunare: continere votum crucis. ire vltra mare. huiusmodi non teneк nisi se sponte obligauerit siue sit filius siue extraneꝰ. extra eo. licet. Si ho sit simul reale et personale sive tyrannice expressum est vr ire ad sanctum Jacobum. ibi equuz offerre. vel fil dare monasterium. intraret. tenetur solū ad offerre ꝛ fundare non adire vel intrare: si vero expressum est personale principaliter. tacite tacitum. accessorium. vt ire ad sanctum Jacobum non tenetur ad expensas quas fecisset eundo. stando. offerendo. ꝛ redeundo. sicut nec tenetur ire: si vouit intrare religionem

tion tenetur heres tradere bona: quia subl̄ato principali tollitur accessorium. si suscepe rat crucem defunctus. non tenetur heres omittere expensas quas fecisset nisi hoc ordinasset: si vouit mittere certas personas vltra mare. quod reputatur reale. adde. licet hoc aliqui dicant personale ad incertam personam: tenetur heres. Hec ex illo.

4 ℙ Quartum. Si autem testator nihil dispo- suit tenetur heres ad realia vota. vt dictum est: si ipse heres per se non possit tenetur implere per alium. eo casu quo defunctus tenebatur implere per alium: de quo supra. ℌ. dicto et hoc si adiit hereditatem: quia adeundo q̄ si contrarit. ar. notatur. in. l. secunda. ff. de polli. ain. l. more. ff. de acquirenda hereditate. et in capitulo si heres. de resta. quod intellige inquantum vires hereditatis patiuntur. Et si pro huiusmodi filius grauaretur in legitima causaz haberet impetrādi dispēsationem. Sed predicta omnia intellige si adierit hereditatem: si autem nonvult adire tenetur quia nec heres est: nisi forte promiserit.

5 ℙ Quintum. Si autem heres expresse assensit votis implendis. si simpliciter promisit tenetur indistincte etiaz ad personalia qualtacunq; sint: nec distinguo vt quidam an sint peregrinationis vel abstinentie: ar. ꝛ veteris. C. de commi. si. ꝛ. l. vnica. C. vt actio. ab her. vel contra her. inci. ꝛ capitu. quod super his et capitu. licet. eodem titulo. si vero promisit sub spe adeunde hereditatis ꝛ postea noluit adire non tenetur. de elec. venerabilem. ℌ. ff. et not. Innocentius ꝛ Bernad. in dicto espi. licet.

12 ¶ Duodecimo queritur vtrum votum factum ex metu obliget ꝛ distinguo quia si metus fuit ab homine votum non obligat nisi eo modo quo dictum est supra metus. ℌ. octauo. ꝛ intellige si metus sit illatus ex intentione ab homine: si vero sit a casu vel natura. vel deo votū obligat. nisi metus esset tāliꝰ quod excluderet vsum rationis deliberantis ꝛ promittentis. Unde Panormita. in capitulo sicut. ſ. secundo. de regul. distinguit quia timor mortis anime nō excusat nec dat causam retractandi actum: ꝛ similiter si sit timor mortis naturalis corporis: sicut in graviter infirmo: vt in dicto capitu. sicut: ꝛ similiter si sit timor mortis accidentalis casualis: vt in timente periculum naufragij. vel incendij. vel hostium. non impedit actum nec invalidat: q̄ aliquando bene incutit talē timoꝛē vt hō conuertak: si vero sit timor mortis accidentalis violēte. vt in eo q̄ timet mortem violētā sibi iminere ab iniquo hoie: si ꝓpter

talē timorē quis ingreditur religionē non tenet ingressus. ex quo fecit vt violentam motem euaderet: qz deꝰ respicit cor z vult militē voluntariū: z ita loquit. c. primū. qō me. cū. Et predicta adduci possunt generaliter ad validitatem cuiuslibet voti. Hec ex illo. Sed in hoc vltimo casu distingue vt supra metus in d. H. viij.

83. qz ¶ Decimotertio queritur vtrum obligēt vota subito facta ex angustia. furore. vel metu. et hmōi: z dicit. ☞. qꝛ si hmōi vouentes habeāt deliberatam intentionem obligandi se deo: obligati sunt. z 7. q. 4. sunt qui opes. secus si vouerant subitoꝛ indeliberate. nisi postmodū cōfirmauerint. ar. de reg. iu. ranhabitio. li. vj. z fm Archie. talem habent intentionē qñ cogitant de cā impulsiua ad vouendū. puta infirmitate vel periculo. z de finali. i. euasiōe periculi. Dicit autem hic sum. ange. qꝛ vota ex subreptione sine deliberatiōe nō obligant necessario: z bñ dicit: sed male dat huius rei signum dicens. hoc posse perpendi qñ statim trāsacto piculo vel angustia sunt male contenti se vouisse. Quod archie. noster ex intentione post pe. de palu. in quarto bene reprobat dicens. Notandum qꝛ iratus aut bene potatus vouens aut iurans ingressum religionis non tenetur: quia quod calore iracundie fit pro nō facto haberi debet. quod verum est si sic subito fiat: quod non fecisset per deliberationem z sanam rationis: que tamen mora tpis magnam nō requirit: ti autem hoc agit sciens quid iurat aut vouet. tenetur nisi cum eo dispensetur ratione minus plene deliberationis. sicut etiam qui calore concupiscentie inflammatus aut bene potatus. non tamen ebrietas olno iurat vroꝛez ducere. compellitur eam ducere. Et confirmatur quod dictum ē hac ratione. Sicut enim ad votum ita et ad peccatum mortale deliberatio requiritur: et tamen si quis licet iratus aut bene potatus occidat hominem non excusatur a toto quin sit mortale: ex quo non sic fuit extra se quin sciret quid faceret: ly statim postea penitear et nollet fecisse: quia esse statim penitentē de peccato arguit quidē illud non esse factuz ex habitu. non tamen arguit quin sit factum ex electione. ly passione turbante iudicium rationis. Illa ergo deliberatio rēputis vel etatis que sufficeret ad obligandum diabolop peccatum mortale. sufficit ad obligandum deo per votum. Hec ex illo. Illa ergo sola vota ex angustia facta non obligant que quis profert non cogitando. idest non aduertēdo. eo modo quo quis aliquando inaduertenter blasfemat. Et ista sunt de mente sancti Thome in multis similibus equalde ponderanda quia interdum in hoc fallunt z fallunt cor consultores animarum. Facit ad predicta quod no. panor. extra eo. ti. c. secundo qꝛ votum procedens ex animi facilitate ligat licet facilitas prestet causam dispensandi z cōmutandi. Facit etiaz quod dixi supra blasse mia. H. iij. iuramentuz. iiij. H. ix.

¶ Decimoquarto queritur vtrum votuz de re quidem licita: sed tamen aliquando vtili aliquando inutile sit obligatiuū: z dico quod obligat eo casu quo est vtile nō quo est inutile ad salutem anime secundum richar. vt si vouit quis non petere dispensationem a voto. z in casu probabiliter timet sibi de voti transgressione: quia tunc eam petere potest. Similiter obligat eo casu quo est vtile vel. nō inutile. non quo est inutile saluti corporis fm ho. sicut qui vouit non comedere carnes eo casu quo dicitur a medicis eum esse in periculo mortis nisi carnibus vtatur sic vretur voto non obstante: quod etiaz no. hu. q. ij. q. i. ij. non solum: z ideꝛ intellige si dicāt qꝛ sit in periculo grauis infirmitatis: qz est contra virtutem corpus suum affligere vsqꝫ ad infirmitatem sic qꝛ non possit obedire rationi in exquendis negocijs z labore tolerando. vt patet supra votum. prio. H. iij. per tullinz in lib. de offi. 14

¶ Decimoquinto queritur de intellectu voti eius qui vouit dare vnā mensurā grani pauperibus annuatim. z nō determinauit quam et dicit ho. in arbitrio eius esse dare qua mvo luerit: de cen. ex pte: vel dic melꝰ qꝛ eam de qua cogitabat: aut vterminasset si cogitasset. 15

¶ Decimosexto queritur vtrum vouens ieiunare in festo alicuius sancti ad hoc teneatur si eueniat in dñica. z dicit ho. de neap. in quol. qꝛ aut votuz fuit de ieiunio afflictionis. s. ad satisfaciendum pro peccatis: aut subiugandi corpus: aut de ieiunio exultationis. s. vt esset dispositior ad gaudiū z contemplationez diuinorum: aut de neutro qz. s. nō cogitauit: aut de vtroqꝫ. In primo casu ieiunandū est sabbato precedēti. qz dz se conformare ecclesie que tale ieiuniū transfert: in secūdo vero ieiunet in dñica. qz est votū virtuosuz z p gās ar. di. lxxvi. vtinaz. In tertio vero iterū in dñica: qꝛ presumitur ieiuniū exultationis: in quarto vero in sabbato. qz ceteris paribꝰ dz se conformare vniuersali ecclesie. 16

¶ Decimoseptimo querit qūo obligēt qui se 17.
ei duo vota diuersa: aut etiā i casu repugnātia: z dicit. o. tho. in. iiij. dis. xxxviij. q. j. ar. iij. q. iij. in cor. qꝛ si vtrūq; est cōpossibile. debet vtrūq; seruare: nisi forte auctoritate superioris minus

minus votū preceḍs in maius sequens commutauerit: si aute secundū votū sit olim impossibile primo dz seruari maꝰ. z de minori fm arbitriū prelati sanifacere. hec ille in forma. ly intellige primo qꝛ seruā dū est maius. i. virtuosius: qz includit minꝰ. z sic dō qꝛ debet seruari maius quasi sunt inequalia: qz si essent equalia seruandū esset primū: cuz non potuerit obligari ad spossibile: z tertio qꝛ cuz sunt incōpossibilia ex aliquo casu accidente seruandū est maius nisi aliud hūerit in intentione vt statiz dicā: z quarto qꝛ cū dicit in maius supple. intelligit in maius sequens alitō ab eo qō simul vouit cū ad illō oino teneaꝝ rōne voti nō cōmutationis: ly iste intellectꝰ nō est bonꝰ: qz superior cōmunis votū nō ligat ad aliud votū ly ad aliud boni: sed intēdit. o. tho. qꝛ aliquādo scōm votū est votū religionis. in quod alia vota priora tenā cōpossibilia auctoritate iuris statuti per superiorē commutanꝫ. ¶ Ex his dico ad aliaz questionē. Si enī ḍo vouit in vigilia sancti Laurentij nō comedere panē. postea vel ante vouerit die veneris nō comedere nisi panē. si dies venerio euenerit illa vigilia. ly io. de nea. in quol. si talioꝰ potest virtuoz implere sine periculo grauis infirmitatis tenet: si vero nō pōt non tenet: si vero est dubium an possit. tenet id qō nō pōt in aliud tēpus differre aut cōmutare sed tertiū mēbrū nō approbo. si dubitatio sit an possit implere vel nō: sed solū si sit an peccet mortaliter nō implēdo vel nō: z sic militat sua rō. s. qz tenet se ponere in tuto: z ideo equocat. vñ melꝰ fm dir. distinguēdū ē: qz si in scō voto nō recolnit de primo. si recolnit set excepisset: tenet ad primū. vñ. ar. l. obligationū. ia. ff. de ac. robli. si vero recolnit z nō excepit tenetur ad vtrūq; si vtrūq; potest explere. ar. de spō. cōmissum. extra eo. c. fi. si vero vtrūq; nō potest tenet ad primū. extra eo. c. fi. qz ad impossibile nō potuit obligari: ita sequit sum. ro. ly nō est verū nisi vtrūq; esset equale: nec. c. illud fi. aliquid facit ad hoc. nec rō adducta. qꝛ. s. nō potuit obligari ad impossibile. qz post votū minus. puta peregrinationis licite emittit secundū maꝰ incōpossibile. puta religionis. In hac tamen questione rin similibꝰ. p regula habendū est. qꝛ hō nō obligat vltra id quod actu cogitauit: aut qō si cogitasset voluisset obligari: qz hec regula est dir. de mēte. o. tho. z facit. c. quēad modū. de iureiur. vbi iuramentū nō extenditur ad nō verisimiliter cogitata: z idem dic de voto. 18

¶ Decimooctauo queritur quomodo sit tel ligendū votū illius qui vouit obseruare certam regulam: z dico casum istuz decidi in fratribus minoribus in clementina. i. vt dō. ly intelligaꝫ talia ea que sunt in regula nō tenet observare nisi modo quo sunt in regula. i. quo regula dicit ea seruanda. s. precepta vt preceptа et consilia vt consilia. 19

¶ Decimonono querit vtrū dominiū rei que deo vel alicui ecclesie ex voto promissa ē mea net penes vouentē. z dicit pe. de peru. in tra. de cano. por. epi. c. iij. qꝛ sic ly personali obligatione. tenet votū implere: de quo plene in l. si quis rē. ff. de polli. vbi dr qꝛ persona obligat nō res. trāsit tamē in heredē talis obligatio vt ibi in fi. z facit. l. pactū. ibidē. Et sic cogit personalis obligatione. de censi. ex pte. Sed quo ad heredem limita vt. ō. H. xj. Et si queratur qō agat respondet qui. ō. qꝛ sicut ille cui relictū est legatū solū agit de iure. tnō alius. l. j. z. q. C. cōi. de leg. sic et ille cui factū est votum. Ex quo infert qꝛ legatum factum imagini xpi. nō acquirit ecclesie. s. parochiali nec plato nec cōsecratione ecclesie vel prelati est factū. ly imago sit in parochia. tvf casus in. c. nimio. ei. j. de ex. prela. z facit. c. requisisti de testa. ly censet deo factū rei cōsecratione vt videt casus. rij. q. ij. pdia. vñ agat epus qui hz cogere. d. c. ex parte. z dabit ecclesie. vbi testator habuit domiciliū. s. cathedral vel si nō sit. dignioꝛ. ar. eo. que no. in auf. de ecc. ti. H. si quis in nole magni de: z ita z sum. ang. de legatis z votis z oblationibus. si fiant simpliciter deo vel imagini: si tamē fiant inquit contemplatiue ecclesie parochialis. sitne in ea sit imago. sitne non. ecclesie parochiali acquirit. cū inter vos. de verb. sig. Cōtra pe. aūt de peru. sentit do. an. fm quē ista etiā si fiant simpliciter specīāt ad parochiaz in q est imago vt patuit. ō. decime. H. ij. z hoc sequitur sum. ro. in verbo oblatio. z Panor. idē sentit in rubu. de paro. in. c. pastoralis. de his q fiunt a prela. dicēs qꝛ ecclesia parochialis fundat intentionē suam de iure cōmuni super oibꝰ obuētionibus z oblationibus spiritualibꝰ cōtingentibꝰ infra parochiā suā. Et consequēter ista acquirunt rector parochialis ꝛ istos et sic ipse ager de mdi. cū deputati. cle. j. ō recip. aget inquā interpellādo officiū iudicis j. epi sed epus ager vt superior tandex cogēdo seruare. Et hoc mihi videt verius: nec rō pertinet aut iura q allegat aliquid concludunt: qz ly votū fiat deo principaliter. tamē ḡtum ad rem denotā pecunia mensurabilem fit ei in cuius ditione est imago aliquin etiam vota facta infra secta monasteriorum essent episcopi cōtra omnem cōsuetudinem z rationē. Capitulū etiā nimis facit ad oppositū. Vide etiam infra votū. iij. H. vij. parti. iij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

20 ¶ Uigesimo queritur vtrū peniteat de voto
vel frangere votū sit mortale totiēs quotiēs
1.dict. et dico multa. ℣ primō. Nō est mortale peni
tere de voto. immo nec peccatū modo sit cau
sa rationabilis penitēdi: qz nl̄o iure talis pe
nitētia prohibet modo hō exequi ꝓponat: im
mo ℈m pe. de pal. talis implēdo adhuc ma
2 gis mereꝝ ℈ si faceret sine voto. ℣ Secundō
Trangressio voluntaria voti est peccatum
mortale ℈m omnes. vt etiā ꝑz extra eo. licet
et ad infidelitatē ad deū pertinet: ꝛ ℈z. s. tho.
22. q. 88. gratior' est transgressio voti ℈ iura
mēt: qz votū innititur fidelitati quā deo de
bemus: iuramentū vero eiusdē reuerentie: vi
cetera paribus magis obligatorium est votuz
℈ iuramentū. qō archie. post ioan. de neap.
dicit versū in iuramēto assertorio. nō autez in
promissorio in his qne spectāt ad honorē dei.
in quibus grauius videtur periurium: cū tale
iuramentū votū includat. Quodverū esset si
esset promissio aliqua facta deo. asuperadde
retur iuramētū. secus si esset facta homini. et
in spectābus ad honorem dei. propter rōnez
3 sancti tho. ℣ Tertiō. In voto negatiuo. puta
non bibendi vinū. totiēs est mortale quotiēs
agitur cōtra ℈m omnes. qō tamē pe. de pal.
limitat si iterek actus interior ꝛ exterior: non
autē si exterior tantū: qz peccatum per se est
in actu interiori: vnde qui vno actu vult fura
ri et mechari. vel furari plura quo ad deū vnū
4 peccatū cōmittit. ls plura furetur quo ad iu
dicium hominum. ℣ Quartō. In voto autez
affirmatiuo. puta ieiunādi nō est mortale ni
si prima vice qua agitur cōtra votū. nō secūa
vel tertia. nisi ratione cōtemptus. puta qz si
etiā adhuc posset ieiunare aut votū seruare
nō faceret: maxime in voto secreto. Nam se
cus de eo qui ieiunāsi ecclesie fregisset: qz pro
pter hoc nō liceret ei extra hostam consuetam
5 comedere in scandalum aliorum. ℣ Quintō
Dicit etiam idē pe. qz in voto negatiuo non
bibendi vinū distinguēdum est: quia si votuz
sit perpetuum est mortale totiens quotiens:
sed si sit temporale ad certam diem. puta die
sabbati aut feria sexta est mortale solum pri
ma vice nisi adesset contemptus: sed verius
est qz simpliciter sine distinctione sit mortale
totiens quotiens. si esset ad diem incertam.
puta vna die hebdomade. non esset mortale
bibere ea die qua statuisset ex voto non bibe
re. bibendo non peccaret sed transfertur ob
ligatio ad alium secundum communem opi
nionem: quod intellige. nisi dies illa esset vlti
ma septimane: quia bibendo peccaret. De in
tellectu voti vide etiaz supra eiusmō. ℋ. qti.
ij. qñ dies natiuitatis dñi euenit in. vj. feria:

¶ Rursus de voto tertio quis possit vouere.

Ortō tertio cōsiderari pōt vt sciak
quis possit vouere efficaciter: cir
ca qō est regula qz vouere potest
quilibet sane mētis. etsui iuris quo
ad illō quod vouet. nisi prohibea
tur: quotiēndam autē vota nō sunt obligato
ria nisi ratificenk ab alijs ꝛz irritari possīt vt
votū cuiuslibet alterius poterati subtecti in
ℭtū est ei subiectus. Nec tamē ℈m. s. tho. in.
22. peccat q vouet id qō nō est in sua potesta
te: qz in voto subintelligik debita conditio si
superiori placeritvel nō cōtradicat. q̄ condi
tione extē tenek implere. Si tamē nō presu
merent de voluntate superioris peccarēt vo
vendo quod nō possunt.

¶ Primo ergo querik vtrū vouere possit ēpō 1.q.
et dico qz nec ēpō: nec superior prelat' ℈m ho.
potest sine licētia pape emittere votū p quod
dissolvak vinculū matrimonij inter ipsum ꝛ
ecclesiam suam. de rerū. nisi cū prudē. qve re
gu. licet. puta ingressum religionis: ls ℈m pe.
de pal. si emisit reneak implere eo modo quo
potest petēdo licentiam resignandi: nec votū
quo diu ab ecclesia sua habeat absentari. de
vo. magne. nec quo sue ecclesie fieret graue ꝑ
iudicium. viij. q. j. clemens. ꝛ. d. c. magne. si ta
men emiserit votum longe peregrinationis
soluet expensas eundi ꝛ redeundi. Laborem
autem vigilijs orationibus compēsabit vt
valeat l sui iudicij. ℈z qō no in. d. c. magne.
Alia autē vota potest emittere vt abstinētie
elemosynarum. ar. d. c. clemēs. de relīa. re
latū. el. ij. ℋ. licet autē. vōe votū per quod pre
bet bonū exēplum. d. c. magne. ℋ. j. ℈m ho.

¶ Secundo queritur quid de clerico: ꝛ dico 2
qz si est beneficiatus vouere non potest longā
peregrinationem sine licentia sui' episcopi. d:
c. magne. ꝛ. d. c. nisi cū prudē. ꝛ dez cō. di. v. non
oportet. el. ij. nec aliud votū per qō oporte
ret ecclesiam suam relinquere. de. renun. ad
monet. posse: tamen emittere votuz religiōis
implere tenetur: etiam contradicente episco
po: vt supra religio. ij. ℋ. viij. ꝛ vota abstinen
tie ꝛ orationū secundum communē doctri
nam: qō semper intellige nisi essent in iudi
cij graue sue ecclesie. De voto aūt vltramā
rino est dubium. quibusdā dicētib' qz pōt in
distincte qz videnk Inlari clerici a papa quo
ad eos qui possunt esse vtiles terre sancte. ex
tra eo. ex mul. ꝛ. c. pe. ꝛ. c. ij. ꝛ hoc sequik sum.
ro. ꝛ supple. alīs autem dicentibus verius qz
non pōt nisi de licētia prelati vel pape. q̄ cle.
nō resi. fraternitatis nō aūt sine Inla. nisi ige
neralis passagij ℈z ho. ꝛ pan. in. c. ij. eo. ij.

ꝛ hoc sēctur sum. ang. soluet tamē expēsas ꝛ
redimet laborē sicut de ēpō dictum est.

3 ¶ Tertio querik quid de religiosis subditis:
1.opi. ꝛ dico circa hoc esse duas opiniones. Prima
est ricar. in. 4. di. 38. qz talis non pōt vouere:
ꝛ si vouet votū non tenet nō q̄dē a rōne qz ꝑ
lat' omni tempore pōt ei aliquid ꝺcipere: qz
multa potest vouere nullū opus prelati impe
dientia. vt non dicere ociosa: ꝛ nō cogitare de
vanis: sed ea rōne primo qz considerata hu
mana fragilitate ꝛ religiōis onere: nulla ob li
gatio potest addi professioni sine periculo ꝑ
iudicij obseruationis eoz. ad que: teneatur: ꝛ si
ne periculo reddendi se onerosum aliquādo
prelato vel fratri suo: ꝛ secundo quia cum vo
tum religionis sit tante arctitudinis vt alia
omnia in illud cōmutari possint. ecclesia hoc
ꝛ humanam fragilitatem cōsiderans voluit
auctoritate dei nullum aliud posse superad
di. ꝓpter vitādū periculū trāsgressionis. Ad
qō faciūt iura. 33. q. 5. nolūt. ꝛ. 20. q. 4. mo
2 nachum. in glo. ꝓpe ex illo. ℣ Secūda ꝛo est
eoꝝ qui dicunt qz potest sine ꝑiō vouere: de
quoꝝ numero inno. dicit qz si vouit aliq̄d nō
impediens a religione ꝛ obedientia ꝓlati dz
seruare. vt dicere aliquos psalmos: pe. etiā de
pal. dicit qz tenek implere nisi prelatus irrita
uerit. s. tho. autem. 22. q. 8. ar. 8. dicit duo: ꝓ
mum qz vouendo non peccat. quia subintelli
gitur si placuerit prelato: vel non remittatur
Addē qz si aliter intenderet peccaret: ꝛ sic loq̄
tur ca. monacho. de quo infra: secundum qz
nullum votum eingest firmum sine consensu
prelatis: sicut nec puelle sine consensu patris.
nec vxoris sine consensu viri: qz obedire tene
tur oi tempore: sicut ꝛ seruus: ꝛ ꝓter nullus
tempus est ei vacans. ℣ primā opinionē sēctur
sum. ange. ꝛ rosel. ascribentes etiam eaz
s. tho. ls falsovt patuit. Et differūt he opinio
nes: qz ℈m primam votū religiosi non ligat eō
vt quantū in se est impleat illud. quasi sit ip
so iure irritum: ℈m aliam vero tenek ℭtum
in se est quouscp a superiore irritetur: ꝛ hoc
est verius: vt patet per ca. monacho. 20. q. 4.
in quo se fundant: vbi dicitur qz monacho
non licet vouere sine consensu abbatis: si au
tem vouerit frangendum erit: vbi notanter
dicitur frangendum erit quasi ipso iure non
sit fractum ꝛ nullum. Differunt etiam iuxta
intellectum sum. ange. quia primam non li
cet religioso vouere nisi presupponat tacī
tum. nec votum exequi nisi habeat consen
sum expressum prelati si eius presentia ha
beri potest nisi in his de quibus prelato aut
vire regulari non sit preiudicium: sed in hoc
non video ꝺiam; nisi forte quia iuxta secun
dam ad licite exequendam sufficeret tacitus
cōsensus ꝓlati scientis ꝛ non contradicentis
immo ꝛ nescientis si probabiliter crederetur
cōtētus. ℣ Dico er go multis. ℣ Primum. qz ꝑ 1.dict.
latus potest ad libitū vota omnia irritare:
quod ꝛ facit expresse ꝛ tacite. qñ constat de cō
traria eius voluntate. ℣ Secundō. qz religio 2
sus potest vouere sub conditione tacita. si ꝑ
lato placuerit. ℣ Tertiō. qz potest exequi sub 3
ratihabitione prelati. ℣ Quartum. qz exequi 4
tenek in non preiudicantibus prelato ℭtum
in se est quouscp credit ꝓlatū esse cōtētū: ꝛ nō
vltra: qz vsqz ad illō ipso votū nō est irritū ꝛz
irritabile. ℣ Quintō. qz in iudicārib' exequi 5
pōt qñ ꝓbabiliter credit ratihabitionē. tamē
℈m aliquos exēq nō tenetur: qz in talib' votū
ipso iure irritū ēt nullū: ꝛz tñ tuti' ꝛ verius est qz
ℭtum in se est semp tenetur facere qō licite
potest vt impleat promissum. Dicit autem
sum. ro. rationē. s. tho. per ricar. confutataz:
sed neuter vidit mentem eius: quia loquitur
de voto proprie scilicet qō est de opere meliori
id est cadente sub consilio: instantie vero pro
cedunt large scilicet quod est dealiquo ad
quod quis diuina lege obligak precepto vel
mandato. puta de. non loquendo ociosa: aut
de non cogitando vana.

¶ Quarto. queritur quid de abbate. et pre 4.q.
lato regulari: ꝛ dico qz abbas sine consensu
episcopi vel superioris. votum peregrinatio
nis diuturne emittere nō potest nec aliquid
per quod in eius officio preiudicium generē
tur. 18. q. 2. abbas: ꝛ idem de prelato quol
bet regulari eadem ratione. vt etiam patet
per dicta supra religio. vij. ℋ. j. Quantum tā
men ad votum terre sancte panor. in. cap. ij.
extra eodem. tenet qz prelati possunt ire tem
pore passagij generalis pro succursu terre
sancte alias non. maxime regulares sine con
sensu superioris: quia hoc episcopus non po
test vt probatur in capitulo magne. eodem ri
tuloꝝ idem in regiosis simplicibus: quia nul
lam habent voluntatem adeo qz in papam
sine licentia abbatis promouēri non possunt
vt no. glo. in. c. ℋ. ij. 18. q. 2. quod tamen ℭtū
ad hoc vltimum non est verum: quia electio
in papa est confirmatio ꝛ sic absolut eum a
iugo monastice professionis. 18. q. 1. capitulo
primo. Infert tamen ibi panor. qz aliter ab
bas suo superiori ℈ subditus abbati astrin
gitur. Uide ibi.

¶ Quinto queritur vtrum impubes possit 5.q.
vouere: ꝛ dico qz omnia vota alia a voto reli
gionis facere potest si est doli capax sicut ꝛ si
sui iuris filiusfamilias. de quo. ℋ. sequenti: vt patet per
panor. in. c. ℋ. extra eo. verumtamen tutores

Universidad de Deusto
Biblioteca

curatores vota realia irritare possunt vsq; ad 25.annū. nisi venirent accessorie. vt in intrante religionem cum quo transeunt bona sua. de quo dic vt infra votum.iiij.§.ij. Votū alit religionis fm sum.ang. facere nō potest etiā de consensu pris. ēt facit nō tenet etiam post pubertatē: de regu. ad nram. z in.c.j. de regu. li.vj. vñ contra tho. dicēt q; si est dolt capax obligatur ḡtū est ex se. est. d.c j. Sz ego dico q; iste nō bñ vidit. q. tho. qui distinguit dicēs q; ab pubertatē nō pōt ḡs facere votū solēne religiōis: de hoc. d. ca. loquit: sed sec⁹ de simplici. Et multo min⁹ cū vidit sum. ro. q; attribuit q; fm eū ab pubertatē non possit puer se voto religionis obligare. Vñ isti attribuūt ei duo extrema: vn⁹ q; fm eū talis possit facere votū religionis solenne. alij⁹ q; non possit facere simplex: veritas autem stat in medio per distinctionem. Vide. ē. religio. iij. §. ij. z religio. ij. §. xiij.

6 ¶ Sexto querit quid de filiisfamilias: z dico q; si sunt libere cōditionis post annos pubertatis ḡtum ad ptinētia ad suā psonam vouere pōt z implere tenent: et parentibus inuitis puta de ingressu religionis z contractu mīmonij rhm̄ z q; nō preiudicāt regimini dom⁹ aut familie: sed ḡtū ad spectātia ad dispensationē domesticā: seu predictū regimē. nō possunt sine consensu patris puta de elemosyna vel hmōi: z in hoc concor. oēs doc: Fallit nīsi in voto terre sancte quod potest filiusfa. emittere extra eo. ex multa sitē in peculio castrēsi vel q; si quia in his est sui iuris: sitē si pater consensit expresse: vel tacite non contradicendo secundum inno.

7 ¶ Septimo querit quid de seruo: z dicit. s. tho. q; est in ptāte dñi ḡtuz ad psonales operationes: vnde se obligare nō pōt ad religionē. peregrinationē. z hmōi: p que subtrahere tur ab obsequio dñi: idē pe. de pal. regḥaliter vouere nō pōt in prudicū dñi fz ino. z panor. in. c. scripture. extra eo. sec⁹ in alijs in q̄b⁹ dño nō prudicat: vt de ofonib⁹ dicē dis. z hmōi fm rundē. s. tho. ar. c. relatū. de sen. ex. z. c. si seruus. sciente. di. 54. Et fm hug. potest etiam inuito domino vouere continentiam z renunciare proprio.

8 ¶ Octauo: q̄rit q̄d de viro z vxore: z dicovt infra votum. v.

9 ¶ Nono q̄rit vtrū peccet mortaliter illi q̄ post votū emissum cōsentit in aliqs ipedimētū q̄ impediunt votū exēq̄ sine alterius⁹ oblīgatione: vt si habens votū religiōis acceptet episcopatū sponte aut consentiat in matrimoniū: z dico q; si scienter z aduertēter consenserunt: vt colligi ℣ ex. c. p. tuas. de vot. qz hoc fuit consentire in fractionē voti: si vero non aduertebāt secus videt nisi esset lata culpa in non aduertendo. Fallit in eo qui assumit religionez: qz in hanc potest ola vota commutare: ipso iure erit ab oibus absolutus sine alia dispensatione auctoritate: vt no. panor. post inno. in. c. scripture. eo. ti. de quo. j. §. iij. parti. iiij. z. §. v. parti. iij. Verum autem irritari possint vota predictorum si fiant in tempus id est si sint solemnia. postq; fuerint sui iuris. vide tutu. sequen. §. ij. parti. v.

Rursus de voto. iiij. Etiā ad irritationē: dispēsationē. cōmutationē. vel redēptionem.

Voto quarto considerari potest ḡtum ad irritationem. dispensationē: cōmutationē: redēptionē: 1.q.

¶ Primo ergo querit qlio pacto differāt ad inuicem z dico q; irritatio est annullatio obligatiōis voti ex bene placito voluntatis vt cū vir dicit vxori. nolo q; observes hoc vel illud votū: dispēsatio ẽo est annullatio obligationis voti ex rōnabili cā sicut cum determinat prelat⁹ aliqs votuz non esse bonū obseruare: cōmutatio vero est annullatio obligatiōis voti cum ligamine ad aliqd aliud faciendū: sicut si ei q; vouit peregrinationē imponit ieiunij: redēptio vero si distinguatur a cōmutatione est annullatio obligationis voti cum ligamine ad aliquid dandum: sicut si ei qui vouit peregrinationez imponatur elemosyna. ℣ Vñ dicit archie. post pe. de pal. q; irritatio fieri potest sine cā ad libitum potentis irritare. ita q; nec ipse irritando peccat cū vtatur iure suo: nec alius votū omittendo cum a principio fuerit inefficax: dispensatio vero propter ineff cāciam voti: sed propter aliam causam: vñ non solū requiritur auctoritas in dispensante. sed etiam ex parte dispensati. s. necessitas vel vtilitas eius aut reipublice. etiam si sit papa: qz nec petro quidem data est auctoritas in destructionem. sed in edificationem. in his que nō sunt mala. nisi quia prohibita iure positiuo: ad libitum abrogare potest z consequenter ad libitum dispensare. ℣ Commutatio autem z redemptio differunt sicut permutatio z emptio: vnde permutatio voti est. si habens votum sancti iacobi vbi habet hostes obligatur ad limina apostolorum visitanda: redemptio vero est si impedito ire precipiatur tantum dare pro deo ḡtum erat expensurus: que redemptio debet esse iusti precij z equalis. extra eo. magne. hec ex illis. quibus adde ex. s. tho. q; si absolute determinet prelatus aliquod votum non esse seruandum. erit dispensatio: si autem pro hoc quod observandum erat aliud imponatur. erit cōmutatio. vnde maius erit dispensatio q; commutatio. Et sic ipse nō distinguit inter commutationem z redemptionē qz et ipsa est quedam permutatio voti.

2 ¶ Secundo queritur quid iuris de irritatione votorum: z dico multa. ℣ Primum. Ex dictis titulo prius colligi potest fm docto. quis possit vota irritare: qz pater irritare pōt votū filij. z filie. tutor adde vel etiā nutrix. puta mater pupilli. z curator minoris. vir vxoris. et dominus serui. z prelatus subditi: z hoc q; ad vota que sine predictorū cōsensu predicti emittere nequiuerūt. etiā si emissa fuissent antez essent vouentes sub talū potestate. c. inquisitionis. xxxij. q. v. z. c. noluit. ℣ Secundus. 1.q.

2 Secundū pe. de pal. oē votum impuberis personale. i. respiciens personā. vt de religione vel abstinentia z reale. i. factum de rebus dā dis. pater ac tutor irritare pōt: similiter votum reale minoris anno. xxv. habētis curatorem vel existentis in potestate patris: si tamē pubes intret religionē: quod facere potest in uitis parentibus. z curatoribus eo ipso dedicat ola bona sua. que nisi esset maior. xxv. annō. alienare non posset nisi se alienādo. nec possent parentes aut curatores talia bona retrahere: quia quedam transeunt cū vniuersitate que aliasnon trāsirent: idē si impubes intrauit. z persona eius non fuerit retracta: qz nec bona retrahi possent. Si autez habēs vsum rationis nō habeat parentes aut tutorem vel curatorem. z vouerat reo suas deo. annō sez: z in hominem alienare nō potest: tamē vt q; in deum possit nisi q; si inueniatur lesus aut deceptus notabiliter. potest restitui.

3 ℣ Tertium. Si pater aut alius irritauerit votum. continentie vel aliud factum ab impubere: z deinde iterum tali voto consentiat. p. pter hoc non tenebitur impubes implere nisi iterum vouerat: similiter si semel fuit irritatū rite. mortuo irritatore aut eius potestate expirante non tenebitur impubes: qz obligatio semel extincta non reuiuiscit. C. de remis. pigno. l. cum ex causa: z hoc etiam si fecit. votuz expliendum solum post expirationez potestatis: vt supra religio secundo. §. xv. Si vero ire uocauerit factum a pubere vel ab vxore. vel seruo soluta potestate irritantis tenentur sua vota implere: vt de filio tenet innocen. in. c. scripture. extra eo. z idez hug. z pe. de pal. licet dubitatiue loquatur. z hoc sequitur sum. ro. contra sum. ange. fz panor. in. d. c. scripture dicit se dubitare propter. c. quidaz. z. c. placet de conuer. coniu. vbi maritus ingressuros religionem contradicente vxore tei restituitur.

ea mortua non tenetur iterum intrare: qz emisit votum tempore inhabili: z consequēter idē erit in filiofamilias: ex quo voti cōmissionem nō cōtulit in aliud tempus habile. pro quo videtur rex. ff. de polli. l. §. efficit quod no. in. l. si non sortem. §. libertus. ff. de condi. indebi. z hoc panor. dicit verius: intimo ego dico. q; hoc simpliciter est verum sub isto sensu: q; votuz irritatū rite. i. ḡtum se extendit potestas irritantis. nunq̄ de cetero obligat propter illaz regulam q; obligatio semel extincta z. c. et est mens. s. tho. vt ex duobus ptz: primo qz indistincte vult q; vota eorum qui sunt sub alterius potestate non sint firma sine cōsensu eorum: secundo qz dicit q; in votis talibus subintelligitur conditio si placuerit superioribus: nec distinguit inter impuberem z puberem ḡtum ad ea in quibus subiicitur puber. 4

℣ Quartū. Ex his infero duo. Primuz. q; tales tenentur omnia sua vota cōplere expirāte potestate superiori: si nō fuerunt irritata legitime: iste est casus. c. ℣ soluit. de conuer. cōiu. vbi ingressū religionē vxore nō expectēte in vita. ea mortua cogitur in ea perseverare secundum q; si vota sunt legitime irritata non tenentur ea complere dicta potestate expirāte. nisi quatenus vouerunt aliquid sui iuris quod irritari nō potuit: iste est casus. c. quidam. z. c. placet. de. conuer. coniu. vbi ingressū religionem z vouerat no per alium coningem eo mortuo non tenetur religionem adire. sed solū viuere caste: qz illud promittere potuit §. nō exigere seu continere quātum in se erat. pro quo aduerte fm panor. in. d. c. quidam. q; etiam in materia voti procedit illa regula iuris: si non valet quod ago vt ago. valeat vt valere potest. Nā vt ibi pater maritus nō obligauit se simpliciter ad continentiaz in seculo seruandam. sed ad religionis ingressuz qui non valuit licet fecerit professionem: ita men remansit obligatus respectu continentie seruande: que sub professione includitur vt in. c. cum ad monasterium. de sta. re. z sic mortua vxore contrahere non potuit: si contrahit tenet. sed debitum exigere non potest.

℣ Quintum. Notanda est tamen differentia inter puberem z impuberem qz impubes ita subiicitur parentibus z consequenter tutoribus. q; nō habet voluntatem sed voluntas parentum est voluntas pueri. vnde nec ēt potest disponere de spectantibus ad personā vt supra bap. iij. §. xiij. sed pubes habet propriam voluntatem z vouere potest omnia que non preiudicant superiori: z idem de seruo et vxore excepto religioso qui est vt impubes nō habens velle. Et ideo vota impuberis etiam 5

Universidad de Deusto
Biblioteca

si sint in tempus solute potestatis: puta si vo
ueat religionem mortuo patre aut adueniente pubertate. potest irritari. nec tenebitur puber factus. vt supra religio. ij. ¶. xv. idem de religioso: sed secus in aliis qui si talia vouerit talia vota non possunt irritari a superioribus: quia eis non preiudicant: secus si sint vota extendā durante tali potestate tantum: aut ea durāte ꝛ postea: qz talia simpliciter possūt
6 irritari: vt ptz per casum. d. c. placet. ℣ Sextum. predicti superiores irritando predicta vota non peccant: ꝯz vtunt iure suo. ꝯz inno. xlo. ꝛ ℟. nec voluētes peccant non implendo xrō. q. v. noluit. ꝛ c. manifestum. quod ītum q̄ superiores. limita primo nisi reuocauerit q̄s prius concesserint licet tunc subditi obediendo non peccent. d. c. manifestum. quod videtur intelligendum si concessum reuocauerint sine causa rationabili. secūdo si irritet maliciose ex mala voluntate fingentes multum preiudicare q̄s preiudicat parum: qz arbitrium ꝯpotestas semper videntur concedi ad iudicium boni viri. ff. pro socio. l. in propositā. ꝛ. l. se. xi. q. iij. privilegium. nō tamen peccarent subditi obediendo quando res ex suo genere est preiudicialis vt abstinentia ꝛ peregrinatio: qz non habet iudicare inferior de intentione superioris precipientis. aut de ei⁹ precepto in his in quibus potest percipere.

3. q. ¶ Tertio queritur quid iuris de dispensatione ꝛcommutatione ītum ad potestatem dispensantis ꝛcommutantis: ꝛdico q̄ hic nō ītur de potestate absoluendi: a transgressione votorum: qz hanc habet confessor de iure cōi ꝛconsuetudine cū non sit casus reseruatus: sed de potentia dispensandi ꝛcōmutandi: ꝛdi
t. dict. co multa. ℣ Primum. Secundū. g. tho. in vo
tis potest dispensari in quātum in aliquo ea
sui illud q̄s cadit sub voto est simpliciter ma
lum vel inutile. vel impedimentum maioris bo
ni. q̄s est contra rationē eius quod cadit sub
voto: vnde necesse est q̄ determinetur votū
in tali casu non esse seruandum: non inquantum illud est de iure naturali vel diuino.

2 ℣ Secundum. Quicunq; potest in voto dispensare. potest etiam illud commutare: ꝛcōtra. nisi forte esset aliquod votum indispensabile ex se. quia inter hos nec iura: nec doct. ponunt differentiam quantum ad auctoritatem: licet secundum sanctum Thomam sit quid maius dispensatio ℣ cōmutatio: vnde nec est votum in quo episcopus non possit ex causa dispensare: si illud potest commutare. Quod autem dicit sum. ro. in verbo papa in principio post panor. in. c. proposuit. de cōcess. prēben. q̄ papa dispensando in voto ex toto relaxat obligationem. non agit episcopus ꝯz cōmutat in aliud est omnino falsum: quia si non expedit votum seruari in casu episcop⁹ ex toto liberat declarando q̄ non tenet alio quin non posset dispensare sed commutare tantum contra oēs doctores. Ratio autem que ibi allegāt probat q̄ papa hoc possit nō
3 agit q̄ epō hoc nō possit: vt ibi ptz. ℣ Tertiuꝫ
Lz ius diuinū aut naturale papa tollere non possit vel mutare. tamē vtriusq; determinatio, pertinet ad ius positiuū. consequēter ad papā. alios legū cōditores: vt supra papa. ℟. xvj. Unde sicut i peniā nō obstante q̄ lex naturalis mādet delicta puniri pōt hō dispensare: qz naturalis equitas dictat aliquando maleficia nō puniri propter bonū reipublice ꝯm arbitrium eius qui reipublice preest: ꝛcōsequenter tunc nō est contra ius naturale dispensare. ꝛ ste potest sic ꝛ aliter fieri punitio: ira ēt in voto q̄ naturali ꝛ diuino iure reddēdum est ꝓpter honorē dei. si nō expedit illud obseruari potest dispensari vel si aliō magis cedat ad honorē dei pōt cōmutari. Quinsista dispensatio sit magis iuris declaratoria ℣ relaxatiua: licet ēt dicā relaxatiua in ītum eū qui aliquādo ē vere obligatus. prelat⁹ deobligat obligando ad equale vel melius. ō quo
4 infra. ℟. vij. ste in voto sit dispensatio nō in p
ceptis dei vel nature. ℣ Quartū. Papa ergo dispēsare pōt in oī voto nisi per illud q̄ deo cōsecretur. quod dico propter votū solēne religionis. de quo infra. ℟. v. ꝛ solus dispensat in quatuor sibi ꝯm morē curie reseruatis. s. in voto perpetuo cōtinentie. ꝛ consequēter religiōis: ꝛ in tribus votis peregrinationis. s. terre scē. apl̄oꝝ petri ꝛ pauli. ꝛ sancti iacobi i compostella. ita de facto seruāt: lz nō sit iure cautum. nisi de voto ꝓ subsidio terre sancte extra eo. ex multa. vbi dicit pan. q̄ ēt legatus de latere nō pōt dispēsare cū requirat spāle mandatū vt ibi. Jn aliqua ītur votis ab hiis quatuor ꝯm inno. epi ꝛ superiores dispēsare possunt. intelligendo tamē de archiepō quo ad subditos suos ꝛ suffraganeos: nō agit quo ad subditos suffraganeorū ꝯm archie. non autē prelati inferiores: ꝓ quo. c. j. extra eo. ꝯz ho. dicit illud. c. hoc nō probare. ꝯz potius cōtrarium ꝯz qz lz loquatur epō nō tamē dicit hoc pēdere ab eius arbitrio. sed ab arbitrio eⁱ⁹ qui. presdet: fatetur tamen dictū inno. esse verū de cōsuetudine seruari: ita ꝯz glo. in. d. c. j. aray. ⁊ al. Sed hoc dictū nō intelligit de prelatis regularibus qui sicut irritare ita ꝛcommutare possunt quo ad religiosos subditos suos: ⁊ſue vota precesserint religionis ingressum, ⁊ſue sequantur lz ꝓprie in eis nō hēat locū dispensatio: qz si vota precedūt ꝓfessionē ipso iure in ꝓfessione dispensant: il vero sequant nō sunt firma: nisi cōsentiente prelato. quo casu dic vt. j. par. ix. sed intelligit in aliis. in quibus etiā dicit panor. in. d. c. j. q̄ vbicunq; inferior prelatus haberet de iure speciali ius epāle in personis: tūc posset dispensare in voto sicut epō: qz talis exercere potest epālia iura: ꝛ tunc ſra illa stabit ꝓprie. vt quilibz prelatus habens iurisdictionē ꝛ epālem possit in voto dispensare: facit glo. in clement. j. de re. eccle. nō alie. ꝛ q̄s not. inno. in. c. statuimus. de ma. et obe. ꝛ panor. in. c. significasti. de fo. cō. p. vel si ex speciali iure aut cōcessione hoc eis cōcederetur: ꝛ hoc sequitur cōiter doct. in. c. ſi. de post. prelato. Abbas tñ dispensare nō pōt in
5 secularibus sibi etiā pleno iure subiectis nisi cōsuetudo hoc daret. ℣ Quintū. Sēz pano. in. d. c. ex multa. ꝯpus dispensare pōt in voto terre sancte si factū esset pro denotione nō ꝓ subsidio: ꝛ idē in voto sancti iacobi. ꝛ facit. c. quod super his. ꝛ. c. ex multa. eo. titu. que fundant se super subsidio: ꝓsuetudo tñ aliter hz et ad papam maiores cause referunt: vt in. c. maiores. de bap. ideoq; in his recurrendum est ad papā: nec est verū q̄ si epō dispensaret teneret dispensatio: qz lz nō probetur casus hic papalis ex hoc q̄ cōiter tales ad papam remittunt. cum hoc esse possit ad terrorē vel cautelam. vel reuerentiā tñ probat ex hoc q̄ per literas papales. ista pape cōiter indistincte reseruant. Adde etiā ꝯm ro. q̄ votuꝫ quo aliena incerta deuota sunt in subsidiuꝫ terre
6 sancte. nō pōt per epm dispensari: vt in alios
casus cōuertant. etiā si vouēs religionē ingrediat. ℣ Sextū. Sēm archie. post pe. de pal. lz epō dispensare nō possit in voto cōtinentie perpetuo vt. ℟. sequenti. tñ dispensare potest in tali. puta si quis vouit cōtinere per annū et infra voto ꝓpetuo q̄s nō est religiōis aut cōtinentie: ꝛ similiter in voto quo existens in religione laxioti vouet strictiorem cū non sit votum perpetue cōtinentie nec religionis simpliciter: ꝛ similiter dispensare pōt vt habens votū simplex de arctiori transeat ad laxiorē ⁊ et q̄ existens professus in arctiori trāseat ad laxiorem sicut abbas hec pōt non tamē sine consensu conuentus: nō agit potest dispensare in voto tali religionis: cū. s. quis est obligatus intrare ꝛ non remanere: vt q̄ vouit ēs ingressum intentione probandi. vel nisi specialiter cogitans de remanendo. vel nō remanendo. quo casu ingreditur ꝯm formā iuris que est per q̄ per annū probet: qz nec summ⁹ pontifex hoc pōt cū pl⁹ epo pōt. Si ergo. s. tho. aut alius dicit q̄ solus papa dispensat in votis perpetuis: intelligit de voto cōtinentie ꝛ religionis. ℣ Septimū. Archidiaconus 7
nō pōt iure suo vti auctoritate dispēsandi cōtra ius cōe nisi inquantū cōperit sibi ex consuetudine legitime scripta ꝯm Archi. post pe. de pals. per quā ius epāle pōt acquirere. non agit papale qz esset corruptella: vt de archie. dictū est: ꝛ adde q̄ potest dū visitat absoluere a transgressione votorū. ℣ Octauum 8
Summus pontifex dispensare pōt in voto religionis cōmutando vnā religionē in aliā sicut ptz in literis quas ab eo deferūt apostate. ℣ Nonū. Abbas ꝛ prelati⁹ regularis qui subdito concessit licentiā vouendi ꝯm ricar. an 9
te votū emissum potest licentiā reuocare: ꝛ sic non tenebit postea factū: sed post votū emissum an possit dispensare. dicit rutius esse q̄ subditus recurrat ad superiorē sui ꝓlatis q̄s est satis equum ne quis videatur auctorizare in facto suo: tamen de veritate iuris potest dispensare. ar. c. manifestum. ꝛ quod ibi not. xxiij. q. v. nec est illud in facto proprio sed alieno: nisi si forte vellet dispensare propter suum commodum: quod non posset. sed solum propter necessitatem subditi. ℣ Decimū 10
Lz in articulo mortis simplex sacerdos absoluere possit ab omni casu ideſi peccato etiā transgressionis cuiuslibet voti. non tamē potest dispensare in voto: quia hoc nullibi conceditur: sed tantum absolutio que non est dispensatio. ℣ Undecimum. Episcopus ꝛ similes non possunt dispensare in votis a se emissis secundum Panormi. in capitu. magne. de voto. Utrum autez quis sua auctoritate possit vorum in melius commutare. Vide infra. ℟. septimo.

¶ Quarto queritur ſspecialiter quis possit dispensare in voto perpetuo continentie simplici ꝛ dicit spec. in ti. de lega. ꝛ sequit Jo. an. hoc posse epm per. c. veniens. qui cle. vel vo. sed illud. c. non probat: quia ibi dispensauit episcopus cum muliere: in qua secundū pan. fuerūt tria inducēda ad dispensationē prio q̄: votum. castitatis emisit nō inspirata lz in fraudem sponsi de futuro scilz meticulose: qz eius fruitam timuit: secundo propter magnus periculum: quia mulier videbatur incontinens: tertio quia erat iuuenis ꝛ suspecta: sed duo vltima sunt vnum tantum. Et ideo alii dicūt q̄ hoc potest epāsolū in casu illius capli. s. si votū fuerit periculosum lz non metu iusto. ꝛ verisimiliter timeatur incontinentia. ꝛ ita tenet do. car. ꝛ do. antho. in. d. cap. veniens. ꝛ panormita. dicens quod hoc potest episcopus in terminis. d. ca. veniens: ex quo reperimus casum concessuꝫ ab ecclesia. nec reperi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur sibi prohibita dispensatio: et ita sequitur sum. ang. et ro. et ita limitat doc. dictes q̃ ep̃s hoc p̃t. Sed ego dico q̃ predicti insufficienter mouent qr illud .c. hoc non probat cũ ibi ep̃s dispensauerit nõ vt ep̃us sed vt cõmissarius pape ex eius specifica cõmissione: vt ibi p̃z: et qõ dicit panor. nõ reperiri dispensationem ep̃o prohibitã verũ est in iure sed ex cõsuetudine curie: vt p̃z per literas aplicas eam sibi papa indistincte reseruat. Et ideo .s. th. dicit q̃ solus papa dispensat in voto cõtinentie et alias que non indigent crebra dispensatione. Cõcedo tñ ep̃m posse dispensare in hoc qñ recursus haberi nõ posset ad papã nisi pericolo imminente ex mora iuxta dicta. S. dispẽsatio. ij. Et qr sm. s. tho. euidẽter est dispensare in voto perpetuo cõtinentie. et dare licentiam petẽdi debitũ coniugi qui eã perdidit: qr talis quantũ in se est tenet seruare suũ votum nihil exigendo: ideo p̃z dicendũ est ep̃z in hoc non posse dispensare nisi rõne periculi inmoderati. Iz cõtrariũ senserit sum. ang. posset tamẽ sm archie. ep̃s dispensare in voto non nubendi: qr aliud est vouere castitatem: aliud vouere nõ cõtrahere matrimonium: vñ vouẽs non contrahere. fornicando non facit contra votum suũ.

¶ Quinto specialr querit an papa dispensare posset in voto solenni cõtinentie: et dico qõ quantũ ad votũ solennizatũ susceptiõe sacri ordinis oẽs cõueniunt q̃ papa p̃t: quantuz aũt ad solennizatũ professione religionis approbate: idẽ tz ricar. bõa. aug. de ancho. henri. de gãd. in ql. pe. ẽ pal. herue. in. iiij. io. ẽ nea. in quol. bnran. hug. car. archi. in ro. inno. gl. super. c. cũ ad monasteriũ. de sta. mo. panor. et sequit archie. et sum. ange. ac ro. et breuiter s. tho. q̃ oppositũ tenuit nõ hz secũ nisi alber. et veritatez fundatã in rõne irrefragabili et auctoritate spiritus. s. leui. vl. vbi dicit: animal quod immolari potest domino si quis vouerit sanctificatũ erit et mutari nõ poterit nec melius malo. nec pis bono. et de sta. mo. in. c. cũ ad monasteriũ: vbi dicit: abdicatio proprietatis: sicut etiã custodia castitatis adeo annexa est regule monachali: vt contra nec summus pontifex possit licentiaz indulgere. hec ibi. Necesse verũ q̃ ipse in quarto senserit cũ predictis: qr ibi recitauit et nõ determinauit: vt patz intuenti: in summa vero. s. 22. vbi supra. ar. xj. sic determinauit diceno. Sicut supra dictuz est et habet leui. vl. illud qõ semel sanctificatum est dñi non põt in alios vsus cõmutari: nõ. n. põt facere aliquis ecclesie prelatus. vt id qõ est sanctificatũ sanctificationem amittat: et in rebus inanimatis: puta q̃ calix consecratus desinat esse consecratus si maneat integer: vnde multo minus potest hoc facere aliquis prelatus. vt homo deo cõsecratus quãdiu viuit consecratus esse desistat. Solennitas autem voti consistit in quadam cõsecratione seu bñdictione vouẽtis: vt dictum est supra ar. vij. Et ideo nõ potest fieri per aliquez prelatum ecclesie. q̃ ille quivo tum solẽne emisit: desistat ab eo ad quod est cõsecratus. puta q̃ ille qui est sacerdos non sit sacerdos. Iz possit ob aliquã cãm executionem ordinis inhibere: et simili ratione papa nõ potest facere q̃ ille qui est professus religionem non sit religiosus: Iz quidam iuriste ignotanter contrarium dicant.

Nota.

¶ Est ergo considerandũ vtrũ cõtinentia sit essentialiter annexa ei ad qõ votum solẽnizatur: qr si nõ est ei essentialiter annexa. potest manere solẽnitas cõsecrationis sine debito cõtinentie: qõ non potest contingere si sit essentialiter annexa. Non est aũt debitum cõtinẽtie essentialiter annexum ordini sacro: sed ex statuto ecclesie: vnde videtur q̃ per ecclesiã possit dispensari in voto continentie. solennizato per susceptionem sacri ordinis. Est autem debitum cõtinentie essentiale statui religionis per quẽ homo abtenciat seculo totaliter dei seruitio mancipatus qõ nõ potest ulmul stare cum matrimonio in quo incumbit necessitas procurande vxoris. et prolis. et familie. et rerum. que ad hoc requiritur: vnde apostolus dicit. j. cor. vij. q̃ qui est cum vxore solicitus est que sunt mundi qõ placeat vxori. et diuisus est: vnde nomen monachi ab vnitate sumitur. peroppositum ad diuisionẽ predictam. Et ideo in voto solennizato per professionem religionis non potest per ecclesiam dispensari: et rationem assignat decretalis. qr castitas est annexa regule monachali. hec in forma. Ex quibus patet quod in ꝓpositro duo probat primo quod ecclesia de religioso non potest facere non religiosum: sicut nec generaliter de benedicto non benedictum stante re: vt patet etiam in rebus inanimatis. et per auctoritatem dei Leui. vl. secundo quod a monacho et consequenter a religioso non potest ecclesia removere continentiam dispensando vt contraheret: quia iaz non esset vnus sed diuisus: quod etiam probat auctoritate decretalis predicte scilicet cum ad monasteriũ: quod etiã probat. qr a religioso ẽdiu est religiosus separari non põt id quo formaliter sit religiosus. sicut ab albo albedo: huiusmodi autez est ꝓfessio qua obligat ad tria substãtialia religionis: vt per. c. qõ votos. S. pñti. eo. ti. lib. vj. Ex his aũt p̃z propositũ insolubiliter: qr si ecclesia in hoc dispensaret: aut de religioso faceret non religiosum aut religiosum incontinentem quoz vtrũq; est leõpossibile. Et ad motiuũ pe. de pal. q̃ in ol voto intelligitur excepta auctoritas pape: dicit. s. tho. hoc nõ bñ dicit. qr q̃dam sunt in q̃ bus hõ est ita liber sui q̃ etiã cõtra p̃ceptũ pape põt illa facere: vt cõtinere vill'is. Ad motiuũ richardi q̃ nullũ est votũ qõ nõ possit i melius cõmutari: dico. q̃ verũ est sed hoc nõ sufficit ad hoc q̃ votũ sit ꝓmutabile sz oz q̃ ablat dedicatio ad cultũ dei. Respõsiones etiã date ab aduersarijs ad ꝓdictã decretalez nihil valẽt. Nã inno. dicit q̃ summus pontifex non potest indulgere vel iniam dare. qr verbum licentia intelligit qñ hoc facit sine causa. i. sola voluntate. quod panor. dicit notandum pro intellectu huius verbi inia qõ non refert ad arbitrium boni viri: sed primo dico q̃ bar. expresse in. l. alio. ff. de ali. le. dicit q̃ cũ verbum inia veniat a verbo licet: dz intelligi nõ de nuda voluntate sed ratione regulata: et secundo dico q̃ tex. istam expositionem non patit quia nec in minimo voto potest dispensare sine causa rationabili. Alij dicunt q̃ non potest dare licentiam simpliciter non commutãdo in aliud bonum deo acceptum: quod plus placet panormi. sed contra primo quia esto q̃ possit esse aliquid melius religione religiosi vt bonum commune. tñ religioso nihil põt imponi eque bonum vt religio cum oẽ votum in hoc commutek vt dicetur: vnde si papa nõ potest in hoc dispensare non potest etiam cõmutare. secundo quia omnis licentia data a summo pontifice religioso contra castitatem est illicite et vltra eius potestatem data: vt patet in. d. c. cum ad monasterium. in verbis. S. allegatio: sed licentia quã daret in hoc voto contrahendi non dispensando sed commutãdo esset contra castitatem non obstante commutatiõe quia per eam soluitur castitas: vnde est impossibilis pape. Alij vt Ricar. et pe. de pal. dicunt q̃ non potest religioso ẽdiu est religiosus dare talem licentiaz: sed potest de religioso facere non religiosum: et tunc dare: sed contra primo quia probauit. s. tho. q̃ de religioso ẽdiu viuit fieri non potest irreligiosus: secundo quia semel dicatum deo mutari non potest quin sit dicatum: vt patet leui. vl timo. Et preterea ista responsio supponit vnũ falsum: scilicet q̃ alio sit quis religiosus alio obligatus ad continentiam: cum eodem formaliter sit verumq; scilicet professione. vt ex d. c. quod votum. Quod autem dicunt. quidam se vidisse papam sic fecisse de facto dico primo q̃ secundum aliquos dispensauit cuz nouitio non cuz professo. Dico secundo q̃ dispensauit de plenitudine potestatis non de iure quomodo potest intelligi opinio. s. tho. fm glo. in. d. c. cum ad monasterium. Dico tertio q̃ ego etiam vidi pontificem facientem maiora cuz scandalo totius xp̃ianitatis: vñ aliud est facere de facto aliud determinare q̃ ita possit fieri de iure: quod si faceret papa vt papa id est vt caput vtens adiutorio bonorum consultando factum et faciendo quod in se est vt sciat veritatem tali determinationi stãdum esset necessario. Quod autem dicitur est de voto continentie dicendum etiam videtur de voto paupertatis. vt patet per dictam decretalem.

¶ Sexto querit quid iuris de dispẽsatiõe cõ 6. qr
mutatione ꝯtum ad cãm mouentẽ ad dispẽsandum vel dispensationem petendũ: et dico duo. P̃ primũ. Scõm. s. tho. prelati non possunt in votis pro suo libito dispensare: quia sicut prelatus non potest precipere malum ita nec bonum impedire. s. opera virtutis: sed ad eum spectat dñudicare quid sit magis virtuosum. Et ideo in manifestis dispensatio ꝑlati non excusat a culpa. puta si dispensaret cum aliquo super voto de ingressu religionis nulla apparente causa: Iz si esset cã apparẽs propter quam saltem in dubium verteretur. tunc posset stari iudicio prelati dispensantis vel commutantis: non tñ iudicio proprio. nisi esset aliquid manifeste illicitũ: aut non posset quis facile ad superiorem recurrere. hec tamen limita vt. S. dispensatio. S. ij. Que aũt sint cause rõnabiles dispensandi vel commutandi: videtur dicendum q̃ fm. s. tho. cause dispensandi sunt treз. s. si id quod sub voto cadit sit malum. vel inutile. vel maioris boni impeditiuum: cause vero commutandi videntur esse impossibilitas exequendi seu incommoditas que est impossibilitas iuridica. vt. S. potentia. vel maior vtilitas. dum. s. fit commutatio in aliquid deo gratius. sicut si expense peregrinationis mutentur tempore famis in pauperum substentationem. quod probari potest per tex. in capi. ex multa. eodem titulo circa finem. vbi innuitur vota posse commutari vel reddimi si necessitas exigit. vel vtilitas suadet: et in his bonus vir iarbitrabitur. ar. ibidem.

¶ Septimo queritur quid de dispẽsatiõe et cõ 7
mutatiõe ꝯtum ad ipsa vota cõmutabilia: et dico multa. P̃ primum. Licet non omne votum sit dispensabile proprie: quia. s. non omne votũ est de malovel inutili: vel impeditiuo maioris boni: oẽ tñ votũ est commutabile in aliud opus pietatis sm communez doctrinã

1. dict.

sanctorum: et patet iu. c. magne. ℣. cum igit̄ de voto: quod tamen fallit in voto quo aliq̄d per consecrationem aut benedictionez actu
2 dicak deo vt. ℣. ℣. ℣ Secundum. In dispensatione et commutatione votorum requirit superioris auctoritas nec potest quis propria auctoritate votum suum in melius commutare. eo. ti. c. j. et. ff. si cer. pe. l. ij. insti. ℣. mo. tol. ob. vbi non liberak soluens rem meliorem nisi soluat quod dz: quod tamen limita pro nisi commutetur in votum religionis: vt infra parti. iij. Limitat secundo sum. ang. nisi sit certum q̄ illud in quod mutatur sit melius et deo acceptius: qz tunc sufficit petere inlamz non obtineatur alle. c. lz. eo. ti. et. c. peruenit el. ℣. de iureiur. sed scō mentem. s. tho. qui vult q̄ in voto sit dispensatio eo modo quo in aliqua lege dicendum est q̄ licitum est propria auctoritate venire contra votum in casu in quo id quod quis vouit est manifeste illicitum: et non potest oportune ad superiorem recurrere: vt dicit. 22. vbi. ℣. ar. vlti. ad secūdū in fi. et per illicitum intelligit malum inutiles impeditiuum maioris boni: et sic hoc est licitū vbi locū habet dispensatio nō aūt vbi locum hz commutatio: quia tunc votum ligat: et nullus potest soluere seipm. Et si dicatur q̄ commutatio aliquando hz locuz vbi occurrit melius: incōpossibile voto dico q̄ non nec eo casu votum ligat: quia est melioris boni impeditiuum. Capm aūt licet quod sum. ange. alle. nihil facit. c. autem peruenit sm expositionem doc. est pro me. qz ibi dicitur: q̄ propositum aut promissuz non infringit qui illud in melius commutat: quia doc. qui illud dictuz intelligunt etiam de promisso per votum diuntur esse verum si accedit auctoritas superioris: vt inno. vel si primum votum erat noxiuz et illicitum: vt io. an. et gof. vel vbi maius bonum est incompossibile voto: vt do. an. et consequenter vbi est maioris boni impeditiuum. Et sic omnes expositiōes sm nostram doctrinaz sunt. Nec expositioni io. an. ob. quod obicit Panor. quia melius presupponit bonuz: quia melius ibi potest stare pro bono. sicut peccator conuersus motes bi in melius commutasse. Quinvero intelligunt de promisso mediāte iuramento dicunt vt dicit panor. non esse verum si iuramentum concernit vtilitatem priuatam quia requirit auctoritas eius cui est prestitum. ar. d. l. ij. nec si concernit honorem dei. nisi vbi illud melius est incompossibile iuramento: immo nec tunc hoc panor. admittit indistincte sed solum si propria auctoritate mutetur in votum religionis: tamen dico cuz do. an. q̄ nunc indistincte potest: quia tunc ℣mentum est mālotis boni impeditiuum.

℣ Tertium: Secundum archie. post pe. de palu. 2. o. Tho. auctoritate iuris omnia vota commutantur in votum religionis: etiam. si ne dispensatione: quia tanq̄ perfectuz inclinat: vnde qui voto tenetur ad ingressum religionis arctioris in qua tamen non tenetur remanere licite vouet professionem in laxioriz et primum votum temporale includit in secundo tanq̄ in perpetuo. hoc tamē archie. post pe. de pal. limitat. Nam q̄diu aliquis est notitius excusatur a voto personali. puta ieiuniorum: huiusmodi. non autem a reali puta de dando elemosynam: immo per se dz soluere debita: sed per professionem qua cedit bonis et mundo moritur vota personalia extinguntur: et realia debita in monasterium transferunk: quod obligak sicut heres. ℣. non vltra valorem bonorum que recipit de illo si fecit inuentarium. vel si non fecit ex ignorantia iuris sm aliquos sicut nec quicunq̄ alius heres. Sed pro hoc no. q̄ ista sunt vera in foro contentioso solum: in conscientia autem nullus heres tenetur vltra vires hereditatis.

Fallit autem quod dictū est de cōmutatione in votum religionis: primo in voto quo quis vouit aliq̄d dare in subsidiuz terre sancte: qz non commutak sine inla pape. sm rodē. ℣. q̄tum ad quantitatem secus q̄tum ad laboreq̄ eundi aut mittendi sm. ℣℣. sed si votum fuit de peregrinando solum. absolueretur per religionem. secundo sm ricar. quem sequit̄ sum. ang. et ro. quando is qui p̄fitet intendit actu vel habitu velle remanere obligatus voto prius facto. qz indiget dispensatione: sed ego dico q̄ si istam intentionē habuit ab ipso p̄fectionis ipso iure est absolutus: vt videt vel le etiam. s. tho. si vero eam habuit in ipso instanti vel post. illud votum non est firmum. nec eo modo quo de voto religiosi dictum est supra. votum tertio. ℣. tertio. Tertio fallit secundum Sum. ang. in casu quo probabiliter dubitarek an melius esset seruare votum aut religionem intrare. vt si rex magnus voluisset acquirere terram sanctam: quia papa esset consulendus: sed hoc est verum de bene esse. non autem necessario: quia potest intrare auctoritate iuris per capitulum scripture. extra eo. ℣ Quartū. Votū factū deo intuitu certe p̄sone vel loci. puta de dādo alicui tali pauperi vel tali monasterio cōmutari nō p̄t a vouēte. p̄pria auctoritate. lz p̄sona sit malevite vel eccl̄ia male officiata: qz q̄s semel placuit ampliusdispensare nō p̄t: de reg. iur. lib. vj. sed vtrū cōmutare possit eps̄ sunt opiniones. Archie. tenet q̄ non nisi ex cā ꝛgēte. puta q̄ ℣

ecclesiā est destructa et hmōi: qz iam ius est illi quesitum. quod auferre non dz: et hoc sequitur ray. et dur. in suis summis. bartho. de cayet sum. ro. addēs hoc probari in. c. ex parte. de censi. vbi vouens compelli pōt ad exequendū votū: et confirmak ab aliis: qz ex quo est pia causa ibi. tuo quesitū est etiaz abhit: vt no. et habetur in. l. illud. C. de sacr. sanct. eccl. Aliq̄ vero dicunt q̄ tali loco vel persone non acquiritur ius quasi res deuota sit tam sua. quia nec eis nec aliquibus pro eis acceptātibus est facta pollicitatio. sed solū deo: vnde si deo satisfiat per commutationē in melius: vel etiā inequa lē quando causa subest ex parte vouētis. libe ratus est qui vouit: qz satisfecit ei cui promisit donec tñ cōmutetur hz ius agēdi ꝛagere pōt is ad quē ventura erat res deuota. apud episcopum vel alium superiorem vt compellat vouentem reddere: et hoc etiam nō aliud vult d. c ex parte. et. d. l. illud. vt. ℣. votum. 1. ℣. 19. et hoc sequitur. ℣℣. et sum. ang. qui vult q̄ ex voto nō acquiratur actio intellige realis. alicui nisi sit ei data vel promissa. et hoc est verius. Under si talis vouens religionem ingreditur liberatus est. et a fortiori liberatur si religionem ingreditur vel si res erat deuota pauperibus in genere sm. ℣℣. secus si non ex voto soluz deo facto. sed ex aliquo alio respectu se homini obligasset: quia nec per religionis
5 ingressum: nec per dispensationez superioris liberaretur nisi vt dixi. ℣. papa. ℣. 13. ℣ Quintum. Qui non vouit. sed tamē patri vel alteri promisit votuz eius implere: potest in religionis ingressum permutare: quia non plus tenetur ad voti implectionem qui hoc promisit
6 homini. ℣. qui p̄sum est deo. ℣ Sextum. Qui vouit vnum filium suum determinate tradere religioni. non potest sine auctoritate superioris alium mutare secunduz pe. de pal. nec similiter si voluit ipse intrare. aut adire terram sanctam secundum sanctum thomam
7 non potest alium supponere loco sui. intellige sine licentia pape. ℣ Septimum Votum de festiando sabbato factuz superstitiose intendo. s. illi tere veterio testamenti non tenet. sanctum vero ex reuerentia beate virginis: si haberet inducere iudaizationem vel speciē eius vt qz qui vouit cohabitat iudeis. esset omnino commutandum: quia etiam a specie mali
8 abstinendum est. pri. thessalos. quinto. alias seruari potest. ℣ Octauum. Si per confessorem impositū est alicui in presentia adire terram sanctam. panormitanus in. c. quod super his. eo. ti. de mente io. an. dicit q̄ si talis penitentia fuit iniuncta pro subsidio terre sancte solus papa commutat. si vero pro ls bone it

nerandi etiam solus papa commutat: si ille emisit votū: si vero solū assumpsit signū peregrinationis dispensabit interior. Adde secundum Ludo. de ro. in suis singu. q̄ si papa im ponit penitentiam alicui transmutando votum. episcopus potest illam penitentiam cō mutare et alterare. de quo est ꝛglosa in. c. tempora penitentiali. xxvj. q. septima. et secundū eundem ludo. est tex. in. l. si quis libellos. C. de app.

℣ Octauo queritur quid iuris de ipsa dispensatione et commutatione votorum in se. et dico 8. q.ª multa.

℣ Primum. Secundum archie. post pet. de pal. in dispensando requiritur forma expres 1. dict. sa vel tacita. ita scilicet quod intendat quis dispensare. quod secundum canonistas pōt papa qui iuri non subditur: non autem episcopus nisi exprimat. hoc conce. predē. literas sed verius inquit est quod in omnib⁹ in quibus prelatis non est taxatus modus cuz forma dispensandi. eo ipso quod dispensant quod faciunt effectum animo dispensandi: vel sciunt et non contradicunt. quando facile et libere contradicere possent.

℣ Secundum. Ad hoc quod dispensatio sit 2
legitima secundum Innocen. in rubrica. de obseruā. ieiunī. et Archidiaco in capitulo. presbyter. dist. in. xxvij. duo requiruntur scilicet causa legitima in vouēte. et q̄ id in quod votum commutatur melius sit deo acceptio et hoc videtur velle capitu. primo. eodem et tu. et sequitur Pet. de palu. sed vt panormit. egregie et subtiliter no. in. c. primo per tex. in capitu. ex multa. eos. commutare in melius tunc est necesse quando sola vtilitas mouet ad commutandum: quia scilicet ex parte vouentis non est causa nisi voluntas: secus vbi est necessitas ideſt inpotētia vel incōmoditas: quia sufficit commutare in simile. ar. capitu. magne. eodem titu. et quod legitur et no. in capitu. primo. de rerum permuta. in simili immo summa angelica notans Panormitam. dicit se credere quod sufficit si mutetur in equale et si non in simile: sed Panormita. per simile intellexit equale: immo ipsamet sum in verbo votum tertio. ℣. xxvj. in fine tenet cōtra Rod. quod sufficit commutare in minus quod aliquo iure non probatur nec bene dicitur: quia vt dicit sanctus Tho. cōmutatio est quidā contractus in quo prelatus se habet vice dei. ex quo sequitur quod oportet ibi esse equalitatem. quod tamē nō oportet scrupulose accipere sed sufficit arbitrium boni viri cessante fraude et lata culpa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Rursus de voto quinto inctum specialiter spectat ad coniuges.

Otū quinto cōsiderari pōt spāliter inquātū spectat ad cōiuges: pter ea q̄ dicta sunt. ℨ. votū. 4. ℌ. 2 ctū ad irritationem.

1.q. ¶ Primo ergo q̄rit q̄d iuris de votis cōiugū q̄ nō sunt de cōtinētia vel religiōe: vtpote q̄ mulier vir: mulier vxor pōt facere votū puta dicta sale alteri ctū ad debitū ipugale: qr ctū ad hoc sunt pares: vt in. c. gaudem⁹. ō diuor. ph cū vxor abstinētiā sine viri ꝓsensu vouere nō possit. 33. q. 5. manifestū. 2. c. noluit. sil'r nec vir poterit sine cōsensu vxoris ꝑm Ino. 2 hoc ꝑ regula tenēdū est sicut q̄libet glo. in. d. c. manifestū. q̄ vxor vouere pōt ea q̄ nō sunt i p iudicio viri sicut recōtra: q̄cq̄d pōt dare sine viri cōsensu pōt vouere. vt de his de q̄b⁹ pōt elemosynā facere nisi ipediat scādalū. q̄ nō sit pharisaicū. Fallit q̄ dictū est ℨ ray. ino. ho. 2 oēs in voto subsidij terre sctē. q̄ vir facere pōt sine cōsensu vxoris: de vot. ex multa: ly ꝑm bñ tho. 2 alber. nō sit cōsulēdū viro vt crucē accipiat sivxor nō pōt eū sequi 2 ō icōtinētia timeat: vxor uēt ꝑm ho. pōt invito marito votū ꝑdictū emittere: sed si est suspecta vel nimis iuvenis redimet illō: alias ibi si talis est q̄ secū possit ducere bellatores alias oīno redimet. d. c. ex mrta. i. fi. ℨ. s. tho. dicit q̄ vxor hoc nō pōt sine licētia: qr nō pōt sic discurrere sine periculo castitatis nec hoc dicit illō. c. ex multa. Fallit et ℨ Archie. 27 vf. b. tho. i modica pegrinatiōe et sine voto. ꝓpter domū dispōnēdā. vel domicilij alio trāsferēdū: qr hocvir pōt facere sine inia vxoris: ꝑm. s. tho. in dispsitiōe dom⁹ 2 regimīe vite. mulier est subiecta viro 2 nō cōtra. Q̄ aūt dicit panor. in. c. scripture. eo. ti. 2 sequit sum. ro. cōtra ang. q̄ vir pōt emittere aliq̄ votū abstinētie nō ꝑiudiciale. vxor aūt nullū sine cōsensu viri nō ē verum: qr nō est vxor sub viro eo modo quo filius ipubes sub parētibus: quorū. s. volūtas est filij. Ex quibus ptz q̄ vir sine cōsensu vxoris aut vxor sine cōsensu mariti habitū mutare nō pōt: puta suscipiendo habitus tertij ordinis alicuius religionis: qr hoc est preiudiciale. cum aliquando generet horrorem.

¶ Scō querit q̄d iuris de voto ꝓpugū ℨtuz ad ptinētiā q̄s hoc votū sequit matrimoniū nō q̄s p̄cedit vide. ℨ. mrimoniū. vij. ℌ. v. 2 di co ℨ ray. 2 alber. q̄ ctū ad hoc vir vxor ad paria iudicant. xxxi. q. 5. si q̄. Pōt aūt hoc votū triplex fieri: prio vno vouēte cum alteri⁹ inia. scō vno vouēte cum alteri⁹ inia. tertio vtroq̄ vouēte de cōi ꝓsensu. Q̄ñ fit prio mō si erāt spōsalia tm̄ dic vt. ℨ. spōsalia. ℌ. vij. 2 ro erat matrimoniū ratū. s. q̄ verba de presenti sed nō ꝓsummatū. ꝑm pe. d q̄ vouit tenet ingredi religionē: 2 matrimoniū soluit per ingressum: de quo. ℨ. diuortiū: si vero erat consumatū nō pōt vnus eoꝝ vouere vel intrare religionē inuito alio nisi ob fornicationē notoriā de quo. ℨ. diuortiū: nō pōt et vouere cōtinentiā ctū ad redditionē debiti ℨ3 oēs: q̄ vouere nō pōt alienū: ctū vero ad exactionē sūt opiones. Nā vt dicit. s. tho. in. iij. di. xxiij. q̄dam dicūt q̄ vnus hoc pōt vouere sine consensu alterius: qr in hoc q̄libet ē sui iuris: q̄ richar. dicit esse cōiunctū: 2 videt cōsentire pe. de pal. dicēs th nullū hoc esse consulendū quidā vero inḋt. s. tho. ꝓbabilius dicit q̄ nō pōt: quia nimis oneros⁹ fieret matrimoniū alteri q̄ semper oporteret subire verecundiā in petēdo debitū 2 hanc opinionē sequit alber. 2 durā. 2 io. de neap. dicēs hāc esse probabiliorem: 2 secundū illos in tali voto nō solum potest episcopus dispensare: vt aperte trahi potest ex hoc quod dicit Johan. an. in no. vel in. c. rursus. qui cle. vel yo. sed ertiaz alter coniugum potest irritare. Utraq̄ autem opinio est vera fundata in hoc principio quod coniunx in vouendo non potest alteri ꝓiudicare: vnde si istud votum sit de non petendo absolute non valet quia ꝓiudicat: si vero sit de non petendo ratione sui sed tantum ratione loci tenet: quia non ꝓiudicat: vnde si vouet se non coiturum nisi ad complacendum coniugi est licitū. Quando aūt fit scō modo quantū ad solenne professione vide. ℨ. diuortium. ℌ. xvj. quantum vero ad solenne susceptione ordinis sacrivide. ℨ. matrimoniū vij. ℌ. decimoseptimo. quantū vo ad votū sim plex dicit pe. de pal. q̄ sicut vir licentiāo vxorem ad votum abstinentie. posset postea revocare licet cum peccato si sine iusta causa. et mulier teneretur obedire. ita 2 ad simplex votum castitatis licentiam potest revocare: sed non est simile: quinimmo! inter ista distinguit glo. in capi. manifestum. trigesimatercia q̄st. v. 2 ratio est quia votum abstinentie potest pertinere ad gubernationem familie aliquo modo. non autem continentie. Unde. s. Thom⁹. 2 Johan. de neapo. dicunt quod non potest revocare votum continentie in quod consensit. immo nec petenti reddere si ne mortaliter: qr vt dicit Jo. de neap. cooparet ei in crimine mortali. ar. xxxiij. q. v. continentie. q̄ pet. limitat si consensit in faciem ecclesie: sed male quia votum fit deo occulta cernenti: male etiam probat Panormit. in. c. charissimus. de cōuersio. cō. q̄ possit licentiāo revocare votū continentie sicut 2 abstinentie. ꝓ hoc quod continentia est abstinentia: qr nō est verum. ꝓprie. est tamen verū quod dicit per. q̄ si vir ad rēpus dissimulat votum vxoris post ea cōtradicit. illa non tenet implere. Sēm imo. autē 2 oēs dana licentiā vouendi si ipe non vouear: exigere nō prohibetur. de cōuer. coniu. c. j. licet reddere nequeat exigenti: vt dicit. Quando aūt fit tertio modo quantū ad vota solennia dic vt. ℨ. matrimoniuz vij. ℌ. xij. 2. ℨ. diuortium. ℌ. xvj. quantum vero ad simplex dic q̄ nullus eorum pōt exigere vel reddere: sed est mortale: 2 si vnus frangeret votum. puta fornicando alter nihilominus seruare tenet. xxxiij. q. v. q̄s deo: sed vbi esset periculum incontinētie esset dispensatio querēda quam ꝑm. ℵℵ. posset eā facere q̄s verum est eo modo quo dictum est supra dispensatio. ℌ. nono.

3 ¶ Tertio queritur quid iuris de voto coniugum quantum ad religionē: 2 dico de hoc esse dictum. ℨ. diuortium. ℌ. xvj. 2 matrimonium. vij. ℌ. xij. 2 matrimoniū. vij. ℌ. v. 2 viterius dicā quedam. ℙ Primum. Si cōiugi dicēti se an te carnalē copulam velle religionē intrare. episcopus vt dz terminū ad ingrediendū prefigerit 2 ille eo lapso ingrediatur. nihilominꝰ secundum Ray. valebit ingressus si copula non precessit. ar. de conuer. coniu. ex publico 2 et secundum ꝓpos. relicto in seculo expectabit nubere per annum. ℙ Secundum. Si cōiunx extorqueat licentiaz intrandi vt aut metu iusto. secundum Hostien. nihil nocet licentianti. xxxiij. q. v. notificasti. nisi forte per tempus ratificet: extra qui cle. vel yo. insinuante 3 Et idem si interuenit dolus secundum. ℵℵ. Host. 2 Hostien. ℙ Tertiuz. Si vxor sine cuius licentia vir religionem intrauit vult ingredi et maritus contradicit secundum Ray. si vir iam eductus est de monasterio. 2 restitutus vxori. illa eo inuito ingredi non potest. xxxiij. q. v. quod deo: si vero non est eductus secundum Innocen. ingredi potest mulier si in ingressu viri continentiam vouerat. xxvij. q. secunda agatosa. si vero non vouit non potest ingredi inuito viro. 2 ingressa potest educi. ar. d. c. quod deo. de conuer. coniu. c. j. sed intelligē quod non potest petere si tacite vel expresse est professa aut vouit: sed secundum Ray. etiam si non vouit potest intrare inuito viro d. c. agatosa. 2. xxxiij. q. v. qui vxorem. 2 con. pe. ho. 2 Host. 2 verum est si vir erat professus aut vouerat: ar. d. c. quod deo. nō aliter.

4 ℙ Quartum. Si ambo coniuges fornicati sunt non potest alter altero inuito religionez intrare secundum. ℵℵ. sicut 2 no. hug. in. d. capi. agatosa. 2 si intrauerit revocari potest secundum eosdem: 2 idem ꝓ panormita. in dicto capitu. significasti. de diuor. 2 sic adulteria coniugum parta compensatione tollūtur licet differant qualitate: vt quia vnius est notorium. alterius occultum.

5 ℙ Quintum. Si vterq̄ non petita licentia ab alio religionem intrauit. secundum. ℵℵ. se invicem repetere non poterunt: quia neuter potest dicere ad alia se spoliatum: sed vterq̄ intrando videtur renunciasse iuri quod habebat 2 iuri exigendi debitum: deoq̄ tenuit votum vtriusq̄ quo ad exigere 2 reddere. vt non possint exigere nec reddere teneantur. Sed intellige si professi sunt. aut vouerunt.

6 ℙ Sextum. Si vterq̄ credens alterum mortuum intrauit secundum Innocen. amborum votum ratificatum est professione voluntaria si est secuta: sed si non est secuta nō succedit obligatio: 2 ita intelligitur dictū. ℵℵ. qui videtur oppositum sentire.

4.q. ¶ Quarto queritur quid si alter coniugum devouit filium religioni: 2 dicit ꝑt. de palu. quod si parer vouit filium aut filiaz ablacta tos: potest 2 debet offerre monasterio etiam matre inuita: sed si erat in vtero vel sub lacte: quia partus est pars viscerum. 2 cum est sub lacte magis est sub cura matris. non potest vouere i cū effectu a solo patre. quinetiaz mater posset votum irritare.

¶ De vsucapione.

Usucapio est acquisitio dominū per continuationem possessionis tempore lege diffiniti. ff. eo. l. q. quod rēpus est triennū insti. eo. in princ. 2 no. io. xxvj. q. iij. in sum. Et inducta est vsucapio pro vtilitate publica: ne rerum dominia sint incerta. ff. eo. l. j. institu. eo ℌ. j. 2 vt finis litibus imponatur. ff. ꝓ suo. l. ff. ℙ Huius effectus est ꝑm oēs vt rei vsucapte dominium directum acquiratur. C. de pac. l. traditionibus. ff. de vsucapio. l. j. 2. iij. ff. pro suo. l. fi. Et locum habet in conscientia eo modo quo preceptio. de quo. ℨ.

1.q. ¶ Primo autem queritur que requiruntur ad vsucapionem: 2 dico quod quattuor.

ℙ Primo bona fides ne dum in vsucapiente toto tempore vsucapionis. sed etiā in principio cōtractus ex parte tradentis 2 accipientis. ar. ff. pro emp. l. ij. ℌ. si eam. vbi not. quod ignorantia iuris non excusat vt quis sit bone fidei. ff. de vsucapionibus. l. nunc. ℙ Secundo quod res sit mobilis: quia circa res immobiles est prescriptio. ℙ Tertio quod res tra-

datur vel quasi aliter possessio non haberet sine traditione vel quasi. C. de pac. l. traditi. in fi. de rer. diui. ℌ per traditionem. vel alio modo possideatur tempore debito idest triennio.

¶ Quarto. titulus verus non putatiuus nec falsus. ff. pro leg. l. secunda. et tertia. C. de usucap. pro here. l. fi. et ibi azo. Qui autem sint veri tituli. ℨ. ℌ. vltimo.

2 ¶ Secundo queritur que possint usucapi: et dico quod omnia exceptis que prohibentur vt res furtiue et vi possesse vt no. glos. in sum. ℣ſ. q. iij. et res sacra et religiosa. et liber homo et decima. de prescript io. causam que. et seruus fugitiuus. Probatur hec insti. eo. ℌ. sed aliquando. et ℌ. sequenti. Et via publica. et aqueductus. ff. eo. l. usucapionem. C. de aque duc. l. diligenter. libro vndecimo. ff. de via publ. l. viam publicam. Item vbicunq; prohiberur alienatio. et usucapio regulariter prohibetur. de fun. do. l. ſi fundo. ff. de verb. sig. l. alienationis.

3 ¶ Tertio queritur quis potest usucapere: et dico quod omnis qui potest licite possidere vt paterfamilias et filiusfamilias in peculio pupillus ſi habet animū possidendi. Iz nō in seruenit auctoritas tutoris: furiosus ſi sane mentis usucapere cepit: incipere autem non potest durante furore. ff. eo. l. iij. ℌ. ſ. ℣. et iij. Seruus autem usucapere non potest: quia nihil potest possidere. l. labeo. ff. eodē. et. l. ſ. ℌ. item acquirimus. ff. de acquirē. posse. nisi peculiariter ex scientia domini possideret. vt in. d. legibus.

¶ Quarto queritur qui sunt tituli dominiū 4 transferentes et dico quod sunt. x.

Titul. ℣ Primus est titulus pro soluto. qui locum habet quando ego credo me tibi debere centum ex quacūq; causa. et tu idē credis. et soluo vel aliquid do loco solutionis. et sic iustus error dat causam prescribēdi: quod tamē fallit quando aliquid soluitur causa emptiōis que non precessit. ff. pro emp. l. ij. respon. ℣. ff. pro solu. l. pe.

2 ℣ Secundus pro ēptore qui locum habet ēi quis in veritate emit rem alienam. vel a furioso bona fide quem credebat sane mentis ff. eo. l. pignori. ℌ. ſ. ℣. ff. p empto. l. ij. ℌ. ſi apud io. et ibi omnes dixi. requritur bona fides. in rebus mobilibus tam tradentis ℌ accipientis: ita q; emptio sit pura. non conditionalis. ff. pro empto. l. ij. ℌ. ſi sub condītione. item q; precium soluatur vel fides habeatur de precio. qz aliter non transferretur dominium. insti. de re. di. ℌ. vendite. item q; eadē res que est empta tradatur: qz ſi daret alia: non usucaperet pro emptore. l. ij. ℌ. cum alicui. ff. pro emp.

℣ Tertius pro transacto. qui habet locum in re tradita vt a lite recedatur ab eo qui credebatur dominus. C. pro transacto. l. ex causa. C. de transac. l. ſi profundo. 3

℣ Quartus p̄ herede. qui habz locū vbi quis est verus heres vel saltem iuste et probabiliter hoc putat. Non tamen hz locū in suis heredibus: quia quodammodo cum' viuente: cohereditarium rerum domini estimantur. l. ij. ℌ. fi. ff. pro here. C. pro here. l. nihil pro herede: sed in extraneis heredibus distingue: q; aut res est viciosa. puta furtiua aut vi possessa. vel res fisci. q; nullo tempore prescribi pōt. C. communi. de usucapio. Iam pridem. vel pupilli. vel res data pressidi. contra. l. iu. repetundarum. ff. de acquiren. re. do. l. bone fidei. et sic heres ghalis vel successor spālis rei alicuius prescribere non potest. ff. de publi. l. sed hi. ℌ. actionuz hāc de quo vide supra prescriptio primo ℌ. octauo. ſi vero res non est viciosa. sic dic: vt ℣. prescriptio scōe. 4

℣ Quintus pro donato qui habet locum cum in vero non in opinione aliquid est donatum bona fide. C. pro dona. l. vltima. et quod donatio teneat: quia ſi pater donat filio et decedat. non usucapiet pro donato filius. quia donatio non valuit ratione patrie potestatis ff. pro dona. l. ſ. ℌ. ſ. ff. pro here. l. ij. ℌ. filium. licet etiam rem alienam quis donare non possit. quo ad hoc vt dominium transferatur in preiudiciuz veri domini: quia quod quis nō habet transferre non potest. C. de dona. l. ſi filius: valet tamē vt usucapiatur. ff. pro dona. l. ſi is qui alienā. et. l. ſi. et de iurepa. c. cura. 5

℣ Sextus pro derelicto. qui habet locuz in ea re que credebatur a domino derelicta. et aliq; possidere incepit quāuis ignoret a quo sit derelicta. ff. pro derelic. l. ij id qō pro derelicto. 6

℣ Septimus pro legato. qui locum habet cū alicui res legatur aliena bona fide. ff. pro legato. l. pro legato. la prima. Et quāuis legatus ademptū sit tamen. usucapio currit. d. l. pro legato. et. l. vlti. dūmodo p̄babilis error excusetur puta credit testatorem fuisse sane mentis cum tamen foret furiosus. vel ignoret legatū per codicillum ademptum esse. 7

℣ Octauus pro dote qui hz locū cū res aliena pro dote bona fide datur. l. viti. ff. pro do. 8

℣ Non' pro suo. q̄ hz locū cū quis possidet rē quā credit suā aliq; titulo tit. ff. p̄ sua. l. ſ. vl. 9

℣ Decimus. pro iudicato qui locuz hz cū res est iudicata a qua nō est appellatū spacio decem dierū. que usucapit: qz transit in rē iudicatā. ij. q. vl. anteriorum. ℣ Inv sucapione igit̄ requritur aliquis de istis titulis. et bona fides. et q̄ res non sit viciosa. vt dictum est. 10

¶ De vsura primo q̄d vbi fit in genere. neo. Est enim vsura secundum ℟. ay. cui con cor. Innocen. extra. eo. capi. primo. lucrum ex mutuo pacto debitum. vel exactum: vbi nomine pacti venit etiam intentio principalis idest sine qua non. que est pactum quodam modo implicitum: secundz gof. vero est quic quid sorti accidit intentione precedente vel pacto. vbi nomine sortis venit mutuum: et ſi precedente. non ponitur respectu mutuationis. sed accessionis: quia licet talis intentio sequatur mutuum: tamen facit vsuram. ℣ Patet secundo tota materia vsurarum viris doctis: quia vbicunq; concurrunt ista tria mutuum. lucrum principaliter intentum. et pactus est vsura formalis: vbi vero cessat pactus sed sunt duo prima scilicet mutuum et lucrū ex ipso mutuo principaliter intentum est vsura mentalis: vbi autem non est mutuum ex pressum vel tacitum nullo modo est vsura: sic militer vbi deficit intentio lucri pactum ſi mul: sed si deficit intentio et adsit pactum nō est vsura mentalis sine quo ad deum. sed formalis sine quo ad iudicium ecclesie: ſi vero econuerso desit pactuz non intentio. nom est formalis sed mentalis. Propter rudes tamē queritur de multis.

¶ Primo ergo queritur vtrum sola spes lucri ex mutuo faciat vsurarium: r dico quod ſic eodem titulo. capitulo primo. et capitulo cōsuluit. et. c. ſi fenerigneris. xiij. q. tertia. sed spes est duplex. Nam quedam est secundaria idest qua mutuans sperat quidem lucruz sed tamen etiam ſi illud non speraret nihilominus mutuaret ex debito cōscientie vel charitatis vel amicicie r huiusmodi: et hec nō facit vsuraꝝ iuxta secundum doctores communiter in capitulo consuluit. eodem titulo. vt dicit Ioannes an. in regula peccatuz. libro sexto. et ita tenuit richardus in. iij. distinctione decimaquinta. Innoc. ber. ala. gof. ho. panor. et multi alij in. d. c. consuluit: ar. etiam. c. quid proderit. di. lxj. cin. c. in singulis. di. lxxvij. et c. ſi officia. di. lix. ſ. q. ſi. Ofpio. quia cū quis mutuat scire potest debitorem sibi obligari ad antidota naturaliter. de testa. cum in officijs ita: et contra principalis est beniuolentia ſi ea cessante non mutuaret: et lucrum est secundaria. Principalis autem intentio lucri est que facit vsuram non secundaria: sicut et in simonia. distin. lxj. quid prodest. in glo. et dist. lix. ſi officia. et sic intellige et accipe intentionem in. c. primo. decimaquarta. q. tertia. et hoc est iudicata a qua nō est appellatū spacio decem dierū. que vsucapit: qz transit in rē iudicatā. ij. q. vl. anteriorum. ℣ Inv sucapione igitur requritur aliquis de istis titulis. et bona fides. et q̄ res non sit viciosa. vt dictum est.

1. q.

Vsura.

Vsurarium hodie
per ge de
magis mod
mo. 3f.

o/o

mista nā nō comp̄o delict. paul. in l. 3. ℌ. fin ff. comodati et ibi ling. lud. roma. 480. / ꝑ quo modo peccat qui aliquid nō mutuat cum tali nō mutuando mag. ℌ. non debes parere
liste posse ꝑ ipse mercedem et nō est vsura q̄ respio pro quod multi est
ℌ. pro causa fenerandi nō possit ipse liste. q. nō respio. dendo ℌ. d
Etus prodest ℌ. sus nō fuerale nō habeat comodu delectua. ℌ. quone tempor
ipse ad alia q̄ fenerator exponet mi spior dicens fenerando tu nō ff
la mi spio ad alia pecunia tua comitina sum p̄ bal. in l. ſ. ff. nō ramsam. ff

Universidad de Deusto
Biblioteca

tentionem mutanti: vt dictum est supra: ꝛ hꝯ quid post hanc accipitur vltra sortem vsura est. etiam si gratis accipitur. 14.q.3.c.1.2.ꝛ.3. Et intellige gratis. i. sine exactione ꝑm ray. nō autem gratis id est libera voluntate cōcedentis secundum aliquos. de quo vide infra vsura .vi.ℌ.iij.ꝛ.iiij. vbi agitur de restitutiōe vsure mentalis.

2 ¶ Secūdo querit vtrū mutuans possit narrare obligationez qua debitor tenetur ei ad antidora. puta ad remutuādū. deducere possit in ciuilem id est pactum: ꝛ dicit glo. in .c. si feneraueris. 14.q.3.q. non. ꝛ ratio secundus Archi. ibi quia antidotum est debitum simplex intellige ex quo non poterat compelli: sed cum deducitur in pactuz nascitur obligatio ciuilis: ideoꝯ exigitur aliquid plus quod posset estimari pecunia: ꝛ idem panor. de mēte docto. in .c. consuluit. eo. ti. Unde concludit illa glo. q̄ mutuans pacisci non potest de remutuādo si queratur: ꝛ idem. s. tho. ꝛ ℌℌ. agost. in sum. ꝛ host. vt refert sum. pisa. ꝛ sum. confes. ꝛ supple. ꝛsum. ro. Sum. autez ange. limitat tenens non esse vsuram me nisi mutuare hoc pacto q̄ remutues mihi si indiguero ꝛ tu commode potueris. sed solum si fiat pactum simpliciter de remutuando allegano host. in sum. quia inquit hoc non est exigere plusꝯre quirat natura contractus: sed hoc ex dictis patet falsum. quia exigitur obligatio ciuilis ad mutuandum que ꝑm. s. tho. pecunia mensurak ꝛ mutuo repugnat pro quo nihil exigē dū est vel expectandū pecunia mensurabile. vide etiam ℌ.iij.

3 ¶ Tertio querit q̄d si quis mutuet cū spevel pacto q̄ aliq̄d det nō sibi ꝛ alteri. puta pauperib⁹: vel pri meo indigenti: ꝛ dico q̄ vsura est illiciti. quia sicut nō ꝛ mihi ex vi mutui transferre domini ꝛ alicne rei in me: ita nec in alium etiam pro redimenda vita captiui. de vsur. super eo.

4 ¶ Quarto queritur vtrum liceat expectare ex mutuo munus a lingua vel obsequio. ꝛ dicit. s. tho. q̄ nō quasi per obligationem pacti taciti vel expressi. sicut nec munus a manu. ideſt pecuniam: qz vtrunq; pecunia estimari potest: vt patet in his qui locant ad hoc operas suas: si vero munus a lingua vel ab obsequio non quasi ex obligatione rei exhibeatur: sed ex beniuolentia que sub obligatione pecunie nō cadit: tunc licet hoc accipere. exigere. ꝛ expectare. In quibus verbis duplex capitur sensus. Unus q̄ licitū sit in mutuo sperare hec munera principaliter non ratione mutui sed ratione amoris cōcepti: ita sensit sum. ange. volens q̄ licitū sit mutuare hac spe q̄ remutuetur secundum richardū. Licet careat inquit merito secundum rodē. si principaliter propter hoc fiat. non tamen si deducatur in pactum est vsura. Sed contra quia sicut pactum ita ꝛ principalis intentio sine pacto vsuram facit secundum doctr. vnde dicit. s. tho. q̄ non licet expetere munꝰ huiusmodi etiam ex pacto tacito. i. intentiōe principalis. Alius est sensus q̄ licet ista intēdere secundario si offerantur ex beniuolentia acceptare immo ea exigere non pacto expresso vel tacito. quia hoc. s. tho. negat. ſz rogando. Unde dico q̄ mutuum ad lucrum q̄ beniuolentiam est vsura ex diffinitione. ꝛ ita tenet Laurē. in tract. de vsur. q. xxiij. sana. c. fi. ꝛ Sum. rosel. vsura primo ℌ. quinto. Et ita sensit etiam gof. ꝛ host. qui volunt q̄ mutuare hac intentione vt remutuetur est vsura: ꝛ similiter ioan. cal. vt ℌ. sequenti patet.

5 ¶ Quinto queritur vtrum possit quis ex mutuo aliquam commoditatem vel consolationem amicitie recipere intellige ex intentione vel pacto: ꝛ dicit. s. Tho. quod non commoditatem vel quodcunq; aliud pecunia mensurabile ex pacto tacito vel expresso: qz simile peccatum est sicut si accipiat pecuniam: si tamen quis aliquid accipit non exigendo: nec quasi ex aliqua obligatione tacita vel expressa. sed sicut gratuitum donum non peccat: qz anteq̄ pecuniam mutuasset licite poterat aliquod donum gratis accipere: nec peiorio cōditionis efficitur. per hoc q̄ mutuauit. Licitus est aūt pro mutuo exigere seu recipere recompensationem eorum que pecunia nō mēsurātur. puta beniuolentiam ꝛ amorem cuius cui mutuauit. vel aliud huiusmodi. Quod q̄dem io. cald. limitat verum in .c. fi. de vsur. ni si spes vlteriꝰ precedat: qz si ꝯo mutuaret pape vel impatori ad captādā beniuolētiā. vt possit assequeretur beneficiū vel castrum esset vsura: que limitatio est limitanda ꝙt sit vera de spe principali que beniuolētia ordinat ad lucrum magis de eo q̄ de beniuolentia cursiua non de secūdaria. qz illa ħz implicitus pactū et obligationem non ista.

6 ¶ Sexto queritur vtrū cōmittat vsuraz qui mutuat centū. s. 50. in numeratis: ꝛ 50. in debitoribus male exigibilibus vel in rebus male distrahibilibus. puta panno ꝛ huiusmodi recepturus tamen centum in numeratis: q̄ debitor nō fecisset nisi propter mutuū. 50. numerator um: ꝛ dicit Laū. de ridol. in suis contracti. hoc fieri in fraudez: ideoꝯ cum grauatur debitor nomine mutui erit vsura: ꝛ concor. Bal. ꝛ Bar in .l. cum allegas. C. de vsur. et idem dic si ratione mutui aliquid vendit debitori plus iusto precio. xiij. q. ij. si feneraueritis: tidē. si emit minus iusto precio ꝓpter anticipationem solutionis ꝑm. s. tho. qz ibi ē implicitum mutuum.

7 ¶ Septimo queritur vtrū cōmittat vsuram mutuans alicui vt vadat ad suum molendinum. vel furnum. vel apothecam ad emēdū vel intret scholas sub eo: ꝛ huiusmodi: ꝛ dico in hoc esse opiniones diuersas ēt̄ū ad peccatum ēt̄um ad obligationē restitutionis.

℣ Quantum ad primum enim est vna opinio cuius autorem non inuenio antiquiorē frater nicholaus de ausmo auctore supplementi. quem secuta est deinde sum. an. et andē rose. q̄ si mutuum accipiens nō dānificatur nō est vsura: ꝛ ii qz hoc casu nihil vltra accipit mēsurabile pecunia: nec ex parte accipiētis mutuum. cum in nullo damnificek: nec ex parte mutuantis: cum nihil vltra accipiat ꝯ quod ex locatione rei vel operum suarum merek tum etiam qz cum non possint hodie fundi sine mutuo locari colonis ois multitudo esset vsuraria. Sed contra qz mutuans recepit vltra mutuum cōmoditatem siue vtilitatem cōcursuo tobligationē accipientis mutuū adeundi apothecam mutuantis: que est possibiter causa concursus. que pecunia mensurari possunt. ar. d. c. si feneraueris. ꝛ d. c. super eo. vnde ptz q̄ prima ratio huiusopinionis assumit duo falsa. Secūda etiam non cogit qz nō est simile de colonorisitio. vt ℌ. sequenti. Nec valet limitatio sum. ang. dicentis hanc non esse veram quando grauatur accipiensmutuū. aut quando hoc deducitur in pactū simpliciter: sed quādo mutuans mutuat vsqz ꝙ vadat ad scholas suas: qz vsuram facit pactum etiam tacitum seu intentio principalis ꝑm omneseriam secundū illū. Et ideo ē alia cōmunisopinio ioan. an. in mercuri. io. de lignano. io. cal. in .c. fi. eo. titu. ℌℌ. laur. de ridol. rodē. panor. in. d. c. fi. quam sequitur sum. pi. et archie. q̄ est vsura ratione iam dicta. ꝛ est mens. s. tho. Est autem idem de eo qui vēdit ad terminum vt emptores trahat ad se: cum in tali emptione sit mutuum. vt patebit infra vsura. ℊ. ℌ. f. ℣ Quantum etiam ad restitutionē sunt opiniones. Nā q̄ dicit ibi nō ē vsurā dicit nihil esse obnoxiū restitutiōi. nisi grauet mutuū accipiēs rōne mutui: aliqvero dicunt q̄ si talis in aliquo grauaret mutuatarū rationē mutui puta cariꝰ vēdendo rez aut locando operas suas. tenetur ei: si vero non grauauit. non tenetur ei nisi ēt̄um estimatur libertas molendi vbi volebat. pensatis circumstantiis laborum et expensarum: ſz tenetur pauperibus restituere. non quidem mercedem seu precium: qz etiam alteri ille dedisset: sed ēt̄um estimat vtilitatem quam habet aliter. puta qz ex hoc sua apotheca maiorem concursum habuit talium personarū quam quidem quantitatem non tenetur restituere ei cui mutuauit: qz illi non deperijt. nec ille aliquid dedit mutuanti de suo q̄ alteri pro mercede non dedisset. sed pauperib⁹ quod intellige de cōsilio: qz hoc quod ex hoc percipit nunq̄ fuit certe persone. de quo vide supra restitutio. iij. ℌ. ij. Si autem molendinarius non mutuaret sed daret pecuniā alicui vt adiret suum molēdinum ꝑm io. and. in mercu. nō ēet vsura: qz vsura materialiter generak de mutuo. Et idez intellige de aliq̄ dictis.

¶ Octauo queritur quid si dominus mtuauit rustico: vt eius possessionem colat: ꝛ respōdet Archie. post laur. ꝛ gre. de ari. q̄ est vsura si ratione mutui vult sibi aliquid plus responderi de fructibus vel de operibus ꝯ faceret sinon mutuaret. xiij. q. iij. putant. ꝛ illi plus ei restituere tenetur. sed si nihil pluere cipit ratione mutui. non est vsura: non obstāte q̄ dominꝰ intendat colonos prestare operas alias nō prestitur o. qz opere non accrescunt domino cuz eas iusto precio soluat. Sz illi loquūtur vt videk in rustico iam condicto. cui mutuat dominus ad redimendaz vexationem suam. ideſt vt faciat rusticus quod facere debet. quod patet per exēpla que subdunt: sicut exemplum dat gre. si dominus colono conducto ad tēpus soluit ante operas. ꝛ deinde eo nolēte exhibere operas mutuat ei vt exhibeat eas: qz inquit non est vsura: cum nihil dominus lucrek. sed recipiat debitum: quod patet per casum. c. primi. eo. ti. ꝛ laurē. dat exemplum vt si occupantires tuas aut vim inferenti rebus. aut nolēti restituere rez locatam aut mutuatam. ꝛ nolenti desistere. mutuo mille vt desistat. non es vsurarius qz nō lucraris. Si autem colonus sit condu cendus de nouo. ita q̄ tam non habeat locuz mutuatio ad redimendum vexationem. siue rusticus velit colere. non possit sine mutuo. puta qz indiget pecunia ad emendum currū vel boues: siue possit. non velit: non est vsura ei mutuare vt colat: qz non mutuatur ad lucrum capiendum sed ad vitandum dānum emergens sine culpa mutuantis ex defectu culture. ar. dicendorum infra. ℌ. sequenti. a. ℌ. i. ꝛ. ij. ꝛ. xv. ꝛ. xvij. ideoꝯ non est simile in hoc casu ꝛptione. ℌ. prioris.

¶ Nono querit vtrū sit vsura mutuare ꝛmutuari ad cuitādū collectas: ꝛ dicit spec. eō. ti. de vsur. q̄ nō. qz aliō ē de suo nō tribuere ꝛ aliō nō capere. l. peculius. ff. de dam. infe. ꝛ aliō

non acquirere.aliud nō amittere l.j §. si io q̄ bona.ff.de colla.bo.ratiud lucrū.aliud sumptus quos erat facturus.l.cum filius.ff.de legi.aliō pnā euadere.aliō aliquid lucrative percipere.C.de vsur.l.cum allegas.quod dicum io.an.z doc.in.c.consuluit.eo.ti.limitāt quando collecta esset incerta.z sic onus extraordinarium:sed si esset certa z ordinaria esset vsura.quia idē ē remittere q̄ dare.c.veniēs el.primo.de testi.lxxx.q.iij.talia.ff.de calū.l. quinetiam.z ita tenet Summa angelica sed ego dico q̄ semper est vsura quando collecta est iusta siue esset imposita siue imponēda: quia ibi est lucrum ideō illud q̄ iuste erat mutuans exbursaturus:si vero sit iniusta secus:quia est vitatio damni iniusti.

10 ¶Decimo queritur vtrum mutuans decem ei qui debebat alia decem sed negabat.eo pacto quod satisfaciet oportune de.xx.sit vsurarius et dicit hostiensis in summa quod non:q̄ nihil accrescit.

11 ¶Undecimo queritur quid si quis mutuat inimico cui iniuriā intulit vt parcat z cessent expense.dicit Archiepiscopus post laurentium dol.quod non est vsura.siue fiat ex pacto:siue hac intentione principaliter:quia licet cuilibet redimere suam vexationem.de simo.dilectus.ita facit ille:non ob.quod dedit causam delicto:quia etiam ille vindicando se peccat:iste etiam non lucratur sed sine damno alicuius euitat damnum quod subire oportebat:decima quarta questione quarta.quoniam multi. Et hoc intelligo etiam si damnum non esset iniustum modo non fit iustum.sed nō iuste.vt.ī.§.vij.

12 ¶Duodecimo queritur quid si quis cum pacto vel spe lucri.concedat alicui rem mutuabilem non per modum mutui vt pecuniam si quidem ad ostentationem vel ad pignorandum restituendam tamen eandem numero: et dicit Sanctus Thomas non esse vsuram nec illicitum vendere talem vsum pecunie. sicut homo licite vendit vsum vasorum argenteorum:quia retinet sibi dominium:z intendit quod tunc proprie ibi non est mutuum ꝫ locatio.vt notat glosa in capitulo si fenerauerit.decima quarta questione tertia.z in capitulo conquestus.eodem titulo.z.ff.commo. l.tertia. Et concordat hostiensis et scotus.

13 ¶Decimotertio queritur vtrum sit vsura dare decem vinas panni pro alijs decē in futuro dandis cum talia videantur consistere in mensura:dicit Mo.ffō.aro den.quod non. quia ibi est permutatio non mutuum: quia secundum eundem ffō.talios cum dicit mutuum esse in hoc quod consistunt in numero.pōderet mensura.restringitur mensura ad vasa quibus mensurari solent liquida z granaputa modium alagenam.sed intelligē quod ibi sit permutatio quando vine dande in futurum iam sunt in esse. Posset tamen iste contractus fieri in fraudem vsurarum de quo infra.§.sequenti.z decimoseptimo.diffuse. 14

¶Decimoquarto queritur vtruz sit vsura absolute tradere pecuniam pro simili pecunia. vel rem pro re.puta granum pro grano in simili pondere.numero vel mensura restituendam:z dico secundum petrum de anch. in capitulo vsurarum.eodem titulo.libro sexto.et io.cal.in capitulo si. eodem titulo.z oden.q̄ si verisimiliter dubitatur quod tempore solutiōis valere potest ita minus sicut plus:aut quod non plus valebit.non est vsura.nec peccatum:vt in.d.c.fin.quia iste creditor tenetur eam recipere viliorīs estimationis effectum: vt ptz in.l.vinuz.ff.si cer.pe.z nor.glos.in.c.si quis clericus.xiij.q.iij.q̄ non est necesse q̄ sit eiusdem estimationis.Iz debeat esse eiusdē bonitatis qualitate intrinseca:ideoq̄ nō peccabit recipiendo precio sioremeū quo ad estimationem. Si autem est verisimile q̄ tempore solutionis erit precio sior.tūc si creditor erat seruaturus.non aufert debitori facultatem liberandi se.quando vel infra terminum est licitus:si tamen faceret in fraudem vt periculum rei transferret in debitorē.peccaret sm roden.Iz vt dicit nō obligaret ꝛ restituere lucruz nisi de consilio:est vero vsura si nō erat seruaturus:Iz interim cōsumptur⁹:similiter si auferet dictā libertatē cuius esset seruatur⁹.z cōcor.ffō.archi.in.d.c.si quis clericus: q̄ intelligē.s.tūc esse vsurā presumptiue:q̄ presumit hoc fecisse.vt rei periculū ex se trāsferret in debitorē.laur.ait de ridol.Iz indistincte q̄ mutuans ducatū valentē libras quatuor si tēpore restitutionis valet quinq̄.licite recipit quinq̄:siue erat seruaturus siue nō:sed primum est verius z equius. Si ait mutuāt pecunia vt in termino recipiatur alia generis aliterius sm ho.z gof.si quis hoc facit vt in estimatione lucretur est vsura.si vero facit ad obsequium amici licite percipiet rem secundum estimationem temporis z loci. quando et vbi fiet solutio.ff.si cer.pe.l.vinū.sic tamen q̄ in eius intentione fuerit recipere talē pecuniam:aut aliam rem viliorem effectam. 15

¶Decimoquinto queritur vtrum habeat pecuniam quā timet in futuro minorari iuxta ordinationes dominorū vel ciuitatis possit si ne vsura eā mutuare alicui:hoc pacto vt reddat sibi in equali precio in quo est.ab ei dat dicit Alexan.lom.in quol.q̄ sic si recipiens vult eam expendere. tempore quo tantum valet:quia mihi vtra sortem recipit:z placet mihi licet aliqui dicant esse vsuram quia z si in mutuo non liceat sperare lucrum:licet tamen sperare euitationem damni sine alterius damno sicut licet mihi mutuare decem aureos quos video apud me perituros.vendere rem quam video breui tempore corrumpēdam.

16 ¶Decimosexto queritur vtrum sit licitum quando frumentum est carissimum. tradere illud pauperi appreciatum cum pacto q̄ dicum precium soluatur in tanto frumento:z dicit archi.post hug.q̄ sic z ratio est:quia talis intelligitur vendere frumentum nunc.z mutuare pecuniam gratis:quam ex pacto si vult reddi in frumento tempore solutionis Et hoc nota.quia practicatur.

17 ¶Decimoseptimo querit quid si detur granum vetus ad renouandum seu vt nouum recipiatur :z dico secundum ray.gof.z host. q̄ non est vsura si hoc ꝯfaciat ne suū pereat z recipienti gratiam faciat:quod est dicit q̄ si euitat suum damnum sine damno alterius licet vt si quis velit in fortalitio semper habere munitionem z ꝓpter si non mutuaret blada corrumperentur.immo esset licitum plus expetere de nouo si vetus melius existimare tur valere cū nouum tempore redditionis:si vero facit principaliter vt melius seu pretiens recipiat Iz Joan.de ligna.dicat non esse vsuram nisi adsint circunstantie mētalis vsure.puta si creditur nouum plus valiturum: aut vetus iam putrefactum parum valet:tñ predicti cōiter docto.verius dicit q̄ vsura est quia intenditur vtilitas extra eo.consulunt. Clauis ait in hoc casu est quia est vsura si intendit lucrum.non autem si salua equalitate iustitie intenditur euitatio damni. 18

¶Decimooctauo queritur vtrum licitum sit mutuare communi vel domino pro hūdo officio ex quo separatur honor z lucrum: z dicit sum.ang.in verbo offiū q̄ non si officium sit secutare quod venditur. Hic autem indistincte concedit q̄ sic in verbo vsura.s.§.80. cuz ex officio non consequitur quis lucrum nisi debitum tali exercitio.nec est vsura: quia lucrum non respicit principaliter mutuum sed exercitium z secundario mutuum:quod vsuraz non inducit:sed fallitur non distinguens inter principaliter z secundario.z immediate vel mediate:quia quotiens mutuum ordinatur ad lucrum vt ad finem principalem licet mediante aliquo. lucrum respicit mutuū principaliter sicut dictū est de eo qui mutuat

nauiganti vt lucretur mediante exercitio asse curationis. Unde dicendum est secundū.o tho.ad ducis.brabū.z secūdū ioan.de saxo.q̄ est vsura quod limita si mutuo sit ad lucrū principaliter. immo si tunc officium esset spirituale posset induci simonia:secus si mutuo sit principaliter ad honorez:aut si sit principaliter ad consequendam amicitiam.z consequenter ad officiū z lucrum iuxta dicta.ī. vsura.10.§.4.z.5. Opinionem autem.o.tho. z io.de saxo.refert z sequit alten.z sum.ro.restitutio.iij.§.vj.

19 ¶Decimonono querit vtrum ex mutuo liceat uz sit aliquid acquirere rōne interesse:z dico q̄ si loquamur de interesse damni emergētis non est dubium q̄ sic si interesse applicat certo vt quia debitor non soluit tibi ꝛ vsuras soluere alteri :z in hoc concor.omnes in ca.j. eo.ti.z similiter si applicatur tibi:vt quia ꝛ te vendere rem precio viliori secundum glos. in.c.conquestus.z no.inno.in ca. nauiganti. eo.ti.z in hoc etiam omnes conueniunt. Si vero de interesse lucri cessantis pe.de ancha. z dō.an.in.c.salubriter.eo.ti.z Panor.in.c.conquestus.eo.ti.idem tenent modo lucrum cessans esset in actu vel quasi in actu:hoc est q̄ probabiliter fuisset:quia sic dicitur peti id quod aliquo modo est.secus si esset solum in possibilitate:quia sic dicitur potius non esse. Quod ꝓz per.l.si iactū rethio.ff.de act.emp. z vendi.vbi iacta est emptio facta de sola spe probabili quasi in actu:z idem de partu futuro.l.nec emptio.ff.de contrahen.emp. Et hec est communis opinio quam sequunt ōes summiste :z est vera vt etiam patebit ex sequentib⁹ questionibus quādo quis mutuat gra alteri⁹ in casu in quo non tenet: quia nul⁹ tenet plus procurare vel diligere diuitias proximi cū suas:falsa vero vbi quis minuat gratia sui quasi intendens per mutuum posterius alio modo lucrari:q̄ est vsura formaliter. Nec obstat quod dicit.s.tho.2.2.q.78. ar.2.ad primū.in fi.vbi dicit q̄ mutuans recompensationem damni consideratī in hoc q̄ de pecunia non lucrat.non potest in pacto deducere :quia non debet vendere id quod nondum hz potest impediri multipliciter in habendo. Hec ille. Non obstat mēt:q̄ vt bene dicit nicola. de auisno. loquitur de lucro incerto: non autem de probabili vt supra restitutio.ix.§.vj.in fi.quod ꝓz ex sua ratione: quia loquitur de lucro non vēdibili:cuius modi est q̄ est possibile tantum:nō ait de probabili qō sm iura vēdi potest vt pbatū est. Et iō ꝑcludē q̄ ꝑa est ista opio ꝛcurrēti⁹ istis ꝓ

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

mo: q̄ mutuū malit lucrāri alia via: sed ad hoc moueat ḡa amici: vt dictum est: secundo q̄ cōputū habeat de periculis laborib⁹ z ex pensis: quia lucrum intelligitur deductis ex pensis laboribus z periculis. l. prima. C. de fruc. z lit. expē. z. l. fructū. ff. solu. matri. tertio q̄ pactum non contrahat ad semper sed ad tempus. Item ad psumptionem humanā quia aliter videret male lucrari p istā viam q̄ p aliā. quarto q̄ nō sit obligat⁹ mutuare ō quo. ē. elemosyna. s. §. v. q̄d q̄ accipit sit interesse lucri veri z probabilis.

20 ¶ Vigesimo. posito q̄ is qui mutuū accepit ab vsurario mutuet z ipse socio suo idem mutuum cum pacto q̄ restituat vsurario sortem z vsuram querit vtrum sit vsurarius: z dicit Archi. vera in. c. de vsura. 14. q. 3. ex simpliciter q̄ non: quia non fit stipulatio vt vsurarum. sed vt damnum euitet: quod videtur licere. ar. c. constitutus. de fi. instru. sed io. cal. in. c. naviganti. eo. ti. distinguit: quia aut facit vt satisfaciat vsurario: z se indēnē conseruet z licet per rationem archi. nec tenetur suo damno alteri subuenire. ff. de p̄scrip. ver. l. qui fernandarum. 23. q. 5. si nō licet: aut facit alio respectu: z sic verum dicit. no. vt quia is non mutuassem amico tamen non propter ea volebat soluere vsurario: z concor. pe. de ancha. post io. an. in. c. f. eo. ti. lib. vi.

25 ¶ Vigesimo primo queritur de eo qui volebat merces deferre ad alium locum vbi plus valebant: vtrum hic ad instantiaz alicuius possit eas plus vendere q̄ hic valeant z tenent Anno. z ray. q̄ sic p̄m lucrum quod verisimiliter erat facturus. computato labore z periculis: quia sicut ratione temporis excusat vēdens rem plus q̄ valet. extra eo. c. fi. ita ratione loci. ho. vero dicit q̄ hec opinio Ino. z ray. multos deduxit ad infernuz z mouetur: quia non sine magna necessitate ille mouetur ad emendum. Sed io. an. distinguendo concordat: quia verum dicit Inno. si precium statim soluitur z cessat ratio hosti. si vero non statim soluitur verum dicit ho. quam distinctionem sequitur Joan. cal. pe. de ancha. z henri. bo. super. c. in ciuitate. eo. ti. z Laurē. de ridol. in suis contractibus. Sed do. an. in. d. c. in ciuitate. dicit esse licitum etiam si precium non statim soluatur. quando probabiliter est certus de lucro: z ho. ac Jo. an. loqui presumptiue sed presumptio inquit cedit veritati. quando certum est nullam intervenire fraudem: eidem Panor. ibi. z ita tene in conscientia ratione interesse: z quia licet vendere rem ḡtuz valet vendituri limitando tamen vt cōcurrāt illa quinq; de quibus. §. §. 19.

¶ Vigesimo secundo queritur quid cum vellem emere possessionem reddentem quot annis libras decem z ad instantiam tuam mutuavi tibi cum pacto q̄ vltra sortem restituas. etiam in crū quod eram verisimiliter facturus. z dicit Inno. in. c. fi. hic esse vsuram: nec scire se hoc excusare sequitur Joan. an. z Jo. cal. moti q̄ paratur via ad fenora z q̄ aliqui dicunt hoc licere ratione interesse dicunt verum esse post moram debitoris z non a principio contractus. Sed host. in capitulo salubriter. eo. tit. tenet oppositum. z idem Joan. de ligna. z do. an. z ratio istoruz est. quia cessante omni fraude videtur ille mihi obligari ad lucruz quod eram verisimiliter facturus. Lauren. autem de ridol. distinguit ante factum z post. Ego autem dico q̄ hoc est licitum: vt patet ex dictis. §. §. 19. semper tamen intendo vt. §. §. 21. precipue q̄ hoc fiat ad seruiendum amico Nec paratur via ad fenora nisi volentibus fenerari: quibus etiam non paratur via. sed pallium ad cooperienda fenora: sed propter hoc non est veritas reticenda. Et hanc viam sequitur Ray. §§. pisa. z omnes summiste z Archi. qui licet in. q. parte ti. primo. c. primo. §. 16. dicat hoc fieri non debere. tamē z hoc licitum: vt patet ibidem §. 17. Quod etiam dicit idem esse vsuram si hoc fiat precibus amici extra casum necessitatis verum est presumptiue. non autem vere: modo fiat ad seruiendum amico principaliter: vt quia forte in duplo plus lucrabitur q̄ ego lucratur eram.

¶ Vigesimoquarto queritur quid si communitas vel officiales pro communitate accipiant pecunias pupillorum reddentes eis ad quinq; pro centum: z dicit Archiepiscopus quod licite percipiunt illa quinq; si fiat inuitis eis vel his ad quos pertinet: quia per hoc prouidetur indemnitati eorum: ex quo potuerunt z debuerunt per tutorem ex pecunia emere predia vel eam tradere iuste negotiando: z non fecerunt vt procurarent bonū communitatis supra tutela.

¶ Vigesimoquinto queritur vtrum sit vsura si creditor adueniente termino solutionis nolit cum prolongare nisi accepta pecunia vel

alio equivalenti: rdico q̄ talis est vsurarius etiam si expresse nō exigat extra eo. consuluit s. si hoc agit solum ratione termini prolongati nō ad cuitandū aliquod suuo damnum: sed si hoc agit ad sui indēmitatez. puta quia oportet eū accipere ad vsuram aut rem propriam vltius iusto distraheret non est vsura illud. damnū a debitore exigere: q̄ p̄m ray. ex seruitio impenso grauari nō debet: rideż p̄m pe. de ancha. super cle. ex graui. de vsur. si hoc fecit ratione lucri cessantis: si erat mercator qui cū pecunia consueuit negociari: ridem si non erat mercator: sed tamen intendebat illā pecuniaz exponere negociationi adde vel alteri exercitio lucrativo: secus si erat talis qui pecuniam retinuisset in archa: z remittit ad no. xij. q. ij. si quis de clericis. nin. c. conquest⁹ eo. ti. Et idem videtur sentire. o. T ho. 22. q. lxij. ar. iij. in cor. cum hac tamen moderatione: q̄ exigere non potest totum lucrum quod sperabatur. q̄ poterat impediri: sed tantum

26 ḡtuz illō lucrum valebat in illo dubio.

¶ Vigesimosexto queritur vtruz licituz sit ex mutuo aliquid accipere ratione more: rdicit ray. q̄ sic puta debuisti mihi centum. rqt in termino non soluisti oportuit me pecuniam accipere sub vsuris: tu mihi de illis vsuris noceris. aut me ab illa obligatione liberare. de fideiu. l. peruenit. z. c. constitutus. quia hoc nō exigitur vt vsura sed vt interesse. nec causa lucri sed causa dāni euitandi. Et idem ho. z cō cor. gof. Et hoc etiam ḡtum ad lucrum cessans p̄m panor. in. d. c. conquestus: rest mens. 8. tho. 22. q. lxij. ar. iij. cum limitatione de q̄ §. priore. z hoc non solum in cōtractu emptionis aut venditionis sed etiam mutui. si creditor verisimiliter erat lucraturus secundum pa. ibi. q̄. dicit esse ter. quasi expressum in. l. secunda. in fi. ff. de eo quod cer. lo. ridem sentit inno. in. c. sacro. de sen. ex. cgl. in. l. curabit. C. de act. emp. Quod tamen semper intelligo de lucro probabili quod aliquo modo est: vt supra. §. decimonono. Quidā tamen limitāt predicta quantum ad interesse damni: vt si erat concurrentibus duobus: primo q̄ non meruit debitorem quod oportebat eum accipere sub vsuris. secundo quod aliter mutuū inuenire non potuerit nisi sub vsuris secundum alexan. de al. z facit. c. quoniam. decima quarta questione quarta. z. c. si quis de clericis. duodecima questione secunda quod videtur equum: licet dici possit quod ad secundum non tenetur: quia non tenetur se obligare alteri gratis mutuum petendo.

27 ¶ Vigesimoseptimo queritur vtrū is a quo emi lapideo. ligna. z huiusmodi. ex quibus fructus non percipitur. teneatur mihi soluere vsuras quas soluī vt sibi satisfacerez. si ipse non tradidit mihi predicta in termino sed fuit in mora: rdicit bal. in. l. vsuras. C. de vsu. q̄ sic tanq̄ interesse: ea sit tex. no. in. l. iuuentutius. secundū vnā lecturā. ff. de ac. em. z vē. et idē dicit inno. tenet idem esse in similibus contractibus. puta locationis. venditionis. z huiusmodi. z concor. laur. de ridol. sed sali. in d. l. vsuras. bal. z. probat dicens q̄ interesse vsurarum quas solvit non debet imputari debitori ante moram: sed ego distinguo: quia si passus est interesse damni emergentis vel lucri cessantis equale dictis vsuris ad quod euitandum accepit mutuū sub vsuris. est vera prima opinio: vt patet ex dictis: ridem puto si passus ptiuationem alicuius commoditatis vel complacentie quam tanti vel pluris estimabat. aliqs secus.

28 ¶ Vigesimooctauo queritur. vtrū licitum sit accipere vsuras rōne pene apposite: r dico secundum archie. post ray. q̄ si pena est apposita non soluenti in termino. sine vsura exigitur si est iudicialis. ideſt imposita a iudice. arg. c. §§. vigesimatertia distinctione. z. ff. § indi. l. qui auctoritate. et. ff. si quis indi. non op. l. prima. z concordat innocent. in. c. suam. de pe. Similiter si pena sit legalis ideſt imposita a lege vel statuto. auk. contra q̄ propriā. C. de non nume. pecu. Similiter etiam si pena sit conventionalis ideſt ex partium conuentione sine cōsensu imposita. nisi a principio fuerit intentio corrupta. ar. dict. capitul. §§. ede arbi. dilecti. Sed circa hoc sciendum est primo quod in foro anime secundum scotum. iij. distinctione decimaquinta. si creditor mallet debitorem incurrere penam q̄ sibi solvere est vsura: z similiter secundum aliquos si credit quod debitor ex impotentia penam incurret: generaliter si apponatur in fraudem. duodecima questione tertia. fraternitas. ede arb. dilecti. quod ibi no. Quod si aliter constare: non poterit recurretur ad coniecturas infra dicendas. Si vero apponatur solum vt debitor solvat. z hoc magis vult creditor q̄ pene commissionem: z verisimiliter credit quando apponitur pena quod eam debitor non incurret secundum roden. eam exigere poterit sine vsura etiaz si excedat interesse: quia interesse publice vtilitatis vt pacta seruent: addere leges ac sentētie. Sciendum est secundo quod si pena sit iudicialis z multo fortius si sit legalis non presumitur in fraudem etiam si apponatur singulis annis aut mensibus: quia presumitur iuste factum q̄ a iudice fit. ff. de acqui. poss. l. iuste. quod ta

nien fallit primo fi iudex eam apponat de consensu partium: qz tunc est magis conuentionalis q̄z iudicialis. cum' in hoc iudex magis sequatur voluntatem partium quam suaz ff. de re iudi. l. fi 2 venerit. ¶ secundo si in iudicio fiat collusio: qz pl⁹ debet valere quod agitur q̄z quod simulate concipitur. C. plu. val. quod agi. per totum: vnde habebitur recursus ad coniecturas de quibus statim. Si vero sit cōuentionalis. presumit apposita in fraudem. primo si creditor aliqs consueuit fenerari. iulianus. ff. de emp. & vend. l. vel vniuersorum. ff. de pign. acti. secundo fm aliquos si pena excedat interesse: tertio quādo per singulos annos vel menses dicitur committi. aut. ad hec. C. de usur. supra de corpore agit. vt nullus mut. agri. quarto quando apposita est super promissione quantitatis. l. cū allegas. C. de usu. zibi per doc. ¶. l. iulian⁹. q̄. idē. papinianus. ff. de ac. emp. & ven. & bar in. l. rogasti. q̄. ff. si cer. petatur. ¶ secundū canonistas in. c. dilecti. de arbi. vt si promittit quis soluere centum: sub pena soluendi decem: secus autem si apponeretur super facto secundum predicta iura: vt si promittit quis fabricare domum sub certa pena: similiter secus si promittitur quantitas. & postea factum. & vltimo pena secundum do. ant. in. d. c. dilecti. qui allegat but. in. d. l. cū allegas. & bart. in dicto q̄. primo. vt si promittit quis soluere centuz in tali termino & venire ad iudicem receptur⁹ preceptum de soluendo vel dandi pignora. & hoc sub certa pena: credo verum nisi creditor esset usurarius. q̄ tutio. an in addi. ad specu. teneat q̄ presumitur in fraudem alle. di. in. l. cum fernus. ff. de condi. & demon. P Scīdum est tertio q̄ si creditor non soluit in termino ex impotentia vel sine culpa pena exigi non potest sine usura: quia vbi non est culpa non debet esse pena. C. de pe. l. sancimus. ac̄o sequenter exigeretur ratione excrescētie que usuram facit. dicto capitulo si fenerauerit. xiij. q. tertia. quando etiam partem solvit nō potest pena exigi tota de quo dic vt supra. q̄. decimonono.

¶ 29 ¶ Vigesimonono queritur quid si mandet statutum quod tutor teneatur pecunias pupilli investire. vel exponere multis negociationib⁹. sub pena soluendi. v. pro centenario ipi pupillo: z dicit Archiepiscopus quod est iustum. tenebitur tutor si committat. etiam si nihil lucretur quando suo nomine eo vtitur si vero exponat eas iuxta statutum fideliter lucrum et damnum erit pupilli: sivero exponat usurio. tenebitur de restitutione pupilli. & similiter tutor vbi pupillus restituere aut nollet aut nequiret iuxta dicenda infra de eō operantibus in usura. Vide etiam supra tutela. q̄. quarto.

¶ Trigesimo queritur quid de statuto vel cō 30
suetudine ciuitatis quibus missus in possessionē lucrak fructꝰ possessionis ad rōnem. v. pro cētenario donec sibi fuerit satisfactū: vel q̄ sibi deb⁹ insolutū. p tribꝰ id qō valet. v. & dicit Waldꝰ in. l. acceptam. C. de usur. questione decima octaua. & Joannes de immo. in. l. si fi nita. q̄. si plures. ff. de damno infec. quod licet sine usura illud accipiatur ratione interesse adicit notari in glosa super. q̄. si vero. in aut. de exhi. re. Bartholus vero in dicta. l. finita. q̄. iulianus. & Joannes de ana. in capitulo sa lubriter. de usur. & Laur. de ridol. dicunt q̄ talis consuetudo vel statutum est contra ius diuinum. & in fraudē usurarum. P Sed ego dissinguo. Nam si tale statutum vel consuetudo emanauit in penam. vt debitores ad satisfactionem arcentur debitor ex sua culpa nō satisfecit. verum dicit Waldus modo concurrat recta intentio: nec mirum cum auctoritas pretoris propter nimiam cōtumaciam hoc facere possit. l. fulcinꝰ. q̄. finali. ff. ex qui. cau. in pos. mit. & in dubio presumetur ita fuisse propter auctoritatem principis aut vniuersitatis requisitam in statuto vel consuetudine: quia si quod facit iudex presumitur recte factum. ff. de acquirenda possessione. l. iuste: a fortiori id quod facit princeps vel vniuersitas habens locum principis. Si vero fuit fraus ex parte statuentis vel inducentis cōsuetudinem. aut creditor malit penam q̄z satisfactionem. vera erit opinio Bartholi. Ad hoc ergo quod hoc liceat requiritur primo vt quis iuste sit missus in possessionem. non tamen ex ordine sed etiam ex causa hoc est q̄ō in veritate sit creditor: z secūdo propter interesse illud accipiat: puta quia quando contrahi potius vellet sua. puta centum. q̄z dominum valentem centum viginti: aliter illud plus tenetur restituere: vt dicimus de pignore. in. l. fi. q̄. finaliē biennium. C. de in. do. impe. vel ad puniendam contumaciam debitoris.

¶ Trigesimoprimo queritur quid si quis ra 31
tione administrationis tenetur pecuniam alterius collocare in predia vel aliud fructuosum cuō facit: z dico quod dominus pecunie vltra principale tantum potest accipere: quātum lucri verisimiliter habuisset. si vt debuit collocasset. l. tutor. qui repertorium. q̄. si post depositionem. ff. de admi. tu. Et facit contra prelatos qui possent acquirere ecclesie z non faciunt. xij. q. q̄. quisquis episcopus.

32 ¶ Trigesimosecūdo queritur vtrum sit licitum accipere vsuram rōne laboris in mutuando et dico secundum hostien. q̄ is qui occasione mutuandi laborem subit fructus pignoris in recompensationem facit suos. vsq; ad conueniens premium: aut aliquid pro labore licite recipit. de rebus eccle. non alienan. ad nostram.

33 ¶ Trigesimotertio q̄rit vtrū gerētes negocia stipendiarioꝝ. s. recipiēdo pagas eoꝝ & faciendo alia obsequia. & cū hoc mutuando ei in necessitatibus occurrentibus recipiēdo certū salarium sint usurarij: & dicit laur. q̄ sic q̄ tum ad perceptū ratiōe mutui. xiij. q. iij. vsura non quantū ad perceptū rōne laboris: qō archie. limitat si bellū sit iustum: q̄z si sit manifeste illicitum cooperantur malo. di. lxxv. qui facientis. Et idem dic de collectoribus domi notum qui a cōitatibus aliquid accipiunt. vt minus cum eis agant expectando: q̄z si quid accipiūt ratione expectationis est usura. Et idem in quibusdam facientibus pro cōmuni tatibus & soluentes aliquādo datio salis vel hmōi. pro eis in termino donec a singulis colligatur: q̄z si quid vltra sortem accipiūt gratis huius solutionis est usura formaliter: sicut & mutuū cum excrescentia.

34 ¶ Trigesimoquarto querit vtrū sit licitum accipere aliquid vltra sortez rōne periculi in quo. s. est res aut pecunia. que restituēda est: et dicit alex. lom. q̄. sic. recōpensato periculo per superabūdantiaz. Res enim extra periculū existentes plus valent q̄z res eiusdem speciei in periculo & sic recōpensatio hec reducit ad naturā rei que propter periculum estimatur plus aut minus valere. Et in hoc concor. Laur. de ridol. mo. fran. de ampoli. pe. de ancha. car. Jo. de ana. in. c. nauiganti. eodez ti. et communiter omnes: z est casus in. l. naue. ff. loca.

35 ¶ Trigesimoquinto querit quid si quis mutuet nauiganti vel nūdinas aduenti recepturus aliquid vltra sortez pro eo q̄ suscepit in periculum pecunie aut mercium si salue recipiat: z distinguit archie. post laur. Jcā. de neap. & Jo. cal. & sum. pisa. q̄z est vsura si recipit vltra sortem ratione mutui tantū nō obstante susceptione periculi. & est casus. d. c. nauiganti: z similiter si ratione mutui & periculi simul ea ratione qua recipit ratione mutui non autem est vsura si recipit ratiōe periculi tantum vt precium periculi. q̄z etiam si non mutuaret & periculū nauigantis vellet in se suscipere. licite perciperet precium. nec efficitur deterioris conditionis per hoc q̄ ei seruit mutuando. et concor. etiam laur. de ridol. et ita etiam tenet summus ange. & ro. P Sup: plē autem vult indistincte quod sit vsura primo per. d. c. nauigāti. quod vult esse vsurā etiam si quid recipitur ratione periculi: vnde ibi sic dicitur. Nauiganti vel eunti ad nundinas certam mutuans pecunie quantitatē eo quod suscepit in se periculum. recepturus aliquid vltra sortem. vsurarius est censendus: secundo quia si haberetur respectus ad mutuum nullum fuisset dubium. & sic lex super indubitabili posita foret: quod esse non debet cum foret super falsa. Sed ad vltimum q̄ simul dico quod isse non bene intellexit text. vbi ibi eo quod non dicit causam receptionis lucri vltra sortem. sed causam mutuandi.

Unde capituli casus est quod ille mutuans erat mutuans eo quod susciperet in se periculum. lucraturus per assecurationez periculi alias non mutuaturus: & ille ex mutuo volebat consequi lucrum non immediate sed mediante assecuratione sicut si artifex mutuaret alicui vt ille ab artifice emeret aliquid. in qua emptione daret lucrum artifici. De fide iussore autem infra vsura septimo. q̄. sexto. Secus vbi liberaliter mutuaret & deinde vt assecurato susciperet periculum cum precio.

36 ¶ Trigesimosexto queritur vtrum mutuās alicui pecuniam vsq; ad decem annos. eo pacto quod si interim alter eorum' moriatur debitor sit liber. si vero ambo superviverit. debitor aliquid vltra sortem. sit vsurarius: & dicit Alexan. lomb. quod sic. quia periculum non excusat vbi causa temporis non propriū aliquid plus accipit: vel dic quod ideo est vsurarius: quia ex mutuo exigit obligationez alicuius vltra sortem. licet sub periculo. d. c. nauiganti. ro. ti.

37 ¶ Trigesimoseptimo queritur vtrum ciuis mutuans septuaginta ducatos communis tari habenti statutum quod quicunq; habens filiam vnius anni dederit septuagintā habeat quingentos pro ipsa maritanda si vixerit vsq; ad vigesimum quintum annū. si vero interim mortuus fuerit amittat sit vsurarius dico quod sic: quia in mutuis veris vel interpretati & spe lucri principaliter factis periculum vel dubium non excusat a fenore. dicto capitulo nauiganti. Nec obstat dictum Ricardi in quarta. distinctione decima quinta. quod quando capitale & lucrum stat periculo mutuantis licite recipitur vltra sortem: quia illud verum est. si periculum sit ex natura rei: quia scilicet res est sub dominio mutuantis. non autem si ex lapsu temporis. vel in proposito. vbi mutuans non habet dominium.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

38 ¶ Trigesimooctauo querit vtrum sit licitum accipere vsuras rone pactus dico q in hiis q de sui natura illicita non sunt. verum est illud q contractuoz conuentione legem accipiūt qt licite quis accipit qñ sibi voluntarie dat. xvij° dist. de eulogijs: sz ea que de sui natura sunt illicita fieri non possunt licita rone pacti vel cōtractus: vt in vsuris: ar. c. si diligēti. de foro compe.

39 ¶ Trigesimonono querit vtrū sit licitū accipere vsuras rone fideiussiois. vt si fideiussor soluit vsurario capitale z vsuras qz iurauerat. vel cōpellitur accipere sub vsuris: z dico q sic z omnia damna que occasiōe debiti habuit: qt seruari dz indēnis. de fideiusso. ca. ij. de fo. compe. c. ij. lib. vj. ff. de acti. emp. z vendi. l. si sterilis. ℌ. cum per venditorem. ff. mandati. l. ij. mandato ℌ. ij. fideiussor. ff. de admini. tuto. l. ij. ℌ. vlti z ꝑm do. anto. extenditur hoc etiam ad interesse lucri cessantis. z est cōmunis opinio. sz contradicat ala. de vsuris solutis: sed dic ꝑm distinctiones. de qua. ℣. fideiussor. ℌ. xiij.

40 ¶ Quadragesimo ḡrit vtrum licitū sit eas accipere rōne belli quod quis hz iustū cum aliquo: z dico q sic: qz ab eo quem possum gladio persequi z spoliare bonis: possum z vsuras extorquere. xxij. q. iij. ab illo: non tamen vt vsuras ꝑm Lauren. de ridol. sed iure dñij qñ habet in hostem: z recuperandi rez suam qñ verum intellige aut accidente publica auctoritate: aut bello actualiter bādito seu moto: per dicta. ℣. infidelitas. ℌ. vij. Et eadem etiam ratiōe ꝑm alexan. lō. licet mutuare subvsurio. detinēti nostra. que aliter habere nō possum? qt sic non recipimus a lienū sz nostrū ar. d. c. ab illo. quod limita nisi sibi vel alij scādalum immineret.

41 ¶ Quadragesimoprimo querit vtrū exigere possimus vsuras a iudeis inimicis nostris: z dicit archie. q nōz: qz nō sunt inimici nostri in ciuili cōuersatione. z parati sunt seruire vt ℌ. q. vij. dispar. sz tñ eo casu quo quis pōt eos rebus spoliare: vt ℣. iudeus. ℌ. vij. nō video quare non possit z vsuras ab eis accipere nisi scandalum obstet sed nec ipsi exigere possunt a nobis sine mortali ꝑm ray. z potest eos ecclesia compellere ad restitutionem iuxta ea que dicta sunt. ℣. iudeus. ℌ. iij.

42 ¶ Quadragesimosecōdo querit vtrū eas exigere possimus a sarracenis oibus: z dicit quidam q sic: qz oia que habent sunt xpianoꝝ. cū vbiq; fuerit laudatū nomen xpi iusta illis ꝓa. in oēm terram ꝛc. vnde dictū ho. in. c. qō super his. de vot. s. q. apud sarracenos non possit esse dñiū negz iuris dictio dicit versus ℣ dictum Inno. ibi tenentis cōtrariū: sed vide so. s. tho. ij. ij. q. lxvj. ar. vij. ad secundū. z. q. x. ar. x. in corpore: vt supra in verbo iudeꝝ. ℌ. iij. recitatum est dico q licet non possint habere dominiū nouuz super fideles. z si habēt antiquum possit ab eis auferri. dominium tamen quod habent super alios infideles: aut alias res potest esse iustum. nec est eis motale tenere terras aut possessiones vt suas: nec ecclesia que in totum mundum habet potestatem habet hāc q possit infideles omni iure spoliare: vt supra dictum est in verbo papa. ℌ. vij. Unde dico q solum in duobus casibus possunt rebus spoliari: primo si subripuerint aliquando illa vel alia a christianis sicut subripuerunt terras romani imperij: quod cessit papez z aliis quas aliquādo possederunt christiani: z secūdo si sunt per christianos principes mulctati sententialiter ꝓpter bonum: vt supra fidelitas. ℌ. vij.

¶ Quadragesimotertio queritur quid de cō munitatibus dantibus ad vsurā: z dicit ray. vsurarios esse omnes quorum auctoritate et consilio fit: z idem si recipitur. pignus z non computantur fructus in sortem. extra eo. consuluit. ar. septima. q. prima. sicut vir. vigesimaquarta. q. iij. si habes. ff. quod met. causa. l. metum. ℌ. cum animaduertendum: z idem de non prohibentibus cum possint. de sent. excommunicatio. quante. z concor. hostien. ℣ Non tamen tenentur ad restitutionem omnes consentientes secundum. ℣℣. nisi quantum ad eos peruenit. vel releuati sunt ab expensis quas de suo fecissent: qui tamen auctoritatem vel preceptum prestiterunt: vtis q alias ciues non fecissent. tenenē insolidum. Utrum autem dominus vsuram exigere possit a vassallo. ℣. feudū. ℌ. xxix.

¶ Rursus de vsurā secūdo vbi sit quantum ad emptiones z venditiones.

Vsura secūdo considerari potest specialiter quomodo inueniantur in emptionibus. et venditionibus dum in eis est virtualiter mutuū z interdū cum lucro dum excedūtur limiteq insti precij in plus vel in minus (dest summum vel infimum. ¶ Cum enim precium iustum non sit indiuisibile secundum. s. Thom. in eo sunt tres gradus secundum Sco. in. iij. scilicet vnus medius et duo extremi. z sic distinguuntur vnius rei tria precia iusta. summum: infimum: z medium: sicut eandem petiam panni. trium estimatorum vnius possibē estimabit. xlix. aureis vendendā: alius. xlix. cū dimidio: alius. l.

1.q. ¶ Primo ergo ḡrit vtrū liceat vendere rem plus iusto precio ratione dilatiōis temporis: z dico multa.

vidict. ℣ Primum. pro fundamento in ista questione habenda est institia p: ℌ. de qua. ℌ. emptio ℌ. vj. dictum est. Etvt ibi patet precium iustū est quod ꝑm cōem estimationem currit in foro in loco z tempore venditionis. intellige ad numeratum: z quando res traditur de presenti in eodem loco in quo soluitur precium vel in alio. nisi res plus valeat venditori q̄s habeat cōmunis estimatio. vel nisi adsit fraus minoratium vel angētium communem estimationem fraudalenter: z idem est secundū archie. post laur. de ridol. si aliqui mercatores pecuniosi vendant res suas ad terminum vt plus lucrentur. z boni consequenter nō possunt vendere suas iusto precio ad numeratū z idem est si alius dns tyrannice sine rationabili cā statuat precia iniusta: z idē vt aliqbus qñ alicubi ꝓpp pecuniaꝝ paucitatē mala ꝓsue tudo est. q̄ pene oēs vēdāt ad tps. z sic ad numeratū nō inuenit illis ꝓcij qō cessante tali cā suetudie eēt iustū. z cōiter currēs: z ita sēper gerar. oldo. vt vr rōabl'r: qz maleficijs nō est indulgēdū. ff. ℣ rei vē. l. j. fundo. z ℣ cog. spi. c. ij. Nō hñt tñ locū ista vbi dñs pōt vēdēdo medio crit lucrari. nō pp aliquā maliciā vl' malā cōsuetudinē: sz pp aliā irrepehēsibilē cām. puta ex abūdātia taliū merciū vl' hmōi: qz sicut mercator pōt augere ꝓcium ex varietate tēporū z locoꝝ. ita z minuere dz: qz respectu locoꝝ. z tēporū plūderādā. sunt ꝓcia nō solū in augmēta tiōe: sz ēt in minutiōe. ff. si cer. pe. l. vinū. z de reg. iur. l. ꝑm nām. Et qō dicit magr raph. de pomasio. q in isto casu periculose ꝓsuluit q̄ vendēs ad tps pōt hñe rōem ℣ suo tereſſe. puta qñ sua pecunia fuisset lucrat' est vez. qñ ēt poterat ℣ ꝓsti hñe ab alio. sz vēdit ad credētiā vt fuiat. alioqn nō est vez: qz paup q̄ emit nō dz emēdare interesse cui9. tpe nō est cā. Si agit res nō tradat his ℣ ꝓsti sz tradat in ꝓsentī. iusti ꝓcij: estimatiōq; q̄ currit ad numeratū tpe redditiōis rei vere vel cōtextimatiōe vt dz hñti oculos. extra eo. c. vl. z penul. Qō tñ fallit si res tradēda in futuꝝ subsit periculis vel expēsis: quia tali9 qualitatib9 affecta minus valet. in quo boni viri arbitrabunt. Si vero tradat quidem. sine consigneť de ꝓsti. sed nō hic: vrsl mediolani' quis emat aromata que sunt ianue. iustum ꝓcium est. quod ad numeratum currit mediolani vbi celebratur contractus.

2 ℣ Secundus. Quando adest predicta fraus z alia impedimenta iusti precij iustum pretium rei non est illud quod habet communis estimatio ad numeratum vt dictum est. sz archie. vl' velle q̄ sit illud quo res distraherēt si talis fraus abesset: z hoc videtur esse illud quo solui potest materia rei: z manifactura ac labores rationabiliter facti. ita scilicet q̄ prudens mercator aut artifex moderatuz lucrū arbitrio boni viri reputet.

3 ℣ Tertiū. Sctūs tho. 22. q. 78. ar. 2. ad secundum. dat regulā cognoscendi vsuram in venditione ad tēpus z in solutione ante tps dicens. Si quis carius vendit iusto precio vt de pecunia soluenda: emptorem expectet manifeste vsura committit: quia huiusmodi expectatio precij soluendi habet rationem mutui: vnde quicqd vltra iustum precij pro huiusmodi expectatione exigit est quasi precium mutui: quod pertinet ad rationem vsure. Si militer si quis emat vilius iusto precio eo q̄ pecuniam ante: soluit q̄ possit ei res tradi: est peccatum vsure: quia etiam ista anticipatio solutionis pecunie hz mutui rationem: cuius quoddam precij est quod minuitur de iusto precio rei empte. Si vero aliquis de iusto precio velit minuere vt pecuniam prius habeat non peccat pctō vsure: intellige ex parte venditoris minus accipientis. licet videatur esse ex parte emptoris. vt dicit ad lecto. flo. Hec ex illo. qui qualiter accipiat precium iustum non determinat sed potest intelligi iuxta predicta. Et sic si quis vendat ad tps vltra precium currens ad extorquendum iustum ꝓcium quod curreret si dicta impedimenta nō essent. non peccat: si non respicit ad tempus sed ad rationabile lucrum.

4 ℣ Quartū. Ex his pz primo q̄ semper vsura est vendere ad tps ratione dilationis vltra iustum precium nisi quando venditor vendit ad seruiendum amico rem suam in aliud tēpus seruaturus. de quo. ℣. ℌ. seq. Est inq̄ vsuranon ex forma. vt in. c. in. ciuitate. eo. tit. sed virtualiter in iudicio animę sue quo ad deum ꝑm glo. in. c. consuluit. eo. ti. mo. z ꝑm tex. ibi intellectum ecclesia hoc expresse determinauit. Qui tamen ad tempus vēdit precio summo: sed ad numeratum vendit mediocri vel infimo non peccat.

5 ℣ Quintum. non obstat autem predictis primo q̄ res tūc valet q̄tū vēdit' pōt. ff. ad trebel. l. j. ℌ. si heres. z. ff. ad. l. fal. l. quereba. z. l. precia. z ff. de fur. l. si quis uxori. ℌ. vl. qz hoc verū est cum res vendit ꝑ estimationem communem seu currentem quod non est hic: z quando cessat fraus z coactio z ignorantia de quibus supra empto. ℌ. ix. ita tamē q̄ coactionē intelligamus non solum quando quis cogitur emere ad euitādū dānū corporis: vel re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum:sed etiam ad lucrandū:sicut aliq̄ malūt emere ad tēpus precio inmisto ℔ iusto ad numeratū: q̄ interim de pecunia plus lucrant ℔ sit illis iniusticia precij. Non obstat secūdo si dicatur q̄ hoc fit rōne indēnitatis ne quis dāmificet ex abstin̄tia sue pecunie. quia nō licet alicui se indemnez seruare cū damno iniusto alterius: quia nemo debet cuz alterius iactura locupletari ꝑm reg. iur. in. 6. Et quidem si venditor pateretur gratia emptoris vt quia nunc potest ad nūeratum habere precium in stum. z recusaret seruare emptori. recte posset habere rōnem de suo interesse etiam lucri cessantis. vt ii. priore. ℌ. 19. si autem pecuniam nunc de sua re habere non potest. z tamen pati dāmnū. non est equū vt emptor faciat cuz indēnem. ex quo propter eū nō pant quia nō tenet de damno quod eius cā non fit. Non ob. tertio q̄ hoc sit consuetū: q̄ contra iuris naturale nulla valet consuetudo: nī consuetudo vēdentiū iuste: excusat vēdētē iuste iz vltra estimationē cōem: q̄ facit ꝑtiū aliq̄s cē iustū q̄s tamē non currit ad nūeratū. Nō ob. quarto q̄ aliq̄n creditor facit expensas in exigēdo z ꝑter videt q̄ liceat ei rōne interesse futuri plus vendere cum intentione nihil plus exigēdi si suo tempore sibi soluatur: quia hoc est exponere se tentationi: q̄ mutari potest: z obliuisci iustum precium: z mori libris tamen non morientib⁹ in q̄b⁹ paup̄ē debitor. Uñ si facit expensas. per viam iuris sibi recompenset.

2.q. ¶ Secūdo queritur vtrum vendens rem adips maiori vel ecōtra emens minori precio ℔ habeat communis estimatio q̄ nolebat nunc vendere aut emere sed hoc facit vt seruiat amico sit vsurarius: z dico multa.

2.dict. ℣ Primū. Uendens merces suas ad instātiaz alterius nunc q̄ ꝑum valent eo precio quo cōiter dubitaf an plus vel minus sint valiture tempore futuro in quod eas seruare volebat nō ē: surar⁹ nec peccauit ꝓz. c. i ciuitate. eo. ti. sec⁹ si nō erat eas ꝑuatur⁹. ité sec⁹ si erat dubiū q̄s eo tempore quo vendere volebat essent plus aut minus valiture: quia esset vsura cum habeatur respectus ad terminuz Et idem secundum archie. est si erat probabile q̄ tūc tantum valerent ℣tum modo vendit quod tamen ex dicto capitulo in ciuitate. vel nauiganti non haberur. Et intellige de ducto periculo si quod erat in seruando z expensis: z detrimentis: z huiusmodi. Nec enim excusatur iste solum ratione dubū vel periculi: vt in dicto capitulo nauiganti. sed etiam ratione sui int eresse lucri cessantis quod sibi vendicat. Nec distinguo vtrum nunc precium recipiat necne: quia etiam si nunc recipiat est licitum: sed tamen si eo tempore precium fuerit maius vel minus non cresceret nec decresceret. Si autem iste venderet decrementa que facere solent interim aliquē merces vt oleum z frumentum z huiusmodi. esset vsura similiter si non detraheret expensas interim necessario fiendas scilicet ex rei natura requisitas: vt in frumento excussio: secus si domus in qua est indiget reparatiōe: quia est iniuria damni non iusti.

℣ Secundum. Emens rem minori precio. ℔ valeat tempore emptionis ex hoc quod tempore quo est eas recepturus verisimiliter dubium est vtrum plus aut minus sint valiture ℔ eas soluat non est vsurarius. dicto capitulo in ciuitate. z capitulo nauiganti. eodem titulo. cum ibi no. z idem secundum archie. si erat probabile q̄ tantum valerent: secus si non esset dubium aut verisimile sed hoc faceret propter anticipationem solutionis. Esset autem vsura si tam paruo precio emeret rem quod verisimiliter minus valere non posset vel quid modicum. sed bene multum plus: quia non accipitur hic interesse probabile: et suo modo dicendum est de venditore si venderet tam magno quod verisimiliter nihil aut parum plus valere posset. Unde intelligitur quando est dubium vtrum sit plꝰ aut minꝰ valitura equaliter hinc inde tantū scilicet in plus ℔ in minus.

2

℣ Tertium. Si predicta licent a fortiori licitum est mercatori volenti merces seruare. vendere sub hac lege. vt quando voluerit ponat precium: currens ita tamen quod eo posito non possit variare etiam si precium varietur: vel etiam vt soluatur precium quod curret tali die: quia si licitum est nunc vendere eo precio quod valebunt tempore quo eas intendit exponere: secūdum communem estimationem hominum multo magis eo quod valebit in veritate: ita tamen quod si eadem die precium fuerit varium accipiatur medio cre. ar. in aut. de consulibus. ℌ. quoniam etiā nos: eodem modo cum ista mediocritate licet si terminus precij non statuatur dico sed septimana aut mensis: vel si non statur in mediocritate: stetur in eo precio quod longius tpe duraui in illa septimana vl mense: z etiam hoc licet secundum sanctū bernardi.

3

℣ Quartum. Predicti contractus sunt periculosi z ab eis retrahendum in dicto capitulo in ciuitate consulit abstinendum: quia plerumq̄ homines malunt sic expedire ℔ in suo periculo in tempus seruare: z vt plurimum sunt incerti. si in tempus illud erant seruaturi: cū sepe ꝓpter emergentia ꝓpositū mutēt.

4

℣ Quintum. Si cōis est probabilis estimatio sit q̄ aliqua merces tempore futuro sit minus valitura ℔ modo z tamen emptor credit eā plus valituram. est vsurarius minus emēdo ꝓpter ꝓuentionē solutionis ꝑm inno. z do. an. in. d. c. in ciuitate: quod verū est ℣tum ad peccatum: z similiter ℣tum ad restitutionez si ex probabili cōiectura credidit: non autem si ex leuitate. l. cū quidaz. ℌ. quid ergo. ff. de acquiren. here. z de sen. ex. inquisitionē. In dubio autem si non apparet vtrum dubium fuerit communiter verisimile vel vtrum estimatio emptoris fuerit rōnabilis aut non. puto q̄ tenebitur quia in dubijs tutior est eligenda. de spon. inuenis. Et idem suo modo dicendum est de venditore.

6

℣ Sextū. Ad predictorū limitationē facit distinctio scoti in. 4. di. 15. dicentis. Si vendēs frumentū in natiuitate non venditurus sed seruaturus vsq̄ ad maiū ad iustantiam alicuius requirentis vēdit. si quidē ponit ꝑtiū tale q̄ verisimiliter pōt plus valere vel minus non erit vsura. per. d. c. nauiganti. Si vero ponat tale ꝑtiū q̄ ponat se in tuto. vt in pluribꝰ nisi cum quo contrahit in periculo: vt in pluribus: pura q̄ raro potest plus valere. sed minus communiter sic est vsura.

5q.

¶ Tertio queritur vtrum emēs modico precio redditus a ciuitate ingustiata bello. z demum facta pace lucratur .x. pro vno sit vsurarius: z dico ꝑm ho. archi. q̄ non rōne dubg. l. cum hereditate. z. l. sequenti. ff. de here. z ac. ven. consulunt tamen ytinde largas faciat elemosynas.

7

¶ Septimo quid de emente equos vel huiusmodi sibi reddendos a vēditore in certo nūdinio: z dicit. ℣. quod si emātur minori precio ℔ estimatur eos ibi tūc valituros. vsura est: intellige si interuenit prematura solutio: alias non: eodem ti. nauiganti. licet posset esse alia iniquitas: si vero inquit de valore dubitatur verisimiliter. non est vsura. Concordat. Not. tamen quod isti docto. loquitur de nundinis futuris in loco contractus: aliter precisi nō dixisse q̄s currit in loco nūdinarū: si i loco cōtractꝰ: vt patuit. ℌ. ēptio. ℌ. vbi agebat de iustitia precij: si vero loquātur de nūdinijs futurijs alibi q̄s dicit verū est considerata distantia temporis nō autem loci: q̄ distantia a loco non emuntur precio currente in loco vbi sunt. nisi etiam ibi sit pecunia vt quasi pro loco illo fiat contractus: sed precio currente in loco cōtractꝰ. Uide infra vsura. iiij. ℌ. iij. z ℌ. xj.

8

¶ Octauo queritur vtrum emens granum tempore messium aut vinum tempore miarum. precio tunc currenti. cum pacto q̄s tot mensure sibi reddantur tempore paschali sit vsurarius: z dicit hostien. in sum. z Jo. and. in. cap. fi. eodem titu. quod sic. xiij. q. iij. vsura. non obstante quod aliquando eo tempore sint viliores: quia ad ea que raro eueniūt leges non considerant. l. nam ea. ff. de legi. in aut. vt iii. proꝫ ℌ. quia vero post multam

Universidad de Deusto
Biblioteca

et communis cursus quo.s. sunt cariota estimandꝰ est.de sepul.certificari.ꝛ.l.j.§.j.ff. de fu. Intellige tñ illa eo casu quo iste modo voledat emere ista:sed in paschate. Nam si nunc voledat emere.sed ad instantiam amici petentis pecuniam sibi dari mutuo.dic vt.ꝛ: vsura.i.§.23.

9 ¶ Nono querit quid de isto casu. Vendit ꝙdã diadũ alteri vandũ tempore messis pro.xx. cum tamen ſm cõmunem estimationem tũc sit valiturum solũ.15.sed deinde venit caristia ꝛ emptor illud vendit pro.25. Queritur vtrum primus venditor teneatur emptori in aliquo.ꝛ videtur ꝙ non quia ille emptor nõ est passus damnum.sed lucratus est.tñ ꝛ postmo.dicit ꝙ tenetur ei de.5.quia licet ille non fuerit damnificatus.fuit propter eventũ rei qui non excusat ab vsura: immo damnificatus est:quia emit pluri cñ valeret in termino ſm estimationem boni viri. Ex parte tñ primi venditoris vsuram non video sed iniustitiam.

10 ¶ Decimo querit ꝺd si ꝺo emat segetes vel fructus proueniros hoc anno de agro:ꝛ dico ſm monal.ꝛ ff. ꝙ ex forma contractus non est vsura.põt tamen fieri in fraudem vsure:vt si verisimile sit ꝙ fructꝰ colligẽdi ẽt oputato dubio ꝙ põt impediri valeãt tũc plus eo quod nunc dat:maxime si est psona q̃ vsuras aliqs cõsueuerit exercere:quod intelligo si precessit prematura solutio:alias esset iniustitia tantum.sed si sit dubium vtrũ illi fructus plus vel minꝰ debeãt valere:nõ est vsura.ꝛ idẽ ho. tyl. Et eodẽ modo dicendũ est si emant fructus prouenturi vsq̃ ad tres annos vel plures. Et addit ray.ꝙ in foro iudiciali proceditur per coniecturas:in priali vero statur partiũ assertioni:quod intelligo nisi ex aliqua conjectura scandalum oriretur:ꝙ omnino oporteret contra scandalum satisfacere:de homi.ex litteris.el.primo.de purga.c.per totum.

¶ Bal.vero.in rubu.C.de vsur.dicit quod in hoc casu si causa damni venditoris est presens numeratio:vsura est, dicto capitulo in ciuitate.eo.ti.si vero est sola conuentio:quia.s. precium non soluitur de presenti.sic licet cõtractus non sit vsurarius:est tamen illicitus si vero neutrum est causa damni.quia nõ plꝰ valet frumentum aut vinum sub tali qualitate propter periculum cui subiacet sic licet. l.fistulas.§.fruments.ff.de contrahen.emp. Quod intellige quando emitur non in genere sed determinate.s.frumentum illius agri aut vinum illius vinee.

¶ Undecimo queritur si vendatur possessio
11.q. non soluitur precium vtrum sit vsura accipere fructus.ꝛ dico multa.

¶ Primum. Si statuatur terminus solutionis emptor precium non soluit in termino, transacto termino potest eam venditor in pignus accipere ꝛ fructus facere suos secundũ glos.in.c.conquestus.eo.ti.ꝛ.C.de vsur.l.vsuras.habet actionem ex contractu vel officio iudicis ad interesse secundũ ho.C.de ac.em. et ven.l.ij.ꝛ.ff.de act.emp.l.secunda. Et ꝙ licet habeo glos.in.l.ij.C.de vsu.em.l.curabit C.de ac.em.ꝛ vendi. Sed tamen limto si venditor parit verum interesse dãni vel lucri. 1.dicit

¶ Secundũ. Si aũt a principio venditionis pactum fiat ꝙ donec redditur precium venditor percipiet fructus possessionis vel pensionem domus sic 13.test text.in.l.curabit.C.de act.emp.et ven.ſm azo.in glo.ebar.ebal.ibidem.et sali.et ang.in.l.iulianus.ff.de act.emp. et ven.tio.de ana.in.c.conquestus.de vsur. dũmodo ſm ratam precij soluti emptor partem accipiat fructuũ vt medietatem si soluit medietas ꝛ sic de alijs:ꝙ non est equũ vt emptor habeat fructus ꝛ venditor pecunias vti non possit. Quam quidẽ opinionẽ sum.ang. dicit veram etiam de iure canonico.per glo. in.c.conquestus.non ob.ꝙ loquatur de existẽte in mora.quia sic in mora constituti potest a principio. Et licet inquit aliqui theologi.ꝛ legiste:vt butr.in.d.l.curabit.dicant verum esse quando venditor fuisset de pecunia lucrativa.tamen mihi inquit videtur simpliciter vera etiam si precium seruare volebat in arcba. Sed ego dico quod nec simpliciter nec cum dicta limitatione est vera:quia de re alie na cuiusmodi est possessio vendita non licet accipere fructũ:similiter nec de pecunia licet accipere interesse lucri cessantis.nisi post mo ram.vel quando conceditur amico ad eius vtilitatem cum proprio interesse:vt patet ex dictis titul.priore. quorum neutrum est hic: sed accipitur lucrum solum ratione expectationis secundum opinionem huius sum.qõ est vsurarium. Unde contra ange.tenet franscis.de mayo.in quarto.distinc.decima quinta.ꝛ sanctus bernadi.ꝛ rose.vsura primo.§. quadragesimo septimo.ꝛ Archie.dicens theologos non approbare istum contractum:ꝙ illi fructus videntur haberi ratione dilationis tpis:qõ sapere videt vsuram per.d.c.in ciuitate. Ego autem dico ꝙ venditor põt percipere fructus solũ qñ possessio est sua.ꝛ non alias ante moram.i.terminum solutionis:ni si forte ratione interesse eo casu quo venditor principaliter ad seruiendum amico: quod non est in casu. Ja itur si venditio fiat a me nunc absolute.ꝛ nõ petur mihi medietas precij:si percipio fructus relique medietatis.percipio fructus rei non mee. Et sic intellige theologos. Si vero fiat venditio conditionata.i.vt statuatur quidẽ precium quo ego spondeo me predium venditurũ quãdo exhibebis pecuniam:sed tamẽ non intelligatur facta actualis venditio.nisi actu exhibeas pecuniam:ꝛ interij predij stat periculo mee ꝙ si rapereture a flumine:vel deterioretur ex damnum esset meũ.sic verũ est dictũ legistarum:ꝛ sic videtur tenere bal.in.d.c. curabit: et videtur probari per.l.in initio.C.de pac. in em.ꝛ vẽ.ꝛ sic ꝺz intelligi.d.l. curabit. Aliõ enim est vendere nunc:ꝛ ꝙ aliud nunc spondere ꝛ obligare me vẽditurum tali precio infra annum:ꝙ in primo casu apud me nõ stat dominium:sicut in secundo. Nec verum qõ hoc casu possit quis a principio constitui in mora salua iustitia si possessio absolute vẽdatur:sed solum si vendatur cõditionate:quod tñ quidam dicunt fieri eo ipso quo fit pactũ de affectu:quod non est verum nisi stet periculo venditoris. 2 12

¶ Duodecimo querit vtrũ licitum sit emere annuum redditum maxime nouiter institutũ et dico multa. 1.dicit

¶ Primum. Exemplũ huius questionis est. si ritius indigens pecunia mutuo vendat. 50 florenos auri annui redditꝰ super fundo.b. vel sup oibus bonis suis obligans ola bona sua.et fiat cõtractus precio cõpetẽti arbitrio boni viri cõsiderata qualitate regionis quãtum ad id quod reddere solẽt pecunie insolite:vt in pluribus.puta florenos mille auri cum pacto ꝙ eodem precio possit in totũ vel in partem redimere.

2 ¶ Secundũ. Inno.in .c.in ciuitate de vsuris pertractat istam questionem quo ad emptionem nihil dicens de facultate redimẽdi ꝛ dissimulat. Nam si talis redditus iam sit insti tutus sup rebus mobilibus vel immobilibus ante contractũ aut venditam actionem:ſm eum ꝛ io.an.ꝛ ho.ꝛ omnes canonistas cõtra eius est licitus:ꝛ hoc vt dicit laur.de ridol.si ne fuerit cõstitutus in re.puta in vino ꝛ possessione ꝛ huiusmodi:siue in psona.puta seruitiberti. vel rustici. vel actione.vel nomine siue sit redditus certus.puta quia redditur .50. siue incertus:puta ꝙ redditur quarta paro fructuum de aliqua domo vel operibus alicuius persone:siue contractus sit perpetuus.puta ꝙ extendit ad heredes contrahentium:siue ad vitam hominis:siue ad certum tempus.puta ad quinq annos:quia est vera venditio. cum ibi precium et merces id est annuus redditus. C.de sacro. sanc.ec.

t.iubemus.

¶ Tertium. Si vero redditus non est adhuc constitutus sed constituitur de nouo in reb vel personis.dicit secundum aliquos contractum esse illicitum:quia ibi non videtur esse vera venditio.cuz merces nõ sit in rerum natura:emptio autem ꝛ venditio sine re que vere at intelligi non potest.ff.de contrahen.em. l.nec emptio.ideo consulit abstinendum:ꝛ cõsentit.io.and.addens contractum esse illicitum:ꝛ vix se videre quomodo sine fraude fieri possit. Sed.ff.non glos. Ray.sed alius ꝛ Alex.lom.dicunt contractum esse licitum:nec esse aliquam causam dubitandi ꝛ esse puraz venditionem:quia cum habeamus.tria bona scilicz mobilia:immobilia:ius in vtrisq hoc tertium est qõ hic vẽditur. unde falsum assumit inno.in sua ratione ꝙ ibi non sit res vendita.qz est vtiq.scilicet certus redditus: siue tus exigendi certum redditum:immo dato quod hec non essent ꝛ emptio sine re non fiat. tamen dico quod sit siue re presenti.modo sit res futura ꝛ sperata sicut emuntur fructus prouenturi ex agro.ꝛ partus ancille vel pecudis.ff.de contrahen.emp.l.nec emptio:ꝛ similiter iactus retis.l.si iactum.ff.eo.ꝛ si captura duplo valeret cñ precium.nihilominus tenet contractus.quia spei emptio est. Circa hoc multa alia prosequitur idem.ff.soluẽs ad omnia obiecta.vt diffuse recitat Archie. ij.parte.ti.j.c.vij. Et videtur mihi ꝙ isti bene dicant.nec sit ratio dubitãdi modo cesset fraus:licet archie.dicat ꝙ non videatur clarum:ꝛ hoc tenet etiam ricar.ꝛ communiter doctores parisini.ꝛ canonistę in.d.c.in ciuitate: Et tu videtur mihi res clara:qz nõ video differentiam inter affectum antiquum ꝛ nouum quo ad hoc tum qz non directe ꝛ immediate emitur affectus sine redditus sed ius exigendi ꝛ percipiendi illum.tum qz si affectus antiquus quem secundũ oẽs emere licet fuit licite institutus.quare non põt etiam nunc aliꝰ institui.ꝛ vendi:si vero fuit institutus illicite quasi res de se iniusta.licite emi non posset ꝙ regulam.non firmatur.de regu.iur.libro sexto.vbi nõ firmatur tractu temporis quod ab initio iure non subsistit. 3

¶ Quartum. Per.tamen de anch.dicit quod si redditus nouiter institutus sit pecunialis quia habet magnam vicinitatem cum mutuo potius talis emptio dicitur contractus vsurarius:ꝛ verum est quo ad presumptionẽ alienãdo:secus vbi in ritate cessaret fraus et est differentia inter istam solutionem ꝛ mutuum:quia mutuum necessario est restituendum.non autem precium hic acceptum.licet. 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquando possit restituiut si fiat pactum quod affici⁹ redimi possit:quo casu nihilominus venditor non est obligatus redimere si non vult:alioquin si esset obligatus vsura esset. Jo.etiam de ligna.dicit quādo census cōstituitur non habita relatione ad rem. vt qr obligo me tibi ad vnum florenum.quia das. x.r vendo tibi hoc ius percipiendi non relatum ad rem. tūc illicita est venditio:qr nō vēditur ius:imo de nouo oritr cōtractus lenera torius.xliij.q.iij.plerique:r ita tenet sum.ro.cōtra ange.que tenet iuxta predicta:sed ego dico per rationem.ff.r alex.q hic est vera vēditio:nec obligatio est personal⁹ sed realis cum obligentur omnia bona venditoris.r gō Johan.de ligna.dicit habet locum vbi census constituit super re certa.r cōsequenter taxatur fm quantitatem pecunie.licz ipsa tantum reddere non possit:vt si centum aureis ematur affictus.v.aureoꝝ super domo que non locatur nisi pro quatuor.Esset enim iste vsura:sed sum.ang.quod non est propue verum supposita veritate venditionis:qr cessat mutuum:esset tamen iniustitia:r illud plus esset obnoxium restitutioni.Unde dicit idē Joan.de ligna.quod vbi census constituitur tempore venditionis r non potest haberi de re vt quia constituitur census vt.x.in domo que locari nō potest nisi pro.v.r est fraudulosus contractus.

5 ¶Quintum. Scōm rodē. tamen',quando emitur redditus advitam emptoris.non est turpe:ne vendens desideret mortem emptoris et placet:quia pactum quod inducit votum captande mortis.nō valet.C.de pac.l.fi.r.ff. deverbo.obliga.l.stipulatio hoc modo:vnde prohibetur promissio prebende non vacātis de con.preben.c.q.libro.vj.r hoc quia est contra bonos mores:vnde nec debet admitti.l. C.de pac.l.pacta.Quod tamen si fiat non dico esse mortale.s.emere vel vendere advitam secundum se.qr inuenitur prohibitus si circa stantie debite seruentur: aliter vsufructus nunch posset cōstitui:qui finitur morte. instide vsufr.¶.finitur.Unde si quis cōstituat alicui certam pēsionem ad vitam pro certo precio non videtur illicitum.Emere autē vel vēdere ad vitam venditoris.magis licet:qr tale votum interuenire non potest.

6 ¶Sextum contractus.quo quis emit redditus possessionum aut domorum communiter ſt sub cōtractu emphiteotico siue liuellario et cum pacto redimendi seu affrancandi.vn de vult sum.ang.quod non possit institui pensio ita magna sicut in locatione:sed de hoc infra.¶.vltimo.

¶Decimotertio q̄rit q̄d de his q̄ dāt monasterio vel ecclesie certā quātitatē pecunie.vt ab eis recipiant certas possessiones tenēdas toto tempore vite ipsorum ita quod post mortem eorū redeant ad ecclesias:r dico Ray.r Gofre.iudicasse cōtractū vsurariū:eo quod homines multum sperarent vinere.r sic amplius percipere de prouentibus q̄ esset pecunia data:r sola spe contrahitur vsura:si tamen quis daret vnam possessionem.r recipe ret equipalentem aut duplo.plus valentem. vsufructuarius vtrangz in vita sua.r vtrangz post mortem ad ecclesiam pleno dominio regressura:esset licitum:sed ricar.in.q.quol. q. q̄.quem refert r sequitur sum. ange.dicit licitum esse contractum etiam quando datur pecunia modo seruentur equalitas iuris naturalis:qr non est cōtractus mutui fm vl'appa rentis Jctus innolat⁹:q magis assimilat emptioni r vēditioni:ho. fo quē refert ac sequit sum.ro.dicit q̄ est cōtract⁹ ēptiōis.vēditiōis licitus recusat⁹ rōne seruitutis.s.C.eo.l.q.

¶Laur.autem de ridol.ponit similem casum sub aliqua forma scilicet quod taleo vent cū monasterio recepturi in vita sua annuatim xvj.hoc pacto quod monasterium ad libitū possit reddere centū r liberari ab annua solutione:r ob hoc monasterium obligat bona sua:r dicit redditum non constitui in re.nec ad rem haberi relationem.sed ad personam licet bona obligentur.r sic ibi non est vendicio iuris.sed pecunie inuendibilis:immo inquit verius est contractus innominatus.secundo vt facias in quo videt interuenire fraus maxime attenta maxima lucri quantitate:r pacto de restituendo cum voluerit scilicet monasterium. Ex quibus videtur in effectu ac si mutuum contraxisset. Ego vero dico ibi non posse esse mutuum:quia dans pecuniam non potest eam quouis tempore repetere:r consequenter nec vsuram:sed tamen est ibi iniustitia:et est emptio iuris exigēdi singulis annis.xvj. celebriata precio iniusto:r consequenter decidendus est iste casus secundū regulas datas supra emptio.per totum.

¶Decimoquarto q̄rit q̄d si quis emat actionem alicuius vel summam certam minori precio:quia soluit ante tempus sicut si quis emat creditum petri quod ei soluendum est ad treo annos aut pagas seu redditus montium immaturos. aut scriptas banchi.vel actiones r huiusmodi:r dico multa.

¶Primum. Quando litigium imminet ap posit actio emi precio minore q̄ sint ipse iura. Barto.in.l.per diuersas.C. mandat. dicit competens precium esse quod remanet de

anctis expensis.r labore pro recuperanda re facta:r idem baldus in .l.secunda.C. ne li. pē.r consequēter videnf isti sentire q̄ non potest quis actiones emere pro minori precio q̄ sint iura nisi habito respectu ad predicta scz laborem r expensas fiendas:quod patet. in c.ex parte.de alie.iudi.mu.ca.fa.dicit ex toto non approbari:qr minus valet actio q̄ res ad quam datur:tum propter dubium euentum litis.cum possit quis perdere causam etiam iustam propter indicis defectū:tū qr debitor posset interim effici inops:vnde dicit tex.no. in.l.min⁹.ff.de re.iur.q̄ min⁹ est habere actionem q̄ rem:vnde cum nihil aliud emant q̄ spē in euentu iudicij futuri ridiculum est dicere q̄ precium de necessitate debeat esse tantū q̄tum est in actione.pro quo est inno.in ca pit.in ciuitate.eo. titulo.vbi concludit quod potest quis conscientia bona emere actiones tam ortam tempore contractus etiam precio minore: quia exponit se periculo:r idem dicendum in transactione.r est textus notabilis ad hoc in.l.lucius.ff.ad trebel. Unde concluderem quod modicitas precū dicitur habito respectu ad valorem actionis :qui valor debet considerari habito respectu ad dubiū euentum litis secundum q̄ causa est clara vel dubia. Aduertendum est tamen q̄ debitum litigiosum alīquando emere non licet:de quo dic vt.¶.lib.¶.viij.

¶Secundum. Si quis emat a Ioanne centū que debet habere a petro ex legato vel affectu quocunq; modo pro.95.distinguendum est. Nam si hoc facit ad instantiam ipsius petri hoc est licitum si emit minori q̄ estimat sum interesse etiam lucri cessantis probabilis deductis laboribus ꝛc.similiter si quā rum extimat laborem r pericula retrahendi: quia nostra interest litibus r sumptibus non terari:vt in.l.minoribus.ff.de mino. Si vero sponte facit propter lucrum aut minuitur p eum solum ratione sumptuum. laborum et periculorum.scilicet quia est emptio iusto precio facta cum res in periculo ceterio pari⁹ minus valeat q̄ extra periculum:aut minuitur precium solum ratione anticipate solutionis r tunc est vsura:vt in capitulo fina.eo⁹. titulo.r consentit Joannes an.in additio.ad spec.r sanctus Thomas.22.questione septuagesima octaua. Nec obstat illō plus solui q̄ ab ipa solvit. Isti de ac.¶.pl⁹.r de pl⁹ pe. c.¶. quia illud est verum in eo qui obligatus solvere ante tempus soluendo patitur interesse:ideoq; cogeno eum plus petit. Ista autē plus petitio siue sit respectu temporis.vt cū obligatus solum ad annum nunc cogitur:si ue respectu rei.vt cum res debita tēpore mes sis petitur tempore anteriori in quo plus valet siue respectu cause.vt.cum debitum alternatiue petitur determinate.potest diminuere solum tantum quantum quis existimat interesse suum verisimiliter:siue damni emergentis siue lucri cessantis. Non autem hoc habet locum in solutione anticipata precū rei vendite. Similiter si esset mutuum vel commodatum factum alicui vsq; ad treo annos et superueniente casu mutuans vel commodans indigeret r vellet sibi restitui.non liceret commodatario vel mutuano recipienti minuere pro interesse suo.quādo simile interesse incurrit mutuans r commodans:nec alium de promisset vt ipsum euaderet.si talis commodator vel mutuans nō subuenisset. Et sic intelligo limita.l.in rebus.ff.cōmo.

¶Tertium. Si debitor cētum aureorum ad instantiaz creditoris soluit ante tempus minuscq debebat.puta.gc. Johan. de ripo.ortmi.dicit indistincte esse licitum. asserens qō potest vendi tempus proprium licet non commune bequo per Archiepiscō.secūda parte. titu. primo.c.octauo.sed sanctus Thom.ad lecto.Flo.dicit hoc esse vsuram:quod limita etiam secundum eum nisi debitor ante soluat vt seruiat creditori r patiatur interesse:quia tunc licet:r habetur ratio eo casu etiam de interesse lucri cessantis .puta qr volebat de illa summa mercari secundum Hostien. r Johan. de ligna. licet Innocen. r Johan. an. sint in contrarium:de quo dic vt supra vsura pri mo.¶.xxiij.

¶Quarta. Circa emptionem pagarum est controuersia quibusdam dicentibus quod licet emi tur precio minore quoo sequitur summa ro. adducens multa valde confuse r preter propositum non distinguens inter emere loca r affictus. quorum fructus est incertus et emere pagas. quaz summa est certa:sum. vero ang. dicit q̄ nō ꝛ ego vero dico sic. Emere pagas dupliciter cōtingit:primo quando non sunt certe quantum ad suam quantitatem:vt si quis emat reddituo. x. locorum ad decem vel quinq; annos quicquid reddiderint:r sicz.r sic procedunt pene ola que adducit sum.ro.sebo qñ scitur certe summa.puta q̄ loca taliano reddēt mīi.puta.xl. solidos.r isti.xl.solidi qui exigi non pñt vsq; ad treo annos emunt pro.xxx.ad rōnem.xv.solidorū pro libra.r idez est ac si tota summa nesciatur.r tñ certa summa emat.puta libre cētum ad rōnē.xv.solidorū pro libra. Et sic est in vsu ianue emere pagas. Igitur emere pagas ianue.i.puentus ex locis certos qui nota

Universidad de Deusto
Biblioteca

duuy sunt matturi pto minori precio ꝯ ipse sint. puta ad.15. solidos p libra vel huiusmodi dicit emere creditum alicuius: vnde distinguendum est secundum aliquos: vt supra .H. eo. parti. ij. Si enim emat quis ad instantiã amici: maleno suis penuntijs negociari vel aliud licitum querere lucrum poterit minori emere precio secundum q̃ perisimiliter estimat suum interesse etiã in lucri cessantio: si vero hoc facit voleno per hanc viam lucrari vsurarius est non formaliter sed equivalenter: quia solutio anticipata habet rationem mutui sicut in similibus dicitur in cap. in ciuitate. eo. ti. ita q̃ in emptione ꝛ venditione est mutuus quando soluitur ante vel post dationem rei. Si tamen in exigendo essent pericula ꝛ labores notabiles ꝛ expense: ꝛ hoc ratione precise minuerẽt. non esset illicitum: vt supra particula secunda. sed non est ita semper in proposito: ꝛ multominus in scripturis banchi que dantur. ꝛ accipiuntur insolutum. Nec obstat si dicatur ineſſe periculum aut labor in rehabendo: quia aliquando nõ est verisimile quin habebit tempore suo totum. ꝛ sine labore vel periculo notabili: vnde minutio precij fit solum ratiõe temporis: quod etiam patet: quia ꝥto page longius distant. tanto magis de ꝓcio minuitur. Nõ obstat etiam q̃ communis estimatio plus eas non estimat valere: quia communis estimatio non facit iustum precium nisi ad numeratum. quando eodem tẽpore. ꝛ loco exhibetur precium ꝛ recipitur merces aliaꝫ est corruptela. Non obstat etiam q̃ fructus agrestis minoris sit precij ꝯ maturꝰ quia hoc verum est ratione qualitatis quam habet fructus in se. non ratione dilationis tẽporis: ꝛ ita in proposito si summa immatura habeat in se pericula ꝛ labores que non habeat matura minus valet aliter non sed est vsura per textum apertum a contrario in capitulo nauiganti. eodem titulo. Non obstat etiam q̃ si radix bona est. idest locare fructus quia fructus locatum sunt quidem page que sunt bone. non autem iniusta emptio pagarum que est mala. Non obstat etiam quod emere pagas sit emere iura que minus valent si magis distant quasi minus vtilia: quia ius ad certam summam non valet ea minus nisi ratione periculi vel laboris ꝛ huiusmodi sicut etiam nec merces crescendi certas rem certo tempore valet minus ꝯ precium rei tempore redditionis: quia si emeretur minori ratione anticipate solutionis esset vsura: vt per. c. in ciuitate. de vsu. Non obstat etiam quod melior sit res ꝯ spes: quia verum est quãdo spes non est probabiliter certa. quo casu dico licite pagas emi precio minore. Non obstat etiã si dicaꝫ quod Calixtus tertius. Sixtus quartus concesserunt eas emi posse sine scrupulo ille quidem semel tantum: iste vero totiens quotiens: quia vt in eorum litteris patet hoc concesserunt solum quando protectores comperarum sancti georgij hoc estimant cedere in vtilitatem dictarum comperarum vel communis ianue: quo casu papa tanꝯ princeps libere remittere intelligitur emptoribus qui ab ipsis protectoribus emunt: vnde in eis locum habet concessio pape: nõ autem in aliis ementibus a primario. Magister autem raphael de porta. in hoc casu consulit pagas posse emi precio minore: sic tenuit veram conclusionem sed ex rationibus falsis que si valerent probarent vniuersaliter ac semper licere talem emptionem quod papa non dicit. Et sic sãdo in ꝓncipijs moralis philosophie ista emptio indubitãter esset vsuraria. Que tamen est licita ex inlato statuto q̃ sic declaro. Janua cũ ex tanto ipe cuius initij memoria nõ extat in ꝓrarijs nõ recognouit superiorẽ et condidit statuta ꝛ leges de facto: nõ obstãte q̃ habuerit aliquos dños: q̃ fuit sub certis legibus quibus semper sibi seruauit. nec est ius condendi leges. ꝛ superioritatis cõuenientio ciuitati nõ recognoscẽti superiorem. Ciuitas aũt ꝛ dns superiorem in ꝑtibus non recognoscens. hꝫ in suo territorio iurisdictionem quam in toto orbe de iure habet impator fm bal. in. c. j. de po. te. doc. in. l. imperij. ff. de iudi. Igitur sicut imperator ex causa põt de iuribus ꝛ rebus vnius auferre ꝛ dare alteri sine dubio. vt. l. iurius. ff. de cuic. alexã. in. j. con. C. in. ij. col. in addi. ad bar. ꝛ abb. in. cap. que in ecclesiarum. de consti. ita ꝛ hec ciuitas hoc facere potest ex causa. iusta: que est fauor publicus. vt tenent docto. in. d. ca. que in ecclesiarum. ꝛ probatur in. l. item si verberatum. ff. de rei vendi. bar. in prohe. ff. per text. in. l. venditor. H. si constat. ff. commu. predi. Hec autem ciuitas virtualiter fecit legem quod page isto modo vendãtur: quia de hoc est consuetudo obtenta in iudicio: ꝛ hoc fecit ex causa iusta qui est fauor publicus: quia expedit toti ciuitati illa venditio: vt ptz ol̃ bus expertis circa hoc. immo expedit illis qui vẽdunt libraꝫ pto. xv. solidis: q̃ si non vẽderent page nisi ad numerandum. gabelle ciuitatis minus valerent adeo q̃ vbi habentur. xv. solidi nõ haberent. xij. nec forte. x. vt ptz experto. Et ista opinio est verior ꝛ tenẽda maxime post factum. Et sic papa intelligitur nõ quidem donasse emptoribus residuum iusti precij quod est quinq̃ sicut illi tra ꝛ isti: puta venditori lo etiam

etiam hinc colligit: quia iurius hoc ꝓcessimus dixit: nos de hmõi plenam notitiam habẽtes ꝓcedimus ꝛ c. P Quintum. Si quis scriptam bãchi. seu creditum quod quis habet in bãcho accipiendi in futurum aliquam summam. puta ducatum. emat ꝓcio mino: ꝛ. fm alex. de ale. est illicitum: sed intelligit q̃ si minuitur solum rõne ꝑpis. vñ oscẽdum est vt in casu ꝓiore q̃ nõ esset illicitus si minueret ratiõe laborum ꝛ periculorum et sumptuum verisimilium. que tñ raro in suis talibus scriptis: queꝝ dictum est dantur ꝛ accipiuntur insolutum.

15. q. Decimoquinto q̃rit̃ ad iuris de emptõe ꝛ vẽditiõe. cũ pacto retrouẽdẽdi. ꝛ dico multa. P Primũ. In hac qõne frequẽter sum ꝓ fratribus assignus. propter quosdã ꝓfessores tenẽtes ꝓtra suos. aliosq̃ doctores quos sine ãt ꝑspiximus. tenẽ vtras est clara. ex rõne autoritate. intelligẽdo tñ semp q̃ emptio fiat iusto ꝓcio. cũ alijs requisitis. ꝙ fit. locatio seu et datio ad ꝛluellum. Qõ enim licite q̃ emat. ꝛ faciat fructus suos cũ pacto reaffrãcãdi. siue redimẽdi infra tot annos. vel ꝓpe tuo q̃n ꝓcio est iusto. ꝛ interesse. siue fiducia bona. ita q̃ in vtrate vult emere. ꝛ mallet emere absolute ꝯ cũ tali pacto. ꝙ rõne: q̃ hoc fit ad ꝙmoditatẽ vẽditoris ꝙ ẽt auctoritate. Nã ita explicite. ꝛ formaliter tenuit ex ordine minor: alex. de ale. ij. ꝓte sum. ꝛ modi. in sum. ꝛ. s. Bernardi. in suis ꝓtractibus. ꝛ frater ber. de bust. ꝛ sum. ang. acto. ꝛ ex ordine ꝑdi. ray. pisa. archle. romnes. et hug. vt retert ac sequit archi. xiij. q. ij. pierius. ꝛ alibi. et Inno. et ho. ex Jo. an. ꝛ cõtra canonistas in. c. ad nostrã. de emp. et vẽdi. et in. c. questuo. de vsu. sicut et theologi in. iij. di. xv. ꝛ legiste in. l. si fundus. ꝛ. l. si a te. C. de pactis. inter emp. ꝛ vẽ. ꝛ specialiter bartolo. ce polla veronenſis si ꝓ hoc vltimate cõcludẽs pene volumẽ: ꝛ rande in meã sniam ꝛ cõclusionem se resoluens: vt ptz. ij. casu suo col. j. hec etiam conclusio est formaliter ꝛ explicite tradita ꝑ iura ciuilia. vt. d. l. si fundum. ꝛ si a te. ꝛ ꝑ canones intellectos ad sensum glꝰ. ꝛ doc. vt ptz ꝑ gl. in. c. conquestus. de vsuris. ꝛ in. d. c. ad nostram. vbi nec ter. ob. q̃ ibi reꝓbatur contractus ratione dolus non rõne pacti de retrouendendo vt ptz intuenti. ꝛ similiter ꝑ sacram scripturam discente dño Leuit. xxv. q̃ ois terra israelitici populi sub redemptionis conditione venderetur. P Secundum. Emere etiam cum pacto de retrouendendo ꝛ locare venditori ꝑ certo affictu nõ est vsura si fiat sine fraude: quia rem suã potest quilibet sicut ille tra ꝛ isti: puta venditori locare ꝛ cuilibet alij saluis hijs que supra loco suo posita sunt. Esset tñ illicitus si ex pacto commodum ꝛ incommodum pertineret ad venditorem excepto constituto affictu: quia est contra naturam emptionis cum rei emptor commodum vel incommodum ꝓtineat ad emptorem. l. illud. ff. de peri. ꝛ co. re. vendi. nisi affictus esset ita modicus q̃ venditor releuaretur in eo in quo grauatur contra naturam contractus. Esset illicitum quãdo vẽditor non se posset quando vellet ab huiusmodi conductione liberare: quia cum talis obligatio vendicet partem precij. d. l. parte fundi. ꝛ emptor solum tantum precij rei soluat. sic supra iustum precium habebit istam obligationem: ꝛ idem est si vellet emptor q̃ venditor obligaret se ad conducendum nisi in aliquo alleuiaretur conductor. ꝙ ꝓsumitur autem vsura ex dicendis. parti. sequẽti. ꝛ item q̃ si emptor venderet ꝓpios fundos ad hmõi ꝓtractus facilẽdos: q̃ nõ ꝓsumit̃ ꝛ cõtinẽti velle ꝓrarija agere. l. non ad ea. ff. de ꝛdi. ꝛ demon. P Tertiũ. Si aũt quis emeret l fraudem. puta q̃ intendit mutuare non emere nec vellet rem sibi remanere. sed redimi. ꝛ si crederet venditorẽ nõ redẽpturum non emeret: vsura esset venditiõe palliata. Hoc aũt fm doc. l. d. c ad nostrã in foro ꝑtioso ꝓsumit̃ ex tribus. Primo q̃ ꝓcium est modicum respectu rei: intellige vltra dimidium. ꝛ facit. l. ꝙmis. H. si cũ essem. ff. ad vellei. ꝛ hoc maxie quãdo posuit pactum q̃ nisi redimat vltra certũ tẽpus postea redimi nõ possit: q̃ videt pactũ legis cõmissorie. l. mutuasse. puta. c. ꝛ recepisse pignꝰ de. exxv. ita q̃ nisi redimat infra tale tempus sit amissum: vel̃ est tamẽ q̃ res nõ tãtũ valet vendita sub tali ꝛditiõe q̃ semp possit redimi quãtum si venderet simplr. ar. l. fundi prem. ff. de ꝓtrahen. emp. Secõ quãdo fit pactus vt restituat aliqd ꝓtis q̃ fuerit ꝓcium: vt no. l. c. illo vos. de pignor. ꝛ do. Jn. i. c. l. d vocati. de vsur. Tertio si emptor cõsuevit exercere vsuras. l. q̃ solet. H. q̃ assidua. ff. de edi. edi. Quarto fm Jo. an. i. d. c. ad nostrã. i nouel. ꝛ post. si apponatur clausula q̃ redimi non possit ante quinquẽnium vel decẽnium: ita tamẽ in rei veritate nõ esset illicitum si fieret bona fide: vt quia vult facere aliqua tẽporalia meliorameta. puta impinguãdo quorum effectu ipse vult frui. Non autem faciunt ꝓsumptionem de vsura ista tria simul. s. pactum de retrouendendo: modicitas ꝓcij. s. quod non sit vltra vel ꝓpe dimidiam. ꝛ datio in emphiteosim: q̃ ista iure permissa sunt. nec reperitur contrarium

esse cautum. Et text. in. d. c. illo vos. de pig. & in c. ad nostram. de emp. & vendi. loquuntur vel quando aderat alia cõtemeratio contra lista. videlicet quia emptor erat solitus fenerari: vel fiebat aliquod pactum cõtra naturam contractus. ℣ Quartum. Ad plenorem aũt predictorum notitiam colligendo ex quodam meo ℣sillo registrato in aur. rocasu. xxxi. dico quod iste contractus fit primo sic. Petrus emit ab hẽri. fundum. b. ꝑcio iusto idest mille aureis. & spondet se reuenditurum infra certum tps. puta. x. annos vel quotiens summa fuerit oblata: interim aũt petrus percipit fructus ex fundo. vel dat henrico fundum ad affictum pẽsiõe iusta & equa iuxta dicenda ℣ sequenti: vbi gratia ad. vi. vel. v. pro cẽtum. Et dico q̃ iuxta dicta in hoc ℣ Secũdo fit sic. Petrus enim emit cum predicto pacto diuisidium ipsius. b. fundi. ꝑ mille ducatos florenis quingẽtis: & dat henrico ad affictum fm rõnez pdictam. Et dico quod iuxta primo cum sit eadẽ ratio: vt patet. Si tamen in vtroq; casu precium non esset equum. teneret emptor precium augere aut venditor minuere sed tamen contractus teneret nisi esset error vltra dimidiam. teneretur etiam emptor secundum aliquos restituere fructus perceptos pro rata diminutionis precij: quod tamen non est verum: quia si contractus tenet res est petri: & consequenter omnes fructus: vñ tenetur solum de residuo pcij. & de interesse si quod passus est venditor ratione illius residui. Tertio fit sic. Petrus enim cum pdicto pacto retrouendendi emit totum. b. quingentis florenis. & dat henri. ad affictũ secundum rationem predictam. ita tamen q̃ in tali affictu non consideratur valor fundi. i. m. sed quãtitas pcij. i. cccc. ita q̃. cccc. reddant el. xxx. vel. xxv. precie ac si emeret directum dominiũ fundi valens quinquagita non empto vtili quod tantũdez valet. Et dico q̃ tũc est differentias magna & faciovnũ fundamentum. ſ. q̃ fundum. b. diuidatur in duas medietates que sint. c. & d. deinde dico quod pacto. c. ꝛr̃iplicitur vendi potest: primo ſ. absolute sine per diuisionem siue per indiuisum. & secundo cum obligatione retrouenditionis: & sic minus valet ℔ absolute sumpta: & tertio cum apothecatione relique partis. ſ. d. ita q̃. d. vendi non potest sine consensu eius qui emit. c. vel ita quod si emphiteota seu titellarius cadat a. c. cadat etiam. a. d. vel huiusmodi. & sic valet plus ℔ absolute sumpta tantum quantum estimatur illa obligatio. Ad casum dico q̃ si emptor intendit emere absolute totum. b. quingentis aureis est iniusticia: & secundum iura rescinderetur contractus si iniquitas sit vltra dimidiam iuxta dicta supra in verbo emptio: nec si detur postea ad affectum fm rationem dicti precij & non valoris iustificatur contractus quia postea non iustificat primo. Si vero intendit emere totum. b. non absolute: ℥ cũ obligatione reuendendi & reaffirmandi sẽm rõnem precij dati & non valoris videtur vel le. ſum. ro. quod sit licitum: quia cum tali obligatione non valet nisi quingentos aureos: quod verum credere forte quis posset si consideratio dicendis ℣ sequenti. & conditionibus regulis arbitrio boni viri: neutra paranimfe grauaretur: quia peride est ac si emaſur dominium & ius directum valens quinquaginta & reddens pensionem regularem. i. v. per centũ relicto tantũdem devtili apud venditorem. Si vero intendit emere vnam medietatez. i. absolute. i. sine hypothecatione alterius pcis: & eam dei ad affectum secũdũ proportionẽ totius. b. nulla ẽ iniusticia. Si ℣o intendit emere vnam ptem cum apothecatione reliqe. & locare pro rata. quod est quasi emere directum dominiũ sine vtili: est licitũ: sed tñ op̃z q̃ illa apothecatio soluatur. nisi recõpenseur p obligationem retrouendendi. que & ipsa aliquid valet: et in his bonus vir arbitrabitur. quarto fit sic. Henr. enim egens pecunia vendit affectum nouum vel antiquum petro sup omnib⁹ bonis suis ingenere vel sup aliquibus in spẽ: de quo dic: vt ℣ ℣ Secũdo. & adde quod si ille contractus est licitus & est ibi vera venditio. poterit deinde fieri pactum de retrouendendo & locare etiam ipsi venditori secũdum quendam. ℣℣. & videtur expressum secũdum eus quinto etiam fit apparenter iste contractus aliquãdo vbi est vera impignoratio: de quo ff. de conditio. adiec. in. l. ij. & in. l. vbi autez. ff. de conditio. adiec. in. l. ij. & in. l. vbi autez. quinto etiam fit apparenter iste contractus aliquãdo vbi est vera impignoratio: de quo pa de loca. ꝑpter: vnde si emptor tãtuz vult de censu quãtum solueret simpler cõductor contractus est iniustus & in fraudez vsurarũ intellige presumptiue. Et ꝑpterea debet haberi respectus non ad fructus si excedũt. ℥ ad quãtitatem pecunie solute pro precio: ita quod talis pensio multiplicata p. xx. annos ascendat ad totalem estimationem rei sic locate: & sic centum. v. pro centenario: vt est text. in aut. de non alie. ℣ quia vero: & in aut. ꝑpua. C. de sac. eccle. & ibi not. glo. vnde si locaret simpliciter pro. vi. nõ potest dari ad thurtium nisi pro. v. Et quia cõmuniter graẽ talis in censu. ideo talis contractus vitiat illicitus & in fraudem vsurarũ intellige presumptiue: sed de hoc ℣ ℣ pricte. ſ. Alq̃ vero quos sequit Sum. ro. dicũt & verius quod

rim posset redimi: sed quãto pluribus annis emptor ꝓceperat fructus. tanto min⁹ pẽsium restituebat proportionabiliter: sicut ꝓdigẽa possessio vendita aureis. i. in ẽo primo. in scõo valebat solum. xlix. in tertio. xlviij. & sic de aliis. ita q̃ quanto minus restabat ꝓsequi ad cinquagesimũ ãnũ tãto min⁹ valebat. Et quod iste sit sensus p̃z qz si abolute fructus in sortem debebant computari & non fm ꝓportionem. etiã ante ãnum. xxx. vel quadragesimuz quelibet possessio maxime bene fructifera fuisset libera & nõ soluz in anno. i. ℣ Secũdo arguit. Nam in hoc cõtractu venditor nõ habet intentionem vendendi sed pignorãdi multoties. Sed dico q̃ si impliciter vult vendere ix fm quid. i. si alter facere posset nollet vendere. Et quicqid sit de sua intẽtione sufficit quod dicat se vel le vendere & emptor non constet de opposito ꝓbabiliter: quia ad contractum esse simulatum op̃z concurrere animũ vtriusq; i. emẽtis & vendẽtis: vt. i. emptiõe. C. plu. vale. qõ agi. imo fm Barto. Cepo. de iure hoc sufficit etiã si emptor sciret vẽditorez fingere. ix non in ꝑcia: imo fm aliquos sufficit in conscientia. Si tamẽ emptor intẽderet mutuare sup pignore indubitate esset vsura.

¶ Decimosexto queriℓ qtio cognoscek iustitia pensionis: & dico q̃ ad cognoscẽdũ qñ pensio in hoc ꝓtractu sit iusta. sciẽdũ ẽ fm quosdã quos sequit Sum. ange. q̃ ix locatio fieri possit pro ꝑcio totius redditus quẽ domus aut possessio reddit. nõ tñ sic fieri põt in isto cõtractu titellario: qz talis tenek manutenere rem suis expensis. i. ij. C. de iur. ẽphi. & soluere pensionem licet ꝓ rei pereat casu fortuito: secus in conductore: quia nõ tenek suis sumptibus manutenere: vt. i. colonus. ff. loca. nec tenek casu repereunte sine sui culpa de loca. ꝓpter: vnde si emptor tãtuz vult de censu quãtum solueret simpler cõductor contractus est iniustus & in fraudez vsurarũ intellige presumptiue. Et ꝓpterea debet haberi respectus non ad fructus si excedũt. ix ad quãtitatem pecunie solute pro precio: ita quod talis pensio multiplicata p. xx. annos ascendat ad totalem estimationem rei sic locate: & sic centum. v. pro centenario: vt est text. in aut. de non alie. ℣ quia vero: & in aut. ꝑpua. C. de sac. eccle. & ibi not. glo. vnde si locaret simpliciter pro. vi. nõ potest dari ad thurtium nisi pro. v. Et quia cõmuniter graẽ talis in censu. ideo talis contractus vitiat illicitus & in fraudem vsurarũ intellige presumptiue: sed de hoc ℣ ℣ pricte. ſ. Alq̃ vero quos sequit Sum. ro. dicũt & verius quod licet plus accipiat dando in emphiteosi ix ℥ simpliciter locando. ꝓ hoc non censek cõtractus vsurarius nec illicitus: quod probat ꝓ d. aut. ꝑpetua. iuncta glo. de qua. x. q. ij. ꝑpetua: quia rel dande in emphiteosim. etiã si locando sit parui aut nullius redditus: pensio iusta est. que l. xx. ãnis adunata. rei estimationẽ ꝓtinet. vt habek i. ℣ si ℣o alicuius in aur. de nõ alie. & lõ plus soluik. qz i locatõe habek respectũ ad fructus. i emphiteosi nõ sed ad rei valorẽ: necid qõ soluik soluik propter fructus. Intellige ꝑsse & semp. ix in recognitionẽ directi dominij: itellige aliqñ. vt volui Bar. i. l. ſ. C. de iur. ẽphi. ℣ Et ꝓ maiori declaratõe no. q̃ i hoc casu si fundus emptus locak. pẽsio iusta ẽ habito respectu ad fructus & redditũ ex eo ꝓceptibilẽ. Si ℣ollinellak seu dak in emphiteosim. que duoz fm Bar. & Saly. in. l. ſ. C. de iur. emph. sunt eiusdem nature solo nomine discrepantia. tunc aut fundus reddit fructus cõmunes. puta v. pro cẽtenario: aut multo plus. puta. x. vel xij. vt cõmuniter in molendino publicẽ fluminis: aut multo min⁹. puta. ij. vel tria ꝓ centenario: vt in domibus maxime preciosis. que multum valent & parum reddũt eo quod modica pensione locenk. habito respectu valoris. vt est text. in. l. ſi ℣ sinautem. C. de bo. que libe. vbi dicit Bald. quod domus pretiose sunt quodãmodo steriles. Et si quidem reddit cõmunes. iusta pensio est habito respectu ad valorem rei. qui est secũdum pecuniam soluta ad rõnem. v. pro. c. Si vero non reddit cõmunes tunc in locatione esset iusta habito respectu ad fructus vel reditus. sed in titellatione. in molendino quidem iusta pensio videbik quinq; ꝓ. c. vt habek in. d. ℣ qz ℣o: quia in rei veritate etiam ipse dñs deducta estimatõe magni periculi & magnis expensis conseruandi non ꝑcipere nisi hoc vel circa: & ꝑsequẽter cum in titellatione omne piculuz & oio impensa trãseat in accipiẽtem: vt. l. j. cuz ibi no. C de iure emphi. vt q̃ modica pensione debeat locari: sicut etiam propter predicta venderek precio modico respectu fructuum. In domo autem credo pensionem esse iustam si sit ea que titellaretur alteri qui eam non vendidisset & alibi est de more. v. pro centenario vel quattuor cũ blinditio. & si sit preciosa erit possibiliter pensio maior quam in simplici locatione: quia in titellatione non datur pẽsio principaliter p secundum ad fructus. sed in recognitionem dominij: vt not. Bart. in. l. j. C. de iur. emphi. Et sic pater quod dãdo in emphiteosim iusta pẽsio aliquãdo ẽ maior

ꝯ locādo: cum illa sit iusta que in.xx. annis collecta reddit estimationē. vt. d. H. qt vero. Nec ob. q emphiteota sentit incōmodū reparatōis. d. l. j. z ꝑ hoc videt q debeat sentire cōmodum minoris solutōis: qz hz cōmodum tutis maioris ꝙ habeat ꝓductor: quia hz vtile dñium. nec pōt expelli p dñm etiam si vellet rem in ꝓprios vsus habere: qđ secus est in colono. C. loca. l. cēdē. z si tempore cursu res melioratur sibi melioratur. Non ob. etiam quod si res ecclesiastica datur in emphiteosim fit diminutio sexte partis. vt in. d. auf. perpetua re. ſſtrata. z q. ij. perpetua. quia verum est in re ecclesiastica nō ꝓciosa. nec dicitur quod sine illa diminutiōe dari non possit: quinimmo secūdum glo. ibi in verbo sextam potest dari sine diminutione: immo plus accipi potest in liuellatōe ꝙ in simplici locatione vt per eandem aut. ꝓbatum est. Non obst. etiam quod colono fit remissio propter sterilitatem non autez emphiteote. C. loca. l. licet. nec ex hoc sequitur quod debeat in emphiteota necessario pensio esse minor: qz habet plura cōmoda quā colonus: vt dictum est: imo quando emphiteota solvit magnam pensionez qđ. s. aliqñ est possibile ꝙ dicat Bar. q cōmuniter ē modica. tunc videtur sentire idem Bar. in. d. l. j. quod remissio fiat emphiteote sicut z colono: de quo vide. ff. emphiteosis. H. i. vbi dicitur de emphiteosi propria z impropria. Non obst. etiam si dicatur q si emphiteota plus solueret quam perciperet non esset pena cadere per triēnium non soluenti: quia hoc est ei pena quando est vtile domino q cadat: quādo autem nō est vtile dño. potest inuitus retinere in emphiteosi: vt ꝓbatur in. l. j. C. de iur. emphi. in verbo si voluerit. Non ob. etiam si dicatur quod iam pauper non posset accipere in emphiteosim si plus solueret ꝙ peciperet: qz obligatio ꝓsonalis cuiusmodi est emphiteota. ita sequit pauperem sicut diuitem. qz sequitur personam quocunqz vadat. siue sit in emphiteosi siue in simplici locatione. l. quis ergo casus. ff. de pecu.

¶ Rursus de vsura. tertio vbi sit quātum ad pignorationes.

Sura. tertio ꝓsiderari pōt ſpāliter qđo inenīaf in pignoratōibus in qb⁹ vsura est vtl pignore obligato. z nō cōputare fructus i sortem: iuxta dicta. H. pignus H. primo. per totum.

r.q. ¶ Prio ſſo querit qđ si petrus det hērico in pignus ꝑ centū mutuādo domū valētem. ex hoc pacto q ū in termino statuto nō soluerit ꝙ pignoratio sit vēditio: z dico q Arch. di stinguit. Nā si petrus eo ūno nō cōputauit fructū domus in sorte elapso termio tenek de domo z de vsufructu: qz ꝓtractus non renuit ſz fuit vsurarius: si ſſo cōputauit. ſz ꝓtractus. lz dom⁹ plus valeat: qz pena quātionalis apposita ē. nō ob. pacto legis cōmissorie de quo. H. pactū. H. xlij. Et hoc nisi fecisset i fraudē vsurarū. puta qz mutuans existimabat i termio nō posse fieri restōnem z ide se lucraturꝫ illa. x. que dom⁹ plus valebat: secus si ad cohercēdā moram debitoris.

¶ Secō qritur vtr̄ maritus recipiēs possessiōnē i pign⁹ ꝑ dote ꝓmissa. teneat fructꝰ cōputare i sorte: z dicit. c. salubriter. eo. tit. q nō si sustinet onera mīmonij. puta qz vxor ē nupsit: z idē. l. pf. ff. de dol. ex. ꝑ quo aduerte q ad sustinētā hui⁹ ꝓtractus multa requruntur. prio vt detrīm ē q⁹ mariꝰ siue gener sustineat onera mīmonij. fcō q⁹ dos sit ꝓmissa simꝑr: qz si terminū ad soluēdū cā dedisset nihil posset pcipere: qz añ morā nihil ei debek cū ēt potuerit vxorē accipe sine dote: vt. H. seqđ. qđ sum. ange. tz idistincte: sed tu limita nisi iterueniisset quētio de aliquo iterim dādo ſz panor. post Cal. Mō aūt dicit panor. i. d. c. salubriter. q si gener accepit pignus z postea terminū dedit socero de dote soluenda. nihilominꝰ poterit dona ꝓcia tenere fructus pignoris: vez putat sum. ang. si dedit terminuz ad redimēdū pignꝰ. nō aūt alr si dedit ad soluēdā dotē: ſz nō opz limitare: qz eo casu marit⁹ ē i vero itereſſe. z rōne cuꝰ potest aliqđ accipe ēt ante terminū luendi pignoris ēt sine pacto qñ mallet sibi solat. iura dcā. H. vsura. i. H. xlx. vbi de itereſſe agebatur. tertio requrit q fructꝰ onera nō excedāt. vel si excedāt habeak rō ē illo pluri sicut de obnoxio restōni: qz cā cessante cessat effectꝰ de app. cū cessante: que tñ onera cōputer estimank ꝑm quātitatē dotis: qz ſz dotis quātitatē mulier alimētāda est. l. si cū dotē. H. sin aūt. ff. so. ma. z de do. iter vi. z vx. p vestras. quarto requrit ꝑm Jo. an. do. an. z Jo. de ilg. l. d. c. salubriter. z lau. de ridol. i fuis ꝓtractꝰ illi fructus subtrahiank fortune. l. sint fructus possessiōis q̄ fūt i certi nō aūt certa ꝓportas pecunie: ſz de hoc dic vt in. H. seq.

¶ Tertio querit qđ si gener nō recipiat plꝰ gnus sed cautōem de dote numerāda: z iterim a socero pcipiat aliquos certos denarios ex pacto: puta. vj. p. c. z dico ꝙ hoc doc. scripsisse ꝓtracta. Nā Joā. an. i. d. c. salubriter cum aliqbus aliꝭ dicit quod non ſz: qz

papa ꝓ iultus sup hoc rñdit de possessione non de pecunia: num quia pecunia de se nō fructificat: z cum eo sentit anto. de but. Jo. de ilg. z laur. de ridol. Sed pau. de eleaz. Jo. cal. pe. z anch. z panormi. in. d. c. salubriter. contrarium tenent: z dicit pau. quod papa idem respōdisset de pecunia si fuisset interrogatus: dicit etiā quod pecunia fructificat hominis industria sicut z terra: imo dicit potest quod esto q pecunia non fructificet quod nihilominus vxor manducat z vestit: z ſſir necesse est ex pecunia emere possessionem vel ex ea negociari vt habeat vñ viuat: aut subleuare damnuz. z hec opinio est verior: cum ꝓbabiliꝰ sit eadem rō idest onera siue interesse: si eidem est de pignore et cautione cum pacto. Concludit autem panor. bñ istā materiā dicens quod si a principio datus est terminus ad soluendā dotez sine pacto interuentiōis pignoris ſz ex post facto pignus traditum fuerit nihil potest ꝓsequi gener: qz sicut potest vxorem ducere sine dote z de ꝓprio alere teneret. vt in. d. c. ꝓvestras. ita traducere potuit dato termino ad dotem soluendā: si vo a principio interuenit datio pignoris. non procedit opinio do. an. l. q⁹ nihil possit accipe'. qz gener recipiendo pignus. vt ꝓfatus autor: tate. d. c. salubriter. z recepisse pignus vt lucraretk fructus in compensationem dilate dotis: quod intellige ꝓsumptiue in foro ꝓtentioris: in pctētia ēt post aliqđ tps arbitrio boni viri designādum ad soluēdam dotē sine termino promissam: qz socer tunc est in mora. Pōt ēt ꝑm panor. a principio gener cōuenire cū socero de a liquo soluēdo annuatim vsq ad solutionē dotis. dūmō sit homo solitus mercari vel deponere pecuniaz apud mercatorem. Sed ola ꝓdicta intelligo si gener ex dote soluta fuerat fructum reportaturus. ꝓbabiliter: alꝭ nō ei nullū patiatur interesse. Et ex dictis ꝓtz quid dicēdus si gener ante ſſ sustineat onera matrimonij percipiat fructus vel dotalia: quia non cedunt. lucro mariti: sed accrescit dotī vel dotanti. ff. de vsur. l. vlcesimus. la. H. ꝑm glo. in. d. c. salubriter debent restitui mulieri.

4 ¶ Quarto qritur vtrū si quis mutuet genero summā debitam. ꝓ dote z accipiat ab eodez ſſio possessionem quā habebat in pign⁹ possit talis mutuans lucrifacere fructus possessionis vt gener faciebat: z dicit bal. in rubr. C. de fur. q nō: qz mutata persona mutatur ꝓfultegium quotiens ꝓsona est immediata cā ꝓiultegii. l. f. C. de in po. lucra. descri. z. l. locatio. alꝭ incipit licitatio. H. ff. ff. de publi. sed quia hoc non est ꝓiultegium ꝓpter dotem: sed ius commune ꝓpter interesse: iō ratio est quia cum iste mutuans non ꝓpter interesse sed propter lucrum mutuet z accipiat usurarius est. Dicit tamen rodē. q si liberaliter mutuasset z gener liberaliter i eū transtulisset omne suum ius in dicta possessione licite accīperet illos fructus non rōne mutui sed donationis. Concor. mo. 5

¶ Quinto qritur quid si quis emat a genero ius ꝓfate possessionis: z dico q talis licite faciet fructus suos: nec potest ibi esse vsura nisi contrahat fraudulenter z fingat se emere cum intendat mutuare.

¶ Sexto queritur vtrū heredes mariti pos 6
sint similiter facere suos fructꝰ dicte possessionis alimentando vxorem eo anno quo dotem restituere nō tenentur si sit in rebus mobilibus per. l. vnicam. C. de rei vxo. act. z dicit Panormi. post Joan. an. z Host. in. d. ca. salubriter. quod nō. quia statiz possent sequi pedire de muliere reddendo ei pignus vel rem obligatam prio dote: quod non poterat maritus. de iure turā. tua nos. el secūdo. immo etiam non lucrak fructus dictaz reruz mobiliuz si quid acceperunt: quia ſz quo ad illas res mobiles non sint in mora nisi post annum. tamen earum fructus quos habuerunt infra annum. post annum cum ipsis rebus restituere tenenk secūdum Saly. z Ange. in. d. l. vnica. H. exactio. z intellige prio si non alunt relictam non aliter: vt. H. doo. H. vltl. secundo de. pnenikibus ex illis non ex industria: quia si cum pecunia sunt lucrati: non tenenk de lucro.

¶ Septimo querit qđ si heredes vxoris relicte assignent possessionem in pignus: z dicit Joan. de ilgna. post Joā. and. Host. z Jnno. in. d. c. salubriter quod non lucratur fructus sed tenetur computare in sortem. vnde sit canta inquiunt ne recipiat rem obligatam pignore: sed eam vendi faciat. vel recipiat insolutuz. ff. de re iudi. l. a diuo pio. alꝭ fructus computabuntur in sortem. z dotem extenuabunt. vt in. c. sito vos de pig. Sum. autem ange. dicit se tenere contrarium z qꝰ facit fructus suos si alitunde non habet vnde viuat. Quod non bene intelligitur dicitur nisi infra annum non restituende dotis vbi alimenta debenk relicte. Alioquin extra illum annum. siue habeat unde viuat siue nō usuraria est. si sponte ita facit maleus sic lucrari quam habere dotem: quia cum dilatio solutionis sit mutuum implicite secūdū omnes ibi est mutuum cum lucro. Si aute dotem habere non potest. sed voluerit ei dē

Universidad de Deusto
Biblioteca

tinek: nec posset se iuuare eo q̄ non fieret el iustitia ꝓpter potentiā hr̄dum ſm archie. licite recipit plenos fructus vel pecuniam ſine dōſis extenuatione: eidem ſm eundem eſt q̄n illi ſine magno detrimēto dotē reſtituere nō ꝓſit. illa ꝑ facies eam dimittit penes eos ad tp̄s interim cum non habeat vñ vsuat recipiens aliēd rōne interesse: ſecus aūt inēt ſi fieret ꝓpter vtilitatem vtriuſq; vt ſ. illi magis lucrentur illa ex integro capitali. lucrum habeat. Intellige autem quod ſi alunde haberet victuz hoc fieri non poſſet quia illi non tenerentur nec ad dotē nec ad interesse ſiue alimenta infra annum quo iure tenēt dotē: vt. ff. dos. ℌ. xxj. poſt annū ℞o ſecus: vñ ſi ad eoꝝ vtilitatē ſolū eā illis dimitteret ventret etiam interesse lucri ceſſantis. iuxta dicta ſupra vſura primo. ℌ. xxx. xxxj.

8 ¶ Octauo q̄rit vtz valeat statutū q̄ ſoluto matrimonio ēd̄iu hr̄des mariti pliterint in dote ſoluenda teneat̄ certum quid da reyroi relictevñ ſe inde poſſit alere: ꝓdicit ſum. ang. in verbo dos. ℌ. vlti. q̄ panor. in. c. de prudentia extra de do. poſt diuoꝝ. nu. refert Jo. de lig. in clemen. ex graui. de vſur. tenere q̄ valet. ſed limitat ipſe panor. in ea que non habet vnde viuat aliunde. ff. iſtam limitationez dicit ſibi non placere. Ego autem dico primo quod panor. mi. ibi non refert illud ſed oppoſitum. ſ. quod ſecundum Joan. de ligna. ſtatutum non valet. xta tenet ipſe Joan. xta Jmo. in. d. cle. xmulti alij: xta mat̄he. ibi dicēs q̄ taliter ſtatuentes incidunt in penam. d. clemen. xſecundo q̄ panor. illud dictum Jo. de lig. non limitat. ſed in. c. ſalub: iter. de vſur. limitat dictum contrarie opinionis tenentis q̄ tale ſtatutū valet vt patebit: xtertio dico q̄ dicta limitatio licet non conuenienter limitet illud dictum quod relicta facit fructus pignoris ſuos. vt ℌ. ꝓlore. conuenientiſſime tamē limitat valorem dicti ſtatuti facti in penam moroli vt ratione interesse ante moraz. vt patet ex ſua doctrina q̄ ubi ſupra eſt. virtualiter hec. ℞o decilione inquit huius. q. an valeat tale teſtm: examinanda eſt alia. ſcilicez an teneantur hered̄es alere relictam donec ꝓſoluerint dotem: xt placet inquit plus mihi illa opinio q̄ dicit quod ſic ſi illa non habet alia bona. etiam infra annum datum hered̄i adꝓtem perſoluendam. vt tener glo. et Barto. in ℌ. exactio. l. vnica. C. de rel vxoꝝ. act. et Specul. in titulo qui ff. ſint legi. Quo preſuppoſito dicit ad premiſſam. q. quod ſtatutum valet in caſu quo heres tenetur alere relictam loco alimentorum decernens certā quantitatem cum honeſtius ſit hoc: recipere q̄ alimenta minutatim. Et Cardi. in dicta clemen. tenet quod tale ſtatutum vel cōſuetudo poteſt tolerari dicens ſe ita ꝓſuliſſe xt referens hoc ſtatutum eſſe padue. Hec ex illo. Et ita patent omnia predicta: quia que ſpōte mulier acciplebat ex pignore erāt lucrum ex mutuo: que vero accipit ex ſtatuto ſunt pena legalis vel interesse lege determinatum. Adde tamen ex Archiepiſ. quod etiam poſtq̄ heres eſt in mora ſoluende dotis idem eſt ſm Cardi. quod Archiepiſcop⁹ limitat licere relicte quando mallet dotem aut ſi poteſt non vult mota pietate heredꝝ vt ℌ. ꝓlore.

9 ¶ Nono queritur quid ſi lucrek relicta aliquos fructus ex pacto dotali: xdicit archie. poſt Jau. de ſidol. quod licite eos percipit ex eo q̄ rōne interesse ꝓuenti ꝓuenīāt. ex mora debitoris dotē nō reſtituētis: vel rōne pene conuentionalis: q̄ tamē limitat niſi peipere fructus ex poſſeſſōe lon. xe plus dote valēte: maxie ſi debitor impotēs ſit ad reſtituēdam dotem.

10 ¶ Decimo queritk q̄d ſi clericus acciplat i pignus rē ſiue poſſeſſionē eccleſie: xdico q̄ fructus nō tenebitur cōputare in ſortem: q̄ eos peipit quaſi de ſuo. extra eo. c. j. xe. pquest⁹. xidē in decimo iniuſte detētis. de decī. c. ſi. xſm Ray. idē eēt de oi alia poſſeſſōe iniuſte detēta ſiue ſit eccleſie ſiue layci ſm glo. xe doc. in. d. c. j. xidē ſm Ray de oi poſſeſſione empta ex fructib⁹ iniuſte peceptis.

¶ Rurſus de vſura. quarto quo ad cābis.

VSura. quarto conſiderari pōt vt ſciatur q̄n ſcit in cābūs xq̄n non. Eſt autem in iſta materia difficultas magna intelligētib⁹ veritatē illā explicare taliter: vt intelligat ab alijs ma xime rudioribus. ꝓpter intricationem contractuum: eſt etiam difficultas maior intelligere quomodo cambia celebrentur propter ſubtilitates mercatorum temporis noſtri: eſt vero maxima in his determinare veritatem quod opinionum varietas atteſtatur. Igitur huius operis ordine neceſſitatus diuino auxilio innocato aggrediar in re tam arcua determinare ve ritatem. 1.q.

¶ Primo autem querit q̄d ſit aro cāpſoria xta cāblum: xdico multa pro rñſione. ff. primū. Sicut dictum eſt. ℣. in ℣bo negociū. duplex 1. dictum.

eſt cōmutatio diſtinguēdo ex ꝑte finis: vt ēt dicit philoſophus. ſ. pol. vna. ſ. quali narralis xe neceſſaria. ſ. rex ad res vel ad pecunias, ꝓpter neceſſitatē vite que ꝓprie non ad mercatores ſz ad iconomos xt politicos ꝓtinet q̄ hñt prouidere familie aut ciuitati ō ne ceſſarijs: alia denarios ad denarios adde vel ad res. nō ad neceſſitatē vite ſz ad lucrum. ſequēdū. que ꝓprie ⁊ negociatio xe ex bono ſine honeſtari pōt. ff. Scōm. Pecunia cōſiderari pōt dupliciter: primo materialiter vt res quedā. puta aur. argētū. eo. xſcōo formaliter vt pecunia. i. iquātū monetata. xprimo modo ſicut locari pōt vt ſm doc. ad oſtētationem ita ēt pōt vēdi: ſed ſcōo mō nec locari nec vēdi pōt cū nō habeat: vſuz a ꝓprietate diſtinctū ſz ſuo vſu diſtrahak. Et ſic intelligo opinēs. Tho. xarchi. xalioꝝ dicētiū q̄ non eſt vēdibile ſz regula xe meſura venaliū. ſ. formaliter ſumpta. ff. Tertium. Pecunie formaliter ſumpte duplex ē vſus ſm philoſophuz ibi. Duplex ē eſt alius rex vſus p ſe. ſ. ꝓprius ac principalis. q̄ tā i natur alib⁹ q̄ i artificialib⁹ eſt ille ad quē rei natura prio ordinatur vt panis ad eſum xe veſtimēti ad veſtiēdū: xe ſic de alijs: xcōis ac ſecūdarius. ſ. alius a prio cui tñ res iquātū talis applicak. ſicut reſpectu veſtimēti cōmutatio: q̄ veſtis applicatur vendicōi xe cōmutatōi iquātuz veſtis nec vēdik vel cōmutak. p ſimplici pāno. Et ſic pecunie ſz philoſophi. palmarius vſus ē cōmutatio. p venalib⁹ neceſſarijs ad vitā. puta cibo. potu. veſtitu xhmōi: ꝓpt q̄ hñdā iuētū eſt numiſma. vt q̄ vni ꝓprie vel ꝓſone deſunt alimēte hēank dato numiſmate: ſcbaritus ℞o ē cōmutatio. p allo numiſmate. vt aurei. p carlenis: que cōmutatio orta ē ex iegalitate numiſmatū ſz ꝑm: vbi. ff. ortū hūit prio q̄dez a caſu duz accidit aliq̄s numiſma. puta aurei alicubi pl⁹ eſtimati: ſic q̄ ibi plurra ērea ꝓ eo dari q̄n alicubi: ſz deide humana induſtria adiuenit artificioſe ylas lucrādi circa hmōi numiſmatū cōmutatiōes. ff. Quintum. Igit aras cāpſoria ē negociatio i ꝓmutatiōe numiſmatū: cābili ℞o ſz vſuz loquēdo eſt actꝰ hui⁹ artis. i. ꝓmutatō numiſmatū. ℌ. ℣o cabulū ār eſt oio ꝓmutatio ſiue rex ad res ſiue rex ad pecūias ſiue pecūiax ad pecūias ℣nligo ꝛ baracto. Sciēduz ñ q̄ ꝓmutatio ſumit large vt ēt ꝓcūtrēdītōi xſtricte vt ab ea diſtinguit: xſic ē cābiū. ꝓprie. nō autē prio mō ſed large ē cābiū differēs a venditōe ſola materia: q̄ nō eſt niſi circa pecunias.

2 ¶ Scōo q̄rit. vtz ſalua eq̄litate iuſtitie pecūia poſſit cū pecūia ꝓmutari ſolū ſalua eq̄litate p̄cij legalis hicide. ſta. ſ. q̄ vna tāto p̄cio diſtrahat̄ ff. to diſtrahitur alia: aut certe data iequalitate huiꝰ p̄cij poſſit aliter ſuari equalitas. Et dico quod ſolutio huiꝰ q̄nis pendet ex alijs. an pecunia vendi poſſit. Ad q̄ dico q̄ ſi pecunia conſideret formaliter xe abſolute. i. ſi conſideretur q̄ ſua valor ꝓpter ſe quem hz ex ſtatuto legis eſt iuēdibilis: q̄ ſicut albedo nō poteſt eſſe alba ſz eſt illud quo q̄d formal̄ eſt albuz. ita valor ſen ꝓcium non poteſt appreciari ſed ē illud quo alia appreciank ſeu regula appreciādi. Si ℞o conſideretur ipſe valor vt eſt i tali materia. puta aur vel argento. vēdi pōt xe appreciari p accidēs gra materie: q̄ ptz prio q̄ locari pōt ſm doc. ſcōo q̄ ſm. s. Tho. et phm. ſ. pol. ſuppoſita honeſtate finis licituz eſt lucrari pmutādo pecuniā cū pecūia. q̄ ſub eodē principe eſſe nō poſſet ſi ſemp darētur xe acciperetur ſm valorē legalē: eſſe opz q̄ ex altera ꝑte habeat rōnem venalis. ex altera p̄cij. tertio q̄ expreſſe. s. Tho. ij. de regi. princ. vult q̄ poſſit q̄s vti numiſmate aliter q̄m ꝓcio rei venalis: xpñr q̄s eo vtitur vt re venali: q̄ omnis res corporalis vtilis homini eſt aut ꝓcijz aut. q̄d appreciabile: xta mē iſte vſus eſt vſus pecunie iquātum pecunia ſed nō principalis. Verba antez. s. Tho. ij. de regi. prīc. c. xliij. vbi. ꝓbato pmā rōnem q̄ pōdus xt meſura ſunt magis neceſſaria q̄m numiſma ſubliḡlt alia. ſunt iſta. Amplius aūt pondus xt meſura iquātū talia ſemp ordinātur ad meſurāda xt ponderāda alia ꝓ ſe nihil ſunt. ſz numiſma q̄uis ſit meſura xt inſtrumētū in pmutationib⁹ tñ ꝓ ſe aliq̄d eſſe pōt. puta ſi ꝓſtetur erit aliq̄d vz aur. vel argentū: ergo ſemp non ordinatur ad pmutatiōes. xhoc ēt hz xtatez in aliꝙ ſpēb⁹ pecunia. Jmmo ampliꝰ vt in cāpſoria q̄n. ꝓprie ordinatur vt ſit menſura rex venalium ſed magis ad pmutationes numiſmatis. Hec ille. Et ꝺb⁹ pz q̄ pecunia vt poſſum⁹ triplr. prio vt menſura venaliū q̄ eſt ꝓ ſe xꝓprie pal⁹ vſus eius: ſecōo vt ē pecunia pmutādo eā cū alia pecunia vt i cābijs q̄ eſt vſus ei⁹ ꝓ ſe. ſz nō principalis. quo caſu eſt venalis ꝓ accidēs. i. gra materie. tertio vt re quadam. ſz q̄ caſu ē venalis ꝓ ſe eo mō q̄ vēdit̄ ꝓ argento fracto ſeu nō monetato ad pondus.

3 ¶ Tertio queritur vtz numiſma poſſit materialiter vendi vel emi p̄cio maiore vel minore q̄m ſit legale. i. illud q̄d hz ex ſtatuto communitatis aut principis rōne ſue qualitatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

rdico q̄ sic dupliciter. primo propter ꝯtinuā numismatis facilitē illud esse certius possessori: qz sicut hñs equū valētem .x. cōi estimatiōe pōt illū vēdere. xij. fm. s. tho. xallos doc. ita hñs monetā ex statuto valētē .lx. puta aureum bonū. posset illā vēdere. lxij. si sibi sic valet aut est cara. secūdo propter q̄litatem numismatis facilitē illud plus aut mīꝰ valere in se q̄ valeat aliud numisma eiusdem pcū legalis. Mille essi libre in auro materaliter valent aut valere pñt plusq̄ mille in pecunia ere aut argētea. xinyna argēteavel erea q̄ in alia aut rōne ponderis: qz illa ē ꝓpieta ista defectiua ex sua originevel attonsiōe: aut rōne depozrationis. qz illa est ꝓmodioz ad portādū q̄ ista: aut rōnevniversalis distractiōis. qz illa in pluribus locis distrahit̄ suo legali pcio nō ista aut ratione periculi ex bānitionis cui pꝰ subiacet erea vel argētea moneta q̄ aurea. et vna argētea q̄ alia. aut ratione ꝓmodi tatis. qz illa est aptior alicuivsui q̄ alioꝝ aurea ad ponēdum in medicina non aūt argentea. xaurei Januēses ad deaurādū magis q̄ veneti: aut ratione inexpēdibilitatis puta qz alīq̄ pecunia alicubi vendit̄ur vbi non expendit̄ cuius pcium inquātū est res minus est pcio legali quo alibi distrahit̄ur Nec obstat si habeat valorē determinatū a lege: qr vez est in ordine ad ꝓmutationes rerum. non autem pecunias: sed tunc taxat arbitrio bonorum.

4 ¶ Quarto quer̄ꝰ vtꝝ pecunia vēdi vel emi possit alio pcio q̄ legali ratione distātie localis. rdico q̄ emptio venditio q alīꝝ tractus ꝓmutationis qui fiunt de re aut circa rem variāt tripliciter. Nam aliquādo fit̄ in vno loco pro eodem loco totaliter vt qr res ꝓmutate ambe ibi sunt'ib ifit assignā de. sicut si quis manualiter tradat vinum accipiens oleum. aut anrum accipiens argentum vel econuerso: tunc res ꝓmutantur secundum precium ibi cum res. Aliquandovero fiunt in vno loco pro alio totaliter. vt quia ambe res permutande sunt in alio loco. sicut si duo existentes Mediolani permutarent res quas vterq; habet Venetijs assignante quolibet eorum rem suā venetijs. sic ꝓmutant res secundum pcium quod hñt venetijs. qr pinde est ac si venetijs fieret permutatio. Aliquandovero fiunt in vno loco. ptim pro illoꝝ ptim pro alio. vt qr altera rez ꝓmutandarum est in vno loco. et relīq̄ in alio. sicut si duo Mediolanenses cōtrahant sup aromatibus que alter habet Iannealter exhibet Mediolani precium vel allam rem. puta frumentum. tunc oportet fieri equalitatem pensatis precijs vtriusq; loci et periculorum ac expensarum que ex altera parte scilicet aromatum accidunt. Unde illa aromata non estimabuntur precio quo venderentur Mediolani: vt patet nec quo venderētur Iannue. quia iz que sunt Iannevendantur Iannue precio ibi currente eodem tamen non venduntur Mediolani licet plus ibi valerent si ibi essent. sed existentia Iannue vendūtur Mediolani eo precio quod de existentibus Iannue inuenitur Mediolani: quia res iuste emuntur et vendūntur precio currente tunc in loco vbi fit contractus etiam si ibi venderetur minori precio q̄ in loco: vnde cum expensis et periculis sunt allata. Res itaq; distās considerata sub tali distantia minus valet q̄ presens Et quod de alijs dixi dico etiam idez de pecunia. inquātum est vendibilis: quia nō est differentie ratio. 5

¶ Quinto queritur vtrum numisma vendi vel emi possit precio maiore vel minore q̄ sit legale ratione distātie temporis: et dico q̄ quando res per mutate non assignantur vel traduntur eodem tempore non potest esse nisi duobus modis scilicet vel quia ista exhibetur ante illam vel illa ante istam. Et quidem si precium exhibeatur ante rez venditam ratione anticipate solutionis nō licet emere rem minus precio iusto secundum omnes doctos. precipue sanctus tho. similiter nec vendere plus quando res ante traditur nisi in casibus de quibus. ē. vsura. q̄. q̄. j. s. quādo venditor erat rem seruaturus in tempus aliud vel si emptor non sit recepturus rem nisi in tempore de quo est verisimiliter dubium de rei valore vtꝝ vbi. ē. dictum est. Et idem dico de emptione et venditione pecuniarum.

¶ Sexto queritur quot sunt genera cāblorum: quibus modis exerceāt. et dico q̄ oia reducūtur ad tria. ꝓ Primū ē: reale tm. qđ ēt ē: cābiū ad minutum. vt cum petro habēti aur̄ cāpsor dat argētū: vel econtra: aut habēti vnius generis monetā. puta carlenos. dat monetā ghis alterius puta quatrinos accipiēs tm pciū certū. p suo labore. puta ℥ trinū. p libra. ꝓ Scōm ē: reale p lras. qđ fit duobus modis pmo qñ cāpsor petro dāti sibi mediolani certā sūmā. puta cēti. dat lras q̄b̄ certa sūma de q̄ quenit̄ reddi tur sibi rome aut venetijs. puta .lxv. et recipiēs quā cāpsor lucrat̄ ꝓ suo labore duo cū petrus Mediolani hz certā sūmā alibi plꝰ valēte quā vellet illuc deferre. puta venetias vt illud plus lucretur vel econtra hz venetijs et vellet hñe mediolani et dat eā cāpsori q̄ dat ei literas q̄ quas dicta pecunia restituitur vbi vult: et ille aliquid soluit cāpsori. p suo labore. Et sic in hoc gñe semp capsor plꝰ accipit q̄ det. ꝓ Tertius ē: sicū ad instar arboris carentis humore vitali et ꝓpr̄ hñtis apparentiā arboris sed nō exñtiam: qz. ſ. hoc cambiū genus fm cōem opinionem et fm q̄ cōiter est in vsu non hz ꝓpriē naturam cambij sed mutui et vsure: iz ēt aliqñ ab aliquib⁹ licite celebr̄etur quo casu iam non est siccus: sed reale et verū cābium differens a priori genere: qr in hoc semp campsor primo dat et deinde accipit. hz gūs hoc genus multas spēs diuersis noibus nolatas. ſ. p venetias ad ll 3 bras grossoꝝ p lugdunū. pladres. per burges et hmōi et fiunt etiam multis modis. Lyndus.

¶ Primo sic. Naz petrus recipit mediolani vel florentie a campsore. x. libras grossorum tunc valētes. c. florenos seu. c. aureos eo pacto q̄ in capite vnius mēsis teneaē tm campsori mediolani restituere ē̄tum post decez dies a celebratione contractus valebuntve netijs. x. libre grossoꝝ q̄ aliqñ venetijs valēt plus aliqñ minus et sic campsor aliqñ pdit aliqñ lucratur iz semp speret lucrari et lucretur vt plurimum. Et si petrus plus vult pecuniam tenere de mense in mensem renouatur contractus modo predicto. Et in isto cābio lucrum expectatur in exeremento. pba bili alicuis monete. ꝓ Secūdo fit sic. Petro indigenti mediolani marcha auri que valet lx. scuta dat campsor non quidē. lx. scuta i ꝓpria forma sentoꝝ sed valorem scuti in lugduno vbi cōiter valet. xxx. grossos. sed scōm valorem scuti in mediolano vbi cōiter valet xxvij. hoc pacto q̄ petrus tpe feriaꝝ lugdunensium reddat campsori lugduni. lx. scuta et sic sperat lucrari nouos grossos pro scuto: et ita cōiter fit: iz aliqñ pdat aliqñ stet in capitali. Et in isto mō lucrū expectatur ex hoc q̄ campsor illud cuius valorem dat minꝰ estimat vbi illud dat q̄ vbi illud recipit. ꝓ Tertio fit sic. Petro dat campsor Mediolani. c. aureos. vt in fine trium mensium respondeat sibi faciat in ciuitate lōdrensi aut burgensi alterius generis monetā: puta tot libras sterlinquorum quam monetam credit eo tempore ascendere ad summam maiorez data. Et in hoc modo stat lucrum in hoc quod illa pecunia aut plus valet de presenti aut plꝰ creditur valitura in posterum. ꝓ Quarto fit sic. Petro dat campsor mediolani. c. aureos secundum valorem aurei in mediolano vbi verbi gratia valet grossos. xxxij. hoc pacto vt tempore solarum reddat sibi. c. aureos. secundum valorem aurei in londres aut burgeos vbi valet grossos. xxx. et sic lucrat grossos duos pro ducato i eo quod plus estimat ducatum quando eum dat q̄ quando illum accipit: vel etiam hoc pacto vt in tali termino restituat sibi secundum rationem cāblorum de londres. aut burges. iz neuter hēat banchum in burges. nec sit illi pecuniam allaturus aut recepturus et in hoc consistit lucrum vt in modo superiori. ꝓ Quinto fit sic. Petro dat cāpsor mediolani centum aureos hoc pacto q̄ in fine vnius mensis responderi faciat totidem rome: vbi. ſ. credit eos verisimiliter plus valituros. Et in hoc lucrum consistit: quia plus valet aureus vbi accipit q̄ vbi datur. ꝓ Sexto fit pessime et dicit cambium recambium sic. Petro enim mediolani dat campsor. c. aureos mutuo ad rationē cambiorum de londres cum pacto quod scribat literas licet eos non mittat: et secundus quod lucrantur cābia in eundo et redeundo: ita accipit vltra sortem. ꝓ Septimo fit spāliter in romana curia sic. Clericus consecutus beneficium et habens soluere annatam. i. primos fructus beneficij: vt dicitur pro mediate camere apostolice accipit centum a campsore obligans se illa restituere in partibus vbi est beneficiatus de moneta ibi currente: et vltra lucrum consequens varietatem monetarum daturus quinq; p centenario. vel sex: aut fm q̄s conueniūt plus aut minꝰ iuxta plus itatem et breuitatem more in restitūcio pecunia et fit instrm de mutuo et deyusura tāq̄ totum sit de capitali ita q̄ si mutuum est centum et vsura. v. instrumentum continet cēt tum et. v. mutuata tali tempore restituenda. ꝓ Pro noticia autem dictoꝝ modoꝝ aduerte primo q̄ si mediolani plus valet aureus vel scutum q̄ burges: aut lugduni: quia sex mediolani grossos. xxxij. ibi vero. xxx. valet cāpsor dādo facit cōputum sup valore q̄ obligat petrum ad reddendum sibi tot grossos in auro quo fit vt campsor dans aureum p grossis. xxxij. recipiat eum p grossis. xxx. et lucratur aureos aliquos. si autem valz mediolani minus fundat computum suum super ducatos et obligat petrū ad reddendum sibi tot ducatos fm valorem quem hñt alibi. Aduerte secūdo q̄ mercatores i cursu q̄s cambiorum non semp vtuntur moneta fm valorem quo vtuntur alij homines negociātes: sed instituunt alium: immo aliqñ cōmutant veram monetam in fictam sicut si campsor dando aureos mediolani emat a petro florenos valentie precio. x. solidorum p sin-

1. genus.

2

3

5

6

7

Universidad de Deusto
Biblioteca

gulio q̄ florenivalēt in curſu cābioꝝ valēt ſolidos.xij.ſtñ ibi nulla eſt moneta talis. Quo cāu ſūma q̄dā eſt q̄ emīt pcio minore.

q.7. ¶ Septimo queritur vtrum licitum cābiuꝫ ad minuꝝ cū aliquali lucro retinēdo.l. aliquid devero pecuniaꝝ valore.puta quatrinum pro libra:rdico multa.℣ primū. Hec cambium eſt vere cambium:in eo eſt poſſibiliter contractus pmutatiōis verus vnde datur aurum pro argento vel econtra:aut vna moneta pro alia diſſimili in ſubſtātia. puta argētea.pro erea.aut diſſimili in quātitate.puta atrenſa ꝑ cōpleta.aut in qualitate.puta quatrini veteres ꝑ nouis poteſt etiam ibi eſſe emptio:venditio:vna pecūia renente locum rel venalis alia pcij:qō tūc accidere pōt q̄ valor vnius pecunie eſt maior vel minor q̄ valor legalis.rōe ſue bontatis aut malitie.iuxta dicta.ꝛ.H.iij.℣ Secūdū.Quantū ad cāpſorem in hoc cambio dicit Jo.de lig.in.c.ſi.de vſur.poſt multa.qō nonꝝ bene excuſabilis.niſi attento intereſſe quia attento ſubiecto pecunia eſt inuēdibilis cum omnium rerum eſtimatio.ſit.ff.de fideiuſ.l.ſi ita.vbi vbi plus recipit non eſt bene tutus. Laur. autem de ridol. dicit hoc eſſe licitum fraude ceſſante.nec ibi eſſe vſuram ſicut nec mutuum:nec venditionez pecunie que eſt intendibilis ſecunduꝫ archi.xiij.q. iij.c.i.nec ad pecuniam haberi reſpectum ſed ad intereſſe laboris.operaꝝ penſionum ſalariorum.periculorum.rhmōi.ridem in ỹ ſenſit Jo.de lig.ỹ verba eius conſiderētur.ſ.quod ſit licitum moderate incrari ratione intereſſe:ridem bald.dicens talē contractum licitum eſſe iure gentium.et neceſſarium.ac naturali ratione munituꝫ ꝓpter periculaꝝ damna campſoris.vt.ff.de naut.l.piculi.ff.de act.ꝛ obli.l.traſlectine.H.de illo.ridem Alex.de al.reſt opinio communis.cui addo quod in omni arte licita commutando habetur ratio propriꝰ intereſſe.ꝛ qō pōt lucrari etiā ratione venditionis pecunie aliquando ſcilicet quando dat bonaꝫ pro malis:quia pecunia eſt venditibilis gratia materie:vt dictum eſt.Summa.autem ange.et roſe.adducit pro ratione quod ſit licitum. quia minuere ſortem non poteſt eſſe vſura ſed bene ſortem augere.ff.ſi certum petatur.l.rogaſti.H.ſi tibi dedero: ſed iſta ratio locum habet in petro dante cāpſori.non autem in cāpſore.quia ſi minuat ſortem ſorti.ſuam tamen ſemper auget cum lucretur. et ſi vel aureum pro pecunia vult valorem aurei et aliquid vltra ſi vero dat pecuniam pro aureo vult valorem pecunie.ideſt aureum:aliquid vltra quod ſibi retinet de pecunia valente aureum. Et ideo ꝓcludē ibi non eſſe vſuraꝫ ſicut nec mutuū ſꝫ licitū lucꝝ ex duplici rōne: ſ. intereſſe venditionis.ſz poſſit ibi eſſe iniuſtitia imoderate accipiēdo in quo bonus vir arbitrabit.℣ Tertiū. Quātū ℞o ad eū q̄ non eſt cāpſor.nec artem iſtā exerceꝫ. vtrū ex hmōi cābio poſſit aliq̄d lucrari ſunt opiniones quibuſdam dicentibus q̄ non diſtinctē et rōne laboris in numerādo.qz ille actus non eſt propꝛie mercenarius eſt ſolitus gratis concedi:quibuſdam etiam dicentibus q̄ ſic.ſed innixus rationibus iam tactis diſtinguo:qz ſi nullum patiꝫ intereſſe vel periculum notabile.nec dat monetam meliorem q̄ acciꝑat.nihil lucrabitur cum ſolūmodis rationibus dictum ſit hoc licere cāpſori.ſi ꝙe aliquod patiꝫ intereſſe notabile.puta magnam lacturam temporis in numerādo.vel aliquid hmōi qō non ſoleat gratis concedi.vel ſi det pecuniam bonam pro mala.licite aliquid lucrabit arbitrio boni viri.℣ Quartum. Quantum ēt ad ipſum cāpſorem:non cāpſorem licitum eſt aliq̄n vēdere monetam.vt dictum eſt.aliq̄n vnā accipe ad pondus:alias dare ad numer.ꝛ vltra hoc aliquid lucrari ratione intereſſe dicente alex.deal.quod pecunia duplicem hz commutationem.vnam ex natura rei ſiue ex ponderemateria:aliam ex determinatione legis poſitiue:q̄ ſtatutum eſt:vt talis moneta tāntū valeat.ꝛ q̄ licitum eſt campſori vnam monetam accipe ad pondus.alias dare ſm legis inſtitutionez:quod intellige quando ſuſceptra ad pondus ibi exponi non pōt vbi ſuſcipiꝫ rōne exbānitiōis.aut attonſurevel hmōi.alō.eſt iniuſtitia.qz non ſuſciperet ſm quod valet. Et ſi deinde campſor eam transferat ad locum vbi expendiꝫ ſibi plus valet q̄ ad pondus licite hoc lucraꝫ ex loci mutatione.cum nulli faciat iniuſtitiaz. ℣ Quintum. Quantum ēt ad cāpſorem nō campſorem in hac manuali pmutatōe moneraꝝ multiplex pōt interuenire peccatum iniuſtitie.ſi non vſure:vt denꝫ monete falſe vel mixte. vel attōſe. vel ꝑcio maioꝛe q̄ currant rhmōi. aut ēt ſi exceſſiuum pciū.ppter intereſſe acciꝑiaꝫ circa quod tñ gñaliꝫ regula dari non pōt ſed arbitrio bonorum diuidicabitur.

¶ Octauo q̄rit̄ vtrū licitum ſit capſori aliq̄d ſ lucrari ex cambio reali p ſe.rdico multa. ℣ primum. In iſto cambio nō eſt contractꝰ mutui ex pte campſoris.quia non dat primo poſtea recipit vt ſit in mutuo.ſed econtra:qz primo recipit ꝛ poſtea dat ſilr etiā nō eſt mutuū ex parte petri primo dātis poſtea recipientis:qz in mutuo ſeba acceptio ſit poſt primam rōne tpis in quo accipiens mutuum indiget illo hic fit rōne diſtantie locorum ꝛ non tēporis.qz niſi talis diſtantia impediret campſor redderet ſtatim.l.ſtatiz in ciperet de redditione tractare nec differre: niſi pauco tpe arbitrio boni ad talem actuꝫ exercendū neceſſario requiſito ſicut ꝛ in cābio manuali ad minuꝝ q̄ recipit aureū nō dat in eodē inſtanti monetā:ſed mittit manū ad capſam ꝛ numerat ꝛ hmōi ſacre quit tpe reꝙrunt.ſed modicū. Utrū aūt ſit ibi vendibile q̄ dam dicunt q̄ non:qz neceſſario alia reo eēt q̄ daretur ꝛ acciperetur.ſ.res ꝛ ꝑcium.q̄ nō eſt cū aliq̄n eadē ſpe moneta deꝛ ꝛ recipiaꝫ: vtrum ēr ſit ibi locatio operꝝ vel pecunie ad alium locū ducēde:quidā ēr dicūt q̄ non:qa eſſet reo eadē numero q̄ daretꝛ ꝛ redderetur qō non eſt:ſed ego dico q̄ ibi pōt eſſe ēptio ꝛ vēditio eo mō quo pecunia vendi pōt nō obſtante q̄ ſit eadē moneta:qz eadē pōt eſſe ꝑ cū ſuiꝑiꝰ q̄n eſt in diuerſis locis:qz mediolani minus vꝫ q̄n ab eo diſtat q̄n eſt pñs: pōt ēr ibi eſſe pmutatio aliq̄n in ſpē:vt q̄z datur tm:puta cēntum libre vt accipiatur tm de qua cūq̄ moneta alibi:aliq̄n in ſpē.vt cuꝫ datur tāntū de iſta moneta ſpāli vtrūm de illa alia accipiatur:puta qz dat petrus aureos mediolanenſes mediolani vt venetos accipiat venetijs:ē et ibi locatio operꝝ ad ꝓducē dū iſtū numero pecuniā formaliꝛ vel equalenter. Eſt em̄ ꝓpriū monete q̄ ſtūd advalorem legalē iſta non differt ab illa eiuſdē valoris ſed ſola materia. Eſt inq̄ locatio ſaltem reducīue q̄ volunt dicere q̄ dicunt ibi eſſe ꝓtractum innominatum.ſ.do vt des vel vt faciaꝫ.℣ Sexm. Cum hoc cābiū vt dictum eſt fiat duplr:ſi fit primo modo puta quia petrus dat mediolani centum recepturus venetijs ſolum.xcv.ſi ibi eſſet venditio vel permutatio non eſſet differentia in licere ꝛ non licere:quia in vtroq̄ contractu oportet eſſe equalitatem dati ꝛ accepti:ꝛ eſſet illicitū cāpſori lucrari ſita quinq̄.quia quod ipſe dat venetijs min⁹ valz mediolani q̄ quod ibi accipit:vnde poſſet deberet lucrari petrus:ſi vero ſit ibi locatio operꝝ vtcūq̄ eſt:licite illa quinq̄ lucratur ſm oēs.qō ꝑcipue bald. intendit in.c.de plus pe.vbi dicit ꝓtractū eē licitum ꝛ neceſſarium ꝛ iuregentium ac naturali ratione munituꝫ:qz campſor ſubijt pericula viaruꝫ ꝛ nunciorꝝ damna:penſiones operarum ꝛ ſalaria factorum.vt no.in.l.periculi.ff.de nauti.fe.ꝛ.l.traſlectine.ff.de ac.ꝛ ob. ꝛ.l.quirome.H.ſ.ff.de verbo.obligā.vnde ſi quid lucratur iuſtum eſt cum induſtria accedat rei licite.l.ſi heres.ff.ad.l.fal. Sed intellige quod campſor hic ex duplici ratione lucrari poteſt:primo ratione ſui intereſſe accipiendo certum quid ꝛ ſic loquitur Bal.ſecundo ratione valoris monetarum:quia.ſ. per iſtum modum aliquādo pecunias ſuas reportat ad locum vbi erunt ei commodiores aut plus valent vel valebunt:quod licitum eſt vt patebit:nec oportet ſi ſecūdo modo lucratur quod minuat de lucro rationis ſui intereſſe:quia ſuum intereſſe mereꝰ primum lucrum:quod autem accedat ſecūduꝫ non eſt ex conditione petri cui nulla fit iniuſticia:ſed ex conditiōe campſoris. Et ſi obiciatur contra predicta quod intereſſe campſoris aliquando nullum eſt:quia campſor habet illic amicos aut factores ex alia cauſa et monetas et ſic non oportet quod monetaꝫ illud deducat:dico quod iſta per accidēs ſe habent ad caſum ꝛ ſunt commoditates venientes ex conditione campſoris ꝛ nō ex natura contractus quas campſor gratis exhibere non tenetur. ℣ Tertium. Si autez hoc cambium per literas fiat ſecundo modo ita ſcilicet quod petrus dat mediolani aureos venetos vt eos vel eorum pretium ad rationem cambij venetiarum habeat in venetijs vbi plus valent:vterq̄ lucratur.ſ. campſor et petrus. Campſor quidem quia accipit pretium ſui intereſſe cum teneat locum trāſlatoris pecuniarum vt in priori modo dicebatur:ꝛ ſimiliter Petrus propter maiorem valorem ſue monete in venetijs:quod licet ſecundum Laur.de ridol.ꝛ Archiepiſcopū et omnes ſummiſtas. Et intellige quod poteſt eſſe licitum ex duplici capite. Primo ſi hic ſit locatio operum vt in priori modo:qa campſor lucratur ratione ſui intereſſe:ꝛ petrus ex mutatione locali ſue rei que plus valet ibi ꝙ hic. Secundo ſi ſit permutatio aut venditio:quia poterit eſſe equalitas iuſticie arbitrio boni viri:quia licet illud quod campſor dat plus valeat venetijs q̄ mediolani quod accipit:tamen quod dat venetijs mediolani vbi fit permutatio non plus valet Hoc tamen caſu nihil amplius poſſet accipere:quia ſi permutat aut vendit non poteſt habere rationem de ſuo intereſſe locationis operum. Si tamen petrus ex hoc vellet lucrari q̄ prius dat ꝛ deinde accipit.l. ratione temporis interiacentis eſſet ibi mutuū ꝛ vſura formaliter. ℣ Quartuꝫ. Si aūt illud cam-

Universidad de Deusto
Biblioteca

blum per litteras dicaf fieri ẽt alio mõ ter-
tio. vt qz Petrus Mediolãi dat testonos ybi
plus valent. vt eos recipiat Venetijs vbi mi
nus valent: si quidem intercedat venditio
aut permutatio. campsor multiplicem iniu
stitiam facere posset: qz non licet ei aliqd ac
cipere rõne sui interesse: quod nullum est cuz
non teneat locuz translatoris: seu locatoris
oparum: nec licet ei simpliciter ista permu
tatio vel venditio. quia habet inequalitatẽ
cum testoni quos reddit minus valeãt Me-
diolani vbi contrahit ꝑ accepti rõne distãtie
localis. Si vro intercedat locatio licite
campsor percipit totum suum interesse si pa
ciscantur qꝫ reddãtur testoni in spẽ: vt patz:
quia vtrobiqꝫ dant ꝑm qꝫ valent nec in aliq
quo damnificat Petrus pluꝰ ꝑ si nihil cum
cãpsore cõtractasset ꝟ ipse suos testonos Ve
netias detulisset: ꝛ si campsor inde ex testo
nibus lucretur est ex conditione sua: qz eos
habet exponere Mediolani: ꝛ proficiat sibi:
si vero non paciscantur quod reddãtur te
stoni. sed summa accepta non potest cãpsor
capere totum suum interesse nisi summam
integram reddat Venetijs: sed tenetur de si
lo minuere quantum ex alia parte lucrat:
quia hoc casu summa est que suscipitur de
ferenda Venetijs: ideo debet intẽgra reddi.
Unde iniustum esset si acceptis duobus te
stonibus Mediolani vbi valent. xlviij. solidos
vellet reddere Venetijs solum. xlv.
quos ibi valẽt ꝛ eũ hoc sibi suũ interesse totuz
ꝓsolut: qz dupliciẽ fauce mãducaret.

9.q. ¶ Sono querit ad sentiẽdum sit in genere
de cãbijs licitis ex parte campsoris qui sem
per dat primo ꝛ deinde recipit ꝛ dico multa.
ꝑ primum. Loquendo ex parte campsoris
in hmõi cambijs non potest esse contractus
locatoris operum: quia non suscipit aliquã
summam transuehẽdam. sed potius trans-
uehit Petrus qui accipit Mediolani ꝛ red-
dit Lugduni: ideoqꝫ lucrari non potest rõ-
ne interesse: nec similiter contractus permu
tationis proprie nisi quãdo vtraqꝫ pecunia
danda. sezꝫ reddenda tam est ineẽ quia ꝓ-
sentis ad futurum sicut ꝛ certi ad incertuz
non est permutatio proprie. C. de rerum per
muta. l. i. in glo. que allegar. l. quoniam. eo
dem titu. vbi hoc sentiunt Barto. ꝛ Bal. po
test autem ibi esse mutuum ꝛ emptio ꝛ ven
ditio: vt patzer dicta. Et sic possunt ibi esse
res contractus. scz mutui. venditionis. et
permutationis aliquando: verum qz raro
est ibi permutatio: sicut ꝛ presentia vtriusqꝫ
pecunie: ꝛ quando ibi est eodem modo est il
licita vel illicita. sicut ꝛ venditio: quia vtro-
biqꝫ oportet equalitatem extremorum ser
uare: ideo dicamus quod ibi sunt soluꝫ duo
contractus nec apparent aliꝫ. scz mutui et
emptionis seu venditionis.

ꝑ Secundum. Paucis verbis posset viris 2
doctis materia ista tota decidi vnica bzeuis
sima regula. hac. scz. Quotiens arbitrio bo-
norum ꝛ peritorum in arte campsoria para
capiens cambiuz non grauatur ꝛ distantia
temporis nihil lucri affert nunquam est ibi
peccatum: si vero pars nimis grauetur vel
distantia temporis lucrum affert semp ẽ ibi
peccatum. i. iniustitia vel vsura. Nam cuz
sit ibi mutuum vel emptio in mutuo si ratio
temporis nihil lucri affert non est peccatuz.
si quid vero affert est vsura tin emptione ve
ro si interuenit precium iustum non est pec
catum: si vero sit iniustũ. si quidem sit ad nu
meratum est iniustitia: si ad tempus ẽ vsu-
ra: quia ꝛ mutuum cum lucro: vt patet ex di
ctis. ꝑ. vsura. secõ. Si autem lucrum' veni-
ret partim ex tempore partim ex alio. puta
distantia localis: est iniustum ꝛ restituẽdum ob
noxium solum ex ea parte qua venit ex tem
pore: qz esset iniusta venditio. que tamen te
net nisi esset iniusta vltra dimidiam. ꝛ conse
quenter sufficit precium reducere ad equa-
litatem restituto eo quo pecunia distans mi
nus iusto emitur: quia soluitur ante tẽpus.
Sed aduerte qꝫ lucrum non venit hic ex tpe
ipso qꝫ consideraf tempus. sed ex eo qꝫ cã
psor plus vult lucrari cuz eo qui accepta nõ
restituit nisi post tempus quam cum eo qꝫ re
stituit starꝫ in tpe consueto ꝓ cambijs da
ri ad arbitriuz boni viri: vt possint commo
de littere mitti ꝛ pecunie coadunari ꝛ reddi. 3
ꝑ Tertium. Cuz hmõi cambia semper sint
cum lucro vel spe lucri nunquã licite sunt
p contractum mutui quia eẽt ibi vsura tot
maliter ex vsure diffinitione: ꝛ consequẽter
sunt licita solum per contractum permuta-
tionis. aut emptionis. cum hi soli contra-
ctus hic accidant: ꝛ consequenter oportz ser
uare ibi leges ꝓmutationis ꝛ emptionis. et
consequeuter quod nummisma datum et ac-
ceptum iuste apprecietur ꝛ hinc ide sit equa
litas quam contractus isti requirunt cum
spectent ad iustitiam commutatiuã: ꝛ si pe
cunia que emiꝫ a campsore ematur minꝰ eo
qꝫ nunc estimatur ratione incerti valoris fu
turi. oportet quod sit probabiliter dubium
an tempore redditionis vel solutionis plus
aut minus sit valitura ex tra eod. c. fi. iuxta 4
dicta etiam dicta. ꝑ. vsura. iij. ꝟ. ij.

ꝑ Quartũ. Ad iuste appreciãdũ pecuniã rena
lẽ cũ hac arte diffiniri nõ possit opz ꝓ ar-

bitrio boni viri. l. iustiꝫ ꝛ aplẽtis. pensatis cõ
ditionibus. ex ꝙlitate nummismatum. distan
tia locali ꝛ aliꝭ ad rem facientibus. de quo.
ꝑ. ꝟ. iij. ꝑ Quintum. Quotiẽs cãbia sicca nõ
fiũt vere sed ficte: vt quia in eddem loco pu
ta Mediolani pecunia datur a campsore et
recipitur. iz ꝓtractus fiat ad rationem cam
bij Venetias aut Lugduniz. semp ꝓsumi-
tur vsura. et semp est vsura. quia est mutuũ
cũ lucro nisi cãbij palliatum. Posset ꝛ ibi
eẽ ꝓtractus emptionis pecunie future licitus
eo mõ quo dictũ est. ſi. prl. iij. ꝟ. hoc in pta- 6
ctica nõ seruaf. ꝑ Sextum. Qñ ẽt fiũt vere
qꝫ pecunia daf Mediolani recipiẽda Lug
duni. si hoc fiat nõ qz petrus habeat aut ha
bituꝝ se speret sine simili interesse tpe resti
tutionis pecunie Lugduni quã vult p cãbijs
habere Mediolani sed iõ fiat qz petrus in-
diget Mediolani pecunia quã gratis habe
re nõ potꝫ solũ sub spe lucri p cãbia. ꝟ. alij
quos si hoc ꝓstat cãpsori aut credit. phabi-
liter vel est paratus facere ẽt est scire est vsu
ra noie cãbij palliata: qz fit in fraudẽ vsu-
rarum. sicut cuz a paupibus emunt boues
quos nõ hñt. de quo. ꝑ. vsura. ij. ꝟ. vj nec est
ibi venditio. aut ꝓmutatio eũ nõ sit res venia
lis aut ꝓmutabilis nec in se nec in sua cã. ꝟ
est ibi mutuum cum lucro ex intentione: si
ꝟo. phabiliter dubitat tenef cessare a con-
tractu donec certificef: alioquin exponeret
se diſcrimini ꝓtra. c. inuenio. de spon. Notã
ter dr sine ꝓsimili interesse: qz si petrus ha-
beret Lugduni aliquem mutuãtem pecu-
niã gratis. iz oporteret eum soluere aliqd
ei qui laborem sumeret accipiendi pecuniã
et respondẽdi cãpsori eo modo quo aliꝭ fa
ctoribus solutur certum quid pro centena
rio non esset illicitum: quia illa pecunia re-
stituenda haberur in fide amici. Sz ista opi
nio nõvf vera. qz emptori et ꝓmutãti fuffi-
cit emere vel ꝓmutare iuste. i. ꝑm equalita
tem absolutam iustitie. ab eo vel cum eo qꝫ
poterat licite vẽdere aut ꝓmutare. nec te-
neẽ ꝙrere vtꝝ habeat rem vẽditabilem ꝓmu
tatã sine interesse. modo licite habeat. Nec
est simile de emente boues a pauper: qz ille
nec hz nec est habiturus boues. Iste aũt est 10.q.
habiturus pecũias ꝙ vẽdit aut ꝓmutat.

¶ Decimo querif quid dicẽdum sit in spẽ
de singulis modis cãbiorũ siccorum ex pte
cãpsoris. et ꝓ eis ad cãbiũ pvenetias: ꝛ Dictum.
mo modo. i. ad libras grossoruꝫ siue p vene
tias: nõ potest esse locatio operaꝝ. sicut nec
aliter in cãbijs siccis. vt dictum est. nec
ꝓmutatio. qꝫ semp est certe spẽi ad certam

spẽm: qz hz hic sit certa sũma qꝫ daf. que tñ
reddẽda est. incerta est: põt aũt hic esse mu
tuum formaliter. põt ẽt esse vẽditio pecunie
future in tali valore: sed erit vẽditio forma
liter. i. ꝑm formã exteriorem et mutuum vsr
tualr: qz ꝑm mentem. s. tho. quotiẽs prius
tpe tradif res vẽdita qꝫ pciuz: vt in vẽditio
ne ad tps. vel ecõtra. vt in anticipata solu
tõe est vsr tualiter mutuũ: vẽditio aũt pura
sine mutuo nõ est nusquã res ꝙ pcium eodez
tpe exhibeñ. Cognoscef aũt ibi eẽ mutuũ
formaliter aut vẽditio ex ꝛbis quibus vtã
tur ꝓtrahẽtes. vt si dicit. cãpsor mutuo tibi
hoc pacto. vel emo a te tale quid. vel dicat
idẽ aliꝭ ꝛbis eãdẽ collẽtibus. Et si de intẽ
tiõe non ꝓstat ex ꝛba sunt cõmunia ad licẽ
tum et illicitum ꝓtractuz. vt da mihi sic da
bo tibi sic: dz interpretari iuxta licitum: qz
ceteris paribus potius voluerũt licite ꝙ si
licite ꝓtrahere. Ubi et ꝑm aliquos iuristas si
natura ꝛboꝝ nõ hz repugnãtiã ad naturã
ꝓtractus. supple ex trinseca liter iuxta. debẽt
ei adaptari. ff. de dã. infec. l. dãni infecti ff.
de vsur. l. scipius. ꝟ. vt ꝙ. no. C. de loca. l. loca
tiões. et. ff. de ꝛdi. ob cãm. l. ſi. Facit ẽt quia
ois ꝓtractus ꝑsumiꝫ licitus. nisi ꝓbeꝫ illici
tus. C. de vsur. l. ſi ea. et. l. oleo. ff. de ꝓba. l.
ab ea ꝓte. et in dubio ꝑsumiꝫ abesse dolus
ꝛ culpa nisi. ꝓbeꝫ. ff. de ꝓba. l. qõe. ꝟ. ꝙ dolo.
Utrũ aũt liceat hoc cãbiũ qõ nõ est cãbiuz
in ꝛstate. laur. de ridol. vt recitat archi. la
borat in soluẽdo: et post multa. tãdẽ poti⁹
ꝑsulit abstinẽdũ ꝙ soluat: sed ex dictis ꝓ re
sponsio certa: qz si ꝓtractus fiat sub forma
mutui est formaliter vsura. qz et mutuũ est
cũ spe ꝓcipiẽdi lucri. et si nõ semp cũ lucro
excusari tñ posset cãpsor rõne interesse co
mõ quo et lucꝝ in mutuo: vt qz aliꝭ voledat
cãpsor de suis pecuniis lucrari vel hmõi: si
ꝛo fiat sub forma vẽditionis est licitũ si du-
biũ. phabile sit vtꝝ tpe restitutionis. x. libre
grossoꝝ plus aut minus tunc valiture ꝙ sit
idẽ qõ nũc. p eis soluit: vt ꝓz in. c. fi. e. tl. et in
telligе fuerit is oibus ꝙ fuer de rõne iustẽ vẽ-
ditionis. ꝑ Scõm. Nõ obstat ẽt el qõ dictuz ꝛ
est hic eẽ mutuum si arguiꝫ primo qꝫ in mu
tuo ẽ obligatio ad restitutiõez eiusdẽ in eo
dẽ gñe. puta ducatoꝝ. ꝑ ducatis. et mone-
te ꝓmoneta. ff. de sol. l. paulus. qõ non est
hic. vñ si pacto stetur restitutio fiat in alio
gñe. puta restituẽdo vinũ. ꝑ tritico. aut ca
lenos ꝑ ducatis. nõ est mutuũ ꝓz cõtractus
innotatus. ff. si certum pe. l. v. in ꝓncl. Dico
eñ. qꝫ si hic nõ sit vẽditio ex ꝑte sit mutuuz
est obligatio ad restituẽdũ ẽtiã in eodẽ gñe
ꝙtũ ad mẽsurã pecũie qꝫ est valor eius lega

lis.vt si date sunt.x.libre restituāt.x.li non ḡtū ad pecūie materiā qr si data est moneta pt reddi aut mō eā polleat ⁊ econtra:qr aut ⁊ argētū monetatū ḡtū ad valorē legalē sunt eiusdē ḡnis.qr.x.libre i auro.x.i argēto sunt idē pcū spē.Et si fiat pactū de restituēda certa moneta.aut erit emptio:aut al'o erit rōne mutatōis et' invalore legali: ⁊sic stabit rō mutui.Et si qd ista argumēta ⁊o valeret;cluderet q' ludel publice senerās nō mutuēt qr nō exigūt aut.p auro sed
3 solū equialētē sūmā ⁊ p̄ñr nō ēnt usurarij P' Tertiū. Non ob.ēt si arguat scō q' mutuō fit ad pces rogātis.ff.licer.pe.l.rogasti ⁊ p̄ñr solū ꝓ explatiōe accipiētis.vt in .H. creditor.instl.q.mo.re.cō.obil.vin.l.stet certo .H.2mo.ff.2mo.hic aūt ⁊in aliis cāb̄js sicclo nō est sic.cū aliqñ pecūia dē ad bñficiū vtriusq.vt cū vnus eget pecūia Mediolani ali' Lugduni.Dico eñ q' dicte leges ⁊similes loquūt qñ mutuū dat eo mō quo dari dz.nō aūt qñ dat ad usurā.aliōqn nō mutuarēt publici senatores.qr qō dat est advtilitatē eor.cū ide lucrēt.⁊ sit acceptis ali
4 qñ cū inde rē suā ꝓcuret raugeat plusq̄ usura sit soluta.P' Quartū. Nō ob.ēt si arguat tertio qr nō est mutuus vbi is q̄ dat substat piculo dati vt hic qr si libre grossor min'va lebāt plures cāpsor.Dico eñ esse mutuū vbi dās substat piculo dati ex hoc q' nō transfert eius ꝓprietatē i accipiētē.sec' vbi substat piculo lucri solū.aut lucri cū pte modica capitalis qō casu fortuito incūberet accipiēti non dātī.vt hic vbi saltem saluā est ps capitalis.quā valet moneta restituēda. saltem vt est talis ac tanta materia.

11.q. ¶Undecimo ḡrit q̄d spāt de cābio.scō. mō.s.p lugd.in q̄ cāpsor dat mediolani.lx. scuta valētia.xxvij.gro.p singulis receptu r'.lx.lugd.vbi valēt grossos.xxx.dico multa.P' Primū. In hoc cāb lo nō pt eē locatio
1.dictum. operis ex pte cāpsoris vt loq̄mur sicut nec in aliq̄ cāblo sicco:pt āt ibi eē mutuū:vt pz;et sit rēditū siue pecūia restituēda sit rpe p̄ñs ⁊loco distās.siue sit distās loco tpe.l.futura vt pz ex dictis.pt ēt ibi eē pmutatio si vtraq̄ pecūia sit p̄ñs tpe.ēt si eēt oio eiusdē rōis q̄ dar reddit pura scuta ⁊no sit eēt eadē nūero qr ea q̄ reddit ē affecta ḡlitate distātie locallis:sic ē aliq̄ mō allavia.min'o valz scipsa si distātie:si āt pt eē pmutatio si pecūia redē
2 da sit futura:qr valor erit i certo'.P' Scōm. Si i cambio isto sit mutuū erit ibi forma'r usura:qr mutuū est cū spe p̄cipiali lucri.lz nō sp cū lucro.si vo sit ibi vendītio marche p̄ñtis tpe aut future erit licit'.Et si fuerit ea q̄ ptinēt ad iustā vēditionē.puta eā litas iusti pcū arbitrio bonor.p̄itor.ꝓsideratos q̄ hñt rē facere maioris vel minoris pcij et hmōi.Et idē suo mō dic si sit ibi pmutatio
3 P' Tertiū. Tps āt medīū iter datiōez ⁊ receptionē in hoc ⁊tractu tripl'r se pt hfe.p̄mo vt necessario ꝓsequāt distātiā localē ꝑs quā nihil nisi i tpe moneri pt scō vt i eo sit rex varietas.ita q' i p̄cipio alicui' rēporis res vna venalis pt hr evnū pcū ⁊i medio aliud ⁊i fine aliud pp rex mutatōes ⁊euent' tertio vt i eo pecūia cāpsoris māet ociosa ipsi cā psori.lz alteri forte fructuosa.Igit si cāpsor vult dare minorē sūmā ꝓ recipiēda aut ꝓ data recipe maiore rōe maioris tpis p̄mo mō ꝓsiderati ñ ē illicitū:qr h̄ ñ ē gra tpis ꝑs gra distātie localis.Et si tps sit aliq̄ualiter mal' q̄ hec distātia reḡat:qr dar ad debitā ⁊honestā ꝓmodū tenē restituēdis ꝑs arbitrū bonor.qr ñ pt habitis ibis sp stati redere.sūmā.Si vovult dare min' aut recipe pl' rōe tpis ꝓsiderati scō mō ēt illicitū aliq̄ qr hoc ñ ē gra tpis lz rei in tpe q̄ aliq̄n pl' aliq̄n min' valz sicut marcha vēdis lugduni valet aliq̄n pl' aliq̄n min' ꝑs penurias abūdātias vēditor.vl' ēptor:lz i hoc aduerte q' nō sit variatio iusti pcū solū ex hoc q' mercatores pl' aut min' existimāt aliq̄d valere ex eo q' citi' aut tardi' trader aliq̄ vel min' vel min' vt leyt vl' existimasse do.pau.de mo.i suo trat.de cā.⁊ magister raph.de pozna.i trac.de pagis:tū qr sic nūq̄ eēt iniustū soluere min' rōe anticipate solutionis qō reprobāt ab oib' maxie.s.tho.rū ēt qr hoc eēt ꝓsiderare ociositatē siue pecūie quā vterq; sibi lor.dānar.Et si obiciat q' res loco distās min' valz ergo ibi distās tpe dico q' res distās loco min' valet qr ñ reducit ad p̄ñtē locuz sine labore.rexpēsis ⁊pliculis.ad p̄ñs āt tps reducit sine duob' p̄mis nō sine.lij.i.pericu lo ⁊ha cōe min' valet nō āt ex eo q' pecūia emētis sit ociosa.Si āt vult min' dare aut pl' acciperōne tpis tertio mō ꝑs oēs est usura:sicut si cāpsor emit ad p̄mas nūdinas ⁊ eis aduenientib' plongat terminū ad sedas secūdinūdinis marcha eēt pl' valitura.
4 P' Quartū. Si gra tpis tertio mō ꝓsiderati cāpsor aliq̄d accipit sicut fere semp contingit.vēditio erit iniusta.ꝑs nō rescindēda.nisi iniustitia cēt vltra dimidiā premiustī pretij.vñ non opz cāpsorem incr̄ forū restituere:sed pro ea parte quā tps sibi attulit.

¶Duodecimo ḡrit q̄d de aliis cābīs.iij.⁊ 12.q. iiij.mō.i.p londres⁊ bruges.am ēt ānto mō quādo.i.dantur aurei Mediolani vt resti-

tuantur rome vbi plus valent:⁊ dico multa P' Primū.Oēs isti modi ꝓuenīunt in vna rōne:qr in oibus speratur lucrū ex vario pecunie aūt valore:vt dcm est.P' Scōm. In hīs cābīs non pōt esse locatio vt pz ex dictis:pōt aūt ibi esse mutuū ⁊ pmutatio si pecunie sūt tpe p̄ñtes vt nunc valor certus sit ⁊ vēditio sine vtraq̄ sint p̄ñtia siue data tm:vt pz ex dictis.P' Tertiū. Erit aūt usura si sit mutuū ⁊ pmutatio iusta ⁊ sit' vēditio si seruent' requisita ad hos ⁊tractus.i.equalitas pcū ad rem arbitrio bonor.⁊c.De sexto aūt mō ita z pz ex dictis.Hoc notato q' non ōr recābiare nisi eadem sit ps cui primo datū est cambiū.qr qua rōne ōr cambiū qñ mediolani da
13 tur lugduni pro mediolano.

¶Decimotertio ḡrit q̄d de illo ⁊tractu q̄ fit in curia romana:⁊ dico q' archi.illud dānat tāq̄ magnā ⁊ manifestā usuram:si tñ reduceretur ille contractus ad iustū ⁊tractū:puta emptionis ⁊ venditionis posset licite fieri sed ita de facto non fit.

14 ¶Decimoquarto ḡrit q̄d dicēdum sit de cābīs ex pte petri cābii accipientis:⁊ dico reducēdo oēs ꝓclusiones in suū principiū q' sicut qñ petrus primo accipit a cāpsore:⁊ secūdo dat cābiū est sicū ex pte cāpsoris ita ⁊ qñ ipse petr' primo dat ⁊ sēdo accipit est sicū ex pte petri:⁊ de eo vt de cāpsore iudicandū est ex dictis.Circa cābia multa dici possent ꝓpter mercator' varios modos ⁊ subtilitates:sed ex dictis p̄ñt oia decidi ⁊ ꝑideri ad varia argumenta q̄ fiunt ⁊ ad varios casus circa ista materiā accidētes q̄ oēs p pte dicta decidi p̄ñt.Ex quibus etiam dictis pz q' male sum.ang.omnia cambia sicca indistincte damnat ⁊ petrus Sum.ro.indistincte comprobat.

¶Rursus de usura.v.vbi sit quo ad mōtes seu impōsita vel loca cōtatum.

Usura.v.ꝓsiderari pōt ḡtuz ad mōtes impōsita ⁊ loca. Pro q̄ aduerte q' cōtas hīs reddit' p̄dict' vel gabellarum pōt vēdere eor' ꝓprietatē cū pacto reaffrancādi:interim accipiēdo hmōi ad affictū:pōt ēt vēdere ius exigēdi.puētus icertos:pōt ēt aliqñ p̄stituere nouas gabellas ⁊ vēdere:⁊ in hoc p̄sistit p̄stitutio vēditis loco rū.anne ⁊ impōsitar ⁊ mōtiū.Spār aūt loquēdo de locis tamē.vt refert do.bar.de bo
Cathan. loco doctor clarissimus ⁊ peritissimus factum est rale.Cōtras eñ indigēs cērū milibus aureor coegit aliquos ciues ad eos exhibēdū diuisa tota summa ꝓ cētenar' lib:aut q̄ appellat loca:⁊ ꝓ satisfactione assignauit gabellā nouā vel antiquā annuatim vēdēdam. Ex cuius redditibus rēdeat dictis ciuibus ad rōnē.vij.vel.viij.ꝓ singulo cētenario lib:aut.cū hoc q' ipsi aliud petere neq̄ant:et cōtas posset reddere pecunias ⁊ rehabere gabellā:⁊ si dicti ꝓcuius nō ascēderint ad dicta.vij.vel.viij.dānū sit ciuiū:si vo trāscēderent vtilitas sit cōtatio:ita q' dicti ciues substēt piculo capitalis:vt si ciuitas destrueret:⁊ puētuū ingressus gabellā male fructificat.Deinde ꝓbat dictus doctor q' iste ⁊tractus est ēptionis ⁊ vēditionis aut dationis in solutū q̄ et sīles est:eiusq̄ vicez obtinet.C. de euic.l.si pdiū.⁊.l.ob cām.ff.de pigno.ac. l.elegāter.in prin.⁊.ff.de euic.l.si plus.ita q' de vno ōr intelligit de allo.Et intellige q̄n 1.q̄. ceruenit etiā conditio de reaffrancando ita volente communitate.

¶Primo ergo ḡritur vtruz cōtas possit cō pellere ciues ad sibi mutuandū:⁊ dico q' sic qr cōpellere pōt ad dandū qō est fortius:de quo dic vt supra gabella.iij.ꝓ totū.⁊ p̄ñr ꝑt cōpellere subditos ad emendū possessionē et redditum ab ipsa cōtate a fortiori:sine ematur ꝓprietas ⁊ detur cōtati ad affectum:sive ematur ius exigendi redditus incertos q̄ ad summā:quod etiam colligitur ex dictis supra emptio.H.v.P' Secundo querit vtrum ciuis coactus exhibere pecuniam cōtati licite possit percipere certum qnīd:puta.v.ꝓ centenario sibi a cōtate ⁊ rata annuatim.⁊ dico circa hoc ⁊ circa totā materiā huius tituli multos multa ⁊ ꝓ varia scripsisse de quibus diffusissime ⁊ ad saturitatem vel nauseam.vide archi.in.ij.parte.tit.f.c.rj.ego āt sequens doctores famosiores ⁊ rōnes mellores:⁊ ea que superius in multis locis determinata sunt sic distingua.Nam aut cōtas hīs reddit' puta gabellar' vel possessionis aut non.Et quidem si hīs pōt ꝓ cōi bono cogere ciues ad emendum ꝓprietatem vt dictum est:⁊ dare eis tales redditus in totum vel fm aliquam partem ꝓ indultu cuiz pacto reaffrancandi sue redimendi,ꝓprietatē interim cum certum affectum reddendo secūduz quantitatem date pecunie ⁊ redditionē seu fructificationem gabellarum vel possessionum data:insolutum:vel etiam ad emēdū ius exigendi redditus.Sic enim est emptio ⁊ venditio non obstante q' subdit non intendant forte emere:quia cōtas sic potuit eos ad hoc cogere vel est datio insolutum quod idem est.Et fm hanc viam intelligo Jo. de saxo.Joan.an.doml. Anto.⁊ cōiter moder-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nos in.d.c.in ciuitate. volentes q tales subditi licite tale lucrum peipiunt & pm hoc licita sunt loca ianue: imp: restitue venetiarum & mons florentie. Et vltra cõem doctrinaz addo q si intentio sit recta & conscientia nõya cillet: possent ciues etiaz spoute emere tales redditus: qz sicut priuatus ita & cõitas põt vendere sua iura & ab ea eiñ potest: & sic vere licite emerent subditi qui vellent q dicta iura sibi ppetuo manerent. Si vero cõitas non hz redditus vel sihz iam exhausit suinang dicit duo. primũ q talis ciuis nihil põt accipere vltra sortem sine vsura: secundus q ratione veri interesse põt aliquid accipere. Pm. s. tho. 2. 2. q. lxij. ar. viij. sed ego pria primus dico q immo põt si intentio sit recta & conscientia sana et pm fundamenta. d. sume qñ cõitas põt nouam gabellam ponere: qz vendi & emi põt affectus nouiter instituꝰ vt supra. vsura. q. ij. xij. & 2ª. a scõm dico q & vez solũ qñ cõitas hmõi onera aliquib⁹ priticulariter imponit sine habeat redditus siue non habeat: non autem quando omnib⁹ proportionaliter eo modo quo licite potest: qa tunc nullum est interesse nec hoc casu loquitur. s. tho.

2.q. ¶ Scõo ꝙritur vtrũ aliqui possint spõte dare cõitati vt tale quid annuatim habeant: & dicit laur. de rodol. q sic si quinq; concurrãt primo q redditus non sit excessiuus sed cõueniens: scõo q redditus fiat de & super bonis cõitatis: qz si fieret relatio tñ ad cõitatis pionam esset illicitum: tertio q nulla detur facultas resoluendi contractum pro maiori vel minori pcio. quarto q tps sit incertũ puta ad vitam ementis vel alterius vel ad aliud tps incertuz: quinto q tales ementes non consueuerunt teneri. Uel põt breuius dici q hoc iz si interueniat emptio emptio & venditio si seruentur conditiones iuste emptionis & venditionis: & sic iz si hoc sit p viã mutui: & dans mouetur pietate & necessitate cõitatis aliquid accipiens solum rõne sue indẽnitatis vel sui interesse. ar. dictorũ. supra vsura. 1. ℌ. xiij. si vo hoc facit vt sic mutuãdo lucretur vsura est.

3 ¶ Tertio ꝙritur vtruz possit quis licite emere iura q licite a cõitate percipiunt aliquid annuatim. & dicit Jo. de saxo. in sua sum. et do. ant. q sic: qz emit redditum tam in pecunia constituendum: & stat periculo emptoris: & propter multa alia. de q̃bus pe. de ancha. in c. vsuraz. co. ti. li. vj. q̃limita nisi aliq̃d fiat in fraudem: puta qz non intendit ꝺs emere sed interim ex sua pecunia lucrari. Limitãda sunt oia predicta esse vera nisi cõitas ipsa notabiliter lederetur: qz si pupilli cõparetur vt. l. reipublicam. C. de iure reipu. admittatores eius possent eam dãnificare nec valeret factum eoz in dãnum eius. vt. l. ordinis C. de decre. & decu. & l. presides. C. de transi. & l. ambitiosa. ff. de decre. ab ordi. fa. De pagis et scriptis banchoz. vide supra vsura ij. ℌ. xiiij parti. vi. & pe.

4 ¶ Quarto ꝙritur quid de monte pietatis: et dico q res in se est dubia: quod probat varietas opinionũ: & pñr est papa esset ꝛsulendus: & interim esset abstinẽdũ ne quis exponat se discrimini & ad hoc rogatus alꝰ fecit consiliuz quod non liceat. Dico etiam q valde bene facerent cõitates soluere officialib⁹ ex publico & valde male faciunt: q̃ cõitates volentes hoc facere peruertunt: & multo ne quius qui eas auertunt malo fine: puta propter superbiam vt videantur vicisse pugnã aut certe propter cupiditatem. vt de excrescentijs participent.

Rursus de vsura. vj. quantum ad restitutionez eius ingenere.

Sura. vj. ꝓsideranda potest ꝙrum ad obligationẽ restituendi in gñe.

1.q. ¶ Primo ergo ꝙritur pro fundamento multoz dicẽdoz vtrum in vsura soluta ꝺnio transferatur: et dicit. s. tho. 2. 2. q. lxxviij. ar. iij. in fi. cor. q non si id quod pervsuraruz extortum est sit res cuius vsus non sit ipsa cõsumptio: & idem videtur sentire ibi. ad tertium: etiam si eius vsus sit cõsumptio: quod intelligo nisi esset alijs sui generis commixta. vnde male sum. ro. asscribit. s. tho. qõd teneat in vsura ꝺniuz transferri: qõd aũt idem dicit. in. iij. di. xv. q. ij. ar. iiij. q. ij. q transfertur loquitur ꝛm opinionem alioꝝ vt ibi ꝓz est vez si res subtrepta sit suo vsu consumptibilis & alijs commixta. Ad quoz noticiã sic distinguo. Naz aut res p vsurã subtrepta est suo vsu consumptibilis: consistens. s. in numero: ponderе & mensura. vt pecunia: granum: vinum & hmõi: & siccum ista recipiant functionẽ i gñe suo. l. ij. ℌ. ff. li cer. pe. ab eis dubio in istis ꝺnium transfertur: si pmixta sunt vel consumpta. l. si alieni numm. ff. de solu. & l. nam & si tur. ff. si cer. pe. & l. si frumẽtum. ff. de rei ven. Aut tale solutum sunt res mobiles q̃ seruando seruari possunt. l. ipso vsu non plumptibiles vel res ĩmobiles: & in his an transeat ꝺnium nec ne sunt opiniões. 5.opi.
Nam glo. & Ann. in. c. michael. de vsur. tenet vsurariũ teneri ad restitonem ex quasi ꝓtractu per conditionem indebitivel sine causa quasi non debitum acceperit. & pñr ꝺnium esse translatum. cum omnis conditio sit pro nalis actio. & non ex pto re ꝓpria: nisi cõtra furem: sed tantum pro re non sua & sibi debita. l. ij. in fi. ff. vsufr. quemad. caue. & inst. de ac ℌ. sic tracꝺ: videz videtur tenere gl. in. c. si quis vsuram. xiiij. q. iij. & in. c. si episcopum. xvj. q. vj. & in. c. ex transmissa de decl. & in. c. debitores. de iureiur. & potest esse ratio: quia qñ traditio habet consensuz domini tradentis trãsfert dominium. l. ꝓtractus ibi per glos. C. de fi. instru. & in l. multuz. C. & qui al. vel sib. & no. in. l. traditionis. C. de pac. Et licet tradat voluntate coacta. tamẽ voluntas est sufficiens ad translationez dominij. l. si mulier. ff. quod me. ca. xv. q. j. merito. Et hanc opinionem sequitur sum. ros. contra ange. & eam falso ascribit. s. thoñ. Sed predictio non obstantibus dico cum s. thoñ. ubi ℌ. quod nullo modo transfert dominium. Nam ex nuda traditõe ꝺnium non transfertur. l. nunq̃ nuda. & ibi p glo. ff. de acquir. re. do. & l. traditionibus: solutuz ait pro vsura nude tradit: vt ꝓz si inspiciantur omnes tituli ex quibus res ac queritur quo ad dominium: de quibus. ℌ. aliqualiter dictum est in verbo vsucapio ℌ. iij. quorum nullo vestitur: nisi dicatur quod vestit titulo pro soluto ratione pacti seu promissionis: sed dico quod tale pactum seu promissio est nulla nec inde oritur aliqua obligatio naturalis vel ciuilis. vt patet in. c. debitores de iureiur. vbi hoc tenet prima glo. & Jo. de imo. & panor. & ratio: quia cum lex resistit non oritꝰ obligatio etiam naturalis et si alteri contrahentium ꝛm resistat. l. cũ lex. & ibi bar. ff. de fideiuss. vsura aũt ꝓhibet pagina vtriusq; testamenti de vsur. sup eo. & est contra naturam vt ꝓbat ari. in ll. poll. vnde pactum vel pmissio soluendi vsuras nõ inducit obligationem: & pñr dici non põt q ve stiatur p soluto. Si dicatur q soluit saltem credens se debere: & sic p errorem q sufficit ad translationem ꝺnij. vt no. in. c. fi. de solu. hoc negatur: qz cõiter tales sciunt se nõ obligatos: maxime qz esset ignorantia dãnabilis. Si vero recapiuletur q ex pmissõi solui scienter indebitũ: & sic transfert ꝺniuz cum donare ꝓsumantur. l. cuius p errorẽ. ff. de reg. iur. ꝛñdet ho. vez esse si solutio nõ sit improbata a iure: secus si sit improbata. vt in casu nostro. Sequitur ergo q non est donatio vera: qz nemo sic intendit nec presumpta: quia improbatur a iure: nec solutio debiti veri vel putatiue veri: & pñr est traditio nuda. & sic dominium non transfertur. Hoc idem probat per glo. in. d. l. traditionibus q̃ vult q ad hoc vt traditio transferat ꝺnium requiritur q sit facta cum causa. vt dicta. l. nunq̃. & q causa sit idonea. ℌ. per traditionẽ inst. de re. diui. & ꝺminio. l. traditio. ff. de acquir. re. do. quod non est in soluto pro usuris. quia & si sit causa non tamen idonea.

Probatur etiam idem hac ratione. Ex contractu nullo & cui lex resistit nunq̃ dominii transfertur. l. non dubium. C. de legi. & tenetur. & cõiter doct. l. ſ. ℌ. si vir vxori. ff. de acq. pos. contractus aũt usurarius est huiusmodi. vt ꝓz. c. ij. & iij. & in. c. consuluit. eo. ti. vnde per eum ꝺnium non transfertur. Et hãc opinionem tenent cõiter doc. in. c. in literis. & ibi Jo. an. & do. Ant. in. c. q̃q̃. de vsuris. li. vi. sexto. & ibi Jo. an. & gemi. & fed. in suo cõsilio. xxj. & ange. in sua disputatione que incipit assensio miles. circa fi. qui dicunt q usurarius ad restitutionem tenetur ex delicto: & damnato ac reprobato pagina vtriusq; testamẽti. eod. titu. tna nos. ibi in crimine: & cõsequenter non acquiritur dominium: quia obligatus ex delicto ad rem aliquam restituendam. non est dominus: vt patet in. l. in re furtiua. & l. fi nõ manifestus. ff. de cõdi. fur. hanc etiam tenet. s. Tho. vt patuit. & sequuntur communiter theologi: & tenenda est presertim in foro conscientie: quia sicut dicit Archi. in. c. si quis vsuram. xiiij. q. iij. sicut vi compulsus rem alienam rapiens fictione iuris ciuilis efficitur dominus rei. tamẽ iure pretorio penes pretorem ꝺnium manet rei dominium. l. metum aũt presentem ℌ. tullianus. ff. quod met. cau. sic saltem dicẽduz est insoluto. p vsuris. Nec ob. glo. in. c. ꝓterea cum possit dici & ibi non figunt pedes: quod pz: qz volnerũt et inducere hypothecam sup omnibus bonis pro vsuris restitucẽdis. Uel dicẽdum quod vere sunt in rebus consumptibilibus commixtis. Non obstat etiam ratio adducta in contrarium: qz non solum requiritur traditio & consensus tradentis. sed etiam titulus verus. aut putatiue verus: vt probatuz est. Et si quis velit cõtendere quod fictione iuris ciuilis efficitur dominus. tamẽ iure diuino & canonico oportet dicere q rei dominium remaneat apud soluentem. nisi aliud ex eius voluntate disponatur: & sic perinde est in conscientia quo ad omnem effectum ac si non esset dominii translatum: quod etiaz patet: quia si res extat semper vsurarius tenetur eam restituere cum fructibus vt dicetur: nec potest dare tantũdem sine estimatione contra volum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatē dominī: cum iura astringāt enim ad restitutēdum quod taz prauē accepit de vsuris. cum tu. z facit. l. ij. in princ. ff. si cer. pe. z rest rex. clarus in. c. ii reo. xliij. q. vj. si ño alienauerit tunc de equitate canonica tertius posidens quenirī potest. z ab eo dicta res iudicis officio aduocari: vt notabiliter tenet Bald. in. l. rem quam. C. de iur. do. nulla habita ratiōe an possideat titulo oneroso. vel lucrariuo: licet hec distinctio fiat in re empta ex pecunia vsuraria per glo. in. d. c. cum eu. in fi. in re autem ipsa formaliter data p vsuris. dicta distinctio nō cadit: sed petī potest ab omni possidente etiam titulo oneroso. ex quo res affecta est illo vicio: ad quod facit. l. si cum exceptione. ff. aliquando. et. l. metum. ff. iulianus. ff. quod me. cau. fācta equiparatione archi. in. d. c. si quis vsuram Quidam tamen vt supple. distinguunt: dicūt predicta esse vera in re quam vsurarius lucratus est ex pacto legis, cōmissorie: de quo. ff. pactum. ff. nō in aliis: sed iuxta predicta dicoverum esse indistincte. Necvoluntas coacta est voluntas sufficiens ad translationē. in dominij: nec iura ad hoc allegata hoc probāt. sed potius oppositum. vt patet in. d. l. si muller. sufficit tamē ad peccatum: vt patet. d. c. merito. vñ nec vsurarius tenetur p
2.q. 5. dictum. additionē indebitī.

¶ Secundo queritur verum vsurarius teneatur restituere: z quid. z dico multa. ff. Primum. Usurarius tenet restituere vsuras. quia contra iusticiam subtrahuntur: vt probat philosophus primo polit. z similiter fructus rei pvsuram subcepte si erat lucrosa.
1 de quo dicit. ff. restitutio. iij. ff. ix. ff. Secundum. Secundum aliquos etiam tenetur restituere luccum factum ex pecunia vsuraria sed verius dic secundum ray. quod si ex pecunia vsuraria negociando lucratus est vel emens predium fructus percepit hoc restituere non tenetur: z concor. vl. z. s. tho. 2. 2. q. lxxviij. q. tale lucruz non fructus pecunie sed humane idustrie: z possessio empta ex ta
3 li pecunia est res ementis. ff. Tertium. Tenetur etiam secundum ray. z Alexan. lom. ad omnia damna que alius propter solutionem vsure passus est. vt si propter hoc domū
4 suam vendit vilius: z si alias conduxit: aut ab allo sibi sub vsura queliuit. ff. Quartum. Non autem tenetur ad interesse lucri cessantis: quod alex. lom. extendere videtur vt ponit ei sum. ro. non solum ad lucrum factibile ex pecunia: sed etiam ex re lucrosa. dicens quod vsurarius iniuriam passo dat dānum dupliciter. s. per se z directe: vt cum inde patitur dammum: z per accidens ac indirecte scilicet quia non consequitur lucruz intentum ex pecunia: z tale dampnum restituenon tenetur: z hec distinctio fieri potest in omnibus habitis per vsuram: siue sint res ex se fructificantes siue non. sanctus autem Bernard. vt eadem sum. eidem imponit videtur tenere quod etiam non teneat de dāno ratione voluntarie solutiōis z translatiōnis dominij: sed quia ista nō cogunt vt patuit supra eo. ff. j. in fi. ideo dico demente. s. Tho. z ray. z communiter doc. q tenetur de damno emergente z lucro cessante rei lucro se que non transiit in eius dominium. de quo dic vt supra restitutio. iij. ff. nono. z supra ff. prioze. non autem rei non lucrose que trāsiit in eius dominium aliis commixta: z consequenter est in eius libertate q transeat: da potest eam commis. ere.

¶ Tertio querit vtz vsurarius mentaliter .3.q. 4. idest sine pacto sz ex sola intētione restituet teneat z cui: z dico q sūt opiones circa hoc. Nam Ric. in. iij. dist. xv. z Sco. ibi: z Bonauentura. z Card. in. c. consuluit. z in clemē. ex graui. de vsur. tenent quod non tenet restituere: sed Inno. Host. z Panor. in. c. consuluit eod. titu. z Joā. an in regu. peccatuz. dicunt quod tenet: quod etiam videt velle dicrum. c. consuluit. Ego autem de mēte Archie. nostri. in. ij. pte. titu. ij. c. v. ff. penult. sic distinguo. Nam si dans dat liberaliter per modum doni. credens mutuantem hoc nolle exigere. non tenet necessario restituet qui accepit nec tunc propzie quod accipit est vsura. quia nec dat gratia mutui: sicut etiaz secundum Egydium non tenet restituere ei qui non erat paratus restituere cui fit remissio liberalis sine vi z fraude: et sic procedit prima opinio: et facit text. in. l. inter oes. ff. recte. ff. de fur. vbi contractans rē credēdo insultum dominum. committit furtuz: sed furti non est obligatus si dominus erat volens: et ad idem. insti. de oblig. que quasi ex delic. nat. ff. pl. in fi. Panorml. tamē in. d. c. voluit quod etiā isto casu teneat in foro anime: sed primum est verius secm diffinitionē vsure supra positam. Nec ob. l. si ego. la prima. ff. si cer. peta. vbi dicit quod si volui tibi rem donare et tu credebas eam tibi mutuo dari. non efficit tua ante psumptionē q hoc casu intentio concedentis et recipientis discordant: in nostro vero concordant: quia ille liberaliter dat. et iste credit sed liberaliter datum recipe. Non obst. et ratio Joan. and. in mer. cu. in dicta regu. peccatum: quia scilicet contractus a principio fuit vicios⁹. et

psequenter effectus similiter: q vez esset si effectus pcederet a dicto pactu: qō nō est vez cum pced ar ab alio. l. libera donatione qua ille donat z iste donatum liberaliter recipit. Si vero dans non dat liberaliter: sed gratia mutui: quia p signa videt mutuantē sic velle. aut ne reputetur ingratus z alias vice mutuum non inueniat. tunc restituere tenetur necessario: z sic procedit z limitatur secunda opinio. z. d. c. consuluit. quod vult qō talis iudicandus est male agere z ad sic accepta restituenda in foro anime efficaciter inducendus. ff. Cui autez talis restituere teneatur: quidam dicunt quod pauperibus: z non ei qui dedit. quia a se voluntarie abdicauit: sed quia eo casu quo tenet restituere non abdicauit dans a se voluntarie voluntate libera. ideo dic quod tenetur eidem. q regulariter vsura restituitur spoliato. Vide
4 etiā. ff. seq. in fi.

¶ Quarto querit vtz restituere teneatur lo qui liberaliter sine intentione lucri mutuauit. si debitor ei aliquid det gratia mutui: vt quia credebat creditorez sic velle. vel vt mutuum plus teneret. aut alias libentius mutuaret: huiusmodi: z dicit. ff. q non tenetur si probabiliter credit datuz sola dilectione: quod intellige primo etiam si gratio ille non dedit: quia vt dicitur. j. questione secunda. nulla obligatio suscipiēti culpe maculam ingerit. que non ex ambitiis petitione procedat: z obligatio antidotorum iustā parit receptionem per errorem soluti. l. si tetigis. ff. primo. ff. de fideiusso. nisi eēt error facti alteri. puta putabat per suum procuratorem esse promissum cum tamen non esset quia sic teneretur: z secundo. intellige secūdum Roden. z Asten. eum non teneri quam diu bona fides durat: nec de consumptis in ea. ff. de petitio. heredi. l. vtrum. Si vero probabiliter credit datum propter mutuum tenetur secundum. ff. scilicet in quantum tactus est locupletior vel de extantibus: quod Zan. de ridol. limitat nisi prescriptione sua facta essent dicēs sibi semper placuisse glo. in capitulo vigilanti. z in capitulo finali. de prescrip. scilicet quod mala fides superueniens prescriptioni complete non facit aliquem obnoxium restitutioni. Et idem intelige de vsucapione. Non est autem secūduz ff. in bona fide qui credit vel dubitat probabiliter. non propter meram dilectionem sed propter dictas causas aliquid esse datū Circa hoc autem talis regula seruatur. Ni si aliud appareat ex manifestis coniecturis presumitur mutuum accipiens. ea intentio ne dare qua mutuās mutuauit: vnde si mutuauit ex charitate psumitur alius ex charitate dare: q ds̄ps psumit fidēd dare eo mō quo accepit. ff. man. l. ij vero nō remunerandi. ff. inde papinianus.

¶ Quinto queritur. vtrū bona vsurarij sint 5
tacite obligata pro vsuris restituendis: z videtur velle glo. in. c. tua. eod. titu. quod sic: z ibi dicit Panor. q fuit communis opinio antiquorum: sed moderniores communiter tenent oppositum. quia Joan. and. in ca. ij. eo. titu. libro. vj. z Hostien. in. d. c. tua dicit hoc nullo iure probari. z idem Fede. nec in aliquo facit tex. in. c. cum tu. eod. titu. sup quo illi se fundarunt. quia ibi nō dicit quod agatur hypothecaria seu reali actione sup illis possessionibus: sed quod debent vendi: vndeib: dicit Panorml. quod vbi bona vsurariorum puenerunt ad aliquem ex titulo oneroso. non possunt vendicari p debentem recipere vsuras: sed si possessiones empte ex pecunia fenebri puenerunt ad tertium. ex causa lucratiua. tunc p officium iudicis poterunt vendi. non autez eo respectu quod possessiones sint obligate: sed ex quadam equitate: quia ex quo res meavel mihi debita puenit ad te ex causa lucratiua tu teneris restituere. l. si z me z titium. ff. si cer. peta. z sic potest saluari glo. in. d. c. cum tu. inquātuz distinguit iter causam lucratiuam z onerosam. Et ideo concludit Hostī. in. d. c. tua. q is ad quem bona vsuariorum puenerit titulo singulari. siue ex cā lucratiua. siue onerosa non pōt molestari sup illis bonis etiaz pro vsuris restituēdis: alias multi illaquearet: sed in bonis emptis ex pecunia vsuraria. pcedere potest illa distinctio an ex cā lucratiua vel ne. Et hec opinio vt refert domi. Anto. alias in facto fuit seruata: ex quo notetiam Panorml. licite iudicari posse cōtra opinionem communem doc. z etiā glo. quā do iure non probat.

¶ Sexto querit qualit vsurarius cogit re- 6
stituere: z dicit Ray. q si est publicus cogit p diuersas penas quas habes. j. vsura. vltimo fere p rorum: z alis vsurarius ad restitutionem cogi potest p excommunicationem. extra eo. quoniam: z tertio. cogit q si vsurarius repetat ab aliquo vsuras repellit p exceptionem donec ipse eas restituat vel fecerit posse suum. extra eo. q frustra. Et eisdē modis cōpellunt heredes. extra eo. tua. z. c. michael. Vide et. ff. seq.

¶ Septio querit si quis repetat vsuras. ex 7
cipiat cōtra eum. q ipse nō soluit eas quas extorsit: z ille rideat se paratum restituere

sit q̄ petat. qđ debeat. pcedere iudex eccle
siasticus: ⁊ dicit Gof. q̄ facier p̄ conizari vt q̄
cūq; soluit vsuras tali veniat ⁊ el satisfiet: et
si nō venerit aliqđ pcedet prior petitio: si au
tē veniat ⁊ pbet fieri ei restitutio. nec sufficiūt
hoc casu pignora vel cautiones. de sentē. ⁊
re iudic. cum aliqbus. ff. de pigno. act. l. q̄ si
non soluere: qđ intelligi nisi magna forsan
cā interueniat: vt dicit host. ⁊ Inno. in. c. qz
frustra. eo. titu. Quod si is a quo acceperat
vsuras non sit supstes. nec eius heres man
dabit iudex pauperibus erogari. extra. eo
dez. cum tu. ⁊ postquam hoc factuz fuerit pe
titio procedet: alias non: ⁊ idem si vlust qui
dem sed nesciur vbi sit: aut si sciur. ad euz
mitti non potest: de iude. cum sit: nisi sperē
tur eius aduentus: quia tunc pecunia con
signabitur ⁊ deponetur. Et hec fm host. in
8 intellige de vsurario notorio.

¶ Octauo querit quo cogitur restituere cle
ricus si forte fuerit vsurarius vel heres vsu
rarij: ⁊ dicit Ray. q̄ si restituere non vult su
spendi dz ab officio ⁊ beneficio. extra eo. pte
rea: ⁊ si non emendetur debet deponi. d. c.
preterea: ⁊ dist. xlvij. ep̄os: ⁊ postea si est incor
rigibilis cogendus est per potentiaz laycalem. de iudi. cum non ab homine. dist. xvij.
non licuit. Nec debet restituere de rebus ec
clesie nisi quatenus de pecunia illa expendi
derit inutilitatem ecclesie. fm eum Ray. sed
de suis si habet: ⁊ si non habet restituere po
test de fructibus quos legitime percipit: fa
9 cit. c. ij. de fideius.

¶ Nono querit qđ si debitor iurauit solue
re: vsuras: ⁊ dicit Ray. q̄ denūciare pōt ec
clesie. monitione premissa. vt compellat illū
ad relaxādum iuramētum: vel si vult solu
at. vt satisfaciat deo de iuramento. et po
stea poterit repetere de iureiuran. ex admi
nistratione. ⁊ c. debitores: ⁊ si iurauit nō re
petere non repetet directe propter iuramen
rum. sed indirecte denūciādo ecclesie crimē
illiuo. vt sic eum ad satisfaciendum compel
lat: ⁊ si iurauit nō denūciare. nō tenet iura
mētum cum sit illicitum. vt pote ptra. primi
salutem: vnde hoc nō ob. poterit denūciare.
extra eo. tuas. ⁊ de iureiurā. quemadmodū.
Et idem hostien. ad deno quod si etiam iu
rauit debitor nō repetere ⁊ nō recipe vsuras
nihilominꝰ dz cogi ad restōnē ⁊ pecunia erit
pauperibus erogāda.

¶ Decimo querit qđ si ex duobꝰ heredibus
10 vsurarij alter fiat impotens aut hereditas
tora non sufficiat: ⁊ dico multa. P̄ primum.
1. dictum Si hereditas non sufficit ad omnes vsuras
dubium est an satisfieri debeat per heredes
primo venientibus. vel certe cuilibet p̄ sua
rata eum tangente: ⁊ tenuit Guil. quod pro
rata. glo. vero. in. c. secundo. eod. titu. lib. vj.
dicit quod habēda est tēporis consideratio
vt. s. qui prius soluit vsuras recipiat qđ suū
est integraliter. ⁊ sic de singulis succedentibus se
cūdum regulam q̄ prior: sed Laur. de rido.
dicit totam vim huius questionis pendere
ex illa. an bona vsurariorum sint tacite obli
gata: qz tenendo q̄ sic: vt voluit illa glo. ha
benda est temporis consideratio: vt sic prio
ri prius satisfiat: si vero non sunt tacite obli
gata. tunc fiet satisfactio pro rata. De hoc
autem. S-H-v. P̄ Secundum Ex his patz q̄
2 heredes vsurarij tenent ad restitutionem
vsurarum. non insolidum sed secūdum he
reditarias portiones: vt si vnus habz duas
partes hereditatis. teneatur ad duas par
tes vsurarum. ⁊ tertius ad tertiam. quod ta
men non est spāle in heredibus vsurarij. sz
idem est regulariter de quibuscūq; heredi
bus: quia actiones competentes contra de
functum diuise sunt in heredes proportioni
bus hereditariis. l. j. ⁊. ij. C. de acqui. here.
P̄ Tertium. Si alter heredum efficiatur nō
3 soluendo. dicit pe. de ancha. in reg. peccati
venia. de reg. iur. lib. vj. q̄ dz diuisa hereditate obligatio hereditaria diuidat ipo iure
l. j. C. si cert. peta. ⁊. l. pro herede. C. de
here. vel act. ven. ⁊ sic si vnus efficiatur non
soluendo. in foro ciuili alter non teneatur.
l. legatorum. ff. de lega. ij. tamen in foro ca
nonico tenentur heredes insolidum. per. d.
c. tua. vnde secūdum glo. in. d. ca. tua. alter
conuenirī potest in totum: ⁊ communiter ita
tenet. ⁊ secūdum do: Ant. ista practicādū est
in fauorem aīme defuncti vt citius liberē
tur. ex integra satisfactione: sed Panor. di
cit istam opinionem esse falsam ⁊ fundatoz
sup alia oplone dānata. s. q̄ bona vsurarij
sint obligata: ⁊ cōsentit do. Anto. qđ limita
nisi quo ad heredem q̄ non fecisset inuenta
rium: vel quo ad heredem ⁊ omnē alium re
spectu rei exvsura acq̄sitaꝫ aut ex pecunia
fenebri titulo lucratiuo. qz tenent siue vsura
rius siue eius hereditas efficiat nō soluēdo
fm Jo. in sum. ⁊ vt ptz ex dictis. sed in aliis
rebus: secus cum bona vsurariorum nō sint 4
hypothecata. vt dictum est. P̄ Quartus. Si
bona defuncti non sufficiūt ad restituendas
vsuras. lz heres in foro cōtentioso teneat de
suo si nō fecit luctarij fm panor. i. d. c. tua.
de mēte Jo. in foro tñ aie non tenetur vltra
vires hereditatis: qz talis lex est fundata
sup p̄sumptiōe. i foro aūt aie de oib⁹ credit
p̄senti. Nec obst. q̄ leges humane seruan

de sunt in foro aīme. qz verum est si in eo
5 nō cessat rō legis. P̄ Quintum. Si quis au
tem sponte se obligauit ad restitutionem
vsuraꝫ credēs bona vsurarij ad ista sufficere cū nō sufficiant. fm. q. bernardi. tenet
ad omnia: qz forte alius se obligasset. p to
to nisi ipse fuisset. sic dedit dānum credito
ribus qđ non incurrissent sine suo facto: sed
lap. ⁊ qđā alij: vt refert laur. de rido. dicunt
fideiussorem vltra vires hereditarias. non te
neri etiam si se principalē constituisset. et
hoc habita rōne a tempore prestite cautio
nis: q̄ si tunc principalis erat solūēdo. etiā
si postea eius facultates sint exhauste al'r
q̄ p restitutionem vsurarum nihilominus
remanebit fideiussor obligatus ad omnia.
Sz laur. de rido. ⁊ pau. de eleaz. distinguit.
Nam si fideiussit pro se obligāte ad restitu
tionem vsurarum fm formam in. c. q̄q̄. de
vsur. lib. vj. vt euadat canonicas penas nō
tenet vltra vires. quia nec vltra vires resti
tuere aut cauere tenebatur principalis. vt
d. c. q̄q̄. sed si fideiussit pro se obligante ad
restitutionem vsurarum ex alia cā secus. qz
principalis obligatus est insolidum: licet
habeat exceptionem inopie vel similem: q̄
quidem exceptio vtpote psonalis non potꝫ
gīt ad fideiussorem. Et hec est optima di
stinctio. Qui etiā se obligasset ad restitutio
nem vsuraꝫ quā tenerē quātum potāt fue ta
cultates. lz vsurarius uolit nō soluēdo. secus si
11. q. fideiussit pro se obligāte.

¶ Undecimo q̄rit si vsurarius ex pecunia
fenebri emit equū vel p̄diū. ⁊ bonauit. q̄ dein
de tactus est nō soluēdo. vtrū is q̄ soluit vsu
ras petere possit rē illā: ⁊ dicit ray. q̄ sic. ⁊ li
le reddere teneā. extra eo. cum tu. quia suc
cedit hic res loco pcij sicut ecōuerso pcīū lo
co rei. ff. de pe. here. l. si rē. q̄. ℣. limitat qñ
talē rē ille habuit ex cā lucratiua: secus si
emisset vel ex alia cā non lucratiua bona fi
de habuisset: ⁊ concor. ho. ⁊ gof. addēs qđ si
res illa ex cā lucratiua pueniat: ⁊ postea ad
alium ex sūl cā: ⁊ iste vltimus fuit ille qui po
tuit petere vsuras liberatus est is cui pmo
data erat vt ptz ex dictis. ⁊ idem host.

12 ¶ Duodecimo q̄rit cui restituēda sit vsu
ra. ⁊ dico fm ho. q̄ sūal' ei a quo qs extor
sit vel eiꝰ heredib⁹ ⁊ sinō inueniant pauperib⁹
eroganda est. extra eo. cū tu. Et si is cui re
stitui dz dīsīat cuius expensis ei mittat. vi
de supra restitutio iij. ℌ. iij.

¶ Rursus de vsura. vij. ℌtum ad restitutio
nem specialiter quo ad cooperantes ⁊ par
ticipantes in ea.

Summa

Usura. vij. consideranda est ℌtū ad hoc vt sciat quis peccet vel teneatur restituere cooperātes in ea. pro fundamēto aut huius sumēda est regula iuris q̄ ēt habetur in. c. si culpa. de iniur. ⁊ dā. vbi dz q̄ q̄ occasionē dāni dat dānuz quoq; dedisse videtur. Ubi sciēdum est q̄. ꝓpie occasio est cā ineffica effectus sicut occasio subuersionis: nauis est natura ducēs eam ad locū vbi submergitur tēpestate q̄. pbabiliter fuisset non potuit: ⁊ sic dās occasionē videtur dare dānū sed realr non dat: sed solū si dat occasionē impropie. i. cām sufficiētem sicut occasio subuersionis natus est qui ad hoc facit in ea forsamē: ⁊ dz occasio directa qñ hoc intēditur: indirecta ꝙ si nō intēdatur sz tñ nō impedit ab eo qui pōt ⁊ dz. Et sic dās occasionē dānī in furto. rapina. vsura. ⁊ hmōi tenet in solidum: qđ tñ. ℣. dicit vex. i vsur patōibus violētis. nō in vsura que nō est oi no inuolūtaria: tamē aliqui uerius dicunt hoc vex. etiam in vsura. quātum ad damna. licet nō quātum ad interesse lucri cessantis in non lucrotis.

¶ Primo ℌo querit vtꝫ peccet q̄ mutuū ac 1. q.
cipit sub vsura: ⁊ dicit. s. Tho. secūda secūde. q.
lxxviij. q̄ nō lz id ducere aliquē ad mutuādū
sub vsura: qđ intelligi nisi ad hoc vt ille desi
neret a maiori peccato fm Inno. lz tamē in
quit sb eo q̄ paratus est facere. vt q̄ exercet
vsuras mutuo accipe. ꝓpter aliqđ bonuz. vt
est subuentio sue necessitatis vel alterius:
sicut ēt lz el qui incidit in latrones manife
stare bona que hz ad hoc vt non occidatur.
que tñ latrōes diripiēdo peccāt. Hec ex illo
q̄ p bonum intelligit etiā cōmoditatē tpalē
vt patet ibi in solutione secūdi argumenti.
Sup hio autē lz multi multa dicāt tñ quā
tum colligit ex Ricar. in. iij. di. xv. ⁊. a. Th.
vbi. ℣. ⁊ Inno. ac Jo. an. in. c. dilectus. de ſy
mo. ⁊ Panor. post hostī. in. c. sup eo. de vsur.
huz. ⁊ Archi. i. c. mouet. xxij. q. j. ista est ve
ritas. Si em hoc fiat p ope illicito. pura lu
xuria. ludo. vel huiusmodi. semp est mortale. similiter ū fiat ꝓ licito sed non necessario sicut secūdum ℘e. de palu. si hoc fiat ad
negociādum ex cupiditate lucri ⁊ augende
pecunie cum tamē negociator habet vnde
viuat decēter: qz petūn ē absq; necessitate nō
solū id ducere ad peccādū: sz ēt ꝓponere ali
cui materiā peccādi. sicut si mulier sine ne
cessitate exhibeat se aspectib⁹ eiꝰ quem scit
male affectū: si ℌo fiat ꝓ licito necessario lz
nō absolute vel extreme. pura vt decēter ne

goclando quis vluat. sic lz fm mentem. s. tho. vt dixi z sic eum intellexit. ℣. z pet. de pal. quos sequunt archi. z summiste. eidem si fiat pro tali necessitate alterius fz. s. tho. sed si fiat pro licito: necessario absolute. puta quia aliter non posset quis viuere non solum est licitum sic accipe sed etiam licet inducere ad mutuandum sub vsuris eum cui suaderi non potest mutuatio gratuita fm Inn. in. d. c. sup eo. s. vt malus peccatum vitet: quod intellige quia illi vult esse homicida meus negando subsidium z ego suadeo vt sit vsurarius quod est leuius. Volēti em
2 peccare licet suadere vt saltem minus peccet. distin. xiij. duo.

¶ Secundo queritꝝ vtꝝ restituere teneaſ q̄ inducit ad serandum vel impedit volentem gratis mutuare: ꝛ dico quod inducendo consulendo. vel pecuniam mutuādo vel cōtrahēdo societatem ad serandum fm aliquos tenet insolidum si alꝫ non erant tenaturi alꝫ quātum ad eaz puenit: lz versus aler. lōb. ꝛmo. tenēt indistincte q̄ nō tenet nisi in quantum ad eum puenit: qz in dādo mutuum subvsuris non dāmificat. primus sed in exigendo vsuras ydem. ℣. dicens se credere quod in neutro casu ideſt siue erāt alias feneraturi siue non. eū non teneri nisi quantum ad eum pueuit. ꝛ sic quantum ad hoc melior est eius conditio q̄ prestantis fauorem in rapina vel furto. qui tenet etiā si nihil ad eum pvenit. quia furtum z rapina sunt simplr contra voluntatem domini sed vsura venit ad creditorem de domini voluntate. Nec inuenio inquit iura dare actionem dari contra huiusmodi inductores vel fautores ad repetendas vsuras. licut dant contra illos quoꝝ opere vel consilio fiunt rapine vel furta: lz nihil ad eos puenerit. Prima tamen opinio videtur turior z eam sequitur Pet. de pal. sed secunda verior immo vera maxime vbi accipitur mutuum ad vtilitatem potius q̄ ad arduam necessitatem: z hāc videtur. s. tho. tenere. 2. 2. vbi supra. ar. vlti. ad vltimuz. vbi eum qui dat pecuniā vsurario non habenti alias vnde vsuras exerceat vel hac intētione vt per vsuras lucretur dicit participem culpe. z de restitutione tacet. Qui vero impedit volentem gratis mutuare fm. ℣. tenetur qz indebite vtilitatem proximi impedit z ei damnum addu xit. Et idem intelige de impediente contractum licitum reducendo illum ad vsurariū. Concor. mo. Et idem dic de confessorib⁹ qui absoluunt vsurarios aut recipiunt ad sacramenta vel sepulturam: quia tenentur restituere si ex denegatione talium fuisset eā restitutio.

¶ Tertio ḡritur vtrum prosonete siue mediatores in senore peccent z restituere teneā
3 tur: z dicit archie. post Girar. odo. q̄ considerando opus istoꝝ ex parte accipientiuz mutuum dupl'r peccare possunt. s. querendo p̄ his qui non indigent z est mortale: q̄ cooperantur peccantibus mortaliter. xi. q. iij. qui consentit iuxta dicta supra. ℌ. s. z. ij. etiam in necessitate inducendo ad mutuandum sub vsura renitentem. arg. de homi. sicut dignū z lucrum inde perceptum pauperibus erogandum est fm eos: quod intellige de consilio: qz est turpiter datum z acceptum iuxta dicta supra restitutio. iij. ℌ. j. Considerando vero ex parte mutuantiū si quidem medietāt pro vtilitate accipientium mutuum nō peccāt: z multominꝰ restituere tenētur: qz vtūtur malo vsurariū ad bonū idigētio: z lucrū suū licite retinēt sicut ēt mercatores se exercēteo. p alios aliqd fm morē mercatoꝝ retinēt licite. p laboze nisi ostēderēt se gratis vel se seruire: qz tūc esset fraus aliqd retinere: si ℣o hoc faciūt pro vtilitate vsurariū peccant mortaliter coopando ad vsuraz: z si aliter nō fuisset vsura secuta. sunt opiones. Nam tenētur insolidū fm dictū Girar. z glo. in. l. si scientē. ff. ad. l. põpe. de pari. z Bar. z Ange. ibidem: z tacit. l. is cuius ope. in prin. ff. de adulte. Bald. autem in ti. de controuer seu. ter. ℌ. similiter. dicit quod nō: ridez. ℣. ℣. z glo. in. c. michael. de vsur. z est verius loquendo de prosonetis solum coopantibus ad mutui dationem. iuxta dicta ℌ. prioze: si autem coopantur in exigendo vsuras vt factores vera est prima opinio distinguendo. vt ℌ. sequenti: z idem si inueniunt cauras siue exactiones: quibus vsure soluātur: qz dat cām dāni efficacem.

¶ Quarto queritur. vtrum teneatur is qui vsuras accepit nomine alieno. vt tutor. curator. vel procurator. z dico quod exigens nomine alieno est duplex. quidam. s. apud quem residet quasi principalis auctor istius domini: vt quia cum eo contrahitur et ipse taxat precium z cogit soluere: quidam vero est minister tantuz siue merus executor. puta quia non taxat precium nec cum eo cōtrahitur. sed solum pecuniam manualiter tradit: z recipit pignus ac pecuniam. Primus mortaliter peccat et restituere tenetur in subsidium. ideſt si principalis in cuius vtilitatem versum est non soluit: quia non potest aut quia non vult: quia iste dat cām efficacem dāni que est in exactōe vsura

rum z nō in mutuatione. de iniur. c. ſi Secūdus mortaliter peccat sed restituere non tenet: quod intelligendum est nisi aliquid ad eum peruenerit. vel cooperatus sit ad exactionem: quia teneretur propter causam dāni dataz. de iniur. c. ſi. Ita tenet Ray. Gira. Odo. ℣. pe. de palu. Bartholomeus brixi. in. c. sicut non suo. dist. xlvj. vt illi imponit sum. confes. z vt videtur bene per verbum quod addit in sum. sua diceno quod ille in cuius vtilitatem versum est teneꝫ principaliter altervero in subsidium. l. ex hoc edicto ℌ. primo. ff. de eo p quem fac. erit. z l. elegāter. ℌ. penult. ff. de dol. Panoz autem in. ca. michael. eod. tim. post Bot. z aliquos alios tenet quod etiaz in primo casu teneaſ quia si principalis non sit soluendo. quasi velit dicere quod nō tenetur si principalis possit soluere etiam si non velit. Si autem soluit is cuius nomine accepte sunt vsure ceteri liberantur: nisi quid pzouenerit ad eos: quia de eo tenebūtur principali. Et idem dicēdum est de extoz quēte nomine alieno z partiario in quota: quia tenetur secūdum Joā. de ligna. z intellige insolidum: sed tamē in subsidium respectu partis eum non cōtingētio. Et idem de cōsulibus alicuius artis exercētibus vsuras noie artis. Et idem quādo tutoz vel curatoz exigit vsuras pro pupillis ex cōtractibus vsurarijs factis a patre pupilli: z sic de similibus. Adde tamē p̄dicta q̄ singulariter not. Monal. in sum. s. quādo dāteo pecuniam domini sui ad vsuraz de eius mandato generali tenētur restituere domino nō restituēte tanquā principaleo in hoc: quia in eorum optione erat mutuare z non murmurare: adde: item quia cooperant in exactione vsurarum: sed si tales de speciali mādato domini dicētis mutuate Petro. r. libras ad vsuram noie meo. mutuent. lz peccēt. tamē restituere nō tenētur. Et hoc sequitur Joā. de ligno. z Lap. Pene tamen negligentium in restitutione vsurariz non ligāt istos: puta quod eorum confessiones nō audiātur: z quod non valeant eorum testamēta nec sepeliātur fm Ge. Adde ēt fz. ℣. q̄ is qui gerēdo negociū alterius sine eiº mādato feneraſ ad opus eius. restituere tenet lz nihil puenerit ad eum: qz fuit actor z minister pactus vsurarij.

5 ¶ Quito queriſ vtꝝ pupillus p̄ quo tutor multos pactus vsurarios fecit teneaſ restituere: z dico q̄ si pupillus dicat tutori. tu eo tpe habuisti pecuniam meā. z propterea ista retineo. p lucro quod ex ipsa debeo habere. non teneſ restituere licet sit versum in suam vtilitatem sed solum tutoz: nisi vsuras excederēt moderatum lucrum si in possessiones vel alsam iustam negociationem: y debebat: ipsam exposuisset: quod limita: vt supra tutela. ℌ. liij. Vide etiam vsura pzia mo. ℌ. xxix.

6 ¶ Sexto ḡriſ q̄d de fideiussore: z dico duo. P primū. Si q̄s fideiussit. p aliquo z ex defectu debitoris compulsus est soluere capitale z vsuras. vide. ō. vsura. j. ℌ. xxxix. P Secūdū. An ℣o possit aliquid accipere. p fideiussione. Archie. distinguit. Si enim ē fideiussor fictus: sed in veritate ipse est mutuator fingēs mutuū dari ab alio. si quid. p fideiussione accipit vsura est. xliij. q. iij. p totum. si aūt est vere fideiussor. recitat Lau. arguētem. p z cōtra z pcludēt tutius fore abstinere. s. autē Bernardi. dicit cōtractum omnino illicitum: qz ibi est mutuum indirecte cum fideiussor sit loco mutuātis: alij vero dicūt quod est licitū: quia ydēt creditū suū quod sum. ro. dicit tollerabile post factum: ego ℣o dico q̄ si subest periculum deperditionis sortis aut laboris vel expēsaꝝ in exigēdo licite. aliquid pcipit rōne sue indēnitatis: aliter non.

7 ¶ Septio queriſ q̄d de notarijs cōficientib⁹ instrumēta sup debito vsuraz: z dico q̄ non tenētur restituere pecuniā quam p̄ ope suo eiaz illicito recipiūt: licet videaſ erogāda pauperibus. ar. xliij. q. v. nō sane: z hoc de cōsilio iuxta dicta supra restitutio. iij. ℌ. j. quātum ℣o ad restitutionē vsuraz distinguit. Girar. odo. Naz si palliāt vsuras ponēdo i instrumēto pactū vsurariū sub forma liciti pactus: vt q̄ scit esse pignoratio z ōz eē vēditio: vel q̄ scit q̄ sunt. c. z ōt q̄ sunt. xc. ita q̄ iustificatur pactus iniustus: tenētur insolidū: q̄ efficaciter coopantur ad dānū sed itellige i subsidiū si nolit aut nequeat is in cuius vtilitatem vsure venerunt: quod limita nisi faceret in fauorem accipiētis mutuū puta q̄ indiget z alius aliter non vult mutuare: quia lz peccarent mortaliter. tamen restituere nō tenētur. Si ℣o non palliāt vsuras sed aperte patent per instrumētum non tenentur: quia cooperantur efficaciter ad dānum. cum ille possit in iudicio se tuare: quod limita nisi in loco esset iniqua consuetudo vel statutum iniustum. quibus per talia instrumēta cogerētur debitores: q̄ tunc tenemur fm Archie.

8 ¶ Octauo queritur q̄d de platis qui subscribunt z sigillant cedulas vsurarias: z dicit Hostiē. quod si prelatus non legit tenorem. vel legit quidem sed vsura non apparebat

qz forte maior quãtitaz ibi posita est ꝙ̃ fuerit mutuata. ꝯ ipse prelatus non diligenter considerat: iz agat fatue ramen ꝑ̃ veritatem non consentit: si vo legit ꝯ veritatem p cepit. particeps est peccati. ⁊ si non commodi vsurarum. qz subscripto in multis approbationem induxit. desen. ⁊ re iudi. cum intravos. ⁊ idē goff. Sz addo q restituere tenenꝫ si efficaciter coopati sunt: vt qz ex hoc solute sunt vsure q̃ alꝭ nõ fuissent solute: non aliter: vnde idem vꝺ de eis dicẽdum quod de notarijs.

9 ¶ Nono querit ꝺ̃ de restitutis talii instrumentoꝝ: ⁊ dico q tenentur sicut ⁊ notarij ꝓ dictam distinctionem. qz instrumenta sine
10 restitutis nonvalent.

¶ Decimo ꝙ̃rit vtrum aduocati. procuratores. iudices. statutarij. ⁊ alij quoꝝ fauore ⁊ patrocinio. vsure in iudicio vel extra scienter exiguntur. vel nõ restituũt cum repetuntur. teneãt restituere. ⁊ dico quod sic insolidum. nec excusanꝫ si forte scripture eis porrecte apparebãt iuste si ꝓ sententia eis dictabat q erãt de contractibus vsuraꝝ. ꝑm ho. ⁊ Inno. in. c. michael. eo. tit. ⁊ archi. in. c. si quis obligatus. xliij. q. iij. Sed intellige quod tenẽtur insolidum si principalis nolit aut nequeat soluere. Et idem sco. addens quod sciẽter defendẽs cãm iniustam nõ solũ tenẽt prilese de interesse. sed etiam alteri de salario. qõ̃ vez est si partẽ nõ monuit vt. ℑ. aduocat⁹. ℌ. x. si ãt monuit: tenẽt illud dare pauperibus iz ꝓ illi vt ℑ. restituto. iij. ℌ. i.
11 ¶ Undecimo ꝙ̃rit ꝺ̃ de ꝺ̃is q̃ in suis terris ꝑmittũt vsurarios morari nec cogũt restituere: ⁊ dicit ro. q tenẽt insolidũ si ꝑ̃ nõ faciũt ẽt si nihil puenit ad eos. ꝛz alex. lõ. dicit q peccãt ꝺ̃em mortaliter tñ restituere nõ tenenꝫ. nisi quãtũ puenerit ad eos de vsuris. cui opinioni vꝫ adherere astẽ. ⁊. o. bernardi dicens de mente dicti alex. non eẽ similis de auctoribus mali. qui sunt causa ꝓ se eiusdem mali. vde istis q̃ sunt magis cã ꝓ accidẽs mali. puta quod tale malum conseruetur in patria. vel libere fiat. vita tenet sum. ros. Ego autem dico quod cessante in re posse nõ possunt sine peccato tollerare vsurarios moderate exigentes: quia potest expedire bono communi. nec tenentur restituere ipsi. nisi repetantur vsure ⁊ iustitiam negent. sed quia. c. post miserabilem. ꝓcipit eis vt iudeos cogant restituere. sõ peccant eos tolerando. et tenentur insolidũ restituere. seeus quo ad ch̃ianos de quibus non ꝺ̃cipitur. ⁊ ita melius tenuit sum. ang.

¶ Duodecimo ꝙ̃rit vtrũ ciuitate vel communitate aut collegio recipiẽte vsurarium cõmodum singuli restituere teneãt insolidũ ⁊ dico ꝑm Ray. tho. q oẽs consentientes restituere teneãt singulariter. non tanq̃ vniuersitas. ꝛz tãq̃ singuli. vij. q. i. sicut vir. xxiij. q. iij. si habeo Jo. ailt de iij. dicit hoc non esse dubium de regẽtibus prohibere valentibus secus de alijs non principalibus gubernatoribus. vel alꝭ ignorãtibus nec inhibere valentibus. quod limita nisi et isti commodum ꝓcipauerint bursale. vel ex hoc fuerit ab aliquibus expẽsis releuati. ⁊ ita limitat mo. ⁊ concor. astẽ. et pe. de palu. in. iij. dist. xv. et Jo. and. in. c. conquestus. de vsur. et idẽ. ℌ. adhuc limitans dicens eo teneri insolidũ qui ꝓceptum vel auctoritatem prestiterunt super hoc. ita quod sine hoc alij ciues non fecissent: alij vero consentientes peccant mortaliter. ramen non tenentur nisi vt dictum est.

¶ Decimotertio ꝙ̃rit vtrũ lucrũ factum ex pecunia quã famulus accepit mutuo nomine ꝺ̃i sui sit famuli aut ꝺ̃i. et dico ꝑm Sco. q est ꝺ̃i. si famulus est adeo pauper q restituere nõ potuisset pecuniam si ꝑ̃ta fuisset teneretꝫ tñ ei ꝺ̃us prouidere de competẽti salario ꝓ industria. secus si eẽt diues: et non intẽdisset ꝺ̃um suum damnificari ex amissione pecunie. qz hoc casu pecunia stat ꝓculpo suo.

14 ¶ Decimoquarto ꝙ̃rit vtrũ socij vsurarioꝝ. famuli. serui. fultores. filij. ⁊ hmõi q̃ alieno nolle exercuerũt vsuras. possint illis inuitis ad quãtitatẽ acquisite vsure pecuniã subtrahere. ⁊ restituere: ⁊ dicit. o. ber. q sic ꝑm quosdam: qui vꝫ iustum vt q̃ illorum cũ iniuste ablata sunt de lege nature possint illa satisfacere. ne ipsi de ꝓ̃prio satisfacere teneantur quod intellige in foro ꝺ̃scretie. modo nullus sequat̃ de illis inconuenientibus. de q̃bus. ℑ. furtum. ℌ. xiij. Et facit quod no. bald. in. l. ẽt. C. de fideicom. vbi iz quod tutor ⁊ executor testamẽti possent restituere vsuram. vel alia male ablata. sine spãli mandato. quia ꝺ̃untur facere ex necessitate. talle. gl. quã ꝺ̃cit singularem in. l. preses. C. de transac. quia interest pupilli talem pecuniam non habere.

Rursus de vsura. viij. quãtum ad ꝓcipantes aliquid de ea.

Usura octauo ꝑ̃sideranꝺ̃ põt quantum ad ꝓcipientes de ea. s. comedẽdo. vestiendo. imbursando. vel aliter accipiendo. 1.q.

¶ Primo autem ꝙ̃rit vtrum liceat accipere

seu acceptare aliquid de bonis vsurarij per donũ vel comedẽdo aut emẽdo vel hmõi. et ꝺ̃stinguo. Nam si accipiẽs in spẽ res data p vsuris q̃ nõ transluit in ꝺ̃ni vsurarij iuxta dicta supra. vsura. vj. ℌ. i. indistincte restituere ⁊ tenetur q̃ accipit si extat. vt no. bar. in l. rem quã. in fi. C. de iur. do. nec põt estimationem dare extra voluntatem ꝺ̃ni. l. ij. in ꝓin. ff. si cer. pe. ⁊ ter. est clarus. xliij. q. vj. si res. ⁊ in c. cũ tu. de vsur. Si veronõ accipit talẽ rẽ ꝛz aliã distinguo. Nã si vsurarius cũ talia ꝺ̃o accipit est non soluendo si hoc sit restituere tenẽt: qz dat ꝺ̃ni cãm efficacem: si ꝺ̃ dubitat an sit nõ soluendo: si res adhuc extat tenetur ne ꝓ re temporali aliꝫ ponat in discrimine ꝑm alex. in. iij. parte. si vero ignorat ⁊ ꝓbabiliter credit cũ de bonis suis dare nõ tenetur de consumptis bona fide durante: ꝛz solũ de extantibus ea recedẽte nisi inꝺ̃tũ facti est forte locupletior. Si vero cum talia accepit vsurarius erat soluendo non tenẽt: etiam si postea ex alia cã factus est nõ soluẽdo nisi esset res habita vel empta ex pecunia vsuraria quã si habuit titulo lucrativo põt ille ex cuius pecunia empta est de equitate canonica ab eo aduocare officio iudicis: vt ptz ꝑ glo. ⁊ doc. in. d. c. cũ tu. in fi. addito tñ q dicit ho. ⁊ gof. q si talis res ẽt ex causa lucrativa puenit ad illum q̃ soluerat vsuras liberatus est is cui prius fuerat donata. l. omnes debitores. ff. de act. ⁊ obli. et etiam vsurarius: si vero habuit titulo oneroso nõ tenetur restituere ꝺ̃no postea efficiatur nõ soluendo. Ex his ꝓz ad multas quẽstiones sequentes.
2 ¶ Sexto querit quid de vxore vsurarij vꝫ ratione q̃ comedit de vsuris vel rapinis: vel aliꝭ male acquisitis aut restitutioni obnoxijs q̃ ola ꝺ̃tum ad hoc quo ad deum equipollent. ⁊ dico ꝑm Archi. post ray. in sum. quod tenetur de omnibus que sic consumit: quod limita primo nisi vtiliter gerat negotium spoliatoꝝ. monendo vsurarium ad restitutionẽ: qz ꝺ̃o in hac correctioni insistit continue opportunis horis liceite recipit expẽsas ꝑm rode. ff. de neg. ge. l. ij. ⁊ l. põnius. qõ videtur vez si sit aliqua spes emẽdationis: immo ꝑm aliquos iz videatur desperatio nunq̃ est desperandũ de correctione: nõ tamen posset ꝓ vna correctione vel duob⁹ toto anno de talibus viuere ꝑm eundẽ: ⁊ cõcor. vl. ℌ. ⁊ host. secundo limita secundum ray. nisi ibi essent aliqua de iusto ex quib⁹ vl nerer etiam si talia discerni non possent vel si possent maritus non permittit ꝑm archi. limita tertio nisi ꝺ̃diu maritus est soluẽdo secundum alex. lom. ⁊ rode. iuxta dicta in. ℌ. ꝓncipio ℙ Si autem cessent omnia ꝓdicta habet remedia multa. ℙ primum vt vicarium si bi aliunde querat. ℙ Secundum vt interpellet episcopum cogere maritum ad se pascẽdum de iusto: aut de licentia eius viuere de lucertis si qua sunt. dist. lxxxviij. episcopus. quod intellige si maritus est soluendo certa. ℙ Tertium est vt si aliter facere non possit viuat de rapto. quia necessitas non habet legem. de con. di. v. discipulos. sed tamẽ tenetur parce viuere ⁊ cum animo restituẽdi si poterit. ℙ Quartum vt re habeat dotez ⁊ parafernalia: ⁊ dando honeste persone inde ex iusto lucro viuat. de do. inter vir. ⁊ uxo. per vestras. In olbus tñ predictis tenẽt debitum reddere viro nisi aliud subsit impedimentum. ar. xxxiij. q. v. si dicat.

¶ Tertio queritur quid de filijs ⁊ familia vsurarij: ⁊ dico q archie. post gira. obdo. di stinguit. Nam si vsurarius est soluendo ⁊ talia qua habet vltra obligata ad restitutionem 3
de illis viuere possunt: sed si non est soluendo ꝺ̃cẽꝺ̃ pro victu vel alr accipiunt restituere obligantur: quia efficaciter faciunt eum impotentem restituere. ℙ Excusari tamẽ tales ⁊ consimiles possunt propter quinq;.

ℙ Primo propter procurationem scilz si eam spoliatorum agunt. vt ℌ. ꝓncipio. ℙ Secundo propter recompensationem: scilicet quia tantum el restituunt quantũ accipiunt vt emptor ⁊ commutator ⁊ seruiens in mercatione ⁊ huiusmodi licitis augendo substãtiam eius. ℙ Tertio propter restitutionem, id est si se restituros ꝓponant ⁊ ad hoc se habituros facultatem probabiliter sperant.

ℙ Quarto propter ignorantiam scilicet nesciendo rem esse vsuriã nec habendo eam sam hoc sciendi. ℙ Quinto propter necessitatem: vt qz filij ⁊ filie in tali sunt etate q̃ aliter viuere non possent.

¶ Quarto queritur quid de filia vsurarij do 4
tata. ⁊ dico iuxta predicta maxime. ℌ. ꝓmo. quod si rem habuit datam in specie ꝓpter vsuris: tenetur indistincte restituere secundum modificationes ꝺ̃ndam infra. ℌ. vltimo. de pignoribus emptis: si vero habuit alia non tenetur nisi per hoc pater sit factus non soluendo: ⁊ hoc secundum roden. si gener sciebat quia si ignorabat nihil ominus secũdum eum. ⁊. ℌ. poterit dotem promissam accipere ⁊ retinere etiam si postea sciat quod sit nõ soluendo quod sequitur supple. ⁊ summa cõfes. ac pisa. sed verius summa Ange. dicit si bi non placere: quia nullo iure probatur nisi scilicet in bona fide dotem consumpsisset et

Universidad de Deusto
Biblioteca

non potest factus locupletior. si vero p hoc non est factus non soluendo sed postea ex alia causa. non tenet gener. quia dotem habet ex titulo oneroso: nec soluto mrimonio tenebit filia secundum fede. consl. xlij. quia licet tunc habeat dotem ex causa lucrativa quia tamen illa non est pecunia que translata est in bonis mariti ideo non tenet. & ita tenet summa. ange. Et licet do. ant. & panor. & Pet. de anch. videant tenere quod immo tenet. quia licet non sit illa pecunia data. tamen succedit loco eius. quia dos est qd vniuersale: vt no. Barto. in l. j. ff. solu. matrimo. & in vniuersali vna res succedit loco alterius. l. imperator. ff. de lega. ij. item quia mulier non habet quartam suam idest legitimam nisi deducto ere alieno. l. papinianus. §. illj. de inoffi. testa. tamen opinio ista procedit de equitate. sed opinio Fede. que loquit quando filia non est heres videtur ℣a de rigore iuris. & ita sentit summa. ros. nisi esset possessio empta ex pecunia vsurarie data pro dote p. dicti. capitulj. cuz tu. Quam qui vult sustinere faciat tria presupposita: que & ipse Fede. facit: primum quod ista filia non erat heres: secundum quod pater eius dotem non dedit in fraudem creditorum: tertium quod hec filia non recipit pecuniam vsurariam ab hẽditibus mariti. sed maritus eam accipit. ideoq; sibi imputet si pecuniã alijs debitam ipse accepit. de sua propria fuit dos mulieri restituta. maxime cum pecunie vsurarie dominium transeat in accipientem licet competat repetitio: maxime si est pmixta alteri. quia mixtione dicit consumi. ff. de solut. l. si alieni. ideoq; mulier non tenet. Nec ob. c. tua. de vsur. nec. capitulj. ff. de sepul quia ibi intelligitur de filijs & extraneis qui sunt heredes. Non ob. etiam si dicatur quod mulier recipit pecuniam cum onere suo. quia pecunia quam recipit ab hẽditibus mariti non est onerata nec debita his qui patri eius soluerunt vsuras licet psona patris eẽt obligata. Et posito quod bona vsurarij essent tacite obligata. non tamen bona generi. maxime post mixtionez pecunie. quia ex hoc facta est sua posito quod esset psonaliter obligatus creditoribus soceri. Nec obstat. capitulj. cum tu. de vsur. quod loquitur de possessionibus empto ex pecunia vsuraria. quia illa non recipit pecuniaz vsurariam. nec rem emptam ex illa. et preterea illa decretalis non dicit bona vsurarij esse tacite obligata. sed quod non habet vnde restituat vendant possessiones empte ex pecunia vsuraria. vt de precio satisfiat. quod certe idem esset si fuissent alia ex licita pecunia empte. Nec ex Fede. qui etiam videt tenere quod licet gener fuerit in fraude. tñ secus est in eo qui ab ipso bona fide accepit.

¶ Quinto queritur quid faciet gener. aut filia qui dotem habuerunt aut de rebus in specie datis provsuris aut cum socer esset non soluendo: vdicit Gira. odo. quod sile p quem non stat quin restituat excusat in cõscientia. quia vnus sine altero restituere nõ potest durante mrimonio. et si mulier premoriat protestet viro et filijs de restitutione. Remedium tamen esset vt etiam pater ex dictis: si pt est soluendo pro certis & habet multa alia incerta. quod episcopus et dotem tangz paupi concedat si non est in rebus in specie habitis provsuris: aut componat cum creditoribus. 5

¶ Sexto queritur quid de famulis vsurarij. an. s. licite viuant de bonis eius & salarium recipiant: & dico quod si propter hec non fit impotens ad soluendum nihil est dubij q; possunt: sed si ille non sit soluendo distinguo. Nam si fuiunt ei ad mensam vel ad associandum: aut gñaliter ad aliqd ex quo vsurario lucz non resultat idem est indicium sicut de vxore. nec possunt talia petere sed restituere tenent. quod limita nisi salarium presumpsisset vsurio: et multo magis si fuiunt inutiliter sicut circa canes et accipitres. & idem est de vẽditoribus eis res ad gulositatẽ vel pompam spectantes. quia dant causaz efficacem non restituendi. et facit. l. ait prior. ff. de his qui in frau. credi. & l. fina. ff. de eo p quem fa. erit. Si ℣o fuiunt ei vtiliter pura colendo agrum. edificando domum. habendo rez curaz. & gñaliter in eo ex quo vtilitas resultat vsurario: tunc si ralio vtilitas est equalis predictis. que petiunt licet et petiunt: quia p hoc non fit impotens ad soluendum. si tamen acciperet rem in spẽ habitam provsuris tenent. 6

¶ Septimo queritur vtrum liceat creditori recipe ab vsurario pecuniam quam illi mutuauit. & dicit. ℣℣. quod sic. si bona fide mutuauit: vt ex illa commodum suum faceret & lucrando forte se liberaret. et iam si alias non sit soluendo. similiter si ignorabat p̃babiliter quod vellet eam inutiliter consumere secundum pet. de paln. & asten. & ro. sed si alia causa scienter credidit. pura ad ludum in alea vel ad dandum meretrici non potest eam recipere. & si recipit restituere tenetur. 7

8 ¶ Octauo queritur vtrum creditor vsurarij ex contractu vel quasi aut ex maleficio vel quasi possit ab eo accipere quod ei debetur et dicit. ℣℣. et alex. lom. quod sic dum tamen rem vsuriam: furtiuam aut raptam non recipiat in propria specie: intelligo etiã si vsurarius non sit soluendo: quia loquuntur indistincte: et si esset soluendo non esset dubium.

9 ¶ Nono queritur vtrum ministrantes vsurario necessaria ad vitam possint recipere mercedem si ille non sit soluendo: & dico qõ quicquid sit quantum ad forum contentiosum: de quo glo. in. c. qz in omnibus. de vsur. tamen in conscientia possunt nisi sint tales qui ex precepto tunc elemosynam facere teneantur: quia & ipse vsurarius ex vsuris potest necessaria percipere iz parce & cuz timore si aliter vluere non potest.

10 ¶ Decimo queritur vtrum locantes domos vsurario ad fenus exercendum possint recipere pensionem: & dico quod licet sint participes omnium peccatorum que in eis ex fenore perpetrantur: nihilominus ratione cõtractus locationis: in quo lucrum transfertur in locantem: possent tale lucrum retinere: qõ sum. ro. limitat nisi sit non soluendo: sed verius de mente. ℣℣. & alex. lom. et iaz si non sit soluendo vt supra. §. viij.

11 ¶ Undecimo queritur vtrum predicatores euntes ad raptores: vt eos ad penitentiam & restitutionem inducant possint comedere de rapina. & dicit ray. q; sic. siue inducant p̃dicatione generali siue suasione spãli: maxime si commode innenire non possunt apud alios. de sen. excom. cum voluntate: quod intellige cum moderamine & si correctio p̃dabiliter spereture: & si propter hoc non subtrahatur facultas restituendi in totum vel pro parte magna.

12 ¶ Duodecimo q̃ritur qd de dñis scientibus ludeos nihil habere p̃ter vsuras & ad restitutionem eoz bona non sufficere accipiunt multa ab eis: & dico sm rodẽ. q; tenẽtur ad restitutionem si ex eã lucrativa petiãt: possunt tamẽ accipere ab eis quod sibi debent sicut et alij creditores.

13 ¶ Decimotertio q̃rit vtrũ restituere teneantur q elemosynas suscepisse ab vsurarijs: et dico q; nõ si fuit soluendo quo ad certa nisi accepissent rem datam in specie provsuris: alias tenentur nisi essent in casu quo creditores eis dare tenerentur: quia que accipiunt sunt creditoz. Et idem dic de tyrannis q̃ habent multa restituere.

14 ¶ Decimoquarto q̃ritur vtruz liceat emere pignora p̃dita apud vsurarios: & dico de hoc me diffuse tractasse in aur. ro. casu. lx. nihil concludendo nisi q; rõne dubitaretur omnibus talis emptio dissuadẽda est: sed tñ volenti desistere non esse denegandã absolutionẽ: nec postfactũ restitõnẽ imponendã. Nunc autem dico q̃ ophinio qui ibi asserbitur. s. tho. scõm aliquos q; in vsura dñium transfertur nõ est s. tho. vt supra vsura. vj. §. j. nec est vera. vt ibi patuit maxime quo ad pignora qz hoc ea su videtur perdi ex pacto legis cõmissorie q; pactum reprobatur in pignore. C. de pact. pig. l. ij. Nunc igitur determinans dico qõ ea emere non liz sed tenentur ementes sicut ementes rem furtiuam aut raptam: & scõm eandem distinctionem de qua supra ẽptio. §. iiij. excepto q; retinere poterunt id qõ similiter vsurarij super illo pignore mutuauit: & si dominus pignoris non extat vel non põt inueniri non est necesse dare pauperibus nisi illud plus quod valet vltra pecunia quo ab vsurario empta est secundum sum. ang. aut versus illud plus quod valet vltra mutuum super eo datum. Ad motiua autem q̃ in aur. ro. vbi supra tanguntur pt iz ex dictis supra vsura. vj. §. j.

¶ Rursus de vsura. lx. ℣tuz ad manifestos vsurarios & penas eorum.

Quia. lx. cõsiderari potest ℣tum ad vsurarios manifestos & eorũ penas: ad q̃s infligendas quis sit iudex sunt opiniones. Nã archi. in. c. quid dicaz. xlij. q. iij. ponit diuersas opiniones. & approbat eã q̃ est lan. hug. & got. s. q; cõtra laicũ laicus iudex: & pro clericũ ecclesiastica: qõ ẽt iz Jo. cal. p quo vide pan. in. c. post miserabilẽ. eo. ti. vbi no. iudicẽ laicũ aliqñ se intromittere. de vsur. glo. ℣o in cle. dispendiosam. de iud. videt sentire q; solus iudex ecclesiasticus hz iudicare. Pan. aũt in cle. j. de vsur. distinguit dicẽs primã opinionẽ procedere vbi non refert q̃stio an id qõ petit sit vsura: sed est q̃stio de soluto vel non soluto: secundam vero vbi est q̃stio an id quod petit sit vsura vel non: & idem Jo. de lig. & fede. xvij. dicitur bal. vt ref ert archie.

¶ Primo autem queritur quis sit manifestus vsurarius: & dico quantum colligit ex Joan. & panor. in. c. quia in omnibus. eo. ti. alo. an. & archiep. in. c. primo. de vsur. libro sexto. quod est primo is q̃ est vsurarius notorius de iure: puta q; quictus vel condemnatus de vsuris seu coram iudice sponte confessus. c. cum olim. & capitulum super quibusdam. de ver 1. qõ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bo.signifi.¶ Scdo qui est notorius de facto notorietate facti.puta quia ꝛ3 altare paratum vel mutuat in camera oibus volentibus sicut meretrix in postribulo patet cuilibet: argu.de cohabi.cle.ꝛ mulie.tua.ꝛ.c.fi ꝛ ita dicit Bar.in.l.q.ff.de fur.ꝛBal.l.heredes palam.ff.de testa.¶ Tertio scdm glo.in.ca. ij.de vsu.lib.vj.quando qs coram sacerdote ꝛ testibus cōfessus est in articulo mortis se esse vsurarium:ꝛ mandauit restitui vsuras ꝛ libros resignauit.quam glo.Fede.cōsilio.viij.dicit veram.quādo simul concurrunt omnia contenta in ea:alias sola confessio extraiudicialis non facit aliquē esse manifestum vsurarium.de senten.excommunica.venerabilibus.¶.secus.libro.vj.nec solum mandatum de vsuris restituēdis in genere vel illis personis que probauerint se illas soluisse:quia tunc non simpliciter fatetur se vsurarium:sed mandat vsuras restitui si apparuerint:ꝛ idem tenet Ang.de peru.in consilio quod incipit Asten.mīles:immo plus dicit.q.si qs cōfessus fuerit publice se esse vsurarium manifestum in testamēto:tamen illa confessio non inducit notorietatis iuris aut facti:nec potest dici quod illo tunc cum testatur aut sepelitur fuerit vsurarius manifestus ex illa confessione:vnde oportet quod concurrant omnia cōtenta in illa glo. Alias autem manifesti.sed non aliquo illorum trium modorum sed aut per famaꝫ tm̄.aut alio modo a predictis.non incurrunt ipso iure penas infra positas secūdum communiter docto.nisi publicent p ordinarium loc:ad quam publicationem faciendam sufficiunt certa argumenta cum fama d.c.tua.ꝛ licet nullus appareat accusator: nihilominus ordinarius procedere potest ex officio.

2 ¶ Scdo queritur vtrum sit publicus vsurarius:qui publice vendit rem ad tēpus plus quam ad numeratum vendi posset precio rigido ꝛ summo:ꝛ dico quod sic:quia dicit panor.in.c.ad nostram.de emp.ꝛ vend.q.si est publicum ꝛ indubitatum quod plus quis vendit ad credentiam quam pro precio statim soluendo.testamentum eius nullum est ipso iure propter dispositionem.ca.ꝗcūꝗ. de vsur.lib.vj.quia tales sunt vsurarij:vt patet in simili.in.c manifesti.eo.tit.ꝛ sunt publici:ex quo publice hoc exercens:vt ꝛ3 in libris eor. Nec ob.q.sunt ficti:qr in.d.c.ad nostram pena extra vsuarios statuta.exercet etiam contra fictos vsurarios:quoniaꝫ in veritate sunt vsurarij:ꝛ facit.l.non dubium.C.de legi.

¶ Tertio queritur vtr possit aliquis publicaꝫ vsurarius post mortem:ꝛ dico quod sic. Nam Fed.in pti.viij.ꝛ sequit Panor.in.c. cum in dyocesi.de vsur.dicit q ꝛ3 quis in vita nō fuerit declaratus vsurarius ꝛ fecerit testm:nihilominus post mortē poterūt fieri ꝓbationes ad declarādum q erat manifestus:ꝛ ita ꝛ3 Joā.and.in.c.j.de vsur.lib.vj. in nouel.ꝛ Bc.ibidē. Et omnes iste erūt bone ꝓbationes.puta si differebat solutionez vt plus venderet:vt in.c.in ciuitate.de vsur. Itē si emit possessiones cum pacto retrouendi maiori ꝓcio:vel fm Bal.in.c.primo. de feu.dat.in vi.le.co.quādo emit cum pacto de retrouendendo post quinquēnium: ꝛ non ante:si est consuetus similes contractus facere:presumit vsurarius.arg.c.illo vos.de pigno. Item quando facit facere cōfessionem coram eo quod instrumentum est de vero ꝛ puro capitali:quia censet colluslo in fraudem vsuraꝝ.presumptione prefati. c.illo vos.fm Bal.in.l.j.C.de collu.dete.qō c.in hoc ar.prevaler confessioni:ꝛ sic fuit obtentum coram episcopo tuderino.cōtra vnū qui multas tales confessiones fecerat fieri. Item quando pars dicit in instrumento q̄ non p simulationem.sed p veram veritatez talem contractum facit.orit presumptione hementissima.scdm Bal.in.l.iij.C.plu.val. quod agit.ꝛ facit glo.in.l.si quis sub condi tione.ff.de condi.insti.ꝛ quod not.glo. in.l. cum allegas.C.de vsu.ꝛ dictum Ange.in.l. sicut.¶.supuacuum.ff.quib.mo.pig.vel hypo.sol. Item probatur vsurarius ex libris suis vel p instrumenta fm Archi.in.ca.qui sincera.distin.xlv.ꝛ probat p arg.d.c. Item dicit Bald.in.l.donatio.C.de donat.quod manifestus vsurarius probat esse p priuatam scripturam. Item quando est communis opinio quod sit vsurarius:vt dicit Bal. in.l.prima.C.de fal. cau.adlec.lega. Item quando ex consecutis apparet vsurarius ꝛ indutus:vt dicit Bal.in.l.cum proponebatur.ff.de lega.secundo.in.l.ciues.C.de appella.Et breuiter dic quod iudex habet arbitrari ex additis coherentibus.quod sit manifestus.de quo vide p Bald.in additio.ad specu.in titu.de appellio.in ver.an autez sit manifestus.

¶ Quarto queritur que sit prima pena vsurarioꝝ manifestoꝝ. Et dico q prima est quod sunt infames in fama iuris.C.ex quib.causarro.insta.l.improbum:quod verꝫ est etiam de iure ciuili:vt dicit do.anto.in.c.Raymutinus.de testa.ita dicit no.bar.in.d.l.improbum:per hoc fuisse determinatum.quod siff meus constituit vsurarium heredem.possum rumpere testamentum p querelaꝫ inofficiosi.C.de inoffi.test.l.ffeo.ꝛ sic de facto obtinuit: et multo magis sunt infames de iure canonico.vt in.c.infames.iij.q.vij.ꝛ.vj. 2 q.j.infames.¶ Secunda est quod ad communionem altaris non sunt admittendi.de vsur.quia in omnibus:et intelligit abbas ꝛ sequit Panorm.ibidem quod non debēt admitti ad communionem idest ecclesiam quando diuina celebrant.quia assistentes tunc in ecclesia dicunt admitti ad communionem altaris:ꝛ placet sum.angel.vt ꝓfusi reſpiſcār.sicut dicimus de excōmunicatis. c.pia.de excep.lib.vj.sed quia statutum est penale non puto vez:vñ dico cum Inno.ad cōmunionem.i.susceptionem corporis chri 3 stiꝫ:vt quo ad hoc non sint eque male conditionis.vt excōicatus.¶ Tertia quia nō admittunt ad oblationem offerendā:de vsur. quia in omnibus.ꝛqui eam recepit suspensus ab officio manere debet donec ad arbitrium epi satisfaciat.d.c.quia in omnib⁹. vbi tamen fm ho.ber.et Jo.an.in no.est ea non gerendeonon late fnie.de' quo infra.¶. eodem:ꝛcompellit sacerdos restituere.d.c. quia in omnibus.Et ꝛ3 sint opiniōes cui re stituere debeat tamen placet distinctio Jo. and.quia restituet vsurario si iam restituere ſnchoauit vel est paratus vt reddat spoliatis.aliequin secundum goff.Inno.ꝛ ho. restituet episcopo vt restituat spoliatis.qō intellige quando talis est episcopus quod hoc faciet. Potest tamē ab eis recipi elemosyna si alias sunt soluendo.Hugo autē vult dicere idē esse de quolibet manifesto peccatore:sed glo in.c.oblationes.dist.xc.con 4 cluderet vt quod non nisi in casibus expressis:quod panor.vbi.¶. dicit equius.¶ Quarta est quod nisi satisfecerint:vt.j.non sepeliant in ecclesiastica sepultura.d.c.quia in omnibus:addit quod clericus contrauenies.s.in hac pena in priori est suspensus ipso facto ab executiōe sui officij ꝛ3 panor. in.d.c.quia in omnibus.vel et vult bi ꝛ3 aliter senserint ho.ber.elo.an.et similiter ipso iure predictas penas incurrunt vsurarij.nec requirit hominis ſnia.fm eundem Panor.ibi. Immo hodie sepelientes tales sunt excōicati ipso facto.vt in clemen.eos. de sepul.nisi ipsi canerint. vt infra dicam. vel si non potuerunt et signa contritionis ostenderint hꝰ de eorum inquātuꝫ hꝰ dicitas sufficit:et no.in.c.ꝗcūꝗ.de vsur.li.vj.¶ Quinta est q recipi non pñt ad confessionez suorum peccatorum.donec de vsuris fuerit fm facultatem eorum plenius satisfactum.vel idonee cautum his quibus restituendū est. si sunt pñtes:vel alijs q possent eis acquirere:vel eis absentibus loci ordinario vel eius vicario vel pbytero pochie in qua habitat pſentibus aliquibus fide dignis.vel tabellioni de mandato ordinarij.ita quod certa quārtao exprimat¶ in cautione si est manifesta et apper.vel si nō appet manifesta.exprimat ad arbitrium recipientis cautionem qui sī recepit scienter minoreꝫ de suo ipse tenebit.multo magis si nulla:alo nullus debet esse testis in eorum testamentis:nec recipe confessionem vel impendere absolutionem.vel ad sepulturā recipe.et testamenta eorum sunt irrita ipso facto. Hec omnia in c.ꝗcūꝗ.de vsur.li.vj. Si tñ quis in pñtia confessus est sacerdoti se vsuras extorsisse ꝛ3 est occultum.hꝰdibus ad dictum eius nolentibus satisfacere.non dz tñ sacerdos negare sepulturā fm gemi.et guil.qr non dz illi publicare.adde q nec ēt dz revelare confessionē debuit tñ sacerdos illum inducere vt coraꝫ testibus confiteret et caveret. Et hz locuz hoc.c.fm gr. Et in vsurario qnō est civis vel incola.p vbum habitat.ita quod tex.pōderat solā habitationez. Sed de hac penavide ēt.j.¶.v.¶ Sexta est qs nullus dz interesse eorum testamētis nisi satisfaciāt.vt.¶. prioze.d.c.ꝗcūꝗ.¶ Septima qr testā eorum sunt nulla ipso iure si nō satisfecerint:vt ibi dem.et idem est de codicillis secūduz bart. et Jo.and.ibidem.sed vide de hac pena ēt j.¶.vj.et.vij.¶ Octava pena est q nulla vniuersitas vel collegiuz.vel singularis ꝑsona vsurarios non oriundos de terris ipsorum exercentes vel exercere volentes pecuniam fenebrem.pmittat habitare in terris ipsoꝝ. sed eos expellāt nunciꝰ de cetero eos admittant.vt in.c.vsuraꝝ.de vsur.li.vj.incurrūt penam interdicti vniuersitas vel collegiuz. epi ꝛ eoꝝ suplores suspēsionis.inferiores ꝛ ecclesiastici sententiam excōicationis ipso facto.si non expulerint de terris suis infra tres menses:vel si eis domos ad exercēdū fenus locauerint.aut sub quocunq alio titulo ꝓcesserint:etiam vendititio fm iocan. quā penam si p mensem sustinuerint indurato animo:terre eorum ꝗdiu in ipsis morant sunt ipso facto interdicte. Alij laici debent p excōicationem ad hoc idem cōpelli nō ob.quoclibet eoꝝ ꝓtlegio. Et de hoc vide.¶.excōicatio.ix.¶.xxxj.ꝛ.j.¶.vj.¶ Nona

1. pena vsurariorum

5 9

Universidad de Deusto
Biblioteca

pena est qz sivsurarius solvit alteri vsuras repetere nō ꝑt. nisi prius ipse restituat ꝯ ex tortis vel ille cuius hꝰ est. vt in.c. michael. eo. ti. qō tñ fallit in clerico vel ꝓcuratore. q̄ nomine ecclesie repetūr vsuras quas solue-
10 rūt: nec ei⁹ potest opponi ꝯtus ipsi sint vsurarij ꝑm Panor. ibi. ℙ Decima est qz ꝯtus vsurarius cedat bonis. nō hꝰ ei respectus ne egeat vt habeꝫ in alijs debitoribus. de solu. odoardus. ꝛde pigno. c. q̄. ita no. glo. in
11 d. c. qz in oibus. ℙ Undecima est qz ad modū raptorum ꝛfurum. ꝛenētur restituere nō solum rem acceptam ꝓvsuris: vt in. d. ca. tu devsur. sed ꝛfructus perceptos: qui percipi potuerūt a ꝙo domino secūduz omnes do. c. quis est male fidei possessor sine titulo. vt patet ex dictis.

5. q. ¶ Quinto queritꝝ de intellectu ꝙ horum positorum. ℣. ℌ. ꝓloze in quinta penā: ꝛdico q⁹ nole idonee cautōis intelligūtur pignora vel fidelussores. l. si mādato. ff. mād. quam si dare nequeūt ꝑm Barto. ꝛ Jo. an. ſirabūt se hāc dare nō posse ꝛ facturos quod promittūt de fen. ex. c. fi. ℌ. tilio. lib. vi. Illi ēt q̄ ꝓhr nobis acq̄rere sunt filij quos habemus in ꝑna ꝓtē. ꝛ serui ꝓpriū. item serui in q̄bus habemus vsūfructū. ītē serui nlient quos bona fide possidemus tāq̄ seruos: vt insti. ꝙ quas ꝓs. no. acqui. ℌ. 1. Procurator autē dño absenti hāc ꝓsonalem obligatiōem nō acq̄ret ꝙ. l. quēadmo. ff. de acqui. pos. ꝛ. l. ꝯtaliter. ꝛ. l. qō mro. eo. titu. ꝑm bar. ꝛ Jo. an. in. d. c. q̄. Per ordinarium ītē ꝑm Jo an. vbi. ℌ intelligitē ep⁹ de iure. ꝛidē de decano. archipresbytero vel abbate. qui alis de ꝙsuetudine iurisdictionem haberet in spūalibus. in loco in quo vsurarius degit q⁹ ēt dī de rectore pochie l q̄ vsurari⁹ habitat multo fortī⁹ intelligē de rectore pochie debitoris lesi. cū sit ꝯtus iudex eius ꝑm barr. ꝛ Jo. an. ꝛ facit. l. cū ꝓ⁹ quo. ff. de in ius voc. ℙ Utrū aūt sufficiat quelibz alius sacerdos Jo. cal. dicit q⁹ sic: ex hoc roborabit testm̄ qō lap. ꝓcdit ad sacerdotē ordi. mēdicantium audiēte ꝓfessionem talium: nō de alio nō pochiali. qz ille de ordine mēdicātium expositus ad ꝓfessiones est iudex sibi cōfitētis ꝙ privilegium clausum in corpore iuris. in cle. dudum. de sep. lau. aūt an factum ꝓsulit cum Iappo. post factum nō audet ꝓdēnare cal. cum ex hoc nihil de pereat spoliatis. ꝙ hoc etiam q⁹ dī de mādato ordinarij arguit Jo: an. quod tabellio in hoc casu non acquirit actōem extraneo ex sua stipulatione. nisi hoc faciat de mādato ordinarij.

6 ¶ Sexto q̄rit⁹ sivsurarius prius facit testm̄ postea cauet idonee vtrum valebit: ꝛ tenuit gar. ꝛ Io. mo. q⁹ nō ꝙ regulā non firmaꝫ. de reg. iur. li. vi. qz ab initio nullū fuit. sed melius Jo. and. ītz sufficere q⁹ ex morte idonee cauerit. ītō est qz testm̄ ꝓfirmaꝫ morte. ītez qz ois iura fauēt testamētis. l. j. C. de sacro. san. eccl. ꝛ facit in ar. l. j. ℌ. ff. de leg. iij. vbi legata ad pias causas relicta. facta a filio sa. ꝛa suo. ītz tpe testamēti inspecto non valeūt. si ramē emācipatus vel manumissus perseuerat in eadem volūtate valebūt. ꝓte fata aūt regula nō firmaꝫ. de solo tractu tē porio loquit. Uide. j. ℌ. ꝛ. ꝛ. xj.

7 ¶ Septimo queritꝝ nōvalēte testō vsurarij valeat codicillus aut donatio cā mortis: aut testm̄ quo ad legata ad pias cās. ꝛ dicit glo. in. d. c. q̄. qz ītz testm̄ codicillus videāꝫ diuersa ꝓstitutio sit penalis. tamē secūdum guil. ꝛ gar. etiaz codicillus forma predicta nō seruata nō ītz ꝓ text. in principio qui dicit invitima volūtate. ꝛ quia large codicillus est testamētum: q̄mētis testatio. aliās facile esset illam constitutionem in hoc eluderet idem Barto. et Jo. and. in d. c. q̄. idem dicit glo. in qualibet vltima volūtate. ℙ Quātum ꝙ ad legata ad pias cās ꝑm gl. in. d. c. q̄. ꝛdo. an. ꝛpe. de anch. ꝛlap. sivsurarius manifestus decessit penitens. quia in eo apparuerunt signa ꝛritio nis ītz non cauerit: nec consequenter valuerit testamentum valebunt tamen relicta ad pias causas. Et ita intelligez limita barto. in. l. j. C. de sac. san. eccle. dicente nonvalere etiam ad pias cās. ſ. si decessit impenitens. ꝛidem dicit barto. de quocunq; quem cōstaret in mortali decessisse. ꝛxij. q. v. placuit. Quātum autem ad donationem cā mortis dicit lap. paulum hic renere quod nō valet si fiat in testamēto vel codicillo. que. ſ. sunt vltime voluntates: si ꝙ fieret in actu separato ab ipso testō. ita quod trāsisset in spēz ꝓtractus fortiꝰ valeret nō seruata forma. d. c. q̄. quod loquit de vltima volūtate. nō ꝛdonatio cā mortis. in multis accedit ꝓtractui. vt. l. ij. ff. de lega. l. in quo tñ esset adnertēduz. an esset facta de oibus bonis vel maiori pte. qz ꝓsumereꝫ facta in fraudez dicte ꝓstitutionis.

8 ¶ Octauo queritꝝ an testamētum iudei vsurarij manifesti sit nullum ipso iure ex dispositione. d. c. q̄. et dicit Fran. de are. in ꝑ. xlvij. quod nō: quia canon ꝙaliter loquēs non videāꝫ comprehendere iudeos. ītz posset papa ꝓ⁹ crimine ecclesiastico vel mixto penam spūalem vel temporalem iponere inflendi. quod tñ facere non videāꝫ in dubio fa-

ciendo constitutionem generalem: qz de his qui sunt foris nihil ad nos secundum apostolum.

9 ¶ Nono q̄ritur an in eo q̄ mutuauit ad vsuras ꝛ tñ vsuras non recepit habeat locū pena. d. c. q̄. ꝛ dicit Ge. ibi quod non ꝓ tex. ibi
10 dicentem. de vsuris. quas receperant.

¶ Decimo queritur quid si vsurarius fuisset satisfieri non tñ cauit sed post mortem cauetur: ꝛ dicit glo. in cle. eos. de sepul. sufficere q̄ ad sepulturam sed non quo ad validanduz testm̄. Uide ℌ. sequenti.

11 ¶ Undecimo queritur quid si vsurarius dedit ꝓcuratorem ꝑsalem ad cauendum durante tempore mortem qui mortuo vsurario cauit: ꝛ dico disputando determinatum ex hoc valere testm̄ per glo. in. d. c. q̄. tenentez q⁹ validatur testm̄ ex cautione postea prestita per vsurarium ꝙ hoc qz ibi dī q⁹ testamenta vsura rioꝝ aliter facta a. l. cautione non ꝑstita non valeant: ꝛ idem Antoni⁹ de perusio. Sed opponitur primo de dicta glosa. quia videtur quod oporteat cautionem ꝑstari ante conditum testm̄: sed pōt dici hoc ꝓcedere in eo qui non specifice cauerī mandauit: dā q̄ spāliter mādatur q̄ cauetur retrofingitur vsurarium cauisse tpe quo mandauit. ꝛ mandatū durat post mortē: qz conferꝫ post mortem. ff. manda. l. si vero. ſcdo opponitur qz videtur testm̄ eē irritū ipso iure cautione non ꝑstita. d. c. q̄. vñ cū tpe obitus testm̄ fuerit inualiduz non conualescit: al⁹ posset diu pēdere an testm̄ valeat: si diu starēt ad cauēdum: sed tenēdo glo. in. d. c. q̄. dicēdū est testm̄ valere vt sit equitas: qz dici posset q⁹ vsurari⁹ volens cauere in forma. d. c. q̄. non potuit: qz non habuit cui ꝛ absenti esset non eē remeduz: ꝛ hoc videāꝫ tex. qz satisfit menti filiino. c. que est vt restituantur vsure. ℙ Sed ꝓ noticia dictoꝝ in his duobus. ℌ. et supra. ℌ. vj. scīdum est q⁹ bart. in. l. filio pretio. ff. de iniu. mup. ꝛ irri. testa. dicit q⁹ Joan. and. cū glosaret sextuz dixit q⁹ ꝙ cautionem postea ꝑstitam testm̄ conualescit: postea videns suam opinionē reprobari a multis. ꝙ l. ℌ. si filius. de lega. iij. ꝛ per. l. si filius. ff. de testa. vbi non conualescit testm̄ impuberis adueniente pubertate vel si erat seruus ꝛ efficitur liber: vel si erat captus ab hostibus ꝛ reuertitur quando glosault clementinas. in cle. j. de sepul. dicit q⁹ testamentum conualescit quo ad sepulturam. ꝛ ita intellexit dein fuuiu in. d. c. q̄. Dominus autem nicol. de mata. anteq̄ fierent iste glo. disputauit hāc questionem ꝛ determinauit quod testamentum reconualescit. Et vt oia contraria tol-

lantur dixit sic, Quandoq; ab initio non valet testamentum quia testator est intestabilis: ꝛ tunc ex postfacto non conualescit vt. d. ℌ. si filius. quandoq; vero non valet propter defectum heredis: ꝛ tunc ſdez quandoq; solennitatis: ꝛ tunc ſmiliter ſdem qz vno contextu debent adhiberi solennitates. C. de testa. l. cum antiquitas. quandoq; vero deficit non propter predicta sed propter creditores qui fraudantur. Ad propositum. d. c. q̄. non facit vsurarium intestabilem. sed ꝓbet personas interesse tali testamento: dum dicit nullus testis. vsurarioꝝ ꝛc. prestatio etiam cautionis non est de solennitate testamenti: quod patet quia prestari potest ante testamentum per plures dies. vt. d. c. q̄. Igitur confirmatur testamentum cautione postea prestita: quod postea Jo. an. reperitur posuisse in nouel. in. d. c. q̄. Hic Bart. Uerūtamen ego dico quod Joan. and. in. d. clemen. i. non limitauit prius dictum suum quia in capitulo quam. q̄. dicit conualescere testamentum ex cautione prestita postea: ītz tamen ante mortem: ita quod in eadem voluntate esse poterat vicarius. in clemen. vero dixit non conualescere ex ꝑstita post mortem sine ꝓcuratore dato specialiter ad hoc ante mortem, in nouel. vero dixit conualescere si datus sit talis procurator. ista tria tenē. Unde si post testamentum vsurarius solum fuisset heredes restituere: ꝛ illi post mortem eius cauent nihil valet nisi ad sepulturam secundum Archiepiscop. ꝛ idem sentit Jo. an. in nouel.

12 ¶ Duodecimo queritur quid si primo fecit testamentum postea sit publicus vsurarius et dicit Pau. quod infirmatur testamentum ex sequenti delicto. alleg. insti. quibus mod. testamen. infirma. in principio. ꝛ ℌ. hoc autem. ꝛ. l. furiosum. C. qui testament. fac. non pos. ꝛ insti. eodem titulo. ℌ. itez furiosi. qui loquitur in furioso qui fingitur mortuꝰ. ꝛ in eadem voluntate manere ad quod. de bap. maiores.

13 ¶ Decimotertio queritur quid si vsurarius manifestus prestita solenniter cautione dicit testamentum: postea vero continuauit vitium vsurarium sed non manifeste: et sic decessit nulla alia facta cautione: et dico quod Federicus determinauit non valere testamentum: sed dominus Joan. de san. allas disputans contrarium determinauit: et Lauren. dicit se vidisse consilia plurima concludentia cum Pau. et credit hoc versimmo dico quod in foro contentioso reo non est dubia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

14 ¶Decimoquarto q̄rit̄ q̄d de eo q̄ tenere voluit sed morte ꝓuentus ante horam sperată non potuit:ꝛ dico q̄ bal.de eḡrate canonica putat restatū valere:ꝛ idem ang.de peru.ſz contrarium videtur tenere glo.in.d.c. q̄ſq̄. que ertaz vult q̄ p̄tinetur sepultura in penā ꝛ est vez de rigore iuris.

15 ¶Decimoquinto q̄ritur q̄d si fenerator occultus non est ꝓfessus nec cauit ꝛ sepultus est in cimiterio:ꝛ postea prz q̄ erat vsurarius ꝛ dicit ge.q̄ si non fuit ꝓfessus ꝛ nō apparuerūt alia signa contritionis:exhumari debz si discerni pñt ossa eius:si vo est ꝓfessus ꝛ signa ꝓtritionis in eo apparuerunt non exhumabit p c.a nobis.el.ij.de sen.ex.ꝛ heredes satisfacere cōpellentur.Et si in terminis huius q̄stionis creditores veniant ante sepulturā:ſz heredes vsurarij negent eū debere fm Gesh.ꝛ Gull.nili ꝓbatio sit ꝓpta:nihilominus sepelietur:ꝛ his post sepulturā ꝓcedet:aliꝰ facile esset cuilibet impedire alicuius sepulturam ꝛ eum vituperare.

16 ¶Decimosexto q̄ritur vtruz audiri debeat is cui restituende sunt vsure si cōpareat post terminū edicti:ꝛ dicit ge.fm lap.q̄ nō si scivit ꝛ non comparuit in termio:secus si ignorauit:ꝛ idem puto si fuit legitime impedit⁹.

17 ¶Decimoseptimo q̄rit̄ an teneaꝫ restituere sacerdos vel alius q̄ accepit talē cautionem ab vsurario manifesto:ꝛ eā postea ꝓce vel ꝓcio relaxauit:ꝛ dico q̄ sic si erat eius superior:ita.ſ.q̄ sup euz vel heredes habebat potestatem coactionis:quia ꝓstat cautez efficacem ad non restituendum:ꝛ ex officio tenebatur cogere:alias non tenetur:da parimparem non habet imperium.de electi.innotuit.

18 ¶Decimooctauo q̄ritur vtrum ꝓfessor recipiens vsurarij publicū ꝓfessionē eius ꝛ eū absoluens ꝓtra formā.d.c.q̄ſq̄.teneaꝫ ad restitutionē:ꝛ dico q̄ sic si vsurarius aliꝰ cauisset aut fatiffecisset ad ꝓfessionē cuitandaz et hmōi:q̄ ꝓstat cām efficacē non restituendi: secus si nullo mō fecisset:ꝛ idē dico de sepelientibus ꝓtra formā.d.c.q̄ſq̄.q̄ tenenꝫ si heredes satisfecissent aut cauissent si nō fuisz sepultus:aliꝰ nō.Et dicit ge.q̄ Et si non sepelīt sed fingūt tñ incurrūt dictas penas: q̄ hec simulatio est in delusū illius ꝑsonis. In articulo tñ extreme necessitatis si cautionez facere non posset absoluī posset de pe.di vij. si q̄s.ꝛ idem si vsurarius non esset soluendo nec inueniret cautionem:tamen cum iuramento.de quo supra.§.quinto.ꝛ ad euitandum scandalum bonum esset hoc fieri de licentia episcopi.

¶Decimonono q̄ritur quid si vsurarius manifestus imperret a papa q̄ possit videre testari facta mentione q̄ sit vsurarius manifestus.ꝛ dicit bal.in.l.ij.q̄ſi.C.de inof.test.q̄ testiturinō poterit nō seruata forma.d.c.q̄ſq̄ p illum rex.q̄ non est verisimile q̄ papa voluerit tollere totalez dispositionem iuris cōmunis:ꝛ idem laur.sed mihi videtur cōtrarium:quia aliꝰ ille nihil petiisset ꝛ papa nihil concessisset. 19

¶Vigesimo queritur quid de notarijs q̄ cōficiunt testamenta vsuariorū manifestoruz contra formam predictam:ꝛ dico q̄ nō tenētur ad restitutionem ꝛ peccent mortaliꝛ fm lau.q̄ non ꝓstant cām efficacem ad nō restituendum cum illa testamenta sint ipso iure nulla.Et idem de testibus. 20

¶Vigesimoprimo queritur an vsurarij manifestus possit esse testis in testamento:et dicit bal.in.l.j.C.de testa.q̄ non:secus si est occultus:quia vitium testis occultum non vitiat testamentum. 21

¶Vigesimosecundo queritur quid de dñis ꝛ cōtractibus concedentibus iudeis vt fenerentur:ꝛ locantibus eis domos ꝛ facientibus conuentiones sup vsuris exercendis ꝛ soluēdis p mutuum captentes.ꝛ dico q̄ barba.ꝛ pau.de ca.consl.cccxvj.ꝛ pe.de ancha.cōsil. ccxxx.ꝛ do.alex.de imo.ꝛ quidam alij conati sunt tenere q̄ licite hoc possunt cum licentia ordinarij:tum quia cedit ad bonum cōe tum qꝛ est consuetudo de cuius initio memoria non extat tolerata p summum pontificē etiam in terris ecclesie:tum qꝛ hoc nō est nutritiuum peccatoꝝ ex parte ꝓfanorum. de vsur.supra eo.ex parte vero iudeoꝝ nihil nobis de his qui foris sunt:vnde supuacue reli videtur dare operam qui arcere nititur iudeos a peccato.di.xlv.qui sincera. Hec sunt eorum motiua.Sed dico q̄ male conſuluerunt ꝛ q̄ peccat mortaliter ipse ꝛ sunt excōicati ꝛ tenentur ad restōnem oim vsurarum ex tali conuentione solutaz in subsidium si iudei non solnerint:ꝛ arguo sic. Naz statuētes vel ꝓmentes iudicare q̄ vsure soluantur sunt excōicati.cle.i.de vsur.ꝛ ꝛ ꝛ peccāt mortaliꝛ ꝛ ꝛ tenentur restituere:quia dant cām efficacem non restituendi.Sed ipse statuunt vsuras solui:quia talia pacta vel decreta facta ab his qui habent potestatē condendi leges vel statuta dicuntur leges vt statuta.vt in.l.penulti.§.ille.ff.de donatio. inter virum ꝛ vxor.ꝛ in.l.cesar.ff.de public.et vtrobiq̄ per Barto.ꝛ per eundem Bart.in l.iij.§.actor.ff.de re iudi.ꝛ ratio quia facientes talia pacta ne dum intendunt se obligare immo principaliꝛ volunt obligare oēs de ciuitate ꝛ districtu etiam eos q̄ non assenserunt:ꝛ ꝛ ꝛ sunt statuta cum ex pactis meris non obligenꝫ nisi ꝓsentiētes.vt l.j.ff.de pactis.vnde ꝛ fm laud.ꝛ Jo.de Imo.ꝛ Cur.ꝛ glo.in d.cle.j.ipsa cle.hz locum etiā in decretis factis cum iudeis.Ergo vera est nostra conclusio:ꝛ sic ꝛsoluit dñs alex.de neuo.vicētinus.ꝛ multi doc.clariores ꝓdictis in sciat ꝓscia.C Adde q̄ in.c.post miserabilē de vsu. ꝓcipitur dñis vt cōpellāt iudeos vsuras restituere:ꝛ ꝛ a fortiori vt cōpellant eos nō exigere.¶ Adde scdo q̄ fm ge.in.c.j.de vsu. libr.vj.pene eiusdez.c.ꝓtra locantes domos vsurarijs alienigenis ligāt locātes domos iudeis.¶ Adde tertio q̄ hz laur.ꝛ pau.in.d. cle.j.si ꝓdicti ꝓhiberent ne maiores vsuras iudei exigerent dūmodo non ꝓsentiant de minoribus non incurrerent simlem excōicationis. ¶ Motiua aūt ꝓdictoꝝ sunt nulla.Naz eps dispensare non pōt ꝓtra ius cōe editū p cōsilium nisi ex cā necessaria:ꝛ verisiīr non ꝓcogitata p illud.vt no.bal.in.l.omnes populi ff.de iust.ꝛ in.vt.§.dispēsatio.§.ix.Nec illa ꝓsuetudo ē ꝓsuetudo sed corruptela ꝓtinēs i se pcm.xxxij.q.vij.flagitia. Nec tolerātia pape facit q̄ liceat q̄ in se malū est:puta fenerari aut vsuras exigere:qz agētes ꝛ cōsentientes dign̄i sunt morte.ro.j. Nihil etiā ad nos de his qui foris nisi se ledūt xpianos vt eis iniuriatur:qz sic pertinet ad ecclesiaz:vt no.Inno.ꝛ doc.in.c.sup his.de vot.ꝛ host.ꝛ Jo.an.ꝛ cōter alij in.c.gaudem⁹.de diuor. dicunt q̄ infideles delinquētes contra legē nature:vel sus dsiunum puniri possunt a iudice ecclesiastico:ꝛ ita in ꝓposito est:vñ ecclesia se impedit in.c.post miserabilez. Illud igitur verbum nihil ad nos secundum glos. in c.sudei.de iude.intelligitur ꝓprie.vt sez eis penam spiritualem infligamus:velvt ſa clamus eis canones:aut christianam cōuersationem imponamus inultis.di.xlv.de iude. Nec valet q̄ christiani efficiuntur vsurarij quod erit malus malum:quia licet ceteris paribus graulus peccent christiani eodē genere peccati q̄ iudei.tamen aliquo respectu hic graulus peccant iudei:ꝛ sunt in maius nocumētum xpianitatis:ruz qꝛ christianos spoliant nō solum ex auaritia:sed etiaz ex odio ꝛ lucrum sepe deferunt ad partes infidelium ꝛ nunq̄ restituunt.Quedam ertaz de materia.d.c.q̄ſq̄.spectantia mere ad forū causaz recitat archie.q̄.parte.ij.j.c.x.in fi. ¶ Ex his etiam ꝛ multis dictis supra elicē q̄ non lz locare domū alicui principaliꝛ ad hoc conducēti vt ibi exerceat vsuras sicut nec locare gladium furioso:qz nisi esset de se mortale iura non apposuissent excōicationez q̄ ad vsurarios publicos aduenas.

Sus clausum declaraꝫ supra in verbo clauos per totum.

Sus rationis supra baptismus.ilij.§.vij.

¶De vsu ꝛ vsufructu.

Sus est ius vtendi rebus alienis salua rei substantia fm azo.in summa.ꝛ gl. in.l.j.ff.de vsu ꝛ ha.ex qua diffinitione infert glo.ibi: q̄ vsus ꝓprie cōsistere nō pōt in rebus q̄ solo vsu cōsumūtur.¶ Vuarius autē est cui re tñ ad vsuz quotidianū vt lz.insti. de vsu ꝛ hab.§.i.vnde vsuarius pōt sumere non solum q̄tum sibi expedit:sed etiam sibi ꝛ familie sue.l.plenum.in fi.ff.de vsu.ꝛ hab. ¶ Usufructus aūt est ius alienis rebus vtēdi ꝛ fruendi salua rei substantia:qz est ius in corpore quo sublato ꝛ ipm tolli necesse est. ff.de vsufr.l.j.ꝛ instit.eo.tit.in ꝓn.ꝛ est soluz ꝓprie in rebus q̄ vsu non ꝓsumunt.ff.eod.l. olim.¶ A quo vsufructu dr vsufructuarius qui ab emphyteota differt:qz ille hz vsle dominium:iste aūt solum ius vtendi ꝛ fruendi ab vsuario vero differt:qz is cui datur nudo fundi vsus nihil hz vlterius in eo nisi vt oleribus.feno.pomis ꝛ hmōi vtatur ad vsum quotidianum nihil aliꝰ venditurus aut daturus ꝛ in eo moretur sic tñ vt dño fūdi molestus non sit neq̄ his p quos opera rustica fiunt:nec pōt sua gō hz aliꝰ vendere aut locare:aut gratis cōcedere.sed vsufructuarius sic.instit.de vsu ꝛ ha.§.j. Usuarius. Usufructuarius.

¶ Primo aūt q̄ritur quid iura tradiderint de vsu ꝛ vsuario:ꝛ dico multa.¶ Primuz.Si marito relictus sit vsus domꝰ habitare poterit in ea etiam vxor:parentes:filij:serui:ꝛ liberti:ꝛ hospites recipi etiam si pensionem habeat vna cum hospite ꝛ non separatiz domum inhabitet:ꝛ idem dic in munere ertaz si vidua erat ꝛ postea nupsit.ff.de vsu ꝛ ha.l. cui vsus.ꝛ.l.ceterꝫ.ꝛ.l.non solū.¶ Secundū. Si habitatio domꝰ concessa est:nō solū ipse potest habitare cum predictis:sed ertaz potest alteri locare etiam separatim a se.ꝛ sic habitatio est ius distinctum ab vsu ꝛ vsufructu ꝛ qui habet habitationem non hz vsum fructum nec vsuz.instit.de vsu ꝛ ha.§.ꝛ si cui.. ¶ Tertium.Si pecorum vsus sit relictus alicui neq̄ lanam:neq̄ lacte:neq̄ agnos vtī potest:sed ad stercorizandum ꝛ modice lacte vti 1.qō.

Universidad de Deusto
Biblioteca

poterit ff.de ysu rha.l.plenum.§.sed si pecoris.¶ Quartum is cui legat⁹ vius filue p̄t incideret vēdere sicut vsufructuarius.qz alias nihil habiturus esset ex legato.ff.de vsu rqa.l.diuus.vbi glo.xinst.de vsu r ha. in prin.xtra indistincte tenet summa.ang. sed melius sum.ro.cum ange.de are.limitat hoc verum quando silua distaret r vectura lignorum plus valeret q̄s ligna sibi necessaria:quia tunc in recompensationez vecture de lignis posset vendere q̄ tum attingit vectura lignorum sibi necessariorum non plus:quia vsuarius tantum debet h̄re quantum sua necessitas exposcit non plus ¶ Et hac ratione idem dici p̄t de frumento vino qñ distarent.ar.l.adigere.§.huius.ff. de lurepa.hec ex ang.r rationabiliter.Ex quibus dic etiam vt pti.sequen.¶ Quintum Si mihi legatus est vsus vn⁹ bouis si alīū ꝓmode nō habeo.iungere possum cū boue vicini mei vt alternis diebus vtamur.al⁹ nullam ꝓmoditatem vsuarius h̄et:ar.glo. allegate.insti.de vsu rha.r in.d.l.diuus.Vide ēt.§.vlt.pti.iij.¶ Sextus.Si aūt legatus est mihi vsus magni palatij r elegi pro meovsu certam ptem eius.non possum de ceterovariare r aliam h̄re.l.diuus.§.licet. ff.de vsufru.r ha.hec ludo.

2 ¶ Scdo q̄ritur circa vsufructū quō p̄stituatur:r dico q̄ pactionibus:stipulationibus r familie herciscūde cōpositione r p̄sensu:licz in testō legando.vt.ff.de vsufru.l. olim.et.l. vsufructus pluribus.Ité si q̄s legat habitationem in domo sua perinde est ac si legaret vsufructum habitationis vt est casus in.l. cum antiquitas.C.de vsufru.r ideo potest locare vt ibi r commodare.l.j.§.inter commodatum.ff.commo.

3 ¶ Tertio q̄ritur in q̄bus rebus p̄stituat⁹ vsufructus:r dico q̄ in oibus q̄ vsu non ꝓsumūtur ꝓprie:vt.d.l.olim.ff.eo.in rebus ꝙ quę vsu ꝓsumūtur nō constituit ꝓprie.sed vtilitatis cā receptū est:vt ēt in his p̄stituatur. Ergo p̄stituit⁹ in pecunia:vino:grano:r hmōi: insti.eo.§.p̄stituit⁹.Et aūt no q̄ illud q̄ nō renascitur non d̄z in vsufructu.l.diuortium. §.si fundum.r §.si vir in fundo.ff.so.ma.vbi aplōs q̄ non renascitur non est in vsufructu r creta.r hmōi:vnde talia vsufructu legato non venīūt.Arbores aūt cedue vt salices r hmōi sunt in vsufructu:q̄ fructifisere.ꝓ vsufructu cedi non possunt.

4 ¶ Quarto q̄ritur ad q̄d teneat vsufructuarius q̄tū ad cautionē:r dico q̄ tenet p̄stare cautionē q̄ rebus q̄ vsu non ꝓsumunt⁹ arbitrio boni viri vtetur salua eoꝝ substantia: sicut q̄libet vir bonus vtitur r fruitur re ꝓpria:in rebus vero q̄ vsu ꝓsumuntur d̄z p̄stare cautionē de his exhibēdis in ea equalitate:vel si vult ꝓmere p̄stabit estimationez illoꝝ bonoꝝ.de pig.c vlt.in glo.r.ff.de vsufru.ea.re.q̄ vsu cō.l.j.q̄.r.iij.r.d.§. cōstituit r debent estimari cum sibi traduntur.vt.l.j. C.de vsu r ha.Addit th̄ panor.in.c.cū ꝓster de pigno.q̄ in rebus q̄ vsu non ꝓsumunt sed minuuntur vt sunt vegetes:cauebit de restituendo q̄ superit finito vsufructu.ff.de vsufru.quēad.ca.l.j.vbi est casus.r facit.l.j.ff. de vsufr.ea.re.vbi illa duo ponuntur vt diuersa.s.que vsu consumuntur:et ꝓ iura q̄ volunt estimationem p̄stari loquunt in his que vsu consumūtur.vt in.l si tibi vini r olei ff.de vsufru.ea.re.vnde non debent extendi ad ea que vsu minuūtur:qz esset preiudiciū vsufructuario.Et facit pro hoc exemplū de re commodata que vsu minuūtur:vbi dānū pertinet ad dominum non ad commodatarium.l.eum qui.ff.commo.

5 ¶ Quinto q̄rit⁹ vtrum cautio sit de substantia vsufructus.r dicit Guil.de cug.vt refert bal.in.l.j.C.eo.r Ja.bu.vt refert ibi bart.et sali.q̄ non respectu rei que vsu non consumitur:qz in multis casibus consistit vsufructus sine cautione.vt no.in.d.l.j.sed respectu rei que vsu consumuntur est de substantia vt.l.hoc senatus.§.j.ff.de vsu earum re.Ex quo infert ange.de are.q̄ l⁹ vsufructuarius vtatur vel fruatur fundo vel dominio restitutis nōdum prestita cautione q̄ ꝓpter hoc non desinit fructus facere suos:secus in pecunia r vestibus r aliis mobilibus.Vide §. sequenti.

6 ¶ Sexto querit⁹ vtr̄ vsufructuarius nō ꝓstans cautionē a principio:r recipiēs fructus teneat eos restituere:r dicit Panor.in c.ꝓster.de p̄gno.docto.cōiter distinguere cōcordando glo.iuris civilis sic. Nam si bona fide recipit.puta quia nō fuit exacta cautio nec maliciose dilata.habet locum glo. in.l.vroti.ia prima.ff.de vsufruct.lega.que tenet quod restituere nō tenetur:si vero exactus non prestitit cautionem.vel fuit in mala fide malicIose non ꝓstans cuz sciret se obligatum.tenetur eos restituere tanq̄z idebite preceptos:qz nō facit suos.r sic intelligit gl. in.l.si cuius.ff.de vsufruc.Et facit.l.sed et si §.scire.ff.de petit.here.vbi errans in re non facit fructus suos.nō autem malefidei possessor.Latius autem distinguit Saly.post Oldr.Cy.r Bald.in.l.j.C.eodē. Nā si queritur de fructibus preceptis i allo.tūc eos nō facit suos.sed prestita cautione vel oblata

licet nō recepta absq̄ cā legitima.debet ei dari licētia vt eis fruat.d.l.vroti. Si vero querit de preceptis a se si cautio erat petita non facit eos suos.vt eius mora non lit sine pena.facit.l.hac edictali.§.his illud.C.de secun.nup.si vero non fuit cautio petita.tūc si percepit sciente r paciente proprietario. facit eos suos.r ille sibi imputet quod cautionem non petit.vt.d.§.his illud.qui loquitur in sciente se teneri ad cautionem prestādam.per verbum dissimulauerat:r ibi est casus quod possidens non teneatur cautionem offerre:si vero eos percipit proprietario ignorante.tunc si possessionem habebat sine vicio eos facit suos propter bonam fidem:arg.ff.quib.mo.vsufru.amit.l.si vsufructuarius:si vero erat apud eum cum vicio.quia sua auctoritate fuit ad apprehendendum.nō facit suos quia licet titulus habuerit.tamē nō habuit bonā fidez nec iusta possessionē.Distinctio tñ panor.est sufficiēs in ꝓscientia.

7 ¶ Septio querit q̄d si nō p̄t vsufructuari⁹ p̄stare cautionē:r dico q̄ Bal.in.l.iij.C.eo. Concordādo opiniones p̄cludit q̄ si est clarum eū p̄stare nō posse fidelussorē.tunc si est persona suspecta res debet sequestrari secundum formam.l.postquā.§.imperator.ff.vt leg.no.c.coniuncta.l.si fideiussor.§.fi.ff.qui satisda.cog.sed in hoc credo aduertēdum. an esset res mobilis.r que posset deuastari r procedet ista opio:al⁹ secus:si ꝙ ꝓsona nō est suspecta sed fidelis l⁹ paup stabit iuratorie cautioni.Concor. panor.in.ca. cum

8 constet.de pigno.

¶ Octauo querit vtr̄ testator remittet⁹ possit ne cautio p̄stet:r dicit Pe.in.l.j.C.eo.vbi l.scire.C.vt in pos.lega.q̄ sic in reb⁹ que vsu cōsumunt.in alijs nō:quia dare materia delinquendi nec vtī curaret sicut vir bonus que ratio cessat in alijs cuz solum teneatur ad estimationez:sed limita nisi proprietas fuisset eidem vsufructuario legata vsq̄ ad certum diem.r vsufructus pure: quia hoc casu cautio non est prestanda:vt in lege si vsufructus.§.plane.ff.vsufruct.quemadmo.caue.

9 ¶ Nono querit ad quid teneatur vsufructuarius quātum ad solutionē siue exhortationē:r dico multa.¶ Primū.An vsufructuarius suos teneatur ad impēsas in re vsufructuaria reficiēda.dicit Ludo.de ro.in sing. r ang.de are.isti.de vsufr.§.finit q̄ sic si ipe fa ē parua:nō aūt si est magna iz ptinet ad ꝓpriet arlū:vt.l.hactenus.ff.eo.r.l.euz.ad quem.cum ibi no.p Bal.r Saly.C.eod.nec

Ad quid vsufructuarius teneatur.

debet vsufructuarius primo expendere magnam impēsaz.r deinde repetere a proprietario:qz vsufructuarius habet curam r solicitudinem rei solum vt procurator in rem domini.iuxta.l.j.in fi.ff.vsufr.quemadmo. ca.qui procurator ad opus faciēdum.agere potest:vt detur sibi pecunia ante opus factum.ff.māda.l.si vero nō remunerandi.§. si.cum.l.seq.Sed limita nisi esset legat⁹ vsufructus omniū bonoꝝ:qr teneretur ad omnes expensas vel renūciare.d.l. hactenus. de fide instru.c.b.ppetuus in glo.Que autem impēsa dicatur magna ē in iudicis arbitrio.¶ Secūdum.Tenetur etiam vsufructuarius ad collectas secūdum Lud.de ro. vt.l.quero.si.de vsufru.leg.r.l.apud iulianum.§.heres.ff.de lega.j.r.l. hactenus.ff. de vsufru.quod limita nisi collecta tanta esset q̄ equiualeret fructuum p̄ceptioni:qz solum teneretur dominus.glo.est in.l.q̄ cōsubinam.§.qui ozros.ff.de lega.iij.quez sequitur Dy.r Bar.in.l.his verbis.§.idē testator.ff.de lega.iij.nisi esset legatus vsufructus omnium bonorum:vt de expensis defunct.Vide tamen Bar.in.l.quero.ff.de vsufr. lega.quo ad collectas r alias prestationes volētem quod onera que debent ꝓ habēdo iure fructuum p̄cipiendoꝝ.non ptinent ad fructuarium:illa vero que habito illo iure imponūtur pro fructibus vel predio.vel ꝓpione pro predio ptinent ad fructuarium: vt in.d.l.quero:r est ista verissima solu. Hec er illo.¶ Tertium.Utrum autē idem sit de vsurario.dicit Ludo.vbi.¶ q̄ aut dominꝰ participat in rei cōmodo cuius legatus est vsus.puta qr domus est ampla.r tūc tenetur dominus tūc:aut non participat.sed solus vsuarius.r sic tenetur ad expensas.l. si domus.ff.de vsu r habi.¶ Quartum. Usufructuarius omnium bonorum secundum Dire.de mente Hostien.tenetur soluere eis alienum de ipsis bonis.secus si certarum rerum sit.et relictus vsufructus.ff. de vsufruc.lega.l.finali.r ibi Bartolus.sed Pan. de castro.consilio.cccl.v.dicit proprietarium teneri principaliter.scilicet ad vendēdum de bonis pro dicta solutione r sic vsufructuarius secundario participabit in solutione. r percipiet minorem vsufructum.sed non habebit rotum onus.vt Bartolus putauit:et hoc est textus expressus in lege finali.§.si autem eo alienum.C. de bonis que liberis.et est verius.et licet iam tenet Matthella.in suis singula.r dicit fuisse obseruatum Bononie.¶ Quintum. Onus autem legatorum an sequatur vsufructuarium

Universidad de Deusto
Biblioteca

omniū bonoꝝ Bar.in.d.l.fi.dicit q̄ nō:ꝛ cō sequūtur sequit̄ ꝓprietariuꝫ:qđ intelligse eo modo quo dictū est de ere alieno.ℙ Sextuꝫ. Si aūt est legatus vniuersaliter vsufructꝰ gregis vel armenti si moriaꝫ tenet̄ vsufructuarius reficere ex agnis greguꝫ submittēdo alia loco mortuoꝝ capitum:secus si tātū in animalibus legat̄ vsufructus:qz si moriātur sine sua culpa reficere non tenet̄.ff.eod. l.vetus.insti.de re.diui.§.sed ꝛ si gregis.Et similiter dic q̄ dz in vineaꝝ mortuaꝝ,ꝛ arboꝝ locum.aliꝰ instituere ꝛ colere:qz quasi bonꝰ paterfamil.dz vti:vt in.d.§.sed ꝛ si gregis.Sed tñ no.q̄ nō extinguit̄ vsufructus p mortem ciuilem.idest religionis ingressum sēm Cy.in.l.penul.C.eo.q̄ auf.ingressi.C. de sac.san.eccle.

10 ¶Decimo querit̄ cuius sit laudare vel recipere laudemiuꝫ:ꝛ dico ꝑm ℙ.helle.q̄ ꝓprietarius laudat ꝛ non vsufructuarius:sicut dicimus q̄ licet pater habeat vsufructū in bonis aduenticijs filij:tamē filius q̄ hāc ꝓprietatem hz laudare dz laudare:ꝛ ita hꝫc Ulde.Z.emphiteosis.§.rursꝰ.

11 ¶Undecimo querit̄ quomodo amittit̄ vsufructus:ꝛ dico q̄ quattuor modis.ℙ Primo p mortem vsufructuarij.de pig.c.fi.in glo. Et si plures sint vsufructuarij ꝛ moriaꝫ vnꝰ non tamen reuertit̄ vsufructus ad ꝓprietarium.sed transit alteri vsufructuario.ff. de vsufruc.accre.per totum.ff.quib.mo.vsufruc.amitt.l.excepta.ꝛ solum reddit ad ꝓprietarium si omnes moriant̄.insti.eod.§. Quod si relinquatur alicui donec filius pupillus ad pubertatem veneri.ꝛ ille ante pubertatem moriatur:vsufructus durabit vsq̄ ad etatem compleram:sed si sit relictus sub incerto tempore.puta.donec talis furiosus resipuerit.ꝛ antequam resipiscat moriatur.durabit toto tempore vite vsufructuarij:quia potuit toto tempore vite eius insania peuenire.vt.l.ambigutat̄.C.eod̄.Si autem relinquatur filio existenti in patris potestate.non extinguitur per mortem eius secundum Barto.in.l.ex litteris.C.de vsufru.ꝛ ha.quia presumitur legatus contemplatione patris:vnde remanebit patri:qui pater si premoriatur presumetur contēplatione filij legatus.ꝛ non extinguetur ꝙ erit filij aduenticiuꝫ.Et si legatus fuerit vniuersitati vel ciuitati durabit spatio cētum annorum.ff.eod.l.an vsufructus nisi in ciuitate ararium inducatur.ita quod desinat esse ciuitas vel vniuersitas.ff.qui.mod.vsufru. amit.l.fi.ℙ Secundo per maximam et mediam capitis diminutionem non autez per minimam.Et quādo perditur isto modo si vsufructuarius erat filius reuertit̄ ad patrem:si seruus ad dominuꝫ:si pater vel alia trāsibit ad filium.aut heredē eius nō ad ꝓprietarium:vt in.l.fi.C.eod.Intelligē ꝙdiu viuet ille cui fuerat legatus.arg.d.l.ambigutat̄.Est aūt diminutio capitis maxima cum ḋs simul ꝛ libertatem ꝛ ciuitatē amittit.quod accidit his ꝙ propter delictuꝫ sub efficiūtur serui pene.vel qui ꝓpter ingratitudinem in seruitutem redigūtur.Media est cum ciuitas amittitur ꝛ libertas retinet̄ qō accidit cum aqua ꝛ ignis interdict̄.vel ḋs in insulam deportat̄.Minima est cū ciuitas ꝛ libertas retinet̄:sed status mutat̄:qō accidit his qui sui iuris erant.ꝛ facti sunt iuris alieni:vel econtra.Institu.de capit.dimi.Prime due sunt mortes ciuiles.ff.ꝑ so. l.si societatem:tertia vero non:quia omnia iura transeunt ad patrem.cui arrogatus se donat:insti.de adopt.§.sed hodie.C.de sacrosan.eccle.auf.ingressi.de testamen.qi ingredientibus ℙ Tertio amittitur si res perierit in qua erat vsufructus.insti.eodem.§.finitur.ff.quib.mod.vsufruc.amitt. l.j.ꝛ per totum:ꝛ hoc si erat constitutus:qz quod non est.amitti non potest.vt in gl.ibidem.Immo Ange.ex.§.finitur:insti.eo.infert quod habens vsumfructum.vnam domuſculam mutare non potest ꝛ facere domū amplam quia si mutat in nouam formam etiam melius perdit vsufructum.ꝛ est casus in.l.qui vsufructum aree:ꝛ in.l.vsufructuarius.ff.eodem.Imo si edificium esset in choatum per defectum non potest vsufructuarius etiaz si eo indigeret perficere.alias perficiendo cadit a iure suo:vt est casus in d.l.vsufructuarius.ℙ Quarto amittit̄ per non vsum non simpliciter sed eo modo quo etiam dominum rei perditur:vt per ꝓscriptionem:vt.ō:prescriptio dictum est.ꝛ not. in.l.penulti.C.eodem.vnde secūdum Bire. amittit̄ spacio.x.annoꝝ inter ꝓsentes:et xx.inter absentes.C.eod.l.penul.sufficit tamē q̄ ꝑ alium vtat̄.ff.eodē.l.arboribus.§. vsufructuarius.

Quadrifariā vsufructum amittit.

¶Duodecio querit̄ vtr exvsufructu legato 12 grauari debeat.hereꝫ in legitima:ꝛ dico q̄ non nec quo ad ꝓprietatez nec quo ad vsufructum.C.de inoffic.testamē.l.quoniam.ꝛ auf.nouissima.ꝛ.l.scimus.§.cum aūt. Idez dic in trebellianica quo ad aliū heredez vel alios ḋbus legitima debet:qz detrahēt heredes de tali vsufructu legato:nisi forsitan heres cui vsufructus est legatus:vt in.l.vxori ꝙ ꝓpter.ff.eo.ꝛ.l.cium.ꝛ.l.si mihi ꝛ tibi.

13 ¶Decimotertio q̄rit̄ quid si testator relicta vxorem suam vsufructuariā ꝛ vetuit eā molestari p hēdem sub pena ꝓpendi hereditatez ꝛ non dicit cui applicet ꝛ dico multa.ℙ Primum. Si relicta sit vsufructuaria omnium bonorum testatoris.debet̄ ei frumentum quod erat testatoris ꝛ alia vsu consumptibilia cum satisdatione.de reddenda estimatione eorum.ff.de esti.ea.re.l.fi tibi vini:et similiter vt poterit a mensibus.talia mobilibus que vsu non consumunt̄ cum satisdatione de qua supra.§.viij.ℙ Secundum. Intelligit̄ autem molestari ab hēde secundum bal.in.l.j.C.de his que pe.no.quando aliquid facit malo animo:quia quod malo animo non fit nullam penaz meret̄.si autem iuris dispositione eā molestaret.putat q̄ petit cautionem iure debitam.non ōz eā molestare:ar.l.quero.§.inter locatorem.ff. lo.secus si malo animo eam turbat coram iudice vel quomodocūq̄:vt.l.vim facit.et ibi bar.ff.devi vti.ar.ℙ Tertium. Si autē malo animo eā molestat secundum bar.in §.hꝰs l.vxorem.de lega.iij.applicat̄ hereditas substituto vel cohēdi.non autem ipsi vxori quod etiam sequit̄ bald.in.l.C.de lega.ꝛ Barto.in.l.paterfa.testamento.ff.de hēr.instit.ꝛ ibi Ang.rap.ꝛ Imo.si substitutꝰ vel cohēdem non habet applicat̄ venientibus ab intestato. vt no.Barto.in.d.l.paterfa.alle.autenti.cui relictum.C. de indicta vin.tol.ℙ Quartum. An autem hoc casu quo heres priuat̄ hēditate iam quesita. priuet̄ ipso iure Barto.in.d.l.ꝓffa.dicit q̄ non.quia ex quo semel fuit hēs.non potest desinere:vt.l.ꝛ si sine.§.sed quod papinianus.ff.de mino.ꝛ sic valet in hoc vt teneat̄ dictam hereditatem restituere ꝑ fideicommissum.vt.d.§.heres.Quod no.est q̄ ꝑm doctrahet quartam trebellianicam.vt.l.j.§. j.ff.ad treb.Et hoc sequitur Imo.in.d.l.paterfa.ꝛ est verius.liz bal.in.d.l.j.C.de leg.re- neat̄ q̄ sit priuatus ipso iure.hec ex Angel. ℙ Quintum. Si autem reliquit eam dñaz ꝛ vsufructuariam omnium bonorum suorum ḋdiu vitam vidualem durerit.vide supra legatuꝫ primo.§.v. Poterit tamē talis vxor laudare vel laudemium recipere:nec ꝑ hoc videtur conditio heredis fieri deterior.sicut nec ecclesie si prelatus beneficia vacātia cōferat vel electos confirmet cum talia retinere non possit ad manus suas.de instit.c.fi.de offi.archipre.c.fi.ꝛ feuda antiqua concedat de feu.c.secundo.ℙ Sextum:Sed tamē no. est secundum Bartol.in.l.ticia.§.ticia.ff.de leg.ij.quod cum dicitur relinquo vxori meā dominam ꝛ vsufructum:maxime videntur contenere repugnantiam cum non possit quis esse dominus ꝛ vsufructuarius.vt.l.utitrui.ff.si vsufr.pet.tamen dicit q̄ illud verbuꝫ domina non importat dominium bonorum sed ꝓeminentiam quandam in domo sicut erat ꝓeminens ante mortem viri.vt.l.j.ff.re.amo. ꝛ.l.j.§.si vir.ff.ad sill.ꝛ hoc tenet Specul.in titu.qui fi.sint legi.ꝛ colligitur ex cōi vsu loquendi:qz vxores dicuntur dñe domus.l.tria.ff.de an.le.ꝛ.d.l.j.ꝛ.d.§.si vir.quod etiaz patet quia testator alium heredem facit.Et sic tenet siue instituti sint filij siue extranei. Dicit tamen idem bar ꝙ illud verbum vsufructuaria fauore filiorum interpretatuꝫ est cōsuetudine q̄ ad sola alimenta porrigatur vxori.no.glo.in.l.j.C.si secun.nup.mu.aliꝰ autem in extraneo de iure dz habere vsufructū omnium bonorum deducta falcidia.vt.l.vxori mee.ff.de vsufruc.lega.ꝛ.ff.de vsufru.l.omnium:ꝛ sim̄iliter si relinquatur vsufructuaria vnius fundi.quia cessat dicta consuetudo:ꝛ debet habere vsufructum.ꝛ ita sentit Odo. Si vero testator instituit simul filium ꝛ extraneum.secundum Barto.in.d.§.titia quātum ad filium illud verbū vsufructuaria importat aliment̄a tātum:sed ꝓ parte extranei habebit vsufructum.ℙ Septimū. Si autem filius sit institutus ꝛ extraneus substituꝰ ꝛ vxor relicta domina ꝛ vsufructuaria.ꝛ hereditas deueniat ad substitutū secundum Barto.vbi supra si loquamur in substitutione vulgari mulier debet habere vsufructum cum a substituto ceperit habere vires:vt.l.qui fundum.§.qui filiuꝫ.ff.ad legē falcid.ꝛ in ꝑsona substituti qui est extraneus cessat inter ꝓtatio consuetudinio:et videtur casuꝰ in.l.ꝛ si contra.ff.de vulga.ꝛ pupil.sed in substituto pupillariter ad quē hereditas deuenit dubium est quid debeat vxor ista habere:tamen videtur quod alimenta:quia filius fuit heres patris ꝛ sic ēi legatum ex persona filij cepit vires habere ꝛ consequenter substitutus non potest tenere in plus quam pupillus.d.§.qui filiuꝫ. Et idem videtur tenere Imo.in.d.l.ꝛ si contra. ℙ Octauum. Si aut maritus in testamento omnino exprimeret se velle eam habere vsufructum.vt dicendo ꝛ quia illud verbū vsufructuaria .habet dubitationem . declaro mee voluntatis esse.vt habeat non solū alimenta etiam extantibus filijs.sed etiaz vsufructum omnium bonorum meorum . tunc deducto vsufructu legitime filiorum. habebit vsufructum aliorum bonorum.ꝓ quo videtur tex.in auf.de tri.ꝛ se.§.prohibem⁹.

¶ in.l.uxori mee.ff.de usufru.lega. ¶ Et idem si dicat relinquo uxori mee uerum ¶ plenum usumfructum: sicut hodie cauti notarij stipulant. ¶ Nonum. Si aũt dicat relinquo uxorem meam usufructuariam omniũ bonorum extantibus filijs. si filij premoriant. habebit usũfructum omnium bonorum. Imo secundum barto. cepo. est proprietaria: ad quod alleg. in.l. sicut in annos. ff. qui. mo. usufru. amit.

14.q. ¶ Decimoquarto queritur quid si dicat testator relinquo titlo fundum ad usufructuãdum: dicit barto. cepo. in tracta. de seruitu. quod relicta est proprietas: similiter qñ dicitur relinquo fundum ad .gaudimentum. per.l. proculus. ff. eod. ibi do. flo. qui hoc dicit uerum si extranei sunt instituti. nõ autem si filij. ¶ placet. ij alij illud uelint indistincte.

15 ¶ Decimoquinto q̃rit̃ utr̃ legans habitationẽ seu usũfructum habitationis domus sue uxori. qõ idẽ est. i. cũ antiquitas. C. de usu fr. ¶ ha. ¶ in eodem testõ legãs dictã domũ alteri. ademerit uxori dictũ legatum. ¶ dicit bar. in.l. sempronio. ff. de usuf. leg. q̃ non p̃ter illũ. vbi habet q̃ legato ḡnali habitationis vel usũfructus. non derogat̃ p̃ legatum proprietatis. Et addit quod in legato habitationis concurrant ambo. vt. l. si alij. ff. eo. quod notandum est: quia quotidie ¦ relinquunt predia pluribus. ¶ postea dicit testator uxori se legare usumfructũ: qz inusfructu oẽs ꝓcurrũt. hec ex illo. ¶ idem ludo. de ro. dicens p. d. l. si alij. q̃ si testator legauit uni fundũ. ¶ alteri usumfructũ fundi. intelligitur legasse uniuersꝫ ipsorum dimidium usufructus dicti fundi. secus tñ dicit in iudicijs suis. vt. l. ¶ puto. ff. fa. her. qõ ver. est si aliud de mente non constet.

¶ De uxore.

Uxor in fauorabilibus ẽt ea mulier q̃ contraxit p̃ verba de p̃senti ĩ quibus non dũ p̃summatũ sit matrimoniũ: in odiosis vero est illa sola que illud consummauit. vt in.l. non sine. C. de bo. q̃. ll. ¶ no. panor. in. c. iij. loco de p̃sump. Vide supra sponsalia.

1.qõ. ¶ Primo ẽo q̃rit̃ utrũ uxor sit in ptãte mariti ¶ dicit bal. de p̃sue. feu. ti. an maritus succedat uxori in ben. q̃ non iure romano nisi quo ad debitũ carnis ¶ operãdũ. vt no. glo. C. de cõdi. inser. l. si uxorẽ. ¶ no. insti. ad tertu. ¶ j. in fi C. de ser. fug. l. fi. ¶ adde qõ no. insti. de pa. po. in glo. ordinaria. ¶ est tex. in.l. j. ¶ fi. ff. de iniur. ¶ ibi glo. ¶ in.l. is cuius ope. ¶ fi. ff. de adul. vñ erit sub ptãte patris. d. l. si uxorẽ. et l. sicut. ff. de oper. lib. Sed iure lõbardo erit sub ptãte uiri: sed apud nos uacat. Aliq̃ tñ tenent q̃ de iure canonico est sub ptãte uiri ar. c. mulieres. de sentẽ. ex. Sed de his vide panor. in. c. literas. de restit. spo.

¶ Secõ q̃rit̃ utrũ uxor cedat lucro uiri. ¶ dicit panor. vbi supra q̃ sic. ¶ tum ad operãdũ alle. l. sicut patronus. ff. de ope. li. ¶ facit. l. si uir. in pri. ff. de dona. inter uir. ¶ uxo. sed qr hoc uidetur contra ea q̃ dicta sunt supra ele mosyna. ¶ v. ideo melius alij distinguunt. Nã si operatur in bonis uiri ꝑ suo usu puta in lana uiri ut sibi faciat uestimentum: uel in lino ut sibi faciat linteamina ꝑ usu: cedit lucro uiri. qz non minus tale uestimẽtũ erit uiri ꝑ si nihil opis in eo fecisset: nec ꝓcũ laboris poterit in hoc casu petere a uiro: ¶ sic loquitur. d. l. sed si uir. ¶ idẽ dicde re heredis uiri apud quẽ alimentat̃. Si uero operatur in rebus uiri ut inde lucret̃: uel in aliqs ꝯbus cunq̃. puta qz est textrix. uel filat aut nego ciat̃. ¶ huiusmodi: non cedit lucro uiri. ij ac quirit sibi: nisi in casu quãdo non hz dotem sufficiẽtem ad alẽdum se ¶ cões liberos cuz marito. vbi maritus nõ habz alia bona sufficientia: sed si habet dotẽ sufficiẽtẽz ad alẽdum se ¶ cõmunes liberos. uel saltẽ se. ¶ ma ritus habet alia bona sufficiẽtia: non tenet cedere lucro mariti: sed põt in eius bõis uel aliqs laborare ut lucret̃: ¶ hoc ut sequi Bar. ¶ sic limitare glo. in. d. l. sicut patronus. in. l. gayo. ff. de admi. lega. ¶ facit. l. ¶ si de pecunia tua. C. de dona. iter ui. ¶ uxo. Et ꝓbat̃ ex quia uxor non tenet laborare ꝓ uiro. si hz sufficientem dotem ꝓ ꝗte onerꝫ supportãdi: ut patet arg. c ꝑ uestras. de do. iter ui. ¶ uxo. ¶ in.l. si cũ dote. ff. so. ma. ¶ no. idem panor. in. c. ij. as. de restit. spo. vbi determinat q̃ nec etiam causatiue põt uir eam cõpellere ad laborãdum. s. subtrahẽdo alimẽta: unde ꝑ ĩ sibi poterit laborare: deductis tñ ob sequijs cõibus ptinẽtibus ad gubernationẽ domus: vñ ¶ Jo an. tenet ad oia obsequia mariti. puta custodiẽdo res eius. parando comestionem. lauando pedes. ¶ cantando. ¶ similia: quod ītelligẽ nisi mulieris cõditioni ¶ nobilitati repugnent. Si tamẽ dotem sic sufficiẽtem nõ habet. laborare debet ꝓ oneribus supportãdis: ¶ si nõ uult. põt illi uir denegare alimẽta: ¶ sic tene. Nec obstat̃ que uidentur dicere q̃ simꝑ cedat lucro uiri: quia. d. l. sicut. que dicit quod debz esse in officio uiri. debet ītelligi ad debitum reddendum et operandum ꝓ gubernatione domus: ¶ glo. ibidem ītelligenda est dum laborat in re uiri ꝓ usu suo siue domus

gubernatione: alias non habet ueritatem nec iure ꝓbat̃ ¶ similiter. c. hec imago. ¶ ca. mulierẽ. in ꝗbus dicit̃ q̃ est pene famula uiri ¶ de eius dominio. intelligit̃ nõ simpliciter ij ꝓm ꝗd iquãtũ est sub eius cura ¶ regimine. ¶ q̃ debitũ ꝑ iugale ¶ cõia obsequia: alias nõ: qz nõ trãsit in uiri ptãtem: ut dictũ est.

3 ¶ Tertio querit̃ utr̃ maritus hẽat in uxorẽ ptãtem ordinariã eam puniẽdi ꝓberãdi aut uinculãdi: ¶ dico multa. ¶ Primũ. Secũdus panor. i. c. ꝓingat. de so. cõpe. mariti non hz in uxorẽ ptãtẽ ordinariã. i. puniendi nec habet eam in ptãte sicut pater filium: ut in. l. si uxor. C. de condi. inser. ¶ Secũdus. Potest tñ eam castigare ¶ verberare moderate secũdum eum ¶ doc. in. c. quẽadmodũ. de iureiurã. quod ḧost. ¶ Gof. ibi limitant ex magna causa ¶ verberatione leui: argu. in.l. preceptoris. ff. ad. l. aquil. de homi. ad quod leuiam: ¶ sine causa autem uel grauiter uerberans uir punitur ad dandum ei tertiã partem donationis ꝓpter nuptias: ut in auf. ¶ uilice. ma. ¶ aut. ¶ si quis aũt ꝓpriã: ¶ C. de repu. auf. ij nouo iure. Nec ob. i. consensu. C. de repu. di. verbera ingenuis alienа esse: quia dz intelligi sine causa uel enormiter facta. ¶ Tertium. Sicut autem patz ex ter. cum glo. in. ca. placuit. xxxiij. q. ij. laycus uxorem suam ligare nõ potest: secus de uxore clerici quaz ipse custodire ¶ ligare potest in domo sua: ꝓter necez: ad ieunia salutifera non mortifera eam cogẽs. Et idez dico in patre respectu filij. s. q̃ non habet in eo potestatem ordinariam: licet possit leuiter corrigere eius delicta ¶ etiam tradere iudici. l. iij. C. de pat. pote. ¶ in domino respectu mercenariorum. ij possit eos leuiter castigare. vij. q. j. sicut alterius in glo. ¶ idez in domino respectu serui. quem castigare ¶ uinculare potest non tamen in eum seruire. aut iudicialiter cognoscere. C. ꝺ cri. ser. l. unica.

4 ¶ Quarto q̃rit̃ utr̃ uir occidere possit uxorẽ adulterãtem: ¶ dico q̃ lex ciuilis penã nõ ꝓponit si eã inuenit in actu adulterij. l. gracchus. C. de adul. xxxiij. q. ij. inter hec: ij lex 5 diuina dicit nõ occides. Vide ℣. ler. ¶ r.

¶ Quinto queritur utrum uxor possit agere ad restitutionem dotis uiuente uiro: ¶ dico secũdum panor. in. c. ex litteris. de pigno. q̃ sic si uir exulat, ꝓpter maleficium suum: maxime cum ꝑuenit ad distractionem bonorũ ¶ ubi matrimonium uenit separandum quo ad thorum. vt in. c. j. de dote post diuor. nu. Vide ℣. dos ¶ xvj.

6 ¶ Sexto queritur utrum uxor habẽs uirum prodigum. licite possit aliqua bona eius eo inuito abscõdere: ¶ dico q̃ sic bõa fide faciẽdo. nec tenetur obedire uiro ꝓcipienti in cõtrarium. De quo. ℣. furtum ¶ r.

¶ Septimo queritur utrum uxor possit de 7 rebus uiri prouidere filijs primi matrimonij: ¶ dico quod non nisi eo modo quo potest elemosynam facere: de quo. ℣. elemosyna. ¶ v. De rebus uero cõmunibus dicit Guil. similiter quod contra prohibitionem mariti nihil potest eis dare: si illi nõ habẽt aliquã actionem contra matrem: si uo habẽt actionem contra matrem: ut quia obligata erat eos alere cum sint impuberes: uel ambo cõiuges possident bona eorum. uel ex alia iusta causa: maritus quidem tenetur eos alere: quia mater cum suis oneribus ad maritum transiuit secũdum aliquorum consuetudinem: quia tamen maritus habet administrationem uxor contra illius prohibitionem non debet eos alere. nisi in extrema necessitate: licet possit procurare quod ad hoc maritus per iudicem compellatur. Hec ex illo. Ubi tamen non esset consuetudo quod maritus habeat communium rerum administrationem. posset dare uxor sicut ¶ maritus: cum in re communi quilibet habeat ius equale. ff. ꝑ so. ꝑ totum.

¶ Octauo queritur utrum uxor teneatur 8 rum sequi quocunq̃ ierit: ¶ dico quantũ colligitur ex no. in. c. si quis necessitate. xxxiij. q. ij. quod si uir transfert domicilium: tenet eum sequi: nisi fuisset pactus quod non trãsferret: quia sic non tenetur nisi post pactum aliqua necessitas aduenerit. que impediret maritum ibi manere. puta infirmitas uel capitalis inimicicia: quo casu sequi tenet pacto non ob. arg. c. vnaquaq̃. xiij. q. ij. ¶ Si uero non transfertur domicilium sic eius sequi non tenet secundum Hostien. ¶ similiter nõ tenetur si est uagabundus secũdum glo. in d. c. vnaquaq̃: nisi sciens eum uagabundum cum eo contraxerit: quia sic tenetur. Hoc tamen totum limitandum est. quando ex causa honesta transfert domicilium uel est uagabundus: secus si ex causa inhoneста: uel si uellet eam trahere ad peccatum. uel immineret sibi periculum uite quia sic eum sequi non teneretur: ut sentit glosa in dicto capitulo si quis: et facit. l. quod nisi. ff. de operis liber. quia cum uagans sic peccet non est licitum consentiendum in peccato. Vide in. c. de illis. de spon.

℣ Ypocrisis declarat̃ supra in ℣bo simulatio.
℣ Potheca. declarat̃. ℣. i ℣. pigno.
℣ Roma. vide supra in verbo ira.

Zelus dupliciter sumit. pro intensione amoris. et sic est amor intensus nō pacis consortiū in re amata. xij. q. xxvij. ar. iij. et iq di. xxvj q. j. ar. j. ese in senō sonat peccatum mortale. est rō causa frequēter mortalium peccatorum. secundo pro quadā passione ptinente ad genus inuidie. sm. s. quod quis de bono alterius tristitiā sumit. non quia displiceat ei bonum proximi. sed quia dolet se non habere quod proximus habet: de quo vide. Z. in ybo inuidia. circa principium.

Zelus epōse. Ad futurā rei memoriam. et infra. Et premissa alijs roabilibus causis alium nrm mouentibus: motu ppria: nō ad aliculus nobis sup hoc oblate petitionis instantiā. sz de nra mera volūtate: deliberatiōe: auctoritate apostolica tenore ptium statuimus et ordinamus q̄ decetero pterea facultatū hmōi pcessarū a nobis vel auctoritate nra. Et q̄s pcedi quomodolibet ptinget in posterū. ybo. Illis aut q̄ulis alia scriptura: et cum clausula q̄ sola signatura sufficiat. et in fauorē fidei et cruciate. nullius pfessorum eorundē quēpiā cuiuslis status. gradus. ordinis. vel conditionis existat: et quacunq̄ ecclesiastica etiaz epalvel maiori. aut mundana et regali et maiori dignitate pfulgeat qui offense ecclesiastice libertatis. violationis interdicti aut eade sede impositi: seu hmōi postq̄ fuerint de ea snialiter condemnati. delati. seu publice diffamati. conspirationis in psonam aut statum ro. pon. seu cuiuslis offense. inobedientie: aut rebellionis eiusdē pon. vel dicte sedis: mutilationis membrorum: vel occisionis cuiuscūq̄ in sacris ordinibus cōstituti offense personalis in episcopum seu alium prelatum. invasionis. depredatiōis. occupationis. aut denastationis terrarum ro. eccle. mediate vel immediate subiectarū et invasionis romipetarū seu quorūcūq̄ ad romanā curiā venientium: prohibitionē devolutionum causarum ad dictā curiam: delationis armorum aliorum prohibitorum ad partes infidelium: impositionis novorum onerum realium: vel psonalium ecclesijs vel ecclesiasticis psonis: simonie super ordinibus vel beneficijs consequendis in dicta curia vel extra eam contracte criminum quomodolibet reus foret. Et generaliter in casibus contentis in his que cōsueuerunt in die cene domini publicari. pretextu huiusmodi facultatum absoluere: et eos amissa peregrinatione vltramarine. et visitationis liminum apostolorum petri et pauli in compostela et casiltatis ac religionis vota: nisi spāli licentia et certa sententia nostra. de qua dem um constare censeatur. cum signatura nostra desuper manu nostra scriptum: aut in litteris nostris expressum fuerit nos ex certa scientia et de speciali gratia id concedere cum derogatione presentis constitutionis. illius dever bo ad verbum inserto tenore: non autem per clausulas id importantes: vel in articulo mortis constitutum: et tunc in casibus in quibus satisfactio fuerit impendenda facta satisfactione: vel idonea prestita cautiōe commutare presumant. Et si aliqui confessorum predictorum contra presentem constitutionem quemcūq̄ absoluere. aut excepta vota predicta commutare attentauerint. absolutio et commutatio huiusmodi nullius sit roboris vel momenti. Et contrafacientes eoipso excommunicationis sententiam incurrant. a qua nisi in mortis articulo constituti ab aliquo Ep̄o romano pontifice absolui non possint. Non obstantibus illis ersa et constitutionibus huiusmodi ac ordinationibus. et Et ne aliquis de. presentibus ignorantiam valeat allegare mandamus eas in cancellaria apostolica et audientia litterarum contradictarum legi et publicari: ac inter extrauagantes alias apostollcas constitutiones in quaterno dicte cancellarie describi et. Nulli ergo et. Datum Rome apud sanctum Petrum Anno incarnationis dñice. Mille. cētricentesimo. septuagesimonono. tertio Kal Januarij. pōtificatus nostri anno.

Annus episcopus seruus seruorum dei. Ad ppetuā rei memoriam. Ambitiose cupiditati illorum precipue qui diuinis et humanis affectant damnatione postposita immobilia et pciosa mobilia deo dicata. ex quibus ecclesie monasteria et pia loca reguntur illustrantur et eorum ministri sibi alimonia vendicant prophanis vsibus applicari. aut cum maximo illorum ac diuini cultus detrimento exquisitis medijs vsurpare presumunt. occurrere cupientes omnibus rerum et bonorum ecclesiasticorum alienationem. omnemq̄ pactum per quod ipsorum dominium concessionem hypothecam locationem et conductionem vltra triennium nec non infeudationem vel contractum emphiteoticum preterq̄ in casibus a iure permissis: ac de rebus et bonis in emphiteosim ab antiquo concedi solitis: et tunc ecclesiarū euidenti vtilitate ac de fructibus et bonis q̄ seruando seruari non possunt pro instātis tē poris existentia hac perpetuo valitura constitutione fieri presenti prohibemus. pdecessorum nostrorum constitutionibus prohibitionibus et decretis alijs super hoc editis q̄ tenore presentium innouamus in suo nihilominus robore permansuris. Si quis autez contra huius nostre prohibitionis seriē de bonis et rebus eisdem quicq̄ alienare presumpserit: alienatio: hypotheca: concessio locatio: conductio et infeudatio huiusmodi nullius omnino sint roboris vel momenti: et tam qui alienat q̄ is qui alienatas res et bona predicta receperit sententiam excommunicationis incurrat: alienanti vero bona ecclesiarum: monasteriorum: locorūq̄ piorum quarūlibet inconsulto romano pōtifice: aut contra presentis constitutionis tenorē si pontificali vel abbatiali pfulgeat dignitate ingressus ecclesie sit. penitus interdictus. Et si per sex menses immediate sequentes sub interdicto huiusmodi animo quod absit pseuerauerit indurato: lapsis mensib⁹ eisdez a regimine et administratione sue ecclie vel monasterij cui presidet in spiritualibus et tē poralibus sit eoipso suspēsus. Inferiores vero prelati commentarij et aliarum ecclesiarū rectores: bñficia: vel administrationē quomodolibet obtinentes prioratibus: ppositurīs: prepositatibus: dignitatibus: personatibus: administrationibus: officijs: canonicatibus: prebendis: alijsq̄ ecclesiasticis cuiuscūq̄ tra et sine cura secularibus et regularibus beneficijs quorūz res et bona alienarunt dūta xat ipso facto priuati existāt illaq̄ absq̄ declarationealiqua vacare censeātur: possitq̄ locorum ordinatiōis vel alios ad quos eorū

collatio pertinet personis idoneis illis exceptis que propterea priuate fuerint libere de iure confert nisi alis dispositioni apostolice sedis sint specialiter aut generaliter reserua tanihilominꝰ alienate res et bona huiusmodi ad ecclesias: monasteria: loca pia ad que ante alienationem huiusmodi ptinebāt libere reuertantur. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostre prohibitionis et innouationis infringere: vel ei ausu temerario contrarie. Si quis autem hoc attemptare presumpserit: indignationem omnipotētis dei et beatorum petri et pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Rome apud sanctum Marcum. Anno dominice incarnationis. Millesimo quatercentesimo sexagesimo octauo. Kal. martij pontificatus nostri anno quarto.

¶ Explicit Summa Siluestrina cui titulꝰ est Summa summarum de casibus conscientie a proprio originali excerpta et Lugduni impressa in edibus Joannis moylin alꝰ de cambray. sumptu honesti bibliopole vincentij de portonarijs de Tridino de Monteferrato. Anno a virginis partu. M.d. vndecimo. vigesimo die mensis May.

Registrum prime partis huiꝰ summe. a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. v. x. y. z. A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T.
Omnes sunt quaterniones dempto. T. qui est quinternus.

Registrum secunde partis. aa. bb. cc. dd. ee. ff. gg. hh. ii. kk. ll. mm. nn. oo pp. qq. rr. ss. tt. vv. xx. yy. zz. AA. BB. CC. DD. EE. FF. GG. HH. II. KK. LL. MM. NN. OO. PP. QQ. RR. SS. TT. UU. XX. YY. ZZ.

Omnes sunt quaterniones.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula.

I

Acantia car. 2.
Iconomus car. 2.
Idolatria vide infra tabellio.
Ielunium ꝙ abstinẽtia. ca. 2.
Ignorantia car. 5.
Illegitimus filius pcipue ꝙtum ad promotionem car. 8.
Imagines sanctorum car. 9.
Immunitas seu libertas ecclesie primo in se et quo ad loca ꝙ personas car. 9.
Immunitas ecclesie scdo quantuz ad eius violationem car. 12.
Immunitas ecclesie tertio specialiter quãtum ad confugientes ad ecclesiam carta. 14.
Impense car. 15.
Impedimentum quo ad matrimonium vide in verbo matrimonium vi. vij. viij.
Imperator vide papa. ℣. x. ltẽ electio. iij. ℣. iij. ꝛ. v.
Imperium car. 15.
Impossibile car. 15.
Impubes car. 15.
Inanis gloria vbi vanagloria.
Incãtatio vbi sortilegium secundo.
Incarceratus vbi carcer.
Incendiarius ꝛ incendium car. 16.
Incertorum restitutio declaratur. I. restitutio. viij. p totum.
Incestus vbi luxuria.
Incorrigibilis car. 16.
Indefinita propositio car. 16.
Indicium car. 17.
Indignatio car. 17.
Indurie. 17.
Indulgentia car. 22.
Inepta letitia car. 22.
Infamia car. 22.
Infidelitas ꝛ infidelis car. 23.
Infirmus car. 24.
Infra car. 24.
Ingennuo car. 24.
Ingratitudo car. 24.
In integrum restitutio car. 24.
Iniuria car. 24.
Iniustitia car. 25.
Inobedientia car. 25.
Inofficiosum car. 26.
Inquilinus car. 26.
Inquietudo mentis car. 26.
Inquisitio primo car. 26.
Inquisitio scdo quo ad religiosos car. 29.
Inscriptio seu inscribere. 30.
Insignia car. 30.
In stirpes succedere. 30.
Institor car. 30.
Institutio seu instituere car. 30.
Instrumentum vide infra tabellio.
Intentio car. 31.
Interdictuz primo quid ꝙ quotuplex sit. 31.
Interdictum secundo quando et quos ligget. 32.
Interdictum tertio a quo ponaꝫ aut suspẽ daturvel relaxeꝫ car. 33.
Interdictum quarto quando a iure ponatur car. 35.
Interdictum quinto quantum ad effectuz quid scilicet eo tempore liceat ꝙ quid non liceat car. 36.
Interdictum sexto quãtum ad penas violantium illud car. 40.
Interesse car. 41.
Interlocutoria sententia car. 41.
Interpretatio car. 41.
Intestatus car. 42.
Intrusus car. 42.
Inuentum car. 42.
Inuentarium car. 44.
Investitura car. 44.
Inuidia car. 44.
Iperdulia vbi latria car. 44.
Ipocrisis vbi simulatio. 44.
Ipotheca vbi pignus car. 44.
Ira car. 44.
Irregularitas car. 45.
Irrisio vbi derisio car. 48.
Ironia vbi hyronia p. h. 48.
Istrioyide vbi ars. ℣. vj. ꝛ vbi infamia. ℣. v. car. 48.
Iudeus car. 49.
Iudex primo in se car. 51.
Iudex scdo quo ad eius officium ideſt iudicare car. 56.
Iudicium car. 59.
Iuratio ꝛ iuramentum primo in se q̃d ꝙ quotuplex sit car. 59.
Iuramentum secundo an ꝛ qñ sit licitum vel illicitum car. 60.
Iuramentum tertio quo sit intelligendũ et interpretandum car. 61.
Iuramentum quarto quantum ad obligationem car. 64.
Iuramentum quinto quo ad relaxationez car. 70.
Iurisdictio car. 72.
Ius dictum car. 72.
Ius iurandum car. 72.
Ius patronatus ꝙ patronus. 76.
Iustitia car. 76.

K

Character Karitas Katecismus ꝛ similia require supra sub littera. C.

L

Laicus. car. 76.
Latria ꝛ omnis adoratio. car. 76.
Latro publicus. car. 77.
Laudemium. car. 77.
Legatum. ſ. in genere. car. 77.
Legatum. q̃. a quo fieri possit aut cui factũ esse intelligatur. car. 79.
Legatum tertio quantum ad rem legataz quid. s. possit: aut quid intelligatur legari carta 81.
Legatum. iij. ad plas causas. 82.
Legatus. car. 84.
Legitimus ꝛ legitimatio. 84.
Legitima portio. car. 86.
Leno. car. 90.
Lepra ꝛ leprosus. car. 90.
Lex. car. 91.
Libellus. car. 101.
Liber. libera libere. car. 102.
Libertus. car. 102.
Lis. car. 102.
Litere. car. 104.
Litigator. car. 104.
Liuellarius. car. 104.
Loca. car. 104.
Locatio. car. 105.
Ludus. car. 108.
Luxuria in genere ꝛ in specie. car. 112.

M

Magister. car. 115.
Maiestas. car. 115.
Maior. car. 115.
Maioritas. car. 115.
Maior pars. car. 115
Maledicto. car. 115.
Malefactor. car. 116
Maleficium. car. 116.
Malitia. car. 118.
Mandatum. car. 118.
Manifestum. car. 119.
Manumissio. car. 120.
Martirium. car. 120.
Masculinum. car. 120.
Matematici. car. 121.
Matrimonium. ſ. in se. car. 121.
Matrimonium secundo quomodo contrahatur q̃tum ad verba absolute. car. 122.
Matrimonium tertio quomodo contrahatur quantũ ad ꝛba sub conditione vel modo ꝛ huiusmodi. car. 126.
Matrimonium quarto quomodo contrahatur quantum ad intẽtionẽ absolute vel cõditionaliter. car. 128.
Matrimonium quinto a quo ꝛ per quem cõtrahi potest. car. 131.
Matrimonium sexto quantum ad eius impedimenta in genere. car. 132
Matrimonium septimo quo ad impedimẽta que impediunt tantum ꝛ non dirimũt. carta. 134.
Matrimonium octauo quo ad impedimenta que ꝛ impediunt ꝛ dirimunt. 137.
Matrimonium nono quo ad accusationem ad diuortium ordinatam. car. 154.
Matrimoniũ. x. qñ aliquis vel aliqua petit aut reptur tãq̃ coniunx. car. 155.
Maxime. car. 156.
Medicus ꝛ infirmus. car. 156.
Membrum. car. 159.
Mendacium. car. 159.
Mendicantes religiosi. car. 160.
Mensa clericorum. car. 160.
Mensio. car. 160.
Mensura. car. 160.
Mercator. car. 160
Meretrix. car. 160.
Meritum. car. 161.
Metus. car. 161.
Miles. car. 162
Minor. car. 162.
Miserabiles persone. car. 162
Missa primo quantum ad celebrationem. carta. 163.
Missa. q̃. quo ad auditionem. car. 168.
Misericordia. car. 169
Modica. car. 169.
Mollicies. car. 169.
Monachus. car. 169
Monasterium. car. 169.
Monacha. car. 169.
Moneta. car. 169
Monitio. car. 169.
Monopolium. car. 169.
Mora. car. 169.
Mors. car. 170.
Mortio articulus. car. 170.
Mulier. car. 170.
Multitudo. car. 170.
Munus. car. 170.
Murmuratio. car. 170.
Mutilare. car. 171.
Multus. car. 171.
Mutuum. car. 171.

N

Naufragium. car. 171.
Nauta. car. 172
Necessitas. car. 172
Negligentia. car. 172.
Negocii negociator ꝛ negociatio. car. 173.
Neophitus. car. 174.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula.

Nigromantia car. 174.
Nominario car. 174.
Nominatim car. 174.
Notarius car. 174.
Notorium car. 174.
Nouale car. 175.
Nouitius car. 175.
Noui operis nũciatio car. 175.
Nubere car. 176.
Nuptie car. 176.

O

Obedientia car. 176.
Oblatio car. 178.
Oblatus car. 178.
Obligatio car. 178.
Obses car. 179.
Occasio car. 179.
Occultum car. 180
Odium car. 180.
Odiosum car. 180.
Officium car. 180.
Oleum sanctum car. 180.
Omissio car. 180.
Opimo car. 180.
Oratio car. 181.
Oratorium car. 183.
Ordinarius car. 183.
Ordo ecclesiasticus primo in se absolute car. 183
Ordo. secundo quo ad collationem vel suscepcionem car. 184.
Ordo. tertio quo ad ordinatorem car. 187.
Ordo. quarto quo ad ordinandos car. 188
Ordo. quinto quo ad iam ordinatum ficte seu vere car. 189.
Ornatus virorum vel mulierum car. 190.
Ociositas vide Accidia.

P

Pactum car. 191.
Palla car. 193.
Pallium car. 193.
Palmarium car. 194.
Papa car. 194.
Paraphernum car. 197.
Parentes car. 198.
Patricida car. 198.
Parrochia car. 198.
Participatio car. 198.
Partis appellatione car. 198.
Pater car. 198.
Patientia car. 198.
Patria potestas car. 198.
Patriarcha car. 198.
Patronus vbi iuspatronatus.
Peccatum car. 199.
Peculium primo in se. car. 201.
Peculium. secundo quantum ad diuisionẽ fratrum & sociorum car. 202
Pecunia car. 206.
Pensio. supra gabella. primo. §. primo.
Pedaneus iudex car. 206.
Pena car. 206.
Penitentia car. 210.
Percussio car. 211.
Peregrinus car. 211.
Periurium car. 211.
Permissio car. 212.
Permutatio primo in genere car. 213.
Permutatio. secundo quo ad beneficia et res ecclesiasticas car. 213.
Perplexitas vbi dubium.
Personatus vide vbi dignitas in principio.
Persona miserabilis vbi miserabiles.
Pertinax car. 215.
Petitorium & possessorium car. 215.
Pignus car. 215.
Pyrata car. 216.
Piscari car. 216.
Placere car. 217.
Pollicitatio car. 217
Pollutio nocturna car. 217.
Populus car. 217.
Portio canonica car. 217.
Possessio car. 217.
Possessor car. 217.
Possibile car. 217.
Postliminium car. 217.
Postulatio car. 217.
Posthumus car. 219.
Potentia car. 219.
Prebenda car. 219.
Precarium car. 219.
Precedentia car. 220.
Preceptum car. 220.
Preces car. 220.
Predia quando dicantur rustica et quando vrbana. Vide infra seruitus. §. primo.
Predicatio & predicator car. 221.
Predo car. 221.
Prefatio car. 222.
Preludium. car. 222.
Prelatus car. 222.
Premium car. 223.
Prescriptio primo in se. car. 223.
Prescriptio. secundo quo ad prescriptibilia & prescriptores car. 228.
Presumptio car. 230.
Preuentio car. 230
Primas car. 230.
Primitie car. 230.
Princeps car. 230.
Priuilegium car. 230.
Probabile car. 233.
Probatio car. 233.
Procurationes vide visitatio.
Procurator car. 234.
Proditio car. 234.
Professio car. 234.
Promissio car. 234.
Proprietas car. 234.
Prosoneta car. 234.
Protestatio car. 234.
Prouincia car. 234.
Pubes car. 234.
Publicum car. 234.
Punitio car. 234.
Pupillus car. 234.
Purgatio car. 234.
Purgatorium car. 235.
Purificatio post partum. 235.
Pusillanimitas car. 235.

Q

Quasi sententia car. 235.
Quarta funerabilis car. 235.
Questuarij car. 235.
Questus car. 235.

R

Ratiocinium car. 235.
Rapina raptor car. 236.
Ratihabitio car. 236.
Receptator car. 236.
Reconciliatio ecclesie car. 236.
Recompensatio car. 236.
Recusare car. 236.
Recte car. 237.
Rector car. 237.
Regularis car. 237.
Religio primo in se. car. 237.
Religio. secundo quo ad ingressum primus car. 239.
Religio. tertio quo ad professionem. 242.
Religio. quarto quo ad transitum. 246.
Religio quinto quo ad nouitios. 248.
Religio. sexto quo ad professos in genere car. 250.
Religio. septimo quo ad monachos professos & monachas. car. 255.
Religio. octauo quantum ad monasterium seu conuentus car. 255.
Religiosa loca car. 256.
Reliquie car. 256.
Renunciatio car. 256.
Represalie car. 256.
Rescriptum car. 257.
Residentia car. 258.
Res car. 261.
Restitutio primo quid sit & quo ordine sit procedendum vt quisq; facile possit inuenire quod querit. 261.
Restitutio secundo quo quis sit obligatus restituere in genere car. 262.
Restitutio tertio qualiter quis ad eã tenetur car. 264.
Restitutio quarto cuiquis teneat restituere car. 271.
Restitutio quinto qñ fieri debet. 273.
Restitutio sexto quo ad modum ordinez restituendi car. 274.
Restitutio septimo quantũ ad modos quibus tollitur obligatio resarciende rei vel iniurie. 276.
Restitutio octauo quo ad incerta. 278.
Resuscitatus car. 279.
Reuelatio car. 279.
Rigor iurisdictionis car. 279.
Ira car. 279.
Rumor vide vbi fama.

S

Sacerdos car. 280.
Sacramentale car. 280.
Sacramentum in gñe car. 280.
Sacrilegium car. 281.
Sacrista car. 281.
Sagittarius car. 281.
Salarius car. 281.
Sanctorum corpora car. 281.
Sanctus car. 281.
Saraceni car. 281.
Satisfactio car. 281.
Scandalum. 283.
Scientia car. 284.
Scisma car. 284.
Scrupulus car. 286.
Scurilitas car. 287.
Secretum car. 287.
Seditio car. 287
Sententia car. 287.
Sepultura car. 289.
Seruitus & seruus car. 291.
Si car. 294.
Sigillus car. 294.
Simonia car. 294.
Simplicitas car. 304.
Simulatio hypocrisis. 304.
Societas primo in mercantijs car. 305.
Societas secundo in predijs car. 307.
Societas tertio quo ad lucrum spirituale car. 309.
Sodomia vide vbi luxuria. §. vij.
Solicitudo car. 309.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tabula.

Solidum car. 309.
Solutio car. 309.
Sors sortilegium car. 311.
Spectaculum car. 311.
Sponsalia car. 311.
Statutum car. 315.
Stellio car. 317.
Stipulatio car 317.
Stola car. 317.
Studium clericorum car. 317.
Stultitia car. 317.
Stuprum car. 317.
Subdelegare car. 317.
Subditus car. 317.
Subornatio car. 317.
Subsanatio car. 317.
Substitutio car. 317.
Successio car. 317.
Successor car. 317.
Suffragium car. 317.
Superbia car. 319.
Superstitio car. 320.
Surdus car. 322.
Suspensio car. 322.
Suspitio suprabi iudicium ꝛ ꝓsumptio.
Susurratio car. 327.

T

¶ Tabellio car. 327.
Tacere car. 329.
Talia car. 329.
Temere car. 329.
Temeritas car. 329.
Temptare car. 329.
Tempus car. 329.
Tergiuersator car. 329.
Testamentum primo in se. car. 329.
Testamentum secundo quo ad executionē car. 334.
Testis car 337.
Timor car. 340.
Tyrānus car. 340.
Titulus car. 341.
Torneamentum car. 341.
Tortura car. 341.
Traditio car. 341.
Transactio car. 341.
Treuga car. 342.
Tributum car. 342.
Turpe lucrum car. 342.
Tutela tutor ꝛ curator car. 342.

U

¶ Uanagloria car. 343.
Uasa sacra car. 343.
Uasallus car. 343.
Ueritas car. 343.
Uectigal car. 343.
Uelatio virginum car. 343.
Uenatio car. 343.
Uenditio car. 344.
Ueneficium car. 344.
Ueniale peccatum car. 344.
Uerberatio car. 344.
Uestis car. 344.
Uicarius car. 344.
Uidua car. 346.
Uindicta car. 346.
Uiolentia car. 346.
Uirginitas car. 346.
Uirginum consecratio car. 347.
Uis car. 347.
Uisitatio car. 347.
Uiciatus corpore car. 348.
Uitium car. 348.
Unanimiter car. 348.
Uniuersitas car. 348.
Uncle car. 348.
Unctio extrema car. 348.
Uoluntarium car. 349.
Uoluntas car. 349.
Uotum primo in se quid sit. 349.
Uotum secundo quo ad obligationē ꝛ interpretationem eius car. 350.
Uotum tertio quis possit vouere. 353.
Uotum quarto quantum ad irritationem dispensationem commutationem ꝛ redēptionem. 354.
Uotum ḡnto quo ad ꝓiugeo car. 358.
Usucapio car. 359.
Usura primo quid sit et vbi sit in genere car. 360.
Usura secūdo vbi sit ḡtum ad emptiones ꝛ venditiones car. 364.
Usura tertio vbi sit quantuz ad pignorationes car. 370.
Usura quarto quo ad cambia car. 371.
Usura quinto vbi sit quo ad montes seu impestita vel loca communitatum carta. 376.
Usura sexto quantum ad restitutionē eius in genere car. 376.
Usura septimo quo ad restitutionem specialiter quo ad cooperantes ꝛ participātes in ea. 379.
Usura octauo quo ad pricipantes aliquid de ea. 380.
Usura nono quo ad manifestos vsurarios ꝛ penas eorum. 381.
Usus clauium car. 385.
Usus rationis car. 385.
Usus ꝛ usufructus car. 385.

Tabula.

Uxor. car. 387.

Y

ypocrisis. vide in verbo simulatio. 388.
yporhecha. vide in verbo pignus. carta eadem.
yronia in verbo ira. eadem.

Zelus. carta 388.

FINIS.

¶ Explicit Tabula secūde partis Summe Siluestrine.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca